Wymagania edukacyjne z biologii – 1 klasa szkoły ponadpodstawowej,
zakres podstawowy, od 1 września 2024 r. (1 godzina tygodniowo)

Lp. lekcji	Temat		Poziom wymagań				
			ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
			Uczeń:	*Uczeń:*	*Uczeń:*	*Uczeń:*	*Uczeń:*
Rozdział 1. Badania biologiczne							
1.	**Znaczenie nauk biologicznych**		• definiuje pojęcie *biologia* • wskazuje cechy organizmów • wymienia dziedziny życia, w których mają znaczenie osiągnięcia biologiczne • wykorzystuje różnorodne źródła i metody do pozyskiwania informacji	• wyjaśnia, jakie cechy mają organizmy • podaje przykłady współczesnych osiągnięć biologicznych • wyjaśnia znaczenie nauk przyrodniczych w różnych dziedzinach życia • odróżnia wiedzę potoczną od wiedzy uzyskanej metodami naukowymi	• omawia cechy organizmów • wyjaśnia cele, przedmiot i metody badań naukowych w biologii • omawia istotę kilku współczesnych odkryć biologicznych • analizuje różne źródła informacji pod względem ich wiarygodności	• wyjaśnia, na czym polegają współczesne odkrycia biologiczne • analizuje wpływ rozwoju nauk biologicznych na różne dziedziny życia • wyjaśnia, czym zajmują się różne dziedziny nauk biologicznych, np. bioinformatyka	• wykazuje związek współczesnych odkryć biologicznych z rozwojem metodologii badań biologicznych • wyjaśnia związek pomiędzy nabytą wiedzą biologiczną a przygotowaniem do wykonywania różnych współczesnych zawodów • odnosi się krytycznie do informacji z różnych źródeł, m.in. z internetu
2.	**Zasady prowadzenia badań biologicznych**		• wymienia metody poznawania świata • definiuje pojęcia: *doświadczenie*, *obserwacja*, *teoria naukowa*, *problem badawczy*, *hipoteza*, *próba badawcza*, *próba kontrolna*, *wniosek* • wymienia etapy badań biologicznych	• wskazuje różnicę między obserwacją a doświadczeniem • odróżnia problem badawczy od hipotezy • odróżnia próbę badawczą od próby kontrolnej • odczytuje i analizuje informacje tekstowe, graficzne i liczbowe • odróżnia fakty od opinii	• wyjaśnia, na czym polega różnica między obserwacją a doświadczeniem • formułuje główne etapy badań do konkretnych obserwacji i doświadczeń biologicznych • wyjaśnia i omawia zasady prowadzenia	• analizuje etapy prowadzenia badań biologicznych • ocenia poprawność zastosowanych procedur badawczych • planuje, przeprowadza i dokumentuje proste doświadczenie biologiczne	• określa warunki doświadczenia • właściwie planuje obserwacje i doświadczenia oraz interpretuje ich wyniki • stosuje dwa rodzaje prób kontrolnych (pozytywną i negatywną*) w przeprowadzanych doświadczeniach • wskazuje różnice między danymi

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

			• wskazuje sposoby dokumentacji wyników badań biologicznych		i dokumentowania badan biologicznych • planuje przykładową obserwację biologiczną • wykonuje dokumentację przykładowej obserwacji biologicznej	• interpretuje i przetwarza informacje tekstowe, graficzne oraz liczbowe w typowych sytuacjach • formułuje wnioski • odnosi się do wyników uzyskanych przez innych badaczy	ilościowymi a danymi jakościowymi
3. **4.**	**Obserwacje biologiczne**		• wskazuje różnicę między obserwacją makroskopową a obserwacją mikroskopową • wymienia, jakie obiekty można zobaczyć gołym okiem, a jakie przy użyciu różnych rodzajów mikroskopów • podaje nazwy elementów układu optycznego i układu mechanicznego mikroskopu optycznego • wymienia cechy obrazu oglądanego pod mikroskopem optycznym • obserwuje gotowe preparaty pod mikroskopem optycznym	• przedstawia zasady mikroskopowania • prowadzi samodzielnie obserwacje makro- i mikroskopowe • oblicza powiększenie mikroskopu	• wyjaśnia sposób działania mikroskopów: optycznego i elektronowego • porównuje działanie mikroskopu optycznego z działaniem mikroskopu elektronowego • wymienia zalety i wady mikroskopów optycznych oraz mikroskopów elektronowych	• wykonuje samodzielnie preparaty mikroskopowe • przeprowadza obserwację przygotowanych preparatów mikroskopowych • poprawnie dokumentuje wyniki obserwacji preparatów mikroskopowych	• planuje i przeprowadza nietypowe obserwacje • na podstawie różnych zdjęć zamieszczonych w literaturze popularno-naukowej określa, za pomocą jakiego mikroskopu uzyskano przedstawiony obraz, oraz uzasadnia swój wybór • na podstawie różnych źródeł wiedzy objaśnia zastosowanie mikroskopów w diagnostyce chorób człowieka
5.		**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Badania biologiczne”**					
		Rozdział 2. Chemiczne podstawy życia					

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

6.	**Skład chemiczny organizmów**		• klasyfikuje związki chemiczne na organiczne i nieorganiczne • wymienia związki budujące organizm • klasyfikuje pierwiastki na makroelementy i mikroelementy (Fe, I, F) • wymienia pierwiastki biogenne	• definiuje pojęcie *pierwiastki biogenne* • wyjaśnia pojęcia *makroelementy* i *mikroelementy* • wymienia występowanie i znaczenie makroelementów i wybranych mikroelementów (Fe, I, F)	• przedstawia hierarchiczność budowy organizmów na przykładzie człowieka • omawia znaczenie makroelementów i wybranych mikroelementów (Fe, I, F)	• uzasadnia słuszność stwierdzenia, że pierwiastki są podstawowymi składnikami organizmów	• wskazuje kryterium podziału pierwiastków • na podstawie różnych źródeł wiedzy wskazuje pokarmy, które są źródłem makroelementów i wybranych mikroelementów (Fe, I, F)
7.	**Znaczenie wody dla organizmów**		• wymienia właściwości wody • przedstawia budowę wody • wymienia funkcje wody ważne dla organizmów • podaje znaczenie wody dla organizmów	• przedstawia właściwości wody • wyjaśnia znaczenie wody dla organizmów • wyjaśnia rolę wody w życiu organizmów na podstawie jej właściwości fizykochemicznych	• charakteryzuje właściwości fizykochemiczne wody i ich znaczenie dla organizmów • uzasadnia znaczenie wody dla organizmów • określa, które właściwości wody odpowiadają za wskazane zjawiska, np. za unoszenie się lodu na powierzchni wody	• wykazuje związek między właściwościami wody a jej rolą w organizmie • przedstawia i analizuje zawartość wody w różnych narządach człowieka	• przeprowadza samodzielnie nietypowe doświadczenia dotyczące zmian napięcia powierzchniowego wody oraz właściwie interpretuje wyniki
8.	**Węglowodany – budowa i znaczenie**		• klasyfikuje węglowodany na cukry proste, dwucukry i wielocukry • odróżnia cukry proste (glukozę, fruktozę, galaktozę, rybozę, deoksyrybozę)	• określa kryterium klasyfikacji węglowodanów • omawia występowanie i znaczenie cukrów prostych, dwucukrów i wielocukrów	• porównuje i charakteryzuje wybranech cukry proste, dwucukry i wielocukry	• przeprowadza doświadczenie pozwalające wykryć skrobię w bulwie ziemniaka • wyjaśnia funkcje poszczególnych cukrów	• uzasadnia, że wybrane węglowodany pełnią funkcję zapasową • planuje doświadczenie mające na celu wykrycie skrobi w materiale biologicznym

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

			od dwucukrów (maltozy, laktozy, sacharozy) i wielocukrów (skrobi, glikogenu, celulozy)	• wskazuje sposób wykrywania skrobi			
9.	**Białka – budulec życia**		• podaje nazwy białek (kolagen, keratyna, hemoglobina, mioglobina) • wyróżnia białka proste i białka złożone • podaje przykłady białek prostych i białek złożonych • wymienia funkcje białek w organizmie człowieka	• podaje kryteria klasyfikacji białek • omawia funkcje wybranych białek	• odróżnia białka proste od białek złożonych	• charakteryzuje wybrane białka	• wykazuje związek budowy białek z ich funkcjami w organizmie człowieka
10.	**Właściwości i wykrywanie białek**		• definiuje pojęcie *denaturacja* • wymienia czynniki wywołujące denaturację białka • opisuje doświadczenie pokazujące wpływ temperatury na białko	• wyjaśnia, na czym polega denaturacja białka • określa warunki, w których zachodzi denaturacja białka • klasyfikuje czynniki wywołujące denaturację, dzieląc je na czynniki fizyczne i czynniki chemiczne	• przeprowadza doświadczenie pokazujące wpływ temperatury na białko zgodnie z instrukcją	• wskazuje znaczenie denaturacji białek dla organizmów • przewiduje skutki działania wysokiej temperatury na białka budujące organim człowieka	• planuje i przeprowadza doświadczenie dotyczące wpływu wysokiej temperatury na białka
11.	**Lipidy – budowa i znaczenie**		• przedstawia lipidy proste i złożone • wymienia funkcje lipidów • podaje właściwości lipidów • podaje funkcje choresterolu	• podaje różnicę między lipidami prostymi a lipidami złożonymi • odróżnia tłuszcze właściwe od wosków • klasyfikuje kwasy tłuszczowe na kwasy	• charakteryzuje lipidy proste i lipidy złożone • opisuje rolę cholesterolu w organizmie człowieka • klasyfikuje lipidy ze względu	• porównuje poszczególne grupy lipidów • omawia budowę fosfolipidów i jej znaczenie w ich położeniu w błonie biologicznej	• wskazuje związek między obecnością podwójnych wiązań w kwasach tłuszczowych a właściwościami lipidów

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

				nasycone i kwasy nienasycone • określa znaczenie biologiczne lipidów	na konsystencję i pochodzenie	w błonie biologicznej	
12.	**Budowa i funkcje kwasów nukleinowych**		• wyróżnia rodzaje kwasów nukleinowych • przedstawia znaczenie biologiczne kwasów nukleinowych • podaje zasadę komplementarności • określa lokalizację DNA i RNA w komórkach • definiuje pojęcie *replikacja DNA* • wymienia rodzaje RNA • podaje inne funkcje nukleotydów	• charakteryzuje strukturę DNA i RNA • wyjaśnia, na czym polega komplementarność zasad azotowych • porównuje DNA z RNA • wyjaśnia, na czym polega proces replikacji DNA	• charakteryzuje strukturę DNA i RNA • podaje rolę biologiczną ATP • porównuje różne rodzaje RNA	• omawia podobieństwa i różnice w strukturze DNA i RNA • wyjaśnia znaczenie DNA jako nośnika informacji genetycznej	• podaje przykłady innych nukleotydów niż nukleotydy budujące DNA i RNA • wykazuje, że ATP jest jednym z rodzajów nukleotydów i wyjaśnia jego rolę • przedstawia funkcje innych nukleotydów (NAD^+, FAD)
13. **14.**		**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Chemiczne podstawy życia”**					
		Rozdział 3. Komórka					
15.	**Budowa komórki eukariotycznej**		• definiuje pojęcie *komórka* • wyróżnia komórki prokariotyczne i eukariotyczne • wymienia przykłady komórek prokariotycznych • wskazuje na rysunku struktury komórki eukariotycznej i podaje ich nazwy	• wskazuje i opisuje różnice między komórkami eukariotycznymi (roślinnymi, grzybowymi i zwierzęcymi) • podaje funkcje różnych komórek w zależności od miejsca ich występowania • rysuje wybraną komórkę eukariotyczną	• stosuje kryterium podziału komórek ze względu na występowanie jądra komórkowego • charakteryzuje funkcje struktur komórki eukariotycznej • porównuje komórki eukariotyczne	• na podstawie mikrofotografii rozpoznaje, wskazuje i charakteryzuje struktury komórkowe • wykazuje związek między budową organelli a ich funkcjami	• wyjaśnia, dlaczego komórki mają niewielkie rozmiary • wyjaśnia przyczyny różnic w budowie i funkcjonowaniu komórek

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

			• wymienia elementy komórki eukariotycznej	na podstawie obserwacji mikroskopowej • buduje model przestrzenny komórki eukariotycznej			
16.	**Budowa i znaczenie błon biologicznych**		• wskazuje składniki błon biologicznych i podaje ich nazwy • wymienia właściwości błon biologicznych • wymienia podstawowe funkcje błon biologicznych i krótko je opisuje • wymienia rodzaje transportu przez błony (transport bierny: dyfuzja prosta i dyfuzja ułatwiona; transport czynny, endocytoza i egzocytoza) • definiuje pojęcia: *osmoza*, *dyfuzja*, *roztwór hipotoniczny*, *roztwór izotoniczny*, *roztwór hipertoniczny*	• omawia model budowy błony biologicznej • wyjaśnia funkcje błon biologicznych • wyjaśnia różnice między transportem biernym a transportem czynnym • odróżnia endocytozę od egzocytozy • analizuje schematy transportu substancji przez błony biologiczne • stosuje pojęcia: *roztwór hipertoniczny*, *roztwór izotoniczny* i *roztwór hipotoniczny* • konstruuje tabelę, w której porównuje rodzaje transportu przez błonę biologiczną	• omawia właściwości błon biologicznych • charakteryzuje rodzaje transportu przez błony biologiczne • omawia rolę błony komórkowej • porównuje osmozę z dyfuzją • przedstawia skutki umieszczenia komórki roślinnej oraz komórki zwierzęcej w roztworach: hipotonicznym, izotonicznym i hipertonicznym • wykazuje związek między budową błon a ich funkcjami	• analizuje rozmieszczenie białek i lipidów w błonach biologicznych • wyjaśnia rolę i właściwości błony komórkowej w procesach osmotycznych • wykazuje związek między budową błony biologicznej a pełnionymi przez nią funkcjami • przeprowadza doświadczenie mające na celu badanie wpływu roztworów o różnym stężeniu na zjawisko osmozy w komórkach roślinnych • wyjaśnia na wybranych przykładach różnice między endocytozą a egzocytozą	• planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące wpływ roztworów o różnym stężeniu na zjawisko osmozy • wyjaśnia, dlaczego błona biologiczna jest selektywnie przepuszczalna i omawia, znaczenie tej cechy dla komórki
17.	**Budowa i rola jądra komórkowego**		• definiuje pojęcia *chromatyna* i *chromosom* • podaje budowę jądra komórkowego	• identyfikuje elementy jądra komórkowego • określa skład chemiczny chromatyny	• charakteryzuje elementy jądra komórkowego • charakteryzuje budowę chromosomu	• wyjaśnia przyczyny różnej liczby jąder komórkowych w komórkach eukariotycznych	• uzasadnia znaczenie upakowania DNA w jądrze komórkowym • wyjaśnia, jakie znaczenie ma obecność porów jądrowych

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

			• wymienia funkcje jądra komórkowego • przedstawia budowę chromosomu	• wyjaśnia funkcje poszczególnych elementów jądra komórkowego • wymienia i identyfikuje kolejne etapy upakowania DNA w jądrze komórkowym • rysuje skondensowany chromosom i wskazuje jego elementy	• wyjaśnia znaczenie spiralizacji chromatyny w chromosomie • wykazuje związek między budową jądra komórkowego a jego funkcją w komórce	• uzasadnia stwierdzenie, że jądro komórkowe odgrywa w komórce rolę kierowniczą	
18.	**Składniki cytoplazmy**		• definiuje pojęcie *cytozol* • wymienia elementy mitochondrium i jego funkcje • przedstawia budowę i funkcje rybosomów • podaje funkcje cytozolu • wymienia składniki cytozolu • wymienia funkcje cytoszkieletu • wymienia elementy i funkcje siateczki śródplazmatycznej, wakuoli, lizosomów oraz aparatu Golgiego	• charakteryzuje budowę i funkcje rybosomów oraz mitochondrium • wyjaśnia funkcje cytoszkieletu • charakteryzuje budowę i funkcje siateczki śródplazmatycznej, wakuoli, lizosomów oraz aparatu Golgiego	• omawia funkcje wakuoli • wyjaśnia, od czego zależą liczba i rozmieszczenie mitochondriów w komórce • wyjaśnia rolę rybosomów w syntezie białek • porównuje siateczkę śródplazmatyczną szorstką z siateczką śródplazmatyczną gładką	• wyjaśnia różnicę między cytoplazmą a cytozolem • wyjaśnia znaczenie lizosomów dla funkcjonowania komórek organizmu człowieka, np. dla układu odpornościowego • analizuje udział poszczególnych organelli w syntezie białek i ich transporcie poza komórkę	• wykazuje zależność między aktywnością metaboliczną komórki a liczbą i budową mitochondriów • wyjaśnia związek między budową komórki a funkcją składników cytoszkieletu
19.	**Cykl komórkowy**		• definiuje pojęcia: *cykl komórkowy, mitoza, interfaza* • przedstawia etapy cyklu komórkowego i podaje ich nazwy	• wyjaśnia rolę interfazy w cyklu życiowym komórki • analizuje schemat przedstawiający zmiany ilości DNA i chromosomów	• wyjaśnia przebieg cyklu komórkowego • wskazuje, w jaki sposób zmienia się ilość DNA w cyklu komórkowym	• uzasadnia konieczność podwojenia ilości DNA przed podziałem komórki • określa liczbę cząsteczek DNA	• interpretuje zależność między występowaniem nowotworu a zaburzonym cyklem komórkowym

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

				w poszczególnych etapach cyklu komórkowego • charakteryzuje cykl komórkowy		w komórkach różnych organizmów w poszczególnych fazach cyklu komórkowego	
20.	**Znaczenie mitozy, mejozy i apoptozy**		• definiuje pojęcia *mejoza* i *apoptoza* • przedstawia istotę mitozy i mejozy • przedstawia znaczenie mitozy i mejozy w rozwoju i rozmnażaniu człowieka • wskazuje różnicę między komórką haploidalną a komórką diploidalną	• opisuje efekty mejozy • omawia na schemacie przebieg procesu apoptozy • odrozróżnia po liczbie powstających komórek mitozę od mejozy • wskazuje, który proces – mitoza czy mejoza – prowadzi do powstania gamet, uzasadnia swój wybór	• porównuje zmiany liczby chromosomów w przebiegu mitozy i mejozy • wyjaśnia, na czym polega apoptoza • przedstawia istotę różnicy między mitozą a mejozą • określa znaczenie apoptozy dla prawidłowego rozwoju i funkcjonowania organizmu człowieka	• wyjaśnia zmiany zawartości DNA podczas mejozy • wyjaśnia znaczenie mitozy i mejozy • wyjaśnia, dlaczego mejoza jest nazwana podziałem redukcyjnym	• argumentuje konieczności zmian zawartości DNA podczas mejozy • wyjaśnia związek między rozmnażaniem płciowym a zachodzeniem procesu mejozy • argumentuje, że proces apoptozy jest ważny dla prawidłowego funkcjonowania organizmu człowieka
21. **22.**		**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Komórka”**					
		Rozdział 4. Metabolizm					
23.	**Kierunki przemian metabolicznych**		• definiuje pojęcia: *metabolizm*, *anabolizm*, *katabolizm* • przedstawia rolę biologiczną ATP	• wyjaśnia rolę biologiczną ATP • porównuje reakcje anaboliczne z reakcjami katabolicznymi	• wyjaśnia różnicę między procesami katabolicznymi a procesami anabolicznymi	• wykazuje, że procesy anaboliczne i procesy kataboliczne są ze sobą powiązane	• wyjaśnia, w jaki sposób ATP sprzęga procesy metaboliczne • uzasadnia kryteria podziału przemian metabolicznych
24.	**Budowa i działanie enzymów**		• definiuje pojęcia *enzymy* i *energia aktywacji* • przedstawia budowę enzymów • podaje funkcje enzymów w komórce	• charakteryzuje budowę enzymów • omawia właściwości enzymów • przedstawia sposób działania enzymów	• wyjaśnia znaczenie kształtu centrum aktywnego enzymu dla przebiegu reakcji enzymatycznej	• wyjaśnia mechanizm katalizy enzymatycznej • rozróżnia właściwości enzymów •wyjaśnia, w jaki sposób enzymy	• interpretuje wyniki doświadczenia wykazującego wpływ enzymów z ananasa na białka zawarte w żelatynie

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

			• wymienia właściwości enzymów	• wymienia etapy katalizy enzymatycznej • przeprowadza doświadczenie wykazujące wpływ enzymów z ananasa na białka zawarte w żelatynie	• wyjaśnia mechanizm działania enzymów i ich właściwości	przyspieszają przebieg reakcji chemicznej	
25.	**Regulacja aktywności enzymów**		• wymienia podstawowe czynniki (pH, temperatura) wpływające na szybkość reakcji enzymatycznych	• omawia wpływ temperatury, wartości pH na działanie enzymów	• wyjaśnia wpływ temperatury i wartości pH na przebieg reakcji metabolicznej • podaje wynik doświadczenia dotyczącego wpływu wysokiej temperatury na aktywność katalazy	• planuje i przeprowadza doświadczenie mające wykazać wpływ temepratury na aktywność katalazy w bulwach ziemniaka	• interpretuje i przewiduje wyniki doświadczenia dotyczącego wpływu różnych czynników na aktywność enzymów
26.	**Oddychanie komórkowe. Oddychanie tlenowe**		• definiuje pojęcie *oddychanie komórkowe* • wymienia rodzaje oddychania komórkowego • zapisuje równanie oddychania tlenowego • wyróżnia substraty i produkty oddychania komórkowego • określa znaczenie oddychania komórkowego dla funkcjonowania organizmu	• przedstawia znaczenie oddychania komórkowego w pozyskiwaniu energii użytecznej biologicznie	• wskazuje substraty i produkty oddychania tlenowego • wykazuje związek między budową mitochondrium a przebiegiem procesu oddychania tlenowego	• uzasadnia, że oddychanie komórkowe ma charakter kataboliczny • przedstawia zysk energetyczny z utleniania jednej cząsteczki glukozy w trakcie oddychania tlenowego	• wykazuje związek między liczbą i budową mitochondriów a intensywnością oddychania tlenowego

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

27.	**Procesy beztlenowego uzyskiwania energii**		• definiuje pojęcie *fermentacja* • wyróżnia substraty i produkty fermentacji mleczanowej • wymienia organizmy przeprowadzające fermentację • określa lokalizację fermentacji w komórce i ciele człowieka • podaje przykłady zastosowania fermentacji mleczanowej i alkoholowej w życiu codziennym	• odróżnia fermentację mleczanową od fermentacji alkoholowej • przedstawia przebieg poszczególnych etapów fermentacji mleczanowej • omawia wykorzystanie fermentacji mleczanowej i alkoholowej w życiu człowieka • określa warunki przebiegu fermentacji mleczanowej	• wyjaśnia przebieg fermentacji mleczanowej • porównuje zysk energetyczny w oddychaniu tlenowym z zyskiem energetycznym z fermentacji mleczanowej	• porównuje oddychanie tlenowe z fermentacją mleczanową • tworzy i omawia schemat przebiegu fermentacji mleczanowej	• wyjaśnia, dlaczego utlenianie tego samego substratu energetycznego w warunkach tlenowych dostarcza więcej energii niż w warunkach beztlenowych • wyjaśnia, dlaczego w erytrocytach zachodzi fermentacja mleczanowa, a nie oddychanie tlenowe
28.	**Inne procesy metaboliczne**		• definiuje pojęcie *glikogenoliza* • wskazuje miejsce, w którym zachodzi glikogenoliza • wskazuje cukry jako główne źródło energii	• wyjaśnia, na czym polega glikogenoliza	• na podstawie analizy schematu przedstawia znaczenie glikogenolizy w przemianach energetycznych	• określa warunki i potrzebę zachodzenia glikogenolizy w organizmie człowieka	• na podstawie schematu określa związek między przemianami glikogenu a oddychaniem tlenowym
29. **30.**		**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Metabolizm”**					

* zagadnienia spoza podstawy programowej

Autorka: Małgorzata Miękus

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z biologii dla klasy drugiej szkoły ponadpodstawowej dla zakresu podstawowego od 1 września 2024r.

Lp.	Temat	Poziom wymagań				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
Rozdział 1. Organizm człowieka jako funkcjonalna całość						
1.	**Hierarchiczna budowa organizmu człowieka**	*Uczeń:* • przedstawia hierarchiczną budowę organizmu • definiuje pojęcia: *komórka, tkanka, narząd, układ narządów, organizm* • wymienia nazwy układów narządów • rozpoznaje na ilustracjach poszczególne elementy organizmu • wymienia główne funkcje poszczególnych układów narządów • definiuje pojęcie *homeostaza* • wymienia parametry istotne w utrzymywaniu homeostazy	*Uczeń:* • omawia główne funkcje poszczególnych układów narządów • przedstawia podstawowe powiązania funkcjonalne między narządami w obrębie poszczególnych układów • przedstawia podstawowe powiązania funkcjonalne między układami narządów w obrębie organizmu • charakteryzuje poszczególne układy narządów • podaje znaczenie pojęć: termoregulacja, ciśnienie krwi	*Uczeń:* • wykazuje związek budowy narządów z pełnionymi przez nie funkcjami • przedstawia powiązania funkcjonalne między narządami w obrębie poszczególnych układów • przedstawia powiązania funkcjonalne między układami narządów w obrębie organizmu • wyjaśnia mechanizmy warunkujące homeostazę	*Uczeń:* • dowodzi, że ciało człowieka stanowi wielopoziomową strukturę • podaje na podstawie różnych źródeł wiedzy przykłady narządów współpracujących ze sobą i wyjaśnia, na czym polega ich współpraca	*Uczeń:* • przedstawia argumenty potwierdzające tezę, że między narządami w obrębie poszczególnych układów istnieją powiązania funkcjonalne
2.	**Tkanki: nabłonkowa, mięśniowa i nerwowa**	*Uczeń:* • klasyfikuje tkanki zwierzęce • przedstawia budowę i rolę tkanek: nabłonkowej, mięśniowej i nerwowej • rozpoznaje na schematach tkanki: nabłonkową, mięśniową i nerwową	*Uczeń:* • rozpoznaje tkanki: nabłonkową, mięśniową, nerwową podczas obserwacji preparatów pod mikroskopem, na schematach, mikrofotografiach przedstawiających obraz spod mikroskopu	*Uczeń:* • wykonuje schematyczne rysunki tkanek zwierzęcych • charakteryzuje nabłonki pod względem budowy, roli i miejsca występowania • porównuje tkankę	*Uczeń:* • wykazuje związek między budową tkanek a pełnionymi przez nie funkcjami • rozpoznaje na podstawie obserwacji mikroskopowych	*Uczeń:* • ustala, które elementy tkanek: nabłonkowej, mięśniowej i nerwowej świadczą o ich przystosowaniu do pełnionych funkcji, oraz potwierdza swoje zdanie argumentami

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

			oraz na podstawie opisu • klasyfikuje tkanki na podstawie kształtu i liczby warstw komórek oraz pełnionych funkcji • charakteryzuje tkankę mięśniową: przedstawia jej rodzaje, budowę, sposób funkcjonowania • charakteryzuje tkankę nerwową	mięśniową gładką z tkanką poprzecznie prążkowaną serca oraz tkanką poprzecznie prążkowaną szkieletową pod względem budowy i sposobu funkcjonowania • wskazuje różnice między tkankami: nerwową, mięśniową i nabłonkową • dostrzega oraz omawia podobieństwa i różnice między neuronami a komórkami glejowymi	tkanki: nabłonkową, mięśniową i nerwową oraz porównuje je pod względem budowy i funkcji • uzasadnia, że istnieje korelacja między funkcjonowaniem neuronów a funkcjonowaniem komórek glejowych	
3. 4.	**Tkanka łączna**	*Uczeń:* • przedstawia budowę i rolę tkanki łącznej • wymienia przykłady występowania tkanki łącznej w ciele człowieka • wymienia nazwy rodzajów tkanki łącznej • omawia budowę tkanki chrzęstnej i tkanki kostnej • charakteryzuje budowę i funkcje osocza oraz elementów morfotycznych krwi	*Uczeń:* • podaje kryteria podziału tkanki łącznej • charakteryzuje tkankę łączną z uwzględnieniem kryteriów jej podziału • wymienia przykłady tkanek łącznych: właściwych, podporowych i płynnych	*Uczeń:* • charakteryzuje tkanki łączne właściwe pod względem budowy, roli i występowania • określa, z których tkanek właściwych są zbudowane narządy występujące w organizmie człowieka	*Uczeń:* • porównuje rodzaje tkanki łącznej • wykazuje związek między budową danego rodzaju tkanki łącznej a pełnioną przez tę tkankę funkcją • charakteryzuje rodzaje tkanki łącznej właściwej • omawia kryteria podziału tkanki łącznej płynnej	*Uczeń:* • ustala, które elementy tkanki łącznej świadczą o jej przystosowaniu do pełnionej funkcji, oraz potwierdza swoje zdanie argumentami
Rozdział 2. Skóra – powłoka ciała						
5.	**Budowa i funkcje skóry**	*Uczeń:* • wymienia nazwy warstw skóry • podaje nazwy elementów skóry	*Uczeń:* • opisuje funkcje skóry • charakteryzuje gruczoły skóry	*Uczeń:* • opisuje funkcje poszczególnych wytworów naskórka	*Uczeń:* • wykazuje związek między budową a funkcjami skóry	*Uczeń:* • wyjaśnia mechanizm syntezy witaminy D_3 • wyjaśnia, dlaczego

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		• wymienia funkcje skóry • wymienia nazwy wytworów naskórka	• przedstawia znaczenie skóry w termoregulacji • wskazuje na rolę skóry w termoregulacji	• opisuje zależność między budową a funkcjami skóry • analizuje rolę skóry jako narządu zmysłu	• porównuje poszczególne warstwy skóry pod względem budowy i funkcji	osoby mieszkające na stałe w Polsce są narażone na niedobory witaminy D_3
6.	**Choroby i higiena skóry**	*Uczeń:* • wyjaśnia, czym zajmuje się dermatologia • wymienia rodzaje chorób skóry • wymienia czynniki chorobotwórcze będące przyczynami wybranych chorób skóry • przedstawia zasady profilaktyki wybranych chorób skóry	*Uczeń:* • przedstawia najważniejsze informacje dotyczące badań diagnostycznych chorób skóry • wyjaśnia, dlaczego należy dbać o skórę • wymienia zasady higieny skóry • klasyfikuje i charakteryzuje wybrane choroby skóry	*Uczeń:* • wyjaśnia, czym są alergie skórne, grzybice i oparzenia • omawia zaburzenia funkcjonowania gruczołów łojowych • omawia przyczyny zachorowań na czerniaka, a także diagnostykę, sposób leczenia i profilaktykę tej choroby	*Uczeń:* • ocenia wpływ nadmiaru promieniowania UV na skórę • uzasadnia stwierdzenie, że czerniak jest groźną chorobą współczesnego świata	*Uczeń:* • wyjaśnia, na czym polega fotostarzenie się skóry • analizuje i przedstawia na podstawie literatury uzupełniającej wpływ stresu oraz ilości snu na prawidłowe funkcjonowanie skóry
7. 8.	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziałów „Organizm człowieka jako funkcjonalna całość” i „Skóra – powłoka organizmu”**					
Rozdział 3. Układ ruchu						
9.	**Ogólna budowa i funkcje szkieletu**	*Uczeń:* • rozróżnia część czynną i część bierną aparatu ruchu • wymienia funkcje szkieletu • podaje nazwy głównych kości tworzących szkielet człowieka	*Uczeń:* • rozpoznaje elementy szkieletu osiowego, szkieletu obręczy i szkieletu kończyn • opisuje budowę kości długiej	*Uczeń:* • wyjaśnia związek między budową kości a jej właściwościami mechanicznymi • porównuje tkankę kostną z tkanką chrzęstną	*Uczeń:* • wymienia czynniki wpływające na przebudowę kości • określa, które właściwości kości wynikają z ich budowy tkankowej • wykazuje związek między budową kości a pełnionymi przez nie funkcjami	*Uczeń:* • wyjaśnia, dlaczego szkielet człowieka jest zbudowany przede wszystkim z tkanki kostnej
10.	**Rodzaje**	*Uczeń:*	*Uczeń:*	*Uczeń:*	*Uczeń:*	*Uczeń:*

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

	połączeń kości	• wymienia rodzaje połączeń ścisłych i ruchomych kości • wymienia rodzaje stawów • wskazuje na schemacie elementy stawu	• identyfikuje typy połączeń kości na schemacie przedstawiającym szkielet i podaje przykłady tych połączeń • przedstawia rodzaje połączeń ścisłych • omawia budowę stawu	• charakteryzuje połączenia kości • rozpoznaje rodzaje stawów • omawia funkcje poszczególnych elementów stawu	• klasyfikuje stawy ze względu na zakres wykonywanych ruchów i kształt powierzchni stawowych • porównuje stawy pod względem zakresu wykonywanych ruchów i kształtu powierzchni stawowych	• porównuje zakres ruchów, który można wykonywać w obrębie stawów: biodrowego, barkowego, kolanowego i obrotowego i wyjaśnia zaobserwowane różnice, odwołując się do budowy tych stawów
11.	**Szkielet osiowy i szkielet kończyn**	*Uczeń:* • wymienia nazwy elementów szkieletu osiowego i podaje ich funkcje • wymienia nazwy kości budujących klatkę piersiową • dzieli kości czaszki na te, które tworzą mózgoczaszkę, i na te, z których składa się twarzoczaszka • podaje nazwy odcinków kręgosłupa • wymienia nazwy kości obręczy barkowej i obręczy miednicznej • wymienia nazwy kości kończyny górnej i kończyny dolnej • podaje nazwy krzywizn kręgosłupa • określa rolę krzywizn kręgosłupa	*Uczeń:* • rozpoznaje na schemacie kości mózgoczaszki i twarzoczaszki • rozpoznaje na schemacie kości klatki piersiowej • rozróżnia i charakteryzuje odcinki kręgosłupa • wyjaśnia znaczenie naturalnych krzywizn kręgosłupa i wskazuje na schemacie, w których miejscach się one znajdują • rozpoznaje na schemacie kości obręczy barkowej i obręczy miedniczej • rozpoznaje na schemacie kości kończyny górnej i kończyny dolnej	*Uczeń:* • charakteryzuje funkcje szkieletu osiowego • wyjaśnia związek między budową a funkcjami czaszki • wskazuje różnice między budową oraz funkcjami twarzoczaszki i mózgoczaszki • porównuje budowę kończyny górnej z budową kończyny dolnej • wykazuje związek budowy odcinków kręgosłupa z pełnionymi przez nie funkcjami • wykazuje związek budowy kończyn z pełnionymi przez nie	*Uczeń:* • omawia rolę chrząstek w budowie klatki piersiowej • rozpoznaje na schemacie i porównuje kręgi znajdujące się w różnych odcinkach kręgosłupa • rozpoznaje na schemacie oraz klasyfikuje i charakteryzuje poszczególne żebra • wyjaśnia znaczenie zatok	*Uczeń:* • przedstawia argumenty potwierdzające tezę, że występowanie wielu mniejszych kości jest korzystniejsze dla organizmu niż występowanie kilku kości dużych i długich • wyjaśnia znaczenie różnic w budowie miednicy u kobiet i u mężczyzn

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

				funkcjami		
12.	**Budowa i funkcjonowanie mięśni szkieletowych**	*Uczeń:* • podaje nazwy niektórych mięśni • wymienia funkcje mięśni • przedstawia ogólną budowę mięśnia szkieletowego • wymienia rodzaje tkanek mięśniowych • przedstawia budowę tkanek mięśniowych • przedstawia antagonistyczne działanie mięśni	*Uczeń:* • porównuje rodzaje tkanek mięśniowych pod względem budowy i funkcji • rozpoznaje najważniejsze mięśnie szkieletowe • wskazuje, że brzusiec zbudowany jest z włókien mięśniowych • określa funkcje mięśni szkieletowych wynikające z ich położenia	*Uczeń:* • wykazuje związek budowy tkanki mięśniowej z funkcją pełnioną przez tę tkankę • omawia warunki prawidłowej pracy mięśni	*Uczeń:* • klasyfikuje mięśnie ze względu na wykonywane czynności • wyjaśnia, na czym polega antagonistyczne działanie mięśni	*Uczeń:* • uzasadnia, że mięśnie szkieletowe mają budowę hierarchiczną
13.	**Higiena i choroby układu ruchu**	*Uczeń:* • wymienia składniki pokarmowe, które mają pozytywny wpływ na stan układu ruchu • dostrzega znaczenie utrzymywania prawidłowej postawy ciała • rozpoznaje wady postawy na schematach lub na podstawie opisu • wymienia przyczyny powstawania wad postawy • przedstawia przyczyny płaskostopia • wymienia podstawowe urazy mechaniczne układu ruchu • wymienia choroby układu ruchu • definiuje pojęcie *doping*	*Uczeń:* • rozróżnia urazy mechaniczne szkieletu • wymienia cechy prawidłowej postawy ciała • charakteryzuje choroby układu ruchu • wykazuje, że codzienna aktywność fizyczna wpływa korzystnie na układ ruchu • wymienia składniki diety niezbędne do prawidłowego funkcjonowania układu ruchu • wyjaśnia, kiedy warto stosować suplementy diety • przedstawia metody zapobiegania wadom postawy • dowodzi korzystnego	*Uczeń:* • omawia przyczyny i skutki wad kręgosłupa • omawia przyczyny i skutki płaskostopia • omawia przyczyny oraz sposoby diagnozowania i leczenia osteoporozy • wyjaśnia wpływ dopingu na organizm człowieka • wykazuje, że długotrwałe przebywanie w pozycji siedzącej jest niezdrowe dla układu ruchu	*Uczeń:* • omawia sposoby zapobiegania osteoporozie • wskazuje przyczyny zmian zachodzących w układzie ruchu na skutek osteoporozy • przewiduje skutki niewłaściwego wykonywania ćwiczeń fizycznych • omawia działanie wybranych grup środków dopingujących	*Uczeń:* • wyjaśnia, w jaki sposób transfuzja krwi u sportowców może wpłynąć na uzyskiwanie przez nich lepszych wyników oraz jakie skutki zdrowotne wywołuje ten rodzaj dopingu • przedstawia argumenty przemawiające za stosowaniem manipulacji genetycznych u sportowców w celu uzyskiwania przez nich lepszych wyników oraz argumenty przeciw stosowaniu takich manipulacji

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

			wpływu ćwiczeń fizycznych na zdrowie			
14. 15.	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Układ ruchu”**					
Rozkład 4. Układ pokarmowy						
16.	**Organiczne składniki pokarmowe**	*Uczeń:* • wymienia nazwy składników pokarmowych • wymienia przykłady produktów spożywczych bogatych w poszczególne składniki pokarmowe • wymienia podstawowe funkcje poszczególnych składników pokarmowych • definiuje pojęcia *błonnik, NNKT* • podaje funkcję błonnika	*Uczeń:* • rozróżnia budulcowe i energetyczne składniki pokarmowe • omawia rolę składników pokarmowych w organizmie • podaje różnicę między białkami pełnowartościowymi a białkami niepełnowartościowym • definiuje pojęcia: *aminokwasy egzogenne, aminokwasy endogenne* • podaje przykłady aminokwasów endogennych i aminokwasów egzogennych • wyjaśnia znaczenie NNKT dla zdrowia człowieka • wymienia kryteria podziału węglowodanów • wyjaśnia znaczenie błonnika pokarmowego w diecie	*Uczeń:* • porównuje pokarmy pełnowartościowe z pokarmami niepełnowartościowymi • wskazuje czynniki decydujące o wartości odżywczej pokarmów • klasyfikuje węglowodany na przyswajalne i nieprzyswajalne	*Uczeń:* • przewiduje skutki diety wegańskiej • porównuje zawartość białek w poszczególnych produktach • przewiduje skutki niedoboru i nadmiaru poszczególnych składników odżywczych • wyjaśnia, że w przypadku stosowania diety bez białka zwierzęcego bardzo ważne dla zdrowia jest spożywanie urozmaiconych posiłków bogatych w białko roślinne	*Uczeń:* • porównuje wartość energetyczną białek z wartością energetyczną węglowodanów i tłuszczów • wyjaśnia zależność między stosowaną dietą a zapotrzebowaniem organizmu na poszczególne składniki pokarmowe • uzasadnia znaczenie dostarczania do organizmu kwasów omega-3 i omega-6 we właściwych proporcjach
17.	**Rola witamin. Nieorganiczne składniki pokarmowe**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *witamina, hiperwitaminoza, hipowitaminoza* i *awitaminoza, bilans wodny*	*Uczeń:* • wyjaśnia zasady klasyfikacji i nazewnictwa witamin • wymienia nazwy	*Uczeń:* • omawia skutki niedoboru i nadmiaru wybranych witamin w organizmie	*Uczeń:* • wyjaśnia, jakie znaczenie mają antyutleniacze dla prawidłowego	*Uczeń:* • analizuje zależności między uwodnieniem organizmu a tempem metabolizmu

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		• wymienia nazwy witamin rozpuszczalnych w tłuszczach i witamin rozpuszczalnych w wodzie • wymienia główne źródła witamin • wymienia podstawowe funkcje poszczególnych witamin • wymienia skutki niedoboru wybranych witamin • podaje kryteria podziału składników mineralnych • wymienia nazwy makroelementów i mikroelementów • wymienia funkcje wody w organizmie	pokarmów będących źródłami witamin rozpuszczalnych w tłuszczach i w wodzie • omawia funkcje witamin rozpuszczalnych w tłuszczach i w wodzie • wymienia przyczyny awitaminozy i hipowitaminozy • omawia znaczenie składników mineralnych dla organizmu • omawia znaczenie wody dla organizmu	człowieka • podaje przykłady naturalnych antyutleniaczy, którymi są niektóre witaminy (A, C, E) • omawia znaczenie wybranych makro- i mikroelementów • omawia objawy niedoboru wybranych makroelementów i mikroelementów • wyjaśnia, na czym polega mechanizm regulacji bilansu wodnego człowieka	funkcjonowania organizmu • omawia znaczenie witamin jako naturalnych antyutleniaczy • uzasadnia związek między właściwościami a funkcjami wody • wyjaśnia, dlaczego dodawanie tłuszczów (oliwy lub oleju) do warzyw ma wpływ na przyswajalność witamin	• określa na podstawie literatury zdrowotne konsekwencje spożywania nadmiernej ilości soli kuchennej
18.	**Budowa i funkcje układu pokarmowego**	*Uczeń:* • wyróżnia w układzie pokarmowym przewód pokarmowy i gruczoły trawienne • wymienia nazwy odcinków przewodu pokarmowego i gruczołów trawiennych • podaje funkcje jamy ustnej, gardła, przełyku, żołądka i jelit • przedstawia budowę i rodzaje zębów • przedstawia znaczenie ruchów perystaltycznych • podaje funkcje żołądka i dwunastnicy • podaje funkcje ślinianek, wątroby i trzustki • przedstawia funkcje jelita	*Uczeń:* • wyjaśnia, na czym polega trawienie pokarmów • wyjaśnia rolę języka i gardła w połykaniu pokarmu • wyjaśnia, jaką rolę odgrywa ślina wydzielana przez ślinianki • wymienia odcinki jelita cienkiego • omawia funkcje wątroby i trzustki w trawieniu pokarmów • wymienia składniki soku trzustkowego oraz soku jelitowego • wyjaśnia funkcje kosmków jelitowych	*Uczeń:* • wyjaśnia rolę żółci w trawieniu tłuszczów • omawia działanie enzymów trzustkowych i enzymów jelitowych • omawia budowę kosmków jelitowych • analizuje mechanizm wchłaniania składników pokarmowych • omawia znaczenie mikrobiomu dla prawidłowego funkcjonowania organizmu	*Uczeń:* • omawia mechanizm połykania pokarmu • charakteryzuje funkcje gruczołów błony śluzowej żołądka • wyjaśnia, dlaczego występowanie mikrobiomu ma duże znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania organizmu	*Uczeń:* • porównuje skład i rolę wydzielin produkowanych przez ślinianki, wątrobę i trzustkę • wyjaśnia, dlaczego przewód pokarmowy musi mieć złożoną budowę

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		cienkiego i jelita grubego • przedstawia funkcje kosmków jelitowych • wskazuje miejsca wchłaniania pokarmu	• omawia funkcje jelita grubego • przedstawia wpływ mikrobiomu na funkcjonowanie organizmu człowieka			
19. 20.	**Procesy trawienia i wchłaniania**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *trawienie, enzymy trawienne* • wymienia najważniejsze enzymy trawienne • określa, w których miejscach przewodu pokarmowego działają enzymy trawienne, i podaje funkcje tych enzymów	*Uczeń:* • wskazuje substraty, produkty trawienia • wskazuje miejsca działania enzymów trawiennych • omawia procesy trawienia zachodzące w jamie ustnej, żołądku i jelicie • wyjaśnia mechanizm wchłaniania produktów trawienia w kosmkach jelitowych	*Uczeń:* • opisuje procesy trawienia i wchłaniania cukrów, białek oraz tłuszczów • omawia przebieg doświadczenia badającego wpływ pH roztworu na trawienie skrobi przez amylazę ślinową	*Uczeń:* • charakteryzuje etapy trawienia poszczególnych składników pokarmowych w przewodzie pokarmowym • wyjaśnia, co się dzieje z wchłoniętymi produktami trawienia	*Uczeń:* • planuje i przeprowadza doświadczenie, którym można sprawdzić wpływ czynników chemicznych lub fizycznych na aktywność enzymatyczną amylazy ślinowej trawiącej skrobię oraz formułuje wnioski na podstawie uzyskanych wyników • wyjaśnia, dlaczego produkty trawienia tłuszczów są wchłaniane do naczyń limfatycznych, a nie do naczyń krwionośnych
21.	**Zasady racjonalnego odżywiania się**	*Uczeń:* • definiuje pojęcie *bilans energetyczny* • podaje, jakie jest zapotrzebowanie energetyczne człowieka w zależności od wieku (w kcal) • opisuje piramidę zdrowego żywienia i stylu życia • wskazuje, że wielkość porcji i	*Uczeń:* • wyjaśnia, czym są bilans energetyczny dodatni i bilans energetyczny ujemny • charakteryzuje zasady racjonalnego odżywiania się • przedstawia argumenty potwierdzające, że spożywanie nadmiaru	*Uczeń:* • oblicza wskaźnik BMI dla osób obu płci w różnym wieku i określa, czy te osoby mają nadwagę, czy niedowagę • analizuje piramidę zdrowego żywienia i stylu życia i przedstawia zalecenia	*Uczeń:* • opracowuje jednodniowy jadłospis zgodny z zasadami racjonalnego odżywiania się • przedstawia skutki otyłości u młodych osób • charakteryzuje	*Uczeń:* • przedstawia pięć propozycji działań, których podjęcie pozwoliłoby zmniejszyć ryzyko wystąpienia otyłości u nastolatków

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		proporcje składników posiłków są elementem racjonalnego odżywiania • wymienia podstawowe przyczyny i skutki otyłości • oblicza wskaźnik masy ciała (BMI) • wymienia podstawowe zaburzenia odżywiania (bulimia, anoreksja)	soli i słodyczy jest szkodliwe dla organizmu • charakteryzuje przyczyny i skutki otyłości	dotyczące proporcji składników pokarmowych w spożywanych posiłkach • wyjaśnia różnice między bulimią a anoreksją	otyłość brzuszną i pośladkowo-udową oraz dowodzi ich negatywnego wpływu na zdrowie	
22.	**Choroby układu pokarmowego**	*Uczeń:* • podaje podstawowe metody diagnozowania chorób układu pokarmowego (USG jamy brzusznej, kolonoskopię, gastroskopię) • klasyfikuje choroby układu pokarmowego na pasożytnicze, wirusowe i bakteryjne • wymienia nazwy chorób pasożytniczych i podaje nazwy pasożytów (tasiemiec, glista ludzka, owsik ludzki, włosień kręty) • wymienia bakteryjne i wirusowe choroby układu pokarmowego • podaje sposoby zapobiegania chorobom układu pokarmowego	*Uczeń:* • wymienia przyczyny i objawy chorób pasożytniczych układu pokarmowego • wymienia i opisuje wybrane wirusowe choroby przewodu pokarmowego, m.in. WZW typu A, B i C • wymienia nazwy innych chorób układu pokarmowego: (rak żołądka, rak jelita grubego)	*Uczeń:* • charakteryzuje podstawowe metody diagnozowania chorób układu pokarmowego • wymienia objawy chorób bakteryjnych, wirusowych i pasożytniczych oraz metody profilaktyki tych chorób	*Uczeń:* • rozpoznaje choroby układu pokarmowego na podstawie charakterystycznych objawów • omawia szczegółowo metody diagnozowania chorób układu pokarmowego: gastroskopię i kolonoskopię • dowodzi, że właściwa profilaktyka odgrywa ogromną rolę w walce z chorobami układu pokarmowego	*Uczeń:* • przedstawia argumenty potwierdzające tezę, że choroby bakteryjne i wirusowe mogą mieć wpływ na powstawanie, wzrost i rozwój komórek nowotworowych układu pokarmowego
23. 24.	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Układ pokarmowy”**					
Rozdział 5. Układ oddechowy						
25.	**Budowa i**	*Uczeń:*	*Uczeń:*	*Uczeń:*	*Uczeń:*	*Uczeń:*

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

	funkcjonowanie układu oddechowego	• wymienia nazwy elementów budujących układ oddechowy i wskazuje, że składa się on z dróg oddechowych oraz płuc • wymienia funkcje poszczególnych elementów układu oddechowego człowieka • lokalizuje na schematach poszczególne elementy układu oddechowego	• wyjaśnia różnicę między wymianą gazową a oddychaniem komórkowym • omawia funkcje głośni i nagłośni • omawia związek między budową a funkcją płuc • wyjaśnia związek między budową pęcherzyków płucnych a wymianą gazową	• wyjaśnia zależności między budową poszczególnych odcinków układu oddechowego a ich funkcjami • omawia proces powstawania głosu	• wymienia czynniki decydujące o wysokości i natężeniu głosu	• wykazuje, że wymiana gazowa oraz oddychanie komórkowe umożliwiają funkcjonowanie organizmu • podaje argumenty potwierdzające duże znaczenie nagłośni podczas połykania pokarmu
26.	**Wentylacja i wymiana gazowa**	*Uczeń:* • przedstawia mechanizm wentylacji płuc • definiuje pojęcia: *całkowita pojemność płuc*, *pojemność życiowa płuc* • podaje lokalizację ośrodka oddechowego i opisuje jego działanie • porównuje skład powietrza wdychanego ze składem powietrza wydychanego • wyjaśnia znaczenie przepony i mięśni międzyżebrowych w wentylacji płuc • wymienia rodzaje wymiany gazowej i podaje, gdzie one zachodzą	*Uczeń:* • wyjaśnia, na czym polega mechanizm wentylacji płuc • porównuje mechanizm wdechu z mechanizmem wydechu • porównuje wymianę gazową zewnętrzną z wymianą gazową wewnętrzną • wskazuje różnicę między całkowitą a życiową pojemnością płuc • omawia rolę krwi w transporcie gazów oddechowych – tlenu i dwutlenku węgla	*Uczeń:* • przeprowadza doświadczenie wykazujące działanie przepony • omawia transport dwutlenku węgla w organizmie człowieka	*Uczeń:* • wykazuje związek między budową hemoglobiny a jej rolą w transporcie gazów	*Uczeń:* • omawia mechanizm regulacji częstości oddechów
27.	**Zaburzenia funkcjonowania układu oddechowego**	*Uczeń:* • wymienia zanieczyszczenia powietrza • wyjaśnia, w jaki sposób można chronić się przed smogiem • omawia skutki palenia tytoniu	*Uczeń:* • klasyfikuje rodzaje zanieczyszczeń powietrza i wymienia ich źródła • wyjaśnia wpływ zanieczyszczeń powietrza na układ oddechowy	*Uczeń:* • wyjaśnia zależność między występowaniem chorób dróg oddechowych a stanem wdychanego	*Uczeń:* • przewiduje skutki chorób układu oddechowego • omawia sposoby diagnozowania i leczenia	*Uczeń:* • przeprowadza pomiar objętości płuc z wykorzystaniem samodzielnie zrobionej aparatury oraz formułuje wnioski na

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		• wymienia metody diagnozowania chorób układu oddechowego • wymienia nazwy chorób układu oddechowego (nieżyt nosa, przeziębienie, grypa, angina, gruźlica płuc, rak płuc)	• wymienia źródła czadu • wykazuje szkodliwość palenia papierosów, także elektronicznych • charakteryzuje choroby układu oddechowego • wskazuje sposoby zapobiegania chorobom układu oddechowego	powietrza • omawia wpływ czadu na organizm człowieka • omawia sposoby zapobiegania chorobom układu oddechowego • omawia przebieg badań diagnostycznych chorób układu oddechowego	wybranych chorób układu oddechowego	podstawie uzyskanych wyników • przedstawia, na podstawie różnych źródeł wiedzy, argumenty przemawiające za wyborem określonych metod diagnozowania i leczenia
Rozdział 6. Układ krążenia						
28.	**Skład i funkcje krwi**	*Uczeń:* • wymienia nazwy składników krwi • wymienia podstawowe funkcje krwi	*Uczeń:* • charakteryzuje składniki krwi • omawia funkcje krwi • porównuje elementy komórkowe krwi pod względem budowy • wymienia nazwy i funkcje składników osocza	*Uczeń:* • klasyfikuje składniki krwi • porównuje składniki krwi pod względem pełnionych przez nie funkcji	*Uczeń:* • podaje zasadę podziału leukocytów ze względu na obecność ziarnistości w ich cytoplazmie	*Uczeń:* • uzasadnia związek między cechami elementów morfotycznych krwi a funkcjami pełnionymi przez te elementy
29. 30.	**Budowa i funkcje układu krwionośnego**	*Uczeń:* • wymienia funkcje układu krwionośnego • podaje nazwy elementów układu krążenia • podaje nazwy elementów serca człowieka • określa położenie serca • wyjaśnia, na czym polega automatyzm serca • opisuje cykl pracy serca • omawia funkcje naczyń wieńcowych • wymienia typy naczyń	*Uczeń:* • porównuje tętnice z żyłami pod względem budowy anatomicznej i pełnionych funkcji • rozróżnia typy sieci naczyń krwionośnych • rozróżnia rodzaje naczyń krwionośnych • omawia przepływ krwi w krwiobiegu dużym i w krwiobiegu małym na podstawie schematu	*Uczeń:* • wyjaśnia związek między budową anatomiczną i morfologiczną naczyń krwionośnych a pełnionymi przez nie funkcjami (z uwzględnieniem zastawek w żyłach) • rozróżnia zastawki w sercu • omawia budowę układu przewodzącego	*Uczeń:* • charakteryzuje typy sieci naczyń krwionośnych • analizuje sposób przepływu krwi w żyłach kończyn dolnych • wyjaśnia, na czym polega automatyzm serca • omawia różnicę między wartościami ciśnienia	*Uczeń:* • wyjaśnia rolę układu krwionośnego w utrzymywaniu homeostazy • wyjaśnia różnicę między układem wrotnym a siecią dziwną • wyjaśnia przyczynę różnicy między wartościami ciśnienia skurczowego a wartościami ciśnienia

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		krwionośnych • odróżnia krwiobieg duży od krwiobiegu małego • wskazuje prawidłowe wartości ciśnienia krwi i tętna człowieka		serca • porównuje krwiobieg duży z krwiobiegiem małym pod względem pełnionych funkcji • interpretuje wyniki pomiarów tętna • interpretuje wyniki pomiaru ciśnienia krwi	skurczowego a wartościami ciśnienia rozkurczowego krwi • omawia sposób regulacji ciśnienia krwi w naczyniach	rozkurczowego krwi oraz podaje argumenty potwierdzające, że nieprawidłowe wartości ciśnienia krwi mogą zagrażać zdrowiu, a nawet życiu
31.	**Układ limfatyczny**	*Uczeń:* • wymienia funkcje układu limfatycznego • wymienia nazwy narządów układu limfatycznego • przedstawia budowę i funkcje naczyń limfatycznych • określa sposób powstawania i funkcje limfy	*Uczeń:* • określa funkcje narządów wchodzących w skład układu limfatycznego • charakteryzuje cechy naczyń limfatycznych	*Uczeń:* • porównuje narządy układu limfatycznego pod względem pełnionych przez nie funkcji • omawia skład limfy i jej rolę • porównuje układ krwionośny z układem limfatycznym pod względem budowy i funkcji	*Uczeń:* • ocenia znaczenie prawidłowego funkcjonowania narządów tworzących układ limfatyczny • omawia sposób powstawania limfy • podaje argumenty potwierdzające, że układ krwionośny i układ limfatyczny stanowią integralną całość • porównuje naczynia limfatyczne i żyły pod względem budowy	*Uczeń:* • wyjaśnia, na podstawie źródeł popularno-naukowych i naukowych, jakie znaczenie w utrzymywaniu homeostazy mają układ krwionośny i układ limfatyczny
32.	**Choroby układu krążenia**	*Uczeń:* • wymienia sposoby zapobiegania chorobom układu krążenia • wskazuje związek między stylem życia a chorobami układu krążenia • wymienia metody diagnozowania chorób układu	*Uczeń:* • wymienia przyczyny chorób układu krążenia • właściwie interpretuje wyniki morfologii krwi i lipidogramu • charakteryzuje metody diagnozowania chorób układu krążenia	*Uczeń:* • przedstawia argumenty potwierdzające tezę, że właściwy styl życia jest najważniejszym elementem profilaktyki chorób układu krążenia • omawia przyczyny,	*Uczeń:* • rozróżnia objawy chorób układu krążenia • wyjaśnia, na czym polega niewydolność układu krążenia	*Uczeń:* • wskazuje metody diagnozowania poszczególnych chorób układu krążenia • wyszukuje w różnych źródłach informacje na temat sposobów zapobiegania

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		krążenia (EKG, pomiar ciśnienia krwi, badanie krwi) • wymienia nazwy chorób układu krążenia (nadciśnienie tętnicze, żylaki, miażdżyca, udar, choroba wieńcowa, zawał serca)	• wyjaśnia, dlaczego należy badać ciśnienie krwi • charakteryzuje wybrane choroby układu krążenia	objawy i profilaktykę chorób układu krążenia		rozwojowi miażdżycy naczyń wieńcowych
33. 34.	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziałów „Układ oddechowy” i „Układ krążenia”**					
Rozdział 7. Odporność organizmu						
35. 36.	**Budowa układu odpornościowego. Rodzaje odporności**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *antygen, przeciwciało, infekcja, patogen* • wymienia funkcje układu odpornościowego • wymienia nazwy elementów układu odpornościowego • wyjaśnia, na czym polega infekcja wirusowa • określa znaczenie przeciwciał • wymienia główne rodzaje odporności: nieswoista i swoista • wymienia trzy linie obrony organizmu • wymienia mechanizmy odporności humoralnej i komórkowej • definiuje pojęcie *pamięć immunologiczna* • wyjaśnia znaczenie szczepień ochronnych • wymienia sposoby nabierania odporności swoistej	*Uczeń:* • przedstawia rolę poszczególnych elementów układu odpornościowego • wyjaśnia mechanizm infekcji • opisuje działanie barier obronnych • porównuje odporność nabytą z odpornością wrodzoną • wyjaśnia mechanizm działania odporności wrodzonej • porównuje odporność nieswoistą z odpornością swoistą • wyjaśnia, na czym polegają humoralna i komórkowa odpowiedź immunologiczna • rozróżnia rodzaje odporności swoistej • wyjaśnia, na czym polega odpowiedź immunologiczna pierwotna i odpowiedź	*Uczeń:* • klasyfikuje poszczególne elementy układu odpornościowego • wyjaśnia, na czym polega swoistość przeciwciał • porównuje odporność komórkową z odpornością humoralną • wyjaśnia mechanizm działania odporności nabytej • wyjaśnia znaczenie pamięci immunologicznej • porównuje pierwotną odpowiedź immunologiczną z wtórną odpowiedzią immunologiczną	*Uczeń:* • wyjaśnia, na czym polega rola poszczególnych tkanek, narządów, komórek i cząsteczek w reakcji odpornościowej • określa rolę fagocytozy w reakcjach odpornościowych • wskazuje różnice dotyczące czasu uruchamiania się mechanizmów odporności humoralnej i odporności komórkowej • wyjaśnia celowość stosowania szczepionek	*Uczeń:* • porównuje limfocyty biorące udział w reakcji odpornościowej pod względem pełnionych przez nie funkcji • przedstawia argumenty potwierdzające tezę, że apoptoza ma duże znaczenie dla zachowania homeostazy • wyjaśnia, w jaki sposób oraz w jakich sytuacjach w organizmie tworzy się pamięć immunologiczna

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

			immunologiczna wtórna			
37.	**Zaburzenia funkcjonowania układu odpornościowego**	*Uczeń:* • wymienia czynniki osłabiające układ odpornościowy • wymienia nazwy chorób autoimmunologicznych • przedstawia reakcje alergiczne jako nadmierną reakcję układu odpornościowego • definiuje pojęcie *główny układ zgodności tkankowej (MHC)* • przedstawia cel stosowania przeszczepów • definiuje pojęcie *immunosupresja*	*Uczeń:* • przedstawia mechanizm reakcji alergicznej • wykazuje, że alergia jest stanem nadwrażliwości organizmu • podaje przyczyny konfliktu serologicznego • analizuje na schemacie mechanizm stosowania immunosupresji w transplantacji szpiku kostnego • charakteryzuje choroby autoimmunologiczne • charakteryzuje przebieg zakażenia wirusem HIV • omawia profilaktykę AIDS • podaje przyczyny alergii	*Uczeń:* • wymienia przyczyny nieprawidłowych reakcji odpornościowych • omawia znaczenie antygenów zgodności tkankowej w transplantacjach • przedstawia zasady przeszczepiania tkanek i narządów • wymienia zasady, których należy przestrzegać przy przeszczepach	*Uczeń:* • dowodzi, że AIDS jest chorobą układu odpornościowego • omawia znaczenie antygenów zgodności tkankowej w prawidłowym funkcjonowaniu układu odpornościowego	*Uczeń:* • wykazuje związek zgodności tkankowej z immunosupresją oraz wykazuje ich znaczenie dla transplantologii
Rozdział 8. Układ moczowy						

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

38.	**Budowa i funkcjonowanie układu moczowego**	*Uczeń:* • wymienia funkcje układu moczowego • wymienia nazwy zbędnych produktów przemiany materii • wskazuje na schematach elementy układu moczowego i podaje ich nazwy • podaje nazwy procesów zachodzących w nerkach podczas powstawania moczu • określa lokalizację ośrodka wydalania • podaje nazwę i miejsce powstawania i wydzielania hormonu regulującego produkcję moczu • podaje nazwę hormonu produkowanego przez nerki i podaje jego rolę • wymienia nazwy składników moczu pierwotnego i moczu ostatecznego	*Uczeń:* • charakteryzuje narządy układu moczowego • omawia budowę anatomiczną nerki • charakteryzuje procesy zachodzące w nefronie • wymienia drogi wydalania zbędnych produktów przemiany materii • omawia proces powstawania moczu	*Uczeń:* • porównuje sposoby wydalania trzech głównych produktów metabolizmu: amoniaku, dwutlenku węgla i nadmiaru wody • omawia budowę i funkcje nefronu • porównuje procesy zachodzące w nefronie • porównuje skład i ilość moczu pierwotnego ze składem i ilością moczu ostatecznego • wyjaśnia, jaką rolę odgrywają nerki w osmoregulacji	*Uczeń:* • omawia mechanizm wydalania moczu • analizuje regulację objętości wydalanego moczu • analizuje wpływ hormonów na funkcjonowanie nerek • charakteryzuje wewnątrzwydzielniczą funkcję nerek • opisuje rolę ADH w utrzymaniu równowagi wodnej organizmu	*Uczeń:* • wyjaśnia regulację objętości wydalanego moczu
39.	**Choroby układu moczowego**	*Uczeń:* • wymienia metody diagnozowania chorób układu moczowego • wymienia nazwy substancji znajdujących się w moczu zdrowego człowieka • wymienia najczęstsze choroby układu moczowego • wymienia przyczyny chorób układu moczowego • przedstawia cel stosowania dializy	*Uczeń:* • charakteryzuje metody diagnozowania chorób układu moczowego • analizuje wyniki badania składu moczu zdrowego człowieka • wymienia cechy moczu zdrowego człowieka • omawia zasady higieny układu moczowego	*Uczeń:* • charakteryzuje najczęstsze choroby układu moczowego • ocenia znaczenie dializy • wymienia składniki moczu, które mogą wskazywać na chorobę lub uszkodzenie nerek	*Uczeń:* • rozpoznaje objawy chorób układu moczowego • wyjaśnia, na czym polegają hemodializa i dializa otrzewnowa	*Uczeń:* • dowodzi dużego znaczenia badań moczu w diagnostyce chorób nerek • uzasadnia na podstawie różnych źródeł, że mocz może być wykorzystywany do stawiania szybkich diagnoz, np. potwierdzania ciąży

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

40. 41.	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziałów „Odporność organizmu” i „Układ moczowy”**					
Rozdział 9. Układ nerwowy						
42. 43.	**Budowa i działanie układu nerwowego**	*Uczeń:* • wymienia nazwy podstawowych elementów układu nerwowego • wymienia funkcje układu nerwowego • podaje nazwy i funkcje części neuronu • podaje funkcję osłonki mielinowej • opisuje mechanizm przewodzenia impulsu nerwowego • definiuje pojęcia: *impuls nerwowy*, *polaryzacja*, *depolaryzacja*, *repolaryzacja* • wymienia przykłady neuroprzekaźników	*Uczeń:* • omawia ogólną budowę układu nerwowego • porównuje dendryty z aksonem • rozróżnia neurony pod względem funkcjonalnym (neurony czuciowe, neurony ruchowe, neurony pośredniczące) • charakteryzuje budowę i działanie synapsy chemicznej • opisuje sposób przekazywania impulsu nerwowego przez neurony • definiuje pojęcia: *potencjał spoczynkowy*, *potencjał czynnościowy*	*Uczeń:* • charakteryzuje elementy neuronu i omawia ich funkcje • odróżnia potencjał spoczynkowy od potencjału czynnościowego • omawia proces przekazywania impulsów nerwowych między komórkami • omawia rolę neuroprzekaźników pobudzających i neuroprzekaźników hamujących	*Uczeń:* • klasyfikuje i opisuje neuroprzekaźniki • wyjaśnia, na czym polegają: polaryzacja, depolaryzacja i repolaryzacja	*Uczeń:* • wyjaśnia funkcjonowanie synapsy chemicznej
44.	**Ośrodkowy układ nerwowy**	*Uczeń:* • podaje nazwy elementów ośrodkowego układu nerwowego • wymienia funkcje mózgowia • wymienia nazwy płatów mózgowych i wskazuje na schemacie ich położenie • przedstawia budowę i rolę rdzenia kręgowego na podstawie schematu	*Uczeń:* • omawia budowę ośrodkowego układu nerwowego • omawia rolę poszczególnych części mózgowia • rozróżnia płaty w korze mózgowej • charakteryzuje budowę i funkcję rdzenia kręgowego • porównuje położenie istoty szarej z położeniem istoty białej w mózgowiu i	*Uczeń:* • wykazuje, że mózg jest częścią mózgowia • charakteryzuje poszczególne części mózgowia	*Uczeń:* • porównuje mózg i rdzeń kręgowy pod względem budowy i pełnionych funkcji	*Uczeń:* • wyjaśnia na podstawie literatury popularnonaukowej, dlaczego istota szara i istota biała są umiejscowione w mózgu i w rdzeniu kręgowym w „odwrotny” sposób • weryfikuje na podstawie danych z czasopism popularnonaukowych prawdziwość

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

			rdzeniu kręgowym • omawia funkcje móżdżku			stwierdzenia, że mózg wykorzystuje tylko 10% swoich możliwości
45.	**Obwodowy układ nerwowy**	*Uczeń:* • przedstawia budowę obwodowego układu nerwowego • przedstawia funkcje obwodowego układu nerwowego • definiuje pojęcia: *łuk odruchowy, odruch* • wymienia rodzaje nerwów wyróżnione ze względu na kierunek przewodzenia informacji (nerwy ruchowe, nerwy czuciowe, nerwy mieszane) • wymienia nazwy elementów łuku odruchowego • definiuje pojęcia: *odruchy bezwarunkowe, odruchy warunkowe* • przedstawia przykłady odruchów warunkowych i odruchów bezwarunkowych	*Uczeń:* • omawia budowę nerwu • przedstawia rolę nerwów czuciowych, nerwów ruchowych i nerwów mieszanych • rozróżnia nerwy czaszkowe i nerwy rdzeniowe • charakteryzuje elementy łuku odruchowego • opisuje przebieg reakcji odruchowej na podstawie schematu	*Uczeń:* • analizuje przebieg reakcji odruchowej • porównuje odruchy warunkowe z odruchami bezwarunkowymi • dzieli przykładowe odruchy na warunkowe i bezwarunkowe • opisuje drogę, którą pokonuje impuls w łuku odruchowym w dowolnej sytuacji, np. po ukłuciu palca igłą • wyjaśnia, w jaki sposób można wyrobić w sobie odruch uczenia się	*Uczeń:* • wyjaśnia, w jaki sposób powstaje odruch warunkowy • dowodzi znaczenia odruchów warunkowych w uczeniu się	*Uczeń:* • planuje przebieg doświadczenia, którego celem będzie nauczenie psa, aby spał na swoim legowisku, a nie w łóżku dziecka • podaje przykłady odruchów bezwarunkowych oraz wyjaśnia, jakie mają one znaczenie dla funkcjonowania człowieka • wykazuje, że powstanie odruchu warunkowego wymaga skojarzenia bodźca obojętnego z bodźcem kluczowym wywołującym odruch bezwarunkowy
46.	**Autonomiczny układ nerwowy**	*Uczeń:* • klasyfikuje części układu nerwowego pod względem funkcjonalnym • wymienia funkcje układu autonomicznego • podaje przykłady sytuacji, w których działa układ współczulny, oraz przykłady sytuacji,	*Uczeń:* • rozróżnia somatyczny i autonomiczny układ nerwowy • omawia funkcje układu autonomicznego • wyjaśnia, jakie znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania organizmu ma antagonistyczne	*Uczeń:* • porównuje część współczulną autonomicznego układu nerwowego z częścią przywspółczulną tego układu pod względem funkcji • przedstawia rolę	*Uczeń:* • wykazuje antagonizm czynnościowy części współczulnej i części przywspółczulnej układu autonomicznego	*Uczeń:* • ocenia aktywność części współczulnej i części przywspółczulnej w nietypowych sytuacjach oraz uzasadnia swoją ocenę • wyjaśnia, dlaczego po stresującym

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		w których działa układ przywspółczulny	działanie części współczulnej i części przywspółczulnej	autonomicznego układu nerwowego w utrzymywaniu homeostazy		wydarzeniu, np. egzaminie, nie ma się ochoty na spożywanie posiłku
47.	**Higiena i choroby układu nerwowego**	*Uczeń:* • podaje zasady higieny układu nerwowego • przedstawia znaczenie snu dla organizmu • definiuje pojęcie *uzależnienie* • wymienia konsekwencje uzależnienia się od substancji psychoaktywnych, w tym dopalaczy • przedstawia wybrane choroby układu nerwowego (chorobę Alzheimera, chorobę Parkinsona, depresję) • wymienia podstawowe metody diagnozowania chorób układu nerwowego (elektroencefalografia, tomografia komputerowa, magnetyczny rezonans jądrowy)	*Uczeń:* • podaje sposoby zmniejszania ryzyka powstawania uzależnień • ocenia znaczenie snu dla prawidłowego funkcjonowania organizmu • wyjaśnia znaczenie wczesnej diagnostyki w ograniczaniu społecznych skutków chorób układu nerwowego	*Uczeń:* • omawia metody diagnozowania chorób układu nerwowego • wyjaśnia, na czym polega mechanizm powstawania uzależnienia • dowodzi, że uzależnienie to choroba układu nerwowego • charakteryzuje przyczyny i objawy wybranych chorób układu nerwowego	*Uczeń:* • przedstawia profilaktykę wybranych chorób układu nerwowego • ocenia na podstawie zdobytych informacji słuszność stwierdzenia, że telefony komórkowe mają negatywny wpływ na funkcjonowanie układu nerwowego	*Uczeń:* • wyszukuje w literaturze informacje na temat czynników ryzyka wystąpienia depresji u człowieka • wyjaśnia, że uzależnienie jest chorobą związaną ze zwiększeniem poziomu dopaminy w tzw. układzie nagrody, i omawia wpływ uzależnień na organizm
Rozdział 10. Narządy zmysłów						
48.	**Budowa i działanie narządu wzroku**	*Uczeń:* • wymienia rodzaje receptorów • definiuje pojęcia: *receptor, adaptacja oka, akomodacja oka* • wymienia elementy oka • wymienia elementy gałki ocznej • określa funkcje poszczególnych elementów narządu wzroku	*Uczeń:* • charakteryzuje poszczególne receptory • wymienia funkcje oka • omawia budowę anatomiczną gałki ocznej • przedstawia drogę, którą pokonuje światło w gałce ocznej • wymienia cechy obrazu powstającego	*Uczeń:* • wskazuje kryterium podziału receptorów • omawia funkcje elementów gałki ocznej • wyjaśnia, dlaczego człowiek może widzieć przestrzennie • porównuje funkcję pręcików z funkcją	*Uczeń:* • uzasadnia znaczenie widzenia dwuocznego • charakteryzuje wybrane choroby wzroku • wskazuje i wyjaśnia różnice między akomodacją a adaptacją oka	*Uczeń:* • przedstawia mechanizm powstawania obrazu • wyszukuje w dostępnych źródłach informacje dotyczące produktów, które powinny być spożywane przez osoby pracujące przez

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		• wymienia nazwy wad wzroku • wymienia przykłady chorób i zaburzeń widzenia (jaskra, zaćma, zwyrodnienie plamki, daltonizm) • wskazuje podstawowe zasady higieny wzroku	na siatkówce • wyjaśnia, na czym polega akomodacja oka • wymienia przyczyny wad wzroku • omawia sposoby korygowania wad wzroku	czopków • charakteryzuje wady wzroku i sposoby ich korekcji • uzasadnia, że właściwa dieta, właściwe oświetlenie, unikanie zanieczyszczeń pyłowych oraz inne czynniki mają istotny wpływ dla utrzymywania oczu w dobrej kondycji		długi czas przy monitorach
49.	**Ucho – narząd zmysłu słuchu i zmysłu równowagi**	*Uczeń:* • wymienia nazwy elementów ucha • przedstawia drogę, którą pokonuje dźwięk w uchu • przedstawia budowę narządu równowagi • określa podstawowe funkcje elementów narządu zmysły słuchu i zmysłu równowagi • wymienia negatywne skutki oddziaływania hałasu na funkcjonowanie organizmu	*Uczeń:* • opisuje elementy ucha • charakteryzuje budowę i funkcję narządu równowagi • dowodzi szkodliwości hałasu dla zdrowia • rozróżnia ucho zewnętrzne, ucho środkowe i ucho wewnętrzne • opisuje drogę fal dźwiękowych i impulsu nerwowego prowadzącą do powstania wrażeń słuchowych	*Uczeń:* • charakteryzuje elementy ucha pod względem budowy i pełnionych funkcji • omawia mechanizm powstawania wrażeń słuchowych • wyjaśnia, dlaczego człowiek może słyszeć • omawia sposób działania narządu równowagi • wyjaśnia zasadę działania narządu równowagi	*Uczeń:* • wykazuje, że receptory słuchu i równowagi są mechanoreceptoram i • określa zakres częstotliwości dźwięku, na który reaguje ludzkie ucho • wyjaśnia, w jaki sposób trąbka słuchowa wyrównuje ciśnienie po obu stronach błony bębenkowej	*Uczeń:* • wyjaśnia, w jaki sposób działa narząd równowagi, gdy człowiek się pochyla i gdy wykonuje ruchy obrotowe • wyjaśnia, w jaki sposób narząd równowagi reaguje w nietypowych sytuacjach
50.	**Narządy smaku oraz węchu**	*Uczeń:* • przedstawia budowę narządu smaku • przedstawia podstawowe funkcje narządu smaku • wymienia nazwy pięciu	*Uczeń:* • wyjaśnia biologiczne znaczenie zmysłów smaku i węchu • charakteryzuje budowę narządów smaku i węchu	*Uczeń:* • wyjaśnia, w jaki sposób powstają wrażenia smakowe i zapachowe • omawia budowę	*Uczeń:* • wykazuje związek między budową narządów smaku i węchu a ich funkcjami	*Uczeń:* • planuje i przeprowadza obserwację dotyczącą współdziałania narządu smaku

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		podstawowych smaków odczuwanych przez człowieka • przedstawia budowę narządu węchu • wymienia funkcje narządu węchu		narządów smaku i węchu • opisuje mechanizm powstawania wrażeń węchowych i smakowych • wyjaśnia znaczenie adaptacyjne narządu węchu	• dowodzi, że komórki zmysłowe występujące w narządach smaku i węchu należą do chemoreceptorów • wykazuje znaczenie zmysłów węchu i smaku w ochronie organizmu przed zagrożeniami, np. przed zatruciem drogą oddechową lub drogą pokarmową	z narządem węchu z wykorzystaniem np. musów owocowo-warzywnych oraz formułuje wnioski na podstawie uzyskanych wyników obserwacji
51. 52.	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Układ nerwowy i narządy zmysłów”**					
Rozdział 11. Układ hormonalny						
53.	**Budowa i rola układu hormonalnego**	*Uczeń:* • przedstawia budowę układu hormonalnego • określa położenie gruczołów dokrewnych • definiuje pojęcia: *hormon*, *gruczoł dokrewny* • wymienia gruczoły dokrewne • wymienia nazwy hormonów wydzielanych przez poszczególne gruczoły dokrewne	*Uczeń:* • charakteryzuje gruczoły dokrewne • przedstawia rolę poszczególnych hormonów	*Uczeń:* • przedstawia różnicę między budową gruczołu zewnątrzwydzielniczego a budową gruczołu wewnątrzwydzielniczego • klasyfikuje hormony ze względu na ich działanie	*Uczeń:* • przyporządkowuje hormony do odpowiednich gruczołów na podstawie przedstawionych funkcji • charakteryzuje rolę różnych hormonów w regulacji tempa metabolizmu i w regulacji wzrostu	*Uczeń:* • dowodzi współdziałania różnych hormonów w regulacji tempa metabolizmu i w regulacji wzrostu organizmu • wyjaśnia na podstawie literatury, w jaki sposób współdziałanie hormonów wpływa na utrzymywanie homeostazy
54.	**Regulacja wydzielania hormonów**	*Uczeń:* • wyjaśnia pojęcie *ujemne sprzężenie zwrotne* • przedstawia na podstawie	*Uczeń:* • wyjaśnia, na czym polega antagonistyczne działanie hormonów	*Uczeń:* • omawia działanie hormonów podwzgórza	*Uczeń:* • dowodzi zasadności kontrolowania poziomu glukozy	*Uczeń:* • dowodzi istnienia związku między układem dokrewnym

nowa era
www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		schematu antagonistyczne działanie hormonów	• podaje przykłady hormonów działających antagonistycznie • omawia mechanizm ujemnego sprzężenia zwrotnego na przykładzie regulacji pracy tarczycy	• porównuje działanie układu hormonalnego z działaniem układu nerwowego	we krwi	a układem nerwowym oraz wyjaśnia rolę tych układów w utrzymywaniu homeostazy • wykazuje, że poziom glukozy we krwi musi podlegać ścisłej regulacji
55.	**Nadczynność i niedoczynność gruczołów dokrewnych. Stres**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *nadczynność gruczołu*, *niedoczynność gruczołu* • wymienia nazwy chorób tarczycy wynikających z niedoboru i nadmiaru wybranych hormonów • wymienia różne typy stresorów • podaje sposoby radzenia sobie ze stresem	*Uczeń:* • przedstawia objawy nadczynności i niedoczynności tarczycy • proponuje inne niż wymienione w podręczniku sposoby radzenia sobie ze stresem	*Uczeń:* • charakteryzuje przebieg reakcji stresowej	*Uczeń:* • wyjaśnia, jaką rolę odgrywa podwzgórze w reakcji stresowej • porównuje stres krótkotrwały ze stresem długotrwałym	*Uczeń:* • wyjaśnia na podstawie różnych źródeł informacji zmiany, które zachodzą w organizmie podczas krótkotrwałego i długotrwałego stresu
Rozdział 12. Rozmnażanie i rozwój człowieka						
56.	**Budowa i funkcje męskich narządów rozrodczych**	*Uczeń:* • wymienia pierwszo-, drugo- i trzeciorzędowe męskie cechy płciowe • wymienia nazwy elementów męskiego układu rozrodczego • wymienia funkcje męskich narządów płciowych • przedstawia budowę jąder • przedstawia budowę plemnika	*Uczeń:* • charakteryzuje budowę i funkcje męskich narządów rozrodczych • rozpoznaje na schemacie elementy męskiego układu rozrodczego • omawia budowę plemnika	*Uczeń:* • omawia budowę poszczególnych elementów męskiego układu rozrodczego • określa funkcje elementów plemnika	*Uczeń:* • wyjaśnia znaczenie budowy i funkcji prącia w dostarczaniu plemników do organizmu kobiety	*Uczeń:* • uzasadnia związek między budową męskich narządów płciowych a ich funkcją • wyjaśnia, dlaczego jądra są zarówno gonadami, jak i narządami wydzielania wewnętrznego
57.	**Budowa i funkcje żeńskich narządów rozrodczych**	*Uczeń:* • wymienia pierwszo-, drugo- i trzeciorzędowe żeńskie cechy płciowe	*Uczeń:* • charakteryzuje budowę i funkcje żeńskich narządów rozrodczych	*Uczeń:* • omawia budowę poszczególnych elementów żeńskiego	*Uczeń:* • wyjaśnia, na czym polega hormonalna regulacja cyklu	*Uczeń:* • uzasadnia związek między budową a funkcjami żeńskich

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		• wymienia nazwy elementów budujących żeński układ rozrodczy • wymienia funkcje żeńskich narządów płciowych • definiuje pojęcie: *cykl menstruacyjny* • wymienia fazy cyklu menstruacyjnego • wymienia nazwy hormonów regulujących przebieg cyklu menstruacyjnego	• rozróżnia zewnętrzne i wewnętrzne narządy żeńskiego układu rozrodczego • rozpoznaje na schemacie elementy żeńskiego układu rozrodczego • wyjaśnia funkcje żeńskich hormonów przysadkowych i jajnikowych • omawia budowę i funkcje komórki jajowej	układu rozrodczego • wyjaśnia, w jaki sposób żeński układ rozrodczy jest przystosowany do ciąży i porodu • przedstawia zmiany zachodzące w błonie śluzowej macicy w czasie cyklu menstruacyjnego • określa zmiany zachodzące w jajnikach w czasie cyklu miesiączkowego	miesiączkowego • opisuje zmiany, które zachodzą w jajniku i w macicy podczas poszczególnych faz cyklu menstruacyjnego • wyjaśnia rolę syntetycznych żeńskich hormonów płciowych w regulacji cyklu miesiączkowego	narządów płciowych • wykazuje, że w przypadku zaburzeń cyklu menstruacyjnego jest konieczność stosowania syntetycznych żeńskich hormonów płciowych
58.	**Rozwój człowieka**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *zapłodnienie*, *implantacja* • wymienia nazwy etapów rozwoju zarodkowego i rozwoju płodowego • podaje rolę owodni • wymienia funkcje łożyska • wymienia zmiany zachodzące w organizmie kobiety w okresie ciąży • wymienia czynniki wpływające na przebieg ciąży • wymienia nazwy badań prenatalnych • wymienia etapy rozwoju postnatalnego	*Uczeń:* • opisuje przebieg okresu zarodkowego i okresu płodowego • określa funkcje owodni • omawia znaczenie łożyska • ocenia znaczenie diagnostyki prenatalnej • charakteryzuje etapy rozwoju postnatalnego • wymienia skutki wydłużania się okresu starości • wymienia substancje, które są transportowane przez łożysko	*Uczeń:* • omawia przebieg zapłodnienia • charakteryzuje etapy rozwoju zarodkowego • charakteryzuje rozwój płodowy • omawia przebieg implantacji zarodka • charakteryzuje budowę łożyska • ocenia znaczenie bariery, którą tworzy łożysko • przedstawia działania, dzięki którym można ograniczyć negatywne skutki wydłużania się okresu starości	*Uczeń:* • omawia wędrówkę plemników w poszczególnych częściach żeńskiego układu rozrodczego • omawia metody badań prenatalnych • porządkuje informacje z różnych źródeł dotyczące stosowania właściwej diety i prowadzenia właściwego stylu życia przez kobietę w czasie ciąży oraz przedstawia je na forum klasy	*Uczeń:* • przedstawia propozycje obniżenia kosztów społecznych związanych z wydłużaniem się okresu starości • podaje argumenty przemawiające za wykonywaniem badań prenatalnych
59.	**Higiena i choroby układu**	*Uczeń:* • wymienia zasady higieny	*Uczeń:* • ocenia zagrożenia	*Uczeń:* • charakteryzuje	*Uczeń:* • omawia metody	*Uczeń:* • wykazuje znaczenie,

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

	rozrodczego	układu rozrodczego • wymienia metody diagnozowania chorób układu rozrodczego (badania cytologiczne, USG jamy brzusznej, badanie krwi, mammografia) • wymienia nazwy chorób układu rozrodczego i chorób przenoszonych drogą płciową (kiła, rzeżączka, chlamydioza, rzęsistkowica, zakażenie HPV, grzybice narządów płciowych) • wymienia zasady zapobiegania rozprzestrzenianiu się chorób przenoszonych drogą płciową	wynikające z zakażenia chorobami przenoszonymi drogą płciową • charakteryzuje metody diagnozowania chorób układu rozrodczego • przyporządkowuje chorobom układu rozrodczego źródła zakażenia • przedstawia profilaktykę raka jądra i przerostu gruczołu krokowego	wybrane choroby układu rozrodczego • przedstawia działania, które pozwalają ustrzec się przed chorobami przenoszonymi drogą płciową	diagnozowania, leczenia i profilaktyki raka szyjki macicy • konstruuje zalecenia dotyczące przestrzegania zasad higieny okolic intymnych	jakie dla zachowania zdrowia mają regularne wizyty kobiet u ginekologa, a mężczyzn – u urologa • podaje argumenty przemawiające za przeprowadzaniem częstych badań kontrolnych, dzięki którym można wykryć chorobę nowotworową we wczesnym stadium
60.	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziałów „Układ hormonalny” i „Rozmnażanie i rozwój człowieka”**					

Autorka: Małgorzata Miękus

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z biologii dla klasy trzeciej szkoły ponadpodstawowej dla zakresu podstawowego od 1 września 2024r. (*1 godzina tygodniowo*)

Lp.	Temat	Poziom wymagań				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
Rozdział 1. **Genetyka molekularna**						
1.	**Gen. Budowa i rola kwasów nukleinowych**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *gen, chromosom, chromatyna, nukleotyd, replikacja DNA* • przedstawia budowę genu organizmu eukariotycznego • podaje funkcje DNA • przedstawia budowę chromosomu • charakteryzuje strukturę nukleotydu DNA i RNA • określa rolę DNA jako nośnika informacji genetycznej • wymienia rodzaje RNA • podaje rolę poszczególnych rodzajów RNA • opisuje strukturę przestrzenną cząsteczki DNA	*Uczeń:* • wyjaśnia, na czym polega komplementarność zasad azotowych w cząsteczce DNA • określa sekwencję nukleotydów w jednej nici DNA na podstawie znanej sekwencji nukleotydów w drugiej nici • charakteryzuje strukturę RNA • przedstawia istotę procesu replikacji DNA • definiuje pojęcia: *ekson, intron*	*Uczeń:* • oblicza procentowy skład nukleotydów w danym fragmencie DNA, posługując się zasadą komplementarności • opisuje organizację materiału genetycznego w jądrze komórkowym • wykazuje znaczenie polimerazy DNA w procesie replikacji DNA • porównuje strukturę i funkcje DNA z budową i funkcjami RNA • wykorzystuje zasadę komplementarności do obliczania liczby poszczególnych rodzajów nukleotydów w cząsteczce DNA	*Uczeń:* • omawia przebieg replikacji DNA • wskazuje różnice między genami ciągłymi a genami nieciągłymi • charakteryzuje etapy upakowania DNA w jądrze komórkowym • wykazuje związek między genami a cechami organizmu • wyjaśnia sposób łączenia się nukleotydów w pojedynczym łańcuchu DNA	*Uczeń:* • wykazuje rolę replikacji w zachowaniu niezmienionej informacji genetycznej • uzasadnia konieczność zachodzenia replikacji DNA przed podziałem komórki • wykazuje znaczenie poprawności kopiowania DNA podczas replikacji DNA

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

2.	**Kod genetyczny**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *kod genetyczny*, *kodon*, *nić matrycowa DNA*, *nić kodująca DNA* • wymienia cechy kodu genetycznego • wyjaśnia znaczenie kodonu START i kodonu STOP	*Uczeń:* • charakteryzuje cechy kodu genetycznego • analizuje tabelę kodu genetycznego • wskazuje na kod genetyczny jako sposób zapisu informacji genetycznej	*Uczeń:* • wyjaśnia różnice między kodem genetycznym a informacją genetyczną • zapisuje sekwencję aminokwasów łańcucha polipeptydowego na podstawie sekwencji nukleotydów mRNA	*Uczeń:* • wyjaśnia zasadę kodowania informacji genetycznej przez kolejne trójki nukleotydów DNA • na podstawie tabeli kodu genetycznego tworzy przykładowy fragment mRNA, który koduje przedstawiony łańcuch aminokwasów	*Uczeń:* • korzystając z różnych źródeł wiedzy, charakteryzuje inne cechy kodu genetycznego niż te podane w podręczniku* • oblicza liczbę nukleotydów i kodonów kodujących określoną liczbę aminokwasów oraz liczbę aminokwasów kodowaną przez określoną liczbę nukleotydów i kodonów
3.	**Ekspresja genów**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *ekspresja genów*, *biosynteza białek*, *translacja*, *transkrypcja* • wymienia etapy ekspresji genów • wskazuje miejsca zachodzenia transkrypcji i translacji w komórce • ilustruje schematycznie etapy odczytywania informacji genetycznej	*Uczeń:* • omawia przebieg transkrypcji i translacji • wyjaśnia, jaką rolę odgrywa tRNA w procesie translacji • podaje znaczenie modyfikacji zachodzącej po transkrypcji • omawia rolę rybosomów w procesie translacji	*Uczeń:* • określa rolę polimerazy RNA w procesie transkrypcji • wyjaśnia istotę modyfikacji potranskrypcyjnej	*Uczeń:* • uzasadnia konieczność modyfikacji potranskrypcyjnej • wyjaśnia, dlaczego ekspresja genów w komórkach wątroby jest inna niż w komórkach szpiku kostnego	*Uczeń:* • korzystając z różnych źródeł informacji, ustala, czy jest możliwy proces odwrotny do transkrypcji, oznaczający uzyskanie DNA na podstawie RNA
Rozdział 2. **Genetyka klasyczna**						

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

4.	**I prawo Mendla. Krzyżówka testowa**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *allel, allel dominujący, allel recesywny, genotyp, fenotyp, homozygota, heterozygota, krzyżówka testowa* • podaje treść I prawa Mendla • przedstawia sposób zapisu literowego alleli dominujących i recesywnych oraz genotypów homozygot (dominujących i recesywnych) oraz hetero-zygot • przedstawia za pomocą szachownicy Punnetta przebieg dziedziczenia określonej cechy zgodnie z I prawem Mendla • wymienia przykłady cech dominujących i recesywnych człowieka	*Uczeń:* • przedstawia różnice między genotypem a fenotypem • analizuje krzyżówkę ilustrującą badania, na podstawie których Mendel sformułował I prawo • omawia znaczenia badań Mendla dla rozwoju genetyki • wyjaśnia, czym się różni homozygota od heterozygoty • wykonuje typowe krzyżówki genetyczne jednogenowe • określa prawdopodobieństwo wystąpienia danej cechy, wykonując krzyżówkę genetyczną • określa stosunek fenotypowy w pokoleniach potomnych • podaje rodzaje gamet wytwarzanych przez homozygoty i heterozygoty	*Uczeń:* • rozwiązuje jednogenowe krzyżówki genetyczne • sprawdza za pomocą krzyżówki testowej, czy osobnik jest heterozygotą • rozpoznaje na schematach krzyżówek jednogenowych genotypy i określa fenotypy rodziców i pokolenia potomnego • przedstawia wyniki krzyżówek genetycznych	*Uczeń:* • wyjaśnia, dlaczego gamety mają po jednym allelu danego genu, a zygota ma dwa allele tego genu • interpretuje wyniki krzyżówek genetycznych	*uczeń:* • analizuje wyniki nietypowych krzyżówek jednogenowych • wyjaśnia sposób wykonania i znaczenie krzyżówki testowej
5.	**II prawo Mendla**	*Uczeń:* • podaje treść II prawa Mendla • wyjaśnia, na czym polega krzyżówka	*Uczeń:* • analizuje krzyżówkę ilustrującą badania, na podstawie których Mendel sformułował II prawo	*Uczeń:* • wykonuje krzyżówki testowe dwugenowe dotyczące różnych cech	*Uczeń:* • analizuje wyniki krzyżówek dwugenowych • określa	*Uczeń:* • określa sposób wykonania i znaczenie krzyżówki testowej

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		dwugenowa		• na schematach krzyżówek dwugenowych rozpoznaje genotypy i określa fenotypy rodziców i pokolenia potomnego • interpretuje wyniki krzyżówek dwugenowych zgodnych z II prawem Mendla	prawdopodobieństwo wystąpienia genotypów i fenotypów u potomstwa w wypadku dziedziczenia dwóch cech • wyjaśnia mechanizm dziedziczenia cech zgodnie z II prawem Mendla	dwugenowej
6. 7.	**Inne sposoby dziedziczenia cech**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *allele wielokrotne, kodominacja* • wskazuje różnice między dziedziczeniem cech w przypadku dominacji pełnej i dominacji niepełnej	*Uczeń:* • omawia zjawisko kodominacji i dziedziczenia alleli wielokrotnych na podstawie analizy dziedziczenia grup krwi u ludzi w układzie AB0 • wykonuje krzyżówki dotyczące dziedziczenia grup krwi • określa prawdopodobieństwo wystąpienia określonego fenotypu u potomstwa w wypadku dziedziczenia alleli wielokrotnych	*Uczeń:* • określa prawdopodobieństwo wystąpienia genotypów i fenotypów u potomstwa w wypadku kodominacji • charakteryzuje relacje między allelami jednego genu oparte na dominacji niepełnej i kodominacji • interpretuje wyniki krzyżówek genetycznych dotyczących dominacji niepełnej, kodominacji i alleli wielokrotnych	*Uczeń:* • podaje przykład cechy warunkowanej obecnością alleli wielokrotnych i wyjaśnia ten sposób dziedziczenia • rozwiązuje nietypowe krzyżówki genetyczne	*Uczeń:* • wyjaśnia, na podstawie sposobu dziedziczenia wielogenowego dlaczego rodzice o średnim wzroście mogą mieć dwoje dzieci, z których jedno będzie bardzo wysokie, a drugie – bardzo niskie* • wyjaśnia, na czym polega zjawisko plejotropii* • interpretuje wyniki nietypowych krzyżówek dotyczących pełnej i niepełnej dominacji oraz alleli wielokrotnych

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

8.	**Dziedziczenie płci. Cechy sprzężone z płcią**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *kariotyp, chromosomy płci, autosomy* • opisuje kariotyp człowieka • wskazuje podobieństwa i różnice między kariotypem kobiety a kariotypem mężczyzny • określa płeć na podstawie analizy kariotypu • określa, czym są cechy sprzężone z płcią • wymienia przykłady cech sprzężonych z płcią	*Uczeń:* • opisuje sposób determinacji płci u człowieka • określa prawdopodobieństwo urodzenia się chłopca i dziewczynki • określa prawdopodobieństwo wystąpienia choroby sprzężonej z płcią na przykładzie hemofilii i daltonizmu	*Uczeń:* • wykazuje, za pomocą krzyżówki genetycznej, że prawdopodobieństwo urodzenia się dziecka płci męskiej i żeńskiej wynosi 50% • wyjaśnia, dlaczego daltonizm i hemofilia występują niemal wyłącznie u mężczyzn • wykonuje krzyżówki genetyczne dotyczące dziedziczenia cech sprzężonych z płcią	*Uczeń:* • analizuje różne warianty dziedziczenia chorób sprzężonych z płcią • porównuje dziedziczenie cech sprzężonych z płcią z dziedziczeniem cech niesprzężonych z płcią	*Uczeń:* • wyjaśnia znaczenie genu *SRY* w determinacji płci • uzasadnia, że dziedziczenie cech sprzężonych z płcią jest niezgodne z II prawem Mendla
9.	**Zmienność organizmów. Mutacje**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *zmienność genetyczna, mutacja, rekombinacja* • podaje rodzaje zmienności genetycznej • podaje przykłady czynników mutagennych • wymienia rodzaje mutacji genowych i chromosomowych	*Uczeń:* • opisuje rodzaje zmienności genetycznej • podaje przykłady skutków działania wybranych czynników mutagennych • rozpoznaje na schematach różne rodzaje mutacji genowych i mutacji chromosomowych • podaje skutki mutacji genowych • określa przyczyny zmienności genetycznej	*Uczeń:* • porównuje zmienność genetyczną rekombinacyjną ze zmiennością genetyczną mutacyjną • podaje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków mutacji • charakteryzuje rodzaje mutacji genowych i mutacji chromosomowych • wyjaśnia, na czym	*Uczeń:* • określa, jakie zmiany w sekwencji aminokwasów może wywołać mutacja polegająca na zamianie jednego nukleotydu na inny • określa skutki mutacji genowych dla kodowanego przez dany gen łańcucha polipeptydowego • wykazuje związek pomiędzy narażeniem	*Uczeń:* • uzasadnia konieczność podjęcia działań zmniejszających ryzyko narażania się na czynniki mutagenne i podaje przykłady takich działań • wyjaśnia znaczenie mutacji w przebiegu ewolucji

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

				polega transformacja nowotworowa	organizmu na działanie czynników mutagennych a zwiększonym ryzykiem wystąpienia chorób nowotworowych	
10.	**Choroby i zaburzenia genetyczne człowieka**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *choroba genetyczna*, *aberracje chromosomowe*, *rodowód genetyczny* • wymienia przykłady chorób jednogenowych człowieka(daltonizm, hemofilia, mukowiscydoza, pląsawica Huntingtona) • wymienia wybrane aberracje chromosomowe człowieka (zespół Downa) • wskazuje na podłoże genetyczne chorób jednogenowych oraz aberracji chromosomowych człowieka	*Uczeń:* • klasyfikuje choroby genetyczne ze względu na ich przyczynę • wymienia nazwy oraz objawy chorób uwarunkowanych mutacjami jednogenowymi oraz aberracjami chromosomowymi • porównuje całkowitą liczbę chromosomów w kariotypie osób z różnymi aberracjami chromosomowymi • analizuje rodowody genetyczne dotyczące sposobu dziedziczenia wybranej cechy	*Uczeń:* • analizuje rodowody genetyczne i na ich podstawie ustala sposób dziedziczenia danej cechy • opisuje choroby genetyczne, uwzględniając różne kryteria ich podziału • dzieli choroby jednogenowe na te, które są sprzężone z płcią, i te, które nie są sprzężone z płcią oraz w obrębie tych grup na te, które są uwarunkowane allelem recesywnym, i te, które są warunkowane allelem dominującym	*Uczeń:* • na podstawie przykładowych rodowodów określa, czy wybrana cecha jest dziedziczona recesywnie czy dominująco • określa, na podstawie analizy rodowodu lub kariotypu, podłoże genetyczne chorób człowieka (mukowiscydoza, pląsawica Huntingtona, hemofilia, daltonizm, zespół Downa)	*Uczeń:* • wykazuje związek pomiędzy narażeniem organizmu na działanie czynników mutagennych a zwiększonym ryzykiem wystąpienia chorób genetycznych • wyjaśnia, na podstawie analizy rodowodu, podłoże genetyczne chorób człowieka • charakteryzuje zespół Downa jako aberracje chromosomowe autosomów
11. 12.	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziałów „Genetyka molekularna” i „ Genetyka klasyczna”**					
Rozdział 3. **Biotechnologia**						
13.	**Biotechnologia tradycyjna**	*Uczeń:* • definiuje pojęcie	*Uczeń:* • wskazuje różnice między	*Uczeń:* • opisuje na wybranych	*Uczeń:* • wykazuje, że rozwój	*Uczeń:* • dowodzi, że

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		biotechnologia • rozróżnia biotechnologię tradycyjną i biotechnologię molekularną • wymienia przykłady produktów otrzymywanych metodami biotechnologii tradycyjnej • podaje przykłady wykorzystywania metod biotechnologii tradycyjnej w przemyśle farmaceutycznym, rolnictwie, w oczyszczaniu ścieków i przemyśle spożywczym	biotechnologią tradycyjną a biotechnologią molekularną • przedstawia przykłady zastosowania fermentacji alkoholowej i fermentacji mleczanowej w przemyśle spożywczym	przykładach zastosowania biotechnologii tradycyjnej w przemyśle farmaceutycznym, rolnictwie, biodegradacji, oczyszczaniu ścieków i przemyśle spożywczym	biotechnologii tradycyjnej przyczynił się do poprawy jakości życia człowieka	biotechnologia tradycyjna przyczynia się do ochrony środowiska • dowodzi pozytywnego oraz negatywnego znaczenia zachodzenia fermentacji dla człowieka • na podstawie dostępnych źródeł informacji, wyjaśnia rolę fermentacji w innym rodzaju przemysłu niż przemysł spożywczy
14.	**Podstawowe techniki inżynierii genetycznej**	*Uczeń:* • definiuje pojęcie *inżynieria genetyczna* • wymienia nazwy technik inżynierii genetycznej: elektroforeza DNA, PCR	*Uczeń:* • wyjaśnia, czym zajmuje się inżynieria genetyczna i w jaki sposób przyczynia się ona do rozwoju biotechnologii • przedstawia istotę technik stosowanych w inżynierii genetycznej (elektroforeza, PCR) • wskazuje zastosowanie technik inżynierii genetycznej w medycynie sądowej, kryminalistyce, diagnostyce chorób	*Uczeń:* • podaje przykłady sytuacji, w których można wykorzystać profile genetyczne • opisuje na przykładach możliwe zastosowania metody PCR w kryminalistyce i medycynie sądowej	*Uczeń:* • analizuje na podstawie schematów przebieg elektroforezy DNA, PCR • analizuje przykładowe schematy dotyczące wyników elektroforezy DNA i profili genetycznych, np. rozwiązując zadania dotyczące ustalenia ojcostwa	*Uczeń:* • wykazuje znaczenie stosowania technik inżynierii genetycznej w diagnostyce i profilaktyce chorób

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

15.	**Organizmy zmodyfikowane genetycznie**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *organizm zmodyfikowany genetycznie(GMO), organizm transgeniczny* • wymienia przykłady korzyści i zagrożeń wynikających ze stosowania GMO	*Uczeń:* • charakteryzuje GMO i organizmy transgeniczne • przedstawia możliwe skutki stosowania GMO dla zdrowia człowieka, rolnictwa oraz bioróżnorodności • wskazuje różnice między GMO a organizmem transgenicznym	*Uczeń:* • wskazuje cele tworzenia organizmów zmodyfikowanych genetycznie • ocenia rzetelność przekazu medialnego na temat GMO	*Uczeń:* • przedstawia przykłady organizmów transgenicznych i zmodyfikowanych genetycznie, które wykorzystuje się w medycynie	*Uczeń:* • charakteryzuje sposoby zapobiegania zagrożeniom związanym ze stosowaniem GMO
16.	**Biotechnologia molekularna – szanse i zagrożenia**	*Uczeń:* • przedstawia ogólną zasadę działania terapii genowej • rozumie znaczenie pojęcia poradnictwo genowe	*Uczeń:* • przedstawia sytuacje, w których zasadne jest korzystanie z poradnictwa genetycznego	*Uczeń:* • wymienia korzyści i zagrożenia wynikające ze stosowania osiągnięć biotechnologii molekularnej • wyjaśnia znaczenie poradnictwa genetycznego w planowaniu rodziny i wczesnym leczeniu chorób genetycznych	*Uczeń:* • omawia korzyści i zagrożenia wynikające ze stosowania terapii genowej • wykazuje celowość korzystania z poradnictwa genetycznego • dyskutuje o problemach społecznych i etycznych związanych z rozwojem inżynierii genetycznej i biotechnologii molekularnej	*Uczeń:* • na podstawie dostępnych źródeł informacji wykazuje, że terapia genowa może mieć w niedalekiej przyszłości szerokie zastosowanie w medycynie
17. 18.	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Biotechnologia”**					
Rozdział 4. **Ewolucja organizmów**						
19.	**Źródła wiedzy o ewolucji**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *ewolucja biologiczna, narządy homologiczne, narządy analogiczne,*	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *dywergencja, konwergencja* • podaje przykłady	*Uczeń:* • wymienia przykłady dywergencji i konwergencji • wyjaśnia różnice	*Uczeń:* • wykazuje znaczenie badania skamieniałości, form pośrednich oraz	*Uczeń:* • wyjaśnia, w jaki sposób wykształca się u bakterii antybiotykooporność

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		drzewo filogenetyczne • wymienia bezpośrednie i pośrednie dowody ewolucji oraz podaje ich przykłady • wymienia przykłady atawizmów i narządów szczątkowych	dowodów ewolucji z zakresu embriologii, anatomii porównawczej, biogeografii i biochemii • wyjaśnia przyczyny podobieństw i różnic w budowie narządów homologicznych • podaje powody, dla których pewne grupy organizmów nazywa się żywymi skamieniałościami	między konwergencją a dywergencją • wyjaśnia różnice między cechami atawistycznymi a narządami szczątkowymi • rozpoznaje, na podstawie opisu, schematu, rysunku, konwergencję i dywergencję	organizmów należących do żywych skamieniałości w poznaniu przebiegu ewolucji • określa pokrewieństwo między organizmami na podstawie drzewa filogenetycznego	
20.	**Dobór naturalny – główny mechanizm ewolucji**	*Uczeń:* • definiuje pojęcie *dobór naturalny* • porównuje dobór naturalny z doborem sztucznym • wymienia rodzaje doboru naturalnego • podaje znaczenie doboru naturalnego • przedstawia znaczenia zmienności genetycznej w procesie ewolucji	*Uczeń:* • opisuje mechanizm działania doboru naturalnego • porównuje rodzaje doboru naturalnego (dobór stabilizujący, różnicujący, kierunkowy) • podaje przykłady dla danego rodzaju doboru naturalnego	*Uczeń:* • charakteryzuje sposób i przewiduje efekty działania doboru stabilizującego, kierunkowego oraz różnicującego • opisuje zjawisko melanizmu przemysłowego	*Uczeń:* • wykazuje, że dzięki doborowi naturalnemu organizmy zyskują nowe cechy adaptacyjne • wykazywanie znaczenia zmienności genetycznej w procesie ewolucji	*Uczeń:* • wyjaśnia, jakie znaczenie dla działania doboru naturalnego ma zmienność genetyczna • przedstawia znaczenie doboru płciowego i doboru krewniaczego*
21.	**Ewolucja na poziomie populacji. Specjacja**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *pula genowa, gatunek, specjacja* • przedstawia mechanizm izolacji rozrodczej	*Uczeń:* • przedstawia gatunek jako izolowaną pulę genową • wyjaśnia na przykładach, na czym polega specjacja	*Uczeń:* • przedstawia zjawisko specjacji jako mechanizm powstawania gatunków	*Uczeń:* • charakteryzuje rodzaje specjacji • wyjaśnia czym się różni pula genowa populacji od puli genowej gatunku	*Uczeń:* • wykazuje znaczenie mechanizmów izolacji rozrodczej w procesie specjacji i podaje ich przykłady
22.	**Antropogeneza**	*Uczeń:*	*Uczeń:*	*Uczeń:*	*Uczeń:*	*Uczeń:*

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		• definiuje pojęcie: *antropogeneza*, • wymienia podobieństwa między człowiekiem a innymi naczelnymi • wymienia cechy odróżniające człowieka od małp człekokształtnych • określa stanowisko systematyczne człowieka	• wymienia nazwy przedstawicieli człekokształtnych	• na podstawie drzewa rodowego określa pokrewieństwo człowieka z innymi zwierzętami	• wykazuje pokrewieństwo człowieka z innymi naczelnymi	• analizuje różnorodne źródła informacji dotyczące ewolucji człowieka
23.	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Ewolucja organizmów”**					
Rozdział 5. **Ekologia i różnorodność biologiczna**						
24.	**Organizm w środowisku. Tolerancja ekologiczna**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *ekologia*, *środowisko*, *nisza ekologiczna*, *siedlisko* • klasyfikuje czynniki środowiska na biotyczne i abiotyczne • wyjaśnia, czym jest tolerancja ekologiczna • podaje przykłady bioindykatorów i ich praktycznego zastosowania	*Uczeń:* • wskazuje różnice między niszą ekologiczną a siedliskiem • wykazuje znaczenie organizmów o wąskim zakresie tolerancji ekologicznej w bioindykacji • wyjaśnia, dlaczego porosty wykorzystuje się do oceny stanu czystości powietrza	*Uczeń:* • interpretuje wykres ilustrujący zakres tolerancji różnych gatunków na wybrany czynnik środowiska	*Uczeń:* • uzasadnia, że istnieje związek miedzy zakresem tolerancji organizmów a ich rozmieszczeniem na Ziemi	*Uczeń:* • na podstawie dostępnych źródeł informacji porównuje siedliska oraz nisze ekologiczne wybranych gatunków organizmów
25.	**Cechy populacji**	*Uczeń:* • definiuje pojęcie: *populacja* • wymienia cechy populacji (liczebność, zagęszczenie, struktura przestrzenna, struktura	*Uczeń:* • dokonuje obserwacji cech populacji wybranego gatunku • charakteryzuje rodzaje rozmieszczenia populacji i podaje przykłady	*Uczeń:* • określa wpływ wybranych czynników na liczebność i rozrodczość populacji • charakteryzuje	*Uczeń:* • charakteryzuje niezależne od zagęszczenia czynniki ograniczające liczebność populacji	*Uczeń:* • planuje i przeprowadza obserwację wybranych cech (liczebność, zagęszczenie)

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		płciowa, struktura wiekowa) • wymienia czynniki wpływające na liczebność i zagęszczenie populacji • wymienia rodzaje populacji (ustabilizowana, rozwijająca się, wymierająca)	gatunków, które reprezentują każdy z rodzajów rozmieszczenia • analizuje piramidy struktury wiekowej i struktury płciowej populacji	niezależne od zagęszczenia czynniki ograniczające liczebność populacji		populacji wybranego gatunku (np. mniszka lekarskiego) oraz jej struktury przestrzennej, np. na trawniku lub w parku
26.	**Rodzaje oddziaływań między organizmami**	*Uczeń:* • klasyfikuje zależności między organizmami na antagonistyczne i nieantagonistyczne oraz podaje ich przykłady • porównuje mutualizm obligatoryjny z mutualizmem fakultatywnym	*Uczeń:* • przedstawia obronne adaptacje ofiar drapieżników, żywicieli pasożytów oraz zjadanych roślin • przedstawia adaptacje drapieżników, pasożytów i roślinożerców do zdobywania pokarmu • na podstawie schematu przedstawia zmiany liczebności w populacji w układzie zjadający i zjadany	*Uczeń:* • wyjaśnia zjawisko konkurencji międzygatunkowej i konkurencji wewnątrzgatunkowej • porównuje drapieżnictwo, pasożytnictwo i roślinożerność • wyjaśnia, jakie znaczenie dla funkcjonowania ekosystemu mają pasożyty, drapieżniki i roślinożercy	*Uczeń:* • analizuje cykliczne zmiany liczebności populacji w układzie zjadający–zjadany • wyjaśnia, jakie znaczenie ma mikoryza (współżycie roślin z grzybami) dla upraw leśnych	*Uczeń:* • wyjaśnia przyczyny i skutki konkurencji międzygatunkowej i konkurencji wewnątrzgatunkowej
27.	**Funkcjonowanie ekosystemu**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia*: biotop*, *biocenoza*, *ekosystem* • klasyfikuje rodzaje ekosystemów (ekosystemy naturalne, półnaturalne, sztuczne)	*Uczeń:* • konstruuje proste łańcuchy troficzne i sieci pokarmowe • wyjaśnia zjawisko krążenia materii i przepływu energii w ekosystemie	*Uczeń:* • określa zależności pokarmowe i poziomy troficzne w ekosystemie na podstawie fragmentów sieci	*Uczeń:* • wyjaśnia, dlaczego materia krąży w ekosystemie, a energia przez niego przepływa	*Uczeń:* • uzasadnia, która biocenoza będzie bardziej stabilna – uboga w gatunki czy różnorodna • uzasadnia, że

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		• przedstawia zależności pokarmowe w biocenozie w postaci łańcucha pokarmowego • nazywa poziomy troficzne w łańcuchu pokarmowym i sieci pokarmowej	• tworzy łańcuchy pokarmowe dowolnego ekosystemu	pokarmowych		obecność w środowisku substancji toksycznych może spowodować ich kumulowanie w organizmach
28.	**Czym jest różnorodność biologiczna?**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *różnorodność biologiczna*, *biom*, *biosfera* • wymienia typy różnorodności biologicznej (gatunkowa, genetyczna, ekosystemowa)	*Uczeń:* • charakteryzuje typy różnorodności biologicznej • wymienia główne czynniki geograficzne kształtujące różnorodność gatunkową i ekosystemową Ziemi • wymienia typy działań człowieka, które w największym stopniu mogą wpływać na bioróżnorodność	*Uczeń:* • charakteryzuje wybrane biomy • na podstawie wykresu obrazującego liczbę mieszkańców w ostatnich stuleciu podaje prognozę zmiany liczby mieszkańców i jej prawdopodobne konsekwencje dla bioróżnorodności	*Uczeń:* • na podstawie wykresu obrazującego liczbę mieszkańców w ostatnich stuleciu podaje prognozę zmiany liczby mieszkańców i jej prawdopodobne konsekwencje dla bioróżnorodności • ocenia, które działania człowieka są największymi zagrożeniami dla bioróżnorodności	*Uczeń:* • wykazuje związek pomiędzy rozmieszczeniem biomów a warunkami klimatycznymi na kuli ziemskiej • wykazuje, że działalność człowieka może być największym zagrożeniem dla bioróżnorodności
29.	**Ochrona różnorodności biologicznej**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *restytucja*, *reintrodukcja*, *zrównoważony rozwój* • wymienia formy ochrony przyrody • przedstawia formy ochrony indywidualnej • wymienia formy współpracy	*Uczeń:* • podaje przykłady restytuowanych gatunków • przedstawia istotę zrównoważonego rozwoju • wskazuje różnice między czynną a bierną ochroną przyrody	*Uczeń:* • uzasadnia konieczność zachowania tradycyjnych odmian roślin oraz tradycyjnych ras zwierząt dla zachowania różnorodności genetycznej • opisuje międzynarodowe	*Uczeń:* • wyjaśnia znaczenie restytucji i reintrodukcji gatunków dla zachowania różnorodności biologicznej • podaje przykłady działań, które można podjąć w życiu codziennym w celu ochrony	*Uczeń:* • uzasadnia konieczność współpracy międzynarodowej w celu ochrony różnorodności biologicznej • na podstawie dostępnych źródeł informacji opisuje walory przyrodnicze

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		międzynarodowej prowadzonej w celu ochrony różnorodności biologicznej		formy współpracy podejmowane w celu ochrony różnorodności biologicznej (CITES, Konwencja o Różnorodności Biologicznej, Agenda 21)	przyrody i bioróżnorodności i uzasadnia swój wybór	wybranego parku narodowego i rezerwatu przyrody
30.	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Ekologia i różnorodność biologiczna”**					

Autorka: Małgorzata Miękus

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

Wymagania edukacyjne z biologii – 1 klasa szkoły ponadpodstawowej, zakres rozszerzony, od 1 września 2024 r.

Nr lekcji	Temat	Poziom wymagań				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń:	*Uczeń:*	*Uczeń:*	*Uczeń:*	*Uczeń:*
Rozdział 1. Badania biologiczne						
1.	**Metody badawcze w biologii**	• rozróżnia metody poznawania świata • wymienia etapy badań biologicznych • określa problem badawczy, hipotezę badawczą • odróżnia próbę kontrolną od próby badawczej • wskazuje sposób prowadzenia dokumentacji doświadczenia i obserwacji	• wyjaśnia, na czym polega różnica między obserwacją a doświadczeniem • odróżnia problem badawczy od hipotezy • dokumentuje obserwacje i proste doświadczenia • odróżnia zmienną zależną od zmiennej niezależnej	• omawia zasady prowadzenia i dokumentowania badań • określa główne etapy badań do konkretnych obserwacji i doświadczeń biologicznych • planuje przykładową obserwację biologiczną • wykonuje dokumentację przykładowej obserwacji	• analizuje kolejne etapy prowadzenia badań • odnosi się do wyników uzyskanych przez innych badaczy • ocenia poprawność zastosowanych procedur badawczych • formułuje wnioski	• właściwie planuje obserwacje i doświadczenia oraz interpretuje ich wyniki • odróżnia próbę kontrolną pozytywną od próby kontrolnej negatywnej
2. **3.**	**Obserwacje mikroskopowe**	• podaje nazwy elementów układu optycznego i układu mechanicznego mikroskopu optycznego • wymienia cechy obrazu oglądanego w mikroskopie optycznym • obserwuje pod mikroskopem gotowe preparaty • oblicza powiększenie mikroskopu	• wyjaśnia sposób działania mikroskopów optycznego i elektronowego	• porównuje działanie mikroskopu optycznego i mikroskopu elektronowego • wymienia zalety i wady mikroskopów optycznych oraz elektronowych •podejmuje próbę wykonania poprawnie preparatu mikroskopowego i obejrzenia go pod mikroskopem	• określa zasadę działania mikroskopu fluorescencyjnego • wyjaśnia różnicę w sposobie działania mikroskopów elektronowych: transmisyjnego i skaningowego • samodzielnie wykonuje preparaty mikroskopowe	• na podstawie różnych zdjęć zamieszczonych w literaturze popularnonaukowej wskazuje, za pomocą jakiego mikroskopu uzyskano przedstawiony obraz i uzasadnia swój wybór • stosuje pojęcie *zdolność rozdzielcza* do opisu działania mikroskopów różnych typów
4.	**Proste analizy statystyczne w biologii**	• poprawnie konstruuje tabele i wykresy • stosuje podstawowe	• odczytuje oraz przetwarza informacje tekstowe, graficzne	• odczytuje, analizuje, interpretuje oraz przetwarza informacje	• odczytuje, analizuje, interpretuje oraz przetwarza informacje	• stosuje podstawowe paramentry statystyczne

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		paramentry statystyczne: minimum, maksymum, średnia arytmetyczna	i liczbowe w typowych sytuacjach • stosuje podstawowe paramentry statystyczne: minimum, maksymum, średnia arytmetyczna, dominanta, średnia ważona, mediana	tekstowe, graficzne i liczbowe w typowych sytuacjach	tekstowe, graficzne i liczbowe w nietypowych sytuacjach	
5.	**Analiza materiałów źródłowych**	• wykorzystuje różnorodne źródła i metody pozyskiwania informacji • odróżnia wiedzę potoczną od wiedzy uzyskanej metodami naukowymi	• odróżnia fakty od opinii	• objaśnia i komentuje informacje, posługując się terminologią biologiczną	• krytycznie ocenia, czy materiał źródłowy jest wiarygodny • wykazuje błędne zwiazki przyczynowo-skutkowe	• krytycznie odnosi się do informacji pozyskanych z różnych źródeł, w tym ze źródeł internetowych
6.	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Badania biologiczne”**					
Rozdział 2. Chemiczne podstawy życia						
7. **8.**	**Skład chemiczny organizmów**	• klasyfikuje związki chemiczne na organiczne i nieorganiczne • wymienia związki budujące organizm • klasyfikuje pierwiastki na makroelementy i mikroelementy (Fe, I, F) • wymienia pierwiastki biogenne • wymienia wiązania i oddziaływania chemiczne • wymienia funkcje wody • podaje właściwości fizykochemiczne wody • wymienia funkcje soli mineralnych	• omawia znaczenie wybranych makro- i mikroelementów • wyjaśnia pojęcie: *pierwiastki biogenne* • określa znaczenie i występowanie wybranych typów wiązań i oddziaływań chemicznych • wskazuje substancje hydrofilowe i hydrofobowe oraz określa ich właściwości • omawia budowę cząsteczki wody • określa, za jakie właściwości wody odpowiadają wskazane zjawiska, np. unoszenie	• charakteryzuje budowę różnych typów wiązań chemicznych • charakteryzuje właściwości fizykochemiczne wody • uzasadnia znaczenie soli mineralnych dla organizmów	• rysuje modele różnych typów wiązań chemicznych • wykazuje związek między budową i właściwościami cząsteczki wody a jej rolą w organizmie • przeprowadza proste doświadczenia dotyczące właściwości wody	• przeprowadza samodzielnie doświadczenia dotyczące zmian napięcia powierzchniowego wody oraz właściwie interpretuje uzyskane wyniki • wskazuje i wyjaśnia sposób oddziaływań między cząsteczkami na funkcjonowanie organizmów

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

			się lodu na powierzchni wody			
9. **10.** **11.**	**Budowa i funkcje sacharydów**	• klasyfikuje sacharydy na monosacharydy, disacharydy i polisacharydy oraz podaje ich przykłady • wymienia właściwości monosacharydów, disacharydów i polisacharydów • nazywa wiązanie glikozydowe i wskazuje je na schematach cukrów złożonych • nazywa czynnik za pomocą które wykryje skrobię	• określa kryterium klasyfikacji sacharydów • wyjaśnia, w jaki sposób powstaje wiązanie *O*-glikozydowe (α, β) • omawia występowanie i znaczenie wybranych monosacharydów, disacharydów i polisacharydów • wskazuje sposób wykrywania skrobi w materiale biologicznym	• wskazuje różnice między poszczególnymi monosacharydami • charakteryzuje i porównuje budowę wybranych polisacharydów • porównuje budowę chemiczną monosacharydów, disacharydów i polisacharydów • planuje doświadczenie mające na celu wykrycie skrobi • planuje i przeprowadza doświadczenie pozwalające wykryć skrobię w bulwie ziemniaka	• omawia powstawanie form pierścieniowych monosacharydów • ilustruje powstawanie wiązania *O*-glikozydowego • planuje doświadczenie mające na celu wykrycie glukozy w materiale biologicznym	• planuje i przeprowadza doświadczenie pozwalające wykryć glukozę • wyjaśnia właściwości redukujące glukozy • wyjaśnia, dlaczego skrobia i celuloza pełnią odmienne funkcje w organizmie
12. **13.**	**Budowa i funkcje lipidów**	• klasyfikuje lipidy ze względu na budowę cząsteczek • podaje podstawowe funkcje lipidów • podaje podstawowe znaczenie lipidów • wskazuje znaczenie cholesterolu	• wyjaśnia, na czym polega różnica między tłuszczami nasyconymi a tłuszczami nienasyconymi • wymienia kryteria klasyfikacji lipidów • omawia budowę trójglicerydu • omawia budowę fosfolipidów i ich rozmieszczenie w błonie komórkowej	• charakteryzuje budowę lipidów prostych, złożonych w tym izoprenowych • wyjaśnia znaczenie cholesterolu • wskazuje związek między obecnością wiązań podwójnych w kwasach tłuszczowych a właściwościami lipidów	• porównuje poszczególne grupy lipidów • omawia budowę fosfolipidów i ich rozmieszczenie w błonie biologicznej • analizuje i porównuje budowę triglicerydu i fosfolipidu • wyjaśnia znaczenie karotenoidów dla roślin	• wyjaśnia związek między budową poszczególnych lipidów a funkcjami, jakie pełnią w organizmach • planuje i przeprowadza doświadczenie dotyczące wykrywania lipidów w nasionach słonecznika
14. **15.**	**Aminokwasy. Budowa i funkcje białek**	• wymienia różne rodzaje aminokwasów • przedstawia budowę aminokwasów białkowych	• podaje kryteria klasyfikacji białek • wskazuje wiązanie peptydowe	• charakteryzuje grupy białek ze względu na pełnione funkcje, liczbę aminokwasów	• porównuje białka fibrylarne i globularne • porównuje proces koagulacji i denaturacji białek oraz wskazuje ich	• zapisuje dowolną sekwencję aminokwasów w tripeptydzie

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		• podaje nazwę wiązania między aminokwasami • wymienia poziomy organizacji białek – strukturę przestrzenną • podaje nazwy grup białek ze względu na pełnione funkcje, liczbę aminokwasów w łańcuchu, strukturę • wymienia przykładowe białka i podaje ich funkcje • omawia budowę białek • określa biologiczne znaczenie białek (albuminy, globuliny, histony, kolagen, keratyna, hemoglobina, mioglobina)	• wyjaśnia, na czym polegają i w jakich warunkach zachodzą koagulacja i denaturacja białek • podaje wpływ wybranych czynników fizykochemicznych na białka • charakteryzuje struktury I, II-, III- i IV-rzędową • zapisuje wzór ogólny aminokwasów • klasyfikuje białka ze względu na funkcje pełnione w organizmie	w łańcuchu i strukturę oraz obecność elementów nieaminokwasowych • zapisuje reakcję powstawania dipeptydu • wyjaśnia znaczenie struktur I-, II-, IIIi IV-rzędowej białek • wyjaśnia znaczenie oddziaływań w strukturach III i IV-rzędowej białka • charakteryzuje białka proste i złożone	znaczenie dla organizmów	• wykazuje związek budowy białek z ich funkcjami w organizmie
16.	**Właściwości i wykrywanie białek**	• wymienia podstawowe właściwości białek • wyjaśnia pojęcia: *koagulacja*, *denaturacja* • wymienia czynniki wywołujące denaturację	• opisuje doświadczenie wpływu jednego z czynników fizykochemicznych na białko	• wyjaśnia, w jakich warunkach zachodzą koagulacja i denaturacja białek • wskazuje różnicę między koagulacją a denaturacją białek	• przeprowadza doświadczenie dotyczące wpływu różnych czynników fizykochemicznych (pH, temperatura) na białko	• planuje i przeprowadza doświadczenie wpływu różnych substancji na właściwości białek •planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące obecność białek – reakcja biuretowa
17. **18.**	**Budowa i funkcje nukleotydów oraz kwasów nukleinowych**	• charakteryzuje budowę pojedynczego nukleotydu DNA i RNA • przedstawia rolę DNA	• wyjaśnia, na czym polega komplementarność zasad • przedstawia rodzaje nukleotydów i ich rolę	• charakteryzuje budowę chemiczną i budowę przestrzenną cząsteczek DNA oraz RNA	• rozróżnia zasady azotowe na podstawie wzorów • oblicza procentową zawartość zasad azotowych w DNA	• wyjaśnia związek sekwencji DNA z I-rzędową strukturą białek • rozwiązuje zadania o wyższym stopniu trudności dotyczące

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		• wymienia wiązania występujące w DNA i RNA • wymienia rodzaje RNA i określa ich rolę • określa lokalizację DNA w komórkach eukariotycznych i prokariotycznych	• wymienia dinukleotydy i ich rolę • wymienia i wskazuje wiązania w cząsteczce DNA • wyjaśnia pojęcie: *podwójna helisa*	• porównuje budowę i rolę DNA z budową i rolą RNA • przedstawia proces replikacji DNA • rysuje schemat budowy nukleotydów DNA i RNA	• wykazuje związek replikacji z podziałem komórki	zawartości zasad azotowych w cząsteczce DNA
19.	**Powtórzenie i utrwalenie wiadomości z rozdziału „Chemiczne podstawy życia”**					
20.	**Sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Chemiczne podstawy życia”**					
Rozdział 3. Komórka – podstawowa jednostka życia						
21. **22.**	**Budowa i funkcje komórki. Rodzaje komórek**	• wyjaśnia pojęcia: *komórka*, *organizm jednokomórkowy*, *organizmy wielokomórkowe*, *organizmy tkankowe*, *formy kolonijne* • wymienia przykłady komórek prokariotycznych i eukariotycznych • wskazuje na rysunku i podaje nazwy struktur komórki prokariotycznej i komórki eukariotycznej • rozróżnia komórki: zwierzęcą, roślinną, grzybową i prokariotyczną	• wyjaśnia zależność między wymiarami komórki a jej powierzchnią i objętością • rysuje wybraną komórkę eukariotyczną na podstawie obserwacji mikroskopowej • podaje funkcje różnych komórek w zależności od miejsca występowania	• klasyfikuje komórki ze względu na występowanie jądra komórkowego • charakteryzuje funkcje struktur komórki prokariotycznej • porównuje komórkę prokariotyczną z komórką eukariotyczną • wskazuje cechy wspólne i różnice między komórkami eukariotycznymi	• wymienia przykłady największych i najmniejszych komórek roślinnych i zwierzęcych • analizuje znaczenie wielkości i kształtu komórki w transporcie substancji do i z komórki • samodzielnie wykonuje nietrwały preparat mikroskopowy • przedstawia błony wewnątrzkomórkowe jako zintegrowany system strukturalno-funkcjonalny oraz określa jego rolę w kompartmentacji komórki	• wyjaśnia, dlaczego komórki mają niewielkie rozmiary • argumentuje i wyjaśnia przyczyny różnic między komórkami • wykazuje związek funkcji organelli z ich budową • wykazuje i omawia związek budowy komórki z pełnioną przez nią funkcją
23.	**Błony biologiczne**	• wymienia i wskazuje składniki błon biologicznych • wymienia właściwości błon biologicznych	• omawia model budowy błony biologicznej • wymienia funkcje białek błonowych	• charakteryzuje białka błonowe • omawia budowę i właściwości lipidów występujących	• analizuje rozmieszczenie białek i lipidów w błonach biologicznych	• wyjaśnia związek właściwości białek błonowych z budową komórki

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		• wymienia podstawowe funkcje błon biologicznych		w błonach biologicznych • wyjaśnia selektywny charakter błon biologicznych	• wyjaśnia właściwości błon biologicznych • wykazuje związek budowy błony z pełnionymi przez nią funkcjami	
24. **25.**	**Transport przez błony biologiczne**	• wymienia rodzaje transportu przez błony (dyfuzja prosta i dyfuzja wspomagana, transport aktywny, endocytoza i egzocytoza) • wyjaśnia pojęcia: *osmoza, turgor, plazmoliza, deplazmoliza*	• wyjaśnia różnicę między transportem biernym a transportem czynnym • rozróżnia endocytozę i egzocytozę • odróżnia substancje osmotycznie czynne od substancji osmotycznie biernych • charakteryzuje białka błonowe • analizuje schematy transportu substancji przez błony	• charakteryzuje różne rodzaje transportu przez błony • wyjaśnia rolę błony komórkowej • porównuje zjawiska osmozy i dyfuzji • przedstawia skutki umieszczenia komórki roślinnej oraz komórki zwierzęcej w roztworach: hipotonicznym, izotonicznym i hipertonicznym • wykazuje związek między budową błon a jej funkcjami	• planuje doświadczenie mające na celu obserwację plazmolizy i deplazmolizy w komórkach roślinnych • wyjaśnia różnice w sposobie działania białek kanałowych i nośnikowych • na wybranych przykładach wyjaśnia różnice między endocytozą a egzocytozą • wyjaśnia, dlaczego błona biologiczna jest selektywnie przepuszczalna	• planuje doświadczenie dotyczące transportu różnych substancji przez błony • wyjaśnia, w jaki sposób w kosmetologii i farmacji wykorzystuje się właściwości błon • planuje doświadczenie mające na celu udowodnienie selektywnej przepuszczalności błony • wyjaśnia, dlaczego w przypadku odwodnienia podaje się pacjentom dożylnie roztwór soli fizjologicznej, a nie wodę
26. **27.**	**Jądro komórkowe. Cytozol**	• wyjaśnia pojęcia: *chromatyna*, *nukleosom*, *chromosom* • określa budowę jądra komórkowego • wymienia funkcje jądra komórkowego • podaje składniki cytozolu • podaje funkcje cytozolu	• identyfikuje elementy budowy jądra komórkowego • określa skład chemiczny chromatyny • wyjaśnia znaczenie jąderka i otoczki jądrowej • wymienia i identyfikuje kolejne etapy upakowania DNA	• charakteryzuje elementy jądra komórkowego • charakteryzuje budowę chromosomu • porównuje elementy cytoszkieletu pod względem budowy, funkcji i rozmieszczenia • wyjaśnia, w jaki sposób odbywa się ruch	• dowodzi, że komórki eukariotyczne zawierają różną liczbę jąder komórkowych • ilustruje plan budowy wici i rzęski oraz podaje różnice między nimi • dokonuje obserwacji ruchów cytozolu w komórkach moczarki kanadyjskiej	• uzasadnia znaczenie upakowania DNA w jądrze komórkowym • planuje i przeprowadza doświadczenie badające ruchy cytozolu w komórkach roślinnych

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		• wymienia elementy cytoszkieletu i ich funkcje • podaje funkcje rzęsek i wici	w jądrze komórkowym • rysuje chromosom metafazowy	cytozolu • wskazuje różnice między elementami cytoszkieletu • wyjaśnia znaczenie upakowania chromatyny w chromosomie	• uzasadnia różnice między rzęską a wicią • wyjaśnia związek budowy z funkcją składników cytoszkieletu	
28. **29.**	**Mitochondria i plastydy. Teoria endosymbiozy**	• wymienia organelle komórki eukariotycznej otoczone dwiema błonami • opisuje budowę mitochondriów • podaje funkcje mitochondriów • wymienia funkcje plastydów • wymienia rodzaje plastydów • dokonuje obserwacji mikroskopowych plastydów • przedstawia założenia teorii	• charakteryzuje budowę mitochondriów • klasyfikuje typy plastydów • charakteryzuje budowę chloroplastu • wymienia argumenty potwierdzające słuszność teorii endosymbiozy • uzasadnia rolę mitochondriów jako centrów energetycznych	• wyjaśnia, od czego zależą liczba i rozmieszczenie mitochondriów w komórce • porównuje typy plastydów • wyjaśnia, dlaczego mitochondria i plastydy nazywa się organellami półautonomicznymi	• przedstawia sposoby powstawania plastydów i możliwości przekształcania różnych rodzajów plastydów • rozpoznaje typy plastydów na podstawie obserwacji mikroskopowej	• określa zależność między aktywnością metaboliczną komórki a ilością i budową mitochondriów • przedstawia argumenty przemawiające za endosymbiotycznym pochodzeniem mitochondriów i plastydów
30. **31.**	**Struktury Komórkowe otoczone jedną błoną i rybosomy**	• wymienia komórki zawierające wakuolę • wymienia funkcje wakuoli • charakteryzuje budowę i rolę siateczki śródplazmatycznej • opisuje budowę rybosomów, ich powstawanie i pełnioną funkcję • określa lokalizację rybosomów w komórce	• porównuje siateczkę śródplazmatyczną szorstką z siateczką śródplazmatyczną gładką • omawia budowę wakuoli • identyfikuje na podstawie obserwacji mikroskopowej kryształy szczawianu wapnia w wakuolach roślinnych	• wyjaśnia różnice między wodniczkami u protistów • omawia rolę składników wakuoli • wyjaśnia rolę tonoplastu w procesach osmotycznych	• wyjaśnia rolę substancji osmotycznie czynnych zawartych w wakuoli roślinnej • omawia funkcjonalne powiązania między rybosomami, siateczką śródplazmatyczną, aparatem Golgiego i błoną komórkową	• wyjaśnia rolę przedziałów komórkowych w syntezie różnych substancji, np. hormonów

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		• opisuje budowę i rolę aparatu Golgiego i lizosomów				
32.	**Ściana komórkowa**	• wymienia komórki zawierające ścianę komórkową • wymienia funkcje ściany komórkowej • przedstawia budowę ściany komórkowej • wymienia związki modyfikujące wtórną ścianę komórkową roślin • podaje nazwy połączeń międzykomórkowych w komórkach roślinnych	• charakteryzuje budowę ściany komórkowej • wyjaśnia funkcje ściany komórkowej • wskazuje różnice w budowie pierwotnej i wtórnej ściany komórkowej roślin • obserwuje pod mikroskopem ścianę komórkową	• wyjaśnia, na czym polegają modyfikacje wtórnej ściany komórkowej • przedstawia związek budowy ściany z jej funkcją • tworzy mapę mentalną dotyczącą budowy i roli ściany komórkowej	• wykazuje różnice w budowie ściany komórkowej pierwotnej i ściany komórkowej wtórnej u roślin • wykazuje związek budowy ściany komórkowej z pełnioną przez nią funkcją	• wyjaśnia, w jaki sposób substancje modyfikujące wtórną ścianę komórkową zmieniają jej właściwości
33.	**Powtórzenie i utrwalenie wiadomości z rozdziału „Komórka – podstawowa jednostka życia”**					
34.	**Sprawdzenie stopnia opanowania wiadmości I umiejętności z rozdziału „Komórka – podstawowa jednostka życia”**					
35. **36.**	**Cykl komórkowy. Mitoza**	• przedstawia etapy cyklu komórkowego • rozpoznaje etapy mitozy • identyfikuje chromosomy płci i autosomy • identyfikuje chromosomy homologiczne • wyjaśnia różnice między komórką haploidalną a komórką diploidalną • wyjaśnia pojęcie: *apoptoza*	• wyjaśnia pojęcie: *kariokineza* • charakteryzuje poszczególne etapy mitozy • wyjaśnia rolę interfazy w cyklu życiowym komórki • wymienia skutki zaburzeń cyklu komórkowego • wymienia czynniki wywołujące transformację nowotworową	• analizuje schemat przedstawiający ilość DNA i liczbę chromosomów w poszczególnych etapach cyklu komórkowego • charakteryzuje poszczególne etapy interfazy • określa znaczenie wrzeciona kariokinetycznego • wyjaśnia, na czym polega programowana śmierć komórki	• charakteryzuje sposób formowania wrzeciona kariokinetycznego w komórkach roślinnej i zwierzęcej • wskazuje sytuacje, w których apoptoza komórek jest konieczna	• wyjaśnia, w jaki sposób cykl komórkowy jest kontrolowany w komórce • wyjaśnia skutki mechanizmu transformacji nowotworowej dla organizmu człowieka • argumentuje, że proces apoptozy jest ważny dla prawidłowego funkcjonowania organizmu

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

37. **38.**	**Mejoza**	• przedstawia etapy mejozy • przedstawia znaczenie mejozy • wyjaśnia zjawisko *crossing-over*	• charakteryzuje przebieg mejozy • charakteryzuje przebieg *crossing-over*	• wyjaśnia znaczenie *crossing-over* • wyjaśnia zmiany zawartości DNA podczas zapłodnienia • porównuje przebieg mitozy i mejozy	• wyjaśnia zmiany zawartości DNA podczas mejozy • wyjaśnia znaczenie mejozy	• argumentuje konieczność zmian zawartości DNA podczas mejozy • wyjaśnia związek rozmnażania płciowego z zachodzeniem procesu mejozy
39.	**Sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z zagadnień dotyczących podziałów komórkowych**					
Rozdział 4. Metabolizm						
40. **41.**	**Podstawowe zasady metabolizmu**	• wyjaśnia pojęcia: *metabolizm*, *anabolizm*, *katabolizm* • charakteryzuje podstawowe kierunki przemian metabolicznych (anabolizm, katabolizm) • wymienia nośniki energii w komórce • wymienia rodzaje fosforylacji • przedstawia budowę i podstawową funkcję ATP • przedstawia istotę reakcji utleniania i redukcji	• podaje poziom energetyczny substratów oraz produktów reakcji endoergicznych i egzoergicznych • wymienia cechy ATP • przedstawia sumaryczny zapis procesu fosforylacji • wymienia nośniki elektronów • wskazuje postaci utlenione i zredukowane przenośników elektronów na schematach	• charakteryzuje budowę ATP • omawia przebieg fosforylacji substratowej, fotosyntetycznej i oksydacyjnej • porównuje istotę procesów anabolicznych i katabolicznych • wymienia inne niż ATP nośniki energii • przedstawia znaczenie NAD^+, FAD, $NADP^+$ w procesach utleniania i redukcji	• porównuje rodzaje fosforylacji • analizuje przebieg reakcji redoks z udziałem $NADP^+$ • opisuje mechanizmy fosforylacji ADP (substratowej i chemiosmozy) • charakteryzuje typowe reakcje utleniania i redukcji • wykazuje związek budowy ATP z jego funkcją biologiczną	• wykazuje, że procesy anaboliczne i kataboliczne są ze sobą powiązane • wyjaśnia, w jaki sposób ATP sprzęga metabolizm
42. **43.**	**Budowa i działanie enzymów**	• wyjaśnia pojęcia: *szlak metaboliczny*, *cykl metaboliczny* • wyjaśnia pojęcia: *enzym, katalizator*, *energia aktywacji* • przedstawia budowę enzymów • wyjaśnia rolę enzymów w komórce	• wyjaśnia mechanizm działania enzymów • zapisuje równanie reakcji enzymatycznej • przedstawia, na czym polega swoistość substratowa enzymu • wymienia właściwości enzymów • wyjaśnia na przykładach pojęcia:	• omawia budowę enzymów • wyjaśnia mechanizm tworzenia kompleksu enzym–substrat • wyjaśnia podstawowe właściwości enzymów • przedstawia klasyfikację enzymów według typu klasyfikowanej reakcji	• porównuje modele powstawania kompleksu enzym–substrat • omawia zasady nazewnictwa i klasyfikacji enzymów	• wyjaśnia mechanizm katalizy enzymatycznej na nietypowym przykładzie • wyjaśnia, czym jest swoistość substratowa enzymu i z czego ona wynika

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

			szlak metaboliczny, *cykl metaboliczny*			
44. **45.**	**Regulacja aktywności enzymów**	• wymienia podstawowe czynniki wpływające na szybkość reakcji enzymatycznych • wyjaśnia pojęcia: *stała Michaelisa*, *inhibitor*, *aktywator* • przedstawia sposoby regulacji aktywności enzymów • podaje, na czym polega sprzężenie zwrotne ujemne • przedstawia rodzaje inhibitorów i ich rolę	• wskazuje sposoby regulacji aktywności enzymów • wyjaśnia pojęcie: *sprzężenie zwrotne ujemne* i wskazuje, na czym ono polega • porównuje powinowactwo enzymów do substratów na podstawie wartości stałej Michaelisa (K_M) • przedstawia przebieg doświadczenia dotyczącego wpływu pH na aktywność enzymu trawiennego, np. pepsyny	• wyjaśnia, w jaki sposób na szybkość reakcji enzymatycznych wpływają: stężenie substratu, temperatura, pH, stężenie soli, stężenie enzymu, aktywatory, inhibitory • porównuje mechanizm inhibicji kompetycyjnej i niekompetycyjnej • omawia sposoby regulacji przebiegu szlaków metabolicznych • wyjaśnia mechanizm sprzężenia zwrotnego ujemnego jako sposobu regulacji przebiegu szlaków metabolicznych • interpretuje wyniki doświadczenia wpływu pH (lub innego czynnika) na działanie enzymów trawiennych	• planuje doświadczenie mające na celu wykazanie wpływu temperatury na aktywność katalazy w bulwach ziemniaka • porównuje mechanizm działania inhibitorów hamujących enzymy nieodwracalnie i odwracalnie • planuje i przeprowadza doświadczenie dotyczące wpływu różnych czynników fizykochemicznych (pH, temeratury) na aktywność enzymów • omawia regulację allosteryczną* • omawia regulację ilości enzymów*	• wyjaśnia i argumentuje, w jaki sposób wiedza o działaniu enzymów ma wpływ na rozwój medycyny • określa, w jaki sposób można sprawdzić, czy dana substancja jest inhibitorem odwracalnym czy inhibitorem nieodwracalnym enzymu
46. **47.** **48.**	**Autotroficzne odżywianie się organizmów – fotosynteza**	• wyjaśnia ogólny przebieg fotosyntezy • wymienia produkty i substraty fotosyntezy • wymienia etapy fotosyntezy i określa ich dokładną lokalizację w komórce • charakteryzuje główne etapy fotosyntezy • wymienia etapy cyklu Calvina	• wskazuje podstawowe różnice między fotosyntezą oksygeniczną a fotosyntezą anoksygeniczną • wykazuje związek budowy chloroplastu z przebiegiem fotosyntezy • na podstawie schematu analizuje przebieg fazy zależnej	• wyjaśnia mechanizm powstawania ATP w procesie chemiosmozy w chloroplaście • na podstawie schematu wyjaśnia fotofosforylację niecykliczną • omawia budowę cząsteczki chlorofilu • omawia budowę i funkcje fotosystemów – I i II	• porównuje barwniki roślinne i wskazuje ich znaczenie w fotosyntezie • wyjaśnia przebieg doświadczenia dotyczącego wpływu barwy światła na efektywność fotosyntezy i formułuje wnioski • określa warunki, przebieg oraz efekty fosforylacji	• przedstawia argumenty potwierdzające rolę fotosystemów w fotosyntezie • planuje i przeprowadza doświadczenie badające wpływ barwy światła na intensywność fotosyntezy

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		• wyjaśnia znaczenie fotosyntezy dla organizmów żyjących na Ziemi • na podstawie schematu opisuje fosforylację niecykliczną	od światła oraz fazy niezależnej od światła • przedstawia rolę fotosystemów w fotosyntezie • wyjaśnia rolę chlorofilu i barwników pomocniczych, fotosyntetycznych w przebiegu fotosyntezy • wymienia substraty i produkty faz fotosyntezy – zależnej od światła i niezależnej od światła	• omawia przebieg poszczególnych etapów cyklu Calvina • omawia budowę i działanie fotosystemów • wyjaśnia związek między fazą zależną od światła a fazą niezależną od światła • opisuje przebieg doświadczenia przedstawiającego wpływ barwy światła na intensywność fotosyntezy	fotosyntetycznej niecyklicznej • wyciąga wnioski z przedstawionego doświadczenia dotyczącego wpływu barwy światła na intensywność fotosyntezy	
49. **50.**	**Czynniki wpływające na intensywność fotosyntezy**	• wymienia czynniki zewnętrzne wpływające na intensywność fotosyntezy (światło, dwutlenek węgla, temepratura, woda, sole mineralne) • wymienia czynniki wewnętrzne wpływające na intensywność fotosyntezy • omawia przebieg i wyniki doświadczenia badającego wpływ różnych czynników na intensywność fotosyntezy	• przedstawia rozmieszczenie chloroplastów w komórkach roślin w zależności na natężenia światła • opisuje wpływ czynników zewnętrznych na proces fotosyntezy • interpretuje wykres zależności intensywności fotosyntezy od stężenia dwutlenku węgla • formułuje wnioski na podstawie przeprowadzonych lub zilustrowanych doświadczeń	• wyjaśnia, jak natężenie światła wpływa na intensywność fotosyntezy • planuje i przeprowadza doświadczenie badające wpływ natężenia światła i temepratury na intensywność fotosyntezy • opisuje wpływ czynników wewnętrznych na intensywność procesu fotosyntezy • omawia przystosowania roślin światłolubnych i cieniolubnych do prowadzenia fotosyntezy w warunkach różnej intensywności światła	• wyjaśnia, jakie znaczenie dla uprawy roślin mają czynniki wpływające na intensywność fotosyntezy • planuje i przeprowadza doświadczenia wykazujące wpływ temperatury i natężenia światła na intensywność fotosyntezy oraz interpretuje wyniki tych doświadczeń	• wykazuje zależność rozmieszczenia chloroplastów w komórkach wybranych roślin od warunków świetlnych

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

51.	**Autotroficzne odżywianie się organizmów – chemosynteza**	• wyjaśnia pojęcie: *chemosynteza* • wymienia przykłady organizmów, u których zachodzi chemosynteza	• wymienia etapy chemosyntezy • wyjaśnia, na czym polega chemosynteza	• omawia przebieg pierwszego i drugiego etapu chemosyntezy • przedstawia znaczenie chemosyntezy w produkcji materii organicznej	• wskazuje różnice między przebiegiem fotosyntezy a przebiegiem chemosyntezy	• wyjaśnia znaczenie chemosyntezy w ekosystemach kominów hydrotermalnych
52. **53.** **54.**	**Oddychanie komórkowe. Oddychanie tlenowe**	• wyjaśnia pojęcie: *oddychanie komórkowe* • zapisuje reakcję oddychania komórkowego • określa znaczenie oddychania komórkowego dla funkcjonowania organizmu • wymienia etapy oddychania tlenowego • lokalizuje etapy oddychania tlenowego w mitochondrium • wymienia czynniki wpływające na intensywność oddychania tlenowego • wymienia organizmy oddychające tlenowo	• wykazuje związek budowy mitochondrium z przebiegiem procesu oddychania komórkowego • na podstawie analizuje schematu przebieg glikolizy, reakcji pomostowej, cyklu Krebsa i łańcucha oddechowego • wyróżnia substraty i produkty tych procesów • uzasadnia, że oddychanie komórkowe ma charakter kataboliczny • omawia czynniki wpływające na intensywność tlenowego oddychania komórkowego	• omawia przebieg poszczególnych etapów oddychania tlenowego • przedstawia bilans energetyczny oddychania tlenowego • przedstawia, na czym polega fosforylacja substratowa • wyjaśnia hipotezę chemiosmozy • przeprowadza doświadczenie dotyczące wydzielania dwutlenku węgla przez kiełkujące nasiona	• wyjaśnia mechanizm powstawania ATP w procesie chemiosmozy w mitochondriach (fosforylacja oksydacyjna) • porównuje zysk energetyczny brutto i netto etapów oddychania tlenowego • wykazuje różnice między fosforylacją substratową a fosforylacją oksydacyjną	• na podstawie przeprowadzonego doświadczenia wyjaśnia, że tlen jest niezbędny do kiełkowania nasion • wyjaśnia, dlaczego łańcuch oddechowy zachodzi wyłącznie w warunkach tlenowych
55. **56.**	**Procesy beztlenowego uzyskiwania energii**	• wyjaśnia pojęcia: *oddychanie beztlenowe*, *fermentacja* • wymienia organizmy przeprowadzające oddychanie beztlenowe i fermentację	• wyjaśnia różnicę między oddychaniem beztlenowym a fermentacją • omawia wykorzystanie fermentacji w życiu człowieka • podaje nazwy etapów fermentacji	• omawia przebieg poszczególnych etapów fermentacji • określa zysk energetyczny procesów beztlenowych • określa warunki, w których zachodzi fermentacja	• porównuje drogi przemian pirogronianu w fermentacji alkoholowej, w fermentacji mleczanowej i w oddychaniu tlenowym	• wyjaśnia, dlaczego utlenianie substratu energetycznego w warunkach tlenowych dostarcza więcej energii niż w warunkach beztlenowych

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

		• określa lokalizację fermentacji w komórce i w ciele człowieka • wymienia zastosowanie fermentacji w przemyśle spożywczym i w życiu codziennym		• analizuje przebieg fermentacji alkoholowej i fermentacji mleczanowej	• porównuje oddychanie tlenowe, oddychanie beztlenowe i fermentację • planuje doświadczenie mające na celu wykazanie wydzielania dwutlenku węgla podczas fermentacji alkoholowej	
57. **58.**	**Metabolizm głównych substratów energetycznych**	• wyjaśnia pojęcia: *glukoneogeneza*, *glikogenoliza* • określa lokalizację glukoneogenezy i glikogenolizy w organizmie człowieka	• na podstawie schematu analizuje przebieg glukoneogenezy i glikogenolizy • przedstawia, dlaczego glikogen jest dobrym źródłem glukozy dla komórek	• na podstawie schematu omawia przebieg glukoneogenezy i glikogenolizy	• omawia przebieg rozkładu cukrów • wykazuje związek między procesem beztlenowego uzyskiwania energii w erytrocytach i w mięśniach szkieletowych a procesem glukoneogenezy	• wykazuje związek procesów glukoneogenezy i glikogenolizy z pozyskiwaniem energii przez komórkę
59.	**Powtórzenie wiadomości z rozdziału „Metabolizm”**					
60.	**Sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Metabolizm”**					

Treści podświetlone szarym kolorem są rekomendowane przez MEN – zawarto je w warunkach i sposobach realizacji podstawy programowej.
* Zaganienia spoza podstawy programowej.

Autorka: Małgorzata Miękus

www.dlanauczyciela.pl
© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z biologii dla klasy drugiej szkoły ponadpodstawowej dla zakresu rozszerzonego od 1 września 2024r. (*4 godziny tygodniowo*)

Lp.	Temat	Poziom wymagań				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
Rozdział 1. Bezkomórkowe czynniki zakaźne						
1. **2.**	**Wirusy – molekularne pasożyty**	*Uczeń:* • przedstawia budowę wirusów jako bezkomórkowych form infekcyjnych • definiuje pojęcia: *wirion, odwrotna transkrypcja* • wymienia cechy wirusów • wymienia drogi rozprzestrzeniania się wybranych chorób wirusowych roślin, zwierząt i człowieka • przedstawia zasady profilaktyki wybranych chorób wirusowych • wskazuje znaczenie wirusów w przyrodzie i dla człowieka • wymienia choroby wirusowe człowieka (wścieklizna, AIDS, schorzenia wywołane zakażeniem HPV, grypa, odra, ospa, różyczka, świnka, WZW typu A, B, i C	*Uczeń:* • charakteryzuje budowę wirionu • omawia przebieg cyklu lizogenicznego i cyklu litycznego bakteriofaga • omawia cykl infekcyjny zwierzęcego wirusa DNA • omawia cykl infekcyjny retrowirusa (wirusa HIV) • wskazuje, jakie znaczenie w zwalczaniu wirusów mają szczepienia ochronne • opisuje drogi rozprzestrzeniania się infekcji wirusowych u człowieka	*Uczeń:* • uzasadnia, że wirusy nie są organizmami • wyjaśnia różnicę między cyklem litycznym a cyklem lizogenicznym • wyjaśnia znaczenie odwrotnej transkrypcji w cyklu infekcyjnym retrowirusa • klasyfikuje wirusy na podstawie rodzaju kwasu nukleinowego, morfologii, typu komórki gospodarza i sposobu infekcji oraz podaje odpowiednie ich przykłady • charakteryzuje wybrane choroby wirusowe człowieka	*Uczeń:* • charakteryzuje formy wirusów pod względem budowy morfologicznej • porównuje przebieg cyklu lizogenicznego bakteriofaga z cyklem zwierzęcego wirusa DNA • wyjaśnia działanie szczepionek stosowanych w profilaktyce chorób wirusowych • wyjaśnia, dlaczego niektóre wirusy, np. HIV, są trudno rozpoznawalne przez układ odpornościowy człowieka	*Uczeń:* • wykazuje, że obecnie do leczenia chorób człowieka można wykorzystywać wirusy • wykazuje związek budowy wirusa ze sposobem infekowania komórek
Rozdział 2. Różnorodność prokariontów, protistów, grzybów i porostów						
3. **4.**	**Klasyfikowanie organizmów**	*Uczeń:* • wymienia zadania systematyki	*Uczeń:* • definiuje pojęcie: *takson, kladogram, takson*	*Uczeń:*	*Uczeń:* • porównuje i ocenia sposoby	*Uczeń:* • wykazuje różnice między narządami

		• definiuje pojęcia: *gatunek, narząd homologiczny, narząd analogiczny* • wymienia główne rangi taksonów • wymienia kryteria klasyfikowania organizmów według metod opartych na podobieństwie oraz pokrewieństwie organizmów • wymienia nazwy pięciu królestw świata organizmów • omawia charakterystyczne cechy organizmów należących do każdego z pięciu królestw	*monofiletyczny, takson parafiletyczny, takson polifiletyczny* • ocenia znaczenie systematyki • wyjaśnia, na czym polega nazewnictwo binominalne gatunków i podaje nazwisko jego twórcy • charakteryzuje współczesny system klasyfikacji organizmów	• wyjaśnia, na czym polega hierarchiczny układ rang jednostek taksonomicznych • określa stanowisko systematyczne wybranego gatunku rośliny i zwierzęcia • wyjaśnia różnice między narządami analogicznymi a narządami homologicznymi • wskazuje w nazwie gatunku nazwę rodzajową i epitet gatunkowy • wyjaśnia różnicę między naturalnym a sztucznym systemem klasyfikacji • porównuje cechy organizmów należących do różnych królestw świata żywego • rozróżnia na drzewie filogenetycznym grupy monofiletyczne, parafiletyczne i polifiletyczne	klasyfikowania organizmów oparte na metodach fenetycznych i filogenetycznych • ocenia stopień pokrewieństwa organizmów na podstawie analizy kladogramów • określa znaczenie biologii molekularnej w określaniu pokrewieństwa ewolucyjnego organizmów	homologicznymi a analogicznymi i podaje ich nietypowe przykłady • wykazuje, że konieczne było wprowadzenie nowego systemu klasyfikacji organizmów opartego na domenach
5. **6.**	**Organizmy prokariotyczne – bakterie i archeowce**	*Uczeń:* • charakteryzuje budowę komórki bakteryjnej • wymienia różne formy morfologiczne bakterii • wymienia czynności życiowe bakterii • klasyfikuje bakterie w zależności od sposobu odżywiania i oddychania	*Uczeń:* • wymienia funkcje poszczególnych elementów komórki bakteryjnej • identyfikuje różne formy morfologiczne komórek bakterii • przedstawia różnice w budowie ściany komórkowej bakterii	*Uczeń:* • wyjaśnia, na czym polegają różnice w budowie komórki bakterii samo- i cudzożywnej • podaje argumenty za tezą, że bakterie należą do organizmów kosmopolitycznych • określa różnice między archeowcami a bakteriami	*Uczeń:* • omawia różnice w budowie ściany komórkowej bakterii Gram-dodatnich i Gram--ujemnych • charakteryzuje rodzaje taksji u bakterii • wykazuje znaczenie procesów płciowych	*Uczeń:* • wykazuje na podstawie cech budowy i fizjologii, że bakterie są organizmami kosmopolitycznymi • określa różnice między oddychaniem beztlenowym a fermentacją u bakterii

		• wymienia sposoby rozmnażania bezpłciowego bakterii • definiuje pojęcia: *transdukcja, transformacja, organizm kosmopolityczny, anabioza, taksja* • przedstawia cel i przebieg koniugacji u bakterii • przedstawia znaczenie archeowców w przyrodzie • podaje przykłady pozytywnego i negatywnego znaczenia bakterii w przyrodzie i dla człowieka • wymienia wybrane choroby bakteryjne człowieka i odpowiadające im drogi zakażenia (gruźlica, tężec, borelioza, salmonelloza, kiła, rzeżączka)	Gram-ujemnych i Gram-dodatnich • określa wielkość komórek bakteryjnych • określa znaczenie form przetrwalnikowych w cyklu życiowym bakterii • wyjaśnia znaczenie procesów płciowych zachodzących u bakterii • określa rolę antybiotyków w leczeniu chorób bakteryjnych	• charakteryzuje poszczególne grupy bakterii w zależności od sposobów odżywiania i oddychania oraz podaje ich przykłady • wyjaśnia rolę bakterii w obiegu azotu w przyrodzie • omawia etapy koniugacji komórek bakterii • omawia objawy wybranych chorób bakteryjnych człowieka • proponuje działania profilaktyczne dla wybranych chorób bakteryjnych	dla zmienności genetycznej bakterii • wyjaśnia, jaką rolę odgrywają formy przetrwalnikowe w cyklu życiowym bakterii • wyjaśnia znaczenie wykonania antybiogramu przed zastosowaniem antybiotykoterapii	• wykazuje, na podstawie kilku cech budowy, że archeowce są bardzo dobrze przystosowane do życia w ekstremalnych warunkach środowiska
7. **8.** **9.**	**Protisty – proste organizmy eukariotyczne**	*Uczeń:* • wymienia czynności życiowe protistów • omawia budowę komórek protistów zwierzęcych • wymienia sposoby odżywiania się protistów • definiuje pojęcia: *pellikula, endocytoza, egzocytoza, zarodnik, przemiana pokoleń, miksotrofizm* • charakteryzuje przebieg rozmnażania się bezpłciowego i płciowego protistów	*Uczeń:* • rozróżnia rodzaje ruchów u protistów zwierzęcych • wyjaśnia rolę wodniczek w odżywianiu i wydalaniu protistów zwierzęcych • wyróżnia główne rodzaje plech u protistów roślinopodobnych • wymienia typy zapłodnienia występujące u protistów	*Uczeń:* • określa kryterium klasyfikacji protistów • wymienia i charakteryzuje sposób funkcjonowania organelli ruchu u protistów • wyjaśnia, na czym polega różnica między pinocytozą a fagocytozą • omawia proces osmoregulacji zachodzący u protistów zwierzęcych	*Uczeń:* • wyjaśnia, dlaczego osmoregulacja i wydalanie mają szczególne znaczenie dla protistów słodkowodnych • uzasadnia różnicę między cyklem rozwojowym z mejozą pregamiczną a cyklem rozwojowym z mejozą postgamiczną	*Uczeń:* • wyjaśnia zjawisko endosymbiozy wtórnej jako procesu powstawania chloroplastów u protistów roślinopodobnych • wyjaśnia, dlaczego protisty żyjące w wodach słonych oraz protisty pasożytnicze nie potrzebują mechanizmów osmoregulacji

		• wymienia przedstawicieli poszczególnych typów protistów • przedstawia cel i przebieg koniugacji u orzęsków • wymienia rodzaje materiałów zapasowych występujących u protistów roślinopodobnych • wymienia charakterystyczne cechy budowy protistów roślinopodobnych • omawia sposób odżywiania się protistów roślinopodobnych • wymienia cechy charakterystyczne dla protistów grzybopodobnych • podaje przykłady pozytywnego i negatywnego znaczenia protistów w przyrodzie i dla człowieka • wymienia wybrane choroby wywoływane przez protisty i drogi ich zarażenia (malaria, toksoplazmoza, lamblioza, rzęsistkowica)	• porównuje cechy poszczególnych typów protistów • wymienia barwniki fotosyntetyczne u protistów roślinopodobnych • wymienia cechy budowy charakterystyczne dla poszczególnych typów protistów zwierzęcych, roślinopodobnych i grzybopodobnych • przedstawia przemiany faz jądrowych w cyklach rozwojowych protistów • opisuje na podstawie schematu cykl rozwojowy pantofelka	• wykazuje różnice w przebiegu koniugacji u bakterii i pantofelka • omawia cykl rozwojowy zarodźca malarii, listownicy, maworka • wyjaśnia związek budowy z trybem życia protistów • wymienia cechy charakterystyczne plech protistów roślinopodobnych • porównuje typy zapłodnienia u protistów • proponuje działania profilaktyczne pozwalające na uniknięcie zarażenia protistami chorobotwórczymi	• przedstawia choroby wywoływane przez protisty • omawia przemianę pokoleń z dominującym sporofitem na przykładzie listownicy • porównuje cykle rozwojowe zarodźca malarii, maworka, pantofelka i listownicy	• uzasadnia, że istnienie niektórych protistów ma istotne znaczenie dla funkcjonowania różnych gatunków zwierząt
10. 11.	**Grzyby – heterotroficzne beztkankowce**	*Uczeń:* • podaje cechy charakterystyczne grzybów • wymienia rodzaje strzępek • definiuje pojęcia: *grzybnia, strzępka, owocnik, mikoryza* • wymienia formy morfologiczne grzybów	*Uczeń:* • wyjaśnia, dlaczego grzyby są plechowcami • omawia sposoby oddychania grzybów • rozróżnia poszczególne typy grzybów • przedstawia przebieg zapłodnienia	*Uczeń:* • porównuje sposoby rozmnażania się grzybów • porównuje cechy budowy i fizjologii poszczególnych typów grzybów • przedstawia zasady profilaktyki wybranych	*Uczeń:* • określa kryteria klasyfikacji grzybów • porównuje typy mikoryz • wskazuje różnice między zarodnikami – mitosporami – a mejosporami oraz	*Uczeń:* • wykazuje konieczność respektowania zasad profilaktyki chorób wywołanych przez grzyby •wyjaśnia różnice między różnymi typami zarodników

		• podaje sposoby rozmnażania bezpłciowego i płciowego grzybów • wymienia przedstawicieli poszczególnych typów grzybów • przedstawia znaczenie grzybów w przyrodzie i dla człowieka	zachodzącego u grzybów (plazmogamia i kariogamia) • określa wpływ grzybów na zdrowie i życie człowieka • rozróżnia rodzaje strzępek • wymienia rodzaje zarodników • charakteryzuje korzyści dla obu organizmów uczestniczących w mikoryzie	chorób człowieka wywoływanych przez grzyby	między egzosporami a endosporami • wykazuje różnice między różnymi sposobami rozmnażania płciowego grzybów	
12.	**Porosty – organizmy dwuskładnikowe**	*Uczeń:* • omawia znaczenie grzybów i porostów • przedstawia budowę i sposób życia porostu • opisuje miejsca występowania porostów • charakteryzuje rodzaje plech porostów • wymienia sposoby rozmnażania się porostów (urwistki i wyrostki)	*Uczeń:* • wyjaśnia strategię życiową porostów • przedstawia zależność pomiędzy grzybami a zielenicami lub sinicami tworzącymi porosty • wymienia rodzaje plech porostów	*Uczeń:* • charakteryzuje rodzaje plech porostów • przedstawia znaczenie porostów w przyrodzie i dla człowieka	*Uczeń:* • określa rolę rozmnóżek w rozmnażaniu porostów • wyjaśnia związek między organizmami wchodzącymi w skład plechy porostu	*Uczeń:* • wykazuje rolę porostów w przyrodzie, posługując się nietypowymi przykładami na podstawie różnych źródeł wiedzy
13.	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziałów „Bezkomórkowe czynniki zakaźne” i „Różnorodność prokariontów, protistów, grzybów i porostów”**					
Rozdział 3. Różnorodność roślin						
14.	**Rośliny pierwotnie wodne**	*Uczeń:* • wymienia formy morfologiczne roślin pierwotnie wodnych •wymienia cechy charakterystyczne dla roślin pierwotnie wodnych	*Uczeń:* • charakteryzuje krasnorosty i zielenice • opisuje rozmnażanie roślin pierwotnie wodnych	*Uczeń:* • charakteryzuje formy morfologiczne roślin pierwotnie wodnych • omawia przemianę pokoleń na przykładzie ulwy	*Uczeń:* • charakteryzuje krasnorosty i zielenice pod względem budowy i środowiska występowania	*Uczeń:* • przedstawia argumenty przemawiające za przynależnością zielenic, krasnorostów do królestwa roślin

		• przedstawia znaczenie krasnorostów i zielenic w przyrodzie i dla człowieka	•rozróżnia zielenice, krasnorosty	• opisuje endosymbiozy pierwotną	• wyjaśnia, na czym polega przemiana pokoleń u roślin pierwotnie wodnych	• Wyjaśnia szczegółowo teorię endosymbiozy dotyczącą powstawania chloroplastów u roślin
15.	**Rośliny lądowe i wtórnie wodne**	*Uczeń:* • podaje cechy budowy roślin, które umożliwiły im zasiedlenie środowiska lądowego • wymienia grupy systematyczne roślin • definiuje pojęcie: *telom* • wymienia przykłady adaptacji roślin do życia na lądzie • wymienia formy ekologiczne roślin • wymienia ogólne cechy roślin zarodnikowych i roślin nasiennych	*Uczeń:* • określa różnice między warunkami życia w wodzie i na lądzie • określa pochodzenie roślin lądowych • charakteryzuje ryniofity • wymienia cechy świadczące o bliskim pokrewieństwie roślin lądowych i zielenic • przedstawia znaczenie obecności ligniny w ścianach komórkowych roślin	*Uczeń:* • charakteryzuje poszczególne grupy ekologiczne roślin • omawia założenia teorii telomowej • opisuje adaptacje roślin okrytozalążkowych do życia w środowisku lądowym	*Uczeń:* • porównuje warunki panujące w wodzie i na lądzie • wykazuje znaczenie cech adaptacyjnych roślin do życia na lądzie	*Uczeń:* • wyjaśnia różnice w sposobie rozprzestrzeniania się lądowych roślin zarodnikowych i nasiennych
16. **17.** **18.**	**Tkanki roślinne**	*Uczeń:* • wymienia rodzaje tkanek roślinnych • wyjaśnia pojęcie: *tkanka* • określa rolę tkanek twórczych • wymienia charakterystyczne cechy tkanek stałych • omawia budowę epidermy • określa, czym jest korkowica • określa funkcje tkanek okrywających • wymienia rodzaje tkanek miękiszowych	*Uczeń:* • klasyfikuje i identyfikuje tkanki roślinne • wymienia charakterystyczne cechy tkanek twórczych • wymienia merystemy pierwotne i wtórne oraz określa ich funkcje • określa lokalizację merystemów w roślinie • charakteryzuje działanie merystemów pierwotnych i wtórnych • omawia znaczenie wytworów epidermy	*Uczeń:* • klasyfikuje tkanki ze względu na różne kryteria podziału • wymienia wytwory epidermy • podaje i opisuje cechy budowy drewna i łyka, które umożliwiają tym tkankom przewodzenie substancji • omawia efekty działania kambium i fellogenu • omawia znaczenie utworów wydzielniczych • charakteryzuje tkanki wzmacniające	*Uczeń:* • uzasadnia różnicę pomiędzy tkankami twórczymi a tkankami stałymi • porównuje budowę epidermy z budową ryzodermy • charakteryzuje sposób powstawania, budowę oraz znaczenie korkowicy • porównuje budowę i funkcję tkanek przewodzących • klasyfikuje i opisuje wiązki przewodzące	*Uczeń:* • wskazuje różnicę między wzrostem dyfuzyjnym ograniczonym a wzrostem dyfuzyjnym nieograniczonym • wyjaśnia różnicę między różnymi typami wiązek przewodzących • analizuje i wyjaśnia przystosowania tkanek przewodzących, które ułatwiają transport substancji w roślinie

		• omawia budowę i funkcje tkanek wzmacniających • przedstawia budowę i funkcje tkanek przewodzących	• przedstawia znaczenie aparatów szparkowych i kutykuli dla roślin lądowych • omawia budowę i funkcję poszczególnych rodzajów miękiszu • wymienia wewnętrzne i zewnętrzne utwory wydzielnicze	• rozpoznaje poszczególne tkanki roślinne na preparatach mikroskopowych, rysunkach, schematach i mikrofotografiach	• porównuje wewnętrzne i zewnętrzne utwory wydzielnicze	
19.	**Zarodek – początkowe stadium sporofitu roślin**	*Uczeń:* • definiuje pojęcie: *zarodek* • przedstawia budowę nasienia rośliny •podaje zmiany podczas kiełkowania	*Uczeń:* • wyjaśnia rolę bielma dla rozwijającego się zarodka • przyporządkowuje odpowiednie rodzaje nasion do poszczególnych grup systematycznych roślin nasiennych	*Uczeń:* • omawia proces kiełkowania nasienia	*Uczeń:* • opisuje budowę zarodka, uwzględniając funkcje poszczególnych części	*Uczeń:* • porównuje i wyjaśnia rolę hipokotylu i epikotylu
20. **21.**	**Korzeń – organ podziemny rośliny**	*Uczeń:* • wymienia główne funkcje korzenia • przedstawia i rozróżnia systemy korzeniowe • charakteryzuje budowę strefową korzenia • wymienia modyfikacje budowy korzeni	*Uczeń:* • porównuje budowę palowego i wiązkowego systemu korzeniowego oraz uzasadnia, że systemy te stanowią adaptację do warunków środowiska • omawia etapy przyrostu na grubość korzenia	*Uczeń:* • charakteryzuje modyfikacje budowy korzeni • porównuje budowę pierwotną korzenia z budową wtórną	*Uczeń:* • wyjaśnia, w jaki sposób następuje przyrost korzenia na grubość • porównuje różne modyfikacje korzenia i określa ich znaczenie dla rośliny • uzasadnia, że modyfikacje korzeni są adaptacją do różnych warunków środowiska i pełnionych funkcji	*Uczeń:* • analizuje sposoby powstawania wtórnych tkanek merystematycznych w korzeniu, uwzględniając efekty ich działalności
22. **23.**	**Pęd. Budowa i funkcje łodygi**	*Uczeń:* • wymienia funkcje łodygi • definiuje pojęcia: *pęd*, *bylina*	*Uczeń:* • charakteryzuje budowę morfologiczną łodygi	*Uczeń:* • charakteryzuje modyfikacje budowy łodygi	*Uczeń:* • uzasadnia, że modyfikacje łodygi są adaptacjami do	*Uczeń:* • analizuje sposoby powstawania wtórnych tkanek

		• przedstawia budowę anatomiczną łodygi • wymienia modyfikacje budowy łodygi	• omawia etapy przyrostu łodygi na grubość • podaje różnice między łodygami zielnymi a łodygami zdrewniałymi	• charakteryzuje budowę wtórną łodygi • porównuje budowę łodygi paproci oraz roślin okrytonasiennych • porównuje budowę pierwotną łodygi z budową wtórną	różnych warunków środowiska i pełnionych funkcji • przedstawia argumenty za tezą, że wytwarzanie podziemnych pędów u bylin jest sposobem na przetrwanie trudnych warunków środowiskowych	merystematycznych w łodydze, uwzględniając efekty ich działalności
24.	**Budowa i funkcje liści**	*Uczeń:* • wymienia funkcje liści • przedstawia budowę anatomiczną liścia • wymienia typy ulistnienia i unerwienia liści • wymienia modyfikacje budowy liści	*Uczeń:* • omawia rodzaje ulistnienia i unerwienia • podaje przykłady liści pojedynczych i złożonych • przedstawia budowę anatomiczną liści występujących u różnych form ekologicznych roślin	*Uczeń:* • omawia budowę morfologiczną liścia • określa funkcje poszczególnych elementów budowy liścia • klasyfikuje rodzaje liści według różnych kryteriów podziału • określa znaczenie modyfikacji liści	*Uczeń:* • uzasadnia, że modyfikacje liści są adaptacją do różnych warunków środowiska i pełnionych funkcji • wykazuje różnice w budowie różnych typów liści • wykazuje związek budowy liścia z jego funkcjami	*Uczeń:* • porównuje budowę anatomiczną liścia rośliny szpilkowej z budową anatomiczną liścia rośliny okrytozalążkowej oraz uzasadnia przyczyny różnic w ich budowie
25.	**Mchy – rośliny o dominującym gametoficie**	*Uczeń:* • opisuje środowisko, w którym występują mchy • wymienia charakterystyczne cechy mchów i na tej podstawie identyfikuje organizm jako przedstawiciela mszaków • opisuje budowę gametofitu mchów • przedstawia sposoby rozmnażania się mchów • podaje znaczenie mchów w przyrodzie i dla człowieka	*Uczeń:* • charakteryzuje budowę torfowców • omawia cykl rozwojowy mchów na przykładzie płonnika pospolitego • określa znaczenie wody w cyklu rozwojowym mchu • określa rolę poszczególnych elementów gametofitu i sporofitu mchów	*Uczeń:* • podaje przykłady cech łączących mchy z plechowcami i organowcami • wskazuje pokolenie diploidalne i haploidalne w cyklu rozwojowym mchu • określa miejsce zachodzenia i znaczenie mejozy w cyklu rozwojowym mchów	*Uczeń:* • uzasadnia, że u mszaków występuje heteromorficzna przemiana pokoleń • porównuje budowę gametofitu z budową sporofitu u mchów • omawia znaczenie torfu dla człowieka	*Uczeń:* • wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozmnażania płciowego mchów ma fakt, że te rośliny występują w zwartych kępach • wyjaśnia, w jaki sposób mchy wpływają na regulację bilansu wodnego biocenozy lasu

26. **27.** **28.**	**Paprotniki – zarodnikowe rośliny naczyniowe**	*Uczeń:* • wymienia charakterystyczne cechy paprotników i na tej podstawie identyfikuje przedstawiony organizm jako przedstawiciela paprotników • wymienia przykłady gatunków paprociowych, widłakowych i skrzypowych • opisuje budowę gametofitu i sporofitu paprotników • podaje znaczenie paprotników w przyrodzie i dla człowieka	*Uczeń:* • charakteryzuje paprociowe, widłakowe i skrzypowe • na podstawie schematu przedstawia cykl rozwojowy nerecznicy samczej, skrzypu polnego • określa rolę poszczególnych elementów gametofitu i sporofitu paprotników • charakteryzuje znaczenie paprotników w przyrodzie i dla człowieka • wyjaśnia pochodzenie węgla kamiennego	*Uczeń:* • omawia budowę morfologiczną i anatomiczną paprotników • analizuje cykl rozwojowy nerecznicy samczej, skrzypu polnego • omawia cykl rozwojowy rośliny różnozarodnikowej na przykładzie widliczki ostrozębnej • charakteryzuje przedstawicieli paprociowych, widłakowych i skrzypowych • wyróżnia cechy wspólne dla cyklów rozwojowych paprotników	*Uczeń:* • podaje cechy paprociowych, które zdecydowały o opanowaniu środowiska lądowego i osiągnięciu większych rozmiarów niż mszaki • porównuje cykle rozwojowe paprociowych, skrzypowych i widłakowych	*Uczeń:* • uzasadnia, dlaczego paprotniki należą do roślin naczyniowych • podaje cechy wspólne dla paprociowych, skrzypowych i widłakowych oraz argumentuje swoją odpowiedź
29. **30.**	**Rośliny nasienne. Rośliny nagozalążkowe**	*Uczeń:* • wymienia cechy charakterystyczne dla roślin nasiennych • definiuje pojęcia: *zapłodnienie*, *zapylenie* • wymienia cechy charakterystyczne dla roślin nagozalążkowych • przedstawia budowę roślin nagozalążkowych na przykładzie sosny zwyczajnej • wyjaśnia genezę nazwy: *nagozalążkowe* • przedstawia budowę szyszki i nasienia sosny zwyczajnej	*Uczeń:* • wymienia przystosowania roślin nagozalążkowych do lądowego trybu życia • wymienia cechy nasiennych występujące u nagozalążkowych • charakteryzuje głównych przedstawicieli roślin nagozalążkowych • przedstawia budowę kwiatu męskiego i kwiatu żeńskiego nagozalążkowych	*Uczeń:* • wyjaśnia znaczenie kwiatu, nasion, zalążka i łagiewki pyłkowej u roślin nagozalążkowych • przedstawia budowę kwiatu męskiego i żeńskiego rośliny nagozalążkowej • wyjaśnia przebieg cyklu rozwojowego rośliny nagozalążkowej na przykładzie sosny zwyczajnej	*Uczeń:* • porównuje budowę kwiatu męskiego z budową kwiatu rośliny nagozalążkowej • wykazuje związek między budową nasienia a sposobem rozprzestrzeniania się nasion roślin nagozalążkowych	*Uczeń:* • porównuje cykle rozwojowe paprotników oraz nagozalążkowych i na tej podstawie określa, jakie cechy pojawiły się u roślin nagozalążkowych oraz wyjaśnia ich znaczenie • przedstawia budowę kwiatu rośliny nagozalążkowej i określa elementy homologiczne do struktur występujących u paprotników

		• przedstawia znaczenie roślin nagozalążkowych w przyrodzie i dla człowieka				
31. **32.**	**Rośliny okrytozalążkowe**	*Uczeń:* • wymienia cechy roślin okrytozalążkowych • definiuje pojęcie: *kwiatostan* • określa, czym jest gametofit męski i gametofit żeński u roślin okrytozalążkowych • wymienia formy roślin okrytozalążkowych • wyjaśnia genezę nazwy *rośliny okrytozalążkowe* • omawia budowę kwiatu obupłciowego i wiatropylnego roślin okrytozalążkowych • charakteryzuje budowę sporofitu roślin okrytozalążkowych	*Uczeń:* • rozróżnia rośliny jednoroczne od dwuletnich i bylin • podaje przykłady różnych typy kwiatostanów • omawia przebieg cyklu rozwojowego roślin okrytozalążkowych • podaje cechy budowy kwiatu zapylanego przez zwierzęta • podaje mechanizmy ochrony roślin przed samozapyleniem • przedstawia przebieg podwójnego zapłodnienia u roślin okrytozalążkowych	*Uczeń:* • wymienia rodzaje kwiatów u roślin jednopiennych i dwupiennych • omawia funkcje elementów kwiatu obupłciowego u rośliny okrytozalążkowej • wyjaśnia związek między zapyleniem a zapłodnieniem • wyjaśnia na przykładach związek między budową kwiatu rośliny okrytozalążkowej a sposobem jego zapylania • charakteryzuje mechanizmy zapobiegające samozapyleniu • omawia przebieg i efekty podwójnego zapłodnienia	*Uczeń:* • wykazuje różnice między kwiatem wiatropylnym a kwiatem owadopylnym • wykazuje związek budowy kwiatów ze sposobem zapylenia • wyjaśnia różnicę między samozapyleniem a zapyleniem krzyżowym • rozróżnia typy kwiatostanów i wymienia przykłady roślin, u których dany typ kwiatostanu występuje	*Uczeń:* • uzasadnia, dlaczego rośliny unikają samozapylenia • wyjaśnia mechanizmy ochrony roślin przed samozapyleniem • wymienia cechy roślin okrytozalążkowych odróżniające je od nagozalążkowych i wykazuje znaczenie adaptacyjne tych cech
33. **34.**	**Rozprzestrzenianie się roślin okrytozalążkowych**	*Uczeń:* • przedstawia budowę owocu • wymienia różne typy owoców i owocostanów • podaje budowę nasienia bielmowego • wymienia sposoby rozprzestrzeniania się owoców	*Uczeń:* • omawia sposoby rozprzestrzeniania się nasion i owoców • charakteryzuje różne rodzaje owoców • przedstawia, w jaki sposób rozmnażanie wegetatywne jest wykorzystywane w rolnictwie	*Uczeń:* • wymienia przykłady owoców pojedynczych (suchych i mięsistych), zbiorowych i owocostanów • ocenia znaczenie wykształcenia się nasion dla opanowania środowiska lądowego przez rośliny nasienne	*Uczeń:* • porównuje sposoby powstawania różnych typów owoców • porównuje różne sposoby rozmnażania wegetatywnego	*Uczeń:* • wykazuje związek budowy owocu ze sposobem rozprzestrzeniania się roślin okrytozalążkowych • wyjaśnia na przykładach związek między budową owocni a sposobem

		• wymienia sposoby rozmnażania wegetatywnego roślin				rozprzestrzeniania się roślin
35.	**Różnorodność i znaczenie roślin okrytozalążkowych**	*Uczeń:* •przedstawia krótki opis wybranych grup (rodzin) roślin okrytozalążkowych • omawia znaczenie roślin okrytozalążkowych	*Uczeń:* • charakteryzuje wybrane rośliny okrytozalążkowe • wymienia przykłady roślin okrytozalążkowych	*Uczeń:* • rozróżnia i charakteryzuje rośliny okrytozalążkowe •wymienia znaczenie roślin okrytozalążkowych w przyrodzie	*Uczeń:* • wyjaśnia znaczenie roślin okrytozalążkowych w przyrodzie i dla człowieka	*Uczeń:* • na podstawie różnych źródeł wiedzy opisuje wybrane rośliny okrytozalążkowe pod kątem ich leczniczych właściwości
36. **37.**	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Różnorodność roślin”**					
Rozdział 4. Funkcjonowanie roślin						
38. **39.** **40.**	**Gospodarka wodna roślin**	*Uczeń:* • wymienia funkcje wody w organizmach roślin • wymienia etapy transportu wody w roślinie • opisuje apoplastyczny, symplastyczny i transmembranowy transport wody u roślin • definiuje pojęcia*: turgor, parcie korzeniowe, siła ssąca, gutacja, transpiracja, susza fizjologiczna* • wymienia rodzaje transpiracji • omawia bilans wodny w organizmie rośliny	*Uczeń:* • charakteryzuje etapy transportu wody w roślinie w poprzek korzenia • charakteryzuje rodzaje transpiracji • planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące, która z tkanek roślinnych przewodzi wodę	*Uczeń:* • określa różnice między transportem apoplastycznym a transportem symplastycznym • określa skutki niedoboru wody w roślinie • definiuje pojęcia: *potencjał wody, ciśnienie hydrostatyczne, ciśnienie osmotyczne* • podaje skutki niedoboru wody w roślinie • planuje i przeprowadza doświadczenie określające wpływ czynników zewnętrznych (światła) na intensywność transpiracji • opisuje wpływ suszy fizjologicznej na bilans wodny rośliny	*Uczeń:* • wyjaśnia mechanizm pobierania i transportu wody w roślinie • przedstawia sposób określenia potencjału wody w roślinie • wyjaśnia rolę sił kohezji i adhezji w przewodzeniu wody • wykazuje wpływ czynników zewnętrznych na bilans wodny roślin •planuje i przeprowadza doświadczenie porównujące zagęszczenie (mniejsze i większe) i rozmieszczenie (górna i dolna strona blaszki liściowej) aparatów	*Uczeń:* • wyjaśnia znaczenie różnicy potencjału wody w układzie: gleba–roślina–atmosfera w procesie pobierania i przewodzenia wody • wykazuje związek zmian potencjału osmotycznego oraz potencjału wody z otwieraniem i zamykaniem aparatów szparkowych •planuje i przeprowadza doświadczenie dotyczącego wpływu stężenia roztworu glebowego na pobieranie wody przez rośliny

				• planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące występowanie płaczu roślin	szparkowych u roślin różnych siedlisk •planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące występowanie gutacji u roślin	
41.	**Gospodarka mineralna roślin**	*Uczeń:* • podaje dostępne dla roślin formy wybranych makroelementów (N, S) • wymienia podstawowe makroelementy pobierane przez rośliny (N, S, Mg, K, P) • określa, na czym polega selekcja pobieranych substancji • wymienia nazwy jonów, w postaci których transportowane są azot i siarka	*Uczeń:* • podaje rolę wybranych makroelementów • podaje nazwy tkanek korzenia, w których zachodzi selekcja jonów pobieranych przez roślinę z roztworu glebowego	*Uczeń:* • przedstawia znaczenie wybranych makroelementów (N, S, Mg, K, P) dla roślin	*Uczeń:* • omawia sposób pobierania soli mineralnych przez rośliny • wyjaśnia mechanizm pobierania jonów z roztworu glebowego	*Uczeń:* • wyjaśnia, dlaczego jony azotanowe (V) są pobierane przez roślinę szybciej niż jony amonowe • wyjaśnia znaczenie pomp protonowych włośników w pobieraniu jonów przez roślinę
42.	**Odżywianie się roślin. Fotosynteza**	*Uczeń:* • przedstawia ogólny przebieg fotosyntezy oksygenicznej • podaje drogi transportu substratów fotosyntezy do liści	*Uczeń:* • przedstawia adaptacje w budowie roślin do prowadzenia wymiany gazowej • przedstawia zjawisko współżycia bakterii z niektórymi roślinami	*Uczeń:* • opisuje działanie wybranych bakterii i grzybów w udostępnianiu przyswajalnych form azotu roślinom	*Uczeń:* • wyjaśnia przebieg fotosyntezy oksygenicznej • charakteryzuje działanie enzymu *rubisco* w zależności od działania czynników środowiska	*Uczeń:* • wyjaśnia przyczynę przeprowadzania fotooddychania* przez rośliny • wyjaśnia rolę bakterii glebowych w pozyskiwaniu przez rośliny przyswajalnych form pierwiastków
43. **44.**	**Czynniki wpływające na intensywność fotosyntezy**	*Uczeń:* •wymienia czynniki zewnętrzne wpływające na intensywność fotosyntezy	*Uczeń:* •przedstawia rozmieszczenie chloroplastów w	*Uczeń:* •wyjaśnia, jak natężenie światła wpływa na intensywność fotosyntezy	*Uczeń:* •wyjaśnia, jakie znaczenie dla uprawy roślin mają czynniki	*Uczeń:* • wykazuje zależność rozmieszczenia chloroplastów

		(światło, dwutlenek węgla, temperatura, woda, sole mineralne) • wymienia czynniki wewnętrzne wpływające na intensywność fotosyntezy •omawia przebieg i wyniki doświadczenia badającego wpływ różnych czynników na intensywność fotosyntezy	komórkach roślin w zależności na natężenia światła • opisuje wpływ czynników zewnętrznych na proces fotosyntezy • interpretuje wykres zależności intensywności fotosyntezy od stężenia dwutlenku węgla • formułuje wnioski na podstawie przeprowadzonych lub zilustrowanych doświadczeń	• planuje i przeprowadza doświadczenie, badające wpływ natężenia światła i temperatury na intensywność fotosyntezy • opisuje wpływ czynników wewnętrznych na intensywność procesu fotosyntezy omawia przystosowania roślin światłolubnych i cieniolubnych do prowadzenia fotosyntezy w warunkach różnej intensywności światła	wpływające na intensywność fotosyntezy •planuje i przeprowadza doświadczenia wykazujące wpływ temperatury i natężenia światła na intensywność fotosyntezy oraz interpretuje wyniki tych doświadczeń	w komórkach wybranych roślin od warunków świetlnych • wyciąga prawidłowe wnioski z przeprowadzonych doświadczeń badających wpływ temperatury i natężenia światła na intensywność fotosyntezy
45.	**Transport asymilatów w roślinie**	*Uczeń:* • podaje drogi, jakimi są transportowane produkty fotosyntezy • podaje nazwy tkanek, za których pośrednictwem jest transportowana sacharoza • przedstawia etapy transportu sacharozy w roślinie • definiuje pojęcia: *donor*, *akceptor*	*Uczeń:* • opisuje załadunek i rozładunek łyka • przedstawia przebieg transportu pionowego asymilatów w elementach przewodzących łyka	*Uczeń:* • podaje różnice między załadunkiem a rozładunkiem łyka • wyjaśnia mechanizm aktywnego transportu sacharozy w roślinie	*Uczeń:* • wyjaśnia, w jaki sposób odbywa się transport asymilatów w roślinie • wyjaśnia rolę akceptora i donora w transporcie asymilatów • wyjaśnia przyczyny transportu pionowego sacharozy	*Uczeń:* • wyjaśnia, w jakiej sytuacji bulwa ziemniaka jest akceptorem asymilatów, a w jakiej – ich donorem
46.	**Hormony roślinne**	*Uczeń:* • wymienia charakterystyczne cechy fitohormonów: auksyn i etylenu • definiuje pojęcie: *fitohormon* • podaje najważniejsze funkcje hormonów roślinnych	*Uczeń:* • określa rolę auksyn i etylenu w procesach wzrostu i rozwoju roślin • interpretuje wykres przedstawiający zależność wpływu stężenia auksyn na wzrost korzeni i łodygi • podaje przykłady wykorzystania	*Uczeń:* • przedstawia miejsca wytwarzania fitohormonów w roślinie i określa, jaki mają wpływ na procesy wzrostu i rozwoju roślin • wyjaśnia wpływ etylenu na dojrzewanie owoców i zrzucanie liści	*Uczeń:* • wyjaśnia, na czym polega synergistyczne i antagonistyczne działanie wybranych hormonów roślinnych (auksyn i etylenu)	*Uczeń:* • określa rolę fitohormonów mających znaczenie w stymulowaniu reakcji obronnych roślin poddanych działaniu czynników stresowych

			fitohormonów w rolnictwie i ogrodnictwie			
47.	**Wzrost i rozwój roślin. Kiełkowanie nasion**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *wzrost rośliny*, *rozwój rośliny* • wymienia etapy ontogenezy rośliny • wymienia etapy kiełkowania • wymienia czynniki, które wpływają na proces kiełkowania nasion	*Uczeń:* • opisuje etapy ontogenezy rośliny • wymienia warunki spoczynku względnego i bezwzględnego nasion • przedstawia wpływ czynników wewnętrznych i zewnętrznych na proces kiełkowania nasion • przedstawia przebieg kiełkowania nasion, uwzględniając charakterystyczne dla tego procesu zmiany fizjologiczne i morfologiczne	*Uczeń:* • omawia różnice między spoczynkiem względnym a spoczynkiem bezwzględnym nasion • charakteryzuje procesy wzrostu i rozwoju embrionalnego rośliny dwuliściennej od momentu zapłodnienia do powstania nasienia	*Uczeń:* • planuje i przeprowadza doświadczenia określające wpływ wody, temperatury, światła na proces kiełkowania nasion oraz interpretuje uzyskane wyniki •długoterminowa obserwacja różnych typów kiełkowania nasion (epigeiczne i hypogeiczne)	*Uczeń:* • na podstawie przeprowadzonego doświadczenia wykazuje i uzasadnia rolę liścieni we wzroście i rozwoju siewki rośliny
48. **49.**	**Rozwój wegetatywny i generatywny roślin**	*Uczeń:* • opisuje etapy rozwoju wegetatywnego rośliny • definiuje pojęcia: *biegunowość*, *dominacja wierzchołkowa* • wymienia sposoby rozmnażania wegetatywnego roślin • podaje przykłady roślin monokarpicznych i polikarpicznych	*Uczeń:* • wskazuje rolę wierzchołków wzrostu i merystemów bocznych w rozwoju wegetatywnym • charakteryzuje sposoby rozmnażania wegetatywnego roślin • podaje, które etapy cyklu życiowego rośliny składają się na stadium wegetatywne, a które – na generatywne • określa różnicę między roślinami monokarpicznymi a polikarpicznymi	*Uczeń:* • określa, na czym polega biegunowość rośliny • porównuje rozmnażanie wegetatywne z rozmnażaniem generatywnym roślin • charakteryzuje procesy, które zachodzą w okresie wzrostu •planuje i przeprowadza doświadczenie, którego celem jest zbadanie wpływu etylenu na dojrzewanie owoców	*Uczeń:* • wyjaśnia rolę wierzchołków wzrostu i merystemów bocznych w rozwoju wegetatywnym roślin • wyjaśnia wpływ auksyn i etylenu na rozwój wegetatywny i generatywny roślin • planuje i przeprowadza doświadczenie, którego celem jest zbadanie biegunowości pędów rośliny	*Uczeń:* • wykazuje zależność przyrostu wtórnego od działania tkanek twórczych i fitohormonów • wyjaśnia mechanizm działania auksyn na wzrost wydłużeniowy komórek •planuje i przeprowadza doświadczenia, którego celem jest wykazanie roli stożka wzrostu w dominacji wierzchołkowej u roślin

			• przedstawia przebieg zawiązywania się i dojrzewania owoców			
50.	**Spoczynek i starzenie się roślin**	*Uczeń:* • definiuje spoczynek względny i bezwzględny roślin	*Uczeń:* • charakteryzuje spoczynek względny i bezwzględny roślin • przedstawia, w jaki sposób przebiega zimowy spoczynek drzew	*Uczeń:* • wyjaśnia wpływ fitohormonów (auksyn i etylenu) na spoczynek i starzenie się roślin	*Uczeń:* • wyjaśnia rolę warstwy odcinającej w obrębie ogonków liściowych i szypułek owoców	*Uczeń:* • wyjaśnia znaczenie przystosowawcze spoczynku drzew rosnących w klimacie umiarkowanym
51. **52.**	**Ruchy roślin**	*Uczeń:* • przedstawia nastie i tropizmy jako reakcje roślin na bodźce • wymienia rodzaje ruchów roślin oraz podaje ich przykłady • przedstawia rodzaje bodźca w różnych typach tropizmów • podaje podstawową różnicę między tropizmem a nastiami wynikającą z rodzaju bodźca • wymienia typy tropizmów • wymienia rodzaje nastii	*Uczeń:* • wyjaśnia różnicę między tropizmami a nastiami • charakteryzuje rodzaje tropizmów i nastii w zależności od rodzaju bodźca zewnętrznego	*Uczeń:* • wyjaśnia mechanizm fototropizmu • przedstawia mechanizm powstawania ruchów wzrostowych i turgorowych • wyjaśnia przyczynę odmiennej reakcji korzenia i łodygi na działanie siły grawitacyjnej • omawia przykłady nastii • planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące różnice geotropizmu korzenia i pędu i interpretuje uzyskane wyniki	*Uczeń:* • wykazuje różnicę między tropizmem dodatnim a tropizmem ujemnym • wyjaśnia znaczenie auksyn w ruchach wzrostowych roślin • planuje i przeprowadza doświadczenie mające na celu wykazanie różnic fototropizmu korzenia i pędu	*Uczeń:* • uzasadnia, że nastie mogą mieć charakter ruchów turgorowych i wzrostowych
53. **54.**	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Funkcjonowanie roślin”**					
Rozdział 5. Różnorodność bezkręgowców						
55.	**Kryteria klasyfikacji zwierząt**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *zwierzęta dwuwarstwowe*, *zwierzęta trójwarstwowe* • określa rodzaj symetrii ciała u podanych zwierząt	*Uczeń:* • wymienia etapy rozwoju zarodkowego u zwierząt • przedstawia podział zwierząt na acelomatyczne,	*Uczeń:* • charakteryzuje przebieg bruzdkowania i gastrulacji • wykazuje związek budowy ciała o symetrii promienistej z trybem życia zwierząt	*Uczeń:* • klasyfikuje zwierzęta celomatyczne ze względu na rodzaj segmentacji i obecność lub brak struny grzbietowej	*Uczeń:* • na podstawie drzewa filogenetycznego wykazuje pokrewieństwo między grupami zwierząt

		• klasyfikuje i podaje przykłady zwierząt na podstawie następujących kryteriów: wykształcenie tkanek, rodzaj symetrii ciała, liczba listków zarodkowych, występowanie lub brak wtórnej jamy ciała	pseudocelomatyczne i celomatyczne • przedstawia przebieg rozwoju zarodkowego zwierząt	• charakteryzuje zwierzęta celomatyczne, pseudocelomatyczne i celomatyczne	• uzasadnia związek między symetrią ciała a budową zwierzęcia i jego trybem życia	
56. **57.**	**Tkanki zwierzęce. Tkanka nabłonkowa**	*Uczeń:* • klasyfikuje tkanki zwierzęce • definiuje pojęcie: *tkanka* • omawia budowę tkanki nabłonkowej • wymienia rodzaje nabłonków jednowarstwowych i wielowarstwowych • przedstawia funkcje tkanki nabłonkowej • wymienia połączenia międzykomórkowe u zwierząt	*Uczeń:* • rozpoznaje tkankę nabłonkową na preparacie mikroskopowym, mikrofotografii, schemacie • określa kryteria podziału nabłonków: na podstawie liczby warstw komórek, kształtu komórek i pełnionych funkcji • podaje funkcje gruczołów oraz dzieli te struktury na gruczoły wydzielania wewnętrznego i zewnętrznego	*Uczeń:* • charakteryzuje nabłonki pod względem budowy, pełnionej funkcji i miejsca występowania • przedstawia znaczenie połączeń międzykomórkowych w tkankach zwierzęcych	*Uczeń:* • wykazuje związek budowy tkanki nabłonkowej z pełnioną funkcją • wykazuje różnice między rodzajami połączeń międzykomórkowych	*Uczeń:* • określa pochodzenie poszczególnych rodzajów tkanek
58. **59.**	**Tkanka łączna**	*Uczeń:* • wymienia cechy tkanki łącznej • klasyfikuje tkanki łączne • wymienia rodzaje tkanek łącznych • przedstawia podstawowe funkcje tkanki łącznej • wymienia białka tkanki łącznej i podaje ich funkcje	*Uczeń:* • rozpoznaje różne tkanki łączne na preparatach mikroskopowych, mikrofotografiach lub schematach • charakteryzuje tkanki łączne właściwe, podporowe i płynne • podaje kryteria podziału tkanek łącznych: ze	*Uczeń:* • charakteryzuje pod względem budowy, roli i występowania tkanki łączne właściwe • porównuje rodzaje tkanek chrzęstnych i kostnych pod względem budowy i miejsca występowania • wyjaśnia, jakie znaczenie mają komórki	*Uczeń:* • wyjaśnia związek budowy tkanek podporowych z pełnionymi przez nie funkcjami • porównuje skład i funkcję krwi, limfy oraz hemolimfy	*Uczeń:* • wyjaśnia, w jaki sposób tkanka tłuszczowa brunatna pełni funkcję termoregulacyjną • wykazuje związek między występowaniem dużej ilości włókien białkowych w tkance łącznej a miejscem jej

		• wymienia przykłady tkanek łącznych właściwych, podporowych i płynnych • wymienia składniki osocza i elementy morfotyczne krwi • określa, czym jest hemolimfa i podaje jej funkcje oraz miejsce występowania • przedstawia budowę tkanki chrzęstnej i kostnej	względu na budowę i pełnione funkcje • wskazuje funkcje tkanki chrzęstnej i kostnej • charakteryzuje poszczególne elementy morfotyczne krwi	kościotwórcze i kościogubne		występowania i pełnioną funkcją
60. **61.**	**Tkanki pobudliwe – nerwowa i mięśniowa**	*Uczeń:* • podaje ogólne cechy budowy tkanki mięśniowej • omawia budowę i rolę elementów tkanki nerwowej • przedstawia budowę neuronu • definiuje pojęcia: *impuls nerwowy*, *synapsa*, *łuk odruchowy* • wymienia nazwy receptorów • wymienia rodzaje synaps (chemiczną i elektryczną) • podaje kolejne poziomy organizacji budowy ciała zwierząt • wymienia układy narządów budujących ciała zwierząt	*Uczeń:* • rozpoznaje tkankę mięśniową i nerwową na preparacie mikroskopowym, mikrofotografii, schemacie • wymienia funkcje komórek glejowych • przedstawia role poszczególnych układów narządów • podaje rolę wybranych receptorów	*Uczeń:* • charakteryzuje ruch mięśniowy • opisuje poszczególne rodzaje tkanki mięśniowej • określa różnice budowy i działania między synapsą elektryczną a synapsą chemiczną • dzieli włókna nerwowe na włókna mielinowe i bezmielinowe • opisuje drogę impulsu nerwowego od receptora do efektora • wyjaśnia, na czym polega pobudliwość tkanki mięśniowej i nerwowej	*Uczeń:* • wyjaśnia związek budowy tkanki nerwowej i mięśniowej z pełnionymi przez nie funkcjami • porównuje pod względem budowy i sposobu funkcjonowania tkanki: mięśniową gładką, poprzecznie prążkowaną serca oraz poprzecznie prążkowaną szkieletową • przyporządkowuje rodzaj bodźca i miejsce występowania do właściwego typu receptora • wyjaśnia przystosowania w budowie neuronu do przewodzenia	*Uczeń:* • określa typ receptora ze względu na miejsce pochodzenia bodźca i uzasadnia swój wybór • wyjaśnia zmiany, jakie zachodzą w komórce mięśnia w czasie skurczu

					i przekazywania impulsu nerwowego	
62.	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z treści dotyczących klasyfikacji zwierząt, gąbek i tkanek zwierzęcych**					
63.	**Parzydełkowce – tkankowe zwierzęta dwuwarstwowe**	*Uczeń:* • przedstawia środowisko i tryb życia parzydełkowców • przedstawia ogólną budowę ciała parzydełkowców • wymienia podstawowe czynności życiowe parzydełkowców • definiuje pojęcie: *przemiana pokoleń* • podaje znaczenie parzydełkowców w przyrodzie i dla człowieka	*Uczeń:* • omawia sposób wykonywania ruchów i przemieszczania się parzydełkowców • charakteryzuje sposoby rozmnażania się parzydełkowców • omawia sposób odżywiania się parzydełkowców • definiuje pojęcie *ciałko brzeżne* (*ropalia*)	*Uczeń:* • porównuje budowę polipa z budową meduzy • wymienia funkcje i miejsca występowania poszczególnych rodzajów komórek ciała parzydełkowców • charakteryzuje budowę ściany ciała parzydełkowca • omawia przemianę pokoleń u parzydełkowców na przykładzie chełbii modrej • wyjaśnia znaczenie parzydełkowców w przyrodzie i dla człowieka	*Uczeń:* • wskazuje podobieństwa i różnice między wewnętrzną a zewnętrzną ścianą ciała u parzydełkowca • omawia budowę i znaczenie parzydełek • wyjaśnia rolę koralowców w tworzeniu raf koralowych • określa, które stadium w cyklu rozwojowym chełbii rozmnaża się płciowo, a które bezpłciowo, podaje ich ploidalność	*Uczeń:* • wykazuje cechy pozwalające odróżnić parzydełkowce od innych zwierząt • uzasadnia twierdzenie, że mezoglei nie można uznać za tkankę • charakteryzuje grupy systematyczne parzydełkowców i podaje przykłady ich przedstawicieli
64. **65.**	**Płazińce – zwierzęta spłaszczone grzbieto-brzusznie**	*Uczeń:* • przedstawia ogólną budowę ciała płazińców •definiuje pojęcia: *żywiciel pośredni*, *żywiciel ostateczny*, *obojnak*, *zapłodnienie krzyżowe* • wymienia grupy systematyczne należące do płazińców i podaje ich przedstawicieli • wymienia gatunki pasożytnicze płazińców, które mogą stanowić	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *statocysta*, *partenogeneza* • wyjaśnia znaczenie nabłonka w postaci syncytium u płazińców pasożytniczych • przedstawia budowę wewnętrzną płazińców • przedstawia sposoby rozmnażania się płazińców • proponuje działania profilaktyczne mające na celu zmniejszenie	*Uczeń:* • omawia budowę wora powłokowo-mięśniowego • omawia budowę układu pokarmowego wypławka • omawia budowę i funkcje układu wydalniczego płazińców • przedstawia cykl rozwojowy tasiemca nieuzbrojonego, tasiemca uzbrojonego, bruzdogłowca szerokiego i motylicy wątrobowej	*Uczeń:* • charakteryzuje budowę układu rozrodczego płazińców • wykazuje różnicę między rozwojem prostym a rozwojem złożonym u płazińców • porównuje przebieg cykli rozwojowych u tasiemca uzbrojonego, nieuzbrojonego, bruzdogłowca i motylicy wątrobowej	*Uczeń:* • określa cechy pozwalające odróżnić płazińce od innych zwierząt, uzasadnia swój wybór

		zagrożenie dla zdrowia lub życia człowieka • podaje, że ścianę ciała płazińców stanowi wór powłokowo-mięśniowy • podaje nazwę typu układów wydalniczego płazińców • omawia sposoby odżywiania się płazińców • wymienia przykłady adaptacji tasiemców do pasożytniczego trybu życia • podaje żywicieli pośrednich i ostatecznych u wybranych płazińców • omawia znaczenie płazińców w przyrodzie i dla człowieka	prawdopodobieństwa zarażenia człowieka płazińcami pasożytniczymi • wyjaśnia, w jaki sposób u płazińców zachodzi wymiana gazowa i transport substancji • za pomocą schematu opisuje przebieg cyklu rozwojowego wybranych płazińców			
66. **67.**	**Nicienie – zwierzęta o obłym, nieczłonowanym ciele**	*Uczeń:* • przedstawia ogólną budowę ciała nicieni • definiuje pojęcia: *dymorfizm płciowy, oskórek, linienie* • wymienia gatunki pasożytnicze nicieni, które mogą stanowić zagrożenie dla zdrowia lub życia człowieka • określa, że ścianę ciała nicieni stanowi wór powłokowo--mięśniowy •podaje nazwę typu układu wydalniczego nicieni	*Uczeń:* • przedstawia budowę wewnętrzną nicieni • przedstawia sposoby rozwoju nicieni • proponuje działania profilaktyczne mające na celu zmniejszenie prawdopodobieństwa zarażenia człowieka nicieniami pasożytniczymi • wyjaśnia, w jaki sposób u nicieni zachodzi wymiana gazowa i transport substancji	*Uczeń:* • omawia pokrycie ciała u nicieni • charakteryzuje budowę układu pokarmowego nicieni • omawia budowę układów wydalniczego nicieni • wyjaśnia sposób rozmnażania się i rozwoju nicieni • charakteryzuje cykl rozwojowy glisty ludzkiej i włośnia krętego • wykazuje, że u nicieni występuje pseudoceloma	*Uczeń:* • wykazuje związek budowy nicienia ze środowiskiem życia, w którym występuje • wyjaśnia, dlaczego w przypadku stwierdzenia zarażenia nicieniem jednej osoby w rodzinie leczeniu podlegają wszyscy jej członkowie	*Uczeń:* • uzasadnia wybór tych cech, które pozwalają odróżnić nicienie od innych zwierząt • wyróżnia cechy nicieni, które pozwoliły tym zwierzętom opanować różnorodne środowiska, a następnie uzasadnia swój wybór

		• wymienia przykłady adaptacji wybranych nicieni do pasożytniczego trybu życia • podaje żywicieli wybranych nicieni • wskazuje drogi zarażenia człowieka nicieniami pasożytniczymi • omawia znaczenie nicieni w przyrodzie i dla człowieka	• na podstawie schematu cyklu rozwojowego włośnia krętego i glisty ludzkiej omawia przebieg tych cyklów			
68.	**Pierścienice – bezkręgowce o wyraźnej metamerii**	*Uczeń:* • przedstawia ogólną budowę ciała pierścienic • definiuje pojęcia: *segmentacja* (*metameria*), *hydroszkielet*, *cefalizacja*, *zapłodnienie krzyżowe* • charakteryzuje tryb życia pierścienic • wymienia grupy systematyczne należące do pierścienic i podaje ich przedstawicieli • podaje nazwę typu układu wydalniczego pierścienic • wymienia cechy budowy anatomicznej wspólne dla wszystkich pierścienic • wymienia cechy budowy pijawek o znaczeniu adaptacyjnym do pasożytniczego trybu życia • omawia znaczenie pierścienic w przyrodzie i dla człowieka	*Uczeń:* • omawia budowę układu pokarmowego pierścienic • omawia wewnętrzną budowę ciała pierścienic na przykładzie dżdżownicy • wyjaśnia, w jaki sposób u pierścienic zachodzi wymiana gazowa i transport substancji • omawia budowę układów krwionośnego u pierścienic • omawia sposób rozmnażania się pierścienic • opisuje funkcjonowanie narządów zmysłów u pierścienic • wyjaśnia, na czym polega zapłodnienie krzyżowe u dżdżownicy	*Uczeń:* • wyjaśnia różnicę między metamerią homonomiczną a metamerią heteronomiczną • wymienia funkcje parapodiów • charakteryzuje budowę i funkcje układu wydalniczego pierścienic • opisuje, na czym polega cefalizacja • omawia pokrycie ciała u pierścienic i wskazuje na jego związek z środowiskiem, w jakim te zwierzęta żyją • podaje podobieństwa i różnice w rozmnażaniu się wieloszczetów, skąposzczetów i pijawek • wyjaśnia znaczenie siodełka u skąposzczetów i pijawek	*Uczeń:* • omawia budowę morfologiczną odcinka głowowego ciała nereidy • omawia budowę morfologiczną parapodium nereidy • wyjaśnia działanie szkieletu hydraulicznego u dżdżownicy • wykazuje związek między budową morfologiczną i anatomiczną a przystosowaniem do pasożytniczego trybu życia pijawek • podaje cechy budowy odróżniające pijawki od innych pierścienic	*Uczeń:* • wymienia barwniki oddechowe pierścienic i barwy, jakie nadają krwi • wyjaśnia rolę komórek chloragogenowych • uzasadnia różnice w rozmnażaniu i rozwoju skąposzczetów, wieloszczetów i pijawek

				• omawia etapy ruchu lokomotorycznego na przykładzie dżdżownicy		
69. **70.** **71.**	**Stawonogi – zwierzęta o członowanych odnóżach**	*Uczeń:* • przedstawia ogólną budowę ciała stawonogów • dzieli stawonogi na trzy podtypy: skorupiaki, szczekoczułkopodobne (pajęczaki) i tchawkodyszne (owady) • definiuje pojęcia: *przeobrażenie zupełne, przeobrażenie niezupełne, imago, poczwarka* • wymienia i charakteryzuje środowiska, w których żyją stawonogi • przedstawia budowę powłoki ciała stawonogów • podaje przedstawicieli skorupiaków, pajęczaków, owadów • porównuje grupy stawonogów pod względem liczby par odnóży i tagm • podaje nazwy narządów wymiany gazowej stawonogów • wskazuje położenie poszczególnych układów narządów na schemacie budowy stawonoga • podaje nazwy narządów wydalania i osmoregulacji u stawonogów	*Uczeń:* • wymienia typy aparatów gębowych owadów i podaje przykłady owadów, u których one występują • wymienia typy odnóży owadów i podaje przykłady owadów, u których one występują • omawia budowę, liczbę i funkcję skrzydeł u owadów • wymienia rodzaje ruchów wykonywanych przez stawonogi • definiuje pojęcia: *miksocel*, *hemolimfa* • wymienia przykłady zwierząt o rozwoju złożonym z przeobrażeniem zupełnym i niezupełnym • omawia różne sposoby odżywiania się stawonogów w zależności od rodzaju spożywanego pokarmu	*Uczeń:* • porównuje budowę morfologiczną i anatomiczną skorupiaków, pajęczaków i owadów • omawia budowę układu pokarmowego i wydalniczego stawonogów • porównuje budowę narządów oddechowych stawonogów żyjących w wodzie i na lądzie • omawia sposób działania otwartego układu krwionośnego stawonogów • wyjaśnia, na czym polegają partenogeneza i heterogonia u stawonogów • wyjaśnia rolę pokładełka	*Uczeń:* • uzasadnia, że stawonogi przystosowały się do pobierania różnorodnego pokarmu • wyjaśnia rolę ostiów w sercu • omawia budowę oka złożonego występującego u owadów • wyjaśnia rolę narządów tympanalnych • porównuje budowę anatomiczną skorupiaków, szczękoczułkowców i tchawkodysznych • wymienia przystosowania w budowie i funkcjonowaniu stawonogów do życia w różnorodnych typach środowisk • wyjaśnia różnice w przebiegu rozwoju złożonego z przeobrażeniem niezupełnym	*Uczeń:* • podaje i wyjaśnia zalety oraz wady wynikające z pokrycia ciała twardym oskórkiem • porównuje stawonogi wodne i lądowe pod względem budowy narządów wydalniczych oraz usuwanych produktów przemiany materii • podaje cechy, które pozwalają odróżnić stawonogi od innych zwierząt i uzasadnia swój wybór

		• omawia przebieg rozwoju złożonego z przeobrażeniem niezupełnym i zupełnym			i z przeobrażeniem zupełnym	
72.	**Różnorodność i znaczenie stawonogów**	*Uczeń:* • przedstawia podział pajęczaków na skorpiony, roztocze, kosarze, pająki i podaje przedstawicieli poszczególnych grup • przedstawia podział owadów na ważki, rybiki, prostoskrzydłe, pchły, pluskwiaki, chrząszcze, błonkoskrzydłe, motyle i muchówki oraz podaje przedstawicieli poszczególnych grup	*Uczeń:* • charakteryzuje skorupiaki, pajęczaki oraz owady • wyjaśnia znaczenie stawonogów w przyrodzie i dla człowieka	*Uczeń:* • przedstawia podział podtypu skorupiaki na gromady: skrzelonogi, wąsonogi, pancerzowce • uzasadnia przynależność raka szlachetnego do pancerzowców	*Uczeń:* • wyjaśnia znaczenie stawonogów w przyrodzie i dla człowieka	*Uczeń:* • wyjaśnia różnice między poszczególnymi grupami stawonogów
73. **74.**	**Mięczaki – zwierzęta o miękkim niesegmentowanym ciele**	*Uczeń:* • charakteryzuje środowisko życia mięczaków • definiuje pojęcia: *tarka, anabioza* • przedstawia ogólną budowę ciała mięczaków na przykładzie ślimaka • wymienia cechy budowy charakterystyczne dla wszystkich przedstawicieli mięczaków • przedstawia podział mięczaków na ślimaki, małże i głowonogi • wymienia przykłady gatunków należących do poszczególnych grup mięczaków	*Uczeń:* • omawia budowę układu pokarmowego mięczaków i sposoby pobierania przez nie pokarmu • charakteryzuje rozmnażanie się mięczaków • wykazuje, że małże są filtratorami • wyjaśnia, w jaki sposób zachodzi przepływ krwi w układzie krwionośnym mięczaków	*Uczeń:* • wyjaśnia budowę i funkcje muszli u mięczaków • charakteryzuje budowę i sposób funkcjonowania narządów oddechowych u mięczaków zasiedlających środowiska wodne i lądowe • omawia budowę układu krwionośnego głowonogów • omawia wydalanie i osmoregulację u mięczaków	*Uczeń:* • porównuje budowę zewnętrzną i budowę muszli u poszczególnych gromad mięczaków • wyjaśnia znaczenie mięczaków w przyrodzie i dla człowieka • wskazuje charakterystyczne cechy budowy morfologicznej poszczególnych grup mięczaków umożliwiające ich identyfikację	*Uczeń:* • uzasadnia twierdzenie, że głowonogi są mięczakami o najwyższym stopieniu złożoności budowy • wymienia cechy budowy pozwalające odróżnić mięczaki od innych zwierząt, a następnie uzasadnia swój wybór • charakteryzuje grupy systematyczne mięczaków

		• omawia znaczenie mięczaków w przyrodzie i dla człowieka				
75.	**Szkarłupnie**	*Uczeń:* • charakteryzuje środowisko i tryb życia szkarłupni • przedstawia ogólną budowę ciała szkarłupni • podaje podział szkarłupni na liliowce, rozgwiazdy, wężowidła, strzykwy i jeżowce • wymienia funkcje układu wodnego (ambulakralnego) szkarłupni • omawia znaczenie szkarłupni w przyrodzie i życiu człowieka	*Uczeń:* • omawia czynności życiowe szkarłupni	*Uczeń:* • charakteryzuje budowę wewnętrzną szkarłupni na przykładzie rozgwiazdy • omawia sposób odżywiania się i budowę układu pokarmowego szkarłupni • wyjaśnia, w jaki sposób zachodzą wymiana gazowa, transport substancji oraz wydalanie i osmoregulacja u szkarłupni • charakteryzuje budowę i funkcje układu wodnego (ambulakralnego)	*Uczeń:* • wyjaśnia znaczenie szkarłupni w przyrodzie i dla człowieka • omawia sposób rozmnażania się szkarłupni	*Uczeń:* • wykazuje, iż szkarłupnie są nietypowymi bezkręgowcami, uwzględniając ich cechy regresywne i progresywne • porównuje tryb życia i budowę morfologiczną liliowców, rozgwiazd, wężowideł, jeżowców i strzykw
76.	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności od parzydełkowców do szkarłupni**					
Rozdział 6. Różnorodność strunowców						
77.	**Charakterystyka strunowców**	*Uczeń:* • wymienia cechy wspólne strunowców • wymienia różnice w budowie miedzy bezkręgowcami i strunowcami	*Uczeń:* • przedstawia drzewo rodowe strunowców • porównuje ogólny plan budowy bezkręgowców i strunowców	*Uczeń:* • Charakteryzuje grupy strunowców	*Uczeń:* • analizuje drzewo rodowe strunowców	*Uczeń:* • wykazuje, że przedstawione drzewo rodowe odzwierciedla ewolucyjny rozwój strunowców
78.	**Cechy charakterystyczne kręgowców**	*Uczeń:* • wymienia cechy wspólne wszystkich kręgowców • wymienia grupy kręgowców	*Uczeń:* • wykazuje różnice między organizmami stałocieplnymi a organizmami zmiennocieplnymi	*Uczeń:* • omawia pochodzenie kosteczek słuchowych • charakteryzuje wybrane układy narządów: skórę, układy nerwowy,	*Uczeń:* • porównuje cechy głównych grup kręgowców • na podstawie cech pozwalających rozróżnić	*Uczeń:* • omawia etapy ewolucji łuków skrzelowych u poszczególnych grup kręgowców • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania układu

		• omawia pokrycie ciała kręgowców, uwzględniając budowę skóry • wymienia wytwory skóry • definiuje pojęcia: *organizm ektotermiczny*, *organizm endotermiczny* • podaje przykłady zwierząt stałocieplnych i zmiennocieplnych • podaje typy narządów wymiany gazowej u kręgowców • podaje funkcje układu nerwowego, krwionośnego oddechowego, szkieletowego, oddechowego i krwionośnego	• podaje przykłady organizmów, które są ektotermami, oraz tych, które nazywane są endotermami	krwionośny, oddechowy, szkieletowy, nerwowy • przedstawia przykłady sposobów regulacji temperatury ciała u zwierząt endotermicznych i ektotermicznych • wyjaśnia sposoby pozyskiwania przez kręgowce ciepła niezbędnego do ogrzania organizmu	poszczególne grupy kręgowców, identyfikuje wybrane organizmy jako przedstawicieli danej grupy systematycznej kręgowców	oddechowego u różnych grup kręgowców • wyjaśnia, czym jest bilans cieplny u ptaków i ssaków
79. **80.** **81.**	**Ryby – zwierzęta pierwotnie wodne**	*Uczeń:* • wymienia cechy charakterystyczne ryb • wymienia płetwy parzyste i nieparzyste oraz ich funkcje • na podstawie schematu omawia ogólną budowę ciała ryb • wymienia rodzaje łusek • podaje podział ryb na trzy gromady: chrzęstnoszkieletowe, promieniopłetwe i mięśniopłetwe oraz podaje przedstawicieli tych grup • definiuje pojęcia: *tarło*, *ikra*, *tryskawka*, *osmoregulacja*	*Uczeń:* • opisuje rodzaje łusek • charakteryzuje gromady ryb • wykazuje związek kształtu ciała ryb z warunkami, w których te zwierzęta żyją • wyjaśnia mechanizm wymiany gazowej u ryb • wyjaśnia znaczenie linii bocznej • omawia budowę skrzeli ryb • definiuje pojęcie: *serce żylne*	*Uczeń:* • charakteryzuje budowę i funkcje układu szkieletowego ryb • omawia elementy budowy układu pokarmowego ryb • omawia budowę i funkcje układu oddechowego ryb • omawia budowę układu nerwowego ryb • omawia działanie pokryw skrzelowych i tryskawki u ryb • wyjaśnia, na czym polega mechanizm przeciwprądów u ryb • charakteryzuje budowę i funkcje układu	*Uczeń:* • przedstawia budowę mózgowia u ryby kostnoszkieletowej • proponuje działania mające na celu ochronę różnorodności gatunkowej ryb • wykazuje na podstawie cech morfologicznych i fizjologicznych przystosowania ryb do środowiska wodnego • wyjaśnia mechanizm poruszania się ryb w wodzie • wyjaśnia, na jakiej zasadzie u ryb	*Uczeń:* • wykazuje konieczność regulacji osmotycznej u ryb żyjących w różnych środowiskach wodnych • wykazuje różnice między rybami chrzęstnoszkieletowymi a promieniopłetwymi i mięśniopłetwymi • uzasadnia, że działalność człowieka jest zagrożeniem dla różnorodności biologicznej ryb • uzasadnia, że rybom prowadzącym przydenny tryb życia nie

		• charakteryzuje pokrycie ciała ryb, wskazując te cechy, które stanowią przystosowanie do życia w wodzie • przedstawia budowę i funkcjonowanie układu krwionośnego ryb • wymienia azotowe produkty przemiany materii u ryb • wymienia typy nerek u ryb • charakteryzuje sposób rozmnażania się ryb • wymienia przystosowania ryb do życia w środowisku wodnym • podaje cel i rodzaje wędrówek ryb • omawia znaczenie ryb w przyrodzie i dla człowieka	• omawia znaczenie i działanie pęcherza pławnego • omawia budowę i funkcjonowanie narządów zmysłów u ryb • opisuje rozmnażanie i rozwój ryb • podaje przykłady potwierdzające, że kształt ciała ryby odbiegający od typowego dla nich wzorca wynika z adaptacji do życia w różnych warunkach środowiska wodnego • opisuje wędrówki ryb na przykładach • podaje, jakie elementy ciała ryby biorą udział podczas poruszania się tych zwierząt w wodzie	krwionośnego i wydalniczego ryb • opisuje, w jaki sposób zachodzi osmoregulacja u ryb kostnoszkieletowych słodkowodnych, kostnoszkieletowych słonowodnych i chrzęstnoszkieletowych słonowodnych • uzasadnia, że ryby są dobrze przystosowane do życia w wodzie • wyjaśnia znaczenie ryb w przyrodzie i dla człowieka	chrzęstnoszkieletowych, słonowodnych i słodkowodnych odbywa się wydalanie oraz osmoregulacja	jest potrzebny jest pęcherz pławny • wykazuje związek między środowiskiem życia ryb (słonowodne i słodkowodne) a rodzajem wydalanego azotowego produktu przemiany materii • wyjaśnia, w jakim celu niektóre ryby mają narządy elektryczne
82. **83.**	**Płazy – kręgowce dwuśrodowiskowe**	*Uczeń:* • charakteryzuje środowisko życia płazów • wyjaśnia pojęcia: *hibernacja, zwierzęta ureoteliczne, skrzek, kijanka* • przedstawia budowę i funkcje skóry płazów • podaje nazwy rzędów płazów: ogoniaste, bezogonowe i beznogie oraz podaje ich przedstawicieli • wymienia główne elementy szkieletu osiowego żaby	*Uczeń:* • opisuje sposoby poruszania się płazów • opisuje sposoby wymiany gazowej u dorosłych płazów i ich larw • charakteryzuje różnorodność gatunkową płazów, uwzględniając podział na rzędy: ogoniaste, bezogonowe i beznogie	*Uczeń:* • omawia cechy budowy i funkcje szkieletu płazów na przykładzie szkieletu żaby • charakteryzuje budowę układu pokarmowego i sposób odżywiania się płazów • omawia budowę układu oddechowego płazów • charakteryzuje budowę układu nerwowego płazów	*Uczeń:* • wyjaśnia mechanizm wentylacji płuc u żaby • przedstawia budowę mózgowia płaza • wyjaśnia, dlaczego – pomimo braku przegrody w komorze serca – do tkanek docelowych płazów jest dostarczana odpowiednia ilość tlenu • wykazuje różnice między wentylacją	*Uczeń:* • wyjaśnia, dlaczego zdecydowana większość płazów nie może przetrwać w środowisku suchym • uzasadnia, że działalność człowieka może być zagrożeniem dla różnorodności biologicznej płazów •wyjaśnia związek między wykształceniem narządu wymiany gazowej w postaci płuc

		• wymienia narządy wymiany gazowej u dorosłych płazów i u ich larw • wymienia elementy układu wydalniczego płaza • wymienia cechy charakterystyczne układu krwionośnego płazów, w tym budowy serca • omawia rozmnażanie się płazów • wymienia przystosowania płazów do życia w środowisku wodnym i w środowisku lądowym • omawia znaczenie płazów w przyrodzie i dla człowieka	• charakteryzuje rozwój płazów bezogonowych na przykładzie żaby • podaje nazwę elementu, który zapobiega mieszaniu się obu rodzajów krwi (odtlenowanej i utlenowanej) płynącej przez stożek tętniczy • przedstawia rozwój płazów bezogonowych • opisuje cechy płazów, które umożliwiają im życie na lądzie, oraz te, które umożliwiają im życie w wodzie	• wyjaśnia znaczenie poszczególnych narządów zmysłów płazów • omawia proces wydalania u płazów • charakteryzuje rozmnażanie i rozwój płazów • wymienia charakterystyczne cechy budowy i trybu życia kijanek • proponuje działania mające na celu ochronę różnorodności gatunkowej płazów • wyjaśnia, w jaki sposób płazy są przystosowane do życia w środowiska wodnym i środowisku lądowym • opisuje zjawisko neotenii	płuc a wymianą gazową zachodzącą w płucach płaza • analizuje modyfikacje budowy i czynności wybranych narządów zmysłów u płazów związane z ich funkcjonowaniem w warunkach środowiska lądowego • uzasadnia znaczenie budowy poszczególnych narządów i układów narządów w przystosowaniu do życia płaza w środowisku wodnym oraz środowisku lądowym	a modyfikacją budowy układu krwionośnego u płazów
84. **85.**	**Gady – pierwsze owodniowce**	*Uczeń:* • charakteryzuje środowisko życia gadów • przedstawia sposób odżywiania się gadów • przedstawia budowę i funkcje skóry gadów • wymienia główne elementy szkieletu osiowego jaszczurki • wymienia elementy układu wydalniczego gada • definiuje pojęcia: *błony płodowe*, *owodniowce*,	*Uczeń:* • wymienia cechy pokrycia ciała gadów, które stanowią adaptacje do życia w środowisku lądowym • przedstawia cechy budowy oraz funkcje szkieletu gadów na przykładzie jaszczurki • omawia budowę układu wydalniczego gadów • charakteryzuje różnorodność gatunkową gadów, uwzględniając	*Uczeń:* • wskazuje kryterium, na podstawie którego została utworzona systematyka gadów • proponuje działania mające na celu ochronę różnorodności gatunkowej gadów • omawia cechy budowy i funkcje szkieletu gadów na przykładzie szkieletu jaszczurki	*Uczeń:* • wyjaśnia rolę częściowej przegrody występującej w komorze serca u większości gadów • przedstawia budowę i czynności mózgowia gada • omawia proces wentylacji płuc u gadów • porównuje proces wydalania u gadów	*Uczeń:* • uzasadnia, że działalność człowieka może być zagrożeniem dla różnorodności biologicznej gadów • wykazuje, że produkcja i wydalanie kwasu moczowego jest dla większości gadów korzystna, mimo że synteza tego związku jest bardziej kosztowna energetycznie niż

		akomodacja, zwierzę urykoteliczne • wymienia cechy charakterystyczne układu krwionośnego gada, w tym budowy serca • omawia rozmnażanie się i rozwój gadów • wymienia błony płodowe i podaje ich funkcje • wyróżnia rzędy gadów: żółwie, krokodyle, hatterie i łuskonośne (jaszczurki i węże) oraz podaje ich przedstawicieli • wymienia przystosowania w budowie gadów będące adaptacjami do życia na lądzie • omawia znaczenie gadów w przyrodzie i dla człowieka	podział na rzędy: żółwie, krokodyle, hatterie i łuskonośne • charakteryzuje rozwój gadów na przykładzie jaszczurki • omawia budowę i funkcjonowanie narządów zmysłów gadów • podaje nazwy typów czaszek gadów • uzasadnia, że gady muszą prowadzić oszczędną gospodarkę wodną	• wykazuje, że gady to zwierzęta zmiennocieplne (ektotermiczne) • charakteryzuje budowę układu pokarmowego i sposób odżywiania się gadów • omawia budowę układu oddechowego gadów • charakteryzuje budowę układu nerwowego gadów • omawia proces wydalania u gadów • charakteryzuje rozmnażanie i rozwój gadów • wyjaśnia, w jaki sposób gady są przystosowane do życia w środowisku lądowym	żyjących na lądzie i w wodzie • uzasadnia, że sposób rozmnażania i rozwoju gadów stanowi adaptację do życia na lądzie • wyjaśnia, dlaczego – pomimo braku całkowitej przegrody w komorze serca – do tkanek gadów jest dostarczana odpowiednia ilość tlenu • wyjaśnia, jakie znaczenie dla gadów miało wykształcenie klatki piersiowej • wymienia funkcje poszczególnych błon płodowych u gadów • uzasadnia znaczenie budowy poszczególnych narządów i układów narządów w przystosowaniu gadów do życia na lądzie	synteza amoniaku i mocznika • wykazuje, że dobrze rozwinięte kresomózgowie i móżdżek są cennymi przystosowaniami gada do życia w środowisku lądowym • wyjaśnia, w jaki sposób gady radzą sobie z niekorzystnymi dla nich warunkami środowiska występującymi w strefie klimatów umiarkowanych
86. **87.**	**Ptaki – latające zwierzęta pokryte piórami**	*Uczeń:* • charakteryzuje środowisko życia ptaków • omawia ogólną budowę ciała ptaków • definiuje pojęcia: *zwierzę stałocieplne* (*endotermiczne*), *kości*	*Uczeń:* • opisuje budowę i funkcjonowanie narządów zmysłów ptaków • porównuje gniazdowniki z zagniazdownikami	*Uczeń:* • charakteryzuje budowę szkieletu ptaka na przykładzie gęgawy • przedstawia budowę skrzydła ptaka • wymienia elementy budowy mózgowia ptaków	*Uczeń:* • przedstawia budowę i czynności mózgowia ptaków • omawia zjawisko wędrówek ptaków	*Uczeń:* • wyjaśnia, na czym polega i jaki jest cel pierzenia się ptaków • wyjaśnia znaczenie układów oddechowego i krwionośnego

		pneumatyczne, *gniazdownik*, *zagniazdownik* • wymienia rodzaje piór • przedstawia budowę i funkcję pióra • wymienia wytwory naskórka u ptaków • omawia budowę jaja ptaków i podaje funkcje elementów jego budowy • wymienia przykłady ptaków odżywiających się różnym pokarmem i zamieszkujących różne środowiska • wymienia przystosowania ptaków drapieżnych i owadożernych do różnych sposobów odżywiania się • wymienia główne elementy szkieletu ptaka • wymienia części przewodu pokarmowego ptaka • wymienia elementy układu wydalniczego ptaka • wymienia cechy charakterystyczne układu krwionośnego ptaka, w tym budowy serca • omawia rozmnażanie się i rozwój ptaków • wymienia przystosowania w budowie ptaków będące adaptacją do lotu	• wyjaśnia rolę gruczołu kuprowego • wymienia i opisuje cechy pokrycia ciała ptaków, które stanowią adaptacje do lotu • przedstawia cechy budowy oraz funkcje szkieletu ptaków • klasyfikuje ptaki w zależności od rodzaju spożywanego pokarmu • omawia budowę układu wydalniczego ptaków • omawia budowę układu rozrodczego ptaków • podaje znaczenie worków powietrznych występujących u ptaków • charakteryzuje przystosowania ptaków do zdobywania pokarmu w wodzie • podaje przystosowania ptaków, które odżywiają się ziarnami i pestkami • podaje przystosowania w budowie ptaków wszystkożernych • charakteryzuje przystosowania ptaków, które odżywiają się pokarmem roślinnym	• charakteryzuje rozmieszczenie i funkcje worków powietrznych u ptaków • charakteryzuje budowę i funkcjonowanie układu wydalniczego ptaków • analizuje cechy budowy morfologicznej i anatomicznej oraz cechy fizjologiczne będące adaptacjami ptaków do lotu • proponuje działania mające na celu ochronę ptaków • charakteryzuje budowę układu pokarmowego i sposób odżywiania się ptaków • omawia budowę układu oddechowego ptaków • charakteryzuje rozmnażanie i rozwój ptaków • wykazuje związek obecności kości pneumatycznych z trybem życia ptaka	• wykazuje, że ptaki są stałocieplne (endotermiczne) • wyjaśnia cel tworzenia wypluwek przez niektóre ptaki • wyjaśnia znaczenie obecności żołądka dwukomorowego u ptaków • wykazuje związek bardzo dobrze rozwiniętego narządu wzroku, kresomózgowia oraz móżdżku z trybem życia ptaków • wyjaśnia zjawisko wentylacji płuc u ptaków podczas lotu	w utrzymaniu stałocieplności u ptaków • wyjaśnia, dlaczego mechanizm podwójnego oddychania stanowi przystosowanie ptaków do lotu

		• omawia znaczenie ptaków w przyrodzie i dla człowieka				
88. **89.**	**Ssaki – kręgowce wszechstronne i ekspansywne**	*Uczeń:* • charakteryzuje środowisko życia ssaków • opisuje cechy charakterystyczne wyłącznie dla ssaków • wymienia nazwy podgromad ssaków: prassaki, ssaki niższe, ssaki wyższe (łożyskowce) i podaje przykłady zwierząt należących do wskazanych grup • wymienia najważniejsze rzędy ssaków łożyskowych • charakteryzuje pokrycie ciała ssaków • wymienia wytwory naskórka u ssaków i podaje ich funkcje • wymienia główne elementy szkieletu ssaków • wymienia i podaje znaczenie kosteczek słuchowych, znajdujących się w uchu środkowym ssaków • podaje cechy charakterystyczne układu krwionośnego ssaków, w tym budowy serca • wymienia rodzaje zębów • definiuje pojęcia: *heterodontyzm*, *kosmki*	*Uczeń:* • określa cechy, które pozwalają ssakom na utrzymanie stałej temperatury ciała • opisuje ssaki jako grupę monofiletyczną • podaje znaczenie łożyska i pępowiny • omawia budowę układu wydalniczego oraz sposób wydalania i osmoregulacji u ssaków • charakteryzuje rodzaje zębów • opisuje rodzaje i funkcje gruczołów: łojowych, potowych, zapachowych i mlekowych • charakteryzuje budowę układu pokarmowego ssaków i rolę poszczególnych jego narządów • opisuje rozmnażanie i rozwój ssaków	*Uczeń:* • omawia budowę szkieletu ssaków • charakteryzuje narządy zmysłów ssaków • porównuje sposoby rozmnażania się stekowców, torbaczy i łożyskowców • charakteryzuje budowę przewodu pokarmowego u przeżuwaczy • charakteryzuje różnorodność ssaków, uwzględniając ich podział systematyczny • podaje różnice w procesie rozmnażania się ssaków łożyskowych i torbaczy • wyjaśnia znaczenie endosymbiontów w trawieniu pokarmu u roślinożerców • wyjaśnia, na czym polega echolokacja	*Uczeń:* • przedstawia budowę i czynności mózgowia ssaków • wyjaśnia proces akomodacji oka u ssaków • wyjaśnia, na czym polega specjalizacja uzębienia ssaków • uzasadnia różnice w długości przewodów pokarmowych ssaków drapieżnych i roślinożernych • porównuje budowę układu krwionośnego ssaków z budową układów krwionośnych pozostałych kręgowców	*Uczeń:* • wykazuje na przykładach, w jaki sposób ssaki, aby przetrwać w niskich temperaturach otoczenia, wykształciły mechanizmy zabezpieczające organizm przed zbyt dużą utratą ciepła • wyjaśnia, na przykładzie wybranych przez siebie gatunków, przystosowania ssaków do wysokiej temperatury środowiska • uzasadnia, że niektóre ssaki są przystosowane do życia w określonym środowisku (pod ziemią, na gałęziach, w powietrzu) • wykazuje różnice w budowie płuc u ssaków i innych kręgowców • uzasadnia związek między rodzajem wydalanych azotowych produktów przemiany materii a środowiskiem życia kręgowców

		jelitowe, akomodacja, zwierzę ureoteliczne • podaje rolę wątroby i trzustki • przedstawia budowę układu oddechowego ssaków • wyjaśnia rolę pęcherzyków płucnych • wymienia sposoby rozrodu ssaków • omawia znaczenie ssaków w przyrodzie i dla człowieka				
90.	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Różnorodność strunowców”**					

✓ **zaznaczenia na szarym tle – to doświadczenia rekomendowane przez MEN zawarte w warunkach i sposobach realizacji podstawy programowej**

Autorka: Małgorzata Miękus

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z biologii dla klasy trzeciej szkoły ponadpodstawowej dla zakresu rozszerzonego od 1 września 2024r. (*4 godziny tygodniowo*)

Lp.	Temat	Poziom wymagań				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
Rozdział 1. **Organizm człowieka jako funkcjonalna całość**						
1.	Miejsce człowieka w systemie klasyfikacji organizmów	*Uczeń:* • ustala miejsce człowieka w systemie klasyfikacji organizmów • wymienia cechy unikatowe człowieka • wymienia przedstawicieli człekokształtnych	*Uczeń:* • określa stanowisko systematyczne człowieka • wymienia cechy wspólne człowieka i innych naczelnych • przedstawia cechy odróżniające człowieka od małp człekokształtnych	*Uczeń:* • przedstawia wybrane cechy morfologiczne właściwe dla człowieka • omawia korzyści wynikające z pionizacji ciała • określa pokrewieństwo człowieka z innymi zwierzętami na podstawie analizy drzewa rodowego	*Uczeń:* • uzasadnia przynależność człowieka do królestwa: zwierzęta, typu: strunowce, podtypu: kręgowce, gromady: ssaki, rzędu: naczelne • wymienia zmiany w budowie szkieletu człowieka wynikające z pionizacji ciała	*Uczeń:* • analizuje cechy anatomiczne i podobieństwo w zachowaniu świadczące o powiązaniu człowieka z innymi człekokształtnymi • omawia negatywne skutki pionizacji ciała człowieka
2.	Hierarchiczna budowa organizmu człowieka	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *komórka*, *tkanka*, *narząd*, *układ narządów*, *organizm* • przedstawia hierarchiczną budowę organizmu • wymienia nazwy układów narządów • rozpoznaje na ilustracjach poszczególne elementy budowy organizmu • wymienia główne funkcje poszczególnych układów narządów	*Uczeń:* • omawia główne funkcje poszczególnych układów narządów • przedstawia powiązania funkcjonalne między narządami w obrębie poszczególnych układów • przedstawia podstawowe powiązania funkcjonalne między układami narządów w obrębie organizmu • opisuje poszczególne układy narządów	*Uczeń:* • wykazuje związek budowy narządów z pełnionymi przez nie funkcjami • przedstawia powiązania funkcjonalne między narządami w obrębie poszczególnych układów • przedstawia powiązania funkcjonalne między układami narządów w obrębie organizmu • obrazuje za pomocą schematu kolejne stopnie organizacji ciała człowieka	*Uczeń:* • dowodzi, że ciało człowieka stanowi wielopoziomową strukturę • podaje na podstawie różnych źródeł przykłady narządów współpracujących ze sobą i wyjaśnia, na czym polega ich współpraca	*Uczeń:* • przedstawia argumenty potwierdzające tezę, że między narządami w obrębie poszczególnych układów istnieją powiązania funkcjonalne
3.	Homeostaza	*Uczeń:* • definiuje pojęcie: *homeostaza*, *osmoregulacja*,	*Uczeń:* • wymienia mechanizmy warunkujące homeostazę • przedstawia mechanizm	*Uczeń:* • wyjaśnia mechanizmy warunkujące homeostazę • wyjaśnia na dowolnym	*Uczeń:* • wykazuje związek między wielkością, aktywnością życiową,	*Uczeń:* • wykazuje współdziałanie narządów człowieka

		termogeneza • wymienia parametry istotne w utrzymaniu homeostazy	regulacji temperatury ciała człowieka • opisuje, na czym polega osmoregulacja • opisuje proces termogenezy drżeniowej i bezdrżeniowej	przykładzie, dlaczego homeostazę określa się jako stan równowagi dynamicznej	temperaturą ciała a zapotrzebowaniem energetycznym organizmu • wyjaśnia na podstawie schematu regulację poziomu ciśnienia krwi • charakteryzuje mechanizmy homeostatyczne zachodzące u człowieka w sytuacjach spadku i wzrostu temperatury ciała	w utrzymaniu homeostazy • wyjaśnia, w jaki sposób bakterie i wirusy mogą zaburzać homeostazę
Rozdział 2. **Układ powłokowy**						
4.	Układ powłokowy u zwierząt	*Uczeń:* • wymienia funkcje powłoki ciała u zwierząt • wymienia nazwy powłok ciała u bezkręgowców • wymienia warstwy skóry u kręgowców • wymienia wytwory naskórka i wytwory skóry właściwej kręgowców	*Uczeń:* • opisuje funkcje skóry • wyjaśnia znaczenie nabłonka syncytialnego u płazińców pasożytniczych • wskazuje różnice w budowie powłoki ciała u bezkręgowców	*Uczeń:* • wskazuje różnice w budowie powłoki ciała bezkręgowców i kręgowców • opisuje cechy wspólne w budowie powłok ciała gromad kręgowców	*Uczeń:* • wykazuje związek między budową a funkcjami skóry kręgowców	*Uczeń:* • uzasadnia związek między funkcją powłoki ciała a środowiskiem życia zwierząt • analizuje u zwierząt związek budowy powłoki ciała z pełnioną funkcją
5.	Budowa i funkcje skóry	*Uczeń:* • wymienia nazwy warstw skóry • podaje nazwy elementów skóry • wymienia funkcje skóry • wymienia nazwy wytworów naskórka • podaje funkcje receptorów • przedstawia rolę skóry	*Uczeń:* • opisuje funkcje skóry • charakteryzuje poszczególne elementy skóry • charakteryzuje wytwory naskórka, w tym gruczoły • przedstawia znaczenie skóry w termoregulacji • wymienia podstawowe rodzaje receptorów	*Uczeń:* • opisuje funkcje poszczególnych wytworów naskórka • opisuje zależność między budową a funkcjami skóry • charakteryzuje funkcje receptorów • planuje i przeprowadza badanie gęstości	*Uczeń:* • wykazuje związek między budową a funkcjami skóry • porównuje poszczególne warstwy skóry pod względem budowy i funkcji • wskazuje rolę skóry	*Uczeń:* • wyjaśnia mechanizm syntezy witaminy D_3 • wyjaśnia, dlaczego osoby mieszkające na stałe w Polsce są narażone na niedobory witaminy D_3 • wyjaśnia, w jaki sposób skóra

		w syntezie witaminy D_3		rozmieszczenia receptorów w skórze wybranych części ciała	w termoregulacji • analizuje przebieg obserwacji, a następnie właściwie interpretuje wyniki oraz formułuje wnioski	zapewnia utrzymanie stałej temperatury ciała
6.	Higiena i choroby skóry	*Uczeń:* • wyjaśnia, czym zajmuje się dermatologia • wymienia rodzaje chorób skóry • wymienia czynniki chorobotwórcze będące przyczynami wybranych chorób skóry • przedstawia zasady profilaktyki wybranych chorób skóry	*Uczeń:* • przedstawia najważniejsze informacje dotyczące badań diagnostycznych chorób skóry • wyjaśnia, dlaczego należy dbać o skórę • wymienia zasady higieny skóry • klasyfikuje i charakteryzuje wybrane choroby skóry • podaje przykłady działań profilaktycznych, które pozwolą zmniejszyć ryzyko zarażenia się grzybicą stóp	*Uczeń:* • wyjaśnia, czym są alergie skórne, grzybice i oparzenia • omawia zaburzenia funkcjonowania gruczołów łojowych • omawia przyczyny zachorowań na czerniaka, a także diagnostykę, sposób leczenia i profilaktykę tej choroby	*Uczeń:* • ocenia wpływ nadmiaru promieniowania UV na skórę • uzasadnia stwierdzenie, że czerniak jest groźną chorobą współczesnego świata • wyjaśnia, na czym polega fotostarzenie się skóry	*Uczeń:* • wykazuje związek nadmiernej ekspozycji na promieniowanie UV z procesem starzenia się skóry oraz zwiększonym ryzykiem wystąpienia chorób i zmian skórnych • analizuje i przedstawia na podstawie dostępnych źródeł wpływ stresu oraz ilości snu na prawidłowe funkcjonowanie skóry
7.	**Powtórzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziałów „Organizm człowieka jako funkcjonalna całość" i „Układ powłokowy"**					
Rozdział 3. **Układ ruchu**						
8.	Ruch u zwierząt	*Uczeń:* • rozróżnia rodzaje ruchów (rzęskowy, mięśniowy) • klasyfikuje zwierzęta na poruszające się ruchem rzęskowym i poruszające się ruchem mięśniowym • wymienia rodzaje ruchu u wybranych grup zwierząt w środowisku	*Uczeń:* • wyjaśnia różnice między ruchem rzęskowym a ruchem mięśniowym • opisuje rodzaje szkieletu (zewnętrzny, wewnętrzny) • charakteryzuje różne sposoby poruszania się zwierząt w środowisku lądowym oraz w środowisku	*Uczeń:* • omawia budowę rzęsek i komórek kołnierzykowych • omawia etapy ruchu lokomotorycznego na przykładzie dżdżownicy • porównuje szkielet zewnętrzny ze szkieletem wewnętrznym • opisuje rolę mięśni gładkich oraz	*Uczeń:* • wyjaśnia, jak działa szkielet hydrauliczny • wyjaśnia różnicę między lotem czynnym a lotem biernym • analizuje współdziałanie mięśni z różnymi typami szkieletu (hydrauliczny,	*Uczeń:* • uzasadnia związek między sposobem poruszania się zwierząt a środowiskiem ich życia • wykazuje na przykładach, dlaczego zwierzęta poruszające się w wodzie i powietrzu

		wodnym i środowisku lądowym • definiuje pojęcie *szkielet hydrauliczny*	wodnym	poprzecznie prążkowanych szkieletowych w ruchu bezkręgowców i kręgowców	zewnętrzny, wewnętrzny)	muszą mieć opływowy kształt ciała, a zwierzęta poruszające się na lądzie – nie muszą
9.	Budowa i funkcje szkieletu	*Uczeń:* • rozróżnia część czynną i część bierną aparatu ruchu • wymienia funkcje szkieletu • podaje nazwy głównych kości tworzących szkielet człowieka	*Uczeń:* • omawia funkcje szkieletu • opisuje budowę kości długiej • charakteryzuje rodzaje komórek kostnych	*Uczeń:* • wyjaśnia związek między budową kości a jej właściwościami mechanicznymi • porównuje tkankę kostną z tkanką chrzęstną • określa, jakie właściwości kości wynikają z jej budowy tkankowej	*Uczeń:* • wymienia czynniki wpływające na przebudowę kości • wykazuje związek między budową kości a pełnionymi przez nie funkcjami	*Uczeń:* • wyjaśnia, dlaczego szkielet człowieka jest zbudowany przede wszystkim z tkanki kostnej
10.	Rodzaje połączeń kości	*Uczeń:* • wymienia rodzaje połączeń ścisłych i ruchomych kości • wymienia rodzaje stawów • wskazuje na schemacie elementy stawu	*Uczeń:* • identyfikuje typy połączeń kości na schemacie przedstawiającym szkielet i podaje przykłady tych połączeń • przedstawia rodzaje połączeń ścisłych • omawia budowę stawu	*Uczeń:* • charakteryzuje połączenia kości • rozpoznaje rodzaje stawów • omawia funkcje poszczególnych elementów stawu • opisuje współdziałanie mięśni, stawów i kości w ruchu człowieka	*Uczeń:* • klasyfikuje stawy ze względu na zakres wykonywanych ruchów i kształt powierzchni stawowych • porównuje stawy pod względem zakresu wykonywanych ruchów i kształtu powierzchni stawowych	*Uczeń:* • porównuje zakres ruchów, który można wykonywać w obrębie stawów: biodrowego, barkowego, kolanowego i obrotowego (między pierwszym a drugim kręgiem kręgosłupa) i wyjaśnia zaobserwowane różnice, odwołując się do budowy tych stawów
11.	Elementy szkieletu	*Uczeń:* • wymienia nazwy elementów szkieletu osiowego i podaje ich funkcje • wymienia nazwy kości budujących klatkę piersiową	*Uczeń:* • rozpoznaje na schemacie kości mózgoczaszki i twarzoczaszki • rozpoznaje na schemacie kości klatki piersiowej • rozróżnia i charakteryzuje odcinki kręgosłupa	*Uczeń:* • charakteryzuje funkcje szkieletu osiowego • wyjaśnia związek między budową a funkcjami czaszki • wskazuje różnice między budową a funkcjami	*Uczeń:* • omawia rolę chrząstek w budowie klatki piersiowej • porównuje budowę kręgów znajdujących się w różnych odcinkach kręgosłupa	*Uczeń:* • przedstawia argumenty potwierdzające tezę, że występowanie wielu mniejszych kości jest korzystniejsze dla

		• dzieli kości czaszki na te, z których składa się mózgoczaszka, i te, z których składa się twarzoczaszka • podaje nazwy odcinków kręgosłupa • wymienia nazwy kości obręczy barkowej i obręczy miednicznej • wymienia nazwy kości kończyny górnej i kończyny dolnej • podaje nazwy krzywizn kręgosłupa • określa rolę krzywizn kręgosłupa	• opisuje budowę kręgu • wyjaśnia znaczenie naturalnych krzywizn kręgosłupa i wskazuje na schemacie, w których miejscach się one znajdują • rozpoznaje na schemacie kości obręczy barkowej i obręczy miedniczej • rozpoznaje na schemacie kości kończyny górnej i kończyny dolnej	twarzoczaszki i mózgoczaszki • porównuje budowę kończyny górnej z budową kończyny dolnej • wykazuje związek budowy odcinków kręgosłupa z pełnionymi przez nie funkcjami • wykazuje związek budowy kończyn z pełnionymi przez nie funkcjami	oraz rozpoznaje je na schemacie • rozpoznaje na schemacie oraz klasyfikuje i charakteryzuje poszczególne żebra • wyjaśnia znaczenie zatok przynosowych	organizmu niż występowanie kilku kości dużych i długich • wyjaśnia znaczenie różnic w budowie miednicy u kobiet i u mężczyzn • wyjaśnia na podstawie dostępnych źródeł, dlaczego wzrost człowieka ma inną wartość, kiedy jest mierzony rano, a inną – kiedy jest mierzony wieczorem
12. 13.	Budowa i funkcjonowania układu mięśniowego	*Uczeń:* • podaje nazwy podstawowych mięśni • wymienia funkcje mięśni • przedstawia hierarchiczną budowę mięśnia szkieletowego • definiuje pojęcia: *sarkomer*, *dług tlenowy* • wymienia rodzaje tkanki mięśniowej • przedstawia budowę tkanki mięśniowej poprzecznie prążkowanej i gładkiej • przedstawia antagonistyczne działanie mięśni • wymienia źródła energii niezbędnej do skurczu mięśnia • podaje rodzaje skurczów	*Uczeń:* • porównuje rodzaje tkanki mięśniowej pod względem budowy i funkcji • rozpoznaje najważniejsze mięśnie szkieletowe • określa funkcje mięśni szkieletowych wynikające z ich położenia • podaje przykłady mięśni działających antagonistycznie • omawia budowę sarkomeru • przedstawia mechanizm skurczu mięśnia szkieletowego • określa, w jakich warunkach w mięśniach powstaje kwas mlekowy • charakteryzuje włókna mięśniowe czerwone i	*Uczeń:* • wykazuje związek budowy tkanki mięśniowej z funkcją pełnioną przez tę tkankę • definiuje pojęcie *jednostka motoryczna* • analizuje molekularny mechanizm skurczu mięśnia • omawia warunki prawidłowej pracy mięśni • omawia przemiany biochemiczne zachodzące podczas długotrwałej pracy mięśnia • określa rolę mioglobiny • wyjaśnia różnice między rodzajami skurczów mięśni szkieletowych • przedstawia udział	*Uczeń:* • klasyfikuje mięśnie ze względu na wykonywane czynności • definiuje pojęcia: *mięśnie synergistyczne i antagonistyczne*, *skurcz izotoniczny*, *skurcz izometryczny* • wyjaśnia mechanizm skurczu mięśnia • wyjaśnia, na czym polega antagonistyczne działanie mięśni • wyjaśnia zasadę reakcji mięśnia – *wszystko albo nic* • określa, jakie cechy budowy mięśni sprawiają, że wykazują one zdolność do kurczenia	*Uczeń:* • uzasadnia, że mięśnie szkieletowe mają budowę hierarchiczną • wykazuje związek między budową mięśnia a mechanizmem jego skurczu • definiuje pojęcie *skurcz auksotoniczny* • wyjaśnia mechanizm skurczu mięśnia na poziomie miofibryli oraz określa rolę jonów wapnia i ATP w tym procesie

		• opisuje rodzaje włókien: czerwonych, białych i pośrednich	białe	mięśni w termogenezie drżeniowej • przedstawia różnice między właściwościami włókien czerwonych i włókien białych	się • wykazuje udział mięśni szkieletowych w reakcji na zimno	
14.	Higiena i choroby układu ruchu	*Uczeń:* • wymienia składniki pokarmowe, które mają pozytywny wpływ na stan układu ruchu • wymienia korzyści, jakie organizm człowieka czerpie z regularnej aktywności fizycznej • dostrzega znaczenie utrzymywania prawidłowej postawy ciała • rozpoznaje wady postawy na schematach lub na podstawie opisu • wymienia przyczyny powstawania wad postawy • przedstawia przyczyny płaskostopia • wymienia podstawowe urazy mechaniczne układu ruchu • wymienia choroby układu ruchu • dowodzi korzystnego wpływu ćwiczeń fizycznych na zdrowie • definiuje pojęcie *doping*	*Uczeń:* • rozróżnia urazy mechaniczne szkieletu • wymienia cechy prawidłowej postawy ciała • charakteryzuje choroby układu ruchu • wykazuje, że codzienna aktywność fizyczna wpływa korzystnie na układ ruchu • przedstawia składniki diety niezbędne do prawidłowego funkcjonowania układu ruchu • wyjaśnia, kiedy warto stosować suplementy diety • przedstawia metody zapobiegania wadom postawy	*Uczeń:* • omawia przyczyny i skutki wad kręgosłupa • omawia przyczyny i skutki płaskostopia • omawia przyczyny oraz sposoby diagnozowania i leczenia osteoporozy • wyjaśnia wpływ dopingu na organizm człowieka • wykazuje, że długotrwałe przebywanie w pozycji siedzącej jest niezdrowe dla układu ruchu • charakteryzuje wpływ dopingu na organizm człowieka • opisuje, jak należy zapobiegać wadom postawy	*Uczeń:* • omawia sposoby zapobiegania osteoporozie • wskazuje przyczyny zmian zachodzących w układzie ruchu na skutek osteoporozy • przewiduje skutki niewłaściwego wykonywania ćwiczeń fizycznych • omawia działanie wybranych grup środków dopingujących	*Uczeń:* • wyjaśnia, w jaki sposób transfuzja krwi może wpłynąć na uzyskiwanie przez sportowców lepszych wyników oraz jakie skutki zdrowotne wywołuje ten rodzaj dopingu • przedstawia argumenty przemawiające za stosowaniem manipulacji genetycznych u sportowców w celu uzyskiwania przez nich lepszych wyników oraz argumenty przeciw stosowaniu takich manipulacji
15. 16.	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziałów: „Organizm człowieka jako funkcjonalna całość”, „Układ powłokowy”, „Układ ruchu”**					

Rozdział 4. **Układ pokarmowy**						
17.	Odżywianie się zwierząt	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *organizm cudzożywny* (*heterotroficzny*), *trawienie* • klasyfikuje zwierzęta ze względu na wielkość i stan skupienia pobieranego pokarmu (makrofagi, mikrofagi, płynożercy) • przedstawia, na czym polega trawienie zewnątrzkomórkowe i trawienie wewnątrzkomórkowe • omawia plan budowy układu pokarmowego • dzieli zwierzęta na celomatyczne, acelomatyczne i pseudocelomatyczne	*Uczeń:* • wyjaśnia różnice między trawieniem zewnątrzkomórkowym a trawieniem wewnątrzkomórkowym • wskazuje różnice w budowie układu pokarmowego między zwierzętami acelomatycznymi, celomatycznymi i pseudocelomatycznymi • przedstawia znaczenie mikrobiomu	*Uczeń:* • wskazuje różnice w długości przewodu pokarmowego drapieżnika i roślinożercy • przedstawia adaptacje w budowie i funkcjonowaniu układów pokarmowych zwierząt w zależności od rodzaju pokarmu i sposobu jego pobierania	*Uczeń:* • wyjaśnia, na czym polega modyfikacja układu pokarmowego w rozwoju ewolucyjnym kolejnych grup zwierząt • określa, czy człowiek jest mikrofagiem czy makrofagiem, i uzasadnia swoją odpowiedź • wyjaśnia różnice między rodzajami pokarmu (np. roślinny, zwierzęcy) i wykazuje przystosowania w układzie pokarmowym, jakie wykształciły zwierzęta, by go spożywać	*Uczeń:* • wykazuje związek między budową układu pokarmowego a trybem życia zwierzęcia • wyjaśnia, dlaczego wykształcenie mięśni przewodu pokarmowego umożliwiło szybszą i wydajną obróbkę pokarmu
18. 19.	Organiczne składniki pokarmowe	*Uczeń:* • wymienia nazwy składników pokarmowych • wymienia przykłady produktów spożywczych bogatych w poszczególne składniki pokarmowe • wymienia podstawowe funkcje poszczególnych składników pokarmowych • klasyfikuje węglowodany na przyswajalne i nieprzyswajalne	*Uczeń:* • rozróżnia budulcowe i energetyczne składniki pokarmowe • omawia rolę składników pokarmowych w organizmie • podaje różnicę między białkami pełnowartościowymi a białkami niepełnowartościowym • definiuje pojęcia: *aminokwasy egzogenne*, *aminokwasy endogenne* • podaje przykłady aminokwasów	*Uczeń:* • porównuje pokarmy pełnowartościowe z pokarmami niepełnowartościowymi • podaje czynniki decydujące o wartości odżywczej pokarmów • wyjaśnia różnice między białkami pełnowartościowymi a białkami niepełnowartościowymi • wykazuje, że obecność tłuszczów w pożywieniu człowieka jest niezbędna • wyjaśnia sposób	*Uczeń:* • przewiduje skutki diety wegańskiej • porównuje zawartość białek w poszczególnych produktach • przewiduje skutki niedoboru i nadmiaru poszczególnych składników pokarmowych • wyjaśnia, że w przypadku stosowania diety bez białka zwierzęcego bardzo ważne dla zdrowia jest	*Uczeń:* • porównuje wartość energetyczną białek z wartością energetyczną węglowodanów i tłuszczów • wyjaśnia zależność między stosowaną dietą a zapotrzebowaniem organizmu na poszczególne składniki pokarmowe • uzasadnia znaczenie dostarczania do organizmu kwasów

		• definiuje pojęcia: *błonnik, NNKT* • podaje funkcję błonnika • przedstawia źródła białek dla organizmu • przedstawia przemiany cholesterolu w organizmie	endogennych i aminokwasów egzogennych • wyjaśnia znaczenie NNKT dla zdrowia człowieka • wymienia kryteria podziału węglowodanów • wyjaśnia znaczenie błonnika pokarmowego w diecie	transportowania i rolę cholesterolu w organizmie	spożywanie urozmaiconych posiłków bogatych w białko roślinne	omega-3 i omega-6 we właściwych proporcjach
20. 21.	Rola witamin. Nieorganiczne składniki pokarmowe	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *witamina, hiperwitaminoza, hipowitaminoza i awitaminoza, bilans wodny* • podaje przykłady witamin rozpuszczalnych w tłuszczach i witamin rozpuszczalnych w wodzie • wymienia źródła witamin • wymienia podstawowe funkcje poszczególnych witamin • wymienia skutki niedoboru wybranych witamin • podaje kryterium podziału składników mineralnych • wskazuje obecność ośrodka pragnienia w podwzgórzu • wymienia nazwy makroelementów i mikroelementów	*Uczeń:* • wyjaśnia zasady klasyfikacji i nazewnictwa witamin • wymienia nazwy pokarmów będących źródłami witamin rozpuszczalnych w tłuszczach i w wodzie • omawia funkcje witamin rozpuszczalnych w tłuszczach i w wodzie • wymienia przyczyny awitaminozy i hipowitaminozy • omawia znaczenie wody dla organizmu • omawia znaczenie składników mineralnych dla organizmu • wymienia nazwy chorób wywołanych niedoborem witamin	*Uczeń:* • omawia skutki niedoboru i nadmiaru wybranych witamin w organizmie człowieka • podaje przykłady naturalnych antyutleniaczy, którymi są niektóre witaminy (A, C, E) • omawia znaczenie wybranych makro- i mikroelementów • omawia objawy niedoboru wybranych mikroelementów i makroelementów • wyjaśnia, na czym polega mechanizm regulacji bilansu wodnego człowieka	*Uczeń:* • uzasadnia związek między właściwościami wody a pełnionymi przez nią funkcjami • wyjaśnia, dlaczego dodawanie tłuszczów (oliwy lub oleju) do warzyw ma wpływ na przyswajalność witamin	*Uczeń:* • analizuje zależności między uwodnieniem organizmu a tempem metabolizmu • wyjaśnia na podstawie dostępnych źródeł zdrowotne konsekwencje spożywania nadmiernej ilości soli kuchennej • wyjaśnia na podstawie dostępnych źródeł, jakie znaczenie mają antyutleniacze dla prawidłowego funkcjonowania organizmu

		• podaje funkcje wody				
22. 23.	Budowa i funkcje układu pokarmowego	*Uczeń:* • wyróżnia w układzie pokarmowym przewód pokarmowy i gruczoły trawienne • wymienia nazwy odcinków przewodu pokarmowego i gruczołów trawiennych • podaje funkcje jamy ustnej, gardła, przełyku, żołądka i jelit • przedstawia budowę i rodzaje zębów • przedstawia znaczenie ruchów perystaltycznych • podaje funkcje żołądka i dwunastnicy • podaje funkcje ślinianek, wątroby i trzustki • charakteryzuje żółć • definiuje pojęcie *enterocyt* • podaje nazwy enzymów trawiennych zawartych w ślinie i w soku trzustkowym • podaje skład soku żołądkowego • przedstawia funkcje jelita cienkiego i jelita grubego • przedstawia funkcje kosmków jelitowych • określa miejsca wchłaniania substancji	*Uczeń:* • wyjaśnia, na czym polega trawienie pokarmów • wyjaśnia rolę języka i gardła w połykaniu pokarmu • wyjaśnia, jaką rolę odgrywa ślina wydzielana przez ślinianki • przedstawia rolę nagłośni podczas przełykania pokarmu • wskazuje miejsce występowania ośrodków nerwowych, które regulują defekację • wymienia odcinki jelita cienkiego i jelita grubego • omawia funkcje wątroby i trzustki w trawieniu pokarmów • wymienia składniki soku trzustkowego oraz soku jelitowego • wyjaśnia funkcje kosmków jelitowych • omawia funkcje jelita grubego • przedstawia rolę mikrobiomu	*Uczeń:* • wyjaśnia rolę żółci w trawieniu tłuszczów • omawia działanie enzymów trzustkowych i enzymów jelitowych • omawia budowę kosmków jelitowych • analizuje mechanizm wchłaniania składników pokarmowych • wyjaśnia, dlaczego enzymy proteolityczne są wytwarzane w formie nieaktywnych proenzymów • omawia znaczenie mikrobiomu dla prawidłowego funkcjonowania organizmu	*Uczeń:* • przedstawia związek budowy odcinków przewodu pokarmowego z pełnionymi przez nie funkcjami • omawia mechanizm połykania pokarmu • charakteryzuje funkcje gruczołów błony śluzowej żołądka • przedstawia, dlaczego występowanie mikrobiomu ma duże znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania organizmu	*Uczeń:* • porównuje przekroje ścian odcinków przewodu pokarmowego • wykazuje znaczenie występowania rąbka szczoteczkowego • porównuje skład i rolę wydzielin produkowanych przez ślinianki, wątrobę i trzustkę • wyjaśnia, dlaczego przewód pokarmowy musi mieć złożoną budowę

24. 25.	Procesy trawienia i wchłaniania	*Uczeń:* • definiuje pojęcia*: trawienie, enzymy trawienne, chylomikron* • wymienia enzymy trawienne dzięki którym zachodzi trawienie cukrów, tłuszczów i trawienie białek • określa, w których miejscach przewodu pokarmowego działają enzymy trawienne, i podaje funkcje tych enzymów • określa lokalizację ośrodka głodu i ośrodka sytości	*Uczeń:* • wskazuje substraty, produkty oraz miejsca działania enzymów trawiennych • podaje inną funkcję kwasu solnego w żołądku niż udział w trawieniu białek • podaje nazwy wiązań chemicznych, które są rozkładane przez enzymy trawienne • omawia procesy trawienia zachodzące w jamie ustnej, żołądku i jelicie • wyjaśnia mechanizm wchłaniania produktów trawienia w kosmkach jelitowych • na podstawie schematu opisuje działanie ośrodków głodu i sytości	*Uczeń:* • opisuje procesy trawienia i wchłaniania cukrów, białek oraz tłuszczów • omawia przebieg doświadczenia badającego wpływ pH roztworu na trawienie skrobi przez amylazę ślinową • wyjaśnia, jaką rolę odgrywają ośrodek głodu i ośrodek sytości • analizuje wpływ odczynu roztworu na trawienie białek • wyjaśnia, co dzieje się z wchłoniętymi produktami trawienia	*Uczeń:* • charakteryzuje etapy trawienia poszczególnych składników pokarmowych w przewodzie pokarmowym • planuje i przeprowadza doświadczenie, którym można sprawdzić warunki trawienia skrobi (wpływ pH na aktywność enzymatyczną amylazy ślinowej trawiącej skrobię oraz formułuje wnioski na podstawie uzyskanych wyników • wyjaśnia mechanizm działania ośrodka głodu i ośrodka sytości • na podstawie schematu analizuje mechanizm transportu glukozy, aminokwasów, glicerolu i kwasów tłuszczowych przez błony enterocytu	*Uczeń:* • wyjaśnia, dlaczego produkty trawienia tłuszczów są wchłaniane do naczyń limfatycznych, a nie do naczyń krwionośnych • dowodzi, że na odczuwanie głodu i sytości mogą wpływać różne czynniki, np. stres • wyjaśnia na przykładzie sposoby regulacji czynności układu pokarmowego
26.	Zasady racjonalnego odżywiania się	*Uczeń:* • definiuje pojęcie *bilans energetyczny* • podaje, jakie jest zapotrzebowanie energetyczne człowieka w zależności od wieku, aktywności fizycznej	*Uczeń:* • wyjaśnia, czym są bilans energetyczny dodatni i bilans energetyczny ujemny • charakteryzuje zasady racjonalnego odżywiania się	*Uczeń:* • oblicza wskaźnik BMI dla osób obu płci w różnym wieku oraz określają na jego podstawie, czy dane osoby mają prawidłową masę ciała czy nadwagę	*Uczeń:* • opracowuje jednodniowy jadłospis zgodny z zasadami racjonalnego odżywiania się • charakteryzuje	*Uczeń:* • przedstawia pięć propozycji działań, których podjęcie pozwoliłoby zmniejszyć ryzyko wystąpienia otyłości u nastolatków

		i wykonywanej pracy (w kcal) • opisuje piramidę zdrowego żywienia i stylu życia • wskazuje, że wielkość porcji i proporcje składników posiłków są elementem racjonalnego odżywiania • wymienia podstawowe przyczyny i skutki otyłości • oblicza wskaźnik masy ciała (BMI) • wymienia podstawowe zaburzenia odżywiania (bulimia, anoreksja)	• przedstawia argumenty potwierdzające, że spożywanie nadmiaru soli i słodyczy jest szkodliwe dla organizmu • charakteryzuje przyczyny i skutki otyłości związane z niewłaściwym trybem życia	lub niedowagę • analizuje piramidę zdrowego żywienia i stylu życia i przedstawia zalecenia dotyczące proporcji składników pokarmowych w spożywanych posiłkach • wyjaśnia różnice między bulimią a anoreksją	zaburzenia odżywiania i przewiduje ich skutki zdrowotne • przedstawia skutki otyłości u młodych osób • charakteryzuje otyłość oraz dowodzi jej negatywnego wpływu na zdrowie	
27.	Choroby układu pokarmowego	*Uczeń:* • podaje podstawowe metody diagnozowania chorób układu pokarmowego (USG jamy brzusznej, badania endoskopowe: gastroskopia, kolonoskopia) • klasyfikuje choroby układu pokarmowego na pasożytnicze, wirusowe i bakteryjne • wymienia nazwy chorób pasożytniczych i podaje nazwy pasożytów (tasiemiec, glista ludzka, owsik ludzki, włosień kręty) • wymienia bakteryjne i wirusowe choroby układu pokarmowego • podaje sposoby	*Uczeń:* • wymienia przyczyny i objawy chorób pasożytniczych układu pokarmowego • wymienia i opisuje wybrane wirusowe choroby przewodu pokarmowego, m.in. WZW typu A, B i C • charakteryzuje choroby układu pokarmowego: choroby nowotworowe (rak żołądka, rak jelita grubego)	*Uczeń:* • charakteryzuje podstawowe metody diagnozowania chorób układu pokarmowego • wymienia objawy chorób bakteryjnych, wirusowych i pasożytniczych oraz metody profilaktyki tych chorób • przedstawia czynniki ryzyka, które sprzyjają rozwojowi chorób nowotworowych układu pokarmowego	*Uczeń:* • rozpoznaje choroby układu pokarmowego na podstawie charakterystycznych objawów • omawia szczegółowo metody diagnozowania chorób układu pokarmowego: gastroskopię i kolonoskopię • dowodzi, że właściwa profilaktyka odgrywa ogromną rolę w walce z chorobami układu pokarmowego • na podstawie dostępnych źródeł przedstawia i opisuje nowoczesne metody endoskopii	*Uczeń:* • przedstawia argumenty potwierdzające tezę, że choroby bakteryjne i wirusowe mogą mieć wpływ na powstawanie, wzrost i rozwój komórek nowotworowych układu pokarmowego • na podstawie dostępnych źródeł przedstawia i opisuje nowoczesne metody endoskopii

		zapobiegania chorobom układu pokarmowego				
28. 29.	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Układ pokarmowy”**					
Rozdział 5. **Układ oddechowy**						
30.	Układ oddechowy u zwierząt	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *oddychanie komórkowe*, *wymiana gazowa*, *dyfuzja*, *ciśnienie cząsteczkowe* (*parcjalne*) • przedstawia etapy wymiany gazowej • przedstawia działanie płuc dyfuzyjnych i płuc wentylowanych • wymienia narządy wymiany gazowej u zwierząt wodnych i lądowych oraz podaje przykłady organizmów, u których występują te narządy	*Uczeń:* • omawia warunki zachodzenia dyfuzji • wyjaśnia znaczenie dyfuzji w wymianie gazowej • porównuje wymianę gazową zewnętrzną z wymianą gazową wewnętrzną • przedstawia budowę płuc kręgowców • opisuje na podstawie schematu mechanizm podwójnego oddychania u ptaków • podaje grupy zwierząt, u których występują płuca wentylowane, i grupy zwierząt, u których występują płuca dyfuzyjne	*Uczeń:* • porównuje warunki wymiany gazowej w wodzie i na lądzie, uwzględniając wady i zalety tych środowisk • wyjaśnia, dlaczego dla wielu zwierząt proces wymiany gazowej odbywa się całą powierzchnią ciała • wyjaśnia różnice między płucami dyfuzyjnymi a płucami wentylowanymi • omawia działanie wieczek skrzelowych i tryskawki u ryb • określa, czy tchawki można zaliczyć do narządów wentylowanych • wyjaśnienie mechanizmu wentylacji u płazów, gadów, ptaków i ssaków	*Uczeń:* • uzasadnia związek między sposobem wymiany gazowej a wielkością i trybem życia zwierząt • wykazuje związek między lokalizacją (zewnętrzna i wewnętrzna) oraz budową powierzchni wymiany gazowej a środowiskiem życia • porównuje i analizuje wartości ciśnienia parcjalnego tlenu i dwutlenku węgla w ośrodkach biorących udział w wymianie gazowej • porównuje budowę płuc zwierząt należących do kręgowców • wyjaśnia znaczenie podwójnego oddychania dla ptaków	*Uczeń:* • określa, czym jest ciśnienie parcjalne i jakie ma ono znaczenie dla wymiany gazowej • wyjaśnia znaczenie funkcjonowania mechanizmów wspomagających wymianę gazową ryb (mechanizm wieczek skrzelowych, tryskawki)
31.	Budowa i funkcje układu oddechowego	*Uczeń:* • definiuje pojęcie *surfaktant* • wymienia nazwy elementów budujących układ oddechowy i wskazuje,	*Uczeń:* • przedstawia znaczenie układu oddechowego dla funkcjonowania organizmu • przedstawia budowę i rolę opłucnej	*Uczeń:* • wyjaśnia zależności między budową poszczególnych odcinków układu oddechowego a ich funkcjami	*Uczeń:* • wymienia czynniki decydujące o wysokości i natężeniu głosu • wyjaśnia różnicę w budowie krtani	*Uczeń:* • wykazuje, że wymiana gazowa oraz oddychanie komórkowe umożliwiają funkcjonowanie

		że składa się on z dróg oddechowych oraz płuc • wymienia funkcje poszczególnych elementów układu oddechowego człowieka • lokalizuje na schematach poszczególne elementy układu oddechowego	• wyjaśnia różnicę między wymianą gazową a oddychaniem komórkowym • omawia funkcje głośni i nagłośni • omawia związek między budową a funkcją płuc • wyjaśnia związek między budową pęcherzyków płucnych a wymianą gazową	• omawia mechanizm powstawania głosu • wyjaśnia znaczenie surfaktantu dla prawidłowej wymiany gazowej w pęcherzykach płucnych	żeńskiej i krtani męskiej • wykazuje na podstawie obserwacji mikroskopowych, że budowa pęcherzyków płucnych wynika z ich przystosowania do efektywnej dyfuzji	organizmu • podaje argumenty potwierdzające duże znaczenie nagłośni podczas połykania pokarmu
32. 33.	Wentylacja płuc i wymiana gazowa	*Uczeń:* • przedstawia mechanizm wentylacji płuc • definiuje pojęcia: *całkowita pojemność płuc*, *pojemność życiowa płuc*, *współczynnik oddechowy* (*RQ*) • podaje lokalizację ośrodka oddechowego i opisuje jego działanie • porównuje skład powietrza wdychanego ze składem powietrza wydychanego • wyjaśnia znaczenie przepony i mięśni międzyżebrowych w wentylacji płuc • wymienia rodzaje wymiany gazowej i podaje, gdzie one zachodzą • przedstawia przebieg dyfuzji gazów w płucach	*Uczeń:* • wyjaśnia, na czym polega mechanizm wentylacji płuc • porównuje mechanizm wdechu z mechanizmem wydechu • omawia mechanizm wymiany gazowej zewnętrznej i mechanizm wymiany gazowej wewnętrznej • wskazuje różnicę między całkowitą pojemnością płuc a życiową pojemnością płuc • omawia rolę krwi w transporcie gazów oddechowych – tlenu i dwutlenku węgla • przeprowadza doświadczenie sprawdzające zawartość dwutlenku węgla w powietrzu wdychanym i wydychanym	*Uczeń:* • wskazuje czynniki wpływające na wiązanie i oddawanie tlenu przez hemoglobinę • omawia transport dwutlenku węgla w organizmie człowieka • na podstawie wykresu analizuje zmiany zawartości procentowej oksyhemoglobiny w zależności od ciśnienia parcjalnego tlenu • przedstawia, opisuje i porównuje działanie innych białek wiążących tlen (hemoglobina płodu, mioglobina) • wyjaśnia znaczenie współczynnika oddechowego (RQ) • przedstawia, jakie problemy oddechowe mogą wystąpić u ludzi przebywających na dużych wysokościach lub znacznych głębokościach	*Uczeń:* • wykazuje związek między budową hemoglobiny a jej rolą w transporcie gazów • omawia mechanizm regulacji częstości oddechów • wyjaśnia mechanizm wymiany gazowej w płucach i w tkankach na podstawie gradientu ciśnień parcjalnych tlenu i dwutlenku węgla • wyjaśnia, w jaki sposób ciśnienie atmosferyczne wpływa na wymianę gazową • wyjaśnia, jak zmienia się powinowactwo hemoglobiny do tlenu w różnych warunkach pH i temperatury krwi oraz w zależności od ciśnienia parcjalnego tlenu	*Uczeń:* • określa zależności między oddychaniem, wentylacją i wymianą gazową • omawia wpływ różnych czynników na wiązanie i oddawanie tlenu przez oksyhemoglobinę • przewiduje skutki wpływu zbyt niskiego i zbyt wysokiego ciśnienia atmosferycznego na prawidłowe funkcjonowanie organizmu

34.	Zaburzenia funkcjonowania układu oddechowego	*Uczeń:* • wymienia zanieczyszczenia powietrza • wyjaśnia, w jaki sposób można chronić się przed smogiem • omawia skutki palenia tytoniu • wymienia metody diagnozowania chorób układu oddechowego (spirometria, bronchoskopia, RTG klatki piersiowej) • wymienia nazwy chorób układu oddechowego (nieżyt nosa, przeziębienie, grypa, angina, gruźlica płuc, rak płuc, astma oskrzelowa, przewlekła obturacyjna choroba płuc)	*Uczeń:* • klasyfikuje rodzaje zanieczyszczeń powietrza i wymienia ich źródła • wyjaśnia wpływ zanieczyszczeń powietrza na układ oddechowy • podaje źródła czadu • wykazuje szkodliwość palenia papierosów, także elektronicznych • charakteryzuje choroby układu oddechowego (nieżyt nosa, przeziębienie, grypę, anginę, gruźlicę płuc, raka płuc, astmę oskrzelową, przewlekłą obturacyjną chorobę płuc) • podaje sposoby zapobiegania chorobom układu oddechowego	*Uczeń:* • wyjaśnia zależność między występowaniem chorób dróg oddechowych a stanem wdychanego powietrza • omawia wpływ czadu na organizm człowieka • omawia sposoby zapobiegania chorobom układu oddechowego • omawia przebieg badań diagnostycznych chorób układu oddechowego • na podstawie dostępnych źródeł wyjaśnia wpływ papierosów na funkcjonowanie układu oddechowego	*Uczeń:* • przewiduje skutki chorób układu oddechowego • omawia sposoby diagnozowania i leczenia wybranych chorób układu oddechowego • proponuje i uzasadnia przykłady działań, które ograniczałyby tworzenie się smogu • wskazuje oraz wyjaśnia różnice miedzy bronchoskopią a gastroskopią	*Uczeń:* • przeprowadza pomiar objętości płuc z wykorzystaniem samodzielnie zrobionej aparatury oraz formułuje wnioski na podstawie uzyskanych wyników • przedstawia / podaje na podstawie dostępnych źródeł argumenty przemawiające za wyborem określonych metod diagnozowania i leczenia niespecyficznych, nowych jednostek chorobowych lub nowych czynników wywołujących choroby układu oddechowego
35.	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Układ oddechowy”**					
Rozdział 6. **Układ krążenia. Odporność**						
36.	Układ krążenia u zwierząt	*Uczeń:* • wymienia rodzaje płynów ustrojowych będących nośnikami substancji w organizmach zwierząt • wymienia funkcje układu krwionośnego • omawia ogólną budowę układu krwionośnego u bezkręgowców i u kręgowców • wymienia rodzaje	*Uczeń:* • opisuje rodzaje barwników oddechowych i podaje przykłady grup, zwierząt u których występują • porównuje układ krwionośny otwarty z układem krwionośnym zamkniętym • klasyfikuje zwierzęta względu na rodzaj układu krwionośnego (otwarty	*Uczeń:* • porównuje budowę układów krwionośnych strunowców • porównuje budowę serca kręgowców • porównuje układy krwionośne: otwarty i zamknięty • porównuje układ krwionośny jednoobiegowy i dwuobiegowy	*Uczeń:* • wykazuje związek między budową układu krążenia a jego funkcją u poznanych grup zwierząt • porównuje budowę układów krwionośnych bezkręgowców • przedstawia korzyści wynikające z	*Uczeń:* • uzasadnia związek między rozmiarami ciała zwierząt oraz tempem metabolizmu a sposobem transportu substancji • wyjaśnia, dlaczego niektóre zwierzęta nie mają układu krwionośnego

		naczyń krwionośnych i ich funkcje • wymienia barwniki oddechowe u zwierząt i wskazuje ich funkcje • omawia budowę serca kręgowców	lub zamknięty) • porównuje, określając tendencje ewolucyjne, budowę serca u poszczególnych gromad kręgowców		obecności całkowitej przegrody międzykomorowej w sercu ptaków i ssaków • wyjaśnia, jaką funkcję w sercu płazów pełni zastawka spiralna	
37. 38.	Skład i funkcje krwi	*Uczeń:* • wymienia nazwy składników krwi • wymienia podstawowe funkcje krwi • definiuje pojęcia: *hematokryt, aglutynacja, próba krzyżowa, konflikt serologiczny* • przedstawia znaczenie krzepnięcia krwi dla zachowania homeostazy • charakteryzuje układ grupowy krwi AB0	*Uczeń:* • charakteryzuje i klasyfikuje składniki krwi • omawia funkcje krwi • porównuje elementy komórkowe krwi pod względem budowy • wymienia nazwy i funkcje składników osocza • wyjaśnia, znaczenie krzepnięcia krwi dla zachowania homeostazy • wyjaśnia zasady określania grup krwi • opisuje obecność przeciwciał i antygenów w grupach krwi A, B, AB, 0	*Uczeń:* • porównuje składniki krwi pod względem pełnionych przez nie funkcji • podaje zasady podziału leukocytów ze względu na obecność ziarnistości w ich cytoplazmie • omawia konflikt serologiczny w zakresie Rh • przedstawia zasady przetaczania krwi	*Uczeń:* • uzasadnia związek między cechami elementów morfotycznych krwi a funkcjami pełnionymi przez te elementy • wyjaśnia zasady określania grup krwi u człowieka • wyjaśnia, na czym polega próba krzyżowa	*Uczeń:* • przewiduje skutki stanu chorobowego polegającego na krzepnięciu krwi wewnątrz naczyń • wyjaśnia mechanizm konfliktu serologicznego w zakresie Rh i podaje sposób zapobiegania mu
39.	Budowa i funkcje układu krwionośnego	*Uczeń:* • wymienia funkcje układu krwionośnego • określa położenie serca • podaje nazwy elementów budowy serca człowieka • podaje nazwy i role zastawek w sercu • wymienia typy naczyń krwionośnych	*Uczeń:* • porównuje tętnice z żyłami i naczyniami włosowatymi pod względem budowy anatomicznej i pełnionych funkcji • rozróżnia typy sieci naczyń krwionośnych	*Uczeń:* • wyjaśnia związek między budową anatomiczną i morfologiczną naczyń krwionośnych a pełnionymi przez nie funkcjami • charakteryzuje pracę zastawek w sercu	*Uczeń:* • charakteryzuje typy sieci naczyń krwionośnych • uzasadnia znaczenie występowania zastawek w żyłach i w sercu	*Uczeń:* • wyjaśnia różnicę między układem wrotnym a siecią dziwną
40. 41.	Funkcjonowanie układu krwionośnego	*Uczeń:* • opisuje EKG • przedstawia, na czym	*Uczeń:* • omawia, na podstawie schematu przepływ krwi	*Uczeń:* • omawia budowę układu przewodzącego serca	*Uczeń:* • wyjaśnia rolę układu krwionośnego	*Uczeń:* • wyjaśnia przyczynę różnicy między

		polega automatyzm serca • opisuje cykl pracy serca • podaje funkcje krążenia wieńcowego • odróżnia krwiobieg duży od krwiobiegu małego • wskazuje prawidłowe wartości ciśnienia krwi i tętna człowieka	w krwiobiegu dużym i w krwiobiegu małym • wyjaśnia, co oznaczają załamki P,Q, R, S i T na elektrokardiogramie • definiuje objętość wyrzutową i objętość minutową serca • przedstawia mechanizmy, dzięki którym następuje przepływ krwi w żyłach (ssące działanie przedsionków serca, mechanizm pompy oddechowej i mechanizm pompy mięśniowej)	• porównuje krwiobieg duży z krwiobiegiem małym pod względem pełnionych funkcji • wyjaśnia cykl pracy serca • interpretuje wyniki pomiaru tętna i pomiaru ciśnienia krwi • wyjaśnia mechanizm pompy mięśniowej w kończynach dolnych • omawia sposób regulacji ciśnienia krwi w naczyniach • charakteryzuje krążenie wątrobowe • wyjaśnia, dlaczego ściana lewej komory jest grubsza od ściany prawej komory	w utrzymywaniu homeostazy • analizuje sposób przepływu krwi w żyłach kończyn dolnych • wyjaśnia, na czym polega automatyzm serca • omawia różnicę między wartościami ciśnienia skurczowego a wartościami ciśnienia rozkurczowego krwi • przedstawia zasady obiegu ustrojowego i obiegu płucnego • wykazuje, że mimo niskiego ciśnienia w żyłach przepływ krwi przez nie jest możliwy	wartościami ciśnienia skurczowego a wartościami ciśnienia rozkurczowego krwi oraz podaje argumenty potwierdzające, że nieprawidłowe wartości ciśnienia krwi mogą zagrażać zdrowiu, a nawet życiu • przedstawia drogę krwinki w układzie krwionośnym i podaje stan jej utlenowania na początku i na końcu swojej wędrówki, przyjmując jako początek np. lewy przedsionek (lub inną części serca) • charakteryzuje opór naczyń krwionośnych, uwzględniając czynniki, od których jest on uzależniony
42.	Układ limfatyczny	*Uczeń:* • wymienia funkcje układu limfatycznego • wymienia nazwy narządów układu limfatycznego • przedstawia budowę i funkcje naczyń limfatycznych • określa sposób powstawania i funkcje	*Uczeń:* • określa funkcje narządów wchodzących w skład układu limfatycznego • charakteryzuje cechy naczyń limfatycznych • przedstawia współdziałanie układu krwionośnego i układu limfatycznego	*Uczeń:* • porównuje narządy układu limfatycznego pod względem pełnionych przez nie funkcji • omawia skład limfy i jej rolę • porównuje układ krwionośny z układem limfatycznym pod	*Uczeń:* • ocenia znaczenie prawidłowego funkcjonowania narządów tworzących układ limfatyczny • omawia sposób powstawania limfy • podaje argumenty potwierdzające, że układ krwionośny i	*Uczeń:* • wyjaśnia, jakie znaczenie w utrzymywaniu homeostazy mają układ krwionośny i układ limfatyczny • przedstawia na podstawie dostępnych źródeł przyczyny obrzęków

		limfy		względem budowy i funkcji • przedstawia zależności między osoczem, płynem tkankowym i limfą	układ limfatyczny stanowią integralną całość • porównuje naczynia limfatyczne i żyły pod względem budowy	ciała, które są związane z funkcjonowaniem układu limfatycznego
43.	Choroby układu krążenia	*Uczeń:* • wymienia sposoby zapobiegania chorobom układu krążenia • wskazuje związek między stylem życia a chorobami układu krążenia • wymienia metody diagnozowania chorób układu krążenia (EKG, badanie krwi, pomiar ciśnienia krwi,) • wymienia nazwy chorób układu krążenia (nadciśnienie tętnicze, żylaki, miażdżyca, udar mózgu, choroba wieńcowa, zawał serca)	*Uczeń:* • wymienia przyczyny chorób układu krążenia • właściwie interpretuje podstawowe wyniki morfologii krwi i lipidogramu • charakteryzuje metody diagnozowania chorób układu krążenia • wyjaśnia, dlaczego należy badać ciśnienie krwi • charakteryzuje wybrane choroby układu krążenia	*Uczeń:* • przedstawia argumenty potwierdzające tezę, że właściwy styl życia jest najważniejszym elementem profilaktyki chorób układu krążenia • omawia przyczyny, objawy i profilaktykę chorób układu krążenia	*Uczeń:* • rozróżnia objawy chorób układu krążenia • wyjaśnia, na czym polega niewydolność układu krążenia • określa, jakie metody badań należy zastosować w diagnostyce chorób, np. choroby wieńcowej, miażdżycy • wykazuje, w jaki sposób niewłaściwa dieta, a także zbyt mała aktywna fizyczna mogą doprowadzić do rozwoju chorób układu krążenia	*Uczeń:* • wskazuje metody diagnozowania poszczególnych chorób układu krążenia • prezentuje na podstawie dostępnych źródeł sposoby zapobiegania rozwojowi miażdżycy naczyń, w tym wieńcowych
44.	**Powtórzenie i utrwalenie wiadomości oraz umiejętności z rozdziału „*Układ krążenia*”**					
45. 46.	Budowa i funkcje układu odpornościowego	*Uczeń:* • definiuje pojęcia*: antygen*, *patogen*, *infekcja*, *główny układ zgodności tkankowej* (*MHC*) • wymienia funkcje układu odpornościowego • wymienia nazwy elementów układu odpornościowego (komórki, tkanki i	*Uczeń:* • przedstawia rolę poszczególnych elementów układu odpornościowego • przedstawia rodzaje cytokin i ich funkcje • przedstawia budowę i znaczenie w transplantologii głównego układu zgodności tkankowej	*Uczeń:* • klasyfikuje poszczególne elementy układu odpornościowego • wyjaśnia, na czym polega swoistość przeciwciał • porównuje rodzaje limfocytów w reakcji odpornościowej • charakteryzuje i porównuje komórki układu odpornościowego:	*Uczeń:* • wykazuje rolę poszczególnych tkanek, narządów, komórek i cząsteczek w reakcji odpornościowej • określa rolę fagocytozy w reakcjach odpornościowych • wyjaśnia, jaką funkcję pełnią cząsteczki	*Uczeń:* • porównuje limfocyty biorące udział w reakcji odpornościowej pod względem pełnionych przez nie funkcji

		narządy oraz substancje zwane czynnikami humoralnymi) • przedstawia budowę, rodzaje i znaczenia przeciwciał • wymienia rodzaje limfocytów i wskazuje ich funkcje		granulocyty, makrofagi, komórki tuczne, komórki dendrytyczne, limfocyty T i B, komórki NK	przeciwciał, białka ostrej fazy i cytokiny w reakcji odpornościowej • omawia znaczenie antygenów zgodności tkankowej w prawidłowym funkcjonowaniu układu odpornościowego	
47. 48.	Rodzaje i mechanizmy odporności	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *odporność, reakcja zapalna* • wymienia główne rodzaje odporności (nieswoista i swoista) • wymienia trzy linie obrony organizmu • wymienia mechanizmy odporności humoralnej i komórkowej • wyjaśnia znaczenie szczepień ochronnych • wymienia sposoby nabierania odporności swoistej • podaje, na czym polegają odpowiedź immunologiczna pierwotna i wtórna • określa znaczenie odporności czynnej i biernej	*Uczeń:* • charakteryzuje odporność nieswoistą i swoistą • opisuje działanie barier obronnych • omawia przebieg reakcji zapalnej • porównuje odporność nabytą z odpornością wrodzoną • wyjaśnia mechanizm działania odporności wrodzonej • porównuje odporność nieswoistą z odpornością swoistą • definiuje pojęcie *pamięć immunologiczna* • wyjaśnia, na czym polegają humoralna i komórkowa odpowiedź immunologiczna • rozróżnia rodzaje odporności swoistej	*Uczeń:* • porównuje odporność komórkową z odpornością humoralną • wyjaśnia mechanizm działania odporności nabytej • wyjaśnia znaczenie pamięci immunologicznej • porównuje pierwotną odpowiedź immunologiczną z wtórną odpowiedzią immunologiczną	*Uczeń:* • określa różnice dotyczące czasu uruchamiania się mechanizmów odporności humoralnej i odporności komórkowej • przedstawia przebieg fagocytozy patogenów przez komórki żerne • wykazuje celowość stosowania szczepionek • wyjaśnia etapy reakcji odpornościowej na przykładzie komórki nowotworowej jako przejaw swoistej odpowiedzi komórkowej, a także jako przejaw swoistej odpowiedzi humoralnej	*Uczeń:* • przedstawia argumenty potwierdzające tezę, że apoptoza ma duże znaczenie dla zachowania homeostazy • wyjaśnia, w jaki sposób oraz w jakich sytuacjach w organizmie tworzy się pamięć immunologiczna • określa i uzasadnia, czy otrzymanie surowicy odpornościowej spowoduje wytworzenie w organizmie komórek pamięci
49.	Zaburzenia funkcjonowania układu odpornościowego	*Uczeń:* • wymienia czynniki osłabiające układ odpornościowy • wymienia nazwy chorób	*Uczeń:* • przedstawia mechanizm reakcji alergicznej • wykazuje, że alergia jest stanem nadwrażliwości	*Uczeń:* • wymienia przyczyny nieprawidłowych reakcji odpornościowych • przedstawia zasady	*Uczeń:* • dowodzi, że AIDS jest chorobą układu odpornościowego • określa i uzasadnia,	*Uczeń:* • wykazuje związek zgodności tkankowej z immunosupresją oraz wykazuje ich

		autoimmunologicznych (bielactwo, reumatoidalne zapalenie stawów, choroba Hashimoto, łuszczyca) • omawia sposoby zakażenia wirusem HIV • przedstawia reakcje alergiczne jako nadmierną reakcję układu odpornościowego • uzasadnia celowość stosowania przeszczepów • definiuje pojęcie *immunosupresja*	organizmu • omawia przyczyny i profilaktykę AIDS • charakteryzuje choroby autoimmunologiczne • charakteryzuje przebieg zakażenia wirusem HIV • podaje przyczyny alergii • wymienia podstawowe zasady, których należy przestrzegać przy przeszczepach	przeszczepiania tkanek i narządów • analizuje na schemacie mechanizm stosowania immunosupresji na przykładzie transplantacji szpiku kostnego	czy nadmierna odpowiedź immunologiczna może stanowić zagrożenie dla życia człowieka	znaczenie dla transplantologii • wyjaśnia, dlaczego tak trudno znaleźć dawcę narządów do przeszczepów, nawet wśród osób blisko spokrewniony z chorym
50.	**Powtórzenie i utrwalenie wiadomości oraz umiejętności z drugiej części rozdziału dotyczącego układu odpornościowego**					
51.	**Sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziałów „Układ oddechowy" oraz „*Układ krążenia*. *Odporność"***					
Rozdział 7. **Układ moczowy**						
52. 53.	Osmoregulacja i wydalanie u zwierząt	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *osmoregulacja, bilans wodny, wydalanie, zwierzęta amonioteliczne, zwierzęta ureoteliczne, zwierzęta urikoteliczne* • wymienia produkty przemiany materii • wymienia cechy homeostazy wodno--elektrolitowej • wymienia narządy wydalnicze u bezkręgowców i strunowców	*Uczeń:* • omawia mechanizm osmoregulacji u zwierząt lądowych i wodnych • omawia bilans wodny zwierząt • charakteryzuje zwierzęta amonioteliczne, urikoteliczne i ureoteliczne • omawia budowę metanefrydium pierścienic • porównuje na podstawie schematów budowę przednercza, pranercza i zanercza	*Uczeń:* • porównuje azotowe produkty przemian oraz warunki środowiskowe, w których żyją zwierzęta amonioteliczne, ureoteliczne i urikoteliczne • charakteryzuje budowę narządów wydalniczych bezkręgowców i strunowców	*Uczeń:* • porównuje warunki życia na lądzie i w wodzie pod względem utrzymania równowagi wodno--mineralnej • uzasadnia związek między rodzajem wydalanych produktów przemian azotowych zwierząt a trybem ich życia • wyjaśnia, w jaki sposób zachodzi osmoregulacja u zwierząt izoosmotycznych, hiperosmotycznych i hipoosmotycznych	*Uczeń:* • wykazuje konieczność regulacji osmotycznej u zwierząt żyjących w różnych środowiskach • wyjaśnia, dlaczego np. parzydełkowce nie maja narządów wydalniczych

54. 55.	Budowa i funkcjonowanie układu moczowego	*Uczeń:* • wymienia funkcje układu moczowego • podaje nazwy zbędnych produktów przemiany materii • wymienia drogi usuwania zbędnych produktów metabolizmu • wskazuje na schematach elementy układu moczowego i podaje ich nazwy • podaje nazwy procesów zachodzących w nerkach podczas powstawania moczu • określa lokalizację ośrodka wydalania • podaje nazwy oraz miejsce powstawania i wydzielania hormonów regulujących produkcję moczu • podaje nazwę hormonu produkowanego przez nerki (eyrtropoetyna) i podaje jego rolę • wymienia nazwy składników moczu pierwotnego i moczu ostatecznego	*Uczeń:* • przedstawia istotę procesu wydalania • charakteryzuje narządy układu moczowego • omawia budowę anatomiczną nerki • charakteryzuje procesy zachodzące w nefronie • wymienia drogi wydalania zbędnych produktów przemiany materii • omawia proces powstawania moczu • omawia kontrolę hormonalną wydalanego moczu przez wazopresynę i aldosteron • charakteryzuje hormon erytropoetynę wydzielany przez nerki • omawia regulację nerwową wydalania moczu • podaje sytuacje, w których objętość moczu może być zmniejszona	*Uczeń:* • porównuje sposoby wydalania trzech głównych produktów metabolizmu: amoniaku, dwutlenku węgla i nadmiaru wody • omawia budowę i funkcje nefronu • porównuje procesy zachodzące w nefronie • porównuje skład i ilość moczu pierwotnego ze składem i ilością moczu ostatecznego • wyjaśnia, jaką rolę odgrywają nerki w osmoregulacji • porównuje resorpcję zwrotną z procesem sekrecji	*Uczeń:* • wskazuje przystosowania w budowie układu moczowego do pełnienia swoich funkcji • omawia mechanizm wydalania moczu • wyjaśnia regulację poziomu wody we krwi i objętość wydalanego moczu • analizuje wpływ hormonów na funkcjonowanie nerek • opisuje rolę wybranych hormonów w utrzymaniu równowagi wodnej organizmu	*Uczeń:* • wyjaśnia, jaką rolę odgrywa układ moczowy w utrzymywaniu homeostazy • wyjaśnia mechanizm regulacji poziomu wody we krwi i w wydalanym moczu oraz wskazuje na rolę układu hormonalnego w tym mechanizmie • wyjaśnia, jak powstaje mocz hipertoniczny, uwzględniając budowę pętli nefronu
56.	Choroby układu moczowego	*Uczeń:* • wymienia metody diagnozowania chorób układu moczowego (badania ogólne moczu) • analizuje wyniki badania składu moczu zdrowego człowieka • wymienia choroby	*Uczeń:* • charakteryzuje metody diagnozowania chorób układu moczowego • wymienia cechy moczu zdrowego człowieka • omawia zasady higieny układu moczowego	*Uczeń:* • charakteryzuje najczęstsze choroby układu moczowego • ocenia znaczenie dializy jako metody postępowania medycznego przy niewydolności nerek	*Uczeń:* • rozpoznaje objawy chorób układu moczowego • wyjaśnia, na czym polegają hemodializa i dializa otrzewnowa	*Uczeń:* • dowodzi dużego znaczenia badań moczu w diagnostyce chorób nerek • uzasadnia na podstawie różnych źródeł, że mocz może być

		układu moczowego (zakażenie dróg moczowych, kamica nerkowa, niewydolność nerek) • wymienia przyczyny chorób układu moczowego • przedstawia cel stosowania dializy • podaje zasady profilaktyki chorób układu moczowego		• wymienia składniki moczu, które mogą wskazywać na chorobę lub uszkodzenie nerek • omawia przyczyny, diagnostykę i profilaktykę chorób nerek		wykorzystywany do stawiania szybkich diagnoz, np. potwierdzania ciąży
57.	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Układ moczowy”**					
Rozdział 8. **Układ nerwowy**						
58.	Układ nerwowy u zwierząt	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *odruch*, *łuk odruchowy* • podaje rodzaje odruchów • wymienia czynności układu nerwowego • wymienia cechy układu nerwowego pozwalające na rozróżnienie ryb, płazów, gadów, ptaków i ssaków	*Uczeń:* • porównuje odruchy warunkowe i bezwarunkowe • omawia funkcje układu nerwowego • porównuje odruchy obronne i zachowawcze	*Uczeń:* • omawia powstawanie i roli instynktów • wyjaśnia różnice w budowie i funkcjonowaniu układu nerwowego u ryb, płazów, gadów, ptaków i ssaków i na podstawie tych cech identyfikuje dany organizm jako przedstawiciela jednej z tych grup	*Uczeń:* • porównuje odruchy obronne i zachowawcze z odruchami warunkowymi i bezwarunkowymi	*Uczeń:* • wyjaśnia różnice między instynktami a wykształcającymi się w ciągu życia zdolnościami uczenia się i myślenia
59. 60.	Budowa i działanie układu nerwowego	*Uczeń:* • wymienia nazwy podstawowych elementów układu nerwowego • wymienia funkcje układu nerwowego • podaje nazwy i funkcje części neuronu • podaje funkcje komórek glejowych • podaje funkcję osłonki	*Uczeń:* • omawia ogólną budowę układu nerwowego • porównuje dendryty z aksonem • rozróżnia neurony pod względem funkcjonalnym (neurony czuciowe, neurony ruchowe, neurony pośredniczące) • charakteryzuje budowę synapsy chemicznej	*Uczeń:* • charakteryzuje elementy neuronu i omawia ich funkcje • charakteryzuje komórki glejowe pod względem budowy, rodzajów i ich funkcji • odróżnia potencjał spoczynkowy od potencjału czynnościowego	*Uczeń:* • charakteryzuje różnice między synapsą chemiczną a synapsą elektryczną • klasyfikuje i opisuje neuroprzekaźniki • wskazuje różnice między polaryzacją a repolaryzacją • porównuje budowę oraz szybkość	*Uczeń:* • wykazuje związek budowy neuronu z funkcją przewodzenie impulsu nerwowego • omawia funkcjonowanie pompy sodowo-potasowej podczas przesyłania impulsu nerwowego

		mielinowej • opisuje mechanizm przewodzenia impulsu nerwowego • podaje, co oznacza pobudliwość komórek nerwowych • definiuje pojęcia: *impuls nerwowy*, *polaryzacja*, *depolaryzacja*, *repolaryzacja*, *refrakcja* • opisuje na podstawie schematu budowę i działanie synapsy chemicznej i elektrycznej • wymienia przykłady neuroprzekaźników	• wymienia cechy potencjału czynnościowego • opisuje sposób przekazywania impulsu nerwowego przez neurony • definiuje pojęcia*: potencjał spoczynkowy*, *potencjał czynnościowy* • omawia rolę neuroprzekaźników pobudzających i neuroprzekaźników hamujących	• wyjaśnia, na czym polegają: polaryzacja, depolaryzacja i repolaryzacja • omawia proces przekazywania impulsów nerwowych między komórkami • wyjaśnia funkcjonowanie synapsy chemicznej i synapsy elektrycznej	przewodzenia włókien mielinowych i bezmielinowych • przedstawia znaczenie pompy sodowo-potasowej w funkcjonowaniu neuronu i przesyłaniu impulsu nerwowego	
61. 62.	Ośrodkowy układ nerwowy	*Uczeń:* • podaje nazwy elementów ośrodkowego układu nerwowego • wymienia funkcje mózgowia • wymienia nazwy płatów mózgowych i wskazuje na schemacie ich położenie • przedstawia budowę i rolę rdzenia kręgowego na podstawie schematu • przedstawia rolę płynu mózgowo-rdzeniowego i opon mózgowych • podaje funkcje układu limbicznego	*Uczeń:* • omawia budowę ośrodkowego układu nerwowego • omawia rolę poszczególnych części mózgowia • klasyfikuje mózgowie ze względu na przebieg rozwoju zarodkowego, a także stosuje podział medyczny mózgowia • rozróżnia płaty w korze mózgowej • charakteryzuje budowę i funkcję rdzenia kręgowego • porównuje położenie istoty szarej z położeniem istoty białej w mózgowiu i rdzeniu kręgowym • omawia funkcje móżdżku	*Uczeń:* • wykazuje, że mózg jest częścią mózgowia • charakteryzuje poszczególne części mózgowia • określa rolę płynu mózgowo-rdzeniowego i opon mózgowych • charakteryzuje pod względem budowy i funkcji układ limbiczny	*Uczeń:* • porównuje mózg i rdzeń kręgowy pod względem budowy i pełnionych funkcji • lokalizuje położenie oraz wyjaśnia funkcje ośrodków korowych	*Uczeń:* • wyjaśnia na podstawie różnych źródeł, dlaczego istota szara i istota biała są ułożone odmiennie w mózgu i w rdzeniu kręgowym • weryfikuje na podstawie różnych źródeł, w tym danych z czasopism popularnonaukowych, prawdziwość stwierdzenia, że mózg wykorzystuje tylko 10% swoich możliwości

63. 64.	Obwodowy układ nerwowy	*Uczeń:* • przedstawia budowę i funkcje obwodowego układu nerwowego • wymienia rodzaje nerwów wyróżnione ze względu na kierunek przewodzenia informacji (nerwy ruchowe, nerwy czuciowe, nerwy mieszane) • wymienia i opisuje nerwy czaszkowe, nerwy rdzeniowe i zwoje nerwowe • omawia pamięć i jej rodzaje • wymienia nazwy elementów łuku odruchowego • definiuje pojęcia: *nerw*, *odruchy bezwarunkowe*, *odruchy warunkowe* • przedstawia przykłady odruchów warunkowych i odruchów bezwarunkowych	*Uczeń:* • omawia budowę nerwu • przedstawia rolę nerwów czuciowych, nerwów ruchowych i nerwów mieszanych • rozróżnia nerwy czaszkowe i nerwy rdzeniowe • charakteryzuje elementy łuku odruchowego • opisuje przebieg reakcji odruchowej na podstawie schematu • porównuje rodzaje pamięci	*Uczeń:* • analizuje przebieg reakcji odruchowej • porównuje odruchy warunkowe z odruchami bezwarunkowymi • dzieli odruchy na warunkowe i bezwarunkowe • opisuje drogę, którą pokonuje impuls w łuku odruchowym w dowolnej sytuacji, np. po ukłuciu palca igłą • wyjaśnia, w jaki sposób można wyrobić w sobie odruch uczenia się	*Uczeń:* • wyjaśnia, w jaki sposób powstaje odruch warunkowy • dowodzi znaczenia odruchów warunkowych w uczeniu się • porównuje odruchy monosynaptyczne z odruchami polisynaptycznymi • wyjaśnia, jakie znaczenie mają dla człowieka odruchy mrugania i zmiany wielkości źrenicy pod wpływem światła	*Uczeń:* • wykazuje, że powstanie odruchu warunkowego wymaga skojarzenia bodźca obojętnego z bodźcem kluczowym wywołującym odruch bezwarunkowy • planuje przebieg doświadczenia, którego celem będzie nauczenie psa, aby spał na swoim legowisku, a nie w łóżku dziecka • podaje przykłady odruchów bezwarunkowych oraz wyjaśnia, jakie mają one znaczenie dla funkcjonowania człowieka
65.	Autonomiczny układ nerwowy	*Uczeń:* • klasyfikuje części układu nerwowego pod względem funkcjonalnym • wymienia elementy i funkcje układu autonomicznego • podaje przykłady sytuacji, w których działa układ	*Uczeń:* • rozróżnia somatyczny i autonomiczny układ nerwowy • omawia funkcje układu autonomicznego • wskazuje lokalizację struktur nerwowych autonomicznego układu • wyjaśnia, jakie znaczenie dla prawidłowego	*Uczeń:* • porównuje część współczulną autonomicznego układu nerwowego z częścią przywspółczulną tego układu pod względem budowy i funkcji • przedstawia rolę	*Uczeń:* • wykazuje antagonizm czynnościowy części współczulnej i części przywspółczulnej układu autonomicznego • podaje różnice w funkcjonowaniu układów somatycznego	*Uczeń:* • ocenia aktywność części współczulnej i części przywspółczulnej w nietypowych sytuacjach oraz uzasadnia swoją ocenę • wyjaśnia, dlaczego przed stresującym

		współczulny, oraz przykłady sytuacji, w których działa układ przywspółczulny • wymienia struktury układu autonomicznego	funkcjonowania organizmu ma antagonistyczne działanie części współczulnej i części przywspółczulnej • wyjaśnia pojęcie *antagonizm czynnościowy*	autonomicznego układu nerwowego w utrzymywaniu homeostazy • wskazuje różnice w budowie części współczulnej i części przywspółczulnej układu autonomicznego	i autonomicznego • wyjaśnia, w jaki sposób układ współczulny przygotowuje organizm do wysiłku fizycznego	wydarzeniem, np. egzaminem, nie ma się ochoty na spożywanie posiłku
66.	Higiena i choroby układu nerwowego	*Uczeń:* • podaje zasady higieny układu nerwowego • przedstawia znaczenie snu dla organizmu • definiuje pojęcia: *uzależnienie*, *kryzys psychiczny*, *dopalacze* • wymienia konsekwencje uzależnienia się od substancji psychoaktywnych, w tym dopalaczy • przedstawia wybrane choroby układu nerwowego (choroba Alzheimera, choroba Parkinsona, depresja) • wymienia podstawowe metody diagnozowania chorób układu nerwowego: elektroencefalografia (EEG), tomografia komputerowa (TK), rezonans magnetyczny (MRI)	*Uczeń:* • podaje sposoby zmniejszania ryzyka powstawania uzależnień • ocenia znaczenie snu dla prawidłowego funkcjonowania organizmu • charakteryzuje fazy snu • wyjaśnia znaczenie wczesnej diagnostyki w ograniczaniu społecznych skutków chorób układu nerwowego • charakteryzuje reakcję organizmu zwaną kryzysem psychicznym (załamaniem nerwowym)	*Uczeń:* • omawia metody diagnozowania chorób układu nerwowego • wyjaśnia, na czym polega mechanizm powstawania uzależnienia • dowodzi, że uzależnienie to choroba układu nerwowego • charakteryzuje przyczyny i objawy wybranych chorób układu nerwowego • porównuje przebieg choroby Parkinsona z przebiegiem choroby Alzheimera	*Uczeń:* • przedstawia profilaktykę wybranych chorób układu nerwowego • wyjaśnia mechanizm powstawania uzależnienia • ocenia na podstawie zdobytych informacji słuszność stwierdzenia, że telefony komórkowe mają negatywny wpływ na funkcjonowanie układu nerwowego	*Uczeń:* • wyszukuje na podstawie dostępnych źródeł informacje na temat czynników ryzyka wystąpienia schizofrenii i depresji • wyjaśnia, że uzależnienie to choroba układu nerwowego związana ze zwiększeniem poziomu dopaminy w tzw. układzie nagrody, a także omawia wpływ uzależnień na organizm
67.	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Układ nerwowy”**					
Rozdział 9. **Narządy zmysłów**						

68.	Narządy zmysłów u zwierząt	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *receptor, adaptacja oka, akomodacja oka* • klasyfikuje receptory ze względu na rodzaj odbieranego bodźca • wymienia narządy zmysłów u zwierząt i podaje ich funkcje • podaje narządy równowagi bezkręgowców i kręgowców	*Uczeń:* • charakteryzuje poszczególne receptory • wskazuje kryterium podziału receptorów • przedstawia etapy ewolucji oka prostego • omawia zmysł dotyku, w tym charakteryzuje linię boczną u ryb	*Uczeń:* • charakteryzuje narządy zmysłów zwierząt pod względem budowy i funkcji • wyjaśnia, w jaki sposób funkcjonuje zmysł słuchu i równowagi • wskazuje lokalizację receptorów odpowiedzialnych za odbiór wrażeń słuchowych	*Uczeń:* • porównuje budowę oka pęcherzykowego bezkręgowców z budową oka kręgowców • porównuje narządy równowagi bezkręgowców z narządami równowagi kręgowców	*Uczeń:* • uzasadnia, dlaczego większość narządów zmysłów u zwierząt znajduje się w przednim odcinku ciała
69. 70.	Budowa i działanie narządu wzroku	*Uczeń:* • wymienia elementy oka • wymienia elementy gałki ocznej • wymienia elementy aparatu ochronnego gałki ocznej • określa funkcje poszczególnych elementów narządu wzroku • definiuje pojęcie *akomodacja* • wymienia nazwy wad wzroku • wymienia przykłady chorób i zaburzeń widzenia (jaskra, zaćma, zwyrodnienie plamki, daltonizm) • wskazuje podstawowe zasady higieny wzroku	*Uczeń:* • wymienia funkcje oka • omawia budowę anatomiczną gałki ocznej • przedstawia drogę, którą pokonuje światło w gałce ocznej • omawia drogę impulsu nerwowego od siatkówki do ośrodka wzroku w korze mózgowej • wymienia cechy obrazu powstającego na siatkówce • wyjaśnia, na czym polega akomodacja oka • nazywa barwniki światłoczułe w pręcikach i czopkach • opisuje na podstawie schematu procesy chemiczne zachodzące w fotoreceptorach • wymienia przyczyny wad wzroku • omawia sposoby	*Uczeń:* • wskazuje kryterium podziału receptorów • omawia funkcje elementów gałki ocznej • porównuje pręciki z czopkami • charakteryzuje wady wzroku i sposoby ich korekcji • na podstawie dostępnych źródeł podaje produkty, które powinny być spożywane przez osoby pracujące przez długi czas przed monitorem • uzasadnia, że właściwa dieta, właściwe oświetlenie, unikanie zanieczyszczeń pyłowych oraz inne czynniki mają istotny wpływ dla utrzymywania narządu wzroku w dobrej kondycji	*Uczeń:* • uzasadnia znaczenie widzenia dwuocznego • charakteryzuje wybrane choroby wzroku • wyjaśnia, dlaczego człowiek może widzieć przestrzennie • wskazuje i wyjaśnia różnice między akomodacją a adaptacją oka • wyjaśnia, na czym polegają wady wzroku: krótkowzroczność, dalekowzroczność i astygmatyzm, oraz przedstawia sposoby ich korekcji	*Uczeń:* • wyjaśnia mechanizm widzenia • wyjaśnia procesy chemiczne zachodzące w fotoreceptorach • określa, dzięki czemu jest możliwe widzenie barwne

			korygowania wad wzroku			
71.	Ucho – narząd zmysłu słuchu i równowagi	*Uczeń:* • wymienia elementy budowy ucha • przedstawia drogę, którą pokonuje dźwięk w uchu • przedstawia budowę narządu równowagi • określa podstawowe funkcje elementów narządu zmysłu słuchu i zmysłu równowagi • wymienia negatywne skutki oddziaływania hałasu na funkcjonowanie organizmu	*Uczeń:* • opisuje elementy budowy ucha • charakteryzuje budowę i funkcję narządu równowagi • omawia wpływ hałasu na zdrowia • rozróżnia i opisuje ucho zewnętrzne, ucho środkowe oraz ucho wewnętrzne • opisuje drogę fal dźwiękowych w uchu • omawia drogę impulsu nerwowego prowadzącą do powstania wrażeń słuchowych • przedstawia konsekwencje, jakie ma dla zdrowia człowieka częste słuchanie dźwięków przekraczających 90 dB	*Uczeń:* • charakteryzuje elementy ucha pod względem budowy i pełnionych funkcji • omawia mechanizm powstawania wrażeń słuchowych • wyjaśnia, dlaczego człowiek może słyszeć • wyjaśnia zasadę działania narządu równowagi • charakteryzuje zakres wrażliwości ludzkiego słuchu, uwzględniając wysokość oraz natężenie rejestrowanych dźwięków • określa zakres częstotliwości dźwięku, na który reaguje ludzkie ucho	*Uczeń:* • wykazuje, że receptory słuchu i równowagi są mechanoreceptorami • opisuje działanie narządu równowagi podczas ruchu w płaszczyźnie pionowej oraz w płaszczyźnie poziomej • wyjaśnia, w jaki sposób trąbka słuchowa wyrównuje ciśnienie po obu stronach błony bębenkowej	*Uczeń:* • wyjaśnia, w jaki sposób działa narząd równowagi, gdy człowiek pochyla się i gdy wykonuje ruchy obrotowe • wykazuje, w jaki sposób narząd równowagi reaguje w nietypowych sytuacjach • wyjaśnia, w jaki sposób płyn wypełniający kanały półkoliste generuje powstawanie bodźców przekształcanych w impulsy nerwowe
72.	Narządy smaku oraz węchu	**Uczeń:** • **przedstawia budowę narządu smaku** • **przedstawia podstawowe funkcje narządu smaku** • **wymienia nazwy pięciu podstawowych smaków odczuwanych przez człowieka** • **przedstawia budowę narządu węchu**	*Uczeń:* • wyjaśnia biologiczne znaczenie zmysłów smaku i węchu • charakteryzuje budowę narządów smaku i węchu	*Uczeń:* • wyjaśnia, w jaki sposób powstają wrażenia smakowe i zapachowe • charakteryzuje budowę narządów smaku i węchu • opisuje mechanizm powstawania wrażeń węchowych i smakowych • wykazuje znaczenie zmysłów węchu i smaku w ochronie organizmu	*Uczeń:* • wykazuje związek między budową narządów smaku i węchu a ich funkcjami • dowodzi, że komórki zmysłowe występujące w narządach smaku i węchu należą do chemoreceptorów	*Uczeń:* • planuje i przeprowadza obserwację dotyczącą współdziałania narządu smaku z narządem węchu (z wykorzystaniem np. musów owocowo-warzywnych) oraz

		• **wymienia funkcje narządu węchu**		przed zagrożeniami, np. przed zatruciem drogą oddechową lub drogą pokarmową	• wyjaśnia znaczenie adaptacyjne narządu węchu	formułuje wnioski na podstawie uzyskanych wyników obserwacji
73.	**Powtórzenie wiadomości i umiejętności z rozdziału „Narządy zmysłów”**					
74.	**Sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziałów „Układ nerwowy” i „Narządy zmysłów”**					
Rozdział 10. **Układ hormonalny**						
75.	Układ hormonalny u zwierząt	*Uczeń:* • podaje znaczenie układu hormonalnego u zwierząt • definiuje pojęcia: *hormon, gruczoł dokrewny, gruczoły egzokrynne i endokrynne, feromony*	*Uczeń:* • charakteryzuje gruczoły endokrynne i egzokrynne • porównuje działanie układu nerwowego z działaniem układu hormonalnego	*Uczeń:* • przedstawia różnicę między funkcją gruczołu zewnątrzwydzielniczego a funkcją gruczołu wewnątrzwydzielniczego • charakteryzuje działanie feromonów	*Uczeń:* • wyjaśnia różnice między gruczołami endokrynnymi a gruczołami egzokrynnymi	*Uczeń:* • wyjaśnia różnice między sposobem przekazywania informacji w układzie nerwowym i w układzie hormonalnym
76. 77.	Budowa i rola układu hormonalnego	*Uczeń:* • przedstawia budowę układu hormonalnego • określa położenie gruczołów dokrewnych • dzieli gruczoły na wewnątrzwydzielnicze i zewnątrzwydzielnicze • wymienia gruczoły dokrewne • wymienia sposoby działania hormonów (autokrynne, parakrynne, endokrynne, neurokrynne) • dzieli hormony na steroidowe i niesteroidowe oraz na hormony o działaniu ogólnym i hormony tkankowe	*Uczeń:* • charakteryzuje gruczoły dokrewne • przedstawia rolę hormonów tkankowych na przykładzie erytropoetyny, gastryny i histaminy • opisuje sposoby działania hormonów • przedstawia działanie hormonów steroidowych i działanie hormonów niesteroidowych • przedstawia rolę poszczególnych hormonów • wymienia funkcje podwzgórza i przysadki w utrzymaniu homeostazy • przedstawia trzustkę jako gruczoł o podwójnym	*Uczeń:* • porównuje sposoby działania hormonów • stosuje kryterium podziału hormonów ze względu na ich budowę chemiczną i ze względu na miejsce i zakres działania • klasyfikuje hormony ze względu na ich sposób działania • klasyfikuje hormony na takie, których stężenie we krwi ulega znacznym wahaniom, oraz takie, których stężenie we krwi jest utrzymywane na względnie stałym poziomie • przedstawia mechanizm działania hormonów	*Uczeń:* • wyjaśnia przyczyny różnic między działaniem hormonów steroidowych a działaniem hormonów niesteroidowych • przyporządkowuje hormony odpowiednim gruczołom na podstawie przedstawionych funkcji • wyjaśnia rolę podwzgórza i przysadki w utrzymaniu homeostazy • wskazuje i analizuje wpływ danych hormonów w regulacji	*Uczeń:* • dowodzi współdziałania różnych hormonów w regulacji tempa metabolizmu i wzrostu organizmu • wyjaśnia na podstawie dostępnych źródeł, w jaki sposób współdziałanie hormonów wpływa na utrzymywanie homeostazy

		• wymienia nazwy hormonów wydzielanych przez poszczególne gruczoły dokrewne • przyporządkowuje nazwy hormonów odpowiednim gruczołom dokrewnym	działaniu	białkowych i steroidowych • wyjaśnia mechanizm działania hormonów na osi: podwzgórze – przysadka – gruczoł (hormony tarczycy, kory nadnerczy, gonad)	tempa metabolizmu i wzrostu organizmu	
78. 79.	Regulacja wydzielania hormonów	*Uczeń:* • definiuje pojęcie *ujemne sprzężenie zwrotne* • wymienia nazwy hormonów przysadki i podaje ich funkcje • wyjaśnia, jakie znaczenie dla funkcjonowania organizmu mają hormony tropowe • przedstawia na podstawie schematu antagonistyczne działanie hormonów na przykładzie regulacji poziomu glukozy i wapnia we krwi • wymienia funkcje i przykłady hormonów uwalniających (liberyny) i hormonów hamujących (statyny)	*Uczeń:* • wyjaśnia, na czym polega antagonistyczne działanie hormonów • podaje przykłady hormonów działających antagonistycznie • omawia na podstawie schematu mechanizm ujemnego sprzężenia zwrotnego na przykładzie regulacji poziomu hormonów tarczycy, kory nadnerczy i gonad	*Uczeń:* • omawia działanie hormonów podwzgórza i przysadki • wyjaśnia antagonistyczne działanie hormonów na przykładzie insuliny i glukagonu oraz kalcytoniny i parathormonu • analizuje mechanizm ujemnego sprzężenia zwrotnego na przykładzie regulacji wydzielania hormonów tarczycy, kory nadnerczy i gonad • porównuje działanie układu hormonalnego z działaniem układu nerwowego	*Uczeń:* • wyjaśnia, że podwzgórze i przysadka odgrywają nadrzędną rolę w regulacji hormonalnej • uzasadnia, że poziomy glukozy i poziom wapnia we krwi muszą podlegać ścisłej regulacji, uwzględniając funkcje glukozy i wapnia w organizmie	*Uczeń:* • dowodzi istnienia związku między układem dokrewnym a układem nerwowym oraz wyjaśnia rolę tych układów w utrzymywaniu homeostazy • wykazuje, które z właściwości przysadki pozwalają uznać ją za gruczoł nadrzędny wobec pozostałych gruczołów dokrewnych
80.	Nadczynność i niedoczynność gruczołów dokrewnych. Stres	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *nadczynność gruczołu, niedoczynność gruczołu, stres, stresory* • wymienia nazwy chorób wynikających z niedoboru lub nadmiaru hormonów	*Uczeń:* • przedstawia objawy nadczynności i niedoczynności tarczycy • opisuje typy cukrzycy • wyjaśnia metody diagnostyki i profilaktyki cukrzycy • porównuje cukrzycę	*Uczeń:* • omawia diagnostykę i sposób leczenia zaburzeń układu hormonalnego • charakteryzuje wybrane choroby spowodowane niedoczynnością lub nadczynnością tarczycy	*Uczeń:* • charakteryzuje typy cukrzycy i omawia jej skutki • wyjaśnia, jaką rolę odgrywa podwzgórze w reakcji stresowej • opisuje możliwe skutki zaburzeń	*Uczeń:* • na podstawie dostępnych źródeł wyjaśnia zmiany, które zachodzą w organizmie podczas krótkotrwałego i długotrwałego

		tarczycy • przedstawia profilaktykę i objawy cukrzycy • wymienia różne typy stresorów • podaje wybrane choroby spowodowane niedoczynnością lub nadczynnością tarczycy • podaje sposoby radzenia sobie ze stresem	typu I z cukrzycą typu II • proponuje inne niż wymienione w podręczniku sposoby radzenia sobie ze stresem	• porównuje stres krótkotrwały ze stresem długotrwałym • charakteryzuje przebieg reakcji stresowej	wydzielania hormonów tarczycy	stresu
81. 82.	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Układ hormonalny”**					
Rozdział 11**. Rozmnażanie i rozwój**						
83.	Rozmnażanie i rozwój u zwierząt	*Uczeń:* • wyjaśnia, na czym polega rozmnażanie bezpłciowe i rozmnażanie płciowe zwierząt • wymienia sposoby rozmnażania bezpłciowego i podaje przykłady grup zwierząt, u których one występują • definiuje pojęcia: *rozdzielnopłciowość*, *obojnactwo* (*hermafrodytyzm*), *dymorfizm płciowy*, *ontogeneza* • wskazuje różnice między żywicielem pośrednim a żywicielem ostatecznym • wymienia etapy rozwoju zarodkowego organizmu	*Uczeń:* • określa wady i zalety rozmnażania bezpłciowego • porównuje zapłodnienie zewnętrzne z zapłodnieniem wewnętrznym • przedstawia istotę rozmnażania płciowego • przedstawia rolę błon płodowych w rozwoju zarodkowym • wyjaśnia, na czym polegają zapłodnienie krzyżowe i samozapłodnienie, oraz podaje przykłady zwierząt, u których zachodzą te procesy • porównuje systemy rozrodcze (poligamia, monogamia)	*Uczeń:* • charakteryzuje sposoby rozmnażania bezpłciowego • wyjaśnia, dlaczego u pasożytów wewnętrznych i zwierząt mało ruchliwych występuje obojnactwo • wyjaśnia, na czym polega partenogeneza (dzieworództwo) • charakteryzuje kolejne etapy rozwoju zarodkowego organizmu • porównuje przebieg rozwoju prostego z przebiegiem rozwoju złożonego	*Uczeń:* • wyjaśnia różnice między rozwojem prostym a rozwojem złożonym • porównuje przeobrażenie zupełne z przeobrażeniem niezupełnym u owadów, uwzględniając rolę poczwarki • wymienia przykłady zwierząt będących hermafrodytami • wykazuje związek budowy jaja ze środowiskiem życia	*Uczeń:* • uzasadnia znaczenie rozmnażania płciowego i bezpłciowego w aspekcie zmienności genetycznej • dowodzi, że błony płodowe są najważniejszą adaptacją owodniowców do środowiska lądowego

		• wymienia przykłady zwierząt o rozwoju prostym i złożonym • wymienia błony płodowe				
84.	Budowa i funkcje męskich narządów rozrodczych	*Uczeń:* • wymienia nazwy elementów męskiego układu rozrodczego • wymienia funkcje męskich narządów płciowych • przedstawia budowę elementów męskiego układu rozrodczego • definiuje pojęcia: *ejakulat, kapacytacja, erekcja, ejakulacja, nasienie* • wymienia etapy spermatogenezy • przedstawia budowę i funkcję plemnika	*Uczeń:* • charakteryzuje budowę i funkcje męskich narządów rozrodczych • rozpoznaje na schemacie elementy męskiego układu rozrodczego • wymienia gruczoły dodatkowe (pęcherzyki nasienne, gruczoł krokowy, gruczoły opuszkowo-cewkowe) • omawia budowę plemnika • wyjaśnia funkcje testosteronu w organizmie mężczyzny	*Uczeń:* • omawia budowę poszczególnych elementów męskiego układu rozrodczego • omawia na podstawie schematu przebieg spermatogenezy • określa funkcje elementów budujących plemnik • omawia rolę poszczególnych gruczołów dodatkowych w produkcji składników nasienia • wskazuje różnice między spermatogonium a plemnikiem	*Uczeń:* • wyjaśnia znaczenie budowy i funkcji prącia w dostarczaniu plemników do organizmu kobiety • wyjaśnia, dlaczego jądra są zarówno gonadami, jak i narządami wydzielania wewnętrznego • określa i uzasadnia, który z podziałów zachodzących podczas spermatogenezy – mitoza czy mejoza – zapewnia różnorodność genetyczną potomstwa	*Uczeń:* • uzasadnia związek między budową męskich narządów płciowych a ich funkcją • wyjaśnia, jakie zmiany w ilości DNA zachodzą w męskich komórkach płciowych podczas spermatogenezy
85. 86.	Budowa i funkcje żeńskich narządów rozrodczych	*Uczeń:* • przedstawia funkcje żeńskiego układu rozrodczego • wymienia nazwy elementów budujących żeński układ rozrodczy • definiuje pojęcia*: oogeneza, menopauza* • podaje budowę oocytu II rzędu • wymienia fazy cyklu menstruacyjnego • wymienia nazwy hormonów regulujących przebieg cyklu	*Uczeń:* • charakteryzuje budowę i funkcje żeńskich narządów rozrodczych • rozróżnia zewnętrzne i wewnętrzne narządy żeńskiego układu rozrodczego • rozpoznaje na schemacie elementy żeńskiego układu rozrodczego • wymienia fazy oogenezy • wyjaśnia funkcje żeńskich hormonów płciowych • wymienia objawy	*Uczeń:* • omawia budowę poszczególnych elementów żeńskiego układu rozrodczego • charakteryzuje na podstawie schematu przebieg oogenezy • wyjaśnia, w jaki sposób żeński układ rozrodczy jest przystosowany do ciąży i porodu • przedstawia zmiany zachodzące w błonie śluzowej macicy w czasie cyklu	*Uczeń:* • wyjaśnia, na czym polega hormonalna regulacja cyklu miesiączkowego • opisuje zmiany, które zachodzą w jajniku i w macicy podczas poszczególnych faz cyklu miesiączkowego • wyjaśnia rolę syntetycznych żeńskich hormonów płciowych w regulacji cyklu miesiączkowego	*Uczeń:* • uzasadnia związek między budową a funkcjami żeńskich narządów płciowych • porównuje oogenezę ze spermatogenezą • wyjaśnia, dlaczego podczas oogenezy w żeńskich komórkach płciowych zmienia się ilość DNA

		menstruacyjnego	menopauzy	miesiączkowego • określa zmiany zachodzące w jajnikach w czasie cyklu miesiączkowego • wyjaśnia rolę hormonów w regulacji cyklu miesiączkowego	• wskazuje różnice i podobieństwa w przebiegu powstawania męskich i żeńskich gamet	
87.	Rozwój człowieka. Metody antykoncepcji	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *zapłodnienie*, *implantacja* • wymienia nazwy etapów rozwoju zarodkowego i rozwoju płodowego • wymienia nazwy błon płodowych • wymienia funkcje łożyska • wymienia zmiany zachodzące w organizmie kobiety w okresie ciąży • wymienia czynniki wpływające na przebieg ciąży • wymienia nazwy badań prenatalnych (USG, badanie krwi, amniopunkcja) • wymienia etapy rozwoju postnatalnego • wymienia naturalne i sztuczne metody antykoncepcji • wymienia skutki wydłużania się okresu starości	*Uczeń:* • omawia wędrówkę plemników w drogach rodnych kobiety • opisuje znaczenie i przebieg zapłodnienia • opisuje przebieg okresu zarodkowego i okresu płodowego • określa funkcje błon płodowych • omawia znaczenie łożyska i błon płodowych w rozwoju prenatalnym • wymienia substancje, które są transportowane przez łożysko • ocenia znaczenie diagnostyki prenatalnej • charakteryzuje etapy rozwoju postnatalnego • omawia czynniki wewnętrzne i czynniki zewnętrzne wpływające na przebieg ciąży	*Uczeń:* • omawia przebieg zapłodnienia • charakteryzuje rozwój zarodkowy i płodowy • omawia przebieg implantacji zarodka • opisuje rolę łożyska jako gruczołu dokrewnego • ocenia znaczenie bariery, którą tworzy łożysko • charakteryzuje etapy porodu • przedstawia działania, dzięki którym można ograniczyć negatywne skutki wydłużającego się okresu starości • wskazuje różnice między naturalnymi metodami antykoncepcji a sztucznymi metodami antykoncepcji • wyjaśnia rolę antykoncepcji	*Uczeń:* • wyjaśnia istotę i znaczenie badań prenatalnych • porządkuje informacje z różnych źródeł dotyczące stosowania właściwej diety i prowadzenia odpowiedniego stylu życia przez kobietę w czasie ciąży • przedstawia istotę oraz wybrane przyczyny niepłodności	*Uczeń:* • przedstawia propozycje obniżenia kosztów społecznych związanych z wydłużającym się okresem starości • podaje argumenty przemawiające za wykonywaniem badań prenatalnych
88.	Higiena i choroby układu rozrodczego	*Uczeń:* • wymienia zasady	*Uczeń:* • ocenia zagrożenia	*Uczeń:* • charakteryzuje wybrane	*Uczeń:* • omawia metody	*Uczeń:* • wykazuje znaczenie,

		higieny układu rozrodczego • wymienia metody diagnozowania chorób układu rozrodczego • wymienia i opisuje nazwy chorób nowotworowych układu rozrodczego (rak piersi, rak jajnika, rak jądra, rak szyjki macicy, przerost i rak prostaty) • wymienia i opisuje choroby układu rozrodczego przenoszone drogą płciową: kiła, rzeżączka, chlamydioza, rzęsistkowica, grzybice narządów płciowych, zakażenie wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV) • wymienia zasady zapobiegania rozprzestrzenianiu się chorób przenoszonych drogą płciową • wymienia zasady profilaktyki raka piersi u kobiet i raka prostaty u mężczyzn	wynikające z zakażenia chorobami przenoszonymi drogą płciową • charakteryzuje metody diagnozowania chorób układu rozrodczego • przyporządkowuje chorobom układu rozrodczego źródła ich zakażenia • przedstawia profilaktykę raka jąder i przerostu gruczołu krokowego	choroby układu rozrodczego • przedstawia działania, które pozwalają ustrzec się przed chorobami przenoszonymi drogą płciową • wyjaśnia, dlaczego jednym z objawów przerostu prostaty są trudności z oddawaniem moczu • opisuje metody diagnostyczne, które umożliwiają wykrycie rzęsistkowicy, raka piersi i raka prostaty	diagnozowania, leczenia i profilaktyki raka szyjki macicy • konstruuje zalecenia dotyczące przestrzegania zasad higieny okolic intymnych	jakie dla zachowania zdrowia mają regularne wizyty kobiet u ginekologa, a mężczyzn – u urologa • podaje argumenty przemawiające za przeprowadzaniem częstych badań kontrolnych, dzięki którym można wykryć chorobę nowotworową w stadium, w którym prawdopodobieństwo jej wyleczenia jest bardzo wysokie
89.	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Rozmnażanie i rozwój”**					
90.	**Powtórzenie i podsumowanie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z budowy i fizjologii człowieka**					

✓ **zaznaczenia na szarym tle – to doświadczenia rekomendowane przez MEN zawarte w warunkach i sposobach realizacji podstawy programowej**

Autorka: Małgorzata Miękus

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z biologii dla klasy czwartej szkoły ponadpodstawowej dla zakresu rozszerzonego od 1 września 2024r. (*4 godziny tygodniowo*)

Lp.	Temat	Poziom wymagań				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
Rozdział 1. **Genetyka molekularna**						
1.	**Budowa i rola kwasów nukleinowych**	*Uczeń:* • definiuje pojęcie: *podwójna helisa* • przedstawia budowę nukleotydu DNA i RNA • wymienia zasady azotowe występujące w DNA i RNA • przedstawia regułę Chargaffa • określa rolę DNA jako nośnika informacji genetycznej • wymienia rodzaje RNA • określa rolę podstawowych rodzajów RNA • podaje budowę przestrzenną cząsteczki DNA	*Uczeń:* • omawia sposób łączenia się nukleotydów w pojedynczym łańcuchu DNA • wymienia nazwy wiązań występujących między elementami budującymi nukleotyd • uzupełnia schemat jednoniciowego DNA o komplementarny łańcuch polinukleotydowy • opisuje budowę chemiczną i przestrzenną RNA • określa lokalizację RNA w komórkach prokariotycznej i eukariotycznej	*Uczeń:* • wyjaśnia regułę komplementarności zasad • wyjaśnia, na czym polega różna polarność łańcuchów polinukleotydowych DNA • rozpoznaje poszczególne wiązania w cząsteczce DNA • wyjaśnia, na czym polega reguła Chargaffa • porównuje budowę i funkcje DNA z budową i funkcjami RNA • oblicza zawartość procentową jednej z zasad na podstawie zawartości procentowej innych zasad • odróżnia DNA od RNA za pomocą reguły Chargaffa	*Uczeń:* • wyjaśnia zasadę tworzenia nazw nukleotydów • wyjaśnia, w jaki sposób jest utrzymywana struktura podwójnej helisy DNA • wyjaśnia, dlaczego parę zasad komplementarnych tworzy zasada purynowa z zasadą pirymidynową, i omawia, jaki to ma wpływ na strukturę cząsteczki • omawia występowanie kwasu RNA jako materiału genetycznego wirusów	*Uczeń:* • wyjaśnia, analizując budowę chemiczną DNA, z czego wynika polarność budujących go łańcuchów polinukleotydowych
2.	**Replikacja DNA**	*Uczeń:* • definiuje pojęcie: *replikacja* • przedstawia znaczenie replikacji DNA • wymienia etapy replikacji DNA • wymienia nazwy enzymów biorących udział w replikacji	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *widełki replikacyjne*, *oczko replikacyjne*, *replikon* • omawia przebieg replikacji • uzasadnia konieczność zachodzenia replikacji przed podziałem komórki • przedstawia, na czym polega semikonserwatywny charakter replikacji DNA	*Uczeń:* • charakteryzuje poszczególne etapy replikacji • wykazuje różnice w syntezie obu nowych łańcuchów DNA • wyjaśnia rolę sekwencji telomerowych • określa rolę poszczególnych enzymów w replikacji DNA	*Uczeń:* • wykazuje znaczenie naprawczej roli polimerazy DNA podczas replikacji • omawia mechanizmy regulacji replikacji DNA • wykazuje związek między replikacją DNA a zdolnością komórki do podziału • analizuje różnice między	*Uczeń:* • opisuje doświadczenie mające na celu wykazanie semikonserwatywnego charakteru replikacji DNA • wyjaśnia przebieg i znaczenie replikacji końców cząsteczek DNA dla zachowania informacji genetycznej

			• określa rolę polimerazy DNA podczas replikacji • porównuje przebieg replikacji w komórkach prokariotycznych i eukariotycznych		replikacją DNA w komórkach prokariotycznych a replikacją DNA w komórkach eukariotycznych	
3.	**Geny i genomy**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *gen, chromosom, chromatyna, nukleosom* • podaje funkcje genu • przedstawia strukturę genu • wskazuje różnicę między eksonem a intronem • określa lokalizację DNA w komórkach prokariotycznej i eukariotycznej • wymienia rodzaje chromatyny	*Uczeń:* • omawia budowę genu • rozróżnia geny ciągłe i nieciągłe • wyjaśnia pojęcie: *genom* • przedstawia budowę chromosomu • omawia budowę i rodzaje chromatyny	*Uczeń:* • charakteryzuje gen • porównuje strukturę genu organizmu prokariotycznego i eukariotycznego • wymienia i charakteryzuje etapy upakowania DNA w jądrze komórkowym	*Uczeń:* • porównuje heterochromatynę z euchromatyną • opisuje, w jaki sposób jest upakowane DNA w jądrze komórkowym • oblicza długość cząsteczki DNA w jednym chromosomie człowieka, wiedząc, ile par zasad ona zawiera	*Uczeń:* • rozwiązuje zadania, w których wykorzystuje umiejętności analizowania informacji oraz posługiwania się narzędziami analizy matematyczną (np. ile razy zmniejszy się długość cząsteczki DNA w trakcie podziału przy podanej długości chromosomu)
4. 5. 6.	**Ekspresja genów**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *kod genetyczny, ekspresja genu, translacja, transkrypcja, ramka odczytu* • wymienia i przedstawia cechy kodu genetycznego • przedstawia budowę mRNA • wymienia rodzaje modyfikacji potranskrypcyjnej pre-mRNA • wskazuje rolę tRNA w procesie translacji • nazywa etapy translacji • określa rolę polimerazy	*Uczeń:* • omawia przebieg transkrypcji i translacji • analizuje i wykorzystuje tabelę kodu genetycznego • porównuje pre-mRNA z mRNA • wyjaśnia zasadę kodowania informacji genetycznej przez kolejne trójki nukleotydów • omawia na podstawie schematów etapy odczytywania informacji genetycznej • określa rolę aminoacylo-tRNA i rybosomów w translacji	*Uczeń:* • omawia przebieg odwrotnej transkrypcji wirusowego RNA • zapisuje sekwencję aminokwasów łańcucha peptydowego na podstawie sekwencji nukleotydów mRNA • wyjaśnia modyfikacje potranskrypcyjne RNA • porównuje ekspresję genów w komórkach prokariotycznych i komórkach eukariotycznych • określa rolę i sposoby modyfikacji potranslacyjnej	*Uczeń:* • wymienia przykłady wirusów, u których zachodzi odwrotna transkrypcja • przedstawia znaczenie modyfikacji potranslacyjnej białek • wyjaśnia, w jaki sposób dochodzi do tworzenia się polirybosomów • wyjaśnia biologiczne znaczenie polirybosomów • porównuje przebieg ekspresji genów w jądrze i wybranych organellach komórki	*Uczeń:* • wyjaśnia, w jaki sposób w komórkach eukariotycznych dochodzi do zwiększenia wydajności translacji • wskazuje na podstawie sekwencji peptydu nić kodującą i nić matrycową • wyjaśnia, w jaki sposób dochodzi do fałdowania się białka

		RNA w procesie transkrypcji		białek	eukariotycznej • wskazuje na podstawie ramki odczytu oraz na podstawie kierunku transkrypcji nić kodującą i nić matrycową	
7.	**Regulacja ekspresji genów**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *alternatywne składanie RNA* • wymienia poziomy kontroli ekspresji genów w komórce eukariotycznej • przedstawia rolę czynników transkrypcyjnych	*Uczeń:* • opisuje, na czym polega alternatywne składanie RNA • omawia regulację inicjacji transkrypcji w komórce eukariotycznej • przedstawia regulację dostępu do genu • przedstawia regulację inicjacji transkrypcji z udziałem czynników transkrypcyjnych	*Uczeń:* • wyjaśnia, dlaczego komórki człowieka są zróżnicowane pod względem budowy i funkcji, chociaż mają tę samą informacje genetyczną	*Uczeń:* • wyjaśnia, na czym polega regulacja dostępu do genu w komórce eukariotycznej • wyjaśnia, w jaki sposób powstają różne formy białek podczas ekspresji jednego genu • wyjaśnia dlaczego regulacja ekspresji genów w komórkach eukariotycznych jest dużo bardziej skomplikowana niż w komórkach prokariotycznych	*Uczeń:* • wyjaśnia, w jaki sposób regulacja ekspresji genów u organizmów wielokomórkowych umożliwia zróżnicowanie komórek na poszczególne typy
8. 9.	**Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Genetyka molekularna”**					
Rozdział 2. **Genetyka klasyczna**						
10. 11.	**Dziedziczenie cech. Prawa Mendla**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *allel*, *genotyp*, *fenotyp*, *homozygota*, *heterozygota*, *allel dominujący*, *allel recesywny*, *czyste linie* • podaje treść I i II prawa Mendla • określa prawdopodobieństwo wystąpienia poszczególnych	*Uczeń:* • definiuje pojęcie: *linia czysta* • podaje przykłady cech człowieka dziedziczonych zgodnie z I prawem Mendla • rozwiązuje zadania dotyczące I prawa Mendla • określa cel prowadzenia krzyżówki testowej dwugenowej • oblicza prawdopodobieństwo wystąpienia danego fenotypu i genotypu u potomstwa	*Uczeń:* • analizuje wyniki krzyżówek jednogenowych na przykładzie grochu zwyczajnego	*Uczeń:* • wykazuje celowość i określa sposób wykonania krzyżówek testowych • określa fenotypy i liczbę osobników należących do różnych klas pokolenia F_2 • wyjaśnia, czym zajmuje się obecnie genetyka klasyczna	*Uczeń:* • interpretuje treść I prawa Mendla na podstawie przebiegu podziałów komórkowych

		genotypów i fenotypów za pomocą szachownicy Punnetta • określa cel przeprowadzenia krzyżówki testowej jednogenowej	w przypadku niezależnego dziedziczenia dwóch cech			
12. 13.	**Dziedziczenie jednogenowe. Różne stosunki dominacji**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *allele wielokrotne*, *dominacja niepełna*, *dominacja pełna*, *kodominacja*, *geny letalne* • wykonuje krzyżówki dotyczące dziedziczenia grup krwi u człowieka na podstawie genotypów i fenotypów rodziców • opisuje zjawisko plejotropii	*Uczeń:* • charakteryzuje relacje między allelami jednego genu oparte na dominacji niepełnej i dominacji pełnej • określa prawdopodobieństwo wystąpienia genotypów i fenotypów u potomstwa w przypadku kodominacji • określa prawdopodobieństwo wystąpienia określonego fenotypu u potomstwa w przypadku dziedziczenia alleli wielokrotnych, dominacji pełnej i dominacji niepełnej	*Uczeń:* • porównuje dziedziczenie cech w przypadku dominacji pełnej i dominacji niepełnej • porównuje dominację niepełną z kodominacją • określa prawdopodobieństwo wystąpienia określonych fenotypów w przypadku alleli wielokrotnych warunkujących daną cechę • przewiduje wynik krzyżówki, w której występuje gen letalny	*Uczeń:* • wyjaśnia działanie plejotropowe genu na podstawie danej choroby genetycznej • przewiduje wynik krzyżówki, w której określa prawdopodobieństwo wystąpienia fenotypów dla cechy warunkowanej allelami wielokrotnymi	*Uczeń:* • wyjaśnia, dlaczego w pokoleniach F_1 i F_2 mogą nie pojawić się określone fenotypy, których obecność można stwierdzić w pokoleniu rodzicielskim
14. 15.	**Dziedziczenie wielogenowe**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *geny dopełniające się*, *geny kumulatywne*, *geny plejotropowe* • podaje przykład cechy uwarunkowanej obecnością genów kumulatywnych • podaje przykłady cech człowieka warunkowanych wielogenowo	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *gen epistatyczny*, *gen hipostatyczny* • określa prawdopodobieństwo wystąpienia genotypów i fenotypów u potomstwa w przypadku dziedziczenia genów dopełniających się • odczytuje z wykresu liczbę poszczególnych fenotypów u potomstwa w przypadku dziedziczenia kumulatywnego • na przykładzie barwy skóry u człowieka określa stosunek	*Uczeń:* • wyjaśnia, dlaczego geny determinujące barwę kwiatów groszku pachnącego zostały nazwane genami dopełniającymi się (komplementarnymi) • omawia, na czym polega działanie genów epistatycznych i hipostatycznych	*Uczeń:* • określa prawdopodobieństwo wystąpienia genotypów i fenotypów u potomstwa w przypadku dziedziczenia genów epistatycznych • rozwiązuje zadania o różnym stopniu trudności dotyczące dziedziczenia wielogenowego	*Uczeń:* • określa typy gamet wytwarzanych przez osobnika o danym genotypie

			procentowy fenotypów i genotypów u potomstwa			
16. 17.	**Chromosomowa teoria dziedziczenia**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *locus*, *geny sprzężone*, *chromosomy homologiczne crossing-over*, *mapa genowa*, *centymorgan* (*cM*) • wymienia główne założenia chromosomowej teorii dziedziczenia T. Morgana • podaje cechy muszki owocowej, dzięki którym stała się ona organizmem modelowym w badaniach genetycznych • przedstawia, na czym polega zjawisko sprzężenia genów	*Uczeń:* • wyjaśnia zależność między częstością zachodzenia *crossing-over* a odległością między dwoma genami w chromosomie • przedstawia przyczynę występowania rekombinantów w potomstwie • opisuje, na czym polega mapowanie genów • wykonuje krzyżówki dotyczące dziedziczenia genów sprzężonych • na podstawie odległości między genami określa kolejność ich ułożenia na chromosomie	*Uczeń:* • oblicza częstość *crossing-over* między dwoma genami sprzężonymi • określa prawdopodobieństwo wystąpienia genotypów i fenotypów u potomstwa zgodnie z założeniem dziedziczenia dwóch cech sprzężonych • analizuje wyniki krzyżówek dotyczących dziedziczenia genów sprzężonych • oblicza odległość między genami	*Uczeń:* • wykazuje różnice między genami niesprzężonymi i sprzężonymi • wykazuje obecność rekombinantów w potomstwie na podstawie wyników krzyżówek genetycznych • przedstawia wszystkie możliwe układy alleli w gametach, gdy geny są sprzężone i nie są sprzężone	*Uczeń:* • określa proporcje fenotypów w krzyżówce testowej na podstawie odległości mapowej • uzasadnia różnice między genami sprzężonymi i genami niesprzężonymi
18.	**Determinacja płci. Cechy sprzężone z płcią**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *kariotyp*, *chromosomy płci* • charakteryzuje kariotyp człowieka • wskazuje podobieństwa i różnice między kariotypem kobiety a kariotypem mężczyzny • przedstawia sposób determinacji płci u człowieka • określa płeć na podstawie analizy kariotypu • podaje typy chromosomowej determinacji płci	*Uczeń:* • wykonuje krzyżówki dotyczące dziedziczenia cech sprzężonych z płcią • określa prawdopodobieństwo wystąpienia choroby sprzężonej z płcią • wyjaśnia przyczyny oraz podaje ogólne objawy hemofilii i daltonizmu • wskazuje cechy związane z płcią i podaje przyczyny ich występowania • opisuje wpływ warunków środowiska na determinację płci u niektórych zwierząt	*Uczeń:* • wyjaśnia, jaką rolę w determinacji płci odgrywa gen *SRY* i hormony wytwarzane przez rozwijające się jądra • omawia mechanizm inaktywacji chromosomu X • charakteryzuje dwa podstawowe typy genetycznej determinacji płci i podaje przykłady organizmów, u których one występują • wyjaśnia, dlaczego daltonizm i hemofilia występują wyłącznie u mężczyzn	*Uczeń:* • wyjaśnia znaczenie procesu inaktywacji jednego z chromosomów X u kobiet • omawia przykłady środowiskowego mechanizmu determinowania płci u zwierząt • planuje doświadczenie mające na celu wykazanie związku dziedziczenia np. koloru oczu muszki owocowej z dziedziczeniem płci • uzasadnia prawdopodobieństwo	*Uczeń:* • porównuje i wskazuje różnice między dziedziczeniem genów sprzężonych z płcią a dziedziczeniem cech związanych z płcią • wykazuje znaczenie regionów pseudoautosomalnych dla prawidłowego rozdziału chromosomów do gamet

		• wymienia choroby sprzężone z płcią		• wyjaśnia i porównuje męską i żeńską różnogametyczność u zwierząt	pojawienia się określonych fenotypów w potomstwie, gdy dana cecha jest sprzężona z płcią	
19.	**Dziedziczenie pozajądrowe**	*Uczeń:* • podaje organelle komórkowe zawierające materiał genetyczny • przedstawia istotę dziedziczenia pozajądrowego • podaje przykłady dziedziczenia mitochondrialnego	*Uczeń:* • podaje cechy mitochondriów i chloroplastów, które przemawiają za ich endosymbiotycznym pochodzeniem • omawia sposób przekazywania organelli półautonomicznych w procesie zapłodnienia • podaje, dlaczego niektóre fragmenty pędów dziwaczka peruwiańskiego mogą mieć barwę zieloną, a inne – żółtozieloną lub pstrą	*Uczeń:* • uzasadnia, że cytoplazmatyczna męska sterylność jest korzystna dla roślin • uzasadnia na podstawie przedstawionych wyników doświadczenia Corrensa, że dziedziczenie barwy łodyg i liści u dziwaczka peruwiańskiego jest dziedziczeniem niemendlowskim i jednorodzicielskim	*Uczeń:* • wyjaśnia, dlaczego mitochondria i chloroplasty są określane mianem organelli półautonomicznych • wyjaśnia, dlaczego mutacje w genach mitochondrialnych powodują głównie choroby układów nerwowego i mięśniowego	*Uczeń:* • na podstawie rodowodu genetycznego wykazuje sposób dziedziczenia genu mitochondrialnego • wykazuje różnicę między dziedziczeniem jądrowym a dziedziczeniem pozajądrowym
20.	**Powtórzenie i sprawdzenie wiadomości oraz umiejętności z rozdziału „Genetyka klasyczna”**					
Rozdział 3. **Zmienność organizmów**						
21.	**Rodzaje zmienności**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *zmienność genetyczna* (*rekombinacyjna, mutacyjna)* • podaje rodzaje i przyczyny zmienności genetycznej	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *zmienność ciągła, zmienność nieciągła* • podaje przykłady zmienności ciągłej i nieciągłej • omawia przyczyny zmienności genetycznej • określa znaczenie zmienności genetycznej • opisuje zmienność jako różnorodność fenotypową osobników w populacji	*Uczeń:* • wyjaśnia, w jaki sposób niezależna segregacja chromosomów, *crossing--over* oraz losowe łączenie się gamet wpływają na genetyczną zmienność osobniczą • uzasadnia, że mutacje stanowią jedno z głównych źródeł zmienności genetycznej	*Uczeń:* • omawia rodzaje i źródła zmienności genetycznej u organizmów prokariotycznych • porównuje zmienność rekombinacyjną ze zmiennością mutacyjną	*Uczeń:* • określa liczbę rodzajów gamet wytwarzanych przez osobniki o określonym genotypie

22. 23.	**Analiza statystyczna w badaniu zmienności organizmów**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *minimum, maksimum, średnia arytmetyczna* • oblicza minimum, maksimum, średnią arytmetyczną • na podstawie danych uzyskanych w doświadczeniu poprawnie sporządza wykres liniowy i słupkowy	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *zakres wartości, średnia arytmetyczna, mediana, średnia ważona, dominanta, odchylenie standardowe* • oblicza dominantę, medianę • wykorzystuje odchylenie standardowe w analizie wyników badań	*Uczeń:* • wykazuje różnice między średnia arytmetyczną a medianą • interpretuje odchylenie standardowe na podstawie wykresów z zaznaczonymi słupkami błędu (tzw. wąsy)	*Uczeń:* • wykorzystuje analizę statystyczną do opisu i interpretacji wyników badań	*Uczeń:* • udowadnia lub odrzuca na podstawie wykonanych obliczeń z użyciem mediany i odchylenia statystycznego hipotezę do przedstawionego doświadczenia lub obserwacji
24. 25.	**Mutacje**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *mutacja, mutacja genowa, mutacja chromosomowa strukturalna, mutacja chromosomowa liczbowa, czynnik mutagenny* • wymienia przykłady fizycznych, chemicznych i biologicznych czynników mutagennych • wymienia rodzaje mutacji genowych i mutacji chromosomowych • wymienia pozytywne i negatywne skutki mutacji • uzasadnia konieczność ograniczenia w codziennym życiu stosowania substancji mutagennych	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *mutacja somatyczna, mutacja generatywna, mutacja spontaniczna, mutacja indukowana* • rozróżnia mutacje genowe ze względu na efekt w powstającym białku • klasyfikuje mutacje według różnych kryteriów • określa ryzyko przekazania mutacji potomstwu • wskazuje przyczyny mutacji spontanicznych i mutacji indukowanych	*Uczeń:* • wyjaśnia pojęcia: *mutacje letalne, mutacje subletalne, mutacje neutralne, mutacje korzystne, protoonkogeny, onkogeny, geny supresorowe* • wyjaśnia charakter zmian w DNA, które są typowe dla różnych mutacji • określa skutki mutacji genowych dla kodowanego przez dany gen łańcucha polipeptydowego • omawia przyczyny powstawania mutacji chromosomowych liczbowych • charakteryzuje przebieg transformacji nowotworowej • rozpoznaje na schematach różne rodzaje mutacji chromosomowych	*Uczeń:* • wykazuje zależności między występowaniem mutacji a transformacją nowotworową komórki • przewiduje i ilustruje zmiany kariotypu powstałe w wyniku mutacji • wyjaśnia znaczenie mutacji w przebiegu ewolucji • wymienia przykłady protoonkogenów i genów supresorowych • charakteryzuje choroby nowotworowe związane z mutacjami w obrębie genu	*Uczeń:* • wyjaśnia różnice między kariotypem organizmu aneuploidalnego a kariotypem organizmu poliploidalnego • wykazuje, w jaki sposób zostanie zmieniona cząsteczka białka o określonej liczbie aminokwasów, jeżeli w ściśle określonym miejscu kodującego ją genu wystąpi mutacja

26. 27.	**Choroby jednogenowe**	*Uczeń:* • podaje przykłady chorób genetycznych uwarunkowanych obecnością w autosomach zmutowanych alleli dominujących lub recesywnych • wyjaśnia pojęcie: *choroby bloku metabolicznego* • podaje nazwę choroby bloku metabolicznego (fenyloketonuria) • wskazuje fenyloketonurię jako chorobę metaboliczną, której leczenie polega na stosowaniu odpowiedniej diety eliminacyjnej	*Uczeń:* • klasyfikuje choroby genetyczne w zależności od sposobu ich dziedziczenia • podaje przyczyny oraz objawy chorób bloku metabolicznego • charakteryzuje choroby: hemofilię, daltonizm, pląsawicę Huntingtona, mukowiscydozę • analizuje rodowody pod kątem diagnostyki chorób jednogenowych	*Uczeń:* • podaje przykłady stosowanych obecnie metod leczenia wybranych chorób genetycznych oraz ocenia ich skuteczność • ustala sposób dziedziczenia chorób genetycznych na podstawie analizy rodowodów (mukowiscydoza, fenyloketonuria, pląsawica Huntingtona, daltonizm, hemofilia) • wyjaśnia, na czym polegają choroby bloku metabolicznego	*Uczeń:* • ustala typ dziedziczenia na podstawie analizy rodowodu ustala prawdopodobieństwo wystąpienia w kolejnych pokoleniach choroby genetycznej z uwzględnieniem płci dzieci	*Uczeń:* • uzasadnia znaczenie analizy rodowodów jako metody diagnozowania chorób genetycznych • na podstawie dostępnych źródeł przedstawia sposoby podejmowanych działań medycznych w przypadku wystąpienia chorób genetycznych
28. 29.	**Zespoły aberracji chromosomowych**	*Uczeń:* • podaje przykłady oraz objawy chorób genetycznych człowieka uwarunkowanych nieprawidłową strukturą chromosomów • podaje przykłady chorób genetycznych człowieka wynikających ze zmiany liczby autosomów i chromosomów płci • przedstawia zadania poradnictwa genetycznego • porównuje całkowitą liczbę chromosomów w kariotypie osoby z zespołem Downa,	*Uczeń:* • określa rodzaj zmian w kariotypie u chorych z zespołem Downa, zespołem Klinefeltera i zespołem Turnera • wymienia i porównuje objawy zespołu Downa, zespołu Klinefeltera i zespołu Turnera • zapisuje kariotypy mężczyzny i kobiety z zespołem Downa, zespołem Klinefeltera i zespołem Turnera	*Uczeń:* • przedstawia sytuacje, w których zasadne jest korzystanie z poradnictwa genetycznego • wymienia możliwe przyczyny nondysjunkcji zachodzącej podczas oogenezy prowadzącej do trisomii, np. 21 chromosomu (zespołu Downa)	*Uczeń:* • określa na podstawie analizy rodowodu lub kariotypu człowieka podłoże genetyczne chorób (zespół Klinefeltera, zespół Downa, zespół Turnera) • wykazuje zależność między wiekiem matki a ryzykiem urodzenia dziecka z zespołem Downa	*Uczeń:* • na podstawie dostępnych źródeł przedstawia i opisuje zagadnienie dotyczące chromosomu Philadelphia

		zespołem Klinefeltera i zespołem Turnera				
30.	**Powtórzenie wiadomości z rozdziału „Zmienność organizmów”**					
31.	**Sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości oraz umiejętności z rozdziałów: „Genetyka klasyczna” i „Zmienność organizmów”**					
Rozdział 4. **Biotechnologia molekularna**						
32.	**Biotechnologia**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *biotechnologia klasyczna*, *biotechnologia molekularna*, *inżynieria genetyczna* • podaje przykłady dziedzin życia, w których znajdują zastosowanie biotechnologia tradycyjna i biotechnologia molekularna • podaje przykłady produktów otrzymywanych metodami biotechnologii tradycyjnej • rozróżnia i klasyfikuje produkty wytwarzane na drodze fermentacji alkoholowej oraz powstające na drodze fermentacji mleczanowej	*Uczeń:* • przedstawia współczesne zastosowania metod biotechnologii klasycznej w przemyśle farmaceutycznym, spożywczym, rolnictwie, biodegradacji i oczyszczaniu ścieków • podaje zastosowania fermentacji alkoholowej i fermentacji mleczanowej w przemyśle spożywczym	*Uczeń:* • wskazuje różnice między biotechnologią klasyczną a biotechnologią molekularną • omawia przykłady zastosowania fermentacji alkoholowej i fermentacji mleczanowej w przemyśle spożywczym	*Uczeń:* • omawia różnice między biotechnologią klasyczną a biotechnologią molekularną	*Uczeń:* • wykazuje zasadność stosowania produktów wytwarzanych dzięki biotechnologii tradycyjnej i biotechnologii molekularnej w życiu człowieka • na podstawie dostępnych źródeł wyjaśnia rolę fermentacji w innej gałęzi przemysłu niż przemysł spożywczy
33. 34.	**Podstawowe narzędzia i techniki inżynierii genetycznej**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *wektor*, *elektroforeza DNA*, *PCR*, *mapy restrykcyjne*, *biblioteki genomowe*, *biblioteki cDNA*, *transformacja genetyczna* • wymienia enzymy stosowane w biotechnologii molekularnej (enzymy	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *sonda molekularna*, *hybrydyzacja DNA*, *sekwencjonowanie DNA metodą Sangera* • charakteryzuje enzymy wykorzystywane w biotechnologii molekularnej • przedstawia istotę technik stosowanych w inżynierii	*Uczeń:* • wskazuje zalety i wady reakcji łańcuchowej polimerazy (PCR) • omawia techniki hybrydyzacji DNA z użyciem sondy molekularnej w celu badania, wyszukania i izolowania genów • omawia poszczególne etapy	*Uczeń:* • sprawdza, jakie produkty powstaną na skutek cięcia DNA przez enzymy restrykcyjne • określa zalety i wady reakcji łańcuchowej polimerazy • wyjaśnia proces transformacji genetycznej	*Uczeń:* • wyjaśnia budowę i funkcje wektorów: sztucznego chromosomu, plazmidów • porównuje bibliotekę genomową z biblioteką cDNA i określa, która z nich będzie bardziej przydatna jako źródło

		restrykcyjne, ligazy, polimerazy DNA) • wymienia techniki inżynierii genetycznej • podaje przykłady wektorów	genetycznej (hybrydyzacji DNA, analizy restrykcyjnej, elektroforezy DNA, metody PCR, sekwencjonowania DNA) • uzasadnia potrzebę tworzenia map restrykcyjnych • klasyfikuje metody transformacji genetycznej	analizy restrykcyjnej DNA, przebiegu PCR, elektroforezy, sekwencjonowania DNA • określa cel i przebieg tworzenia bibliotek genomowych i bibliotek cDNA • omawia rolę startera w reakcji PCR	• charakteryzuje metody przeprowadzania transformacji genetycznej (bezpośrednie i pośrednie) • oblicza, ile cykli PCR należy przeprowadzić, aby z jednej cząsteczki DNA uzyskać milion kopii wybranego fragmentu genu	informacji genetycznej do syntezy ludzkiego interferonu w komórkach bakterii • proponuje sposoby zidentyfikowania wybranego genu w mieszaninie wielu fragmentów powstałych po cięciu DNA przez wybrane enzymy restrykcyjne
35.	**Organizmy zmodyfikowane genetycznie**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *organizm zmodyfikowany genetycznie*, *organizm transgeniczny* • wskazuje podobieństwa i różnice między organizmami zmodyfikowanymi genetycznie i transgenicznymi • podaje sposoby otrzymywania organizmów zmodyfikowanych genetycznie • podaje produkty GMO i wskazuje efekty uzyskane dzięki ich genetycznym modyfikacjom • wymienia przykłady praktycznego wykorzystania mikroorganizmów, roślin i zwierząt zmodyfikowanych genetycznie	*Uczeń:* • podaje przykłady zmodyfikowanych genetycznie roślin i zwierząt • przedstawia metody otrzymywania transgenicznych bakterii • omawia perspektywy praktycznego wykorzystania GMO w rolnictwie, nauce przemyśle i medycynie • przedstawia korzyści wynikające ze stosowania GMO • podaje zagrożenia dla środowiska i zdrowia wynikające z wykorzystywania GMO • przedstawia sposoby zapobiegania zagrożeniom wynikającym z wykorzystywania GMO	*Uczeń:* • omawia wybrane modyfikacje genetyczne mikroorganizmów z uwzględnieniem uzyskanych efektów • charakteryzuje sposoby otrzymywania roślin i zwierząt transgenicznych • omawia etapy modyfikacji komórek zarodkowych zwierząt • charakteryzuje wybrane produkty GMO • przedstawia badania przeprowadzane przed dopuszczeniem GMO do uprawy lub hodowli • wyjaśnia potrzebę prowadzenia kontroli genetycznie zmodyfikowanych mikroorganizmów wykorzystywanych przez człowieka w środowisku	*Uczeń:* • wyjaśnia, dlaczego do wytwarzania białek człowieka nie zawsze można użyć bakterii transgenicznych • wyjaśnia, w jaki sposób można wykorzystać mikroorganizmy zmodyfikowane genetycznie w ochronie środowiska • charakteryzuje sposoby zapobiegania zagrożeniom wynikającym z wykorzystywania GMO • analizuje argumenty przemawiające za genetycznymi modyfikacjami organizmów i przeciw nim	*Uczeń:* • proponuje metodę otrzymywania transgenicznego organizmu, który wytwarzałby erytropoetynę człowieka, i uzasadnia swój wybór • na podstawie dostępnych źródeł wskazuje, jakie normy dotyczące upraw i hodowli GMO obowiązują w krajach UE oraz w dwóch państwach poza UE

36.	**Klonowanie organizmów i komórek**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *klon, klonowanie, metoda transferu jąder komórkowych, metoda rozdziału komórek zarodka* • wymienia przykłady klonów organizmów występujących naturalnie w przyrodzie • określa cele klonowania organizmów • wskazuje obawy etyczne dotyczące klonowania zwierząt i ludzi • podaje rodzaje klonowania (terapeutyczne i reprodukcyjne)	*Uczeń:* • wyjaśnia, w jaki sposób otrzymuje się klony mikroorganizmów, komórek, roślin i zwierząt • wymienia sposoby wykorzystania klonów mikroorganizmów, komórek, roślin i zwierząt w różnych dziedzinach życia człowieka • wskazuje na obawy etyczne dotyczące klonowania zwierząt i ludzi • opisuje klonowanie organizmów otrzymywanych metodą transferu jąder komórkowych i metodą rozdziału komórek zarodka na wczesnych etapach rozwoju • wymienia sposoby otrzymywania i wykorzystywania klonów mikroorganizmów, komórek, roślin i zwierząt	*Uczeń:* • omawia rodzaje rozmnażania bezpłciowego jako przykłady naturalnego klonowania • wyjaśnia sposoby klonowania mikroorganizmów, roślin i zwierząt • formułuje argumenty przemawiające za klonowaniem zwierząt oraz przeciw niemu • porównuje klonowanie terapeutyczne z klonowaniem reprodukcyjnym	*Uczeń:* • analizuje kolejne etapy klonowania zwierząt metodą transplantacji jąder i rozdzielania komórek zarodka • wymienia przykłady osiągnięć naukowych w klonowaniu zwierząt • wyjaśnia różnice między klonowaniem komórek a klonowaniem organizmów • wykazuje różnice między rozmnażaniem płciowym a klonowaniem	*Uczeń:* • planuje doświadczenie, którego celem będzie udowodnienie, że jądro zróżnicowanej komórki zawiera informację genetyczną odpowiedzialną za rozwój organizmu • wyjaśnia, dlaczego klonowanie człowieka budzi duży sprzeciw etyczny • wymienia argumenty przemawiające za klonowaniem wymarłych gatunków zwierząt i przeciw niemu
37. 38.	**Biotechnologia molekularna w medycynie**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *diagnostyka molekularna, biofarmaceutyki, terapia genowa, komórki macierzyste* • określa korzyści i zagrożenia wynikające z wiedzy dotyczącej poznania genomu człowieka oraz jego zsekwencjonowania • wyjaśnia, czym zajmuje się diagnostyka molekularna	*Uczeń:* • definiuje pojęcie: *przeciwciała monoklonalne* • wyjaśnia ogólną zasadę terapii genowej • wymienia argumenty przemawiające za stosowaniem szczepionek wytwarzanych metodami inżynierii genetycznej • omawia wykorzystanie diagnostyki molekularnej w wykrywaniu chorób genetycznych, zakaźnych, nowotworowych oraz	*Uczeń:* • omawia korzyści i zagrożenia wynikające z ustalenia sekwencji genomu człowieka • omawia wykorzystanie diagnostyki molekularnej do obserwacji przebiegu terapii i badania DNA pod kątem predyspozycji danej osoby do wystąpienia niektórych chorób • charakteryzuje techniki wykorzystywane w diagnostyce molekularnej	*Uczeń:* • określa znaczenie wykorzystania komórek macierzystych w leczeniu chorób • przedstawia terapię genową jako metodę leczenia chorób • wykazuje korzyści i zagrożenia wynikające ze stosowania terapii genowej • omawia sposoby wytwarzania biofarmaceutyków i ich	*Uczeń:* • planuje doświadczenie mające na celu udowodnienie, że zróżnicowane komórki można przekształcić w komórki macierzyste • wyjaśnia sposób wykorzystania mikromacierzy w diagnostyce molekularnej • wyjaśnia znaczenie i zastosowanie metod immunologicznych w badaniach

		• podaje przykłady technik inżynierii genetycznej, które są wykorzystywane w diagnostyce chorób genetycznych • podaje przykłady biofarmaceutyków	wieloczynnikowych • omawia sposoby powstawania i wykorzystania szczepionek rekombinowanych, szczepionek DNA, szczepionek RNA oraz szczepionek przeciwnowotworowych • wymienia przykłady leków otrzymanych metodami inżynierii genetycznej • podaje, na czym polega terapia genowa • omawia zastosowanie komórek macierzystych w leczeniu chorób człowieka	• wyjaśnia sposoby pozyskiwania komórek macierzystych • porównuje szczepionki rekombinowane ze szczepionkami DNA • wyjaśnia sposób leczenia nowotworów przeciwciałami monoklonalnymi • przedstawia przebieg produkcji rekombinowanej insuliny	wykorzystania w leczeniu nowotworów i cukrzycy • wyjaśnia, w jaki sposób biotechnologia może przyczynić się do postępu transplantologii	molekularnych
39.	**Inne zastosowania biotechnologii molekularnej**	*Uczeń:* • definiuje pojęcie: *profil genetyczny* • wymienia dziedziny nauki, w których wykorzystuje się profil genetyczny • przedstawia sposoby zastosowania metod genetycznych w sądownictwie	*Uczeń:* • omawia wykorzystanie biotechnologii molekularnej w sądownictwie • omawia zastosowanie profilu genetycznego • przedstawia wykorzystanie profili genetycznych w medycynie sądowej • dyskutuje o problemach społecznych i etycznych związanych z rozwojem inżynierii genetycznej	*Uczeń:* • dowodzi, że wykorzystując metody biotechnologii molekularnej, można wykluczyć ojcostwo ze stuprocentową pewnością • formułuje własne opinii na temat rozwoju biotechnologii molekularnej • przedstawia sposób otrzymania profilu genetycznego • przedstawia szanse i zagrożenia wynikające z zastosowań biotechnologii molekularnej	*Uczeń:* • wyjaśnia znaczenie mitochondrialnego DNA w badaniach ewolucyjnych • dyskutuje o problemach społecznych i etycznych związanych z rozwojem inżynierii genetycznej • wyjaśnia, dlaczego do tworzenia profili genetycznych używa się sekwencji nukleotydów pochodzących z DNA pozagenowego	*Uczeń:* • na podstawie dostępnych źródeł wskazuje potencjalne korzyści i zagrożenia dla organizmów wynikające ze stosowania biotechnologii molekularnej
40.	**Powtórzenie wiadomości z rozdziału „Biotechnologia molekularna”**					
41.	**Sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości oraz umiejętności z rozdziału „Biotechnologia molekularna”**					
Rozdział 5. **Ewolucja organizmów**						
42.	**Rozwój myśli ewolucyjnej**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *ewolucja biologiczna,*	*Uczeń:* • przedstawia założenia teorii doboru naturalnego	*Uczeń:* • porównuje dobór naturalny z doborem sztucznym	*Uczeń:* • wyjaśnia relacje między teorią doboru	*Uczeń:* • podaje argumenty świadczące o tym, że

		ewolucjonizm, dobór naturalny, dobór sztuczny, walka o byt, syntetyczna teoria ewolucji	Karola Darwina • wskazuje różnice między doborem naturalnym a doborem sztucznym	• omawia główne założenia syntetycznej teorii ewolucji	naturalnego Karola Darwina a syntetyczną teorią ewolucji	ewolucja w ujęciu biologicznym dotyczy tylko organizmów
43. 44.	**Dowody ewolucji**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *skamieniałości, formy przejściowe, relikty filogenetyczne* • klasyfikuje dowody ewolucji • wymienia bezpośrednie i pośrednie dowody ewolucji oraz podaje ich przykłady • podaje metody datowania • wymienia cechy anatomiczne organizmów potwierdzające jedność ich planu budowy • podaje przykłady atawizmów i narządów szczątkowych • określa, czym zajmuje się paleontologia • opisuje metodę pozwalającą ustalić wiek bezwzględny skał	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *dywergencja, konwergencja* • wyjaśnia, jakie warunki środowiska sprzyjały przetrwaniu skamieniałości do czasów współczesnych • wyjaśnia przyczyny podobieństw i różnic w budowie narządów homologicznych i analogicznych • wymienia przykłady dowodów ewolucji z zakresu embriologii, biogeografii oraz biochemii • charakteryzuje metody pozwalającej na ocenę względnego wieku skał osadowych • wyjaśnia różnice między atawizmem a narządem szczątkowym • charakteryzuje formy przejściowe zwierząt	*Uczeń:* • podaje przykład metody pozwalającej na ocenę bezwzględnego wieku skał osadowych • wymienia techniki badawcze z zakresu biochemii i biologii molekularnej, umożliwiające skonstruowanie drzewa filogenetycznego organizmów • wyjaśnia powody, dla których pewne grupy organizmów nazywa się żywymi skamieniałościami • rozpoznaje na podstawie schematu konwergencję i dywergencję • analizuje podobieństwo biochemiczne organizmów	*Uczeń:* • wyjaśnia zasady radioizotopowych i biostratygraficznych metod datowania • analizuje budowę przednich kończyn przedstawicieli gatunków ssaków i wskazuje cechy świadczące o ich wspólnym pochodzeniu mimo różnych środowisk życia • wyjaśnia znaczenie budowy cytochromu c w ustalaniu stopnia pokrewieństwa między gatunkami • przedstawia pokrewieństwo ewolucyjne organizmów	*Uczeń:* • wyjaśnia zasady tworzenia systematyki filogenetycznej organizmów • na podstawie przedstawionych sekwencji aminokwasów w białkach różnych gatunków ocenia i uzasadnia, które gatunki są najbliżej spokrewnione
45.	**Dobór naturalny – główny mechanizm ewolucji**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *dymorfizm płciowy, konkurencja, dobór płciowy, dobór krewniaczy, dobór stabilizujący, dobór kierunkowy, dobór rozrywający*	*Uczeń:* • przedstawia, na czym polega zmienność genetyczna organizmów, oraz wskazuje jej znaczenie dla ewolucji gatunków • opisuje działania doboru stabilizującego, kierunkowego oraz rozrywającego	*Uczeń:* • wskazuje różnice między przystosowaniem a dostosowaniem organizmu • wyjaśnia znaczenie zachowań altruistycznych w przyrodzie • charakteryzuje i porównuje dobór płciowy z doborem	*Uczeń:* • omawia dymorfizm płciowy jako wynik istnienia preferencji w krzyżowaniu osobników danego gatunku	*Uczeń:* • dowodzi, że dzięki doborowi naturalnemu organizmy zyskują nowe cechy adaptacyjne

		• wymienia rodzaje doboru naturalnego ze względu na stabilność warunków środowiska • podaje przykłady dymorfizmu płciowego	• wymienia przykłady działania różnych form doboru naturalnego w przyrodzie • podaje przykłady cech dymorficznych wpływających na wybór partnera do rozrodu	krewniaczym • omawia rolę mutacji w kształtowaniu zmienności genetycznej populacji		
46. 47. 48.	**Ewolucja na poziomie gatunku i populacji**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *genetyka populacyjna*, *pula genowa populacji* • podaje założenia prawa Hardy'ego–Weinberga • podaje warunki istnienia populacji w stanie równowagi • wymienia efekty zmian częstości występowania alleli • wymienia przyczyny zmian częstości występowania alleli w populacji	*Uczeń:* • przedstawia gatunek jako izolowaną pulę genową • stosuje równanie Hardy'ego–Weinberga do obliczeń częstości alleli, genotypów i fenotypów w populacji • charakteryzuje dryf genetyczny i efekt wąskiego gardła • podaje przykłady działania dryfu genetycznego i efektu wąskiego gardła	*Uczeń:* • określa czynniki, które mogą doprowadzić w danej populacji do wystąpienia efektu założyciela i efektu wąskiego gardła • wyjaśnia regułę Hardy'ego–Weinberga • oblicza częstość występowania alleli, a także genotypów i fenotypów w populacji na podstawie zadań tekstowych • wyjaśnia, dlaczego populacja jest podstawową jednostką w ewolucji	*Uczeń:* • sprawdza, czy populacja znajduje się w stanie równowagi genetycznej • uzasadnia przyczyny zmian częstości alleli w populacji	*Uczeń:* • przewiduje skutki wąskiego gardła i efektu założyciela dla puli genowej danej populacji • na podstawie dostępnych źródeł wykazuje zachodzenie zmian ewolucyjnych na poziomie gatunku i populacji
49.	**Powstawanie gatunków – specjacja**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *specjacja*, *radiacja adaptacyjna* • przedstawia biologiczną koncepcję gatunku • wymienia rodzaje specjacji • klasyfikuje podane mechanizmy do grupy izolacji prezygotycznej oraz do grupy izolacji postzygotycznej	*Uczeń:* • przedstawia mechanizmy izolacji rozrodczej w przyrodzie i podaje jej znaczenie • charakteryzuje rodzaje specjacji ze względu na obecność bariery geograficznej • charakteryzuje rodzaje specjacji ze względu na szybkość jej zachodzenia (skokowa, ciągła) • opisuje bariery prezygotyczne i bariery postzygotyczne	*Uczeń:* • charakteryzuje mechanizmy izolacji rozrodczej: prezygotyczne i postzygotyczne • podaje przykłady mechanizmów izolacji rozrodczej • wyjaśnia proces radiacji adaptacyjnej i podaje jego przykłady	*Uczeń:* • wyjaśnia, dlaczego biologicznej koncepcji gatunku nie można stosować wobec organizmów rozmnażających się bezpłciowo • wyjaśnia na przykładzie kiełży żyjących w jednym zbiorniku wodnym, w jaki sposób mogło dojść do powstania kilku blisko spokrewnionych ze sobą gatunków	*Uczeń:* • wyjaśnia powstawanie gatunków na drodze poliploidyzacji • określa rolę doboru płciowego w powstawaniu gatunków
50.	**Prawidłowości**	*Uczeń:*	*Uczeń:*	*Uczeń:*	*Uczeń:*	*Uczeń:*

	ewolucji. Koewolucja	• definiuje pojęcia: *mikroewolucja*, *makroewolucja*, *koewolucja*, *mimetyzm*, *mimikra* • wymienia czynniki wpływające na tempo ewolucji • podaje przykład kierunkowości ewolucji • podaje przykłady mimikry i mimetyzmu u organizmów	• wymienia prawdopodobne przyczyny nieodwracalności ewolucji • określa sposób działania czynników: struktury genetycznej populacji, warunków środowiska, wielkości populacji na tempo ewolucji	• charakteryzuje sposoby określania tempa ewolucji • wyjaśnia znaczenie terminu koewolucja na podstawie przykładów • omawia skutki działania doboru naturalnego, prowadzącego do powstania różnych strategii życiowych organizmów	• wykazuje wpływ doboru naturalnego na kierunek ewolucji	• charakteryzuje prawidłowości ewolucji na poziomie mikroewolucji i makroewolucji na podstawie przykładów
51.	**Antropogeneza**	*Uczeń:* • wyjaśnia pojęcie: *antropogeneza* • określa przynależność systematyczną człowieka • wymienia cechy wspólne człowieka i innych zwierząt • wskazuje podobieństwa między człowiekiem a innymi naczelnymi • wymienia cechy specyficznie ludzkie • porządkuje chronologicznie formy kopalne człowiekowatych	*Uczeń:* • omawia korzyści związane z pionizacją ciała • przedstawia cechy odróżniające człowieka od małp człekokształtnych • przedstawia warunki sprzyjające ewolucji przodków człowieka • omawia charakterystyczne cechy budowy bezpośrednich przodków człowieka • podaje zmiany w budowie szkieletu wynikające z pionizacji ciała • określa korzyści związane ze stopniowym zwiększaniem się masy i objętości mózgowia oraz wskazuje na wpływ tych zmian na budowę szkieletu	*Uczeń:* • uzasadnia przynależność systematyczną człowieka • określa pokrewieństwo człowieka z innymi zwierzętami na podstawie drzewa rodowego człowieka • omawia drogi rozprzestrzeniania się człowieka z Afryki na inne kontynenty	*Uczeń:* • analizuje cechy z zakresu anatomii, immunologii, genetyki i zachowania świadczące o powiązaniu człowieka z innymi człekokształtnymi • przedstawia korzyści i straty związane z pionizacją ciała	*Uczeń:* • wyjaśnia, które cechy budowy szkieletu człowieka są najprawdopodobniej następstwem pionowej postawy ciała, a które wynikają ze wzrostu masy i objętości mózgowia
52.	**Powtórzenie i sprawdzenie wiadomości oraz umiejętności z rozdziału „Ewolucja organizmów”**					
Rozdział 6. **Ekologia i różnorodność biologiczna**						
53.	**Podstawy ekologii. Tolerancja ekologiczna**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *ekologia*, *ochrona środowiska*, *ochrona*	*Uczeń:* • definiuje pojęcie: *gatunek kosmopolityczny* • wyjaśnia, czym się zajmują:	*Uczeń:* • wskazuje różnice między zakresem badań ekologii a działaniami na rzecz	*Uczeń:* • wskazuje różnice między niszą podstawową a niszą realizowaną	*Uczeń:* • wyjaśnia wpływ aklimatyzacji i adaptacji na zakres

		przyrody, środowisko, siedlisko, stenobionty, eurybionty, gatunki wskaźnikowe (*bioindykatory*) • opisuje niszę ekologiczną • charakteryzuje tolerancję ekologiczną • określa zakres badań ekologicznych • wymienia przykłady praktycznego zastosowania gatunków wskaźnikowych • rozróżnia czynniki biotyczne i abiotyczne oddziałujące na organizmy	ekologia, ochrona środowiska i ochrona przyrody • przedstawia prawo minimum Liebiga oraz prawo tolerancji ekologicznej • opisuje niszę ekologiczną wybranych gatunków • określa relacje między siedliskiem a niszą ekologiczną organizmu • przedstawia prawo minimum i prawo tolerancji ekologicznej • omawia zasadę współdziałania czynników środowiska • wyjaśnia, dlaczego porosty wykorzystuje się do oceny stanu czystości powietrza • interpretuje wykres ilustrujący zakres tolerancji różnych gatunków wobec wybranego czynnika środowiskowego	ochrony przyrody i ochrony środowiska • opisuje poziomy organizacji biologicznej badane przez ekologię • wykazuje znaczenie organizmów o wąskim zakresie tolerancji ekologicznej w bioindykacji • wyjaśnia różnicę między zasobami środowiska a warunkami środowiska • określa stopnień zanieczyszczenia tlenkiem siarki(IV) powietrza na podstawie skali porostowej • wymienia podobieństwa i różnice między prawem minimum a prawem tolerancji ekologicznej • uzasadnia, że istnieje związek między zakresem tolerancji organizmów a ich rozmieszczeniem na Ziemi • wyjaśnia zasadę współdziałania czynników	• ocenia stan czystości wód na podstawie składu gatunkowego bioindykatorów • wykazuje, że pojęcie niszy ekologicznej dotyczy zarówno osobnika, jak i gatunku • wskazuje różnice między gatunkami wskaźnikowymi a gatunkami kosmopolitycznymi • charakteryzuje formy ekologiczne roślin zależnych od dostępności wody • przedstawia adaptacje roślin różnych form ekologicznych do środowiska	tolerancji ekologicznej danego organizmu • na podstawie tekstu uzasadnia i klasyfikuje, które z podanych stwierdzeń dotyczą: prawa minimum, prawa tolerancji, zasady współdziałania czynników środowiska
54. 55.	**Ekologia populacji**	*Uczeń:* • definiuje pojęcie: *populacja* • wymienia cechy populacji • podaje parametry populacji wpływające na jej liczebność • przedstawia typy rozmieszczenia osobników w populacji • przedstawia trzy podstawowe typy	*Uczeń:* • charakteryzuje cechy populacji: rozrodczość, liczebność, śmiertelność, migracje, zagęszczenie, strukturę przestrzenną, strukturę wiekową, strukturę płciową • podaje przyczyny śmiertelności • charakteryzuje podstawowe typy rozmieszczenia organizmów	*Uczeń:* • definiuje pojęcie: *opór środowiska* • omawia zagęszczenie populacji oraz znaczenie dla niej efektu Alleego • dokonuje obserwacji cech populacji wybranego gatunku • wymienia czynniki wpływające na przebieg krzywej przeżywania organizmów	*Uczeń:* • odróżnia rozrodczość potencjalną (fizjologiczna) od rozrodczości realizowanej (ekologiczna) • charakteryzuje niezależne od zagęszczenia czynniki ograniczające liczebność populacji	*Uczeń:* • wyjaśnia teorię metapopulacji • wykazuje, w jaki sposób migracje pozwalają na przetrwanie gatunku w środowisku

		krzywych przeżywania wraz z przykładami gatunków, dla których są one charakterystyczne • wymienia rodzaje migracji (emigracja, imigracja) • przedstawia zalety i wady życia w grupie • omawia wybrane cechy populacji • podaje efekt Alleego • przedstawia strukturę wiekową populacji w formie piramid	• omawia strategie rozrodu • porównuje rozrodczość ze śmiertelnością w populacji • charakteryzuje krzywe przeżywania • przedstawia znaczenie migracji osobników w przepływie genów dla przetrwania gatunku w środowisku	• analizuje piramidy wieku populacji • charakteryzuje czynniki wpływające na liczebność populacji • podaje główne założenia teorii metapopulacji		
56.	**Zależności nieantagonistyczne**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *komensalizm, mutualizm* • klasyfikuje oddziaływania międzygatunkowe na antagonistyczne i nieantagonistyczne • wymienia nieantagonistyczne zależności międzygatunkowe (mutualizm, komensalizm) • podaje rodzaje mutualizmu • podaje przykłady organizmów wykazujących nieantagonistyczne zależności • wymienia przystosowania	*Uczeń:* • charakteryzuje nieantagonistyczne zależności międzygatunkowe • wymienia przykłady zachowań mutualistycznych i komensalistycznych	*Uczeń:* • charakteryzuje mechanizmy adaptacyjne organizmów pozostających w związkach mutualistycznych i komensalistycznych • charakteryzuje na wybranych przykładach rodzaje oddziaływań nieantagonistycznych	*Uczeń:* • wyjaśnia, dlaczego komensalizm zalicza się do związków jednostronnie korzystnych • wyjaśnia znaczenie zależności nieantagonistycznych w ekosystemie	*Uczeń:* • wykazuje na przykładach różnice między mutualizmem obligatoryjnym a mutualizmem fakultatywnym

		organizmów wchodzących w związki mutualistyczne				
57.	**Zależności antagonistyczne**	*Uczeń:* • wymienia antagonistyczne zależności międzygatunkowe: drapieżnictwo, pasożytnictwo, roślinożerność, konkurencję • podaje przykłady oddziaływań antagonistycznych • podaje znaczenie terminów: *hierarchia społeczna*, *samoprzerzedzenie*, *wyparcie konkurenta* • charakteryzuje roślinożerność • wymienia skutki konkurencji wewnątrzgatunkowej • podaje główne przyczyny i skutki konkurencji międzygatunkowej	*Uczeń:* • charakteryzuje mechanizmy obronne u roślin • opisuje, na czym polega drapieżnictwo w relacjach ofiara–drapieżnik • charakteryzuje pasożytnictwo w relacjach żywiciel–pasożyt • omawia przystosowania anatomiczne i behawioralne roślinożerców do pozyskiwania pokarmu • przedstawia przystosowania pasożytów oraz mechanizmy obronne żywicieli • klasyfikuje pasożyty według wskazanych kryteriów • przedstawia znaczenie wektorów w rozprzestrzenianiu się pasożytów • omawia na podstawie wykresu cykliczne zmiany liczebności w układzie roślinożerca–roślina	*Uczeń:* • wyjaśnia, na czym polega zasada konkurencyjnego wypierania • charakteryzuje skutki konkurencji wewnątrzgatunkowej i międzygatunkowej • podaje konsekwencje w ograniczaniu niszy ekologicznej jednego z konkurentów • porównuje drapieżnictwo, roślinożerność i pasożytnictwo • przedstawia adaptacje drapieżników, pasożytów i roślinożerców do zdobywania pokarmu	*Uczeń:* • wyjaśnia zmiany liczebności populacji w układzie zjadający–zjadany • wyjaśnia, jakie znaczenie dla funkcjonowania biocenozy mają pasożyty, drapieżniki i roślinożercy	*Uczeń:* • określa skutki działania substancji allelopatycznych • wyjaśnia zasadę ujemnego sprzężenia zwrotnego, analizując cykliczne zmiany w liczebności populacji zjadającego i zjadanego na przykładzie roślinożerności i drapieżnictwa
58.	**Struktura ekosystemu. Sukcesja ekologiczna**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *ekosystem*, *biocenoza*, *biotop*, *reducenci*, *sukcesja ekologiczna* • wyróżnia poziomy troficzne • podaje rolę producentów, konsumentów i reducentów w ekosystemie	*Uczeń:* • charakteryzuje strukturę przestrzenną ekosystemu • omawia wpływ czynników na przebieg sukcesji ekologicznej • charakteryzuje znaczenie biocenozy i biotopu w sukcesji ekologicznej • wyjaśnia, na czym polega sukcesja ekologiczna	*Uczeń:* • określa kryteria podziału ekosystemów • charakteryzuje rodzaje ekosystemów • charakteryzuje gatunki pionierskie • wyjaśnia oddziaływania między biotopem a biocenozą • wyjaśnia, od czego zależy	*Uczeń:* • omawia rolę organizmów w procesach glebotwórczych • omawia wpływ biocenozy na mikroklimat • przedstawia sukcesję jako proces przemiany ekosystemu w czasie	*Uczeń:* • wykazuje, dlaczego ekosystem autotroficzny jest samowystarczalny

		• klasyfikuje ekosystemy na autotroficzne i heterotroficzne • klasyfikuje ekosystemy na naturalne, półnaturalne i sztuczne		struktura przestrzenna ekosystemu		
59.	**Krążenie materii i przepływ energii w ekosystemie**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *łańcuch troficzny*, *poziom troficzny*, *sieć pokarmowa* (*troficzna*), *produktywność ekosystemu* • przedstawia zależności pokarmowe w biocenozie w postaci łańcuchów pokarmowych • podaje przykłady łańcucha spasania i łańcucha detrytusowego • nazywa poziomy troficzne w łańcuchu troficznym i w sieci troficznej • wyszukuje łańcuchy pokarmowe w przedstawionej sieci troficznej i poprawnie je zapisuje • wymienia trzy typy piramidy ekologicznej (liczebności, biomasy, energii)	*Uczeń:* • przedstawia znaczenie terminów: *produkcja pierwotna* (*brutto*, *netto*), *produkcja wtórna* (*brutto*, *netto*) • konstruuje łańcuchy troficzne i sieci troficzne • porównuje produkcję pierwotną różnych ekosystemów • wyjaśnia, czym jest równowaga w ekosystemie • podaje rolę gatunków kluczowych (zwornikowych) w ekosystemie • omawia zjawisko krążenia materii i przepływu energii w ekosystemie	*Uczeń:* • wyróżnia i porównuje typy łańcuchów troficznych • omawia przyczyny zaburzenia równowagi w ekosystemach • rysuje i porównuje trzy typy piramid troficznych: piramidę energii, piramidę liczebności, piramidę biomasy • wymienia czynniki, które mogą ograniczać produktywność ekosystemów	*Uczeń:* • charakteryzuje produkcję pierwotną i wtórną wybranego ekosystemu • wyjaśnia, dlaczego w celach konsumpcyjnych człowiek hoduje zwierzęta roślinożerne, a nie drapieżne • omawia piramidy ekologiczne wybranych ekosystemów	*Uczeń:* • wyjaśnia, dlaczego graficzna ilustracja ilości energii akumulowanej na kolejnych poziomach łańcucha troficznego ma postać piramidy • wyjaśnia, dlaczego lasy równikowe i rafy koralowe są ekosystemami o najwyższej produktywności • uzasadnia, że w niektórych ekosystemach morskich występuje odwrócona piramida biomasy
60.	**Obieg azotu i węgla w przyrodzie**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *amonifikacja*, *nitryfikacja*, *denitryfikacja* • opisuje obieg węgla i	*Uczeń:* • wyjaśnia pojęcie: *cykl biogeochemiczny* • podaje rolę organizmów w obiegu azotu i obiegu węgla	*Uczeń:* • wyjaśnia znaczenie nitryfikacji, amonifikacji oraz denitryfikacji w krążeniu azotu w przyrodzie	*Uczeń:* • wyjaśnia rolę organizmów w obiegu pierwiastków • wyjaśnia sposób asymilacji azotu przez	*Uczeń:* • wyjaśnia przyczyny zakłócenia obiegu węgla w przyrodzie • wykazuje na podstawie dostępnych źródeł

		obieg azotu w przyrodzie • wymienia źródła węgla w przyrodzie	• wyjaśnia na podstawie schematu obieg węgla i obieg azotu w przyrodzie • przedstawia, w jaki sposób wylesianie terenów wpływa na obieg węgla w przyrodzie	• wyjaśnia, jaki wpływ na obieg pierwiastków chemicznych w przyrodzie ma działalność gospodarcza człowieka	sinice	gospodarcze wykorzystanie bakterii wiążących azot
61.	**Różnorodność biologiczna**	*Uczeń:* • definiuje pojęcie *endemit* • wymienia typy różnorodności biologicznej • wymienia czynniki geograficzne kształtujące bioróżnorodność • wymienia przykłady biomów lądowych i wodnych oraz podaje ich rozmieszczenie na Ziemi • wymienia czynniki geograficzne kształtujące różnorodność gatunkową i ekosystemową Ziemi • przedstawia regułę Allena i regułę Bergmanna	*Uczeń:* • definiuje pojęcie: *ogniska różnorodności biologicznej* • omawia kryteria, na podstawie których wyróżnia się biomy • charakteryzuje biomy występujące na Ziemi • podaje przykłady endemitów jako gatunków unikatowych dla danego biomu • omawia strefowość biomów wodnych na przykładzie jeziora i oceanu • podaje przykłady gatunków endemicznych	*Uczeń:* • omawia różnice w rozmieszczeniu gatunków na Ziemi • charakteryzuje typy różnorodności biologicznej • przedstawia przykłady ognisk różnorodności biologicznej na kuli ziemskiej • wyjaśnia regułę Allena i regułę Bergmanna • charakteryzuje biomy wodne, uwzględniając takie czynniki jak warunki tlenowe i świetlne, głębokość, przeważające roślinność i zwierzęta	*Uczeń:* • charakteryzuje wybrane środowiska wodne • porównuje różnorodność gatunkową poszczególnych biomów • wyjaśnia, jakie czynniki środowiskowe sprzyjają występowaniu ekosystemów o dużej różnorodności gatunkowej	*Uczeń:* • wykazuje związek między rozmieszczeniem biomów a warunkami klimatycznymi na kuli ziemskiej • dowodzi, że określanie różnorodności gatunkowej na Ziemi jest trudne
62.	**Wpływ człowieka na różnorodność biologiczną**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *introdukcja, erozja, degradacja gleby* • podaje znaczenie terminów: *dziura ozonowa, kwaśne opady, smog* • podaje możliwe skutki intensyfikacji rolnictwa • omawia proces kumulacji związków toksycznych w ogniwach łańcucha pokarmowego	*Uczeń:* • podaje przykłady introdukowanych gatunków • przedstawia, w jaki sposób powstają kwaśne opady • wymienia przykłady chorób, które mogą wystąpić w wyniku długotrwałego działania smogu na organizm człowieka • określa wpływ gatunków inwazyjnych na gatunki rodzime • określa znaczenie korytarzy	*Uczeń:* • podaje przykłady gatunków, których introdukcja w niektórych regionach Polski spowodowała zmniejszenie różnorodności gatunkowej • omawia wpływ introdukowanych gatunków na gatunki rodzime • charakteryzuje zjawisko smogu, kwaśnych opadów i dziury ozonowej • omawia skutki kwaśnych	*Uczeń:* • wyjaśnia wpływ działalności człowieka na wzrost globalnego ocieplenia • porównuje smog kwaśny ze smogiem fotochemicznym • opisuje wpływ ocieplenia klimatu na bioróżnorodność • wyjaśnia różnice między introdukcją a zawleczeniem	*Uczeń:* • wykazuje wpływ działalności człowieka (intensyfikacji rolnictwa, urbanizacji, industrializacji, rozwój komunikacji i turystyki) na różnorodność biologiczną • wyjaśnia skutki fragmentacji siedlisk spowodowane działalnością

		• wymienia powody nadmiernej eksploatacji zasobów przyrody przez człowieka	ekologicznych	opadów dla środowiska i zdrowia człowieka	• wyjaśnia zależność między dziurą ozonową a powstawaniem nowotworów	człowieka
63. 64.	**Ochrona różnorodności biologicznej**	*Uczeń:* • definiuje pojęcia: *restytucja*, *reintrodukcja*, *ochrona czynna*, *ochrona bierna*, *Agenda 21* • podaje zadania ochrony środowiska i ochrony przyrody • wymienia formy ochrony przyrody w zależności od stopnia ingerencji człowieka w ekosystem (ochrona czynna i ochrona bierna) • wyróżnia formy ochrony przyrody ze względu na obiekt obejmowany ochroną (ochrona obszarowa gatunkowa, ochrona indywidualna) • wymienia formy ochrony obszarowej w Polsce • wymienia formy ochrony indywidualnej w Polsce	*Uczeń:* • wskazuje różnice między introdukcją a reintrodukcją gatunków • przedstawia kryteria podziału różnych form ochrony przyrody • wyjaśnia celowość stosowania form ochrony służących zachowaniu różnorodności gatunkowej w Polsce • podaje przykłady działań z zakresu ochrony czynnej i ochrony biernej • omawia międzynarodową współpracę na rzecz ochrony bioróżnorodności (CITES, Konwencja o Różnorodności Biologicznej, Agenda 21)	*Uczeń:* • wyjaśnia różnice między ochroną środowiska a ochroną przyrody • charakteryzuje formy ochrony indywidualnej i obszarowej w Polsce • wymienia przyczyny stosowania ochrony przyrody • wymienia przykłady działań podejmowanych w celu ochrony gatunków i ekosystemów	*Uczeń:* • wyjaśnia założenia koncepcji rozwoju zrównoważonego • uzasadnia pozytywne znaczenie międzynarodowej współpracy na rzecz ochrony przyrody • uzasadnia konieczność stosowania ochrony czynnej dla zachowania wybranych gatunków i ekosystemów	*Uczeń:* • proponuje działania ochronne na rzecz określonego gatunku, którego liczebność w ostatnich latach spadła • na podstawie dostępnych źródeł charakteryzuje i udowadnia celowość prowadzenia międzynarodowej lub krajowej formy ochrony przyrody
65.	**Powtórzenie i utrwalenie wiadomości oraz umiejętności z rozdziału „Ekologia i różnorodność biologiczna”**					
66.	**Sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Ekologia i różnorodność biologiczna”**					
67. 68.	**Powtórzenie i utrwalenie wiadomości oraz umiejętności z treści zawartych w 4 części podręcznika**					
69. 70.	**Przygotowania do egzaminu maturalnego z biologii w zakresie rozszerzonym**					

Autorka: Małgorzata Miękus

WYMAGANIA EDUKACYJNE – klasa pierwsza I druga ekonomiczna (poziom podstawowy i poziom rozszerzony)

Treści zakresu rozszerzonego wyróżniono czerwoną czcionką

Treści zakresu rozszerzonego wyróżniono czarną czcionką

AUTORZY: Piotr Kur

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
OSOBA PRZEDSIĘBIORCZA WE WSPÓŁCZESNYM ŚWIECIE							
1.	Kształtowanie kompetencji przedsiębiorczości	• wprowadzenie do tematu nr 1 • znaczenie przedsiębiorczości dla gospodarki • przedsiębiorczość jako kompetencja • analiza SWOT własnych kompetencji • doskonalenie swoich kompetencji	• definiuje pojęcie przedsiębiorczości • wymienia cechy osoby przedsiębiorczej • rozumie, na czym polega analiza SWOT	• wyjaśnia zależności między wiedzą, umiejętnościami i postawami związanymi z kompetencjami przedsiębiorczymi • rozumie, jak przedsiębiorczość wpływa na gospodarkę rynkową • dostrzega różnice między przedsiębiorczością w wymiarze psychologicznym i ekonomicznym	• przeprowadza analizę SWOT i samodzielnie interpretuje jej wyniki • wie, jak doskonalić kompetencje przedsiębiorcze • wyjaśnia, jakie znaczenie mają czynniki produkcji dla kształtowania postawy przedsiębiorczej	• prezentuje propozycje własnych cech, umiejętności i postaw osoby przedsiębiorczej • dokonuje analizy SWOT w odniesieniu do różnych podmiotów np. uczelni wyższej, na która uczeń planuje asie dostać	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • prezentuje własne stanowisko z uzasadnieniem np. na temat niebezpieczeństw związanych z błędną interpretacją przedsiębiorczości
2.	Komunikatywność	• wprowadzenie do tematu nr 2 • rola komunikatywności • komunikacja werbalna i niewerbalna • sposoby rozwiązywania konfliktów	• wyjaśnia, czym jest komunikatywność • dostrzega różnice między komunikacją werbalną i niewerbalną • wskazuje źródła konfliktów i wskazuje metody rozwiazywania konfliktów	• rozumie znaczenie komunikatywności dla rozwoju postawy przedsiębiorczej • podaje przykłady barier komunikacyjnych • dostrzega znaczenie komunikacji werbalnej i niewerbalnej w codziennym życiu	• wskazuje metody pokonywania barier komunikacyjnych • wie, jaki rodzaj rozwiazywania konfliktów jest najefektywniejszy i uzasadnia dlaczego	• omawia, w jaki sposób prowadzić skutecznie negocjacje • prezentuje przykłady zasad skutecznej komunikacji w praktyce • stosuje różne formy komunikacji i autoprezentacji	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • prezentuje własne stanowisko na temat skuteczności negocjacji, mediacji i arbitrażu • wskazuje najczęściej występujące błędy we wzajemnej komunikacji i omawia, jak im zapobiegać

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
3.	Umiejętności radzenia sobie w różnych sytuacjach życiowych	• wprowadzenie do tematu nr 3 • zachowania asertywne • obrona przed manipulacją • stres a dobrostan psychiczny • empatia	• wie, że asertywność to nie tylko mówienie „nie” • rozumie, że manipulacja jest postawą negatywną • wyjaśnia, czym jest dobrostan psychiczny • dostrzega, że empatia pozwala lepiej zrozumieć innych	• omawia zachowania asertywne • wskazuje przykładowe techniki manipulacyjne • wie, czym jest dobry i zły stres • rozumie, że empatia pomaga w pracy zawodowej i biznesie	• wyjaśnia, jak skutecznie bronić się przed manipulacją • wie, jak troszczyć się o własny dobrostan psychiczny • wskazuje na znaczenie aktywnego słuchania	• wyjaśnia na przykładach, jakie są skutki stresu i jak z nim skutecznie walczyć • podaje na przykładach przykłady manipulacji w życiu	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • prezentuje własne stanowisko na temat sposobów obrony przed manipulacją • angażuje się w dyskusje i aktywizuje do niej innych uczniów
4.	Praca zespołowa	• wprowadzenie do tematu nr 4 • charakterystyka pracy zespołowej • budowanie zespołu • zarządzanie czasem pracy indywidualnej i zespołowej • metody efektywnego zarządzania czasem	• potrafi wymienić przykładowe wady i zalety pracy zespołowej • wie, że zarządzanie czasem przynosi wiele korzyści przedstawia etapy podejmowania decyzji	• potrafi wskazać czynniki, które składają się na sukces pracy zespołowej i indywidualnej • rozumie, jakie bariery przeszkadzają w budowaniu zespołu • wskazuje najważniejsze elementy zarządzania czasem	• wie, czym jest optymalizacja w pracy • wyjaśnia na przykładzie, jak działa macierz Eisenhowera • zna metody zarządzania czasem • wie, co przeszkadza w podejmowaniu decyzji	• analizuje i wyjaśnia różnice w efektywności pracy wynikające ze specyfiki pracy zespołowej i indywidualnej • wyjaśnia na przykładach, która metoda zarządzania czasem jest najefektywniejsza	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • prezentuje przykładowy plan podziału zadań w realizowanym szkolnym projekcie lub przedsięwzięciu • wie, jak pokonywać bariery decyzyjne i efektywnie motywować siebie i innych do pracy

AUTORZY: Piotr Kur

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
5.	Kreatywne myślenie i innowacje	• wprowadzenie do tematu nr 5 • metody kreatywnego myślenia • innowacyjność	• wie, że kreatywność to twórcze przeobrażanie zastanej rzeczywistości • wymienia i krótko opisuje techniki kreatywnego myślenia • rozumie, że innowacyjność to wprowadzanie nowości na rynek	• omawia jedną z technik kreatywnego myślenia na przykładzie z życia • wymienia przykłady źródeł innowacji	• wskazuje różnice i podobieństwa miedzy różnymi technikami kreatywnego myślenia • rozumie, co wpływa na innowacyjność i rozróżnia innowacje procesowe oraz produktowe	• omawia na przykładach, jak innowacje pozwalają budować przewagi konkurencyjne przedsiębiorstw • rozumie, jak kreatywność wpływa na biznes	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • wskazuje przykłady innowacyjnych produktów i usług i łączy je z kreatywnym myśleniem
ZARZĄDZANIE PROJEKTAMI							
6.	Specyfika projektu	• wprowadzenie do tematu nr 6 • etapy projektu	• wyjaśnia istotę projektu • rozróżnia projekt od procesu • wskazuje etapy projektu	• opisuje poszczególne etapy projektu	• na wybranym przykładzie opisuje szczegółowo przynajmniej jeden etap projektu • wie i rozumie, jaką odpowiedzialność • za projekt ponosi kierownik projektu i wskazuje jego główne zadania	• planuje przykładowy projekt oraz wie, jak przygotować harmonogram	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • przedstawia możliwe problemy, które mogą wystąpić na różnych etapach realizacji projektu i proponuje środki zaradcze

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
7.	Technika SMART w definiowaniu celów projektu	• wprowadzenie do tematu nr 7 • technika SMART • zastosowanie techniki SMART w życiu codziennym	• rozumie, na czym polega metoda SMART	• wyjaśnia na przykładzie, na czym polega metoda SMART	• określa cele projektu za pomocą metody SMART • wie, na czym polega metoda SMARTer	• szczegółowo analizuje poszczególne punkty metody SMART oraz SMARTer oraz proponuje przykłady ich wykorzystania w planowaniu np. własnej kariery zawodowej	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • wykorzystuje zasadę 6W przy określaniu celów projektów społecznych i biznesowych
8.	Budżet w projekcie	• wprowadzenie do tematu nr 8 • metody planowania budżetu • monitorowanie wykonania budżetu	• wyjaśnia, czym jest budżet w projekcie • przedstawia etapy planowania budżetu	• wie, jakie znaczenie ma monitorowanie budżetu • wyjaśnia, czym są przesunięcia (korekty) w budżecie	• omawia przyczyny przesunięć w budżecie • analizuje na przykładzie wybrany etap planowania budżetu	• szczegółowo analizuje poszczególne etapy planowania budżetu • samodzielnie wykonuje prosty przykładowy budżet projektu lub przedsięwzięcia	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • dyskutuje na temat skutków jakie powodują przesunięcia w budżecie i zwraca uwagę na dobór zasobów do wykonywanego projektu • przedstawia możliwe źródła finansowania projektu

AUTORZY: Piotr Kur

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
9.	Sprawozdanie z zadania projektowego i analiza ryzyka w projekcie	• wprowadzenie do tematu nr 9 • sprawozdanie z zadania projektowego • analiza ryzyka w projekcie	• wyjaśnia z jakich punktów składa się raport końcowy • rozumie, czym jest ryzyko w projekcie	• potrafi wskazać etapy analizy ryzyka i metody zarządzania ryzykiem w projekcie • wie, jakie punkty wchodzą w skład przykładowego sprawozdania	• zna i rozumie źródła ryzyka i wie na czym polega zarządzanie ryzykiem w projekcie	• przygotowuje przykładowe sprawozdanie z realizacji projektu • wskazuje, jakie przykładowe załączniki należy zamieścić • prezentuje na przykładzie jedną z metod przeprowadzania analizy ryzyka	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • wie jakie znaczenie przy oszacowaniu ryzyka mają takie nauki, jak np. ekonometria czy statystyka • proponuje własne pomysły i rozwiązania na niwelowanie ryzyka w wybranych projektach

AUTORZY: Piotr Kur

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
ZARZĄDZANIE PROJEKTAMI							
10.	Metody zarządzania projektami	• wprowadzenie do tematu nr 10 • powtórzenie wiadomości o projektach • metoda kaskadowa • metoda Agile • metoda Scrum • metoda Kanban • metoda Prince2 • koncepcja Lean Management • metoda ścieżki krytycznej • metoda krytycznego łańcucha	• zna i rozumie działanie przynajmniej jednej z metod zarządzania projektem	• wymienia i krótko omawia wszystkie metody zarządzania projektem • rozumie, że w każdej z metod najważniejszym elementem jest efektywne zarządzanie zasobami ludzkimi	• wyjaśnia, w jakiego rodzaju projektach wybrana metoda lub metody zarządzania mogą przynieść najlepsze efekty • omawia zadania i role poszczególnych członków zespołu na przykładowym projekcie	• omawia najważniejsze czynniki, które pomagają efektywnie wykorzystać wszystkie metody zarządzania projektami	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • potrafi dokonać podziału zadań, pełniąc funkcję kierownika projektu lub przedsięwzięcia • dostrzega ryzyka w każdej z metod i przedstawia pomysły, jak można im zaradzić

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
11.	Typy projektów. Rola kreatywnego myślenia w wyznaczaniu celu projektu	• wprowadzenie do tematu nr 11 • rodzaje klasyfikacji projektów • kreatywne określanie celu projektu	• zna i omawia na przynajmniej jeden typ projektów • wie i rozumie, że kreatywność sprawdza się w części typów projektów	• wskazuje wszystkie kryteria, wg których klasyfikuje się projekty • dostrzega różny stopień skomplikowania projektów • wykorzystuje technikę SMART przy kreatywnym określaniu celu dowolnego projektu	• podaje własne przykłady z życia do wszystkich kryteriów klasyfikujących projekty	• wskazuje różnice i podobieństwa między poszczególnymi typami projektów • omawia jakie znaczenie ma zespołowe wykonywanie omawianych typów projektów	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • podejmuje dyskusję na temat zasadności, celowości i oceny skuteczności poszczególnych typów projektów • przedstawia kreatywne slogany reklamujące wybrane projekty grupom interesariuszy

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
12.	Zespół projektowy	• wprowadzenie do tematu nr 12 • dobór zespołu projektowego • role w projekcie • kierownik projektu • interesariusze projektu • analiza interesariuszy projektu	• wyjaśnia, czym jest zespół projektowy • omawia przynajmniej jedną z ról zespołowych według Belbina • wymienia i rozumie różnice między podstawowymi funkcjami kierownika projektu • wskazuje różnice między wewnętrznym i a zewnętrznymi interesariuszami projektu	• omawia podstawowe wymogi wobec członków zespołu projektowego • wymienia wszystkie role zespołowe w modelu Belbina • przedstawia najważniejsze cechy kierownika projektu • wymienia 4 etapy analizy interesariuszy	• przedstawia mocne i słabe strony wybranych ról zespołowych i wskazuje przykłady ich występowania w życiu społecznym i biznesowym • omawia umiejętności i kompetencje kierownika projektu na dowolnych przykładach • omawia mapę interesariuszy i rozumie sposób kategoryzacji interesariuszy w projekcie	• samodzielnie odpowiada na pytania, które należy zadać w trakcie analizy potrzeb i nastawienia interesariuszy • szczegółowo i na przykładach przedstawia korzyści i wyzwania związane z pełnieniem określonej roli zespołowej według modelu Belbina	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • uzupełnia cechy i umiejętności kierownicze o style kierowania (autokratyczne, demokratyczne i liberalne), wskazując, które z nich i dlaczego są najefektywniejsze przy realizacji wybranych projektów

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
13.	Design thinking	• wprowadzenie do tematu nr 13 • etapy design thinking	• Wie, z jakich etapów składa się design thinking • dostrzega, że design thinkig jest procesem elastycznym, a nie liniowym	• dostrzega znaczenie empatii, która powinna być punktem wyjścia w myśleniu projektowym • wskazuje najważniejsze zalety design thinking	• podaje przykłady problemów, które można rozwiązać metodą design thinking • wie, jaką rolę pełni facyliator oraz jakie znaczenie w design thinking ma myślenie lateralne	• omawia wszystkie etapy design thinking na konkretnych przykładach • wyjaśnia różnice między facyliatorem a kierownikiem projektu • omawia, na czym polega proces inicjacji oraz implementacji	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • przygotowuje własny autorski przykład projektu metodą design thinking
14.	Kamienie milowe projektu. Zarządzanie czasem w projekcie	• wprowadzenie do tematu nr 14 • funkcje kamieni milowych • planowanie kamieni milowych • zarządzanie czasem projektu	• wyjaśnia, czym są kamienie milowe w projekcie • wskazuje główne funkcje kamieni milowych • rozumie, że kluczowym elementem w kamieniach milowych jest czas • zna historyczne pochodzenie sformułowania „kamienie milowe”	• przedstawia przykładową lokalizację kamieni milowych w projekcie na osi czasu • wyjaśnia znaczenie kamieni milowych dla poszczególnych osób zaangażowanych w projekt • omawia etapy tworzenia harmonogramu, który jest podstawą zarządzania czasem w projekcie	• rozumie, że kamienie milowe nie są tożsame z celami, zadaniami, etapami, czy rezultatami • omawia znaczenie kamieni milowych w projekcie • zna założenia wykresu Gantta	• omawia na czym polegają wykres Gantta, metoda ścieżki krytycznej i metoda PERT i podaje przykłady ich zastosowania	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • implementuje wykres Gantta na wybranym przykładzie projektu lub przedsięwzięcia

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
15.	Źródła finansowania projektu	• wprowadzenie do tematu nr 15 • sposoby finansowania projektów innowacyjnych • sposoby finansowania innych projektów	• podaje przynajmniej po 1 przykładzie finansowania społecznego i zwrotnego • wie, że na rynku twórcy projektów mają do dyspozycji wiele źródeł finansowania	• wymienia wszystkie możliwe źródła finansowania i wie jak przynajmniej z jednego z nich można skorzystać • wyjaśnia czym jest star-up	• dostrzega różnice i podobieństwa między poszczególnymi źródłami finansowania • zdaje sobie sprawę, że część z nich dostosowana jest wyłącznie dla określonej grupy projektodawców • wyjaśnia jakie znaczenie mają w start-upy w gospodarce	• potrafi samodzielnie wypełnić wniosek o uzyskanie dofinansowania do przykładowego projektu i uzasadnić swój wybór • podaje powody, dla których państwo wspiera start upy	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • podaje wady i zalety wybranej formy finansowania np. franczyzy • inicjuje dyskusję na temat roli start-upów w gospodarce

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
16.	Krytyczna analiza zakończonych prac projektowych	• wprowadzenie do tematu nr 16 • monitoring • rodzaje ewaluacji • przebieg ewaluacji	• wyjaśnia podstawowe różnicę między monitoringiem a ewaluacją	• omawia zakres monitoringu oraz etapy ewaluacji • wyjaśnia znaczenie konstruktywnej krytyki	• zna i rozumie, że ewaluacja to kompleksowa ocena projektu • wyjaśnia na przykładzie dowolnego projektu, na czym powinien polegać przebieg ewaluacji • wskazuje główne korzyści z ewaluacji i monitoringu • omawia podział ewaluacji ze względu na czas przeprowadzenia	• omawia na przykładach podział ewaluacji ze względu na przedmiot przeprowadzający ewaluację • wskazuje przykładowe wnioski oraz rekomendacje, przedstawiając różnice między nimi	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • wskazuje na pożądane kompetencje, które powinny posiadać osoby, które przeprowadzają monitoring oraz ewaluację

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
GOSPODARKA RYNKOWA							
17.	Przedsiębior-czość a rozwój społeczno--gospodarczy	• wprowadzenie do tematu nr 17 • klasyfikacja przedsiębiorców • czynniki gospodarcze stymulujące lub hamujące rozwój przedsiębiorczości	• wie i wyjaśnia, jak się klasyfikuje przedsiębiorców • zna podstawowe czynniki stymulujące i blokujące rozwój przedsiębiorczości • wymienia przynajmniej jedną instytucję państwową, której zadaniem jest wspieranie i promowanie przedsiębiorczości	• wyjaśnia zależności między rozwojem przedsiębiorczości i rozwojem gospodarczym regionu i kraju • rozumie, że działalność gospodarcza to zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana w imieniu własnym i w sposób ciągły • wyjaśnia, na czym polega wyodrębnienie prawne, ekonomiczne, terytorialne i organizacyjne przedsiębiorstwa	• wymienia wszystkie omówione instytucje wspierające przedsiębiorczość i krótko opisuje ich zadania • omawia na przykładach, jakie znaczenie dla gospodarki mają wybrane czynniki stymulujące lub hamujące rozwój przedsiębiorczości	• wyjaśnia, czym się różnią aktywa od pasywów • precyzyjnie określa znaczenie przedsiębiorczości w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju lub regionu • wie i rozumie jakie znaczenie dla rozwoju przedsiębiorczości mają też business center club, akademickie inkubatory przedsiębiorczości czy aniołowie biznesu.	• wskazuje różnice i podobieństwa między różnymi formami przedsiębiorstw • inicjuje dyskusję na temat przyczyn wysokiego wskaźnika mikroprzedsiębiorstw w Polsce • omawia bariery wejścia na rynek dla tzw. start-upów i inicjuje dyskusje na temat ich znaczenia w gospodarce

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
18.	Fundamentalne wartości gospodarki rynkowej	• wprowadzenie do tematu nr 18 • charakterystyka gospodarki rynkowej • filary gospodarki rynkowej • ograniczenia wolności gospodarczej • zalety i wady gospodarki rynkowej	• wymienia główne filary rynku oraz podstawowe cechy gospodarki rynkowej • wie, że takie filary jak wolność, własność i konkurencja podlegają ochronie prawnej w Konstytucji RP	• opisuje szczegółowo przynajmniej jedna cechę gospodarki rynkowej i jeden filar rynku	• wskazuje na najważniejsze zalety i wady gospodarki rynkowej rozumie znaczenie oparcia gospodarki na wolności gospodarczej, własności prywatnej i uczciwej konkurencji • szczegółowo omawia wszystkie filary rynku wraz z przykładami	• Wyjaśnia, jakie konsekwencje może przynieść ograniczanie swobody działalności gospodarczej • analizuje i omawia wszystkie cechy gospodarki rynkowej • wie i rozumie, do jakich skutków doprowadziły gospodarki centralnie planowane	• samodzielnie na przykładach historycznych dokonuje analizy porównawczej między gospodarką rynkową a centralnie planowaną • inicjuje dyskusję na temat przyczyn upadków gospodarek centralnie planowanych w Europie po 1989 roku
19.	Rodzaje rynków i ich funkcje	• wprowadzenie do tematu nr 19 • klasyfikacja rynków • funkcje rynku	• wyjaśnia, czym jest rynek i przedstawia funkcje rynku w gospodarce	• zna kryteria klasyfikacji rynku i wyjaśnia przynajmniej jedno kryterium klasyfikacji rynku • wie i rozumie, czym jest popyt, podaż i cena	• podaje przykłady wszystkich wymienionych kryteriów podziałów rynku • szczegółowo omawia wszystkie funkcje rynku • wie, że popyt, podaż i cena to najważniejsze mechanizmy rynkowe	• omawia wszystkich uczestników rynku • podaje przykłady różnych rynków i wskazuje na różnice i podobieństwa między nimi, oraz bariery wejścia na te rynki	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • wyjaśnia na czym polega „niewidzialna ręka rynku" oraz dostrzega różne patologie rynkowe takie jak np. szara strefa czy nieuczciwa konkurencja

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
20.	Podmioty gospodarki rynkowej	• wprowadzenie do tematu nr 20 • zależności między podmiotami gospodarki rynkowej	• wymienia wszystkie podmioty gospodarki rynkowej	• wyjaśnia podstawowe zależności między podmiotami gospodarki rynkowej	• omawia szczegółowo wszystkie podmioty gospodarcze i ich najważniejsze funkcje w gospodarce	• wie, że najważniejsze podmioty to przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowe i wyjaśnia na przykładach w jaki sposób ich kondycja wpływa na stan państwa • wyjaśnia, jakie są źródła finansowania oraz najważniejsze wydatki wszystkich podmiotów gospodarczych	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • dostrzega pomocniczą funkcję organizacji pozarządowych i potrafi przedstawić przykłady fundacji i stowarzyszeń wspierających państwo i obywateli

AUTORZY: Piotr Kur

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
21.	Prawo popytu i podaży. Czynniki kształtujące popyt i podaż	• wprowadzenie do tematu nr 21 • rodzaje popytu • prawo popytu • czynniki kształtujące popyt • rodzaje podaży • prawo podaży • determinanty podaży	• wyjaśnia na prostych przykładach, jak działa prawo popytu i prawo podaży • podaje przynajmniej po jednym czynniku wpływającym na popyt oraz podaż	• omawia podział popytu ze względu na zakres popytu i rodzaj potrzeb • omawia i podaje przykład przynajmniej jednego paradoksu ekonomicznego • wymienia najważniejsze rodzaje podaży • wskazuje na podstawowe zależności między popytem i podażą	• wymienia wszystkie determinanty popytu oraz podaży • dostrzega poza cenowe czynniku wpływające na wielkość popytu oraz strukturę podaży • zna i rozumie, jak działa zasada *ceteris paribus* (łac., 'wszystko inne jest równe')	• graficznie przedstawia zależności między popytem oraz podażą • omawia wszystkie wyjątki od prawa popytu i podaży i podaje do nich przykłady	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • przedstawia analizę przyczyn oraz skutków występowania paradoksów ekonomicznych • aktywnie dyskutuje np. na temat poglądu, że w dzisiejszej gospodarce rynkowej coraz częściej podaż kreuje popyt (podaje argumenty za i przeciw) • wyznacza punkt równowagi rynkowej jako punkt przecięcia krzywej popytu i krzywej podaży

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
22.	Prawa konsumenta	• wprowadzenie do tematu nr 22 • konsument • umowa konsumencka • prawa konsumenta • instytucje broniące praw konsumenta • składanie reklamacji • rękojmia i gwarancja • zwrot towarów bez wad • pismo reklamacyjne	• wie, kim jest konsument • zna i rozumie podstawowe rodzaje praw konsumenta • potrafi wymienić najważniejsze instytucje konsumenckie • wie, co to jest gwarancja i rękojmia	• odróżnia konsumenta od nabywcy • zna podstawowe kompetencje instytucji konsumenckich • odróżnia reklamację z tytułu gwarancji od reklamacji z tytułu rękojmi • jest krytyczny wobec ofert rynkowych, reklam i informacji o towarach i usługach • wie, że obowiązkiem sprzedawcy jest przyjąć reklamację od konsumenta	• rozumie, na czym polega różnica między wadami fizycznymi oraz prawnymi • wyjaśnia, jak się składa reklamację z tytułu gwarancji i z tytułu rękojmi • sporządza przykładową reklamację	• precyzyjnie tłumaczy zasady dokonywania zwrotu towaru bez wad • rozumie, na czym polega uchylanie się od załatwiania reklamacji i jakie niesie za sobą konsekwencje dla sprzedawcy i konsumenta	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • wskazuje na podstawowe błędy jakie popełniają konsumenci • aktywnie bierze udział lub jest głównym inicjatorem projektu *Dzień konsumenta* • podaje przykłady nieuczciwych praktyk stosowanych zarówno przez sprzedawców, jak i konsumentów
23.	Parametry charakteryzujące gospodarkę	• wprowadzenie do tematu nr 23 • PKB • stopa wzrostu PKB • PKB *per capita* • wskaźnik inflacji • wskaźnik bezrobocia • wskaźnik zatrudnienia	• krótko wyjaśnia, co to są PKB, wskaźniki inflacji, bezrobocia oraz zatrudnienia	• dostrzega różnicę między PKB a PKB *per capita* i wyjaśnia, czym charakteryzuje się stopa wzrostu PKB • dostrzega zależności między bezrobociem a wskaźnikiem zatrudnienia	• omawia rodzaje inflacji i bezrobocia i wskazuje na ich główne przyczyny • wyjaśnia, o czym świadczy wzrost lub spadek PKB przez dwa kolejne kwartały	• interpretuje dane statystyczne na temat PKB, inflacji, bezrobocia i zatrudnienia • rozumie główne założenia metody obliczania PKB	• wskazuje na inne parametry gospodarcze, dzięki którym możliwa jest pełniejsza ocena danej gospodarki • omawia zależności między inflacją a bezrobociem na przykładzie transformacji gospodarczej w Polsce na przełomie lat 80. i 90. XX wieku

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
24.	Budżet państwa i jednostek terytorialnych	• wprowadzenie do tematu nr 24 • zasady budżetu państwa • dochody budżetowe • wydatki budżetowe • wydatki z budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego • deficyt budżetowy i dług publiczny	• wyjaśnia, czym jest budżet państwa • wie, że głównym źródłem dochodów budżetu państwa są podatki • podaje przykładowe wydatki państwa • wie, co to jest deficyt budżetowy i dług publiczny	• omawia role budżetu państwa oraz zasady budżetowe • podaje przynajmniej po jednym przykładzie dochodów podatkowych i niepodatkowych budżetu państwa • zna i omawia klasyfikację COFOG • wskazuje na podstawowe różnice między budżetem państwa a budżetem jednostek samorządu terytorialnego • rozumie zależności między długiem publicznym a deficytem budżetowym	• potrafi wymienić wszystkie główne źródła dochodów państwa i jednostek samorządowych • wyjaśnia celowość głównych wydatków państwa oraz jednostek samorządowych • omawia różnice między dotacjami a subwencjami • podaje konkretne przykłady dotacji i subwencji • podaje przyczyny wzrostu długu publicznego i powstawania deficytu budżetowego	• dostrzega znaczenie funduszy unijnych i omawia na przykładach ich wpływ na gospodarkę • wyjaśnia znaczenie konieczności przestrzegania limitu długu publicznego i deficytu budżetowego	• samodzielnie na przykładach dokonuje analizy budżetu państwa oraz jednostek samorządowych • formułuje wnioski i rekomendacje odnośne konieczności zwiększenia lub zmniejszenia wydatków • inicjuje i prowadzi dyskusję, debatę na temat znaczenia budżetu państwa dla konsumentów i przedsiębiorców • podaje przykłady wspierania przez budżet państwa konsumentów oraz firm i ocenia zasadność tego wsparcia

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
25.	Podmioty polityki społecznej	• wprowadzenie do tematu nr 25 • cele polityki społecznej • podmioty polityki społecznej	• wie i rozumie, że polityka społeczna ma duży wpływ na prawidłowe funkcjonowania państwa • wskazuje 3 główne cele polityki społecznej • potrafi wymienić przynajmniej jeden krajowy i międzynarodowy podmiot społeczny	• dostrzega główne problemy społeczne w Polsce • krótko omawia cele polityki społecznej • wyjaśnia funkcje wybranych podmiotów społecznych	• dostrzega i omawia wszystkie obszary polityki społecznej • wie, że inwestowanie w człowieka to najefektywniejsze narzędzie aktywizacji i rozwoju społecznego • wyjaśnia funkcje i przykładowe zadania podmiotów społecznych	• dostrzega role i znaczenie organizacji pozarządowych • proponuje rozwiązania dla wybranych problemów społecznych	• wyjaśnia różnice i zasadność stosowania różnych rodzajów polityk społecznych • analizuje przyczyny i skutki problemów społecznych na wybranych przykładach • interpretuje wskaźnik Ginniego i wyjaśnia znaczenie nierówności społecznych
26.	Patriotyzm ekonomiczny	• wprowadzenie do tematu nr 26 • patriotyzm konsumencki i gospodarczy • pozytywny wpływ patriotyzmu gospodarczego na rozwój gospodarczy • polskie produkty	• wie i rozumie, że patriotyzm ekonomiczny przynosi wiele korzyści • potrafi rozpoznać polski produkt	• dostrzega różnice między patriotyzmem konsumenckim i gospodarczym • wyjaśnia, kim jest świadomy konsument • potrafi podać prefiksy innych niż polskie produkty	• wskazuje korzyści oraz wyzwania związane z patriotyzmem ekonomicznym • wie, jak dokonać świadomych wyborów konsumenckich	• podaje przykłady polskich produktów, które osiągnęły sukces w kraju i na świecie • wyjaśnia, jakie znaczenie ma patriotyzm ekonomiczny w czasach globalizacji	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • podaje przykłady polskich hitów eksportowych oraz głównych odbiorców polskiego eksportu • dostrzega trendy gospodarcze np. protekcjonizm i podaje ich przykłady

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
GOSPODARKA RYNKOWA							
27.	Czynniki produkcji	• wprowadzenie do tematu nr 27 • rzadkość dóbr • zasoby ekonomiczne • koszt alternatywny • rodzaje czynników produkcji	• wie, że rzadkość dóbr odnosi się miedzy innymi do takich surowców jak złoto • rozumie, że koszt alternatywny wiążę się z dokonaniem wyboru • wymienia rodzaje czynników produkcji	• podaje przykłady zasobów (dóbr) ekonomicznych • rozumie, że koszt alternatywny dotyczy nie tylko wyborów gospodarczych	• dostrzega znaczenie czynników produkcji, w szczególności przedsiębiorczości • interpretuje znaczenie kosztu alternatywnego dla przedsiębiorców oraz gospodarstw domowych	• dyskutuje na temat wyzwań związanych z rzadkością dóbr • na przykładach podaje jakie znaczenie dla efektywności wykorzystania dóbr ma przedsiębiorczość	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • krytycznie interpretuje opieranie wzrostu gospodarczego wyłącznie na niekontrolowanym zarzadzaniu zasobami • dostrzega i omawia na przykładach problemy społeczne związane z niewłaściwym gospodarowaniem zasobami
28.	Struktury rynkowe	• wprowadzenie do tematu nr 28 • monopol • oligopol • konkurencja doskonała i monopolistyczna	• wie, że monopol, to dominacja jednego podmiotu gospodarczego • krótko wyjaśnia, czym są struktury rynkowe w gospodarce	• dostrzega niebezpieczeństwa związane z monopolem i oligopolem • rozróżnia konkurencje monopolistyczną od konkurencji doskonałej • podaje przykłady monopoli państwowych • zna podstawowe formy organizacji przedsiębiorstw	• omawia wszystkie struktury rynkowe i uzasadnia, która z nich jest najkorzystniejsza dla konsumentów • rozumie, że w pewnych przypadkach istnienie monopolów może być uzasadnione	• rozumie, jakie występują bariery wejścia dla firm w określonych strukturach rynkowych • samodzielnie omawia wpływ wszystkich struktur rynkowych na działanie wolnego rynku	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • inicjuje dyskusje na temat powodów nieefektywności monopoli państwowych w czasach gospodarki centralnie planowanej

AUTORZY: Piotr Kur

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
29.	Mechanizm elastyczności cenowej popytu i podaży	• wprowadzenie do tematu nr 29 • analiza krzywych popytu i podaży • przesunięcia krzywych popytu i podaży • przesunięcia na krzywych popytu i podaży • nadwyżka podaży i popytu • konsekwencje nierównowagi rynkowej • ceny maksymalna i minimalna • elastyczność cenowa popytu i podaży • wrażliwość podaży i popytu na zmianę ceny	• wie i rozumie, jak działają mechanizmy rynkowe • dostrzega, że w gospodarce bez przerwy mamy do czynienia z przesuwaniem krzywej popytu oraz krzywej podaży • wie, że stosowanie cen minimalnych i maksymalnych ma czasem swoje uzasadnienie • wymienia rodzaje wrażliwości popytu i podaży na ceny	• dostrzega zależności między popytem oraz podażą • graficznie prezentuje punkt równowagi rynkowej • wyjaśnia przyczyny występowania nadwyżek i niedoborów na rynku • omawia znaczenie cen minimalnych i maksymalnych	• oblicza cenową elastyczność popytu i podaży • rozumie przyczyny przesunięć krzywej popytu i podaży • dostrzega konsekwencje nierównowagi na rynku	• omawia czynniki, od których zależy elastyczność cenowa popytu • interpretuje wrażliwość popytu i podaży na cenę na konkretnych przykładach	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • wiąże wrażliwość popytu i podaży na cenę z występowaniem paradoksów ekonomicznych • omawia wyniki obliczeń, dyskutuje na ich temat i rozumie, że ich interpretacja zależy od rodzaju produktu lub usługi

AUTORZY: Piotr Kur

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
30.	Wzrost a rozwój gospodarczy. Podstawowe mierniki i wskaźniki ekonomiczne	• wprowadzenie do tematu nr 30 • wzrost gospodarczy • rozwój gospodarczy • czynniki wzrostu gospodarczego • bariery wzrostu gospodarczego • mierniki wzrostu gospodarczego • wskaźniki rozwoju społeczno-gospodarczego	• wie, ze wzrost gospodarczy ma charakter ilościowy, a rozwój gospodarczy jakościowy • wymienia i krótko opisuje wskaźniki wzrostu i rozwoju gospodarczego	• omawia czynniki wpływające na wzrost gospodarczy oraz bariery wzrostu gospodarczego • wyjaśnia jak oblicza się PKB i dlaczego wskaźnik ten uznaje się za główny miernik wzrostu gospodarczego • dostrzega znaczenie wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego	• szczegółowo analizuje czynniki wzrostu gospodarczego i bariery i podaje przykłady działań, które mogą być korzystne dla wzrostu i rozwoju gospodarczego • rozumie różnice między realnym i nominalnym PKB • interpretuje PKB per capita jako najbardziej miarodajny miernik gospodarczy	• analizuje i porównuje różne wskaźniki i wzajemne zależności między nimi • wymienia i wyjaśnia, jak działają inne wskaźniki wzrostu i rozwoju gospodarczego • dokonuje oceny poziomu życia na podstawie danych rankingowych i danych statystycznych	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • inicjuje dyskusję, przedstawia argumenty i kontrargumenty na temat celowości uznawania PKB za główny wskaźnik gospodarczy • przygotowuje samodzielną prezentacje na temat HDI oraz QOL

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
31.	Fazy cyklu koniunktural-nego. Prognozy gospo-darcze	• wprowadzenie do tematu nr 31 • przebieg cyklu koniunkturalnego • cechy faz klasycznego i współczesnego cyklu koniunkturalnego • prognozy gospodarcze	• Wie, czym jest cykl koniunkturalny i wymienia wszystkie fazy cyklu klasycznego i współczesnego • dostrzega znaczenie prognoz gospodarczych • wie i rozumie, że gospodarka podlega ciągłym wahaniom, które są naturalne	• omawia poszczególne fazy cyklu klasycznego oraz współczesnego • wymienia dwa główne wskaźniki będące miarą aktywności gospodarczej • omawia główne przyczyny boomu gospodarczego oraz recesji	• wyjaśnia na przykładach, jakie znaczenie dla gospodarstw domowych oraz przedsiębiorstw ma określona faza cyklu • omawia znaczenie WRK oraz WWK • wyjaśnia w oparciu, o jakie dane tworzy się prognozy gospodarcze	• wyjaśnia jakie funkcje i znaczenie dla firm i gospodarki ma indeks PMI • na podstawie danych statystycznych interpretuje w jakiej fazie cyklu znajduje się obecnie gospodarka	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • przedstawia przykłady alternatywnych koncepcji cyklu koniunkturalnego • zwraca uwagę na znaczenie prognoz gospodarczych przy podejmowaniu decyzji dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej czy inwestowania na rynku kapitałowym • omawia znaczenie prognoz przygotowywanych przez różne instytucje, w tym również agencji ratingowych

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
32.	Narzędzia polityki gospodarczej i konsekwencje ich stosowania	• wprowadzenie do tematu nr 32 • rola państwa w gospodarce • interwencjonizm • liberalizm gospodarczy • protekcjonizm • narzędzia polityki gospodarczej	• wyjaśnia na przykładach, jaką rolę w gospodarce pełni państwo • wymienia różne koncepcje polityki ekonomicznej państwa i omawia przynajmniej jedno z nich	• dostrzega najważniejsze wady oraz zalety ingerencji państwa w gospodarkę • wskazuje przykłady pośrednich i bezpośrednich narzędzi, stosowanych w polityce gospodarczej państwa	• dokonuje analizy porównawczej między interwencjonizmem, liberalizmem oraz protekcjonizmem • wyjaśnia najważniejszy wady i zalety każdej z koncepcji • interpretuje zasadność wprowadzania takich narzędzi jak np. płaca minimalna	• podaje przykłady wprowadzania różnych polityk gospodarczych i omawia ich skutki • inicjuje dyskusję na temat zasadności wyboru określonej polityki gospodarczej państwa w odniesieniu do pozycji i miejsca państwa oraz występującej fazy cyklu koniunkturalnego	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • omawia próby łączenia omówionych koncepcji polityki gospodarczej państwa i analizuje wyniki historyczne stosowanych polityk gospodarczych • przygotowuje prezentację np. na temat znaczenia specjalnych stref ekonomicznych, czy wpływu globalizacji na politykę gospodarczą państwa

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
33.	Polityka fiskalna	• wprowadzenie do tematu nr 33 • rodzaje polityki fiskalnej • funkcje polityki fiskalnej • progresja i liniowość opodatkowania • formy opodatkowania działalności gospodarczej • skala podatkowa • podatek liniowy • ryczałt ewidencjonowany • karta podatkowa	• wymienia rodzaje oraz funkcje polityki fiskalnej państwa • podaje przykłady progresywności i liniowości podatkowej • wie, że przedsiębiorcy mają większy wybór w zakresie opodatkowania działalności gospodarczej niż zwykli pracownicy	• przedstawia cechy wybranych rodzajów polityki fiskalnej państwa • omawia zasadność stosowania danego rodzaju polityki fiskalnej • wymienia i krótko omawia wszystkie dostępne formy opodatkowania działalności gospodarczej	• omawia wady i zalety progresywności i liniowości podatkowej • podaje na przykładach, jak realizowana jest funkcja alokacyjna, redystrybucyjna i stabilizacyjna i ocenia ich skuteczność oraz zasadność • wyszukuje przykłady ulg podatkowych	• wyjaśnia, w jakich sytuacjach i dlaczego, ryczałt ewidencjonowany może być korzystniejszy dla przedsiębiorców • ocenia, jaki rodzaj polityki fiskalnej jest obecnie stosowany i z jakich powodów • dokonuje prostych obliczeń podatkowych na przykładach i interpretuje ich wyniki	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • inicjuje debatę na temat wysokości kwoty wolnej od podatku oraz wysokości stawek podatkowych w Polsce • interpretuje i ocenia politykę fiskalną na podstawie danych statystycznych z różnych krajów • przygotowuje prezentację np. na temat wad i zalet progresywności i liniowości podatkowej, w oparciu o doświadczenia wybranych państw Unii Europejskiej

AUTORZY: Piotr Kur

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
34.	Polityka monetarna banków centralnych	• wprowadzenie do tematu nr 34 • bank centralny • mechanizm powstawania inflacji • polityka monetarna • narzędzia polityki monetarnej • rodzaje polityki pieniężnej • Narodowy Bank Polski • funkcje rady polityki pieniężnej	• wyjaśnia różnice miedzy bankiem centralnym a bankami komercyjnymi • wie, że w Polsce funkcję banku centralnego pełni NBP, a głównym organem odpowiedzialnym za politykę monetarną jest rada polityki • pieniężnej • wie, czym jest inflacja i że celem banku centralnego jest walką z nią	• omawia różnice między polityką restrykcyjną oraz ekspansywną banków centralnych • wymienia główne funkcje banków centralnych • wie i rozumie, jak działa mechanizm powstawania inflacji	• uzasadnia, kiedy polityka restrykcyjna lub ekspansywna sprawdza się najlepiej • omawia przykłady walki z inflacją oraz wyjaśnia, w jakim celu podnosi się lub obniża stopy procentowe oraz jakie wywołuje to efekty • szczegółowo wyjaśnia znaczenie i zastosowanie narzędzi polityki monetarnej • zna i rozumie znaczenie Rady Polityki Pieniężnej	• porównuje narzędzia polityki monetarnej stosowanej przez Narodowy Bank Polski oraz Europejski Bank Centralny • omawia znaczenie posiadanych rezerw złota dla stabilności finansowej państwa	• wskazuje na • omawia znaczenie banków centralnych dla bezpieczeństwa finansowego obywateli np. przez gwarantowanie lokat bankowych do wysokości 100 000 euro • ocenia politykę monetarną NBP oraz EBC, np. przez porównywanie skuteczności walki z inflację

AUTORZY: Piotr Kur

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
35.	Wspólny rynek UE. Procesy globalizacji	• wprowadzenie do tematu nr 35 • wspólny rynek UE • cztery swobody gospodarcze wspólnego rynku UE • korzyści wspólnego rynku • integracja walutowa • korzyści i zagrożenia integracji walutowej • wpływ kursu walut na działalność przedsiębiorców • formy współpracy międzynarodowej • przedsiębiorców • konsekwencje procesów globalizacyjnych	• wyjaśnia na czym polega wspólny rynek UE • wymienia cztery swobody gospodarcze wspólnego rynku • wie, że EBC jest bankiem centralnym strefy euro, do której należy 20 z 27 państw UE • zna i rozumie główne powody powstania strefy euro	• rozumie znaczenie internacjonalizacji dla procesów globalizacyjnych w gospodarce • omawia najważniejsze korzyści wspólnego rynku UE • zna historię strefy euro i wymienia wszystkie państwa należące do strefy euro	• wyjaśnia, jak deprecjacja i aprecjacja wpływa na działalność przedsiębiorstw • dostrzega i rozumie konsekwencje procesów globalizacyjnych dla funkcjonowania biznesu • omawia przykładowe korzyści i wyzwania związane z funkcjonowaniem strefy euro	• przedstawia argumenty i kontrargumenty za wejściem Polski do strefy euro na podstawie doświadczeń różnych państw strefy euro • bierze aktywny udział w dyskusji na temat globalizacji i integracji walutowej	• dokonuje analizy przypadku brexitu i przedstawia jego przyczyny oraz skutki w kontekście utraty dostępu do wspólnego rynku UE • oprócz aprecjacji i deprecjacji wyjaśnia pojęcia dewaluacji rewaluacji i omawia przyczyny ich stosowania • przygotowuje prezentację na temat doświadczeń wybranych państw strefy euro oraz ich wyników gospodarczych

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
36.	UOKiK. Rzecznik konsumentów	• wprowadzenie do tematu nr 36 • znaczenie konsumenta w gospodarce liniowej • urząd ochrony konkurencji i konsumentów • obowiązki UOKiK • ochrona konsumenta przez UOKiK • rzecznik konsumentów	• dostrzega znaczenie konsumenta w gospodarce rynkowej i podaje przykłady instytucji wspierających ochronę praw konsumenta w Polsce i Unii Europejskiej • wie i rozumie, że UOKiK zajmuje się sprawami o szerszym zasięgu, a rzecznicy konsumentów sprawami lokalnymi	• dostrzega zależności między ochroną praw konsumenta a ochroną konkurencji • omawia najważniejsze funkcje i kompetencje UOKiK oraz rzeczników konsumentów	• wymienia znaczenie wspierania konsumenta przez działalność innych organów nadzorujących rynek, takich jak Komisja Nadzoru Finansowego • podaje przykłady konkretnych sytuacji, w których konsument może skorzystać z pomocy różnych instytucji	• analizuje i interpretuje przykłady różnych działań UOKiK-u np. w zakresie walki z nieuczciwymi praktykami rynkowymi podmiotów gospodarczych • omawia skuteczność i zasadność różnych akcji edukacyjnych państwa w zakresie ochrony praw konsumenta i konkurencji • wskazuje przykłady dyrektyw UE w zakresie wspierania konsumentów	• podkreśla znaczenie organizacji transgranicznych, takich jak europejskie centrum konsumenckie i przedstawia przykłady ich działań • dostrzega znaczenie działalności organizacji pozarządowych, takich jak np. federacji konsumentów i omawia ich działania • inicjuje debatę na temat pomysłów, dzięki którym poziom ochrony praw konsumenta mógł być jeszcze lepszy

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

Numer	Temat z podręcznika	Materiał rzeczowy (zagadnienia)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			uczeń	uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
37.	Niedozwolone praktyki ograniczające konkurencję	• wprowadzenie do tematu nr 37 • niedozwolone działania przedsiębiorców • ochrona przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi • wpływ nieuczciwej konkurencji na gospodarkę	• wymienia i omawia przynajmniej jeden przykład nieuczciwych praktyk rynkowych • wie i rozumie, że stosowanie zakazanych rodzajów porozumień między przedsiębiorcami odbijają się negatywnie na całej gospodarce • wskazuje, która instytucja ma za zadanie troszczyć się o tworzenie warunków dla uczciwej konkurencji	• zna podstawę prawna regulującą ochronę przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi • podaje główne przyczyny i skutki, do których prowadzi nieuczciwa konkurencja • dostrzega niebezpieczeństwo, jakie niosą za sobą piramidy finansowe	• wyjaśnia, czym są porozumienia ograniczające konkurencję (horyzontalne i wertykalne) oraz podaje przykłady ich występowania • wie i rozumie, czym są klauzule niedozwolone, kiedy są stosowane i w jakim celu	• podaje konkretne metody walki z nieuczciwa konkurencją i niedozwolonymi praktykami rynkowymi • wyjaśnia różnicę między nieuczciwymi praktykami rynkowymi stosowanymi przez podmioty publiczne oraz prywatne	• samodzielnie analizuje i interpretuje podane w podręczniku przykłady • przedstawia zależności między korupcją a nieuczciwymi praktykami rynkowymi na przykładzie rankingu korupcji • podaje przykłady tzw. czarnego PR-u i inicjuje dyskusje na temat np. szerzenia dezinformacji w reklamach przez różne podmioty gospodarcze

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa

WYMAGANIA EDUKACYJNE

klasa ekonomiczna trzecia (poziom rozszerzony)

Numer lekcji	Temat z podręcznika	Pojęcia i zagadnienia (materiał rzeczowy)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			Uczeń	Uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	Uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	Uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	Uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
FINANSE OSOBISTE							
1.	Pieniądz w gospodarce rynkowej	• cechy pieniądza • funkcje pieniądza • formy pieniądza • obieg pieniądza • kryptowaluty	• wskazuje podstawowe cechy, funkcje i formy pieniądza • zna pojęcie obiegu pieniądza	• wskazuje podmioty, które biorą udział w obiegu pieniądza • zna i rozumie pojęcie kryptowalut i podaje ich przykłady	• analizuje cechy dobrego pieniądza i odnosi je do przykładowych walut • prezentuje schemat obiegu pieniądza w gospodarce • wskazuje przyczyny ewolucji pieniądza w czasie • wyjaśnia różnice między pieniądzem gotówkowym a bezgotówkowym • ocenia poziom ryzyka związany z kryptowalutami	• rozumie i wyjaśnia zależności między poszczególnymi funkcjami pieniądza w gospodarce • wyjaśnia szczegółowo zależności między podmiotami gospodarczymi biorącymi udział w obiegu pieniądza • szacuje poziom ryzyka związany z podażą pieniądza	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • prezentuje własne stanowisko na temat kierunku rozwoju pieniądza • wskazuje na zagrożenia związane ze zbyt dużą podażą pieniądza i potrafi podać przykłady realnych możliwych skutków w gospodarce, spowodowanych zbyt silną podażą pieniądza
2.	Dojrzałość finansowa. Postawy wobec pieniądza	• dojrzałość finansowa • ocena własnej dojrzałości finansowej • znaczenie pieniądza • typy postaw wobec pieniądza	• podaje definicję dojrzałości finansowej • wymienia społeczne funkcje pieniądza	• rozumie czynniki, jakie wpływają na dojrzałość finansową człowieka • przedstawia typy postaw wobec pieniędzy	• podaje przykłady zachowań, które świadczą o dojrzałości lub braki dojrzałości finansowej • omawia na przykładach wszystkie funkcje społeczne pieniądza • rozumie, jakie znaczenie ma poznanie swojego typu postawy wobec pieniędzy	• analizuje poszczególne czynniki wpływające na postawy wobec pieniędzy • wyjaśnia, w jaki sposób typ osobowości wpływa na sposób traktowania pieniądza przez człowieka	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • interpretuje i ocenia wyniki badań na temat poziomu świadomości finansowej Polaków • przedstawia swoje pomysły na racjonalne zarządzanie pieniądzem

Numer lekcji	Temat z podręcznika	Pojęcia i zagadnienia (materiał rzeczowy)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			Uczeń	Uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	Uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	Uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	Uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
3.	Instytucje rynku finansowego w Polsce	• rodzaje instytucji rynku finansowego • funkcje instytucji rynku finansowego	• podaje definicję rynku finansowego • wskazuje najważniejsze publiczne instytucje rynku finansowego • podaje przykłady funkcji wybranej instytucji	• podaje przykłady funkcji każdej z omówionych instytucji • dostrzega różnicę między rynkiem finansowym a rynkiem kapitałowym	• wyjaśnia, w jakim celu na rynku finansowym musi występować wiele instytucji finansowych • wskazuje motywy ekonomiczne firm z sektora bankowego i ubezpieczeniowego działających na rynku	• szczegółowo opisuje wpływ funkcji i zadań poszczególnych instytucji na konsumentów, przedsiębiorców i całą gospodarkę • dostrzega szanse, jakie niektóre z instytucji dają na realizację własnych celów, np. założenie startupu	• wskazuje zależności i powiązania między poszczególnymi instytucjami • podaje przykłady akcji informacyjnych instytucji publicznych i ocenia ich jakość, zasięg i wpływ na budowanie świadomości finansowej obywateli
4.	Funkcjonowanie gospodarstw domowych	• funkcjonowanie gospodarstw domowych • budżet domowy • dochody i wydatki gospodarstw domowych • spirala zadłużenia • upadłość konsumencka	• rozumie, czym jest gospodarstwo domowe • wymienia przykładowe dochody i wydatki gospodarstwa domowego • definiuje pojęcie deficytu budżetowego i nadwyżki budżetowej	• dostrzega znaczenie gospodarstwa domowego w gospodarce • omawia funkcje wewnętrzne i zewnętrzne gospodarstwa domowego • wyjaśnia pojęcia *spirala zadłużenia* i *upadłość konsumencka*	• podaje przykłady konkretnych wewnętrznych i zewnętrznych funkcji gospodarstwa domowego • wyjaśnia przyczyny powstawania deficytu budżetowego i opisuje mechanizm wpadnięcia w tzw. spiralę zadłużenia	• wyjaśnia na prostych przykładach, jak można przeciwdziałać powstawaniu deficytu budżetowego • omawia procedurę zgłaszania upadłości konsumenckiej • wie i rozumie, jak przeciwdziałać spirali zadłużenia	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • wyjaśnia, jak problemy budżetowe w gospodarstwach domowych wpływają na wielkość sprzedaży przedsiębiorców oraz wielkość wpływów z podatków do budżetu państwa

Numer lekcji	Temat z podręcznika	Pojęcia i zagadnienia (materiał rzeczowy)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			Uczeń	Uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	Uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	Uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	Uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
5.	Zarządzanie budżetem	• planowanie budżetu domowego • metody kontrolowania wydatków • sposoby oszczędzania pieniędzy	• rozumie i dostrzega znaczenie planowania wydatków i dochodów • wie, że oszczędzanie jest ważną umiejętnością	• przedstawia czynniki, które wpływają na lepsze zarządzanie domowymi finansami • wskazuje główne kroki planowania budżetu domowego	• rozróżnia poszczególne dochody i wydatki, potrafi ocenić ich wielkość i stopień ważności w strukturze budżetu • analizuje przyczyny trudności w realizowaniu planów budżetowych	• przygotowuje plan budżetu domowego, wskazuje jego najważniejsze punkty i analizuje oraz wprowadza możliwe korekty • podaje przykłady działań, które nie tylko zmniejszają wydatki, ale również zwiększają dochody	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • podaje skuteczne sposoby budowania tzw. poduszki finansowej • przygotowuje dokładny plan budżetu gospodarstwa domowego oraz podaje i ocenia różne warianty postępowania na wypadek pojawienia się dodatkowych obciążeń w budżecie domowym
6.	Rodzaje podatków w Polsce	• cechy podatków • rodzaje podatków	• podaje definicję podatku i wskazuje jego główne cechy • podaje przykłady podatków w Polsce	• omawia poszczególne cechy podatku • wskazuje najważniejsze kryteria podziału podatków w Polsce • wie, że podatki to główne źródło dochodów państwa	• przedstawia podstawy prawne funkcjonowania poszczególnych podatków • omawia i charakteryzuje podatki według podanych kryteriów	• przedstawia sposób poboru podatków • wyjaśnia, jakich grup dotyczą poszczególne podatki • podaje przykładowe stawki podatkowe	• analizuje znaczenie podatków dla całej gospodarki i wskazuje zależności między wielkością obciążeń podatkowych a kondycją gospodarstw domowych, przedsiębiorstw oraz państwa • dostrzega i ocenia kierunki zmian, związane z możliwością płacenia podatków w kryptowalutach w niektórych krajach

Numer lekcji	Temat z podręcznika	Pojęcia i zagadnienia (materiał rzeczowy)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			Uczeń	Uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	Uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	Uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	Uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
7.	Rozliczanie PIT	• deklaracje PIT • składanie zeznań podatkowych • sposoby rozliczeń i formy opodatkowania • mikrorachunek podatkowy	• rozumie, kto jest zobowiązany do składania deklaracji PIT • wie, w jaki sposób składa się zeznania podatkowe • wskazuje różnicę między przychodem i dochodem	• wymienia przykłady deklaracji podatkowych • wskazuje przykłady czynników wpływających na wielkość podatku • zna formy opodatkowania i dwie główne stawki podatku PIT w Polsce	• dostrzega korzyści oraz ograniczenia, związane z rozliczaniem podatkowym przedsiębiorstw i osób nieprowadzących działalności gospodarczej • oblicza należny podatek dochodowy w podanych przykładach	• samodzielnie wypełnia całą deklarację podatkową PIT • omawia na przykładach poszczególne punkty deklaracji, takie jak np. ulgi i odliczenia	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • wybiera optymalną formę opodatkowania, dopasowaną do konkretnych grup podatników • ocenia zasadność niektórych ulg i odliczeń, np. prawa do skorzystania z zerowego podatku PIT dla osób do 26. roku życia

Numer lekcji	Temat z podręcznika	Pojęcia i zagadnienia (materiał rzeczowy)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			Uczeń	Uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	Uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	Uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	Uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
8.	Formy oszczędzania i inwestowania	• formy oszczędzania • formy inwestowania • szacowanie ryzyka i zysku • spekulacja i hazard	• wie, czym oszczędzanie różni się od inwestowania • podaje przykłady oszczędzania i inwestowania • dostrzega znaczenie ryzyka • definiuje pojęcie hazardu i spekulacji	• wymienia zalety oszczędzania i inwestowania • wyjaśnia różnice między przykładowymi formami oszczędzania, np. lokatami a kontami oszczędnościowymi • dostrzega różny poziom ryzyka związany z poszczególnymi formami inwestowania • odróżnia inwestowanie od hazardu i spekulacji • zna i rozumie podstawowe zasady oszczędzania i inwestowania	• analizuje poziom ryzyka oraz wskazuje możliwą stopę zwrotu poszczególnych form oszczędzania i inwestowania • oblicza należne odsetki od lokaty • wymienia przykłady alternatywnych form inwestowania • rozumie znaczenie konieczności dodatkowego oszczędzania na emeryturę	• dokonuje świadomego wyboru formy oszczędzania i / lub inwestowania, dopasowanej do wielkości kapitału, poziomu wiedzy, doświadczenia finansowego, poziomu akceptacji ryzyka itp. • dokładnie szacuje ryzyka i niebezpieczeństwa związane z alternatywnymi formami inwestowania • wymienia przyczyny i skutki hazardu i spekulacji na rynku finansowym	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • dokonuje analizy porównawczej lub analizy SWOT wszystkich form oszczędzania i inwestowania oraz ocenia je pod kątem ich wpływu na gospodarkę

Numer lekcji	Temat z podręcznika	Pojęcia i zagadnienia (materiał rzeczowy)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			Uczeń	Uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	Uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	Uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	Uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
9.	Analiza oferty bankowej i pozabankowych instytucji pożyczkowych	• zasady analizy oferty bankowej i pozabankowej • wybór ofert bankowej i pozabankowej • kredyty i pożyczki • bezpieczeństwo w bankowości internetowej	• dostrzega podstawowe różnice między bankami a instytucjami pozabankowymi • podaje przykłady ofert bankowych • rozumie znaczenie bezpiecznego korzystania z bankowości elektronicznej i mobilnej	• wymienia przykłady kont bankowych, kart płatniczych, kredytów i pożyczek • podaje przykłady zasad bezpiecznego korzystania z produktów finansowych	• analizuje czynniki wpływające na wybór banku • wymienia i opisuje poszczególne formy kont, kredytów, pożyczek i wskazuje najważniejsze różnice między nimi • opisuje formy zabezpieczenia kredytowego oraz oblicza odsetki od kredytu na prostym przykładzie	• dokonuje szczegółowej analizy porównawczej oferty bankowej i pozabankowej oraz wskazuje, jaki profil klientów powinien korzystać z wybranych form • zna i potrafi zastosować wszystkie procedury, związane z utratą karty czy innymi zagrożeniami w zakresie bezpieczeństwa	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • porównuje i interpretuje konkurencyjne oferty poszczególnych banków i instytucji pozabankowych oraz omawia na przykładach wszystkie koszty i korzyści, konieczność płacenia podatku od zysków kapitałowych itp.
10.	Analiza umowy kredytu gotówkowego / pożyczki gotówkowej	• różnica między kredytem a pożyczką • ważne zapisy w umowach o kredyt / pożyczkę • nieetyczne zachowania finansowe	• wskazuje podstawowe różnice między kredytem a pożyczką • wymienia przykłady nieetycznych zachowań na rynku finansowym	• omawia poszczególne cechy kredytu i pożyczki • wskazuje najważniejsze informacje, jakie muszą się znaleźć w umowie kredytu lub pożyczki • dostrzega skutki nieetycznych zachowań na rynku finansowym	• wskazuje najważniejsze wady i zalety kredytów oraz pożyczek • analizuje zapisy umowy kredytowej lub pożyczkowej • dostrzega przyczyny nieetycznych zachowań na rynku finansowym	• oblicza koszt kredytu lub pożyczki na podstawie RRSO • ocenia przyczyny i skutki nieetycznych zachowań na rynku finansowym w odniesieniu do poszczególnych konsumentów, przedsiębiorców, jak i całej gospodarki • omawia metody i sposoby przeciwdziałania powstawaniu nieetycznych zachowań finansowych	• wskazuje na znaczenie czasu trwania pożyczki i kredytu oraz wyjaśnia, w jaki sposób dłuższy czas spłaty rat wpływa na wzrost całkowitych kosztów kredytu lub pożyczki • porównuje rzeczywiste przykłady umów kredytów i pożyczek i wskazuje główne punkty wspólne wszystkich rodzajów umów • dostrzega ewentualne niewłaściwe zapisy w umowach

Numer lekcji	Temat z podręcznika	Pojęcia i zagadnienia (materiał rzeczowy)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			Uczeń	Uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	Uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	Uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	Uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
11.	Ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenia zdrowotne. Emerytura	• charakterystyka ubezpieczeń społecznych • podmioty podlegające ubezpieczeniom społecznym • system emerytalny	• podaje definicje ubezpieczeń społecznych oraz ubezpieczenia zdrowotnego • zna instytucję, która nadzoruje system ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych w Polsce • wymienia cztery rodzaje ubezpieczeń społecznych • wskazuje trzy filary systemu emerytalnego	• opisuje cztery rodzaje ubezpieczeń społecznych oraz wskazuje różnicę między ubezpieczeniem zdrowotnym a ubezpieczeniami społecznymi • wskazuje przykładowe funkcje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych • charakteryzuje system emerytalny i wskazuje, które filary są obowiązkowe, a które dobrowolne	• omawia zakres ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych • zna wysokość poszczególnych składek ubezpieczeniowych • rozumie znaczenie dodatkowego oszczędzania na emeryturę • zna i rozumie zasady funkcjonowania PPK • wymienia zawody i branże, które mają przywileje emerytalne	• rozumie, jak forma zatrudnienia wpływa na wielkość i konieczność płacenia składek ubezpieczeniowych • wyjaśnia, jakie czynniki mają wpływ na wysokość przyszłej emerytury i analizuje ich siłę oddziaływania • ocenia zasadność PPK	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • rozumie i potrafi użyć odpowiedniej argumentacji przy ocenie złożoności systemu emerytalnego oraz analizie możliwych zmian w systemie emerytalnym, np. wydłużenie wieku emerytalnego • zna dodatkowe pojęcia związane z ubezpieczeniami takie, jak np. stopa zastąpienia, karencja czy kapitał początkowy • przedstawia i uzasadnia swoje stanowisko w zakresie obowiązkowości niektórych ubezpieczeń

Numer lekcji	Temat z podręcznika	Pojęcia i zagadnienia (materiał rzeczowy)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			Uczeń	Uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	Uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	Uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	Uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
12.	Ubezpieczenia osobowe i majątkowe	• rodzaje ubezpieczeń gospodarczych • cechy ubezpieczeń społecznych i majątkowych • ważne zapisy w ubezpieczeniach • polisa ubezpieczeniowa	• wymienia przykładowe ubezpieczenia majątkowe i osobowe • wie, które ubezpieczenia są obligatoryjne, a które dobrowolne • potrafi wskazać podstawowe cechy ubezpieczeń gospodarczych	• wyjaśnia różnice między ubezpieczeniami majątkowymi i osobowymi • omawia przykładowe cechy ubezpieczeń gospodarczych • rozumie sens ubezpieczeń jako formy wzajemnego dzielenia się ryzykiem między stronami	• dokonuje klasyfikacji ubezpieczeń według przedstawionych kryteriów • zna i rozumie wszystkie elementy wpływające na wysokość polisy ubezpieczeniowej • rozumie pojęcie indeksacji składki oraz wyjaśnia funkcje Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego	• podaje zakres omawianych ubezpieczeń gospodarczych • rozumie, że ceny polis są zmienne i potrafi wyjaśnić dlaczego • podaje przykłady z życia, w których najczęściej występują omawiane ubezpieczenia	• wie i rozumie, jakie znaczenie ma przeczytanie OWU oraz karty produktu ubezpieczeniowego przed podpisaniem umowy ubezpieczeniowej • wskazuje towarzystwa ubezpieczeniowe i samodzielnie porównuje poszczególne oferty, korzystając z różnych narzędzi, np. kalkulatorów ubezpieczeniowych • przedstawia i uzasadnia swoje stanowisko w zakresie obowiązkowości niektórych ubezpieczeń

Numer lekcji	Temat z podręcznika	Pojęcia i zagadnienia (materiał rzeczowy)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			Uczeń	Uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	Uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	Uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	Uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
13.	Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie. Inwestowanie na giełdzie	• funkcjonowanie Giełdy Papierów Wartościowych • zasady inwestycji na giełdzie • indeksy giełdowe	• przedstawia instytucje rynku kapitałowego • rozumie, że inwestowanie na giełdzie wiąże się z ryzykiem • wymienia nazwy indeksów giełdowych na GPW w Warszawie	• zna i rozumie zasady nabywania akcji na rynku pierwotnym i wtórnym • wymienia podstawowe zasady inwestowania • wskazuje, które indeksy giełdowe są największe i najpopularniejsze	• omawia funkcje Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie oraz funkcje kontrolne KNF i organizacyjne KDPW • rozumie, jak działa mechanizm inwestowania na giełdzie	• zna najważniejsze papiery wartościowe, będące przedmiotem obrotu giełdowego • wyjaśnia, jaką ofertę dla inwestorów indywidualnych i instytucjonalnych mają giełdy i rynek kapitałowy • dostrzega powiązania między krajowym i zagranicznym rynkiem kapitałowym • wie, skąd się biorą hossa i bessa	• zna i wie, w jakich sytuacjach powinno się stosować określone typy zleceń • potrafi oszacować poziom ryzyka związany z inwestowaniem na giełdzie i wymienia najważniejsze giełdy świata • interpretuje zasady inwestowania i wskazuje, jaki wpływ na podejmowane decyzje inwestycyjne ma typ postaw wobec pieniędzy

Numer lekcji	Temat z podręcznika	Pojęcia i zagadnienia (materiał rzeczowy)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			Uczeń	Uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	Uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	Uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	Uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
FINANSE OSOBISTE I RYNEK FINANSOWY							
1.	Ryzyko inwestycyjne	• rodzaje ryzyka inwestycyjnego • profil inwestycyjny klienta rynku finansowego • dyrektywa MiFID	• rozumie, że inwestowanie wiąże się z ryzykiem, które można oszacować • rozróżnia ryzyko systematyczne od niesystematycznego • wyjaśnia, w jakim celu przeprowadza się ankietę MiFID	• charakteryzuje na przykładach ryzyko systematyczne i niesystematyczne • omawia profile inwestycyjne klientów • wyjaśnia metody i sposoby ograniczania ryzyka inwestycyjnego	• dostrzega i wskazuje wszystkie czynniki, które wpływają na ryzyko systematyczne i niesystematyczne • wie i rozumie, jaki rodzaj inwestycji najlepiej pasuje do profilu inwestycyjnego klienta	• wskazuje mocne i słabe strony omówionych sposobów ograniczenia ryzyka • omawia wzajemne zależności między poszczególnymi rodzajami ryzyka • szacuje siłę poszczególnych rodzajów ryzyka	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • samodzielnie wykonuje analizę MiFID i interpretuje uzyskane wyniki • ocenia częstotliwość i prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka systematycznego i niesystematycznego
2.	Strategie inwestycyjne. Plan systematycznego oszczędzania	• rodzaje strategii inwestycyjnych • plan systematycznego oszczędzania • zasady skutecznego oszczędzania • bezpieczne plany oszczędzania	• wyjaśnia pojęcia: *strategia inwestycyjna* oraz *plan systematycznego oszczędzania* • zna i wskazuje różnice oraz podobieństwa między inwestowaniem a oszczędzaniem • zna główne zasady oszczędzania	• wskazuje czynniki, które wpływają na wybór strategii inwestowania • wymienia rodzaje strategii inwestycyjnych i planów systematycznego oszczędzania • dostrzega poziom ryzyka, jaki towarzyszy wybranym formom inwestowania i oszczędzania	• zna strategie inwestycyjne i potrafi je omówić na przykładach • wskazuje na różnice w poszczególnych formach oszczędzania • oblicza należny zysk z lokaty bankowej i konta oszczędnościowego	• dokonuje analizy porównawczej wszystkich form inwestowania i oszczędzania • omawia długoterminowe korzyści, związane z inwestowaniem i oszczędzaniem	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • interpretuje znaczenie kapitalizacji odsetek, horyzontu inwestycyjnego oraz wielkości zainwestowanego kapitału do zysku i poziomu ryzyka

	Temat z podręcznika	Pojęcia i zagadnienia (materiał rzeczowy)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			Uczeń	Uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:		Uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	Uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
3.	Instrumenty rynku pieniężnego	• rynek pieniężny • bony skarbowe • operacje otwartego rynku • certyfikaty depozytowe • krótkoterminowe papiery dłużne przedsiębiorstw • depozyty i lokaty międzybankowe	• wie, że na rynku finansowym przeprowadza się transakcje gotówkowe i bezgotówkowe • przedstawia przykłady instrumentów rynku pieniężnego	• wskazuje, które przykłady instrumentów rynku pieniężnego są dostępne dla inwestorów indywidualnych i instytucjonalnych • zna podstawowe zasady nabywania poszczególnych instrumentów	• wskazuje wady i zalety poszczególnych instrumentów rynku pieniężnego • dopasowuje wybrany instrument do określonego typu inwestora indywidualnego lub instytucjonalnego	• wyjaśnia na przykładach kryteria podziału instrumentów rynku finansowego • ocenia ich poziom ryzyka oraz porównuje z innymi instrumentami finansowymi, np. lokatami i obligacjami skarbowymi	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • omawia konsekwencje nadpłynności sektora bankowego • wyjaśnia, jakie znaczenie dla funkcjonowania banków i innych instytucji finansowych mają instrumenty rynku pieniężnego
4.	Fundusze inwestycyjne	• fundusze otwarte, zamknięte i specjalistyczne • jednostki uczestnictwa w TFI • rodzaje emisji certyfikatów inwestycyjnych • podział funduszy ze względu na sposób i kierunek inwestycji • fundusz parasolowy • koszty inwestowania za pośrednictwem TFI	• zna podział funduszy • wie i rozumie, na czym polega działalność funduszy inwestycyjnych • dostrzega, że z inwestowaniem w fundusze, niezależnie od ich typu, wiąże się ryzyko systematyczne lub niesystematyczne	• rozumie, że fundusze są alternatywą dla bezpiecznych lokat i ryzykownego samodzielnego inwestowania, np. w akcje • omawia podstawowe kryteria podziału funduszy inwestycyjnych • wskazuje, że jednostka uczestnictwa nie jest papierem wartościowym	• omawia poziom ryzyka oraz sposób podziału alokowanych środków w poszczególne fundusze inwestycyjne • wie, jakie czynniki mają wpływ na wartość jednostek uczestnictwa i koszt zakupu jednostek	• wskazuje, jakie typy funduszy są wskazane dla poszczególnych profili inwestycyjnych klientów • wskazuje wady i zalety oraz ograniczenia poszczególnych typów funduszy	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • potrafi oszacować całkowity koszt inwestycji w poszczególne typy funduszy i ich wartość w przyszłości • wyjaśnia, na czym polega możliwość optymalizacji podatkowej w przypadku inwestowania za pośrednictwem funduszy

						Uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	
5.	Instrumenty rynku kapitałowego	• podział rynku kapitałowego • instrumenty rynku kapitałowego • dźwignia finansowa	• zna pojęcie *rynek kapitałowy* i wskazuje, że jest on częścią rynku finansowego • wyjaśnia, czym akcje różnią się od obligacji • wie, że instrumenty pochodne wiążą się z dużym ryzykiem	• zna podział rynku ze względu na strony transakcji i stopień regulacji • dokonuje podziału papierów wartościowych dostępnych na rynku kapitałowym • wie i rozumie, jak działa mechanizm dźwigni finansowej	• wskazuje najważniejsze wady i zalety inwestowania w poszczególne typy papierów wartościowych • wie i rozumie, że w przypadku inwestowania mamy do czynienia z ceną nominalną, emisyjną i rynkową • szacuje poziom ryzyka, związany z poszczególnymi inwestycjami • określa poziom ryzyka, związany z działaniem dźwigni finansowej	• wskazuje wszystkie uprawnienia akcjonariuszy i obligatariuszy • omawia czynniki, wpływające na zmiany cen papierów wartościowych • dokonuje obliczeń wartości przykładowego prawa poboru i prawa do akcji	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • wyjaśnia, jakie czynniki powinien brać pod uwagę inwestor, zajmując pozycję krótką lub długą w kontraktach terminowych • dokonuje analizy porównawczej wszystkich typów papierów wartościowych i przedstawia rekomendacje dla inwestorów w zależności od poziomu ich wiedzy, akceptacji ryzyka, horyzontu inwestycji, wielkości alokowanych środków i innychczynników

Numer lekcji	Pojęcia i zagadnienia (materiał rzeczowy)		Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)			
			Uczeń				Uczeń spełnia dopełniające, a także:
6.	Zasady nabywania instrumentów finansowych	• zasady kupna i sprzedaży instrumentów finansowych na rynku kapitałowym • samodzielne inwestowanie na giełdzie • błędy poznawcze inwestorów giełdowych	• wie, że akcje można kupić na rynku pierwotnym i wtórnym, a obligacje skarbowe za pośrednictwem banków PKO BP i PEKAO SA • rozumie, że aby samodzielnie inwestować, należy założyć rachunek w domu maklerskim • wskazuje przynajmniej po jednym przykładzie pułapek inwestycyjnych oraz błędów poznawczych inwestorów	• wskazuje na różnice między kupowaniem a zapisywaniem się na akcje oraz między kupnem obligacji korporacyjnych a skarbowych • wskazuje cechy i postawy inwestora, które mogą zarówno wpłynąć na jego sukces inwestycyjny, jak i ryzyko utraty części lub całości środków finansowych	• wie, i krok po kroku wyjaśnia, jak zacząć samodzielnie inwestować na giełdzie • wskazuje podstawowe wady i zalety inwestowania w akcje, obligacje i za pośrednictwem funduszy inwestycyjnych • przedstawia koszty wybranych form inwestycji	• wie i rozumie, jaki wpływ na wartość papierów wartościowych oraz zysk lub stratę mogą mieć różne typy zleceń ich kupna lub sprzedaży • wyjaśnia psychologiczne uwarunkowania błędów poznawczych najczęściej popełnianych przy zakupie papierów wartościowych	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • uwzględnia, analizuje i porównuje inne niż wyłącznie cenowe czynniki wpływające na decyzje o nabyciu papierów wartościowych, np. poziom dywidendy, płynność akcji itp. • dokonuje analizy porównawczej poszczególnych ofert kupna papierów wartościowych

	Pojęcia i zagadnienia (materiał rzeczowy)		Wymagania edukacyjne				
7.	Alokacja środków w instrumenty finansowe. Metody wyboru akcji przez inwestorów giełdowych	• alokacja środków finansowych • elementy poszczególnych profili inwestycyjnych • wskaźniki giełdowe • rekomendacje giełdowe • zasady i formy zrównoważonego inwestowania (ESG)	• wie, że alokacja ma równoważyć portfel inwestycyjny zgodnie z celem, tolerancją ryzyka i horyzontem inwestycyjnym • podaje elementy profilu inwestycyjnego • wie, że są różne metody wybierania akcji przez inwestorów giełdowych • podaje definicję *zrównoważonych finansów*	• omawia cztery czynniki, z których jest zbudowany profil inwestycyjny • rozróżnia analizę techniczną od analizy fundamentalnej • wie, w jakim celu są sporządzane rekomendacje giełdowe • omawia na przykładzie dowolną formę zrównoważonych finansów	• przedstawia na przykładach cztery czynniki, z których jest zbudowany profil inwestycyjny • omawia cele zrównoważonego finansowania i ich znaczenie dla inwestorów, jak i podmiotów emitujących, np. zielone obligacje	• porównuje i interpretuje korzyści i wyzwania, związane z korzystaniem z wielu metod wyboru akcji • analizuje poszczególne wskaźniki giełdowe np. wskaźnik C / Z • ocenia poziom ryzyka instrumentów finansowych w ramach zrównoważonych finansów	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • porównuje zrównoważone finanse z klasycznymi formami inwestycyjnymi i wyjaśnia przyczyny ich rosnącej popularności oraz skutki dla całego rynku finansowego

Numer lekcji	Temat z podręcznika	Pojęcia i zagadnienia (materiał rzeczowy)	Wymagania edukacyjne				
			konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			Uczeń	Uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:	Uczeń spełnia wymagania podstawowe, a także:	Uczeń spełnia wymagania rozszerzone, a także:	Uczeń spełnia wymagania dopełniające, a także:
8.	Analiza ogólnych warunków ubezpieczenia (OWU)	• wytyczne dla OWU • wyłączenia i ograniczenia odpowiedzialności	• wie, że do każdej umowy ubezpieczeniowej muszą zostać dołączone OWU lub tzw. karta produktu • wie, że nie ma uniwersalnego OWU i na jego treść wpływa wiele czynników, np. rodzaj ubezpieczenia • rozumie, że potwierdzeniem zawarcia umowy jest polisa	• podaje trzy wytyczne dla OWU • dostrzega znaczenie takich pojęć, jak: *wyłączanie* lub *ograniczanie* odpowiedzialności • wskazuje, jakie najważniejsze elementy, czyli tzw. warunki OWU, powinny zostać zawarte w OWU	• wskazuje sytuacje, w których mogą mieć miejsce wyłączania i ograniczania odpowiedzialności • omawia na przykładach różnicę między OWU a kartą produktu • wyjaśnia najważniejsze różnice zawarte w OWU dla przykładowych typów ubezpieczeń, np. ubezpieczenia na życie i ubezpieczeń turystycznych	• wyjaśnia, na jakich zasadach pobiera się składki ubezpieczeniowe i wypłaca ewentualne odszkodowania • ocenia zasadność wyłączenia i ograniczenia odpowiedzialności • szczegółowo analizuje poszczególne warunki przykładowych OWU i rozumie zawarte w nich pojęcia • zna terminy i procedury związane z wypłatą odszkodowania oraz odstępowaniem od zawartej umowy ubezpieczeniowej	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • rozumie i wyjaśnia, na jakich zasadach zmienia się wysokość składki ubezpieczeniowej, wynikająca z jej indeksacji • wskazuje czynniki, które są adekwatne do ochrony ubezpieczeniowej • dostrzega i rozumie, które zapisy w OWU mogą być niezrozumiałe lub niejednoznaczne dla klienta i wie, co w takiej sytuacji należy zrobić

Numer lekcji	Temat z podręcznika	Pojęcia i zagadnienia (materiał rzeczowy)	Wymagania edukacyjne				
					rozszerzone (ocena dobra)		wykraczające (ocena celująca)
							Uczeń spełnia dopełniające, a także:
9.	Wpływ podatków na gospodarkę kraju, przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowe	• funkcje podatków • zasady podatkowe • wpływ podatków na gospodarkę	• zna podstawowe funkcje i cechy podatków • rozumie, że przestrzeganie zasad podatkowych ma wpływ na gospodarkę i budżet państwa	• opisuje cztery główne funkcje podatków w gospodarce • wymienia przykładowe zasady podatkowe • rozumie, że wysokość opodatkowania w inny sposób oddziałuje na konsumentów, przedsiębiorców i państwo	• opisuje i charakteryzuje zasady podatkowe • wyjaśnia na przykładach, jak obieg podatków wpływa na poszczególne podmioty gospodarcze	• ocenia zasadność stosowanych zasad podatkowych • wyjaśnia zależności między niskimi i wysokimi stopami opodatkowania oraz omawia przyczyny i skutki ekonomiczne i społeczne wzrostu bądź spadku konkretnych podatków, np. podatku VAT	• wyjaśnia i argumentuje, czy klasyczne zasady podatkowe Smitha mają zastosowanie we współczesnych gospodarkach w erze globalizacji • wymienia i ocenia sposoby i narzędzia, jakimi państwo realizuje politykę fiskalną • wskazuje dodatkowe ważne pojęcia związane z podatkami, takie jak np. progresywność i liniowość oraz dzień wolności podatkowej wraz z jego interpretacją

Numer lekcji							
				Uczeń spełnia wymagania konieczne, a także:			Uczeń spełnia dopełniające, a także:
10.	Ochrona konsumenta na rynku usług finansowych	• instytucje finansowe wspierające klienta rynku finansowego • kampanie edukacyjne i informacyjne • składanie reklamacji na rynku finansowym	• wymienia najważniejsze instytucje wspierające klienta na rynku finansowym • rozumie sens kampanii edukacyjnych i informacyjnych • wie, że w każdej sytuacji nieprawidłowości może złożyć reklamację	• wskazuje podstawowe funkcje i zadania instytucji ochronnych i nadzorujących rynek finansowy • omawia główne cele kampanii edukacyjnych i informacyjnych • wie, co powinna zawierać reklamacja	• wyjaśnia różnice między mediacjami i postępowaniem arbitrażowym i wie, w jakich przypadkach można z nich skorzystać • samodzielnie sporządza prostą reklamację do hipotetycznej sytuacji • wie, dlaczego należy reagować na niewłaściwe praktyki na rynku finansowym	• ocenia zasadność i efektywność przeprowadzanych kampanii edukacyjnych i informacyjnych • rozumie i wie, jak należy postępować, w przypadku odrzucenia reklamacji składanej przez klienta • dostrzega przyczyny i skutki, jakie powstają w wyniku działania np. piramidy finansowej	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • wskazuje przykłady współpracy poszczególnych instytucji i rekomenduje działania, które mogłyby dodatkowo zwiększyć bezpieczeństwo klienta na rynku usług finansowych

Wymagania edukacyjne_ edukacja dla bezpieczeństwa

1. Alarmowanie i ewakuacja

Ocena				
dopuszczająca [1]	**dostateczna [1 + 2]**	**dobra [1 + 2 + 3]**	**bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]**	**celująca [1 + 2 + 3 + 4+5]**
Uczeń: • definiuje i rozpoznaje rodzaje alarmów oraz sygnałów alarmowych • charakteryzuje zasady zachowania się ludności po ogłoszeniu alarmu • wymienia podstawowe środki alarmowe	Uczeń: • opisuje kluczowe elementy szkolnej instrukcji ewakuacji: ○ sygnały ○ drogi ewakuacji, wyjścia ewakuacyjne ○ miejsce zbiórki ewakuowanej ludności ○ zasady zachowania się uczniów podczas ewakuacji ze szkoły (internatu)	Uczeń: • omawia zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu • omawia zasady postępowania po opublikowaniu komunikatu ostrzegawczego	Uczeń: • charakteryzuje stopnie ewakuacji • omawia zasady postępowania po opublikowaniu komunikatu ostrzegawczego	Uczeń: • redaguje treść komunikatu ostrzegawczego o zbliżającym się (wybranym) zagrożeniu dla miejscowości, w której mieszka

I. Podstawy pierwszej pomocy

Ocena				
dopuszczająca [1]	**dostateczna [1 + 2]**	**dobra [1 + 2 + 3]**	**bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]**	**celująca [1 + 2 + 3 + 4+5]**
Uczeń: • podaje definicję i wymienia cele oraz zadania pierwszej pomocy • wymienia działania wchodzące w zakres pierwszej pomocy	Uczeń: • opisuje rolę układów: oddychania, krążenia i nerwowego dla prawidłowego funkcjonowania organizmu • podaje przykłady zagrożeń w środowisku domowym, ulicznym i wodnym, w	Uczeń: • wyjaśnia rolę układu nerwowego, układu krążenia i układu oddechowego w utrzymywaniu podstawowych funkcji życiowych • opisuje następstwa zaburzeń czynności tych układów	Uczeń: • potrafi zainstalować w telefonie komórkowym dostępny w miejscu zamieszkania system ostrzegania o lokalnych zagrożeniach	Uczeń: • należy do społecznych podmiotów współpracujących z systemami Państwowego Ratownictwa Medycznego lub Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego

• potrafi rozpoznać osobę w stanie zagrożenia życia • opisuje wyposażenie apteczki pierwszej pomocy; wymienia przedmioty, jakie powinny się znaleźć w apteczce, np. domowej, samochodowej • opisuje zasady bezpiecznego postępowania w miejscu zdarzenia • prawidłowo wzywa pomoc • opisuje zasady postępowania z osobą nieprzytomną • systematycznie ponawia ocenę oddychania u osoby nieprzytomnej • opisuje metody udzielania pierwszej pomocy w urazach kończyn • omawia zasady postępowania przeciwwstrząsowego • wymienia objawy związane z najczęstszymi obrażeniami narządu ruchu • opisuje metody udzielania pierwszej pomocy w urazach kończyn • omawia zasady postępowania z poszkodowanymi, u których podejrzewa się uraz kręgosłupa	przestrzeniach podziemnych, w lasach • omawia zasady postępowanie w przypadku omdlenia • wykonuje podstawowe czynności resuscytacji krążeniowo-oddechowej • wykonuje podstawowe czynności pierwszej pomocy w zadławieniu • przedstawia metody zapewnienia bezpieczeństwa własnego, osoby poszkodowanej i otoczenia w sytuacjach symulowanych podczas zajęć • wykonuje opatrunek osłaniający na ranę w obrębie kończyny oraz opatrunek uciskowy • omawia i stosuje zasady unieruchamiania złamań kości długich i stawów (zasada Potta) • wyjaśnia, na czym polega udzielanie pierwszej pomocy w oparzeniach • opisuje zagrożenia dla życia związane z utratą dużej ilości krwi w krótkim czasie (wstrząs) • wymienia typowe objawy wstrząsu krwotocznego • bezpiecznie odwraca poszkodowanego z brzucha na plecy • układa poszkodowanego w pozycji bezpiecznej/ bocznej - ustalonej	• przeprowadza wywiad ratowniczy SAMPLE • opisuje podstawowe sposoby transportu poszkodowanych z miejsc niebezpiecznych • wymienia najczęstsze przyczyny utraty przytomności • proponuje działania samopomocowe po zaobserwowaniu objawów zwiastujących omdlenie • opisuje znaczenie liter stanowiących skrót nazwy schematu oceny stanu poszkodowanego „A-B-C” • wymienia typowe objawy zwiastujące, poprzedzające omdlenie • wykonuje podstawowe opatrunki osłaniające w obrębie głowy i tułowia • zakłada opatrunek uciskowy na rany w obrębie głowy i tułowia, na szyi, w pachwinie i pod pachą • wymienia przykłady zapobiegania oparzeniom, ze szczególnym uwzględnieniem środowiska domowego i małych dzieci • prawidłowo szacuje powierzchnię oparzeń • wyjaśnia cel doraźnego unieruchomienia kończyny (ograniczenie ruchu, zmniejszenie bólu, ograniczenie ryzyka pogłębiania urazu, umożliwienie bezpiecznego transportu	• wymienia i opisuje poszczególne ogniwa łańcucha przeżycia • omawia znaczenie pojęcia „złota godzina” • opisuje sytuacje, w jakich można prowadzić resuscytację z wyłącznym uciskaniem klatki piersiowej • opisuje algorytm podstawowych czynności resuscytacyjnych u niemowląt i dzieci • praktycznie wykorzystuje w sytuacjach symulowanych automatyczny defibrylator (AED) • proponuje działania zapobiegające zadławieniu w typowych sytuacjach życia codziennego • omawia okoliczności i sposób zakładania opaski uciskowej • prawidłowo stosuje stazę taktyczną • omawia sposób wykonania chwytu Rauteka i wskazuje okoliczności typowe dla jego zastosowania • umiejętnie stosuje schemat diagnostyczny FAST	• uczestniczył w pozaszkolnych formach rywalizacji w ratownictwie medycznym

• rozumie, na czym polega udzielanie pierwszej pomocy w zatruciach • opisuje typowe okoliczności i objawy wystąpienia udaru termicznego oraz udaru słonecznego • omawia metody przenoszenia poszkodowanych z urazem kręgosłupa • proponuje zastosowanie zastępczych środków opatrunkowych • w sytuacjach symulowanych prawidłowo unieruchamia kończynę po urazie w zastanej pozycji; wykorzystuje dostępny sprzęt do unieruchomienia złamanej kończyny • opisuje sposób udzielania pierwszej pomocy w przypadku: o zawału serca o udaru mózgu o napadu duszności o porażenia prądem o ukąszenia lub użądlenia o pogryzienia przez zwierzęta o napadu padaczkowego o hipo- lub hiperglikemii		• opisuje działania ratownicze w przypadku ciała obcego w: oku, uchu, nosie • wymienia główne stany zagrożenia życia lub zdrowia • definiuje NZK , wymienia jego przyczyny i typowe objawy • charakteryzuje zagrożenia płynące ze strony wstrząsu anafilaktycznego (przyczyny, objawy)		

II. Zagrożenia i działania ratownicze

Ocena				
dopuszczająca [1]	**dostateczna [1 + 2]**	**dobra [1 + 2 + 3]**	**bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]**	**celująca [1 + 2 + 3 + 4+5]**
Uczeń: • rozpoznaje zagrożenia i ich źródła • wymienia nazwy formacji służb działających na rzecz zwalczania skutków zagrożeń • wymienia główne przyczyny pożarów • opisuje zasady postępowania podczas pożaru • wymienia typowe zagrożenia zdrowia i życia podczas pożaru • wymienia rodzaje i zasady użycia podręcznego sprzętu gaśniczego • rozpoznaje znaki ochrony przeciwpożarowej • rozpoznaje znaki ewakuacji • omawia zasady zachowania się w przypadku zdarzeń terrorystycznych (np. w razie wtargnięcia uzbrojonej osoby do szkoły, centrum handlowego • wymienia najczęstsze zagrożenia przemocą występujące w szkole • wymienia rodzaje znaków substancji toksycznych i miejsca ich eksponowania • wymienia przykładowe materiały, jakie można wykorzystywać jako	Uczeń: • wymienia społeczne podmioty działające na rzecz zwalczania skutków zagrożeń • potrafi dobrać odpowiedni rodzaj środka gaśniczego w zależności od rodzaju pożaru (np. płonąca patelnia, płonący komputer • opisuje sposób użycia podręcznego sprzętu gaśniczego • charakteryzuje zagrożenia pożarowe w domu, szkole i najbliższej okolicy • przedstawia typowe zagrożenia zdrowia i życia podczas powodzi, pożaru lub innych klęsk żywiołowych • opisuje stosowanie kodu kolorystycznego i manualnego w kontakcie poszkodowanych z zespołem ratowniczym • opisuje zakres i sposób przygotowania się do planowanej ewakuacji • opisuje zasady postępowania podczas powodzi, śnieżycy, zejścia lawiny, wichury/ burzy/ nawałnicy • uzasadnia i proponuje skuteczne sposoby zapobiegania panice	Uczeń: • charakteryzuje działalność społecznych podmiotów ratowniczych, w tym: Ochotniczej Straży Pożarnej, Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego • wyjaśnia zadania tych służb • omawia zasady profilaktyki pożarowej • opisuje sposoby gaszenia najczęściej występujących pożarów (w zarodku) • wyjaśnia znaczenie pojęcia cyberprzemocy • opisuje procedury postępowania w przypadku jej wystąpienia • wymienia najczęstsze zagrożenia dla cyberbezpieczeństwa • podaje przykłady najczęściej występujących okoliczności znalezienia niewypałów i niewybuchów • rozpoznaje znaki substancji toksycznych na pojazdach i budowlach • wyjaśnia zasady zaopatrzenia ludności ewakuowanej w wodę i żywność • opisuje skład di przeznaczenie IPP i IPR	Uczeń: • opisuje sposoby postępowania osób odciętych przez pożar od dróg ewakuacji • omawia zasady ewakuacji ludności i zwierząt z terenów zagrożonych • wskazuje niewłaściwe zachowania dotyczące cyberprzemocy i proponuje właściwą na nie reakcję • proponuje działania podnoszące bezpieczeństwo w sieci	Uczeń: • należy do młodzieżowych struktur OSP, WOPR lub innych formacji ratowniczych • jest uczniem tzw. klas mundurowych • uczestniczył w pozaszkolnych formach rywalizacji z zakresu obrony cywilnej, ochrony p.poż. lub zarządzania kryzysowego

zastępcze środki ochrony dróg oddechowych i skóry • wymienia sposoby zabezpieczenia żywności i wody przed skażeniami • wyjaśnia znaczenie pojęć: odkażanie, dezaktywacja, dezynfekcja, deratyzacja • wyjaśnia, na czym polegają zabiegi specjalne i sanitarne • opisuje obowiązki pieszego i kierowcy podczas przejazdu pojazdu uprzywilejowanego		• przedstawia sposoby zachowania się w przypadku katastrofy przemysłowej lub budowlanej		

III. System obrony państwa

Ocena				
dopuszczająca [1]	**dostateczna [1 + 2]**	**dobra [1 + 2 + 3]**	**bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]**	**celująca [1 + 2 + 3 + 4+5]**
Uczeń: • wymienia i charakteryzuje dziedziny bezpieczeństwa państwa • opisuje istotę oraz wymienia elementy składowe systemu bezpieczeństwa, jego poszczególne instytucje, charakter związków między nimi • wymienia główne zagrożenia dla współczesnego bezpieczeństwa • wymienia rodzaje sił zbrojnych RP • wymienia nazwy formacji służb mundurowych (w tym	Uczeń: • wymienia obronne powinności obywateli RP • omawia zadania, strukturę oraz podstawowe uzbrojenie i wyposażenie Sił Zbrojnych RP • podaje przykłady zarządzeń, jakie mogą wydać władze w związku z kryzysem • wymienia i uzasadnia geopolityczne, militarne i gospodarcze aspekty bezpieczeństwa państwa • charakteryzuje rodzaje sił zbrojnych RP • identyfikuje obiekty opatrzone międzynarodowymi znakami ochrony zabytków oraz znakiem	Uczeń: • identyfikuje wyzwania dla bezpieczeństwa indywidualnego i zbiorowego, kategoryzuje je, przypisuje im właściwe znaczenie w kontekście bezpieczeństwa lokalnego i całego państwa • wymienia rodzaje świadczeń obywateli na rzecz obronności • wymienia elementy składowe systemu bezpieczeństwa państwa, jego poszczególne instytucje, charakter związków między nimi • wymienia i charakteryzuje konstytucyjne stany nadzwyczajne w RP • wymienia zadania obrony cywilnej	Uczeń: • wyjaśnia znaczenie pojęcia siatki bezpieczeństwa i infrastruktury krytycznej • wymienia zadania i kompetencje władz państwowych oraz samorządowych w zakresie obronności • wyjaśnia podstawowe zasady międzynarodowego prawa humanitarnego • opisuje wybrane zwyczaje wojenne •	Uczeń: • jest aktywnym członkiem organizacji skautowych lub proobronnych • jest członkiem grup rekonstrukcyjnych, klubów historyczno-kolekcjonerskich itp. • doskonali się w wybranej dyscyplinie (sporcie) przydatnej w zakresie obronności kraju (sporty walki, strzelectwo, lekkoatletyka, biegi na orientację, jeździectwo, sporty motorowe i motorowodne, pływanie, nurkowanie, spadochroniarstwo, surviwal, bushcraft itp.)

obrony terytorialnej) zapewniających bezpieczeństwo państwa; wyjaśnia zadania tych służb • rozpoznaje podstawowe typy uzbrojenia Sił Zbrojnych RP • rozpoznaje podstawowe typy uzbrojenia	specjalnym dla budowli zawierających niebezpieczne siły			

IV. Edukacja obronna

Ocena				
dopuszczająca [1]	**dostateczna [1 + 2]**	**dobra [1 + 2 + 3]**	**bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]**	**celująca [1 + 2 + 3 + 4+5]**
Uczeń: • wyjaśnia „zasadę trójki” • wyjaśnia znaczenie zasady: „uciekaj, kryj się, walcz” • podaje przykłady pozyskania żywności w terenie • wymienia przykłady broni strzeleckiej • omawia znaczenie zasady BLOS • wymienia materiały i środki służące do czyszczenia broni • omawia zasady bezpieczeństwa przy rozkładaniu i czyszczeniu broni	Uczeń: • wymienia objawy odwodnienia i niedożywienia • wymienia objawy niedoboru snu • charakteryzuje sposoby postępowania w sytuacji kryzysowej • proponuje skład indywidualnego zestawu EDC • wylicza podstawowe przedmioty przeznaczone do skompletowania własnego plecaka ucieczkowego • proponuje sposoby pozyskania wody w terenie • omawia zasady zachowania się na strzelnicy • prawidłowo przyjmuje podstawowe pozycje strzeleckie: stojąc, klęcząc, leżąc	Uczeń: • proponuje działania zapobiegające rozwojowi paniki • wylicza podstawowe wskazówki ułatwiające przetrwanie w przygodnym terenie • proponuje techniczno-konstrukcyjne rozwiązanie w celu zbudowania schronienia w przygodnym terenie •	Uczeń: • proponuje pozyskanie odpowiednich materiałów do stworzenia tzw. „hubki” (rozpałki) do ogniska • proponuje pozyskanie odpowiedniego materiału do ogniska w terenie przygodnym – uzasadnia wybór • wymienia podstawowe błędy popełniane przez strzelców • koryguje błędy w swoim celowaniu • uzyskuje wysokie wyniki w strzelaniu praktycznym (min. 75%)	Uczeń: • wymienia główne przyczyny wypadków podczas strzelania • uzyskuje powtarzalność wysokich wyników w strzelaniu praktycznym • zna warunki uzyskania pozwolenia na indywidualne posiadanie broni w Polsce

Wymagania edukacyjne z filozofii dla uczniów klas pierwszych– poziom podstawowy

Wymagania ogólne

I. Rozumienie filozofii jako fundamentalnego – obok nauki, sztuki, religii i prawa – składnika dziedzictwa kultury śródziemnomorskiej.
II. Świadomość wpływu starożytnej filozofii greckiej na europejską kulturę późniejszych epok, a zwłaszcza na literaturę piękną, naukę i religię.
III. Znajomość głównych dyscyplin filozoficznych, ich problematyki i terminologii.
IV. Dostrzeganie w poglądach wielkich filozofów starożytnych paradygmatów myślowych, które są obecne w kulturze aż do czasów dzisiejszych.
V. Identyfikowanie różnych problemów, stanowisk i nurtów filozoficznych na przykładach pytań i twierdzeń wielkich filozofów starożytnych.
VI. Rozwijanie krytycznego myślenia i sprawności logicznych poprzez analizę wybranych pytań i argumentów filozoficznych.
VII. Umiejętność jasnego formułowania i rzetelnego uzasadniania własnych poglądów filozoficznych w dyskusji.

Uwaga: lekcje w klasie pierwszej nie są tylko studiowaniem starożytnej filozofii greckiej, ale także wprowadzeniem w problematykę filozoficzną. Dlatego uczniów obowiązuje znajomość także późniejszych poglądów filozoficznych, które będą wprowadzanie w trakcie zajęć.

Wymagania szczegółowe w odniesieniu do poniższych tematów zawartych w podstawie programowej

I. Pojęcie filozofii.
II. Pierwsze pytanie filozoficzne: co stanowi *archē* świata?
III. Pierwsze spory filozoficzne.
IV. Atomizm grecki (filozofia Leucypa i Demokryta) jako paradygmat ontologii naturalistycznej.
V. Filozofia Sokratesa jako początki filozofii człowieka i etyki.
VI. Filozofia Platona jako paradygmat metafizyki antynaturalistycznej
VII. Filozofia i kultura europejska jako „przypisy do Platona".
VIII. Filozofia Arystotelesa jako próba pogodzenia dotychczasowych opozycji filozoficznych.
IX. Epikureizm i stoicyzm jako dwa paradygmaty etyki.
X. Tropy sceptyczne jako ponadczasowe wyzwanie dla epistemologii.
XI. Początki filozoficznej teologii.
XII. Początki estetyki.

OCENA				
DOPUSZCZAJĄCA	DOSTATECZNA	DOBRA	BARDZO DOBRA	CELUJĄCA
Uczeń potrafi wyjaśnić podstawowe pojęcia (filozofia, arche, itp.).	Uczeń potrafi wyjaśnić podstawowe pojęcia, także odwołując się do epistemologii.	Uczeń potrafi wyjaśnić większość pojęć, odwołując się także do epistemologii, oraz dobrze się nimi posługiwać. Zna różne znaczenia tych pojęć.	Uczeń swobodnie posługuje się pojęciami filozoficznymi, potrafi je wyjaśnić, także odwołując się do epistemologii.	Uczeń potrafi z łatwością zastosować pojęcia filozoficzne także do opisu codziennych postaw,

				podać ciekawe przykłady.
Rozróżnia i charakteryzuje ważniejsze dyscypliny filozofii. Zna podstawowe pytania filozoficzne.	Potrafi przyporządkować problemy do dyscyplin filozoficznych. Potrafi przekształcić pytanie potoczne na pytanie filozoficzne.	Zna arystotelesowski podział wiedzy (teoretyczna, praktyczna i pojetyczna) i potrafi uzasadnić jego hierarchię. Potrafi wskazać istotne cechy pytań filozoficznych.	Swobodnie posługuje się nazwami dyscyplin filozoficznych. Zna pytania filozoficzne i główne odpowiedzi na nie z różnych epok.	Potrafi samodzielnie formułować pytania filozoficzne.
Kojarzy imiona filozofów przyrody z przyjętymi przez nich zasadami.	Uczeń rozumie i potrafi przedstawić różne koncepcje arche. Potrafi podać racje, dla których filozofowie przyrody przyjęli daną zasadę.	Dostrzega w metodzie jońskich filozofów przyrody zalążek empirycznej metody naukowej: obserwacja zjawisk przyrodniczych oraz wysuwanie hipotez wyjaśniających te zjawiska	Uczeń rozumie i potrafi przedstawić różne koncepcje arche jako próby rozwiązania problemu elementarności.	
Analizuje pytanie o wielość zasad rzeczywistości, rekonstruuje stanowisko monizmu (np. Tales, Anaksymander, Anaksymenes) i pluralizmu (np. Empedokles, Anaksagoras).	Rozumie i przedstawia argumenty w sporze monizm – pluralizm, rekonstruując stanowiska presokratyków. Zna argumenty za wariabilizmem (Heraklit) i statyzmem (Parmenides).	Potrafi odwołać się także do późniejszych myślicieli – przedstawicieli monizmu i pluralizmu. Rozumie i przedstawia procedurę dowodzenia Parmenidesa i argumenty *reductio ad absurdum* Zenona z Elei.	Potrafi wskazać przykłady starożytnych rozwiązań (np. wariabilizm) także w myśli późniejszej.	
Rozumie i przedstawia stanowisko atomizmu Leucypa i Demokryta – ontologię naturalistyczną. Przedstawia jego argumenty.	Uczeń podaje przykłady wyjaśniania wybranych zjawisk w świecie w odwołaniu do procesów składania i rozkładania konfiguracji składników prostszych	Uczeń rekonstruuje ponadczasowy spór o to, czy ludzkie czynności umysłowe można wyjaśnić wyłącznie w odwołaniu do procesów fizycznych: materializm *vs.* dualizm.	Uczeń przedstawia w zarysie historię poszukiwania w nauce nowożytnej i współczesnej najmniejszych cząstek materii	
Zna podstawowe fakty z życia Sokratesa oraz przedstawia jego postawę moralną.	Przedstawia filozofię Sokratesa w kontekście jego życia i postawy moralnej.	Potrafi podjąć dyskusję na temat „dlaczego ludzie postępują źle?” przedstawiając tezę		

Definiuje terminy: *psychē*, *aretē*, *daimonion* jako kluczowe terminy filozofii Sokratesa	Potrafi wyjaśnić stanowisko intelektualizmu etycznego.	intelektualizmu etycznego, zna argumenty za i przeciw niemu.		
Zna podstawowe elementy Platońskiej teorii idei. Objaśnia Platońską teorię poznania, definiuje pojęcie *anamnezy*.	Wyjaśnia Platońską teorię idei i stosuje ją do wybranego sporu filozoficznego (np. sporu o to, czym są lub jak istnieją liczby). Rekonstruuje Platoński argument na rzecz nieśmiertelności duszy z *Fedona* (78d-80b).	Potrafi krytycznie porównać koncepcję początku świata przedstawioną w *Timajosie* (28b-30c) i *Biblii* (Rdz 1,1-2,3).	Potrafi wskazać elementy platońskie w innych koncepcjach filozoficznych, np. poznanie u św. Augustyna.	
Zna i potrafi przedstawić niektóre wielkie alegorie Platona, zna ich interpretację. Wyjaśnia sens potoczny i sensy filozoficzne terminu *idealizm*	Objaśnia sens potoczny i źródłowy pojęcia *miłość platoniczna*. Zna niektóre koncepcje filozoficzne, które można określić terminem *idealizm*.	Wskazuje na wybranym przykładzie na obecność platonizmu w późniejszych epokach (np. w teologicznej myśli średniowiecznej, w nowożytnym matematycznym przyrodoznawstwie, w politycznych próbach budowania „państwa doskonałego").	Zna wiele przykładów obecności platonizmu w późniejszych epokach.	
Uczeń zna podstawowe pojęcia filozofii Arystotelesa: możność, akt, materia, forma. Człowiek jako jedność ciała i duszy. Zna koncepcję i przykłady cnót oraz złoty środek.	Uczeń objaśnia teorię możności i aktu jako próbę pogodzenia wariabilizmu i statyzmu. Przedstawia teorię materii i formy jako próbę pogodzenia materializmu (naturalizmu) i platonizmu (antynaturalizmu).	Uczeń omawia jedno z innych ponadczasowych osiągnięć filozofii Arystotelesa (do wyboru: klasyczna koncepcja prawdy, koncepcja *eudaimonii* jako celu ludzkiego życia, koncepcja przyjaźni, typologia i ocena ustrojów politycznych).	Uczeń potrafi krytycznie ocenić kilka z koncepcji Arystotelesa.	
Zna podstawowe pojęcia i	Porównuje epikurejski	Rekonstruuje spór o kryterium	Rozpatruje wybrane	

zasady epikureizmu i stoicyzmu (np. przyjemność, trzy lęki człowieka, logos, natura). Zna pojęcia *autarkia ataraksja.*	hedonizm i stoicki perfekcjonizm jako zalążki (odpowiednio) konsekwencjalizmu i deontologizmu. Potrafi przedstawić etykę utylitaryzmu i kantowską.	moralnej oceny czynu: skutki dokonanego czynu (np. osiągnięcie stanu braku cierpienia i lęku) *vs.* wewnętrzna charakterystyka czynu (np. stan harmonii z rozumną naturą).	problemy etyczne na tle współczesnego sporu między konsekwencjalizmem (np. utylitaryzm) a deontologizmem (np. etyka kantowska). Podaje przykłady obecności wątków epikurejskich i stoickich w literaturze polskiej.	
Uczeń wyjaśnia na wybranych przykładach, na czym polega względność spostrzeżeń. Potrafi rozważyć pytanie „czy osiągnięcie wiedzy jest możliwe?”	Uczeń identyfikuje na wybranych przykładach regres, błędne koło oraz arbitralność w uzasadnieniu.	Identyfikuje na wielu różnych przykładach regres, błędne koło oraz arbitralność w uzasadnieniu.	Uczeń analizuje pytanie „czy osiągnięcie wiedzy jest możliwe?” oraz w jego kontekście rekonstruuje epistemologiczny spór między dogmatyzmem a sceptycyzmem.	
Uczeń przedstawia główne starożytne koncepcje absolutu (Boga): demiurg oraz idea dobra (Platon), nieporuszony poruszyciel (Arystoteles), rozumna natura świata (stoicyzm), prajednia (Plotyn), byt wieczny i niezmienny (Augustyn).	Zna podstawowe pojęcia opisujące drogę filozoficzno-duchowych poszukiwań św. Augustyna (manicheizm, sceptycyzm, neoplatonizm, chrześcijaństwo).	Wyjaśnia wpływ filozofii starożytnej na formowanie się teologii i filozofii chrześcijańskiej. Potrafi zrekonstruować filozoficzno-duchowe poszukiwania św. Augustyna.	Potrafi przedstawić Augustyńską analizę czasu.	
Uczeń dyskutuje na temat „co stanowi kryterium piękna?” i w jego kontekście przedstawia Wielką Teorię pitagorejczyków (proporcja jako kryterium piękna).	Uczeń omawia wybrane treści *Poetyki* Arystotelesa – pierwszego systematycznego dzieła z zakresu teorii i filozofii literatury: typologia sztuki poetyckiej, koncepcja tragedii, pojęcia *mimēsis* i *katharsis.*	Uczeń objaśnia dominujące w starożytności pojęcia sztuki (jako umiejętności wytwarzania czegoś według reguł) i porównuje je z wybranym (nowożytnym lub współczesnym) pojęciem sztuki.	Uczeń wyczerpująco omawiając teoretyczne pojęcia sztuki i piękna, potrafi odnieść się do przykładów dzieł sztuki i literatury.	Uczeń spełnia wszystkie wymogi na pozytywne oceny niższe, a jego wypowiedzi cechuje dojrzałość, oryginalność, umiejętność podawania przykładów i zdrowa doza krytyki.

Wymagania edukacyjne z fizyki

KLASA 1 Poziom podstawowy

DEFINICJE OCEN

Ocena niedostateczna

• Uczeń nie spełnił wymagań koniecznych.

• Uczeń nie opanował wiadomości i umiejętności określonych w podstawie programowej nauczania fizyki w danym okresie. Nie jest w stanie odtworzyć podanych wiadomości nawet z pomocą nauczyciela. Braki w umiejętnościach i wiadomościach uniemożliwiają mu dalszą skuteczną naukę.

Ocena dopuszczająca

• Uczeń spełnił wymagania konieczne i nie spełnił wymagań podstawowych.

• Uczeń ma braki w opanowaniu pewnych treści zawartych w podstawie programowej. Odtwarza wiedzę z pomocą nauczyciela. Deklaruje chęć dalszej nauki, jego umiejętności nie przekreślają szans na dalszą skuteczną naukę.

Ocena dostateczna

- Uczeń spełnił wymagania konieczne i podstawowe.
- Uczeń ma podstawową wiedzę na temat omówionych treści zawartych w podstawie programowej. Posługuje się wiedzą głównie na poziomie jakościowym, rozwiązuje bardzo proste, typowe przykłady rachunkowe i problemowe.

Ocena dobra

- Uczeń spełnił wymagania konieczne, podstawowe i rozszerzone.
- Uczeń w znacznym stopniu opanował treści zawarte w podstawie programowej. Posługuje się wiedzą na poziomie ilościowym. Posiadaną wiedzę potrafi zastosować do rozwiązywania przykładów rachunkowych oraz problemowych.

Ocena bardzo dobra

- Uczeń spełnił wymagania konieczne, podstawowe, rozszerzone i dopełniające.

- Uczeń w pełni opanował treści zapisane w podstawie programowej, wykazuje się swobodą w operowaniu posiadaną wiedzą i umiejętnościami. Rozwiązuje nietypowe zadania rachunkowe i problemowe.

Ocena celująca

- Uczeń spełnił wymagania konieczne, podstawowe, rozszerzone i dopełniające, a także wykazuje się wiedzą i umiejętnościami pozwalającymi rozwiązywać trudne zadania rachunkowe.
- Uczeń wykorzystuje podstawowe prawa fizyki do wyjaśniania skomplikowanych zjawisk zachodzących w przyrodzie. Samodzielnie rozwija swoje zainteresowania fizyką, osiąga sukcesy w konkursach i olimpiadach.

Wymagania wynikające z podstawy programowej – klasa 1, poziom podstawowy (1 godz. tygodniowo)

Uwagi ogólne

Wymagania szczegółowe zapisane w podstawie programowej zostały uszczegółowione i podzielone na cztery kategorie: wymagania konieczne, podstawowe, rozszerzone i dopełniające. Taki podział wymagań może ułatwić przygotowanie sprawdzianów i testów sprawdzających poziom wiedzy i umiejętności uczniów. W przypadku podawania przez uczniów treści definicji, praw i zasad ważniejsze jest uchwycenie sensu fizycznego danego prawa niż dosłowne cytowanie jego treści.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
Kinematyka					

1.	Niepewności pomiarowe, cyfry znaczące	• wykonuje pomiary czasu oraz długości, • wskazuje cyfry znaczące w wyniku obliczeń.	• oblicza średni wynik z wielu pomiarów, • zapisuje wynik obliczeń z odpowiednią liczbą cyfr znaczących, • określa rozdzielczość przyrządu pomiarowego.	• szacuje niepewność pomiarową, • oblicza niepewność względną, • porównuje precyzję poszczególnych pomiarów.	• dobiera przyrządy stosownie do przeprowadzanych pomiarów, • odróżnia błędy grube od przypadkowych, • zauważa błędy systematyczne serii pomiarów.
2.	Opis ruchu	• wskazuje na rysunkach tor oraz przebytą drogę, • stosuje pojęcie prędkości do opisu ruchu, • odróżnia przemieszczenie od drogi.	• podaje przykłady ruchu jednostajnego, • oblicza prędkość dla ruchu • jednostajnego, • odróżnia prędkość średnią od chwilowej.	• odróżnia wykresy $s(t)$ od wykresów $x(t)$, • rozwiązuje zadania o średnim stopniu trudności.	• opisuje ruch ciała w różnych układach odniesienia, • wyznacza prędkość względną dwóch obiektów, • rozwiązuje zadania wymagające ułożenia równania i wyznaczenia niewiadomej.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
3.	Ruch zmienny	• stosuje pojęcie przyspieszenia do opisu ruchu, • podaje przykłady ruchu przyspieszonego i opóźnionego, • opisuje słownie ruch zmienny, używając pojęcia prędkości.	• oblicza przyspieszenie, mając dane prędkości i czas, • definiuje słownie ruch jednostajnie przyspieszony i opóźniony, • analizuje jakościowo wykresy prędkości od czasu.	• oblicza prędkość końcową przy zadanym przyspieszeniu, • analizuje ilościowe wykresy zależności prędkości od czasu, • oblicza przyspieszenie z wykresu $v(t)$.	• rozwiązuje zadania o podwyższonym stopniu trudności, • rysuje wykresy prędkości i położenia od czasu przy zadanych parametrach ruchu.
4.	Droga w ruchu jednostajnym i zmiennym	• odróżnia ruch jednostajny od jednostajnie zmiennego, • oblicza drogę w ruchu jednostajnym.	• zapisuje równania poszczególnych ruchów, • na podstawie opisu sytuacji potrafi nazwać poszczególne rodzaje ruchu ciał, • oblicza drogę, podstawiając dane do podstawowych wzorów.	• z opisu sytuacji wyodrębnia potrzebne wielkości fizyczne do obliczeń, • poprawnie dobiera równanie do określonych rodzajów ruchu, • poprawnie interpretuje uzyskane wyniki obliczeń.	• rozwiązuje zadania o podwyższonym stopniu trudności, • ocenia realność uzyskanych wyników obliczeń.
	Dynamika				
5.	Siły wokół nas. III zasada dynamiki	• nazywa siły w najbliższym otoczeniu, wskazuje kierunki ich działania, • podaje treść III zasady dynamiki.	• poprawnie rysuje wektory sił, • wybiera ciało, na które działa siła,	• odróżnia siły wewnętrzne od zewnętrznych, • przedstawia pary sił wynikające z III zasady dynamiki, • na podstawie analizy opisu sytuacji, wskazuje środek masy ciała.	• analizuje siły działające w bardziej złożonych układach ciał, • wyjaśnia mechanizm poruszania się ludzi, pojazdów itp.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
6.	Siła wypadkowa. I zasada dynamiki	• składa siły równoległe, • wyznacza wartość wypadkowej sił równoległych, • podaje treść I zasady dynamiki.	• graficznie składa siły nierównoległe, • oblicza wartość wypadkowej sił działających w kierunkach prostopadłych do siebie, • analizuje siły działające na ciało w spoczynku i poruszające się ruchem jednostajnym.	• podaje przykłady inercjalnych układów odniesienia, • wnioskuje o wartościach sił na bazie I i III zasady dynamiki.	• zaznacza na rysunkach działające siły, • wyznacza wartości sił działających w układzie co najmniej dwóch ciał.
7.	II zasada dynamiki	• formułuje treść II zasady dynamiki, • oblicza przyspieszenie ciała, znając siłę i masę, • podaje przykłady ruchu ciał pod działaniem siły, • wskazuje siłę będącą przyczyną ruchu.	• analizuje rodzaj ruchu ciała przy zadanych siłach, • oblicza przyspieszenie, korzystając z II zasady dynamiki, • określa kierunek siły wypadkowej na podstawie opisu ruchu.	• korzysta z równań ruchu, aby obliczyć siłę wypadkową, • mając daną siłę wypadkową, wnioskuje o siłach działających na ciało.	• rozwiązuje bardziej złożone zadania z dynamiki.
8.	Opory ruchu	• odróżnia siłę tarcia od oporu ośrodka, • wyznacza kierunek działania siły tarcia i oporu ośrodka w opisanych sytuacjach, • omawia wpływ siły tarcia i oporu ośrodka na ruch ciała.	• omawia warunki powstawania siły tarcia, • wyjaśnia mechanizm powstawania tarcia w oparciu o obraz mikroskopowy, • określa, od czego zależą siła tarcia i siła oporu ośrodka.	• opisuje sposoby zmniejszenia lub zwiększenia siły tarcia i oporu ośrodka, • oblicza wartość siły tarcia, • wskazuje różnice między tarciem statycznym a kinetycznym.	• wnioskuje o wartości tarcia statycznego w opisanej sytuacji, • rozwiązuje zadania związane z ruchem pod działaniem siły tarcia.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
9.	Spadanie ciał	• określa rodzaj ruchu ciała spadającego swobodnie (bez oporów ruchu), • zapisuje wartość przyspieszenia ziemskiego, • wskazuje sytuacje, w których można pominąć opór powietrza.	• określa, w jakiej sytuacji ruch spadającego ciała staje się jednostajny, • zapisuje warunek, przy którym ciała spadają ruchem jednostajnym.	• omawia ruch ciała z uwzględnieniem oporu powietrza, odwołując się do II zasady dynamiki, • szacuje prędkości graniczne dla różnych ciał.	• szacuje siłę oporu powietrza z wykresu zależności prędkości od czasu dla ciała spadającego w powietrzu, • szacuje drogę przebytą ruchem przyspieszonym podczas spadania.
10.	Ruch po okręgu	• podaje przykłady ruchu po okręgu, • określa kierunek działania siły wypadkowej w ruchu po okręgu, • definiuje pojęcia prędkości, okresu i promienia okręgu.	• określa siłę będącą siłą dośrodkową we wskazanych sytuacjach, oblicza prędkość ruchu, mając dany promień i okres obiegu, • określa jakościowo zależność siły dośrodkowej od prędkości ciała, jego masy oraz promienia okręgu.	• oblicza wartość siły dośrodkowej, • wskazuje przykłady ruchu po okręgu pod działaniem różnych sił, • opisuje związki między prędkością, promieniem, okresem i częstotliwością.	• analizuje ruch po okręgu w sytuacjach, gdy siłą dośrodkową jest wypadkowa kilku sił.
11.	Siły bezwładności	• wskazuje w otoczeniu układy nieinercjalne, • podaje kierunek działania siły bezwładności w opisywanych sytuacjach, • zapisuje, od czego zależy siła bezwładności.	• analizuje siły działające na ciało znajdujące się w spoczynku w układzie nieinercjalnym.	• odróżnia układ inercjalny od nieinercjalnego, • rozwiązuje proste zadania w układzie nieinercjalnym.	• analizuje dane zjawisko w układzie inercjalnym i nieinercjalnym, • rozwiązuje trudniejsze zadania obliczeniowe.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
12.	*Zasady dynamiki – przykłady			• tłumaczy w oparciu o zasady dynamiki, dlaczego trudniej jest ruszyć ciało, niż je przesuwać, • omawia warunek spoczynku ciała na równi, analizując siły, • wie, że nacisk na podłoże na równi jest mniejszy od ciężaru, • opisuje związek między kątem nachylenia a przyspieszeniem ciała na równi. • znajduje graficznie siłę wypadkową działającą na ciało znajdujące się na równi, • oblicza przyspieszenie ciała na równi, • wyjaśnia, dlaczego tarcie na stromych stokach jest małe.	• rozwiązuje zadania z równią pochyłą, • wykorzystując równania ruchu i zasady dynamiki.
Energia i jej przemiany					
13.	Zasada zachowania energii	• formułuje treść zasady zachowania energii, • wskazuje przykłady przemian energii w procesach zachodzących w otoczeniu.	• omawia przemiany energetyczne procesów w przyrodzie, • odróżnia układ izolowany energetycznie od nieizolowanego.	• wyjaśnia przebieg zjawisk, odwołując się do zasady zachowania energii.	• rozwiązuje zadania obliczeniowe, • wyklucza hipotetyczny przebieg zjawiska, odwołując się do zasady zachowania energii.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
14.	Praca i moc	• określa, kiedy wykonywana jest praca w sensie fizycznym, • definiuje pojęcie mocy.	• oblicza pracę, gdy znane są siła i przemieszczenie, • oblicza pracę, gdy znane są czas pracy i moc urządzenia, • określa, w jakich warunkach praca • wykonana przez siłę wynosi zero.	• wiąże pracę siły zewnętrznej ze zmianą energii układu, • zauważa wpływ sił oporu ruchu • na zmianę energii ciała.	• rozwiązuje zadania rachunkowe, • wyznacza siłę działającą na ciało na podstawie analizy przemian • energetycznych.
15.	Energia grawitacji i energia kinetyczna	• wskazuje przykłady, w których ciała mają energię kinetyczną i energię potencjalną grawitacji, • podaje, od czego zależy energia kinetyczna i energia potencjalna • grawitacji.	• oblicza energię kinetyczną i energię potencjalną grawitacji w prostych • przykładach.	• oblicza pracę siły wykonaną przez siłę jako zmianę energii układu.	• rozwiązuje bardziej złożone zadania • obliczeniowe.
16.	Zasada zachowania energii mechanicznej	• formułuje zasadę zachowania energii mechanicznej, • opisuje, w jakich warunkach energia mechaniczna jest zachowana, • podaje przykłady zjawisk, w których zachowana jest energia mechaniczna.	• omawia rzuty z punktu widzenia energii mechanicznej, • oblicza energię mechaniczną ciała w zadanej sytuacji.	• stosuje zasadę zachowania energii do rozwiązania prostych zadań obliczeniowych.	• rozwiązuje bardziej złożone zadania obliczeniowe.
17.	Energia sprężystości	• klasyfikuje ciała ze względu na własności sprężyste, • podaje przykłady ciał mających energię potencjalną sprężystości.	• określa zależność siły sprężystości od odkształcenia, • podaje przykłady przemian energetycznych z udziałem energii potencjalnej sprężystości, • podaje zastosowania energii potencjalnej sprężystości.	• oblicza siłę sprężystości i energię potencjalną sprężystości, • podaje przykłady obiektów mających energię sprężystości mimo braku widocznego odkształcenia.	• rozwiązuje zadania, korzystając z zasady zachowania energii mechanicznej.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
18.	Energia mechaniczna w sporcie	• wskazuje dyscypliny sportowe, w których osiągi notowane są jako pomiar fizyczny.	• omawia przemiany energetyczne w wybranych dyscyplinach sportowych, • wskazuje rodzaje aktywności wymagającej dużej mocy oraz dużej energii.	• szacuje osiągi sportowców w oparciu o zasadę zachowania energii.	• wyjaśnia rolę rozbiegu w różnych dyscyplinach sportowych.
Grawitacja i astronomia					
19.	Układ Słoneczny	• opisuje budowę Układu • Słonecznego, • określa następstwa ruchu • obrotowego i obiegowego Ziemi.	• podaje kolejność planet od Słońca, • określa, co to są komety i meteoryty, • opisuje cechy planet karłowatych.	• opisuje mechanizm powstawania • warkocza komety i jego kierunku, • opisuje znaczenie badania meteorytów • dla astronomii.	• opisuje miejsca, w których na niebie • należy szukać planet, • wyjaśnia ruch planet na tle gwiazd.
20.	Prawo grawitacji	• formułuje prawo grawitacji (prawo powszechnego ciążenia), • określa siłę grawitacji jako przyczynę krążenia planet wokół Słońca oraz księżyców wokół planet.	• oblicza siłę grawitacji dla danych mas znajdujących się w podanej odległości od siebie, • wiąże siłę grawitacji z siłą ciężkości.	• oblicza przyspieszenie grawitacyjne na powierzchni ciał niebieskich, • oblicza masę Ziemi.	• rozwiązuje zadania o podwyższonym stopniu trudności.
21.	Satelity. Prędkość orbitalna	• podaje definicję satelity, • określa siłę grawitacji jako przyczynę krążenia satelitów wokół planet, • odróżnia satelity naturalne i sztuczne, • opisuje niektóre zastosowania sztucznych satelitów.	• opisuje warunki krążenia satelitów geostacjonarnych.	• porównuje prędkości i okresy obiegu satelitów na różnych orbitach.	• oblicza wysokość satelitów geostacjonarnych, • wyprowadza związek między okresem obiegu a promieniem orbity satelitów.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
22.	*Wyznaczanie mas planet i gwiazd			• oblicza masę ciała centralnego, korzystając ze wzoru na prędkość orbitalną, • wyjaśnia, dlaczego Ziemia krąży wokół Słońca, a nie odwrotnie, odwołując się do mas obu ciał, • wyprowadza wzór na obliczenie mas ciał niebieskich z prawa grawitacji, • oblicza masę planety mającej satelitę, • oblicza masę, korzystając z wartości przyspieszenia grawitacyjnego na powierzchni planety.	• oblicza masy składników układów • podwójnych krążących wokół środka masy.
23.	Nieważkość i przeciążenie	• wskazuje sytuacje, w których występuje stan nieważkości i przeciążenia, • opisuje różnice między stanem normalnym a nieważkością i przeciążeniem.	• wyjaśnia stan nieważkości i przeciążenia, odwołując się do siły bezwładności, • wymienia skutki zdrowotne przebywania w stanie nieważkości i przeciążenia, • określa miarę przeciążenia.	• oblicza przeciążenie w określonych sytuacjach.	• wyjaśnia stan nieważkości i przeciążenia z punktu widzenia układu nieinercjalnego oraz układu inercjalnego.
24.	Budowa Wszechświata	• odróżnia astronomię od astrologii, • określa, czym są gwiazdy, • podaje definicję roku świetlnego jako jednostki odległości. • wyjaśnia, że sfera niebieska wykonuje obrót w ciągu 1 doby i zna tego przyczynę.	• opisuje, czym są gwiazdozbiory, • opisuje, czym jest galaktyka, • opisuje różnicę między galaktyką a mgławicą.	• wie, czym jest zodiak, • przelicza lata świetlne na kilometry i jednostki astronomiczne.	• wyjaśnia ruch Słońca i planet na tle gwiazd.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
25.	Ewolucja Wszechświata	• opisuje podstawowe fakty dotyczące powstania i ewolucji Wszechświata (moment powstania – Wielki Wybuch, ciągłe rozszerzanie się).	• podaje treść prawa Hubble'a, • podaje dowody obserwacyjne rozszerzania się przestrzeni.	• oblicza odległości do galaktyk i prędkości ucieczki, korzystając z prawa Hubble'a, • opisuje fakt istnienia ciemnej materii i ciemniej energii.	• opisuje fakty obserwacyjne potwierdzające istnienie ciemnej materii, • wiąże stałą Hubble'a z wiekiem Wszechświata.

Autorzy: Witold Polesiuk, Ludwik Lehman, Grzegorz F. Wojewoda, WSiP

Wymagania edukacyjne z fizyki wynikające z podstawy programowej

KLASA 1 Poziom rozszerzony

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzone (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
Dział 1. Opis ruchu postępowego				
1. Elementy działań na wektorach	• podać przykłady wielkości fizycznych skalarnych i wektorowych, • wymienić cechy wektora, • zilustrować przykładem każdą z cech wektora, • dodawać wektory, • odjąć wektor od wektora, • pomnożyć i podzielić wektor przez liczbę	• rozłożyć wektor na składowe o dowolnych kierunkach	• obliczyć współrzędne wektora w dowolnym układzie współrzędnych	• wykorzystać w pełni wiedzę podręcznikową w zakresie działań na wektorach do rozwiązywania problemów, • rozwiązać wszystkie zadania z podręcznika dotyczące działań na wektorach, • wyszukać w różnych źródłach i zaprezentować problemy dotyczące działań na wektorach

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzone (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
2–3. Pojęcia i wielkości fizyczne opisujące ruch, cz. I	• poprawnie posługiwać się pojęciami: droga, położenie, szybkość średnia i chwilowa, przemieszczenie, prędkość średnia i chwilowa, • narysować wektor położenia ciała w układzie współrzędnych, • narysować wektor przemieszczenia ciała w układzie współrzędnych, • odróżnić zmianę położenia od przebytej drogi	• podać warunki, przy których wartość przemieszczenia jest równa przebytej drodze, • wykazać, że wektor przemieszczenia nie zależy od wyboru układu współrzędnych	• przeprowadzić rozumowanie prowadzące do wniosku, że prędkość chwilowa jest styczna do toru w punkcie, w którym znajduje się ciało w danej chwili, • wyjaśnić różnicę między średnią wartością prędkości i wartością prędkości średniej	• wypowiadać się na temat wprowadzonych wielkości fizycznych precyzyjnym językiem fizyki, • rozwiązać zadania z podręcznika i inne, o podwyższonym stopniu trudności, wskazane przez nauczyciela
4–5. Pojęcia i wielkości fizyczne opisujące ruch, cz. II	• podać i objaśnić wzór na wartość przyspieszenia średniego, • objaśnić, co to znaczy, że ciało porusza się po okręgu ruchem jednostajnym	• posługiwać się pojęciami: przyspieszenie średnie i chwilowe, • zapisać i objaśnić wzór na wartość przyspieszenia dośrodkowego	• skonstruować wektor przyspieszenia w ruchu prostoliniowym przyspieszonym i opóźnionym oraz w ruchu krzywoliniowym	• wyprowadzić wzór na wartość przyspieszenia dośrodkowego, • przeprowadzić dyskusję problemu przyspieszenia w ruchach zmiennych krzywoliniowych
6. Ruch jednostajny prostoliniowy	• zdefiniować ruch prostoliniowy jednostajny, • obliczać szybkość, drogę i czas w ruchu prostoliniowym jednostajnym	• sporządzać wykres zależności $s(t)$ i $\upsilon(t)$ dla ruchu jednostajnego, • odczytywać z wykresu wielkości fizyczne, • objaśnić różnicę między wykresem zależności drogi od czasu i współrzędnej położenia od czasu	• wyprowadzić i zinterpretować wzory przedstawiające zależności od czasu współrzędnej położenia i prędkości dla ruchów jednostajnych, • rozwiązywać typowe zadania dotyczące ruchu jednostajnego	• sporządzać wykresy zależności od czasu współrzędnej położenia i prędkości dla ruchów jednostajnych, • zinterpretować pole powierzchni odpowiedniej figury na wykresie $\upsilon_x(t)$ jako drogę w dowolnym ruchu

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzone (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
7–10. Ruch jednostajnie zmienny prostoliniowy. Wyznaczanie wartości przyspieszenia w ruchu jednostajnie przyspieszonym	• podać przykłady ruchu przyspieszonego i opóźnionego, • obliczyć drogę przebytą w czasie *t* ruchem jednostajnie przyspieszonym i opóźnionym, • obliczać szybkość chwilową w ruchach jednostajnie przyspieszonych i opóźnionych, • aktywnie uczestniczyć w wykonywaniu doświadczenia, • sformułować wynik doświadczenia	• objaśnić, co to znaczy, że ciało porusza się ruchem jednostajnie przyspieszonym i jednostajnie opóźnionym po prostej, • porównać zwroty wektorów prędkości i przyspieszenia w ruchu po prostej i stwierdzić, że w przypadku ruchu przyspieszonego wektory $\vec{v}$ i $\vec{a}$ mają zgodne, a w przypadku ruchu opóźnionego mają przeciwne zwroty, • wpisywać wyniki pomiarów do zaprojektowanej w podręczniku tabeli i wykonywać obliczenia	• wyprowadzić i zinterpretować wzory przedstawiające zależności od czasu: współrzędnych położenia, prędkości i przyspieszenia dla ruchów jednostajnie zmiennych po prostej, • sporządzać wykresy tych zależności, • rozwiązywać typowe zadania dotyczące składania ruchów, • z pomocą nauczyciela przeprowadzić analizę niepewności pomiarowych	• rozwiązywać nietypowe zadania dotyczące ruchów jednostajnie zmiennych, • samodzielnie przeprowadzić analizę niepewności pomiarowych i skomentować jej wynik
11–12. Przykłady opisu ruchów zmiennych		• powtórzyć przeprowadzone na lekcjach rozumowania związane z opisem ruchów zmiennych	• rozwiązywać nowe, typowe zadania dotyczące ruchów zmiennych	• rozwiązywać nowe, nietypowe zadania dotyczące ruchów zmiennych

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzone (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
13–14. Względność ruchu	• wyjaśnić pojęcie układu odniesienia, • wyjaśnić, co to znaczy, że spoczynek i ruch są względne	• wyjaśnić, jakie układy odniesienia traktujemy jako inercjalne, • wyjaśnić pojęcie czasu absolutnego, • stosować prawa składania i rozkładania wektorów do składania ruchów	• podać związki między współrzędnymi położenia ciała w układach poruszających się względem siebie ruchem jednostajnym, • podać związek między prędkościami ciała w poruszających się względem siebie układach inercjalnych, • nazwać powyższe związki transformacją Galileusza i podać warunki jej stosowalności, • podać związek między przyspieszeniami w układach inercjalnych, • zmieniać układ odniesienia i opisywać ruch z punktu widzenia obserwatorów w każdym z tych układów	• wyprowadzić na przykładzie związki między współrzędnymi położenia ciała w układach poruszających się względem siebie ruchem jednostajnym, • wyprowadzić związek między prędkościami ciała w poruszających się względem siebie układach inercjalnych, • przytoczyć i objaśnić zasadę względności ruchu Galileusza, podać warunki jej stosowalności, • rozwiązywać trudniejsze problemy dotyczące składania ruchów

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzone (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
15–17. Opis ruchu w dwóch wymiarach, cz. I	• opisać rzut poziomy jako ruch złożony ze spadania swobodnego i ruchu jednostajnego w kierunku poziomym, • objaśnić wzory opisujące rzut poziomy, • wyrazić szybkość liniową przez okres ruchu i częstotliwość	• przekształcać wzory na wysokość i zasięg rzutu poziomego w celu obliczania wskazanej wielkości fizycznej, • posługiwać się pojęciem szybkości kątowej, • stosować miarę łukową kąta, • zapisać związek między szybkością liniową i kątową	• obliczyć wartość prędkości chwilowej ciała rzuconego poziomo i ustalić jej kierunek, • wyprowadzić związek między szybkością liniową i kątową, • przekształcać wzór na wartość przyspieszenia dośrodkowego i zapisać różne postacie tego wzoru, • rozwiązywać zadania dotyczące rzutu poziomego, • rozwiązywać problemy dotyczące ruchu jednostajnego po okręgu	• rozwiązywać nietypowe zadania dotyczące rzutu poziomego, • zaproponować i wykonać doświadczenie pokazujące, że czas spadania ciała rzuconego poziomo z pewnej wysokości jest równy czasowi spadania swobodnego z tej wysokości, • rozwiązywać problemy dotyczące ruchu niejednostajnego po okręgu
*18. Opis ruchu w dwóch wymiarach, cz. II			• opisać rzut ukośny jako ruch, w którym nadajemy ciału prędkość skierowaną pod pewnym kątem do poziomu	• rozłożyć rzut ukośny na dwa ruchy składowe i wyprowadzić równanie toru oraz wzory na wysokość i zasięg rzutu, • rozwiązywać zadania dotyczące rzutu ukośnego

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzone (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
Dział 2. Siła jako przyczyna zmian ruchu				
1–3. Zasady dynamiki Newtona	• wymienić rodzaje oddziaływań występujące w przyrodzie, • podać jakościowe przykłady zastosowania zasad dynamiki Newtona, • rysować siły wzajemnego oddziaływania ciał	• objaśnić stwierdzenia: – *Siła jest miarą oddziaływania.* – *O zachowaniu ciała decyduje zawsze siła wypadkowa wszystkich sił działających na to ciało.,* • w oddziaływaniach bezpośrednich wskazać źródło siły i przedmiot jej działania, • wypowiedzieć treść zasad dynamiki, • przekształcać wzór wyrażający drugą zasadę dynamiki i obliczać każdą z występujących w nim wielkości fizycznych, • znajdować graficznie wypadkową sił działających na ciało	• wyjaśnić pojęcie „układ inercjalny” i pierwszą zasadę dynamiki jako postulat istnienia takiego układu, • w przypadku kilku sił działających na ciało zapisać drugą zasadę dynamiki w postaci równania wektorowego i przekształcić je w układ równań skalarnych w obranym układzie współrzędnych, • rozwiązywać typowe zadania wymagające stosowania zasad dynamiki, np. zamieszczone w podręczniku w *Przykładach zastosowań zasad dynamiki*	• na podstawie wartości siły wypadkowej (stała, zmienna) i jej zwrotu w stosunku do prędkości ciała ocenić rodzaj ruchu wykonywanego przez ciało, • swobodnie operować zdobytą wiedzą na temat zasad dynamiki, używając precyzyjnego języka fizyki, • rozwiązywać problemy o wysokim stopniu trudności
4. Siła a zmiana pędu ciała	• zapisać wzorem i objaśnić pojęcie pędu, • odpowiedzieć na pytanie: *Kiedy pęd ciała nie ulega zmianie?*	• na podstawie definicji przyspieszenia i drugiej zasady dynamiki wyprowadzić wzór wiążący zmianę pędu z wypadkową siłą działającą na ciało i czasem jej działania, czyli inną postać drugiej zasady dynamiki	• na przykładach znajdować zmianę pędu jako różnicę pędu końcowego i początkowego, • analizować związek $\Delta m\vec{v} = \vec{F}\Delta t$ i wyciągnąć wniosek w postaci zasady zachowania pędu ciała	• uzasadnić konieczność korzystania z innej postaci drugiej zasady dynamiki w przypadku, gdy zmienia się masa ciała, na które działa siła

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzone (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
5–7. Zasada zachowania pędu dla układu ciał	• odpowiedzieć na pytania: – *Co nazywamy układem ciał?* – *Jak definiujemy pęd układu ciał?* – *W jakim punkcie go zaczepiamy?* – *Jaki warunek musi być spełniony, by pęd układu ciał nie zmieniał się?*	• obliczyć położenie środka masy układu dwóch ciał, • wyznaczyć doświadczalnie położenie środka masy figury płaskiej, • zapisać wzorem i objaśnić zasadę zachowania pędu dla układu ciał	• podać uogólniony wzór na położenie środka masy *n* ciał i go objaśnić, • graficznie znajdować pęd układu ciał, • zastosować zasadę zachowania pędu w typowych zadaniach	• posługiwać się precyzyjnym językiem fizyki i samodzielnie przeprowadzić rozumowanie prowadzące do sformułowania zasady zachowania pędu dla układu ciał, • rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności
8. Tarcie	• rozróżnić pojęcia siły tarcia statycznego i kinetycznego, • zapisać wzór na wartość siły tarcia, rozróżnić sytuacje, w których we wzorze występuje współczynnik tarcia statycznego lub kinetycznego	• zdefiniować współczynniki tarcia statycznego i kinetycznego, • omówić rolę tarcia na wybranych przykładach, • sporządzić i objaśnić wykres zależności wartości siły tarcia od wartości siły działającej równolegle do stykających się powierzchni dwóch ciał	• rozwiązywać typowe zadania z dynamiki, w których uwzględnia się siły tarcia posuwistego, np. rozwiązane w podręczniku lub podobne	• rozwiązywać trudne zadania z dynamiki, w których uwzględnia się siły tarcia, z dostępnych zbiorów zadań
9. Wyznaczanie współczynników tarcia statycznego i kinetycznego	• aktywnie uczestniczyć w wykonywaniu doświadczenia	• opisać ruch ciała z tarciem po równi pochyłej, • wpisywać wyniki pomiarów do tabeli zaprojektowanej w podręczniku i wykonywać obliczenia	• podać cele doświadczenia i opisać sposób jego wykonania, • z pomocą nauczyciela przeprowadzić analizę niepewności pomiarowych	• samodzielnie przeprowadzić analizę niepewności pomiarowych i skomentować jej wynik

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzone (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
10–11. Siły w ruchu po okręgu	• wskazać działanie siły dośrodkowej o stałej wartości jako warunku ruchu ciała po okręgu ze stałą szybkością, • podać przykłady siły dośrodkowej o różnej naturze	• podać i objaśnić kilka postaci wzoru na wartość siły dośrodkowej	• rozwiązywać typowe zadania z zastosowaniem zasad dynamiki do ruchu po okręgu, np. rozwiązane w podręczniku lub podobne	• rozwiązywać problemy, w których na ciało oprócz siły normalnej do toru ruchu działa również siła styczna, • samodzielnie rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności
12. Badanie ruchu jednostajnego po okręgu	• aktywnie uczestniczyć w wykonywaniu doświadczenia, • sformułować wnioski z doświadczenia	• wpisywać wyniki pomiarów do tabeli zaprojektowanej w podręczniku i wykonywać obliczenia	• podać cele doświadczenia i opisać sposób jego wykonania, • z pomocą nauczyciela przeprowadzić analizę niepewności pomiarowych	• samodzielnie przeprowadzić analizę niepewności pomiarowych i skomentować jej wynik
13–15. Opis ruchu w układach nieinercjalnych	• wyjaśnić, co to znaczy, że układ odniesienia jest nieinercjalny, • wykazać na przykładzie, że w układzie nieinercjalnym zasady dynamiki się nie stosują	• na przykładzie przeprowadzić rozumowanie uzasadniające konieczność wprowadzenia siły bezwładności do opisu ruchu w układzie nieinercjalnym, • zademonstrować działanie siły bezwładności, • podać wzór na wartość siły bezwładności i go objaśnić	• rozwiązywać typowe zadania z dynamiki w układzie nieinercjalnym, np. rozwiązane w podręczniku lub podobne	• samodzielnie rozwiązywać trudniejsze problemy dynamiczne zarówno w układzie inercjalnym, jak i nieinercjalnym
Dział 3. Praca, moc, energia mechaniczna				
1. Iloczyn skalarny dwóch wektorów		• zapisać wzór na iloczyn skalarny dwóch wektorów i podać jego podstawowe własności	• korzystać z iloczynu skalarnego dwóch wektorów skierowanych pod dowolnym kątem	

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzone (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
2–3. Praca i moc	• napisać i objaśnić skalarny wzór na pracę stałej siły działającej pod stałym kątem do kierunku przemieszczenia, • podać jednostkę pracy 1 J i sposób jej wprowadzenia, • podać definicję mocy średniej i zapisać ją wzorem, • podać jednostkę mocy 1 W i sposób jej wprowadzenia	• podać jednostki pochodne pracy i mocy oraz ich związki z jednostkami podstawowymi, • podać wzory na moc średnią i chwilową z użyciem prędkości średniej i prędkości chwilowej, • przekształcać wzory i wykonywać proste obliczenia	• przeprowadzić rozumowanie konieczne do obliczenia pracy siły zmiennej, • obliczać pracę siły zmiennej na podstawie wykresu $F(x)$, • obliczać pracę wykonaną przez urządzenie, którego moc zmienia się z upływem czasu	• rozwiązywać zadania dotyczące obliczania pracy i mocy o podwyższonym stopniu trudności, np. z wykorzystaniem zasad dynamiki
4–5. Rodzaje energii mechanicznej	• obliczać energię potencjalną grawitacyjną ciała w pobliżu Ziemi za pomocą wzoru $E_p = mgh$, • obliczać energię kinetyczną ciała za pomocą wzoru $E_k = \frac{mv^2}{2}$	• wyjaśnić pojęcia: siła wewnętrzna i zewnętrzna w układzie ciał, • podać warunek, po spełnieniu którego układ może wykonać pracę, • podać definicje energii mechanicznej, potencjalnej i kinetycznej wyrażone poprzez ich zmiany, • na podstawie definicji energii kinetycznej wyprowadzić wzór, za pomocą którego obliczamy tę energię	• wyjaśnić, po czym poznajemy, że zmienia się energia potencjalna układu ciał, a po czym, że zmienia się energia kinetyczna	• obliczyć pracę siły zewnętrznej i pracę siły grawitacyjnej przy zmianie odległości ciała od Ziemi oraz przedyskutować znak każdej z nich

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzone (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
6–7. Zasada zachowania energii mechanicznej	• podać przykłady zjawisk, w których zasada zachowania energii mechanicznej jest spełniona i w których nie jest spełniona	• wypowiedzieć zasadę zachowania energii mechanicznej i podać warunki, w których jest spełniona, • przytoczyć samodzielnie opisane w podręczniku przykłady, w których wykorzystuje się zasadę zachowania energii mechanicznej w celu obliczenia pewnej wielkości fizycznej, • opisać sposób postępowania w przypadkach, gdy w rozważanym problemie energia mechaniczna nie jest zachowana	• z pomocą nauczyciela przeprowadzić rozumowanie prowadzące do sformułowania zasady zachowania energii mechanicznej, • rozwiązywać typowe zadania wymagające wykorzystania zasady zachowania energii lub związku zmian energii z wykonywaną pracą	• samodzielnie przeprowadzić rozumowanie prowadzące do sformułowania zasady zachowania energii mechanicznej dla układu dwóch ciał, • wyjaśnić, co to znaczy, że pewne siły są zachowawcze, • rozwiązywać nietypowe i trudne zadania, w których energia mechaniczna ulega zmianie
8. Zderzenia ciał	• podać przykłady zderzeń sprężystych i niesprężystych	• zapisać i objaśnić zasady zachowania energii i pędu dla zderzeń doskonale sprężystych, • zapisać i objaśnić zasadę zachowania pędu dla zderzeń doskonale niesprężystych	• przeanalizować zderzenie doskonale sprężyste centralne dwu kulek, poruszających się z prędkościami o jednakowych kierunkach i zwrotach, i obliczyć współrzędne prędkości obu kulek po zderzeniu	• przeanalizować i obliczyć współrzędne prędkości dwu kulek po zderzeniu sprężystym centralnym w przypadku, gdy masy kulek są jednakowe i gdy pierwsza ma o wiele większą masę od drugiej
9. Badanie zderzeń dwóch ciał i wyznaczanie masy jednego z nich	• aktywnie uczestniczyć w wykonywaniu pomiarów, • sformułować wnioski z doświadczenia	• zapisywać wyniki w tabeli, • wykonywać obliczenia szukanych wielkości z wykorzystaniem wzorów zamieszczonych w opisie doświadczenia	• sformułować cele doświadczenia, • wykonywać kolejne czynności wymienione w opisie doświadczenia, • z pomocą nauczyciela przeprowadzić analizę niepewności pomiarowych	• samodzielnie przestudiować opis doświadczenia zamieszczony w podręczniku i precyzyjnie go przedstawić na lekcji, • samodzielnie przeprowadzić analizę niepewności pomiarowych i skomentować jej wynik

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzone (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
10. Sprawność urządzeń mechanicznych	• wyjaśnić, o czym informuje nas wielkość fizyczna zwana sprawnością urządzenia	• podać i objaśnić definicję sprawności urządzenia, • stosować definicję sprawności do rozwiązywania prostych zadań	• przeprowadzić rozumowanie wyjaśniające sposób obliczania sprawności równi pochyłej i bloku nieruchomego	• przeprowadzić rozumowanie ukazujące sposób obliczania sprawności układu urządzeń, • rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności
Dział 4. Zjawiska hydrostatyczne				
1. Ciśnienie hydrostatyczne. Prawo Pascala	• podać definicję ciśnienia i jego jednostkę, • wyjaśnić pojęcia: ciśnienie atmosferyczne i ciśnienie hydrostatyczne oraz posługiwać się tymi pojęciami, • wskazać, od czego zależy ciśnienie hydrostatyczne	• wyprowadzić i objaśnić wzór informujący, od czego zależy ciśnienie hydrostatyczne, • omówić zastosowania prawa Pascala	• wyjaśnić, na czym polega paradoks hydrostatyczny, • sformułować i objaśnić prawo Pascala	• wykorzystać i prezentować wiedzę o urządzeniach hydraulicznych i pneumatycznych, pochodzącą z różnych źródeł
2. Prawo naczyń połączonych	• podać przykłady zastosowania naczyń połączonych	• sformułować i objaśnić prawo równowagi cieczy w naczyniach połączonych, • za pomocą naczyń połączonych wyznaczyć nieznaną gęstość cieczy	• wykorzystywać prawo równowagi cieczy w naczyniach połączonych do rozwiązywania zadań	

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzone (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
3. Prawo Archimedesa	• opisać przykłady zachowania się ciał (np. okrętów, balonów) wynikające z obowiązywania prawa Archimedesa	• sformułować i objaśnić prawo Archimedesa, • na podstawie analizy sił działających na ciało zanurzone w cieczy wnioskować o warunkach pływania i tonięcia ciała w cieczy, • rozwiązywać proste zadania z zastosowaniem obliczania siły wyporu	• przeprowadzić rozumowanie wyjaśniające, dlaczego zbudowany częściowo z metalu okręt nie tonie, • rozwiązywać problemy jakościowe i ilościowe związane z zastosowaniem prawa Archimedesa	• wyprowadzić prawo Archimedesa na drodze rozumowania, • rozwiązywać nietypowe problemy z zastosowaniem prawa Archimedesa
4. Zastosowanie prawa Archimedesa do wyznaczania gęstości ciał	• podać definicję gęstości ciała i jej jednostkę, • opisać poznany w szkole podstawowej sposób doświadczalnego wyznaczania gęstości ciała stałego lub cieczy, • mierzyć gęstość cieczy za pomocą areometru •	• z pomocą nauczyciela opisać metodę wyznaczania gęstości ciała stałego i cieczy na podstawie prawa Archimedesa	• samodzielnie opisać metodę wyznaczania gęstości ciała stałego i cieczy, w której wykorzystuje się prawo Archimedesa	• skorzystać z różnych źródeł i zapoznać się z prawami hydrodynamiki (np. prawem Bernoulliego) oraz omówić ich skutki
Dział 5. Niepewności pomiarowe				

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzone (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
1. Pomiary bezpośrednie. Niepewności pomiarów bezpośrednich	• wymienić przykłady pomiarów bezpośrednich, czyli prostych, • wymienić przykłady pomiarów pośrednich, czyli złożonych, • wyjaśnić, w jaki sposób wykonuje się pomiary proste, • wyjaśnić na przykładach przyczyny popełniania podczas pomiarów błędów grubych i systematycznych, • wyjaśnić, dlaczego przy pomiarze czasu stoperem przyjmujemy niepewność większą od najmniejszej działki przyrządu	• wyjaśnić, na czym polega różnica między błędem a niepewnością pomiaru, • zapisać wynik pojedynczego pomiaru wraz z niepewnością pomiarową i objaśnić ten wynik, • obliczyć średnią arytmetyczną wyników pomiarów i oszacować jej niepewność, • oszacować niepewność względną i procentową	• wymienić najczęściej występujące źródła niepewności pomiarowych, • objaśnić, co nazywamy rozdzielczością przyrządu i kiedy możemy przyjąć ją jako niepewność pomiaru	• wyjaśnić potrzebę dobrania odpowiednio precyzyjnego przyrządu do określonego pomiaru, • wymienić zasady zaokrąglania wyników pomiarów i niepewności do odpowiedniej liczby cyfr znaczących
2–3. Niepewności pomiarów pośrednich i ich szacowanie. Dopasowanie prostej do wyników pomiarów	• wyjaśnić, co to znaczy, że pomiar jest pośredni, czyli złożony	• z pomocą nauczyciela oszacować niepewność pomiaru pośredniego metodą NKP	• samodzielnie oszacować niepewność pomiaru pośredniego metodą NKP, • przedstawić graficznie wyniki pomiarów wraz z niepewnościami	• dopasować prostą do wyników pomiaru i zinterpretować jej nachylenie, • swobodnie operować zdobytą wiedzą na temat niepewności pomiarowych, używając precyzyjnego języka fizyki

AUTORZY: Maria Fiałkowska, Barbara Sagnowska, Jadwiga Salach, WSiP

Wymagania edukacyjne z fizyki

KLASA 2 Poziom podstawowy

DEFINICJE OCEN

Ocena niedostateczna

• Uczeń nie spełnił wymagań koniecznych.

• Uczeń nie opanował wiadomości i umiejętności określonych w podstawie programowej nauczania fizyki w danym okresie. Nie jest w stanie odtworzyć podanych wiadomości nawet z pomocą nauczyciela. Braki w umiejętnościach i wiadomościach uniemożliwiają mu dalszą skuteczną naukę.

Ocena dopuszczająca

• Uczeń spełnił wymagania konieczne i nie spełnił wymagań podstawowych.

• Uczeń ma braki w opanowaniu pewnych treści zawartych w podstawie programowej. Odtwarza wiedzę z pomocą nauczyciela. Deklaruje chęć dalszej nauki, jego umiejętności nie przekreślają szans na dalszą skuteczną naukę.

Ocena dostateczna

- Uczeń spełnił wymagania konieczne i podstawowe.
- Uczeń ma podstawową wiedzę na temat omówionych treści zawartych w podstawie programowej. Posługuje się wiedzą głównie na poziomie jakościowym, rozwiązuje bardzo proste, typowe przykłady rachunkowe i problemowe.

Ocena dobra

- Uczeń spełnił wymagania konieczne, podstawowe i rozszerzone.
- Uczeń w znacznym stopniu opanował treści zawarte w podstawie programowej. Posługuje się wiedzą na poziomie ilościowym. Posiadaną wiedzę potrafi zastosować do rozwiązywania przykładów rachunkowych oraz problemowych.

Ocena bardzo dobra

- Uczeń spełnił wymagania konieczne, podstawowe, rozszerzone i dopełniające.
- Uczeń w pełni opanował treści zapisane w podstawie programowej, wykazuje się swobodą w operowaniu posiadaną wiedzą i umiejętnościami. Rozwiązuje nietypowe zadania rachunkowe i problemowe.

Ocena celująca

- Uczeń spełnił wymagania konieczne, podstawowe, rozszerzone i dopełniające, a także wykazuje się wiedzą i umiejętnościami pozwalającymi rozwiązywać trudne zadania rachunkowe.
- Uczeń wykorzystuje podstawowe prawa fizyki do wyjaśniania skomplikowanych zjawisk zachodzących w przyrodzie. Samodzielnie rozwija swoje zainteresowania fizyką, osiąga sukcesy w konkursach i olimpiadach.

Wymagania wynikające z podstawy programowej – klasa 2, poziom podstawowy (1 godz. tygodniowo)

Uwagi ogólne

Wymagania szczegółowe zapisane w podstawie programowej zostały uszczegółowione i podzielone na cztery kategorie: wymagania konieczne, podstawowe, rozszerzone i dopełniające. Taki podział wymagań może ułatwić przygotowanie sprawdzianów i testów sprawdzających poziom wiedzy i umiejętności uczniów. W przypadku podawania przez uczniów treści definicji, praw i zasad ważniejsze jest uchwycenie sensu fizycznego danego prawa niż dosłowne cytowanie jego treści.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
Drgania					
1.	Drgania mechaniczne	• określa drgania jako cykliczny ruch wokół położenia równowagi, • podaje definicje okresu, amplitudy oraz częstotliwości drgań.	• odczytuje z wykresu wychylenia od czasu amplitudę oraz okres drgań, • wyznacza częstotliwość drgań na podstawie okresu, • doświadczalnie udowadnia, że okres drgań ciała zawieszonego na sprężynie nie zależy od amplitudy.	• wyznacza prędkość ciała w momencie mijania położenia równowagi na podstawie wykresu położenia od czasu.	• stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
2.	Siły w ruchu drgającym	• zapisuje zależność między wartością siły sprężystości a odkształceniem, • określa kierunek i zwrot wypadkowej siły w ruchu drgającym.	• opisuje proporcjonalność siły wypadkowej do wychylenia w ruchu harmonicznym, • doświadczalnie sprawdza zależność okresu drgań ciała zawieszonego na sprężynie od jego masy.	• korzysta z II zasady dynamiki Newtona w zadaniach dotyczących ruchu drgającego do wyznaczania maksymalnego przyspieszenia.	• stosuje do obliczeń wzór na okres drgań ciała zawieszonego na sprężynie.
3.	Energia w ruchu drgającym	• określa rodzaje energii w ruchu drgającym, • opisuje jakościowo przemiany energii w ruchu drgającym.	• stosuje zasadę zachowania energii do obliczania energii w ruchu drgającym.	• opisuje zależność między energią całkowitą w ruchu drgającym a amplitudą drgań.	• stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
4.	Wahadło	• opisuje wahadło jako przykład układu wykonującego ruch drgający, • opisuje jakościowo przemiany energii podczas ruchu wahadła.	• określa niezależność okresu drgań wahadła od amplitudy, • opisuje niezależność okresu drgań wahadła od masy.	• jakościowo opisuje siły występujące podczas ruchu wahadła, • określa zależność okresu drgań wahadła od jego długości.	• stosuje do obliczeń wzór na okres drgań wahadła, • stosuje zasadę zachowania energii w zadaniach obliczeniowych dotyczących wahadła.
5.	Drgania tłumione i drgania wymuszone	• podaje definicję rezonansu mechanicznego.	• demonstruje zjawisko rezonansu mechanicznego.	•	• stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.

Lp.	Temat	Wymagania

		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
Fale i optyka					
6.	Rodzaje fal	• opisuje mechanizm rozchodzenia się fali mechanicznej, • rozróżnia fale płaskie i kołowe, • rozróżnia fale poprzeczne i podłużne.	• opisuje zależność między częstotliwością drgań źródła fali a częstotliwością fali w ośrodku.	• opisuje sposób rozchodzenia się fali podłużnej w ośrodku.	• opisuje fale rozchodzące się w wodzie.
7.	Wielkości opisujące fale	• podaje definicje okresu oraz amplitudy drgań, • podaje definicje długości oraz prędkości fali.	• oblicza częstotliwość fali na podstawie znajomości jej okresu, • odczytuje amplitudę oraz długość fali z obrazu fali.	• stosuje do obliczeń zależność między długością, częstotliwością oraz prędkością fali.	• stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
8.	Fale dźwiękowe	• opisuje źródła dźwięków, podaje ich przykłady, • opisuje dźwięk jako falę podłużną.	• opisuje cechy dźwięku, • przedstawia obraz oscyloskopowy fali akustycznej.	• omawia wielkości opisujące dźwięki, • określa poziom natężenia dźwięku w wybranych sytuacjach.	• wyjaśnia, czym różni się głośność od poziomu natężenia dźwięku.
9.	Zjawisko Dopplera	• opisuje zmiany częstotliwości dźwięku wywołane ruchem źródła dźwięku.	• opisuje zmiany częstotliwości dźwięku wywołane ruchem odbiornika.	• stosuje wzór na zmianę częstotliwości wywołany efektem Dopplera do obliczeń.	• stosuje wzór na zmianę częstotliwości wywołany efektem Dopplera w sytuacjach złożonych.
10.	Dyfrakcja i nakładanie się fal	• podaje definicję dyfrakcji fal, • opisuje wynik nakładania się fal.	• podaje przykłady dyfrakcji fal, • stosuje zasadę superpozycji do wyjaśnienia mechanizmu nakładania się fal, • opisuje zjawisko rozpraszania fal mechanicznych.	• projektuje doświadczenie ilustrujące zjawisko dyfrakcji fal mechanicznych na szczelinie.	• projektuje doświadczenie ilustrujące zjawisko nakładania się fal mechanicznych.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające

		Uczeń:			
11.	Interferencja fal	• podaje definicję interferencji fal.	• wyjaśnia mechanizm powstawania interferencji fal z dwóch źródeł, • opisuje falę stojącą.	• wyjaśnia mechanizm powstawania fali stojącej.	• stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
12.	Światło jako fala	• określa światło jako falę elektromagnetyczną, • wymienia różne rodzaje fal elektromagnetycznych.	• opisuje doświadczenie Younga jako potwierdzenie falowej natury światła, • podaje zakres długości fali dla światła oraz wartość prędkości światła w próżni, • demonstruje polaryzację światła w wyniku przejścia przez polaryzatory.	• stosuje do obliczeń zależność między prędkością światła, długością oraz częstotliwością fali, • wyjaśnia mechanizm rozpraszania światła.	• projektuje doświadczenie ilustrujące zjawisko rozpraszania światła, • stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
13.	Odbicie światła	• opisuje zjawisko odbicia, • formułuje prawo odbicia.	• konstruuje obraz w zwierciadle płaskim, • podaje cechy obrazu w zwierciadle płaskim.	• opisuje zjawisko polaryzacji przez odbicie.	• wiąże zjawisko odbicia z interferencją.
14.	Załamanie światła	• opisuje zjawisko załamania, • definiuje współczynnik załamania ośrodka, • formułuje prawo załamania.	• opisuje zmianę długości fali po przejściu do innego ośrodka.	• stosuje prawo załamania do opisu zjawisk optycznych.	• opisuje bieg światła w ośrodku niejednorodnym.
15.	Całkowite wewnętrzne odbicie	• podaje definicję kąta granicznego, • opisuje zjawisko całkowitego wewnętrznego odbicia.	• opisuje zasadę działania światłowodu.	• stosuje poznane zjawiska do rozwiązywania typowych zadań i problemów.	• stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
16.	Zjawiska optyczne w atmosferze	•	•	•	•
Termodynamika					

17.	Cząsteczkowa budowa materii	• opisuje cząsteczkową budowę materii, • podaje definicję energii wewnętrznej, • podaje definicję dyfuzji.	• określa związek temperatury z energią kinetyczną cząsteczek, • omawia różnice w budowie cząsteczkowej gazów, cieczy i ciał stałych, • opisuje charakter sił międzycząsteczkowych.	• korzysta z definicji energii wewnętrznej do wyjaśniania zjawisk z otaczającego świata.	• charakteryzuje ilościowo rozmiary atomów i cząsteczek.
18.	Rozszerzalność cieplna	• opisuje rozszerzalność objętościową cieczy i gazów, • opisuje rozszerzalność liniową ciał stałych.	• wyjaśnia różnice między rozszerzalnością liniową a objętościową.	• stosuje pojęcie rozszerzalności do wyjaśniania zjawisk z otaczającego świata, • oblicza przyrost długości ciała dla zadanego przyrostu temperatury, • projektuje i wykonuje doświadczenia ilustrujące rozszerzalność cieplną.	• stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
19.	Przekaz energii w postaci ciepła	• wymienia trzy rodzaje przekazu ciepła między ciałami, • opisuje zastosowanie materiałów izolacyjnych.	• opisuje różnice między trzema - rodzajami przekazu ciepła między ciałami, • stosuje pojęcie stanu równowagi termodynamicznej.	• projektuje i wykonuje doświadczenie ilustrujące przewodność cieplną.	• opisuje zjawiska atmosferyczne będące ilustracją trzech sposobów przekazu ciepła.
20.	I zasada termodynamiki	• formułuje I zasadę termodynamiki, • odróżnia przekaz energii w postaci ciepła od przekazu energii w postaci pracy.	• podaje, czym jest wartość energetyczna paliwa, • stosuje I zasadę termodynamiki do rozwiązywania typowych problemów i zjawisk z otaczającego świata.	• opisuje jakościowo procesy bez wymiany ciepła z otoczeniem.	• opisuje praktyczne przykłady zastosowania przemian adiabatycznych gazów.

21.	Ciepło właściwe i bilans cieplny	• podaje definicję ciepła właściwego,	•	• odróżnia pojemność cieplną od ciepła właściwego, • ocenia realność uzyskanych wyników obliczeń.	• rozwiązuje zadania o wyższym stopniu trudności.
22.	Topnienie i krzepnięcie	• opisuje zjawiska topnienia i krzepnięcia, • definiuje ciepło topnienia.	• wykorzystuje ciepło topnienia w prostych obliczeniach, • rozróżnia ciała krystaliczne i bezpostaciowe.	• stosuje w obliczeniach wzór na ciepło pobrane (oddane) w procesie topnienia (krzepnięcia) , • projektuje doświadczenie ilustrujące stałość temperatury podczas topnienia (krzepnięcia).	• odróżnia szadź od szronu, • rozwiązuje zadania o wyższym stopniu trudności.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
23.	Parowanie i skraplanie	• opisuje zjawiska parowania i skraplania, • definiuje ciepło parowania, • odróżnia parowanie od wrzenia.	• wykorzystuje ciepło parowania w prostych obliczeniach, • opisuje parowanie jako jeden ze sposobów termoregulacji organizmów.	• stosuje w obliczeniach wzór na ciepło pobrane w procesie parowania, • projektuje doświadczenie ilustrujące stałość temperatury podczas wrzenia.	• rozwiązuje zadania o wyższym stopniu trudności.
24.	Bilans cieplny – przykłady	•	•	•	•
25.	Własności fizyczne wody	• charakteryzuje rozszerzalność cieplną wody.	• korzysta z definicji pary nasyconej i nienasyconej.	• podaje definicję wilgotności powietrza, • wyjaśnia zmiany temperatury wrzenia związane ze zmianami ciśnienia.	• stosuje do obliczeń wilgotność względną i bezwzględną, • korzysta z diagramu fazowego wody w zadaniach obliczeniowych.

Autorzy: Witold Polesiuk, Ludwik Lehman, Grzegorz F. Wojewoda, WSiP

Wymagania edukacyjne z fizyki wynikające z podstawy programowej

KLASA 2 Poziom rozszerzony

W opracowanej propozycji przedmiotowego systemu oceniania zrezygnowano (poza kilkoma szczególnymi przypadkami) z haseł dotyczących rozwiązywania zadań, gdyż musiałyby się powtarzać w prawie każdym temacie. Typowe zadania powinien rozwiązywać uczeń aspirujący do oceny dobrej. Na ocenę bardzo dobrą i celującą wymagamy od ucznia rozwiązywania nietypowych zadań obliczeniowych i problemowych, w których należy sformułować i przeanalizować problem oraz skorzystać z dodatkowych źródeł wiedzy.

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
Dział 6. Ruch postępowy i ruch obrotowy bryły sztywnej				
1. Iloczyn wektorowy dwóch wektorów	• zdefiniować i zapisać wzorem iloczyn wektorowy dwóch wektorów, • podać wzór na wartość iloczynu wektorowego wektorów prostopadłych	• podać kierunek, zwrot i wartość wektora, który stanowi wynik mnożenia wektorowego	• wyjaśnić, co to znaczy, że iloczyn wektorowy jest nieprzemienny	• pomnożyć wektorowo dwa wektory o dowolnych kierunkach i zwrotach
2. Ruch obrotowy bryły sztywnej	• wymienić cechy modelu, jakim jest bryła sztywna, • podać przykłady ruchu postępowego i obrotowego bryły sztywnej	• posługiwać się pojęciami: szybkość kątowa średnia i chwilowa, prędkość kątowa średnia i chwilowa, przyspieszenie kątowe średnie i chwilowe	• wyprowadzić i objaśnić związki między wielkościami opisującymi ruch obrotowy	• precyzyjnym językiem fizyki objaśnić analogie między wielkościami kinematycznymi dla ruchu postępowego i obrotowego

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
3. Energia kinetyczna bryły sztywnej	• podać i objaśnić wzór na energię kinetyczną bryły wykonującej ruch obrotowy, • podać wzór na moment bezwładności punktu materialnego względem wybranej osi obrotu	• obliczyć energię kinetyczną obracającej się bryły, znając jej szybkość kątową i moment bezwładności względem osi symetrii	• wyprowadzić wzór na energię kinetyczną obracającej się bryły, • zdefiniować moment bezwładności i uzasadnić pogląd, że charakteryzuje on bezwładność bryły, • korzystać z twierdzenia Steinera do obliczania momentów bezwładności	• stosować definicję momentu bezwładności $\sum m_i r_i^2$ i wyprowadzać wzory na momenty bezwładności wybranych brył
4–6. Przyczyny zmian ruchu obrotowego. Moment siły	• wykazać, że działanie siły nie wystarcza do wprawienia bryły w ruch obrotowy, • na podstawie wzoru obliczyć wartość momentu siły	• na podstawie wzoru definicyjnego obliczyć wartość momentu siły i podać jego kierunek i zwrot, • podać przykłady ruchów obrotowych jednostajnych i zmiennych	• formułować pierwszą i drugą zasadę dynamiki dla ruchu obrotowego, • podać warunki wykonywania ruchów obrotowych jednostajnie i niejednostajnie zmiennych	• wykazać, że przy obracaniu bryły pracę wykonuje moment siły, • wyprowadzić i objaśnić wzór na moc chwilową w ruchu obrotowym bryły
7–8. Równowaga bryły sztywnej	• wymienić przykłady maszyn prostych i opisać zasadę działania jednej z nich	• podać warunki równowagi bryły sztywnej, • podać sposoby praktycznego wykorzystania maszyn prostych	• na podstawie odpowiednich obliczeń wyjaśnić zasadę działania dźwigni jedno- i dwustronnej, bloku nieruchomego i ruchomego oraz kołowrotu	• wyjaśnić zasadę działania wielokrążka

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
9–10. Badanie ruchu ciał o różnych momentach bezwładności	• aktywnie uczestniczyć przy wykonywaniu pomiarów w doświadczalnym badaniu zależności wartości przyspieszenia kątowego od momentu bezwładności bryły	• aktywnie uczestniczyć przy wykonywaniu pomiarów i obliczeń dotyczących badania zależności wartości przyspieszenia kątowego od momentu bezwładności bryły	• zaprezentować teoretyczne przygotowanie do zbadania zależności przyspieszenia kątowego od momentu bezwładności bryły	• obliczyć i skomentować niepewności pomiarowe wyznaczonej doświadczalnie wartości przyspieszenia kątowego bryły sztywnej
11–12. Moment pędu	• wymienić moment pędu jako wielkość służącą do opisu ruchu obrotowego, która nie ulega zmianie, gdy wypadkowy moment sił działających na bryłę jest równy zeru	• napisać wzór na moment pędu punktu materialnego poruszającego się ruchem jednostajnym po okręgu, • podać kierunek i zwrot momentu pędu	• zapisać i objaśnić związek momentu pędu bryły obracającej się wokół osi symetrii z momentem bezwładności tej bryły, • zapisać i objaśnić drugą zasadę dynamiki w postaci $\vec{M} = \frac{\Delta \vec{L}}{\Delta t}$ i wywnioskować z niej zasadę zachowania momentu pędu	• przeprowadzić rozumowanie prowadzące do uzyskania związku między momentem pędu i momentem bezwładności bryły, • przeprowadzić rozumowanie prowadzące do wyrażenia drugiej zasady dynamiki w postaci $\vec{M} = \frac{\Delta \vec{L}}{\Delta t}$
13. Sprawdzanie zasady zachowania momentu pędu	• obserwować ruch układu (człowiek z hantlami na fotelu obrotowym), którego moment bezwładności ulega zmianie i wnioskować na tej podstawie o momencie pędu układu	• obserwować ruch układu (człowiek z wirującym kołem na fotelu obrotowym), którego moment bezwładności ulega zmianie i wnioskować na tej podstawie o momencie pędu układu	• za pomocą wahadła Oberbecka wykonać doświadczenie sprawdzające zasadę zachowania momentu pędu	• obliczyć i skomentować niepewności pomiarowe przy porównywaniu momentów pędu w doświadczeniu sprawdzającym zasadę zachowania momentu pędu układu

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
14. Analogie w opisie ruchów postępowego i obrotowego	• większości dynamicznych wielkości fizycznych służących do opisu ruchu postępowego przypisać odpowiednie wielkości służące do opisu ruchu obrotowego	• wszystkim dynamicznym wielkościom fizycznym służącym do opisu ruchu postępowego przypisać odpowiednie wielkości służące do opisu ruchu obrotowego i wyrazić je odpowiednimi wzorami	• wykorzystać analogie w opisie ruchu postępowego i obrotowego do rozwiazywania typowych zadań	• wykorzystać analogie w opisie ruchu postępowego i obrotowego do rozwiązywania zadań o podwyższonym stopniu trudności
15–17. Złożenie ruchów postępowego i obrotowego: toczenie	• opisać toczenie bryły jako złożenie ruchu postępowego względem podłoża i ruchu obrotowego wokół osi symetrii	• podać zerową prędkość punktu bryły stykającego się z podłożem jako warunek toczenia się bryły bez poślizgu, • zastosować zasadę zachowania energii do opisu bryły staczającej się z równi pochyłej bez poślizgu	• obliczyć wypadkową prędkość punktów leżących na pionowej średnicy bryły toczącej się bez poślizgu, • zapisać równania ruchu postępowego i obrotowego toczącej się bryły	• opisać staczanie się bryły po równi pochyłej jako ruch obrotowy wokół chwilowej osi obrotu, • wyjaśnić, dlaczego podczas toczenia bez poślizgu energia mechaniczna bryły jest zachowana
Dział 7. Pole grawitacyjne				
1. O odkryciach Kopernika i Keplera	• przedstawić podstawowe założenia heliocentrycznej teorii budowy Układu Słonecznego	• sformułować i objaśnić prawa Keplera	• wykazać, że drugie prawo Keplera jest konsekwencją zasady zachowania momentu pędu planet obiegających Słońce, • korzystać z trzeciego prawa Keplera do rozwiązywania zadań	• przygotować prezentację na temat roli odkryć Kopernika i Keplera dla rozwoju fizyki i astronomii

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
2. Prawo powszechnej grawitacji	• zapisać wzorem i wypowiedzieć prawo powszechnej grawitacji, • wymienić ciała, dla których można je stosować w zapisanej postaci	• objaśnić praktyczne znaczenie bardzo małej wartości stałej grawitacji	• wykazać, że siła grawitacji działająca na ciało o masie m umieszczone na planecie jest wprost proporcjonalna do promienia i gęstości tej planety	• przedstawić rozumowanie prowadzące od trzeciego prawa Keplera do prawa powszechnej grawitacji Newtona
3. Pierwsza prędkość kosmiczna	• zdefiniować pierwszą prędkość kosmiczną i podać jej wartość dla Ziemi	• wyjaśnić, dlaczego satelity Ziemi krążą wokół niej z prędkością o nieco mniejszej wartości, • objaśnić pojęcie „satelita geostacjonarny”	• wyprowadzić wzór na wartość pierwszej prędkości kosmicznej, • obliczyć promień orbity geostacjonarnej i szybkość satelity na tej orbicie	• przygotować prezentację na temat sposobów wykorzystania satelitów geostacjonarnych
4–5. Natężenie pola grawitacyjnego	• przypomnieć poznane wcześniej pola sił i podać przykłady doświadczeń, w których możemy wykryć ich istnienie, • zilustrować graficznie pole grawitacyjne centralne i jednorodne, • odpowiedzieć na pytanie: *Od czego zależy natężenie pola grawitacyjnego wytworzonego przez Ziemię?*	• wyjaśnić, co nazywamy źródłem pola, a co ciałem próbnym i jakiego ciała próbnego używamy do wykrycia pola grawitacyjnego, • podać definicję natężenia pola grawitacyjnego	• określić kierunek i zwrot natężenia pola grawitacyjnego w danym punkcie, • z definicji natężenia pola i prawa powszechnej grawitacji wywnioskować, od czego zależy natężenie w danym punkcie centralnego pola grawitacyjnego, • sporządzić wykres zależności natężenia pola od odległości od punktu materialnego i kuli dla $r \geq R$	• stosować zasadę superpozycji natężeń, • obliczyć wartość siły grawitacji wewnątrz Ziemi, • wyjaśnić różnicę między natężeniem pola grawitacyjnego a przyspieszeniem ziemskim w danym punkcie, • sporządzić wykres zależności natężenia pola od odległości od środka kuli

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
6–7. Praca w polu grawitacyjnym	• objaśnić znaczenie wielkości fizycznych występujących we wzorze na pracę siły zewnętrznej, równoważącej siłę grawitacji, przy przemieszczaniu ciała w centralnym polu grawitacyjnym i wywnioskować, że nie zależy ona od kształtu toru, po którym porusza się ciało	• przy założeniu, że pole grawitacyjne w pobliżu Ziemi jest jednorodne, obliczyć pracę stałej siły równoważącej siłę grawitacji podczas podnoszenia ciała na wysokość h po kilku różnych drogach oraz sformułować wniosek	• wyjaśnić, co to znaczy, że siła jest zachowawcza oraz że pole grawitacyjne jest polem zachowawczym, • podać przykład ciała zmieniającego położenie w polu grawitacyjnym, choć nie działa na nie siła zewnętrzna	• przeprowadzić rozumowanie prowadzące do wzoru na pracę w centralnym polu grawitacyjnym
8–9. Energia potencjalna ciała w polu grawitacyjnym	• na przykładzie Ziemi i leżącego na niej ciała opisać zmiany energii potencjalnej tego ciała przy jego oddalaniu się do nieskończoności	• uzasadnić stwierdzenie, że energia potencjalna ciała zmienia się wraz ze zmianą odległości ciała od źródła pola i przyjmuje wartości ujemne, • sporządzić wykres zależności energii potencjalnej ciała w polu centralnym od odległości od źródła pola, którym jest jednorodna kula o promieniu R	• zapisać wzór na zmianę energii potencjalnej ciała przy zmianie jego położenia w centralnym polu grawitacyjnym, • przeprowadzić rozumowanie prowadzące do otrzymania wyrażenia na energię potencjalną ciała w danym punkcie pola	• uzasadnić stwierdzenie, że w polu zachowawczym zmiana energii potencjalnej ciała przy zmianie jego położenia jest jednoznacznie określona, • podać przykład pola niezachowawczego, w którym to stwierdzenie nie jest prawdziwe

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
10. *Potencjał pola grawitacyjnego				• zdefiniować potencjał i podać jego jednostkę, • odpowiedzieć na pytanie: *Od czego zależy potencjał pola centralnego?*, • narysować wykres $V(r)$ dla jednorodnego i dla centralnego pola grawitacyjnego, • zapisać wzór na pracę w polu grawitacyjnym za pomocą potencjałów
11. Druga prędkość kosmiczna	• sformułować pytanie, jakie stawiamy przed przystąpieniem do obliczenia drugiej prędkości kosmicznej	• podać wartość drugiej prędkości kosmicznej dla Ziemi	• zapisać i objaśnić wzór na wartość drugiej prędkości kosmicznej	• przeprowadzić rozumowanie prowadzące do otrzymania wzoru na drugą prędkość kosmiczną
12–13. Stan przeciążenia. Stany nieważkości i niedociążenia	• podać przykłady ciała w stanie przeciążenia, niedociążenia i nieważkości	• opisać wpływ przeciążenia na organizm człowieka	• objaśnić, co oznaczają stwierdzenia, że ciało jest w stanach przeciążenia, niedociążenia i nieważkości	• podać warunki, w których występuje stan nieważkości, • wyjaśnić zasadę równoważności (możliwość wytwarzania sztucznej grawitacji)
Dział 8. Elementy astronomii				

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
1. Układ Słoneczny	• wymienić ciała niebieskie wchodzące w skład Układu Słonecznego	• podać główne właściwości Słońca i planet Układu Słonecznego	• szczegółowo opisać właściwości Słońca, planet i ich księżyców oraz pozostałych ciał niebieskich wchodzących w skład Układu Słonecznego	• przygotować prezentację na temat najnowszych odkryć dotyczących Układu Słonecznego
2–3. Jednostki odległości stosowane w astronomii	• zdefiniować jednostkę astronomiczną i rok świetlny	• opisać metodę pomiaru kąta paralaksy heliocentrycznej	• odszukać informacje o szybkościach sond kosmicznych i obliczać przybliżone czasy dotarcia sondy do planety	• zamieniać jednostki odległości używane w astronomii, • wyjaśnić sposób pomiaru odległości do gwiazd i wykonać przykładowe obliczenia
4. Nasza Galaktyka i jej miejsce we Wszechświecie	• przeprowadzić obserwację Drogi Mlecznej	• podać najważniejsze informacje na temat naszej Galaktyki i innych obiektów we Wszechświecie	• obliczyć czas, w którym Słońce wykonuje jeden pełny obieg wokół centrum naszej Galaktyki	• przygotować prezentację na temat czarnych dziur
5–6. Prawo Hubble'a i teoria Wielkiego Wybuchu	• podać przybliżony wiek Wszechświata, • wyjaśnić termin „ucieczka galaktyk”	• podać treść prawa Hubble'a, • zapisać wzorem prawo Hubble'a i objaśnić występujące w nim wielkości fizyczne	• obliczyć wiek Wszechświata, • opisać ewolucję Wszechświata, • wyjaśnić rozszerzanie się Wszechświata na modelu balonika	• wymienić i objaśnić główne fakty obserwacyjne uzasadniające słuszność teorii Wielkiego Wybuchu, • wyjaśnić rozszerzanie się Wszechświata jako rozszerzanie się przestrzeni
Dział 9. Ruch drgający harmoniczny				

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
1. Sprężystość jako makroskopowy efekt oddziaływań mikroskopowych	• podać przykłady występowania w przyrodzie zjawisk sprężystych i sił sprężystości	• rozróżnić zjawiska sprężyste i plastyczne	• podać przyczyny występowania zjawisk sprężystych	• objaśnić przemiany energii podczas odkształceń sprężystych
2–3. Ruch drgający harmoniczny. Badanie wydłużenia sprężyny	• wymienić i opisać cechy ruchu drgającego harmonicznego, • zademonstrować proporcjonalność wydłużenia sprężyny do wartości siły zewnętrznej działającej na sprężynę	• wymienić i zdefiniować wielkości opisujące ruch drgający harmoniczny, • zapisać i objaśnić związek siły sprężystości z wychyleniem ciała z położenia równowagi	• podać sens fizyczny współczynnika sprężystości sprężyny, • wykazać doświadczalnie, że wydłużenie sprężyny jest wprost proporcjonalne do wartości siły zewnętrznej działającej na sprężynę	• na przykładzie klocka zaczepionego do sprężyny i wykonującego drgania na poziomej powierzchni opisać rodzaje ruchów składających się na ruch harmoniczny

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
4–6. Matematyczny opis ruchu harmonicznego. Badanie zależności okresu drgań ciężarka od jego masy i współczynnika sprężystości sprężyny	• opisać model, którym posługujemy się do matematycznego opisu ruchu harmonicznego, • zapisać wzór na okres drgań harmonicznych i przekształcać go w celu obliczenia każdej z występujących w nim wielkości, • aktywnie uczestniczyć w wykonywaniu pomiarów w doświadczalnym badaniu zależności okresu drgań wiszącego na sprężynie ciężarka od jego masy oraz od współczynnika sprężystości sprężyny	• obliczyć współrzędne położenia, prędkości, przyspieszenia i siły w ruchu wzdłuż osi x zwróconej pionowo w górę, • sporządzić i zinterpretować wykresy zależności $x(t)$, $\upsilon_x(t)$ i $a_x(t)$	• zapisać i objaśnić wzory na współrzędne x, υ_x, $\underline{a}_x$ i F_x w przypadkach, w których mierzenie czasu rozpoczynamy przy przechodzeniu ciała przez położenie równowagi oraz w chwili maksymalnego wychylenia, • zbadać doświadczalnie zależność okresu drgań wiszącego na sprężynie ciężarka od jego masy oraz od współczynnika sprężystości sprężyny	• na podstawie obserwacji i obliczeń sformułować wniosek dotyczący ruchu rzutu na oś x punktu poruszającego się po okręgu, • obliczać współrzędne x, υ_x, $\underline{a}_x$ i F_x przy dowolnej fazie początkowej, • wyprowadzić wzór na okres drgań w ruchu harmonicznym
7. Energia w ruchu harmonicznym	• zapisać i objaśnić wzór na energię potencjalną sprężystości i na energię całkowitą ciała wykonującego ruch harmoniczny, • omówić zmiany energii potencjalnej sprężystości i energii kinetycznej ciała wykonującego ruch harmoniczny	• na podstawie wykresu $F_x(x)$ wyprowadzić wzór na energię potencjalną sprężystości	• wyprowadzić wzór na całkowitą energię ciała wykonującego ruch harmoniczny i wypowiedzieć zasadę zachowania energii mechanicznej w tym ruchu	• sporządzać wykresy zależności $E_p(x)$, $E_k(x)$ oraz $E_p(t)$ i $E_k(t)$, • rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
8–10. Wahadło matematyczne. Zademonstrowanie niezależności okresu drgań wahadła od amplitudy. Badanie zależności okresu drgań wahadła od jego długości. Wyznaczanie wartości przyspieszenia ziemskiego za pomocą wahadła matematycznego	• opisać cechy modelu, jakim jest wahadło matematyczne	• zapisać i objaśnić wzór na okres drgań wahadła matematycznego, • zademonstrować niezależność okresu drgań wahadła od amplitudy drgań	• wykazać, że dla małych kątów wychylenia ruch wahadła jest ruchem harmonicznym, • wyjaśnić, na czym polega izochronizm wahadła, • wyznaczyć wartość przyspieszenia ziemskiego za pomocą wahadła matematycznego	• wyprowadzić wzór na okres drgań wahadła matematycznego, • samodzielnie opracować sposób sprawdzenia zależności okresu drgań wahadła od jego długości i wykonać doświadczenie
11. Drgania wymuszone i rezonansowe. Zademonstrowanie zjawiska rezonansu mechanicznego	• zademonstrować zjawisko rezonansu mechanicznego	• wyjaśnić, kiedy występuje i na czym polega zjawisko rezonansu	• wyjaśnić znaczenie pojęć: drgania swobodne i częstotliwość drgań własnych	• wyjaśnić pojęcie „częstotliwość rezonansowa”
Dział 10. Zjawiska termodynamiczne				

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
1. Równowaga termodynamiczna. Zerowa zasada termodynamiki. Badanie procesu wyrównywania temperatury ciał	• wymienić różnice w budowie i właściwościach ciał w różnych stanach skupienia	• wyjaśnić, co rozumiemy pod pojęciem „stan równowagi termodynamicznej”	• wymienić wielkości, których będziemy używać w termodynamice, i przypisać każdej odpowiedni symbol, • badać proces wyrównywania temperatury ciał i posługiwać się bilansem cieplnym	• wypowiedzieć i objaśnić na przykładzie zerową zasadę termodynamiki
2. Ciśnienie gazu w naczyniu zamkniętym	• wymienić wielkości fizyczne, od których zależy ciśnienie gazu w zamkniętym naczyniu	• wymienić warunki, jakie powinien spełniać gaz doskonały	• zapisać podstawowy wzór teorii kinetyczno-molekularnej gazu doskonałego i objaśnić występujące w nim wielkości	• przekształcić wzór podstawowy do postaci wiążących ciśnienie z masą lub gęstością gazu i objaśnić występujące w nim wielkości
3. Równanie stanu gazu doskonałego. Równanie Clapeyrona	• objaśnić związek temperatury w skali Celsjusza i Kelvina, • zapisać i objaśnić równanie stanu gazu doskonałego	• uzasadnić stwierdzenie, że równość temperatur dwóch gazów oznacza równość średnich energii ruchu postępowego cząsteczek obu gazów, • zapisać związek temperatury gazu w skali Kelvina ze średnią energią kinetyczną ruchu postępowego cząsteczek tego gazu, • zapisać i objaśnić równanie Clapeyrona	• przekształcić wzór podstawowy teorii kinetyczno-molekularnej gazu doskonałego do postaci równania stanu gazu doskonałego	• obliczyć stałą gazową R i przekształcić równanie stanu gazu doskonałego do postaci równania Clapeyrona, • wyrazić średnią energię ruchu postępowego cząsteczek gazu poprzez stałą Boltzmanna i temperaturę w skali bezwzględnej

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
4–6. Szczególne przemiany gazu doskonałego	• wymienić trzy szczególne przemiany gazu doskonałego i wskazać wielkość stałą w każdej przemianie	• wypowiedzieć, zapisać wzorem i objaśnić prawo Boyle'a, Charles'a i Gay-Lussaca	• wyjaśnić, co to znaczy, że proces jest kwazistatyczny, • sporządzać wykresy zależności $p(V)$ przy stałej temperaturze gazu, $p(T)$ przy stałej objętości gazu i $V(T)$ przy stałym ciśnieniu	• skorzystać z równania Clapeyrona i wyprowadzić prawo Boyle'a, prawo Charles'a i prawo Gay-Lussaca
7. Energia wewnętrzna gazu. Stopnie swobody	• wymienić rodzaje energii cząsteczek gazu, • wyjaśnić pojęcie „energia wewnętrzna ciała"	• uzasadnić fakt, że cząsteczki gazu doskonałego mają tylko energię kinetyczną wszystkich rodzajów ruchu	• wyjaśnić pojęcie „stopień swobody", • wytłumaczyć zasadę ekwipartycji energii i zapisać wzór na całkowitą energię kinetyczną cząsteczki, która ma i stopni swobody, • skorzystać z zasady ekwipartycji energii i zapisać oraz skomentować wzór na zmianę energii wewnętrznej gazu doskonałego o stałej masie	• za pomocą odpowiedniego obliczenia wykazać, że cząsteczki gazów jednoatomowych mają trzy stopnie swobody
8. Pierwsza zasada termodynamiki	• wymienić sposoby dokonywania zmiany energii wewnętrznej ciała i podać przykłady takich zmian z codziennego życia	• wyjaśnić, co rozumiemy przez dostarczanie ciału ciepła, • wypowiedzieć i zapisać wzorem pierwszą zasadę termodynamiki oraz przedyskutować znaki Q i W w różnych procesach	• obliczyć pracę objętościową wykonaną przez siłę zewnętrzną przy zmniejszaniu objętości gazu, • przeprowadzić rozumowanie prowadzące do wniosku, że zarówno wykonana praca, jak i wymienione ciepło są funkcją procesu	• udowodnić, że w dowolnej przemianie gazu wartość bezwzględną pracy objętościowej można obliczyć tak jak pole powierzchni figury zawartej pod wykresem $p(V)$ dla tej przemiany

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
9–10. Szczególne przemiany gazu doskonałego a pierwsza zasada termodynamiki	• opisać przemianę adiabatyczną gazu	• zapisać pierwszą zasadę termodynamiki dla przemian: izotermicznej, izochorycznej i adiabatycznej oraz przedyskutować znaki wielkości fizycznych dla różnych przypadków	• zapisać pierwszą zasadę termodynamiki dla przemiany izobarycznej i przedyskutować znaki W i Q dla różnych przypadków	• sporządzić wykresy zależności $p(V)$ dla przemian izotermicznej i adiabatycznej, • wytłumaczyć różnicę w kształcie izobar i adiabat
11. Ciepło właściwe i ciepło molowe	• wyjaśnić różnicę między ciepłem właściwym i ciepłem molowym	• zapisać wzory na ciepło wymienione z otoczeniem za pomocą wielkości fizycznych: ciepło właściwe i ciepło molowe	• zapisać i skomentować związek między ciepłem molowym gazu w stałej objętości i ciepłem molowym gazu pod stałym ciśnieniem	• wyprowadzić związek między ciepłem molowym gazu w stałej objętości i ciepłem molowym gazu pod stałym ciśnieniem
12. Energia wewnętrzna jako funkcja stanu		• zapisać wzór na zmianę energii wewnętrznej gazu w przemianie izochorycznej i stwierdzić, że wzór ten stosuje się w dowolnej przemianie	• wyjaśnić, co to znaczy, że energia wewnętrzna jest funkcją stanu i wywnioskować na tej podstawie, że zmiana energii wewnętrznej w dowolnej przemianie gazu doskonałego zachodzącej między stanami A i B jest równa zmianie energii wewnętrznej dla przemiany izochorycznej zachodzącej między tymi stanami	• przeprowadzić obliczenia pozwalające znaleźć związek między ciepłami molowymi gazu pod stałym ciśnieniem i w stałej objętości a liczbą stopni swobody cząsteczki

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
13–15. Silniki cieplne. Odwracalny cykl Carnota	• stwierdzić, że zamiana części dostarczonego ciepła na pracę jest podstawą działania silnika cieplnego, • opisać kolejne fazy pracy silnika spalinowego czterosuwowego	• podać przykład sytuacji, w której dostarczenie ciepła skutkuje jednorazowym wykonaniem pracy, • wyjaśnić ideę Carnota i zdefiniować sprawność silnika, • opisać zasadę działania chłodziarek i pomp cieplnych	• opisać i objaśnić cykl Carnota i działanie idealnego silnika cieplnego, • zapisać i skomentować wzór na pracę wykonaną przez silnik cieplny, • sformułować drugą zasadę termodynamiki	• opisać procesy odwracalne (w tym proces kwazistatyczny) oraz procesy nieodwracalne, • sporządzić wykres cyklu odwrotnego do cyklu Carnota, • zdefiniować skuteczność chłodzenia
16. Fluktuacje. Wzmianka o entropii	• podać przykład wzrastającego nieuporządkowania układu i nazwać go wzrostem entropii	• wyjaśnić znaczenie Słońca jako źródła energii, której dostarczenie do układu powoduje zmniejszenie jego entropii	• podać i objaśnić warunek stosowalności ogólnego sformułowania drugiej zasady termodynamiki	
17–20. Przejścia fazowe. Zademonstrowanie stałości temperatury podczas przemiany fazowej. Wyznaczanie temperatury topnienia i krzepnięcia naftalenu	• podać fazy, w których może występować ta sama substancja, • opisać zjawiska topnienia i parowania	• podać definicję ciepła topnienia i ciepła parowania, • wyjaśnić, dlaczego temperatura wrzenia cieczy zależy od ciśnienia zewnętrznego, • zademonstrować stałość temperatury podczas przemiany fazowej	• sporządzić wykres zależności temperatury od ilości dostarczonego ciepła	• przeprowadzić analizę energetyczną procesu topnienia i procesu parowania, • wyznaczyć temperaturę topnienia i krzepnięcia naftalenu

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
21. Para nasycona i para nienasycona	• wyjaśnić pojęcia: para nienasycona i para nasycona	• wytłumaczyć, co to znaczy, że para jest w równowadze z cieczą, z której powstała, • podać sposób zwiększenia ciśnienia pary nasyconej	• podać warunki, przy spełnieniu których do pary nienasyconej można stosować prawa gazowe, • podać i objaśnić związek temperatury wrzenia cieczy z ciśnieniem zewnętrznym	• sporządzić wykres zależności ciśnienia pary nasyconej od temperatury i wytłumaczyć jego kształt, • wyjaśnić pojęcie „punkt potrójny”
22. Rozszerzalność temperaturowa ciał. Zademonstrowanie rozszerzalności temperaturowej wybranych ciał stałych	• odpowiedzieć na pytanie: *Co nazywamy bezwzględnym, a co względnym przyrostem objętości?*, • podać sens fizyczny współczynnika rozszerzalności objętościowej i liniowej, • podać przykład sytuacji z codziennego życia, w której musimy uwzględnić zjawisko rozszerzalności temperaturowej ciał	• zapisać wzór definicyjny współczynnika rozszerzalności objętościowej, • odpowiedzieć na pytanie, od czego zależy, współczynnik rozszerzalności objętościowej, • zademonstrować rozszerzalność temperaturową wybranych ciał stałych	• porównać współczynniki rozszerzalności objętościowej ciał stałych, cieczy i gazów, • opisać zjawisko anomalnej rozszerzalności wody	• przeprowadzić rozumowanie prowadzące do wniosku, że współczynnik rozszerzalności objętościowej ciał stałych jest w przybliżeniu trzykrotnie większy od współczynnika rozszerzalności liniowej, • obliczyć wartość współczynnika rozszerzalności objętościowej gazów doskonałych
23. *Transport energii przez przewodnictwo i konwekcję				• wyjaśnić, na czym polega transport energii przez przewodnictwo cieplne i przez konwekcję, • objaśnić wzór na szybkość przekazu ciepła w pręcie
Dział 11. Pole elektrostatyczne				

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
1–2. Wzajemne oddziaływanie ciał naelektryzowanych	• wypowiedzieć i zapisać wzorem prawo Coulomba, nazwać wszystkie występujące w nim wielkości fizyczne, • wymienić sposoby elektryzowania ciał i zademonstrować jeden z nich	• objaśnić pojęcie przenikalności elektrycznej, • zademonstrować i objaśnić trzy sposoby elektryzowania ciał	• podać wartość liczbową ładunku elementarnego, • wypowiedzieć i objaśnić zasadę zachowania ładunku	• wykazać doświadczalnie, że ładunek wyindukowany ma taką samą wartość jak ładunek indukujący
3–4. Natężenie pola elektrostatycznego. Zademonstrowanie kształtu linii jednorodnego i centralnego pola elektrostatycznego	• opisać, w jaki sposób za pomocą metalowej, naelektryzowanej kuleczki można zbadać, czy w przestrzeni istnieje pole elektrostatyczne, • wymienić wielkości, od których zależy natężenie centralnego pola elektrostatycznego w danym punkcie	• podać definicję natężenia pola elektrostatycznego, • przeprowadzić doświadczenie ilustrujące pole elektryczne oraz układ linii pola wokół przewodnika, • graficznie, za pomocą linii pola, przedstawić pole elektrostatyczne centralne i jednorodne	• wyprowadzić wzór informujący, od czego zależy natężenie centralnego pola elektrostatycznego w danym punkcie	• opisać i stosować w zadaniach zasadę superpozycji natężeń pól, • wyjaśnić pojęcie dipola elektrycznego i opisać pole elektrostatyczne wytworzone prze dipol
5. Naelektryzowany przewodnik	• opisać doświadczenie z klatką Faradaya, • opisać rozkład ładunku dostarczonego przewodnikowi	• zdefiniować gęstość powierzchniową ładunku, • opisać rozkład gęstości powierzchniowej dla przewodników o nieregularnych kształtach	• sporządzić wykres $E(r)$ dla naelektryzowanego przewodnika kulistego	• przeprowadzić rozumowanie prowadzące do wniosku, że natężenie pola w każdym punkcie powierzchni przewodnika w stanie równowagi jest prostopadłe do tej powierzchni

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
6. Przewodnik w polu elektrostatycznym	• stwierdzić, że wewnątrz przewodnika umieszczonego w polu elektrostatycznym nie istnieje pole elektrostatyczne	• wyjaśnić wpływ obecności przewodnika na pole elektrostatyczne wytworzone przez inny naładowany przewodnik znajdujący się w pobliżu	• opisać i wyjaśnić procesy zachodzące w przewodniku umieszczonym w jednorodnym polu elektrostatycznym	• przeprowadzić rozumowanie prowadzące do wniosku, że natężenie pola wewnątrz przewodnika umieszczonego w jednorodnym polu elektrostatycznym jest równe zeru
7–10. Analogie w opisie pól grawitacyjnego i elektrostatycznego	• zapisać wzorami i objaśnić analogie między prawem powszechnej grawitacji i prawem Coulomba, • wymienić wielkości, od których zależy natężenie centralnego pola grawitacyjnego w danym punkcie, i porównać z wielkościami, od których zależy natężenie centralnego pola elektrostatycznego w danym punkcie, • wymienić wielkości, od których zależy potencjał centralnego pola elektrostatycznego w danym punkcie, oraz jednostkę, w której go wyrażamy	• wskazać analogie i różnice (związane z istnieniem ładunków dodatnich i ujemnych), między definicjami natężenia pola grawitacyjnego i pola elektrostatycznego, • podać definicję potencjału pola elektrostatycznego, • wyjaśnić, co mamy na myśli mówiąc, że natężenie pola i potencjał są wielkościami charakteryzującymi pole elektrostatyczne w danym punkcie	• wskazać analogie i różnice (związane z istnieniem ładunków dodatnich i ujemnych), między wyrażeniami na energię potencjalną ładunku w grawitacyjnym i elektrostatycznym polu centralnym, • zapisać wzór na zmianę energii potencjalnej ładunku i wywnioskować jej zmiany podczas oddalania się ładunku od punktowego źródła pola elektrostatycznego i podczas zbliżania się ładunku do tego źródła	• sporządzić wykresy zależności $E_p(r)$ dla ładunków jedno- i różnoimiennych, • sporządzić i objaśnić wykresy zależności $V(r)$ dla dodatniego i ujemnego źródła centralnego pola elektrostatycznego, • stosować zasadę superpozycji dla potencjałów, • wyprowadzić wzór na pracę w polu elektrostatycznym wyrażony poprzez różnicę potencjałów i udowodnić, że stosuje się dla każdego pola elektrostatycznego

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
11. Pojemność elektryczna ciała przewodzącego	• opisać budowę elektroskopu i go naelektryzować, • nazwać stały dla danego przewodnika iloraz Q/V i podać jego jednostkę	• zdefiniować pojemność elektryczną przewodnika i podać jej sens fizyczny	• wykonać doświadczenie dowodzące, że elektroskop wskazuje różnicę potencjałów między listkami i obudową	• opisać wpływ zmiany położenia innego pobliskiego, uziemionego przewodnika na pojemność naładowanego przewodnika
12–13. Kondensator	• opisać budowę kondensatora płaskiego, • wymienić wielkości, od których zależy pojemność kondensatora płaskiego	• wyjaśnić pojęcie napięcia między okładkami kondensatora	• podać definicję kondensatora	• wyprowadzić i objaśnić związek natężenia pola między okładkami kondensatora z napięciem między nimi
14. Dielektryk w polu elektrostatycznym	• wymienić cechy dielektryka, • wymienić kilka różnych dielektryków, • opisać wpływ obecności dielektryka między okładkami kondensatora na jego pojemność	• wyjaśnić, na czym polega zjawisko polaryzacji dielektryka i kiedy to zjawisko zachodzi, • zdefiniować stałą dielektryczną dielektryka i wyjaśnić jej sens fizyczny	• dla kondensatora odłączonego od źródła napięcia (na podstawie doświadczenia) przeprowadzić rozumowanie prowadzące do wniosku, że włożenie dielektryka między okładki kondensatora powoduje wzrost jego pojemności	• za pomocą odpowiedniego rozumowania wyprowadzić wzór wyrażający związek natężenia pola między okładkami kondensatora wypełnionego dielektrykiem ze stałą dielektryczną tego dielektryka

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
15. Energia naładowanego kondensatora. Zademonstrowanie przekazu energii podczas rozładowania kondensatora (lampa błyskowa)	• stwierdzić, że skoro do naładowania kondensatora trzeba wykonać pracę, to posiada on energię	• zapisać jedną z postaci wzoru wyrażającego energię potencjalną naładowanego kondensatora, • zademonstrować przekaz energii podczas rozładowania kondensatora	• wyprowadzić wzór na energię naładowanego kondensatora i przekształcić go do innych postaci	• przygotować prezentację na temat przemiany energii naładowanego kondensatora w inne rodzaje energii
16. Ruch naładowanej cząstki w polu elektrostatycznym	• na podstawie faktu, że w polu elektrostatycznym na ciało naładowane działa siła, wnioskować, iż naładowana cząstka w takim polu się porusza	• podać i objaśnić wzór na przyspieszenie, z jakim porusza się cząstka naładowana w jednorodnym polu elektrostatycznym	• opisać ruch cząstki naładowanej dodatnio i cząstki naładowanej ujemnie w jednorodnym polu elektrostatycznym w następujących przypadkach: $\vec{\upsilon}_0 = \vec{0}$, $\vec{\upsilon}_0 \parallel \vec{E}$, $\vec{\upsilon}_0 \perp \vec{E}$, gdzie $\vec{\upsilon}_0$ to prędkość początkowa cząstki	• przygotować prezentację na temat zasady działania i zastosowań akceleratora liniowego

AUTORZY: Maria Fiałkowska, Barbara Sagnowska, Jadwiga Salach, WSiP

Wymagania edukacyjne z fizyki

KLASA 3 Poziom podstawowy

DEFINICJE OCEN

Ocena niedostateczna

• Uczeń nie spełnił wymagań koniecznych.

• Uczeń nie opanował wiadomości i umiejętności określonych w podstawie programowej nauczania fizyki w danym okresie. Nie jest w stanie odtworzyć podanych wiadomości nawet z pomocą nauczyciela. Braki w umiejętnościach i wiadomościach uniemożliwiają mu dalszą skuteczną naukę.

Ocena dopuszczająca

• Uczeń spełnił wymagania konieczne i nie spełnił wymagań podstawowych.

• Uczeń ma braki w opanowaniu pewnych treści zawartych w podstawie programowej. Odtwarza wiedzę z pomocą nauczyciela. Deklaruje chęć dalszej nauki, jego umiejętności nie przekreślają szans na dalszą skuteczną naukę.

Ocena dostateczna

- Uczeń spełnił wymagania konieczne i podstawowe.
- Uczeń ma podstawową wiedzę na temat omówionych treści zawartych w podstawie programowej. Posługuje się wiedzą głównie na poziomie jakościowym, rozwiązuje bardzo proste, typowe przykłady rachunkowe i problemowe.

Ocena dobra

- Uczeń spełnił wymagania konieczne, podstawowe i rozszerzone.
- Uczeń w znacznym stopniu opanował treści zawarte w podstawie programowej. Posługuje się wiedzą na poziomie ilościowym. Posiadaną wiedzę potrafi zastosować do rozwiązywania przykładów rachunkowych oraz problemowych.

Ocena bardzo dobra

- Uczeń spełnił wymagania konieczne, podstawowe, rozszerzone i dopełniające.
- Uczeń w pełni opanował treści zapisane w podstawie programowej, wykazuje się swobodą w operowaniu posiadaną wiedzą i umiejętnościami. Rozwiązuje nietypowe zadania rachunkowe i problemowe.

Ocena celująca

- Uczeń spełnił wymagania konieczne, podstawowe, rozszerzone i dopełniające, a także wykazuje się wiedzą i umiejętnościami pozwalającymi rozwiązywać trudne zadania rachunkowe.
- Uczeń wykorzystuje podstawowe prawa fizyki do wyjaśniania skomplikowanych zjawisk zachodzących w przyrodzie. Samodzielnie rozwija swoje zainteresowania fizyką, osiąga sukcesy w konkursach i olimpiadach.

Wymagania wynikające z podstawy programowej – klasa 3, poziom podstawowy (2 godz. tygodniowo)

Uwagi ogólne

Wymagania szczegółowe zapisane w podstawie programowej zostały uszczegółowione i podzielone na cztery kategorie: wymagania konieczne, podstawowe, rozszerzone i dopełniające. Taki podział wymagań może ułatwić przygotowanie sprawdzianów i testów sprawdzających poziom wiedzy i umiejętności uczniów. W przypadku podawania przez uczniów treści definicji, praw i zasad ważniejsze jest uchwycenie sensu fizycznego danego prawa niż dosłowne cytowanie jego treści.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
Elektrostatyka					
1.	Ładunek elektryczny, przewodniki	• podaje definicję ładunku elementarnego, • stwierdza, że dwa ładunki tego samego znaku odpychają się, a przeciwnych znaków przyciągają się, • wymienia przykłady ciał, które są przewodnikami, • stwierdza, że za przepływ ładunków w metalach odpowiadają elektrony,	• demonstruje elektryzowanie ciał, • stosuje zasadę zachowania ładunku do opisu elektryzowania ciał, • stwierdza, że im dalej od siebie znajdują się naelektryzowane ciała, tym mniejszymi siłami działają na siebie, • stosuje poznaną wiedzę do opisu typowych sytuacji.	• wyjaśnia, dlaczego naelektryzowane ciała przyciągają obojętne elektryczne przewodniki, • podaje przykłady elektryzowania ciał w swoim otoczeniu.	• wyjaśnia rolę uziemienia, • stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
		• formułuje zasadę zachowania ładunku.			
2.	Izolatory	• wymienia przykłady ciał, które są izolatorami, • odróżnia izolatory od przewodników.	• definiuje pojęcie dipola elektrycznego, • podaje przykłady oddziaływań między naelektryzowanymi ciałami, • stosuje poznaną wiedzę do opisu typowych sytuacji.	• stosuje pojęcie dipola elektrycznego do wyjaśnienia przyciągania izolatorów przez naelektryzowane ciała.	• stosuje szereg tryboelektryczny do wyjaśnienia elektryzowania izolatorów, • stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
3.	Siły elektryczne	• jakościowo formułuje prawo Coulomba, • wykorzystuje III zasadę dynamiki do opisu oddziaływań elektrycznych.	• formułuje treść prawa Coulomba, • stosuje poznaną wiedzę do opisu typowych sytuacji.	• wykorzystuje wiedzę na temat sił elektrycznych do opisu oddziaływań między ciałami.	• opisuje jakościowo oddziaływanie między dwoma dipolami, • stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
4.	Pole elektryczne	• posługuje się pojęciem pola elektrycznego, • rysuje linie pola elektrycznego wokół pojedynczych ładunków, • opisuje pole jednorodne.	• ilustruje doświadczalnie linie pola elektrycznego, • stosuje poznaną wiedzę do opisu typowych sytuacji.	• określa kierunek i zwrot siły działającej na ładunek elektryczny w oparciu o bieg linii pola elektrycznego, • opisuje zachowanie się swobodnego dipola w polu elektrycznym.	• stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
5.	Napięcie elektryczne	• podaje, czym jest napięcie elektryczne, • używa jednostki napięcia.	• posługuje się pojęciem napięcia elektrycznego jako różnicy potencjałów, • oblicza pracę pola, jeśli ma dane napięcie i ładunek, • stosuje poznaną wiedzę do opisu typowych sytuacji.	• interpretuje napięcie elektryczne jako różnicę energii ładunku jednostkowego w polu elektrycznym, • rozróżnia pracę pola wykonaną podczas	• stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
				przemieszczania ładunku od pracy siły zewnętrznej przesuwającej ładunek w polu elektrycznym.	
6.	Przewodnik w polu elektrycznym	• opisuje jakościowo rozkład ładunku w przewodnikach, • wie, że wewnątrz przewodnika nie ma pola elektrycznego.	• opisuje przemieszczenie ładunków w przewodnikach pod wpływem oddziaływania ze strony ładunku zewnętrznego, • podaje przykłady zastosowania klatki Faradaya, • stosuje poznaną wiedzę do opisu typowych sytuacji.	• używa pojęcia napięcia elektrycznego do wyjaśnienia znikania pole elektrycznego wewnątrz przewodnika, • wyjaśnia, czym jest napięcie między przewodnikami.	• stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
7.	Kondensator	• określa kondensator jako urządzenie gromadzące energię elektryczną.	• opisuje mechanizm ładowania kondensatorów, • stosuje poznaną wiedzę do opisu typowych sytuacji.	• charakteryzuje kondensator poprzez jego pojemność, • demonstruje przekaz energii podczas rozładowania kondensatora.	• podaje praktyczne przykłady zastosowania kondensatorów o bardzo dużej pojemności, • stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
8.	Zjawiska elektryczne w atmosferze	• wymienia zagrożenia wynikające z wyładowań atmosferycznych.	• opisuje sposoby zabezpieczeń przed skutkami wyładowań.	• charakteryzuje pole elektryczne wokół Ziemi, • wyjaśnia mechanizm powstawania chmury burzowej.	• jakościowo opisuje mechanizm powstawania wyładowania atmosferycznego.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
Prąd elektryczny					
9.	Obwód prądu elektrycznego	• opisuje przepływ prądu w obwodach jako ruch elektronów swobodnych albo jonów w przewodnikach, • wymienia niezbędne elementy obwodu elektrycznego, • podaje definicję natężenia prądu wraz z jednostką, • posługuje się pojęciem napięcia elektrycznego wraz z jednostką.	• wskazuje amperomierz jako urządzenie do mierzenia natężenia prądu, • używa symboli elektrycznych do rysowania schematów obwodów, • demonstruje podłączenie amperomierza w obwodzie prądu stałego, • opisuje zasadę dodawania napięć w układzie ogniw połączonych szeregowo, • stosuje do obliczeń związek między natężeniem prądu a ładunkiem i czasem jego przepływu przez przekrój poprzeczny przewodnika.	• wyjaśnia rolę ogniwa (baterii) w obwodzie, • bada doświadczalnie dodawanie napięć w układzie ogniw połączonych szeregowo.	• opisuje związek dodawania napięć ogniw z zasadą zachowania energii, • stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
10.	Opór elektryczny	• posługuje się pojęciem oporu elektrycznego jako właściwością przewodnika, • podaje jednostkę oporu elektrycznego, • określa, czym jest opornik i jaką funkcję pełni w obwodzie.	• wskazuje woltomierz jako urządzenie do mierzenia napięcia, • rysuje schemat obwodu do wyznaczenia oporu elektrycznego przewodnika, • zapisuje prawo Ohma, • stosuje do obliczeń proporcjonalność natężenia	• wyjaśnia, na czym polegają ograniczenia w stosowalności prawa Ohma, • opisuje różnice w zależności oporu elektrycznego od temperatury dla metali i półprzewodników.	• wyjaśnia, dlaczego można pominąć napięcia na przewodach zasilających odbiorniki, • stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
			prądu stałego do napięcia dla przewodników.		
11.	Prąd jako nośnik energii elektrycznej	• wskazuje kierunek transportu energii za pomocą prądu (od źródła do odbiornika), • posługuje się pojęciem mocy prądu elektrycznego wraz z jednostką, • odczytuje z licznika zużytą energię elektryczną, • przelicza energię elektryczną wyrażoną w kilowatogodzinach na dżule i odwrotnie.	• wyróżnia formy energii, na jakie jest zamieniana energia elektryczna, • wskazuje źródła energii elektrycznej i jej odbiorniki.	• wyprowadza wzór na energię elektryczną, • stosuje do obliczeń przemiany energii w obwodach prądu stałego.	• stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
12.	Obwody elektryczne rozgałęzione	• podaje przykład obwodu rozgałęzionego, • podaje treść I prawa Kirchhoffa.	• stosuje I prawo Kirchhoffa jako przykład zasady zachowania ładunku, • rysuje schemat obwodu rozgałęzionego, • oblicza natężenia prądów w obwodach rozgałęzionych.	• planuje i wykonuje doświadczenia ilustrujące I prawo Kirchhoffa.	• stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
13.	Domowa sieć elektryczna	• opisuje sieć domową jako przykład obwodu rozgałęzionego, • opisuje funkcję bezpiecznika przeciążeniowego oraz przewodu uziemiającego,	• opisuje funkcję bezpiecznika różnicowoprądowego, • wskazuje niebezpieczeństwa związane z używaniem prądu elektrycznego, • oblicza maksymalną moc urządzeń w obwodach	• rysuje schematy domowej sieci elektrycznej, • wskazuje skutki przerwania dostaw energii elektrycznej do urządzeń o kluczowym znaczeniu.	• wyjaśnia zasadę działania bezpiecznika różnicowoprądowego, • stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
		• opisuje sposób postępowania w przypadku porażenia prądem.	zabezpieczonych danym bezpiecznikiem.		
Elektromagnetyzm					
14.	Pole magnetyczne	• nazywa bieguny magnesów stałych, • opisuje oddziaływanie między magnesami, • posługuje się pojęciem pola magnetycznego.	• rysuje linie pola magnetycznego w pobliżu magnesów stałych, • zna jednostkę indukcji magnetycznej.	• opisuje zachowanie ferromagnetyków w polu magnetycznym.	• dokonuje pomiaru indukcji magnetycznej za pomocą smartfona, • stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
15.	Pole magnetyczne prądu elektrycznego	• rysuje linie pola magnetycznego w pobliżu zwojnicy z prądem, • opisuje budowę i działanie elektromagnesu, • opisuje wzajemne oddziaływanie elektromagnesów i magnesów.	• rysuje linie pola magnetycznego w pobliżu prostoliniowego przewodu z prądem, • opisuje jakościowo zależność indukcji magnetycznej w zależności od odległości od przewodu, • opisuje zachowanie się igły magnetycznej w otoczeniu prostoliniowego przewodu z prądem.	• demonstruje linie pola magnetycznego wokół przewodów z prądem, • przewiduje zachowanie się igły magnetycznej w obecności przewodów z prądem, • opisuje zależność indukcji magnetycznej w zależności od odległości od przewodu.	• stosuje do obliczeń zależność indukcji magnetycznej od natężenia prądu oraz odległości od przewodu, • stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
16.	Przewód z prądem w polu magnetycznym	• opisuje jakościowo oddziaływanie pola magnetycznego na przewody z prądem.	• wie, że kierunek siły działającej na przewód z prądem w polu magnetycznym jest prostopadły do linii pola magnetycznego,	• wyznacza kierunek siły działającej na przewód z prądem w polu magnetycznym,	• stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
			• wskazuje oddziaływanie magnetyczne jako podstawę działania silników elektrycznych.	• demonstruje działanie pola magnetycznego na przewód z prądem.	
17.	Ładunek elektryczny w polu magnetycznym	• opisuje jakościowo oddziaływanie pola magnetycznego na poruszające się cząstki naładowane.	• wie, że kierunek siły działającej na cząstkę poruszającą się w polu magnetycznym jest prostopadły do linii pola magnetycznego, • wskazuje przykłady zastosowania działania pola magnetycznego na poruszające się ładunki.	• wyznacza kierunek siły działającej na cząstkę poruszającą się w polu magnetycznym, • opisuje ruch ładunku w polu magnetycznym, • stosuje poznaną wiedzę do rozwiązywania problemów.	• projektuje kształt linii pola pułapki magnetycznej, • stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
18.	Pole magnetyczne Ziemi	• charakteryzuje pole magnetyczne wokół Ziemi.	• omawia rolę pola magnetycznego Ziemi jako osłony przed wiatrem słonecznym.	• opisuje oddziaływanie magnetosfery z wiatrem słonecznym.	• wyjaśnia wpływ wiatru słonecznego na kształt magnetosfery, • stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
19.	Indukcja elektromagnetyczna. Część 1.	• stwierdza, że w wyniku ruchu przewodu w polu magnetycznym powstaje w nim prąd elektryczny.	• demonstruje powstawanie prądu indukcyjnego w przewodzie w wyniku jego ruchu w polu magnetycznym.	• wiąże powstawanie prądu elektrycznego z działaniem siły Lorentza na poruszający się ładunek elektryczny.	• określa kierunek prądu indukcyjnego.
20.	Indukcja elektromagnetyczna. Część 2.	• stwierdza, że prąd indukcyjny powstaje również w wyniku zmian pola magnetycznego elektromagnesu.	• demonstruje powstawanie prądu indukcyjnego w przewodzie w wyniku zmian pola magnetycznego wokół elektromagnesu,	• wyjaśnia przebieg doświadczenia 1 opisanego w rozdziale.	• opisuje polaryzację fali elektromagnetycznej.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
			• opisuje jakościowo mechanizm powstawania fal elektromagnetycznych.		
21.	Prądnica	• stwierdza, że do wytwarzania prądu elektrycznego w prądnicy wykorzystuje się zjawisko indukcji elektromagnetycznej.	• opisuje przemiany energii podczas działania prądnicy.	• opisuje zależność napięcia powstającego na zaciskach prądnicy od czasu.	• opisuje wykorzystanie prądnic do rekuperacji energii.
22.	Prąd przemienny	• opisuje prąd przemienny jako prąd zmieniający kierunek przepływu.	• opisuje cechy prądu przemiennego, • odczytuje dane znamionowe urządzeń elektrycznych.	• odróżnia chwilową moc prądu przemiennego od średniej, • odróżnia napięcie skuteczne od maksymalnego.	• stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
23.	Transformator, sieci energetyczne	• opisuje transformator jako urządzenie służące do zmiany wartości napięcia.	• opisuje zasadę działania transformatora, • podaje przykłady zastosowania transformatorów, • opisuje cel stosowania transformatorów w sieciach przesyłowych.	• opisuje zasadę działania transformatora przy użyciu pojęcia jego przekładni, • opisuje przemiany energii w transformatorze.	• stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
		Fizyka atomowa			
24.	Promieniowanie elektromagnetyczne	• określa, czym są fale elektromagnetyczne, • wymienia zakresy widma fal elektromagnetycznych.	• opisuje zastosowania poszczególnych zakresów fal elektromagnetycznych, • zapisuje zależność między długością i częstotliwością fali.	• wymienia podstawowe właściwości poszczególnych zakresów fal elektromagnetycznych.	• stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
25.	Widmo promieniowania	• odróżnia termiczne i nietermiczne źródła promieniowania, • analizuje na wybranych przykładach promieniowanie termiczne ciał.	• jakościowo opisuje zależność promieniowania termicznego od temperatury źródła, • odróżnia widmo absorpcyjne od emisyjnego, • opisuje jakościowo pochodzenie widm emisyjnych i absorpcyjnych gazów.	• zapisuje zależność długości fali emitowanego promieniowania od temperatury.	• stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
26.	Korpuskularna natura promieniowania	• posługuje się pojęciem fotonu jako najmniejszej porcji energii fali elektromagnetycznej.	• opisuje dualizm korpuskularno-falowy światła, • wyjaśnia pojęcie fotonu oraz jego energii, • oblicza energię fotonu, jeśli zna częstotliwość promieniowania.	• stosuje pojęcie fotonu do opisu rozpraszania światła.	• stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
27.	Budowa i promieniowanie atomów	• zna części składowe atomów, • posługuje się pojęciem poziomu energetycznego elektronu w atomie, • odróżnia atomy od jonów.	• rozróżnia stan podstawowy i stany wzbudzone elektronu w atomie, • oblicza energię wyemitowanego (pochłoniętego) fotonu, jeśli zna energie stanów atomu, • wyjaśnia, na czym polega jonizacja atomów.	• oblicza długość fali promieniowania emitowanego przez atom o danych poziomach energetycznych.	• stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
28.	*Przewodniki, izolatory i półprzewodniki			• na podstawie modelu pasmowego odróżnia półprzewodniki typu p oraz typu n, • wiąże pasma energetyczne	• wyjaśnia, na czym polega zakaz Pauliego w atomach.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
				z poziomami energetycznymi w atomach, • stosuje model pasmowy do rozróżnienia przewodników, półprzewodników oraz izolatorów.	
29.	Dioda	• opisuje diodę półprzewodnikową jako element obwodu przewodzący prąd w jednym kierunku oraz jako źródło światła.	• opisuje diodę półprzewodnikową jako złącze dwóch rodzajów półprzewodników.	• wyjaśnia świecenie diody z odwołaniem się do poziomów energetycznych atomów półprzewodnika.	• demonstruje rolę diody jako elementu składowego prostowników, • wyjaśnia przewodzenie diody w jedną stronę w oparciu o poziomy energetyczne, • wyjaśnia powstawanie napięcie progowego złącza p-n, • stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
30.	Tranzystor	• opisuje tranzystor jako element wykonany z półprzewodników, służący do wzmacniania sygnałów elektrycznych oraz sterujący prądem elektrycznym.	• wskazuje na potrzebę zasilania tranzystora pracującego w układzie wzmacniacza.	• wyjaśnia działanie tranzystora na przykładzie tranzystora polowego, • opisuje podłączenie tranzystora umożliwiające sterowanie prądem	• wykorzystuje charakterystykę tranzystora do rozwiązywania zadań.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
				płynącym przez odbiornik energii elektrycznej.	
31.	Fotoefekty	• opisuje zjawisko fotoelektryczne jako wywołane tylko przez promieniowanie o częstotliwości większej od granicznej, • wyróżnia zjawiska fotoelektryczne zewnętrzne oraz wewnętrzne.	• opisuje jakościowo zjawisko fotochemiczne, podaje przykłady tego zjawiska, • definiuje częstotliwość graniczną zjawiska fotoelektrycznego oraz fotochemicznego, • podaje przykłady fotoelementów, • opisuje przemiany energii w fotoogniwach.	• analizuje zjawisko fotoelektryczne wewnętrzne, • stosuje model pasmowy półprzewodników do opisu diody jako źródła światła, • wskazuje podobieństwa i różnice w działaniu diody LED i fotoogniwa.	• stosuje model pasmowy półprzewodników do opisu działania fotoogniwa.
Fizyka jądrowa					
32.	Budowa jądra atomowego	• wymienia składniki jądra atomowego, • posługuje się pojęciami: pierwiastek, jądro atomowe, izotop, proton, neutron, elektron.	• opisuje skład jądra atomowego na podstawie liczby masowej i liczby atomowej.	• charakteryzuje siły jądrowe jako najsilniejsze oddziaływanie w przyrodzie.	• szacuje gęstość materii jądrowej, • stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
33.	Promieniowanie jądrowe	• wymienia rodzaje promieniowania jądrowego, • określa, czym jest promieniotwórczość, • określa promieniowanie jądrowe jako jonizujące.	• opisuje właściwości poszczególnych rodzajów promieniowania jądrowego.	• zapisuje reakcje poszczególnych rodzajów promieniowania jądrowego, • stosuje zasadę zachowania ładunku elektrycznego i liczby	• określa przenikliwość poszczególnych rodzajów promieniowania w powiązaniu ze zdolnością do jonizacji materii, • stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
				nukleonów do zapisu reakcji.	
34.	Prawo rozpadu promieniotwórczego	• stwierdza, że liczba jąder izotopu promieniotwórczego w próbce maleje z upływem czasu, • definiuje pojęcie czasu połowicznego rozpadu.	• odczytuje czas połowicznego rozpadu na podstawie wykresu zależności liczby jąder izotopu promieniotwórczego od czasu.	• sporządza wykres zależności liczby jąder izotopu promieniotwórczego od czasu na podstawie informacji o czasie połowicznego rozpadu, • wiąże aktywność próbki preparatu promieniotwórczego z czasem połowicznego rozpadu.	• szacuje zawartość izotopu promieniotwórczego w próbce w oparciu o prawo rozpadu, • stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
35.	Wpływ promieniowania jądrowego na organizmy	• określa, czym jest promieniowanie tła, • ma świadomość wszechobecności promieniowania jonizującego.	• wskazuje wpływ promieniowania jonizującego na materię oraz na organizmy, • opisuje skutki pochłonięcia zbyt dużych dawek promieniowania jonizującego.	• opisuje wpływ promieniowania na organizmy z uwzględnieniem przenikliwości danego promieniowania, • posługuje się pojęciem dawki równoważnej.	• stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
36.	Zastosowanie izotopów promieniotwórczych	• wymienia przykłady zastosowania zjawiska promieniotwórczości w medycynie.	• wymienia przykłady zastosowania zjawiska promieniotwórczości w technice.	• opisuje metodę wyznaczania wieku znaleziska na podstawie zawartości izotopu ^{14}C.	• opisuje metodę wyznaczania wieku skał metodami izotopowymi.
37.	Energia wiązania	• posługuje się pojęciem energii wiązania.	• odczytuje energię wiązania z wykresu zależności energii	• oblicza energię wiązania dla dowolnego izotopu,	• porównuje energię wiązania jądra z energią jonizacji atomów,

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
			wiązania na nukleon od liczby masowej.	• analizuje reakcje jądrowe pod względem energetycznym.	• wyjaśnia zmniejszanie się energii wiązania na nukleon wraz ze wzrostem liczby masowej dla ciężkich izotopów.
38.	Deficyt masy	• posługuje się pojęciem deficytu masy.	• stwierdza fakt, że jądro atomowe jest lżejsze od sumy mas jego składników, • wiąże jakościowo deficyt masy z energią wiązania jądra.	• oblicza deficyt masy dla dowolnego izotopu, • oblicza deficyt masy z energii wiązania jądra i odwrotnie.	• wiąże masę ciała z jego energią spoczynkową, • stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
39.	Rozszczepienie jąder ciężkich	• opisuje reakcję rozszczepienia jądra atomowego, • stwierdza fakt, że podczas rozszczepienia jądra atomowego wydziela się energia.	• odróżnia izotopy rozszczepialne od promieniotwórczych, • zapisuje reakcje jądrowe z zastosowaniem zasady zachowania liczby nukleonów i zasady zachowania ładunku.	• podaje warunki zajścia reakcji łańcuchowej, • szacuje energię wydzieloną podczas rozszczepienia na podstawie analizy wykresu zależności energii wiązania na nukleon od liczby masowej.	• wyjaśnia, dlaczego w złożach uranu nie zachodzi reakcja łańcuchowa, • stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.
40.	Reaktor jądrowy	• opisuje reaktor jądrowy jako miejsce, w którym zachodzą kontrolowane reakcje rozszczepienia jąder atomowych.	• opisuje zasadę działania reaktora jądrowego, • odróżnia role, jakie odgrywają w reaktorze moderatory oraz pręty kontrolne.	• opisuje proces przygotowania paliwa do reaktorów jądrowych, • opisuje sposób odbioru energii z reaktora.	• stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych, • wyjaśnia znaczenie izotopu ^{238}U w paliwie do reaktorów.
41.	Energetyka jądrowa	• opisuje zasadę działania elektrowni jądrowej, • wymienia korzyści płynące z energetyki jądrowej.	• wymienia niebezpieczeństwa związane z energetyką jądrową, • podaje podobieństwa i różnice między elektrowniami	• opisuje sposoby postępowania ze zużytymi prętami paliwowymi.	• opisuje zastosowanie reaktorów jądrowych jako źródła napędu, • stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych.

Lp.	Temat	Wymagania			
		konieczne	podstawowe	rozszerzone	dopełniające
		Uczeń:			
			tradycyjnymi a elektrowniami jądrowymi.		
42.	Synteza jądrowa	• wie, że podczas łączenia lekkich jąder wydziela się energia.	• opisuje reakcję termojądrową przemiany wodoru w hel zachodzącą w gwiazdach, • omawia warunki zajścia reakcji syntezy.	• szacuje energię wydzieloną podczas syntezy jądrowej na podstawie analizy wykresu zależności energii wiązania na nukleon od liczby masowej.	• stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych, • opisuje sposób utrzymywania plazmy w reaktorach termojądrowych.
43.	Ewolucja gwiazd	• wie, że Słońce jest typową gwiazdą, • wie, że źródłem energii Słońca są reakcje termojądrowe w jego jądrze.	• opisuje etapy ewolucji Słońca.	• opisuje etapy ewolucji masywnych gwiazd, • omawia proces prowadzący do powstawania gwiazd i planet.	• stosuje poznaną wiedzę w sytuacjach nietypowych, • wyjaśnia zależność czasu życia gwiazdy od jej masy.
44.	Supernowe i czarne dziury	• określa supernową jako wybuch gwiazdy, • podaje przykład wybuchu supernowej, • określa czarną dziurę jako obiekt, z którego nie może wydostać się nawet światło.	• opisuje procesy prowadzące do wybuchu supernowej.	• opisuje procesy prowadzące do powstania czarnej dziury, • opisuje mechanizm wybuchu supernowej.	• opisuje wpływ czarnych dziur na czasoprzestrzeń.

Autorzy: Witold Polesiuk, Ludwik Lehman, Grzegorz F. Wojewoda, WSiP

Wymagania edukacyjne z fizyki wynikające z podstawy programowej

KLASA 3 Poziom rozszerzony

W opracowanej propozycji PSO zrezygnowano z haseł dotyczących rozwiązywania zadań, bo musiałyby się powtarzać prawie w każdym temacie. Proste obliczenia, polegające na podstawieniu do wzoru i przypisaniu właściwej jednostki, powinien wykonywać uczeń na ocenę dostateczną. Typowe zadania powinien rozwiązywać uczeń aspirujący do oceny dobrej. Na ocenę bardzo dobrą i celującą oczekujemy od ucznia rozwiazywania nietypowych zadań obliczeniowych i problemowych, wymagających formułowania i analizowania problemu oraz korzystania z dodatkowych źródeł wiedzy.

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
Dział 12. Prąd stały i modele przewodnictwa				
1–2. Prąd elektryczny jako przepływ ładunku. Zademonstrowanie pierwszego prawa Kirchhoffa	• objaśnić, co to znaczy, że w przewodniku płynie prąd elektryczny, • posługiwać się pojęciami natężenia prądu elektrycznego i napięcia elektrycznego wraz z ich jednostkami, • podać nazwy przyrządów do pomiaru natężenia prądu i napięcia	• zdefiniować natężenie prądu i jego jednostkę, • posługiwać się pojęciem napięcia elektrycznego i jego jednostką, • podać treść I prawa Kirchhoffa, • stosować w zadaniach I prawo Kirchhoffa, • zademonstrować I prawo Kirchhoffa	• zinterpretować I prawo Kirchhoffa jako przykład zasady zachowania ładunku, • dodawać napięcia w układzie ogniw połączonych szeregowo	• objaśnić mikroskopowy model przepływu prądu w metalach, • skorzystać z tekstów dotyczących odkryć kluczowych dla rozwoju fizyki i przygotować prezentację o początkach prac nad prądem elektrycznym

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
3–7. Badanie zależności natężenia prądu od napięcia dla odcinka obwodu	• podać warunek konieczny do przepływu prądu elektrycznego przez przewodnik, • zapisać wzór definicyjny oporu przewodnika i objaśnić wielkości występujące w tym wzorze, • podać jednostkę oporu	• przypomnieć pojęcie napięcia i jego jednostkę, • wyjaśnić, co nazywamy charakterystyką prądowo-napięciową, • wypowiedzieć i objaśnić prawo Ohma, • narysować charakterystykę prądowo-napięciową przewodnika podlegającego i niepodlegającego prawu Ohma, • opisać wpływ zmian temperatury na opór przewodnika	• odczytać z charakterystyki przewodnika jego opór, • sporządzić doświadczalnie charakterystyki prądowo-napięciowe żarówki i kilku przewodników, • zdefiniować jednostkę oporu i podać jej wielokrotności, • dodawać napięcia w układzie ogniw połączonych szeregowo	• analizować niepewności pomiarowe i wnioskować o proporcjonalności $I \sim U$, • podać sens fizyczny oporu, • wyjaśnić zasadę działania termometru oporowego, • wykreślić przybliżony kształt charakterystyki prądowo-napięciowej termistora
8–9. Łączenie szeregowe i równoległe odbiorników	• narysować schemat obwodu, w którym odbiorniki są połączone szeregowo lub równolegle, • objaśnić schemat domowej instalacji elektrycznej, • wyjaśnić funkcje bezpieczników i przewodu ochronnego	• połączyć szeregowo kilka oporników, • połączyć równolegle kilka oporników i do tego układu zastosować I prawo Kirchhoffa, • obliczać opór zastępczy kilku oporników połączonych szeregowo lub równolegle	• opisać rozkład napięć i natężeń prądu w łączeniach szeregowym lub równoległym oporników, • wyprowadzić wzór na opór zastępczy kilku oporników połączonych szeregowo lub równolegle	• upraszczać schemat obwodu składającego się z oporników połączonych w sposób mieszany, • wyjaśnić ograniczenia metody pomiaru oporu za pomocą amperomierza i woltomierza

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
10. Zależność oporu od długości i przekroju poprzecznego przewodnika	• obliczyć opór przewodnika, gdy znane są jego opór właściwy i wymiary geometryczne	• analizować zależność oporu od wymiarów przewodnika, • posługiwać się pojęciem oporu właściwego materiału i jego jednostką	• zbadać doświadczalnie zależność oporu przewodnika od jego długości i przekroju poprzecznego	• zaplanować i wykonać doświadczenie, w którym wyznacza się opór właściwy przewodnika, • podać sens fizyczny oporu właściwego i przewodnictwa właściwego
11–12. Praca i moc prądu elektrycznego	• posługiwać się pojęciami pracy i mocy prądu, objaśnić wielkości występujące we wzorach oraz podać jednostki pracy i mocy prądu, • odczytać i zinterpretować moc znamionową odbiornika	• zapisać i objaśnić wzór na ciepło Joule'a, • wykorzystać dane znamionowe urządzeń elektrycznych do obliczeń	• opisać przemiany energii w biernych i czynnych elementach obwodu, • opisać budowę wkładki topikowej i wyjaśnić jej rolę w obwodzie prądu	• przeprowadzić rozumowanie pokazujące, jak zwiększanie liczby włączonych odbiorników, wpływa na wzrost natężenia prądu w sieci miejskiej

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
13–15. Siła elektromotoryczna. Prawo Ohma dla całego obwodu	• zapisać wzorem definicję wolta i objaśnić występujące w niej jednostki wielkości fizycznych, • zapisać prawo Ohma dla całego obwodu i nazwać występujące w nim wielkości	• wskazać, że przemieszczanie się ładunku między biegunami ogniwa galwanicznego jest skutkiem przemian chemicznych w ogniwie, • wskazać w prawie Ohma dla całego obwodu wielkości charakteryzujące ogniwo i stałe dla danego ogniwa	• wskazać, że praca wykonana w ogniwie jest wprost proporcjonalna do przemieszczonego ładunku, • zdefiniować siłę elektromotoryczną ogniwa, • opisać przemiany energetyczne w obwodzie zawierającym tylko elementy bierne i wyprowadzić wzór wyrażający prawo Ohma dla tego przypadku	• przedstawić zasadę działania ogniwa galwanicznego, • podać sens fizyczny ilorazu $\frac{W}{\Delta q}$, • opisać przemiany energetyczne w obwodzie, gdy ogniwo posiada opór elektryczny (opór wewnętrzny), i wyprowadzić wzór wyrażający prawo Ohma dla całego obwodu, • zbadać i omówić zależność natężenia prądu w obwodzie od oporu zewnętrznego
16. Co wskazuje woltomierz dołączony do źródła siły elektromotorycznej?		• zapisać wzór wyrażający zależność $U(I)$ dla obwodu zamkniętego i nazwać występujące w nim wielkości	• sporządzić schemat obwodu, na którym woltomierz wskazuje napięcie między biegunami źródła, • dokonać zmiany w schemacie tak, by woltomierz wskazywał siłę elektromotoryczną źródła	• wyznaczyć siłę elektromotoryczną i opór wewnętrzny baterii płaskiej na podstawie dopasowania prostej do danych na wykresie $U(I)$ oraz interpretacji nachylenia tej prostej i punktów przecięcia z osiami

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
17–19. Wzrosty i spadki potencjału. Drugie prawo Kirchhoffa. Przykłady stosowania drugiego prawa Kirchhoffa		• wypowiedzieć i objaśnić II prawo Kirchhoffa	• skorzystać z umowy i zapisać II prawo Kirchhoffa dla oczka sieci zawierającego oporniki	• zapisać II prawo Kirchhoffa dla obwodu zawierającego akumulator i obliczyć moc dostarczaną przez zasilacz, • stosować prawa Kirchhoffa do obliczeń w obwodach zawierających baterie ogniw o różnych siłach elektromotorycznych, • obliczać opór zastępczy na podstawie prawa Ohma i praw Kirchhoffa
20. Modele przewodnictwa ciał stałych: przewodników i półprzewodników	• podać przykład przewodnika, izolatora i półprzewodnika	• opisać ruch nośników ładunku w metalach i półprzewodnikach, • rozróżnić przewodniki, izolatory i półprzewodniki ze względu na zależność ich oporu właściwego od temperatury	• opisać wpływ domieszek na przewodnictwo półprzewodników, • opisać zjawisko nadprzewodnictwa niektórych metali	• przeprowadzić rozumowanie, w wyniku którego otrzymujemy związek między natężeniem prądu a szybkością i liczbą nośników ładunku w przewodniku

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
21–22. Dioda półprzewodnikowa (złącze n-p). Tranzystor	• wskazać funkcję diody półprzewodnikowej w obwodzie,.	• rozróżnić półprzewodniki typu p i typu n, • wyjaśnić ogólną zasadę działania diody.	• opisać budowę i działanie złącza n-p, • naszkicować i opisać charakterystykę prądowo-napięciową diody półprzewodnikowej, • wyjaśnić zasadę działania tranzystora, • podać zakres wartości współczynnika wzmocnienia prądowego	• zademonstrować rolę diody jako elementu składowego prostowników i źródeł światła
23. Przewodnictwo elektryczne cieczy i gazów	• wskazać nośniki ładunku w cieczach i gazach	• wymienić i omówić sposoby jonizowania gazów, • wskazać rolę promieniowania, wysokiej temperatury i dużego natężenia pola, • wyjaśnić zjawisko termoemisji	• wyprowadzić wzór na prędkość jonów w elektrolicie i zinterpretować ten wzór, • opisać zmiany przewodnictwa gazu ze wzrostem napięcia między elektrodami, • wyjaśnić pojęcie prądu nasycenia i opisać sposób zwiększania jego natężenia	• wyprowadzić wzór na opór właściwy elektrolitów, • wyjaśnić różnicę między przewodnictwem samoistnym a niesamoistnym gazów, • skorzystać z tekstów dotyczących historii odkryć kluczowych dla rozwoju fizyki i opisać doświadczenie Thomsona oraz odkrycie elektronu

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
Dział 13. Pole magnetyczne				
1–2. Magnesy trwałe. Pole magnetyczne magnesu	• opisać wzajemne oddziaływania magnesów trwałych, • udowodnić doświadczalnie, że w pobliżu magnesu trwałego istnieje pole magnetyczne	• rysować linie pola magnetycznego w pobliżu magnesów trwałych, • określić zwrot linii pola magnetycznego wytworzonego przez magnesy trwałe, • opisać doświadczenie dowodzące, że bieguny magnetyczne zawsze występują parami	• posługiwać się pojęciami dipoli i monopoli magnetycznych, • opisać pole magnetyczne Ziemi	• skorzystać z tekstów popularnonaukowych lub tekstów z historii fizyki i przygotować prezentację na temat badań nad magnetyzmem ziemskim
3–4. Przewodnik z prądem w polu magnetycznym	• wykonać doświadczenie Ørsteda, • zaobserwować, że na przewodnik z prądem umieszczony w polu magnetycznym działa siła	• wymienić wnioski z przeprowadzonych obserwacji, • wymienić cechy siły elektrodynamicznej	• znajdować siłę elektrodynamiczną, w przypadku gdy przewodnik z prądem jest prostopadły lub równoległy do linii pola magnetycznego	• skorzystać z tekstów popularnonaukowych lub historycznych i przygotować prezentację na temat znaczenia doświadczenia Ørsteda

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
5. Wektor indukcji magnetycznej	• wymienić wielkości, od których zależy wartość siły elektrodynamicznej działającej na przewodnik z prądem w polu magnetycznym, • zapisać wzorem definicję wartości indukcji magnetycznej, • podać jednostkę indukcji magnetycznej, • wskazać zwrot indukcji magnetycznej jednorodnego pola magnetycznego	• wskazać takie położenia przewodnika z prądem w polu magnetycznym, w których na ten przewodnik: 1) nie działa siła elektrodynamiczna, 2) działa siła elektrodynamiczna o maksymalnej wartości, • wypowiedzieć definicję wartości indukcji magnetycznej, • stosować regułę lewej dłoni	• zapisać wektorowo wzór na siłę elektrodynamiczną i omówić wnioski wynikające z tego wzoru	• wyjaśnić, co to znaczy, że indukcja magnetyczna jest pseudowektorem
6–8. Naładowana cząstka w polu magnetycznym	• odpowiedzieć na pytanie: *Od czego zależy wartość siły Lorentza?*, • stosować wzór na wartość siły Lorentza dla przypadku $\vec{B} \perp \vec{v}$	• wykazać, że siła Lorentza nie wykonuje pracy, • zapisać wzorem i wypowiedzieć definicję wartości indukcji magnetycznej, • podać przykłady zastosowania cyklotronu, • omówić rolę pola magnetycznego Ziemi jako osłony przed wiatrem słonecznym	• wykazać, że jeśli prędkość naładowanej cząstki jest prostopadła do linii pola magnetycznego, to cząstka porusza się po okręgu ze stałą szybkością, • obliczyć okres obiegu i promień okręgu, po którym porusza się naładowana cząstka w polu magnetycznym	• omówić budowę i zasadę działania cyklotronu, • opisać tor naładowanej cząstki, której prędkość tworzy z liniami pola dowolny kąt α, • przedyskutować ruch naładowanych cząstek w skrzyżowanych polach: elektrycznym i magnetycznym, • omówić powstawanie zjawiska zorzy polarnej

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
9–11. Pole magnetyczne przewodników, przez które płynie prąd	• naszkicować linie pól magnetycznych prostoliniowego przewodnika z prądem oraz zwojnicy	• zapisać wzorami wartości indukcji magnetycznej pól wytworzonych w próżni przez bardzo długi prostoliniowy przewodnik oraz we wnętrzu długiej zwojnicy, • stosować regułę prawej dłoni	• wyjaśnić pojęcie przenikalności magnetycznej próżni i podać jej wymiar, • podać wartość, kierunek i zwrot indukcji magnetycznej pola wytworzonego przez pojedynczy zwój	• stosować do obliczeń związek wartości indukcji pola magnetycznego i natężenia prądu w prostoliniowym przewodniku i długiej zwojnicy, • stosować zasadę superpozycji dla pól magnetycznych przewodników z prądem
12. Wzajemne oddziaływanie przewodników z prądem		• zaobserwować i opisać wzajemne oddziaływanie dwóch równoległych przewodników z prądem,	• zinterpretować wzory wyrażające siły wzajemnego oddziaływania przewodników,	• przeprowadzić odpowiednie rozumowanie i wyprowadzić wzór na wartość siły wzajemnego oddziaływania dwóch długich, równoległych przewodników z prądem
13. Silnik elektryczny	• wskazać silnik elektryczny jako urządzenie, w którym następuje zamiana energii elektrycznej na mechaniczną, • wymienić zastosowania silnika elektrycznego	• opisać budowę modelu silnika elektrycznego, • narysować siły działające na ramkę z przewodnika w jednorodnym polu magnetycznym	• na przykładzie omówić zasadę działania silnika elektrycznego na prąd stały	• na podstawie samodzielnie odszukanych informacji z historii odkryć w fizyce i technice oraz tekstów popularnonaukowych przygotować prezentację na temat silników elektrycznych

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
14–15. Właściwości magnetyczne substancji	• zademonstrować właściwość ferromagnetyka odróżniającą go od innych substancji	• opisać właściwości i zastosowania ferromagnetyków	• opisać pole magnetyczne wewnątrz zwojnicy po umieszczeniu w jej wnętrzu rdzenia z ferromagnetyka lub paramagnetyka, • obliczać wartość indukcji magnetycznej we wnętrzu zwojnicy z rdzeniem	• zdefiniować względną przenikalność magnetyczną substancji, • rozróżniać substancje ze względu na wartość względnej przenikalności magnetycznej, • omówić proces magnesowania i rozmagnesowania ferromagnetyka na podstawie pętli histerezy
Dział 14: Indukcja elektromagnetyczna				
1–3. Zjawisko indukcji elektromagnetycznej	• zademonstrować przynajmniej jeden sposób wzbudzania prądu indukcyjnego	• opisać sposoby wzbudzania prądu indukcyjnego przez zmianę indukcji magnetycznej w nieruchomym obwodzie i odpowiednio poruszającym się obwodzie	• zdefiniować strumień magnetyczny i jego jednostkę, • podać ogólny warunek wzbudzania prądu indukcyjnego w zamkniętym obwodzie	• na podstawie tekstów dotyczących historii odkryć kluczowych dla rozwoju fizyki przygotować prezentację na temat odkrycia przez Faradaya zjawiska indukcji elektromagnetycznej

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
4–5. Siła elektromotoryczna indukcji	• wskazać siły działające na elektron w pręcie poruszającym się w jednorodnym polu magnetycznym prostopadle do linii pola, • zapisać i objaśnić wzór wyrażający prawo Faradaya	• opisać sposób obliczania napięcia między końcami pręta poruszającego się w jednorodnym polu magnetycznym prostopadle do linii pola, • sformułować prawo indukcji Faradaya	• wyprowadzić wzór na napięcie między końcami pręta poruszającego się w jednorodnym polu magnetycznym prostopadle do linii pola, • na podstawie prawa Faradaya sformułować warunek, przy spełnieniu którego SEM indukcji ma stałą wartość, • obliczać siłę elektromotoryczną indukcji jako szybkość zmiany strumienia indukcji magnetycznej	• wyprowadzić wzór na SEM indukcji, • przeprowadzić analizę znaku SEM indukcji, • sporządzać i interpretować wykresy $\Phi(t)$, $\mathcal{E}(t)$ oraz $I(t)$
6–7. Reguła Lenza	• zastosować regułę Lenza na wybranym przykładzie, • wymienić przykłady praktycznego wykorzystania zjawiska indukcji elektromagnetycznej	• sformułować regułę Lenza	• uzasadnić regułę Lenza jako konsekwencję zasady zachowania energii, • stosować regułę Lenza w prostych przykładach	• stosować regułę Lenza w skomplikowanych przykładach
8–9. Zjawisko samoindukcji	•	•	•	

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
10–13. Prąd zmienny	• wskazać prądnicę jako urządzenie, w którym następuje zamiana energii mechanicznej na energię elektryczną, • nazwać prąd powstający w prądnicy i zdefiniować jego okres, częstotliwość i fazę, • podać wartość liczbową napięcia skutecznego w sieci miejskiej w Polsce	• opisać działanie prądnicy na przykładzie modelu, • zapisać wzorem i przedstawić na wykresie zależność SEM indukowanej w prądnicy od czasu, • wyjaśnić sens fizyczny natężenia i napięcia skutecznego i zapisać te wielkości wzorami	• przeanalizować zmiany strumienia magnetycznego obejmowanego przez ramkę w modelu prądnicy, • zapisać wzorami napięcie chwilowe, natężenie chwilowe i moc chwilową prądu przemiennego, • zdefiniować i zapisać wzorem moc skuteczną	• sporządzać wykresy $\Phi(t)$ i $\mathcal{E}(t)$ oraz analizować ich przebieg, • przeprowadzić odpowiednie rozumowanie i wyprowadzić wzór na natężenie skuteczne prądu przemiennego, • wyprowadzić wzór na natężenie skuteczne prądu zmiennego na podstawie wykresu $I(t)$
14–15. Transformator	• wyjaśnić funkcję, którą spełnia w sieci transformator, • opisać budowę transformatora, • rozpoznać wyłącznik różnicowy i posłużyć się nim	• wyjaśnić zasadę działania transformatora, • zdefiniować przekładnię transformatora, • zapisać i objaśnić związek ilorazu napięć skutecznych w uzwojeniach pierwotnym i wtórnym z przekładnią	• znaleźć związek między natężeniami prądu w uzwojeniach transformatora, • wykazać efektywność przesyłania prądu pod wysokim napięciem, • obliczać straty energii w linii przesyłowej	• wyprowadzić wzór na przekładnię idealnego transformatora, • wyjaśnić działanie wyłącznika różnicowego
16. Zastosowanie diody i tranzystora	• wymienić kilka powszechnie używanych urządzeń, w których znajdują się elementy półprzewodnikowe	• zademonstrować diodę jako źródło światła,	• opisać zasadę działania prostownika jedno- i dwupołówkowego, • narysować schemat i omówić działanie prostego wzmacniacza	• przygotować prezentację, wymagającą pogłębionej wiedzy o budowie i działaniu wybranego urządzenia zawierającego elementy półprzewodnikowe

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
Dział 15. Optyka geometryczna				
1. Zjawisko odbicia i załamania światła	• opisać promień świetlny jako wąską wiązkę światła, • przedstawić schematycznie zjawisko odbicia i wskazać promień padający na powierzchnię, promień odbity i normalną, • przedstawić schematycznie zjawisko załamania światła i wskazać promień załamany, • rozróżnić odbicie i rozpraszanie światła, • wymienić zjawiska powstające na skutek rozpraszania światła w atmosferze	• przypomnieć (klasa 8) pojęcia długości fali i częstotliwości, • wyjaśnić zasadę działania świateł odblaskowych, • wypowiedzieć prawo odbicia i stosować je w różnych przykładach, • zapisać wzorem i objaśnić prawo załamania oraz stosować je w różnych przykładach, • zademonstrować zjawisko rozpraszania światła w ośrodku, • podać przykład występowania zjawiska mirażu dolnego	• podać przybliżony zakres długości i częstotliwości fal świetlnych, • zdefiniować bezwzględny i względny współczynnik załamania	• porównać rzędy wielkości obiektów, z którymi się stykamy, z długościami fal światła widzialnego, • wyjaśnić zjawiska atmosferyczne, których przyczyną jest rozpraszanie światła w ośrodku, • objaśnić, na czym polega zjawisko mirażu dolnego
2–4. Całkowite wewnętrzne odbicie. Wyznaczanie współczynnika załamania światła za pomocą pomiaru kąta granicznego	• opisać zjawisko całkowitego wewnętrznego odbicia jako przypadek, gdy światło padające na granicę dwóch ośrodków nie przechodzi do drugiego ośrodka, • wskazać światłowody jako przykład wykorzystania zjawiska całkowitego wewnętrznego odbicia	• za pomocą rysunku objaśnić zjawisko całkowitego wewnętrznego odbicia i zdefiniować kąt graniczny	• zapisać i objaśnić prawo załamania dla przypadku granicznego, • wyznaczyć wartość współczynnika załamania światła z pomiaru kąta granicznego	• przygotować prezentację na temat wykorzystania światłowodów, • przeprowadzić analizę niepewności współczynnika załamania wyznaczonego doświadczalnie

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
5–6. Zwierciadła	• naszkicować konstrukcję obrazu punktowego źródła światła w zwierciadle płaskim, • naszkicować zwierciadło kuliste wklęsłe i opisać jego cechy	• konstruować obrazy przedmiotu w zwierciadłach płaskich i kulistych oraz wymieniać ich cechy, • posługiwać się pojęciem powiększenia	• podać definicję powiększenia, • wykazać, że powiększenie zależy od odległości przedmiotu od zwierciadła	• wykazać zależność ogniskowej zwierciadła kulistego od kąta padania światła, • wyprowadzić równanie zwierciadła i je zinterpretować, • przedstawić zależność $y(x)$ za pomocą wykresu i przeanalizować ten wykres
7–8. Odchylenie promienia świetlnego w pryzmacie. Rozszczepienie światła	• zademonstrować powstawanie widma ciągłego światła białego i wymienić główne barwy, • opisać widmo światła białego jako mieszaninę fal elektromagnetycznych o różnych częstotliwościach	• naszkicować przejście wiązki światła przez pryzmat i zaznaczyć kąt odchylenia wiązki, • podać przykłady zjawisk optycznych w przyrodzie związanych z rozszczepieniem światła	• wyprowadzić związek między bezwzględnymi współczynnikami załamania i długościami fali świetlnej w obu ośrodkach	• wyprowadzić wzór na kąt odchylenia w pryzmacie i go zinterpretować, • opisać przejście światła przez płytkę równoległościenną, • przygotować prezentację na temat zjawisk optycznych w przyrodzie

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
9–12. Soczewki. Badanie zależności położenia obrazu otrzymanego za pomocą soczewki od położenia przedmiotu. Wyznaczanie ogniskowej soczewki	• konstruować obrazy w soczewce wypukłej dla różnych odległości przedmiotu od soczewki i podać cechy tych obrazów, • przedstawić schematycznie powstawanie obrazu w soczewce wklęsłej i podać cechy tego obrazu, • zdefiniować zdolność skupiającą soczewki i podać jej jednostkę	• nazwać soczewki o różnych kształtach, • zdefiniować zdolność skupiającą układu soczewek, • wykazać, że powiększenie zależy od odległości przedmiotu od soczewki, • stosować do obliczeń wzór soczewkowy i równanie soczewki	• wyprowadzić równanie soczewki, • doświadczalnie zbadać zależność położenia obrazu otrzymanego za pomocą soczewki od położenia przedmiotu, • wyznaczyć ogniskową soczewki skupiającej	• wyprowadzić wzór soczewkowy i go zinterpretować, • sporządzić wykres zależności $y(x)$ dla soczewki skupiającej i go zinterpretować, • wyznaczyć ogniskową soczewki rozpraszającej
13. Lupa i oko. Wady wzroku	• podać znak zdolności skupiającej soczewek używanych przez krótkowidzów i dalekowidzów	• wyjaśnić zasadę działania lupy, narysować obraz otrzymywany w lupie, • wyjaśnić, na czym polega dalekowzroczność i krótkowzroczność, • podać sposoby korygowania dalekowzroczności i krótkowzroczności	• wyprowadzić wzór na powiększenie kątowe lupy, • podać przykłady wykorzystania przyrządów optycznych	• przygotować prezentację na temat oka jako przyrządu optycznego i wad wzroku, • opisać budowę mikroskopu optycznego i wyprowadzić wzór na powiększenie

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
Dział 16: Fale mechaniczne				
1. Pojęcie fali. Fale podłużne i poprzeczne	• zademonstrować rozchodzenie się fali poprzecznej i fali podłużnej, • podać przykład fali poprzecznej i fali podłużnej	• opisać falę mechaniczną jako zaburzenie rozchodzące się w ośrodku sprężystym i przenoszące energię	• przedstawić i omówić modele fali poprzecznej i fali podłużnej, • wyjaśnić, dlaczego fala poprzeczna może rozchodzić się tylko w ciałach stałych, a fala podłużna we wszystkich ośrodkach	• objaśnić powstawanie fali poprzecznej na powierzchni cieczy
2. Wielkości charakteryzujące fale	• na modelu harmonicznej fali płaskiej wskazać punkty o zgodnych fazach, • używać pojęć: długość fali, amplituda, okres i częstotliwość	• definiować czoło fali, promień fali i powierzchnię falową fali kulistej i płaskiej, • posługiwać się pojęciem natężenia fali wraz z jej jednostką (W/m^2), • podać związki między wielkościami opisującymi falę harmoniczną	• zapisać wzorem i objaśnić pojęcie natężenia fali i jego jednostkę, • wskazać, od czego zależy natężenie fali kulistej	• przypomnieć (klasa 2) wzór na całkowitą energię ciała drgającego, • opisywać zależność natężenia i amplitudy fali kulistej od odległości od punktowego źródła, • wykazać, że natężenie fali jest wprost proporcjonalne do kwadratu amplitudy drgań

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
3–4. Funkcja falowa fali płaskiej	• wskazać w funkcji falowej wszystkie wielkości opisujące falę	• uzasadnić (posługując się funkcją falową) fakt, że wychylenie cząstki ośrodka biorącej udział w ruchu falowym zależy od jej położenia (x) i od czasu (t), • zastosować funkcję falową do obliczenia długości fali	• przedstawić i zinterpretować różne postaci funkcji falowej, • zapisać i zinterpretować postać ogólną funkcji falowej	• przeprowadzić rozumowanie w celu otrzymania funkcji falowej, • przeanalizować zależność $y(x)$ dla ustalonej chwili i $y(t)$ dla wybranej cząstki, • sporządzać wykresy funkcji falowych
5–6. Interferencja fal płaskich	• podać dotychczas poznane przykłady zasady superpozycji ruchów, • wyjaśnić, na czym polega superpozycja fal, • zaobserwować zjawisko interferencji fal	• naszkicować fale składowe o jednakowych T i A oraz falę wypadkową dla faz: 0, π i $0 < \varphi_0 < \pi$	• wykonać dodawanie wychyleń dwóch fal przesuniętych w fazie i zinterpretować wynik	• opisać wynik interferencji fal, których częstotliwości nie są jednakowe, lecz jedna z nich jest całkowitą wielokrotnością drugiej, • zdefiniować częstotliwość podstawową i wyższe harmoniczne
7–8. Fale stojące		• opisać falę stojącą, wskazać węzły i strzałki tej fali, • podać odległość między sąsiednimi węzłami i sąsiednimi strzałkami fali stojącej	• podać warunki powstawania fali stojącej, • zademonstrować falę stojącą, • obliczyć odległości między węzłami i strzałkami fali stojącej	• przeprowadzić rozumowanie w celu uzyskania funkcji falowej fali stojącej i zinterpretować tę funkcję

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
9–10. Zasada Huygensa i jej konsekwencje	• obserwować zjawisko dyfrakcji fali na szczelinie, • naszkicować dyfrakcję fali na wąskiej szczelinie	• podać warunek, przy spełnieniu którego zjawisko dyfrakcji można pominąć, • wyjaśnić, co to oznacza, że fale są spójne, • podać warunek, przy spełnieniu którego wynik interferencji w danym punkcie nie zmienia się z czasem	• sformułować zasadę Huygensa, • sporządzić schemat interferencji fal wychodzących z dwóch źródeł i omówić skutek interferencji w wybranym punkcie, • wyrazić warunki wzmocnienia i wygaszenia przez długość fali i odległość między szczelinami	• stosując zasadę Huygensa, wytłumaczyć zjawiska: odbicia, załamania i dyfrakcji, • wyprowadzić i skomentować warunek wzmocnienia i wygaszenia fali
11–12. *Fale akustyczne	• podać źródła fal akustycznych i zakres ich częstotliwości, • podać i opisać rodzaje wrażeń słuchowych, • podać cechy dźwięków	• podać szybkości dźwięku w kilku ośrodkach	• wyjaśnić różnicę między natężeniem dźwięku i poziomem natężenia dźwięku, • obliczać poziomy natężeń dźwięków o różnych natężeniach	• zdefiniować poziom natężenia i jego jednostkę, • przygotować prezentację na temat szkodliwości hałasu
13–14. Zjawisko Dopplera	• opisać istotę zjawiska Dopplera, • przytoczyć przykłady występowania zjawiska Dopplera	• zilustrować na schemacie zjawisko Dopplera, gdy źródło zbliża się do obserwatora, • wskazać na schemacie zmianę długości fali	• na podstawie schematu obliczyć częstotliwość fali rejestrowanej przez odbiornik, gdy źródło zbliża się do nieruchomego obserwatora, • podać ogólny wzór na odbieraną częstotliwość i umowę dotyczącą znaków	• na podstawie sporządzonego schematu obliczyć częstotliwość rejestrowanej fali, gdy odbiornik zbliża się do nieruchomego źródła

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
Dział 17. Niepewności pomiarowe				
1–2. Przypomnienie wiadomości z zakresu niepewności pomiarowych. Niepewność wyniku pomiaru wielkości mierzonej bezpośrednio	• posługiwać się podstawowymi pojęciami (pomiar bezpośredni, pomiar pośredni, wynik pomiaru, rozdzielczość przyrządu pomiarowego, błędy: gruby, systematyczny, przypadkowy, niepewność względna), • objaśnić podstawowe pojęcia, • wymienić przykłady pomiarów bezpośrednich, • wyjaśnić, na czym polega różnica między błędem a niepewnością pomiaru, • rozróżnić błędy przypadkowe i systematyczne	• objaśnić wzór na niepewność względną, • wyznaczyć średnią z kilku pomiarów jako końcowy wynik pomiaru powtarzalnego, • zapisać wynik pomiaru wraz z jednostką oraz informacją o niepewności, • przeprowadzać obliczenia i zapisywać wynik zgodnie z zasadami zaokrąglania oraz zachowaniem liczby cyfr znaczących wynikającej z dokładności pomiaru lub z danych	• zdefiniować niepewność względną, • objaśnić, co nazywamy rozdzielczością przyrządu, oraz jaki jest jej wkład w niepewność standardową wyniku pomiarów, • przedstawić wyniki pomiarów w postaci wykresu słupkowego (histogramu), • obliczać niepewność standardową w sytuacji, gdy $S_{x\,śr} \ll \Delta x$	• wymienić parametry charakteryzujące funkcję Gaussa, • opisać funkcję Gaussa, • omówić wpływ liczby pomiarów na wartość niepewności, • opisać trzy sytuacje, w których „wkłady” do niepewności standardowej miary rozrzutu wyników i wartości niepewności granicznej są różne, • posługiwać się wzorami na niepewność standardową w każdej z tych trzech sytuacji, • wymienić zasady zaokrąglania wyników pomiarów i niepewności do odpowiedniej liczby cyfr znaczących

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
3. Niepewności pomiarów pośrednich	• wymienić przykłady pomiarów pośrednich, • posługiwać się pojęciem niepewności pomiaru wielkości mierzonej pośrednio, • zapisać wynik pomiaru wraz z jego jednostką oraz z uwzględnieniem informacji o niepewności	• skorzystać z podanych wzorów i obliczyć niepewność mierzonej pośrednio wielkości zależnej od jednej zmiennej, • skorzystać z podanych wzorów i obliczyć niepewność mierzonej pośrednio wielkości zależnej od dwóch zmiennych, • uwzględniać niepewności pomiarów przy sporządzaniu wykresów	• sprawdzić, jak niepewność pomiaru danej wielkości fizycznej wpływa na niepewność pomiaru pośredniego, • przeprowadzić analizę wyników pomiaru pośredniego	• obliczyć niepewność mierzonej pośrednio wielkości zależnej od jednej zmiennej, • obliczyć niepewność mierzonej pośrednio wielkości zależnej od dwóch zmiennych, • stosować poprawny zapis wyniku pomiaru wraz z niepewnością standardową

AUTORZY: Maria Fiałkowska, Barbara Sagnowska, Jadwiga Salach, WSiP

Wymagania edukacyjne z fizyki wynikające z podstawy programowej

KLASA 4 Poziom rozszerzony

W opracowanym PSO zrezygnowano z haseł dotyczących rozwiązywania zadań, bo musiałyby się powtarzać w prawie każdym temacie. Proste obliczenia, polegające na podstawieniu do wzoru i przypisaniu właściwej jednostki, powinien wykonywać uczeń na ocenę dostateczną. Typowe zadania powinien rozwiązywać uczeń aspirujący do oceny dobrej. Na ocenę bardzo dobrą i celującą oczekujemy od ucznia rozwiazywania nietypowych zadań obliczeniowych i problemowych, wymagających formułowania i analizowania problemu oraz korzystania z dodatkowych źródeł wiedzy.
PSO jest materiałem wspomagającym nauczyciela w ocenie wiedzy i umiejętności ucznia. Ocenie powinny także podlegać aktywność i systematyczność ucznia. W ocenianiu należy również uwzględniać możliwości intelektualne ucznia.

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
Dział 18. Dualna natura promieniowania i materii				
1–2. Fale elektromagnetyczne	• omówić widmo fal elektromagnetycznych, • podać źródła i zastosowania wybranych zakresów widma	• podać definicję fali elektromagnetycznej	• omówić doświadczenie Hertza	• przygotować prezentację na temat oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego na organizmy
Pomiar wartości prędkości światła			• opisać jedną z metod pomiaru wartości prędkości światła	• opisać wszystkie wymienione w podręczniku metody pomiaru wartości prędkości światła

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
3. Doświadczenie Younga. Światło jako fala elektromagnetyczna	• wyjaśnić powstawanie prążków interferencyjnych w doświadczeniu Younga, • wyjaśnić historyczne znaczenie doświadczenia Younga	• obserwować zjawisko dyfrakcji i interferencji światła oraz opisać obrazy otrzymane na ekranie, • na podstawie opisu w podręczniku wyprowadzić związek między długością fali, odległością sąsiednich prążków na ekranie, wzajemną odległością szczelin i odległością szczelin od ekranu	• wyjaśnić pojęcie spójności fal	
4–5. Siatka dyfrakcyjna	• opisać i objaśnić obraz powstający po przejściu światła przez siatkę dyfrakcyjną	• podać warunki maksymalnego wzmocnienia i całkowitego wygaszenia fal	• zastosować do obliczeń warunki maksymalnego wzmocnienia i całkowitego wygaszenia fal, • porównać obrazy otrzymane na ekranie po przejściu przez siatkę dyfrakcyjną światła monochromatycznego i światła białego	• wyprowadzić i skomentować warunki maksymalnego wzmocnienia i całkowitego wygaszenia światła przechodzącego przez siatkę dyfrakcyjną, • opisać metodę wyznaczania długości fali świetlnej za pomocą siatki dyfrakcyjnej

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
6. Interferencja światła w cienkich warstwach	• wymienić obserwowalne skutki interferencji światła odbitego od dwóch powierzchni cienkiej warstwy	• sporządzić rysunek przedstawiający odbicie światła od dwóch powierzchni cienkiej warstwy	• wyjaśnić przyczynę powstawania efektów świetlnych spowodowanych interferencją światła odbitego od dwóch powierzchni cienkiej warstwy	• wyprowadzić wzory na powstawanie obszarów jasnych i ciemnych, • obliczyć długość fali, dla której w wyniku interferencji światła odbitego od dwóch powierzchni cienkiej warstwy zachodzi maksymalne wzmocnienie lub całkowite wygaszenie
7. Dyfrakcja światła na szczelinie	• zaobserwować i objaśnić obraz powstający po przejściu światła przez szczelinę	• podać i nazwać wielkości występujące we wzorach na kąt ugięcia, pod którym widzimy pierwszy ciemny prążek, w przypadku szczeliny i kolistego otworka	• interpretować warunek na pierwsze minimum, czyli związek kąta ugięcia z szerokością szczeliny i długością fali padającej na szczelinę oraz – w przypadku kolistego otworka – z jego średnicą i długością fali padającej na otworek	

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
8–9. Zdolność rozdzielcza przyrządów zawierających soczewki lub zwierciadła. Zdolność rozdzielcza siatki dyfrakcyjnej	•	•	• analizować obrazy dyfrakcyjne obiektów znajdujących się w różnych odległościach od siebie, • podać warunek rozróżnialności obiektów jako oddzielnych	• analizować zdolność rozdzielczą siatki dyfrakcyjnej, • uzasadnić stwierdzenie, że im większy rząd widma uzyskanego za pomocą siatki dyfrakcyjnej, tym większa jest zdolność rozdzielcza siatki
10–11. Polaryzacja światła	• obserwować zmiany natężenia światła po przejściu przez dwa polaryzatory ustawione równolegle i prostopadle, • wymienić praktyczne zastosowania zjawiska polaryzacji	• zademonstrować zjawisko polaryzacji przez podwójne załamanie i przez odbicie, • podać przykład naturalnego polaryzatora	• opisać światło jako falę elektromagnetyczną poprzeczną, • wyjaśnić zjawisko polaryzacji światła, • opisać jakościowo zjawisko polaryzacji przez odbicie,	• zapisać i objaśnić prawo Malusa, • przeanalizować i opisać matematycznie skutek przejścia światła przez kilka polaryzatorów umieszczonych na wspólnej osi, • wyjaśnić zasadę działania kina 3D

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
12–14. Zjawisko fotoelektryczne	• obserwować i objaśnić zjawisko fotoelektryczne zewnętrzne, • posługiwać się pojęciem kwantu energii – fotonu, • wymienić praktyczne zastosowania fotokomórki	• wyjaśnić pojęcie pracy wyjścia elektronu z metalu, • sformułować warunek zajścia efektu fotoelektrycznego dla metalu o pracy wyjścia W, • uzasadnić pogląd, że światło ma naturę dualną, • zapisać i objaśnić zasadę zachowania energii w zjawisku fotoelektrycznym	• przeprowadzić rozumowanie dowodzące, że maksymalna energia kinetyczna fotoelektronów zależy od częstotliwości promieniowania wywołującego zjawisko fotoelektryczne i nie zależy od natężenia tego promieniowania, • przeprowadzić rozumowanie dowodzące, że liczba fotoelektronów zależy od natężenia promieniowania, • analizować wykresy dotyczące zależności wielkości fizycznych opisujących zjawisko fotoelektryczne, • omówić teorię Einsteina wyjaśniającą zjawisko fotoelektryczne	• sporządzić wykres zależności natężenia I prądu płynącego przez fotokomórkę od napięcia U między anodą i katodą, oświetlaną kolejno światłem o różnych natężeniach, • sporządzać wykresy zależności $I(U)$ dla promieniowania o takim samym natężeniu, ale o różnych częstotliwościach, • sporządzać wykresy zależności maksymalnej energii kinetycznej od częstotliwości promieniowania dla różnych metali, • wyznaczyć pracę wyjścia i stałą Plancka na podstawie wykresu zależności napięcia hamowania od częstotliwości i oszacować niepewności pomiarowe

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
15–17. Promieniowanie ciał. Widma	• rozróżnić widmo ciągłe i widmo liniowe, • wyjaśnić różnice między widmem emisyjnym i absorpcyjnym, • opisać widmo promieniowania ciał stałych i cieczy, • wyjaśnić, jak powstają linie Fraunhofera w widmie słonecznym	• opisać metodę analizy widmowej i podać przykłady jej zastosowania, • obserwować i opisać widma gazów jednoatomowych oraz par pierwiastków, otrzymane za pomocą siatki dyfrakcyjnej, • opisać jakościowo zależność natężenia promieniowania ciała od temperatury, • opisać jakościowo zależność długości fali emitowanej przez ciało od temperatury tego ciała	• sformułować i wyjaśnić hipotezę Maxa Plancka, • wyjaśnić pojęcie ciała doskonale czarnego, • posługiwać się wzorem Rydberga (zwanym też uogólnionym wzorem Balmera)	• zapisać i objaśnić prawo Stefana–Boltzmanna i prawo Wiena, • opisać szczegółowo widmo atomu wodoru i objaśnić wzór Rydberga (serie widmowe)

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
18–20. Model Bohra budowy atomu wodoru	• wyjaśnić, co to znaczy, że promienie orbit i energia atomu wodoru są skwantowane, • opisać atom wodoru według teorii Bohra i wskazać, że energia atomu, w którym elektron znajduje się na wyższej orbicie, jest większa, • wyjaśnić skutki absorpcji i emisji kwantu energii przez atom wodoru, • wyjaśnić zjawisko jonizacji atomu	• sformułować i zapisać postulaty Bohra, • obliczyć całkowitą energię atomu wodoru, • wyjaśnić, co to znaczy, że energia jest skwantowana, • skorzystać z modelu Bohra i wyjaśnić, jak powstają serie widmowe, • opisać światło laserowe jako spójne i monochromatyczne	• wyjaśnić, dlaczego nie można wytłumaczyć powstawania liniowego widma atomu wodoru na gruncie fizyki klasycznej, • wyjaśnić, dlaczego model Bohra atomu wodoru był modelem rewolucyjnym i jest do dziś stosowany do intuicyjnego wyjaśniania niektórych wyników doświadczalnych, • interpretować linie widmowe jako skutek przejść między poziomami energetycznymi w atomach z emisją lub absorpcją kwantu światła, • rozróżnić stan podstawowy i stany wzbudzone atomu, • stosować zasady zachowania energii i pędu do opisu emisji i absorpcji fotonu przez swobodne atomy, • opisać odrzut atomu emitującego foton; porównać energię odrzutu atomu z energią emitowanego fotonu	• wyjaśnić, dlaczego bez dodatkowych założeń (bez postulatów Bohra) atom zbudowany zgodnie z modelem Bohra nie mógłby istnieć, • wyprowadzić wzór na serie widmowe na podstawie teorii Bohra budowy atomu wodoru, • opisać zasadę działania żagla słonecznego

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
21–23. Promieniowanie rentgenowskie	• opisać właściwości promieni X, • wymienić przykłady zastosowania promieniowania rentgenowskiego	• opisać widmo promieniowania rentgenowskiego, • omówić zjawisko dyfrakcji promieni X na kryształach, • uzasadnić pogląd, że promieniowanie rentgenowskie ma naturę dualną	• wyjaśnić sposób powstawania promieniowania rentgenowskiego o widmie ciągłym i widmie liniowym, • wyprowadzić wzór na λ_{min}, • posługiwać się wzorem Bragga, • interpretować zjawiska jonizacji, fotoelektryczne i fotochemiczne jako wywołane tylko przez promieniowanie o częstotliwości większej od granicznej	• omówić zjawisko Comptona i uzasadnić fakt, że jego wyjaśnienie wymaga przyjęcia założenia o korpuskularnej naturze promieniowania rentgenowskiego, • przygotować prezentację na temat zastosowań promieniowania rentgenowskiego
24. Fale materii	• wypowiedzieć hipotezę de Broglie'a i objaśnić wzór na długość fali materii, • wyjaśnić, dlaczego nie obserwuje się fal materii dla obiektów makroskopowych	• obliczyć długość fali de Broglie'a dla elektronu o podanej energii kinetycznej, • wyrazić pogląd, że idea powszechności dualizmu korpuskularno-falowego w przyrodzie jest słuszna, i podać na to przykłady	• omówić wyniki doświadczenia Davissona i Germera (rozpraszanie elektronów na krysztale) jako eksperymentalny dowód na falowe właściwości cząstek	• przygotować prezentację na temat zastosowania falowych właściwości cząstek (badanie kryształów, mikroskop elektronowy)

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
Dział 19. Elementy szczególnej teorii względności				
1–2. Założenia szczególnej teorii względności. Względność czasu i jej konsekwencje	• opisać różnice między poglądami Galileusza i Einsteina na upływ czasu mierzonego w różnych układach inercjalnych, • przeanalizować doświadczenie myślowe uzasadniające względność jednoczesności oraz równoczesność zdarzeń w mechanice klasycznej i ich niejednoczesność w mechanice relatywistycznej	• wypowiedzieć i zinterpretować postulaty Einsteina, • wyjaśnić pojęcie czasoprzestrzeni	• uzasadnić względność jednoczesności jako konsekwencję faktu, że prędkość światła w próżni we wszystkich inercjalnych układach odniesienia ma taką samą, skończoną wartość c	
3. Zjawisko Dopplera dla fal elektromagnetycznych	• wyjaśnić, dlaczego opis zjawiska Dopplera dla fal elektromagnetycznych różni się od opisu tego zjawiska dla fal mechanicznych, • podać i objaśnić wzór przybliżony na częstotliwość odbieranej fali elektromagnetycznej, • wymienić przykłady praktycznego wykorzystania zjawiska Dopplera dla fal elektromagnetycznych	• interpretować wzór przybliżony w przypadkach zbliżania oraz oddalania się źródła i odbiornika fal elektromagnetycznych	• wyjaśnić, dlaczego do wyprowadzenia wzoru na odbieraną częstotliwość fali elektromagnetycznej należy stosować teorię względności, • podać i objaśnić wzory dotyczące zjawiska Dopplera, stosowane w obserwacjach astronomicznych	• podać dokładny wzór na częstotliwość odbieranej fali elektromagnetycznej i przekształcić go do wzoru przybliżonego, • objaśnić wpływ termicznego ruchu cząsteczek na szerokość linii widmowych

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
4. Maksymalna szybkość przekazu informacji	• przytoczyć opis doświadczenia, którego wynik stanowi dowód na to, że szybkość przekazu energii i informacji nie może przekroczyć c, • wyjaśnić, dlaczego fakt, że szybkość nie może przekroczyć *c*, dowodzi ograniczonej stosowalności mechaniki Newtona, • wyjaśnić, dlaczego nie każde zjawisko wcześniejsze może być przyczyną zjawiska późniejszego	• opisać znaczenie skończonej wartości prędkości światła w badaniach kosmologicznych	• przytoczyć rozumowanie prowadzące do uzyskania warunku wystąpienia związku przyczynowego między zjawiskami, • wypowiedzieć zasadę przyczynowości i podać jej ograniczenie	• podać przykład opisu ruchu dwóch obiektów, w którym konieczne jest zastosowanie relatywistycznego prawa składania prędkości
5–6. Pęd relatywistyczny		• podać i objaśnić definicję pędu relatywistycznego	• sporządzić i objaśnić wykres zależności pędu relatywistycznego od szybkości ciała, • opisać ruch naładowanej cząstki w polu magnetycznym	• wyprowadzić i objaśnić związek siły działającej na ciało z szybkością zmiany jego pędu, • wyjaśnić, dlaczego zwrot siły nie jest na ogół zgodny ze zwrotem przyspieszenia

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
7–8. Masa i energia w fizyce relatywistycznej	• podać i objaśnić wzór relatywistyczny na energię kinetyczną, • podać, że w układzie, w którym ciało spoczywa, ma ono energię $E = mc^2$, zwaną energią spoczynkową, • wyrazić pogląd, że masa ciała jest jego wielkością charakterystyczną, jednakową w każdym układzie odniesienia	• interpretować wykres zależności relatywistycznej energii kinetycznej od szybkości obiektu, • zapisać i skomentować wyrażenie na całkowitą energię ciała swobodnego, • wyrazić pogląd, że w zjawiskach mikroskopowych całkowita energia jest zachowana	• wyprowadzić wzór na całkowitą relatywistyczną energię ciała, • wyjaśnić równoważność masy i energii spoczynkowej cząstki, czyli zinterpretować wzór $E_s = mc^2$, • wyjaśnić, dlaczego w zjawiskach zachodzących w świecie ciał makroskopowych nie bierzemy pod uwagę składnika mc^2	• przeprowadzić rozumowanie i obliczenia dowodzące, że dla małych szybkości relatywistyczny wzór na energię kinetyczną przechodzi we wzór klasyczny, • podać relację między energią kinetyczną i całkowitą cząstki a jej energią spoczynkową
9. Związek między energią i pędem cząstki. Energia i masa układu cząstek		• zapisać i objaśnić związek między energią całkowitą a wartościami pędu i prędkości cząstki, • zapisać i objaśnić związek między energią całkowitą cząstki a wartością jej pędu i masą, • wyrazić i zinterpretować pogląd, że masa układu cząstek wzajemnie oddziałujących jest mniejsza od sumy mas tych cząstek	• wykazać, że masa pojedynczego fotonu jest równa zeru, • wykazać, że układ fotonów może mieć masę różną od zera, • opisać ruch relatywistycznej cząstki naładowanej, • wykazać, że pęd fotonu ma wartość $p = \frac{h}{\lambda}$	• wyprowadzić związek między energią całkowitą cząstki a wartościami jej pędu i prędkości, • wyprowadzić związek między energią całkowitą, a wartością pędu i masą cząstki

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
Dział 20. Fizyka jądrowa				
1. Odkrycie promieniotwórczości. Promieniowanie jądrowe i jego właściwości	• opisać samorzutną emisję promieniowania przez niektóre pierwiastki, • wymienić rodzaje promieniowania jądrowego i podać ich główne właściwości	• opisać szczegółowo właściwości każdego rodzaju promieniowania jądrowego	• przygotować prezentację na temat historii odkrycia promieniotwórczości i roli Marii Skłodowskiej-Curie	• opisać niektóre metody badania właściwości promieniowania jądrowego
2. Jądro atomowe i jego budowa	• podać i scharakteryzować składniki jądra atomowego	• zdefiniować liczbę masową i liczbę atomową (porządkową) pierwiastka, • opisać właściwości sił jądrowych	• opisać doświadczenie Rutherforda i wyjaśnić znaczenie jego wyników	• przygotować prezentację na temat kwarków i leptonów – najmniejszych składników materii
3. Rozpady promieniotwórcze	• wyjaśnić, czym różnią się od siebie izotopy, i podać przykłady izotopów wybranego pierwiastka, • wyjaśnić, na czym polega rozpad promieniotwórczy	• podać równania reakcji rozpadów alfa, beta plus i beta minus, • podać ładunek i masę pozytonu, • wyjaśnić pojęcia cząstki i antycząstki	• przeanalizować, jak zmieniają się jądra pierwiastków po rozpadach promieniotwórczych, • wyjaśnić rolę neutrina lub antyneutrina w reakcjach rozpadów, • sformułować regułę Soddiego i Fajansa, • wyjaśnić pojęcia jądra stabilnego i jądra niestabilnego, • podać przykład rozpadu z emisją promieniowania gamma	• wyjaśnić pojęcie szeregu promieniotwórczego i omówić jeden z nich

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
4–5. Prawo rozpadu promieniotwórczego. Metoda datowania izotopowego	• zapisać i objaśnić prawo rozpadu promieniotwórczego, • zdefiniować pojęcie czasu połowicznego rozpadu, • przytoczyć kilka przykładowych czasów połowicznego rozpadu, • wyjaśnić zagrożenia wynikające z bardzo długiego czasu połowicznego rozpadu niektórych izotopów	• wyjaśnić pojęcie stałej rozpadu, • zdefiniować pojęcie aktywności źródła i podać jej jednostkę, • wyjaśnić, co to znaczy, że rozpad promieniotwórczy ma charakter statystyczny	• zinterpretować wykres $N(t)$ zależności liczby jąder danego izotopu w próbce od czasu, • korzystać ze związku między stałą rozpadu i czasem połowicznego rozpadu, • objaśnić metodę datowania za pomocą izotopu ^{14}C	• wyprowadzić prawo rozpadu promieniotwórczego, • obliczyć masę promieniotwórczego izotopu pierwiastka po określonym czasie, • przygotować prezentację na temat wpływu działalności człowieka na wzrost poziomu promieniowania w środowisku
6–7. Energia wiązania	• wyjaśnić, dlaczego do rozdzielenia składników układu związanego konieczne jest dostarczenie energii, • wyjaśnić, dlaczego masa jądra jest mniejsza od sumy mas jego składników, • wyjaśnić pojęcie deficytu masy, • podać wzór na energię wiązania jądra atomowego	• wyprowadzić wzór na deficyt masy, • znaleźć związek pomiędzy energią wiązania i deficytem masy	• zdefiniować jednostkę masy atomowej i wykorzystywać ją do wykonywania obliczeń, • zinterpretować wykres zależności energii wiązania przypadającej na jeden nukleon w jądrze od liczby nukleonów w nim zawartych	• obliczyć energię wiązania jądra wybranego atomu, • porównać energie wiązania jąder z energią wiązania atomów i cząsteczek

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
8–9. Reakcje jądrowe. Kreacja i anihilacja	• wyjaśnić, na czym polegają procesy, które nazywamy reakcjami jądrowymi, • wymienić zasady zachowania obowiązujące w reakcjach jądrowych, • opisać zjawisko kreacji par elektron–pozyton, • opisać zjawisko anihilacji	• poprawnie zapisywać równania reakcji jądrowych, uwzględniając konieczność zachowania całkowitego ładunku i całkowitej liczby nukleonów, • wyjaśnić zasadę zachowania ładunku w zjawisku kreacji, • zapisać zasadę zachowania energii w zjawisku kreacji, • zapisać równanie anihilacji pozytonu i elektronu	• wyjaśnić i opisać za pomocą równania kreację pary elektron–pozyton, • przedstawić zasadę zachowania pędu w zjawisku kreacji, • obliczyć minimalną energię fotonu konieczną do zajścia zjawiska kreacji, • opisać proces anihilacji pozytonu i elektronu	• podać warunki konieczne do zajścia reakcji jądrowej i zastosować je do obliczenia najmniejszej energii kinetycznej, jaką należy dostarczyć cząstce α, zderzającej się z jądrem złota, aby mogła nastąpić reakcja jądrowa, • obliczyć minimalną energię fotonu powstającego w zjawisku anihilacji
10–11. Reakcje rozszczepienia	• wyjaśnić pojęcie reakcji egzoenergetycznej i wymienić reakcję rozszczepienia jako przykład takiej reakcji, • opisać energię jądrową jako nadwyżkę energii kinetycznej powstającej w procesie rozszczepienia, • wyjaśnić, na czym polega reakcja łańcuchowa, i podać warunki jej zachodzenia	• na podstawie doświadczenia myślowego opisanego w podręczniku wyjaśnić, skąd pochodzi energia wyzwalana w reakcjach rozszczepienia jąder atomowych	• zapisywać równania reakcji rozszczepienia jąder z uwzględnieniem zasady zachowania ładunku i liczby nukleonów, • wykazać, że suma mas składników reakcji rozszczepienia jest większa od sumy mas produktów reakcji, czyli udowodnić, że reakcja jest egzoenergetyczna, więc może stanowić źródło energii	• stosować zasadę zachowania energii do opisu reakcji rozszczepienia, • obliczyć energię uwolnioną podczas rozszczepienia opisanego podanym równaniem reakcji, • uzasadnić stwierdzenie, że energia dostarczana przez wszystkie źródła energii używane przez ludzkość pochodzi z energii spoczynkowej ciał

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
12. Energetyka jądrowa. Wykorzystanie energii jądrowej	• wyjaśnić różnicę między reaktorem jądrowym a bombą atomową, • wymienić główne zalety wykorzystania energetyki jądrowej i zagrożenia z nią związane	• uzasadnić pogląd o konieczności pokojowego wykorzystywania energii jądrowej	• opisać budowę i zasadę działania reaktora jądrowego i elektrowni jądrowej, • opisać budowę i zasadę działania bomby atomowej	• przygotować się do dyskusji na temat: *Odpowiedzialność uczonych za konsekwencje ich badań i zastosowania odkryć naukowych*; brać czynny udział w dyskusji
13. Reakcje termojądrowe. Ewolucja gwiazd	• opisać reakcje fuzji lekkich jąder i skutki takich reakcji, • podać, że źródłem energii Słońca są reakcje syntezy jąder wodoru w jądra helu, • podać szacunkową wartość różnicy energii wydzielonej podczas syntezy określonej masy jąder i energii uzyskanej ze spalania takiej samej masy węgla	• na podstawie wykresu zależności energii wiązania na jeden nukleon od liczby nukleonów w jądrze atomu udowodnić, że procesy syntezy lekkich jąder mogą być źródłem energii, • omówić schemat cyklu proton–proton, • omówić perspektywy pokojowego wykorzystania energii termojądrowej, • opisać reakcje termojądrowe zachodzące w gwiazdach	• opisać gwiazdy jako obiekty, w których nieustannie zachodzą reakcje syntezy lekkich jąder, ponieważ panują tam bardzo wysokie ciśnienie i temperatura rzędu milionów stopni, • omówić schemat cyklu CNO, • opisać budowę i zasadę działania bomby termojądrowej	• obliczyć energię wydzieloną w reakcji syntezy oraz energię uzyskaną w wyniku spalania węgla i porównać te dwie wartości, • wyjaśnić zjawisko wybuchu supernowej, • wyjaśnić, czym jest czarna dziura i w jaki sposób powstaje, • przygotować prezentację na temat możliwości obserwacyjnych teleskopu Webba

Temat według programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń potrafi:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń sprostał wymaganiom na niższy stopień oraz potrafi:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:	Wymagania dopełniające (oceny bardzo dobra i celująca) Uczeń sprostał wymaganiom na niższe stopnie oraz potrafi:
14. Oddziaływanie promieniowania jonizującego z materią. Działanie promieniowania na organizmy	• opisać skutki działania promieniowania jonizującego na organizmy, • porównywać dawki promieniowania pochodzącego ze źródeł naturalnych, • wymienić sposoby ochrony przed promieniowaniem	• porównać odporność różnych gatunków organizmów na promieniowanie jonizujące, • wymienić przykłady wykorzystania promieniowania jonizującego w diagnostyce i terapii medycznej	• podać definicję dawki pochłoniętej i jej jednostkę, • podać sens fizyczny mocy dawki i dawki skutecznej oraz podać ich jednostki	• opisać schemat i zasadę działania licznika Geigera–Müllera, • zaprezentować wybrane sposoby praktycznego wykorzystania promieniowania jonizującego

AUTORZY: Maria Fiałkowska, Barbara Sagnowska, Jadwiga Salach, WSiP

OBLICZA GEOGRAFII część 1, zakres rozszerzony
Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny

Wymagania na poszczególne oceny				
na ocenę dopuszczającą	**na ocenę dostateczną**	**na ocenę dobrą**	**na ocenę bardzo dobrą**	**na ocenę celującą**
2	**3**	**4**	**5**	**6**
I. Obraz Ziemi				
Uczeń: • dokonuje podziału nauk geograficznych na dyscypliny • wymienia źródła informacji geograficznej • wymienia metody badań geograficznych • wymienia rodzaje wykresów i diagramów • podaje definicje mapy i skali • wymienia elementy mapy • określa rodzaje map • wyróżnia rodzaje skal • omawia i czyta legendę mapy • rozpoznaje rodzaje map • opisuje dowolny obszar na podstawie mapy turystyczno-topograficznej	Uczeń: • opisuje przedmiot i cele badań geograficznych • wymienia źródła informacji potrzebne do charakterystyki własnego regionu • konstruuje plan pracy dla wybranego problemu badawczego w zakresie geografii • wymienia funkcje GIS • klasyfikuje mapy ze względu na różne kryteria • porównuje i szereguje skale • posługuje się podziałką mapy • wymienia najczęściej stosowane metody prezentowania informacji na mapach • rozróżnia formy rzeźby na mapie, analizując układ poziomic • podaje przykłady wykorzystania mapy topograficznej • odnajduje na mapie obiekty geograficzne przedstawione na fotografii	Uczeń: • określa miejsce geografii wśród innych nauk • omawia źródła informacji geograficznej, ich przydatność i możliwości wykorzystania • przedstawia podstawowe ilościowe i jakościowe metody badań geograficznych oraz możliwości ich wykorzystania na wybranych przykładach • opracowuje kwestionariusz ankiety na wybrany temat dotyczący problemu badawczego • wyjaśnia, na czym polega cyfrowa metoda prezentacji zjawisk GIS • stosuje wybrane metody kartograficzne do prezentacji cech ilościowych i jakościowych środowiska geograficznego • interpretuje dane liczbowe przedstawione za pomocą tabeli, wykresów i diagramów • analizuje źródła kartograficzne oraz formułuje wnioski na ich podstawie • stosuje różne rodzaje skal i przekształca je • posługuje się skalą mapy do obliczenia odległości i powierzchni • wyróżnia graficzne i kartograficzne metody przedstawiania informacji geograficznej • posługuje się mapą hipsometryczną • podaje przykłady zastosowania różnego rodzaju map	Uczeń: • wykazuje interdyscyplinarny charakter nauk geograficznych • wymienia przykłady informacji pozyskiwanych na podstawie obserwacji i pomiarów prowadzonych w terenie • prezentuje i analizuje cechy środowiska geograficznego za pomocą GIS • tworzy dokumentację obserwacji terenowych za pomocą odbiornika GPS (smartfona) • oblicza skalę mapy na podstawie odległości lub powierzchni • porównuje metody jakościowe i metody ilościowe prezentacji zjawisk na mapach • określa przydatność fotografii i zdjęć satelitarnych do pozyskiwania informacji o środowisku geograficznym • interpretuje treść fotografii i zdjęć satelitarnych oraz wskazuje wady i zalety każdego z przedstawionych obszarów • czyta i interpretuje treści różnych rodzajów map • charakteryzuje działania systemu nawigacji satelitarnej GPS	Uczeń: • podaje przykłady praktycznego zastosowania geografii • przedstawia możliwości wykorzystania różnych źródeł informacji geograficznych i ocenia ich przydatność • omawia przykłady wykorzystania narzędzi GIS do analiz zróżnicowania przestrzennego środowiska geograficznego • dostrzega i określa związki przyczynowo-skutkowe między elementami środowiska na danym terenie na podstawie mapy cyfrowej • przeprowadza wywiad i opracowuje wyniki z zajęć terenowych • wykazuje przydatność fotografii i zdjęć satelitarnych do pozyskiwania informacji o środowisku geograficznym • prezentuje przykłady technologii informacyjno-komunikacyjnych i geoinformacyjnych do pozyskiwania, przechowywania, przetwarzania i prezentacji informacji geograficznych • określa współrzędne geograficzne na mapie oraz z wykorzystaniem GPS

		• wskazuje różnice w sposobie przedstawiania rzeźby na mapie topograficznej i mapie ogólnogeograficznej • oblicza skalę mapy na podstawie odległości lub powierzchni • orientuje mapę topograficzną w terenie		
II. Ziemia we wszechświecie				
Uczeń: • posługuje się terminami: *planeta*, *księżyc*, *planetoida*, *meteoroida*, *kometa* • wymienia ciała niebieskie tworzące Układ Słoneczny • wymienia planety Układu Słonecznego • opisuje teorię heliocentryczną • wyjaśnia znaczenie terminów: *ruch obiegowy*, *wysokość górowania Słońca*, *noc polarna* i *dzień polarny* • podaje cechy ruchu obiegowego Ziemi • wydziela strefy oświetlenia Ziemi i ich granice • wyjaśnia znaczenie terminów: *ruch obrotowy*, *czas uniwersalny* i *czas strefowy* • podaje cechy ruchu obrotowego • podaje parametry fizyczne Słońca • wymienia fazy Księżyca • wymienia rodzaje czasów na Ziemi	Uczeń: • charakteryzuje i porównuje planety Układu Słonecznego, w tym Ziemię • porównuje teorię heliocentryczną z teorią geocentryczną • opisuje Słońce jako gwiazdę • opisuje cechy ruchu obiegowego Ziemi na podstawie schematu • podaje przyczyny zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku • omawia czas trwania zmian długości dnia i nocy w różnych szerokościach geograficznych • podaje różnice między horyzontem a widnokręgiem • omawia widomą wędrówkę Słońca nad horyzontem na podstawie schematu • wyjaśnia występowanie faz Księżyca na podstawie schematu • charakteryzuje czas uniwersalny i czas strefowy • podaje nazwy europejskich stref czasowych	Uczeń: • rozpoznaje gwiazdozbiory nieba północnego • podaje cechy Ziemi odróżniające ją od innych planet Układu Słonecznego • przedstawia następstwa ruchu obiegowego Ziemi • opisuje poszczególne strefy oświetlenia Ziemi • przedstawia konsekwencje ruchu obrotowego Ziemi • charakteryzuje zaćmienie Słońca i Księżyca na podstawie ilustracji • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania czasu na Ziemi • analizuje mapę stref czasowych • oblicza czas słoneczny dowolnego miejsca na Ziemi na podstawie różnicy długości geograficznej • omawia czas urzędowy obowiązujący w niektórych państwach • wyjaśnia, czym jest międzynarodowa linia zmiany daty	Uczeń: • wyjaśnia teorie pochodzenia wszechświata • omawia powstawanie Układu Słonecznego • porównuje cechy budowy planet Układu Słonecznego • omawia przyczyny zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku • omawia zmiany wysokości górowania Słońca w różnych szerokościach geograficznych • oblicza wysokość górowania Słońca na dowolnej szerokości geograficznej w dniach równonocy i przesileń • przedstawia dowody na ruch obrotowy Ziemi • podaje przykłady i wskazuje skutki występowania siły Coriolisa dla środowiska przyrodniczego • wykazuje zależność miejscowego czasu słonecznego od długości geograficznej • oblicza miejscowy czas słoneczny z uwzględnieniem przekraczania międzynarodowej linii zmiany daty	Uczeń: • prezentuje współczesne metody badań kosmicznych i ich znaczenie • przedstawia osiągnięcia naukowców, w tym Polaków, w poznawaniu wszechświata • wykazuje zależność między nachyleniem osi ziemskiej a dopływem energii słonecznej do powierzchni Ziemi • wyznacza współrzędne geograficzne dowolnego punktu na powierzchni Ziemi na podstawie wysokości górowania Słońca w dniach równonocy i przesileń • opisuje przykłady wpływu zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku na życie i działalność człowieka • opisuje przykłady wpływu różnic czasu na życie i działalność człowieka
III. Atmosfera				
Uczeń: • wymienia główne składniki powietrza atmosferycznego • wymienia czynniki wpływające na rozkład temperatury powietrza • odczytuje z mapy izoterm temperaturę powietrza na Ziemi • wyjaśnia znaczenie terminów: *średnia roczna amplituda temperatury*	Uczeń: • opisuje zróżnicowanie temperatury i ciśnienia powietrza w przekroju pionowym atmosfery • opisuje czynniki wpływające na rozkład temperatury powietrza • omawia rozkład temperatury powietrza w styczniu i w lipcu na podstawie mapy	Uczeń: • opisuje warstwową budowę atmosfery na podstawie schematu • charakteryzuje zjawiska i procesy zachodzące w różnych warstwach atmosfery • porównuje rozkład temperatury w poszczególnych porach roku na półkuli północnej i półkuli południowej	Uczeń: • opisuje pole magnetyczne Ziemi na podstawie infografiki • wskazuje przyczyny nierównomiernego rozkładu temperatury powietrza na Ziemi • omawia roczny przebieg temperatury powietrza we własnym regionie na podstawie klimatogramu	Uczeń: • omawia znaczenie atmosfery dla życia na Ziemi • wykazuje związek między budową atmosfery a zjawiskami i procesami meteorologicznymi • omawia zjawisko inwersji temperatury powietrza • formułuje prawidłowości dotyczące

powietrza, *dobowa amplituda temperatury powietrza* • wyjaśnia znaczenie terminów: *ciśnienie atmosferyczne*, *wyż baryczny*, *niż baryczny* • odczytuje z mapy izobar wartość ciśnienia atmosferycznego • wyznacza kierunki wiatrów względem izobar w wyżu i niżu atmosferycznym • wskazuje na mapie izobar rozmieszczenie stałych wyżów i niżów atmosferycznych na Ziemi • wyjaśnia znaczenie terminów: *kondensacja*, *temperatura punktu rosy, jądra kondensacji*, *wilgotność powietrza*, *resublimacja* • opisuje miary wilgotności powietrza • wymienia rodzaje opadów atmosferycznych • wymienia przyczyny występowania opadów na Ziemi • wymienia i wskazuje na mapie przykładowe obszary o najmniejszych i największych rocznych sumach opadów na Ziemi • wyjaśnia znaczenie terminów: *pogoda*, *prognoza pogody*, *mapa synoptyczna* • określa elementy pogody • określa z mapy synoptycznej warunki pogodowe • wyjaśnia znaczenie terminów: *klimat*, *strefa klimatyczna* • podaje przykład klimatu lokalnego • wskazuje na mapie główne strefy klimatyczne na Ziemi • opisuje dowolną strefę klimatyczną na Ziemi na podstawie mapy • podaje przykłady klimatów astrefowych	• omawia roczne amplitudy temperatury powietrza na Ziemi na podstawie mapy tematycznej • wskazuje obszary, w których zaznacza się wpływ prądów morskich i wysokości bezwzględnych na temperaturę powietrza • omawia rozkład ciśnienia atmosferycznego na Ziemi w styczniu i w lipcu na podstawie mapy • podaje przyczyny ruchu powietrza • podaje przykłady obszarów objętych wiatrami stałymi • wyjaśnia proces powstawania pasatów • wymienia czynniki wpływające na rozkład opadów atmosferycznych • opisuje zróżnicowanie opadów na Ziemi na podstawie mapy • wyróżnia rodzaje frontów atmosferycznych i je omawia • wymienia sposoby pozyskiwania danych meteorologicznych • charakteryzuje pogodę panującą na wybranym obszarze na podstawie mapy synoptycznej • wyjaśnia, co to jest klimat lokalny • analizuje klimatogramy głównych stref klimatycznych • rozpoznaje strefę klimatyczną na podstawie opisu lub klimatogramu • podaje cechy klimatu górskiego	• oblicza średnią roczną temperaturę powietrza dla wybranej stacji meteorologicznej • oblicza średnią roczną amplitudę temperatury powietrza • wykazuje zależność ciśnienia atmosferycznego od temperatury powietrza • odróżnia prądy konwekcyjne (wstępujące i zstępujące) od wiatrów • analizuje powstawanie ośrodków barycznych na podstawie schematu • omawia krążenie powietrza w ośrodkach barycznych na półkuli północnej i półkuli południowej na podstawie schematu • wskazuje na mapie obszary występowania wiatrów stałych, okresowych i lokalnych • przedstawia warunki niezbędne do powstania opadu atmosferycznego • wskazuje przyczyny nierównomiernego rozkładu opadów atmosferycznych na Ziemi • rozpoznaje rodzaje opadów i osadów atmosferycznych • odróżnia front ciepły od frontu chłodnego na podstawie ich budowy i towarzyszących im zjawisk atmosferycznych • przedstawia podstawy prognozowania pogody • podaje przykłady obszarów, na których występują zmienne warunki pogodowe w ciągu roku • porównuje uproszczoną mapę pogody z mapą synoptyczną • wyjaśnia znaczenie prognozowania pogody dla gospodarki • omawia czynniki klimatotwórcze kształtujące klimat na Ziemi • wymienia obszary o specyficznym klimacie lokalnym w Polsce • opisuje typy klimatów na podstawie klimatogramów i mapy klimatycznej • wykazuje różnice między klimatem	• oblicza temperaturę powietrza na podstawie gradientu adiabatycznego • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania ciśnienia atmosferycznego na Ziemi • wyjaśnia na podstawie schematu, czym jest globalna cyrkulacja atmosferyczna • wyjaśnia genezę wiatrów stałych, okresowych i lokalnych • omawia na podstawie klimatogramu wielkość rocznej sumy opadów atmosferycznych we własnym regionie • opisuje zjawiska towarzyszące ciepłym i chłodnym frontom atmosferycznym • analizuje mapy synoptyczne i zdjęcia satelitarne w celu przygotowania prognozy pogody • przedstawia na wybranych przykładach wpływ czynników meteorologicznych i geograficznych na poszczególne elementy pogody • charakteryzuje i porównuje strefy klimatyczne i typy klimatów na Ziemi i uzasadnia ich zasięgi • rozpoznaje strefę klimatyczną i typ klimatu na podstawie rocznego przebiegu temperatury powietrza i sum opadów atmosferycznych • wymienia przyczyny i skutki zmian klimatu	zróżnicowania rocznej amplitudy temperatury powietrza na Ziemi • omawia ekstremalne wartości temperatury na świecie • wskazuje na mapie obszary występowania ekstremalnych temperatur na Ziemi • wyjaśnia mechanizm cyrkulacji powietrza w strefie międzyzwrotnikowej i w wyższych szerokościach geograficznych • wyjaśnia przyczyny występowania strefy podwyższonego i obniżonego ciśnienia na kuli ziemskiej • omawia znaczenie wiatrów stałych, okresowych i lokalnych dla przebiegu pogody • wyjaśnia przyczyny występowania dużych sum opadów atmosferycznych w strefie klimatów równikowych • omawia charakterystyczne zmiany pogody w czasie przemieszczania się frontów atmosferycznych • interpretuje meteorologiczne zdjęcia satelitarne • wyjaśnia przyczyny modyfikujące przebieg stref klimatycznych • wyjaśnia, na czym polega strefowość klimatów na Ziemi • wyjaśnia wpływ lokalnych czynników na klimat wybranych regionów • omawia globalne i lokalne zmiany klimatu, ich przyczyny i skutki

		morskim a klimatem kontynentalnym • opisuje klimaty strefowe i astrefowe • wymienia przykłady zmian klimatu		
IV. Hydrosfera				
Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminu *hydrosfera* oraz podaje charakterystyczne cechy hydrosfery • wymienia elementy składowe cyklu hydrologicznego • przedstawia podział wszechoceanu na mapie świata • wyjaśnia, czym różni się morze od oceanu • wymienia rodzaje mórz • wskazuje na mapie wybrane morza i zatoki i podaje ich nazwy • wymienia cechy wody morskiej • odczytuje z mapy zasolenie wody na podstawie izohalin • wymienia rodzaje prądów morskich • rozróżnia rodzaje pływów morskich • wyjaśnia znaczenie terminów: *rzeka*, *dorzecze*, *system rzeczny*, *zlewisko* • wyróżnia rodzaje rzek • wskazuje na mapie świata przykładowe rzeki główne, systemy rzeczne i zlewiska • wymienia podstawowe typy ustrojów rzecznych • wymienia kryteria klasyfikacji jezior • wymienia funkcje sztucznych zbiorników wodnych • wyjaśnia znaczenie terminów: *lodowiec górski*, *lądolód*, *granica wiecznego śniegu* • wymienia formy występowania lodu na Ziemi • wymienia typy lodowców górskich • wskazuje na mapie obszary występowania wód artezyjskich na Ziemi • wymienia obszary występowania gejzerów	Uczeń: • omawia cykl hydrologiczny na podstawie schematu • przedstawia bilans wodny na Ziemi i jego zróżnicowanie w różnych warunkach klimatycznych • wskazuje na mapie obszary o deficycie oraz nadmiarze wody • wymienia cechy fizykochemiczne wód morskich • charakteryzuje gęstość wody morskiej • wymienia rodzaje ruchów wody morskiej • przedstawia rozkład prądów morskich na świecie na podstawie mapy • omawia genezę tsunami • wymienia przyczyny powstawania pływów morskich • omawia system rzeczny wraz z dorzeczem na podstawie schematu • charakteryzuje na podstawie mapy sieć rzeczną na poszczególnych kontynentach • wymienia rodzaje zasilania rzek • omawia rozmieszczenie jezior na kuli ziemskiej • wskazuje na mapie największe sztuczne zbiorniki wodne • wyjaśnia różnicę między lodowcem górskim a lądolodem • wymienia części składowe lodowca górskiego • wskazuje na mapie świata obszary występowania lodowców górskich i lądolodów • wskazuje na mapie świata obszary występowania wieloletniej zmarzliny • charakteryzuje rodzaje wód podziemnych na podstawie schematu • analizuje schemat basenu artezyjskiego • omawia powstawanie źródeł i ich	Uczeń: • analizuje rodzaje i wielkość zasobów wodnych na Ziemi • podaje przyczyny zróżnicowania zasolenia wód morskich • oblicza zasolenie wody w procentach • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania zasolenia mórz • omawia problem zanieczyszczenia wód morskich • podaje przyczyny występowania poszczególnych rodzajów ruchów wody morskiej • omawia falowanie wiatrowe i przyczyny powstawania fal morskich • charakteryzuje prądy morskie, ich rodzaje oraz rozkład na świecie • omawia skutki tsunami • omawia mechanizm powstawania pływów wskutek oddziaływania Księżyca i Słońca • określa rolę rzek w obiegu wody na Ziemi • omawia przyczyny zróżnicowania sieci rzecznej na Ziemi • opisuje cechy ustrojów rzecznych na świecie • przedstawia uwarunkowania występowania jezior na Ziemi • analizuje plany batymetryczne wybranych jezior • porównuje kształt i głębokość jezior różnych typów • opisuje warunki powstawania lodowców • omawia proces powstawania lodu lodowcowego • opisuje cechy lądolodu Antarktydy i Grenlandii • omawia warunki powstawania wieloletniej zmarzliny	Uczeń: • omawia rolę retencji w cyklu hydrologicznym • przedstawia zróżnicowanie temperatury wód oceanicznych • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania termicznego mórz w układzie pionowym i układzie poziomym • objaśnia mechanizm powstawania powierzchniowych prądów morskich i ich układ • wyjaśnia powstawanie upwellingu przybrzeżnego na podstawie ilustracji • prezentuje ustrój rzeki płynącej najbliżej szkoły • omawia znaczenie przyrodnicze i gospodarcze wielkich rzek na wybranym przykładzie ze świata • charakteryzuje genetyczne typy jezior • rozpoznaje wybrane typy genetyczne jezior na podstawie planów batymetrycznych • wyjaśnia przyczyny odmiennej wysokości występowania granicy wiecznego śniegu w różnych szerokościach geograficznych • charakteryzuje typy lodowców górskich na podstawie fotografii oraz ilustracji • omawia proces powstawania bariery lodowej i góry lodowej • przedstawia uwarunkowania występowania wód podziemnych • omawia mechanizm funkcjonowania gejzerów	Uczeń: • wykazuje znaczenie wody dla funkcjonowania systemu przyrodniczego Ziemi • omawia wpływ prądów morskich na życie i gospodarkę człowieka • omawia ruch cząsteczek wody podczas falowania oraz parametry fali na podstawie schematu • omawia mechanizm ENSO i jego wpływ na środowisko geograficzne • wykazuje na przykładach zależność sieci rzecznej od budowy geologicznej i rzeźby terenu • rozpoznaje ustrój rzeczny wybranych rzek świata, Europy i Polski • omawia znaczenie jezior w życiu i działalności człowieka • omawia wpływ zanikania pokrywy lodowej w obszarach okołobiegunowych na środowisko geograficzne • omawia znaczenie gospodarcze wód podziemnych

	rodzaje na podstawie ilustracji	• klasyfikuje wody podziemne • charakteryzuje wody artezyjskie i subartezyjskie oraz podaje różnice między nimi • przedstawia warunki powstawania źródeł • opisuje typy wód mineralnych		
V. Procesy wewnętrzne kształtujące powierzchnię Ziemi				
Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminów: *litosfera*, *skorupa ziemska, prądy konwekcyjne* • wymienia warstwy wnętrza Ziemi • wymienia główne pierwiastki i minerały budujące skorupę ziemską • wyjaśnia znaczenie terminów: *skała, minerał* • wymienia główne rodzaje skał występujących na Ziemi • wyjaśnia, czym są procesy endogeniczne i klasyfikuje je • wskazuje na mapie główne płyty litosfery i ich granice, grzbiety śródoceaniczne, strefy subdukcji i ryftu • wymienia orogenezy w historii Ziemi • wymienia deformacje tektoniczne • wyjaśnia znaczenie terminów: *plutonizm*, *wulkanizm*, *trzęsienia ziemi*, *obszary sejsmiczne, obszary asejsmiczne* • odróżnia intruzje zgodne od niezgodnych • odróżnia wulkany czynne od wygasłych • wymienia produkty erupcji wulkanicznych • podaje różnicę między epicentrum a hipocentrum trzęsienia ziemi • podaje przykłady wybranych trzęsień ziemi występujących na świecie • wyjaśnia znaczenie terminu *ruchy izostatyczne* • odczytuje dane z krzywej hipsograficznej • wskazuje na mapie najgłębsze rowy oceaniczne na Ziemi i podaje ich nazwy • wyjaśnia znaczenie terminu	Uczeń: • opisuje cechy budowy wnętrza Ziemi • wymienia powierzchnie nieciągłości we wnętrzu Ziemi • podaje różnice między minerałem a skałą • rozpoznaje minerały skałotwórcze • opisuje warunki powstawania różnych rodzajów skał • podaje przykłady skał o różnej genezie • wskazuje na mapie obszary występowania najbardziej rozpowszechnionych skał • omawia podstawowe założenia teorii tektoniki płyt litosfery • prezentuje typy granic płyt litosfery z wykorzystaniem mapy tematycznej • wymienia typy genetyczne gór • podaje przykłady różnych typów genetycznych gór • opisuje warunki powstawania wulkanów na podstawie schematu • omawia rozmieszczenie wulkanów na Ziemi • przedstawia rodzaje trzęsień ziemi • wskazuje na mapie rozmieszczenie obszarów sejsmicznych na Ziemi • charakteryzuje ukształtowanie poziome i pionowe powierzchni Ziemi • omawia podział dziejów Ziemi • omawia etapy powstawania skamieniałości na podstawie schematu	Uczeń: • opisuje skład chemiczny i właściwości fizyczne poszczególnych warstw wnętrza Ziemi • opisuje stopień geotermiczny • wskazuje różnice między skorupą kontynentalną a skorupą oceaniczną • charakteryzuje wybrane skały o różnej genezie • rozpoznaje wybrane skały • wymienia przyczyny wzajemnego przemieszczania się płyt skorupy ziemskiej • omawia procesy spredingu i subdukcji na podstawie infografiki • wskazuje na mapie świata przykłady gór powstałych w wyniku kolizji płyt litosfery • charakteryzuje typy genetyczne gór i podaje ich cechy • rozpoznaje na podstawie schematów deformacje tektoniczne • omawia procesy plutoniczne i podaje ich skutki • charakteryzuje typy intruzji magmatycznych • omawia budowę wulkanu • wskazuje na mapie ważniejsze wulkany i określa ich położenie w stosunku do granic płyt litosfery • omawia przyczyny trzęsień ziemi • charakteryzuje skalę Richtera i skalę Mercallego • przedstawia rozchodzenie się fal sejsmicznych na podstawie ilustracji • omawia wielkie formy ukształtowania lądów i dna oceanicznego	Uczeń: • opisuje zmiany temperatury, ciśnienia i gęstości zachodzące we wnętrzu Ziemi wraz ze wzrostem głębokości • oblicza temperaturę w głębi skorupy ziemskiej na podstawie stopnia geotermicznego • przedstawia genezę skał magmowych, osadowych i przeobrażonych • przedstawia gospodarcze zastosowanie skał • wyjaśnia mechanizm działania prądów konwekcyjnych • charakteryzuje powstawanie gór w wyniku kolizji płyt litosfery na podstawie schematu • podaje przykłady świadczące o ruchach pionowych skorupy ziemskiej • opisuje etapy powstawania gór fałdowych i zrębowych • omawia wpływ ruchu płyt litosfery na genezę procesów endogenicznych • prezentuje typy wulkanów ze względu na przebieg erupcji i rodzaj materiału • podaje przykłady negatywnych i pozytywnych skutków erupcji wulkanicznych • wykazuje zależność między ruchami płyt skorupy ziemskiej a rozmieszczeniem wulkanów • wykazuje zależność między ruchami płyt skorupy ziemskiej a obszarami występowania trzęsień ziemi • wskazuje negatywne skutki trzęsień ziemi i erupcji wulkanicznych • omawia wpływ procesów geologicznych na ukształtowanie	Uczeń: • wskazuje wpływ budowy wnętrza Ziemi na genezę procesów endogenicznych • podaje przykłady występowania i wykorzystania skał we własnym regionie • wyjaśnia wpływ procesów geologicznych na powstawanie głównych struktur tektonicznych na wybranych przykładach • wskazuje różnice w procesach powstawania wybranych gór, np. Himalajów i Andów • wymienia przykłady wpływu zjawisk wulkanicznych na środowisko przyrodnicze i działalność człowieka • podczas lekcji w terenie rozpoznaje rodzaje skał • omawia zależność pomiędzy wiekiem orogenezy a wysokością gór • podaje przykłady skutków występowania procesów izostatycznych • wykazuje zależność wielkich form rzeźby terenu od budowy skorupy ziemskiej na przykładach ze świata i z Europy • prezentuje zasady ustalania wieku względnego i wieku bezwzględnego skał oraz wydarzeń geologicznych • rozpoznaje okres geologiczny na podstawie zestawu skamieniałości przewodnich • odtwarza wydarzenia geologiczne i przyrodnicze w dziejach Ziemi na podstawie odkrywki glebowej i

skamieniałość przewodnia		• wskazuje na mapie batymetrycznej wielkie formy dna oceanicznego • omawia metody odtwarzania dziejów Ziemi • przedstawia najważniejsze wydarzenia geologiczne i przyrodnicze w dziejach Ziemi (fałdowania, transgresje i regresje morskie, zlodowacenia, rozwój świata organicznego) • rozpoznaje okres geologiczny na podstawie opisu	powierzchni Ziemi • analizuje tabelę stratygraficzną • wyjaśnia znaczenie skamieniałości przewodnich w odtwarzaniu dziejów Ziemi • analizuje oraz interpretuje mapy, odkrywki glebowe i przekroje geologiczne	przekroju geologicznego
VI. Procesy zewnętrzne kształtujące powierzchnię Ziemi				
Uczeń: • klasyfikuje procesy egzogeniczne kształtujące powierzchnię Ziemi • wyjaśnia znaczenie terminów: *wietrzenie*, *zwietrzelina* • wyróżnia rodzaje wietrzenia (fizyczne, chemiczne, biologiczne) • wymienia produkty wietrzenia • wymienia rodzaje ruchów masowych • wyjaśnia znaczenie terminu *kras* • wymienia skały rozpuszczalne przez wodę • wymienia podstawowe formy krasowe • wymienia elementy doliny rzecznej na podstawie schematu • wymienia rodzaje erozji rzecznej • wymienia typy ujść rzecznych • wskazuje na mapie delty i ujścia lejkowate • wyjaśnia znaczenie terminów: *lodowiec górski*, *lądolód* • wymienia rodzaje moren • rozróżnia formy rzeźby terenu powstałe wskutek działalności lodowców górskich i lądolodów na ilustracji oraz fotografii • wyjaśnia znaczenie terminów: *abrazja*, *klif*, *plaża*, *mierzeja* • wymienia czynniki kształtujące wybrzeża morskie • wymienia czynniki wpływające na intensywność rzeźbotwórczej działalności wiatru	Uczeń: • wymienia czynniki wpływające na efekty procesów zewnętrznych • wymienia czynniki decydujące o intensywności wietrzenia na kuli ziemskiej • omawia procesy krasowe • omawia właściwości rozpuszczające wody • odróżnia formy krasu powierzchniowego od krasu podziemnego • odróżnia terasę zalewową od terasy nadzalewowej • odróżnia erozje wgłębną, wsteczną i boczną • wskazuje na mapie delty i ujścia lejkowate • wymienia formy rzeźby terenu powstałe wskutek rzeźbotwórczej działalności lodowców • omawia powstawanie różnych typów moren • wymienia przykłady niszczącej i budującej działalności morza • rozróżnia typy wybrzeży na podstawie map i fotografii • wymienia formy terenu powstałe w wyniku rzeźbotwórczej działalności wiatru • wyjaśnia różnice między wydmą paraboliczną a barchanem	Uczeń: • omawia procesy zewnętrzne modelujące powierzchnię Ziemi (erozja, transport, akumulacja) • charakteryzuje zjawiska wietrzenia fizycznego, chemicznego i biologicznego • przedstawia formy i produkty powstałe w wyniku poszczególnych rodzajów wietrzenia • omawia rozwój rzeźby terenu powstałej pod wpływem ruchów masowych • przedstawia czynniki wpływające na przebieg zjawisk krasowych • przedstawia uwarunkowania tempa rozpuszczania skał • omawia cechy rzeźby krasowej • wskazuje na mapie obszary krasowe znane na świecie, w Europie i w Polsce • porównuje cechy rzeki w biegach górnym, środkowym i dolnym • rozpoznaje na rysunkach i fotografiach formy powstałe w wyniku rzeźbotwórczej działalności rzek • charakteryzuje typy ujść rzecznych na podstawie mapy i zdjęć satelitarnych • klasyfikuje formy rzeźby polodowcowej na formy erozyjne i formy akumulacyjne • charakteryzuje formy rzeźby terenu powstałe wskutek działalności	Uczeń: • omawia intensywność poszczególnych rodzajów wietrzenia na Ziemi na podstawie schematu • omawia skutki procesu wietrzenia • omawia genezę wybranych form krasowych powierzchniowych i podziemnych • omawia skutki ruchów masowych • omawia sposoby zapobiegania ruchom masowych wymienia etapy rozwoju form krasu powierzchniowego • podaje cechy rzeźbotwórczej działalności rzeki – erozji, transportu, akumulacji – w jej górnym, środkowym i dolnym biegu • analizuje powstawanie meandrów na podstawie schematu • opisuje niszczącą, transportową i akumulacyjną działalność lodowców • charakteryzuje krajobraz młodoglacjalny • omawia procesy i formy na wybrzeżu stromym • porównuje typy wybrzeży morskich oraz podaje ich podobieństwa i różnice • charakteryzuje niszczącą, transportującą i budującą działalność wiatru • rozróżnia formy rzeźby erozyjnej i akumulacyjnej działalności wiatru na podstawie fotografii	Uczeń: • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania procesów rzeźbotwórczych rzek, wiatru, lodowców i lądolodów, mórz oraz wietrzenia • omawia skutki rzeźbotwórczej działalności rzek, wiatru, lodowców i lądolodów, mórz oraz wietrzenia • wykazuje wpływ czynników przyrodniczych i działalności człowieka na grawitacyjne ruchy masowe • przedstawia przykłady ograniczeń w zakresie zagospodarowania terenu, wynikające z budowy geologicznej podłoża, rzeźby terenu i grawitacyjnych ruchów masowych • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania procesów rzeźbotwórczych (erozji i akumulacji) na poszczególnych odcinkach rzeki (górnym, środkowym i dolnym) • opisuje fazy rozwoju zakola rzecznego i powstawanie starorzecza na podstawie ilustracji

• wymienia rodzaje wydm • wymienia rodzaje pustyń • podaje nazwy największych pustyń na Ziemi		lodowców górskich i lądolodów • wymienia czynniki wpływające na tempo cofania się wybrzeży klifowych • przedstawia proces powstawania mierzei na podstawie schematu • charakteryzuje formy rzeźby terenu powstałe wskutek rzeźbotwórczej działalności morza (klif, mierzeja) • omawia uwarunkowania procesów eolicznych • omawia warunki tworzenia się wydm		
VII. Pedosfera i biosfera				
Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminów: *gleba*, *przydatność rolnicza gleb*, *żyzność, urodzajność* • rozróżnia gleby strefowe, śródstrefowe i niestrefowe • rozróżnia podstawowe profile glebowe • wyjaśnia znaczenie terminu *formacje roślinne* • podaje nazwy formacji roślinnych • wskazuje na mapie zasięg występowania głównych stref roślinnych • wymienia charakterystyczne gatunki roślinne w każdej ze stref roślinnych • wymienia piętra roślinne na przykładzie Tatr	Uczeń: • charakteryzuje najważniejsze poziomy glebowe na podstawie ilustracji profili glebowych • wskazuje na mapie rozmieszczenie głównych typów gleb strefowych i niestrefowych • podaje charakterystyczne cechy głównych stref roślinnych na Ziemi • porównuje piętrowość w wybranych górach świata	Uczeń: • przedstawia uwarunkowania powstawania gleb • omawia podstawowe profile glebowe • omawia cechy głównych typów gleb strefowych, śródstrefowych i niestrefowych • wyjaśnia różnicę między żyznością a urodzajnością • opisuje rozmieszczenie i warunki występowania głównych stref roślinnych na świecie • charakteryzuje piętra roślinne na wybranych obszarach górskich • podaje wspólne cechy piętrowości na przykładzie wybranych gór świata	Uczeń: • charakteryzuje czynniki glebotwórcze i procesy glebotwórcze dopasowuje do profili glebowych odpowiednie nazwy gleb • omawia przydatność rolniczą wybranych typów gleb na świecie • omawia czynniki wpływające na piętrowe zróżnicowanie roślinności na Ziemi	Uczeń: • analizuje profil glebowy i rozpoznaje proces glebotwórczy • wskazuje przyczyny zróżnicowania profili glebowych poszczególnych typów gleb • wskazuje zależność między klimatem a występowaniem typów gleb i formacji roślinnych w układzie strefowym • wykazuje zależność szaty roślinnej od wysokości nad poziomem morza
Warsztaty terenowe				
Uczeń: • rozpoznaje ogólną budowę skał w odkrywce geologicznej	Uczeń: • porządkuje chronologicznie wydarzenia geologiczne w odkrywce geologicznej • wymienia struktury tektoniczne oraz ich elementy składowe widoczne w odkrywce geologicznej	Uczeń: • analizuje odkrywkę geologiczną i na jej podstawie wnioskuje o przeszłości geologicznej regionu • rozpoznaje efekt procesów rzeźbotwórczych zachodzących w miejscu obserwacji terenowych	Uczeń: • analizuje mapę geologiczną obszaru, na którym są prowadzone zajęcia terenowe, i porównuje ją z informacjami odczytanymi z odkrywki geologicznej • dokonuje obserwacji procesów geologicznych i geomorfologicznych zachodzących w okolicy miejsca zamieszkania	Uczeń: • dostrzega prawidłowości dotyczące procesów geologicznych i geomorfologicznych w miejscu obserwacji

OBLICZA GEOGRAFII część 2, zakres rozszerzony
Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny

Wymagania na poszczególne oceny				
na ocenę dopuszczającą	**na ocenę dostateczną**	**na ocenę dobrą**	**na ocenę bardzo dobrą**	**na ocenę celującą**
2	**3**	**4**	**5**	**6**
I. Zmiany na mapie politycznej				
Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminów: *państwo*, *granica państwa*, *enklawa*, *eksklawa*, *terytorium zależne* • podaje różnice w powierzchni wybranych państw na świecie • wymienia największe i najmniejsze państwa świata i wskazuje je na mapie • podaje aktualną liczbę państw świata • wyjaśnia znaczenie terminów: *kolonializm*, *dekolonizacja* • wyjaśnia różnicę między integracją a dezintegracją państw • wymienia państwa powstałe po 1989 roku i wskazuje je na mapie świata • podaje przykłady organizacji międzynarodowych • podaje przyczyny konfliktów zbrojnych na świecie • wymienia podstawowe wskaźniki rozwoju gospodarczego i społecznego państw • wyjaśnia, czym jest PKB	Uczeń: • wymienia różnice między enklawą a eksklawą • wskazuje na mapie granice oraz stolice wybranych państw • omawia specjalny status Antarktydy • wymienia płaszczyzny integracji państw lub obszarów • wymienia główne cele działalności wybranych organizacji międzynarodowych • wskazuje na mapie świata obszary ważniejszych konfliktów zbrojnych • wymienia czynniki wpływające na rozwój państw • omawia prawidłowości w zróżnicowaniu przestrzennym państw świata pod względem PKB *per capita* • wyjaśnia, czym jest HDI • wymienia kraje o najwyższych i najniższych wartościach HDI	Uczeń: • omawia podział terytorialny mórz i oceanów • podaje przykłady enklaw, eksklaw i terytoriów zależnych na świecie oraz wskazuje je na mapie • przedstawia wpływ kolonializmu i dekolonizacji na ludność byłych kolonii oraz jej kulturę • podaje przyczyny procesów dezintegracyjnych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej pod koniec XX w. • opisuje działalność ONZ • omawia przyczyny współczesnych konfliktów zbrojnych w wybranych regionach świata • opisuje wybrane konflikty zbrojne • omawia przyczyny zwiększania się dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym państw • omawia strukturę PKB według trzech głównych sektorów gospodarki • wyjaśnia, czym jest wartość dodana brutto (WDB)	Uczeń: • opisuje wpływ kolonializmu na współczesny podział polityczny świata • wskazuje na mapie obszary o nieustalonym statusie • omawia skutki kolonializmu i dekolonizacji • opisuje kształtowanie się mapy politycznej świata do 1989 roku • omawia wpływ przemian społeczno-ustrojowych po 1989 roku na podział polityczny świata • analizuje przyczyny i skutki integracji europejskiej • opisuje tendencje dezintegracyjne w Europie na przykładzie Katalonii • omawia skutki współczesnych konfliktów zbrojnych • porównuje strukturę PKB państw znajdujących się na różnych poziomach rozwoju gospodarczego • omawia prawidłowości przestrzenne w zróżnicowaniu państw świata pod względem PKB i HDI • porównuje cechy krajów o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego na wybranych przykładach	Uczeń: • opisuje historię utworzenia Sudanu Południowego • omawia wpływ kolonializmu i dekolonizacji na współczesny podział polityczny świata oraz występowanie konfliktów zbrojnych • omawia znaczenie Unii Europejskiej w przemianach społeczno-gospodarczych państw członkowskich • opisuje działalność wybranej organizacji międzynarodowej • omawia wpływ konfliktów zbrojnych na społeczeństwo i gospodarkę państw • opisuje ekonomiczne, demograficzne i społeczne cechy państw o różnym poziomie rozwoju gospodarczego

II. Ludność i osadnictwo				
Uczeń: • podaje aktualną liczbę ludności świata • wymienia najludniejsze państwa świata i wskazuje je na mapie • wyjaśnia znaczenie terminów: *przyrost naturalny*, *współczynnik urodzeń*, *współczynnik zgonów*, *współczynnik przyrostu naturalnego* • wyjaśnia znaczenie terminów: *eksplozja demograficzna, regres demograficzny* • wymienia etapy rozwoju demograficznego ludności • wyjaśnia znaczenie terminu *współczynnik dzietności* • wymienia typy demograficzne społeczeństw • podaje przykłady państw, których społeczeństwa się starzeją • wymienia czynniki rozmieszczenia ludności na Ziemi • wymienia bariery osadnicze • wyjaśnia znaczenie terminów: *ekumena*, *subekumena*, *anekumena*, *gęstość zaludnienia* • wymienia najgęściej zaludnione kraje na świecie • wyjaśnia znaczenie terminów: *imigracja*, *emigracja*, *reemigracja*, *saldo migracji*, *współczynnik salda migracji* • dokonuje podziału migracji ze względu na zasięg • podaje główne kierunki współczesnych migracji na świecie • wskazuje na mapie przykładowe kraje emigracyjne i kraje imigracyjne • wymienia państwa, które w ostatnim czasie przyjęły najwięcej uchodźców • wymienia odmiany ludzkie • wyjaśnia znaczenie terminów: *rasizm*, *mniejszość narodowa, mniejszość etniczna*	Uczeń: • omawia różnice w zaludnieniu regionów • oblicza współczynniki urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego • podaje przyczyny eksplozji demograficznej i regresu demograficznego • podaje przykłady państw, w których występuje eksplozja demograficzna lub regres demograficzny • omawia model przejścia demograficznego • porównuje piramidy wieku i płci sporządzone dla wybranych krajów świata • wymienia przyczyny starzenia się społeczeństw • omawia wybrane czynniki rozmieszczenia ludności na świecie • wskazuje obszary największej i najmniejszej koncentracji ludności na świecie • oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia • oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego • podaje główne przyczyny migracji zagranicznych na świecie • wskazuje na mapie przykłady krajów o dodatnim i ujemnym saldzie migracji zagranicznych • wyjaśnia, czym jest uchodźstwo • opisuje rozmieszczenie odmian ludzkich na świecie • wyjaśnia różnice między narodem a grupą etniczną • wymienia przykłady krajów jednolitych oraz zróżnicowanych pod względem narodowościowym i etnicznym • wymienia przykłady rodzin językowych • omawia zróżnicowanie językowe ludności świata	Uczeń: • analizuje dynamikę zmian liczby ludności świata • omawia zróżnicowanie przyrostu naturalnego na świecie • opisuje etapy rozwoju demograficznego na wybranych przykładach • omawia zróżnicowanie struktury wieku na świecie • charakteryzuje typy demograficzne społeczeństw na podstawie piramidy wieku i płci na wybranych przykładach • omawia czynniki kształtujące strukturę wieku • omawia przestrzenne zróżnicowanie współczynnika dzietności na świecie • przedstawia uwarunkowania rozmieszczenia ludności na świecie • opisuje bariery ograniczające osadnictwo i podaje ich przykłady • opisuje różnice w gęstości zaludnienia kontynentów • opisuje migracje wewnętrzne • omawia współczesne migracje zagraniczne i wymienia kraje, do których w ostatnich latach przybyło najwięcej imigrantów • wyjaśnia przyczyny dodatniego lub ujemnego salda migracji w wybranych krajach świata • przedstawia rozmieszczenie państwa o dodatnim i ujemnym saldzie migracji • wskazuje różnice między uchodźstwem a migracjami ekonomicznymi • omawia różnice między mniejszością narodową a mniejszością etniczną • opisuje strukturę narodowościową i etniczną ludności Polski • przedstawia podział indoeuropejskiej rodziny językowej	Uczeń: • wyjaśnia przyczyny zmian tempa wzrostu liczby ludności w skali globalnej i regionalnej • analizuje zróżnicowanie przestrzenne współczynnika przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych • omawia społeczno-kulturowe uwarunkowania zróżnicowania modelu rodziny • opisuje zróżnicowanie demograficzne społeczeństw • omawia zróżnicowanie współczynnika feminizacji i współczynnika maskulinizacji na świecie • omawia prawidłowości w rozmieszczeniu ludności na świecie • opisuje problemy uchodźców • omawia przyczyny i skutki migracji zagranicznych na świecie • przedstawia skutki zróżnicowania narodowościowego i etnicznego ludności na przykładzie wybranego państwa • przedstawia konsekwencje upowszechniania się wybranych języków na świecie • analizuje zróżnicowanie struktury wykształcenia ludności na świecie • omawia główne założenia wybranych religii • omawia konsekwencje zróżnicowania kulturowego ludności świata • charakteryzuje procesy metropolizacji w wybranych regionach świata • charakteryzuje typy fizjonomiczne miast i podaje ich przykłady • omawia przyczyny wyludniania się obszarów wiejskich na przykładzie Europy • wyjaśnia przyczyny depopulacji niektórych wsi w Polsce	Uczeń: • przedstawia skutki zmian tempa wzrostu liczby ludności na świecie • ocenia skutki wysokiego i niskiego przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych • ocenia skutki eksplozji demograficznej i regresu demograficznego • analizuje i ocenia zróżnicowanie mieszkańców różnych regionów świata pod względem dzietności • omawia konsekwencje starzenia się społeczeństw oraz zróżnicowanie przestrzenne tego zjawiska • przedstawia społeczno-ekonomiczne i ekologiczne skutki nadmiernej koncentracji ludności • analizuje skutki migracji w krajach emigracyjnych i w krajach imigracyjnych na przykładzie migracji Ukraińców do Polski w ostatnich latach • analizuje problemy państw o różnej zwartości socjoetnicznej • dostrzega związek między wykształceniem ludności a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju • opisuje wpływ wybranych religii na życie człowieka i gospodarkę • podaje przykłady wpływu religii na społeczeństwo i gospodarkę w Polsce • analizuje na podstawie map cyfrowych zróżnicowanie sieci osadniczej na świecie • wyjaśnia różnice między procesami urbanizacji zachodzącymi w państwach o niskim i wysokim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego • analizuje przyczyny i skutki urbanizacji w wybranych regionach świata

• wymienia mniejszości narodowe w Polsce • wymienia przykłady języków urzędowych i języków sztucznych • podaje nazwy najbardziej rozpowszechnionych języków świata • wyjaśnia, czym jest *wskaźnik analfabetyzmu* • wyjaśnia znaczenie terminu *religia* • wymienia wybrane religie świata • wyjaśnia znaczenie terminów: *kultura*, *krąg kulturowy* • wymienia rodzaje jednostek osadniczych • wyjaśnia znaczenie terminów: *wieś*, *miasto* • wyjaśnia znaczenie terminu *urbanizacja* • wymienia płaszczyzny urbanizacji • wyjaśnia, czym jest metropolia • wymienia funkcje miast • wymienia najludniejsze zespoły miejskie świata • wyjaśnia znaczenie terminów: *megamiasto*, *megalopolis* • wyjaśnia znaczenie terminów: *obszar wiejski*, *wieś* • wymienia nowe funkcje obszarów wiejskich	• wyjaśnia, czym jest wskaźnik skolaryzacji • przedstawia strukturę religijną ludności świata • wymienia trzy wielkie religie uniwersalne • podaje przykłady krajów jednolitych oraz zróżnicowanych pod względem religijnym • wymienia główne kręgi kulturowe na świecie • wymienia kryteria podziału jednostek osadniczych na wsie i miasta • wymienia czynniki lokalizacji jednostek osadniczych • wyjaśnia, czym jest wskaźnik urbanizacji, oraz przedstawia jego zróżnicowanie na świecie i w Polsce • podaje przykłady miast o różnych funkcjach • wskazuje na mapie najludniejsze zespoły miejskie świata • wymienia formy zespołów miejskich • podaje przykłady megamiast oraz megalopolis i wskazuje je na mapie • omawia udział ludności wiejskiej w całkowitej liczbie ludności danego kraju • opisuje udział obszarów wiejskich w powierzchni kraju • przedstawia czynniki rozwoju obszarów wiejskich na świecie	• omawia przyczyny upowszechniania się wybranych języków na świecie • omawia wartości wskaźnika analfabetyzmu i wskaźnika skolaryzacji w wybranych krajach • opisuje zróżnicowanie religijne ludności świata • omawia strukturę wyznaniową w wybranych państwach i w Polsce • opisuje zróżnicowanie kulturowe ludności świata • omawia fazy urbanizacji i ich przebieg w różnych rejonach świata • omawia i rozpoznaje formy zespołów miejskich na świecie • wyjaśnia zależność między udziałem ludności wiejskiej w całkowitej liczbie mieszkańców a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju • opisuje nowe funkcje obszarów wiejskich	• wyjaśnia przyczyny zacierania się granic między miastem a wsią	• proponuje działania, które mogą zapobiec wyludnianiu się wsi
III. Sektory gospodarki				
Uczeń: • przedstawia podział gospodarki na sektory • przedstawia sekcje Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) • wyjaśnia znaczenie terminów: *globalizacja*, *indeks globalizacji*	Uczeń: • opisuje poszczególne sektory gospodarki i ich funkcje • przedstawia zmiany znaczenia sektorów gospodarki wraz z rozwojem cywilizacyjnym • omawia wzrost udziału usług w strukturze zatrudnienia wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju	Uczeń: • omawia strukturę zatrudnienia i strukturę WDB według sektorów gospodarki oraz zmiany tych struktur w czasie w wybranych krajach świata • opisuje zmiany struktury zatrudnienia i struktury WDB według sektorów gospodarki w Polsce • podaje przyczyny zmian znaczenia sektorów gospodarki	Uczeń: • wyjaśnia, jak zmieniają się struktura zatrudnienia i struktura WDB według sektorów gospodarki wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju • klasyfikuje działalność gospodarczą według PKD • omawia pozytywne i negatywne skutki globalizacji na przykładzie Polski	Uczeń: • dostrzega współzależność sektora przemysłowego i usługowego • przedstawia wpływ globalizacji i rozwoju technologii na zmiany w zatrudnieniu oraz przemiany wewnątrzsektorowe

	• wskazuje na mapie kraje o najwyższym i najniższym indeksie globalizacji na świecie • wymienia płaszczyzny globalizacji	• wymienia przykłady działalności znajdujących się na pograniczu sektorów gospodarki • przedstawia przejawy globalizacji na płaszczyznach: gospodarczej, społecznej i politycznej		
IV. Rolnictwo				
Uczeń: • wymienia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa • wymienia formy użytkowania ziemi • podaje rodzaje terenów tworzących strukturę użytków rolnych • wymienia kryteria podziału rolnictwa • wymienia typy rolnictwa • wskazuje na mapie główne regiony rolnicze na świecie • wymienia główne cechy rolnictwa uprzemysłowionego i rolnictwa ekologicznego • wyjaśnia znaczenie terminu *GMO* • wymienia państwa, w których uprawia się rośliny modyfikowane genetycznie • wymienia główne rośliny uprawne • wymienia głównych producentów ryżu, pszenicy i ziemniaków na świecie • wyjaśnia różnicę między chowem a hodowlą zwierząt • wymienia typy chowu zwierząt • wymienia państwa o największym pogłowiu wybranych zwierząt gospodarskich • wymienia główne typy lasów • wyjaśnia znaczenie terminów: *lesistość*, *wskaźnik lesistości* • wymienia funkcje lasów • wyjaśnia znaczenie terminów: *rybactwo, rybołówstwo, akwakultura, marikultura* • wymienia najczęściej poławiane gatunki organizmów wodnych • wyjaśnia, czym jest *przełowienie*	Uczeń: • określa udział użytków rolnych w powierzchni kraju w wybranych państwach • opisuje zróżnicowanie struktury użytków rolnych w wybranych krajach • omawia strukturę użytkowania ziemi i strukturę użytków rolnych w Polsce • wyjaśnia, na czym polega intensywność produkcji rolnej • wskazuje główne różnice między rolnictwem ekstensywnym a rolnictwem intensywnym • omawia czynniki rozwoju rolnictwa uprzemysłowionego • przedstawia zasady rolnictwa ekologicznego • dokonuje podziału roślin uprawnych ze względu na cechy biologiczne • podaje przykłady zastosowania wybranych roślin uprawnych • omawia różnice między chowem intensywnym a chowem ekstensywnym • przedstawia podział zwierząt gospodarskich i kierunki ich chowu • wyjaśnia różnice między leśnictwem a gospodarką leśną • charakteryzuje główne typy lasów • przedstawia rozmieszczenie lasów na Ziemi • omawia zmiany lesistości w Polsce • opisuje funkcje lasów • omawia rozmieszczenie najważniejszych łowisk na świecie • podaje przyczyny przełowienia • wskazuje nadmiernie eksploatowane łowiska na mapie	Uczeń: • opisuje przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa • porównuje strukturę użytków rolnych w Polsce ze strukturą użytków rolnych w wybranych krajach • omawia typy rolnictwa na świecie • analizuje różnice między rolnictwem intensywnym a rolnictwem ekstensywnym • wykazuje różnice między rolnictwem uprzemysłowionym a rolnictwem ekologicznym oraz przedstawia ich wady i zalety • omawia areał upraw GMO • opisuje rozmieszczenie i wielkość produkcji ważniejszych upraw na świecie • wymienia czołowych producentów wybranych roślin uprawnych • charakteryzuje rozmieszczenie i wielkość pogłowia wybranych zwierząt gospodarskich na świecie • przedstawia sposoby gospodarowania zasobami leśnymi • omawia udział oceanów w światowych połowach • przedstawia wielkość połowów i produkcji akwakulturowej na świecie	Uczeń: • wyjaśnia wpływ czynników przyrodniczych i czynników pozaprzyrodniczych na rozwój rolnictwa na świecie • porównuje strukturę użytkowania ziemi w Polsce ze strukturą użytkowania ziemi w wybranych krajach • omawia przyczyny dużego udziału gruntów ornych w strukturze użytkowania ziemi wybranych państw • omawia czynniki sprzyjające dużej wydajności rolnictwa w Europie Zachodniej • charakteryzuje rolnictwo pierwotne, rolnictwo tradycyjne i rolnictwo rynkowe • dokonuje analizy udziału rolnictwa ekologicznego w Polsce na tle innych krajów Unii Europejskiej • przedstawia skutki rozwoju rolnictwa uprzemysłowionego i rolnictwa ekologicznego • charakteryzuje warunki uprawy roślin: zbożowych, strączkowych, bulwiastych i korzeniowych oraz przemysłowych, a także warzyw i owoców oraz używek • omawia czynniki wpływające na zróżnicowanie gatunkowe chowu zwierząt gospodarskich na świecie • ocenia przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika lesistości na świecie i w Polsce • wykazuje skutki rabunkowej gospodarki leśnej w wybranych regionach świata	Uczeń: • omawia zmiany w strukturze użytkowania ziemi wybranych państw • charakteryzuje główne regiony rolnicze świata • omawia korzyści i problemy wynikające z wykorzystywania roślin modyfikowanych genetycznie • omawia czynniki, które wpływają na zróżnicowanie wysokości plonów zbóż w wybranych krajach • analizuje przestrzenne zróżnicowanie chowu poszczególnych zwierząt gospodarskich i wyjaśnia jego przyczyny • uzasadnia konieczność racjonalnego gospodarowania zasobami leśnymi na świecie • rozumie zasady zrównoważonej gospodarki leśnej i ochrony przyrody • dostrzega związek między wielkością połowów i produkcji akwakulturowej a równowagą ekosystemów wodnych • podaje sposoby zapobiegania wyczerpywaniu się zasobów wód morskich i śródlądowych

			• omawia wzrost udziału akwakultury w rybactwie	
V. Przemysł				
Uczeń: • dokonuje podziału czynników lokalizacji przemysłu • wymienia najważniejsze przyrodnicze, techniczno-ekonomiczne i społeczno-polityczne czynniki lokalizacji przemysłu • wymienia działy przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii (high-tech) • podaje czynniki lokalizacji przemysłu tradycyjnego i przemysłu high-tech • wyjaśnia znaczenie terminów: *industralizacja*, *dezidustrializacja*, *reindustrializacja* • podaje przykłady dezindustrializacji i reindustrializacji na świecie i w Polsce • wymienia czynniki koncentracji przemysłu • wymienia formy koncentracji przemysłu tradycyjnego • wyjaśnia znaczenie terminu *budownictwo* • podaje nazwy odnawialnych i nieodnawialnych źródeł energii • wymienia główne surowce energetyczne • wymienia największych producentów surowców energetycznych na świecie • wymienia głównych producentów i konsumentów energii elektrycznej na świecie • wymienia typy elektrowni • wymienia kraje wytwarzające najwięcej energii jądrowej	Uczeń: • wymienia różnice między przymusową a związaną lokalizacją przemysłu • omawia przyrodnicze czynniki lokalizacji przemysłu • podaje cechy przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii • porównuje czynniki lokalizacji przemysłu tradycyjnego z czynnikami przemysłu zaawansowanych technologii • wskazuje różnice między dezindustrializacją a reindustrializacją przemysłu • podaje przyczyny dezindustrializacji • przedstawia różnice między ośrodkiem przemysłowym a okręgiem przemysłowym • omawia etapy rozwoju okręgu przemysłowego • wymienia formy koncentracji przemysłu high-tech • przedstawia prawidłowości przestrzenne udziału budownictwa w strukturze zatrudnienia na świecie • omawia źródła energii na świecie w podziale na odnawialne i nieodnawialne • przedstawia rozmieszczenie surowców energetycznych na świecie • wymienia odnawialne źródła energii • przedstawia bilans energetyczny i jego zmiany na przestrzeni wieków • omawia gospodarcze znaczenie energii elektrycznej • porównuje wielkość produkcji energii elektrycznej przypadającej na jedną osobę w wybranych krajach • opisuje udział energii jądrowej w całkowitej produkcji energii elektrycznej na świecie	Uczeń: • omawia techniczno-ekonomiczne czynniki lokalizacji przemysłu • wymienia korzyści i niekorzyści aglomeracji • omawia proces deglomeracji przemysłu • opisuje społeczno-polityczne czynniki lokalizacji przemysłu • wymienia behawioralne czynniki lokalizacji przemysłu • porównuje cechy przemysłu tradycyjnego z cechami przemysłu zaawansowanych technologii • opisuje rozmieszczenie przemysłu tradycyjnego oraz przemysłu high-tech na świecie • omawia przebieg dezindustrializacji w wybranych państwach świata • opisuje gospodarcze znaczenie reindustrializacji • podaje rodzaje i przykłady okręgów przemysłowych na świecie • omawia rozmieszczenie ważniejszych okręgów przemysłowych na świecie • omawia czynniki warunkujące powstanie technopolii • przedstawia rolę budownictwa w gospodarce • charakteryzuje energetykę opartą na nieodnawialnych źródłach energii • charakteryzuje energetykę opartą na odnawialnych źródłach energii • określa udział poszczególnych źródeł energii w bilansie energetycznym świata • omawia bilans energetyczny Polski • dostrzega prawidłowości w zmianach udziału nieodnawialnych i odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym świata	Uczeń: • omawia wpływ czynników lokalizacji przemysłu na rozwój wybranych działów przemysłu i rozmieszczenie zakładów przemysłowych • opisuje zmiany znaczenia czynników lokalizacji przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii w procesie rozwoju cywilizacyjnego • omawia znaczenie przemysłu zaawansowanych technologii • podaje skutki dezindustrializacji w wybranych państwach świata • omawia przebieg industrializacji, dezidustrializacji i reindustrializacji w Polsce • omawia rozmieszczenie ośrodków i okręgów przemysłowych w Polsce • charakteryzuje wybrany okręg przemysłowy w Polsce • charakteryzuje wybrane technopolie na świecie i wskazuje je na mapie • wyjaśnia, czym są klastry, i omawia ich rolę w budowie gospodarki opartej na wiedzy • przedstawia różne oblicza budownictwa na świecie i w Polsce • opisuje skutki wzrostu zapotrzebowania na energię • omawia prawidłowości w zakresie zmian udziału źródeł odnawialnych źródeł w strukturze zużycia energii • przedstawia zalety i wady wybranych typów elektrowni • omawia pozytywne i negatywne skutki rozwoju energetyki jądrowej • omawia plany rozwoju energetyki jądrowej w Polsce	Uczeń: • przedstawia przyczyny zmian roli czynników lokalizacji przemysłu w czasie • ocenia trafność lokalizacji wybranego zakładu przemysłowego w Polsce • ocenia wpływ przemysłu zaawansowanych technologii na rozwój gospodarczy państw i jakość życia ludzi • omawia rolę reindustrializacji w gospodarce • prezentuje zmiany struktury przestrzennej przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii na świecie z uwzględnieniem Polski • prezentuje argumenty przemawiające za potrzebą zharmonizowania stylu budownictwa z krajobrazem przyrodniczym i krajobrazem kulturowym • omawia działania podejmowane na rzecz ograniczenia tempa wzrostu zużycia energii • opisuje nietypowe źródła energii na przykładzie Szwecji • przedstawia związek między strukturą produkcji energii elektrycznej a bezpieczeństwem energetycznym kraju i środowiskiem geograficznym •

		• przedstawia strukturę produkcji energii według typów elektrowni w wybranych krajach • porównuje strukturę produkcji energii elektrycznej w Polsce ze strukturą produkcji energii elektrycznej w wybranych krajach Europy i świata • omawia zmiany w strukturze zużycia energii elektrycznej w wybranych krajach • omawia rozwój energetyki jądrowej na świecie • omawia znaczenie energetyki jądrowej na świecie		
VI. Usługi				
Uczeń: • klasyfikuje usługi według różnych systemów • charakteryzuje usługi podstawowe i usługi wyspecjalizowane • wymienia rodzaje transportu i kryteria jego podziału • podaje czynniki rozwoju transportu • wyjaśnia znaczenie terminu *łączność* • przedstawia podział łączności • wymienia przejawy kształtowania się społeczeństwa informacyjnego • wyjaśnia, czym jest *kapitał ludzki* • przedstawia wydatki państwa na edukację w wybranych krajach • wymienia państwa przeznaczające największe nakłady na działalność badawczo-rozwojową • wymienia największe banki świata • wyjaśnia znaczenie terminów: *handel zagraniczny*, *eksport*, *import*, *reeksport*, *bilans handlowy* • wymienia przedmioty handlu międzynarodowego • wyjaśnia znaczenie terminu *turystyka* • wymienia kraje, z których przyjeżdża do Polski najwięcej turystów • podaje czynniki wpływające na atrakcyjność turystyczną	Uczeń: • omawia zróżnicowanie sektora usługowego na świecie • omawia czynniki rozwoju transportu w Polsce • wymienia elementy infrastruktury transportowej • wskazuje miejsce łączności w PKD • omawia rozwój łączności • wymienia czynniki wpływające na innowacyjność i rozwój gospodarki opartej na wiedzy • wymienia główne centra finansowe na świecie • podaje czynniki wpływające na rozwój handlu międzynarodowego • wyjaśnia, na czym polega międzynarodowy przepływ kapitału między państwami • omawia kierunki międzynarodowej wymiany towarowej • wymienia głównych partnerów handlowych Polski • omawia rozwój ruchu turystycznego na świecie • charakteryzuje wybrany region turystyczny świata • omawia udział poszczególnych regionów świata w ogólnej liczbie przyjazdów turystycznych	Uczeń: • porównuje zatrudnienie w sektorze usługowym w Polsce ze strukturą zatrudnienia w usługach w wybranych krajach świata • opisuje transport: samochodowy, kolejowy, morski, wodny śródlądowy, lotniczy i przesyłowy na świecie • przedstawia wady i zalety poszczególnych rodzajów transportu • omawia rozwój telefonii i zróżnicowanie jego poziomu na świecie • omawia kształtowanie się społeczeństwa informacyjnego • omawia cechy gospodarki opartej na wiedzy • wyjaśnia znaczenie kapitału ludzkiego w rozwoju gospodarczym • opisuje dostęp do usług edukacyjnych w wybranych krajach • omawia dostęp do usług bankowych w wybranych krajach • opisuje wpływ usług ubezpieczeniowych na życie człowieka • omawia cele Światowej Organizacji Handlu (WTO)	Uczeń: • analizuje zróżnicowanie gęstości sieci dróg i sieci linii kolejowych na świecie • charakteryzuje uwarunkowania rozwoju transportu: samochodowego, kolejowego, morskiego, wodnego śródlądowego, lotniczego i przesyłowego na świecie • przedstawia zróżnicowanie udziału poszczególnych rodzajów transportu w strukturze przewozów w wybranych krajach • przedstawia rozwój telekomunikacji komputerowej i zróżnicowanie jego poziomu na świecie • przedstawia prawidłowości w zakresie zróżnicowania dostępu do internetu na świecie • omawia rolę telekomunikacji komputerowej w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego • omawia pozytywne i negatywne skutki kształtowania się społeczeństwa informacyjnego • wyjaśnia, na czym polega wsparcie udzielane młodym, innowacyjnym przedsiębiorstwom – start-upom – przez inkubatory przedsiębiorczości i akceleratory biznesu	Uczeń: • omawia znaczenie transportu i łączności w rozwoju społeczno-gospodarczym świata i w życiu codziennym • omawia zmiany roli poszczególnych rodzajów transportu wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju • przedstawia zróżnicowanie poziomu innowacyjności gospodarek państw UE na podstawie Europejskiego Rankingu Innowacyjności • omawia rolę giełd w światowym systemie finansowym i gospodarce państw • opisuje znaczenie handlu międzynarodowego dla rozwoju społeczno-gospodarczego świata • omawia zasady sprawiedliwego handlu i wyjaśnia, dlaczego należy ich przestrzegać • wyjaśnia, jaki wpływ wywiera turystyka na gospodarkę i społeczeństwo krajów wysoko i słabo rozwiniętych • omawia znaczenie usług turystycznych dla rozwoju społeczno-gospodarczego świata

• wymienia regiony najczęściej odwiedzane przez turystów • wskazuje na mapie główne regiony turystyczne Europy		• omawia na podstawie mapy zróżnicowanie przestrzenne obrotów handlu zagranicznego • przedstawia strukturę towarową wymiany handlowej w wybranych krajach • omawia strukturę handlu zagranicznego Polski • przedstawia główne założenia działalności Światowej Organizacji Sprawiedliwego Handlu (WFTO) • przedstawia przyczyny szybkiego rozwoju turystyki na świecie • omawia czynniki wpływające na atrakcyjność turystyczną • opisuje atrakcyjność turystyczną wybranych regionów turystycznych świata • przedstawia ograniczenia w rozwoju turystyki	• przedstawia prawidłowości przestrzenne w zakresie dostępu do usług edukacyjnych i finansowych na świecie • wykazuje związek między nakładami na prace badawczo-rozwojowe a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego państwa • omawia rolę usług w handlu międzynarodowym • analizuje handel międzynarodowy w ujęciu globalnym: podaje wartość światowych obrotów handlu międzynarodowego, opisuje strukturę towarową, wymienia najważniejszych eksporterów i importerów • opisuje skutki rozwoju turystyki na świecie • omawia usługi turystyczne w Polsce • podaje przykłady skutków rozwoju turystyki w swoim regionie • przedstawia najważniejsze miejsca pielgrzymkowe różnych religii na świecie i w Polsce oraz omawia znaczenie miejsc świętych dla wyznawców poszczególnych religii	
VII. Wpływ człowieka na środowisko				
Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminów: *środowisko przyrodnicze, środowisko geograficzne, antropopresja* • podaje przykłady konfliktów ekologicznych • wymienia źródła zanieczyszczeń atmosfery spowodowane działalnością człowieka • podaje głównych producentów gazów cieplarnianych w Europie • wymienia rodzaje smogu • wymienia źródła zanieczyszczeń hydrosfery spowodowane działalnością człowieka • wyjaśnia znaczenie pojęcia *agrotechnika*	Uczeń: • dostrzega konflikt interesów w relacjach człowiek – środowisko przyrodnicze • wyjaśnia, na czym polega zrównoważony rozwój • omawia cele zrównoważonego rozwoju • wymienia najważniejsze zjawiska związane z zanieczyszczeniem atmosfery • wyróżnia podstawowe rodzaje zanieczyszczeń atmosfery • wymienia antropogeniczne źródła zanieczyszczeń atmosfery	Uczeń: • omawia przyczyny nasilania się konfliktu w relacji człowiek – środowisko przyrodnicze • opisuje zasady zrównoważonego rozwoju • wyjaśnia, w jaki sposób powstaje nadmierny efekt cieplarniany i omawia jego wpływ na globalne ocieplenie • opisuje mechanizm powstawania dziury ozonowej • wyjaśnia powstawanie smogu • omawia emisję dwutlenku węgla na świecie oraz tlenków siarki i azotu UE	Uczeń: • podaje przykłady racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego • wymienia międzynarodowe dokumenty dotyczące zrównoważonego rozwoju • porównuje smog fotochemiczny ze smogiem siarkowym • przedstawia sposoby zapobiegania smogowi • omawia przyrodnicze skutki budowy zapór wodnych • opisuje proces zanikania jeziora Czad • omawia wpływ nadmiernego wypasu zwierząt na środowisko przyrodnicze • wymienia etapy pustynnienia	Uczeń: • opisuje konflikty ekologiczne w swojej okolicy, wymienia przyczyny nasilania się tego procesu • podaje propozycje sposobów rozwiązania konfliktów w relacji człowiek – środowisko • omawia wpływ zanieczyszczeń powietrza na ludzki organizm • ocenia wpływ wielkich inwestycji hydrologicznych na środowisko geograficzne • przedstawia działania człowieka mające na celu zapobieganie zanieczyszczaniu wód oraz zmniejszanie stopnia ich zanieczyszczenia

• wymienia zagrożenia dla środowiska przyrodniczego spowodowane rolnictwem • wymienia systemy gospodarowania ziemią uprawną • wymienia rodzaje kopalń i podaje nazwy wydobywanych w nich surowców • wyjaśnia znaczenie terminu *rekultywacja* • podaje przykłady negatywnego wpływu transportu i turystyki na środowisko przyrodnicze • podaje definicję pojęcia *krajobraz kulturowy* • wymienia formy ochrony krajobrazu • wyjaśnia znaczenie terminów: *rekultywacja krajobrazu, renaturalizacja krajobrazu, rewitalizacja krajobrazu*	• podaje przykłady najbardziej zanieczyszczonych ośrodków miejskich w Polsce • omawia wykorzystywanie wody przez człowieka • wymienia wielkie inwestycje hydrotechniczne i wskazuje je na mapie • opisuje wpływ monokultury rolnej na środowisko przyrodnicze • wyjaśnia, na czym polegają chemizacja i mechanizacja rolnictwa • omawia metody wydobycia surowców w kopalniach otworowych, głębinowych i odkrywkowych • podaje przykłady rekultywacji obszarów pogórniczych w Polsce • wymienia elementy środowiska geograficznego, które podlegają negatywnemu wpływowi transportu • podaje główne zagrożenia dynamicznego rozwoju turystki dla środowiska przyrodniczego • wymienia elementy krajobrazu kulturowego miejskiego i krajobrazu kulturowego wiejskiego • podaje przykłady rekultywacji, renaturalizacji i rewitalizacji obszarów zdegradowanych w Polsce	• wyjaśnia, w jaki sposób działalność gospodarcza człowieka narusza stosunki wodne • omawia wpływ chemizacji i mechanizacji rolnictwa na środowisko przyrodnicze • wyjaśnia, na czym polega melioracja • wymienia negatywne skutki działalności górniczej w poszczególnych rodzajach kopalń • wyjaśnia, jak powstaje lej depresyjny • opisuje, na czym polega rekultywacja terenów pogórniczych • omawia wpływ transportu na zanieczyszczenie powietrza, wód i gleby, a także na przekształcenie krajobrazu oraz florę i faunę • opisuje wpływ działalności turystycznej na środowisko geograficzne • omawia proces degradacji krajobrazu miejskiego • opisuje działania człowieka prowadzące do degradacji krajobrazu wiejskiego • omawia rodzaje i cele działań rewitalizacyjnych	• przedstawia pozytywne i negatywne skutki melioracji • wyjaśnia wpływ działalności górniczej na środowisko przyrodnicze • opisuje kierunki rekultywacji terenów pogórniczych i podaje ich przykłady • analizuje wpływ transportu na człowieka • omawia zasady zrównoważonej turystyki • wymienia czynniki zagrażające krajobrazom kulturowym na świecie i w Polsce • określa rolę planowania przestrzennego w kształtowaniu i ochronie krajobrazu kulturowego • wymienia przykłady proekologicznych rozwiązań w działalności rolniczej, przemysłowej oraz usługowej na wybranych obszarach	• analizuje na przykładach ze świata i z Polski wpływ działalności rolniczej na środowisko przyrodnicze • analizuje wpływ wybranej kopalni na środowisko przyrodnicze • podaje przykłady negatywnych skutków rozwoju turystyki we własnym regionie • przedstawia przykłady realizacji zasad zrównoważonej turystyki • prezentuje działania służące ochronie krajobrazu kulturowego • omawia przykład rekultywacji, renaturalizacji lub rewitalizacji krajobrazu w swojej okolicy

OBLICZA GEOGRAFII część 3, zakres rozszerzony
Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny

Wymagania na poszczególne oceny				
na ocenę dopuszczającą	**na ocenę dostateczną**	**na ocenę dobrą**	**na ocenę bardzo dobrą**	**na ocenę celującą**
2	**3**	**4**	**5**	**6**
I. Zróżnicowanie środowiska przyrodniczego Polski				
Uczeń: • podaje powierzchnię Polski oraz długość jej granic lądowych i morskich • wymienia państwa graniczące z Polską i wskazuje je na mapie • wyjaśnia znaczenie terminów: *wyłączna strefa ekonomiczna*, *wody terytorialne*, *morskie wody wewnętrzne* • wskazuje na mapie geometryczny środek Polski • wyjaśnia znaczenie terminu *region fizycznogeograficzny* • wymienia na podstawie mapy geologicznej trzy wielkie struktury geologiczne, w których granicach leży terytorium Polski • przedstawia podział dziejów Ziemi na ery i okresy • przedstawia podział surowców mineralnych ze względu na zastosowanie • podaje nazwy i wysokości kulminacji w poszczególnych pasach rzeźby terenu • wymienia pasy rzeźby terenu w Polsce i wskazuje ich zasięg na mapie • wymienia formy polodowcowe występujące na obszarze Polski • wymienia klimatyczne pory roku • wymienia czynniki wpływające na klimat Polski • podaje średnie wartości temperatury powietrza, średnie roczne sumy opadów atmosferycznych i długość okresu wegetacyjnego oraz określa częstość kierunków wiatru i liczbę dni z silnym wiatrem w Polsce na podstawie map tematycznych • wyjaśnia, czym jest bilans wodny • wymienia główne cechy sieci rzecznej w Polsce na podstawie mapy • wskazuje na mapie zlewiska i dorzecza głównych rzek Polski • wyjaśnia znaczenie terminu *jeziorność*	Uczeń: • wymienia na podstawie mapy najdalej wysunięte punkty w Polsce oraz podaje ich współrzędne geograficzne • opisuje przebieg granic Polski na podstawie mapy ogólnogeograficznej • podaje nazwy megaregionów i prowincji Polski i wskazuje je na mapie • wymienia jednostki tektoniczne występujące na obszarze Polski • podaje przykłady najważniejszych wydarzeń geologicznych w poszczególnych erach i okresach • wskazuje na mapie rozmieszczenie głównych surowców mineralnych Polski • podaje cechy ukształtowania powierzchni Polski • odczytuje informacje z krzywej hipsograficznej Polski • omawia zasięgi zlodowaceń na obszarze Polski na podstawie mapy • omawia cechy klimatu Polski na podstawie map klimatycznych i klimatogramów • wyjaśnia różnice między astronomicznymi, kalendarzowymi i klimatycznymi porami roku • wskazuje obszary nadwyżek i niedoborów wody w Polsce • przedstawia zróżnicowanie gęstości sieci rzecznej w Polsce na podstawie map tematycznych • opisuje rozmieszczenie jezior w Polsce • porównuje powierzchnię i głębokość głównych jezior Polski na podstawie danych statystycznych • przedstawia cechy Morza Bałtyckiego na podstawie mapy tematycznej • omawia zróżnicowanie zasolenia i temperatury powierzchniowej warstwy wody w Bałtyku • opisuje florę i faunę Bałtyku	Uczeń: • przedstawia charakterystyczne cechy położenia fizycznogeograficznego, matematyczno-geograficznego i geopolitycznego Polski • podaje nazwy podprowincji Polski i wskazuje je na mapie • opisuje jednostki tektoniczne występujące na obszarze Polski • omawia najważniejsze wydarzenia z przeszłości geologicznej Polski na podstawie tabeli stratygraficznej • omawia znaczenie gospodarcze głównych surowców mineralnych Polski (węgla kamiennego, węgla brunatnego, rud miedzi i soli kamiennej) • wymienia czynniki wpływające na ukształtowanie powierzchni Polski • omawia rozmieszczenie form polodowcowych na obszarze Polski na podstawie mapy • podaje różnice między krajobrazem młodoglacjalnym a krajobrazem staroglacjalnym • przedstawia wpływ mas powietrza na pogodę w Polsce • omawia zróżnicowanie przestrzenne temperatury powietrza, opadów atmosferycznych, okresu wegetacyjnego i wiatrów w Polsce • charakteryzuje zasoby wodne Polski • analizuje bilans wodny Polski w roku hydrologicznym • opisuje przyczyny niedoborów wody w Polsce • podaje przyczyny powstawania powodzi w Polsce • charakteryzuje główne typy genetyczne jezior Polski na wybranych przykładach • przedstawia typy sztucznych zbiorników wodnych i podaje ich przykłady	Uczeń: • ocenia konsekwencje położenia fizycznogeograficznego, matematyczno-geograficznego i geopolitycznego Polski • przedstawia charakterystyczne cechy makroregionu, w którym mieszka • przedstawia przebieg strefy T-T na obszarze Polski na podstawie mapy geologicznej • omawia znaczenie gospodarcze surowców mineralnych Polski • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia surowców mineralnych w Polsce • charakteryzuje pasy rzeźby terenu • wyjaśnia, czym jest klimat peryglacjalny • wykazuje wpływ poszczególnych czynników klimatycznych na klimat Polski • przedstawia przyczyny i skutki niedoboru wody w wybranych regionach Polski • wymienia rodzaje powodzi występujących w Polsce • podaje przyczyny zróżnicowania gęstości sieci rzecznej w Polsce • omawia znaczenie jezior w Polsce • omawia funkcje sztucznych zbiorników w Polsce • charakteryzuje linię brzegową i typy wybrzeży Morza Bałtyckiego • omawia formy ochrony Morza Bałtyckiego	Uczeń: • analizuje zmiany terytorium oraz granic państwa polskiego na przestrzeni dziejów • przedstawia kryteria regionalizacji fizycznogeograficznej • przedstawia budowę geologiczną Polski na tle struktur geologicznych Europy • uzasadnia stwierdzenia, że Polska odznacza się skomplikowaną budową geologiczną • wyjaśnia uwarunkowania tworzenia się i występowania złóż surowców mineralnych • omawia występowanie głównych surowców mineralnych w regionie, w którym mieszka, i wyjaśnia, jak powstały ich złoża • identyfikuje związki między budową geologiczną Polski a głównymi cechami ukształtowania powierzchni • porównuje ukształtowanie powierzchni Polski z ukształtowaniem innych europejskich krajów • omawia procesy, które zachodziły na obszarach występowania klimatu peryglacjalnego i wyjaśnia ich wpływ na obecne ukształtowanie powierzchni Polski • analizuje zróżnicowanie klimatyczne Polski • przedstawia gospodarcze konsekwencje długości trwania okresu wegetacyjnego w różnych regionach Polski • analizuje zasoby wodne w regionie, w którym mieszka, na podstawie różnych źródeł informacji • wykazuje na przykładach zależność sieci rzecznej od budowy geologicznej i rzeźby terenu • podaje przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia jezior w Polsce

• wymienia najmniejsze i największe jeziora w Polsce i wskazuje je na mapie • wymienia największe sztuczne zbiorniki w Polsce i wskazuje je na mapie • opisuje położenie Morza Bałtyckiego • podaje nazwy państw położonych nad Morzem Bałtyckim • wymienia wyspy Morza Bałtyckiego i podaje ich przynależność państwową • wymienia typy wybrzeży Morza Bałtyckiego • odczytuje z mapy średnie wartości zasolenia oraz temperatury powierzchniowej warstwy wody w Bałtyku		• omawia genezę Morza Bałtyckiego na podstawie map tematycznych • omawia czynniki wpływające na temperaturę wód powierzchniowych Morza Bałtyckiego na podstawie mapy • podaje przyczyny zróżnicowania zasolenia wód Morza Bałtyckiego na podstawie mapy		• wyjaśnia przyczyny dużej koncentracji sztucznych zbiorników w południowej części Polski • przedstawia i ocenia stan środowiska przyrodniczego wód Bałtyku • proponuje działania ograniczające ilość zanieczyszczeń przedostających się do Bałtyku
II. Związki między elementami środowiska przyrodniczego				
Uczeń: • opisuje położenie i obszar Tatr • wskazuje na mapie przebieg granicy między Tatrami Wysokimi a Tatrami Zachodnimi • wymienia piętra klimatyczno-roślinne w Tatrach • wymienia góry średnie i góry niskie w Polsce • opisuje położenie gór średnich i niskich • wyjaśnia znaczenie terminu *flisz karpacki* • wymienia główne rzeki Sudetów na podstawie mapy • omawia położenie Gór Świętokrzyskich • wyjaśnia znaczenie terminu *gołoborza* • opisuje położenie i obszar pasa wyżyn • wyróżnia główne jednostki w pasie wyżyn i wskazuje je na mapie • opisuje położenie i obszar nizin • wymienia główne rzeki i sztuczne zbiorniki wodne pasa nizin • wymienia nazwy parków narodowych pasa nizin • wskazuje na mapie duże aglomeracje w pasie nizin • opisuje położenie i obszar pasa pojezierzy • wymienia regiony wchodzące w skład pojezierzy • wymienia największe kompleksy leśne pojezierzy i podaje nazwy krain, na których obszarze się one znajdują • wymienia największe jeziora pasa pojezierzy ii wskazuje je na mapie • opisuje położenie, obszar i granice pasa pobrzeży • wyróżnia krainy wchodzące w skład pasa pobrzeży • wymienia nadmorskie miejscowości i podaje ich funkcje	Uczeń: • wymienia czynniki wpływające na krajobraz Tatr • przedstawia podział Tatr • wymienia formy rzeźby wysokogórskiej • charakteryzuje wody powierzchniowe Tatr • opisuje świat zwierząt w Tatrach • opisuje florę i faunę Bieszczad • wymienia pasma górskie Sudetów • opisuje klimat i roślinność Sudetów • omawia warunki klimatyczne występujące w Górach Świętokrzyskich • opisuje rzeźbę krasową na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej na podstawie infografiki • wymienia główne surowce mineralne występujące na wyżynach • podaje cechy krajobrazu staroglacjalnego • charakteryzuje wody powierzchniowe w pasie nizin • omawia warunki klimatyczne występujące w pasie nizin • wymienia najważniejsze elementy środowiska przyrodniczego parków narodowych pasa nizin • podaje cechy krajobrazu młodoglacjalnego na obszarze pojezierzy • opisuje warunki klimatyczne występujące na pojezierzach • opisuje cechy krajobrazu pasa pobrzeży • wymienia czynniki rzeźbotwórcze wpływające na rzeźbę poszczególnych regionów pasa pobrzeży • charakteryzuje wody powierzchniowe w pasie pobrzeży	Uczeń: • wymienia formy polodowcowe i formy krasowe występujące w Tatrach • wymienia cechy klimatu Tatr • charakteryzuje działalność gospodarczą w Tatrach • opisuje korzyści i zagrożenia związane z rozwojem turystyki w Tatrach • omawia piętrowość roślinną w Bieszczadach • omawia cechy środowiska przyrodniczego Sudetów • wymienia skały dominujące w budowie geologicznej poszczególnych pasm sudeckich • charakteryzuje poszczególne pasma Sudetów • charakteryzuje krajobraz gór niskich • omawia cechy środowiska przyrodniczego Gór Świętokrzyskich • charakteryzuje cechy środowiska przyrodniczego pasa wyżyn • opisuje zlodowacenia na obszarze pasa nizin • przedstawia rzeźbę pasa nizin • charakteryzuje gleby równin staroglacjalnych na podstawie profili glebowych • omawia zlodowacenia na obszarze pojezierzy • omawia wpływ lądolodu na rzeźbę pojezierzy • charakteryzuje użytkowanie terenu na pojezierzach • przedstawia czynniki wpływające na rzeźbę pasa pobrzeży • charakteryzuje środowisko przyrodnicze poszczególnych regionów pasa pobrzeży • charakteryzuje typy wybrzeży Morza Bałtyckiego • omawia wpływ Morza Bałtyckiego na klimat pobrzeży • opisuje działalność gospodarczą w pasie pobrzeży	Uczeń: • omawia budowę geologiczną Tatr na podstawie schematu • omawia wpływ procesów zewnętrznych na rzeźbę Tatr • porównuje środowisko przyrodnicze Tatr Wysokich ze środowiskiem przyrodniczym Tatr Zachodnich • omawia budowę geologiczną Sudetów jako przykładu gór zrębowych • omawia budowę geologiczną Gór Świętokrzyskich • charakteryzuje dzieje geologiczne pasa wyżyn • opisuje zróżnicowanie środowiska przyrodniczego pasa wyżyn • przedstawia warunki powstawania węgla kamiennego • wyjaśnia wpływ lądolodu na środowisko nizin • omawia proces powstawania pradolin i ich przebieg na obszarze pasa nizin na podstawie mapy • wyjaśnia genezę pól wydmowych występujących w pasie nizin • porównuje warunki klimatyczne Niziny Śląskiej z warunkami klimatycznymi Niziny Północnopodlaskiej • omawia wpływ budowy geologicznej na występowanie surowców mineralnych i wód głębinowych w pasie nizin • omawia wpływ budowy geologicznej pojezierzy na gleby i roślinność • omawia zależności między poszczególnymi elementami	• Uczeń: • omawia rozmieszczenie lodowców w Tatrach w plejstocenie na podstawie dostępnych źródeł informacji • przedstawia czynniki decydujące o zmianach szaty roślinnej wraz ze wzrostem wysokości nad poziomem morza • porównuje granice pięter klimatyczno-roślinnych w Sudetach i Tatrach • przedstawia różnice między cechami środowiska przyrodniczego Sudetów, Gór Świętokrzyskich i Bieszczad • opisuje wpływ skał węglanowych i lessowych na inne elementy środowiska przyrodniczego • opisuje czynniki przyrodnicze, które wpłynęły na gospodarowanie w pasie wyżyn • wyjaśnia związek między budową geologiczną nizin a zagospodarowaniem tego obszaru • przedstawia zależność między budową geologiczną pojezierzy a ich zagospodarowaniem • porównuje krajobraz młodoglacjalny z krajobrazem staroglacjalnym (uwzględnia między innymi wysokości bezwzględne, formy terenu i wody powierzchniowe) • omawia podobieństwa i różnice między środowiskiem przyrodniczym pojezierzy a środowiskiem przyrodniczym pobrzeży

			środowiska przyrodniczego w pasie pojezierzy • opisuje etapy powstawania delty Wisły na obszarze Żuław Wiślanych • omawia procesy powstawania mierzei i klifu na podstawie schematu • charakteryzuje środowisko przyrodnicze Żuław Wiślanych	
III. Krajobrazy Polski				
Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminu *krajobraz* • wymienia czynniki kształtujące wybrane typy krajobrazów • wymienia cechy krajobrazu przyrodniczego • podaje przykłady krajobrazu przyrodniczego • wyjaśnia znaczenie terminu *krajobraz kulturowy* • podaje przykłady krajobrazu kulturowego • wymienia cechy krajobrazu mozaikowego	Uczeń: • wymienia elementy krajobrazu • wymienia typy krajobrazów przyrodniczych i podaje ich przykłady • opisuje krajobraz leśny zbliżony do pierwotnego na przykładzie Puszczy Białowieskiej • wymienia cechy krajobrazu górskiego ponad granicą lasu, torfowisk wysokich i muraw na przykładzie Karkonoszy • podaje główne cechy krajobrazu turni na przykładzie Tatr • podaje cechy krajobrazu kulturowego • podaje cechy krajobrazu wiejskiego na przykładzie Roztocza • podaje cechy krajobrazu małomiasteczkowego na przykładzie Tykocina • wymienia elementy krajobrazu komunikacyjnego na podstawie fotografii	Uczeń: • przedstawia podział krajobrazów ze względu na stopień przekształcenia środowiska • porównuje krajobraz przyrodniczy z krajobrazem kulturowym • charakteryzuje krajobrazy przyrodniczo-kulturowe • charakteryzuje krajobrazy jeziorne i bagienno-łąkowe i podaje obszary ich występowania • opisuje cechy krajobrazu podmiejskiego i rezydencjalnego na przykładzie podwarszawskich miejscowości • opisuje cechy krajobrazu przemysłowego na wybranym przykładzie	Uczeń: • charakteryzuje krajobrazy wyróżnione ze względu na rzeźbę terenu • charakteryzuje czynniki zagrażające krajobrazom • przedstawia główne cechy wybranych krajobrazów przyrodniczych • wymienia czynniki wpływające na zachowanie krajobrazów zbliżonych do pierwotnych • charakteryzuje krajobraz kulturowy wielkich miast Polski na przykładzie Warszawy • charakteryzuje krajobraz górniczy na przykładzie kopalni w Bełchatowie	Uczeń: • omawia rolę krajobrazu w życiu człowieka • opisuje krajobraz dominujący w regionie, w którym mieszka, oraz ocenia stopień jego przekształcenia w wyniku antropopresji • rozpoznaje na podstawie materiałów źródłowych, np. map, fotografii i obrazów satelitarnych, wybrane krajobrazy przyrodnicze i kulturowe • prezentuje przykłady działań służących zachowaniu walorów krajobrazów przyrodniczych i kulturowych oraz zapobieganiu ich degradacji
IV. Ludność i urbanizacja w Polsce				
Uczeń: • podaje aktualną liczbę ludności w Polsce • wymienia województwa w Polsce i wskazuje je na mapie • wyjaśnia znaczenie terminu *depopulacja* • wymienia obszary w Polsce o dodatnim i ujemnym współczynniku przyrostu naturalnego na podstawie mapy • wyjaśnia znaczenie terminu *współczynnik dzietności* • wymienia obszary o najwyższym wskaźniku starości demograficznej • wyjaśnia znaczenie terminu *współczynnik feminizacji* • podaje cechy piramidy wieku i płci ludności Polski • podaje wartość wskaźnika gęstości zaludnienia w Polsce • wymienia regiony silnie i słabo zaludnione na podstawie mapy gęstości zaludnienia • wymienia obszary o dodatnim i ujemnym saldzie migracji wewnętrznych w Polsce • wymienia państwa, w których żyje najliczniejsza Polonia, i wskazuje je na mapie	Uczeń: • analizuje zmiany liczby ludności w Polsce w danym przedziale czasowym • oblicza wskaźnik dynamiki zmian liczby ludności • przedstawia trójstopniowy podział administracyjny Polski • oblicza współczynnik przyrostu naturalnego na wybranym przykładzie • przedstawia przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika starości demograficznej na podstawie mapy • przedstawia regionalne zróżnicowanie współczynnika feminizacji na podstawie mapy • oblicza współczynnik feminizacji • podaje przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia ludności w Polsce • oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia • podaje przyczyny migracji wewnętrznych w Polsce • omawia współczynnik salda migracji wewnętrznych w Polsce na podstawie mapy • wymienia państwa, do których migrują Polacy w XXI w. • oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego	Uczeń: • omawia zmiany liczby ludności Polski po II wojnie światowej • omawia skutki depopulacji • analizuje współczynnik przyrostu naturalnego w Polsce w wybranych latach na podstawie wykresu • omawia współczynnik dzietności w Polsce w latach 1960–2019 na podstawie wykresu • podaje przyczyny zmian przyrostu naturalnego w Polsce w ostatnich trzech dekadach • podaje przyczyny starzenia się polskiego społeczeństwa • omawia wpływ czynników przyrodniczych na rozmieszczenie ludności w Polsce na podstawie map tematycznych • omawia zróżnicowanie przestrzenne salda migracji wewnętrznych w Polsce • omawia przyczyny migracji zagranicznych w Polsce w ujęciu historycznym • omawia wielkość migracji zagranicznych na pobyt stały w Polsce na podstawie wykresu • przedstawia przestrzenne zróżnicowanie mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce	Uczeń: • analizuje regionalne zróżnicowanie dynamiki zmian liczby ludności na podstawie danych statystycznych • przedstawia zmiany przyrostu naturalnego w Polsce w drugiej połowie XX w. i na początku XXI w. na podstawie wykresu • charakteryzuje zachowania prokreacyjne Polaków i przestrzenne zróżnicowanie tych zachowań • wykazuje związek zachowań prokreacyjnych Polaków z uwarunkowaniami społeczno-kulturowymi • wyjaśnia zmiany kształtu piramidy wieku i płci ludności Polski oraz porównuje ją z piramidami wieku i płci ludności innych państw • wykazuje wpływ czynników społeczno-ekonomicznych i historyczno-politycznych na rozmieszczenie ludności w Polsce na	Uczeń: • prognozuje wpływ współczesnych przemian demograficznych w Polsce na rozwój społeczno-gospodarczego kraju • analizuje zmiany przyrostu naturalnego i przyrostu rzeczywistego ludności Polski na podstawie dostępnych źródeł informacji • przedstawia działania przeciwdziałające wyludnianiu się niektórych obszarów Polski podejmowane na szczeblu rządowym i samorządowym • przedstawia przyczyny niewielkiego zróżnicowania narodowo-etnicznego ludności Polski • wyjaśnia wpływ starzenia się polskiego społeczeństwa na rynek pracy • opisuje działania państwa na rzecz ograniczania ubóstwa • analizuje wyniki wyborów w regionie, w którym mieszka, na podstawie danych PKW

• wyjaśnia znaczenie terminów *mniejszość narodowa* i *mniejszość etniczna* • wymienia mniejszości narodowe i mniejszości etniczne w Polsce • wyjaśnia znaczenie terminu *region etnograficzny* • wymienia regiony etnograficzne na podstawie mapy • wymienia ekonomiczne grupy wiekowe ludności • wyjaśnia znaczenie terminu aktywność ekonomiczna • omawia strukturę ludności Polski według aktywności ekonomicznej w 2019 r. na podstawie danych statystycznych • wymienia sektory gospodarki • wyjaśnia znaczenie terminów *podaż pracy* i *popyt na pracę* • wymienia wskaźniki dotyczące oceny poziomu życia ludności • wyjaśnia znaczenie terminu *ubóstwo* • wymienia wskaźniki ubóstwa • wymienia organy władzy publicznej wybierane w demokratycznych wyborach w Polsce • wymienia główne opcje polityczne w Polsce • wymienia województwa o wysokim i o niskim wskaźniku urbanizacji • wymienia miasta według grup wielkościowych na podstawie wykresu • wymienia najludniejsze miasta Polski i wskazuje na mapie • wymienia cechy wiejskiej sieci osadniczej • wymienia wybrane typy genetyczne kształtów wsi	• podaje główne kierunki i wielkość współczesnych emigracji Polaków • przedstawia współczesną strukturę narodowościowo-etniczną w Polsce na podstawie danych statystycznych • przedstawia zróżnicowanie etnograficzne ludności Polski na podstawie materiałów źródłowych • wymienia mierniki poziomu aktywności zawodowej ludności Polski • podaje przyczyny zmian w strukturze zatrudnienia ludności Polski • wymienia czynniki wpływające na poziom życia • wyjaśnia różnice między referendami ogólnokrajowymi a referendami lokalnymi • omawia wskaźnik urbanizacji w Polsce i jego regionalne zróżnicowanie na podstawie danych statystycznych i mapy tematycznej • omawia funkcje polskich miast i podaje ich przykłady • podaje przykłady aglomeracji miejskich • podaje różnice między aglomeracją monocentryczną a aglomeracją policentryczną • wyjaśnia znaczenie terminu *inteligentne miasta* i podaje przykłady inteligentnych miast • wyjaśnia, na czym polega gettoizacja przestrzeni miejskiej • podaje wady i zalety życia na wsi	• charakteryzuje wybrane grupy etnograficzne w Polsce • przedstawia współczesną strukturę narodowościowo-etniczną w Polsce • charakteryzuje mierniki poziomu aktywności zawodowej ludności Polski • omawia formy zatrudnienia w Polsce • przedstawia rozkład wysokości wynagrodzeń brutto w Polsce na podstawie wykresu i mapy tematycznej • analizuje zróżnicowanie bezrobocia w Polsce na podstawie mapy • omawia zróżnicowanie regionalne wskaźników dotyczących poziomu życia w Polsce na podstawie map tematycznych • porównuje subiektywny wskaźnik poziomu zadowolenia z życia w miastach i na wsi na podstawie danych statystycznych • analizuje frekwencję wyborczą w Polsce na podstawie wykresu • przedstawia preferencje wyborcze Polaków na podstawie wykresu • wyjaśnia uwarunkowania współczesnych procesów urbanizacyjnych w Polsce • przedstawia przestrzenne zróżnicowanie procesów urbanizacyjnych w Polsce na podstawie danych statystycznych • opisuje czynniki warunkujące jakość życia w polskich miastach • charakteryzuje *genius loci* miasta • charakteryzuje wybrane typy genetyczne kształtów wsi w Polsce • omawia cechy strefy podmiejskiej • wskazuje negatywne skutki rozwoju strefy podmiejskiej	podstawie dostępnych źródeł informacji • omawia skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Polsce • przedstawia główne motywy migracji Polaków na początku XXI w. • analizuje przyrost rzeczywisty ludności Polski i jego składowe na podstawie wykresu • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania etnograficznego ludności Polski • porównuje wartości współczynnika aktywności zawodowej i stopy bezrobocia w Polsce z wartościami tych wskaźników w wybranych krajach UE • analizuje zmiany struktury zatrudnienia w Polsce na podstawie danych statystycznych • wyjaśnia na przykładach przyczyny i skutki bezrobocia w Polsce • porównuje poziom życia ludności w Polsce z poziomem życia w innych krajach na podstawie dostępnych źródeł informacji • analizuje przestrzenne zróżnicowanie frekwencji wyborczej w Polsce na podstawie map • analizuje przestrzenne zróżnicowanie wyników wyborów parlamentarnych w 2019 r. na podstawie map • opisuje na przykładach układy urbanistyczne miast powstałych w różnych okresach historycznych • przedstawia działania związane z rewitalizacją podupadłych dzielnic miast • przedstawia zróżnicowanie wiejskiej sieci osadniczej w Polsce na podstawie mapy • omawia przyczyny zmian w osadnictwie wiejskim w Polsce • przedstawia demograficzne i społeczne przemiany na obszarach wiejskich • omawia funkcjonalne i przestrzenne przemiany na obszarach wiejskich	• porównuje frekwencję i wyniki ostatnich wyborów do Sejmu RP w regionie, w którym mieszka, z wynikami w całej Polsce • wyjaśnia wpływ przemian społecznych i gospodarczych na przebieg urbanizacji w Polsce po II wojnie światowej • omawia przyczyny i konsekwencje gettoizacji przestrzeni miejskiej • wykazuje zależność między zmianami w osadnictwie wiejskim a przemianami społeczno-gospodarczymi zachodzącymi w Polsce
V. Gospodarka Polski				
Uczeń: • wymienia przyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa • wymienia pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa	Uczeń: • wymienia obszary w Polsce o najkorzystniejszych warunkach rozwoju rolnictwa • podaje cechy rolnictwa ekologicznego • opisuje zmiany liczby gospodarstw ekologicznych w Polsce	Uczeń: • omawia rolę rolnictwa w polskiej gospodarce • przedstawia przyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa w Polsce na podstawie danych statystycznych	Uczeń: • omawia regionalne zróżnicowanie przyrodniczych warunków rozwoju rolnictwa na podstawie mapy	Uczeń: • analizuje wpływ warunków przyrodniczych i czynników pozaprzyrodniczych na możliwości przemian w rolnictwie Polski • omawia znaczenie rolnictwa ekologicznego w dobie zmian klimatu

• wyjaśnia znaczenie terminu *rolnictwo ekologiczne* • podaje liczbę ekologicznych gospodarstw w Polsce • wymienia cechy żywności ekologicznej • wyjaśnia, na czym polegała transformacja gospodarcza po 1989 r. • wyjaśnia, na czym polegała restrukturyzacja przemysłu • wymienia najważniejsze działy przemysłu high-tech w Polsce • wymienia rodzaje transportu funkcjonujące w Polsce • wymienia główne porty lotnicze w Polsce • wymienia główne węzły i terminale transportowe w Polsce i wskazuje je na mapie • wymienia rodzaje działalności gospodarczej zaliczane do gospodarki morskiej • wskazuje na mapie główne porty handlowe i pasażerskie na polskim wybrzeżu • wskazuje na mapie główne porty rybackie na polskim wybrzeżu • przedstawia walory przyrodnicze sprzyjające rozwojowi turystyki w Polsce • wymienia główne obszary turystyczne Polski	• podaje przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia zakładów przemysłowych w Polsce • określa miejsce Polski w światowej produkcji przemysłowej na podstawie danych statystycznych • wymienia czynniki decydujące o lokalizacji zakładów przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce • opisuje zróżnicowanie gęstości dróg kołowych według województw oraz przebieg autostrad i dróg ekspresowych w Polsce • opisuje zróżnicowanie gęstości sieci kolejowej w Polsce • wymienia grupy ładunkowe, w których przeładunku specjalizują się poszczególne porty morskie • przedstawia walory kulturowe sprzyjające rozwojowi turystyki w Polsce	• przedstawia pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa w Polsce na podstawie danych statystycznych • przedstawia rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce po przystąpieniu naszego kraju do UE • omawia przestrzenne rozmieszczenie gospodarstw ekologicznych w Polsce • omawia strukturę ekologicznych użytków rolnych • opisuje cechy socjalistycznej gospodarki • podaje przyczyny przemian w przemyśle Polski po 1989 r. • przedstawia uwarunkowania rozwoju przemysłu high-tech w Polsce • charakteryzuje czynniki decydujące o lokalizacji przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce • przedstawia rozmieszczenie ośrodków przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce • omawia znaczenie działalności badawczo--rozwojowej w rozwoju przemysłu high-tech • podaje przyczyny zmian w polskim transporcie w ostatnich trzech dekadach • opisuje rozwój transportu samochodowego w Polsce • przedstawia lokalizację sieci tramwajowych oraz systemu metra w Polsce • omawia czynniki wpływające na rozwój transportu śródlądowego w Polsce • charakteryzuje transport lotniczy w Polsce • omawia transport przesyłowy w Polsce • przedstawia obroty ładunkowe w polskich portach morskich na podstawie danych statystycznych • ocenia walory przyrodnicze warunkujące rozwój turystyki w Polsce • przedstawia polskie obiekty znajdujące się na *Liście UNESCO*	• omawia regionalne zróżnicowanie pozaprzyrodniczych czynników rozwoju rolnictwa na podstawie mapy • przedstawia pozytywne i negatywne skutki rozwoju rolnictwa ekologicznego • wskazuje cele certyfikacji żywności produkowanej w ramach systemu rolnictwa ekologicznego w Polsce • przedstawia rozwój i strukturę polskiego przemysłu do II wojny światowej • przedstawia charakter przemian w polskim przemyśle po 1989 r. • wyjaśnia skutki przemian w polskim przemyśle po 1989 r. • porównuje wydatki na działalność badawczo-rozwojową w Polsce z wydatkami na tę działalność w innych krajach UE • omawia działalność parku technologicznego na przykładzie Pomorskiego Parku Naukowo--Technologicznego Gdynia • omawia zmiany w polskim transporcie w XX i XXI w. • podaje przyczyny nierównomiernej gęstości sieci kolejowej na podstawie mapy • ocenia poziom rozwoju transportu kolejowego w Polsce • porównuje transport kolejowy i samochodowy w Polsce z transportem kolejowym i samochodowym w Unii Europejskiej • omawia transport przesyłowy w Polsce • omawia stan polskiej floty handlowej na podstawie danych statystycznych • przedstawia przemiany zachodzące w przemyśle stoczniowym w Polsce • ocenia walory kulturowe warunkujące rozwój turystyki w Polsce • analizuje stan infrastruktury turystycznej w Polsce • projektuje trasę wycieczki uwzględniającą atrakcje turystyczne	• uzasadnia potrzebę kontrolowania gospodarstw produkujących żywność ekologiczną • przedstawia perspektywy rozwoju przemysłu w Polsce • ocenia wpływ przystąpienia Polski do UE na rozwój przemysłu w naszym kraju • określa znaczenie sieci transportu dla gospodarki kraju • prezentuje wartość obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe Polski na przykładzie wybranego regionu lub szlaku turystycznego

			w wybranej miejscowości lub w wybranym regionie	
VI. Stan środowiska i jego ochrona w Polsce				
Uczeń: • wymienia rodzaje zanieczyszczeń powietrza • wyjaśnia, na czym polega eutrofizacja wód • wyjaśnia znaczenie terminu *degradacja gleb* • wyjaśnia, dlaczego należy chronić środowisko przyrodnicze • wymienia formy ochrony przyrody w Polsce na podstawie mapy • wymienia parki narodowe w Polsce • wymienia przykłady gatunków roślin i zwierząt objętych ochroną	Uczeń: • podaje przyczyny zanieczyszczenia powietrza w Polsce • podaje przyczyny zanieczyszczenia wód • wymienia przyczyny degradacji gleb • wymienia parki narodowe w Polsce • wymienia elementy środowiska podlegające ochronie w poszczególnych parkach narodowych w Polsce • wymienia rodzaje obszarów chronionych w Polsce • wymienia indywidualne formy ochrony przyrody w Polsce	Uczeń: • omawia stan środowiska przyrodniczego w Polsce i jego zmiany w XX i XXI w. • wskazuje różnice w składzie ścieków przemysłowych i ścieków komunalnych • wymienia rodzaje odpadów stanowiących zagrożenie dla środowiska • omawia wybrane zanieczyszczenia powietrza w Polsce według źródeł ich emisji • opisuje działania podejmowane na rzecz rekultywacji gleb w Polsce • prezentuje przykłady działań na rzecz ochrony przyrody podejmowanych w Polsce • przedstawia przestrzenne rozmieszczenie form ochrony przyrody w Polsce • opisuje walory środowiskowe poszczególnych parków narodowych w Polsce	Uczeń: • omawia zmiany stanu środowiska w Polsce w XX i XXI w. • podaje przyczyny zmniejszania się emisji zanieczyszczeń powietrza w Polsce • analizuje wielkość produkcji odpadów przemysłowych i komunalnych w Polsce • prezentuje zadania instytucji powołanych do oceny stanu środowiska • wyjaśnia, na czym polegają restytucja gatunków i reintrodukcja • przedstawia międzynarodowe formy ochrony przyrody	Uczeń: • zdobywa informacje dotyczące szkód w środowisku i zanieczyszczeń powierzchni ziemi w regionie, w którym mieszka • dokonuje analizy stanu środowiska w Polsce i w regionie, w którym mieszka, oraz przedstawia wnioski z tej analizy na podstawie danych statystycznych i aplikacji GIS • uzasadnia potrzebę ochrony środowiska przyrodniczego Polski • znajduje w internecie informacje dotyczące form ochrony przyrody w Polsce
VII. Badania i obserwacje terenowe				
Uczeń: • wybiera zakład usługowy lub przedsiębiorstwo, które będzie przedmiotem badań • wybiera rodzaj usług, które będą oceniane pod kątem dostępności i jakości oraz obszar badań • wyszukuje strony i portale internetowe, które mogą być pomocne przy analizie zmian w układzie przestrzennym i wyglądzie zabudowy • określa cele rewitalizacji • wyjaśnia, na czym polega analiza SWOT	Uczeń: • zbiera informacje o przedsiębiorstwie lub zakładzie usługowym • przygotowuje ankietę do analizy dostępności usług • dokonuje obserwacji wybranego terenu i rozpoznaje elementy krajobrazu, sporządza dokumentację fotograficzną oraz notatki • zbiera informacje niezbędne do analizy zmian w układzie przestrzennym i wyglądzie zabudowy z różnych źródeł dostępnych w internecie • zbiera informacje na temat pomyślnie przeprowadzonej rewitalizacji obszarów zdegradowanych, np. zurbanizowanych lub poprzemysłowych • dokonuje wyboru obszaru badań oraz określa zakres analizy SWOT	Uczeń: • analizuje wpływ przedsiębiorstwa przemysłowego lub usługowego na środowisko przyrodnicze najbliższego otoczenia • zbiera informacje o dostępności usług – wykorzystuje źródła internetowe, dane statystyczne, mapy oraz dane uzyskane podczas obserwacji w terenie • sporządza plan zagospodarowania przestrzennego wybranego terenu • dostrzega zmiany układu przestrzennego i zabudowy wybranego obszaru na podstawie zdjęć z różnych okresów i planów archiwalnych • dokonuje wyboru obszaru wymagającego rewitalizacji • zbiera informacje do analizy SWOT	Uczeń: • analizuje wpływ przedsiębiorstwa przemysłowego lub usługowego na rynek pracy i rozwój gospodarczy najbliższego otoczenia • analizuje dostępność i jakość wybranych usług (np. edukacyjnych, zdrowotnych, rekreacyjnych, handlowych) w najbliższej okolicy • wyróżnia główne funkcje wybranego terenu • dokonuje analizy zmian układu przestrzennego i zabudowy wybranego obszaru na podstawie zdjęć z różnych okresów i planów archiwalnych • identyfikuje problemy występujące na obszarze wymagającym rewitalizacji • przedstawia wyniki analizy SWOT dla wybranej miejscowości lub dzielnicy dużego miasta	Uczeń: • ocenia wpływ przedsiębiorstwa przemysłowego lub usługowego na środowisko przyrodnicze, rynek pracy, jakość życia ludności i rozwój gospodarczy najbliższego otoczenia • ocenia dostępność i jakość wybranych usług (np. edukacyjnych, zdrowotnych, rekreacyjnych, handlowych) w najbliższej okolicy • dokonuje oceny zagospodarowania wybranego terenu • wyjaśnia zmiany układu przestrzennego i wyglądu zabudowy wybranego terenu • przedstawia propozycje działań rewitalizacyjnych na wybranym obszarze

OBLICZA GEOGRAFII część 4, zakres rozszerzony
Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny

Wymagania na poszczególne oceny				
na ocenę dopuszczającą	**na ocenę dostateczną**	**na ocenę dobrą**	**na ocenę bardzo dobrą**	**na ocenę celującą**
2	**3**	**4**	**5**	**6**
I. Strefowość środowiska przyrodniczego na Ziemi				
Uczeń: • wyjaśnia, czym są strefowość i astrefowość • podaje przykłady strefowych zjawisk przyrodniczych na Ziemi • wyróżnia strefy klimatyczne i wskazuje ich zasięg na podstawie mapy • wymienia rodzaje wietrzenia • wymienia czynniki astrefowe • wymienia strefy klimatyczno-roślinno-glebowe na podstawie mapy • przedstawia główne prawidłowości dotyczące rozmieszczenia zwierząt na Ziemi	Uczeń: • charakteryzuje strefy oświetlenia Ziemi na podstawie schematu • analizuje rozkład średniej rocznej temperatury powietrza na Ziemi na podstawie mapy • podaje czynniki wpływające na długość okresu wegetacyjnego • omawia rozmieszczenie gleb na Ziemi na podstawie mapy • przedstawia zasoby biomasy na Ziemi z wykorzystaniem mapy • wymienia parametry klimatyczne wpływające na strefowość formacji roślinnych • wymienia główne cechy środowiska przyrodniczego stref klimatyczno-roślinno-glebowych: od równikowej do polarnych • omawia wybrane czynniki astrefowe	Uczeń: • omawia czynniki wpływające na globalną cyrkulację atmosfery • przedstawia zróżnicowanie rocznej sumy opadów atmosferycznych na Ziemi • porównuje długość okresu wegetacyjnego w poszczególnych typach klimatu • analizuje intensywność poszczególnych rodzajów wietrzenia w różnych szerokościach geograficznych • omawia czynniki kształtujące strefowość biomasy • omawia wpływ rozmieszczenia lądów i mórz na wielkość temperatury i opadów na Ziemi • analizuje wpływ prądów morskich na rozkład temperatury powietrza i opadów na Ziemi • omawia wpływ rzeźby terenu i wysokości nad poziomem morza na rozkład temperatury powietrza i opadów na Ziemi • charakteryzuje strefy klimatyczno-roślinno-glebowe na Ziemi • przedstawia warunki występowania astrefowych formacji roślinnych	Uczeń: • wyjaśnia, z czego wynika i na czym polega strefowość zjawisk przyrodniczych • przedstawia zależność między szerokością geograficzną a rozkładem zachmurzenia i występowaniem opadów atmosferycznych na Ziemi • przedstawia zależność między rodzajem gleb a roślinnością strefową • przedstawia zależność między występowaniem zasobów biomasy a strefami klimatycznymi • przedstawia zależność między rodzajem skał a typami gleb i składem gatunkowym szaty roślinnej • przedstawia zależność między warunkami wodnymi a glebami i formacjami roślinnymi • omawia zależność między głównymi cechami klimatu a formacjami roślinnymi i właściwościami gleb na podstawie schematu • przedstawia główne cechy środowiska przyrodniczego stref klimatyczno-roślinno-glebowych: od równikowej do polarnych	Uczeń: • identyfikuje prawidłowości dotyczące zróżnicowania środowiska przyrodniczego na Ziemi • przedstawia powiązania między poszczególnymi komponentami środowiska przyrodniczego • identyfikuje na przykładach współzależności między elementami środowiska przyrodniczego w strefach klimatyczno-roślinno-glebowych: od równikowej do polarnych • wyjaśnia, w jaki sposób astrefowe czynniki przyrodnicze modyfikują przebieg zjawisk strefowych na Ziemi
II. Problemy środowiskowe współczesnego świata				
Uczeń: • wyjaśnia, czym jest geozagrożenie • wymienia przykłady geozagrożeń • wyjaśnia znaczenie terminów: *katastrofa naturalna*, *klęska żywiołowa* • wyjaśnia, na czym polega teledetekcja geozagrożeń • wyjaśnia, czym są geozagrożenia meteorologiczne i geozagrożenia klimatyczne • podaje przykłady zagrożeń meteorologicznych i klimatycznych	Uczeń: • przedstawia podział geozagrożeń ze względu na przyczynę • wymienia różne sposoby ostrzegania przed klęskami żywiołowymi w różnych krajach • przedstawia trasy cyklonów tropikalnych • wskazuje obszary występowania trąb powietrznych na mapie • wymienia inne geozagrożenia meteorologiczne • wskazuje na mapie regiony najbardziej narażone na powodzie	Uczeń: • przedstawia główne powiązania geozagrożeń ze sferami Ziemi na podstawie schematu • wykazuje znaczenie CEMS dla krajów zagrożonych kataklizmami • charakteryzuje zagrożenia meteorologiczne: cyklony tropikalne i trąby powietrzne z wykorzystaniem map i infografik • wymienia obszary występowania zagrożeń meteorologicznych na podstawie mapy	Uczeń: • omawia rolę ISOK w ograniczeniu zagrożenia powodziowego • omawia skutki cyklonów tropikalnych i trąb powietrznych • wyjaśnia skutki powodzi • wyjaśnia wpływ deforestacji na zwiększenie zagrożenia powodzią lub spływem błotnym • omawia główne czynniki naturalne wpływające na zmiany klimatu na Ziemi	Uczeń: • przedstawia narzędzia umożliwiające skuteczne prognozowanie zasięgu katastrof • proponuje działania ograniczające skutki zagrożeń meteorologicznych • omawia wpływ dodatnich sprzężeń zwrotnych na tempo globalnego ocieplenia na podstawie wykresu • ocenia wpływ zmian klimatycznych na zasięg pokrywy lodowej

• wymienia przyczyny współczesnego globalnego ocieplenia • wskazuje na mapach obszary współcześnie zlodzone • wymienia zagrożenia geologiczne • wyjaśnia znaczenie terminów: *wulkanizm*, *trzęsienie ziemi* • wyjaśnia, czym jest lej krasowy • wyjaśnia, czym są erozja i dewastacja gleb • wymienia przyczyny erozji gleb • wyjaśnia, czym jest pustynnienie • wymienia obszary nadmiaru i niedoboru zasobów wodnych na Ziemi • wyjaśnia, czym jest ślad wodny • wyjaśnia, czym są bioróżnorodność i georóżnorodność	• wymienia czynniki naturalne wpływające na zmiany klimatu na Ziemi • omawia antropogeniczne źródła gazów cieplarnianych na świecie na podstawie wykresu • przedstawia zmiany zasięgu pokrywy leśnej na świecie na podstawie mapy • wymienia globalne skutki zmian klimatu • podaje przyczyny powstawania trzęsień ziemi • podaje przyczyny wulkanizmu • wskazuje na mapie obszary sejsmiczne i regiony, w których występuje najwięcej wulkanów • przedstawia naturalne i antropogeniczne przyczyny erozji gleb • podaje przyczyny pustynnienia • omawia zasoby wodne na Ziemi na podstawie infografiki • podaje przyczyny zmniejszania się bioróżnorodności • wymienia przestrzenne formy ochrony georóżnorodności	• wyjaśnia, w jaki sposób powstają trąby powietrzne • podaje przyczyny powstawania powodzi • omawia zmiany klimatyczne przed rewolucją przemysłową na podstawie wykresu • omawia przyczyny współczesnego globalnego ocieplenia • omawia wpływ zmian klimatu na gospodarkę człowieka • przedstawia wpływ ruchu płyt litosfery na występowania trzęsień ziemi • charakteryzuje skutki trzęsień ziemi • wyjaśnia, na czym polega system ostrzegania przed tsunami • przedstawia genezę lejów krasowych na podstawie infografiki • wymienia obszary o największej degradacji gleb na podstawie mapy • wskazuje na mapie pustynie i obszary zagrożone pustynnieniem • przedstawia zmiany odnawialnych zasobów wody w wybranych krajach na podstawie wykresu • przedstawia odnawialne zasoby wody i jej wykorzystanie na świecie na podstawie map i wykresów • omawia stan bioróżnorodności na Ziemi • wymienia miary georóżnorodności	• przedstawia wpływ wylesiania na zmiany klimatu • omawia skutki zmian klimatu dla obszarów okołobiegunowych i wysokogórskich • przedstawia sposoby przeciwdziałania zmianom klimatycznym • omawia częstotliwość, siłę i skutki trzęsień ziemi • omawia genezę tsunami i skutki, które ono wywołuje • przedstawia skutki powstawania lejów krasowych • przedstawia konsekwencje erozji i degradacji gleb na świecie • prezentuje skutki pustynnienia na wybranych przykładach • omawia cechy środowiska przyrodniczego i sposób zagospodarowania wybranych obszarów objętych pustynnieniem • przedstawia obszary o deficycie zasobów wodnych wynikającym z dużego zapotrzebowania na wodę • podaje przykłady katastrof ekologicznych na świecie wywołanych niewłaściwym gospodarowaniem zasobami wodnymi • omawia znaczenie bioróżnorodności dla środowiska przyrodniczego	• omawia przykłady działań ograniczających skutki zagrożeń geologicznych • proponuje sposoby zapobiegania intensywnej erozji gleb i pustynnieniu • ocenia skalę zagrożenia niedoborem wody w przyszłości • prezentuje działania wspomagające racjonalne gospodarowanie wodą • przedstawia działania na rzecz ochrony różnorodności biologicznej • opisuje czynniki wpływające na bioróżnorodność i georóżnorodność swojego regionu • wykorzystuje zdjęcia satelitarne i lotnicze do lokalizowania oraz wskazywania zasięgu katastrof przyrodniczych
III. Uwarunkowania przyrodnicze gospodarczej działalności człowieka				
Uczeń: • wymienia warunki przyrodnicze decydujące o rozwoju rolnictwa • wyjaśnia znaczenie terminu *żyzność gleby* • wymienia najżyźniejsze gleby na świecie na podstawie mapy tematycznej • omawia podział surowców mineralnych • podaje przykłady przyrodniczych ograniczeń działalności gospodarczej	Uczeń: • przedstawia obszary o korzystnych i niekorzystnych warunkach klimatyczno-glebowych do rozwoju rolnictwa na podstawie mapy tematycznej • omawia przyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa w Polsce • omawia rozmieszczenie upraw i chowu zwierząt w Polsce na podstawie mapy tematycznej • przedstawia rozmieszczenie wybranych surowców energetycznych na świecie na podstawie mapy tematycznej • przedstawia rozmieszczenie rud miedzi, złota i diamentów na świecie na podstawie mapy tematycznej • wymienia największych producentów rud miedzi, złota i diamentów na świecie	Uczeń: • charakteryzuje wpływ klimatu na zróżnicowanie chowu zwierząt na świecie • charakteryzuje wpływ warunków glebowych na strukturę upraw na świecie • przedstawia wpływ warunków wodnych na strukturę upraw i chowu zwierząt na świecie • omawia wpływ surowców mineralnych na rozwój przemysłu • omawia znaczenie wybranych surowców energetycznych • podaje przykłady krajów, w których strukturze eksportu duży udział mają surowce mineralne • wskazuje sposoby przełamywania ograniczeń przyrodniczych przez człowieka	Uczeń: • wykazuje związek między warunkami klimatycznymi a rodzajem uprawianych roślin na przykładzie wybranego regionu świata • przedstawia zależność między wysokością nad poziomem morza a obszarami upraw i chowu zwierząt na podstawie mapy tematycznej • wykazuje zależność między żyznością gleb a ich przydatnością dla rolnictwa na podstawie mapy tematycznej • przedstawia zmiany znaczenia wybranych surowców mineralnych • przedstawia związek między występowaniem złóż surowców i ich	• Uczeń: • wykazuje związek między kierunkiem produkcji rolnej a klimatem, ukształtowaniem powierzchni, żyznością gleb i warunkami wodnymi • wyjaśnia związek między występowaniem surowców mineralnych a kierunkiem rozwoju przemysłu i strukturą towarową handlu zagranicznego • prezentuje przykłady pokonywania przyrodniczych ograniczeń działalności gospodarczej i ocenia ich zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju

	• przedstawia obszary występowania przyrodniczych ograniczeń działalności gospodarczej • omawia ideę zrównoważonego rozwoju	na przykładzie infografiki dotyczącej Norylska oraz schematu dotyczącego pozyskiwania ropy naftowej	eksploatacją a rozwojem gospodarczym na przykładzie wybranych krajów • dostrzega zależność między rozwojem społeczno-gospodarczym państw a zrównoważonym rozwojem	• przedstawia zmiany znaczenia czynników przyrodniczych dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionów w przeszłości i w XXI w.
IV. Problemy polityczne współczesnego świata				
Uczeń: • wymienia państwa powstałe w XXI w. i wskazuje je na mapie politycznej świata • wymienia państwa należące do UE i wskazuje je na mapie politycznej świata • wyjaśnia znaczenie terminu *terroryzm*	Uczeń: • wskazuje na mapie politycznej świata kontynent, na którym w XX w. powstało lub odzyskało niepodległość najwięcej państw • wymienia pozytywne skutki przemian ustrojowych, które nastąpiły w Polsce po 1989 r. • wymienia główne założenia funkcjonowania Unii Europejskiej • przedstawia zróżnicowanie zamożności regionów UE wyrażone wartością PKB *per capita* wg parytetu siły nabywczej w odniesieniu do średniej wartości tego wskaźnika dla UE na podstawie mapy • podaje przykłady ataków terrorystycznych w Europie i na świecie	Uczeń: • omawia zmiany na mapie politycznej świata w XXI w. na podstawie mapy • charakteryzuje przemiany ustrojowe i gospodarcze w Europie po 1989 r. • określa wpływ przemian ustrojowych i gospodarczych na społeczeństwo • przedstawia główne problemy gospodarcze i społeczne UE • wymienia główne ugrupowania terrorystyczne na świecie	Uczeń: • przedstawia przebieg przemian ustrojowych i gospodarczych w Europie po 1989 r. • omawia wpływ transformacji systemowej na gospodarkę wybranych państw • analizuje problemy związane z bezpieczeństwem energetycznym i polityką ekologiczną w Unii Europejskiej • omawia skalę terroryzmu w XXI w. oraz główne metody działania terrorystów	Uczeń: • przedstawia i ocenia skutki przemian ustrojowych i gospodarczych w Europie po 1989 r. • dyskutuje na temat funkcjonowania Unii Europejskiej w sferach społeczno-gospodarczej i środowiskowej • dyskutuje na temat przyczyn i skutków brexitu • wyjaśnia, dlaczego terroryzm jest wielkim wyzwaniem dla współczesnego świata
V. Problemy społeczne współczesnego świata				
Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminów: *eksplozja demograficzna*, *implozja demograficzna*, *migracje*, *uchodźstwo*, *bezrobocie*, *handel ludźmi*, *praca dzieci*, *wolność religijna*, *nietolerancja, ksenofobia, rasizm* • klasyfikuje migracje wg wybranych kryteriów • wyjaśnia, czym jest współczynnik (stopa) bezrobocia • wymienia formy nietolerancji	Uczeń: • omawia zmiany liczby ludności świata w XX i XXI w. na podstawie wykresu i mapy • przedstawia obszary występowania eksplozji demograficznej i implozji demograficznej na podstawie mapy • wymienia czynniki wpływające na decyzję o migracji w podziale na czynniki przyciągające i czynniki wypychające • określa wielkość bezrobocia za pomocą współczynnika (stopy) bezrobocia • wymienia przyczyny bezrobocia w krajach wysoko rozwiniętych i słabo rozwiniętych gospodarczo • omawia zmiany stopy bezrobocia młodych w krajach UE na podstawie wykresu • podaje przyczyny podejmowania pracy przez dzieci • przedstawia liczbę i strukturę pracujących dzieci wg wieku w poszczególnych regionach świata na podstawie wykresu • omawia wybrane formy nietolerancji (np. ksenofobię, rasizm, dyskryminację ze względu na status społeczny czy płeć)	Uczeń: • podaje główne przyczyny eksplozji demograficznej i implozji demograficznej • określa przyczyny starzenia się społeczeństw • przedstawia problemy związane z migracjami dobrowolnymi i przymusowymi w skali globalnej i krajowej • omawia problemy związane z uchodźstwem w skali globalnej i krajowej • omawia migracje związane ze zmianami klimatycznymi • wskazuje współczesne kierunki przemieszczania się uchodźców na podstawie danych statystycznych • omawia zróżnicowanie przestrzenne stopy bezrobocia na świecie na podstawie mapy • omawia problem bezrobocia wśród młodych ludzi • przedstawia różnice między stopą bezrobocia ogółem a stopą bezrobocia młodych w wybranych państwach • przedstawia sposoby wykorzystywania pracy dzieci w poszczególnych regionach świata • omawia przykłady nietolerancji na świecie	Uczeń: • omawia skutki eksplozji demograficznej i implozji demograficznej • wymienia kraje o największym udziale ludności w wieku 65 lat i więcej w społeczeństwie • proponuje działania ograniczające skutki starzenia się społeczeństw • charakteryzuje przebieg ważniejszych historycznych i współczesnych fal migracji na świecie • omawia pozytywne skutki migracji • przedstawia pozytywne i negatywne skutki bezrobocia dla społeczeństwa i gospodarki • podaje przyczyny podejmowania pracy przez dzieci (przykłady uwarunkowań społecznych, kulturowych i gospodarczych) • omawia problem wykorzystywania pracy osób w krajach o niskich kosztach pracy • przedstawia skutki dyskryminacji rasowej, ksenofobii i innych form nietolerancji • przedstawia przykłady wpływu wykluczania grup ludności na życie społeczne i gospodarcze państw • omawia przykłady sposobów przeciwdziałania dyskryminacji rasowej,	Uczeń: • omawia wpływ procesów starzenia się społeczeństw na życie społeczne i gospodarkę, ze szczególnym uwzględnieniem Europy • podaje przykłady działań podejmowanych w związku z problemem uchodźstwa przez społeczność międzynarodową • proponuje działania, które mogłaby podjąć społeczność międzynarodowa w celu zmniejszenia liczby uchodźców na świecie • wykazuje związek między poziomem rozwoju gospodarczego państwa a odnotowywaną w nim stopą bezrobocia • wyjaśnia negatywny wpływ pracy dzieci na świecie na rozwój społeczny i gospodarczy państw • proponuje działania przeciwdziałające wykorzystywaniu pracy dzieci • uzasadnia potrzebę przeciwdziałania dyskryminacji

			ksenofobii i innym formom nietolerancji na świecie	rasowej, ksenofobii i innym formom nietolerancji na świecie
VI. Zróżnicowanie jakości życia ludności na świecie				
Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminu *jakość życia* • wymienia rodzaje oceny jakości życia • wyjaśnia, czym jest właściwe odżywianie się • wymienia czynniki wpływające na sposób odżywiania się • wymienia rodzaje zagrożeń życia ludzi • wymienia rodzaje chorób • wymienia zagrożenia życia ludzi • wymienia największe zagrożenia w życiu codziennym • wyjaśnia, czym jest poczucie bezpieczeństwa • wyjaśnia znaczenie terminu *edukacja* • wymienia poziomy, na których jest realizowana edukacja • wyjaśnia znaczenie terminu *analfabetyzm* • wyjaśnia, czym jest wskaźnik analfabetyzmu	Uczeń: • wymienia syntetyczne wskaźniki obiektywnej oceny jakości życia • analizuje zróżnicowanie wartości HDI na świecie na podstawie mapy tematycznej i danych statystycznych • omawia przestrzenne zróżnicowanie stopnia zaspokojenia norm żywieniowych na podstawie mapy tematycznej • analizuje zróżnicowanie wartości energetycznej dostępnej żywności na świecie na podstawie mapy tematycznej • wymienia czynniki wpływające na stan zdrowia ludności na podstawie wykresu • wymienia czynniki wywołujące choroby niezakaźne • analizuje zróżnicowanie dostępu do usług zdrowotnych na świecie na podstawie mapy tematycznej • wymienia czynniki wpływające na poczucie bezpieczeństwa • analizuje przebieg edukacji formalnej na trzech poziomach na podstawie schematu • analizuje zmiany wskaźnika analfabetyzmu w poszczególnych częściach świata na podstawie wykresu	Uczeń: • analizuje schemat przedstawiający hierarchię potrzeb ludzkich • wyjaśnia różnice między subiektywną a obiektywną oceną jakości życia • podaje przyczyny zróżnicowania obiektywnej oceny jakości życia na świecie • przedstawia zmiany subiektywnej oceny jakości życia w wybranych krajach • opisuje czynniki wpływające na stopień zaspokojenia norm żywieniowych • charakteryzuje wybrane choroby, zakaźne i pasożytnicze oraz niezakaźne • omawia prawidłowości dotyczące zachorowań na choroby zakaźne i pasożytnicze oraz niezakaźne na świecie • analizuje na podstawie mapy tematycznej zmiany poczucia bezpieczeństwa mieszkańców wybranych regionów świata • analizuje liczbę zgonów w wyniku wypadków drogowych w różnych regionach świata na podstawie danych statystycznych i mapy tematycznej • przedstawia zagrożenie przestępczością w różnych regionach świata • opisuje zagrożenia związane ze zmianami klimatycznymi oraz z klęskami żywiołowymi • opisuje ogólny system edukacji na świecie • charakteryzuje mierniki uczestnictwa w edukacji formalnej na świecie • omawia zróżnicowanie zaspokojenia potrzeb edukacyjnych na świecie na podstawie danych statystycznych i mapy tematycznej	Uczeń: • wyjaśnia, w jaki sposób formułuje się obiektywną i subiektywną ocenę jakości życia • przedstawia konsekwencje zróżnicowania jakości życia na świecie • charakteryzuje na przykładach kraje o wysokiej i niskiej jakości życia • omawia sposoby rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych i pasożytniczych • przedstawia skutki występowania chorób • omawia czynniki wpływające na stan zdrowia społeczeństw i jakość usług medycznych na świecie • proponuje działania na rzecz zapobiegania chorobom i ich zwalczania • analizuje poczucie bezpieczeństwa i postrzeganie różnych zagrożeń na podstawie wyników badań ankietowych • analizuje na podstawie wyników badań ankietowych poczucie bezpieczeństwa uczniów w szkole • określa przyczyny zróżnicowania zaspokojenia potrzeb edukacyjnych na świecie	Uczeń: • formułuje hipotezy dotyczące przyczyn zróżnicowania jakości życia na świecie • przedstawia przyczyny zagrożenia życia w wybranych regionach świata, w tym związane z rozprzestrzenianiem się chorób, niskim poziomem ochrony zdrowia i degradacją środowiska • wykazuje zależność między poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego a występowaniem poszczególnych rodzajów zagrożeń życia na podstawie danych statystycznych • dokonuje oceny poczucia bezpieczeństwa mieszkańców wybranych regionów świata na podstawie samodzielnie opracowanych kryteriów • dyskutuje na temat skutków zróżnicowania poziomu zaspokojenia potrzeb edukacyjnych w wybranych regionach świata
VII. Problemy gospodarcze współczesnego świata				
Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminu *produkt krajowy brutto* • wyjaśnia, na czym polega międzynarodowa pomoc rozwojowa • wyjaśnia, czym jest oficjalna pomoc rozwojowa • wymienia kraje udzielające pomocy rozwojowej innym państwom • wymienia przykłady organizacji niosących pomoc rozwojową najbiedniejszym krajom • wyjaśnia, czym są korporacje międzynarodowe	Uczeń: • wymienia czynniki wpływające na poziom rozwoju gospodarczego państw • omawia zróżnicowanie wartości PKB *per capita* na świecie na podstawie mapy tematycznej • wymienia rodzaje pomocy rozwojowej udzielanej państwom • wymienia państwa, które otrzymały środki w ramach oficjalnej pomocy rozwojowej na podstawie mapy tematycznej i danych statystycznych	Uczeń: • omawia na wybranych przykładach państwa o najwyższej i najniższej wartości PKB *per capita* • podaje przyczyny dysproporcji w rozwoju gospodarczym państw i regionów świata • omawia przestrzenne zróżnicowanie zadłużenia państw świata na podstawie mapy tematycznej • omawia działania (inne niż podejmowane w ramach pomocy rozwojowej) mające na celu zmniejszenie dysproporcji w rozwoju gospodarczym państw	Uczeń: • charakteryzuje problemy społeczno-gospodarcze najbiedniejszych i najbogatszych państw świata • przedstawia skutki dysproporcji w rozwoju gospodarczym państw i regionów świata • przedstawia ewolucję pomocy rozwojowej • przedstawia wpływ polityki na rozwój korporacji międzynarodowych • omawia pozytywne i negatywne skutki gospodarczej działalności korporacji międzynarodowych	Uczeń: • przedstawia problem zadłużenia krajów i obywateli na przykładach państw wysoko i słabo rozwiniętych • podaje przykłady działań mających na celu zmniejszenie dysproporcji w rozwoju gospodarczym państw i regionów świata oraz dokonuje ich krytycznej oceny • ocenia wpływ korporacji transnarodowych na społeczeństwo, politykę,

• wymienia przykłady korporacji międzynarodowych i podaje nazwy państw, z których się wywodzą	• przedstawia rozmieszczenie największych firm świata na podstawie mapy tematycznej • wymienia główne branże, w których działają największe korporacje międzynarodowe	• podaje główne cele rozrastania się korporacji • omawia rozwój korporacji na przykładzie The Walt Disney Company		gospodarkę i środowisko przyrodnicze państw oraz regionów świata • przedstawia wpływ konsumpcjonizmu, pracoholizmu i presji gospodarczej związanej z maksymalizacją zysku na zdrowie i życie człowieka • omawia wpływ wybranej korporacji międzynarodowej na społeczeństwo, gospodarkę i środowisko przyrodnicze państw

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny. *NOWE Oblicza geografii.* Zakres podstawowy. Część 1

Geografia realizowana na poziomie podstawowym w klasie 1. Liceum Ogólnokształcącego Zakonu Pijarów w Krakowie

Wymagania na poszczególne oceny				
na ocenę dopuszczającą	**na ocenę dostateczną**	**na ocenę dobrą**	**na ocenę bardzo dobrą**	**na ocenę celującą**
2	**3**	**4**	**5**	**6**
0. Posługiwanie się mapą świata				
Uczeń: • wskazuje na mapie świata ogólne rozmieszczenie oceanów, najważniejszych rzek, jezior i mórz ze szczególnym uwzględnieniem Europy • wskazuje na mapie świata największe krainy fizyczno-geograficzne w Europie.	Uczeń: • wskazuje na mapie świata ogólne rozmieszczenie oceanów, najważniejszych rzek, jezior i mórz • wskazuje na mapie świata największe krainy fizyczno-geograficzne ze szczególnym uwzględnieniem Europy.	Uczeń: • wskazuje na mapie świata rozmieszczenie oceanów, ważnych rzek, jezior i mórz • wskazuje na mapie świata największe krainy fizyczno-geograficzne na świecie.	Uczeń: • wskazuje na mapie świata rozmieszczenie oceanów, rzek, jezior i mórz • wskazuje na mapie świata ważne krainy fizyczno-geograficzne na świecie.	Uczeń: • biegle posługuje się mapą fizyczną świata.
I. Obraz Ziemi				
Uczeń: • dokonuje podziału nauk geograficznych na dyscypliny, • wymienia źródła informacji geograficznej, • wyjaśnia znaczenie terminów: *mapa*, *skala*, • wymienia elementy mapy, • wymienia rodzaje map, • omawia i czyta legendę mapy, • rozpoznaje rodzaje map w atlasie, • rozpoznaje i rozróżnia rodzaje skal, • opisuje na podstawie mapy turystycznej dowolny obszar.	Uczeń: • opisuje przedmiot i cele badań geograficznych, • wymienia źródła informacji potrzebne do charakterystyki własnego regionu, • wymienia funkcje GIS, • klasyfikuje mapy ze względu na skalę oraz ze względu na treść, • porównuje i szereguje skale, • wymienia najczęściej stosowane metody prezentowania informacji na mapach, • rozróżnia formy terenu na mapie na podstawie układu poziomic, • podaje przykłady zastosowania map topograficznych, • posługuje się mapą hipsometryczną, • odnajduje na mapie obiekty geograficzne przedstawione na fotografii.	Uczeń: • określa miejsce geografii wśród innych nauk, • omawia przydatność i możliwości wykorzystania źródeł informacji geograficznej, • interpretuje dane liczbowe przedstawione w tabelach, na wykresach i diagramach, • przedstawia przykłady zastosowania różnych rodzajów map, • stosuje różne rodzaje skal i je przekształca, • posługuje się skalą mapy do obliczania odległości w terenie, • rozróżnia ilościowe i jakościowe metody przedstawiania informacji geograficznej, • podaje przykłady zastosowania różnego rodzaju map, • wskazuje różnice w sposobie przedstawiania rzeźby terenu na mapach topograficznej i ogólnogeograficznej, • określa współrzędne geograficzne na mapie.	Uczeń: • wykazuje interdyscyplinarny charakter nauk geograficznych, • wymienia przykłady informacji pozyskiwanych na podstawie obserwacji i pomiarów prowadzonych w terenie, • porównuje metody jakościowe i ilościowe prezentacji informacji geograficznej, • interpretuje zdjęcia satelitarne, • czyta i interpretuje treści różnych rodzajów map, w tym topograficznych, • charakteryzuje działania systemu nawigacji satelitarnej GPS.	Uczeń: • podaje przykłady praktycznego zastosowania geografii, • przedstawia możliwości wykorzystania różnych źródeł informacji geograficznych i ocenia ich przydatność, • omawia przykłady wykorzystania narzędzi GIS do analiz zróżnicowania przestrzennego środowiska geograficznego, • wykazuje przydatność fotografii i zdjęć satelitarnych do uzyskiwania informacji o środowisku geograficznym, • wyznacza współrzędne geograficzne z użyciem odbiornika GPS.

II. Ziemia we wszechświecie				
Uczeń: • posługuje się terminami: *gwiazda*, *planeta*, *księżyc*, *planetoida*, *meteoroid*, *kometa*, • wymienia ciała niebieskie tworzące Układ Słoneczny, • wymienia kolejno nazwy planet Układu Słonecznego, • wyjaśnia znaczenie terminów: *ruch obiegowy*, *wysokość górowania Słońca*, *noc polarna*, *dzień polarny,* • podaje cechy ruchu obiegowego Ziemi, • wymienia strefy oświetlenia Ziemi i wskazuje na mapie świata ich granice, • posługuje się terminami: *ruch obrotowy*, *czas uniwersalny*, *czas strefowy,* • wymienia cechy ruchu obrotowego.	Uczeń: • charakteryzuje i porównuje planety Układu Słonecznego, w tym Ziemię, • podaje przyczyny zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku, • podaje przyczyny zmian długości dnia i nocy w różnych szerokościach geograficznych, • wymienia skutki ruchu obrotowego Ziemi, • wymienia rodzaje czasów na Ziemi, • wyjaśnia, czym są czas uniwersalny i czas strefowy.	Uczeń: • opisuje ciała niebieskie: planety karłowate, księżyce, planetoidy, meteoroidy, komety, • rozpoznaje ciała niebieskie na zdjęciach i mapach kosmosu, • podaje cechy Ziemi odróżniające ją od innych planet Układu Słonecznego, • przedstawia następstwa ruchu obiegowego Ziemi, • opisuje poszczególne strefy oświetlenia Ziemi, • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania czasu na Ziemi, • analizuje mapę stref czasowych na Ziemi.	Uczeń: • omawia teorie pochodzenia wszechświata, • rozpoznaje wybrane gwiazdozbiory nieba północnego, • omawia powstawanie Układu Słonecznego, • porównuje cechy budowy planet grupy ziemskiej oraz planet olbrzymów, • wyjaśnia przyczyny zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku, • przedstawia dowody na ruch obrotowy Ziemi, • podaje przykłady oddziaływania siły Coriolisa i jego skutki w środowisku przyrodniczym, • oblicza czas strefowy na podstawie mapy stref czasowych.	Uczeń: • porównuje odległości we wszechświecie i uzasadnia złożoność wszechświata, • wyjaśnia wpływ zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku na życie i działalność człowieka, • wyjaśnia wpływ różnic czasu na życie i działalność człowieka.
III. Atmosfera				
Uczeń: • wymienia czynniki wpływające na rozkład temperatury powietrza, • odczytuje z mapy klimatycznej temperaturę powietrza na Ziemi, • wyjaśnia znaczenie terminów: *ciśnienie atmosferyczne*, *wyż baryczny*, *niż baryczny,* • odczytuje z mapy klimatycznej wartości ciśnienia atmosferycznego, • wskazuje na mapie ciśnienia atmosferycznego rozmieszczenie stałych wyżów barycznych i niżów barycznych na Ziemi, • wyjaśnia znaczenie terminu *kondensacja pary wodnej*, • wymienia przyczyny występowania opadów na Ziemi, • wymienia i wskazuje na mapie obszary o najmniejszych i największych rocznych sumach opadów na Ziemi, • wyjaśnia znaczenie terminów: *pogoda*, *prognoza pogody,* • wymienia elementy pogody, • ustala warunki pogodowe na podstawie mapy synoptycznej,	Uczeń: • charakteryzuje czynniki wpływające na rozkład temperatury powietrza, • opisuje na podstawie map rozkład temperatury powietrza na Ziemi w styczniu i w lipcu, • wskazuje na mapie obszary, w których zaznacza się wpływ prądów morskich i wysokości bezwzględnych na temperaturę powietrza, • opisuje na podstawie map rozkład ciśnienia atmosferycznego na Ziemi w styczniu i w lipcu, • wyjaśnia przyczyny ruchu powietrza, • wskazuje na mapie obszary objęte cyrkulacją pasatową, • wymienia czynniki wpływające na rozkład opadów atmosferycznych, • opisuje na podstawie mapy zróżnicowanie opadów na Ziemi, • wymienia sposoby pozyskiwania danych meteorologicznych, • charakteryzuje pogodę panującą na wybranym obszarze na podstawie mapy synoptycznej, • podaje różnicę między pogodą a klimatem,	Uczeń: • porównuje rozkład temperatury w lipcu i w styczniu na półkuli północnej i półkuli południowej, • oblicza średnią roczną temperaturę powierza w danej stacji klimatycznej, • wykazuje zależność ciśnienia atmosferycznego od temperatury powietrza, • wyjaśnia mechanizm powstawania układów barycznych na podstawie schematu, • przedstawia warunki niezbędne do powstania opadu atmosferycznego, • wyjaśnia na podstawie map tematycznych wpływ prądów morskich na wielkość opadów atmosferycznych na Ziemi, • podaje przykłady obszarów, na których występują zmienne warunki pogodowe w ciągu całego roku, • porównuje uproszczoną mapę pogody z mapą synoptyczną, • omawia czynniki klimatotwórcze, • opisuje na podstawie klimatogramów i mapy stref klimatycznych typy klimatów, • wykazuje różnicę między klimatem morskim i kontynentalnym, • wymienia przykłady lokalnych zmian klimatu.	Uczeń: • wskazuje przyczyny nierównomiernego rozkładu temperatury powietrza na Ziemi, • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania ciśnienia atmosferycznego na Ziemi, • opisuje na podstawie schematu globalną cyrkulację atmosfery, • przedstawia na podstawie mapy synoptycznej i zdjęć satelitarnych prognozę pogody dla danego obszaru, • uzasadnia znaczenie prognozowania pogody w działalności człowieka na podstawie dostępnych źródeł informacji, • charakteryzuje i porównuje strefy klimatyczne i typy klimatów na Ziemi oraz uzasadnia ich zasięgi, • przedstawia przyczyny i skutki globalnych zmian klimatu.	Uczeń: • wykazuje na podstawie schematu związek między szerokością geograficzną a rozkładem temperatury powietrza na Ziemi, • wyjaśnia mechanizm cyrkulacji powietrza w strefie międzyzwrotnikowej i wyższych szerokościach geograficznych, • podaje przyczyny występowania strefy podwyższonego i obniżonego ciśnienia na kuli ziemskiej, • wyjaśnia przyczyny występowania dużych sum opadów atmosferycznych w strefie klimatów równikowych, • wyjaśnia, na czym polega strefowość i astrefowość klimatów na Ziemi, • przedstawia przyczyny i skutki lokalnych zmian klimatu.

• wyjaśnia znaczenie terminów: *klimat*, *strefa klimatyczna*, • wskazuje na mapie strefy klimatyczne na Ziemi, • opisuje na podstawie map tematycznych dowolną strefę klimatyczną na Ziemi.	• wymienia przykłady globalnych zmian klimatu.			
IV. Hydrosfera				
Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminu *hydrosfera*, • podaje charakterystyczne cechy hydrosfery, • przedstawia podział wszechoceanu na mapie świata, • wskazuje na mapie wybrane morza i zatoki oraz podaje ich nazwy, • odczytuje z mapy zasolenie powierzchniowej warstwy wód oceanicznych, • wymienia rodzaje prądów morskich, • wyjaśnia znaczenie terminów: *rzeka*, *dorzecze*, *system rzeczny*, *zlewisko*, • wymienia rodzaje rzek, • wskazuje na mapie świata przykładowe rzeki główne, systemy rzeczne i zlewiska, • wyjaśnia znaczenie terminów: *lodowiec górski*, *lądolód*, *granica wiecznego śniegu.*	Uczeń: • opisuje cechy fizykochemiczne wód morskich, • wyjaśnia, czym są prądy morskie, • przedstawia rozkład prądów morskich na świecie na podstawie mapy, • opisuje na podstawie schematu system rzeczny wraz z dorzeczem, • charakteryzuje na podstawie mapy sieć rzeczną na poszczególnych kontynentach, • wyjaśnia różnicę między lodowcem górskim i lądolodem, • wymienia części składowe lodowca górskiego, • wskazuje na mapie świata obszary występowania lodowców górskich i lądolodów.	Uczeń: • analizuje rodzaje i wielkość zasobów wodnych na Ziemi, • podaje przyczyny zróżnicowania zasolenia wód morskich, • omawia problem zanieczyszczenia wód morskich, • uzasadnia zależność gęstości sieci rzecznej na Ziemi od warunków klimatycznych, • przedstawia sposoby zasilania najdłuższych rzek Europy, Azji, Afryki i Ameryki Północnej i Ameryki Południowej, • opisuje warunki powstawania lodowców, • omawia wpływ zaniku pokrywy lodowej na życie zwierząt w Arktyce.	Uczeń: • objaśnia mechanizm powstawania i układ powierzchniowych prądów morskich, • omawia na wybranym przykładzie ze świata znaczenie przyrodnicze i gospodarcze wielkich rzek, • wyjaśnia przyczyny występowania granicy wiecznego śniegu na różnej wysokości, • omawia etapy powstawania lodowca górskiego.	Uczeń: • wykazuje znaczenie wody dla funkcjonowania systemu przyrodniczego Ziemi, • omawia wpływ prądów morskich na życie i gospodarkę człowieka, • przedstawia podstawowy podział jezior ze względu na genezę misy jeziornej, • omawia wpływ zanikania pokrywy lodowej w obszarach okołobiegunowych na środowisko geograficzne.
V. Litosfera. Procesy wewnętrzne				
Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminów: *litosfera*, *skorupa ziemska*, • wymienia warstwy Ziemi, • wymienia główne minerały budujące skorupę ziemską, • wymienia podstawowe rodzaje skał występujących na Ziemi, • wyjaśnia, czym są procesy endogeniczne i je klasyfikuje, • wskazuje na mapie największe płyty litosfery i ich granice, • wyjaśnia znaczenie terminów: *plutonizm*, *wulkanizm*, *trzęsienia Ziemi*, • omawia budowę stożka wulkanicznego na podstawie schematu, • podaje na podstawie źródeł informacji przykłady wybranych trzęsień ziemi występujących na świecie.	Uczeń: • podaje cechy budowy wnętrza Ziemi, • wymienia powierzchnie nieciągłości we wnętrzu Ziemi, • opisuje warunki powstawania różnych rodzajów skał, • podaje przykłady skał o różnej genezie, • omawia podstawowe założenia teorii tektoniki płyt litosfery, • wymienia produkty wulkaniczne, • wyjaśnia różnicę między magmą i lawą, • wskazuje na mapie obszary sejsmiczne i asejsmiczne.	Uczeń: • opisuje właściwości fizyczne poszczególnych warstw Ziemi, • wyjaśnia różnice między skorupą oceaniczną a skorupą kontynentalną, • charakteryzuje wybrane skały o różnej genezie, • rozpoznaje wybrane skały, • omawia przyczyny przemieszczania się płyt litosfery, • wskazuje na mapie świata przykłady gór powstałych w wyniku kolizji płyt litosfery, • charakteryzuje formy powstałe wskutek plutonizmu, • opisuje rodzaje wulkanów ze względu na przebieg erupcji i rodzaj wydobywających się produktów wulkanicznych,	Uczeń: • opisuje zmiany temperatury, ciśnienia i gęstości zachodzące we wnętrzu Ziemi wraz ze wzrostem głębokości, • omawia zastosowanie skał w gospodarce, • rozróżnia góry fałdowe, góry zrębowe i góry wulkaniczne, • opisuje na podstawie schematu powstawanie gór w wyniku kolizji płyt litosfery, • wyjaśnia wpływ ruchu płyt litosfery na genezę procesów endogenicznych, • wykazuje zależność między ruchami płyt litosfery a występowaniem wulkanów i trzęsień Ziemi.	Uczeń: • wyjaśnia związek budowy wnętrza Ziemi z ruchem płyt litosfery, • podaje przykłady występowania i wykorzystania skał we własnym regionie, • wskazuje różnice w procesach powstawania wybranych gór, na przykład Himalajów i Andów, • wymienia przykłady wpływu zjawisk wulkanicznych na środowisko przyrodnicze i działalność człowieka.

		• wskazuje na mapie ważniejsze wulkany i określa ich położenie w stosunku do granic płyt litosfery, • opisuje przyczyny i przebieg trzęsienia ziemi.		
VI. Litosfera. Procesy zewnętrzne				
Uczeń: • klasyfikuje procesy egzogeniczne kształtujące powierzchnię Ziemi, • wyjaśnia znaczenie terminów: *wietrzenie*, *zwietrzelina*, • wyróżnia rodzaje wietrzenia, • wyjaśnia znaczenie terminu *kras*, • wymienia skały, które są rozpuszczane przez wodę, • wymienia podstawowe formy krasowe, • wymienia rodzaje erozji rzecznej, • wymienia typy ujść rzecznych, • wyjaśnia znaczenie terminów: *lodowiec górski*, *lądolód*, • wymienia rodzaje moren, • wyjaśnia znaczenie terminów: *abrazja*, *klif*, *plaża*, *mierzeja*, • wymienia czynniki kształtujące wybrzeża morskie, • podaje czynnik wpływający na siłę transportową wiatru, • wymienia rodzaje wydm, • wymienia rodzaje pustyń, • podaje nazwy największych pustyń na Ziemi i wskazuje je na mapie.	Uczeń: • wymienia czynniki rzeźbotwórcze, • podaje czynniki wpływające na intensywność wietrzenia na kuli ziemskiej, • omawia warunki, w jakich zachodzą procesy krasowe, • odróżnia formy krasu powierzchniowego i krasu podziemnego, • rozróżnia erozję wgłębną, erozję wsteczną i erozję boczną, • porównuje na podstawie infografiki cechy rzeki w biegu górnym, środkowym i dolnym, • wskazuje na mapie największe delty i ujścia lejkowate, • wymienia formy rzeźby terenu powstałe wskutek rzeźbotw. działalności lodowców, • omawia proces powstawania różnych typów moren, • rozróżnia na podstawie fotografii formy rzeźby terenu powstałe wskutek działalności lodowców górskich i lądolodów, • wymienia przykłady niszczącej i budującej działalności morza, • rozróżnia typy wybrzeży na podstawie map i fotografii, • wymienia formy terenu powstałe w wyniku rzeźbotwórczej działalności wiatru, • wyjaśnia na podstawie ilustracji różnice między wydmą paraboliczną a barchanem.	Uczeń: • charakteryzuje procesy zewnętrzne modelujące powierzchnię Ziemi (erozja, transport, akumulacja), • wyjaśnia, na czym polega wietrzenie fizyczne, wietrzenie chemiczne i wietrzenie biologiczne, • przedstawia czynniki wpływające na przebieg zjawisk krasowych, • wskazuje na mapie znane na świecie, w Europie i w Polsce obszary krasowe, • wyjaśnia, na czym polega rzeźbotwórcza działalność rzek, • rozpoznaje na rysunkach i fotografiach formy powstałe w wyniku rzeźbotwórczej działalności rzek, • charakteryzuje typy ujść rzecznych na podstawie schematu, • dokonuje podziału form rzeźby polodowcowej na formy erozyjne i akumulacyjne, • charakteryzuje formy rzeźby terenu powstałe wskutek działalności lodowców górskich i lądolodów, • charakteryzuje formy rzeźby terenu powstałe wskutek rzeźbotwórczej działalności morza (klif, mierzeja) na podstawie schematu i zdjęć, • omawia czynniki warunkujące procesy eoliczne, • omawia warunki powstawania różnego rodzaju wydm.	Uczeń: • przedstawia różnice między wietrzeniem mrozowym a wietrzeniem termicznym, • omawia genezę wybranych form krasowych powierzchniowych i podziemnych, • opisuje przebieg oraz skutki erozji, transportu i akumulacji w różnych odcinkach biegu rzeki, • analizuje na podstawie schematu etapy powstawania meandrów, • opisuje niszczącą, transportową i akumulacyjną działalność lodowca górskiego i lądolodu, • porównuje typy wybrzeży morskich, podaje ich podobieństwa i różnice, • opisuje niszczącą, transportującą i budującą działalność wiatru, • rozróżnia na podstawie zdjęć formy rzeźby erozyjnej i akumulacyjnej działalności wiatru.	Uczeń: • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania intensywności procesów rzeźbotwórczych rzek, wiatru, lodowców i lądolodów, mórz oraz wietrzenia, • porównuje skutki rzeźbotwórczej działalności rzek, wiatru, lodowców i lądolodów, mórz oraz wietrzenia.
VII. Pedosfera i biosfera				
Uczeń: • porządkuje etapy procesu glebotwórczego, • wymienia czynniki glebotwórcze, • rozróżnia gleby strefowe i niestrefowe, • podaje nazwy stref roślinnych, • wskazuje na mapie zasięg występowania głównych stref roślinnych, • wymienia gatunki roślin charakterystyczne dla poszczególnych stref roślinnych, • wymienia piętra roślinne na przykładzie Alp.	Uczeń: • charakteryzuje najważniejsze poziomy glebowe na podstawie schematu profilu glebowego, • prezentuje na mapie rozmieszczenie głównych typów gleb strefowych i niestrefowych, • podaje cechy głównych stref roślinnych na świecie, • porównuje na podstawie schematu piętrowość w wybranych górach świata.	Uczeń: • omawia cechy głównych typów gleb strefowych i niestrefowych, • charakteryzuje główne typy gleb, • opisuje rozmieszczenie i warunki występowania głównych stref roślinnych na świecie, • charakteryzuje piętra roślinne na wybranych obszarach górskich, • podaje wspólne cechy piętrowości na przykładzie wybranych gór świata.	Uczeń: • charakteryzuje procesy i czynniki glebotwórcze, • opisuje czynniki wpływające na piętrowe zróżnicowanie roślinności na Ziemi.	Uczeń: • wskazuje zależność między klimatem a występowaniem typów gleb i formacji roślinnych w układzie strefowym, • wykazuje zależność szaty roślinnej od wysokości nad poziomem morza.

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny. *NOWE Oblicza geografii.* Zakres podstawowy. Część 2

Geografia realizowana na poziomie podstawowym w klasie 2. Liceum Ogólnokształcącego Zakonu Pijarów w Krakowie

Wymagania na poszczególne oceny				
na ocenę dopuszczającą	**na ocenę dostateczną**	**na ocenę dobrą**	**na ocenę bardzo dobrą**	**na ocenę celującą**
2	**3**	**4**	**5**	**6**
I. Zmiany na mapie politycznej				
Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminów: *państwo*, *eksklawa*, *terytorium zależne* • wymienia elementy państwa • wymienia wielkie państwa i minipaństwa • wskazuje na mapie świata wybrane, najważniejsze państwa i podaje ich stolice, ze szczególnym uwzględnieniem Europy. • określa różnice w powierzchni państw • podaje powierzchnię Polski • podaje aktualną liczbę państw świata • wyjaśnia znaczenie terminów: *integracja*, *dezintegracja* • wymienia przyczyny procesów integracyjnych na świecie • wymienia państwa w Europie powstałe po 1989 r. • podaje przykłady organizacji międzynarodowych • wymienia przyczyny konfliktów zbrojnych na świecie • wymienia wskaźniki rozwoju gospodarczego i społecznego państw	Uczeń: • podaje przykłady eksklaw i wskazuje je na mapie • wskazuje na mapie wielkie państwa i minipaństwa • wskazuje na mapie świata państwa i stolice europejskie oraz najważniejsze państwa i ich stolice na pozostałych kontynentach • określa pozycję Polski w Europie pod względem powierzchni • wyjaśnia różnicę między integracją a dezintegracją państw • podaje przykłady procesów integracji i dezintegracji w Europie po 1989 r. • określa główne cele ONZ • wskazuje na mapie świata miejsca ważniejszych konfliktów zbrojnych w wybranych regionach w XXI w. • podaje definicje wskaźników rozwoju krajów: PKB, HDI • omawia na wybranych przykładach cechy krajów o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego	Uczeń: • podaje przykłady terytoriów zależnych w XXI w. na świecie • odczytuje na mapach aktualny podział polityczny • wskazuje na mapie świata większość państw i podaje nazwy większości ich stolic • omawia na przykładach procesy integracji i dezintegracji w Europie po 1989 r. • podaje przykłady organizacji międzyrządowych i pozarządowych • podaje przykłady organizacji międzynarodowych, których członkiem jest Polska • omawia przyczyny konfliktów zbrojnych na świecie • charakteryzuje wybrane konflikty na świecie w latach 90. XX w. i na początku XXI w. • omawia przyczyny dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym państw świata • omawia składowe wskaźnika HDI na przykładzie Polski • opisuje zróżnicowanie przestrzenne państw świata według wskaźników HDI	Uczeń: • podaje przykłady krajów nieuznawanych na arenie międzynarodowej • wskazuje na mapie świata zdecydowaną większość państw i podaje nazwy ich stolic • opisuje zmiany, które zaszły na mapie politycznej świata po II wojnie światowej • analizuje przyczyny integracji politycznej, gospodarczej i militarnej na świecie na przykładzie Unii Europejskiej • omawia skutki konfliktów zbrojnych na świecie • ocenia strukturę PKB Polski na tle innych krajów • porównuje strukturę PKB państw znajdujących się na różnych poziomach rozwoju społeczno-gospodarczego	Uczeń: • omawia pozytywne i negatywne skutki integracji politycznej i gospodarczej na świecie • omawia konsekwencje zróżnicowania poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego krajów i regionów na świecie
II. Ludność i urbanizacja				
Uczeń: • podaje aktualną liczbę ludności świata i prognozy zmian • porównuje kontynenty pod względem liczby ludności • wymienia najludniejsze państwa na świecie • wyjaśnia znaczenie terminów: *przyrost naturalny*, *współczynnik urodzeń*, *współczynnik zgonów*, *współczynnik przyrostu naturalnego* • opisuje model przejścia demograficznego	Uczeń: • przedstawia przyczyny zmian liczby ludności świata • podaje różnice w przyroście naturalnym w krajach wysoko i słabo rozwiniętych pod względem społeczno-gospodarczym • oblicza współczynniki urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego • opisuje fazy rozwoju demograficznego	Uczeń: • analizuje dynamikę zmian liczby ludności świata • wyjaśnia przyczyny różnic między wartością przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych pod względem społeczno-gospodarczym • opisuje przyczyny występowania eksplozji demograficznej i regresu demograficznego na świecie	Uczeń: • wyjaśnia przyczyny zmian tempa wzrostu liczby ludności na świecie • analizuje przestrzenne różnice w wielkości wskaźników urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego na świecie • analizuje przyczyny kształtujące przyrost naturalny w poszczególnych fazach przejścia demograficznego	Uczeń: • przedstawia skutki zmian tempa wzrostu liczby ludności na świecie • ocenia konsekwencje eksplozji demograficznej i regresu demograficznego w wybranych państwach • analizuje i ocenia zróżnicowanie ludności świata pod względem dzietności w różnych regionach świata

• wyjaśnia znaczenie terminów: *eksplozja demograficzna*, *regres demograficzny* • wymienia typy demograficzne społeczeństw • wymienia dominujące na świecie modele rodziny • wyjaśnia znaczenie terminu *współczynnik dzietności* • wyjaśnia znaczenie terminów: *ekumena*, *subekumena*, *anekumena* • wymienia czynniki rozmieszczenia ludności w podziale na przyrodnicze, społeczno-gospodarcze i polityczne • wymienia bariery osadnicze • wyjaśnia znaczenie terminu *wskaźnik gęstości zaludnienia* • wymienia najgęściej zaludnione kraje na świecie • wyjaśnia znaczenie terminów: *imigracja*, *emigracja*, *reemigracja*, *saldo migracji* • przedstawia podział migracji • podaje główne kierunki współczesnych migracji ludności na świecie • wyjaśnia znaczenie terminu *religia* • wymienia religie uniwersalne • wymienia i wskazuje na mapie główne kręgi kulturowe na świecie • wymienia rodzaje jednostek osadniczych • wyjaśnia znaczenie terminów: *miasto*, *wieś* • wymienia czynniki lokalizacji jednostek osadniczych • wyjaśnia znaczenie terminów: *urbanizacja*, *wskaźnik urbanizacji* • wymienia płaszczyzny urbanizacji • podaje fazy urbanizacji • podaje typy zespołów miejskich • podaje różnicę między wsią a obszarem wiejskim • wyjaśnia znaczenie terminów: *wieś*, *obszar wiejski* • wymienia kryteria podziału jednostek osadniczych • podaje na wybranych przykładach funkcje wsi	• podaje przykłady państw, w których występują eksplozja demograficzna i regres demograficzny • porównuje piramidy wieku i płci w wybranych krajach wysoko i słabo rozwiniętych pod względem społeczno-gospodarczym • wymienia przyczyny starzenia się społeczeństw • podaje przykłady państw starzejących się • wymienia modele rodziny i omawia ich występowanie na świecie • podaje wybrane czynniki rozmieszczenia ludności na świecie • opisuje ograniczenia w rozmieszczeniu ludności • oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia dla wybranego obszaru • wskazuje obszary słabo zaludnione i bezludne • podaje główne przyczyny migracji na świecie • wskazuje na mapie kraje emigracyjne i imigracyjne • odróżnia uchodźstwo od migracji ekonomicznej • charakteryzuje wielkie religie i wskazuje na mapie obszary ich występowania • przedstawia strukturę wyznaniową w Polsce • omawia płaszczyzny procesu urbanizacji • przedstawia wskaźnik urbanizacji i jego zróżnicowanie w Polsce i na świecie • opisuje fazy urbanizacji • wymienia typy aglomeracji i podaje przykłady w Polsce i na świecie • wymienia czynniki wpływające na rozwój obszarów wiejskich	• omawia zróżnicowanie struktury wieku na świecie • wymienia czynniki kształtujące strukturę wieku • omawia zróżnicowanie współczynnika dzietności • analizuje wpływ wybranych czynników na rozmieszczenie ludności na świecie • opisuje bariery osadnicze • omawia cechy rozmieszczenia ludności na świecie • analizuje zróżnicowanie gęstości zaludnienia na świecie • omawia obszary zamieszkane i niezamieszkane na świecie • omawia współczesne migracje zagraniczne • analizuje saldo migracji zagranicznych na świecie • wyjaśnia przyczyny dodatniego lub ujemnego salda migracji na świecie • omawia strukturę religijną w wybranych krajach • przedstawia zróżnicowanie religijne w Polsce • wymienia przyczyny urbanizacji wybranych regionów świata • charakteryzuje typy zespołów miejskich, podaje ich przykłady w Polsce i na świecie oraz wskazuje je na mapie • charakteryzuje obszary wiejskie na świecie • omawia zmiany funkcji współczesnych wsi	• analizuje i porównuje piramidy wieku i płci w wybranych krajach świata • omawia przyczyny i skutki starzenia się ludności na przykładach wybranych regionów świata • określa społeczno-kulturowe uwarunkowania zróżnicowania modelu rodziny • porównuje współczynnik dzietności w krajach wysoko i słabo rozwiniętych pod względem społeczno-gospodarczym • przedstawia prawidłowości w rozmieszczeniu ludności świata • dostrzega problemy uchodźców w wybranych państwach • przedstawia konsekwencje zróżnicowania religijnego i kulturowego ludności na świecie • analizuje sieć osadniczą wybranych regionów świata na podstawie map cyfrowych • przedstawia gęstość zaludnienia obszarów miejskich na wybranych etapach urbanizacji • wyjaśnia przyczyny przestrzennego zróżnicowania poziomu urbanizacji na świecie • wymienia skutki urbanizacji wybranych regionów świata • podaje przyczyny zacierania się granic między miastem a wsią	• przedstawia społeczno-ekonomiczne i ekologiczne skutki nadmiernej koncentracji ludności • omawia skutki ruchów migracyjnych dla społeczeństw i gospodarki wybranych państw świata • analizuje wpływ religii na życie człowieka i na gospodarkę • analizuje przyczyny i skutki urbanizacji wybranych regionów świata • przedstawia zależność między udziałem ludności wiejskiej w ogólnej liczbie ludności a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju
III. Sektory gospodarki. Globalizacja				
Uczeń: • przedstawia podział gospodarki na sektory • wymienia funkcje poszczególnych sektorów gospodarki • wyjaśnia znaczenie terminów: *globalizacja, indeks globalizacji* • wymienia płaszczyzny globalizacji	Uczeń: • omawia znaczenie poszczególnych sektorów gospodarki • opisuje funkcje poszczególnych sektorów gospodarki • wyjaśnia, czym jest struktura zatrudnienia • wymienia kraje o najwyższym indeksie globalizacji na świecie	Uczeń: • porównuje strukturę zatrudnienia w wybranych krajach w latach 90. XX w. i obecnie • opisuje zmiany w strukturze zatrudnienia w Polsce po 1950 r. • omawia przebieg procesów globalizacji na płaszczyźnie gospodarczej, społecznej i politycznej	Uczeń: • omawia zmiany w strukturze zatrudnienia ludności Polski na tle krajów o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego • wykazuje zależność między wskaźnikiem indeksu globalizacji a poziomem rozwoju kraju • analizuje skutki globalizacji na przykładzie Polski	Uczeń: • przedstawia przyczyny i prawidłowości zmiany roli sektorów gospodarki wraz z rozwojem cywilizacyjnym w wybranych krajach świata i w Polsce • przedstawia wpływ globalizacji na gospodarkę światową i życie człowieka

IV. Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo				
Uczeń: • wymienia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa • wymienia formy użytkowania ziemi • wymienia elementy tworzące strukturę użytków rolnych • wymienia najważniejsze grupy roślin uprawnych i podaje przykłady należących do nich roślin • wymienia czołowych producentów wybranych roślin uprawnych • wymienia najważniejsze grupy zwierząt gospodarskich i podaje przykłady zwierząt należących do każdej grupy • wyjaśnia znaczenie terminu *pogłowie* • podaje kraje o największym pogłowiu bydła, trzody chlewnej, owiec i drobiu na świecie • wymienia funkcje lasów • wymienia czynniki decydujące o rozmieszczeniu lasów na Ziemi • wyjaśnia, czym jest *wskaźnik lesistości* • wyjaśnia znaczenie terminów: *rybactwo, rybołówstwo, akwakultura, marikultura* • podaje kraje, w których rybołówstwo odgrywa istotna rolę • wymienia najczęściej poławiane organizmy wodne	Uczeń: • przedstawia zróżnicowanie warunków przyrodniczych produkcji rolnej na świecie • omawia formy użytkowania ziemi na świecie i w Polsce • opisuje strukturę użytków rolnych na świecie i w Polsce • omawia czynniki wpływające na rozmieszczenie upraw • przedstawia podział i zastosowanie roślin uprawnych • przedstawia podział zwierząt gospodarskich i kierunki ich chowu • wyjaśnia różnicę między chowem a hodowlą • omawia rozmieszczenie lasów na Ziemi • przedstawia rozmieszczenie głównych łowisk na świecie • omawia rozmieszczenie najbardziej eksploatowanych łowisk na świecie • wyjaśnia, czym jest przełowienie	Uczeń: • wyjaśnia wpływ czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych na rozwój rolnictwa na świecie • porównuje strukturę użytkowania ziemi w Polsce ze strukturą użytkowania ziemi w wybranych krajach • opisuje warunki i rejony upraw wybranych roślin oraz ich głównych producentów • dostrzega różnicę między chowem intensywnym a chowem ekstensywnym • omawia czynniki przyrodnicze wpływające na rozmieszczenie pogłowia zwierząt gospodarskich na świecie • omawia przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika lesistości na świecie i w Polsce • przedstawia sposoby wykorzystania lasów na świecie • opisuje wielkość i znaczenie rybołówstwa na świecie • omawia znaczenie akwakultury w gospodarce morskiej świata	Uczeń: • opisuje zróżnicowanie przyrodniczych warunków produkcji rolnej w wybranym kraju lub regionie • omawia zmiany w strukturze użytkowania ziemi na świecie • omawia warunki i rejony uprawy oraz głównych producentów zbóż, roślin przemysłowych, bulwiastych i korzeniowych • omawia uprawę warzyw i owoców oraz używek na świecie • omawia czynniki gospodarcze i religijno-kulturowe wpływające na rozmieszczenie pogłowia zwierząt gospodarskich na świecie • charakteryzuje rozmieszczenie i wielkość pogłowia bydła, trzody chlewnej, owiec i drobiu na świecie • opisuje skutki rabunkowej i racjonalnej gospodarki leśnej w wybranych regionach świata • omawia wpływ rybołówstwa i akwakultury na równowagę w środowisku	Uczeń: • wyjaśnia zależność poziomu produkcji rolnej od warunków przyrodniczych i pozaprzyrodniczych na wybranych przykładach • porównuje obecny zasięg wybranych roślin uprawnych z obszarami ich pochodzenia • przedstawia tendencje zmian w pogłowiu zwierząt gospodarskich na świecie • uzasadnia konieczność racjonalnego gospodarowania zasobami leśnymi na świecie • rozumie zasady zrównoważonej gospodarki leśnej i ochrony przyrody • dostrzega związek między wykorzystaniem zasobów biologicznych mórz i wód śródlądowych a potrzebą zachowania równowagi w ekosystemach wodnych
V. Przemysł				
Uczeń: • wyjaśnia, czym jest *przemysł* • wymienia czynniki lokalizacji przemysłu • przedstawia działy przemysłu high-tech • wyjaśnia znaczenie terminów: *industrializacja*, *dezindustrializacja*, *reindustrializacja* • podaje przykłady procesów dezindustralizacji na świecie • wymienia źródła energii na świecie w podziale na odnawialne i nieodnawialne • wymienia główne surowce energetyczne i przykłady ich wykorzystania • wymienia największych na świecie producentów surowców energetycznych • wyjaśnia, na czym polega *bilans energetyczny* • podaje największych producentów energii elektrycznej • wymienia rodzaje elektrowni wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych i nieodnawialnych • wymienia pozytywne i negatywne skutki rozwoju energetyki jądrowej	Uczeń: • przyporządkowuje rodzaj lokalizacji przemysłu do zakładów przemysłowych • podaje cechy przemysłu tradycyjnego i jego rozmieszczenie na świecie • wymienia cechy przemysłu high-tech i jego rozmieszczenie na świecie • wymienia cechy i podaje różnice między industrializacją, dezindustrializacją i reindustrializacją • omawia odnawialne źródła energii • opisuje nieodnawialne źródła energii • przedstawia strukturę produkcji energii na świecie • podaje zalety i wady elektrowni cieplnych i jądrowych • omawia zalety i wady wybranych elektrowni odnawialnych • wskazuje na mapie państwa posiadające elektrownie jądrowe • przedstawia wielkość produkcji energii elektrycznej wytwarzanej w elektrowniach jądrowych	Uczeń: • analizuje przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki lokalizacji przemysłu na świecie • omawia stopień zależności lokalizacji przemysłu od bazy surowcowej i podaje przykłady tej zależności • porównuje cechy przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii • omawia przyczyny i skutki dezindustrializacji • podaje przykłady przejawów reindustrializacji w Polsce i wybranych krajach Europy • przedstawia bilans energetyczny i jego zmiany na świecie • przedstawia zmiany w bilansie energetycznym Polski w XX w. i XXI w. • omawia gospodarcze znaczenie energii elektrycznej • opisuje zmiany w produkcji i w zużyciu energii elektrycznej na świecie • omawia rozwój energetyki jądrowej na świecie	Uczeń: • omawia wpływ czynników lokalizacji przemysłu na rozmieszczenie i rozwój wybranych działów przemysłu • omawia znaczenie przemysłu high-tech na świecie • omawia przyczyny i przebieg reindustrializacji • omawia przemiany przemysłu w Polsce w XX w. i XXI w. • omawia skutki rosnącego zapotrzebowania na energię • opisuje strukturę produkcji energii elektrycznej według rodzajów elektrowni na świecie, w wybranych krajach i w Polsce	Uczeń: • przedstawia przyczyny zmian roli czynników lokalizacji przemysłu • ocenia wpływ przemysłu zaawansowanych technologii na rozwój gospodarczy i jakość życia ludności • uzasadnia rolę procesów reindustrializacji na świecie, w Europie i w Polsce • przedstawia działania podejmowane na rzecz ograniczenia tempa wzrostu zużycia energii • analizuje wpływ struktury produkcji energii elektrycznej na bezpieczeństwo energetyczne państwa i środowisko geograficzne

VI. Usługi				
Uczeń: • klasyfikuje usługi • omawia usługi podstawowe i wyspecjalizowane • wyjaśnia znaczenie terminów: *transport*, *infrastruktura transportowa* • przedstawia podział transportu • wymienia elementy infrastruktury • wyjaśnia znaczenie terminu *łączność* • przedstawia podział łączności • wyjaśnia, czym są gospodarka oparta na wiedzy, kapitał ludzki, społeczeństwo informacyjne • wymienia czynniki wpływające na rozwój gospodarki opartej na wiedzy • wymienia największe banki świata • wyjaśnia znaczenie terminów: *handel międzynarodowy* (*zagraniczny*), *eksport*, *import*, *bilans handlowy państwa* • podaje przykłady państw o dodatnim i ujemnym saldzie handlu międzynarodowego • wymienia najważniejsze produkty wymiany międzynarodowej • podaje największych światowych importerów i eksporterów • wyjaśnia znaczenie terminów: *turystyka*, *atrakcyjność turystyczna*, *walory turystyczne*, *infrastruktura turystyczna* • podaje państwa świata najliczniej odwiedzane przez turystów oraz te o największych wpływach z turystyki zagranicznej	Uczeń: • porównuje strukturę zatrudnienia w usługach w Polsce ze strukturą zatrudnienia w wybranych krajach • omawia czynniki rozwoju transportu • wymienia zalety i wady różnych rodzajów transportu • przedstawia rozwój telefonii i jej zróżnicowanie na świecie • wymienia cechy społeczeństwa informacyjnego • omawia zróżnicowanie dostępu do usług bankowych na świecie • przedstawia zróżnicowanie salda handlu międzynarodowego w wybranych państwach • podaje czynniki wpływające na strukturę towarową handlu zagranicznego państw • wymienia negatywne skutki rozwoju handlu międzynarodowego • wyjaśnia znaczenie terminów: *walory turystyczne*, *infrastruktura turystyczna*, *dostępność turystyczna*	Uczeń: • charakteryzuje poszczególne rodzaje transportu i ich uwarunkowania • opisuje sieć transportu na świecie • omawia czynniki rozwoju transportu w Polsce • omawia spadek znaczenia usług pocztowych i rozwój telekomunikacji komputerowej • podaje cechy gospodarki opartej na wiedzy • omawia rolę władz w gospodarce opartej na wiedzy • porównuje dostęp do internetu w gospodarstwach domowych w Polsce i wybranych krajach Unii Europejskiej • omawia zróżnicowanie usług edukacyjnych na świecie • opisuje kierunki międzynarodowej wymiany towarowej • przedstawia strukturę handlu zagranicznego Polski • charakteryzuje główne regiony turystyczne świata	Uczeń: • wyjaśnia znaczenie poszczególnych rodzajów transportu w rozwoju społeczno-gospodarczym państw • przedstawia prawidłowości w zróżnicowaniu dostępu do internetu na świecie • opisuje rolę łączności w światowej gospodarce • omawia rozwój innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy w Polsce • omawia znaczenie usług edukacyjnych w rozwoju społeczno-gospodarczym świata • omawia rosnącą rolę usług finansowych na świecie • omawia rolę giełdy w systemach finansowych i gospodarkach państw • opisuje zasady sprawiedliwego handlu i wyjaśnia, dlaczego należy ich przestrzegać • omawia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze walory turystyczne wpływające na atrakcyjność turystyczną wybranych regionów świata	Uczeń: • przedstawia uwarunkowania rozwoju różnych rodzajów transportu w wybranych państwach świata i w Polsce • omawia znaczenie łączności w rozwoju społeczno-gospodarczym świata i w życiu codziennym • omawia przejawy i skutki kształtowania się społeczeństwa informacyjnego • omawia znaczenie usług edukacyjnych i finansowych w rozwoju społeczno-gospodarczym świata • omawia znaczenie handlu w rozwoju społeczno-gospodarczym świata • omawia rozwój turystyki i jej wpływ na gospodarkę państw i na jakość życia mieszkańców regionów turystycznych
VII. Wpływ człowieka na środowisko				
Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminu *antropopresja* • podaje przykłady zagrożeń dla środowiska przyrodniczego, wynikających z działalności człowieka • wymienia filary zrównoważonego rozwoju • podaje źródła zanieczyszczeń atmosfery spowodowane działalnością człowieka • wymienia typy smogu • wymienia gazy cieplarniane oraz główne źródła ich emisji • wymienia źródła zanieczyszczeń hydrosfery spowodowane działalnością człowieka • wymienia zagrożenia dla środowiska przyrodniczego jakie niesie działalność rolnicza • wymienia rodzaje górnictwa • wyjaśnia znaczenie terminu *rekultywacja* • wymienia kierunki rekultywacji terenów pogórniczych	Uczeń: • omawia zasady i filary zrównoważonego rozwoju • wymienia inne przykłady wpływu działalności człowieka na atmosferę (globalne ocieplenie, kwaśne opady, dziura ozonowa) • omawia zasoby wody na Ziemi i ich wykorzystanie • podaje przyczyny deficytu wody na świecie • przedstawia wpływ nadmiernego wypasu zwierząt na środowisko • wymienia zagrożenia związane z górnictwem • wyjaśnia, na czym polega rekultywacja terenów pogórniczych • przedstawia wpływ awarii tankowców na środowisko przyrodnicze	Uczeń: • podaje przykłady nieracjonalnego gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego • opisuje smog typu londyńskiego i smog typu fotochemicznego • przedstawia wpływ monokultury rolnej na środowisko przyrodnicze • wyjaśnia wpływ działalności górniczej na litosferę i rzeźbę terenu • omawia wpływ kopalń na stosunki wodne • opisuje zmiany krajobrazu wywołane działalnością transportową • wymienia pozytywne i negatywne skutki dynamicznego rozwoju turystyki • omawia degradację krajobrazu rolniczego i miejskiego • omawia przykłady negatywnych zjawisk na obszarach zdegradowanych	Uczeń: • omawia skutki wpływu człowieka na środowisko przyrodnicze • podaje skutki występowania smogu • przedstawia przyrodnicze i społeczno-gospodarcze skutki globalnego ocieplenia • omawia ingerencję człowieka w hydrosferę na przykładzie Wysokiej Tamy na Nilu i zaniku Jeziora Aralskiego • omawia wpływ chemizacji i mechanizacji rolnictwa na środowisko przyrodnicze • prezentuje wpływ melioracji na środowisko przyrodnicze na przykładzie Polski i świata • opisuje powstawanie leja depresyjnego • omawia wpływ górnictwa na pozostałe elementy krajobrazu	Uczeń: • dostrzega konflikt interesów w relacji człowiek – środowisko przyrodnicze • przedstawia przykłady rozwiązań konfliktu interesów w relacji człowiek – środowisko • proponuje przykłady działań, które sprzyjają ochronie atmosfery • ocenia wpływ inwestycji hydrotechnicznych na środowisko geograficzne • prezentuje na dowolnym przykładzie wpływ działalności rolniczej na środowisko przyrodnicze • omawia sposoby ograniczenia wpływu górnictwa na środowisko przyrodnicze • przedstawia możliwości stosowania w turystyce zasad zrównoważonego rozwoju

• wymienia zanieczyszczenia emitowane przez środki transportu • wyjaśnia znaczenie terminu *pojemność turystyczna* • wyjaśnia znaczenie terminu *krajobraz kulturowy* • wymienia czynniki kształtujące krajobraz kulturowy • wyjaśnia, czym jest degradacja krajobrazu • wyjaśnia znaczenie terminu *rewitalizacja* • podaje przykłady rewitalizacji	• wymienia cechy krajobrazu kulturowego terenów wiejskich i miast • wymienia rodzaje rewitalizacji	• opisuje rodzaje rewitalizacji i podaje przykłady	• wyjaśnia wpływ transportu na warunki życia ludności • omawia wpływ dynamicznego rozwoju turystyki na środowisko geograficzne • podaje przykłady zagrożeń krajobrazu kulturowego na świecie i w Polsce • omawia przykłady proekologicznych rozwiązań w działalności rolniczej, przemysłowej oraz usługowej	• podaje przykłady działań służących ochronie krajobrazów kulturowych na świecie, w Polsce i w najbliższej okolicy • przedstawia przykłady działań na rzecz środowiska

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny. *Oblicza geografii*. Zakres podstawowy. Część 3

Geografia realizowana na poziomie podstawowym w klasie 3. Liceum Ogólnokształcącego Zakonu Pijarów w Krakowie

Wymagania na poszczególne oceny				
na ocenę dopuszczającą	**na ocenę dostateczną**	**na ocenę dobrą**	**na ocenę bardzo dobrą**	**na ocenę celującą**
2	**3**	**4**	**5**	**6**
I. Zróżnicowanie środowiska przyrodniczego Polski				
Uczeń: • podaje wartość powierzchni Polski oraz długość granic • wymienia i wskazuje na mapie państwa graniczące z Polską • wskazuje współrzędne geograficzne najdalej wysuniętych punktów • wymienia obszary morskie wchodzące w skład terytorium Polski • wymienia na podstawie mapy tematycznej jednostki tektoniczne Europy • podaje przykłady państw europejskich, które leżą w obrębie różnych struktur geologicznych • przedstawia podział dziejów Ziemi na ery i okresy • przedstawia podział surowców mineralnych • wymienia nazwy surowców mineralnych i ich występowanie w regionie, w którym mieszka • wymienia cechy ukształtowania powierzchni Polski • wskazuje na mapie najważniejsze regiony fizycznogeograficzne Polski oraz pasy rzeźby terenu Polski • wymienia czynniki wpływające na klimat Polski • wymienia termiczne pory roku • podaje na podstawie mapy tematycznej długość okresu wegetacyjnego i jego zróżnicowanie w Polsce • wskazuje na mapie rzeki główne Polski i podaje ich nazwy • podaje na podstawie mapy główne cechy sieci rzecznej w Polsce • wymienia największe i najgłębsze jeziora w Polsce i wskazuje je na mapie • wskazuje na mapie najważniejsze sztuczne zbiorniki wodne w Polsce	Uczeń: • prezentuje na podstawie mapy ogólnogeograficznej charakterystyczne cechy położenia fizycznogeograficznego Polski • przedstawia podział Polski na regiony fizycznogeograficzne i wskazuje ważne regiony na mapie • prezentuje na podstawie mapy geologicznej przebieg strefy T–T na obszarze Europy • podaje przykłady ważnych wydarzeń geologicznych charakterystycznych dla każdej ery • wskazuje na mapie rozmieszczenie głównych zasobów surowców mineralnych w Polsce • wymienia nazwy surowców mineralnych występujących w regionie, w którym mieszka • odczytuje informacje z krzywej hipsograficznej Polski • wymienia na podstawie mapy zlodowacenia w Polsce i ich zasięgi • omawia na podstawie map klimatycznych i klimatogramów cechy klimatu Polski • wymienia masy powietrza kształtujące warunki pogodowe w Polsce • wskazuje obszary nadwyżek i niedoborów wody w Polsce • wymienia główne cechy sieci rzecznej w Polsce • wskazuje na mapie najważniejsze rzeki Polski i podaje ich nazwy • wymienia zalety śródlądowego transportu wodnego	Uczeń: • przedstawia charakterystyczne cechy położenia fizycznogeograficznego, matematycznego i geopolitycznego Polski • wymienia i wskazuje na mapie jednostki tektoniczne występujące na obszarze Polski • omawia na podstawie tabeli stratygraficznej najważniejsze wydarzenia z przeszłości geologicznej obszaru Polski • omawia znaczenie gospodarcze głównych zasobów surowców mineralnych Polski • przedstawia cechy rzeźby terenu Polski i jej pasowy układ • przedstawia podział Polski na regiony fizycznogeograficzne i wskazuje te regiony na mapie • opisuje na podstawie infografiki formy rzeźby polodowcowej • omawia zróżnicowanie przestrzenne temperatury powietrza, opadów atmosferycznych i okresu wegetacyjnego w Polsce • porównuje na podstawie mapy klimatycznej zimowe i letnie temperatury powietrza w Polsce • przedstawia przyczyny niedoboru wody w wybranych regionach Polski • wskazuje na mapie ważne rzeki Polski i podaje ich nazwy • opisuje asymetrię dorzeczy Wisły i Odry oraz wyjaśnia jej przyczynę • porównuje na podstawie fotografii i planów jeziora morenowe i rynnowe oraz podaje ich przykłady	Uczeń: • opisuje na podstawie mapy ogólnogeograficznej cechy charakterystyczne terytorium oraz granic Polski • omawia na podstawie tabeli i mapy tematycznej główne cechy budowy platformy wschodnioeuropejskiej • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia surowców mineralnych w Polsce • omawia wpływ budowy geologicznej na ukształtowanie powierzchni Polski • charakteryzuje poszczególne pasy ukształtowania powierzchni Polski • przedstawia podział Polskich gór na mezoregiony i wskazuje je na mapie • wykazuje wpływ czynników klimatotwórczych na klimat w Polsce • ocenia gospodarcze konsekwencje długości trwania okresu wegetacyjnego w różnych regionach Polski • podaje skutki niedoboru wody w wybranych regionach kraju • omawia główne typy genetyczne jezior • omawia znaczenie przyrodnicze, społeczne i gospodarcze (w tym turystyczne) jezior i sztucznych zbiorników w Polsce • ocenia stan środowiska przyrodniczego Bałtyku	Uczeń: • ocenia konsekwencje położenia fizycznogeograficznego, matematycznego i geopolitycznego Polski • charakteryzuje na podstawie informacji z różnych źródeł dowolny makroregion w Polsce • opisuje na podstawie mapy tektoniczno-geologicznej Europy budowę geologiczną Polski na tle europejskich jednostek geologicznych • omawia skutki orogenezy hercyńskiej w Europie • wyjaśnia geologiczne uwarunkowania tworzenia się i występowania surowców energetycznych • identyfikuje związki pomiędzy budową geologiczną Polski a głównymi cechami ukształtowania powierzchni • porównuje ukształtowanie powierzchni w pasie nizin i pasie pojezierzy oraz wyjaśnia przyczyny tych różnic • dokonuje na podstawie informacji z różnych źródeł analizy zasobów wodnych w swoim regionie • wyjaśnia, dlaczego północna część Polski ma większą jeziorność niż reszta kraju • omawia działania, które przyczyniają się do poprawy

• wymienia na podstawie mapy największe sztuczne zbiorniki wodne w Polsce • wyjaśnia znaczenie terminu *jeziorność* • określa położenie Morza Bałtyckiego • charakteryzuje linię brzegową Morza Bałtyckiego • wskazuje na mapie główne zatoki, wyspy i cieśniny Morza Bałtyckiego	• omawia na podstawie map tematycznych rozmieszczenie jezior w Polsce • wskazuje na mapie ogólnogeograficznej przykłady poszczególnych typów jezior i podaje ich nazwy • omawia czynniki wpływające na temperaturę wód powierzchniowych Morza Bałtyckiego • wskazuje najbardziej i najmniej zasolone rejony Morza Bałtyckiego	• opisuje funkcje sztucznych zbiorników wodnych • podaje przyczyny różnego zasolenia wód powierzchniowych Morza Bałtyckiego • opisuje florę i faunę Morza Bałtyckiego • omawia formy ochrony Morza Bałtyckiego		środowiska przyrodniczego wód Bałtyku
II. Ludność i urbanizacja w Polsce				
Uczeń: • podaje aktualną liczbę ludności w Polsce • wskazuje na mapie województwa i ich stolice • wymienia województwa o wysokim i niskim współczynniku przyrostu naturalnego • podaje cechy piramidy wieku i płci ludności Polski • podaje aktualną wartość wskaźnika gęstości zaludnienia w Polsce • wymienia na podstawie mapy gęstości zaludnienia regiony silnie i słabo zaludnione • wymienia obszary o dodatnim i ujemnym współczynniku salda migracji wewnętrznych w Polsce • wymienia największe skupiska Polonii na świecie • posługuje się terminami: *aktywny zawodowo*, *bierny zawodowo*, *bezrobotny*, *stopa bezrobocia* • wyjaśnia znaczenie terminu *współczynnik aktywności zawodowej* • wymienia ekonomiczne grupy wiekowe ludności • wymienia podstawowe jednostki osadnicze • posługuje się terminem *wskaźnik urbanizacji* • podaje nazwy największych miast Polski i wskazuje je na mapie • podaje przykłady aglomeracji monocentrycznych i policentrycznych w Polsce i wskazuje je na mapie • wymienia województwa wysoko i nisko zurbanizowane	Uczeń: • podaje przyczyny wyludniania się określonych regionów Polski • wymienia poszczególne szczeble podziału administracyjnego Polski • oblicza współczynnik przyrostu naturalnego • porównuje na podstawie wykresu średnią długość życia Polek i Polaków • podaje przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia ludności w Polsce • omawia zróżnicowanie przestrzenne współczynnika salda migracji wewnętrznych w Polsce • podaje najważniejsze cechy migracji wewnętrznych w Polsce • wymienia czynniki wpływające na aktywność zawodową ludności • wskazuje na mapie Polski najważniejsze miasta i podaje ich nazwy • podaje różnice między miastem a wsią • prezentuje na podstawie mapy tematycznej przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika urbanizacji w Polsce • wymienia główne funkcje miasta i podaje ich przykłady • charakteryzuje osadnictwo wiejskie w Polsce	Uczeń: • omawia na podstawie wykresu zmiany liczby ludności Polski • analizuje zmiany liczby ludności w miastach i na wsiach • omawia na podstawie mapy cechy podziału administracyjnego Polski • analizuje na podstawie wykresu zmiany współczynnika przyrostu naturalnego ludności w Polsce • podaje przyczyny starzenia się polskiego społeczeństwa • wymienia główne bariery osadnicze na obszarze Polski • omawia przyczyny migracji wewnętrznych w Polsce • wyjaśnia zmiany kierunków migracji wewnętrznych w Polsce • podaje główne kierunki współczesnych emigracji Polaków • oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego • analizuje na podstawie danych statystycznych strukturę zatrudnienia w Polsce • porównuje strukturę zatrudnienia we własnym województwie ze strukturą zatrudnienia w Polsce • określa przyczyny bezrobocia w Polsce • wskazuje na mapie Polski byłe miasta wojewódzkie i podaje ich nazwy • omawia najważniejsze cechy sieci osadniczej Polski • przedstawia czynniki rozwoju miast • opisuje współczesne funkcje wsi	Uczeń: • wyjaśnia przyczyny zmian liczby ludności Polski w latach 1946–2019 • omawia na podstawie mapy zmiany liczby ludności w poszczególnych województwach • przedstawia konsekwencje zmian liczby ludności Polski • przedstawia zróżnicowanie współczynnika przyrostu naturalnego według województw • omawia przyczyny małej liczby urodzeń w Polsce • omawia główne cechy struktury demograficznej Polski według płci i wieku • omawia na podstawie map tematycznych wpływ czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych na rozmieszczenie ludności w Polsce • przedstawia pozytywne i negatywne skutki migracji zagranicznych Polaków • analizuje przyrost rzeczywisty ludności Polski w przedziale czasowym • porównuje na podstawie wykresu współczynnik aktywności zawodowej Polski z wartościami dla wybranych krajów • wyjaśnia przyczyny zmian struktury zatrudnienia ludności Polski • omawia zróżnicowanie przestrzenne stopy bezrobocia w Polsce • analizuje wskaźnik urbanizacji w Polsce i podaje przyczyny jego zróżnicowania • charakteryzuje czynniki wpływające na współczesne przemiany polskich miast • omawia przyczyny zmian w osadnictwie wiejskim w Polsce	Uczeń: • omawia przyczyny zmian liczby ludności w swoim województwie w XXI w. • prognozuje skutki współczesnych przemian demograficznych w Polsce dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju • wyjaśnia zmiany kształtu piramidy wieku i płci ludności Polski • omawia skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Polsce • opisuje przykłady wpływu ruchów migracyjnych na rozmieszczenie ludności w Polsce • wykazuje zależność struktury zatrudnienia od poziomu rozwoju gospodarczego poszczególnych regionów w naszym kraju • omawia sytuację na rynku pracy we własnej miejscowości (gminie, powiecie) • określa wpływ przemian społeczno-gospodarczych na procesy urbanizacyjne i osadnictwo wiejskie w Polsce

III. Gospodarka Polski				
Uczeń: • wymienia na podstawie mapy obszary o najkorzystniejszych warunkach dla rozwoju rolnictwa w Polsce • wyjaśnia znaczenie terminu *rolnictwo ekologiczne* • wymienia mocne i słabe strony rolnictwa ekologicznego • podaje liczbę gospodarstw ekologicznych w poszczególnych województwach • wyjaśnia znaczenie terminów: *system wolnorynkowy*, *prywatyzacja* • wyjaśnia znaczenie terminu *innowacyjna gospodarka* • wymienia najważniejsze rodzaje transportu w Polsce • wyjaśnia znaczenie terminów: *węzeł transportowy*, *terminal transportowy* • wymienia główne węzły i terminale transportowe w Polsce • wymienia najważniejsze porty handlowe, pasażerskie i rybackie w Polsce • wymienia towary przeładowywane w polskich portach handlowych • wymienia walory przyrodnicze i kulturowe Polski • wyjaśnia znaczenie terminu *infrastruktura turystyczna*	Uczeń: • przedstawia regionalne zróżnicowanie przyrodniczych warunków rozwoju rolnictwa w Polsce • prezentuje na podstawie wykresu strukturę wielkościową gospodarstw rolnych w Polsce • omawia cechy systemu rolnictwa ekologicznego w Polsce • porównuje na podstawie wykresu liczbę gospodarstw ekologicznych oraz powierzchnię ekologicznych użytków rolnych w Polsce • omawia cechy polskiego przemysłu przed 1989 r. • omawia zróżnicowanie przestrzenne gęstości dróg według województw w Polsce • wskazuje na mapie Polski główne drogi wodne – rzeki, kanały • wymienia warunki rozwoju transportu wodnego • przedstawia cechy polskiej gospodarki morskiej • wymienia polskie obiekty znajdujące się na *Liście światowego dziedzictwa UNESCO* • wymienia główne rodzaje zabytków kultury materialnej i niematerialnej	Uczeń: • omawia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa w Polsce • analizuje udział i miejsce Polski w produkcji wybranych artykułów rolnych w UE • przedstawia przyczyny rozwoju rolnictwa ekologicznego • podaje przyczyny przemian strukturalnych w przemyśle Polski po 1989 r. • omawia zmiany zatrudnienia w przemyśle według sektorów własności w Polsce • podaje przyczyny zmian w polskim transporcie • omawia zróżnicowanie sieci kolejowej w Polsce • charakteryzuje transport lotniczy w Polsce • porównuje na podstawie mapy ruch pasażerski w polskich portach lotniczych • omawia współczesne znaczenie morskich portów pasażerskich w Polsce • omawia strukturę przeładunków w głównych portach handlowych Polski • przedstawia czynniki warunkujące rozwój turystyki w Polsce • prezentuje na podstawie mapy zagospodarowanie turystyczne w różnych regionach Polski	Uczeń: • ocenia przyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa we własnym regionie • charakteryzuje wybrane regiony rolnicze w Polsce • wskazuje cele certyfikacji żywności produkowanej w ramach systemu rolnictwa ekologicznego w Polsce • charakteryzuje skutki przemian strukturalnych w przemyśle Polski po 1989 r. • omawia na podstawie informacji z różnych źródeł wartość nakładów na działalność badawczo-rozwojową oraz ich dynamikę w Polsce • przedstawia przyczyny nierównomiernego rozwoju sieci kolejowej w Polsce • omawia rolę transportu w krajowej gospodarce • określa rolę transportu przesyłowego dla gospodarki Polski • charakteryzuje przemysł stoczniowy w Polsce • przedstawia stan rybactwa i przetwórstwa rybnego w Polsce • omawia znaczenie infrastruktury turystycznej i dostępności komunikacyjnej dla rozwoju turystyki • omawia rolę turystyki w krajowej gospodarce • ocenia walory przyrodnicze i kulturowe dla rozwoju turystyki wybranego regionu w Polsce	Uczeń: • analizuje wpływ czynników przyrodniczych i poza-przyrodniczych na możliwości przemian w rolnictwie Polski • przedstawia pozytywne i negatywne skutki rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce • ocenia wpływ przystąpienia Polski do Unii Europejskiej na rozwój przemysłu w naszym kraju • omawia znaczenie sieci transportuw gospodarce kraju • opisuje specjalizacje polskich portów morskich • określa znaczenie lotnictwa w komunikacji krajowej i międzynarodowej • wykorzystuje mapę do opisania atrakcji turystycznych na wybranej trasie
IV. Stan środowiska i jego ochrona w Polsce				
Uczeń: • wymienia źródła zanieczyszczeń powietrza w Polsce • podaje przyczyny powstawania smogu • wymienia miasta w Unii Europejskiej najbardziej zanieczyszczone pyłami • wymienia rodzaje odpadów stanowiące zagrożenie dla środowiska • wyjaśnia główne motywy ochrony przyrody w Polsce • wymienia formy ochrony przyrody w Polsce • podaje na podstawie danych statystycznych liczbę obiektów będących poszczególnymi formami ochrony przyrody	Uczeń: • przedstawia wielkość emisji ważniejszych zanieczyszczeń powietrza w Polsce • podaje przyczyny zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych • wskazuje na mapie przykłady parków narodowych, krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu w Polsce	Uczeń: • charakteryzuje na wybranych przykładach zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego w Polsce • przedstawia konsekwencje emisji zanieczyszczeń powietrza • wymienia przyczyny degradacji gleb • opisuje walory wybranych parków narodowych • wymienia proekologiczne działania na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego	Uczeń: • wymienia sposoby ograniczenia zanieczyszczenia atmosfery • analizuje produkcję odpadów przemysłowych i komunalnych w Polsce według województw • wyjaśnia różnice w sposobie ochrony przyrody w parkach narodowych i rezerwatach przyrody • wymienia przykłady współpracy międzynarodowej na rzecz ochrony przyrody	Uczeń: • wykorzystuje aplikację GIS do analizy stanu zanieczyszczenia powietrza w swoim regionie • uzasadnia konieczność podejmowania globalnych działań na rzecz ochrony atmosfery

WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY
Z HISTORII SZTUKI DLA KLASY PIERWSZEJ CZTEROLETNIEGO LICEUM - POZIOM ROZSZERZONY

Obowiązkiem ucznia jest posiadanie zeszytu i uzupełnianie go notatkami z lekcji oraz gromadzenie wszelakich materiałów źródłowych otrzymywanych przez nauczyciela. Uczeń z założenia ma dostęp do chmury internetowej, w której gromadzone są materiały do samodzielnego powtarzania wiadomości z lekcji. Materiały te nie zwalniają ucznia z pracy na lekcji. Wymagania tutaj przedstawione są skorelowane z podręcznikiem (1/2007), pt., B. Osińska, *Sztuka i czas. Od prehistorii do rokoka, t. I,* WSiP, 2018;

Zakres tematyczny	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca)	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
1. Wstęp do zagadnień związanych z historią sztuki	prowadzi notatki z lekcji; wymienia dziedziny sztuki (plastycznych i wizualnych) oraz techniki artystyczne; wymienia i definiuje podstawowe dyscypliny badające sztuki piękne; stosuje podział wewnętrzny sztuki na sztukę przedstawiającą i nieprzedstawiającą; definiuje pojęcia: *sztuka, dzieło sztuki, sztuki plastyczne i wizualne, ikonografia, styl, estetyka, treść i forma dzieła sztuki, sztuka abstrakcyjna, perspektywa,*	definiuje poznane techniki artystyczne; potrafi opisać i wytłumaczyć zależność pomiędzy formą a treścią dzieła sztuki; charakteryzuje poszczególne elementy formy dzieła sztuki; charakteryzuje poszczególne rodzaje perspektyw malarskich i potrafi je rozpoznać na dowolnych przykładach; charakteryzuje rodzaje kompozycji malarskich; szczegółowo charakteryzuje koło barw i relacje zachodzące pomiędzy poszczególnymi kolorami; definiuje pojęcia: *sfumato,*	zna najważniejsze kolekcje muzealne i potrafi je scharakteryzować; umieszcza te kolekcje w kontekście historycznym; przeprowadza analizę ikonograficzną dowolnego dzieła sztuki; wyjaśnia wpływ założeń estetycznych i krytyki sztuki na kształt dzieła w ciągu wieków, rozumie konteksty kulturowe i uwarunkowania przemian w dziejach sztuki (w tym historyczne, religijne, filozoficzne);	szczegółowo omawia zagadnienia elementów formy dzieła sztuki; szczegółowo charakteryzuje techniki artystyczne, potrafi rozpoznawać i podawać przykłady takich technik; opisuje i interpretuje treść dzieła sztuki na dowolnym przykładzie; wypowiada się ustnie i pisemnie na temat dziejów sztuki; przywołuje treści poznane na innych przedmiotach humanistycznych (j. polski, historia, geografia) i poprawnie z nich korzysta;	samodzielnie porównuje dzieła sztuki i swobodnie wypowiada się na ich temat; potrafi przywoływać przykłady dzieł sztuki, motywów i postaw artystycznych, teorii estetycznych spoza omawianej na lekcjach treści i poprawnie uzasadnia ich użycie; porównuje twórczość konkretnych artystów, zna szczegółowo ich biografię; zna życiorysy postaci ukazanych w konkretnych dziełach sztuki; w sposób samodzielny i nietypowy rozwiązuje problemy interpretacyjne samodzielnie pogłębia

	wymienia rodzaje perspektyw malarskich wymienia rodzaje kompozycji i potrafi je rozpoznać na dowolnym przykładzie; zna koło barw i je prawidłowo opisuje; zna periodyzacje sztuki i potrafi lokować poszczególne okresy, style na osi czasu; wymienia funkcje sztuki i potrafi je krótko opisać; wymienia elementy formy dzieła sztuki; podaje podstawową bibliografię historii sztuki; wymienia najważniejsze kolekcje muzealne, umieszcza nazwy muzeów w kontekście geograficznym; rozpoznaje poznane na lekcji dzieła sztuki;	*luminizm, tenebryzm (maniera tenebrosa), laserunek, pastoso, blik, impast,* uczestniczy aktywnie na lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;			zainteresowanie sztuką danego okresu formułuje własne komentarze wartościujące na temat analizowanych dzieł; osiąga sukcesy w olimpiadach artystycznych;
SZTUKA ERY PREHISTORYCZNEJ					
1. PREHISTORIA	przedstawia przybliżoną chronologię sztuki pradziejowej,	zna szczegółową chronologię sztuki prehistorycznej;	charakteryzuje szczegółowo poszczególne odkrycia związane z malarstwem	porównuje czas historyczny Ziemi z czasem istnienia	j.w.

	definiuje sztukę prehistoryczną i wymienia jej charakterystyczne momenty; omawia rozwój malarstwa jaskiniowego i drobnej rzeźby w epoce paleolitu, wymienia formy architektury megalitycznej, definiuje pojęcia: *megality*, *menhiry*, *dolmeny*, *kromlechy*, *alignement*, *ochra*, *tolos*, *ornament*, *ceramika*, *rewolucja neolityczna;* rozpoznaje funkcję sepulkralną poszczególnych budowli rozpoznaje poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych,	omawia ogólnie sztukę pradziejową na ziemiach polskich, wyjaśnia, w jaki sposób warunki życia i wierzenia w epokach: paleolitu, mezolitu i neolitu wpływały na charakter sztuki pradziejowej, zna przybliżoną antropogenezę człowieka; charakteryzuje tzw. rewolucję neolityczną na konkretnych przykładach; zna kontekst historyczny i geograficzny tego zjawiska; zakreśla na mapie ogniska występowania malarstwa jaskiniowego; charakteryzuje szczegółowo Stonehenge samodzielnie analizuje formę dowolnego dzieła sztuki (kompozycję, gamę barwną, światłocień, technikę, temat) używając przy tym poprawnego języka z zakresu sztuk pięknych;	jaskiniowym; szczegółowo charakteryzuje rzeźbę paleolityczną na przykładzie: Wenus z Willendorfu, Wenus z Laussel, omawia architekturę sepulkralną; charakteryzuje szczegółowo Światowida ze Zbrucza i stanowisko archeologiczne w Biskupinie; zna i interpretuje fragmenty tekstu Z. Herberta, *Barbarzyńca w ogrodzie;* tworzy poprawne językowo wypowiedzi na temat sztuki okresu prehistorycznego;	człowieka; wyjaśnia w wypowiedzi ustnej lub pisemnej związki formy dzieła sztuki z teoriami archeologicznymi; swobodnie porównuje dowolne dzieła sztuki z różnych okresów; potrafi wskazać nawiązania artystyczne w innych epokach do sztuki pradziejowej; sięga do literatury pomocniczej zaproponowanej mu przez nauczyciela i poddaje ją analizie; wykorzystuje tekst naukowy w interpretacji dzieła sztuki; odnajduje intertekstualne oraz intersemiotyczne powiązania w dziele sztuki;	
SZTUKA STAROŻYTNA PIERWSZYCH CYWILIZACJI					
2. SZTUKA STAROŻYTNEJ MEZOPOTAMII	charakteryzuje na wybranych przykładach kulturę starożytnej Mezopotamii, wyjaśnia kulturową rolę	wykazuje jak na sztukę Mezopotamii wpłynęły religia, polityka i geografia; zna szczegółowa periodyzację poszczególnych cywilizacji	na dowolnym przykładzie poznanym na lekcjach charakteryzuje zabudowania miejskie stosowane w	przedstawia najważniejsze dokonania poznanych na lekcjach archeologów; charakteryzuje inne stele	j.w.

	sztuki poszczególnych cywilizacji Mezopotamii; zna geografię historyczną Mezopotamii; zna ogólną periodyzację cywilizacji Mezopotamii; definiuje terminy: *masa bitumiczna, ziggurat, ryzalit, krenelaż, izokefalizm, styl bloku, inkrustacja, intarsja, stela, gliptyka, hypogeum, orant, kudurru, lamassu, cytadela, ortostat, horror i amor vacui, apadana, portyk, kompozycja pasowa, protoma,* rozpoznaje poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych,	Mezopotamii; wyjaśnia w jaki sposób rozwijało się pismo sumeryjskie; charakteryzuje wykopaliska archeologiczne w Ur; omawia szczegółowo budowę świątyni mezopotamskiej; charakteryzuje styl bloku w rzeźbie; charakteryzuje szczegółowo dzieła sztuki: *Sztandar z Ur, Posąg Gudei z Lagasz; Stela Naramsina, Stela Hammurabiego, Brama Isztar, ziggurat Etemenanki, ranna Lwica z pałacu Assurbanipala w Niniwie, scena łowiecka z pałacu Assurbanipala w Niniwie, Procesja łuczników w Suzie,* na przykładzie Babilonu charakteryzuje zabudowania miejskie; przypisuje odpowiednią funkcję dziełu sztuki; samodzielnie analizuje formę dowolnego dzieła sztuki (kompozycję, gamę barwną, światłocień, technikę, temat) używając przy tym poprawnego języka z zakresu sztuk pięknych;	Mezopotamii; charakteryzuje Wiszące Ogrody Semiramidy; swobodnie porównuje sztukę poszczególnych cywilizacji w Mezopotamii; rozpoznaje technikę w jakiej wykonane zostało dane dzieło sztuki; charakteryzuje gliptykę sumeryjską; potrafi określić na czym polegał tzw. renesans sumeryjski i szczegółowo ten okres opisuje;	poznane na lekcji (np. *Stela Sępów*); wykorzystuje zdobyte informacje na historii i języku polskim o cywilizacji Mezopotamskiej; opisuje poemat o Gilgameszu i wykazuje jego wpływ na sztukę sumeryjską; potrafi wskazać nawiązania artystyczne w innych epokach do sztuki mezopotamskiej; sięga do literatury pomocniczej zaproponowanej mu przez nauczyciela i poddaje ją analizie; wykorzystuje tekst naukowy w interpretacji dzieła sztuki; odnajduje intertekstualne oraz intersemiotyczne powiązania w dziele sztuki;	
3. SZTUKA	wskazuje, w jaki sposób wpłynęły na charakter	szczegółowo charakteryzuje	charakteryzuje zbiory	opisuje dokładnie	j.w.

STAROŻYTNEGO EGIPTU	sztuki egipskiej uwarunkowania kulturowe, geograficzne i religijne, zna ogólną periodyzację dziejów sztuki egipskiej omawia odkrycia archeologiczne mające szczególne znaczenie dla poznania kultury starożytnego Egiptu, definiuje pojęcia: *uszebti, skarabeusz, sarkofag, klaft, ureusz, mastaba, piramida, serdab, kolumna, filar, kapitel, sala hypostylowa, dziedziniec, pylony, sfinks, kanon, hieratyzm, portret syntetyczny, enkaustyka, kanopa* ogólnie charakteryzuje kanon egipski; zna i opisuje poznane na lekcji piramidy; potrafi przypisać funkcję dziełu sztuki, rozpoznaje poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych,	kanon egipski; opisuje budowę mastaby; rozpoznaje rodzaje kapiteli egipskich kolumn; omawia schemat budowy świątyni egipskiej; charakteryzuje zagadnienie budowli *stricte* sakralnych e Egipcie; charakteryzuje architekturę, malarstwo i rzeźbę egipską; charakteryzuje szczegółowo okres amarneński, zna dokładniejszą periodyzację dziejów sztuki egipskiej, charakteryzuje sztukę egipską poszczególnych okresów; omawia szczegółowo: *Paletę Narmera, Maskę Tutenchamona, Posąg Chefrena, Posąg Mykerinosa i Triadę Mykerinosa, Wójta z Sakkary, Siedzącego Skrybę, Gęsi z Meidum, Kolosy Memnona, Świątynię Amon-Ra w Karnaku i świątynię Hatszepsut w Tebach, Portret Nefretete, Kamień z Rosetty;* charakteryzuje zjawisko portretów fajumskich;	Faras w Muzeum Narodowym w Warszawie, przedstawia sylwetkę Kazimierza Michałowskiego i omawia wpływ jego badań na sztukę egipską; charakteryzuje sylwetkę J. F. Champolliona; charakteryzuje malarstwo grobowe w Tebach Zachodnich i w Beni Hassan; charakteryzuje na przykładzie posągu Sezostrisa III tzw. portret pesymistyczny; charakteryzuje stele króla Dżeta; dokonuje rozbioru ikonograficznego dzieła *Sąd nad życiem Hunefera*, potrafi ten opis uogólnić i odnieść do całej sztuki egispkiej; dostrzega znaczenie sztuki egipskiej w dzisiejszych czasach; przypisuje sztuce egipskiej dzieła nie omawiane na lekcji na podstawie ich cech	wierzenia egipskie i system polityczny; opisuje proces mumifikacji i określa jak wpływał on na sztukę; charakteryzuje nowe zjawiska w egiptologi współczesnej; charakteryzuje XIX-wieczną modę na kulturę i cywilizację Egipską uwzględniając w tym również rolę Napoleona; rozpoznaje i charakteryzuje popularne insygnia władzy faraonów egipskich; dokonuje periodyzacji poszczególnych dynastii faraonów egipskich; sięga do literatury pomocniczej zaproponowanej mu przez nauczyciela i poddaje ją analizie; wykorzystuje tekst naukowy w interpretacji dzieła sztuki; odnajduje intertekstualne oraz intersemiotyczne powiązania w dziele sztuki;	

		samodzielnie analizuje formę dowolnego dzieła sztuki (kompozycję, gamę barwną, światłocień, technikę, temat) używając przy tym poprawnego języka z zakresu sztuk pięknych;	formalnych;		
4. SZTUKA MORZA EGEJSKIEGO	określa ramy czasowe i zasięg terytorialny sztuki egejskiej, charakteryzuje ogólnie sztukę kreteńską, cykladzką i helladzką wskazując ich dystynktywne cechy, definiuje pojęcia: *megaron, fajans, pithos, mur cyklopowy, repusowanie, idol,* charakteryzuje pałac w Kossos; charakteryzuje grób Agamemnona potrafi przypisać funkcję dziełu sztuki, rozpoznaje poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych,	podaje szczegółowe informacje na temat dziejów sztuki egejskiej; charakteryzuje dokonania archeologiczne Evansa i Schliemana; charakteryzuje malarstwo minojskie; charakteryzuje ceramikę minojską; charakteryzuje szczegółowo zabudowania Myken; charakteryzuje sztukę cykladzką; zna mity dotyczące sztuki egejskiej samodzielnie analizuje formę dowolnego dzieła sztuki (kompozycję, gamę barwną, światłocień, technikę, temat) używając przy tym poprawnego języka z zakresu sztuk pięknych;	swobodnie porównuje sztukę poszczególnych cywilizacji w obrębie morza egejskiego; interpretuje mity dotyczące sztuki egejskiej i wykazuje ich związek z tą sztuką; dokonuje opisu ikonograficznego *Woltyżerki* tłumaczy wpływ sztuki morze egejskiego na sztukę starożytnej Grecji; wykorzystuje informacje o teatrze greckim w kontekście sztuki egejskiej	sięga do literatury pomocniczej zaproponowanej mu przez nauczyciela i poddaje ją analizie; wykorzystuje tekst naukowy w interpretacji dzieła sztuki; odnajduje intertekstualne oraz intersemiotyczne powiązania w dziele sztuki; zna i wykorzystuje fragmenty tekst Z. Herberta, *Labirynt nad morzem*	j.w.

SZTUKA ANTYCZNA					
5. SZTUKA GRECKA	zna i poprawnie stosuje pojęcie antyku, określa ramy czasowe poszczególnych okresów w kulturze greckiej (archaicznego, klasycznego i hellenistycznego), wskazuje, w jaki sposób na charakter sztuki greckiej wpłynęły uwarunkowania kulturowe i religijne; wymienia i charakteryzuje cztery style malarstwa wazowego, omawia wygląd przykładowej świątyni greckiej, wymienia i omawia architektoniczne porządki greckie; zna atrybuty bogów greckich; charakteryzuje ogólnie rzeźbę grecką poszczególnych okresów; definiuje pojęcia: *perystaza, interkolumnium, krepidoma, entasiz, tympanon, fronton, architraw, temenos, akrolit, chryzelefantyna, kora i kuros, moschoforos, agora, akropol, propyleje,*	zna szczegółowo kanon Polikleta i Lizypa; charakteryzuje rzeźbiarstwo Fidiasza, Praksytelesa, Polikleta, Lizypa, Myrona i Skopasa; charakteryzuje zabudowania Akropolu; rozpoznaje i opisuje charakterystyczne typy świątyń greckich, w tym *templum in antis, prostylos, amfiprostylos, peripteros, dipteros, pseudodipteros, monopteros, tolos,* definiuje pojęcia: *stylobat, astragal, meander, kanelurowanie,echinus, abakus, akant, woluta, fryz, przedstawienie androkefaliczne, lekyt, pinakoteka, tryglif, metopa, grylloi* zna siedem cudów świata starożytnego; omawia szczegółowo: świątynie *Nike Apteros, Erechtejon, Atene Partenos i Zeusa Olimpijskiego, Apollo Belwederskiego, Boksera Lizypa, Bachantkę Skopasa, płaskorzeźby Fidiasza z Partenonu, Propyleje, Świątynie Hery w Paestum, amforę*	omawia ceramikę grecką wymieniając najważniejsze naczynia i ich funkcję; przedstawia genezę aktu kobiecego, analizuje i porównuje wybrane rzeźby starożytnego Egiptu i starożytnej Grecji, analizuje i porównuje świątynie starożytnego Egiptu z okresu Nowego Państwa i świątynie starożytnej Grecji charakteryzuje rozwój miast na planie hippodamejskim; zna najważniejsze fakty z biografii Polikleta, Fidiasza, Praksytelesa, Lizypa, Peryklesa, Aleksandra Wielkiego, swobodnie porównuje indywidualne style w rzeźbiarstwie greckim; omawia szczegółowo szkoły rzeźbiarskie w okresie hellenistycznym; omawia status artysty w społeczeństwie	charakteryzuje strój grecki; omawia szczegółowo wszystkie poznane dzieła sztuki greckiej; zna i charakteryzuje poglądy estetyczne strażytnych Greków; zna poglądy filozoficzne Platona, Pitagorasa i Arystotelesa oraz potrafi wykazać ich wpływ na sztukę; zna mitologię grecką i potrafi łączyć jej treść z dziełami sztuki starożytnej Grecji; sięga do literatury pomocniczej zaproponowanej mu przez nauczyciela i poddaje ją analizie; wykorzystuje tekst naukowy w interpretacji dzieła sztuki; odnajduje intertekstualne oraz intersemiotyczne powiązania w dziele sztuki; omawia wpływ sztuki starożytnej Grecji na	j.w.

	kariatyda, kontrapost, mauzoleum, tempera, odeon, amfora, pathos, mimesis, zna budowę teatru greckiego i potrafi wskazać przykład; charakteryzuje podstawowe dzieła: *Partenon, Doryforosa, Afrodyte z Knidos, Nike z Samotraki, Wenus z Milo, Ołtarz pergamoński, Grupę Laokoona, Dyskobol* wymienia budynki użyteczności publicznej w Grecji; potrafi przypisać funkcję dziełu sztuki, rozpoznaje poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych,	*Eksekiasa, Pomnik Zwycięstwa nad Galami,* oraz wybrany przykład kory i kurosa; rozpoznaje portrety Peryklesa i Aleksandra Wielkiego; rozpoznaje ornamenty greckie; charakteryzuje styl mokrych szat; rozpoznaje techniki rzeźbiarskie; samodzielnie analizuje formę dowolnego dzieła sztuki (kompozycję, gamę barwną, światłocień, technikę, temat) używając przy tym poprawnego języka z zakresu sztuk pięknych;	greckiego polis; omawia mecenat Peryklesa w okresie klasycznym; charakteryzuje malarstwo w starożytnej Grecji; rozpoznaje i wymienia techniki malarskie stosowane w starożytnej Grecji; zna nazwiska malarzy greckich; formułuje sąd na temat obecności greckiej tradycji humanistycznej w dzisiejszych czasach potrafi wskazać muzea w których przechowywane są dzieła sztuki greckiej	epoki późniejsze ze szczególnym uwzględnieniem renesansu, klasycyzmu i sztuki współczesnej;	
6. SZTUKA ETRUSKA	określa ramy czasowe i warunki historyczne i geograficzne rozwoju kultury etruskiej, na dowolnych przykładach charakteryzuje sztukę Etrusków, rozpoznaje i omawia porządek toskański; definiuje pojęcia:	omawia architekturę sakralną i sepulkralną, na dowolnych przykładach omawia rzeźbę, malarstwo ścienne oraz rzemiosło artystyczne; wyjaśnia, jaki wpływ miała sztuka etruska na sztukę starożytnych Rzymian;	Rozpoznaje najpopularniejsze techniki rzemiosła artystycznego stosowane przez Etrusków oraz je definiuje (*filigran, granulacja, grawerowanie*) omawia ideową wartość malarstwa grobowego Etrusków;	sięga do literatury pomocniczej zaproponowanej mu przez nauczyciela i poddaje ją analizie; wykorzystuje tekst naukowy w interpretacji dzieła sztuki; odnajduje intertekstualne oraz intersemiotyczne	

	tumulus, bucchero nero potrafi przypisać funkcję dziełu sztuki, rozpoznaje poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych,	wyjaśnia budowę fałszywej kopuły; definiuje pojęcia: *fibula, cista, odlew na wosk tracony, toreutyka, koroplastyka, weryzm,* samodzielnie analizuje formę dowolnego dzieła sztuki (kompozycję, gamę barwną, światłocień, technikę, temat) używając przy tym poprawnego języka z zakresu sztuk pięknych;	omawia szczegółowo: *Wilczyce Kapitolińską, Chimerę z Arezzo, Apolla z Wejów, Posąg Arringatore, portret Brutusa, Ciste Ficaroniego,*	powiązania w dziele sztuki;	
7. SZTUKA STAROŻYTNEGO RZYMU	określa zasięg terytorialny oraz ramy czasowe poszczególnych okresów w kulturze rzymskiej, opisuje rozwój rzymskiego miasta, określa nowe rozwiązania techniczne w sztuce rzymskiej, rozpoznaje i opisuje porządki (style rzymskie: toskański i kompozytowy); wymienia typy budowli rzymskich, uwzględniając ich funkcje; definiuje terminy i pojęcia: *insula, forum, kolumna toskańska, kolumna kompozytowa, mały porządek, spiętrzenie porządków, akwedukt, amfiteatr,*	opisuje formy świątyń i grobowców rzymskich, opisuje typ rzymskiego domu z wewnętrznym atrium i perystylem, wymienia techniki malarskie stosowane w starożytnym Rzymie, definiuje pojęcia: *cenotaf, bukranion, feston, girlanda, cardo i decumanus, tabularium, curia, edikula, porządek spiętrzony, gemma, intaglio, kamea,* dokonuje analizy porównawczej dzieł sztuki kultury starożytnej Grecji i Rzymu pod względem cech formalnych, rozumie i wyjaśnia, na czym polega nowatorstwo	tworzy wypowiedzi na temat znaczenia spuścizny kultury starożytnego Rzymu dla rozwoju cywilizacji europejskiej, charakteryzuje dom rzymski z uwzględnieniem rozkładu poszczególnych pomieszczeń (w tym: *triclinium, tablinum, cubiculum, perystyl, atrium, impluvium, compluvium, westybul, eksedra*); charakteryzuje budownictwo pałacowe: Willa Hadriana w Tivoli, Pałac Dioklecjana w Splicie; Złoty Dom Nerona w Rzymie;	przedstawia historię Rzymu z uwzględnieniem najważniejszych wydarzeń i ich odzwierciedlenia w sztuce; zna dynastie cesarskie w Rzymie i odnosi ich historie do dzieł sztuki; swobodnie operuje mitologią rzymską i porównuje ją do mitologii greckiej; omawia szczegółowo budowle termalne w Rzymie ze szczególnym uwzględnieniem Term Karakali; wyjaśnia wpływ kultury i filozofii rzymskiej na sztukę;	

	cyrk, bazylika, termy, perystyl, atrium, impluvium, compluvium, enkaustyka, akwedukt mozaika, weryzm portretowy, łuk triumfalny, styl kontynuacyjnej narracji, malarstwo pompejańskie charakteryzuje dzieła sztuki: Panteon, Łuk Tytusa, łuk Konstantyna, Amfiteatr Flawiuszów, Kolumna Trajana, Posąg Augusta z Prima Porta; potrafi przypisać funkcję dziełu sztuki, rozpoznaje poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych,	architektury starożytnego Rzymu, rozpoznaje ornamenty rzymskie, rozpoznaje techniki stosowane w Rzymie; wymienia fora cesarskie; opisuje budowę łuku i tzw. kopuły rzymskiej; charakteryzuje dzieła sztuki: Mauzoleum Hadriana, Ara Pacis, Pomnik konny Marka Aureliusza, akwedukt w Pont-du-Gard, Circus Maximus, La Maison Caree w Nimes, Mauzoleum Cecylii Metelli; charakteryzuje malarstwo rzymskie z podziałem na nurty; charakteryzuje rzeźbę rzymską; wymienia i charakteryzuje charakterystyczne elementy architektury rzymskiej (*kasetony*, *archiwolty*, *konsole*, *modyliony*, *imopsty*, *attyka*); wyjaśnia, na czym polega dokumentalizm, historyzm i nowatorstwo sztuki starożytnego Rzymu	podaje przykłady pomników konnych wzorowanych na pomniku Marka Aureliusza; podaje miejscowości występowania amfiteatrów poza Rzymem; omawia budowę drogi rzymskiej i infrastrukturę komunikacyjną w Rzymie; omawia zabudowania Forum Romanum i Forum Trajana;	charakteryzuje szczegółowo tzw. Wielką Kameę Francuską i Wazę Portlandzką; wymienia miejscowości występowania łuków triumfalnych poza Rzymem; rozpoznaje portrety najważniejszych cesarzy; charakteryzuje szczegółowo technikę mozaiki rzymskiej; sięga do literatury pomocniczej zaproponowanej mu przez nauczyciela i poddaje ją analizie; wykorzystuje tekst naukowy w interpretacji dzieła sztuki; odnajduje intertekstualne oraz intersemiotyczne powiązania w dziele sztuki;	

opracował: Tomasz Tisończyk

Wymagania edukacyjne. Klasa 1. Zakres podstawowy. Nowa edycja

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
1. Historia jako nauka	**Uczeń:** • formułuje definicję historii i prehistorii • wymienia rodzaje źródeł historycznych	**Uczeń:** • wymienia rodzaje źródeł historycznych i podaje przykłady źródeł każdego rodzaju • przedstawia periodyzację dziejów	**Uczeń:** • wyjaśnia problemy, jakie mogą się pojawić przy podziale dziejów • wyjaśnia różnicę między historią a prehistorią	**Uczeń:** • wyjaśnia pojęcie historiografii • na dowolnym przykładzie pokazuje, czego możemy się dowiedzieć ze źródła ikonograficznego	**Uczeń:** • wyjaśnia, jakie korzyści i trudności wiążą się z poszukiwaniem informacji z historii w Internecie • wymienia nauki pomocnicze historii i wyjaśnia ich rolę przy poznawaniu dziejów
I. Pradzieje i historia starożytnego Wschodu					
2. Cywilizacje starożytnej Mezopotamii	**Uczeń:** • pokazuje na mapie tereny Mezopotamii i	**Uczeń:** • wymienia różne cywilizacje, które istniały w rejonie	**Uczeń:** • wymienia osiągnięcia	**Uczeń:** • formułuje i wyjaśnia zasady prawne zawarte	**Uczeń:** • wyjaśnia, do czego może być źródłem

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	przykładowe miasta sumeryjskie (Ur, Uruk) • rozumie i poprawnie posługuje się terminami: system irygacyjny, pismo klinowe, kodeks Hammurabiego	Mezopotamii (sumeryjską, babilońską, perską) w kolejności chronologicznej • charakteryzuje religię mieszkańców Mezopotamii	cywilizacji sumeryjskiej • przedstawia sposób sprawowania władzy w cywilizacji starożytnej Mezopotamii • przytacza zasadę prawną zawartą w kodeksie Hammurabiego	w kodeksie Hammurabiego • porównuje osiągnięcia cywilizacji starożytnej Mezopotamii • poprawnie posługuje się terminami wymienionymi w celach	dziewiętnastowieczna wizja miasta Nimrud zamieszczona w podręczniku • wymienia bogów sumeryjskich i babilońskich • wymienia inne niż w podręczniku osiągnięcia kultury sumeryjskiej i babilońskiej
3. Starożytny Egipt	**Uczeń:** • pokazuje na mapie tereny starożytnego Egiptu z podziałem na Egipt Górny i Egipt Dolny • wie, kim był faraon	**Uczeń:** • przedstawia strukturę społeczną w starożytnym Egipcie • wymienia uprawnienia faraona • wymienia przykładowe osiągnięcia	**Uczeń:** • charakteryzuje pozycję poszczególnych grup społecznych w państwie faraonów • przedstawia osiągnięcia kultury egipskiej • charakteryzuje religię egipską	**Uczeń:** • przedstawia związki między religią, sztuką a władzą w starożytnym Egipcie (np. mumifikacja, piramidy, faraon jako syn boga) • wyjaśnia, dlaczego w	**Uczeń:** • wyjaśnia pojęcie monarchii despotycznej • porównuje monarchów despotycznych Mezopotamii z faraonem • zna symbole władzy faraona i rozpoznaje

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia przykładowych bogów egipskich	kultury egipskiej, w tym pismo • charakteryzuje gospodarkę egipską	• przedstawia cechy sztuki egipskiej	Egipcie kapłani mieli wysoką pozycję • zna atrybuty przykładowych bogów egipskich	wizerunki niektórych bogów egipskich
4. Dzieje i religia starożytnego Izraela	**Uczeń:** • pokazuje na mapie tereny Palestyny • wymienia zasady judaizmu • posługuje się terminami: judaizm, Tora, Arka Przymierza	**Uczeń:** • przedstawia dzieje Izraela związane z Mojżeszem, Dawidem i Salomonem • posługuje się terminami: mesjasz, prorok, monoteizm, Talmud	**Uczeń:** • przedstawia dzieje Izraela związane z postacią Abrahama i niewolą babilońską • posługuje się terminami: rabin, menora, synagoga, świątynia	**Uczeń:** • wymienia symbole ważne dla judaizmu i wyjaśnia ich rolę • wyjaśnia różnicę między świątynią a synagogą • posługuje się poprawnie wszystkimi terminami wymienionymi w celach	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego przez stulecia Żydzi żyli w diasporze
II. Świat starożytnych Greków					
5. Hellada i jej mieszkańcy	**Uczeń:** • pokazuje na mapie tereny	**Uczeń:** • przedstawia cechy polis i	**Uczeń:**	**Uczeń:** • charakteryzuje pozycję	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszar

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	Półwyspu Bałkańskiego i opisuje jego warunki naturalne • wymienia niektóre cechy polis	wyjaśnia związek między jej powstaniem a warunkami naturalnymi panującymi na Półwyspie Bałkańskim • wymienia występujące w poleis ustroje	• charakteryzuje ustroje poleis greckich • definiuje pojęcie obywatela	arystokracji w polis • wyjaśnia kto był obywatelem polis	świata greckiego po wielkiej kolonizacji greckiej • dzieli skutki wielkiej kolonizacji na skutki dla poszczególnych poleis, dla całego świata greckiego, dla innych ludów, z którymi zetknęli się Grecy • charakteryzuje kulturę minojską i mykeńską
6. Sparta – państwo żołnierzy	**Uczeń:** • pokazuje na mapie tereny Sparty (polis i ziemie przez nią podbite) • wymienia organy władzy w Sparcie • wymienia grupy społeczne w Sparcie i	**Uczeń:** • wymienia przykładowe uprawnienia organów władzy w Sparcie • charakteryzuje wychowanie spartańskie	**Uczeń:** • wyjaśnia związki między wychowaniem spartańskim a funkcjonowaniem polis • charakteryzuje grupy społeczne występujące w Sparcie	**Uczeń** • wyjaśnia, jak wychowanie spartańskie wpływało na kulturę • przedstawia rolę Likurga w historii Sparty • uzasadnia, że w Sparcie panował	**Uczeń:** • przedstawia sposób podejmowania decyzji na zgromadzeniu obywateli • charakteryzuje pozycję obywateli w systemie

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	wskazuje, które z nich miały prawa polityczne • rozumie termin: spartańskie warunki			ustrój oligarchiczny	ustrojowym Sparty • charakteryzuje rolę geruzji w systemie ustrojowym Sparty
7. Ateny	**Uczeń:** • pokazuje na mapie tereny Aten (polis i Attykę) • wymienia organy władzy w Atenach w V w. p.n.e. • wymienia grupy społeczne w Atenach i wskazuje, kto miał prawa polityczne w V w. p.n.e.	**Uczeń:** • charakteryzuje demokrację ateńską w czasach Peryklesa • wyjaśnia, w jaki sposób Perykles zachęcał obywateli Aten do udziału w życiu publicznym • wymienia najbardziej znane zabytki ateńskie	**Uczeń:** • wymienia reformy Drakona i Klejstenesa, które funkcjonowały w V w. p.n.e. • charakteryzuje społeczeństwo ateńskie • ocenia zalety demokracji	**Uczeń:** • wskazuje związki między rozwojem demokracji i kultury w Atenach • ocenia wady i zalety demokracji	**Uczeń:** • charakteryzuje pozycję obywateli w systemie ustrojowym Aten • porównuje pozycję obywateli w Atenach i Sparcie
8. Wojny w świecie greckim	**Uczeń:** • pokazuje na mapie Maraton,	**Uczeń:** • przedstawia skutki ekspansji	**Uczeń:** • omawia charakter wojen	**Uczeń:** • wyjaśnia, jaki wpływ na	**Uczeń:** • przedstawia polityczną i

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	Termopile i Salaminę • wymienia przykładowe przyczyny i skutki wojen grecko-perskich • rozumie termin: falanga	perskiej w Azji Mniejszej • rozumie termin: hoplita	w świecie greckim • przedstawia skutki wojen grecko-perskich	sytuację wewnętrzną w Grecji miały skutki wojen grecko-perskich • wyjaśnia, co pozostało do dnia dzisiejszego z tradycji wojen grecko-perskich	militarną rolę Aten i Sparty w świecie greckim w V – IV w. p.n.e.
9. Podboje Aleksandra Wielkiego	**Uczeń:** • pokazuje na mapie Macedonię i tereny opanowane przez Aleksandra Wielkiego • wymienia najważniejsze bitwy stoczone przez Aleksandra Wielkiego • rozumie pojęcie: kultura hellenistyczna	**Uczeń:** • wyjaśnia rolę Związku Korynckiego • wymienia przykładowe działania Aleksandra Wielkiego wobec ludów podbitych • wyjaśnia pojęcie: monarchia hellenistyczna	**Uczeń:** • przedstawia okoliczności powstania Związku Korynckiego • charakteryzuje politykę Aleksandra Wielkiego na podbitych terenach	**Uczeń:** • ocenia trwałość działań podejmowanych przez Aleksandra Wielkiego na Wschodzie	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego bitwa pod Issos jest uważana za jedną z decydujących bitew w historii • wyjaśnia, dlaczego Aleksander Macedoński jest uważany za jednego z największych wodzów w historii

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
10. Religia i kultura Greków	**Uczeń:** • wymienia przykładowych bogów greckich i ich atrybuty, rozpoznaje ich wizerunki • wymienia najważniejsze poglądy Sokratesa • wymienia przykładowe osiągnięcia kultury greckiej (przede wszystkim z dziedziny literatury)	**Uczeń:** • rozpoznaje style architektoniczne i podaje przykłady zabytków architektury greckiej • przedstawia formy kultu w starożytnej Grecji • wymienia najważniejsze poglądy Platona i Arystotelesa i zna założone przez nich szkoły	**Uczeń:** • wyjaśnia, co przyczyniło się do rozwoju filozofii w starożytnej Grecji • wymienia osiągnięcia starożytnych Greków • przedstawia rolę teatru i igrzysk w życiu Greków	**Uczeń:** • wyjaśnia związki sportu i teatru z religią starożytnych Greków • przedstawia założenia stoicyzmu, epikureizmu i cynizmu	**Uczeń:** • przedstawia wpływy i motywy kultury greckiej w późniejszych epokach • przedstawia wpływy kultury greckiej we współczesnym świecie
III. Imperium rzymskie					
11. Rzym – od królestwa do republiki	**Uczeń:** • pokazuje na mapie Półwysep Apeniński i Rzym	**Uczeń:** • porównuje warunki naturalne Półwyspu	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny zmian w strukturze	**Uczeń:** • wskazuje elementy monarchiczne, oligarchiczne i	**Uczeń:** • opisuje początki Rzymu • charakteryzuje kulturę Etrusków

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia najważniejsze urzędy republiki rzymskiej • wymienia podstawowe grupy obywateli rzymskich	Apenińskiego i Półwyspu Bałkańskiego • wymienia organy władzy republiki rzymskiej i ich przykładowe kompetencje	społecznej Rzymian • charakteryzuje ustrój republiki rzymskiej	demokratyczne w ustroju republiki rzymskiej • wskazuje mocne i słabe strony tego ustroju	• przedstawia wpływ Etrusków na Rzymian • wyjaśnia związek symboliki związanej z Rzymem z legendą o założeniu miasta
12. Ekspansja terytorialna Rzymu	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszary opanowane przez Rzymian • przedstawia organizację terenów podbitych w Italii i poza nią	**Uczeń:** • charakteryzuje armię rzymską • wskazuje różnice w organizacji terenów podbitych w Italii i poza nią • charakteryzuje położenie niewolników w Rzymie	**Uczeń:** • omawia przyczyny ekspansji terytorialnej Rzymu, biorąc również pod uwagę rzymskie pojmowanie wojny • przedstawia wojny punickie • wyjaśnia pojęcie imperium	**Uczeń:** • przedstawia rzymskie podboje w okresie republiki, umieszczając je w czasie • wyjaśnia przyczyny i skutki wojen domowych w I w. n.e.	**Uczeń:** • porównuje ekspansję Rzymu z wielką kolonizacją grecką • charakteryzuje politykę wewnętrzną Juliusza Cezara
13. Cesarstwo rzymskie	**Uczeń:**	**Uczeń:**	**Uczeń:**	**Uczeń:**	**Uczeń:**

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• pokazuje na mapie rozrost imperium rzymskiego w okresie cesarstwa • wymienia najważniejsze cechy pryncypatu	• charakteryzuje ustrój cesarstwa rzymskiego w okresie pryncypatu • wyjaśnia pojęcie romanizacji	• przedstawia dojście do władzy Oktawiana Augusta i jego politykę • przedstawia ekspansję terytorialną Rzymu w okresie cesarstwa i umiejscawia ją w czasie	• ocenia skuteczność polityki Oktawiana Augusta • omawia czynniki, które sprzyjały romanizacji • wyjaśnia termin: *pax romana*	• charakteryzuje rządy dwóch cesarzy z I – III w. i wyjaśnia, dlaczego ich rządy były, jego zdaniem, ważne dla cesarstwa rzymskiego
14. Religia i kultura Rzymian	**Uczeń:** • wymienia przykładowych bogów rzymskich i ich atrybuty • wymienia budowle charakterystyczne dla Rzymu • wymienia przykładowych autorów rzymskich	**Uczeń:** • charakteryzuje religię i literaturę rzymską • wskazuje na specyfikę prawa rzymskiego (formułowanie norm ogólnych) • przedstawia funkcje budowli rzymskich (łuk triumfalny, akwedukt, termy)	**Uczeń:** • wskazuje wpływy greckie w kulturze rzymskiej • przedstawia cechy sztuki rzymskiej • wymienia twórców kultury rzymskiej i ich dzieła	**Uczeń:** • przedstawia znaczenie prawa rzymskiego • wyjaśnia różnice między igrzyskami greckimi a rzymskimi	**Uczeń:** • przedstawia wpływy kultury rzymskiej we współczesnym świecie • ocenia wpływ kultury antycznej na późniejsze epoki

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
15. Chrześcijaństwo w świecie rzymskim	**Uczeń:** • pokazuje na mapie przykładowe pierwsze gminy chrześcijańskie • wymienia zasady chrześcijaństwa	**Uczeń:** • przedstawia przyczyny rozprzestrzeniania się chrześcijaństwa w świecie rzymskim • przedstawia strukturę gmin chrześcijańskich	**Uczeń:** • przedstawia sytuację w Palestynie w okresie działania Jezusa • wyjaśnia przyczyny prześladowań chrześcijan przez władze rzymskie • przedstawia proces kształtowania się kanonu Pisma Świętego i zasad wiary (sobór nicejski)	**Uczeń:** • przedstawia sytuację w Palestynie w I w. n.e. • opisuje symbolikę związaną z chrześcijaństwem • przedstawia zmianę pozycji religii chrześcijańskiej w cesarstwie rzymskim w IV w. n.e.	**Uczeń:** • przedstawia sylwetkę cesarza Juliana Apostaty • wyjaśnia różnicę między męczennikiem a wyznawcą
16. Upadek cesarstwa rzymskiego na Zachodzie	**Uczeń:** • pokazuje na mapie orientacyjny podział na część wschodnią i zachodnią cesarstwa	**Uczeń:** • wymienia przyczyny kryzysu cesarstwa w III w. • charakteryzuje reformy Dioklecjana	**Uczeń:** • wskazuje różnice między częścią wschodnią a zachodnią cesarstwa rzymskiego	**Uczeń:** • przedstawia wzrost znaczenia barbarzyńców w cesarstwie rzymskim • przedstawia konsekwencje	**Uczeń:** • przedstawia stosunek różnych plemion germańskich do cesarstwa rzymskiego w III – V w.

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wyjaśnia pojęcia: tetrarchia i dominat		• przedstawia przyczyny upadku cesarstwa zachodniorzymskiego	najazdu Hunów pod wodzą Attyli • przedstawia działania Odoakra	
IV. Europa wczesnego średniowiecza					
17. Bizancjum	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszar cesarstwa bizantyjskiego • przedstawia rolę Konstantynopola • przedstawia podział w religii chrześcijańskiej	**Uczeń:** • wymienia przykładowe zabytki sztuki bizantyjskiej • pokazuje na mapie obszary zajęte przez cesarza Justyniana • posługuje się terminem: schizma wschodnia	**Uczeń:** • charakteryzuje okres panowania cesarza Justyniana • przedstawia konsekwencje schizmy wschodniej • wymienia cechy kultury bizantyjskiej	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny schizmy wschodniej • ocenia zasługi cesarza Justyniana dla cesarstwa bizantyjskiego • wskazuje związki i wpływy cesarzy bizantyjskich w Kościele	**Uczeń:** • wyjaśnia, na czym polegał spór o obrazy (ikonoklazm) w Kościele Wschodnim
18. Świat islamu	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszary	**Uczeń:**	**Uczeń:** • przedstawia organizację	**Uczeń:** • przedstawia sytuację na	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego bitwa

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	opanowane przez Arabów • wymienia filary islamu • wymienia dwa najstarsze odłamy islamu	• przedstawia działalność Mahometa • wyjaśnia różnice między odłamami islamu	polityczną i religijną świata arabskiego po przyjęciu islamu • charakteryzuje kulturę arabską	Półwyspie Arabskim przed działalnością Mahometa • ocenia wpływ kultury arabskiej na kulturę europejską	pod Poitiers jest uważana za jedną z decydujących bitew w historii
19. Narodziny i rozwój państwa Franków	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszar monarchii frankijskiej za panowania Karola Wielkiego • przedstawia dążenia Karola Wielkiego do odnowienia cesarstwa rzymskiego • pokazuje na mapie postanowienia traktatu w Verdun	**Uczeń:** • przedstawia na mapie etapy ekspansji państwa Franków • przedstawia organizację państwa Franków	**Uczeń:** • przedstawia rolę Chlodwiga w kształtowaniu się państwa Franków • przedstawia cały proces kształtowania się państwa frankijskiego • podaje definicję monarchii patrymonialnej • wymienia cechy renesansu karolińskiego	**Uczeń:** • charakteryzuje gospodarkę monarchii Karola Wielkiego • uzasadnia, że państwo frankijskie było monarchią patrymonialną • wyjaśnia, dlaczego mówimy o renesansie karolińskim	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego Karol Wielki jest wymieniany jako jeden z prekursorów zjednoczonej Europy

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
20. Nowe państwa w Europie Zachodniej. Początki feudalizmu	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszar monarchii ottońskiej • charakteryzuje rządy dynastii ottońskiej i jej dążenie do odnowienia cesarstwa rzymskiego • wyjaśnia pojęcia: senior i wasal	**Uczeń:** • wyjaśnia ideę cesarstwa uniwersalistycznego Ottona III • wyjaśnia, dlaczego doszło do odnowienia cesarstwa na terenie Rzeszy • przedstawia hołd lenny i jego znaczenie • wymienia obowiązki wasala i seniora	**Uczeń:** • przedstawia sytuację w Anglii po upadku cesarstwa zachodniorzymskiego • charakteryzuje drabinę feudalną (podział społeczeństwa)	**Uczeń:** • wskazuje różnice między systemem lennym a drabiną feudalną • poprawnie używa pojęć: hołd lenny, inwestytura, immunitet	**Uczeń:** • przedstawia związki Ottona III z cesarzami bizantyjskimi i wyjaśnia, jaki to miało wpływ na koncepcje polityczne Ottona III
21. Powstanie państw w Europie Północnej i Środkowo-Wschodniej	**Uczeń:** • pokazuje na mapie pierwsze państwa słowiańskie i główne trasy wypraw wikingów	**Uczeń:** • charakteryzuje działalność św.św. Cyryla i Metodego • wymienia przyczyny ekspansji wikingów	**Uczeń:** • wyjaśnia dlaczego św.św. Cyryl i Metody są nazywani Apostołami Słowian • przedstawia konsekwencje	**Uczeń:** • przedstawia genezę pojawienia się Słowian w Europie • ocenia wkład św.św. Cyryla i Metodego w	**Uczeń:** • charakteryzuje kulturę ludów skandynawskich

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wie, kim byli św.św. Cyryl i Metody		wypraw wikingów • przedstawia proces powstawania państwa węgierskiego	rozwój kulturalny Słowian	
22. Papiestwo i cesarstwo	**Uczeń:** • przedstawia uniwersalny charakter władzy papieża i cesarza • wymienia postanowienia konkordatu wormackiego	**Uczeń:** • przedstawia przyczyny rywalizacji między papieżem a cesarzem • wyjaśnia rolę konkordatu wormackiego	**Uczeń:** • wymienia przyczyny kryzysu w Kościele w X–XI w. • posługuje się poprawnie terminami: symonia, nepotyzm, konkordat	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób Kościół chciał się uniezależnić od władzy świeckiej • charakteryzuje skutki sporu o inwestyturę	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób rywalizacja między papieżem a cesarzem wiązała się z funkcjonowaniem państwa średniowiecznego • wyjaśnia poglądy Innocentego III na wzajemne relacje między władzą cesarską a papieską

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
V. Europa rozkwitu i schyłku średniowiecza					
23. Wyprawy krzyżowe i ich następstwa	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszar objęty wyprawami krzyżowymi • wymienia przykładowe przyczyny i skutki krucjat • wymienia przykładowych przywódców krucjat	**Uczeń:** • pokazuje na mapie Królestwo Jerozolimskie • wymienia przyczyny i skutki krucjat, dzieląc je na polityczne, gospodarcze i religijne • wymienia zakony rycerskie	**Uczeń:** • pokazuje na mapie państwie utworzone przez krzyżowców na Bliskim Wschodzie • wyjaśnia związki między sytuacją w Europie a poparciem dla wypraw krzyżowych • przedstawia rolę zakonów rycerskich	**Uczeń:** • charakteryzuje specyfikę czwartej krucjaty • przedstawia przenikanie się wpływów kulturowych między Wschodem a Zachodem w wyniku krucjat	**Uczeń:** • przedstawia stosunek przykładowych władców bliskowschodnich do krzyżowców i chrześcijan • przedstawia stosunek ludności arabskiej do wypraw krzyżowych
24. Przemiany gospodarcze na wsi	**Uczeń:** • przedstawia zmiany w sposobie uprawy roli, które zaszły w XII w. • posługuje się terminami:	**Uczeń:** • charakteryzuje zmiany, które zachodziły w technice rolnej w XII–XIII w. • wymienia narzędzia, które	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób zmiany w technice rolnej wpłynęły na jej wydajność	**Uczeń:** • wskazuje rolę samorządu wiejskiego • wyjaśnia i ocenia konsekwencje rozwoju rolnictwa	**Uczeń:** • wyjaśnia, czym różniła się włość wczesnośrednio wieczna od majątku z XII – XIII w.

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	dwupolówka i trójpolówka • wymienia przykładowe skutki rozwoju rolnictwa	przyczyniły się do rozwoju rolnictwa • przedstawia sytuację chłopów (ich pozycję i obowiązki)	• przedstawia warunki życia chłopów • wyjaśnia przyczyny kolonizacji		• wyjaśnia, dlaczego włość wczesnośrednio wieczna była samowystarczaln a
25. Miasta w średniowieczu	**Uczeń:** • wymienia przykładowe przyczyny powstawania miast • przedstawia organizację przestrzeni miejskiej • definiuje termin: lokacja	**Uczeń:** • przedstawia proces powstawania i rozwoju miast • charakteryzuje organizację wewnętrzną miasta (władze, organizacje rzemieślnicze)	**Uczeń:** • charakteryzuje strukturę społeczną mieszkańców miasta • wyjaśnia różnice w organizacji handlu lokalnego i międzynarodowe go • przedstawia rolę cechów i gildii	**Uczeń:** • ocenia rolę miast w rozwoju gospodarki średniowiecznej • poprawnie posługuje się terminologią	**Uczeń:** • na współczesnym planie miasta pokazuje jego elementy związane ze średniowieczem; uzasadnia swoje decyzje • przedstawia rolę Hanzy
26. Przemiany polityczne późnego średniowiecza	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszar	**Uczeń:** • pokazuje na mapie zmiany polityczne, które	**Uczeń:** • przedstawia zmiany polityczne w Europie XIV i XV	**Uczeń:** • przedstawia zależności polityczne	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jakich okolicznościach odwoływano się

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	ekspansji Turków osmańskich • wymienia przykładowe skutki ekspansji tureckiej w Europie	zachodzą w wyniku ekspansji tureckiej • przedstawia znaczenie upadku Konstantynopola	w. , które zaszły w wyniku ekspansji tureckiej • wymienia przykłady współpracy między państwami w walce z zagrożeniem tureckim	pomiędzy państwami europejskimi w XIV i XV w. • przedstawia współpracę państw europejskich wobec zagrożenia tureckiego w XIV i XV w.	w XX w. do bitwy na Kosowym Polu
27. Społeczeństwo stanowe i kryzys późnego średniowiecza	**Uczeń:** • definiuje stan • przedstawia strukturę społeczeństwa stanowego • wymienia przykładowe przyczyny kryzysu gospodarczo-społecznego w XIV w.	**Uczeń:** • przedstawia przyczyny i skutki epidemii dżumy w XIV w. • przedstawia pozycję poszczególnych stanów w państwie	**Uczeń:** • wyjaśnia konsekwencje kryzysu demograficznego z II poł. XIV w. • przedstawia proces kształtowania się stanów • wymienia przyczyny wystąpień chłopskich w XIV w.	**Uczeń:** • ocenia możliwości awansu społecznego w XIV–XV w. • przedstawia związki między kryzysem demograficznym i gospodarczym a wystąpieniami chłopskimi w XIV w.	**Uczeń:** • wymienia cechy monarchii stanowej • przedstawia biogramy Filipa IV Pięknego i Jana bez Ziemi ze szczególnym uwzględnieniem ich roli w powstawaniu monarchii stanowych

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
VI. Polska w X–XIII wieku					
28. Państwo Mieszka I i Bolesława Chrobrego	**Uczeń:** • pokazuje na mapie granice państwa piastowskiego ok. roku 1000 • wymienia przyczyny chrztu Mieszka I • przedstawia okoliczności i postanowienia zjazdu gnieźnieńskiego	**Uczeń:** • pokazuje na mapie tereny przyłączone przez Mieszka I i siedziby biskupstw i arcybiskupstwa • przedstawia wojny polsko-niemieckie za panowania Bolesława Chrobrego • przedstawia skutki przyjęcia chrztu	**Uczeń:** • pokazuje na mapie tereny przyłączone przez Bolesława Chrobrego • wyjaśnia rolę św. Wojciecha w budowaniu struktur kościoła w Polsce • wyjaśnia rolę koronacji	**Uczeń:** • wyjaśnia, co miało wpływ na kształt stosunków polsko-niemieckich za pierwszych Piastów • przedstawia rolę *Dagome iudex* • ocenia rolę chrztu i organizacji kościelnej w umacnianiu władztwa pierwszych Piastów	**Uczeń:** • przedstawia wyniki badań archeologicznych, które powiększają naszą wiedzę o początkach państwa polskiego
29. Kryzys i odbudowa monarchii wczesnopiastowskiej	**Uczeń:** • pokazuje na mapie granice państwa piastowskiego ok. roku 1138	**Uczeń:** • przedstawia proces odbudowy państwa polskiego przez Kazimierza	**Uczeń:** • przedstawia stosunki Kazimierza Odnowiciela, Bolesława	**Uczeń:** • przedstawia spór biskupa Stanisława z Bolesławem Śmiałym w	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny kryzysu monarchii wczesnopiastowskiej

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia etapy odbudowy arcybiskupstwa gnieźnieńskiego • przedstawia ekspansję Bolesława Krzywoustego	Odnowiciela i Bolesława Śmiałego • przedstawia zmiany terytorialne monarchii wczesnopiastowskiej w czasie (straty terytorialne i odzyskanie utraconych terenów) • przedstawia proces odbudowy arcybiskupstwa gnieźnieńskiego i wyjaśnia jego rolę w odbudowie państwa	Śmiałego i Bolesława Krzywoustego z Niemcami, wyjaśniając, co wpływało na zmiany granicy polsko-niemieckiej • ocenia, które działania Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego były ważne z punktu widzenia niezależności państwa	kontekście znaczenia organizacji kościelnej dla funkcjonowania państwa wczesnopiastowskiego • przedstawia konsekwencje i kontrowersje związane ze sporem Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem	
30. Państwo polskie w dobie rozbicia dzielnicowego	**Uczeń:** • wymienia przykładowe przyczyny wydania statutu (testamentu)	**Uczeń:** • przedstawia przyczyny wydania statutu (testamentu)	**Uczeń:** • wyjaśnia cele wydania statutu (testamentu) Bolesława Krzywoustego	**Uczeń:** • przedstawia walki książąt piastowskich o władzę	**Uczeń:** • wyjaśnia, czy zasady testamentu Bolesława Krzywoustego

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	przez Bolesława Krzywoustego • pokazuje na mapie poszczególne dzielnice i wymienia ich pierwszych władców • pokazuje na mapie straty terytorialne Polski w okresie rozbicia dzielnicowego	przez Bolesława Krzywoustego • przedstawia zagrożenia zewnętrzne państwa polskiego w okresie rozbicia dzielnicowego • wymienia czynniki sprzyjające jednoczeniu ziem polskich w XIII w.	• przedstawia walki synów Bolesława Krzywoustego o władzę zwierzchnią • przedstawia ekspansje zakonu krzyżackiego w XIII w. i związane z tym straty terytorialne	zwierzchnią (Kraków) • przedstawia ekspansję Mongołów i jej skutki dla ziem piastowskich • wyjaśnia, co i dlaczego sprzyjało jednoczeniu ziem polskich w XIII w.	były wyjątkiem, czy regułą w Europie Środkowo-Wschodniej • przedstawia stosunki książąt mazowieckich i kujawskich z Litwinami, Prusami i Jaćwingami • wyjaśnia ich wpływ na stosunki polsko - krzyżackie
31. Przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich w XII–XIII w.	**Uczeń:** • wymienia główne postanowienia aktów lokacyjnych • wymienia przykładowe skutki kolonizacji na prawie niemieckim	**Uczeń:** • przedstawia organizację władz we wsiach i miastach lokowanych na prawie niemieckim • charakteryzuje układ	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny kolonizacji na prawie niemieckim • wyjaśnia różnice między kolonizacją niemiecką a	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny kształtowania się stanów • przedstawia rozwój gospodarczy ziem polskich i wskazuje, jaką	**Uczeń:** • charakteryzuje sytuację ludności żydowskiej w Polsce XIII – XIV w.

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
		przestrzenny miasta lokowanego na prawie niemieckim • przedstawia podział społeczeństwa na stany	kolonizacją na prawie niemieckim • przedstawia rolę cechów	rolę odgrywały w nim lokacje • posługuje się poprawnie terminami wymienionymi w celach lekcji	
VII. Polska w XIV–XV wieku					
32. Zjednoczenie Polski	**Uczeń:** • pokazuje na mapie ziemie, które mieli pod swoim panowaniem Przemysł II i Władysław Łokietek w 1320 r. • wymienia skutki konfliktu polsko-krzyżackiego za panowania Władysława Łokietka	**Uczeń:** • charakteryzuje stosunki polsko-krzyżackie za panowania Władysława Łokietka • przedstawia działania Władysława Łokietka w celu zjednoczenia ziem polskich	**Uczeń:** • przedstawia działania Wacława II w procesie jednoczenia ziem polskich • wymienia problemów, z jakimi stykał się Władysław Łokietek, jednocząc ziemie polskie	**Uczeń:** • wyjaśnia rolę koronacji w procesie jednoczenia ziem polskich z uwzględnieniem koronacji Przemysła II • wyjaśnia przyczyny problemów, z jakimi stykał się Władysław Łokietek,	**Uczeń:** • wyjaśnia, jaką władzę na Śląsku mieli królowie czescy • pokazuje obszar Śląska, nad którym królowie czescy sprawowali zwierzchnictwo

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
				jednocząc ziemie polskie	
33. Polska pod rządami Kazimierza Wielkiego i Andegawenów	**Uczeń:** • pokazuje na mapie granice monarchii Kazimierza Wielkiego w roku 1370 • wymienia skutki konfliktu polsko-krzyżackiego za panowania Kazimierza Wielkiego • wymienia działania gospodarcze Kazimierza Wielkiego	**Uczeń:** • przedstawia na mapie zmiany granicy polskiej w czasie panowania Kazimierza Wielkiego • charakteryzuje politykę wewnętrzną Kazimierza Wielkiego w dziedzinie administracji i prawa • wymienia postanowienia przywileju koszyckiego	**Uczeń:** • charakteryzuje stosunki polsko-czeskie za panowania Kazimierza Wielkiego w kontekście jednoczenia ziem polskich i stosunków z Krzyżakami • przedstawia okoliczności objęcia władzy przez Ludwika Węgierskiego • poprawnie posługuje się terminem: Korona Królestwa Polskiego	**Uczeń:** • ocenia, co było największym osiągnięciem i największą porażką Kazimierza Wielkiego • charakteryzuje rządy Andegawenów w Polsce • wyjaśnia, dlaczego monarchię Kazimierza Wielkiego nazywamy monarchią stanową	**Uczeń:** • wyjaśnia, jakie korzyści odniosła Polska z ekspansji na Ruś Halicką • wyjaśnia, dlaczego Ludwik Węgierski na Węgrzech uzyskał przydomek Wielki, a w Polsce jego panowanie jest oceniane źle

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
34. Pierwsi Jagiellonowie na polskim tronie	**Uczeń:** • wymienia przykładowe przyczyny unii w Krewie • wymienia postanowienia unii w Krewie • wymienia postanowienia I pokoju toruńskiego • wymienia skutki drugiej unii polsko-węgierskiej	**Uczeń:** • przedstawia skutki unii w Krewie • przedstawia przyczyny i przebieg wielkiej wojny z zakonem krzyżackim • wymienia postanowienia przywileju jedlneńsko-krakowskiego • wymienia przyczyny drugiej unii polsko-węgierskiej	**Uczeń:** • charakteryzuje stosunki polsko-krzyżackie za panowania Władysława Jagiełły • wymienia postanowienia unii w Horodle • wyjaśnia, czy unia w Horodle była w pełni unią personalną	**Uczeń:** • wymienia postanowienia przywileju czerwińskiego • wyjaśnia przyczyny wydawania przywilejów szlacheckich przez Władysława Jagiełłę • przedstawia okoliczności powołania na tron Kazimierza Jagiellończyka	**Uczeń:** • przedstawia innych kandydatów do ręki Jadwigi i wymienia powody, z powodu których zostali odrzuceni przez możnych polskich • przedstawia rolę Pawła Włodkowica w sporze z Krzyżakami

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
35. Polska w późnym średniowieczu	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszar Prus Królewskich i Prus Zakonnych • wymienia postanowienia II pokoju toruńskiego • wymienia postanowienia przywileju cerekwicko-nieszawskiego i konstytucji *Nihil novi*	**Uczeń:** • przedstawia przyczyny i przebieg wojny trzynastoletniej • przedstawia postanowienia przywilejów, które prowadziły do wzrostu znaczenia politycznego szlachty • przedstawia strukturę sejmu walnego	**Uczeń:** • charakteryzuje politykę zagraniczną Kazimierza Jagiellończyka • przedstawia postanowienia przywilejów, które prowadziły do wzrostu znaczenia gospodarczego szlachty • charakteryzuje instytucję sejmu walnego i jego rolę	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego ustrój, który powstał w Polsce, określamy mianem demokracji szlacheckiej • ocenia politykę zagraniczną Kazimierza Jagiellończyka	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego Elżbieta Rakuszanka jest nazywana matką królów • przedstawia rolę jaką odegrali za panowania pierwszych Jagiellonów: biskup Zbigniew Oleśnicki, Filip Kallimach, Jan Długosz
VIII. Kultura średniowiecza					
36. Kultura umysłowa wieków średnich	**Uczeń:** • wymienia cechy kultury rycerskiej • wymienia przykładowe	**Uczeń:** • przedstawia cechy kultury średniowiecza • charakteryzuje nurt filozofii	**Uczeń:** • przedstawia rolę św. Tomasza z Akwinu w kulturze średniowiecza	**Uczeń:** • wyjaśnia rolę pisma w kulturze średniowiecza • ocenia zasięg społeczny	**Uczeń:** • przedstawia rolę uniwersytetów • charakteryzuje literaturę średniowiecza

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	dzieła literatury średniowiecznej • wymienia gatunki literackie średniowiecza	średniowiecznej – scholastykę	• wyjaśnia wpływ klasztorów na rozwój kultury średniowiecznej • wyjaśnia wpływ dworów na rozwój kultury średniowiecznej	oddziaływania średniowiecznej literatury	tworzoną w językach narodowych związaną z kulturą dworską i plebejską
37. Sztuka i architektura średniowiecza	**Uczeń:** • wymienia przykładowe zabytki romańskie w odniesieniu do swojego regionu • wymienia przykładowe zabytki gotyckie w odniesieniu do swojego regionu	**Uczeń:** • wymienia przykładowe cechy stylu romańskiego w architekturze • wymienia przykładowe cechy stylu gotyckiego w architekturze	**Uczeń:** • w budowlach romańskich i gotyckich potrafi wskazać cechy stylu romańskiego i gotyckiego • przedstawia zasięg terytorialny i czas trwania stylu romańskiego i gotyckiego	**Uczeń:** • charakteryzuje rzeźbę i malarstwo romańskie • charakteryzuje rzeźbę i malarstwo gotyckie • porównuje styl romański i gotycki, wskazując różnice między nimi	**Uczeń:** • wymienia epokę, w której nawiązywano do stylu romańskiego i gotyckiego w architekturze • charakteryzuje styl neoromański i neogotycki na przykładach
38. Kultura średniowiecznej Polski	**Uczeń:** • wymienia cechy średniowiecznej kultury polskiej	**Uczeń:** • wskazuje podobieństwa między	**Uczeń:** • przedstawia rozwój nauki polskiej w	**Uczeń:** • wskazuje różnice między kulturą polskiego	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego mówimy o

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia przykładowe zabytki sztuki i piśmiennictwa średniowiecznego z Polski • wymienia najstarsze kroniki polskie	średniowieczną kulturą polską a europejską • wymienia zabytki piśmiennictwa w języku polskim • zna postaci Janka z Czarnkowa i Jana Długosza	średniowieczu i wyjaśnia rolę Akademii Krakowskiej w tym procesie • przedstawia rolę klasztorów i zgromadzeń zakonnych w rozwoju kultury średniowiecznej w Polsce • wskazuje związki kultury polskiego średniowiecza z kulturą europejską	średniowiecza a kulturą europejską • zwraca uwagę na wyjątkowość niektórych zabytków sztuki średniowiecza w Polsce i wyjaśnia, na czym ona polega	Akademii Krakowskiej i Uniwersytecie Jagiellońskim • przedstawia dorobek uczonych polskich wymienionych w rozdziale

© Copyright by WSiP

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Wymagania edukacyjne. Klasa 1. Zakres rozszerzony. Nowa edycja

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
1. Historia – periodyzacja, źródła	**Uczeń:** • formułuje definicje terminów historia i prehistoria; • wymienia różne rodzaje źródeł historycznych	**Uczeń:** • podaje przykłady źródeł historycznych należących do różnych kategorii; • przedstawia periodyzację dziejów wraz z cezurami poszczególnych epok	**Uczeń:** • wyjaśnia problemy, które wiążą się z podziałem dziejów na epoki; • zwraca uwagę na wewnętrzne podziały w ramach poszczególnych epok;	**Uczeń:** • wyjaśnia termin historiografia; • wymienia przykładowe źródła charakterystyczne dla starożytności i średniowiecza; • na dowolnym przykładzie pokazuje, czego możemy się dowiedzieć ze źródła ikonograficznego;	**Uczeń:** • wyjaśnia, na czym polega krytyka wewnętrzna i krytyka zewnętrzna źródła oraz dlaczego są one ona niezbędnym elementem interpretacji źródła; • wyjaśnia rolę archeologii w poznawaniu dziejów • przedstawia, na czym mogą polegać fałszerstwa źródeł historycznych;
I. PRADZIEJE I HISTORIA STAROŻYTNEGO WSCHODU					
2. Najdawniejsze dzieje człowieka	**Uczeń:** • wskazuje na mapie tereny Żyznego Półksiężyca; • wyjaśnia, na czym polegało przejście od koczowniczego do osiadłego trybu życia	**Uczeń:** • umiejscawia w czasie rewolucję neolityczną i dostrzega, że był to proces długotrwały; • wskazuje kolejne przemiany cywilizacyjne	**Uczeń:** • posługuje się poprawnie terminem rewolucja neolityczna; • wymienia przyczyny i skutki rewolucji neolitycznej;	**Uczeń:** • dzieli przyczyny i skutki rewolucji neolitycznej na społeczne, gospodarcze i kulturowe; • charakteryzuje warunki naturalne obszarów, na	**Uczeń:** • wymienia przykłady dzieł sztuki z epoki paleolitu; • przedstawia przykładowe budowle megalityczne i hipotezy z nimi związane

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	i umiejscawia w czasie ten proces;	związane z wykorzystywaniem metali	• wskazuje na mapie najstarsze znane nam osady neolityczne oraz podaje przybliżony czas ich powstania;	których powstały najstarsze znane nam osady neolityczne (Jerycho i Çatalhöyük);	
3. Starożytna cywilizacja Mezopotamii i pierwsze imperia	**Uczeń:** • wskazuje na mapie obszary Mezopotamii, przykładowe miasta sumeryjskie (Ur, Uruk) i zasięg imperium perskiego; • rozumie i poprawnie stosuje terminy: system irygacyjny, pismo klinowe, politeizm, urbanizacja, Kodeks Hammurabiego, imperium, despotia wschodnia	**Uczeń:** • wymienia w kolejności chronologicznej różne cywilizacje / państwa, które istniały w na obszarze starożytnej Mezopotamii (cywilizacja Sumerów, Babilonia, Persja); • charakteryzuje wierzenia starożytnych ludów Mezopotamii; • przedstawia ustrój despotii wschodniej i organizację imperium perskiego	**Uczeń:** • wymienia osiągnięcia cywilizacji starożytnej Mezopotamii; • wymienia przyczyny upadku imperiów w Mezopotamii; • przedstawia podziały społeczeństwa Babilonii w czasach Hammurabiego; • formułuje zasadę prawną, na której opierał się Kodeks Hammurabiego	**Uczeń:** • przedstawia relacje władca–bóstwo (bóstwa) w starożytnej Mezopotamii; • porównuje osiągnięcia cywilizacji różnych ludów starożytnej Mezopotamii • poprawnie posługuje się wszystkimi terminami wymienionymi w celach lekcji (system irygacyjny, politeizm, ziggurat, pismo klinowe, ustrój teokratyczny, despotia wschodnia, satrapia, urbanizacja)	**Uczeń:** • wymienia insygnia władzy monarszej w starożytnej Mezopotamii; • przedstawia historię odkryć najstarszych miast Mezopotamii w XIX w. • przedstawia działalność polskich archeologów na Bliskim Wschodzie
4. Egipt faraonów	**Uczeń:** • wskazuje na mapie obszary starożytnego Egiptu z uwzględnieniem podziału na Górny i Dolny Egipt; • wie, kto to był faraon;	**Uczeń:** • przedstawia strukturę społeczną starożytnego Egiptu; • charakteryzuje ustrój polityczny starożytnego Egiptu;	**Uczeń:** • charakteryzuje pozycję poszczególnych grup społecznych w państwie egipskim; • przedstawia osiągnięcia kultury i cechy	**Uczeń:** • przedstawia związki między religią, sztuką i władzą w starożytnym Egipcie (np. mumifikacja zwłok, piramidy, faraon jako syn boga);	**Uczeń:** • zna symbole władzy faraona i porównuje je z insygniami władzy monarszej charakterystycznymi dla starożytnej Mezopotamii;

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia przykładowych bogów egipskich	• wymienia przykładowe osiągnięcia kultury egipskiej, w tym pismo; • charakteryzuje gospodarkę starożytnego Egiptu z uwzględnieniem roli warunków naturalnych	charakterystyczne sztuki starożytnego Egiptu; • charakteryzuje religię egipską i jej związki z funkcjonowaniem państwa; • zna sposoby przedstawiania bogów w starożytnym Egipcie;	• wyjaśnia, dlaczego w starożytnym Egipcie kapłani zajmowali wysoką pozycję w hierarchii społecznej; • rozpoznaje przykładowe wizerunki bóstw egipskich;	• przedstawia biogram faraona Echnatona • przedstawia działalność polskich archeologów w Egipcie
5. Lud Izraela	**Uczeń:** • wskazuje na mapie obszary Palestyny; • wymienia zasady judaizmu; • posługuje się terminami: judaizm, Tora, Arka Przymierza, mesjasz, prorok, monoteizm, Talmud	**Uczeń:** • przedstawia dzieje starożytnego Izraela w kontekście biblijnych postaci Mojżesza, Dawida i Salomona; • przedstawia rolę proroków w dziejach Izraela;	**Uczeń:** • przedstawia dzieje Izraela w kontekście biblijnej postaci Abrahama i niewoli babilońskiej; • posługuje się terminami: rabin, synagoga, świątynia jerozolimska	**Uczeń:** • wymienia symbole ważne dla judaizmu i wyjaśnia ich znaczenie; • wyjaśnia różnicę między świątynią jerozolimską a synagogą; • przedstawia znaczenie języka hebrajskiego w dziejach Żydów;	**Uczeń:** • przestawia rolę Fenicjan w starożytnym świecie śródziemnomorskim ze szczególnym uwzględnieniem Kartaginy; • na podstawie Biblii i książki Ł. Niesiołowskiego-Spanó przedstawia stosunki Hebrajczyków i Filistynów;
6. Starożytne cywilizacje Indii i Chin	**Uczeń:** • wskazuje na mapie obszary starożytnych cywilizacji Indii i Chin; • przedstawia podstawowe zasady hinduizmu, buddyzmu, taoizmu i konfucjanizmu	**Uczeń:** • przedstawia podziały społeczeństwa starożytnych Indii, posługując się terminami warna i kasta; • wymienia przykładowe osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin	**Uczeń:** • porównuje hinduizm i buddyzm; • wyjaśnia związki konfucjanizmu z funkcjonowaniem państwa; • wymienia osiągnięcia starożytnych cywilizacji Indii i Chin	**Uczeń:** • przedstawia zmiany sytuacji politycznej w starożytnych Chinach; • wymienia dzieła piśmiennictwa starożytnych Indii; • porównuje ustroje starożytnych Indii i Chin;	**Uczeń:** • charakteryzuje cywilizację Doliny Indusu; • wyjaśnia, co z kultury i religii starożytnych Indii i Chin przetrwało do dnia dzisiejszego

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
II. ŚWIAT STAROŻYTNYCH GREKÓW					
7. Początki cywilizacji greckiej	**Uczeń:** • pokazuje na mapie tereny Półwyspu Bałkańskiego i opisuje jego warunki naturalne; • wymienia niektóre cechy polis	**Uczeń:** • przedstawia cechy polis i wyjaśnia związek między jej powstaniem a warunkami naturalnymi na Półwyspie Bałkańskim; • wymienia ustroje występujące w *poleis*; • wymienia niektóre przyczyny wielkiej kolonizacji greckiej i umiejscawia ją w czasie;	**Uczeń:** • porównuje warunki geograficzne Półwyspu Bałkańskiego i obszaru Starożytnego Wschodu; • charakteryzuje ustroje *poleis* greckich; • wyjaśnia przyczyny wielkiej kolonizacji greckiej; • pokazuje na mapie obszar skolonizowany przez Greków;	**Uczeń:** • uzasadnia pogląd, że polis była wspólnotą obywateli; • wymienia etapy zakładania kolonii • przedstawia skutki wielkiej kolonizacji greckiej;	**Uczeń:** • przedstawia kontakty Greków z Fenicjanami w czasie wielkiej kolonizacji; • charakteryzuje kulturę minojską i mykeńska; • przedstawia historię odkryć Henryka Schliemanna;
8. Ateny i Sparta	**Uczeń:** • pokazuje na mapie tereny Sparty (polis i ziemie przez nią podbite); • pokazuje na mapie tereny Aten (polis i Attykę); • wymienia organy władzy w Sparcie; • wymienia organy władzy w Atenach w V w. p.n.e.; • wymienia grupy społeczne w Sparcie i wskazuje, kto miał prawa polityczne;	**Uczeń:** • wymienia przykładowe uprawnienia organów władzy w Sparcie; • charakteryzuje wychowanie spartańskie; • charakteryzuje demokrację ateńską w czasach Peryklesa; • wyjaśnia, w jaki sposób Perykles zachęcał obywateli Aten do udziału w życiu publicznym	**Uczeń:** • wyjaśnia związki między wychowaniem spartańskim a funkcjonowaniem polis; • charakteryzuje grupy społeczne występujące w Sparcie; • przedstawia reformy Klejstenesa, które przetrwały do V w. p.n.e.; • charakteryzuje społeczeństwo ateńskie; • ocenia zalety demokracji	**Uczeń:** • wyjaśnia, jak wychowanie spartańskie wpływało na kulturę; • przedstawia rolę Likurga w historii Sparty; • uzasadnia pogląd, że w Sparcie panował ustrój oligarchiczny; • porównuje pozycję obywateli w systemie ustrojowym Sparty i Aten; • ocenia wady demokracji;	**Uczeń:** • przedstawia reformy Drakona i Solona i ich rolę w rozwoju demokracji; • odnajduje w późniejszych epokach elementy ustrojowe Aten i Sparty

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia grupy społeczne w Atenach i wskazuje, kto miał prawa polityczne w V w. p.n.e.; • rozumie termin spartańskie warunki				
9. Wojny grecko-perskie i ich następstwa	**Uczeń:** • pokazuje na mapie Maraton, Termopile, Salaminę; • przedstawia przykładowe przyczyny i skutki wojen grecko-perskich;	**Uczeń:** • opisuje przebieg wojen grecko-perskich; • przedstawia polityczne konsekwencje wojen grecko-perskich;	**Uczeń:** • przedstawia skutki wojen grecko-perskich; • wyjaśnia przyczyny dominacji Aten i Sparty w świecie greckim;	**Uczeń:** • wyjaśnia, co pozostało do dziś z tradycji wojen grecko-perskich; • przedstawia rywalizację w świecie greckim w IV w. p.n.e. w kontekście skutków wojen grecko-perskich z V w. p.n.e.;	**Uczeń:** • daje przykłady z historii różnych państw bitew, które są określane jako „Termopile” np. polskie Termopile, amerykańskie Termopile; • wyjaśnia, dlaczego te bitwy zostały tak określone;
10. Społeczność polis. Religia, teatr i sport w życiu Greków	**Uczeń:** • wymienia przykładowych bogów greckich i ich atrybuty, rozpoznaje ich wizerunki; • wymienia przykładowe dzieła literatury greckiej i ich autorów	**Uczeń:** • charakteryzuje religię grecką; • przedstawia formy kultu w starożytnej Grecji; • przedstawia rolę teatru i sportu w życiu starożytnych Greków	**Uczeń:** • przedstawia sytuację niewolników i wyjaśnia ich rolę w gospodarce greckiej; • przedstawia rolę literatury w życiu starożytnych Greków; • przedstawia rolę wyroczni w życiu starożytnych Greków (szczególnie wyroczni delfickiej)	**Uczeń:** • wyjaśnia związki sportu i teatru z religią starożytnych Greków; • posługuje się poprawnie wszystkimi terminami zawartymi w celach lekcji	**Uczeń:** • wyjaśnia, kim były hetery w starożytnych Atenach i jaką odgrywały rolę

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
11. Nauka, sztuka i architektura w Grecji archaicznej i klasycznej	**Uczeń:** • wymienia okresy występujące w kulturze greckiej i podaje czas ich trwania; • wymienia najważniejsze poglądy Sokratesa i Arystotelesa; • rozpoznaje style architektoniczne i daje przykłady zabytków architektury greckiej	**Uczeń:** • wymienia najważniejsze poglądy Platona i wie, jakie szkoły założyli Platon i Arystoteles; • wie, kto to byli sofiści, i zna przykładowych jońskich filozofów przyrody; • charakteryzuje rzeźbę grecką i wymienia najbardziej znanych rzeźbiarzy greckich	**Uczeń:** • przedstawia poglądy jońskich filozofów przyrody; • charakteryzuje malarstwo greckie, w tym malarstwo wazowe; • przedstawia historiografię grecką	**Uczeń:** • wskazuje różnice w sztuce greckiej między okresem archaicznym a klasycznym; • przedstawia różnicę w opisywaniu historii między Herodotem a Tukidydesem; • charakteryzuje założenia edukacji klasycznej; • posługuje się poprawnie wszystkimi terminami zawartymi w celach lekcji	**Uczeń:** • przedstawia wpływy i motywy kultury greckiej w późniejszych epokach • przedstawia wpływy kultury greckiej we współczesnym świecie
12. Aleksander Wielki i hellenizm	**Uczeń:** • pokazuje na mapie Macedonię i tereny opanowane przez Aleksandra Macedońskiego; • wymienia najważniejsze bitwy stoczone przez Aleksandra Wielkiego; • rozumie pojęcie kultura hellenistyczna	**Uczeń:** • wymienia przykładowe działania Aleksandra Wielkiego w stosunku do ludów podbitych; • wyjaśnia pojęcie monarchia hellenistyczna; • wymienia przykładowe osiągnięcia kultury hellenistycznej i ich twórców; • przedstawia założenia stoicyzmu, epikureizmu, cynizmu;	**Uczeń:** • charakteryzuje politykę Aleksandra Wielkiego na podbitych terenach; • przedstawia sytuację w imperium Aleksandra Macedońskiego po jego śmierci; • wyjaśnia rolę, jaką odegrała Aleksandria w Egipcie w rozwoju kultury hellenistycznej;	**Uczeń:** • charakteryzuje działania Filipa II do Greków; • ocenia trwałość działań podejmowanych przez Aleksandra Wielkiego na Wschodzie; • przedstawia specyfikę kultury hellenistycznej; • porównuje sztukę helleńską (klasyczną) z hellenistyczną	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego bitwa pod Issos jest uważana za jedną z decydujących bitew w historii • wyjaśnia, dlaczego Aleksander Macedoński jest uważany za jednego z największych wodzów w historii
III. RZYM I ŚWIAT ŚRÓDZIEMNOMORSKI POD RZYMSKIM PANOWANIEM					

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
13. Początki dziejów Rzymu i narodziny Imperium	**Uczeń:** • pokazuje na mapie Półwysep Apeniński i Rzym; • pokazuje na mapie obszary opanowane przez Rzymian; • przedstawia organizację terenów podbitych w Italii i poza nią; • wymienia podstawowe grupy obywateli rzymskich	**Uczeń:** • porównuje warunki naturalne Półwyspu Apenińskiego i Półwyspu Bałkańskiego; • charakteryzuje armię rzymską; • przedstawia rzymskie podboje w okresie republiki, umieszczając je w czasie; • wskazuje różnice w organizacji terenów podbitych w Italii i poza nią;	**Uczeń:** • opisuje początki Rzymu; • omawia przyczyny ekspansji terytorialnej Rzymu, • przedstawia wojny punickie oraz wyjaśnia ich przyczyny i skutki;	**Uczeń:** • wyjaśnia związek symboliki związanej z Rzymem z legendą o założeniu miasta; • przedstawia przemiany ustrojowe w VI w. p.n.e.; • wyjaśnia źródła konfliktu między grupami społecznymi w Rzymie;	**Uczeń:** • przedstawia inne zwierzęta związane z najdawniejszą historią Rzymu; • przedstawia kulturę Etrusków i ich wpływ na kulturę starożytnego Rzymu;
14. Państwo rzymskie w II–I w. p.n.e.	**Uczeń:** • wymienia najważniejsze urzędy republiki rzymskiej i ich przykładowe kompetencje; • przedstawia strukturę społeczeństwa rzymskiego; • charakteryzuje dyktaturę Cezara	**Uczeń:** • charakteryzuje położenie niewolników w Rzymie; • charakteryzuje ustrój republiki rzymskiej; • przedstawia reformy braci Grakchów; • przedstawia przekształcenia w armii rzymskiej	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny zmian w strukturze społecznej Rzymian; • wyjaśnia związki między przekształceniami społecznymi i gospodarczymi a funkcjonowaniem państwa; • wymienia przykładowe przyczyny wojen domowych w Rzymie; • wskazuje na elementy monarchiczne, oligarchiczne i demokratyczne w ustroju republiki rzymskiej;	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny i skutki wojen domowych w I w. p.n.e.; • ocenia wpływ obywateli na podejmowanie decyzji w okresie republiki; • wskazuje na mocne i słabe strony ustroju republikańskiego; • przedstawia przekształcenia ustrojowe za rządów Oktawiana Augusta;	**Uczeń:** • odnajduje w późniejszych epokach elementy ustrojowe republikańskiego Rzymu • porównuje pozycję obywateli w republikańskim Rzymie z pozycją obywateli w Atenach i Sparcie;

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
15. Państwo i społeczeństwo rzymskie w I–II w. n.e.	**Uczeń:** • pokazuje na mapie rozrost Imperium Rzymskiego w okresie cesarstwa; • przedstawia zakres władzy cesarskiej; • przedstawia sytuację niewolników w cesarstwie	**Uczeń:** • przedstawia udział różnych grup społecznych w sprawowaniu władzy; • wyjaśnia pojęcie romanizacji; • umiejscawia w czasie rozwój terytorialny cesarstwa	**Uczeń:** • wyjaśnia, co wpływało na sytuację materialną i polityczną różnych grup społecznych; • wymienia czynniki wspierające proces romanizacji; • wyjaśnia, co wzmacniało władzę cesarzy w okresie pryncypatu;	**Uczeń:** • porównuje położenie niewolników w starożytnej Grecji i Rzymie; • wyjaśnia, co i w jaki sposób sprzyjało romanizacji; • wyjaśnia termin *pax Romana*;	**Uczeń:** • charakteryzuje rządy dwóch cesarzy z I – II w. i wyjaśnia, dlaczego ich rządy były, jego zdaniem, ważne dla cesarstwa rzymskiego;
16. Kultura Imperium Rzymskiego	**Uczeń:** • wymienia budowle charakterystyczne dla Rzymu; • wymienia przykładowych autorów rzymskich	**Uczeń:** • charakteryzuje literaturę i filozofię rzymską, podaje przykłady dzieł i ich autorów; • wskazuje na specyfikę prawa rzymskiego (formułowanie norm ogólnych); • przedstawia funkcje budowli rzymskich (łuk triumfalny, akwedukt, termy)	**Uczeń:** • wskazuje wpływy greckie w kulturze rzymskiej; • przedstawia cechy sztuki rzymskiej; • przedstawia założenia urbanistyczne miasta rzymskiego; • wymienia twórców kultury rzymskiej i ich dzieła	**Uczeń:** • przedstawia znaczenie prawa rzymskiego, przytaczając przykładowe zasady prawa rzymskiego obowiązujące do dziś; • porównuje cechy rzeźby greckiej i rzymskiej; • ocenia wpływ kultury antycznej na późniejsze epoki	**Uczeń:** • przedstawia wpływy kultury rzymskiej we współczesnym świecie
17. Religie tradycyjne i rozwój chrześcijaństwa	**Uczeń:** • wymienia przykładowych bogów rzymskich i ich atrybuty;	**Uczeń:** • przedstawia sytuację w Palestynie w I w. p.n.e.; • przedstawia przyczyny rozprzestrzeniania się	**Uczeń:** • przedstawia rolę kultu cesarskiego; • wyjaśnia przyczyny prześladowań chrześcijan przez władze rzymskie;	**Uczeń:** • opisuje symbolikę związaną z chrześcijaństwem; • przedstawia rolę biskupów i wzrost znaczenia niektórych z nich;	**Uczeń:** • wyjaśnia różnicę między męczennikiem a wyznawcą

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• pokazuje na mapie pierwsze gminy chrześcijańskie; • wymienia zasady chrześcijaństwa;	chrześcijaństwa w świecie rzymskim; • przedstawia strukturę gmin chrześcijańskich	• przedstawia rolę św. Pawła		
18. Kryzys Imperium Rzymskiego i upadek cesarstwa na Zachodzie	**Uczeń:** • pokazuje na mapie orientacyjny podział na część wschodnią i zachodnią cesarstwa; • wymienia różnice między częścią wschodnią a zachodnią Cesarstwa Rzymskiego; • wyjaśnia pojęcia: tetrarchia i dominat	**Uczeń:** • wymienia przyczyny kryzysu cesarstwa w III w.; • charakteryzuje reformy Dioklecjana; • przedstawia przyczyny upadku cesarstwa zachodniorzymskiego	**Uczeń:** • przedstawia przemiany społeczno-gospodarcze w cesarstwie w III w.; • wyjaśnia konsekwencje kryzysu cesarstwa w III w.; • przedstawia zmianę pozycji religii chrześcijańskiej w Cesarstwie Rzymskim w IV w.;	**Uczeń:** • porównuje najazdy germańskie na Rzym w IV i V w.; • przedstawia konsekwencje tych najazdów dla Cesarstwa Rzymskiego; • wyjaśnia, co spowodowało przetrwanie cesarstwa wschodniorzymskiego; • przedstawia proces kształtowania się doktryny chrześcijańskiej (sobór w Nicei);	**Uczeń:** • przedstawia sylwetkę cesarza Juliana Apostaty; • ocenia jego próbę przywrócenia pozycji pogaństwa w cesarstwie;
IV. KSZTAŁTOWANIE SIĘ ŚREDNIOWIECZNEJ EUROPY					
19. Powstanie państw barbarzyńskich na gruzach cesarstwa zachodniego	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszary zajęte przez Longobardów i Franków; • przedstawia rolę św. Benedykta z Nursji	**Uczeń:** • przedstawia proces kształtowania się państwa Franków; • pokazuje na mapie obszary Cesarstwa Rzymskiego, na	**Uczeń:** • wyjaśnia, co wpłynęło na trwałość państw barbarzyńskich, które powstały na gruzach cesarstwa;	**Uczeń:** • przedstawia wzajemne relację między ludnością rzymską a germańską; • przedstawia rolę papieża Grzegorza Wielkiego	**Uczeń:** • odnajduje w prawach germańskich, np. prawo salickie, longobardzkie, ślady po cesarstwie rzymskim

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
		których powstawały państwa barbarzyńskie	• przedstawia rolę św. Augustyna		
20. Bizancjum – nowy Rzym	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszar cesarstwa bizantyjskiego; • pokazuje na mapie obszary zajęte przez cesarza Justyniana; • przedstawia podział w religii chrześcijańskiej	**Uczeń:** • charakteryzuje rządy cesarza Justyniana; • wymienia cechy kultury bizantyjskiej i przykładowe zabytki sztuki bizantyjskiej; • charakteryzuje chrześcijaństwo wschodnie	**Uczeń:** • charakteryzuje sytuację polityczną po śmierci cesarza Justyniana; • przedstawia konsekwencje schizmy wschodniej; • przedstawia konflikty wewnętrzne na tle religijnym	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny schizmy wschodniej; • ocenia zasługi cesarza Justyniana dla cesarstwa bizantyjskiego; • wskazuje na związki i wpływy cesarzy bizantyjskich w Kościele	**Uczeń:** • wyjaśnia, jaką rolę w życiu politycznym poddanych cesarstwa bizantyjskiego odgrywały igrzyska organizowane na hipodromie
21. Arabowie i świat islamu	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszary opanowane przez Arabów; • wymienia filary islamu; • wymienia dwa najstarsze odłamy islamu	**Uczeń:** • przedstawia działalność Mahometa; • wyjaśnia różnice między odłamami islamu; • przedstawia podział polityczny świata muzułmańskiego;	**Uczeń:** • przedstawia organizację polityczną i religijną świata arabskiego po przyjęciu islamu; • charakteryzuje kulturę arabską; • wymienia czynniki jednoczące świat arabski	**Uczeń:** • przedstawia gospodarczą rolę Arabów; • ocenia wpływ kultury arabskiej na kulturę europejską; • wyjaśnia, co i w jaki sposób wpływało na jedność świata arabskiego oraz jego ekspansję;	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego bitwa pod Poitiers jest uważana za jedną z decydujących bitew w historii • wyjaśnij, co to są hadisy i jaka odgrywają rolę w religii i kulturze muzułmanów;
22. Monarchia Karola Wielkiego	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszar monarchii frankijskiej za panowania Karola Wielkiego;	**Uczeń:** • przedstawia na mapie etapy ekspansji państwa Franków;	**Uczeń:** • wymienia cechy renesansu karolińskiego i przykładowych twórców;	**Uczeń:** • charakteryzuje gospodarkę monarchii Karola Wielkiego;	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego Karol Wielki jest wymieniany jako jeden z prekursorów zjednoczonej Europy

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• przedstawia dążenia Karola Wielkiego do odnowienia Cesarstwa Rzymskiego; • pokazuje na mapie postanowienia traktatu w Verdun	• podaje definicję monarchii patrymonialnej; • przedstawia organizację państwa Franków	• charakteryzuje okres rządów Pepina Małego (Krótkiego); • wyjaśnia, dlaczego i w jaki sposób Karol Wielki dążył do odnowienia Cesarstwa Rzymskiego; • wymienia przyczyny rozpadu monarchii frankijskiej;	• uzasadnia pogląd, że państwo frankijskie było monarchią patrymonialną; • wyjaśnia, dlaczego mówimy o renesansie karolińskim; • wyjaśnia przyczyny rozpadu monarchii frankijskiej;	
23. Europa pokarolińska i początki feudalizmu	**Uczeń:** • pokazuje na mapie państwa, które powstały po rozpadzie monarchii karolińskiej; • wymienia obowiązki wasala i seniora; • wyjaśnia, co był hołd lenny;	**Uczeń:** • charakteryzuje system lenny; • opisuje włość ziemską, zwracając uwagę na jej cechy charakterystyczne i wpływ na gospodarkę;	**Uczeń:** • wyjaśnia genezę systemu feudalnego; • przedstawia proces powstawania Francji i Rzeszy; • charakteryzuje rolnictwo wczesnośredniowieczne;	**Uczeń:** • przedstawia sytuację miast we wczesnym średniowieczu; • wskazuje różnice między systemem feudalnym a systemem lennym;	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego najszybciej rozpadła się część monarchii frankijskiej, którą odziedziczył Lotar;
24. Kształtowanie się państw w północnej, środkowej i wschodniej Europie	**Uczeń:** • pokazuje na mapie pierwsze państwa słowiańskie; • przedstawia rolę Cyryla i Metodego w rozwoju cywilizacyjnym Słowian;	**Uczeń:** • przedstawia proces powstawania państwa czeskiego i Rusi Kijowskiej; • wymienia podstawowe różnice między kręgami cywilizacji chrześcijańskiej w Europie Środkowo-Wschodniej;	**Uczeń:** • przedstawia proces powstawania państw wielkomorawskiego i węgierskiego; • przedstawia rolę wypraw Normanów w kształtowaniu się państw europejskich;	**Uczeń:** • ocenia wkład świętych Cyryla i Metodego w rozwój kulturalny Słowian; • wyjaśnia różnice między dwoma kręgami kultury chrześcijańskiej w Europie Środkowo-Wschodniej	**Uczeń:** • charakteryzuje kulturę ludów skandynawskich i jej wpływ na kraje Europy Środkowo-Wschodniej; • wyjaśnia rolę wypraw Normanów i wikingów w rozwoju Europy Środkowo-Wschodniej;

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
25. Władze i idee uniwersalne – cesarstwo, Kościół, kultura	**Uczeń:** • przedstawia działania Ottona I i Ottona III zmierzające do odnowy Cesarstwa Rzymskiego; • przedstawia spór papieża Grzegorza VII z królem Henrykiem IV; • wymienia przykładowe cechy architektury romańskiej;	**Uczeń:** • wymienia przykładowe przyczyny kryzysu w Kościele w X–XI w.; • przedstawia przykładowe reformy podjęte przez papieży i sobory; • wymienia postanowienia konkordatu wormackiego;	**Uczeń:** • charakteryzuje sztukę romańską; • porównuje cesarstwo ottońskie z karolińskim pod względem zasięgu terytorialnego; • wyjaśnia przyczyny kryzysu w Kościele X–XI w.	**Uczeń:** • porównuje cesarstwo ottońskie z karolińskim pod względem idei władzy cesarskiej; • przedstawia, w jaki sposób po sporze o inwestyturę Kościół uniezależnił się od władzy świeckiej; • wiąże przyczyny sporu o inwestyturę z pozycją władcy w państwie;	**Uczeń:** • przedstawia związki Ottona III z cesarzami bizantyjskimi i wyjaśnia, jaki to miało wpływ na koncepcje polityczne Ottona III; • wyjaśnia, jaką rolę w sporze o inwestyturę odegrała Matylda Toskańska;
26. Powstanie państwa polskiego	**Uczeń:** • wymienia przyczyny chrztu Mieszka I; • przedstawia organizację państwa Mieszka I;	**Uczeń:** • pokazuje na mapie tereny przyłączone przez Mieszka I; • przedstawia skutki przyjęcia chrztu; • charakteryzuje stosunki Mieszka I z Niemcami w kontekście zmian przebiegu granicy i chrystianizacji;	**Uczeń:** • charakteryzuje stosunki polsko-czeskie w kontekście przebiegu granicy i chrystianizacji; • przedstawia rolę *Dagome iudex*;;	**Uczeń:** • wyjaśnia, co miało wpływ na kształt stosunków polsko-niemieckich i polsko-czeskich za Mieszka I; • ocenia rolę chrztu i organizacji kościelnej w umacnianiu państwa Mieszka I;	**Uczeń:** • przedstawia wyniki badań archeologicznych, które powiększają naszą wiedzę o początkach państwa polskiego;
27. Monarchia piastowska do 1138 r.	**Uczeń:** • pokazuje na mapie granice państwa piastowskiego około roku 1000 i 1138; • przedstawia okoliczności i postanowienia zjazdu gnieźnieńskiego;	**Uczeń:** • charakteryzuje dążenia Bolesława Chrobrego i Bolesława Śmiałego do wzmocnienia niezależności państwa polskiego;	**Uczeń:** • porównuje stosunki polsko- -niemieckie za pierwszych Piastów i wyjaśnia, co wpływało na ich kształt;	**Uczeń:** • ocenia, które wydarzenia z okresu panowania pierwszych Piastów były najważniejsze z punktu widzenia niezależności państwa;	**Uczeń:** • ocenia wiarygodność źródeł do konfliktu Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• przedstawia wojny polsko-niemieckie za panowania Bolesława Chrobrego i Bolesława Krzywoustego w kontekście zmian granic;	• charakteryzuje ekspansję Bolesława Krzywoustego;	• przedstawia proces odbudowy państwa przez Kazimierza Odnowiciela; • przedstawia konflikt Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem;	• przedstawia konflikty w łonie dynastii za panowania pierwszych Piastów; • wyjaśnia przyczyny osłabienia państwa za panowania Mieszka II;	• znajduje podobny konflikt w historii Europy wczesnośredniowiecznej
28. Społeczeństwo, gospodarka i kultura w czasach pierwszych Piastów	**Uczeń:** • przedstawia strukturę administracyjną państwa pierwszych Piastów; • wymienia przykładowe zabytki kultury romańskiej w Polsce;	**Uczeń:** • charakteryzuje kulturę romańską w Polsce; • przedstawia przekształcenia w rolnictwie w okresie panowania pierwszych Piastów; • wymienia obowiązki poddanych księcia;	**Uczeń:** • przedstawia rolę ośrodków wczesnomiejskich w monarchii piastowskiej; • przedstawia rolę wsi służebnych; • wskazuje na związki kultury romańskiej w Polsce z kręgiem kultury łacińskiej;	**Uczeń:** • uzasadnia pogląd, że monarchia pierwszych Piastów miała charakter patrymonialny; • wyjaśnia rolę handlu w monarchii pierwszych Piastów;	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób monety pełniły funkcję propagandową w monarchii wczesnopiastowskiej • na podstawie prac prof. Stanisława Suchodolskiego przedstaw najnowsze ustalenia dotyczące monet pierwszych Piastów;
V. ROZKWIT ŚREDNIOWIECZA					
29. Wieś i miasto w Europie Zachodniej	**Uczeń:** • przedstawia pozycję i zobowiązania ludności chłopskiej w XIII w.; • opisuje organizację przestrzeni miejskiej; • posługuje się terminem prawo miejskie	**Uczeń:** • charakteryzuje zmiany, które zachodziły w technice rolnej w XII–XIII w.; • charakteryzuje władze i strukturę społeczną mieszkańców miasta;	**Uczeń:** • wyjaśnia wpływ zmian klimatycznych na rozwój rolnictwa; • wyjaśnia i ocenia konsekwencje rozwoju rolnictwa; • wskazuje związki organizacji przestrzeni	**Uczeń:** • ocenia rolę miast w rozwoju gospodarki średniowiecznej; • porównuje rytm życia wiejskiego i miejskiego oraz wyjaśnia, co na niego wpływało;	**Uczeń:** • na współczesnym planie miasta pokazuje jego elementy związane ze średniowieczem; uzasadnia swoje decyzje • przedstawia centra gospodarcze w okresie rozkwitu średniowiecza i ich główne produkty;

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
			miejskiej z funkcjonowaniem miasta; • charakteryzuje handel średniowieczny (XII–XIII w.);	• przedstawia konflikty społeczne w mieście średniowiecznym (XIII w.);	• przedstawia rolę Hanzy;
30. Władza i społeczeństwo w Europie Zachodniej	**Uczeń:** • przedstawia podział społeczeństwa na stany; • przedstawia proces kształtowania się monarchii stanowej w Anglii; • przedstawia okoliczności zwołania Stanów Generalnych we Francji	**Uczeń:** • przedstawia proces kształtowania się stanów; • charakteryzuje system lenny; • przedstawia sytuację we Francji i Anglii w XIII w.	**Uczeń:** • przedstawia konsekwencje rozwoju systemu lennego; • wskazuje różnice w sytuacji społeczno-politycznej w Anglii i Francji w XIII w.; • przedstawia sytuację w Rzeszy w XII–XIII w.	**Uczeń:** • wyjaśnia różnice między systemem (społeczeństwem) feudalnym a systemem lennym; • przedstawia sytuację w Italii w XII–XIII w.; • charakteryzuje politykę cesarzy wobec miast włoskich;	**Uczeń:** • przedstawia biogramy Filipa IV Pięknego, Jana bez Ziemi i Henryka III ze szczególnym uwzględnieniem ich roli w powstawaniu monarchii stanowych;
31. Krucjaty i zagrożenia zewnętrzne Europy	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszar objęty wyprawami krzyżowymi; • wymienia przykładowe przyczyny i skutki krucjat; • wymienia przykładowych przywódców krucjat	**Uczeń:** • pokazuje na mapie Królestwo Jerozolimskie; • wymienia przyczyny i skutki krucjat, dzieląc je na polityczne, gospodarcze, religijne; • wymienia zakony rycerskie;	**Uczeń:** • pokazuje na mapie państwa utworzone przez krzyżowców na Bliskim Wschodzie; • wyjaśnia związki między sytuacją w Europie a poparciem dla wypraw krzyżowych; • przedstawia rolę zakonów rycerskich;	**Uczeń:** • charakteryzuje specyfikę krucjaty ludowej i czwartej krucjaty; • przedstawia przenikanie się wpływów kulturowych między Wschodem a Zachodem w wyniku krucjat; • przedstawia etapy rekonkwisty;	**Uczeń:** • omawia, co pozostało w kulturze po Cesarstwie Łacińskim • wyjaśnia, dlaczego można uznać za krucjaty walkę z poganami w Europie; • przedstawia relacje Europejczyków z imperium mongolskim;

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
32. Kościół i kultura europejska rozkwitu średniowiecza	**Uczeń:** • wymienia cechy stylu gotyckiego w architekturze; • wymienia zmiany, jakie zaszły w formach pobożności w pełnym średniowieczu; • wymienia nowo powstałe zakony i wyjaśnia, czym różniły się od istniejących wcześniej;	**Uczeń:** • przedstawia rolę uniwersytetów; • charakteryzuje nurt filozofii średniowiecznej – scholastykę; • przedstawia rolę nowych zakonów; • rozpoznaje w przykładowej budowli gotyckiej charakterystyczne cechy stylu;	**Uczeń:** • przedstawia rolę św. Tomasza z Akwinu; • charakteryzuje tematykę literatury średniowiecznej; • wyjaśnia, co w XIII w. świadczyło o silnej pozycji papiestwa;	**Uczeń:** • przedstawia znaczenie scholastyki dla rozwoju nauk przyrodniczych; • wyjaśnia, w jaki sposób różne formy przekazu w kulturze oddziaływały na społeczeństwo średniowieczne;	**Uczeń:** • przedstawia poglądy średniowiecznych filozofów na państwo; • wyjaśnia poglądy Innocentego III na wzajemne relacje między władzą cesarską a papieską (teoria dwóch mieczy);
33. Polska dzielnicowa – przemiany polityczne i zagrożenia zewnętrzne	**Uczeń:** • pokazuje na mapie poszczególne dzielnice i wymienia ich pierwszych władców; • pokazuje na mapie straty terytorialne Polski w okresie rozbicia dzielnicowego; • wymienia państwa i ludy, które zagrażały księstwom piastowskim;	**Uczeń:** • przedstawia zagrożenia zewnętrzne państwa polskiego w okresie rozbicia dzielnicowego; • charakteryzuje zagrożenie mongolskie;	**Uczeń:** • wyjaśnia, jaki cel miały zasady pryncypatu i senioratu wprowadzone przez Bolesława Krzywoustego; • przedstawia walki synów Bolesława Krzywoustego o władzę zwierzchnią; • przedstawia ekspansję zakonu krzyżackiego w XIII w.	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny wzrostu zagrożenia zewnętrznego; • przedstawia ekspansję Brandenburgii;	**Uczeń:** • wyjaśnia, czy zasady testamentu Bolesława Krzywoustego były wyjątkiem, czy regułą w Europie Środkowo-Wschodniej; • przedstawia stosunki książąt mazowieckich i kujawskich z Litwinami, Prusami i Jaćwingami;
34. Społeczeństwo, gospodarka	**Uczeń:** • wymienia główne postanowienia aktów lokacyjnych;	**Uczeń:** • przedstawia organizację władz we wsiach i miastach	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny kolonizacji na prawie niemieckim;	**Uczeń:** • wyjaśnia, jakie wydarzenia polityczne wpłynęły na	**Uczeń:** • charakteryzuje rolę miast polskich w handlu międzynarodowym

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
i kultura Polski dzielnicowej	• wymienia przykładowe skutki kolonizacji na prawie niemieckim; • przedstawia podział społeczeństwa na stany;	lokowanych na prawie niemieckim; • charakteryzuje układ przestrzenny miasta lokowanego na prawie niemieckim; • wymienia kroniki z XII–XIII w. i najstarsze zabytki w języku polskim;	• wyjaśnia różnice między kolonizacją niemiecką a kolonizacją na prawie niemieckim; • wyjaśnia przyczyny kształtowania się stanów; • wymienia przykładowe zabytki kultury polskiej XII–XIII w.	wzmocnienie odrębności poszczególnych stanów; • przedstawia rozwój gospodarczy ziem polskich i wskazuje, jaką rolę odgrywały w nim lokacje; • przedstawia sytuację ludności żydowskiej na ziemiach polskich;	
VI. SCHYŁEK ŚREDNIOWIECZA					
35. Kryzys społeczno-ekonomiczny i wielkie konflikty polityczne w Europie	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszar ekspansji Turków Osmańskich; • wymienia przyczyny i skutki wojny stuletniej; • wymienia przyczyny kryzysu gospodarczego w II połowie XIV w.	**Uczeń:** • przedstawia rolę Joanny d'Arc; • przedstawia poglądy husytów; • przedstawia etapy ekspansji osmańskiej; • wymienia skutki kryzysu gospodarczego w II połowie XIV w.	**Uczeń:** • przedstawia rolę Jana Husa; • wskazuje na specyfikę sytuacji gospodarczej Europy Środkowo-Wschodniej w II połowie XIV w.; • wyjaśnia wpływ wojny stuletniej na sytuację w Anglii i Francji w XIV–XV w.	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny i skutki rozwoju husytyzmu w Czechach; • wyjaśnia przyczyny zawarcia unii florenckiej; • wyjaśnia konsekwencje upadku Konstantynopola;	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jakich okolicznościach odwoływano się w XX w. do bitwy na Kosowym Polu; • wyjaśnia, jakie znaczenie dla Czechów ma postać Jana Husa;
36. Władze uniwersalne i państwa Europy Zachodniej	**Uczeń:** • wyjaśnia termin schizma zachodnia; • wymienia przyczyny osłabienia władzy cesarskiej;	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny i skutki schizmy zachodniej; • przedstawia sytuację we Francji w XIV–XV w.;	**Uczeń:** • przedstawia specyfikę sytuacji politycznej we Włoszech w XIV–XV w.;	**Uczeń:** • przedstawia sytuację w Hiszpanii w XIV–XV w.; • wyjaśnia związki między dążeniem do suwerenności	**Uczeń:** • przedstawia dwóch przedstawicieli jednego z panujących w miastach włoskich rodów, biorąc pod

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia postanowienia Złotej Bulli Karola IV;	• charakteryzuje nurt koncyliaryzmu w Kościele i przedstawia działania jego zwolenników;	• wyjaśnia przyczyny i skutki osłabienia władzy cesarskiej; • przedstawia proces dążenia władców do suwerenności na przykładzie Francji;	państw a przemianami wewnętrznymi w tych państwach	uwagę ich wpływ na politykę i kulturę swojej epoki;
37. Państwa w środkowej, wschodniej, i północnej Europie	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszar państw w XIV w.: państwo krzyżackie, Wielkie Księstwo Litewskie; • przedstawia etapy rozwoju terytorialnego państwa krzyżackiego;	**Uczeń:** • charakteryzuje rozwój państwa krzyżackiego w Prusach; • przedstawia wpływ państwa krzyżackiego na kulturę Europy Środkowej	**Uczeń:** • charakteryzuje sytuację wewnętrzną w Wielkim Księstwie Litewskim; • przedstawia etapy rozwoju terytorialnego Wielkiego Księstwa Litewskiego;	**Uczeń:** • przedstawia rolę Nowogrodu Wielkiego; • wyjaśnia związki między sytuacją wewnętrzną a zagrożeniami zewnętrznymi dla państwa litewskiego;	**Uczeń:** • charakteryzuje sytuację na Rusi w XIII–XIV w.; • wyjaśnia, co sprzyjało, a co utrudniało funkcjonowanie unii kalmarskiej;
38. Zjednoczenie ziem polskich i budowa Królestwa Polskiego	**Uczeń:** • pokazuje na mapie ziemie, które mieli pod swoim panowaniem Przemysł II, Wacław II, Władysław Łokietek w 1320 r. i Kazimierz Wielki w 1370 r.; • wymienia skutki konfliktu polsko-krzyżackiego za panowania Władysława Łokietka; • wymienia skutki konfliktu polsko-krzyżackiego za	**Uczeń:** • wymienia czynniki jednoczące ziemie polskie w XIII w.; • charakteryzuje stosunki polsko-krzyżackie za panowania Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego; • wymienia etapy jednoczenia ziem polskich przez Władysława Łokietka; • charakteryzuje politykę wewnętrzną Kazimierza	**Uczeń:** • wyjaśnia, co sprzyjało działaniom władców piastowskich zmierzających do zjednoczenia ziem polskich, a co je utrudniało; • charakteryzuje stosunki polsko-czeskie za panowania Kazimierza Wielkiego w kontekście relacji z Krzyżakami i jednoczenia państwa;	**Uczeń:** • wyjaśnia rolę koronacji w procesie jednoczenia ziem polskich; • ocenia, co było największym osiągnięciem, a co największą porażką Kazimierza Wielkiego; • wyjaśnia, dlaczego monarchię Kazimierza Wielkiego nazywamy monarchią stanową;	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego Ludwik Węgierski na Węgrzech uzyskał przydomek Wielki, a w Polsce jego panowanie jest oceniane źle; • wyjaśnia, do jakich założeń prawno-ustrojowych nawiązywał Kazimierz Wielki chcąc przekazać władzę po sobie Kaźkowi słupskiemu;

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	panowania Kazimierza Wielkiego; • wymienia działania gospodarcze Kazimierza Wielkiego;	Wielkiego w dziedzinie administracji i prawa; • wymienia postanowienia przywileju koszyckiego;	• przedstawia okoliczności objęcia władzy przez Ludwika Węgierskiego; • wyjaśnia, jakie korzyści odniosła Polska z ekspansji na Ruś Halicką;	• poprawnie posługuje się terminem Korona Królestwa Polskiego	
39. Unia Polski z Litwą. Panowanie Władysława Jagiełły	**Uczeń:** • wymienia przyczyny unii w Krewie; • wymienia postanowienia unii w Krewie; • wymienia postanowienia pierwszego pokoju toruńskiego;	**Uczeń:** • charakteryzuje stosunki polsko-krzyżackie za panowania Jagiełły; • wymienia postanowienia przywileju jedlneńsko-krakowskiego; • wyjaśnia, dlaczego Władysław Jagiełło wydał przywileje; • wymienia przykładowe konsekwencje unii polsko-litewskich;	**Uczeń:** • wymienia postanowienia unii w Horodle; • wyjaśnia, czy unia w Horodle była w pełni unią personalną; • przedstawia rolę Pawła Włodkowica w sporze z Krzyżakami; • wymienia postanowienia przywilejów szlacheckich;	**Uczeń:** • przedstawia sytuację na Litwie po przyjęciu chrztu; • przedstawia rolę królowej Jadwigi; • przedstawia konsekwencje unii dla Polski i Litwy na różnych płaszczyznach;	**Uczeń:** • przedstawia innych kandydatów do ręki Jadwigi i wyjaśnia, dlaczego zostali odrzuceni przez możnych polskich;
40. Polska i Litwa w średniowieczu pod rządami Jagiellonów	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszar Prus Królewskich i Prus Zakonnych; • wymienia postanowienia drugiego pokoju toruńskiego;	**Uczeń:** • przedstawia konsekwencje drugiej unii polsko-węgierskiej; • przedstawia okoliczności powołania na tron Kazimierza Jagiellończyka; • charakteryzuje stosunki polsko-	**Uczeń:** • charakteryzuje politykę zagraniczną Kazimierza Jagiellończyka; • przedstawia rolę i pozycję możnowładztwa za panowania pierwszych Jagiellonów;	**Uczeń:** • ocenia, czy politykę zagraniczną Kazimierza Jagiellończyka można określić mianem polityki dynastycznej; • wyjaśnia, jakie działania rycerstwa i króla doprowadziły do stałego	**Uczeń:** • przedstawia rolę jaką odegrali za panowania pierwszych Jagiellonów: biskup Zbigniew Oleśnicki, Filip Kallimach, Jan Długosz;

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia postanowienia przywilejów cerekwicko-nieszawskich;	-krzyżackie za panowania Kazimierza Jagiellończyka; • przedstawia genezę zwołania dwuizbowego sejmu;	• wyjaśnia, dlaczego stany pruskie występowały przeciwko Krzyżakom;	zwoływania sejmów walnych;	
41. Gospodarka i społeczeństwo Polski w XIV i XV w.	**Uczeń:** • przedstawia etapy rozwoju folwarku pańszczyźnianego; • wymienia postanowienia statutu piotrkowskiego;	**Uczeń:** • przedstawia sytuację miast w Polsce w XV w.; • wyjaśnia, co wpływało na rozwój miast; • pokazuje na mapie szlaki handlowe przechodzące przez Polskę;	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób rozwój folwarku pańszczyźnianego ograniczał możliwości rozwoju miast i wsi; • wymienia zmiany w strukturze społeczeństwa polskiego;	**Uczeń:** • przedstawia pozycję rycerstwa i możnowładztwa w XV w.; • charakteryzuje drogi awansu społecznego w XV w.;	**Uczeń:** • porównuje społeczeństwo XV-wiecznej Polski ze społeczeństwem Europy Zachodniej XV w. i wyjaśnia różnice;
42. Kultura polska późnego średniowiecza	**Uczeń:** • wymienia przykłady zabytków sztuki gotyckiej i piśmiennictwa późnego średniowiecza z terenów polskich; • wymienia przykłady zabytków w języku polskim	**Uczeń:** • charakteryzuje sztukę gotycką w Polsce; • przedstawia zasięg sztuki gotyckiej poza rdzennymi ziemiami polskimi; • charakteryzuje rolę Uniwersytetu Jagiellońskiego w rozwoju nauki polskiej;	**Uczeń:** • przedstawia rolę władców polskich w rozwoju sztuki gotyckiej w Polsce; • charakteryzuje rozwój szkolnictwa w Polsce i możliwości kształcenia się kobiet;	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny rozwoju piśmiennictwa w języku polskim; • wskazuje na wpływy bizantyjskie w kulturze polskiej;	**Uczeń:** • przedstawia dorobek uczonych polskich np: Jakuba z Paradyża, Pawła Włodkowica, Stanisława ze Skalbmierza, Macieja z Miechowa
43. Koniec średniowiecza i spadek po epoce	**Uczeń:** • uzasadnia stosowanie różnych cezur końca średniowiecza;	**Uczeń:** • wymienia różnego rodzaju kryzysy u schyłku średniowiecza;	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny różnego rodzaju kryzysów u schyłku średniowiecza;	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny pojawienia się nowych	**Uczeń:** • podaje przykłady współczesnych tekstów kultury, które nawiązują do

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia przykładowe osiągnięcia średniowiecza;	• pokazuje na mapie rejony Europy, gdzie pojawiły się nowe prądy w kulturze; • wymienia, co łączyło, a co dzieliło Europę w średniowieczu;	• przedstawia nowe prądy w kulturze w XV w.;	prądów w kulturze u schyłku średniowiecza; • wyjaśnia, co pozostało jako spuścizna średniowiecza	średniowiecza i uzasadnia swój wybór; • wyjaśnia, co wpływa na różną ocenę średniowiecza;

© Copyright by WSiP

Wymagania edukacyjne. Klasa 2. Zakres podstawowy. Nowa edycja

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
I. Początki świata nowożytnego					
1.Nowe perspektywy: odrodzenie	**Uczeń:** • wymienia cechy renesansu; • przedstawia poglądy Niccolo Machiavelliego; • przedstawia osiągnięcia Mikołaja Kopernika;	**Uczeń:** • wymienia cechy humanizmu; • przedstawia poglądy Tomasza Morusa; • wymienia cechy literatury renesansu;	**Uczeń:** • charakteryzuje czynniki sprzyjające rozwojowi renesansu i humanizmu; • charakteryzuje literaturę renesansu; • przedstawia rozwój nauki w epoce odrodzenia;	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego renesans rozpoczął się w miastach włoskich; • przedstawia proces rozprzestrzeniania się idei renesansu w Europie;	**Uczeń:** • porównuje sylwetki Erazma z Rotterdamu i Leonarda da Vinci jako ludzi renesansu;
2. Sztuka renesansu	**Uczeń:** • wymienia przykładowe cechy architektury renesansowej;	**Uczeń:** • rozpoznaje zabytki architektury renesansowej; • wymienia przykładowych twórców renesansu i niektóre ich dzieła;	**Uczeń:** • przedstawia cechy rzeźby i malarstwa renesansowego;	**Uczeń:** • charakteryzuje rolę mecenatu świeckiego w rozwoju sztuki renesansu; • porównuje rolę, jaką odgrywała sztuka w	**Uczeń:** • przedstawia różnice i podobieństwa architektury i malarstwa renesansowego w

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia przykładowych twórców renesansu;		• charakteryzuje rolę mecenatu papieskiego w rozwoju sztuki renesansu;	średniowieczu i renesansie;	różnych regionach Europy;
3. Europejczycy odkrywają daleki świat	**Uczeń:** • pokazuje na mapie trasy wypraw i obszary odkryte przez Portugalczyków i Hiszpanów; • wymienia przykładowe przyczyny wielkich odkryć geograficznych;	**Uczeń:** • dzieli przykładowe przyczyny wielkich odkryć geograficznych na społeczne, gospodarcze i kulturalne; • wymienia zmiany techniczne i wynalazki, które pozwoliły Europejczykom na podróże dalekomorskie;	**Uczeń:** • wymienia przyczyny wielkich odkryć geograficznych dzieląc je na: polityczne, gospodarczo-społeczne i kulturalne; • wyjaśnia, w jaki sposób zmiany techniczne umożliwiły Europejczykom podróże dalekomorskie;	**Uczeń:** • ocenia, czy zostały zrealizowane cele, które stawiano przed odkrywcami; • wyjaśnia, dlaczego Portugalczycy i Hiszpanie jako pierwsi rozpoczęli wyprawy odkrywcze;	**Uczeń:** • przedstawia działalność księcia Henryka Żeglarza i jej wpływ na odkrycia Portugalczyków; • przedstawia wybrane kultury prekolumbijskie;
4. Jak odkrycia geograficzne zmieniły Europę i świat	**Uczeń:** • wymienia inne państwa, które włączyły się do ekspansji kolonialnej; • pokazuje na mapie tereny przez nie zajęte; • przedstawia rozwój handlu w epoce nowożytnej;	**Uczeń:** • charakteryzuje sposób zajmowania i organizację odkrytych terenów przez Portugalczyków i Hiszpanów;	**Uczeń:** • porównuje organizację zajmowanych terenów przez Hiszpanów i Portugalczyków i wyjaśnia przyczyny różnic; • wymienia skutki wielkich odkryć	**Uczeń:** • wyjaśnia wpływ wielkich odkryć geograficznych na przemiany w gospodarce europejskiej;	**Uczeń:** • przedstawia rolę traktatu z Tordesillas; • porównuje wyobrażenia

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
		• wymienia skutki wielkich odkryć geograficznych dla Europy; • wyjaśnia pojęcie rewolucji cen;	geograficznych dla Nowego Świata;	• charakteryzuje zmiany, które zaszły w Nowym Świecie w wyniku jego podboju przez Europejczyków;	Europejczyków o nieznanych ludach w XV w. i współcześnie;
5. Podział zachodniego chrześcijaństwa	**Uczeń:** • pokazuje na mapie zasięg wyznań protestanckich; • przedstawia zasady wyznań protestanckich: luteranizmu, kalwinizmu; • wymienia postanowienia pokoju augsburskiego i edyktu nantejskiego;	**Uczeń:** • wymienia przykładowe przyczyny reformacji; • przedstawia organizację kościołów protestanckich: luterańskiego, kalwińskiego; • przedstawia powstanie kościoła anglikańskiego;	**Uczeń:** • przedstawia związki pomiędzy przyczyny reformacji religijnymi, gospodarczo-społecznymi i politycznymi; • porównuje zasady i organizację kościołów protestanckich: luterańskiego i kalwińskiego;	**Uczeń:** • wyjaśnia, jaki wpływ na sukcesy reformacji miała sytuacja w Kościele katolickim w XVI w.; • wyjaśnia, dlaczego wyznanie kalwińskie uzyskało poparcie w Niderlandach;	**Uczeń:** • porównuje postanowienia pokoju augsburskiego i edyktu nantejskiego;
6. Kościół katolicki wobec wyzwań reformacji	**Uczeń:** • wymienia przykładowe postanowienia soboru trydenckiego;	**Uczeń:** • wymienia postanowienia soboru trydenckiego;	**Uczeń:** • dzieli postanowienia soboru trydenckiego na dotyczące doktryny wiary i reformy kleru; • ocenia, które z nich były reakcją na zarzuty	**Uczeń:** • przedstawia rolę sztuki w propagowaniu wiary; • charakteryzuje działalność misyjną jezuitów i ich stosunek do miejscowych kultur;	**Uczeń:** • porównuje wystrój zboru protestanckiego i kościoła katolickiego i

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia przykładowe formy działalności jezuitów;	• wymienia formy działalności jezuitów; • charakteryzuje działalność Świętej Inkwizycji; • wyjaśnia, co to był *Indeks Ksiąg Zakazanych*;	protestantów wobec Kościoła katolickiego; • charakteryzuje szkolnictwo jezuickie;		wyjaśnia przyczyny różnic; • wyjaśnia, jaki wpływ na inne dziedziny życia miały wyznania protestanckie np. gospodarkę;
II. Rzeczpospolita w XVI stuleciu					
7. Rzeczpospolita i państwa ościenne	**Uczeń:** • wymienia przyczyny wojny z Zakonem Krzyżackim; • wymienia postanowienia pokoju krakowskiego (hołd pruski); • pokazuje na mapie tereny Inflant i ziemie, które przypadły Polsce i Litwie po sekularyzacji Zakonu Kawalerów Mieczowych;	**Uczeń:** • wymienia przyczyny i skutki wojny o Inflanty w XVI w.; • wymienia więzi, jakie łączyły Jagiellonów i Habsburgów; • przedstawia konsekwencje układu dynastycznego zawartego między Jagiellonami a Habsburgami;	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszary sporne między Jagiellonami a Turcją; • wymienia przyczyny konfliktu z Rosją; • przedstawia znaczenie bitwy pod Orszą; • przedstawia wojnę o Inflanty jako element rywalizacji o wpływy nad Bałtykiem;	**Uczeń:** • wyjaśnia, na czym polegał program dominium Maris Baltici; • przedstawia działania ostatnich Jagiellonów (oprócz wojny o Inflanty), które miały na celu jego realizację; • przedstawia proces inkorporacji Mazowsza do Korony; • ocenia politykę zagraniczną ostatnich Jagiellonów;	**Uczeń:** • przedstawia stosunki ostatnich Jagiellonów z Gdańskiem i rolę tego miasta w realizacji programu dominium Maris Baltici;

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
8. Demokracja szlachecka. Rzeczpospolita Obojga Narodów	**Uczeń:** • wymienia uprawnienia sejmu; • wymienia postanowienia unii lubelskiej; • wymienia przykładowe sukcesy ruchu egzekucyjnego;	**Uczeń:** • przedstawia rozwarstwienie stanu szlacheckiego w Polsce; • wymienia przyczyny przekształcenia unii personalnej w unię realną; • wyjaśnia, jaką rolę odegrała konstytucja *Nihil novi* w procesie kształtowania się demokracji szlacheckiej;	**Uczeń:** • przedstawia pozycję polityczną szlachty; • przedstawia strukturę i sposób obradowania sejmu; • charakteryzuje problemy związane z zawarciem unii lubelskiej;	**Uczeń:** • wyjaśnia genezę powstania szlacheckiego ruchu egzekucyjnego; • wyjaśnia, jaką rolę odegrał szlachecki ruch egzekucji praw w kształtowaniu się demokracji szlacheckiej; • wyjaśnia, dlaczego ustrój Rzeczypospolitej w XVI w. nazywa się demokracją szlachecką;	**Uczeń:** • przedstawia pozycję i uprawnienia króla w systemie demokracji szlacheckiej;
9. Pierwsi królowie elekcyjni	**Uczeń:** • wymienia postanowienia artykułów henrykowskich; • przedstawia sposób wyboru króla po śmierci Zygmunta Augusta; • wymienia przykładowych kandydatów do tronu polskiego w czasie pierwszej wolnej elekcji; • pokazuje na mapie tereny przyłączone do	**Uczeń:** • przedstawia organizację wolnych elekcji po wygaśnięciu dynastii Jagiellonów; • wymienia dokumenty, które musiał zaprzysiąc nowo wybrany władca;	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób szlachta zabezpieczyła swoje prawa przed dążeniami absolutystycznymi kandydatów do tronu polskiego; • przedstawia cele polityki zagranicznej	**Uczeń:** • charakteryzuje elekcję Henryka Walezego; • wyjaśnia związki między polityką wewnętrzną Stefana Batorego (sądy, wojsko) a polityką zagraniczną;	**Uczeń:** • przedstawia stosunki Stefana Batorego z Gdańskiem; • charakteryzuje rolę Jana Zamoyskiego u boku Stefana Batorego;

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	Rzeczypospolitej przez Stefana Batorego;	• wymienia przyczyny i skutki wojen Stefana Batorego z Rosją; • pokazuje na mapie wyprawy Stefana Batorego na Rosję;	Stefana Batorego i ocenia ich realizację;		
10. Rzeczpospolita Obojga Narodów – narody i religie	**Uczeń:** • wymienia przyczyny reformacji w Rzeczypospolitej; • wymienia wyznania protestanckie, które stały się popularne wśród społeczeństwa Rzeczypospolitej; • wymienia przykładowe narody zamieszkujące Rzeczpospolitą w XVI w.; • wymienia najważniejsze postanowienie konfederacji warszawskiej;	**Uczeń:** • przedstawia strukturę społeczną, etniczną i wyznaniową Rzeczypospolitej w XVI w.; • wskazuje na związki między grupą etniczną a wyznaniem; • wymienia postanowienia konfederacji warszawskiej;	**Uczeń:** • wymienia grupy społeczne, które przyjęły luteranizm i te, które przyjęły kalwinizm; • wyjaśnia, na czym polegała wyjątkowość konfederacji warszawskiej na tle stosunków religijnych w Europie;	**Uczeń:** • przedstawia sytuację demograficzną w Rzeczypospolitej w XVI w.; • wyjaśnia, które wyznania protestanckie cieszyły się popularnością w poszczególnych grupach społeczeństwa Rzeczypospolitej;	**Uczeń:** • uzasadnia, stwierdzenie, że Rzeczpospolita była państwem bez stosów, przywołując różnorodne argumenty;

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
				• wyjaśnia, dlaczego arianie nie byli popularni wśród szlachty;	
11. Gospodarka Rzeczypospolitej Obojga Narodów	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszar Rzeczypospolitej i rejony wydobycia surowców i kierunki handlu; • wymienia towary eksportowane i importowane przez Rzeczpospolitą; • wymienia przyczyny kształtowania się folwarku pańszczyźnianego;	**Uczeń:** • przedstawia proces powiększania ziemi folwarcznej; • wymienia grupy, kosztem który szlachcic zwiększał areał folwarku; • przedstawia pozycję Gdańska w handlu Rzeczypospolitej; • przedstawia rolę handlu zbożem dla rozwoju gospodarczego Rzeczypospolitej;	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny kształtowania się folwarku pańszczyźnianego z uwzględnieniem sytuacji gospodarczej na Zachodzie Europy; • wymienia ograniczenia nakładane na chłopów przez szlachtę; • charakteryzuje pozycję miast i mieszczaństwa w Rzeczypospolitej;	**Uczeń:** • wyjaśnia, które regiony najbardziej korzystały na handlu zbożem; • ocenia bilans handlowy Rzeczypospolitej; • wyjaśnia przyczyny ograniczeń nakładanych na chłopów przez szlachtę; • porównuje gospodarkę rolną w Europie Zachodniej i Wschodniej;	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego szlachta nakładała ograniczenia na mieszczan; • ocenia możliwości rozwoju miast w gospodarce folwarczno-pańszczyźnianej;

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
12. Kultura złotego wieku	**Uczeń:** • wymienia cechy architektury renesansowej w Polsce oraz przykładowe zabytki; • wymienia przykładowych pisarzy odrodzenia w Polsce i ich dzieła;	**Uczeń:** • wymienia cechy sztuki renesansowej w Polsce oraz przykładowe zabytki; • rozpoznaje budowle renesansowe; • przedstawia rolę Krakowa jako ośrodka kulturowego i naukowego;	**Uczeń:** • przedstawia rolę mecenatu królewskiego i magnackiego w rozwoju kultury polskiego odrodzenia; • porównuje poglądy na państwo i społeczeństwo Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Stanisława Orzechowskiego;	**Uczeń:** • charakteryzuje czynniki, które sprzyjały rozwojowi humanizmu i renesansu na ziemiach Rzeczypospolitej; • ocenia rolę fundacji Zamościa Jana Zamoyskiego w rozwoju kultury w Rzeczypospolitej w epoce odrodzenia;	**Uczeń:** • przedstawia wkład protestantów w rozwój kultury polskiej epoki renesansu; • wymienia przykładowych twórców i zabytki związane z kręgiem protestanckim;
III. Europa w XVII wieku					
13. „Państwo to ja”. Absolutyzm francuski	**Uczeń:** • wymienia przykładowe kompetencje monarchy; • definiuje pojęcie racja stanu;	**Uczeń:** • wymienia czynniki, które utrudniały centralizacje władzy we Francji; • wyjaśnia, na kim opierał się monarcha wprowadzając absolutyzm;	**Uczeń:** • wymienia działania podejmowane w celu centralizacji władzy i ujednolicenia państwa francuskiego; • przedstawia rolę Wersalu;	**Uczeń:** • przedstawia pozycję monarchy w monarchii absolutnej; • charakteryzuje znaczenie Wersalu jako	**Uczeń:** • przedstawia oddziaływanie dworu w Wersalu na inne dwory europejskie;

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
				symbolu absolutyzmu francuskiego;	• wyjaśnia, w jaki sposób polityka Jean-Baptiste Colberta przyczyniła się do wzmocnienia Francji;
14. Rewolucja i triumf monarchii parlamentarnej w Anglii	**Uczeń:** • wymienia przyczyny rewolucji w Anglii; • wymienia skutki chwalebnej rewolucji; • wymienia dokumenty, które ukształtowały ustrój w Anglii na przełomie XVII/XVIII w.; • wymienia przykładowe cechy monarchii parlamentarnej w Anglii na przełomie XVII i XVIII w.;	**Uczeń:** • wymienia zmiany, które zaszły w Anglii w wyniku wojny domowej; • wymienia przyczyny chwalebnej rewolucji; • wymienia cechy monarchii parlamentarnej w Anglii na przełomie XVII i XVIII w.; • porównuje uprawnienia monarchy we Francji i w Anglii w końcu XVII w.;	**Uczeń:** • przedstawia stosunki pierwszych Stuartów z parlamentem i wyjaśnia przyczyny konfliktów; • przedstawia rolę Olivera Cromwella po rewolucji angielskiej; • przedstawia pozycję i uprawnienia parlamentu w Anglii na przełomie XVII i XVIII w.;	**Uczeń:** • przedstawia rolę Olivera Cromwella w trakcie rewolucji angielskiej; • przedstawia pozycję i uprawnienia króla w Anglii i wzajemne relacje króla i parlamentu na przełomie XVII i XVIII w.; • przedstawia zasady ustrojowe panujące we Francji i w Anglii w XVII w.;	**Uczeń:** • wyjaśnia sformułowanie, że w Anglii król panuje a nie rządzi; • porównuje pozycję i uprawnienia parlamentu angielskiego (przełom XVII i XVIII w.) i sejmu polskiego (koniec XVI w.);

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
15. Wojna trzydziestoletnia. Rywalizacja mocarstw w XVII w.	**Uczeń:** • wymienia przykładowe przyczyny wojny trzydziestoletniej; • pokazuje na mapie zmiany terytorialne, które zaszły na mocy pokoju westfalskiego;	**Uczeń:** • wymienia przyczyny wojny trzydziestoletniej; • wymienia obozy walczące w wojnie trzydziestoletniej; • wyjaśnia, dlaczego Francja przyłączyła się do wojny trzydziestoletniej po stronie protestantów;	**Uczeń:** • wymienia skutki wojny trzydziestoletniej, dzieląc je na religijne, ustrojowe i polityczne; • przedstawia układ sił w Europie po wojnie trzydziestoletniej;	**Uczeń:** • przedstawia, w jaki sposób wojna dotknęła ludność cywilną; • charakteryzuje politykę zagraniczną Francji w XVII w.;	**Uczeń:** • wyjaśnia związki pomiędzy przyczynami religijnymi, politycznymi i gospodarczymi wojny trzydziestoletniej; • przedstawia znaczenie bitwy pod Białą Górą dla Czechów;
16. Kultura europejska w XVII w.	**Uczeń:** • definiuje pojęcia racjonalizmu i empiryzmu; • wymienia cechy architektury baroku i przykłady zabytków;	**Uczeń:** • wymienia cechy sztuki baroku i przykłady zabytków; • rozpoznaje dzieła sztuki barokowej;	**Uczeń:** • porównuje różne sposoby badawcze, które rozwinęły się w XVII w. • przedstawia literaturę i muzykę doby baroku;	**Uczeń:** • porównuje rożne nurty w sztuce baroku; • przedstawia rolę Francji i Niderlandów w rozwoju kultury epoki baroku;	**Uczeń:** • przedstawia osiągnięcia naukowe i wynalazki XVII w.;

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia przykładowych pisarzy doby baroku i ich dzieła;	• wymienia przykładowych kompozytorów doby baroku i ich dzieła;			
IV. Rzeczpospolita w dobie wojen XVII w.					
17. Konflikty Rzeczypospolitej w I poł. XVII w.	**Uczeń:** • pokazuje na mapie zmiany terytorialne po wojnach polsko-szwedzkich w I poł. XVII w.; • pokazuje na mapie zmiany terytorialne po wojnach z Rosją w I poł. XVII w.; • wymienia przyczyny wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w.;	**Uczeń:** • pokazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew z Rosją i Turcją w I poł. XVII w.; • pokazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew z wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w.; • wymienia skutki wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w.;	**Uczeń:** • charakteryzuje dymitriady, wyjaśnia, dlaczego nie są one traktowane jako wojna Rzeczypospolitej z Rosją; • przedstawia warunki umowy Stanisława Żółkiewskiego z bojarami rosyjskimi; • przedstawia międzynarodowe uwarunkowania wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w.;	**Uczeń:** • ocenia szanse realizacji umowy Stanisława Żółkiewskiego z bojarami; • wyjaśnia wpływ sytuacji międzynarodowej na postanowienia rozejmów zawieranych ze Szwecją; • wyjaśnia wpływ sytuacji międzynarodowej na wybuch wojny	**Uczeń:** • porównuje działalność dwóch hetmanów: Jana Karola Chodkiewicza i Stanisława Żółkiewskiego;

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
		• wymienia przyczyny wojen z Rosją i Turcją w I poł. XVII w.;		Rzeczypospolitej z Turcją;	
18. Kozacy, Moskwa i Rzeczpospolita w II poł. XVII w.	**Uczeń:** • pokazuje na mapie zasięg powstania Chmielnickiego i najważniejsze bitwy; • pokazuje na mapie zmiany terytorialne po wojnie z Rosją w II poł. XVII w.;	**Uczeń:** • wymienia przyczyny powstania Chmielnickiego; • wymienia przyczyny wojny z Rosją w II poł. XVII w.;	**Uczeń:** • przedstawia różnorodność konfliktów na Ukrainie i wskazuje na ich związek z wybuchem powstania Chmielnickiego; • wymienia postanowienia ugód z Kozakami i wyjaśnia, co było przyczyną zmian warunków;	**Uczeń:** • ocenia, która z ugód dawała największe uprawnienia ludności ruskiej i jakie były szanse na ich realizację; • ocenia skutki wojen z Rosją dla Rzeczypospolitej;	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jakich okolicznościach powrócono do koncepcji Rzeczypospolitej Trojga Narodów;
19. Rzeczpospolita i Szwecja: potop	**Uczeń:** • pokazuje na mapie zasięg potopu szwedzkiego i miejsca najważniejszych bitew;	**Uczeń:** • charakteryzuje postawy szlachty wobec Szwedów w czasie potopu szwedzkiego;	**Uczeń:** • przedstawia postanowienia układu w Radnot;	**Uczeń:** • ocenia skutki wojen ze Szwedami dla Rzeczypospolitej biorąc pod uwagę kwestie	**Uczeń:** • porównuje postępowanie wobec Szwedów Janusza Radziwiłła i

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia przyczyny potopu szwedzkiego; • wymienia postanowienia pokoju w Oliwie;	• wymienia sojuszników polskich w trakcie potopu szwedzkiego;	• przedstawia okoliczności podpisania i postanowienia traktatów welawsko-bydgoskich;	polityczne, gospodarcze i kulturalne; • ocenia, jakie zagrożenie mogła stanowić dla Rzeczypospolitej niezależność Prus Książęcych;	Stefana Czarnieckiego; • ocenia, przez kogo Janusz Radziwiłł może być uważany za patriotę, a przez kogo za zdrajcę;
20. Rzeczpospolita i imperium osmańskie. Wiktoria wiedeńska	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszary zajęte przez Imperium Osmańskie; • pokazuje na mapie miejsca bitew z Turkami w II poł. XVII w.;	**Uczeń:** • wymienia przyczyny wojen z Turcją w II poł. XVII w.; • pokazuje na mapie zmiany terytorialne po wojnach z Turcją w II poł. XVII w. (traktat w Buczaczu, rozejm w Żurawnie, pokój w Karłowicach);	**Uczeń:** • porównuje postanowienia traktatu w Buczaczu i rozejmu w Żurawnie; • przedstawia znaczenie wiktorii wiedeńskiej;	**Uczeń:** • przedstawia postawy Tatarów zamieszkujących Rzeczpospolitą w czasie wojen z Turcją; • ocenia, czy wiktoria wiedeńska przyniosła efekty proporcjonalne do odniesionego zwycięstwa;	**Uczeń:** • daje przykłady przedstawiania wiktorii wiedeńskiej w literaturze i sztuce;
21. Rzeczpospolita w XVII w. – kryzys państwa	**Uczeń:** • wymienia przykładowe skutki gospodarczo-społeczne wojen XVII-	**Uczeń:** • charakteryzuje sytuację majątkową magnaterii;	**Uczeń:** • przedstawia reakcję szlachty na reformy	**Uczeń:** • wyjaśnia, jak wojny XVII w. prowadzone	**Uczeń:** • wyjaśnia, czy Piotr Skarga mógł

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	wiecznych dla Rzeczypospolitej; • wymienia przykładowe reformy ustrojowe proponowane przez królów z dynastii Wazów;	• przedstawia funkcjonowanie sejmu walnego w XVII w. i wyjaśnia, co utrudniało przyjmowanie konstytucji;	ustrojowe proponowane przez Wazów; • wymienia czynniki, które przyczyniły się do wzrostu pozycji magnaterii w Rzeczypospolitej; • wymienia przyczyny zawarcia i postanowienia unii brzeskiej;	przez Rzeczpospolitą wpłynęły na sytuację religijną w państwie; • ocenia, czy w II poł. XVII w. możemy mówić o oligarchii magnackiej jako formie ustroju Rzeczypospolitej; • przedstawia zależności między demograficznymi i gospodarczymi skutkami wojen XVII-wiecznych dla Rzeczypospolitej, uwzględnia również kontekst europejski;	wspierać i w jaki sposób projekty reform ustrojowych Zygmunta III Wazy;
22. Kultura Rzeczypospolitej w XVII w.	**Uczeń:** • wymienia cechy architektury baroku i podaje przykładowe zabytki z terenu Rzeczypospolitej;	**Uczeń:** • wymienia cechy sztuki baroku i podaje przykładowe zabytki z terenów Rzeczypospolitej;	**Uczeń:** • przedstawia wpływy wschodnie w kulturze sarmackiej;	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób ideologia sarmatyzmu wpływała na obyczajowość szlachty;	**Uczeń:** • ocenia, na ile *Nowe Ateny…* księdza Benedykta Chmielowskiego oddają poziom

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia cechy sarmatyzmu;	• rozpoznaje budowle barokowe z terenów Rzeczypospolitej; • wymienia gatunki literackie, które rozwinęły się w epoce baroku i przykładowych twórców;	• wymienia tematykę i cechy charakterystyczne piśmiennictwa polskiego epoki baroku oraz twórców;	• wyjaśnia, w jaki sposób sytuacja polityczna wpływała na postawy i przekonania szlachty;	wykształcenia szlachty polskiej XVII w.;
V. Europa i świat w XVIII w.					
23. Postęp techniczny i przemiany gospodarcze w XVIII stuleciu	**Uczeń:** • wymienia czynniki, które sprzyjały wzrostowi demograficznemu w XVIII w.; • wymienia wynalazki XVIII-wieczne;	**Uczeń:** • wymienia zmiany, które zaszły w rolnictwie w XVIII w.; • wyjaśnia, jaką rolę w rozwoju przemysłu odegrała maszyna parowa; • wymienia założenia liberalizmu ekonomicznego;	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób warunki życia i przemiany w rolnictwie wpłynęły na wzrost demograficzny w XVIII w.; • wyjaśnia związki między zmianami w rolnictwie a rewolucją przemysłową; • wymienia skutki przemian gospodarczych w XVIII w.;	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego do przemian gospodarczych na szeroką skalę najwcześniej doszło w Wielkiej Brytanii; • przedstawia przemiany w transporcie w XVIII w.; • przedstawia przemiany w przemyśle w XVIII w. i ich wpływ na życie ludzi;	**Uczeń:** • ocenia metody stosowane przez Edwarda Jennera przy szukaniu szczepionki; • wyjaśnia kim byli luddyści i jaki był cel ich działania;

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
24. Oświecenie w Europie	**Uczeń:** • wymienia idee oświecenia; • przedstawia poglądy Monteskiusza; • wymienia cechy kultury klasycystycznej;	**Uczeń:** • wymienia sposoby propagowania idei oświecenia; • przedstawia poglądy Jean Jacques'a Rousseau; • podaje definicję absolutyzmu oświeconego;	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny rozwoju filozofii oświecenia; • porównuje poglądy filozofów oświecenia na władzę; • wymienia przykładowe dzieła sztuki klasycystycznej;	**Uczeń:** • przedstawia poglądy filozofów oświecenia na religię; • przedstawia rolę *Encyklopedii*…. i salonów filozoficznych w rozwoju myśli oświeceniowej; • charakteryzuje absolutyzm oświecony;	**Uczeń:** • przedstawia rolę salonów literackich i kobiet je prowadzących w rozwoju kultury epoki oświecenia; • przedstawia rozwój nauki i oświaty w epoce oświecenia;
25. Rosja w XVIII w. – początki mocarstwa	**Uczeń:** • wymienia przykładowe reformy przeprowadzone w Rosji; • wymienia cele wojny północnej stawiane przez Rosję;	**Uczeń:** • dzieli przeprowadzone przez Piotra I reformy na administracyjne, wojskowe i kulturalne; • przedstawia rolę Petersburga;	**Uczeń:** • przedstawia cele wprowadzania poszczególnych grup reform w Rosji; • wyjaśnia, na czym polegał proces	**Uczeń:** • charakteryzuje politykę carów wobec cerkwi prawosławnej; • wyjaśnia, na czym polegała idea Moskwy jako Trzeciego Rzymu;	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego Petersburg był nazywany Wenecją Północy a Katarzyna II – Semiramidą Północy;

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• pokazuje na mapie ekspansję terytorialną Rosji;	• wymienia reformy Katarzyny II i wskazuje, w jakich dziedzinach kontynuowała ona reformy Piotra I;	europeizacji Rosji podjęty przez Piotra I; • przedstawia przebieg i skutki wojny północnej;	• uzasadnia, że mimo przeprowadzanych reform w przypadku Rosji możemy w dalszym ciągu mówić o samodzierżawiu;	
26. Absolutyzm oświecony w Prusach i Austrii w XVIII w.	**Uczeń:** • wymienia przykładowe reformy przeprowadzone w Prusach i Austrii; • pokazuje na mapie obszar Prus w końcu XVIII w.;	**Uczeń:** • dzieli reformy przeprowadzone w Prusach i Austrii na administracyjne, gospodarcze i związane z epoką oświecenia; • wyjaśnia, które reformy w Prusach wzmacniały ich pozycję międzynarodową; • charakteryzuje politykę józefinizmu;	**Uczeń:** • przedstawia cele wprowadzania poszczególnych grup reform w Prusach i Austrii; • wyjaśnia w jaki sposób przeprowadzane reformy wpływały na wzmocnienie władzy monarszej;	**Uczeń:** • wyjaśnia, jakie znaczenie gospodarcze miały tereny zajęte przez Prusy w XVIII w.; • wyjaśnia, jak Fryderyk II i Józef II widzieli rolę władcy;	**Uczeń:** • porównuje politykę Marii Teresy wobec Czechów i Węgrów; • wyjaśnia, co było przyczyną różnic;

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
27. Powstanie Stanów Zjednoczonych	**Uczeń:** • wymienia przyczyny wojny o niepodległość; • pokazuje na mapie najważniejsze miejsca bitew z udziałem Polaków; • wymienia federalne organy władzy i przykładowe ich kompetencje;	**Uczeń:** • przedstawia organizację kolonii angielskich w poł. XVIII w.; • przedstawia politykę Wielkiej Brytanii wobec kolonii; • wymienia kompetencje federalnych organów władzy i charakteryzuje wzajemne relacje między nimi;	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób polityka gospodarcza Wielkiej Brytanii wobec kolonii doprowadziła do konfliktu kolonii z metropolią; • wyjaśnia wpływ idei oświecenia na stosunki kolonii z Wielką Brytanią; • przedstawia realizację idei oświeceniowych w *Deklaracji Niepodległości*;	**Uczeń:** • charakteryzuje różne przyczyny wojny o niepodległość i wskazuje na związki między nimi; • przedstawia stosunek państw i społeczeństw Europy do wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych; • przedstawia realizację idei oświeceniowych w Konstytucji Stanów Zjednoczonych;	**Uczeń:** • prezentuje sylwetki Ojców Założycieli;
28. Naród przeciw królowi. Rewolucja francuska	**Uczeń:** • wymienia przykładowe przyczyny Wielkiej Rewolucji Francuskiej; • wymienia postanowienia Deklaracji	**Uczeń:** • dzieli przyczyny Wielkiej Rewolucji Francuskiej na ustrojowe, gospodarcze i społeczne;	**Uczeń:** • wskazuje przykładowe związki przyczynowo-skutkowe między różnymi wydarzeniami, które doprowadziły do	**Uczeń:** • wskazuje związki przyczynowo-skutkowe między różnymi wydarzeniami, które doprowadziły do	**Uczeń:** • wyjaśnia znaczenie symboli Wielkiej Rewolucji Francuskiej;

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	Praw Człowieka i Obywatela; • wymienia organy władzy i ich kompetencje wprowadzone na mocy konstytucji z 1791 r.; • wymienia przyczyny wojny z Austrią; • wymienia kluby polityczne z czasów Wielkiej Rewolucji Francuskiej;	• przedstawia proces kształtowania się Konstytuanty; • przedstawia rolę klubów politycznych; • przedstawia okoliczności wprowadzenia we Francji republiki;	wybuchu Wielkiej Rewolucji Francuskiej; • wyjaśnia wpływ idei oświeceniowych na wybuch Wielkiej Rewolucji Francuskiej; • wymienia przykładowe przemiany społeczno-gospodarcze, które zaszły we Francji w latach 1789-1790; • przedstawia realizację idei oświeceniowych w dokumentach przyjętych przez Konstytuantę; • przedstawia przebieg wojny Francji z I koalicją;	wybuchu Wielkiej Rewolucji Francuskiej; • wymienia przemiany społeczno-gospodarcze, które zaszły we Francji w latach 1789-1790; • wyjaśnia, które ze zmian społeczno-gospodarczych likwidowały przyczyny Wielkiej Rewolucji Francuskiej; • wyjaśnia wpływ wojny Francji z I koalicją na utworzenie republiki i działania Konwentu; • charakteryzuje stronnictwa polityczne działające w trakcie Wielkiej Rewolucji Francuskiej;	• wymienia kręgi cywilizacyjne, z których niektóre z nich się wywodziły;

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
29. Francja republiką	**Uczeń:** • wyjaśnia, na czym polegał terror jakobiński; • wymienia postanowienia konstytucji dyrektoriatu;	**Uczeń:** • wymienia przyczyny zamachu thermidoriańskiego; • wymienia zmiany, jakie zaszły w społeczeństwie francuskim w wyniku Wielkiej Rewolucji Francuskiej;	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego w czasie wojny z I koalicją wzrosła pozycja jakobinów; • charakteryzuje stosunek jakobinów do religii i Kościoła katolickiego; • przedstawia różne oceny Wielkiej Rewolucji Francuskiej; • przedstawia znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej;	**Uczeń:** • przedstawia opór społeczeństwa francuskiego wobec rządów jakobinów; • przedstawia związek między dokumentami wydawanymi w czasie Wielkiej Rewolucji Francuskiej a przemianami społecznymi i życia politycznego we Francji; • ocenia znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej;	**Uczeń:** • interpretuje źródła ikonograficzne związane z dyktaturą jakobinów;

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
VI. Rzeczpospolita w XVIII wieku					
30. Rzeczpospolita w dobie unii polsko-saskiej	**Uczeń:** • wymienia postanowienia sejmu niemego; • wymienia przykładowe zmiany w kulturze w epoce saskiej;	**Uczeń:** • przedstawia przebieg elekcji Augusta II; • przedstawia udział Rzeczypospolitej w wojnie północnej;	**Uczeń:** • przedstawia przykłady ingerowania Rosji w wewnętrzne sprawy Rzeczypospolitej; • porównuje projekty reform przedstawione przez Stanisława Leszczyńskiego i Stanisława Konarskiego; • wyjaśnia rolę mecenatu królewskiego w rozwoju kultury oświecenia;	**Uczeń:** • charakteryzuje stosunki między szlachtą a Augustem II; • przedstawia sytuację gospodarczą Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w.;	**Uczeń:** • wyjaśnia, czy w I poł. XVIII w. możemy w dalszym ciągu traktować Rzeczpospolitą jako podmiot w stosunkach międzynarodowych;
31. Próby reform i pierwszy rozbiór Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • wymienia przykładowe reformy przeprowadzone w pierwszych latach Stanisława Augusta Poniatowskiego; • wymienia prawa kardynalne; • pokazuje na mapie tereny utracone przez	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jakich dziedzinach przeprowadzono reformy w pierwszych latach panowania Stanisława Augusta i dlaczego; • wymienia przyczyny konfederacji barskiej;	**Uczeń:** • przedstawia stosunek szlachty do konieczności przeprowadzenia reform ustrojowych w Rzeczypospolitej i wyjaśnia, co wpływało na jej stanowisko;	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego sprawa dysydentów była łatwym pretekstem dla państw ościennych do ingerowania w wewnętrzne sprawy Rzeczypospolitej;	**Uczeń:** • przedstawia, w jaki sposób Francja i Turcja wsparły konfederację barską; • wyjaśnia, dlaczego Francja i

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	Rzeczpospolitą podczas I rozbioru;	• przedstawia okoliczności uchwalenia praw kardynalnych;	• wymienia działania Rosji, które świadczą o jej ingerencji w wewnętrzne sprawy Rzeczypospolitej; • przedstawia skutki konfederacji barskiej;	• przedstawia argumenty państw zaborczych uzasadniające I rozbiór Rzeczypospolitej i reakcję Polaków; • ocenia, które z państw zaborczych odniosło największe korzyści z rozbioru;	Turcja wspierały Polaków przeciw Rosji;
32. Kultura doby oświecenia w Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • przedstawia zmiany w programach nauczania w szkołach w I poł. XVIII w.; • przedstawia działalność i znaczenie Komisji Edukacji Narodowej; • wymienia przykłady dzieł sztuki z XVIII w. i ich twórców;	**Uczeń:** • wskazuje przemiany oświeceniowe w programach szkolnych; • wyjaśnia rolę mecenatu Stanisława Augusta Poniatowskiego w rozwoju sztuki w II poł. XVIII w.; • przedstawia działalność i znaczenie Towarzystwa Ksiąg Elementarnych;	**Uczeń:** • charakteryzuje rozwój szkolnictwa w XVIII w.; • wskazuje przemiany oświeceniowe w szkolnictwie Rzeczypospolitej; • przedstawia rozwój kultury Rzeczypospolitej XVIII w.;	**Uczeń:** • wyjaśnia związki między kulturą a życiem politycznym w Rzeczypospolitej XVIII w.; • przedstawia rolę czasopism wydawanych w Rzeczypospolitej;	**Uczeń:** • przedstawia rolę Warszawy jako ośrodka kulturalnego XVIII-wiecznej Rzeczypospolitej; • przedstawia wpływ mecenatu magnackiego na rozwój kultury;

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
33. Sejm Wielki i drugi rozbiór Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • wymienia przykłady działania Rady Nieustającej; • wymienia stronnictwa działające w czasie Sejmu Wielkiego i najważniejsze punkty ich programów; • wymienia najważniejsze postanowienia Konstytucji 3-go Maja; • pokazuje na mapie tereny, które utraciła Rzeczpospolita w czasie II rozbioru;	**Uczeń:** • przedstawia strukturę Rady Nieustającej; • charakteryzuje sytuację międzynarodową Rzeczypospolitej w czasie obrad Sejmu Wielkiego; • wymienia postanowienia konstytucji o miastach i Konstytucji 3-go Maja; • wskazuje nawiązania do myśli oświeceniowej w uchwałach Sejmu Wielkiego; • wymienia skutki konfederacji targowickiej;	**Uczeń:** • wyjaśnia, jaką rolę miała odgrywać Rada Nieustająca; • wyjaśnia, jak sytuacja międzynarodowa wpłynęła na swobodę podejmowania decyzji na sejmie czteroletnim; • wymienia reformy Sejmu Wielkiego i ocenia szanse ich wprowadzenia w życie; • wymienia przyczyny podpisania konfederacji targowickiej i jej przywódców;	**Uczeń:** • przedstawia okoliczności uchwalenia konstytucji o miastach i wyjaśnia, jakie zmiany w funkcjonowaniu państwa mogła przynieść jej pełna realizacja; • przedstawia przebieg konfederacji targowickiej, wojny w obronie Konstytucji 3-go Maja; • przedstawia okoliczności II rozbioru Rzeczypospolitej; • wyjaśnia, na co liczył Stanisław August Poniatowski przystępując do Targowicy;	**Uczeń:** • ocenia, czy działania i ustępstwa Stanisława Augusta Poniatowskiego przyniosły oczekiwane przez króla efekty;

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
34. Insurekcja kościuszkowska. Upadek państwa	**Uczeń:** • wymienia przyczyny insurekcji kościuszkowskiej; • pokazuje na mapie miejsca walk w trakcie insurekcji kościuszkowskiej; • pokazuje na mapie podział Rzeczypospolitej w wyniku trzeciego rozbioru;	**Uczeń:** • wymienia skutki insurekcji kościuszkowskiej; • wymienia postanowienia uniwersału połanieckiego; • ocenia, które z państw rozbiorowych osiągnęło największe korzyści z zajętych ziem Rzeczypospolitej;	**Uczeń:** • charakteryzuje sytuację polityczną Rzeczypospolitej po drugim rozbiorze; • wymienia działania Tadeusza Kościuszki zmierzające do objęcia powstaniem, jak najszerszych kręgów społecznych; • przedstawia okoliczności trzeciego rozbioru Rzeczypospolitej;	**Uczeń:** • przedstawia proces radykalizacji postaw Polaków w czasie insurekcji kościuszkowskiej; • przedstawia stosunek Prus do powstania kościuszkowskiego; • przedstawia udział chłopów w insurekcji kościuszkowskiej;	**Uczeń:** • porównuje działalność Jakuba Jasińskiego i Jana Kilińskiego w trakcie insurekcji kościuszkowskiej;
VII. Od epoki napoleońskiej do wojny krymskiej					
35. Kształtowanie się systemu napoleońskiego w Europie	**Uczeń:** • pokazuje na mapie nabytki terytorialne Francji w wyniku wojen	**Uczeń:** • przedstawia, w jaki sposób Napoleon	**Uczeń:** • charakteryzuje sytuację wewnętrzną we Francji w	**Uczeń:** • wyjaśnia, co wpływało na to, że społeczeństwo francuskie popierało Napoleona Bonapartego;	**Uczeń:** • wyjaśnia symbolikę na obrazach z różnych

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	napoleońskich i miejsca decydujących bitew; • pokazuje na mapie państwa, które znalazły się w strefie wpływów Francji; • pokazuje na mapie Związek Reński;	wprowadził cesarstwo we Francji; • wymienia przykładowe elementy polityki Napoleona wobec państw zależnych; • wymienia przykładowe postanowienia Kodeksu Cywilnego;	okresie konsulatu i cesarstwa; • przedstawia strukturę systemu napoleońskiego w Europie i politykę Napoleona wobec państw zależnych; • wymienia działania, jakie podjął Napoleon przeciwko Wielkiej Brytanii;	• wyjaśnia, jakie były cele i co wpływało na działania Napoleona wobec Wielkiej Brytanii; • ocenia skuteczność blokady kontynentalnej;	okresów kariery Napoleona Bonaparte; • wymienia kręgi cywilizacyjne, z których niektóre z nich się wywodziły;
36. Napoleon a sprawa polska	**Uczeń:** • pokazuje na mapie miejsca bitew stoczonych przez Legiony Polskie; • wymienia działania Napoleona na ziemiach zaboru pruskiego;	**Uczeń:** • przedstawia powstanie i walki Legionów Polskich; • przedstawia udział Polaków w wojnie z Prusami;	**Uczeń:** • wymienia działania Polaków zmierzające do odzyskania niepodległości; • przedstawia wpływ haseł rewolucji francuskiej na funkcjonowanie Legionów Polskich; • charakteryzuje stosunek Napoleona do Polaków;	**Uczeń:** • charakteryzuje stosunek Napoleona do dążeń Polaków do odzyskania niepodległości; • wyjaśnia, dlaczego Napoleon był zainteresowany udziałem Polaków w	**Uczeń:** • porównuje działania Jana Henryka Dąbrowskiego i Adama Jerzego Czartoryskiego w celu odzyskania przez Polaków niepodległości;

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
				wojnie z Prusami w latach 1806-1807;	• przedstawia działania Polaków zmierzające do zachowania i rozwijania dorobku kulturalnego;
37. Księstwo Warszawskie	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszar Księstwa Warszawskiego w 1808 r. i 1810 r.; • pokazuje na mapie miejsca ważniejszych bitew, w których walczyli Polacy u boku lub w sojuszu z Napoleonem w Hiszpanii i z Austrią;	**Uczeń:** • wymienia postanowienia konstytucji Księstwa Warszawskiego; • wymienia korzyści, jakie osiągnęli Polacy z istnienia Księstwa Warszawskiego;	**Uczeń:** • przedstawia okoliczności powstania Księstwa Warszawskiego; • przedstawia rozwiązanie kwestii chłopskiej w Księstwie Warszawskim; • przedstawia miejsce Księstwa Warszawskiego w systemie napoleońskim;	**Uczeń:** • wskazuje wzorce francuskie i tradycje polskie w konstytucji Księstwa Warszawskiego; • przedstawia rolę Polaków, którzy brali udział w wojnach z Hiszpanią i Austrią; • ocenia znaczenie istnienia Księstwa Warszawskiego dla Polaków;	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego w Księstwie Warszawskim było prawo francuskie, pieniądze pruskie i król saski; • wyjaśnia pojęcie sum bajońskich w czasach Księstwa Warszawskiego i współcześnie;
38. Upadek Napoleona	**Uczeń:**	**Uczeń:**	**Uczeń:**	**Uczeń:**	**Uczeń:**

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia przyczyny wojny z Rosją w 1812 r.; • pokazuje na mapie miejsca bitew z ostatnich lat panowania Napoleona; • wymienia, co pozostało po epoce napoleońskiej;	• przedstawia sytuację Napoleona po przegranej w 1814 r.; • przedstawia stosunek Polaków do Napoleona w ostatnich latach jego panowania i ich sytuację po jego upadku; • wyjaśnia, co pozostało po epoce napoleońskiej dla Francji i Europy;	• wyjaśnia, dlaczego Aleksander I przestał przestrzegać warunków pokoju z Tylży; • przedstawia próbę odzyskania władzy przez Napoleona;	• przedstawia sytuację we Francji, która ułatwiła Napoleonowi podjęcie próby odzyskania władzy; • porównuje sytuację Napoleona po przegranej w 1814 i 1815 r.; • ocenia znaczenie epoki napoleońskiej w dziejach Francji i Europy;	• ocenia Napoleona Bonapartego jako wodza i polityka na tle innych wybitnych wodzów;
39. Kongres wiedeński	**Uczeń:** • wymienia zasady, zgodnie z którymi podejmowano decyzje na kongresie wiedeńskim; • wymienia państwa, których przedstawiciele odgrywali największą rolę podczas obrad kongresu;	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego został zwołany kongres wiedeński; • pokazuje na mapie zmiany terytorialne związane z decyzjami kongresu wiedeńskiego; • wyjaśnia, co to było Święte Przymierze;	**Uczeń:** • łączy podejmowane na kongresie wiedeńskim decyzje z zasadami, zgodnie z którymi je podejmowano; • charakteryzuje cele Świętego Przymierza; • porównuje mapę Europy z okresu	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego kongres wiedeński określa się tańczącym kongresem; • porównuje mapy Europy z okresu napoleońskiego oraz po kongresie wiedeńskim i wyjaśnia przyczyny najważniejszych różnic;	**Uczeń:** • na wybranych przykładach przedstawia rolę kobiet na kongresie wiedeńskim;

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia przykładowe decyzje kongresu wiedeńskiego;		napoleońskiego i po kongresie wiedeńskim;	• charakteryzuje układ sił w Europie po kongresie wiedeńskim;	
40. Wiek pary i węgla. Rewolucja przemysłowa	**Uczeń:** • wymienia czynniki, które wpływają na zmiany demograficzne w Europie; • przedstawia warunki życia robotników; • wymienia grupy społeczne, które powstały w wyniku rewolucji przemysłowej;	**Uczeń:** • definiuje pojęcia: industrializacja, urbanizacja, migracja; • wyjaśnia, z jakimi zmianami w gospodarce był związany proces industrializacji i urbanizacji; • wyjaśnia, jak zmiany w transporcie wpłynęły na gospodarkę;	**Uczeń:** • wyjaśnia, z jakimi zmianami w gospodarce były związane procesy migracyjne w Europie; • charakteryzuje zmiany struktury społecznej związane z rewolucja przemysłową; • wyjaśnia, jak zmiany w transporcie i komunikacji wpłynęły na życie ludzi; • wymienia najważniejsze osiągnięcia nauki w I poł. XIX w.;	**Uczeń:** • przedstawia rozwój nauki w I poł. XIX w.; • ocenia, które z wynalazków mogły poprawić warunki życia ludności; • wyjaśnia, co wpłynęło na poprawę sytuacji robotników; • wyjaśnia, co spowodowało, że rewolucja przemysłowa miała miejsce najwcześniej w Anglii, a dopiero później	**Uczeń:** • na podstawie materiałów z podręcznika i innych źródeł przedstawia zmiany w krajobrazie Europy Zachodniej, które zaszły w wyniku rewolucji przemysłowej;

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
				stopniowo na kontynencie;	
41. Główne nurty polityczne w Europie w I poł. XIX w.	**Uczeń:** • wymienia główne założenia ideologii liberalnej; • wymienia główne założenia ideologii konserwatywnej;	**Uczeń:** • wymienia główne założenia komunizmu; • przedstawia najważniejsze cechy romantyzmu; • wymienia przykładowych twórców romantyzmu;	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego doszło do powstania ideologii socjalistycznej; • charakteryzuje socjalizm utopijny;	**Uczeń:** • przedstawia proces kształtowania się tożsamości narodowej; • porównuje socjalizm utopijny i komunizm; • wskazuje realizację cech romantyzmu w dziełach kultury;	**Uczeń:** • charakteryzuje działalność liberałów w Europie; • przedstawia zaangażowanie artystów w sprawy społeczne i polityczne w I poł. XIX;
42. Wiosna Ludów w Europie. Wojna krymska	**Uczeń:** • wymienia najważniejsze przyczyny Wiosny Ludów; • wymienia państwa, w których doszło do wystąpień w czasie Wiosny Ludów;	**Uczeń:** • wymienia przyczyny Wiosny Ludów we Francji i państwach niemieckich; • przedstawia przyczyny i skutki powstania węgierskiego w 1849 r,;	**Uczeń:** • wymienia przyczyny Wiosny Ludów w monarchii habsburskiej i państwach włoskich; • przedstawia skutki Wiosny Ludów w państwach europejskich; • wyjaśnia, co spowodowało różnice w przyczynach	**Uczeń:** • wyjaśnia, co ułatwiło monarchom tłumienie wystąpień w okresie Wiosny Ludów; • wyjaśnia, co ułatwiło Ludwikowi Napoleonowi przejęcie pełni władzy we Francji;	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego do wystąpień w okresie Wiosny Ludów nie doszło w Anglii i Rosji;

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• pokazuje na mapie rejon, gdzie toczyła się wojna krymska; • wymienia skutki wojny krymskiej;	• przedstawia skutki Wiosny Ludów we Francji;	Wiosny Ludów w poszczególnych państwach europejskich; • wymienia przyczyny wojny krymskiej;	• przedstawia znaczenie Wiosny Ludów i wojny krymskiej dla układu sił w Europie w poł. XIX w.;	•wyjaśnia, dlaczego wojnę krymską uznaje się za kres działalności Świętego Przymierza; • przedstawia działalność Florance Nightingale;

© Copyright by WSiP

Wymagania edukacyjne. Klasa 2. Zakres rozszerzony. Nowa edycja

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
I. Kształtowanie się nowożytnego świata					
1. Cywilizacje pozaeuropejskie u progu epoki nowożytnej	**Uczeń:** • wymienia czynniki, które wpłynęły na poszerzenie horyzontów geograficznych Europejczyków; • wymienia kultury prekolumbijskie;	**Uczeń:** • wyjaśnia, jak poszerzenie horyzontów geograficznych Europejczyków wpływało na ich wyobrażenia o świecie; • wymienia najważniejsze cechy kultur prekolumbijskich;	**Uczeń:** • charakteryzuje kultury prekolumbijskie u progu nowożytności, zwracając uwagę na ustrój, religię i kulturę; • porównuje cywilizacje Azteków i Inków;	**Uczeń:** • wyjaśnia, jaki element wierzeń ludów Ameryki ułatwił ich podbój przez Hiszpanów; • przedstawia, jak ludzie średniowiecza wyobrażali sobie ludzi mieszkających poza Europą • porównuje wyobrażenia istot z nieznanych stron w średniowieczu i współcześnie;	**Uczeń:** • przedstawia ślady, jakie na innych kontynentach pozostawiły chińskie wyprawy z XV w.
2. Wielkie odkrycia geograficzne	**Uczeń:** • pokazuje na mapie trasy wypraw Portugalczyków i Hiszpanów oraz odkryte przez nich obszary; • wymienia przykładowe wynalazki, które umożliwiły Europejczykom podróże oceaniczne;	**Uczeń:** • wymienia polityczne i gospodarcze przyczyny wielkich odkryć geograficznych; • wyjaśnia, w jaki sposób zmiany techniczne i wynalazki pozwoliły Europejczykom na podróże dalekomorskie;	**Uczeń:** • wymienia społeczne i kulturalne przyczyny wielkich odkryć geograficznych; • wyjaśnia, dlaczego tereny odkryte w Ameryce zostały nazwane Indiami Zachodnimi;	**Uczeń:** • wyjaśnia związki między przyczynami wielkich odkryć geograficznych a sytuacją na Półwyspie Iberyjskim; • ocenia, czy zostały zrealizowane cele, które stawiano przed odkrywcami; • wyjaśnia, dlaczego potrzebne były dwa traktaty dotyczące	**Uczeń:** • charakteryzuje pierwsze wyprawy odkrywcze Francuzów i Anglików; • porównuje wyprawy Francuzów i Anglików z wyprawami

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia przykładowe przyczyny i skutki odkryć geograficznych	• przedstawia skutki wielkich odkryć geograficznych	• przedstawia wpływ wielkich odkryć geograficznych na różne dziedziny życia; • wymienia postanowienia traktatu z Tordesillas	podziału świata zawarte pomiędzy Hiszpanią a Portugalią; • przedstawia stosunek innych państw do porozumienia hiszpańsko-portugalskiego i wyjaśnia jego przyczyny	Hiszpanów i Portugalczyków
3. Ekspansja kolonialna Hiszpanii i Portugalii w XVI w.	**Uczeń:** • charakteryzuje podboje Hernána Cortésa i Francisca Pizarra w Ameryce; • przedstawia organizację terenów zajętych przez Hiszpanów i Portugalczyków; • wymienia skutki XVI-wiecznej ekspansji kolonialnej dla Europy	**Uczeń:** • przedstawia sposób zajmowania nowych terenów przez Portugalczyków; • przedstawia, jak ludność miejscowa przyjmowała Europejczyków; • wymienia zmiany, które zaszły w Nowym Świecie w wyniku jego podboju przez Europejczyków	**Uczeń:** • przedstawia proces chrystianizacji podbijanych ludów; • porównuje politykę Portugalii i Hiszpanii wobec ludności miejscowej; • przedstawia XVI-wieczne oceny ekspansji europejskiej	**Uczeń:** • wskazuje i wyjaśnia przyczyny podobieństw oraz różnic w sposobach ekspansji, a także organizacji terenów podbitych przez Portugalię i Hiszpanię; • ocenia, które ze zmian, zachodzących w Nowym Świecie pod wpływem Europejczyków, mogły być dobre dla ludności miejscowej	**Uczeń:** • przedstawia pozostałości panowania hiszpańskiego i portugalskiego w Nowym Świecie; • przedstawia, jak współcześnie jest oceniane panowanie hiszpańskie i portugalskie w Nowym Świecie; • porównuje współczesne oceny z ocenami XVI-wiecznymi i wyjaśnia, co wpływa na różnice
4. Gospodarka Europy w XVI stuleciu	**Uczeń:** • przedstawia zmianę szlaków handlowych i pokazuje to na mapie;	**Uczeń:** • charakteryzuje proces urbanizacji Europy;	**Uczeń:** • przedstawia zmiany, które zaszły w sposobie produkcji na kontynencie europejskim,	**Uczeń:** • charakteryzuje różne regiony gospodarcze Europy;	**Uczeń:** • ocenia, która polityka ekonomiczna (Anglii, Hiszpanii czy

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	**dostateczna**	**dobra**	**bardzo dobra**	**celująca**
	• pokazuje na mapie miasta, które rozwinęły się w wyniku wielkich odkryć geograficznych; • wymienia instytucje, które przyczyniły się do rozwoju handlu;	• wyjaśnia przyczyny zmiany szlaków handlowych i procesu urbanizacji; • definiuje pojęcia: rewolucja cen i dualizm gospodarczy	i wyjaśnia przyczyny tego zjawiska; • przedstawia zmiany w rolnictwie angielskim i ich przyczyny; • wyjaśnia pojęcia: dualizm gospodarczy i rewolucja cen	• przedstawia związki między różnym rozwojem gospodarczym poszczególnych regionów Europy; • wyjaśnia wpływ wielkich odkryć geograficznych na przemiany w gospodarce europejskiej;	Niderlandów) była najkorzystniejsza dla rozwoju gospodarczego kraju, i wyjaśnia dlaczego; • przedstawia działalność gospodarczą ludzi w XVI w. na przykładzie rodziny Fuggerów;
5. Kształtowanie się kultury odrodzenia	**Uczeń:** • wymienia cechy architektury, rzeźby i malarstwa renesansowego; • wymienia twórców renesansu i niektóre ich dzieła; • rozpoznaje zabytki architektury renesansowej	**Uczeń:** • wymienia czynniki sprzyjające rozwojowi renesansu i humanizmu; • charakteryzuje rolę mecenatu w rozwoju sztuki renesansu; • charakteryzuje myśl polityczną odrodzenia	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego renesans rozpoczął się w miastach włoskich; • rozpoznaje dzieła sztuki renesansowej (malarstwo, rzeźba) z obszaru Włoch; • porównuje myśl polityczną Niccoló Machiavellego, Jeana Bodina i Andrzeja Frycza Modrzewskiego; • charakteryzuje literaturę renesansu	**Uczeń:** • wskazuje na różnice i podobieństwa sztuki renesansu w różnych regionach Europy; • wyjaśnia związki myśli politycznej XVI w. z sytuacją polityczną w Europie tego okresu; • porównuje różne wizje utopijnego społeczeństwa prezentowane przez Tomasza Morusa i Tomasza Campanellę; • przedstawia zasługi Erazma z Rotterdamu dla kultury	**Uczeń:** • rozpoznaje na przykładach dzieł sztuki (malarstwo, rzeźba) zabytki sztuki gotyckiej i renesansowej oraz wyjaśnia różnice między nimi; • ocenia, twórczość których pisarzy renesansu jest aktualna także obecnie, i wyjaśnia dlaczego

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
6. Cywilizacja europejska w XVI w.	**Uczeń:** • przedstawia zmiany w sposobie mierzenia czasu – zegar, kalendarz gregoriański; • charakteryzuje rozwój kartografii;	**Uczeń:** • przedstawia rozwój edukacji w XVI w.; • charakteryzuje sytuację na Rusi	**Uczeń:** • wyjaśnia znaczenie teorii heliocentrycznej Kopernika dla reformy kalendarza;	**Uczeń:** • charakteryzuje edukację dziewcząt w XVI w.; • wyjaśnia, dlaczego Wielkie Księstwo Moskiewskie zamknęły się na wpływy Europy Zachodniej	**Uczeń:** • porównuje przedstawienia rodzin na obrazach gotyckich i renesansowych oraz wyjaśnia, jak to wpływało na postrzeganie roli dziecka i kobiety; • analizuje atrybuty, z którymi się portretowano, i wyjaśnia ich znaczenie
7. Rozłam zachodniego chrześcijaństwa – reformacja	**Uczeń:** • pokazuje na mapie zasięg wyznań protestanckich; • wymienia przykładowe przyczyny reformacji; • wymienia zasady wyznań protestanckich: luteranizmu i kalwinizmu; • wymienia postanowienia pokoju augsburskiego i edyktu nantejskiego;	**Uczeń:** • dzieli przyczyny reformacji na religijne, gospodarczo--społeczne, polityczne; • przedstawia zasady wyznania anglikańskiego; • charakteryzuje przebieg wojen religijnych w Niemczech i we Francji;	**Uczeń:** • przedstawia związki między religijnymi, gospodarczo--społecznymi i politycznymi przyczynami reformacji; • porównuje zasady wyznań protestanckich; • porównuje postanowienia pokoju augsburskiego i edyktu nantejskiego;	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego część książąt niemieckich poparła Marcina Lutra; • wyjaśnia, gdzie i dlaczego poparcie uzyskało wyznanie kalwińskie; • wyjaśnia, jaki wpływ na różne dziedziny życia miały wyznania protestanckie, np. edukacja, gospodarka;	**Uczeń:** • wyjaśnia symbolikę propagandy protestanckiej na przykładowych źródłach ikonograficznych; • przedstawia związki propagandy protestanckiej z zasadami wyznań protestanckich;

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
8. Reforma Kościoła katolickiego	**Uczeń:** • wymienia postanowienia soboru trydenckiego; • wymienia formy działalności jezuitów; • pokazuje na mapie obszary działalności jezuitów; • wyjaśnia, co to jest trydenckie wyznanie wiary	**Uczeń:** • przedstawia sposoby zwalczania protestantyzmu przez Kościół katolicki; • wyjaśnia, jaką rolę odgrywały: Kongregacja Powszechnej Inkwizycji oraz *Indeks Ksiąg Zakazanych*; • dzieli przykładowe postanowienia soboru trydenckiego na dotyczące doktryny wiary i reformy kleru	**Uczeń:** • charakteryzuje formy propagandy wiary; • wyjaśnia, jaką rolę w propagandzie wiary odgrywała sztuka; • wyjaśnia, na czym polegała reforma w zakonach; • wymienia nowo powstałe zakony i ich zadania	**Uczeń:** • ocenia, które z reform soboru trydenckiego były reakcją na zarzuty stawiane Kościołowi katolickiemu przez protestantów; • wyjaśnia, w jaki sposób jezuici działający na innych kontynentach dostosowywali się do miejscowych zwyczajów, i dlaczego to robili	**Uczeń:** • ocenia efekty działań kontrreformacji; • porównuje propagandę religijną kościołów protestanckich i Kościoła katolickiego
9. Przemiany społeczno-polityczne w Europie XVI w.	**Uczeń:** • przedstawia proces centralizacji władzy państwowej na przykładzie Francji; • przedstawia poglądy na władzę Jeana Bodina; • charakteryzuje samodzierżawie w Rosji	**Uczeń:** • przedstawia proces centralizacji władzy państwowej na przykładzie Anglii; • wymienia zmiany w strukturze społecznej, które zaszły w XVI w.; • wymienia przykładowe przyczyny i skutki wojny o niepodległość Niderlandów;	**Uczeń:** • porównuje proces centralizacji władzy na przykładzie Anglii i Francji; • wyjaśnia, czym różniło się samodzierżawie w Rosji od scentralizowanych monarchii Europy Zachodniej; • przedstawia, w jaki sposób XVI-wieczni filozofowie wspierali proces centralizacji władzy	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny kształtowania się szlachty i jej wewnętrznego zróżnicowania; • wyjaśnia, w jaki sposób przemiany w stanie szlacheckim sprzyjały centralizacji władzy państwowej; • wymienia różne przyczyny wojny o niepodległość Niderlandów i wskazuje na zależności między nimi;	**Uczeń:** • charakteryzuje politykę Filipa II i księcia Alby w Niderlandach, a także wyjaśnia, jak wpłynęła ona na wybuch wojny

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
10. Stosunki międzynarodowe w XVI-wiecznej Europie	**Uczeń:** • pokazuje na mapie tereny ekspansji imperium osmańskiego; • pokazuje na mapie tereny ekspansji Wielkiego Księstwa Moskiewskiego; • pokazuje na mapie obszary, które w XVI w. były we władzy Habsburgów, dzieląc je na te, które były pod panowaniem linii hiszpańskiej, oraz te – pod panowaniem linii austriackiej	**Uczeń:** • charakteryzuje politykę dynastyczną Habsburgów; • wymienia przyczyny konfliktów między Hiszpanią a Anglią	**Uczeń:** • wyjaśnia, kto i dlaczego mógł się czuć zagrożony polityką dynastyczną Habsburgów; • przedstawia stosunek Habsburgów do imperium osmańskiego; • charakteryzuje układ sił w Europie w XVI w.	**Uczeń:** • przedstawia różnice w polityce władców europejskich wobec imperium osmańskiego i wyjaśnia ich przyczyny; • wyjaśnia przyczyny ekspansji Wielkiego Księstwa Moskiewskiego	**Uczeń:** • przedstawia stosunki Holandii z Wielką Brytanią w XVI w. i ich wpływ na relacje Wielkiej Brytanii z Hiszpanią
II. Rzeczpospolita w XVI stuleciu					
11. Polska i Litwa pod panowaniem ostatnich Jagiellonów	**Uczeń:** • wymienia uprawnienia, które sejm uzyskał w XVI w.; • wymienia sukcesy ruchu egzekucyjnego; • wymienia warunki pokoju krakowskiego	**Uczeń:** • przedstawia rozwarstwienie stanu szlacheckiego w Polsce; • przedstawia pozycję polityczną szlachty; • wymienia skutki wojny północnej (o Inflanty);	**Uczeń:** • przedstawia rywalizację szlachty i władców w procesie kształtowania się pozycji polskiego sejmu w XVI w.; • wyjaśnia genezę powstania szlacheckiego ruchu egzekucyjnego	**Uczeń:** • pokazuje związki między sukcesami ruchu egzekucyjnego a zmianą polityki królewskiej; • przedstawia założenia polskiego programu *dominium Maris Baltici*; • ocenia, jakie korzyści miałaby Polska z realizacji programu *dominium Maris Baltici*	**Uczeń:** • przedstawia specyfikę demokracji szlacheckiej na tle Europy Zachodniej; • ocenia politykę zagraniczną ostatnich Jagiellonów
12. Początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów	**Uczeń:** • wymienia postanowienia unii lubelskiej;	**Uczeń:**	**Uczeń:**	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób szlachta zabezpieczyła swoje prawa	**Uczeń:** • przedstawia pozycję Gdańska

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• przedstawia organizację wolnych elekcji po wygaśnięciu dynastii Jagiellonów; • wymienia postanowienia artykułów henrykowskich	• wymienia przyczyny przekształcenia unii personalnej w unię realną; • przedstawia wojny Stefana Batorego z Rosją; • przedstawia politykę sądową Stefana Batorego	• przedstawia dążenia szlachty polskiej i litewskiej do zawarcia unii realnej; • wyjaśnia przyczyny oporu magnatów litewskich przeciwko unii realnej; • przedstawia organizację państwa polsko-litewskiego w okresie bezkrólewia; • przedstawia cele polityki zagranicznej Stefana Batorego i ocenia ich realizację	przed absolutystycznymi dążeniami kandydatów do tronu polskiego; • przedstawia okoliczności dwóch pierwszych wolnych elekcji; • omawia przyczyny i skutki konfliktu Stefana Batorego z Gdańskiem; • ocenia politykę wewnętrzną Stefana Batorego	w Rzeczypospolitej w II połowie XVI w.; • ocenia, jak pozycja Gdańska wpływała na stosunki między miastem a królami polskimi w II połowie XVI w.
13. Terytorium, ludność i gospodarka państwa polsko-litewskiego	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszar Rzeczypospolitej z podziałem na tereny Korony i Wielkiego Księstwa Litewskiego; • pokazuje na mapie rejony wydobycia surowców i kierunki handlu Rzeczypospolitej; • wymienia przyczyny kształtowania się folwarku pańszczyźnianego	**Uczeń:** • przedstawia sytuację demograficzną Rzeczypospolitej; • przedstawia proces powiększania ziemi folwarcznej; • przedstawia pozycję Gdańska w gospodarce Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny kształtowania się folwarku pańszczyźnianego z uwzględnieniem sytuacji gospodarczej na Zachodzie Europy; • przedstawia ograniczenia nakładane na inne stany przez szlachtę i wyjaśnia, czym było to spowodowane; • przedstawia bilans handlowy Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • charakteryzuje pozycję miast w Rzeczypospolitej; • wyjaśnia, na czym polegało uprzywilejowanie gospodarcze szlachty; • ocenia, czy uprzywilejowanie gospodarcze szlachty było korzystne dla rozwoju gospodarczego Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • porównuje gospodarkę i proces urbanizacji Rzeczypospolitej z podobnymi zjawiskami zachodzącymi w Europie Zachodniej XVI w.; • ocenia zależność gospodarki Rzeczypospolitej od koniunktury

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
					gospodarczej w Europie
14. Religie, wyznania, narody Korony i Litwy w XVI w.	**Uczeń:** • przedstawia strukturę etniczną i wyznaniową Polski w XV i XVI w.; • wymienia przyczyny reformacji w Rzeczypospolitej; • wymienia wyznania protestanckie, które stały się popularne wśród społeczeństwa Rzeczypospolitej; • wymienia postanowienia konfederacji warszawskiej	**Uczeń:** • wyjaśnia różnice w strukturze etnicznej i wyznaniowej Polski XV i XVI w.; • przedstawia sytuację Kościoła katolickiego w Polsce na przełomie XV i XVI w.; • wymienia sukcesy ruchu egzekucyjnego, które sprzyjały rozwojowi reformacji; • wymienia dzieła kultury polskiej związane z protestantyzmem; • wymienia formy działań jezuitów w Polsce	**Uczeń:** • wyjaśnia, które wyznania protestanckie cieszyły się popularnością w poszczególnych grupach społeczeństwa Rzeczypospolitej; • wyjaśnia, co sprzyjało szerzeniu się reformacji w Rzeczypospolitej i istnieniu różnorodności wyznań protestanckich; • przedstawia okoliczności uchwalenia konfederacji warszawskiej; • wymienia postanowienia unii brzeskiej	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego arianie byli potępiani przez inne wyznania; • przedstawia wpływ wyznań protestanckich na rozwój kultury polskiej i języka polskiego; • omawia znaczenie szkolnictwa protestanckiego i jezuickiego na poziom wykształcenia społeczeństwa i rozwój kultury; • ocenia politykę religijną Zygmunta III Wazy	**Uczeń:** • charakteryzuje specyfikę stosunków religijnych w Rzeczypospolitej na tle Europy; • wyjaśnia, co wpływało na postawy władców polskich wobec reformacji; • ocenia, czy można mówić o Rzeczypospolitej jako o „państwie bez stosów”
15. System rządów w Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • wymienia organy władzy centralnej w Rzeczypospolitej i ich przykładowe kompetencje; • przedstawia sposób powoływania i skład sejmu;	**Uczeń:** • przedstawia strukturę stanu szlacheckiego i jej przemiany w XVI w.; • wymienia uprawnienia sądu sejmowego;	**Uczeń:** • wymienia organy władzy centralnej i lokalnej w Rzeczypospolitej i ich kompetencje; • przedstawia wzajemne zależności pomiędzy	**Uczeń:** • ocenia, w jakim stopniu król mógł prowadzić samodzielną politykę; • ocenia skuteczność i efektywność systemu obrony Rzeczypospolitej w XVI w.;	**Uczeń:** • uzasadnia, który termin uważa za właściwszy do określenia ustroju Rzeczypospolitej w XVI w.: demokracja

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia podstawowe rodzaje wojsk w Rzeczypospolitej w XVI w.	• wymienia źródła dochodów monarszych	organami władzy w Rzeczypospolitej w XVI w., ze szczególnym uwzględnieniem wzajemnych relacji między królem a sejmem; • wyjaśnia rolę artykułów henrykowskich w kształtowaniu się ustroju Rzeczypospolitej	• przedstawia rolę Jana Zamoyskiego u boku Stefana Batorego	szlachecka czy monarchia mieszana
16. Kultura polska epoki odrodzenia	**Uczeń:** • wymienia cechy architektury renesansowej w Polsce; • rozpoznaje budowle renesansowe; • wymienia przykładowych pisarzy odrodzenia w Polsce i ich dzieła; • wymienia osiągnięcia naukowe Mikołaja Kopernika	**Uczeń:** • wymienia cechy sztuki renesansowej (malarstwo, rzeźba) w Polsce oraz podaje przykłady zabytków; • przedstawia rolę Krakowa jako ośrodka życia kulturalnego i naukowego; • przedstawia poglądy na funkcjonowanie państwa i społeczeństwo Andrzeja Frycza Modrzewskiego i Stanisława Orzechowskiego	**Uczeń:** • omawia rolę mecenatu królewskiego i magnackiego w rozwoju kultury polskiego odrodzenia; • przedstawia przykładowe osiągnięcia polskich uczonych epoki odrodzenia; • porównuje poglądy na państwo i społeczeństwo Andrzeja Frycza Modrzewskiego i Stanisława Orzechowskiego; • przedstawia wzorce osobowe, które funkcjonowały w polskiej literaturze okresu odrodzenia	**Uczeń:** • porównuje poglądy na państwo i społeczeństwo Andrzeja Frycza Modrzewskiego i Stanisława Orzechowskiego z poglądami Stanisława Hozjusza; • omawia rolę mecenatu królewskiego i magnackiego w rozwoju kultury polskiego odrodzenia; • wyjaśnia, gdzie kronikarze polscy szukali korzeni szlachty polskiej, litewskiej i ruskiej	**Uczeń:** • przedstawia wkład Jana Zamoyskiego w rozwój kultury i oświaty polskiego odrodzenia; • ocenia, w jakim stopniu Zamość założony przez Jana Zamoyskiego spełniał założenia idealnego miasta renesansowego

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
III. Europa i świat w „wieku wiary i rozumu”					
17. Gospodarka Europy i świata w XVII w.	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszary skolonizowane przez państwa europejskie w XVII w.; • definiuje pojęcie merkantylizm; • wymienia zmiany w rzemiośle i rolnictwie w XVII w.	**Uczeń:** • wyjaśnia rolę kompanii handlowych w rozwoju gospodarki państw europejskich; • przedstawia rolę banku emisyjnego w rozwoju gospodarki; • wyjaśnia rolę aktów nawigacyjnych dla gospodarki angielskiej	**Uczeń:** • przedstawia wpływ ekspansji kolonialnej na rozwój gospodarki Europy; • przedstawia założenia merkantylizmu i jego realizację na przykładzie Francji i Anglii; • przedstawia zależności między zmianami zachodzącymi w rolnictwie i rzemiośle w XVII w.; • wymienia przyczyny migracji ludności w XVII w.	**Uczeń:** • przedstawia znaczenie Holandii w gospodarce europejskiej XVII w.; • wyjaśnia, w jaki sposób starano się ograniczyć pozycję handlową Holandii; • wyjaśnia przyczyny zmian demograficznych w XVII-wiecznej Europie	**Uczeń:** • przedstawia konsekwencje powiązań i zależności gospodarczych między poszczególnymi regionami; • przedstawia przykład XVII-wiecznej spekulacji
18. Wojna trzydziestoletnia	**Uczeń:** • wymienia przyczyny wojny trzydziestoletniej; • wymienia obozy walczące w wojnie trzydziestoletniej i państwa je popierające; • pokazuje na mapie zmiany terytorialne, które zaszły na mocy pokoju westfalskiego	**Uczeń:** • dzieli przyczyny wojny trzydziestoletniej na religijne, ustrojowe i polityczne; • wymienia etapy wojny trzydziestoletniej, najważniejsze bitwy i przykładowych dowódców; • pokazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew wojny trzydziestoletniej; • przedstawia najważniejsze zmiany w układzie sił	**Uczeń:** • przedstawia udział Francji i Polaków w wojnie trzydziestoletniej; • wymienia postanowienia pokoju westfalskiego • porównuje układ sił w Europie przed wojną trzydziestoletnią i po jej zakończeniu;	**Uczeń:** • ocenia, czy wojna trzydziestoletnia miała bardziej charakter wojny religijnej, czy politycznej; • przedstawia wpływ wojny trzydziestoletniej na państwowość i kulturę Czechów; • przedstawia stosunek wojskowych do ludności cywilnej w trakcie wojny trzydziestoletniej	**Uczeń:** • wyjaśnia, czego symbolem jest dla Czechów bitwa pod Białą Górą; • porównuje, jak zmienił się obraz wojny w malarstwie i grafice XVII-wiecznej w stosunku do wcześniejszych epok

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
		w Europie po wojnie trzydziestoletniej			
19. Absolutyzm i despotyzm w Europie XVII w.	**Uczeń:** • wymienia przykładowe centralne organy władzy we Francji; • wymienia przykładowe kompetencje monarchy i intendentów	**Uczeń:** • wymienia czynniki, które utrudniały centralizację władzy we Francji; • wyjaśnia, kto i dlaczego wspierał monarchę w dążeniach do absolutyzmu	**Uczeń:** • przedstawia sposoby ograniczania roli sił i środowisk odśrodkowych w monarchii francuskiej; • przedstawia proces centralizacji władzy i ujednolicania państwa francuskiego; • przedstawia pozycję monarchy w monarchii absolutnej;	**Uczeń:** • wymienia prawa i ograniczenia, którym podlegał król Francji; • charakteryzuje znaczenie Wersalu jako symbolu absolutyzmu francuskiego i potęgi Francji; • charakteryzuje samodzierżawie w Rosji XVII w.	**Uczeń:** • uzasadnia określenie Ludwika XIV jako Króla Słońce i ocenia jego zasadność; • przedstawia oddziaływanie dworu w Wersalu na inne dwory europejskie
20. Rewolucja angielska	**Uczeń:** • wymienia przyczyny rewolucji w Anglii; • wymienia zmiany, które zaszły w Anglii w wyniku wojny domowej; • wymienia cechy monarchii parlamentarnej w Anglii na przełomie XVII i XVIII w.	**Uczeń:** • przedstawia okoliczności powrotu Stuartów do władzy; • wymienia przyczyny Sławetnej Rewolucji; • wymienia dokumenty, które ukształtowały ustrój angielski na przełomie XVII i XVIII w.;	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego doszło do zwołania Krótkiego i Długiego Parlamentu; • przedstawia rolę Olivera Cromwella w trakcie rewolucji angielskiej i po jej zakończeniu; • przedstawia pozycję i uprawnienia parlamentu oraz króla w Anglii, a także	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób konflikty religijne w Anglii wpłynęły na jej sytuację polityczną w XVII w.; • wyjaśnia przyczyny Sławetnej Rewolucji; • wyjaśnia sformułowanie „król panuje, lecz nie rządzi”; • porównuje zasady ustrojowe we Francji i Anglii w XVII w.;	**Uczeń:** • porównuje pozycję oraz uprawnienia parlamentu i króla w Anglii na przełomie XVII i XVIII w. z pozycją oraz uprawnieniami sejmu i króla w Rzeczypospolitej w końcu XVI w.

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
		• porównuje uprawnienia monarchy francuskiego i angielskiego w XVII w.	ich wzajemne relacje na przełomie XVII i XVIII w.		
21. Rewolucja intelektualna XVII w. i kultura baroku	**Uczeń:** • wymienia przykładowych uczonych i ich odkrycia; • definiuje pojęcia: racjonalizm i empiryzm; • wymienia cechy architektury baroku i podaje przykłady zabytków	**Uczeń:** • przedstawia rozwój nauk matematyczno--przyrodniczych; • rozpoznaje dzieła sztuki barokowej; • przedstawia poglądy Thomasa Hobbesa i Johna Locke'a na państwo i społeczeństwo	**Uczeń:** • przedstawia znaczenie wynalazków i odkryć XVII-wiecznych dla rozwoju nauki; • przedstawia rolę akademii nauk zakładanych w różnych państwach; • porównuje poglądy pisarzy politycznych XVII w. na państwo i społeczeństwo	**Uczeń:** • porównuje różne sposoby badawcze, które rozwinęły się w XVII w.; • porównuje różne nurty w sztuce baroku; • przedstawia rolę Francji i Niderlandów w rozwoju kultury epoki baroku	**Uczeń:** • przedstawia działalność Królewskiego Towarzystwa w Londynie i Akademii Nauk w Paryżu
IV. Rzeczpospolita w dobie wielkich wojen XVII w.					
22. Konflikty wewnętrzne i wojny ze Szwecją za panowania Zygmunta III i Władysława IV	**Uczeń:** • pokazuje na mapie ziemie, które utraciła Rzeczpospolita po wojnach ze Szwecją w I połowie XVII w.; • pokazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew z wojen polsko-szwedzkich w I połowie XVII w. (Kircholm, Oliwa); • wymienia warunki rozejmu w Sztumskiej Wsi	**Uczeń:** • wymienia przyczyny konfliktu Zygmunta III Wazy ze szlachtą; • wymienia skutki rokoszu Zebrzydowskiego; • wymienia przyczyny wojen polsko-szwedzkich w I połowie XVII w.; • porównuje postanowienia rozejmów w Starym Targu i Sztumskiej Wsi	**Uczeń:** • przedstawia okoliczności objęcia władzy przez Zygmunta III Wazę w Polsce; • przedstawia przebieg rokoszu Zebrzydowskiego i radykalizację postaw szlachty w jego trakcie; • wyjaśnia, jaki wpływ na warunki rozejmów Rzeczypospolitej ze Szwecją miała sytuacja międzynarodowa	**Uczeń:** • wyjaśnia, jaki wpływ na stosunki króla ze szlachtą miały jego dążenia do objęcia tronu w Szwecji i polityka religijna; • przedstawia procedurę wypowiadania posłuszeństwa królowi przyjętą przez szlachtę po rokoszu Zebrzydowskiego; • przedstawia związki Wazów z Habsburgami i wyjaśnia ich wpływ na politykę zagraniczną Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • ocenia możliwość wypowiedzenia posłuszeństwa królowi przy zastosowaniu procedury przyjętej przez szlachtę po rokoszu Zebrzydowskiego; • porównuje sylwetki i działalność biskupa Stanisława

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
					Karnkowskiego i księdza Piotra Skargi
23. Stosunki Rzeczypospolitej z Rosją, Turcją i Hohenzollernam i za panowania Zygmunta III i Władysława IV	**Uczeń:** • pokazuje na mapie ziemie, które uzyskała Rzeczpospolita po wojnach z Rosją w I połowie XVII w.; • pokazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew z Rosją i Turcją w I połowie XVII w.	**Uczeń:** • wymienia przyczyny wojen z Rosją i Turcją w I połowie XVII w.; • wskazuje związki między przyczynami wojen a sytuacją międzynarodową	**Uczeń:** • charakteryzuje dymitriady; • wyjaśnia, dlaczego dymitriady nie są traktowane jako wojna Rzeczypospolitej z Rosją; • przedstawia warunki umowy Stanisława Żółkiewskiego z bojarami rosyjskimi; • przedstawia politykę Zygmunta III Wazy wobec władców Prus Książęcych	**Uczeń:** • ocenia szanse realizacji umowy Stanisława Żółkiewskiego z bojarami; • wyjaśnia, co wpłynęło na politykę Zygmunta III Wazy wobec Prus Książęcych	**Uczeń:** • ocenia poprawność występującego w publicystyce polskiej określenia „hołd” dla prezentacji na sejmie cara Wasyla Szujskiego i jego braci
24. Rzeczpospolita w okresie powstania Chmielnickiego i potopu szwedzkiego	**Uczeń:** • pokazuje na mapie zasięg powstania Chmielnickiego i miejsca najważniejszych bitew; • pokazuje na mapie zasięg potopu szwedzkiego i miejsca najważniejszych bitew; • pokazuje na mapie straty terytorialne Rzeczypospolitej po wojnie z Rosją na mocy rozejmu w Andruszowie; • wymienia przyczyny powstania Chmielnickiego	**Uczeń:** • wymienia przyczyny potopu szwedzkiego; • charakteryzuje postawy szlachty wobec Szwedów w czasie potopu szwedzkiego; • wymienia sojuszników Rzeczypospolitej w trakcie potopu szwedzkiego; • wymienia przyczyny wojny z Rosją w II połowie XVII w.	**Uczeń:** • charakteryzuje podłoże różnorodnych konfliktów na Ukrainie i przedstawia jego związek z wybuchem powstania Chmielnickiego; • charakteryzuje postawę szlachty wobec Kozaków w czasie powstania Chmielnickiego; • przestawia reakcję państw Europy Środkowo--Wschodniej na potop szwedzki	**Uczeń:** • charakteryzuje postawę szlachty wobec Kozaków podczas potopu szwedzkiego; • wyjaśnia, na pomoc których państw mogła liczyć Rzeczpospolita w walce ze Szwedami; • ocenia skutki wojen ze Szwedami i Rosją dla Rzeczypospolitej, biorąc pod uwagę kwestie polityczne, gospodarcze i kulturalne	**Uczeń:** • przedstawia okoliczności podpisania traktatów welawsko-bydgoskich i ugody w Hadziaczu oraz wyjaśnia ich cele

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
25. Kryzys Rzeczypospolitej i konflikt z Turcją w drugiej połowie XVII w.	**Uczeń:** • wymienia przyczyny wojen z Turcją w II połowie XVII w.; • pokazuje na mapie miejsca bitew z Turkami w II połowie XVII w.; • pokazuje na mapie zmiany terytorialne po poszczególnych wojnach z Turcją w II połowie XVII w.; • pokazuje na mapie straty terytorialne Rzeczypospolitej po wojnie z Rosją na mocy pokoju Grzymułtowskiego	**Uczeń:** • wymienia przykładowe skutki gospodarczo--społeczne i kulturalne XVII-wiecznych wojen dla Rzeczypospolitej; • przedstawia funkcjonowanie sejmu walnego w XVII w.; • wyjaśnia, co utrudniało przyjmowanie konstytucji na sejmie walnym; • ocenia znaczenie bitwy pod Wiedniem;	**Uczeń:** • przedstawia program reform ustrojowych podejmowany przez Jana Kazimierza; • wyjaśnia cele reform ustrojowych proponowanych przez Jana Kazimierza; • charakteryzuje politykę zagraniczną Jana III Sobieskiego	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób magnaci decydowali o polityce państwa w XVII w.; • przedstawia zależności między gospodarczymi i społecznymi skutkami XVII-wiecznych wojen dla Rzeczypospolitej; • ocenia, czy w II połowie XVII w. możemy mówić o oligarchii magnackiej jako formie ustroju Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • wyjaśnia związki między skutkami gospodarczo-społecznymi XVII--wiecznych wojen a kryzysem ustrojowym Rzeczypospolitej w II połowie XVII w.
26. Barok i sarmatyzm w Rzeczypospolitej Obojga Narodów	**Uczeń:** • wymienia cechy architektury barokowej; • wymienia przykładowych twórców baroku i ich dzieła; • wymienia cechy sarmatyzmu; • wymienia gatunki literackie, które rozwinęły się w epoce baroku	**Uczeń:** • rozpoznaje budowle barokowe; • przedstawia wpływ mecenatu królewskiego i kościelnego na rozwój sztuki barokowej w Rzeczypospolitej; • wymienia tematykę piśmiennictwa polskiego epoki baroku i przykładowych twórców	**Uczeń:** • przedstawia nurty polskiego baroku; • wyjaśnia, w jaki sposób Kościół wykorzystywał sztukę baroku; • wyjaśnia, w jaki sposób mecenat dworu królewskiego i Kościoła wpływał na rozwój mecenatu magnackiego	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób ideologia sarmatyzmu wpływała na życie polityczne i obyczajowość szlachty; • przedstawia, w jaki sposób autorzy epoki baroku reagowali na problemy ludzi sobie współczesnych; • ocenia stosunek szlachty polskiej do innowierców w Rzeczypospolitej w XVII w.; • wyjaśnia, dlaczego wśród szlachty panowało przekonanie,	**Uczeń:** • ocenia, w jakim stopniu *Nowe Ateny…* księdza Benedykta Chmielowskiego oddają poziom wykształcenia szlachty polskiej XVII w.

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
				że Polska jest przedmurzem chrześcijaństwa;	
V. Europa i świat w epoce oświecenia					
27. Przemiany społeczno-gospodarcze w XVIII stuleciu	**Uczeń:** • wymienia czynniki, które sprzyjały wzrostowi demograficznemu w XVIII w.; • wymienia zmiany, które zaszły w rolnictwie w XVIII w.; • przedstawia założenia liberalizmu ekonomicznego	**Uczeń:** • wyjaśnia, jaką rolę w rozwoju przemysłu odegrała maszyna parowa; • wymienia skutki społeczne przemian gospodarczych w XVIII w.; • wyjaśnia w jaki sposób zmiany w rolnictwie wpłynęły na demografię	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób warunki życia i przemiany w rolnictwie wpłynęły na wzrost demograficzny w XVIII w.; • wyjaśnia, jak zmieniało się rozmieszczenie ludności i co było przyczyną zmian; • przedstawia przemiany w przemyśle w XVIII w. i ich wpływ na życie ludzi; • wymienia założenia fizjokratyzmu	**Uczeń:** • wyjaśnia związki między rewolucją agrarną a rewolucją przemysłową; • wyjaśnia, dlaczego w Wielkiej Brytanii najwcześniej doszło do przemian gospodarczych na dużą skalę; • porównuje założenia fizjokratyzmu i liberalizmu ekonomicznego	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób zmiany w transporcie przyczyniły się do rozwoju przemysłu; • przedstawia teorię Malthusa i wyjaśnia, co spowodowało, że jego przewidywania się nie sprawdziły
28. Filozofia i myśl polityczna oświecenia	**Uczeń:** • wymienia czynniki rozwoju myśli oświeceniowej; • wymienia prawa naturalne; • przedstawia poglądy Monteskiusza	**Uczeń:** • wyjaśnia różnicę między deizmem a ateizmem; • przedstawia poglądy Jeana-Jacques'a Rousseau; • przedstawia rolę *Encyklopedii...* w rozwoju myśli oświeceniowej	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny rozwoju filozofii oświecenia; • przedstawia poglądy filozofów oświecenia na religię; • wyjaśnia ideę praw naturalnych; • przedstawia poglądy Immanuela Kanta	**Uczeń:** • porównuje poglądy filozofów oświecenia na władzę; • wyjaśnia, co dla filozofów tej epoki było najważniejszą wartością w stosunkach między władzą a społeczeństwem; • przedstawia rolę Woltera w propagowaniu myśli oświeceniowej;	**Uczeń:** • wskazuje we współczesnych nurtach filozoficznych odniesienia do filozofów XVIII-wiecznych

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
				• przedstawia sposoby docierania myśli oświeceniowej do społeczeństwa	
29. Edukacja, nauka i kultura XVIII w.	**Uczeń:** • wymienia najważniejsze odkrycia z dziedziny chemii i fizyki oraz ich autorów; • wymienia cechy architektury rokokowej i klasycystycznej	**Uczeń:** • rozpoznaje dzieła sztuki w stylu rokokowym i klasycystycznym; • przedstawia nurty w literaturze XVIII w. i wymienia pisarzy tworzących w tamtym czasie	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób udostępniano osiągnięcia naukowe szerszej publiczności; • przedstawia rozwój nauk matematyczno-przyrodniczych; • wyjaśnia rolę odkryć geograficznych w poszerzaniu wiedzy o świecie;	**Uczeń:** • przedstawia zastosowanie wyników doświadczeń nauk matematyczno-przyrodniczych w życiu codziennym w XVIII w.; • wyjaśnia, co wpłynęło na pojawienie się odwołań do antyku w sztuce klasycystycznej;	**Uczeń:** • przedstawia rolę salonów literackich i kobiet w rozwoju kultury i nauki w XVIII w.; • wyjaśnia, jak zainteresowanie kulturą starożytną wpłynęło na rozwój nauk humanistycznych
30. Mocarstwa europejskie i polityka równowagi sił	**Uczeń:** • pokazuje na mapie zmiany terytorialne w Europie po wojnach toczonych w XVIII w.; • pokazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew; • wymienia skutki wojny północnej i wojny siedmioletniej	**Uczeń:** • wymienia przyczyny wojny północnej i wojny siedmioletniej; • przedstawia momenty zwrotne w czasie wojny północnej i wojny siedmioletniej; • wyjaśnia wpływ tych momentów na przebieg działań wojennych	**Uczeń:** • wymienia przyczyny i skutki wojny o sukcesję hiszpańską; • wymienia przyczyny i skutki wojny o sukcesję austriacką; • porównuje układ sił w Europie na początku i pod koniec XVIII w.	**Uczeń:** • wyjaśnia, jak na układ sił w Europie wpłynęła wojna o sukcesję polską; • wyjaśnia, dlaczego przed wojną siedmioletnią doszło do odwrócenia przymierzy; • przedstawia realizację zasady równowagi sił, przywołując odpowiednie postanowienia traktatów pokojowych kończących XVIII-wieczne wojny	**Uczeń:** • przedstawia przebieg wojny siedmioletniej w koloniach; • wyjaśnia, w jaki sposób wojna siedmioletnia wpłynęła na pozycję Anglii i Francji w Ameryce i Azji

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
31. Sąsiedzi Rzeczypospolitej w XVIII w. – Prusy, Austria, Rosja	**Uczeń:** • wyjaśnia pojęcie oświecony absolutyzm (absolutyzm doby oświecenia); • wymienia przykładowe reformy przeprowadzone w Prusach, Austrii i Rosji; • pokazuje na mapie rozrost terytorialny Prus i Rosji	**Uczeń:** • dzieli reformy przeprowadzone w Prusach, Austrii i Rosji na administracyjne, gospodarcze i związane z epoką oświecenia; • przedstawia cele i ekspansję terytorialną Prus i Rosji; • charakteryzuje politykę józefinizmu	**Uczeń:** • przedstawia cele wprowadzania poszczególnych grup reform w Prusach, Austrii i Rosji; • przedstawia wydarzenia, które doprowadziły do wzrostu pozycji Prus na arenie międzynarodowej w XVIII w.; • charakteryzuje politykę carów wobec cerkwi prawosławnej	**Uczeń:** • uzasadnia, że mimo przeprowadzanych reform w przypadku Rosji możemy w dalszym ciągu mówić o samodzierżawiu; • przedstawia rolę Petersburga; • porównuje poglądy Fryderyka II i Józefa II na rolę władcy w państwie	**Uczeń:** • wymienia reformy obyczajowe Piotra I; • wyjaśnia, w jaki sposób Piotr I europeizował Rosję; • wyjaśnia, dlaczego Petersburg był nazywany Wenecją Północy, a Katarzyna II Semiramidą Północy
32. Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki	**Uczeń:** • wymienia przyczyny wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych; • pokazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew, także tych z udziałem Polaków; • pokazuje na mapie granice Stanów Zjednoczonych po pokoju paryskim; • wymienia federalne organy władzy i ich przykładowe kompetencje	**Uczeń:** • przedstawia sytuację gospodarczą kolonii angielskich w połowie XVIII w.; • wyjaśnia, w jaki sposób polityka gospodarcza Wielkiej Brytanii wobec kolonii doprowadziła do konfliktu kolonii z metropolią; • przedstawia wzajemne relacje między federalnymi organami władzy w Stanach Zjednoczonych	**Uczeń:** • przedstawia organizację angielskich kolonii w Ameryce; • charakteryzuje różne przyczyny wojny o niepodległość i wskazuje związki między nimi; • przedstawia realizację idei oświeceniowych w *Deklaracji Niepodległości* i *Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki*	**Uczeń:** • przedstawia proces kształtowania się narodu amerykańskiego; • przedstawia stosunek państw i społeczeństw Europy do wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych; • przedstawia znaczenie rewolucji amerykańskiej; • wymienia różnice między społeczeństwem amerykańskim a społeczeństwami europejskimi	**Uczeń:** • przedstawia sylwetki ojców założycieli

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
33. Przyczyny i wybuch Wielkiej Rewolucji Francuskiej	**Uczeń:** • wymienia przykładowe przyczyny wybuchu Wielkiej Rewolucji Francuskiej; • wymienia postanowienia *Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela*	**Uczeń:** • dzieli przyczyny wybuchu Wielkiej Rewolucji Francuskiej na ustrojowe, gospodarcze i społeczne; • przedstawia proces kształtowania się Konstytuanty; • wymienia organy władzy i ich kompetencje wprowadzone na mocy konstytucji z 1791 r.	**Uczeń:** • wskazuje związki przyczynowo-skutkowe między różnymi wydarzeniami, które doprowadziły do wybuchu Wielkiej Rewolucji Francuskiej; • wyjaśnia wpływ idei oświeceniowych na wybuch Wielkiej Rewolucji Francuskiej; • wymienia kluby polityczne działające w czasie Wielkiej Rewolucji Francuskiej i ich działaczy	**Uczeń:** • charakteryzuje przemiany społeczno-gospodarcze, które zaszły we Francji w latach 1789–1790; • przedstawia wpływ klubów politycznych na przemiany polityczne i społeczno-gospodarcze we Francji; • wskazuje na realizację idei oświeceniowych w dokumentach przyjętych przez Konstytuantę	**Uczeń:** • wyjaśnia znaczenie symboli Wielkiej Rewolucji Francuskiej; • wymienia kręgi cywilizacyjne, z których wywodziła się część z tych symboli
34. Rewolucja francuska – od ustanowienia republiki do rządów dyrektoriatu	**Uczeń:** • wymienia przyczyny wojny Francji z I koalicją; • wymienia postanowienia konstytucji jakobińskiej; • wymienia postanowienia konstytucji dyrektoriatu	**Uczeń:** • przedstawia okoliczności wprowadzenia we Francji republiki; • wyjaśnia, na czym polegał terror jakobiński; • wymienia przyczyny zamachu termidoriańskiego; • porównuje postanowienia konstytucji: jakobińskiej i dyrektoriatu pod względem	**Uczeń:** • przedstawia okoliczności przejęcia władzy przez jakobinów; • przedstawia politykę gospodarczą jakobinów; • charakteryzuje politykę zagraniczną dyrektoriatu	**Uczeń:** • przedstawia opór społeczeństwa francuskiego wobec rządów jakobinów; • charakteryzuje stosunek jakobinów do Kościoła katolickiego i do dawnego porządku oraz wyjaśnia, jak się on przejawiał; • ocenia znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej	**Uczeń:** • interpretuje źródła ikonograficzne związane z dyktaturą jakobinów

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
		władzy ustawodawczej i praw obywateli			
VI. Rzeczpospolita w XVIII w.					
35. Korona i Litwa w dobie unii z Saksonią	**Uczeń:** • przedstawia udział Rzeczypospolitej w wojnie północnej; • wymienia postanowienia sejmu niemego; • wymienia przykłady ingerowania Rosji w wewnętrzne sprawy Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób i w jakich okolicznościach Rosja ingerowała w wewnętrzne sprawy Rzeczypospolitej; • wymienia przyczyny konfliktu Augusta II ze szlachtą; • wyjaśnia, co było przyczyną kryzysu ustrojowego Rzeczypospolitej w I połowie XVIII w.	**Uczeń:** • wyjaśnia, co ułatwiało ingerencję państw ościennych w wewnętrzne sprawy Rzeczypospolitej; • porównuje projekty reform przedstawione przez Stanisława Leszczyńskiego i Stanisława Konarskiego	**Uczeń:** • charakteryzuje politykę zagraniczną Wettinów; • przedstawia skutki polityki zagranicznej Wettinów dla Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • porównuje politykę Augusta II i Augusta III w Rzeczypospolitej; • wyjaśnia, w jaki sposób i w jakich okolicznościach Szwecja ingerowała w wewnętrzne sprawy Rzeczypospolitej; • przestawia działalność Stanisława Leszczyńskiego jako władcy Lotaryngii
36. Rzeczpospolita pod rosyjską protekcją. I rozbiór	**Uczeń:** • wymienia przykładowe reformy ostatniego sejmu konwokacyjnego; • wymienia prawa kardynalne; • pokazuje na mapie tereny utracone przez Rzeczpospolitą podczas I rozbioru;	**Uczeń:** • wyjaśnia, jaki cel miało założenie Szkoły Rycerskiej; • wymienia przyczyny konfederacji barskiej; • wymienia argumenty użyte przez Austrię, Prusy i Rosję na uzasadnienie I rozbioru Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • przedstawia reformy pierwszych lat panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego; • wyjaśnia, dlaczego sprawa dysydentów była łatwym pretekstem dla państw ościennych do ingerowania	**Uczeń:** • wyjaśnia, jak na poprawę sytuacji w miastach wpłynęła polityka Stanisława Augusta Poniatowskiego; • ocenia szanse zrealizowania celów stawianych przez konfederatów barskich;	**Uczeń:** • przedstawia reakcję władców i elity państw europejskich na konfederację barską i I rozbiór Rzeczypospolitej

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia postanowienia sejmu rozbiorowego		w wewnętrzne sprawy Rzeczypospolitej; • przedstawia rolę sejmu rozbiorowego; • wyjaśnia, jaką rolę miała odgrywać Rada Nieustająca	• przedstawia różne reakcje na podpisanie aktu I rozbioru	
37. Społeczeństwo, gospodarka i kultura Rzeczypospolitej w XVIII w.	**Uczeń:** • przedstawia działalność i znaczenie Komisji Edukacji Narodowej; • wymienia przykłady dzieł sztuki z XVIII w. i ich twórców; • wymienia przykłady mecenatu Stanisława Augusta Poniatowskiego	**Uczeń:** • przedstawia rozwój manufaktur za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego; • wyjaśnia rolę mecenatu Stanisława Augusta Poniatowskiego w rozwoju sztuki w II połowie XVIII w.	**Uczeń:** • przedstawia odbudowę gospodarki Rzeczypospolitej ze zniszczeń po wojnach; • przedstawia zmiany w strukturze społeczeństwa polskiego, które zaszły w XVIII w., i wyjaśnia ich wpływ na funkcjonowanie państwa; • wyjaśnia rolę, jaką miały odegrać w edukacji społeczeństwa Collegium Nobilium i Szkoła Rycerska; • przedstawia rozwój kultury w Rzeczypospolitej XVIII w.	**Uczeń:** • charakteryzuje zmiany, które zaszły w rolnictwie i rzemiośle w Rzeczypospolitej w XVIII w.; • wyjaśnia cele i trudności, jakie trzeba było przezwyciężać podczas zakładania manufaktur; • przedstawia wkład szlachty w rozwój gospodarczy i kulturalny Rzeczypospolitej w XVIII w.; • wyjaśnia, w jaki sposób następowała demokratyzacja kultury	**Uczeń:** • porównuje sytuację gospodarczą Rzeczypospolitej w okresie saskim i za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego; • wyjaśnia, w jaki sposób mecenat królewski wpływał na działania magnaterii w dziedzinie kultury
38. Państwo polsko-litewskie w dobie Sejmu Wielkiego	**Uczeń:** • charakteryzuje sytuację międzynarodową Rzeczypospolitej w czasie obrad Sejmu Wielkiego; • wymienia stronnictwa działające w czasie Sejmu	**Uczeń:** • wyjaśnia, jak sytuacja międzynarodowa wpłynęła na swobodę podejmowania decyzji na sejmie; • wymienia postanowienia konstytucji o miastach;	**Uczeń:** • przedstawia stosunek Stanisława Augusta do stronnictwa patriotycznego i jego chęci sojuszu z Prusami; • wymienia reformy Sejmu Wielkiego z pierwszych lat	**Uczeń:** • charakteryzuje postawy szlachty, które sprzyjały przeprowadzeniu reform w państwie; • ocenia, w jakim stopniu program stronnictwa patriotycznego był realny do	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego Sejm Wielki jest nazywany też Sejmem Czteroletnim i jak to wpłynęło na jego skład;

Autor: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	Wielkiego i najważniejsze punkty ich programów; • wymienia postanowienia Konstytucji 3 maja (Ustawy Rządowej); • wymienia skutki konfederacji targowickiej	• wskazuje nawiązania do myśli oświeceniowej w uchwałach Sejmu Wielkiego; • wymienia przyczyny konfederacji targowickiej	jego funkcjonowania (do 1790 r.); • przedstawia przebieg konfederacji targowickiej	zrealizowania w ówczesnych warunkach; • ocenia szanse wprowadzenia w życie reform przyjętych na Sejmie Wielkim; • przedstawia stosunek innych państw do reform Sejmu Wielkiego	• przedstawia sylwetki przywódców stronnictw i reformatorów Sejmu Wielkiego; • przedstawia sylwetkę Jana Dekerta
39. Kres istnienia Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • wymienia przyczyny II rozbioru Rzeczypospolitej; • pokazuje na mapie tereny Rzeczypospolitej, które zostały zajęte w II i III rozbiorze; • wymienia przyczyny insurekcji kościuszkowskiej; • wymienia skutki upadku Rzeczypospolitej;	**Uczeń:** • wymienia postanowienia uniwersału połanieckiego; • ocenia, które z państw rozbiorowych osiągnęło największe korzyści z zajętych ziem Rzeczypospolitej; • przedstawia problemy, przed którymi stanęła szlachta polska po rozbiorach	**Uczeń:** • wymienia postanowienia sejmu rozbiorowego; • charakteryzuje sytuację Rzeczypospolitej po II rozbiorze; • przedstawia konsekwencje insurekcji kościuszkowskiej i III rozbioru; • przedstawia udział chłopów w insurekcji kościuszkowskiej	**Uczeń:** • przedstawia proces radykalizacji postaw Polaków w czasie insurekcji kościuszkowskiej; • charakteryzuje działania Tadeusza Kościuszki zmierzające do objęcia powstaniem jak najszerszych kręgów społecznych; • charakteryzuje poglądy historyków polskich na przyczyny rozbiorów Rzeczypospolitej; • ocenia znaczenie insurekcji kościuszkowskiej; • przedstawia skutki upadku Rzeczypospolitej dla Europy;	**Uczeń:** • porównuje działalność Jana Kilińskiego i Jakuba Jasińskiego w czasie insurekcji kościuszkowskiej; • ocenia, czy Polacy mogli uniknąć rozbiorów swojego państwa
VII. Epoka napoleońska					
40. Kształtowanie się systemu	**Uczeń:** • pokazuje na mapie nabytki terytorialne Francji w wyniku	**Uczeń:**	**Uczeń:** • charakteryzuje sytuację wewnętrzną we Francji	**Uczeń:**	**Uczeń:** • wyjaśnia symbolikę na obrazach z różnych

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
napoleońskiego w Europie	wojen napoleońskich i miejsca decydujących bitew; • wymienia przykładowe elementy polityki Napoleona wobec państw zależnych	• wymienia postanowienia konstytucji wprowadzającej konsulat we Francji; • przedstawia, w jaki sposób Napoleon wprowadził cesarstwo we Francji	w okresie konsulatu i cesarstwa; • przedstawia cele polityki Napoleona wobec państw zależnych i sposoby ich realizacji; • wyjaśnia, dlaczego Napoleon wprowadził blokadę kontynentalną	• charakteryzuje politykę Napoleona wobec Wielkiej Brytanii; • wyjaśnia, dlaczego blokada kontynentalna nie przyniosła spodziewanych rezultatów; • przedstawia wzrost wpływów francuskich w Europie w różnych sferach życia w wyniku polityki Napoleona	okresów kariery Napoleona Bonaparte; • wymienia kręgi cywilizacyjne, z których wywodziła się część z tych symboli
41. Księstwo Warszawskie i udział Polaków w wojnach napoleońskich	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszar Księstwa Warszawskiego w 1808 r. i 1810 r.; • pokazuje na mapie miejsca ważniejszych bitew, w których walczyli Polacy u boku Napoleona lub w sojuszu z nim; • przedstawia proces powstawania Legionów Polskich we Włoszech	**Uczeń:** • przedstawia walki Legionów Polskich powstałych we Włoszech; • przedstawia wpływ haseł Wielkiej Rewolucji Francuskiej na funkcjonowanie Legionów Polskich; • wymienia postanowienia konstytucji Księstwa Warszawskiego; • charakteryzuje trudności gospodarcze Księstwa Warszawskiego	**Uczeń:** • charakteryzuje stosunek Napoleona do dążeń Polaków do odzyskania niepodległości; • przedstawia rozwiązanie kwestii chłopskiej w Księstwie Warszawskim; • przedstawia miejsce Księstwa Warszawskiego w systemie napoleońskim; • przedstawia udział Polaków w wojnach napoleońskich do 1811 r.	**Uczeń:** • charakteryzuje różne postawy Polaków wobec Napoleona; • wskazuje wzorce francuskie i tradycje polskie w konstytucji Księstwa Warszawskiego	**Uczeń:** • przedstawia koncepcję Adama Czartoryskiego odbudowy państwa polskiego; • porównuje działania Jana Henryka Dąbrowskiego i Adama Jerzego Czartoryskiego mające na celu odzyskanie przez Polaków niepodległości
42. Upadek Napoleona i bilans epoki	**Uczeń:** • wymienia przyczyny wojny z Rosją w 1812 r.;	**Uczeń:** • wymienia warunki pokoju paryskiego;	**Uczeń:** • przedstawia, jakie nadzieje wiązali Polacy z wyprawą Napoleona na Rosję;	**Uczeń:** • ocenia, czy nadzieje Polaków związane z wyprawą na Rosję miały szanse się urzeczywistnić;	**Uczeń:** • przedstawia trwałość legendy napoleońskiej w

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• pokazuje na mapie miejsca bitew z ostatnich lat panowania Napoleona	• wymienia zmiany wprowadzone przez Napoleona, które przetrwały po jego upadku	• wyjaśnia, co przyczyniło się do klęski Napoleona w Rosji; • przedstawia próbę odzyskania władzy przez Napoleona	• porównuje sytuację Napoleona po I i II pokoju paryskim; • przedstawia korzyści i straty, jakie dało Polakom opowiedzenie się po stronie Napoleona; • ocenia znaczenie epoki napoleońskiej dla Francji i Europy;	później szych epokach; • przedstawia losy wybranych marszałków napoleońskich po upadku Napoleona;

© Copyright by WSiP

Wymagania edukacyjne. Klasa 3. Zakres podstawowy. Nowa edycja

Tematy 1.–41.

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
I. POLACY I ZIEMIE POLSKIE W 1. POŁOWIE XIX WIEKU					
1. Stracone złudzenia: Królestwo Kongresowe	**Uczeń:** • wymienia główne postanowienia konstytucji Królestwa Polskiego; • podaje przykłady łamania konstytucji przez cara; • pokazuje na mapie granice Królestwa Polskiego	**Uczeń:** • przedstawia nadzieje Polaków związane z Aleksandrem I po utworzeniu Królestwa Polskiego; • wymienia tajne organizacje zakładane przez Polaków i charakteryzuje ich cele; • wymienia przykładowe osiągnięcia gospodarcze Królestwa Polskiego	**Uczeń:** • uzasadnia, że konstytucja Królestwa Polskiego miała liberalny charakter; • przedstawia cele polityki gospodarczej Ksawerego Druckiego-Lubeckiego; • przedstawia przemiany w rolnictwie w Królestwie Polskim w I połowie XIX w.; • wyjaśnia, kim byli kaliszanie	**Uczeń:** • ocenia, czy cele polityki Ksawerego Druckiego-Lubeckiego zostały zrealizowane; • porównuje politykę Aleksandra I wobec Królestwa Polskiego w drugim i trzecim dziesięcioleciu XIX w.; • porównuje działalność opozycji legalnej i nielegalnej w Królestwie Polskim	**Uczeń:** • ocenia, czy w przypadku Królestwa Polskiego w latach 1815–1830 możemy mówić o autonomii, czy unii personalnej z Rosją
2. Powstanie listopadowe	**Uczeń:** • wymienia i pokazuje na mapie miejsca bitew powstania listopadowego; • wymienia przywódców powstania listopadowego; • wymienia represje Mikołaja I skierowane przeciwko powstańcom listopadowym	**Uczeń:** • wymienia przyczyny powstania listopadowego; • wymienia organy władz powstańczych; • wymienia represje Mikołaja I zmierzające do likwidacji samodzielności Królestwa Polskiego	**Uczeń:** • dzieli przyczyny powstania listopadowego na wewnętrzne i zewnętrzne (wpływ wydarzeń europejskich); • przedstawia proces przekształcania się zrywu podchorążych w powstanie narodowe	**Uczeń:** • uzasadnia, że działania zbrojne powstania listopadowego mogą być nazywane wojną polsko-rosyjską; • ocenia szanse powstania listopadowego na zwycięstwo	**Uczeń:** • przedstawia obraz powstania listopadowego w utworach literackich i innych tekstach kultury; • przedstawia udział Polaków z pozostałych zaborów w powstaniu listopadowym
3. Polacy na emigracji i pod trzema zaborami (1831–1846)	**Uczeń:** • przedstawia główne założenia programu Hotelu Lambert i Towarzystwa Demokratycznego Polskiego;	**Uczeń:** • przedstawia zmiany w strukturze społecznej na ziemiach polskich w I połowie XIX w.;	**Uczeń:** • porównuje programy Hotelu Lambert i Towarzystwa Demokratycznego Polskiego;	**Uczeń:** • przedstawia poglądy i działania członków Młodej Polski;	**Uczeń:** • przedstawia program Gromad Ludu Polskiego

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• przedstawia rozwój gospodarczy Wielkiego Księstwa Poznańskiego w I połowie XIX w.; • wymienia grupy w strukturze społecznej na ziemiach polskich w I połowie XIX w.	• porównuje sposoby odzyskania przez Polskę niepodległości sformułowane w programach Hotelu Lambert i Towarzystwa Demokratycznego Polskiego; • wymienia organy władzy w Wielkim Księstwie Poznańskim powstałe po kongresie wiedeńskim	• wyjaśnia, dlaczego emigrację po powstaniu listopadowym nazywamy Wielką Emigracją; • wymienia organizacje spiskowe działające na ziemiach polskich po powstaniu listopadowym; • wyjaśnia, co wpłynęło na zmiany w strukturze społeczeństwa polskiego na ziemiach polskich w I połowie XIX w.	• porównuje sytuację w trzech zaborach po powstaniu listopadowym; • przedstawia działania Polaków w Wielkim Księstwie Poznańskim, które miały wzmocnić ich pozycję wobec Prus; • charakteryzuje działalność spiskową na ziemiach polskich po powstaniu listopadowym	
4. Powstanie krakowskie i Wiosna Ludów na ziemiach polskich	**Uczeń:** • lokalizuje w czasie i przestrzeni rabację galicyjską	**Uczeń:** • wyjaśnia, co to była rabacja galicyjska	**Uczeń:** • wyjaśnia okoliczności wybuchu rabacji galicyjskiej (powstanie krakowskie); • pokazuje na mapie rejon objęty rabacją galicyjską	**Uczeń:** • ocenia skutki rabacji galicyjskiej	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego rabacja galicyjska przyczyniła się do klęski powstania krakowskiego
5. Kultura polska w 1. połowie XIX w.	**Uczeń:** • wymienia przykładowe przedsięwzięcia arystokracji polskiej w dziedzinie kultury w I połowie XIX w.; • wymienia głównych twórców emigracyjnych i ich dzieła	**Uczeń:** • przedstawia rolę, jaką odgrywały uniwersytety i liceum w Krzemieńcu w rozwoju oświaty; • wyjaśnia, na czym polegał spór klasyków z romantykami; • wyjaśnia, na czym polegała idea mesjanizmu	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego arystokracja polska w I połowie XIX w. podejmowała inicjatywy w sferze kultury; • przedstawia rolę, jaką odgrywały uniwersytety i liceum w Krzemieńcu w rozwoju kultury i nauki; • wyjaśnia, jak klęska powstania listopadowego wpłynęła na kulturę polską; • przedstawia rolę emigracji polistopadowej w rozwoju kultury polskiej	**Uczeń:** • ocenia, czy działania arystokracji polskiej z I połowy XIX w. są ważne także i dziś dla kultury polskiej; • porównuje nurt sentymentalny i romantyzm w kulturze polskiej; • przedstawia realizację założeń klasycznych i romantycznych w tekstach kultury	**Uczeń:** • przedstawia rolę prac Joachima Lelewela dla rozwoju historiografii

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
II. EUROPA I ŚWIAT OD POŁOWY XIX W. DO 1914 ROKU					
6. Przemiany gospodarcze, rozwój nauki i techniki	**Uczeń:** • wymienia nowe surowce, które pojawiły się w II połowie XIX w.; • wymienia wynalazki, które wpłynęły na życie ludzi; • wymienia przykładowych wynalazców z II połowy XIX w.	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób wynalazki zmieniły życie codzienne ludzi; • wymienia przykładowe odkrycia naukowe i ich odkrywców; • definiuje monopol i przedstawia jego wpływ na życie gospodarcze w II połowie XIX w.	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób nowe surowce i wynalazki przyczyniły się do rozwoju gospodarczego świata w II połowie XIX w.; • wyjaśnia, dlaczego w II połowie XIX w. mówimy o „drugiej rewolucji przemysłowej”	**Uczeń:** • ocenia, które wynalazki najbardziej zmieniły życie codzienne ludzi; • ocenia zjawisko monopolizacji gospodarki z punktu widzenia producentów i konsumentów; • przedstawia związki miedzy rozwojem nauki a gospodarką i życiem codziennym ludzi	**Uczeń:** • przedstawia sylwetki przykładowych wynalazców z II połowy XIX w. i ich osiągnięcia
7. Przemiany obyczajowe i rozwój kultury masowej	**Uczeń:** • wymienia nurty w sztuce II połowy XIX w. i przykładowych twórców każdego z tych nurtów; • wymienia przykładowych pisarzy II połowy XIX w.; • wymienia przykładowe zabytki i utwory literackie II połowy XIX w. • definiuje pojęcie: kultura masowa	**Uczeń:** • wymienia założenia filozofii pozytywistycznej; • wymienia czynniki, które przyczyniły się do rozwoju kultury masowej; • wymienia cechy kultury masowej; • przedstawia przemiany, jakie nastąpiły w życiu rodzinnym w mieście	**Uczeń:** • wskazuje różnice między poszczególnymi nurtami w sztuce II połowy XIX w.; • przedstawia związki między zmianami w życiu gospodarczym i społecznym a rozwojem kultury masowej; • wymienia dyscypliny sportowe, które rozwijały się w II połowie XIX w., wskazuje, które z nich były zupełnie nowe; • ocenia, czy sport można zaliczyć do kultury masowej	**Uczeń:** • przedstawia różnice między kulturą wysoką a kulturą masową; • daje przykłady twórczości z kultury wysokiej i kultury masowej z II połowy XIX w. • charakteryzuje wpływ przemian społecznych na więzi rodzinne i międzyludzkie; • wyjaśnia, dlaczego na II połowę XIX w. i początek XX w. są używane różne określenia	**Uczeń:** • przedstawia, czym różniły się igrzyska olimpijskie w starożytnej Grecji od igrzysk olimpijskich wznowionych w końcu XIX w.
8. Demokratyzacja życia politycznego. Ideologie i ruchy polityczne	**Uczeń:** • przedstawia zmiany w prawie wyborczym w krajach europejskich w II połowie XIX w.;	**Uczeń:** • wyjaśnia, co rozumiano wówczas przez powszechne prawo wyborcze;	**Uczeń:** • przedstawia czynniki, które doprowadziły do ukształtowania się ideologii nacjonalistycznej;	**Uczeń:** • przedstawia rolę Międzynarodówek;	**Uczeń:** • wyjaśnia, czym różnią się sufrażystki od sufrażetek;

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wyjaśnia terminy: emancypacja kobiet, sufrażystki; • wymienia główne założenia ideologii nacjonalistycznej	• wskazuje różnice między emancypantkami a sufrażystkami; • wymienia główne założenia społecznej nauki Kościoła; • wyjaśnia pojęcie: syjonizm	• porównuje nurty w ideologii socjalistycznej i wymienia ich przedstawicieli; • wymienia metody walki kobiet o prawa wyborcze	• przedstawia stosunek społeczeństw do walki kobiet o prawa wyborcze; • przedstawia sytuację Żydów w II połowie XIX w.	• przedstawia przywódczynie walki o prawa kobiet w Kanadzie (pomnik przed budynkiem Parlamentu w Ottawie) lub w innym kraju na przełomie XIX i XX w.
9. Zjednoczenie Włoch. Zjednoczenie Niemiec	**Uczeń:** • wymienia główne etapy jednoczenia Włoch w II połowie XIX w.; • wymienia główne etapy jednoczenia Niemiec w II połowie XIX w.; • pokazuje na mapie przebieg procesu jednoczenia Włoch i Niemiec w II połowie XIX w.	**Uczeń:** • przestawia rolę Królestwa Sardynii w procesie jednoczenia Włoch; • przedstawia rolę Prus w procesie jednoczenia Niemiec; • wymienia postanowienia konstytucji Cesarstwa Niemieckiego	**Uczeń:** • porównuje proces jednoczenia Włoch i Niemiec w II połowie XIX w.; • przedstawia okoliczności powstania Austro-Węgier; • uzasadnia, odwołując się do postanowień konstytucji Cesarstwa Niemieckiego, że było ono federacją	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego Królestwo Sardynii i Prusy odgrywały przewodnią rolę w procesach zjednoczeniowych Włoch i Niemiec; • ocenia pozycję monarchii habsburskiej na scenie niemieckiej w XIX w.	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego używa się określenia, że Niemcy zostały zjednoczone „krwią i żelazem”; • przedstawia, jak Włosi upamiętnili Wiktora Emanuela II
10. Wojna secesyjna w Stanach Zjednoczonych	**Uczeń:** • przedstawia rozwój gospodarczy Stanów Zjednoczonych w XIX w.; • wymienia przykładowe przyczyny i skutki wojny secesyjnej; • wymienia strony walczące w wojnie secesyjnej	**Uczeń:** • przedstawia rozwój terytorialny Stanów Zjednoczonych w XIX w.; • pokazuje na mapie tereny kolejno przyłączane do Stanów Zjednoczonych; • wyjaśnia pojęcia: abolicjonizm, segregacja rasowa, secesja	**Uczeń:** • charakteryzuje metody powiększania obszaru i stref wpływów Stanów Zjednoczonych w XIX w.; • porównuje gospodarkę stanów północnych i południowych; • wymienia bitwy z okresu wojny secesyjnej	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego wybór Abrahama Lincolna na prezydenta doprowadził do secesji stanów południowych; • wymienia czynniki, które ułatwiły zwycięstwo Unii w wojnie secesyjnej; • charakteryzuje położenie byłych niewolników w stanach południowych	**Uczeń:** • wyjaśnia znaczenie bitwy pod Gettysburgiem; • przedstawia informacje o dowódcach Unii i Konfederacji z czasów wojny secesyjnej
11. Ekspansja kolonialna mocarstw w Afryce i Azji	**Uczeń:** • pokazuje na mapie tereny kolonii państw europejskich (Anglii, Francji, Niemiec, Włoch);	**Uczeń:** • definiuje pojęcia: kolonia, protektorat, dominium i podaje przykłady terytoriów zależnych o takim statusie;	**Uczeń:** • pokazuje na mapie tereny kolonii państw europejskich i ich strefy wpływów;	**Uczeń:** • porównuje tereny zajęte przez państwa europejskie w XV–XVI w. oraz w II połowie XIX w.;	**Uczeń:** • wyjaśnia, na czym polegała polityka otwartych drzwi, która miała być prowadzona w Chinach;

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia przykładowe przyczyny ekspansji kolonialnej w II połowie XIX w.	• pokazuje na mapie obszary zajęte przez Japonię na przełomie XIX i XX w.	• przedstawia konflikty Wielkiej Brytanii związane z tworzeniem imperium kolonialnego; • przedstawia przyczyny i skutki wojny japońsko-rosyjskiej	• wskazuje tereny kolonii, które w okresie od XV–XIX w. przeszły pod władzę innego państwa; • wskazuje związki między ekspansją kolonialną a sytuacją wewnętrzną mocarstw; • ocenia rolę mocarstw europejskich w rozwoju terenów afrykańskich i azjatyckich	• wyjaśnia, dlaczego Stany Zjednoczone były zwolennikiem tej polityki
12. Polityka międzynarodowa u schyłku XIX i na początku XX w.	**Uczeń:** • wymienia płaszczyzny rywalizacji mocarstw w II połowie XIX i początkach XX wieku; • wymienia państwa, które tworzyły trójprzymierze i trójporozumienie	**Uczeń:** • wymienia zasady polityki zagranicznej Wielkiej Brytanii; • przedstawia przyczyny i skutki wojen bałkańskich z początku XX w.; • pokazuje na mapie tereny, na których Niemcy chcieli zwiększyć swoje wpływy	**Uczeń:** • przedstawia proces kształtowania się trójprzymierza i trójporozumienia; • przedstawia proces rozpadu Imperium Osmańskiego w II połowie XIX w.; • wyjaśnia, jaki wpływ na kształtowanie się trójporozumienia miała niemiecka polityka kolonialna	**Uczeń:** • wyjaśnia, jakie czynniki wpłynęły na zmianę układu sojuszy na przełomie XIX i XX w.; • ocenia, czy zasady polityki zagranicznej Wielkiej Brytanii były wystarczające, by zapewnić jej bezpieczeństwo na przełomie XIX i XX w.; • wskazuje związki między wojnami bałkańskimi a rywalizacją Rosji i Austro-Węgier oraz rozpadem Imperium Osmańskiego	**Uczeń:** • przedstawia rywalizację Rosji, Wielkiej Brytanii i Niemiec na terenie Persji i jej wpływ na kształtowanie się trójporozumienia
III. POLACY I ZIEMIE POLSKIE W 2. POŁOWIE XIX I NA POCZĄTKU XX WIEKU					
13. Królestwo Polskie przed wybuchem powstania styczniowego	**Uczeń:** • przedstawia działania Polaków, które rozbudzały w społeczeństwie nastroje patriotyczne przed wybuchem powstania styczniowego;	**Uczeń:** • wymienia reformy przeprowadzone w Rosji i Królestwie Polskim w ramach odwilży posewastopolskiej;	**Uczeń:** • porównuje sytuację w Rosji I połowy XIX w. i w czasie odwilży posewastopolskiej;	**Uczeń:** • ocenia, czy były szanse na przywrócenie chociaż części praw narodowych Polakom;	**Uczeń:** • charakteryzuje działalność pozapolityczną Andrzeja Zamoyskiego i Leopolda Kronenberga

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wyjaśnia, kim byli biali i czerwoni; • Wyjaśnia termin: odwilż posewastopolska	• wymienia przykładowe reformy Aleksandra Wielopolskiego w Królestwie Polskim; • formułuje cel reform Aleksandra Wielopolskiego	• charakteryzuje możliwości działania Polaków w Królestwie Polskim w czasie odwilży posewastopolskiej; • wymienia organizacje i instytucje polskie, które powstały i działały w ramach odwilży posewastopolskiej	• ocenia, czy Aleksander Wielopolski miał szansę na uzyskanie poparcia Polaków dla swojej działalności	
14. Powstanie styczniowe	**Uczeń:** • wymienia rejony największego natężenia walk powstańczych i pokazuje je na mapie; • wymienia dowódców powstania styczniowego; • wymienia organy władz powstańczych; • wymienia postanowienia dekretów uwłaszczeniowych	**Uczeń:** • wyjaśnia, co spowodowało wybuch powstania styczniowego; • przedstawia działania Romualda Traugutta jako dyktatora powstania; • wymienia represje zastosowane przez cara wobec Polaków po klęsce powstania styczniowego; • wyjaśnia, jaki cel miało wydanie przez powstańców dekretów uwłaszczeniowych	**Uczeń:** • porównuje postanowienia dekretów uwłaszczeniowych wydanych przez władze powstańcze i cara; • porównuje politykę władz powstańczych w zależności od tego, czy przewagę w nich miało ugrupowanie białych, czy czerwonych; • przedstawia stosunek państw zachodnich wobec powstania styczniowego	**Uczeń:** • porównuje powstanie listopadowe i styczniowe pod względem organizacji władz i sposobu prowadzenia działań wojennych; • wyjaśnia, co wpływało na stanowisko państw zachodnich wobec powstania styczniowego; • porównuje represje zastosowane przez cara wobec Polaków w Królestwie Polskim i na ziemiach zabranych	**Uczeń:** • porównuje działania podjęte przez władze powstańcze (powstanie listopadowe i styczniowe) w sprawie chłopskiej; • wyjaśnia, do jakiej idei nawiązuje pieczęć Rządu Narodowego (ilustracja w podręczniku)
15. Sytuacja Polaków w zaborach: rosyjskim, pruskim i austriackim	**Uczeń:** • przedstawia cele i działalność Komisji Kolonizacyjnej i Hakaty; • wymienia polskie organy władzy Galicji powstałe w ramach autonomii; • wymienia prawa narodowe, które otrzymali Polacy w Galicji w ramach autonomii;	**Uczeń:** • charakteryzuje sytuację Polaków w zaborze rosyjskim; • wyjaśnia, na czym polegała polityka kulturkampfu; • przedstawia rozwój rolnictwa i przemysłu w poszczególnych zaborach w II połowie XIX w.;	**Uczeń:** • porównuje sytuację Polaków na ziemiach zabranych i w Królestwie Polskim w II połowie XIX w.; • formułuje cele polityki władz pruskich (niemieckich) wobec Polaków w II połowie XIX w.;	**Uczeń:** • ocenia skuteczność działań podejmowanych przez władze pruskie (niemieckie) i Polaków w II połowie XIX w.; • przedstawia proces kształtowania się polskiej tożsamości narodowej na terenie Pomorza, Mazur, Warmii i Śląska;	**Uczeń:** • porównuje działalność Aleksandra Wielopolskiego i Agenora Gołuchowskiego; • wyjaśnia, dlaczego Agenor Gołuchowski uzyskał poparcie Polaków dla swoich działań

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia nowe grupy społeczne, które pojawiły się w społeczeństwie polskim w XIX w.	• wymienia działania Polaków, które miały na celu obronę przed polityką germanizacyjną	• porównuje sytuację Polaków w zaborze austriackim z sytuacją Polaków w zborze pruskim i rosyjskim; • porównuje rozwój gospodarczy ziem polskich pod zaborami w II połowie XIX w.	• charakteryzuje konflikty społeczno-narodowościowe na terenie Galicji w II połowie XIX w.; • wyjaśnia, co wpływało na przemiany w społeczeństwie polskim w II połowie XIX w.	
16. Masowe ruchy polityczne na ziemiach polskich	**Uczeń:** • charakteryzuje program warszawskich pozytywistów; • wymienia przykładowe partie polityczne powstałe w ramach ruchów ludowego, socjalistycznego i narodowego oraz ich przywódców	**Uczeń:** • wymienia czynniki, które spowodowały powstanie nowoczesnego narodu polskiego i kształtowały polską świadomość narodową; • wymienia główne założenia programowe partii politycznych powstałych w ramach ruchów ludowego, socjalistycznego i narodowego	**Uczeń:** • porównuje dwa nurty w polskim ruchu socjalistycznym; • wymienia partie polityczne i działaczy związanych z każdym z nurtów w polskim ruchu socjalistycznym; • przedstawia programy ruchów ludowego i narodowego oraz przykłady ich realizacji	**Uczeń:** • porównuje pojęcie narodu w społeczeństwie polskim w epoce nowożytnej i XIX w.; • wyjaśnia, na czym polegał trójlojalizm; • wyjaśnia, w których zaborach poszczególne ruchy polityczne miały największe poparcie; • wyjaśnia, co spowodowało zmianę nazwy Stronnictwa Ludowego na Polskie Stronnictwo Ludowe	**Uczeń:** • wymienia partie polskie działające w XX w. i obecnie, które wywodzą się z partii politycznych powstałych na ziemiach polskich w II połowie XIX w.
17. Rewolucja 1905–1906 w Królestwie Polskim	**Uczeń:** • wymienia przyczyny i skutki rewolucji 1905 r. w Królestwie Polskim; • przedstawia orientacje polityczne na ziemiach polskich przed wybuchem I wojny światowej	**Uczeń:** • przedstawia przyczyny rewolucji 1905 r. w Rosji; • wymienia zmiany, na które zgodził się Mikołaj II w wyniku rewolucji	**Uczeń:** • przedstawia przebieg rewolucji 1905 r. w Królestwie Polskim; • przedstawia grupy społeczne, które wystąpiły w czasie rewolucji 1905 r. i ich postulaty; • charakteryzuje działalność orientacji proaustriackiej – niepodległościowej przed I wojną światową	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób sytuacja w Rosji na początku XX w. wpłynęła na wybuch rewolucji 1905 r.; • wyjaśnia, w jaki sposób wydarzenia w Rosji z lat 1905–1907 wpływały na sytuację w Królestwie Polskim; • ocenia trwałość zmian, które zaszły w Rosji i w Królestwie Polskim w wyniku rewolucji 1905 r.	**Uczeń:** • przedstawia inne orientacje polityczne, które wykształciły się na ziemiach polskich przed I wojną światową

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
18. Polska kultura i nauka przełomu XIX i XX stulecia	**Uczeń:** • wymienia najważniejsze cechy kultury okresu Młodej Polski; • wymienia przykładowych artystów polskich II połowy XIX i początku XX w.; • przedstawia rozwój kultury masowej na ziemiach polskich	**Uczeń:** • przedstawia cechy pozytywizmu w kulturze; • przedstawia osiągnięcia naukowe Polaków w II połowie XIX i początku XX w.; • wyjaśnia, w jaki sposób wydarzenia kulturalne łączyły Polaków z różnych zaborów	**Uczeń:** • przedstawia rolę przykładowych artystów w kulturze polskiej II połowy XIX i początku XX w.; • wyjaśnia, co wpływało na rozwój kultury masowej na ziemiach polskich; • przedstawia zmianę pozycji kobiet w społeczeństwie polskim na przełomie XIX i XX w.	**Uczeń:** • charakteryzuje rozwój szkolnictwa na ziemiach polskich w II połowie XIX w.; • przedstawia rolę historii w twórczości artystów polskich w II połowie XIX i początku XX w.; • wyjaśnia, dlaczego Kraków nazywano Polskimi Atenami	**Uczeń:** • przedstawia osiągnięcia artystów i uczonych polskich poza granicami ziem polskich
IV. POLSKA, EUROPA I ŚWIAT W OKRESIE WIELKIEJ WOJNY					
19. Początek wojny i działania zbrojne w latach 1914–1916	**Uczeń:** • wymienia państwa walczące po stronie państw ententy i państw centralnych; • wymienia i pokazuje na mapie najważniejsze bitwy na froncie zachodnim i wschodnim z lat 1914–1916; • wymienia nowe rodzaje broni użyte w czasie I wojny światowej	**Uczeń:** • wymienia bezpośrednie przyczyny I wojny światowej; • wyjaśnia, co oznaczają pojęcia: wojna pozycyjna, wojna totalna; • uzasadnia, że działania wojenne na froncie zachodnim miały charakter wojny pozycyjnej	**Uczeń:** • wyjaśnia cele i konsekwencje realizacji przez Niemców planu Schlieffena; • wyjaśnia, dlaczego kolejne państwa przyłączały się do państw centralnych lub ententy; • wyjaśnia, jak wojna wpływała na życie codzienne ludności	**Uczeń:** • przedstawia przebieg działań wojennych na Półwyspie Bałkańskim i froncie włoskim; • wyjaśnia, w jaki sposób nowe rodzaje broni wpłynęły na prowadzone działania wojenne; • wyjaśnia rolę kolonii i ich mieszkańców w czasie I wojny światowej	**Uczeń:** • przedstawia, do jakich działań wykorzystywano zwierzęta w czasie I wojny światowej
20. Rewolucja lutowa i przewrót bolszewicki w Rosji	**Uczeń:** • wymienia przyczyny i skutki rewolucji lutowej; • wymienia przyczyny i skutki rewolucji październikowej	**Uczeń:** • wymienia dekrety wprowadzone przez władze bolszewickie; • wyjaśnia, co to była Czeka; • przedstawia zasady komunizmu wojennego; • wyjaśnia, kim byli biali i czerwoni	**Uczeń:** • przedstawia sytuację w Rosji w pierwszych latach wojny i wskazuje jej wpływ na wybuch rewolucji lutowej; • przedstawia przebieg i skutki wojny domowej w Rosji;	**Uczeń:** • wyjaśnia, na czym polegała dwuwładza po rewolucji lutowej; • wyjaśnia, co ułatwiło bolszewikom dokonanie zamachu stanu (rewolucja październikowa);	**Uczeń:** • wyjaśnia, co to była „Dziecięca arka”

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
			• przedstawia skutki wprowadzenia przez bolszewików dekretu o ziemi i dekretu o prawie narodów do samostanowienia	• przedstawia znaczenie dekretów wprowadzonych przez władze bolszewickie	
21. Sprawa polska w czasie I wojny światowej	**Uczeń:** • przypomina orientacje polityczne istniejące na ziemiach polskich przed wybuchem I wojny światowej; • wymienia dokumenty, w których była mowa o powstaniu niepodległego państwa polskiego i ich najważniejsze postanowienia; • wymienia przykładowe działania Legionów Polskich	**Uczeń:** • wymienia przykładowe działania Komitetu Narodowego Polskiego; • przedstawia różnice w stanowiskach państw walczących wobec kwestii odzyskania przez Polskę niepodległości; • wyjaśnia, co to była Błękitna Armia	**Uczeń:** • przedstawia sytuację Polaków w pierwszych latach wojny; • wyjaśnia przyczyny wydania *Aktu 5 listopada*; • wymienia organy władz polskich powołane na mocy *Aktu 5 Listopada*; • przedstawia rolę Komitetu Narodowego Polskiego w odzyskaniu przez Polskę nieodległości; • przedstawia szlak bojowy Legionów Polskich	**Uczeń:** • ocenia znaczenie *Aktu 5 listopada* dla odzyskania przez Polskę niepodległości; • charakteryzuje politykę państw centralnych na okupowanych terenach Królestwa Polskiego; • wyjaśnia, co wpływało na stosunek państw walczących do kwestii odzyskania przez Polskę niepodległości; • przedstawia udział Polaków w wojnie u boku Rosji	**Uczeń:** • przedstawia udział Polek w walkach o odzyskanie niepodległości w czasie I wojny światowej
22. Koniec Wielkiej Wojny. Odzyskanie niepodległości przez Polskę	**Uczeń:** • wymienia postanowienia pokoju brzeskiego; • przedstawia proces kształtowania się władz centralnych odrodzonej Polski	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego udział Stanów Zjednoczonych w wojnie był ważny dla państw ententy; • przedstawia konsekwencje trudnej sytuacji gospodarczej i politycznej Niemiec oraz Austro-Węgier jesienią 1918 r.	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego Stany Zjednoczone przystąpiły do wojny po stronie państw ententy; • wyjaśnia, dlaczego Rosja bolszewicka zdecydowała się na podpisanie pokoju brzeskiego; • charakteryzuje trudności gospodarcze Niemiec i Austro-Węgier jesienią 1918 r.	**Uczeń:** • charakteryzuje trudności polityczne Niemiec i Austro-Węgier jesienią 1918 r.; • wymienia lokalne ośrodki władzy na ziemiach polskich istniejące jesienią 1918 r. i działaczy stojących na ich czele; • wyjaśnia, w jaki sposób zapobieżono istnieniu dwóch organów władzy reprezentujących Polaków wobec państw ententy	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego konflikt zbrojny z lat 1914–1918 był na początku określany jako Wielka Wojna, a potem jako I wojna światowa

AUTORKA: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
V. EUROPA I ŚWIAT W OKRESIE MIĘDZYWOJENNYM					
23. Ukształtowanie się systemu wersalskiego	**Uczeń:** • wymienia najważniejsze postanowienia traktatu wersalskiego; • wymienia cele i przykłady działalności Ligi Narodów; • pokazuje na mapie państwa, które powstały po I wojnie światowej	**Uczeń:** • wyjaśnia znaczenie pojęć: ład wersalski, ład waszyngtoński; • wymienia przykładowe problemy związane utrzymaniem ładu wersalskiego; • wyjaśnia, co było największą słabością Ligi Narodów; • pokazuje na mapie straty terytorialne Niemiec po I wojnie światowej	**Uczeń:** • pokazuje na mapie obszary plebiscytowe po I wojnie światowej i zmiany, które zaszły w wyniku plebiscytów; • przedstawia stanowiska państw ententy wobec powojennych losów państw centralnych; • wymienia postanowienia traktatów pokojowych zawartych z pozostałymi państwami centralnymi; • przedstawia problemy mniejszości narodowych; • charakteryzuje mocne i słabe strony Ligi Narodów	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób postanowienia traktatu wersalskiego i pozostałych traktatów pokojowych były kompromisem różnych stanowisk państw zwycięskich; • ocenia szanse trwałości ładu wersalskiego i ładu waszyngtońskiego; • ocenia, czy Liga Narodów spełniła pokładane w niej nadzieje; • pokazuje na mapie straty terytorialne państw centralnych (poza Niemcami)	**Uczeń:** • interpretuje karykaturę ze strony 256 w podręczniku, z uwzględnieniem polityki Stanów Zjednoczonych po I wojnie światowej; • wymienia przykłady nieskutecznych działań Ligi Narodów w okresie dwudziestolecia międzywojennego
24. Świat po Wielkiej Wojnie. Wielki kryzys gospodarczy	**Uczeń:** • wymienia przykładowe skutki społeczne i gospodarcze I wojny światowej; • przedstawia, jak zmieniła się pozycja kobiet w społeczeństwach europejskich po I wojnie światowej; • wymienia przykładowe sposoby przezwyciężania wielkiego kryzysu gospodarczego	**Uczeń:** • wyjaśnia, które państwa i dlaczego mogły najbardziej odczuć skutki I wojny światowej; • wyjaśnia, co wpłynęło na zmianę pozycji kobiet w społeczeństwach europejskich po I wojnie światowej; • wymienia przyczyny wielkiego kryzysu gospodarczego	**Uczeń:** • przedstawia polityczne skutki I wojny światowej dla krajów europejskich i ich kolonii; • wyjaśnia, dlaczego wielki kryzys gospodarczy dotknął prawie cały świat	**Uczeń:** • przedstawia odbicie przeżyć związanych z doświadczeniami wielkiej wojny w dziełach kultury; • przedstawia bilans I wojny światowej; • ocenia, czy wprowadzenie prohibicji w Stanach Zjednoczonych spełniło pokładane w niej nadzieje	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego wielki kryzys gospodarczy był w niewielkim stopniu odczuwany w ZSRS i Hiszpanii; • porównuje sposoby walki z epidemią grypy hiszpanki i jej konsekwencje po I wojnie światowej z sytuacją związaną z obecną epidemią COVID-19

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
25. Narodziny faszyzmu we Włoszech	**Uczeń:** • wymienia założenia ideologii faszystowskiej; • przedstawia proces przejęcia władzy przez Mussoliniego; • pokazuje na mapie tereny ekspansji Włoch faszystowskich	**Uczeń:** • wymienia trudności gospodarcze i polityczne Włoch po I wojnie światowej; • wymienia organy władzy w faszystowskich Włoszech i ich kompetencje; • przedstawia politykę Benito Mussoliniego wobec opozycji	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego Włosi byli niezadowoleni z postanowień traktatów pokojowych po I wojnie światowej; • charakteryzuje politykę gospodarczą Mussoliniego; • wyjaśnia pojęcia: etatyzm, korporacjonizm	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego Mussolini zyskał poparcie Włochów; • charakteryzuje stosunki między państwem włoskim a Kościołem katolickim; • wyjaśnia znaczenie traktatów laterańskich; • uzasadnia, że państwo włoskie za rządów Mussoliniego było państwem totalitarnym	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób Benito Mussolini nawiązywał do tradycji imperium rzymskiego
26. System nazistowski w Niemczech	**Uczeń:** • wymienia założenia ideologii nazistowskiej; • przedstawia okoliczności objęcia przez Adolfa Hitlera funkcji kanclerza; • przedstawia wydarzenia określane jako noc kryształowa	**Uczeń:** • wymienia postanowienia układu w Locarno; • wymienia cechy państwa totalitarnego na przykładzie III Rzeszy; • wyjaśnia, cel uchwalenia ustaw norymberskich	**Uczeń:** • przedstawia sytuację w Niemczech po I wojnie światowej; • przedstawia walkę o władzę w łonie NSDAP; • przedstawia politykę NSDAP wobec przeciwników politycznych; • charakteryzuje politykę władz III Rzeszy wobec Żydów	**Uczeń:** • wyjaśnia, jakie konsekwencje dla sytuacji międzynarodowej miało podpisanie układu w Locarno; • wyjaśnia, w jaki sposób sytuacja w Niemczech po I wojnie światowej ułatwiła dojście do władzy Adolfowi Hitlerowi; • charakteryzuje politykę gospodarczą III Rzeszy; • wskazuje związki między ideologią nazistowską a polityką wobec Żydów	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób ideologia nazistowska znajdowała odzwierciedlenie w sztuce III Rzeszy
27. Państwo sowieckie	**Uczeń:** • wymienia organy władzy w Związku Sowieckim; • charakteryzuje represje wobec ludności stosowane przez władze w okresie rządów Stalina;	**Uczeń:** • wymienia założenia Nowej Ekonomicznej Polityki i gospodarki centralnie planowanej; • wyjaśnia przyczyny represji różnych grup ludności w państwie sowieckim;	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego w Związku Sowieckim wprowadzano zmiany w polityce gospodarczej państwa; • wymienia postanowienia układu w Rapallo;	**Uczeń:** • przedstawia konsekwencje układu w Rapallo; • wyjaśnia rolę propagandy i sztuki w kształtowaniu wizerunku przywódcy i państwa sowieckiego;	**Uczeń:** • ocenia, czy założenia gospodarki komunistycznej (kolektywizacja, gospodarka nakazowo-rozdzielcza itp.) faktycznie doprowadziły do rozwoju gospodarczego Związku Sowieckiego

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• przedstawia przykłady działań propagandowych w ZSRS	• wymienia cechy socrealizmu	• przedstawia rolę propagandy w ZSRS i środki przez nią stosowane	• uzasadnia, że Związek Sowiecki był państwem totalitarnym; • wyjaśnia rolę Kominternu w polityce zagranicznej ZSRS	
28. Świat na drodze ku wojnie	**Uczeń:** • pokazuje na mapie rozrost terytorialny III Rzeszy; • wymienia dokumenty, które doprowadziły do ukształtowania się osi Rzym–Berlin–Tokio; • wymienia postanowienia paktu Ribbentrop-Mołotow	**Uczeń:** • wymienia działania III Rzeszy mające na celu militaryzację państwa; • przedstawia politykę państw zachodnich wobec III Rzeszy; • wymienia postanowienia dokumentów, które ukształtowały oś Rzym–Berlin–Tokio	**Uczeń:** • przedstawia działania III Rzeszy, które łamały postanowienia traktatu wersalskiego; • wyjaśnia znaczenie paktu antykominternowskiego i paktu stalowego dla powstania osi Rzym–Berlin–Tokio; • przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny domowej w Hiszpanii; • wyjaśnia znaczenie paktu Ribbentrop-Mołotow	**Uczeń:** • przedstawia ekspansję Japonii na Dalekim Wschodzie; • przedstawia współpracę państw faszystowskich w trakcie wojny domowej w Hiszpanii; • ocenia, czy polityka państw zachodnich wobec III Rzeszy przyniosła oczekiwane efekty	**Uczeń:** • przedstawia udział Polaków w wojnie domowej w Hiszpanii; • przedstawia odbicie konfliktów z lat 30. XX w. (do wybuchu II wojny światowej) w literaturze i sztuce
29. Nauka i kultura w okresie międzywojennym	**Uczeń:** • przedstawia rozwój kinematografii w dwudziestoleciu międzywojennym; • wymienia przykładowych artystów tworzących w dwudziestoleciu międzywojennym; • przedstawia tematykę literatury dwudziestolecia międzywojennego i wymienia przykładowych pisarzy tego okresu	**Uczeń:** • przestawia wpływ postępu technicznego na życie codzienne ludzi i rozwój kultury; • przypisuje przykładowych artystów tworzących w dwudziestoleciu międzywojennym do odpowiednich nurtów w sztuce	**Uczeń:** • wyjaśnia, co przyczyniło się do rozwoju kultury masowej w dwudziestoleciu międzywojennym; • wymienia przykładowe dzieła sztuki i architektury dwudziestolecia międzywojennego oraz ich twórców; • wymienia przykładowych naukowców dwudziestolecia międzywojennego i dziedziny nauki, którymi się zajmowali	**Uczeń:** • wymienia cechy nowych nurtów w sztuce i architekturze w dwudziestoleciu międzywojennym; • wyjaśnia, jaką rolę odgrywały literatura i film w propagandzie; • charakteryzuje twórczość kompozytorską w dwudziestoleciu międzywojennym	**Uczeń:** • ocenia, czy artyści sceny i filmu stawali się idolami dla publiczności

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
VI. POLSKA W DWUDZIESTOLECIU MIĘDZYWOJENNYM					
30. Walka o granice odrodzonej Polski	**Uczeń:** • wymienia postanowienia traktatu wersalskiego dotyczące ziem polskich; • wyjaśnia termin: orlęta lwowskie; • przedstawia znaczenie Bitwy Warszawskiej; • pokazuje na mapie granice II Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • wymienia wydarzenia, które wpłynęły na kształt polskiej granicy z Niemcami po I wojnie światowej; • wymienia postanowienia pokoju ryskiego; • wymienia najważniejsze problemy państwa polskiego związane z kształtem granic po I wojnie światowej	**Uczeń:** • przedstawia koncepcje dotyczące kształtu polskiej granicy wschodniej; • przedstawia przyczyny i przebieg wojny polsko-bolszewickiej; • wymienia przyczyny konfliktu polsko-ukraińskiego w Galicji Wschodniej; • wyjaśnia podłoże problemów II Rzeczypospolitej związanych z przebiegiem granicy z Niemcami	**Uczeń:** • wyjaśnia, co wpłynęło na wynik plebiscytów na Warmii i Mazurach oraz na Górnym Śląsku; • charakteryzuje problemy związane z kształtowaniem się granicy na Śląsku Cieszyńskim i Wileńszczyźnie; • wyjaśnia podłoże problemów II Rzeczypospolitej związanych z przebiegiem granic odrodzonego państwa i działaniami, które je ukształtowały	**Uczeń:** • wyjaśnia genezę i znaczenie terminów, którymi określa się Bitwę Warszawską; • charakteryzuje przedstawianie walk o granice odrodzonego państwa w sztuce
31. II Rzeczpospolita w okresie rządów parlamentarnych (1918–1926)	**Uczeń:** • charakteryzuje prawo wyborcze do Sejmu Ustawodawczego; • wymienia uprawnienia sejmu i prezydenta na mocy konstytucji marcowej; • wymienia pierwszych Prezydentów II Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • wymienia postanowienia małej konstytucji; • przestawia okoliczności wyboru Gabriela Narutowicza na Prezydenta II Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • porównuje pozycję władzy ustawodawczej i wykonawczej na mocy konstytucji marcowej; • wymienia zasady ustrojowe państwa i prawa obywateli zawarte w konstytucji marcowej; • wyjaśnia, jakie były trudności przy formowaniu rządu w okresie Sejmu I kadencji i jakie były tego skutki	**Uczeń:** • wyjaśnia problemy związane z przeprowadzeniem wyborów do Sejmu Ustawodawczego; • porównuje pozycję Józefa Piłsudskiego jako Tymczasowego Naczelnika Państwa i Naczelnika Państwa; • charakteryzuje życie polityczne II Rzeczypospolitej w latach 20. XX w.	**Uczeń:** • podaje przykład gabinetu pozaparlamentarnego, który powstał w latach 20. XX w., i wyjaśnia okoliczności jego powołania
32. Rządy sanacji w Polsce (1926–1939)	**Uczeń:** • wymienia przykładowe przyczyny zamachu majowego;	**Uczeń:** • wymienia przykładowe skutki zamachu majowego;	**Uczeń:** • przedstawia stosunek różnych grup społecznych do działań Józefa Piłsudskiego w 1926 r.;	**Uczeń:** • uzasadnia, że w Polsce po przewrocie majowym możemy mówić o reżimie autorytarnym;	**Uczeń:** • wymienia mocne i słabe strony II rządu Chjeno-Piasta;

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia uprawnienia prezydenta, które wzmocniły jego władzę na mocy konstytucji kwietniowej; • wyjaśnia, jaką rolę odgrywał Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem	• przedstawia zmiany w pozycji ustrojowej sejmu i prezydenta wprowadzone na mocy konstytucji kwietniowej; • wyjaśnia, co to był Centrolew; • charakteryzuje politykę obozu sanacji wobec przeciwników politycznych	• przedstawia zmiany ustrojowe wprowadzone przez nowelę sierpniową i konstytucję kwietniową; • charakteryzuje politykę wewnętrzną obozu sanacji; • przedstawia pozycję Prezydenta Ignacego Mościckiego po śmierci Józefa Piłsudskiego	• przedstawia działania obozu prawicowego w okresie rządów sanacji; • ocenia pozycję Józefa Piłsudskiego w obozie sanacyjnym; • charakteryzuje obóz sanacji po śmierci Józefa Piłsudskiego	• wyjaśnia, w jaki sposób powołanie rządu Chjeno-Piasta wpłynęło na wybuch przewrotu majowego
33. Społeczeństwo II Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • wymienia mniejszości narodowe zamieszkujące II Rzeczpospolitą; • charakteryzuje sytuację mniejszości żydowskiej w II Rzeczypospolitej; • wymienia prawa mniejszości narodowych w II Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • przedstawia strukturę społeczeństwa II Rzeczypospolitej (etniczną, religijną, zawodową); • charakteryzuje sytuację mniejszości ukraińskiej w II Rzeczypospolitej; • przedstawia politykę władz II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych	**Uczeń:** • wyjaśnia, co wpływało na różnice między strukturą etniczną i religijną społeczeństwa II Rzeczypospolitej; • wyjaśnia przyczyny zmian w strukturze zawodowej społeczeństwa II Rzeczypospolitej; • charakteryzuje sytuację mniejszości niemieckiej w II Rzeczypospolitej; • przedstawia stosunek społeczeństwa polskiego do mniejszości żydowskiej	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny stosunku poszczególnych mniejszości narodowych do państwa polskiego; • charakteryzuje sytuację mniejszości białoruskiej w II Rzeczypospolitej; • ocenia politykę władz II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych; • przedstawia stosunek społeczeństwa polskiego do mniejszości narodowych (poza mniejszością żydowską)	**Uczeń:** • przedstawia przykłady wyboru różnych tożsamości narodowych wśród członków jednej rodziny; • wyjaśnia, jakie mogły być przyczyny i konsekwencje takiego zjawiska
34. Przemiany gospodarcze w Polsce w okresie międzywojennym	**Uczeń:** • wymienia przykładowe problemy gospodarcze II Rzeczypospolitej w latach 20. XX w.; • wyjaśnia pojęcia: Polska A i Polska B; • pokazuje na mapie najważniejsze ośrodki gospodarcze II Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • dzieli problemy gospodarcze II Rzeczypospolitej w latach 20. XX w. na te, które były konsekwencją zaborów, i na te, które wynikały z działań w czasie I wojny światowej; • wymienia reformy rządu Władysława Grabskiego;	**Uczeń:** • wyjaśnia podłoże problemów gospodarczych II Rzeczypospolitej w latach 20. XX w.; • charakteryzuje przebieg wielkiego kryzysu gospodarczego w Polsce;	**Uczeń:** • ocenia skuteczność reform rządu Władysława Grabskiego; • przedstawia przyczyny i realizację przeprowadzenia reformy rolnej w II Rzeczypospolitej;	**Uczeń:** • przedstawia wpływ Prezydenta Ignacego Mościckiego na rozwój przemysłu

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
		• przedstawia rolę Gdyni i Centralnego Okręgu Przemysłowego	• charakteryzuje rozwój przemysłu w II Rzeczypospolitej	• ocenia, czy władzom II Rzeczypospolitej udało się zniwelować różnice między Polską A a Polską B	
35. Kultura i nauka w międzywojennej Polsce	**Uczeń:** • wymienia przykładowych twórców i ich dzieła; • wymienia osiągnięcia Polaków (obywateli II RP) w dziedzinie kultury i nauki; • wymienia największe osiągnięcia sportowe Polaków w dwudziestoleciu międzywojennym	**Uczeń:** • przedstawia rozwój kultury masowej w II Rzeczypospolitej; • wymienia przykładowe zabytki architektury modernistycznej w Polsce	**Uczeń:** • wymienia pisarzy i malarzy dwudziestolecia międzywojennego i przypisuje ich do odpowiedniej grupy literackiej lub nurtu w malarstwie; • charakteryzuje architekturę dwudziestolecia międzywojennego; • przedstawia rozwój sportu w II Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • przedstawia rozwój i zmiany w szkolnictwie w II Rzeczypospolitej; • wyjaśnia, co wpływało na rozwój kultury w Polsce w okresie dwudziestolecia międzywojennego; • wyjaśnia, co wpływało na wybór tematyki dzieł kultury; • przedstawia twórczość kompozytorską w II Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • wyjaśnia, za co Kazimierz Wierzyński otrzymał medal olimpijski
36. Polska polityka zagraniczna w latach 1918–1939	**Uczeń:** • wymienia przyczyny konfliktów II Rzeczypospolitej z sąsiadami; • wymienia sojuszników Polski w dwudziestoleciu międzywojennym	**Uczeń:** • przedstawia wydarzenia, które kształtowały stosunki Polski z Niemcami i Związkiem Sowieckim w dwudziestoleciu międzywojennym; • przedstawia pozycję geopolityczną Polski przed wybuchem II wojny światowej	**Uczeń:** • wyjaśnia, co wpływało na kształt stosunków polsko-niemieckich i polsko-sowieckich w dwudziestoleciu międzywojennym; • wyjaśnia, dlaczego Francja była sojusznikiem II Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • charakteryzuje politykę zagraniczną II Rzeczypospolitej w okresie sanacji; • ocenia skuteczność polskiej polityki zagranicznej w dwudziestoleciu międzywojennym	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego w prasie międzynarodowej porównywano działania władz polskich w polityce zagranicznej z działaniami III Rzeszy
VII. II WOJNA ŚWIATOWA					
37. Wojna obronna Polski w 1939 r.	**Uczeń:** • wymienia i pokazuje na mapie najważniejsze bitwy wojny obronnej 1939 r.; • wyjaśnia pojęcia: blitzkrieg i wojna totalna;	**Uczeń:** • wymienia cele ataku Niemiec i ZSRS na Polskę; • przedstawia bilans walk z września i początków października 1939 r.;	**Uczeń:** • przedstawia i ocenia rolę Stefana Starzyńskiego w obronie Warszawy oraz znaczenie obrony Westerplatte;	**Uczeń:** • charakteryzuje pozycję międzynarodową Polski w przededniu wybuchu II wojny światowej;	**Uczeń:** • przedstawia wydarzenia, które miały miejsce w okolicach jego miejscowości we wrześniu i początkach października 1939 r.;

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia przykładowe skutki walk z września i początków października 1939 r.	• przedstawia udział ludności cywilnej w obronie kraju we wrześniu 1939 r.	• przedstawia działania Anglii i Francji w pierwszych tygodniach II wojny światowej; • przedstawia okoliczności ataku ZSRS na Polskę	• wyjaśnia, dlaczego wojnę obronną Polski można określić jako wojnę totalną; • ocenia szanse Polaków w wojnie obronnej 1939 r.	• wyjaśnia, dlaczego obrona bunkrów pod Wizną jest określana jako *polskie Termopile*
38. Działania wojenne w latach 1939–1941	**Uczeń:** • pokazuje na mapie tereny opanowane przez III Rzeszę i ZSRS w latach 1939–1940; • wyjaśnia pojęcie „dziwna wojna"; • wymienia przyczyny ataku III Rzeszy na ZSRS	**Uczeń:** • pokazuje na mapie tereny zaatakowane przez Włochy w latach 1940–1941; • charakteryzuje etapy bitwy o Anglię; • wyjaśnia znaczenie walk na Atlantyku dla przebiegu II wojny światowej	**Uczeń:** • przedstawia reakcję władz Norwegii, Danii i Francji na atak wojsk niemieckich; • wyjaśnia, dlaczego Hitler zaatakował Wielką Brytanię; • wyjaśnia, w jaki sposób sytuacja militarna Włochów wpłynęła na niemieckie plany wojenne	**Uczeń:** • przedstawia reakcję ludności Norwegii, Danii i Francji na atak wojsk niemieckich; • porównuje metody stosowane w czasie zajmowania terenów przez ZSRS wobec Finlandii oraz republik bałtyckich; • wyjaśnia, co ułatwiało Hitlerowi zajmowanie terenów ZSRS, i co spowodowało jego ostateczną porażkę	**Uczeń:** • przedstawia postaci i wydarzenia, do jakich odwoływały się państwa, prowadząc kampanię propagandową w czasie pierwszych lat II wojny światowej
39. Polityka Niemiec w okupowanej Europie	**Uczeń:** • wymienia elementy polityki III Rzeszy wobec państw okupowanych; • charakteryzuje politykę III Rzeszy wobec ludności żydowskiej; • przedstawia znaczenie konferencji w Wannsee	**Uczeń:** • przedstawia różnice w polityce niemieckiej wobec krajów okupowanych w Europie Zachodniej i Środkowo-Wschodniej; • wymienia przykłady działań ruchu oporu w Europie; • wyjaśnia, w jaki sposób władze III Rzeszy starały się włączyć władze i ludność terenów okupowanych w swoją politykę wobec ludności żydowskiej	**Uczeń:** • wyjaśnia, na czym polegał Generalny Plan Wschodni; • charakteryzuje działalność ruchu oporu w krajach europejskich; • wymienia przykłady kolaboracji z władzami niemieckimi w krajach okupowanych	**Uczeń:** • wyjaśnia, co wpływało na różną politykę Niemców wobec krajów okupowanych; • wyjaśnia, dlaczego nazwisko Vidkuna Quislinga stało się synonimem kolaboracji; • wymienia inne grupy ludności, które poddano eksterminacji i wyjaśnia, dlaczego	**Uczeń:** • charakteryzuje trzy grupy partyzanckie działające na terenie Jugosławii: czetnicy, ustasze i komuniści; • wyjaśnia przyczyny różnic między nimi

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
40. Wielka koalicja i przełom na frontach	**Uczeń:** • wymienia dokumenty, które były podstawą powstania wielkiej koalicji; • wymienia przykładowe postanowienia *Karty atlantyckiej*; • wymienia i pokazuje na mapie miejsca bitew, które zmieniły sytuację na frontach II wojny światowej; • wymienia przykładowe postanowienia konferencji w Teheranie	**Uczeń:** • wymienia przykładowe postanowienia *Deklaracji Narodów Zjednoczonych*; • przedstawia znaczenie konferencji w Teheranie; • wyjaśnia, które bitwy i dlaczego miały przełomowe znaczenie dla sytuacji na frontach II wojny światowej	**Uczeń:** • przedstawia proces kształtowania się wielkiej koalicji; • przedstawia stosunek Stanów Zjednoczonych do wojny przed ich formalnym przystąpieniem do koalicji antyhitlerowskiej; • wymienia cele ekspansji japońskiej na Dalekim Wschodzie	**Uczeń:** • wyjaśnia, które państwa i dlaczego odgrywały największą rolę w koalicji antyhitlerowskiej; • wyjaśnia znaczenie *Lend-Lease Act* dla sytuacji wojennej w Europie; • charakteryzuje sytuację we Włoszech po obaleniu Benito Mussoliniego	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego Francja nie była sygnatariuszem *Deklaracji Narodów Zjednoczonych* z 1942 r.
41. Zakończenie II wojny światowej	**Uczeń:** • wymienia i pokazuje na mapie miejsca ostatnich bitew II wojny światowej; • wymienia postanowienia konferencji w Jałcie dotyczące Niemiec	**Uczeń:** • wymienia postanowienia konferencji w Poczdamie dotyczące Niemiec; • wymienia skutki II wojny światowej	**Uczeń:** • wyjaśnia, co przesądziło o zwycięstwie aliantów na Dalekim Wschodzie; • wymienia postanowienia konferencji w Jałcie; • przedstawia bilans II wojny światowej	**Uczeń:** • wymienia postanowienia konferencji w Poczdamie; • wyjaśnia, w jaki sposób pozycja poszczególnych państw w koalicji antyhitlerowskiej wpływała na decyzje i działania podejmowane przez koalicję	**Uczeń:** • porównuje sposób prowadzenia działań wojennych i postęp techniczny w czasie I i II wojny światowej

© Copyright by WSiP

AUTOR: Agnieszka Żuberek

Wymagania edukacyjne. Klasa 3. Zakres rozszerzony. Nowa edycja

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
1. Źródła do historii XIX i pierwszej połowy XX stulecia	**Uczeń:** • wymienia różne rodzaje źródeł historycznych i przyporządkowuje je do odpowiednich kategorii; • wymienia nowe rodzaje źródeł, które pojawiły się w XIX i na początku XX w.; • wyjaśnia, jakie dziedziny życia może dzięki nim poznawać historyk	**Uczeń:** • wyjaśnia specyfikę warsztatu historyka zajmującego się XIX i XX w.; • wyjaśnia, co wpłynęło na zwiększenie się ilości źródeł w XIX i na początku XX w.; • przedstawia przykładowe problemy związane z wykorzystaniem i interpretacją źródeł XIX i XX w.	**Uczeń:** • wyjaśnia, jak rozwój administracji państwowej i gospodarki wpłynęły na ilość i rodzaje źródeł historycznych; • przedstawia prasę jako źródło historyczne; • wyjaśnia, czy literatura i prace naukowe mogą być źródłem historycznym	**Uczeń:** • wyjaśnia, jak przemiany w kulturze wpłynęły na ilość i rodzaje źródeł historycznych; • wyjaśnia problemy związane z wykorzystaniem prasy i filmu jako źródła historycznego; • wyjaśnia, do badania jakich zagadnień historyk może wykorzystać literaturę i prace naukowe	**Uczeń:** • dokonuje analizy przykładowego źródła ikonograficznego, formułując również pytania badawcze
I. Europa i świat w epoce restauracji i rewolucji (pierwsza połowa XIX w.)					
2. Kongres wiedeński i system Świętego Przymierza	**Uczeń:** • wymienia zasady, zgodnie z którymi podejmowano decyzje na kongresie wiedeńskim; • wymienia przykładowe decyzje kongresu wiedeńskiego; • pokazuje na mapie zmiany terytorialne związane z decyzjami kongresu wiedeńskiego	**Uczeń:** • wymienia państwa, których przedstawiciele odgrywali największą rolę podczas obrad kongresu; • wyjaśnia, czym były Święte Przymierze i „koncert mocarstw"; • pokazuje na mapie państwa, które najwięcej zyskały na kongresie wiedeńskim i decydowały o układzie sił w Europie	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego został zwołany kongres wiedeński; • wyjaśnia, dlaczego kongres wiedeński określa się „tańczącym kongresem"; • łączy podejmowane na kongresie wiedeńskim decyzje z zasadami, zgodnie z którymi je podejmowano	**Uczeń:** • porównuje mapy Europy z okresu napoleońskiego i po kongresie wiedeńskim oraz wyjaśnia przyczyny najważniejszych różnic; • charakteryzuje cele i przedstawia metody działania Świętego Przymierza; • wyjaśnia, które państwa i dlaczego nie przystąpiły do Świętego Przymierza	**Uczeń:** • na wybranych przykładach przedstawia rolę kobiet na kongresie wiedeńskim
3. Rewolucja przemysłowa i przemiany społeczne w pierwszej połowie XIX w.	**Uczeń:** • wymienia czynniki, które wpływały na zmiany demograficzne w Europie; • przedstawia warunki życia robotników;	**Uczeń:** • wyjaśnia, z jakimi zmianami w gospodarce był związany proces industrializacji i urbanizacji;	**Uczeń:** • wyjaśnia, z jakimi zmianami w gospodarce były związane procesy migracyjne w Europie;	**Uczeń:** • ocenia, które z wynalazków mogły poprawić warunki życia ludności; • wyjaśnia, jak zmiany w transporcie i komunikacji wpłynęły na życie ludzi;	**Uczeń:** • na podstawie różnych rodzajów źródeł przedstawia zmiany w krajobrazie Europy Zachodniej, które zaszły w wyniku rewolucji przemysłowej

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia nowe grupy społeczne, które powstały w wyniku rewolucji przemysłowej	• wyjaśnia, jak zmiany w transporcie wpłynęły na gospodarkę; • wyjaśnia, na czym polegała rewolucja agrarna	• charakteryzuje zmiany struktury społecznej związane z rewolucją przemysłową; • przedstawia reakcję robotników na zmiany, które zaszły w wyniku rewolucji przemysłowej	• wyjaśnia, co wpłynęło na poprawę sytuacji robotników	
4. Przemiany kulturowe w pierwszej połowie XIX w.	**Uczeń:** • przedstawia założenia romantyzmu; • wymienia style w architekturze i sztuce; • wymienia przykładowych pisarzy I połowy XIX w. i tytuły ich utworów	**Uczeń:** • wymienia przykładowych twórców oraz ich dzieła; • charakteryzuje literaturę I połowy XIX w.; • wymienia cechy charakterystyczne stylu biedermeier i wyjaśnia, kto był odbiorcą dzieł tworzonych w tym stylu	**Uczeń:** • wskazuje elementy architektoniczne związane ze stylem gotyckim w zabytkach z XIX w.; • przedstawia zaangażowanie artystów w sprawy polityczne; • charakteryzuje rozwój muzyki w I połowie XIX w.	**Uczeń:** • wskazuje elementy architektoniczne związane z różnymi stylami (poza gotykiem) w zabytkach z XIX w.; • charakteryzuje zmiany w edukacji w I połowie XIX w.; • przedstawia zaangażowanie artystów w sprawy społeczne	**Uczeń:** • przedstawia wydarzenia historyczne i przemiany społeczne, które stały się kanwą utworów literackich I połowy XIX w.; podaje tytuły i autorów utworów
5. Główne nurty polityczne w Europie w pierwszej połowie XIX w. Rozwój parlamentaryzmu	**Uczeń:** • wymienia główne założenia ideologii liberalnej; • wymienia główne założenia ideologii konserwatywnej; • wymienia główne założenia komunizmu	**Uczeń:** • przedstawia dwa nurty w ideologii liberalnej – ekonomiczny i polityczny; • przedstawia działania Charlesa Fouriera i Roberta Owena	**Uczeń:** • wyjaśnia, jakie zmiany zachodziły w ustrojach państw w związku z ideologią liberalną; • wyjaśnia, dlaczego doszło do powstania ideologii socjalistycznej; • porównuje socjalizm utopijny i komunizm	**Uczeń:** • przedstawia proces kształtowania się tożsamości narodowej i państwa narodowego; • wyjaśnia, czym różnili się reakcjoniści od konserwatystów	**Uczeń:** • ocenia, czy przedsięwzięcia ekonomiczne socjalistów utopijnych miały szanse powodzenia
6. Ruchy rewolucyjne i narodowe w Europie Południowej	**Uczeń:** • pokazuje na mapie zmiany na Półwyspie Apenińskim, które zaszły w wyniku postanowień kongresu wiedeńskiego; • przedstawia działalność karbonariuszy; • wymienia przyczyny i skutki powstania Greków	**Uczeń:** • pokazuje na mapie decyzje terytorialne pokoju w Adrianopolu i traktatu londyńskiego; • przedstawia cele wystąpień rewolucyjnych w Hiszpanii w 1820 r.; • wyjaśnia termin Risorgimento	**Uczeń:** • przedstawia sytuację na Półwyspie Apenińskim w I połowie XIX w.; • wyjaśnia, dlaczego Włosi nie zaakceptowali postanowień kongresu wiedeńskiego; • przedstawia działalność Giuseppe Mazziniego	**Uczeń:** • charakteryzuje stosunki między władcą a społeczeństwem w Hiszpanii w I połowie XIX w.; • przedstawia przebieg powstania Greków; • charakteryzuje działalność Świętego Przymierza	**Uczeń:** • przedstawia stosunek społeczeństw europejskich do wystąpień w państwach włoskich, Hiszpanii i Grecji; • przedstawia odwołania do tych wystąpień w literaturze i sztuce

AUTOR: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
7. Stany Zjednoczone i dekolonizacja Ameryki Łacińskiej	**Uczeń:** • pokazuje na mapie rozwój terytorialny Stanów Zjednoczonych w I połowie XIX w.; • przedstawia działalność Simóna Bolívara	**Uczeń:** • przedstawia rozwój gospodarczy Stanów Zjednoczonych w I połowie XIX w.; • charakteryzuje system rządów w krajach Ameryki Łacińskiej w I połowie XIX w.	**Uczeń:** • przedstawia metody przyłączania nowych terenów do Stanów Zjednoczonych w I połowie XIX w.; • wyjaśnia różnice w rozwoju gospodarczym między Północą a Południem Stanów Zjednoczonych; • wyjaśnia, na czym polegała doktryna Monrego	**Uczeń:** • przedstawia sytuację w koloniach hiszpańskich w I połowie XIX w.; • porównuje proces usamodzielniania się kolonii hiszpańskich i portugalskich w Ameryce Łacińskiej; • porównuje sytuację wewnętrzną w krajach Ameryki Łacińskiej po uzyskaniu niepodległości	**Uczeń:** • przedstawia położenie rdzennych mieszkańców Ameryki w państwach, które powstały po upadku imperiów kolonialnych, i w Stanach Zjednoczonych
8. Zaborcy Polski w pierwszej połowie XIX w.	**Uczeń:** • wymienia reformy gospodarcze przeprowadzone w Prusach w I połowie XIX w.; • wymienia skutki powstania dekabrystów; • wymienia przyczyny i skutki wojny krymskiej; • pokazuje na mapie obszar, gdzie toczyła się wojna krymska	**Uczeń:** • wyjaśnia, jakie zmiany zaszły w Prusach w wyniku reform gospodarczych przeprowadzonych w I połowie XIX w.; • wyjaśnia znaczenie Niemieckiego Związku Celnego; • wymienia przyczyny powstania dekabrystów; • przedstawia przebieg wojny krymskiej	**Uczeń:** • przedstawia zmiany ustrojowe w Prusach w I połowie XIX w.; • charakteryzuje sytuację wewnętrzną w Rosji w I połowie XIX w.; • charakteryzuje sytuację ustrojową i gospodarczą w Austrii w I połowie XIX w.	**Uczeń:** • przedstawia efekty reform szkolnictwa w Prusach w I połowie XIX w.; • charakteryzuje cele polityki zagranicznej Rosji i idee, które je wspierały; • wyjaśnia, dlaczego Austrię nazywano w I połowie XIX w. „więzieniem narodów”	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego wojnę krymską uznaje się za kres działalności Świętego Przymierza; • przedstawia działalność Florence Nightingale
9. Państwa Europy Zachodniej w pierwszej połowie XIX w.	**Uczeń:** • wymienia przyczyny i skutki rewolucji lipcowej; • wymienia przyczyny i skutki powstania Belgów; • wymienia przykłady działań niemieckich liberałów w I połowie XIX w.; • pokazuje na mapie zmiany terytorialne po powstaniu Belgów	**Uczeń:** • przedstawia zmiany ustrojowe we Francji po restauracji Burbonów; • przedstawia reformę prawa wyborczego w Anglii w I połowie XIX w.; • charakteryzuje działalność niemieckich liberałów w I połowie XIX w.	**Uczeń:** • porównuje monarchię francuską z okresu restauracji Burbonów z monarchią lipcową; • przedstawia działalność czartystów	**Uczeń:** • charakteryzuje funkcjonowanie monarchii parlamentarnej w Anglii w I połowie XIX w.; • wyjaśnia, jaki wpływ na wydarzenia w Związku Niemieckim miała rewolucja lipcowa we Francji	**Uczeń:** • ocenia szanse społeczeństw na zmianę porządku wprowadzonego na kongresie wiedeńskim do połowy XIX w.

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
10. Wiosna Ludów (1848–1849) w Europie	**Uczeń:** • wymienia najważniejsze przyczyny Wiosny Ludów; • wymienia przyczyny Wiosny Ludów we Francji, państwach niemieckich; • przedstawia skutki Wiosny Ludów we Francji; • wymienia działania zmierzające do zjednoczenia Niemiec w okresie Wiosny Ludów	**Uczeń:** • przedstawia przyczyny i skutki powstania węgierskiego w 1849 r.; • wskazuje cechy wspólne przebiegu Wiosny Ludów w poszczególnych państwach; • przedstawia działania zmierzające do zjednoczenia Niemiec w okresie Wiosny Ludów; • wyjaśnia, w jaki sposób starano się rozwiązać problemy gospodarczo-społeczne w okresie Wiosny Ludów	**Uczeń:** • wymienia przyczyny Wiosny Ludów w monarchii habsburskiej i państwach włoskich; • wyjaśnia różnice między koncepcją Wielkich Niemiec i Małych Niemiec; • wymienia skutki Wiosny Ludów w państwach europejskich; • przedstawia znaczenie Wiosny Ludów dla późniejszych wydarzeń w Europie	**Uczeń:** • wyjaśnia, co spowodowało różnice w przyczynach Wiosny Ludów w poszczególnych państwach europejskich; • wyjaśnia, co ułatwiło monarchom tłumienie wystąpień w okresie Wiosny Ludów; • wyjaśnia, jak wielonarodowy charakter monarchii habsburskiej wpływał na przebieg Wiosny Ludów w Austrii; • wyjaśnia, co ułatwiło Ludwikowi Napoleonowi przejęcie pełni władzy we Francji	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego do wystąpień w okresie Wiosny Ludów nie doszło w Anglii i Rosji
II. Polacy i ziemie polskie w pierwszej połowie XIX w.					
11. Przemiany gospodarczo-społeczne na ziemiach polskich w pierwszej połowie XIX w.	**Uczeń:** • wyjaśnia, jaki wpływ na rozwój miast miała kolej; • wymienia ośrodki przemysłowe w Królestwie Polskim; • przedstawia rozwój rolnictwa w zaborze pruskim	**Uczeń:** • przedstawia przebieg procesu uwłaszczeniowego chłopów na ziemiach polskich w XIX w.; • charakteryzuje politykę gospodarczą Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego w Królestwie Polskim; • charakteryzuje gospodarkę w Galicji	**Uczeń:** • przedstawia zmiany w przestrzeni miejskiej w XIX w.; • wyjaśnia, jakie czynniki wpływały na rozwój ziem polskich pod zaborami w I połowie XIX w.; • przedstawia rozwój rolnictwa w Królestwie Polskim	**Uczeń:** • porównuje położenie chłopów w poszczególnych zaborach; • porównuje rozwój gospodarczy ziem polskich pod zaborami; • ocenia rolę Stanisława Staszica i Andrzeja Zamoyskiego w rozwoju gospodarczym Królestwa Polskiego	**Uczeń:** • wymienia inwestycję Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, która funkcjonuje współcześnie; • porównuje rolę tej inwestycji w XIX w. z rolą, jaką odgrywa współcześnie
12. Królestwo Polskie w dobie konstytucyjnej (1815–1830)	**Uczeń:** • wymienia organy władzy powołane na mocy konstytucji Królestwa Polskiego i ich przykładowe kompetencje;	**Uczeń:** • przedstawia stosunek Aleksandra I do Polaków; • wymienia przykłady łamania przez cara postanowień konstytucji Królestwa Polskiego;	**Uczeń:** • porównuje politykę Aleksandra I wobec Królestwa Polskiego w drugim i trzecim dziesięcioleciu XIX w.;	**Uczeń:** • wyjaśnia, co wpływało na zmianę polityki Aleksandra I wobec Królestwa Polskiego;	**Uczeń:** • porównuje konstytucję Królestwa Polskiego z konstytucją Księstwa Warszawskiego

AUTOR: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia prawa narodowe przyznane Polakom w Królestwie Polskim; • wymienia nielegalne organizacje, które powstały w Królestwie Polskim i na ziemiach zabranych	• przedstawia cele działalności nielegalnych organizacji powstałych w Królestwie Polskim i na ziemiach zabranych	• charakteryzuje działalność legalnej opozycji w Królestwie Polskim; • charakteryzuje środowiska, w których powstawały tajne organizacje	• przedstawia rolę Mikołaja Nowosilcowa i wielkiego księcia Konstantego w Królestwie Polskim; • ocenia, czy w przypadku Królestwa Polskiego w latach 1815–1830 możemy mówić o autonomii, czy unii personalnej z Rosją	
13. Powstanie listopadowe	**Uczeń:** • wymienia przyczyny powstania listopadowego; • wymienia ugrupowania działające w czasie powstania listopadowego; • wymienia i pokazuje na mapie miejsca bitew powstania listopadowego; • wymienia przywódców powstania listopadowego	**Uczeń:** • wymienia organy władz powstańczych; • wymienia główne założenia programów ugrupowań działających w czasie powstania listopadowego; • wymienia represje wprowadzone przez Mikołaja I po klęsce powstania listopadowego	**Uczeń:** • dzieli przyczyny powstania listopadowego na wewnętrzne i zewnętrzne (wpływ wydarzeń europejskich); • porównuje stosunek do powstania listopadowego i programy ugrupowań działających w jego trakcie; • przedstawia reakcję państw zachodnich na wybuch powstania listopadowego; • charakteryzuje represje popowstaniowe	**Uczeń:** • przedstawia proces przekształcania się zrywu podchorążych w powstanie narodowe; • uzasadnia, że działania zbrojne powstania listopadowego mogą być określane wojną polsko-rosyjską; • przedstawia udział Polaków z pozostałych zaborów w powstaniu listopadowym; • ocenia szanse powstania listopadowego na zwycięstwo	**Uczeń:** • przedstawia projekty reform włościańskich z okresu powstania listopadowego; • przedstawia obraz powstania listopadowego w utworach literackich i innych tekstach kultury; • wyjaśnia, jaką funkcję pełni współcześnie Cytadela Warszawska
14. Wielka Emigracja – ugrupowania, programy, próby działania	**Uczeń:** • przedstawia stosunek Francji do emigrantów polistopadowych; • pokazuje na mapie państwa, do których najliczniej emigrowali Polacy po klęsce powstania listopadowego; • wymienia organizacje powstałe na emigracji i najważniejsze założenia ich programów	**Uczeń:** • przedstawia stosunek państw europejskich do emigrantów polistopadowych; • wymienia organizacje spiskowe powstałe na ziemiach polskich po klęsce powstania listopadowego; • przedstawia zaangażowanie Polaków w europejski ruch rewolucyjny	**Uczeń:** • porównuje programy ugrupowań Wielkiej Emigracji; • wyjaśnia przyczyny sporów pomiędzy Polakami na emigracji; • wyjaśnia, dlaczego emigrację polistopadową określa się mianem Wielkiej Emigracji	**Uczeń:** • charakteryzuje cele i działania księcia Adama Czartoryskiego na emigracji; • porównuje cele organizacji spiskowych powstałych na ziemiach polskich po klęsce powstania listopadowego; • ocenia skuteczność działań podejmowanych przez działaczy emigracyjnych i konspirację na ziemiach polskich	**Uczeń:** • wymienia ugrupowanie emigracyjne, w którym wcześniej działał Tadeusz Krępowiecki; • przedstawia działalność kaliszan na emigracji

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
15. Ziemie zaboru pruskiego i austriackiego w latach 1815–1846	**Uczeń:** • przedstawia rozwój gospodarczy Wielkiego Księstwa Poznańskiego w I połowie XIX w.; • wymienia prawa narodowe Polaków w Wielkim Księstwie Poznańskim; • wymienia przyczyny i skutki powstania krakowskiego; • pokazuje na mapie tereny objęte powstaniem krakowskim i rabacją galicyjską oraz obszar Wielkiego Księstwa Poznańskiego	**Uczeń:** • wymienia organy władzy w Wielkim Księstwie Poznańskim powstałe po kongresie wiedeńskim; • wymienia organy władzy w Wolnym Mieście Krakowie; • przedstawia program społeczno-gospodarczy władz powstania krakowskiego; • wyjaśnia, co to była rabacja galicyjska	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego rok 1830 był cezurą w polityce władz pruskich wobec Wielkiego Księstwa Poznańskiego; • wyjaśnia, jaką rolę w rozwoju gospodarczym Wielkiego Księstwa Poznańskiego odegrały Kasyno i Bazar; • przedstawia relacje między wsią a dworem w Galicji i wyjaśnia ich wpływ na wybuch rabacji galicyjskiej; • porównuje sytuację gospodarczą w Wielkim Księstwie Poznańskim i Galicji	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego rabacja galicyjska przyczyniła się do klęski powstania krakowskiego; • wyjaśnia, jaki był stosunek władz austriackich do rabacji galicyjskiej; • wyjaśnia, co wpłynęło na różnice w rozwoju gospodarczym Wielkiego Księstwa Poznańskiego i Galicji	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego postać Jakuba Szeli była i jest inspiracją dla współczesnych twórców (pisarzy, dramaturgów itp.) • przedstawia wydarzenia z kolejnych lat, w których Bazar w Poznaniu miał swój udział; • wyjaśnia, jaką funkcję Bazar pełni współcześnie
16. Ziemie polskie i Polacy podczas Wiosny Ludów	**Uczeń:** • pokazuje na mapie miejsca starć oddziałów polskich z wojskami pruskimi w 1848 r.; • wymienia trwałe skutki Wiosny Ludów w Wielkim Księstwie Poznańskim; • wymienia skutki Wiosny Ludów dla Polaków	**Uczeń:** • przedstawia przebieg wydarzeń związanych z Wiosną Ludów w Wielkim Księstwie Poznańskim; • przedstawia działania Polaków w Galicji w okresie Wiosny Ludów; • przedstawia udział Polaków w wydarzeniach Wiosny Ludów w Europie	**Uczeń:** • charakteryzuje działalność Ligi Polskiej; • przedstawia, co wpływało na stosunek Austriaków do polskich żądań w okresie Wiosny Ludów; • wyjaśnia, w jaki sposób Wiosna Ludów w Galicji wpłynęła na stosunki między wsią a dworem	**Uczeń:** • wyjaśnia, co wpływało na stosunek liberałów niemieckich i władz pruskich do polskich dążeń narodowych w Wielkim Księstwie Poznańskim; • wyjaśnia, w jaki sposób Wiosna Ludów w Galicji wpłynęła na stosunki między Polakami a Ukraińcami; • ocenia, czy Wiosna Ludów poprawiła położenie Polaków pod zaborami	**Uczeń:** • przedstawia, w jaki sposób inne narody zapamiętały i upamiętniły Polaków walczących u ich boku w okresie Wiosny Ludów
17. Kultura polska w pierwszej połowie XIX w.	**Uczeń:** • wymienia przykładowe przedsięwzięcia arystokracji polskiej w dziedzinie kultury w I połowie XIX w.; • wymienia głównych twórców na ziemiach polskich i na emigracji;	**Uczeń:** • przedstawia rolę uniwersytetów i liceum w Krzemieńcu w rozwoju oświaty; • wyjaśnia, na czym polegał spór klasyków z romantykami;	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego arystokracja polska w I połowie XIX w. podejmowała inicjatywy w sferze kultury;	**Uczeń:** • wyjaśnia, rolę Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie, Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz Ossolineum;	**Uczeń:** • ocenia, czy przedsięwzięcia kulturalne arystokracji z I połowie XIX w. są ważne także współcześnie dla kultury polskiej;

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• pokazuje na mapie miasta, które były ośrodkami kultury na ziemiach polskich; • wyjaśnia, na czym polegała idea mesjanizmu	• wskazuje na przykładowych zabytkach cechy klasycyzmu i neogotyku; • przedstawia rolę miast jako ośrodków kultury na ziemiach polskich	• przedstawia rolę, jaką odegrały uniwersytety i liceum w Krzemieńcu w rozwoju kultury i nauki; • przedstawia realizację założeń klasycznych i romantycznych w literaturze; • przedstawia rolę emigracji polistopadowej i Paryża w rozwoju kultury polskiej	• przedstawia realizację założeń klasycznych i romantycznych w tekstach kultury; • wyjaśnia genezę stylu dworkowego w architekturze polskiej i podaje przykłady budowli w tym stylu	• przedstawia rolę prac Joachima Lelewela dla rozwoju historiografii
III. Europa i świat w epoce rozwoju cywilizacji przemysłowej (od połowy XIX w. do 1914 r.)					
18. Zjednoczenie Włoch i zjednoczenie Niemiec	**Uczeń:** • wymienia etapy jednoczenia Włoch w II połowie XIX w. i pokazuje je na mapie; • wymienia etapy jednoczenia Niemiec w II połowie XIX w. i pokazuje je na mapie; • wymienia postanowienia konstytucji Cesarstwa Niemieckiego	**Uczeń:** • przestawia rolę Królestwa Sardynii i Camilla Cavoura w procesie jednoczenia Włoch; • przedstawia rolę Prus i Ottona von Bismarcka w procesie jednoczenia Niemiec; • uzasadnia, że Cesarstwo Niemieckie było państwem federacyjnym	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego Królestwo Sardynii odgrywało przewodnią rolę w procesie zjednoczenia Włoch; • wyjaśnia, dlaczego Prusy odgrywały przewodnią rolę w procesie zjednoczenia Niemiec; • porównuje proces jednoczenia Włoch i Niemiec w II połowie XIX w.	**Uczeń:** • ocenia pozycję monarchii habsburskiej na scenie niemieckiej w XIX w.; • charakteryzuje problemy, z którymi musiały sobie poradzić zjednoczone Włochy; • wyjaśnia, w jaki sposób powstanie dwóch nowych państw wpłynęło na sytuację w Europie; • wyjaśnia, dlaczego używa się określenia, że Niemcy zostały zjednoczone „krwią i żelazem”	**Uczeń:** • przedstawia, jak Włosi upamiętnili Wiktora Emanuela II; • przedstawia, jaką rolę odgrywa ta budowla współcześnie
19. Francja i Wielka Brytania. Demokratyzacja ustrojów politycznych w drugiej połowie XIX w.	**Uczeń:** • wymienia postanowienia konstytucji francuskiej z 1875 r.; • wyjaśnia, dlaczego doszło do wybuch Komuny Paryskiej; • przedstawia zmiany w prawie wyborczym w Wielkiej Brytanii	**Uczeń:** • wymienia przemiany ustrojowe, które miały miejsce we Francji w II połowie XIX w.; • wyjaśnia, jak postanowienia konstytucji z 1875 r. wpływały na funkcjonowanie władz III Republiki;	**Uczeń:** • charakteryzuje politykę zagraniczną Napoleona III; • przedstawia, jak przebudowano Paryż w II połowie XIX w.; • przedstawia program Komuny Paryskiej;	**Uczeń:** • charakteryzuje politykę wewnętrzną Napoleona III; • wyjaśnia, dlaczego zdecydowano się na przebudowę Paryża w II połowie XIX w.; • ocenia skuteczność polityki zagranicznej Napoleona III;	**Uczeń:** • charakteryzuje metody walki sufrażystek o prawa wyborcze; • wyjaśnia, czym różnią się sufrażystki od sufrażetek;

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
		• przedstawia system partyjny w Wielkiej Brytanii	• wyjaśnia, co przyczyniało się do wzrostu roli i znaczenia Izby Gmin w parlamencie angielskim; • charakteryzuje dążenia emancypacyjne kobiet	• wyjaśnia przyczyny upadku II Cesarstwa; • przedstawia stosunek władz III Republiki do Kościoła katolickiego	• przedstawia przywódczynie walki o prawa kobiet w Kanadzie (pomnik przed budynkiem Parlamentu w Ottawie) lub w innym kraju na przełomie XIX i XX w.
20. Ideologie i ruchy polityczne w drugiej połowie XIX stulecia	**Uczeń:** • wymienia nurty w ruchu socjalistycznym i ich główne założenia; • wymienia główne założenia ideologii nacjonalistycznej	**Uczeń:** • wymienia czynniki, które przyczyniły się do powstania nowoczesnych narodów; • wymienia główne założenia społecznej nauki Kościoła; • wyjaśnia pojęcie syjonizm	**Uczeń:** • przedstawia czynniki, które doprowadziły do ukształtowania się ideologii nacjonalistycznej; • wyjaśnia pojęcia: szowinizm, rasizm; • porównuje nurty w ideologii socjalistycznej	**Uczeń:** • przedstawia sytuację Żydów w II połowie XIX w.; • przedstawia cechy partii politycznych powstałych w II połowie XIX w.; • przedstawia rolę Międzynarodówek	**Uczeń:** • porównuje poglądy Michaiła Bakunina, Piotra Kropotkina i Pierre'a Josepha Proudhona
21. Stany Zjednoczone Ameryki w drugiej połowie XIX w.	**Uczeń:** • wymienia różnice w rozwoju gospodarczym między Północą a Południem; • wymienia przykładowe przyczyny i skutki wojny secesyjnej; • wyjaśnia pojęcia: abolicjonizm i segregacja rasowa	**Uczeń:** • wyjaśnia rolę kolei i emigracji w rozwoju gospodarczym Stanów Zjednoczonych; • wyjaśnia, w jaki sposób różnice gospodarcze między Północą a Południem przekładały się na różnice w polityce wewnętrznej; • wyjaśnia znaczenie XIII i XV poprawki do konstytucji Stanów Zjednoczonych	**Uczeń:** • wymienia metody powiększania stref wpływów Stanów Zjednoczonych w II połowie XIX w.; • wyjaśnia, dlaczego wybór Abrahama Lincolna na prezydenta doprowadził do secesji stanów południowych; • wyjaśnia, jakie czynniki ułatwiły zwycięstwo Unii w wojnie secesyjnej; • przedstawia trudności, z którymi borykała się Konfederacja w czasie wojny secesyjnej; • charakteryzuje położenie byłych niewolników w stanach południowych po wojnie secesyjnej	**Uczeń:** • charakteryzuje ekspansję wewnętrzną Stanów Zjednoczonych; • wyjaśnia, w jaki sposób sytuacja międzynarodowa wpływała na przebieg wojny secesyjnej; • wyjaśnia znaczenie bitwy pod Gettysburgiem; • przedstawia informacje o dowódcach Unii i Konfederacji z czasów wojny secesyjnej; • charakteryzuje ekspansję kolonialną Stanów Zjednoczonych na przełomie XIX i XX w.	**Uczeń:** • przedstawia pozostałości po wojnie secesyjnej w stosunkach wewnętrznych w Stanach Zjednoczonych w XX i XXI w.

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
22. Rosja, Niemcy i Austro-Węgry w drugiej połowie XIX i na początku XX w.	**Uczeń:** • wymienia reformy wprowadzone w Rosji po klęsce w wojnie krymskiej; • wymienia przykładowe skutki rewolucji 1905 r. w Rosji; • wyjaśnia, na czym polegała polityka kulturkampfu	**Uczeń:** • wymienia przykładowe przyczyny rewolucji 1905 r. w Rosji; • wymienia organizacje opozycyjne działające w Rosji w II połowie XIX w. i ich cele; • przedstawia różnice między krajami austriackimi a węgierskimi monarchii habsburskiej	**Uczeń:** • przedstawia cele polityki wewnętrznej kanclerza Ottona von Bismarcka i metody ich realizacji; • wyjaśnia, dlaczego Austria przekształciła się w monarchię dualistyczną; • porównuje cele i programy partii opozycyjnych w Rosji w II połowie XIX w.; • przedstawia możliwości działania opozycji w Rosji w II połowie XIX w.	**Uczeń:** • przedstawia politykę Ottona von Bismarcka wobec socjalistów i jej konsekwencje; • porównuje politykę wobec mniejszości narodowych w krajach austriackich i węgierskich monarchii habsburskiej; • ocenia trwałość reform przeprowadzonych w ramach odwilży posewastopolskiej i w wyniku rewolucji 1905 r. w Rosji	**Uczeń:** • porównuje sytuację w Rosji, Niemczech i monarchii habsburskiej w II połowie XIX w., wskazując cechy wspólne i różnice w polityce wewnętrznej i zagranicznej tych państw
23. Ekspansja kolonialna mocarstw w Afryce i Azji	**Uczeń:** • pokazuje na mapie tereny kolonii państw europejskich (Anglii, Francji, Niemiec, Włoch); • wymienia przykładowe przyczyny ekspansji kolonialnej w II połowie XIX w.; • definiuje pojęcia: kolonia, protektorat, dominium	**Uczeń:** • podaje przykłady terytoriów zależnych o statusie kolonii, protektoratu, dominium; • przedstawia konflikty Wielkiej Brytanii związane z tworzeniem imperium kolonialnego; • przedstawia stosunek Europejczyków do podbijanych ludów w Afryce i Azji	**Uczeń:** • wskazuje związki między ekspansją kolonialną a sytuacją wewnętrzną mocarstw; • porównuje sposób zarządzania posiadłościami zamorskimi przez Francję i Wielką Brytanię; • porównuje stosunek państw europejskich do podbijanych ludów w Afryce	**Uczeń:** • porównuje tereny zajęte przez państwa europejskie w XV–XVI w. i w II połowie XIX w.; • porównuje stosunek państw europejskich do podbijanych ludów w Azji; • ocenia rolę mocarstw europejskich w rozwoju terenów afrykańskich i azjatyckich	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego Indie były zwane perłą Korony Brytyjskiej; • wymienia państwa niepodległe na kontynencie afrykańskim; • charakteryzuje ekspansje kolonialną Włochów w Afryce w XIX i początku XX w.
24. Państwa Dalekiego Wschodu u progu XX stulecia	**Uczeń:** • przedstawia proces wzrostu wpływów państw europejskich w Chinach w II połowie XIX w.; • pokazuje na mapie strefy wpływów poszczególnych państw europejskich w Chinach;	**Uczeń:** • przedstawia politykę izolacjonizmu w Chinach w połowie XIX w.; • wyjaśnia, na czym polegała koncepcja polityki otwartych drzwi; • przedstawia sytuację w Japonii w połowie XIX w.; • wymienia przyczyny wojny rosyjsko-japońskiej	**Uczeń:** • charakteryzuje powstanie tajpingów i bokserów; • przedstawia okoliczności powstania republiki w Chinach; • przedstawia efekty reform przeprowadzonych w Japonii w okresie rewolucji Meiji;	**Uczeń:** • przestawia reakcje Chińczyków na wzrost wpływów europejskich w ich państwie; • przedstawia cele reform przeprowadzonych w Japonii w okresie rewolucji Meiji; • porównuje sytuację w Chinach i Japonii w połowie XIX w.;	**Uczeń:** • wymienia niepodległe państwo w Indochinach; • wyjaśnia, które z państw europejskich miało w nim wpływy

AUTOR: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia reformy przeprowadzone w Japonii w okresie rewolucji Meiji; • wymienia skutki wojny rosyjsko-japońskiej		• przestawia przebieg wojny rosyjsko-japońskiej, pokazując na mapie miejsca najważniejszych bitew	• porównuje działania Chińczyków i Japończyków w II połowie XIX w.	
25. Konflikty międzynarodowe u schyłku XIX i na początku XX w.	**Uczeń:** • wymienia płaszczyzny rywalizacji mocarstw w II połowie XIX i początkach XX wieku; • wymienia państwa, które tworzyły trójprzymierze i trójporozumienie; • przedstawia skutki wojen bałkańskich z początku XX w.; • pokazuje na mapie zmiany terytorialne na Półwyspie Bałkańskim w II połowie XIX w. i początku XX w.; • pokazuje na mapie tereny, na których Niemcy chcieli zwiększyć swoje wpływy	**Uczeń:** • przedstawia proces kształtowania się trójprzymierza i trójporozumienia; • wymienia zasady polityki zagranicznej Wielkiej Brytanii; • przedstawia przyczyny wojen bałkańskich z początku XX w.; • przedstawia zmiany w polityce zagranicznej Niemiec w II połowie XIX w.	**Uczeń:** • wyjaśnia, jakie czynniki wpłynęły na zmianę układu sojuszy na przełomie XIX i XX w.; • przedstawia proces rozpadu imperium osmańskiego w II połowie XIX w.; • wyjaśnia pojęcie „kocioł bałkański" i daje przykłady wydarzeń na Półwyspie Bałkańskim, które potwierdzają zasadność takiego określenia; • wyjaśnia, jaki wpływ na kształtowanie się trójporozumienia miała niemiecka polityka zagraniczna i kolonialna	**Uczeń:** • ocenia, czy zasady polityki zagranicznej Wielkiej Brytanii były wystarczające, żeby zapewnić jej bezpieczeństwo na przełomie XIX i XX w.; • wyjaśnia rolę ruchu młodotureckiego w polityce tureckiej na początku XX w.; • wskazuje związki między wojnami bałkańskimi a rywalizacją Rosji i Austro-Węgier oraz rozpadem imperium osmańskiego	**Uczeń:** • wyjaśnia, czym był sojusz trzech cesarzy oraz kiedy i z jakich przyczyn się rozpadł
26. Druga faza rewolucji przemysłowej	**Uczeń:** • wymienia nowe surowce, które pojawiły się w II połowie XIX w.; • wymienia wynalazki, które wpłynęły na życie ludzi; • wymienia przykładowych wynalazców z II połowy XIX w.; • definiuje pojęcie monopol	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób wynalazki zmieniły życie codzienne ludzi; • wymienia przykładowe odkrycia naukowe i ich odkrywców; • przedstawia wpływ monopolizacji na życie gospodarcze w II połowie XIX w.	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób nowe surowce i wynalazki przyczyniły się do rozwoju gospodarczego świata w II połowie XIX w.; • wyjaśnia, dlaczego w II połowie XIX w. mówimy o „drugiej rewolucji przemysłowej"; • przedstawia związki między rozwojem nauki a gospodarką	**Uczeń:** • ocenia, które wynalazki najbardziej zmieniły życie codzienne ludzi; • ocenia zjawisko monopolizacji gospodarki z punktu widzenia producentów i konsumentów; • przedstawia związki między rozwojem nauki a życiem codziennym ludzi	**Uczeń:** • przedstawia przykładowe zakłady przemysłowe, które powstały w II połowie XIX w. i przetrwały do czasów współczesnych; • wyjaśnia, czy i jak w czasie swojej działalności zmieniły profil produkcji

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
27. Przemiany kulturowe drugiej połowy XIX i początków XX w.	**Uczeń:** • wymienia nurty w sztuce II połowy XIX w. i przykładowych twórców każdego z tych nurtów; • wymienia przykładowych pisarzy II połowy XIX w.; • wymienia założenia filozofii pozytywistycznej; • wymienia cechy kultury masowej	**Uczeń:** • wymienia czynniki, które przyczyniły się do rozwoju kultury masowej; • przedstawia przemiany życia społecznego; • wyjaśnia, co przyczyniło się do rozwoju sportu w II połowie XIX w.	**Uczeń:** • wskazuje różnice między poszczególnymi nurtami w sztuce II połowy XIX w.; • przedstawia związki między zmianami w życiu gospodarczym i społecznym a rozwojem kultury masowej; • wyjaśnia, dlaczego na II połowę XIX w. i początek XX w. są używane różne określenia	**Uczeń:** • ocenia, czy sport można zaliczyć do kultury masowej; • przedstawia różnice między kulturą wysoką a kulturą masową; • charakteryzuje wpływ przemian społecznych na więzi rodzinne i stosunki międzyludzkie	**Uczeń:** • wskazuje związki prac artysty z kulturą masową na przykładzie Henriego de Toulouse-Lautreca; • przedstawia, czym różniły się igrzyska olimpijskie w starożytnej Grecji od wznowionych w końcu XIX w. igrzysk olimpijskich
IV. Polacy i ziemie polskie w drugiej połowie XIX i na początku XX w.					
28. Przemiany gospodarczo-społeczne na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w.	**Uczeń:** • wymienia i pokazuje na mapie ośrodki przemysłowe na ziemiach polskich w II połowie XIX w.; • wymienia nowe grupy społeczne, które powstały w społeczeństwie polskim w II połowie XIX w.; • wymienia przyczyny i miejsca emigracji Polaków w II połowie XIX w.	**Uczeń:** • wymienia gałęzie przemysłu, które rozwinęły się na ziemiach polskich w II połowie XIX w.; • porównuje model rodziny na wsi i w mieście w II połowie XIX w.; • wyjaśnia, w jaki sposób emigracja w II połowie XIX w. wpływała na gospodarkę ziem polskich	**Uczeń:** • porównuje rozwój gospodarczy ziem polskich pod zaborami; • wyjaśnia, co wpłynęło na przemiany w strukturze społeczeństwa polskiego w II połowie XIX w.	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób zmiany w modelu rodziny wpływały na więzi społeczne; • porównuje przyczyny i miejsca emigrowania Polaków w I i II połowie XIX w.	**Uczeń:** • przedstawia, jak poprawiły się warunki życia robotników w mieście i jak to wpłynęło na wygląd miasta; • przedstawia na przykładzie koncepcję miasta-ogrodu, która pojawiła się w II połowie XIX w.
29. Powstanie styczniowe i represje popowstaniowe w zaborze rosyjskim	**Uczeń:** • wymienia reformy Aleksandra Wielopolskiego; • wyjaśnia, co spowodowało wybuch powstania styczniowego; • wymienia rejony największego natężenia walk powstańczych i pokazuje je na mapie;	**Uczeń:** • przestawia politykę Aleksandra II wobec Królestwa Polskiego w czasie odwilży posewastopolskiej; • charakteryzuje okres dyktatury Romualda Traugutta; • porównuje postanowienia dekretów uwłaszczeniowych wydanych przez władze powstańcze i cara;	**Uczeń:** • przedstawia reakcje Polaków na politykę Aleksandra II wobec Królestwa Polskiego; • przedstawia czynniki, które wpływały na wzrost nastrojów patriotycznych w Królestwie Polskim; • porównuje poglądy „białych" i „czerwonych";	**Uczeń:** • wyjaśnia, co wpływało na stanowiska państw zachodnich wobec powstania styczniowego; • porównuje powstanie listopadowe i styczniowe; • porównuje represje zastosowane przez cara wobec Polaków w Królestwie Polskim i na ziemiach zabranych;	**Uczeń:** • wymienia postanowienia konwencji Alvenslebena i wyjaśnia jej znaczenie dla przebiegu walk w trakcie powstania styczniowego; • charakteryzuje działalność pozapolityczną Leopolda Kronenberga

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia organy władz powstańczych; • wymienia represje zastosowane przez cara wobec Polaków po klęsce powstania styczniowego	• przedstawia stosunek państw zachodnich do powstania styczniowego	• porównuje politykę władz powstańczych w zależności od tego, czy przewagę w nich miało ugrupowanie „białych", czy „czerwonych"	• przedstawia udział Polaków z innych zaborów i cudzoziemców w powstaniu styczniowym	
30. Masowe ruchy polityczne na ziemiach polskich u schyłku XIX w.	**Uczeń:** • wymienia przykładowe partie polityczne powstałe w ramach ruchów ludowego, socjalistycznego i narodowego oraz ich przywódców i główne założenia programowe	**Uczeń:** • wyjaśnia, na czym polegał trójlojalizm; • przedstawia program Bundu; • przedstawia program Ligi Polskiej	**Uczeń:** • porównuje dwa nurty w polskim ruchu socjalistycznym; • wymienia partie polityczne i działaczy związanych z każdym z nurtów w polskim ruchu socjalistycznym; • przestawia, w których zaborach poszczególne ruchy i partie polityczne miały największe poparcie	**Uczeń:** • ocenia, czy zwolennicy trójlojalizmu dbali o interesy narodowe Polaków; • wyjaśnia, dlaczego endecja ma największe poparcie w zaborze pruskim, partie socjalistyczne – w Królestwie Polskim, a partie ludowe w Galicji; • porównuje program Ligi Polskiej i endecji	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego Stronnictwo Ludowe zmieniło nazwę na Polskie Stronnictwo Ludowe; • wymienia partie polskie działające w XX w. i obecnie, które wywodzą się z partii politycznych powstałych na ziemiach polskich w II połowie XIX w.
31. Zabór austriacki w latach 1861–1914	**Uczeń:** • wymienia autonomiczne organy władzy w Galicji i ich kompetencje; • wyjaśnia podłoże konfliktów społecznych na wsi galicyjskiej; • wyjaśnia, jak autonomia w Galicji wpływała na rozwój kultury polskiej	**Uczeń:** • wskazuje zależności między władzami autonomicznymi a władzami centralnymi; • przedstawia poglądy stańczyków; • przedstawia narodowe żądania Ukraińców; • wyjaśnia, jak autonomia w Galicji wpływała na rozwój tożsamości narodowej	**Uczeń:** • przedstawia dążenia do reformy prawa wyborczego; • wyjaśnia podłoże konfliktu polsko-ukraińskiego w Galicji Wschodniej; • charakteryzuje mniejszość żydowską w Galicji	**Uczeń:** • wyjaśnia, kogo uprzywilejowało kurialne prawo wyborcze; • wyjaśnia, co wpłynęło na zmianę układu politycznego w Galicji na przełomie XIX i XX w.; • wyjaśnia, dlaczego Galicję nazywano „polskim Piemontem"	**Uczeń:** • porównuje działalność Aleksandra Wielopolskiego i Agenora Gołuchowskiego; • wyjaśnia, dlaczego Agenor Gołuchowski uzyskał poparcie Polaków dla swoich działań, a Aleksander Wielopolski nie
32. Polacy pod panowaniem niemieckim w drugiej połowie XIX i na początku XX stulecia	**Uczeń:** • wymienia działania władz pruskich podejmowane w ramach polityki kulturkampfu w zaborze pruskim;	**Uczeń:** • wyjaśnia, jaki był cel polityki kulturkampfu w zaborze pruskim; • przedstawia cele i działalność Hakaty;	**Uczeń:** • charakteryzuje cele polityki władz pruskich (niemieckich) wobec Polaków w II połowie XIX w.;	**Uczeń:** • ocenia skuteczność działań podejmowanych przez władze pruskie (niemieckie) i Polaków w II połowie XIX w.;	**Uczeń:** • porównuje możliwości i efekty działania posłów polskich w parlamentach państw zaborczych

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• przedstawia cele i działalność Komisji Kolonizacyjnej; • wymienia działania Polaków, które miały na celu obronę przed polityką germanizacyjną	• wyjaśnia, jakie możliwości obrony swych praw i interesów mieli Polacy w Niemczech; • przedstawia działania zmierzające do kształtowania polskiej tożsamości narodowej na terenie Pomorza, Mazur, Warmii i Śląska	• przedstawia działania, które miały zwiększyć odsetek ludności niemieckiej we wschodnich prowincjach Cesarstwa Niemieckiego; • wyjaśnia, dlaczego w zaborze pruskim był możliwy solidaryzm społeczny	• wyjaśnia, co utrudniało kształtowanie polskiej tożsamości narodowej na Warmii, Mazurach, Pomorzu i Śląsku; • wyjaśnia, jaki był cel prowadzenia działań w duchu solidaryzmu społecznego	
33. Zabór rosyjski na przełomie XIX i XX w.	**Uczeń:** • przedstawia program pozytywistów warszawskich; • wymienia skutki rewolucji 1905 r. w Królestwie Polskim; • wymienia grupy społeczne, które przystąpiły do strajków w trakcie rewolucji 1905 r.	**Uczeń:** • wyjaśnia, co wpływało na nastroje społeczne w Królestwie Polskim na początku XX w.; • przedstawia przyczyny rewolucji 1905 r. w Królestwie Polskim; • przedstawia cele poszczególnych grup społecznych, które przystąpiły do strajków w trakcie rewolucji 1905 r.	**Uczeń:** • przedstawia przebieg rewolucji 1905 r. w Królestwie Polskim; • przedstawia stosunek różnych ugrupowań politycznych w Królestwie Polskim do rewolucji 1905 r.; • charakteryzuje politykę władz rosyjskich wobec Królestwa Polskiego po stłumieniu rewolucji 1905 r.	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób wydarzenia w Rosji z początku XX w. wpływały na sytuację w Królestwie Polskim; • przedstawia przebieg rewolucji 1905 r. w Królestwie Polskim; • przedstawia stosunek różnych ugrupowań politycznych w Królestwie Polskim do rewolucji 1905 r.; • ocenia trwałość zmian, które zaszły w Królestwie Polskim w wyniku rewolucji 1905 r.; • charakteryzuje politykę władz rosyjskich wobec Królestwa Polskiego po stłumieniu rewolucji 1905 r.	**Uczeń:** • porównuje „noc paskiewiczowską” z „nocą apuchtinowską”
34. Polacy wobec zbliżającej się wojny	**Uczeń:** • wymienia orientacje polityczne istniejące na ziemiach polskich przed wybuchem I wojny światowej;	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego powstał Związek Walki Czynnej, i przedstawia, na jakim terenie działał;	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego poszczególni przywódcy decydowali się na opowiedzenie się po stronie Rosji lub Austrii w przewidywanej wojnie;	**Uczeń:** • wyjaśnia, jak sytuacja na Bałkanach na początku XX w. wpłynęła na nastroje społeczeństwa polskiego w Galicji i stosunek władz austriackich do polskich organizacji paramilitarnych działających na jej terenie	**Uczeń:** • przedstawia, kiedy wcześniej w działalności Polaków w Galicji pojawiła się koncepcja trialistyczna (przekształcenie monarchii habsburskiej w Austro-Węgry-Polskę)

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia ugrupowania i osoby je tworzące; • wymienia przykładowe organizacje paramilitarne powstałe na ziemiach polskich przed I wojną światową; • formułuje główny cel działania organizacji paramilitarnych	• przedstawia rolę Komisji Tymczasowej Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych; • przedstawia inne, poza militarnymi, cele działania polskich organizacji paramilitarnych	• wyjaśnia, dlaczego Austriacy akceptowali istnienie polskich organizacji paramilitarnych w Galicji przed I wojną światową		
35. Polska kultura i obyczajowość przełomu XIX i XX stulecia	**Uczeń:** • przedstawia cechy pozytywizmu w kulturze; • wymienia najważniejsze cechy kultury okresu Młodej Polski; • wymienia przykładowych artystów polskich II połowy XIX i początku XX w.; • przedstawia osiągnięcia naukowe Polaków w II połowie XIX i na początku XX w.	**Uczeń:** • wymienia przykładowe dzieła sztuki lub zabytki architektury i przyporządkowuje je do poszczególnych stylów; • przedstawia rozwój kultury masowej na ziemiach polskich; • wyjaśnia, w jaki sposób Polacy z różnych zaborów współpracowali i wspierali się wzajemnie; • wyjaśnia, w jaki sposób kultura łączyła Polaków ponad zaborami	**Uczeń:** • przedstawia rolę przykładowych artystów w kulturze polskiej II połowy XIX i początku XX w.; • na konkretnych przykładach wskazuje cechy charakterystyczne stylów w sztuce i architekturze; • wyjaśnia, co wpływało na rozwój kultury masowej na ziemiach polskich; • przedstawia zmianę pozycji kobiet w społeczeństwie polskim na przełomie XIX i XX w.	**Uczeń:** • charakteryzuje rozwój szkolnictwa na ziemiach polskich w II połowie XIX w.; • przestawia wkład Polaków w badanie Syberii; • przedstawia rolę historii w twórczości artystów polskich w II połowie XIX i na początku XX w.; • wyjaśnia, dlaczego Kraków nazywano „Polskimi Atenami”	**Uczeń:** • przedstawia osiągnięcia Polaków w II połowie XIX i na początku XX w. poza kontynentem europejskim i Rosją
V. Polska, Europa i świat w okresie Wielkiej Wojny					
36. Działania zbrojne i polityka międzynarodowa w latach 1914–1917	**Uczeń:** • wymienia bezpośrednie przyczyny I wojny światowej; • wymienia państwa walczące po stronie państw ententy i państw centralnych; • wymienia i pokazuje na mapie najważniejsze bitwy I wojny światowej z lat 1914–1916	**Uczeń:** • wymienia nowe rodzaje broni użyte w czasie I wojny światowej; • wyjaśnia, co oznaczają pojęcia: wojna pozycyjna, wojna totalna; • uzasadnia, że działania wojenne na froncie zachodnim miały charakter wojny pozycyjnej	**Uczeń:** • wyjaśnia cele i konsekwencje realizacji przez Niemców planu Schlieffena; • wyjaśnia, dlaczego kolejne państwa przyłączały się do państw centralnych lub ententy; • przedstawia przebieg działań wojennych na morzu;	**Uczeń:** • przedstawia przebieg działań wojennych na Półwyspie Bałkańskim i froncie włoskim; • wyjaśnia cele kolejnych ofensyw podejmowanych przez państwa walczące; • wyjaśnia, w jaki sposób nowe rodzaje broni wpłynęły na prowadzone działania wojenne;	**Uczeń:** • przedstawia różne formy i znaczenie działań propagandowych w czasie I wojny światowej; • przedstawia, do jakich działań wykorzystywano zwierzęta w czasie I wojny światowej

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
			• wyjaśnia, jak wojna wpływała na życie codzienne ludności	• wyjaśnia rolę kolonii i ich mieszkańców w czasie I wojny światowej	
37. Dwie rewolucje i wojna domowa w Rosji	**Uczeń:** • wymienia przyczyny i skutki rewolucji lutowej; • wymienia przyczyny i skutki rewolucji październikowej; • wymienia dekrety wprowadzone przez władze bolszewickie; • wymienia organy władzy bolszewików; • wyjaśnia, kim byli biali i czerwoni	**Uczeń:** • przedstawia plany przekształceń ustrojowych w Rosji proponowane przez bolszewików, mienszewików, kadetów; • charakteryzuje rządy bolszewików w Rosji; • przedstawia zasady komunizmu wojennego	**Uczeń:** • przedstawia sytuację w Rosji w pierwszych latach wojny i wskazuje jej wpływ na wybuch rewolucji lutowej; • wyjaśnia, na czym polegała dwuwładza w Rosji po rewolucji lutowej; • charakteryzuje wojnę domową w Rosji	**Uczeń:** • wyjaśnia, co ułatwiło bolszewikom dokonanie przewrotu (rewolucja październikowa); • przedstawia znaczenie dekretów wprowadzonych przez władze bolszewickie; • przedstawia stosunek państw ententy do przemian zachodzących w Rosji w latach 1917–1922	**Uczeń:** • wyjaśnia, co to była „Dziecięca arka”
38. Sprawa polska podczas I wojny światowej	**Uczeń:** • wymienia dokumenty, w których była mowa o powstaniu niepodległego państwa polskiego, i ich najważniejsze postanowienia; • wymienia przykładowe działania Komitetu Narodowego Polskiego i Legionów Polskich; • pokazuje na mapie miejsca bitew, w których brały udział polskie formacje zbrojne	**Uczeń:** • przedstawia zmiany w stanowisku Niemiec i Austro-Węgier oraz Rosji wobec kwestii odzyskania przez Polskę niepodległości; • wyjaśnia przyczyny zmian stanowiska państw zaborczych wobec kwestii odzyskania przez Polskę niepodległości; • wyjaśnia, co to była Błękitna Armia	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny wydania aktu 5 listopada; • charakteryzuje politykę państw centralnych na okupowanych terenach Królestwa Polskiego; • przedstawia rolę Komitetu Narodowego Polskiego w odzyskaniu przez Polskę nieodległości; • przedstawia szlak bojowy Legionów Polskich	**Uczeń:** • przedstawia rolę Naczelnego Komitetu Narodowego; • ocenia znaczenie aktu 5 listopada dla odzyskania przez Polskę niepodległości; • wyjaśnia, co wpływało na stosunek państw ententy do kwestii odzyskania przez Polskę niepodległości; • przedstawia udział Polaków w wojnie u boku Rosji	**Uczeń:** • przedstawia udział Polek w walkach o odzyskanie niepodległości w czasie I wojny światowej
39. Zakończenie I wojny światowej	**Uczeń:** • wymienia postanowienia pokoju brzeskiego; • pokazuje na mapie miejsca bitew z lat 1917–1918; • przedstawia sytuację Turcji w ostatnich latach wojny	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego udział w wojnie Stanów Zjednoczonych był ważny dla państw ententy; • charakteryzuje trudności gospodarcze i polityczne Niemiec i Austro-Węgier jesienią 1918 r.;	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego Stany Zjednoczone przystąpiły do wojny po stronie państw ententy; • wyjaśnia, dlaczego bolszewicka Rosja zdecydowała się na podpisanie pokoju brzeskiego;	**Uczeń:** • przedstawia konsekwencje trudnej sytuacji politycznej Niemiec i Austro-Węgier jesienią 1918 r.; • przedstawia sytuację Rumunii w ostatnich latach wojny;	**Uczeń:** • przedstawia próbę zawarcia separatystycznego pokoju przez Austro-Węgry

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
		• przedstawia sytuację Bułgarii w ostatnich latach wojny	• przedstawia konsekwencje trudnej sytuacji gospodarczej Niemiec i Austro-Węgier jesienią 1918 r.	• wyjaśnia, dlaczego rok 1917 można uznać za przełomowy w czasie I wojny światowej	
40. Odzyskanie niepodległości przez Polskę w 1918 r.	**Uczeń:** • przedstawia działalność Rady Regencyjnej jesienią 1918 r.; • przedstawia rolę Józefa Piłsudskiego w budowaniu struktur polskiego państwa w 1918 r.	**Uczeń:** • przedstawia program i działania rządu Jędrzeja Moraczewskiego; • przedstawia proces kształtowania się polskich władz lokalnych – Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej, Polskiej Komisji Likwidacyjnej, Naczelnej Rady Ludowej	**Uczeń:** • porównuje programy rządów Ignacego Daszyńskiego i Jędrzeja Moraczewskiego; • wyjaśnia, jak wielonarodowy charakter Galicji wpływał na sytuację na tym terenie jesienią 1918 r.; • przedstawia proces kształtowania się władz polskich w zaborze pruskim	**Uczeń:** • przedstawia okoliczności powstania Republiki Tarnobrzeskiej i program jej twórców; • wyjaśnia, jaką rolę odgrywały lokalne ośrodki władzy na ziemiach polskich; • wyjaśnia, jak wielonarodowy charakter Śląska Cieszyńskiego wpływał na sytuację na tym terenie jesienią 1918 r.	**Uczeń:** • przedstawia ośrodki władzy tworzone na ziemiach polskich przez Socjaldemokrację Królestwa Polskiego i Litwy jesienią 1918 r.; • wyjaśnia, jaki był cel tworzenia tych ośrodków władzy
VI. Europa i świat w okresie międzywojennym					
41. Ukształtowanie się ładu wersalsko-waszyngtońskiego	**Uczeń:** • wymienia najważniejsze postanowienia traktatu wersalskiego; • pokazuje na mapie państwa, które powstały po I wojnie światowej; • wymienia przykładowe problemy związane utrzymaniem ładu wersalskiego; • wymienia cele i najważniejsze organy Ligi Narodów	**Uczeń:** • pokazuje na mapie najważniejsze zmiany terytorialne, które wprowadzono na mocy traktatu wersalskiego; • wyjaśnia znaczenie pojęć: ład wersalski i ład waszyngtoński; • wyjaśnia, co było największą słabością Ligi Narodów; • przedstawia stosunek Niemców do postanowień traktatu wersalskiego	**Uczeń:** • przedstawia stanowiska państw ententy wobec powojennego losu Niemiec; • wymienia postanowienia traktatów pokojowych zawartych z pozostałymi państwami centralnymi; • wyjaśnia, w jaki sposób postanowienia traktatu wersalskiego były kompromisem różnych stanowisk państw zwycięskich; • wymienia przykładowe inicjatywy i działania Ligi Narodów; • wskazuje słabości Ligi Narodów	**Uczeń:** • przedstawia stanowiska państw ententy wobec powojennego losu pozostałych państw centralnych; • wyjaśnia, w jaki sposób postanowienia pozostałych traktatów pokojowych były kompromisem różnych stanowisk państw zwycięskich; • ocenia szanse trwałości ładu wersalskiego i ładu waszyngtońskiego; • przedstawia problemy mniejszości narodowych; • charakteryzuje mocne strony Ligi Narodów	**Uczeń:** • przedstawia rolę geografów w ustalaniu granic po I wojnie światowej

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
42. Przemiany społeczne i gospodarcze po I wojnie światowej	**Uczeń:** • wymienia przykładowe skutki gospodarcze I wojny światowej; • wymienia państwa, które mogły najbardziej odczuć skutki I wojny światowej; • przedstawia zmianę pozycji kobiet w społeczeństwach europejskich po I wojnie światowej	**Uczeń:** • wymienia przykładowe skutki społeczne I wojny światowej; • wyjaśnia, które państwa i dlaczego mogły najbardziej odczuć skutki I wojny światowej; • wyjaśnia, co wpłynęło na zmianę pozycji kobiet w społeczeństwach europejskich po I wojnie światowej; • wymienia zmiany, które zaszły w koloniach w wyniku I wojny światowej	**Uczeń:** • przedstawia zmiany w strukturze demograficznej państw po I wojnie światowej; • wyjaśnia, co poza działaniami wojennymi wpłynęło na te zmiany	**Uczeń:** • wyjaśnia, jak Wielka Wojna wpłynęła na relacje rodzinne; • przedstawia bilans I wojny światowej; • wyjaśnia, w jaki sposób Wielka Wojna wpłynęła na mieszkańców kolonii	**Uczeń:** • przedstawia odbicie przeżyć związanych z doświadczeniami Wielkiej Wojny w dziełach kultury; • porównuje sposoby walki i konsekwencje epidemii grypy hiszpanki po I wojnie światowej z sytuacją związaną z obecną epidemią COVID-19
43. Wieki kryzys gospodarczy 1929–1935	**Uczeń:** • wymienia przykładowe działania Franklina Delano Roosevelta, które miały na celu poprawienie sytuacji gospodarczej w Stanach Zjednoczonych; • wymienia przykładowe przyczyny wielkiego kryzysu gospodarczego; • wymienia najważniejsze skutki wielkiego kryzysu gospodarczego na świecie	**Uczeń:** • przedstawia konsekwencje krachu na giełdzie nowojorskiej; • charakteryzuje program Nowego Ładu	**Uczeń:** • wskazuje zależności między różnymi aspektami sytuacji gospodarczo-społecznej w Stanach Zjednoczonych lat 20. XX w. a wielkim kryzysem gospodarczym; • porównuje dwie drogi wyjścia z kryzysu – liberalizm i interwencjonizm; • przedstawia bezpośrednie skutki wielkiego kryzysu gospodarczego	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego wielki kryzys gospodarczy objął prawie cały świat; • wyjaśnia, dlaczego wielki kryzys gospodarczy dotknął głębiej rolnictwo i kraje rolnicze; • przedstawia długofalowe skutki wielkiego kryzysu gospodarczego	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób akt o prohibicji wpłynął na sytuację gospodarczo-społeczną w Stanach Zjednoczonych w okresie wielkiego kryzysu; • wyjaśnia, dlaczego wielki kryzys gospodarczy był w niewielkim stopniu odczuwany w ZSRS i Hiszpanii
44. Niemcy i państwo sowieckie w latach 20. XX w.	**Uczeń:** • wymienia organy władzy Republiki Weimarskiej i ich przykładowe kompetencje; • wymienia problemy wewnętrzne Republiki Weimarskiej; • przedstawia założenia Nowej Polityki Ekonomicznej	**Uczeń:** • wyjaśnia znaczenie układu w Rapallo i traktatów lokarneńskich dla pozycji międzynarodowej Niemiec; • przedstawia proces przejmowania władzy w Rosji przez Stalina	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób Niemcy przezwyciężyły problemy gospodarcze; • porównuje gospodarkę komunizmu wojennego i Nową Politykę Ekonomiczną; • przedstawia pozycję międzynarodową Rosji w latach 20. XX w.	**Uczeń:** • wyjaśnia, co przyczyniło się do braku stabilności sytuacji wewnętrznej w Niemczech; • przedstawia rolę Kominternu w polityce zagranicznej Związku Sowieckiego; • porównuje pozycję międzynarodową Republiki Weimarskiej i Rosji Sowieckiej w latach 20. XX w.	**Uczeń:** • przestawia proces przyłączania do Rosji Sowieckiej niepodległych państw, które powstały na Kaukazie (np. Gruzji)

AUTOR: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
45. System faszystowski we Włoszech	**Uczeń:** • wymienia trudności gospodarcze Włoch po I wojnie światowej; • wymienia założenia ideologii faszystowskiej; • pokazuje na mapie tereny ekspansji Włoch faszystowskich; • podaje przykłady kontroli państwa nad życiem obywateli	**Uczeń:** • wymienia trudności polityczne Włoch po I wojnie światowej; • przedstawia proces przejmowania władzy przez Benita Mussoliniego; • charakteryzuje politykę gospodarczą Mussoliniego	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego Włosi byli niezadowoleni z postanowień traktatów pokojowych po I wojnie światowej; • wyjaśnia, dlaczego Mussolini zyskał poparcie Włochów; • charakteryzuje stosunki między państwem włoskim a Kościołem; • charakteryzuje politykę zagraniczną faszystowskich Włoch	**Uczeń:** • charakteryzuje politykę Mussoliniego wobec mniejszości narodowych; • uzasadnia, że państwo włoskie za rządów Mussoliniego było państwem totalitarnym; • wyjaśnia, które instytucje w państwie włoskim były w miarę niezależne od Mussoliniego; • wyjaśnia rolę propagandy w państwie włoskim	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób Benito Mussolini nawiązywał do tradycji imperium rzymskiego
46. System stalinowski w Związku Sowieckim	**Uczeń:** • wymienia organy władzy w Związku Sowieckim; • wymienia założenia gospodarki centralnie planowanej; • wyjaśnia, co to była wielka czystka; • wymienia cechy socrealizmu	**Uczeń:** • charakteryzuje represje wobec ludności stosowane przez władze w okresie rządów Stalina; • wyjaśnia przyczyny represji różnych grup ludności w państwie sowieckim; • przedstawia przykłady działań propagandowych w ZSRS	**Uczeń:** • przedstawia konsekwencje industrializacji i kolektywizacji przeprowadzanej w Związku Sowieckim; • charakteryzuje politykę zagraniczną Związku Sowieckiego w latach 30. XX w.; • przedstawia rolę i środki stosowane przez propagandę w ZSRS	**Uczeń:** • wyjaśnia rolę propagandy i sztuki w kształtowaniu wizerunku przywódcy i państwa sowieckiego; • uzasadnia, że Związek Sowiecki był państwem totalitarnym; • ocenia, czy założenia gospodarki komunistycznej (kolektywizacja, gospodarka nakazowo-rozdzielcza itp.) faktycznie doprowadziły do rozwoju gospodarczego Związku Sowieckiego	**Uczeń:** • wyjaśnia symbolikę, która pojawia się w propagandzie Związku Sowieckiego; • wymienia inwestycje Związku Sowieckiego wykonywane przez więźniów łagrów i przedstawia ich rolę
47. Powstanie III Rzeszy i system nazistowski w Niemczech	**Uczeń:** • wymienia założenia ideologii nazistowskiej; • przedstawia okoliczności objęcia przez Adolfa Hitlera funkcji kanclerza; • wymienia cechy państwa totalitarnego na przykładzie III Rzeszy	**Uczeń:** • wyjaśnia cel uchwalenia ustaw norymberskich; • przedstawia wydarzenia określane jako noc kryształowa; • przedstawia politykę NSDAP wobec przeciwników politycznych	**Uczeń:** • przedstawia walkę o władzę w łonie NSDAP; • charakteryzuje politykę władz III Rzeszy wobec Żydów; • wskazuje związki między ideologią nazistowską a polityką wobec Żydów	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego Hitlera poparły różne grupy społeczne w Niemczech; • charakteryzuje politykę gospodarczą III Rzeszy; • uzasadnia, że III Rzesza była państwem totalitarnym	**Uczeń:** • przedstawia rolę Josepha Goebbelsa jako ministra propagandy III Rzeszy; • wyjaśnia, w jaki sposób ideologia nazistowska znajdowała odzwierciedlenie w sztuce III Rzeszy

AUTOR: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
48. Różne formy systemów niedemokratycznych. Autorytaryzm	**Uczeń:** • wymienia cechy państwa autorytarnego; • przedstawia cechy państwa autorytarnego na przykładzie Hiszpanii i Japonii; • porównuje reżimy autorytarne w Hiszpanii i Japonii; • wymienia przywódców tych państw	**Uczeń:** • wymienia przykładowe przyczyny kryzysu demokracji w dwudziestoleciu międzywojennym; • przedstawia cechy państwa autorytarnego na przykładzie Jugosławii, Węgier i Turcji; • porównuje reżimy autorytarne w Jugosławii, Turcji i na Węgrzech; • wymienia przywódców tych państw	**Uczeń:** • wyjaśnia wpływ traktatów pokojowych po I wojnie światowej i wielkiego kryzysu gospodarczego na kryzys demokracji; • przedstawia cechy państwa autorytarnego na przykładzie Portugalii i Bułgarii; • porównuje reżimy autorytarne w Portugalii i Bułgarii; • wymienia przywódców tych państw	**Uczeń:** • charakteryzuje kryzys demokracji w dwudziestoleciu międzywojennym; • porównuje państwa autorytarne i totalitarne; • przedstawia cechy państwa autorytarnego na przykładzie Austrii i Rumunii; • porównuje reżimy autorytarne w Austrii i Rumunii; • wymienia przywódców tych państw	**Uczeń:** • charakteryzuje reżimy autorytarne w republikach bałtyckich
49. Demokratyczne państwa Zachodu: Francja, Wielka Brytania i Stany Zjednoczone	**Uczeń:** • przedstawia sytuację gospodarczą Francji w dwudziestoleciu międzywojennym; • przedstawia stosunki francusko-niemieckie w dwudziestoleciu międzywojennym; • pokazuje na mapie obszary ekspansji Stanów Zjednoczonych w dwudziestoleciu międzywojennym	**Uczeń:** • przedstawia proces kształtowania się Brytyjskiej Wspólnoty Narodów; • porównuje stosunek Francji i Wielkiej Brytanii do Niemiec po I wojnie światowej; • przedstawia drogę Irlandii do odzyskania niepodległości w XX w.	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego Francja prowadziła aktywną politykę w Europie Środkowo-Wschodniej; • charakteryzuje sytuację gospodarczą Wielkiej Brytanii w dwudziestoleciu międzywojennym; • charakteryzuje politykę zagraniczną Stanów Zjednoczonych w dwudziestoleciu międzywojennym; • wymienia problemy wewnętrzne Stanów Zjednoczonych	**Uczeń:** • charakteryzuje scenę polityczną we Francji w dwudziestoleciu międzywojennym; • charakteryzuje scenę polityczną Wielkiej Brytanii w dwudziestoleciu międzywojennym; • porównuje scenę polityczną we Francji i Wielkiej Brytanii w dwudziestoleciu międzywojennym	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny zmiany polityki migracyjnej Stanów Zjednoczonych w dwudziestoleciu międzywojennym w porównaniu z XIX w.
50. Ku wojnie – rozpad systemu wersalsko-waszyngtońskiego	**Uczeń:** • wymienia działania III Rzeszy mające na celu militaryzację państwa; • pokazuje na mapie rozrost terytorialny III Rzeszy;	**Uczeń:** • przedstawia ekspansję III Rzeszy w drugiej połowie lat 30. XX w.;	**Uczeń:** • przedstawia działania III Rzeszy, które łamały postanowienia traktatu wersalskiego;	**Uczeń:** • wyjaśnia, co ułatwiało Niemcom łamanie postanowień traktatu wersalskiego;	**Uczeń:** • przedstawia udział Polaków w wojnie domowej w Hiszpanii;

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia postanowienia paktu Ribbentrop-Mołotow; • pokazuje na mapie tereny ekspansji Japonii	• przedstawia proces kształtowania się osi Rzym–Berlin–Tokio; • przedstawia politykę państw zachodnich wobec III Rzeszy	• przedstawia ekspansję Japonii na Dalekim Wschodzie; • wymienia przyczyny i skutki wojny domowej w Hiszpanii; • wyjaśnia znaczenie paktu Ribbentrop-Mołotow	• wyjaśnia znaczenie paktu antykominternowskiego i paktu stalowego dla powstania osi Rzym–Berlin–Tokio; • ocenia, czy polityka państw zachodnich wobec III Rzeszy przyniosła oczekiwane efekty; • przedstawia przebieg wojny domowej w Hiszpanii	• przedstawia odbicie konfliktów z lat 30. XX w. (do wybuchu II wojny światowej) w literaturze i sztuce
51. Kultura i nauka okresu międzywojennego	**Uczeń:** • przestawia wpływ postępu technicznego na życie codzienne ludzi; • wymienia przykładowych artystów tworzących w dwudziestoleciu międzywojennym; • przedstawia tematykę literatury dwudziestolecia międzywojennego i wymienia przykładowych pisarzy tego okresu	**Uczeń:** • przestawia wpływ postępu technicznego na rozwój kultury; • przedstawia rozwój kinematografii w dwudziestoleciu międzywojennym; • wymienia przykładowych artystów tworzących w dwudziestoleciu międzywojennym i przypisuje ich do odpowiednich nurtów w sztuce	**Uczeń:** • wyjaśnia, co przyczyniło się do rozwoju kultury masowej w dwudziestoleciu międzywojennym; • wymienia cechy nowych nurtów w sztuce i architekturze w dwudziestoleciu międzywojennym; • wymienia przykładowe dzieła sztuki i architektury dwudziestolecia międzywojennego oraz ich twórców; • wymienia osiągnięcia naukowe dwudziestolecia międzywojennego i naukowców	**Uczeń:** • na przykładach zabytków architektury dwudziestolecia międzywojennego wskazuje cechy stylu architektonicznego (np. modernizmu); • wyjaśnia, jaką rolę odgrywały literatura i film w propagandzie; • przedstawia rozwój nauki w dwudziestoleciu międzywojennym; • przedstawia rozwój muzyki w dwudziestoleciu międzywojennym	**Uczeń:** • ocenia, czy artyści sceny i filmu stawali się idolami dla publiczności
VII. Polska w dwudziestoleciu międzywojennym					
52. Kształtowanie się granic odrodzonej Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • wymienia postanowienia traktatu wersalskiego dotyczące ziem polskich; • wymienia wydarzenia, które wpłynęły na kształt polskiej granicy z Niemcami po I wojnie światowej;	**Uczeń:** • charakteryzuje proces kształtowania się polskiej granicy z Niemcami; • przedstawia, na czym polegała koncepcja federacyjna i inkorporacyjna;	**Uczeń:** • wyjaśnia, co wpłynęło na wynik plebiscytu na Górnym Śląsku; • przedstawia przyczyny i przebieg wojny polsko-bolszewickiej;	**Uczeń:** • wyjaśnia, co wpłynęło na wynik plebiscytów na Warmii i Mazurach; • przedstawia szanse na realizacje koncepcji dotyczących kształtu polskiej granicy wschodniej;	**Uczeń:** • wyjaśnia genezę i znaczenie terminów, którymi określa się Bitwę Warszawską; • charakteryzuje przedstawianie walk o granice odrodzonego państwa w sztuce

AUTOR: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• przedstawia znaczenie Bitwy Warszawskiej; • wymienia postanowienia pokoju ryskiego; • pokazuje na mapie tereny sporne między Polską a Litwą i Czechosłowacją; • pokazuje na mapie granice II Rzeczypospolitej	• wyjaśnia termin Orlęta Lwowskie; • wyjaśnia przyczyny sporu terytorialnego między Polską a Litwą i Czechosłowacją; • wymienia najważniejsze problemy państwa polskiego związane z kształtem jego granic	• charakteryzuje konflikt polsko-ukraiński w Galicji Wschodniej; • charakteryzuje problemy związane z kształtowaniem się granicy na Wileńszczyźnie; • przedstawia problemy II Rzeczypospolitej związane z kształtem granic odrodzonego państwa i działaniami, które je ukształtowały	• przedstawia próbę przejęcia w Polsce władzy przez komunistów; • charakteryzuje problemy związane z kształtowaniem się granicy na Śląsku Cieszyńskim; • charakteryzuje rolę Rady Ambasadorów w kształtowaniu granic II Rzeczypospolitej	
53. Rzeczpospolita w okresie rządów parlamentarnych (1918–1926)	**Uczeń:** • charakteryzuje prawo wyborcze do Sejmu Ustawodawczego; • wymienia uprawnienia sejmu i prezydenta na mocy konstytucji marcowej; • przestawia okoliczności wyboru Gabriela Narutowicza na Prezydenta II Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • wymienia postanowienia małej konstytucji; • przedstawia układ sił w sejmie I kadencji i wynikające z niego problemy; • wyjaśnia, czym były pozaparlamentarne rządy fachowców i w jakich okolicznościach je powoływano	**Uczeń:** • wyjaśnia problemy związane z przeprowadzeniem wyborów do Sejmu Ustawodawczego; • porównuje pozycję władzy ustawodawczej i wykonawczej na mocy konstytucji marcowej; • wymienia zasady ustrojowe i prawa obywateli zawarte w konstytucji marcowej	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób zapobieżono istnieniu dwóch organów władzy reprezentujących Polaków wobec państw ententy; • porównuje pozycję Józefa Piłsudskiego jako Tymczasowego Naczelnika Państwa i Naczelnika Państwa; • charakteryzuje życie polityczne II Rzeczypospolitej w latach 20. XX w.	**Uczeń:** • ocenia możliwości prowadzenia przez Polskę spójnej polityki wewnętrznej i zagranicznej przy częstych zmianach rządów w latach 20. XX w.
54. II Rzeczpospolita pod rządami sanacji (1926–1939)	**Uczeń:** • wymienia przykładowe skutki zamachu majowego; • przedstawia zmiany w kompetencjach sejmu i prezydenta wprowadzone na mocy konstytucji kwietniowej; • charakteryzuje politykę obozu sanacji wobec przeciwników politycznych;	**Uczeń:** • wymienia przykładowe przyczyny zamachu majowego; • przedstawia zmiany w pozycji ustrojowej sejmu i prezydenta wprowadzone na mocy konstytucji kwietniowej;	**Uczeń:** • charakteryzuje zamach majowy; • przedstawia zmiany ustrojowe wprowadzone przez nowelę sierpniową i konstytucję kwietniową; • charakteryzuje politykę wewnętrzną obozu sanacji; • charakteryzuje obóz sanacji po śmierci Józefa Piłsudskiego	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób powołanie rządu Chjeno-Piasta wpłynęło na to, że doszło do przewrotu majowego; • przedstawia stosunek różnych grup społecznych do działań Józefa Piłsudskiego; • ocenia pozycję Józefa Piłsudskiego w obozie sanacyjnym;	**Uczeń:** • wyjaśnia, czy konstytucję kwietniową przyjęto zgodnie z zapisami konstytucji marcowej o zmianie konstytucji

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wyjaśnia, jaką rolę odgrywał Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem	• przedstawia proces konsolidacji opozycji wobec rządów sanacji; • przedstawia scenę polityczną Polski w latach 30. XX w.		• porównuje scenę polityczną Polski z lat 20. i 30. XX w.; • uzasadnia, że w Polsce po przewrocie majowym możemy mówić o reżimie autorytarnym	
55. Przemiany gospodarcze w międzywojennej Polsce	**Uczeń:** • wymienia problemy gospodarcze II Rzeczypospolitej w latach 20. XX w.; • wymienia reformy rządu Władysława Grabskiego; • przedstawia skutki wielkiego kryzysu gospodarczego w Polsce; • pokazuje na mapie obszar Polski A i Polski B	**Uczeń:** • przedstawia rolę Gdyni, magistrali węglowej i Centralnego Okręgu Przemysłowego; • wymienia założenia reformy rolnej z 1925 r.; • przedstawia przebieg wielkiego kryzysu gospodarczego w Polsce; • wyjaśnia pojęcia: Polska A i Polska B	**Uczeń:** • wyjaśnia podłoże problemów gospodarczych II Rzeczypospolitej w latach 20. XX w.; • przedstawia skutki wojny celnej z Niemcami; • przedstawia przyczyny przeprowadzenia reformy rolnej w II Rzeczypospolitej; • pokazuje na mapie ośrodki przemysłowe II Rzeczypospolitej; • wyjaśnia, dlaczego Polska długo odczuwała skutki wielkiego kryzysu gospodarczego	**Uczeń:** • ocenia skuteczność reform rządu Władysława Grabskiego; • przedstawia przyczyny wojny celnej z Niemcami; • przedstawia realizację reformy rolnej w II Rzeczypospolitej; • charakteryzuje rozwój przemysłu w II Rzeczypospolitej; • ocenia, w jakim stopniu udało się zmniejszyć różnice między Polską A i Polską B	**Uczeń:** • przedstawia wpływ prezydenta Ignacego Mościckiego na rozwój przemysłu; • wyjaśnia, co to były sławojki i skąd się wzięła ich nazwa
56. Społeczeństwo II Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • przedstawia strukturę społeczeństwa II Rzeczypospolitej (etniczną, religijną); • wymienia mniejszości narodowe zamieszkujące II Rzeczpospolitą i pokazuje na mapie rejony, które one zamieszkiwały; • przedstawia politykę władz II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych;	**Uczeń:** • przedstawia strukturę społeczeństwa II Rzeczypospolitej (zawodową); • charakteryzuje sytuację mniejszości ukraińskiej i żydowskiej w II Rzeczypospolitej; • wymienia kierunki i przedstawia charakter emigracji polskiej w dwudziestoleciu międzywojennym;	**Uczeń:** • wyjaśnia, co wpływało na różnice między strukturą etniczną i religijną społeczeństwa II Rzeczypospolitej; • wyjaśnia przyczyny zmian w strukturze zawodowej społeczeństwa II Rzeczypospolitej; • charakteryzuje sytuację mniejszości białoruskiej i niemieckiej w II Rzeczypospolitej;	**Uczeń:** • ocenia politykę władz II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych; • przedstawia stosunek społeczeństwa polskiego do mniejszości narodowych; • wyjaśnia, co wpływało na stosunek Polaków do poszczególnych mniejszości narodowych	**Uczeń:** • przedstawia przykłady wyboru różnych tożsamości narodowych wśród członków jednej rodziny; • wyjaśnia, jakie mogły być tego przyczyny i konsekwencje

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia przyczyny emigracji polskiej w dwudziestoleciu międzywojennym	• przedstawia sytuację kobiet w II Rzeczypospolitej	• przedstawia stosunek społeczeństwa polskiego do mniejszości żydowskiej		
57. Kultura polska w okresie międzywojennym	**Uczeń:** • wymienia przykładowych twórców i ich dzieła z dziedziny literatury, malarstwa i muzyki; • wymienia przykładowe zabytki architektury modernistycznej w Polsce; • pokazuje na mapie miasta uniwersyteckie w II Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • przedstawia rozwój kultury masowej w II Rzeczypospolitej; • wymienia osiągnięcia Polaków (obywateli II RP) w dziedzinie kultury i nauki; • na przykładach zabytków architektury modernistycznej w Polsce pokazuje cechy stylu	**Uczeń:** • wymienia pisarzy i malarzy dwudziestolecia międzywojennego i przypisuje ich do odpowiedniej grupy literackiej lub nurtu w malarstwie; • wymienia artystów związanych z kulturą masową (filmem, kabaretem, piosenką); • charakteryzuje architekturę dwudziestolecia międzywojennego	**Uczeń:** • przedstawia rozwój muzyki w dwudziestoleciu międzywojennym; • przedstawia rozwój szkolnictwa i zmiany, które w nim zachodziły, w II Rzeczypospolitej; • wyjaśnia, co wpływało na rozwój kultury w Polsce w okresie dwudziestolecia międzywojennego	**Uczeń:** • wyjaśnia, za co Kazimierz Wierzyński otrzymał medal olimpijski
58. Polityka zagraniczna II Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • przedstawia stosunki Polski z Niemcami w dwudziestoleciu międzywojennym; • wymienia sojuszników Polski w dwudziestoleciu międzywojennym; • wymienia żądania Niemców wobec Polski pod koniec lat 30. XX w.; • wyjaśnia, na czym polegała koncepcja Międzymorza	**Uczeń:** • wymienia przyczyny konfliktów II Rzeczypospolitej z sąsiadami; • przedstawia stosunki Polski ze Związkiem Sowieckim w dwudziestoleciu międzywojennym; • przedstawia pozycję geopolityczną Polski przed wybuchem II wojny światowej; • wyjaśnia, na czym polegała polityka równowagi	**Uczeń:** • wyjaśnia, co wpływało na kształt stosunków polsko-niemieckich w dwudziestoleciu międzywojennym; • wyjaśnia, dlaczego Francja była sojusznikiem II Rzeczypospolitej; • charakteryzuje politykę zagraniczną II Rzeczypospolitej w okresie sanacji; • przedstawia zmiany w polityce Hitlera wobec Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • wyjaśnia, co wpływało na kształt stosunków polsko-sowieckich w dwudziestoleciu międzywojennym; • wyjaśnia, co wpłynęło na zmianę stosunku Wielkiej Brytanii do Polski w latach 30. XX w.; • wyjaśnia, co wpłynęło na zmiany w polityce Hitlera wobec Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego w prasie międzynarodowej porównywano działania władz polskich w polityce zagranicznej z działaniami III Rzeszy

AUTOR: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY:
HISTORIA SZTUKI - KLASA DRUGA CZTEROLETNIEGO LICEUM - POZIOM ROZSZERZONY

Obowiązkiem ucznia jest posiadanie zeszytu i uzupełnianie go notatkami z lekcji oraz gromadzenie wszelakich materiałów źródłowych otrzymywanych przez nauczyciela. Uczeń z założenia ma dostęp do chmury internetowej, w której gromadzone są materiały do samodzielnego powtarzania wiadomości z lekcji. Materiały te nie zwalniają ucznia z pracy na lekcji. Wymagania tutaj przedstawione są skorelowane z podręcznikiem: B. Osińska, *Sztuka i czas. Od prehistorii do rokoka, t. I,* WSiP, 2018 (nr dopuszczenia 1/2007);

Zakres tematyczny	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca)	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
I. SZTUKA WCZESNEGO CHRZEŚCIJAŃSTWA I ŚREDNIOWIECZA					
1. SZTUKA WCZESNOCHRZEŚCIJAŃSKA	przedstawia chronologię i zasięg terytorialny sztuki wczesnochrześcijańskiej, omawia kontekst historyczny (znaczenie edyktu mediolańskiego i rządów Konstantyna Wielkiego i Teodozjusza dla sztuki) opisuje ideowe funkcje sztuki wczesnochrześcijańskiej, dostrzega rolę dziedzictwa antycznego w sztuce wczesnochrześcijańskiej, definiuje pojęcia: *apsyda, transept, narteks, prezbiterium, nawy, korpus nawowy, atrium, baptysterium,*	rozpoznaje podstawowe motywy ikonograficzne i przedstawienia świętych: Piotra, Pawła, Wawrzyńca, Doroty, Jana Chrzciciela, Marcina, Floriana, Marii Magdaleny, Cecylii, Anny, Barbary, Agaty, Katarzyny i innych, a także czterech ewangelistów, apostołów, męczenników, wymienia budowle konstantyńskie w Rzymie i poza nim, wyjaśnia podstawowe symbole w malarstwie wczesnochrześcijańskim (krzyż, paw, ryba, winogrona, symbole Ewangelistów, orantka, monogram *chiro*,	charakteryzuje inne budowle wczesnochrześcijańskie, w tym mauzolea i baptysteria, porównuje motywy antyczne i wczesnochrześcijańskie o wspólnych korzeniach (*winobranie, moschoforos*) charakteryzuje budynki Rawenny i omawia znaczenie sztuki Rawenny dla sztuki europejskiej; charakteryzuje mozaiki w Rawennie, wyjaśnia znaczenie malarstwa wczesnochrześcijańskiego dla rozwoju sztuki	odnajduje intertekstualne oraz intersemiotyczne powiązania w dziele sztuki; sięga do literatury pomocniczej zaproponowanej mu przez nauczyciela i poddaje ją analizie; opisuje ikonografie i interpretuje najważniejsze dzieła sztuki wczesnochrześcijańskiej, m. in: rekonstrukcja i plan wczesnochrześcijańskiej bazyliki św. Piotra w Rzymie, Bazylika San Lorenzo w Mediolanie;	samodzielnie porównuje dzieła sztuki i swobodnie wypowiada się na ich temat; potrafi przywoływać przykłady dzieł sztuki, motywów i postaw artystycznych, teorii estetycznych spoza omawianej na lekcjach treści i poprawnie uzasadnia ich użycie; porównuje twórczość konkretnych artystów, zna szczegółowo ich biografię; zna życiorysy postaci ukazanych w konkretnych dziełach sztuki; w sposób samodzielny

	cubiculum, arcosolium, katakumby, zna najważniejsze daty, zna pisownie nazw własnych dzieł sztuki, oraz pisownie nazwisk, miast, itp., poprawnie je stosuje w mowie i piśmie, rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym)	akrostyk *ICHTYS*), omawia budowę bazyliki wczesnochrześcijańskiej na podstawie rekonstrukcji i planu bazyliki św. Piotra w Rzymie (bazylika konstantyńska), tworząc wypowiedź ustną i pisemną poprawnie posługuje się poznanymi pojęciami i przykładami;	średniowiecznej i nowożytnej w Europie, rozpoznaje motywy ikonograficzne i podaje ich biblijne pochodzenie (ofiara Izaaka, trzej młodzieńcy w piecu ognistym, i inne) na podstawie cech stylistycznych identyfikuje środowisko artystyczne i czas, w którym powstało dzieło, samodzielnie analizuje formę dowolnego dzieła sztuki (kompozycję, gamę barwną, światłocień, technikę, temat) używając przy tym poprawnego języka z zakresu sztuk pięknych;	Chrystus – Dobry Pasterz – rzeźba oraz fresk z katakumb Pryscylli w Rzymie, Sarkofag Juniusa Bassusa z IV w., mauzoleum Galli Placydii w Rawennie, mauzoleum Konstancji w Rzymie wraz z mozaikami, Dobry Pasterz – mozaika z Mauzoleum Galii Placydii w Rawennie, Bazyliki Sant'Apollinare Nuovo i in Classe w Rawennie Opisuje cztery bazyliki większe w Rzymie Szczegółowo charakteryzuje program ikonograficzny wybranych przez siebie katakumb,	i nietypowy rozwiązuje problemy interpretacyjne samodzielnie pogłębia zainteresowanie sztuką danego okresu formułuje własne komentarze wartościujące na temat analizowanych dzieł; osiąga sukcesy w olimpiadach artystycznych;
2. SZTUKA BIZANTYJSKA I BIZANTYNIZUJĄCA ORAZ ICH HISTORYCZNY ROZWÓJ (SZTUKA PRAWOSŁAWIA)	określa ramy czasowe i zasięg terytorialny sztuki bizantyjskiej, zna kontekst historyczny i religijny rozwoju sztuki bizantyjskiej, podaje podstawowe cechy sztuki	na dowolnych przykładach charakteryzuje malarstwo i mozaikę bizantyjską, opisuje czym był ikonoklazm, wymienia i rozpoznaje	wyjaśnia, na czym polegał wpływ sztuki bizantyjskiej na sztukę średniowieczną Europy, przedstawia, w jaki sposób kontynuowane były tradycje kultury bizantyjskiej,	odnajduje intertekstualne oraz intersemiotyczne powiązania w dziele sztuki; sięga do literatury pomocniczej zaproponowanej mu przez nauczyciela i	Jw.

	bizantyjskiej, definiuje pojęcia: *eksedra, empora, impost, trompy, pendentywy, tambur (bęben kopuły),ślepe arkadowanie, blendy, ikonostas, templon, Pantokrator, Deesis, Hodegetria, Eleusa, cerkiew, ikona, podlinnik,* omawia znaczenie rządów Justyniana Wielkiego na sztukę; omawia architekturę bizantyjską na przykładzie kościoła Hagia Sophia w Konstantynopolu i San Vitale w Rawennie, zna najważniejsze daty, zna pisownie nazw własnych dzieł sztuki, oraz pisownie nazwisk, miast, itp., poprawnie je stosuje w mowie i piśmie, rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym,	wątki ikonograficzne, takie jak: Ukrzyżowanie, Boże Narodzenie, Zwiastowanie, Przemienienie na górze Tabor, *Anastasis*, *Deesis*, *Hodegetria*, *Eleusa*, *Pantokrator*, *Veraikon*, Trójca Święta i inne, charakteryzuje budowę ikonostasu; charakteryzuje budowę cerkwi prawosławnej; rozróżnia perspektywę rozumianą jako iluzję rzeczywistości od zwyczajowych konwencji widzenia w dawnych epokach (perspektywy intencjonalnej, odwróconej, izokefalii itp.), tworząc wypowiedź ustną i pisemną poprawnie posługuje się poznanymi pojęciami; omawia różne rozwiązania konstrukcyjne kopuł bizantyjski (na wybranych przykładach)	na podstawie tekstu źródłowego wyjaśnia, jakie były główne kryteria piękna w sztuce bizantyjskiej oraz wypowiada się na temat znaczenia budowli Hagia Sophia w Konstantynopolu, na konkretnych przykładach omawia ikonografię Hodegetrii, Eleusy, Deesis na podstawie cech stylistycznych identyfikuje środowisko artystyczne i czas, w którym powstało dzieło, samodzielnie analizuje formę dowolnego dzieła sztuki (kompozycję, gamę barwną, światłocień, technikę, temat) używając przy tym poprawnego języka z zakresu sztuk pięknych;	poddaje ją analizie; Dokładnie opisuje i interpretuje najważniejsze dzieła sztuki bizantyjskiej m.in.: Anthemios z Tralles, Izydor z Miletu – kościół Hagia Sophia w Konstantynopolu (bryła, plan, wnętrze), mozaika przedstawiająca grupę Deesis z kościoła Hagia Sophia, kościół San Vitale w Rawennie (plan, wnętrze, mozaiki z prezbiterium: Orszak Justyniana I Wielkiego i Orszak Teodory), bazylika św. Marka w Wenecji (fasada i plan), ikona Matki Boskiej Włodzimierskiej, ikona Trójcy Świętej Andrieja Rublowa.	

	symbolicznym),				
3. SZTUKA ISLAMU	charakteryzuje sztukę islamu, wyjaśniając warunki religijne i historyczne jej rozwoju, definiuje pojęcia: *meczet, mihrab, midha, minaret, stiuk, arabeska, mukarnas, łuk podkowiasty, horror vacui*, podaje i wyjaśnia najważniejsze cechy sztuki islamskiej; zna najważniejsze daty, zna pisownie nazw własnych dzieł sztuki, oraz pisownie nazwisk, miast, itp., poprawnie je stosuje w mowie i piśmie, rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym)	opisuje architekturę islamską na terenie Półwyspu Iberyjskiego na przykładzie meczetu w Kordobie i pałacu Alhambra, tłumaczy abstrakcyjny charakter sztuki Islamu odwołując się do przykładów; tworząc wypowiedź ustną i pisemną poprawnie posługuje się poznanymi pojęciami i przykładami;	charakteryzuje Błękitny Meczet w Stambule oraz Tadż Mahal w Agrze, samodzielnie analizuje formę dowolnego dzieła sztuki (kompozycję, gamę barwną, światłocień, technikę, temat) używając przy tym poprawnego języka z zakresu sztuk pięknych;	określa wpływ kultury islamu na sztukę Europy zachodniej w okresie średniowiecza; sięga do literatury pomocniczej zaproponowanej mu przez nauczyciela i poddaje ją analizie;	Jw.
4. SZTUKA WCZESNOŚREDNIOWIECZNA (PREROMANIZM)	charakteryzuje sztukę wczesnego średniowiecza podając jej swoiste cechy i podział;	charakteryzuje sztukę karolińską i ottońską na wybranych przykładach, rozróżnia na ilustracjach	omawia budowę mauzoleum Teodoryka w Rawennie, porównuje Kaplicę	sięga do literatury pomocniczej zaproponowanej mu przez nauczyciela i poddaje ją analizie;	Jw.

	zna chronologię sztuki przedromańskiej zarówno powszechnej, jak i polskiej; zna kontekst historyczny (wędrówka ludów, rządy dynastii karolińskiej i ottońskiej) wyjaśnia wpływ ornamentyki plemion germańskich na sztukę wczesnego średniowiecza, rozpoznaje i opisuje sklepienia preromańskie, definiuje pojęcia: *plecionka, ornament zoomorficzny, ewangeliarz, westwerk, krypta, wirydarz, kapitularz, refektarz, dormitorium, zakrystia, skryptorium, alternacja podpór, palatium, rotunda,* potrafi wymienić gdzie znajdywały się palatia w Polsce, zna najważniejsze daty, zna pisownie nazw własnych dzieł sztuki, oraz pisownie nazwisk, miast, itp., poprawnie je	miniatury iroszkockie, karolińskie i ottońskie, przedstawia wpływ sztuki wczesnochrześcijańskiej i bizantyjskiej na sztukę wczesnego średniowiecza, przeprowadza analizę architektoniczną kaplicy Karola Wielkiego w Akwizgranie, kościoła św. Michała w Hildesheim, zabudowań klasztornych w Cluny, przeprowadza analizę ikonograficzną Drzwi Bernwarda z Hildesheim, omawia znaczenie tzw. renesansu karolińskiego na kulturę i sztukę Europy, opisuje pozostałości palatiów w Polsce; wymienia i zwięźle opisuje budowle preromańskie na wzgórzu Wawelskim, tworząc wypowiedź ustną i pisemną poprawnie posługuje się poznanymi pojęciami i przykładami;	Karola Wielkiego w Akwizgranie z Kościołem San Vitale w Rawennie, charakteryzuje budowę kościołów w układzie dwuchórowym oraz opisuje budowę i wyjaśnia funkcję westwerku, charakteryzuje miniatorstwo karolińskie i ottońskie na konkretnych przykładach poznanych ma lekcjach; na podstawie cech stylistycznych identyfikuje środowisko artystyczne i czas, w którym powstało dzieło, samodzielnie analizuje formę dowolnego dzieła sztuki (kompozycję, gamę barwną, światłocień, technikę, temat) używając przy tym poprawnego języka z zakresu sztuk pięknych;	odnajduje intertekstualne oraz intersemiotyczne powiązania w dziele sztuki; szczegółowo analizuje Ewangeliarz Ottona III, Biblie Karola Łysego, Ewangeliarz Lotara I, Ewangeliarz św. Nazariusza z Lorsch i Ewangeliarz Ebbona opisuje i charakteryzuje szczegółowo: kościół św. Cyriaka w Gernrode, kościól w Corvey, szczegółowo omawia kontekst historyczny państwa Mieszka I i chrystianizacji tych terenów, omawia początki historii wzgórza Wawelskiego (architektura i kontekst religijno-historyczny)	

	stosuje w mowie i piśmie, rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym)				
5. SZTUKA ROMAŃSKA W EUROPIE I W POLSCE	określa warunki rozwoju, czas trwania i zasięg terytorialny sztuki romańskiej, rozumie pojęcie sztuki romańskiej i wyjaśnia jego pochodzenie, omawia najważniejsze cechy stylistyczne sztuki romańskiej powszechnej i w Polsce; rozpoznaje układy świątyń (bazylikowy, halowy, salowy), omawia wygląd świątyni romańskiej na wybranych przykładach, określa regionalny charakter architektury romańskiej i podaje przykłady budowli romańskich w różnych krajach,	wymienia i rozpoznaje motywy ikonograficzne: Ukrzyżowanie, Boże Narodzenie, Zmartwychwstanie, Sąd Ostateczny, *Maiestas Domini*, Pokłon Trzech Króli, Rozesłanie apostołów, personifikacje i alegorie (np. cnoty i przywary, noc i dzień, znaki zodiakalne), tłumaczy różnicę pomiędzy układem bazylikowym i halowym, wykazuje zgodność Starego Testamentu z Nowym na podstawie ikonografii średniowiecznej, tłumaczy różne funkcje sztuki romańskiej, rozpoznaje na ilustracjach sklepienia,	omawia rozwój plastyki romańskiej w Polsce i w Europie, analizuje konkretne przykłady, charakteryzuje najważniejsze budynki romańskie we Francji, w Cesarstwie Niemieckim i we Włoszech; omawia swoiste cechy architektury romańskiej w Anglii, opisuje ikonografię Tkaniny z Bayeux, zna okoliczności powstania dzieła, charakteryzuje romańskie rzemiosło artystyczne omawia wykorzystanie wątków kamiennych w budownictwie romańskim, tłumaczy jak zbudowane	wykorzystuje tekst naukowy w interpretacji dzieła sztuki; odnajduje intertekstualne oraz intersemiotyczne powiązania w dziele sztuki; sięga do literatury pomocniczej zaproponowanej mu przez nauczyciela i poddaje ją analizie; zna legendy hagiograficzne i potrafi je wykorzystać w interpretacji odpowiednich dzieł sztuki, dokładnie omawia poznane przykłady kościołów romańskich,	Jw.

	definiuje pojęcia: *addycyjność, biforium, triforium, obejście (ambit), system wiązany, rozeta, katedra, kolegiata, tympanon, przęsło, gurty, trumeau, biblia pauperum* rozpoznaje i wymienia podstawowe ornamenty romańskie, zna najważniejsze daty, zna pisownie nazw własnych dzieł sztuki, oraz pisownie nazwisk, miast, itp., poprawnie je stosuje w mowie i piśmie, rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym)	wykazuje wpływ chrystianizacji Polski na rozwój sztuki średniowiecznej, wymienia i omawia przykłady architektury romańskiej w Europie i w Polsce, dokładnie analizuje budowę Kolegiaty w Tumie pod Łęczycą, Katedry św. Wacława na Wawelu, Krypty św. Leonarda na Wawelu, kościół św. Andrzeja w Krakowie, Rotundy św. Prokopa w Strzelnie, opisuje wnętrze Kościoła św. Trójcy w Strzelnie ze szczególnym uwzględnieniem kolumn; opisuje dokładnie ikonografię Drzwi Gnieźnieńskich; tworząc wypowiedź ustną i pisemną poprawnie posługuje się poznanymi pojęciami i przykładami;	są: arkada, sklepienie, łuk, itp., dokładnie opisuje budowę romańskiego portalu schodkowego, na podstawie cech stylistycznych identyfikuje środowisko artystyczne i czas, w którym powstało dzieło, samodzielnie analizuje formę dowolnego dzieła sztuki (kompozycję, gamę barwną, światłocień, technikę, temat) używając przy tym poprawnego języka z zakresu sztuk pięknych;		
6. SZTUKA GOTYCKA W EUROPIE I W POLSCE	określa warunki rozwoju, czas trwania i zasięg terytorialny sztuki gotyckiej w Europie,	poprawnie operuje obcojęzycznymi terminami na określenie faz rozwoju sztuki gotyckiej (np. *rayonannt*,	omawia szczegółowo sklepienie piastowskie, charakteryzuje teorie opata Sugeriusza i	charakteryzuje twórczość Villarda de Honnecourta i jego wpływ na sztukę gotycką,	Jw.

	określa warunki rozwoju i ramy czasowe sztuki gotyckiej w Polsce, rozumie pojęcie sztuki gotyckiej i wyjaśnia jego pochodzenie, opisuje, jak rozwijały się miasta gotyckie, omawia architekturę gotycką na przykładzie typowego kościoła, porównuje kościoły gotyckie w poszczególnych krajach, wymienia najważniejsze cechy sztuki gotyckiej, rozpoznaje ornamentykę gotycką, definiuje terminy i pojęcia oraz rozpoznaje na fotografiach: *sklepienie krzyżowo-żebrowe, sklepienia: gwiaździste, wachlarzowe, sieciowe, kryształowe, tzw. piastowskie itp., maswerk, rozeta, pinakiel - fiala, wimperga, rzygacze, czołganki, kwiaton, zwornik, devotio moderna, mistycyzm, nurt dolorystyczny,*	*flamboyant, Early Eenglish, duecento, itp.*), wymienia i krótko charakteryzuje przykłady gotyckich budowli świeckich, wyjaśnia wpływ materiału na formę architektury gotyckiej w Polsce, charakteryzuje gotycką sztukę sepulkralna w Polsce, rozpoznaje nowe i dawne motywy ikonograficzne, jak: Pieta, Zwiastowanie, Nawiedzenie, Zaśnięcie Najświętszej Marii Panny, Wniebowzięcie Najświętszej Marii Panny, Koronacja Marii, Drzewo Jessego, Madonna z dzieciątkiem, św., Małgorzata, św. Krzysztof, i inni święci (Augustyn, Ambroży, Dominik, i in.) omawia style w rzeźbie gotyckiej na wybranych przykładach, omawia szczegółowo nowe rodzaje sklepień, omawia gotyckie	porównuje je do teorii św. Benedykta z Clairvaux, dokładnie omawia francuskie katedry gotyckie w Paryżu, Reims, Chartres, Amiens, Beauvais, dokładnie omawia niemieckie i austriackie katedry gotyckie w Koloni, Strasburgu, Wiedniu, dokładnie omawia włoskie katedry gotyckie w Mediolanie, Sienie oraz budowle świeckie we Florencji, Sienie i Wenecji; dokładnie omawia angielskie katedry gotyckie w Salisbury, Wells, Lincoln, Yorku, Cambrige, Gloucester, dokładnie omawia polskie gotyckie budownictwo sakralne w tym w szczególności: Kościół Mariacki w Krakowie, Kościół WNMP w Gdańsku, Katedra we Wrocławiu, Bazylika w Poznaniu, charakteryzuje miniatorstwo gotyckie na przykładzie *Bardzo*	omawia filozoficzno-religijne konteksty architektury gotyckiej, wykorzystuje tekst naukowy w interpretacji dzieła sztuki; odnajduje intertekstualne oraz intersemiotyczne powiązania w dziele sztuki; sięga do literatury pomocniczej zaproponowanej mu przez nauczyciela i poddaje ją analizie, porównuje tympanon romański z tympanonem gotyckim, szczegółowo omawia różnicę pomiędzy systemem krakowskim a gnieźnieńskim w architekturze gotyckiej w Polsce,	

	witraż, retabulum, predella, tryptyk, pentaptyk, poliptyk, zna najważniejsze daty, zna pisownie nazw własnych dzieł sztuki, oraz pisownie nazwisk, miast, itp., poprawnie je stosuje w mowie i piśmie, rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym),	rozwiązania konstrukcyjne (system szkieletowy, system łuków przyporowych, system filarowo-szkarpowy) omawia malarstwo gotyckie na przykładzie *Piety z Awinionu,* charakteryzuje technikę witrażu, potrafi określić funkcję poszczególnych elementów architektury gotyckiej, omawia dokładnie życie i twórczość Wita Stwosza, omawia poszczególne jego dzieła w tym w szczególności: Ołtarz Mariacki, tworząc wypowiedź ustną i pisemną poprawnie posługuje się poznanymi pojęciami i przykładami;	*bogatych godzinek ks. de Berry,* szeroko omawia i charakteryzuje styl międzynarodowy w rzeźbie, omawia przykładową budowę retabulum, charakteryzuje twórczość takich artystów jak, rodzina Pisano, Claus Sluter, na podstawie cech stylistycznych identyfikuje środowisko artystyczne i czas, w którym powstało dzieło, samodzielnie analizuje formę dowolnego dzieła sztuki (kompozycję, gamę barwną, światłocień, technikę, temat) używając przy tym poprawnego języka z zakresu sztuk pięknych;		
II. PROTORENESANS, RENESANS I MANIERYZM					
7. PROTORENESANS	omawia sytuację miast włoskich w XIII i XIV w. oraz znaczenie malarstwa protorenesansowego, omawia ogólnie wpływ	charakteryzuje i porównuje szkoły malarstwa florenckiego i sieneńskiego, wskazując na nowatorski charakter szkoły florenckiej,	porównuje twórczość Giotta i Cimabuego, oraz Duccia i Martiniego, charakteryzuje środki stylistyczne i środki wyrazu dla	szczegółowo porównuje malarstwo protorenesansu we Włoszech i w Niderlandach, wykorzystuje tekst	Jw.

	sztuki średniowiecznej na wczesny renesans, rozumie znaczenie słowa protorenesans i potrafi wytłumaczyć jego pochodzenie, wymienia najważniejsze cechy malarstwa protorenesansowego w Niderlandach, wykazuje innowacyjność i tradycyjność malarstwa niderlandzkiego XIV w., wymienia przedstawicieli malarstwa protorenesansu we Włoszech i w Niderlandach, definiuje pojęcia: *fresk, realizm niderlandzki, olej, en grisaille, Arma Chrsti,* wymienia przedstawicieli szkoły florenckiej i sieneńskiej XIII w. i XIV w., zna najważniejsze daty, zna pisownie nazw własnych dzieł sztuki, oraz pisownie nazwisk, miast, itp., poprawnie je stosuje w mowie i	charakteryzuje twórczość Cimabuego i Giotta, charakteryzuje twórczość Duccio i Martiniego, dokładnie opisuje ikonografię fresków Giotta w Asyżu oraz wnętrze kaplicy Scrovegnich, wykazuje i tłumaczy nowatorstwo malarstwa Giotta, charakteryzuje malarstwo niderlandzkich i niemieckich malarzy: Campin, Eyck, Memling, Weyden, Bosch, Grunewald, Witz, wnikliwie analizuje paletę barwną obrazów, oraz ich perspektywę, omawia techniki malarskie mistrzów niderlandzkich tworząc wypowiedź ustną i pisemną poprawnie posługuje się poznanymi pojęciami i przykładami;	najważniejszych artystów protorenesansu we Włoszech i w Niderlandach, zna symbolikę chrześcijańską i potrafi ją dostrzec w działach protorenesansowych, tłumaczy moralizatorskich charakter twórczości Boscha, wykazuje wpływ sztuki bizantyjskiej na sztukę protorenesansu, na podstawie cech stylistycznych identyfikuje środowisko artystyczne i czas, w którym powstało dzieło, samodzielnie analizuje formę dowolnego dzieła sztuki (kompozycję, gamę barwną, światłocień, technikę, temat) używając przy tym poprawnego języka z zakresu sztuk pięknych;	naukowy w interpretacji dzieła sztuki; odnajduje intertekstualne oraz intersemiotyczne powiązania w dziele sztuki; sięga do literatury pomocniczej zaproponowanej mu przez nauczyciela i poddaje ją analizie, zna wpływ malarstwa Boscha na sztukę późniejszą, w tym surrealistyczna XX w.,	

	piśmie, rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym)				
8. SZTUKA RENESANSU WE WŁOSZECH	przedstawia główne ośrodki sztuki renesansowej we Włoszech, charakteryzuje szkołę florencką XV w. i szkołę wenecką XVI w., określa warunki rozwoju, czas trwania i zasięg terytorialny sztuki renesansowej we Włoszech, posługuje się poprawnie pojęciami *trecento, quattrocento, cinquecento*, rozumie i zna pochodzenie słowa renesans, charakteryzuje architekturę quattrocenta na przykładach omawianych na lekcji,	charakteryzuje dokonania Vasariego, omawia konteksty filozoficzne, religijne, kulturowe i artystyczne sztuki renesansu, wymienia najważniejsze cechy estetyki sztuki renesansu, wymienia renesansowe traktaty o sztuce renesansu, zna ich autorów i pochodzenie, tłumaczy pojecie mecenatu i omawia jego znaczenie dla sztuki renesansu, wymienia najsławniejszych mecenasów i potrafi ich przypisać do odpowiednich artystów, omawia przemiany	omawia szczegółowo twórczość takich artystów, jak: Brunelleschi, Verocchio, Donatello, della Francesca, Alberti, Bramante, Michał Anioł, Palladio, da Vinci, Santi, Mantegna, Ghiberti, Masaccio, Fra Angelico, Lippi, Botticelli, Tycjan, Giorgione, Veronese, Tintoretto, Bellini, i inni, porównuje twórczość poszczególnych okresów sztuki włoskiego renesansu, wyjaśnia termin *koloryzm* i zna późniejszych przedstawicieli tego zjawiska, określa znaczenie twórczości Andrea Palladia dla architektury nowożytnej w Europie Zachodniej i Anglii,	interpretuje teksty kultury dotyczące sztuki renesansu, wykorzystuje tekst naukowy w interpretacji dzieła sztuki; odnajduje intertekstualne oraz intersemiotyczne powiązania w dziele sztuki; sięga do literatury pomocniczej zaproponowanej mu przez nauczyciela i poddaje ją analizie, charakteryzuje traktaty Bramantego, da Vinciego, Vasariego i innych, odnosząc ich treść do konkretnych przykładów dzieł sztuki, zna fragmenty *Życiorysów* Vasariego,	Jw.

	przedstawia koncepcję miasta idealnego, zna wpływ antyku na sztukę renesansu, definiuje terminy i pojęcia oraz rozpoznaje na ilustracjach: *sklepienie kolebkowe z lunetami, latarnię, palazzo, boniowanie, rustykę, pilastry w poszczególnych stylach, wielki porządek, porządek spiętrzony, gzymsy dzielące i gzyms wieńczący, perspektywę linearną* i *powietrzną, sgraffito, arkada, podcień, loggia,attyka* wymienia najważniejszych artystów renesansowych na świecie, dokonuje analizy formalnej kościoła renesansowego, zna najważniejsze daty, zna pisownie nazw własnych dzieł sztuki, oraz pisownie nazwisk, miast, itp., poprawnie je stosuje w mowie i piśmie, rozpoznaje i poprawnie	statusu artysty w renesansie, omawia założenia humanizmu, potrafi omówić najważniejsze przykłady sztuki renesansowej, w tym: Pietę Michała Anioła, Kaplicę Sykstyńską (freski), Katedrę Santa Maria del Fiore, Dawida (Michał Anioł, Donatello, Verocchio), Ostatnia Wieczerza, Monalisa, Dama z gronostajem da Vinciego, Stanze Watykańskie Santiego, akty Tycjana, Tempietto Bramantego, Primavera Botticellego, Wesele w Kanie Galilejskiej Veronesego, i inne. charakteryzuje zjawisko renesansowego portretu, omawia narodziny pejzaży w sztuce, tworząc wypowiedź ustną i pisemną poprawnie posługuje się poznanymi pojęciami i przykładami;	omawia historię budowli nowożytnej Bazyliki św. Piotra na Watykanie, omawia znaczenie papiestwa i jego wpływ na sztukę renesansu, porównuje kościoły gotyckie z renesansowymi, omawia wygląd renesansowego *palazzo*, na podstawie cech stylistycznych identyfikuje środowisko artystyczne i czas, w którym powstało dzieło, samodzielnie analizuje formę dowolnego dzieła sztuki (kompozycję, gamę barwną, światłocień, technikę, temat) używając przy tym poprawnego języka z zakresu sztuk pięknych;	omawia przemiany w koncepcji nagrobka od średniowiecza po renesans,	

	nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym),				
9. SZTUKA RENESANSOWA WE FRANCJI, W NIENCZECH I NIDERLANDACH	określa warunki rozwoju, czas trwania i zasięg terytorialny sztuki renesansowej w Niemczech i w Niderlandach, wymienia, przypisuje i definiuje podstawowe techniki graficzne: drzeworyt, miedzioryt definiuje terminy: *anamorfoza*, zna najważniejsze daty, zna pisownie nazw własnych dzieł sztuki, oraz pisownie nazwisk, miast, itp., poprawnie je stosuje w mowie i piśmie, rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym)	charakteryzuje ogólnie twórczość artystów niemieckich: Lucasa Cranacha, Albrechta Altdorfera, Hansa Holbeina; omawia tradycję średniowieczną w twórczości Matthiasa Grünewalda, charakteryzuje zjawisko mecenatu w Niderlandach, we Francji i w Niemczech, omawia moralizatorski charakter twórczości Bruegla, omawia specyfikę aktów Cranacha, omawia portrety oficjalne Henryka VIII Holbeina, rozpoznaje nowe motywy biblijne: np. Judyta i Holofernes, tworząc wypowiedź	szczegółowo charakteryzuje twórczość Dürera, Bruegla St. wyjaśnia, na czym polega osadzenie w tradycji dzieł malarzy niemieckich, rozpoznaje postaci na portretach renesansowych, porównuje twórczość Bruegla z twórczością Boscha, wyjaśnia, jaki wpływ na malarstwo w Niderlandach miała sytuacja polityczno-religijna, na podstawie cech stylistycznych identyfikuje środowisko artystyczne i czas, w którym powstało dzieło, opisuje architekturę rezydencjonalną we Francji, przebudowę Luwru w okresie	wykorzystuje tekst naukowy w interpretacji dzieła sztuki; odnajduje intertekstualne oraz intersemiotyczne powiązania w dziele sztuki; sięga do literatury pomocniczej zaproponowanej mu przez nauczyciela i poddaje ją analizie, zna fragmenty pism teoretycznych Dürera, przedstawia ewolucję malarstwa renesansowego od protorenesansu do weneckich kolorystów,	Jw.

		ustną i pisemną poprawnie posługuje się poznanymi pojęciami i przykładami;	renesansu, samodzielnie analizuje formę dowolnego dzieła sztuki (kompozycję, gamę barwną, światłocień, technikę, temat) używając przy tym poprawnego języka z zakresu sztuk pięknych;		
10. SZTUKA MANIERYZMU	wyjaśnia termin *manieryzm*, zna jego pochodzenie i wskazuje cechy stylu w malarstwie, rzeźbie i architekturze, określa charakter i czas trwania manieryzmu, definiuje terminy: *figura serpentinata*, zna najważniejsze daty, zna pisownie nazw własnych dzieł sztuki, oraz pisownie nazwisk, miast, itp., poprawnie je stosuje w mowie i piśmie, rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym,	charakteryzuje sztukę manierystyczną we Włoszech na podstawie przykładów omówionych na lekcjach z architektury, rzeźby i malarstwa, wyjaśnia, na czym polega postawa artysty manierystycznego, wyjaśnia wpływ sztuki bizantyjskiej na malarstwo El Greco, odróżnia sztukę renesansu od sztuki manierystycznej, tworząc wypowiedź ustną i pisemną poprawnie posługuje się poznanymi pojęciami i przykładami;	charakteryzuje dokładnie życie i twórczość El Greco, charakteryzuje szkołę z Fontainebleau, charakteryzuje i porównuje twórczość rzeźbiarską Celliniego i da Bologni, na podstawie cech stylistycznych identyfikuje środowisko artystyczne i czas, w którym powstało dzieło, samodzielnie analizuje formę dowolnego dzieła sztuki (kompozycję, gamę barwną, światłocień, technikę, temat) używając przy tym poprawnego języka z zakresu sztuk pięknych;	wykorzystuje tekst naukowy w interpretacji dzieła sztuki; odnajduje intertekstualne oraz intersemiotyczne powiązania w dziele sztuki; sięga do literatury pomocniczej zaproponowanej mu przez nauczyciela i poddaje ją analizie,	Jw.

	symbolicznym),				
11. SZTUKA RENESANSOWA I MANIERYSTYCZNA W POLSCE	określa warunki rozwoju, czas trwania i zasięg terytorialny sztuki renesansowej i manierystycznej w Polsce, omawia rozwój renesansu i manieryzmu w Polsce, definiuje terminy: *werdiura, groteska, arras, gobelin, tapiserie, ornament kandelabrowy*, zna pisownie nazw własnych dzieł sztuki, oraz pisownie nazwisk, miast, itp., poprawnie je stosuje w mowie i piśmie, rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym),	porównuje sztukę renesansową Polski ze sztuką włoską i niderlandzką, charakteryzuje mecenat królewski oraz zabytki renesansowe na Wawelu, opisuje historię powstania, bryłę, plan, dekorację Kaplicy Zygmuntowskiej, omawia typy nagrobków na przykładach dzieł Berrecciego, Gucciego i Michałowicza, wskazuje wpływy sztuki włoskiej, niderlandzkiej i niemieckiej na sztukę polskiego renesansu, charakteryzuje arrasy z kolekcji Zygmunta Augusta, tworząc wypowiedź ustną i pisemną poprawnie posługuje się poznanymi pojęciami i przykładami;	charakteryzuje renesansową architekturę świecką i sakralną na podstawie przykładów dzieł omawianych na lekcjach, przedstawia malarstwo portretowe i miniaturowe (m.in. Kodeks Baltazara Behema) oraz rzemiosło artystyczne rozwijające się głównie w kręgu mecenatu królewskiego, omawia architekturę rezydencjonalną i obronną na przykładzie Baranowa Sandomierskiego, Krasiczyna i in., przedstawia sytuację Gdańska w XVI i pocz. XVII w. oraz charakteryzuje sztukę Gdańska, charakteryzuje typową attykę polską na konkretnych przykładach,	charakteryzuje Zamość jako miasto idealne, wykorzystuje tekst naukowy w interpretacji dzieła sztuki; odnajduje intertekstualne oraz intersemiotyczne powiązania w dziele sztuki; sięga do literatury pomocniczej zaproponowanej mu przez nauczyciela i poddaje ją analizie,	Jw.

opracował: Tomasz Tisończyk

WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY
Z HISTORII SZTUKI DLA KLASY TRZECIEJ CZTEROLETNIEGO LICEUM - POZIOM ROZSZERZONY

Obowiązkiem ucznia jest posiadanie zeszytu i uzupełnianie go notatkami z lekcji oraz gromadzenie wszelakich materiałów źródłowych otrzymywanych przez nauczyciela. Uczeń z założenia (decyzją nauczyciela) ma dostęp do chmury internetowej, w której gromadzone są materiały do samodzielnego powtarzania wiadomości z lekcji. Materiały te nie zwalniają ucznia z pracy na lekcji. Wymagania tutaj przedstawione są skorelowane z podręcznikiem, pt. B. Osińska, *Sztuka i czas, t. I oraz t. II*, WSiP, 2018 (numer dopuszczenia (1/2007));

Zakres tematyczny	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
BAROK I ROKOKO					
1. Sztuka barokowa we Włoszech	- wyjaśnia znaczenie i podaje źródłosłów słowa *barok*, - wyjaśnia znaczenie kontrreformacji dla sztuki barokowej, - umiejscawia epokę na osi czasu - określa czas trwania epoki i zasięg terytorialny barokowego stylu, - wymieni uwarunkowania społeczne i historyczne rozwoju epoki, - wymienia najważniejsze cechy stylu barokowego, - wymienia nazwiska najważniejszych rzeźbiarzy, malarzy i architektów, - definiuje terminy i pojęcia: *gesamtkunstwerk*, *iluzjonizm*, *luminizm*,	- charakteryzuje ogólne trendy w estetyce XVII w., - charakteryzuje mecenat XVII w., - charakteryzuje rolę i miejsce artysty w społeczeństwie, - wskazuje różnice między epoką baroku a epoką renesansu i stylem manierystycznym, - wyjaśnia rolę i znaczenie twórczości Michała Anioła w sztuce przełomu renesansu i baroku, - rozróżnia znaczenia pojęcia baroku rozumianego jako styl, epoka i postawa artystyczna, - stosuje formalną terminologię opisując konkretne dzieło sztuki, - w malarstwie identyfikuje świętych po ich atrybutach, rozpoznaje postaci historyczne na obrazie, - podejmuje próbę	- podaje najważniejsze wydarzenia historyczne mające wpływ na rozwój sztuki barokowej z uwzględnieniem ich dat, - zna biografię najważniejszych postaci epoki baroku, - omawia genezę powstania konkretnych dzieł sztuk plastycznych, - charakteryzuje malarstwo wedutowe i freskowe weneckich mistrzów XVIII w., - wykazuje ciągłość szkoły weneckiej (*colore*), - zna i omawia historię budowy bazyliki św. Piotra od czasów Donata Bramantego do dekoracji wnętrza i powstania placu przed bazyliką, - formułuje wnioski na podstawie tekstów źródłowych dotyczących sztuki barokowej,	- omawia i interpretuje nowe formy w architekturze barokowej na przykładzie dzieł Carla Maderny, Francesca Borrominiego i Gianlorenza Berniniego oraz realizacje turyńskie Guarino Guarriniego; - bezbłędnie umieszcza dzieła sztuki w czasie, w przestrzeni geograficznej, bądź miejscu wystawiania, oraz określa ich związek z epoką baroku i ideałami epoki, - zna i dokładnie opisuje nowopoznane techniki plastyczne,	- samodzielnie i wnikliwie porównuje wnętrza, fasady, plany, dekoracje kościołów, pałaców i innych budowli, - dokonuje samodzielnej i wnikliwej analizy obrazów i rzeźb, - samodzielnie i wnikliwie porównuje twórczość konkretnych artystów wykazując ich cechy indywidualne jak i wspólne, - zna życiorysy świętych ukazanych na konkretnych obrazach, - analitycznie przedstawia myśl teoretyczną artysty, porównuje ją z innymi teoriami estetycznymi, - w sposób samodzielny i nietypowy rozwiązuje problemy interpretacyjne, - samodzielnie pogłębia zainteresowanie sztuką danego okresu, - uzasadnia znaczenie i

	maniera tenebrosa, *caravaggionizm*, *weduta*, - charakteryzuje architekturę jezuicką na Przykładzie kościoła Il Gesu, - podaje źródło ikonograficzne dzieła sztuki, - wymienia główne znaki, symbole znajdujące się w wybitnych dziełach sztuki, - tworzy proste wypowiedzi ustne i pisemne zawierające ogólne informacje na temat baroku, bądź artysty, czy konkretnego dzieła, - na podstawie analizy dzieła sztuki wykazuje przynależność artysty do kierunku, - rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym).	samodzielnej analizy, interpretacji wskazanych dzieł sztuki, - identyfikuje cechy typowe dla epoki baroku, wskazuje motywy, idee w dziełach z tej epoki, - uczestniczy aktywnie na lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;	- omawia etapy rozwoju i wymienia przedstawicieli nowożytnego malarstwa iluzjonistycznego (od fresków Mantegny w Camera dei Spozi do fresków Andrea del Pozzo w San Ignazio w Rzymie i fresków Tiepola), - identyfikuje wypowiedzi konkretnych artystów po fragmentach ich teoretycznej twórczości, - porównuje różne sposoby ukazania tych samych motywów i tematów w dziełach artystów barokowych z artystami z różnych epok, - samodzielnie wyjaśnia, na czym polega przełomowy charakter twórczości wybitnych artystów baroku włoskiego, - buduje w sposób jasny, komunikatywny wypowiedź ustną i pisemną, stosując właściwą dla danego okresu i stylu terminologię,		przyczyny popularności wybranych twórców oraz ich dzieł, - formułuje własne komentarze wartościujące na temat analizowanych i Interpretowanych dzieł, odczytuje ich metaforyczne i symboliczne znaczenie, - operuje fachową terminologią z zakresu historii sztuki, swobodnie tworzy wypowiedzi na tematy związane ze sztuką, odnosząc się do innych dziedzin nauki, - osiąga sukcesy w olimpiadzie artystycznej,
2. Sztuka barokowa we Francji i Hiszpanii	- wymienia cechy francuskich założeń ogrodowych, - omawia założenie Vaux-Le-Vicomte, - definiuje terminy: *pejzaż idealny, sztafaż,*	- charakteryzuje nurt klasycyzujący w architekturze czasów Ludwika XIV na przykładzie Wersalu oraz wschodniej fasady Luwru, - charakteryzuje na	- porównuje rzeźbę barokową Włoch i rzeźbę francuską epoki baroku, - zna najważniejsze fakty z życia barokowych architektów, rzeźbiarzy i malarzy we Francji i	- szczegółowo opisuje rzeźba parku wersalskiego (Girardon), - szczegółowo opisuje nurt barokowy w architekturze francuskiej (na przykładzie Val-de-	Jw.

	portret reprezentacyjny, ogród francuski, churrigueryzm, immaculata, bodegon - wymienia barokowych malarzy francuskich, - identyfikuje cechy typowe dla hiszpańskiego stylu barokowego w architekturze i malarstwie, - wymienia najsłynniejszych twórców baroku hiszpańskiego oraz ich artystyczne osiągnięcia, - na podstawie analizy dzieła sztuki wykazuje przynależność artysty do kierunku, - rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym)	wybranych przykładach malarstwo i rzeźbę czasów Ludwika XIV, - charakteryzuje malarstwo pejzażowe Poussina i Lorraina oraz twórczość Georgesa de la Tour, - omawia życie i twórczość Diego Velazqueza - przeprowadza analizę formalną architektury hiszpańskiego baroku, - charakteryzuje malarstwo hiszpańskie na przykładach dzieł Ribery, Murillo, Zurbarana, - uczestniczy aktywnie na lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;	Hiszpanii, - buduje w sposób jasny, komunikatywny wypowiedź ustną i pisemną, stosując właściwą dla danego okresu i stylu terminologię,	Grâce), - szczegółowo opisuje barokowe malarstwo francuskie (np. portret oficjalny Hyacinthe Rigauda, malarstwo klasycyzujące Nicolasa Poussina i Claude Lorraina, dzieła Philippa de Champaigne; dzieła Georgesa de La Tour oraz braci Le Nain) -identyfikuje caravaggionizm w dziełach sztuki różnych artystów,	
3. Sztuka barokowa w Europie Północnej	- definiuje pojęcie symbolizmu i podaje przykłady jego zastosowania w malarstwie holenderskich i flamandzkim XVII i XVIII w., - definiuje pojęcie *vanitas* i potrafi	- charakteryzuje symbolizm w twórczości malarzy holenderskich i flamandzkich XVII i XVIII w., - przedstawia koncepcję vanitatywną w twórczości malarzy epoki baroku na konkretnych przykładach, - przedstawia główne założenia	- porównuje i wyciąga wnioski dotyczące różnic stylistycznych i treściowych dzieł środowiska flamandzkiego i holenderskiego, - tworzy wypowiedzi na	- szczegółowo analizuje architekturę Balthazara Neumanna na przykładach Kościoła Vierzehnheilige oraz pałacu biskupiego w Würzburgu, - analizuje wpływ Caravaggia na malarstwo	Jw.

	wytłumaczyć jego związek z malarstwem niderlandzkim baroku, - wskazuje, w jaki sposób styl życia i religia wpłynęła na twórczość malarzy holenderskich i flamandzkich, - przedstawia sytuację polityczną krajów niemieckich w XVII w., - wymienia omawiane na lekcji rezydencje i kościoły krajów niemieckich, - określa funkcję malarstwa barokowego w krajach Europy Północnej, - na podstawie analizy dzieła sztuki wykazuje przynależność artysty do kierunku, - rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym),	architektury holenderskiej na przykładzie Ratusza amsterdamskiego Jacoba van Campena, - omawia życie i twórczość Piotra Pawła Rubensa oraz Antona van Dycka, - charakteryzuje martwą naturę i pejzaż w malarstwie flamandzkim, - charakteryzuje malarstwo holenderskie artystów: Fransa Halsa, Willema Claesza Hedy, Pieter de Hocha, Gerarda ter Borcha, Jacoba van Ruisdaela, - omawia życie i twórczość Rembrandta van Rijn oraz Vermeera van Delf, - na przykładzie katedry św. Pawła w Londynie omawia twórczość Wrena, - uczestniczy aktywnie na lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;	temat rozwoju malarstwa w Zjednoczonych Prowincjach i Flandrii, uwzględniając wpływ wydarzeń historycznych, mecenatu i źródeł inspiracji, - omawia zespół pałacowy Zwinger w Dreźnie Augusta Mocnego oraz rezydencję Fryderyka II Wielkiego Sanssuoci w Poczdamie, - określa wpływy palladiańskie w architekturze holenderskiej XVII w. na przykładzie Ratusza w Amsterdamie, - przedstawia działalność Fischera von Erlach na przykładach Schonbrunn i kościoła Karola Borromeusza w Wiedniu, - zna wpływ religii protestanckiej na kształtowanie się sztuki holenderskiej, - buduje w sposób jasny, komunikatywny wypowiedź ustną i pisemną, stosując właściwą dla danego okresu i stylu terminologię,	holenderskie (np. obraz *Król Dawid grający na harfie w otoczeniu aniołów* malarza utrechckiego Hendricka ter Brugghena), - odczytuje znaczenie rekwizytów w holenderskim i flamandzkim malarstwie martwych natur,	
4. Sztuka barokowa w Polsce	- przedstawia warunki rozwoju wymienia etapy	- analizuje architekturę jezuicką na przykładzie kościoła św.	- wykazuje wpływy włoskie w architekturze	- szczegółowo porównuje architekturę barokową w	Jw.

	rozwoju stylu barokowego w Polsce, - wyjaśnia pojęcie sarmatyzmu, - przedstawia typy portretów szlacheckich (sarmacki, trumienny), - na podstawie analizy dzieła sztuki wykazuje przynależność artysty do kierunku, - rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym),	Piotra i Pawła w Krakowie; rezydencjonalną na przykładach rezydencji Krzyżtopór w Ujeździe, w Podhorcach i Wilanowie, - charakteryzuje architekturę Warszawy czasów baroku i rokoka, - omawia nurt klasycyzujący w wybranych dziełach Tylmana z Gameren, - omawia wybrane realizacje malarzy: Tomasso Dolabellego, Bartłomieja Strobla, - uczestniczy aktywnie na lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;	sakralnej: Borrominiego w kościele Pijarów w Krakowie (projektu Kacpra Bażanki) i fasady Franciszka Placidi oraz wpływy Berniniego na przykładzie kościoła Misjonarzy na Stradomiu w Krakowie (projektu Kacpra Bażanki), - charakteryzuje i porównuje twórczość Daniela Schulza i Jerzego Siemiginowskiego, - przedstawia zagadnienie rzeźby barokowej w Polsce na przykładzie Kolumny Zygmunta oraz dekoracji sztukatorskich w kościele św. Anny w Krakowie, a także w kościele parafialnym św. Trójcy w Tarłowie, - buduje w sposób jasny, komunikatywny wypowiedź ustną i pisemną, stosując właściwą dla danego okresu i stylu terminologię,	Polsce z barokiem włoskim, - zna zbiory malarstwa barokowego w Polsce, - przedstawia własną ocenę sarmatyzmu oraz potrafi ją uargumentować na konkretnych przykładach,	
5. Późny barok w Europie i rokoko	- podaje czas trwania oraz przedstawia genezę i warunki społeczne i polityczne rozwoju rokoka, - omawia ogólnie „Styl Ludwika XV”,	- charakteryzuje architekturę i wystrój wnętrz pałaców rokokowych, - zna i potrafi rozpoznać ornamentykę rokoka na wybranych przykładach (np. Hôtel de Soubise, Zwinger),	- charakteryzuje architekturę rokokową krajów niemieckich uwzględniając również kontekst historyczny: np. Zwinger, wnętrze Vierzehnheiligen,	-omawia wnikliwie ceramikę rokokową, - zna najważniejsze wydarzenia z życia omawianych artystów, - opisuje wedutowe i iluzjonistyczne malarstwo	Jw.

	- na podstawie analizy dzieła sztuki wykazuje przynależność artysty do kierunku, - rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym),	- charakteryzuje rzeźbę rokokową (na przykładach dzieła Falconeta, braci Asamów, Günthera), - charakteryzuje twórczość Watteau, Bouchera, Fragonarda, - uczestniczy aktywnie na lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;	kościół w Wies, - przedstawia specyfikę portretowego malarstwa angielskiego XVIII w. na przykładowych dziełach Gainsborough, Reynoldsa, Hogharta, - omawia twórczość Jeana Battiste Chardina, - buduje w sposób jasny, komunikatywny wypowiedź ustną i pisemną, stosując właściwą dla danego okresu i stylu terminologię,	weneckie XVIII w. na wybranych dziełach Tiepola, Antonia Canale, Francesco Guardiego,	
KLASYCYZM					
6. Sztuka neoklasycyzmu w Europie Zachodniej	- podaje czas trwania i zasięg terytorialny sztuki neoklasycznej, - wykazuje, w jaki sposób odkrycia archeologiczne wpłynęły na sztukę neoklasyczną, - nazywa nowe teorie estetyczne, - wyjaśnia, na czym polegało współistnienie neoklasycyzmu i romantyzmu, - na podstawie analizy dzieła sztuki wykazuje przynależność artysty do kierunku, - rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza	- charakteryzuje architekturę neoklasycystyczną we Francji (wczesny klasycyzm na przykładzie Petit Trianon, rewolucyjne projekty Ledoux i Boullèe, sztuka empiru) oraz wybrane realizacje architektoniczne w Berlinie (Altes Museum, Nowy Odwach, Brama Brandenburska), - charakteryzuje malarstwo neoklasyczne na przykładzie twórczości Davida i Ingresa, - uczestniczy aktywnie na lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;	- opisuje początki muzealnictwa, - omawia główne założenia rzeźby neoklasycystycznej w twórczości Canovy i Thorvaldsena, - charakteryzuje palladianizm, neoklasycystyczną architekturę angielską i założenia parkowe, - buduje w sposób jasny, komunikatywny wypowiedź ustną i pisemną, stosując właściwą dla danego okresu i stylu terminologię,	- omawia rozwój historii sztuki, jako nauki oraz rozwój krytyki sztuki, - zna najważniejsze wydarzenia z życia omawianych artystów,	Jw.

	je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym),				
7. Styl stanisławowski i klasycyzm w Polsce	- charakteryzuje sztukę czasów stanisławowskich i królewski mecenat, - wymienia cechy i opisuje styl Stanisława Augusta Poniatowskiego, - wymienia budowle parku Łazienkowskiego oraz podaje nazwiska projektantów, - na podstawie analizy dzieła sztuki wykazuje przynależność artysty do kierunku, - rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym),	- przedstawia życie i twórczość architekta Warszawy – Dominika Merliniego, - opisuje architekturę i założenia ogrodowe XVIII-wiecznych rezydencji magnackich w Polsce (np. Puławy, Arkadia pod Nieborowem, itp.), - charakteryzuje ogólnie architekturę Warszawy czasów Księstwa Warszawskiego i Królestwa Kongresowego, - uczestniczy aktywnie na lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;	- opisuje wygląd i rozpoznaje na ilustracjach przykładowe polskie dwory z XVIII wieku, - zna twórczość i biografię Bacciarellego, Canaletta, Brodowskiego, - wyjaśnia polską specyfikę rezydencji magnackich i architektury ogrodowej (Puławy Czartoryskich, Arkadia Radziwiłłów), - przedstawia nowe typy budowli publicznych, - buduje w sposób jasny, komunikatywny wypowiedź ustną i pisemną, stosując właściwą dla danego okresu i stylu terminologię,	- zna rodowody najważniejszych mecenatów - szczegółowo opisuje historię rozbudowy Zamku Królewskiego w Warszawie, oraz innych ważnych budowli,	Jw.
SZTUKA WIEKU XIX					
8. Sztuka Romantyzmu	- określa genezę i czas trwania romantyzmu, - podaje cechy romantyzmu, - wymienia źródła inspiracji i zakres ikonograficzny malarstwa romantycznego, - wymienia przedstawicieli w	- przedstawia życie i twórczość Goyi, charakteryzuje techniki graficzne, którymi się on posługiwał, zwłaszcza techniki metalowe - przedstawia życie i twórczość Eugène Delacroix oraz określa znaczenie jego malarstwa i działalności	- wymienia innych malarzy romantycznych i przykłady ich dzieł, - przedstawia główne założenia i omawia wybrane prace malarzy należących do Bractwa św. Łukasza i ugrupowania Nazareńczyków,	- szczegółowo charakteryzuje twórczość przedstawicieli malarstwa romantycznego w Anglii i Niemczech: John Constable, William Turner, William Blake, Henri Füssli, Caspar David Friedrich,	Jw.

	romantycznym malarstwie francuskim, angielskim, niemieckim, hiszpańskim, polskim; - na podstawie analizy dzieła sztuki wykazuje przynależność artysty do kierunku, - rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym),	artystycznej, - zna twórczość Caspara Davida Friedricha, - umiejscawia grupę Nazareńczyków w kontekście historycznym, - omawia cechy rzeźby romantycznej na przykładzie Marsylianki F. Rude'a - uczestniczy aktywnie na lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;	- opisuje i przeprowadza analizę porównawczą obrazów romantycznych, - wykazuje, w jaki sposób w romantyzmie integrowały się dyscypliny artystyczne i literatura, - przedstawia wnikliwie światopogląd i tendencje filozoficzne, które wpłynęły na rozwój postawy romantyków, - buduje w sposób jasny, komunikatywny wypowiedź ustną i pisemną, stosując właściwą dla danego okresu i stylu terminologię,	- zna najważniejsze wydarzenia z życia omawianych artystów, - tworzy wyczerpujące wypowiedzi na temat malarstwa romantycznego, uwzględniając kontekst historyczny, społeczny i estetyczny, literacki;	
9. Architektura XIX w.	- wymienia style historyczne w architekturze XIX wieku, - definiuje pojęcie *modernizmu*, *eklektyzmu*, - podaje przykłady realizacji neoromańskich, neogotyckich, neorenesansowych, neobarokowych oraz eklektycznych w Europie, - określa wpływ nowych technologii na architekturę II poł. XIX w., - na podstawie analizy dzieła sztuki wykazuje przynależność artysty do kierunku,	- samodzielnie odnajduje inspiracje historyczne we wskazanych obiektach, - potrafi określić na czym polega wieloznaczność terminu modernizm, - wykazuje tradycyjność i nowoczesność architektury XIX w., - uczestniczy aktywnie na lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;	- charakteryzuje działalność Eugene Emanuela Violet-le-Duc we Francji, - charakteryzuje wpływy orientalne na przykładzie Pawilonu Królewskiego w Brighton Johna Nasha - charakteryzuje architekturę inżynieryjną na wystawach światowych: Pałac Kryształowy Paxtona, Wieża Eiffla i Hala Maszyn Fernanda Duterta i Victora Cantamina; - charakteryzuje	- wnikliwie analizuje architekturę Louis Sullivana i „szkoły chicagowskiej" jako nurtu wczesnego modernizmu w architekturze Stanów Zjednoczonych, - zna historię rozbudowy Teatru im. J. Słowackiego w Krakowie proj. Jana Zawiejskiego,	Jw.

	- rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym),		architekturę nowych technologii, np. Henri Labrouste: wnętrze czytelni przy Narodowej Bibliotece w Paryżu, - buduje w sposób jasny, komunikatywny wypowiedź ustną i pisemną, stosując właściwą dla danego okresu i stylu terminologię,		
10. Akademizm i sztuka oficjalna w XIX w.	- przedstawia tło rozwoju akademizmu, - definiuje termin akademizm - wymienia cechy kierunku, - wymienia najważniejsze akademie europejskie, - wymienia przedstawicieli akademizmu europejskiego, - na podstawie analizy dzieła sztuki wykazuje przynależność artysty do kierunku, - rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym),	- określa rolę akademizmu w sztuce XIX w., - przedstawia hierarchię tematów i *decorum* akademickie, - wyjaśnia, w jaki sposób funkcjonowanie akademii wpływało na kształtowanie się malarstwa tego okresu, - identyfikuje źródła ikonograficzne malarskich tematów, - uczestniczy aktywnie na lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;	- wskazuje i charakteryzuje akademie artystyczne istotne z punktu widzenia kształcenia polskich artystów XIX w., - tłumaczy na czym polegała negatywna ocena kierunku, - charakteryzuje twórczość Henryka Siemiradzkiego, - odczytuje przenośny sens akademickich obrazów Couture'a, Cabanela, Bouguereau, i innych, - buduje w sposób jasny, komunikatywny wypowiedź ustną i pisemną, stosując właściwą dla danego okresu i stylu terminologię,	- porównuje akademizm polski i europejski, - argumentuje własne zdanie na temat malarstwa akademickiego, - zna najważniejsze fakty z życia polskich akademików,	Jw.
11. Prerafaelici	- określa czas działalności	- określa, jakie znaczenie	- charakteryzuje rolę	- porównuje relacje	Jw.

	i przyczyny zawiązania się grupy, - wskazuje źródła inspiracji grupy prerafaelitów, - wymienia przedstawicieli bractwa i przykłady ich dzieł, - na podstawie analizy dzieła sztuki wykazuje przynależność artysty do kierunku, - rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym),	miała działalność Prerafaelitów dla odnowy sztuk plastycznych, - uczestniczy aktywnie na lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;	literatury i inspiracje naturą w malarstwie prerafaelitów, - dokonuje formalnej analizy wybranych obrazów, - buduje w sposób jasny, komunikatywny wypowiedź ustną i pisemną, stosując właściwą dla danego okresu i stylu terminologię,	Bractwa Prerafaelitów i jego twórczości z poglądami estetycznymi Johna Ruskina, - zna najważniejsze wydarzenia z życia omawianych artystów, - określa wpływ prerafaelitów na malarstwo polskie ok. 1900 r. (Wyspiański i inni),	
12. Realizm w malarstwie europejskim i w Rosji	- definiuje termin realizm i wskazuje w historii sztuki jego przykłady, - wymienia artystów tego kierunku, - podaje genezę i czas trwania kierunku, - na podstawie analizy dzieła sztuki wykazuje przynależność artysty do kierunku, - rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym),	- rozumie podwójne znaczenie terminu realizm (jako sposób obrazowania oraz jako kierunek w sztuce XIX wieku), - charakteryzuje twórczość barbizończyków - przedstawia twórczość Daumiera z uwzględnieniem jej satyrycznego charakteru - omawia twórczość Riepina i Pieriedwiżników, - uczestniczy aktywnie na lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;	- zna twórczość i biografie Gustave Courbeta, Jean Baptiste Camille Corota, Francois Milleta, - przeciwstawia inne kierunki malarskie realizmowi, - dokonuje formalnej analizy wybranych obrazów, - buduje w sposób jasny, komunikatywny wypowiedź ustną i pisemną, stosując właściwą dla danego okresu i stylu terminologię,	- porównuje realizm rosyjski i francuski, - wskazuje i identyfikuje środki plastyczne, którymi posługują się realiści, - zna dokładnie konteksty społeczne, polityczne i historyczne omawianych obrazów,	Jw.
13. Impresjonizm i	- określa genezę	- charakteryzuje twórczość	- wyjaśnia, na czym	- samodzielnie	Jw.

postimpresjonizm	powstania i czas trwania impresjonizmu, - przedstawia charakterystykę kierunku, - wymienia artystów tego kierunku, - wyjaśnia, jaki wpływ na impresjonizm miały nowe odkrycia w zakresie optyki i rozpowszechnienie fotografii, - definiuje pojęcia: *dywizjonizm, kontrast dopełnieniowy, cyganeria pointylizm, kluazonizm (cloissonisme), syntetyzm, litografia, plakat, neoimpresjonizm,* - wymienia i ogólnie charakteryzuje kierunki malarstwa postimpresjonistycznego, - na podstawie analizy dzieła sztuki wykazuje przynależność artysty do kierunku, - rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym),	Edouarda Maneta i wyjaśnia znaczenie jego malarstwa dla impresjonistów, - określa rolę drzeworytów japońskich w rozwoju kierunku, - omawia technikę malarską impresjonistów przedstawia życie i twórczość Claude Moneta, - charakteryzuje twórczość najwybitniejszych przedstawicieli kierunku, - omawia życie i twórczość wybitnych postimpresjonistów: Cezanne, van Gogh, Gauguin, Lautrec, - uczestniczy aktywnie na lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;	polega rewolucjonizm malarstwa impresjonistycznego, - przeprowadza analizy porównawcze obrazów impresjonistów i realistów, wykazując różnorodność stylistyczną, - formułuje i samodzielnie uzasadnia wypowiedź na temat rewolucyjności impresjonizmu, - określa rolę postimpresjonistów w kształtowaniu nowoczesnych kierunków w sztuce, - omawia inspiracje grafiką japońską i twórczość Jamesa McNeila Whistlera, - buduje w sposób jasny, komunikatywny wypowiedź ustną i pisemną, stosując właściwą dla danego okresu i stylu terminologię,	identyfikuje impresjonizm i postimpresjonizm w malarstwie, - rozróżnia środki plastyczne w malarstwie tych kierunków, - oznacza się znajomością koła barw i zależnościami, jakie zachodzą pomiędzy poszczególnymi kolorami, - samodzielnie charakteryzuje sztukę paryską drugiej połowy XIX w. z uwzględnieniem podziału na sztukę oficjalną i nieoficjalną, - szczegółowo omawia warunki powstania cyganerii artystycznej Paryża i charakteryzuje jej inspiracje, - zna aktualne miejsca wystawiania najważniejszych obrazów,	
14. Symbolizm XIX w. i Arts&Crafts Movement	- wyjaśnia termin symbolizm, - przedstawia okoliczności powstania kierunku i	- charakteryzuje ruch na rzecz odrodzenia sztuk plastycznych i rzemiosła artystycznego w Anglii w drugiej połowie XIX wieku,	- zna różne znaczenia terminu symbolizm i omawia je na przykładzie dzieł malarzy różnego	- określa symbolizm jako akt tworzenia dzieła totalnego, kult „muzyczności” i korespondencja sztuk,	Jw.

	manifest poetów francuskich, - wymienia przedstawicieli symbolizmu i podaje przykłady ich dzieł, - określa czas działania, genezę i założenia grupy nabistów, - na podstawie analizy dzieła sztuki wykazuje przynależność artysty do kierunku, - rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym),	- podaje przykłady sztuki symbolicznej we wcześniejszych wiekach, - charakteryzuje symbolizm jako postawę i kierunek w XIX wieku, - wyjaśnia znaczenie malarstwa Gustave'a Moreau, Arnold Böcklina i Pierre Puvis de Chavannes`a dla symbolizmu końca XIX w., - charakteryzuje twórczość Williama Morrisa, - uczestniczy aktywnie na lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;	okresu, - zwięźle charakteryzuje wpływ filozofii i literatury na ukształtowanie kierunku, - interpretuje teksty artystów, wskazując ich wpływ na kształtowanie się sztuki omawianego okresu, - wyjaśnia, jaki wpływ miała działalność artystów Arts & Crafts na rozwój secesji, - buduje w sposób jasny, komunikatywny wypowiedź ustną i pisemną, stosując właściwą dla danego okresu i stylu terminologię,	- przedstawia idee Johna Ruskina i określa ich wpływ na powstanie ruchu, - zna najważniejsze wydarzenia z życia omawianych artystów, - omawia inspiracje literackie (i inne), które wpłynęły na malarstwo symbolistów, - porównuje symbolizm europejski z polskim,	
15. Rzeźba XIX w	- definiuje pojęcie: *bozzetto* - wymienia nazwiska rzeźbiarzy XIX w., - nazywa podstawowe techniki rzeźbiarskie, - określa funkcje rzeźby i identyfikuje temat, wraz z podaniem źródła inspiracji, - na podstawie analizy dzieła sztuki wykazuje przynależność artysty do kierunku, - rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych	- wskazuje na romantyczny charakter rzeźb François Rude, - charakteryzuje wybrane prace innych twórców (Daumier, Degas, Carpeaux), - omawia życie i twórczość Augusta Rodina oraz określa znaczenie jego twórczości, - uczestniczy aktywnie na lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;	- charakteryzuje inspiracje tradycją oraz elementy nowatorskie rzeźb Rodina, - buduje w sposób jasny, komunikatywny wypowiedź ustną i pisemną, stosując właściwą dla danego okresu i stylu terminologię,	- szczegółowo przedstawia ewolucję rzeźby od klasycyzmu do XIX w., - omawia proces powstawania rzeźb i funkcjonowanie warsztatu pracy artystów w XIX w.,	Jw.

	(umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym),				
16. Romantyzm, historyzm i realizm w malarstwie Polskim	- omawia krótko specyfikę malarstwa polskiego w okresie niewoli – zna rolę malarstwa historycznego, - wymienia nazwiska najważniejszych artystów, - definiuje termin biedermeier, - rozpoznaje najważniejsze dzieła sztuk plastycznych, - na podstawie analizy dzieła sztuki wykazuje przynależność artysty do kierunku, - rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym),	- charakteryzuje twórczość Piotra Michałowskiego i Artura Grottgera, - omawia charakterystyczne motywy twórczości Juliusza i Wojciecha Kossaków, - charakteryzuje polskie malarstwo akademickie, - przedstawia początki polskiego malarstwa pejzażowego, - omawia polskie malarstwo portretowe w XIX wieku (m.in. Henryka Rodakowskiego), - uczestniczy aktywnie na lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;	- wyjaśnia, jaką rolę pełniło malarstwo historyczne w Polsce oraz przedstawia życie i twórczość Jana Matejki (z podziałem na fazę związaną z obrachunkiem sumienia i fazę „ku pokrzepieniu serc”), - charakteryzuje malarstwo rodzajowe i realistyczne środowiska krakowskiego - na przykładzie twórczości Aleksandra Kotsisa - i warszawskiego - na przykładzie twórczości Wojciecha Gersona, Franciszka Kostrzewskiego, Józefa Szermentowskiego, - buduje w sposób jasny, komunikatywny wypowiedź ustną i pisemną, stosując właściwą dla danego okresu i stylu terminologię,	- wymienia inne przykłady malarstwa romantycznego i historycznego, - zna i omawia krytykę artystyczną Stanisława Witkiewicza i rolę czasopism artystycznych, - omawia malarstwo „biedermeieru” w twórczości Józefa Simmlera i Władysława Czachórskiego,	Jw.
17. Secesja i modernizm	- określa czas trwania, genezę i europejskie nazwy secesji - wskazuje przykłady	- charakteryzuje secesję jako styl, wymienia jej cechy przedstawia, w jaki sposób malarstwo	- analizuje i interpretuje teksty filozofów, literatów lub artystów, wskazując ich wpływ na	- wypowiada się o twórczości artystów działających na przełomie wieków XIX i XX,	Jw.

	dzieł secesyjnych w różnych ośrodkach, - definiuje pojęcie: modernizm, - określa genezę powstania Młodej Polski, - wymienia nazwiska artystów polskich i przykłady ich dzieł, które powstały inspiracji impresjonizmem, - wymienia kierunki i tendencje artystyczne, które ujawniły się w tej epoce (symbolizm, secesja, protoekspresjonizm, ludomania), - na podstawie analizy dzieła sztuki wykazuje przynależność artysty do kierunku, - rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym),	impresjonistów i postimpresjonistów oddziaływało na twórczość malarzy polskich, - omawia twórczość najwybitniejszych przedstawicieli Młodej Polski, - analizuje i interpretuje dzieła sztuki secesyjnej i modernistycznej, - wymienia ośrodki rozwoju stylu secesyjnego, - uczestniczy aktywnie na lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;	charakter sztuki przełomu wieków, - charakteryzuje wpływ czasopism na sztukę Młodej Polski, - omawia rozwój rzemiosła i wystroju wnętrz w secesji, - buduje w sposób jasny, komunikatywny wypowiedź ustną i pisemną, stosując właściwą dla danego okresu i stylu terminologię,	uwzględniając konteksty historyczne, literackie i filozoficzne, - analizuje szczegółowo twórczość najwybitniejszych malarzy Młodej Polski (np. Wyspiański), - zna biografię najwybitniejszych artystów tego okresu,	

opracował: Tomasz Tisończyk

Wymagania edukacyjne dla klas pierwszych

I. Grupy rozpoczynające naukę w 4-letnim Liceum na poziomie B1

Wymagania ogólne:

I. Znajomość środków językowych: Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
II. Rozumienie wypowiedzi: Uczeń rozumie wypowiedzi ustne i pisemne o różnorodnej formie i długości, w różnych warunkach odbioru, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
III. Tworzenie wypowiedzi: Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne oraz dłuższe wypowiedzi pisemne, bogate i spójne pod względem treści, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
IV. Reagowanie na wypowiedzi: Uczeń reaguje płynnie, w formie ustnej i pisemnej, w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
V. Przetwarzanie wypowiedzi: Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Szczegółowe wymagania:

I. Znajomość środków językowych

Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych **leksykalnych**, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, ubrania i akcesoria, cechy charakteru, osobowość, uczucia i emocje, zainteresowania, członkowie rodziny, związki międzyludzkie, problemy etyczne);

2) żywienie (np. artykuły spożywcze, owoce, warzywa, owoce morza, mięso i nabiał, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, diety, odżywianie się i zdrowie, przymiotniki opisujące jedzenie);

3) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, rodzaje podróży, krajobraz, informacja turystyczna, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, wypadki);

4) sport (np. dyscypliny sportu, miejsca uprawiania sportu, ludzie sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, rodzaje zawodów sportowych, sport wyczynowy, współzawodnictwo, urazy i niepełnosprawność);

5) zdrowie (np. samopoczucie, części ciała, choroby, ich objawy i leczenie, higieniczny tryb życia, niepełnosprawni, uzależnienia, ochrona zdrowia i pierwsza pomoc, akcje charytatywne);

6) nauka i technika (np. odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych, awarie, technologie informacyjno-komunikacyjne);

7) świat przyrody (np. klimat, pogoda, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, katastrofy, przestrzeń kosmiczna);

8) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, w tym znajomośćproblemów pojawiających sięna styku różnych kultur i społeczności.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
Zna i stosuje podstawowe wyrazy i zwroty.	Zna i stosuje część poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje większość poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.

Znajomość środków językowych **gramatycznych**.

I. 1. Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych dzięki znajomości następujących struktur gramatycznych:

CZASOWNIK

1. Bezokolicznik i formy osobowe, np. *to sleep, sleeps, to have slept.*
2. Czasowniki posiłkowe, np. *be, do, have*.
3. Czasowniki modalne i półmodalne:

- can, np. *I can draw very well. You can go without me if you want. Can you help me with the luggage, please? I can't hear you. Whoever you saw, it can't have been John.*
- could, np. *I could read when I was six. I'm sorry but I couldn't help you yesterday. Could you sing this song for us, please? You could have taken a taxi from the airport.*
- may, np. *May I sit here? My mother may still be at work. You may stay longer if you want. You may not have heard about this place but it's amazing.*
- might, np. *They might be a little late. Don't touch it, you might break it. At 5 p.m. John might have been taking a drivingtest.*

- must; have to, np. *It must be cold outside. I must do this exercise for tomorrow. You mustn't smoke in here. We have to make the beds every morning. You didn't have to help them. You must be kidding. He must have done it, there was nobody else there.*
- will, np. *I will study harder this year. Will you do something for me, please? I promise I won't do that again.*
- shall, np. *Shall we go to the seaside this weekend? Shall I help you? What shall we do? The management shall not be responsible for damage to personal property.*
- would, np. *It would be a good idea. Would you like some tea? I wouldn't like to be in his place. When at my grandmother's, I would always have toast with peanut butter for breakfast.*
- should; ought to, np. *We should finish the project this week. I ought to be home by 10 p.m. You shouldn't play with matches. You ought to have washed the glasses before serving the drinks.*
- need; need to, np. *You needn't worry about it. You don't need to go there. You needn't have come, I'm going to deal with it myself.*
- used to, np. *We used to go to the seaside every weekend when I was a child.*

4. Konstrukcje czasownikowe:
   - going to, np. *It's going to rain. What are you going to do about it?*
   - be able to, np. *Will you be able to do it tomorrow? I regret not being able to help them.*
   - would like to, np. *What would you like to order?*
5. Czasowniki regularne i nieregularne, np. *listen-listened-listened; go-went-gone.*
6. Imiesłów czynny i bierny, np. *writing, written.*
7. Czasowniki złożone (phrasal verbs), np. *What are you looking for? Turn the radio down, please. My friend came up with a great idea. It took me an hour to figure out how to do the task. My boss looks down on everybody.*
8. Czasy gramatyczne:
   - Present Simple, np. *I am from Sweden. The shop is closed on Sundays. I do the shopping here every morning. Their plane lands at 7 p.m. The sun sets in the west. I have a new car. I will call you when the meeting starts.*
   - Present Continuous, np. *I'm writing an important email. We're staying in the Rocamar Hotel. I'm getting tired. My parents are leaving on holiday tomorrow. I'm having lunch at the moment. Why are you always packing at the last moment? While you're getting ready, I will look for an umbrella.*

Present Perfect, np. *We have just had dinner. I have been here since Monday. It's the first time I have tried a passion fruit. The show has already finished. I will serve dinner as soon as you have set the table.*

   - Present Perfect Continuous, np. *We have been waiting here for ages! How long have you been living in this area? Have you been crying? I've been attending these classes every Tuesday since May.*
   - Past Simple, np. *We were a little worried about you. I bought this car yesterday. When she was younger, she was really shy. We went for a walk and then we had dinner in a restaurant.*
   - Past Continuous, np. *Yesterday at 5 p.m. I was swimming in the ocean. When we arrived, most of the guests were dancing. I wasn't expecting you today! I was wondering if you could help me with this suitcase.*
   - Past Perfect, np. *The train had left before we reached the station. I felt I had been there before. By 1492 Columbus had made many sea voyages. It was the first time the neighbours had seen my new flat.*
   - Future Simple, np. *We will go on a trip next weekend. I hope it won't rain tomorrow. I will take this bag, it's great! When will I see you again? Will you help me? We will get up when we want.*

- Future Continuous, np. *I'll be working at five.*
- Future Perfect, np. *I hope they will have arrived by the evening. By the time I retire, I hope I will have done many exciting things.*

RZECZOWNIK

1. Nazwy rzeczy policzalnych, np. *a car, an answer* i niepoliczalnych, np. *money, flour.*
2. Liczba mnoga rzeczowników, np. a skirt – skirts, a child – children, a wife – wives, a baby – babies, a box – boxes a sheep – sheep, a foot – feet, a passer-by – passersby, an add-on – add-ons.
3. Rzeczowniki występujące tylko w formie pojedynczej, np. news, advice lub mnogiej, np. trousers, glasses.
4. Sposoby wyrażania posiadania i przynależności, np. the daughter's wedding, the size of the room.
5. Rodzaj, np. an actor – an actress;
6. Rzeczowniki złożone, np. toothpaste, a mother-in-law, a dance school. a nephew – a niece; a fox – a vixen.

PRZEDIMEK

1. Przedimek nieokreślony, np. *a house / an umbrella, a yellow box, a bar of chocolate; I have a small garden.*
2. Przedimek określony, np. *the house of my dreams, the United States, the Himalayas, the table on the right, the most beautiful girl, play the guitar; I have a small garden. In the garden there are different flowers.*
3. Przedimek zerowy, np. *lunch, furniture, Mount Everest; Dogs and cats are our favourite pets.*

PRZYMIOTNIK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *tall – taller – the tallest, elegant –more elegant – the most elegant, good –better – the best, little – less – the least*.
2. Użycie przymiotników z *so*i *such* np. *She's so beautiful. They are such nice people.*
3. Przymiotniki dzierżawcze, np. *my, your.*
4. Przymiotniki po czasownikach postrzegania, np. *It smells great.*
5. Przymiotniki używane w funkcji rzeczownika, np. *the rich.*

PRZYSŁÓWEK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *early – earlier – the earliest, much –more – the most.*
2. Użycie przysłówków:
   - dwóch znaczeniowo różnych formach, np. *He works too hard. He hardly sleeps. We arrived too late. She has put on weight lately.*
   - *too,* np. *You're driving too fast.*
   - *enough,* np. *He's not old enough to go abroad alone.*
3. Miejsce przysłówka w zdaniu, np. *You are always hungry! She never does the shopping on Sunday. I have never seen the Himalayas. Do it very carefully. My father works very hard. Little did he know what was going to happen.*

ZAIMEK

1. Zaimki osobowe, np. *I, you.*.
2. Zaimki dzierżawcze, np. *mine, yours.*
3. Zaimki zwrotne i emfatyczne, np. *yourself, themselves.*
4. Zaimki wskazujące, np. *this, these.*
5. Zaimki pytające, np. *what, how, why.*
6. Zaimki względne, np. *who, which, that*.

7. Zaimki wzajemne, np. *each other, one another.*
8. Zaimki nieokreślone, np.
- *some, any, no, etery* i złożenia z nimi
- *none, either, neither*
- *many, much, few, a few, little, a little*
- *another, other, others, the other, the others*
- *every, each*
- *enough*
- *both, all*
- *either – or, neither – nor.*

9. Zaimki bezosobowe: *you, one*.

LICZEBNIK

Liczebniki główne, porządkowe, ułamkowe i dziesiętne.

PRZYIMEK

1. Przyimki z określeniami miejsca, czasu, kierunku, odległości, przyczyny, sposobu, np. *in London, at 7 p.m., on Sunday, in July, on Saturday evening, by bus, with a pen, to get a reward.*
2. Przyimki po rzeczownikach, czasownikach i przymiotnikach, np. *interest in, famous for, think of, objection to, compatible with, refer to.*

SPÓJNIKI

Spójniki, np. *and, or, but, if, unless, that, till, until, when, where, while, after, before, as soon as, because, although, however, so, in spite of, despite, yet, on condition that, supposing, providing/provided that, so as, even though, whereas, as if, as though, in case.*

SKŁADNIA

1. Zdania oznajmujące:
- twierdzące, np. *I'm seventeen years old. There's too little time. I have been here before. I'm going to learn Japanese.*
- przeczące, np. *I don't know the answer to this question. I haven't seen you for ages. There is no food in the fridge. I can't do anything about it. Neither/None of my friends can drive a car.*

2. Zdania pytające, np. *How old are you? Where are you going? Who is this cake for? How long does it take to get to the airport? When did the match start? Do you have to do any housework today? What is your room like? What happened? Who made you go there?*
3. Zdania rozkazujące, np. *Put the kettle on. Don't tell me what to do. Let's go there together.*
4. Zdania wykrzyknikowe, np. *How nice of you! What a wonderful scenery!*
5. Zdania z podmiotem *it*, np. *It's half past two. It's getting cloudy. It's really great here. It makes me happy. It was only last week that he was awarded that prize. It's worth having a look inside the building. It's no use trying to convince him.*
6. Zdania z podmiotem *there*, np. *There are too many people in this room. There weren't any clouds in the sky when we left. There will be over a thousand people at the concert. There are bound to be problems.*
7. Zdania z dwoma dopełnieniami, np. *My boyfriend brought me wonderful flowers.*
8. Pytania typu question tags, np. *He's English, isn't he? Give me the book, will you?* I dopowiedzenia, np. *So do I. Nor/Neither do I.*
9. Pytania pośrednie, np. *Can you tell me what time it is? Could you tell me where I should turn? I don't know where everybody is.*
10. Zdania współrzędnie złożone, np. *I called my friend and asked him to help me. He came to the meeting but refused to accept our offer.*

11. Zdania podrzędnie złożone:

- podmiotowe, np. *What I know about it is confidential*.
- orzecznikowe, np. *The problem is that we need help.*
- dopełnieniowe, np. *He promised that he would come soon. He'd like everyone to enjoy the party. All I did was (to) send him an apology*.
- przydawkowe, np. *The train that we wanted to take was delayed. My aunt, who has been helping our family for years, is a rich duchess*. *He came late, which surprised all of us.*
- okolicznikowe:

- celu, np. *I phoned him (in order) to tell him the news*. *I did it so as to save him time. The Government passed that law in order that / so (that) this kind of antisocial behaviour could be punished*.
- czasu, np. *Say your name when they ask you.*
- miejsca, np. *They found themselves where they had never been before.*
- porównawcze, np. *Sylvia's garden isn't so big as Margaret's (is). I respect him more than words can say. Jake has as much courage as his older brother (has). The older I get, the happier I am. She speaks several languages, as do her parents*.
- przyczyny, np. *I lent him the book because he asked me to. As it was quite late, we went straight home.*
- przyzwolenia, np. *Although he was big and strong, he didn't want to fight.*
- skutku, np. *I worked till late so I was tired*.
- sposobu, np. *Do as I tell you*.
- stopnia, np. *So much was he engaged in his work that he didn't hear anyone*.

12. Zdania warunkowe (typu 0, I, II, III oraz mieszane), np. *If you enter the room, an alarm goes off. If it rains tomorrow, we will stay at home. If he changed his ways, he'd have more friends. If I had known about your victory, I would have called to congratulate you. If he knew English, he'd have represented Poland at last month's conference in Great Britain. If he had gone to bed earlier yesterday, he wouldn't be so tired now.*

13. Konstrukcje bezokolicznikowe, np. *I promise to write every day. It's difficult for me to decide. I want you to do it. I'm glad to see you. I have many letters to write. I'd prefer to fly rather than travel by bus. Will you let me go there? Don't make me laugh. When am I supposed to return the books? It was surprising to hear his name mentioned. They were about to leave when I arrived. I saw him do a trick.*

- oraz gerundialne, np. *I enjoy swimming and sunbathing. I couldn't help reading your message. I was excited about getting birthday presents. I prefer skiing to snowboarding. I couldn't remember writing the letter. I heard him singing. I'm not used to getting up so early. There's no hope of their winning the match.*

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
W niewielkim stopniu stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych. Popełnia liczne błędy, które zakłócają rozumienie	Częściowo poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które	W większości poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy	Poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy niezakłócające rozumienia	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach.

wypowiedzi ucznia.	czasem zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. W większości umie je poprawić.	wypowiedzi ucznia. Potrafi je poprawić.	Jest świadomy swoich błędów, które samodzielne poprawia.

Znajomość środków językowych **ortograficznych.**

Zasady oceniania prac osób posiadających odnośne dysfunkcje zawarte są w Informatorze o egzaminie maturalnym z języka angielskiego od roku szkolnego 2014/2015.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Zna podstawowe zasady ortograficzne. Popełnia liczne błędy, które zmieniają znaczenie.	Częściowo poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które czasem zmieniają znaczenie.	W większości poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy, które zmieniają znaczenie. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy, które nie zmieniają znaczenia. Potrafi je poprawić.	Nie popełnia błędów ortograficznych.

Znajomość środków językowych **fonetycznych**.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca

Popełnia błędy w wymowie, które czasami zakłócają komunikację. Pauzy w wypowiedzi występują często i są nienaturalne; zakłócają czasami odbiór komunikatu.	Popełnia błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Występują pauzy, które czasem są nienaturalne, jednak nie zakłócają odbioru komunikatu.	Popełnia nieliczne błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Wypowiedź jest płynna. Występujące pauzy są naturalne.	Brak błędów w wymowie. Występujące pauzy, uczeń wypełnia odpowiednimi środkami językowymi.	Uczeń nie popełnia błędów w wymowie. Akcent wyrazowy, zdaniowy oraz intonacja zbliżone są do stosowanych przez rodzimych użytkowników j. angielskiego.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Rozumienie ze słuchu.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie ze słuchu proste, typowe wypowiedzi (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka. • określa główną myśl tekstu • określa główną myśl poszczególnych części tekstu • określa intencje, nastawienie i postawy nadawcy/autora tekstu,	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie tekstów słuchanych o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje	Uczeń rozumie ze słuchu teksty o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru. Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje ze słuchanych tekstów, zinterpretować intonację. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń rozróżnia odmienne akcenty rodzimych użytkowników j. angielskiego.

określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników) • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi	radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru.	znaczenia przenośne.		

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Rozumienie tekstów czytanych.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, broszury, SMS-y, wpisy na forach i blogach, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, proste artykuły prasowe i teksty narracyjne): • określa główną myśl tekstu; • określa główną myśl poszczególnych części tekstu; • określa intencje nadawcy/autora tekstu; • określa kontekst wypowiedzi (np.	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje; • rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu; Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie wypowiedzi pisemnych o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie).	Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie). Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje z czytanych tekstów. Potrafi zinterpretować środki literackie. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń potrafi wyłapać konteksty kulturowe i niuanse znaczeniowe.

nadawcę, odbiorcę, formę tekstu); • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.				

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

III. Tworzenie wypowiedzi. - Tworzenie wypowiedzi ustnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń tworzy krótkie, proste, zrozumiałe, wypowiedzi ustne: • opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności; • opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; • relacjonuje wydarzenia z przeszłości; • wyraża swoje opinie,	Uczeń • opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • wyraża i uzasadnia swoje opinie, poglądy i uczucia; • przedstawia opinie innych osób;) • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów, potrafi podać przykłady i uzasadnienia, • wyraża pewność,	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu. • rozważa sytuacje hipotetyczne	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • wyjaśnia sposób obsługi bardziej skomplikowanych urządzeń oraz procedury postępowania (np. załatwianie spraw w instytucjach).	Samodzielnie tworzy płynne, naturalne i rozbudowane wypowiedzi ustne.

poglądy i uczucia; • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów; • opisuje intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; • opisuje doświadczenia swoje i innych osób; • stara się stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji.	przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości; • wyjaśnia sposób obsługi prostych urządzeń (np. automatu do napojów, bankomatu); • stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji. • stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją;			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Tworzenie wypowiedzi pisemnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń samodzielnie tworzy krótkie, proste, zrozumiałe wypowiedzi pisemne (np. wpis na blogu, wiadomość, opis, notatka, ogłoszenie, zaproszenie, ankieta, pocztówka, e-mail, list prywatny, prosty list formalny, prosta rozprawka).	Uczeń stosuje zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Potrafi także stworzyć rozprawkę wyrażającą opinię w odróżnieniu od rozprawki za i przeciw, dłuższy list formalny i artykuł	Tworząc różne teksty pisane uczeń popełnia nieliczne błędy w zakresie: • spójności i logiki, • kompozycji, • segmentacji. Potrafi rozważyć sytuacje hipotetyczne.	Tworząc różne bogate i spójne teksty, uczeń popełnia sporadyczne błędy.	Uczeń samodzielnie tworzy oryginalne i ciekawe teksty. Nie popełnia niemal żadnych błędów.

Zna zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań. Stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją.	publicystyczny, opis, opowiadanie, sprawozdanie, recenzja. Wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości	Przedstawia sposób postępowania (np. udziela instrukcji, wskazówek, określa zasady, objaśnia procedury związane z załatwianiem spraw w instytucjach).		

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Reagowanie ustne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały, w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); • rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; • stosuje formy grzecznościowe np. zaprasza i odpowiada na zaproszenie; • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • ostrzega, nakazuje, zakazuje,	Uczeń reaguje ustnie w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • prowadzi negocjacje w trudniejszych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • aktywnie uczestniczy w rozmowie i dyskusji (przedstawia	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny i naturalny. Jest w stanie poprowadzić dyskusję.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny, naturalny i rozbudowany.

instruuje; • prowadzi proste negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego (np. wymiana zakupionego towaru); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; • prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie, współczucie i wątpliwości); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny; • prosi o powtórzenie bądź wyjaśnienie tego, co powiedział rozmówca.	opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne); • komentuje, zgadza się lub kwestionuje zdanie innych uczestników dyskusji; • składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Reagowanie pisemne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego (np. e-mail, wiadomość, list prywatny i prosty list formalny, wypowiedź na blogu) w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; • stosuje zwroty i formy grzecznościowe np. zaprasza i odpowiada na zaproszenie • prowadzi proste negocjacje (np. uzgadnianie formy spędzania czasu); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; • prosi o pozwolenie, udziela i odmawia	Uczeń reaguje w formie dłuższego, złożonego tekstu pisanego (np. list prywatny lub formalny, sprawozdanie, artykuł publicystyczny) w sytuacjach formalnych i nieformalnych: • prowadzi negocjacje w trudnych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • ustosunkowuje się do opinii innych osób; • przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne; • komentuje, akceptuje lub kwestionuje zdanie innych (np. na forum internetowym); • składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;	• Uczeń spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń, reagując pisemnie, wykazuje się umiejętnością przekonywania.	Uczeń reaguje pisemnie, posługując się bogatą argumentacją oraz oryginalnymi pomysłami.

pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadza się i sprzeciwia; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie, współczucie i wątpliwości); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny.				

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie: • przekazuje w języku obcym podstawowe informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach),	Uczeń • przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np.	Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie w pełni przekazując informacje zawarte w materiałach. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu,	Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych. Potrafi je przetworzyć i sparafrazować.	Uczeń korzysta z tekstów kultury w języku obcym w wersji nieuproszczonej, potrafi je przekazać i twórczo wykorzystać. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami)

audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym; • przekazuje w języku obcym informacje sformułowane w języku polskim; • streszcza w języku angielskim przeczytany tekst.	filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • streszcza usłyszany lub przeczytany tekst; • rozwija notatkę, ogłoszenie, nagłówki prasowe; • stosuje zmiany stylu lub formy tekstu. Uczeń stosuje strategie kompensacyjne (np. parafraza, definicja) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu.	rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty). Uczeń wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, zapamiętywanie nowych wyrazów.		oraz realiów kulturowych krajów anglojęzycznych. Uczeń wykorzystuje język angielski w kreatywnych działaniach pozalekcyjnych (np.: konkursy, przedstawienia, itp.).

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Wymagania edukacyjne dla klas pierwszych

II. Grupy rozpoczynające naukę w 4-letnim Liceum na poziomie B1+ lub wyższym

Wymagania ogólne:

I. Znajomość środków językowych: Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.

II. Rozumienie wypowiedzi: Uczeń rozumie wypowiedzi ustne i pisemne o różnorodnej formie i długości, w różnych warunkach odbioru, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

III. Tworzenie wypowiedzi: Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne oraz dłuższe wypowiedzi pisemne, bogate i spójne pod względem treści, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

IV. Reagowanie na wypowiedzi: Uczeń reaguje płynnie, w formie ustnej i pisemnej, w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

V. Przetwarzanie wypowiedzi (mediacja): Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Szczegółowe wymagania:

I. Znajomość środków językowych

Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych **leksykalnych**, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, ubrania i akcesoria, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania, członkowie rodziny, związki międzyludzkie, problemy etyczne);

2) szkoła (np. przedmioty nauczania, oceny i wymagania, życie szkoły, kształcenie poza szkolne, system oświaty);

3) praca (np. zawody i związane z nimi czynności, warunki pracy i zatrudnienia, praca dorywcza, rynek pracy);

4) życie rodzinne i towarzyskie (np. okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy);

5) żywienie (np. artykuły spożywcze, owoce, warzywa, owoce morza, mięso i nabiał, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, diety, odżywianie się i zdrowie, przymiotniki opisujące jedzenie);

6) zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, reklama, korzystanie z usług, środki płatnicze, banki, ubezpieczenia);

7) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, rodzaje podróży, krajobraz, informacja turystyczna, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, wypadki);

8) sport (np. dyscypliny sportu, miejsca uprawiania sportu, ludzie sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, rodzaje zawodów sportowych, sport wyczynowy, współzawodnictwo, urazy i niepełnosprawność);

9) zdrowie (np. samopoczucie, części ciała, choroby, ich objawy i leczenie, higieniczny tryb życia, niepełnosprawni, uzależnienia, ochrona zdrowia i pierwsza pomoc, akcje charytatywne);

10) świat przyrody (np. klimat, pogoda, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, katastrofy, przestrzeń kosmiczna);

11) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, w tym znajomośćproblemów pojawiających sięna styku różnych kultur i społeczności.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
Zna i stosuje podstawowe wyrazy i zwroty.	Zna i stosuje część poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje większość poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.

Znajomość środków językowych **gramatycznych**.

I. 1. Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych dzięki znajomości następujących struktur gramatycznych:

CZASOWNIK

1. Bezokolicznik i formy osobowe, np. *to sleep, sleeps, to have slept.*
2. Czasowniki posiłkowe, np. *be, do, have*.
3. Czasowniki modalne i półmodalne:

- can, np. *I can draw very well. You can go without me if you want. Can you help me with the luggage, please? I can't hear you. Whoever you saw, it can't have been John.*

- could, np. *I could read when I was six. I'm sorry but I couldn't help you yesterday. Could you sing this song for us, please? You could have taken a taxi from the airport.*
- may, np. *May I sit here? My mother may still be at work. You may stay longer if you want. You may not have heard about this place but it's amazing.*
- might, np. *They might be a little late. Don't touch it, you might break it. At 5 p.m. John might have been taking a drivingtest.*
- must; have to, np. *It must be cold outside. I must do this exercise for tomorrow. You mustn't smoke in here. We have to make the beds every morning. You didn't have to help them. You must be kidding. He must have done it, there was nobody else there.*
- will, np. *I will study harder this year. Will you do something for me, please? I promise I won't do that again.*
- shall, np. *Shall we go to the seaside this weekend? Shall I help you? What shall we do? The management shall not be responsible for damage to personal property.*
- would, np. *It would be a good idea. Would you like some tea? I wouldn't like to be in his place. When at my grandmother's, I would always have toast with peanut butter for breakfast.*
- should; ought to, np. *We should finish the project this week. I ought to be home by 10 p.m. You shouldn't play with matches. You ought to have washed the glasses before serving the drinks.*
- need; need to, np. *You needn't worry about it. You don't need to go there. You needn't have come, I'm going to deal with it myself.*
- used to, np. *We used to go to the seaside every weekend when I was a child.*

4. Konstrukcje czasownikowe:
   - going to, np. *It's going to rain. What are you going to do about it?*
   - be able to, np. *Will you be able to do it tomorrow? I regret not being able to help them.*
   - would like to, np. *What would you like to order?*
5. Czasowniki regularne i nieregularne, np. *listen-listened-listened; go-went-gone.*
6. Imiesłów czynny i bierny, np. *writing, written.*
7. Czasowniki złożone (phrasal verbs), np. *What are you looking for? Turn the radio down, please. My friend came up with a great idea. It took me an hour to figure out how to do the task. My boss looks down on everybody.*
8. Czasy gramatyczne:
   - Present Simple, np. *I am from Sweden. The shop is closed on Sundays. I do the shopping here every morning. Their plane lands at 7 p.m. The sun sets in the west. I have a new car. I will call you when the meeting starts.*
   - Present Continuous, np. *I'm writing an important email. We're staying in the Rocamar Hotel. I'm getting tired. My parents are leaving on holiday tomorrow. I'm having lunch at the moment. Why are you always packing at the last moment? While you're getting ready, I will look for an umbrella.*

Present Perfect, np. *We have just had dinner. I have been here since Monday. It's the first time I have tried a passion fruit. The show has already finished. I will serve dinner as soon as you have set the table.*

   - Present Perfect Continuous, np. *We have been waiting here for ages! How long have you been living in this area? Have you been crying? I've been attending these classes every Tuesday since May.*
   - Past Simple, np. *We were a little worried about you. I bought this car yesterday. When she was younger, she was really shy. We went for a walk and then we had dinner in a restaurant.*
   - Past Continuous, np. *Yesterday at 5 p.m. I was swimming in the ocean. When we arrived, most of the guests were dancing. I wasn't expecting you today! I was wondering if you could help me with this suitcase.*

- Past Perfect, np. *The train had left before we reached the station. I felt I had been there before. By 1492 Columbus had made many sea voyages. It was the first time the neighbours had seen my new flat.*
- Past Perfect Continuous, np. *I couldn't believe they had been living here for so many years.*
- Future Simple, np. *We will go on a trip next weekend. I hope it won't rain tomorrow. I will take this bag, it's great! When will I see you again? Will you help me? We will get up when we want.*
- Future Continuous, np. *I'll be working at five.*
- Future Perfect, np. *I hope they will have arrived by the evening. By the time I retire, I hope I will have done many exciting things.*
- Future Perfect Continuous, np. *In September I will have been working here for 20 years.*

RZECZOWNIK

1. Nazwy rzeczy policzalnych, np. *a car, an answer* i niepoliczalnych, np. *money, flour.*
2. Liczba mnoga rzeczowników, np. a skirt – skirts, a child – children, a wife – wives, a baby – babies, a box – boxes a sheep – sheep, a foot – feet, a passer-by – passersby, an add-on – add-ons.
3. Rzeczowniki występujące tylko w formie pojedynczej, np. news, advice lub mnogiej, np. trousers, glasses.
4. Sposoby wyrażania posiadania i przynależności, np. the daughter's wedding, the size of the room.
5. Rodzaj, np. an actor – an actress;
6. Rzeczowniki złożone, np. toothpaste, a mother-in-law, a dance school. a nephew – a niece; a fox – a vixen.

PRZEDIMEK

1. Przedimek nieokreślony, np. *a house / an umbrella, a yellow box, a bar of chocolate; I have a small garden.*
2. Przedimek określony, np. *the house of my dreams, the United States, the Himalayas, the table on the right, the most beautiful girl, play the guitar; I have a small garden. In the garden there are different flowers.*
3. Przedimek zerowy, np. *lunch, furniture, Mount Everest; Dogs and cats are our favourite pets.*

PRZYMIOTNIK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *tall – taller – the tallest, elegant –more elegant – the most elegant, good –better – the best, little – less – the least.*
2. Użycie przymiotników z *so* i *such* np. *She's so beautiful. They are such nice people.*
3. Przymiotniki dzierżawcze, np. *my, your.*
4. Przymiotniki po czasownikach postrzegania, np. *It smells great.*
5. Przymiotniki używane w funkcji rzeczownika, np. *the rich.*

PRZYSŁÓWEK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *early – earlier – the earliest, much –more – the most.*
2. Użycie przysłówków:
    - dwóch znaczeniowo różnych formach, np. *He works too hard. He hardly sleeps. We arrived too late. She has put on weight lately.*
    - *too,* np. *You're driving too fast.*
    - *enough,* np. *He's not old enough to go abroad alone.*
3. Miejsce przysłówka w zdaniu, np. *You are always hungry! She never does the shopping on Sunday. I have never seen the Himalayas. Do it very carefully. My father works very hard. Little did he know what was going to happen.*

ZAIMEK

1. Zaimki osobowe, np. *I, you.*.
2. Zaimki dzierżawcze, np. *mine, yours.*
3. Zaimki zwrotne i emfatyczne, np. *yourself, themselves.*
4. Zaimki wskazujące, np. *this, these.*
5. Zaimki pytające, np. *what, how, why.*
6. Zaimki względne, np. *who, which, that.*
7. Zaimki wzajemne, np. *each other, one another.*
8. Zaimki nieokreślone, np.
    - *some, any, no, etery* i złożenia z nimi
    - *none, either, neither*
    - *many, much, few, a few, little, a little*
    - *another, other, others, the other, the others*
    - *every, each*
    - *enough*
    - *both, all*
    - *either – or, neither – nor.*
9. Zaimki bezosobowe: *you, one.*

LICZEBNIK

Liczebniki główne, porządkowe, ułamkowe i dziesiętne.

PRZYIMEK

1. Przyimki z określeniami miejsca, czasu, kierunku, odległości, przyczyny, sposobu, np. *in London, at 7 p.m., on Sunday, in July, on Saturday evening, by bus, with a pen, to get a reward.*
2. Przyimki po rzeczownikach, czasownikach i przymiotnikach, np. *interest in, famous for, think of, objection to, compatible with, refer to.*

SPÓJNIKI

Spójniki, np. *and, or, but, if, unless, that, till, until, when, where, while, after, before, as soon as, because, although, however, so, in spite of, despite, yet, on condition that, supposing, providing/provided that, so as, even though, whereas, as if, as though, in case.*

SKŁADNIA

1. Zdania oznajmujące:

- twierdzące, np. *I'm seventeen years old. There's too little time. I have been here before. I'm going to learn Japanese.*
- przeczące, np. *I don't know the answer to this question. I haven't seen you for ages. There is no food in the fridge. I can't do anything about it. Neither/None of my friends can drive a car.*

2. Zdania pytające, np. *How old are you? Where are you going? Who is this cake for? How long does it take to get to the airport? When did the match start? Do you have to do any housework today? What is your room like? What happened? Who made you go there?*
3. Zdania rozkazujące, np. *Put the kettle on. Don't tell me what to do. Let's go there together.*
4. Zdania wykrzyknikowe, np. *How nice of you! What a wonderful scenery!*

5. Zdania z podmiotem *it*, np. *It's half past two. It's getting cloudy. It's really great here. It makes me happy. It was only last week that he was awarded that prize. It's worth having a look inside the building. It's no use trying to convince him.*
6. Zdania z podmiotem *there*, np. *There are too many people in this room. There weren't any clouds in the sky when we left. There will be over a thousand people at the concert. There are bound to be problems.*
7. Zdania z dwoma dopełnieniami, np. *My boyfriend brought me wonderful flowers.*
8. Strona bierna, np. *It is made of wood. The building was destroyed by the storm. The parcel has just been delivered. The meal will be served in a moment. It must be finished today. His every step is being watched. He is/was believed to have robbed a bank. I was made to give a speech. The curtains must have been made of special fabric. She likes being admired. The meeting had to be cancelled.*
9. Pytania typu question tags, np. *He's English, isn't he? Give me the book, will you?* I dopowiedzenia, np. *So do I. Nor/Neither do I.*
10. Pytania pośrednie, np. *Can you tell me what time it is? Could you tell me where I should turn? I don't know where everybody is.*
11. Mowa zależna, np. *My mum said she was tired. The teacher told me to answer the question. The neighbour asked me not to play music too loudly. A doctor wanted to know what was wrong. I wanted to know when the bus would come. I asked mum how many cakes she had bought for the party. The policeman denied having heard about the burglary. The security guard accused me of shoplifting. The man objected to having the meeting interrupted.*
12. Zdania współrzędnie złożone, np. *I called my friend and asked him to help me. He came to the meeting but refused to accept our offer.*
13. Zdania podrzędnie złożone:
- podmiotowe, np. *What I know about it is confidential*.
- orzecznikowe, np. *The problem is that we need help.*
- dopełnieniowe, np. *He promised that he would come soon. He'd like everyone to enjoy the party. All I did was (to) send him an apology.*
- przydawkowe, np. *The train that we wanted to take was delayed. My aunt, who has been helping our family for years, is a rich duchess. He came late, which surprised all of us.*
- okolicznikowe:

- celu, np. *I phoned him (in order) to tell him the news. I did it so as to save him time. The Government passed that law in order that / so (that) this kind of antisocial behaviour could be punished*.
- czasu, np. *Say your name when they ask you.*
- miejsca, np. *They found themselves where they had never been before.*
- porównawcze, np. *Sylvia's garden isn't so big as Margaret's (is). I respect him more than words can say. Jake has as much courage as his older brother (has). The older I get, the happier I am. She speaks several languages, as do her parents*.
- przyczyny, np. *I lent him the book because he asked me to. As it was quite late, we went straight home.*
- przyzwolenia, np. *Although he was big and strong, he didn't want to fight.*
- skutku, np. *I worked till late so I was tired*.
- sposobu, np. *Do as I tell you*.
- stopnia, np. *So much was he engaged in his work that he didn't hear anyone*.

14. Zdania warunkowe (typu 0, I, II, III oraz mieszane), np. *If you enter the room, an alarm goes off. If it rains tomorrow, we will stay at home. If he changed his ways, he'd have more friends. If I had known about your victory, I would have called to congratulate you. If he knew English, he'd have represented Poland at last month's conference in Great Britain. If he had gone to bed earlier yesterday, he wouldn't be so tired now.*
15. Zdania wyrażające życzenie, preferencje lub przypuszczenie, np.
- wish, np. *I wish you were here. I wish they would cancel the meeting. I wish we had left earlier.*

- it's time, np. *It's (high) time he found a job.*
- had better, np. *You'd better (not) come tomorrow.*
- would rather, np. *I would rather (not) go there. They would rather you didn't smoke here.*
- if only, np. *If only we could drive faster! If only I had listened to you.*
- as if / as though, np. *She felt as if / as though all of her worries had gone.*
- suppose/supposing, np. *Suppose you had a choice, what option would you go for?*

16. Konstrukcje bezokolicznikowe, np. *I promise to write every day. It's difficult for me to decide. I want you to do it. I'm glad to see you. I have many letters to write. I'd prefer to fly rather than travel by bus. Will you let me go there? Don't make me laugh. When am I supposed to return the books? It was surprising to hear his name mentioned. They were about to leave when I arrived. I saw him do a trick.*
- oraz gerundialne, np. *I enjoy swimming and sunbathing. I couldn't help reading your message. I was excited about getting birthday presents. I prefer skiing to snowboarding. I couldn't remember writing the letter. I heard him singing. I'm not used to getting up so early. There's no hope of their winning the match.*
17. Konstrukcje: *have/get something done, have sb do sth, get sb to do sth.*, np. *He had his room painted yesterday. I must get it done tomorrow. I will have Mike cook dinner next time we meet.*
18. Inwersja stylistyczna i inne formy emfatyczne, np. *Rarely do I see so much enthusiasm in her eyes. It was John who told me about it. Had I known about your accident, I wouldn't have bothered you. You do look nice today. I did tell you*.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
W niewielkim stopniu stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych. Popełnia liczne błędy, które zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	Częściowo poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które czasem zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	W większości poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. Potrafi je poprawić.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Jest świadomy swoich błędów, które samodzielne poprawia.

Znajomość środków językowych **ortograficznych.**

Zasady oceniania prac osób posiadających odnośne dysfunkcje zawarte są w Informatorze o egzaminie maturalnym z języka angielskiego od roku szkolnego 2014/2015.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Zna podstawowe zasady ortograficzne. Popełnia liczne błędy, które zmieniają znaczenie.	Częściowo poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które czasem zmieniają znaczenie.	W większości poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy, które zmieniają znaczenie. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy, które nie zmieniają znaczenia. Potrafi je poprawić.	Nie popełnia błędów ortograficznych.

Znajomość środków językowych **fonetycznych**.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Popełnia błędy w wymowie, które czasami zakłócają komunikację. Pauzy w wypowiedzi występują często i są nienaturalne; zakłócają czasami odbiór komunikatu.	Popełnia błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Występują pauzy, które czasem są nienaturalne, jednak nie zakłócają odbioru komunikatu.	Popełnia nieliczne błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Wypowiedź jest płynna. Występujące pauzy są naturalne.	Brak błędów w wymowie. Występujące pauzy, uczeń wypełnia odpowiednimi środkami językowymi.	Uczeń nie popełnia błędów w wymowie. Akcent wyrazowy, zdaniowy oraz intonacja zbliżone są do stosowanych przez rodzimych użytkowników j. angielskiego.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Rozumienie ze słuchu.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie ze słuchu proste, typowe wypowiedzi (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka. • określa główną myśl tekstu • określa główną myśl poszczególnych części tekstu • określa intencje, nastawienie i postawy nadawcy/autora tekstu, określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników) • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie tekstów słuchanych o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru.	Uczeń rozumie ze słuchu teksty o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru. Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje ze słuchanych tekstów, zinterpretować intonację. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń rozróżnia odmienne akcenty rodzimych użytkowników j. angielskiego.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Rozumienie tekstów czytanych.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, broszury, SMS-y, wpisy na forach i blogach, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, proste artykuły prasowe i teksty narracyjne): • określa główną myśl tekstu; • określa główną myśl poszczególnych części tekstu; • określa intencje nadawcy/autora tekstu; • określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu); • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje; • rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu; Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie wypowiedzi pisemnych o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie).	Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie). Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje z czytanych tekstów. Potrafi zinterpretować środki literackie. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń potrafi wyłapać konteksty kulturowe i niuanse znaczeniowe.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

III. Tworzenie wypowiedzi. - Tworzenie wypowiedzi ustnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń tworzy krótkie, proste, zrozumiałe, wypowiedzi ustne: • opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności; • opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; • relacjonuje wydarzenia z przeszłości; • wyraża swoje opinie, poglądy i uczucia; • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów; • opisuje intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; • opisuje doświadczenia swoje i innych osób; • stara się stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji.	Uczeń • opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • wyraża i uzasadnia swoje opinie, poglądy i uczucia; • przedstawia opinie innych osób;) • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów, potrafi podać przykłady i uzasadnienia, • wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości; • wyjaśnia sposób obsługi prostych urządzeń (np. automatu do napojów, bankomatu); • stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji. • stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu. • rozważa sytuacje hipotetyczne	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • wyjaśnia sposób obsługi bardziej skomplikowanych urządzeń oraz procedury postępowania (np. załatwianie spraw w instytucjach).	Samodzielnie tworzy płynne, naturalne i rozbudowane wypowiedzi ustne.

	argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją;			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Tworzenie wypowiedzi pisemnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń samodzielnie tworzy relatywnie krótkie, proste, zrozumiałe wypowiedzi pisemne (np. wpis na blogu, wiadomość, opis, notatka, ogłoszenie, zaproszenie, ankieta, pocztówka, e-mail, list prywatny, prosty list formalny, prosta rozprawka, historyjka, życzenia, życiorys, CV). Zna zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań. Stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją.	Uczeń stosuje zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Potrafi także stworzyć rozprawkę wyrażającą opinię w odróżnieniu od rozprawki za i przeciw, dłuższy list formalny i artykuł publicystyczny, opis, opowiadanie, sprawozdanie, recenzja. Wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości	Tworząc różne teksty pisane uczeń popełnia nieliczne błędy w zakresie: • spójności i logiki, • kompozycji, • segmentacji. Potrafi rozważyć sytuacje hipotetyczne. Przedstawia sposób postępowania (np. udziela instrukcji, wskazówek, określa zasady, objaśnia procedury związane z załatwianiem spraw w instytucjach).	Tworząc różne bogate i spójne teksty, uczeń popełnia sporadyczne błędy.	Uczeń samodzielnie tworzy oryginalne i ciekawe teksty. Nie popełnia niemal żadnych błędów.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Reagowanie ustne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały, w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); • rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; • stosuje formy grzecznościowe np. zaprasza i odpowiada na zaproszenie; • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; • prowadzi proste negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego (np. wymiana zakupionego towaru); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; • prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie,	Uczeń reaguje ustnie w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • prowadzi negocjacje w trudniejszych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • aktywnie uczestniczy w rozmowie i dyskusji (przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne); • komentuje, zgadza się lub kwestionuje zdanie innych uczestników dyskusji; • składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny i naturalny. Jest w stanie poprowadzić dyskusję.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny, naturalny i rozbudowany.

współczucie i wątpliwości); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny; • prosi o powtórzenie bądź wyjaśnienie tego, co powiedział rozmówca.	odbiorcy;			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Reagowanie pisemne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje w formie tekstu pisanego (np. e-mail, wiadomość, list prywatny i prosty list formalny, wypowiedź na blogu) w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; • stosuje zwroty i formy	Uczeń reaguje w formie dłuższego, złożonego tekstu pisanego (np. list prywatny lub formalny, sprawozdanie, artykuł publicystyczny) w sytuacjach formalnych i nieformalnych: • prowadzi negocjacje w trudnych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • ustosunkowuje się do opinii innych osób; • przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne; • komentuje, akceptuje lub kwestionuje zdanie innych (np. na forum	• Uczeń spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń, reagując pisemnie, wykazuje się umiejętnością przekonywania.	Uczeń reaguje pisemnie, posługując się bogatą argumentacją oraz oryginalnymi pomysłami.

grzecznościowe np. zaprasza i odpowiada na zaproszenie • prowadzi proste negocjacje (np. uzgadnianie formy spędzania czasu); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; • prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadza się i sprzeciwia; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie, współczucie i wątpliwości); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny.	internetowym); • składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie: • przekazuje w języku obcym podstawowe informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym; • przekazuje w języku obcym informacje sformułowane w języku polskim; • streszcza w języku angielskim przeczytany tekst.	Uczeń • przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • streszcza usłyszany lub przeczytany tekst; • rozwija notatkę, ogłoszenie, nagłówki prasowe; • stosuje zmiany stylu lub formy tekstu. Uczeń stosuje strategie kompensacyjne (np. parafraza, definicja) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu.	Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie w pełni przekazując informacje zawarte w materiałach. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty). Uczeń wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, zapamiętywanie nowych wyrazów.	Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych. Potrafi je przetworzyć i sparafrazować.	Uczeń korzysta z tekstów kultury w języku obcym w wersji nieuproszczonej, potrafi je przekazać i twórczo wykorzystać. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami) oraz realiów kulturowych krajów anglojęzycznych. Uczeń wykorzystuje język angielski w kreatywnych działaniach pozalekcyjnych (np.: konkursy, przedstawienia, itp.).

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Wymagania edukacyjne dla klas drugich

I. Grupy na poziomie B1

Wymagania ogólne:

I. Znajomość środków językowych: Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
II. Rozumienie wypowiedzi: Uczeń rozumie wypowiedzi ustne i pisemne o różnorodnej formie i długości, w różnych warunkach odbioru, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
III. Tworzenie wypowiedzi: Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne oraz dłuższe wypowiedzi pisemne, bogate i spójne pod względem treści, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
IV. Reagowanie na wypowiedzi: Uczeń reaguje płynnie, w formie ustnej i pisemnej, w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
V. Przetwarzanie wypowiedzi: Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Szczegółowe wymagania:

I. Znajomość środków językowych

Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych **leksykalnych**, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, ubrania i akcesoria, cechy charakteru, osobowość, uczucia i emocje, zainteresowania, członkowie rodziny, związki międzyludzkie, problemy etyczne);

2) żywienie (np. artykuły spożywcze, owoce, warzywa, owoce morza, mięso i nabiał, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, diety, odżywianie się i zdrowie, przymiotniki opisujące jedzenie);

3) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, rodzaje podróży, krajobraz, informacja turystyczna, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, wypadki);

4) sport (np. dyscypliny sportu, miejsca uprawiania sportu, ludzie sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, rodzaje zawodów sportowych, sport wyczynowy, współzawodnictwo, urazy i niepełnosprawność);

5) zdrowie (np. samopoczucie, części ciała, choroby, ich objawy i leczenie, higieniczny tryb życia, niepełnosprawni, uzależnienia, ochrona zdrowia i pierwsza pomoc, akcje charytatywne);

6) nauka i technika (np. odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych, awarie, technologie informacyjno-komunikacyjne);

7) świat przyrody (np. klimat, pogoda, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, katastrofy, przestrzeń kosmiczna);

8) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, w tym znajomość problemów pojawiających się na styku różnych kultur i społeczności.

9) kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, ochrona praw autorskich, uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje, media, a zw laszcz telewizja);

10) państwo i społeczeństwo (np. wydarzenia i zjawiska społeczne, struktura państwa, urzędy, organizacje społeczne i międzynarodowe, polityka, gospodarka, problemy współczesnego świata, prawa człowieka, religie, ideologie).

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
Zna i stosuje podstawowe wyrazy i zwroty.	Zna i stosuje część poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje większość poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.

Znajomość środków językowych **gramatycznych**.

I. 1. Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych dzięki znajomości następujących struktur gramatycznych:

CZASOWNIK

1. Bezokolicznik i formy osobowe, np. *to sleep, sleeps, to have slept.*
2. Czasowniki posiłkowe, np. *be, do, have*.
3. Czasowniki modalne i półmodalne:

- can, np. *I can draw very well. You can go without me if you want. Can you help me with the luggage, please? I can't hear you. Whoever you saw, it can't have been John.*
- could, np. *I could read when I was six. I'm sorry but I couldn't help you yesterday. Could you sing this song for us, please? You could have taken a taxi from the airport.*

- may, np. *May I sit here? My mother may still be at work. You may stay longer if you want. You may not have heard about this place but it's amazing.*
- might, np. *They might be a little late. Don't touch it, you might break it. At 5 p.m. John might have been taking a drivingtest.*
- must; have to, np. *It must be cold outside. I must do this exercise for tomorrow. You mustn't smoke in here. We have to make the beds every morning. You didn't have to help them. You must be kidding. He must have done it, there was nobody else there.*
- will, np. *I will study harder this year. Will you do something for me, please? I promise I won't do that again.*
- shall, np. *Shall we go to the seaside this weekend? Shall I help you? What shall we do? The management shall not be responsible for damage to personal property.*
- would, np. *It would be a good idea. Would you like some tea? I wouldn't like to be in his place. When at my grandmother's, I would always have toast with peanut butter for breakfast.*
- should; ought to, np. *We should finish the project this week. I ought to be home by 10 p.m. You shouldn't play with matches. You ought to have washed the glasses before serving the drinks.*
- need; need to, np. *You needn't worry about it. You don't need to go there. You needn't have come, I'm going to deal with it myself.*
- used to, np. *We used to go to the seaside every weekend when I was a child.*

4. Konstrukcje czasownikowe:
   - going to, np. *It's going to rain. What are you going to do about it?*
   - be able to, np. *Will you be able to do it tomorrow? I regret not being able to help them.*
   - would like to, np. *What would you like to order?*
5. Czasowniki regularne i nieregularne, np. *listen-listened-listened; go-went-gone.*
6. Imiesłów czynny i bierny, np. *writing, written.*
7. Czasowniki złożone (phrasal verbs), np. *What are you looking for? Turn the radio down, please. My friend came up with a great idea. It took me an hour to figure out how to do the task. My boss looks down on everybody.*
8. Czasy gramatyczne:
   - Present Simple, np. *I am from Sweden. The shop is closed on Sundays. I do the shopping here every morning. Their plane lands at 7 p.m. The sun sets in the west. I have a new car. I will call you when the meeting starts.*
   - Present Continuous, np. *I'm writing an important email. We're staying in the Rocamar Hotel. I'm getting tired. My parents are leaving on holiday tomorrow. I'm having lunch at the moment. Why are you always packing at the last moment? While you're getting ready, I will look for an umbrella.*
   - Present Perfect, np. *We have just had dinner. I have been here since Monday. It's the first time I have tried a passion fruit. The show has already finished. I will serve dinner as soon as you have set the table.*
   - Present Perfect Continuous, np. *We have been waiting here for ages! How long have you been living in this area? Have you been crying? I've been attending these classes every Tuesday since May.*
   - Past Simple, np. *We were a little worried about you. I bought this car yesterday. When she was younger, she was really shy. We went for a walk and then we had dinner in a restaurant.*
   - Past Continuous, np. *Yesterday at 5 p.m. I was swimming in the ocean. When we arrived, most of the guests were dancing. I wasn't expecting you today! I was wondering if you could help me with this suitcase.*
   - Past Perfect, np. *The train had left before we reached the station. I felt I had been there before. By 1492 Columbus had made many sea voyages. It was the first time the neighbours had seen my new flat.*

- Future Simple, np. *We will go on a trip next weekend. I hope it won't rain tomorrow. I will take this bag, it's great! When will I see you again? Will you help me? We will get up when we want.*
- Future Continuous, np. *I'll be working at five.*
- Future Perfect, np. *I hope they will have arrived by the evening. By the time I retire, I hope I will have done many exciting things.*

RZECZOWNIK

1. Nazwy rzeczy policzalnych, np. *a car, an answer* i niepoliczalnych, np. *money, flour*.
2. Liczba mnoga rzeczowników, np. a skirt – skirts, a child – children, a wife – wives, a baby – babies, a box – boxes a sheep – sheep, a foot – feet, a passer-by – passersby, an add-on – add-ons.
3. Rzeczowniki występujące tylko w formie pojedynczej, np. news, advice lub mnogiej, np. trousers, glasses.
4. Sposoby wyrażania posiadania i przynależności, np. the daughter's wedding, the size of the room.
5. Rodzaj, np. an actor – an actress;
6. Rzeczowniki złożone, np. toothpaste, a mother-in-law, a dance school. a nephew – a niece; a fox – a vixen.

PRZEDIMEK

1. Przedimek nieokreślony, np. *a house / an umbrella, a yellow box, a bar of chocolate; I have a small garden.*
2. Przedimek określony, np. *the house of my dreams, the United States, the Himalayas, the table on the right, the most beautiful girl, play the guitar; I have a small garden. In the garden there are different flowers.*
3. Przedimek zerowy, np. *lunch, furniture, Mount Everest; Dogs and cats are our favourite pets.*

PRZYMIOTNIK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *tall – taller – the tallest, elegant –more elegant – the most elegant, good –better – the best, little – less – the least*.
2. Użycie przymiotników z *so*i *such* np. *She's so beautiful. They are such nice people.*
3. Przymiotniki dzierżawcze, np. *my, your.*
4. Przymiotniki po czasownikach postrzegania, np. *It smells great.*
5. Przymiotniki używane w funkcji rzeczownika, np. *the rich.*

PRZYSŁÓWEK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *early – earlier – the earliest, much –more – the most.*
2. Użycie przysłówków:
   - dwóch znaczeniowo różnych formach, np. *He works too hard. He hardly sleeps. We arrived too late. She has put on weight lately.*
   - *too,* np. *You're driving too fast.*
   - *enough,* np. *He's not old enough to go abroad alone.*
3. Miejsce przysłówka w zdaniu, np. *You are always hungry! She never does the shopping on Sunday. I have never seen the Himalayas. Do it very carefully. My father works very hard. Little did he know what was going to happen.*

ZAIMEK

1. Zaimki osobowe, np. *I, you.*.
2. Zaimki dzierżawcze, np. *mine, yours.*
3. Zaimki zwrotne i emfatyczne, np. *yourself, themselves.*
4. Zaimki wskazujące, np. *this, these.*

5. Zaimki pytające, np. *what, how, why.*
6. Zaimki względne, np. *who, which, that*.
7. Zaimki wzajemne, np. *each other, one another.*
8. Zaimki nieokreślone, np.
   - *some, any, no, etery* i złożenia z nimi
   - *none, either, neither*
   - *many, much, few, a few, little, a little*
   - *another, other, others, the other, the others*
   - *every, each*
   - *enough*
   - *both, all*
   - *either – or, neither – nor.*
9. Zaimki bezosobowe: *you, one*.

LICZEBNIK

Liczebniki główne, porządkowe, ułamkowe i dziesiętne.

PRZYIMEK

1. Przyimki z określeniami miejsca, czasu, kierunku, odległości, przyczyny, sposobu, np. *in London, at 7 p.m., on Sunday, in July, on Saturday evening, by bus, with a pen, to get a reward.*
2. Przyimki po rzeczownikach, czasownikach i przymiotnikach, np. *interest in, famous for, think of, objection to, compatible with, refer to.*

SPÓJNIKI

Spójniki, np.*and, or, but, if, unless, that, till, until, when, where, while, after, before, as soon as, because, although, however, so, in spite of, despite, yet, on condition that, supposing, providing/provided that, so as, even though, whereas, as if, as though, in case.*

SKŁADNIA

1. Zdania oznajmujące:

- twierdzące, np. *I'm seventeen years old. There's too little time. I have been here before. I'm going to learn Japanese.*
- przeczące, np. *I don't know the answer to this question. I haven't seen you for ages. There is no food in the fridge. I can't do anything about it. Neither/None of my friends can drive a car.*

2. Zdania pytające, np. *How old are you? Where are you going? Who is this cake for? How long does it take to get to the airport? When did the match start? Do you have to do any housework today? What is your room like? What happened? Who made you go there?*
3. Zdania rozkazujące, np. *Put the kettle on. Don't tell me what to do. Let's go there together.*
4. Zdania wykrzyknikowe, np. *How nice of you! What a wonderful scenery!*
5. Zdania z podmiotem *it*, np. *It's half past two. It's getting cloudy. It's really great here. It makes me happy. It was only last week that he was awarded that prize. It's worth having a look inside the building. It's no use trying to convince him.*
6. Zdania z podmiotem *there*, np. *There are too many people in this room. There weren't any clouds in the sky when we left. There will be over a thousand people at the concert. There are bound to be problems.*
7. Zdania z dwoma dopełnieniami, np. *My boyfriend brought me wonderful flowers.*
8. Pytania typu question tags, np. *He's English, isn't he? Give me the book, will you?* I dopowiedzenia, np. *So do I. Nor/Neither do I.*

9. Pytania pośrednie, np. *Can you tell me what time it is? Could you tell me where I should turn? I don't know where everybody is.*
10. Zdania współrzędnie złożone, np. *I called my friend and asked him to help me. He came to the meeting but refused to accept our offer.*
11. Zdania podrzędnie złożone:

- podmiotowe, np. *What I know about it is confidential*.
- orzecznikowe, np. *The problem is that we need help.*
- dopełnieniowe, np. *He promised that he would come soon. He'd like everyone to enjoy the party. All I did was (to) send him an apology.*
- przydawkowe, np. *The train that we wanted to take was delayed. My aunt, who has been helping our family for years, is a rich duchess. He came late, which surprised all of us.*
- okolicznikowe:

- celu, np. *I phoned him (in order) to tell him the news. I did it so as to save him time. The Government passed that law in order that / so (that) this kind of antisocial behaviour could be punished.*
- czasu, np. *Say your name when they ask you.*
- miejsca, np. *They found themselves where they had never been before.*
- porównawcze, np. *Sylvia's garden isn't so big as Margaret's (is). I respect him more than words can say. Jake has as much courage as his older brother (has). The older I get, the happier I am. She speaks several languages, as do her parents.*
- przyczyny, np. *I lent him the book because he asked me to. As it was quite late, we went straight home.*
- przyzwolenia, np. *Although he was big and strong, he didn't want to fight.*
- skutku, np. *I worked till late so I was tired.*
- sposobu, np. *Do as I tell you.*
- stopnia, np. *So much was he engaged in his work that he didn't hear anyone.*

12. Zdania warunkowe (typu 0, I, II, III oraz mieszane), np. *If you enter the room, an alarm goes off. If it rains tomorrow, we will stay at home. If he changed his ways, he'd have more friends. If I had known about your victory, I would have called to congratulate you. If he knew English, he'd have represented Poland at last month's conference in Great Britain. If he had gone to bed earlier yesterday, he wouldn't be so tired now.*
13. Konstrukcje bezokolicznikowe, np. *I promise to write every day. It's difficult for me to decide. I want you to do it. I'm glad to see you. I have many letters to write. I'd prefer to fly rather than travel by bus. Will you let me go there? Don't make me laugh. When am I supposed to return the books? It was surprising to hear his name mentioned. They were about to leave when I arrived. I saw him do a trick.*
- oraz gerundialne, np. *I enjoy swimming and sunbathing. I couldn't help reading your message. I was excited about getting birthday presents. I prefer skiing to snowboarding. I couldn't remember writing the letter. I heard him singing. I'm not used to getting up so early. There's no hope of their winning the match.*

14. Strona bierna, np. *It is made of glass. The boat was destroyed by the storm. The parcel has just been delivered. The meal will be served in the garden. Human life can be prolonged by medical treatment. His every step is being watched. He is / was believed to have mugged several women. I was made to give a speech. The clothes must have been made of special fabric. Everyone likes being appreciated. The performance had to be cancelled. It has been agreed that changes to the scheme are necessary.*
15. Mowa zależna, np. *My dad said he was tired. The teacher told me to go to the board. The neighbour asked me not to leave the front door open. My mum wanted to know what was wrong. She wanted to know when the bus would come. I asked mum how many pizzas she had ordered for the party. The policeman denied having heard about the burglary. The security guard accused him of shoplifting. The manager objected to having the meeting interrupted.He is wondering if / whether the taxi has arrived yet.*

16. Konstrukcje: *have/get something done, have sb do sth, get sb to do sth.*,np. *He had his room painted yesterday. I must get it done tomorrow. I will have Mike cook dinner next time we meet.*

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
W niewielkim stopniu stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych. Popełnia liczne błędy, które zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	Częściowo poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które czasem zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	W większości poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. Potrafi je poprawić.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Jest świadomy swoich błędów, które samodzielne poprawia.

Znajomość środków językowych **ortograficznych.**

Zasady oceniania prac osób posiadających odnośne dysfunkcje zawarte są w Informatorze o egzaminie maturalnym z języka angielskiego od roku szkolnego 2014/2015.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Zna podstawowe zasady ortograficzne. Popełnia liczne błędy, które zmieniają znaczenie.	Częściowo poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które czasem zmieniają znaczenie.	W większości poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy, które zmieniają znaczenie. W większości umie je	Poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy, które nie zmieniają znaczenia. Potrafi je poprawić.	Nie popełnia błędów ortograficznych.

		poprawić.		

Znajomość środków językowych **fonetycznych**.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Popełnia błędy w wymowie, które czasami zakłócają komunikację. Pauzy w wypowiedzi występują często i są nienaturalne; zakłócają czasami odbiór komunikatu.	Popełnia błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Występują pauzy, które czasem są nienaturalne, jednak nie zakłócają odbioru komunikatu.	Popełnia nieliczne błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Wypowiedź jest płynna. Występujące pauzy są naturalne.	Brak błędów w wymowie. Występujące pauzy, uczeń wypełnia odpowiednimi środkami językowymi.	Uczeń nie popełnia błędów w wymowie. Akcent wyrazowy, zdaniowy oraz intonacja zbliżone są do stosowanych przez rodzimych użytkowników j. angielskiego.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Rozumienie ze słuchu.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca

Uczeń rozumie ze słuchu proste, typowe wypowiedzi (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka. • określa główną myśl tekstu • określa główną myśl poszczególnych części tekstu • określa intencje, nastawienie i postawy nadawcy/autora tekstu, określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników) • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie tekstów słuchanych o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru.	Uczeń rozumie ze słuchu teksty o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru. Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje ze słuchanych tekstów, zinterpretować intonację. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń rozróżnia odmienne akcenty rodzimych użytkowników j. angielskiego.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Rozumienie tekstów czytanych.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca

Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, broszury, SMS-y, wpisy na forach i blogach, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, proste artykuły prasowe i teksty narracyjne): • określa główną myśl tekstu; • określa główną myśl poszczególnych części tekstu; • określa intencje nadawcy/autora tekstu; • określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu); • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje; • rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu; Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie wypowiedzi pisemnych o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie).	Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie). Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje z czytanych tekstów. Potrafi zinterpretować środki literackie. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń potrafi wyłapać konteksty kulturowe i niuanse znaczeniowe.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

III. Tworzenie wypowiedzi. - Tworzenie wypowiedzi ustnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń tworzy proste, zrozumiałe, wypowiedzi ustne: • opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności;	Uczeń • opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • wyraża i uzasadnia	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • wyjaśnia sposób obsługi bardziej skomplikowanych	Samodzielnie tworzy płynne, naturalne i rozbudowane wypowiedzi ustne.

• opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; • relacjonuje wydarzenia z przeszłości; • wyraża swoje opinie, poglądy i uczucia; • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów; • opisuje intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; • opisuje doświadczenia swoje i innych osób; • stara się stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji.	swoje opinie, poglądy i uczucia; • przedstawia opinie innych osób;) • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów, potrafi podać przykłady i uzasadnienia, • wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości; • wyjaśnia sposób obsługi prostych urządzeń (np. automatu do napojów, bankomatu); • stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji. • stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją;	danej tezie lub rozwiązaniu. • rozważa sytuacje hipotetyczne	urządzeń oraz procedury postępowania (np. załatwianie spraw w instytucjach).	

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Tworzenie wypowiedzi pisemnych

OCENA*

dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń samodzielnie tworzy relatywnie krótkie, proste, zrozumiałe wypowiedzi pisemne (np. wpis na blogu, wiadomość, opis, notatka, ogłoszenie, zaproszenie, ankieta, pocztówka, e-mail, list prywatny, prosty list formalny, prosta rozprawka). Zna zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań. Stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją.	Uczeń stosuje zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Potrafi także stworzyć rozprawkę wyrażającą opinię w odróżnieniu od rozprawki za i przeciw, dłuższy list formalny i artykuł publicystyczny, opis, opowiadanie, sprawozdanie, recenzja. Wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości	Tworząc różne teksty pisane uczeń popełnia nieliczne błędy w zakresie: • spójności i logiki, • kompozycji, • segmentacji. Potrafi rozważyć sytuacje hipotetyczne. Przedstawia sposób postępowania (np. udziela instrukcji, wskazówek, określa zasady, objaśnia procedury związane z załatwianiem spraw w instytucjach).	Tworząc różne bogate i spójne teksty, uczeń popełnia sporadyczne błędy.	Uczeń samodzielnie tworzy oryginalne i ciekawe teksty. Nie popełnia niemal żadnych błędów.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Reagowanie ustne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały, w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby,	Uczeń reaguje ustnie w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • prowadzi negocjacje	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach:	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny i naturalny. Jest w stanie	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny, naturalny i rozbudowany.

udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); • rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; • stosuje formy grzecznościowe np. zaprasza i odpowiada na zaproszenie; • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; • prowadzi proste negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego (np. wymiana zakupionego towaru); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; • prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie, współczucie i wątpliwości); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny; • prosi o powtórzenie bądź wyjaśnienie tego, co powiedział rozmówca.	w trudniejszych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • aktywnie uczestniczy w rozmowie i dyskusji (przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne); • komentuje, zgadza się lub kwestionuje zdanie innych uczestników dyskusji; • składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;	• spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	poprowadzić dyskusję.	

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Reagowanie pisemne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego (np. e-mail, wiadomość, list prywatny i prosty list formalny, wypowiedź na blogu) w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; • stosuje zwroty i formy grzecznościowe np. zaprasza i odpowiada na zaproszenie • prowadzi proste negocjacje (np. uzgadnianie formy spędzania czasu); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie;	Uczeń reaguje w formie dłuższego, złożonego tekstu pisanego (np. list prywatny lub formalny, sprawozdanie, artykuł publicystyczny) w sytuacjach formalnych i nieformalnych: • prowadzi negocjacje w trudnych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • ustosunkowuje się do opinii innych osób; • przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne; • komentuje, akceptuje lub kwestionuje zdanie innych (np. na forum internetowym); • składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;	• Uczeń spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń, reagując pisemnie, wykazuje się umiejętnością przekonywania.	Uczeń reaguje pisemnie, posługując się bogatą argumentacją oraz oryginalnymi pomysłami.

• prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadza się i sprzeciwia; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie, współczucie i wątpliwości); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny.				

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie: • przekazuje w języku obcym podstawowe informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach,	Uczeń • przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach,	Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie w pełni przekazując informacje zawarte w materiałach. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np.	Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych. Potrafi je	Uczeń korzysta z tekstów kultury w języku obcym w wersji nieuproszczonej, potrafi je przekazać i twórczo wykorzystać. Uczeń posiada świadomość

symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym; • przekazuje w języku obcym informacje sformułowane w języku polskim; • streszcza w języku angielskim przeczytany tekst.	piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • streszcza usłyszany lub przeczytany tekst; • rozwija notatkę, ogłoszenie, nagłówki prasowe; • stosuje zmiany stylu lub formy tekstu. Uczeń stosuje strategie kompensacyjne (np. parafraza, definicja) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu.	domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty). Uczeń wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, zapamiętywanie nowych wyrazów.	przetworzyć i sparafrazować.	językową (np. podobieństw i różnic między językami) oraz realiów kulturowych krajów anglojęzycznych. Uczeń wykorzystuje język angielski w kreatywnych działaniach pozalekcyjnych (np.: konkursy, przedstawienia, itp.).

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Wymagania edukacyjne dla klas drugich

II. Grupy na poziomie B2 lub wyższym

Wymagania ogólne:

I. Znajomość środków językowych: Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
II. Rozumienie wypowiedzi: Uczeń rozumie wypowiedzi ustne i pisemne o różnorodnej formie i długości, w różnych warunkach odbioru, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
III. Tworzenie wypowiedzi: Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne oraz dłuższe wypowiedzi pisemne, bogate i spójne pod względem treści, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
IV. Reagowanie na wypowiedzi: Uczeń reaguje płynnie, w formie ustnej i pisemnej, w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
V. Przetwarzanie wypowiedzi (mediacja): Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Szczegółowe wymagania:

I. Znajomość środków językowych

Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych **leksykalnych**, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, ubrania i akcesoria, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania, członkowie rodziny, związki międzyludzkie, problemy etyczne);

2) szkoła (np. przedmioty nauczania, oceny i wymagania, życie szkoły, kształcenie poza szkolne, system oświaty);

3) praca (np. zawody i związane z nimi czynności, warunki pracy i zatrudnienia, praca dorywcza, rynek pracy);

4) życie rodzinne i towarzyskie (np. okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy);

5) żywienie (np. artykuły spożywcze, owoce, warzywa, owoce morza, mięso i nabiał, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, diety, odżywianie się i zdrowie, przymiotniki opisujące jedzenie);

6) zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, reklama, korzystanie z usług, środki płatnicze, banki, ubezpieczenia);

7) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, rodzaje podróży, krajobraz, informacja turystyczna, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, wypadki);

8) sport (np. dyscypliny sportu, miejsca uprawiania sportu, ludzie sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, rodzaje zawodów sportowych, sport wyczynowy, współzawodnictwo, urazy i niepełnosprawność);

9) zdrowie (np. samopoczucie, części ciała, choroby, ich objawy i leczenie, higieniczny tryb życia, niepełnosprawni, uzależnienia, ochrona zdrowia i pierwsza pomoc, akcje charytatywne);

10) świat przyrody (np. klimat, pogoda, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, katastrofy, przestrzeń kosmiczna);

11) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, w tym znajomośćproblemów pojawiających sięna styku różnych kultur i społeczności;

12)miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe, wynajmowanie, kupno i sprzedaż mieszkania, przeprowadzka, architektura);

13) kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, ochrona praw autorskich, uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje, media);

14) nauka i technika (np. ludzie nauki, odkrycia naukowe, wynalazki, korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych i technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz szanse i zagrożenia z tym związane, korzyści i zagrożenia wynikające z postępu naukowo-technicznego);

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
Zna i stosuje podstawowe wyrazy i zwroty.	Zna i stosuje część poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje większość poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.

Znajomość środków językowych **gramatycznych**.

I. 1. Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych dzięki znajomości następujących struktur gramatycznych:

CZASOWNIK

1. Bezokolicznik i formy osobowe, np. *to sleep, sleeps, to have slept.*
2. Czasowniki posiłkowe, np. *be, do, have*.
3. Czasowniki modalne i półmodalne:
   - can, np. *I can draw very well. You can go without me if you want. Can you help me with the luggage, please? I can't hear you. Whoever you saw, it can't have been John.*
   - could, np. *I could read when I was six. I'm sorry but I couldn't help you yesterday. Could you sing this song for us, please? You could have taken a taxi from the airport.*
   - may, np. *May I sit here? My mother may still be at work. You may stay longer if you want. You may not have heard about this place but it's amazing.*
   - might, np. *They might be a little late. Don't touch it, you might break it. At 5 p.m. John might have been taking a drivingtest.*
   - must; have to, np. *It must be cold outside. I must do this exercise for tomorrow. You mustn't smoke in here. We have to make the beds every morning. You didn't have to help them. You must be kidding. He must have done it, there was nobody else there.*
   - will, np. *I will study harder this year. Will you do something for me, please? I promise I won't do that again.*
   - shall, np. *Shall we go to the seaside this weekend? Shall I help you? What shall we do? The management shall not be responsible for damage to personal property.*
   - would, np. *It would be a good idea. Would you like some tea? I wouldn't like to be in his place. When at my grandmother's, I would always have toast with peanut butter for breakfast.*
   - should; ought to, np. *We should finish the project this week. I ought to be home by 10 p.m. You shouldn't play with matches. You ought to have washed the glasses before serving the drinks.*
   - need; need to, np. *You needn't worry about it. You don't need to go there. You needn't have come, I'm going to deal with it myself.*
   - used to, np. *We used to go to the seaside every weekend when I was a child.*
4. Konstrukcje czasownikowe:
   - going to, np. *It's going to rain. What are you going to do about it?*
   - be able to, np. *Will you be able to do it tomorrow? I regret not being able to help them.*
   - would like to, np. *What would you like to order?*
5. Czasowniki regularne i nieregularne, np. *listen-listened-listened; go-went-gone.*
6. Imiesłów czynny i bierny, np. *writing, written.*
7. Czasowniki złożone (phrasal verbs), np. *What are you looking for? Turn the radio down, please. My friend came up with a great idea. It took me an hour to figure out how to do the task. My boss looks down on everybody.*
8. Czasy gramatyczne:
   - Present Simple, np. *I am from Sweden. The shop is closed on Sundays. I do the shopping here every morning. Their plane lands at 7 p.m. The sun sets in the west. I have a new car. I will call you when the meeting starts.*
   - Present Continuous, np. *I'm writing an important email. We're staying in the Rocamar Hotel. I'm getting tired. My parents are leaving on holiday tomorrow. I'm having lunch at the moment. Why are you always packing at the last moment? While you're getting ready, I will look for an umbrella.*
   - Present Perfect, np. *We have just had dinner. I have been here since Monday. It's the first time I have tried a passion fruit. The show has already finished. I will serve dinner as soon as you have set the table.*

- Present Perfect Continuous, np. *We have been waiting here for ages! How long have you been living in this area? Have you been crying? I've been attending these classes every Tuesday since May.*
- Past Simple, np. *We were a little worried about you. I bought this car yesterday. When she was younger, she was really shy. We went for a walk and then we had dinner in a restaurant.*
- Past Continuous, np. *Yesterday at 5 p.m. I was swimming in the ocean. When we arrived, most of the guests were dancing. I wasn't expecting you today! I was wondering if you could help me with this suitcase.*
- Past Perfect, np. *The train had left before we reached the station. I felt I had been there before. By 1492 Columbus had made many sea voyages. It was the first time the neighbours had seen my new flat.*
- Past Perfect Continuous, np. *I couldn't believe they had been living here for so many years.*
- Future Simple, np. *We will go on a trip next weekend. I hope it won't rain tomorrow. I will take this bag, it's great! When will I see you again? Will you help me? We will get up when we want.*
- Future Continuous, np. *I'll be working at five.*
- Future Perfect, np. *I hope they will have arrived by the evening. By the time I retire, I hope I will have done many exciting things.*
- Future Perfect Continuous, np. *In September I will have been working here for 20 years.*

RZECZOWNIK

1. Nazwy rzeczy policzalnych, np. *a car, an answer* i niepoliczalnych, np. *money, flour.*
2. Liczba mnoga rzeczowników, np. a skirt – skirts, a child – children, a wife – wives, a baby – babies, a box – boxes a sheep – sheep, a foot – feet, a passer-by – passersby, an add-on – add-ons.
3. Rzeczowniki występujące tylko w formie pojedynczej, np. news, advice lub mnogiej, np. trousers, glasses.
4. Sposoby wyrażania posiadania i przynależności, np. the daughter's wedding, the size of the room.
5. Rodzaj, np. an actor – an actress;
6. Rzeczowniki złożone, np. toothpaste, a mother-in-law, a dance school. a nephew – a niece; a fox – a vixen.

PRZEDIMEK

1. Przedimek nieokreślony, np. *a house / an umbrella, a yellow box, a bar of chocolate; I have a small garden.*
2. Przedimek określony, np. *the house of my dreams, the United States, the Himalayas, the table on the right, the most beautiful girl, play the guitar; I have a small garden. In the garden there are different flowers.*
3. Przedimek zerowy, np. *lunch, furniture, Mount Everest; Dogs and cats are our favourite pets.*

PRZYMIOTNIK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *tall – taller – the tallest, elegant –more elegant – the most elegant, good –better – the best, little – less – the least.*
2. Użycie przymiotników z *so* i *such* np. *She's so beautiful. They are such nice people.*
3. Przymiotniki dzierżawcze, np. *my, your.*
4. Przymiotniki po czasownikach postrzegania, np. *It smells great.*
5. Przymiotniki używane w funkcji rzeczownika, np. *the rich.*

PRZYSŁÓWEK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *early – earlier – the earliest, much –more – the most.*

2. Użycie przysłówków:
- dwóch znaczeniowo różnych formach, np. *He works too hard. He hardly sleeps. We arrived too late. She has put on weight lately.*
- *too,* np. *You're driving too fast.*
- *enough,* np. *He's not old enough to go abroad alone.*

3. Miejsce przysłówka w zdaniu, np. *You are always hungry! She never does the shopping on Sunday. I have never seen the Himalayas. Do it very carefully. My father works very hard. Little did he know what was going to happen.*

ZAIMEK

1. Zaimki osobowe, np. *I, you.*.
2. Zaimki dzierżawcze, np. *mine, yours.*
3. Zaimki zwrotne i emfatyczne, np. *yourself, themselves.*
4. Zaimki wskazujące, np. *this, these.*
5. Zaimki pytające, np. *what, how, why.*
6. Zaimki względne, np. *who, which, that*.
7. Zaimki wzajemne, np. *each other, one another.*
8. Zaimki nieokreślone, np.
   - *some, any, no, etery* i złożenia z nimi
   - *none, either, neither*
   - *many, much, few, a few, little, a little*
   - *another, other, others, the other, the others*
   - *every, each*
   - *enough*
   - *both, all*
   - *either – or, neither – nor.*
9. Zaimki bezosobowe: *you, one*.

LICZEBNIK

Liczebniki główne, porządkowe, ułamkowe i dziesiętne.

PRZYIMEK

1. Przyimki z określeniami miejsca, czasu, kierunku, odległości, przyczyny, sposobu, np. *in London, at 7 p.m., on Sunday, in July, on Saturday evening, by bus, with a pen, to get a reward.*
2. Przyimki po rzeczownikach, czasownikach i przymiotnikach, np. *interest in, famous for, think of, objection to, compatible with, refer to.*

SPÓJNIKI

Spójniki, np.*and, or, but, if, unless, that, till, until, when, where, while, after, before, as soon as, because, although, however, so, in spite of, despite, yet, on condition that, supposing, providing/provided that, so as, even though, whereas, as if, as though, in case.*

SKŁADNIA

1. Zdania oznajmujące:

- twierdzące, np. *I'm seventeen years old. There's too little time. I have been here before. I'm going to learn Japanese.*

- przeczące, np. *I don't know the answer to this question. I haven't seen you for ages. There is no food in the fridge. I can't do anything about it. Neither/None of my friends can drive a car*.
2. Zdania pytające, np. *How old are you? Where are you going? Who is this cake for? How long does it take to get to the airport? When did the match start? Do you have to do any housework today? What is your room like? What happened? Who made you go there?*
3. Zdania rozkazujące, np. *Put the kettle on. Don't tell me what to do. Let's go there together.*
4. Zdania wykrzyknikowe, np. *How nice of you! What a wonderful scenery!*
5. Zdania z podmiotem *it*, np. *It's half past two. It's getting cloudy. It's really great here. It makes me happy. It was only last week that he was awarded that prize*. *It's worth having a look inside the building. It's no use trying to convince him.*
6. Zdania z podmiotem *there*, np. *There are too many people in this room. There weren't any clouds in the sky when we left. There will be over a thousand people at the concert. There are bound to be problems.*
7. Zdania z dwoma dopełnieniami, np. *My boyfriend brought me wonderful flowers.*
8. Strona bierna, np. *It is made of wood. The building was destroyed by the storm. The parcel has just been delivered. The meal will be served in a moment. It must be finished today. His every step is being watched. He is/was believed to have robbed a bank. I was made to give a speech. The curtains must have been made of special fabric. She likes being admired. The meeting had to be cancelled. It is believed the Queen has left the country. The Queen is believed to have left the country.*
9. Pytania typu question tags, np. *He's English, isn't he? Give me the book, will you?* I dopowiedzenia, np. *So do I. Nor/Neither do I.*Pytania typu *reply questions*, np.*I hate it. Do you?*
10. Pytania pośrednie, np. *Can you tell me what time it is? Could you tell me where I should turn? I don't know where everybody is.*
11. Mowa zależna, np. *My mum said she was tired. The teacher told me to answer the question. The neighbour asked me not to play music too loudly. A doctor wanted to know what was wrong. I wanted to know when the bus would come. I asked mum how many cakes she had bought for the party. The policeman denied having heard about the burglary. The security guard accused me of shoplifting. The man objected to having the meeting interrupted.*Różnorodne czasowniki stosowane w mowie zależnej.
12. Zdania współrzędnie złożone, np. *I called my friend and asked him to help me. He came to the meeting but refused to accept our offer.*
13. Zdania podrzędnie złożone:
    - podmiotowe, np. *What I know about it is confidential*.
    - orzecznikowe, np. *The problem is that we need help.*
    - dopełnieniowe, np. *He promised that he would come soon. He'd like everyone to enjoy the party. All I did was (to) send him an apology*.
    - przydawkowe, np. *The train that we wanted to take was delayed. My aunt, who has been helping our family for years, is a rich duchess. He came late, which surprised all of us.*
    - okolicznikowe:

- celu, np. *I phoned him (in order) to tell him the news. I did it so as to save him time. The Government passed that law in order that / so (that) this kind of antisocial behaviour could be punished*.
- czasu, np. *Say your name when they ask you.*
- miejsca, np. *They found themselves where they had never been before.*
- porównawcze, np. *Sylvia's garden isn't so big as Margaret's (is). I respect him more than words can say. Jake has as much courage as his older brother (has). The older I get, the happier I am. She speaks several languages, as do her parents*.
- przyczyny, np. *I lent him the book because he asked me to. As it was quite late, we went straight home.*

- przyzwolenia, np. *Although he was big and strong, he didn't want to fight.*
- skutku, np. *I worked till late so I was tired.*
- sposobu, np. *Do as I tell you*.
- stopnia, np. *So much was he engaged in his work that he didn't hear anyone*.

14. Zdania warunkowe (typu 0, I, II, III oraz mieszane), np. *If you enter the room, an alarm goes off. If it rains tomorrow, we will stay at home. If he changed his ways, he'd have more friends. If I had known about your victory, I would have called to congratulate you. If he knew English, he'd have represented Poland at last month's conference in Great Britain. If he had gone to bed earlier yesterday, he wouldn't be so tired now.*Wyrażenia zastępujące *if*.
15. Zdania wyrażające życzenie, preferencje lub przypuszczenie, np.

- wish, np. *I wish you were here. I wish they would cancel the meeting. I wish we had left earlier*.
- it's time, np. *It's (high) time he found a job.*
- had better, np. *You'd better (not) come tomorrow.*
- would rather, np. *I would rather (not) go there. They would rather you didn't smoke here.*
- if only, np. *If only we could drive faster! If only I had listened to you.*
- as if / as though, np. *She felt as if / as though all of her worries had gone.*
- suppose/supposing, np. *Suppose you had a choice, what option would you go for?*

16. Konstrukcje bezokolicznikowe, np. *I promise to write every day. It's difficult for me to decide. I want you to do it. I'm glad to see you. I have many letters to write. I'd prefer to fly rather than travel by bus. Will you let me go there? Don't make me laugh. When am I supposed to return the books? It was surprising to hear his name mentioned. They were about to leave when I arrived. I saw him do a trick.*
- oraz gerundialne, np. *I enjoy swimming and sunbathing. I couldn't help reading your message. I was excited about getting birthday presents. I prefer skiing to snowboarding. I couldn't remember writing the letter. I heard him singing. I'm not used to getting up so early. There's no hope of their winning the match.*

17. Konstrukcje: *have/get something done, have sb do sth, get sb to do sth.*,np. *He had his room painted yesterday. I must get it done tomorrow. I will have Mike cook dinner next time we meet.*
18. Inwersja stylistyczna i inne formy emfatyczne, np. *Rarely do I see so much enthusiasm in her eyes. It was John who told me about it. Had I known about your accident, I wouldn't have bothered you. You do look nice today. I did tell you*.*What I really liked about it was the ambience.*

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
W niewielkim stopniu stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych. Popełnia liczne błędy, które zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	Częściowo poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które czasem zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	W większości poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. W	Poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. Potrafi je poprawić.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Jest świadomy swoich błędów, które samodzielne

		większości umie je poprawić.		poprawia.

Znajomość środków językowych **ortograficznych.**

Zasady oceniania prac osób posiadających odnośne dysfunkcje zawarte są w Informatorze o egzaminie maturalnym z języka angielskiego od roku szkolnego 2014/2015.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Zna podstawowe zasady ortograficzne. Popełnia liczne błędy, które zmieniają znaczenie.	Częściowo poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które czasem zmieniają znaczenie.	W większości poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy, które zmieniają znaczenie. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy, które nie zmieniają znaczenia. Potrafi je poprawić.	Nie popełnia błędów ortograficznych.

Znajomość środków językowych **fonetycznych**.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca

Popełnia błędy w wymowie, które czasami zakłócają komunikację. Pauzy w wypowiedzi występują często i są nienaturalne; zakłócają czasami odbiór komunikatu.	Popełnia błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Występują pauzy, które czasem są nienaturalne, jednak nie zakłócają odbioru komunikatu.	Popełnia nieliczne błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Wypowiedź jest płynna. Występujące pauzy są naturalne.	Brak błędów w wymowie. Występujące pauzy, uczeń wypełnia odpowiednimi środkami językowymi.	Uczeń nie popełnia błędów w wymowie. Akcent wyrazowy, zdaniowy oraz intonacja zbliżone są do stosowanych przez rodzimych użytkowników j. angielskiego.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Rozumienie ze słuchu.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie ze słuchu typowe wypowiedzi (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka. • określa główną myśl tekstu • określa główną myśl poszczególnych części tekstu • określa intencje, nastawienie i postawy nadawcy/autora tekstu, określa kontekst wypowiedzi (np. czas,	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie tekstów słuchanych o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru.	Uczeń rozumie ze słuchu teksty o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru. Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje ze słuchanych tekstów, zinterpretować intonację. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń rozróżnia odmienne akcenty rodzimych użytkowników j. angielskiego.

miejsce, sytuację, uczestników) • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi				

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Rozumienie tekstów czytanych.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, broszury, SMS-y, wpisy na forach i blogach, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, artykuły prasowe i teksty narracyjne): • określa główną myśl tekstu; • określa główną myśl poszczególnych części tekstu; • określa intencje nadawcy/autora tekstu;	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje; • rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu; Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie wypowiedzi pisemnych o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje,	Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie). Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje z czytanych tekstów. Potrafi zinterpretować środki literackie. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń potrafi wyłapać konteksty kulturowe i niuanse znaczeniowe.

• określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu); • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.	wywiady, teksty literackie).			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

III. Tworzenie wypowiedzi. - Tworzenie wypowiedzi ustnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń tworzy proste, zrozumiałe, wypowiedzi ustne: • opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności; • opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; • relacjonuje wydarzenia z przeszłości; • wyraża swoje opinie, poglądy i uczucia; • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów; • opisuje intencje,	Uczeń • opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • wyraża i uzasadnia swoje opinie, poglądy i uczucia; • przedstawia opinie innych osób;) • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów, potrafi podać przykłady i uzasadnienia, • wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości;	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu. • rozważa sytuacje hipotetyczne	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • wyjaśnia sposób obsługi bardziej skomplikowanych urządzeń oraz procedury postępowania (np. załatwianie spraw w instytucjach).	Samodzielnie tworzy płynne, naturalne i rozbudowane wypowiedzi ustne.

marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; • opisuje doświadczenia swoje i innych osób; • stara się stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji.	• wyjaśnia sposób obsługi prostych urządzeń (np. automatu do napojów, bankomatu); • stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji. • stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją;			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Tworzenie wypowiedzi pisemnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń samodzielnie tworzy relatywnie krótkie, proste, zrozumiałe wypowiedzi pisemne (np. wpis na blogu, wiadomość, opis, notatka, ogłoszenie, zaproszenie, ankieta, pocztówka, e-mail, list prywatny, prosty list formalny, prosta rozprawka, historyjka, życzenia, życiorys, CV). Zna zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań.	Uczeń stosuje zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Potrafi także stworzyć rozprawkę wyrażającą opinię w odróżnieniu od rozprawki za i przeciw, dłuższy list formalny i artykuł publicystyczny, opis, opowiadanie, sprawozdanie, recenzja. Wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości	Tworząc różne teksty pisane uczeń popełnia nieliczne błędy w zakresie: • spójności i logiki, • kompozycji, • segmentacji. Potrafi rozważyć sytuacje hipotetyczne. Przedstawia sposób postępowania (np. udziela instrukcji, wskazówek, określa zasady, objaśnia procedury związane z załatwianiem spraw w instytucjach).	Tworząc różne bogate i spójne teksty, uczeń popełnia sporadyczne błędy.	Uczeń samodzielnie tworzy oryginalne i ciekawe teksty. Nie popełnia niemal żadnych błędów.

Stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją.				

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Reagowanie ustne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały, w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); • rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; • stosuje formy grzecznościowe np. zaprasza i odpowiada na zaproszenie; • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; • prowadzi proste negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego (np. wymiana zakupionego towaru); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie;	Uczeń reaguje ustnie w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • prowadzi negocjacje w trudniejszych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • aktywnie uczestniczy w rozmowie i dyskusji (przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne); • komentuje, zgadza się lub kwestionuje zdanie innych uczestników	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny i naturalny. Jest w stanie poprowadzić dyskusję.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny, naturalny i rozbudowany.

• prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie, współczucie i wątpliwości); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny; • prosi o powtórzenie bądź wyjaśnienie tego, co powiedział rozmówca.	dyskusji; • składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Reagowanie pisemne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje w formie tekstu pisanego (np. e-mail, wiadomość, list prywatny i prosty list formalny, wypowiedź na blogu) w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy	Uczeń reaguje w formie dłuższego, złożonego tekstu pisanego (np. list prywatny lub formalny, sprawozdanie, artykuł publicystyczny) w sytuacjach formalnych i nieformalnych: • prowadzi negocjacje w trudnych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • ustosunkowuje się do	• Uczeń spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń, reagując pisemnie, wykazuje się umiejętnością przekonywania.	Uczeń reaguje pisemnie, posługując się bogatą argumentacją oraz oryginalnymi pomysłami.

i innych osób); • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; • stosuje zwroty i formy grzecznościowe np. zaprasza i odpowiada na zaproszenie • prowadzi proste negocjacje (np. uzgadnianie formy spędzania czasu); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; • prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadza się i sprzeciwia; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie, współczucie i wątpliwości); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę,	opinii innych osób; • przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne; • komentuje, akceptuje lub kwestionuje zdanie innych (np. na forum internetowym); • składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;			

przeprasza, przyjmuje przeprosiny.				

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie: • przekazuje w języku obcym podstawowe informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym; • przekazuje w języku obcym informacje sformułowane w języku polskim; • streszcza w języku	Uczeń • przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • streszcza usłyszany lub przeczytany tekst; • rozwija notatkę, ogłoszenie, nagłówki prasowe; • stosuje zmiany stylu lub formy tekstu. Uczeń stosuje strategie kompensacyjne (np. parafraza, definicja) w przypadku, gdy nie zna lub	Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie w pełni przekazując informacje zawarte w materiałach. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty). Uczeń wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, zapamiętywanie nowych wyrazów.	Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych. Potrafi je przetworzyć i sparafrazować.	Uczeń korzysta z tekstów kultury w języku obcym w wersji nieuproszczonej, potrafi je przekazać i twórczo wykorzystać. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami) oraz realiów kulturowych krajów anglojęzycznych. Uczeń wykorzystuje język angielski w kreatywnych działaniach pozalekcyjnych (np.: konkursy, przedstawienia, itp.).

angielskim przeczytany tekst.	nie pamięta jakiegoś wyrazu.			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Wymagania edukacyjne dla klas trzecich

II. Grupy na poziomie B2

Wymagania ogólne:

I. Znajomość środków językowych: Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
II. Rozumienie wypowiedzi: Uczeń rozumie wypowiedzi ustne i pisemne o różnorodnej formie i długości, w różnych warunkach odbioru, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
III. Tworzenie wypowiedzi: Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne oraz dłuższe wypowiedzi pisemne, bogate i spójne pod względem treści, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
IV. Reagowanie na wypowiedzi: Uczeń reaguje płynnie, w formie ustnej i pisemnej, w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
V. Przetwarzanie wypowiedzi (mediacja): Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Szczegółowe wymagania:

I. Znajomość środków językowych

Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych **leksykalnych**, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, ubrania i akcesoria, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania, członkowie rodziny, związki międzyludzkie, problemy etyczne);

2) szkoła (np. przedmioty nauczania, oceny i wymagania, życie szkoły, kształcenie poza szkolne, system oświaty);

3) praca (np. zawody i związane z nimi czynności, warunki pracy i zatrudnienia, praca dorywcza, rynek pracy);

4) życie rodzinne i towarzyskie (np. okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy);

5) żywienie (np. artykuły spożywcze, owoce, warzywa, owoce morza, mięso i nabiał, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, diety, odżywianie się i zdrowie, przymiotniki opisujące jedzenie);

6) zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, reklama, korzystanie z usług, środki płatnicze, banki, ubezpieczenia);

7) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, rodzaje podróży, krajobraz, informacja turystyczna, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, wypadki);

8) sport (np. dyscypliny sportu, miejsca uprawiania sportu, ludzie sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, rodzaje zawodów sportowych, sport wyczynowy, współzawodnictwo, urazy i niepełnosprawność);

9) zdrowie (np. samopoczucie, części ciała, choroby, ich objawy i leczenie, higieniczny tryb życia, niepełnosprawni, uzależnienia, ochrona zdrowia i pierwsza pomoc, akcje charytatywne);

10) świat przyrody (np. klimat, pogoda, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, katastrofy, przestrzeń kosmiczna);

11) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, w tym znajomośćproblemów pojawiających sięna styku różnych kultur i społeczności;

12)miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe, wynajmowanie, kupno i sprzedaż mieszkania, przeprowadzka, architektura);

13) kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, ochrona praw autorskich, uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje, media);

14) nauka i technika (np. ludzie nauki, odkrycia naukowe, wynalazki, korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych i technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz szanse i zagrożenia z tym związane, korzyści i zagrożenia wynikające z postępu naukowo-technicznego);

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
Zna i stosuje podstawowe wyrazy i zwroty wprowadzone na lekcjach.	Zna i stosuje większą część poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje większość poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty. Wykazuje się znajomością środków językowych spoza podręcznika.

Znajomość środków językowych **gramatycznych**.

I. 1. Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych dzięki znajomości następujących struktur gramatycznych:

CZASOWNIK

1. Bezokolicznik i formy osobowe, np. *to sleep, sleeps, to have slept.*
2. Czasowniki posiłkowe, np. *be, do, have*.
3. Czasowniki modalne i półmodalne:

- can, np. *I can draw very well. You can go without me if you want. Can you help me with the luggage, please? I can't hear you. Whoever you saw, it can't have been John.*
- could, np. *I could read when I was six. I'm sorry but I couldn't help you yesterday. Could you sing this song for us, please? You could have taken a taxi from the airport.*
- may, np. *May I sit here? My mother may still be at work. You may stay longer if you want. You may not have heard about this place but it's amazing.*
- might, np. *They might be a little late. Don't touch it, you might break it. At 5 p.m. John might have been taking a drivingtest.*
- must; have to, np. *It must be cold outside. I must do this exercise for tomorrow. You mustn't smoke in here. We have to make the beds every morning. You didn't have to help them. You must be kidding. He must have done it, there was nobody else there.*
- will, np. *I will study harder this year. Will you do something for me, please? I promise I won't do that again.*
- shall, np. *Shall we go to the seaside this weekend? Shall I help you? What shall we do? The management shall not be responsible for damage to personal property.*
- would, np. *It would be a good idea. Would you like some tea? I wouldn't like to be in his place. When at my grandmother's, I would always have toast with peanut butter for breakfast.*
- should; ought to, np. *We should finish the project this week. I ought to be home by 10 p.m. You shouldn't play with matches. You ought to have washed the glasses before serving the drinks.*
- need; need to, np. *You needn't worry about it. You don't need to go there. You needn't have come, I'm going to deal with it myself.*
- used to, np. *We used to go to the seaside every weekend when I was a child.*

4. Konstrukcje czasownikowe:

- going to, np. *It's going to rain. What are you going to do about it?*
- be able to, np. *Will you be able to do it tomorrow? I regret not being able to help them.*
- would like to, np. *What would you like to order?*

5. Czasowniki regularne i nieregularne, np. *listen-listened-listened; go-went-gone.*
6. Imiesłów czynny i bierny, np. *writing, written.*
7. Czasowniki złożone (phrasal verbs), np. *What are you looking for? Turn the radio down, please. My friend came up with a great idea. It took me an hour to figure out how to do the task. My boss looks down on everybody.*
8. Czasy gramatyczne:

- Present Simple, np. *I am from Sweden. The shop is closed on Sundays. I do the shopping here every morning. Their plane lands at 7 p.m. The sun sets in the west. I have a new car. I will call you when the meeting starts.*

- Present Continuous, np. *I'm writing an important email. We're staying in the Rocamar Hotel. I'm getting tired. My parents are leaving on holiday tomorrow. I'm having lunch at the moment. Why are you always packing at the last moment? While you're getting ready, I will look for an umbrella.*
- Present Perfect, np. *We have just had dinner. I have been here since Monday. It's the first time I have tried a passion fruit. The show has already finished. I will serve dinner as soon as you have set the table.*
- Present Perfect Continuous, np. *We have been waiting here for ages! How long have you been living in this area? Have you been crying? I've been attending these classes every Tuesday since May.*
- Past Simple, np. *We were a little worried about you. I bought this car yesterday. When she was younger, she was really shy. We went for a walk and then we had dinner in a restaurant.*
- Past Continuous, np. *Yesterday at 5 p.m. I was swimming in the ocean. When we arrived, most of the guests were dancing. I wasn't expecting you today! I was wondering if you could help me with this suitcase.*
- Past Perfect, np. *The train had left before we reached the station. I felt I had been there before. By 1492 Columbus had made many sea voyages. It was the first time the neighbours had seen my new flat.*
- Past Perfect Continuous, np. *I couldn't believe they had been living here for so many years.*
- Future Simple, np. *We will go on a trip next weekend. I hope it won't rain tomorrow. I will take this bag, it's great! When will I see you again? Will you help me? We will get up when we want.*
- Future Continuous, np. *I'll be working at five.*
- Future Perfect, np. *I hope they will have arrived by the evening. By the time I retire, I hope I will have done many exciting things.*
- Future Perfect Continuous, np. *In September I will have been working here for 20 years.*

RZECZOWNIK

1. Nazwy rzeczy policzalnych, np. *a car, an answer* i niepoliczalnych, np. *money, flour*.
2. Liczba mnoga rzeczowników, np. a skirt – skirts, a child – children, a wife – wives, a baby – babies, a box – boxes a sheep – sheep, a foot – feet, a passer-by – passersby, an add-on – add-ons.
3. Rzeczowniki występujące tylko w formie pojedynczej, np. news, advice lub mnogiej, np. trousers, glasses.
4. Sposoby wyrażania posiadania i przynależności, np. the daughter's wedding, the size of the room.
5. Rodzaj, np. an actor – an actress;
6. Rzeczowniki złożone, np. toothpaste, a mother-in-law, a dance school. a nephew – a niece; a fox – a vixen.

PRZEDIMEK

1. Przedimek nieokreślony, np. *a house / an umbrella, a yellow box, a bar of chocolate; I have a small garden.*
2. Przedimek określony, np. *the house of my dreams, the United States, the Himalayas, the table on the right, the most beautiful girl, play the guitar; I have a small garden. In the garden there are different flowers.*
3. Przedimek zerowy, np. *lunch, furniture, Mount Everest; Dogs and cats are our favourite pets.*

PRZYMIOTNIK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *tall – taller – the tallest, elegant –more elegant – the most elegant, good –better – the best, little – less – the least*.
2. Użycie przymiotników z *so* i *such* np. *She's so beautiful. They are such nice people.*
3. Przymiotniki dzierżawcze, np. *my, your*.

4. Przymiotniki po czasownikach postrzegania, np. *It smells great.*
5. Przymiotniki używane w funkcji rzeczownika, np. *the rich.*

PRZYSŁÓWEK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *early – earlier – the earliest, much –more – the most.*
2. Użycie przysłówków:
   - dwóch znaczeniowo różnych formach, np. *He works too hard. He hardly sleeps. We arrived too late. She has put on weight lately.*
   - *too,* np. *You're driving too fast.*
   - *enough,* np. *He's not old enough to go abroad alone.*
3. Miejsce przysłówka w zdaniu, np. *You are always hungry! She never does the shopping on Sunday. I have never seen the Himalayas. Do it very carefully. My father works very hard. Little did he know what was going to happen.*

ZAIMEK

1. Zaimki osobowe, np. *I, you.*.
2. Zaimki dzierżawcze, np. *mine, yours.*
3. Zaimki zwrotne i emfatyczne, np. *yourself, themselves.*
4. Zaimki wskazujące, np. *this, these.*
5. Zaimki pytające, np. *what, how, why.*
6. Zaimki względne, np. *who, which, that*.
7. Zaimki wzajemne, np. *each other, one another.*
8. Zaimki nieokreślone, np.
   - *some, any, no, etery* i złożenia z nimi
   - *none, either, neither*
   - *many, much, few, a few, little, a little*
   - *another, other, others, the other, the others*
   - *every, each*
   - *enough*
   - *both, all*
   - *either – or, neither – nor.*
9. Zaimki bezosobowe: *you, one*.

LICZEBNIK

Liczebniki główne, porządkowe, ułamkowe i dziesiętne.

PRZYIMEK

1. Przyimki z określeniami miejsca, czasu, kierunku, odległości, przyczyny, sposobu, np. *in London, at 7 p.m., on Sunday, in July, on Saturday evening, by bus, with a pen, to get a reward.*
2. Przyimki po rzeczownikach, czasownikach i przymiotnikach, np. *interest in, famous for, think of, objection to, compatible with, refer to.*

SPÓJNIKI

Spójniki, np.*and, or, but, if, unless, that, till, until, when, where, while, after, before, as soon as, because, although, however, so, in spite of, despite, yet, on condition that, supposing, providing/provided that, so as, even though, whereas, as if, as though, in case.*

SKŁADNIA

1. Zdania oznajmujące:

- twierdzące, np. *I'm seventeen years old. There's too little time. I have been here before. I'm going to learn Japanese.*
- przeczące, np. *I don't know the answer to this question. I haven't seen you for ages. There is no food in the fridge. I can't do anything about it. Neither/None of my friends can drive a car.*

2. Zdania pytające, np. *How old are you? Where are you going? Who is this cake for? How long does it take to get to the airport? When did the match start? Do you have to do any housework today? What is your room like? What happened? Who made you go there?*

3. Zdania rozkazujące, np. *Put the kettle on. Don't tell me what to do. Let's go there together.*

4. Zdania wykrzyknikowe, np. *How nice of you! What a wonderful scenery!*

5. Zdania z podmiotem *it*, np. *It's half past two. It's getting cloudy. It's really great here. It makes me happy. It was only last week that he was awarded that prize. It's worth having a look inside the building. It's no use trying to convince him.*

6. Zdania z podmiotem *there*, np. *There are too many people in this room. There weren't any clouds in the sky when we left. There will be over a thousand people at the concert. There are bound to be problems.*

7. Zdania z dwoma dopełnieniami, np. *My boyfriend brought me wonderful flowers.*

8. Strona bierna, np. *It is made of wood. The building was destroyed by the storm. The parcel has just been delivered. The meal will be served in a moment. It must be finished today. His every step is being watched. He is/was believed to have robbed a bank. I was made to give a speech. The curtains must have been made of special fabric. She likes being admired. The meeting had to be cancelled. It is believed the Queen has left the country. The Queen is believed to have left the country.*

9. Pytania typu question tags, np. *He's English, isn't he? Give me the book, will you?* I dopowiedzenia, np. *So do I. Nor/Neither do I.*Pytania typu *reply questions*, np.*I hate it. Do you?*

10. Pytania pośrednie, np. *Can you tell me what time it is? Could you tell me where I should turn? I don't know where everybody is.*

11. Mowa zależna, np. *My mum said she was tired. The teacher told me to answer the question. The neighbour asked me not to play music too loudly. A doctor wanted to know what was wrong. I wanted to know when the bus would come. I asked mum how many cakes she had bought for the party. The policeman denied having heard about the burglary. The security guard accused me of shoplifting. The man objected to having the meeting interrupted.*Różnorodne czasowniki stosowane w mowie zależnej.

12. Zdania współrzędnie złożone, np. *I called my friend and asked him to help me. He came to the meeting but refused to accept our offer.*

13. Zdania podrzędnie złożone:

- podmiotowe, np. *What I know about it is confidential*.
- orzecznikowe, np. *The problem is that we need help.*
- dopełnieniowe, np. *He promised that he would come soon. He'd like everyone to enjoy the party. All I did was (to) send him an apology.*
- przydawkowe, np. *The train that we wanted to take was delayed. My aunt, who has been helping our family for years, is a rich duchess. He came late, which surprised all of us.*
- okolicznikowe:

- celu, np. *I phoned him (in order) to tell him the news. I did it so as to save him time. The Government passed that law in order that / so (that) this kind of antisocial behaviour could be punished.*
- czasu, np. *Say your name when they ask you.*
- miejsca, np. *They found themselves where they had never been before.*

- porównawcze, np. *Sylvia's garden isn't so big as Margaret's (is). I respect him more than words can say. Jake has as much courage as his older brother (has). The older I get, the happier I am. She speaks several languages, as do her parents*.
- przyczyny, np. *I lent him the book because he asked me to. As it was quite late, we went straight home.*
- przyzwolenia, np. *Although he was big and strong, he didn't want to fight.*
- skutku, np. *I worked till late so I was tired*.
- sposobu, np. *Do as I tell you*.
- stopnia, np. *So much was he engaged in his work that he didn't hear anyone*.

14. Zdania warunkowe (typu 0, I, II, III oraz mieszane), np. *If you enter the room, an alarm goes off. If it rains tomorrow, we will stay at home. If he changed his ways, he'd have more friends. If I had known about your victory, I would have called to congratulate you. If he knew English, he'd have represented Poland at last month's conference in Great Britain. If he had gone to bed earlier yesterday, he wouldn't be so tired now.*Wyrażenia zastępujące *if*.
15. Zdania wyrażające życzenie, preferencje lub przypuszczenie, np.

- wish, np. *I wish you were here. I wish they would cancel the meeting. I wish we had left earlier*.
- it's time, np. *It's (high) time he found a job.*
- had better, np. *You'd better (not) come tomorrow.*
- would rather, np. *I would rather (not) go there. They would rather you didn't smoke here.*
- if only, np. *If only we could drive faster! If only I had listened to you.*
- as if / as though, np. *She felt as if / as though all of her worries had gone.*
- suppose/supposing, np. *Suppose you had a choice, what option would you go for?*

16. Konstrukcje bezokolicznikowe, np. *I promise to write every day. It's difficult for me to decide. I want you to do it. I'm glad to see you. I have many letters to write. I'd prefer to fly rather than travel by bus. Will you let me go there? Don't make me laugh. When am I supposed to return the books? It was surprising to hear his name mentioned. They were about to leave when I arrived. I saw him do a trick.*
- oraz gerundialne, np. *I enjoy swimming and sunbathing. I couldn't help reading your message. I was excited about getting birthday presents. I prefer skiing to snowboarding. I couldn't remember writing the letter. I heard him singing. I'm not used to getting up so early. There's no hope of their winning the match.*

17. Konstrukcje: *have/get something done, have sb do sth, get sb to do sth.*,np. *He had his room painted yesterday. I must get it done tomorrow. I will have Mike cook dinner next time we meet.*
18. Inwersja stylistyczna i inne formy emfatyczne, np. *Rarely do I see so much enthusiasm in her eyes. It was John who told me about it. Had I known about your accident, I wouldn't have bothered you. You do look nice today. I did tell you*.*What I really liked about it was the ambience.*

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
Stara się stosować poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych. Popełnia błędy, które zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	Częściowo poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy, które czasem zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	W większości poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. Potrafi je poprawić.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Jest świadomy swoich błędów, które samodzielne poprawia.

Znajomość środków językowych **ortograficznych.**

Zasady oceniania prac osób posiadających odnośne dysfunkcje zawarte są w Informatorze o egzaminie maturalnym z języka angielskiego od roku szkolnego 2014/2015.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Zna podstawowe zasady ortograficzne. Popełnia liczne błędy, które zmieniają znaczenie.	Poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy, które mogą zmieniać znaczenie.	Poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Rzadko popełnia błędy, które zmieniają znaczenie. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy, które nie zmieniają znaczenia. Potrafi je poprawić.	Nie popełnia błędów ortograficznych.

Znajomość środków językowych **fonetycznych**.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Popełnia błędy w wymowie, które czasami zakłócają komunikację. Zdarzają się pauzy w wypowiedzi i są one nienaturalne; mogą zakłócać czasami odbiór komunikatu.	Popełnia błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Występują pauzy, które czasem są nienaturalne, jednak nie zakłócają odbioru komunikatu.	Popełnia nieliczne błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Wypowiedź jest płynna. Występujące pauzy są naturalne.	Brak błędów w wymowie. Występujące pauzy uczeń wypełnia odpowiednimi środkami językowymi.	Uczeń nie popełnia błędów w wymowie. Akcent wyrazowy, zdaniowy oraz intonacja zbliżone są do stosowanych przez rodzimych użytkowników j. angielskiego.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Rozumienie ze słuchu.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie ze słuchu artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka. • określa główną myśl tekstu • określa główną myśl poszczególnych części tekstu • określa intencje, nastawienie i postawy nadawcy/autora tekstu, określa kontekst	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie tekstów słuchanych o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady,	Uczeń rozumie ze słuchu teksty o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru. Uczeń odróżnia fakty od opinii.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje ze słuchanych tekstów, zinterpretować intonację. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń rozróżnia odmienne akcenty rodzimych użytkowników j. angielskiego.

wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników) • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi	komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru.	Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.		

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Rozumienie tekstów czytanych.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne: • określa główną myśl tekstu; • określa główną myśl poszczególnych części tekstu; • określa intencje nadawcy/autora tekstu; • określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu); • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje; • rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu;	Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (także teksty literackie). Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje z czytanych tekstów. Potrafi zinterpretować środki literackie. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń potrafi wyłapać konteksty kulturowe i niuanse znaczeniowe.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

III. Tworzenie wypowiedzi. - Tworzenie wypowiedzi ustnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń tworzy zrozumiałe i funkcjonalne wypowiedzi ustne. Stara się stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji.	Uczeń tworzy zrozumiałe i funkcjonalne oraz bardziej rozbudowane wypowiedzi ustne. • wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości; • stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji. • stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją;	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, rozbudowane wypowiedzi ustne: • przedstawia swoją wypowiedź w logicznym porządku, • rozważa sytuacje hipotetyczne	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, bardzo rozbudowane wypowiedzi ustne, korzystając z bogatych środków językowych.	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, bardzo rozbudowane wypowiedzi ustne, korzystając z bogatych środków językowych, wykraczających poza podręcznik.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Tworzenie wypowiedzi pisemnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń tworzy zrozumiałe i funkcjonalne wypowiedzi pisemne Zna zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze.	Uczeń konsekwentnie stosuje zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości	Uczeń z łatwością i poprawnie konstruuje różnorodne teksty. Potrafi rozważyć sytuacje hipotetyczne.	Uczeń z łatwością i poprawnie konstruuje różnorodne rozbudowane teksty, wyróżniające się merytorycznie, logicznie, językowo i stylistycznie.	Uczeń z łatwością i poprawnie konstruuje różnorodne rozbudowane teksty, wyróżniające się także oryginalnością.

Stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją.	dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Reagowanie ustne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały i adekwatny do sytuacji.	Uczeń reaguje ustnie w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • aktywnie uczestniczy w rozmowie i dyskusji (przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne); • komentuje, zgadza się lub kwestionuje zdanie innych uczestników dyskusji; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny i naturalny. Jest w stanie poprowadzić dyskusję.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny, naturalny i rozbudowany.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Reagowanie pisemne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje, tworząc tekst w sposób zrozumiały i adekwatny do sytuacji.	Uczeń reaguje w formie dłuższego, złożonego tekstu pisanego • ustosunkowuje się do opinii innych osób; • przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne; • komentuje, akceptuje lub kwestionuje zdanie innych (np. na forum internetowym); • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;	Uczeń reaguje w formie dłuższego, złożonego tekstu pisanego • Uczeń spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy, • dba o logikę i porządek przedstawienia swojego stanowiska.	Uczeń, reagując pisemnie, wykazuje się umiejętnością przekonywania.	Uczeń reaguje pisemnie, posługując się bogatą argumentacją oraz oryginalnymi pomysłami.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie: • przekazuje w języku obcym podstawowe informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np.	Uczeń • przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz	Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie w pełni przekazując informacje zawarte w materiałach. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu	Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych. Potrafi je przetworzyć i sparafrazować.	Uczeń korzysta z tekstów kultury w języku obcym w wersji nieuproszczonej, potrafi je przekazać i twórczo wykorzystać. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami) oraz realiów kulturowych

filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym; • przekazuje w języku obcym informacje sformułowane w języku polskim; • streszcza w języku angielskim przeczytany tekst.	tekstach obcojęzycznych; • streszcza usłyszany lub przeczytany tekst; • rozwija notatkę, ogłoszenie, nagłówki prasowe; • stosuje zmiany stylu lub formy tekstu. Uczeń stosuje strategie kompensacyjne (np. parafraza, definicja) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu.	zawierającego nieznane słowa i zwroty). Uczeń wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, zapamiętywanie nowych wyrazów.		krajów anglojęzycznych. Uczeń wykorzystuje język angielski w kreatywnych działaniach pozalekcyjnych (np.: konkursy, przedstawienia, itp.).

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Wymagania edukacyjne dla klas trzecich

II. Grupy na poziomie B2+

Wymagania ogólne:

I. Znajomość środków językowych: Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
II. Rozumienie wypowiedzi: Uczeń rozumie wypowiedzi ustne i pisemne o różnorodnej formie i długości, w różnych warunkach odbioru, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
III. Tworzenie wypowiedzi: Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne oraz dłuższe wypowiedzi pisemne, bogate i spójne pod względem treści, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
IV. Reagowanie na wypowiedzi: Uczeń reaguje płynnie, w formie ustnej i pisemnej, w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
V. Przetwarzanie wypowiedzi (mediacja): Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Szczegółowe wymagania:

I. Znajomość środków językowych

Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych **leksykalnych**, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

1) człowiek (np. wygląd zewnętrzny oraz umiejętność spekulowania na jego temat, ubrania i akcesoria, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania, członkowie rodziny, relacje międzyludzkie także przedstawione w literaturze, problemy etyczne);

2) szkoła (np. przedmioty nauczania, oceny i wymagania, życie szkoły, kształcenie poza szkolne, system oświaty, egzaminy i techniki przygotowywania się do nich, umiejętność prezentacji);

3) praca (np. zawody i związane z nimi czynności, warunki pracy i zatrudnienia, praca dorywcza, rynek pracy, sposoby zarabiania, przedsiębiorczość, własny biznes, praktyki zawodowe, rozmowa kwalifikacyjna, doświadczenie przygotowujące do pracy np. w grupie);

4) życie rodzinne i towarzyskie (np. okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy, formy odpoczynku);

5) żywienie (np. artykuły spożywcze, owoce, warzywa, owoce morza, mięso i nabiał, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, diety, odżywianie się i zdrowie, przymiotniki opisujące jedzenie, ciekawe dania pochodzące z różnych krajów);

6) zakupy i usługi (np. konsumpcjonizm, rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, zakupy online, reklama, korzystanie z usług, środki płatnicze, banki, ubezpieczenia);

7) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, rodzaje podróży, krajobraz, informacja turystyczna, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, anegdoty podróżnicze, pierwsze wyprawy w nieznane, wypadki);

8) sport (np. dyscypliny sportu, miejsca uprawiania sportu, ludzie sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, rodzaje zawodów sportowych, sport wyczynowy, współzawodnictwo, urazy i niepełnosprawność, technologia w sporcie);

9) zdrowie (np. samopoczucie, części ciała, choroby, ich objawy i leczenie, higieniczny tryb życia, niepełnosprawni, uzależnienia, ochrona zdrowia i pierwsza pomoc, akcje charytatywne);

10) świat przyrody (np. klimat, pogoda, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, katastrofy, przestrzeń kosmiczna, praca na rzecz ochrony planety);

11) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, w tym znajomośćproblemów pojawiających się na styku różnych kultur i społeczności;

12) miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe, wynajmowanie, kupno i sprzedaż mieszkania, przeprowadzka, architektura);

13) kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, ochrona praw autorskich, uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje, media, poezja także współczesna, recenzowanie, musicale);

14) nauka i technika (np. ludzie nauki, odkrycia naukowe, wynalazki, korzystanie z urządzeń technicznych i technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz szanse i zagrożenia z tym związane, korzyści i zagrożenia wynikające z postępu naukowo-technicznego, rozwój technologii i jego wpływ na kulturę);

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
Zna i stosuje podstawowe wyrazy i zwroty wprowadzo na lekcjach.	Zna i stosuje większą część poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje większość poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty. Wykazuje się także wiedzą spoza podręcznika.

Znajomość środków językowych **gramatycznych**.

I. 1. Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych dzięki znajomości następujących struktur gramatycznych:

CZASOWNIK

1. Bezokolicznik i formy osobowe, np. *to sleep, sleeps, to have slept, to be sleeping, to have been sleeping.*
2. Czasowniki posiłkowe, np. *be, do, have*.
3. Czasowniki modalne i półmodalne:

- can, np. *I can draw very well. You can go without me if you want. Can you help me with the luggage, please? I can't hear you. Whoever you saw, it can't have been John.*
- could, np. *I could read when I was six. I'm sorry but I couldn't help you yesterday. Could you sing this song for us, please? You could have taken a taxi from the airport.*
- may, np. *May I sit here? My mother may still be at work. You may stay longer if you want. You may not have heard about this place but it's amazing.*
- might, np. *They might be a little late. Don't touch it, you might break it. At 5 p.m. John might have been taking a drivingtest.*
- must; have to, np. *It must be cold outside. I must do this exercise for tomorrow. You mustn't smoke in here. We have to make the beds every morning. You didn't have to help them. You must be kidding. He must have done it, there was nobody else there.*
- will, np. *I will study harder this year. Will you do something for me, please? I promise I won't do that again.*
- shall, np. *Shall we go to the seaside this weekend? Shall I help you? What shall we do? The management shall not be responsible for damage to personal property.*
- would, np. *It would be a good idea. Would you like some tea? I wouldn't like to be in his place. When at my grandmother's, I would always have toast with peanut butter for breakfast.*
- should; ought to, np. *We should finish the project this week. I ought to be home by 10 p.m. You shouldn't play with matches. You ought to have washed the glasses before serving the drinks.*
- need; need to, np. *You needn't worry about it. You don't need to go there. You needn't have come, I'm going to deal with it myself.*
- used to, np. *We used to go to the seaside every weekend when I was a child.*

4. Konstrukcje czasownikowe:
- going to, np. *It's going to rain. What are you going to do about it?*
- be able to, np. *Will you be able to do it tomorrow? I regret not being able to help them.*
- would like to, np. *What would you like to order?*

5. Czasowniki regularne i nieregularne, np. *listen-listened-listened; go-went-gone.*
6. Imiesłów czynny i bierny, np. *writing, written.*
7. Czasowniki złożone (phrasal verbs), np. *What are you looking for? Turn the radio down, please. My friend came up with a great idea. It took me an hour to figure out how to do the task. My boss looks down on everybody.*
8. Czasy gramatyczne:
- Present Simple, np. *I am from Sweden. The shop is closed on Sundays. I do the shopping here every morning. Their plane lands at 7 p.m. The sun sets in the west. I have a new car. I will call you when the meeting starts.*
- Present Continuous, np. *I'm writing an important email. We're staying in the Rocamar Hotel. I'm getting tired. My parents are leaving on holiday tomorrow. I'm having lunch at the moment. Why are you always packing at the last moment? While you're getting ready, I will look for an umbrella.*
- Present Perfect, np. *We have just had dinner. I have been here since Monday. It's the first time I have tried a passion fruit. The show has already finished. I will serve dinner as soon as you have set the table.*
- Present Perfect Continuous, np. *We have been waiting here for ages! How long have you been living in this area? Have you been crying? I've been attending these classes every Tuesday since May.*
- Past Simple, np. *We were a little worried about you. I bought this car yesterday. When she was younger, she was really shy. We went for a walk and then we had dinner in a restaurant.*
- Past Continuous, np. *Yesterday at 5 p.m. I was swimming in the ocean. When we arrived, most of the guests were dancing. I wasn't expecting you today! I was wondering if you could help me with this suitcase.*
- Past Perfect, np. *The train had left before we reached the station. I felt I had been there before. By 1492 Columbus had made many sea voyages. It was the first time the neighbours had seen my new flat.*
- Past Perfect Continuous, np. *I couldn't believe they had been living here for so many years.*
- Future Simple, np. *We will go on a trip next weekend. I hope it won't rain tomorrow. I will take this bag, it's great! When will I see you again? Will you help me? We will get up when we want.*
- Future Continuous, np. *I'll be working at five.*
- Future Perfect, np. *I hope they will have arrived by the evening. By the time I retire, I hope I will have done many exciting things.*
- Future Perfect Continuous, np. *In September I will have been working here for 20 years.*

RZECZOWNIK
1. Nazwy rzeczy policzalnych, np. *a car, an answer* i niepoliczalnych, np. *money, flour*.
2. Liczba mnoga rzeczowników, np. a skirt – skirts, a child – children, a wife – wives, a baby – babies, a box – boxes a sheep – sheep, a foot – feet, a passer-by – passersby, an add-on – add-ons.
3. Rzeczowniki występujące tylko w formie pojedynczej, np. news, advice lub mnogiej, np. trousers, glasses.
4. Sposoby wyrażania posiadania i przynależności, np. the daughter's wedding, the size of the room.

5. Rodzaj, np. an actor – an actress;
6. Rzeczowniki złożone, np. toothpaste, a mother-in-law, a dance school. a nephew – a niece; a fox – a vixen.

PRZEDIMEK

1. Przedimek nieokreślony, np. *a house / an umbrella, a yellow box, a bar of chocolate; I have a small garden.*
2. Przedimek określony, np. *the house of my dreams, the United States, the Himalayas, the table on the right, the most beautiful girl, play the guitar; I have a small garden. In the garden there are different flowers.*
3. Przedimek zerowy, np. *lunch, furniture, Mount Everest; Dogs and cats are our favourite pets.*

PRZYMIOTNIK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *tall – taller – the tallest, elegant –more elegant – the most elegant, good –better – the best, little – less – the least.*
2. Użycie przymiotników z *so* i *such* np. *She's so beautiful. They are such nice people.*
3. Przymiotniki dzierżawcze, np. *my, your.*
4. Przymiotniki po czasownikach postrzegania, np. *It smells great.*
5. Przymiotniki używane w funkcji rzeczownika, np. *the rich.*

PRZYSŁÓWEK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *early – earlier – the earliest, much –more – the most.*
2. Użycie przysłówków:
    - dwóch znaczeniowo różnych formach, np. *He works too hard. He hardly sleeps. We arrived too late. She has put on weight lately.*
    - *too,* np. *You're driving too fast.*
    - *enough,* np. *He's not old enough to go abroad alone.*
3. Miejsce przysłówka w zdaniu, np. *You are always hungry! She never does the shopping on Sunday. I have never seen the Himalayas. Do it very carefully. My father works very hard. Little did he know what was going to happen.*

ZAIMEK

1. Zaimki osobowe, np. *I, you.*.
2. Zaimki dzierżawcze, np. *mine, yours.*
3. Zaimki zwrotne i emfatyczne, np. *yourself, themselves.*
4. Zaimki wskazujące, np. *this, these.*
5. Zaimki pytające, np. *what, how, why.*
6. Zaimki względne, np. *who, which, that.*
7. Zaimki wzajemne, np. *each other, one another.*
8. Zaimki nieokreślone, np.
    - *some, any, no, etery* i złożenia z nimi
    - *none, either, neither*
    - *many, much, few, a few, little, a little*
    - *another, other, others, the other, the others*
    - *every, each*
    - *enough*

- *both, all*
- *either – or, neither – nor.*

9. Zaimki bezosobowe: *you, one*.

LICZEBNIK

Liczebniki główne, porządkowe, ułamkowe i dziesiętne.

PRZYIMEK

1. Przyimki z określeniami miejsca, czasu, kierunku, odległości, przyczyny, sposobu, np. *in London, at 7 p.m., on Sunday, in July, on Saturday evening, by bus, with a pen, to get a reward.*

2. Przyimki po rzeczownikach, czasownikach i przymiotnikach, np. *interest in, famous for, think of, objection to, compatible with, refer to.*

SPÓJNIKI

Spójniki, np.*and, or, but, if, unless, that, till, until, when, where, while, after, before, as soon as, because, although, however, so, in spite of, despite, yet, on condition that, supposing, providing/provided that, so as, even though, whereas, as if, as though, in case.*

SKŁADNIA

1. Zdania oznajmujące:

- twierdzące, np. *I'm seventeen years old. There's too little time. I have been here before. I'm going to learn Japanese.*
- przeczące, np. *I don't know the answer to this question. I haven't seen you for ages. There is no food in the fridge. I can't do anything about it. Neither/None of my friends can drive a car.*

2. Zdania pytające, np. *How old are you? Where are you going? Who is this cake for? How long does it take to get to the airport? When did the match start? Do you have to do any housework today? What is your room like? What happened? Who made you go there?*

3. Zdania rozkazujące, np. *Put the kettle on. Don't tell me what to do. Let's go there together.*

4. Zdania wykrzyknikowe, np. *How nice of you! What a wonderful scenery!*

5. Zdania z podmiotem *it*, np. *It's half past two. It's getting cloudy. It's really great here. It makes me happy. It was only last week that he was awarded that prize. It's worth having a look inside the building. It's no use trying to convince him.*

6. Zdania z podmiotem *there*, np. *There are too many people in this room. There weren't any clouds in the sky when we left. There will be over a thousand people at the concert. There are bound to be problems.*

7. Zdania z dwoma dopełnieniami, np. *My boyfriend brought me wonderful flowers.*

8. Strona bierna, np. *It is made of wood. The building was destroyed by the storm. The parcel has just been delivered. The meal will be served in a moment. It must be finished today. His every step is being watched. He is/was believed to have robbed a bank. I was made to give a speech. The curtains must have been made of special fabric. She likes being admired. The meeting had to be cancelled. It is believed the Queen has left the country. The Queen is believed to have left the country.*

9. Pytania typu question tags, np. *He's English, isn't he? Give me the book, will you?* I dopowiedzenia, np. *So do I. Nor/Neither do I.*Pytania typu *reply questions*, np.*I hate it. Do you?*

10. Pytania pośrednie, np. *Can you tell me what time it is? Could you tell me where I should turn? I don't know where everybody is.*

11. Mowa zależna, np. *My mum said she was tired. The teacher told me to answer the question. The neighbour asked me not to play music too loudly. A doctor wanted to know what was wrong. I wanted to know when the bus would come. I asked mum how many cakes she had bought for the party. The policeman denied having heard about the burglary. The security guard accused me of shoplifting. The man objected to having the meeting interrupted.*Różnorodne czasowniki stosowane w mowie zależnej i ich składnia.

12. Zdania współrzędnie złożone, np. *I called my friend and asked him to help me. He came to the meeting but refused to accept our offer.*
13. Zdania podrzędnie złożone:

- podmiotowe, np. *What I know about it is confidential*.
- orzecznikowe, np. *The problem is that we need help.*
- dopełnieniowe, np. *He promised that he would come soon. He'd like everyone to enjoy the party. All I did was (to) send him an apology.*
- przydawkowe, np. *The train that we wanted to take was delayed. My aunt, who has been helping our family for years, is a rich duchess. He came late, which surprised all of us.*
- okolicznikowe:

- celu, np. *I phoned him (in order) to tell him the news. I did it so as to save him time. The Government passed that law in order that / so (that) this kind of antisocial behaviour could be punished.*
- czasu, np. *Say your name when they ask you.*
- miejsca, np. *They found themselves where they had never been before.*
- porównawcze, np. *Sylvia's garden isn't so big as Margaret's (is). I respect him more than words can say. Jake has as much courage as his older brother (has). The older I get, the happier I am. She speaks several languages, as do her parents*.
- przyczyny, np. *I lent him the book because he asked me to. As it was quite late, we went straight home.*
- przyzwolenia, np. *Although he was big and strong, he didn't want to fight.*
- skutku, np. *I worked till late so I was tired.*
- sposobu, np. *Do as I tell you*.
- stopnia, np. *So much was he engaged in his work that he didn't hear anyone*.

14. Zdania warunkowe (typu 0, I, II, III oraz mieszane), np. *If you enter the room, an alarm goes off. If it rains tomorrow, we will stay at home. If he changed his ways, he'd have more friends. If I had known about your victory, I would have called to congratulate you. If he knew English, he'd have represented Poland at last month's conference in Great Britain. If he had gone to bed earlier yesterday, he wouldn't be so tired now.*Wyrażenia zastępujące *if*.
15. Zdania wyrażające życzenie, preferencje lub przypuszczenie, np.

- wish, np. *I wish you were here. I wish they would cancel the meeting. I wish we had left earlier.*
- it's time, np. *It's (high) time he found a job.*
- had better, np. *You'd better (not) come tomorrow.*
- would rather, np. *I would rather (not) go there. They would rather you didn't smoke here.*
- if only, np. *If only we could drive faster! If only I had listened to you.*
- as if / as though, np. *She felt as if / as though all of her worries had gone.*
- suppose/supposing, np. *Suppose you had a choice, what option would you go for?*

16. Konstrukcje bezokolicznikowe, np. *I promise to write every day. It's difficult for me to decide. I want you to do it. I'm glad to see you. I have many letters to write. I'd prefer to fly rather than travel by bus. Will you let me go there? Don't make me laugh. When am I supposed to return the books? It was surprising to hear his name mentioned. They were about to leave when I arrived. I saw him do a trick.*
- oraz gerundialne, np. *I enjoy swimming and sunbathing. I couldn't help reading your message. I was excited about getting birthday presents. I prefer skiing to snowboarding. I couldn't remember writing the letter. I heard him singing. I'm not used to getting up so early. There's no hope of their winning the match.*
17. Konstrukcje: *have/get something done, have sb do sth, get sb to do sth.*,np. *He had his room painted yesterday. I must get it done tomorrow. I will have Mike cook dinner next time we meet.*

18. Inwersja stylistyczna i inne formy emfatyczne, np. *Rarely do I see so much enthusiasm in her eyes. It was John who told me about it. Had I known about your accident, I wouldn't have bothered you. You do look nice today. I did tell you*.*What I really liked about it was the ambience.*

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
Stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach. We własnych wypowiedziach stara się je stosować, ale popełnia błędy, które zakłócają rozumienie.	Poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy, które czasem zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	W większości poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi. Potrafi je poprawić.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Jest świadomy swoich błędów, które samodzielne poprawia.

Znajomość środków językowych **ortograficznych.**

Zasady oceniania prac osób posiadających odnośne dysfunkcje zawarte są w Informatorze o egzaminie maturalnym z języka angielskiego od roku szkolnego 2014/2015.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Zna podstawowe zasady ortograficzne. Popełnia błędy, które zmieniają znaczenie.	Poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy, które czasem zmieniają znaczenie.	W poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy, które nie zmieniają znaczenia.. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy, które nie zmieniają znaczenia. Potrafi je poprawić.	Nie popełnia błędów ortograficznych.

Znajomość środków językowych **fonetycznych**.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Rzadko popełnia błędy w wymowie, które mogą zakłócić komunikację. Pauzy w wypowiedzi występują czasami i są nienaturalne; mogą zakłócać odbiór komunikatu.	Popełnia błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Występują pauzy, które czasem są nienaturalne, jednak nie zakłócają odbioru komunikatu.	Popełnia nieliczne błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Wypowiedź jest płynna. Występujące pauzy są naturalne.	Brak błędów w wymowie. Występujące pauzy uczeń wypełnia odpowiednimi środkami językowymi.	Uczeń nie popełnia błędów w wymowie. Akcent wyrazowy, zdaniowy oraz intonacja zbliżone są do stosowanych przez rodzimych użytkowników j. angielskiego.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Rozumienie ze słuchu.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie ze słuchu wypowiedzi (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka. • określa główną myśl tekstu • określa główną myśl poszczególnych części tekstu	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie tekstów słuchanych o różnorodnej formie i długości (np.	Uczeń rozumie ze słuchu teksty o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru. Uczeń odróżnia fakty od	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje ze słuchanych tekstów, zinterpretować intonację. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń rozróżnia odmienne akcenty rodzimych użytkowników j. angielskiego.

• określa intencje, nastawienie i postawy nadawcy/autora tekstu, określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników) • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi	rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru.	opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.		

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Rozumienie tekstów czytanych.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne: • określa główną myśl tekstu; • określa główną myśl poszczególnych części tekstu; • określa intencje nadawcy/autora tekstu; • określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu); • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje; • rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu; Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie wypowiedzi pisemnych o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie).	Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie). Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje z czytanych tekstów. Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dobrą oraz potrafi zinterpretować środki literackie. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń potrafi wyłapać konteksty kulturowe i niuanse znaczeniowe.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

III. Tworzenie wypowiedzi. - Tworzenie wypowiedzi ustnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń tworzy zrozumiałe i funkcjonalne wypowiedzi ustne, potrafi wypowiedzieć się na wybrany temat.	Uczeń tworzy bogatsze, zrozumiałe i funkcjonalne wypowiedzi ustne, potrafi wypowiedzieć się na wybrany temat także na tematy bardziej skomplikowane. Kończy wypowiedź konkluzją.	Uczeń tworzy płynne i rozbudowane wypowiedzi ustne: • przedstawia w logicznym porządku wypowiadane treści. • rozważa sytuacje hipotetyczne.	Uczeń tworzy płynne i rozbudowane wypowiedzi ustne: • potrafi szczegółowo uzasadnić swój punkt widzenia i poprzeć go nietrywialnymi przykładami, • przestrzega logicznej organizacji wypowiedzi.	Samodzielnie tworzy płynne, naturalne i rozbudowane wypowiedzi ustne, które wyróżniają się wyrafinowaniem językowym i treściowym.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Tworzenie wypowiedzi pisemnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń samodzielnie tworzy funkcjonalne i komunikatywne wypowiedzi pisemne. Zna zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź	Uczeń konsekwentnie stosuje zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości.	Uczeń umiejętnie konstruuje teksty o różnym charakterze. Tworząc różne teksty pisane, stosuje różnorodne środki językowe i stylistyczne. Potrafi rozważyć sytuacje hipotetyczne.	Uczeń tworzy różnorodne, rozbudowane i spójne teksty, wykorzystyjąc bogatą argumentację i środki językowe. Niemal nie popełnia błędów.	Uczeń tworzy oryginalne i ciekawe teksty, które wyróżniają się wyrafinowaniem językowym i treściowym.

konkluzją.				

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Reagowanie ustne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały i adekwatny do miejsca i sytuacji.	Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały i adekwatny do miejsca i sytuacji w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny w różnorodnych w bardziej złożonych sytuacjach.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny i naturalny. Jest w stanie poprowadzić dyskusję.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny, naturalny i rozbudowany.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Reagowanie pisemne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje w formie poprawnego i funkcjonalnego tekstu pisanego.	Uczeń reaguje w formie dłuższego, złożonego tekstu pisanego • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;	• Uczeń spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń, reagując pisemnie, wykazuje się umiejętnością przekonywania.	Uczeń reaguje pisemnie, posługując się bogatą argumentacją oraz oryginalnymi pomysłami.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie: • przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym; • przekazuje w języku obcym informacje sformułowane w języku polskim; • streszcza w języku angielskim przeczytany tekst.	Uczeń • przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • streszcza usłyszany lub przeczytany tekst; • rozwija notatkę, ogłoszenie, nagłówki prasowe; • stosuje zmiany stylu lub formy tekstu. Uczeń naturalnie stosuje strategie kompensacyjne (np. parafraza, definicja) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu. Uczeń wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, zapamiętywanie nowych wyrazów).	Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie, w pełni przekazując informacje zawarte w materiałach. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty).	Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych. Potrafi je przetworzyć i sparafrazować.	Uczeń korzysta z tekstów kultury w języku obcym w wersji nieuproszczonej, potrafi je przekazać i twórczo wykorzystać. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami) oraz realiów kulturowych krajów anglojęzycznych. Uczeń wykorzystuje język angielski w kreatywnych działaniach pozalekcyjnych (np.: konkursy, przedstawienia, itp.).

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Wymagania edukacyjne dla klas pierwszych

I. Grupy rozpoczynające naukę w 4-letnim Liceum na poziomie B1

Wymagania ogólne:

I. Znajomość środków językowych: Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
II. Rozumienie wypowiedzi: Uczeń rozumie wypowiedzi ustne i pisemne o różnorodnej formie i długości, w różnych warunkach odbioru, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
III. Tworzenie wypowiedzi: Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne oraz dłuższe wypowiedzi pisemne, bogate i spójne pod względem treści, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
IV. Reagowanie na wypowiedzi: Uczeń reaguje płynnie, w formie ustnej i pisemnej, w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
V. Przetwarzanie wypowiedzi: Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Szczegółowe wymagania:

I. Znajomość środków językowych

Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych **leksykalnych**, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, ubrania i akcesoria, cechy charakteru, osobowość, uczucia i emocje, zainteresowania, członkowie rodziny, związki międzyludzkie, problemy etyczne);

2) żywienie (np. artykuły spożywcze, owoce, warzywa, owoce morza, mięso i nabiał, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, diety, odżywianie się i zdrowie, przymiotniki opisujące jedzenie);

3) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, rodzaje podróży, krajobraz, informacja turystyczna, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, wypadki);

4) sport (np. dyscypliny sportu, miejsca uprawiania sportu, ludzie sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, rodzaje zawodów sportowych, sport wyczynowy, współzawodnictwo, urazy i niepełnosprawność);

5) zdrowie (np. samopoczucie, części ciała, choroby, ich objawy i leczenie, higieniczny tryb życia, niepełnosprawni, uzależnienia, ochrona zdrowia i pierwsza pomoc, akcje charytatywne);

6) nauka i technika (np. odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych, awarie, technologie informacyjno-komunikacyjne);

7) świat przyrody (np. klimat, pogoda, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, katastrofy, przestrzeń kosmiczna);

8) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, w tym znajomośćproblemów pojawiających sięna styku różnych kultur i społeczności.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
Zna i stosuje podstawowe wyrazy i zwroty.	Zna i stosuje część poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje większość poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.

Znajomość środków językowych **gramatycznych**.

I. 1. Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych dzięki znajomości następujących struktur gramatycznych:

CZASOWNIK

1. Bezokolicznik i formy osobowe, np. *to sleep, sleeps, to have slept.*
2. Czasowniki posiłkowe, np. *be, do, have*.
3. Czasowniki modalne i półmodalne:

- can, np. *I can draw very well. You can go without me if you want. Can you help me with the luggage, please? I can't hear you. Whoever you saw, it can't have been John.*
- could, np. *I could read when I was six. I'm sorry but I couldn't help you yesterday. Could you sing this song for us, please? You could have taken a taxi from the airport.*
- may, np. *May I sit here? My mother may still be at work. You may stay longer if you want. You may not have heard about this place but it's amazing.*
- might, np. *They might be a little late. Don't touch it, you might break it. At 5 p.m. John might have been taking a drivingtest.*

- must; have to, np. *It must be cold outside. I must do this exercise for tomorrow. You mustn't smoke in here. We have to make the beds every morning. You didn't have to help them. You must be kidding. He must have done it, there was nobody else there.*
- will, np. *I will study harder this year. Will you do something for me, please? I promise I won't do that again.*
- shall, np. *Shall we go to the seaside this weekend? Shall I help you? What shall we do? The management shall not be responsible for damage to personal property.*
- would, np. *It would be a good idea. Would you like some tea? I wouldn't like to be in his place. When at my grandmother's, I would always have toast with peanut butter for breakfast.*
- should; ought to, np. *We should finish the project this week. I ought to be home by 10 p.m. You shouldn't play with matches. You ought to have washed the glasses before serving the drinks.*
- need; need to, np. *You needn't worry about it. You don't need to go there. You needn't have come, I'm going to deal with it myself.*
- used to, np. *We used to go to the seaside every weekend when I was a child.*

4. Konstrukcje czasownikowe:
   - going to, np. *It's going to rain. What are you going to do about it?*
   - be able to, np. *Will you be able to do it tomorrow? I regret not being able to help them.*
   - would like to, np. *What would you like to order?*
5. Czasowniki regularne i nieregularne, np. *listen-listened-listened; go-went-gone.*
6. Imiesłów czynny i bierny, np. *writing, written.*
7. Czasowniki złożone (phrasal verbs), np. *What are you looking for? Turn the radio down, please. My friend came up with a great idea. It took me an hour to figure out how to do the task. My boss looks down on everybody.*
8. Czasy gramatyczne:
   - Present Simple, np. *I am from Sweden. The shop is closed on Sundays. I do the shopping here every morning. Their plane lands at 7 p.m. The sun sets in the west. I have a new car. I will call you when the meeting starts.*
   - Present Continuous, np. *I'm writing an important email. We're staying in the Rocamar Hotel. I'm getting tired. My parents are leaving on holiday tomorrow. I'm having lunch at the moment. Why are you always packing at the last moment? While you're getting ready, I will look for an umbrella.*

Present Perfect, np. *We have just had dinner. I have been here since Monday. It's the first time I have tried a passion fruit. The show has already finished. I will serve dinner as soon as you have set the table.*

   - Present Perfect Continuous, np. *We have been waiting here for ages! How long have you been living in this area? Have you been crying? I've been attending these classes every Tuesday since May.*
   - Past Simple, np. *We were a little worried about you. I bought this car yesterday. When she was younger, she was really shy. We went for a walk and then we had dinner in a restaurant.*
   - Past Continuous, np. *Yesterday at 5 p.m. I was swimming in the ocean. When we arrived, most of the guests were dancing. I wasn't expecting you today! I was wondering if you could help me with this suitcase.*
   - Past Perfect, np. *The train had left before we reached the station. I felt I had been there before. By 1492 Columbus had made many sea voyages. It was the first time the neighbours had seen my new flat.*
   - Future Simple, np. *We will go on a trip next weekend. I hope it won't rain tomorrow. I will take this bag, it's great! When will I see you again? Will you help me? We will get up when we want.*

- Future Continuous, np. *I'll be working at five.*
- Future Perfect, np. *I hope they will have arrived by the evening. By the time I retire, I hope I will have done many exciting things.*

RZECZOWNIK

1. Nazwy rzeczy policzalnych, np. *a car, an answer* i niepoliczalnych, np. *money, flour.*
2. Liczba mnoga rzeczowników, np. a skirt – skirts, a child – children, a wife – wives, a baby – babies, a box – boxes a sheep – sheep, a foot – feet, a passer-by – passersby, an add-on – add-ons.
3. Rzeczowniki występujące tylko w formie pojedynczej, np. news, advice lub mnogiej, np. trousers, glasses.
4. Sposoby wyrażania posiadania i przynależności, np. the daughter's wedding, the size of the room.
5. Rodzaj, np. an actor – an actress;
6. Rzeczowniki złożone, np. toothpaste, a mother-in-law, a dance school. a nephew – a niece; a fox – a vixen.

PRZEDIMEK

1. Przedimek nieokreślony, np. *a house / an umbrella, a yellow box, a bar of chocolate; I have a small garden.*
2. Przedimek określony, np. *the house of my dreams, the United States, the Himalayas, the table on the right, the most beautiful girl, play the guitar; I have a small garden. In the garden there are different flowers.*
3. Przedimek zerowy, np. *lunch, furniture, Mount Everest; Dogs and cats are our favourite pets.*

PRZYMIOTNIK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *tall – taller – the tallest, elegant –more elegant – the most elegant, good –better – the best, little – less – the least*.
2. Użycie przymiotników z *so*i *such* np. *She's so beautiful. They are such nice people.*
3. Przymiotniki dzierżawcze, np. *my, your.*
4. Przymiotniki po czasownikach postrzegania, np. *It smells great.*
5. Przymiotniki używane w funkcji rzeczownika, np. *the rich.*

PRZYSŁÓWEK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *early – earlier – the earliest, much –more – the most.*
2. Użycie przysłówków:
   - dwóch znaczeniowo różnych formach, np. *He works too hard. He hardly sleeps. We arrived too late. She has put on weight lately.*
   - *too,* np. *You're driving too fast.*
   - *enough,* np. *He's not old enough to go abroad alone.*
3. Miejsce przysłówka w zdaniu, np. *You are always hungry! She never does the shopping on Sunday. I have never seen the Himalayas. Do it very carefully. My father works very hard. Little did he know what was going to happen.*

ZAIMEK

1. Zaimki osobowe, np. *I, you*..
2. Zaimki dzierżawcze, np. *mine, yours.*
3. Zaimki zwrotne i emfatyczne, np. *yourself, themselves.*
4. Zaimki wskazujące, np. *this, these.*
5. Zaimki pytające, np. *what, how, why.*
6. Zaimki względne, np. *who, which, that*.

7. Zaimki wzajemne, np. *each other, one another.*
8. Zaimki nieokreślone, np.
- *some, any, no, etery* i złożenia z nimi
- *none, either, neither*
- *many, much, few, a few, little, a little*
- *another, other, others, the other, the others*
- *every, each*
- *enough*
- *both, all*
- *either – or, neither – nor.*

9. Zaimki bezosobowe: *you, one*.

LICZEBNIK

Liczebniki główne, porządkowe, ułamkowe i dziesiętne.

PRZYIMEK

1. Przyimki z określeniami miejsca, czasu, kierunku, odległości, przyczyny, sposobu, np. *in London, at 7 p.m., on Sunday, in July, on Saturday evening, by bus, with a pen, to get a reward.*
2. Przyimki po rzeczownikach, czasownikach i przymiotnikach, np. *interest in, famous for, think of, objection to, compatible with, refer to.*

SPÓJNIKI

Spójniki, np. *and, or, but, if, unless, that, till, until, when, where, while, after, before, as soon as, because, although, however, so, in spite of, despite, yet, on condition that, supposing, providing/provided that, so as, even though, whereas, as if, as though, in case.*

SKŁADNIA

1. Zdania oznajmujące:
- twierdzące, np. *I'm seventeen years old. There's too little time. I have been here before. I'm going to learn Japanese.*
- przeczące, np. *I don't know the answer to this question. I haven't seen you for ages. There is no food in the fridge. I can't do anything about it. Neither/None of my friends can drive a car.*

2. Zdania pytające, np. *How old are you? Where are you going? Who is this cake for? How long does it take to get to the airport? When did the match start? Do you have to do any housework today? What is your room like? What happened? Who made you go there?*
3. Zdania rozkazujące, np. *Put the kettle on. Don't tell me what to do. Let's go there together.*
4. Zdania wykrzyknikowe, np. *How nice of you! What a wonderful scenery!*
5. Zdania z podmiotem *it*, np. *It's half past two. It's getting cloudy. It's really great here. It makes me happy. It was only last week that he was awarded that prize. It's worth having a look inside the building. It's no use trying to convince him.*
6. Zdania z podmiotem *there*, np. *There are too many people in this room. There weren't any clouds in the sky when we left. There will be over a thousand people at the concert. There are bound to be problems.*
7. Zdania z dwoma dopełnieniami, np. *My boyfriend brought me wonderful flowers.*
8. Pytania typu question tags, np. *He's English, isn't he? Give me the book, will you?* I dopowiedzenia, np. *So do I. Nor/Neither do I.*
9. Pytania pośrednie, np. *Can you tell me what time it is? Could you tell me where I should turn? I don't know where everybody is.*
10. Zdania współrzędnie złożone, np. *I called my friend and asked him to help me. He came to the meeting but refused to accept our offer.*

11. Zdania podrzędnie złożone:

- podmiotowe, np. *What I know about it is confidential*.
- orzecznikowe, np. *The problem is that we need help*.
- dopełnieniowe, np. *He promised that he would come soon. He'd like everyone to enjoy the party. All I did was (to) send him an apology*.
- przydawkowe, np. *The train that we wanted to take was delayed. My aunt, who has been helping our family for years, is a rich duchess. He came late, which surprised all of us.*
- okolicznikowe:

- celu, np. *I phoned him (in order) to tell him the news. I did it so as to save him time. The Government passed that law in order that / so (that) this kind of antisocial behaviour could be punished*.
- czasu, np. *Say your name when they ask you.*
- miejsca, np. *They found themselves where they had never been before.*
- porównawcze, np. *Sylvia's garden isn't so big as Margaret's (is). I respect him more than words can say. Jake has as much courage as his older brother (has). The older I get, the happier I am. She speaks several languages, as do her parents*.
- przyczyny, np. *I lent him the book because he asked me to. As it was quite late, we went straight home.*
- przyzwolenia, np. *Although he was big and strong, he didn't want to fight.*
- skutku, np. *I worked till late so I was tired*.
- sposobu, np. *Do as I tell you*.
- stopnia, np. *So much was he engaged in his work that he didn't hear anyone*.

12. Zdania warunkowe (typu 0, I, II, III oraz mieszane), np. *If you enter the room, an alarm goes off. If it rains tomorrow, we will stay at home. If he changed his ways, he'd have more friends. If I had known about your victory, I would have called to congratulate you. If he knew English, he'd have represented Poland at last month's conference in Great Britain. If he had gone to bed earlier yesterday, he wouldn't be so tired now.*

13. Konstrukcje bezokolicznikowe, np. *I promise to write every day. It's difficult for me to decide. I want you to do it. I'm glad to see you. I have many letters to write. I'd prefer to fly rather than travel by bus. Will you let me go there? Don't make me laugh. When am I supposed to return the books? It was surprising to hear his name mentioned. They were about to leave when I arrived. I saw him do a trick.*

- oraz gerundialne, np. *I enjoy swimming and sunbathing. I couldn't help reading your message. I was excited about getting birthday presents. I prefer skiing to snowboarding. I couldn't remember writing the letter. I heard him singing. I'm not used to getting up so early. There's no hope of their winning the match.*

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
W niewielkim stopniu stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych.	Częściowo poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach.	W większości poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach.	Poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy niezakłócające rozumienia	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach.

Popełnia liczne błędy, które zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	Popełnia liczne błędy, które czasem zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	Popełnia błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. W większości umie je poprawić.	wypowiedzi ucznia. Potrafi je poprawić.	Jest świadomy swoich błędów, które samodzielne poprawia.

Znajomość środków językowych **ortograficznych.**

Zasady oceniania prac osób posiadających odnośne dysfunkcje zawarte są w Informatorze o egzaminie maturalnym z języka angielskiego od roku szkolnego 2022/2023.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Zna podstawowe zasady ortograficzne. Popełnia liczne błędy, które zmieniają znaczenie.	Częściowo poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które czasem zmieniają znaczenie.	W większości poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy, które zmieniają znaczenie. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy, które nie zmieniają znaczenia. Potrafi je poprawić.	Nie popełnia błędów ortograficznych.

Znajomość środków językowych **fonetycznych**.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Popełnia błędy w wymowie, które czasami zakłócają komunikację. Pauzy w wypowiedzi występują często i są nienaturalne; zakłócają czasami odbiór komunikatu.	Popełnia błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Występują pauzy, które czasem są nienaturalne, jednak nie zakłócają odbioru komunikatu.	Popełnia nieliczne błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Wypowiedź jest płynna. Występujące pauzy są naturalne.	Brak błędów w wymowie. Występujące pauzy, uczeń wypełnia odpowiednimi środkami językowymi.	Uczeń nie popełnia błędów w wymowie. Akcent wyrazowy, zdaniowy oraz intonacja zbliżone są do stosowanych przez rodzimych użytkowników j. angielskiego.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Rozumienie ze słuchu.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie ze słuchu proste, typowe wypowiedzi (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka. • określa główną myśl tekstu	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie tekstów słuchanych o różnorodnej formie i długości (np.	Uczeń rozumie ze słuchu teksty o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje ze słuchanych tekstów, zinterpretować intonację. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń rozróżnia odmienne akcenty rodzimych użytkowników j. angielskiego.

• określa główną myśl poszczególnych części tekstu • określa intencje, nastawienie i postawy nadawcy/autora tekstu, określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników) • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi	rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru.	Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.		

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Rozumienie tekstów czytanych.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, broszury, SMS-y, wpisy na forach i blogach, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, proste artykuły prasowe i teksty narracyjne): • określa główną myśl tekstu;	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje; • rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu; Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie wypowiedzi	Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie). Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje z czytanych tekstów. Potrafi zinterpretować środki literackie. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń potrafi wyłapać konteksty kulturowe i niuanse znaczeniowe.

• określa główną myśl poszczególnych części tekstu; • określa intencje nadawcy/autora tekstu; • określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu); • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.	pisemnych o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie).			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

III. Tworzenie wypowiedzi. - Tworzenie wypowiedzi ustnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń tworzy krótkie, proste, zrozumiałe, wypowiedzi ustne: • opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności; • opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; • relacjonuje wydarzenia z przeszłości; • wyraża swoje opinie, poglądy i uczucia;	Uczeń • opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • wyraża i uzasadnia swoje opinie, poglądy i uczucia; • przedstawia opinie innych osób;) • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów, potrafi podać przykłady i uzasadnienia, • wyraża pewność, przypuszczenie,	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu. • rozważa sytuacje hipotetyczne	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • wyjaśnia sposób obsługi bardziej skomplikowanych urządzeń oraz procedury postępowania (np. załatwianie spraw w instytucjach).	Samodzielnie tworzy płynne, naturalne i rozbudowane wypowiedzi ustne.

• przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów; • opisuje intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; • opisuje doświadczenia swoje i innych osób; • stara się stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji.	wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości; • wyjaśnia sposób obsługi prostych urządzeń (np. automatu do napojów, bankomatu); • stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji. • stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją;			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Tworzenie wypowiedzi pisemnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń samodzielnie tworzy krótkie, proste, zrozumiałe wypowiedzi pisemne (np. wpis na blogu, wiadomość, opis, notatka, ogłoszenie, zaproszenie, ankieta, pocztówka, e-mail, list prywatny, prosty list formalny, prosta rozprawka).	Uczeń stosuje zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Potrafi także stworzyć rozprawkę wyrażającą opinię w odróżnieniu od rozprawki za i przeciw, dłuższy list formalny i artykuł publicystyczny,	Tworząc różne teksty pisane uczeń popełnia nieliczne błędy w zakresie: • spójności i logiki, • kompozycji, • segmentacji. Potrafi rozważyć sytuacje hipotetyczne.	Tworząc różne bogate i spójne teksty, uczeń popełnia sporadyczne błędy.	Uczeń samodzielnie tworzy oryginalne i ciekawe teksty. Nie popełnia niemal żadnych błędów.

Zna zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań. Stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją.	opis, opowiadanie, sprawozdanie, recenzja. Wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości	Przedstawia sposób postępowania (np. udziela instrukcji, wskazówek, określa zasady, objaśnia procedury związane z załatwianiem spraw w instytucjach).		

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Reagowanie ustne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały, w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); • rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; • stosuje formy grzecznościowe np. zaprasza i odpowiada na zaproszenie; • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje;	Uczeń reaguje ustnie w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • prowadzi negocjacje w trudniejszych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • aktywnie uczestniczy w rozmowie i dyskusji (przedstawia opinie i argumenty,	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny i naturalny. Jest w stanie poprowadzić dyskusję.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny, naturalny i rozbudowany.

• prowadzi proste negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego (np. wymiana zakupionego towaru); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; • prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie, współczucie i wątpliwości); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny; • prosi o powtórzenie bądź wyjaśnienie tego, co powiedział rozmówca.	odpiera argumenty przeciwne); • komentuje, zgadza się lub kwestionuje zdanie innych uczestników dyskusji; • składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Reagowanie pisemne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego (np. e-mail, wiadomość, list prywatny i prosty list formalny, wypowiedź na blogu) w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; • stosuje zwroty i formy grzecznościowe np. zaprasza i odpowiada na zaproszenie • prowadzi proste negocjacje (np. uzgadnianie formy spędzania czasu); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie;	Uczeń reaguje w formie dłuższego, złożonego tekstu pisanego (np. list prywatny lub formalny, sprawozdanie, artykuł publicystyczny) w sytuacjach formalnych i nieformalnych: • prowadzi negocjacje w trudnych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • ustosunkowuje się do opinii innych osób; • przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne; • komentuje, akceptuje lub kwestionuje zdanie innych (np. na forum internetowym); • składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;	• Uczeń spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń, reagując pisemnie, wykazuje się umiejętnością przekonywania.	Uczeń reaguje pisemnie, posługując się bogatą argumentacją oraz oryginalnymi pomysłami.

• prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadza się i sprzeciwia; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie, współczucie i wątpliwości); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny.				

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie: • przekazuje w języku obcym podstawowe informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach,	Uczeń • przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach,	Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie w pełni przekazując informacje zawarte w materiałach. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np.	Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych. Potrafi je	Uczeń korzysta z tekstów kultury w języku obcym w wersji nieuproszczonej, potrafi je przekazać i twórczo wykorzystać.

symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym; • przekazuje w języku obcym informacje sformułowane w języku polskim; • streszcza w języku angielskim przeczytany tekst.	piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • streszcza usłyszany lub przeczytany tekst; • rozwija notatkę, ogłoszenie, nagłówki prasowe; • stosuje zmiany stylu lub formy tekstu. Uczeń stosuje strategie kompensacyjne (np. parafraza, definicja) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu.	domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty). Uczeń wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, zapamiętywanie nowych wyrazów.	przetworzyć i sparafrazować.	Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami) oraz realiów kulturowych krajów anglojęzycznych. Uczeń wykorzystuje język angielski w kreatywnych działaniach pozalekcyjnych (np.: konkursy, przedstawienia, itp.).

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Wymagania edukacyjne dla klas pierwszych

II. Grupy rozpoczynające naukę w 4-letnim Liceum na poziomie B1+ lub wyższym

Wymagania ogólne:

I. Znajomość środków językowych: Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.

II. Rozumienie wypowiedzi: Uczeń rozumie wypowiedzi ustne i pisemne o różnorodnej formie i długości, w różnych warunkach odbioru, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

III. Tworzenie wypowiedzi: Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne oraz dłuższe wypowiedzi pisemne, bogate i spójne pod względem treści, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

IV. Reagowanie na wypowiedzi: Uczeń reaguje płynnie, w formie ustnej i pisemnej, w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

V. Przetwarzanie wypowiedzi (mediacja): Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Szczegółowe wymagania:

I. Znajomość środków językowych

Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych **leksykalnych**, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, ubrania i akcesoria, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania, członkowie rodziny, związki międzyludzkie, problemy etyczne);

2) szkoła (np. przedmioty nauczania, oceny i wymagania, życie szkoły, kształcenie poza szkolne, system oświaty);

3) praca (np. zawody i związane z nimi czynności, warunki pracy i zatrudnienia, praca dorywcza, rynek pracy);

4) życie rodzinne i towarzyskie (np. okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy);

5) żywienie (np. artykuły spożywcze, owoce, warzywa, owoce morza, mięso i nabiał, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, diety, odżywianie się i zdrowie, przymiotniki opisujące jedzenie);

6) zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, reklama, korzystanie z usług, środki płatnicze, banki, ubezpieczenia);

7) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, rodzaje podróży, krajobraz, informacja turystyczna, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, wypadki);

8) sport (np. dyscypliny sportu, miejsca uprawiania sportu, ludzie sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, rodzaje zawodów sportowych, sport wyczynowy, współzawodnictwo, urazy i niepełnosprawność);

9) zdrowie (np. samopoczucie, części ciała, choroby, ich objawy i leczenie, higieniczny tryb życia, niepełnosprawni, uzależnienia, ochrona zdrowia i pierwsza pomoc, akcje charytatywne);

10) świat przyrody (np. klimat, pogoda, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, katastrofy, przestrzeń kosmiczna);

11) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, w tym znajomośćproblemów pojawiających sięna styku różnych kultur i społeczności.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
Zna i stosuje podstawowe wyrazy i zwroty.	Zna i stosuje część poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje większość poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.

Znajomość środków językowych **gramatycznych**.

I. 1. Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych dzięki znajomości następujących struktur gramatycznych:

CZASOWNIK

1. Bezokolicznik i formy osobowe, np. *to sleep, sleeps, to have slept.*
2. Czasowniki posiłkowe, np. *be, do, have*.
3. Czasowniki modalne i półmodalne:

- can, np. *I can draw very well. You can go without me if you want. Can you help me with the luggage, please? I can't hear you. Whoever you saw, it can't have been John.*

- could, np. *I could read when I was six. I'm sorry but I couldn't help you yesterday. Could you sing this song for us, please? You could have taken a taxi from the airport.*
- may, np. *May I sit here? My mother may still be at work. You may stay longer if you want. You may not have heard about this place but it's amazing.*
- might, np. *They might be a little late. Don't touch it, you might break it. At 5 p.m. John might have been taking a drivingtest.*
- must; have to, np. *It must be cold outside. I must do this exercise for tomorrow. You mustn't smoke in here. We have to make the beds every morning. You didn't have to help them. You must be kidding. He must have done it, there was nobody else there.*
- will, np. *I will study harder this year. Will you do something for me, please? I promise I won't do that again.*
- shall, np. *Shall we go to the seaside this weekend? Shall I help you? What shall we do? The management shall not be responsible for damage to personal property.*
- would, np. *It would be a good idea. Would you like some tea? I wouldn't like to be in his place. When at my grandmother's, I would always have toast with peanut butter for breakfast.*
- should; ought to, np. *We should finish the project this week. I ought to be home by 10 p.m. You shouldn't play with matches. You ought to have washed the glasses before serving the drinks.*
- need; need to, np. *You needn't worry about it. You don't need to go there. You needn't have come, I'm going to deal with it myself.*
- used to, np. *We used to go to the seaside every weekend when I was a child.*

4. Konstrukcje czasownikowe:
   - going to, np. *It's going to rain. What are you going to do about it?*
   - be able to, np. *Will you be able to do it tomorrow? I regret not being able to help them.*
   - would like to, np. *What would you like to order?*

5. Czasowniki regularne i nieregularne, np. *listen-listened-listened; go-went-gone.*
6. Imiesłów czynny i bierny, np. *writing, written.*
7. Czasowniki złożone (phrasal verbs), np. *What are you looking for? Turn the radio down, please. My friend came up with a great idea. It took me an hour to figure out how to do the task. My boss looks down on everybody.*
8. Czasy gramatyczne:
   - Present Simple, np. *I am from Sweden. The shop is closed on Sundays. I do the shopping here every morning. Their plane lands at 7 p.m. The sun sets in the west. I have a new car. I will call you when the meeting starts.*
   - Present Continuous, np. *I'm writing an important email. We're staying in the Rocamar Hotel. I'm getting tired. My parents are leaving on holiday tomorrow. I'm having lunch at the moment. Why are you always packing at the last moment? While you're getting ready, I will look for an umbrella.*

Present Perfect, np. *We have just had dinner. I have been here since Monday. It's the first time I have tried a passion fruit. The show has already finished. I will serve dinner as soon as you have set the table.*

   - Present Perfect Continuous, np. *We have been waiting here for ages! How long have you been living in this area? Have you been crying? I've been attending these classes every Tuesday since May.*
   - Past Simple, np. *We were a little worried about you. I bought this car yesterday. When she was younger, she was really shy. We went for a walk and then we had dinner in a restaurant.*
   - Past Continuous, np. *Yesterday at 5 p.m. I was swimming in the ocean. When we arrived, most of the guests were dancing. I wasn't expecting you today! I was wondering if you could help me with this suitcase.*

- Past Perfect, np. *The train had left before we reached the station. I felt I had been there before. By 1492 Columbus had made many sea voyages. It was the first time the neighbours had seen my new flat.*
- Past Perfect Continuous, np. *I couldn't believe they had been living here for so many years.*
- Future Simple, np. *We will go on a trip next weekend. I hope it won't rain tomorrow. I will take this bag, it's great! When will I see you again? Will you help me? We will get up when we want.*
- Future Continuous, np. *I'll be working at five.*
- Future Perfect, np. *I hope they will have arrived by the evening. By the time I retire, I hope I will have done many exciting things.*
- Future Perfect Continuous, np. *In September I will have been working here for 20 years.*

RZECZOWNIK

1. Nazwy rzeczy policzalnych, np. *a car, an answer* i niepoliczalnych, np. *money, flour.*
2. Liczba mnoga rzeczowników, np. a skirt – skirts, a child – children, a wife – wives, a baby – babies, a box – boxes a sheep – sheep, a foot – feet, a passer-by – passersby, an add-on – add-ons.
3. Rzeczowniki występujące tylko w formie pojedynczej, np. news, advice lub mnogiej, np. trousers, glasses.
4. Sposoby wyrażania posiadania i przynależności, np. the daughter's wedding, the size of the room.
5. Rodzaj, np. an actor – an actress;
6. Rzeczowniki złożone, np. toothpaste, a mother-in-law, a dance school. a nephew – a niece; a fox – a vixen.

PRZEDIMEK

1. Przedimek nieokreślony, np. *a house / an umbrella, a yellow box, a bar of chocolate; I have a small garden.*
2. Przedimek określony, np. *the house of my dreams, the United States, the Himalayas, the table on the right, the most beautiful girl, play the guitar; I have a small garden. In the garden there are different flowers.*
3. Przedimek zerowy, np. *lunch, furniture, Mount Everest; Dogs and cats are our favourite pets.*

PRZYMIOTNIK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *tall – taller – the tallest, elegant –more elegant – the most elegant, good –better – the best, little – less – the least*.
2. Użycie przymiotników z *so*i *such* np. *She's so beautiful. They are such nice people.*
3. Przymiotniki dzierżawcze, np. *my, your.*
4. Przymiotniki po czasownikach postrzegania, np. *It smells great.*
5. Przymiotniki używane w funkcji rzeczownika, np. *the rich.*

PRZYSŁÓWEK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *early – earlier – the earliest, much –more – the most.*
2. Użycie przysłówków:
    - dwóch znaczeniowo różnych formach, np. *He works too hard. He hardly sleeps. We arrived too late. She has put on weight lately.*
    - *too,* np. *You're driving too fast.*
    - *enough,* np. *He's not old enough to go abroad alone.*
3. Miejsce przysłówka w zdaniu, np. *You are always hungry! She never does the shopping on Sunday. I have never seen the Himalayas. Do it very carefully. My father works very hard. Little did he know what was going to happen.*

ZAIMEK

1. Zaimki osobowe, np. *I, you*..
2. Zaimki dzierżawcze, np. *mine, yours.*
3. Zaimki zwrotne i emfatyczne, np. *yourself, themselves.*
4. Zaimki wskazujące, np. *this, these.*
5. Zaimki pytające, np. *what, how, why.*
6. Zaimki względne, np. *who, which, that*.
7. Zaimki wzajemne, np. *each other, one another.*
8. Zaimki nieokreślone, np.
    - *some, any, no, etery* i złożenia z nimi
    - *none, either, neither*
    - *many, much, few, a few, little, a little*
    - *another, other, others, the other, the others*
    - *every, each*
    - *enough*
    - *both, all*
    - *either – or, neither – nor.*
9. Zaimki bezosobowe: *you, one*.

LICZEBNIK

Liczebniki główne, porządkowe, ułamkowe i dziesiętne.

PRZYIMEK

1. Przyimki z określeniami miejsca, czasu, kierunku, odległości, przyczyny, sposobu, np. *in London, at 7 p.m., on Sunday, in July, on Saturday evening, by bus, with a pen, to get a reward.*
2. Przyimki po rzeczownikach, czasownikach i przymiotnikach, np. *interest in, famous for, think of, objection to, compatible with, refer to.*

SPÓJNIKI

Spójniki, np. *and, or, but, if, unless, that, till, until, when, where, while, after, before, as soon as, because, although, however, so, in spite of, despite, yet, on condition that, supposing, providing/provided that, so as, even though, whereas, as if, as though, in case.*

SKŁADNIA

1. Zdania oznajmujące:

- twierdzące, np. *I'm seventeen years old. There's too little time. I have been here before. I'm going to learn Japanese.*
- przeczące, np. *I don't know the answer to this question. I haven't seen you for ages. There is no food in the fridge. I can't do anything about it. Neither/None of my friends can drive a car.*

2. Zdania pytające, np. *How old are you? Where are you going? Who is this cake for? How long does it take to get to the airport? When did the match start? Do you have to do any housework today? What is your room like? What happened? Who made you go there?*
3. Zdania rozkazujące, np. *Put the kettle on. Don't tell me what to do. Let's go there together.*
4. Zdania wykrzyknikowe, np. *How nice of you! What a wonderful scenery!*

5. Zdania z podmiotem *it*, np. *It's half past two. It's getting cloudy. It's really great here. It makes me happy. It was only last week that he was awarded that prize. It's worth having a look inside the building. It's no use trying to convince him.*
6. Zdania z podmiotem *there*, np. *There are too many people in this room. There weren't any clouds in the sky when we left. There will be over a thousand people at the concert. There are bound to be problems.*
7. Zdania z dwoma dopełnieniami, np. *My boyfriend brought me wonderful flowers.*
8. Strona bierna, np. *It is made of wood. The building was destroyed by the storm. The parcel has just been delivered. The meal will be served in a moment. It must be finished today. His every step is being watched. He is/was believed to have robbed a bank. I was made to give a speech. The curtains must have been made of special fabric. She likes being admired. The meeting had to be cancelled.*
9. Pytania typu question tags, np. *He's English, isn't he? Give me the book, will you?* I dopowiedzenia, np. *So do I. Nor/Neither do I.*
10. Pytania pośrednie, np. *Can you tell me what time it is? Could you tell me where I should turn? I don't know where everybody is.*
11. Mowa zależna, np. *My mum said she was tired. The teacher told me to answer the question. The neighbour asked me not to play music too loudly. A doctor wanted to know what was wrong. I wanted to know when the bus would come. I asked mum how many cakes she had bought for the party. The policeman denied having heard about the burglary. The security guard accused me of shoplifting. The man objected to having the meeting interrupted.*
12. Zdania współrzędnie złożone, np. *I called my friend and asked him to help me. He came to the meeting but refused to accept our offer.*
13. Zdania podrzędnie złożone:

- podmiotowe, np. *What I know about it is confidential*.
- orzecznikowe, np. *The problem is that we need help.*
- dopełnieniowe, np. *He promised that he would come soon. He'd like everyone to enjoy the party. All I did was (to) send him an apology.*
- przydawkowe, np. *The train that we wanted to take was delayed. My aunt, who has been helping our family for years, is a rich duchess. He came late, which surprised all of us.*
- okolicznikowe:

- celu, np. *I phoned him (in order) to tell him the news. I did it so as to save him time. The Government passed that law in order that / so (that) this kind of antisocial behaviour could be punished*.
- czasu, np. *Say your name when they ask you.*
- miejsca, np. *They found themselves where they had never been before.*
- porównawcze, np. *Sylvia's garden isn't so big as Margaret's (is). I respect him more than words can say. Jake has as much courage as his older brother (has). The older I get, the happier I am. She speaks several languages, as do her parents*.
- przyczyny, np. *I lent him the book because he asked me to. As it was quite late, we went straight home.*
- przyzwolenia, np. *Although he was big and strong, he didn't want to fight.*
- skutku, np. *I worked till late so I was tired.*
- sposobu, np. *Do as I tell you*.
- stopnia, np. *So much was he engaged in his work that he didn't hear anyone*.

14. Zdania warunkowe (typu 0, I, II, III oraz mieszane), np. *If you enter the room, an alarm goes off. If it rains tomorrow, we will stay at home. If he changed his ways, he'd have more friends. If I had known about your victory, I would have called to congratulate you. If he knew English, he'd have represented Poland at last month's conference in Great Britain. If he had gone to bed earlier yesterday, he wouldn't be so tired now.*
15. Zdania wyrażające życzenie, preferencje lub przypuszczenie, np.

- wish, np. *I wish you were here. I wish they would cancel the meeting. I wish we had left earlier.*

- it's time, np. *It's (high) time he found a job.*
- had better, np. *You'd better (not) come tomorrow.*
- would rather, np. *I would rather (not) go there. They would rather you didn't smoke here.*
- if only, np. *If only we could drive faster! If only I had listened to you.*
- as if / as though, np. *She felt as if / as though all of her worries had gone.*
- suppose/supposing, np. *Suppose you had a choice, what option would you go for?*

16. Konstrukcje bezokolicznikowe, np. *I promise to write every day. It's difficult for me to decide. I want you to do it. I'm glad to see you. I have many letters to write. I'd prefer to fly rather than travel by bus. Will you let me go there? Don't make me laugh. When am I supposed to return the books? It was surprising to hear his name mentioned. They were about to leave when I arrived. I saw him do a trick.*
- oraz gerundialne, np. *I enjoy swimming and sunbathing. I couldn't help reading your message. I was excited about getting birthday presents. I prefer skiing to snowboarding. I couldn't remember writing the letter. I heard him singing. I'm not used to getting up so early. There's no hope of their winning the match.*
17. Konstrukcje: *have/get something done, have sb do sth, get sb to do sth.*, np. *He had his room painted yesterday. I must get it done tomorrow. I will have Mike cook dinner next time we meet.*
18. Inwersja stylistyczna i inne formy emfatyczne, np. *Rarely do I see so much enthusiasm in her eyes. It was John who told me about it. Had I known about your accident, I wouldn't have bothered you. You do look nice today. I did tell you*.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
W niewielkim stopniu stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych. Popełnia liczne błędy, które zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	Częściowo poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które czasem zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	W większości poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. Potrafi je poprawić.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Jest świadomy swoich błędów, które samodzielne poprawia.

Znajomość środków językowych **ortograficznych.**

Zasady oceniania prac osób posiadających odnośne dysfunkcje zawarte są w Informatorze o egzaminie maturalnym z języka angielskiego od roku szkolnego 2022/2023.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Zna podstawowe zasady ortograficzne. Popełnia liczne błędy, które zmieniają znaczenie.	Częściowo poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które czasem zmieniają znaczenie.	W większości poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy, które zmieniają znaczenie. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy, które nie zmieniają znaczenia. Potrafi je poprawić.	Nie popełnia błędów ortograficznych.

Znajomość środków językowych **fonetycznych**.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Popełnia błędy w wymowie, które czasami zakłócają komunikację. Pauzy w wypowiedzi występują często i są nienaturalne; zakłócają czasami odbiór komunikatu.	Popełnia błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Występują pauzy, które czasem są nienaturalne, jednak nie zakłócają odbioru komunikatu.	Popełnia nieliczne błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Wypowiedź jest płynna. Występujące pauzy są naturalne.	Brak błędów w wymowie. Występujące pauzy, uczeń wypełnia odpowiednimi środkami językowymi.	Uczeń nie popełnia błędów w wymowie. Akcent wyrazowy, zdaniowy oraz intonacja zbliżone są do stosowanych przez rodzimych użytkowników j. angielskiego.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Rozumienie ze słuchu.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie ze słuchu proste, typowe wypowiedzi (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka. • określa główną myśl tekstu • określa główną myśl poszczególnych części tekstu • określa intencje, nastawienie i postawy nadawcy/autora tekstu, określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników) • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie tekstów słuchanych o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru.	Uczeń rozumie ze słuchu teksty o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru. Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje ze słuchanych tekstów, zinterpretować intonację. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń rozróżnia odmienne akcenty rodzimych użytkowników j. angielskiego.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Rozumienie tekstów czytanych.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, broszury, SMS-y, wpisy na forach i blogach, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, proste artykuły prasowe i teksty narracyjne): • określa główną myśl tekstu; • określa główną myśl poszczególnych części tekstu; • określa intencje nadawcy/autora tekstu; • określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu); • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje; • rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu; Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie wypowiedzi pisemnych o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie).	Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie). Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje z czytanych tekstów. Potrafi zinterpretować środki literackie. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń potrafi wyłapać konteksty kulturowe i niuanse znaczeniowe.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

III. Tworzenie wypowiedzi. - Tworzenie wypowiedzi ustnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń tworzy krótkie, proste, zrozumiałe, wypowiedzi ustne: • opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności; • opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; • relacjonuje wydarzenia z przeszłości; • wyraża swoje opinie, poglądy i uczucia; • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów; • opisuje intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; • opisuje doświadczenia swoje i innych osób; • stara się stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji.	Uczeń • opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • wyraża i uzasadnia swoje opinie, poglądy i uczucia; • przedstawia opinie innych osób;) • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów, potrafi podać przykłady i uzasadnienia, • wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości; • wyjaśnia sposób obsługi prostych urządzeń (np. automatu do napojów, bankomatu); • stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji. • stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu. • rozważa sytuacje hipotetyczne	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • wyjaśnia sposób obsługi bardziej skomplikowanych urządzeń oraz procedury postępowania (np. załatwianie spraw w instytucjach).	Samodzielnie tworzy płynne, naturalne i rozbudowane wypowiedzi ustne.

	argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją;			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Tworzenie wypowiedzi pisemnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń samodzielnie tworzy relatywnie krótkie, proste, zrozumiałe wypowiedzi pisemne (np. wpis na blogu, wiadomość, opis, notatka, ogłoszenie, zaproszenie, ankieta, pocztówka, e-mail, list prywatny, prosty list formalny, prosta rozprawka, historyjka, życzenia, życiorys, CV). Zna zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań. Stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją.	Uczeń stosuje zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Potrafi także stworzyć rozprawkę wyrażającą opinię w odróżnieniu od rozprawki za i przeciw, dłuższy list formalny i artykuł publicystyczny, opis, opowiadanie, sprawozdanie, recenzja. Wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości	Tworząc różne teksty pisane uczeń popełnia nieliczne błędy w zakresie: • spójności i logiki, • kompozycji, • segmentacji. Potrafi rozważyć sytuacje hipotetyczne. Przedstawia sposób postępowania (np. udziela instrukcji, wskazówek, określa zasady, objaśnia procedury związane z załatwianiem spraw w instytucjach).	Tworząc różne bogate i spójne teksty, uczeń popełnia sporadyczne błędy.	Uczeń samodzielnie tworzy oryginalne i ciekawe teksty. Nie popełnia niemal żadnych błędów.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Reagowanie ustne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały, w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); • rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; • stosuje formy grzecznościowe np. zaprasza i odpowiada na zaproszenie; • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; • prowadzi proste negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego (np. wymiana zakupionego towaru); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; • prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych;	Uczeń reaguje ustnie w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • prowadzi negocjacje w trudniejszych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • aktywnie uczestniczy w rozmowie i dyskusji (przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne); • komentuje, zgadza się lub kwestionuje zdanie innych uczestników dyskusji; • składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje;	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny i naturalny. Jest w stanie poprowadzić dyskusję.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny, naturalny i rozbudowany.

• wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie, współczucie i wątpliwości); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny; • prosi o powtórzenie bądź wyjaśnienie tego, co powiedział rozmówca.	• dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Reagowanie pisemne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje w formie tekstu pisanego (np. e-mail, wiadomość, list prywatny i prosty list formalny, wypowiedź na blogu) w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia;	Uczeń reaguje w formie dłuższego, złożonego tekstu pisanego (np. list prywatny lub formalny, sprawozdanie, artykuł publicystyczny) w sytuacjach formalnych i nieformalnych: • prowadzi negocjacje w trudnych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • ustosunkowuje się do opinii innych osób; • przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne;	• Uczeń spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń, reagując pisemnie, wykazuje się umiejętnością przekonywania.	Uczeń reaguje pisemnie, posługując się bogatą argumentacją oraz oryginalnymi pomysłami.

• ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; • stosuje zwroty i formy grzecznościowe np. zaprasza i odpowiada na zaproszenie • prowadzi proste negocjacje (np. uzgadnianie formy spędzania czasu); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; • prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadza się i sprzeciwia; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie, współczucie i wątpliwości); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny.	• komentuje, akceptuje lub kwestionuje zdanie innych (np. na forum internetowym); • składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie: • przekazuje w języku obcym podstawowe informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym; • przekazuje w języku obcym informacje sformułowane w języku polskim; • streszcza w języku angielskim przeczytany tekst.	Uczeń • przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • streszcza usłyszany lub przeczytany tekst; • rozwija notatkę, ogłoszenie, nagłówki prasowe; • stosuje zmiany stylu lub formy tekstu. Uczeń stosuje strategie kompensacyjne (np. parafraza, definicja) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu.	Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie w pełni przekazując informacje zawarte w materiałach. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty). Uczeń wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, zapamiętywanie nowych wyrazów.	Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych. Potrafi je przetworzyć i sparafrazować.	Uczeń korzysta z tekstów kultury w języku obcym w wersji nieuproszczonej, potrafi je przekazać i twórczo wykorzystać. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami) oraz realiów kulturowych krajów anglojęzycznych. Uczeń wykorzystuje język angielski w kreatywnych działaniach pozalekcyjnych (np.: konkursy, przedstawienia, itp.).

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Wymagania edukacyjne dla klas drugich

I. Grupy na poziomie B1

Wymagania ogólne:

I. Znajomość środków językowych: Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
II. Rozumienie wypowiedzi: Uczeń rozumie wypowiedzi ustne i pisemne o różnorodnej formie i długości, w różnych warunkach odbioru, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
III. Tworzenie wypowiedzi: Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne oraz dłuższe wypowiedzi pisemne, bogate i spójne pod względem treści, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
IV. Reagowanie na wypowiedzi: Uczeń reaguje płynnie, w formie ustnej i pisemnej, w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
V. Przetwarzanie wypowiedzi: Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Szczegółowe wymagania:

I. Znajomość środków językowych

Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych **leksykalnych**, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, ubrania i akcesoria, cechy charakteru, osobowość, uczucia i emocje, zainteresowania, członkowie rodziny, związki międzyludzkie, problemy etyczne);

2) żywienie (np. artykuły spożywcze, owoce, warzywa, owoce morza, mięso i nabiał, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, diety, odżywianie się i zdrowie, przymiotniki opisujące jedzenie);

3) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, rodzaje podróży, krajobraz, informacja turystyczna, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, wypadki);

4) sport (np. dyscypliny sportu, miejsca uprawiania sportu, ludzie sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, rodzaje zawodów sportowych, sport wyczynowy, współzawodnictwo, urazy i niepełnosprawność);

5) zdrowie (np. samopoczucie, części ciała, choroby, ich objawy i leczenie, higieniczny tryb życia, niepełnosprawni, uzależnienia, ochrona zdrowia i pierwsza pomoc, akcje charytatywne);

6) nauka i technika (np. odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych, awarie, technologie informacyjno-komunikacyjne);

7) świat przyrody (np. klimat, pogoda, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, katastrofy, przestrzeń kosmiczna);

8) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, w tym znajomość problemów pojawiających się na styku różnych kultur i społeczności.

9) kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, ochrona praw autorskich, uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje, media, a zw laszcz telewizja);

10) państwo i społeczeństwo (np. wydarzenia i zjawiska społeczne, struktura państwa, urzędy, organizacje społeczne i międzynarodowe, polityka, gospodarka, problemy współczesnego świata, prawa człowieka, religie, ideologie).

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
Zna i stosuje podstawowe wyrazy i zwroty.	Zna i stosuje część poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje większość poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.

Znajomość środków językowych **gramatycznych**.

I. 1. Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych dzięki znajomości następujących struktur gramatycznych:

CZASOWNIK

1. Bezokolicznik i formy osobowe, np. *to sleep, sleeps, to have slept.*
2. Czasowniki posiłkowe, np. *be, do, have*.
3. Czasowniki modalne i półmodalne:

- can, np. *I can draw very well. You can go without me if you want. Can you help me with the luggage, please? I can't hear you. Whoever you saw, it can't have been John.*
- could, np. *I could read when I was six. I'm sorry but I couldn't help you yesterday. Could you sing this song for us, please? You could have taken a taxi from the airport.*

- may, np. *May I sit here? My mother may still be at work. You may stay longer if you want. You may not have heard about this place but it's amazing.*
- might, np. *They might be a little late. Don't touch it, you might break it. At 5 p.m. John might have been taking a drivingtest.*
- must; have to, np. *It must be cold outside. I must do this exercise for tomorrow. You mustn't smoke in here. We have to make the beds every morning. You didn't have to help them. You must be kidding. He must have done it, there was nobody else there.*
- will, np. *I will study harder this year. Will you do something for me, please? I promise I won't do that again.*
- shall, np. *Shall we go to the seaside this weekend? Shall I help you? What shall we do? The management shall not be responsible for damage to personal property.*
- would, np. *It would be a good idea. Would you like some tea? I wouldn't like to be in his place. When at my grandmother's, I would always have toast with peanut butter for breakfast.*
- should; ought to, np. *We should finish the project this week. I ought to be home by 10 p.m. You shouldn't play with matches. You ought to have washed the glasses before serving the drinks.*
- need; need to, np. *You needn't worry about it. You don't need to go there. You needn't have come, I'm going to deal with it myself.*
- used to, np. *We used to go to the seaside every weekend when I was a child.*

4. Konstrukcje czasownikowe:
   - going to, np. *It's going to rain. What are you going to do about it?*
   - be able to, np. *Will you be able to do it tomorrow? I regret not being able to help them.*
   - would like to, np. *What would you like to order?*
5. Czasowniki regularne i nieregularne, np. *listen-listened-listened; go-went-gone.*
6. Imiesłów czynny i bierny, np. *writing, written.*
7. Czasowniki złożone (phrasal verbs), np. *What are you looking for? Turn the radio down, please. My friend came up with a great idea. It took me an hour to figure out how to do the task. My boss looks down on everybody.*
8. Czasy gramatyczne:
   - Present Simple, np. *I am from Sweden. The shop is closed on Sundays. I do the shopping here every morning. Their plane lands at 7 p.m. The sun sets in the west. I have a new car. I will call you when the meeting starts.*
   - Present Continuous, np. *I'm writing an important email. We're staying in the Rocamar Hotel. I'm getting tired. My parents are leaving on holiday tomorrow. I'm having lunch at the moment. Why are you always packing at the last moment? While you're getting ready, I will look for an umbrella.*
   - Present Perfect, np. *We have just had dinner. I have been here since Monday. It's the first time I have tried a passion fruit. The show has already finished. I will serve dinner as soon as you have set the table.*
   - Present Perfect Continuous, np. *We have been waiting here for ages! How long have you been living in this area? Have you been crying? I've been attending these classes every Tuesday since May.*
   - Past Simple, np. *We were a little worried about you. I bought this car yesterday. When she was younger, she was really shy. We went for a walk and then we had dinner in a restaurant.*
   - Past Continuous, np. *Yesterday at 5 p.m. I was swimming in the ocean. When we arrived, most of the guests were dancing. I wasn't expecting you today! I was wondering if you could help me with this suitcase.*
   - Past Perfect, np. *The train had left before we reached the station. I felt I had been there before. By 1492 Columbus had made many sea voyages. It was the first time the neighbours had seen my new flat.*

- Future Simple, np. *We will go on a trip next weekend. I hope it won't rain tomorrow. I will take this bag, it's great! When will I see you again? Will you help me? We will get up when we want.*
- Future Continuous, np. *I'll be working at five.*
- Future Perfect, np. *I hope they will have arrived by the evening. By the time I retire, I hope I will have done many exciting things.*

RZECZOWNIK

1. Nazwy rzeczy policzalnych, np. *a car, an answer* i niepoliczalnych, np. *money, flour*.
2. Liczba mnoga rzeczowników, np. a skirt – skirts, a child – children, a wife – wives, a baby – babies, a box – boxes a sheep – sheep, a foot – feet, a passer-by – passersby, an add-on – add-ons.
3. Rzeczowniki występujące tylko w formie pojedynczej, np. news, advice lub mnogiej, np. trousers, glasses.
4. Sposoby wyrażania posiadania i przynależności, np. the daughter's wedding, the size of the room.
5. Rodzaj, np. an actor – an actress;
6. Rzeczowniki złożone, np. toothpaste, a mother-in-law, a dance school. a nephew – a niece; a fox – a vixen.

PRZEDIMEK

1. Przedimek nieokreślony, np. *a house / an umbrella, a yellow box, a bar of chocolate; I have a small garden.*
2. Przedimek określony, np. *the house of my dreams, the United States, the Himalayas, the table on the right, the most beautiful girl, play the guitar; I have a small garden. In the garden there are different flowers.*
3. Przedimek zerowy, np. *lunch, furniture, Mount Everest; Dogs and cats are our favourite pets.*

PRZYMIOTNIK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *tall – taller – the tallest, elegant –more elegant – the most elegant, good –better – the best, little – less – the least*.
2. Użycie przymiotników z *so*i *such* np. *She's so beautiful. They are such nice people.*
3. Przymiotniki dzierżawcze, np. *my, your.*
4. Przymiotniki po czasownikach postrzegania, np. *It smells great.*
5. Przymiotniki używane w funkcji rzeczownika, np. *the rich.*

PRZYSŁÓWEK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *early – earlier – the earliest, much –more – the most.*
2. Użycie przysłówków:
   - dwóch znaczeniowo różnych formach, np. *He works too hard. He hardly sleeps. We arrived too late. She has put on weight lately.*
   - *too,* np. *You're driving too fast.*
   - *enough,* np. *He's not old enough to go abroad alone.*
3. Miejsce przysłówka w zdaniu, np. *You are always hungry! She never does the shopping on Sunday. I have never seen the Himalayas. Do it very carefully. My father works very hard. Little did he know what was going to happen.*

ZAIMEK

1. Zaimki osobowe, np. *I, you*..
2. Zaimki dzierżawcze, np. *mine, yours.*
3. Zaimki zwrotne i emfatyczne, np. *yourself, themselves.*
4. Zaimki wskazujące, np. *this, these.*

5. Zaimki pytające, np. *what, how, why.*
6. Zaimki względne, np. *who, which, that*.
7. Zaimki wzajemne, np. *each other, one another.*
8. Zaimki nieokreślone, np.
   - *some, any, no, etery* i złożenia z nimi
   - *none, either, neither*
   - *many, much, few, a few, little, a little*
   - *another, other, others, the other, the others*
   - *every, each*
   - *enough*
   - *both, all*
   - *either – or, neither – nor.*
9. Zaimki bezosobowe: *you, one*.

LICZEBNIK

Liczebniki główne, porządkowe, ułamkowe i dziesiętne.

PRZYIMEK

1. Przyimki z określeniami miejsca, czasu, kierunku, odległości, przyczyny, sposobu, np. *in London, at 7 p.m., on Sunday, in July, on Saturday evening, by bus, with a pen, to get a reward.*
2. Przyimki po rzeczownikach, czasownikach i przymiotnikach, np. *interest in, famous for, think of, objection to, compatible with, refer to.*

SPÓJNIKI

Spójniki, np.*and, or, but, if, unless, that, till, until, when, where, while, after, before, as soon as, because, although, however, so, in spite of, despite, yet, on condition that, supposing, providing/provided that, so as, even though, whereas, as if, as though, in case.*

SKŁADNIA

1. Zdania oznajmujące:
- twierdzące, np. *I'm seventeen years old. There's too little time. I have been here before. I'm going to learn Japanese.*
- przeczące, np. *I don't know the answer to this question. I haven't seen you for ages. There is no food in the fridge. I can't do anything about it. Neither/None of my friends can drive a car.*

2. Zdania pytające, np. *How old are you? Where are you going? Who is this cake for? How long does it take to get to the airport? When did the match start? Do you have to do any housework today? What is your room like? What happened? Who made you go there?*
3. Zdania rozkazujące, np. *Put the kettle on. Don't tell me what to do. Let's go there together.*
4. Zdania wykrzyknikowe, np. *How nice of you! What a wonderful scenery!*
5. Zdania z podmiotem *it*, np. *It's half past two. It's getting cloudy. It's really great here. It makes me happy. It was only last week that he was awarded that prize. It's worth having a look inside the building. It's no use trying to convince him.*
6. Zdania z podmiotem *there*, np. *There are too many people in this room. There weren't any clouds in the sky when we left. There will be over a thousand people at the concert. There are bound to be problems.*
7. Zdania z dwoma dopełnieniami, np. *My boyfriend brought me wonderful flowers.*
8. Pytania typu question tags, np. *He's English, isn't he? Give me the book, will you?* I dopowiedzenia, np. *So do I. Nor/Neither do I.*

9. Pytania pośrednie, np. *Can you tell me what time it is? Could you tell me where I should turn? I don't know where everybody is.*
10. Zdania współrzędnie złożone, np. *I called my friend and asked him to help me. He came to the meeting but refused to accept our offer.*
11. Zdania podrzędnie złożone:

- podmiotowe, np. *What I know about it is confidential*.
- orzecznikowe, np. *The problem is that we need help.*
- dopełnieniowe, np. *He promised that he would come soon. He'd like everyone to enjoy the party. All I did was (to) send him an apology*.
- przydawkowe, np. *The train that we wanted to take was delayed. My aunt, who has been helping our family for years, is a rich duchess*. *He came late, which surprised all of us.*
- okolicznikowe:

- celu, np. *I phoned him (in order) to tell him the news*. *I did it so as to save him time. The Government passed that law in order that / so (that) this kind of antisocial behaviour could be punished*.
- czasu, np. *Say your name when they ask you.*
- miejsca, np. *They found themselves where they had never been before.*
- porównawcze, np. *Sylvia's garden isn't so big as Margaret's (is). I respect him more than words can say. Jake has as much courage as his older brother (has). The older I get, the happier I am. She speaks several languages, as do her parents*.
- przyczyny, np. *I lent him the book because he asked me to. As it was quite late, we went straight home.*
- przyzwolenia, np. *Although he was big and strong, he didn't want to fight.*
- skutku, np. *I worked till late so I was tired*.
- sposobu, np. *Do as I tell you*.
- stopnia, np. *So much was he engaged in his work that he didn't hear anyone*.

12. Zdania warunkowe (typu 0, I, II, III oraz mieszane), np. *If you enter the room, an alarm goes off. If it rains tomorrow, we will stay at home. If he changed his ways, he'd have more friends. If I had known about your victory, I would have called to congratulate you. If he knew English, he'd have represented Poland at last month's conference in Great Britain. If he had gone to bed earlier yesterday, he wouldn't be so tired now.*
13. Konstrukcje bezokolicznikowe, np. *I promise to write every day. It's difficult for me to decide. I want you to do it. I'm glad to see you. I have many letters to write. I'd prefer to fly rather than travel by bus. Will you let me go there? Don't make me laugh. When am I supposed to return the books? It was surprising to hear his name mentioned. They were about to leave when I arrived. I saw him do a trick.*

- oraz gerundialne, np. *I enjoy swimming and sunbathing. I couldn't help reading your message. I was excited about getting birthday presents. I prefer skiing to snowboarding. I couldn't remember writing the letter. I heard him singing. I'm not used to getting up so early. There's no hope of their winning the match.*

14. Strona bierna, np. *It is made of glass. The boat was destroyed by the storm. The parcel has just been delivered. The meal will be served in the garden. Human life can be prolonged by medical treatment. His every step is being watched. He is / was believed to have mugged several women. I was made to give a speech. The clothes must have been made of special fabric. Everyone likes being appreciated. The performance had to be cancelled. It has been agreed that changes to the scheme are necessary.*
15. Mowa zależna, np. *My dad said he was tired. The teacher told me to go to the board. The neighbour asked me not to leave the front door open. My mum wanted to know what was wrong. She wanted to know when the bus would come. I asked mum how many pizzas she had ordered for the party. The policeman denied having heard about the burglary. The security guard accused him of shoplifting. The manager objected to having the meeting interrupted.He is wondering if / whether the taxi has arrived yet.*

16. Konstrukcje: *have/get something done, have sb do sth, get sb to do sth.*,np. *He had his room painted yesterday. I must get it done tomorrow. I will have Mike cook dinner next time we meet.*

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
W niewielkim stopniu stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych. Popełnia liczne błędy, które zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	Częściowo poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które czasem zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	W większości poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. Potrafi je poprawić.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Jest świadomy swoich błędów, które samodzielne poprawia.

Znajomość środków językowych **ortograficznych.**

Zasady oceniania prac osób posiadających odnośne dysfunkcje zawarte są w Informatorze o egzaminie maturalnym z języka angielskiego od roku szkolnego 2022/2023.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Zna podstawowe zasady ortograficzne. Popełnia liczne błędy, które zmieniają znaczenie.	Częściowo poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które czasem zmieniają znaczenie.	W większości poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy, które zmieniają znaczenie. W	Poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy, które nie zmieniają znaczenia. Potrafi je poprawić.	Nie popełnia błędów ortograficznych.

		większości umie je poprawić.		

Znajomość środków językowych **fonetycznych**.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Popełnia błędy w wymowie, które czasami zakłócają komunikację. Pauzy w wypowiedzi występują często i są nienaturalne; zakłócają czasami odbiór komunikatu.	Popełnia błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Występują pauzy, które czasem są nienaturalne, jednak nie zakłócają odbioru komunikatu.	Popełnia nieliczne błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Wypowiedź jest płynna. Występujące pauzy są naturalne.	Brak błędów w wymowie. Występujące pauzy, uczeń wypełnia odpowiednimi środkami językowymi.	Uczeń nie popełnia błędów w wymowie. Akcent wyrazowy, zdaniowy oraz intonacja zbliżone są do stosowanych przez rodzimych użytkowników j. angielskiego.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Rozumienie ze słuchu.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca

Uczeń rozumie ze słuchu proste, typowe wypowiedzi (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka. • określa główną myśl tekstu • określa główną myśl poszczególnych części tekstu • określa intencje, nastawienie i postawy nadawcy/autora tekstu, określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników) • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie tekstów słuchanych o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru.	Uczeń rozumie ze słuchu teksty o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru. Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje ze słuchanych tekstów, zinterpretować intonację. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń rozróżnia odmienne akcenty rodzimych użytkowników j. angielskiego.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Rozumienie tekstów czytanych.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca

Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, broszury, SMS-y, wpisy na forach i blogach, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, proste artykuły prasowe i teksty narracyjne): • określa główną myśl tekstu; • określa główną myśl poszczególnych części tekstu; • określa intencje nadawcy/autora tekstu; • określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu); • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje; • rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu; Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie wypowiedzi pisemnych o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie).	Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie). Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje z czytanych tekstów. Potrafi zinterpretować środki literackie. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń potrafi wyłapać konteksty kulturowe i niuanse znaczeniowe.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

III. Tworzenie wypowiedzi. - Tworzenie wypowiedzi ustnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń tworzy proste, zrozumiałe, wypowiedzi ustne: • opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności;	Uczeń • opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je;	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • wyjaśnia sposób obsługi bardziej skomplikowanych	Samodzielnie tworzy płynne, naturalne i rozbudowane wypowiedzi ustne.

• opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; • relacjonuje wydarzenia z przeszłości; • wyraża swoje opinie, poglądy i uczucia; • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów; • opisuje intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; • opisuje doświadczenia swoje i innych osób; • stara się stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji.	• wyraża i uzasadnia swoje opinie, poglądy i uczucia; • przedstawia opinie innych osób;) • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów, potrafi podać przykłady i uzasadnienia, • wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości; • wyjaśnia sposób obsługi prostych urządzeń (np. automatu do napojów, bankomatu); • stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji. • stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją;	danej tezie lub rozwiązaniu. • rozważa sytuacje hipotetyczne	urządzeń oraz procedury postępowania (np. załatwianie spraw w instytucjach).	

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Tworzenie wypowiedzi pisemnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń samodzielnie tworzy relatywnie krótkie, proste, zrozumiałe wypowiedzi pisemne (np. wpis na blogu, wiadomość, opis, notatka, ogłoszenie, zaproszenie, ankieta, pocztówka, e-mail, list prywatny, prosty list formalny, prosta rozprawka). Zna zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań. Stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją.	Uczeń stosuje zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Potrafi także stworzyć rozprawkę wyrażającą opinię w odróżnieniu od rozprawki za i przeciw, dłuższy list formalny i artykuł publicystyczny, opis, opowiadanie, sprawozdanie, recenzja. Wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości	Tworząc różne teksty pisane uczeń popełnia nieliczne błędy w zakresie: • spójności i logiki, • kompozycji, • segmentacji. Potrafi rozważyć sytuacje hipotetyczne. Przedstawia sposób postępowania (np. udziela instrukcji, wskazówek, określa zasady, objaśnia procedury związane z załatwianiem spraw w instytucjach).	Tworząc różne bogate i spójne teksty, uczeń popełnia sporadyczne błędy.	Uczeń samodzielnie tworzy oryginalne i ciekawe teksty. Nie popełnia niemal żadnych błędów.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Reagowanie ustne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca

Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały, w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); • rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; • stosuje formy grzecznościowe np. zaprasza i odpowiada na zaproszenie; • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; • prowadzi proste negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego (np. wymiana zakupionego towaru); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; • prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie, współczucie i wątpliwości); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny; • prosi o powtórzenie bądź wyjaśnienie tego, co powiedział rozmówca.	Uczeń reaguje ustnie w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • prowadzi negocjacje w trudniejszych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • aktywnie uczestniczy w rozmowie i dyskusji (przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne); • komentuje, zgadza się lub kwestionuje zdanie innych uczestników dyskusji; • składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny i naturalny. Jest w stanie poprowadzić dyskusję.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny, naturalny i rozbudowany.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Reagowanie pisemne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego (np. e-mail, wiadomość, list prywatny i prosty list formalny, wypowiedź na blogu) w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; • stosuje zwroty i formy grzecznościowe np. zaprasza i odpowiada na zaproszenie • prowadzi proste negocjacje (np. uzgadnianie formy spędzania czasu);	Uczeń reaguje w formie dłuższego, złożonego tekstu pisanego (np. list prywatny lub formalny, sprawozdanie, artykuł publicystyczny) w sytuacjach formalnych i nieformalnych: • prowadzi negocjacje w trudnych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • ustosunkowuje się do opinii innych osób; • przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne; • komentuje, akceptuje lub kwestionuje zdanie innych (np. na forum internetowym); • składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;	• Uczeń spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń, reagując pisemnie, wykazuje się umiejętnością przekonywania.	Uczeń reaguje pisemnie, posługując się bogatą argumentacją oraz oryginalnymi pomysłami.

• proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; • prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadza się i sprzeciwia; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie, współczucie i wątpliwości); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny.				

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca

Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie: • przekazuje w języku obcym podstawowe informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym; • przekazuje w języku obcym informacje sformułowane w języku polskim; • streszcza w języku angielskim przeczytany tekst.	Uczeń • przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • streszcza usłyszany lub przeczytany tekst; • rozwija notatkę, ogłoszenie, nagłówki prasowe; • stosuje zmiany stylu lub formy tekstu. Uczeń stosuje strategie kompensacyjne (np. parafraza, definicja) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu.	Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie w pełni przekazując informacje zawarte w materiałach. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty). Uczeń wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, zapamiętywanie nowych wyrazów.	Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych. Potrafi je przetworzyć i sparafrazować.	Uczeń korzysta z tekstów kultury w języku obcym w wersji nieuproszczonej, potrafi je przekazać i twórczo wykorzystać. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami) oraz realiów kulturowych krajów anglojęzycznych. Uczeń wykorzystuje język angielski w kreatywnych działaniach pozalekcyjnych (np.: konkursy, przedstawienia, itp.).

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Wymagania edukacyjne dla klas drugich

II. Grupy na poziomie B2 lub wyższym

Wymagania ogólne:

I. Znajomość środków językowych: Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
II. Rozumienie wypowiedzi: Uczeń rozumie wypowiedzi ustne i pisemne o różnorodnej formie i długości, w różnych warunkach odbioru, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
III. Tworzenie wypowiedzi: Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne oraz dłuższe wypowiedzi pisemne, bogate i spójne pod względem treści, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
IV. Reagowanie na wypowiedzi: Uczeń reaguje płynnie, w formie ustnej i pisemnej, w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
V. Przetwarzanie wypowiedzi (mediacja): Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Szczegółowe wymagania:

I. Znajomość środków językowych

Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych **leksykalnych**, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, ubrania i akcesoria, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania, członkowie rodziny, związki międzyludzkie, problemy etyczne);

2) szkoła (np. przedmioty nauczania, oceny i wymagania, życie szkoły, kształcenie poza szkolne, system oświaty);

3) praca (np. zawody i związane z nimi czynności, warunki pracy i zatrudnienia, praca dorywcza, rynek pracy);

4) życie rodzinne i towarzyskie (np. okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy);

5) żywienie (np. artykuły spożywcze, owoce, warzywa, owoce morza, mięso i nabiał, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, diety, odżywianie się i zdrowie, przymiotniki opisujące jedzenie);

6) zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, reklama, korzystanie z usług, środki płatnicze, banki, ubezpieczenia);

7) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, rodzaje podróży, krajobraz, informacja turystyczna, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, wypadki);

8) sport (np. dyscypliny sportu, miejsca uprawiania sportu, ludzie sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, rodzaje zawodów sportowych, sport wyczynowy, współzawodnictwo, urazy i niepełnosprawność);

9) zdrowie (np. samopoczucie, części ciała, choroby, ich objawy i leczenie, higieniczny tryb życia, niepełnosprawni, uzależnienia, ochrona zdrowia i pierwsza pomoc, akcje charytatywne);

10) świat przyrody (np. klimat, pogoda, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, katastrofy, przestrzeń kosmiczna);

11) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, w tym znajomośćproblemów pojawiających sięna styku różnych kultur i społeczności;

12)miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe, wynajmowanie, kupno i sprzedaż mieszkania, przeprowadzka, architektura);

13) kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, ochrona praw autorskich, uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje, media);

14) nauka i technika (np. ludzie nauki, odkrycia naukowe, wynalazki, korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych i technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz szanse i zagrożenia z tym związane, korzyści i zagrożenia wynikające z postępu naukowo-technicznego);

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
Zna i stosuje podstawowe wyrazy i zwroty.	Zna i stosuje część poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje większość poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.

Znajomość środków językowych **gramatycznych**.

I. 1. Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych dzięki znajomości następujących struktur gramatycznych:

CZASOWNIK

1. Bezokolicznik i formy osobowe, np. *to sleep, sleeps, to have slept.*
2. Czasowniki posiłkowe, np. *be, do, have*.
3. Czasowniki modalne i półmodalne:
   - can, np. *I can draw very well. You can go without me if you want. Can you help me with the luggage, please? I can't hear you. Whoever you saw, it can't have been John.*
   - could, np. *I could read when I was six. I'm sorry but I couldn't help you yesterday. Could you sing this song for us, please? You could have taken a taxi from the airport.*
   - may, np. *May I sit here? My mother may still be at work. You may stay longer if you want. You may not have heard about this place but it's amazing.*
   - might, np. *They might be a little late. Don't touch it, you might break it. At 5 p.m. John might have been taking a drivingtest.*
   - must; have to, np. *It must be cold outside. I must do this exercise for tomorrow. You mustn't smoke in here. We have to make the beds every morning. You didn't have to help them. You must be kidding. He must have done it, there was nobody else there.*
   - will, np. *I will study harder this year. Will you do something for me, please? I promise I won't do that again.*
   - shall, np. *Shall we go to the seaside this weekend? Shall I help you? What shall we do? The management shall not be responsible for damage to personal property.*
   - would, np. *It would be a good idea. Would you like some tea? I wouldn't like to be in his place. When at my grandmother's, I would always have toast with peanut butter for breakfast.*
   - should; ought to, np. *We should finish the project this week. I ought to be home by 10 p.m. You shouldn't play with matches. You ought to have washed the glasses before serving the drinks.*
   - need; need to, np. *You needn't worry about it. You don't need to go there. You needn't have come, I'm going to deal with it myself.*
   - used to, np. *We used to go to the seaside every weekend when I was a child.*
4. Konstrukcje czasownikowe:
   - going to, np. *It's going to rain. What are you going to do about it?*
   - be able to, np. *Will you be able to do it tomorrow? I regret not being able to help them.*
   - would like to, np. *What would you like to order?*
5. Czasowniki regularne i nieregularne, np. *listen-listened-listened; go-went-gone.*
6. Imiesłów czynny i bierny, np. *writing, written.*
7. Czasowniki złożone (phrasal verbs), np. *What are you looking for? Turn the radio down, please. My friend came up with a great idea. It took me an hour to figure out how to do the task. My boss looks down on everybody.*
8. Czasy gramatyczne:
   - Present Simple, np. *I am from Sweden. The shop is closed on Sundays. I do the shopping here every morning. Their plane lands at 7 p.m. The sun sets in the west. I have a new car. I will call you when the meeting starts.*
   - Present Continuous, np. *I'm writing an important email. We're staying in the Rocamar Hotel. I'm getting tired. My parents are leaving on holiday tomorrow. I'm having lunch at the moment. Why are you always packing at the last moment? While you're getting ready, I will look for an umbrella.*
   - Present Perfect, np. *We have just had dinner. I have been here since Monday. It's the first time I have tried a passion fruit. The show has already finished. I will serve dinner as soon as you have set the table.*

- Present Perfect Continuous, np. *We have been waiting here for ages! How long have you been living in this area? Have you been crying? I've been attending these classes every Tuesday since May.*
- Past Simple, np. *We were a little worried about you. I bought this car yesterday. When she was younger, she was really shy. We went for a walk and then we had dinner in a restaurant.*
- Past Continuous, np. *Yesterday at 5 p.m. I was swimming in the ocean. When we arrived, most of the guests were dancing. I wasn't expecting you today! I was wondering if you could help me with this suitcase.*
- Past Perfect, np. *The train had left before we reached the station. I felt I had been there before. By 1492 Columbus had made many sea voyages. It was the first time the neighbours had seen my new flat.*
- Past Perfect Continuous, np. *I couldn't believe they had been living here for so many years.*
- Future Simple, np. *We will go on a trip next weekend. I hope it won't rain tomorrow. I will take this bag, it's great! When will I see you again? Will you help me? We will get up when we want.*
- Future Continuous, np. *I'll be working at five.*
- Future Perfect, np. *I hope they will have arrived by the evening. By the time I retire, I hope I will have done many exciting things.*
- Future Perfect Continuous, np. *In September I will have been working here for 20 years.*

RZECZOWNIK

1. Nazwy rzeczy policzalnych, np. *a car, an answer* i niepoliczalnych, np. *money, flour.*
2. Liczba mnoga rzeczowników, np. a skirt – skirts, a child – children, a wife – wives, a baby – babies, a box – boxes a sheep – sheep, a foot – feet, a passer-by – passersby, an add-on – add-ons.
3. Rzeczowniki występujące tylko w formie pojedynczej, np. news, advice lub mnogiej, np. trousers, glasses.
4. Sposoby wyrażania posiadania i przynależności, np. the daughter's wedding, the size of the room.
5. Rodzaj, np. an actor – an actress;
6. Rzeczowniki złożone, np. toothpaste, a mother-in-law, a dance school. a nephew – a niece; a fox – a vixen.

PRZEDIMEK

1. Przedimek nieokreślony, np. *a house / an umbrella, a yellow box, a bar of chocolate; I have a small garden.*
2. Przedimek określony, np. *the house of my dreams, the United States, the Himalayas, the table on the right, the most beautiful girl, play the guitar; I have a small garden. In the garden there are different flowers.*
3. Przedimek zerowy, np. *lunch, furniture, Mount Everest; Dogs and cats are our favourite pets.*

PRZYMIOTNIK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *tall – taller – the tallest, elegant –more elegant – the most elegant, good –better – the best, little – less – the least.*
2. Użycie przymiotników z *so* i *such* np. *She's so beautiful. They are such nice people.*
3. Przymiotniki dzierżawcze, np. *my, your.*
4. Przymiotniki po czasownikach postrzegania, np. *It smells great.*
5. Przymiotniki używane w funkcji rzeczownika, np. *the rich.*

PRZYSŁÓWEK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *early – earlier – the earliest, much –more – the most.*

2. Użycie przysłówków:
- dwóch znaczeniowo różnych formach, np. *He works too hard. He hardly sleeps. We arrived too late. She has put on weight lately.*
- *too,* np. *You're driving too fast.*
- *enough,* np. *He's not old enough to go abroad alone.*

3. Miejsce przysłówka w zdaniu, np. *You are always hungry! She never does the shopping on Sunday. I have never seen the Himalayas. Do it very carefully. My father works very hard. Little did he know what was going to happen.*

ZAIMEK

1. Zaimki osobowe, np. *I, you.*.
2. Zaimki dzierżawcze, np. *mine, yours.*
3. Zaimki zwrotne i emfatyczne, np. *yourself, themselves.*
4. Zaimki wskazujące, np. *this, these.*
5. Zaimki pytające, np. *what, how, why.*
6. Zaimki względne, np. *who, which, that*.
7. Zaimki wzajemne, np. *each other, one another.*
8. Zaimki nieokreślone, np.
   - *some, any, no, etery* i złożenia z nimi
   - *none, either, neither*
   - *many, much, few, a few, little, a little*
   - *another, other, others, the other, the others*
   - *every, each*
   - *enough*
   - *both, all*
   - *either – or, neither – nor.*
9. Zaimki bezosobowe: *you, one*.

LICZEBNIK

Liczebniki główne, porządkowe, ułamkowe i dziesiętne.

PRZYIMEK

1. Przyimki z określeniami miejsca, czasu, kierunku, odległości, przyczyny, sposobu, np. *in London, at 7 p.m., on Sunday, in July, on Saturday evening, by bus, with a pen, to get a reward.*
2. Przyimki po rzeczownikach, czasownikach i przymiotnikach, np. *interest in, famous for, think of, objection to, compatible with, refer to.*

SPÓJNIKI

Spójniki, np.*and, or, but, if, unless, that, till, until, when, where, while, after, before, as soon as, because, although, however, so, in spite of, despite, yet, on condition that, supposing, providing/provided that, so as, even though, whereas, as if, as though, in case.*

SKŁADNIA

1. Zdania oznajmujące:

- twierdzące, np. *I'm seventeen years old. There's too little time. I have been here before. I'm going to learn Japanese.*

- przeczące, np. *I don't know the answer to this question. I haven't seen you for ages. There is no food in the fridge. I can't do anything about it. Neither/None of my friends can drive a car*.
2. Zdania pytające, np. *How old are you? Where are you going? Who is this cake for? How long does it take to get to the airport? When did the match start? Do you have to do any housework today? What is your room like? What happened? Who made you go there?*
3. Zdania rozkazujące, np. *Put the kettle on. Don't tell me what to do. Let's go there together.*
4. Zdania wykrzyknikowe, np. *How nice of you! What a wonderful scenery!*
5. Zdania z podmiotem *it*, np. *It's half past two. It's getting cloudy. It's really great here. It makes me happy. It was only last week that he was awarded that prize*. *It's worth having a look inside the building. It's no use trying to convince him.*
6. Zdania z podmiotem *there*, np. *There are too many people in this room. There weren't any clouds in the sky when we left. There will be over a thousand people at the concert. There are bound to be problems.*
7. Zdania z dwoma dopełnieniami, np. *My boyfriend brought me wonderful flowers.*
8. Strona bierna, np. *It is made of wood. The building was destroyed by the storm. The parcel has just been delivered. The meal will be served in a moment. It must be finished today. His every step is being watched. He is/was believed to have robbed a bank. I was made to give a speech. The curtains must have been made of special fabric. She likes being admired. The meeting had to be cancelled. It is believed the Queen has left the country. The Queen is believed to have left the country.*
9. Pytania typu question tags, np. *He's English, isn't he? Give me the book, will you?* I dopowiedzenia, np. *So do I. Nor/Neither do I.*Pytania typu *reply questions*, np.*I hate it. Do you?*
10. Pytania pośrednie, np. *Can you tell me what time it is? Could you tell me where I should turn? I don't know where everybody is.*
11. Mowa zależna, np. *My mum said she was tired. The teacher told me to answer the question. The neighbour asked me not to play music too loudly. A doctor wanted to know what was wrong. I wanted to know when the bus would come. I asked mum how many cakes she had bought for the party. The policeman denied having heard about the burglary. The security guard accused me of shoplifting. The man objected to having the meeting interrupted.*Różnorodne czasowniki stosowane w mowie zależnej.
12. Zdania współrzędnie złożone, np. *I called my friend and asked him to help me. He came to the meeting but refused to accept our offer*.
13. Zdania podrzędnie złożone:

- podmiotowe, np. *What I know about it is confidential*.
- orzecznikowe, np. *The problem is that we need help.*
- dopełnieniowe, np. *He promised that he would come soon. He'd like everyone to enjoy the party. All I did was (to) send him an apology*.
- przydawkowe, np. *The train that we wanted to take was delayed. My aunt, who has been helping our family for years, is a rich duchess. He came late, which surprised all of us.*
- okolicznikowe:

- celu, np. *I phoned him (in order) to tell him the news*. *I did it so as to save him time. The Government passed that law in order that / so (that) this kind of antisocial behaviour could be punished*.
- czasu, np. *Say your name when they ask you.*
- miejsca, np. *They found themselves where they had never been before.*
- porównawcze, np. *Sylvia's garden isn't so big as Margaret's (is). I respect him more than words can say. Jake has as much courage as his older brother (has). The older I get, the happier I am. She speaks several languages, as do her parents*.
- przyczyny, np. *I lent him the book because he asked me to. As it was quite late, we went straight home.*

- przyzwolenia, np. *Although he was big and strong, he didn't want to fight.*
- skutku, np. *I worked till late so I was tired.*
- sposobu, np. *Do as I tell you*.
- stopnia, np. *So much was he engaged in his work that he didn't hear anyone*.

14. Zdania warunkowe (typu 0, I, II, III oraz mieszane), np. *If you enter the room, an alarm goes off. If it rains tomorrow, we will stay at home. If he changed his ways, he'd have more friends. If I had known about your victory, I would have called to congratulate you. If he knew English, he'd have represented Poland at last month's conference in Great Britain. If he had gone to bed earlier yesterday, he wouldn't be so tired now.*Wyrażenia zastępujące *if*.
15. Zdania wyrażające życzenie, preferencje lub przypuszczenie, np.

- wish, np. *I wish you were here. I wish they would cancel the meeting. I wish we had left earlier.*
- it's time, np. *It's (high) time he found a job.*
- had better, np. *You'd better (not) come tomorrow.*
- would rather, np. *I would rather (not) go there. They would rather you didn't smoke here.*
- if only, np. *If only we could drive faster! If only I had listened to you.*
- as if / as though, np. *She felt as if / as though all of her worries had gone.*
- suppose/supposing, np. *Suppose you had a choice, what option would you go for?*

16. Konstrukcje bezokolicznikowe, np. *I promise to write every day. It's difficult for me to decide. I want you to do it. I'm glad to see you. I have many letters to write. I'd prefer to fly rather than travel by bus. Will you let me go there? Don't make me laugh. When am I supposed to return the books? It was surprising to hear his name mentioned. They were about to leave when I arrived. I saw him do a trick.*
- oraz gerundialne, np. *I enjoy swimming and sunbathing. I couldn't help reading your message. I was excited about getting birthday presents. I prefer skiing to snowboarding. I couldn't remember writing the letter. I heard him singing. I'm not used to getting up so early. There's no hope of their winning the match.*

17. Konstrukcje: *have/get something done, have sb do sth, get sb to do sth.*,np. *He had his room painted yesterday. I must get it done tomorrow. I will have Mike cook dinner next time we meet.*
18. Inwersja stylistyczna i inne formy emfatyczne, np. *Rarely do I see so much enthusiasm in her eyes. It was John who told me about it. Had I known about your accident, I wouldn't have bothered you. You do look nice today. I did tell you*.*What I really liked about it was the ambience.*

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
W niewielkim stopniu stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych. Popełnia liczne błędy, które zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	Częściowo poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które czasem zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	W większości poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. W	Poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. Potrafi je poprawić.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach.

		większości umie je poprawić.		Jest świadomy swoich błędów, które samodzielne poprawia.

Znajomość środków językowych **ortograficznych.**

Zasady oceniania prac osób posiadających odnośne dysfunkcje zawarte są w Informatorze o egzaminie maturalnym z języka angielskiego od roku szkolnego 2022/2023.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Zna podstawowe zasady ortograficzne. Popełnia liczne błędy, które zmieniają znaczenie.	Częściowo poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które czasem zmieniają znaczenie.	W większości poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy, które zmieniają znaczenie. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy, które nie zmieniają znaczenia. Potrafi je poprawić.	Nie popełnia błędów ortograficznych.

Znajomość środków językowych **fonetycznych**.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Popełnia błędy w wymowie, które czasami zakłócają komunikację. Pauzy w wypowiedzi występują często i są nienaturalne; zakłócają czasami odbiór komunikatu.	Popełnia błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Występują pauzy, które czasem są nienaturalne, jednak nie zakłócają odbioru komunikatu.	Popełnia nieliczne błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Wypowiedź jest płynna. Występujące pauzy są naturalne.	Brak błędów w wymowie. Występujące pauzy, uczeń wypełnia odpowiednimi środkami językowymi.	Uczeń nie popełnia błędów w wymowie. Akcent wyrazowy, zdaniowy oraz intonacja zbliżone są do stosowanych przez rodzimych użytkowników j. angielskiego.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Rozumienie ze słuchu.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie ze słuchu typowe wypowiedzi (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka. • określa główną myśl tekstu • określa główną myśl poszczególnych części tekstu	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie tekstów słuchanych o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady,	Uczeń rozumie ze słuchu teksty o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru. Uczeń odróżnia fakty od opinii.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje ze słuchanych tekstów, zinterpretować intonację. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń rozróżnia odmienne akcenty rodzimych użytkowników j. angielskiego.

• określa intencje, nastawienie i postawy nadawcy/autora tekstu, określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników) • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi	komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru.	Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.		

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Rozumienie tekstów czytanych.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, broszury, SMS-y, wpisy na forach i blogach, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, artykuły prasowe i teksty narracyjne): • określa główną myśl tekstu;	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje; • rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu;	Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie). Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje z czytanych tekstów. Potrafi zinterpretować środki literackie. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń potrafi wyłapać konteksty kulturowe i niuanse znaczeniowe.

• określa główną myśl poszczególnych części tekstu; • określa intencje nadawcy/autora tekstu; • określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu); • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.	Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie wypowiedzi pisemnych o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie).			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

III. Tworzenie wypowiedzi. - Tworzenie wypowiedzi ustnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń tworzy proste, zrozumiałe, wypowiedzi ustne: • opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności; • opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; • relacjonuje wydarzenia z przeszłości;	Uczeń • opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • wyraża i uzasadnia swoje opinie, poglądy i uczucia; • przedstawia opinie innych osób;) • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów, potrafi podać przykłady i uzasadnienia,	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu. • rozważa sytuacje hipotetyczne	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • wyjaśnia sposób obsługi bardziej skomplikowanych urządzeń oraz procedury postępowania (np. załatwianie spraw w instytucjach).	Samodzielnie tworzy płynne, naturalne i rozbudowane wypowiedzi ustne.

• wyraża swoje opinie, poglądy i uczucia; • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów; • opisuje intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; • opisuje doświadczenia swoje i innych osób; • stara się stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji.	• wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości; • wyjaśnia sposób obsługi prostych urządzeń (np. automatu do napojów, bankomatu); • stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji. • stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją;			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Tworzenie wypowiedzi pisemnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń samodzielnie tworzy relatywnie krótkie, proste, zrozumiałe wypowiedzi pisemne (np. wpis na blogu, wiadomość, opis, notatka, ogłoszenie, zaproszenie, ankieta, pocztówka, e-mail, list prywatny, prosty list formalny, prosta rozprawka, historyjka, życzenia, życiorys, CV).	Uczeń stosuje zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Potrafi także stworzyć rozprawkę wyrażającą opinię w odróżnieniu od rozprawki za i przeciw, dłuższy list formalny i artykuł publicystyczny, opis, opowiadanie, sprawozdanie, recenzja.	Tworząc różne teksty pisane uczeń popełnia nieliczne błędy w zakresie: • spójności i logiki, • kompozycji, • segmentacji. Potrafi rozważyć sytuacje hipotetyczne. Przedstawia sposób postępowania (np. udziela	Tworząc różne bogate i spójne teksty, uczeń popełnia sporadyczne błędy.	Uczeń samodzielnie tworzy oryginalne i ciekawe teksty. Nie popełnia niemal żadnych błędów.

Zna zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań. Stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją.	Wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości	instrukcji, wskazówek, określa zasady, objaśnia procedury związane z załatwianiem spraw w instytucjach).		

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Reagowanie ustne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały, w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); • rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; • stosuje formy grzecznościowe np. zaprasza i odpowiada na zaproszenie; • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje;	Uczeń reaguje ustnie w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • prowadzi negocjacje w trudniejszych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • aktywnie uczestniczy w rozmowie i dyskusji (przedstawia opinie i argumenty,	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny i naturalny. Jest w stanie poprowadzić dyskusję.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny, naturalny i rozbudowany.

• prowadzi proste negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego (np. wymiana zakupionego towaru); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; • prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie, współczucie i wątpliwości); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny; • prosi o powtórzenie bądź wyjaśnienie tego, co powiedział rozmówca.	odpiera argumenty przeciwne); • komentuje, zgadza się lub kwestionuje zdanie innych uczestników dyskusji; • składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Reagowanie pisemne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje w formie tekstu pisanego (np. e-mail, wiadomość, list prywatny i prosty list formalny, wypowiedź na blogu) w typowych sytuacjach:	Uczeń reaguje w formie dłuższego, złożonego tekstu pisanego (np. list prywatny lub formalny, sprawozdanie, artykuł publicystyczny) w sytuacjach formalnych i nieformalnych:	• Uczeń spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń, reagując pisemnie, wykazuje się umiejętnością przekonywania.	Uczeń reaguje pisemnie, posługując się bogatą argumentacją oraz oryginalnymi pomysłami.

• nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; • stosuje zwroty i formy grzecznościowe np. zaprasza i odpowiada na zaproszenie • prowadzi proste negocjacje (np. uzgadnianie formy spędzania czasu); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; • prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadza się i sprzeciwia; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie, współczucie i wątpliwości);	• prowadzi negocjacje w trudnych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • ustosunkowuje się do opinii innych osób; • przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne; • komentuje, akceptuje lub kwestionuje zdanie innych (np. na forum internetowym); • składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;			

• prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny.				

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie: • przekazuje w języku obcym podstawowe informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym; • przekazuje w języku obcym informacje	Uczeń • przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • streszcza usłyszany lub przeczytany tekst; • rozwija notatkę, ogłoszenie, nagłówki prasowe; • stosuje zmiany stylu lub formy tekstu.	Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie w pełni przekazując informacje zawarte w materiałach. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty). Uczeń wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, zapamiętywanie nowych wyrazów.	Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych. Potrafi je przetworzyć i sparafrazować.	Uczeń korzysta z tekstów kultury w języku obcym w wersji nieuproszczonej, potrafi je przekazać i twórczo wykorzystać. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami) oraz realiów kulturowych krajów anglojęzycznych. Uczeń wykorzystuje język angielski w kreatywnych działaniach pozalekcyjnych (np.: konkursy, przedstawienia, itp.).

sformułowane w języku polskim; • streszcza w języku angielskim przeczytany tekst.	Uczeń stosuje strategie kompensacyjne (np. parafraza, definicja) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu.			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Wymagania edukacyjne dla klas trzecich

II. Grupy na poziomie B2

Wymagania ogólne:

I. Znajomość środków językowych: Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
II. Rozumienie wypowiedzi: Uczeń rozumie wypowiedzi ustne i pisemne o różnorodnej formie i długości, w różnych warunkach odbioru, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
III. Tworzenie wypowiedzi: Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne oraz dłuższe wypowiedzi pisemne, bogate i spójne pod względem treści, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
IV. Reagowanie na wypowiedzi: Uczeń reaguje płynnie, w formie ustnej i pisemnej, w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
V. Przetwarzanie wypowiedzi (mediacja): Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Szczegółowe wymagania:

I. Znajomość środków językowych

Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych **leksykalnych**, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, ubrania i akcesoria, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania, członkowie rodziny, związki międzyludzkie, problemy etyczne);

2) szkoła (np. przedmioty nauczania, oceny i wymagania, życie szkoły, kształcenie poza szkolne, system oświaty);

3) praca (np. zawody i związane z nimi czynności, warunki pracy i zatrudnienia, praca dorywcza, rynek pracy);

4) życie rodzinne i towarzyskie (np. okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy);

5) żywienie (np. artykuły spożywcze, owoce, warzywa, owoce morza, mięso i nabiał, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, diety, odżywianie się i zdrowie, przymiotniki opisujące jedzenie);

6) zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, reklama, korzystanie z usług, środki płatnicze, banki, ubezpieczenia);

7) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, rodzaje podróży, krajobraz, informacja turystyczna, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, wypadki);

8) sport (np. dyscypliny sportu, miejsca uprawiania sportu, ludzie sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, rodzaje zawodów sportowych, sport wyczynowy, współzawodnictwo, urazy i niepełnosprawność);

9) zdrowie (np. samopoczucie, części ciała, choroby, ich objawy i leczenie, higieniczny tryb życia, niepełnosprawni, uzależnienia, ochrona zdrowia i pierwsza pomoc, akcje charytatywne);

10) świat przyrody (np. klimat, pogoda, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, katastrofy, przestrzeń kosmiczna);

11) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, w tym znajomośćproblemów pojawiających sięna styku różnych kultur i społeczności;

12)miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe, wynajmowanie, kupno i sprzedaż mieszkania, przeprowadzka, architektura);

13) kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, ochrona praw autorskich, uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje, media);

14) nauka i technika (np. ludzie nauki, odkrycia naukowe, wynalazki, korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych i technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz szanse i zagrożenia z tym związane, korzyści i zagrożenia wynikające z postępu naukowo-technicznego);

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
Zna i stosuje podstawowe wyrazy i zwroty wprowadzone na lekcjach.	Zna i stosuje większą część poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje większość poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty. Wykazuje się znajomością środków językowych spoza podręcznika.

Znajomość środków językowych **gramatycznych**.

I. 1. Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych dzięki znajomości następujących struktur gramatycznych:

CZASOWNIK

1. Bezokolicznik i formy osobowe, np. *to sleep, sleeps, to have slept.*
2. Czasowniki posiłkowe, np. *be, do, have*.
3. Czasowniki modalne i półmodalne:

- can, np. *I can draw very well. You can go without me if you want. Can you help me with the luggage, please? I can't hear you. Whoever you saw, it can't have been John.*
- could, np. *I could read when I was six. I'm sorry but I couldn't help you yesterday. Could you sing this song for us, please? You could have taken a taxi from the airport.*
- may, np. *May I sit here? My mother may still be at work. You may stay longer if you want. You may not have heard about this place but it's amazing.*
- might, np. *They might be a little late. Don't touch it, you might break it. At 5 p.m. John might have been taking a drivingtest.*
- must; have to, np. *It must be cold outside. I must do this exercise for tomorrow. You mustn't smoke in here. We have to make the beds every morning. You didn't have to help them. You must be kidding. He must have done it, there was nobody else there.*
- will, np. *I will study harder this year. Will you do something for me, please? I promise I won't do that again.*
- shall, np. *Shall we go to the seaside this weekend? Shall I help you? What shall we do? The management shall not be responsible for damage to personal property.*
- would, np. *It would be a good idea. Would you like some tea? I wouldn't like to be in his place. When at my grandmother's, I would always have toast with peanut butter for breakfast.*
- should; ought to, np. *We should finish the project this week. I ought to be home by 10 p.m. You shouldn't play with matches. You ought to have washed the glasses before serving the drinks.*
- need; need to, np. *You needn't worry about it. You don't need to go there. You needn't have come, I'm going to deal with it myself.*
- used to, np. *We used to go to the seaside every weekend when I was a child.*

4. Konstrukcje czasownikowe:

- going to, np. *It's going to rain. What are you going to do about it?*
- be able to, np. *Will you be able to do it tomorrow? I regret not being able to help them.*
- would like to, np. *What would you like to order?*

5. Czasowniki regularne i nieregularne, np. *listen-listened-listened; go-went-gone.*
6. Imiesłów czynny i bierny, np. *writing, written.*
7. Czasowniki złożone (phrasal verbs), np. *What are you looking for? Turn the radio down, please. My friend came up with a great idea. It took me an hour to figure out how to do the task. My boss looks down on everybody.*
8. Czasy gramatyczne:

- Present Simple, np. *I am from Sweden. The shop is closed on Sundays. I do the shopping here every morning. Their plane lands at 7 p.m. The sun sets in the west. I have a new car. I will call you when the meeting starts.*
- Present Continuous, np. *I'm writing an important email. We're staying in the Rocamar Hotel. I'm getting tired. My parents are leaving on holiday tomorrow. I'm having lunch at the moment. Why are you always packing at the last moment? While you're getting ready, I will look for an umbrella.*
- Present Perfect, np. *We have just had dinner. I have been here since Monday. It's the first time I have tried a passion fruit. The show has already finished. I will serve dinner as soon as you have set the table.*
- Present Perfect Continuous, np. *We have been waiting here for ages! How long have you been living in this area? Have you been crying? I've been attending these classes every Tuesday since May.*
- Past Simple, np. *We were a little worried about you. I bought this car yesterday. When she was younger, she was really shy. We went for a walk and then we had dinner in a restaurant.*
- Past Continuous, np. *Yesterday at 5 p.m. I was swimming in the ocean. When we arrived, most of the guests were dancing. I wasn't expecting you today! I was wondering if you could help me with this suitcase.*
- Past Perfect, np. *The train had left before we reached the station. I felt I had been there before. By 1492 Columbus had made many sea voyages. It was the first time the neighbours had seen my new flat.*
- Past Perfect Continuous, np. *I couldn't believe they had been living here for so many years.*
- Future Simple, np. *We will go on a trip next weekend. I hope it won't rain tomorrow. I will take this bag, it's great! When will I see you again? Will you help me? We will get up when we want.*
- Future Continuous, np. *I'll be working at five.*
- Future Perfect, np. *I hope they will have arrived by the evening. By the time I retire, I hope I will have done many exciting things.*
- Future Perfect Continuous, np. *In September I will have been working here for 20 years.*

RZECZOWNIK

1. Nazwy rzeczy policzalnych, np. *a car, an answer* i niepoliczalnych, np. *money, flour*.
2. Liczba mnoga rzeczowników, np. a skirt – skirts, a child – children, a wife – wives, a baby – babies, a box – boxes a sheep – sheep, a foot – feet, a passer-by – passersby, an add-on – add-ons.
3. Rzeczowniki występujące tylko w formie pojedynczej, np. news, advice lub mnogiej, np. trousers, glasses.
4. Sposoby wyrażania posiadania i przynależności, np. the daughter's wedding, the size of the room.
5. Rodzaj, np. an actor – an actress;
6. Rzeczowniki złożone, np. toothpaste, a mother-in-law, a dance school. a nephew – a niece; a fox – a vixen.

PRZEDIMEK

1. Przedimek nieokreślony, np. *a house / an umbrella, a yellow box, a bar of chocolate; I have a small garden.*
2. Przedimek określony, np. *the house of my dreams, the United States, the Himalayas, the table on the right, the most beautiful girl, play the guitar; I have a small garden. In the garden there are different flowers.*
3. Przedimek zerowy, np. *lunch, furniture, Mount Everest; Dogs and cats are our favourite pets.*

PRZYMIOTNIK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *tall – taller – the tallest, elegant –more elegant – the most elegant, good –better – the best, little – less – the least*.

2. Użycie przymiotników z *so* i *such* np. *She's so beautiful. They are such nice people.*
3. Przymiotniki dzierżawcze, np. *my, your.*
4. Przymiotniki po czasownikach postrzegania, np. *It smells great.*
5. Przymiotniki używane w funkcji rzeczownika, np. *the rich.*

PRZYSŁÓWEK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *early – earlier – the earliest, much –more – the most.*
2. Użycie przysłówków:
   - dwóch znaczeniowo różnych formach, np. *He works too hard. He hardly sleeps. We arrived too late. She has put on weight lately.*
   - *too,* np. *You're driving too fast.*
   - *enough,* np. *He's not old enough to go abroad alone.*
3. Miejsce przysłówka w zdaniu, np. *You are always hungry! She never does the shopping on Sunday. I have never seen the Himalayas. Do it very carefully. My father works very hard. Little did he know what was going to happen.*

ZAIMEK

1. Zaimki osobowe, np. *I, you.*.
2. Zaimki dzierżawcze, np. *mine, yours.*
3. Zaimki zwrotne i emfatyczne, np. *yourself, themselves.*
4. Zaimki wskazujące, np. *this, these.*
5. Zaimki pytające, np. *what, how, why.*
6. Zaimki względne, np. *who, which, that*.
7. Zaimki wzajemne, np. *each other, one another.*
8. Zaimki nieokreślone, np.
   - *some, any, no, etery* i złożenia z nimi
   - *none, either, neither*
   - *many, much, few, a few, little, a little*
   - *another, other, others, the other, the others*
   - *every, each*
   - *enough*
   - *both, all*
   - *either – or, neither – nor.*
9. Zaimki bezosobowe: *you, one*.

LICZEBNIK

Liczebniki główne, porządkowe, ułamkowe i dziesiętne.

PRZYIMEK

1. Przyimki z określeniami miejsca, czasu, kierunku, odległości, przyczyny, sposobu, np. *in London, at 7 p.m., on Sunday, in July, on Saturday evening, by bus, with a pen, to get a reward.*
2. Przyimki po rzeczownikach, czasownikach i przymiotnikach, np. *interest in, famous for, think of, objection to, compatible with, refer to.*

SPÓJNIKI

Spójniki, np.*and, or, but, if, unless, that, till, until, when, where, while, after, before, as soon as, because, although, however, so, in spite of, despite, yet, on condition that, supposing, providing/provided that, so as, even though, whereas, as if, as though, in case.*

SKŁADNIA

1. Zdania oznajmujące:

- twierdzące, np. *I'm seventeen years old. There's too little time. I have been here before. I'm going to learn Japanese.*
- przeczące, np. *I don't know the answer to this question. I haven't seen you for ages. There is no food in the fridge. I can't do anything about it. Neither/None of my friends can drive a car.*

2. Zdania pytające, np. *How old are you? Where are you going? Who is this cake for? How long does it take to get to the airport? When did the match start? Do you have to do any housework today? What is your room like? What happened? Who made you go there?*

3. Zdania rozkazujące, np. *Put the kettle on. Don't tell me what to do. Let's go there together.*

4. Zdania wykrzyknikowe, np. *How nice of you! What a wonderful scenery!*

5. Zdania z podmiotem *it*, np. *It's half past two. It's getting cloudy. It's really great here. It makes me happy. It was only last week that he was awarded that prize. It's worth having a look inside the building. It's no use trying to convince him.*

6. Zdania z podmiotem *there*, np. *There are too many people in this room. There weren't any clouds in the sky when we left. There will be over a thousand people at the concert. There are bound to be problems.*

7. Zdania z dwoma dopełnieniami, np. *My boyfriend brought me wonderful flowers.*

8. Strona bierna, np. *It is made of wood. The building was destroyed by the storm. The parcel has just been delivered. The meal will be served in a moment. It must be finished today. His every step is being watched. He is/was believed to have robbed a bank. I was made to give a speech. The curtains must have been made of special fabric. She likes being admired. The meeting had to be cancelled. It is believed the Queen has left the country. The Queen is believed to have left the country.*

9. Pytania typu question tags, np. *He's English, isn't he? Give me the book, will you?* I dopowiedzenia, np. *So do I. Nor/Neither do I.*Pytania typu *reply questions*, np.*I hate it. Do you?*

10. Pytania pośrednie, np. *Can you tell me what time it is? Could you tell me where I should turn? I don't know where everybody is.*

11. Mowa zależna, np. *My mum said she was tired. The teacher told me to answer the question. The neighbour asked me not to play music too loudly. A doctor wanted to know what was wrong. I wanted to know when the bus would come. I asked mum how many cakes she had bought for the party. The policeman denied having heard about the burglary. The security guard accused me of shoplifting. The man objected to having the meeting interrupted.*Różnorodne czasowniki stosowane w mowie zależnej.

12. Zdania współrzędnie złożone, np. *I called my friend and asked him to help me. He came to the meeting but refused to accept our offer.*

13. Zdania podrzędnie złożone:

- podmiotowe, np. *What I know about it is confidential*.
- orzecznikowe, np. *The problem is that we need help.*
- dopełnieniowe, np. *He promised that he would come soon. He'd like everyone to enjoy the party. All I did was (to) send him an apology.*
- przydawkowe, np. *The train that we wanted to take was delayed. My aunt, who has been helping our family for years, is a rich duchess. He came late, which surprised all of us.*
- okolicznikowe:

- celu, np. *I phoned him (in order) to tell him the news. I did it so as to save him time. The Government passed that law in order that / so (that) this kind of antisocial behaviour could be punished.*

- czasu, np. *Say your name when they ask you.*
- miejsca, np. *They found themselves where they had never been before.*
- porównawcze, np. *Sylvia's garden isn't so big as Margaret's (is). I respect him more than words can say. Jake has as much courage as his older brother (has). The older I get, the happier I am. She speaks several languages, as do her parents*.
- przyczyny, np. *I lent him the book because he asked me to. As it was quite late, we went straight home.*
- przyzwolenia, np. *Although he was big and strong, he didn't want to fight.*
- skutku, np. *I worked till late so I was tired.*
- sposobu, np. *Do as I tell you*.
- stopnia, np. *So much was he engaged in his work that he didn't hear anyone*.

14. Zdania warunkowe (typu 0, I, II, III oraz mieszane), np. *If you enter the room, an alarm goes off. If it rains tomorrow, we will stay at home. If he changed his ways, he'd have more friends. If I had known about your victory, I would have called to congratulate you. If he knew English, he'd have represented Poland at last month's conference in Great Britain. If he had gone to bed earlier yesterday, he wouldn't be so tired now.*Wyrażenia zastępujące *if*.
15. Zdania wyrażające życzenie, preferencje lub przypuszczenie, np.

- wish, np. *I wish you were here. I wish they would cancel the meeting. I wish we had left earlier.*
- it's time, np. *It's (high) time he found a job.*
- had better, np. *You'd better (not) come tomorrow.*
- would rather, np. *I would rather (not) go there. They would rather you didn't smoke here.*
- if only, np. *If only we could drive faster! If only I had listened to you.*
- as if / as though, np. *She felt as if / as though all of her worries had gone.*
- suppose/supposing, np. *Suppose you had a choice, what option would you go for?*

16. Konstrukcje bezokolicznikowe, np. *I promise to write every day. It's difficult for me to decide. I want you to do it. I'm glad to see you. I have many letters to write. I'd prefer to fly rather than travel by bus. Will you let me go there? Don't make me laugh. When am I supposed to return the books? It was surprising to hear his name mentioned. They were about to leave when I arrived. I saw him do a trick.*
- oraz gerundialne, np. *I enjoy swimming and sunbathing. I couldn't help reading your message. I was excited about getting birthday presents. I prefer skiing to snowboarding. I couldn't remember writing the letter. I heard him singing. I'm not used to getting up so early. There's no hope of their winning the match.*

17. Konstrukcje: *have/get something done, have sb do sth, get sb to do sth.*,np. *He had his room painted yesterday. I must get it done tomorrow. I will have Mike cook dinner next time we meet.*
18. Inwersja stylistyczna i inne formy emfatyczne, np. *Rarely do I see so much enthusiasm in her eyes. It was John who told me about it. Had I known about your accident, I wouldn't have bothered you. You do look nice today. I did tell you*.*What I really liked about it was the ambience.*

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
Stara się stosować poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych. Popełnia błędy, które zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	Częściowo poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy, które czasem zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	W większości poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. Potrafi je poprawić.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Jest świadomy swoich błędów, które samodzielne poprawia.

Znajomość środków językowych **ortograficznych.**

Zasady oceniania prac osób posiadających odnośne dysfunkcje zawarte są w Informatorze o egzaminie maturalnym z języka angielskiego od roku szkolnego 2022/2023.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Zna podstawowe zasady ortograficzne. Popełnia liczne błędy, które zmieniają znaczenie.	Poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy, które mogą zmieniać znaczenie.	Poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Rzadko popełnia błędy, które zmieniają znaczenie. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy, które nie zmieniają znaczenia. Potrafi je poprawić.	Nie popełnia błędów ortograficznych.

Znajomość środków językowych **fonetycznych**.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Popełnia błędy w wymowie, które czasami zakłócają komunikację. Zdarzają się pauzy w wypowiedzi i są one nienaturalne; mogą zakłócać czasami odbiór komunikatu.	Popełnia błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Występują pauzy, które czasem są nienaturalne, jednak nie zakłócają odbioru komunikatu.	Popełnia nieliczne błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Wypowiedź jest płynna. Występujące pauzy są naturalne.	Brak błędów w wymowie. Występujące pauzy uczeń wypełnia odpowiednimi środkami językowymi.	Uczeń nie popełnia błędów w wymowie. Akcent wyrazowy, zdaniowy oraz intonacja zbliżone są do stosowanych przez rodzimych użytkowników j. angielskiego.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Rozumienie ze słuchu.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie ze słuchu artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka. • określa główną myśl tekstu • określa główną myśl poszczególnych części tekstu • określa intencje, nastawienie i postawy	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie tekstów słuchanych o różnorodnej formie i długości (np.	Uczeń rozumie ze słuchu teksty o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje ze słuchanych tekstów, zinterpretować intonację. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń rozróżnia odmienne akcenty rodzimych użytkowników j. angielskiego.

nadawcy/autora tekstu, określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników) • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi	rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru.	Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.		

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Rozumienie tekstów czytanych.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne: • określa główną myśl tekstu; • określa główną myśl poszczególnych części tekstu; • określa intencje nadawcy/autora tekstu; • określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu); • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje; • rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu;	Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (także teksty literackie). Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje z czytanych tekstów. Potrafi zinterpretować środki literackie. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń potrafi wyłapać konteksty kulturowe i niuanse znaczeniowe.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

III. Tworzenie wypowiedzi. - Tworzenie wypowiedzi ustnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń tworzy zrozumiałe i funkcjonalne wypowiedzi ustne. Stara się stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji.	Uczeń tworzy zrozumiałe i funkcjonalne oraz bardziej rozbudowane wypowiedzi ustne. • wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości; • stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji. • stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją;	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, rozbudowane wypowiedzi ustne: • przedstawia swoją wypowiedź w logicznym porządku, • rozważa sytuacje hipotetyczne	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, bardzo rozbudowane wypowiedzi ustne, korzystając z bogatych środków językowych.	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, bardzo rozbudowane wypowiedzi ustne, korzystając z bogatych środków językowych, wykraczających poza podręcznik.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Tworzenie wypowiedzi pisemnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń tworzy zrozumiałe i funkcjonalne wypowiedzi pisemne Zna zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze.	Uczeń konsekwentnie stosuje zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości	Uczeń z łatwością i poprawnie konstruuje różnorodne teksty. Potrafi rozważyć sytuacje hipotetyczne.	Uczeń z łatwością i poprawnie konstruuje różnorodne rozbudowane teksty, wyróżniające się merytorycznie, logicznie, językowo i stylistycznie.	Uczeń z łatwością i poprawnie konstruuje różnorodne rozbudowane teksty, wyróżniające się także oryginalnością.

Stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją.	dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Reagowanie ustne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały i adekwatny do sytuacji.	Uczeń reaguje ustnie w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • aktywnie uczestniczy w rozmowie i dyskusji (przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne); • komentuje, zgadza się lub kwestionuje zdanie innych uczestników dyskusji; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny i naturalny. Jest w stanie poprowadzić dyskusję.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny, naturalny i rozbudowany.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Reagowanie pisemne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje, tworząc tekst w sposób zrozumiały i adekwatny do sytuacji.	Uczeń reaguje w formie dłuższego, złożonego tekstu pisanego • ustosunkowuje się do opinii innych osób; • przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne; • komentuje, akceptuje lub kwestionuje zdanie innych (np. na forum internetowym); • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;	Uczeń reaguje w formie dłuższego, złożonego tekstu pisanego • Uczeń spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy, • dba o logikę i porządek przedstawienia swojego stanowiska.	Uczeń, reagując pisemnie, wykazuje się umiejętnością przekonywania.	Uczeń reaguje pisemnie, posługując się bogatą argumentacją oraz oryginalnymi pomysłami.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie: • przekazuje w języku obcym podstawowe informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np.	Uczeń • przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz	Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie w pełni przekazując informacje zawarte w materiałach. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu	Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych. Potrafi je przetworzyć i sparafrazować.	Uczeń korzysta z tekstów kultury w języku obcym w wersji nieuproszczonej, potrafi je przekazać i twórczo wykorzystać. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami)

filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym; • przekazuje w języku obcym informacje sformułowane w języku polskim; • streszcza w języku angielskim przeczytany tekst.	tekstach obcojęzycznych; • streszcza usłyszany lub przeczytany tekst; • rozwija notatkę, ogłoszenie, nagłówki prasowe; • stosuje zmiany stylu lub formy tekstu. Uczeń stosuje strategie kompensacyjne (np. parafraza, definicja) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu.	zawierającego nieznane słowa i zwroty). Uczeń wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, zapamiętywanie nowych wyrazów.		oraz realiów kulturowych krajów anglojęzycznych. Uczeń wykorzystuje język angielski w kreatywnych działaniach pozalekcyjnych (np.: konkursy, przedstawienia, itp.).

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Wymagania edukacyjne dla klas trzecich

II. Grupy na poziomie B2+

Wymagania ogólne:

I. Znajomość środków językowych: Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
II. Rozumienie wypowiedzi: Uczeń rozumie wypowiedzi ustne i pisemne o różnorodnej formie i długości, w różnych warunkach odbioru, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
III. Tworzenie wypowiedzi: Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne oraz dłuższe wypowiedzi pisemne, bogate i spójne pod względem treści, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
IV. Reagowanie na wypowiedzi: Uczeń reaguje płynnie, w formie ustnej i pisemnej, w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
V. Przetwarzanie wypowiedzi (mediacja): Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Szczegółowe wymagania:

I. Znajomość środków językowych

Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych **leksykalnych**, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

1) człowiek (np. wygląd zewnętrzny oraz umiejętność spekulowania na jego temat, ubrania i akcesoria, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania, członkowie rodziny, relacje międzyludzkie także przedstawione w literaturze, problemy etyczne);

2) szkoła (np. przedmioty nauczania, oceny i wymagania, życie szkoły, kształcenie poza szkolne, system oświaty, egzaminy i techniki przygotowywania się do nich, umiejętność prezentacji);

3) praca (np. zawody i związane z nimi czynności, warunki pracy i zatrudnienia, praca dorywcza, rynek pracy, sposoby zarabiania, przedsiębiorczość, własny biznes, praktyki zawodowe, rozmowa kwalifikacyjna, doświadczenie przygotowujące do pracy np. w grupie);

4) życie rodzinne i towarzyskie (np. okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy, formy odpoczynku);

5) żywienie (np. artykuły spożywcze, owoce, warzywa, owoce morza, mięso i nabiał, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, diety, odżywianie się i zdrowie, przymiotniki opisujące jedzenie, ciekawe dania pochodzące z różnych krajów);

6) zakupy i usługi (np. konsumpcjonizm, rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, zakupy online, reklama, korzystanie z usług, środki płatnicze, banki, ubezpieczenia);

7) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, rodzaje podróży, krajobraz, informacja turystyczna, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, anegdoty podróżnicze, pierwsze wyprawy w nieznane, wypadki);

8) sport (np. dyscypliny sportu, miejsca uprawiania sportu, ludzie sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, rodzaje zawodów sportowych, sport wyczynowy, współzawodnictwo, urazy i niepełnosprawność, technologia w sporcie);

9) zdrowie (np. samopoczucie, części ciała, choroby, ich objawy i leczenie, higieniczny tryb życia, niepełnosprawni, uzależnienia, ochrona zdrowia i pierwsza pomoc, akcje charytatywne);

10) świat przyrody (np. klimat, pogoda, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, katastrofy, przestrzeń kosmiczna, praca na rzecz ochrony planety);

11) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, w tym znajomośćproblemów pojawiających się na styku różnych kultur i społeczności;

12) miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe, wynajmowanie, kupno i sprzedaż mieszkania, przeprowadzka, architektura);

13) kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, ochrona praw autorskich, uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje, media, poezja także współczesna, recenzowanie, musicale);

14) nauka i technika (np. ludzie nauki, odkrycia naukowe, wynalazki, korzystanie z urządzeń technicznych i technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz szanse i zagrożenia z tym związane, korzyści i zagrożenia wynikające z postępu naukowo-technicznego, rozwój technologii i jego wpływ na kulturę);

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
Zna i stosuje podstawowe wyrazy i zwroty wprowadzo na lekcjach.	Zna i stosuje większą część poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje większość poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty. Wykazuje się także wiedzą spoza podręcznika.

Znajomość środków językowych **gramatycznych**.

I. 1. Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych dzięki znajomości następujących struktur gramatycznych:

CZASOWNIK

1. Bezokolicznik i formy osobowe, np. *to sleep, sleeps, to have slept, to be sleeping, to have been sleeping.*
2. Czasowniki posiłkowe, np. *be, do, have*.
3. Czasowniki modalne i półmodalne:

- can, np. *I can draw very well. You can go without me if you want. Can you help me with the luggage, please? I can't hear you. Whoever you saw, it can't have been John.*
- could, np. *I could read when I was six. I'm sorry but I couldn't help you yesterday. Could you sing this song for us, please? You could have taken a taxi from the airport.*
- may, np. *May I sit here? My mother may still be at work. You may stay longer if you want. You may not have heard about this place but it's amazing.*
- might, np. *They might be a little late. Don't touch it, you might break it. At 5 p.m. John might have been taking a drivingtest.*
- must; have to, np. *It must be cold outside. I must do this exercise for tomorrow. You mustn't smoke in here. We have to make the beds every morning. You didn't have to help them. You must be kidding. He must have done it, there was nobody else there.*
- will, np. *I will study harder this year. Will you do something for me, please? I promise I won't do that again.*
- shall, np. *Shall we go to the seaside this weekend? Shall I help you? What shall we do? The management shall not be responsible for damage to personal property.*
- would, np. *It would be a good idea. Would you like some tea? I wouldn't like to be in his place. When at my grandmother's, I would always have toast with peanut butter for breakfast.*
- should; ought to, np. *We should finish the project this week. I ought to be home by 10 p.m. You shouldn't play with matches. You ought to have washed the glasses before serving the drinks.*
- need; need to, np. *You needn't worry about it. You don't need to go there. You needn't have come, I'm going to deal with it myself.*
- used to, np. *We used to go to the seaside every weekend when I was a child.*

4. Konstrukcje czasownikowe:
- going to, np. *It's going to rain. What are you going to do about it?*
- be able to, np. *Will you be able to do it tomorrow? I regret not being able to help them.*
- would like to, np. *What would you like to order?*

5. Czasowniki regularne i nieregularne, np. *listen-listened-listened; go-went-gone.*
6. Imiesłów czynny i bierny, np. *writing, written.*
7. Czasowniki złożone (phrasal verbs), np. *What are you looking for? Turn the radio down, please. My friend came up with a great idea. It took me an hour to figure out how to do the task. My boss looks down on everybody.*
8. Czasy gramatyczne:
- Present Simple, np. *I am from Sweden. The shop is closed on Sundays. I do the shopping here every morning. Their plane lands at 7 p.m. The sun sets in the west. I have a new car. I will call you when the meeting starts.*
- Present Continuous, np. *I'm writing an important email. We're staying in the Rocamar Hotel. I'm getting tired. My parents are leaving on holiday tomorrow. I'm having lunch at the moment. Why are you always packing at the last moment? While you're getting ready, I will look for an umbrella.*
- Present Perfect, np. *We have just had dinner. I have been here since Monday. It's the first time I have tried a passion fruit. The show has already finished. I will serve dinner as soon as you have set the table.*
- Present Perfect Continuous, np. *We have been waiting here for ages! How long have you been living in this area? Have you been crying? I've been attending these classes every Tuesday since May.*
- Past Simple, np. *We were a little worried about you. I bought this car yesterday. When she was younger, she was really shy. We went for a walk and then we had dinner in a restaurant.*
- Past Continuous, np. *Yesterday at 5 p.m. I was swimming in the ocean. When we arrived, most of the guests were dancing. I wasn't expecting you today! I was wondering if you could help me with this suitcase.*
- Past Perfect, np. *The train had left before we reached the station. I felt I had been there before. By 1492 Columbus had made many sea voyages. It was the first time the neighbours had seen my new flat.*
- Past Perfect Continuous, np. *I couldn't believe they had been living here for so many years.*
- Future Simple, np. *We will go on a trip next weekend. I hope it won't rain tomorrow. I will take this bag, it's great! When will I see you again? Will you help me? We will get up when we want.*
- Future Continuous, np. *I'll be working at five.*
- Future Perfect, np. *I hope they will have arrived by the evening. By the time I retire, I hope I will have done many exciting things.*
- Future Perfect Continuous, np. *In September I will have been working here for 20 years.*

RZECZOWNIK
1. Nazwy rzeczy policzalnych, np. *a car, an answer* i niepoliczalnych, np. *money, flour.*
2. Liczba mnoga rzeczowników, np. a skirt – skirts, a child – children, a wife – wives, a baby – babies, a box – boxes a sheep – sheep, a foot – feet, a passer-by – passersby, an add-on – add-ons.
3. Rzeczowniki występujące tylko w formie pojedynczej, np. news, advice lub mnogiej, np. trousers, glasses.
4. Sposoby wyrażania posiadania i przynależności, np. the daughter's wedding, the size of the room.

5. Rodzaj, np. an actor – an actress;
6. Rzeczowniki złożone, np. toothpaste, a mother-in-law, a dance school. a nephew – a niece; a fox – a vixen.

PRZEDIMEK

1. Przedimek nieokreślony, np. *a house / an umbrella, a yellow box, a bar of chocolate; I have a small garden.*
2. Przedimek określony, np. *the house of my dreams, the United States, the Himalayas, the table on the right, the most beautiful girl, play the guitar; I have a small garden. In the garden there are different flowers.*
3. Przedimek zerowy, np. *lunch, furniture, Mount Everest; Dogs and cats are our favourite pets.*

PRZYMIOTNIK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *tall – taller – the tallest, elegant –more elegant – the most elegant, good –better – the best, little – less – the least.*
2. Użycie przymiotników z *so* i *such* np. *She's so beautiful. They are such nice people.*
3. Przymiotniki dzierżawcze, np. *my, your.*
4. Przymiotniki po czasownikach postrzegania, np. *It smells great.*
5. Przymiotniki używane w funkcji rzeczownika, np. *the rich.*

PRZYSŁÓWEK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *early – earlier – the earliest, much –more – the most.*
2. Użycie przysłówków:
    - dwóch znaczeniowo różnych formach, np. *He works too hard. He hardly sleeps. We arrived too late. She has put on weight lately.*
    - *too,* np. *You're driving too fast.*
    - *enough,* np. *He's not old enough to go abroad alone.*
3. Miejsce przysłówka w zdaniu, np. *You are always hungry! She never does the shopping on Sunday. I have never seen the Himalayas. Do it very carefully. My father works very hard. Little did he know what was going to happen.*

ZAIMEK

1. Zaimki osobowe, np. *I, you.*.
2. Zaimki dzierżawcze, np. *mine, yours.*
3. Zaimki zwrotne i emfatyczne, np. *yourself, themselves.*
4. Zaimki wskazujące, np. *this, these.*
5. Zaimki pytające, np. *what, how, why.*
6. Zaimki względne, np. *who, which, that*.
7. Zaimki wzajemne, np. *each other, one another.*
8. Zaimki nieokreślone, np.
    - *some, any, no, etery* i złożenia z nimi
    - *none, either, neither*
    - *many, much, few, a few, little, a little*
    - *another, other, others, the other, the others*
    - *every, each*
    - *enough*

- *both, all*
- *either – or, neither – nor.*

9. Zaimki bezosobowe: *you, one*.

LICZEBNIK

Liczebniki główne, porządkowe, ułamkowe i dziesiętne.

PRZYIMEK

1. Przyimki z określeniami miejsca, czasu, kierunku, odległości, przyczyny, sposobu, np. *in London, at 7 p.m., on Sunday, in July, on Saturday evening, by bus, with a pen, to get a reward.*
2. Przyimki po rzeczownikach, czasownikach i przymiotnikach, np. *interest in, famous for, think of, objection to, compatible with, refer to.*

SPÓJNIKI

Spójniki, np.*and, or, but, if, unless, that, till, until, when, where, while, after, before, as soon as, because, although, however, so, in spite of, despite, yet, on condition that, supposing, providing/provided that, so as, even though, whereas, as if, as though, in case.*

SKŁADNIA

1. Zdania oznajmujące:
- twierdzące, np. *I'm seventeen years old. There's too little time. I have been here before. I'm going to learn Japanese.*
- przeczące, np. *I don't know the answer to this question. I haven't seen you for ages. There is no food in the fridge. I can't do anything about it. Neither/None of my friends can drive a car.*

2. Zdania pytające, np. *How old are you? Where are you going? Who is this cake for? How long does it take to get to the airport? When did the match start? Do you have to do any housework today? What is your room like? What happened? Who made you go there?*
3. Zdania rozkazujące, np. *Put the kettle on. Don't tell me what to do. Let's go there together.*
4. Zdania wykrzyknikowe, np. *How nice of you! What a wonderful scenery!*
5. Zdania z podmiotem *it*, np. *It's half past two. It's getting cloudy. It's really great here. It makes me happy. It was only last week that he was awarded that prize. It's worth having a look inside the building. It's no use trying to convince him.*
6. Zdania z podmiotem *there*, np. *There are too many people in this room. There weren't any clouds in the sky when we left. There will be over a thousand people at the concert. There are bound to be problems.*
7. Zdania z dwoma dopełnieniami, np. *My boyfriend brought me wonderful flowers.*
8. Strona bierna, np. *It is made of wood. The building was destroyed by the storm. The parcel has just been delivered. The meal will be served in a moment. It must be finished today. His every step is being watched. He is/was believed to have robbed a bank. I was made to give a speech. The curtains must have been made of special fabric. She likes being admired. The meeting had to be cancelled. It is believed the Queen has left the country. The Queen is believed to have left the country.*
9. Pytania typu question tags, np. *He's English, isn't he? Give me the book, will you?* I dopowiedzenia, np. *So do I. Nor/Neither do I.*Pytania typu *reply questions*, np.*I hate it. Do you?*
10. Pytania pośrednie, np. *Can you tell me what time it is? Could you tell me where I should turn? I don't know where everybody is.*
11. Mowa zależna, np. *My mum said she was tired. The teacher told me to answer the question. The neighbour asked me not to play music too loudly. A doctor wanted to know what was wrong. I wanted to know when the bus would come. I asked mum how many cakes she had bought for the party. The policeman denied having heard about the burglary. The security guard accused me of shoplifting. The man objected to having the meeting interrupted.*Różnorodne czasowniki stosowane w mowie zależnej i ich składnia.

12. Zdania współrzędnie złożone, np. *I called my friend and asked him to help me. He came to the meeting but refused to accept our offer*.
13. Zdania podrzędnie złożone:

- podmiotowe, np. *What I know about it is confidential*.
- orzecznikowe, np. *The problem is that we need help.*
- dopełnieniowe, np. *He promised that he would come soon. He'd like everyone to enjoy the party. All I did was (to) send* him an apology.
- przydawkowe, np. *The train that we wanted to take was delayed. My aunt, who has been helping our family for years, is a rich duchess. He came late, which surprised all of us.*
- okolicznikowe:

- celu, np. *I phoned him (in order) to tell him the news. I did it so as to save him time. The Government passed that law in order that / so (that) this kind of antisocial behaviour could be punished.*
- czasu, np. *Say your name when they ask you.*
- miejsca, np. *They found themselves where they had never been before.*
- porównawcze, np. *Sylvia's garden isn't so big as Margaret's (is). I respect him more than words can say. Jake has as much courage as his older brother (has). The older I get, the happier I am. She speaks several languages, as do her parents*.
- przyczyny, np. *I lent him the book because he asked me to. As it was quite late, we went straight home.*
- przyzwolenia, np. *Although he was big and strong, he didn't want to fight.*
- skutku, np. *I worked till late so I was tired.*
- sposobu, np. *Do as I tell you*.
- stopnia, np. *So much was he engaged in his work that he didn't hear anyone*.

14. Zdania warunkowe (typu 0, I, II, III oraz mieszane), np. *If you enter the room, an alarm goes off. If it rains tomorrow, we will stay at home. If he changed his ways, he'd have more friends. If I had known about your victory, I would have called to congratulate you. If he knew English, he'd have represented Poland at last month's conference in Great Britain. If he had gone to bed earlier yesterday, he wouldn't be so tired now.*Wyrażenia zastępujące *if*.
15. Zdania wyrażające życzenie, preferencje lub przypuszczenie, np.

- wish, np. *I wish you were here. I wish they would cancel the meeting. I wish we had left earlier*.
- it's time, np. *It's (high) time he found a job.*
- had better, np. *You'd better (not) come tomorrow.*
- would rather, np. *I would rather (not) go there. They would rather you didn't smoke here.*
- if only, np. *If only we could drive faster! If only I had listened to you.*
- as if / as though, np. *She felt as if / as though all of her worries had gone.*
- suppose/supposing, np. *Suppose you had a choice, what option would you go for?*

16. Konstrukcje bezokolicznikowe, np. *I promise to write every day. It's difficult for me to decide. I want you to do it. I'm glad to see you. I have many letters to write. I'd prefer to fly rather than travel by bus. Will you let me go there? Don't make me laugh. When am I supposed to return the books? It was surprising to hear his name mentioned. They were about to leave when I arrived. I saw him do a trick.*
- oraz gerundialne, np. *I enjoy swimming and sunbathing. I couldn't help reading your message. I was excited about getting birthday presents. I prefer skiing to snowboarding. I couldn't remember writing the letter. I heard him singing. I'm not used to getting up so early. There's no hope of their winning the match.*
17. Konstrukcje: *have/get something done, have sb do sth, get sb to do sth.*,np. *He had his room painted yesterday. I must get it done tomorrow. I will have Mike cook dinner next time we meet.*

18. Inwersja stylistyczna i inne formy emfatyczne, np. *Rarely do I see so much enthusiasm in her eyes. It was John who told me about it. Had I known about your accident, I wouldn't have bothered you. You do look nice today. I did tell you*.*What I really liked about it was the ambience.*

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
Stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach. We własnych wypowiedziach stara się je stosować, ale popełnia błędy, które zakłócają rozumienie.	Poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy, które czasem zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	W większości poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi. Potrafi je poprawić.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Jest świadomy swoich błędów, które samodzielne poprawia.

Znajomość środków językowych **ortograficznych.**

Zasady oceniania prac osób posiadających odnośne dysfunkcje zawarte są w Informatorze o egzaminie maturalnym z języka angielskiego od roku szkolnego 2022/2023.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Zna podstawowe zasady ortograficzne. Popełnia błędy, które zmieniają znaczenie.	Poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy, które czasem zmieniają znaczenie.	W poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy, które nie zmieniają znaczenia.. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy, które nie zmieniają znaczenia. Potrafi je poprawić.	Nie popełnia błędów ortograficznych.

Znajomość środków językowych **fonetycznych**.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Rzadko popełnia błędy w wymowie, które mogą zakłócić komunikację. Pauzy w wypowiedzi występują czasami i są nienaturalne; mogą zakłócać odbiór komunikatu.	Popełnia błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Występują pauzy, które czasem są nienaturalne, jednak nie zakłócają odbioru komunikatu.	Popełnia nieliczne błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Wypowiedź jest płynna. Występujące pauzy są naturalne.	Brak błędów w wymowie. Występujące pauzy uczeń wypełnia odpowiednimi środkami językowymi.	Uczeń nie popełnia błędów w wymowie. Akcent wyrazowy, zdaniowy oraz intonacja zbliżone są do stosowanych przez rodzimych użytkowników j. angielskiego.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Rozumienie ze słuchu.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie ze słuchu wypowiedzi (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka. • określa główną myśl tekstu • określa główną myśl poszczególnych części tekstu	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie tekstów słuchanych o różnorodnej formie i długości (np.	Uczeń rozumie ze słuchu teksty o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje ze słuchanych tekstów, zinterpretować intonację. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń rozróżnia odmienne akcenty rodzimych użytkowników j. angielskiego.

• określa intencje, nastawienie i postawy nadawcy/autora tekstu, określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników) • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi	rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru.	Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.		

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Rozumienie tekstów czytanych.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne: • określa główną myśl tekstu; • określa główną myśl poszczególnych części tekstu; • określa intencje nadawcy/autora tekstu; • określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu); • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje; • rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu; Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie wypowiedzi pisemnych o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie).	Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie). Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje z czytanych tekstów. Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dobrą oraz potrafi zinterpretować środki literackie. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń potrafi wyłapać konteksty kulturowe i niuanse znaczeniowe.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

III. Tworzenie wypowiedzi. - Tworzenie wypowiedzi ustnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń tworzy zrozumiałe i funkcjonalne wypowiedzi ustne, potrafi wypowiedzieć się na wybrany temat.	Uczeń tworzy bogatsze, zrozumiałe i funkcjonalne wypowiedzi ustne, potrafi wypowiedzieć się na wybrany temat także na tematy bardziej skomplikowane. Kończy wypowiedź konkluzją.	Uczeń tworzy płynne i rozbudowane wypowiedzi ustne: • przedstawia w logicznym porządku wypowiadane treści. • rozważa sytuacje hipotetyczne.	Uczeń tworzy płynne i rozbudowane wypowiedzi ustne: • potrafi szczegółowo uzasadnić swój punkt widzenia i poprzeć go nietrywialnymi przykładami, • przestrzega logicznej organizacji wypowiedzi.	Samodzielnie tworzy płynne, naturalne i rozbudowane wypowiedzi ustne, które wyróżniają się wyrafinowaniem językowym i treściowym.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Tworzenie wypowiedzi pisemnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń samodzielnie tworzy funkcjonalne i komunikatywne wypowiedzi pisemne. Zna zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu,	Uczeń konsekwentnie stosuje zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości.	Uczeń umiejętnie konstruuje teksty o różnym charakterze. Tworząc różne teksty pisane, stosuje różnorodne środki językowe i stylistyczne. Potrafi rozważyć sytuacje hipotetyczne.	Uczeń tworzy różnorodne, rozbudowane i spójne teksty, wykorzystując bogatą argumentację i środki językowe. Niemal nie popełnia błędów.	Uczeń tworzy oryginalne i ciekawe teksty, które wyróżniają się wyrafinowaniem językowym i treściowym.

kończy wypowiedź konkluzją.				

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Reagowanie ustne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały i adekwatny do miejsca i sytuacji.	Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały i adekwatny do miejsca i sytuacji w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny w różnorodnych w bardziej złożonych sytuacjach.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny i naturalny. Jest w stanie poprowadzić dyskusję.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny, naturalny i rozbudowany.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Reagowanie pisemne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje w formie poprawnego i funkcjonalnego tekstu pisanego.	Uczeń reaguje w formie dłuższego, złożonego tekstu pisanego • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;	• Uczeń spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń, reagując pisemnie, wykazuje się umiejętnością przekonywania.	Uczeń reaguje pisemnie, posługując się bogatą argumentacją oraz oryginalnymi pomysłami.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie: • przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym; • przekazuje w języku obcym informacje sformułowane w języku polskim; • streszcza w języku angielskim przeczytany tekst.	Uczeń • przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • streszcza usłyszany lub przeczytany tekst; • rozwija notatkę, ogłoszenie, nagłówki prasowe; • stosuje zmiany stylu lub formy tekstu. Uczeń naturalnie stosuje strategie kompensacyjne (np. parafraza, definicja) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu. Uczeń wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, zapamiętywanie nowych wyrazów).	Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie, w pełni przekazując informacje zawarte w materiałach. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty).	Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych. Potrafi je przetworzyć i sparafrazować.	Uczeń korzysta z tekstów kultury w języku obcym w wersji nieuproszczonej, potrafi je przekazać i twórczo wykorzystać. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami) oraz realiów kulturowych krajów anglojęzycznych. Uczeń wykorzystuje język angielski w kreatywnych działaniach pozalekcyjnych (np.: konkursy, przedstawienia, itp.).

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Wymagania edukacyjne dla klas czwartych (maturalnych)

Wymagania ogólne:

I. Znajomość środków językowych: Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
II. Rozumienie wypowiedzi: Uczeń rozumie wypowiedzi ustne i pisemne o różnorodnej formie i długości, w różnych warunkach odbioru, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
III. Tworzenie wypowiedzi: Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne oraz dłuższe wypowiedzi pisemne, bogate i spójne pod względem treści, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
IV. Reagowanie na wypowiedzi: Uczeń reaguje płynnie, w formie ustnej i pisemnej, w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
V. Przetwarzanie wypowiedzi: Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Szczegółowe wymagania:

I. Znajomość środków językowych

Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych **leksykalnych**, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, ubrania i akcesoria, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania, członkowie rodziny, związki międzyludzkie, problemy etyczne);

2) dom (np. miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenia, wynajmowanie, kupno i sprzedaż mieszkania);

3) szkoła (np. przedmioty nauczania, oceny i wymagania, życie szkoły, kształcenie poza szkolne, system oświaty);

4) praca (np. zawody i związane z nimi czynności, warunki pracy i zatrudnienia, praca dorywcza, rynek pracy);

5) życie rodzinne i towarzyskie (np. okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy);

6) żywienie (np. artykuły spożywcze, owoce, warzywa, owoce morza, mięso i nabiał, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, diety, odżywianie się i zdrowie, przymiotniki opisujące jedzenie);

7) zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, reklama, korzystanie z usług, środki płatnicze, banki, ubezpieczenia);

8) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, rodzaje podróży, krajobraz, informacja turystyczna, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, wypadki);

9) kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze, media);

10) sport (np. dyscypliny sportu, miejsca uprawiania sportu, ludzie sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, rodzaje zawodów sportowych, sport wyczynowy, współzawodnictwo, urazy i niepełnosprawność);

11) zdrowie (np. samopoczucie, części ciała, choroby, ich objawy i leczenie, higieniczny tryb życia, niepełnosprawni, uzależnienia, ochrona zdrowia i pierwsza pomoc, akcje charytatywne);

12) nauka i technika (np. odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych, awarie, technologie informacyjno-komunikacyjne);

13) świat przyrody (np. klimat, pogoda, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, katastrofy, przestrzeń kosmiczna);

14) państwo i społeczeństwo (np. struktura państwa, urzędy, organizacje społeczne i międzynarodowe, konflikty wewnętrzne i międzynarodowe, przestępczość, polityka społeczna, gospodarka);

15) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, w tym znajomość problemów pojawiających się na styku różnych kultur i społeczności.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
Zna i stosuje podstawowe wyrazy i zwroty.	Zna i stosuje część poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje większość poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.

Znajomość środków językowych **gramatycznych**.

I. 1. Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych dzięki znajomości następujących struktur gramatycznych:

CZASOWNIK

1. Bezokolicznik i formy osobowe, np. *to sleep, sleeps, to have slept.*
2. Czasowniki posiłkowe, np. *be, do, have*.
3. Czasowniki modalne i półmodalne:

- can, np. *I can draw very well. You can go without me if you want. Can you help me with the luggage, please? I can't hear you. Whoever you saw, it can't have been John.*
- could, np. *I could read when I was six. I'm sorry but I couldn't help you yesterday. Could you sing this song for us, please? You could have taken a taxi from the airport.*
- may, np. *May I sit here? My mother may still be at work. You may stay longer if you want. You may not have heard about this place but it's amazing.*
- might, np. *They might be a little late. Don't touch it, you might break it. At 5 p.m. John might have been taking a driving test.*
- must; have to, np. *It must be cold outside. I must do this exercise for tomorrow. You mustn't smoke in here. We have to make the beds every morning. You didn't have to help them. You must be kidding. He must have done it, there was nobody else there.*
- will, np. *I will study harder this year. Will you do something for me, please? I promise I won't do that again.*
- shall, np. *Shall we go to the seaside this weekend? Shall I help you? What shall we do? The management shall not be responsible for damage to personal property.*
- would, np. *It would be a good idea. Would you like some tea? I wouldn't like to be in his place. When at my grandmother's, I would always have toast with peanut butter for breakfast.*
- should; ought to, np. *We should finish the project this week. I ought to be home by 10 p.m. You shouldn't play with matches. You ought to have washed the glasses before serving the drinks.*
- need; need to, np. *You needn't worry about it. You don't need to go there. You needn't have come, I'm going to deal with it myself.*
- used to, np. *We used to go to the seaside every weekend when I was a child.*

4. Konstrukcje czasownikowe:

- going to, np. *It's going to rain. What are you going to do about it?*
- be able to, np. *Will you be able to do it tomorrow? I regret not being able to help them.*
- would like to, np. *What would you like to order?*

5. Czasowniki regularne i nieregularne, np. *listen-listened-listened; go-went-gone.*
6. Imiesłów czynny i bierny, np. *writing, written.*
7. Czasowniki złożone (phrasal verbs), np. *What are you looking for? Turn the radio down, please. My friend came up with a great idea. It took me an hour to figure out how to do the task. My boss looks down on everybody.*
8. Czasy gramatyczne:

- Present Simple, np. *I am from Sweden. The shop is closed on Sundays. I do the shopping here every morning. Their plane lands at 7 p.m. The sun sets in the west. I have a new car. I will call you when the meeting starts.*
- Present Continuous, np. *I'm writing an important email. We're staying in the Rocamar Hotel. I'm getting tired. My parents are leaving on holiday tomorrow. I'm having lunch at the moment. Why are you always packing at the last moment? While you're getting ready, I will look for an umbrella.*

Present Perfect, np. *We have just had dinner. I have been here since Monday. It's the first time I have tried a passion fruit. The show has already finished. I will serve dinner as soon as you have set the table.*

- Present Perfect Continuous, np. *We have been waiting here for ages! How long have you been living in this area? Have you been crying? I've been attending these classes every Tuesday since May.*
- Past Simple, np. *We were a little worried about you. I bought this car yesterday. When she was younger, she was really shy. We went for a walk and then we had dinner in a restaurant.*
- Past Continuous, np. *Yesterday at 5 p.m. I was swimming in the ocean. When we arrived, most of the guests were dancing. I wasn't expecting you today! I was wondering if you could help me with this suitcase.*
- Past Perfect, np. *The train had left before we reached the station. I felt I had been there before. By 1492 Columbus had made many sea voyages. It was the first time the neighbours had seen my new flat.*
- Past Perfect Continuous, np. *I couldn't believe they had been living here for so many years.*
- Future Simple, np. *We will go on a trip next weekend. I hope it won't rain tomorrow. I will take this bag, it's great! When will I see you again? Will you help me? We will get up when we want.*
- Future Continuous, np. *I'll be working at five.*
- Future Perfect, np. *I hope they will have arrived by the evening. By the time I retire, I hope I will have done many exciting things.*
- Future Perfect Continuous, np. *In September I will have been working here for 20 years.*

9. Tryb łączący, np. *I suggest that you bring your own towel. I insist that you help me with this project.*

RZECZOWNIK

1. Nazwy rzeczy policzalnych, np. *a car, an answer* i niepoliczalnych, np. *money, flour.*
2. Liczba mnoga rzeczowników, np. a skirt – skirts, a child – children, a wife – wives, a baby – babies, a box – boxes a sheep – sheep, a foot – feet, a passer-by – passersby, an add-on – add-ons.
3. Rzeczowniki występujące tylko w formie pojedynczej, np. news, advice lub mnogiej, np. trousers, glasses.
4. Sposoby wyrażania posiadania i przynależności, np. the daughter's wedding, the size of the room.
5. Rodzaj, np. an actor – an actress;
6. Rzeczowniki złożone, np. toothpaste, a mother-in-law, a dance school. a nephew – a niece; a fox – a vixen.

PRZEDIMEK

1. Przedimek nieokreślony, np. *a house / an umbrella, a yellow box, a bar of chocolate; I have a small garden.*
2. Przedimek określony, np. *the house of my dreams, the United States, the Himalayas, the table on the right, the most beautiful girl, play the guitar; I have a small garden. In the garden there are different flowers.*
3. Przedimek zerowy, np. *lunch, furniture, Mount Everest; Dogs and cats are our favourite pets.*

PRZYMIOTNIK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *tall – taller – the tallest, elegant –more elegant – the most elegant, good –better – the best, little – less – the least.*
2. Użycie przymiotników z *so* i *such* np. *She's so beautiful. They are such nice people.*
3. Przymiotniki dzierżawcze, np. *my, your.*
4. Przymiotniki po czasownikach postrzegania, np. *It smells great.*
5. Przymiotniki używane w funkcji rzeczownika, np. *the rich.*

PRZYSŁÓWEK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *early – earlier – the earliest, much –more – the most.*

2. Użycie przysłówków:
- dwóch znaczeniowo różnych formach, np. *He works too hard. He hardly sleeps. We arrived too late. She has put on weight lately.*
- *too,* np. *You're driving too fast.*
- *enough,* np. *He's not old enough to go abroad alone.*

3. Miejsce przysłówka w zdaniu, np. *You are always hungry! She never does the shopping on Sunday. I have never seen the Himalayas. Do it very carefully. My father works very hard. Little did he know what was going to happen.*

ZAIMEK

1. Zaimki osobowe, np. *I, you.*.
2. Zaimki dzierżawcze, np. *mine, yours.*
3. Zaimki zwrotne i emfatyczne, np. *yourself, themselves.*
4. Zaimki wskazujące, np. *this, these.*
5. Zaimki pytające, np. *what, how, why.*
6. Zaimki względne, np. *who, which, that*.
7. Zaimki wzajemne, np. *each other, one another.*
8. Zaimki nieokreślone, np.
   - *some, any, no, etery* i złożenia z nimi
   - *none, either, neither*
   - *many, much, few, a few, little, a little*
   - *another, other, others, the other, the others*
   - *every, each*
   - *enough*
   - *both, all*
   - *either – or, neither – nor.*
9. Zaimki bezosobowe: *you, one*.

LICZEBNIK

Liczebniki główne, porządkowe, ułamkowe i dziesiętne.

PRZYIMEK

1. Przyimki z określeniami miejsca, czasu, kierunku, odległości, przyczyny, sposobu, np. *in London, at 7 p.m., on Sunday, in July, on Saturday evening, by bus, with a pen, to get a reward.*
2. Przyimki po rzeczownikach, czasownikach i przymiotnikach, np. *interest in, famous for, think of, objection to, compatible with, refer to.*

SPÓJNIKI

Spójniki, np. *and, or, but, if, unless, that, till, until, when, where, while, after, before, as soon as, because, although, however, so, in spite of, despite, yet, on condition that, supposing, providing/provided that, so as, even though, whereas, as if, as though, in case.*

SKŁADNIA

1. Zdania oznajmujące:

- twierdzące, np. *I'm seventeen years old. There's too little time. I have been here before. I'm going to learn Japanese.*

- przeczące, np. *I don't know the answer to this question. I haven't seen you for ages. There is no food in the fridge. I can't do anything about it. Neither/None of my friends can drive a car*.
2. Zdania pytające, np. *How old are you? Where are you going? Who is this cake for? How long does it take to get to the airport? When did the match start? Do you have to do any housework today? What is your room like? What happened? Who made you go there?*
3. Zdania rozkazujące, np. *Put the kettle on. Don't tell me what to do. Let's go there together.*
4. Zdania wykrzyknikowe, np. *How nice of you! What a wonderful scenery!*
5. Zdania z podmiotem *it*, np. *It's half past two. It's getting cloudy. It's really great here. It makes me happy. It was only last week that he was awarded that prize*. *It's worth having a look inside the building. It's no use trying to convince him.*
6. Zdania z podmiotem *there*, np. *There are too many people in this room. There weren't any clouds in the sky when we left. There will be over a thousand people at the concert. There are bound to be problems.*
7. Zdania z dwoma dopełnieniami, np. *My boyfriend brought me wonderful flowers.*
8. Strona bierna, np. *It is made of wood. The building was destroyed by the storm. The parcel has just been delivered. The meal will be served in a moment. It must be finished today. His every step is being watched. He is/was believed to have robbed a bank. I was made to give a speech. The curtains must have been made of special fabric. She likes being admired. The meeting had to be cancelled.*
9. Pytania typu question tags, np. *He's English, isn't he? Give me the book, will you?* I dopowiedzenia, np. *So do I. Nor/Neither do I.*
10. Pytania pośrednie, np. *Can you tell me what time it is? Could you tell me where I should turn? I don't know where everybody is.*
11. Mowa zależna, np. *My mum said she was tired. The teacher told me to answer the question. The neighbour asked me not to play music too loudly. A doctor wanted to know what was wrong. I wanted to know when the bus would come. I asked mum how many cakes she had bought for the party. The policeman denied having heard about the burglary. The security guard accused me of shoplifting. The man objected to having the meeting interrupted.*
12. Zdania współrzędnie złożone, np. *I called my friend and asked him to help me. He came to the meeting but refused to accept our offer.*
13. Zdania podrzędnie złożone:

- podmiotowe, np. *What I know about it is confidential*.
- orzecznikowe, np. *The problem is that we need help.*
- dopełnieniowe, np. *He promised that he would come soon. He'd like everyone to enjoy the party. All I did was (to) send him an apology*.
- przydawkowe, np. *The train that we wanted to take was delayed. My aunt, who has been helping our family for years, is a rich duchess. He came late, which surprised all of us.*
- okolicznikowe:

- celu, np. *I phoned him (in order) to tell him the news*. *I did it so as to save him time. The Government passed that law in order that / so (that) this kind of antisocial behaviour could be punished*.
- czasu, np. *Say your name when they ask you.*
- miejsca, np. *They found themselves where they had never been before.*
- porównawcze, np. *Sylvia's garden isn't so big as Margaret's (is). I respect him more than words can say. Jake has as much courage as his older brother (has). The older I get, the happier I am. She speaks several languages, as do her parents*.
- przyczyny, np. *I lent him the book because he asked me to. As it was quite late, we went straight home.*
- przyzwolenia, np. *Although he was big and strong, he didn't want to fight.*
- skutku, np. *I worked till late so I was tired*.
- sposobu, np. *Do as I tell you*.

- stopnia, np. *So much was he engaged in his work that he didn't hear anyone*.
14. Zdania warunkowe (typu 0, I, II, III oraz mieszane), np. *If you enter the room, an alarm goes off. If it rains tomorrow, we will stay at home. If he changed his ways, he'd have more friends. If I had known about your victory, I would have called to congratulate you. If he knew English, he'd have represented Poland at last month's conference in Great Britain. If he had gone to bed earlier yesterday, he wouldn't be so tired now.*
15. Zdania wyrażające życzenie, preferencje lub przypuszczenie, np.
- wish, np. *I wish you were here. I wish they would cancel the meeting. I wish we had left earlier*.
- it's time, np. *It's (high) time he found a job.*
- had better, np. *You'd better (not) come tomorrow.*
- would rather, np. *I would rather (not) go there. They would rather you didn't smoke here.*
- if only, np. *If only we could drive faster! If only I had listened to you*.
- as if / as though, np. *She felt as if / as though all of her worries had gone.*
- suppose/supposing, np. *Suppose you had a choice, what option would you go for?*

16. Konstrukcje bezokolicznikowe, np. *I promise to write every day. It's difficult for me to decide. I want you to do it. I'm glad to see you. I have many letters to write. I'd prefer to fly rather than travel by bus. Will you let me go there? Don't make me laugh. When am I supposed to return the books? It was surprising to hear his name mentioned. They were about to leave when I arrived. I saw him do a trick.*
- oraz gerundialne, np. *I enjoy swimming and sunbathing. I couldn't help reading your message. I was excited about getting birthday presents. I prefer skiing to snowboarding. I couldn't remember writing the letter. I heard him singing. I'm not used to getting up so early. There's no hope of their winning the match.*
17. Konstrukcje: *have/get something done, have sb do sth, get sb to do sth.*, np. *He had his room painted yesterday. I must get it done tomorrow. I will have Mike cook dinner next time we meet.*
18. Inwersja stylistyczna i inne formy emfatyczne, np. *Rarely do I see so much enthusiasm in her eyes. It was John who told me about it. Had I known about your accident, I wouldn't have bothered you. You do look nice today. I did tell you*.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
W niewielkim stopniu stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych. Popełnia liczne błędy, które zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	Częściowo poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które czasem zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	W większości poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. Potrafi je poprawić.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Jest świadomy swoich błędów, które samodzielne poprawia.

Znajomość środków językowych **ortograficznych.**

Zasady oceniania prac osób posiadających odnośne dysfunkcje zawarte są w Informatorze o egzaminie maturalnym z języka angielskiego od roku szkolnego 2022/2023.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Zna podstawowe zasady ortograficzne. Popełnia liczne błędy, które zmieniają znaczenie.	Częściowo poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które czasem zmieniają znaczenie.	W większości poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy, które zmieniają znaczenie. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy, które nie zmieniają znaczenia. Potrafi je poprawić.	Nie popełnia błędów ortograficznych.

Znajomość środków językowych **fonetycznych**.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Popełnia błędy w wymowie, które czasami zakłócają komunikację. Pauzy w wypowiedzi występują często i są nienaturalne; zakłócają czasami odbiór komunikatu.	Popełnia błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Występują pauzy, które czasem są nienaturalne, jednak nie zakłócają odbioru komunikatu.	Popełnia nieliczne błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Wypowiedź jest płynna. Występujące pauzy są naturalne.	Brak błędów w wymowie. Występujące pauzy, uczeń wypełnia odpowiednimi środkami językowymi.	Uczeń nie popełnia błędów w wymowie. Akcent wyrazowy, zdaniowy oraz intonacja zbliżone są do stosowanych przez rodzimych użytkowników j. angielskiego.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Rozumienie ze słuchu.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie ze słuchu proste, typowe wypowiedzi (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka. • określa główną myśl tekstu • określa główną myśl poszczególnych części tekstu • określa intencje nadawcy/autora tekstu • określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników) • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie tekstów słuchanych o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru.	Uczeń rozumie ze słuchu teksty o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru. Uczeń odróżnia fakty od opinii.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje ze słuchanych tekstów, zinterpretować intonację. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń rozróżnia odmienne akcenty rodzimych użytkowników j. angielskiego.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Rozumienie tekstów pisanych.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, broszury, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, proste artykuły prasowe i teksty narracyjne): • określa główną myśl tekstu; • określa główną myśl poszczególnych części tekstu; • określa intencje nadawcy/autora tekstu; • określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu); • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje; • rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu; Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie wypowiedzi pisemnych o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie).	Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie). Uczeń odróżnia fakty od opinii.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje z czytanych tekstów. Potrafi zinterpretować środki literackie. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń potrafi wyłapać konteksty kulturowe i niuanse znaczeniowe.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

III. Tworzenie wypowiedzi. - Tworzenie wypowiedzi ustnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń tworzy krótkie, proste, zrozumiałe, wypowiedzi ustne: • opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności; • opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; • relacjonuje wydarzenia z przeszłości; • wyraża swoje opinie, poglądy i uczucia; • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów; • opisuje intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; • opisuje doświadczenia swoje i innych osób; • stara się stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji.	Uczeń • opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • wyraża i uzasadnia swoje opinie, poglądy i uczucia; • przedstawia opinie innych osób;) • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów, potrafi podać przykłady i uzasadnienia, • wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości; • wyjaśnia sposób obsługi prostych urządzeń (np. automatu do napojów, bankomatu); • stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji.	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu.	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • wyjaśnia sposób obsługi bardziej skomplikowanych urządzeń oraz procedury postępowania (np. załatwianie spraw w instytucjach).	Samodzielnie tworzy płynne, naturalne i rozbudowane wypowiedzi ustne.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Tworzenie wypowiedzi pisemnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń samodzielnie tworzy krótkie, proste, zrozumiałe wypowiedzi pisemne (np. wpis na blogu, wiadomość, opis, notatka, ogłoszenie, zaproszenie, ankieta, pocztówka, e-mail, list prywatny, prosty list formalny, prosta rozprawka). Zna zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze.	Uczeń stosuje zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Potrafi także stworzyć rozprawkę wyrażającą opinię w odróżnieniu od rozprawki za i przeciw, dłuższy list formalny i artykuł publicystyczny, opis, opowiadanie, sprawozdanie, recenzja.	Tworząc różne teksty pisane uczeń popełnia nieliczne błędy w zakresie: • spójności i logiki, • kompozycji, • segmentacji.	Tworząc różne bogate i spójne teksty, uczeń popełnia sporadyczne błędy.	Uczeń samodzielnie tworzy oryginalne i ciekawe teksty. Nie popełnia niemal żadnych błędów.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Reagowanie ustne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały, w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); • rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę;	Uczeń reaguje ustnie w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • prowadzi negocjacje w trudniejszych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie,	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych;	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny i naturalny. Jest w stanie poprowadzić dyskusję.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny, naturalny i rozbudowany.

• stosuje formy grzecznościowe; • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • prowadzi proste negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego (np. wymiana zakupionego towaru); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; • prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny; • prosi o powtórzenie bądź wyjaśnienie tego, co powiedział rozmówca.	spowodowanie szkody); • aktywnie uczestniczy w rozmowie i dyskusji (przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne); • komentuje, zgadza się lub kwestionuje zdanie innych uczestników dyskusji;	• wysuwa i rozważa hipotezy.		

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Reagowanie pisemne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego (np. e-mail, wiadomość, list prywatny i prosty list formalny, wypowiedź na blogu) w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • prowadzi proste negocjacje (np. uzgadnianie formy spędzania czasu); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; • prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie,	Uczeń reaguje w formie dłuższego, złożonego tekstu pisanego (np. list prywatny lub formalny, sprawozdanie, artykuł publicystyczny) w sytuacjach formalnych i nieformalnych: • prowadzi negocjacje w trudnych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • ustosunkowuje się do opinii innych osób; • przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne; • komentuje, akceptuje lub kwestionuje zdanie innych;	• Uczeń spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń, reagując pisemnie, wykazuje się umiejętnością przekonywania.	Uczeń reaguje pisemnie, posługując się bogatą argumentacją oraz oryginalnymi pomysłami.

preferencje i życzenia innych, zgadza się i sprzeciwia; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny.				

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie: • przekazuje w języku obcym podstawowe informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych;	Uczeń • przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • streszcza usłyszany lub przeczytany tekst;	Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie w pełni przekazując informacje zawarte w materiałach. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty).	Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych. Potrafi je przetworzyć i sparafrazować.	Uczeń korzysta z tekstów kultury w języku obcym w wersji nieuproszczonej, potrafi je przekazać i twórczo wykorzystać. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami) oraz realiów kulturowych krajów anglojęzycznych. Uczeń wykorzystuje język angielski w kreatywnych

• przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym; • przekazuje w języku obcym informacje sformułowane w języku polskim.	• rozwija notatkę, ogłoszenie, nagłówki prasowe; • stosuje zmiany stylu lub formy tekstu. Uczeń stosuje strategie kompensacyjne (np. parafraza, definicja) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu.	Uczeń wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, zapamiętywanie nowych wyrazów.		działaniach pozalekcyjnych (np.: konkursy, przedstawienia, itp.).

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Wymagania edukacyjne dla klas pierwszych

I. Grupy rozpoczynające naukę w 4-letnim Liceum na poziomie B1

Wymagania ogólne:

I. Znajomość środków językowych: Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
II. Rozumienie wypowiedzi: Uczeń rozumie wypowiedzi ustne i pisemne o różnorodnej formie i długości, w różnych warunkach odbioru, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
III. Tworzenie wypowiedzi: Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne oraz dłuższe wypowiedzi pisemne, bogate i spójne pod względem treści, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
IV. Reagowanie na wypowiedzi: Uczeń reaguje płynnie, w formie ustnej i pisemnej, w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
V. Przetwarzanie wypowiedzi: Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Szczegółowe wymagania:

I. Znajomość środków językowych

Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych **leksykalnych**, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, ubrania i akcesoria, cechy charakteru, osobowość, uczucia i emocje, zainteresowania, członkowie rodziny, związki międzyludzkie, problemy etyczne);

2) żywienie (np. artykuły spożywcze, owoce, warzywa, owoce morza, mięso i nabiał, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, diety, odżywianie się i zdrowie, przymiotniki opisujące jedzenie);

3) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, rodzaje podróży, krajobraz, informacja turystyczna, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, wypadki);

4) sport (np. dyscypliny sportu, miejsca uprawiania sportu, ludzie sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, rodzaje zawodów sportowych, sport wyczynowy, współzawodnictwo, urazy i niepełnosprawność);

5) zdrowie (np. samopoczucie, części ciała, choroby, ich objawy i leczenie, higieniczny tryb życia, niepełnosprawni, uzależnienia, ochrona zdrowia i pierwsza pomoc, akcje charytatywne);

6) nauka i technika (np. odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych, awarie, technologie informacyjno-komunikacyjne);

7) świat przyrody (np. klimat, pogoda, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, katastrofy, przestrzeń kosmiczna);

8) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, w tym znajomość problemów pojawiających się na styku różnych kultur i społeczności.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
Zna i stosuje podstawowe wyrazy i zwroty.	Zna i stosuje część poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje większość poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.

Znajomość środków językowych **gramatycznych**.

I. 1. Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych dzięki znajomości następujących struktur gramatycznych:

CZASOWNIK

1. Bezokolicznik i formy osobowe, np. *to sleep, sleeps, to have slept.*
2. Czasowniki posiłkowe, np. *be, do, have*.
3. Czasowniki modalne i półmodalne:

- can, np. *I can draw very well. You can go without me if you want. Can you help me with the luggage, please? I can't hear you. Whoever you saw, it can't have been John.*
- could, np. *I could read when I was six. I'm sorry but I couldn't help you yesterday. Could you sing this song for us, please? You could have taken a taxi from the airport.*
- may, np. *May I sit here? My mother may still be at work. You may stay longer if you want. You may not have heard about this place but it's amazing.*
- might, np. *They might be a little late. Don't touch it, you might break it. At 5 p.m. John might have been taking a driving test.*

- must; have to, np. *It must be cold outside. I must do this exercise for tomorrow. You mustn't smoke in here. We have to make the beds every morning. You didn't have to help them. You must be kidding. He must have done it, there was nobody else there.*
- will, np. *I will study harder this year. Will you do something for me, please? I promise I won't do that again.*
- shall, np. *Shall we go to the seaside this weekend? Shall I help you? What shall we do? The management shall not be responsible for damage to personal property.*
- would, np. *It would be a good idea. Would you like some tea? I wouldn't like to be in his place. When at my grandmother's, I would always have toast with peanut butter for breakfast.*
- should; ought to, np. *We should finish the project this week. I ought to be home by 10 p.m. You shouldn't play with matches. You ought to have washed the glasses before serving the drinks.*
- need; need to, np. *You needn't worry about it. You don't need to go there. You needn't have come, I'm going to deal with it myself.*
- used to, np. *We used to go to the seaside every weekend when I was a child.*

4. Konstrukcje czasownikowe:
   - going to, np. *It's going to rain. What are you going to do about it?*
   - be able to, np. *Will you be able to do it tomorrow? I regret not being able to help them.*
   - would like to, np. *What would you like to order?*
5. Czasowniki regularne i nieregularne, np. *listen-listened-listened; go-went-gone.*
6. Imiesłów czynny i bierny, np. *writing, written.*
7. Czasowniki złożone (phrasal verbs), np. *What are you looking for? Turn the radio down, please. My friend came up with a great idea. It took me an hour to figure out how to do the task. My boss looks down on everybody.*
8. Czasy gramatyczne:
   - Present Simple, np. *I am from Sweden. The shop is closed on Sundays. I do the shopping here every morning. Their plane lands at 7 p.m. The sun sets in the west. I have a new car. I will call you when the meeting starts.*
   - Present Continuous, np. *I'm writing an important email. We're staying in the Rocamar Hotel. I'm getting tired. My parents are leaving on holiday tomorrow. I'm having lunch at the moment. Why are you always packing at the last moment? While you're getting ready, I will look for an umbrella.*

Present Perfect, np. *We have just had dinner. I have been here since Monday. It's the first time I have tried a passion fruit. The show has already finished. I will serve dinner as soon as you have set the table.*

   - Present Perfect Continuous, np. *We have been waiting here for ages! How long have you been living in this area? Have you been crying? I've been attending these classes every Tuesday since May.*
   - Past Simple, np. *We were a little worried about you. I bought this car yesterday. When she was younger, she was really shy. We went for a walk and then we had dinner in a restaurant.*
   - Past Continuous, np. *Yesterday at 5 p.m. I was swimming in the ocean. When we arrived, most of the guests were dancing. I wasn't expecting you today! I was wondering if you could help me with this suitcase.*
   - Past Perfect, np. *The train had left before we reached the station. I felt I had been there before. By 1492 Columbus had made many sea voyages. It was the first time the neighbours had seen my new flat.*
   - Future Simple, np. *We will go on a trip next weekend. I hope it won't rain tomorrow. I will take this bag, it's great! When will I see you again? Will you help me? We will get up when we want.*

- Future Continuous, np. *I'll be working at five.*
- Future Perfect, np. *I hope they will have arrived by the evening. By the time I retire, I hope I will have done many exciting things.*

RZECZOWNIK

1. Nazwy rzeczy policzalnych, np. *a car, an answer* i niepoliczalnych, np. *money, flour*.
2. Liczba mnoga rzeczowników, np. a skirt – skirts, a child – children, a wife – wives, a baby – babies, a box – boxes a sheep – sheep, a foot – feet, a passer-by – passersby, an add-on – add-ons.
3. Rzeczowniki występujące tylko w formie pojedynczej, np. news, advice lub mnogiej, np. trousers, glasses.
4. Sposoby wyrażania posiadania i przynależności, np. the daughter's wedding, the size of the room.
5. Rodzaj, np. an actor – an actress;
6. Rzeczowniki złożone, np. toothpaste, a mother-in-law, a dance school. a nephew – a niece; a fox – a vixen.

PRZEDIMEK

1. Przedimek nieokreślony, np. *a house / an umbrella, a yellow box, a bar of chocolate; I have a small garden.*
2. Przedimek określony, np. *the house of my dreams, the United States, the Himalayas, the table on the right, the most beautiful girl, play the guitar; I have a small garden. In the garden there are different flowers.*
3. Przedimek zerowy, np. *lunch, furniture, Mount Everest; Dogs and cats are our favourite pets.*

PRZYMIOTNIK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *tall – taller – the tallest, elegant –more elegant – the most elegant, good –better – the best, little – less – the least*.
2. Użycie przymiotników z *so* i *such* np. *She's so beautiful. They are such nice people.*
3. Przymiotniki dzierżawcze, np. *my, your*.
4. Przymiotniki po czasownikach postrzegania, np. *It smells great.*
5. Przymiotniki używane w funkcji rzeczownika, np. *the rich.*

PRZYSŁÓWEK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *early – earlier – the earliest, much –more – the most.*
2. Użycie przysłówków:
   - dwóch znaczeniowo różnych formach, np. *He works too hard. He hardly sleeps. We arrived too late. She has put on weight lately.*
   - *too,* np. *You're driving too fast.*
   - *enough,* np. *He's not old enough to go abroad alone.*
3. Miejsce przysłówka w zdaniu, np. *You are always hungry! She never does the shopping on Sunday. I have never seen the Himalayas. Do it very carefully. My father works very hard. Little did he know what was going to happen.*

ZAIMEK

1. Zaimki osobowe, np. *I, you.*.
2. Zaimki dzierżawcze, np. *mine, yours.*
3. Zaimki zwrotne i emfatyczne, np. *yourself, themselves.*
4. Zaimki wskazujące, np. *this, these.*
5. Zaimki pytające, np. *what, how, why.*
6. Zaimki względne, np. *who, which, that*.

7. Zaimki wzajemne, np. *each other, one another*.
8. Zaimki nieokreślone, np.
- *some, any, no, etery* i złożenia z nimi
- *none, either, neither*
- *many, much, few, a few, little, a little*
- *another, other, others, the other, the others*
- *every, each*
- *enough*
- *both, all*
- *either – or, neither – nor.*

9. Zaimki bezosobowe: *you, one*.

LICZEBNIK

Liczebniki główne, porządkowe, ułamkowe i dziesiętne.

PRZYIMEK

1. Przyimki z określeniami miejsca, czasu, kierunku, odległości, przyczyny, sposobu, np. *in London, at 7 p.m., on Sunday, in July, on Saturday evening, by bus, with a pen, to get a reward.*
2. Przyimki po rzeczownikach, czasownikach i przymiotnikach, np. *interest in, famous for, think of, objection to, compatible with, refer to.*

SPÓJNIKI

Spójniki, np. *and, or, but, if, unless, that, till, until, when, where, while, after, before, as soon as, because, although, however, so, in spite of, despite, yet, on condition that, supposing, providing/provided that, so as, even though, whereas, as if, as though, in case.*

SKŁADNIA

1. Zdania oznajmujące:
- twierdzące, np. *I'm seventeen years old. There's too little time. I have been here before. I'm going to learn Japanese.*
- przeczące, np. *I don't know the answer to this question. I haven't seen you for ages. There is no food in the fridge. I can't do anything about it. Neither/None of my friends can drive a car.*

2. Zdania pytające, np. *How old are you? Where are you going? Who is this cake for? How long does it take to get to the airport? When did the match start? Do you have to do any housework today? What is your room like? What happened? Who made you go there?*
3. Zdania rozkazujące, np. *Put the kettle on. Don't tell me what to do. Let's go there together.*
4. Zdania wykrzyknikowe, np. *How nice of you! What a wonderful scenery!*
5. Zdania z podmiotem *it*, np. *It's half past two. It's getting cloudy. It's really great here. It makes me happy. It was only last week that he was awarded that prize. It's worth having a look inside the building. It's no use trying to convince him.*
6. Zdania z podmiotem *there*, np. *There are too many people in this room. There weren't any clouds in the sky when we left. There will be over a thousand people at the concert. There are bound to be problems.*
7. Zdania z dwoma dopełnieniami, np. *My boyfriend brought me wonderful flowers.*
8. Pytania typu question tags, np. *He's English, isn't he? Give me the book, will you?* I dopowiedzenia, np. *So do I. Nor/Neither do I.*
9. Pytania pośrednie, np. *Can you tell me what time it is? Could you tell me where I should turn? I don't know where everybody is.*
10. Zdania współrzędnie złożone, np. *I called my friend and asked him to help me. He came to the meeting but refused to accept our offer.*

11. Zdania podrzędnie złożone:

- podmiotowe, np. *What I know about it is confidential*.
- orzecznikowe, np. *The problem is that we need help.*
- dopełnieniowe, np. *He promised that he would come soon. He'd like everyone to enjoy the party. All I did was (to) send him an apology*.
- przydawkowe, np. *The train that we wanted to take was delayed. My aunt, who has been helping our family for years, is a rich duchess. He came late, which surprised all of us.*
- okolicznikowe:

- celu, np. *I phoned him (in order) to tell him the news. I did it so as to save him time. The Government passed that law in order that / so (that) this kind of antisocial behaviour could be punished*.
- czasu, np. *Say your name when they ask you.*
- miejsca, np. *They found themselves where they had never been before.*
- porównawcze, np. *Sylvia's garden isn't so big as Margaret's (is). I respect him more than words can say. Jake has as much courage as his older brother (has). The older I get, the happier I am. She speaks several languages, as do her parents.*
- przyczyny, np. *I lent him the book because he asked me to. As it was quite late, we went straight home.*
- przyzwolenia, np. *Although he was big and strong, he didn't want to fight.*
- skutku, np. *I worked till late so I was tired*.
- sposobu, np. *Do as I tell you*.
- stopnia, np. *So much was he engaged in his work that he didn't hear anyone*.

12. Zdania warunkowe (typu 0, I, II, III oraz mieszane), np. *If you enter the room, an alarm goes off. If it rains tomorrow, we will stay at home. If he changed his ways, he'd have more friends. If I had known about your victory, I would have called to congratulate you. If he knew English, he'd have represented Poland at last month's conference in Great Britain. If he had gone to bed earlier yesterday, he wouldn't be so tired now.*

13. Konstrukcje bezokolicznikowe, np. *I promise to write every day. It's difficult for me to decide. I want you to do it. I'm glad to see you. I have many letters to write. I'd prefer to fly rather than travel by bus. Will you let me go there? Don't make me laugh. When am I supposed to return the books? It was surprising to hear his name mentioned. They were about to leave when I arrived. I saw him do a trick.*

- oraz gerundialne, np. *I enjoy swimming and sunbathing. I couldn't help reading your message. I was excited about getting birthday presents. I prefer skiing to snowboarding. I couldn't remember writing the letter. I heard him singing. I'm not used to getting up so early. There's no hope of their winning the match.*

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
W niewielkim stopniu stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych. Popełnia liczne błędy, które zakłócają rozumienie	Częściowo poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które	W większości poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy	Poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy niezakłócające rozumienia	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach.

wypowiedzi ucznia.	czasem zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. W większości umie je poprawić.	wypowiedzi ucznia. Potrafi je poprawić.	Jest świadomy swoich błędów, które samodzielne poprawia.

Znajomość środków językowych **ortograficznych.**

Zasady oceniania prac osób posiadających odnośne dysfunkcje zawarte są w Informatorze o egzaminie maturalnym z języka angielskiego od roku szkolnego 2014/2015.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Zna podstawowe zasady ortograficzne. Popełnia liczne błędy, które zmieniają znaczenie.	Częściowo poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które czasem zmieniają znaczenie.	W większości poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy, które zmieniają znaczenie. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy, które nie zmieniają znaczenia. Potrafi je poprawić.	Nie popełnia błędów ortograficznych.

Znajomość środków językowych **fonetycznych**.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca

Popełnia błędy w wymowie, które czasami zakłócają komunikację. Pauzy w wypowiedzi występują często i są nienaturalne; zakłócają czasami odbiór komunikatu.	Popełnia błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Występują pauzy, które czasem są nienaturalne, jednak nie zakłócają odbioru komunikatu.	Popełnia nieliczne błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Wypowiedź jest płynna. Występujące pauzy są naturalne.	Brak błędów w wymowie. Występujące pauzy, uczeń wypełnia odpowiednimi środkami językowymi.	Uczeń nie popełnia błędów w wymowie. Akcent wyrazowy, zdaniowy oraz intonacja zbliżone są do stosowanych przez rodzimych użytkowników j. angielskiego.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Rozumienie ze słuchu.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie ze słuchu proste, typowe wypowiedzi (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka. • określa główną myśl tekstu • określa główną myśl poszczególnych części tekstu • określa intencje, nastawienie i postawy nadawcy/autora tekstu,	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie tekstów słuchanych o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje	Uczeń rozumie ze słuchu teksty o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru. Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje ze słuchanych tekstów, zinterpretować intonację. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń rozróżnia odmienne akcenty rodzimych użytkowników j. angielskiego.

określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników) • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi	radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru.	znaczenia przenośne.		

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Rozumienie tekstów czytanych.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, broszury, SMS-y, wpisy na forach i blogach, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, proste artykuły prasowe i teksty narracyjne): • określa główną myśl tekstu; • określa główną myśl poszczególnych części tekstu; • określa intencje nadawcy/autora tekstu; • określa kontekst wypowiedzi (np.	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje; • rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu; Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie wypowiedzi pisemnych o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie).	Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie). Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje z czytanych tekstów. Potrafi zinterpretować środki literackie. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń potrafi wyłapać konteksty kulturowe i niuanse znaczeniowe.

nadawcę, odbiorcę, formę tekstu); • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.				

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

III. Tworzenie wypowiedzi. - Tworzenie wypowiedzi ustnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń tworzy krótkie, proste, zrozumiałe, wypowiedzi ustne: • opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności; • opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; • relacjonuje wydarzenia z przeszłości; • wyraża swoje opinie,	Uczeń • opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • wyraża i uzasadnia swoje opinie, poglądy i uczucia; • przedstawia opinie innych osób;) • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów, potrafi podać przykłady i uzasadnienia, • wyraża pewność,	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu. • rozważa sytuacje hipotetyczne	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • wyjaśnia sposób obsługi bardziej skomplikowanych urządzeń oraz procedury postępowania (np. załatwianie spraw w instytucjach).	Samodzielnie tworzy płynne, naturalne i rozbudowane wypowiedzi ustne.

poglądy i uczucia; • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów; • opisuje intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; • opisuje doświadczenia swoje i innych osób; • stara się stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji.	przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości; • wyjaśnia sposób obsługi prostych urządzeń (np. automatu do napojów, bankomatu); • stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji. • stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją;			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Tworzenie wypowiedzi pisemnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń samodzielnie tworzy krótkie, proste, zrozumiałe wypowiedzi pisemne (np. wpis na blogu, wiadomość, opis, notatka, ogłoszenie, zaproszenie, ankieta, pocztówka, e-mail, list prywatny, prosty list formalny, prosta rozprawka).	Uczeń stosuje zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Potrafi także stworzyć rozprawkę wyrażającą opinię w odróżnieniu od rozprawki za i przeciw, dłuższy list formalny i artykuł	Tworząc różne teksty pisane uczeń popełnia nieliczne błędy w zakresie: • spójności i logiki, • kompozycji, • segmentacji. Potrafi rozważyć sytuacje hipotetyczne.	Tworząc różne bogate i spójne teksty, uczeń popełnia sporadyczne błędy.	Uczeń samodzielnie tworzy oryginalne i ciekawe teksty. Nie popełnia niemal żadnych błędów.

Zna zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań. Stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją.	publicystyczny, opis, opowiadanie, sprawozdanie, recenzja. Wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości	Przedstawia sposób postępowania (np. udziela instrukcji, wskazówek, określa zasady, objaśnia procedury związane z załatwianiem spraw w instytucjach).		

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Reagowanie ustne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały, w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); • rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; • stosuje formy grzecznościowe np. zaprasza i odpowiada na zaproszenie; • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • ostrzega, nakazuje, zakazuje,	Uczeń reaguje ustnie w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • prowadzi negocjacje w trudniejszych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • aktywnie uczestniczy w rozmowie i dyskusji (przedstawia	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny i naturalny. Jest w stanie poprowadzić dyskusję.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny, naturalny i rozbudowany.

instruuje; • prowadzi proste negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego (np. wymiana zakupionego towaru); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; • prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie, współczucie i wątpliwości); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny; • prosi o powtórzenie bądź wyjaśnienie tego, co powiedział rozmówca.	opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne); • komentuje, zgadza się lub kwestionuje zdanie innych uczestników dyskusji; • składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Reagowanie pisemne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego (np. e-mail, wiadomość, list prywatny i prosty list formalny, wypowiedź na blogu) w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; • stosuje zwroty i formy grzecznościowe np. zaprasza i odpowiada na zaproszenie • prowadzi proste negocjacje (np. uzgadnianie formy spędzania czasu); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; • prosi o pozwolenie, udziela i odmawia	Uczeń reaguje w formie dłuższego, złożonego tekstu pisanego (np. list prywatny lub formalny, sprawozdanie, artykuł publicystyczny) w sytuacjach formalnych i nieformalnych: • prowadzi negocjacje w trudnych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • ustosunkowuje się do opinii innych osób; • przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne; • komentuje, akceptuje lub kwestionuje zdanie innych (np. na forum internetowym); • składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;	• Uczeń spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń, reagując pisemnie, wykazuje się umiejętnością przekonywania.	Uczeń reaguje pisemnie, posługując się bogatą argumentacją oraz oryginalnymi pomysłami.

pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadza się i sprzeciwia; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie, współczucie i wątpliwości); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny.				

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie: • przekazuje w języku obcym podstawowe informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach),	Uczeń • przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np.	Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie w pełni przekazując informacje zawarte w materiałach. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu,	Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych. Potrafi je przetworzyć i sparafrazować.	Uczeń korzysta z tekstów kultury w języku obcym w wersji nieuproszczonej, potrafi je przekazać i twórczo wykorzystać. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami)

audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym; • przekazuje w języku obcym informacje sformułowane w języku polskim; • streszcza w języku angielskim przeczytany tekst.	filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • streszcza usłyszany lub przeczytany tekst; • rozwija notatkę, ogłoszenie, nagłówki prasowe; • stosuje zmiany stylu lub formy tekstu. Uczeń stosuje strategie kompensacyjne (np. parafraza, definicja) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu.	rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty). Uczeń wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, zapamiętywanie nowych wyrazów.		oraz realiów kulturowych krajów anglojęzycznych. Uczeń wykorzystuje język angielski w kreatywnych działaniach pozalekcyjnych (np.: konkursy, przedstawienia, itp.).

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Wymagania edukacyjne dla klas pierwszych

II. Grupy rozpoczynające naukę w 4-letnim Liceum na poziomie B1+ lub wyższym

Wymagania ogólne:

I. Znajomość środków językowych: Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.

II. Rozumienie wypowiedzi: Uczeń rozumie wypowiedzi ustne i pisemne o różnorodnej formie i długości, w różnych warunkach odbioru, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

III. Tworzenie wypowiedzi: Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne oraz dłuższe wypowiedzi pisemne, bogate i spójne pod względem treści, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

IV. Reagowanie na wypowiedzi: Uczeń reaguje płynnie, w formie ustnej i pisemnej, w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

V. Przetwarzanie wypowiedzi (mediacja): Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Szczegółowe wymagania:

I. Znajomość środków językowych

Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych **leksykalnych**, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, ubrania i akcesoria, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania, członkowie rodziny, związki międzyludzkie, problemy etyczne);

2) szkoła (np. przedmioty nauczania, oceny i wymagania, życie szkoły, kształcenie poza szkolne, system oświaty);

3) praca (np. zawody i związane z nimi czynności, warunki pracy i zatrudnienia, praca dorywcza, rynek pracy);

4) życie rodzinne i towarzyskie (np. okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy);

5) żywienie (np. artykuły spożywcze, owoce, warzywa, owoce morza, mięso i nabiał, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, diety, odżywianie się i zdrowie, przymiotniki opisujące jedzenie);

6) zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, reklama, korzystanie z usług, środki płatnicze, banki, ubezpieczenia);

7) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, rodzaje podróży, krajobraz, informacja turystyczna, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, wypadki);

8) sport (np. dyscypliny sportu, miejsca uprawiania sportu, ludzie sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, rodzaje zawodów sportowych, sport wyczynowy, współzawodnictwo, urazy i niepełnosprawność);

9) zdrowie (np. samopoczucie, części ciała, choroby, ich objawy i leczenie, higieniczny tryb życia, niepełnosprawni, uzależnienia, ochrona zdrowia i pierwsza pomoc, akcje charytatywne);

10) świat przyrody (np. klimat, pogoda, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, katastrofy, przestrzeń kosmiczna);

11) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, w tym znajomość problemów pojawiających się na styku różnych kultur i społeczności.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
Zna i stosuje podstawowe wyrazy i zwroty.	Zna i stosuje część poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje większość poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.

Znajomość środków językowych **gramatycznych**.

I. 1. Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych dzięki znajomości następujących struktur gramatycznych:

CZASOWNIK

1. Bezokolicznik i formy osobowe, np. *to sleep, sleeps, to have slept.*
2. Czasowniki posiłkowe, np. *be, do, have*.
3. Czasowniki modalne i półmodalne:

- can, np. *I can draw very well. You can go without me if you want. Can you help me with the luggage, please? I can't hear you. Whoever you saw, it can't have been John.*

- could, np. *I could read when I was six. I'm sorry but I couldn't help you yesterday. Could you sing this song for us, please? You could have taken a taxi from the airport.*
- may, np. *May I sit here? My mother may still be at work. You may stay longer if you want. You may not have heard about this place but it's amazing.*
- might, np. *They might be a little late. Don't touch it, you might break it. At 5 p.m. John might have been taking a driving test.*
- must; have to, np. *It must be cold outside. I must do this exercise for tomorrow. You mustn't smoke in here. We have to make the beds every morning. You didn't have to help them. You must be kidding. He must have done it, there was nobody else there.*
- will, np. *I will study harder this year. Will you do something for me, please? I promise I won't do that again.*
- shall, np. *Shall we go to the seaside this weekend? Shall I help you? What shall we do? The management shall not be responsible for damage to personal property.*
- would, np. *It would be a good idea. Would you like some tea? I wouldn't like to be in his place. When at my grandmother's, I would always have toast with peanut butter for breakfast.*
- should; ought to, np. *We should finish the project this week. I ought to be home by 10 p.m. You shouldn't play with matches. You ought to have washed the glasses before serving the drinks.*
- need; need to, np. *You needn't worry about it. You don't need to go there. You needn't have come, I'm going to deal with it myself.*
- used to, np. *We used to go to the seaside every weekend when I was a child.*

4. Konstrukcje czasownikowe:
   - going to, np. *It's going to rain. What are you going to do about it?*
   - be able to, np. *Will you be able to do it tomorrow? I regret not being able to help them.*
   - would like to, np. *What would you like to order?*
5. Czasowniki regularne i nieregularne, np. *listen-listened-listened; go-went-gone.*
6. Imiesłów czynny i bierny, np. *writing, written.*
7. Czasowniki złożone (phrasal verbs), np. *What are you looking for? Turn the radio down, please. My friend came up with a great idea. It took me an hour to figure out how to do the task. My boss looks down on everybody.*
8. Czasy gramatyczne:
   - Present Simple, np. *I am from Sweden. The shop is closed on Sundays. I do the shopping here every morning. Their plane lands at 7 p.m. The sun sets in the west. I have a new car. I will call you when the meeting starts.*
   - Present Continuous, np. *I'm writing an important email. We're staying in the Rocamar Hotel. I'm getting tired. My parents are leaving on holiday tomorrow. I'm having lunch at the moment. Why are you always packing at the last moment? While you're getting ready, I will look for an umbrella.*

Present Perfect, np. *We have just had dinner. I have been here since Monday. It's the first time I have tried a passion fruit. The show has already finished. I will serve dinner as soon as you have set the table.*

   - Present Perfect Continuous, np. *We have been waiting here for ages! How long have you been living in this area? Have you been crying? I've been attending these classes every Tuesday since May.*
   - Past Simple, np. *We were a little worried about you. I bought this car yesterday. When she was younger, she was really shy. We went for a walk and then we had dinner in a restaurant.*
   - Past Continuous, np. *Yesterday at 5 p.m. I was swimming in the ocean. When we arrived, most of the guests were dancing. I wasn't expecting you today! I was wondering if you could help me with this suitcase.*

- Past Perfect, np. *The train had left before we reached the station. I felt I had been there before. By 1492 Columbus had made many sea voyages. It was the first time the neighbours had seen my new flat.*
- Past Perfect Continuous, np. *I couldn't believe they had been living here for so many years.*
- Future Simple, np. *We will go on a trip next weekend. I hope it won't rain tomorrow. I will take this bag, it's great! When will I see you again? Will you help me? We will get up when we want.*
- Future Continuous, np. *I'll be working at five.*
- Future Perfect, np. *I hope they will have arrived by the evening. By the time I retire, I hope I will have done many exciting things.*
- Future Perfect Continuous, np. *In September I will have been working here for 20 years.*

RZECZOWNIK

1. Nazwy rzeczy policzalnych, np. *a car, an answer* i niepoliczalnych, np. *money, flour.*
2. Liczba mnoga rzeczowników, np. a skirt – skirts, a child – children, a wife – wives, a baby – babies, a box – boxes a sheep – sheep, a foot – feet, a passer-by – passersby, an add-on – add-ons.
3. Rzeczowniki występujące tylko w formie pojedynczej, np. news, advice lub mnogiej, np. trousers, glasses.
4. Sposoby wyrażania posiadania i przynależności, np. the daughter's wedding, the size of the room.
5. Rodzaj, np. an actor – an actress;
6. Rzeczowniki złożone, np. toothpaste, a mother-in-law, a dance school. a nephew – a niece; a fox – a vixen.

PRZEDIMEK

1. Przedimek nieokreślony, np. *a house / an umbrella, a yellow box, a bar of chocolate; I have a small garden.*
2. Przedimek określony, np. *the house of my dreams, the United States, the Himalayas, the table on the right, the most beautiful girl, play the guitar; I have a small garden. In the garden there are different flowers.*
3. Przedimek zerowy, np. *lunch, furniture, Mount Everest; Dogs and cats are our favourite pets.*

PRZYMIOTNIK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *tall – taller – the tallest, elegant –more elegant – the most elegant, good –better – the best, little – less – the least.*
2. Użycie przymiotników z *so* i *such* np. *She's so beautiful. They are such nice people.*
3. Przymiotniki dzierżawcze, np. *my, your.*
4. Przymiotniki po czasownikach postrzegania, np. *It smells great.*
5. Przymiotniki używane w funkcji rzeczownika, np. *the rich.*

PRZYSŁÓWEK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *early – earlier – the earliest, much –more – the most.*
2. Użycie przysłówków:
    - dwóch znaczeniowo różnych formach, np. *He works too hard. He hardly sleeps. We arrived too late. She has put on weight lately.*
    - *too,* np. *You're driving too fast.*
    - *enough,* np. *He's not old enough to go abroad alone.*
3. Miejsce przysłówka w zdaniu, np. *You are always hungry! She never does the shopping on Sunday. I have never seen the Himalayas. Do it very carefully. My father works very hard. Little did he know what was going to happen.*

ZAIMEK

1. Zaimki osobowe, np. *I, you.*.
2. Zaimki dzierżawcze, np. *mine, yours.*
3. Zaimki zwrotne i emfatyczne, np. *yourself, themselves.*
4. Zaimki wskazujące, np. *this, these.*
5. Zaimki pytające, np. *what, how, why.*
6. Zaimki względne, np. *who, which, that*.
7. Zaimki wzajemne, np. *each other, one another*.
8. Zaimki nieokreślone, np.
    - *some, any, no, etery* i złożenia z nimi
    - *none, either, neither*
    - *many, much, few, a few, little, a little*
    - *another, other, others, the other, the others*
    - *every, each*
    - *enough*
    - *both, all*
    - *either – or, neither – nor.*
9. Zaimki bezosobowe: *you, one*.

LICZEBNIK

Liczebniki główne, porządkowe, ułamkowe i dziesiętne.

PRZYIMEK

1. Przyimki z określeniami miejsca, czasu, kierunku, odległości, przyczyny, sposobu, np. *in London, at 7 p.m., on Sunday, in July, on Saturday evening, by bus, with a pen, to get a reward.*
2. Przyimki po rzeczownikach, czasownikach i przymiotnikach, np. *interest in, famous for, think of, objection to, compatible with, refer to.*

SPÓJNIKI

Spójniki, np. *and, or, but, if, unless, that, till, until, when, where, while, after, before, as soon as, because, although, however, so, in spite of, despite, yet, on condition that, supposing, providing/provided that, so as, even though, whereas, as if, as though, in case.*

SKŁADNIA

1. Zdania oznajmujące:

- twierdzące, np. *I'm seventeen years old. There's too little time. I have been here before. I'm going to learn Japanese.*
- przeczące, np. *I don't know the answer to this question. I haven't seen you for ages. There is no food in the fridge. I can't do anything about it. Neither/None of my friends can drive a car.*

2. Zdania pytające, np. *How old are you? Where are you going? Who is this cake for? How long does it take to get to the airport? When did the match start? Do you have to do any housework today? What is your room like? What happened? Who made you go there?*
3. Zdania rozkazujące, np. *Put the kettle on. Don't tell me what to do. Let's go there together.*
4. Zdania wykrzyknikowe, np. *How nice of you! What a wonderful scenery!*

5. Zdania z podmiotem *it*, np. *It's half past two. It's getting cloudy. It's really great here. It makes me happy. It was only last week that he was awarded that prize. It's worth having a look inside the building. It's no use trying to convince him.*
6. Zdania z podmiotem *there*, np. *There are too many people in this room. There weren't any clouds in the sky when we left. There will be over a thousand people at the concert. There are bound to be problems.*
7. Zdania z dwoma dopełnieniami, np. *My boyfriend brought me wonderful flowers.*
8. Strona bierna, np. *It is made of wood. The building was destroyed by the storm. The parcel has just been delivered. The meal will be served in a moment. It must be finished today. His every step is being watched. He is/was believed to have robbed a bank. I was made to give a speech. The curtains must have been made of special fabric. She likes being admired. The meeting had to be cancelled.*
9. Pytania typu question tags, np. *He's English, isn't he? Give me the book, will you?* I dopowiedzenia, np. *So do I. Nor/Neither do I.*
10. Pytania pośrednie, np. *Can you tell me what time it is? Could you tell me where I should turn? I don't know where everybody is.*
11. Mowa zależna, np. *My mum said she was tired. The teacher told me to answer the question. The neighbour asked me not to play music too loudly. A doctor wanted to know what was wrong. I wanted to know when the bus would come. I asked mum how many cakes she had bought for the party. The policeman denied having heard about the burglary. The security guard accused me of shoplifting. The man objected to having the meeting interrupted.*
12. Zdania współrzędnie złożone, np. *I called my friend and asked him to help me. He came to the meeting but refused to accept our offer.*
13. Zdania podrzędnie złożone:

- podmiotowe, np. *What I know about it is confidential.*
- orzecznikowe, np. *The problem is that we need help.*
- dopełnieniowe, np. *He promised that he would come soon. He'd like everyone to enjoy the party. All I did was (to) send him an apology.*
- przydawkowe, np. *The train that we wanted to take was delayed. My aunt, who has been helping our family for years, is a rich duchess. He came late, which surprised all of us.*
- okolicznikowe:

- celu, np. *I phoned him (in order) to tell him the news. I did it so as to save him time. The Government passed that law in order that / so (that) this kind of antisocial behaviour could be punished.*
- czasu, np. *Say your name when they ask you.*
- miejsca, np. *They found themselves where they had never been before.*
- porównawcze, np. *Sylvia's garden isn't so big as Margaret's (is). I respect him more than words can say. Jake has as much courage as his older brother (has). The older I get, the happier I am. She speaks several languages, as do her parents.*
- przyczyny, np. *I lent him the book because he asked me to. As it was quite late, we went straight home.*
- przyzwolenia, np. *Although he was big and strong, he didn't want to fight.*
- skutku, np. *I worked till late so I was tired.*
- sposobu, np. *Do as I tell you.*
- stopnia, np. *So much was he engaged in his work that he didn't hear anyone.*

14. Zdania warunkowe (typu 0, I, II, III oraz mieszane), np. *If you enter the room, an alarm goes off. If it rains tomorrow, we will stay at home. If he changed his ways, he'd have more friends. If I had known about your victory, I would have called to congratulate you. If he knew English, he'd have represented Poland at last month's conference in Great Britain. If he had gone to bed earlier yesterday, he wouldn't be so tired now.*
15. Zdania wyrażające życzenie, preferencje lub przypuszczenie, np.

- wish, np. *I wish you were here. I wish they would cancel the meeting. I wish we had left earlier.*

- it’s time, np. *It’s (high) time he found a job.*
- had better, np. *You’d better (not) come tomorrow.*
- would rather, np. *I would rather (not) go there. They would rather you didn’t smoke here.*
- if only, np. *If only we could drive faster! If only I had listened to you.*
- as if / as though, np. *She felt as if / as though all of her worries had gone.*
- suppose/supposing, np. *Suppose you had a choice, what option would you go for?*

16. Konstrukcje bezokolicznikowe, np. *I promise to write every day. It’s difficult for me to decide. I want you to do it. I’m glad to see you. I have many letters to write. I’d prefer to fly rather than travel by bus. Will you let me go there? Don’t make me laugh. When am I supposed to return the books? It was surprising to hear his name mentioned. They were about to leave when I arrived. I saw him do a trick.*
- oraz gerundialne, np. *I enjoy swimming and sunbathing. I couldn’t help reading your message. I was excited about getting birthday presents. I prefer skiing to snowboarding. I couldn’t remember writing the letter. I heard him singing. I’m not used to getting up so early. There’s no hope of their winning the match.*
17. Konstrukcje: *have/get something done, have sb do sth, get sb to do sth.,* np. *He had his room painted yesterday. I must get it done tomorrow. I will have Mike cook dinner next time we meet.*
18. Inwersja stylistyczna i inne formy emfatyczne, np. *Rarely do I see so much enthusiasm in her eyes. It was John who told me about it. Had I known about your accident, I wouldn’t have bothered you. You do look nice today. I did tell you*.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
W niewielkim stopniu stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych. Popełnia liczne błędy, które zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	Częściowo poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które czasem zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	W większości poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. Potrafi je poprawić.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Jest świadomy swoich błędów, które samodzielne poprawia.

Znajomość środków językowych **ortograficznych.**

Zasady oceniania prac osób posiadających odnośne dysfunkcje zawarte są w Informatorze o egzaminie maturalnym z języka angielskiego od roku szkolnego 2014/2015.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Zna podstawowe zasady ortograficzne. Popełnia liczne błędy, które zmieniają znaczenie.	Częściowo poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które czasem zmieniają znaczenie.	W większości poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy, które zmieniają znaczenie. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy, które nie zmieniają znaczenia. Potrafi je poprawić.	Nie popełnia błędów ortograficznych.

Znajomość środków językowych **fonetycznych**.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Popełnia błędy w wymowie, które czasami zakłócają komunikację. Pauzy w wypowiedzi występują często i są nienaturalne; zakłócają czasami odbiór komunikatu.	Popełnia błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Występują pauzy, które czasem są nienaturalne, jednak nie zakłócają odbioru komunikatu.	Popełnia nieliczne błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Wypowiedź jest płynna. Występujące pauzy są naturalne.	Brak błędów w wymowie. Występujące pauzy, uczeń wypełnia odpowiednimi środkami językowymi.	Uczeń nie popełnia błędów w wymowie. Akcent wyrazowy, zdaniowy oraz intonacja zbliżone są do stosowanych przez rodzimych użytkowników j. angielskiego.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Rozumienie ze słuchu.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie ze słuchu proste, typowe wypowiedzi (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka. • określa główną myśl tekstu • określa główną myśl poszczególnych części tekstu • określa intencje, nastawienie i postawy nadawcy/autora tekstu, określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników) • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie tekstów słuchanych o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru.	Uczeń rozumie ze słuchu teksty o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru. Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje ze słuchanych tekstów, zinterpretować intonację. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń rozróżnia odmienne akcenty rodzimych użytkowników j. angielskiego.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Rozumienie tekstów czytanych.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, broszury, SMS-y, wpisy na forach i blogach, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, proste artykuły prasowe i teksty narracyjne): • określa główną myśl tekstu; • określa główną myśl poszczególnych części tekstu; • określa intencje nadawcy/autora tekstu; • określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu); • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje; • rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu; Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie wypowiedzi pisemnych o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie).	Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie). Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje z czytanych tekstów. Potrafi zinterpretować środki literackie. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń potrafi wyłapać konteksty kulturowe i niuanse znaczeniowe.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

III. Tworzenie wypowiedzi. - Tworzenie wypowiedzi ustnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń tworzy krótkie, proste, zrozumiałe, wypowiedzi ustne: • opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności; • opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; • relacjonuje wydarzenia z przeszłości; • wyraża swoje opinie, poglądy i uczucia; • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów; • opisuje intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; • opisuje doświadczenia swoje i innych osób; • stara się stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji.	Uczeń • opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • wyraża i uzasadnia swoje opinie, poglądy i uczucia; • przedstawia opinie innych osób;) • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów, potrafi podać przykłady i uzasadnienia, • wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości; • wyjaśnia sposób obsługi prostych urządzeń (np. automatu do napojów, bankomatu); • stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji. • stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu. • rozważa sytuacje hipotetyczne	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • wyjaśnia sposób obsługi bardziej skomplikowanych urządzeń oraz procedury postępowania (np. załatwianie spraw w instytucjach).	Samodzielnie tworzy płynne, naturalne i rozbudowane wypowiedzi ustne.

	argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją;			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Tworzenie wypowiedzi pisemnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń samodzielnie tworzy relatywnie krótkie, proste, zrozumiałe wypowiedzi pisemne (np. wpis na blogu, wiadomość, opis, notatka, ogłoszenie, zaproszenie, ankieta, pocztówka, e-mail, list prywatny, prosty list formalny, prosta rozprawka, historyjka, życzenia, życiorys, CV). Zna zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań. Stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją.	Uczeń stosuje zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Potrafi także stworzyć rozprawkę wyrażającą opinię w odróżnieniu od rozprawki za i przeciw, dłuższy list formalny i artykuł publicystyczny, opis, opowiadanie, sprawozdanie, recenzja. Wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości	Tworząc różne teksty pisane uczeń popełnia nieliczne błędy w zakresie: • spójności i logiki, • kompozycji, • segmentacji. Potrafi rozważyć sytuacje hipotetyczne. Przedstawia sposób postępowania (np. udziela instrukcji, wskazówek, określa zasady, objaśnia procedury związane z załatwianiem spraw w instytucjach).	Tworząc różne bogate i spójne teksty, uczeń popełnia sporadyczne błędy.	Uczeń samodzielnie tworzy oryginalne i ciekawe teksty. Nie popełnia niemal żadnych błędów.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Reagowanie ustne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały, w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); • rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; • stosuje formy grzecznościowe np. zaprasza i odpowiada na zaproszenie; • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; • prowadzi proste negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego (np. wymiana zakupionego towaru); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; • prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie,	Uczeń reaguje ustnie w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • prowadzi negocjacje w trudniejszych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • aktywnie uczestniczy w rozmowie i dyskusji (przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne); • komentuje, zgadza się lub kwestionuje zdanie innych uczestników dyskusji; • składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny i naturalny. Jest w stanie poprowadzić dyskusję.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny, naturalny i rozbudowany.

współczucie i wątpliwości); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny; • prosi o powtórzenie bądź wyjaśnienie tego, co powiedział rozmówca.	odbiorcy;			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Reagowanie pisemne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje w formie tekstu pisanego (np. e-mail, wiadomość, list prywatny i prosty list formalny, wypowiedź na blogu) w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; • stosuje zwroty i formy	Uczeń reaguje w formie dłuższego, złożonego tekstu pisanego (np. list prywatny lub formalny, sprawozdanie, artykuł publicystyczny) w sytuacjach formalnych i nieformalnych: • prowadzi negocjacje w trudnych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • ustosunkowuje się do opinii innych osób; • przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne; • komentuje, akceptuje lub kwestionuje zdanie innych (np. na forum	• Uczeń spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń, reagując pisemnie, wykazuje się umiejętnością przekonywania.	Uczeń reaguje pisemnie, posługując się bogatą argumentacją oraz oryginalnymi pomysłami.

grzecznościowe np. zaprasza i odpowiada na zaproszenie • prowadzi proste negocjacje (np. uzgadnianie formy spędzania czasu); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; • prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadza się i sprzeciwia; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie, współczucie i wątpliwości); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny.	internetowym); • składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie: • przekazuje w języku obcym podstawowe informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym; • przekazuje w języku obcym informacje sformułowane w języku polskim; • streszcza w języku angielskim przeczytany tekst.	Uczeń • przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • streszcza usłyszany lub przeczytany tekst; • rozwija notatkę, ogłoszenie, nagłówki prasowe; • stosuje zmiany stylu lub formy tekstu. Uczeń stosuje strategie kompensacyjne (np. parafraza, definicja) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu.	Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie w pełni przekazując informacje zawarte w materiałach. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty). Uczeń wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, zapamiętywanie nowych wyrazów.	Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych. Potrafi je przetworzyć i sparafrazować.	Uczeń korzysta z tekstów kultury w języku obcym w wersji nieuproszczonej, potrafi je przekazać i twórczo wykorzystać. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami) oraz realiów kulturowych krajów anglojęzycznych. Uczeń wykorzystuje język angielski w kreatywnych działaniach pozalekcyjnych (np.: konkursy, przedstawienia, itp.).

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Wymagania edukacyjne dla klas drugich

I. Grupy na poziomie B1

Wymagania ogólne:

I. Znajomość środków językowych: Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
II. Rozumienie wypowiedzi: Uczeń rozumie wypowiedzi ustne i pisemne o różnorodnej formie i długości, w różnych warunkach odbioru, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
III. Tworzenie wypowiedzi: Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne oraz dłuższe wypowiedzi pisemne, bogate i spójne pod względem treści, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
IV. Reagowanie na wypowiedzi: Uczeń reaguje płynnie, w formie ustnej i pisemnej, w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
V. Przetwarzanie wypowiedzi: Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Szczegółowe wymagania:

I. Znajomość środków językowych

Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych **leksykalnych**, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, ubrania i akcesoria, cechy charakteru, osobowość, uczucia i emocje, zainteresowania, członkowie rodziny, związki międzyludzkie, problemy etyczne);

2) żywienie (np. artykuły spożywcze, owoce, warzywa, owoce morza, mięso i nabiał, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, diety, odżywianie się i zdrowie, przymiotniki opisujące jedzenie);

3) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, rodzaje podróży, krajobraz, informacja turystyczna, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, wypadki);

4) sport (np. dyscypliny sportu, miejsca uprawiania sportu, ludzie sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, rodzaje zawodów sportowych, sport wyczynowy, współzawodnictwo, urazy i niepełnosprawność);

5) zdrowie (np. samopoczucie, części ciała, choroby, ich objawy i leczenie, higieniczny tryb życia, niepełnosprawni, uzależnienia, ochrona zdrowia i pierwsza pomoc, akcje charytatywne);

6) nauka i technika (np. odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych, awarie, technologie informacyjno-komunikacyjne);

7) świat przyrody (np. klimat, pogoda, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, katastrofy, przestrzeń kosmiczna);

8) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, w tym znajomość problemów pojawiających się na styku różnych kultur i społeczności.

9) kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, ochrona praw autorskich, uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje, media, a zw laszcz telewizja);

10) państwo i społeczeństwo (np. wydarzenia i zjawiska społeczne, struktura państwa, urzędy, organizacje społeczne i międzynarodowe, polityka, gospodarka, problemy współczesnego świata, prawa człowieka, religie, ideologie).

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
Zna i stosuje podstawowe wyrazy i zwroty.	Zna i stosuje część poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje większość poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.

Znajomość środków językowych **gramatycznych**.

I. 1. Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych dzięki znajomości następujących struktur gramatycznych:

CZASOWNIK

1. Bezokolicznik i formy osobowe, np. *to sleep, sleeps, to have slept.*
2. Czasowniki posiłkowe, np. *be, do, have*.
3. Czasowniki modalne i półmodalne:

- can, np. *I can draw very well. You can go without me if you want. Can you help me with the luggage, please? I can't hear you. Whoever you saw, it can't have been John.*
- could, np. *I could read when I was six. I'm sorry but I couldn't help you yesterday. Could you sing this song for us, please? You could have taken a taxi from the airport.*

- may, np. *May I sit here? My mother may still be at work. You may stay longer if you want. You may not have heard about this place but it's amazing.*
- might, np. *They might be a little late. Don't touch it, you might break it. At 5 p.m. John might have been taking a driving test.*
- must; have to, np. *It must be cold outside. I must do this exercise for tomorrow. You mustn't smoke in here. We have to make the beds every morning. You didn't have to help them. You must be kidding. He must have done it, there was nobody else there.*
- will, np. *I will study harder this year. Will you do something for me, please? I promise I won't do that again.*
- shall, np. *Shall we go to the seaside this weekend? Shall I help you? What shall we do? The management shall not be responsible for damage to personal property.*
- would, np. *It would be a good idea. Would you like some tea? I wouldn't like to be in his place. When at my grandmother's, I would always have toast with peanut butter for breakfast.*
- should; ought to, np. *We should finish the project this week. I ought to be home by 10 p.m. You shouldn't play with matches. You ought to have washed the glasses before serving the drinks.*
- need; need to, np. *You needn't worry about it. You don't need to go there. You needn't have come, I'm going to deal with it myself.*
- used to, np. *We used to go to the seaside every weekend when I was a child.*

4. Konstrukcje czasownikowe:
   - going to, np. *It's going to rain. What are you going to do about it?*
   - be able to, np. *Will you be able to do it tomorrow? I regret not being able to help them.*
   - would like to, np. *What would you like to order?*
5. Czasowniki regularne i nieregularne, np. *listen-listened-listened; go-went-gone.*
6. Imiesłów czynny i bierny, np. *writing, written.*
7. Czasowniki złożone (phrasal verbs), np. *What are you looking for? Turn the radio down, please. My friend came up with a great idea. It took me an hour to figure out how to do the task. My boss looks down on everybody.*
8. Czasy gramatyczne:
   - Present Simple, np. *I am from Sweden. The shop is closed on Sundays. I do the shopping here every morning. Their plane lands at 7 p.m. The sun sets in the west. I have a new car. I will call you when the meeting starts.*
   - Present Continuous, np. *I'm writing an important email. We're staying in the Rocamar Hotel. I'm getting tired. My parents are leaving on holiday tomorrow. I'm having lunch at the moment. Why are you always packing at the last moment? While you're getting ready, I will look for an umbrella.*
   - Present Perfect, np. *We have just had dinner. I have been here since Monday. It's the first time I have tried a passion fruit. The show has already finished. I will serve dinner as soon as you have set the table.*
   - Present Perfect Continuous, np. *We have been waiting here for ages! How long have you been living in this area? Have you been crying? I've been attending these classes every Tuesday since May.*
   - Past Simple, np. *We were a little worried about you. I bought this car yesterday. When she was younger, she was really shy. We went for a walk and then we had dinner in a restaurant.*
   - Past Continuous, np. *Yesterday at 5 p.m. I was swimming in the ocean. When we arrived, most of the guests were dancing. I wasn't expecting you today! I was wondering if you could help me with this suitcase.*
   - Past Perfect, np. *The train had left before we reached the station. I felt I had been there before. By 1492 Columbus had made many sea voyages. It was the first time the neighbours had seen my new flat.*

- Future Simple, np. *We will go on a trip next weekend. I hope it won't rain tomorrow. I will take this bag, it's great! When will I see you again? Will you help me? We will get up when we want.*
- Future Continuous, np. *I'll be working at five.*
- Future Perfect, np. *I hope they will have arrived by the evening. By the time I retire, I hope I will have done many exciting things.*

RZECZOWNIK

1. Nazwy rzeczy policzalnych, np. *a car, an answer* i niepoliczalnych, np. *money, flour*.
2. Liczba mnoga rzeczowników, np. a skirt – skirts, a child – children, a wife – wives, a baby – babies, a box – boxes a sheep – sheep, a foot – feet, a passer-by – passersby, an add-on – add-ons.
3. Rzeczowniki występujące tylko w formie pojedynczej, np. news, advice lub mnogiej, np. trousers, glasses.
4. Sposoby wyrażania posiadania i przynależności, np. the daughter's wedding, the size of the room.
5. Rodzaj, np. an actor – an actress;
6. Rzeczowniki złożone, np. toothpaste, a mother-in-law, a dance school. a nephew – a niece; a fox – a vixen.

PRZEDIMEK

1. Przedimek nieokreślony, np. *a house / an umbrella, a yellow box, a bar of chocolate; I have a small garden.*
2. Przedimek określony, np. *the house of my dreams, the United States, the Himalayas, the table on the right, the most beautiful girl, play the guitar; I have a small garden. In the garden there are different flowers.*
3. Przedimek zerowy, np. *lunch, furniture, Mount Everest; Dogs and cats are our favourite pets.*

PRZYMIOTNIK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *tall – taller – the tallest, elegant –more elegant – the most elegant, good –better – the best, little – less – the least*.
2. Użycie przymiotników z *so* i *such* np. *She's so beautiful. They are such nice people.*
3. Przymiotniki dzierżawcze, np. *my, your*.
4. Przymiotniki po czasownikach postrzegania, np. *It smells great.*
5. Przymiotniki używane w funkcji rzeczownika, np. *the rich.*

PRZYSŁÓWEK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *early – earlier – the earliest, much –more – the most.*
2. Użycie przysłówków:
   - dwóch znaczeniowo różnych formach, np. *He works too hard. He hardly sleeps. We arrived too late. She has put on weight lately.*
   - *too,* np. *You're driving too fast.*
   - *enough,* np. *He's not old enough to go abroad alone.*
3. Miejsce przysłówka w zdaniu, np. *You are always hungry! She never does the shopping on Sunday. I have never seen the Himalayas. Do it very carefully. My father works very hard. Little did he know what was going to happen.*

ZAIMEK

1. Zaimki osobowe, np. *I, you.*.
2. Zaimki dzierżawcze, np. *mine, yours.*
3. Zaimki zwrotne i emfatyczne, np. *yourself, themselves.*
4. Zaimki wskazujące, np. *this, these.*

5. Zaimki pytające, np. *what, how, why.*
6. Zaimki względne, np. *who, which, that*.
7. Zaimki wzajemne, np. *each other, one another.*
8. Zaimki nieokreślone, np.
   - *some, any, no, etery* i złożenia z nimi
   - *none, either, neither*
   - *many, much, few, a few, little, a little*
   - *another, other, others, the other, the others*
   - *every, each*
   - *enough*
   - *both, all*
   - *either – or, neither – nor.*
9. Zaimki bezosobowe: *you, one*.

LICZEBNIK

Liczebniki główne, porządkowe, ułamkowe i dziesiętne.

PRZYIMEK

1. Przyimki z określeniami miejsca, czasu, kierunku, odległości, przyczyny, sposobu, np. *in London, at 7 p.m., on Sunday, in July, on Saturday evening, by bus, with a pen, to get a reward.*
2. Przyimki po rzeczownikach, czasownikach i przymiotnikach, np. *interest in, famous for, think of, objection to, compatible with, refer to.*

SPÓJNIKI

Spójniki, np. *and, or, but, if, unless, that, till, until, when, where, while, after, before, as soon as, because, although, however, so, in spite of, despite, yet, on condition that, supposing, providing/provided that, so as, even though, whereas, as if, as though, in case.*

SKŁADNIA

1. Zdania oznajmujące:
- twierdzące, np. *I'm seventeen years old. There's too little time. I have been here before. I'm going to learn Japanese.*
- przeczące, np. *I don't know the answer to this question. I haven't seen you for ages. There is no food in the fridge. I can't do anything about it. Neither/None of my friends can drive a car.*

2. Zdania pytające, np. *How old are you? Where are you going? Who is this cake for? How long does it take to get to the airport? When did the match start? Do you have to do any housework today? What is your room like? What happened? Who made you go there?*
3. Zdania rozkazujące, np. *Put the kettle on. Don't tell me what to do. Let's go there together.*
4. Zdania wykrzyknikowe, np. *How nice of you! What a wonderful scenery!*
5. Zdania z podmiotem *it*, np. *It's half past two. It's getting cloudy. It's really great here. It makes me happy. It was only last week that he was awarded that prize. It's worth having a look inside the building. It's no use trying to convince him.*
6. Zdania z podmiotem *there*, np. *There are too many people in this room. There weren't any clouds in the sky when we left. There will be over a thousand people at the concert. There are bound to be problems.*
7. Zdania z dwoma dopełnieniami, np. *My boyfriend brought me wonderful flowers.*
8. Pytania typu question tags, np. *He's English, isn't he? Give me the book, will you?* I dopowiedzenia, np. *So do I. Nor/Neither do I.*

9. Pytania pośrednie, np. *Can you tell me what time it is? Could you tell me where I should turn? I don't know where everybody is.*
10. Zdania współrzędnie złożone, np. *I called my friend and asked him to help me. He came to the meeting but refused to accept our offer.*
11. Zdania podrzędnie złożone:

- podmiotowe, np. *What I know about it is confidential.*
- orzecznikowe, np. *The problem is that we need help.*
- dopełnieniowe, np. *He promised that he would come soon. He'd like everyone to enjoy the party. All I did was (to) send him an apology.*
- przydawkowe, np. *The train that we wanted to take was delayed. My aunt, who has been helping our family for years, is a rich duchess. He came late, which surprised all of us.*
- okolicznikowe:

- celu, np. *I phoned him (in order) to tell him the news. I did it so as to save him time. The Government passed that law in order that / so (that) this kind of antisocial behaviour could be punished.*
- czasu, np. *Say your name when they ask you.*
- miejsca, np. *They found themselves where they had never been before.*
- porównawcze, np. *Sylvia's garden isn't so big as Margaret's (is). I respect him more than words can say. Jake has as much courage as his older brother (has). The older I get, the happier I am. She speaks several languages, as do her parents.*
- przyczyny, np. *I lent him the book because he asked me to. As it was quite late, we went straight home.*
- przyzwolenia, np. *Although he was big and strong, he didn't want to fight.*
- skutku, np. *I worked till late so I was tired.*
- sposobu, np. *Do as I tell you.*
- stopnia, np. *So much was he engaged in his work that he didn't hear anyone.*

12. Zdania warunkowe (typu 0, I, II, III oraz mieszane), np. *If you enter the room, an alarm goes off. If it rains tomorrow, we will stay at home. If he changed his ways, he'd have more friends. If I had known about your victory, I would have called to congratulate you. If he knew English, he'd have represented Poland at last month's conference in Great Britain. If he had gone to bed earlier yesterday, he wouldn't be so tired now.*
13. Konstrukcje bezokolicznikowe, np. *I promise to write every day. It's difficult for me to decide. I want you to do it. I'm glad to see you. I have many letters to write. I'd prefer to fly rather than travel by bus. Will you let me go there? Don't make me laugh. When am I supposed to return the books? It was surprising to hear his name mentioned. They were about to leave when I arrived. I saw him do a trick.*
- oraz gerundialne, np. *I enjoy swimming and sunbathing. I couldn't help reading your message. I was excited about getting birthday presents. I prefer skiing to snowboarding. I couldn't remember writing the letter. I heard him singing. I'm not used to getting up so early. There's no hope of their winning the match.*

14. Strona bierna, np. *It is made of glass. The boat was destroyed by the storm. The parcel has just been delivered. The meal will be served in the garden. Human life can be prolonged by medical treatment. His every step is being watched. He is / was believed to have mugged several women. I was made to give a speech. The clothes must have been made of special fabric. Everyone likes being appreciated. The performance had to be cancelled. It has been agreed that changes to the scheme are necessary.*
15. Mowa zależna, np. *My dad said he was tired. The teacher told me to go to the board. The neighbour asked me not to leave the front door open. My mum wanted to know what was wrong. She wanted to know when the bus would come. I asked mum how many pizzas she had ordered for the party. The policeman denied having heard about the burglary. The security guard accused him of shoplifting. The manager objected to having the meeting interrupted. He is wondering if / whether the taxi has arrived yet.*

16. Konstrukcje: *have/get something done, have sb do sth, get sb to do sth.,* np. *He had his room painted yesterday. I must get it done tomorrow. I will have Mike cook dinner next time we meet.*

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
W niewielkim stopniu stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych. Popełnia liczne błędy, które zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	Częściowo poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które czasem zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	W większości poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. Potrafi je poprawić.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Jest świadomy swoich błędów, które samodzielne poprawia.

Znajomość środków językowych **ortograficznych.**

Zasady oceniania prac osób posiadających odnośne dysfunkcje zawarte są w Informatorze o egzaminie maturalnym z języka angielskiego od roku szkolnego 2014/2015.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Zna podstawowe zasady ortograficzne. Popełnia liczne błędy, które zmieniają znaczenie.	Częściowo poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które czasem zmieniają znaczenie.	W większości poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy, które zmieniają znaczenie. W większości umie je	Poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy, które nie zmieniają znaczenia. Potrafi je poprawić.	Nie popełnia błędów ortograficznych.

		poprawić.		

Znajomość środków językowych **fonetycznych**.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Popełnia błędy w wymowie, które czasami zakłócają komunikację. Pauzy w wypowiedzi występują często i są nienaturalne; zakłócają czasami odbiór komunikatu.	Popełnia błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Występują pauzy, które czasem są nienaturalne, jednak nie zakłócają odbioru komunikatu.	Popełnia nieliczne błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Wypowiedź jest płynna. Występujące pauzy są naturalne.	Brak błędów w wymowie. Występujące pauzy, uczeń wypełnia odpowiednimi środkami językowymi.	Uczeń nie popełnia błędów w wymowie. Akcent wyrazowy, zdaniowy oraz intonacja zbliżone są do stosowanych przez rodzimych użytkowników j. angielskiego.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Rozumienie ze słuchu.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca

Uczeń rozumie ze słuchu proste, typowe wypowiedzi (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka. • określa główną myśl tekstu • określa główną myśl poszczególnych części tekstu • określa intencje, nastawienie i postawy nadawcy/autora tekstu, określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników) • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie tekstów słuchanych o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru.	Uczeń rozumie ze słuchu teksty o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru. Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje ze słuchanych tekstów, zinterpretować intonację. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń rozróżnia odmienne akcenty rodzimych użytkowników j. angielskiego.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Rozumienie tekstów czytanych.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca

Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, broszury, SMS-y, wpisy na forach i blogach, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, proste artykuły prasowe i teksty narracyjne): • określa główną myśl tekstu; • określa główną myśl poszczególnych części tekstu; • określa intencje nadawcy/autora tekstu; • określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu); • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje; • rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu; Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie wypowiedzi pisemnych o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie).	Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie). Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje z czytanych tekstów. Potrafi zinterpretować środki literackie. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń potrafi wyłapać konteksty kulturowe i niuanse znaczeniowe.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

III. Tworzenie wypowiedzi. - Tworzenie wypowiedzi ustnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń tworzy proste, zrozumiałe, wypowiedzi ustne: • opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności;	Uczeń • opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • wyraża i uzasadnia	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • wyjaśnia sposób obsługi bardziej skomplikowanych	Samodzielnie tworzy płynne, naturalne i rozbudowane wypowiedzi ustne.

• opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; • relacjonuje wydarzenia z przeszłości; • wyraża swoje opinie, poglądy i uczucia; • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów; • opisuje intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; • opisuje doświadczenia swoje i innych osób; • stara się stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji.	swoje opinie, poglądy i uczucia; • przedstawia opinie innych osób;) • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów, potrafi podać przykłady i uzasadnienia, • wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości; • wyjaśnia sposób obsługi prostych urządzeń (np. automatu do napojów, bankomatu); • stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji. • stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją;	danej tezie lub rozwiązaniu. • rozważa sytuacje hipotetyczne	urządzeń oraz procedury postępowania (np. załatwianie spraw w instytucjach).	

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Tworzenie wypowiedzi pisemnych

OCENA*

dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń samodzielnie tworzy relatywnie krótkie, proste, zrozumiałe wypowiedzi pisemne (np. wpis na blogu, wiadomość, opis, notatka, ogłoszenie, zaproszenie, ankieta, pocztówka, e-mail, list prywatny, prosty list formalny, prosta rozprawka). Zna zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań. Stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją.	Uczeń stosuje zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Potrafi także stworzyć rozprawkę wyrażającą opinię w odróżnieniu od rozprawki za i przeciw, dłuższy list formalny i artykuł publicystyczny, opis, opowiadanie, sprawozdanie, recenzja. Wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości	Tworząc różne teksty pisane uczeń popełnia nieliczne błędy w zakresie: • spójności i logiki, • kompozycji, • segmentacji. Potrafi rozważyć sytuacje hipotetyczne. Przedstawia sposób postępowania (np. udziela instrukcji, wskazówek, określa zasady, objaśnia procedury związane z załatwianiem spraw w instytucjach).	Tworząc różne bogate i spójne teksty, uczeń popełnia sporadyczne błędy.	Uczeń samodzielnie tworzy oryginalne i ciekawe teksty. Nie popełnia niemal żadnych błędów.

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Reagowanie ustne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały, w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby,	Uczeń reaguje ustnie w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • prowadzi negocjacje	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach:	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny i naturalny. Jest w stanie	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny, naturalny i rozbudowany.

udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); • rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; • stosuje formy grzecznościowe np. zaprasza i odpowiada na zaproszenie; • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; • prowadzi proste negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego (np. wymiana zakupionego towaru); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; • prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie, współczucie i wątpliwości); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny; • prosi o powtórzenie bądź wyjaśnienie tego, co powiedział rozmówca.	w trudniejszych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • aktywnie uczestniczy w rozmowie i dyskusji (przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne); • komentuje, zgadza się lub kwestionuje zdanie innych uczestników dyskusji; • składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;	• spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	poprowadzić dyskusję.	

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Reagowanie pisemne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego (np. e-mail, wiadomość, list prywatny i prosty list formalny, wypowiedź na blogu) w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; • stosuje zwroty i formy grzecznościowe np. zaprasza i odpowiada na zaproszenie • prowadzi proste negocjacje (np. uzgadnianie formy spędzania czasu); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie;	Uczeń reaguje w formie dłuższego, złożonego tekstu pisanego (np. list prywatny lub formalny, sprawozdanie, artykuł publicystyczny) w sytuacjach formalnych i nieformalnych: • prowadzi negocjacje w trudnych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • ustosunkowuje się do opinii innych osób; • przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne; • komentuje, akceptuje lub kwestionuje zdanie innych (np. na forum internetowym); • składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;	• Uczeń spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń, reagując pisemnie, wykazuje się umiejętnością przekonywania.	Uczeń reaguje pisemnie, posługując się bogatą argumentacją oraz oryginalnymi pomysłami.

• prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadza się i sprzeciwia; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie, współczucie i wątpliwości); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny.				

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie: • przekazuje w języku obcym podstawowe informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach,	Uczeń • przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach,	Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie w pełni przekazując informacje zawarte w materiałach. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np.	Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych. Potrafi je	Uczeń korzysta z tekstów kultury w języku obcym w wersji nieuproszczonej, potrafi je przekazać i twórczo wykorzystać. Uczeń posiada świadomość

symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym; • przekazuje w języku obcym informacje sformułowane w języku polskim; • streszcza w języku angielskim przeczytany tekst.	piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • streszcza usłyszany lub przeczytany tekst; • rozwija notatkę, ogłoszenie, nagłówki prasowe; • stosuje zmiany stylu lub formy tekstu. Uczeń stosuje strategie kompensacyjne (np. parafraza, definicja) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu.	domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty). Uczeń wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, zapamiętywanie nowych wyrazów.	przetworzyć i sparafrazować.	językową (np. podobieństw i różnic między językami) oraz realiów kulturowych krajów anglojęzycznych. Uczeń wykorzystuje język angielski w kreatywnych działaniach pozalekcyjnych (np.: konkursy, przedstawienia, itp.).

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Wymagania edukacyjne dla klas drugich

II. Grupy na poziomie B2 lub wyższym

Wymagania ogólne:

I. Znajomość środków językowych: Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
II. Rozumienie wypowiedzi: Uczeń rozumie wypowiedzi ustne i pisemne o różnorodnej formie i długości, w różnych warunkach odbioru, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
III. Tworzenie wypowiedzi: Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne oraz dłuższe wypowiedzi pisemne, bogate i spójne pod względem treści, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
IV. Reagowanie na wypowiedzi: Uczeń reaguje płynnie, w formie ustnej i pisemnej, w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
V. Przetwarzanie wypowiedzi (mediacja): Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Szczegółowe wymagania:

I. Znajomość środków językowych

Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych **leksykalnych**, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, ubrania i akcesoria, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania, członkowie rodziny, związki międzyludzkie, problemy etyczne);

2) szkoła (np. przedmioty nauczania, oceny i wymagania, życie szkoły, kształcenie poza szkolne, system oświaty);

3) praca (np. zawody i związane z nimi czynności, warunki pracy i zatrudnienia, praca dorywcza, rynek pracy);

4) życie rodzinne i towarzyskie (np. okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy);

5) żywienie (np. artykuły spożywcze, owoce, warzywa, owoce morza, mięso i nabiał, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, diety, odżywianie się i zdrowie, przymiotniki opisujące jedzenie);

6) zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, reklama, korzystanie z usług, środki płatnicze, banki, ubezpieczenia);

7) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, rodzaje podróży, krajobraz, informacja turystyczna, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, wypadki);

8) sport (np. dyscypliny sportu, miejsca uprawiania sportu, ludzie sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, rodzaje zawodów sportowych, sport wyczynowy, współzawodnictwo, urazy i niepełnosprawność);

9) zdrowie (np. samopoczucie, części ciała, choroby, ich objawy i leczenie, higieniczny tryb życia, niepełnosprawni, uzależnienia, ochrona zdrowia i pierwsza pomoc, akcje charytatywne);

10) świat przyrody (np. klimat, pogoda, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, katastrofy, przestrzeń kosmiczna);

11) elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, w tym znajomość problemów pojawiających się na styku różnych kultur i społeczności;

12) miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe, wynajmowanie, kupno i sprzedaż mieszkania, przeprowadzka, architektura);

13) kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, ochrona praw autorskich, uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje, media);

14) nauka i technika (np. ludzie nauki, odkrycia naukowe, wynalazki, korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych i technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz szanse i zagrożenia z tym związane, korzyści i zagrożenia wynikające z postępu naukowo-technicznego);

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
Zna i stosuje podstawowe wyrazy i zwroty.	Zna i stosuje część poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje większość poznanych wyrazów oraz zwrotów.	Zna i stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane wyrazy oraz zwroty.

Znajomość środków językowych **gramatycznych**.

I. 1. Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych dzięki znajomości następujących struktur gramatycznych:

CZASOWNIK

1. Bezokolicznik i formy osobowe, np. *to sleep, sleeps, to have slept.*
2. Czasowniki posiłkowe, np. *be, do, have*.
3. Czasowniki modalne i półmodalne:
   - can, np. *I can draw very well. You can go without me if you want. Can you help me with the luggage, please? I can't hear you. Whoever you saw, it can't have been John.*
   - could, np. *I could read when I was six. I'm sorry but I couldn't help you yesterday. Could you sing this song for us, please? You could have taken a taxi from the airport.*
   - may, np. *May I sit here? My mother may still be at work. You may stay longer if you want. You may not have heard about this place but it's amazing.*
   - might, np. *They might be a little late. Don't touch it, you might break it. At 5 p.m. John might have been taking a driving test.*
   - must; have to, np. *It must be cold outside. I must do this exercise for tomorrow. You mustn't smoke in here. We have to make the beds every morning. You didn't have to help them. You must be kidding. He must have done it, there was nobody else there.*
   - will, np. *I will study harder this year. Will you do something for me, please? I promise I won't do that again.*
   - shall, np. *Shall we go to the seaside this weekend? Shall I help you? What shall we do? The management shall not be responsible for damage to personal property.*
   - would, np. *It would be a good idea. Would you like some tea? I wouldn't like to be in his place. When at my grandmother's, I would always have toast with peanut butter for breakfast.*
   - should; ought to, np. *We should finish the project this week. I ought to be home by 10 p.m. You shouldn't play with matches. You ought to have washed the glasses before serving the drinks.*
   - need; need to, np. *You needn't worry about it. You don't need to go there. You needn't have come, I'm going to deal with it myself.*
   - used to, np. *We used to go to the seaside every weekend when I was a child.*
4. Konstrukcje czasownikowe:
   - going to, np. *It's going to rain. What are you going to do about it?*
   - be able to, np. *Will you be able to do it tomorrow? I regret not being able to help them.*
   - would like to, np. *What would you like to order?*
5. Czasowniki regularne i nieregularne, np. *listen-listened-listened; go-went-gone.*
6. Imiesłów czynny i bierny, np. *writing, written.*
7. Czasowniki złożone (phrasal verbs), np. *What are you looking for? Turn the radio down, please. My friend came up with a great idea. It took me an hour to figure out how to do the task. My boss looks down on everybody.*
8. Czasy gramatyczne:
   - Present Simple, np. *I am from Sweden. The shop is closed on Sundays. I do the shopping here every morning. Their plane lands at 7 p.m. The sun sets in the west. I have a new car. I will call you when the meeting starts.*
   - Present Continuous, np. *I'm writing an important email. We're staying in the Rocamar Hotel. I'm getting tired. My parents are leaving on holiday tomorrow. I'm having lunch at the moment. Why are you always packing at the last moment? While you're getting ready, I will look for an umbrella.*
   - Present Perfect, np. *We have just had dinner. I have been here since Monday. It's the first time I have tried a passion fruit. The show has already finished. I will serve dinner as soon as you have set the table.*

- Present Perfect Continuous, np. *We have been waiting here for ages! How long have you been living in this area? Have you been crying? I've been attending these classes every Tuesday since May.*
- Past Simple, np. *We were a little worried about you. I bought this car yesterday. When she was younger, she was really shy. We went for a walk and then we had dinner in a restaurant.*
- Past Continuous, np. *Yesterday at 5 p.m. I was swimming in the ocean. When we arrived, most of the guests were dancing. I wasn't expecting you today! I was wondering if you could help me with this suitcase.*
- Past Perfect, np. *The train had left before we reached the station. I felt I had been there before. By 1492 Columbus had made many sea voyages. It was the first time the neighbours had seen my new flat.*
- Past Perfect Continuous, np. *I couldn't believe they had been living here for so many years.*
- Future Simple, np. *We will go on a trip next weekend. I hope it won't rain tomorrow. I will take this bag, it's great! When will I see you again? Will you help me? We will get up when we want.*
- Future Continuous, np. *I'll be working at five.*
- Future Perfect, np. *I hope they will have arrived by the evening. By the time I retire, I hope I will have done many exciting things.*
- Future Perfect Continuous, np. *In September I will have been working here for 20 years.*

RZECZOWNIK

1. Nazwy rzeczy policzalnych, np. *a car, an answer* i niepoliczalnych, np. *money, flour.*
2. Liczba mnoga rzeczowników, np. a skirt – skirts, a child – children, a wife – wives, a baby – babies, a box – boxes a sheep – sheep, a foot – feet, a passer-by – passersby, an add-on – add-ons.
3. Rzeczowniki występujące tylko w formie pojedynczej, np. news, advice lub mnogiej, np. trousers, glasses.
4. Sposoby wyrażania posiadania i przynależności, np. the daughter's wedding, the size of the room.
5. Rodzaj, np. an actor – an actress;
6. Rzeczowniki złożone, np. toothpaste, a mother-in-law, a dance school. a nephew – a niece; a fox – a vixen.

PRZEDIMEK

1. Przedimek nieokreślony, np. *a house / an umbrella, a yellow box, a bar of chocolate; I have a small garden.*
2. Przedimek określony, np. *the house of my dreams, the United States, the Himalayas, the table on the right, the most beautiful girl, play the guitar; I have a small garden. In the garden there are different flowers.*
3. Przedimek zerowy, np. *lunch, furniture, Mount Everest; Dogs and cats are our favourite pets.*

PRZYMIOTNIK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *tall – taller – the tallest, elegant –more elegant – the most elegant, good –better – the best, little – less – the least.*
2. Użycie przymiotników z *so* i *such* np. *She's so beautiful. They are such nice people.*
3. Przymiotniki dzierżawcze, np. *my, your.*
4. Przymiotniki po czasownikach postrzegania, np. *It smells great.*
5. Przymiotniki używane w funkcji rzeczownika, np. *the rich.*

PRZYSŁÓWEK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne, np. *early – earlier – the earliest, much –more – the most.*

2. Użycie przysłówków:
- dwóch znaczeniowo różnych formach, np. *He works too hard. He hardly sleeps. We arrived too late. She has put on weight lately.*
- *too,* np. *You're driving too fast.*
- *enough,* np. *He's not old enough to go abroad alone.*

3. Miejsce przysłówka w zdaniu, np. *You are always hungry! She never does the shopping on Sunday. I have never seen the Himalayas. Do it very carefully. My father works very hard. Little did he know what was going to happen.*

ZAIMEK

1. Zaimki osobowe, np. *I, you.*.
2. Zaimki dzierżawcze, np. *mine, yours.*
3. Zaimki zwrotne i emfatyczne, np. *yourself, themselves.*
4. Zaimki wskazujące, np. *this, these.*
5. Zaimki pytające, np. *what, how, why.*
6. Zaimki względne, np. *who, which, that*.
7. Zaimki wzajemne, np. *each other, one another.*
8. Zaimki nieokreślone, np.
   - *some, any, no, etery* i złożenia z nimi
   - *none, either, neither*
   - *many, much, few, a few, little, a little*
   - *another, other, others, the other, the others*
   - *every, each*
   - *enough*
   - *both, all*
   - *either – or, neither – nor.*
9. Zaimki bezosobowe: *you, one*.

LICZEBNIK

Liczebniki główne, porządkowe, ułamkowe i dziesiętne.

PRZYIMEK

1. Przyimki z określeniami miejsca, czasu, kierunku, odległości, przyczyny, sposobu, np. *in London, at 7 p.m., on Sunday, in July, on Saturday evening, by bus, with a pen, to get a reward.*
2. Przyimki po rzeczownikach, czasownikach i przymiotnikach, np. *interest in, famous for, think of, objection to, compatible with, refer to.*

SPÓJNIKI

Spójniki, np. *and, or, but, if, unless, that, till, until, when, where, while, after, before, as soon as, because, although, however, so, in spite of, despite, yet, on condition that, supposing, providing/provided that, so as, even though, whereas, as if, as though, in case.*

SKŁADNIA

1. Zdania oznajmujące:

- twierdzące, np. *I'm seventeen years old. There's too little time. I have been here before. I'm going to learn Japanese.*

- przeczące, np. *I don't know the answer to this question. I haven't seen you for ages. There is no food in the fridge. I can't do anything about it. Neither/None of my friends can drive a car.*
2. Zdania pytające, np. *How old are you? Where are you going? Who is this cake for? How long does it take to get to the airport? When did the match start? Do you have to do any housework today? What is your room like? What happened? Who made you go there?*
3. Zdania rozkazujące, np. *Put the kettle on. Don't tell me what to do. Let's go there together.*
4. Zdania wykrzyknikowe, np. *How nice of you! What a wonderful scenery!*
5. Zdania z podmiotem *it*, np. *It's half past two. It's getting cloudy. It's really great here. It makes me happy. It was only last week that he was awarded that prize. It's worth having a look inside the building. It's no use trying to convince him.*
6. Zdania z podmiotem *there*, np. *There are too many people in this room. There weren't any clouds in the sky when we left. There will be over a thousand people at the concert. There are bound to be problems.*
7. Zdania z dwoma dopełnieniami, np. *My boyfriend brought me wonderful flowers.*
8. Strona bierna, np. *It is made of wood. The building was destroyed by the storm. The parcel has just been delivered. The meal will be served in a moment. It must be finished today. His every step is being watched. He is/was believed to have robbed a bank. I was made to give a speech. The curtains must have been made of special fabric. She likes being admired. The meeting had to be cancelled. It is believed the Queen has left the country. The Queen is believed to have left the country.*
9. Pytania typu question tags, np. *He's English, isn't he? Give me the book, will you?* I dopowiedzenia, np. *So do I. Nor/Neither do I.* Pytania typu *reply questions*, np. *I hate it. Do you?*
10. Pytania pośrednie, np. *Can you tell me what time it is? Could you tell me where I should turn? I don't know where everybody is.*
11. Mowa zależna, np. *My mum said she was tired. The teacher told me to answer the question. The neighbour asked me not to play music too loudly. A doctor wanted to know what was wrong. I wanted to know when the bus would come. I asked mum how many cakes she had bought for the party. The policeman denied having heard about the burglary. The security guard accused me of shoplifting. The man objected to having the meeting interrupted.* Różnorodne czasowniki stosowane w mowie zależnej.
12. Zdania współrzędnie złożone, np. *I called my friend and asked him to help me. He came to the meeting but refused to accept our offer.*
13. Zdania podrzędnie złożone:
    - podmiotowe, np. *What I know about it is confidential.*
    - orzecznikowe, np. *The problem is that we need help.*
    - dopełnieniowe, np. *He promised that he would come soon. He'd like everyone to enjoy the party. All I did was (to) send him an apology.*
    - przydawkowe, np. *The train that we wanted to take was delayed. My aunt, who has been helping our family for years, is a rich duchess. He came late, which surprised all of us.*
    - okolicznikowe:

- celu, np. *I phoned him (in order) to tell him the news. I did it so as to save him time. The Government passed that law in order that / so (that) this kind of antisocial behaviour could be punished.*
- czasu, np. *Say your name when they ask you.*
- miejsca, np. *They found themselves where they had never been before.*
- porównawcze, np. *Sylvia's garden isn't so big as Margaret's (is). I respect him more than words can say. Jake has as much courage as his older brother (has). The older I get, the happier I am. She speaks several languages, as do her parents.*
- przyczyny, np. *I lent him the book because he asked me to. As it was quite late, we went straight home.*

- przyzwolenia, np. *Although he was big and strong, he didn't want to fight.*
- skutku, np. *I worked till late so I was tired*.
- sposobu, np. *Do as I tell you*.
- stopnia, np. *So much was he engaged in his work that he didn't hear anyone*.

14. Zdania warunkowe (typu 0, I, II, III oraz mieszane), np. *If you enter the room, an alarm goes off. If it rains tomorrow, we will stay at home. If he changed his ways, he'd have more friends. If I had known about your victory, I would have called to congratulate you. If he knew English, he'd have represented Poland at last month's conference in Great Britain. If he had gone to bed earlier yesterday, he wouldn't be so tired now.* Wyrażenia zastępujące *if.*
15. Zdania wyrażające życzenie, preferencje lub przypuszczenie, np.

- wish, np. *I wish you were here. I wish they would cancel the meeting. I wish we had left earlier.*
- it's time, np. *It's (high) time he found a job.*
- had better, np. *You'd better (not) come tomorrow.*
- would rather, np. *I would rather (not) go there. They would rather you didn't smoke here.*
- if only, np. *If only we could drive faster! If only I had listened to you.*
- as if / as though, np. *She felt as if / as though all of her worries had gone.*
- suppose/supposing, np. *Suppose you had a choice, what option would you go for?*

16. Konstrukcje bezokolicznikowe, np. *I promise to write every day. It's difficult for me to decide. I want you to do it. I'm glad to see you. I have many letters to write. I'd prefer to fly rather than travel by bus. Will you let me go there? Don't make me laugh. When am I supposed to return the books? It was surprising to hear his name mentioned. They were about to leave when I arrived. I saw him do a trick.*
- oraz gerundialne, np. *I enjoy swimming and sunbathing. I couldn't help reading your message. I was excited about getting birthday presents. I prefer skiing to snowboarding. I couldn't remember writing the letter. I heard him singing. I'm not used to getting up so early. There's no hope of their winning the match.*

17. Konstrukcje: *have/get something done, have sb do sth, get sb to do sth.,* np. *He had his room painted yesterday. I must get it done tomorrow. I will have Mike cook dinner next time we meet.*
18. Inwersja stylistyczna i inne formy emfatyczne, np. *Rarely do I see so much enthusiasm in her eyes. It was John who told me about it. Had I known about your accident, I wouldn't have bothered you. You do look nice today. I did tell you. What I really liked about it was the ambience.*

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	Dobra	bardzo dobra	celująca
W niewielkim stopniu stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych. Popełnia liczne błędy, które zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	Częściowo poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które czasem zakłócają rozumienie wypowiedzi ucznia.	W większości poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. W	Poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy niezakłócające rozumienia wypowiedzi ucznia. Potrafi je poprawić.	Zna i w sposób swobodny i twórczy stosuje wszystkie poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Jest świadomy swoich błędów, które samodzielne

		większości umie je poprawić.		poprawia.

Znajomość środków językowych **ortograficznych.**

Zasady oceniania prac osób posiadających odnośne dysfunkcje zawarte są w Informatorze o egzaminie maturalnym z języka angielskiego od roku szkolnego 2014/2015.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Zna podstawowe zasady ortograficzne. Popełnia liczne błędy, które zmieniają znaczenie.	Częściowo poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia liczne błędy, które czasem zmieniają znaczenie.	W większości poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia błędy, które zmieniają znaczenie. W większości umie je poprawić.	Poprawnie stosuje poznane zasady ortograficzne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. Popełnia nieliczne błędy, które nie zmieniają znaczenia. Potrafi je poprawić.	Nie popełnia błędów ortograficznych.

Znajomość środków językowych **fonetycznych**.

OCENA				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca

Popełnia błędy w wymowie, które czasami zakłócają komunikację. Pauzy w wypowiedzi występują często i są nienaturalne; zakłócają czasami odbiór komunikatu.	Popełnia błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Występują pauzy, które czasem są nienaturalne, jednak nie zakłócają odbioru komunikatu.	Popełnia nieliczne błędy w wymowie, które nie zakłócają komunikacji. Wypowiedź jest płynna. Występujące pauzy są naturalne.	Brak błędów w wymowie. Występujące pauzy, uczeń wypełnia odpowiednimi środkami językowymi.	Uczeń nie popełnia błędów w wymowie. Akcent wyrazowy, zdaniowy oraz intonacja zbliżone są do stosowanych przez rodzimych użytkowników j. angielskiego.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Rozumienie ze słuchu.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie ze słuchu typowe wypowiedzi (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka. • określa główną myśl tekstu • określa główną myśl poszczególnych części tekstu • określa intencje, nastawienie i postawy nadawcy/autora tekstu, określa kontekst wypowiedzi (np. czas,	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie tekstów słuchanych o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru.	Uczeń rozumie ze słuchu teksty o różnorodnej formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru. Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje ze słuchanych tekstów, zinterpretować intonację. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń rozróżnia odmienne akcenty rodzimych użytkowników j. angielskiego.

miejsce, sytuację, uczestników) • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi				

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Rozumienie tekstów czytanych.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, broszury, SMS-y, wpisy na forach i blogach, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, artykuły prasowe i teksty narracyjne): • określa główną myśl tekstu; • określa główną myśl poszczególnych części tekstu; • określa intencje nadawcy/autora tekstu;	Uczeń spełnia wymagania podane na ocenę dopuszczającą oraz: • znajduje w tekście określone informacje; • rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu; Uczeń rozumie główną myśl i przesłanie wypowiedzi pisemnych o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje,	Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie). Uczeń odróżnia fakty od opinii. Rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne.	Uczeń potrafi wyłapać szczegółowe informacje z czytanych tekstów. Potrafi zinterpretować środki literackie. Nie sprawia mu kłopotów odróżnianie faktów od opinii.	Uczeń potrafi wyłapać konteksty kulturowe i niuanse znaczeniowe.

• określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu); • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.	wywiady, teksty literackie).			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

III. Tworzenie wypowiedzi. - Tworzenie wypowiedzi ustnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń tworzy proste, zrozumiałe, wypowiedzi ustne: • opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności; • opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; • relacjonuje wydarzenia z przeszłości; • wyraża swoje opinie, poglądy i uczucia; • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów; • opisuje intencje,	Uczeń • opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je; • wyraża i uzasadnia swoje opinie, poglądy i uczucia; • przedstawia opinie innych osób;) • przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów, potrafi podać przykłady i uzasadnienia, • wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości;	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu. • rozważa sytuacje hipotetyczne	Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne: • wyjaśnia sposób obsługi bardziej skomplikowanych urządzeń oraz procedury postępowania (np. załatwianie spraw w instytucjach).	Samodzielnie tworzy płynne, naturalne i rozbudowane wypowiedzi ustne.

marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; • opisuje doświadczenia swoje i innych osób; • stara się stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji.	• wyjaśnia sposób obsługi prostych urządzeń (np. automatu do napojów, bankomatu); • stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji. • stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją;			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Tworzenie wypowiedzi pisemnych

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń samodzielnie tworzy relatywnie krótkie, proste, zrozumiałe wypowiedzi pisemne (np. wpis na blogu, wiadomość, opis, notatka, ogłoszenie, zaproszenie, ankieta, pocztówka, e-mail, list prywatny, prosty list formalny, prosta rozprawka, historyjka, życzenia, życiorys, CV). Zna zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań.	Uczeń stosuje zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze. Potrafi także stworzyć rozprawkę wyrażającą opinię w odróżnieniu od rozprawki za i przeciw, dłuższy list formalny i artykuł publicystyczny, opis, opowiadanie, sprawozdanie, recenzja. Wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości	Tworząc różne teksty pisane uczeń popełnia nieliczne błędy w zakresie: • spójności i logiki, • kompozycji, • segmentacji. Potrafi rozważyć sytuacje hipotetyczne. Przedstawia sposób postępowania (np. udziela instrukcji, wskazówek, określa zasady, objaśnia procedury związane z załatwianiem spraw w instytucjach).	Tworząc różne bogate i spójne teksty, uczeń popełnia sporadyczne błędy.	Uczeń samodzielnie tworzy oryginalne i ciekawe teksty. Nie popełnia niemal żadnych błędów.

Stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją.				

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Reagowanie ustne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały, w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób); • rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; • stosuje formy grzecznościowe np. zaprasza i odpowiada na zaproszenie; • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; • prowadzi proste negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego (np. wymiana zakupionego towaru); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie;	Uczeń reaguje ustnie w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • prowadzi negocjacje w trudniejszych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • aktywnie uczestniczy w rozmowie i dyskusji (przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne); • komentuje, zgadza się lub kwestionuje zdanie innych uczestników	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach: • spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny i naturalny. Jest w stanie poprowadzić dyskusję.	Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny, naturalny i rozbudowany.

• prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie, współczucie i wątpliwości); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny; • prosi o powtórzenie bądź wyjaśnienie tego, co powiedział rozmówca.	dyskusji; • składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

Reagowanie pisemne.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń reaguje w formie tekstu pisanego (np. e-mail, wiadomość, list prywatny i prosty list formalny, wypowiedź na blogu) w typowych sytuacjach: • nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia siebie i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy	Uczeń reaguje w formie dłuższego, złożonego tekstu pisanego (np. list prywatny lub formalny, sprawozdanie, artykuł publicystyczny) w sytuacjach formalnych i nieformalnych: • prowadzi negocjacje w trudnych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody); • ustosunkowuje się do	• Uczeń spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych; • wysuwa i rozważa hipotezy.	Uczeń, reagując pisemnie, wykazuje się umiejętnością przekonywania.	Uczeń reaguje pisemnie, posługując się bogatą argumentacją oraz oryginalnymi pomysłami.

i innych osób); • uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; • ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; • stosuje zwroty i formy grzecznościowe np. zaprasza i odpowiada na zaproszenie • prowadzi proste negocjacje (np. uzgadnianie formy spędzania czasu); • proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie; • prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; • wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadza się i sprzeciwia; • wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie, współczucie i wątpliwości); • prosi o radę i udziela rady; • wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby; • wyraża skargę,	opinii innych osób; • przedstawia opinie i argumenty, odpiera argumenty przeciwne; • komentuje, akceptuje lub kwestionuje zdanie innych (np. na forum internetowym); • składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; • dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy;			

przeprasza, przyjmuje przeprosiny.				

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

OCENA*				
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie: • przekazuje w języku obcym podstawowe informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym; • przekazuje w języku obcym informacje sformułowane w języku polskim; • streszcza w języku	Uczeń • przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych; • streszcza usłyszany lub przeczytany tekst; • rozwija notatkę, ogłoszenie, nagłówki prasowe; • stosuje zmiany stylu lub formy tekstu. Uczeń stosuje strategie kompensacyjne (np. parafraza, definicja) w przypadku, gdy nie zna lub	Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie w pełni przekazując informacje zawarte w materiałach. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty). Uczeń wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, zapamiętywanie nowych wyrazów.	Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych. Potrafi je przetworzyć i sparafrazować.	Uczeń korzysta z tekstów kultury w języku obcym w wersji nieuproszczonej, potrafi je przekazać i twórczo wykorzystać. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami) oraz realiów kulturowych krajów anglojęzycznych. Uczeń wykorzystuje język angielski w kreatywnych działaniach pozalekcyjnych (np.: konkursy, przedstawienia, itp.).

angielskim przeczytany tekst.	nie pamięta jakiegoś wyrazu.			

*Aby uzyskać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania na wszystkie pozytywne oceny niższe.

JĘZYK FRANCUSKI

Wymagania edukacyjne do podręcznika *En Action ! 1* wyd. Hachette FLE

dla 1 klasy liceum – poziom III.2.0

Wymagania ogólne:

Znajomość środków językowych.

Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Uczeń rozumie proste wypowiedzi ustne artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka, a także proste wypowiedzi pisemne w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

III. Tworzenie wypowiedzi.

Uczeń samodzielnie tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne i pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Uczeń uczestniczy w rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie, w formie prostego tekstu, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

© Hachette FLE 2023

Wymagania szczegółowe:

UNITÉ 0 « Bonjour ! »		OCENA CELUJĄCA	OCENA BARDZO DOBRA	OCENA DOBRA	OCENA DOSTATECZNA	OCENA DOPUSZCZAJĄCA	OCENA NIEDOSTATECZNA
WIEDZA	**SŁOWNICTWO**	Uczeń bardzo dobrze zna alfabet, zwroty służące do przywitania, przedstawienia i pożegnania się. Swobodnie porusza się w słownictwie związanym z przedmiotami szkolnymi, przedmiotami w klasie, bardzo dobrze rozumie polecenia w klasie, nawiązuje swobodnie interakcję z nauczycielem. Zna nazwy pór dnia, dni tygodnia oraz miesięcy. Ponadto tygodniowy plan swoich zajęć szkolnych zna celująco. W dziedzinie	Uczeń bardzo dobrze zna alfabet, zwroty służące do przywitania, przedstawienia i pożegnania się. Bardzo dobrze porusza się w słownictwie związanym z przedmiotami szkolnymi, przedmiotami w klasie, bardzo dobrze rozumie polecenia w klasie, nawiązuje interakcję z nauczycielem. Zna nazwy pór dnia, dni tygodnia oraz miesięcy. Ponadto tygodniowy plan swoich zajęć szkolnych zna bardzo dobrze. W dziedzinie	Uczeń dobrze zna alfabet, zwroty służące do przywitania, przedstawienia i pożegnania się. Na ogół swobodnie porusza się w słownictwie związanym z przedmiotami szkolnymi, przedmiotami w klasie, właściwie rozumie polecenia w klasie, drobne błędy nie zakłócają interakcji z nauczycielem. Zna nazwy pór dnia, dni tygodnia oraz miesięcy, chociaż zdarza mu się popełniać drobne błędy. W dziedzinie społeczno-	Uczeń częściowo zna alfabet, zwroty służące do przywitania, przedstawienia i pożegnania się. Zna słownictwo związane z przedmiotami szkolnymi, przedmiotami w klasie, po części rozumie polecenia w klasie, często popełnia błędy komunikując z nauczycielem. Nazwy pór dnia, nazwy miesięcy i dni oraz plan tygodnia opanował w stopniu podstawowym. W dziedzinie społeczno-kulturowej uczeń częściowo zna zasady zwracania się do osób starszych,	Uczeń słabo zna alfabet, zwroty służące do przywitania, przedstawienia i pożegnania się. Tylko częściowo zna słownictwo związane z przedmiotami szkolnymi, przedmiotami w klasie, z trudnością rozumie polecenia w klasie. Ponadto bardzo słabo potrafi komunikować z nauczycielem i często popełnia błędy. Nazwy pór dnia, nazwy miesięcy oraz dni oraz plan tygodnia opanował z trudem w stopniu	Uczeń nie zna alfabetu, zwrotów służących do przywitania, przedstawienia i pożegnania się. Nie potrafi poruszać się w słownictwie związanym z przedmiotami szkolnymi, przedmiotami w klasie, z trudnością rozumie polecenia w klasie. Nie zna nazw pór dnia, miesięcy ani dni tygodnia. Planu tygodnia nie opanował. W dziedzinie społeczno-kulturowej uczeń nie zna zasad zwracania się do osób starszych, przełożonych ani rówieśników.

© Hachette FLE 2023

		społeczno-kulturowej zna doskonale zasady zwracania się do osób starszych, przełożonych oraz rówieśników.	społeczno-kulturowej zna bardzo dobrze zasady zwracania się do osób starszych, przełożonych oraz rówieśników.	kulturowej zna zasady zwracania się do osób starszych, przełożonych oraz rówieśników. .	przełożonych oraz rówieśników.	podstawowym. W dziedzinie społeczno-kulturowej uczeń słabo zna zasady zwracania się do osób starszych, przełożonych czy rówieśników.	
	GRAMATYKA	Uczeń świetnie zna zaimki osobowe w funkcji podmiotu. Potrafi bezbłędnie odmieniać i stosować w krótkich zdaniach czasowniki nieregularne ETRE i AVOIR. Zna rodzajniki nieokreślone oraz określone	Uczeń bardzo dobrze opanował zaimki osobowe w funkcji podmiotu. Potrafi bardzo dobrze odmieniać i stosować w krótkich zdaniach czasowniki nieregularne ETRE i AVOIR. Zna rodzajniki nieokreślone oraz określone.	Uczeń dobrze opanował zaimki osobowe w funkcji podmiotu. Potrafi z drobnymi błędami odmieniać i stosować w krótkich zdaniach czasowniki nieregularne ETRE i AVOIR. Zna rodzajniki nieokreślone oraz określone.	Uczeń w stopniu średnim opanował zaimki osobowe w funkcji podmiotu. Z błędami odmienia i stosuje w krótkich zdaniach czasowniki nieregularne ETRE i AVOIR. Odróżnia rodzajniki nieokreślone oraz określone.	Uczeń słabo zna zaimki osobowe w funkcji podmiotu. Rozróżnia czasowniki nieregularne ETRE i AVOIR, ale odmienia je z licznymi błędami i nieczęsto potrafi zastosować w zdaniu. Odróżnia rodzajniki nieokreślone oraz określone, ale często je myli.	Uczeń nie zna zaimków osobowych w funkcji podmiotu, nie zna czasowników ETRE i AVOIR. Nie zna rodzajników nieokreślonych i określonych.
UMIEJĘTNOŚĆI JĘZYKOWE	**SŁUCHANIE**	Uczeń doskonale rozumie wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w nim określone	Uczeń rozumie bardzo dobrze kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w nim określone	Uczeń rozumie większość informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) i na ogół	Uczeń rozumie część kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (rzadko znajduje w tekście określone	Uczeń rozumie bardzo niewiele kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście, z	Uczeń nie rozumie kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście, nie potrafi uzupełnić usłyszanego planu lekcji, nie potrafi

© Hachette FLE 2023

		informacje) i bezbłędnie uzupełnia np. usłyszane plan lekcji, dni tygodnia, miesiące oraz usłyszaną literę.	informacje) i bardzo dobrze uzupełnia np. usłyszane plan lekcji, dni tygodnia, miesiące oraz usłyszaną literę.	poprawnie nielicznymi błędami, uzupełnia usłyszane np. plan lekcji, dni tygodnia, miesiące oraz usłyszaną literę.	informacje), często popełniając błędy uzupełnia usłyszany plan lekcji, z błędami zapisuje dni tygodnia, miesiące oraz usłyszaną literę.	trudnością uzupełnia usłyszany plan lekcji, z błędami zapisuje nazwy dni tygodnia, miesięcy oraz usłyszaną literę.	zapisać nazw tygodnia, miesięcy oraz usłyszanej litery.
	CZYTANIE	Uczeń bardzo dobrze rozumie krótkie teksty, polecenia i krótkie dialogi.	Uczeń rozumie krótkie teksty, polecenia i krótkie dialogi.	Uczeń na ogół rozumie krótkie teksty, polecenia i krótkie dialogi.	Uczeń sporadycznie rozumie krótkie teksty, polecenia i krótkie dialogi.	Uczeń czasami rozumie krótkie teksty, polecenia i krótkie dialogi.	Uczeń nie rozumie krótkich tekstów, poleceń i krótkich dialogów.
	MÓWIENIE	Uczeń swobodnie posługuje się wyrażeniami dotyczącymi pierwszego kontaktu. Swobodnie i bezbłędnie potrafi się przywitać i pożegnać oraz przeprowadzić krótki dialog z kolegą i osobą starszą. Zna najczęściej zadawane w klasie pytania i potrafi bezbłędnie kierować je do nauczyciela. Umie doskonale wymienić przedmioty szkolne i przedmioty w klasie, dni tygodnia oraz	Uczeń zna i bardzo dobrze posługuje się wyrażeniami dotyczącymi pierwszego kontaktu. Swobodnie potrafi się przywitać i pożegnać oraz przeprowadzić krótki dialog z kolegą i osobą starszą. Zna najczęściej zadawane w klasie pytania i potrafi kierować je do nauczyciela. Umie wymienić przedmioty szkolne i przedmioty w klasie, dni tygodnia oraz nazwy miesięcy. Bardzo dobrze wymawia alfabet	Uczeń zna i dobrze posługuje się wyrażeniami dotyczącymi pierwszego kontaktu. Potrafi się przywitać i pożegnać oraz przeprowadzić krótki dialog z kolegą i osobą starszą popełniając nieliczne błędy i stosując zadowalający zakres słownictwa. Zna większość najczęściej zadawanych w klasie pytań i potrafi je sformułować bez znaczących błędów. Potrafi wymienić przedmioty szkolne,	Uczeń posługuje się wyrażeniami dotyczącymi pierwszego kontaktu popełniając błędy. Stosuje ograniczony zakres słownictwa zakłócający komunikację. Częściowo odpowiada na pytania i przekazuje informację zwrotną. Alfabet francuski wymawia z licznymi błędami.	Uczeń posługuje się wyrażeniami dotyczącymi pierwszego kontaktu popełniając liczne błędy. Stosuje bardzo ograniczony zakres słownictwa zakłócający komunikację. Z trudem odpowiada na pytania, nie potrafi przekazać informacji zwrotnej. Słabo zna alfabet francuski, który	Uczeń nie posługuje się wyrażeniami dotyczącymi pierwszego kontaktu. Nie opanował słownictwa, z trudem odpowiada na pytania, nie potrafi przekazać informacji zwrotnej.

© Hachette FLE 2023

		nazwy miesięcy. Doskonale wymawia alfabet francuski, który bezbłędnie zna na pamięć.	francuski, który zna na pamięć.	przedmioty w klasie, dni tygodnia oraz nazwy miesięcy. Dobrze wymawia alfabet francuski, który prawie cały zna na pamięć.		wymawia z licznymi błędami.	
	PISANIE	Uczeń znakomicie potrafi przetłumaczyć na język francuski podstawowe wyrażenia związane z podstawową autoprezentacją i poleceniami w klasie. Potrafi wymienić i zapisać przedmioty szkolne oraz przedmioty znajdujące się w klasie. Celująco zna pisownię nazw miesięcy, dni tygodnia i pór dnia.	Uczeń bardzo dobrze potrafi przetłumaczyć na język francuski podstawowe wyrażenia związane z podstawową autoprezentacją i poleceniami w klasie. Potrafi wymienić i zapisać przedmioty szkolne oraz przedmioty znajdujące się w klasie. Bardzo dobrze zna nazwy miesięcy, dni tygodnia i pór dnia.	Uczeń dobrze potrafi przetłumaczyć na język francuski podstawowe wyrażenia związane z podstawową autoprezentacją i poleceniami w klasie. Na ogół poprawnie potrafi wymienić i zapisać przedmioty szkolne oraz przedmioty znajdujące się w klasie. Zapisując nazwy miesięcy, dni tygodnia i pór dnia popełnia nieliczne błędy.	Uczeń w stopniu dostatecznym potrafi przetłumaczyć na język francuski podstawowe wyrażenia związane z autoprezentacją i poleceniami w klasie. Na ogół w ograniczonym zakresie potrafi wymienić i zapisać przedmioty szkolne oraz przedmioty znajdujące się w klasie. Zapisując nazwy miesięcy, dni tygodnia i pór dnia popełnia liczne błędy.	Stosując liczne błędy, uczeń tłumaczy na język francuski podstawowe wyrażenia związane z autoprezentacją i poleceniami w klasie. W bardzo ograniczonym zakresie potrafi wymienić i zapisać przedmioty szkolne oraz przedmioty znajdujące się w klasie. Zapisując nazwy miesięcy, dni tygodnia i pór dnia popełnia bardzo liczne błędy zakłócające zrozumienie.	Uczeń nie tłumaczy na język francuski podstawowych wyrażeń związanych z autoprezentacją i poleceniami w klasie. Nie potrafi wymienić i zapisać przedmiotów szkolnych oraz przedmiotów znajdujących się w klasie. Nie potrafi poprawnie zapisać nazw miesięcy, dni tygodnia i pór dnia.

© Hachette FLE 2023

	STRATEGIE	Uczeń swobodnie posługuje się wyrażeniami dotyczącymi pierwszego kontaktu. Swobodnie i bezbłędnie potrafi przeprowadzić krótki dialog z kolegą i osobą starszą, potrafi szybko i adekwatnie zareagować na polecenia w klasie i poprosić np. o powtórzenie polecenia, przeliterowanie słowa.	Uczeń zna i bardzo dobrze posługuje się wyrażeniami dotyczącymi pierwszego kontaktu. Swobodnie potrafi przeprowadzić krótki dialog z kolegą i osobą starszą, potrafi zareagować na polecenia w klasie i poprosić np. o powtórzenie polecenia, przeliterowanie słowa.	Uczeń zna i dobrze posługuje się wyrażeniami dotyczącymi pierwszego kontaktu. Potrafi przeprowadzić krótki dialog z kolegą i osobą starszą, potrafi po krótkim zastanowieniu się zareagować na polecenia w klasie i poprosić np. o powtórzenie polecenia, przeliterowanie słowa.	Uczeń posługuje się wyrażeniami dotyczącymi pierwszego kontaktu. Stosując ograniczony zakres słownictwa przeprowadza krótki dialog z kolegą i osobą starszą, rzadko oraz tylko częściowo potrafi zareagować na polecenia w klasie.	Uczeń słabo posługuje się wyrażeniami dotyczącymi pierwszego kontaktu. Popełniając liczne błędy potrafi przeprowadza krótki dialog z kolegą i osobą starszą, nie potrafi zareagować na polecenia w klasie.	Uczeń nie posługuje się wyrażeniami dotyczącymi pierwszego kontaktu. Popełniając liczne błędy, z trudem przeprowadza krótki dialog z kolegą i osobą starszą, nie potrafi zareagować na polecenia w klasie.
UNITÉ 1 « Enchanté ! »		**OCENA CELUJĄCA**	**OCENA BARDZO DOBRA**	**OCENA DOBRA**	**OCENA DOSTATECZNA**	**OCENA DOPUSZCZAJĄCA**	**OCENA NIEDOSTATECZNA**
WIEDZA	**SŁOWNICTWO**	Uczeń bezbłędnie zna słownictwo z działu 1. oraz potrafi przedstawić siebie, inną osobę i poprosić o przedstawienie, podać/zapytać o	Uczeń bardzo dobrze zna słownictwo z działu 1. oraz potrafi przedstawić siebie, inną osobę i poprosić o przedstawienie, podać/zapytać o	Uczeń dobrze zna podstawowe słownictwo z działu 1., na ogół poprawnie się nim posługuje. Potrafi przedstawić siebie,	Uczeń częściowo zna podstawowe słownictwo z działu 1. oraz potrafi, często popełniając błędy, przedstawić siebie, inną osobę i	Uczeń słabo zna słownictwo z działu 1. Z trudnością się nim posługuje, popełnia liczne błędy. Z trudem	Uczeń nie opanował słownictwa z działu 1. Z trudnością, lub wcale się nim nie posługuje, popełnia liczne błędy. Z trudem potrafi przywitać i pożegnać

© Hachette FLE 2023

		narodowość i pochodzenie oraz zawód. Uczeń zna doskonale liczebniki od 0 do 69, potrafi zapytać o/podać wiek. Uczeń potrafi zapytać o znajomość języków obcych, odpowiedzieć na pytanie odnośnie znajomości języków obcych, zapytać o/podać miejsce zamieszkania, nazwę szkoły, nazywać popularne zawody, liczyć i wykonywać proste działania matematyczne do 69. Uczeń umie bez wahania bezbłędnie się przedstawić i zapytany udzielić informacji o sobie i o kimś innym, określić datę (dzień, miesiąc), dokonać prostej rezerwacji.	narodowość, pochodzenie oraz zawód. Uczeń bardzo dobrze zna liczebniki od 0 do 69, potrafi zapytać o/podać wiek. Uczeń potrafi zapytać o znajomość języków obcych, odpowiedzieć na pytanie odnośnie znajomości języków obcych, zapytać o/podać miejsce zamieszkania, nazwę szkoły, nazywać popularne zawody, liczyć i wykonywać proste działania matematyczne do 69. Uczeń umie bardzo dobrze się przedstawić i zapytany udzielić o sobie/o innych informacji, określić datę (dzień, miesiąc), dokonać prostej rezerwacji.	inną osobę i poprosić o przedstawienie, podać/zapytać o narodowość, pochodzenie oraz zawód. Uczeń zna liczebniki od 0 do 69, ale popełnia drobne błędy. Potrafi zapytać o/podać wiek, ale z zawahaniem. Umie zapytać o znajomość języków obcych, odpowiedzieć na pytanie odnośnie znajomości języków obcych, podać miejsce zamieszkania, nazwę szkoły, nazywać popularne zawody. Potrafi powiedzieć kilka zdań o sobie i odpowiedzieć na proste pytania dotyczące jego lub innej osoby, określić datę (dzień, miesiąc), dokonać prostej	poprosić o przedstawienie, podać/zapytać o narodowość i pochodzenie oraz zawód. Uczeń zna większość liczebników od 0 do 69, ale popełnia sporo błędów. Potrafi zapytać o/podać wiek, ale potrzebuje dłuższej chwili, żeby sformułować te pytania/zdania. Umie zapytać o znajomość języków obcych, odpowiedzieć na pytanie odnośnie znajomości języków obcych, podać miejsce zamieszkania, nazwę szkoły, nazywać popularne zawody ale po dłuższym zastanowieniu, Potrafi powiedzieć kilka zdań o sobie i odpowiedzieć na	potrafi przywitać i pożegnać się, przedstawić się i poprosić o przedstawienie, podać/zapytać o narodowość i pochodzenie oraz zawód. Uczeń ma problemy, aby zapytać o/podać wiek czy zapytać o znajomość języków obcych, odpowiedzieć na pytanie odnośnie znajomości języków obcych, podać miejsce zamieszkania, nazwę szkoły, nazywać popularne zawody, liczyć do 69, określić datę, dokonać rezerwacji.	się, przedstawić się i poprosić o przedstawienie, podać/zapytać o zawód, narodowość, i pochodzenie. Uczeń ma duże problemy, aby zapytać o/podać wiek, zapytać o znajomość języków obcych, odpowiedzieć na pytanie odnośnie znajomości języków obcych, podać miejsce zamieszkania, nazwę szkoły, nazywać popularne zawody, liczyć do 69. Nie potrafi określić daty, ani dokonać rezerwacji.

© Hachette FLE 2023

				rezerwacji.	podstawowe pytania dotyczące jego lub innej osoby, ale nie wypowiada się płynnie i popełnia sporo błędów. Określa po namyśle datę (dzień, miesiąc). Prostej rezerwacji nie potrafi dokonać w pełni samodzielnie.		
	GRAMATYKA	Uczeń świetnie zna oraz stosuje rodzajniki określone *le, la, l' , les* oraz rodzajniki nieokreślone *un, une, des,* a także potrafi tworzyć konstrukcję bez rodzajnika (être + profession). Zna doskonale podstawowe zasady tworzenia i stosowania rodzaju żeńskiego przymiotników oraz rzeczowników. Potrafi bezbłędnie odmienić czasowniki 1. grupy, np. *parler, habiter* (*à*), itp. oraz	Uczeń zna oraz stosuje rodzajniki określone *le, la, l' , les* oraz rodzajniki nieokreślone *un, une, des,* a także potrafi tworzyć konstrukcję bez rodzajnika (être + profession). Zna bardzo dobrze zasady tworzenia i stosowania rodzaju żeńskiego przymiotników oraz rzeczowników. Potrafi bardzo dobrze odmienić czasowniki 1. grupy, np. *parler, habiter* (*à*), itp. oraz czasownik zwrotny	Uczeń zna rodzajniki określone *le, la, l' , les* oraz rodzajniki nieokreślone *un, une, des,* a także tworzyć konstrukcję bez rodzajnika (être + profession), chociaż zdarza się mu popełniać błędy. Dobrze zna zasady tworzenia i stosowania rodzaju żeńskiego przymiotników oraz rzeczowników. Potrafi dobrze odmienić czasowniki 1. grupy, np. . *parler, habiter* (*à*), itp. oraz czasownik zwrotny	Uczeń częściowo rozróżnia rodzajniki określone *le, la, l' , les* oraz rodzajniki nieokreślone *un, une, des.* Konstrukcji bez rodzajnika nie tworzy bez błędów. Częściowo zna zasady stosowania rodzaju żeńskiego przymiotników i rzeczowników, z trudem potrafi odmienić czasowniki grupy 1. oraz czasownik *s'appeler*. Potrafi tworzyć zdania pytające intonacyjne i zna	Uczeń słabo rozróżnia rodzajniki określone *le, la, l' , les* oraz rodzajniki nieokreślone *un, une, des,* Słabo zna zasady stosowania rodzaju żeńskiego przymiotników, słabo rozróżnia czasowniki 1. grupy. Nie potrafi ich odmienić. Bardzo słabo zna czasownik *s'appeler.* Potrafi tworzyć tylko pytania	Uczeń nie opanował podstawowej wiedzy gramatycznej. Nie rozróżnia rodzajników określonych i nieokreślonych. Nie potrafi zastosować zasad do tworzenia rodzaju żeńskiego. Nie opanował odmiany podstawowych czasowników 1. grupy. Nie potrafi tworzyć pytań. Nie rozróżnia przymiotników pytających *quel/quelle* i nie umie właściwie ich zastosować. Nie potrafi ułożyć prostych zdań.

© Hachette FLE 2023

		czasownik zwrotny *s'appeler*. Potrafi doskonale tworzyć zdania pytające: intonacyjne, z wyrażeniem *„est-ce que"* oraz z inwersją prostą, a także z zaimkiem przymiotnym pytającym *quel/quelle/ quels/quelles.* Zna pytania *„Qui est-ce ? Qu'est-ce que c'est ? »* Doskonale opanował formy zaimków akcentowanych i zasady ich stosowania. Zna znaczenia zaimka *„on"* i bezbłędnie interpretuje sens zdania, które ten zaimek zawiera.	*s'appeler.* Potrafi bardzo dobrze tworzyć zdania pytające: intonacyjne, z wyrażeniem *„est-ce que"* oraz z inwersją prostą, a także z zaimkiem przymiotnym pytającym *quel/quelle/ quels/quelles.* Zna i zadaje pytania *„Qui est-ce ? Qu'est-ce que c'est ? »* Bardzo dobrze opanował formy zaimków akcentowanych i zasady ich stosowania. Zna znaczenia zaimka *„on"* i bardzo dobrze interpretuje sens zdania, które ten zaimek zawiera.	*s'appeler*, chociaż zdarzają mu się drobne pomyłki. Potrafi dobrze tworzyć zdania pytające: intonacyjne, z wyrażeniem *„est-ce que"* oraz z inwersją prostą. Wie, czym jest zaimek przymiotny pytający *quel/quelle/quels/ quelles.* Zna i zadaje pytania *„Qui est-ce ? Qu'est-ce que c'est ? »* Opanował formy zaimków akcentowanych i zasady ich stosowania, ale zdarzają mu się momenty zastanowienia nad doborem zaimków w 3. osobie. Zna znaczenia zaimka *„on"* i na ogół dobrze interpretuje sens zdania, które ten zaimek zawiera.	wyrażenie *„est-ce que"*. Częściowo wie czym jest zaimek przymiotny pytający *quel/quelle/quels/ quelles*. Częściowo potrafi je stosować w praktyce, popełniając błędy. Zna pytania *„Qui est-ce ? Qu'est-ce que c'est ? »* Zna niektóre formy zaimków akcentowanych i niektóre zasady ich stosowania. Zna zaimek *„on"* , ale nie opanował zasad jego stosowania i rzadko dobrze interpretuje sens zdania, które ten zaimek zawiera.	intonacyjne. Częściowo wie czym jest zaimek przymiotny pytający *quel/quelle/quels/ quelles*. Częściowo potrafi je stosować w praktyce, popełniając liczne błędy. Pytania *„Qui est-ce ? Qu'est-ce que c'est ? »* zna, ale nie potrafi ich poprawnie zapisać. Zna kilka form zaimków akcentowanych, ale nie potrafi ich stosować zgodnie z zasadami. Zna zaimek *„on"* , ale nie opanował zasad jego stosowania i niewłaściwie interpretuje sens zdania, które ten	

© Hachette FLE 2023

						zaimek zawiera.	
UMIEJĘTNOŚCI JĘZYKOWE	**SŁUCHANIE**	Uczeń perfekcyjnie rozumie sens prostych i bardziej rozbudowanych tekstów oraz rozmów, odnajduje niezbędne informacje. Potrafi bezbłędnie uzupełnić dane i odnaleźć błędy. Z wysłuchanej rozmowy potrafi zapisać poprawne informacje oraz liczebniki do 69, które również umie zapisać z usłyszanego dialogu/nagrania. Bezbłędnie rozpoznaje intonację pytającą.	Uczeń rozumie prawie wszystkie najważniejsze informacje usłyszane w nagraniu/wypowie-dziach ustnych i dialogach. Potrafi uzupełnić określone informacje i sprawnie lub z drobnymi błędami uzupełnić kartę informacyjną. Uczeń bardzo dobrze opanował liczebniki do 69. Potrafi je zapisać z usłyszanego dialogu/nagrania. Bardzo dobrze rozpoznaje intonację pytającą.	Uczeń rozumie większą część najważniejszych informacji usłyszanych w nagraniu/ wypowiedziach ustnych i dialogach. Potrafi uzupełnić określone informacje i zazwyczaj poprawnie lub z nielicznymi błędami, potrafi uzupełnić dane osobowe i kartę informacyjną. Dobrze opanował liczebniki do 69, ale popełnia nieliczne błędy w usłyszanych liczebnikach złożonych.	Uczeń rozumie pewną część najważniejszych informacji usłyszanych w nagraniu/ wypowiedziach ustnych i dialogach. Potrafi usłyszeć pewne informacje i z pewną trudnością uzupełnia dane osobowe i karty informacyjne. Częściowo potrafi zapisać usłyszany liczebnik od 0 do 69.	Uczeń rozumie nieliczne informacje usłyszane w nagraniu/ wypowiedziach ustnych i dialogach. Potrafi usłyszeć nieliczne informacje i z dużą trudnością uzupełnia dane osobowe i karty informacyjne. Z trudem zapisuje usłyszane liczebniki, popełnia liczne błędy.	Uczeń nie rozumie nawet ogólnego sensu prostych tekstów i rozmów. Nie potrafi uzupełnić danych osobowych i karty informacyjnej. Nie potrafi zapisać usłyszanych liczebników.
	CZYTANIE	Uczeń perfekcyjnie rozumie sens prostych oraz bardziej	Uczeń rozumie prawie wszystkie najważniejsze informacje zawarte	Uczeń rozumie dużą część najważniejszych informacji zawartych	Uczeń rozumie pewną część najważniejszych informacji zawartych	Uczeń rozumie pewne najważniejsze informacje	Uczeń nie rozumie nawet ogólnego sensu prostych tekstów. Braki w wiadomościach i

© Hachette FLE 2023

		rozbudowanych tekstów, dopasowuje pytania/słownictwo do tekstów (przywitanie i pożegnanie, kraj pochodzenia, narodowość, zawód, przedstawienie siebie i innych, liczebniki do 69), szybko wyszukuje w tekście określone informacje (np.: kto, gdzie, ile), bez błędów uzupełnia zdania odpowiednim słownictwem.	w tekście (znajduje w tekście określone informacje) i poprawnie lub popełniając nieliczne błędy: dopasowuje pytania/słownictwo do tekstów (przywitanie i pożegnanie, kraj pochodzenia, narodowość, zawód, przedstawienie siebie i innych, liczebniki do 69), wyszukuje w tekście określone informacje (np.: kto, gdzie, ile), uzupełnia zdania odpowiednim słownictwem.	w tekście (znajduje w tekście określone informacje) i zazwyczaj poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: dopasowuje pytania/słownictwo do tekstów (przywitanie i pożegnanie, kraj pochodzenia, narodowość, zawód, przedstawienie siebie i innych, liczebniki od 0 do 69), wyszukuje w tekście określone informacje (np.: kto, gdzie, ile), uzupełnia na ogół poprawnie zdania odpowiednim słownictwem.	w tekście (znajduje w tekście określone informacje) i popełniając błędy: dopasowuje pytania/słownictwo do tekstów (przywitanie i pożegnanie, kraj pochodzenia, narodowość, zawód, przedstawienie siebie i innych, liczebniki od 0 do 69), wyszukuje w tekście określone informacje (np.: kto, gdzie, ile), nie zawsze uzupełnia zdania odpowiednim słownictwem.	zawarte w tekście (znajduje w tekście określone informacje) i popełniając liczne błędy: dopasowuje pytania/słownictwo do tekstów (przywitanie i pożegnanie, kraj pochodzenia, narodowość, zawód, przedstawienie siebie i innych, liczebniki do 69), wyszukuje w tekście określone informacje (np.: kto, gdzie, ile), z trudem uzupełnia zdania odpowiednim słownictwem.	umiejętnościach powodują, że uczeń nie potrafi przeczytać ze zrozumieniem podstawowych zdań.

© Hachette FLE 2023

	MÓWIENIE	Uczeń swobodnie, płynnie i bez zawahania potrafi wykorzystywać wiedzę i umiejętności z języka francuskiego nabyte w dziale 1., tworząc pełne zdania i odgrywając dialog przy użyciu bogatego słownictwa oraz złożonych struktur gramatycznych.	Stosując ze względną pewnością poznany zakres struktur gramatycznych i słownictwa (lub popełniając nieliczne błędy, które nie zakłócają komunikacji) uczeń potrafi swobodnie przywitać i pożegnać się, przedstawić siebie i otoczenie, zapytać o narodowość, zawód, dzień tygodnia, miesiąc) ze swobodą odgrywa dialog na podstawie wszystkich podanych informacji, liczy od 0 do 69.	Stosując zazwyczaj poprawnie odpowiedni zakres struktur gramatycznych i słownictwa (lub popełniając nieliczne błędy które nie zakłócają komunikacji) uczeń potrafi z pewną swobodą przywitać i pożegnać się, przedstawić siebie i otoczenie, zapytać o narodowość, zawód, dzień tygodnia, miesiąc), w miarę swobodnie odgrywa dialog na podstawie wszystkich podanych informacji, z nielicznymi błędami liczy od 0 do 69.	Stosując nie do końca poprawny zakres struktur gramatycznych i słownictwa (popełniając częste błędy które zakłócają komunikację) uczeń z dużą niepewnością potrafi przywitać i pożegnać się, przedstawić siebie i otoczenie, zapytać o narodowość, zawód, dzień tygodnia, miesiąc), z trudem odgrywa dialog na podstawie wszystkich podanych informacji, w ograniczonym zakresie potrafi liczyć od 0 do 69.	Stosując niewielki zakres struktur gramatycznych i słownictwa (popełniając liczne błędy zakłócające komunikację) uczeń z trudem potrafi przywitać i pożegnać się, przedstawić siebie i otoczenie, zapytać o narodowość, zawód, dzień tygodnia, miesiąc i sporadycznie odgrywa dialog na podstawie podanych informacji, z dużym wahaniem i ogromną trudnością liczy.	Uczeń nie potrafi przekazać żadnej wiadomości w języku francuskim.
	PISANIE	Bardzo rozbudowany zakres słownictwa i struktur gramatycznych pozwala swobodnie i płynnie napisać	W miarę rozbudowany zakres słownictwa i struktur gramatycznych pozwala swobodnie i płynnie uzupełniać	Wymagany zakres słownictwa i struktur gramatycznych pozwala uczniowi zazwyczaj odpowiednio	Okrojony zakres słownictwa i struktur gramatycznych pozwala uczniowi z pewnym trudem uzupełniać zdania o	Bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych sprawia że uczeń z	Uczeń nie potrafi napisać nawet krótkiego tekstu zawierającego pełne zdania, proste struktury

© Hachette FLE 2023

		krótki tekst w języku francuskim, zawierający pełne zdania z użyciem bogatego słownictwa i konstrukcji gramatycznych.	zdania o podane w zadaniu informacje, spójnie przedstawić siebie i otoczenie, zapytać o wiek, narodowość i profesję, ze swobodą napisać dialog na podstawie wszystkich podanych informacji.	swobodnie przywitać i pożegnać się, w miarę spójnie przedstawić siebie i otoczenie, zapytać o narodowość i profesję. Uczeń zazwyczaj potrafi napisać dialog na podstawie wszystkich podanych informacji.	podane w zadaniu informacje, przedstawiać siebie i otoczenie, zapytać o narodowość czy profesję. Uczeń, popełniając błędy, potrafi napisać krótki dialog na podstawie podanych informacji.	dużą trudnością uzupełnia (lub nie) zdania o podane w zadaniu informacje, w dużym stopniu niespójnie przedstawia siebie i swoje otoczenie, z dużą trudnością potrafi zapytać o narodowość, zawód, dzień tygodnia czy miesiąc, w nielogiczny sposób tworzy dialog używając wybiórczego słownictwa.	i słownictwo.
	STRATEGIE	Uczeń potrafi bardzo swobodnie dopasować dialogi do ilustracji, prowadzić rozmowę podając dane osobowe i wypełnić w tym zakresie formularz, np. wpisowy. Bez zastanawiania się czy zawahania rozróżnia intencje	Uczeń w miarę swobodnie potrafi dopasować dialogi do ilustracji, prowadzić dialog dotyczący danych osobowych, wypełnić kwestionariusz osobowy. Rozróżnia intencje komunikatów. Bardzo dobrze zna	Uczeń potrafi dopasować dialogi do ilustracji i prowadzić podstawowy dialog dotyczący danych osobowych. W stopniu dobrym rozróżnia intencje komunikatów. Dobrze zna francuskie i polskie	Uczeń z pewnym trudem potrafi dopasować dialogi do ilustracji, częściowo rozróżnia intencje komunikatów. Zna niektóre francuskie i polskie zasady savoir-vivre i kilka wyrażeń niezbędnych do ich	Uczeń z trudem potrafi dopasować dialogi do ilustracji, z trudem rozróżnia intencje komunikatów. Zna kilka francuskich i polskich zasad savoir-vivre.	Uczeń nie potrafi dopasować dialogów do ilustracji, nie rozróżnia intencji komunikatów. Nie zna francuskich i polskich zasad savoir-vivre.

© Hachette FLE 2023

		komunikatów. Doskonale zna francuskie i polskie zasady savoir-vivre oraz niezbędne wyrażenia do ich przestrzegania.	francuskie i polskie zasady savoir-vivre oraz większość wyrażeń niezbędnych do ich przestrzegania.	zasady savoir-vivre i wiele wyrażeń niezbędnych do ich przestrzegania.	przestrzegania.		
UNITÉ 2 **« Un air de famille »**		**OCENA CELUJĄCA**	**OCENA BARDZO DOBRA**	**OCENA DOBRA**	**OCENA DOSTATECZNA**	**OCENA DOPUSZCZAJĄCA**	**OCENA NIEDOSTATECZNA**
WIEDZA	**SŁOWNICTWO**	Uczeń w bardzo wysokim stopniu opanował struktury i słownictwo z działu 2. i stosuje pogłębiając systematycznie o nowe struktury językowe. Swobodnie się porusza po słownictwie z zakresu rodziny,	Uczeń bardzo dobrze opanował struktury i słownictwo z działu 2. oraz proste, podstawowe słownictwo z zakresu rodziny, stanu cywilnego, wyglądu, cech charakteru, kolorów oraz zna bardzo dobrze liczebniki do 1000 i dosyć sprawnie się	Uczeń dobrze opanował podstawowe słownictwo z zakresu rodziny, stanu cywilnego, wyglądu, cech charakteru, kolorów oraz liczebniki do 1000. Zazwyczaj sprawnie się nim posługuje. Dobrze opanował zadawanie pytań na	Uczeń w pewnej mierze opanował podstawowe słownictwo z zakresu rodziny, stanu cywilnego, wyglądu, cech charakteru, kolorów oraz liczebniki do 1000. W dużej mierze popełnia błędy. Ma pewne problemy z zadawaniem pytań	Uczeń w słabym stopniu opanował podstawowe słownictwo z zakresu rodziny, stanu cywilnego, wyglądu, cech charakteru, kolorów oraz liczebniki do 1000. Posługuje się nimi z dużym trudem, popełniając liczne	Uczeń nie opanował prostych struktur i słownictwa z zakresu rodziny, stanu cywilnego, wyglądu, cech charakteru, kolorów oraz liczebników do 1000. Nie potrafi zadawać pytań ani udzielać na nie odpowiedzi.

© Hachette FLE 2023

		stanu cywilnego, wyglądu, cech charakteru, kolorów oraz zna bezbłędnie liczebniki do 1000 i sprawnie się nimi posługuje. Potrafi zadać pytania na trzy sposoby, odpowiedzieć i zanegować.	nimi posługuje. Potrafi zadać pytania na trzy sposoby, odpowiedzieć i zanegować.	trzy sposoby, potrafi odpowiedzieć i zanegować.	na trzy sposoby, z odpowiedzią i poprawną negacją.	błędy. Ma trudności z zadawaniem pytań na 3 sposoby, z odpowiedzią i poprawną negacją.	
	GRAMATYKA	Uczeń w bardzo wysokim stopniu opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Płynnie operuje poznanymi formami gramatycznymi. Potrafi poprawnie tworzyć rodzaj żeński przymiotników i rzeczowników, a także liczbę mnogą; zna wyjątki i doskonale stosuje je w praktyce. Umie przedstawiać osoby, przedmioty, zjawiska używając *c'est/ce sont* oraz	Uczeń bardzo dobrze opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Bez trudu operuje poznanymi formami gramatycznymi. Potrafi poprawnie tworzyć liczbę mnogą, a także rodzaj męski i żeński przymiotników i rzeczowników, zna wyjątki. Umie przedstawić poprzez *c'est/ce sont* oraz *Il/Elle est i Ils sont/Elles sont*. Bardzo dobrze potrafi stosować	Uczeń dobrze opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Z pewną swobodą operuje poznanymi formami gramatycznymi. Zazwyczaj poprawnie tworzy liczbę mnogą, a także rodzaj męski i żeński przymiotników i rzeczowników. Zna większość wyjątków. Umie przedstawić poprzez *c'est/ce sont* oraz *Il/Elle est i Ils sont/Elles sont*. Potrafi stosować w	Uczeń nie do końca opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Z pewną trudnością operuje poznanymi formami gramatycznymi. Częściowo tworzy liczbę mnogą, a także rodzaj męski i żeński przymiotników i rzeczowników; zna kilka wyjątków. Częściowo stosuje je w praktyce popełniając jednak błędy. Nie do końca zna wyjątki. Potrafi przedstawić	Uczeń z dużym trudem opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Z licznymi błędami operuje poznanymi formami gramatycznymi. W niewielkiej mierze tworzy liczbę mnogą, a także rodzaj męski i żeński przymiotników i rzeczowników; nie zna wyjątków. Mylą mu się konstrukcje	Uczeń nie opanował podstawowej wiedzy i umiejętności. Braki w wiadomościach i umiejętnościach powodują, że nie potrafi wykonać podstawowych zadań.

© Hachette FLE 2023

		Il/Elle est i Ils sont/Elles sont. Bezbłędnie potrafi stosować zaimki przymiotne dzierżawcze. Ze swobodą potrafi zastosować negację, zadać pytanie w 3 formach oraz odmieniać czasowniki I grupy.	zaimki przymiotne dzierżawcze w praktyce. Potrafi zastosować negację, a także zadać pytanie w 3 formach oraz odmieniać czasowniki I grupy.	praktyce zaimki przymiotne dzierżawcze, chociaż zdarza mu się popełnić błędy. Na ogół potrafi zastosować negację, a także zadać pytanie w 3 formach oraz odmienić czasowniki I grupy.	poprzez *c'est/ce sont* oraz *Il/Elle est i Ils sont/Elles sont*, ale zdarzają mu się pomyłki. Potrafi stosować w praktyce zaimki przymiotne dzierżawcze, ale popełnia liczne błędy. Nie zawsze poprawnie stosuje negację. Potrafi zadać pytanie intonacyjne oraz z wyrażeniem *„est-ce que"*, ale nie umie poprawnie utworzyć inwersji. Czasowniki I grupy odmienia z bardzo licznymi błędami.	*c'est/ce sont* oraz *Il/Elle est i Ils sont/Elles sont.* Nie stosuje ich w praktyce. Zna niektóre formy zaimków przymiotnych dzierżawczych. Nie potrafi stosować ich w praktyce. Często niepoprawnie stosuje negację. Potrafi zadać wyłącznie pytanie intonacyjne. Nie umie utworzyć zdania pytającego z wyrażeniem *„est-ce que"* oraz z inwersją. Nie zawsze potrafi odmienić czasowniki I grupy.	
UMIEJĘTNOŚCI JĘZYKOWE	**SŁUCHANIE**	Uczeń perfekcyjnie rozumie sens prostych oraz bardziej rozbudowanych	Uczeń bardzo dobrze rozumie sens prostych oraz bardziej rozbudowanych	Uczeń rozumie większą część informacji oraz sens prostych i bardziej rozbudowanych	Uczeń rozumie pewną część najważniejszych informacji usłyszanych w	Uczeń rozumie nieliczne informacje z nagrania/ wypowiedzi	Uczeń nie rozumie nawet ogólnego sensu prostych tekstów i rozmów.

© Hachette FLE 2023

		tekstów i dialogów. Rozumie liczebniki do 1000, opis postaci: wyglądu oraz charakteru, a także powiązania rodzinne. Z wysłuchanego dialogu bezbłędnie odnajduje niezbędne informacje. Odpowiada na wszystkie pytania dotyczące wysłuchanego tekstu (rodzina, stan cywilny, opis postaci, liczebniki do 1000).	tekstów i dialogów. Rozumie liczebniki do 1000, opis postaci: wyglądu oraz charakteru, a także powiązania rodzinne. Zwykle bezbłędnie odnajduje niezbędne informacje z wysłuchanego dialogu. Sprawnie odpowiada na wszystkie pytania dotyczące wysłuchanego tekstu (rodzina, stan cywilny, opis postaci, liczebniki do 1000).	tekstów i dialogów. Na ogół rozumie liczebniki do 1000, opis postaci: wyglądu oraz charakteru, a także powiązania rodzinne. Zwykle właściwie odnajduje niezbędne informacje z wysłuchanego dialogu. Potrafi w miarę swobodnie odpowiadać na większą część pytań dotyczących wysłuchanego tekstu (rodzina, stan cywilny, opis postaci, liczebniki do 1000).	nagraniu/ wypowiedzi ustnych i dialogów. Potrafi usłyszeć pewne informacje i z pewną trudnością rozpoznaje liczebniki do 1000. Słabo rozumie opis postaci: wygląd oraz charakter, a także powiązania rodzinne. Nieczęsto odnajduje potrzebne informacje z wysłuchanego tekstu. Ma trudności w zrozumieniu wypowiedzi na temat rodziny, stanu cywilnego, opisu postaci, liczebników do 1000.	ustnych i dialogów. Sporadycznie potrafi usłyszeć informacje i z trudnością rozpoznaje liczebniki. Ma duże trudności ze zrozumieniem wypowiedzi na temat rodziny czy opisu postaci. Sporadycznie odnajduje potrzebne informacje z wysłuchanego dialogu.	
	CZYTANIE	Uczeń perfekcyjnie rozumie sens prostych oraz bardziej rozbudowanych tekstów. Rozumie doskonale słownictwo dot. rodziny, relacji	Uczeń rozumie wszystkie najważniejsze informacje zawarte w tekście. Znajduje określone informacje i poprawnie dopasowuje pytania/słownictwo do tekstów dot.	Uczeń rozumie prawie wszystkie najważniejsze informacje zawarte w tekście. W miarę sprawnie znajduje określone informacje i poprawnie dopasowuje pytania/słownictwo	Uczeń rozumie pewną część informacji zawartych w tekście. Częściowo znajduje określone informacje i poprawnie dopasowuje pytania/słownictwo do tekstów dot.	Uczeń rozumie tylko pewne informacje zawarte w tekście. Popełnia liczne błędy w odnajdywaniu określonych informacji i poprawnym	Uczeń nie rozumie nawet ogólnego sensu prostych tekstów.

© Hachette FLE 2023

		rodzinnych oraz społecznych, opisu wyglądu i charakteru postaci. Potrafi bezbłędnie znaleźć w tekście niezbędne informacje odnośnie do rodziny, wyglądu i charakteru postaci z opisu. Bezbłędnie rozumie zapisane słownie liczebniki do 1000, zdania pytające, w tym utworzone z inwersją oraz wszelkie zdania przeczące.	rodziny, relacji rodzinnych oraz społecznych, opisu wyglądu i charakteru postaci. Uczeń swobodnie posługuje się słownictwem dot. rodziny, wyglądu i charakteru postaci z opisu i potrafi bez problemu znaleźć w tekście potrzebne informacje na ten temat. Bardzo dobrze rozumie zapisane słownie liczebniki do 1000, zdania pytające, w tym utworzone z inwersją oraz zdania przeczące.	do tekstów dot. rodziny, relacji rodzinnych oraz społecznych, opisu wyglądu i charakteru postaci. Uczeń rozumie dużą część najważniejszych informacji zawartych w tekście i zazwyczaj poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy posługuje się słownictwem dot. rodziny, wyglądu i charakteru postaci z opisu oraz potrafi zazwyczaj znaleźć w tekście potrzebne informacje na ten temat. Dosyć dobrze rozumie zapisane słownie liczebniki do 1000, zdania pytające, w tym utworzone z inwersją oraz większość zdań przeczących.	rodziny, relacji rodzinnych oraz społecznych, opisu wyglądu i charakteru postaci. Z pewną trudnością rozumie najważniejsze informacje zawarte w tekście. Z trudem posługuje się słownictwem dot. rodziny, wyglądu i charakteru postaci z opisu. Słabo radzi sobie z odnajdywaniem potrzebnych informacji odnośnie do ww. tematów. Rozpoznaje większość zapisanych słownie liczebników do 1000, przy czym nad liczebnikami złożonymi musi się dłużej zastanowić. Na ogół rozumie zdania pytające, w tym utworzone z	dopasowaniu pytań/słownictwa do tekstów dot. rodziny, relacji rodzinnych oraz społecznych, opisu wyglądu i charakteru postaci. Z dużą trudnością rozumie najważniejsze informacje zawarte w tekście. Z trudem posługuje się słownictwem dot. rodziny, wyglądu i charakteru postaci z opisu. Bardzo słabo radzi sobie z odnajdywaniem potrzebnych informacji odnośnie do ww. tematów. Rzadko rozpoznaje zapisane słownie liczebniki do 1000.	

© Hachette FLE 2023

					inwersją oraz kilka struktur zdania przeczącego *(ne … pas, ne … personne, ne … jamais, ne … rien)*.	Rozumie niektóre zdania pytające oraz podstawową strukturę zdania przeczącego *(ne … pas)*.	
	MÓWIENIE	Uczeń swobodnie, płynnie i bez zawahania potrafi przekazać wiadomości w języku francuskim, tworząc pełne zdania przy użyciu bogatego słownictwa dot. rodziny, stanu cywilnego, szczegółowego opisu siebie czy innej postaci. Stosuje przy tym złożone struktury gramatyczne. Nie popełnia błędów w wymowie.	Uczeń, stosując bardzo dobrze poznany zakres struktur gramatycznych i słownictwa dot. rodziny, stanu cywilnego i opisu postaci, potrafi swobodnie przedstawiać swoją rodzinę i opisać siebie czy inną postać. Bez problemu potrafi odgrywać dialog i wypowiadać się z łatwością na podstawie wszystkich podanych informacji. Nie popełnia znaczących błędów w	Uczeń stosuje zazwyczaj poprawny i odpowiedni zakres struktur gramatycznych i słownictwa (lub popełniając nieliczne błędy które nie zakłócają komunikacji), potrafi z pewną swobodą przedstawić swoją rodzinę, opisać siebie lub inną postać. W miarę swobodnie potrafi odgrywać dialog i konstruować wypowiedź ustną na podstawie wszystkich podanych informacji. W wymowie zdarzają się błędy, ale nie	Uczeń częściowo stosuje odpowiedni zakres struktur gramatycznych i słownictwa (lub popełnia błędy które zakłócają komunikację), potrafi częściowo przedstawić swoją rodzinę oraz opisać siebie lub inną postać. Ma trudności z odgrywaniem dialogu i wypowiedzią na podstawie wszystkich podanych informacji. W wymowie występują znaczące	Uczeń, stosuje niewielki zakres struktur gramatycznych i słownictwa (lub często popełnia błędy które zakłócają komunikację). Tylko w niewielkiej mierze potrafi przedstawić swoją rodzinę czy opisać jakąkolwiek postać. Z wielkim trudem potrafi odgrywać dialog na podstawie wszystkich podanych informacji. Z wieloma błędami	Uczeń nie potrafi przekazać żadnej wiadomości w języku francuskim.

© Hachette FLE 2023

			wymowie.	zakłócają właściwego odbioru przekazywanych treści.	błędy.	opisuje siebie i przyjaciela. W wymowie występują liczne i znaczące błędy.	
	PISANIE	Uczeń posiada bardzo rozbudowany zakres słownictwa i struktur gramatycznych, który pozwala na swobodne i płynne tworzenie krótkich tekstów. Uczeń posługuje się pełnymi zdaniami z użyciem bogatego słownictwa, potrafi z łatwością szczegółowo przedstawić swoją rodzinę, opisać siebie oraz inną osobę.	Uczeń posługuje się bogatym słownictwem i strukturami gramatycznymi. Bardzo sprawnie posługuje się pełnymi zdaniami, potrafi przedstawić siebie, inną osobę oraz swoją rodzinę.	Uczeń, zazwyczaj odpowiednio posługuje się słownictwem i strukturami gramatycznymi. Dość sprawnie posługuje się pełnymi zdaniami, posiada wymagany zakres słownictwa, potrafi poprawnie przedstawić swoją rodzinę, napisać opis siebie oraz swojego przyjaciela.	Uczeń, w okrojonym zakresie posługuje się słownictwem i strukturami gramatycznymi. Z trudnością posługuje się pełnymi zdaniami, potrafi w ograniczonym stopniu przedstawić siebie, swojego przyjaciela czy swoją rodzinę.	Uczeń, w bardzo ograniczonym zakresie posługuje się słownictwem i strukturami gramatycznymi. Z ogromną trudnością posługuje się zdaniami, potrafi w bardzo ograniczony sposób przedstawić swoją rodzinę, opisać siebie czy swojego przyjaciela. Swoje wypowiedzi buduje w dużym stopniu niespójnie i nielogicznie.	Uczeń nie potrafi napisać nawet krótkiego tekstu zawierającego pełne zdania z podstawowym słownictwem o prostych strukturach.
	STRATEGIE	Uczeń potrafi bardzo	Uczeń potrafi	Potrafi właściwie	Z dużą trudnością	Z dużą trudnością i	Nie potrafi dopasować

© Hachette FLE 2023

		swobodnie i bezbłędnie dopasować usłyszane nagranie do ilustracji oraz podsumować treść (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Umie wypowiedzieć się na podstawie usłyszanego czy przeczytanego tekstu na temat rodzin we Francji.	bezbłędnie dopasować usłyszane nagranie do ilustracji i podsumować treść (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Potrafi sprawnie wypisać kluczowe słowa z usłyszanego czy przeczytanego tekstu na temat rodzin we Francji.	dopasować usłyszane nagranie do ilustracji (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Potrafi wypisać ważne słowa z przeczytanego lub usłyszanego tekstu na temat rodzin francuskich.	dopasowuje usłyszane nagranie do ilustracji (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Z pewną trudnością wypisuje ważne słowa z przeczytanego lub usłyszanego tekstu na temat rodzin francuskich.	często przy tym błędnie dopasowuje usłyszane nagranie do ilustracji (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Z dużą trudnością wypisuje najważniejsze słowa z przeczytanego tekstu na temat rodzin francuskich. Nie potrafi zanotować kluczowego słownictwa z usłyszanego tekstu dotyczącego rodzin francuskich.	usłyszanych nagrań do ilustracji, (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Nie potrafi wypisać najważniejszych słów z przeczytanego tekstu na temat rodzin francuskich. Nie potrafi zanotować żadnego słownictwa z usłyszanego tekstu dotyczącego rodzin francuskich.
UNITÉ 3 « Temps libre »		**OCENA CELUJĄCA**	**OCENA BARDZO DOBRA**	**OCENA DOBRA**	**OCENA DOSTATECZNA**	**OCENA DOPUSZCZAJĄCA**	**OCENA NIEDOSTATECZNA**
WIEDZA	**SŁOWNICTWO**	Uczeń w bardzo wysokim stopniu opanował struktury i słownictwo z działu 3. Swobodnie się porusza po	Uczeń bardzo dobrze opanował proste, podstawowe słownictwo z zakresu opisu czynności dnia powszedniego,	Uczeń w stopniu dobrym opanował proste, podstawowe słownictwo z zakresu opisu czynności dnia powszedniego,	Uczeń w pewnej mierze opanował podstawowe słownictwo z zakresu opisu czynności dnia powszedniego,	Uczeń w słabym stopniu opanował podstawowe słownictwo z zakresu opisu czynności dnia	Uczeń nie opanował prostych struktur i słownictwa z działu 3.

© Hachette FLE 2023

		słownictwie z zakresu opisu czynności dnia powszedniego, hobby i sposobów spędzania wolnego czasu. Umie uwzględnić ich częstotliwość stosując szeroki wachlarz wyrażeń typu: *toutes les deux semaines, tous les jours, souvent, rarement, jamais, tous les matins, itp.* Bezbłędnie pyta o/określa godziny i sytuuje czynności w czasie. Opowiadając o wydarzeniach w ciągu dnia oraz weekendu stosuje automatycznie odpowiednie wyrażenia łączące (np. *d'abord, ensuite, après, enfin*, …). Potrafi doskonale wyrazić swoje upodobania, preferencje,	hobby i sposobów spędzania wolnego czasu. Umie uwzględnić ich częstotliwość używając wyrażeń typu: *tous les jours, souvent, rarement, jamais, itp.* Potrafi zapytać o /określić godzinę i sytuować czynności w czasie. Opowiadając o wydarzeniach w ciągu dnia oraz weekendu stosuje bardzo często odpowiednie wyrażenia łączące (np. *d'abord, ensuite, après, enfin*, …). Potrafi bardzo dobrze wyrazić swoje upodobania, preferencje, entuzjazm lub jego brak.	hobby i sposobów spędzania wolnego czasu. Na ogół umie uwzględnić ich częstotliwość stosując wyłącznie podstawowe wyrażenia: *toujours, souvent, rarement, jamais.* Potrafi zapytać o/określić godzinę i sytuować czynności w czasie, chociaż umiejętności te nie są w pełni zautomatyzowane. Opowiadając o wydarzeniach w ciągu dnia oraz weekendu rzadko stosuje wyrażenia łączące (np. *d'abord, ensuite, après, enfin*, …). Potrafi w miarę trafnie wyrazić swoje upodobania, preferencje, entuzjazm lub jego brak.	hobby i sposobów spędzania wolnego czasu. Nie zawsze umie uwzględnić ich częstotliwość, ponieważ słabo opanował niezbędne słownictwo. Potrafi zapytać o godzinę, ale nie potrafi jej poprawnie określić. Sytuując czynności w czasie, często popełnia błędy. Opowiadając o wydarzeniach w ciągu dnia oraz weekendu sporadycznie stosuje wyrażenia łączące (np. *d'abord, ensuite, après, enfin*, …). Potrafi w miarę trafnie wyrazić swoje upodobania, preferencje, entuzjazm lub jego brak, ale jego zasób słownictwa jest ograniczony do najprostszych	powszedniego, hobby i sposobów spędzania wolnego czasu. Nie umie uwzględnić ich częstotliwości, ponieważ nie opanował wystarczająco niezbędnego słownictwa. Potrafi zapytać o godzinę, ale nie potrafi jej określić. Sytuując czynności w czasie, popełnia podstawowe błędy wynikające z niewystarczającej znajomości niezbędnego słownictwa (np. *vers, entre, de …. à …, pendant, …)*. Potrafi w ograniczony sposób wyrazić swoje upodobania, preferencje, entuzjazm lub jego brak, ponieważ jego zasób	

© Hachette FLE 2023

		entuzjazm lub jego brak.			wyrażeń.	słownictwa jest minimalny.	
	GRAMATYKA	Uczeń w bardzo wysokim stopniu opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Płynnie operuje poznanymi formami gramatycznymi. Potrafi poprawnie użyć zwrotów: *il y a* oraz pochodnych, określeń częstotliwości, zna doskonale odmianę w czasie teraźniejszym czasowników 1. grupy z obocznościami, np. *préférer, acheter,* jeter, czasowników zwrotnych oraz czasowników nieregularnych *aller, faire, venir.* Zna perfekcyjnie zasady tworzenia rodzajników	Uczeń w wysokim stopniu opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Płynnie operuje poznanymi formami gramatycznymi. Potrafi poprawnie użyć zwrotów: *il y a* oraz pochodnych, określeń częstotliwości, zna bardzo dobrze odmianę w czasie teraźniejszym czasowników 1. grupy z obocznościami, np. *préférer, acheter,* jeter, czasowników zwrotnych oraz czasowników nieregularnych *aller, faire, venir.* Zna bardzo dobrze zasady tworzenia rodzajników ściągniętych *(articles*	Uczeń dobrze opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Z pewną swobodą operuje poznanymi formami gramatycznymi. Zazwyczaj poprawnie używa zwrotów: *il y a* oraz pochodnych, określeń częstotliwości, zna dobrze odmianę w czasie teraźniejszym czasowników 1. grupy z obocznościami, np. *préférer, acheter,* jeter, czasowników zwrotnych oraz czasowników nieregularnych *aller, faire, venir,* chociaż zdarza mu się popełnić drobne błędy.	Uczeń nie do końca opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Z pewną trudnością operuje poznanymi formami gramatycznymi. Używa zwrotu *il y a,* ale ma trudności z utworzeniem i użyciem pochodnych tego wyrażenia. Słabo zna określenia częstotliwości oraz, chociaż właściwie odmienia czasowniki 1. grupy, nie do końca radzi sobie z uwzględnieniem oboczności i zaimkami zwrotnymi. Zna i odmienia czasowniki nieregularne, *aller, faire, venir,* ale	Uczeń z dużym trudem opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Z licznymi błędami operuje poznanymi formami gramatycznymi. W niewielkiej mierze używa nowo poznanych zwrotów, mylą mu się zasady stosowania zwrotu *„il y a”* oraz czasownika *être.* Zna zaledwie dwa lub trzy określenia częstotliwości. Niewłaściwie odmienia czasowniki 1. grupy i nie radzi sobie z uwzględnieniem	Uczeń nie opanował podstawowej wiedzy i umiejętności. Braki w wiadomościach i umiejętnościach powodują, że nie potrafi wykonać podstawowych zadań.

© Hachette FLE 2023

		ściągniętych *(articles contractés)*: *au, aux, du, des* i bez błędów ich używa. Bezbłędnie reaguje na pytania odpowiadając twierdząco lub przecząco *(oui, non, si)* oraz na stwierdzenia, do których należy się odnieść *(np. moi aussi, moi non, moi non plus)*. Doskonale potrafi stosować zaimki przymiotne wskazujące.	*contractés)*: *au, aux, du, des* i bez błędów ich używa. Bardzo dobrze reaguje na pytania odpowiadając twierdząco lub przecząco *(oui, non, si)* oraz na stwierdzenia, do których należy się odnieść *(np. moi aussi, moi non, moi non plus)*. Bardzo dobrze potrafi stosować zaimki przymiotne wskazujące.	Zna dobrze zasady tworzenia rodzajników ściągniętych *(articles contractés)*: *au, aux, du, des* i na ogół właściwie ich używa. Po zastanowieniu się w miarę właściwie reaguje na pytania odpowiadając twierdząco lub przecząco *(oui, non, si)* oraz na stwierdzenia, do których należy się odnieść *(np. moi aussi, moi non, moi non plus)*. Potrafi stosować zaimki przymiotne wskazujące, chociaż zdarzają się mu pomyłki. .	popełnia błędy. Słabo zna na zasady tworzenia rodzajników ściągniętych *(articles contractés)*: *au, aux, du, des* i często niewłaściwie ich używa. Po zastanowieniu się rzadko właściwie reaguje na pytania odpowiadając twierdząco lub przecząco *(oui, non, si)* oraz na stwierdzenia, do których należy się odnieść *(np. moi aussi, moi non, moi non plus)*. Umie stosować zaimki przymiotne wskazujące, lecz często zdarzają się mu pomyłki.	oboczności. Myli zaimki zwrotne. Bardzo słabo zna i odmienia czasowniki nieregularne, *aller, faire, venir* i popełnia liczne błędy. Słabo zna na formy rodzajników ściągniętych *(articles contractés)*: *au, aux, du, des* i często niewłaściwie ich używa. Bardzo rzadko właściwie reaguje na pytania odpowiadając twierdząco lub przecząco *(oui, non, si)* oraz na stwierdzenia, do których należy się odnieść *(np. moi aussi, moi non, moi non plus)*. Stosuje zaimki przymiotne	

© Hachette FLE 2023

						wskazujące popełniając często błędy.	
UMIEJĘTNOŚCI JĘZYKOWE	**SŁUCHANIE**	Uczeń perfekcyjnie rozumie sens prostych oraz bardziej rozbudowanych tekstów i dialogów. Rozumie doskonale słownictwo związane z przedstawieniem: kolejnych czynności dnia powszedniego, hobby i sposobów spędzania wolnego czasu, określaniem godzin, częstotliwości wykonywania różnych czynności, wyrażaniem upodobań i preferencji. W słuchanym dialogu/tekście bezbłędnie odnajduje wszystkie żądane informacje. Odpowiada	Uczeń bardzo dobrze rozumie sens prostych oraz bardziej rozbudowanych tekstów i dialogów. Rozumie słownictwo związane z przedstawieniem: kolejnych czynności dnia powszedniego, hobby i sposobów spędzania wolnego czasu, określaniem godzin, częstotliwości wykonywania różnych czynności, wyrażaniem upodobań i preferencji. W słuchanym dialogu/tekście odnajduje wszystkie żądane informacje. Na ogół sprawnie odpowiada na	Uczeń rozumie większą część informacji oraz sens prostych i bardziej rozbudowanych tekstów i dialogów. W kontekście rozumie słownictwo związane z przedstawieniem: kolejnych czynności dnia powszedniego, hobby i sposobów spędzania wolnego czasu, określaniem godzin, częstotliwości wykonywania różnych czynności, wyrażaniem upodobań i preferencji. W słuchanym dialogu/tekście odnajduje większość żądanych informacji. Potrafi w miarę	Uczeń rozumie pewną część najważniejszych informacji usłyszanych w nagraniu/ wypowiedziach ustnych i dialogach. Potrafi usłyszeć pewne informacje i z pewną trudnością rozpoznaje słownictwo związane z przedstawieniem: kolejnych czynności dnia powszedniego, hobby i sposobów spędzania wolnego czasu, określaniem godzin, częstotliwości wykonywania różnych czynności, wyrażaniem upodobań i preferencji. Z pewnym trudem	Uczeń rozumie nieliczne informacje z nagrania/ wypowiedzi ustnych i dialogów. Sporadycznie potrafi usłyszeć informacje i z trudnością rozpoznaje słownictwo związane z przedstawieniem: kolejnych czynności dnia powszedniego, hobby i sposobów spędzania wolnego czasu, określaniem godzin, częstotliwości wykonywania różnych czynności, wyrażaniem	Uczeń nie rozumie nawet ogólnego sensu prostych tekstów i rozmów.

© Hachette FLE 2023

		bezbłędnie na wszystkie zadane mu pytania dotyczące wysłuchanego tekstu.	wszystkie pytania dotyczące wysłuchanego tekstu.	swobodnie odpowiadać na większą część pytań dotyczących wysłuchanego tekstu.	odnajduje potrzebne informacje z wysłuchanego dialogu.	upodobań i preferencji. Sporadycznie odnajduje potrzebne informacje z wysłuchanego dialogu. Ma duże trudności ze zrozumieniem wypowiedzi na temat swojego planu dnia, hobby czy spędzania wolnego czasu. Nie potrafi dokładnie powtórzyć usłyszanej godziny.	
	CZYTANIE	Uczeń perfekcyjnie rozumie sens prostych oraz bardziej rozbudowanych tekstów. Rozumie słownictwo związane z opisem: kolejnych czynności dnia powszedniego, hobby i sposobów spędzania wolnego czasu, określaniem	Uczeń rozumie wszystkie najważniejsze informacje zawarte w tekście. Znajduje określone informacje i poprawnie dopasowuje pytania/słownictwo do tekstów. Uczeń swobodnie posługuje się słownictwem	Uczeń rozumie prawie wszystkie najważniejsze informacje zawarte w tekście. W miarę sprawnie znajduje określone informacje i poprawnie dopasowuje pytania/słownictwo do tekstów. Uczeń rozumie dużą część	Uczeń rozumie pewną część informacji zawartych w tekście. Częściowo znajduje określone informacje i poprawnie dopasowuje pytania/słownictwo do tekstów dot. kolejnych czynności dnia powszedniego, hobby i sposobów spędzania wolnego	Uczeń rozumie tylko pewne informacje zawarte w tekście. Popełnia liczne błędy w odnajdywaniu określonych informacji i poprawnym dopasowaniu pytań/słownictwa do tekstów dot. kolejnych	Uczeń nie rozumie nawet ogólnego sensu prostych tekstów.

© Hachette FLE 2023

		godzin, częstotliwości wykonywania różnych czynności, wyrażaniem upodobań i preferencji. Potrafi bezbłędnie znaleźć w tekście niezbędne informacje.	z działu 3. Potrafi znaleźć w tekście potrzebne informacje odnośnie do kolejnych czynności dnia powszedniego, hobby i sposobów spędzania wolnego czasu, określaniem godzin, częstotliwości wykonywania różnych czynności, wyrażaniem upodobań i preferencji.	najważniejszych informacji zawartych w dialogach/tekście i zazwyczaj poprawnie odnajduje treści związane ze słownictwem dotyczącym kolejnych czynności dnia powszedniego, hobby i sposobów spędzania wolnego czasu, określaniem godzin, częstotliwości wykonywania różnych czynności, wyrażaniem upodobań i preferencji.	czasu, określaniem godzin, częstotliwości wykonywania różnych czynności, wyrażaniem upodobań i preferencji. Z pewną trudnością rozumie najważniejsze informacje zawarte w tekście. Ponieważ z trudem posługuje się słownictwem z działu 3., słabo radzi sobie z odnajdywaniem potrzebnych informacji.	czynności dnia powszedniego, hobby i sposobów spędzania wolnego czasu, określaniem godzin, częstotliwości wykonywania różnych czynności, wyrażaniem upodobań i preferencji. Z dużą trudnością rozumie najważniejsze informacje zawarte w tekście. Bardzo słabe opanowanie słownictwa z działu 3. sprawia, że bardzo rzadko radzi sobie z odnajdywaniem potrzebnych informacji.	
	MÓWIENIE	Uczeń swobodnie, płynnie i bez zawahania potrafi przekazać wiadomości w języku	Uczeń, stosując bardzo dobrze poznany zakres struktur gramatycznych i	Uczeń stosuje zazwyczaj poprawny i odpowiedni zakres struktur gramatycznych i	Uczeń częściowo stosuje zakres struktur gramatycznych i słownictwa (lub	Uczeń, stosuje niewielki zakres struktur gramatycznych i słownictwa (lub	Uczeń nie potrafi przekazać żadnej wiadomości w języku francuskim.

© Hachette FLE 2023

		francuskim, tworząc pełne zdania przy użyciu bogatego słownictwa dotyczącego kolejnych czynności dnia powszedniego, swojego hobby i sposobów spędzania wolnego czasu, określaniem godzin, częstotliwości wykonywania różnych czynności, wyrażaniem upodobań i preferencji. Używa bez błędów złożonych struktur gramatycznych.	słownictwa z działu 3 potrafi swobodnie przedstawić kolejne czynności dnia powszedniego, swojego hobby i sposobów spędzania wolnego czasu, określaniem godzin, częstotliwości wykonywania różnych czynności, wyrażaniem upodobań i preferencji. Bez problemu potrafi zapytać o godzinę i ją określić. Ze swobodą umie odgrywać dialog na podstawie wszystkich podanych informacji. Z łatwością opowiada o tym, co robi danego dnia i sytuuje czynności w czasie.	słownictwa (lub popełniając nieliczne błędy które nie zakłócają komunikacji), potrafi z pewną swobodą zapytać o/określić godzinę. W miarę swobodnie umie wymienić kolejne czynności dnia powszedniego, hobby i sposoby spędzania wolnego czasu, oraz powiedzieć z jaką częstotliwością są wymienione przez niego czynności/zajęcia wykonywane. Potrafi wyrazić krótkim, prostym zdaniem swoje upodobania i preferencje. Umie odgrywać dialog na podstawie wszystkich podanych informacji.	popełnia błędy które zakłócają komunikację). Potrafi częściowo wymienić kolejne czynności dnia powszedniego, hobby i sposoby spędzania wolnego czasu. Ma trudności z zapytaniem o godzinę oraz jej określeniem. Ma kłopoty ze sprecyzowaniem częstotliwości wykonywania różnych czynności, wyrażaniem upodobań i preferencji. Nie do końca poprawnie potrafi odgrywać dialog na podstawie podanych informacji.	często popełnia błędy które zakłócają komunikację). Tylko w niewielkiej mierze potrafi wymienić kolejne czynności dnia powszedniego, przedstawić hobby i sposoby spędzania wolnego czasu. Ma trudności z zapytaniem która jest godzina. Nie potrafi też prawidłowo jej określić. Z wielkim trudem odgrywa dialog na podstawie podanych informacji. Popełnia wiele błędów.	

© Hachette FLE 2023

	PISANIE	Uczeń posiada bardzo rozbudowany zakres słownictwa i struktur gramatycznych, który pozwala na swobodne i płynne tworzenie krótkich tekstów. Uczeń posługuje się pełnymi zdaniami z użyciem bogatej leksyki, potrafi z łatwością opisać kolejne czynności dnia powszedniego, swoje hobby i sposoby spędzania wolnego czasu; określa bezbłędnie godziny oraz częstotliwości wykonywania różnych czynności. Bez problemu wyraża upodobania i preferencje stosując konstrukcje właściwe dla języka pisanego. Używa bez błędów złożonych struktur	Uczeń posługuje się bogatym słownictwem i strukturami gramatycznymi. Bardzo sprawnie posługuje się pełnymi zdaniami, potrafi swobodnie opisać kolejne czynności dnia powszedniego, swoje hobby i sposoby spędzania wolnego czasu; określa bezbłędnie godziny oraz częstotliwości wykonywania różnych czynności. Wyraża upodobania i preferencje stosując konstrukcje właściwe dla języka pisanego.	Uczeń zazwyczaj odpowiednio posługuje się słownictwem i strukturami gramatycznymi. Dość sprawnie posługuje się pełnymi zdaniami, posiada wymagany zakres słownictwa, potrafi poprawnie wymienić kolejne czynności dnia powszedniego, swoje hobby i sposoby spędzania wolnego czasu; określa dobrze godziny oraz częstotliwości wykonywania różnych czynności. Wyraża upodobania i preferencje, chociaż nie zawsze stosując konstrukcje właściwe dla języka pisanego.	Uczeń w okrojonym zakresie posługuje się słownictwem i strukturami gramatycznymi. Z trudnością posługuje się pełnymi zdaniami, potrafi w ograniczonym stopniu wymienić kolejne czynności dnia powszedniego, swoje hobby i sposoby spędzania wolnego czasu; ma problemy z poprawnym pisemnym określeniem godziny oraz częstotliwości wykonywania różnych czynności. Z błędami wyraża upodobania i preferencje.	Uczeń w bardzo ograniczonym zakresie posługuje się słownictwem i strukturami gramatycznymi. Z ogromną trudnością posługuje się zdaniami, potrafi w bardzo ograniczony sposób wymienić kolejne czynności dnia powszedniego, swoje hobby i sposoby spędzania wolnego czasu; często błędnie określa godziny oraz częstotliwości wykonywania różnych czynności. Nie potrafi właściwie wyrazić pisemnie upodobań ani preferencji.	Uczeń nie potrafi napisać nawet krótkiego tekstu zawierającego pełne zdania, proste struktury i właściwe słownictwo.

© Hachette FLE 2023

		gramatycznych.				W dużym stopniu sposób wypowiedzi jest niespójny i nielogiczny.	
	STRATEGIE	Uczeń potrafi bardzo swobodnie dopasować usłyszane nagranie do ilustracji i podsumować treść (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego) oraz wykonywać wszelkie zadania związane z zagadnieniami leksykalnymi i gramatycznymi poznanymi w rozdziale 3. Na podstawie podanych informacji umie zredagować spójną wypowiedź uwzględniającą poznane w rozdziale 3. elementy struktury tekstu.	Uczeń potrafi swobodnie dopasować usłyszane nagranie do ilustracji i podsumować treść (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Potrafi sprawnie wypisać najważniejsze słowa z usłyszanego tekstu oraz na podstawie podanych informacji umie zredagować wypowiedź uwzględniającą poznane w rozdziale 3. elementy struktury tekstu.	Potrafi dopasować usłyszane nagranie do ilustracji (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Potrafi wypisać najważniejsze słowa z usłyszanego tekstu i zredagować krótki tekst związany tematycznie z zagadnieniami poznanymi w rozdziale 3.	Z pewną trudnością potrafi dopasować usłyszane nagranie do ilustracji (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Z pewną trudnością potrafi wypisać najważniejsze słowa z usłyszanego tekstu.	Z trudnością potrafi/ lub nie potrafi dopasować usłyszanych nagrań do ilustracji (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Z dużą trudnością umie wypisać najważniejsze słowa z usłyszanego tekstu.	Nie potrafi dopasować usłyszanych nagrań do ilustracji (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Nie potrafi wypisać najważniejszych słów z usłyszanego tekstu.

© Hachette FLE 2023

JĘZYK FRANCUSKI

Wymagania edukacyjne do podręcznika *En Action ! 1* i *2* wyd. Hachette FLE

dla 2 klasy liceum – poziom III.2.0

Wymagania ogólne:

Znajomość środków językowych.

Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Uczeń rozumie proste wypowiedzi ustne artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka, a także proste wypowiedzi pisemne w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

III. Tworzenie wypowiedzi.

Uczeń samodzielnie tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne i pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Uczeń uczestniczy w rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie, w formie prostego tekstu, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

© Hachette FLE 2023

Wymagania szczegółowe:

UNITÉ 4 « Chez moi »		OCENA CELUJĄCA	OCENA BARDZO DOBRA	OCENA DOBRA	OCENA DOSTATECZNA	OCENA DOPUSZCZAJĄCA	OCENA NIEDOSTATECZNA
WIEDZA	**SŁOWNICTWO**	Uczeń w bardzo wysokim stopniu opanował struktury i słownictwo z działu 4. Swobodnie się porusza po słownictwie z zakresu opisu miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. Sprawnie się nim posługuje, potrafi zadać szczegółowe pytania, udzielić wyczerpujących odpowiedzi i wypowiedzi.	Uczeń bardzo dobrze opanował proste, podstawowe słownictwo z zakresu opisu miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. Sprawnie się nim posługuje, potrafi zadać szczegółowe pytania, udzielić odpowiedzi i prostej wypowiedzi.	Uczeń w stopniu dobrym opanował proste, podstawowe słownictwo z zakresu opisu miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. Zazwyczaj sprawnie się nim posługuje, zazwyczaj potrafi zadać szczegółowe pytania i udzielić odpowiedzi.	Uczeń w pewnej mierze opanował podstawowe słownictwo z zakresu opisu miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. W dużej mierze popełnia błędy. Ma pewne problemy z zadawaniem pytań szczegółowych oraz z udzielaniem odpowiedzi.	Uczeń w słabym stopniu opanował podstawowe słownictwo z zakresu opisu miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. Posługuje się nim z dużym trudem, popełniając liczne błędy. Ma trudności z zadawaniem pytań oraz udzielaniem odpowiedzi.	Uczeń nie opanował prostych struktur i słownictwa z działu 4.

© Hachette FLE 2023

	GRAMATYKA	Uczeń w bardzo wysokim stopniu opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Płynnie operuje poznanymi formami gramatycznymi. Potrafi poprawnie używać czasu *futur proche*, zna doskonale odmianę w czasie teraźniejszym czasowników 2. grupy oraz czasowników nieregularnych: *partir, sortir, dormir*, itd. Sprawnie operuje trybem rozkazującym. Używa bezbłędnie zaimków dopełnienia bliższego (COD) oraz przyimków przed nazwami miast i państw *en, à, de, au, aux, des.* Zna i stosuje wszystkie wyrażenia	Uczeń w wysokim stopniu opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Płynnie operuje poznanymi formami gramatycznymi. Potrafi poprawnie używać czasu *futur proche*, zna bardzo dobrze odmianę w czasie teraźniejszym czasowników 2. grupy oraz czasowników nieregularnych: *partir, sortir, dormir*, itd. Bardzo dobrze operuje trybem rozkazującym. Używa zaimków dopełnienia bliższego (COD) oraz przyimków przed nazwami miast i państw *en, à, de, au, aux, des.* Zna i stosuje wyrażenia do sytuowania w przestrzeni (np. *à*	Uczeń dobrze opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Z pewną swobodą operuje poznanymi formami gramatycznymi. Zazwyczaj poprawnie potrafi używać czasu *futur proche*, zna czasowniki 2. grupy oraz czasowniki nieregularnych: *partir, sortir, dormir*, itd., chociaż zdarza mu się mylić ich odmianę w czasie teraźniejszym. Zna zasady tworzenia trybu rozkazującego i właściwie go stosuje. Używa z niewielkimi błędami zaimków dopełnienia bliższego (COD) oraz przyimków przed nazwami miast i państw *en, à, au, aux.* Zna i stosuje	Uczeń nie do końca opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Z pewną trudnością operuje poznanymi formami gramatycznymi. Potrafi utworzyć czas *futur proche*, ale ma problemy z jego użyciem. Słabo zna odmianę w czasie teraźniejszym czasowników 2. grupy oraz czasowników nieregularnych: *partir, sortir, dormir*, itd. Wie jak utworzyć tryb rozkazujący, ale posługuje się nim popełniając liczne błędy. Fragmentarycznie zna oraz rzadko i z błędami używa zaimków dopełnienia bliższego (COD) oraz przyimków przed nazwami miast i	Uczeń z dużym trudem opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Z licznymi błędami operuje poznanymi formami gramatycznymi. W niewielkiej mierze używa nowo poznanych czasowników 2. grupy i ustawicznie myli ich formy koniugacyjne. Przyimki przed nazwami miast i państw *en, à, au, aux* często dobiera błędnie i nie stosuje ich w praktyce. Słabo opanował tryb rozkazujący, z dużym trudem odmienia czasowniki nieregularne. Bardzo słabo zna i	Uczeń nie opanował podstawowej wiedzy i umiejętności gramatycznych. Braki w wiadomościach i umiejętnościach powodują, że nie potrafi wykonać podstawowych zadań.

© Hachette FLE 2023

		do sytuowania w przestrzeni (*à côté de, loin de, ici, là, dessus, itd.),* które uwzględnia rozdział 4.	*côté de, loin de, ici, là, dessus, itd.).*	większość wyrażeń służących do sytuowania w przestrzeni (*à côté de, loin de, ici, là, dessus, itd.).*	państw *en, à, au, aux.* Słabo zna i stosuje wyrażenia do sytuowania w przestrzeni (*à côté de, loin de, ici, là, itd.).*	stosuje wyrażenia do sytuowania w przestrzeni (*à côté de, loin de, ici, là, itd.).*	
UMIEJĘTNOŚCI JĘZYKOWE	**SŁUCHANIE**	Uczeń perfekcyjnie rozumie sens prostych oraz bardziej rozbudowanych tekstów i dialogów. Rozumie doskonale słownictwo związane z opisem: miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. Sprawnie się nim posługuje, potrafi zadać pytania szczegółowe, wskazać drogę. Z	Uczeń bardzo dobrze rozumie sens prostych oraz bardziej rozbudowanych tekstów i dialogów. Bardzo dobrze rozumie słownictwo związane z opisem: miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. Zazwyczaj sprawnie się nim posługuje, potrafi zadać pytania	Uczeń rozumie większą część informacji oraz sens prostych i bardziej rozbudowanych tekstów i dialogów. Rozumie słownictwo związane z opisem: miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. Zazwyczaj sprawnie się nim posługuje. Popełniane błędy nie przeszkadzają w	Uczeń rozumie pewną część najważniejszych informacji usłyszanych w nagraniu/ wypowiedziach ustnych i dialogach. Potrafi usłyszeć pewne informacje i z pewną trudnością rozpoznaje słownictwo związane z opisem miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania	Uczeń rozumie nieliczne informacje z nagrania/ wypowiedzi ustnych i dialogów. Sporadycznie potrafi usłyszeć informacje i z trudnością rozpoznaje obiekty miejskie. Ma trudności ze wskazaniem opisu drogi. Sporadycznie odnajduje potrzebne informacje z wysłuchanego dialogu. Ma duże trudności ze zrozumieniem	Uczeń nie rozumie nawet ogólnego sensu prostych tekstów i rozmów obejmującą leksykę i gramatykę z rozdziału 4.

© Hachette FLE 2023

		wysłuchanego dialogu bezbłędnie odnajduje niezbędne informacje. Odpowiada na wszystkie pytania dotyczące wysłuchanego tekstu.	szczegółowe, wskazać drogę. Na ogół sprawnie odpowiada na wszystkie pytania dotyczące wysłuchanego tekstu.	komunikacji. Potrafi w miarę swobodnie odpowiadać na większą część pytań dotyczących wysłuchanego tekstu.	kierunków. Z pewnym trudem odnajduje potrzebne informacje z wysłuchanego dialogu.	wypowiedzi na temat opisem mieszkania.	
	CZYTANIE	Uczeń perfekcyjnie rozumie sens prostych oraz bardziej rozbudowanych tekstów. Rozumie słownictwo związane z opisem: miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. Bardzo sprawnie się nim posługuje. Potrafi bezbłędnie znaleźć w tekście niezbędne informacje.	Uczeń rozumie wszystkie najważniejsze informacje zawarte w tekście. Znajduje określone informacje i poprawnie dopasowuje pytania/słownictwo do tekstów. Uczeń swobodnie posługuje się słownictwem z działu 4. Potrafi bez problemu znaleźć w tekście potrzebne informacje odnośnie do miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni,	Uczeń rozumie prawie wszystkie najważniejsze informacje zawarte w tekście. W miarę sprawnie znajduje określone informacje i poprawnie dopasowuje pytania/słownictwo do tekstów. Uczeń rozumie dużą część najważniejszych informacji zawartych w tekście i zazwyczaj poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy posługuje się słownictwem dotyczącym miejsca zamieszkania, mieszkania i jego	Uczeń rozumie pewną część informacji zawartych w tekście. Częściowo znajduje określone informacje i poprawnie dopasowuje pytania/słownictwo do tekstów dot. miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. Z pewną trudnością rozumie najważniejsze	Uczeń rozumie tylko pewne informacje zawarte w tekście. Popełnia liczne błędy w odnajdywaniu określonych informacji i poprawnym dopasowaniu pytań/słownictwa do tekstów dot. miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania	Uczeń nie rozumie nawet ogólnego sensu prostych tekstów obejmującą leksykę i gramatykę z rozdziału 4. .

© Hachette FLE 2023

			wskazywania kierunków.	wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. Potrafi znaleźć w tekście potrzebne informacje.	informacje zawarte w tekście. Z trudem posługuje się słownictwem z działu 4. Słabo radzi sobie z odnajdywaniem potrzebnych informacji.	kierunków. Z dużą trudnością rozumie najważniejsze informacje zawarte w tekście. Z trudem posługuje się słownictwem z działu 4. Bardzo słabo radzi sobie z odnajdywaniem potrzebnych informacji.	
	MÓWIENIE	Uczeń swobodnie, płynnie i bez zawahania potrafi przekazać wiadomości w języku francuskim, tworząc pełne zdania przy użyciu bogatego słownictwa dotyczącego: miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni,	Uczeń, stosując bardzo dobrze poznany zakres struktur gramatycznych i słownictwa z działu 4. potrafi swobodnie wymienić miejsca w mieście, opisać i wskazać drogę, opowiedzieć o miejscu zamieszkania, mieszkaniu i jego wyposażenia, obiektach miejskich, środkach transportu. Bez problemu potrafi	Uczeń stosuje zazwyczaj poprawny i odpowiedni zakres struktur gramatycznych i słownictwa (lub popełniając nieliczne błędy które nie zakłócają komunikacji), potrafi z pewną swobodą wymienić miejsca w mieście, opisać mieszkanie, opisać i wskazać drogę, opowiedzieć o swoich ulubionych	Uczeń częściowo stosuje zakres struktur gramatycznych i słownictwa (lub popełnia błędy które zakłócają komunikację). Potrafi częściowo wymienić miejsca w mieście, opisać i wskazać drogę, opowiedzieć o swoim mieszkaniu. Ma trudności z zapytaniem o drogę. Z trudem potrafi odgrywać dialog na podstawie wszystkich	Uczeń, stosuje niewielki zakres struktur gramatycznych i słownictwa (lub często popełnia błędy które zakłócają komunikację). Tylko w niewielkiej mierze potrafi wymienić miejsca w mieście, opisać i wskazać drogę, opowiedzieć o swoim mieszkaniu. Ma duże trudności z zapytaniem o	Uczeń nie potrafi przekazać żadnej wiadomości w języku francuskim.

© Hachette FLE 2023

		wskazywania kierunków. Używa bezbłędnie złożonych struktur gramatycznych.	zapytać o drogę, wyjaśnić jak dojść w ustalone miejsce. Ze swobodą umie odgrywać dialog na podstawie wszystkich podanych informacji. Z łatwością opisuje co znajduje się w jego mieście i dzielnicy.	środkach transportu. W miarę swobodnie potrafi odgrywać dialog na podstawie wszystkich podanych informacji. Z pewną swobodą potrafi opisać co znajduje się w jego mieście i dzielnicy.	podanych informacji. Nie do końca poprawnie potrafi opisać co znajduje się w jego mieście i dzielnicy.	drogę. Z wielkim trudem potrafi odgrywać dialog na podstawie wszystkich podanych informacji. Nie do końca poprawnie potrafi opisać co znajduje się w jego mieście i dzielnicy, popełnia wiele błędów.	
	PISANIE	Uczeń posiada bardzo rozbudowany zakres słownictwa i struktur gramatycznych, który pozwala na swobodne i płynne tworzenie krótkich tekstów. Uczeń posługuje się pełnymi zdaniami z użyciem bogatego słownictwa, potrafi z łatwością wymienić miejsca w mieście, opisać i wskazać drogę, opowiedzieć o swoich ulubionych	Uczeń posługuje się bogatym słownictwem i strukturami gramatycznymi. Bardzo sprawnie posługuje się pełnymi zdaniami, potrafi swobodnie wymienić miejsca w mieście, opisać i wskazać drogę, opowiedzieć o swoich ulubionych środkach transportu, opisać mieszkanie i jego otoczenie.	Uczeń zazwyczaj odpowiednio posługuje się słownictwem i strukturami gramatycznymi. Dość sprawnie posługuje się pełnymi zdaniami, posiada wymagany zakres słownictwa, potrafi poprawnie wymienić miejsca w mieście, opisać i wskazać drogę, opowiedzieć o swoim mieszkaniu.	Uczeń w okrojonym zakresie posługuje się słownictwem i strukturami gramatycznymi. Z trudnością posługuje się pełnymi zdaniami, potrafi w ograniczonym stopniu wymienić miejsca w mieście, opisać i wskazać drogę, opisać swoje mieszkanie.	Uczeń w bardzo ograniczonym zakresie posługuje się słownictwem i strukturami gramatycznymi. Z ogromną trudnością posługuje się zdaniami, potrafi w bardzo ograniczony sposób wymienić miejsca w mieście, opisać i wskazać drogę czy opisać swoje mieszkanie. W dużym stopniu	Uczeń nie potrafi napisać nawet krótkiego tekstu zawierającego pełne zdania, proste struktury czy podstawowe słownictwo.

© Hachette FLE 2023

		środkach transportu, opisać mieszkanie i jego otoczenie.				sposób wypowiedzi jest niespójny i nielogiczny.	
	STRATEGIE	Uczeń potrafi bardzo swobodnie dopasować usłyszane nagranie do ilustracji, planu miasta czy instrukcji i podsumować treść (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego).	Uczeń potrafi dość swobodnie dopasować usłyszane nagranie do ilustracji, planu miasta czy instrukcji i podsumować treść (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Potrafi sprawnie wypisać najważniejsze słowa z usłyszanego tekstu.	Potrafi dopasować usłyszane nagranie do ilustracji, planu miasta czy instrukcji (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Potrafi wypisać najważniejsze słowa z usłyszanego tekstu.	Z pewną trudnością potrafi dopasować usłyszane nagranie do ilustracji, planu miasta czy instrukcji (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Z pewną trudnością potrafi wypisać najważniejsze słowa z usłyszanego tekstu.	Z trudnością dopasowuje usłyszane nagranie do ilustracji (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Bardzo słabo radzi sobie z dopasowaniem treści do planu miasta czy instrukcji. Z dużą trudnością wypisuje pojedyncze słowa z usłyszanego tekstu.	Nie potrafi dopasować usłyszanych nagrań do ilustracji (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Nie potrafi wypisać żadnych słów z usłyszanego tekstu.
UNITÉ 5 « En forme ! »		**OCENA CELUJĄCA**	**OCENA BARDZO DOBRA**	**OCENA DOBRA**	**OCENA DOSTATECZNA**	**OCENA DOPUSZCZAJĄCA**	**OCENA NIEDOSTATECZNA**
WIEDZA	**SŁOWNICTWO**	Uczeń w bardzo wysokim stopniu opanował struktury gramatyczne i leksykę z działu 5. Swobodnie się porusza po słownictwie	Uczeń bardzo dobrze opanował proste, podstawowe struktury gramatyczne i leksykę z działu 5. Dość swobodnie się porusza po	Uczeń w stopniu dobrym opanował proste, podstawowe słownictwo z zakresu dokonywania zakupów i określania ilości kupowanych produktów	Uczeń w pewnej mierze opanował podstawowe słownictwo z zakresu dokonywania zakupów i określania ilości kupowanych produktów	Uczeń w słabym stopniu opanował podstawowe słownictwo z zakresu dokonywania zakupów i określania ilości	Uczeń nie opanował prostych struktur i słownictwa z działu 5.

© Hachette FLE 2023

		dotyczącym dokonywania zakupów i określania ilości kupowanych produktów żywnościowych, korzystania z posiłków we francuskich obiektach gastronomicznych. Ponadto, doskonale przyswoił sobie nazwy części ciała i słownictwo umożliwiające kontakt z francuskojęzycznym lekarzem (objawy choroby, diagnozy, zalecenia medyczne). Potrafi proponować pomoc i o nią poprosić. Sprawnie się tym słownictwem posługuje, potrafi zadać/zrozumieć szczegółowe pytania i bezproblemowo zrozumieć odpowiedź lub jej udzielić.	słownictwie dotyczącym dokonywania zakupów i określania ilości kupowanych produktów żywnościowych, korzystania z posiłków we francuskich obiektach gastronomicznych. Ponadto, przyswoił sobie nazwy części ciała i słownictwo umożliwiające kontakt z francuskojęzycznym lekarzem (objawy choroby, diagnozy, zalecenia medyczne). Potrafi proponować pomoc i o nią poprosić. Bardzo dobrze się tym słownictwem posługuje, potrafi zadać/zrozumieć pytania, zrozumieć odpowiedź lub jej udzielić.	żywnościowych, korzystania z posiłków we francuskich obiektach gastronomicznych. Ponadto, przyswoił sobie większość nazw części ciała i słownictwa umożliwiającego kontakt z francuskojęzycznym lekarzem (objawy choroby, diagnozy, zalecenia medyczne). Potrafi proponować pomoc i o nią poprosić, chociaż zdarza mu się popełniać drobne błędy. Zazwyczaj sprawnie się tym słownictwem posługuje, na ogół potrafi zadać pytania oraz zrozumieć odpowiedź lub jej udzielić.	żywnościowych, korzystania z posiłków we francuskich obiektach gastronomicznych. Przyswoił sobie podstawowe nazwy części ciała *(np. la tête, les yeux, le ventre, la jambe, le pied, la main)* i część słownictwa umożliwiającego kontakt z francuskojęzycznym lekarzem (objawy choroby, proste diagnozy, nieskomplikowane zalecenia medyczne). W dużej mierze popełnia błędy. Ma pewne też problemy z zadawaniem pytań szczegółowych oraz ze zrozumieniem odpowiedzi czy odpowiadaniem na pytania sprzedawcy lub lekarza.	kupowanych produktów żywnościowych, korzystania z posiłków we francuskich obiektach gastronomicznych. Bardzo słabo przyswoił sobie nawet te podstawowe nazwy części ciała *(np. la tête, les yeux, le ventre, la jambe, le pied, la main).* Słownictwo umożliwiające kontakt z francuskojęzycznym lekarzem (objawy choroby, proste diagnozy, nieskomplikowane zalecenia medyczne) zna tylko fragmentarycznie. Posługuje się nim z dużym trudem, popełniając liczne błędy.	

© Hachette FLE 2023

						Ma trudności z zadawaniem pytań i ze zrozumieniem prostych odpowiedzi.	
	GRAMATYKA	Uczeń w bardzo wysokim stopniu opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Płynnie operuje poznanymi formami gramatycznymi. Potrafi w sposób zautomatyzowany i poprawnie użyć rodzajników cząstkowych, przysłówków i różnych wyrażeń określających ilość (*trop, beaucoup, un peu*, *un litre de, une barre de, une demi-douzaine de,* itd.*).* Bezbłędnie stosuje we właściwych kontekstach przysłówki *très* oraz *beaucoup*. Bez błędów odmienia czasowniki nieregularne: *boire,*	Uczeń w wysokim stopniu opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Płynnie operuje poznanymi formami gramatycznymi. Potrafi bardzo dobrze użyć rodzajników cząstkowych, przysłówków i różnych wyrażeń określających ilość (*trop, beaucoup, un peu*, *un litre de, une barre de, une demi-douzaine de,* itd.*).* Bardzo dobrze stosuje we właściwych kontekstach przysłówki *très* oraz *beaucoup*. Bez błędów odmienia czasowniki nieregularne: *boire, prendre, vendre,*	Uczeń dobrze opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Z pewną swobodą operuje poznanymi formami gramatycznymi. Zazwyczaj dobrze używa rodzajników cząstkowych, przysłówków i różnych wyrażeń określających ilość (*trop, beaucoup, un peu*, *un litre de, une barre de, une demi-douzaine de,* itd.*).* Stosuje we właściwych kontekstach przysłówki *très* oraz *beaucoup*. Bez większych błędów odmienia czasowniki nieregularne: *boire,*	Uczeń nie do końca opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Z pewną trudnością operuje poznanymi formami gramatycznymi. Częściowo używa rodzajników cząstkowych, przysłówków i niektórych wyrażeń określających ilość (*trop, beaucoup, un peu*, *un litre de, deux kilos de,* itd.*).* Na ogół stosuje przysłówki *très* oraz *beaucoup* we właściwych kontekstach, ale zdarzają mu się pomyłki. Fragmentarycznie zna zaimki	Uczeń z dużym trudem opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Z licznymi błędami operuje poznanymi formami gramatycznymi. W niewielkiej mierze używa rodzajników cząstkowych, przysłówków i niewielu wyrażeń określających ilość (*trop, beaucoup, un peu*, *un litre de, un kilo de,* itd.*).* Rzadko stosuje przysłówki *très* oraz *beaucoup* we właściwych kontekstach. Fragmentarycznie zna zaimki dopełnienia	Uczeń nie opanował podstawowej wiedzy i umiejętności. Braki w wiadomościach i umiejętnościach powodują, że nie potrafi wykonać podstawowych zadań.

© Hachette FLE 2023

		prendre, vendre, devoir. Swobodnie stosuje konstrukcję *il faut + bezokolicznik.* Doskonale posługuje się zaimkami dopełnienia dalszego (COI) oraz zaimkiem *EN*.	*devoir.* Swobodnie stosuje konstrukcję *il faut + bezokolicznik.* Bardzo dobrze posługuje się zaimkami dopełnienia dalszego (COI) oraz zaimkiem *EN*.	*prendre, vendre, devoir.* Dobrze stosuje konstrukcję *il faut + bezokolicznik.* Bez większych trudności posługuje się zaimkami dopełnienia dalszego (COI) oraz zaimkiem *EN*.	dopełnienia dalszego (COI) oraz odmianę czasowników nieregularnych: *boire, prendre, vendre, devoir.* Częściowo stosuje je w praktyce. Zna konstrukcję *il faut + bezokolicznik*, ale próbując ją stosować popełnia błędy. Słabo radzi sobie ze stosowaniem w praktyce zaimka *EN.*	dalszego (COI). Bardzo słabo odmienia czasowniki nieregularne: *boire, prendre, vendre, devoir.* Nie stosuje ich w praktyce. Rozumie konstrukcję *il faut + bezokolicznik*, ale nie potrafi zastosować jej w praktyce. Ma bardzo duże problemy ze stosowaniem zaimka *EN*.	
UMIEJĘTNOŚCI JĘZYKOWE	**SŁUCHANIE**	Uczeń perfekcyjnie rozumie sens prostych oraz bardziej rozbudowanych tekstów i dialogów. Rozumie doskonale słownictwo związane	Uczeń bardzo dobrze rozumie sens prostych oraz bardziej rozbudowanych tekstów i dialogów. Rozumie słownictwo związane z	Uczeń rozumie większą część informacji oraz sens prostych i bardziej rozbudowanych tekstów i dialogów. Rozumie dobrze słownictwo związane	Uczeń rozumie pewną część najważniejszych informacji usłyszanych w nagraniu/ wypowiedzi ustnych i dialogów. Potrafi	Uczeń rozumie nieliczne informacje z nagrania/ wypowiedzi ustnych i dialogów. Sporadycznie potrafi usłyszeć	Uczeń nie rozumie nawet ogólnego sensu prostych tekstów i rozmów.

© Hachette FLE 2023

		z planowaniem i dokonywaniem zakupów oraz określaniem ilości kupowanych produktów żywnościowych. Ponadto, rozumie bez problemów usłyszane nazwy części ciała i rozmowy o złym samopoczuciu, objawach choroby, diagnozach i zaleceniach medycznych lub prozdrowotnych. Z wysłuchanego dialogu/tekstu bezbłędnie odnajduje niezbędne informacje. Odpowiada sprawnie na wszystkie pytania dotyczące wysłuchanego tekstu.	planowaniem i dokonywaniem zakupów oraz określaniem ilości kupowanych produktów żywnościowych. Rozumie bardzo dobrze usłyszane nazwy części ciała i rozmowy o złym samopoczuciu, objawach choroby, diagnozach i zaleceniach medycznych lub prozdrowotnych. Z wysłuchanego dialogu/tekstu odnajduje niezbędne informacje. Na ogół sprawnie odpowiada na wszystkie pytania dotyczące wysłuchanego tekstu.	z planowaniem i dokonywaniem zakupów oraz określaniem ilości kupowanych produktów żywnościowych. Rozumie na ogół usłyszane nazwy części ciała i rozmowy o złym samopoczuciu, objawach choroby, diagnozach i zaleceniach medycznych lub prozdrowotnych. Zazwyczaj sprawnie posługuje się ww. słownictwem. Popełniane błędy nie przeszkadzają w komunikacji. Potrafi w miarę swobodnie odpowiadać na większą część pytań dotyczących wysłuchanego dialogu/tekstu.	usłyszeć pewne informacje i z pewną trudnością rozpoznaje słownictwo związane z zakupami oraz określaniem ilości produktów żywnościowych. Rozumie niektóre usłyszane nazwy części ciała i fragmentarycznie rozmowy o złym samopoczuciu, objawach choroby, diagnozach i zaleceniach medycznych lub prozdrowotnych. Z pewnym trudem odnajduje potrzebne informacje z wysłuchanego dialogu/tekstu.	informacje i z trudnością rozpoznaje słownictwo związane z zakupami, określaniem ilości produktów żywnościowych oraz usłyszane nazwy części ciała czy rozmowy o złym samopoczuciu, objawach choroby, diagnozach i zaleceniach medycznych lub prozdrowotnych. Sporadycznie odnajduje potrzebne informacje z wysłuchanego dialogu/tekstu. Ma duże trudności ze zrozumieniem ogólnego sensu wypowiedzi.	
	CZYTANIE	Uczeń perfekcyjnie rozumie sens prostych oraz	Uczeń rozumie wszystkie najważniejsze	Uczeń rozumie prawie wszystkie najważniejsze	Uczeń rozumie pewną część informacji zawartych	Uczeń rozumie tylko niektóre informacje	Uczeń nie rozumie nawet ogólnego sensu prostych

© Hachette FLE 2023

		bardziej rozbudowanych tekstów. Rozumie doskonale słownictwo związane z planowaniem i dokonywaniem zakupów oraz określaniem ilości kupowanych produktów żywnościowych. Ponadto, rozumie bez problemów usłyszane nazwy części ciała i rozmowy o złym samopoczuciu, objawach choroby, diagnozach i zaleceniach medycznych lub prozdrowotnych. Bardzo sprawnie posługuje ww. słownictwem. Potrafi bezbłędnie znaleźć w tekście niezbędne informacje i wykonać wszelkie zadania na podstawie przeczytanego tekstu.	informacje zawarte w tekście. Znajduje określone informacje i poprawnie dopasowuje pytania/słownictwo do tekstów. Uczeń swobodnie posługuje się słownictwem z działu 5. Potrafi bez problemu znaleźć w tekście potrzebne informacje odnośnie do planowania i dokonywania zakupów oraz określania ilości kupowanych produktów żywnościowych. Zrozumienie słownictwa niezbędnego do dialogów/tekstów o złym samopoczuciu, objawach choroby, diagnozach i zaleceniach medycznych lub prozdrowotnych oraz określenia danej części ciała nie sprawia mu żadnych	informacje zawarte w tekście. W miarę sprawnie znajduje określone informacje i poprawnie dopasowuje pytania/słownictwo do tekstów. Uczeń rozumie dużą część najważniejszych informacji zawartych w tekście i zazwyczaj poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy posługuje się słownictwem dotyczącym planowania i dokonywania zakupów, określania ilości kupowanych produktów żywnościowych oraz części ciała i stanu zdrowia. Na ogół rozumie teksty/dialogi o złym samopoczuciu, objawach choroby, diagnozach i zaleceniach	w dialogu/tekście. Częściowo znajduje określone informacje i dopasowuje pytania/słownictwo do zadań dot. planowania i dokonywania zakupów, określania ilości kupowanych produktów żywnościowych, części ciała i stanu zdrowia. Słownictwo i zagadnienia gramatyczne z działu 5. nie są przez niego opanowane na tyle żeby czytać ze szczegółowym zrozumieniem dialogi/teksty i sprawnie wykonywać do nich zadania.	zawarte w tekście i popełnia liczne błędy w ich odnajdywaniu oraz poprawnym dopasowaniu pytań/słownictwa do dialogów/tekstów dot. planowania i dokonywania zakupów, określania ilości kupowanych produktów żywnościowych, części ciała i stanu zdrowia. Z dużą trudnością rozumie ogólny sens dialogu/tekstu. Bardzo słabo posługuje się słownictwem z działu 5.	dialogów/tekstów.

© Hachette FLE 2023

			trudności. Potrafi bardzo dobrze znaleźć w tekście żądane informacje i wykonać zadania na podstawie przeczytanego tekstu.	medycznych lub prozdrowotnych. Potrafi znaleźć w tekście potrzebne informacje.			
	MÓWIENIE	Uczeń swobodnie, płynnie i bez zawahania potrafi przekazać wiadomości w języku francuskim, tworząc pełne zdania przy użyciu bogatego słownictwa dotyczącego: planowania i dokonywania zakupów oraz określania ilości kupowanych produktów żywnościowych, dobrego i złego samopoczucia, choroby oraz wizyty u lekarza. Potrafi bezbłędnie zaproponować przysługę/pomoc i o	Uczeń, stosując bardzo dobrze poznany zakres struktur gramatycznych i słownictwa z działu 5 potrafi swobodnie rozmawiać o planowaniu i dokonywaniu zakupów oraz określaniu ilości kupowanych produktów żywnościowych, dobrym i złym samopoczuciu, chorobach. Poradzi sobie podczas wizyty u lekarza. Umie zaproponować przysługę/pomoc i o nią poprosić. Potrafi odgrywać	Uczeń stosuje zazwyczaj poprawny i odpowiedni zakres struktur gramatycznych i słownictwa (lub popełniając nieliczne błędy które nie zakłócają komunikacji), potrafi z pewną swobodą rozmawiać o planowaniu i dokonywaniu zakupów oraz określaniu ilości kupowanych produktów żywnościowych. Z pewną swobodą potrafi powiedzieć o dobrym samopoczuciu. Umie przedstawić swój stan zdrowia u	Uczeń częściowo stosuje zakres struktur gramatycznych i słownictwa (lub popełnia błędy które zakłócają komunikację). Potrafi częściowo wypowiedzieć się na temat zakupów produktów żywnościowych mając przy tym problemy z określeniem ich ilości. Ma trudności z przedstawieniem swojego samopoczucia i stanu zdrowia. Z trudem potrafi odgrywać dialog na	Uczeń, stosuje niewielki zakres struktur gramatycznych i słownictwa (lub często popełnia błędy które zakłócają komunikację). Tylko w niewielkiej mierze potrafi wymienić produkty żywnościowe. Ma duże trudności z o określaniem ich ilości. Z wielkim trudem potrafi odgrywać dialog na podstawie wszystkich podanych informacji. Nie do końca poprawnie potrafi opisać swoje dobre i złe	Uczeń nie potrafi przekazać ustnie żadnej wiadomości w języku francuskim.

© Hachette FLE 2023

		nią poprosić. Używa złożonych struktur gramatycznych.	dialog na podstawie wszystkich podanych informacji.	lekarza. Potrafi zaproponować przysługę/pomoc i o nią poprosić. W miarę swobodnie odgrywa dialog na podstawie wszystkich podanych informacji	podstawie wszystkich podanych informacji. Nie do końca poprawnie umie zaproponować przysługę/pomoc i o nią poprosić. .	samopoczucie. Nie stosując poprawnej odmiany czasowników nieregularnych ani zaimków (COI, COD, EN) popełnia również bardzo wiele błędów stylistycznych, co rażąco infantylizuje wypowiedź.	
	PISANIE	Uczeń posiada bardzo rozbudowany zakres słownictwa i struktur gramatycznych, który pozwala na swobodne i płynne tworzenie krótkich tekstów. Uczeń posługuje się pełnymi zdaniami z użyciem bogatego słownictwa, potrafi z łatwością wymienić właściwie określone gramatycznie (odpowiednim rodzajnikiem lub określeniem ilości)	Uczeń posługuje się bogatym słownictwem i strukturami gramatycznymi. Bardzo sprawnie posługuje się pełnymi zdaniami, potrafi swobodnie wymienić właściwie określone gramatycznie (odpowiednim rodzajnikiem lub określeniem ilości) produkty żywnościowe, przedstawić swoją ulubioną potrawę, opisać stan zdrowia,	Uczeń zazwyczaj odpowiednio posługuje się słownictwem i strukturami gramatycznymi. Dość sprawnie posługuje się pełnymi zdaniami, posiada wymagany zakres słownictwa, potrafi poprawnie wymienić na ogół właściwie określone gramatycznie (odpowiednim rodzajnikiem lub określeniem ilości) produkty żywnościowe,	Uczeń w okrojonym zakresie posługuje się słownictwem i strukturami gramatycznymi. Z trudnością posługuje się pełnymi zdaniami, potrafi w ograniczonym stopniu wymienić produkty żywnościowe poprzedzone niekiedy błędnym rodzajnikiem czy określeniem ilości. Swoją ulubioną potrawę przedstawia z błędami	Uczeń w bardzo ograniczonym zakresie posługuje się słownictwem i strukturami gramatycznymi. Z ogromną trudnością posługuje się zdaniami, potrafi w bardzo ograniczony sposób wymienić produkty żywnościowe, opowiedzieć o swojej ulubionej potrawie,	Uczeń nie potrafi napisać nawet krótkiego tekstu zawierającego pełne zdania, proste struktury i słownictwo z rozdziału 5.

© Hachette FLE 2023

		produkty żywnościowe, przedstawić swoje ulubione potrawy, opisać stan zdrowia, zaproponować czy zaoferować przysługę/pomoc.	zaproponować czy zaoferować przysługę/pomoc.	przedstawić krótko swoją ulubioną potrawę, z drobnymi błędami, niezakłócającymi zrozumienia opisać stan zdrowia, zaproponować czy zaoferować przysługę/pomoc.	zakłócającymi zrozumienie. Swój stan zdrowia opisuje niespójnie. Z trudnością tworzy zdania, których celem jest zaproponowanie czy zaoferowanie przysługi/pomocy.	powiedzieć, co go boli czy zaproponować przysługę/pomoc. W dużym stopniu sposób wypowiedzi jest niespójny i nielogiczny.	
	STRATEGIE	Uczeń potrafi bardzo swobodnie uzupełnić tekst o treści usłyszane w nagraniu, doskonale rozumie krótki artykuł prasowy (document authentique) dotyczący produktu żywnościowego oraz placówek gastronomii we Francji i bezbłędnie udziela odpowiedzi dotyczących jego treści (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego).	Uczeń potrafi bardzo dobrze uzupełnić tekst o treści usłyszane w nagraniu. Rozumie bez problemu krótki tekst prasowy (document authentique) dotyczący produktu żywnościowego oraz placówek gastronomii we Francji i bez większego problemu udziela odpowiedzi dotyczących jego treści. Potrafi sprawnie wypisać najważniejsze słowa z	Potrafi dopasować usłyszane nagranie lub jego elementy do tekstu (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Potrafi wypisać najważniejsze słowa z usłyszanego tekstu i wykonać zadanie prawda/fałsz.	Z pewną trudnością potrafi dopasować usłyszane nagranie do dialogu lub krótkiego tekstu (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Z pewną trudnością potrafi wypisać najważniejsze słowa z usłyszanego tekstu.	Z trudnością potrafi/ lub nie potrafi dopasować usłyszanych nagrań do ilustracji / fragmentu tekstu (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Z dużą trudnością wypisuje najważniejsze słowa z usłyszanego tekstu.	Nie potrafi dopasować usłyszanych nagrań do ilustracji/fragmentu zdania (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Nie potrafi wypisać najważniejszych słów z usłyszanego tekstu.

© Hachette FLE 2023

			usłyszanego tekstu. Umie podsumować przeczytaną / usłyszaną treść (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego).				

UNITÉ 1 « Au programme »		**OCENA CELUJĄCA**	**OCENA BARDZO DOBRA**	**OCENA DOBRA**	**OCENA DOSTATECZNA**	**OCENA DOPUSZCZAJĄCA**	**OCENA NIEDOSTATECZNA**
WIEDZA	**SŁOWNICTWO**	Uczeń doskonale zna słownictwo pozwalające na składanie propozycji, formułowanie zaproszenia, akceptowanie propozycji, odmawianie. Swobodnie wypowiada się o swoich stanach emocjonalnych, wyraża zarzuty, złość, obojętność. Zna doskonale słowa i formuły przeprosin i bez	Uczeń bardzo dobrze zna słownictwo pozwalające na składanie propozycji, formułowanie zaproszenia, akceptowanie propozycji, odmawianie. Dość swobodnie wypowiada się o swoich stanach emocjonalnych, wyraża zarzuty, złość, obojętność. Zna bardzo dobrze słowa i formuły	Uczeń dobrze zna słownictwo pozwalające na składanie propozycji, formułowanie zaproszenia, akceptowanie propozycji, odmawianie. Wypowiada się o swoich stanach emocjonalnych, wyraża zarzuty, złość, obojętność, chociaż popełnia drobne błędy. Zna dobrze	Uczeń częściowo zna słownictwo pozwalające na składanie propozycji, formułowanie zaproszenia, akceptowanie propozycji, odmawianie. Wypowiada się o swoich stanach emocjonalnych, wyraża zarzuty, złość, obojętność popełniając liczne błędy. Fragmentarycznie zna słowa i formuły przeprosin i stosuje je	Uczeń słabo zna i często popełnia błędy, kiedy używa słownictwa związanego ze składaniem propozycji, formułowaniem zaproszeń, akceptowaniem propozycji, odmawianiem. Również z licznymi błędami mówi o swoich stanach emocjonalnych, wyraża zarzuty,	Uczeń nie zna słownictwa służącego do składanie propozycji, formułowania zaproszenia, akceptowania propozycji, odmawiania, określania stanów emocjonalnych, formuł przeprosin. Nie opanował zwrotów z zakresu wydarzeń kulturalnych.

© Hachette FLE 2023

		wahania je stosuje. Uspokaja i pociesza drugą osobę nie zastanawiając się na doborem słów ani wyrażeń. Potrafi bez najmniejszych trudności umawiać się na spotkanie, porozmawiać telefonicznie. Czyta z pełnym zrozumieniem afisze oraz ulotki informujące o muzeach, wydarzeniach i atrakcjach kulturalnych.	przeprosin i właściwie je stosuje. Uspokaja i pociesza drugą osobę używając właściwego słownictwa. Potrafi bez trudności umawiać się na spotkanie, porozmawiać telefonicznie. Czyta ze zrozumieniem afisze oraz ulotki informujące o muzeach, wydarzeniach i atrakcjach kulturalnych.	słowa i formuły przeprosin i na ogół poprawnie je stosuje. Uspokaja i pociesza drugą osobę używając odpowiedniego, ale prostego słownictwa. Potrafi umówić się na spotkanie, porozmawiać telefonicznie. Czyta z ogólnym zrozumieniem afisze oraz ulotki informujące o muzeach, wydarzeniach i atrakcjach kulturalnych.	z licznymi błędami. Uspokaja i pociesza drugą osobę używając prostego słownictwa. Z trudem potrafi umówić się na spotkanie; symulowaną rozmowę telefoniczną przeprowadza niespójnie. Czyta afisze oraz ulotki informujące o muzeach, wydarzeniach i atrakcjach kulturalnych ze słabym zrozumieniem.	złość, obojętność z trudem tworząc proste zdania. Zna jedynie słowo (*pardon*) i formułę przeprosin (*excusez-moi*) . Uspokaja czy pociesza drugą osobę używając tylko jednego zdania, np. *Calme-toi !* lub *Ça va s'arranger*. Z trudem umawia się na spotkanie czy przeprowadza krótką, symulowaną rozmowę telefoniczną. Czytając afisze oraz ulotki informujące o muzeach, wydarzeniach i atrakcjach kulturalnych rozumie tylko pojedyncze słowa.	

© Hachette FLE 2023

	GRAMATYKA	Doskonale opanował czasowniki nieregularne: *pouvoir, vouloir, savoir, croire, voir* w czasie teraźniejszym. Perfekcyjnie zna zasady tworzenia czasu *passé composé*: bez błędów dobiera czasownik posiłkowy i participe passé, który zgodnie z obowiązującymi zasadami uzgadnia lub nie. Perfekcyjnie operuje zaimkami względnymi *qui* i *que.*	Uczeń bardzo dobrze opanował czasowniki nieregularne: *pouvoir, vouloir, savoir, croire, voir* w czasie teraźniejszym. Bardzo dobrze zna zasady tworzenia czasu *passé composé*: właściwie dobiera czasownik posiłkowy i participe passé, który zgodnie z obowiązującymi zasadami uzgadnia lub nie. Sprawnie operuje zaimkami względnymi *qui* i *que.*	Uczeń dobrze opanował czasowniki nieregularne: *pouvoir, vouloir, savoir, croire, voir* w czasie teraźniejszym, ale popełnia drobne błędy koniugacyjne. Dobrze zna zasady tworzenia czasu *passé composé*, ale zdarzają mu się błędy w doborze czasownika posiłkowego i participe passé, który generalnie właściwie uzgadnia lub nie. Potrafi zastosować w zdaniach zaimki względne *qui* i *que.*	Uczeń w stopniu średnim opanował czasowniki nieregularne: *pouvoir, vouloir, savoir, croire, voir* w czasie teraźniejszym, ale popełnia błędy koniugacyjne. Zna ogólne zasady tworzenia czasu *passé composé*, ale często popełnia błędy w doborze czasownika posiłkowego i participe passé. Z uzgodnieniem tego ostatniego ma kłopoty. Nie zawsze potrafi zastosować w zdaniach zaimki względne *qui* i *que.*	Uczeń w bardzo słabym stopniu opanował czasowniki nieregularne: *pouvoir, vouloir, savoir, croire, voir* w czasie teraźniejszym i popełnia liczne błędy koniugacyjne. Zna ogólne zasady tworzenia czasu *passé composé*, ale ma kłopoty z zastosowaniem go w swoich wypowiedziach. Rzadko potrafi poprawnie zastosować w zdaniach zaimki względne *qui* i *que.*	Uczeń nie zna zasad tworzenia i stosowania czasu przeszłego *Passé composé.* Nie potrafi stosować zaimków względnych *qui, que.*

© Hachette FLE 2023

UMIEJĘTNOŚĆI JĘZYKOWE	**SŁUCHANIE**	Uczeń doskonale rozumie wszystkie kluczowe informacje odnośnie do zaproszeń, emocji, przeszłości zawarte w wysłuchanym dialogu telefonicznym lub tekście (znajduje w nim określone informacje) i bezbłędnie wykonuje zadania prawda/fałsz (vrai/faux), test wyboru (QSM), porządkuje wydarzenia z przeszłości chronologicznie, uzupełnia zdania określając stany emocjonalne oraz intencje rozmówców.	Uczeń rozumie bardzo dobrze kluczowe informacje odnośnie do zaproszeń, emocji, przeszłości zawarte w wysłuchanym dialogu telefonicznym lub tekście (znajduje w nim określone informacje) i właściwie wykonuje zadania prawda/fałsz (vrai/faux), test wyboru (QSM), porządkuje wydarzenia z przeszłości chronologicznie, uzupełnia zdania określając stany emocjonalne oraz intencje rozmówców.	Uczeń rozumie większość informacji zawartych w wysłuchanym dialogu telefonicznym lub tekście dotyczącym zaproszeń, emocji, przeszłości i na ogół poprawnie lub z nielicznymi błędami wykonuje zadania prawda/fałsz (vrai/faux), test wyboru (QSM), porządkuje wydarzenia z przeszłości chronologicznie, uzupełnia zdania określając stany emocjonalne oraz intencje rozmówców.	Uczeń rozumie część kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym dialogu telefonicznym lub tekście dotyczącym zaproszeń, emocji, przeszłości i często z licznymi błędami wykonuje zadania prawda/fałsz (vrai/faux), test wyboru (QSM), porządkuje wydarzenia z przeszłości chronologicznie, uzupełnia zdania określając stany emocjonalne oraz intencje rozmówców.	Uczeń rozumie bardzo niewiele kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym dialogu lub tekście; z trudnością wykonuje zadania prawda/fałsz (vrai/faux), test wyboru (QSM), porządkuje wydarzenia z przeszłości chronologicznie, uzupełnia zdania określając stany emocjonalne oraz intencje rozmówców.	Uczeń nie rozumie kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym dialogu lub tekście; nie potrafi wykonać żadnego zadania związanego z kompetencją „rozumienie ze słuchu”.
	CZYTANIE	Uczeń czytając doskonale rozumie treść korespondencji nieoficjalnej (list z	Uczeń bardzo dobrze rozumie treść korespondencji nieoficjalnej (list z	Uczeń na ogół rozumie treść korespondencji nieoficjalnej (list z przeprosinami,	Uczeń sporadycznie rozumie treść korespondencji nieoficjalnej (list z przeprosinami, e-	Uczeń czasami rozumie krótkie teksty, polecenia i krótkie dialogi, relacje z	Uczeń nie rozumie krótkich tekstów, poleceń i krótkich dialogów.

© Hachette FLE 2023

		przeprosinami, e-maile z propozycjami czy zaproszeniami, itp.), relacji z przeszłych wydarzeń, afiszy oraz ulotek informujących o muzeach, wydarzeniach i atrakcjach kulturalnych.	przeprosinami, e-maile z propozycjami czy zaproszeniami, itp.), relacji z przeszłych wydarzeń, afiszy oraz ulotek informujących o muzeach, wydarzeniach i atrakcjach kulturalnych.	e-maile z propozycjami czy zaproszeniami, itp.), relacji z przeszłych wydarzeń, afiszy oraz ulotek informujących o muzeach, wydarzeniach i atrakcjach kulturalnych.	maile z propozycjami czy zaproszeniami, itp.), relacji z przeszłych wydarzeń, afiszy oraz ulotek informujących o muzeach, wydarzeniach i atrakcjach kulturalnych.	przeszłych wydarzeń, treść afiszy oraz ulotek informujących o muzeach, wydarzeniach, bądź atrakcjach kulturalnych.	
	MÓWIENIE	Wypowiadając się uczeń swobodnie i bezbłędnie potrafi złożyć propozycję, wyrazić uczucia, zaniepokojenie, umie uspakajać, pocieszać oraz protestować. Umie doskonale przekazać informacje o umiejętności lub o posiadanej wiedzy, wyrazić możliwość, wolę i konieczność. Bez wahania i spontanicznie prowadzi krótką rozmowę	Wypowiadając się uczeń raczej swobodnie i bez błędów potrafi złożyć propozycję, wyrazić uczucia, zaniepokojenie, umie uspakajać, pocieszać oraz protestować. Umie bardzo dobrze przekazać informacje o umiejętności lub o posiadanej wiedzy, wyrazić możliwość, wolę i konieczność. Sprawnie prowadzi krótką rozmowę telefoniczną.	Uczeń zna i dobrze posługuje się wyrażeniami dotyczącymi składania propozycji, wyrażania uczuć, zaniepokojenia; umie uspakajać, pocieszać oraz protestować. Umie dobrze przekazać informacje o umiejętności lub o posiadanej wiedzy, wyrazić możliwość, wolę i konieczność. Prowadzi krótką rozmowę	Uczeń posługuje się wyrażeniami dotyczącymi składania propozycji, wyrażania uczuć, zaniepokojenia popełniając błędy. Nie umie poprawnie uspakajać, pocieszać oraz protestować. Stosuje ograniczony zakres słownictwa zakłócający komunikację. Częściowo odpowiada na pytania i przekazuje informację zwrotną o umiejętności lub o posiadanej wiedzy, o możliwości, woli i konieczności.	Uczeń posługuje się wyrażeniami dotyczącymi składania propozycji, wyrażania uczuć, zaniepokojenia popełniając liczne błędy. Stosuje bardzo ograniczony zakres słownictwa zakłócający komunikację. Z trudem odpowiada na pytania, nie potrafi przekazać informacji zwrotnej.	Ponieważ uczeń nie opanował słownictwa z Unité 1, nie posługuje się wyrażeniami dotyczącymi składania propozycji, wyrażania uczuć, zaniepokojenia, przeprosinami, itd. Z trudem odpowiada na pytania, nie potrafi przekazać informacji zwrotnej.

© Hachette FLE 2023

		telefoniczną. Bez żadnych trudności relacjonuje wydarzenia z przeszłości dotyczące życia codziennego, rodzinnego, wykształcenia i kariery zawodowej.	Bez trudności relacjonuje wydarzenia z przeszłości dotyczące życia codziennego, rodzinnego, wykształcenia i kariery zawodowej.	telefoniczną po uprzednim przygotowaniu. Relacjonuje wydarzenia z przeszłości dotyczące życia codziennego, rodzinnego, wykształcenia i kariery zawodowej, ale drobne błędy zakłócają chwilami jej płynność.	Z licznymi błędami i bez płynności relacjonuje wydarzenia z przeszłości dotyczące życia codziennego, rodzinnego, wykształcenia oraz kariery zawodowej.	Z licznymi błędami, bez płynności, lakonicznie relacjonuje wydarzenia z przeszłości dotyczące życia codziennego, rodzinnego, wykształcenia oraz kariery zawodowej.	
	PISANIE	Wypowiedź pisemna nie zawiera błędów, a uczeń znakomicie potrafi sformułować list z przeprosinami, e-maile z propozycjami zaproszeniami, akceptacją lub odmową zaproszenia. Doskonale relacjonuje także	Wypowiedź pisemna na ogół nie zawiera błędów, a uczeń bardzo dobrze potrafi sformułować list z przeprosinami, e-maile z propozycjami zaproszeniami, akceptacją lub odmową zaproszenia. Relacjonuje dość	Wypowiedź pisemna zawiera drobne błędy, ale uczeń potrafi właściwie sformułować list z przeprosinami, e-maile z propozycjami zaproszeniami, akceptacją lub odmową zaproszenia. Relacjonuje poprawnie	Uczeń w stopniu dostatecznym potrafi sformułować wypowiedź pisemną (list z przeprosinami, e-maile z propozycjami zaproszeniami, akceptacją lub odmową zaproszenia), ponieważ zawiera ona liczne błędy leksykalne i gramatyczne.	Popełniając liczne błędy, uczeń formułuje wypowiedź pisemną (list z przeprosinami, e-maile z propozycjami zaproszeniami, akceptacją lub odmową zaproszenia), która rzadko jest spójna i odpowiada	Uczeń nie potrafi sformułować wypowiedzi pisemnej (list z przeprosinami, e-maile z propozycjami zaproszeniami, akceptacją lub odmową zaproszenia), która odpowiada wymogom formalnym. Uczeń nie umie zrelacjonować wydarzeń w czasie

© Hachette FLE 2023

		wydarzenia z przeszłości i opisuje spektakularne zdarzenie. Bezbłędnie tworzy i stosuje zdania złożone względne z zaimkami *qui, que*.	swobodnie wydarzenia z przeszłości i opisuje spektakularne zdarzenie. Poprawnie tworzy i stosuje zdania złożone względne z zaimkami *qui, que*.	wydarzenia z przeszłości i opisuje spektakularne zdarzenie używając poprawnie podstawowego słownictwa. Uczeń tworzy i stosuje zdania złożone względne z zaimkami *qui, que,* ale popełnia błędy.	Relacjonowanie wydarzeń z przeszłości z użyciem podstawowego słownictwa często jest niespójne ze względu na liczne i różnorodne błędy.	wymogom formalnym. Uczeń ma problemy z relacjonowaniem wydarzeń w czasie przeszłym.	przeszłym.
	STRATEGIE	Uczeń swobodnie i bezbłędnie potrafi przeprowadzić analizę różnorodnych niedługich tekstów semiautentycznych (tzw. *documents authentiques*) dotyczących wydarzeń kulturalnych, wizyt w muzeach. Potrafi porozmawiać, również przez telefon, na temat spędzania wolnego	Uczeń bardzo dobrze potrafi przeprowadzić analizę różnorodnych niedługich tekstów semiautentycznych (tzw. *documents authentiques*) dotyczących wydarzeń kulturalnych, wizyt w muzeach. Potrafi porozmawiać, również przez telefon, na temat spędzania wolnego	Uczeń potrafi przeprowadzić analizę różnorodnych niedługich tekstów semiautentycznych (tzw. *documents authentiques*) dotyczących wydarzeń kulturalnych, wizyt w muzeach. Potrafi porozmawiać na temat spędzania	Uczeń przeprowadza analizę krótkich tekstów semiautentycznych (tzw. *documents authentiques*) dotyczących wydarzeń kulturalnych, wizyt w muzeach, ale braki w opanowaniu słownictwa sprawiają, że rezultat nie bywa wystarczająco satysfakcjonujący. Potrafi porozmawiać na temat spędzania	Uczeń słabo analizuje jakiekolwiek teksty dotyczące wydarzeń kulturalnych lub wizyt w muzeach. Rozmowa na temat spędzania wolnego czasu poza domem, czy udział w symulowanej rozmowie telefonicznej	Uczeń nie rozumie tekstów dotyczących wydarzeń kulturalnych, wizyt w muzeach, zaproszeń czy relacjonujących wydarzenia z przeszłości. Nie potrafi przeprowadzić nawet krótkiej rozmowy na temat spędzania wolnego czasu poza domem, ani wziąć udziału w symulowanej

© Hachette FLE 2023

		czasu poza domem. Umie sformułować pisemnie i ustnie zaproszenia oraz stosownie na nie zareagować. Nie ma najmniejszego problemu z określaniem i zrozumieniem stanów emocjonalnych.	czasu poza domem. Umie sformułować pisemnie i ustnie zaproszenia oraz stosownie na nie zareagować. Bez problemu określa swoje stany emocjonalne i rozumie wypowiedzi innych osób na ten temat.	wolnego czasu poza domem, choć jego rozmowa przez telefon nie przebiega płynnie. Umie sformułować pisemnie i ustnie zaproszenia oraz na nie zareagować używając prostych, podstawowych zwrotów.	wolnego czasu poza domem, ale po uprzednim dłuższym przygotowaniu. Udział w rozmowie przez telefon sprawia uczniowi spore trudności i ogranicza się do podstawowych zwrotów. Umie sformułować pisemnie i ustnie jedno lub dwuzdaniowe zaproszenia oraz na nie zareagować używając najprostszych, podstawowych zwrotów.	sprawiają uczniowi duże trudności. Podobnie z formułowaniem, pisemnym i ustnym, zaproszenia oraz udzielaniu na nie odpowiedzi.	rozmowie telefonicznej. Nie umie zredagować, ani pisemnie, ani ustnie, zaproszenia oraz udzielić na nie odpowiedzi. .

© Hachette FLE 2023

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z JĘZYKA FRANCUSKIEGO – KLASA 3 – poziom III.2.0

Wymagania ogólne:

I. Znajomość środków językowych.

Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Uczeń rozumie proste i krótkie wypowiedzi ustne artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka, a także proste wypowiedzi pisemne w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

III. Tworzenie wypowiedzi.

Uczeń samodzielnie formułuje krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne i pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Uczeń uczestniczy w rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Wymagania szczegółowe: Uczeń ma opanowany przynajmniej w stopniu dopuszczającym materiał zrealizowany w poprzednich klasach plus dodatkowo

Uczeń:

WYMAGANIA PP	**OCENA**				
	DOPUSZCZAJĄCY	**DOSTATECZNY** (obejmuje wymagania na ocenę dopuszczającą)	**DOBRY** (obejmuje wymagania na stopnie poprzednie)	**BARDZO DOBRY** (obejmuje wymagania na stopnie poprzednie)	**CELUJĄCY** obejmuje wymagania na stopnie poprzednie
I. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiający m realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów. Środki językowe leksykalne **I.1.** człowiek	- zna nazwy kilku wybranych ubrań i dodatków. - zna nazwy kilku podstawowych kolorów - zna podstawowe wyrażenia przydatne przy robieniu zakupów, np. kupowaniu ubrań	- zna nazwy kilku wybranych ubrań, tkanin i dodatków - zna nazwy wielu podstawowych kolorów - zna wyrażenia przydatne przy robieniu zakupów, np. kupowaniu ubrań	- zna nazwy popularnych ubrań, rodzajów butów, tkanin i dodatków - zna i odpowiednio stosuje wyrażenia przydatne przy robieniu zakupów, np. kupowaniu ubrań		
	- zna niektóre wyrażenia służące do proponowania komuś jakiejś czynności, akceptowania jej lub odrzucania	- zna liczne wyrażenia służące do proponowania komuś jakiejś czynności, akceptowania jej lub odrzucania	- zna wszystkie poznane wyrażenia służące do proponowania komuś jakiejś czynności, akceptowania jej lub odrzucania - zna słownictwo dotyczące mody, np. nazwy zawodów	- zna wszystkie poznane wyrażenia służące do proponowania komuś jakiejś czynności, akceptowania jej lub odrzucania i odpowiednio stosuje	
	- zna nazwy kilku podstawowych elementów komputera. - nazywa kilka podstawowych czynności wykonywanych przy	- zna nazwy podstawowych elementów komputera. - nazywa podstawowe czynności wykonywane przy obsłudze komputera i korzystaniu z internetu	- zna nazwy prawie wszystkich poznanych elementów komputera. - nazywa prawie wszystkie poznane czynności wykonywane przy obsłudze komputera i korzystaniu z internetu	- zna nazwy wszystkie poznanych elementów komputera - nazywa wszystkie poznane czynności wykonywane przy	

I.5. życie prywatne **I.7.** zakupy i usługi **I.12** Nauka i technika (obsługa komputera) **I.13 -** świat przyrody (pogoda, pory roku, katastrofy naturalne) **I.8.** podróżowanie i turystyka **I.9.** kultura	obsłudze komputera i korzystaniu z internetu			obsłudze komputera i korzystaniu z internetu	
	- zna podstawowe słownictwo związane z pogodą - zna nazwy kierunków świata	zna nazwy kilku katastrof naturalnych	zna nazwy wszystkich poznanych katastrof naturalnych		
	- zna wybrane słownictwo dotyczące strachu, fobii -zna nazwy podstawowych gatunków filmowych	- zna podstawowe słownictwo dotyczące strachu, fobii - zna słownictwo dotyczące kina: nazwy wybranych gatunków filmowych, zawodów oraz czynności związanych z produkcją filmów	- ma bogate słownictwo dotyczące kina: nazwy gatunków filmowych, zawodów oraz czynności związanych z produkcją filmów		
	-zna kilka wyrażeń służących do rozpoczynania i kończenia krótkiej pisemnej wypowiedzi nieformalnej	- zna wybrane wyrażenia służące do rozpoczynania i kończenia krótkiej pisemnej wypowiedzi nieformalnej	- zna wszystkie poznane wyrażenia służące do rozpoczynania i kończenia krótkiej pisemnej wypowiedzi nieformalnej		
	-Uczeń w stopniu dopuszczającym zna słownictwo pojawiające się w realizowanych tekstach, dokumentach	-Uczeń w stopniu dostatecznym zna słownictwo pojawiające się w realizowanych tekstach, dokumentach	-Uczeń w stopniu dobrym zna słownictwo pojawiające się w realizowanych tekstach, dokumentach	-Uczeń w stopniu bardzo dobrym zna słownictwo pojawiające się w realizowanych tekstach, dokumentach	-Uczeń biegle zna słownictwo pojawiające się w realizowanych tekstach, dokumentach
	- pisze poprawnie 40% poznanego słownictwa	- pisze poprawnie 50% poznanego słownictwa	- pisze poprawnie 66% poznanego słownictwa	- pisze poprawnie 84% poznanego słownictwa	- pisze poprawnie 96% poznanego słownictwa

Środki językowe leksykalne	- potrafi przetłumaczyć pojedyncze słowa na język francuski i polski	- potrafi przetłumaczyć proste zdania na język francuski i polski - potrafi w bardzo prostych wypowiedziach zastosować poznane słownictwo popełniając błędy, które częściowo zakłócają komunikację, ale jego przekaz jest zrozumiały.	- potrafi przetłumaczyć proste teksty na język francuski i polski - potrafi w wypowiedziach zastosować większość poznanego słownictwa popełniając błędy, które nie zakłócają komunikacji.	- potrafi przetłumaczyć bardziej skomplikowane teksty na język francuski i polski z nielicznymi błędami - potrafi w wypowiedziach zastosować większość poznanego słownictwa popełniając nieliczne, drobne błędy niezakłócające komunikacji	- potrafi przetłumaczyć prawie bezbłędnie bardziej skomplikowane teksty na język francuski i polski - potrafi w wypowiedziach zastosować prawie bezbłędnie poznane słownictwo
I. Środki językowe ortograficzne oraz fonetyczne	-stosuje zasady wymowy i pisowni z licznymi uchybieniami - z trudem czyta poznane teksty, popełnia wiele błędów fonetycznych	-stosuje zasady wymowy i pisowni z nielicznymi uchybieniami, które mogą zakłócać komunikację - potrafi przeczytać poznane teksty, popełniając nieliczne błędy fonetyczne	-stosuje zasady wymowy i pisowni z nielicznymi uchybieniami, które mogą nieznacznie zakłócać komunikację - rozpoznaje samogłoski nosowe oraz poprawnie je wymawia - umie poprawnie wymówić wyrazy z *u/ou* - potrafi przeczytać bezbłędnie poznane teksty	-stosuje zasady poprawnej wymowy i pisowni - potrafi przeczytać nowe teksty, popełniając nieliczne błędy fonetyczne - bardzo często robi łączenia międzywyrazowe	-bezbłędnie stosuje zasady poprawnej wymowy i pisowni - potrafi przeczytać nowe teksty, popełniając sporadyczne błędy fonetyczne - zawsze stosuje łączenia między-wyrazowe

I. Środki językowe gramatyczne	- zna i stosuje czas *futur proche* - zna zasady tworzenia czasu przyszłego *futur simple i* wie jaką funkcję on pełni - zna podstawowe formy regularne czasu *futur simple* -w sposób niepełny rozpoznaje w tekście formy czasu *futur simple* - odmienia czasowniki regularne w czasie *futur simple* - rozpoznaje czas teraźniejszy, przeszły oraz przyszły - zna zasady tworzenia czasu *conditionnel présent (de politesse) i* wie jaką funkcję on pełni - zna podstawowe formy regularne czasu *conditionnel présent* -wymienia zasady porównywania *(supériorité, infériorité, égalité)* z przymiotnikiem i przysłówkiem	- stosuje w praktyce zasady tworzenia futur simple - odmienia czasowniki regularne i niektóre nieregularne w futur simple - rozpoznaje ze słuchu, czy dana wypowiedź jest w czasie présent i futur simple - identyfikuje bezokoliczniki czasowników wyrażonych w f. simple - stosuje niektóre wyrażenia czasowe odnoszące się do przyszłości - zna zasady wyrażania warunku zdaniem: si/présent /f:simple - odpowiada na pytania z użyciem czasu futur simple - stosuje w praktyce zasady tworzenia *conditionnel présent (de politesse)* - odmienia czasowniki regularne i niektóre nieregularne w *conditionnel présent (de politesse) – pouvoir, vouloir* -wymienia zasady porównywania *(supériorité, infériorité, égalité)* z przymiotnikiem, przysłówkiem, rzeczownikiem i czasownikiem	- zna większość form nieregularnych *futur simple* - stosuje futur simple samodzielnie do wyrażenia przyszłości - samodzielnie określa punkt w przyszłości stosując wszystkie znane wyrażenia czasowe - tworzy samodzielne nieskomplikowane teksty z użyciem czasu *futur simple* - zna i stosuje przyimek dans przy określaniu czasu - zna większość form nieregularnych conditionnel présent - rozróżnia użycie form tu/vous w conditionnel présent - stopniuje prawie bezbłędnie przymiotnik *bon i przysłówek bien* - porównuje z przymiotnikiem, przysłówkiem, rzeczownikiem i czasownikiem - zna i stosuje wszystkie formy zaimka *même* - tworzy zagadki z użyciem COD, COI - stosuje w miarę prawidłowo miejsce zaimków COD, COI w różnych czasach, w trybie rozkazującym (twierdzącym i przeczącym) oraz gdy występują razem	- zna bezbłędnie wszystkie formy nieregularne *futur simple* - zna bezbłędnie wszystkie formy nieregularne conditionnel présent - stosuje czas conditionnel passé w wypowiedziach - zna zasady tworzenia form przysłówków, tworzy prawie bezbłędnie wszystkie przysłówki i poprawnie je stosuje - stosuje zaimki COI samodzielnie starając się unikać powtórzeń w zdaniu - stosuje prawie bezbłędnie miejsce zaimków COD, COI w różnych czasach, w trybie rozkazującym (twierdzącym i przeczącym)	-tworzy oryginalny tekst z użyciem czasów przeszłych oraz czasu przyszłego futur simple - stosuje bezbłędnie zasady miejsca zaimków COD, COI w różnych czasach, w trybie rozkazującym (twierdzącym i przeczącym) - zna bezbłędnie wszystkie formy nieregularne imiesłowów czasu przeszłego (*participes passés irréguliers)* - umie zastosować bezbłędnie wszystkie poznane czasy

I. Środki językowe gramatyczne	- stosuje zasady stopniowania przymiotnika *bon* - zna zaimek pytajny quel i zaimek przysłowny en - zna nieodmienne formy przymiotników określających kolory - wymienia formy COD, COI i przekształca zdania z ich użyciem mając model - zna podstawowe reguły tworzenia rodzaju żeńskiego i liczby mnogiej rzeczowników i przymiotników - zna zasady miejsca przymiotników określających narodowość i kolor w zdaniu - wymienia przymiotniki które należy stawiać przed rzeczownikiem - zna zasady tworzenia czasu przeszłego	- stosuje zasady stopniowania przymiotnika *bon* - umie stopniować przymiotniki i przysłówki - zna zaimek pytajny quel i zaimek przysłowny en - tworzy pytania za pomocą zaimka przymiotnego *quel* - zna niektóre formy zaimka *même* - rozróżnia użycie zaimków COD i COI - wymienia formy COD, COI i przekształca zdania z ich użyciem - używa COD, COI ze wskazanymi czasownikami w określonym kontekście - zna miejsce zaimków COD, COI w różnych czasach, w trybie rozkazującym (twierdzącym i przeczącym - zna zasady kolejności w zdaniu zaimków COD, COI - stosuje podstawowe reguły tworzenia rodz. ż. i l. mn. rzeczowników i przymiotników - zna zasady miejsca przymiotników w zdaniu - poprawnie stawia jeden przymiotnik w zdaniu	- stosuje wszystkie reguły tworzenia rodzaju żeńskiego i liczby mnogiej rzeczowników i przymiotników - stosuje zasady miejsca przymiotników w zdaniu - poprawnie stawia dwa przymiotniki w zdaniu - zna większość form nieregularnych imiesłowów czasu przeszłego (*participes passés irréguliers)* - zna zasady uzgadniania z podmiotem participe passé czasowników odmienianych z être i poprawnie wykonuje ćwiczenia z ich zastosowaniem - wymawia poprawnie wyrażenia sformułowane w *présent* i *passé composé* (*je finis / j'ai fini* / ...) - buduje zdania twierdzące i przeczące w czasie *passé composé* - odpowiada na pytania z użyciem p. composé w formie twierdzącej lub przeczącej wg potrzeby - tworzy samodzielne nieskomplikowane teksty z użyciem czasu p. *composé*	- zna bardzo dobrze prawie wszystkie formy nieregularne imiesłowów czasu przeszłego (*participes passés irréguliers)* - przekształca bezbłędnie czasowniki z présent na passé composé - tworzy oryginalny tekst z użyciem czasu p. composé - potrafi prawie bezbłędnie zastosować czasy *Passé Composé* i *Imparfait* - uzgadniania formy imiesłowu czasu przeszłego z zaimkami w funkcji dopełnienia bliższego (COD) stojącymi przed czasownikami tworzącymi czas przeszły *le passé composé* z czasownikiem posiłkowym *avoir* - umie zastosować prawie bezbłędnie wszystkie poznane czasy	

I. Środki językowe gramatyczne	*passé composé* z czasownikami posiłkowymi *avoir i être* i wie jaką funkcję pełni czas *passé composé* - zna podstawowe formy regularne czasu przeszłego - *participes passés* -w sposób niepełny rozpoznaje w tekście formy czasu *passé composé* - odmienia czasowniki regularne w czasie przeszłym w formie twierdzącej - zna zasady tworzenia czasu *Imparfait* - zna formy nieosobowe czasowników: il faut, il pleut w czasie teraźniejszym - zna podstawowe zasady tworzenia form przysłówków -zna wyrażenia negacji *ne…rien,*	- stosuje w praktyce zasady tworzenia *passé composé* - zna kilka form nieregularnych imiesłowów czasu przeszłego (*participes passés irréguliers)* - rozpoznaje ze słuchu, czy dana wypowiedź jest w czasie *présent* i *passé composé* - zna niektóre wyrażenia czasu *(hier, ce matin,la semaine dernière, hier soir)* - wie jak się tworzy przeczenie i pytanie w czasie przeszłym *passé composé* - odpowiada na pytania z użyciem tego czasu - wymienia wszystkie czasowniki odmieniające się z *être* - przekształca z nielicznymi błędami czasowniki z présent na passé composé -zna i stosuje czas Passé Récent - umie tworzyć i zastosować czas *Imparfait* -poprawnie stosuje przysłówki *très*, *beaucoup* i *beaucoup de* - zna formy nieosobowe czasowników: il faut, il pleut w czasach przeszłych	- stosuje p. *composé* wszystkich znanych czasowników - przekształca prawie bezbłędnie czasowniki z présent na passé composé - potrafi z niewieloma błędami zastosować czasy *Passé Composé* i *Imparfait* - poprawnie stosuje formy nieosobowe czasowników: il faut, il pleut w czasach przeszłych - zna i stosuje rodzajniki cząstkowe przed rzeczownikami abstrakcyjnymi i niepoliczalnymi - - zna zasady tworzenia form przysłówków i tworzy prawie bezbłędnie wszystkie przysłówki -*stosuje negację: ne…rien, ne…jamais, ne … personne, ne…plus z czasem present i p. composé* - umie tworzyć czas conditionnel passé i stosować go w zdaniach - potrafi zastosować zaimek nieokreślony *aucun(e*) w zdaniach		

I. Środki językowe gramatyczne	*ne…jamais, ne … personne, ne…plus* - zna niektóre czasowniki zakończone na -*aindre, -eindre, -oindre*	- zna zasady tworzenia form przysłówków i tworzy przysłówki w sposób regularny - rozumie zdania przeczące z zaimkami *rien, personne, plus,jamais* - umie wyrazić negację: *ne…rien, ne…jamais, ne … personne, ne…plus z czasem present i p. composé* - zna większość czasowników zakończonych na *-aindre, -eindre, -oindre* - zna zaimek nieokreślony *aucun(e*)			
I. Środki językowe gramatyczne	- potrafi z licznymi błędami odmienić poznane czasowniki zarówno ustnie jak i pisemnie - pisze poprawnie 40% odmiany poznanych czasowników - zna zasady tworzenia poznanych czasów	- potrafi z nielicznymi błędami odmienić poznane czasowniki zarówno ustnie jak i pisemnie oraz użyć je w zdaniu - pisze poprawnie 50% odmiany poznanych czasowników - umie tworzyć zdania i pytania w poznanych czasach - potrafi wykonać proste ćwiczenia z zastosowaniem poznanych czasów i struktur oraz rozwiązać zadania o	- potrafi prawie bezbłędnie odmienić poznane czasowniki zarówno ustnie jak i pisemnie jak i tworzyć zdania z tymi czasownikami - pisze poprawnie 66% odmiany poznanych czasowników - potrafi z nielicznymi błędami stosować w zdaniach i pytaniach poznane czasy - potrafi wykonać średnio skomplikowane ćwiczenia z zastosowaniem poznanych czasów i struktur gramatycznych	- potrafi bezbłędnie odmienić poznane czasowniki zarówno ustnie jak i pisemnie oraz stosować je w wypowiedziach ustnych i pisemnych - pisze poprawnie 84% odmiany poznanych czasowników - potrafi prawie bezbłędnie stosować w wypowiedziach ustnych i pisemnych poznane czasy - sprawnie wykonuje ćwiczenia ,w których wymagane jest zastosowanie poznanych	- potrafi sprawnie i bezbłędnie stosować w wypowiedziach ustnych i pisemnych poznane czasowniki - pisze poprawnie 96% odmiany poznanych czasowników - potrafi sprawnie i bezbłędnie stosować w wypowiedziach

		niskim stopniu trudności, powtarzające się w procesie edukacji.		struktur gramatycznych i czasów.	ustnych i pisemnych poznane czasy - potrafi zastosować poznane czasy i struktury w nowych kontekstach
II. (1-7) Uczeń rozumie proste, wypowiedzi ustne **III. (1-6)** Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne Tematyka tekstów zgodna z zagadnieniami omawianymi w ciągu roku szkolnego – patrz pkt **I.**	- Potrafi zrozumieć fragmentarycznie tekst ze słuchu lub pisany o niskim stopniu trudności przy pomocy nauczyciela lub kolegów - wyodrębnia niewielką część kluczowych informacji Np. - rozumie nieliczne fragmenty rozmowy o organizacji imprezy urodzinowej - rozumie nieliczne fragmenty korespondencji w sprawie imprezy - rozumie kilka wyrażeń służących do rozpoczynania i kończenia krótkiej pisemnej wypowiedzi nieformalnej	- Potrafi zrozumieć tekst ze słuchu lub pisany o niskim stopniu trudności bez pomocy nauczyciela - wyodrębnia części kluczowych informacji Np. -rozumie fragmenty rozmowy o organizacji imprezy urodzinowej - rozumie fragmenty korespondencji w sprawie imprezy urodzinowej - rozumie fragmenty rozmowy klienta ze sprzedawczynią w sklepie z ubraniami - rozumie globalnie treść tekstów o atrakcjach turystycznych Francji - rozumie fragmenty wypowiedzi o przebiegu i formach spędzania wakacji; częściowo wykonuje zadanie na rozumienie	- Potrafi zrozumieć tekst ze słuchu lub pisany ze sporadycznym użyciem słownika - potrafi wyszukiwać w tekście znaczną część potrzebnych informacji - określa główną myśl poszczególnych części tekstu - określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu) - rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi Np. - rozumie treść rozmowy o organizacji imprezy urodzinowej - rozumie treść korespondencji w sprawie imprezy urodzinowej. - rozumie prawie bezbłędnie rozmowę klienta ze sprzedawczynią w sklepie z ubraniami - rozpoznaje nazwy głównych zawodów związanych z modą - rozumie treść wyników ankiety przeprowadzonej wśród młodzieży na temat mody	- Potrafi zrozumieć tekst ze słuchu lub pisany adekwatny do poziomu nauki - potrafi wyszukiwać w tekście potrzebne informacje i przekazać ich główną myśl w języku polskim lub obcym - określa intencje nadawcy/autora tekstu - rozróżnia styl formalny i nieformalny Np. - dokładnie rozumie treść korespondencji w sprawie imprezy urodzinowej - rozumie bezbłędnie rozmowę klienta ze sprzedawczynią w sklepie z ubraniami	-Potrafi zrozumieć tekst ze słuchu lub pisany bez użycia słownika -bezbłędnie rozumie tekst ze słuchu lub pisany zawierający nowe słownictwo oraz elementy gramatyczne - bardzo szybko wyodrębnia szczegółowe informacje - potrafi przekazać ich główną myśl w języku franc. Np. bezbłędnie: - odgaduje wszystkie brakujące słowa dotyczące pogo-

II. (1-7) Uczeń rozumie proste, wypowiedzi ustne **III. (1-6)** Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne Tematyka tekstów zgodna z zagadnieniami omawianymi w ciągu roku szkolnego – patrz pkt **I.**	- rozumie fragmenty wypowiedzi o pogodzie - odgaduje podstawowe, brakujące słowa dotyczące pogody i uzupełnia luki w tekście - rozumie wybrane słownictwo dotyczące strachu, fobii. - rozumie nazwy podstawowych gatunków filmowych	tekstu- rozumie wypowiedzi o pogodzie - rozumie nieskomplikowaną prognozę pogody - rozwiązuje zadanie na selektywne rozumienie tekstu słuchanego – rozmowy telefonicznej o wakacjach - rozumie podstawowe słownictwo dotyczące strachu, fobii - rozumie fragmenty opisów filmów zawierające informacje o gatunku, reżyserze, fabule - rozumie fragmenty rozmowy o wrażeniach po obejrzeniu filmu - rozumie fragmenty tekstów prasowych na temat paraliżu w ruchu powietrznym i wypadku drogowego - rozumie niektóre fragmenty reportażu na temat Międzynarodowego Festiwalu Filmów Fantastycznych organizowanego w Gérardmer - wybiera niektóre zdania użyte w audycji radiowej	- rozumie wypowiedzi o przebiegu i formach spędzania wakacji; poprawnie wykonuje zadanie na rozumienie tekstu - potrafi zrozumieć podstawowe informacje dotyczące prognozy pogody - rozwiązuje zadanie na selektywne rozumienie tekstu czytanego o wyspie *Réunion* -rozwiązuje zadanie na selektywne rozumienie tekstu czytanego o katastrofach naturalnych - rozumie słownictwo dotyczące strachu, fobii - - rozumie w dużym stopniu treść rozmowy o wrażeniach po obejrzeniu film - rozumie opisy filmów zawierające informacje o gatunku, reżyserze, fabule - rozumie treść obszernych fragmentów reportażu o Międzynarodowym Festiwalu Filmów Fantastycznych organizowanym w Gérardmer - wybiera zdania użyte w audycji radiowej poświęconej premierom filmowym i rozumie treść jej fragmentów - rozumie w dużym stopniu treść tekstów prasowych o paraliżu w ruchu powietrznym i wypadku drogowym	- rozumie tekst o trendach i stylach panujących wśród młodzieży - odgaduje ze słuchu prawie wszystkie brakujące słowa dotyczące pogody i uzupełnia luki w tekście - prawie w całości rozumie (znajduje w tekście określone informacje) standardową prognozę pogody - rozróżnia styl formalny i nieformalny - rozumie prawie w całości treść rozmowy o wrażeniach po obejrzeniu filmu - rozumie treść obszernych fragmentów reportażu o Międzynarodowym Festiwalu Filmów Fantastycznych organizowanym w Gérardmer i udziela kilku podstawowych informacji o tym festiwalu - rozumie treść tekstów prasowych o paraliżu w ruchu powietrznym i wypadku drogowym	dy i uzupełnia luki w tekście - rozumie bogate komunikaty rozmówcy (standardowa prognoza pogody - rozumie niektóre komendy francuskojęzyczne umożliwiające utworzenie folderu w komputerze

		poświęconej premierom filmowym	- rozumie fragmenty wybranych tekstów o tworzeniu filmu		
IV. (1-8) Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne **VI.(1-14)** Uczeń reaguje ustnie w typowych sytuacjach Tematyka tekstów zgodna z zagadnieniami omawianymi w ciągu roku szkolnego.	-potrafi przeprowadzić rozmowę z odgrywaniem roli, wykorzystując bardzo ubogie struktury leksykalno-gramatyczne, np. - krótko odpowiada na pytania do tekstu o organizacji imprezy urodzinowej - prostymi słowami, robiąc liczne błędy opisuje plany na przyszłość - formułuje propozycję, np. wspólnego spędzenia czasu - formułuje akceptację/odrzucenie propozycji - krótko opisuje wybrane elementy garderoby - porównuje przedmioty i osoby stosując podane przymiotniki	-potrafi przeprowadzić rozmowę z odgrywaniem roli, wykorzystując mało urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne np. - krótko i w miarę poprawnie odpowiada na pytania do tekstu o organizacji imprezy urodzinowej - krótko i w miarę poprawnie opowiada o przygotowaniach do imprezy urodzinowej - opowiada o swoich planach na przyszłość - formułuje akceptację/odrzucenie propozycji, prosto i w miarę poprawnie uzasadniając decyzję - w miarę poprawnie formułuje zaproszenie - krótko i w miarę poprawnie opowiada o tym, co się wydarzy - używa formy grzecznościowej	-potrafi przeprowadzić rozmowę z odgrywaniem roli, wykorzystując w miarę urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne np. - poprawnie odpowiada na pytania do tekstu o organizacji imprezy urodzinowej - poprawnie i w miarę rozwinięty sposób opowiada o przygotowaniach do imprezy urodzinowej - poprawnie formułuje zaproszenie - akceptuje lub odrzuca propozycję, zaproszenie, uzasadniając decyzję - opowiada o tym, co się wydarzy, popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji - poprawnie i w miarę rozwinięty sposób opisuje wybrane elementy garderoby - wypowiada się na temat mody w dość zróżnicowany pod względem językowym sposób - uzyskuje informacje i udziela odpowiedzi na temat rozmiaru ubrania i jego ceny - samodzielnie tworzy zdania typu *si/présent /f:simple* dla wyrażenia warunku	-potrafi przeprowadzić rozmowę z odgrywaniem roli, wykorzystując urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne np. - obszernie opowiada o przygotowaniach do imprezy urodzinowej - obszernie opisuje plany na najbliższą przyszłość - formułuje zróżnicowane pod względem formy propozycje - potrafi prawie bezbłędnie opisać różne elementy garderoby - obszernie wypowiada się na temat mody - w miarę poprawnie wyraża własną opinię na temat trendów w modzie - obszernie komentuje zdarzenia, które miały miejsce w czasie wakacji, opowiada o swoich wakacjach - potrafi dokładnie przedstawiać prognozę pogody	-potrafi przeprowadzić rozmowę z odgrywaniem roli, wykorzystując szeroki zakres struktur leksykalno-gramatycznych np. - potrafi bezbłędnie przeprowadzić rozmowę z odgrywaniem roli – kupowanie - obszernie opowiada o swojej szczególnej podróży - potrafi wyrazić swoją opinię o kinie polskim i francuskim - potrafi reagować językowo w nowych, nietypowych

IV. (1-8) Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne **VI.(1-14)** Uczeń reaguje ustnie w typowych sytuacjach Tematyka tekstów zgodna z zagadnieniami omawianymi w ciągu roku szkolnego.	- potrafi wyrażać pragnienie/ życzenie, prosić o coś - umie pytać o cenę - potrafi przeprowadzić rozmowę z odgrywaniem roli – kupowanie - krótko, w miarę poprawnie i w bardzo podstawowym zakresie komentuje zdarzenia, które miały miejsce w czasie wakacji - krótko i za pomocą podstawowych środków językowych wypowiada się na temat filmów	- krótko i w miarę poprawnie opisuje wybrane elementy garderoby -w miarę poprawnie wypowiada się na temat mody - wyraża samodzielnie konsekwencję w zdaniu *si/présent /f:simple* - porównuje przedmioty i osoby stosując różnorodne przymiotniki - potrafi wyrażać warunek /hipotezę - poprawnie i w podstawowym zakresie komentuje zdarzenia, które miały miejsce w czasie wakacji - pyta o pogodę - opisuje w sposób bardzo prosty bieżącą pogodę - krótko potrafi opowiadać o swoich lękach i obawach - krótko i za pomocą podstawowych środków językowych wypowiada się na temat filmów, wyrażając własną opinię	- wyraża życzenie z użyciem conditionnel de politesse - porównuje przedmioty i osoby autonomicznie wybierając przymiotniki - w miarę rozwinięty sposób komentuje zdarzenia, które miały miejsce w czasie wakacji, popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji, opowiada o swoich wakacjach - podaje prognozę pogody z wykorzystaniem potrzebnych zwrotów - podaje 1–2 fakty/ciekawostki dotyczące wydarzeń z historii Francji - w miarę poprawnie relacjonuje zdarzenia z przeszłości, w którym odczuwał strach - w miarę poprawny i rozwinięty sposób wypowiada się na temat filmów, wyrażając własną opinię - umie wypowiadać się na temat obejrzanego filmu poprawnie i rozwinięty sposób	- podaje różne fakty/ciekawostki dotyczące wydarzeń z historii Francji - poprawnie relacjonuje zdarzenia z przeszłości, w którym odczuwał strach - poprawnie i obszernie wypowiada się na temat filmów, wyrażając własną opinię - obszernie umie wypowiadać się na temat obejrzanego filmu - potrafi powiedzie jaki jest jego ulubiony reżyser i jaki jego film szczególnie lubi i dlaczego	sytuacjach, samodzielnie poszukuje odpowiednich form wyrazu swoich myśli i intencji.

V. (1-8) Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi pisemne **VII. (1-14)** Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego w typowych sytuacjach Tematyka tekstów zgodna z zagadnieniami omawianymi w ciągu roku szkolnego.	Potrafi napisać tekst zachowując częściowo właściwą formę, częściowo spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując bardzo ubogie struktury leksykalno-gramatyczne np. - bardzo prostymi słowami, robiąc nieliczne błędy porównuje osoby, przedmioty - bardzo prostymi słowami opisuje swoje plany na przyszłość - pisze bardzo prosty e-mail formułując zaproszenie - pisze bardzo prostymi słowami e-mail do kolegi/ znajomego/ przyjaciółki, w którym opisuje swoje wakacje - pisze w prosty sposób jakie filmy	Potrafi napisać tekst zachowując częściowo właściwą formę, w miarę spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując mało urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne np. - wyraża samodzielnie konsekwencję w zdaniu *si/présent /f:simple* - prostymi słowami, robiąc nieliczne błędy porównuje osoby, przedmioty - opisuje swoje plany na przyszłość - potrafi przedstawić krótko wybrane wizje przyszłości zachowując w miarę spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując mało urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne - pisze krótkiego e-maila formułując zaproszenie - pisze e-mail opisując swoje wakacje - w miarę poprawnie wypełnia notki informacyjne o filmach pt.	Potrafi napisać tekst zachowując właściwą formę, spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując w miarę urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne np. - samodzielnie tworzy zdania typu *si/présent /f:simple* dla wyrażenia warunku - wyraża pragnienie z użyciem conditionnel de politesse - poprawnie opisuje plany na najbliższą przyszłość - potrafi napisać o przewidywanych wizjach przyszłości, uwzględniając też własne marzenia, życzenia i oczekiwania zachowując spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując w miarę urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne - pisze poprawnie e-maila: *formułując zaproszenie i uwzględniając konieczne informacje *akceptując lub odrzucając propozycję, zaproszenie, uzasadniając decyzję *opisując swoje wakacje i miejsce, w którym przebywał	Potrafi napisać tekst zachowując właściwą formę, spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne np. - potrafi napisać jak wyobraża sobie świat za 100 lat zachowując spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne - w miarę poprawnie wyraża własną opinię na temat trendów w modzie - pisze obszernego e-maila opisując swoje wakacje i miejsce, w którym przebywał - pisze krytykę obejrzanego filmu	Potrafi napisać tekst zachowując właściwą formę, spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując szeroki zakres struktur leksykalno-gramatycznych np. - pisze zaproszenie w stylu formalnym i uwzględniając konieczne informacje - potrafi napisać jak wyobraża sobie świat za 100 lat zachowując spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując szeroki zakres struktur leksykalno-gramatycznych

	lubi oglądać, a jakich nie ogląda nigdy i w prosty sposób uzasadnia	*Fahrenheit 451* i *2001 : Odyseja kosmiczna* - krótko i za pomocą podstawowych środków językowych opisuje obejrzany film	- poprawnie wypełnia notki informacyjne o filmach *Fahrenheit 451* i *2001 : Odyseja kosmiczna* i rozumie treść obszernych fragmentów opisujących ich fabułę - poprawnie i rozwinięty sposób wypowiada się na temat obejrzanego filmu		- pisze prawie bezbłędnie krytykę obejrzanego filmu
IX. Wiedza o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego.	- zna główne miasta Francji - rozpoznaje na zdjęciach krajobrazy typowe dla Antyli Francuskich - wie, że Francja posiada departamenty i terytoria zamorskie - zna podstawowe dane geograficzne Francji - zna tytuły 1–2 znanych filmów francuskich - potrafi wymienić przynajmniej 3 aktorów francuskich	- zna nazwiska dwojga słynnych francuskich stylistów i kreatorów mody - sytuuje na meteorologicznej mapie Francji 2–3 główne miasta - wie, że Gwadelupa i Martynika wchodzą w skład Antyli Francuskich. - zna nazwę czynnego wulkanu na Martynice - zna tytuły kilku znanych filmów francuskich - potrafi wymienić minimum 4 aktorów francuskich	- zna nazwiska dwojga słynnych francuskich stylistów i kreatorów mody i podaje kilka podstawowych informacji na ich temat - sytuuje na meteorologicznej mapie Francji główne miasta - zna kilka podstawowych informacje o geografii Francji np: powierzchni, państwach sąsiadujących, regionach, głównych miastach i gęstości zaludnienia -zna nazwy kilku zawodów związanych z kinem i opisuje podstawowe czynności związane z wykonywaniem danej profesji	- zna nazwiska dwóch słynnych francuskich stylistów i kreatorów mody i podaje obszerne informacje na ich temat - nazywa niektóre czynności osób, wykonujących zawody związane z modą - zna podstawowe informacje o geografii Francji: powierzchni, państwach sąsiadujących, regionach, głównych miastach i gęstości zaludnienia - zna zamorskie departamenty Francji - uczeń wykazuje duże zainteresowanie kulturą francuską - orientuje się w ważniejszych wydarzeniach Francji	- zna zamorskie terytoria Francji i wie czym się różnią od departamentów - wymienia nazwy depart. i terytoriów zamorskich Francji i udziela w miarę poprawnie kilku informacji na ich temat - zna nieomawiane atrakcje turystyczne Francji - bardzo dobrze zna realia Francji - zna najwybitniejszych twórców kina francuskiego

VIII. Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie: przekazuje informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych Materiały dotyczące zagadnień omawianych w ciągu roku szkolnego – patrz **pkt I**	Opisuje materiały wizualne (obrazek, zdjęcie itp.), odpowiada na pytania z nim związane oraz wypowiada się na podstawie materiału stymulującego wykorzystując bardzo ubogie struktury leksykalno-gramatyczne. Np. - krótko i z licznymi błędami opowiada, na podstawie ilustracji, o wydarzeniach, które nastąpią w niedalekiej przyszłości - w miarę poprawnie dobiera opisy/ komentarze do zdjęć z wakacji - rozpoznaje na zdjęciach kilka znaczących miejsc dla historii Francji	Opisuje materiały wizualne (obrazek, zdjęcie itp.) , odpowiada na pytania z nim związane oraz wypowiada się na podstawie materiału stymulującego, wykorzystując mało urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne. Np. - krótko i w miarę poprawnie opowiada, na podstawie ilustracji, o wydarzeniach, które nastąpią w niedalekiej przyszłości - poprawnie dobiera opisy/komentarze do zdjęć z wakacji	Opisuje materiały wizualne (obrazek, zdjęcie itp.) , odpowiada na pytania z nim związane oraz wypowiada się na podstawie materiału stymulującego, wykorzystując w miarę urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne. Np. - poprawnie opowiada, na podstawie ilustracji, o wydarzeniach, które nastąpią w niedalekiej przyszłości - opisuje zdjęcie i odpowiada na pytania dotyczące katastrof naturalnych	Opisuje materiały wizualne (obrazek, itp.), odpowiada na pytania z nim związane oraz wypowiada się na podstawie materiału stymulującego, wykorzystując urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne Np. - obszernie opowiada, na podstawie ilustracji, o wydarzeniach, które nastąpią w niedalekiej przyszłości - korzysta z francuskojęzycznych wyszukiwarek internetowych, by * porównać powierzchnię i gęstość zaludnienia Francji z kilkoma państwami UE. *zdobyć informacje pomocne w przygotowaniu wyjazdu do wybranego DOM TOM *zdobyć informacje o aktualnej prognozie pogody dla kilku wybranych regionów Francji	Opisuje materiały wizualne obrazek, zdjęcie itp.) , odpowiada na pytania z nim związane oraz wypowiada się na podstawie materiału stymulującego, wykorzystując szeroki zakres struktur leksykalno-gramatycznych. Np. - korzysta z francuskojęzycznej strony internetowej o tematyce filmowej, by zdobyć informacje o aktualnej ofercie kin i zapoznać się z opisem fabuły wybranych filmów

XI. Uczeń współdziała w grupie, np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych			- przeprowadza ankietę wśród młodzieży na temat mody i prezentuje wyniki	- przygotowuje prostą prezentacje ustną z wykorzystaniem metod audiowizualnych wybranego DOM-TOM	- przygotowuje obszerną prezentacje ustną z wykorzystaniem metod audiowizualnych wybranego DOM-TOM

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z JĘZYKA FRANCUSKIEGO – KLASA 4 – poziom III.2.0

Wymagania ogólne:

I. Znajomość środków językowych.

Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Uczeń rozumie proste wypowiedzi ustne artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka, a także proste wypowiedzi pisemne w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

III. Tworzenie wypowiedzi.

Uczeń samodzielnie tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne i pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Uczeń uczestniczy w rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie, w formie prostego tekstu, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Wymagania szczegółowe: Uczeń ma opanowany przynajmniej w stopniu dopuszczającym materiał zrealizowany w poprzednich klasach plus dodatkowo

Uczeń:

WYMAGANIA PP	**OCENA**				
	DOPUSZCZAJĄCY	**DOSTATECZNY** (obejmuje wymagania na ocenę dopuszczającą)	**DOBRY** (obejmuje wymagania na stopnie poprzednie)	**BARDZO DOBRY** (obejmuje wymagania na stopnie poprzednie)	**CELUJĄCY** obejmuje wymagania na stopnie poprzednie
I. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów. Środki językowe leksykalne	-zna podstawowe słownictwo dotyczące poruszania się po drodze- zasady bezpieczeństwa, znaki drogowe, prowadzenie pojazdu, wykroczenia drogowe -zna nazwy środków transportu	- ma dość rozwinięte słownictwo dotyczące poruszania się po drodze - zna niektóre znaki drogowe - wie, co to jest *Brevet de Sécurité Routière*	- posiada rozwinięte słownictwo dotyczące poruszania się po drodze, znaków drogowych, prowadzenia pojazdu, wykroczeń drogowe -wie, co to jest *Brevet de Sécurité Routière* i w jaki sposób się go uzyskuje	-uczeń zna i stosuje słownictwo dotyczące poruszania się po drodze- zasady bezpieczeństwa, znaki drogowe, prowadzenie pojazdu, wykroczenia drogowe -potrafi opowiedzieć o Wypadku samochodowym -zna przekaz kampanii *Sécurité Routière*	- uczeń zna francuskie kampanie promujące bezpieczeństwo na drogach -zna politykę Francji w zakresie zapobiegania wypadkom drogowym -potrafi wypowiadać się na podstawie materiału stymulującego (uzasadnić wybór, odrzucić)
	- określa podstawowe kształty, kolory, materiały przedmiotu	- określa w miarę dokładnie kształty, kolory, materiały przedmiotu, jego konsystencje	- uczeń zna i stosuje szczegółowe słownictwo służące do opisywania przedmiotów i urządzeń kształt, kolor, tworzywo, konsystencja, itp.)		

I.8. podróżowanie, turystyka **I.9** kultura **I.5.** życie prywatne **I.3.** edukacja **I.12** Nauka i technika **I.13 -** świat przyrody	- zna niektóre wyrazy dotyczące ochrony środowiska - zna podstawowe słownictwo dotyczące życia proekologicznego	- zna i stosuje podstawowe słownictwo dotyczące ochrony środowiska - zna i stosuje podstawowe słownictwo dotyczące życia proekologicznego	- zna i stosuje większość poznanego słownictwa dotyczącego ochrony środowiska i życia proekologicznego	- zna dość rozbudowane słownictwo dotyczące zanieczyszczenia i ochrony środowiska	- zna bardzo rozbudowane słownictwo dotyczące zanieczyszczeni a i ochrony środowiska
				- rozpoznaje francuskie nazwy niektórych planet układu słonecznego	- zna słownictwo używane przy opisie układu słonecznego
	-uczeń potrafi dopasować poznane skróty do ich definicji	-potrafi rozpoznać i nazwać wybrane powszechnie występujące skróty i skrótowce	zna poznane na zajęciach skróty i skrótowce		
	-uczeń zna kilka zwrotów służących do wyrażania emocji: zdziwienia, niedowierzania, niecierpliwości, niepewności, wątpliwości, oburzenia	-uczeń zna poznane zwroty służące do wyrażania zdziwienia, niedowierzania, niecierpliwości, niepewności, wątpliwości, oburzenia	-uczeń stosuje różnorodne formy wyrażania zdziwienia, niecierpliwości, niepewności, wątpliwości, oburzenia	- na podstawie intonacji wypowiedzi rozpoznaje intencję osoby wypowiadającej się i wyraża zdziwienie, niedowierzanie, oburzenie i zniecierpliwienie za pomocą odpowiedniej intonacji	- biegle odgrywa role, w których wyraża zdziwienie, zniecierpliwieni e, niepewność, wątpliwości, oburzenie
	-uczeń w stopniu dopuszczającym zna słownictwo pojawiające się w realizowanych tekstach, dokumentach	-Uczeń w stopniu dostatecznym zna słownictwo pojawiające się w realizowanych tekstach, dokumentach	-Uczeń w stopniu dobrym zna słownictwo pojawiające się w realizowanych tekstach, dokumentach	-Uczeń w stopniu bardzo dobrym zna słownictwo pojawiające się w realizowanych tekstach, dokumentach	-Uczeń biegle zna słownictwo pojawiające się w realizowanych tekstach, dokumentach
Środki językowe leksykalne	- pisze poprawnie 40% poznanego słownictwa	- pisze poprawnie 50% poznanego słownictwa	- pisze poprawnie 66% poznanego słownictwa	- pisze poprawnie 84% poznanego słownictwa	-pisze poprawnie 96% poznanego słownictwa

	- potrafi przetłumaczyć pojedyncze słowa na język francuski i polski	- potrafi przetłumaczyć proste zdania na język francuski i polski - potrafi w bardzo prostych wypowiedziach zastosować poznane słownictwo popełniając błędy, które częściowo zakłócają komunikację, ale jego przekaz jest zrozumiały.	- potrafi przetłumaczyć proste teksty na język francuski i polski - potrafi w wypowiedziach zastosować większość poznanego słownictwa popełniając błędy, które nie zakłócają komunikacji.	- potrafi przetłumaczyć bardziej skomplikowane teksty na język francuski i polski z nielicznymi błędami -potrafi zastosować w wypowiedziach większość poznanego słownictwa popełniając nieliczne, drobne błędy niezakłócające komunikacji	- potrafi przetłumaczyć prawie bezbłędnie bardziej skomplikowane teksty na język francuski i polski - potrafi w wypowiedziach zastosować prawie bezbłędnie poznane słownictwo
I. Środki językowe ortograficzne oraz fonetyczne	-stosuje zasady wymowy i pisowni z licznymi uchybieniami - z trudem czyta poznane teksty, popełnia wiele błędów fonetycznych	-stosuje zasady wymowy i pisowni z nielicznymi uchybieniami, które mogą zakłócać komunikację - potrafi przeczytać poznane teksty, popełniając nieliczne błędy fonetyczne	-stosuje zasady wymowy i pisowni z nielicznymi uchybieniami, które mogą nieznacznie zakłócać komunikację - rozpoznaje samogłoski nosowe oraz poprawnie je wymawia - umie poprawnie wymówić wyrazy z *u/ou* - potrafi przeczytać bezbłędnie poznane teksty	-stosuje zasady poprawnej wymowy i pisowni - potrafi przeczytać nowe teksty, popełniając nieliczne błędy fonetyczne - bardzo często robi łączenia międzywyrazowe	-bezbłędnie stosuje zasady poprawnej wymowy i pisowni - potrafi przeczytać nowe teksty, popełniając sporadyczne błędy fonetyczne - zawsze stosuje łączenia między-wyrazowe

I. Środki językowe gramatyczne	-uczeń rozpoznaje formy czasu teraźniejszego trybu łączącego subjonctif présent - zna zasady tworzenia czasu *Imparfait, Plus-que-parfait, Conditionnel passé* - zna zasady użycia zaimków *y* i *en* - zna, rozpoznaje niektóre zaimki rzeczowne dzierżawcze: *le mien, le nôtre, …* -zna zasady tworzenia wszystkich 4 typy zdań warunkowych -zna reguły tworzenia mowy zależnej (twierdzenie, pytanie) - rozpoznaje zdania w mowie zależnej - uczeń potrafi z błędami wymienić spójniki służące do wyrażania przyczyny - uczeń zna konstrukcję *ne....que* - zna zaimki względne proste *qui, que, où*	- umie tworzyć czas ter. trybu łączącego subjonctif présent - zna zasady tworzenia czasu zaprzeszłego le plus-que-parfait - umie tworzyć i zastosować z wieloma błędami wszystkie poznane czasy - zna zasady użycia zaimków *y* i *en* i umie je zastosować - zna większość zaimków rzeczownych dzierżawczych - zna formy zaimków przymiotnych i rzeczownych nieokreślonych - potrafi zastosować z licznymi błędami większość zdań warunkowych -uczeń zna zasady tworzenia mowy - potrafi przekształcać mowę niezależną na zależną popełniając liczne błędy - zna następstwa czasów w mowie niezależnej -zna spójniki: parce que, puisque, car, comme -uczeń stosuje konstrukcję ne.....que w zdaniach	-zna formy nieregularne subjonctif présent, tworzy zdania z tym trybem - potrafi zastosować czasy *Passé Composé* i *Imparfait, Plus-que-parfait* - umie zastosować z nielicznymi błędami wszystkie poznane czasy - umie stosować w zdaniach zaimki *y* i *en* - umie stosować w zdaniach zaimki przymiotne, rzeczowne dzierżawcze - tworzy zdania z zaimkami przymiotnymi i rzeczownymi nieokreślonymi - potrafi zastosować, przekształcić, uzupełnić prawie bezbłędnie wszystkie typy zdań warunkowych - potrafi przekształcać mowę niezależną na zależną popełniając nieliczne błędy - potrafi przekształcać mowę niezależną na zależną stosując następstwa czasów i popełniając nieliczne błędy - zna i stosuje prawie bezbłędnie spójniki i wyrażenia spójnikowe służące do wyrażania przyczyny - wymiennie stosuje konstrukcję *ne… que* i przysłówek *seulement* - zna i tworzy zdania z zaimkiem względnym *dont*	-potrafi formułować życzenia, zakazy i nakazy w zakresie prawa drogowego -potrafi określać plany których realizacja zależy od spełnienia określonych warunków -zna konstrukcje emfatyczne c'est....qui, c'est...que -opowiada o wydarzeniach z przeszłości używając czasu zaprzeszłego - umie stosować w wypowiedziach zaimki *y* i *en* - umie stosować w wypowiedziach zaimki przymiotne, rzeczowne dzierżawcze - umie stosować w wypowiedziach zaimki nieokreślone również w czasie passé composé - samodzielnie tworzy zdania warunkowe i formułuje hipotezy dotyczące przyszłości i teraźniejszości	- umie stosować wypowiedziach zaimki przymiotne i rzeczowne dzierżawcze oraz nieokreślone - w swoich wypowiedziach swobodnie stosuje zdania warunkowe i mowę zależną przytaczając czyjąś wypowiedź - umie zastosować bezbłędnie wszystkie poznane czasy - zna i stosuje bezbłędnie zaimki względne złożone

I. Środki językowe gramatyczne		-uczeń zna szczególne zastosowanie czasownika *devoir* - zna i tworzy zdania z zaimkami względnymi prostymi qui, que, où - zna zasady tworzenia strony biernej	- zna i stosuje bezbłędnie zaimki względne złożone - prawie bezbłędnie tworzy stronę bierną czasowników	- bezbłędnie potrafi przekształcać mowę niezależną na zależną stosując następstwa czasów - umie zastosować prawie bezbłędnie wszystkie poznane czasy - zna i stosuje prawie bezbłędnie zaimki względne złożone - potrafi zastosować stronę bierną w mowie i piśmie	
I. Środki językowe gramatyczne	- potrafi z licznymi błędami odmienić poznane czasowniki zarówno ustnie jak i pisemnie - pisze poprawnie 40% odmiany poznanych czasowników - zna zasady tworzenia poznanych czasów	- potrafi z nielicznymi błędami odmienić poznane czasowniki zarówno ustnie jak i pisemnie oraz użyć je w zdaniu - pisze poprawnie 50% odmiany poznanych czasowników - umie tworzyć zdania i pytania w poznanych czasach - potrafi wykonać proste ćwiczenia z zastosowaniem poznanych czasów i struktur oraz rozwiązać zadania o niskim stopniu trudności, powtarzające się w procesie edukacji.	- potrafi prawie bezbłędnie odmienić poznane czasowniki zarówno ustnie jak i pisemnie jak i tworzyć zdania z tymi czasownikami - pisze poprawnie 66% odmiany poznanych czasowników - potrafi z nielicznymi błędami stosować w zdaniach i pytaniach poznane czasy - potrafi wykonać średnio skomplikowane ćwiczenia z zastosowaniem poznanych czasów i struktur gramatycznych	- potrafi bezbłędnie odmienić poznane czasowniki zarówno ustnie jak i pisemnie oraz stosować je w wypowiedziach ustnych i pisemnych - pisze poprawnie 84% odmiany poznanych czasowników - potrafi prawie bezbłędnie stosować w wypowiedziach ustnych i pisemnych poznane czasy - sprawnie wykonuje ćwiczenia ,w których wymagane jest zastosowanie poznanych struktur gramatycznych i czasów.	- potrafi sprawnie i bezbłędnie stosować w wypowiedziach ustnych i pisemnych poznane czasowniki - pisze poprawnie 96% odmiany poznanych czasowników - potrafi sprawnie i bezbłędnie stosować w wypowiedziach ustnych i

					pisemnych poznane czasy - potrafi zastosować poznane czasy i struktury w nowych kontekstach
II. (1-6) Uczeń rozumie proste, wypowiedzi ustne **III. (1-6)** Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne Tematyka tekstów zgodna z zagadnieniami omawianymi w ciągu roku szkolnego – patrz pkt **I.**	- Potrafi zrozumieć fragmentarycznie tekst ze słuchu lub pisany o niskim stopniu trud-ności przy pomocy nauczyciela lub kolegów - wyodrębnia niewielką część kluczowych informacji Np. - rozumie częściowo zdania hipotetyczne odnoszące się do teraźniejszości i przyszłości - w niewielkim zakresie rozumie fragmenty rozmowy rówieśników: przed wyjazdem, komentujących fakt otrzymania mandatu	- Potrafi zrozumieć tekst ze słuchu lub pisany o niskim stopniu trudności bez pomocy nauczyciela - wyodrębnia części kluczowych informacji Np. - rozumie zdania hipotetyczne odnoszące się do teraźniejszości i przyszłości i w miarę poprawnie konstruuje takie zdania - rozumie fragmenty rozmowy rówieśników: przed wyjazdem, komentujących fakt otrzymania mandatu - na podstawie intonacji wypowiedzi rozpoznaje rozumie wypowiedzi, w których przytaczane są czyjeś słowa intencję – oburzenie – osoby wypowiadającej się	- Potrafi zrozumieć tekst ze słuchu lub pisany ze sporadycznym użyciem słownika - potrafi wyszukiwać w tekście znaczną część potrzebnych informacji - określa główną myśl poszczególnych części tekstu - określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu) - rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi Np. - rozumie zdania hipotetyczne odnoszące się do teraźniejszości i przyszłości i w miarę poprawnie konstruuje takie zdania - rozumie fragmenty rozmowy żandarma z kierowcą, który popełnił wykroczenie drogowe - rozumie fragmenty rozmowy uczniów z nauczycielem o naukowych wyjaśnieniach nietypowych zdarzeń - rozumie niektóre fragmenty wypowiedzi o klonowaniu	- Potrafi zrozumieć tekst ze słuchu lub pisany adekwatny do poziomu nauki - potrafi wyszukiwać w tekście potrzebne informacje i przekazać ich główną myśl w języku polskim lub obcym - określa intencje nadawcy/autora tekstu - rozróżnia styl formalny i nieformalny Np. - rozumie rozmowę żandarma z kierowcą, który popełnił wykroczenie drogowe - rozumie treść rozmowy uczniów z nauczycielem o naukowych wyjaśnieniach nietypowych zdarzeń	-Potrafi zrozu-mieć tekst ze słuchu lub pisany bez użycia słownika -bezbłędnie rozumie tekst ze słuchu lub pisany zawie-rający nowe słownictwo oraz elementy gramatyczne - bardzo szybko wyodrębnia szczegółowe informacje - potrafi przekazać ich główną myśl w języku franc. - bezbłędnie rozpoznaje uczucia i reakcje mówiącego

II. (1-6) Uczeń rozumie proste, wypowiedzi ustne **III. (1-6)** Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne Tematyka tekstów zgodna z zagadnieniami omawianymi w ciągu roku szkolnego – patrz pkt **I.**	-uczeń rozróżnia ze słuchu różne odmiany języka francuskiego: staranną, potoczną, żargon) -uczeń rozpoznaje emocje, zwroty służące do wyrażania niepewności, wątpliwości	- rozumie proste opisy przedmiotów - rozumie fragmenty tekstu o tematyce ekologicznej	- rozumie wypowiedzi, w których przytaczane są czyjeś słowa - rozumie treść tekstu o tematyce ekologicznej -rozumie krótkie teksty pisane językiem młodzieżowym - rozwiązuje (z nielicznymi błędami) zadanie na selektywne rozumienie tekstu słuchanego i czytanego o wypadku drogowym - rozumie niektóre wypowiedzi w różnych odmianach stylistycznych języka francuskiego - rozumie wypowiedzi zawierające konstrukcje emfatyczne	- rozumie treść obszernych fragmentów wypowiedzi o klonowaniu - rozumie treść fragmentów tekstów o systemie słonecznym - rozwiązuje bezbłędnie zadanie na selektywne rozumienie tekstu słuchanego i czytanego o wypadku drogowym -rozumie treść danych statystycznych przedstawionych na wykresie - rozumie i tworzy wypowiedzi zawierające konstrukcje emfatyczne - rozumie niektóre fragmenty tekstów o pochodzeniu języka francuskiego.	- rozumie język odbiegający od standardowego Np. - rozumie obszerne fragmenty tekstów o pochodzeniu języka francuskiego - korzysta z francuskojęzycznej strony internetowej poświęconej językowi francuskiemu, by poznać motywy ludzi z całego świata skłaniające ich do nauki języka francuskiego - rozwiązuje zadania na globalne rozumienie tekstu czytanego – wypowiedzi Europejczyków na temat języka francuskiego

IV. (1-8) Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne **VI.(1-14)** Uczeń reaguje ustnie w typowych sytuacjach Tematyka tekstów zgodna z zagadnieniami omawianymi w ciągu roku szkolnego – patrz pkt **I.**	-potrafi przeprowadzić rozmowę z odgrywaniem roli, wykorzystując bardzo ubogie struktury leksykalno-gramatyczne, np. - potrafi powiedzieć jaki jest jego ulubiony środek transportu i dlaczego? - bardzo prosto opisać wybrany przedmiot - prostymi słowami powiedzieć dlaczego uczy się języka francuskiego - opowiedzieć gdzie spotyka się z przyjaciółmi i dlaczego	-potrafi przeprowadzić rozmowę z odgrywaniem roli, wykorzystując mało urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne np. - opisuje przedmiot stosując nieliczne poznane przymiotniki w zakresie: koloru, kształtu, tworzyw - potrafi powiedzieć, do czego coś służy (*permettre de / servir à* bezokolicznik) - potrafi, z licznymi błędami, podać kilka przykładów zachowań dobrego kierowcy - umie określić kilka działań na rzecz ochrony środowiska - w miarę poprawnie i za pomocą podstawowego zasobu środków językowych wypowiada się na temat środowiska naturalnego	-potrafi przeprowadzić rozmowę z odgrywaniem roli, wykorzystując w miarę urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne np. - na podstawie intonacji wypowiedzi rozpoznaje intencję osoby wypowiadającej się i wyraża oburzenie za pomocą odpowiedniej intonacji - potrafi powiedzieć jakie są przyczyny wypadków - potrafi odegrać scenkę, w której popełnił wykroczenie (np. nie skasował biletu) -formułuje kilka zasad zachowania na pokładzie samolotu, używając w miarę poprawnie form trybu łączącego - potrafi, z nielicznymi błędami, podać przykłady zachowań dobrego kierowcy - krótko, w bardzo podstawowym zakresie wypowiada się na temat plakatów kampanii promującej bezpieczeństwo na drogach, udzielając odpowiedzi na pytania pomocnicze	-potrafi przeprowadzić rozmowę z odgrywaniem roli, wykorzystując urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne np. - potrafi opisać przedmiot, urządzenie i powiedzieć o ich przeznaczeniu -potrafi opowiedzieć o wypadku samochodowym -formułuje kilka zasad zachowania na pokładzie samolotu, używając poprawnie form trybu łączącego - poprawnie i za pomocą w miarę rozwiniętego zasobu środków językowych wypowiada się na temat plakatów kampanii promującej bezpieczeństwo na drogach - biegle odgrywa role, w których wyraża zdziwienie,	-potrafi przeprowadzić rozmowę z odgrywaniem roli, wykorzystując szeroki zakres struktur leksykalno-gramatycznych np. - potrafi w sposób obszerny powiedzieć w jaki sposób można chronić naszą planetę -potrafi przekonać kogoś do swoich racji -potrafi wyrażać i uzasadniać swoje opinie oraz udzielać wyjaśnień: np. obszernie uzasadnia swoje opinie na temat nauki j. obcych

IV. (1-8) Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne **VI.(1-14)** Uczeń reaguje ustnie w typowych sytuacjach Tematyka tekstów zgodna z zagadnieniami omawianymi w ciągu roku szkolnego – patrz pkt **I.**			- w miarę poprawnie formułuje argumenty, by przekonać kogoś do swoich racji - w miarę poprawnie formułuje wyjaśnienie swojego postępowania w określonej sytuacji - opisuje dokładnie przedmiot stosując poznane przymiotniki w zakresie: koloru, kształtu, tworzyw - umie podać informacje o pozytywnych i negatywnych działaniach związanych ze środowiskiem naturalnym	zniecierpliwienie, niepewność, wątpliwości, oburzenie -potrafi wyrażać swoje opinie oraz udzielać wyjaśnień np. na temat klonowania -poprawnie formułuje argumenty, by przekonać kogoś do swoich racji - poprawnie formułuje wyjaśnienie swojego postępowania w określonej sytuacji - potrafi obszernie odpowiedzieć na pytania dotyczące nauki języków obcych i motywów decyzji o nauce języka francuskiego, ochrony środowiska	- potrafi reagować językowo w nowych, nietypowych sytuacjach -samodzielnie poszukuje odpowiednich form wyrazu swoich myśli i intencji -potrafi swobodnie wypowiadać się na podstawie materiału stymulującego
V. (1-8) Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi pisemne **VII. (1-14)** Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego w typowych sytuacjach	Potrafi napisać tekst zachowując częściowo właściwą formę, częściowo spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując bardzo ubogie struktury leksykalno-gramatyczne Np. - prostymi słowami, robiąc liczne błędy	Potrafi napisać tekst zachowując częściowo właściwą formę, w miarę spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując mało urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne Np. - prostymi słowami, robiąc nieliczne błędy porównuje osoby, przedmioty	Potrafi napisać tekst zachowując właściwą formę, spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując w miarę urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne Np. - opisuje dokładnie przedmiot stosując poznane przymiotniki w zakresie: koloru, kształtu, tworzyw	Potrafi napisać tekst zachowując właściwą formę, spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne Np. - potrafi napisać dekalog dobrego kierowcy	Potrafi napisać tekst zachowując właściwą formę, spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując szeroki zakres struktur leksykalno-gramatycznych

	opisuje osoby, przedmioty - pisze wiadomość informującą o spotkaniu	- opisuje przedmiot stosując nieliczne poznane przymiotniki w zakresie: koloru, kształtu, tworzyw zaznaczając do czego coś służy - pisze e-mail, w którym informuje kolegę o swojej rezygnacji z przyjazdu i wspólnego spędzenia wakacji	- pisze e-mail do kolegi, w którym opisuje okoliczności otrzymania mandatu, - w e-mailu do znajomego przytacza swoją rozmowę z rodzicami na temat wakacji - tworzy slogany proekologiczne	-potrafi opisać przedmiot oraz urządzenie i powiedzieć o ich przeznaczeniu - pisze e-mail, w którym odnosi się do rezygnacji kolegi z przyjazdu i wspólnego spędzenia wakacji - pisze wiadomość, w której odnosi się do nie stawienia się przez znajomego/znajomą na umówione spotkanie - pisze apel ekologiczny	Np. -potrafi napisać instrukcję obsługi urządzenia - pisze list o wypadku, którego był świadkiem -potrafi napisać tekst o istotnych problemach ekologicznych w Polsce
VIII. (1-3) Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie. Materiały dotyczące zagadnień omawianych w ciągu roku szkolnego – patrz **pkt I**	Opisuje materiały wizualne (obrazek, zdjęcie itp.), odpowiada na pytania z nim związane oraz wypowiada się na podstawie materiału stymulującego wykorzystując bardzo ubogie struktury leksykalno-gramatyczne. Np. - bardzo prosto opisuje zdjęcia dotyczące: sportów motocyklowych i podróżowania,	Opisuje materiały wizualne (obrazek, zdjęcie itp.) , odpowiada na pytania z nim związane oraz wypowiada się na podstawie materiału stymulującego, wykorzystując mało urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne. Np. - bardzo prosto opisuje zdjęcia dotyczące: sportów motocyklowych i podróżowania, ulubionych miejsc spotkań z przyjaciółmi	Opisuje materiały wizualne (obrazek, zdjęcie itp.) , odpowiada na pytania z nim związane oraz wypowiada się na podstawie materiału stymulującego, wykorzystując w miarę urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne. Np. - dokonuje wyboru (z materiału stymulującego), uzasadnia go i odpowiada na pytania dotyczące nauki języków obcych i motywów decyzji o nauce j. francuskiego, ochrony środowiska - opisuje zdjęcie i odpowiada na pytania dotyczące sportów motocyklowych i podróżowania,	Opisuje materiały wizualne (obrazek, itp.), odpowiada na pytania z nim związane oraz wypowiada się na podstawie materiału stymulującego, wykorzystując urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne Np. - poprawnie i za pomocą w miarę rozwiniętego zasobu środków językowych wypowiada się na temat plakatów kampanii promującej	Opisuje materiały wizualne obrazek, zdjęcie itp.) , odpowiada na pytania z nim związane oraz wypowiada się na podstawie materiału stymulującego, wykorzystując szeroki zakres struktur leksykalno-gramatycznych.

	ulubionych miejsc spotkań z przyjaciółmi -opisuje zdjęcie, odpowiada na pytania dotyczące zajęć szkolnych	-opisuje zdjęcie, odpowiada na pytania dotyczące zajęć szkolnych	ulubionych miejsc spotkań z przyjaciółmi, zajęć szkolnych	bezpieczeństwo na drogach - wypowiada się na temat prezentowanych problemów ekologicznych zagrażających środowisku naturalnemu	- korzysta z francuskojęzycznych stron internetowych o wybranej tematyce
IX. (1-2) Wiedza o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego.		- wie, na czym polega zjawisko *verlan*	- wie, na czym polega zjawisko *verlan* i zna nazwisko francuskiego piosenkarza stosującego w swojej twórczości język potoczny i żargonowy - zna kilka słów z języka potocznego oraz żargonu młodzieżowego - wie co to jest Międzynarodowa Organizacja Frankofonii - zna nazwę jednego francuskiego parku naukowo-rozrywkowego i wie, gdzie się znajduje	- zna przekaz kampanii *Sécurité Routière*. - wie, czym jest Międzynarodowa Organizacja Frankofonii, jaką ma misję i które państwa przynależą do tej organizacji - ma podstawowe informacje na temat kilku znanych we Francji parków naukowo-rozrywkowych - wykazuje duże zainteresowanie kulturą francuską, - orientuje się w ważniejszych wydarzeniach Francji zna wszystkie poznane słowa z języka potocznego oraz żargonu młodzieżowego	- zna francuskie kampanie promujące bezpieczeństwo na drogach, - politykę Francji w zakresie zapobiegania wypadkom drogowym -korzysta z francuskojęz. strony intern. poświęconej zasadom ruchu drogowego, by uzyskać określone informacje -obszernie opowiada o pochodzeniu j.francuskiego

JĘZYK JAPOŃSKI - WYMAGANIA EDUKACYJNE DLA LICEUM CZTEROLETNIEGO

KLASA I

ROZDZIAŁ I

<table>
<tr><th>TEMATY</th><th colspan="4">ZAKRES MATERIAŁU</th></tr>
<tr><td rowspan="4">私は田中です。

(Nazywam się Tanaka.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie rodzinne i towarzyskie (autoprezentacja)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td>➢ zaimki osobowe</td><td>➢ spójka （～です）</td><td>➢ przedstawianie (siebie oraz innych osób)</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi określonych informacji
Mówienie: przedstawianie się
Czytanie: znajdowanie w tekście określonych informacji
Pisanie: przedstawianie się</td></tr>
<tr><td rowspan="4">あなたの名前は何ですか。

(Jak się nazywasz?)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie rodzinne i towarzyskie (autoprezentacja)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td></td><td>➢ zaimek pytający （か）</td><td>➢ zadawanie prostych pytań</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi określonych informacji
Mówienie: zadawanie pytań odnośnie tożsamości drugiej osoby
Czytanie: znajdowanie w tekście określonych informacji
Pisanie: zadawanie pytań odnośnie tożsamości drugiej osoby</td></tr>
<tr><td rowspan="3">私はポーランド人です。

(Jestem Polakiem.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: państwa i narodowości</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
</table>

	➢ narodowości	➢ partykuła dzierżawcza （の） ➢ suffix narodowościowy （～人）	➢ informowanie o przynależności narodowej ➢ opisywanie krajów i narodowości	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonych informacji **Mówienie:** opowiadanie o narodowości swojej i innych **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonych informacji **Pisanie:** opisywanie narodowości swojej i innych
今、十二時です。 **(Teraz jest godzina dwunasta.)**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: liczebniki**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
	➢ liczebniki główne		➢ podawanie godzin	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonych informacji **Mówienie:** podawanie danej godziny **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonych informacji **Pisanie:** podawanie danej godziny

Ocena bardzo dobra:

- uczeń potrafi stworzyć proste zdania w użyciem spójki （～です）
- uczeń potrafi zamienić zdania twierdzące na zdania pytające używając zaimka pytającego （か）
- uczeń potrafi wytłumaczyć, do czego służy partykuła dzierżawcza （の） oraz użyć jej w zdaniach
- uczeń potrafi za pomocą suffixa narodowościowego （～人）i pełnym zdaniem określić przynależność narodową danej osoby
- uczeń potrafi wymienić liczebniki główne oraz za ich pomocą podać godzinę

Ocena dobra:

- uczeń potrafi stworzyć proste zdania w użyciem spójki （～です）
- uczeń potrafi zamienić zdania twierdzące na zdania pytające używając zaimka pytającego （か）
- uczeń potrafi wytłumaczyć, do czego służy partykuła dzierżawcza （の）
- uczeń potrafi za pomocą suffix narodowościowego （～人）tworzy nazwy narodowości

- uczeń potrafi wymienić liczebniki główne

Ocena dostateczna:

- uczeń potrafi stworzyć proste zdania w użyciem spójki （～です）
- uczeń potrafi zamienić zdania twierdzące na zdania pytające używając zaimka pytającego （か）
- uczeń potrafi za pomocą suffix narodowościowego （～人） tworzy nazwy narodowości
- uczeń potrafi wymienić liczebniki główne

Ocena dopuszczająca:

- uczeń potrafi stworzyć proste zdania w użyciem spójki （～です）
- uczeń potrafi podać zaimek służący do zadawania pytań
- uczeń potrafi podać suffix służący do tworzenia nazw narodowości

ROZDZIAŁ II

<table>
<tr><th>TEMATY</th><th colspan="4">ZAKRES MATERIAŁU</th></tr>
<tr><td rowspan="4">これは何ですか。

(Co to jest?)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: zakupy i usługi, wyżywienie</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td>➢ przedmioty codziennego użytku
➢ przedmioty z najbliższego otoczenia (np. z klasy)</td><td>➢ zaimki wskazujące （これ・それ・あれ）</td><td>➢ identyfikacja przedmiotów</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi określonych informacji
Mówienie: identyfikacja przedmiotów poprzez poprawne użycie zaimków wskazujących
Czytanie: znajdowanie w tekście określonych informacji
Pisanie: identyfikacja przedmiotów poprzez poprawne użycie zaimków wskazujących</td></tr>
<tr><td rowspan="4">そのペンは赤いです。

(Ten długopis jest czerwony.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: zakupy i usługi, wyżywienie</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td>➢ podstawowe przymiotniki</td><td>➢ zaimki wskazujące （この・その・あの）</td><td>➢ opisywanie przedmiotów</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi określonych informacji
Mówienie: identyfikacja przedmiotów poprzez poprawne użycie zaimków wskazujących
Czytanie: znajdowanie w tekście określonych informacji
Pisanie: identyfikacja przedmiotów poprzez poprawne użycie zaimków wskazujących</td></tr>
<tr><td rowspan="4">あそこは銀行です。

(Tam znajduje się bank.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: zakupy i usługi, wyżywienie</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td>➢ rzeczowniki oznaczające miejsca</td><td>➢ przysłówki miejsca （ここ・そこ・あそこ）</td><td>➢ identyfikacja miejsc</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi określonych informacji
Mówienie: pytanie o miejsca i ich identyfikacja
Czytanie: znajdowanie w tekście określonych informacji
Pisanie: pytanie o miejsca i ich identyfikacja</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td rowspan="4">これは誰の車ですか。

(Czyj jest ten samochód?)</td><td colspan="3">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: zakupy i usługi, wyżywienie</td></tr>
<tr><td colspan="2">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td></td><td>➢ zaimki dzierżawcze (rzeczownik +（の）)</td><td>➢ identyfikacja przynależności</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi określonych informacji
Mówienie: poprawna identyfikacja przynależności rzeczy
Czytanie: znajdowanie w tekście określonych informacji
Pisanie: poprawna identyfikacja przynależności rzeczy</td></tr>
<tr><td rowspan="4">私もポーランド人です。

(Ja też jestem Polakiem.)</td><td colspan="3">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: zakupy i usługi, wyżywienie</td></tr>
<tr><td colspan="2">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td></td><td>➢ partykuła （も）</td><td></td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi użyć partykuły （も）
Mówienie: poprawne użycie partykuły （も）
Czytanie: znajdowanie w tekście użyć partykuły （も）
Pisanie: poprawne użycie partykuły （も）</td></tr>
<tr><td rowspan="4">彼女は日本人ではありません。

(Ona nie jest Japonką.)</td><td colspan="3">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: zakupy i usługi, wyżywienie</td></tr>
<tr><td colspan="2">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td></td><td>➢ konstrukcja （～じゃありません・～ではありません）</td><td>➢ negacja rzeczowników</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji
Mówienie: poprawne zaprzeczanie rzeczowników
Czytanie: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji
Pisanie: poprawne zaprzeczanie rzeczowników</td></tr>
<tr><td rowspan="4">この時計は 3 千円です。

(Ten zegarek kosztuje 3 000¥.)</td><td colspan="3">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: liczebniki, zakupy i usługi</td></tr>
<tr><td colspan="2">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td>➢ liczebniki główne
➢ artykuły spożywcze
➢ towary</td><td></td><td>➢ podawanie cen</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi określonych informacji
Mówienie: pytanie o cenę produktu i jej podawanie
Czytanie: znajdowanie w tekście określonych informacji
Pisanie: pytanie o cenę produktu i jej podawanie</td></tr>
<tr><td>教室の中。</td><td colspan="3">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: szkoła</td></tr>
</table>

(Wewnątrz klasy.)	ŚRODKI JĘZYKOWE			UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO
	SŁOWNICTWO	GRAMATYKA	FUNKCJE JĘZYKOWE	
	➢ wyposażenie klasy			**Słuchanie:** poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych rzeczowników **Mówienie:** umiejętność tłumaczenia poszczególnych rzeczowników **Czytanie**: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych rzeczowników **Pisanie:** umiejętność tłumaczenia poszczególnych rzeczowników

Ocena bardzo dobra:

- uczeń potrafi za pomocą zaimków wskazujących （これ・それ・あれ） zidentyfikować przedmioty z najbliższego otoczenia
- uczeń potrafi za pomocą zaimków wskazujących （この・その・あの） oraz podstawowych przymiotników opisać przedmioty z najbliższego otoczenia
- uczeń potrafi za pomocą zaimków miejsca （ここ・そこ・あそこ） identyfikować miejsca
- uczeń potrafi określić przynależność za pomocą partykuły dzierżawczej （の）
- uczeń potrafi zastosować partykułę （も） w zdaniach
- uczeń potrafi przy użyciu konstrukcji （～じゃありません・～ではありません） negować rzeczowniki w zdaniach
- uczeń potrafi wymienić liczebniki główne oraz za ich pomocą podać cenę artykułów spożywczych

Ocena dobra:

- uczeń potrafi za pomocą zaimków wskazujących （これ・それ・あれ） zidentyfikować przedmioty z najbliższego otoczenia
- uczeń potrafi wymienić zaimki wskazujące （この・その・あの）

- uczeń zna podstawowe przymiotniki
- uczeń potrafi za pomocą zaimków miejsca （ここ・そこ・あそこ） identyfikować miejsca
- uczeń potrafi określić przynależność za pomocą partykuły dzierżawczej （の）
- uczeń potrafi zastosować partykułę （も） w zdaniach
- uczeń potrafi przy użyciu konstrukcji （～じゃありません・～ではありません） negować rzeczowniki w zdaniach
- uczeń potrafi wymienić liczebniki główne oraz artykuły spożywcze

Ocena dostateczna:

- uczeń potrafi za pomocą zaimków wskazujących （これ・それ・あれ） zidentyfikować przedmioty z najbliższego otoczenia
- uczeń potrafi wymienić zaimki wskazujące （この・その・あの）
- uczeń zna podstawowe przymiotniki
- uczeń potrafi wymienić zaimki miejsca （ここ・そこ・あそこ）
- uczeń potrafi podać partykułę dzierżawczą
- uczeń potrafi podać znaczenia partykuły （も）
- uczeń potrafi przy użyciu konstrukcji （～じゃありません・～ではありません） negować rzeczowniki
- uczeń potrafi wymienić liczebniki główne oraz artykuły spożywcze

Ocena dopuszczająca:

- uczeń potrafi wymienić zaimki wskazujące （これ・それ・あれ）
- uczeń potrafi podać partykułę dzierżawczą
- uczeń potrafi wymienić konstrukcję służącą do zaprzeczenia rzeczowników （～じゃありません・～ではありません）

ROZDZIAŁ III

<table>
<tr><th>TEMATY</th><th colspan="4">ZAKRES MATERIAŁU</th></tr>
<tr><td rowspan="4">動詞。

(Czasowniki.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie towarzyskie, czas wolny</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td>➢ podstawowe czasowniki</td><td></td><td></td><td>Słuchanie: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych czasowników
Mówienie: umiejętność przetłumaczenia poszczególnych czasowników
Czytanie: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych czasowników
Pisanie: umiejętność przetłumaczenia poszczególnych czasowników</td></tr>
<tr><td rowspan="4">鈴木くんが聞きます。

(Suzuki słucha.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie towarzyskie, czas wolny</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td></td><td>➢ odmiana w czasie teraźniejszo-przyszłym czasownikowych form （～ます）</td><td>➢ opisywanie prosty czynności w czasie teraźniejszo-przyszłym</td><td>Słuchanie: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych form czasowników
Mówienie: umiejętność odmiany poszczególnych czasowników na dane formy
Czytanie: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych form czasowników
Pisanie: umiejętność odmiany poszczególnych czasowników na dane formy</td></tr>
<tr><td rowspan="3">彼は本を読みます。

(On czyta książkę.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie towarzyskie, czas wolny</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
</table>

		➢ partykuła （を）	➢ opisywanie prosty czynności w czasie teraźniejszo-przyszłym	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi użyć partykuły （を） **Mówienie:** poprawne użycie partykuły （を） **Czytanie**: znajdowanie w tekście użyć partykuły （を） **Pisanie:** poprawne użycie partykuły （を）
月曜日に会いましょう。 **(Spotkajmy się w poniedziałek.)**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie towarzyskie, czas wolny**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
	➢ określenia czasu	➢ partykuła okolicznika czasu （に）	➢ określanie czasu	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi użyć partykuły （に） **Mówienie:** poprawne użycie partykuły （に） **Czytanie**: znajdowanie w tekście użyć partykuły （に） **Pisanie:** poprawne użycie partykuły （に）
プールへ行きませんか。 **(Czy nie poszlibyśmy na basen?)**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie towarzyskie, czas wolny**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja （～ませんか）	➢ składanie propozycji, przyjmowanie ich lub odrzucenie	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji （～ませんか） **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie konstrukcji （～ませんか）
私は今日図書館で日本語を勉強します。 **(Dzisiaj uczę się języka japońskiego w bibliotece.)**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie towarzyskie, czas wolny**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ szyk zdania		**Mówienie:** stosowanie w zdaniach poprawnego szyku **Pisanie:** stosowanie w zdaniach poprawnego szyku
田中さんは毎日協会に行きます。 **(Pan Tanaka**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie towarzyskie, czas wolny**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	

codziennie chodzi do kościoła.)	➢ przysłówki wyrażające częstotliwość （毎日・よく・時々・全然・あまり）	➢ przysłówki częstotliwości	➢ określanie czasu i częstotliwości	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określeń czasu **Mówienie:** poprawne użycie określeń czasu **Czytanie**: znajdowanie w tekście określeń czasu **Pisanie:** poprawne użycie określeń czasu

Ocena bardzo dobra:

- uczeń potrafi pełnymi zdaniami opisywać proste czynności w czasie teraźniejszo-przyszłym
- uczeń potrafi pełnymi zdaniami i stosując poprawny szyk zdania określać czas oraz częstotliwość
- uczeń potrafi tworzyć zdania z konstrukcją （～ませんか）

Ocena dobra:

- uczeń potrafi pełnymi zdaniami opisywać proste czynności w czasie teraźniejszo-przyszłym
- uczeń potrafi pełnymi zdaniami określać czas
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～ませんか）
- uczeń zna poprawny szyk zdania
- uczeń tworzy zdania wyrażające częstotliwość

Ocena dostateczna:

- uczeń potrafi wymienić podstawowe czasowniki oraz końcówki koniugacyjne w czasie teraźniejszo-przyszłym
- uczeń potrafi podać znaczenie partykuły （を）
- uczeń potrafi wymienić określenia czasu
- uczeń potrafi podać znaczenie partykuły （に）

- uczeń zna poprawny szyk zdania
- uczeń potrafi zidentyfikować w zdaniu przysłówki wyrażające częstotliwość

Ocena dopuszczająca:

- uczeń potrafi wymienić podstawowe czasowniki
- uczeń potrafi wymienić określenia czasu
- uczeń zna poprawny szyk zdania
- uczeń potrafi wymienić przysłówki wyrażające częstotliwość

ROZDZIAŁ IV

<table>
<tr><th>TEMATY</th><th colspan="4">ZAKRES MATERIAŁU</th></tr>
<tr><td rowspan="4">テーブルの上に本があります。

(Na stole znajduje się książka.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie towarzyskie, czas wolny</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td>➢ słownictwo wyrażające położenie przedmiotów w przestrzeni （右・左・前・後ろ・中・上・下・そば・隣・間）</td><td>➢ konstrukcja （～があります・～がいます）</td><td>➢ identyfikacja i lokalizowanie przedmiotów
➢ określanie miejsca położenia przedmiotów
➢ określanie posiadania i przynależności</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji
Mówienie: poprawne użycie konstrukcji （～があります・～がいます）
Czytanie: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji
Pisanie: poprawne użycie konstrukcji （～があります・～がいます）</td></tr>
<tr><td rowspan="4">昨日テニスをしました。

(Wczoraj grałem w tenisa.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie towarzyskie, czas wolny</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td></td><td>➢ odmiana w czasie przeszłym czasownikowych form （～でした・～ました）</td><td>➢ opisywanie czynności w czasie przeszłym</td><td>Słuchanie: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych form czasowników
Mówienie: umiejętność odmiany poszczególnych czasowników na dane formy
Czytanie: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych form czasowników
Pisanie: umiejętność odmiany poszczególnych czasowników na dane formy</td></tr>
<tr><td rowspan="3">鈴木さんはリンゴとオレンジを買いまし</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie towarzyskie, czas wolny</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td>UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU</td></tr>
</table>

た。 **(Pan Suzuki kupił jabłka oraz pomarańcze.)**	**SŁOWNICTWO**	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	**NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
		➢ spójnik „i” （～と～）	➢ wymienianie rzeczy	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi użyć spójnika （～と～） **Mówienie:** poprawne użycie spójnika （～と～） **Czytanie**: znajdowanie w tekście użyć spójnika （～と～） **Pisanie:** poprawne użycie spójnika （～と～）
家から学校まで一時間かかります。 **(Podróż z domu do szkoły zajmuje jedną godzinę.)**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie towarzyskie, czas wolny**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja wyrażająca okres trwania （～時間）	➢ określanie czasu	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji wyrażającej okres trwania （～時間） **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie konstrukcji wyrażającej okres trwania （～時間）
日・週・月・年。 **(Dni / tygodnie / miesiące / lata)**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: określenia czasu**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
	➢ dni tygodnia ➢ dni miesiąca ➢ miesiące ➢ pory dnia		➢ określanie czasu	**Słuchanie:** poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych rzeczowników **Mówienie:** umiejętność tłumaczenia poszczególnych rzeczowników **Czytanie**: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych rzeczowników **Pisanie:** umiejętność tłumaczenia poszczególnych rzeczowników

Ocena celująca:

- uczeń spełnia wymagania na ocenę bardzo dobrą
- uczeń stosuje poznane konstrukcje do napisania dodatkowej pracy pisemnej (temat: do wyboru przez nauczyciela)

- uczeń wykazuje się znajomością słownictwa ponadprogramowego z zakresu określeń czasu/okresów trwania czynności

Ocena bardzo dobra:

- uczeń przy pomocy konstrukcji （～があります・～がいます）potrafi wyrazić stan posiadania, jak również identyfikować oraz lokalizować przedmioty
- uczeń potrafi pełnymi zdaniami opisywać proste czynności w czasie przeszłym
- uczeń potrafi podać znaczenie partykuły （～と～）, zlokalizować ją w zdaniach oraz za jej pomocą wymienić rzeczowniki
- uczeń potrafi za pomocą konstrukcji（～時間）wyrazić okres trwania czynności
- uczeń potrafi zastosować słownictwo z zakresu określeń czasu do tworzenia zdań

Ocena dobra:

- uczeń zna słownictwo wyrażające położenie przedmiotów
- uczeń przy pomocy konstrukcji （～があります・～がいます）potrafi wyrazić stan posiadania
- uczeń potrafi pełnymi zdaniami opisywać proste czynności w czasie przeszłym
- uczeń potrafi podać znaczenie partykuły （～と～）, zlokalizować ją w zdaniach oraz za jej pomocą wymienić rzeczowniki
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji wyrażającej okres （～時間）oraz zlokalizować ją w zdaniach
- uczeń zna oraz identyfikuje w zdaniach słownictwo z zakresu określeń czasu

Ocena dostateczna:

- uczeń zna słownictwo wyrażające położenie przedmiotów

- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～があります・～がいます）
- uczeń potrafi wymienić podstawowe czasowniki oraz końcówki koniugacyjne w czasie przeszłym
- uczeń potrafi podać znaczenie partykuły （～と～） oraz zlokalizować ją w zdaniach
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji wyrażającej okres （～時間）
- uczeń zna słownictwo z zakresu określeń czasu

Ocena dopuszczająca:

- uczeń zna słownictwo wyrażające położenie przedmiotów
- uczeń potrafi podać znaczenie partykuły （～と～）

ROZDZIAŁ V

<table>
<tr><th>TEMATY</th><th colspan="4">ZAKRES MATERIAŁU</th></tr>
<tr><td rowspan="4">渡辺さんは今日忙しいです。

(Pan Watanabe jest dzisiaj zajęty.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: turystyka i podróże</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td>➢ イ− przymiotniki
➢ ナ− przymiotniki</td><td>➢ podział przymiotników
➢ odmiana przymiotników w czasie teraźniejszo-przyszłym w formie （〜です・〜ます）
➢ odmiana przymiotników w czasie przeszłym w formie （〜です・〜ます）</td><td>➢ opisywanie przedmiotów</td><td>Słuchanie: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych form przymiotników
Mówienie: umiejętność odmiany poszczególnych przymiotników na dane formy
Czytanie: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych form przymiotników
Pisanie: umiejętność odmiany poszczególnych przymiotników na dane formy</td></tr>
<tr><td rowspan="4">明日はもっと熱いです。

(Jutro będziesz jeszcze cieplej.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: turystyka i podróże</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td>➢ zaimki stopniujące</td><td>➢ stopniowanie przymiotników</td><td>➢ opisywanie przedmiotów</td><td>Słuchanie: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych form przymiotników
Mówienie: umiejętność poprawnego stopniowania przymiotników
Czytanie: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych form przymiotników
Pisanie: umiejętność poprawnego stopniowania przymiotników</td></tr>
<tr><td rowspan="3">コーヒーに行きましょうか。

(Może pójdziemy na</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: turystyka i podróże</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
</table>

kawę?)		➢ konstrukcja （〜ましょう・〜ましょうか)	➢ podejmowanie spontanicznych decyzji	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji （〜ましょう・〜ましょうか) **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie konstrukcji（〜ましょう・〜ましょうか)
T シャツを二枚お願いします。 **(Poproszę dwie koszulki.)**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: turystyka i podróże**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
	➢ kwantyfikatory	➢ idea kwantyfikatorów		**Słuchanie:** poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych kwantyfikatorów **Czytanie**: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych kwantyfikatorów
郵便局で。 **(Na poczcie.)**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: zakupy i usługi**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
	➢ słownictwo związane z pocztą		➢ wysyłanie poczty	**Słuchanie:** poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych rzeczowników **Mówienie:** umiejętność załatwienia spraw na poczcie **Czytanie**: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych rzeczowników **Pisanie:** umiejętność tłumaczenia poszczególnych rzeczowników
写真屋で。 **(U fotografa.)**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: zakupy i usługi**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
	➢ słownictwo związane z fotografem		➢ wywoływanie zdjęć	**Słuchanie:** poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych rzeczowników **Mówienie:** umiejętność załatwienia spraw u fotografa **Czytanie**: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych rzeczowników **Pisanie:** umiejętność tłumaczenia poszczególnych rzeczowników

Ocena celująca:

- uczeń spełnia wymagania na ocenę bardzo dobrą
- uczeń przygotował projekt graficzny związany z fotografią (możliwa praca zespołowa)
- uczeń wykazuje się znajomością słownictwa ponadprogramowego z zakresu poczta/fotografia

Ocena bardzo dobra:

- uczeń potrafi wymienić końcówki koniugacyjne przymiotników w czasie teraźniejszo-przyszłym oraz przeszłym, identyfikować oraz używać ich w zdaniach
- uczeń potrafi stopniować przymiotniki za pomocą odpowiednich zaimków oraz przy ich pomocy opisywać przedmioty
- uczeń potrafi użyć w zdaniach konstrukcji （～ましょう・～ましょうか）do podejmowania spontanicznych decyzji
- uczeń pojmuje ideę kwantyfikatorów oraz potrafi wymienić przykładowe z nich
- uczeń zna słownictwo i wyrażenia związane z pocztą oraz potrafi je zidentyfikować w zdaniach
- uczeń zna słownictwo i wyrażenia związane z fotografem oraz potrafi je zidentyfikować w zdaniach

Ocena dobra:

- uczeń zna podział przymiotników
- uczeń potrafi wymienić końcówki koniugacyjne przymiotników w czasie teraźniejszo-przyszłym oraz przeszłym, jak również zidentyfikować je w zdaniach
- uczeń potrafi stopniować przymiotniki za pomocą odpowiednich zaimków
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～ましょう・～ましょうか）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń pojmuje ideę kwantyfikatorów

- uczeń zna słownictwo i wyrażenia związane z pocztą oraz potrafi je zidentyfikować w zdaniach
- uczeń zna słownictwo i wyrażenia związane z fotografem oraz potrafi je zidentyfikować w zdaniach

Ocena dostateczna:

- uczeń zna podział przymiotników
- uczeń potrafi wymienić końcówki koniugacyjne przymiotników w czasie teraźniejszo-przyszłym oraz przeszłym
- uczeń potrafi wymienić zaimki stopniujące oraz zidentyfikować je w zdaniach
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～ましょう・～ましょうか）
- uczeń zna słownictwo i wyrażenia związane z pocztą
- uczeń zna słownictwo i wyrażenia związane z fotografem

Ocena dopuszczająca:

- uczeń zna podział przymiotników
- uczeń potrafi wymienić zaimki stopniujące
- uczeń zna słownictwo związane z pocztą
- uczeń zna słownictwo związane z fotografem

ROZDZIAŁ VI

TEMATY	ZAKRES MATERIAŁU			
動詞のテ形。 (Forma TE czasowników.)	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne, szkoła, podróżowanie**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ odmiana czasowników w formie （〜て）		**Słuchanie:** poprawna identyfikacja i rozumienie formy （〜て） **Mówienie:** umiejętność odmiany czasowników na formę （〜て） **Czytanie**: poprawna identyfikacja i rozumienie formy （〜て） **Pisanie:** umiejętność odmiany czasowników na formę （〜て）
窓を開けて下さい。 (Otwórz okno, proszę.)	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne, szkoła, podróżowanie**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja （〜て下さい）	➢ wyrażanie próśb	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji （〜て下さい） **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie konstrukcji（〜て下さい）
はい、行ってもいいです。 (Tak, możesz iść.)	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne, szkoła, podróżowanie**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja （〜てもいいです）	➢ wyrażanie pozwolenia	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji （〜てもいいです） **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie konstrukcji（〜てもいいです）
ここはタバコを吸っ	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne, szkoła, podróżowanie**			

てはいけません。 **(Nie można tutaj palić papierosów.)**	**ŚRODKI JĘZYKOWE**			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja （～てはいけません）	➢ wyrażanie zakazów	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji （～てはいけません） **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie konstrukcji（～てはいけません）
この車は新しくて、いいです。 **(Ten samochód jest nowy i dobry.)**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne, szkoła, podróżowanie**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ odmiana przymiotników w formie （～て） ➢ szeregowanie przymiotników w zdaniu	➢ tworzenie zdań złożonych z użyciem przymiotników	**Słuchanie:** poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych form przymiotników **Mówienie:** umiejętność odmiany poszczególnych przymiotników na dane formy **Czytanie**: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych form przymiotników **Pisanie:** umiejętność odmiany poszczególnych przymiotników na dane formy
日曜日ですから、暇です。 **(Ponieważ jest niedziela, mam wolne.)**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne, szkoła, podróżowanie**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ zdania wynikowe （～から～）	➢ wyrażanie przyczyny i skutku	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji （～から～） **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie konstrukcji （～から～）
手伝いましょうか。 **(Czy mógłbym pomóc?)**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne, szkoła, podróżowanie**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja （～ましょうか）	➢ składanie propozycji, przyjmowanie ich lub odrzucanie	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji （～ましょうか） **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie konstrukcji （～ましょうか）

道を聞く。 (Pytanie o drogę.)	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: podróżowanie**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
	➢ kierunki		➢ pytanie o drogę ➢ informowanie o sposobie dojścia do celu	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne pytanie oraz informowanie o drodze **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne pytanie oraz informowanie o drodze

Ocena celująca:

- uczeń spełnia wymagania na ocenę bardzo dobrą
- uczeń stosuje poznane konstrukcje do napisania dodatkowej pracy pisemnej (forma: dialog, temat: pytanie o drogę)

Ocena bardzo dobra:

- uczeń potrafi odmieniać czasowniki w formie （～て）
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～て下さい）do próśb
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～てもいいです）do wyrażania pozwoleń
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～てはいけません）do wyrażania zakazów
- uczeń potrafi tworzyć złożone zdania z przymiotnikami w formie （～て）
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～から～） do tworzenia zdań wynikowych
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～ましょうか） do składania i przyjmowania propozycji
- uczeń zna słownictwo związane z kierunkami oraz identyfikuje je w zdaniach
- uczeń potrafi spytać o drogę oraz udzielić informacji o sposobie dojścia do celu

Ocena dobra:

- uczeń potrafi odmieniać czasowniki w formie （～て）
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～て下さい）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～てもいいです）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～てはいけません）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń potrafi odmieniać przymiotniki w formie （～て）
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～から～）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～ましょうか）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń zna słownictwo związane z kierunkami oraz identyfikuje je w zdaniach
- uczeń potrafi spytać o drogę

Ocena dostateczna:

- uczeń potrafi zidentyfikować czasownikowe formy （～て） w zdaniach
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～て下さい）
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～てもいいです）
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～てはいけません）
- uczeń potrafi zidentyfikować przymiotnikowe formy （～て） w zdaniach
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～から～）
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～ましょうか）
- uczeń zna słownictwo związane z kierunkami oraz identyfikuje je w zdaniach

Ocena dopuszczająca:

- uczeń zna zasadę tworzenia formy （～て）z czasowników
- uczeń zna zasadę tworzenia formy （～て）z przymiotników
- uczeń zna słownictwo związane z kierunkami

ROZDZIAŁ VII

<table>
<tr><th>TEMATY</th><th colspan="4">ZAKRES MATERIAŁU</th></tr>
<tr><td rowspan="4">今、本を読んでいます。

(Czytam teraz książkę.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie rodzinne</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td></td><td>➢ konstrukcja （～ています）</td><td>➢ opisywanie czynności odbywających się w chwili mówienia</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji
Mówienie: poprawne użycie konstrukcji （～ています）
Czytanie: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji
Pisanie: poprawne użycie konstrukcji （～ています）</td></tr>
<tr><td rowspan="4">朝起きて、歯を磨いて、学校に行きます。

(Wstaję rano, myję zęby i idę do szkoły.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie rodzinne</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td></td><td>➢ łączenie zdań równorzędnie złożonych</td><td>➢ tworzenie zdań złożonych z użyciem czasowników</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi zdań połączonych równorzędnie
Mówienie: poprawne użycie konstrukcji （～て） do łączenia zdań
Czytanie: znajdowanie w tekście zdań połączonych równorzędnie
Pisanie: poprawne użycie konstrukcji （～て） do łączenia zdań</td></tr>
<tr><td rowspan="4">一緒に、食べに行きましょうか。

(Może poszlibyśmy razem coś zjeść?)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie rodzinne</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td></td><td>➢ konstrukcja „pójdźmy coś zrobić” （rzeczownik odczasownikowy＋～に行きます）</td><td></td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji
Mówienie: poprawne użycie konstrukcji （rzeczownik odczasownikowy＋～に行きます）
Czytanie: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji
Pisanie: poprawne użycie konstrukcji （rzeczownik odczasownikowy＋～に行きます）</td></tr>
<tr><td>教室に学生が十二人</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie rodzinne</td></tr>
</table>

がいます。 **(W klasie jest dwunastu studentów.)**	**ŚRODKI JĘZYKOWE**			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ kwantyfikator liczenia ludzi （～人）	➢ opisywanie ilości osób	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonych kwantyfikatorów **Mówienie:** liczenie rzeczowników z użyciem odpowiednich kwantyfikatorów **Czytanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonych kwantyfikatorów **Pisanie:** liczenie rzeczowników z użyciem odpowiednich kwantyfikatorów
体の部分。 **(Części ciała ludzkiego.)**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: człowiek**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
	➢ części ciała			**Słuchanie:** poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych rzeczowników **Mówienie:** umiejętność tłumaczenia poszczególnych rzeczowników **Czytanie**: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych rzeczowników **Pisanie:** umiejętność tłumaczenia poszczególnych rzeczowników
家族。 **(Rodzina.)**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie rodzinne**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
	➢ członkowie rodziny			**Słuchanie:** poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych rzeczowników **Mówienie:** umiejętność tłumaczenia poszczególnych rzeczowników **Czytanie**: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych rzeczowników **Pisanie:** umiejętność tłumaczenia poszczególnych rzeczowników

Ocena celująca:

- uczeń spełnia wymagania na ocenę bardzo dobrą
- uczeń przygotował projekt graficzny (temat: części ciała/rodzina)
- uczeń wykazuje się znajomością słownictwa ponadprogramowego z zakresu części ciała/rodzina

Ocena bardzo dobra:

- uczeń potrafi użyć konstrukcji （rzeczownik odczasownikowy＋～に行きます）do wyrażenia „pójdźmy coś zrobić”
- uczeń tworzy zdania równorzędnie złożone
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～ています）do opisywania czynności odbywających się w chwili mówienia
- uczeń potrafi wykorzystać kwantyfikator （～人） do liczenia ludzi
- uczeń zna słownictwo z zakresu części ciała oraz identyfikuje je w zdaniach
- uczeń zna słownictwo związane z rodziną oraz identyfikuje je w zdaniach

Ocena dobra:

- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （rzeczownik odczasownikowy＋～に行きます）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń tworzy zdania równorzędnie złożone
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～ています）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń zna znaczenie kwantyfikatora （～人） oraz identyfikuje go w zdaniach
- uczeń zna słownictwo z zakresu części ciała oraz identyfikuje je w zdaniach
- uczeń zna słownictwo związane z rodziną oraz identyfikuje je w zdaniach

Ocena dostateczna:

- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji rzeczownik odczasownikowy＋～に行きます）
- uczeń zna zasadę tworzenia zdań równorzędnie złożonych
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～ています）
- uczeń zna znaczenie kwantyfikatora （～人）
- uczeń zna słownictwo z zakresu części ciała oraz identyfikuje je w zdaniach
- uczeń zna słownictwo związane z rodziną oraz identyfikuje je w zdaniach

Ocena dopuszczająca:

- uczeń zna słownictwo z zakresu części ciała
- uczeń zna słownictwo związane z rodziną

KLASA II

ROZDZIAŁ VIII

<table>
<tr><th>TEMATY</th><th colspan="3">ZAKRES MATERIAŁU</th></tr>
<tr><td rowspan="4">来月、日本に行く。

(W przyszłym miesiąc lecę do Japonii.)</td><td colspan="3">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: czas wolny, wyżywienie</td></tr>
<tr><td colspan="2">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td></td><td>➢ formy proste czasowników w czasie teraźniejszo-przyszłym
➢ zastosowanie form prostych</td><td>➢ opisywanie czynności i sytuacji w czasie teraźniejszo-przyszłym na różnych poziomach grzecznościowych</td><td>Słuchanie: identyfikacja i rozróżnianie form w czasie teraźniejszo-przyszłym oraz przeszłym
Mówienie: poprawna odmiana przymiotników w czasie teraźniejszo-przyszłym oraz przeszłym
Pisanie: poprawna odmiana przymiotników w czasie teraźniejszo-przyszłym oraz przeszłym
Czytanie: identyfikacja i rozróżnianie form w czasie teraźniejszo-przyszłym oraz przeszłym</td></tr>
<tr><td rowspan="4">心配しないで下さい。

(Nie martw się, proszę.)</td><td colspan="3">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: czas wolny, wyżywienie</td></tr>
<tr><td colspan="2">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td></td><td>➢ konstrukcja （～ないで下さい）</td><td>➢ wyrażanie próśb</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji
Mówienie: poprawne użycie konstrukcji （～ないで下さい）
Czytanie: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji
Pisanie: poprawne użycie konstrukcji （～ないで下さい）</td></tr>
<tr><td rowspan="4">漫画を読むのが好きです。

(Uwielbiam czytać</td><td colspan="3">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: czas wolny, wyżywienie</td></tr>
<tr><td colspan="2">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
</table>

mangi.)		➢ konstrukcja （czasownik＋のが好き・きらい・上手・下手です）	➢ wyrażanie upodobań ➢ pytanie o upodobania	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji （czasownik＋のが好き・きらい・上手・下手です） **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie konstrukcji （czasownik＋のが好き・きらい・上手・下手です）
像は花が長いです。 **(Słoń ma długą trąbę.)**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: czas wolny, wyżywienie**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ partykuła （が）		**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi użyć partykuły （が） **Mówienie:** poprawne użycie partykuły （が） **Czytanie**: znajdowanie w tekście użyć partykuły （が） **Pisanie:** poprawne użycie partykuły （が）

Ocena bardzo dobra:

- uczeń potrafi zastosować formy proste czasu teraźniejszo-przyszłego w zdaniach
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～ないで下さい）do wyrażenia próśb
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （czasownik＋のが好き・きらい・上手・下手です）do wyrażania upodobań
- uczeń potrafi wykorzystać kwantyfikator （～人） do liczenia ludzi
- uczeń potrafi wykorzystać partykułę （が）w różnych konstrukcjach oraz zdaniach

Ocena dobra:

- uczeń potrafi odmienić czasowniki w formie prostej czasu teraźniejszo-przyszłego
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～ないで下さい）oraz zidentyfikować ją w zdaniach

- uczeń potrafi użyć konstrukcji （czasownik＋のが好き・きらい・上手・下手です）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń zna znaczenie kwantyfikatora （～人） oraz identyfikuje go w zdaniach
- uczeń potrafi podać znaczenia partykuły （が）, zidentyfikować ją w zdaniach oraz poszczególnych konstrukcjach

Ocena dostateczna:

- uczeń potrafi wymienić końcówki form prostych czasowników czasu teraźniejszo-przyszłego
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～ないで下さい）
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （czasownik＋のが好き・きらい・上手・下手です）
- uczeń zna znaczenie kwantyfikatora （～人）
- uczeń potrafi podać znaczenia partykuły （が）oraz zidentyfikować ją w zdaniach

Ocena dopuszczająca:

- uczeń zna ideę form prostych czasowników
- uczeń zna poszczególne słowa z konstrukcji （czasownik＋のが好き・きらい・上手・下手です）
- uczeń potrafi podać znaczenia partykuły （が）

ROZDZIAŁ IX

<table>
<tr><th>TEMATY</th><th colspan="4">ZAKRES MATERIAŁU</th></tr>
<tr><td rowspan="4">先月、夏休みが終わった。

(W zeszłym tygodniu skończyły się wakacje.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: czas wolny, kultura</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td></td><td>➢ odmiana form prostych czasowników w czasie przeszłym</td><td>➢ opisywanie czynności i sytuacji w czasie przeszłym na różnych poziomach grzecznościowych</td><td>Słuchanie: identyfikacja i rozróżnianie form w czasie teraźniejszo-przyszłym oraz przeszłym
Mówienie: poprawna odmiana przymiotników w czasie teraźniejszo-przyszłym oraz przeszłym
Pisanie: poprawna odmiana przymiotników w czasie teraźniejszo-przyszłym oraz przeszłym
Czytanie: identyfikacja i rozróżnianie form w czasie teraźniejszo-przyszłym oraz przeszłym</td></tr>
<tr><td rowspan="4">日本で作ったお握りが食べたいです。

(Chciałbym zjeść onigiri przygotowane w Japonii.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: czas wolny, kultura</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td></td><td>➢ tworzenie prostych przydawek</td><td>➢ tworzenie bardziej rozbudowanych zdań</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi przykładów przydawek
Mówienie: poprawne użycie przydawki
Czytanie: znajdowanie w tekście przykładów przydawek
Pisanie: poprawne użycie przydawki</td></tr>
<tr><td rowspan="4">私はまだ終わっていません。

(Jeszcze nie skończyłem.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: czas wolny, kultura</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td></td><td>➢ konstrukcja （まだ～ていません）</td><td></td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji
Mówienie: poprawne użycie konstrukcji （まだ～ていません）
Czytanie: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji
Pisanie: poprawne użycie konstrukcji （まだ～ていません）</td></tr>
<tr><td rowspan="2">危ないですから、気を付けて下さい。</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: czas wolny, kultura</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td>UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU</td></tr>
</table>

(Ponieważ to niebezpieczne, uważaj na siebie.)	**SŁOWNICTWO**	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	**NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
		➢ zdanie wynikowe （～から～）	➢ wyrażanie przyczyny i skutku	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji （～から～） **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie konstrukcji （～から～）

Ocena bardzo dobra:

- uczeń potrafi zastosować formy proste czasu teraźniejszo-przyszłego w zdaniach
- uczeń potrafi tworzyć przydawki i stosować je w zdaniach
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （まだ～ていません）do wyrażenia konstrukcji „jeszcze nie…”
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～から～）do wyrażania przyczyny i skutku

Ocena dobra:

- uczeń potrafi odmienić czasowniki w formie prostej czasu teraźniejszo-przyszłego
- uczeń potrafi tworzyć przydawki
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （まだ～ていません）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～から～）oraz zidentyfikować ją w zdaniach

Ocena dostateczna:

- uczeń potrafi wymienić końcówki form prostych czasowników czasu teraźniejszo-przyszłego
- uczeń potrafi wskazać przydawki w zdaniach
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （まだ～ていません）

- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～から～）

Ocena dopuszczająca:

- uczeń zna ideę form prostych czasowników
- uczeń zna i rozumie pojęcie przydawki

ROZDZIAŁ X

<table>
<tr><th>TEMATY</th><th colspan="4">ZAKRES MATERIAŁU</th></tr>
<tr><td rowspan="4">黒い靴よりこの靴の方がいいです。

(Te buty są lepsze od tych czarnych.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: czas wolny, turystyka i podróże</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td></td><td>➢ porównywanie przy pomocy （～より～の方がいいです）</td><td>➢ porównywanie cech osób, przedmiotów oraz miejsc</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi przykładów porównań
Mówienie: poprawne użycie porównań （～より～の方がいいです）
Czytanie: znajdowanie w tekście przykładów porównań
Pisanie: poprawne użycie porównań （～より～の方がいいです）</td></tr>
<tr><td rowspan="4">駅で。

(Na dworcu.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: turystyka i podróże</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td>➢ rodzaje pociągów
➢ rodzaje biletów
➢ komunikaty dworcowe
➢ słownictwo związane z podróżowaniem pociągami</td><td></td><td>➢ podróżowanie</td><td>Słuchanie: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych rzeczowników i komunikatów
Mówienie: umiejętność porozumiewania się przy podróżowaniu pociągami
Czytanie: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych rzeczowników i komunikatów
Pisanie: umiejętność tłumaczenia poszczególnych rzeczowników i komunikatów</td></tr>
<tr><td rowspan="4">私は、図書館に行くつもりです。

(Mam zamiar pójść do biblioteki.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: czas wolny, turystyka i podróże</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td></td><td>➢ konstrukcja （～つもりです）</td><td>➢ wyrażanie zamierzeń oraz intencji</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji
Mówienie: poprawne użycie konstrukcji （～つもりです）
Czytanie: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji
Pisanie: poprawne użycie konstrukcji （～つもりです）</td></tr>
<tr><td>段々、寒くなりま</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: czas wolny, turystyka i podróże</td></tr>
</table>

す。 **(Staje się coraz zimniej.)**	**ŚRODKI JĘZYKOWE**			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja （～くなります・～になります）	➢ wyrażanie zmiany stanu oraz sytuacji	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji （～くなります・～になります） **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie konstrukcji （～くなります・～になります）
週末、どこかに行きましょうか。 **(Pójdziemy gdzieś w weekend?)**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: czas wolny, turystyka i podróże**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ zdania z użyciem （どこか・どこにも）		**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi użyć （どこか・どこにも） **Mówienie:** poprawne użycie（どこか・どこにも） **Czytanie**: znajdowanie w tekście użyć （どこか・どこにも） **Pisanie:** poprawne użycie（どこか・どこにも）
日本人は箸で食べます。 **(Japończycy jedzą pałeczkami.)**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: czas wolny, turystyka i podróże**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ partykuła narzędziowa （で）		**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi użyć partykuły （で） **Mówienie:** poprawne użycie partykuły （で） **Czytanie**: znajdowanie w tekście użyć partykuły （で） **Pisanie:** poprawne użycie partykuły （で）

Ocena celująca:

- uczeń spełnia wymagania na ocenę bardzo dobrą
- uczeń stosuje poznane konstrukcje do napisania dodatkowej pracy pisemnej (temat: podróżowanie/komunikacja miejska)

- uczeń wykazuje się znajomością słownictwa ponadprogramowego z zakresu podróżowanie/komunikacja miejska

Ocena bardzo dobra:

- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～より～の方がいいです）do porównywania cech osób, miejsc i przedmiotów
- uczeń zna i stosuje słownictwo/wyrażenia związane z pociągami oraz dworcami
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～くなります・～になります）do wyrażenia zmiany stanu
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～つもりです）do wyrażania zamierzeń oraz intencji
- uczeń potrafi wykorzystać w zdaniach wyrażenia （どこか・どこにも）
- uczeń potrafi wykorzystać partykułę narzędziowej （で）w różnych konstrukcjach oraz zdaniach

Ocena dobra:

- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～より～の方がいいです）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń zna słownictwo/wyrażenia związane z pociągami i dworcami oraz identyfikuje je w zdaniach
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～くなります・～になります）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～つもりです）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń potrafi wykorzystać w zdaniach wyrażenia （どこか・どこにも）
- uczeń potrafi podać znaczenia partykuły narzędziowej （で）, zidentyfikować ją w zdaniach oraz poszczególnych konstrukcjach

Ocena dostateczna:

- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～より～の方がいいです）
- uczeń zna słownictwo/wyrażenia związane z pociągami i dworcami

- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～くなります・～になります）
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～つもりです）
- uczeń potrafi podać znaczenia wyrażeń （どこか・どこにも）oraz zidentyfikować je w zdaniach
- uczeń potrafi podać znaczenia partykuły narzędziowej （で）（が）oraz zidentyfikować ją w zdaniach

Ocena dopuszczająca:

- uczeń zna słownictwo związane z pociągami i dworcami
- uczeń potrafi podać znaczenia wyrażeń （どこか・どこにも）
- uczeń potrafi podać znaczenia partykuły narzędziowej （で）

ROZDZIAŁ XI

TEMATY	ZAKRES MATERIAŁU			
日本に行きたいです。 **(Chciałbym pojechać do Japonii.)**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne i towarzyskie**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja （〜だいです）	➢ wyrażanie życzeń	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji （〜だいです） **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie konstrukcji （〜だいです）
夏休みの時、ハンバーガーを食べたり、踊ったりしました。 **(Na wakacjach między innymi jadłem hamburgery i tańczyłem.)**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne i towarzyskie**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja （〜たり〜たりします）	➢ wyrażanie powtarzalności ➢ wyliczanie przykładowych czynności z większego zbioru	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji （〜たり〜たりします） **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie konstrukcji （〜たり〜たりします）
中国に行ったことがあります。 **(Zdarzyło mi się być w Chinach.)**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne i towarzyskie**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja （〜ことがあります）	➢ opisywanie doświadczeń z przeszłości	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji （〜ことがあります） **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie konstrukcji （〜ことがあります）
かばんの中では、財布や傘等があります。。	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne i towarzyskie**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	

(W torbie jest między innymi portfel oraz parasolka.)		➢ spójnik （～や～等）	➢ wyliczanie przykładowych rzeczy z większego zbioru	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonego spójnika （～や～等） **Mówienie:** poprawne użycie spójnika （～や～等） **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonego spójnika （～や～等） **Pisanie:** poprawne użycie spójnika （～や～等）
お腹が痛いんです。 **(Boli mnie brzuch.)**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne i towarzyskie**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja （～んです）	➢ podtrzymywanie rozmowy (funkcja fatyczna)	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji （～んです） **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie konstrukcji （～んです）
昨日のパーティーで、食べすぎました。 **(Przejadłem się na wczorajszym przyjęciu.)**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne i towarzyskie**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja （～過ぎます）		**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji （～過ぎます） **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie konstrukcji （～過ぎます）
医者に行った方がいいです。 **(Lepiej, żebyś poszedł do lekarza.)**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne i towarzyskie**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja （～方がいいです）	➢ wyrażanie sugestii i dawanie rad	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji （～方がいいです） **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie konstrukcji （～方がいいです）
日本語のクラスで。 **(W klasie języka japońskiego.)**	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: turystyka i podróże**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	

	➢ popularne zwroty używane podczas lekcji ➢ słownictwo przydatne podczas trwania zajęć z języka japońskiego		➢ komunikacja podczas lekcji	**Słuchanie:** poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych rzeczowników i zwrotów **Mówienie:** umiejętność swobodnej komunikacji podczas lekcji **Czytanie**: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych rzeczowników i zwrotów **Pisanie:** umiejętność tłumaczenia poszczególnych rzeczowników i zwrotów

Ocena bardzo dobra:

- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～だいです）do wyrażania życzeń
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～たり～たりします）do wyrażania powtarzalności
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～ことがあります）do opisywania doświadczeń z przeszłości
- uczeń potrafi użyć konstrukcji（～や～等）do wyliczania przykładowych przedmiotów, etc.
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～んです）do podtrzymywania rozmowy
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～過ぎます）
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～方がいいです）do wyrażania życzeń
- uczeń zna i stosuje słownictwo związane z wyposażeniem klasy

Ocena dobra:

- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～だいです）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～たり～たりします）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～ことがあります）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji（～や～等）oraz zidentyfikować ją w zdaniach

- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～んです）oraz zidentyfikować ją w zdaniach）
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～過ぎます）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～方がいいです）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń zna i stosuje słownictwo związane z wyposażeniem klasy

Ocena dostateczna:

- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～だいです）
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～たり～たりします）
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～ことがあります）
- uczeń potrafi podać znaczenia spójnika （～や）oraz identyfikuje go w zdaniach
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～んです）
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～過ぎます）
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～方がいいです）
- uczeń zna słownictwo związane z wyposażeniem klasy i identyfikuje je w zdaniach

Ocena dopuszczająca:

- uczeń potrafi podać znaczenia spójnika （～や）
- uczeń zna słownictwo związane z wyposażeniem klasy

ROZDZIAŁ XII

<table>
<tr><th>TEMATY</th><th colspan="4">ZAKRES MATERIAŁU</th></tr>
<tr><td rowspan="4">明日、試験があるので、日本語を勉強しています。

(Uczę się japońskiego, ponieważ jutro mam egzamin.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne, zdrowie</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td></td><td>➢ zdania wynikowe （〜ので〜）</td><td>➢ wyrażanie przyczyny i skutku</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji
Mówienie: poprawne użycie konstrukcji （〜ので〜）
Czytanie: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji
Pisanie: poprawne użycie konstrukcji （〜ので〜）</td></tr>
<tr><td rowspan="4">ここには、はしらなくちゃいけません。

(Nie można tutaj biegać.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne, zdrowie</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td></td><td>➢ konstrukcja （〜なくちゃいけません）</td><td>➢ wyrażanie zakazów</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji
Mówienie: poprawne użycie konstrukcji （〜なくちゃいけません）
Czytanie: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji
Pisanie: poprawne użycie konstrukcji （〜なくちゃいけません）</td></tr>
<tr><td rowspan="4">明日、いい天気でしょう。。

(Jutro ma być ładna pogoda, czyż nie?)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne, zdrowie</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td></td><td>➢ konstrukcja （〜でしょう）</td><td>➢ potwierdzanie opinii</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji
Mówienie: poprawne użycie konstrukcji （〜でしょう）
Czytanie: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji
Pisanie: poprawne użycie konstrukcji （〜でしょう）</td></tr>
<tr><td rowspan="3">健康と病気。

(Zdrowie i choroba.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne, zdrowie</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
</table>

	➢ choroby ➢ urazy ➢ specjalizacje lekarskie ➢ zwroty przydatne u lekarza		➢ komunikacja w sprawach lekarskich / chorobowych	**Słuchanie:** poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych rzeczowników i zwrotów **Mówienie:** umiejętność swobodnej komunikacji podczas wizyty lekarskiej **Czytanie**: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych rzeczowników i zwrotów **Pisanie:** umiejętność tłumaczenia poszczególnych rzeczowników i zwrotów

Ocena celująca:

- uczeń spełnia wymagania na ocenę bardzo dobrą
- uczeń stosuje poznane konstrukcje do napisania dodatkowej pracy pisemnej (temat: choroby/hospitalizacja)
- uczeń wykazuje się znajomością słownictwa ponadprogramowego z zakresu chorób/hospitalizacji

Ocena bardzo dobra:

- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～ので～）do wyrażania przyczyn i skutków
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～なくちゃいけません）do zakazów
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～でしょう）do potwierdzania opinii
- uczeń zna i stosuje słownictwo/wyrażenia związane z chorobami/hospitalizacją

Ocena dobra:

- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～ので～）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～なくちゃいけません）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～でしょう）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń zna i stosuje słownictwo/wyrażenia związane z chorobami/hospitalizacją

Ocena dostateczna:

- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～ので～）
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～なくちゃいけません）
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～でしょう）
- uczeń zna słownictwo/wyrażenia związane z chorobami/hospitalizacją

Ocena dopuszczająca:

- uczeń zna słownictwo związane z chorobami/hospitalizacją

KLASA III

ROZDZIAŁ XIII

TEMATY	ZAKRES MATERIAŁU			
(Potrafię przepłynąć jeden kilometr.)	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne, zdrowie**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ forma potencjalna	➢ wyrażanie możliwości	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie form potencjalnych **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej formy **Pisanie:** poprawne użycie formy potencjalnej
(Życie w mieście jest drogie i jest tu sporo ludzi.)	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne, zdrowie**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja （～し）	➢ tworzenie zdań współrzędnie złożonych	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji （～し） **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie konstrukcji （～し）
(To jabłko wygląda smacznie.)	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne, zdrowie**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja （～うです）	➢ wyrażanie przekonania o czymś (wzrok)	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji （～うです） **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie konstrukcji （～うです）
(Nie znam *kanji*, więc spróbowałem poradzić się przyjaciela.)	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne, zdrowie**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	

		➢ konstrukcja （～てみる）	➢ wyrażanie starań	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji （～てみる） **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie konstrukcji （～てみる）
(W banku.)	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne, zdrowie**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
	➢ obrót pieniędzmi ➢ bankomaty ➢ zwroty przydatne w banku		➢ komunikacja w sprawach finansowych	**Słuchanie:** poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych rzeczowników i zwrotów **Mówienie:** umiejętność swobodnej komunikacji podczas wizyty w banku **Czytanie**: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych rzeczowników i zwrotów **Pisanie:** umiejętność tłumaczenia poszczególnych rzeczowników i zwrotów

Ocena celująca:

- uczeń spełnia wymagania na ocenę bardzo dobrą
- uczeń stosuje poznane konstrukcje do napisania dodatkowej pracy pisemnej (temat: finanse / bankowość)
- uczeń wykazuje się znajomością słownictwa ponadprogramowego z zakresu finansów / bankowości

Ocena bardzo dobra:

- uczeń potrafi użyć formy potencjalnej
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～し）do budowania zdań współrzędnie złożonych
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～うです）do wyrażania przekonania o czymś
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～てみる）do wyrażania starań
- uczeń zna i stosuje słownictwo / wyrażenia związane z finansami / bankowością

Ocena dobra:

- uczeń potrafi podać znaczenie formy potencjalnej
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～し）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～うです）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～てみる）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń zna i stosuje słownictwo/wyrażenia związane z finansami / bankowością

Ocena dostateczna:

- uczeń potrafi podać znaczenie formy potencjalnej
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～し）
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～うです）
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～てみる）
- uczeń zna słownictwo/wyrażenia związane z finansami / bankowością

Ocena dopuszczająca:

- uczeń zna słownictwo związane z finansami / bankowością

ROZDZIAŁ XIV

<table>
<tr><th>TEMATY</th><th colspan="4">ZAKRES MATERIAŁU</th></tr>
<tr><td rowspan="4">(Chciałbym dobry słownik kanji.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne, zdrowie</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td></td><td>➢ konstrukcja</td><td>➢ wyrażanie życzeń</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji
Mówienie: poprawne użycie konstrukcji （〜ほしい）
Czytanie: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji
Pisanie: poprawne użycie konstrukcji （〜ほしい）</td></tr>
<tr><td rowspan="4">(Być może będzie jutro padało.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne, zdrowie</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td></td><td>➢ konstrukcja （〜かも知れません）</td><td>➢ wyrażanie przypuszczenia</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji
Mówienie: poprawne użycie konstrukcji （〜かも知れません）
Czytanie: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji
Pisanie: poprawne użycie konstrukcji （〜かも知れません）</td></tr>
<tr><td rowspan="4">(Yamada dostał od rodziców nowy komputer.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka（〜ほしい） japońskiego: życie codzienne, zdrowie</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td></td><td>➢ あげる/くれる/貰う</td><td>➢ mówienie o dawaniu / otrzymywaniu</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji
Mówienie: poprawne użycie konstrukcji
Czytanie: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji
Pisanie: poprawne użycie konstrukcji</td></tr>
<tr><td rowspan="3">(Może lepiej poszedłbyś do lekarza?.)</td><td colspan="4">Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne, zdrowie</td></tr>
<tr><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
</table>

		➢ konstrukcja （〜たらどうですか）	➢ dawanie rad	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji （〜たらどうですか） **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie konstrukcji （〜たらどうですか）

Ocena celująca:

- uczeń spełnia wymagania na ocenę bardzo dobrą
- uczeń stosuje poznane konstrukcje do napisania dodatkowej pracy pisemnej
- uczeń wykazuje się znajomością słownictwa ponadprogramowego

Ocena bardzo dobra:

- uczeń potrafi użyć konstrukcji （〜ほしい）do wyrażania swoich życzeń
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （〜かも知れません）do wyrażania przypuszczenia
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （〜たらどうですか）, aby dać radę

Ocena dobra:

- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （〜ほしい）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （〜かも知れません）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （〜たらどうですか）oraz zidentyfikować ją w zdaniach

Ocena dostateczna:

- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （〜ほしい）
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （〜かも知れません）

- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～たらどうですか）

ROZDZIAŁ XV

TEMATY	ZAKRES MATERIAŁU			
(Obejrzyjmy ten film!.)	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne, zdrowie**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ forma wolicjonalna	➢ wyrażanie woli	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie form wolicjonalnych **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej formy **Pisanie:** poprawne użycie formy wolicjonalnej
(Myślę, żeby kupić nowy motocykl.)	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne, zdrowie**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja （～お思って います）	➢ wyrażanie zamiaru	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji （～お思って います） **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie konstrukcji （～お思って います）
(Przygotuję za wczasu walizki.)	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: życie codzienne, zdrowie**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja （～ておく）	➢ wykonywanie czynności na zapas	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji （～ておく）） **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie konstrukcji （～ておく）

(W hotelu.)	**Tematy z autorskiego programu nauczania języka japońskiego: turystyka i podróże**			
	ŚRODKI JĘZYKOWE			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
	➢ wykonywanie rezerwacji ➢ meldunek ➢ zwroty przydatne w hotelu		➢ komunikacja w sprawach hotelowych	**Słuchanie:** poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych rzeczowników i zwrotów **Mówienie:** umiejętność swobodnej komunikacji podczas wizyty w hotelu **Czytanie**: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych rzeczowników i zwrotów **Pisanie:** umiejętność tłumaczenia poszczególnych rzeczowników i zwrotów

Ocena celująca:

- uczeń spełnia wymagania na ocenę bardzo dobrą
- uczeń stosuje poznane konstrukcje do napisania dodatkowej pracy pisemnej (temat: hotel / podróże)
- uczeń wykazuje się znajomością słownictwa ponadprogramowego z zakresu podróżowania

Ocena bardzo dobra:

- uczeń potrafi użyć formy wolicjonalnej
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～お思って います）do wyrażania zamiaru
- uczeń potrafi użyć konstrukcji （～ておく）do mówienia o wykonywaniu czynności na zapas
- uczeń zna i stosuje słownictwo / wyrażenia związane z podróżowaniem

Ocena dobra:

- uczeń potrafi podać znaczenie formy wolicjonalnej

- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～お思って います）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～ておく）oraz zidentyfikować ją w zdaniach
- uczeń zna i stosuje słownictwo/wyrażenia związane z podróżowaniem

Ocena dostateczna:

- uczeń potrafi podać znaczenie formy wolicjonalnej
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～お思って います）
- uczeń potrafi podać znaczenie konstrukcji （～ておく）
- uczeń zna słownictwo/wyrażenia związane z podróżowaniem

Ocena dopuszczająca:

- uczeń zna słownictwo związane z podróżowaniem

ALFABETY JAPOŃSKIE

Język japoński opiera się na odmiennych od naszego systemach zapisu. Niezbędnym jest, aby uczeń podczas nauki tego języka umiał płynnie posługiwać się oboma sylabariuszami japońskimi, czyli:

- hiraganą;
- katakaną.

Następnie uczniowie będą poznawać kolejne znaki *kanji*. Zakłada się, iż po całym cyklu uczniowie będą potrafili zapisać tekst japoński przy pomocy około 200 – 250 znaków *kanji* na poziomie podstawowym.

Uznaje się, że uczeń opanował dane znaki w momencie, gdy:

- potrafi je zapisać z pamięci;
- potrafi je odczytać.

wymagania edukacyjne
język japoński
4 klasa liceum

przeznaczone dla Liceum Ogólnokształcącego Zakonu Pijarów

Autor:

Amadeusz Ostaszewski

ROZDZIAŁ XIX

<table>
<tr><th>TEMATY</th><th colspan="4">ZAKRES MATERIAŁU</th></tr>
<tr><td rowspan="3">尊敬語

(wyrażenia honoryfikatywne)</td><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td>➢ czasowniki honoryfikatywne</td><td>➢ tworzenie regularnych form honoryfikatywnych</td><td>➢ użycie form honoryfikatywnych</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi określonych informacji
Mówienie: używanie form honoryfikatywnych
Czytanie: znajdowanie w tekście określonych informacji
Pisanie: używanie form honoryfikatywnych</td></tr>
<tr><td rowspan="3">説明をお読みください。

(Proszę przeczytać instrukcję.)</td><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td></td><td>➢ konstrukcja （お～ください）</td><td>➢ uprzejme dawanie rad</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi określonych informacji
Mówienie: dawanie rad w formach honoryfikatywnych
Czytanie: znajdowanie w tekście określonych informacji
Pisanie: dawanie rad w formach honoryfikatywnych</td></tr>
<tr><td rowspan="3">日本語を勉強してよかったです。

(Cieszę się, że uczyłem się języka japońskiego.)</td><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td></td><td>➢ konstrukcja （～てよかったです）</td><td>➢ wyrażenie zadowolenia z czegoś, co zrobiliśmy</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi określonych informacji
Mówienie: wyrażanie zadowolenia
Czytanie: znajdowanie w tekście określonych informacji
Pisanie: wyrażanie zadowolenia</td></tr>
<tr><td rowspan="3">レポートの締め切りはあしたはずです。

(Termin składania prac jest chyba jutro.)</td><td colspan="3">ŚRODKI JĘZYKOWE</td><td rowspan="2">UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO</td></tr>
<tr><td>SŁOWNICTWO</td><td>GRAMATYKA</td><td>FUNKCJE JĘZYKOWE</td></tr>
<tr><td>➢</td><td>➢ konstrukcja （～はずです）</td><td>➢ wyrażanie przypuszczeń</td><td>Słuchanie: znajdowanie w wypowiedzi określonych informacji
Mówienie: wyrażanie przypuszczeń
Czytanie: znajdowanie w tekście określonych informacji
Pisanie: wyrażanie przypuszczeń</td></tr>
</table>

Ocena bardzo dobra:

- uczeń potrafi stworzyć zdania z użyciem form honoryfikatywnych
- uczeń potrafi użyć wszystkich konstrukcji pojawiających się w rozdziale

Ocena dobra:

- uczeń potrafi stworzyć zdania z użyciem form honoryfikatywnych
- uczeń potrafi użyć znaczną część konstrukcji pojawiających się w rozdziale

Ocena dostateczna:

- uczeń potrafi stworzyć zdania z użyciem form honoryfikatywnych
- uczeń potrafi użyć tylko znaczną część konstrukcji pojawiających się w rozdziale

Ocena dopuszczająca:

- uczeń potrafi stworzyć najprostsze zdania z użyciem form honoryfikatywnych
- uczeń potrafi użyć tylko część konstrukcji pojawiających się w rozdziale

ROZDZIAŁ XX

TEMATY	ZAKRES MATERIAŁU			
謙譲語 (wyrażania honoryfikatywne)	ŚRODKI JĘZYKOWE			UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO
	SŁOWNICTWO	GRAMATYKA	FUNKCJE JĘZYKOWE	
	➢ czasowniki honoryfikatywne		➢ użycie form honoryfikatywnych	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonych informacji **Mówienie:** użycie form honoryfikatywnych **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonych informacji **Pisanie:** użycie form honoryfikatywnych
先生に漢字を教えていただきました。 (Nauczyciel raczył nas nauczyć kanji.)	ŚRODKI JĘZYKOWE			UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO
	SŁOWNICTWO	GRAMATYKA	FUNKCJE JĘZYKOWE	
		➢ tworzenie form honoryfikatywnych od czasowników	➢ użycie form honoryfikatywnych	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonych informacji **Mówienie:** użycie form honoryfikatywnych **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonych informacji **Pisanie:** użycie form honoryfikatywnych
辞書を使わないで、新聞を読みます。 (Czytam gazetę, nie używając słownika.)	ŚRODKI JĘZYKOWE			UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO
	SŁOWNICTWO	GRAMATYKA	FUNKCJE JĘZYKOWE	
	➢	➢ konstrukcja （～ないで）	➢ mówienie o nierobieniu czegoś	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonych informacji **Mówienie:** mówienie o nierobieniu czegoś **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonych informacji **Pisanie:** informowanie o nierobieniu czegoś
旅行に行くかどうか、決めましょう。 (Zdecydujemy, czy jedziemy na wycieczkę, czy nie.)	ŚRODKI JĘZYKOWE			UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO
	SŁOWNICTWO	GRAMATYKA	FUNKCJE JĘZYKOWE	
		➢ pytania złożone	➢ tworzenie pytań złożonych	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonych informacji **Mówienie:** tworzenie pytań złożonych **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonych informacji **Pisanie:** tworzenie pytań złożonych
ポチといいう犬。	ŚRODKI JĘZYKOWE			UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO
	SŁOWNICTWO	GRAMATYKA	FUNKCJE JĘZYKOWE	

(Pies zwany Pochi.)		➢ konstrukcja （～という～）		**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonych informacji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji **Czytanie**: znajdowanie w wypowiedzi określonych informacji **Pisanie:** poprawne użycie konstrukcji
この本が読みやすかったです。 **(Ta książka była łatwa do przeczytania.)**	**ŚRODKI JĘZYKOWE** **SŁOWNICTWO**	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
		➢ konstrukcja （～やすい・～にくい）	➢ mówienie o łatwych i trudnych czynnościach	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi określonej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie konstrukcji **Czytanie**: znajdowanie w tekście określonej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie konstruckji

Ocena bardzo dobra:

- uczeń potrafi stworzyć zdania z użyciem form honoryfikatywnych
- uczeń potrafi użyć wszystkich konstrukcji pojawiających się w rozdziale

Ocena dobra:

- uczeń potrafi stworzyć zdania z użyciem form honoryfikatywnych
- uczeń potrafi użyć znaczną część konstrukcji pojawiających się w rozdziale

Ocena dostateczna:

- uczeń potrafi stworzyć zdania z użyciem form honoryfikatywnych
- uczeń potrafi użyć tylko znaczną część konstrukcji pojawiających się w rozdziale

Ocena dopuszczająca:

- uczeń potrafi stworzyć najprostsze zdania z użyciem form honoryfikatywnych
- uczeń potrafi użyć tylko część konstrukcji pojawiających się w rozdziale

ROZDZIAŁ XXI

TEMATY	ZAKRES MATERIAŁU			
受身形 **(strona bierna)**	**ŚRODKI JĘZYKOWE**			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ tworzenie form pasywnych	➢ stosowanie strony biernej w zdaniach	**Słuchanie:** poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych czasowników w formie biernej **Mówienie:** stosowanie strony biernej w zdaniach **Czytanie**: poprawna identyfikacja i rozumienie poszczególnych czasowników w formie biernej **Pisanie:** stosowanie strony biernej w zdaniach
テーブルの上に、花が置いてある。 **(Kwiatki zostawione są na stole.)**	**ŚRODKI JĘZYKOWE**			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja （～てある）	➢ opisywanie czynności intencjonalnych	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi użyć danej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie danej konstrukcji **Czytanie**: znajdowanie w tekście użyć danej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie danej konstrukcji
寝ている間に、地震があった。 **(Było trzęsienie ziemi, w czasie, gdy spałem.)**	**ŚRODKI JĘZYKOWE**			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja （～間に）	➢ opisywanie czynności podczas trwania innej czynności	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi użyć danej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie danej konstrukcji **Czytanie**: znajdowanie w tekście użyć danej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie danej konstrukcji
部屋をきれいにしました。 **(Posprzątałem pokój.)**	**ŚRODKI JĘZYKOWE**			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja（～にする）	➢ sprawianie czegoś	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi użyć danej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie danej konstrukcji **Czytanie**: znajdowanie w tekście użyć danej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie danej konstrukcji
友達に元気になってほしい。	**ŚRODKI JĘZYKOWE**			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	

(Chciałbym, żeby mój chory przyjaciel poczuł się lepiej.)		➢ konstrukcja （～てほしい）	➢ wyrażanie życzeń	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi użyć danej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie danej konstrukcji **Czytanie**: znajdowanie w tekście użyć danej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie danej konstrukcji

Ocena bardzo dobra:

- uczeń potrafi odmienić dowolny czasownik w formie biernej
- uczeń potrafi użyć wszystkich konstrukcji pojawiających się w rozdziale

Ocena dobra:

- uczeń potrafi odmienić większość czasowników w formie biernej
- uczeń potrafi użyć znaczną część konstrukcji pojawiających się w rozdziale

Ocena dostateczna:

- uczeń potrafi odmienić znaczną część czasowników w formie biernej
- uczeń potrafi użyć tylko znaczną część konstrukcji pojawiających się w rozdziale

Ocena dopuszczająca:

- uczeń potrafi odmienić tylko niektóre czasowniki w formie biernej
- uczeń potrafi użyć tylko część konstrukcji pojawiających się w rozdziale

ROZDZIAŁ XXII

TEMATY	ZAKRES MATERIAŁU			
お母さんは子供に本を読ませました。 **(Mama zmusiła dzieci do czytania książek.)**	**ŚRODKI JĘZYKOWE**			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ formy kauzatywne czasowników	➢ stosowanie form kauzatywnych	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi użyć danej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie danej konstrukcji **Czytanie**: znajdowanie w tekście użyć danej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie danej konstrukcji
十時までに帰りなさい。 **(Wróć przed godziną 10!)**	**ŚRODKI JĘZYKOWE**			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja （～なさい）	➢ stosowanie rozkazów	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi użyć danej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie danej konstrukcji **Czytanie**: znajdowanie w tekście użyć danej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie danej konstrukcji
八時間も勉強したのに、試験が出来なかったです。 **(Mimo że uczyłem się 8 godzin, nie zdałem egzaminu.)**	**ŚRODKI JĘZYKOWE**			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja （～のに、）	➢ wyrażanie konstrastu	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi użyć danej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie danej konstrukcji **Czytanie**: znajdowanie w tekście użyć danej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie danej konstrukcji
私は鎌倉のような町が好きです。 **(Uwielbiam miasta, niczym Kamakura.)**	**ŚRODKI JĘZYKOWE**			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja（～のような）	➢ porównanie jednej rzeczy do drugiej	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi użyć danej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie danej konstrukcji **Czytanie**: znajdowanie w tekście użyć danej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie danej konstrukcji

Ocena bardzo dobra:

- uczeń potrafi odmienić dowolny czasownik w formie kauzatywnej
- uczeń potrafi użyć wszystkich konstrukcji pojawiających się w rozdziale

Ocena dobra:

- uczeń potrafi odmienić większość czasowników w formie kauzatywnej
- uczeń potrafi użyć znaczną część konstrukcji pojawiających się w rozdziale

Ocena dostateczna:

- uczeń potrafi odmienić znaczną część czasowników w formie kauzatywnej
- uczeń potrafi użyć tylko znaczną część konstrukcji pojawiających się w rozdziale

Ocena dopuszczająca:

- uczeń potrafi odmienić tylko niektóre czasowniki w formie kauzatywnej
- uczeń potrafi użyć tylko część konstrukcji pojawiających się w rozdziale

ROZDZIAŁ XXIII

TEMATY	ZAKRES MATERIAŁU			
歌を歌わされました。 **(Zostałem zmuszony do śpiewania.)**	**ŚRODKI JĘZYKOWE**			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ formy kauzatywno-pasywne czasowników	➢ połączenie formy pasywnej i kauzatywnej	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi użyć danej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie danej konstrukcji **Czytanie**: znajdowanie w tekście użyć danej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie danej konstrukcji
車を買うことにしました。 **(Zdecydowałem się kupić samochód.)**	**ŚRODKI JĘZYKOWE**			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja （～ことにする）	➢ podejmowanie decyzji w związku z jakąś czynnością	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi użyć danej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie danej konstrukcji **Czytanie**: znajdowanie w tekście użyć danej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie danej konstrukcji
毎日、十一時までに寝ることにしています。 **(Codziennie chodzę spać przed godziną 11.)**	**ŚRODKI JĘZYKOWE**			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja （～ことにしている）	➢ mówienie o czymś, co robimy regularnie	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi użyć danej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie danej konstrukcji **Czytanie**: znajdowanie w tekście użyć danej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie danej konstrukcji
日本語が上手になれるまで、国に帰りません。 **(Nie wracam do kraju, dopóki mój japoński nie będzie lepszy.)**	**ŚRODKI JĘZYKOWE**			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	
		➢ konstrukcja （～まで）	➢ podawanie warunku czasowego	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi użyć danej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie danej konstrukcji **Czytanie**: znajdowanie w tekście użyć danej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie danej konstrukcji
泳ぎ方	**ŚRODKI JĘZYKOWE**			**UMIEJĘTNOŚCI WG AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA JĘZYKA JAPOŃSKIEGO**
	SŁOWNICTWO	**GRAMATYKA**	**FUNKCJE JĘZYKOWE**	

(sposób pływania)		➢ konstrukcja （～方）	➢ wskazywanie sposobu wykonywania czynności	**Słuchanie:** znajdowanie w wypowiedzi użyć danej konstrukcji **Mówienie:** poprawne użycie danej konstrukcji **Czytanie**: znajdowanie w tekście użyć danej konstrukcji **Pisanie:** poprawne użycie danej konstrukcji

Ocena bardzo dobra:

- uczeń potrafi odmienić dowolny czasownik w formie kauzatywno-pasywnej
- uczeń potrafi użyć wszystkich konstrukcji pojawiających się w rozdziale

Ocena dobra:

- uczeń potrafi odmienić większość czasowników w formie kauzatywno-pasywnej
- uczeń potrafi użyć znaczną część konstrukcji pojawiających się w rozdziale

Ocena dostateczna:

- uczeń potrafi odmienić znaczną część czasowników w formie kauzatywno-pasywnej
- uczeń potrafi użyć tylko znaczną część konstrukcji pojawiających się w rozdziale

Ocena dopuszczająca:

- uczeń potrafi odmienić tylko niektóre czasowniki w formie kauzatywno-pasywnej
- uczeń potrafi użyć tylko część konstrukcji pojawiających się w rozdziale

ALFABETY JAPOŃSKIE

Język japoński opiera się na odmiennych od naszego systemach zapisu. Uczeń w klasie czwartej, na ocenę pozytywną, musi zdań bezbłędnie następujące sylabariusze:

- hiraganą;
- katakaną.

Dodatkowo musi wykazać się znajomością wymaganych znaków *kanji*.

Uznaje się, że uczeń opanował dane znaki w momencie, gdy:

- potrafi je zapisać z pamięci;
- potrafi je odczytać;
- zna kolejność pisania kresek w danym znaku.

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z JĘZYKA WŁOSKIEGO
W SFERZE WIADOMOŚCI I UMIEJĘTNOŚCI PRZEDMIOTOWYCH
DRACO – *IL BELPAESE 1* CORSO DI ITALIANO

FORMY SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ EDUKACYJNYCH	UMIEJĘTNOŚCI I WIEDZA PODLEGAJĄCE OCENIE
• Pisemne sprawdziany, kartkówki, odpowiedzi ustne.	• Znajomość środków leksykalnych i gramatycznych.
• Prace pisemne wykonywane w czasie lekcji oraz prace domowe.	• Umiejętność tworzenia wypowiedzi pisemnej.
• Odpowiedzi ustne, prezentacje, projekty indywidualne i grupowe.	• Umiejętność tworzenia wypowiedzi ustnej.
• Pisemne sprawdziany, kartkówki, testy.	• Umiejętność rozumienia tekstów pisanych.
• Pisemne sprawdziany, kartkówki, testy.	• Umiejętność rozumienia wypowiedzi ustnych.

OCENA CELUJĄCA	
znajomość środków leksykalnych i gramatycznych	Uczeń nie popełnia błędów językowych, w wysokim stopniu opanował wiedzę i umiejętności określone programem nauczania; wykazuje duże zaangażowanie. Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków leksykalnych w zakresie następujących tematów: 1) człowiek (dane personalne, wiek, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, ubrania, kolory), 2) miejsce zamieszkania (dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, miasto), 3) edukacja (szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne, oceny szkolne, życie szkoły), 4) praca (popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy), 5) życie prywatne (rodzina, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, miesiące, dni tygodnia, godziny, pory dnia, data), 6) żywienie (artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, lokale gastronomiczne, 7) zakupy i usługi (rodzaje sklepów, usługi), 8) podróżowanie i turystyka (środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie), 9) kultura (wybrane zagadnienia kulturowe, np. zwyczaje żywieniowe Włochów, godziny

	funkcjonowania Włochów, oferta kulturalna Werony, popularne sposoby spędzania wolnego czasu we Włoszech, gry planszowe popularne we Włoszech, dieta śródziemnomorska, charakterystyczne włoskie domy, system szkolnictwa włoskiego, wybrane włoskie miasta, znani Włosi), 10) sport (dyscypliny sportu, uprawianie sportu), 11) świat przyrody (pogoda, pory roku). Uczeń posługuje się bogatym zasobem następujących środków gramatycznych: 1) alfabet, literowanie i zasady wymowy włoskiej, 2) zaimki osobowe w formie podmiotu, 3) zaimki wskazujące, 4) zaimki pytające, 5) odmiana rzeczowników i przymiotników, 6) zgodność przymiotnika z rzeczownikiem, 7) rodzajniki określone i nieokreślone, 8) odmiana regularna i nieregularna wybranych czasowników w czasie teraźniejszym presente indicativo, 9) czasowniki modalne w czasie teraźniejszym, 10) czasownik *piacere,* 11) przyimki proste i przyimki ściągnięte, 12) przysłówki czasu i miejsca, 13) czasownik *esserci,* 14) pytanie o godzinę i podawanie godziny, 15) formy grzecznościowe, 16) liczebniki główne i porządkowe, 17) przymiotniki dzierżawcze.
Umiejętność tworzenia wypowiedzi ustnej.	Uczeń potrafi wypowiedzieć się swobodnie, nie popełnia błędów językowych, a w razie popełnienia błędu potrafi samodzielnie go poprawić, wypowiada się z naturalną prędkością, zna i stosuje wszystkie wprowadzone struktury gramatyczne i leksykalne, jego przekaz jest spójny i czytelny.
Umiejętność tworzenia wypowiedzi pisemnej.	Uczeń bezbłędnie tworzy wypowiedź pisemną, potrafi przedstawić, opisać i scharakteryzować osobę, miejsce lub przedmiot oraz logicznie argumentować, jego tekst jest spójny i logiczny, nie popełnia błędów językowych, gramatycznych i ortograficznych, posługuje się bogatym słownictwem i bogatą składnią, prezentuje temat wieloaspektowo i kreatywnie.
Umiejętność rozumienia wypowiedzi	Uczeń w pełni rozumie wypowiedź, bezbłędnie wykonuje zadania, znajduje wszystkie żądane informacje,

ustnych.	bezbłędnie określa sens, kontekst i intencje autora wypowiedzi, potrafi uzasadnić swoje odpowiedzi.
Umiejętność rozumienia tekstów pisanych.	Uczeń w pełni rozumie teksty pisemne o różnej formie i długości, bezbłędnie wykonuje zadania, znajduje wszystkie żądane informacje, bezbłędnie określa sens, kontekst i intencje autora, potrafi uzasadnić swoje odpowiedzi.

OCENA BARDZO DOBRA	
Znajomość środków leksykalnych i gramatycznych.	Uczeń popełnia drobne błędy językowe niezakłócające komunikacji. Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków leksykalnych w zakresie następujących tematów: 1) człowiek (dane personalne, wiek, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, ubrania, kolory), 2) miejsce zamieszkania (dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, miasto), 3) edukacja (szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne, oceny szkolne, życie szkoły), 4) praca (popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy), 5) życie prywatne (rodzina, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, miesiące, dni tygodnia, godziny, pory dnia, data), 6) żywienie (artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, lokale gastronomiczne, 7) zakupy i usługi (rodzaje sklepów, usługi), 8) podróżowanie i turystyka (środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie), 9) kultura (wybrane zagadnienia kulturowe, np. zwyczaje żywieniowe Włochów, godziny funkcjonowania Włochów, oferta kulturalna Werony, popularne sposoby spędzania wolnego czasu we Włoszech, gry planszowe popularne we Włoszech, dieta śródziemnomorska, charakterystyczne włoskie domy, system szkolnictwa włoskiego, wybrane włoskie miasta, znani Włosi), 10) sport (dyscypliny sportu, uprawianie sportu), 11) świat przyrody (pogoda, pory roku). Uczeń posługuje się bogatym zasobem następujących środków gramatycznych: 1) alfabet, literowanie i zasady wymowy włoskiej, 2) zaimki osobowe w formie podmiotu, 3) zaimki wskazujące, 4) zaimki pytające,

	5) odmiana rzeczowników i przymiotników, 6) zgodność przymiotnika z rzeczownikiem, 7) rodzajniki określone i nieokreślone, 8) odmiana regularna i nieregularna wybranych czasowników w czasie teraźniejszym presente indicativo, 9) czasowniki modalne w czasie teraźniejszym, 10) czasownik *piacere,* 11) przyimki proste i przyimki ściągnięte, 12) przysłówki czasu i miejsca, *13)* czasownik *esserci,* 14) pytanie o godzinę i podawanie godziny, 15) formy grzecznościowe, 16) liczebniki główne i porządkowe, 17) przymiotniki dzierżawcze.
Umiejętność tworzenia wypowiedzi ustnej.	Uczeń potrafi wypowiedzieć się swobodnie, nie popełnia rażących błędów językowych, popełnia niewielkie błędy fonetyczne niezakłócające komunikacji, wypowiada się z naturalną prędkością, zna i stosuje większość wprowadzonych struktur gramatycznych i leksykalnych, wypowiada się zgodnie z tematem, jego przekaz jest spójny i czytelny.
Umiejętność tworzenia wypowiedzi pisemnej.	Uczeń bezbłędnie tworzy prostą wypowiedź pisemną, potrafi przedstawić, opisać i scharakteryzować istotne punkty z polecenia, jego tekst jest spójny i logiczny, nie popełnia rażących błędów językowych, gramatycznych i ortograficznych, popełnione błędy nie zakłócają przekazu, posługuje się bogatym słownictwem i bogatą składnią, stosuje odpowiednie środki leksykalne i gramatyczne, prezentuje temat wieloaspektowo i kreatywnie.
Umiejętność rozumienia wypowiedzi ustnych.	Uczeń rozumie ogólny sens wypowiedzi, prawie bezbłędnie wykonuje zadania, znajduje większość żądanych informacji, w większości przypadków bezbłędnie określa sens, kontekst i intencje autora wypowiedzi, bez problemu reaguje na polecenia.
Umiejętność rozumienia tekstów pisanych.	Uczeń prawie bezbłędnie rozumie teksty pisemne o różnej formie i długości, prawie bezbłędnie wykonuje zadania, znajduje większość żądanych informacji, w większości przypadków bezbłędnie określa sens, kontekst i intencje autora.

OCENA DOBRA	
Znajomość środków leksykalnych i gramatycznych.	Uczeń w większości przypadków tworzy spójne i logiczne wypowiedzi; zdarza mu się popełniać błędy niezakłócające komunikacji.

	Uczeń posługuje się większością środków leksykalnych w zakresie następujących tematów: 1) człowiek (dane personalne, wiek, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, ubrania, kolory), 2) miejsce zamieszkania (dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, miasto), 3) edukacja (szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne, oceny szkolne, życie szkoły), 4) praca (popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy), 5) życie prywatne (rodzina, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, miesiące, dni tygodnia, godziny, pory dnia, data), 6) żywienie (artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, lokale gastronomiczne, 7) zakupy i usługi (rodzaje sklepów, usługi), 8) podróżowanie i turystyka (środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie), 9) kultura (wybrane zagadnienia kulturowe, np. zwyczaje żywieniowe Włochów, godziny funkcjonowania Włochów, oferta kulturalna Werony, popularne sposoby spędzania wolnego czasu we Włoszech, gry planszowe popularne we Włoszech, dieta śródziemnomorska, charakterystyczne włoskie domy, system szkolnictwa włoskiego, wybrane włoskie miasta, znani Włosi), 10) sport (dyscypliny sportu, uprawianie sportu), 11) świat przyrody (pogoda, pory roku). Uczeń posługuje się większością następujących środków gramatycznych: 1) alfabet, literowanie i zasady wymowy włoskiej, 2) zaimki osobowe w formie podmiotu, 3) zaimki wskazujące, 4) zaimki pytające, 5) odmiana rzeczowników i przymiotników, 6) zgodność przymiotnika z rzeczownikiem, 7) rodzajniki określone i nieokreślone, 8) odmiana regularna i nieregularna wybranych czasowników w czasie teraźniejszym presente indicativo, 9) czasowniki modalne w czasie teraźniejszym, 10) czasownik *piacere,*

	11) przyimki proste i przyimki ściągnięte, 12) przysłówki czasu i miejsca, 13) czasownik *esserci,* 14) pytanie o godzinę i podawanie godziny, 15) formy grzecznościowe, 16) liczebniki główne i porządkowe, 17) przymiotniki dzierżawcze.
Umiejętność tworzenia wypowiedzi ustnej.	Uczeń w większości przypadków potrafi wypowiedzieć się spójnie i logicznie, zdarza mu się popełniać zauważalne błędy niezakłócające komunikacji, zna i stosuje większość wprowadzonych struktur gramatycznych i leksykalnych, wypowiada się zgodnie z tematem.
Umiejętność tworzenia wypowiedzi pisemnej.	Uczeń w większości przypadków tworzy prostą wypowiedź pisemną, potrafi przedstawić, opisać i scharakteryzować istotne punkty z polecenia, chociaż niektóre mogą nie być w pełni zrealizowane, jego tekst jest spójny i logiczny, zdarza mu się popełniać zauważalne błędy językowe, gramatyczne i ortograficzne, popełnione błędy jednak nie zakłócają przekazu, posługuje się dość bogatym słownictwem i składnią, stosuje odpowiednie środki leksykalne i gramatyczne, jego wypowiedzi są odpowiedniej długości i posiadają odpowiednią formę.
Umiejętność rozumienia wypowiedzi ustnych	Uczeń rozumie ogólny sens typowych wypowiedzi, w większości przypadków wykonuje zadania, znajduje znaczną część żądanych informacji, w większości przypadków bezbłędnie określa sens, kontekst i intencje autora wypowiedzi, bez problemu reaguje na proste polecenia.
umiejętność rozumienia tekstów pisanych	Uczeń rozumie znaczną część tekstów pisemnych o różnej formie i długości, w większości przypadków wykonuje żądane zadania, znajduje kluczowe żądane informacje, w większości przypadków określa kontekst wypowiedzi, reaguje na proste polecenia.

OCENA DOSTATECZNA	
Znajomość środków leksykalnych i gramatycznych.	Uczeń rzadko buduje spójne i logiczne zdania; popełnia błędy zakłócające komunikację, zna jedynie część wprowadzonych wyrazów i konstrukcji. Uczeń używa prostych i mało urozmaiconych środków leksykalnych: 1) człowiek (dane personalne, wiek, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, ubrania, kolory), 2) miejsce zamieszkania (dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, miasto), 3) edukacja (szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne, oceny szkolne, życie szkoły),

	4) praca (popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy), 5) życie prywatne (rodzina, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, miesiące, dni tygodnia, godziny, pory dnia, data), 6) żywienie (artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, lokale gastronomiczne 7) zakupy i usługi (rodzaje sklepów, usługi), 8) podróżowanie i turystyka (środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie), 9) kultura (wybrane zagadnienia kulturowe, np. zwyczaje żywieniowe Włochów, godziny funkcjonowania Włochów, oferta kulturalna Werony, popularne sposoby spędzania wolnego czasu we Włoszech, gry planszowe popularne we Włoszech, dieta śródziemnomorska, charakterystyczne włoskie domy, system szkolnictwa włoskiego, wybrane włoskie miasta, znani Włosi), 10) sport (dyscypliny sportu, uprawianie sportu), 11) świat przyrody (pogoda, pory roku). Uczeń posługuje się podstawowymi środkami gramatycznymi z zakresu: 1) alfabet, literowanie i zasady wymowy włoskiej, 2) zaimki osobowe w formie podmiotu, 3) zaimki wskazujące, 4) zaimki pytające, 5) odmiana rzeczowników i przymiotników, 6) zgodność przymiotnika z rzeczownikiem, 7) rodzajniki określone i nieokreślone, 8) odmiana regularna i nieregularna wybranych czasowników w czasie teraźniejszym presente indicativo, 9) czasowniki modalne w czasie teraźniejszym, 10) czasownik *piacere,* 11) przyimki proste i przyimki ściągnięte, 12) przysłówki czasu i miejsca, 13) czasownik *esserci,* 14) pytanie o godzinę i podawanie godziny, 15) formy grzecznościowe, 16) liczebniki główne i porządkowe, 17) przymiotniki dzierżawcze.

Umiejętność tworzenia wypowiedzi ustnej.	Uczeń z trudem tworzy wypowiedzi ustne, przekazuje jedynie cześć kluczowych informacji, jego wypowiedzi są krótkie, nie używa urozmaiconych środków leksykalnych czy gramatycznych, nie zawsze potrafi wypowiedzieć się spójnie i logicznie, popełnia dużo błędów niezakłócających komunikacji.
Umiejętność tworzenia wypowiedzi pisemnej.	Uczeń tworzy prostą wypowiedź pisemną nie w pełni spójną, nie realizuje wszystkich punktów zawartych w poleceniu, nie w pełni poprawnie tworzy i przetwarza tekst pisemny, używa prostych środków leksykalnych i gramatycznych, popełnia błędy zakłócające komunikację.
Umiejętność rozumienia wypowiedzi ustnych.	Uczeń nie w pełni rozumie sens typowych wypowiedzi, wykonuje częściowo zadania, nie znajduje znacznej części żądanych informacji, częściowo określa sens, kontekst i intencje autora wypowiedzi, ogólnie rozumie proste polecenia.
umiejętność rozumienia tekstów pisanych	Uczeń nie w pełni rozumie teksty pisane, z trudnością znajduje kluczowe informacje, nie wykonuje znacznej części zadania, rozumie proste polecenia, ale wymaga do ich wykonania pomocy nauczyciela.

OCENA DOPUSZCZAJĄCA	
Znajomość środków leksykalnych i gramatycznych.	Uczeń buduje zdania niespójne i nielogiczne; popełnia wiele błędów zakłócających komunikację, zna niewiele wprowadzonych środków leksykalnych i gramatycznych. Uczeń używa ubogich środków leksykalnych: 1) człowiek (dane personalne, wiek, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, ubrania, kolory), 2) miejsce zamieszkania (dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, miasto), 3) edukacja (szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne, oceny szkolne, życie szkoły), 4) praca (popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy), 5) życie prywatne (rodzina, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, miesiące, dni tygodnia, godziny, pory dnia, data), 6) żywienie (artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, lokale gastronomiczne, 7) zakupy i usługi (rodzaje sklepów, usługi), 8) podróżowanie i turystyka (środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie), 9) kultura (wybrane zagadnienia kulturowe, np. zwyczaje żywieniowe Włochów, godziny funkcjonowania Włochów, oferta kulturalna Werony, popularne sposoby spędzania wolnego czasu we Włoszech, gry planszowe popularne we Włoszech, dieta śródziemnomorska, charakterystyczne włoskie domy, system szkolnictwa włoskiego, wybrane włoskie miasta, znani Włosi),

	10) sport (dyscypliny sportu, uprawianie sportu), 11) świat przyrody (pogoda, pory roku). Uczeń posługuje się ubogimi środkami gramatycznymi z zakresu: 1) alfabet, literowanie i zasady wymowy włoskiej, 2) zaimki osobowe w formie podmiotu, 3) zaimki wskazujące, 4) zaimki pytające, 5) odmiana rzeczowników i przymiotników, 6) zgodność przymiotnika z rzeczownikiem, 7) rodzajniki określone i nieokreślone, 8) odmiana regularna i nieregularna wybranych czasowników w czasie teraźniejszym presente indicativo, 9) czasowniki modalne w czasie teraźniejszym, 10) czasownik *piacere,* 11) przyimki proste i przyimki ściągnięte, 12) przysłówki czasu i miejsca, *13)* czasownik *esserci,* 14) pytanie o godzinę i podawanie godziny, 15) formy grzecznościowe, 16) liczebniki główne i porządkowe, 17) przymiotniki dzierżawcze.
Umiejętność tworzenia wypowiedzi ustnej.	Uczeń nie potrafi nawiązać i poprowadzić samodzielnie rozmowy, nie tworzy samodzielnych wypowiedzi ustnych, jego wypowiedzi są krótkie, przekazuje niewielką część kluczowych informacji, używa ubogich środków leksykalnych czy gramatycznych, jego wypowiedzi są w znacznej mierze niespójne i nielogiczne, popełnia dużo błędów zakłócających komunikację.
Umiejętność tworzenia wypowiedzi pisemnej.	Uczeń tworzy proste nie w pełni zrozumiałe wypowiedzi pisemne, jego wypowiedzi są w znacznej mierze niespójne i nielogiczne, nie realizuje kluczowych punktów z polecenia, nie tworzy tekstów o wymaganej objętości, nie potrafi prawidłowo przetworzyć tekstu, używa ubogich środków leksykalnych i gramatycznych, popełnia liczne błędy zakłócające komunikację.
Umiejętność rozumienia wypowiedzi ustnych.	Uczeń rozumie jedynie fragmenty typowych wypowiedzi, wykonuje fragmentarycznie zadania, nie znajduje żądanych informacji, nie potrafi określić sensu, kontekstu i intencji autora wypowiedzi, potrzebuje pomocy przy zrozumieniu prostych poleceń.

Umiejętność rozumienia tekstów pisanych.	Uczeń rozumie jedynie fragmenty tekstu pisanego, z trudnością znajduje kluczowe informacje, wykonuje fragmentarycznie zadania, potrzebuje pomocy przy zrozumieniu prostych poleceń.

OCENA NIEDOSTATECZNA	
Znajomość środków leksykalnych i gramatycznych.	Uczeń nie spełnia kryteriów na ocenę dopuszczającą.
Umiejętność tworzenia wypowiedzi ustnej.	Uczeń nie spełnia kryteriów na ocenę dopuszczającą.
Umiejętność tworzenia wypowiedzi pisemnej.	Uczeń nie spełnia kryteriów na ocenę dopuszczającą.
Umiejętność rozumienia wypowiedzi ustnych.	Uczeń nie spełnia kryteriów na ocenę dopuszczającą.
Umiejętność rozumienia tekstów pisanych.	Uczeń nie spełnia kryteriów na ocenę dopuszczającą

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z JĘZYKA WŁOSKIEGO
W SFERZE WIADOMOŚCI I UMIEJĘTNOŚCI PRZEDMIOTOWYCH
DRACO – *IL BELPAESE 2* CORSO DI ITALIANO

FORMY SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ EDUKACYJNYCH	UMIEJĘTNOŚCI I WIEDZA PODLEGAJĄCE OCENIE
• Pisemne sprawdziany, kartkówki, odpowiedzi ustne.	• Znajomość środków leksykalnych i gramatycznych.
• Prace pisemne wykonywane w czasie lekcji oraz prace domowe.	• Umiejętność tworzenia wypowiedzi pisemnej.
• Odpowiedzi ustne, prezentacje, projekty indywidualne i grupowe.	• Umiejętność tworzenia wypowiedzi ustnej.
• Pisemne sprawdziany, kartkówki, testy.	• Umiejętność rozumienia tekstów pisanych.
• Pisemne sprawdziany, kartkówki, testy.	• Umiejętność rozumienia wypowiedzi ustnych.

OCENA CELUJĄCY	
znajomość środków leksykalnych i gramatycznych	Uczeń nie popełnia błędów językowych, w wysokim stopniu opanował wiedzę i umiejętności określone programem nauczania; wykazuje duże zaangażowanie. Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków leksykalnych w zakresie następujących tematów: 1) człowiek (wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, ubrania, kolory, , uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania), 2) praca (popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy), 3) życie prywatne (czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego), 4) żywienie (artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, lokale gastronomiczne), 5) podróżowanie i turystyka (środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie), 6) kultura (wybrane zagadnienia kulturowe, np. zwyczaje żywieniowe Włochów, włoskie śniadanie, rodzaje kawy, Pinocchio, włoscy malarze, sportowcy i astronautka, miejsca turystyczne we Włoszech, słynne place, komisariat policji), 7) sport (dyscypliny sportu, uprawianie sportu, sporty ekstremalne), 8) zdrowie (np. samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie), 9) świat przyrody (zwierzęta).

	Uczeń posługuje się bogatym zasobem następujących środków gramatycznych: 1) czasowniki dire, sapere, tenere 2) tryb rozkazujący twierdzący, 3) czas przeszły passato prossimo, 4) zaimki wskazujące questo i quello, 5) zaimki pytające, 6) zaimki dopełnienia bliższego, 7) zaimki dopełnienia dalszego, 8) zaimki kombinowane, 9) stopień wyższy i najwyższy przymiotnika, 10) struktura stare + gerundio, 11) struktura stare per + bezokolicznik.
Umiejętność tworzenia wypowiedzi ustnej.	Uczeń potrafi wypowiedzieć się swobodnie, nie popełnia błędów językowych, a w razie popełnienia błędu potrafi samodzielnie go poprawić, wypowiada się z naturalną prędkością, zna i stosuje wszystkie wprowadzone struktury gramatyczne i leksykalne, jego przekaz jest spójny i czytelny.
Umiejętność tworzenia wypowiedzi pisemnej.	Uczeń bezbłędnie tworzy wypowiedź pisemną, potrafi przedstawić, opisać i scharakteryzować osobę, miejsce lub przedmiot oraz logicznie argumentować, jego tekst jest spójny i logiczny, nie popełnia błędów językowych, gramatycznych i ortograficznych, posługuje się bogatym słownictwem i bogatą składnią, prezentuje temat wieloaspektowo i kreatywnie.
Umiejętność rozumienia wypowiedzi ustnych.	Uczeń w pełni rozumie wypowiedź, bezbłędnie wykonuje zadania, znajduje wszystkie żądane informacje, bezbłędnie określa sens, kontekst i intencje autora wypowiedzi, potrafi uzasadnić swoje odpowiedzi.
Umiejętność rozumienia tekstów pisanych.	Uczeń w pełni rozumie teksty pisemne o różnej formie i długości, bezbłędnie wykonuje zadania, znajduje wszystkie żądane informacje, bezbłędnie określa sens, kontekst i intencje autora, potrafi uzasadnić swoje odpowiedzi.

OCENA BARDZO DOBRY	
Znajomość środków leksykalnych i gramatycznych.	Uczeń popełnia drobne błędy językowe niezakłócające komunikacji. Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków leksykalnych w zakresie następujących tematów: 1) człowiek (wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, ubrania, kolory, , uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania),

	2) praca (popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy), 3) życie prywatne (czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego), 4) żywienie (artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, lokale gastronomiczne), 5) podróżowanie i turystyka (środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie), 6) kultura (wybrane zagadnienia kulturowe, np. zwyczaje żywieniowe Włochów, włoskie śniadanie, rodzaje kawy, Pinocchio, włoscy malarze, sportowcy i astronautka, miejsca turystyczne we Włoszech, słynne place, komisariat policji), 7) sport (dyscypliny sportu, uprawianie sportu, sporty ekstremalne), 8) zdrowie (np. samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie), 9) świat przyrody (zwierzęta). Uczeń posługuje się bogatym zasobem następujących środków gramatycznych: 1) czasowniki dire, sapere, tenere 2) tryb rozkazujący twierdzący, 3) czas przeszły passato prossimo, 4) zaimki wskazujące questo i quello, 5) zaimki pytające, 6) zaimki dopełnienia bliższego, 7) zaimki dopełnienia dalszego, 8) zaimki kombinowane, 9) stopień wyższy i najwyższy przymiotnika, 10) struktura stare + gerundio, 11) struktura stare per + bezokolicznik.
Umiejętność tworzenia wypowiedzi ustnej.	Uczeń potrafi wypowiedzieć się swobodnie, nie popełnia rażących błędów językowych, popełnia niewielkie błędy fonetyczne niezakłócające komunikacji, wypowiada się z naturalną prędkością, zna i stosuje większość wprowadzonych struktur gramatycznych i leksykalnych, wypowiada się zgodnie z tematem, jego przekaz jest spójny i czytelny.
Umiejętność tworzenia wypowiedzi pisemnej.	Uczeń bezbłędnie tworzy prostą wypowiedź pisemną, potrafi przedstawić, opisać i scharakteryzować istotne punkty z polecenia, jego tekst jest spójny i logiczny, nie popełnia rażących błędów językowych, gramatycznych i ortograficznych, popełnione błędy nie zakłócają przekazu, posługuje się bogatym słownictwem i bogatą składnią, stosuje odpowiednie środki leksykalne i gramatyczne, prezentuje temat wieloaspektowo i kreatywnie.

Umiejętność rozumienia wypowiedzi ustnych.	Uczeń rozumie ogólny sens wypowiedzi, prawie bezbłędnie wykonuje zadania, znajduje większość żądanych informacji, w większości przypadków bezbłędnie określa sens, kontekst i intencje autora wypowiedzi, bez problemu reaguje na polecenia.
Umiejętność rozumienia tekstów pisanych.	Uczeń prawie bezbłędnie rozumie teksty pisemne o różnej formie i długości, prawie bezbłędnie wykonuje zadania, znajduje większość żądanych informacji, w większości przypadków bezbłędnie określa sens, kontekst i intencje autora.

OCENA DOBRY	
Znajomość środków leksykalnych i gramatycznych.	Uczeń w większości przypadków tworzy spójne i logiczne wypowiedzi; zdarza mu się popełniać błędy niezakłócające komunikacji. Uczeń posługuje się większością środków leksykalnych w zakresie następujących tematów: 1) człowiek (wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, ubrania, kolory, , uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania), 2) praca (popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy), 3) życie prywatne (czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego), 4) żywienie (artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, lokale gastronomiczne), 5) podróżowanie i turystyka (środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie), 6) kultura (wybrane zagadnienia kulturowe, np. zwyczaje żywieniowe Włochów, włoskie śniadanie, rodzaje kawy, Pinocchio, włoscy malarze, sportowcy i astronautka, miejsca turystyczne we Włoszech, słynne place, komisariat policji), 7) sport (dyscypliny sportu, uprawianie sportu, sporty ekstremalne), 8) zdrowie (np. samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie), 9) świat przyrody (zwierzęta). Uczeń posługuje się większością następujących środków gramatycznych: 1) czasowniki dire, sapere, tenere 2) tryb rozkazujący twierdzący, 3) czas przeszły passato prossimo, 4) zaimki wskazujące questo i quello, 5) zaimki pytające, 6) zaimki dopełnienia bliższego,

	7) zaimki dopełnienia dalszego, 8) zaimki kombinowane, 9) stopień wyższy i najwyższy przymiotnika, 10) struktura stare + gerundio, 11) struktura stare per + bezokolicznik.
Umiejętność tworzenia wypowiedzi ustnej.	Uczeń w większości przypadków potrafi wypowiedzieć się spójnie i logicznie, zdarza mu się popełniać zauważalne błędy niezakłócające komunikacji, zna i stosuje większość wprowadzonych struktur gramatycznych i leksykalnych, wypowiada się zgodnie z tematem.
Umiejętność tworzenia wypowiedzi pisemnej.	Uczeń w większości przypadków tworzy prostą wypowiedź pisemną, potrafi przedstawić, opisać i scharakteryzować istotne punkty z polecenia, chociaż niektóre mogą nie być w pełni zrealizowane, jego tekst jest spójny i logiczny, zdarza mu się popełniać zauważalne błędy językowe, gramatyczne i ortograficzne, popełnione błędy jednak nie zakłócają przekazu, posługuje się dość bogatym słownictwem i składnią, stosuje odpowiednie środki leksykalne i gramatyczne, jego wypowiedzi są odpowiedniej długości i posiadają odpowiednią formę.
Umiejętność rozumienia wypowiedzi ustnych	Uczeń rozumie ogólny sens typowych wypowiedzi, w większości przypadków wykonuje zadania, znajduje znaczną część żądanych informacji, w większości przypadków bezbłędnie określa sens, kontekst i intencje autora wypowiedzi, bez problemu reaguje na proste polecenia.
umiejętność rozumienia tekstów pisanych	Uczeń rozumie znaczną część tekstów pisemnych o różnej formie i długości, w większości przypadków wykonuje żądane zadania, znajduje kluczowe żądane informacje, w większości przypadków określa kontekst wypowiedzi, reaguje na proste polecenia.

OCENA DOSTATECZNY	
Znajomość środków leksykalnych i gramatycznych.	Uczeń rzadko buduje spójne i logiczne zdania; popełnia błędy zakłócające komunikację, zna jedynie część wprowadzonych wyrazów i konstrukcji. Uczeń używa prostych i mało urozmaiconych środków leksykalnych: 1) człowiek (wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, ubrania, kolory, , uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania), 2) praca (popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy), 3) życie prywatne (czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego), 4) żywienie (artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, lokale gastronomiczne), 5) podróżowanie i turystyka (środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie),

	6) kultura (wybrane zagadnienia kulturowe, np. zwyczaje żywieniowe Włochów, włoskie śniadanie, rodzaje kawy, Pinocchio, włoscy malarze, sportowcy i astronautka, miejsca turystyczne we Włoszech, słynne place, komisariat policji), 7) sport (dyscypliny sportu, uprawianie sportu, sporty ekstremalne), 8) zdrowie (np. samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie), 9) świat przyrody (zwierzęta). Uczeń posługuje się podstawowymi środkami gramatycznymi z zakresu: 1) czasowniki dire, sapere, tenere 2) tryb rozkazujący twierdzący, 3) czas przeszły passato prossimo, 4) zaimki wskazujące questo i quello, 5) zaimki pytające, 6) zaimki dopełnienia bliższego, 7) zaimki dopełnienia dalszego, 8) zaimki kombinowane, 9) stopień wyższy i najwyższy przymiotnika, 10) struktura stare + gerundio, 11) struktura stare per + bezokolicznik.
Umiejętność tworzenia wypowiedzi ustnej.	Uczeń z trudem tworzy wypowiedzi ustne, przekazuje jedynie cześć kluczowych informacji, jego wypowiedzi są krótkie, nie używa urozmaiconych środków leksykalnych czy gramatycznych, nie zawsze potrafi wypowiedzieć się spójnie i logicznie, popełnia dużo błędów niezakłócających komunikacji.
Umiejętność tworzenia wypowiedzi pisemnej.	Uczeń tworzy prostą wypowiedź pisemną nie w pełni spójną, nie realizuje wszystkich punktów zawartych w poleceniu, nie w pełni poprawnie tworzy i przetwarza tekst pisemny, używa prostych środków leksykalnych i gramatycznych, popełnia błędy zakłócające komunikację.
Umiejętność rozumienia wypowiedzi ustnych.	Uczeń nie w pełni rozumie sens typowych wypowiedzi, wykonuje częściowo zadania, nie znajduje znacznej części żądanych informacji, częściowo określa sens, kontekst i intencje autora wypowiedzi, ogólnie rozumie proste polecenia.
umiejętność rozumienia tekstów pisanych	Uczeń nie w pełni rozumie teksty pisane, z trudnością znajduje kluczowe informacje, nie wykonuje znacznej części zadania, rozumie proste polecenia, ale wymaga do ich wykonania pomocy nauczyciela.

OCENA DOPUSZCZAJĄCY

Znajomość środków leksykalnych i gramatycznych.	Uczeń buduje zdania niespójne i nielogiczne; popełnia wiele błędów zakłócających komunikację, zna niewiele wprowadzonych środków leksykalnych i gramatycznych. Uczeń używa ubogich środków leksykalnych: 1) człowiek (wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, ubrania, kolory, , uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania), 2) praca (popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy), 3) życie prywatne (czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego), 4) żywienie (artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, lokale gastronomiczne), 5) podróżowanie i turystyka (środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie), 6) kultura (wybrane zagadnienia kulturowe, np. zwyczaje żywieniowe Włochów, włoskie śniadanie, rodzaje kawy, Pinocchio, włoscy malarze, sportowcy i astronautka, miejsca turystyczne we Włoszech, słynne place, komisariat policji), 7) sport (dyscypliny sportu, uprawianie sportu, sporty ekstremalne), 8) zdrowie (np. samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie), 9) świat przyrody (zwierzęta). Uczeń posługuje się ubogimi środkami gramatycznymi z zakresu: 1) czasowniki dire, sapere, tenere 2) tryb rozkazujący twierdzący, 3) czas przeszły passato prossimo, 4) zaimki wskazujące questo i quello, 5) zaimki pytające, 6) zaimki dopełnienia bliższego, 7) zaimki dopełnienia dalszego, 8) zaimki kombinowane, 9) stopień wyższy i najwyższy przymiotnika, 10) struktura stare + gerundio, 11) struktura stare per + bezokolicznik.
Umiejętność tworzenia wypowiedzi ustnej.	Uczeń nie potrafi nawiązać i poprowadzić samodzielnie rozmowy, nie tworzy samodzielnych wypowiedzi ustnych, jego wypowiedzi są krótkie, przekazuje niewielką część kluczowych informacji, używa ubogich środków leksykalnych czy gramatycznych, jego wypowiedzi są w znacznej mierze niespójne i nielogiczne,

	popełnia dużo błędów zakłócających komunikację.
Umiejętność tworzenia wypowiedzi pisemnej.	Uczeń tworzy proste nie w pełni zrozumiałe wypowiedzi pisemne, jego wypowiedzi są w znacznej mierze niespójne i nielogiczne, nie realizuje kluczowych punktów z polecenia, nie tworzy tekstów o wymaganej objętości, nie potrafi prawidłowo przetworzyć tekstu, używa ubogich środków leksykalnych i gramatycznych, popełnia liczne błędy zakłócające komunikację.
Umiejętność rozumienia wypowiedzi ustnych.	Uczeń rozumie jedynie fragmenty typowych wypowiedzi, wykonuje fragmentarycznie zadania, nie znajduje żądanych informacji, nie potrafi określić sensu, kontekstu i intencji autora wypowiedzi, potrzebuje pomocy przy zrozumieniu prostych poleceń.
Umiejętność rozumienia tekstów pisanych.	Uczeń rozumie jedynie fragmenty tekstu pisanego, z trudnością znajduje kluczowe informacje, wykonuje fragmentarycznie zadania, potrzebuje pomocy przy zrozumieniu prostych poleceń.

OCENA NIEDOSTATECZNY	
Znajomość środków leksykalnych i gramatycznych.	Uczeń nie spełnia kryteriów na ocenę dopuszczający.
Umiejętność tworzenia wypowiedzi ustnej.	Uczeń nie spełnia kryteriów na ocenę dopuszczający.
Umiejętność tworzenia wypowiedzi pisemnej.	Uczeń nie spełnia kryteriów na ocenę dopuszczający.
Umiejętność rozumienia wypowiedzi ustnych.	Uczeń nie spełnia kryteriów na ocenę dopuszczający.
Umiejętność rozumienia tekstów pisanych.	Uczeń nie spełnia kryteriów na ocenę dopuszczający.

WYMAGANIA EDUKACYJNE NA LEKCJI RELIGII W KLASACH I – IV
LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE ZAKONU PIJARÓW
IM. KS. STANISŁAWA KONARSKIEGO W KRAKOWIE

Elementy wchodzące w zakres oceny z religii:

1. Ilość i jakość prezentowanych wiadomości.
2. Zainteresowanie przedmiotem
3. Stosunek do przedmiotu, przygotowanie do lekcji.
4. Pilność i systematyczność.
5. Umiejętność zastosowania poznanych wiadomości w życiu.

Przedmiotowe kryteria oceniania:

1. Odpowiedzi ustne z zakresu trzech ostatnich lekcji, kartkówki.
2. Wypowiedzi w trakcie lekcji, podczas dyskusji, powtórzenia, itp.
3. Wiedza i umiejętności.
4. Korzystanie z Pisma Świętego, innych materiałów katechetycznych
5. Udział w zajęciach dodatkowych, poszerzanie zainteresowań.

Wymagania na poszczególne oceny:

OCENA: **NIEDOSTATECZNY** UCZEŃ:
- wykazuje rażący brak wiadomości programowych
- wykazuje brak jedności logicznej między wiadomościami
- podczas przekazywania informacji popełnia elementarne, liczne, powtarzające się błędy

OCENA: **DOPUSZCZAJĄCY** UCZEŃ:
- opanował konieczne pojęcia religijne
- posiada luźno zestawiony poziom wiadomości programowych
- nie potrafi stosować wiedzy nawet przy pomocy nauczyciela
- ma problemy ze znajomością podstawowych prawd katechizmowych

OCENA**: DOSTATECZNY** UCZEŃ:

- opanował całkowicie niezbędne wiadomości i umiejętności
- prezentuje podstawowe treści materiału programowego z religii
- wykazuje się umiejętnością łączonymi treści związkami logicznymi
- potrafi stosować wiadomości dla celów praktycznych i teoretycznych przy pomocy nauczyciela
- wykazuje się podstawową znajomością prawd katechizmowych

OCENA: **DOBRY** UCZEŃ:

- opanował przynajmniej połowę materiału programowego
- prezentuje poziom wiadomości powiązany ze sobą w logiczny układ
- stosuje wiedzę w sytuacjach teoretycznych i praktycznych inspirowanych przez nauczyciela
- podczas wypowiedzi nie popełnia rażących błędów stylistycznych
- posiada znajomość podstawowych tekstów biblijnych stosowanych w czasie roku liturgicznego

OCENA: **BARDZO DOBRY** UCZEŃ:

- opanował pełen zakres wiedzy i umiejętności określony poziomem nauczania religii
- prezentuje poziom wiadomości powiązanych ze sobą w logiczny układ
- umiejętnie wykorzystuje wiadomości w teorii i praktyce bez ingerencji nauczyciela
- wykazuje się właściwym stylem wypowiedzi, udziela wyczerpujących odpowiedzi na zadany temat
- łączy wiedzę z religii z treściami skorelowanymi z innymi przedmiotami szkolnymi
- charakteryzuje się dociekliwością, pilnością i systematycznością

OCENA: **CELUJACY** UCZEŃ:

- spełnia wymagania w zakresie oceny bardzo dobrej
- prezentuje wiadomości powiązane ze sobą w systematyczny układ
- dociekliwie łączy wiedzę z religii z treściami skorelowanymi z innymi przedmiotami szkolnymi
- wykazuje się właściwym stylem wypowiedzi, swobodą w posługiwaniu się terminologią przedmiotową
- uczestniczy w konkursach wiedzy religijnej, spotkaniach o charakterze wolontariacim inspirowanych wartościami chrześcijańskimi

Nauczyciele religii

Wymagania edukacyjne z wychowania fizycznego dla Liceum Ogólnokształcącego Zakonu Pijarów w Krakowie w oparciu o nową podstawę programową

Ministerstwo Edukacji wdraża nową podstawę programową dla wychowania fizycznego w szkołach ponadpodstawowych. Dokument został podpisany 22 lipca 2025 r i ma obowiązywać od 1 września 2025r.

Kluczowe założenia:

Rozwój podstawowych umiejętności ruchowych, wspierających podejmowanie różnorodnych form aktywności fizycznej przez całe życie.
Nacisk na kompetencje ruchowe, motywację, prozdrowotne i proekologiczne postawy, edukację cyfrową i technologiczną.
Sformułowanie wymagań w ujęciu kompetencyjnym: cele kształcenia, powiązane wymagania szczegółowe oraz korelacje międzyprzedmiotowe.
W liceach wprowadzono obowiązkowy dział dotyczący ćwiczeń wykorzystywanych w rekrutacji do służb mundurowych – w szkołach ponadpodstawowych ten dział jest obowiązkowy dla wszystkich uczniów.

Wymagania szczegółowe:

Klasa I:
Uczeń potrafi prawidłowo:
- diagnozować swoją sprawność fizyczną przy pomocy testów zaproponowanych przez nauczyciela
- oceniać reakcję własnego organizmu na wysiłek fizyczny
- wyliczać i interpretować własny wskaźnik wagowo wzrostowy (BMI)
- opisywać prawidłową technikę oraz wykonywać poznane podstawowe elementy gier zespołowych i sportów indywidualnych zgodnie z własnymi możliwościami i maksymalnym zaangażowaniem
- podać podstawowe przepisy wybranych gier zespołowych
- podać i stosować niezbędne zasady bezpiecznego uprawiania sportu na lekcjach i poza szkołą
- wyjaśnić różnice między sportem amatorskim, a sportem zawodowym
- wyjaśnić na czym polega dbanie o zdrowie swoje i innych

Klasa II:
Uczeń:
-rozszerza diagnozę swojej sprawności fizycznej przy pomocy testów zaproponowanych przez nauczyciela
- ocenia reakcję własnego organizmu na wysiłek fizyczny oraz porównuje wyniki na przestrzeni czasu
- zna prawidłowe zasady dietetyczne
- opisuje prawidłową technikę oraz wykonuje poznane średnio zaawansowane elementy gier zespołowych i sportów indywidualnych zgodnie z własnymi możliwościami i maksymalnym zaangażowaniem
- zna zasady sędziowania i przepisy wybranych gier zespołowych

- zna podstawowy zasób ćwiczeń rozgrzewki oraz ćwiczeń kształtujących
- podaje i stosuje niezbędne zasady bezpiecznego uprawiania sportu na lekcjach i poza szkołą
- potrafi wyjaśnić na czym polega dbanie o zdrowie swoje i innych

Klasa III:
Uczeń:
- omawia zalecenia dotyczące aktywności fizycznej zależne od wieku, płci, okresu życia oraz pracy
- omawia i stosuje metody poprawiania reakcji organizmu na wysiłek fizyczny
- wymienia choroby cywilizacyjne związane z deficytem ruchu i nieprawidłowa dietą
- zna ćwiczenia kompensacyjne oraz relaksacyjne
- opisuje prawidłową technikę i taktykę oraz wykonuje zaawansowane elementy gier zespołowych i sportów indywidualnych zgodnie z własnymi możliwościami i maksymalnym zaangażowaniem
- prowadzi ćwiczenia (fragment lekcji) dla innych uczniów
- zna zasady organizacji rozgrywek sportowych
- wyjaśnia różnicę między pozytywnym i destrukcyjnym kibicowaniem
- zna pojęcie zdrowia jako wartości społecznej, związek między środowiskiem, a zdrowiem, wymienia akcje społeczne promujące zdrowy styl życia

Klasa IV:
Uczeń:
- omawia zalecenia dotyczące aktywności fizycznej zależne od wieku, płci, okresu życia oraz pracy
- omawia i stosuje metody poprawiania reakcji organizmu na wysiłek fizyczny
- wymienia choroby cywilizacyjne związane z deficytem ruchu i nieprawidłowa dietą
- zna ćwiczenia kompensacyjne oraz relaksacyjne
- opisuje prawidłową technikę i taktykę oraz wykonuje zaawansowane elementy gier zespołowych i sportów indywidualnych zgodnie z własnymi możliwościami i maksymalnym zaangażowaniem
- prowadzi ćwiczenia (fragment lekcji) dla innych uczniów
- zna zasady organizacji rozgrywek sportowych oraz systemy rozgrywek sportowych
- wyjaśnia różnicę między pozytywnym i destrukcyjnym kibicowaniem
- zna pojęcie zdrowia jako wartości społecznej, związek między środowiskiem, a zdrowiem, wymienia akcje społeczne promujące zdrowy styl życia
- zna zasady połączenia aktywności ruchowej z prawidłowym odżywianiem oraz odpoczynkiem (regeneracją po wysiłku)
- potrafi zastosować aktywność fizyczną w dobowym cyklu w sposób bezpieczny i sprzyjający prawidłowemu, harmonijnemu rozwojowi psycho-fizycznemu organizmu.

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z przedmiotu „wiedza o społeczeństwie” dla klasy 2 liceum ogólnokształcącego i technikum (do programu nauczania *W centrum uwagi. Zakres rozszerzony*)

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2022 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

Tematy	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Ocena dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Ocena celująca Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
I. Człowiek i społeczeństwo						
1. Kim jest człowiek?	▪ badanie natury ludzkiej w ujęciu historycznym ▪ założenia głównych filozoficznych koncepcji człowieka: spirytualizmu, materializmu,teorii jedności duchowo-cielesnej, dualizmu ▪ obszary filozoficznej refleksji o człowieku: - człowiek-jednostka, natura ludzka, - rozum i zmysły, - wolność woli, - uczucia i emocje, - wybieranie	▪ wymienia podstawowe założenia głównych filozoficznych koncepcji dotyczących człowieka: spirytualizmu, materializmu, teorii jedności duchowo-cielesnej, dualizmu.	▪ rozpoznaje podstawowe obszary filozoficznej refleksji o człowieku; ▪ analizuje proste teksty źródłowe dotyczące różnych filozoficznych koncepcji człowieka; ▪ prawidłowo posługuje się pojęciami: „rozum”, „zmysły”, „wolność woli”, „uczucia”, „emocje”, „poznanie”[w kontekście filozoficznej refleksji o człowieku].	▪ porównuje założenia głównych filozoficznych koncepcji człowieka: spirytualizmu, materializmu, teorii jedności duchowo-cielesnej, dualizmu; ▪ wskazuje religijne i naukowe wątki w refleksji na temat natury ludzkiej.	▪ charakteryzuje, w ujęciu historycznym, rozwój refleksji i badań nad naturą człowieka; ▪ analizuje fragmenty tekstów filozoficznych dotyczących różnych wątków refleksji o człowieku.	▪ charakteryzuje wybrane spory filozoficzne dotyczące natury ludzkiej; ▪ dokonuje krytycznej analizy filozoficznych koncepcji człowieka: spirytualizmu, materializmu, teorii jedności duchowo-cielesnej, dualizmu.

	i decydowanie ▪ nauka [w tym filozofia] i religia wobec natury ludzkiej					
2. Człowiek istotą społeczną	▪ społeczny aspekt natury człowieka ▪ antyczne źródła myśli społecznej ▪ człowiek jako osoba ▪ osoba w filozofii chrześcijańskiej ▪ status społeczny i rola społeczna ▪ potrzeby człowieka ▪ formy życia społecznego ▪ grupy społeczne	▪ wymienia podstawowe aspekty postrzegania społecznej natury człowieka w kulturze europejskiej; ▪ wymienia podstawowe cechy osoby; ▪ w podaje przykłady ról społecznych, w tym tych, które sam odgrywa w życiu codziennym; ▪ rozpoznaje przykłady postaw i zachowań charakterystycznych dla wybranych ról społecznych [np. rodzica, ucznia]; ▪ rozpoznaje podstawowe rodzaje grup społecznych.	▪ dostrzega wpływ chrześcijaństwa na postrzeganie natury człowieka w kulturze europejskiej; ▪ omawia konflikty wynikające z odgrywania różnych ról społecznych; ▪ podaje przykłady potrzeb człowieka; ▪ wymienia konsekwencje niezaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka; ▪ prawidłowo stosuje pojęcie „status społeczny”; ▪ wymienia podstawowe formy życia społecznego [grupa społeczna, zbiorowość, społeczność, społeczeństwo]; ▪ interpretuje proste teksty narracyjneporuszające zagadnienie społecznej natury człowieka.	▪ analizuje kulturowe, filozoficzne, psychologiczne i religijne uwarunkowania wpływające na postrzeganie społecznej natury człowieka; ▪ przedstawia, w jaki sposób jest definiowana osoba w filozofii antycznej i myśli chrześcijańskiej; ▪ wyjaśnia, jak działają mechanizmy decydujące o powstawaniu konfliktów ról społecznych; ▪ charakteryzuje uwarunkowania wpływające na status społeczny człowieka ▪ porównuje więzi łączące ludzi tworzących różne grupy społeczne; ▪ porównuje cechy różnych form życia społecznego.	▪ interpretuje złożone teksty źródłowe poruszające zagadnienie społecznej natury człowieka [w tym teksty filozoficzne]; ▪ dostrzega zmienność wymagań i kryteriów decydujących o definiowaniu ról społecznych w kulturze europejskiej; ▪ analizuje konsekwencje niezaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka z różnych perspektyw [np. jednostki i społeczeństwa, polityki i kultury]; ▪ dostrzega zmienność kryteriów definiujących status społeczny człowieka.	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych koncepcji społecznej natury człowieka.
3. Dobro wspólne	▪ istota dobra wspólnego	▪ rozpoznaje postawy i działania służące dobru	▪ podaje przykłady dobra wspólnego uznawanego	▪ wyjaśnia, co oznacza idea dobra wspólnego;	▪ porównuje i ocenia różne sposoby	▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania

	▪ rozumienie dobra wspólnego w ramach różnych wspólnot ludzkich ▪ obowiązki jednostki względem wspólnoty ▪ obowiązki wobec wspólnoty w *Konstytucji RP* ▪ dobro wspólne w *Konstytucji RP* ▪ idea sprawiedliwości społecznej ▪ sprawiedliwość społeczna w *Konstytucji RP* ▪ tolerancja w życiu społecznym	wspólnemu; ▪ wymienia podstawowe obowiązki jednostki wobec wspólnoty w ramach kultury europejskiej; ▪ wymienia obowiązki wobec wspólnoty wynikające z *Konstytucji RP*.	w różnych wspólnotach ludzkich; ▪ rozpoznaje przykłady postaw i działań zgodnych z ideą sprawiedliwości społecznej; ▪ rozpoznaje przykłady postaw i działań zgodnych z ideą sprawiedliwości społecznej.	▪ wyjaśnia, na czym polega zależność między ideą sprawiedliwości społecznej a ideą dobra wspólnego; ▪ uzasadnia, z różnych perspektyw, konieczność dbania o dobro wspólne; ▪ analizuje przepisy *Konstytucji RP* regulujące w Polsce realizację idei dobra wspólnego i sprawiedliwości społecznej; ▪ tłumaczy, jak postawa tolerancji wpływa na funkcjonowanie wspólnoty.	definiowania i realizacji idei sprawiedliwości społecznej; ▪ charakteryzuje czynniki wpływające na rozumienie dobra wspólnego i stosunek do tej idei; ▪ analizuje złożoneteksty źródłowe poświęcone idei dobra wspólnego [w tym teksty filozoficzne].	idei dobra wspólnego w różnych okresach historycznych i w różnych kulturach.
4. Dobro jednostki a dobro wspólne	▪ poglądy dotyczące miejsca człowieka w świecie i jego roli w społeczeństwie [indywidualizm i kolektywizm] ▪ indywidualizm a egoizm ▪ społeczeństwo indywidualistyczne a społeczeństwo kolektywistyczne ▪ kolektywizm	▪ wskazuje różnicę między koncepcją dobra wspólnego uwzględniającą dobro jednostek a koncepcją totalitarną odrzucającą dobro jednostek jako mniej istotne; ▪ wymienia podstawowe cechy indywidualizmu i kolektywizmu.	▪ rozpoznaje psychologiczne, społeczne i instytucjonalne aspekty indywidualizmu i kolektywizmu; ▪ podaje przykładowe przejawy zróżnicowania kulturowego świata w zakresie podejścia do roli jednostki [kultury indywidualistyczne i kultury kolektywistyczne].	▪ analizuje psychologiczne, społeczne i instytucjonalne aspekty indywidualizmu i kolektywizmu; ▪ przedstawia zróżnicowanie kulturowe świata w zakresie podejścia do roli jednostki [kultury indywidualistyczne i kultury kolektywistyczne].	▪ analizuje, w ujęciu historycznym, koncepcje indywidualistyczne i kolektywistyczne mające wpływ na funkcjonowanie współczesnych społeczeństw; ▪ porównuje i ocenia wartości i zasady obowiązujące w społeczeństwach indywidualistycznych i kolektywistycznych.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat dawnych i współczesnych społeczeństwfunkcjonujących zgodnie z modelami indywidualistycznym lub kolektywistycznym.

	▪ w ustrojach totalitarnych ▪ zróżnicowane podejście do statusu jednostki w różnych regionach świata: kultury indywidualistyczne i kultury kolektywistyczne					
II. Społeczności i wspólnoty						
1. Rodzina	▪ rodzina i małżeństwo w *Konstytucji RP* ▪ rodzina jako miejsce budowania fundamentalnych relacji społecznych ▪ typy rodzin we współczesnym świecie ▪ funkcje rodziny ▪ pozycja rodziny we współczesnych społeczeństwie i państwie	▪ wymienia cechy rodziny jako grupy społecznej; ▪ wyjaśnia, jakie znaczenie ma rodzina w procesie budowania prawidłowych relacji społecznych; ▪ podaje przykłady praw i obowiązków poszczególnych członków rodziny, które wynikają z prawa polskiego i z tradycji.	▪ podaje funkcje rodziny i wskazuje przykłady ich realizacji; ▪ wymienia wynikające z *Konstytucji RP* normy prawne dotyczące rodziny i małżeństwa.	▪ przedstawia typy rodzin występujące we współczesnej Europie i ich wpływ na kształtowanie relacji społecznych; ▪ analizuje testy normatywne i narracyjne oraz źródła statystyczne dotyczące roli, statusu i znaczenia rodziny w życiu społecznym.	▪ prezentuje jeden z nieeuropejskich modelów funkcjonowania rodziny we współczesnym świecie; ▪ analizuje sytuację rodziny we współczesnym państwie polskim, uwzględniając zagrożenia dla jej prawidłowego rozwoju oraz stojące przed nią szanse.	▪ dokonuje krytycznej analizy różnych koncepcji funkcjonowania rodziny i ich wpływu na relacje społecznych; ▪ charakteryzuje uwarunkowania kulturowe, w których ukształtowały sięposzczególne typy rodziny funkcjonujące we współczesnym świecie.
2. Wspólnoty religijne	▪ religia jako zjawisko społeczne ▪ cechy religijności we współczesnym społeczeństwie ▪ religie współczesnego	▪ wymienia główne religie współczesnego świata; ▪ wymienia największe wspólnoty wyznaniowe w Polsce; ▪ określa rolę religii w społeczeństwie.	▪ rozróżnia pojęcia: „religia”, „religijność”, „wiara”; ▪ wymienia formy organizacji religijnych; ▪ charakteryzuje religijność	▪ analizuje teksty normatywne, w tym przepisy *Konstytucji RP*, oraz teksty narracyjne i źródła statystyczne dotyczące życia religijnego w Polsce;	▪ dostrzega ciągłość w identyfikacji religijnej społeczeństwa polskiego i społeczeństw zachodnich; ▪ przedstawia przyczyny i skutki zmian	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące wybranych form religijności występujących we współczesnym społeczeństwie

	świata ▪ typy współczesnych organizacji religijnych ▪ organizacje religijne w Polsce ▪ problem laicyzacji we współczesnym świecie.		społeczeństwa polskiego i społeczeństw zachodnich; ▪ rozpoznaje podstawowe zjawiska związane z religijnością społeczeństw zachodnich [np. laicyzacja].	▪ porównuje formy religijności występujące w społeczeństwie polskim i społeczeństwach zachodnich; ▪ porównuje formy religijności występujące w społeczeństwie polskim i społeczeństwach zachodnich.	dotyczących religijności, w tym identyfikacji religijnej, zachodzących w społeczeństwie polskim i społeczeństwach zachodnich.	polskimalbo wybranejwspólnoty wyznaniowej działającej w Polsce.
3. Państwo	▪ współczesna definicja państwa ▪ atrybuty państwa jako organizacji politycznej ▪ rodzaje władzy ▪ cechy władzy państwowej ▪ legitymizacja władzy państwowej ▪ teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska]	▪ przedstawia podstawowe cechy i atrybuty państwa [terytorialność, przymusowość, suwerenność zewnętrzną i wewnętrzną]; ▪ rozróżnia i wymienia rodzaje władzy; ▪ wymienia podstawowe teorie dotyczące genezy państwa [Arystotelesa, teistyczną, umowy społecznej, podboju, marksistowską]; ▪ wymienia podstawowe funkcje państwa.	▪ podaje klasyczną definicję państwa [G. Jellinek]; ▪ wyjaśnia, co oznaczają trzy podstawowe atrybuty państwa: terytorialność, suwerenność, przymusowość; ▪ wskazuje specyficzne cechy władzy państwowej; ▪ wyjaśnia, czym jest legitymizacja władzy; ▪ rozpoznaje poszczególne typy legitymizacji władzy [według M. Webera]; ▪ omawia podstawowe teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczną, umowy społecznej, podboju, marksistowską].	▪ charakteryzuje władzę jako zjawisko społeczne; ▪ analizuje podstawowe teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczną, umowy społecznej, podboju, marksistowską]; ▪ poddaje analizie i porównuje ze sobą różne typy legitymizacji władzy [według M. Webera]; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między władzą państwową a władzą publiczną; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty	▪ porównuje ze sobą podstawowe teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczną, umowy społecznej, podboju, marksistowską]; ▪ analizuje i porównuje ze sobą różne definicje państwa [np. G. Jellinka, Arystotelesa, marksistowską]; ▪ uzasadnia konieczność istnienia państwa; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej zagadnieniom związanym z teorią państwa, np. dotyczącej funkcji państwa we współczesnym świecie.	▪ opracowuje krytyczną analizę wybranej teorii genezy państwa [Arystotelesa, teistycznej, umowy społecznej, podboju, marksistowskiej]; ▪ organizuje debatę na temat funkcji państwa we współczesnym świecie i bierze w niej aktywny udział.

			▪ podaje przykłady realizacji poszczególnych funkcji państwa.	normatywne] informacje dotyczące państwa.		
4. Obywatelstwo	▪ istota instytucji prawnej obywatelstwa ▪ zasady nabywania obywatelstwa w Polsce ▪ prawa i obowiązki obywatela polskiego ▪ utrata obywatelstwa polskiego ▪ bezpaństwowcy podwójne obywatelstwo	▪ podaje przykłady praw i obowiązków obywatela Polski; ▪ wyjaśnia znaczenie podstawowych pojęć związanych z nabyciem obywatelstwa [„prawo ziemi", „prawo krwi"]; ▪ wskazuje podstawowąformę nabycia obywatelstwa polskiego.	▪ tłumaczy, czym jest obywatelstwo; ▪ wyjaśnia znaczenie podstawowych pojęć związanych z nabyciem obywatelstwa [„naturalizacja", „repatriacja"]; ▪ tłumaczy, jakie jest znaczenie terminu „bezpaństwowiec"; ▪ wyjaśnia, w jaki sposób można nabyć obywatelstwo polskie; ▪ wyjaśnia kwestię posiadania obywatelstwa kilku państw z uwzględnieniem przepisów prawa polskiego.	▪ analizuje i porównuje ze sobą różne sposoby nabycia obywatelstwa polskiego; ▪ wyjaśnia, w jaki sposób i w jakich okolicznościach można utracić obywatelstwo, w tym obywatelstwo polskie; ▪ przedstawia konsekwencje nieposiadania obywatelstwa; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne, teksty normatywne] informacje dotyczące instytucji obywatelstwa.	▪ przedstawia, w jaki sposób instytucja obywatelstwa funkcjonowała w różnych okresach historycznych; ▪ omawia zasadę wyłączności obywatelstwa.	▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące sposobów nabycia obywatelstwa, możliwości posiadania obywatelstwa dwóch lub więcej państw oraz sytuacji bezpaństwowców.
5. Naród	▪ definicja pojęcia „naród" ▪ polityczna koncepcja narodu ▪ etniczno--kulturowa koncepcja narodu ▪ istota tożsamości narodowej ▪ formy tożsamości	▪ podaje cechy narodu definiowanego w ramach koncepcji politycznej oraz koncepcji etniczno-kulturowej; ▪ wskazuje przykłady czynników narodowotwórczychoraz czynników	▪ charakteryzuje czynniki narodowotwórcze oraz czynniki sprzyjające kształtowaniu się tożsamości narodowej; ▪ wymienia podstawowe koncepcje dotyczące kształtowania się narodów;	▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „tożsamość narodowa"; ▪ przedstawia problemy związane z procesem kształtowania i utrwalania tożsamości narodowej; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła	▪ charakteryzuje spory dotyczące definiowania pojęcia „naród"; ▪ analizuje charakter współczesnej polskiej tożsamości narodowej; ▪ porównuje na wybranych przykładach odmienne drogi	▪ charakteryzuje na wybranych przykładach współczesne problemy polityczne wynikające z procesu kształtowania się narodów; ▪ analizuje problemy wynikające z wielowarstwowej tożsamości narodowej

	narodowej ▪ współcześni Polacy wobec kwestii tożsamości narodowej ▪ czynniki narodowotwórcze ▪ czynniki decydujące o zachowaniu, zmianie lub utracie tożsamości narodowej	sprzyjającychkształtowaniu się tożsamości narodowej; ▪ określa własną tożsamość narodową. .	▪ charakteryzuje główne typy postaw jednostki wobec własnej narodowości.	statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące narodu.	kształtowania się współczesnych narodów.	współczesnych społeczeństw europejskich.
6. Polityka narodowo-ściowa	▪ zróżnicowanie etniczne ▪ naród a grupa etniczna ▪ rodzaje grup etnicznych we współczesnym świecie [autochtoni, mniejszość etniczna, mniejszość narodowa, imigranci, grupy etnograficzne] ▪ akulturacja i asymilacja grup mniejszościowych, w tym migranckich, we współczesnym świecie	▪ rozpoznaje podstawowe rodzaje grup etnicznych funkcjonujących we współczesnym świecie; ▪ wymienia etapy i formy przystosowania się migrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym [separacja, adaptacja, integracja, asymilacja].	▪ wyjaśnia znaczenie pojęć „asymilacja” i „akulturacja”; ▪ charakteryzuje wybraną formę przystosowania się migrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym; ▪ omawia podstawowe modele polityki państwa w stosunku do grup mniejszościowych, w tym migranckich.	▪ porównuje różne formy przystosowania się imigrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym [separacja, adaptacja, integracja, asymilacja]; ▪ porównuje wybrane modele polityki narodowościowej realizowane przez współczesne państwa; ▪ charakteryzuje wpływ polityki państwa na przebieg procesów akulturacji i asymilacji grup mniejszościowych; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty	▪ charakteryzuje i ocenia politykę państwa polskiego w stosunku do grup mniejszościowych, w tym migranckich; ▪ porównuje różne systemy ochrony grup mniejszościowych we współczesnym świecie.	▪ dokonuje krytycznej analizy polityki wybranych państw w stosunku do grup mniejszościowych, w tym migranckich; ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące systemów prawnej ochrony grup mniejszościowych funkcjonujących w wybranych państwach świata.

	▪ systemy ochrony grup mniejszościowych we współczesnym świecie ▪ modele polityki narodowościowej we współczesnym świecie i konsekwencje ich realizacji ▪ formy przystosowania się imigrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym[separacja, adaptacja, integracja, asymilacja]			normatywne] informacje dotyczące polityki narodowościowej.		
7. Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce	▪ zmiany w strukturze narodowościowej społeczeństwa polskiego po 1939 r. oraz ich kulturowe, polityczne i społeczne konsekwencje ▪ mniejszości narodowe, etniczne i grupa posługująca się językiem	▪ wskazuje podstawowe zmiany, jakie zaszły w strukturze narodowościowej Polski po 1939 r.; ▪ wymienia mniejszości narodowe i etniczne, które zostały prawnie uznane w Polsce; ▪ podaje podstawowe prawa przysługujące grupom mniejszościowym w Polsce.	▪ podaje przykłady kulturowych, politycznych i społecznych konsekwencji wynikających ze zmian w strukturze narodowościowej polskiego społeczeństwa po 1939 r.; ▪ wyjaśnia, jakie są prawne podstawy uznania danej grupy mniejszościowej	▪ przedstawia różnice między mniejszością narodową a mniejszością etniczną w świetle polskiego prawa; ▪ charakteryzuje mniejszości narodowe i etniczne w Polsce [demografia; rozmieszczenie terytorialne; dziedzictwo, tradycja, historia; formy aktywności politycznej,	▪ wskazuje różnice między socjologiczną a prawną definicją grup mniejszościowych w Polsce; ▪ analizuje problemy wynikające z przyjętych w Polsce regulacji prawnych dotyczących grup mniejszościowych [np. problem statusu prawnego Ślązaków]; ▪ uzasadnia konieczność ochrony praw	▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat stanu przestrzegania praw mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce; ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat najwybitniejszych przedstawicieli mniejszości narodowych, którzy wnieśli duży wkład w kulturę polską;

	regionalnym we współczesnej Polsce – cechy charakterystyczne, kultura, tradycje, liczebność, rozmieszczenie geograficzne, formy aktywności ▪ regulacje prawne określające status grup mniejszościowych w Polsce ▪ polityka państwa polskiego wobec mniejszości narodowych i etnicznych oraz grupy posługującej się językiem regionalnym ▪ wybitni przedstawiciele mniejszości narodowych i ich wkład w polską kulturę		za mniejszość narodową lub etniczną; ▪ określa status prawny ludności kaszubskiej; ▪ charakteryzuje wybrane grupy mniejszościowe w Polsce [rozmieszczenie terytorialne, dziedzictwo kulturowe]; ▪ wymienia najwybitniejszych przedstawicieli mniejszości narodowych, którzy wnieśli znaczący wkład w kulturę polską.	kulturowej i ekonomicznej]; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące grup mniejszościowych funkcjonujących w Polsce.	mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce.	▪ przygotowujedebatęna temat ochrony praw mniejszości narodowych we współczesnych państwach demokratycznych i bierze w niej aktywny udział; ▪ podejmuje działania na rzecz rozpropagowania wiedzy na temat mniejszości narodowych i etnicznych żyjących w Polsce, np. przygotowuje publikację do zamieszczenia na stronie internetowej szkoły.
III. Funkcjonowanie społeczeństwa						
1. Rodzaje społeczeństw	▪ pojęcia: „społeczeństwo”, „zmiana społeczna”,	▪ rozpoznaje podstawowe typy społeczeństw;	▪ wymienia cechy społeczeństwa przemysłowego;	▪ porównuje różne typy społeczeństw; ▪ omawia i analizuje cechy współczesnego	▪ gromadzi, prezentuje i analizuje informacje na temat wybranych współczesnych	▪ przygotowuje debatę na temat szans, zagrożeń i wyzwań stojących przed współczesnymi

	„rozwój społeczny”, „postęp społeczny” ▪ cechy społeczeństw: zbieracko-łowieckiego, nomadycznego i rolniczego ▪ współczesne społeczności łowieckie, nomadyczne i rolnicze ▪ wiejska społeczność tradycyjna – dawniej i współcześnie ▪ cechy społeczeństw przemysłowego i poprzemysłowego ▪ cechy współczesnych społeczeństw	▪ wymienia podstawowe cechy różnych typów społeczeństw; ▪ wskazuje cechy tradycyjnej społeczności wiejskiej; ▪ rozpoznaje cechy współczesnego społeczeństwa poprzemysłowego [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe].	▪ podaje cechy współczesnego społeczeństwa poprzemysłowego [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe]; ▪ wymienia zjawiska i czynniki cywilizacyjne decydujące o cechach współczesnego społeczeństwa poprzemysłowego; ▪ podaje przykłady wybranych współczesnych społeczeństw zbieracko-łowieckich, nomadycznych, rolniczych.	społeczeństwa poprzemysłowego [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe]; ▪ przedstawia szanse, zagrożenia i wyzwania stojące przed współczesnym społeczeństwem poprzemysłowym; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące wybranych aspektówżycia społecznego.	społeczeństw zbieracko-łowieckich, nomadycznych, rolniczych.	społeczeństwami poprzemysłowymi, a także bierze aktywny udział w dyskusji.
2. Socjalizacja	▪ istota i cechy procesu socjalizacji ▪ instytucje socjalizacji ▪ modele socjalizacji w różnych grupach wiekowych ▪ socjalizacja pierwotna i wtórna ▪ zjawisko	▪ wymienia podstawowe aspekty procesu socjalizacji; ▪ rozpoznaje przykłady sytuacji i działań sprzyjających procesowi socjalizacji; ▪ wskazuje przykładowe mechanizmy i instytucje	▪ wyjaśnia znaczenie stwierdzenia: „Człowiek jest istotą społeczną”; ▪ odróżnia socjalizację pierwotną od socjalizacji wtórnej; ▪ wymienia grupy społeczne,mechanizmy i instytucje wpływające	▪ wyjaśnia znaczenie procesu socjalizacji dla prawidłowego funkcjonowania człowieka w społeczeństwie; ▪ porównuje socjalizację pierwotną i socjalizację wtórną;	▪ przedstawia przebieg procesu socjalizacji w poszczególnych fazach rozwoju dziecka; ▪ wymienia zjawiska cywilizacyjne wpływające na proces socjalizacji we współczesnym	▪ przedstawia i analizuje problemy, z którymi boryka się jednostka w procesie socjalizacji w społeczeństwie nowoczesnym, wynikające z uwarunkowań osobistych, a także m.in. ze:

	socjalizacji odwróconej ▪ resocjalizacja	wpływające na przebieg procesu socjalizacji.	na przebieg socjalizacji pierwotnej i wtórnej; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „resocjalizacja”.	▪ omawia rolę rodziny w procesie socjalizacji; ▪ analizuje przepisy *Konstytucji RP*odnoszące się doprocesu socjalizacji pierwotnej; ▪ wyjaśnia – na wybranych przykładach – na czym polega socjalizacja odwrócona, orazwskazuje przyczyny tego zjawiska; ▪ przedstawia grupy społeczne, instytucje i mechanizmy wpływające na przebieg procesu socjalizacji; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące procesu socjalizacji.	społeczeństwie polskim/europejskim; ▪ porównuje przebieg procesu socjalizacji w społeczeństwach różnego typu, np. w społeczeństwach tradycyjnym i poprzemysłowym.	- zmieniającej się roli rodziny, - zmian zachodzących w sposobiefunkcjonowania grup rówieśniczych, -wzrostu anonimowości i zwiększonej mobilności poziomej.
3. Kapitał społeczny	▪ elementy tworzące kapitał społeczny ▪ kapitał ludzki a kapitał społeczny ▪ rodzaje kapitału społecznego ▪ funkcje kapitału społecznego ▪ zaufanie a kapitał społeczny	▪ wymienia elementy tworzące kapitał społeczny; ▪ wymienia czynniki sprzyjające budowaniu kapitału społecznego.	▪ określa, jakie jest znaczenie kapitału społecznego dla prawidłowego funkcjonowania państwa i społeczeństwa.	▪ charakteryzuje różne rodzaje kapitału społecznego; ▪ wymienia funkcje kapitału społecznego; ▪ określa, jakie jest znaczenie zaufania jako czynnika kształtującego kapitał społeczny;	▪ porównuje zakres znaczeniowy pojęć „kapitał społeczny” i „kapitał ludzki”; ▪ rozważa, jaki jest poziom kapitału społecznego we współczesnym społeczeństwie polskim.	▪ przygotowuje debatępoświęconą np. roli kapitału społecznego w społecznościach poprzemysłowych, a także bierze aktywny udział w dyskusji na wybrany temat.

	znaczenie kapitału społecznego dla rozwoju państwa i społeczeństwa			▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące kapitału społecznego.		
4. Struktura społeczna	▪ znaczenie pojęć: „struktura społeczna”, „ruchliwość społeczna”, „warstwa społeczna” i „klasa społeczna” ▪ uwarunkowania pionowej i poziomej ruchliwości społecznej	▪ rozpoznaje przykłady ruchliwości pionowej i poziomej; ▪ wskazuje przykłady degradacji i awansu społecznego; ▪ wymienia podstawowe kryteria różnicujące ludzi w społeczeństwie i określające ich pozycję społeczną.	▪ wymienia przyczyny i konsekwencje ruchliwości pionowej i poziomej we współczesnym świecie, w tym w Polsce; ▪ wymienia podstawowe kryteria stratyfikacji społecznej; ▪ odróżnia warstwę społeczną od klasy społecznej; ▪ wyjaśnia pojęcie: „stratyfikacja społeczna”.	▪ porównuje zakres znaczeniowy pojęć „warstwa społeczna” i „klasa społeczna”; ▪ określa, jakie mogą być przyczyny degradacji i awansu społecznego; ▪ omawia różnicę między otwartym a zamkniętym modelem stratyfikacji społecznej; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące struktury społecznej.	▪ porównuje poglądy Karola Marksa i Maxa Webera dotyczące stratyfikacji; ▪ wyjaśnia, jakie jest społeczne znaczenie klasy średniej; ▪ przedstawia zależności zachodzące między współczesnymi zjawiskami cywilizacyjnymi a zmianami w strukturze społeczeństw zachodnich, w tym w strukturze społeczeństwa polskiego.	▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat struktury wybranego społeczeństwa zachodniego, w tym te dotyczące charakteru i dynamiki zachodzących w nim zmian.
5. Przemiany społeczne w Polsce	▪ struktura społeczna w Polsce przed 1989 r. ▪ istota transformacji ustrojowej w Polsce	▪ podaje podstawowe cechy struktury społecznej w Polsce przed 1989 r. ▪ wymienia podstawowe cechy struktury warstwowej	▪ podaje przykłady degradacji społecznej i awansu społecznego, do których doszło w efekcie przemian w Polsce po 1989 r.	▪ wyjaśnia, na czym polegała istota transformacji ustrojowej, która dokonała się w Polsce po 1989 r.; ▪ wyjaśnia znaczenie	▪ opisuje zjawisko dyferencjacji inteligencji polskiej po 1989 r; ▪ ocenia proces transformacji społecznej w Polsce po 1989 r. oraz omawia jego wpływ	▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące np.: - wybranych aspektów przemian społecznych w Polsce po 1989 r.; - procesu

	▪ znaczenie pojęć: „adaptacja społeczna”, „degradacja społeczna” ▪ modele adaptacji klas społecznych do zmian społeczno-gospodarczych w Polsce ▪ przyczyny degradacji i awansu osób z poszczególnych klas społecznych w Polsce po 1989 r. ▪ struktura warstwowa współczesnego społeczeństwa polskiego	współczesnego społeczeństwa polskiego; ▪ przedstawia różne postawy Polaków wobec transformacji ustrojowej w kraju.	▪ wymienia czynniki wpływające na ruchliwość pionową w społeczeństwie polskim po 1989 r.; ▪ charakteryzuję postawęprzedstawicieli społeczeństw postkomunistycznych, którzy są określani jako*homo sovieticus*; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „adaptacja społeczna”; ▪ przedstawia podstawowe modele adaptacji społecznej do społeczno--ekonomicznych przemian w Polsce.	pojęcia„degradacja społeczna”; ▪ porównuje strukturę społeczną w Polsce przed 1989 r. ze strukturą współczesnego społeczeństwa polskiego; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące przemian społecznych w Polsce po 1989 r.	na funkcjonowanie współczesnego społeczeństwa polskiego; ▪ wyjaśnia, na czym polegają dylematy badawcze przy sporządzaniu charakterystyki struktury warstwowej współczesnego społeczeństwa polskiego.	przystosowania się społeczeństwa do zmiany systemowej w wybranym państwie postkomunistycznym, innym niż Polska; ▪ porównuje strukturę współczesnego społeczeństwa polskiego ze strukturą wybranych społeczeństw zachodnich.
6. Nierówności społeczne	▪ nierówności społeczne we współczesnym świecie, w tym w Rzeczypospolitej Polskiej – rodzaje, przyczyny, przejawy, skala problemu ▪ poziom nierówności dochodowych –	▪ podaje przykłady nierówności we współczesnych społeczeństwach; ▪ przedstawia przykłady konfliktów społeczno-ekonomicznych na świecie, w tym w Polsce; ▪ wykazuje związek między nierównościami społecznymi	▪ ocenia skalę wybranych nierówności społecznych we współczesnych społeczeństwach, w tym w społeczeństwie polskim, oraz wskazuje ich przyczyny; ▪ wymienia kryteria, według których można rozpatrywać nierówności społeczne;	▪ porównuje skalę nierówności społecznych w Polsce i innych państwach europejskich; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „społeczeństwo bezklasowe”; ▪ analizuje wyniki pomiaru poziomu nierówności w społeczeństwie, wyrażone za pomocą wskaźnika Giniego;	▪ porównuje wybrane konflikty społeczno--ekonomiczne [przyczyny, przejawy, skutki]; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat pozytywnych i negatywnych aspektów nierówności społecznych.	▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące np. przyczyn, konsekwencji i różnorodnych aspektów nierówności społecznych w wybranych regionach lub państwach świata; ▪ przygotowuje i realizuje, np. na terenie szkoły, kampanię społeczną

	▪ wskaźnik Giniego ▪ nierówność społeczna a nierówność szans życiowych ▪ metody i instrumenty ograniczania nierówności społecznych ▪ przyczyny i skutki społeczno-ekonomicznych konfliktów we współczesnym świecie	a nierównością szans życiowych.	▪ charakteryzuje wybrany konflikt społeczno-ekonomiczny [przyczyny, przejawy, skutki].	▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące nierówności społecznych we współczesnym świecie.		na rzecz zmniejszenia nierówności społecznych; ▪ przygotowuje debatę dotyczącą nierówności społecznych we współczesnym świecie oraz uczestniczy w dyskusji na wskazany temat.
7. Problemy społeczne w Polsce	▪ przyczyny, przejawy i skutki wykluczenia społecznego ▪ problemy życia społecznego we współczesnej Rzeczypospolitej Polskiej ▪ polityka społeczna państwa polskiego – priorytety, sposoby rozwiązywania problemów, instytucje udzielające pomocy społecznej ▪ system	▪ rozpoznaje typowe przejawy i formy wykluczenia społecznego; ▪ identyfikuje grupy społeczne, których przedstawiciele są szczególnie narażeni na wykluczenie; ▪ rozpoznaje przejawy bezrobocia, przemocy, ubóstwa, uzależnienia; ▪ podaje główne przyczyny i skutki bezrobocia i ubóstwa; ▪ wymienia przyczyny i skutki bezrobocia wśród osób młodych.	▪ wyjaśnia, na czym polega zjawisko wykluczenia społecznego; ▪ wymienia typowe przejawy i formy wykluczenia społecznego; ▪ wskazuje podmioty – organy władzy, instytucje państwowe i organizacje pozarządowe – zobowiązane do prowadzenia walki z wykluczeniem społecznym;	▪ podaje przyczyny i skutki wykluczenia społecznego; ▪ omawia zjawiska bezrobocia i ubóstwa w Polsce po 1989 r. [skala, zasięg społeczny i geograficzny, dynamika, przyczyny i skutki]; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące problemów społecznych we współczesnej Polsce.	▪ przedstawia i ocenia instrumenty aktywnej polityki społecznej prowadzonej w państwie polskim; ▪ omawia funkcjonowanie systemu ubezpieczeń społecznych w Polsce.	▪ przygotowuje i realizuje, np. na terenie szkoły, kampanię społeczną na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, w tym bezrobociu i ubóstwu; ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące wybranego problemu społecznego we współczesnej Polsce; ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych działań podejmowanych w celu ograniczenia lub eliminacji

	ubezpieczeń społecznych w Polsce.		▪ wymienia instrumenty aktywnej polityki społecznej; ▪ podaje główne zadania systemu ubezpieczeń społecznych.			wykluczenia społecznego; ▪ krytycznie analizuje funkcjonowanie systemu ubezpieczeń społecznych w Polsce.
IV. Procesy demograficzne						
1. Migracje we współcze-snym świecie	▪ znaczenie pojęć: „migracja”, „imigracja”, „emigracja”, „repatriacja” ▪ przyczyny ruchów migracyjnych we współczesnym świecie i ich główne kierunki, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji migracyjnej w Europie ▪ bariery migracyjne ▪ zasady polityki państwa polskiego wobec migrantów	▪ wyjaśnia, na czym polega zjawisko migracji; ▪ podaje główne przyczyny i skutki migracji we współczesnym świecie.	▪ prawidłowo posługuje się pojęciami: „migracja”, „emigracja”, „imigracja”, „repatriacja”; ▪ wskazuje szanse i zagrożenia wynikające ze zjawiska migracji; ▪ wymienia główne przyczyny i przejawy kryzysu migracyjnego we współczesnej Europie; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęć „uchodźca” i „deportacja”; ▪ charakteryzuje główne grupy migrantów we współczesnej Polsce, w tym grupę uchodźców; ▪ analizuje przepisy *Konstytucji RP* regulujące sytuację migrantów, w tym uchodźców.	▪ charakteryzuje główne szlaki migracyjne na świecie; ▪ wyjaśnia wpływ kryzysu klimatycznego i konfliktów politycznych na zjawisko migracji we współczesnym świecie; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące współczesnych migracji.	▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji dotyczącej migracji [na temat np. kryzysu migracyjnego we współczesnej Europie; postaw społeczeństwa polskiego wobec migrantów, w tym uchodźców; polityki państwa polskiego wobec kryzysu migracyjnego we współczesnej Europie].	▪ przygotowuje debatę dotyczącą wybranego aspektu migracji we współczesnym świecie, a także aktywnie bierze udział w dyskusji na wskazany temat.
2. Migracje na ziemiach polskich	▪ migracje Polaków w ujęciu historycznym –	▪ podaje główne przyczyny emigracji z ziem polskich:	▪ podaje główne cechy emigracji z ziem polskich:	▪ uzasadnia konieczność podejmowanej współcześnie repatriacji	▪ analizuje zjawisko emigracji z Polski po 1989 r. [skala, zasięg	▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranego

	od upadku I Rzeczypospolitej do 1989 r. ▪ przemieszczenia ludności na ziemiach polskich na przełomie XX i XXI w. ▪ proces repatriacji Polaków w XX i XXI w. ▪ repatriacja a wysiedlenie migracje wewnętrzne we współczesnej Polsce	- od upadku I Rzeczypospolitej do 1989 r., - na przełomie XX i XXI w.; ▪ wymienia główne zasady repatriacji Polaków w XX i XXI w.	- od upadku I Rzeczypospolitej do 1989 r., - na przełomie XX i XXI w.; ▪ porównuje repatriację i wysiedlenie; ▪ analizuje wybrane przepisy *Ustawy o repatriacji*; ▪ przedstawia geograficzny zasięg współczesnego procesu repatriacji ludności pochodzenia polskiego.	ludności pochodzenia polskiego; ▪ wymienia formy wsparcia dla repatriantów realizowane przez państwo polskie; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące migracji Polaków[w ujęciu zarówno historycznym,jak i współczesnym].	społeczny i geograficzny, dynamika, przyczyny i skutki, szanse i zagrożenia]; ▪ dokonuje analizy zjawiska migracji wewnętrznych w Polsce po 1989 r. [skala, zasięg społeczny i geograficzny, dynamika, przyczyny i skutki, szanse i zagrożenia].	aspektu migracji Polaków w XX i XXI w.
3. Polacy za granicą	▪ znaczenie pojęć: „diaspora”, „Polonia” ▪ główne skupiska Polaków na świecie w XXI w. – liczebność, zlokalizowanie, przyczyny migracji do danych państw docelowych ▪ wkład emigracji w polskie życie narodowe w XX i XXI w. ▪ Karta Polaka i przykłady jej	▪ wymienia największe skupiska Polaków na świecie w XXI w.; ▪ wymienia formy aktywności diaspory polskiej, w tym te mające na celu zachowanie polskiej tożsamości narodowej.	▪ wyjaśnia znaczenie pojęć „diaspora” i „Polonia”; ▪ podaje przykłady praw przysługujących ludności pochodzenia polskiego i wynikających z *Ustawy o Karcie Polaka*.	▪ określa liczebność i rozmieszczenie współczesnej diaspory polskiej; ▪ charakteryzuje różne formy aktywności emigracji polskiej, szczególnie te mające na celu zachowanie polskiej tożsamości narodowej; ▪ wymienia wybitnych reprezentantów polskiej emigracji, których działalność znacząco wzbogaciła polskie życie narodowe w XX i XXI w.;	▪ porównuje przepisy *Ustawy o Karcie Polaka* oraz *Ustawy o repatriacji*; ▪ ocenia politykę państwa polskiego wobec emigracji polskiej; ▪ przedstawia sylwetki i osiągnięcia wybitnych reprezentantów polskiej emigracji, których działalność znacząco wzbogaciła polskie życie narodowe w XX i XXI w..	▪ przygotowuje i realizuje, np. na terenie szkoły, kampanię informacyjną mającą na celu rozpowszechnienie wiedzy na temat osiągnięć Polaków żyjących poza granicami Rzeczypospolitej [naukowców, polityków, artystów], np. opracowuje publikację do zamieszczenia na stronie internetowej szkoły.

	praktycznego zastosowania			▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące sytuacji Polaków za granicą państwa polskiego.		
4. Procesy demograficzne na świecie	▪ znaczenie pojęć: „przyrost naturalny”, „stagnacja demograficzna”, „eksplozja demograficzna”, „wyż demograficzny”, „regres demograficzny” ▪ czynniki wpływające na rozwój demograficzny społeczeństw ▪ globalne tendencje demograficzne ▪ sytuacja demograficzna w Europie ▪ regres demograficzny i wyż demograficzny: przyczyny,	▪ wymienia czynniki wpływające na rozwój demograficzny współczesnych społeczeństw; ▪ wskazuje przykładowe skutki wyżu i regresu demograficznego; ▪ określa, na których kontynentach w ostatnich 30 latach odnotowano stagnację demograficzną, a na których – wzrost demograficzny.	▪ prawidłowo stosuje pojęcia „przyrost naturalny”, „stagnacja demograficzna”, „eksplozja demograficzna”, „wyż demograficzny”, „regres demograficzny”; ▪ wymienia przyczyny i skutki wyżu demograficznego oraz regresu demograficznego.	▪ wyjaśnia znaczenie pojęć „eksplozja demograficzna” i „regres demograficzny”; ▪ przedstawia przyczyny i skutki eksplozji demograficznej oraz regresu demograficznego we współczesnych społeczeństwach; ▪ charakteryzuje [w ujęciu globalnym] współczesne tendencje demograficzne; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące procesów demograficznych przebiegających we współczesnym świecie.	▪ porównuje i ocenia sytuację demograficzną w wybranych państwach świata; ▪ analizuje na wybranych przykładach polityki pronatalistyczną i antynatalistyczną prowadzone przez współczesne państwa.	▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące wybranego aspektu procesów demograficznych we współczesnym świecie.

	przejawy, skutki					
5. Tendencje demograficzne w Polsce	▪ znaczenie pojęć: „niż demograficzny”, „wyż demograficzny”, „depopulacja”, „współczynnik dzietności”, „suburbanizacja” ▪ znaczenie wzrostu demograficznego dla perspektyw rozwojowych państwa ▪ sytuacja demograficzna we współczesnej Polsce ▪ polityka państwa polskiego mająca na celu przeciwdziałanie niekorzystnym trendom demograficznym	▪ prawidłowo stosuje pojęcia „niż demograficzny” i „wyż demograficzny”; ▪ wymienia podstawowe procesy demograficzne przebiegające we współczesnej Polsce; ▪ wyjaśnia, na czym polega zjawisko starzenia się społeczeństwa, oraz przedstawia jego konsekwencje.	▪ wyjaśnia, jak wzrost demograficzny wpływa na perspektywy rozwojowe państwa polskiego; ▪ podaje przykłady działań podejmowanych przez państwo polskie w celu ograniczenia niekorzystnych trendów demograficznych.	▪ wyjaśnia znaczenie pojęć: „niż demograficzny”, „wyż demograficzny”, „depopulacja”, „współczynnik dzietności”, „suburbanizacja”; ▪ przedstawia przyczyny starzenia się społeczeństwa; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące procesów demograficznych przebiegających we współczesnej Polsce.	▪ analizuje zjawiska wyżu demograficznego i niżu demograficznego w Polsce w drugiej połowie XX w. oraz w XXI w. [przyczyny, skutki]; ▪ porównuje sytuację demograficzną w Polsce i wybranych państwach świata; ▪ ocenia politykę państwa polskiego wobec niekorzystnych trendów demograficznych.	▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat: - wybranych aspektów procesów demograficznych we współczesnej Polsce; - działań podejmowanych przez państwo w celu ograniczenia niekorzystnych trendów demograficznych.

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z przedmiotu „wiedza o społeczeństwie” dla klasy 2. liceum ogólnokształcącego cz. 2 (do programu nauczania *W centrum uwagi. Zakres rozszerzony*)

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2022 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

Zagadnienia	Wymagania na poszczególneoceny				
	Ocena dopuszczająca **Uczeń:**	**Ocena dostateczna** **Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:**	**Ocena dobra** **Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:**	**Ocena bardzo dobra** **Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:**	**Ocena celująca** **Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:**
	2	**3**	**4**	**5**	**6**
I. Aktywność obywatelska					
Temat lekcji: Społeczeństwo obywatelskie					
▪ istota i idee społeczeństwa obywatelskiego ▪ polskie tradycje społeczeństwa obywatelskiego ▪ ruch organicznikowski ▪ społeczeństwo obywatelskie w Polsce w XX i XXI wieku	▪ wymienia główne cechy społeczeństwa obywatelskiego; ▪ podaje przykłady codziennych zachowańświadczących o funkcjonowaniu społeczeństwa obywatelskiego we współczesnej Polsce; ▪ rozpoznaje postawy i działania właściwe dla społeczeństwa obywatelskiego w różnych epokach historycznych.	▪ wymienia główne formy aktywności obywatelskiej; ▪ wymienia warunki konieczne do ukształtowania się społeczeństwa obywatelskiego; ▪ podaje przykłady postaw i działań charakterystycznych dla społeczeństwa obywatelskiego w różnych okresach historii Polski [I Rzeczypospolita i XIX wiek]; ▪ wymienia główne etapy procesu kształtowania się społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w XX w. oraz związane z tym procesem problemy; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące społeczeństwa obywatelskiego.	▪ charakteryzuje główne funkcje społeczeństwa obywatelskiego; ▪ przedstawiaXIX-wieczne tradycje polskiego społeczeństwa obywatelskiego, ze szczególnym uwzględnieniem ruchu organicznikowskiego; ▪ wyjaśnia, jakie znaczenie mają zaufanie społeczne i kapitał społeczny dla właściwego funkcjonowania demokracji; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących społeczeństwa obywatelskiego w różnych okresach historycznych oraz współcześnie [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	▪ porównuje ze sobą różne koncepcje/ideedotyczące społeczeństwa obywatelskiego; ▪ porównuje postawy i działania podejmowane w ramach społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w różnych epokach historycznych oraz dokonuje krytycznej analizy tych aktywności; ▪ charakteryzuje formy funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w czasach komunistycznych; ▪ formułujeargumenty i kontrargumenty w dyskusjidotyczącej społeczeństwa obywatelskiego wewspółczesnej Polsce.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą wybranych aspektówfunkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji; ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat idei i funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego na różnych etapach historycznych, Polsce współczesnej lub w wybranych państwach świata.
Temat lekcji: Organizacje pozarządowe					
▪ trzeci sektor działalności społeczno- -gospodarczej	▪ podaje przykłady stowarzyszeń i fundacji o zasięgu ogólnopolskim; ▪ wymienia podstawowe cechy organizacji pozarządowych;	▪ porównuje status prawny stowarzyszeń, fundacji i organizacjipożytku publicznego w Polsce;	▪ charakteryzuje trzy sektory działalności społeczno-gospodarczej w państwie;	▪ określa, jakie znaczenie ma funkcjonowanie organizacji ztrzeciego sektora życia publicznego	▪ przygotowuje i przeprowadza wraz z rówieśnikamikampanię społeczną mającą na celu

▪ stowarzyszenia ▪ fundacje ▪ organizacje pożytku publicznego ▪ thinktank	▪ wskazujegłówne kierunki aktywności organizacji pozarządowych w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ wymienia główne formy aktywności organizacji pozarządowych we współczesnej Polsce; ▪ podaje przykłady działań oddolnych na rzecz społeczności lokalnej.	▪ odszukuje i prezentuje informacje na temat funkcjonowania wybranej organizacji z trzeciego sektora; ▪ charakteryzuje główne kierunki aktywności organizacji pozarządowych w Polsce; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące funkcjonowania organizacji z trzeciego sektora życia publicznego; ▪ wymienia zakres niezbędnych uregulowań, które muszą zostać uwzględnione w statucie stowarzyszenia; ▪ przygotowuje według wzoru projekt statutu stowarzyszenia lub fundacji; ▪ wyjaśnia, czym są think tanki i jaką rolę odgrywają.	▪ omawia procedurę rejestracji stowarzyszeń w Polsce; ▪ porównuje procedury zakładania oraz zasady funkcjonowania fundacji i stowarzyszeń w Polsce; ▪ interpretuje przepisy prawne dotyczące funkcjonowania stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ opracowuje projekt działań społecznych na rzecz wspólnoty lokalnej; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących organizacji z trzeciego sektora życia publicznego [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne]; ▪ przedstawia działalność wybranego think tanku.	dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego; ▪ formułujeargumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np. roli organizacji pozarządowych we współczesnym świecie.	wypromowaniewybranej organizacji pozarządowej; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. roli organizacji pozarządowych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, formułując właściwe argumenty i kontrargumenty; ▪ aktywnie działa w jednej z organizacji pozarządowych.
Temat lekcji:Spółdzielczość					
▪ spółdzielnia ▪ spółdzielczość w Polsce ▪ rodzaje spółdzielni w Polsce	▪ wyjaśnia, na czym polega spółdzielczość; ▪ podaje przykłady spółdzielni funkcjonujących współcześnie w Polsce.	▪ wymienia rodzaje spółdzielni funkcjonujących współcześnie w Polsce; ▪ odczytuje z dostępnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące spółdzielni.	▪ omawia cele, formy organizacji i działania wybranego typu spółdzielni we współczesnej Polsce; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnych materiałach źródłowych dotyczących historii i współczesności ruchu spółdzielczego [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	▪ przedstawiatradycje ruchu spółdzielczego w Polsce i w wybranych państwach[np. w Wielkiej Brytanii]; ▪ wyjaśnia, czym się różni spółdzielnia od spółki; ▪ przedstawia wady i zalety ruchu spółdzielczego we współczesnym świecie.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę, np. na temat roli ruchu spółdzielczego w Polsce ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacjena temat wybranychspółdzielni.
Temat lekcji: Organizacje społeczno-zawodowe					
▪ związki zawodowe ▪ centrale związkowe ▪ dialog społeczny	▪ przedstawiacele związków zawodowych i przykłady działań	▪ przedstawiacele działalności związków zawodowych, organizacji	▪ charakteryzujezwiązki zawodowe i centrale związkowe	▪ formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np. roli związków	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. roli związków

▪ organizacje pracodawców ▪ samorządy zawodowe ▪ grupy interesów	podejmowanych przez te organizacje; ▪ wymienia główne centrale związków zawodowych w Polsce.	pracodawców i samorządów zawodowych; ▪ podaje przykłady działań typowych dla związków zawodowych, organizacji pracodawców i samorządów zawodowych; ▪ wyjaśnia, czym jest grupa interesu; ▪ odczytuje z dostępnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące związków zawodowych, organizacji pracodawców oraz samorządów zawodowych.	funkcjonujące współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ przedstawiaorganizacje pracodawców funkcjonujące współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ porównuje ze sobą cele i formy działania związków zawodowych i organizacji pracodawców; ▪ wyjaśnia, czym jest lobbing; ▪ wyjaśnia, jakie znaczenie we współczesnym społeczeństwie demokratycznym ma dialog społeczny; ▪ interpretuje przepisy prawne dotyczące funkcjonowania związków zawodowych, organizacji pracodawców i samorządów zawodowych w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących związków zawodowych [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	zawodowych we współczesnych państwach demokratycznych.	zawodowych we współczesnych państwach demokratycznych oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, formułując właściwe argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych związku zawodowego, organizacji pracodawców, samorządu zawodowego lub spółdzielni.
II. POLITYKA					
Temat lekcji: Istota polityki					
▪ definicje polityki ▪ koncepcje polityki ▪	▪ podaje przykłady działań charakterystycznych dla polityki; ▪ przedstawiaprzykładowe definicje polityki; ▪ podaje przykłady konfliktów politycznych i wymienia ich przyczyny.	▪ przedstawia wybrane definicje i koncepcje polityki; ▪ wskazujeprzyczyny konfliktów politycznych; ▪ wyjaśnia, na jakich zasadach i w jakich okolicznościach wypracowano wybrane kompromisy polityczne we współczesnym świecie; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty	▪ porównuje różne definicje i koncepcje polityki; ▪ wyjaśnia, co oznacza wyrażenie „polityka bez ideologii"; ▪ analizuje przyczyny, przebieg i konsekwencje przykładowych konfliktów politycznych; ▪ wymienia podstawowe strategie postępowania stosowane przez uczestników konfliktów politycznych; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach	▪ analizuje i porównuje historyczne definicje pojęcia „polityka"; ▪ omawia, analizuje i porównuje różne strategie postępowania stosowane przez uczestników konfliktu politycznego [m.in. wskazuje ich mocne i słabe strony]; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica pomiędzy polityką a politykierstwem.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje na forum informacje na temat wybranych konfliktów politycznych we współczesnym świecie.

		publicystyczne] informacje dotyczące polityki.	źródłowych dotyczących polityki [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].		
Temat lekcji: Myśl polityczna					
▪ liberalizm ▪ konserwatyzm ▪ socjalizm ▪ chrześcijańska demokracja ▪ nacjonalizm	▪ wymienia podstawowe założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjalizmu, chrześcijańskiej demokracji i nacjonalizmu.	▪ przedstawiapodstawowe założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjalizmu, chrześcijańskiej demokracji i nacjonalizmu; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące współczesnych ideologii politycznych.	▪ porównuje założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjalizmu, chrześcijańskiej demokracji i nacjonalizmu; ▪ wskazuje różnice w definiowaniurówności, wolności i sprawiedliwościw ramach poszczególnychnurtówmyśli politycznej; ▪ wyjaśnia, na czym polega podziałpoglądów politycznych nalewicowe i prawicowe; ▪ dokonuje krytycznej analizy poszczególnych nurtów myśli politycznej z uwzględnieniem poglądów dotyczących praw człowieka i zasad demokracji; ▪ dostrzega różnicę pomiędzy pojęciami ideologia i program polityczny; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] i dotyczących współczesnych poglądów politycznych.	▪ przedstawia genezę myśli liberalnej, konserwatywnej, socjalistycznej, nacjonalistycznej i chadeckiej, a także wymienia głównych ideologów i współczesnych przedstawicieli tych nurtów; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica w znaczeniu pojęć „ideologia”, „doktryna polityczna” oraz „program polityczny”;	▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych nurtów myśli politycznejwe współczesnym świecie; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą założeniom wybranych nurtów myśli politycznejoraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, formułując poprawne argumenty i kontrargumenty.
Temat lekcji: Totalitaryzm					
▪ cechy państwa totalitarnego ▪ źródła totalitaryzmu ▪ komunizm ▪ faszyzm ▪ nazizm ▪ ustrój ZSRS i III Rzeszy	▪ wymienia podstawowe cechy państwa totalitarnego; ▪ wymienia podstawowe założenia faszyzmu i komunizmu.	▪ wymienia główne cechy ustroju ZSRS i III Rzeszy; ▪ wskazuje różnice pomiędzy autorytaryzmem a totalitaryzmem; ▪ prawidłowo posługuje się pojęciami: „dyktatura”, „kult jednostki”, „monopartyjność”, „ucieczka od wolności” oraz „świeckie religie”;	▪ wymienia historyczne źródła totalitaryzmu; ▪ porównuje założenia faszyzmu i komunizmu; ▪ porównuje założenia faszyzmu i nazizmu;	▪ analizuje genezę oraz przyczyny rozwoju ideologii faszystowskiej i komunistycznej; ▪ analizuje genezę oraz konsekwencje funkcjonowania państw autorytarnych i totalitarnych.	▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat historycznych i współczesnych przykładów państw i społeczeństw autorytarnych i totalitarnych; ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych

▪ autorytaryzm		▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące autorytaryzmu, totalitaryzmu, faszyzmu, nazizmu i komunizmu.	▪ wyjaśnia, jakie są konsekwencje postawy określanej jako „ucieczka od wolności”; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęć: „umasowienie” i „ideologizacja życia politycznego”; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących autorytaryzmu, totalitaryzmu, faszyzmu, nazizmu i komunizmu [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].		współczesnych ruchów politycznych odwołujących się do założeń komunizmu i faszyzmu.
Temat lekcji: Demokracja					
▪ formy i zasady demokracji ▪ geneza demokracji ▪ demokracja formalna i realna ▪ polskie tradycje demokratyczne ▪ parlamentaryzm ▪ republikanizm	▪ wymienia podstawowe zasady demokracji [suwerennośćludu, trójpodział i równowagawładz, konstytucjonalizm, praworządność, pluralizm]; ▪ wskazujeprzykładowe formy demokracji bezpośredniej i pośredniej; ▪ wyjaśnia, na czym polega powszechne prawo wyborcze	▪ przedstawiapodstawowe zasady demokracji [suwerenności ludu, trójpodziału i równowagi władz, konstytucjonalizmu, praworządności, pluralizmu]; ▪ wyjaśnia etymologię słowa „demokracja”; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między demokracją bezpośrednią a demokracją pośrednią; ▪ rozpoznaje podstawowe formy demokracji bezpośredniej [referendum, plebiscyt, inicjatywa ludowa, weto ludowe]; ▪ wymienia główne fazy procesu kształtowania się demokracji; ▪ przedstawia podstawowe zasady ustrojowe zawarte w artykułach henrykowskich oraz *Konstytucji 3 maja*; ▪ przyporządkowuje do podstawowych zasad demokracji konkretne przepisy konstytucji marcowej i współczesnej*Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*; ▪ odczytuje z materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła	▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między demokracją formalnąa demokracją realną, ▪ przedstawia antyczne korzenie demokracji i republikanizmu; ▪ wyjaśnia wpływ etyki chrześcijańskiej na proces kształtowania się ustroju demokratycznego; ▪ omawiawpływ myśli oświeceniowej na proces kształtowania sięfundamentów współczesnej demokracji; ▪ udowadnia, że rozwiązania polityczno-ustrojowe z okresu tzw. Polski Ludowej [monizm, kierownicza rola gremiów decyzyjnych PZPR, system fikcji ustrojowych] miały charakter niedemokratyczny; ▪ porównuje ze sobą zasady i przepisy prawne zawarte w konstytucjach polskich z lat 1921, 1935 i 1952; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w materiałach źródłowych dotyczących zasad i form demokracji w różnych okresach historycznych oraz współcześnie [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki	▪ charakteryzuje średniowieczne reprezentacje stanowe, w tym przedstawia genezę współczesnego parlamentaryzmu; ▪ dokonuje krytycznej analizy ustroju demokratycznego, w tym wskazuje pozytywne i negatywne aspekty jego funkcjonowania; ▪ przedstawia polskie tradycje demokratyczne i poddaje je krytycznej analizie.	▪ organizuje debatę na forum społeczności szkolnej poświęconą np.: - wadom i zaletom demokracji; - wyzwaniom stojącym przed demokracją we współczesnym świecie, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując poprawne argumenty i kontrargumenty.

		ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące zasad i form demokracji w różnych okresach historycznych oraz współcześnie.	badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].		
Temat lekcji: Współczesna demokracja – problemy i zagrożenia					
▪ korupcja ▪ nepotyzm ▪ populizm ▪ demagogia ▪ klientelizm ▪ kumoterstwo	▪ wyjaśnia, na czym polegapopulizm we współczesnej polityce; ▪ rozpoznaje przejawy patologii życia publicznego: korupcji, nepotyzmu, demagogii, klientelizmu i kumoterstwa.	▪ wymienia cechy populizmu; ▪ przedstawiakonsekwencje zjawiska populizmu we współczesnej polityce; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy, schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące korupcji, nepotyzmu, populizmu, demagogii, klientelizmu i kumoterstwa.	▪ porównuje populizm i demagogię; ▪ przedstawia czynniki sprzyjające rozwojowi korupcji oraz skutki tego zjawiska; ▪ charakteryzuje metodyprzeciwdziałania korupcji i wymienia instytucje powołane do zwalczania tego zjawiska; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczące korupcji, nepotyzmu, populizmu, demagogii, klientelizmu i kumoterstwa [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	▪ charakteryzuje i porównuje różne formynepotyzmu, demagogii, klientelizmu, kumoterstwa [w tym formy historyczne tych zjawisk]; ▪ analizuje problemy w funkcjonowaniu demokracji w skali globalnej i najpoważniejsze zagrożenia dla tego ustroju; ▪ buduje argumenty w sporze dotyczącym znaczenia populizmu we współczesnym świecie.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. współczesnym formom populizmu i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, formułując poprawne argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje iprezentuje informacje na temat wybranego współczesnego ruchu populistycznego.
Temat lekcji: Kultura polityczna					
▪ elementy kultury politycznej ▪ typy kultury politycznej ▪ kultura polityczna w Polsce ▪ partycypacja polityczna ▪ opinia publiczna	▪ podaje przykłady zachowań świadczących o poziomie kultury politycznej w danym społeczeństwie; ▪ wymienia podstawowe typy kultury politycznej; ▪ przedstawia przykłady partycypacji politycznej.	▪ wyjaśnia, czym jest kultura polityczna społeczeństwa; ▪ charakteryzuje poszczególne typy kultury politycznej w ujęciu klasycznym; ▪ prawidłowo posługuje się pojęciem *partycypacja polityczna, petycja, zgromadzenie, obywatelskie nieposłuszeństwo, opinia publiczna;* ▪ wymienia historyczne i współczesne fory obywatelskiego nieposłuszeństwa; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące postaw przyjmowanych przez członków społeczeństwa polskiego	▪ charakteryzuje proces kształtowania się kultury politycznej jednostki i społeczeństwa; ▪ analizuje – z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej – kulturę polityczną wybranych społeczeństw, grup społecznych lub formacji politycznych; ▪ przedstawia poszczególne formy partycypacji politycznej; ▪ charakteryzuje formy obywatelskiego nieposłuszeństwa; ▪ wymienia formy badania opinii publicznej; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących kultury politycznej oraz partycypacji politycznej [tabele, wykresy	▪ charakteryzuje typy polityków według klasyfikacji Maxa Webera; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej kulturze politycznej współczesnego społeczeństwa polskiego; ▪ dokonuje krytycznej analizy działań służących podniesieniu poziomu partycypacji politycznej; ▪ przedstawia pozytywny i negatywny wpływ sondaży na kształtowanie się opinii publicznej i wybrane aspekty życia publicznego, a także dokonuje krytycznej oceny wiarygodności niektórych badań sondażowych; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących kultury politycznej oraz partycypacji	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. kulturze politycznej współczesnego społeczeństwa polskiego i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, formułując poprawne argumenty i kontrargumenty; ▪ realizuje na forum społeczności szkolnej kampanię społeczną promującą wartości, działania lub postawy charakterystyczne dla obywatelskiej kultury politycznej.

		wobec instytucji publicznych i polityków.	i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	politycznej [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	
Temat lekcji: Wspólnota polityczna					
▪ wspólnota polityczna ▪ kultura a wspólnota polityczna ▪ teoria cywilizacji ▪ współczynnik humanistyczny ▪ dziedzictwo kulturowe ▪ socjologia moralności ▪ awans społeczny	▪ wymienia cechy wspólnoty politycznej; ▪ przedstawia podstawowe elementy polskiej tożsamości narodowej.	▪ wyjaśnia znaczenie twierdzenia – *człowiek jest istotą społeczną;* ▪ wyjaśnia, co oznacza stwierdzenie: „Człowiek jest istotą społeczną"; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [dane statystyczne, tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące wspólnot politycznych.	▪ wyjaśnia, na czym polega koncepcja wspólnoty politycznej wynikająca z przepisów obowiązującej *Konstytucji RP*; ▪ charakteryzuje elementy tworzące i wzmacniające wspólnotę polityczną; ▪ prawidłowo posługuje się pojęciami: „socjologia humanistyczna", „socjologia moralności", „więź społeczna"; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących zagadnienia wspólnoty politycznej [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	▪ porównuje różne koncepcjewspólnoty politycznej [w tym koncepcje historyczne]; ▪ analizuje wyniki badań naukowych dotyczących roli kultury w procesie kształtowania się wspólnoty politycznej; ▪ przedstawia czynniki kształtujące polską tożsamość narodową; ▪ omawia koncepcje wspólnoty politycznej sformułowane przezLudwika Krzywickiego i Feliksa Konecznego; ▪ wyjaśnia, jakie było znaczenie koncepcjiFloriana Znanieckiego i Stanisława Ossowskiego, Marii Ossowskiej, Józefa Chałasińskiegow rozwoju badań socjologicznych.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą różnym koncepcjom wspólnoty politycznej lub tożsamości politycznej współczesnych Polaków oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, formułując poprawne argumenty i kontrargumenty.
III. KOMUNIKOWANIE I MEDIA					
Temat lekcji: Komunikacja społeczna					
▪ kody komunikacyjne ▪ kodowanie i dekodowanie ▪ kody pozajęzykowe ▪ komunikacja werbalna ▪ komunikacja niewerbalna ▪ przeszkody komunikacyjne	▪ wskazujew swoim otoczeniu elementy komunikacji społecznej; ▪ identyfikuje w konkretnych sytuacjach nadawcę i odbiorcękomunikatu; ▪ podaje przykłady komunikacji niewerbalnej; ▪ wymienia podstawowe czynniki utrudniające proces komunikacji społecznej i podaje konkretne przykłady ich działania; ▪ podaje przykłady stereotypów.	▪ wymienia podstawowe aspekty komunikacji społecznej; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica pomiędzy komunikowaniem a komunikowaniem się; ▪ wymienia funkcje komunikowania się; ▪ identyfikuje podstawowe rodzaje kodów komunikacyjnych; ▪ rozpoznaje formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej; ▪ rozpoznaje poszczególne etapy procesu komunikacji; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane	▪ charakteryzuje poszczególne funkcje komunikowania się; ▪ prawidłowo interpretuje pozawerbalne sygnały w komunikacji; ▪ wskazuje wady i zalety poszczególnych kodów komunikacyjnych; ▪ omawia bariery poznawcze w obszarze komunikacji; ▪ przedstawia zasady skutecznej komunikacji; ▪ wskazuje wady i zalety stereotypowego myślenia; ■ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach	▪ przedstawiaklasyfikacji procesów komunikowania się; ▪ dokonuje krytycznej analizy konkretnych sytuacji komunikacyjnych, wskazując błędy popełnione przez ich uczestników i sposoby na wyeliminowanie napotkanych przez nich trudności; ▪ wykazuje wady i zalety różnych form komunikowania się; ▪ charakteryzuje metody i techniki wspomagające proces prawidłowego komunikowania się, np. aktywne słuchanie.	▪ realizuje na forum społeczności szkolnej kampanię społeczną promującą zasady skutecznej komunikacji społecznej.

		statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące komunikacji społecznej.	źródłowych dotyczących komunikacji społecznej [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne.		
Temat lekcji: Media masowe					
▪ funkcje mediów ▪ komunikowanie masowe a komunikowanie medialne ▪ media społecznościowe ▪ czwarta władza ▪ media w Polsce ▪ media a debata publiczna	▪ podaje przykłady mediów masowych; ▪ wymienia główne funkcje mediów; ▪ podaje przykładysytuacji i wydarzeń, które dowodzą, że media wywierają wpływna sposób sprawowania władzy przez polityków.	▪ wyjaśnia, jaką rolę odgrywającwspółczesne media w debacie publicznej; ▪ zbiera i przedstawia informacje na temat przebiegu debaty publicznej dotyczącej wybranego problemu; ▪ omawiagłówne funkcje mediów; ▪ charakteryzuje główne typy mediów działających w Polsce; ▪ charakteryzuje wybrany tygodnik społeczno-polityczny wychodzący w Polsce[z uwzględnieniem grupy odbiorców, formy przekazu, orientacji ideologicznej, typu własności]; ▪ wyjaśnia znaczenie terminów:„media masowe”, „media społecznościowe”, „czwarta władza”i właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach; ▪ wskazuje przykładowe sytuacje, w których media realizują funkcję kontrolną wobec organów władzy; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące mediów masowych.	▪ przedstawia główne etapy rozwoju mediów masowych; ▪ charakteryzuje, ocenia i porównuje rolę mediów różnego typu w debacie publicznej; ▪ wykazuje, że przekaz prezentowany przez media często zależy od ich orientacji politycznej; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących mediów masowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	▪ charakteryzuje i ocenia funkcjonowanie wybranych mediów społecznościowych; ▪ formułujeargumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat wpływu mediów społecznościowych na: - na życie młodych ludzi w Polsce, - funkcjonowanie społeczeństw demokratycznych, - przemiany społeczno-polityczne na świecie; - charakter debaty publicznej w Polsce.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat przypadków ograniczania wolności mediów we współczesnych państwach demokratycznych i niedemokratycznych; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat wpływu mediów społecznościowychna: - życie młodych ludzi w Polsce, - funkcjonowanie społeczeństw demokratycznych, - przemiany społeczno-polityczne na świecie; - charakter debaty publicznej w Polsce, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Komunikacja perswazyjna					
▪ perswazja ▪ socjotechnika ▪ propaganda ▪ marketing polityczny ▪ bańka informacyjna	▪ odróżnia w przekazach medialnych fakty od opinii; ▪ podaje przykłady manipulacji stosowanych w przekazach medialnych; ▪ wymienia podstawowe zasady etyki dziennikarskiej;	▪ wskazujepodstawowe mechanizmy manipulacji wykorzystywane w mediach; ▪ wymienia zasady krytycznej analizy przekazów medialnych; ▪ przedstawia rolę Rady Etyki Mediów w Polsce;	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranego przekazu medialnego; ▪ omawiawybrane mechanizmy manipulacji medialnej; ▪ wymieniacechy propagandy; ▪ wskazujeprzyczyny powstawania baniek informacyjnych	▪ porównuje różnorodne przekazy medialne dotyczące wybranego problemu z życia publicznego, [ze szczególnym uwzględnieniem zastosowanych metodperswazji lubmanipulacji];	▪ realizuje, np. na forum społeczności szkolnej, kampanię społeczną dotyczącą wybranego problemu życia społecznego.

▪ manipulacja w mediach ▪ etyka dziennikarska ▪ kampanie społeczne	▪ wskazujeprzykłady zagrożeń wynikających z bezkrytycznego korzystania ze współczesnych mediów.	▪ właściwie posługuje się w swoich wypowiedziach pojęciami: „perswazja”, „socjotechnika”,„propaganda”, „manipulacja”, „bańka informacyjna”, „kampania społeczna”; ▪ przedstawia zagrożenia wynikające z bezkrytycznego korzystania ze współczesnych mediów; ▪ podajecechy kampanii społecznych; ▪ omawia poszczególne etapy realizacji kampanii społecznej; ▪ przedstawia cele wybranej kampanii społecznej; ▪ wyjaśnia, jaką rolę odgrywają media społecznościowe we współczesnym życiu politycznym; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące komunikacji perswazyjnej.	i zagrożenia wynikające z ich istnienia; ▪ analizuje przepisy prawne z*Karty etycznej mediów*, obowiązującej w Polsce; ▪ analizuje przebieg wybranej kampanii społecznej, w tym ocenia trafność i efektywność działań podjętych w jej ramach; ▪ opracowuje ramowy program kampanii społecznej dotyczącej wybranego problemu z życia społecznego; ▪ wyjaśnia, jakie są mechanizmy działania marketingu politycznego; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących komunikacji perswazyjnej [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	▪ porównuje wybrane kampanie społeczne; ▪ ocenia –z uwzględnieniem zasad etyki dziennikarskiej – wybrany tygodnik społeczno-polityczny wydawany w Polsce.	
Temat lekcji: Międzynarodowe *public relations*					
▪ *soft power* ▪ międzynarodowy wizerunek państwa ▪ państwowe instytuty kultury ▪ dyfamacja	▪ wymienia podstawowe narzędzia *public relations*; ▪ rozpoznaje działania służące budowaniu międzynarodowego wizerunku państwa; ▪ wskazuje w przestrzeni publicznej przykłady działań dyfamacyjnych.	▪ wymienia uczestników międzynarodowych *public relations;* ▪ podaje przykłady działań różnych państw na rzecz upowszechnienia za granicą korzystnego wizerunku rodzimej kultury narodowej(np. British Council, Instytuty Konfucjusza, Instytut Goethego, Instytut Adama Mickiewicza); ▪ wskazuje elementy składające się na *soft power* danego państwa; ▪ prawidłowo posługuje się w swoich wypowiedziach pojęciami: *soft power*, *public relations*, „dyfamacja”; ▪ podaje przykłady przekazów propagandowych o charakterze dyfamacyjnym; ▪ przedstawia przykłady działań zwalczających dyfamację;	▪ opisuje działania różnych państw na rzecz upowszechnienia za granicą korzystnego wizerunku rodzimej kultury narodowej; ▪ omawia metody walki z dyfamacją,w tym działania Ligi Antydefamacyjnej i Reduty Dobrego Imienia; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących międzynarodowych *public relations* [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne.	▪ ocenia i porównuje działania różnych państw na rzecz upowszechnienia za granicą korzystnego wizerunku rodzimej kultury narodowej; ▪ przedstawia cele i zakres działalności British Council, Instytutów Konfucjusza, Instytutu Goethego,Instytutu Adama Mickiewicza.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat międzynarodowych *public relations*, np. dotyczące wybranych kampanii wizerunkowych zrealizowanych przez państwo polskie; ▪ organizuje debatę na forum społeczności szkolnej poświęconą międzynarodowym *public relations* i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.

		▪ wymienia instytucje, których zadaniem jest walka z dyfamacją skierowaną przeciwko państwu polskiemu; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące międzynarodowych *public relations*.			
Temat lekcji: Wolność słowa					
▪ gwarancje wolności słowa ▪ wolność mediów ▪ wolność słowa ▪ odpowiedzialność za słowo ▪ cenzura	▪ uzasadnia konieczność ochrony wolności słowa; ▪ wskazuje, że każdy człowiek powinienponosićodpowiedzialność za słowo.	▪ wymienia elementy składowe prawa do wolności słowa; ▪ rozpoznaje współczesne przykłady cenzury; ▪ wyjaśnia, jaki jest związek między wolnością słowa a odpowiedzialnością za słowo; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące wolności słowa.	▪ przedstawia konstytucyjne gwarancje wolności słowa i wolności mediów; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących wolności słowa [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	▪ omawiaformy odpowiedzialności mediów i dziennikarzy za słowo; ▪ opisuje, porównuje i ocenia poszczególne typy cenzury; ▪ charakteryzuje historyczne formy cenzury, w tym te funkcjonujące w okresie PRL; ▪ przedstawia problem ochrony wolności słowa w wybranych współczesnych państwach świata.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą związkom między wolnością słowa a odpowiedzialnością za słowo i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, formułując poprawne argumenty i kontrargumenty; ▪ realizuje, np. na forum społeczności szkolnej, kampanię społeczną dotyczącą problemów związanych z ochroną wolności słowa.
IV PRAWO I PRAWA CZŁOWIEKA					
Temat lekcji: Prawo i jego rodzaje					
▪ prawo pozytywne ▪ prawo naturalne ▪ normy społeczne ▪ norma prawna ▪ przepis prawny ▪ rodzaje prawa ▪ gałęzie prawa	▪ prawidłowo posługuje się pojęciem „prawo”; ▪ wymienia podstawowe rodzaje norm społecznych; ▪ wskazuje przykłady norm prawnych; ▪ wymienia podstawowe gałęzie prawa.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „prawo”, „norma prawna”, „przepis prawny” oraz prawidłowo używa tych pojęć w swoich wypowiedziach; ▪ wyjaśnia, czym normy prawne różnią się od innych rodzajów norm społecznych; ▪ rozpoznaje i charakteryzuje poszczególne typy norm społecznych; ▪ wymienia główne rodzaje i gałęzie prawa; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne,	▪ porównuje z różnych perspektyw [wg różnych kryteriów] koncepcje prawa pozytywnego oraz prawa naturalnego; ▪ charakteryzuje poszczególne rodzaje norm prawnych; ▪ rozpoznaje i omawia poszczególne elementy budowy normy prawnej [hipoteza, dyspozycja, sankcja]; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących prawa i jego rodzajów [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła	▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między przedmiotowym a podmiotowym rozumieniem pojęcia „prawo”; ▪ tłumaczy, na czym polegają różnice w rozumieniu prawa między zwolennikami naturalizmu i pozytywizmu; ▪ porównuje poszczególne rodzaje norm prawnych.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacjedotycząceszczegółowych i złożonych zagadnień prawnych.

		normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące prawa i jego rodzajów.	ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].		
Temat lekcji: System prawa					
▪ zasady systemu prawa ▪ luka prawna ▪ reguły kolizyjne ▪ zasady prawa ▪ prawo pozytywne ▪ prawo precedensowe ▪ prawo zwyczajowe ▪ prawo religijne	▪ wymienia podstawowe zasady funkcjonowania systemu prawa; ▪ wymienia cechy systemu prawa funkcjonującego we współczesnej Polsce.	▪ właściwie używa w swoich wypowiedziach pojęć: „luka prawna", „spójność prawa", „hierarchiczność prawa", „zupełność prawa"; ▪ tłumaczy, jakie są źródła norm obowiązującychw różnych systemach prawnych [prawo: zwyczajowe, precedensowe, religijne, pozytywne]; ▪ wyjaśnia znaczenie zasad hierarchiczności, spójności i zupełności oraz podaje przykłady ich stosowania [lub wskazuje sytuacje, w których zostały one naruszone]; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące systemów prawa.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów „luka prawna" i „spójność prawa", „hierarchiczność prawa", „zupełność prawa"; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] dotyczących systemów prawa.	▪ porównuje systemy prawa pozytywnego i prawa precedensowego; ▪ charakteryzuje systemy prawne funkcjonujące w wybranych państwach świata [prawo pozytywne, precedensowe, zwyczajowe, religijne]; ▪ podaje przykłady reguł kolizyjnych stosowanych w systemie prawa.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacjedotycząceszczegółowych i złożonych zagadnień prawnych.
Temat lekcji: Źródła prawa					
▪ akty normatywne i nienormatywne ▪ obowiązywanie prawa ▪ źródła prawa ▪ kodeks ▪ dzienniki urzędowe	▪ prawidłowo stosuje w swoich wypowiedziachpojęcia: „kodeks", „akt administracyjny", „orzeczenie sądowe"; ▪ wymienia podstawowe rodzaje źródeł prawa obowiązującego w Polsce; ▪ wskazuje cechy *Konstytucji RP* i wyjaśnia, na czym polega jej szczególna moc; ▪ podaje przykłady kodeksów funkcjonujących w polskim porządku prawnym.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „akt normatywny", „źródło prawa", „kodeks", „akt administracyjny", „orzeczenie sądowe", „prawo wtórne UE", „prawo pierwotne UE" oraz prawidłowo używa tych pojęć w swoich wypowiedziach; ▪ charakteryzuje poszczególne źródła prawa powszechnie obowiązującego w Polsce; ▪ rozpoznaje i charakteryzuje akty prawne niebędące źródłami prawa; ▪ wymienia poszczególne rodzaje prawa Unii Europejskiej; ▪ rozpoznaje akty prawa pierwotnego Unii Europejskiej; ▪ wyjaśnia, na czym polega zasada pierwszeństwa stosowania prawa unijnego przed prawem krajowym; ▪ przedstawia rolę Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej	▪ wyjaśnia różnicę między aktami normatywnymi a aktami nienormatywnymi; ▪ porównuje różne typy źródeł prawa obowiązującego w Polsce [z uwzględnieniem sposobu stanowienia, sposobu wprowadzenia do porządku prawnego, zasięgu obowiązywania, adresatów norm, miejsca w hierarchii źródeł prawa]; ▪ charakteryzuje rodzaje umów międzynarodowych i pozycję tych porozumień w polskim porządku prawnym [buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z *Konstytucji RP*]; ▪ porównuje różne rodzaje aktów prawa miejscowego; ▪ wyjaśnia znaczeniezasady *vacatio legis*;	▪ przedstawia zasady ogólne prawa międzynarodowego; ▪ prezentuje istotę sporu dotyczącego hierarchicznej zależności między *Konstytucją RP* a prawem Unii Europejskiej; ▪ porównuje różne rodzaje aktów prawa wtórnego Unii Europejskiej.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacjedotycząceszczegółowych i złożonych zagadnień prawnych.

		[TSUE] w unijnym porządku prawnym; ▪ charakteryzuje kodeksy funkcjonujące w polskim porządku prawnym [nazwa, rodzaj i zakres regulacji]; ▪ podaje przykłady aktów prawa miejscowego; ▪ wymienia dzienniki urzędowe prowadzone w Polsce; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące źródeł prawa.	▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] dotyczących źródeł prawa.		
Temat lekcji: Prawo cywilne i rodzinne					
▪ osoba fizyczna i osoba prawna ▪ zdolność prawna ▪ zobowiązanie ▪ własność ▪ spadek ▪ testament ▪ małżeństwo ▪ wspólnota majątkowa ▪ rozwód ▪ separacja	▪ rozpoznaje przykłady spraw regulowanych przez prawo cywilne i prawo rodzinne; ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach pojęcia: „osoba fizyczna”, „osoba prawna”, „zdolność prawna”, „zdolność do czynności prawnych”, „zobowiązanie”, „rozwód”, „separacja”, „wspólnota majątkowa”; ▪ podaje przykłady działań, które są możliwie dzięki posiadaniu zdolności do czynności prawnych;:; ▪ wymienia warunki prawne, których spełnienie jest niezbędne do zawarcia małżeństwa w Polsce; ▪ przedstawia obowiązki i prawa rodziców i dzieci.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „osoba fizyczna”, „osoba prawna”, „zdolność prawna”, „zdolność do czynności prawnych”, „zobowiązanie”, „rozwód”, „separacja”, „wspólnota majątkowa”; ▪ odszukuje i interpretuje proste przepisy prawne z zakresu prawa cywilnego i rodzinnego; ▪ wymienia konsekwencje wynikające z posiadania pełnej i ograniczonej zdolności do czynności prawnych; ▪ wymienia zasady poprawnego sporządzania pełnomocnictwa;; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące prawa cywilnego i prawa rodzinnego.	▪ wyjaśnia znaczenie terminu „ubezwłasnowolnienie” i właściwie używa tego pojęcia w swoich wypowiedziach; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z *Kodeksu cywilnego*; ▪ wymienia rodzaje czynności prawnych; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z *Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego*; ▪ przedstawia różne sposoby zawarcia małżeństwa zgodne z polskim prawem; ▪ charakteryzuje poszczególne rodzaje postępowań cywilnych; ▪ właściwie posługuje się w swoich wypowiedziach pojęciami: „powód”, „pozwany”, „pozew”; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła	▪ analizuje proste kazusy z zakresu prawa cywilnego; ▪ analizuje proste kazusy z zakresu prawa rodzinnego; ▪ wymienia prawne przeszkody małżeńskie i przyczyny unieważnienia małżeństwa.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacjedotycząceszczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa cywilnego i rodzinnego.

			ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] dotyczących prawa cywilnego i prawa rodzinnego.		
Temat lekcji: Prawo karne					
▪ podział prawa karnego ▪ zasady prawa karnego ▪ przestępstwo ▪ wykroczenie ▪ kary i środki karne ▪ postępowanie karne	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „czyn zabroniony”, „kara”, „środek karny” „przestępstwo”, „wykroczenie” oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach; ▪ rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo karne; ▪ wskazuje źródła prawa karnego; ▪ wymienia funkcje kary w polskim prawie karnym.	▪ odszukuje przepisy prawne z zakresu prawa karnego;; ▪ wyjaśnia znaczenie podstawowych zasad prawa karnego; ▪ wymienia podstawowe działy prawa karnego; ▪ tłumaczy, jakie są funkcje kar i środków karnych przewidzianych w polskim prawie karnym; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące prawa karnego.	▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z *Kodeksu karnego* i *Kodeksu wykroczeń*; ▪ wyjaśnia, jaki jest cel obowiązywania podstawowych zasad prawa karnego; ▪ wymienia podstawowe etapy i zasady postępowania karnego, w tym postępowania w sprawach dotyczących nieletnich; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji wynikających z różnych źródeł [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, teksty publicystyczne i normatywne, źródła ikonograficzne] dotyczących prawa karnego.	▪ analizuje proste kazusy z zakresu prawa karnego; ▪ porównuje kary stosowane dawniej i współcześnie; ▪ przedstawia ewolucję systemu karnego w Europie; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat zasad i celów stosowania kar w prawie karnym.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacjedotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa karnego; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. celom i zasadom stosowania kar w prawie karnym oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Prawo administracyjne					
▪ administracja publiczna ▪ akt administracyjny ▪ decyzja administracyjna ▪ zażalenie ▪ skarga do sądu administracyjnego	▪ wymienia rodzaje administracji publicznej; ▪ wskazuje przykłady spraw rozstrzyganych przez sądy administracyjne.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „administracja publiczna”, „organ administracji publicznej”, „urząd”, „akt administracyjny”, „decyzja administracyjna” oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach; ▪ podaje podstawowe cechy prawa administracyjnego; ▪ wymienia rządowe i samorządowe organy administracji publicznej; ▪ przedstawia podstawowe cechy stosunku administracyjnoprawnego; ▪ określa, czy decyzja administracyjna została właściwie skonstruowana pod względem formalnym; ▪ wymienia główne etapy postępowań administracyjnego i sądowoadministracyjnego; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające	▪ przedstawia poszczególne środki zaskarżenia decyzji administracyjnej; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z zakresu prawa administracyjnego; ▪ porównuje cechy aktów administracyjnych i aktów normatywnych; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących prawa administracyjnego [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	▪ wymienia źródła prawa administracyjnego; ▪ analizuje proste kazusy z zakresu prawa administracyjnego; ▪ charakteryzuje przewidziane w prawie formy aktów administracyjnych.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacjedotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa administracyjnego.

		wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące prawa administracyjnego.			
Temat lekcji: Prawa człowieka					
▪ cechy praw człowieka ▪ historia praw człowieka ▪ generacje praw człowieka ▪ prawa pozytywne i negatywne ▪ łamanie praw człowieka	▪ podaje cechy praw człowieka; ▪ charakteryzuje system praw człowieka w państwie demokratycznym; ▪ wskazuje przykłady naruszeńpraw człowieka w państwach autorytarnych; ▪ rozpoznajeprzypadki łamania praw człowieka w państwach demokratycznych; ▪ wymieniaokoliczności, w których możliwe jestograniczenie praw i wolności człowieka w państwie demokratycznym.	▪ przedstawia pozycję jednostki w państwach autorytarnych i totalitarnych; ▪ omawia historyczne uwarunkowania rozwoju praw człowieka; ▪ przyporządkowuje poszczególne prawa człowieka do odpowiadających im kategorii i generacji wyróżnianych w prawie międzynarodowym; ▪ rozróżnia prawa negatywne i prawa pozytywne; ▪ buduje argumenty potwierdzające uniwersalność praw człowieka; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące praw człowieka.	▪ wyjaśnia, z czego wynikają przypadki łamania praw człowieka w państwach demokratycznych; ▪ uzasadnia, że istnienie systemu ochrony praw człowieka jest koniecznym warunkiem prawidłowego funkcjonowania państw demokratycznych; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między prawami negatywnymi a prawami pozytywnymi; ▪ aktywnie uczestniczy w debatach/dyskusjach na temat uniwersalności praw człowieka; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących praw człowieka [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	▪ wykazuje, że zakres i sposób ochrony danegoprawa człowieka są uzależnione od kategorii i generacji, do którychjest ono zaliczane; ▪ ocenia skalę łamania praw człowieka na świecie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący praw człowieka.	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących przestrzegania praw człowieka na świecie; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące praw człowieka; ▪ organizujena forum społeczności szkolnejdebatę na temat praw człowieka i aktywnie w niej uczestniczy.
Temat lekcji: Ochrona praw człowieka					
▪ katalog praw i wolności w *Konstytucji RP* ▪ środki ochrony ▪ system europejski ▪ system światowy ▪ prawo humanitarne ▪ konwencje haskie i genewskie	▪ przyporządkowuje poszczególne prawa człowieka do odpowiadających im konstytucyjnych kategorii praw i wolności; ▪ wymienia wskazane w *Konstytucji RP*środki ochrony wolności i praw; ▪ przedstawiazadania i formy działania Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ wymienia organizacje międzynarodowe tworzące fundament europejskiego systemu ochrony praw człowieka;	▪ wymienia wskazane w *Konstytucji RP* zasady ogólne dotyczące funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka; ▪ wyjaśnia, jakie znaczenie w systemie ochrony praw człowieka ma indywidualna skarga konstytucyjna; ▪ podaje przykłady praw i wolności gwarantowanych na mocy: - *Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności,* - *Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych*; ▪ wymienia podstawowe dokumenty określające zasady	▪ przedstawiawskazane w *Konstytucji RP* zasady ogólne dotyczące funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka; ▪ tłumaczy, jaka jest różnica między prawami człowieka a prawami obywatela; ▪ przedstawia warunki dopuszczalności skargi indywidualnej do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka ▪ przedstawia cele i zadania poszczególnych organów ONZ tworzących światowy system ochrony praw człowieka;	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących ochrony praw człowieka w Polsce; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty dotyczące zasadności i skuteczności funkcjonowania europejskiego i światowego systemu ochrony praw człowieka; ▪ przedstawia uwarunkowania, które wpłynęły na ukształtowanie się systemów ochrony praw człowieka funkcjonujących w ramach Rady Europy, OBWE,Unii Europejskie i ONZ.	▪ organizujena forum społeczności szkolnej debatę na temat wybranych zagadnień dotyczących ochrony praw człowieka; ▪ realizuje, np. na forum społeczności szkolnej, kampanię społeczną dotyczącą problemów związanych z ochroną prawa człowiekai aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji; ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacjedotyczące wybranych zagadnień dotyczących ochrony praw człowieka.

	▪ podajecele funkcjonowaniaEuropejskiego Trybunału Praw Człowieka, ▪ omawia okoliczności, które doprowadziły do uchwalenia*Powszechnej deklaracji praw człowieka*oraz przedstawia cele i zasady określone w tym dokumencie.	międzynarodowego prawa humanitarnego; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące ochrony opraw człowieka.	▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących ochrony praw człowieka [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].		

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z przedmiotu „wiedza o społeczeństwie” dla klasy trzeciej liceum ogólnokształcącego (do programu nauczania „W centrum uwagi. Zakres rozszerzony”)

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2022 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej.Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

Zagadnienia	Wymagania na poszczególneoceny:				
	Ocena dopuszczająca **Uczeń:**	**Ocena dostateczna** **Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:**	**Ocena dobra** **Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:**	**Ocena bardzo dobra** **Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:**	**Ocena celująca** **Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:**
	2	**3**	**4**	**5**	**6**
I. Ustroje współczesnych państw					
Temat lekcji: Modele ustrojowe państw					
▪ ustrój polityczny ▪ system polityczny ▪ forma rządów ▪ reżim polityczny ▪ ustrój terytorialno-prawny	▪ podaje przykłady współczesnych: - monarchii i republik, - państw demokratycznych, autorytarnych i totalitarnych, - państw unitarnych i państw o złożonej strukturze prawno-terytorialnej; ▪ wymienia podstawowe cechy państw demokratycznych i państw totalitarnych; ▪ wskazuje podstawową różnicę pomiędzy monarchią a republiką.	Uczeń: ▪ wymienia podstawowe elementy tworzące ustrój państwa; ▪ prawidłowo posługuje się terminami: „monarchia”, „republika”, „system rządów”, „państwo unitarne”, „państwo złożone”, „federacja”, „autonomia”; ▪ wskazuje podstawowe różnice między monarchią a republiką; ▪ wymienia podstawowe typy monarchii i republik; ▪ wymienia podstawowe systemy rządów; ▪ wskazuje podstawowe reżimy polityczne i ich charakterystyczne cechy; ▪ podaje przykłady państw, w których panują współcześnie reżimy autokratyczne; ▪ wskazuje różnice między państwem unitarnym a państwem złożonym; ▪ podaje przykłady państw unitarnych i złożonych we współczesnym świecie; ▪ wymienia podstawowe rodzaje państw złożonych; ▪ wyjaśnia przyczyny wyodrębniania terytoriów autonomicznych; ▪ podaje przykłady terytoriów autonomicznych funkcjonujących w Europie i na świecie; ▪ wyjaśnia, na czym polega autonomia; ▪ przedstawia kompetencje i znaczenie organów władzy regionalnej w wybranych państwach federalnych i unitarnych	▪ wymienia cechy modelu ustrojowego określanego jako liberalna demokracja; ▪ na wybranych przykładach charakteryzuje dyktaturę wojskową; ▪ porównuje rozwiązania ▪ terytorialno-prawne występujące w państwach złożonych różnego typu; ▪ charakteryzuje sytuację terytoriów autonomicznych w wybranych państwach europejskich; ▪ odczytujez prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, teksty normatywne, wykresy] informacje dotyczące procesów dezintegracji terytorialnej we współczesnym świecie.	▪ porównuje zakres znaczeniowy pojęć: „ustrój polityczny” i „system polityczny”; ▪ przedstawia na przykładach różnice w definiowaniu pojęć „ustrój państwa” i „system polityczny”; ▪ dostrzega wady i zalety koncepcji „idealnego państwa” stworzonej przez Platona; ▪ porównuje znaczenie pojęcia „reżim” w języku potocznym i naukowym; ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji i innych źródeł normatywnych odnoszące się do ustrojów terytorialno-prawnych funkcjonujących w Królestwie Hiszpanii, Republice Federalnej Niemiec, Konfederacji Szwajcarskiej i w innych państwach świata; ▪ odczytujez dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące procesów dezintegracji terytorialnej we współczesnym świecie.	▪ porównuje kompetencje i znaczenie organów władzy regionalnej w wybranych państwach federalnych i unitarnych [Republika Francuska, Królestwo Hiszpanii, Republika Federalna Niemiec i Konfederacja Szwajcarska]; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat współczesnych i historycznych modeli ustrojowych państwa.

		[Królestwo Hiszpanii, Republika Federalna Niemiec i Konfederacja Szwajcarska].			
Temat lekcji: Monarchie i republiki					
▪ sukcesja ▪ prezydent ▪ kolegialna głowa państwa ▪ rola głowy państwa w republice ▪ funkcje prezydenta ▪ wybór prezydenta ▪ kolegialna głowa	▪ wymienia współczesne monarchie europejskie; ▪ podaje przykłady współczesnych monarchii absolutnych, konstytucyjnych i parlamentarnych; ▪ podaje przykłady współczesnych monarchii elekcyjnych i dziedzicznych; ▪ wymienia klasyczne kompetencje głowy państwa.	▪ prawidłowo posługuje się terminami: „monarchia”, „republika”, „głowa państwa”, „prezydent”; ▪ wymienia typy współczesnych monarchii; ▪ podaje cechy współczesnych monarchii absolutnych, konstytucyjnych i parlamentarnych; ▪ wymienia współczesne monarchie europejskie; ▪ omawia podstawowe zasady sukcesji we współczesnych monarchiach; ▪ przedstawia sposoby wyboru głowy państwa wykorzystywane we współczesnych republikach; ▪ wymienia podstawowe kompetencje głowy państwa we współczesnych systemach republikańskich; ▪ wskazuje formy funkcjonowania głowy państwa we współczesnych republikach [organ jednoosobowy, organ kolegialny]; ▪ podaje przykłady kolegialnych organów pełniących funkcję głowy państwa.	▪ porównuje ze sobą współczesne monarchie absolutne, konstytucyjne i parlamentarne; ▪ analizuje normy dotyczące sukcesji we współczesnych monarchiach; ▪ zestawia ze sobą formy odpowiedzialności monarchy; ▪ porównuje sposoby wyboru głowy państwa w wybranych republikach współczesnych; ▪ odczytujez prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, teksty normatywne, wykresy] informacje dotyczące organów pełniących funkcję głowy państwa w różnych systemach rządów i różnych państwach.	▪ gromadzi i przedstawia informacje na temat kompetencji głowy państwa w wybranej monarchii współczesnej; ▪ gromadzi, analizuje i przedstawia informacje dotyczące kolegialnych głów państwa funkcjonujących w wybranych państwach świata; ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji i innych źródeł normatywnych dotyczące głowy państwa w wybranym państwie świata; ▪ odczytujeze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, teksty normatywne, wykresy] informacje dotyczące organów pełniących funkcję głowy państwa w różnych systemach rządów i różnych państwach.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą problemów związanych z władzą ustawodawczą we współczesnych państwach demokratycznych oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat funkcjonowania współczesnych monarchii i republik.
Temat lekcji: Władza ustawodawcza					
▪ funkcje parlamentu ▪ struktura parlamentu ▪ proces legislacyjny ▪ system wyborczy ▪ mandat parlamentarny ▪ immunitet parlamentarny	▪ odróżnia parlament od innych organów władzy w państwie; ▪ wymienia funkcje legislatywy: ustrojodawczą, ustawodawczą, kontrolną i kreacyjną; ▪ podaje przykłady form realizacji poszczególnych funkcji parlamentu; ▪ rozpoznaje dwie podstawowe struktury parlamentu [monokameralną i bikameralną]; ▪ wymienia podstawowe etapy procesu legislacyjnego.	▪ wyjaśnia, czym jest parlament; ▪ prawidłowo posługuje się terminami: „inicjatywa ustawodawcza”, „proces legislacyjny”, „legislatywa”; ▪ charakteryzuje funkcje legislatywy: ustrojodawczą, ustawodawczą, kontrolną i kreacyjną; ▪ rozpoznaje formy realizacji poszczególnych funkcji parlamentu; ▪ wyjaśnia, na czym polega kadencyjność parlamentu; ▪ wymienia podstawowe tryby funkcjonowania parlamentów; ▪ prawidłowo posługuje się pojęciami „izba wyższa parlamentu”, „izba niższa parlamentu” oraz „izba pierwsza”, „izba druga”; ▪ wyjaśnia, na czym polega zasada jawności obrad parlamentu; ▪ tłumaczy, na czym polegają mandat wolny i mandat związany;	▪ na wybranych przykładach omawia różnice w kompetencjach poszczególnych izb parlamentu; ▪ porównuje różne sposoby podejmowania decyzji w parlamentach [różne rodzaje większości]; ▪ porównuje różne systemy wyborcze, wskazując ich wady i zalety; ▪ analizuje wady i zalety immunitetów parlamentarnych: formalnego i materialnego; ▪ odczytujez prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące władzy ustawodawczej w różnych systemach rządów i różnych państwach.	▪ przedstawia argumenty i kontrargumenty podnoszone w sporze dotyczącym oceny funkcjonowania parlamentów monokameralnych i bikameralnych; ▪ wyjaśnia zależność między strukturą polityczną parlamentu a systemem partyjnym; ▪ odczytujeze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące władzy ustawodawczej w różnych systemach rządów i różnych państwach; ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji wybranych państw świata odnoszące się do władzy ustawodawczej; ▪ porównuje immunitety parlamentarne: formalny i materialny.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą problemów związanych z władzą ustawodawczą we współczesnych państwach demokratycznych oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty.

		▪ wskazuje, jakie są praktyczne konsekwencje stosowania mandatu wolego i mandatu związanego; ▪ wyjaśnia, na czym polega immunitet parlamentarny; podaje podstawowe cechy systemów wyborczych.			
Temat lekcji: Władza wykonawcza					
▪ głowa państwa ▪ rząd ▪ odpowiedzialność polityczna ▪ koalicja rządowa ▪ rząd mniejszościowy ▪ współrządzenie	▪ rozpoznaje działania właściwe dla organów władzy wykonawczej; ▪ podaje przykłady państw, w których funkcjonują monokratyczny i dualistyczny model władzy wykonawczej; ▪ podaje przykłady kompetencji właściwych dla głowy państwa i premiera/kanclerza.	▪ prawidłowo posługuje się terminami: „egzekutywa”, „gabinet”, „premier”, „kanclerz”, „wotum zaufania”; ▪ wyjaśnia, jaką rolę pełni premier/kanclerz; ▪ rozróżnia dwa modele władzy wykonawczej: monokratyczny i dualistyczny; ▪ wymienia etapy podstawowej procedury tworzenia rządu; ▪ wyjaśnia, na czym polega odpowiedzialność polityczna [indywidualna i kolegialna]; ▪ tłumaczy, jak funkcjonują rządy koalicyjne, większościowe i mniejszościowe.	▪ wymienia różne typy relacji między głową państwa a rządem; ▪ charakteryzuje relacje między premierem i gabinetem a monarchą na przykładzie systemu funkcjonującego w Wielkiej Brytanii; ▪ na wybranych przykładach charakteryzuje relacje między premierem i gabinetem a głową państwa w republice, np. Niemczech i Francji; ▪ przedstawia mechanizmy tworzenia koalicji gabinetowych; ▪ na wybranych przykładach wyjaśnia, na czym polega zjawisko koabitacji; ▪ porównuje sposoby powoływania rządu w dwóch wybranych państwach [np. w Republice Federalnej Niemiec i Federacji Rosyjskiej]; ▪ porównuje rozwiązania regulujące kwestię odpowiedzialności politycznej w dwóch wybranych państwach [np. w Republice Federalnej Niemiec i Federacji Rosyjskiej]; ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji wybranych państw świata odnoszące się do władzy wykonawczej; ▪ odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące władzy wykonawczej w różnych systemach rządów i różnych państwach.	▪ zestawia ze sobą różne typy koalicji rządowych; ▪ porównuje funkcjonowanie koalicji rządowych w wybranych państwach [np. w Republice Federalnej Niemiec i Republice Francuskiej]; ▪ porównuje sytuację rządów mniejszościowych i większościowych, z uwzględnieniem ich stabilności i dostępnych im możliwości działania; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące władzy wykonawczej w różnych systemach rządów i różnych państwach.	▪ na wybranych przykładach analizuje mechanizmy kryzysów rządowych we współczesnym świecie; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą problemów związanych z władzą wykonawczą we współczesnych państwach demokratycznych oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat władzy wykonawczej w poszczególnych państwach i okresach historycznych.
Temat lekcji: Systemy polityczne					
▪ system parlamentarno-gabinetowy ▪ system prezydencki ▪ system kanclerski ▪ system semiprezydencki ▪ system parlamentarno-komitetowy ▪ system superprezydencki	▪ wymienia podstawowe systemy polityczne typowe dla reżimów demokratycznych; ▪ podaje przykłady państw, w których funkcjonują podstawowe systemy polityczne charakterystyczne dla reżimów demokratycznych [np. system kanclerski – Niemcy; system prezydencki – USA];	▪ wyjaśnia, czym jest system polityczny; ▪ określa, które systemy rządów dominują na poszczególnych kontynentach; ▪ wymienia podstawowe cechy systemów: - parlamentarno-gabinetowego, - prezydenckiego, - kanclerskiego, - semiprezydenckiego, - parlamentarno-komitetowego, - superprezydenckiego;	▪ charakteryzuje pozycję i kompetencje prezydenta w systemach prezydenckim i superprezydenckim; ▪ porównuje pozycję i kompetencje szefa rządu w systemach parlamentarno-gabinetowym i kanclerskim; ▪ wymienia rozwiązania charakterystyczne dla systemów rządów w Wielkiej Brytanii, we Francji, w Niemczech, USA, Szwajcarii i Rosji.	▪ porównuje ze sobą elementy klasycznych systemów rządów: - uprawnienia głowy państwa, - relacje głowy państwa z rządem, - relacje między organami władz ustawodawczej i wykonawczej; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące wybranych systemów rządów.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą problemów związanych z funkcjonowaniem różnych systemów politycznych we współczesnych państwach demokratycznych i niedemokratycznych, a także aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty;

	▪ rozpoznaje podstawowe cechy systemu parlamentarno-gabinetowego oraz systemu prezydenckiego.	▪ charakteryzuje podstawowe rozwiązania ustrojowe funkcjonujące w Wielkiej Brytanii, we Francji, w Niemczech, Szwajcarii, USA i Rosji [organy władzy, ich kompetencje i łączące je zależności].	▪ odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące wybranych systemów rządów; ▪ interpretuje przepisy prawne odnoszące się do systemów rządów [z konstytucji i innych źródeł normatywnych obowiązujących w wybranych państwach świata].		▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat systemów politycznych z wybranych państw świata i z poszczególnych okresów historycznych.
II. Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej					
Temat lekcji: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej					
▪ preambuła ▪ zasady ustrojowe ▪ stany nadzwyczajne w Polsce	▪ prawidłowo posługuje się terminami: „preambuła”, „konstytucja”/”ustawa zasadnicza”, „stany nadzwyczajne”; ▪ podaje podstawowe cechy konstytucji; ▪ wskazuje podstawowe zasady wynikające z preambuły *Konstytucji RP*; ▪ wymienia podstawowe zasady ustrojowe wynikające z *Konstytucji RP*; ▪ podaje przykłady konstytucyjnych praw i wolności: - osobistych, - politycznych, - ekonomicznych, socjalnych i kulturalnych.	▪ wyjaśnia, czym konstytucjaróżni się od innych źródeł powszechnie obowiązującego prawa w RP; ▪ prawidłowo posługuje się terminami: „nowelizacja konstytucji”, „stany nadzwyczajne”, „stan wojenny, „stan wyjątkowy”, „stan klęski żywiołowej”; ▪ wyjaśnia, na czym polegają szczególna treść, forma i moc konstytucji; ▪ porównuje okoliczności uchwalenia konstytucji polskich z lat 1791, 1921 i 1997; ▪ wymienia podstawowe zapisy z preambuły *Konstytucji RP* z 1997 r; ▪ podaje daty roczne uchwalenia Konstytucji 3 maja i konstytucji marcowej; ▪ wyjaśnia znaczenie zasad ustrojowych zawartych w K*onstytucji RP*: - republikańskiej formy rządu, - demokratycznego państwa prawa, - pluralizmu politycznego i społecznego, - suwerenności narodu i przedstawicielstwa, - podziału i równowagi władz, - jednolitości państwa, - konstytucjonalizmu, - decentralizacji władzy publicznej i samorządności, - gwarancji praw i wolności, - społecznej gospodarki rynkowej; ▪ przedstawia rodzaje stanów nadzwyczajnych w Polsce; ▪ wymienia warunki wprowadzenia stanu nadzwyczajnego w Polsce.	▪ charakteryzuje polskie tradycje konstytucyjne; ▪ analizuje treść preambuły *Konstytucji RP*; ▪ prawidłowo posługuje się nazwami jednostek redakcyjnych *Konstytucji RP*; ▪ omawia cechy i strukturę polskiej ustawy zasadniczej; ▪ przedstawia zasady ograniczania praw i wolności człowieka w okresie trwania stanów nadzwyczajnych; ▪ interpretuje wybrane przepisy prawne z *Konstytucji RP*; ▪ odczytujez prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące *Konstytucji RP*.	▪ porównuje genezę, postanowienia i znaczenie konstytucji polskich z lat 1791, 1921 i 1997; ▪ odczytujeze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące *Konstytucji RP*.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej kampanię społeczną mającą na celu upowszechnienie wśród uczniów znajomości zasad uwzględnionych w *Konstytucji RP*; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą problemów związanych funkcjonowaniem rozwiązań ustrojowych wynikających z *Konstytucji RP*oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat *Konstytucji RP*.
Temat lekcji: Procedury demokratyczne w Polsce					
▪ wybory ▪ zasady wyborcze ▪ próg wyborczy	▪ prawidłowo posługuje się terminami: „czynne prawo wyborcze”, „bierne	▪ wyjaśnia znaczenie wyborów w państwie demokratycznym;	▪ porównuje zasady i procedury przeprowadzania wyborów na Prezydenta RP, do Sejmu i Senatu RP,	▪ ocenia zasady i procedury przeprowadzania wyborów na Prezydenta RP, do Sejmu i Senatu RP, do Parlamentu	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej kampanię społeczną mającą na celu np. zwiększenie poziomu

▪ referendum ▪ inicjatywa ludowa ▪ partycypacja ▪ konsultacje ▪ informowanie	prawo wyborcze", „większość względna", „mandat"; ▪ wymienia organy władzy pochodzące z wyborów; ▪ charakteryzuje konstytucyjne zasady dotyczące wyborów w Polsce; ▪ uzasadnia konieczność przeprowadzania konsultacji publicznychoraz informowania społeczeństwa o kluczowych decyzjach władz państwowych.	▪ prawidłowo posługuje się terminami: „większość względna", „większość bezwzględna", „okręg wyborczy", „obwód głosowania", „próg wyborczy", „partycypacja"; ▪ charakteryzuje konstytucyjne zasady dotyczące wyborów w Polsce; ▪ przedstawia obowiązujące w Polsce zasady przeprowadzania wyborów na Prezydenta RP, do Sejmu i Senatu RP, do Parlamentu Europejskiego oraz wyborów samorządowych; ▪ wyjaśnia, czym są referenda oraz inicjatywa ludowa; ▪ tłumaczy, jaki wpływ ma przeprowadzanie konsultacji i informowanie społeczeństwa przez organy władzy na poziom partycypacji obywatelskiej w Polsce.	do Parlamentu Europejskiego oraz wyborów samorządowych; ▪ przedstawia zasady organizacji referendów ogólnokrajowych i lokalnych w Polsce; ▪ wyjaśnia, co to znaczy, że wynik referendum jest wiążący; ▪ podaje, jakie są zasady realizacji inicjatywy ludowej w Polsce; ▪ interpretuje przepisy prawne z *Konstytucji RP* i *Kodeksu wyborczego*; ▪ odczytujez prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące procedur demokratycznych w Polsce.	Europejskiego oraz wyborów samorządowych; ▪ odczytujeze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące procedur demokratycznych w Polsce; ▪ porównuje zasady organizacji różnego typu referendów w Polsce.	partycypacji obywatelskiej wśród uczniów; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą funkcjonowania procedur demokratycznych w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat tego, jak funkcjonują procedury demokratyczne we współczesnej Polsce i jak funkcjonowały one w poprzednich okresach historii polskiego państwa.
Temat lekcji: Parlament RP					
▪ Sejm RP ▪ Senat RP ▪ Zgromadzenie Narodowe ▪ Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu ▪ komisje parlamentarne ▪ prezydia Sejmu i Senatu ▪ Konwent Seniorów	▪ prawidłowo posługuje się terminami: „mandat poselski", „mandat senatorski", „kadencja", „klub poselski"; ▪ podaje przykłady funkcji Sejmu i Senatu; ▪ wymienia główne organy Sejmu i Senatu RP; ▪ podaje aktualnych marszałków obu izb parlamentu; ▪ wymienia podstawowe etapy zwykłej procedury ustawodawczej oraz uczestniczące w niej organy.	▪ prawidłowo posługuje się terminami: „koło poselskie", „komisja", „kworum", „skrócenie kadencji"; ▪ charakteryzuje główne kompetencje Sejmu RP i Senatu RP; ▪ przedstawia główne funkcje Sejmu RP i Senatu RP oraz wskazuje przykłady ich realizacji; ▪ podaje główne zasady funkcjonowania parlamentu w Polsce; ▪ wymienia podstawowe prawa i zadania posłów i senatorów; ▪ podaje cechy mandatu wolnego funkcjonującego w Polsce; ▪ wyjaśnia, jaka jest struktura Zgromadzenia Narodowego; ▪ omawia główne kompetencje Zgromadzenia Narodowego; ▪ wymienia podmioty decydujące o skróceniu kadencji Sejmu RP; ▪ podaje podstawowe zasady głosowania w polskim parlamencie; ▪ charakteryzuje zwykłą procedurę ustawodawczą; ▪ sporządza, na podstawie własnych obserwacji, notatkę prasową o przebiegu wybranych obrad Sejmu RP lub Senatu RP; ▪ przygotowuje wystąpienie dotyczące sprawy, której poświęcone były wybrane obrady Sejmu RP lub Senatu RP.	▪ charakteryzuje relacje pomiędzy legislatywą a egzekutywą w Polsce; ▪ charakteryzuje relacje pomiędzy legislatywą a władzą sądowniczą w Polsce; ▪ charakteryzuje rolę parlamentu w dyplomacji publicznej; ▪ przedstawia skład i główne zadania organów Sejmu RP i Senatu RP; ▪ omawia sytuacje, w których następuje wygaśnięcie mandatu poselskiego lub senatorskiego; ▪ porównuje funkcjonowanie mandatów materialnego i formalnego w Polsce; ▪ interpretuje przepisy prawne z *Konstytucji RP* i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Sejmu RP, Senatu RP i Zgromadzenia Narodowego; ▪ odczytujez prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące polskiego parlamentu.	▪ odczytujeze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące polskiego parlamentu; ▪ porównuje i ocenia przepisy prawne z *Konstytucji RP* i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Sejmu RP, Senatu RP i Zgromadzenia Narodowego.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą np.: - instytucji immunitetu poselskiego, - roli Senatu RP, - postulatów likwidacji lub reformy Senatu RP, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat funkcjonowania parlamentu we współczesnej Polsce i w poszczególnych okresach historii państwa polskiego.
Temat lekcji: Prezydent RP					

▪ funkcje ▪ kompetencje ▪ zadania ▪ odpowiedzialność	▪ podaje przykłady kompetencji Prezydenta RP i działań podejmowanych przez głowę państwa; ▪ wymienia osoby, które sprawowały urząd Prezydenta RP po 1989 r.	▪ wymienia funkcje i kompetencje Prezydenta RP; ▪ wskazuje zadania Prezydenta RP: - w polityce zagranicznej, - jako zwierzchnika sił zbrojnych, - w sprawach związanych z bezpieczeństwem państwa; ▪ wymienia źródła prawa wydawane przez Prezydenta RP; ▪ wyjaśnia, na czym polega zasada kontrasygnaty.	▪ omawia zasady odpowiedzialności konstytucyjnej Prezydenta RP; ▪ wyjaśnia znaczenie prerogatyw w kontekście pozycji ustrojowej Prezydenta RP; ▪ charakteryzuje relacje między Prezydentem RP a Radą Ministrów, Sejmem RP i Senatem RP; ▪ charakteryzuje relacje między Prezydentem RP a organami władzy sądowniczej; ▪ przedstawia źródła prawa wydawane przez Prezydenta RP; ▪ interpretuje przepisy prawne z *Konstytucji RP* i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Prezydenta RP; ▪ odczytujez prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące Prezydenta RP.	▪ uzasadnia, że w Polsce funkcjonują niektóre elementy systemu semiprezydenckiego; ▪ wyjaśnia, czym jest delikt konstytucyjny; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące Prezydenta RP; ▪ porównuje i ocenia przepisy prawne z *Konstytucji RP* i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Prezydenta RP.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. kwestii ewentualnego wzmocnienia pozycji ustrojowej Prezydenta RP, a także aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat pozycji ustrojowej i aktywności politycznej głowy państwa we współczesnej Polsce i poprzednich okresach historii polskiego państwa.
Temat lekcji: Rada Ministrów RP					
▪ premier ▪ ministrowie ▪ wotum zaufania ▪ wotum nieufności ▪ administracja rządowa ▪ wojewodowie ▪ służba cywilna	▪ prawidłowo posługuje się terminami: Rada Ministrów", „prezes Rady Ministrów", „minister", „ministerstwo", „wotum nieufności"; ▪ przedstawia skład Rady Ministrów RP, wymieniając kluczowe ministerstwa; ▪ wskazuje przykłady działań podejmowanych przez Radę Ministrów RP; ▪ podaje imię i nazwisko aktualnego Prezesa Rady Ministrów RP.	▪ prawidłowo posługuje się terminami: „konstruktywne wotum nieufności", „odpowiedzialność polityczna", „odpowiedzialność konstytucyjna", „wojewoda", „administracja publiczna"; ▪ wymienia kompetencje Rady Ministrów RP; ▪ wymienia zadania Prezesa Rady Ministrów; ▪ omawia poszczególne procedury powoływania Rady Ministrów; ▪ wymienia sytuacje, w których premier składa dymisję Rady Ministrów; ▪ wyjaśnia zasady uchwalania konstruktywnego wotum nieufności oraz wotum nieufności wobec poszczególnych ministrów; ▪ omawia zasady konstytucyjnej odpowiedzialności członków rządu; ▪ wymienia podstawowe obszary działania rządu; ▪ charakteryzuje strukturę administracji publicznej w Polsce; ▪ charakteryzuje rolę wojewody i wymienia jego zadania; ▪ wyjaśnia, czym jest służba cywilna, i wymienia jej zadania;	▪ porównuje procedury powoływania Rady Ministrów RP; ▪ przedstawia relacje między Radą Ministrów a Prezydentem RP, Sejmem RP i Senatem RP; ▪ charakteryzuje poszczególne działy administracji rządowej; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między administracją zespoloną a administracją niezespoloną; ▪ interpretuje przepisy prawne z *Konstytucji RP* i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Rady Ministrów i innych organów administracji publicznej; ▪ odczytujez prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące Rady Ministrów RP i innych organów administracji publicznej.	▪ porównuje procedury regulujące wyłanianie rządu Rzeczypospolitej Polskiej z analogicznymi procedurami obowiązującymi w Republice Federalnej Niemiec; ▪ rozpoznaje organy administracji zespolonej oraz administracji niezespolonej; ▪ uzasadnia, że w Polsce występują elementy systemów parlamentarno-gabinetowego i kanclerskiego; ▪ odczytujeze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące Rady Ministrów RP i innych organów administracji publicznej.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą pozycji ustrojowej i aktywności politycznej Rady Ministrów w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat pracy wybranych ministrów i ministerstw w Polsce.

		▪ podaje zasady postępowania obowiązujące urzędnika służby cywilnej w Rzeczypospolitej Polskiej.			
Temat lekcji : Sądy i trybunały					
▪ władza sądownicza ▪ wymiar sprawiedliwości ▪ Sąd Najwyższy ▪ sądownictwo powszechne ▪ sądy wojskowe ▪ sądownictwo administracyjne ▪ Trybunał Stanu ▪ Trybunał Konstytucyjny ▪ Krajowa Rada Sądownictwa	▪ prawidłowo posługuje się terminami: „sąd", „sędzia", „trybunał", „władza sądownicza"; ▪ podaje przykłady konstytucyjnych zasad regulujących funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości w Polsce; ▪ wymienia rodzaje sądów powszechnych; ▪ rozpoznaje przykłady stosowania zasady dwuinstancyjności; ▪ podaje przykłady spraw rozstrzyganych przez Trybunał Stanu i Trybunał Konstytucyjny w Polsce.	▪ prawidłowo posługuje się terminami: „wymiar sprawiedliwości", „sądy powszechne", „sądy administracyjne", „sądownictwo konstytucyjne"; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między władzą sądowniczą a wymiarem sprawiedliwości; ▪ charakteryzuje konstytucyjne zasady regulujące funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości w Polsce: - zasadę niezawisłości sędziów, - zasadę instancyjności, - zasadę niezależności sądów, - zasadę udziału obywateli w postępowaniu sądowym, - zasadę jednolitości sądów, - zasadę prawa do sądu, - zasadę jawności postępowania sądowego; ▪ omawia strukturę sądownictwa w Polsce; ▪ wymienia zadania Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu, Naczelnego Sądu Administracyjnego; ▪ przedstawia strukturę Sądu Najwyższego; ▪ wymienia zadania sądów rejonowych, okręgowych i apelacyjnych; ▪ charakteryzuje zadania i strukturę sądownictwa administracyjnego; ▪ wymienia kompetencje Krajowej Rady Sądownictwa.	▪ analizuje konstytucyjne gwarancje niezawisłości sędziowskiej; ▪ omawia zasady powoływania członków Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu, Naczelnego Sądu Administracyjnego; ▪ przedstawia procedurę postawienia w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu; ▪ omawia procedurę kontroli konstytucyjności źródeł prawa powszechnie obowiązującegow Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ charakteryzuje strukturę Krajowej Rady Sądownictwa i przedstawia procedurę powoływania jej członków; ▪ interpretuje przepisy prawne *Konstytucji RP* i innych aktów normatywnych odnoszące się do sądów i trybunałów; ▪ odczytujez prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące sądów i trybunałów w Polsce.	▪ przedstawia zasady powoływania ławników w postępowaniu sądowym; ▪ wyjaśnia znaczenie Trybunału Konstytucyjnego w polskim systemie prawnym, odwołując się do przykładów spraw rozstrzygniętych przez ten organ; ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat struktury i zadań wybranego sądu powszechnego; ▪ odczytujeze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące sądów i trybunałów w Polsce;	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na tematy dotyczące zasad funkcjonowania systemu sądownictwa w Polsce i jego ewentualnej reformy, a także aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat zasad funkcjonowania władzy sądowniczej w Polsce oraz problemów związanych z jej działalnością.
Temat lekcji: Organy kontroli państwowej i ochrony prawa					
▪ Najwyższa Izba Kontroli ▪ Rzecznik Praw Obywatelskich ▪ Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji ▪ Instytut Pamięci Narodowej ▪ prokuratura	▪ wymienia konstytucyjne organy kontroli państwowej i ochrony prawa; ▪ rozpoznaje działania właściwe dla poszczególnych organów kontroli państwowej i ochrony prawa.	▪ wymienia podmioty kontrolowane przez NIK i określa zakres kontroli przeprowadzanych przez ten organ; ▪ charakteryzuje sposób powoływania Rzecznika Praw Obywatelskich oraz przedstawia jego zadania i formy podejmowanych przez niego aktywności; ▪ wymienia zadania Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji; ▪ podaje zadania Instytutu Pamięci Narodowej; ▪ charakteryzuje strukturę prokuratury i wymienia jej zadania; ▪ przedstawia obowiązki prokuratora.	▪ przedstawia wymogi, które musi spełnić osoba składająca skargę do Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ interpretuje przepisy prawne *Konstytucji RP* i innych źródeł normatywnych odnoszące się do organów kontroli państwowej i ochrony prawa; ▪ odczytujez prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące organów kontroli państwowej i ochrony prawa.	▪ omawia organizację Najwyższej Izby Kontroli; ▪ odczytujeze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące organów kontroli państwowej i ochrony prawa.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat np.: - zakresu wybranej kontroli przeprowadzonej przez NIK i jej wyników, - zadań i form aktywności Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat różnorodnych form aktywności Instytutu Pamięci Narodowej, w tym procedury lustracyjnej; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na tematy dotyczące zasad funkcjonowania organów kontroli państwowej i ochrony prawa

					w Polsce oraz problemów związanych z ich działalnością, a także aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując argumenty i kontrargumenty.
Temat lekcji: Samorząd terytorialny w Polsce					
▪ gmina ▪ powiat ▪ województwo ▪ zadania samorządów ▪ budżet samorządu terytorialnego ▪ nadzór nad samorządem	▪ prawidłowo posługuje się terminami: „gmina”, „powiat”, „województwo”, „wójt”, „rada gminy”; ▪ rozpoznaje przykłady zadań jednostek samorządu terytorialnego w Polsce; ▪ określa, w granicach których jednostek samorządu terytorialnego w Polsce leżą jego szkoła i miejsce zamieszkania; ▪ podaje przykładowe źródła dochodów gminy.	▪ wyjaśnia, czym jest samorząd terytorialny; ▪ przedstawia na wybranych przykładach polskie tradycje samorządowe; ▪ charakteryzuje zasady regulujące działania samorządu terytorialnego w Polsce [zasady subsydiarności i decentralizacji]; ▪ omawia zadania jednostek samorządu terytorialnego w Polsce [zadania własne, zlecone, powierzone]; ▪ charakteryzuje strukturę i kompetencje organów samorządu terytorialnego [w gminie, powiecie i województwie]; ▪ wymienia źródła dochodów jednostek samorządu terytorialnego; ▪ omawia zasady tworzenia i uchwalania budżetu jednostek samorządu terytorialnego; ▪ znajduje informacje na temat dochodów gminy, w której mieszka / w której znajduje się jego szkoła.	▪ charakteryzuje polskie tradycje samorządowe; ▪ przedstawia uprawnienia nadzorcze premiera, wojewody i regionalnych izb obrachunkowych wobec organów samorządu terytorialnego; ▪ interpretuje przepisy prawne interpretuje przepisy prawne z *Konstytucji RP* i innych źródeł normatywnych odnoszące się do samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ prezentuje procedury uchwalania i realizacji oraz strukturę budżetu swojej gminy [w tym źródła dochodów, wydatki, formy kontroli wydatkowania środków publicznych]; ▪ odczytujez prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej.	▪ porównuje organizację władzy samorządowej w gminach różnego typu; ▪ przedstawia zasady rozdzielania subwencji ogólnej; ▪ odczytujeze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ organizuje wycieczkę edukacyjną do urzędu gminy, na której terenie znajduje się jego szkoła.	▪ przygotowuje przykładowy wniosek dotyczący budżetu partycypacyjnego swojej gminy; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na tematy dotyczące zasad funkcjonowania i problemów związanych z działalnością samorządu terytorialnego w Polsce, a także aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat zasad funkcjonowania i problemów związanych z działalnością samorządu terytorialnego w Polsce.
III. Polityki publiczne					
Temat lekcji: Polityki publiczne					
▪ polityki publiczne ▪ uczestnicy polityk publicznych ▪ etapy polityk publicznych ▪ rodzaje polityk publicznych	▪ podaje przykłady realizowanych w Polsce polityk publicznych; ▪ wskazuje przykłady świadczeń publicznych [usług społecznych, usług socjalnych].	▪ wyjaśnia, czym są polityki publiczne; ▪ wyróżnia rodzaje polityk publicznych; ▪ wymienia podmioty polityk publicznych; ▪ wskazuje czynniki kształtujące polityki publiczne; ▪ podaje główne zasady polityk publicznych w Polsce; ▪ wymienia narzędzia i instrumenty umożliwiające realizację polityk publicznych; ▪ podaje kryteria oceny programów publicznych.	▪ omawia proces tworzenia i realizacji polityk publicznych; ▪ analizuje przebieg wybranego programu publicznego i jego rezultaty; ▪ podaje przykłady działań państwa, w ramach których organy władzy wykorzystują poszczególne instrumenty realizacji polityk publicznych; ▪ odczytujez prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące wybranych polityk publicznych.	▪ przedstawia i ocenia wpływ poszczególnych podmiotów [wewnętrznych i zewnętrznych] na kształt polityk publicznych; ▪ wskazuje czynniki wpływające na dobór instrumentów realizacji polityk publicznych; ▪ odczytujeze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące wybranych polityk publicznych.	▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat wybranej polityki publicznej lub konkretnego programu publicznego; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na tematy dotyczące zasad realizacji i problemów dotyczących polityk publicznych w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując argumenty i kontrargumenty.
Temat lekcji: Finanse publiczne					
▪ finanse publiczne ▪ dług publiczny ▪ polityka fiskalna ▪ budżet ▪ strategie rozwoju gospodarczego ▪ ustawa budżetowa ▪ dochody i wydatki	▪ prawidłowo posługuje się terminami: „budżet państwa”, „rok budżetowy”; ▪ podaje przykłady dochodów budżetu państwa; ▪ podaje przykładowe kierunki wydatków budżetowych państwa.	▪ podaje przykłady środków publicznych; ▪ wymienia przykłady działań podejmowanych przez organy władzy w sektorze finansów publicznych; ▪ podaje przykłady podmiotów z sektora finansów publicznych;	▪ charakteryzuje podstawowe funkcje polityki fiskalnej państwa; ▪ porównuje aktywną i pasywną politykę fiskalną państwa, wskazując źródła i konsekwencje każdej z nich; ▪ porównuje sposób uchwalania ustawy zwykłej i ustawy budżetowej;	▪ wyjaśnia przyczyny i konsekwencje powstania długu publicznego; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, teksty normatywne, tabele i wykresy] informacje dotyczące finansów publicznych.	▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat wybranego zagadnienia dotyczącego finansów publicznych; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na tematy dotyczące problemów związanych z finansami publicznymi w Polsce oraz aktywnie

		▪ wymienia podstawowe organy i instytucje państwa zarządzające środkami publicznymi; ▪ podaje główne źródła wpływów budżetowych; ▪ wskazuje główne kierunki wydatków z budżetu centralnego.	▪ odczytujez prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy] informacje dotyczące finansów publicznych.		uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując argumenty i kontrargumenty.
Temat lekcji: Gospodarka i rozwój					
▪ polityka gospodarcza ▪ modele polityki gospodarczej ▪ rozwój regionalny ▪ polityka przemysłowa ▪ gospodarka żywnościowa ▪ ochrona środowiska ▪ badania i innowacje	▪ prawidłowo posługuje się terminami: „gospodarka wolnorynkowa”, „popyt”, „podaż”, „własność prywatna”; ▪ podaje przykłady aktywności państwa w obszarze gospodarki.	▪ prawidłowo posługuje się terminami: „wolność konkurencji”, „produkt krajowy brutto”, „polityka regionalna”; ▪ wskazuje czynniki wpływające na politykę gospodarczą państwa; ▪ wymienia podstawowe cechy dwóch podstawowych modeli polityki gospodarczej państwa [gospodarki centralnie sterowanej, gospodarki rynkowej]; ▪ wskazuje i omawia główne cele i kierunki strategii rozwoju gospodarczego państwa polskiego; ▪ wymienia główne cele i aspekty polityki: - regionalnej, - przemysłowej, - w zakresie gospodarki żywnościowej, - w zakresie ochrony środowiska, - w zakresie badań i innowacji.	▪ przedstawia funkcje polityki gospodarczej państwa; ▪ analizuje i ocenia główne założenia strategii rozwoju Polski; ▪ analizuje główne instrumenty polityki regionalnej; ▪ odczytujez prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, plakaty, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące gospodarki i rozwoju gospodarczego.	▪ analizuje z różnych perspektyw wady i zalety poznanych modeli polityki gospodarczej państwa; ▪ omawia i ocenia wpływ poszczególnych podmiotów na kształt polityki gospodarczej państwa polskiego; ▪ przedstawia uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne wpływające na realizację strategii rozwoju gospodarczego państwa polskiego; ▪ porównuje różne modele polityki przemysłowej; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, teksty normatywne, tabele i wykresy, plakaty] informacje dotyczące gospodarki i rozwoju.	▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat wybranej polityki publicznej; ▪ bierze aktywny udział w dyskusji na temat wybranej polityki publicznej państwa polskiego, budując argumenty i kontrargumenty.
IV. Polska po 1989 roku					
Temat lekcji: Spuścizna po PRL					
▪ ustrój PRL ▪ konstytucja stalinowska ▪ reforma rolna ▪ nacjonalizacja przemysłu ▪ bunty społeczne ▪ socrealizm	▪ prawidłowo posługuje się terminami: „kolektywizacja”, „nacjonalizacja”, „hegemonia partii komunistycznej”; ▪ podaje przykłady postaw oraz zjawisk społecznych, kulturowych, politycznych i gospodarczych charakterystycznych dla okresu PRL; ▪ wskazuje przykłady postaci, które odegrały kluczowe role w procesie demontażu rządów komunistycznych w Polsce.	▪ prawidłowo posługuje się terminami:, „nomenklatura”, „opór społeczny”; ▪ wymienia podstawowe uwarunkowania, które doprowadziły do uformowania się systemu komunistycznego w Polsce; ▪ podaje podstawowe cechy ustroju PRL w obszarach politycznym, gospodarczym i kulturowym; ▪ wskazuje przykłady sztuki socrealistycznej; ▪ wymienia główne kryzysy władzy komunistycznej w Polsce [lata 1956, 1968, 1970, 1976, 1980].	▪ wymienia konsekwencje nacjonalizacji przemysłu i handlu oraz kolektywizacji rolnictwa; ▪ odczytujez prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, plakaty, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące problemów III RP wywodzących się z okresu PRL.	▪ porównuje poszczególne fazy funkcjonowania systemu komunistycznego w Polsce; ▪ przedstawia przyczyny, przebieg i skutki kolejnych kryzysów władzy komunistycznej w Polsce; ▪ dokonuje krytycznej analizy przepisów prawnych z konstytucji stalinowskiej wprowadzonej w Polsce; ▪ odczytujeze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, plakaty, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące problemów III RP wywodzących się z okresu PRL.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat spuścizny PRL; ▪ bierze aktywny udział w dyskusji na temat wybranych problemów wynikających ze spuścizny PRL, budując argumenty i kontrargumenty; ▪ na podstawie dostępnej literatury dokonuje krytycznej analizy zróżnicowanych ocen epoki tzw. Polski Ludowej formułowanych w polskiej przestrzeni publicznej.
Temat lekcji: Transformacja ustrojowa					
▪ pierestrojka ▪ obrady Okrągłego Stołu	▪ prawidłowo posługuje się terminami: „gruba kreska”, „wojna na górze”, „przyspieszenie”;	▪ wymienia podstawowe założenia polityki Michaiła Gorbaczowa;	▪ omawia główne elementy sporu dotyczącego oceny tzw. porozumień okrągłostołowych w Polsce;	▪ dokonuje krytycznej analizy procesu demokratyzacji w Polsce z przełomu lat 80. i 90. XX w., w tym ocenia społeczno-	▪ na podstawie dostępnej literatury dokonuje prezentacji i oceny różnych poglądów na kwestie rozliczenia

▪ wybory czerwcowe ▪ Jesień Narodów ▪ gruba kreska ▪ wojna na górze ▪ dekomunizacja ▪ lustracja	▪ podaje rok utworzenia NSZZ Solidarność; ▪ podaje przykłady postanowień Okrągłego Stołu; ▪ wskazuje rok, w którym odbyły się obrady Okrągłego Stołu.	▪ przedstawia genezę powstania i główne etapy działalności NSZZ „Solidarność”; ▪ wymienia główne postanowienia porozumień zawartych podczas obrad Okrągłego Stołu; ▪ omawia główne etapy procesu demokratyzacji państwa polskiego w latach 1989–1991; ▪ przedstawia główne cechy modelu dekomunizacji i lustracji realizowanego w Polsce; ▪ wymienia główne przyczyny i przejawy tzw. wojny na górze w Polsce; ▪ przedstawia role Jana Pawła II i Lecha Wałęsy w procesie transformacji ustrojowej w Polsce.	▪ dokonuje krytycznej analizy roli Michaiła Gorbaczowa w procesie dekomunizacji Europy Środkowo-Wschodniej; ▪ odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, plakaty, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące przebiegu transformacji ustrojowej w Polsce i innych państwach europejskich.	ekonomiczne, polityczne i kulturowe skutki tych przemian ▪ porównuje przebieg procesu dekomunizacji w Polsce i wybranych państwach europejskich; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, plakaty, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące przebiegu transformacji ustrojowej w Polsce i innych państwach europejskich.	okresu PRL oraz przebiegu transformacji ustrojowej [w tym lustracji]; ▪ ocenia wybrane modele dekomunizacji i lustracji, budując argumenty i kontrargumenty.
Temat lekcji: Partie polityczne					
▪ cechy i funkcje partii politycznych ▪ rodzaje partii politycznych ▪ systemy partyjne ▪ polska scena polityczna po 1989 r. ▪ finansowanie partii politycznych	▪ prawidłowo posługuje się terminami: „partia polityczna”, „program polityczny”; ▪ podaje przykłady działań podejmowanych przez partie polityczne; ▪ omawia zasady tworzenia i finansowania partii politycznych w Polsce; ▪ wymienia partie polityczne reprezentowane w polskim parlamencie oraz polityków stojących na ich czele.	▪ wymienia cechy i funkcje partii politycznych; ▪ podaje podstawowe kryteria klasyfikacji partii politycznych; ▪ wymienia główne etapy kształtowania się systemu wielopartyjnego w Polsce; ▪ analizuje przepisy z *Konstytucji RP* dotyczące pluralizmu politycznego; ▪ przedstawia pozycję poszczególnych partii politycznych w Polsce w świetle wyników ostatnich wyborów parlamentarnych.	▪ przedstawia systemy partyjne charakterystyczne dla państw demokratycznych i niedemokratycznych; ▪ interpretuje przepisy prawne z *Ustawy o partiach politycznych*; ▪ odczytujez prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy, w tym schemat Nolana] informacje dotyczące partii politycznych.	▪ porównuje modele systemów partyjnych, uwzględniając czynniki mające wpływ na ich powstanie i skutki polityczne; ▪ przedstawia i analizuje kryteria klasyfikacji partii politycznych w Polsce; ▪ dokonuje krytycznej oceny zasad finansowania partii politycznych w Polsce; ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych przepisów statutów partii politycznych działających w Polsce; ▪ odczytujeze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy, w tym schemat Nolana] informacje dotyczące partii politycznych.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na tematy dotyczące funkcjonowania partii politycznych w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat funkcjonowania partii politycznych w Polsce – dawniej i współcześnie.
Temat lekcji: Transformacja gospodarcza					
▪ gospodarka centralnie sterowana ▪ plan Balcerowicza ▪ prywatyzacja ▪ powszechne uwłaszczenie ▪ reprywatyzacja	▪ prawidłowo posługuje się terminami: „reprywatyzacja”, „nomenklatura”; ▪ podaje przykłady zmian, które zaszły w gospodarce polskiej po 1989 r.	▪ prawidłowo posługuje się terminami: „powszechne uwłaszczenie”, „prywatyzacja”, „restrukturyzacja”; ▪ podaje podstawowe cechy gospodarki centralnie sterowanej; ▪ wymienia podstawowe aspekty kryzysu gospodarczego w latach 80. XX wieku; ▪ przedstawia podstawowe założenia tzw. planu Balcerowicza; ▪ podaje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków procesu prywatyzacji w Polsce.	▪ wymienia skutki społeczne i ekonomiczne funkcjonowania gospodarki centralnie sterowanej; ▪ podaje przykłady reform gospodarczych przeprowadzonych w PRL w latach 80.; ▪ przedstawia krótkofalowe i długofalowe skutki społeczne i ekonomiczne realizacji tzw. planu Balcerowicza; ▪ wymienia różne formy prywatyzacji; ▪ przedstawia założenia i skutki Programu Powszechnej Prywatyzacji; ▪ wyjaśnia, jaka jest różnica między pojęciami „prywatyzacja” i „reprywatyzacja”; ▪ wymienia negatywne i pozytywne skutki reprywatyzacji w Polsce; ▪ odczytujez prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań	▪ podaje różnice między modelami gospodarki komunistycznej wdrożonymi w Polsce i ZSRS; ▪ przedstawia założenia i skutki Programu Powszechnej Prywatyzacji; ▪ omawia główne kwestie podnoszone w sporze dotyczącym procesu transformacji w Polsce postkomunistycznej; ▪ odczytujeze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące procesu transformacji gospodarczej.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat transformacji gospodarczej w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, selekcjonuje i prezentuje informacje na temat wybranych zagadnień dotyczących procesu transformacji gospodarczej w Polsce.

			opinii publicznej] informacje dotyczące procesu transformacji gospodarczej.		
Temat lekcji: Postkomunizm					
▪ aspekty postkomunizmu ▪ uwłaszczenie nomenklatury ▪ kapitalizm polityczny	▪ wymienia premierów i prezydentów III RP, w tym tych wywodzących się ze środowisk postkomunistycznych.	▪ wymienia podstawowe przejawy postkomunizmu; ▪ dostrzega przejawy tzw. kapitalizmu politycznego; ▪ przedstawia sylwetki polityczne wszystkich prezydentów III RP.	▪ przedstawia przyczyny, przejawy i społeczno-ekonomiczne skutki kapitalizmu politycznego; ▪ omawia zmiany na polskiej scenie politycznej, do których doszło w 2. poł. lat 90. XX w.; ▪ charakteryzuje polską scenę polityczną u progu XXI w.; ▪ odczytujez prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące zjawiska postkomunizmu w Polsce.	▪ charakteryzuje różne aspekty zjawiska postkomunizmu; ▪ analizuje główne kwestie podnoszone w sporze dotyczącym oceny III RP; ▪ odczytujeze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące zjawiska postkomunizmu w Polsce.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat przyczyn, przejawów i skutków postkomunizmu w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, selekcjonuje i prezentuje informacje na temat wybranych zagadnień dotyczących różnych form postkomunizmu w Polsce.
Temat lekcji: Polska w XXI wieku					
▪ rewolucja moralna ▪ IV Rzeczpospolita ▪ spory i konflikty w polskiej polityce po 2005 r.	▪ wymienia główne przemiany polityczne w Polsce w pierwszej i drugiej dekadzie XXI w.; ▪ podaje przykłady problemów będących przyczynami sporu między PO i PiS; ▪ podaje podstawowe informacje na temat katastrofy smoleńskiej.	▪ wskazuje podstawową oś podziałów politycznych w Polsce w pierwszej dekadzie XXI w.; ▪ omawia główne założenia koncepcji IV RP i wskazuje promujące ją środowiska polityczne; ▪ przedstawia przejawy i przyczyny sporu między PO i PiS; ▪ prezentuje przykłady konfliktów politycznych w Polsce po wyborach w 2005 r.	▪ omawia przyczyny, przejawy i konsekwencje podziałów politycznych w Polsce w pierwszej dekadzie XXI w.; ▪ analizuje wyniki wyborów parlamentarnych w 2005 r., wskazując ich konsekwencje polityczne; ▪ porównuje sylwetki i poglądy polityczne Jarosława Kaczyńskiego i Donalda Tuska; ▪ przedstawia przyczyny i skutki przedwczesnych wyborów parlamentarnych w Polsce w 2007 r.; ▪ omawia główne kwestie podnoszone w politycznym sporze wokół katastrofy smoleńskiej; ▪ charakteryzuje zmiany polityczne, do których doszło w Polsce w latach 2010 i 2015; ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych fragmentów programów wyborczych partii politycznych oraz innych elementów kampanii wyborczych; ▪ odczytujez prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące wybranych aspektów życia politycznego w Polsce w XXI w.	▪ charakteryzuje tzw. partie protestu funkcjonujące na polskiej scenie politycznej w XXI w.; ▪ wyjaśnia istotę tzw. sporu o samolot oraz sporu krzesło; ▪ analizuje przyczyny zwycięstw wyborczych PiS od 2015 r.; ▪ odczytujeze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące wybranych aspektów życia politycznego w Polsce w XXI w.	▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji dotyczącej oceny wydarzeń politycznych w Polsce w XXI w.; ▪ gromadzi, selekcjonuje i prezentuje informacje na temat wybranych aspektów sporów politycznych w Polsce w XXI w.

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z przedmiotu „wiedza o społeczeństwie” dla klasy 2 liceum ogólnokształcącego i technikum(do programu nauczania „W centrum uwagi. Zakres podstawowy”)

Wymagania na poszczególne oceny						
	Zagadnienia	**Konieczne (ocena dopuszczająca)**	**Podstawowe (ocena dostateczna)**	**Rozszerzające (ocena dobra)**	**Dopełniające (ocena bardzo dobra)**	**Wykraczające (ocena celująca)**
		2	**3**	**4**	**5**	**6**
Rozdział 1						
Temat lekcji: Normy prawne						
	▪ prawa i prawo ▪ normy społeczne a prawo ▪ cechy i budowa norm prawnych ▪ akty prawne i przepisy ▪ podstawa prawna ▪ zasady powoływania się na podstawę prawną ▪ interpretacja przepisów prawnych ▪ zasada„nieznajomość prawa szkodzi”	Uczeń: ▪ podaje przykłady norm społecznych, ▪ podaje przykłady aktów prawnych, ▪ wymienia konsekwencje naruszania norm społecznych, w tym norm prawnych.	Uczeń: ▪ wyjaśnia znaczenie terminu „norma społeczna”, ▪ wymienia typy norm społecznych, ▪ podaje przykłady różnych typów norm społecznych, ▪ wyjaśnia, czym się różnią normy prawne od innych typów norm społecznych, ▪ przyporządkowuje do poszczególnych typów norm odpowiednie kategorie oceny zachowania, ▪ wymienia cechy norm prawnych, ▪ uzasadnia konieczność	Uczeń: ▪ podaje przepis *Konstytucji RP*, z którego wynika obowiązek wskazywania podstawy prawnej, ▪ właściwieposługuje się oznaczeniami jednostek redakcyjnych aktu normatywnego, ▪ wyjaśnia, jakie mogą być konsekwencje łamania zasady „nieznajomość prawa szkodzi”, ▪ odczytuje z różnych źródeł [teksty narracyjny i normatywny, wykres, tabela, plakat] informacje	Uczeń: ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między prawem w znaczeniu podmiotowym a prawem w rozumieniu przedmiotowym, ▪ porównuje różne typy norm społecznych, np. z uwzględnienie m źródeł norm, ▪ analizuje budowę normy prawnej, rozpoznając jej poszczególne elementy, ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między aktem prawnym a przepisem	Uczeń: ▪ na wybranych przykładach dokonuje wykładni prawa.

nowa era Twoje mocne strony

			przestrzegania norm prawnych, ▪ wymienia pozytywne aspekty poznawania prawa, ▪ wyjaśnia znaczenie zasady „nieznajomość prawa szkodzi”.	na temat poziomu wiedzy o prawie wśród pełnoletnich Polaków.	prawnym.	
Temat lekcji: Źródła prawa						
	▪ podmioty stanowiące prawo ▪ zasięg obowiązywania prawa ▪ podmioty podlegające prawu ▪ źródła prawa stanowionego w Polsce ▪ hierarchia źródeł prawa w Polsce ▪ procedura ustawodawcza ▪ dzienniki urzędowe ▪ okres obowiązywania prawa ▪ zasada „prawo nie działa	Uczeń: ▪ wymienia organy władzy uczestniczące w procesie stanowienia prawa w Polsce, ▪ podaje źródła prawa stanowionego obowiązującegow P olsce, ▪ wyjaśnia, na czym podlega nadrzędna rola konstytucji w Polsce, ▪ wymienia dzienniki urzędowe [*Dziennik Urzędowy*, *Monitor Polski*].	Uczeń: ▪ przedstawia zasięg terytorialny i podmiotowy obowiązującego w Polsce prawa, ▪ wyjaśnia, jak należy rozumieć zasadę „prawo nie działa wstecz”, ▪ odszukuje konkretne źródła prawa w dziennikach urzędowych, ▪ przedstawia hierarchię źródeł prawa powszechnie obowiązującego w Polsce, ▪ wyjaśnia, na czym polega szczególna moc *Konstytucji RP*, ▪ wymienia podstawowe etapy	Uczeń: ▪ porównuje źródła prawa stanowionego w Polsce – z uwzględnieniem zakresu ich obowiązywania i miejsca zajmowanego przez nie w hierarchii, ▪ wyjaśnia znaczenie terminu*vacatio legis*, ▪ uzasadnia konieczność stosowania zasady „prawo nie działa wstecz”, ▪ wyjaśnia, jakie są zasady działania Internetowego Systemu Aktów Prawnych, ▪ interpretuje	Uczeń: ▪ wyjaśnia, na czym polega problem „inflacji” prawa w Polsce, ▪ omawia zasady publikowania źródeł prawa w Polsce, ▪ analizuje konstytucyjne zapisy dotyczące ratyfikacji umów międzynarodowych, ▪ omawia hierarchiczny układ źródeł prawa w Polsce, w tym relację między ustawą a ratyfikowaną umową międzynarodową.	Uczeń: ▪ przeprowadza ankietę na temat znajomości źródeł prawa powszechnie obowiązującego w Polsce oraz sposobów ich publikacji – np. w swojej społeczności szkolnej, a także analizuje i udostępnia wyniki wykonanych przez siebie badań.

	wstecz”		procesu legislacyjnego w Polsce i uczestniczące w nim podmioty.	konstytucyjne zapisy dotyczące procesu legislacyjnego w Polsce, ▪ wyjaśnia, jakie są konsekwencje łamania zasady „prawo nie działa wstecz”.		
Temat lekcji: Pomoc prawna						
	▪ rodzaje prawa ▪ formy pomocy prawnej ▪ instytucje udzielające pomocy prawnej ▪ zawody prawnicze	Uczeń: ▪ podaje przykłady organów i instytucji udzielających porad prawnych, ▪ rozpoznaje działania typowe dla następujących zawodów prawniczych: adwokatów, radców prawnych,	Uczeń: ▪ wymienia podstawowe rodzaje prawa, ▪ podaje przykłady spraw regulowanych przez prawo cywilne, rodzinne, administracyjne i karne, ▪ wyszukuje informacje na temat dostępnychmożliwo	Uczeń: ▪ przedstawia zasady działania Nieodpłatnej Pomocy Prawnej i Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego, ▪ odszukuje informacje na temat działalności organizacji i	Uczeń: ▪ porównuje zakres działalności adwokatów, radców prawnych i notariuszy, ▪ odszukuje informacje na temat instytucji udzielających pomocy prawnej w jego miejscowości,	Uczeń: ▪ przygotowuje i realizujeskierowaną do społeczności szkolnej akcję promującą instytucje udzielające pomocy prawnej w jego miejscowości, gminie lub powiecie.

		notariuszy.	ści uzyskania porady prawnej w sytuacjach typowych, ▪ podaje, jaki jest zakres działalności adwokatów, radców prawnych i notariuszy.	instytucji udzielających pomocy prawnej w nietypowych sytuacjach [np. poszukujących ludzi zaginionych].	gminie lub powiecie.	
Temat lekcji: Informacja publiczna						
	▪ prawo do informacji publicznej ▪ informacja publiczna ▪ sposoby uzyskiwania informacji publicznej ▪ Biuletyn Informacji Publicznej ▪ wniosek o udostępnienie informacji publicznej	Uczeń: ▪ podaje przykłady spraw, których może dotyczyć informacja publiczna, ▪ podaje przykłady instytucji zobowiązanych do udzielania informacji publicznej, ▪ odszukuje informacje publiczne dotyczące nieskomplikowanych spraw wskazanych przez nauczyciela.	Uczeń: ▪ wyjaśnia, na czym polega prawo do uzyskania informacji publicznej, ▪ wskazuje podmioty mogące ubiegać się o uzyskanie informacji publicznej, ▪ wyjaśnia, jakie sprawy obywatel może załatwić dzięki dostępowi do informacji publicznej, ▪ odszukuje proste informacje publiczne, korzystając z usług e-administracji, ▪ wymienia przykładowe	Uczeń: ▪ wyjaśnia, na czym polega transparentność życia publicznego, ▪ wyjaśnia, na czym polega działalność organizacji typu *watchdog*, i odszukuje informacje na ich temat, ▪ charakteryzuje podstawowe sposoby przechowywania i udostępniania informacji publicznej, ▪ wymienia sytuacje, w których dostęp do informacji publicznej może zostać ograniczony.	Uczeń: ▪ określa, jakie jest znaczenie transparentności życia publicznego dla prawidłowego funkcjonowania państwa i społeczeństwa demokratycznego, ▪ analizuje, jak dostępdo informacji publicznej pomaga obywatelom w rozwiązywaniu problemów w konkretnych sytuacjach z życia codziennego.	Uczeń: ▪ uzyskuje i prezentuje na forum społeczności szkolnej informacje na temat bieżącej działalności wybranej instytucji lub konkretnego organu władzy w gminie lub powiecie, ▪ wyjaśnia, w jaki sposób pozyskałzaprezentowane informacje.

			informacje udostępniane w Biuletynie Informacji Publicznej, ▪ pisze przykładowy wniosek o udzielenie informacji publicznej.			
Rozdział 2:						
Temat lekcji: Konstytucyjne prawa człowieka						
	▪ prawa i wolności ▪ istota praw człowieka i ich cechy ▪ granice praw człowieka ▪ warunki ograniczania praw człowieka ▪ koncepcja praw jednostki ▪ miejsce praw człowieka w *Konstytucji RP* ▪ zasady ogólne i katalog praw człowieka w *Konstytucji RP* ▪ zasady i formy ochrony praw	Uczeń: ▪ podaje przykłady praw i wolności człowieka uwzględnionych w *Konstytucji RP*, ▪ podaje przykłady praktycznej realizacji praw i wolności człowieka wymienionych w *Konstytucji RP*, ▪ podaje przykłady praw przysługujących w Polsce mniejszościom narodowym i etnicznym oraz grupom posługującym się językiem	Uczeń: ▪ wymienia zasady ogólne dotyczące ochrony praw człowieka wymienionych w *Konstytucji RP*, ▪ wymienia prawa człowieka przysługujące mniejszościom narodowym i etnicznym oraz grupom posługującym się językiem regionalnym.	Uczeń: ▪ przyporządkowuje konkretne prawa człowieka do odpowiednich kategorii uwzględnionych w *Konstytucji RP*, ▪ wymienia konstytucyjne warunki, które muszą zostać spełnione, aby można było ograniczyć korzystanie z praw człowieka, ▪ analizuje konstytucyjne prawa człowieka z uwzględnieniem koncepcji praw jednostki [prawa	Uczeń: ▪ porównuje znaczenie pojęć „prawo” i „wolność”, ▪ wyjaśnia, jakie miejsce zajmują prawa człowieka w *Konstytucji RP*, ▪ uzasadnia konieczność ochrony praw przysługujących grupom mniejszościowym, ze szczególnym uwzględnieniem praw mniejszości narodowych i etnicznych oraz grup posługujących się językiem regionalnym,	Uczeń: ▪ analizuje spory światopoglądowe dotyczące wybranych praw człowieka, ▪ organizuje debatęna temat praw człowieka i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, ▪ przygotowuje i prezentuje na forum społeczności szkolnej materiały [film, plakat, artykuł itp.] dotyczące wybranego problemu związanego z ochroną praw człowieka.

	mniejszości narodowych i etnicznychora z grup posługujących się językiem regionalnym	regionalnym.		człowieka, prawa obywatela], ▪ analizuje przepisy prawne z*Ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym*.	▪ odszukuje i prezentuje informacje na temat praw mniejszości polskiej w wybranych państwach.	
Temat lekcji: Ochrona praw człowieka w Polsce						
	▪ środki ochrony konstytucyjnych praw i wolności ▪ instytucje i organy władzy chroniące konstytucyjne prawa i wolności ▪ prawo do sądu ▪ prawo do zaskarżenia ▪ prawo do wynagrodzenia za szkodę ▪ skarga konstytucyjna ▪ prawo do wystąpienia do Rzecznika Praw Obywatelskich ▪ działalność Rzecznika	Uczeń: ▪ podaje przykłady konstytucyjnych środków ochrony praw człowieka w Polsce, ▪ wymienia przykłady spraw, z którymi można zwrócić się do Rzecznika Praw Obywatelskich, ▪ podaje przykłady działających w Polsce organizacji, których celem jest obrona praw człowieka.	Uczeń: ▪ wymienia konstytucyjne środki ochrony praw człowieka w Polsce, ▪ wyjaśnia, na czym polega prawo do: - sądu, - zaskarżenia, - wynagrodzenia za szkodę, - złożenia skargi konstytucyjnej, - wystąpienia do Rzecznika Praw Obywatelskich, ▪ wymieniaprzykładowe formy działalności Rzecznika Praw Obywatelskich, ▪ pisze przykładową skargę do Rzecznika Praw Obywatelskich, ▪ wymieniapodstawo	Uczeń: ▪ analizuje wybrane przypadki łamania praw człowieka, w tym wskazuje, jakie konstytucyjne środki ochrony tych praw były dostępne w omawianych sytuacjach, ▪ określa zakres działalności i uprawnień Rzecznika Praw Obywatelskich, ▪ odszukuje informacje na temat celów szczegółowych oraz form działania wybranej organizacji broniącej praw człowieka, ▪ wyjaśnia, jakie jest znaczenie skargi konstytucyjnej	Uczeń: ▪ porównuje i ocenia działalność wybranych organizacji broniących praw człowieka w Polsce, ▪ wymienia negatywne konsekwencje wynikające z przewlekłości postępowań sądowych w Polsce oraz wskazuje główne przyczyny tego problemu, ▪ analizuje przepisy regulujące zasady korzystania z prawa do: - sądu, - zaskarżenia, - wynagrodzenia za szkodę, - złożenia skargi	Uczeń: ▪ przygotowuje i prezentuje na forum społeczności szkolnej materiały [film, plakat, artykuł itp.] dotyczące działalności np.: - Rzecznika Praw Obywatelskich w Polsce, - jednej z organizacji, których celem jest obrona praw człowieka, ▪ jest aktywnym członkiem organizacji broniącej praw człowieka, ▪ aktywnie uczestniczy w działaniach podejmowanych przez organizacje broniące praw człowieka.

	Praw Obywatelskich ▪ organizacje broniące praw człowieka w Polsce		we elementy procedury składania skargi konstytucyjnej, ▪ omawia zakres i formy działalności wybranej organizacji broniącej praw człowieka.	w systemie ochrony praw człowieka w Polsce.	konstytucyjnej.	
Temat lekcji: System strasburski						
	▪ systemy ochrony praw człowieka ▪ Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu ▪ Rada Europy ▪ *Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności* ▪ zasady składania skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu	Uczeń: ▪ wymienia instytucjetworzące strasburski system praw człowieka [Rada Europy, *Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*, Europejski Trybunał Praw Człowieka].	Uczeń: ▪ przedstawiaokoliczności historyczne, które miały wpływ na powstanie systemów ochrony praw człowieka, ▪ podaje podstawowe informacje na temat *Powszechnej deklaracji praw człowieka*, ▪ prezentuje podstawowe informacje na temat strasburskiego systemu praw człowieka [Rada Europy, *Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*, Europejski	Uczeń: ▪ wymienia państwa należące do Rady Europy i wskazuje je na mapie, ▪ analizuje przykładowe skargi złożone do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu oraz wybrane wyroki Trybunału, ▪ wyjaśnia znaczenie *Konwencjio ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*dla europejskiego systemu ochrony praw człowieka,	Uczeń: ▪ omawia strukturę Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, ▪ ocenia działalność Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.	Uczeń: ▪ przygotowuje i prezentuje na forum społeczności szkolnej materiały[film, plakat, artykuł itp.] dotyczące działalności Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu.

			Trybunał Praw Człowieka], ▪ wymienia podstawowe zasady składania skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu.	▪ wymienia warunki dopuszczalności skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu.		
Temat lekcji: Łamanie praw człowieka						
	▪ formy łamania praw człowieka ▪ przyczyny łamania praw człowieka ▪ wybitni obrońcy praw człowieka ▪ naruszanie praw imigrantów ▪ skala łamania praw człowieka na świecie	Uczeń: ▪ podaje przykłady łamania praw człowieka, ▪ wskazuje zagrożenia wynikające złamania praw człowieka.	Uczeń: ▪ wymienia formy łamania praw człowieka i ilustruje je odpowiednimi przykładami, ▪ rozpoznaje przypadki naruszeń praw człowieka opisane w tekstach publicystycznych, ▪ wymienia przyczyny łamania praw człowieka, ▪ wskazuje i charakteryzuje zagrożenia wynikające z łamania praw człowieka, w tym w państwach demokratycznych, ▪ porównuje skalę łamania praw człowieka	Uczeń: ▪ określa skalę łamania praw człowieka w Polsce i na świecie na podstawie zestawień statystycznych oraz raportów organizacji pozarządowych, ▪ zbiera, analizuje i prezentuje informacje na temat łamania praw człowieka w wybranym państwie niedemokratycznym.	Uczeń: ▪ wyszukuje i prezentuje informacje na temat dokonań wybitnych postaci działających na rzecz ochrony praw człowieka, np. laureatów Pokojowej Nagrody Nobla, ▪ analizuje współczesne zjawiska [polityczne, ekonomiczne, socjalne, kulturowe] zaliczane do przyczyn łamania praw człowieka.	Uczeń: ▪ organizuje debatę poświęconą tematowi łamania praw człowieka w państwach demokratycznych i niedemokratycznyc horaz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, ▪ przygotowuje i prezentuje na forum społeczności szkolnej materiały[film, plakat, artykuł itp.]dotyczące problemu łamania praw człowieka.

			w państwach demokratycznych i niedemokratycznych.			
Rozdział 3						
Temat lekcji: Prawo cywilne						
	▪ cechy charakterystyczne prawa cywilnego ▪ prawa majątkowe i osobiste ▪ podział prawa cywilnego w Polsce ▪ pojęcia z zakresu prawa cywilnego [osoba fizyczna, zdolność prawna, zdolność do czynności prawnych, przedstawicielstwo, pełnomocnictwo] ▪ prawo zobowiązaniowe ▪ prawo rzeczowe ▪ prawo	Uczeń: ▪ rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo cywilne, ▪ definiuje podstawowe pojęcia z zakresu prawa cywilnego [osoba fizyczna, powód i pozwany, testament], ▪ wymienia podstawowe formy nabycia własności, ▪ wymienia strony postępowania cywilnego i wskazuje przysługujące im prawa, ▪ rozpoznaje podstawowe zasady obowiązujące w postępowaniu cywilnym.	Uczeń: ▪ podaje przykłady norm z prawa cywilnego, ▪ wyjaśnia, czym się różni zdolność prawna od zdolności do czynności prawnych, ▪ wymienia podstawowe cechy prawa cywilnego, ▪ właściwieposługuje się podstawowymi pojęciami z zakresu prawa cywilnego [zobowiązanie, prawa majątkowe, prawa osobiste, przedstawicielstwo ustawowe, pełnomocnictwo, zobowiązanie, rzecz, własność, spadek, zachowek, dziedziczenie ustawowe], a także rozpoznaje przepisy prawne,w których pojęcia te zostały	Uczeń: ▪ porównuje instytucje przedstawicielstwa ustawowego i pełnomocnictwa, ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między *Kodeksem cywilnym*a *Kodeksem postępowania cywilnego*, ▪ analizuje proste kazusy dotyczące prawa cywilnego, np. prawa spadkowego, ▪ analizuje pod kątem poprawności przykładowy pozew cywilny.	Uczeń: ▪ prezentuje podział prawa cywilnego obowiązujący w Polsce, ▪ interpretuje wybrane przepisy z *Kodeksucywilnego* oraz *Kodeksu postępowania cywilnego*, ▪ przedstawia konstrukcję stosunku cywilnoprawnego określanego jako zobowiązanie, ▪ rozpoznaje typy postępowań cywilnych i je charakteryzuje.	Uczeń: ▪ analizuje złożone kazusy z zakresu prawa cywilnego.

	spadkowe ▪ postępowanie cywilne		zdefiniowane, ▪ podaje przykłady praw majątkowych i praw osobistych, ▪ wymienia uprawnienia właściciela rzeczy, ▪ podaje podstawowe zasady dziedziczenia testamentowego, ▪ piszeprzykładowy pozew cywilny, ▪ przedstawia przebieg postępowania cywilnego.			
Temat lekcji: Prawo rodzinne						
	▪ małżeństwo ▪ zasady zawierania związku małżeńskiego ▪ prawne przeszkody uniemożliwiają ce zawarcie małżeństwa ▪ skutki zawarcia małżeństwa ▪ wspólność majątkowa ▪ prawa rodziców	Uczeń: ▪ wymienia elementy konstytucyjnej definicji małżeństwa, ▪ podaje skutki prawne zawarcia małżeństwa, ▪ wymienia prawa i obowiązki rodziców i dzieci.	Uczeń: ▪ wymienia przeszkody prawne uniemożliwiające zawarcie małżeństwa oraz możliwe powodyunieważnien ia związku małżeńskiego, ▪ właściwie posługuje się podstawowymi pojęciami z zakresu prawa rodzinnego [małżeństwo, wspólnota	Uczeń: ▪ interpretuje wybrane przepisy z *Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego*, ▪ wyjaśnia, na czym polega unieważnienie małżeństwa i wymienia jego konsekwencje prawne, ▪ analizuje pod kątem poprawności przykładowy wniosek	Uczeń: ▪ analizuje spór społeczny dotyczący: - instytucji małżeństwa, - modelu rodziny, - zakresu władzy rodzicielskiej, w tym zajmuje stanowisko wobec omawianego problemu i konstruuje odpowiednie argumenty.	Uczeń: ▪ analizuje złożone kazusy z zakresu prawa rodzinnego.

	i dzieci ▪ władza rodzicielska ▪ obowiązek alimentacyjny		majątkowa, obowiązek alimentacyjny], ▪ piszeprzykładowy wniosek alimentacyjny.	alimentacyjny, ▪ analizuje proste kazusy dotyczące prawa rodzinnego.		
Temat lekcji: Postępowanie karne						
	▪ zasady prawa karnego ▪ etapy postępowania karnego ▪ uczestnicy postępowania karnego ▪ rozprawa w procesie karnym	Uczeń: ▪ właściwie posługuje się podstawowymi pojęciami z zakresu prawa karnego [oskarżyciel, oskarżony, przestępstwo, wykroczenie, apelacja], ▪ wyjaśnia znaczenie podstawowych zasad prawa karnego[nie ma przestępstwa bez ustawy, domniemanie niewinności], ▪ wymienia etapy postępowania karnego i jego uczestników.	Uczeń: ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między *Kodeksem karnym* a *Kodeksem postępowania karnego*, ▪ rozpoznaje zastosowanie podstawowych zasad prawa karnego [nie ma przestępstwa bez ustawy, domniemanie niewinności] w przepisach prawnych i wyjaśnia konsekwencje łamania tych reguł, ▪ wymienia strony postępowania karnego [przygotowawczego i procesowego] oraz przysługujące im	Uczeń: ▪ analizuje pod kątem poprawności przykładowe zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, ▪ analizuje proste kazusy dotyczące prawa karnego, ▪ interpretuje wybrane przepisy *Kodeksu karnego*i *Kodeksu postępowania karnego*.	Uczeń: ▪ porównuje przebieg rozpraw [zasady, etapy] prowadzonych w sądzie powszechnym w ramach postępowania cywilnego i postępowania karnego, ▪ porównuje prawa przysługujące poszczególnym uczestnikom postępowania karnego.	Uczeń: ▪ analizuje złożone kazusy z zakresu prawa karnego.

			prawa, ▪ wymienia główne prawa, jakie przysługują ofierze, sprawcy i świadkowi przestępstwa, ▪ podaje podstawowe zasady regulująceprowadzenie rozprawy w procesie karnym, ▪ piszeprzykładowe zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa.			
Temat lekcji: Prawo administracyjne						
	▪ cechy charakterystyczne prawa administracyjnego ▪ pojęcia z zakresu prawa administracyjnego ▪ administracja publiczna ▪ akty, decyzje i postanowienia administracyjne ▪ postępowanie administracyjne	Uczeń: ▪ wskazuje dziedziny życia publicznego regulowane przez prawo administracyjne, ▪ wymienia podstawowe elementy decyzji administracyjnej, ▪ wymienia środki zaskarżenia decyzji administracyjnej.	Uczeń: ▪ właściwieposługuje się podstawowymi pojęciami z zakresu prawa administracyjnego [administracja publiczna, organ administracji publicznej, akt administracyjny], ▪ wymienia podstawowe cechy prawa administracyjnego, ▪ wymienia etapy	Uczeń: ▪ analizuje pod kątem poprawności: - odwołanie od decyzji administracyjnej, - zażalenie na postanowienie organów administracyjnych, -skargę administracyjną, ▪ analizuje proste kazusy prawne dotyczące prawa administracyjnego, ▪ wymienia przesłanki	Uczeń: ▪ porównuje różne rodzaje aktówadministracyjnych, ▪ porównuje akty administracyjne z aktami normatywnymi, ▪ porównuje decyzje administracyjne z postanowieniami administracyjnymi, ▪ charakteryzuje i porównuje rodzaje postępowań administracyjnych, ▪ porównuje decyzję	Uczeń: ▪ analizuje złożone kazusy z zakresu prawa administracyjnego.

	▪ skarga administracyjna		postępowania administracyjnego oraz biorące w nim udział podmioty [i innych jego uczestników], ▪ krótko charakteryzuje środki zaskarżenia decyzji administracyjnej, ▪ pisze przykładowe odwołanie od decyzji administracyjnej, ▪ wymienia zadania sądów administracyjnych.	stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej, ▪ rozpoznaje rodzaje administracji publicznej, ▪ interpretuje wybrane przepisy z *Kodeksu postępowania administracyjnego*.	administracyjną z wyrokiem sądu.	
Temat lekcji: Prawo powszechnych ubezpieczeń						
	▪ system ubezpieczeń społecznych ▪ rodzaje ubezpieczeń społecznych w Polsce ▪ Zakład Ubezpieczeń Społecznych ▪ system ubezpieczenia zdrowotnego ▪ Narodowy	Uczeń: ▪ wymienia podstawowe prawa przysługujące obywatelom polskim w zakresie opieki społecznej i zdrowotnej, ▪ wymienia instytucje kierujące systemem ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz służbą zdrowia [KRUS, ZUS, NFZ],	Uczeń: ▪ wymienia główne zasady i cele funkcjonowania systemu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych, ▪ przedstawia specyfikę obowiązkowych i dobrowolnych ubezpieczeń zdrowotnych w	Uczeń: ▪ analizuje proste kazusy dotyczące systemu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych w Polsce, ▪ analizuje informacje na temat tego, w jaki sposóbPolacy oceniają funkcjonowanie systemu opieki społecznej	Uczeń: ▪ porównuje poszczególne rodzaje ubezpieczeń funkcjonujących w Polsce, ▪ analizuje uwarunkowania mające wpływ na funkcjonowaniesystemu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych w Polsce.	Uczeń: ▪ analizuje złożone kazusy dotyczące systemu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych w Polsce, ▪ organizuje debatęna temat: - ubezpieczeń społecznych w Polsce, - funkcjonowania systemu publicznej służby zdrowia

	Fundusz Zdrowia	▪ rozróżnia ubezpieczenia: emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe, ▪ podaje podstawowe zasady korzystania z publicznej opieki zdrowotnej.	Polsce, ▪ odczytuje z różnych źródeł informacji [tekst narracyjny i normatywny, wykres, tabela] dane dotyczące stanu wiedzy Polaków na temat funkcjonowania systemu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych, ▪ wymienia rodzaje ubezpieczeń funkcjonujących w Polsce, ▪ wymienia zadania: - Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, - Narodowego Funduszu Zdrowia.	i zdrowotnej w Polsce.		w Polsce, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Prawo do opieki społecznej i edukacji						
	▪ wykluczenie społeczne ▪ ubóstwo ▪ bezrobocie ▪ opieka społeczna ▪ urzędy pracy	Uczeń: ▪ wymienia problemy społeczne, z którymi boryka się państwo polskie, ▪ wymienia podstawowe zasady	Uczeń: ▪ wymienia przykłady wykluczenia społecznego oraz wskazuje jego konsekwencje, ▪ podaje przykłady	Uczeń: ▪ wyjaśnia, jakie uwarunkowania mają wpływ na zjawisko wykluczenia społecznego,	Uczeń: ▪ porównuje różne formy zwalczania bezrobocia i ocenia ich skuteczność, ▪ analizuje spór społeczny dotyczący zakresu i form	Uczeń: ▪ organizuje debatę poświęconą: - problemom społecznym w Polsce, - funkcjonowaniu

	▪ edukacja ▪ kształcenie ustawiczne	funkcjonowania systemu opieki społecznej w Polsce, ▪ wymienia podstawowe przyczyny bezrobocia, ▪ podaje podstawowe informacje dotyczące systemu szkolnictwa w Polsce, w tym szkolnictwa wyższego.	działań podejmowanych przez państwo polskie w celu ograniczenia bezrobocia i wykluczenia społecznego, ▪ odczytuje z różnych źródeł informacji [teksty narracyjny i normatywny, wykres, tabela] dane dotyczące poziomui zasięgu bezrobocia oraz wykluczenia społecznego w Polsce, ▪ przedstawia strukturę szkolnictwa w Polsce, w tym szkolnictwa wyższego, ▪ wyjaśnia, w jaki sposób można podnosić swoje kwalifikacje zawodowe.	▪ porównuje różne rodzaje bezrobocia, z uwzględnieniem specyficznych uwarunkowań oraz konsekwencji społecznych, ekonomicznych, politycznych i kulturowych, ▪ odszukuje i prezentuje informacje na temat działalności urzędu pracy w jego powiecie, ▪ omawia podstawowe zasady funkcjonowania systemu bolońskiego w szkolnictwie wyższym, ▪ przedstawia wady i zalety edukacji zdalnej, ▪ analizuje problemy i uwarunkowania mające wpływ na wybór ścieżki edukacyjnej dokonywany przez młodych ludzi.	funkcjonowania opieki społecznej w Polsce – zajmuje stanowisko w sprawie i konstruuje odpowiednie argumenty, ▪ wymienia zadania Ministra Edukacji Narodowej i kuratorów oświaty, ▪ wymienia formy kształcenia ustawicznego, ▪ planuje i prezentuje swoją indywidualną ścieżkę edukacji.	systemu edukacji w Polsce, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, ▪ przygotowuje i prezentuje na forum społeczności szkolnej materiały [film, plakat, artykuł itp.] dotyczące: - możliwości i zasad studiowania w wybranym państwie świata, - form wspierania przez państwo polskie osób studiujących za granicą.
Rozdział 4:						
Temat lekcji: Prawo międzynarodowe						

	▪ stosunki międzynarodowe ▪ cechy współczesnych stosunków międzynarodo-wych ▪ cechy charakterystycznemiędzynarodowe-go prawa publicznego ▪ podmioty prawa międzynarodowe-go publicznego ▪ zasady prawa międzynarodowe-go publicznego ▪ nieprzestrzeganie zasad prawa międzynarodowe-go publicznego	Uczeń: ▪ podaje przykłady podmiotów międzynarodowego prawa publicznego, ▪ wymienia przykładowe zasady międzynarodowego prawa publicznego.	Uczeń: ▪ wymienia formy dwustronnych stosunków międzynarodowych, ▪ podaje cechy współczesnych stosunków międzynarodowych, ▪ wyjaśnia, czym jest międzynarodowe prawo publiczne, ▪ wymienia podmioty międzynarodowego prawa publicznego, ▪ wyjaśnia znaczenie zasad międzynarodowego prawa publicznego [zasady suwerenności, integralności terytorialnej, nienaruszalności granic, nieingerowaniaw sprawy wewnętrzne państwa, samostanowienia narodów, pokojowego rozstrzygania sporów, powstrzymywania się od groźby użycia	Uczeń: ▪ na wybranych przykładach wykazuje złożoność i wielopłaszczyznowość współczesnych stosunków międzynarodowych, ▪ wymienia cechy międzynarodowego prawa publicznego, ▪ na wybranych przykładach analizuje działanie międzynarodowego prawa publicznego.	Uczeń: ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat łamania zasad międzynarodowego prawa publicznego.	Uczeń: ▪ interpretuje kazusy dotyczące międzynarodowego prawa publicznego.

			siły lub jej rzeczywistego użycia].			
Temat lekcji: Globalizacja						
	▪ cechy globalizacji ▪ wpływ podmiotów prawa międzynarodowe-go publicznego na proces globalizacji ▪ wymiary globalizacji ▪ skutki procesu globalizacji i wynikające z niego wyzwania	Uczeń: ▪ podaje przykłady zjawisk wynikającychz procesuglobalizacji, ▪ podaje przykłady pozytywnych i negatywnych aspektów procesu globalizacji.	Uczeń: ▪ wymienia podstawowe aspekty procesu globalizacji, ▪ podaje przykłady zjawisk świadczących o globalizacji w wymiarach politycznym, ekologicznym, ekonomicznym, komunikacyjnym i kulturowym, ▪ wymienia skutki globalizacji w polityce, kulturze i życiu społecznym, ▪ podaje przykłady organizacji międzynarodowych, których działalność ma istotny wpływ na proces globalizacji.	Uczeń: ▪ wyjaśnia, na czym polega zjawisko określane jako efekt motyla, ▪ na wybranych przykładach wykazuje współzależności występujące między państwami w środowisku międzynarodowym.	Uczeń: ▪ zbiera, analizuje i prezentuje informacje na temat: - wpływu wybranych podmiotów prawa międzynarodowego publicznego na proces globalizacji, - ruchów anty- i alterglobalistycznych, ▪ analizuje spór dotyczący oceny procesu globalizacji – zajmuje stanowisko w sprawie i konstruuje odpowiednie argumenty.	Uczeń: ▪ przygotowuje i prezentuje na forum społeczności szkolnej materiały [film, plakat, artykuł itp.] dotyczące wybranych problemów i wyzwań wynikających z procesu globalizacji, ▪ organizuje debatę poświęconą zagadnieniom związanym z globalizacją i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Wybrane problemy międzynarodowe						

	▪ konflikty etniczne [istota, przyczyny, skutki, sposoby rozwiązywania, przykłady] ▪ terroryzm [cechy i rodzaje współczesnego terroryzmu, walka z terroryzmem]	Uczeń: ▪ podaje przykłady współczesnych konfliktów międzynarodowych, ▪ wymienia sposoby rozwiązywania konfliktów etnicznych, ▪ podaje cechy współczesnego terroryzmu.	Uczeń: ▪ wymienia przyczyny, konsekwencje i formy konfliktów etnicznych, ▪ podaje przykłady współczesnych konfliktów etnicznych na obszarze Unii Europejskiej, ▪ właściwieposługuje się terminami„migracje”, „uchodźcy”, „asymilacja”, „grupa etniczna”, „integracja”, ▪ podaje przykłady działań o charakterze terrorystycznym, ▪ wymienia główne współczesne organizacje terrorystyczne, ▪ wymienia metody walki ze współczesnym terroryzmem.	Uczeń: ▪ wyjaśnia znaczenie terminów „czystki etniczne”i „ludobójstwo”, ▪ charakteryzuje metody walki ze współczesnym terroryzmem, ▪ charakteryzuje wybrany konflikt etniczny na obszarze Unii Europejskiej, ▪ na wybranym przykładzie opisuje metody i formy działania współczesnych organizacji terrorystycznych.	Uczeń: ▪ zbiera, analizuje i prezentuje informacje na temat: - współczesnych konfliktów etnicznych, - problemu terroryzmu międzynarodowego [przyczyny, uwarunkowania, konsekwencje, formy, organizacje terrorystyczne, skala zagrożenia, metody przeciwdziałania].	Uczeń: ▪ przygotowuje i prezentuje na forum społeczności szkolnej materiały[film, plakat, artykuł itp.] dotyczące wybranychmetod i form rozwiązywania współczesnych sporów międzynarodowych.
Temat lekcji: Organizacja Narodów Zjednoczonych						
	▪ powstanie ONZ	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

	▪ podstawy działania ONZ ▪ główne organy ONZ ▪ działania ONZ na rzecz pokoju na świecie ▪ system Narodów Zjednoczonych ▪ operacje pokojowe ONZ	▪ podaje cele i zasady funkcjonowania ONZ, ▪ wymienia przykłady działań ONZ na rzecz pokoju na świecie, w tym wybrane misje pokojowe.	▪ przedstawia okoliczności, które doprowadziły do powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych, ▪ podaje podstawowe informacje na temat *Karty Narodów Zjednoczonych*, ▪ wymienia główne organy ONZ i podaje, jakie są ich zadania, ▪ podaje przykłady wyspecjalizowanych organizacji, funduszy, programów i agend Narodów Zjednoczonych.	▪ charakteryzuje działalność wybranych agend, organówi organizacj i wyspecjalizowanych funkcjonującychw r amach ONZ.	▪ zbiera, analizuje i prezentuje informacje na temat: -działalności organów, wyspecjalizowanych, organizacji, funduszy, programów i agend Narodów Zjednoczonych, - misji pokojowych ONZ, ▪ ocenia zasadność i skuteczność działań podejmowanych przez ONZ.	▪ organizuje debatę poświęconą: - ocenie pracy ONZ, - wyzwaniom stojącym przed ONZ, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Unia Europejska						
	▪ etapy procesu integracji europejskiej ▪ państwa członkowskie Unii Europejskiej ▪ prawo Unii Europejskiej ▪ strefa Schengen	Uczeń: ▪ rozpoznaje główne zasady i obszary funkcjonowania Unii Europejskiej, ▪ wymienia główne organy i instytucje Unii Europejskiej, ▪ podaje korzyści wynikające	Uczeń: ▪ przedstawia podstawowe uwarunkowania mające wpływ na proces integracji europejskiej, ▪ wymienia państwa należące współcześnie do	Uczeń: ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między prawem pierwotnym a prawem wtórnym Unii Europejskiej, ▪ omawia obszary funkcjonowania Unii Europejskiej, ▪ odczytuje	Uczeń: ▪ przedstawia główne etapy procesu integracji europejskiej, w tym: - utworzone organizacje i zawarte traktaty, - sposób funkcjonowania wspólnot	Uczeń: ▪ odszukuje i prezentuje, np. na forum społeczności szkolnej, informacje na temat funduszy Unii Europejskiej i ich wykorzystania w Polsce oraz w najbliższych państwachczłonkows

	▪ strefa euro ▪ obowiązujące akty prawa pierwotnego Unii Europejskiej ▪ zasady i obszary funkcjonowania Unii Europejskiej ▪ instytucje i organy Unii Europejskiej ▪ prawa obywatela Unii Europejskiej ▪ korzyści z członkostwa w Unii Europejskiej	z członkostwa w Unii Europejskiej dlapolskich obywateli, ▪ podaje rok wstąpienia Polski do Unii Europejskiej.	Unii Europejskiej i wskazuje je na mapie, ▪ wymienia obowiązujące akty prawa pierwotnego Unii Europejskiej, ▪ wymienia prawa przysługujące obywatelom Unii Europejskiej, ▪ wymienia główne organy i instytucje Unii Europejskiej [Komisję Europejską, Radę Europejską, Parlament Europejski, Radę Unii Europejskiej i Trybunał Sprawiedliwości UE].	z różnorodnych źródeł [teksty narracyjny i normatywny, wykres, tabela] informacje dotyczące społecznej oceny członkostwa Polski w Unii Europejskiej.	europejskich i zakres współpracy państw członkowskich na poszczególnych etapach, - państwa, które przystąpiły do wspólnot europejskich, ▪ porównuje zasięg terytorialny Unii Europejskiej, strefy Schengen i strefy euro, ▪ charakteryzuje poszczególne źródła prawa pierwotnego Unii Europejskiej.	kich, ▪ dokonuje krytycznej analizy zagadnień dotyczącychczłonkostwa Polski w Unii Europejskiej, ▪ zbiera i prezentuje informacje na temat sporu społecznego dotyczącego oceny polskiego członkostwa w Unii Europejskiej, ▪ organizuje debatę poświęconą wybranym problemom związanym z funkcjonowaniem Unii Europejskiej oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego						
	▪ geneza i cele NATO ▪ organy NATO ▪ państwa członkowskie NATO ▪ działania NATO na rzecz	Uczeń: ▪ wymienia główne cele i zadania NATO, ▪ podaje rok wstąpienia Polski do NATO.	Uczeń: ▪ omawia okoliczności, które doprowadziły do powstaniaOrganizacji Paktu Północnoatlantyckiego,	Uczeń: ▪ odczytuje z różnych źródeł [tekst narracyjny i normatywny, wykres, tabela] informacje dotyczące oceny:	Uczeń: ▪ omawia stosunki NATO z Federacją Rosyjską, ▪ charakteryzuje główne organy NATO, ▪ zbiera, analizuje	Uczeń: ▪ dokonuje krytycznej oceny wybranych aspektów działalności NATO, ▪ organizuje debatę poświęconą wybranym aspektom funkcjonowania

	pokoju na świecie ▪ USA w strukturach NATO		▪ wymienia główne organy NATO, ▪ wymienia państwa należące do NATO i wskazuje je na mapie.	- działalności NATO na rzecz światowego pokoju, - członkostwa Polski w NATO, - wpływu NATO na pozycję Stanów Zjednoczonych Ameryki w świecie, ▪ określa i ocenia rolę Stanów Zjednoczonych Ameryki w strukturach NATO.	i prezentuje informacje na temat: - roli NATO w budowaniu pokoju na świecie, - przebiegu wybranych operacji wojskowych NATO.	NATO i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, ▪ odszukuje i prezentuje, np. na forum społeczności szkolnej, informacje na temat członkostwa Polski w NATO.
Temat lekcji: Służby zagraniczne Polski						
	▪ istota i cele polityki zagranicznej ▪ dyplomacja ▪ placówki dyplomatyczne i ich zadania ▪ ambasady i konsulaty ▪ działalność polskiej dyplomacji	Uczeń: ▪ rozpoznaje zadania ambasadorów i konsulów.	Uczeń: ▪ właściwieposługuje się terminami „polityka zagraniczna”, „racja stanu”, „dyplomacja publiczna”, „misja dyplomatyczna”, ▪ wymienia sprawy, które obywatel polski może załatwić w konsulatach.	Uczeń: ▪ na przykładzie wybranych placówek dyplomatycznych RP przedstawia zadania ambasad i konsulatów, ▪ wymienia priorytety polskiej polityki zagranicznej.	Uczeń: ▪ przedstawia główne inicjatywy międzynarodowe, w które angażuje się państwo polskie [np. Grupa Wyszehradzka, Trójkąt Weimarski, Trójmorze].	Uczeń: ▪ odszukuje w różnych źródłach informacje na temat działalności polskich placówek dyplomatycznych w wybranych państwach świata.

Opracowanie: Barbara Furman

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z przedmiotu „wiedza o społeczeństwie” dla klasy 3 liceum ogólnokształcącego i technikum (do programu nauczania „W centrum uwagi. Zakres rozszerzony”)

Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny:				
	konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
	2	3	4	5	6
I. Polityki publiczne – gospodarka i rozwój					
Temat lekcji: Polityki publiczne					
▪ polityka publiczna ▪ rodzaje polityk publicznych ▪ zasady polityk publicznych ▪ uczestnicy polityk publicznych ▪ instrumenty realizacji polityk publicznych ▪ etapy polityk publicznych ▪ ocena programów publicznych	▪ podaje przykłady polityk publicznych; ▪ wskazuje przykłady świadczeń publicznych [usług społecznych, usług socjalnych]; ▪ wymienia przykłady instrumentów polityk publicznych.	▪ wyjaśnia, czym są polityki publiczne; ▪ wymienia rodzaje polityk publicznych; ▪ wymienia czynniki kształtujące polityki publiczne; ▪ wskazuje główne zasady polityk publicznych w Polsce; ▪ wymienia narzędzia/instrumenty umożliwiające realizację polityk publicznych; ▪ podaje kryteria oceny programów publicznych.	▪ omawia proces tworzenia i realizacji polityk publicznych; ▪ analizuje przebieg wybranego programu publicznego i jego rezultaty.	▪ przedstawia i ocenia wpływ poszczególnych podmiotów [wewnętrznych i zewnętrznych] na kształt polityk publicznych; ▪ charakteryzuje czynniki wpływające na wybór instrumentów realizacji polityk publicznych.	▪ na forum społeczności szkolnej organizuje debatę [i bierze w niej udział], np. na temat znaczenia aktywności państwa w różnych obszarach życia publicznego; ▪ podaje przykłady działań państwa, w których organy władzy wykorzystują poszczególne instrumenty realizacji polityk publicznych.
Temat lekcji: Polityka gospodarcza					
▪ funkcje polityki gospodarczej ▪ cele polityki gospodarczej ▪ modele polityki gospodarczej ▪ podmioty polityki gospodarczej ▪ finanse publiczne ▪ budżet państwa ▪ procedura uchwalania ustawy budżetowej ▪ strategia rozwoju gospodarczego	▪ podaje przykłady aktywności państwa w obszarze gospodarki; ▪ wskazuje podstawowe cechy współczesnej gospodarki rynkowej; ▪ wymienia źródła, z których można pozyskać środki publiczne; ▪ wymienia podmioty uczestniczące w uchwalaniu ustawy budżetowej.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „finanse publiczne”, „środki publiczne”, „budżet państwa” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ wymienia czynniki wpływające na politykę gospodarczą państwa; ▪ wskazuje podstawowe cechy różnych modeli polityki gospodarczej państwa [gospodarka centralnie sterowana, gospodarka rynkowa]; ▪ przedstawia zasady uchwalania ustawy budżetowej; ▪ wskazuje i omawia główne cele i kierunki strategii rozwoju gospodarczego państwa polskiego.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „dług publiczny”, „nadwyżka budżetowa”, „deficyt budżetowy” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ przedstawia funkcje polityki gospodarczej państwa; ▪ przedstawia i ocenia wpływ poszczególnych podmiotów na kształt polityki gospodarczej państwa polskiego; ▪ charakteryzuje strukturę dochodów budżetu państwa; ▪ prezentuje strukturę wydatków z budżetu państwa; ▪ porównuje procedury uchwalania ustawy zwykłej i ustawy budżetowej; ▪ analizuje główne założenia strategii rozwoju gospodarczego państwa polskiego.	▪ analizuje, z różnych perspektyw, wady i zalety poznanych modeli polityki gospodarczej państwa; ▪ wymienia podmioty tworzące sektor finansów publicznych; ▪ przedstawia uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne wpływające na realizację strategii rozwoju gospodarczego państwa polskiego; ▪ ocenia główne założenia strategii rozwoju gospodarczego Polski.	▪ odszukuje, analizuje i prezentuje, informacje dotyczące wybranej aktywności państwa w obszarze gospodarki [oraz ocenia rezultaty tych aktywności]; ▪ na forum społeczności szkolnej organizuje debatę [i bierze w niej udział], np. na temat znaczenia aktywności państwa w gospodarce; ▪ organizuje kampanię społeczną [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla polityki gospodarczej państwa.

nowa era Twoje mocne strony

Temat lekcji: Polityka regionalna					
▪ region ▪ rozwój regionalny ▪ modele polityki regionalnej ▪ podmioty polityki regionalnej ▪ polityka regionalna w Polsce ▪ polityka regionalna w UE	▪ właściwie stosuje termin „region” w swoich wypowiedziach; ▪ identyfikuje region, w którym mieszka; ▪ podaje przykłady działań państwa polskiego w obszarze polityki regionalnej; ▪ wskazuje przykłady instrumentów polityki regionalnej.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów „region” i „rozwój regionalny” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ wskazuje podstawowe cele rozwoju regionalnego; ▪ wymienia podstawowe czynniki rozwoju regionalnego; ▪ przedstawia instrumenty polityki regionalnej państwa polskiego; ▪ wymienia cechy podstawowych modeli polityki regionalnej państwa [model wsparcia ośrodków wzrostu, model wyrównywania różnic międzyregionalnych]; ▪ podaje główne założenia strategii rozwoju regionalnego państwa polskiego.	▪ prezentuje z różnych perspektyw wady i zalety poznanych modeli polityki regionalnej państwa; ▪ omawia zasady polskiej polityki regionalnej; ▪ analizuje i ocenia główne założenia strategii rozwoju regionalnego państwa polskiego; ▪ przedstawia cele i zasady polityki regionalnej Unii Europejskiej.	▪ analizuje różnorodne wskaźniki rozwoju gospodarczego; ▪ przedstawia i ocenia wpływ poszczególnych podmiotów na kształt polityki regionalnej państwa polskiego; ▪ wskazuje cele i charakteryzuje formy współpracy w ramach euroregionów.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych aspektów polityki regionalnej państw Unii Europejskiej [oraz ocenia jej rezultaty]; ▪ na forum społeczności szkolnej organizuje debatę [i bierze w niej udział], np. na temat efektywności polskiej polityki regionalnej; ▪ organizuje kampanię społeczną [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla polityki regionalnej państwa.
Temat lekcji: Polityka przemysłowa i gospodarka żywnościowa					
▪ przemysł ▪ cele polityki przemysłowej ▪ specjalne strefy ekonomiczne ▪ gospodarka żywnościowa ▪ rolnictwo ▪ polityka żywnościowa	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „przemysł”, „rolnictwo”, „gospodarka żywnościowa”; ▪ podaje przykłady działań państwa polskiego w obszarach polityki przemysłowej i gospodarki żywnościowej; ▪ wskazuje przykłady instrumentów polityki przemysłowej i gospodarki żywnościowej; ▪ wymienia podstawowe założenia polityki rolnej Unii Europejskiej.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „przemysł”, „okręg przemysłowy”, „gospodarka żywnościowa” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ wymienia cele i instrumenty polityki przemysłowej państwa polskiego; ▪ wskazuje podstawowe instrumenty gospodarki żywnościowej; ▪ charakteryzuje wybrane rozwiązanie wykorzystywane przez państwo polskie w ramach polityki przemysłowej [założenia, instrumenty, rezultaty]; ▪ charakteryzuje wybrane rozwiązanie wykorzystywane przez państwo polskie w ramach gospodarki żywnościowej [założenia, instrumenty, rezultaty]; ▪ uzasadnia konieczność zapewnienia społeczeństwu bezpieczeństwa żywnościowego; ▪ wymienia podstawowe instrumenty polityki rolnej Unii Europejskiej.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „dobra inwestycyjne”, „dobra konsumpcyjne” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ wymienia kryteria oceny poziomu uprzemysłowienia państwa; ▪ podaje cechy podstawowych modeli polityki przemysłowej państwa: polityki sektorowej i polityki horyzontalnej; ▪ prezentuje współzależności występujące między poszczególnymi strefami gospodarki żywnościowej.	▪ charakteryzuje główne etapy rozwoju polityki przemysłowej w Polsce i na świecie po zakończeniu II wojny światowej; ▪ omawia wpływ procesu transformacji ustrojowej na politykę przemysłową państwa polskiego; ▪ przedstawia cele i formy działania Agencji Rozwoju Przemysłu; ▪ charakteryzuje uwarunkowania rozwoju rolnictwa w Polsce; ▪ omawia i ocenia funkcjonowanie specjalnych stref ekonomicznych w Polsce.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych aspektów polityki przemysłowej i gospodarki żywnościowej państwa polskiego [oraz ocenia rezultaty tych aktywności władzy państwowej]; ▪ na forum społeczności szkolnej organizuje debatę [i bierze w niej udział], np. na temat założeń polskiej polityki przemysłowej i gospodarki żywnościowej; ▪ organizuje kampanię społeczną [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla polityki przemysłowej i gospodarki żywnościowej.
Temat lekcji: Ochrona środowiska i bezpieczeństwo ekologiczne					
▪ problemy środowiska naturalnego ▪ ochrona środowiska ▪ polityka ekologiczna ▪ bezpieczeństwo ekologiczne ▪ strategia ochrony środowiska w Polsce	▪ właściwie wykorzystuje w swoich wypowiedziach termin „ochrona środowiska”; ▪ uzasadnia konieczność ochrony środowiska naturalnego; ▪ podaje przykłady działań państwa polskiego w obszarze ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego; ▪ podaje przykłady instrumentów polityki państwa w obszarze ochrony	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „ekologia”, „bezpieczeństwo ekologiczne” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ formułuje wnioski dotyczące obowiązków państwa i obywateli w zakresie ochrony środowiska naturalnego na podstawie analizy przepisów prawnych z *Konstytucji RP*; ▪ wymienia cele i instrumenty polityki państwa w zakresie ochrony	▪ charakteryzuje uwarunkowania decydujące współcześnie o stanie środowiska naturalnego oraz o poziomie jego ochrony; ▪ podaje przykłady porozumień międzynarodowych i programów strategicznych dotyczących ochrony środowiska; ▪ prezentuje główne założenia i cele państwa dotyczące bezpieczeństwa	▪ przedstawia i ocenia wpływ poszczególnych podmiotów na kształt polityki państwa w obszarze ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego; ▪ omawia zależność między bezpieczeństwem narodowym a bezpieczeństwem ekologicznym.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych działań państwa polskiego w obszarze ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego [oraz ocenia rezultaty tych aktywności]; ▪ na forum społeczności szkolnej organizuje debatę [i bierze w niej udział], np. na temat założeń polskiej polityki w obszarze

	środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.	środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego Polski; ▪ omawia wybrane inicjatywy państwa polskiego na rzecz ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego [założenia, instrumenty, rezultaty]; ▪ ocenia świadomość ekologiczną – własną i społeczeństwa polskiego.	ekologicznego, zawarte w *Strategii bezpieczeństwa narodowego*.		ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego; ▪ organizuje kampanię [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.
Temat lekcji: Badania i innowacje					
▪ społeczeństwo informacyjne ▪ badania i rozwój ▪ innowacje ▪ polityka naukowa i innowacyjna w Polsce	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy „badania naukowe" i „innowacje"; ▪ wskazuje przykłady działań państwa polskiego w obszarze badań i innowacji; ▪ podaje przykłady instrumentów polityki państwa w obszarze badań i innowacji; ▪ wymienia podstawowe cechy społeczeństwa informacyjnego.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „społeczeństwo informacyjne", „badania naukowe", „innowacje" [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ wskazuje pozytywne i negatywne aspekty funkcjonowania społeczeństwa informacyjnego; ▪ wymienia cele i instrumenty polityki państwa w zakresie badań naukowych i innowacji; ▪ uzasadnia konieczność prowadzenia przez państwo działań na rzecz rozwoju nauki i innowacyjności.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów „szum informacyjny" i „bańka informacyjna" [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ przedstawia zagrożenia wynikające ze zjawiska bańki informacyjnej; ▪ omawia uwarunkowania rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce; ▪ wymienia główne organy, instytucje i agencje państwa polskiego działające na rzecz rozwoju nauki i innowacyjności.	▪ charakteryzuje i ocenia działalność wybranej instytucji lub agencji naukowej państwa polskiego [cele, formy działania, rezultaty]; ▪ omawia i ocenia funkcjonowanie regionalnych systemów innowacji oraz parków naukowo-technologicznych [założenia, formy działania, rezultaty].	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych działań państwa polskiego w obszarze badań i innowacji [oraz ocenia rezultaty tych aktywności]; ▪ na forum społeczności szkolnej organizuje debatę [i bierze w niej udział], np. na temat założeń i efektów polskiej polityki w obszarze badań i innowacji; ▪ organizuje kampanię [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla rozwoju badań i innowacji w Polsce.
II. Polityki publiczne – bezpieczeństwo i kwestie społeczne					
Temat lekcji: Bezpieczeństwo państwa					
▪ bezpieczeństwo wewnętrzne ▪ bezpieczeństwo zewnętrzne ▪ potencjał strategiczny ▪ system bezpieczeństwa w RP ▪ służby specjalne ▪ Siły Zbrojne RP ▪ strategia bezpieczeństwa narodowego RP	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy „bezpieczeństwo wewnętrzne państwa" i „bezpieczeństwo zewnętrzne państwa"; ▪ podaje przykłady działań państwa polskiego w obszarach bezpieczeństwa zewnętrznego i bezpieczeństwa wewnętrznego; ▪ podaje przykłady instrumentów polityki państwa w obszarach bezpieczeństwa zewnętrznego i bezpieczeństwa wewnętrznego; ▪ wymienia uprawnienia Prezydenta RP i Rady Ministrów w zakresie bezpieczeństwa państwa; ▪ wymienia główne zadania i formy działania Policji.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „bezpieczeństwo wewnętrzne państwa", „bezpieczeństwo zewnętrzne państwa", „potencjał strategiczny", „środowisko bezpieczeństwa", „cele strategiczne", „strategia bezpieczeństwa", „porządek publiczny" [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ wyjaśnia, jaki wpływ ma potencjał strategiczny na siłę państwa; ▪ formułuje wnioski dotyczące obowiązków państwa w zakresie bezpieczeństwa na podstawie analizy przepisów prawnych z *Konstytucji RP*; ▪ wymienia cele strategii bezpieczeństwa narodowego Polski; ▪ podaje przykłady działań realizujących poszczególne cele strategii bezpieczeństwa narodowego Polski; ▪ wymienia główne zadania i uprawnienia - Biura Bezpieczeństwa Narodowego, - Straży Granicznej, - Służby Ochrony Państwa, - Centralnego Biura Antykorupcyjnego,	▪ wyjaśnia znaczenie terminu „racja stanu" [oraz właściwie używa tego pojęcia w swoich wypowiedziach]; ▪ omawia poszczególne działania strategiczne państwa; ▪ przedstawia strukturę organizacyjną Sił Zbrojnych RP; ▪ charakteryzuje podstawowe rodzaje misji realizowanych przez żołnierzy Sił Zbrojnych RP; ▪ wyjaśnia, na czym polega zarządzanie kryzysowe.	▪ wymienia główne zadania: - Rady Bezpieczeństwa Narodowego, - Agencji Wywiadu, - Służby Wywiadu Wojskowego, - Służby Kontrwywiadu Wojskowego, - Rządowego Centrum Bezpieczeństwa; ▪ dokonuje oceny działań organów państwa w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego [zajmuje stanowisko, buduje argumenty i kontrargumenty w sporze].	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych działań państwa w obszarze bezpieczeństwa Polski [oraz ocenia rezultaty tych aktywności]; ▪ na forum społeczności szkolnej organizuje debatę [i bierze w niej udział], np. na temat założeń i efektów polskiej polityki w obszarach bezpieczeństwa wewnętrznego i bezpieczeństwa zewnętrznego; ▪ organizuje kampanię [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla bezpieczeństwa państwa.

		- Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego.			
Temat lekcji: Polityka społeczna					
▪ ubezpieczenia społeczne ▪ pomoc społeczna ▪ polityka rynku pracy ▪ polityka senioralna ▪ polityka prorodzinna	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „ubezpieczenie społeczne”, „polityka prorodzinna”, „emerytura”, „renta”, „zasiłek”; ▪ podaje przykłady działań państwa polskiego w obszarze polityki społecznej; ▪ wskazuje przykłady instrumentów wykorzystywanych przez państwo w obszarze polityki społecznej; ▪ charakteryzuje system ubezpieczeń społecznych w Polsce; ▪ wymienia formy pomocy społecznej w Polsce.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „dobrobyt społeczny”, „polityka prorodzinna”, „polityka senioralna”, „polityka rynku pracy”, „emerytura”, „renta”, „zasiłek” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ wyjaśnia znaczenie zasady solidaryzmu społecznego określającej działanie systemu ubezpieczeń społecznych; ▪ wymienia cele i instrumenty polityki społecznej państwa polskiego; ▪ uzasadnia konieczność funkcjonowania systemu ubezpieczeń społecznych; ▪ rozróżnia ubezpieczenia: emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe; ▪ przedstawia zadania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych; ▪ wymienia instrumenty polityki rynku pracy w Polsce; ▪ przedstawia wybrane działania urzędu pracy w swoim powiecie; ▪ wyjaśnia, jakie są przyczyny starzenia się społeczeństwa; ▪ wymienia skutki społeczno-ekonomiczne procesu starzenia się społeczeństwa; ▪ przedstawia działania rządu mające na celu ograniczenie zjawiska starzenia się społeczeństwa [cele, formy, rezultaty]; ▪ wymienia główne programy realizowane w ramach polityki prorodzinnej w Polsce.	▪ charakteryzuje uwarunkowania polityki społecznej realizowanej w Polsce; ▪ porównuje zasady funkcjonowania i znaczenie poszczególnych rodzajów ubezpieczeń społecznych w Polsce; ▪ porównuje zasady przyznawania i znaczenie różnego rodzaju świadczeń socjalnych; ▪ wykazuje zależność między formą zatrudnienia a zasadami funkcjonowania poszczególnych rodzajów ubezpieczeń społecznych; ▪ przedstawia rolę i zakres działania instytucji rynku pracy; ▪ prezentuje założenia głównych programów realizowanych w ramach polityki prorodzinnej w Polsce oraz ocenia ich skuteczność; ▪ wymienia świadczenia rodzinne i świadczenia z funduszu alimentacyjnego.	▪ przedstawia i ocenia wpływ poszczególnych podmiotów na kształt polityki społecznej państwa polskiego; ▪ prezentuje i ocenia zasady określające polską politykę społeczną oraz stosowane w jej ramach instrumenty, ze szczególnym uwzględnieniem instrumentów polityki rynku pracy [buduje argumenty i kontrargumenty w sporze]; ▪ charakteryzuje uwarunkowania wpływające na rynek pracy w Polsce oraz ocenia jego funkcjonowanie; ▪ charakteryzuje programy rządowe realizowane w ramach polityki senioralnej i ocenia ich skuteczność.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych działań państwa w obszarze polityki społecznej [oraz ocenia rezultaty tych aktywności]; ▪ na forum społeczności szkolnej organizuje debatę [i bierze w niej udział], np. na temat założeń i rezultatów polskiej polityki społecznej; ▪ organizuje kampanię społeczną [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla polityki społecznej państwa.
Temat lekcji: Ochrona zdrowia					
▪ system ochrony zdrowia ▪ publiczna opieka zdrowotna ▪ świadczenia opieki zdrowotnej ▪ Narodowy Fundusz Zdrowia [NFZ] ▪ ubezpieczenia zdrowotne	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach termin „ubezpieczenie zdrowotne”; ▪ wymienia podstawowe obowiązki państwa z zakresie ochrony zdrowia; ▪ podaje przykłady działań państwa polskiego w obszarze ochrony zdrowia; ▪ wskazuje przykłady instrumentów polityki państwowej w obszarze ochrony zdrowia; ▪ wymienia podstawowe zasady korzystania z systemu ochrony zdrowia w Polsce.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „ubezpieczenia zdrowotne”, „służba zdrowia”, „zasiłek” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ formułuje wnioski dotyczące obowiązków państwa w zakresie ochrony zdrowia na podstawie analizy przepisów prawnych z *Konstytucji RP*; ▪ wymienia instytucje tworzące system ochrony zdrowia w Polsce; ▪ podaje zadania Narodowego Funduszu Zdrowia; ▪ omawia podstawowe zasady korzystania z systemu ochrony zdrowia w Polsce.	▪ charakteryzuje strukturę systemu ochrony zdrowia w Polsce [instytucje, organizacja poszczególnych szczebli, rodzaje świadczeń, sposób finansowania]; ▪ analizuje funkcjonowanie systemu opieki zdrowotnej poza granicami kraju; ▪ przedstawia główne założenia *Narodowego programu zdrowia* realizowanego w Polsce; ▪ opisuje organizację systemu publicznej opieki zdrowotnej w Polsce.	▪ przedstawia uwarunkowania określające funkcjonowanie systemu ochrony zdrowia w państwie polskim; ▪ ocenia organizację i jakość systemu ochrony zdrowia w Polsce [buduje argumenty i kontrargumenty w sporze];	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych działań państwa w obszarze ochrony zdrowia [oraz ocenia rezultaty tych aktywności]; ▪ na forum społeczności szkolnej organizuje debatę [i bierze w niej udział], np. na temat założeń i rezultatów polskiej polityki w obszarze ochrony zdrowia; ▪ organizuje kampanię społeczną [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla ochrony zdrowia w Polsce.

Temat lekcji: Polityka kulturalna					
▪ kultura ▪ polityka kulturalna ▪ narodowe instytucje kultury	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „kultura”, „kultura narodowa”; ▪ wskazuje przykłady działań państwa polskiego w obszarze polityki kulturalnej; ▪ podaje przykłady instrumentów polityki państwowej w obszarze kultury.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „kultura”, „kultura narodowa”, „dziedzictwo kulturowe”, „mecenat” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ uzasadnia konieczność aktywności państwa w obszarze kultury; ▪ przedstawia podstawowe obowiązki państwa w obszarze kultury; ▪ wymienia narodowe instytucje kultury działające w Polsce; ▪ analizuje przepisy prawne z *Konstytucji RP* dotyczące polityki kulturalnej.	▪ wyjaśnia znaczenie terminu „kapitał kulturowy” [oraz właściwie używa tego pojęcia w swoich wypowiedziach]; ▪ charakteryzuje poszczególne typy kultury; ▪ przedstawia zadania poszczególnych uczestników polityki kulturalnej państwa polskiego.	▪ analizuje i ocenia działalność narodowych instytucji kultury w Polsce; ▪ charakteryzuje wybrane programy na rzecz rozwoju polskiej kultury [cele, formy, efekty, adresaci].	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych działań państwa w obszarze polityki kulturalnej [oraz ocenia rezultaty tych aktywności]; ▪ na forum społeczności szkolnej organizuje debatę [i bierze w niej udział], np. na temat założeń i rezultatów polskiej polityki kulturalnej; ▪ organizuje kampanię społeczną [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla polityki kulturalnej państwa.
Temat lekcji: Relacje państwo–Kościół					
▪ religia ▪ modele relacji państwo–Kościół ▪ państwo wyznaniowe ▪ państwo świeckiepaństwa wyznaniowe ▪ Kościoły i związki wyznaniowe ▪ wolność religii ▪ konkordat	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „religia”, „wyznanie”, „konkordat”; ▪ wymienia podstawowe zasady określające kształt relacji państwo–Kościół w Polsce; ▪ wskazuje podstawowe zasady funkcjonowania laickiego modelu relacji państwo–Kościół.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „religia”, „wyznanie”, „kult”, „ateizm”, „konkordat” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ charakteryzuje podstawowe modele relacji państwo–Kościół [model państwa świeckiego, model państwa wyznaniowego]; ▪ formułuje wnioski dotyczące relacji Rzeczypospolitej Polskiej z Kościołem katolickim na podstawie wybranych przepisów prawnych z konkordatu; ▪ buduje wnioski dotyczące funkcjonowania wybranego Kościoła lub związku wyznaniowego w Polsce na podstawie analizy przepisów z odpowiedniej ustawy; ▪ formułuje wnioski dotyczące wolności sumienia i religii w Polsce na podstawie analizy przepisów prawnych z *Konstytucji RP*.	▪ charakteryzuje Kościoły i związki wyznaniowe w Polsce [zasięg terytorialny, liczba wiernych, cechy religii/wyznania]; ▪ analizuje przepisy prawne z ustaw dotyczących wolności sumienia i religii w Polsce.	▪ charakteryzuje i ocenia model relacji państwo–Kościół funkcjonujący w Rzeczypospolitej Polskiej.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych Kościołów i związków wyznaniowych funkcjonujących w Polsce; ▪ organizuje kampanię społeczną [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla kształtowania relacji państwo–Kościół.
III. Podstawy porządku prawnego					
Temat lekcji: Prawo i jego rodzaje					
▪ prawo ▪ normy społeczne ▪ przepis prawny ▪ norma prawna ▪ rodzaje i gałęzie prawa ▪ system prawa	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach termin „prawo”; ▪ wymienia podstawowe rodzaje norm społecznych; ▪ wskazuje przykłady norm prawnych; ▪ wymienia podstawowe gałęzie prawa.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „prawo”, „norma prawna”, „przepis prawny” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ wyjaśnia, czym normy prawne różnią się od innych rodzajów norm społecznych; ▪ rozpoznaje i charakteryzuje poszczególne typy norm społecznych; ▪ wymienia rodzaje i gałęzie prawa; ▪ wyjaśnia, skąd wywodzą się normy funkcjonujące w różnych systemach prawnych [prawo: zwyczajowe, precedensowe, religijne, pozytywne];	▪ porównuje z różnych perspektyw [wg różnych kryteriów] koncepcje prawa pozytywnego oraz prawa naturalnego; ▪ charakteryzuje poszczególne rodzaje norm prawnych; ▪ rozpoznaje i opisuje poszczególne elementy budowy normy prawnej [hipoteza, dyspozycja, sankcja]; ▪ charakteryzuje systemy prawne funkcjonujące w wybranych państwach.	▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między przedmiotowym a podmiotowym rozumieniem pojęcia „prawo”; ▪ tłumaczy, na czym polegają różnice dotyczące rozumienia prawa przez zwolenników naturalizmu oraz pozytywizmu prawniczego; ▪ porównuje różne systemy prawne, w tym wskazuje, gdzie one występują na świecie.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień prawnych.

		▪ wyjaśnia znaczenie zasad hierarchiczności, spójności i zupełności oraz podaje przykłady ich stosowania [lub wskazuje sytuacje, w których zostały one naruszone].			
Temat lekcji: Źródła prawa					
▪ akty normatywne ▪ akty nienormatywne ▪ obowiązywanie prawa ▪ źródła prawa ▪ prawo Unii Europejskiej ▪ kodeksy ▪ dzienniki urzędowe	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „kodeks”, „akt administracyjny”, „orzeczenie sądowe”, „prawo wtórne UE”, prawo pierwotne UE; ▪ wymienia podstawowe rodzaje źródeł prawa obowiązującego w Polsce; ▪ wskazuje cechy *Konstytucji RP* i wyjaśnia, na czym polega jej szczególna moc; ▪ podaje przykłady kodeksów funkcjonujących w polskim porządku prawnym.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „akt normatywny”, „źródło prawa”, „kodeks”, „akt administracyjny”, „orzeczenie sądowe”, „prawo wtórne UE”, „prawo pierwotne UE” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ charakteryzuje źródła prawa powszechnie obowiązującego w Polsce; ▪ rozpoznaje i charakteryzuje akty prawne niebędące źródłami prawa; ▪ wymienia i rozpoznaje poszczególne rodzaje prawa Unii Europejskiej; ▪ wymienia i rozpoznaje akty prawa pierwotnego Unii Europejskiej; ▪ wyjaśnia, na czym polega zasada pierwszeństwa stosowania prawa unijnego przed prawem krajowym; ▪ przedstawia rolę Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej [TSUE] w unijnym porządku prawnym; ▪ charakteryzuje kodeksy funkcjonujące w polskim porządku prawnym [nazwa, rodzaj i zakres regulacji]; ▪ podaje przykłady aktów prawa miejscowego; ▪ wymienia dzienniki urzędowe prowadzone w Polsce.	▪ wyjaśnia różnicę między aktami normatywnymi a aktami nienormatywnymi; ▪ porównuje różnego rodzaju źródła prawa obowiązującego w Polsce [sposób stanowienia, sposób wprowadzania do porządku prawnego, zasięg obowiązywania, adresaci norm, miejsce w hierarchii źródeł prawa]; ▪ charakteryzuje rodzaje umów międzynarodowych i pozycję tych porozumień w polskim porządku prawnym [buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z *Konstytucji RP*]; ▪ porównuje różne rodzaje aktów prawa miejscowego.	▪ przedstawia zasady ogólne prawa międzynarodowego; ▪ prezentuje istotę sporu dotyczącego hierarchicznej zależności między *Konstytucją RP* a prawem Unii Europejskiej; ▪ porównuje różne rodzaje aktów prawa wtórnego Unii Europejskiej.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień prawnych.
Temat lekcji: Wykładnia prawa					
▪ luka prawna ▪ rodzaje wykładni ▪ reguły kolizyjne ▪ reguły dedukcyjne ▪ zasady prawa	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach termin „spójność prawa”; ▪ wymienia podstawowe zasady prawa.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów „luka prawna” i „spójność prawa” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ tłumaczy, na czym polega wykładnia prawa; ▪ wyjaśnia znaczenie podstawowych zasad prawa; ▪ przedstawia konsekwencje łamania podstawowych zasad prawa.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „wykładnia prawa”, „reguły kolizyjne”, „reguły dedukcyjne” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ rozpoznaje i omawia przykłady zastosowania w przepisach prawnych podstawowych zasad prawa.	▪ przedstawia różne typy luk prawnych; ▪ charakteryzuje różne typy wykładni prawa.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień prawnych.
Temat lekcji: Legislacja i ratyfikacja					
▪ procedura ustawodawcza ▪ ustawa budżetowa ▪ szczególne procedury legislacyjne ▪ procedura zmiany *Konstytucji RP* ▪ procedury przedratyfikacyjne	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy „ratyfikacja” i „weto prezydenckie”; ▪ wymienia podmioty posiadające prawo inicjatywy ustawodawczej w ramach procedury uchwalania ustawy zwykłej;	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „legislacja”, „ratyfikacja”, „weto prezydenckie” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ wymienia podmioty posiadające prawo inicjatywy ustawodawczej w ramach różnych procedur legislacyjnych; ▪ charakteryzuje rolę poszczególnych organów władzy w procesie	▪ wyjaśnia znaczenie terminów „promulgacja ustawy” i *vacatio legis*, [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ rozpoznaje i właściwie nazywa poszczególne jednostki redakcyjne aktów normatywnych w Polsce; ▪ omawia poszczególne etapy procesu legislacyjnego;	▪ wyjaśnia znaczenie terminu „inflacja prawa” [oraz właściwie używa tego pojęcia w swoich wypowiedziach]; ▪ wykazuje asymetryczność uprawnień Sejmu i Senatu w procedurze uchwalania ustawy; ▪ omawia zasady prawidłowej legislacji.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień prawnych.

▪ zasady prawidłowej legislacji	▪ wymienia organy władzy w państwie polskim uczestniczące w procesie legislacyjnym; ▪ porządkuje etapy procesu legislacyjnego w kolejności chronologicznej; ▪ odszukuje akty normatywne za pomocą Internetowego Systemu Aktów Prawnych.	legislacyjnym [wymienia ich uprawnienia]; ▪ wskazuje główne różnice między różnymi procedurami legislacyjnymi; ▪ wymienia rodzaje umów międzynarodowych ratyfikowanych w ramach procedur przedratyfikacyjnych; ▪ wymienia zasady określające przebieg poszczególnych procedur przedratyfikacyjnych.	▪ porównuje role Sejmu i Senatu w ramach różnych procedur legislacyjnych; ▪ porównuje uprawnienia Prezydenta RP w ramach różnych procedur legislacyjnych; ▪ buduje wnioski dotyczące procedur legislacyjnych i przedratyfikacyjnych na podstawie analizy przepisów prawnych [*Konstytucja RP*, ustawy].		
Temat lekcji: Państwo prawne					
▪ rządy prawa ▪ zasady państwa prawnego ▪ niezależność sądów ▪ niezawisłość sędziów ▪ kontrola prawa	▪ właściwie stosuje w swojej wypowiedzi terminy: „niezależność sądów”, „niezawisłość sędziów”; ▪ wymienia podstawowe zasady państwa prawnego; ▪ podaje przykłady organów władzy i instytucji, które stoją na straży państwa prawnego w Polsce.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „państwo prawne”, „niezależność sądów”, „niezawisłość sędziów” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ przedstawia genezę i rozwój idei rządów prawa [etapy rozwoju, myśliciele, koncepcje]; ▪ wyjaśnia znaczenie kluczowych zasad funkcjonowania państwa prawnego; ▪ wymienia zadania i kompetencje kluczowych instytucji w systemie ochrony praworządności [Trybunał Konstytucyjny, Trybunał Stanu, Sąd Najwyższy, sądy, prokuratura, Krajowa Rada Sądownictwa, Najwyższa Izba Kontroli].	▪ uzasadnia, że funkcjonowanie rządów prawa jest konieczne dla prawidłowego rozwoju państwa i społeczeństwa; ▪ analizuje kryteria oceny poziomu praworządności; ▪ przedstawia rolę kluczowych instytucji w systemie ochrony praworządności, w tym znaczenie sądownictwa konstytucyjnego.	▪ porównuje aspekty formalny i materialny państwa prawnego; ▪ buduje wnioski dotyczące funkcjonowania państwa prawnego w Polsce na podstawie analizy wyników wybranej kontroli przeprowadzonej przez Najwyższą Izbę Kontroli.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat szczegółowych i złożonych zagadnień dotyczących funkcjonowania państwa prawnego; ▪ na forum społeczności szkolnej organizuje debatę [i bierze w niej udział], np. na temat funkcjonowania państwa prawnego w Polsce; ▪ organizuje kampanię społeczną [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla funkcjonowania państwa prawnego.
Temat lekcji: Pomoc prawna					
▪ poradnictwo ▪ nieodpłatna pomoc prawna ▪ notariusz ▪ radca prawny ▪ adwokat	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „notariusz”, „radca prawny”, „adwokat”; ▪ wymienia podstawowe uprawnienia i zadania notariusza, radcy prawnego oraz adwokata.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „notariusz”, „radca prawny”, „adwokat” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ uzasadnia konieczność funkcjonowania systemu nieodpłatnych poradnictwa i pomocy prawnej w państwie demokratycznym; ▪ wymienia działające w Polsce instytucje, w których można uzyskać pomoc prawną.	▪ porównuje zadania notariuszy, radców prawnych i adwokatów oraz sposoby wykonywania przez nich pracy [formy zatrudnienia].	▪ uzyskuje i prezentuje informacje na temat działania systemu Nieodpłatnej Pomocy Prawnej i Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień związanych z funkcjonowaniem pomocy prawnej w Polsce; ▪ organizuje kampanię społeczną [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla funkcjonowania pomocy prawnej w Polsce.
Temat lekcji: Informacja publiczna					
▪ informacja publiczna ▪ wniosek o udzielenie informacji publicznej ▪ Biuletyn Informacji Publicznej [BIP] ▪ archiwum ▪ e-administracja	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach termin „informacja publiczna”; ▪ wymienia obszary życia publicznego, których dotyczy informacja publiczna; ▪ wymienia podstawowe formy korzystania z informacji publicznej; ▪ przedstawia zasady sporządzania wniosków o udzielenie informacji publicznej.	▪ wyjaśnia, czym są informacja publiczna i Biuletyn Informacji Publicznej [BIP]; ▪ podaje zasady korzystania z dokumentacji gromadzonej w urzędach i archiwach; ▪ wymienia instytucje i organy władzy w Polsce zobowiązane do udzielania informacji publicznej; ▪ sporządza prosty wniosek o udzielenie informacji publicznej; ▪ wymienia typy informacji publikowanych w BIP;	▪ pisze skierowane do różnych instytucji wnioski o udzielenie informacji publicznej; ▪ formułuje wnioski dotyczące dostępu do informacji publicznej na podstawie analizy przepisów prawnych z *Konstytucji RP* i ustaw; ▪ przedstawia możliwości, które daje obywatelom korzystanie z platformy ePUAP.	▪ wyjaśnia zasady funkcjonowania profilu zaufanego; ▪ uzyskuje informacje na temat działalności wybranej instytucji publicznej lub dotyczące konkretnej sprawy publicznej.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat szczegółowych i złożonych zagadnień dotyczących dostępu do informacji publicznej w Polsce; ▪ organizuje kampanię społeczną [i bierze w niej udział] mającą na celu wypromowanie idei, działań, programu lub instytucji istotnych dla zapewnienia obywatelom dostępu do informacji publicznej.

		▪ wyszukuje informacje za pomocą platformy ePUAP.			
IV. Prawo cywilne					
Temat lekcji: Część ogólna prawa cywilnego					
▪ źródła prawa cywilnego ▪ osoba fizyczna ▪ osoba prawna ▪ zdolność prawna ▪ czynności prawne ▪ pełna zdolność do czynności prawnych ▪ ograniczona zdolność do czynności prawnych ▪ ubezwłasnowolnienie ▪ przedstawicielstwo ▪ pełnomocnictwo	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „osoba fizyczna”, „osoba prawna”, „zdolność prawna”, „zdolność do czynności prawnych”; ▪ rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo cywilne; ▪ podaje przykłady podmiotów będących osobami prawnymi; ▪ podaje przykłady działań będących wyrazem posiadania zdolności do czynności prawnych.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „osoba fizyczna”, „osoba prawna”, „zdolność prawna”, „zdolność do czynności prawnych”, „przedstawicielstwo”, „pełnomocnictwo”, „zobowiązanie”, „pełna zdolność do czynności prawnych”, „ograniczona zdolność do czynności prawnych” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ odszukuje przepisy prawne z zakresu prawa cywilnego; ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa cywilnego; ▪ wymienia źródła prawa cywilnego; ▪ wyjaśnia, jakie mogą być przyczyny braku pełnej zdolności do czynności prawnych; ▪ wymienia konsekwencje wynikające z posiadania pełnej i ograniczonej zdolności do czynności prawnych; ▪ wymienia zasady poprawnego sporządzania oświadczeń woli.	▪ wyjaśnia znaczenie terminu „ubezwłasnowolnienie” [oraz właściwie używa tego pojęcia w swoich wypowiedziach]; ▪ wymienia cechy charakterystyczne dla stosunków cywilnoprawnych [prawo prywatne]; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z *Kodeksu cywilnego*; ▪ wymienia działy prawa cywilnego w Polsce; ▪ porównuje podmioty prawa cywilnego; ▪ wymienia rodzaje czynności prawnych; ▪ przedstawia warunki umożliwiające orzeczenie ubezwłasnowolnienia całkowitego i częściowego; ▪ omawia zasady ochrony prawnej osób ubezwłasnowolnionych.	▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa cywilnego; ▪ przedstawia podział cywilnych praw podmiotowych; ▪ wyjaśnia, czym są jednostki organizacyjne ze zdolnością prawną; ▪ wymienia możliwe formy czynności prawnej; ▪ porównuje przedstawicielstwo ustawowe i pełnomocnictwo.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa cywilnego.
Temat lekcji: Zobowiązania i odpowiedzialność cywilna					
▪ wierzytelność ▪ dług ▪ umowa zlecenia ▪ umowa o dzieło ▪ odpowiedzialność kontraktowa ▪ odpowiedzialność deliktowa ▪ szkoda ▪ krzywda	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „wierzytelność”, „dług”, „najemca”, „wynajmujący”, „zleceniobiorca”, „autor dzieła”; ▪ odszukuje przepisy prawne z zakresu prawa cywilnego; ▪ określa konsekwencje prawne niewykonania zobowiązań; ▪ wymienia obligatoryjne elementy umowy najmu lokalu.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „wierzytelność”, „dług”, „odpowiedzialność kontraktowa”, „odpowiedzialność deliktowa”, „wykonanie zobowiązań”, „najemca”, „wynajmujący”, „zleceniobiorca”, „autor dzieła” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa cywilnego; ▪ wskazuje obligatoryjne elementy umowy zlecenia i umowy o dzieło; ▪ wymienia zalety umowy zlecenia i umowy o dzieło z perspektywy zleceniobiorcy i zleceniodawcy oraz autora dzieła i zamawiającego; ▪ wskazuje elementy umowy najmu lokalu korzystne dla wynajmującego i najemcy.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „szkoda”, „krzywda”, „wierzyciel”, „dłużnik”, „poręczyciel”, „zadośćuczynienie” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z *Kodeksu cywilnego*; ▪ samodzielnie sporządza umowę najmu lokalu; ▪ porównuje umowę o dzieło i umowę zlecenia; ▪ uzasadnia konieczność zawarcia umowy najmu lokalu z perspektywy wynajmującego i najemcy; ▪ porównuje odpowiedzialność cywilną z innymi formami odpowiedzialności.	▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa cywilnego; ▪ przedstawia wady i zalety umowy zlecenia i umowy o dzieło z perspektywy zleceniobiorcy i zleceniodawcy oraz autora dzieła i zamawiającego; ▪ wymienia rodzaje świadczeń realizowanych przez dłużników.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa cywilnego.
Temat lekcji: Prawo rodzinne					
▪ małżeństwo ▪ wspólność majątkowa ▪ intercyza ▪ alimentacja ▪ rozwód i separacja ▪ pokrewieństwo ▪ powinowactwo	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „rozwód”, „separacja”, „przysposobienie”; ▪ odszukuje przepisy prawne z zakresu prawa rodzinnego;	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „intercyza”, „rozwód”, „separacja”, „pokrewieństwo”, „powinowactwo”, „przysposobienie” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach];	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „monogamia”, „akt małżeństwa”, „przeszkody małżeńskie”, „rozdzielność majątkowa”, „wspólnota majątkowa”, „władza rodzicielska”, „obowiązek alimentacyjny” [oraz właściwie	▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa rodzinnego; ▪ wymienia prawne przeszkody małżeńskie i przyczyny unieważnienia małżeństwa.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa cywilnego.

▪ przysposobienie ▪ prawa i obowiązki rodziców i dziecka	▪ wymienia warunki prawne, których spełnienie jest niezbędne do zawarcia małżeństwa w Polsce; ▪ wskazuje skutki prawne zawarcia małżeństwa; ▪ przedstawia obowiązki i prawa rodziców i dzieci.	▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa rodzinnego; ▪ wymienia warunki prawne, których spełnienie jest niezbędne do zakończenia małżeństwa; ▪ wymienia skutki prawne zakończenia małżeństwa; ▪ wymienia warunki prawne, których spełnienie jest niezbędne do zawarcia stosunku przysposobienia; ▪ wymienia skutki prawne przysposobienia.	używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z *Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego*; ▪ przedstawia różne sposoby zawarcia małżeństwa zgodne z polskim prawem.		
Temat lekcji: Prawo rzeczowe					
▪ ruchomość ▪ nieruchomość ▪ własność ▪ współwłasność ▪ posiadanie ▪ użytkowanie ▪ służebność ▪ zastaw ▪ hipoteka	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „własność”, „użytkowanie”, „posiadanie”, „zastaw”, „hipoteka”; ▪ odszukuje przepisy prawne z zakresu prawa rzeczowego.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „własność”, „współwłasność”, „współwłasność łączna”, „współwłasność ułamkowa”, „ruchomość”, „nieruchomość”, „użytkowanie”, „użytkowanie wieczyste”, „posiadanie”, „zastaw”, „hipoteka” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa rzeczowego; ▪ wymienia konsekwencje prawne zastosowania różnych instytucji przewidzianych w prawie rzeczowym.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „służebność”, „księga wieczysta” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z *Kodeksu cywilnego*; ▪ charakteryzuje poszczególne formy nabycia własności na podstawie norm prawa rzeczowego.	▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa rzeczowego.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa cywilnego.
Temat lekcji: Prawo spadkowe					
▪ spadek ▪ spadkodawca ▪ spadkobierca ▪ testament ▪ dziedziczenie testamentowe i ustawowe ▪ grupy dziedziczenia ▪ zapis ▪ zachowek	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „spadek”, „dziedziczenie”, „testament”, „spadkobierca”; ▪ odszukuje przepisy prawne z zakresu prawa spadkowego; ▪ wymienia podstawowe zasady dziedziczenia ustawowego.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „spadek”, „dziedziczenie”, „dziedziczenie testamentowe”, „dziedziczenie ustawowe”, „zachowek”, „spadkobierca”, „przyjęcie spadku”, „odrzucenie spadku” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa spadkowego; ▪ przedstawia konsekwencje prawne przyjęcia oraz odrzucenia spadku; ▪ wymienia podstawowe zasady sporządzania testamentu; ▪ wyjaśnia, komu przysługuje prawo do zachowku.	▪ wyjaśnia znaczenie terminu „otwarcie spadku” [oraz właściwie używa tego pojęcia w swoich wypowiedziach], ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z *Kodeksu cywilnego*; ▪ wyjaśnia, co wchodzi w skład spadku; ▪ porównuje konsekwencje prawne zastosowania różnych form przyjęcia spadku.	▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa spadkowego; ▪ porównuje podstawowe formy testamentu.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa cywilnego.
Temat lekcji: Postępowanie cywilne					
▪ przebieg postępowania cywilnego ▪ pozew ▪ etapy zwykłego postępowania cywilnego ▪ apelacja	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „pozew”, „powód”, „pozwany”, „arbitraż”; ▪ odszukuje przepisy prawne dotyczące zasad postępowania cywilnego; ▪ identyfikuje strony w postępowaniu cywilnym;	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „pozew”, „powód”, „pozwany”, „arbitraż”, „skarga kasacyjna” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa cywilnego procesowego;	wyjaśnia znaczenie terminów: „zdolność sądowa”, „zdolność procesowa”, „przewód sądowy”, „prawomocność	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „zdolność sądowa”, „zdolność procesowa”; ▪ wyjaśnia różnicę w znaczeniu pojęć „postępowanie” i „proces sądowy”; ▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa cywilnego procesowego;	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa cywilnego procesowego.

▪ skarga kasacyjna ▪ arbitraż	▪ wymienia podstawowe zasady sporządzania pozwu; ▪ wymienia podstawowe czynności procesowe sądu i stron postępowania; ▪ wymienia środki zaskarżenia w procesie cywilnym; ▪ wyjaśnia znaczenie zasady dwuinstancyjności postępowania.	▪ wyjaśnia, czego dotyczą normy prawne z *Kodeksu postępowania cywilnego*; ▪ identyfikuje uczestników postępowania cywilnego procesowego, w tym strony tego postępowania; ▪ określa przedmiot sporu w postępowaniu cywilnym; ▪ identyfikuje sąd właściwy dla rozpatrzenia konkretnej sprawy cywilnej; ▪ wymienia podstawowe zasady określające przebieg mediacji i arbitrażu w postępowaniu cywilnym; ▪ wskazuje podstawowe różnice między mediacją a arbitrażem; ▪ pisze pozew w sprawie cywilnej; ▪ wymienia podstawowe elementy prawidłowo przygotowanej apelacji; ▪ określa warunki, których spełnienie jest konieczne do pozytywnego rozpoznania skargi kasacyjnej; ▪ wymienia rodzaje postępowań cywilnych; ▪ przedstawia zasady postępowania cywilnego [prawo do sądu, zasada równości stron, zasada jawności].	wyroku” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z *Kodeksu postępowania cywilnego*; ▪ pisze apelację w sprawie cywilnej; ▪ ocenia, czy przedstawiona apelacja została sporządzona właściwie; ▪ na podstawie dostępnych źródeł ustala obszary jurysdykcji wybranych sądów rejonowych, okręgowych i apelacyjnych; ▪ rozpoznaje i opisuje rodzaje postępowań cywilnych; ▪ wymienia prawa i obowiązki poszczególnych uczestników postępowania cywilnego procesowego; ▪ przedstawia zasady postępowania cywilnego [zasady: prawdy formalnej, dyspozycyjności, kontradyktoryjności, bezpośredniości, ustności, swobodnej oceny dowodów, formalizmu]; ▪ wymienia etapy zwykłego postępowania cywilnego; ▪ opisuje wygląd sali rozpraw.	▪ wymienia, uwzględniając różne perspektywy, pozytywne i negatywne aspekty zastosowania arbitrażu i mediacji w postępowaniu cywilnym; ▪ wskazuje elementy obligatoryjne i fakultatywne pozwu; ▪ opisuje poszczególne etapy rozprawy sądowej.	
V. Prawo pracy i prawo administracyjne					
Temat lekcji: Prawo pracy					
▪ typy umów o pracę ▪ prawa i obowiązki pracownicze ▪ urlopy ▪ rozwiązanie stosunku pracy	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „umowa o pracę”, „pracodawca”, „pracownik”, „urlop”; ▪ wymienia podstawowe prawa i obowiązki pracownicze; ▪ wskazuje podstawowe prawa i wolności zagwarantowane w *Europejskiej karcie socjalnej*; ▪ podaje przykłady umów i instytucji międzynarodowych chroniących prawa pracownicze.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „umowa o pracę”, „powszechne ubezpieczenia”, „pracodawca”, „pracownik”, „urlop” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa pracy; ▪ buduje wnioski dotyczące obowiązków państwa w zakresie ochrony praw pracowniczych na podstawie analizy przepisów prawnych z *Konstytucji RP*; ▪ wymienia różne typy umów o pracę; ▪ wskazuje podstawowe elementy prawidłowo skonstruowanej umowy o pracę; ▪ wymienia rodzaje urlopów przysługujących pracownikowi; ▪ przedstawia podstawowe zasady regulujące rozwiązanie umowy o pracę; ▪ wymienia umowy i instytucje międzynarodowe chroniące prawa pracownicze.	▪ wymienia podstawowe cechy prawa pracy; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z *Kodeksu pracy* oraz umów międzynarodowych chroniących prawa pracownicze; ▪ porównuje różne typy umów o pracę; ▪ na podstawie analizy przepisów prawnych przedstawia uprawnienia pracownika dotyczące różnego rodzaju urlopów.	▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa pracy; ▪ porównuje katalogi praw i wolności socjalnych zawarte w *Konstytucji RP* i *Europejskiej karcie socjalnej*; ▪ porównuje przewidziane w prawie pracy sposoby zakończenia umowy o pracę.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa pracy.

Temat lekcji: Formy zatrudnienia					
▪ stosunek pracy ▪ umowa o pracę ▪ umowa cywilnoprawna ▪ samozatrudnienie	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „umowa o pracę”, „umowa zlecenia”, „umowa o dzieło”, „samozatrudnienie”; ▪ wymienia podstawowe cechy stosunku pracy; ▪ podaje podstawowe cechy zatrudnienia na podstawie umowy o dzieło i umowy zlecenia; ▪ wskazuje podstawowe cechy samozatrudnienia.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „umowa o pracę”, „umowa cywilnoprawna”, „umowa zlecenia”, „umowa o dzieło”, „stosunek pracy”, „samozatrudnienie” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa cywilnego i prawa pracy; ▪ porównuje prawa i obowiązki stron umowy wynikające z umowy o pracę oraz z umów cywilnoprawnych.	▪ tłumaczy, czym jest Krajowy Rejestr Sądowy; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z *Kodeksu cywilnego* [umowy cywilnoprawne] i *Kodeksu pracy*; ▪ wskazuje pozytywne i negatywne aspekty różnych form zatrudnienia z perspektywy obu stron umowy; ▪ charakteryzuje wybrane pracownicze formy zatrudnienia.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów „pragmatyki pracownicze” i „pragmatyki służbowe” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa cywilnego i prawa pracy; ▪ wymienia umowy cywilnoprawne – inne niż umowa o pracę; ▪ wyjaśnia, z czego wynika i na czym polega problem tzw. „umów śmieciowych”.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa regulującego kwestie związane z zatrudnieniem.
Temat lekcji: Prawo administracyjne					
▪ organ administracji publicznej ▪ urząd ▪ stosunek administracyjnoprawny ▪ akt administracyjny ▪ decyzja administracyjna	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „administracja publiczna”, „urząd”, „decyzja administracyjna”; ▪ rozróżnia rodzaje administracji publicznej; ▪ wskazuje poszczególne elementy decyzji administracyjnej.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „administracja publiczna”, „organ administracji publicznej”, „urząd”, „akt administracyjny”, „decyzja administracyjna” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa administracyjnego; ▪ wymienia podstawowe cechy prawa administracyjnego; ▪ wymienia rządowe i samorządowe organy administracji publicznej; ▪ przedstawia podstawowe cechy stosunku administracyjnoprawnego; ▪ określa, czy decyzja administracyjna została właściwie skonstruowana pod względem formalnym.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „stosunek administracyjny”, „kompetencja organu administracyjnego”, „właściwość organu administracyjnego”, „upoważnienie administracyjne” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z zakresu prawa administracyjnego; ▪ wyjaśnia, czym różni się urząd od organu; ▪ charakteryzuje poszczególne typy organów administracyjnych; ▪ porównuje cechy aktów administracyjnych i aktów normatywnych.	▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa administracyjnego; ▪ przedstawia przewidziane w prawie formy aktów administracyjnych i ich cechy; ▪ określa, jak brak obligatoryjnego elementu aktu administracyjnego wpływa na jego ważność i obowiązywanie.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa administracyjnego.
Temat lekcji: Postępowanie administracyjne					
▪ kodeks postępowania administracyjnego ▪ uczestnicy postępowania administracyjnego ▪ etapy postępowania administracyjnego ▪ odwołanie ▪ zażalenie ▪ mediacja administracyjna	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „odwołanie”, „zażalenie”, „mediacja administracyjna”, ▪ wymienia strony postępowania administracyjnego; ▪ podaje podstawowe uprawnienia stron postępowania administracyjnego; ▪ wymienia środki zaskarżenia decyzji administracyjnej; ▪ podaje zasady, według których należy sporządzić odwołanie od decyzji administracyjnej.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „odwołanie”, „zażalenie”, „mediacja administracyjna”, „organy administracyjne niższego stopnia”, „organy administracyjne wyższego stopnia” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ wyjaśnia, czego dotyczą normy zawarte w *Kodeksie postępowania administracyjnego*; ▪ analizuje proste kazusy prawne dotyczące postępowania administracyjnego; ▪ wymienia uczestników postępowania administracyjnego; ▪ omawia podstawowe uprawnienia stron postępowania administracyjnego; ▪ wymienia etapy postępowania administracyjnego;	▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z *Kodeksu postępowania administracyjnego*; ▪ charakteryzuje rodzaje postępowań administracyjnych; ▪ przedstawia uprawnienia poszczególnych uczestników postępowania administracyjnego; ▪ pisze zażalenie na postępowanie organów administracji publicznej; ▪ omawia przebieg mediacji w postępowaniu administracyjnym.	▪ analizuje złożone kazusy prawne dotyczące postępowania administracyjnego; ▪ opisuje poszczególne etapy postępowania administracyjnego; ▪ omawia możliwe formy zakończenia postępowania administracyjnego; ▪ wskazuje, z uwzględnieniem różnych perspektyw, pozytywne i negatywne aspekty zastosowania mediacji administracyjnej; ▪ zajmuje stanowisko [buduje argumenty i kontrargumenty] w sporach dotyczących funkcjonowania administracji publicznej w Polsce.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa administracyjnego.

		▪ omawia zasady, według których należy sporządzić odwołanie od decyzji administracyjnej; ▪ wymienia zasady, według których należy skonstruować zażalenie na postępowanie organów administracji publicznej; ▪ pisze odwołanie od decyzji administracyjnej; ▪ wyjaśnia, na czym polega mediacja administracyjna i jakie są jej cele.			
Temat lekcji: Postępowanie sądowoadministracyjne					
▪ sprawa administracyjna ▪ wojewódzki sąd administracyjny [WSA] ▪ skarga do wojewódzkiego sądu administracyjnego ▪ Naczelny Sąd Administracyjny [NSA] ▪ uczestnicy postępowania sądowoadministra-cyjnego ▪ skarga kasacyjna ▪ kontrola sądowoadministra-cyjna	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „skarga”, „skarga kasacyjna”; ▪ wyjaśnia znaczenie zasady dwuinstancyjności postępowania; ▪ odszukuje przepisy prawne dotyczące postępowania sądowoadministracyjnego; ▪ wymienia etapy postępowania sądowoadministracyjnego; ▪ opisuje strukturę sądownictwa administracyjnego.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów „skarga” i „skarga kasacyjna” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ analizuje proste kazusy prawne dotyczące postępowania sądowoadministracyjnego; ▪ wskazuje podstawowe elementy skargi do wojewódzkiego sądu administracyjnego; ▪ wymienia uczestników postępowania sądowoadministracyjnego i przysługujące im prawa; ▪ przedstawia uprawnienia wojewódzkich sądów administracyjnych i Naczelnego Sądu Administracyjnego.	▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych regulujących postępowanie sądowoadministracyjne; ▪ podaje podstawowe wymagania formalne dotyczące wniesienia skargi do wojewódzkiego sądu administracyjnego oraz skargi kasacyjnej do NSA.	▪ analizuje złożone kazusy prawne dotyczące postępowania sądowoadministracyjnego; ▪ charakteryzuje organy i jednostki sądów administracyjnych.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat szczegółowych i złożonych zagadnień dotyczących postępowania sądowoadministracyjnego.
VI. Prawo karne					
Temat lekcji: Podstawy prawa karnego					
▪ zasady prawa karnego ▪ dziedziny prawa karnego ▪ funkcje kary	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy „czyn zabroniony” i „kara”; ▪ rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo karne; ▪ wskazuje źródła prawa karnego; ▪ wymienia funkcje kary w polskim prawie karnym.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów „czyn zabroniony” i „kara” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ odszukuje przepisy prawne z zakresu prawa karnego; ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa karnego; ▪ wyjaśnia znaczenie podstawowych zasad prawa karnego; ▪ wymienia podstawowe działy prawa karnego; ▪ tłumaczy, jakie są funkcje kar przewidzianych w polskim prawie karnym.	▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z *Kodeksu karnego* i *Kodeksu wykroczeń*; ▪ wyjaśnia, jaki jest cel obowiązywania podstawowych zasad prawa karnego; ▪ charakteryzuje przestępstwa przeciwko dobrom indywidualnym.	▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa karnego; ▪ wymienia dziedziny specjalne prawa karnego; ▪ porównuje kary stosowane dawniej i współcześnie; ▪ przedstawia ewolucję systemu karnego w Europie; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w sporze dotyczącym zasad i celów stosowania kar w prawie karnym.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa karnego; ▪ na forum społeczności szkolnej organizuje debatę [i bierze w niej udział], np. na temat celów i zasad stosowania kar w prawie karnym.
Temat lekcji: Przestępstwa					
▪ cechy przestępstwa ▪ kontratyp ▪ zbrodnia ▪ występek	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „przestępstwo”, „zbrodnia”, „występek”, „kara”;	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „przestępstwo”, „zbrodnia”, „występek”, „kara”, „środek karny” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach];	▪ porównuje cechy zbrodni i występku; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z *Kodeksu karnego*; porównuje konsekwencje	▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa karnego; ▪ wyjaśnia, czym jest kontratyp; ▪ charakteryzuje typy przestępstw przeciwko dobrom indywidualnym;	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa karnego.

▪ kary i środki karne przewidziane w *Kodeksie karnym*	▪ wymienia kwestie regulowane w *Kodeksie karnym*; ▪ wskazuje cechy przestępstwa; ▪ podaje przykłady kar przewidzianych w *Kodeksie karnym*.	▪ odszukuje przepisy prawne z zakresu prawa karnego; ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa karnego; ▪ rozpoznaje podstawowe typy przestępstw; ▪ wskazuje cechy zbrodni i występku; ▪ wymienia rodzaje kar i środków karnych przewidzianych w *Kodeksie karnym*.	prawne wynikające ze zbrodni i z występku; ▪ charakteryzuje kary i środki karne przewidziane w *Kodeksie karnym*; ▪ uzasadnia celowość stosowania kar i środków karnych przewidzianych w *Kodeksie karnym* oraz zajmuje stanowisko w sporze dotyczącym ich skuteczności.	▪ przedstawia procedury warunkowego zwolnienia i warunkowego zawieszenia wykonywania kary.	
Temat lekcji: Wykroczenia					
▪ cechy wykroczeń ▪ kary i środki karne przewidziane w *Kodeksie wykroczeń* ▪ rodzaje wykroczeń	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy „wykroczenie” i „kara”; ▪ odszukuje przepisy prawne z zakresu prawa karnego; ▪ wymienia cechy wykroczenia; ▪ podaje przykłady kar przewidzianych w *Kodeksie wykroczeń*.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „wykroczenie”, „kara”, „środek karny” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach];analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa karnego; ▪ rozpoznaje podstawowe typy wykroczeń; ▪ wymienia rodzaje kar i środków karnych przewidzianych w *Kodeksie wykroczeń*; ▪ opisuje postępowanie mandatowe.	▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z *Kodeksu wykroczeń*; ▪ porównuje cechy przestępstw i wykroczeń; ▪ charakteryzuje kary i środki karne przewidziane w *Kodeksie wykroczeń*; ▪ uzasadnia celowość stosowania kar i środków karnych przewidzianych w *Kodeksie wykroczeń* oraz zajmuje stanowisko w sporze dotyczącym ich skuteczności.	▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa karnego.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa karnego.
Temat lekcji: Postępowanie karne					
▪ zasady postępowania karnego ▪ zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa ▪ etapy postępowania karnego ▪ apelacja ▪ kasacja ▪ prawa ofiary, sprawcy i świadka ▪ strony postępowania ▪ oskarżyciel posiłkowy	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „apelacja”, „kasacja”, „sprawca”, „ofiara”, „świadek”, „oskarżyciel”, „oskarżyciel publiczny”, „oskarżony”, „prokurator”; ▪ odszukuje przepisy prawne z zakresu prawa karnego procesowego; ▪ przedstawia podstawowe zasady, według których należy sporządzić zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa; ▪ wymienia etapy postępowania karnego; ▪ podaje zasady regulujące przebieg postępowania karnego; ▪ wymienia strony postępowania karnego sądowego; ▪ wskazuje środki odwoławcze w postępowaniu karnym; ▪ wyjaśnia, jakie funkcje w postępowaniu karnym pełnią policja i prokurator.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „przestępstwo z oskarżenia publicznego”, „apelacja”, „kasacja”, „sprawca”, „ofiara”, „świadek”, „oskarżyciel”, „oskarżyciel publiczny”, „oskarżyciel posiłkowy”, „oskarżony”, „prokurator” [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa karnego procesowego; ▪ pisze zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, ▪ identyfikuje sąd właściwy dla rozpatrzenia konkretnej sprawy karnej; ▪ wyjaśnia znaczenie zasad regulujących przebieg postępowania karnego; ▪ przedstawia podstawowe prawa i obowiązki uczestników postępowania karnego; ▪ wymienia strony postępowania karnego na różnych jego etapach; ▪ tłumaczy, w jaki sposób można zostać oskarżycielem posiłkowym; ▪ wymienia uprawnienia oskarżyciela posiłkowego; ▪ podaje zasady składania apelacji i kasacji.	▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z *Kodeksu postępowania karnego*; ▪ opisuje poszczególne etapy postępowania karnego; ▪ porównuje prawa uczestników postępowania karnego na różnych jego etapach; ▪ na podstawie dostępnych źródeł ustala obszary jurysdykcji wybranych sądów rejonowych, okręgowych i apelacyjnych; ▪ przedstawia wygląd sali rozpraw; ▪ charakteryzuje środki zapobiegawcze w postępowaniu karnym.	▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa karnego procesowego; ▪ opisuje poszczególne etapy rozprawy sądowej; ▪ prezentuje zasady składania skargi nadzwyczajnej; ▪ ocenia funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości w Polsce [buduje argumenty i kontrargumenty w sporze]; ▪ ocenia wpływ mediów, w tym internetu, na funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości [buduje argumenty i kontrargumenty w sporze].	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa karnego procesowego.
Temat lekcji: Oskarżenie prywatne i mediacje					
▪ ściganie przestępstw	▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach terminy: „oskarżyciel	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „przestępstwo prywatnoskargowe”,	▪ wyjaśnia znaczenie terminu „przestępstwo ścigane na wniosek”	▪ analizuje złożone kazusy prawne z zakresu prawa karnego procesowego;	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące

▪ postępowanie prywatnoskargowe ▪ oskarżyciel prywatny ▪ akt oskarżenia prywatnego ▪ mediacje	prywatny", „prywatny akt oskarżenia"; ▪ odszukuje przepisy prawne z zakresu prawa karnego procesowego; ▪ wymienia podstawowe zasady, według których należy sporządzić akt oskarżenia prywatnego.	„oskarżyciel prywatny", „prywatny akt oskarżenia" [oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach]; ▪ analizuje proste kazusy prawne z zakresu prawa karnego procesowego; ▪ pisze akt oskarżenia prywatnego; ▪ wymienia prawa i obowiązki oskarżyciela prywatnego; ▪ wyjaśnia, komu przysługuje prawo do wystąpienia w roli oskarżyciela prywatnego; ▪ wymienia zasady prowadzenia mediacji w postępowaniu karnym.	[oraz właściwie używa tego pojęcia w swoich wypowiedziach]; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z *Kodeksu postępowania karnego* i *Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia*; ▪ charakteryzuje główne etapy postępowania prywatnoskargowego; ▪ przedstawia przebieg mediacji w postępowaniu karnym.	▪ przedstawia, z różnych perspektyw, pozytywne i negatywne aspekty zastosowania mediacji w postępowaniu cywilnym.	szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa karnego procesowego.

Opracowanie: Barbara Furman

Wymagania na poszczególne oceny do programu nauczania „W centrum uwagi. Zakres rozszerzony” do wiedzy o społeczeństwie dla klasy 4 liceum ogólnokształcącego i technikum

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
I. PRAWA CZŁOWIEKA						
1.Czym są prawa człowieka?	▪ cechy praw człowieka ▪ historia praw człowieka ▪ generacje praw człowieka ▪ prawa pozytywne i negatywne ▪ łamanie praw człowieka	▪ podaje cechy praw człowieka; ▪ charakteryzuje system praw człowieka w państwie demokratycznym; ▪ wskazuje przykłady ograniczeń praw człowieka w państwach autorytarnych; ▪ rozpoznajeprzy	▪ przedstawia pozycję jednostki w państwach autorytarnych i totalitarnych; ▪ omawia historyczne uwarunkowania rozwoju praw człowieka; ▪ przyporządkowuje poszczególne prawa człowieka do odpowiadających im kategorii	▪ wyjaśnia, z czego wynikają przypadki łamania praw człowieka w państwach demokratycznych; ▪ uzasadnia, że istnienie systemu ochrony praw człowieka jest koniecznym warunkiem prawidłowego funkcjonowania państw demokratycznych;	▪ wykazuje, że zakres i sposób ochrony poszczególnych praw człowieka są uzależnione od kategorii i generacji, do których te prawa należą; ▪ ocenia skalę łamania praw człowieka na świecie; ▪ rozwiązuje złożone zadania	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących przestrzegania praw człowieka na świecie; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące

		padki łamania praw człowieka w państwach demokratycznych; ▪ wymieniaokoliczności, w których możliwe jestograniczenie praw i wolności człowieka.	i generacji; ▪ rozróżnia prawa negatywne i prawa pozytywne; ▪ buduje argumenty potwierdzające uniwersalność praw człowieka; ▪ analizuje proste materiałyźródłowe dotyczące praw człowieka [teksty narracyjne, dane statystyczne].	▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między prawami negatywnymi a prawami pozytywnymi; ▪ bierze aktywny udział w debatach/dyskusjach na temat uniwersalności praw człowieka; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące praw człowieka [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący praw człowieka.	praw człowieka; ▪ organizuje debatę na tematpraw człowieka i aktywnie w niej uczestniczy.
2.Ochrona praw człowieka w Polsce	▪ katalog praw i wolności w *Konstytucji RP* ▪ prawo do sądu ▪ prawo do zaskarżenia	▪ przyporządkowuje poszczególne prawa człowieka do odpowiadających im	▪ wymienia wskazane w *Konstytucji RP* zasady ogólne dotyczące funkcjonowania systemu ochrony	▪ omawia wskazane w *Konstytucji RP* zasady ogólne dotyczące funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka;	▪ opisuje sposób funkcjonowania sądowych środków ochrony praw i wolności; ▪ proponuje działania, które	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących ochrony praw

	▪ wniosek do RPO ▪ skarga konstytucyjna	konstytucyjnych kategorii praw i wolności; ▪ wymienia wskazane w *Konstytucji RP*środki ochrony wolności i praw; ▪ wskazuje zadania i formy działania Rzecznika Praw Obywatelskich.	praw człowieka; ▪ sporządza według wzoru skargę do Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ wyjaśnia znaczenie indywidualnej skargi konstytucyjnej; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczącеochrony praw człowieka w Polsce [teksty narracyjne, dane statystyczne].	▪ wyjaśnia, jaka jest różnica między prawami człowieka a prawami obywatela; ▪ przedstawia warunki, które musi spełniać skarga konstytucyjna; ▪ bierze aktywny udział w debatach/dyskusjach dotyczących poziomu przestrzegania praw człowieka w Rzeczypospolitej Polskiej ▪ analizować materiały źródłowe dotyczące ochrony praw człowieka w Polsce [teksty narracyjne, akty normatywne, dane	można by podjąć w celu ochrony praw człowieka, gdyby zostały one naruszone; ▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich w Polsce; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący ochrony praw człowieka w Polsce.	człowieka w Polsce; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące ochrony praw człowieka w Polsce; ▪ organizuje debatę dotyczącąochrony praw człowieka w Polsce i aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.

				statystyczne, źródła ikonograficzne].		
3. Europejski system ochrony praw człowieka	▪ *Europejska konwencja praw człowieka* ▪ Europejski Trybunał Praw Człowieka ▪ *Europejska karta społeczna* ▪ *Karta praw podstawowych Unii Europejskiej* ▪ wymiar ludzki OBWE	▪ wymienia organizacje międzynarodowe tworzące fundament europejskiego systemu ochrony praw człowieka; ▪ podaje przykłady praw i wolności gwarantowanych na mocy: - *Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*, - *Europejskiej karty socjalnej*, - *Karty praw podstawowych UE*; ▪ wymienia cele	▪ wymienia kategorie i generacje praw gwarantowanych na mocy: - *Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*, - *Europejskiej karty socjalnej*, - *Karty praw podstawowych UE;* ▪ wymienia zasady funkcjonowania: - Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, - Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ formułuje wnioski z analizy	▪ porównuje katalogi praw gwarantowanych na mocy: - *Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności* oraz jej protokołów dodatkowych, - *Europejskiej kartą socjalnej*, - *Karty praw podstawowych UE*; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty dotyczące zasadności i skuteczności funkcjonowania europejskiego systemu ochrony	▪ omawia poszczególne etapy postępowania przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka; ▪ przedstawia uwarunkowania, które wpłynęły na ukształtowanie się systemów ochrony praw człowieka funkcjonujących w ramach Rady Europy, OBWE oraz Unii Europejskiej; ▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących funkcjonowania europejskiego systemu ochrony praw człowieka; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące europejskiego systemu ochrony praw człowieka; ▪ organizuje debatę dotyczącąeuro

		funkcjonowania: - Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, - Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ przedstawia warunki dopuszczalności skargi indywidualnej do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.	wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące europejskiego systemu ochrony praw człowieka [teksty narracyjne, dane statystyczne].	praw człowieka. ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące europejskiego systemu ochrony praw człowieka [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	poszczególnych organów i instytucji tworzących europejski system ochrony praw człowieka; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczącyeuropejskiego systemu ochrony praw człowieka.	pejskiego systemu ochrony praw człowieka i aktywnie w niej uczestniczy.
4. Światowy system ochrony praw człowieka	▪ *Powszechna deklaracja praw człowieka* ▪ pakty praw człowieka ▪ Rada Praw Człowieka ▪ Wysoki Komisarz	▪ omawia okoliczności, które doprowadziły do uchwalenia*Powszechnej deklaracji praw człowieka*,oraz	▪ podaje kategorie i generacje praw gwarantowanych na mocy: - *Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych*,	▪ przedstawia cele i zadania poszczególnych organów ONZ tworzących światowy system ochrony praw człowieka; ▪ porównuje	▪ porównujesposoby ochrony praw gwarantowanych w: - *Międzynarodowym pakcie praw obywatelskich i politycznych*,	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących funkcjonowania światowego systemu

	Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka ▪ Międzynarodowy Trybunał Karny ▪ Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców	przedstawia cele i zasady określone w tym akcie prawa międzynarodowego; ▪ podaje przykłady praw i wolności gwarantowanych na mocy: - *Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych*, - *Międzynarodowego paktu praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych*; ▪ wymienia organy ONZ tworzące	- *Międzynarodowego paktu praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych*; ▪ przedstawia, w jaki sposób są chronione prawauwzględnione w: - *Międzynarodowym pakcie praw obywatelskich i politycznych*, - *Międzynarodowym pakcie praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych*; ▪ wymienia cele i zasady funkcjonowania: - Międzynarodowego Trybunału	katalogi praw gwarantowanych na mocy: - *Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych*, - *Międzynarodowego paktu praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych*; ▪ przedstawia warunki, które musi spełniać skarga indywidualna do Komitetu Praw Człowieka; ▪ omawia uwarunkowania, które doprowadziły do powstania systemu ochrony praw człowieka	- *Międzynarodowym pakcie praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych*; ▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka w ramach ONZ; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący światowego systemu ochrony praw człowieka.	ochrony praw człowieka; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące światowego systemu ochrony praw człowieka; ▪ organizuje debatę dotyczącąświatowego systemu ochrony praw człowieka i aktywnie w niej uczestniczy.

		światowy system ochrony praw człowieka.	Karnego, - Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka, - Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia„uchodźca” w kontekście prawa międzynarodowego; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące światowego systemu ochrony praw człowieka [teksty narracyjne, dane	w ramach ONZ; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty dotyczące zasadności i skuteczności funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka w ramach ONZ; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące światowego systemu ochrony praw człowieka [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].		

			statystyczne].			
5. Organizacje pozarządowe a prawa człowieka	▪ funkcje organizacji pozarządowych w zakresie ochrony praw człowieka ▪ Amnesty International ▪ Human Rights Watch ▪ Helsińska Fundacja Praw Człowieka ▪ Międzynarodowy Ruch Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca ▪ organizacje humanitarne	▪ podajeprzykład yorganizacji pozarządowych działających na rzecz ochrony praw człowieka; ▪ pozyskuje z dostępnych źródeł informacje na temat celów działania wybranej organizacji zajmującej się ochroną praw człowieka.	▪ pozyskuje z dostępnych źródeł informacje na temat zasad i form działania wybranej organizacji zajmującej się ochroną praw człowieka; ▪ wymienia formy aktywności organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka [teksty	▪ przedstawia cele i formy działania następujących organizacji pozarządowych: - Amnesty International, - Human Rights Watch, - Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, - Międzynarodowego Ruchu Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca; ▪ omawia cele i formy działania wybranych organizacji humanitarnych; ▪ określa, jakie znaczenie ma działalność	▪ charakteryzuje funkcje organizacji pozarządowych w zakresie ochrony praw człowieka; ▪ dokonuje krytycznej analizy celów, zasad i form działania wybranej organizacji zajmującej się ochroną praw człowieka; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działalnościorganizacji	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących działalności organizacji pozarządowych zaangażowanych w ochronę praw człowieka; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące działalności organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw

			narracyjne, dane statystyczne].	organizacji humanitarnych dla ochrony praw człowieka; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące organizacji pozarządowych zaangażowanych w ochronę praw człowieka [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	pozarządowych zajmujących sięochroną praw człowieka.	człowieka; ▪ organizuje debatę dotyczącądziałalności organizacji pozarządowych zaangażowanych w ochronę praw człowieka; ▪ przygotowuje i realizuje w środowisku lokalnym kampanię społeczną promującąorganizacje pozarządowe zaangażowane w ochronę praw człowieka.
II. STOSUNKI MIĘDZYNARODOWE						

1. Współczesne stosunki międzynarodowe	▪ podmioty prawa międzynarodowego ▪ zasady prawa międzynarodowego ▪ wielopłaszczyznowość i złożoność stosunków międzynarodowych.	▪ wskazuje przykłady podmiotów prawa międzynarodowego; ▪ wymienia podstawowe zasady prawa międzynarodowego; ▪ wymienia czynniki wpływające na kształt współczesnych stosunków międzynarodowych; ▪ wskazuje współzależności łączące państwa we współczesnym środowisku międzynarodowym.	▪ wymienia podstawowe podmioty prawa międzynarodowego; ▪ przedstawia podstawowe zasady prawa międzynarodowego; ▪ rozpoznaje sytuacje, w których doszło do złamania podstawowych zasad prawa międzynarodowego; ▪ omawia – na wybranym przykładzie – polityczne, gospodarcze i kulturowe uwarunkowania współczesnych stosunków międzynarodowy	▪ wskazuje przykłady podmiotów o problematycznym statusie międzynarodowym; ▪ wykazuje – na wybranych przykładach – złożoność i wielopłaszczyznowość współczesnych stosunków międzynarodowych; ▪ tłumaczy, jakie sąźródła współzależności łączących państwa we współczesnym środowisku międzynarodowym i co wynika z tych powiązań; ▪ analizuje materiały	▪ wyjaśnia, jakie są przyczyny łamania podstawowych zasad prawa międzynarodowego, i wymienia konsekwencje takich naruszeń; ▪ uzasadnia konieczność przestrzegania zasad prawa międzynarodowego we współczesnym świecie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczącystosunków międzynarodowych.	▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące wielopłaszczyznowości i złożoności współczesnych stosunków międzynarodowych.

			ch; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące stosunków międzynarodowych [teksty narracyjne, dane statystyczne].	źródłowe dotyczące stosunków międzynarodowych [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].		
2. Ład międzynarodowy	▪ typy ładu międzynarodowego ▪ mocarstwa ▪ znaczenie supermocarstw ▪ zmiany w ładzie międzynarodowym w XXI w. ▪ znaczenie zasobów naturalnych w polityce międzynarodowej ▪ działania regionalnych	▪ wymieniaposzczególne typy ładu międzynarodowego; ▪ wymienia współczesne mocarstwa regionalne oraz supermocarstwa; ▪ przedstawia podstawowe zmiany, które zaszły w ładzie między-narodowym w XXI w.;	▪ rozróżnia poszczególne typy ładu międzynarodowego; ▪ wymienić kryteria, które współcześnie definiują status mocarstw i supermocarstw; ▪ charakteryzuje rolę mocarstw w poszczególnych typach ładu międzynarodowego; ▪ wskazuje	▪ charakteryzuje poszczególne typy ładu międzynarodowego; ▪ wymienia przyczyny, przejawy i konsekwencje zmian w ładzie międzynarodowym w XXI w.; ▪ przedstawia cele regionalnych mocarstw niezachodnich i formy ich działalności na	▪ porównuje poszczególne typy ładu międzynarodowego; ▪ formułujei uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym roli supermocarstw w kształtowaniu współczesnych stosunków politycznych, gospodarczych i kulturowych; ▪ formułuje i	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących współczesnego ładu międzynarodowego; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące współczesnego ładu

	mocarstw niezachodnich, ▪ relacje polityczne, gospodarcze i kulturowe łączące państwawysoko rozwinięte i rozwijające się [w tym problem zależności postkolonialnej i neokolonialnej] ▪ mechanizmy zwiększające lub zmniejszające ekonomiczne dysproporcje między państwami	▪ wskazuje przykładowecz ynniki wpływającena kształt współczesnego ładu międzynarodowego; ▪ wskazuje – na podstawieanalizy prostych źródeł statystycznych – państwa o najniższym i najwyższym PKB; ▪ podaje przykłady zasobów naturalnych, których dostępnośćwpływa nakształt współczesnej polityki	mechanizmy, dzięki którym mocarstwa regionalne i supermocarstwa umacniająswoją pozycję na arenie międzynarodowej; ▪ poprawnie posługuje się pojęciem„strefa wpływów”; ▪ określa charakter, zasięg terytorialny i cele działania wybranych organizacji międzynarodowych [np. BRICS, Szanghajska analizuje proste materiały źródłowe dotyczące ładu międzynarodowego [teksty	arenie międzynarodowej[Chińskiej Republiki Ludowej, Indii, Federacji Rosyjskiej, Brazylii]; ▪ określa zasięg stref wpływów współczesnych mocarstw; ▪ wyjaśnia, jaka jest rola mocarstw regionalnych w wybranych organizacjach międzynarodowych [np. w BRICS i Szanghajskiej Organizacji Współpracy]; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące ładu międzynarodowego [teksty	uzasadnia własne stanowisko w sporze o konsekwencje zmian, które zaszły w ładzie między-narodowym w XXI wieku; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący współczesnego ładu międzynarodowego.	międzynarodowego.

		międzynarodowej.	narracyjne, dane statystyczne]; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące ładu międzynarodowego [teksty narracyjne, dane statystyczne].	narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].		
3. Gospodarka w polityce międzynarodowej	▪ strategiczne zasoby naturalne ▪ zmiany klimatyczne ▪ PKB ▪ wzrost gospodarczy ▪ kolonializm ▪ neokolonializm	▪ podaje przykłady strategicznych zasobów naturalnych; ▪ wskazuje przykłady dowodzące wpływu historii kolonialnej na kształt współczesnych stosunków międzynarodowych; ▪ prawidłowo posługuje się pojęciem„kolon	▪ wyjaśnia, czym są strategiczne zasoby naturalne; ▪ podaje przykłady dowodzące wpływu strategicznych zasobów naturalnych na politykę międzynarodową; ▪ wymienia państwa o najniższym i najwyższym PKB we współczesnym	▪ wyjaśnia, jakie jest znaczenie strategicznych zasobów naturalnych w polityce międzynarodowej; ▪ uzasadnia konieczność dywersyfikacji źródeł energii; ▪ przedstawia wpływ historiikolonialnej na kształt współczesnych stosunków międzynarodowyc	▪ wyjaśnia, jakie są polityczne konsekwencje kryzysu ekologicznego i klimatycznego; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym energetyki jądrowej i odnawialnych źródeł energii; ▪ dokonuje krytycznej analizy	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących gospodarki w polityce międzynarodowej; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczącegos podarki w polityce

		ializm"; ▪ wskazuje przykłady zależności politycznych, gospodarczych i kulturowychłą czących państwa wysoko rozwinięte i rozwijające się [o różnym poziomie PKB], w tym dawne metropolie i kolonie.	świecie; ▪ przedstawia zarys historiikolonializ mu[przyczyny, wpływ na rozwój poszczególnych państw i regionów; ▪ prawidłowo posługuje się pojęciem„neokol onializm"; ▪ rozpoznaje mechanizmy i działania, które zmniejszają lub zwiększają ekonomiczne dysproporcje między państwami; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące gospodarki w polityce	h; ▪ analizuje – na wybranych przykładach – zależności polityczne, gospodarcze i kulturowe łączące państwa wysoko rozwinięte i rozwijające się [o różnym poziomie PKB], w tym dawne metropolie i kolonie; ▪ charakteryzuje i krytycznie analizuje mechanizmy i działania, które zmniejszają lub zwiększają dysproporcje ekonomiczne między państwami;	mechanizmów i działań, które zmniejszają lub zwiększają dysproporcje ekonomiczne między państwami; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący gospodarki w polityce międzynarodowe j.	międzynarodo wej; ▪ organizuje debatę dotyczącąznac zenia gospodarki w polityce międzynarodo wej i aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.

			międzynarodowej [teksty narracyjne, dane statystyczne].	▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące gospodarki w polityce międzynarodowej [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].		
4. Współczesna globalizacja	▪ globalizacja ▪ aktorzy globalizacji ▪ wymiary globalizacji ▪ przyczyny i skutki procesu globalizacji ▪ makdonaldyzacja ▪ korporacje transnarodowe	▪ prawidłowo posługuje się pojęciami: „globalizacja”, „korporacja”; ▪ rozpoznaje przejawy globalizacji we współczesnym świecie; ▪ wymienia głównych aktorów procesu globalizacji; ▪ przedstawia	▪ przedstawia – na wybranych przykładach gospodarczych, politycznych, kulturowych i społecznych – skutki procesu globalizacji widoczne we współczesnym świecie; ▪ wyjaśnia, czym jest makdonaldyzacja;	▪ przedstawia przyczyny i konsekwencje procesu globalizacji we współczesnym świecie; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym wpływu globalizacji na kształt stosunków we współczesnym	▪ formułuje wnioskina podstawie analizy konsekwencji współczesnych procesów globalizacyjnych; ▪ porównuje i ocenia z różnych perspektyw procesy globalizacyjne przebiegające dawniej	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących współczesnych procesów globalizacyjnych; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące

		źródła procesów globalizacyjnych przebiegających we współczesnym świecie; ▪ wskazuje przykłady korporacji działających w skali globalnej.	▪ wymienia najważniejsze wyzwania stojące przed społecznością międzynarodową w związku z procesem globalizacji; ▪ wskazuje przykłady dowodzące wpływu globalnych korporacji na współczesne politykę, gospodarkę i życie społeczne; ▪ na podstawie lektury tekstówpublicystycznych i naukowych formułuje wnioski dotyczące wybranych	świecie; ▪ dokonuje krytycznej analizyroliwybranych podmiotów [politycznych i gospodarczych]w procesie globalizacji; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące globalizacji [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	i współcześnie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący globalizacji.	współczesnych procesów globalizacyjnych; ▪ organizuje debatę dotyczącąskutków współczesnych procesów globalizacyjnych i aktywnie w niej uczestniczy.

			problemów wynikających z procesu globalizacji; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące globalizacji [teksty narracyjne, dane statystyczne].			
5. Konflikty i terroryzm	▪ konflikt międzynarodowy ▪ konflikt etniczny ▪ separatyzm ▪ terroryzm ▪ rozwiązywanie konfliktów ▪ pomoc humanitarna i rozwojowa ▪ interwencje humanitarne ▪ misje pokojowe	▪ prawidłowo posługuje się pojęciami: „konflikt etniczny”, „terroryzm”; ▪ wskazuje przykłady konfliktów etnicznych we współczesnych Europie, Azji i Afryce; ▪ przedstawia przykłady reakcji	▪ prawidłowo posługuje się pojęciami: „separatyzm”, „pomoc humanitarna”; ▪ wymienia i lokalizuje na mapie państwa, w których występują konflikty etniczne: - w granicach Unii	▪ przedstawia przyczyny, przejawy i konsekwencje współczesnych konfliktów etnicznych/separatyzmów; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym zasadności i skuteczności pomocy	▪ analizuje współczesne konflikty etniczne w świetle prawa międzynarodowego; ▪ formułuje wnioski na podstawie analizy konsekwencji współczesnych konfliktów etnicznych/separatyzmów;	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących współczesnych konfliktów i terroryzmu; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące konfliktów

		wspólnoty międzynarodowejna działalność współczesnych ruchów separatystycznych; ▪ wskazuje przykłady pomocy humanitarnej i rozwojowej; ▪ podaje przykłady misji pokojowychrealizowanych w regionach, w których rozgrywają się współczesne konflikty etniczne; ▪ wymienia główne organizacje terrorystyczne we	Europejskiej, - w azjatyckiej części obszaru poradzieckiego, - na obszarze Środkowego i Dalekiego Wschodu, - w Afryce i na Bliskim Wschodzie; ▪ wyjaśnia, jakie mogą być przyczyny współczesnych konfliktów etnicznych; ▪ przedstawia sposoby rozwiązywania konfliktów etnicznych w ramach działań społeczności międzynarodowej; ▪ omawia przykładowe	humanitarnej udzielanejpaństwom i społecznościom dotkniętym konfliktami etnicznymi/separatyzmami; ▪ wyjaśnia, jakie czynniki decydują o reakcjach wspólnoty międzynarodowej na poszczególne współczesne ruchy separatystyczne; ▪ porównuje charakter i znaczenie pomocy humanitarnej oraz pomocy rozwojowej; ▪ charakteryzuje wybrane misje pokojowe i interwencje	▪ przedstawia wnioski sformułowane na podstawie analizy konsekwencji działalności wybranych organizacji terrorystycznych we współczesnym świecie; ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych strategii zwalczania współczesnego terroryzmu; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczącykonflik	etnicznych, separatyzmów i współczesnego terroryzm; ▪ organizuje debatę dotyczącąwspółczesnychkonfliktów etnicznych, separatyzmów lub terroryzmu oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na wybrany temat.

		współczesnym świecie ▪ wymienia podstawowe strategie i formy walki ze współczesnym terroryzmem.	formy pomocy humanitarnej i rozwojowej; ▪ wskazuje konkretne przykłady działańwspółczesnych organizacji terrorystycznych; ▪ podaje przyczyny współczesnego terroryzmu; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące konfliktów etnicznych, separatyzmów i terroryzmu [teksty narracyjne, dane statystyczne].	humanitarne, a także ocenia je z uwzględnieniem ich aspektów moralnych i skutków; ▪ analizuje przyczyny i konsekwencjedziałalności wybranych współczesnych organizacji terrorystycznych; ▪ omawia i ocenia aktywność państwa polskiego w walce ze współczesnym terroryzmem; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące konfliktów etnicznych, separatyzmów i współczesnego	tów etnicznych, separatyzmów i współczesnego terroryzmu.	

				terroryzmu [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].		
III. ORGANIZACJE MIĘDZYNARODOWE						
1. Organizacja Narodów Zjednoczonych	▪ *Karta Narodów Zjednoczonych* ▪ cele i zadania ONZ ▪ organy ONZ ▪ organizacje wyspecjalizowane Narodów Zjednoczonych ▪ *Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030* ▪ misje pokojowe ONZ	▪ podaje cele działalności Organizacji Narodów Zjednoczonych; ▪ wymienia główne organy ONZ; ▪ wskazuje przykłady działań podejmowanych przez wyspecjalizowane organizacje ONZ.	▪ przedstawia okolicznościuch waleniа*Karty Narodów Zjednoczonych*oraz postanowienia zawarte w tym akcie; ▪ charakteryzuje główne organy ONZ [struktura, cele, formy działania]; ▪ wymienić cele i formy misji pokojowych ONZ; ▪ wymienia główne cele wyspecjalizowan	▪ przedstawiagenezę powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych; ▪ wymienia główne założenia zawarte w *Agendzie na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030*; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze o rolę ONZ i jej wyspecjalizowanych organizacji we współczesnym świecie;	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych form działalności ONZ i jej wyspecjalizowanych organizacji; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działalności ONZ i jej organizacji wyspecjalizowan	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących ONZ; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące ONZ; ▪ organizuje debatę dotyczącąroli ONZ we współczesnym świecie

			ych organizacji ONZ: - Światowej Organizacji Zdrowia, - Międzynarodowej Organizacji Pracy, - Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa, - Międzynarodowego Funduszu Walutowego, - Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju, - Światowej Organizacji Handlu, - Organizacji Narodów	▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące ONZ [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	ych.	oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.

			Zjednoczonych ds. Oświaty, Nauki i Kultury, - Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju Przemysłowego, - Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące ONZ [teksty narracyjne, dane statystyczne].			
2. Organizacje ponadregionalne	▪ grupa G7 ▪ Szanghajska Organizacja Współpracy ▪ BRICS ▪ Organizacja Państw Eksportujących Ropę Naftową	▪ podaje przykłady współczesnych organizacji ponadregionalnych.	▪ wymienia celenastępujących form współpracy ponadregionalnej: - grupy G7, - Szanghajskiej Organizacji	▪ przedstawiastrukturę organizacyjną i przykłady działalności następujących form współpracy ponadregionalnej: - grupy G7, - Szanghajskiej	▪ ocenia, jaką rolę odgrywają we współczesnym świecie następujące formy współpracy ponadregionalnej:	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z działalnością współczesnych organizacji

	▪ Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju ▪ grupa G20		Współpracy, - BRICS, - Organizacji Państw Eksportujących Ropę Naftową, - Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, - grupy G20; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące współczesnych organizacji regionalnych [teksty narracyjne, dane statystyczne].	Organizacji Współpracy, - BRICS, - Organizacji Państw Eksportujących Ropę Naftową, - Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, - grupy G20; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące współczesnych organizacji regionalnych [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	- grupa G7, - Szanghajska Organizacja Współpracy, - BRICS, - Organizacja Państw Eksportujących Ropę Naftową, - Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, - grupa G20; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczącywspółczesnych organizacji ponadregionalnych.	ponadregionalnych; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące działalności współczesnych organizacji ponadregionalnych; ▪ organizuje debatę dotyczącąroli organizacji ponadregionalnych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.

3. Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego	▪ cele i zadania NATO ▪ *Traktat północnoatlantycki* ▪ partnerzy NATO ▪ organy i struktura organizacyjna NATO ▪ operacje pokojowe i militarne NATO	▪ przedstawia główne przyczyny powstania NATO; ▪ wskazuje przykłady aktywności politycznych i militarnych NATO [od lat 90. XX w.].	▪ przedstawia genezę Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego; ▪ określa, kiedyuchwalono *Traktat północnoatlantycki*, oraz wymienia postanowienia zawarte w tym akcie*;* ▪ podaje przykłady operacji pokojowych i militarnych NATO; ▪ przedstawia rolę USA w strukturach NATO; ▪ wymienia cele i formy działalności NATO	▪ wymienia i lokalizuje na mapie państwa członkowskie NATO; ▪ przedstawia rozwój terytorialny NATO; ▪ przedstawia ewolucję celów i form działania NATO; ▪ wymienia cele i skutki misji pokojowych przeprowadzonych przez NATO od lat 90. XX w.; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące NATO [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	▪ charakteryzuje strukturę organizacyjną NATO, w tym omawia zadania i kompetencje poszczególnych organów Sojuszu; ▪ wskazuje czynniki, które zadecydowały o akcesji do NATO poszczególnych państw członkowskich, ze szczególnym uwzględnieniem państw postkomunistycznych; ▪ dokonuje krytycznej analizy aktywności NATO na przełomie XX i XXI w.;	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z działalnością NATO; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące NATO; ▪ organizuje debatę dotyczącąroli NATO we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.

			w współczesnym świecie; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące NATO [teksty narracyjne, dane statystyczne].		▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działalności NATO.	
4. Organizacje regionalne	▪ regionalizm ▪ Rada Europy ▪ OBWE ▪ ASEAN ▪ WNP ▪ LPA ▪ UA ▪ OPA ▪ EFTA ▪ NAFTA ▪ APEC ▪ CEFTA ▪ strefy wolnego handlu	▪ wymienia główne organizacje regionalne funkcjonujące w Europie; ▪ podaje przykłady działalności Rady Europy; ▪ wskazuje cele działania OBWE.	▪ wymienia cele oraz formy działalności następujących organizacji regionalnych: - Rady Europy, - Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie [OBWE], - Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej	▪ dokonuje krytycznej analizy działalności Rady Europy i OBWE oraz uzasadnia swoją ocenę tych organizacji; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące współczesnych organizacji regionalnych[teksty narracyjne, akty normatywne, dane	▪ ocenia, jaką rolę odgrywają we współczesnym świecie następujące formy współpracy regionalnej: - Rada Europy, - Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie [OBWE], - Stowarzyszenie Narodów Azji	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z działalnością współczesnych organizacji regionalnych; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące

			[ASEAN], - Wspólnoty Niepodległych Państw [WNP], - Ligi Państw Arabskich [LPA], - Unii Afrykańskiej [UA], - Organizacji Państw Amerykańskich [OPA], - Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu [EFTA], - Północnoamerykańskiej Strefy Wolnego Handlu [NAFTA], - Wspólnoty Gospodarczej Azji i Pacyfiku [APEC], -	statystyczne, źródła ikonograficzne].	Południowo-Wschodniej [ASEAN], - Wspólnota Niepodległych Państw [WNP], - Liga Państw Arabskich [LPA], - Unia Afrykańska [UA], - Organizacja Państw Amerykańskich [OPA], - Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu [EFTA], - Północnoamerykańska Strefa Wolnego Handlu [NAFTA], - Wspólnota Gospodarcza Azji i Pacyfiku	działalności współczesnych organizacji regionalnych; ▪ organizuje debatę dotyczącąroli współczesnych organizacji regionalnych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.

			Środkowoeuropejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu [CEFTA]; ▪ prawidłowo posługuje się pojęciem „strefa wolnego handlu"; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące współczesnych organizacji regionalnych [teksty narracyjne, dane statystyczne].		[APEC], - Środkowoeuropejskie Porozumienie o Wolnym Handlu [CEFTA]; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działalności współczesnych organizacji regionalnych.	
IV. UNIA EUROPEJSKA						
1. Integracja europejska	▪ integracja europejska ▪ Unia Europejska ▪ prawo	▪ wymienia kulturowe i historyczne podwaliny jedności	▪ przedstawia główne etapy gospodarczej integracji europejskiej po	▪ przedstawiaczynniki, które doprowadziły do integracji europejskiej po II	▪ charakteryzujeokoliczności, w których doszłodo akcesji kolejnych państw do Unii	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów

	europejskie ▪ państwa członkowskie UE	europejskiej; ▪ wskazujenajważniejsze akty prawa pierwotnego wspólnot europejskich i Unii Europejskiej; ▪ podać przykłady realizacji zasad pomocniczości, subsydiarności i solidarności.	II wojnie światowej; ▪ wymienia i lokalizuje na mapie państwa członkowskie Unii Europejskiej; ▪ wskazuje główne kryteria decydujące o przyjęciu państwa do Unii Europejskiej; ▪ podaje główne postanowienia z obowiązującyc h aktów prawa pierwotnego Unii Europejskiej; ▪ wyjaśnia znaczenie zasad pomocniczości, subsydiarności i solidarności; ▪ analizuje proste materiały	wojnie światowej; ▪ przedstawia, w jaki sposób ewoluowały cele i formydziałalnośc iwspólnot europejskich /Unii Europejskiej; ▪ wymienia główne typy aktów tworzących prawo wtórneUnii Europejskiej; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące integracji europejskiej [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	Europejskiej; ▪ omawia, w jaki sposób ewoluował charakter prawnywspólnot europejskich/Uni i Europejskiej; ▪ charakteryzuje główne typy aktów tworzących prawo wtórneUnii Europejskiej; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący integracji europejskiej.	związanych z integracją europejskiej; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące integracji europejskiej; ▪ organizuje debatę dotyczącąinte gracji europejskiej oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.

			źródłowe dotyczące integracji europejskiej [teksty narracyjne, dane statystyczne].			
2. Instytucje Unii Europejskiej	▪ kompetencje UE ▪ Rada Europejska ▪ Parlament Europejski ▪ Komisja Europejska ▪ Rada Unii Europejskiej ▪ Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej	▪ wymienia główne organy/instytucje Unii Europejskiej; ▪ wymienia cele i formy działania głównych instytucji Unii Europejskiej.	▪ omawiazagadnienie legitymizacji głównych instytucji Unii Europejskiej; ▪ przedstawia najważniejsze cele, formy działania i zasady funkcjonowania głównych instytucji Unii Europejskiej; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania instytucji UE [teksty narracyjne, dane	▪ określa zakres uprawnień poszczególnych instytucji Unii Europejskiej; ▪ charakteryzuje rolę i formy działalności Komisji Europejskiej i Rady Europejskiej oraz wskazuje współzależności między tymi instytucjami; ▪ przedstawia strukturę organizacyjną Komisji Europejskiej; ▪ omawia strukturę	▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania głównych organów/instytucji Unii Europejskiej; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący funkcjonowania najważniejszych organów/instytucji UE.	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z funkcjonowaniem instytucji UE; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące funkcjonowania instytucji UE; ▪ organizuje debatę dotyczącąroli

			statystyczne].	organizacyjną Rady Unii Europejskiej, w tym wyjaśnia, jaka jest rolaposzczególnych składów Rady i jej komitetów; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania instytucji UE [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].		poszczególnych instytucji UE oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
3. Funkcjonowanie Unii Europejskiej	▪ unia gospodarcza i walutowa ▪ Europejski Bank Centralny ▪ dochody i wydatki Unii Europejskiej ▪ Europejski	▪ wymienia główne formy działania Unii Europejskiej w sferze wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych; ▪ wskazuje	▪ wskazuje państwa członkowskie należące do strefy euro; ▪ przedstawia główne założenia unii gospodarczejj;	▪ wymienia pozytywne i negatywne aspekty funkcjonowania strefy euro; ▪ analizuje i ocenia globalną rolę Unii Europejskiej;	▪ przedstawia główne problemy i wyzwania stojące przed Unią Europejską w sferach wymiaru sprawiedliwości, spraw	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z funkcjonowaniem UE; ▪ samodzielnie

	Trybunał Obrachunkowy ▪ przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości ▪ wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	główne formy działania Unii Europejskiej w sferze polityki zagranicznej oraz bezpieczeństwa i obrony; ▪ podaje zadania Europejskiego Trybunału Obrachunkowego.	▪ podaje główne zadania Europejskiego Banku Centralnego; ▪ wskazuje źródła dochodów Unii Europejskiej i charakteryzuje strukturę jej wydatków; ▪ omawia zasady tworzenia budżetu unijnego; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania UE [teksty narracyjne, dane statystyczne].	▪ przedstawiakompetencje Komisji Europejskiej, Rady Unii Europejskiej i Parlamentu Europejskiego w procedurze uchwalania i realizacji budżetu Unii Europejskiej; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania UE [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	wewnętrznych oraz polityki zagranicznej, bezpieczeństwa i obrony; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym oceny zasad funkcjonowania, form działalnościi zakresu kompetencji Unii Europejskiej; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący funkcjonowania UE.	gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące funkcjonowania UE; ▪ organizuje debatę dotyczącąfunkcjonowania UE oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
4. Fundusze	▪ polityka	▪ podaje	▪ wymienia	▪ przedstawia	▪ dokonuje	▪ dokonuje

i polityka spójności	spójności UE ▪ fundusze europejskie ▪ polityki sektorowe UE ▪ konkurencja i ochrona konsumentów	przykłady wykorzystania funduszy europejskich w swoim najbliższym otoczeniu. ▪ wskazuje przykłady realizacji w swoim najbliższym otoczeniu założeń polityk sektorowych UE [np. wspólnej polityki rolnej]; ▪ wymienia państwa aspirujące do członkostwa w Unii Europejskiej; ▪ wymienia główne kierunki integracji	główne cele europejskiej polityki spójności społecznej i gospodarczej oraz polityki konkurencji i ochrony konsumentów; ▪ podaje przykłady działalności Unii Europejskiej w ramach wybranych polityk sektorowych [kulturalnej; kształcenia i młodzieży; badań i rozwoju technologicznego; handlowej; rolnej; transportowej; ochrony środowiska; energetycznej;	problemy [polityczne, ekonomiczne, kulturowe] związane w ewentualnym rozszerzeniem Unii Europejskiej oraz z dalszą integracją państw w ramach organizacji; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące funduszy unijnych i polityki spójności UE [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	krytycznej analizy założeń i form realizacji europejskiej polityki spójności społecznej i gospodarczej oraz polityki konkurencji i ochrony konsumentów; ▪ formułuje i uzasadnia stanowisko w sporze dotyczącym przyszłości Unii Europejskiej i kierunków dalszej integracji; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał	krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących funduszy i polityki spójności UE; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczącefunduszy unijnych i polityki spójności UE; ▪ organizuje debatę dotyczącąwykorzystania funduszy unijnych oraz polityki spójności UE oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na

		europejskiej.	małych i średnich przedsiębiorstw]; ▪ wymienia główne fundusze Unii Europejskiej; ▪ wskazuje państwa posiadające status kandydata do członkostwa w UE oraz państwa, które rozpoczęły negocjacje w sprawie wejścia do wspólnoty; ▪ analizuje główne argumenty podnoszone w sporze na temat przyszłego rozwoju Unii Europejskiej; ▪ analizuje proste materiały źródłowe		źródłowy dotyczący funduszy unijnych i polityki spójności UE.	zadany temat.

			dotyczące funduszy unijnych i polityki spójności UE [teksty narracyjne, dane statystyczne].			
V. POLITYKA ZAGRANICZNA						
1. Polityka zagraniczna i racja stanu	▪ dyplomacja ▪ ambasada ▪ urząd konsularny ▪ racja stanu ▪ polityka zagraniczna III RP ▪ uczestnictwo Polski w ugrupowania ch regionalnych	▪ wymienia główne zadania ambasad i konsulatów; ▪ wskazuje główne cele polskiej polityki zagranicznej w XXI w. oraz konkretne sposoby ich realizacji.	▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia„racja stanu”*;* ▪ charakteryzuje cele polskiej polityki zagranicznej w XXI w. oraz przedstawia sposoby i instrumenty ich realizacji; ▪ porównujepolską politykę zagranicznąz lat 90. XX w. z tą realizowaną	▪ uzasadnia, że organy władzy muszą kierować się racją stanu w procesie kształtow ania polityki zagranicznej; ▪ porównuje status prawny, strukturę oraz zadania ambasad i konsulatów; ▪ przedstawia cele i formy współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z innymi państwami w ramach	▪ charakteryzuje czynniki, które decydowały o kierunkach polskiej polityki zagranicznej w okresie od lat 90. XX w. do czasów współczesnych; ▪ dokonuje krytycznej analizy celów polskiej polityki zagranicznej [od lat 90. XX w.] oraz form i instrumentów	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z polską polityką zagraniczną; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące polskiej polityki zagranicznej; ▪ organizuje debatę

			przez państwo polskie współcześnie; ▪ wymienić organizacje regionalne, do których należy Rzeczpospolita Polska; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące polityki zagranicznej, w tym polityki polskiej [teksty narracyjne, dane statystyczne].	organizacji regionalnych; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące polityki zagranicznej, w tym polityki polskiej [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	ich realizacji; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący polskiej polityki zagranicznej.	dotyczącąkierunków polskiej polityki zagranicznej oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
2. Polska w Unii Europejskiej	▪ Polska w UE ▪ fundusze UE w Polsce ▪ obywatelstwo unijne	▪ przedstawia prawa obywatela Unii Europejskiej; ▪ podaje przykładowe korzyści wynikające z procesu	▪ wymienia główne etapy procesu integracji Polski z Unią Europejską; ▪ pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat	▪ analizuje i przedstawia informacje dotyczące wykorzystania funduszy europejskich w Polsce, w tym prezentuje	▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym konsekwencji przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z członkostwem Polski w UE; ▪ samodzielnie

		integracji Polski z Unią Europejską.	pozytywnych i negatywnych aspektów członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej; ▪ odszukuje w różnych źródłach informacje na temat wykorzystania funduszy europejskich w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ przedstawia czynniki, które wpływają na pozycję Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej; ▪ wskazuje przejawy europeizacji polskiej polityki zagranicznej;	konkretne przykłady zrealizowanych dzięki nim inwestycji; ▪ charakteryzuje i ocenia pozycję Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej; ▪ przedstawia pozytywne i negatywne aspekty europeizacji polskiej polityki zagranicznej; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania Rzeczypospolitej Polskiej w strukturach UE [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne,	Europejskiej; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący funkcjonowania Rzeczypospolitej Polskiej w strukturach UE.	gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące członkostwa Polski w UE; ▪ organizuje debatę dotyczącąoceny członkostwa Polski w UE oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; ▪ samodzielnie opracowuje i przeprowadza ankietę dotyczącą oceny konsekwencji członkostwa Polski w UE, a następnie analizuje i prezentuje jej wyniki.

			▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania Rzeczypospolitej Polskiej w strukturach UE [teksty narracyjne, dane statystyczne].	źródła ikonograficzne].		
3. Relacje dwustronne Rzeczypospolitej Polskiej	▪ stosunki z państwami sąsiadującymi ▪ relacje z USA ▪ stosunki polsko-chińskie	▪ wymienia sąsiadów Polski oraz przedstawia ich relacjez UE i NATO; ▪ wymienia płaszczyzny współpracy Rz eczy-pospolitej Polskiej z państwami sąsiednimi; ▪ wymienia główne cele współpracy Rzeczy-	▪ przedstawia główne problemy w relacjach Polski z państwami sąsiednimi; ▪ omawia – na wybranych przykładach – cele, formy i instrumenty współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z państwami poza-europejskimi, np.	▪ porównuje cele, formy i instrumenty współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z państwami sąsiadującym – zarówno tymi będącymi członkami UE, jak i tymi pozostającymi poza strukturami unijnymi; ▪ charakteryzuje relacje polsko-	▪ dokonuje krytycznej analizy relacji Rzeczypospolitej Polskiej z wybranymi państwami pozaeuropejskim i, np. z USA i Chin ami; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z relacjami dwustronnymi Rzeczypospolitej Polskiej z innymi państwami; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące

		pospolitej Polskiej z państwami pozaeuropejskimi, np. z USA czy Chinami.	z USA czy Chinami; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące polskiej polityki zagranicznej, w tym relacji dwustronnych z innymi państwami [teksty narracyjne, dane statystyczne].	-niemieckie i polsko-rosyjskie w okresie od początku lat 90. XX w. do czasów współczesnych; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące polskiej polityki zagranicznej, w tym relacji dwustronnych z innymi państwami [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	źródłowy dotyczący polskiej polityki zagranicznej, w tym relacji dwustronnych z innymi państwami.	polskiej polityki zagranicznej, w tym relacji dwustronnych z innymi państwami; ▪ organizuje debatę dotyczącąoceny relacji dwustronnych Polski z wybranymi państwami oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; ▪ samodzielnie opracowuje i przeprowadza ankietę dotyczącą oceny relacji dwustronnych Polski z wybranymi państwami,

						a następnie analizuje i prezentuje jej wyniki.
4. Polska a bezpieczeństwo na świecie	▪ udział Polski w misjach pokojowych i operacjach militarnych ▪ polskie inicjatywy na rzecz pokoju ▪ polska pomoc humanitarna i rozwojowa	▪ podaje przykładymisji pokojowych i operacji militarnych, w których brali udział polscy żołnierze w XXI w.; ▪ wskazuje przykładypolskich inicjatyw na rzecz pokoju i demokracji zrealizowanych w XXI w.	▪ wymienia współczesne misje pokojowe i operacje militarne, w których biorą udział polscy żołnierze,orazlokalizuje na mapie miejsca, gdzie są one realizowane; ▪ przedstawia najważniejsze polskie inicjatywy na rzecz pokoju i demokracji w XXI w.; ▪ omawia formy i instrumenty polskiej pomocy humanitarnej i rozwojowej w XXI w.;	▪ przedstawia okoliczności i cele uczestnictwa wojsk polskich w misjach pokojowych i operacjach militarnych w okresie od lat 90. XX w. do czasów współczesnych; ▪ uzasadnia konieczność zaangażowania Polski w działania z zakresu pomocy humanitarnej i rozwojowej; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące działań Rzeczypospolitej	▪ dokonuje krytycznej analizy celów, przebiegu i skutków wybranych misji pokojowych lub operacji militarnych z udziałem wojsk polskich; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działań Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz pokojui bezpieczeństwa	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z zaangażowaniem Rzeczypospolitej Polskiej w działania na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące zaangażowania Rzeczypospolitej Polskiej w działania na

			▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące działań Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie [teksty narracyjne, dane statystyczne].	Polskiej na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	na świecie.	rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie; ▪ organizuje debatę dotyczącąoceny zaangażowania Rzeczypospolitej Polskiej w działania na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
VI. EDUKACJA I NAUKA						
1. Nauki społeczne i humanistyczne	▪ podział nauk ▪ nauki społeczne ▪ nauki humanistyczne ▪ interdyscyplinarność ▪ wkład	▪ podaje przykłady nauk społecznych i humanistycznych i określa zakres tematycznych prowadzonych w ich ramach badań;	▪ przedstawia obowiązujący w Rzeczypospolitej Polskiej podział nauk społecznych i humanistycznych; ▪ określa zakres tematycznybadań	▪ pozyskuje z różnych źródeł i prezentuje informacje na temat wybranej nauki społecznej lub humanistycznej [zakres	▪ przedstawia różne podziały nauk [w tym ten przyjęty na forum OECD]; ▪ określa, jakie jest znaczenie nauk humanistycznych	▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące nauk społecznych i humanistycznych;

	Polaków w nauki społeczne	▪ wymienia przykładowe osiągnięcia polskich naukowców zajmujących się naukami społecznymi i humanistycznymi.	prowadzonych w ramachposzczególnych nauk społecznych i humanistycznych [m.in. nauk o polityce, w tym o polityce publicznej, bezpieczeństwie, mediach, poznaniu i komunikacji społecznej, administracji, nauk prawnych, socjologii, psychologii, pedagogiki, etnologii, kulturoznawstwa]; ▪ wymienia osiągnięcia wybitnych polskich przedstawicieli nauk społecznych: Bronisława Malinowskiego,	tematyczny, instrumenty badawcze, osiągnięcia współczesnych badaczy, wybitni naukowcy, w tym najważniejsi badacze polscy]; ▪ wyjaśnia, na czym polegają badania interdyscyplinarne, i przedstawia ich znaczenie we współczesnej nauce; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące nauk społecznych i humanistycznych [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	i społecznych we współczesnym świecie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący nauk społecznych i humanistycznych.	▪ organizuje debatę dotyczącąroli i znaczenia nauk społecznych i humanistycznych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; ▪ organizuje w środowisku lokalnym kampanię społeczną promującą wybraną dyscyplinę nauk społecznych lub humanistycznych.

			Floriana Znanieckiego i Leona Petrażyckiego; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące nauk społecznych i humanistycznych [teksty narracyjne, dane statystyczne].			
2. Uczenie się przez całe życie	▪ kwalifikacje zawodowe ▪ formy kształcenia ustawicznego ▪ formy podnoszenia lub zmiany kwalifikacji zawodowych ▪ szkoły policealne	▪ wymienia typy szkół wyższych; ▪ wymienia sposoby, formy i instrumenty wykorzystywane w procesie podnoszenia lub zmiany kwalifikacji zawodowych.	▪ pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat wymagań rekrutacyjnych w szkołach policealnych oraz na wybranych uczelniach wyższych; ▪ wymienia różne formy uczenia się przez całe życie; ▪ analizuje proste materiały źródłowe	▪ planuje indywidualną ścieżkę edukacji po ukończeniu szkoły średniej; ▪ odszukuje w różnych źródłach informacje o kwalifikacjach zawodowych niezbędnych do wykonywania wybranych zawodów lub pełnienia określonych	▪ uzasadnia konieczność uczenia się przez całe życie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący procesu uczenia się przez całe życie.	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z procesemuczenia się przez całe życie; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące procesu uczenia

			dotyczące procesu uczenia się przez całe życie [teksty narracyjne, dane statystyczne].	funkcji; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące procesu uczenia się przez całe życie[teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].		się przez całe życie; ▪ organizuje debatę dotyczącąznaczenia procesu uczenia się przez całe życie we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; ▪ samodzielnie opracowuje i przeprowadza ankietę dotyczącą uczenia się przez całe życie, a następnie analizuje i prezentuje jej wyniki; ▪ organizuje w środowisku lokalnym

						kampanię społeczną promującą wybrane formy uczenia się przez całe życie.
3. Szkolnictwo wyższe w Polsce	▪ uczelnie wyższe w Polsce ▪ organizacja studiów w Rzeczypospolitej Polskiej i w Europie ▪ szkoły doktorskie	▪ wymienia rodzaje uczelni wyższych w Polsce; ▪ wymienia typy studiów dostępnych w Polsce; ▪ pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat interesujących go kierunków studiów.	▪ przedstawia różnice między poszczególnymi typami studiów [studia I i II stopnia, jednolite studia magisterskie, studia doktoranckie, studia podyplomowe]; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące szkolnictwa wyższego w Polsce [teksty narracyjne, dane statystyczne].	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranej uczelni wyższej w Polsce [historia, zakres i charakter studiów, miejsce w rankingu szkół wyższych itp.]; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące szkolnictwa wyższego w Polsce [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	▪ przedstawia główne cele i założenia dotyczące rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący szkolnictwa wyższego.	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z funkcjonowaniem szkolnictwa wyższego w Polsce; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące szkolnictwa wyższego w Polsce; ▪ organizuje debatę dotyczącą oceny

						funkcjonowania szkolnictwa wyższego w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
4. Studia za granicą	▪ matura międzynarodowa ▪ Erasmus plus	▪ przedstawia warunki studiowania obywateli polskich w krajach Unii Europejskiej.	▪ pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat warunków studiowania w wybranych państwach świata; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące studiowania za granicą [teksty narracyjne, dane statystyczne].	▪ wymienia warunki uzyskania matury międzynarodowej; ▪ gromadzi i prezentuje informacje na temat wybranej uczelni zagranicznej; ▪ planuje indywidualną ścieżkę edukacyjną po ukończeniu szkoły średniej z uwzględnieniem możliwości studiowania poza granicami Polski; ▪ analizuje materiały	▪ określa, jakie szanse edukacyjne daje abiturientom zdanie matury międzynarodowej; ▪ wymienia cele i zasady funkcjonowania programu „Erasmus plus”; ▪ wymienia wady i zalety studiowania w wybranych państwach [innych niż Polska]; ▪ rozwiązuje	▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące studiowania za granicą; ▪ organizuje debatę dotyczącą studiowania za granicą oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; ▪ organizuje w środowisku lokalnym kampanię

				źródłowe dotyczące studiowania za granicą [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący studiowania za granicą.	społeczną promującą studiowanie za granicą.

Janusz Podwika

Matematyka. Solidnie od podstaw

Wymagania na poszczególne oceny

KLASA 1

ZAKRES PODSTAWOWY

Przyjmujemy, że uczeń spełnia wymagania na ocenę wyższą, jeśli spełnia jednocześnie wymagania na ocenę niższą oraz dodatkowe wymagania. Proponujemy zatem:

Wymagania na ocenę dopuszczającą.

Wymagania na ocenę dostateczną zawierają wymagania na ocenę dopuszczającą.

Wymagania na ocenę dobrą *zawierają wymagania na ocenę dostateczną i dopuszczającą.*

Wymagania na ocenę bardzo dobrą zawierają wymagania na ocenę dobrą, dostateczną i dopuszczającą.

Wymagania na ocenę celującą zawierają wymagania na oceną bardzo dobrą, dobrą, dostateczną i dopuszczającą.

I. ZBIORY LICZBOWE. LICZBY RZECZYWISTE.

1	Zbiór. Działania na zbiorach
2	Zbiory liczbowe. Oś liczbowa
3	Prawa działań w zbiorze liczb rzeczywistych
4	Przedziały
5	Zbiór liczb naturalnych i zbiór liczb całkowitych
6	Przypomnienie i uzupełnienie wiadomości o równaniach
7	Rozwiązywanie równań metodą równań równoważnych
8	Nierówność z jedną niewiadomą. Rozwiązywanie nierówności metodą nierówności równoważnych
9	*Procenty*[1)]
10	*Punkty procentowe*[1)]
11	*Przybliżenia, błąd bezwzględny i błąd względny, szacowanie*[1)]

1) *Temat, którego realizację pozostawiamy do decyzji nauczyciela uczącego w danej klasie. Realizacja tematu jest możliwa w ramach godzin do dyspozycji nauczyciela.*

Wymagania na ocenę dopuszczającą oraz ***wymagania na ocenę dostateczną***

Uczeń:

ZBIORY

zna takie pojęcia, jak: zbiór pusty, zbiory równe, podzbiór zbioru, zbiór skończony, nieskończony;
zna symbolikę matematyczną dotyczącą zbiorów (należy/nie należy, zawiera się;
potrafi podać przykłady zbiorów (w tym przykłady zbiorów skończonych oraz nieskończonych);
potrafi określić relację pomiędzy elementem i zbiorem;
potrafi określać relacje pomiędzy zbiorami (równość zbiorów, zawieranie się zbiorów, rozłączność zbiorów);
zna definicję sumy, iloczynu, różnicy zbiorów;
potrafi wyznaczać sumę, iloczyn i różnicę zbiorów skończonych;

ZBIORY LICZBOWE

zna symboliczne oznaczenia zbiorów liczbowych;
potrafi wyznaczyć sumę, różnicę oraz część wspólną podzbiorów zbioru liczb rzeczywistych: N, Z, Q, R-Q;
zna pojęcia: liczby naturalnej, całkowitej, wymiernej, niewymiernej;
potrafi rozróżniać liczby naturalne, całkowite, wymierne, niewymierne;
potrafi przedstawić liczbę wymierną w postaci ułamka zwykłego i w postaci rozwinięcia dziesiętnego;
umie zamienić ułamek o rozwinięciu dziesiętnym nieskończonym okresowym na ułamek zwykły;
potrafi zaznaczać liczby wymierne na osi liczbowej;
zna definicję wartości bezwzględnej;
umie obliczyć wartość bezwzględną liczby;
potrafi wskazać liczby pierwsze i liczby złożone;
zna i potrafi stosować cechy podzielności liczb naturalnych (przez 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10);
potrafi rozłożyć liczbę naturalną na czynniki pierwsze;
potrafi wyznaczyć największy wspólny dzielnik i najmniejszą wspólną wielokrotność liczb naturalnych;
potrafi wykonać dzielenie z resztą w zbiorze liczb naturalnych;
zna definicję liczby całkowitej parzystej oraz nieparzystej;
potrafi sprawnie wykonywać działania na ułamkach zwykłych i na ułamkach dziesiętnych;

zna i stosuje w obliczeniach kolejność działań i prawa działań w zbiorze liczb rzeczywistych;
potrafi porównywać liczby rzeczywiste;
potrafi podać liczbę przeciwną oraz odwrotną do danej;

PRZEDZIAŁY

rozumie pojęcie przedziału;
rozpoznaje przedziały ograniczone i nieograniczone;
zna i rozumie pojęcie przedziału otwartego i domkniętego;
potrafi zapisać za pomocą przedziałów zbiory opisane nierównościami;
potrafi zaznaczyć na osi liczbowej podany przedział liczbowy;
potrafi zaznaczyć przedział na osi opisany za pomocą warunków;
potrafi wyznaczyć sumę, różnicę oraz część wspólną przedziałów;
potrafi sprawdzić, czy dana liczba należy do przedziału;

RÓWNANIA-NIERÓWNOŚCI

wie , co to jest równanie z jedną niewiadomą;
wie , co to jest nierówność z jedną niewiadomą;
zna definicję rozwiązania równania (nierówności) z jedną niewiadomą;
wie, jakie równanie nazywamy równaniem sprzecznym, a jakie równaniem tożsamościowym;
wie, jaką nierówność nazywamy sprzeczną, a jaką nierównością tożsamościową;
zna twierdzenia pozwalające przekształcać w sposób równoważny równania i nierówności;
potrafi rozwiązywać równania z jedną niewiadomą metodą równań równoważnych;
potrafi rozwiązywać nierówności z jedną niewiadomą metodą nierówności równoważnych;

PROCENT

potrafi obliczyć procent danej liczby, a także wyznaczyć liczbę, gdy dany jest jej procent;
potrafi obliczyć, jakim procentem danej liczby jest druga dana liczba;
potrafi określić, o ile procent dana wielkość jest większa (mniejsza) od innej wielkości;
potrafi posługiwać się procentem w prostych zadaniach tekstowych (w tym wzrosty i spadki cen, podatki, kredyty i lokaty);
rozumie pojęcie punktu procentowego i potrafi się nim posługiwać;
potrafi odczytywać dane w postaci tabel i diagramów, a także przedstawiać dane w postaci diagramów procentowych;
potrafi odczytywać dane przedstawione w tabeli lub na diagramie i przeprowadzać analizę procentową przedstawionych danych;
potrafi obliczyć błąd bezwzględny i błąd względny danego przybliżenia;
potrafi obliczyć błąd procentowy przybliżenia;
potrafi szacować wartości wyrażeń;

Wymagania na ocenę dobrą oraz ***wymagania na ocenę bardzo dobrą***

ZBIORY

potrafi sprawnie posługiwać się symboliką matematyczną dotyczącą zbiorów;
wyznaczać sumy, różnice i iloczyny więcej niż dwóch zbiorów;
potrafi podać przykłady zbiorów A i B, jeśli dana jest suma, iloczyn albo różnica tych zbiorów;
zna pojęcie dopełnienia zbioru i potrafi zastosować je w działaniach na zbiorach;
potrafi przeprowadzić proste dowody, w tym dowody „nie wprost”, dotyczące własności liczb rzeczywistych;
potrafi wyznaczyć dopełnienie zbioru liczbowego skończonego w przestrzeni R;

ZBIORY LICZBOWE

zna definicję liczb względnie pierwszych;

zna i stosuje w obliczeniach zależność dotyczącą liczb naturalnych różnych od zera NWD(a,b) · NWW(a, b)= a·b;
potrafi wykonać dzielenie z resztą w zbiorze liczb całkowitych ujemnych;
potrafi podać zapis symboliczny wybranych liczb, np. liczby parzystej, liczby nieparzystej, liczby podzielnej przez daną liczbę całkowitą, wielokrotności danej liczby; zapis liczby, która w wyniku dzielenia przez daną liczbę całkowitą daje wskazaną resztę;
potrafi wykazać podzielność liczb całkowitych, zapisanych symbolicznie;
umie podać część całkowitą każdej liczby rzeczywistej i część ułamkową liczby wymiernej;
potrafi oszacować wartość liczby niewymiernej;

PRZEDZIAŁY

wykonywać działania na więcej niż dwóch przedziałach liczbowych;

RÓWNANIA-NIERÓWNOŚCI

potrafi podać przykład równania sprzecznego oraz równania tożsamościowego;
potrafi wskazać przykład nierówności sprzecznej oraz nierówności tożsamościowej;
wie, kiedy dwa równania (dwie nierówności) są równoważne i potrafi wskazać równania (nierówności) równoważne;

PROCENT

rozumie zmiany bankowych stóp procentowych** i **umie wyrażać je w punktach procentowych (oraz bazowych);

Wymagania na ocenę celującą

potrafi stosować działania na zbiorach do wnioskowania na temat własności tych zbiorów;
potrafi rozwiązywać zadania tekstowe o podwyższonym stopniu trudności, dotyczące własności liczb rzeczywistych;

II. WYRAŻENIA ALGEBRAICZNE.

1	Potęga o wykładniku naturalnym
2	Pierwiastek arytmetyczny. Pierwiastek stopnia nieparzystego z liczby ujemnej
3	Działania na wyrażeniach algebraicznych
4	Wzory skróconego mnożenia stopnia 2.
5	Potęga o wykładniku całkowitym ujemnym
6	Potęga o wykładniku wymiernym
7	Potęga o wykładniku rzeczywistym
8	Określenie logarytmu.
9	Zastosowania logarytmów
10	Zdanie. Zaprzeczenie zdania
11	Zdania złożone. Zaprzeczenia zdań złożonych
12	Definicja. Twierdzenie. Dowód twierdzenia
13	*Przekształcanie wzorów*[1)]
14	Średnie

1) *Temat, którego realizację pozostawiamy do decyzji nauczyciela uczącego w danej klasie. Realizacja tematu jest możliwa*
w ramach godzin do dyspozycji nauczyciela.

Wymagania na ocenę dopuszczającą oraz ***wymagania na ocenę dostateczną***

Uczeń:

WYRAŻENIA ALGEBRAICZNE

zna pojęcia: jednomianu, jednomianów podobnych, wyrażenia algebraicznego;
rozumie zasadę redukowania wyrazów podobnych;
potrafi dodawać i odejmować sumy algebraiczne;
potrafi mnożyć sumy algebraiczne przez jednomiany;
obliczać wartości liczbowe wyrażeń algebraicznych;
sprowadza wyrażenia algebraiczne do najprostszej postaci i oblicza ich wartości dla podanych wartości zmiennych;
potrafi wyłączać wspólny czynnik z różnych wyrażeń;
zna metodę grupowania wyrazów;
potrafi zapisać wyrażenie algebraiczne w postaci iloczynu sum algebraicznych, stosując metodę grupowania wyrazów w sytuacjach typowych;
potrafi sprawnie posługiwać się wzorami skróconego mnożenia:

- $(a - b)^2 = a^2 - 2ab + b^2$
- $(a + b)^2 = a^2 + 2ab + b^2$
- $a^2 - b^2 = (a - b)(a + b)$

wykonuje działania na wyrażeniach, które zawierają wymienione wzory skróconego mnożenia;
potrafi usuwać niewymierność z mianownika ułamka, stosując wzór skróconego mnożenia (różnicę kwadratów dwóch wyrażeń);

POTĘGI I PIERWIASTKI

potrafi wykonywać działania na potęgach o wykładniku naturalnym, całkowitym i wymiernym;
zna prawa działań na potęgach o wykładnikach wymiernych i stosuje je w obliczeniach;
zna pojęcie pierwiastka arytmetycznego z liczby nieujemnej i potrafi stosować prawa działań na pierwiastkach w obliczeniach;
potrafi obliczać pierwiastki stopnia nieparzystego z liczb ujemnych;
potrafi przeprowadzić dowód niewymierności ;
potrafi usunąć niewymierność z mianownika, który jest pierwiastkiem kwadratowym;
potrafi usunąć niewymierność z mianownika, który jest sumą lub różnicą zawierającą w zapisie pierwiastek kwadratowy;

LOGIKA

potrafi dowodzić proste twierdzenia;
potrafi odróżnić zdanie logiczne od innej wypowiedzi;
umie określić wartość logiczną zdania prostego;
zna pojęcia kwantyfikatora ogólnego i kwantyfikatora szczegółowego;
potrafi uzasadnić fałsz zdania prostego poprzedzonego kwantyfikatorem ogólnym (podać kontrprzykład);
potrafi zanegować zdanie proste i określić wartość logiczną zdania zanegowanego;
potrafi rozpoznać zdania w postaci koniunkcji, alternatywy, implikacji i równoważności zdań;
potrafi zbudować zdania złożone w postaci koniunkcji, alternatywy, implikacji i równoważności zdań z danych zdań prostych;
potrafi określić wartości logiczne zdań złożonych, takich jak koniunkcja, alternatywa, implikacja i równoważność zdań;
potrafi odróżnić definicję od twierdzenia;
zna prawa De Morgana (prawo negacji alternatywy oraz prawo negacji koniunkcji) i potrafi je stosować;
zna zasadę dowodzenia wprost;

ŚREDNIE

potrafi wyznaczyć ze wzoru wskazaną zmienną;
zna pojęcie średniej arytmetycznej liczb oraz potrafi obliczyć tą średnią dla podanych liczb;
zna pojęcie średniej ważonej i średniej geometrycznej liczb oraz potrafi obliczyć te średnie dla podanych liczb;

LOGARYTMY

zna definicję logarytmu i potrafi obliczać logarytmy bezpośrednio z definicji;
zna pojęcia: podstawa logarytmu, liczba logarytmowana;
zna pojęcie logarytmu dziesiętnego;
zna i rozumie twierdzenia o: logarytmie iloczynu, logarytmie ilorazu, logarytmie potęgi, zamianie podstawy logarytmu;
potrafi wykonywać proste działania z wykorzystaniem twierdzenia o: logarytmie iloczynu, logarytmie ilorazu, logarytmie potęgi;
potrafi zamienić podstawę logarytmu;

Wymagania na ocenę dobrą oraz ***wymagania na ocenę bardzo dobrą***

WYRAŻENIA ALGEBRAICZNE

potrafi mnożyć sumy algebraiczne;
potrafi budować i nazywać wyrażenia algebraiczne o złożonej konstrukcji;
potrafi rozłożyć wyrażenia na czynniki metodą grupowania wyrazów lub za pomocą wzorów skróconego mnożenia;
potrafi zapisać wyrażenie algebraiczne w postaci iloczynu sum algebraicznych, w sytuacjach wymagających nietypowego pogrupowania wyrazów;

POTĘGI I PIERWIASTKI

sprawnie przekształca wyrażenia algebraiczne zawierające potęgi i pierwiastki;
sprawnie zamienia pierwiastki arytmetyczne na potęgi o wykładniku wymiernym i odwrotnie;
sprawnie wykonywać działania na potęgach o wykładniku rzeczywistym;
potrafi wyłączać wspólną potęgę poza nawias;
potrafi oszacować wartość potęgi o wykładniku rzeczywistym;
potrafi przeprowadzić dowód niewymierności
porównywać wyrażenia zawierające pierwiastki;

LOGIKA

potrafi dowodzić twierdzenia, posługując się dowodem wprost;
potrafi dowodzić twierdzenia, posługując się dowodem nie wprost;
potrafi symbolicznie zapisać zdanie z kwantyfikatorem;
potrafi ocenić wartość logiczną prostego zdania z kwantyfikatorem;
potrafi podać zaprzeczenie prostego zdania z kwantyfikatorem;
potrafi podać kontrprzykład, jeśli twierdzenie jest fałszywe;
potrafi budować zdania złożone i oceniać ich wartości logiczne;
potrafi wnioskować o wartościach zdań składowych wybranych zdań złożonych na podstawie informacji o wartościach logicznych zdań złożonych;
zna prawo negacji implikacji i potrafi je stosować w praktyce;
potrafi , na podstawie implikacji prostej, utworzyć implikację odwrotną, przeciwną oraz przeciwstawną;
wie, że równoważne są implikacje: prosta i przeciwstawna oraz odwrotna i przeciwna;
potrafi negować zdania złożone;
rozumie budowę twierdzenia matematycznego; potrafi wskazać jego założenie i tezę;
zna zasadę dowodzenia nie wprost;

potrafi przeprowadzić dowód prostych twierdzeń np. dotyczących podzielności liczb, wyrażeń algebraicznych;
potrafi przeprowadzać dowody twierdzeń zapisanych w postaci równoważności;

ŚREDNIE

sprawnie przekształca wzory matematyczne, fizyczne i chemiczne;
potrafi wykonywać przekształcenia wzorów wymagające skomplikowanych operacji;
stosuje średnią arytmetyczną, średnią ważoną i średnią geometryczną w zadaniach tekstowych

LOGARYTMY

zna i potrafi stosować własności logarytmów w obliczeniach;
rozwiązywać nietypowe zadania z zastosowaniem definicji logarytmu
potrafi przekształcić wyrażenia z logarytmami;
potrafi zapisywać wyrażenia z logarytmami z postaci jednego logarytmu;
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania z zastosowaniem poznanych twierdzeń;

Wymagania na ocenę celującą

WYRAŻENIA ALGEBRAICZNE

potrafi wykorzystać pojęcie logarytmu w zadaniach praktycznych;

POTĘGI I PIERWIASTKI

potrafi sprawnie działać na wyrażeniach zawierających potęgi i pierwiastki z zastosowaniem wzorów skróconego mnożenia;
potrafi sprawnie rozkładać wyrażenia zawierające potęgi i pierwiastki na czynniki, stosując jednocześnie wzory skróconego mnożenia i metodę grupowania wyrazów;
potrafi rozwiązywać niestandardowe zadania tekstowe z kontekstem praktycznym z zastosowaniem potęg o wykładnikach całkowitych;

LOGIKA

potrafi stosować wiadomości z logiki do wnioskowania matematycznego;
potrafi przeprowadzać dowody twierdzeń o niestandardowej treści;

LOGARYTMY

potrafi rozwiązywać zadania z kontekstem praktycznym z zastosowaniem własności logarytmów;

III. FUNKCJE I ICH WŁASNOŚCI.

1	Pojęcie funkcji. Funkcja liczbowa. Sposoby opisywania funkcji
2	Wykres funkcji
3	Dziedzina funkcji liczbowej
4	Zbiór wartości funkcji liczbowej. Najmniejsza i największa wartość funkcji
5	Miejsce zerowe funkcji
6	Monotoniczność funkcji
7	Funkcje różnowartościowe
8	Odczytywanie własności funkcji na podstawie jej wykresu. Szkicowanie wykresów funkcji o zadanych własnościach
9	*Zastosowanie wiadomości o funkcjach do opisywania, interpretowania i przetwarzania informacji wyrażonych w postaci wykresu funkcji*[1)]

1) *Temat, którego realizację pozostawiamy do decyzji nauczyciela uczącego w danej klasie. Realizacja tematu jest możliwa w ramach godzin do dyspozycji nauczyciela.*

Wymagania na ocenę dopuszczającą oraz ***wymagania na ocenę dostateczną***

Uczeń:

potrafi odróżnić funkcję od innych przyporządkowań;
potrafi podać przykład funkcji;
potrafi opisywać funkcje na różne sposoby: wzorem, tabelką, grafem, opisem słownym;
potrafi naszkicować wykres funkcji liczbowej określonej słownie, grafem, tabelką, wzorem;
potrafi odróżnić wykres funkcji od krzywej, która wykresem funkcji nie jest;
potrafi określić dziedzinę funkcji liczbowej danej wzorem (w prostych przypadkach);
potrafi obliczyć miejsce zerowe funkcji liczbowej (w prostych przypadkach);
potrafi obliczyć wartość funkcji liczbowej dla danego argumentu, a także obliczyć argument funkcji, gdy dana jest jej wartość;
potrafi określić zbiór wartości funkcji w prostych przypadkach (np. w przypadku, gdy dziedzina funkcji jest zbiorem skończonym);
potrafi na podstawie wykresu funkcji liczbowej odczytać jej własności, takie jak:
- **a) dziedzina funkcji**
- **b) zbiór wartości funkcji**
- **c) miejsce zerowe funkcji**
- **d) argument funkcji, gdy dana jest wartość funkcji**
- **e) wartość funkcji dla danego argumentu**
- **f) przedziały, w których funkcja jest rosnąca, malejąca, stała**
- **g) zbiór argumentów, dla których funkcja przyjmuje wartości dodatnie, ujemne, niedodatnie, nieujemne**
- **h) najmniejszą oraz największą wartość funkcji;**

potrafi interpretować informacje *na podstawie wykresów funkcji* lub ich wzorów (np. dotyczące różnych zjawisk przyrodniczych, ekonomicznych, socjologicznych, fizycznych);
potrafi przetwarzać informacje dane w postaci wzoru *lub wykresu funkcji*;

Wymagania na ocenę dobrą oraz ***wymagania na ocenę bardzo dobrą***

potrafi podać argumenty, dla których wartości funkcji spełniają określone warunki;

potrafi określić dziedzinę funkcji liczbowej danej wzorem w przypadku, gdy wyznaczenie dziedziny funkcji wymaga rozwiązania koniunkcji warunków, dotyczących mianowników lub pierwiastków stopnia drugiego, występujących we wzorze;
potrafi obliczyć miejsca zerowe funkcji opisanej wzorem;
potrafi stosować wiadomości o funkcji do opisywania zależności w przyrodzie, gospodarce i życiu codziennym;
potrafi podać opis matematyczny prostej sytuacji w postaci wzoru funkcji;
potrafi naszkicować wykres funkcji o zadanych własnościach;
potrafi (na podstawie definicji) udowodnić, że funkcja jest rosnąca (malejąca) w danym zbiorze;
potrafi naszkicować wykres funkcji o zadanych własnościach;
potrafi (na podstawie definicji) udowodnić, że funkcja jest rosnąca (malejąca) w danym zbiorze;
potrafi dopasować wykres funkcji do jej opisu słownego;
potrafi rozwiązywać zadania praktyczne z zastosowaniem własności funkcji;

Wymagania na ocenę celującą

potrafi (na podstawie definicji) wykazać różnowartościowość danej funkcji;
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania dotyczące własności funkcji;

IV. FUNKCJA LINIOWA.

1	Proporcjonalność prosta
2	Funkcja liniowa. Wykres i miejsce zerowe funkcji liniowej
3	Znaczenie współczynnika kierunkowego we wzorze funkcji liniowej
4	Własności funkcji liniowej – zadania różne
5	Zastosowanie własności funkcji liniowej w zadaniach praktycznych

Wymagania na ocenę dopuszczającą *oraz* ***wymagania na ocenę dostateczną***

Uczeń:

wie, jaką zależność między dwiema wielkościami zmiennymi nazywamy proporcjonalnością prostą;
potrafi wskazać współczynnik proporcjonalności;
rozwiązuje zadania tekstowe z zastosowaniem proporcjonalności prostej;
zna pojęcie i wzór funkcji liniowej;
potrafi interpretować współczynniki we wzorze funkcji liniowej (monotoniczność, położenie wykresu funkcji liniowej w ćwiartkach układu współrzędnych, zależność współrzędnych punktu przecięcia wykresu z osią y od współczynnika b);
potrafi sporządzić wykres funkcji liniowej danej wzorem;
potrafi wyznaczyć algebraicznie i graficznie zbiór tych argumentów, dla których funkcja liniowa przyjmuje wartości dodatnie (ujemne, niedodatnie, nieujemne);
potrafi sprawdzić algebraicznie, czy punkt o danych współrzędnych należy do wykresu funkcji liniowej;
potrafi podać własności funkcji liniowej na podstawie wykresu tej funkcji;
zna twierdzenie o współczynniku kierunkowym (wzór);
potrafi znaleźć wzór funkcji liniowej o zadanych własnościach;
potrafi napisać wzór funkcji liniowej na podstawie informacji o jej wykresie;
potrafi naszkicować wykres funkcji kawałkami liniowej i na jego podstawie omówić własności danej funkcji;
potrafi wyznaczyć algebraicznie miejsca zerowe funkcji kawałkami liniowej oraz współrzędne punktu wspólnego wykresu funkcji i osi OY;
potrafi wyznaczyć algebraicznie zbiór tych argumentów, dla których funkcja kawałkami liniowa przyjmuje wartości dodatnie (ujemne);
potrafi obliczyć wartość funkcji kawałkami liniowej dla podanego argumentu;
potrafi napisać wzór funkcji liniowej, której wykres jest równoległy do wykresu danej funkcji liniowej i przechodzi przez punkt o danych współrzędnych;
potrafi stosować wiadomości o funkcji liniowej do opisu zjawisk z życia codziennego (podać opis matematyczny zjawiska w postaci wzoru funkcji liniowej, odczytać informacje z wykresu lub wzoru, zinterpretować je, przeanalizować i przetworzyć);

Wymagania na ocenę dobrą *oraz* ***wymagania na ocenę bardzo dobrą***

potrafi udowodnić, na podstawie definicji, niektóre własności funkcji liniowej, takie jak: monotoniczność, różnowartościowość itp.;
potrafi wyznaczać parametr we współczynnikach wzoru funkcji liniowej, znając jej miejsce zerowe lub punkt należący do jej wykresu;
potrafi przeprowadzić dyskusję liczby rozwiązań równania liniowego z parametrem (z dwoma parametrami) interpretującego liczbę miejsc zerowych/monotoniczność funkcji liniowej;
rozwiązywać trudniejsze zadania z kontekstem praktycznym dotyczące funkcji liniowej;

Wymagania na ocenę celującą

rozwiązuje zadania nietypowe dotyczące funkcji liniowej o podwyższonym stopniu trudności;

V. UKŁADY RÓWNAŃ LINIOWYCH Z DWIEMA NIEWIADOMYMI.

1	Równania pierwszego stopnia z dwiema niewiadomymi
2	Układy równań pierwszego stopnia z dwiema niewiadomymi. Graficzne rozwiązywanie układów równań
3	Rozwiązywanie układów równań pierwszego stopnia z dwiema niewiadomymi metodą podstawiania
4	Rozwiązywanie układów równań pierwszego stopnia z dwiema niewiadomymi metodą przeciwnych współczynników
5	Zastosowanie układów równań do rozwiązywania zadań

Wymagania na ocenę dopuszczającą *oraz* ***wymagania na ocenę dostateczną***

Uczeń:

zna pojęcie równania pierwszego stopnia z dwiema niewiadomymi;
wie, że wykresem równania pierwszego stopnia z dwiema niewiadomymi jest prosta;
zna pojęcie układu dwóch równań pierwszego stopnia z dwiema niewiadomymi;
zna rozumie pojęcie układu równań liniowych z dwiema niewiadomymi;
zna metody rozwiązywania układów równań liniowych: podstawiania i przeciwnych współczynników;
potrafi rozwiązywać algebraicznie (metodą przez podstawienie oraz metodą przeciwnych współczynników) układy dwóch równań liniowych z dwiema niewiadomymi;
potrafi sprawdzić, czy dana para liczb jest rozwiązaniem układu równań liniowych;
potrafi rozwiązywać zadania tekstowe prowadzące do układów równań liniowych;
zna pojęcia: układ oznaczony, nieoznaczony, sprzeczny i umie podać ich interpretację geometryczną;
umie rozpoznać układy równań: oznaczonych, nieoznaczonych, sprzecznych;
potrafi opisać zbiór rozwiązań układu nieoznaczonego;

Wymagania na ocenę dobrą *oraz* ***wymagania na ocenę bardzo dobrą***

potrafi opisywać treści zadań problemowych za pomocą układów równań oraz przedstawiać ich rozwiązania;
potrafi wyznaczać wartość parametru, aby rozwiązaniem układu była wskazana para liczb;
potrafi przedstawić ilustrację graficzną układu równań oznaczonych, nieoznaczonych, sprzecznych;

Wymagania na ocenę celującą

potrafi opisywać treści zadań niestandardowych za pomocą układów równań oraz przedstawiać ich rozwiązania;
potrafi rozwiązać układy trzech (i więcej) układów równań liniowych z trzema (czterema) niewiadomymi;
potrafi wyznaczyć wartość parametru dla którego podany układ równań jest oznaczony, nieoznaczony albo sprzeczny;

VI. PODSTAWOWE WŁASNOŚCI WYBRANYCH FUNKCJI.

1	Funkcja kwadratowa
2	Funkcja kwadratowa – zastosowania
3	Proporcjonalność odwrotna
4	Funkcja wykładnicza
5	Funkcja logarytmiczna

Wymagania na ocenę dopuszczającą *oraz* ***wymagania na ocenę dostateczną***

Uczeń:

funkcja kwadratowa

potrafi naszkicować wykres funkcji kwadratowej określonej wzorem $y = ax^2$, gdzie $a \neq 0$, oraz omówić jej własności na podstawie wykresu;
zna wzór funkcji kwadratowej w postaci ogólnej i kanonicznej;
potrafi, bez użycia wzorów w wybranych przypadkach, obliczyć miejsca zerowe funkcji kwadratowej lub uzasadnić, że funkcja kwadratowa nie ma miejsc zerowych;
potrafi obliczyć współrzędne wierzchołka paraboli na podstawie poznanego wzoru oraz na podstawie znajomości miejsc zerowych funkcji kwadratowej;
potrafi na podstawie wykresu podać własności funkcji kwadratowej oraz odczytać zbiór tych argumentów, dla których funkcja przyjmuje wartości dodatnie czy ujemne;
potrafi zastosować własności funkcji kwadratowej do rozwiązywania prostych zadania optymalizacyjnych;
potrafi rozwiązywać zadania prowadzące do równań kwadratowych z jedną niewiadomą (w tym także zadania geometryczne);
potrafi przeanalizować zjawisko z życia codziennego opisane wzorem (wykresem) funkcji kwadratowej;
potrafi opisać dane zjawisko za pomocą wzoru funkcji kwadratowej;

proporcjonalność odwrotna

zna i rozumie pojęcie wielkości odwrotnie proporcjonalnych;
wie, jaką zależność między dwiema wielkościami zmiennymi, nazywamy proporcjonalnością odwrotną;
potrafi wskazać współczynnik proporcjonalności;
rozumie różnice pomiędzy wielkościami wprost proporcjonalnymi a wielkościami odwrotnie proporcjonalnymi;
potrafi rozpoznać wielkości odwrotnie proporcjonalne;
rozwiązuje zadania z zastosowaniem proporcjonalności odwrotnej;
potrafi rozwiązywać proste zadania z kontekstem praktycznym z zastosowaniem wielkości odwrotnie proporcjonalnych;
potrafi narysować wykres funkcji;
potrafi opisać własności funkcji;

funkcja wykładnicza

zna definicję funkcji wykładniczej;
potrafi odróżnić funkcję wykładniczą od innych funkcji;
potrafi szkicować wykresy funkcji wykładniczych dla różnych podstaw;
potrafi opisać własności funkcji wykładniczej na podstawie jej wykresu;
potrafi porównać potęgi o tych samych podstawach i wykładnikach rzeczywistych;
potrafi obliczać wartość funkcji wykładniczej dla danego argumentu;
potrafi odczytać z wykresu funkcji wykładniczej argumenty dla danej wartości funkcji;
potrafi rozwiązywać proste zadania z kontekstem praktycznym z zastosowaniem funkcji wykładniczej;

funkcja logarytmiczna

zna definicję funkcji logarytmicznej;
potrafi odróżnić funkcję logarytmiczną od innej funkcji;

potrafi szkicować wykresy funkcji logarytmicznych dla różnych podstaw;
potrafi opisać własności funkcji logarytmicznej na podstawie jej wykresu;
rozwiązuje zadania tekstowe osadzone w kontekście praktycznym, w których wykorzystuje funkcję logarytmiczną;

Wymagania na ocenę dobrą oraz ***wymagania na ocenę bardzo dobrą***

funkcja kwadratowa

potrafi opisywać zależności między wielkościami za pomocą funkcji kwadratowej;
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania tekstowe z kontekstem praktycznym, stosując funkcję kwadratową;
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania optymalizacyjne wykorzystujące własności funkcji kwadratowej.

proporcjonalność odwrotna

potrafi rozwiązywać zadania niestandardowe z kontekstem praktycznym z zastosowaniem wielkości odwrotnie proporcjonalnych;

funkcja wykładnicza

potrafi rozwiązywać zadania niestandardowe z kontekstem praktycznym z zastosowaniem funkcji wykładniczej;

funkcja logarytmiczna

potrafi rozwiązywać zadania niestandardowe z kontekstem praktycznym z zastosowaniem funkcji logarytmicznej;
posługuje się funkcjami wykładniczymi oraz funkcjami logarytmicznymi do opisu zjawisk fizycznych, chemicznych itp.

Wymagania na ocenę celującą

funkcja kwadratowa

potrafi rozwiązywać różne problemy dotyczące funkcji kwadratowej, które wymagają niestandardowych metod pracy oraz niekonwencjonalnych pomysłów.

proporcjonalność odwrotna

potrafi rozwiązywać różne problemy dotyczące proporcjonalności odwrotnej, które wymagają niestandardowych metod pracy oraz niekonwencjonalnych pomysłów.

funkcja wykładnicza

potrafi rozwiązywać zadania na dowodzenie (o podwyższonym stopniu trudności), w których wykorzystuje własności funkcji wykładniczych (wykładniczych i logarytmicznych).

funkcja logarytmiczna

potrafi rozwiązywać zadania na dowodzenie (o podwyższonym stopniu trudności), w których wykorzystuje własności funkcji logarytmicznych (wykładniczych i logarytmicznych).

VII. GEOMETRIA PŁASKA – POJĘCIA WSTĘPNE. TRÓJKĄTY.

1	Punkt, prosta, odcinek, półprosta, kąt, figura wypukła, figura ograniczona
2	Wzajemne położenie prostych na płaszczyźnie, odległość punktu od prostej, odległość między prostymi równoległymi, symetralna odcinka, dwusieczna kąta
3	Dwie proste przecięte trzecią prostą. Suma kątów w trójkącie
4	Wielokąt. Wielokąt foremny. Suma kątów w wielokącie
5	Twierdzenie Talesa
6	Podział trójkątów. Nierówność trójkąta. Odcinek łączący środki dwóch boków w trójkącie
7	Twierdzenie Pitagorasa. Twierdzenie odwrotne do twierdzenia Pitagorasa
8	Wysokości w trójkącie. Środkowe w trójkącie
9	Przystawanie trójkątów
10	Podobieństwo trójkątów
11	Podobieństwo trójkątów – zastosowanie w zadaniach

Wymagania na ocenę dopuszczającą *oraz* ***wymagania na ocenę dostateczną***

Uczeń:

zna figury podstawowe (punkt, prosta, płaszczyzna, przestrzeń) i potrafi zapisać relacje między nimi;
zna pojęcie figury wypukłej i wklęsłej; potrafi podać przykłady takich figur;
zna pojęcie figury ograniczonej i figury nieograniczonej, potrafi podać przykłady takich figur;
zna i rozumie pojęcie współliniowości punktów;
zna określenie kąta i podział kątów ze względu na ich miarę;
zna pojęcie kątów przyległych i kątów wierzchołkowych oraz potrafi zastosować własności tych kątów w rozwiązywaniu prostych zadań;
umie określić położenie prostych na płaszczyźnie;
rozumie pojęcie odległości, umie wyznaczyć odległość dwóch punktów, punktu od prostej;
zna pojęcie dwusiecznej kąta i symetralnej odcinka, potrafi zastosować własność dwusiecznej kąta oraz symetralnej odcinka w rozwiązywaniu prostych zadań;
umie skonstruować dwusieczną danego kąta i symetralną danego odcinka;
zna własności kątów utworzonych między dwiema prostymi równoległymi, przeciętymi trzecią prostą i umie zastosować je w rozwiązywaniu prostych zadań;
potrafi uzasadnić równoległość dwóch prostych, znajdując równe kąty odpowiadające;
potrafi obliczyć sumę miar kątów w wielokącie;
zna twierdzenie Talesa; potrafi je stosować do podziału odcinka w danym stosunku, do konstrukcji odcinka o danej długości, do obliczania długości odcinka w prostych zadaniach;

zna wnioski z twierdzenia Talesa i potrafi je stosować w rozwiązywaniu prostych zadań;
zna podział trójkątów ze względu na boki i kąty;
wie, ile wynosi suma miar kątów w trójkącie;
zna warunek na długość odcinków, z których można zbudować trójkąt;
zna twierdzenie dotyczące odcinka łączącego środki dwóch boków trójkąta i potrafi je zastosować w rozwiązywaniu prostych zadań;
zna twierdzenie Pitagorasa i umie je zastosować w rozwiązywaniu prostych zadań;
zna twierdzenie odwrotne do twierdzenia Pitagorasa i wykorzystuje je do sprawdzenia, czy dany trójkąt jest prostokątny;
umie określić na podstawie długości boków trójkąta, czy trójkąt jest ostrokątny, czy rozwartokątny;
umie narysować wysokości w trójkącie i wie, że wysokości (lub ich przedłużenia) przecinają się w jednym punkcie - ortocentrum;

zna twierdzenie o środkowych w trójkącie oraz potrafi je zastosować przy rozwiązywaniu prostych zadań;
zna pojęcie środka ciężkości trójkąta;
zna twierdzenie o symetralnych boków w trójkącie;
zna trzy cechy przystawania trójkątów i potrafi je zastosować przy rozwiązywaniu prostych zadań;
zna cechy podobieństwa trójkątów; potrafi je stosować do rozpoznawania trójkątów podobnych i przy rozwiązaniach prostych zadań;
umie obliczyć skalę podobieństwa trójkątów podobnych;

Wymagania na ocenę dobrą oraz ***wymagania na ocenę bardzo dobrą***

zna pojęcie łamanej, łamanej zwyczajnej, łamanej zwyczajnej zamkniętej;
zna definicję wielokąta;
zna i potrafi stosować wzór na liczbę przekątnych wielokąta;
wie, jaki wielokąt nazywamy foremnym;
potrafi udowodnić twierdzenie dotyczące sumy miar kątów wewnętrznych wielokąta wypukłego;
potrafi udowodnić, że suma miar kątów zewnętrznych wielokąta wypukłego jest stała;
zna zależności między bokami w trójkącie (nierówności trójkąta) i stosuje je przy rozwiązywaniu zadań;
potrafi udowodnić twierdzenie o odcinku łączącym środki boków w trójkącie;
zna i umie zastosować w zadaniach własność wysokości w trójkącie prostokątnym, poprowadzonej na przeciwprostokątną;
potrafi udowodnić proste własności trójkątów, wykorzystując cechy przystawania trójkątów;
potrafi uzasadnić, że symetralna odcinka jest zbiorem punktów płaszczyzny równoodległych od końców odcinka;
potrafi uzasadnić, że każdy punkt należący do dwusiecznej kąta leży w równej odległości od ramion tego kąta;
potrafi udowodnić twierdzenie o symetralnych boków;
potrafi stosować cechy podobieństwa trójkątów do rozwiązania zadań z wykorzystaniem innych, wcześniej poznanych własności;
potrafi rozwiązywać zadania o średnim stopniu trudności dotyczące trójkątów, z zastosowaniem poznanych do tej pory twierdzeń;
potrafi rozwiązywać zadania geometryczne, wykorzystując cechy podobieństwa trójkątów, twierdzenie o polach figur podobnych;
potrafi rozwiązywać zadania dotyczące trójkątów, w których wykorzystuje twierdzenia poznane wcześniej (tw. Pitagorasa, tw. Talesa);

Wymagania na ocenę celującą

potrafi rozwiązywać nietypowe zadania o podwyższonym stopniu trudności dotyczące odcinków, prostych, półprostych, kątów i kół, w tym z zastosowaniem poznanych twierdzeń;
zna i potrafi udowodnić twierdzenie o dwusiecznych kątów przyległych;
umie udowodnić własności figur geometrycznych w oparciu o poznane twierdzenia;
potrafi rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności, dotyczących trójkątów, z wykorzystaniem poznanych twierdzeń;
potrafi udowodnić twierdzenie o środkowych w trójkącie;
potrafi udowodnić twierdzenie dotyczące wysokości w trójkącie prostokątnym, poprowadzonej na przeciwprostokątną;
potrafi udowodnić twierdzenie Pitagorasa oraz twierdzenie Talesa z wykorzystaniem pól odpowiednich trójkątów;
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania geometryczne o podwyższonym stopniu trudności z wykorzystaniem poznanych pojęć geometrii;

VIII. TRYGONOMETRIA KĄTA OSTREGO

1	Określenie sinusa, cosinusa, tangensa i cotangensa w trójkącie prostokątnym
2	Wartości sinusa, cosinusa, tangensa i cotangensa kątów 30°, 45°, 60°
3	Zależności między funkcjami trygonometrycznymi tego samego kąta ostrego

Wymagania na ocenę dopuszczającą *oraz* ***wymagania na ocenę dostateczną***

Uczeń:

zna definicje funkcji trygonometrycznych w trójkącie prostokątnym;
potrafi obliczyć wartości funkcji trygonometrycznych kąta ostrego w trójkącie prostokątnym o danych długościach boków;

potrafi rozwiązywać trójkąty prostokątne;
zna wartości funkcji trygonometrycznych kątów o miarach 30°, 45°, 60°;
potrafi obliczać wartości wyrażeń zawierających funkcje trygonometryczne kątów o miarach 30°, 45°, 60°;
zna zależności między funkcjami trygonometrycznymi tego samego kąta ostrego;
potrafi obliczyć wartości pozostałych funkcji trygonometrycznych kąta wypukłego, gdy dana jest jedna z nich;

Wymagania na ocenę dobrą *oraz* ***wymagania na ocenę bardzo dobrą***

potrafi skonstruować kąt, jeżeli dana jest wartość jednej z funkcji trygonometrycznych;
potrafi przeprowadzać dowody tożsamości trygonometrycznych;
potrafi rozwiązywać zadania z kontekstem praktycznym stosując trygonometrię kąta ostrego;
potrafi rozwiązywać zadania o średnim stopniu trudności, wykorzystując wiedzę o figurach geometrycznych oraz trygonometrię kąta ostrego;
potrafi rozwiązywać zadania o średnim stopniu trudności, wykorzystując wcześniej zdobytą wiedzę (np. wzory skróconego mnożenia) oraz trygonometrię kąta ostrego;

Wymagania na ocenę celującą

potrafi rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności, wymagające niekonwencjonalnych pomysłów i metod.

Matematyka. Solidnie od podstaw

Wymagania na poszczególne oceny

KLASA 1

ZAKRES PODSTAWOWY + ZAKRES ROZSZERZONY

Przyjmujemy, że uczeń spełnia wymagania na ocenę wyższą, jeśli spełnia jednocześnie wymagania na ocenę niższą oraz dodatkowe wymagania. Proponujemy zatem:

Wymagania na ocenę dopuszczającą.
Wymagania na ocenę dostateczną zawierają wymagania na ocenę dopuszczającą.
Wymagania na ocenę dobrą *zawierają wymagania na ocenę dostateczną i dopuszczającą.*

Wymagania na ocenę bardzo dobrą zawierają wymagania na ocenę dobrą, dostateczną i dopuszczającą.

Wymagania na ocenę celującą zawierają wymagania na oceną bardzo dobrą, dobrą, dostateczną i dopuszczającą.

I. ZBIORY LICZBOWE. LICZBY RZECZYWISTE.

1	Zbiór. Działania na zbiorach
2	Zbiory liczbowe. Oś liczbowa
3	Prawa działań w zbiorze liczb rzeczywistych
4	Przedziały
5	Zbiór liczb naturalnych i zbiór liczb całkowitych
6	Przypomnienie i uzupełnienie wiadomości o równaniach
7	Rozwiązywanie równań metodą równań równoważnych
8	Nierówność z jedną niewiadomą. Rozwiązywanie nierówności metodą nierówności równoważnych
9	*Procenty*[1)]
10	*Punkty procentowe*[1)]
11	*Przybliżenia, błąd bezwzględny i błąd względny, szacowanie*[1)]

1) *Temat, którego realizację pozostawiamy do decyzji nauczyciela uczącego w danej klasie. Realizacja tematu jest możliwa w ramach godzin do dyspozycji nauczyciela.*

Wymagania na ocenę dopuszczającą oraz ***wymagania na ocenę dostateczną***

Uczeń:

ZBIORY

zna takie pojęcia, jak: zbiór pusty, zbiory równe, podzbiór zbioru, zbiór skończony, nieskończony;
zna symbolikę matematyczną dotyczącą zbiorów (należy/nie należy, zawiera się;
potrafi podać przykłady zbiorów (w tym przykłady zbiorów skończonych oraz nieskończonych);
potrafi określić relację pomiędzy elementem i zbiorem;
potrafi określać relacje pomiędzy zbiorami (równość zbiorów, zawieranie się zbiorów, rozłączność zbiorów);
zna definicję sumy, iloczynu, różnicy zbiorów;
potrafi wyznaczać sumę, iloczyn i różnicę zbiorów skończonych;

ZBIORY LICZBOWE

zna symboliczne oznaczenia zbiorów liczbowych;
potrafi wyznaczyć sumę, różnicę oraz część wspólną podzbiorów zbioru liczb rzeczywistych: N, Z, Q, R-Q;
zna pojęcia: liczby naturalnej, całkowitej, wymiernej, niewymiernej;
potrafi rozróżniać liczby naturalne, całkowite, wymierne, niewymierne;
potrafi przedstawić liczbę wymierną w postaci ułamka zwykłego i w postaci rozwinięcia dziesiętnego;
umie zamienić ułamek o rozwinięciu dziesiętnym nieskończonym okresowym na ułamek zwykły;
potrafi zaznaczać liczby wymierne na osi liczbowej;
zna definicję wartości bezwzględnej;
umie obliczyć wartość bezwzględną liczby;
potrafi wskazać liczby pierwsze i liczby złożone;
zna i potrafi stosować cechy podzielności liczb naturalnych (przez 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10);
potrafi rozłożyć liczbę naturalną na czynniki pierwsze;
potrafi wyznaczyć największy wspólny dzielnik i najmniejszą wspólną wielokrotność liczb naturalnych;
potrafi wykonać dzielenie z resztą w zbiorze liczb naturalnych;
zna definicję liczby całkowitej parzystej oraz nieparzystej;
potrafi sprawnie wykonywać działania na ułamkach zwykłych i na ułamkach dziesiętnych;
zna i stosuje w obliczeniach kolejność działań i prawa działań w zbiorze liczb rzeczywistych;

potrafi porównywać liczby rzeczywiste;
potrafi podać liczbę przeciwną oraz odwrotną do danej;

PRZEDZIAŁY

rozumie pojęcie przedziału;
rozpoznaje przedziały ograniczone i nieograniczone;
zna i rozumie pojęcie przedziału otwartego i domkniętego;
potrafi zapisać za pomocą przedziałów zbiory opisane nierównościami;
potrafi zaznaczyć na osi liczbowej podany przedział liczbowy;
potrafi zaznaczyć przedział na osi opisany za pomocą warunków;
potrafi wyznaczyć sumę, różnicę oraz część wspólną przedziałów;
potrafi sprawdzić, czy dana liczba należy do przedziału;

RÓWNANIA-NIERÓWNOŚCI

wie , co to jest równanie z jedną niewiadomą;
wie , co to jest nierówność z jedną niewiadomą;
zna definicję rozwiązania równania (nierówności) z jedną niewiadomą;
wie, jakie równanie nazywamy równaniem sprzecznym, a jakie równaniem tożsamościowym;
wie, jaką nierówność nazywamy sprzeczną, a jaką nierównością tożsamościową;
zna twierdzenia pozwalające przekształcać w sposób równoważny równania i nierówności;
potrafi rozwiązywać równania z jedną niewiadomą metodą równań równoważnych;
potrafi rozwiązywać nierówności z jedną niewiadomą metodą nierówności równoważnych;

PROCENT

potrafi obliczyć procent danej liczby, a także wyznaczyć liczbę, gdy dany jest jej procent;
potrafi obliczyć, jakim procentem danej liczby jest druga dana liczba;
potrafi określić, o ile procent dana wielkość jest większa (mniejsza) od innej wielkości;
potrafi posługiwać się procentem w prostych zadaniach tekstowych (w tym wzrosty i spadki cen, podatki, kredyty i lokaty);
rozumie pojęcie punktu procentowego i potrafi się nim posługiwać;
potrafi odczytywać dane w postaci tabel i diagramów, a także przedstawiać dane w postaci diagramów procentowych;
potrafi odczytywać dane przedstawione w tabeli lub na diagramie i przeprowadzać analizę procentową przedstawionych danych;
potrafi obliczyć błąd bezwzględny i błąd względny danego przybliżenia;
potrafi obliczyć błąd procentowy przybliżenia;
potrafi szacować wartości wyrażeń;

Wymagania na ocenę dobrą oraz ***wymagania na ocenę bardzo dobrą***

ZBIORY

potrafi sprawnie posługiwać się symboliką matematyczną dotyczącą zbiorów;
wyznaczać sumy, różnice i iloczyny więcej niż dwóch zbiorów;
potrafi podać przykłady zbiorów A i B, jeśli dana jest suma, iloczyn albo różnica tych zbiorów;
zna pojęcie dopełnienia zbioru i potrafi zastosować je w działaniach na zbiorach;
potrafi przeprowadzić proste dowody, w tym dowody „nie wprost”, dotyczące własności liczb rzeczywistych;
potrafi wyznaczyć dopełnienie zbioru liczbowego skończonego w przestrzeni R;

ZBIORY LICZBOWE

zna definicję liczb względnie pierwszych;
zna i stosuje w obliczeniach zależność dotyczącą liczb naturalnych różnych od zera NWD(a,b) · NWW(a, b)= a·b;
potrafi wykonać dzielenie z resztą w zbiorze liczb całkowitych ujemnych;

potrafi podać zapis symboliczny wybranych liczb, np. liczby parzystej, liczby nieparzystej, liczby podzielnej przez daną liczbę całkowitą, wielokrotności danej liczby; zapis liczby, która w wyniku dzielenia przez daną liczbę całkowitą daje wskazaną resztę;
potrafi wykazać podzielność liczb całkowitych, zapisanych symbolicznie;
umie podać część całkowitą każdej liczby rzeczywistej i część ułamkową liczby wymiernej;
potrafi oszacować wartość liczby niewymiernej;

PRZEDZIAŁY

wykonywać działania na więcej niż dwóch przedziałach liczbowych;

RÓWNANIA-NIERÓWNOŚCI

potrafi podać przykład równania sprzecznego oraz równania tożsamościowego;
potrafi wskazać przykład nierówności sprzecznej oraz nierówności tożsamościowej;
wie, kiedy dwa równania (dwie nierówności) są równoważne i potrafi wskazać równania (nierówności) równoważne;

PROCENT

rozumie zmiany bankowych stóp procentowych i umie wyrażać je w punktach procentowych (oraz bazowych);
Wymagania na ocenę celującą

potrafi stosować działania na zbiorach do wnioskowania na temat własności tych zbiorów;
potrafi rozwiązywać zadania tekstowe o podwyższonym stopniu trudności, dotyczące własności liczb rzeczywistych;

II. WYRAŻENIA ALGEBRAICZNE.

1	Potęga o wykładniku naturalnym
2	Pierwiastek arytmetyczny. Pierwiastek stopnia nieparzystego z liczby ujemnej
3	Działania na wyrażeniach algebraicznych
4	Wzory skróconego mnożenia stopnia 2.
5	Potęga o wykładniku całkowitym ujemnym
6	Potęga o wykładniku wymiernym
7	Potęga o wykładniku rzeczywistym
8	Określenie logarytmu.
9	Zastosowania logarytmów
10	Zdanie. Zaprzeczenie zdania
11	Zdania złożone. Zaprzeczenia zdań złożonych
12	Definicja. Twierdzenie. Dowód twierdzenia
13	*Przekształcanie wzorów*[1)]
14	Średnie

1) *Temat, którego realizację pozostawiamy do decyzji nauczyciela uczącego w danej klasie. Realizacja tematu jest możliwa w ramach godzin do dyspozycji nauczyciela.*

Wymagania na ocenę dopuszczającą oraz ***wymagania na ocenę dostateczną***

Uczeń:

WYRAŻENIA ALGEBRAICZNE

zna pojęcia: jednomianu, jednomianów podobnych, wyrażenia algebraicznego;
rozumie zasadę redukowania wyrazów podobnych;
potrafi dodawać i odejmować sumy algebraiczne;
potrafi mnożyć sumy algebraiczne przez jednomiany;
obliczać wartości liczbowe wyrażeń algebraicznych;
sprowadza wyrażenia algebraiczne do najprostszej postaci i oblicza ich wartości dla podanych wartości zmiennych;
potrafi wyłączać wspólny czynnik z różnych wyrażeń;
zna metodę grupowania wyrazów;
potrafi zapisać wyrażenie algebraiczne w postaci iloczynu sum algebraicznych, stosując metodę grupowania wyrazów w sytuacjach typowych;
potrafi sprawnie posługiwać się wzorami skróconego mnożenia:

- $(a - b)^2 = a^2 - 2ab + b^2$
- $(a + b)^2 = a^2 + 2ab + b^2$
- $a^2 - b^2 = (a - b)(a + b)$

wykonuje działania na wyrażeniach, które zawierają wymienione wzory skróconego mnożenia;
potrafi usuwać niewymierność z mianownika ułamka, stosując wzór skróconego mnożenia (różnicę kwadratów dwóch wyrażeń);

POTĘGI I PIERWIASTKI

potrafi wykonywać działania na potęgach o wykładniku naturalnym, całkowitym i wymiernym;
zna prawa działań na potęgach o wykładnikach wymiernych i stosuje je w obliczeniach;

zna pojęcie pierwiastka arytmetycznego z liczby nieujemnej i potrafi stosować prawa działań na pierwiastkach w obliczeniach;
potrafi obliczać pierwiastki stopnia nieparzystego z liczb ujemnych;
potrafi przeprowadzić dowód niewymierności ;
usunąć niewymierność z mianownika, który jest pierwiastkiem kwadratowym;
usunąć niewymierność z mianownika, który jest sumą lub różnicą zawierającą w zapisie pierwiastek kwadratowy;

LOGIKA

potrafi dowodzić proste twierdzenia;
potrafi odróżnić zdanie logiczne od innej wypowiedzi;
umie określić wartość logiczną zdania prostego;
zna pojęcia kwantyfikatora ogólnego i kwantyfikatora szczegółowego;
potrafi uzasadnić fałsz zdania prostego poprzedzonego kwantyfikatorem ogólnym (podać kontrprzykład);
potrafi zanegować zdanie proste i określić wartość logiczną zdania zanegowanego;
potrafi rozpoznać zdania w postaci koniunkcji, alternatywy, implikacji i równoważności zdań;
potrafi zbudować zdania złożone w postaci koniunkcji, alternatywy, implikacji i równoważności zdań z danych zdań prostych;
potrafi określić wartości logiczne zdań złożonych, takich jak koniunkcja, alternatywa, implikacja i równoważność zdań;
potrafi odróżnić definicję od twierdzenia;
zna prawa De Morgana (prawo negacji alternatywy oraz prawo negacji koniunkcji) i potrafi je stosować;
zna zasadę dowodzenia wprost;

ŚREDNIE

potrafi wyznaczyć ze wzoru wskazaną zmienną;
zna pojęcie średniej arytmetycznej liczb oraz potrafi obliczyć te średnie dla podanych liczb;
zna pojęcie średniej arytmetycznej, średniej ważonej i średniej geometrycznej liczb oraz potrafi obliczyć te średnie dla podanych liczb;

LOGARYTMY

zna definicję logarytmu i potrafi obliczać logarytmy bezpośrednio z definicji;
zna pojęcia: podstawa logarytmu, liczba logarytmowana;
zna pojęcie logarytmu dziesiętnego;
zna i rozumie twierdzenia o: logarytmie iloczynu, logarytmie ilorazu, logarytmie potęgi, zamianie podstawy logarytmu;
potrafi wykonywać proste działania z wykorzystaniem twierdzenia o: logarytmie iloczynu, logarytmie ilorazu, logarytmie potęgi;
potrafi zamienić podstawę logarytmu;

Wymagania na ocenę dobrą oraz ***wymagania na ocenę bardzo dobrą***

WYRAŻENIA ALGEBRAICZNE

potrafi mnożyć sumy algebraiczne;
potrafi budować i nazywać wyrażenia algebraiczne o złożonej konstrukcji;
potrafi rozłożyć wyrażenia na czynniki metodą grupowania wyrazów lub za pomocą wzorów skróconego mnożenia;
potrafi zapisać wyrażenie algebraiczne w postaci iloczynu sum algebraicznych, w sytuacjach wymagających nietypowego pogrupowania wyrazów;

POTĘGI I PIERWIASTKI

sprawnie przekształca wyrażenia algebraiczne zawierające potęgi i pierwiastki;
sprawnie zamienia pierwiastki arytmetyczne na potęgi o wykładniku wymiernym i odwrotnie;
sprawnie wykonywać działania na potęgach o wykładniku rzeczywistym;
potrafi wyłączać wspólną potęgę poza nawias;
potrafi oszacować wartość potęgi o wykładniku rzeczywistym;

potrafi przeprowadzić dowód niewymierności
porównywać wyrażenia zawierające pierwiastki;

LOGIKA

potrafi dowodzić twierdzenia, posługując się dowodem wprost;
potrafi dowodzić twierdzenia, posługując się dowodem nie wprost;
potrafi symbolicznie zapisać zdanie z kwantyfikatorem;
potrafi ocenić wartość logiczną prostego zdania z kwantyfikatorem;
potrafi podać zaprzeczenie prostego zdania z kwantyfikatorem;
potrafi podać kontrprzykład, jeśli twierdzenie jest fałszywe;
potrafi budować zdania złożone i oceniać ich wartości logiczne;
potrafi wnioskować o wartościach zdań składowych wybranych zdań złożonych na podstawie informacji o wartościach logicznych zdań złożonych;
zna prawo negacji implikacji i potrafi je stosować w praktyce;
potrafi , na podstawie implikacji prostej, utworzyć implikację odwrotną, przeciwną oraz przeciwstawną;
wie, że równoważne są implikacje: prosta i przeciwstawna oraz odwrotna i przeciwna;
potrafi negować zdania złożone;
rozumie budowę twierdzenia matematycznego; potrafi wskazać jego założenie i tezę;
zna zasadę dowodzenia nie wprost;
potrafi przeprowadzić dowód prostych twierdzeń np. dotyczących podzielności liczb, wyrażeń algebraicznych;
potrafi przeprowadzać dowody twierdzeń zapisanych w postaci równoważności;

ŚREDNIE

sprawnie przekształca wzory matematyczne, fizyczne i chemiczne;
potrafi wykonywać przekształcenia wzorów wymagające skomplikowanych operacji;
stosuje średnią arytmetyczną, średnią ważoną i średnią geometryczną w zadaniach tekstowych

LOGARYTMY

zna i potrafi stosować własności logarytmów w obliczeniach;
rozwiązywać nietypowe zadania z zastosowaniem definicji logarytmu
potrafi przekształcić wyrażenia z logarytmami;
potrafi zapisywać wyrażenia z logarytmami z postaci jednego logarytmu;
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania z zastosowaniem poznanych twierdzeń;

Wymagania na ocenę celującą

WYRAŻENIA ALGEBRAICZNE

potrafi wykorzystać pojęcie logarytmu w zadaniach praktycznych;

POTĘGI I PIERWIASTKI

potrafi sprawnie działać na wyrażeniach zawierających potęgi i pierwiastki z zastosowaniem wzorów skróconego mnożenia;
potrafi sprawnie rozkładać wyrażenia zawierające potęgi i pierwiastki na czynniki, stosując jednocześnie wzory skróconego mnożenia i metodę grupowania wyrazów;
potrafi rozwiązywać niestandardowe zadania tekstowe z kontekstem praktycznym z zastosowaniem potęg o wykładnikach całkowitych;

LOGIKA

potrafi stosować wiadomości z logiki do wnioskowania matematycznego;
potrafi przeprowadzać dowody twierdzeń o niestandardowej treści;

LOGARYTMY

potrafi rozwiązywać zadania z kontekstem praktycznym z zastosowaniem własności logarytmów;

III. FUNKCJE I ICH WŁASNOŚCI.

1	Pojęcie funkcji. Funkcja liczbowa. Sposoby opisywania funkcji
2	Wykres funkcji
3	Dziedzina funkcji liczbowej
4	Zbiór wartości funkcji liczbowej. Najmniejsza i największa wartość funkcji
5	Miejsce zerowe funkcji
6	Monotoniczność funkcji
7	Funkcje różnowartościowe
8	Funkcje parzyste i nieparzyste
9	Odczytywanie własności funkcji na podstawie jej wykresu. Szkicowanie wykresów funkcji o zadanych własnościach
10	*Zastosowanie wiadomości o funkcjach do opisywania, interpretowania i przetwarzania informacji wyrażonych w postaci wykresu funkcji*[1)]

1) *Temat, którego realizację pozostawiamy do decyzji nauczyciela uczącego w danej klasie. Realizacja tematu jest możliwa w ramach godzin do dyspozycji nauczyciela.*

Wymagania na ocenę dopuszczającą oraz ***wymagania na ocenę dostateczną***

Uczeń:

potrafi odróżnić funkcję od innych przyporządkowań;
potrafi podać przykład funkcji;
potrafi opisywać funkcje na różne sposoby: wzorem, tabelką, grafem, opisem słownym;
potrafi naszkicować wykres funkcji liczbowej określonej słownie, grafem, tabelką, wzorem;
potrafi odróżnić wykres funkcji od krzywej, która wykresem funkcji nie jest;
potrafi określić dziedzinę funkcji liczbowej danej wzorem (w prostych przypadkach);
potrafi obliczyć miejsce zerowe funkcji liczbowej (w prostych przypadkach);
potrafi obliczyć wartość funkcji liczbowej dla danego argumentu, a także obliczyć argument funkcji, gdy dana jest jej wartość;
potrafi określić zbiór wartości funkcji w prostych przypadkach (np. w przypadku, gdy dziedzina funkcji jest zbiorem skończonym);
potrafi na podstawie wykresu funkcji liczbowej odczytać jej własności, takie jak:
- **a) dziedzina funkcji**
- **b) zbiór wartości funkcji**
- **c) miejsce zerowe funkcji**
- **d) argument funkcji, gdy dana jest wartość funkcji**
- **e) wartość funkcji dla danego argumentu**
- **f) przedziały, w których funkcja jest rosnąca, malejąca, stała**
- **g) zbiór argumentów, dla których funkcja przyjmuje wartości dodatnie, ujemne, niedodatnie, nieujemne**
- **h) najmniejszą oraz największą wartość funkcji;**

potrafi interpretować informacje *na podstawie wykresów funkcji* lub ich wzorów (np. dotyczące różnych zjawisk przyrodniczych, ekonomicznych, socjologicznych, fizycznych);
potrafi przetwarzać informacje dane w postaci wzoru *lub wykresu funkcji*;

Wymagania na ocenę dobrą oraz ***wymagania na ocenę bardzo dobrą***

potrafi podać argumenty, dla których wartości funkcji spełniają określone warunki;

potrafi określić dziedzinę funkcji liczbowej danej wzorem w przypadku, gdy wyznaczenie dziedziny funkcji wymaga rozwiązania koniunkcji warunków, dotyczących mianowników lub pierwiastków stopnia drugiego, występujących we wzorze;
potrafi obliczyć miejsca zerowe funkcji opisanej wzorem;
potrafi stosować wiadomości o funkcji do opisywania zależności w przyrodzie, gospodarce i życiu codziennym;
potrafi podać opis matematyczny prostej sytuacji w postaci wzoru funkcji;
potrafi naszkicować wykres funkcji o zadanych własnościach;
potrafi (na podstawie definicji) udowodnić, że funkcja jest rosnąca (malejąca) w danym zbiorze;
potrafi naszkicować wykres funkcji o zadanych własnościach;
potrafi (na podstawie definicji) udowodnić, że funkcja jest rosnąca (malejąca) w danym zbiorze;
zna definicję funkcji parzystej oraz nieparzystej;
potrafi zbadać na podstawie definicji parzystość (nieparzystość) danej funkcji;
potrafi dopasować wykres funkcji do jej opisu słownego;
rozwiązywać zadania praktyczne z zastosowaniem własności funkcji;
Wymagania na ocenę celującą

potrafi (na podstawie definicji) wykazać różnowartościowość danej funkcji;
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania dotyczące własności funkcji;

IV. FUNKCJA LINIOWA.

1	Proporcjonalność prosta
2	Funkcja liniowa. Wykres i miejsce zerowe funkcji liniowej
3	Znaczenie współczynnika kierunkowego we wzorze funkcji liniowej
4	Własności funkcji liniowej – zadania różne
5	Zastosowanie własności funkcji liniowej w zadaniach praktycznych
6	*Wykresy wybranych funkcji*[1)]

1) *Temat, którego realizację pozostawiamy do decyzji nauczyciela uczącego w danej klasie. Realizacja tematu jest możliwa*
w ramach godzin do dyspozycji nauczyciela.

Wymagania na ocenę dopuszczającą *oraz* ***wymagania na ocenę dostateczną***

Uczeń:

wie, jaką zależność między dwiema wielkościami zmiennymi nazywamy proporcjonalnością prostą;
potrafi wskazać współczynnik proporcjonalności;
rozwiązuje zadania tekstowe z zastosowaniem proporcjonalności prostej;
zna pojęcie i wzór funkcji liniowej;
potrafi interpretować współczynniki we wzorze funkcji liniowej (monotoniczność, położenie wykresu funkcji liniowej w ćwiartkach układu współrzędnych, zależność współrzędnych punktu przecięcia wykresu z osią y od współczynnika b);
potrafi sporządzić wykres funkcji liniowej danej wzorem;
potrafi wyznaczyć algebraicznie i graficznie zbiór tych argumentów, dla których funkcja liniowa przyjmuje wartości dodatnie (ujemne, niedodatnie, nieujemne);
potrafi sprawdzić algebraicznie, czy punkt o danych współrzędnych należy do wykresu funkcji liniowej;
potrafi podać własności funkcji liniowej na podstawie wykresu tej funkcji;
zna twierdzenie o współczynniku kierunkowym (wzór);
potrafi znaleźć wzór funkcji liniowej o zadanych własnościach;
potrafi napisać wzór funkcji liniowej na podstawie informacji o jej wykresie;
potrafi naszkicować wykres funkcji kawałkami liniowej i na jego podstawie omówić własności danej funkcji;
potrafi wyznaczyć algebraicznie miejsca zerowe funkcji kawałkami liniowej oraz współrzędne punktu wspólnego wykresu funkcji i osi OY;
potrafi wyznaczyć algebraicznie zbiór tych argumentów, dla których funkcja kawałkami liniowa przyjmuje wartości dodatnie (ujemne);
potrafi obliczyć wartość funkcji kawałkami liniowej dla podanego argumentu;
potrafi napisać wzór funkcji liniowej, której wykres jest równoległy do wykresu danej funkcji liniowej i przechodzi przez punkt o danych współrzędnych;
potrafi stosować wiadomości o funkcji liniowej do opisu zjawisk z życia codziennego (podać opis matematyczny zjawiska w postaci wzoru funkcji liniowej, odczytać informacje z wykresu lub wzoru, zinterpretować je, przeanalizować i przetworzyć);

Wymagania na ocenę dobrą *oraz* ***wymagania na ocenę bardzo dobrą***

potrafi udowodnić, na podstawie definicji, niektóre własności funkcji liniowej, takie jak: monotoniczność, różnowartościowość itp.;
potrafi wyznaczać parametr we współczynnikach wzoru funkcji liniowej, znając jej miejsce zerowe lub punkt punkt należący do jej wykresu;
potrafi przeprowadzić dyskusję liczby rozwiązań równania liniowego z parametrem (z dwoma parametrami) interpretującego liczbę miejsc zerowych/monotoniczność funkcji liniowej;
rozwiązywać trudniejsze zadania z kontekstem praktycznym dotyczące funkcji liniowej;
potrafi sporządzić wykresy wybranych funkcji i omówić ich własności;

Wymagania na ocenę celującą

rozwiązuje zadania nietypowe dotyczące funkcji liniowej o podwyższonym stopniu trudności;

V. UKŁADY RÓWNAŃ LINIOWYCH Z DWIEMA NIEWIADOMYMI.

1	Równania pierwszego stopnia z dwiema niewiadomymi
2	Układy równań pierwszego stopnia z dwiema niewiadomymi. Graficzne rozwiązywanie układów równań
3	Rozwiązywanie układów równań pierwszego stopnia z dwiema niewiadomymi metodą podstawiania
4	Rozwiązywanie układów równań pierwszego stopnia z dwiema niewiadomymi metodą przeciwnych współczynników
5	Zastosowanie układów równań do rozwiązywania zadań

Wymagania na ocenę dopuszczającą *oraz* ***wymagania na ocenę dostateczną***

Uczeń:

zna pojęcie równania pierwszego stopnia z dwiema niewiadomymi;
wie, że wykresem równania pierwszego stopnia z dwiema niewiadomymi jest prosta;
zna pojęcie układu dwóch równań pierwszego stopnia z dwiema niewiadomymi;
zna rozumie pojęcie układu równań liniowych z dwiema niewiadomymi;
zna metody rozwiązywania układów równań liniowych: podstawiania i przeciwnych współczynników;
potrafi rozwiązywać algebraicznie (metodą przez podstawienie oraz metodą przeciwnych współczynników) układy dwóch równań liniowych z dwiema niewiadomymi;
potrafi sprawdzić, czy dana para liczb jest rozwiązaniem układu równań liniowych;
potrafi rozwiązywać zadania tekstowe prowadzące do układów równań liniowych;
zna pojęcia: układ oznaczony, nieoznaczony, sprzeczny i umie podać ich interpretację geometryczną;
umie rozpoznać układy równań: oznaczonych, nieoznaczonych, sprzecznych;
potrafi opisać zbiór rozwiązań układu nieoznaczonego;

Wymagania na ocenę dobrą *oraz* ***wymagania na ocenę bardzo dobrą***

potrafi opisywać treści zadań problemowych za pomocą układów równań oraz przedstawiać ich rozwiązania;
potrafi wyznaczać wartość parametru, aby rozwiązaniem układu była wskazana para liczb;
potrafi przedstawić ilustrację graficzną układu równań oznaczonych, nieoznaczonych, sprzecznych;
Wymagania na ocenę celującą

potrafi opisywać treści zadań niestandardowych za pomocą układów równań oraz przedstawiać ich rozwiązania;
potrafi rozwiązać układy trzech (i więcej) układów równań liniowych z trzema (czterema) niewiadomymi;
potrafi wyznaczyć wartość parametru dla którego podany układ równań jest oznaczony, nieoznaczony albo sprzeczny;

VI. PODSTAWOWE WŁASNOŚCI WYBRANYCH FUNKCJI.

1	Funkcja kwadratowa
2	Funkcja kwadratowa – zastosowania
3	Proporcjonalność odwrotna
4	Funkcja wykładnicza
5	Funkcja logarytmiczna

Wymagania na ocenę dopuszczającą *oraz* ***wymagania na ocenę dostateczną***

Uczeń:

funkcja kwadratowa

potrafi naszkicować wykres funkcji kwadratowej określonej wzorem $y = ax^2$, gdzie $a \neq 0$, oraz omówić jej własności na podstawie wykresu;
zna wzór funkcji kwadratowej w postaci ogólnej i kanonicznej;
potrafi, bez użycia wzorów w wybranych przypadkach, obliczyć miejsca zerowe funkcji kwadratowej lub uzasadnić, że funkcja kwadratowa nie ma miejsc zerowych;
potrafi obliczyć współrzędne wierzchołka paraboli na podstawie poznanego wzoru oraz na podstawie znajomości miejsc zerowych funkcji kwadratowej;
potrafi na podstawie wykresu podać własności funkcji kwadratowej oraz odczytać zbiór tych argumentów, dla których funkcja przyjmuje wartości dodatnie czy ujemne;
potrafi zastosować własności funkcji kwadratowej do rozwiązywania prostych zadania optymalizacyjnych;
potrafi rozwiązywać zadania prowadzące do równań kwadratowych z jedną niewiadomą (w tym także zadania geometryczne);
potrafi przeanalizować zjawisko z życia codziennego opisane wzorem (wykresem) funkcji kwadratowej;
potrafi opisać dane zjawisko za pomocą wzoru funkcji kwadratowej;

proporcjonalność odwrotna

zna i rozumie pojęcie wielkości odwrotnie proporcjonalnych;
wie, jaką zależność między dwiema wielkościami zmiennymi, nazywamy proporcjonalnością odwrotną;
potrafi wskazać współczynnik proporcjonalności;
rozumie różnice pomiędzy wielkościami wprost proporcjonalnymi a wielkościami odwrotnie proporcjonalnymi;
potrafi rozpoznać wielkości odwrotnie proporcjonalne;
rozwiązuje zadania z zastosowaniem proporcjonalności odwrotnej;
potrafi rozwiązywać proste zadania z kontekstem praktycznym z zastosowaniem wielkości odwrotnie proporcjonalnych;
potrafi narysować wykres funkcji;
potrafi opisać własności funkcji;

funkcja wykładnicza

zna definicję funkcji wykładniczej;
potrafi odróżnić funkcję wykładniczą od innych funkcji;
potrafi szkicować wykresy funkcji wykładniczych dla różnych podstaw;
potrafi opisać własności funkcji wykładniczej na podstawie jej wykresu;
potrafi porównać potęgi o tych samych podstawach i wykładnikach rzeczywistych;
potrafi obliczać wartość funkcji wykładniczej dla danego argumentu;
potrafi odczytać z wykresu funkcji wykładniczej argumenty dla danej wartości funkcji;
potrafi rozwiązywać proste zadania z kontekstem praktycznym z zastosowaniem funkcji wykładniczej;

funkcja logarytmiczna

zna definicję funkcji logarytmicznej;
potrafi odróżnić funkcję logarytmiczną od innej funkcji;
potrafi szkicować wykresy funkcji logarytmicznych dla różnych podstaw;
potrafi opisać własności funkcji logarytmicznej na podstawie jej wykresu;

rozwiązuje zadania tekstowe osadzone w kontekście praktycznym, w których wykorzystuje funkcję logarytmiczną;

Wymagania na ocenę dobrą oraz ***wymagania na ocenę bardzo dobrą***

funkcja kwadratowa

potrafi opisywać zależności między wielkościami za pomocą funkcji kwadratowej;
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania tekstowe z kontekstem praktycznym, stosując funkcję kwadratową;
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania optymalizacyjne wykorzystujące własności funkcji kwadratowej.

proporcjonalność odwrotna

potrafi rozwiązywać zadania niestandardowe z kontekstem praktycznym z zastosowaniem wielkości odwrotnie proporcjonalnych;

funkcja wykładnicza

potrafi rozwiązywać zadania niestandardowe z kontekstem praktycznym z zastosowaniem funkcji wykładniczej;

funkcja logarytmiczna

potrafi rozwiązywać zadania niestandardowe z kontekstem praktycznym z zastosowaniem funkcji logarytmicznej;
posługuje się funkcjami wykładniczymi oraz funkcjami logarytmicznymi do opisu zjawisk fizycznych, chemicznych itp.

Wymagania na ocenę celującą

funkcja kwadratowa

potrafi rozwiązywać różne problemy dotyczące funkcji kwadratowej, które wymagają niestandardowych metod pracy oraz niekonwencjonalnych pomysłów.

proporcjonalność odwrotna

potrafi rozwiązywać różne problemy dotyczące proporcjonalności odwrotnej, które wymagają niestandardowych metod pracy oraz niekonwencjonalnych pomysłów.

funkcja wykładnicza

potrafi rozwiązywać zadania na dowodzenie (o podwyższonym stopniu trudności), w których wykorzystuje własności funkcji wykładniczych (wykładniczych i logarytmicznych).

funkcja logarytmiczna

potrafi rozwiązywać zadania na dowodzenie (o podwyższonym stopniu trudności), w których wykorzystuje własności funkcji logarytmicznych (wykładniczych i logarytmicznych).

VII. GEOMETRIA PŁASKA – POJĘCIA WSTĘPNE. TRÓJKĄTY.

1	Punkt, prosta, odcinek, półprosta, kąt, figura wypukła, figura ograniczona
2	Wzajemne położenie prostych na płaszczyźnie, odległość punktu od prostej, odległość między prostymi równoległymi, symetralna odcinka, dwusieczna kąta
3	Dwie proste przecięte trzecią prostą. Suma kątów w trójkącie
4	Wielokąt. Wielokąt foremny. Suma kątów w wielokącie
5	Twierdzenie Talesa
6	Podział trójkątów. Nierówność trójkąta. Odcinek łączący środki dwóch boków w trójkącie
7	Twierdzenie Pitagorasa. Twierdzenie odwrotne do twierdzenia Pitagorasa
8	Wysokości w trójkącie. Środkowe w trójkącie
9	Przystawanie trójkątów
10	Podobieństwo trójkątów
11	Podobieństwo trójkątów – zastosowanie w zadaniach
12	Wektor na płaszczyźnie.

Wymagania na ocenę dopuszczającą *oraz* ***wymagania na ocenę dostateczną***

Uczeń:

zna figury podstawowe (punkt, prosta, płaszczyzna, przestrzeń) i potrafi zapisać relacje między nimi;
zna pojęcie figury wypukłej i wklęsłej; potrafi podać przykłady takich figur;
zna pojęcie figury ograniczonej i figury nieograniczonej, potrafi podać przykłady takich figur;
zna i rozumie pojęcie współliniowości punktów;
zna określenie kąta i podział kątów ze względu na ich miarę;
zna pojęcie kątów przyległych i kątów wierzchołkowych oraz potrafi zastosować własności tych kątów w rozwiązywaniu prostych zadań;
umie określić położenie prostych na płaszczyźnie;
rozumie pojęcie odległości, umie wyznaczyć odległość dwóch punktów, punktu od prostej;
zna pojęcie dwusiecznej kąta i symetralnej odcinka, potrafi zastosować własność dwusiecznej kąta oraz symetralnej odcinka w rozwiązywaniu prostych zadań;
umie skonstruować dwusieczną danego kąta i symetralną danego odcinka;
zna własności kątów utworzonych między dwiema prostymi równoległymi, przeciętymi trzecią prostą i umie zastosować je w rozwiązywaniu prostych zadań;
potrafi uzasadnić równoległość dwóch prostych, znajdując równe kąty odpowiadające;
potrafi obliczyć sumę miar kątów w wielokącie;
zna twierdzenie Talesa; potrafi je stosować do podziału odcinka w danym stosunku, do konstrukcji odcinka o danej długości, do obliczania długości odcinka w prostych zadaniach;

zna wnioski z twierdzenia Talesa i potrafi je stosować w rozwiązywaniu prostych zadań;
zna podział trójkątów ze względu na boki i kąty;
wie, ile wynosi suma miar kątów w trójkącie;
zna warunek na długość odcinków, z których można zbudować trójkąt;
zna twierdzenie dotyczące odcinka łączącego środki dwóch boków trójkąta i potrafi je zastosować w rozwiązywaniu prostych zadań;
zna twierdzenie Pitagorasa i umie je zastosować w rozwiązywaniu prostych zadań;
zna twierdzenie odwrotne do twierdzenia Pitagorasa i wykorzystuje je do sprawdzenia, czy dany trójkąt jest prostokątny;
umie określić na podstawie długości boków trójkąta, czy trójkąt jest ostrokątny, czy rozwartokątny;
umie narysować wysokości w trójkącie i wie, że wysokości (lub ich przedłużenia) przecinają się w jednym punkcie - ortocentrum;

zna twierdzenie o środkowych w trójkącie oraz potrafi je zastosować przy rozwiązywaniu prostych zadań;
zna pojęcie środka ciężkości trójkąta;
zna twierdzenie o symetralnych boków w trójkącie;
zna trzy cechy przystawania trójkątów i potrafi je zastosować przy rozwiązywaniu prostych zadań;
zna cechy podobieństwa trójkątów; potrafi je stosować do rozpoznawania trójkątów podobnych i przy rozwiązaniach prostych zadań;
umie obliczyć skalę podobieństwa trójkątów podobnych;

Wymagania na ocenę dobrą oraz ***wymagania na ocenę bardzo dobrą***

zna pojęcie łamanej, łamanej zwyczajnej, łamanej zwyczajnej zamkniętej;
zna definicję wielokąta;
zna i potrafi stosować wzór na liczbę przekątnych wielokąta;
wie, jaki wielokąt nazywamy foremnym;
potrafi udowodnić twierdzenie dotyczące sumy miar kątów wewnętrznych wielokąta wypukłego;
potrafi udowodnić, że suma miar kątów zewnętrznych wielokąta wypukłego jest stała;
zna zależności między bokami w trójkącie (nierówności trójkąta) i stosuje je przy rozwiązywaniu zadań;
potrafi udowodnić twierdzenie o odcinku łączącym środki boków w trójkącie;
zna i umie zastosować w zadaniach własność wysokości w trójkącie prostokątnym, poprowadzonej na przeciwprostokątną;
potrafi udowodnić proste własności trójkątów, wykorzystując cechy przystawania trójkątów;
potrafi uzasadnić, że symetralna odcinka jest zbiorem punktów płaszczyzny równoodległych od końców odcinka;
potrafi uzasadnić, że każdy punkt należący do dwusiecznej kąta leży w równej odległości od ramion tego kąta;
potrafi udowodnić twierdzenie o symetralnych boków;
potrafi stosować cechy podobieństwa trójkątów do rozwiązania zadań z wykorzystaniem innych, wcześniej poznanych własności;
potrafi rozwiązywać zadania o średnim stopniu trudności dotyczące trójkątów, z zastosowaniem poznanych do tej pory twierdzeń;
potrafi rozwiązywać zadania geometryczne, wykorzystując cechy podobieństwa trójkątów, twierdzenie o polach figur podobnych;
potrafi rozwiązywać zadania dotyczące trójkątów, w których wykorzystuje twierdzenia poznane wcześniej (tw. Pitagorasa, tw. Talesa);
zna definicję wektora na płaszczyźnie (bez układu współrzędnych);
wie, jakie wektory są równe, a jakie przeciwne;
potrafi wektory dodawać, odejmować i mnożyć przez liczbę;
zna prawa dotyczące działań na wektorach;
potrafi stosować wiedzę o wektorach w rozwiązywaniu zadań geometrycznych;
Wymagania na ocenę celującą

potrafi rozwiązywać nietypowe zadania o podwyższonym stopniu trudności dotyczące odcinków, prostych, półprostych, kątów i kół, w tym z zastosowaniem poznanych twierdzeń;
zna i potrafi udowodnić twierdzenie o dwusiecznych kątów przyległych;
umie udowodnić własności figur geometrycznych w oparciu o poznane twierdzenia;
potrafi rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności, dotyczących trójkątów, z wykorzystaniem poznanych twierdzeń;
potrafi udowodnić twierdzenie o środkowych w trójkącie;
potrafi udowodnić twierdzenie dotyczące wysokości w trójkącie prostokątnym, poprowadzonej na przeciwprostokątną;
potrafi udowodnić twierdzenie Pitagorasa oraz twierdzenie Talesa z wykorzystaniem pól odpowiednich trójkątów;
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania geometryczne o podwyższonym stopniu trudności z wykorzystaniem poznanych pojęć geometrii;

VIII. TRYGONOMETRIA KĄTA OSTREGO

1	Określenie sinusa, cosinusa, tangensa i cotangensa w trójkącie prostokątnym
2	Wartości sinusa, cosinusa, tangensa i cotangensa kątów 30°, 45°, 60°
3	Zależności między funkcjami trygonometrycznymi tego samego kąta ostrego

Wymagania na ocenę dopuszczającą *oraz* ***wymagania na ocenę dostateczną***

Uczeń:

zna definicje funkcji trygonometrycznych w trójkącie prostokątnym;
potrafi obliczyć wartości funkcji trygonometrycznych kąta ostrego w trójkącie prostokątnym o danych długościach boków;

potrafi rozwiązywać trójkąty prostokątne;
zna wartości funkcji trygonometrycznych kątów o miarach 30°, 45°, 60°;
potrafi obliczać wartości wyrażeń zawierających funkcje trygonometryczne kątów o miarach 30°, 45°, 60°;
zna zależności między funkcjami trygonometrycznymi tego samego kąta ostrego;
potrafi obliczyć wartości pozostałych funkcji trygonometrycznych kąta wypukłego, gdy dana jest jedna z nich;

Wymagania na ocenę dobrą *oraz* ***wymagania na ocenę bardzo dobrą***

potrafi skonstruować kąt, jeżeli dana jest wartość jednej z funkcji trygonometrycznych;
potrafi przeprowadzać dowody tożsamości trygonometrycznych;
potrafi rozwiązywać zadania z kontekstem praktycznym stosując trygonometrię kąta ostrego;
potrafi rozwiązywać zadania o średnim stopniu trudności, wykorzystując wiedzę o figurach geometrycznych oraz trygonometrię kąta ostrego;
potrafi rozwiązywać zadania o średnim stopniu trudności, wykorzystując wcześniej zdobytą wiedzę (np. wzory skróconego mnożenia) oraz trygonometrię kąta ostrego;
Wymagania na ocenę celującą

potrafi rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności, wymagające niekonwencjonalnych pomysłów i metod.

Matematyka. Solidnie od podstaw

Wymagania na poszczególne oceny

KLASA 2

ZAKRES PODSTAWOWY

Przyjmujemy, że uczeń spełnia wymagania na ocenę wyższą, jeśli spełnia jednocześnie wymagania na ocenę niższą oraz dodatkowe wymagania. Proponujemy zatem:

Wymagania na ocenę dopuszczającą.

Wymagania na ocenę dostateczną zawierają wymagania na ocenę dopuszczającą.

Wymagania na ocenę dobrą *zawierają wymagania na ocenę dostateczną I dopuszczającą*

Wymagania na ocenę bardzo dobrą zawierają wymagania na ocenę dobrą, dostateczną i dopuszczającą

Wymagania na ocenę celującą zawierają wymagania na oceną bardzo dobrą, dobrą, dostateczną i dopuszczającą

Uczeń powinien otrzymać ocenę:

dopuszczającą

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności stanowiące 40–60% wymagań podstawowych,

dostateczną

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności stanowiące powyżej 60 % wymagań podstawowych.

dobrą

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności stanowiące do 75% wymagań dopełniających

bardzo dobrą

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności stanowiące powyżej 75% wymagań dopełniających.

celującą

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności zawarte w wymaganiach wykraczających.

I. PRZEKSZTAŁCENIA WYKRESÓW FUNKCJI

1	Wektor w układzie współrzędnych – podstawowe informacje
2	Przesunięcie równoległe. Przesunięcie równoległe wzdłuż osi OX
3	Przesunięcie równoległe wzdłuż osi OY

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna określenie wektora i potrafi podać jego cechy;	potrafi obliczyć współrzędne początku wektora (końca wektora), gdy dane ma współrzędne wektora oraz współrzędne końca (początku) wektora
potrafi obliczyć współrzędne wektora, mając dane współrzędne początku i końca wektora	potrafi narysować wykres funkcji $y = f(x) + q$, $y = f(x – p)$, $y = f(x – p) + q$;
potrafi wyznaczyć długość wektora (jako odległość między punktami na płaszczyźnie kartezjańskiej)	umie podać własności funkcji: $y = f(x) + q$, $y = f(x – p)$, $y = f(x – p) + q$,
potrafi narysować wykres funkcji $y = f(x) + q$, $y = f(x – p)$, $y = f(x – p) + q$,	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi stosować własności działań na wektorach w rozwiązywaniu zadań o średnim stopniu trudności	potrafi wektory dodawać, odejmować i mnożyć przez liczbę;

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania (o podwyższonym stopniu trudności), dotyczące przekształceń wykresów funkcji oraz własności funkcji

II. RÓWNANIA I NIERÓWNOŚCI Z WARTOŚCIĄ BEZWZGLĘDNĄ I PARAMETREM.

1	Wartość bezwzględna liczby rzeczywistej
2	Odległość między liczbami na osi liczbowej
3	Geometryczna interpretacja wartości bezwzględnej na osi liczbowej
4	Proste równania z wartością bezwzględną
5	Własności wartości bezwzględnej
6	Równania z wartością bezwzględną

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna definicję wartości bezwzględnej liczby rzeczywistej i jej interpretację geometryczną	potrafi zaznaczyć na osi liczbowej zbiory opisane za pomocą równań z wartością bezwzględną typu: $\|x - a\| = b$,
potrafi obliczyć wartość bezwzględną liczby	potrafi uprościć wyrażenie z wartością bezwzględną dla zmiennej z danego przedziału
umie zapisać i obliczyć odległość na osi liczbowej między dwoma dowolnymi punktami	wyznacza na osi liczbowej współrzędne punktu odległego od punktu o danej współrzędnej o daną wartość
rozwiązuje proste równania z wartością bezwzględną typu $\|x - a\| = b$	
zaznacza na osi liczbowej liczby o danej wartości bezwzględnej	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
rozwiązuje równania z wartością bezwzględną metodą graficzną	potrafi przeprowadzić dyskusję liczby rozwiązań równania liniowego z parametrem

WYKRACZAJĄCE
W
rozwiązuje zadanie nietypowe, o podwyższonym stopniu trudności;

III. FUNKCJA KWADRATOWA.

1	Związek między wzorem funkcji kwadratowej w postaci ogólnej, a wzorem funkcji kwadratowej w postaci kanonicznej
2	Miejsce zerowe funkcji kwadratowej. Wzór funkcji kwadratowej w postaci iloczynowej
3	Szkicowanie wykresów funkcji kwadratowych. Odczytywanie własności funkcji kwadratowej na podstawie wykresu
4	Wyznaczanie wzoru funkcji kwadratowej na podstawie jej własności.
5	Najmniejsza oraz największa wartość funkcji kwadratowej w przedziale domkniętym
6	Badanie funkcji kwadratowej – zadania optymalizacyjne
7	Równania kwadratowe
8	Nierówności kwadratowe
9	Zadania prowadzące do równań i nierówności kwadratowych

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna wzór funkcji kwadratowej w postaci iloczynowej $y = a(x - x_1)(x - x_2)$, gdzie $a \neq 0$	potrafi obliczyć współrzędne wierzchołka paraboli na podstawie poznanego wzoru oraz na podstawie znajomości miejsc zerowych funkcji kwadratowej;
zna wzory pozwalające obliczyć: wyróżnik funkcji kwadratowej, współrzędne wierzchołka paraboli, miejsca zerowe funkcji kwadratowej (o ile istnieją)	rozwiązuje nierówność kwadratową, jeżeli $\Delta \leq 0$
odczytuje wartości pierwiastków na podstawie postaci iloczynowej	potrafi napisać wzór funkcji kwadratowej o zadanych własnościach;
potrafi obliczyć miejsca zerowe funkcji kwadratowej lub uzasadnić, że funkcja kwadratowa nie ma miejsc zerowych;	potrafi podać niektóre własności funkcji kwadratowej (bez szkicowania jej wykresu) na podstawie wzoru funkcji w postaci kanonicznej (np. przedziały monotoniczności funkcji, równanie osi symetrii paraboli, zbiór wartości funkcji) oraz na podstawie wzoru funkcji w postaci iloczynowej (np. zbiór tych argumentów, dla których funkcja przyjmuje wartości dodatnie czy ujemne);
potrafi sprawnie zamieniać wzór funkcji kwadratowej (wzór w postaci kanonicznej na wzór w postaci ogólnej i odwrotnie, wzór w postaci iloczynowej na wzór w postaci kanonicznej itp.)	potrafi napisać wzór funkcji kwadratowej na podstawie informacji o jej wykresie;
interpretuje współczynniki występujące we wzorze funkcji kwadratowej w postaci kanonicznej, w postaci ogólnej i w postaci iloczynowej (o ile istnieje)	potrafi wyznaczyć najmniejszą oraz największą wartość funkcji kwadratowej w danym przedziale domkniętym;
potrafi naszkicować wykres dowolnej funkcji kwadratowej, korzystając z jej wzoru;	
potrafi na podstawie wykresu funkcji kwadratowej omówić jej własności;	
potrafi algebraicznie rozwiązywać równania kwadratowe z jedną niewiadomą;	
potrafi graficznie rozwiązywać równania i nierówności kwadratowe z jedną niewiadomą;	

PODSTAWOWE	
K	**P**
rozwiązuje algebraicznie nierówność kwadratową, jeżeli $\Delta > 0$	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi rozwiązywać zadania optymalizacyjne	potrafi rozwiązywać zadania na dowodzenie dotyczące własności funkcji kwadratowej;

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi rozwiązywać różne problemy dotyczące funkcji kwadratowej, które wymagają niestandardowych metod pracy oraz niekonwencjonalnych pomysłów

IV. GEOMETRIA PŁASKA – OKRĘGI I KOŁA.

1	Okrąg. Położenie prostej i okręgu
2	Wzajemne położenie dwóch okręgów
3	Koła i kąty
4	Twierdzenie o stycznej i siecznej
5	Symetralne boków trójkąta. Okrąg opisany na trójkącie
6	Dwusieczne kątów trójkąta. Okrąg wpisany w trójkąt

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna figury podstawowe (punkt, prosta, płaszczyzna, przestrzeń) i potrafi zapisać relacje między nimi;	zna twierdzenie Talesa; potrafi je stosować do podziału odcinka w danym stosunku, do konstrukcji odcinka o danej długości, do obliczania długości odcinka w prostych zadaniach;
zna określenie kąta i podział kątów ze względu na ich miarę;	zna wnioski z twierdzenia Talesa i potrafi je stosować w rozwiązywaniu prostych zadań;
zna pojęcie kątów przyległych i kątów wierzchołkowych oraz potrafi zastosować własności tych kątów w rozwiązywaniu prostych zadań;	zna podział trójkątów ze względu na boki i kąty;
umie określić położenie prostych na płaszczyźnie;	umie określić na podstawie długości boków trójkąta, czy trójkąt jest ostrokątny, czy rozwartokątny;
rozumie pojęcie odległości, umie wyznaczyć odległość dwóch punktów;	umie narysować wysokości w trójkącie i wie, że wysokości (lub ich przedłużenia) przecinają się w jednym punkcie - ortocentrum;
zna pojęcie dwusiecznej kąta i symetralnej odcinka, potrafi zastosować własność dwusiecznej kąta oraz symetralnej odcinka w rozwiązywaniu prostych zadań,	zna twierdzenie o środkowych w trójkącie oraz potrafi je zastosować przy rozwiązywaniu prostych zadań;
umie skonstruować dwusieczną danego kąta i symetralną danego odcinka;	zna pojęcie środka ciężkości trójkąta;
zna własności kątów utworzonych między dwiema prostymi równoległymi, przeciętymi trzecią prostą i umie zastosować je w rozwiązywaniu prostych zadań;	zna twierdzenie o symetralnych boków w trójkącie;
potrafi uzasadnić równoległość dwóch prostych, znajdując równe kąty odpowiadające;	zna trzy cechy przystawania trójkątów i potrafi je zastosować przy rozwiązywaniu prostych zadań;
potrafi obliczyć sumę miar kątów w wielokącie;	zna cechy podobieństwa trójkątów; potrafi je stosować do rozpoznawania trójkątów podobnych i przy rozwiązaniach prostych zadań;
zna definicję koła i okręgu, poprawnie posługuje się terminami: promień, środek okręgu, cięciwa, średnica, łuk okręgu;	umie obliczyć skalę podobieństwa trójkątów podobnych.
potrafi określić wzajemne położenie prostej i okręgu, podaje poprawnie nazwy siecznej i stycznej;	potrafi wykorzystywać twierdzenie o stycznej do okręgu przy rozwiązywaniu prostych zadań;
zna definicję stycznej do okręgu;	zna twierdzenia dotyczące kątów wpisanych i środkowych i umie je zastosować przy rozwiązywaniu prostych zadań

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna twierdzenie o stycznej do okręgu;	potrafi zastosować twierdzenie o stycznej i siecznej w rozwiązywaniu prostych zadań;
zna twierdzenie o odcinkach stycznych;	potrafi zastosować twierdzenie o cięciwach;
umie określić wzajemne położenie dwóch okręgów;	rozwiązuje zadania związane z okręgiem opisanym na trójkącie
posługuje się terminami: kąt wpisany w koło, kąt środkowy koła;	rozwiązuje zadania dotyczące okręgu wpisanego w trójkąt prostokątny
zna twierdzenie o stycznej i siecznej;	
zna twierdzenie o cięciwach;	
zna pojęcia okręgu opisanego na trójkącie i okręgu wpisanego w trójkąt;	
potrafi opisać okrąg na trójkącie i wpisać okrąg w trójkąt;	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
zna i potrafi stosować wzór na liczbę przekątnych wielokąta;	potrafi udowodnić proste własności trójkątów, wykorzystując cechy przystawania trójkątów;
wie, jaki wielokąt nazywamy foremnym;	potrafi uzasadnić, że symetralna odcinka jest zbiorem punktów płaszczyzny równoodległych od końców odcinka;
potrafi udowodnić twierdzenie dotyczące sumy miar kątów wewnętrznych wielokąta wypukłego;	potrafi uzasadnić, że każdy punkt należący do dwusiecznej kąta leży w równej odległości od ramion tego kąta;
potrafi udowodnić, że suma miar kątów zewnętrznych wielokąta wypukłego jest stała;	potrafi udowodnić twierdzenie o symetralnych boków;
zna zależności między bokami w trójkącie (nierówności trójkąta) i stosuje je przy rozwiązywaniu zadań;	potrafi stosować cechy podobieństwa trójkątów do rozwiązania zadań z wykorzystaniem innych, wcześniej poznanych własności;
potrafi udowodnić twierdzenie o odcinku łączącym środki boków w trójkącie;	potrafi rozwiązywać zadania o średnim stopniu trudności dotyczące trójkątów, z zastosowaniem poznanych do tej pory twierdzeń;
zna i umie zastosować w zadaniach własność wysokości w trójkącie prostokątnym, poprowadzonej na przeciwprostokątną;	potrafi rozwiązywać zadania geometryczne, wykorzystując cechy podobieństwa trójkątów, twierdzenie o polach figur podobnych;
potrafi rozwiązywać zadania o średnim stopniu trudności dotyczące okręgów, stycznych, kątów środkowych, wpisanych i dopisanych, z zastosowaniem poznanych twierdzeń;	potrafi rozwiązywać zadania dotyczące trójkątów, w których wykorzystuje twierdzenia poznane wcześniej (tw. Pitagorasa, tw. Talesa,
potrafi rozwiązywać zadania o średnim stopniu trudności dotyczące położenia dwóch okręgów;	potrafi rozwiązywać zadania dotyczące okręgów, stycznych, kątów środkowych, wpisanych ~~i dopisanych~~, z zastosowaniem poznanych twierdzeń;
stosuje własności środka okręgu opisanego na trójkącie w zadaniach	potrafi rozwiązywać zadania dotyczące położenia dwóch okręgów;
rozwiązuje zadania związane z okręgiem wpisanym w trójkąt;	potrafi rozwiązywać zadania złożone, wymagające wykorzystania równocześnie kilku poznanych własności;
	potrafi rozwiązywać zadania o dotyczące stycznych i siecznych;

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
	przeprowadza dowody dotyczące okregu wpisanego w trójkąt oraz okręgu opisanego na trójkącie;

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania o podwyższonym stopniu trudności dotyczące odcinków, prostych, półprostych, kątów i kół, w tym z zastosowaniem poznanych twierdzeń;
zna i potrafi udowodnić twierdzenie o dwusiecznych kątów przyległych;
umie udowodnić własności figur geometrycznych w oparciu o poznane twierdzenia.
potrafi rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności, dotyczących trójkątów, z wykorzystaniem poznanych twierdzeń;
potrafi udowodnić twierdzenie o środkowych w trójkącie;
potrafi udowodnić twierdzenie dotyczące wysokości w trójkącie prostokątnym, poprowadzonej na przeciwprostokątną.
potrafi udowodnić twierdzenie Pitagorasa oraz twierdzenie Talesa z wykorzystaniem pól odpowiednich trójkątów;
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania geometryczne o podwyższonym stopniu trudności z wykorzystaniem poznanych pojęć geometrii;
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania o podwyższonym stopniu trudności dotyczące odcinków, prostych, półprostych, kątów i kół, w tym z zastosowaniem poznanych twierdzeń;
umie udowodnić twierdzenia o kątach środkowych i wpisanych w koło;
umie udowodnić własności figur geometrycznych w oparciu o poznane twierdzenia.

V. TRYGONOMETRIA.

1	Sinus, cosinus, tangens dowolnego kąta
2	Podstawowe tożsamości trygonometryczne
3	Wybrane wzory redukcyjne

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna definicje funkcji trygonometrycznych dowolnego kąta;	potrafi stosować wzory redukcyjne kątów: $90^0 \pm \alpha; 180^0 \pm \alpha$ w obliczaniu wartości wyrażeń;
potrafi obliczać wartości funkcji trygonometrycznych kąta, gdy dane są współrzędne punktu leżącego na drugim ramieniu kąta	umie zbudować w układzie współrzędnych dowolny kąt o mierze a, gdy dana jest wartość jednej funkcji trygonometrycznej tego kąta;
zna tożsamości i związki pomiędzy funkcjami trygonometrycznymi tego samego kąta;	potrafi posługiwać się definicjami funkcji trygonometrycznych dowolnego kąta w rozwiązywaniu zadań;
Zna wzory redukcyjne kątów: $90^0 \pm \alpha; 180^0 \pm \alpha$;	potrafi wyznaczyć wartości pozostałych funkcji trygonometrycznych kąta, gdy dana jest jedna z nich;
	potrafi upraszczać wyrażenia zawierające funkcje trygonometryczne;

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi stosować podstawowe tożsamości trygonometryczne (dla dowolnego kąta, dla którego funkcje trygonometryczne są określone)	potrafi rozwiązywać trudne zadania, korzystając ze wzorów redukcyjnych;
potrafi dowodzić tożsamości trygonometryczne:	potrafi rozwiązywać trudne zadania, wykorzystując podstawowe tożsamości trygonometryczne;
potrafi stosować wybrane wzory redukcyjne w zadaniach o podwyższonym stopniu trudności;	

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności, wymagające niekonwencjonalnych pomysłów i metod.
potrafi rozwiązywać różne zadania z innych działów matematyki, w których wykorzystuje się wiadomości i umiejętności z trygonometrii.

VI. GEOMETRIA ANALITYCZNA.

1	Odcinek w układzie współrzędnych
2	Równanie kierunkowe prostej
3	Równanie ogólne prostej
4	Równanie okręgu
5	Wyznaczanie w układzie współrzędnych punktów wspólnych prostych,

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
potrafi obliczyć długość odcinka, znając współrzędne jego końców	potrafi wyznaczyć miarę kąta nachylenia do osi OX prostej opisanej równaniem kierunkowym;
zna definicję równania kierunkowego prostej oraz znaczenie współczynników występujących w tym równaniu (w tym również związek z kątem nachylenia prostej do osi OX);	potrafi napisać równanie kierunkowe prostej znając jej kąt nachylenia do osi OX i współrzędne punktu, który należy do prostej;
zna definicję równania ogólnego prostej;	potrafi napisać równanie kierunkowe prostej przechodzącej przez dane dwa punkty (o różnych odciętych);
potrafi napisać równanie ogólne prostej przechodzącej przez dwa punkty;	potrafi stosować warunek równoległości oraz prostopadłości prostych opisanych równaniami kierunkowymi/ogólnymi do wyznaczenia równania prostej równoległej/prostopadłej i przechodzącej przez dany punkt;
zna warunek równoległości oraz prostopadłości prostych danych równaniami kierunkowymi/ogólnymi;	potrafi określić wzajemne położenie dwóch okręgów danych równaniami (na podstawie stosownych obliczeń);
rozpoznaje równanie okręgu w postaci kanonicznej	
potrafi sprowadzić równanie okręgu z postaci kanonicznej	
potrafi odczytać z równania okręgu współrzędne środka i promień okręgu;	
potrafi napisać równanie okręgu, gdy zna współrzędne środka i promień tego okręgu;	
umie sprawdzić czy punkt należy do okręgu w postaci kanonicznej;	
potrafi narysować w układzie współrzędnych okrąg na podstawie danego równania opisującego okrąg;	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi rozwiązywać zadania z parametrem dotyczące równoległości/prostopadłości prostych	potrafi rozwiązywać zadania z parametrem dotyczące punktu przecięcia prostych;
	potrafi zastosować układy równań do rozwiązywania zadań z geometrii analitycznej o wysokim stopniu trudności;
	potrafi rozwiązać różne zadania dotyczące okręgów, w których konieczne jest zastosowanie wiadomości z różnych działów matematyki;

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi rozwiązywać zadania z geometrii analitycznej o podwyższonym stopniu trudności
potrafi rozwiązywać zadania z geometrii analitycznej wymagające nieszablonowych rozwiązań;

VII. GEOMETRIA PŁASKA – ROZWIĄZYWANIE TRÓJKĄTÓW, POLE KOŁA, POLE TRÓJKĄTA.

1	Twierdzenie cosinusów
2	Zastosowanie twierdzenia cosinusów do rozwiązywania zadań
3	Pole figury geometrycznej
4	Pole trójkąta, cz.1
5	Pole trójkąta, cz.2
6	Pola trójkątów podobnych
7	Pole koła, pole wycinka koła
8	Zastosowanie pojęcia pola w dowodzeniu twierdzeń

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna twierdzenie cosinusów;	potrafi stosować twierdzenie cosinusów w rozwiązywaniu trójkątów;
rozumie pojęcie pola figury; zna wzór na pole kwadratu i pole prostokąta;	potrafi rozwiązywać proste zadania geometryczne dotyczące trójkątów, wykorzystując wzory na pole trójkąta i poznane wcześniej twierdzenia;
zna wzory na pole trójkąta;	potrafi rozwiązywać proste zadania geometryczne dotyczące trójkątów, wykorzystując wzory na ich pola i poznane wcześniej twierdzenia, w szczególności twierdzenie Pitagorasa oraz własności okręgu wpisanego w trójkąt i okręgu opisanego na trójkącie;
potrafi obliczyć wysokość trójkąta, korzystając ze wzoru na pole;	potrafi stosować twierdzenia o polach figur podobnych przy rozwiązywaniu prostych zadań;
zna twierdzenie o polach figur podobnych;	umie zastosować wzory na pole koła i pole wycinka koła przy rozwiązywaniu prostych zadań;
zna wzór na pole koła i pole wycinka koła;	
wie, że pole wycinka koła jest wprost proporcjonalne do miary odpowiadającego mu kąta środkowego koła i jest wprost proporcjonalne do długości odpowiadającego mu łuku okręgu oraz umie zastosować tę wiedzę przy rozwiązywaniu prostych zadań	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi stosować twierdzenie cosinusów w zadaniach geometrycznych;	rozwiązuje zadania dotyczące trójkątów, w których wykorzystuje twierdzenia poznane wcześniej (tw. Pitagorasa, tw. Talesa, , tw. cosinusów, twierdzenia o kątach w kole, itp.)
potrafi rozwiązywać zadania geometryczne o średnim stopniu trudności, stosując wzory na pola trójkątów, w tym również z wykorzystaniem poznanych wcześniej własności trójkątów;	potrafi dowodzić twierdzenia, w których wykorzystuje pojęcie pola.
potrafi rozwiązywać zadania geometryczne, wykorzystując cechy podobieństwa trójkątów, twierdzenie o polach figur podobnych;	

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności lub wymagające niekonwencjonalnych pomysłów i metod rozwiązywania.
potrafi udowodnić twierdzenie Pitagorasa oraz twierdzenie Talesa z wykorzystaniem pól odpowiednich trójkątów;
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania geometryczne o podwyższonym stopniu trudności z wykorzystaniem wzorów na pola figur i innych twierdzeń

VIII. WIELOMIANY

1	Wielomiany jednej zmiennej rzeczywistej
2	Dodawanie, odejmowanie i mnożenie wielomianów
3	Równość wielomianów
4	Rozkład wielomianu na czynniki
5	Równania wielomianowe
6	Zadania prowadzące do równań wielomianowych

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna pojęcie jednomianu jednej zmiennej;	potrafi sprawdzić czy wielomiany są równe;
potrafi rozpoznać wielomian jednej zmiennej rzeczywistej;	potrafi rozwiązywać proste zadania, w których wykorzystuje się twierdzenie o równości wielomianów;
potrafi uporządkować wielomian (malejąco lub rosnąco);	potrafi sprawdzić, czy podana liczba jest pierwiastkiem wielomianu;
potrafi określić stopień wielomianu jednej zmiennej;	potrafi rozwiązywać równania wielomianowe, które wymagają umiejętności rozkładania wielomianów na czynniki poprzez wyłączanie wspólnego czynnika przed nawias
potrafi podać przykład wielomianu uporządkowanego, określonego stopnia	
potrafi obliczyć wartość wielomianu dla danego argumentu;	
potrafi obliczyć wartość wielomianu dla danej wartości zmiennej;	
potrafi wykonać dodawanie, odejmowanie i mnożenie wielomianów;	
rozumie pojęcie wielomianów równych i potrafi podać przykłady takich wielomianów;	
potrafi rozpoznać wielomiany równe;	
potrafi rozłożyć wielomian na czynniki poprzez wyłączanie wspólnego czynnika poza nawias,	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi wyznaczyć wartość parametru dla którego wielomiany są równe;	potrafi rozwiązywać zadania tekstowe prowadzące do równań wielomianowych;
potrafi sprawnie wykonywać działania na wielomianach;	
potrafi rozwiązywać równania wielomianowe o większym stopniu trudności;	

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi rozwiązywać różne problemy dotyczące wielomianów, które wymagają niestandardowych metod pracy oraz niekonwencjonalnych pomysłów

Matematyka. Solidnie od podstaw

Wymagania na poszczególne oceny

KLASA 2

ZAKRES PODSTAWOWY + ZAKRES ROZSZERZONY

Przyjmujemy, że uczeń spełnia wymagania na ocenę wyższą, jeśli spełnia jednocześnie wymagania na ocenę niższą oraz dodatkowe wymagania. Proponujemy zatem:

Wymagania na ocenę dopuszczającą.

Wymagania na ocenę dostateczną zawierają wymagania na ocenę dopuszczającą.

Wymagania na ocenę dobrą *zawierają wymagania na ocenę dostateczną I dopuszczającą*

Wymagania na ocenę bardzo dobrą zawierają wymagania na ocenę dobrą, dostateczną i dopuszczającą

Wymagania na ocenę celującą zawierają wymagania na oceną bardzo dobrą, dobrą, dostateczną i dopuszczającą

Uczeń powinien otrzymać ocenę:

dopuszczającą

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności stanowiące 40–60% wymagań podstawowych,

dostateczną

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności stanowiące powyżej 60 % wymagań podstawowych.

dobrą

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności stanowiące do 75% wymagań dopełniających

bardzo dobrą

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności stanowiące powyżej 75% wymagań dopełniających.

celującą

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności zawarte w wymaganiach wykraczających.

I. PRZEKSZTAŁCENIA WYKRESÓW FUNKCJI

1	Wektor w układzie współrzędnych – podstawowe informacje
2	Przesunięcie równoległe. Przesunięcie równoległe wzdłuż osi OX
3	Przesunięcie równoległe wzdłuż osi OY
4	Symetria osiowa. Symetria osiowa względem osi OX i OY
5	Symetria środkowa. Symetria środkowa względem punktu (0,0)
6	Wykres funkcji $y= k \cdot f(x)$ oraz $y = f(k \cdot x)$, gdzie $k \neq 0$
7	Zastosowanie wykresów funkcji do rozwiązywania równań i nierówności

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna określenie wektora i potrafi podać jego cechy;	potrafi obliczyć współrzędne początku wektora (końca wektora), gdy dane ma współrzędne wektora oraz współrzędne końca (początku) wektora
potrafi obliczyć współrzędne wektora, mając dane współrzędne początku i końca wektora	potrafi stosować własności wektorów równych i przeciwnych do rozwiązywania zadań
potrafi wyznaczyć długość wektora (odległość między punktami na płaszczyźnie kartezjańskiej)	potrafi podać współrzędne punktu, który jest obrazem danego punktu w przesunięciu równoległym o dany wektor
zna określenie wektorów równych i wektorów przeciwnych	potrafi narysować wykres funkcji $y = f(x) + q$, $y = f(x – p)$, $y = f(x – p) + q$, $y = –f(x)$, $y = f(–x)$ oraz $y = –f(–x)$ w przypadku, gdy dany jest wykres funkcji $y = f(x)$
potrafi wykonywać działania na wektorach: dodawanie, odejmowanie oraz mnożenie przez liczbę (analitycznie)	umie podać własności funkcji: $y = f(x) + q$, $y = f(x – p)$, $y = f(x – p) + q$, $y = –f(x)$, $y = f(–x)$, $y = –f(–x)$ w oparciu o dane własności funkcji $y = f(x)$
potrafi podać współrzędne punktu, który jest obrazem danego punktu w symetrii osiowej względem osi OX oraz osi OY	potrafi zapisać wzór funkcji, której wykres otrzymano w wyniku przekształcenia wykresu funkcji f przez symetrię osiową względem osi OX, symetrię osiową względem osi OY, symetrię środkową względem początku układu współrzędnych, przesunięcie równoległe o dany wektor.
potrafi podać współrzędne punktu, który jest obrazem danego punktu w symetrii środkowej względem punktu (0,0)	
potrafi narysować wykres funkcji $y = f(x) + q$, $y = f(x – p)$, $y = f(x – p) + q$, $y = –f(x)$, $y = f(–x)$ oraz $y = –f(–x)$ w przypadku, gdy dany jest wykres funkcji $y = f(x)$	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi stosować własności działań na wektorach w rozwiązywaniu zadań o średnim stopniu trudności	wie, jakie wektory są równe, a jakie przeciwne;
potrafi stosować własności przekształceń geometrycznych przy rozwiązywaniu zadań o średnim stopniu trudności	potrafi wektory dodawać, odejmować i mnożyć przez liczbę;
potrafi stosować własności działań na wektorach w rozwiązywaniu zadań o średnim stopniu trudności	zna prawa dotyczące działań na wektorach;
	potrafi stosować wiedzę o wektorach w rozwiązywaniu zadań geometrycznych;
	potrafi naszkicować wykres funkcji, którego sporządzenie wymaga kilku poznanych przekształceń
	potrafi stosować własności działań na wektorach w rozwiązywaniu zadań typowych o podwyższonym stopniu trudności
	potrafi stosować własności przekształceń geometrycznych przy rozwiązywaniu zadań o podwyższonym stopniu trudności

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania (o podwyższonym stopniu trudności), dotyczące przekształceń wykresów funkcji oraz własności funkcji

II. RÓWNANIA I NIERÓWNOŚCI Z WARTOŚCIĄ BEZWZGLĘDNĄ I PARAMETREM.

1	Wartość bezwzględna liczby rzeczywistej
2	Odległość między liczbami na osi liczbowej
3	Geometryczna interpretacja wartości bezwzględnej na osi liczbowej
4	Proste równania z wartością bezwzględną
5	Proste nierówności z wartością bezwzględną
6	Własności wartości bezwzględnej
7	Równania z wartością bezwzględną
8	Nierówności z wartością bezwzględną
9	Równanie liniowe z parametrem
10	Nierówność liniowa z parametrem
11	Równanie liniowe z wartością bezwzględną i z parametrem
12	Układ równań pierwszego stopnia z dwiema niewiadomymi z parametrem

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna definicję wartości bezwzględnej liczby rzeczywistej i jej interpretację geometryczną	potrafi zaznaczyć na osi liczbowej zbiory opisane za pomocą równań i nierówności z wartością bezwzględną typu: $\|x-a\|=b$, $\|x-a\|<b$, $\|x-a\|>b$
potrafi obliczyć wartość bezwzględną liczby	potrafi uprościć wyrażenie z wartością bezwzględną dla zmiennej z danego przedziału
umie zapisać i obliczyć odległość na osi liczbowej między dwoma dowolnymi punktami	potrafi na podstawie zbioru rozwiązań nierówności z wartością bezwzględną zapisać tę nierówność
rozwiązuje proste równania z wartością bezwzględną typu $\|x-a\|=b$	wyznacza na osi liczbowej współrzędne punktu odległego od punktu o danej współrzędnej o daną wartość
zaznacza na osi liczbowej liczby o danej wartości bezwzględnej	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
rozwiązuje równania oraz nierówności z wartością bezwzględną metodą graficzną	potrafi przeprowadzić dyskusję liczby rozwiązań równania liniowego z parametrem
	rozwiązuje algebraicznie i graficznie równania oraz nierówności z wartością bezwzględną o podwyższonym stopniu trudności

WYKRACZAJĄCE
W

rozwiązuje zadanie nietypowe, o podwyższonym stopniu trudności;

III. FUNKCJA KWADRATOWA.

1	Związek między wzorem funkcji kwadratowej w postaci ogólnej, a wzorem funkcji kwadratowej w postaci kanonicznej
2	Miejsce zerowe funkcji kwadratowej. Wzór funkcji kwadratowej w postaci iloczynowej
3	Szkicowanie wykresów funkcji kwadratowych. Odczytywanie własności funkcji kwadratowej na podstawie wykresu
4	Wyznaczanie wzoru funkcji kwadratowej na podstawie jej własności.
5	Najmniejsza oraz największa wartość funkcji kwadratowej w przedziale domkniętym
6	Badanie funkcji kwadratowej – zadania optymalizacyjne
7	Równania kwadratowe
8	Równania prowadzące do równań kwadratowych
9	Nierówności kwadratowe
10	Zadania prowadzące do równań i nierówności kwadratowych
11	Równania i nierówności, w których niewiadoma występuje pod znakiem pierwiastka kwadratowego
12	Wykres funkcji kwadratowej z wartością bezwzględną
13	Równania i nierówności kwadratowe z wartością bezwzględną
14	Wzory Viete'a
15	Równania i nierówności kwadratowe z parametrem
16	Równania i nierówności kwadratowe z wartością bezwzględną i parametrem

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
potrafi naszkicować wykres funkcji kwadratowej określonej wzorem $y = ax^2$, gdzie $a \neq 0$, oraz omówić jej własności na podstawie wykresu;	*potrafi zastosować własności funkcji kwadratowej do rozwiązywania prostych zadania optymalizacyjnych;*
zna wzór funkcji kwadratowej w postaci ogólnej i kanonicznej;	*potrafi rozwiązywać zadania prowadzące do równań kwadratowych z jedną niewiadomą (w tym także zadania geometryczne);*
potrafi, bez użycia wzorów w wybranych przypadkach, obliczyć miejsca zerowe funkcji kwadratowej lub uzasadnić, że funkcja kwadratowa nie ma miejsc zerowych;	*potrafi przeanalizować zjawisko z życia codziennego opisane wzorem (wykresem) funkcji kwadratowej;*
potrafi obliczyć współrzędne wierzchołka paraboli na podstawie poznanego wzoru oraz na podstawie znajomości miejsc zerowych funkcji kwadratowej;	*potrafi opisać dane zjawisko za pomocą wzoru funkcji kwadratowej;*
potrafi na podstawie wykresu podać własności funkcji kwadratowej oraz odczytać zbiór tych argumentów, dla których funkcja przyjmuje wartości dodatnie czy ujemne;	potrafi obliczyć współrzędne wierzchołka paraboli na podstawie poznanego wzoru oraz na podstawie znajomości miejsc zerowych funkcji kwadratowej;

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna wzór funkcji kwadratowej w postaci iloczynowej $y = a(x - x_1)(x - x_2)$, gdzie $a \neq 0$	rozwiązuje nierówność kwadratową, jeżeli $\Delta \leq 0$
zna wzory pozwalające obliczyć: wyróżnik funkcji kwadratowej, współrzędne wierzchołka paraboli, miejsca zerowe funkcji kwadratowej (o ile istnieją)	potrafi napisać wzór funkcji kwadratowej o zadanych własnościach;
odczytuje wartości pierwiastków na podstawie postaci iloczynowej	potrafi podać niektóre własności funkcji kwadratowej (bez szkicowania jej wykresu) na podstawie wzoru funkcji w postaci kanonicznej (np. przedziały monotoniczności funkcji, równanie osi symetrii paraboli, zbiór wartości funkcji) oraz na podstawie wzoru funkcji w postaci iloczynowej (np. zbiór tych argumentów, dla których funkcja przyjmuje wartości dodatnie czy ujemne);
potrafi obliczyć miejsca zerowe funkcji kwadratowej lub uzasadnić, że funkcja kwadratowa nie ma miejsc zerowych;	potrafi napisać wzór funkcji kwadratowej na podstawie informacji o jej wykresie;
potrafi sprawnie zamieniać wzór funkcji kwadratowej (wzór w postaci kanonicznej na wzór w postaci ogólnej i odwrotnie, wzór w postaci iloczynowej na wzór w postaci kanonicznej itp.)	potrafi wyznaczyć najmniejszą oraz największą wartość funkcji kwadratowej w danym przedziale domkniętym;
interpretuje współczynniki występujące we wzorze funkcji kwadratowej w postaci kanonicznej, w postaci ogólnej i w postaci iloczynowej (o ile istnieje)	
potrafi naszkicować wykres dowolnej funkcji kwadratowej, korzystając z jej wzoru;	
potrafi na podstawie wykresu funkcji kwadratowej omówić jej własności;	
potrafi algebraicznie rozwiązywać równania kwadratowe z jedną niewiadomą;	
potrafi graficznie rozwiązywać równania i nierówności kwadratowe z jedną niewiadomą;	
rozwiązuje algebraicznie nierówność kwadratową, jeżeli $\Delta > 0$	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi opisywać zależności między wielkościami za pomocą funkcji kwadratowej;	*potrafi rozwiązywać nietypowe zadania optymalizacyjne wykorzystujące własności funkcji kwadratowej.*
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania tekstowe z kontekstem praktycznym, stosując funkcję kwadratową;	potrafi rozwiązywać zadania z parametrem o podwyższonym stopniu trudności dotyczące własności funkcji kwadratowej;
potrafi rozwiązywać zadania optymalizacyjne	potrafi rozwiązywać zadania na dowodzenie dotyczące własności funkcji kwadratowej;
potrafi rozwiązywać równania prowadzące do równań kwadratowych	

WYKRACZAJĄCE

W
potrafi rozwiązywać różne problemy dotyczące funkcji kwadratowej, które wymagają niestandardowych metod pracy oraz niekonwencjonalnych pomysłów.
potrafi rozwiązywać różne problemy dotyczące funkcji kwadratowej, które wymagają niestandardowych metod pracy oraz niekonwencjonalnych pomysłów

IV. GEOMETRIA PŁASKA – OKRĘGI I KOŁA.

1	Okrąg. Położenie prostej i okręgu
2	Wzajemne położenie dwóch okręgów
3	Koła i kąty
4	Twierdzenie o stycznej i siecznej
5	Wybrane konstrukcje geometryczne
6	Symetralne boków trójkąta. Okrąg opisany na trójkącie
7	Dwusieczne kątów trójkąta. Okrąg wpisany w trójkąt

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna figury podstawowe (punkt, prosta, płaszczyzna, przestrzeń) i potrafi zapisać relacje między nimi;	zna twierdzenie Talesa; potrafi je stosować do podziału odcinka w danym stosunku, do konstrukcji odcinka o danej długości, do obliczania długości odcinka w prostych zadaniach;
zna pojęcie figury wypukłej i wklęsłej; potrafi podać przykłady takich figur;	zna twierdzenie odwrotne do twierdzenia Talesa i potrafi je stosować do uzasadnienia równoległości odpowiednich odcinków lub prostych;
zna pojęcie figury ograniczonej i figury nieograniczonej, potrafi podać przykłady takich figur;	zna wnioski z twierdzenia Talesa i potrafi je stosować w rozwiązywaniu prostych zadań;
zna i rozumie pojęcie współliniowości punktów;	zna podział trójkątów ze względu na boki i kąty;
zna określenie kąta i podział kątów ze względu na ich miarę;	umie określić na podstawie długości boków trójkąta, czy trójkąt jest ostrokątny, czy rozwartokątny;
zna pojęcie kątów przyległych i kątów wierzchołkowych oraz potrafi zastosować własności tych kątów w rozwiązywaniu prostych zadań;	umie narysować wysokości w trójkącie i wie, że wysokości (lub ich przedłużenia) przecinają się w jednym punkcie - ortocentrum;
umie określić położenie prostych na płaszczyźnie;	zna twierdzenie o środkowych w trójkącie oraz potrafi je zastosować przy rozwiązywaniu prostych zadań;
rozumie pojęcie odległości, umie wyznaczyć odległość dwóch punktów, punktu od prostej;	zna pojęcie środka ciężkości trójkąta;
zna pojęcie dwusiecznej kąta i symetralnej odcinka, potrafi zastosować własność dwusiecznej kąta oraz symetralnej odcinka w rozwiązywaniu prostych zadań,	zna twierdzenie o symetralnych boków w trójkącie;
umie skonstruować dwusieczną danego kąta i symetralną danego odcinka;	zna trzy cechy przystawania trójkątów i potrafi je zastosować przy rozwiązywaniu prostych zadań;
zna własności kątów utworzonych między dwiema prostymi równoległymi, przeciętymi trzecią prostą i umie zastosować je w rozwiązywaniu prostych zadań;	zna cechy podobieństwa trójkątów; potrafi je stosować do rozpoznawania trójkątów podobnych i przy rozwiązaniach prostych zadań;
potrafi uzasadnić równoległość dwóch prostych, znajdując równe kąty odpowiadające;	umie obliczyć skalę podobieństwa trójkątów podobnych.
potrafi obliczyć sumę miar kątów w wielokącie;	potrafi wykorzystywać twierdzenie o stycznej do okręgu przy rozwiązywaniu prostych zadań;

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna definicję koła i okręgu, poprawnie posługuje się terminami: promień, środek okręgu, cięciwa, średnica, łuk okręgu;	zna twierdzenia dotyczące kątów wpisanych i środkowych i umie je zastosować przy rozwiązywaniu prostych zadań
potrafi określić wzajemne położenie prostej i okręgu, podaje poprawnie nazwy siecznej i stycznej;	potrafi zastosować twierdzenie o stycznej i siecznej w rozwiązywaniu prostych zadań;
zna definicję stycznej do okręgu;	potrafi zastosować twierdzenie o cięciwach;
zna twierdzenie o stycznej do okręgu;	rozwiązuje zadania związane z okręgiem opisanym na trójkącie
zna twierdzenie o odcinkach stycznych;	rozwiązuje zadania dotyczące okręgu wpisanego w trójkąt prostokątny
umie określić wzajemne położenie dwóch okręgów;	
posługuje się terminami: kąt wpisany w koło, kąt środkowy koła;	
zna twierdzenie o stycznej i siecznej;	
zna twierdzenie o cięciwach;	
zna pojęcia okręgu opisanego na trójkącie i okręgu wpisanego w trójkąt;	
potrafi opisać okrąg na trójkącie i wpisać okrąg w trójkąt;	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
zna pojęcie łamanej, łamanej zwyczajnej, łamanej zwyczajnej zamkniętej;	potrafi udowodnić proste własności trójkątów, wykorzystując cechy przystawania trójkątów;
zna definicję wielokąta;	potrafi uzasadnić, że symetralna odcinka jest zbiorem punktów płaszczyzny równoodległych od końców odcinka;
zna i potrafi stosować wzór na liczbę przekątnych wielokąta;	potrafi uzasadnić, że każdy punkt należący do dwusiecznej kąta leży w równej odległości od ramion tego kąta;
wie, jaki wielokąt nazywamy foremnym;	potrafi udowodnić twierdzenie o symetralnych boków;
potrafi udowodnić twierdzenie dotyczące sumy miar kątów wewnętrznych wielokąta wypukłego;	potrafi stosować cechy podobieństwa trójkątów do rozwiązania zadań z wykorzystaniem innych, wcześniej poznanych własności;
potrafi udowodnić, że suma miar kątów zewnętrznych wielokąta wypukłego jest stała;	potrafi rozwiązywać zadania o średnim stopniu trudności dotyczące trójkątów, z zastosowaniem poznanych do tej pory twierdzeń;
zna zależności między bokami w trójkącie (nierówności trójkąta) i stosuje je przy rozwiązywaniu zadań;	potrafi rozwiązywać zadania geometryczne, wykorzystując cechy podobieństwa trójkątów, twierdzenie o polach figur podobnych;
potrafi udowodnić twierdzenie o odcinku łączącym środki boków w trójkącie;	potrafi rozwiązywać zadania dotyczące trójkątów, w których wykorzystuje twierdzenia poznane wcześniej (tw. Pitagorasa, tw. Talesa,
zna i umie zastosować w zadaniach własność wysokości w trójkącie prostokątnym, poprowadzonej na przeciwprostokątną;	potrafi rozwiązywać zadania dotyczące okręgów, stycznych, kątów środkowych, wpisanych i dopisanych, z zastosowaniem poznanych twierdzeń;
potrafi skonstruować styczną do okręgu, przechodzącą przez punkt leżący w odległości większej od środka okręgu niż długość promienia okręgu;	potrafi rozwiązywać zadania dotyczące położenia dwóch okręgów;

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi skonstruować styczną do okręgu przechodzącą przez punkt leżący na okręgu;	potrafi rozwiązywać zadania złożone, wymagające wykorzystania równocześnie kilku poznanych własności;
wie, co to jest kąt dopisany do okręgu;	potrafi rozwiązywać zadania o dotyczące stycznych i siecznych;
zna twierdzenie o kątach wpisanym i dopisanym do okręgu, opartych na tym samym łuku;	przeprowadza dowody dotyczące okregu wpisanego w trójkąt oraz okręgu opisanego na trójkącie;
potrafi rozwiązywać zadania o średnim stopniu trudności dotyczące okręgów, stycznych, kątów środkowych, wpisanych i dopisanych, z zastosowaniem poznanych twierdzeń;	
potrafi rozwiązywać zadania o średnim stopniu trudności dotyczące położenia dwóch okręgów;	
potrafi przeprowadzać konstrukcje geometryczne	
stosuje własności środka okręgu opisanego na trójkącie w zadaniach	
rozwiązuje zadania związane z okręgiem wpisanym w trójkąt;	

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania o podwyższonym stopniu trudności dotyczące odcinków, prostych, półprostych, kątów i kół, w tym z zastosowaniem poznanych twierdzeń;
zna i potrafi udowodnić twierdzenie o dwusiecznych kątów przyległych;
umie udowodnić własności figur geometrycznych w oparciu o poznane twierdzenia.
potrafi rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności, dotyczących trójkątów, z wykorzystaniem poznanych twierdzeń;
potrafi udowodnić twierdzenie o środkowych w trójkącie;
potrafi udowodnić twierdzenie dotyczące wysokości w trójkącie prostokątnym, poprowadzonej na przeciwprostokątną.
potrafi udowodnić twierdzenie Pitagorasa oraz twierdzenie Talesa z wykorzystaniem pól odpowiednich trójkątów;
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania geometryczne o podwyższonym stopniu trudności z wykorzystaniem poznanych pojęć geometrii;
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania o podwyższonym stopniu trudności dotyczące odcinków, prostych, półprostych, kątów i kół, w tym z zastosowaniem poznanych twierdzeń;
umie udowodnić twierdzenia o kątach środkowych i wpisanych w koło;
umie udowodnić twierdzenie o kącie dopisanym do okręgu;
umie udowodnić własności figur geometrycznych w oparciu o poznane twierdzenia.

V. TRYGONOMETRIA.

1	Sinus, cosinus, tangens i cotangens dowolnego kąta
2	Podstawowe tożsamości trygonometryczne
3	Wybrane wzory redukcyjne
4	Kąt skierowany. Miara łukowa kąta
5	Funkcje trygonometryczne zmiennej rzeczywistej
6	Wykresy funkcji trygonometrycznych

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna definicje funkcji trygonometrycznych w trójkącie prostokątnym;	*potrafi obliczać wartości wyrażeń zawierających funkcje trygonometryczne kątów o miarach 30°, 45°, 60°;*
potrafi obliczyć wartości funkcji trygonometrycznych kąta ostrego w trójkącie prostokątnym o danych długościach boków;	*zna zależności między funkcjami trygonometrycznymi tego samego kąta ostrego;*
potrafi korzystać z przybliżonych wartości funkcji trygonometrycznych (odczytanych z tablic lub obliczonych za pomocą kalkulatora);	*potrafi obliczyć wartości pozostałych funkcji trygonometrycznych kąta wypukłego, gdy dana jest jedna z nich;*
potrafi rozwiązywać trójkąty prostokątne;	potrafi stosować wzory redukcyjne kątów: $90^0 \pm \alpha; 180^0 \pm \alpha$ w obliczaniu wartości wyrażeń;
zna wartości funkcji trygonometrycznych kątów o miarach 30□, 45□, 60□;	umie zbudować w układzie współrzędnych dowolny kąt o mierze a, gdy dana jest wartość jednej funkcji trygonometrycznej tego kąta;
zna definicje funkcji trygonometrycznych dowolnego kąta;	potrafi posługiwać się definicjami funkcji trygonometrycznych dowolnego kąta w rozwiązywaniu zadań;
potrafi obliczać wartości funkcji trygonometrycznych kąta, gdy dane są współrzędne punktu leżącego na drugim ramieniu kąta	potrafi wyznaczyć wartości pozostałych funkcji trygonometrycznych kąta, gdy dana jest jedna z nich;
zna tożsamości i związki pomiędzy funkcjami trygonometrycznymi tego samego kąta;	potrafi upraszczać wyrażenia zawierające funkcje trygonometryczne;
Zna wzory redukcyjne kątów: $90^0 \pm \alpha; 180^0 \pm \alpha$;	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi skonstruować kąt, jeżeli dana jest wartość jednej z funkcji trygonometrycznych;	*potrafi rozwiązywać zadania o średnim stopniu trudności, wykorzystując wiedzę o figurach geometrycznych oraz trygonometrię kąta ostrego;*
potrafi przeprowadzać dowody tożsamości trygonometrycznych;	*potrafi rozwiązywać zadania o średnim stopniu trudności, wykorzystując wcześniej zdobytą wiedzę (np. wzory skróconego mnożenia) oraz trygonometrię kąta ostrego;*
potrafi rozwiązywać zadania z kontekstem praktycznym stosując trygonometrię kąta ostrego;	potrafi rozwiązywać trudne zadania, korzystając ze wzorów redukcyjnych;

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi stosować podstawowe tożsamości trygonometryczne (dla dowolnego kąta, dla którego funkcje trygonometryczne są określone)	potrafi rozwiązywać trudne zadania, wykorzystując podstawowe tożsamości trygonometryczne;
potrafi dowodzić tożsamości trygonometryczne:	
potrafi stosować wybrane wzory redukcyjne w zadaniach o podwyższonym stopniu trudności;	

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności, wymagające niekonwencjonalnych pomysłów i metod.
potrafi rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności, wymagające niekonwencjonalnych pomysłów i metod.
potrafi rozwiązywać różne zadania z innych działów matematyki, w których wykorzystuje się wiadomości i umiejętności z trygonometrii.

VI. GEOMETRIA ANALITYCZNA.

1	Odcinek w układzie współrzędnych
2	Równanie kierunkowe prostej
3	Równanie ogólne prostej
4	Równanie okręgu
5	Wyznaczanie w układzie współrzędnych punktów wspólnych prostych, okręgów i parabol
6	Zastosowanie układów równań do rozwiązywania zadań z geometrii analitycznej

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
wie, jaką zależność między dwiema wielkościami zmiennymi nazywamy proporcjonalnością prostą;	*potrafi naszkicować wykres funkcji kawałkami liniowej i na jego podstawie omówić własności danej funkcji;*
potrafi wskazać współczynnik proporcjonalności;	*potrafi wyznaczyć algebraicznie miejsca zerowe funkcji kawałkami liniowej oraz współrzędne punktu wspólnego wykresu funkcji i osi OY;*
rozwiązuje zadania tekstowe z zastosowaniem proporcjonalności prostej;	*potrafi wyznaczyć algebraicznie zbiór tych argumentów, dla których funkcja kawałkami liniowa przyjmuje wartości dodatnie (ujemne);*
zna pojęcie i wzór funkcji liniowej;	*potrafi obliczyć wartość funkcji kawałkami liniowej dla podanego argumentu;*
potrafi interpretować współczynniki we wzorze funkcji liniowej (monotoniczność, położenie wykresu funkcji liniowej w ćwiartkach układu współrzędnych, zależność współrzędnych punktu przecięcia wykresu z osią y od współczynnika b);	*potrafi napisać wzór funkcji liniowej, której wykres jest równoległy do wykresu danej funkcji liniowej i przechodzi przez punkt o danych współrzędnych;*
potrafi sporządzić wykres funkcji liniowej danej wzorem;	*potrafi stosować wiadomości o funkcji liniowej do opisu zjawisk z życia codziennego (podać opis matematyczny zjawiska w postaci wzoru funkcji liniowej, odczytać informacje z wykresu lub wzoru, zinterpretować je, przeanalizować i przetworzyć);*
potrafi wyznaczyć algebraicznie i graficznie zbiór tych argumentów, dla których funkcja liniowa przyjmuje wartości dodatnie (ujemne, niedodatnie, nieujemne);	potrafi wyznaczyć miarę kąta nachylenia do osi OX prostej opisanej równaniem kierunkowym;
potrafi sprawdzić algebraicznie, czy punkt o danych współrzędnych należy do wykresu funkcji liniowej;	potrafi napisać równanie kierunkowe prostej znając jej kąt nachylenia do osi OX i współrzędne punktu, który należy do prostej;
potrafi podać własności funkcji liniowej na podstawie wykresu tej funkcji;	potrafi napisać równanie kierunkowe prostej przechodzącej przez dane dwa punkty (o różnych odciętych);
zna twierdzenie o współczynniku kierunkowym (wzór);	potrafi stosować warunek równoległości oraz prostopadłości prostych opisanych równaniami kierunkowymi/ogólnymi do wyznaczenia równania prostej równoległej/prostopadłej i przechodzącej przez dany punkt;

PODSTAWOWE	
K	**P**
potrafi znaleźć wzór funkcji liniowej o zadanych własnościach;	potrafi sprowadzić równanie okręgu z postaci zredukowanej do kanonicznej;
potrafi napisać wzór funkcji liniowej na podstawie informacji o jej wykresie;	potrafi napisać równanie okręgu mając trzy punkty należące do tego okręgu;
zna i rozumie pojęcie współliniowości punktów;	potrafi określić wzajemne położenie prostej o danym równaniu względem okręgu o danym równaniu (po wykonaniu stosownych obliczeń);
potrafi obliczyć długość odcinka, znając współrzędne jego końców	potrafi określić wzajemne położenie dwóch okręgów danych równaniami (na podstawie stosownych obliczeń);
zna definicję równania kierunkowego prostej oraz znaczenie współczynników występujących w tym równaniu (w tym również związek z kątem nachylenia prostej do osi OX);	
zna definicję równania ogólnego prostej;	
potrafi napisać równanie ogólne prostej przechodzącej przez dwa punkty;	
zna warunek równoległości oraz prostopadłości prostych danych równaniami kierunkowymi/ogólnymi;	
rozpoznaje równanie okręgu w postaci kanonicznej i zredukowanej;	
potrafi sprowadzić równanie okręgu z postaci kanonicznej do zredukowanej;	
potrafi odczytać z równania okręgu współrzędne środka i promień okręgu;	
potrafi napisać równanie okręgu, gdy zna współrzędne środka i promień tego okręgu;	
umie sprawdzić czy punkt należy do okręgu w postaci kanonicznej oraz zredukowanej;	
potrafi narysować w układzie współrzędnych okrąg na podstawie danego równania opisującego okrąg;	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi udowodnić, na podstawie definicji, niektóre własności funkcji liniowej, takie jak: monotoniczność, różnowartościowość itp.;	*potrafi przeprowadzić dyskusję liczby rozwiązań równania liniowego z parametrem (z dwoma parametrami) interpretującego liczbę miejsc zerowych/monotoniczność funkcji liniowej;*
potrafi wyznaczać parametr we współczynnikach wzoru funkcji liniowej, znając jej miejsce zerowe lub punkt punkt należący do jej wykresu;	*sprawdzić czy podane trzy punkty są współliniowe*
potrafi rozwiązywać zadania z parametrem dotyczące równoległości/prostopadłości prostych	*rozwiązywać trudniejsze zadania z kontekstem praktycznym dotyczące funkcji liniowej;*
potrafi obliczyć współrzędne punktów wspólnych prostej i okręgu lub stwierdzić, że prosta i okrąg nie mają punktów wspólnych;	*zna definicję wektora na płaszczyźnie (bez układu współrzędnych);*
potrafi obliczyć współrzędne punktów wspólnych paraboli i okręgu;	*wie, jakie wektory są równe, a jakie przeciwne;*

potrafi rozwiązywać algebraicznie oraz podać jego interpretację graficzną układ równań;	*potrafi wektory dodawać, odejmować i mnożyć przez liczbę;*
potrafi zastosować układy równań do rozwiązywania zadań z geometrii analitycznej o średnim stopniu trudności;	*zna prawa dotyczące działań na wektorach;*
	potrafi stosować wiedzę o wektorach w rozwiązywaniu zadań geometrycznych;
	potrafi rozwiązywać zadania z parametrem dotyczące punktu przecięcia prostych;
	potrafi zastosować układy równań do rozwiązywania zadań z geometrii analitycznej o wysokim stopniu trudności;
	potrafi rozwiązać różne zadania dotyczące okręgów, w których konieczne jest zastosowanie wiadomości z różnych działów matematyki;

WYKRACZAJĄCE
W
rozwiązuje zadania nietypowe dotyczące funkcji liniowej o podwyższonym stopniu trudności;
potrafi rozwiązywać zadania z geometrii analitycznej o podwyższonym stopniu trudności
potrafi rozwiązywać zadania z geometrii analitycznej wymagające nieszablonowych rozwiązań;

VII. GEOMETRIA PŁASKA – ROZWIĄZYWANIE TRÓJKĄTÓW, POLE KOŁA, POLE TRÓJKĄTA.

1	Twierdzenie sinusów
2	Twierdzenie cosinusów
3	Zastosowanie twierdzenia sinusów i twierdzenia cosinusów do rozwiązywania zadań
4	Pole figury geometrycznej
5	Pole trójkąta, cz.1
6	Pole trójkąta, cz.2
7	Pola trójkątów podobnych
8	Pole koła, pole wycinka koła
9	Zastosowanie pojęcia pola w dowodzeniu twierdzeń

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna twierdzenie sinusów;	potrafi stosować twierdzenie sinusów w rozwiązywaniu trójkątów;
zna twierdzenie cosinusów;	potrafi stosować twierdzenie cosinusów w rozwiązywaniu trójkątów;
rozumie pojęcie pola figury; zna wzór na pole kwadratu i pole prostokąta;	potrafi rozwiązywać proste zadania geometryczne dotyczące trójkątów, wykorzystując wzory na pole trójkąta i poznane wcześniej twierdzenia;
zna co najmniej 4 wzory na pola trójkąta;	potrafi rozwiązywać proste zadania geometryczne dotyczące trójkątów, wykorzystując wzory na ich pola i poznane wcześniej twierdzenia, w szczególności twierdzenie Pitagorasa oraz własności okręgu wpisanego w trójkąt i okręgu opisanego na trójkącie;
potrafi obliczyć wysokość trójkąta, korzystając ze wzoru na pole;	potrafi stosować twierdzenia o polach figur podobnych przy rozwiązywaniu prostych zadań;
zna twierdzenie o polach figur podobnych;	umie zastosować wzory na pole koła i pole wycinka koła przy rozwiązywaniu prostych zadań;
zna wzór na pole koła i pole wycinka koła;	
wie, że pole wycinka koła jest wprost proporcjonalne do miary odpowiadającego mu kąta środkowego koła i jest wprost proporcjonalne do długości odpowiadającego mu łuku okręgu oraz umie zastosować tę wiedzę przy rozwiązywaniu prostych zadań	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi stosować twierdzenie sinusów w zadaniach geometrycznych;	potrafi stosować w danym zadaniu geometrycznym twierdzenie sinusów i cosinusów;
potrafi stosować twierdzenie cosinusów w zadaniach geometrycznych;	rozwiązuje zadania dotyczące trójkątów, w których wykorzystuje twierdzenia poznane wcześniej (tw. Pitagorasa, tw. Talesa, tw. sinusów, tw. cosinusów, twierdzenia o kątach w kole, itp.)
potrafi rozwiązywać zadania geometryczne o średnim stopniu trudności, stosując wzory na pola trójkątów, w tym również z wykorzystaniem poznanych wcześniej własności trójkątów;	potrafi dowodzić twierdzenia, w których wykorzystuje pojęcie pola.
potrafi rozwiązywać zadania geometryczne, wykorzystując cechy podobieństwa trójkątów, twierdzenie o polach figur podobnych;	

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności lub wymagające niekonwencjonalnych pomysłów i metod rozwiązywania.
potrafi udowodnić twierdzenie Pitagorasa oraz twierdzenie Talesa z wykorzystaniem pól odpowiednich trójkątów;
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania geometryczne o podwyższonym stopniu trudności z wykorzystaniem wzorów na pola figur i innych twierdzeń

VIII. WIELOMIANY

1	Wielomiany jednej zmiennej rzeczywistej
2	Dodawanie, odejmowanie i mnożenie wielomianów
3	Równość wielomianów
4	Wzory skróconego mnożenia stopnia 3. Wzór $a^n - b^n$
5	Podzielność wielomianów
6	Dzielenie wielomianów przez dwumian liniowy. Schemat Hornera
7	Dzielenie wielomianów przez wielomiany stopnia większego od 1
8	Pierwiastek wielomianu. Twierdzenie Bezouta
9	Pierwiastki wymierne wielomianu
10	Pierwiastek wielokrotny
11	Rozkład wielomianu na czynniki
12	Równania wielomianowe
13	Zadania prowadzące do równań wielomianowych
14	Równania wielomianowe z parametrem
15	Funkcje wielomianowe
16	Nierówności wielomianowe

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna pojęcie jednomianu jednej zmiennej;	potrafi sprawdzić czy wielomiany są równe;
potrafi wskazać jednomiany podobne;	potrafi rozwiązywać proste zadania, w których wykorzystuje się twierdzenie o równości wielomianów;
potrafi rozpoznać wielomian jednej zmiennej rzeczywistej;	sprawnie przekształca wyrażenia zawierające wzory skróconego mnożenia stopnia 3;
potrafi uporządkować wielomian (malejąco lub rosnąco);	potrafi usunąć niewymierność z mianownika ułamka, stosując wzór skróconego mnożenia na sumę (różnicę sześcianów)
potrafi określić stopień wielomianu jednej zmiennej;	potrafi zastosować wzór $a^n - b^n$
potrafi podać przykład wielomianu uporządkowanego, określonego stopnia	potrafi podzielić wielomian przez dwumian liniowy za pomocą schematu Hornera;
potrafi obliczyć wartość wielomianu dla danego argumentu;	potrafi sprawdzić, czy podana liczba jest pierwiastkiem wielomianu;
potrafi obliczyć wartość wielomianu dla danej wartości zmiennej;	potrafi stosować twierdzenie Bezouta w rozwiązywaniu zadań;
potrafi wykonać dodawanie, odejmowanie i mnożenie wielomianów;	potrafi stosować twierdzenie o reszcie w rozwiązywaniu zadań;
rozumie pojęcie wielomianów równych i potrafi podać przykłady takich wielomianów;	potrafi wyznaczyć wielomian, który jest resztą z dzielenia wielomianu o danych własnościach przez inny wielomian;

potrafi rozpoznać wielomiany równe;	potrafi rozłożyć wielomian na czynniki gdy ma podany jeden z pierwiastków wielomianu i konieczne jest znalezienie pozostałych z wykorzystaniem twierdzenia Bezouta;
zna następujące wzory skróconego mnożenia:	potrafi rozwiązywać równania wielomianowe, które wymagają umiejętności rozkładania wielomianów na czynniki poprzez wyłączanie wspólnego czynnika przed nawias, zastosowanie wzorów skróconego mnożenia lub metody grupowania wyrazów;
$(a + b)^3 = a^3 + 3a^2b + 3ab^2 + b^3$	potrafi rozwiązywać nierówności wielomianowe (korzystając z siatki znaków, posługując się przybliżonym wykresem funkcji wielomianowej) w przypadku gdy wielomian jest przedstawiony w postaci iloczynowej;
$a^3 – b^3 = (a – b)(a^2 + ab + b^2)$	
$a^3 + b^3 = (a + b)(a^2 – ab + b^2)$;	
zna wzór $a^n - b^n$	
potrafi podzielić wielomian przez dwumian	
potrafi podzielić wielomian przez dowolny wielomian;	
potrafi określić krotność pierwiastka wielomianu;	
zna twierdzenie Bezouta;	
zna twierdzenie o reszcie;	
potrafi rozłożyć wielomian na czynniki poprzez wyłączanie wspólnego czynnika poza nawias, zastosowanie wzorów skróconego mnożenia, zastosowanie metody grupowania wyrazów;	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi wyznaczyć wartość parametru dla którego wielomiany są równe;	potrafi rozwiązywać zadania tekstowe prowadzące do równań i nierówności wielomianowych;
potrafi sprawnie wykonywać działania na wielomianach;	
rozkłada wyrażenia na czynniki stosując wzory skróconego mnożenia na sześciany;	
stosuje wzory skróconego mnożenia na sześciany do rozwiązywania różnych zadań;	
przeprowadza dowody algebraiczne z wykorzystaniem wzorów skróconego mnożenia stopnia wyższego niż 2;	
potrafi wykorzystać podzielność wielomianów w rozwiązywaniu zadań;	
zna i potrafi stosować twierdzenie o wymiernych pierwiastkach wielomianu o współczynnikach całkowitych;	
potrafi sprawnie rozkładać wielomiany na czynniki (w tym stosując „metodę prób”);	
potrafi rozwiązywać równania i nierówności wielomianowe;	

WYKRACZAJĄCE

W
potrafi rozwiązywać różne problemy dotyczące wielomianów, które wymagają niestandardowych metod pracy oraz niekonwencjonalnych pomysłów

Matematyka. Solidnie od podstaw

Wymagania na poszczególne oceny

KLASA 3

ZAKRES PODSTAWOWY

Przyjmujemy, że uczeń spełnia wymagania na ocenę wyższą, jeśli spełnia jednocześnie wymagania na ocenę niższą oraz dodatkowe wymagania. Proponujemy zatem:

Wymagania na ocenę dopuszczającą.

Wymagania na ocenę dostateczną zawierają wymagania na ocenę dopuszczającą.

Wymagania na ocenę dobrą *zawierają wymagania na ocenę dostateczną I dopuszczającą*

Wymagania na ocenę bardzo dobrą zawierają wymagania na ocenę dobrą, dostateczną i dopuszczającą

Wymagania na ocenę celującą zawierają wymagania na oceną bardzo dobrą, dobrą, dostateczną i dopuszczającą

Uczeń powinien otrzymać ocenę:

dopuszczającą

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności stanowiące 40–60% wymagań podstawowych,

dostateczną

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności stanowiące powyżej 60 % wymagań podstawowych.

dobrą

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności stanowiące do 75% wymagań dopełniających

bardzo dobrą

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności stanowiące powyżej 75% wymagań dopełniających.

celującą

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności zawarte w wymaganiach wykraczających.

I. UŁAMKI ALGEBRAICZNE. RÓWNANIA WYMIERNE

1	Ułamek algebraiczny. Skracanie i rozszerzanie ułamków algebraicznych.
2	Mnożenie i dzielenie ułamków algebraicznych
3	Działania na ułamkach algebraicznych
4	Równania wymierne
5	Zadania tekstowe prowadzące do równań wymiernych

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna pojęcie ułamka algebraicznego jednej zmiennej	potrafi rozwiązywać zadania tekstowe prowadzące do prostych równań wymiernych
potrafi wyznaczyć dziedzinę ułamka algebraicznego	rozwiązuje zadania z zastosowaniem proporcjonalności odwrotnej
potrafi podać przykład ułamka algebraicznego o zadanej dziedzinie	
potrafi wykonywać działania na ułamkach algebraicznych, takie jak: skracanie ułamków, rozszerzanie ułamków, mnożenie i dzielenie ułamków algebraicznych, określając warunki wykonalności tych działań	
zna definicję równania wymiernego	
potrafi rozwiązywać proste równania wymierne	
wie, jaką zależność między dwiema wielkościami zmiennymi, nazywamy proporcjonalnością odwrotną potrafi wskazać współczynnik proporcjonalności	
potrafi naszkicować wzór funkcji $y = \frac{k}{x-p} + q$	
potrafi wyznaczyć przedziały monotoniczności funkcji $y = \frac{k}{x-p} + q$	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi rozwiązywać równania wymierne	potrafi rozwiązywać zadania na dowodzenie z zastosowaniem ułamków algebraicznych (w tym zadania dotyczące związków pomiędzy średnimi: arytmetyczną, geometryczną, średnią kwadratową)
potrafi rozwiązywać zadania dotyczące własności funkcji wymiernej (w tym z parametrem)	
potrafi rozwiązywać zadania tekstowe prowadzące do prostych równań wymiernych	

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi przeprowadzić dyskusję liczby rozwiązań równania wymiernego z parametrem
potrafi rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności dotyczące funkcji wymiernych wymagające zastosowania niekonwencjonalnych metod

II. CIĄGI

1	Określenie ciągu. Sposoby opisywania ciągów
2	Monotoniczność ciągów
3	Ciąg arytmetyczny
4	Suma początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego
5	Ciąg geometryczny
6	Suma początkowych wyrazów ciągu geometrycznego
7	Ciąg arytmetyczny i geometryczny – zadania różne
8	Lokaty pieniężne i kredyty bankowe

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna definicję ciągu (ciągu liczbowego)	wyznacza wyraz a_{n+1} ciągu określonego wzorem ogólnym
potrafi wyznaczyć dowolny wyraz ciągu liczbowego określonego wzorem ogólnym	bada w prostych przypadkach czy ciąg liczbowego jest rosnący czy malejący
wyznacza kolejne wyrazy ciągu, gdy danych jest kilka jego początkowych	potrafi wyznaczyć wyrazy ciągu o podanej wartości
potrafi narysować wykres ciągu liczbowego określonego wzorem ogólnym	wyznacza wzór ogólny ciągu mając danych kilka jego wyrazów
potrafi podać przykłady ciągów liczbowych monotonicznych	potrafi wykorzystać średnią arytmetyczną do obliczenia wyrazu środkowego ciągu arytmetycznego;
zna definicję ciągu arytmetycznego	stosuje własności ciągu arytmetycznego do rozwiązywania zadań tekstowych
potrafi podać przykłady ciągów arytmetycznych;	wyznacza wzór ogólny ciągu arytmetycznego, mając dane dowolne dwa jego wyrazy
potrafi zbadać na podstawie definicji, czy dany ciąg określony wzorem ogólnym jest arytmetyczny	wyznacza wzór ogólny ciągu geometrycznego, mając dane dowolne dwa jego wyrazy
wyznacza wzór ogólny ciągu arytmetycznego, mając dany pierwszy wyraz i różnicę	potrafi wykorzystać średnią geometryczną do obliczenia wyrazu środkowego ciągu geometrycznego;
zna i potrafi stosować w rozwiązywaniu zadań wzór na n-ty wyraz ciągu arytmetycznego;	potrafi wyznaczyć ciąg arytmetyczny (geometryczny) na podstawie wskazanych danych;
zna i potrafi stosować w rozwiązywaniu zadań wzór na sumę n kolejnych początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego;	stosuje własności ciągu geometrycznego do rozwiązywania zadań tekstowych
zna definicję ciągu geometrycznego;	potrafi rozwiązywać proste zadania „mieszane” dotyczące ciągów arytmetycznych i geometrycznych;

PODSTAWOWE	
K	**P**
potrafi podać przykłady ciągów geometrycznych	wyznacza początkowe wyrazy ciągu określone rekurencyjnie
potrafi zbadać na podstawie definicji, czy dany ciąg określony wzorem ogólnym jest geometryczny;	oblicza oprocentowanie lokaty
wyznacza wzór ogólny ciągu geometrycznego, mając dany pierwszy wyraz i iloraz	określa okres oszczędzania
zna i potrafi stosować w rozwiązywaniu zadań wzór na n-ty wyraz ciągu geometrycznego;	bada, ile wyrazów danego ciągu jest większych/mniejszych od danej liczby
zna i potrafi stosować wzór na sumę n kolejnych początkowych wyrazów ciągu geometrycznego;	
potrafi stosować procent prosty i składany w zadaniach dotyczących oprocentowania lokat i kredytów;	
oblicza wysokość kapitału przy różnym okresie kapitalizacji	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
wyznacza wartość parametru tak, aby ciąg był ciągiem monotonicznym	rozwiązuje równania z zastosowaniem wzoru na sumę wyraów ciągu arytmetycznego
wyznacza wzór ogólny ciągu spełniającego podane warunki	potrafi rozwiązywać zadania „mieszane” dotyczące ciągów arytmetycznych i geometrycznych o podwyższonym stopniu trudności
potrafi zbadać na podstawie definicji monotoniczność ciągu liczbowego określonego wzorem ogólnym;	stosuje średnią geometryczną w dowodzeniu
wyznacza wartości zmiennych tak, aby wraz z podanymi wartościami tworzyły ciąg arytmetyczny	rozwiązuje zadania o podwyższonym stopniu trudności, związane ze wzorem rekurencyjnym ciągu
wyznacza wartość parametru tak, aby ciąg był arytmetyczny	
potrafi wyprowadzić wzór na sumę n kolejnych początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego	
stosuje własności ciągu arytmetycznego do rozwiązywania zadań, również w kontekście praktycznym	
określa monotoniczność ciągu geometrycznego	
wyznacza wartości zmiennych tak, aby wraz z podanymi wartościami tworzyły ciąg geometryczny	
potrafi wyprowadzić wzór na sumę n kolejnych początkowych wyrazów ciągu geometrycznego	
stosuje średnią geometryczną do rozwiązywania zadań	
wyznacza wartość parametru tak, aby ciąg był geometryczny	
potrafi rozwiązywać zadania „mieszane” dotyczące ciągów arytmetycznych i geometrycznych;	
potrafi określić ciąg wzorem rekurencyjnym	
potrafi wyznaczyć wyrazy ciągu określonego wzorem rekurencyjnym	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
rozwiązuje zadania związane z kredytami, również umieszczone w kontekście praktycznym	

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi rozwiązywać zadania na dowodzenie, w których jest mowa o ciągach

III. KOMBINATORYKA. DWUMIAN NEWTONA. TRÓJKĄT PASCALA

1	Reguła mnożenia i reguła dodawania
2	Wariacje
3	Permutacje
4	Kombinacje

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna regułę dodawania oraz regułę mnożenia;	wykorzystuje podstawowe pojęcia kombinatoryki do rozwiązywania zadań
stosuje regułę mnożenia do wyznaczenia liczby wyników doświadczenia spełniających dany warunek	umie rozwiązywać zadania kombinatoryczne o średnim stopniu trudności
stosuje regułę dodawania do wyznaczenia liczby wyników doświadczenia spełniających dany warunek	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
oblicza liczbę możliwych sytuacji, spełniających określone kryteria, z wykorzystaniem reguły mnożenia i dodawania (także łącznie)	oblicza liczbę możliwych sytuacji, spełniających określone kryteria, z wykorzystaniem reguły mnożenia i dodawania (także łącznie)
	prowadzi dowody z wykorzystaniem pojęć kombinatoryki

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania dotyczące kombinatoryki

IV. GEOMETRIA PŁASKA – CZWOROKĄTY

1	Podział czworokątów. Trapezoidy
2	Trapezy
3	Równoległoboki
4	Podobieństwo. Czworokąty podobne

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna podział czworokątów;	potrafi zastosować twierdzenie o odcinku łączącym środki ramion trapezu w rozwiązywaniu prostych zadań
potrafi wyróżnić wśród trapezów: trapezy prostokątne i trapezy równoramienne; poprawnie posługuje się takimi określeniami, jak: podstawa, ramię, wysokość trapezu;	korzysta z wcześniej zdobytej wiedzy do rozwiązywania zadań dotyczących czworokątów (trygonometria, twierdzenie Talesa, twierdzenie Pitagorasa, własności trójkątów itp.)
wie, że suma kątów przy każdym ramieniu trapezu jest równa 180° i umie tę własność wykorzystać w rozwiązywaniu prostych zadań;	potrafi rozwiązywać proste zadania dotyczące podobieństwa czworokątów.
zna twierdzenie o odcinku łączącym środki ramion trapezu ;	umie na podstawie własności czworokąta podanych w zadaniu wywnioskować, jaki to jest czworokąt;
potrafi rozwiązywać proste zadania dotyczące własności trapezów;	
zna podstawowe własności równoległoboków i umie je stosować w rozwiązywaniu prostych zadań;	
wie, jakie własności ma romb;	
zna własności prostokąta i kwadratu;	
wie, co to są trapezoidy, potrafi podać przykłady takich figur;	
zna i rozumie definicję podobieństwa;	
potrafi wskazać figury podobne;	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi rozwiązywać zadania o średnim stopniu trudności dotyczące czworokątów, w tym trapezów i równoległoboków;	umie udowodnić twierdzenie o odcinku łączącym środki ramion trapezu;
	potrafi udowodnić twierdzenie o odcinku łączącym środki przekątnych trapezu;

	korzysta z wcześniej poznanych twierdzeń (np. twierdzenia cosinusów) do rozwiązywania zadań dotyczących czworokątów.

V. GEOMETRIA PŁASKA – POLE CZWOROKĄTA

1	Pole prostokąta Pole kwadratu
2	Pole równoległoboku. Pole rombu
3	Pole trapezu
4	Pole czworokąta
5	Pola figur podobnych
6	Mapa. Skala mapy

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna twierdzenie o polach figur podobnych;	*potrafi stosować twierdzenie cosinusów w rozwiązywaniu trójkątów;*
zna twierdzenie cosinusów;	*potrafi rozwiązywać proste zadania geometryczne dotyczące trójkątów, wykorzystując wzory na pole trójkąta i poznane wcześniej twierdzenia;*
rozumie pojęcie pola figury; zna wzór na pole kwadratu i pole prostokąta;	*potrafi rozwiązywać proste zadania geometryczne dotyczące trójkątów, wykorzystując wzory na ich pola i poznane wcześniej twierdzenia, w szczególności twierdzenie Pitagorasa oraz własności okręgu wpisanego w trójkąt i okręgu opisanego na trójkącie;*
zna co najmniej 4 wzory na pola trójkąta;	*potrafi stosować twierdzenia o polach figur podobnych przy rozwiązywaniu prostych zadań;*
potrafi obliczyć wysokość trójkąta, korzystając ze wzoru na pole;	*umie zastosować wzory na pole koła i pole wycinka koła przy rozwiązywaniu prostych zadań;*
zna twierdzenie o polach figur podobnych;	potrafi rozwiązywać proste zadania geometryczne dotyczące czworokątów, wykorzystując wzory na ich pola i poznane wcześniej twierdzenia, w szczególności twierdzenie Pitagorasa oraz twierdzenie Talesa,
zna wzór na pole koła i pole wycinka koła;	zna związek między polami figur podobnych i potrafi korzystać z tego związku, rozwiązując zadania geometryczne o niewielkim stopniu trudności.
wie, że pole wycinka koła jest wprost proporcjonalne do miary odpowiadającego mu kąta środkowego koła i jest wprost proporcjonalne do długości odpowiadającego mu łuku okręgu oraz umie zastosować tę wiedzę przy rozwiązywaniu prostych zadań	
potrafi zastosować wzory na pole kwadratu i prostokąta w rozwiązaniach prostych zadań;	
zna wzory na pole równoległoboku;	

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna wzory na pole rombu; potrafi rozwiązywać proste zadania geometryczne dotyczące rombów, wykorzystując wzory na jego pole i poznane wcześniej twierdzenia;	
zna wzór na pole trapezu; potrafi rozwiązywać proste zadania geometryczne dotyczące trapezów, wykorzystując wzór na jego pole i poznane wcześniej twierdzenia;	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi stosować twierdzenie cosinusów w zadaniach geometrycznych;	*potrafi stosować w danym zadaniu geometrycznym twierdzenie cosinusów;*
potrafi rozwiązywać zadania geometryczne o średnim stopniu trudności, stosując wzory na pola trójkątów, w tym również z wykorzystaniem poznanych wcześniej własności trójkątów;	*rozwiązuje zadania dotyczące trójkątów, w których wykorzystuje twierdzenia poznane wcześniej (tw. Pitagorasa, tw. Talesa, tw. cosinusów, twierdzenia o kątach w kole, itp.)*
potrafi rozwiązywać zadania geometryczne, wykorzystując cechy podobieństwa trójkątów, twierdzenie o polach figur podobnych;	*potrafi dowodzić twierdzenia, w których wykorzystuje pojęcie pola.*
potrafi rozwiązywać zadania geometryczne o średnim stopniu trudności, wykorzystując wzory na pola trójkątów i czworokątów, w tym również z wykorzystaniem wcześniej poznanych twierdzeń.	potrafi wyprowadzić wzór na pole równoległoboku;
	potrafi wyprowadzić wzory na pole rombu;
	potrafi wyprowadzić wzór na pole trapezu;
	potrafi rozwiązywać zadania geometryczne o wysokim stopniu trudności, wykorzystując wzory na pola trójkątów i czworokątów, w tym również z wykorzystaniem wcześniej poznanych twierdzeń (np. twierdzenie *cosinusów*)

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności lub wymagające niekonwencjonalnych pomysłów i metod rozwiązywania.
potrafi udowodnić twierdzenie Pitagorasa oraz twierdzenie Talesa z wykorzystaniem pól odpowiednich trójkątów;
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania geometryczne o podwyższonym stopniu trudności z wykorzystaniem wzorów na pola figur i innych twierdzeń
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania geometryczne o podwyższonym stopniu trudności z wykorzystaniem wzorów na pola figur i innych twierdzeń.

VI. GEOMETRIA ANALITYCZNA

1	Wektor w układzie współrzędnych.

2	Proste w układzie współrzędnych
3	Pole trójkąta. Pole wielokąta
4	Równanie okręgu.
5	

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna określenie wektora w układzie współrzędnych i potrafi podać jego cechy;	*potrafi napisać wzór funkcji liniowej, której wykres jest równoległy do wykresu danej funkcji liniowej i przechodzi przez punkt o danych współrzędnych;*
potrafi obliczyć współrzędne wektora, mając dane współrzędne początku i końca wektora	*potrafi wyznaczyć miarę kąta nachylenia do osi OX prostej opisanej równaniem kierunkowym;*
potrafi wyznaczyć długość wektora (odległość między punktami na płaszczyźnie kartezjańskiej)	*potrafi napisać równanie kierunkowe prostej znając jej kąt nachylenia do osi OX i współrzędne punktu, który należy do prostej;*
potrafi interpretować współczynniki we wzorze funkcji liniowej (monotoniczność, położenie wykresu funkcji liniowej w ćwiartkach układu współrzędnych, zależność współrzędnych punktu przecięcia wykresu z osią y od współczynnika b);	*potrafi napisać równanie kierunkowe prostej przechodzącej przez dane dwa punkty (o różnych odciętych);*
potrafi sporządzić wykres funkcji liniowej danej wzorem;	*potrafi stosować warunek równoległości prostych opisanych równaniami kierunkowymi/ogólnymi do wyznaczenia równania prostej równoległej/prostopadłej i przechodzącej przez dany punkt;*
potrafi sprawdzić algebraicznie, czy punkt o danych współrzędnych należy do wykresu funkcji liniowej;	*potrafi sprowadzić równanie okręgu z postaci zredukowanej do kanonicznej;*
potrafi znaleźć wzór funkcji liniowej o zadanych własnościach;	*potrafi napisać równanie okręgu mając trzy punkty należące do tego okręgu;*
potrafi napisać wzór funkcji liniowej na podstawie informacji o jej wykresie;	*potrafi określić wzajemne położenie prostej o danym równaniu względem okręgu o danym równaniu (po wykonaniu stosownych obliczeń);*
zna i rozumie pojęcie współliniowości punktów;	*potrafi określić wzajemne położenie dwóch okręgów danych równaniami (na podstawie stosownych obliczeń);*
potrafi obliczyć długość odcinka, znając współrzędne jego końców	potrafi obliczyć pole trójkąta gdy dane są jego wierzchołki
zna definicję równania kierunkowego prostej oraz znaczenie współczynników występujących w tym równaniu (w tym również związek z kątem nachylenia prostej do osi OX);	potrafi rozwiązywać proste zadania z wykorzystaniem wiadomości o prostych, trójkątach i okręgach;
zna definicję równania ogólnego prostej;	potrafi wyznaczyć równania okręgu w symetrii względem osi układu oraz początku układu
potrafi napisać równanie ogólne prostej przechodzącej przez dwa punkty;	
zna warunek równoległości prostych danych równaniami kierunkowymi/ogólnymi;	
rozpoznaje równanie okręgu w postaci kanonicznej i zredukowanej;	

PODSTAWOWE	
K	**P**
potrafi sprowadzić równanie okręgu z postaci kanonicznej do zredukowanej;	
potrafi odczytać z równania okręgu współrzędne środka i promień okręgu;	
rozpoznaje równanie okręgu w postaci kanonicznej i zredukowanej;	
potrafi odczytać z równania okręgu współrzędne środka i promień okręgu;	
potrafi napisać równanie okręgu, gdy zna współrzędne środka i promień tego okręgu;	
umie sprawdzić czy punkt należy do okręgu w postaci kanonicznej oraz zredukowanej;	
potrafi narysować w układzie współrzędnych okrąg na podstawie danego równania opisującego okrąg;	
potrafi stwierdzić, że okręgi nie przecinają się, gdy znane są równania tych okręgów;	
zna pojęcie stycznej, siecznej i prostej rozłącznej do okręgu	
potrafi stwierdzić, że okręgi nie przecinają się, gdy znane są równania tych okręgów;	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi stosować własności działań na wektorach w rozwiązywaniu zadań o średnim stopniu trudności	*sprawdzić czy podane trzy punkty są współliniowe*
potrafi rozwiązywać zadania z parametrem dotyczące równoległości prostych	rozwiązywać trudniejsze zadania z kontekstem praktycznym dotyczących funkcji liniowej;
potrafi zastosować układy równań do rozwiązywania zadań z geometrii analitycznej o średnim stopniu trudności;	rozwiązywać trudniejsze zadania z kontekstem praktycznym dotyczących funkcji liniowej;
rozwiązuje zadania z geometrii analitycznej (o średnim stopniu trudności) w rozwiązaniu których sprawnie korzysta z poznanych wzorów	potrafi zastosować układy równań do rozwiązywania zadań z geometrii analitycznej o wysokim stopniu trudności;
rozwiązuje zadania geometrii analitycznej w oparciu o wzór na pole trójkąta w układzie współrzędnych (np. gdy dane jest jego pole)	potrafi rozwiązać różne zadania dotyczące okręgów, w których koniczne jest zastosowanie wiadomości z różnych działów matematyki;
stosuje równanie okręgu w zadaniach o podwyższonym stopniu trudności	potrafi rozwiązywać zadania z geometrii analitycznej o podwyższonym stopniu trudności

WYKRACZAJĄCE
W
rozwiązuje zadania nietypowe dotyczące funkcji liniowej o podwyższonym stopniu trudności;

potrafi wyprowadzać wzory z geometrii analitycznej

Matematyka. Solidnie od podstaw

Wymagania na poszczególne oceny

KLASA 3

ZAKRES PODSTAWOWY + ZAKRES ROZSZERZONY

Przyjmujemy, że uczeń spełnia wymagania na ocenę wyższą, jeśli spełnia jednocześnie wymagania na ocenę niższą oraz dodatkowe wymagania. Proponujemy zatem:

Wymagania na ocenę dopuszczającą.

Wymagania na ocenę dostateczną zawierają wymagania na ocenę dopuszczającą.

Wymagania na ocenę dobrą *zawierają wymagania na ocenę dostateczną I dopuszczającą*

Wymagania na ocenę bardzo dobrą zawierają wymagania na ocenę dobrą, dostateczną i dopuszczającą

Wymagania na ocenę celującą zawierają wymagania na oceną bardzo dobrą, dobrą, dostateczną i dopuszczającą

Uczeń powinien otrzymać ocenę:

dopuszczającą

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności stanowiące 40–60% wymagań podstawowych,

dostateczną

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności stanowiące powyżej 60 % wymagań podstawowych.

dobrą

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności stanowiące do 75% wymagań dopełniających

bardzo dobrą

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności stanowiące powyżej 75% wymagań dopełniających.

celującą

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności zawarte w wymaganiach wykraczających.

I. UŁAMKI ALGEBRAICZNE. RÓWNANIA WYMIERNE

1	Ułamek algebraiczny. Skracanie i rozszerzanie ułamków algebraicznych.
2	Dodawanie i odejmowanie ułamków algebraicznych
3	Mnożenie i dzielenie ułamków algebraicznych
4	Działania na ułamkach algebraicznych
5	Równania wymierne
6	Zadania tekstowe prowadzące do równań wymiernych
7	Nierówności wymierne
8	Zadania na dowodzenie z zastosowaniem średniej arytmetycznej, średniej geometrycznej i średniej kwadratowej kilku liczb
9	Funkcja homograficzna
10	Funkcje wymierne

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna pojęcie ułamka algebraicznego jednej zmiennej	potrafi rozwiązywać proste zadania na dowodzenie z zastosowaniem ułamków algebraicznych
potrafi wyznaczyć dziedzinę ułamka algebraicznego	potrafi rozwiązywać zadania tekstowe prowadzące do prostych równań wymiernych
potrafi podać przykład ułamka algebraicznego o zadanej dziedzinie	rozwiązuje zadania z zastosowaniem proporcjonalności odwrotnej
potrafi wykonywać działania na ułamkach algebraicznych, takie jak: skracanie ułamków, rozszerzanie ułamków, dodawanie, odejmowanie, mnożenie i dzielenie ułamków algebraicznych, określając warunki wykonalności tych działań	rozwiązuje proste zadania z parametrem dotyczące funkcji wymiernych
potrafi wykonywać działania łączne na ułamkach algebraicznych	potrafi rozwiązywać proste zadania z parametrem dotyczące funkcji homograficznej
zna definicję równania wymiernego	
potrafi rozwiązywać proste równania wymierne	
zna definicję nierówności wymiernej	
potrafi rozwiązywać proste nierówności wymierne	
wie, jaką zależność między dwiema wielkościami zmiennymi, nazywamy proporcjonalnością odwrotną potrafi wskazać współczynnik proporcjonalności	
wyznacza równania osi symetrii oraz współrzędne środka symetrii hiperboli opisanej danym równaniem	
zna definicję funkcji wymiernej	
potrafi określić dziedzinę funkcji wymiernej	

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna definicję funkcji homograficznej $y = \frac{ax+b}{cx+d}, gdzie\ c \neq 0$ $i\ ad - cb \neq 0$	
potrafi przekształcić wzór funkcji $y = \frac{ax+b}{cx+d}, gdzie\ c \neq 0$ $i\ ad - cb \neq 0$ do postaci $y = \frac{k}{x-p} + q$	
potrafi naszkicować wzór funkcji $y = \frac{k}{x-p} + q$	
potrafi obliczyć miejsce zerowe funkcji homograficznej oraz współrzędne punktu wspólnego wykresu funkcji i osi *OY*	
potrafi wyznaczyć przedziały monotoniczności funkcji $y = \frac{k}{x-p} + q$	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi sprawnie wykonywać działania łączne na ułamkach algebraicznych	potrafi rozwiązywać zadania na dowodzenie z zastosowaniem ułamków algebraicznych (w tym zadania dotyczące związków pomiędzy średnimi: arytmetyczną, geometryczną, średnią kwadratową)
potrafi rozwiązywać równania i nierówności wymierne	potrafi rozwiązywać równania i nierówności wymierne z wartością bezwzględną
potrafi rozwiązywać zadania dotyczące własności funkcji wymiernej (w tym z parametrem)	potrafi rozwiązywać układy równań i nierówności wymiernych (także z wartością bezwzględną)
potrafi dowodzić własności funkcji wymiernej	potrafi rozwiązywać równania i nierówności wymierne z parametrem
potrafi napisać wzór funkcji homograficznej na podstawie informacji o jej wykresie	potrafi rozwiązywać układy równań i nierówności wymiernych
potrafi naszkicować wykres funkcji homograficznej z wartością bezwzględną i na podstawie wykresu funkcji opisać własności funkcji	potrafi rozwiązywać zadania z parametrem dotyczące własności funkcji homograficznej
potrafi przeprowadzić dyskusję liczby rozwiązań równania wymiernego z wartością bezwzględną i parametrem, na podstawie wykresu funkcji homograficznej, we wzorze której występuje wartość bezwzględna	
potrafi rozwiązywać zadania tekstowe prowadzące do równań i nierówności wymiernych	

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi przeprowadzić dyskusję liczby rozwiązań równania wymiernego z parametrem

potrafi rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności dotyczące funkcji wymiernych wymagające zastosowania niekonwencjonalnych metod

II. CIĄGI

1	Określenie ciągu. Sposoby opisywania ciągów
2	Monotoniczność ciągów
3	Ciąg arytmetyczny
4	Suma początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego
5	Ciąg geometryczny
6	Suma początkowych wyrazów ciągu geometrycznego
7	Ciąg arytmetyczny i geometryczny – zadania różne
8	Lokaty pieniężne i kredyty bankowe
9	Granica ciągu liczbowego
10	Obliczanie granic ciągów zbieżnych
11	Wybrane własności ciągów zbieżnych
12	Ciągi rozbieżne do nieskończoności
13	Szereg geometryczny

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna definicję ciągu (ciągu liczbowego)	wyznacza wyraz a_{n+1} ciągu określonego wzorem ogólnym
potrafi wyznaczyć dowolny wyraz ciągu liczbowego określonego wzorem ogólnym	bada w prostych przypadkach czy ciąg liczbowego jest rosnący czy malejący
wyznacza kolejne wyrazy ciągu, gdy danych jest kilka jego początkowych	potrafi wyznaczyć wyrazy ciągu o podanej wartości
potrafi narysować wykres ciągu liczbowego określonego wzorem ogólnym	wyznacza wzór ogólny ciągu mając danych kilka jego wyrazów
potrafi podać przykłady ciągów liczbowych monotonicznych	potrafi wykorzystać średnią arytmetyczną do obliczenia wyrazu środkowego ciągu arytmetycznego;
zna definicję ciągu arytmetycznego	stosuje własności ciągu arytmetycznego do rozwiązywania zadań tekstowych
potrafi podać przykłady ciągów arytmetycznych;	określa monotoniczność ciągu arytmetycznego
potrafi zbadać na podstawie definicji, czy dany ciąg określony wzorem ogólnym jest arytmetyczny	wyznacza wzór ogólny ciągu arytmetycznego, mając dane dowolne dwa jego wyrazy
wyznacza wzór ogólny ciągu arytmetycznego, mając dany pierwszy wyraz i różnicę	wyznacza wzór ogólny ciągu geometrycznego, mając dane dowolne dwa jego wyrazy
zna i potrafi stosować w rozwiązywaniu zadań wzór na n-ty wyraz ciągu arytmetycznego;	potrafi wykorzystać średnią geometryczną do obliczenia wyrazu środkowego ciągu geometrycznego;
zna i potrafi stosować w rozwiązywaniu zadań wzór na sumę n kolejnych początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego;	potrafi wyznaczyć ciąg arytmetyczny (geometryczny) na podstawie wskazanych danych;

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna definicję ciągu geometrycznego;	stosuje własności ciągu geometrycznego do rozwiązywania zadań tekstowych
potrafi podać przykłady ciągów geometrycznych	potrafi rozwiązywać proste zadania „mieszane” dotyczące ciągów arytmetycznych i geometrycznych;
potrafi zbadać na podstawie definicji, czy dany ciąg określony wzorem ogólnym jest geometryczny;	potrafi zbadać warunek na istnienie sumy szeregu geometrycznego (proste przykłady)
wyznacza wzór ogólny ciągu geometrycznego, mając dany pierwszy wyraz i iloraz	potrafi obliczać sumę szeregu geometrycznego (zamiana ułamka okresowego na ułamek zwykły, proste równania i nierówności wymierne, proste zadania geometryczne);
zna i potrafi stosować w rozwiązywaniu zadań wzór na n-ty wyraz ciągu geometrycznego;	wyznacza początkowe wyrazy ciągu określone rekurencyjnie
zna i potrafi stosować wzór na sumę n kolejnych początkowych wyrazów ciągu geometrycznego;	wyznacza wzór rekurencyjny ciągu, mając dany wzór ogólny
potrafi stosować procent prosty i składany w zadaniach dotyczących oprocentowania lokat i kredytów;	oblicza oprocentowanie lokaty
oblicza wysokość kapitału przy różnym okresie kapitalizacji	określa okres oszczędzania
rozumie intuicyjnie pojęcie granicy ciągu liczbowego zbieżnego;	bada, ile wyrazów danego ciągu jest większych/mniejszych od danej liczby
zna i potrafi stosować twierdzenie o działaniach arytmetycznych na granicach ciągów zbieżnych;	oblicza granice ciągów, korzystając z twierdzenia o granicach: sumy, różnicy, iloczynu i ilorazu ciągów zbieżnych, tw. o trzech ciągach
potrafi obliczyć granicę ciągu liczbowego (proste przykłady);	oblicza sumę szeregu geometrycznego zbieżnego
potrafi odróżnić ciąg geometryczny od szeregu geometrycznego;	
zna warunek na zbieżność szeregu geometrycznego i wzór na sumę szeregu;	
sprawdza, czy dany szereg geometryczny jest zbieżny	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
wyznacza wartość parametru tak, aby ciąg był ciągiem monotonicznym	potrafi wykazać na podstawie definicji, że dana liczba jest granicą ciągu
wyznacza wzór ogólny ciągu spełniającego podane warunki	potrafi obliczać granice różnych ciągów zbieżnych;
potrafi zbadać na podstawie definicji monotoniczność ciągu liczbowego określonego wzorem ogólnym;	potrafi obliczać granice niewłaściwe różnych ciągów rozbieżnych do nieskończoności;
wyznacza wartości zmiennych tak, aby wraz z podanymi wartościami tworzyły ciąg arytmetyczny	rozwiązuje równania z zastosowaniem wzoru na sumę wyraów ciągu arytmetycznego
wyznacza wartość parametru tak, aby ciąg był arytmetyczny	potrafi rozwiązywać zadania „mieszane” dotyczące ciągów arytmetycznych i geometrycznych o podwyższonym stopniu trudności
potrafi wyprowadzić wzór na sumę n kolejnych początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego	stosuje średnią geometryczną w dowodzeniu

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
stosuje własności ciągu arytmetycznego do rozwiązywania zadań, również w kontekście praktycznym	rozwiązuje zadania o podwyższonym stopniu trudności, związane ze wzorem rekurencyjnym ciągu
określa monotoniczność ciągu geometrycznego	zna, rozumie i potrafi zastosować twierdzenie o trzech ciągach do obliczenia granicy danego ciągu
wyznacza wartości zmiennych tak, aby wraz z podanymi wartościami tworzyły ciąg geometryczny	potrafi rozwiązywać różne zadania z zastosowaniem wiadomości o szeregu geometrycznym zbieżnym.
potrafi wyprowadzić wzór na sumę n kolejnych początkowych wyrazów ciągu geometrycznego	
stosuje średnią geometryczną do rozwiązywania zadań	
wyznacza wartość parametru tak, aby ciąg był geometryczny	
potrafi rozwiązywać zadania „mieszane” dotyczące ciągów arytmetycznych i geometrycznych;	
potrafi określić ciąg wzorem rekurencyjnym	
potrafi wyznaczyć wyrazy ciągu określonego wzorem rekurencyjnym	
rozwiązuje zadania związane z kredytami, również umieszczone w kontekście praktycznym	
oblicza granice niewłaściwe ciągów, korzystając z twierdzenia o własnościach granic ciągów rozbieżnych	
zna definicję i rozumie pojęcie granicy ciągu liczbowego zbieżnego	
zna i potrafi stosować twierdzenia dotyczące własności ciągów zbieżnych (w tym twierdzenie o trzech ciągach)	
stosuje wzór na sumę szeregu geometrycznego do rozwiązywania zadań, również osadzonych w kontekście praktycznym	

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi rozwiązywać zadania na dowodzenie, w których jest mowa o ciągach

III. KOMBINATORYKA. DWUMIAN NEWTONA. TRÓJKĄT PASCALA

1	Reguła mnożenia i reguła dodawania
2	Wariacje
3	Permutacje
4	Kombinacje
5	Kombinatoryka – zadania różne
6	Symbol Newtona. Wzór Newtona. Trójkąt Pascala

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna regułę dodawania oraz regułę mnożenia;	wykorzystuje permutacje do rozwiązywania zadań
zna pojęcie permutacji zbioru i umie stosować wzór na liczbę permutacji;	wykorzystuje wariacje bez powtórzeń do rozwiązywania zadań
zna pojęcie wariacji z powtórzeniami i bez powtórzeń i umie stosować wzory na liczbę takich wariacji;	wykorzystuje wariacje z powtórzeniami do rozwiązywania zadań
zna pojęcie kombinacji i umie stosować wzór na liczbę kombinacji;	wykorzystuje podstawowe pojęcia kombinatoryki do rozwiązywania zadań
zywać proste zadania kombinatoryczne z zastosowaniem poznanych wzorów;	umie rozwiązywać zadania kombinatoryczne o średnim stopniu trudności
stosuje regułę mnożenia do wyznaczenia liczby wyników doświadczenia spełniających dany warunek	wyznacza rozwinięcia wzoru Newtona
przedstawia drzewo ilustrujące zbiór wyników danego doświadczenia	w oparciu o wzór Newtona wyznacza wyznacza w rozwinięciu wartości poszczególnych wyrazów
wypisuje permutacje danego zbioru	rozwiązuje zadania z zastosowaniem własności symbolu Newtona
oblicza liczbę permutacji elementów danego zbioru	
przeprowadza obliczenia, stosując definicję silni	
oblicza liczbę wariacji bez powtórzeń	
oblicza liczbę wariacji z powtórzeniami	
stosuje regułę dodawania do wyznaczenia liczby wyników doświadczenia spełniających dany warunek	
zna symbol Newtona	
oblicza wartość symbolu Newtona	
zna własności symbolu Newtona	
zna pojęcie trójkąta Pascala i korzysta z niego	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
oblicza liczbę możliwych sytuacji, spełniających określone kryteria, z wykorzystaniem reguły mnożenia i dodawania (także łącznie) oraz wzorów na liczbę: permutacji, kombinacji i wariacji	oblicza liczbę możliwych sytuacji, spełniających określone kryteria, z wykorzystaniem reguły mnożenia i dodawania (także łącznie) oraz wzorów na liczbę: permutacji, kombinacji i wariacji w przypadkach wymagających rozważenia złożonego modelu zliczania elementów
rozwiązuje zadania z parametrem z wykorzystaniem wzoru Newtona	prowadzi dowody z wykorzystaniem pojęć kombinatoryki
	prowadzi dowody z wykorzystaniem symbolu Newtona, wzoru Newtona lub trójkąta Pascala

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania dotyczące kombinatoryki

IV. GEOMETRIA PŁASKA – CZWOROKĄTY

1	Podział czworokątów. Trapezoidy
2	Trapezy
3	Równoległoboki
4	Okrąg opisany na czworokącie
5	Okrąg wpisany w czworokąt
6	Okrąg opisany na czworokącie, okrąg wpisany w czworokąt – zadania na dowodzenie
7	Podobieństwo. Czworokąty podobne

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna podział czworokątów;	potrafi zastosować twierdzenie o odcinku łączym środki ramion trapezu w rozwiązywaniu prostych zadań
potrafi wyróżnić wśród trapezów: trapezy prostokątne i trapezy równoramienne; poprawnie posługuje się takimi określeniami, jak: podstawa, ramię, wysokość trapezu;	potrafi rozwiązywać proste zadania dotyczące trapezów wpisanych w okrąg i opisanych na okręgu, w tym również z wykorzystaniem wcześniej poznanych własności trapezu;
wie, że suma kątów przy każdym ramieniu trapezu jest równa 180° i umie tę własność wykorzystać w rozwiązywaniu prostych zadań;	korzysta z wcześniej zdobytej wiedzy do rozwiązywania zadań dotyczących czworokątów (trygonometria, twierdzenie Talesa, twierdzenie Pitagorasa, własności trójkątów itp.)
zna twierdzenie o odcinku łączącym środki ramion trapezu ;	potrafi rozwiązywać proste zadania dotyczące podobieństwa czworokątów.
potrafi rozwiązywać proste zadania dotyczące własności trapezów;	umie na podstawie własności czworokąta podanych w zadaniu wywnioskować, jaki to jest czworokąt;
zna podstawowe własności równoległoboków i umie je stosować w rozwiązywaniu prostych zadań;	
wie, jakie własności ma romb;	
zna własności prostokąta i kwadratu;	
wie, co to są trapezoidy, potrafi podać przykłady takich figur;	
zna własności deltoidu;	
rozumie, co to znaczy, że czworokąt jest wpisany w okrąg, czworokąt jest opisany na okręgu;	
zna warunki, jakie musi spełniać czworokąt, aby można było okrąg wpisać w czworokąt oraz aby można było okrąg opisać na czworokącie; potrafi zastosować te warunki w rozwiązywaniu prostych zadań;	
potrafi wymienić nazwy czworokątów, w które można wpisać, i nazwy czworokątów, na których można opisać okrąg;	
zna i rozumie definicję podobieństwa;	
potrafi wskazać figury podobne;	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi rozwiązywać zadania o średnim stopniu trudności dotyczące czworokątów, w tym trapezów i równoległoboków;	umie udowodnić twierdzenie o odcinku łączącym środki ramion trapezu;
potrafi stosować twierdzenia o okręgu wpisanym w czworokąt i okręgu opisanym na czworokącie, w rozwiązywaniu złożonych zadań o średnim stopniu trudności;	potrafi udowodnić twierdzenie o odcinku łączącym środki przekątnych trapezu;
potrafi zastosować twierdzenia o okręgu wpisanym w czworokąt i okręgu opisanym na czworokącie do rozwiązania zadań o średnim stopniu trudności dotyczących trapezów wpisanych w okrąg i opisanych na okręgu;	potrafi wyprowadzić wzór na pole czworokąta opisanego na okręgu w zależności od długości promienia okręgu i obwodu tego czworokąta;
	korzysta z wcześniej poznanych twierdzeń (np. twierdzenia sinusów i twierdzenia cosinusów) do rozwiązywania zadań dotyczących czworokątów.

V. GEOMETRIA PŁASKA – POLE CZWOROKĄTA

1	Pole prostokąta Pole kwadratu
2	Pole równoległoboku. Pole rombu
3	Pole trapezu
4	Pole czworokąta
5	Pola figur podobnych
6	Mapa. Skala mapy

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna twierdzenie o polach figur podobnych;	*potrafi stosować twierdzenie sinusów w rozwiązywaniu trójkątów;*
zna twierdzenie sinusów;	*potrafi stosować twierdzenie cosinusów w rozwiązywaniu trójkątów;*
zna twierdzenie cosinusów;	*potrafi rozwiązywać proste zadania geometryczne dotyczące trójkątów, wykorzystując wzory na pole trójkąta i poznane wcześniej twierdzenia;*
rozumie pojęcie pola figury; zna wzór na pole kwadratu i pole prostokąta;	*potrafi rozwiązywać proste zadania geometryczne dotyczące trójkątów, wykorzystując wzory na ich pola i poznane wcześniej twierdzenia, w szczególności twierdzenie Pitagorasa oraz własności okręgu wpisanego w trójkąt i okręgu opisanego na trójkącie;*
zna co najmniej 4 wzory na pola trójkąta;	*potrafi stosować twierdzenia o polach figur podobnych przy rozwiązywaniu prostych zadań;*

PODSTAWOWE	
K	**P**
potrafi obliczyć wysokość trójkąta, korzystając ze wzoru na pole;	*umie zastosować wzory na pole koła i pole wycinka koła przy rozwiązywaniu prostych zadań;*
zna twierdzenie o polach figur podobnych;	potrafi rozwiązywać proste zadania geometryczne dotyczące czworokątów, wykorzystując wzory na ich pola i poznane wcześniej twierdzenia, w szczególności twierdzenie Pitagorasa oraz twierdzenie o okręgu wpisanym w czworokąt i opisanym na czworokącie;
zna wzór na pole koła i pole wycinka koła;	zna związek między polami figur podobnych i potrafi korzystać z tego związku, rozwiązując zadania geometryczne o niewielkim stopniu trudności.
wie, że pole wycinka koła jest wprost proporcjonalne do miary odpowiadającego mu kąta środkowego koła i jest wprost proporcjonalne do długości odpowiadającego mu łuku okręgu oraz umie zastosować tę wiedzę przy rozwiązywaniu prostych zadań	
potrafi zastosować wzory na pole kwadratu i prostokąta w rozwiązaniach prostych zadań;	
zna wzory na pole równoległoboku;	
zna wzory na pole rombu; potrafi rozwiązywać proste zadania geometryczne dotyczące rombów, wykorzystując wzory na jego pole i poznane wcześniej twierdzenia;	
zna wzór na pole trapezu; potrafi rozwiązywać proste zadania geometryczne dotyczące trapezów, wykorzystując wzór na jego pole i poznane wcześniej twierdzenia;	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi stosować twierdzenie sinusów w zadaniach geometrycznych;	*potrafi stosować w danym zadaniu geometrycznym twierdzenie sinusów i cosinusów;*
potrafi stosować twierdzenie cosinusów w zadaniach geometrycznych;	*rozwiązuje zadania dotyczące trójkątów, w których wykorzystuje twierdzenia poznane wcześniej (tw. Pitagorasa, tw. Talesa, tw. sinusów, tw. cosinusów, twierdzenia o kątach w kole, itp.)*
potrafi rozwiązywać zadania geometryczne o średnim stopniu trudności, stosując wzory na pola trójkątów, w tym również z wykorzystaniem poznanych wcześniej własności trójkątów;	*potrafi dowodzić twierdzenia, w których wykorzystuje pojęcie pola.*
potrafi rozwiązywać zadania geometryczne, wykorzystując cechy podobieństwa trójkątów, twierdzenie o polach figur podobnych;	potrafi wyprowadzić wzór na pole równoległoboku;
potrafi rozwiązywać zadania geometryczne o średnim stopniu trudności, wykorzystując wzory na pola trójkątów i czworokątów, w tym również z wykorzystaniem wcześniej poznanych twierdzeń (np. twierdzenia sinusów i cosinusów, twierdzenia o okręgu wpisanym w czworokąt i opisanym na czworokącie).	potrafi wyprowadzić wzory na pole rombu;
	potrafi wyprowadzić wzór na pole trapezu;

	potrafi rozwiązywać zadania geometryczne o wysokim stopniu trudności, wykorzystując wzory na pola trójkątów i czworokątów, w tym również z wykorzystaniem wcześniej poznanych twierdzeń (np. twierdzenia sinusów i cosinusów, twierdzenia o okręgu wpisanym w czworokąt i opisanym na czworokącie).

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności lub wymagające niekonwencjonalnych pomysłów i metod rozwiązywania.
potrafi udowodnić twierdzenie Pitagorasa oraz twierdzenie Talesa z wykorzystaniem pól odpowiednich trójkątów;
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania geometryczne o podwyższonym stopniu trudności z wykorzystaniem wzorów na pola figur i innych twierdzeń
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania geometryczne o podwyższonym stopniu trudności z wykorzystaniem wzorów na pola figur i innych twierdzeń.

VI. ELEMENTY ANALIZY MATEMATYCZNEJ

1	Granica funkcji w punkcie
2	Obliczanie granicy funkcji w punkcie
3	Granice jednostronne funkcji w punkcie
4	Granica funkcji w nieskończoności
5	Granica niewłaściwa funkcji
6	Ciągłość funkcji w punkcie
7	Ciągłość funkcji w zbiorze
8	Asymptoty wykresu funkcji
9	Pochodna funkcji w punkcie
10	Funkcja pochodna
11	Funkcja złożona. Pochodna funkcji złożonej
12	Styczna do wykresu funkcji
13	Pochodna funkcji a monotoniczność funkcji
14	Ekstrema lokalne funkcji
15	Największa i najmniejsza wartość funkcji w przedziale
16	Zadania optymalizacyjne

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
uzasadnia, że funkcja nie ma granicy w punkcie, również na podstawie jej wykresu	uzasadnia, korzystając z definicji, że dana liczba jest granicą funkcji w punkcie
zna i rozumie pojęcie granicy funkcji w punkcie	oblicza granice funkcji w punkcie, korzystając z twierdzenia o granicach: sumy, różnicy, iloczynu i ilorazu funkcji, które mają granice w tym punkcie
oblicza granice funkcji w punkcie	oblicza granice jednostronne funkcji w punkcie
zna twierdzenia dotyczące obliczania granic w punkcie	stosuje twierdzenie o związku między wartościami granic jednostronnych w punkcie a granicą funkcji w punkcie
oblicza granice funkcji w nieskończoności	sprawdza ciągłość funkcji w punkcie
oblicza granice niewłaściwe jednostronne funkcji w punkcie	sprawdza ciągłość funkcji
oblicza granice niewłaściwe funkcji w punkcie	wyznacza równania asymptot ukośnych wykresu funkcji
wyznacza równania asymptot pionowych wykresu funkcji	stosuje twierdzenia o przyjmowaniu wartości pośrednich do uzasadniania istnienia rozwiązania równania
wyznacza równania asymptot poziomych wykresu funkcji	potrafi zbadać, czy dana funkcja jest różniczkowalna w danym punkcie (zbiorze)
zna i rozumie pojęcie funkcji ciągłej w punkcie	potrafi wyznaczyć równanie stycznej do wykresu danej funkcji
korzystając z definicji, oblicza pochodną funkcji w punkcie	potrafi zbadać monotoniczność funkcji za pomocą pochodnej
zna pojęcie ilorazu różnicowego funkcji	potrafi wyznaczyć ekstrema funkcji wymiernej
zna i rozumie pojęcie pochodnej funkcji w punkcie	potrafi wyznaczyć najmniejszą oraz największą wartość danej funkcji wymiernej w przedziale domkniętym
potrafi sprawnie wyznaczać pochodne funkcji wymiernych na podstawie poznanych wzorów	potrafi zbadać przebieg zmienności danej funkcji wymiernej i naszkicować jej wykres
zna i rozumie warunek konieczny istnienia ekstremum funkcji różniczkowalnej	potrafi stosować rachunek pochodnych do rozwiązywania prostych zadań optymalizacyjnych

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi rozwiązywać zadania z parametrem dotyczące badania ciągłości funkcji w punkcie i zbiorze	potrafi rozwiązywać zadania z parametrem dotyczące różniczkowalności funkcji
zna i potrafi stosować twierdzenie o trzech funkcjach	potrafi zastosować wiadomości o stycznej do wykresu funkcji w rozwiązywaniu różnych zadań
zna własności funkcji ciągłych i potrafi je stosować w rozwiązywaniu zadań twierdzenie Darboux	potrafi stosować rachunek pochodnych do analizy zjawisk
potrafi wyznaczyć równania asymptot wykresu funkcji, we wzorze których występuje wartość bezwzględna (o ile istnieją)	potrafi wyprowadzić wzory na pochodne funkcji
zna związek pomiędzy ciągłością i różniczkowalnością funkcji	rozwiązuje zadania o podwyższonym stopniu trudności
potrafi wyznaczyć przedziały monotoniczności oraz ekstrema funkcji, w której wzorze występuje wartość bezwzględna	

potrafi stosować rachunek pochodnych w rozwiązywaniu zadań optymalizacyjnych	
wyznacza punkt wykresu funkcji, w którym styczna do niego spełnia podane warunki	
wyznacza wartości parametrów tak, aby funkcja była monotoniczna	
wyznacza wartości parametrów tak, aby funkcja miała ekstremum w danym punkcie	

WYKRACZAJĄCE
W
rozwiązuje zadania nietypowe stosując analizę matematyczną;

VII. TRYGONOMETRIA

1	Przekształcenia wykresów funkcji trygonometrycznych
2	Równania trygonometryczne
3	Funkcje trygonometryczne sumy i różnicy
4	Funkcje trygonometryczne wielokrotności kąta
5	Sumy i różnice funkcji trygonometrycznych

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna definicje funkcji trygonometrycznych w trójkącie prostokątnym;	*potrafi obliczać wartości wyrażeń zawierających funkcje trygonometryczne kątów o miarach 30°, 45°, 60°;*
potrafi obliczyć wartości funkcji trygonometrycznych kąta ostrego w trójkącie prostokątnym o danych długościach boków;	*zna zależności między funkcjami trygonometrycznymi tego samego kąta ostrego;*
potrafi korzystać z przybliżonych wartości funkcji trygonometrycznych (odczytanych z tablic lub obliczonych za pomocą kalkulatora);	*potrafi obliczyć wartości pozostałych funkcji trygonometrycznych kąta wypukłego, gdy dana jest jedna z nich;*
potrafi rozwiązywać trójkąty prostokątne;	*potrafi stosować miarę łukową i stopniową kąta*
zna wartości funkcji trygonometrycznych kątów o miarach 30□, 45□, 60□;	*potrafi określać w której ćwiartce układu współrzędnych leży końcowe ramię kąta, mając dane wartości funkcji trygonometrycznych tego kąta;*
wie co to jest miara łukowa kąta;	*potrafi stosować wzory redukcyjne w obliczaniu wartości wyrażeń;*
potrafi zamieniać stopnie na radiany i radiany na stopnie	*potrafi obliczać wartości funkcji trygonometrycznych kątów, których końcowe ramię leży na prostej o równaniu y=ax*
zna definicje funkcji trygonometrycznych dowolnego kąta;	*umie zbudować w układzie współrzędnych dowolny kąt o mierze a*, gdy dana jest wartość jednej funkcji trygonometrycznej tego kąta;
umie podać znaki wartości funkcji trygonometrycznych w poszczególnych ćwiartkach;	*potrafi posługiwać się definicjami funkcji trygonometrycznych dowolnego kąta w rozwiązywaniu zadań;*
potrafi obliczać wartości funkcji trygonometrycznych kąta, gdy dane są współrzędne punktu leżącego na drugim ramieniu kąta	*potrafi wyznaczyć wartości pozostałych funkcji trygonometrycznych kąta, gdy dana jest jedna z nich;*
zna tożsamości i związki pomiędzy funkcjami trygonometrycznymi tego samego kąta;	*zna i potrafi stosować wzory redukcyjne dla kątów o miarach wyrażonych w stopniach oraz radianach;*
zna wzory redukcyjne;	*potrafi upraszczać wyrażenia zawierające funkcje trygonometryczne;*
potrafi naszkicować wykres funkcji y = sin x i omówić jej własności;	*potrafi ustalać znak i porównywać wartości funkcji trygonometrycznych dla podanych kątów, korzystając z wykresów*

PODSTAWOWE	
K	**P**
potrafi naszkicować wykres funkcji y = cos x i omówić jej własności;	*potrafi wyznaczyć zbiór wartości funkcji trygonometrycznej (w prostych przypadkach);*
potrafi naszkicować wykres funkcji y = tg x i omówić jej własności;	*wykorzystuje okresowość funkcji trygonometrycznych;*
potrafi naszkicować wykres funkcji y = ctg x i omówić jej własności;	potrafi rozwiązywać proste równania trygonometryczne, korzystając z wykresów odpowiednich funkcji trygonometrycznych;
potrafi przekształcać wykresy funkcji trygonometrycznych, stosując takie przekształcenia, jak: symetria osiowa względem osi OX, symetria osiowa względem osi OY, symetria środkowa, względem punktu (0, 0), przesunięcie równoległe o dany wektor)	
zna wzory na sinus i cosinus sumy/różnicy kątów i potrafi je stosować do rozwiązywania prostych zadań;	
potrafi stosować wzory na sumę/różnicę funkcji trygonometrycznych	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi skonstruować kąt, jeżeli dana jest wartość jednej z funkcji trygonometrycznych;	*potrafi rozwiązywać zadania o średnim stopniu trudności, wykorzystując wiedzę o figurach geometrycznych oraz trygonometrię kąta ostrego;*
potrafi przeprowadzać dowody tożsamości trygonometrycznych;	*potrafi rozwiązywać zadania o średnim stopniu trudności, wykorzystując wcześniej zdobytą wiedzę (np. wzory skróconego mnożenia) oraz trygonometrię kąta ostrego;*
potrafi rozwiązywać zadania z kontekstem praktycznym stosując trygonometrię kąta ostrego;	*potrafi rozwiązywać trudne zadania, korzystając ze wzorów redukcyjnych;*
wie, co to jest miara główna kąta skierowanego i potrafi ją wyznaczyć dla dowolnego kąta;	*potrafi rozwiązywać trudne zadania, wykorzystując podstawowe tożsamości trygonometryczne;*
potrafi obliczać wartości funkcji trygonometrycznych kątów mając informacje pozwalające na ustalenie współrzędnych punktu znajdującego się na końcowym ramieniu kąta	*potrafi określić zbiór wartości funkcji trygonometrycznej;*
potrafi rozwiązywać zadania z zastosowaniem miary łukowej i stopniowej	*potrafi określić dziedzinę funkcji i naszkicować jej wykres, w przypadkach gdy wzór funkcji wymaga przekształcenia;*
potrafi stosować podstawowe tożsamości trygonometryczne (dla dowolnego kąta, dla którego funkcje trygonometryczne są określone)	*potrafi przekształcać wykresy funkcji trygonometrycznych, stosując kilka przekształceń*
potrafi dowodzić tożsamości trygonometryczne:	potrafi stosować wzory na funkcje trygonometryczne sumy i różnicy kątów, wzory na sumy i różnice funkcji trygonometrycznych, wzory na funkcje trygonometryczne wielokrotności kąta do dowodzenia tożsamości trygonometrycznych;
potrafi stosować wzory redukcyjne w zadaniach o podwyższonym stopniu trudności;	potrafi rozwiązywać równania trygonometryczne z zastosowaniem wzorów na funkcje trygonometryczne sumy i różnicy kątów, wzorów na sumy i różnice funkcji trygonometrycznych, wzorów na funkcje trygonometryczne wielokrotności kąta;

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi wyznaczyć okres podstawowy funkcji trygonometrycznej;	potrafi rozwiązywać równania trygonometryczne z wartością bezwzględną z zastosowaniem poznanych wzorów;
potrafi ustalać argumenty dla których wartości funkcji sinus i cosinus spełniają określone warunki;	potrafi rozwiązywać równania trygonometryczne w których występuje parametr
potrafi ustalać najmniejszą i największą wartość wyrażenia zawierające funkcje trygonometryczne;	
potrafi obliczać wartości wyrażeń, w których występują funkcje trygonometryczne dowolnych kątów;	
potrafi szkicować wykresy funkcji $y = -f(x)$ oraz $y = f(-x)$;	
potrafi przekształcać wykresy funkcji trygonometrycznych, stosując takie różne przekształcenia	
potrafi przekształcać wykresy funkcji trygonometrycznych w których we wzorach występuje pierwiastek	
potrafi stosować wzory na funkcje trygonometryczne sumy i różnicy kątów, wzory na sumy i różnice funkcji trygonometrycznych, wzory na funkcje trygonometryczne wielokrotności kąta do przekształcania wyrażeń trygonometrycznych;	
potrafi rozwiązywać równania trygonometryczne z wykorzystaniem tożsamości trygonometrycznych	
potrafi wyznaczyć zbiór wartości funkcji, w których wzorze występuje funkcja trygonometryczna	

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności, wymagające niekonwencjonalnych pomysłów i metod.
potrafi rozwiązywać różne zadania z innych działów matematyki, w których wykorzystuje się wiadomości i umiejętności z trygonometrii.

VIII. GEOMETRIA ANALITYCZNA

1	Wektor w układzie współrzędnych. Podział odcinka
2	Kąt między niezerowymi wektorami
3	Proste w układzie współrzędnych
4	Odległość punktu od prostej. Odległość między dwiema prostymi równoległymi*
5	Pole trójkąta. Pole wielokąta
6	Równanie okręgu. Wzajemne położenie prostej i okręgu
7	Wzajemne położenie dwóch okręgów
8	Wybrane przekształcenia geometryczne w układzie współrzędnych

*Zakres usunięty z podstawy programowej i wymagań edukacyjnych LOZP.

Realizacja treści (jako dodatkowego, alternatywnego narzędzia przydatnego do rozwiązywania zadań) do decyzji nauczyciela.

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna określenie wektora w układzie współrzędnych i potrafi podać jego cechy;	*potrafi obliczyć współrzędne początku wektora (końca wektora), gdy dane ma współrzędne wektora oraz współrzędne końca (początku) wektora*
potrafi obliczyć współrzędne wektora, mając dane współrzędne początku i końca wektora	*potrafi stosować własności wektorów równych i przeciwnych do rozwiązywania zadań*
potrafi wyznaczyć długość wektora (odległość między punktami na płaszczyźnie kartezjańskiej)	*potrafi napisać wzór funkcji liniowej, której wykres jest równoległy do wykresu danej funkcji liniowej i przechodzi przez punkt o danych współrzędnych;*
zna określenie wektorów równych i wektorów przeciwnych w geometrii analitycznej	*potrafi wyznaczyć miarę kąta nachylenia do osi OX prostej opisanej równaniem kierunkowym;*
potrafi wykonywać działania na wektorach: dodawanie, odejmowanie oraz mnożenie przez liczbę (analitycznie)	*potrafi napisać równanie kierunkowe prostej znając jej kąt nachylenia do osi OX i współrzędne punktu, który należy do prostej;*
zna pojęcie i wzór funkcji liniowej;	*potrafi napisać równanie kierunkowe prostej przechodzącej przez dane dwa punkty (o różnych odciętych);*
potrafi interpretować współczynniki we wzorze funkcji liniowej (monotoniczność, położenie wykresu funkcji liniowej w ćwiartkach układu współrzędnych, zależność współrzędnych punktu przecięcia wykresu z osią y od współczynnika b);	*potrafi stosować warunek równoległości oraz prostopadłości prostych opisanych równaniami kierunkowymi/ogólnymi do wyznaczenia równania prostej równoległej/prostopadłej i przechodzącej przez dany punkt;*
potrafi sporządzić wykres funkcji liniowej danej wzorem;	*potrafi sprowadzić równanie okręgu z postaci zredukowanej do kanonicznej;*
potrafi sprawdzić algebraicznie, czy punkt o danych współrzędnych należy do wykresu funkcji liniowej;	*potrafi napisać równanie okręgu mając trzy punkty należące do tego okręgu;*
potrafi znaleźć wzór funkcji liniowej o zadanych własnościach;	*potrafi określić wzajemne położenie prostej o danym równaniu względem okręgu o danym równaniu (po wykonaniu stosownych obliczeń);*
potrafi napisać wzór funkcji liniowej na podstawie informacji o jej wykresie;	*potrafi określić wzajemne położenie dwóch okręgów danych równaniami (na podstawie stosownych obliczeń);*
zna i rozumie pojęcie współliniowości punktów;	potrafi obliczyć pole trójkąta gdy dane są jego wierzchołki
potrafi obliczyć długość odcinka, znając współrzędne jego końców	potrafi określić wzajemne położenie prostej o danym równaniu względem okręgu o danym równaniu (po wykonaniu stosownych obliczeń)
zna definicję równania kierunkowego prostej oraz znaczenie współczynników występujących w tym równaniu (w tym również związek z kątem nachylenia prostej do osi OX);	potrafi określić wzajemne położenie dwóch okręgów danych równaniami (na podstawie stosownych obliczeń);
zna definicję równania ogólnego prostej;	potrafi wyznaczyć równanie stycznej do okręgu;
potrafi napisać równanie ogólne prostej przechodzącej przez dwa punkty;	potrafi rozwiązywać proste zadania z wykorzystaniem wiadomości o prostych, trójkątach i okręgach;
zna warunek równoległości oraz prostopadłości prostych danych równaniami kierunkowymi/ogólnymi;	potrafi wyznaczyć równania okręgu w symetrii względem osi układu oraz początku układu

PODSTAWOWE	
K	**P**
rozpoznaje równanie okręgu w postaci kanonicznej i zredukowanej;	
potrafi sprowadzić równanie okręgu z postaci kanonicznej do zredukowanej;	
potrafi odczytać z równania okręgu współrzędne środka i promień okręgu;	
potrafi napisać równanie okręgu, gdy zna współrzędne środka i promień tego okręgu;	
umie sprawdzić czy punkt należy do okręgu w postaci kanonicznej oraz zredukowanej;	
potrafi narysować w układzie współrzędnych okrąg na podstawie danego równania opisującego okrąg;	
zna i umie stosować pojęcia wektorów równych i przeciwnych	
potrafi wyznaczyć współrzędne początku/końca wektora mając dane jego współrzędne	
zna definicję kąta utworzonego przez dwa niezerowe wektory	
zna i potrafi stosować w zadaniach, wzór na odległość punktu od prostej*	
zna wzór na pole trójkąta gdy dane są jego wierzchołki	
potrafi obliczyć odległość między dwiema prostymi równoległymi*	
rozpoznaje równanie okręgu w postaci kanonicznej i zredukowanej;	
potrafi odczytać z równania okręgu współrzędne środka i promień okręgu;	
potrafi napisać równanie okręgu, gdy zna współrzędne środka i promień tego okręgu;	
umie sprawdzić czy punkt należy do okręgu w postaci kanonicznej oraz zredukowanej;	
potrafi narysować w układzie współrzędnych okrąg na podstawie danego równania opisującego okrąg;	
zna pojęcie stycznej, siecznej i prostej rozłącznej do okręgu	
potrafi obliczyć współrzędne punktów wspólnych dwóch okręgów (lub stwierdzić, że okręgi nie przecinają się), gdy znane są równania tych okręgów;	
potrafi obliczyć współrzędne punktów wspólnych prostej i okręgu lub stwierdzić, że prosta i okrąg nie mają punktów wspólnych;	
potrafi obliczyć współrzędne punktów wspólnych dwóch okręgów (lub stwierdzić, że okręgi nie przecinają się), gdy znane są równania tych okręgów;	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi stosować własności działań na wektorach w rozwiązywaniu zadań o średnim stopniu trudności	*sprawdzić czy podane trzy punkty są współliniowe*
potrafi rozwiązywać zadania z parametrem dotyczące równoległości/prostopadłości prostych	*rozwiązywać trudniejsze zadania z kontekstem praktycznym dotyczące funkcji liniowej;*
potrafi obliczyć współrzędne punktów wspólnych prostej i okręgu lub stwierdzić, że prosta i okrąg nie mają punktów wspólnych;	*potrafi stosować wiedzę o wektorach w rozwiązywaniu zadań geometrycznych;*
potrafi zastosować układy równań do rozwiązywania zadań z geometrii analitycznej o średnim stopniu trudności;	*potrafi rozwiązywać zadania z parametrem dotyczące punktu przecięcia prostych;*
rozwiązuje zadania z geometrii analitycznej (o średnim stopniu trudności) w rozwiązaniu których sprawnie korzysta z poznanych wzorów	*potrafi zastosować układy równań do rozwiązywania zadań z geometrii analitycznej o wysokim stopniu trudności;*
rozwiązuje zadania geometrii analitycznej w oparciu o wzór na pole trójkąta w układzie współrzędnych (np. gdy dane jest pole)	*potrafi rozwiązać różne zadania dotyczące okręgów, w których konieczne jest zastosowanie wiadomości z różnych działów matematyki;*
stosuje równanie okręgu w zadaniach o podwyższonym stopniu trudności	potrafi rozwiązywać zadania z geometrii analitycznej o podwyższonym stopniu trudności
dobiera tak wartość parametru, aby dane okręgi były styczne/rozłączne/przecinające się	potrafi rozwiązywać zadania z geometrii analitycznej stosując analizę matematyczną

WYKRACZAJĄCE
W
rozwiązuje zadania nietypowe dotyczące funkcji liniowej o podwyższonym stopniu trudności;
potrafi wyprowadzać wzory z geometrii analitycznej (sinus i cosinus kąta utworzonego przez dwa niezerowe wektory; odległość punktu od prostej)

Matematyka. Solidnie od podstaw

Wymagania na poszczególne oceny

KLASA 4

ZAKRES PODSTAWOWY + ZAKRES ROZSZERZONY

Przyjmujemy, że uczeń spełnia wymagania na ocenę wyższą, jeśli spełnia jednocześnie wymagania na ocenę niższą oraz dodatkowe wymagania. Proponujemy zatem:

Wymagania na ocenę dopuszczającą.

Wymagania na ocenę dostateczną zawierają wymagania na ocenę dopuszczającą.

Wymagania na ocenę dobrą *zawierają wymagania na ocenę dostateczną I dopuszczającą*

Wymagania na ocenę bardzo dobrą zawierają wymagania na ocenę dobrą, dostateczną i dopuszczającą

Wymagania na ocenę celującą zawierają wymagania na oceną bardzo dobrą, dobrą, dostateczną i dopuszczającą

Uczeń powinien otrzymać ocenę:

dopuszczającą

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności stanowiące 40–60% wymagań podstawowych,

dostateczną

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności stanowiące powyżej 60 % wymagań podstawowych.

dobrą

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności stanowiące do 75% wymagań dopełniających

bardzo dobrą

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności stanowiące powyżej 75% wymagań dopełniających.

celującą

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności zawarte w wymaganiach wykraczających.

I. FUNKCJA WYKŁADNICZA

1	Funkcja wykładnicza i jej własności
2	Przekształcenia wykresów funkcji wykładniczych
3	Równania wykładnicze
4	Nierówności wykładnicze
5	Zastosowanie funkcji wykładniczej w zadaniach

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
potrafi wykonywać działania na potęgach o wykładniku naturalnym, całkowitym i wymiernym;	potrafi zapisać daną liczbę w postaci potęgi o wskazanej podstawie
zna prawa działań na potęgach o wykładnikach wymiernych i stosuje je w obliczeniach;	potrafi uprościć wyrażenia zawierające potęgi
zna pojęcie pierwiastka arytmetycznego z liczby nieujemnej i potrafi stosować prawa działań na pierwiastkach w obliczeniach;	potrafi porównywać potęgi
potrafi obliczać pierwiastki stopnia nieparzystego z liczb ujemnych;	potrafi opisać własności funkcji wykładniczej na podstawie jej wykresu
potrafi wykonywać działania na potęgach o wykładniku rzeczywistym;	potrafi wyznaczyć wzór funkcji wykładniczej w oparciu współrzędne punktu/punktów należących do wykresu funkcji
stosuje własności działań na potęgach w rozwiązywaniu zadań	potrafi szkicować wykresy funkcji wykładniczych stosując przesunięcie równoległe o wektor i symetrie względem osi układu (złożenie przekształceń)
zna definicję funkcji wykładniczej	
potrafi odróżnić funkcję wykładniczą od innych funkcji	
potrafi obliczać wartości funkcji dla danych argumentów	
potrafi szkicować wykresy funkcji wykładniczych dla różnych podstaw	
potrafi przekształcać wykresy funkcji wykładniczych (SOX, SOY, S(0,0), przesunięcie równoległe o dany wektor)	
zna pojęcie równania wykładniczego oraz nierówności wykładniczej	
potrafi rozwiązywać algebraicznie i graficznie proste równania oraz nierówności wykładnicze	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
sprawnie przekształca wyrażenia algebraiczne zawierające potęgi i pierwiastki;	*potrafi oszacować wartość potęgi o wykładniku rzeczywistym;*
sprawnie zamienia pierwiastki arytmetyczne na potęgi o wykładniku wymiernym i odwrotnie;	*porównywać wyrażenia zawierające pierwiastki;*
sprawnie wykonywać działania na potęgach o wykładniku rzeczywistym;	potrafi rozwiązywać równania i nierówności wykładnicze stosując metodę podstawiania
potrafi wyłączać wspólną potęgę poza nawias;	potrafi rozwiązywać układy równań i nierówności wykładniczych
potrafi interpretować graficznie równania wykładnicze z parametrem	potrafi stosować wiadomości o funkcji wykładniczej w różnych zadaniach (np., dotyczących ciągów, trygonometrii, itp.
potrafi badać, na podstawie definicji, własności funkcji wykładniczych	potrafi rozwiązywać zadania stosując własności funkcji wykładniczych
potrafi rozwiązywać zadania na dowodzenie (o średnim stopniu trudności), w których wykorzystuje wiadomości dotyczące funkcji wykładniczej oraz potęg	potrafi wykorzystać funkcję wykładniczą do rozwiązywania zadań, o podwyższonym stopniu trudności, osadzonych w kontekście praktycznym
potrafi rozwiązać równania oraz nierówności wykładnicze korzystając z wykresów odpowiednich funkcji wykładniczych	
potrafi rozwiązywać równania i nierówności wykładnicze korzystając z różnowartościowości oraz monotoniczności funkcji	
potrafi rozwiązywać nierówności łączące funkcję wykładniczą oraz inny typ funkcji (np. liniową)	
potrafi wykorzystać funkcję wykładniczą do rozwiązywania zadań osadzonych w kontekście praktycznym	

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi rozwiązywać równania i nierówności wykładnicze z parametrem;
potrafi rozwiązywać zadania na dowodzenie (o podwyższonym stopniu trudności), w których wykorzystuje własności funkcji wykładniczych

II. FUNKCJA LOGARYTMICZNA

1	Funkcja logarytmiczna
2	Przekształcenie wykresów funkcji logarytmicznych
3	Równania logarytmiczne
4	Nierówności logarytmiczne
5	Zastosowanie funkcji wykładniczej i funkcji logarytmicznej do rozwiązywania zadań umieszczonych w kontekście praktycznym

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna definicję logarytmu i potrafi obliczać logarytmy bezpośrednio z definicji;	*potrafi wykonywać proste działania z wykorzystaniem twierdzenia o: logarytmie iloczynu, logarytmie ilorazu, logarytmie potęgi;*
zna pojęcia: podstawa logarytmu, liczba logarytmowana;	*potrafi zamienić podstawę logarytmu;*
zna pojęcie logarytmu dziesiętnego;	stosuje do obliczeń logarytmu równości wynikające z definicji logarytmu
potrafi podać założenia i zapisać w prostszej postaci wyrażenia zawierające logarytmy	zna i potrafi stosować własności logarytmów do obliczania wartości wyrażeń
zna definicję funkcji logarytmicznej;	potrafi stosować twierdzenie o zmianie podstaw logarytmów do obliczania wartości wyrażeń oraz przekształcania wyrażeń z logarytmami
potrafi odróżnić funkcję logarytmiczną od innej funkcji;	wyznacza podstawę logarytmu/liczbę logarytmowaną, gdy dana jest wartość logarytmu
potrafi określić dziedzinę funkcji logarytmicznej;	podaje odpowiednie założenia dla podstawy oraz liczby logarytmowanej
potrafi szkicować wykresy funkcji logarytmicznych dla różnych podstaw;	potrafi obliczyć/wyznaczyć przybliżoną wartość logarytmu mając przybliżenie innego logarytmu (np. wyznaczyć $\log_2 20$ wiedząc, że $\log_2 5 = p$)
potrafi opisać własności funkcji logarytmicznej na podstawie jej wykresu;	potrafi wyznaczyć wzór funkcji logarytmicznej gdy dany jest punkt należący do wykresu
potrafi przekształcać wykresy funkcji logarytmicznych (S_{OX}, S_{OY}, S(0,0), przesunięcie równoległe o dany wektor);	potrafi wyznaczyć zbiór wartości funkcji logarytmicznej o określonej dziedzinie
	potrafi algebraicznie rozwiązywać proste równania oraz nierówności logarytmiczne;
	rozwiązuje zadania tekstowe osadzone w kontekście praktycznym, w których wykorzystuje umiejętność rozwiązywania prostych równań i nierówności wykładniczych oraz logarytmicznych (lokaty bankowe, rozpad substancji promieniotwórczych itp.)

PODSTAWOWE	
K	**P**
	posługuje się funkcjami wykładniczymi oraz funkcjami logarytmicznymi do opisu zjawisk fizycznych, chemicznych itp.

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
zna i potrafi stosować własności logarytmów w obliczeniach;	*potrafi zapisywać wyrażenia z logarytmami z postaci jednego logarytmu;*
rozwiązywać nietypowe zadania z zastosowaniem definicji logarytmu	*potrafi rozwiązywać nietypowe zadania z zastosowaniem poznanych twierdzeń;*
potrafi przekształcić wyrażenia z logarytmami;	potrafi wykorzystać własności funkcji logarytmicznej do rozwiązywania zadań z parametrem
potrafi stosować twierdzenia o logarytmie iloczynu, ilorazu i potęgi do udowadniania równości wyrażeń	potrafi wykorzystać funkcję logarytmiczną do rozwiązywania zadań, o podwyższonym stopniu trudności, osadzonych w kontekście praktycznym
potrafi graficznie rozwiązywać równania, nierówności układy równań z zastosowaniem wykresów funkcji logarytmicznych;	potrafi prowadzić dowody opierające się o twierdzenie o zmianie podstaw logarytmów
potrafi wykorzystać własności funkcji logarytmicznej do rozwiązywania zadań różnego typu	potrafi interpretować graficznie równania logarytmiczne z parametrem
potrafi wykorzystać funkcję logarytmiczną do rozwiązywania zadań osadzonych w kontekście praktycznym	potrafi stosować wiadomości o funkcji logarytmicznej w różnych zadaniach (np., dotyczących ciągów, trygonometrii, itp.
potrafi rozwiązywać zadania na dowodzenie (o średnim stopniu trudności), w których wykorzystuje wiadomości dotyczące funkcji logarytmicznej	potrafi zaznaczyć w układzie współrzędnych zbiory punktów opisane a pomocą nierówności logarytmicznych
potrafi rozwiązać równania oraz nierówności logarytmiczne korzystając z wykresów odpowiednich funkcji logarytmicznych	potrafi rozwiązywać zadania o [podwyższonym stopniu trudności stosując własności funkcji logarytmicznych oraz poznane twierdzenia
potrafi rozwiązywać nierówności łączące funkcję logarytmiczną oraz inny typ funkcji (np. liniową)	potrafi rozwiązywać równania i nierówności logarytmiczne z parametrem;
potrafi rozwiązywać zadania na dowodzenie (o średnim stopniu trudności), w których wykorzystuje wiadomości dotyczące funkcji logarytmicznej	potrafi rozwiązywać równania i nierówności logarytmiczne wprowadzając zmienną pomocniczą;
potrafi szkicować wykresy funkcji logarytmicznych z wartością bezwzględną	potrafi naszkicować zbiór punktów płaszczyzny spełniających dane równanie lub nierówność z dwiema niewiadomymi, w których występują logarytmy
potrafi rozwiązywać równania i nierówności logarytmiczne z wartością bezwzględną	
potrafi rozwiązywać układy równań i nierówności logarytmicznych	
potrafi rozwiązywać równania wykładniczo-potęgowo-logarytmiczne	

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi wykorzystać pojęcie logarytmu w zadaniach praktycznych o podwyższonym stopniu trudności.
potrafi rozwiązywać zadania z kontekstem praktycznym z zastosowaniem własności logarytmów;
potrafi rozwiązywać równania i nierówności logarytmiczne z parametrem;
potrafi udowodnić niewymierność logarytmu (np. $\log_2 3$)
potrafi w dowodach o podwyższonym stopniu trudności korzystać z twierdzeń i własności funkcji logarytmicznej

III. ELEMENTY STATYSTYKI

1	Sposoby prezentowania danych zebranych w wyniku obserwacji statystycznej
2	Średnia z próby
3	Mediana z próby i moda z próby.

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna podstawowe pojęcia statystyki opisowej: obserwacja statystyczna, populacja generalna, próba, liczebność próby, cecha statystyczna (mierzalna, niemierzalna)	potrafi interpretować dane statystyczne odczytane z tabel, diagramów i wykresów
zna i rozumie pojęcie średniej arytmetycznej, średniej ważonej,	potrafi określać zależności między odczytanymi danymi;
potrafi odczytywać dane statystyczne z tabel, diagramów i wykresów	potrafi interpretować średnią arytmetyczną, średnią ważoną, medianę
potrafi przedstawiać dane empiryczne w postaci tabel, diagramów i wykresów;	wykorzystuje w zadaniach średnią arytmetyczną
potrafi interpretować wymienione wyżej parametry statystyczne.	wykorzystuje w zadaniach medianę i dominantę
potrafi policzyć średnią arytmetyczną zestawu danych	
wyznacza medianę i dominantę zestawu danych	wyznacza modę i medianę danych przedstawionych diagramami
potrafi obliczyć średnią ważoną zestawu liczb z podanymi wagami	wyznacza modę i medianę pogrupowanych danych
	stosuje w zadaniach średnią ważoną

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi rozwiązywać zadania ze statystyki opisowej o średnim stopniu trudności.	potrafi stosować wiadomości ze statystyki w różnych nietypowych zadaniach zadaniach

oblicza średnią arytmetyczną danych przedstawionych w niestandardowy sposób	wykorzystuje w zadaniach o podwyższonym stopniu trudności pojęcia statystyczne
rozwiązuje nietypowe zadania w których występuje średnia ważona	

IV. RACHUNEK PRAWDOPODOBIEŃSTWA

1	Doświadczenie losowe
2	Zdarzenia. Działania na zdarzeniach
3	Określenie prawdopodobieństwa
4	Prawdopodobieństwo klasyczne
5	Doświadczenie losowe wieloetapowe
6	Prawdopodobieństwo warunkowe
7	Twierdzenie o prawdopodobieństwie całkowitym. Wzór Bayesa
8	Schemat Bernoulliego

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna terminy: doświadczenie losowe, zdarzenie elementarne, przestrzeń zdarzeń elementarnych, zdarzenie, zdarzenie pewne zdarzenie niemożliwe, zdarzenia wykluczające się;	wyznacza sumę, iloczyn i różnicę zdarzeń
potrafi określić zbiór wszystkich zdarzeń danego doświadczenia losowego, obliczyć jego moc oraz obliczyć liczbę zdarzeń elementarnych sprzyjających danemu zdarzeniu;	potrafi zastosować twierdzenie o prawdopodobieństwie sumy zdarzeń
zna pojęcie zdarzenia niemożliwego i pewnego; potrafi podać przykłady takich zdarzeń	potrafi sprawdzić, czy zdarzenia się wykluczają
potrafi stosować klasyczną definicję prawdopodobieństwa w rozwiązaniach zadań;	potrafi rozwiązywać proste zadania dotyczące niezależności zdarzeń.
zna i rozumie aksjomatyczną definicję prawdopodobieństwa	zna własności prawdopodobieństwa i umie je stosować w rozwiązaniach prostych zadań;
umie obliczyć prawdopodobieństwo zdarzenia przeciwnego	zna określenie prawdopodobieństwa warunkowego i umie rozwiązywać proste zadania dotyczące takiego prawdopodobieństwa;
zna definicję prawdopodobieństwa warunkowego	rozwiązuje proste zadania za pomocą drzewa stochastycznego;
potrafi podać pary zdarzeń przeciwnych i wykluczających się	wykorzystuje regułę mnożenia, dodawania, permutacje i kombinacje do obliczania prawdopodobieństwa zdarzeń w prostych zadaniach
zna wzór na prawdopodobieństwo całkowite	potrafi zastosować prawdopodobieństwo całkowite w rozwiązaniu prostych zadań;
potrafi sprawdzić, czy są spełnione założenia twierdzenia o prawdopodobieństwie całkowitym	zna wzór Bayesa
	zna wzór Bernoulliego i oblicza prawdopodobieństwo sukcesu i porażki w pojedynczej próbie Bernoulliego

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
umie udowodnić własności prawdopodobieństwa;	stosuje własności prawdopodobieństwa w dowodach twierdzeń
umie stosować własności prawdopodobieństwa do rozwiązywania zadań „teoretycznych”;	stosuje wzór do Bayesa do obliczania prawdopodobieństwa przyczyny
rozwiązuje zadania z rachunku prawdopodobieństwa o średnim stopniu trudności	oblicza prawdopodobieństwo w doświadczeniach wieloetapowych
potrafi obliczać prawdopodobieństwo całkowite zdarzeń	wykorzystuje wzór Bernoulliego do obliczania prawdopodobieństwa co najmniej k sukcesów w n próbach
potrafi stosować wzór Bayesa;	rozwiązuje zadania z rachunku prawdopodobieństwa o podwyższonym stopniu trudności
Wykorzystuje regułę mnożenia, dodawania, permutacje i kombinacje do obliczania prawdopodobieństwa zdarzeń w zadaniach o średnim stopniu trudności	prowadzi dowody wykorzystujące własności prawdopodobieństwa i poznane wzory
stosuje wzór na prawdopodobieństwo warunkowe do wyznaczania prawdopodobieństwa sumy, iloczynu i różnicy zdarzeń	
stosuje wzór Bernoulliego do obliczania prawdopodobieństwa *k* sukcesów w *n* próbach	

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi udowodnić, że prawdopodobieństwo warunkowe spełnia warunki aksjomatycznej definicji prawdopodobieństwa;
potrafi udowodnić wzór na prawdopodobieństwo całkowite
udowadnia wzór Bayesa
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania dotyczące kombinatoryki i rachunku prawdopodobieństwa.

V. GEOMETRIA PRZESTRZENNA. WIELOŚCIANY

1	Płaszczyzny i proste w przestrzeni. Równoległość prostych i płaszczyzn. Proste skośne.
2	Prostopadłość prostych i płaszczyzn w przestrzeni.
3	Rzut równoległy na płaszczyznę. Rysowanie figur płaskich w rzucie równoległym na płaszczyznę
4	Kąt między prostą a płaszczyzną. Kąt dwuścienny.
5	Graniastosłupy
6	Ostrosłupy
7	Siatka wielościanu. Pole powierzchni wielościanu
8	Objętość figury przestrzennej. Objętość wielościanów
9	Przekroje wielościanów

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
potrafi określić położenie dwóch płaszczyzn w przestrzeni	potrafi sprawdzić, czy istnieje graniastosłup o danej liczbie krawędzi
potrafi określić położenie prostej i płaszczyzny w przestrzeni	oblicza pole powierzchni bocznej i pole powierzchni całkowitej graniastosłupa prostego oraz ostrosłupa
potrafi określić położenie dwóch prostych w przestrzeni	stosuje funkcje trygonometryczne do obliczania pola powierzchni graniastosłupa oraz ostrosłupa
rysuje figury płaskie w rzucie równoległym na płaszczyznę	oblicza długości przekątnych graniastosłupa prostego również z wykorzystaniem wcześniej poznanych twierdzeń z planimetrii oraz trygonometrii
umie scharakteryzować prostopadłość prostej i płaszczyzny	oblicza objętość graniastosłupa prostego oraz ostrosłupa prawidłowego
umie scharakteryzować prostopadłość dwóch płaszczyzn	oblicza objętość graniastosłupa pochyłego
rozumie pojęcie odległości punktu od płaszczyzny oraz odległości prostej równoległej do płaszczyzny od tej płaszczyzny	oblicza pole powierzchni ostrosłupa mając daną jego siatkę
zna i potrafi stosować twierdzenie o trzech prostych prostopadłych	potrafi rozpoznać w graniastosłupach i ostrosłupach kąt między ścianami oraz obliczyć miarę tego kąta;
rozumie pojęcie kąta między prostą a płaszczyzną	
rozumie pojęcie kąta dwuściennego, poprawnie posługuje się terminem “kąt liniowy kąta dwuściennego”	
zna określenie graniastosłupa; umie wskazać: podstawy, ściany boczne, krawędzie podstaw, krawędzie boczne, wysokość graniastosłupa	
zna podział graniastosłupów	
umie narysować siatki graniastosłupów prostych	
potrafi narysować siatkę graniastosłupa prostego, mając dany jej fragment	
potrafi narysować siatkę ostrosłupa prostego, mając dany jej fragment	
zna określenie ostrosłupa; umie wskazać: podstawę, ściany boczne, krawędzie podstaw, krawędzie boczne, wysokość ostrosłupa;	
zna podział ostrosłupów;	
umie narysować siatki ostrosłupów prostych;	

PODSTAWOWE	
K	**P**
potrafi rozpoznać w graniastosłupach i ostrosłupach kąty między odcinkami (np. krawędziami, krawędziami i przekątnymi itp.) oraz obliczyć miary tych kątów;	
potrafi rozpoznać w graniastosłupach i ostrosłupach kąty między odcinkami i płaszczyznami (kąty między krawędziami i ścianami, przekątnymi i ścianami) oraz obliczyć miary tych kątów;	
umie obliczyć objętość i pole powierzchni poznanych graniastosłupów	
umie obliczyć objętość i pole powierzchni poznanych ostrosłupów	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
przeprowadza wnioskowania dotycząc położenia prostych w przestrzeni	przeprowadza dowód twierdzenia o prostej prostopadłej do płaszczyzny
stosuje twierdzenie o trzech prostych prostopadłych do uzasadniania prostopadłości prostych	rozwiązuje zadania o podwyższonym stopniu trudności z wykorzystaniem wzorów na objętość i pole powierzchni graniastosłupa prostego
stosuje twierdzenie o trzech prostych prostopadłych do rozwiązywania zadań	rozwiązuje zadania o podwyższonym stopniu trudności z wykorzystaniem wzorów na objętość i pole powierzchni ostrosłupa
rozwiązuje zadania dotyczące miar kąta między prostą a płaszczyzną, również z wykorzystaniem trygonometrii	przeprowadza dowód twierdzenia o trzech prostych prostopadłych
rozwiązuje zadania dotyczące miary kąta dwuściennego	rozwiązuje zadania dotyczące przekrojów wielościanów z wykorzystaniem poznanych twierdzeń z planimetrii oraz trygonometrii
oblicza objętości graniastosłupów oraz ostrosłupów z wykorzystaniem wcześniej poznanych twierdzeń z planimetrii oraz trygonometrii	wykorzystuje wiadomości z analizy matematycznej w rozwiązaniach zadań ze stereometrii, w zakresie wielościanów
potrafi wyznaczać przekroje wielościanów;	
potrafi obliczyć pole powierzchni przekroju bryły daną płaszczyzną (graniastosłupa, ostrosłupa)	
potrafi stosować twierdzenie o objętości brył podobnych w rozwiązaniach prostych zadań;	
potrafi rozwiązywać zadania geometryczne dotyczące brył o średnim stopniu trudności, z wykorzystaniem wcześniej poznanych twierdzeń z planimetrii oraz trygonometrii;	

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania geometryczne dotyczące brył, z wykorzystaniem poznanych twierdzeń

OFICYNA
EDUKACYJNA
KRZYSZTOF PAZDRO

VI. GEOMETRIA PRZESTRZENNA. BRYŁY OBROTOWE

1	Walec
2	Stożek
3	Kula i sfera
4	Bryły obrotowe – zadania różne
5	Podobieństwo figur w przestrzeni
6	Zastosowanie analizy matematycznej w rozwiązywaniu zadań z geometrii przestrzennej

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna określenie walca; umie wskazać: podstawy, powierzchnię boczną, tworzącą, oś obrotu walca	potrafi rozwiązywać proste zadania geometryczne dotyczące brył, w tym z wykorzystaniem trygonometrii i poznanych wcześniej twierdzeń z geometrii płaskiej
rozumie określenie "przekrój osiowy walca"	rozwiązuje zadania dotyczące rozwinięcia powierzchni bocznej walca oraz powierzchni bocznej stożka
zna określenie stożka; umie wskazać: podstawę, powierzchnię boczną, tworzącą, wysokość, oś obrotu stożka;	stosuje funkcje trygonometryczne do obliczania pola powierzchni i objętości brył obrotowych (stożka, kuli, walca)
rozpoznaje w walcach i stożkach kąt między odcinkami oraz kąt między odcinkami i płaszczyznami (np. kąt rozwarcia stożka, kąt między tworzącą a podstawą) oraz oblicza miary tych kątów	wyznacza skalę podobieństwa brył podobnych
zna określenie kuli	potrafi stosować twierdzenie o objętości brył podobnych w rozwiązaniach prostych zadań
rozumie pojęcie objętości bryły	
umie obliczyć objętość i pole powierzchni brył obrotowych (stożka, kuli, walca)	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
określa, jaką figurą jest dany przekrój sfery płaszczyzną	potrafi rozwiązywać zadania, w których jedna bryła jest wpisana w drugą lub opisana na niej (ostrosłup wpisany w kulę; kula wpisana w stożek, ostrosłup opisany na kuli, walec wpisany w stożek itp.)
potrafi obliczyć pole powierzchni przekroju bryły daną płaszczyzną (walca, stożka, kuli);	rozwiązuje zadania o podwyższonym stopniu trudności dotyczące brył obrotowych (stożka, kuli, walca)
potrafi stosować twierdzenie o objętości brył podobnych w rozwiązaniach zadań	rozwiązuje zadania z geometrii przestrzennej stosując analizę matematyczną
potrafi rozwiązywać zadania geometryczne dotyczące brył o średnim stopniu trudności, z wykorzystaniem wcześniej poznanych twierdzeń z planimetrii oraz trygonometrii	

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania geometryczne dotyczące brył, z wykorzystaniem poznanych twierdzeń
wyprowadza wzory na objętość i pole powierzchni nietypowych brył, np. stożka ściętego
rozwiązuje zadania nietypowe z geometrii przestrzennej stosując analizę matematyczną

Matematyka. Solidnie od podstaw

Wymagania na poszczególne oceny

KLASA 4

ZAKRES PODSTAWOWY

Przyjmujemy, że uczeń spełnia wymagania na ocenę wyższą, jeśli spełnia jednocześnie wymagania na ocenę niższą oraz dodatkowe wymagania. Proponujemy zatem:

Wymagania na ocenę dopuszczającą.

Wymagania na ocenę dostateczną zawierają wymagania na ocenę dopuszczającą.

Wymagania na ocenę dobrą *zawierają wymagania na ocenę dostateczną I dopuszczającą*

Wymagania na ocenę bardzo dobrą zawierają wymagania na ocenę dobrą, dostateczną i dopuszczającą

Wymagania na ocenę celującą zawierają wymagania na oceną bardzo dobrą, dobrą, dostateczną i dopuszczającą

Uczeń powinien otrzymać ocenę:

dopuszczającą

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności stanowiące 40–60% wymagań podstawowych,

dostateczną

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności stanowiące powyżej 60 % wymagań podstawowych.

dobrą

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności stanowiące do 75% wymagań dopełniających

bardzo dobrą

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności stanowiące powyżej 75% wymagań dopełniających.

celującą

jeżeli opanował wiedzę i zdobył umiejętności zawarte w wymaganiach wykraczających.

I. FUNKCJA WYKŁADNICZA

1	Funkcja wykładnicza i jej własności
2	Przekształcenia wykresów funkcji wykładniczych
3	Równania wykładnicze
4	Nierówności wykładnicze

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
potrafi wykonywać działania na potęgach o wykładniku naturalnym, całkowitym i wymiernym;	potrafi zapisać daną liczbę w postaci potęgi o wskazanej podstawie
zna prawa działań na potęgach o wykładnikach wymiernych i stosuje je w obliczeniach;	potrafi uprościć wyrażenia zawierające potęgi
zna pojęcie pierwiastka arytmetycznego z liczby nieujemnej i potrafi stosować prawa działań na pierwiastkach w obliczeniach;	potrafi porównywać potęgi
potrafi obliczać pierwiastki stopnia nieparzystego z liczb ujemnych;	potrafi opisać własności funkcji wykładniczej na podstawie jej wykresu
potrafi wykonywać działania na potęgach o wykładniku rzeczywistym;	potrafi wyznaczyć wzór funkcji wykładniczej w oparciu współrzędne punktu/punktów należących do wykresu funkcji
stosuje własności działań na potęgach w rozwiązywaniu zadań	potrafi szkicować wykresy funkcji wykładniczych stosując przesunięcie równoległe o wektor w trudniejszych sytuacjach
zna definicję funkcji wykładniczej	
potrafi odróżnić funkcję wykładniczą od innych funkcji	
potrafi obliczać wartości funkcji dla danych argumentów	
potrafi szkicować wykresy funkcji wykładniczych dla różnych podstaw	
potrafi szkicować wykresy funkcji wykładniczych stosując przesunięcie równoległe o wektor	
zna pojęcie równania wykładniczego oraz nierówności wykładniczej	
potrafi rozwiązywać algebraicznie i graficznie proste równania oraz nierówności wykładnicze	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**

sprawnie przekształca wyrażenia algebraiczne zawierające potęgi i pierwiastki;	*potrafi oszacować wartość potęgi o wykładniku rzeczywistym;*
sprawnie zamienia pierwiastki arytmetyczne na potęgi o wykładniku wymiernym i odwrotnie;	*porównywać wyrażenia zawierające pierwiastki;*
sprawnie wykonywać działania na potęgach o wykładniku rzeczywistym;	potrafi rozwiązywać zadania stosując własności funkcji wykładniczych
potrafi wyłączać wspólną potęgę poza nawias;	
potrafi badać, na podstawie definicji, własności funkcji wykładniczych	
potrafi rozwiązywać zadania na dowodzenie (o średnim stopniu trudności), w których wykorzystuje wiadomości dotyczące funkcji wykładniczej oraz potęg	
potrafi rozwiązać równania oraz nierówności wykładnicze korzystając z wykresów odpowiednich funkcji wykładniczych	
potrafi rozwiązywać równania i nierówności wykładnicze korzystając z różnowartościowości/monotoniczności funkcji	

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi rozwiązywać zadania na dowodzenie (o podwyższonym stopniu trudności), w których wykorzystuje własności funkcji wykładniczych

II. FUNKCJA LOGARYTMICZNA

1	Funkcja logarytmiczna
2	Przekształcenie wykresów funkcji logarytmicznych
3	Równania logarytmiczne
4	Zastosowanie funkcji wykładniczej i funkcji logarytmicznej do rozwiązywania zadań umieszczonych w kontekście praktycznym

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna definicję logarytmu i potrafi obliczać logarytmy bezpośrednio z definicji;	*potrafi wykonywać proste działania z wykorzystaniem twierdzenia o: logarytmie iloczynu, logarytmie ilorazu, logarytmie potęgi;*
zna pojęcia: podstawa logarytmu, liczba logarytmowana;	stosuje do obliczeń logarytmu równości wynikające z definicji logarytmu

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna pojęcie logarytmu dziesiętnego;	zna i potrafi stosować własności logarytmów do obliczania wartości wyrażeń
potrafi podać założenia i zapisać w prostszej postaci wyrażenia zawierające logarytmy	wyznacza podstawę logarytmu/liczbę logarytmowaną, gdy dana jest wartość logarytmu
zna definicję funkcji logarytmicznej;	podaje odpowiednie założenia dla podstawy oraz liczby logarytmowanej
potrafi odróżnić funkcję logarytmiczną od innej funkcji;	potrafi obliczyć/wyznaczyć przybliżoną wartość logarytmu mając przybliżenie innego logarytmu (np. Wyznaczyć $\log_2 20$ wiedząc, że $\log_2 5 = p$)
potrafi określić dziedzinę funkcji logarytmicznej;	potrafi wyznaczyć wzór funkcji logarytmicznej gdy dany jest punkt należący do wykresu
potrafi szkicować wykresy funkcji logarytmicznych dla różnych podstaw;	potrafi graficznie rozwiązywać równania, nierówności zastosowaniem wykresów funkcji logarytmicznych;
potrafi opisać własności funkcji logarytmicznej na podstawie jej wykresu;	potrafi algebraicznie rozwiązywać proste równania oraz nierówności logarytmiczne;
potrafi przekształcać wykresy funkcji logarytmicznych (przesunięcie równoległe o dany wektor);	rozwiązuje zadania tekstowe osadzone w kontekście praktycznym, w których wykorzystuje umiejętność rozwiązywania prostych równań i nierówności wykładniczych oraz logarytmicznych (lokaty bankowe, rozpad substancji promieniotwórczych itp.)
	posługuje się funkcjami wykładniczymi oraz funkcjami logarytmicznymi do opisu zjawisk fizycznych, chemicznych itp.

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
zna i potrafi stosować własności logarytmów w obliczeniach;	*potrafi zapisywać wyrażenia z logarytmami z postaci jednego logarytmu;*
rozwiązywać nietypowe zadania z zastosowaniem definicji logarytmu	*potrafi rozwiązywać nietypowe zadania z zastosowaniem poznanych twierdzeń;*
potrafi przekształcić wyrażenia z logarytmami;	potrafi wykorzystać funkcję logarytmiczną do rozwiązywania zadań, o podwyższonym stopniu trudności, osadzonych w kontekście praktycznym
potrafi stosować twierdzenia o logarytmie iloczynu, ilorazu i potęgi do udowadniania równości wyrażeń	potrafi rozwiązywać zadania o [podwyższonym stopniu trudności stosując własności funkcji logarytmicznych oraz poznane twierdzenia
potrafi wykorzystać funkcję logarytmiczną do rozwiązywania zadań osadzonych w kontekście praktycznym	
potrafi rozwiązywać zadania na dowodzenie (o średnim stopniu trudności), w których wykorzystuje wiadomości dotyczące funkcji logarytmicznej	
potrafi rozwiązywać zadania na dowodzenie (o średnim stopniu trudności), w których wykorzystuje wiadomości dotyczące funkcji logarytmicznej	

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi wykorzystać pojęcie logarytmu w trudniejszych zadaniach praktycznych.
potrafi rozwiązywać zadania z kontekstem praktycznym z zastosowaniem własności logarytmów;
potrafi udowodnić niewymierność logarytmu (np. $\log_2 3$)
potrafi w dowodach o podwyższonym stopniu trudności korzystać z twierdzeń i własności funkcji logarytmicznej

III. ELEMENTY STATYSTYKI

1	Sposoby prezentowania danych zebranych w wyniku obserwacji statystycznej
2	Średnia z próby
3	Mediana z próby i moda z próby

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna podstawowe pojęcia statystyki opisowej: obserwacja statystyczna, populacja generalna, próba, liczebność próby, cecha statystyczna (mierzalna, niemierzalna)	potrafi interpretować dane statystyczne odczytane z tabel, diagramów i wykresów
zna i rozumie pojęcie średniej arytmetycznej, średniej ważonej,	potrafi określać zależności między odczytanymi danymi;
potrafi odczytywać dane statystyczne z tabel, diagramów i wykresów	potrafi interpretować średnią arytmetyczną, średnią ważoną, medianę
potrafi przedstawiać dane empiryczne w postaci tabel, diagramów i wykresów;	wykorzystuje w zadaniach średnią arytmetyczną
potrafi interpretować wymienione wyżej parametry statystyczne.	wykorzystuje w zadaniach medianę i dominantę
potrafi policzyć średnią arytmetyczną zestawu danych	wyznacza modę i medianę danych przedstawionych diagramami
wyznacza medianę i dominantę zestawu danych	wyznacza modę i medianę pogrupowanych danych
potrafi obliczyć średnią ważoną zestawu liczb z podanymi wagami	stosuje w zadaniach średnią ważoną

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
potrafi rozwiązywać zadania ze statystyki opisowej o średnim stopniu trudności.	potrafi stosować wiadomości ze statystyki w różnych nietypowych zadaniach zadaniach
oblicza średnią arytmetyczną danych przedstawionych w niestandardowy sposób	wykorzystuje w zadaniach o podwyższonym stopniu trudności pojęcia statystyczne
rozwiązuje nietypowe zadania, w których występuje średnia ważona	

IV. RACHUNEK PRAWDOPODOBIEŃSTWA

1	Doświadczenie losowe
2	Zdarzenia. Działania na zdarzeniach
3	Określenie prawdopodobieństwa
4	Prawdopodobieństwo klasyczne
5	Doświadczenie losowe wieloetapowe

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna terminy: doświadczenie losowe, zdarzenie elementarne, przestrzeń zdarzeń elementarnych, zdarzenie, zdarzenie pewne zdarzenie niemożliwe, zdarzenia wykluczające się;	wyznacza sumę, iloczyn i różnicę zdarzeń
potrafi określić zbiór wszystkich zdarzeń danego doświadczenia losowego, obliczyć jego moc oraz obliczyć liczbę zdarzeń elementarnych sprzyjających danemu zdarzeniu;	potrafi zastosować twierdzenie o prawdopodobieństwie sumy zdarzeń
zna pojęcie zdarzenia niemożliwego i pewnego; potrafi podać przykłady takich zdarzeń	potrafi sprawdzić, czy zdarzenia się wykluczają
potrafi stosować klasyczną definicję prawdopodobieństwa w rozwiązaniach zadań;	zna własności prawdopodobieństwa i umie je stosować w rozwiązaniach prostych zadań;
zna i rozumie aksjomatyczną definicję prawdopodobieństwa	rozwiązuje proste zadania za pomocą drzewa stochastycznego;
umie obliczyć prawdopodobieństwo zdarzenia przeciwnego	wykorzystuje regułę mnożenia, dodawania, permutacje i kombinacje do obliczania prawdopodobieństwa zdarzeń w prostych zadaniach
potrafi podać pary zdarzeń przeciwnych i wykluczających się	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
umie stosować własności prawdopodobieństwa do rozwiązywania zadań „teoretycznych”;	oblicza prawdopodobieństwo w doświadczeniach wieloetapowych
rozwiązuje zadania z rachunku prawdopodobieństwa o średnim stopniu trudności	rozwiązuje zadania z rachunku prawdopodobieństwa o podwyższonym stopniu trudności
Wykorzystuje regułę mnożenia, dodawania do obliczania prawdopodobieństwa zdarzeń w zadaniach o średnim stopniu trudności	prowadzi dowody wykorzystujące własności prawdopodobieństwa i poznane wzory

WYKRACZAJĄCE

W
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania dotyczące kombinatoryki i rachunku prawdopodobieństwa.

V. GEOMETRIA PRZESTRZENNA. WIELOŚCIANY

1	Płaszczyzny i proste w przestrzeni. Równoległość prostych i płaszczyzn. Proste skośne.
2	Prostopadłość prostych i płaszczyzn w przestrzeni.
3	Rzut równoległy na płaszczyznę. Rysowanie figur płaskich w rzucie równoległym na płaszczyznę
4	Kąt między prostą a płaszczyzną. Kąt dwuścienny.
5	Graniastosłupy
6	Ostrosłupy
7	Siatka wielościanu. Pole powierzchni wielościanu
8	Objętość figury przestrzennej. Objętość wielościanów

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
potrafi określić położenie dwóch płaszczyzn w przestrzeni	potrafi sprawdzić, czy istnieje graniastosłup o danej liczbie krawędzi
potrafi określić położenie prostej i płaszczyzny w przestrzeni	oblicza pole powierzchni bocznej i pole powierzchni całkowitej graniastosłupa prostego oraz ostrosłupa
potrafi określić położenie dwóch prostych w przestrzeni	stosuje funkcje trygonometryczne do obliczania pola powierzchni graniastosłupa oraz ostrosłupa
rysuje figury płaskie w rzucie równoległym na płaszczyznę	oblicza długości przekątnych graniastosłupa prostego również z wykorzystaniem wcześniej poznanych twierdzeń z planimetrii oraz trygonometrii
umie scharakteryzować prostopadłość prostej i płaszczyzny	oblicza objętość graniastosłupa prostego oraz ostrosłupa prawidłowego
umie scharakteryzować prostopadłość dwóch płaszczyzn	oblicza pole powierzchni ostrosłupa mając daną jego siatkę
rozumie pojęcie odległości punktu od płaszczyzny oraz odległości prostej równoległej do płaszczyzny od tej płaszczyzny	potrafi rozpoznać w graniastosłupach i ostrosłupach kąt między ścianami oraz obliczyć miarę tego kąta;
zna i potrafi stosować twierdzenie o trzech prostych prostopadłych	
rozumie pojęcie kąta między prostą a płaszczyzną	
rozumie pojęcie kąta dwuściennego, poprawnie posługuje się terminem “kąt liniowy kąta dwuściennego”	
zna określenie graniastosłupa; umie wskazać: podstawy, ściany boczne, krawędzie podstaw, krawędzie boczne, wysokość graniastosłupa	
zna podział graniastosłupów	

PODSTAWOWE	
K	**P**
umie narysować siatki graniastosłupów prostych	
potrafi narysować siatkę graniastosłupa prostego, mając dany jej fragment	
potrafi narysować siatkę ostrosłupa prostego, mając dany jej fragment	
zna określenie ostrosłupa; umie wskazać: podstawę, ściany boczne, krawędzie podstaw, krawędzie boczne, wysokość ostrosłupa;	
zna podział ostrosłupów;	
umie narysować siatki ostrosłupów prostych;	
potrafi rozpoznać w graniastosłupach i ostrosłupach kąty między odcinkami (np. krawędziami, krawędziami i przekątnymi itp.) oraz obliczyć miary tych kątów;	
potrafi rozpoznać w graniastosłupach i ostrosłupach kąty między odcinkami i płaszczyznami (kąty między krawędziami i ścianami, przekątnymi i ścianami) oraz obliczyć miary tych kątów;	
umie obliczyć objętość i pole powierzchni poznanych graniastosłupów	
umie obliczyć objętość i pole powierzchni poznanych ostrosłupów w prostych, typowych zadaniach	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
przeprowadza wnioskowania dotycząc położenia prostych w przestrzeni	rozwiązuje zadania o podwyższonym stopniu trudności z wykorzystaniem wzorów na objętość i pole powierzchni graniastosłupa prostego
stosuje twierdzenie o trzech prostych prostopadłych do uzasadniania prostopadłości prostych	rozwiązuje zadania o podwyższonym stopniu trudności z wykorzystaniem wzorów na objętość i pole powierzchni ostrosłupa
stosuje twierdzenie o trzech prostych prostopadłych do rozwiązywania zadań	
rozwiązuje zadania dotyczące miar kąta między prostą a płaszczyzną, również z wykorzystaniem trygonometrii	
rozwiązuje zadania dotyczące miary kąta dwuściennego	
oblicza objętości graniastosłupów oraz ostrosłupów z wykorzystaniem wcześniej poznanych twierdzeń z planimetrii oraz trygonometrii	
potrafi rozwiązywać zadania geometryczne dotyczące brył o średnim stopniu trudności, z wykorzystaniem wcześniej poznanych twierdzeń z planimetrii oraz trygonometrii;	

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania geometryczne dotyczące brył

VI. GEOMETRIA PRZESTRZENNA. BRYŁY OBROTOWE

1	Walec
2	Stożek
3	Kula i sfera
4	Bryły obrotowe – zadania różne
5	Podobieństwo figur w przestrzeni

Uczeń:

PODSTAWOWE	
K	**P**
zna określenie walca; umie wskazać: podstawy, powierzchnię boczną, tworzącą, oś obrotu walca	potrafi rozwiązywać proste zadania geometryczne dotyczące brył, w tym z wykorzystaniem trygonometrii i poznanych wcześniej twierdzeń z geometrii płaskiej
rozumie określenie "przekrój osiowy walca"	rozwiązuje zadania dotyczące rozwinięcia powierzchni bocznej walca oraz powierzchni bocznej stożka
zna określenie stożka; umie wskazać: podstawę, powierzchnię boczną, tworzącą, wysokość, oś obrotu stożka;	stosuje funkcje trygonometryczne do obliczania pola powierzchni i objętości brył obrotowych (stożka, kuli, walca)
rozpoznaje w walcach i stożkach kąt między odcinkami oraz kąt między odcinkami i płaszczyznami (np. kąt rozwarcia stożka, kąt między tworzącą a podstawą) oraz oblicza miary tych kątów	wyznacza skalę podobieństwa brył podobnych
zna określenie kuli	potrafi stosować twierdzenie o objętości brył podobnych w rozwiązaniach prostych zadań
rozumie pojęcie objętości bryły	
umie obliczyć objętość i pole powierzchni brył obrotowych (stożka, kuli, walca) w prostych, typowych zadaniach	

DOPEŁNIAJĄCE	
R	**D**
określa, jaką figurą jest dany przekrój sfery płaszczyzną;	rozwiązuje zadania o podwyższonym stopniu trudności dotyczące brył obrotowych (stożka, kuli, walca)
potrafi obliczyć pole powierzchni przekroju bryły daną płaszczyzną (walca, stożka, kuli);	

potrafi stosować twierdzenie o objętości brył podobnych w rozwiązaniach zadań	
potrafi rozwiązywać zadania geometryczne dotyczące brył o średnim stopniu trudności, z wykorzystaniem wcześniej poznanych twierdzeń z planimetrii oraz trygonometrii;	

WYKRACZAJĄCE
W
potrafi rozwiązywać nietypowe zadania geometryczne dotyczące brył
wyprowadza wzory na objętość i pole powierzchni nietypowych brył, np. stożka ściętego

WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY:
HISTORIA SZTUKI - KLASA CZWARTA LICEUM - POZIOM ROZSZERZONY

Obowiązkiem ucznia jest posiadanie zeszytu i uzupełnianie go notatkami z lekcji oraz gromadzenie wszelakich materiałów źródłowych otrzymywanych przez nauczyciela. Uczeń z założenia (decyzją nauczyciela) ma dostęp do chmury internetowej, w której gromadzone są materiały do samodzielnego powtarzania wiadomości z lekcji. Materiały te nie zwalniają ucznia z pracy na lekcji. Wymagania tutaj przedstawione są skorelowane z podręcznikiem, pt. B. Osińska, *Sztuka i czas*, t. I oraz t. II, WSiP, 2018 (numer dopuszczenia (1/2007).

Treść nauczania	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
SZTUKA I POŁOWY WIEKU XX					
Awangardowe kierunki w malarstwie I połowy XX w.	- określa genezę powstania i czas trwania fowizmu, ekspresjonizmu, kubizmu, dadaizmu, futuryzmu i surrealizmu, - przedstawia ogólną charakterystykę ww. kierunków, - wymienia najwybitniejszych przedstawicieli kierunków, - definiuje orfizm, - podaje przykłady sztuki protoekspresjonistyczne - wymienia najwybitniejszych twórców Art Déco, -wyróżnia abstrakcjonizm ekspresyjny (liryczny) oraz geometryczny, - wymienia kierunki i przedstawicieli abstrakcjonizmu, - definiuje pojęcie: *ready mades*, - na podstawie analizy	- charakteryzuje twórczość najwybitniejszych przedstawicieli omawianych kierunków, - przedstawia życie i twórczość Pabla Picassa - przedstawia życie i twórczość Georgesa Braque'a, - omawia warunki istnienia i tworzenia sztuki awangardowej, - charakteryzuje twórczość Kazimierza Malewicza, - wymienia założenia teoretyczne kierunku w oparciu o manifesty, - charakteryzuje surrealistyczne metody badań i techniki (metoda paranoiczno-krytyczna, automatyzm psychiczny, frottage, fumage, dekalkomania,	- porównuje twórczość artystów zgrupowanych w Die Brücke, Der Blaue Reiter oraz środowisku berlińskim (wokół galerii Der Sturm), - opisuje estetykę futurystyczną Filippa Tomassa Marinettiego - omawia twórczość: Amedeo Modigilianiego, Marca Chagalla, Tadeusza Makowskiego, - charakteryzuje malarstwo metafizyczne Georga de Chirico, - charakteryzuje zjawisko École de Paris, - charakteryzuje - abstrakcjonizm ekspresyjny (liryczny) oraz geometryczny, - charakteryzuje awangardę rosyjską, wymienia przedstawicieli kierunku, warunki	- samodzielnie wypowiada się i ocenia stosunek do tradycji w sztuce awangardowej, - omawia i charakteryzuje różne sposoby wypowiedzi artystycznej malarzy awangardowych odwołując się do tekstów odpowiednich manifestów, - omawia twórczość Roberta Delaunaya, - zna najważniejsze wydarzenia z życia omawianych artystów, - charakteryzuje estetykę Kandinsky'ego, - charakteryzuje psychoanalizę Zygmunta Freuda,	- samodzielnie i wnikliwie porównuje wnętrza, fasady, plany, dekoracje kościołów, pałaców i innych budowli, - dokonuje samodzielnej i wnikliwej analizy obrazów i rzeźb, - samodzielnie i wnikliwie porównuje twórczość konkretnych artystów wykazując ich cechy indywidualne jak i wspólne, - zna życiorysy świętych ukazanych na konkretnych obrazach, - analitycznie przedstawia myśl teoretyczną artysty, porównuje ją z innymi teoriami estetycznymi, - w sposób samodzielny i nietypowy rozwiązuje

	dzieła sztuki wykazuje przynależność artysty do kierunku, - rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym).	grattage), - wymienia ośrodki, w których rozwijał się dadaizm, - uczestniczy aktywnie na lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;	społeczno-polityczne rozwoju sztuki rosyjskiej, czas trwania i różnorodność kierunków, - buduje w sposób jasny, komunikatywny wypowiedź ustną i pisemną, stosując właściwą dla danego okresu i stylu terminologię,		problemy interpretacyjne, - samodzielnie pogłębia zainteresowanie sztuką danego okresu, - uzasadnia znaczenie i przyczyny popularności wybranych twórców oraz ich dzieł, - formułuje własne komentarze wartościujące na temat analizowanych i interpretowanych dzieł, odczytuje ich metaforyczne i symboliczne znaczenie, - operuje fachową terminologią z zakresu historii sztuki, swobodnie tworzy wypowiedzi na tematy związane ze sztuką, odnosząc się do innych dziedzin nauki, - osiąga sukcesy w olimpiadzie artystycznej,
Sztuka Polska międzywojnia	-omawia założenia formizmu, genezę powstania i wymienia przedstawicieli, -wymienia inne ugrupowania artystyczne w Polsce tego okresu, -definiuje konstruktywizm, - na podstawie analizy dzieła sztuki wykazuje przynależność artysty do	- charakteryzuje twórczość kapistów, - charakteryzuje Twórczość konstruktywistów, - omawia twórczość I Grupy Krakowskiej i Grupy Rytm, - przywołuje termin koloryzm, - uczestniczy aktywnie na	- charakteryzuje życie i twórczość Stanisława Ignacego Witkiewicza, - charakteryzuje twórczość poszczególnych artystów z grup awangardowych w Polsce tego okresu (Blok, Praesens, a.r.) - porównuje konstruktywizm polski z rosyjskim,	- charakteryzuje szczegółowo twórczość artystów: Jan Cybis, Hanna Rudzka-Cybisowa, Artur Nacht Samborski, Piotr Potworowski, Zygmunt Waliszewski, Józef Czapski, Henryk	Jw.

	kierunku, - rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym).	lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;	- buduje w sposób jasny, komunikatywny wypowiedź ustną i pisemną, stosując właściwą dla danego okresu i stylu terminologię,	Stażewski, Władysław Strzemiński, Katarzyna Kobro, Mieczysław Szczuka i Teresa Żarnowerówna,	
SZTUKA II POŁOWY WIEKU XX					
Socrealizm w Polsce	-przedstawia przedwojenną genezę realizmu socjalistycznego na przykładzie wybranych dzieł, - wymienia najważniejsze nazwiska malarzy socrealistycznych, - na podstawie analizy dzieła sztuki wykazuje przynależność artysty do kierunku, - rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym).	- wyjaśnia ideologiczne podłoże kierunku, - wyjaśnia znaczenie słów: „sztuka narodowa w formie, socjalistyczna w treści” - charakteryzuje zwięźle twórczość poszczególnych artystów, - uczestniczy aktywnie na lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;	- charakteryzuje wnikliwie nową ikonografię kierunku, - potrafi zinterpretować Architekturę socrealistyczną, np. Marszałkowska Dzielnica Mieszkaniowa (MDM) – dzieło zbiorowe powstałe pod kierunkiem Józefa Sigalina i Stanisława Jankowskiego, - buduje w sposób jasny, komunikatywny wypowiedź ustną i pisemną, stosując właściwą dla danego okresu i stylu terminologię,	- w analizach obrazów odwołuje się do inspiracji teoretycznych i ideologicznych kierunku, oddziela jedne od drugich,	Jw.
Malarstwo amerykańskie i europejskie po II wojnie światowej	- wyjaśnia genezę powstania ekspresjonizmu i abstrakcjonizmu w Ameryce - wymienia głównych przedstawicieli kierunków, - definiuje pojęcia: dripping, action painting, - wyjaśnia znaczenie	- charakteryzuje malarstwo wybitnych przedstawicieli europejskiej sztuki informel (Jean Fautrier, Jean Dubuffet, Lucio Fontana, Antoni Tapies), - omawia założenia pop-artu, oraz opisuje i analizuje wybrane	- charakteryzuje twórczość przedstawicieli amerykańskiego ekspresjonizmu i abstrakcjonizmu: Arshile Gorky, Willem de Kooning, Jackson Pollock, - zna życie i twórczość Marka Rothko,	- charakteryzuje twórczość Przedstawicieli nowego realizmu (Arman, Daniel Spoerri, Yves Klein, Niki de Saint Phalle), - charakteryzuje i samodzielnie ocenia	Jw.

	terminu informel, - wymienia najwybitniejszych przedstawicieli nurtu, - wyjaśnia terminy i pojęcia: sztuka optyczna - na podstawie analizy dzieła sztuki wykazuje przynależność artysty do kierunku, - rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym).	dzieła, - omawia rozwój powojennej sztuki abstrakcyjnej nurtu geometrycznego w Europie, - omawia twórczość optical art), minimalizm (minimal art.), sztuka kinetyczna, tendencja zerowa, - wyjaśnia znaczenie terminów: neofiguracja, hiperrealizm, wymienia przedstawicieli tych kierunków, - uczestniczy aktywnie na lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;	- charakteryzuje twórczość artystów: Robert Rauschenberg, Richard Hamilton, Andy Warhol, Roy Lichtenstein, Claus Oldenburg, Bacona, - charakteryzuje postawę ekspresjonistyczną lat 80., - charakteryzuje ogólnie kierunek nowego realizmu, - buduje w sposób jasny, komunikatywny wypowiedź ustną i pisemną, stosując właściwą dla danego okresu i stylu terminologię,	kompresje Césara, - zna innych przedstawicieli nurtu Color Field Painting, - charakteryzuje ruch Neue Wilde, Georges Segal,	
Nowe zjawiska w sztuce po II wojnie światowej	- wymienia przedstawicieli sztuki akcji, - wyjaśnia pojęcia: akcjonizm, happening, performance, fluxus, konceptualizm, land-art, amballage, - na podstawie analizy dzieła sztuki wykazuje przynależność artysty do kierunku, - rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym,	- charakteryzuje ogólnie akcjonizm i dokonuje jego klasyfikacji - definiuj land art i wymienia jego przedstawicieli, - charakteryzuje sztukę konceptualną, - uczestniczy aktywnie na lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;	- relacjonuje przebieg kilku najsłynniejszych w świecie happeningów, - zna życie i twórczość Tadeusza Kantora, - buduje w sposób jasny, komunikatywny wypowiedź ustną i pisemną, stosując właściwą dla danego okresu i stylu terminologię,	- ocenia działania z pogranicza sztuk plastycznych i teatru, - samodzielnie wyszukuje i podaj przykłady współczesnych zjawisk z pogranicza sztuk	Jw.

	terytorialnym, ideowym, symbolicznym).				
Architektura i rzeźba po II wojnie światowej	- wyjaśnia pojęcia: postmodernizm, neomodernizm, dekonstruktywizm, - wyjaśnia terminy: environment, instalacja, asamblaż, ambalaż, - na podstawie analizy dzieła sztuki wykazuje przynależność artysty do kierunku, - rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym).	- przedstawia sposoby kontynuacji architektury modernistycznej, - omawia twórczość najwybitniejszych rzeźbiarzy II połowy XX wieku - analizuje bryłę wybranych budowli Wrighta, Le Corbusiera, van der Rohe, i innych, - uczestniczy aktywnie na lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;	- omawia przemiany w architekturze II poł. XX w. - łączy działania rzeźbiarskie z odpowiednimi kierunkami sztuki II poł. XX w., - buduje w sposób jasny, komunikatywny wypowiedź ustną i pisemną, stosując właściwą dla danego okresu i stylu terminologię,	- zna życie i twórczość najważniejszych architektów XX w. (Wright, Le Corbusier), - omawia teoretyczne założenia architektury Wrighta i Corbusiera, - identyfikuje elementy architektoniczne w budynkach,	Jw.
Wybrane zagadnienia ze sztuki polskiej po II wojnie	wymienia najwybitniejszych twórców polskich II połowy XX w., - na podstawie analizy dzieła sztuki wykazuje przynależność artysty do kierunku, - rozpoznaje i poprawnie nazywa poznane na lekcji dzieła sztuk plastycznych (umieszcza je w kontekstach: kontekstach: historycznym, terytorialnym, ideowym, symbolicznym).	- opowiada o swoich zainteresowaniach estetycznych, - charakteryzuje współczesną sztukę polską, - charakteryzuje różnorodność postaw artystycznych lat 70. , 80., - uczestniczy aktywnie na lekcji; zadaje pytania i szuka na nie odpowiedzi w materiałach dostarczonych przez nauczyciela;	wykazuje się wnikliwą znajomością twórczości najwybitniejszych współczesnych artystów polskich, - omawia twórczość Teatru Cricot, - buduje w sposób jasny, komunikatywny wypowiedź ustną i pisemną, stosując właściwą dla danego okresu i stylu terminologię,	- wypowiada się krytycznie „za i przeciw” określonym postawom artystycznym - formułuje opinie wartości sztuki i omawia swoje preferencji artystycznych	Jw.

opracował Tomasz Tisończyk

Uwaga:

Zastosowany w wymaganiach edukacyjnych z informatyki podział na poszczególne klasy (roczniki) jest przykładowy. Kolejność realizacji materiału może ulec modyfikacji w zależności od aktualnych potrzeb edukacyjnych łącznie za zmianą kolejności realizowanego materiału między rocznikami.

Plan wynikowy z wymaganiami edukacyjnymi przedmiotu informatyka dla klasy I liceum ogólnokształcącego w zakresie podstawowym, uwzględniający kształcone umiejętności i treści podstawy programowej

Uwaga!
W planie pominięto podstawowe umiejętności, które uczeń już zdobyć na wcześniejszym etapie edukacji, np. zachowywanie plików projektów, wczytywanie dokumentów do edycji i posługiwanie się systemem operacyjnym.

Temat	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
I. Przestrzeganie prawa i zasad bezpieczeństwa podczas pracy przy komputerze					
Bądź uczciwy, czyli przestrzeganie prawa w świecie informatyki Rozdział 1	– wie, że udostępnianie treści chronionych prawem autorskim jest przestępstwem – podaje przykłady łamania praw autorskich – szanuje własność intelektualną	– wie, kiedy nie narusza prawa podczas korzystania z utworów z sieci – wie, czym charakteryzuje się licencja CC i na jakich zasadach można używać takich dzieł – określa, czym w świetle prawa jest utwór	– wskazuje legalne źródła muzyki, grafiki, animacji itp. rozpowszechnianej na licencji CC – wskazuje różnice pomiędzy plagiatem a cytatem	– określa i przedstawia zasady legalnego korzystania z dzieł objętych prawami autorskimi	– omawia niektóre metody działania instytucji i kancelarii prawnych w zakresie ścigania osób łamiących prawo autorskie
8, 16, 32, 64, czyli jak rozwój technologii wpływa na rozwój społeczeństw Rozdział 2	– wie, że istnieją inne systemy liczbowe poza dziesiętnym i tłumaczy ich zastosowanie – zna pojęcia *bajt* i *bit* – wie, jak powstają wagi poszczególnych pozycji w kodzie binarnym – wie, jaki wpływ na zastosowanie komputerów ma postęp technologiczny	– umie wykorzystać kalkulator do prezentacji liczb w różnych systemach liczbowych – omawia zalety zdalnego nauczania i jego wpływu na rozwój społeczny – podaje przykłady wpływu postępu technologicznego na rozwój informatyki	– wie, dlaczego do projektowania układów komputera używa się kodu dwójkowego – omawia zalety zdalnego nauczania i jego wpływu na rozwój społeczny – omawia wpływ rozwoju technologii informacyjnych na rozwój społeczeństw	– omawia zmiany technologiczne poszczególnych elementów komputerów i ich wpływ na zastosowanie komputerów	– analizuje tendencje rozwoju społeczeństwa w kontekście rozwoju technologicznego
Kim jestem, czyli jak bezpiecznie budować	– określa, czym są przepisy oparte na RODO	– określa, na czym polegają prawa obywatela	– umie opisać cyberzagrożenia i	– wymienia działania, które służą ochronie	– określa i objaśnia kolegom na lekcji

wizerunek w sieci Rozdział 3	i jaki jest cel ich wprowadzenia	do ochrony wizerunku i wskazuje źródła prawa – określa, czym grozi upowszechnianie wizerunku bez zgody danej osoby – wie, co zrobić w przypadku wykrycia naruszenia swoich praw do wizerunku	wskazać najgroźniejsze z punktu widzenia przepisów o ochronie wizerunku – omawia zasady bezpiecznego korzystania z sieci i usług sieciowych w kontekście ochrony własnego wizerunku i niewykorzystywania cudzego bez odpowiedniej zgody	wizerunku w sieci, i wie, jak nie naruszać tych praw – opracowuje własne zasady ochrony wizerunku na podstawie przepisów prawa – wie, czym może skutkować kradzież tożsamości	zagrożenia płynące z możliwości kradzieży tożsamości w kontekście oszustw i wyłudzeń
II. Podstawy programowania i środowisko programistyczne					
Przypomnij sobie, czyli podstawy tworzenia algorytmów Rozdział 4	– wie, ze algorytm można zapisać w różnych postaciach i wymienia nazwy tych sposobów – zna podstawowe zasady tworzenia schematów blokowych w tym dozwolone i niedozwolone połączenia	– prawidłowo interpretuje działanie bloku decyzyjnego i wie, jaką rolę odgrywa on w algorytmie – wie, jaka jest różnica pomiędzy blokiem decyzyjnym a wejściowym/wyjściowym	– samodzielnie analizuje przykład algorytmu, np. z podręcznika z pomocą opisu – buduje algorytmy prostych zagadnień z różnych dziedzin lub przedmiotów szkolnych – umie ułożyć prosty algorytm w postaci schematu blokowego na podstawie algorytmu typu lista kroków zawierający blok decyzyjny	– samodzielnie tworzy algorytmy na podstawie specyfikacji zawierające bloki decyzyjne – samodzielnie testuje algorytmy dla różnych przypadków – samodzielnie dyskutuje sposób rozwiązania problemu na podstawie algorytmu, np. z podręcznika, i proponuje jego modyfikacje	– analizuje różne algorytmy i testuje je na samodzielnie i odpowiednio dobranych danych – samodzielnie proponuje modyfikacje przykładowych algorytmów
Narzędzia, czyli jak dobrać i skonfigurować środowisko programistyczne Rozdział 5	– wymienia nazwy kilku języków programowania – wie, gdzie sprawdzić poziom popularności niektórych z nich – wie, co powinno wpływać na dobór odpowiedniego języka	– zna podstawowe cechy języków JAVA i C++ – wie, czym jest środowisko programistyczne – umie edytować kod programu w Eclipse	– umie instalować Eclipse i przystosować środowisko do danego języka programowania	– umie uruchamiać w Eclipse program ułożony w JAVA – umie uruchomić polski pakiet językowy dla Eclipse	– umie omówić działanie poszczególnych linii przykładowego kodu programu w JAVA

	programowania				
C z plusami, czyli uruchamiamy pierwsze programy w C++ Rozdział 6	– wie, że Eclipse należy przystosować do układania programów w C++ poprzez zainstalowanie pakietu MinGW	– z pomocą nauczyciela instaluje Eclipse dla C++ i pakiet MinGW Na podstawie podręcznika: – umie utworzyć nowy projekt w C++ w IDE Eclipse – uruchamia program testowy Hello World	Na podstawie podręcznika: – omawia działanie i znaczenie poszczególnych linii programu testowego Hello World – sprawnie posługuje się środowiskiem Eclipse w zakresie edycji, uruchamiania i zachowywania programów w C++	– samodzielnie instaluje i uruchamia środowisko programistyczne Eclipse dla C++ – samodzielnie uruchamia program testowy i umie go modyfikować	– umie instalować inne środowiska programistyczne dla C++ oraz edytować i uruchamiać w nich programy
C z plusem, czyli podstawy programowania Rozdział 7	– wymienia i charakteryzuje kolejne etapy tworzenia programu komputerowego – wie, czym jest badanie warunku w programie i kiedy się je stosuje w kontekście bloków warunkowych algorytmu – wie, że istnieją różne typy operatorów i na podstawie podręcznika omawia rolę niektórych z nich – wie, że w programie mogą występować biblioteki i funkcje	– korzystając z podręcznika, omawia podstawową strukturę programu w języku C++ – zna znaczenie nawiasów klamrowych i "//" oraz ich rolę w programie C++ – na podstawie tabeli z podręcznika omawia znaczenie operatorów – odróżnia operatory arytmetyczne od relacyjnych i logicznych i symboli porównawczych – wie, czym są zmienne i stałe w programie komputerowym i wskazuje ich deklarację w przykładowym programie – zna znaczenie i rolę funkcji i bibliotek – zna pojęcie pętli i warunku	– samodzielnie omawia działanie poszczególnych operatorów wszystkich typów – umie zapisać warunki dla instrukcji warunkowej – umie dołączyć bibliotekę do kodu programu – wymienia różnice pomiędzy instrukcją warunkową a pętlą	– samodzielnie układa proste programy ze strumieniowaniem – samodzielnie charakteryzuje najczęściej używane typy zmiennych liczbowych i logicznych – samodzielnie zapisuje fragment programu z instrukcją warunkową na podstawie algorytmu – wskazuje, w których przypadkach należy użyć danej instrukcji warunkowej lub pętli	– samodzielnie stosuje instrukcje warunkowe i pętle w prostych programach układanych na podstawie algorytmów
C z plusem, czyli podstaw	– omawia na zasadzie	– omawia różnice	– w programie	– samodzielnie układa	– proponuje rozwiązania

programowania ciąg dalszy Rozdział 8	analogii budowę zmiennych tablicowych 1 lub 2-wymiarowych – umie graficznie przedstawić tablice	pomiędzy zmiennymi a zmiennymi tablicowymi – podaje przykłady zastosowania indeksowania pozycji, np. w sali kinowej –wie, że do wyprowadzania i wprowadzania informacji w programie komputerowym stosuje się strumieniowanie	komputerowym w C++ umie zastosować strumieniowanie danych do wprowadzenia wartości danych lub wyprowadzenia na ekran tekstów lub wartości zmiennych – korzystając z podręcznika, umie analizować programy, w których zastosowano strumieniowanie danych – z pomocą podręcznika stosuje w prostych programach pętle i instrukcje warunkowe, np. do wypełniania tablicy danymi	proste programy, w których używa strumieniowania danych i instrukcji warunkowych oraz pętli – samodzielnie opracowuje sposób wyświetlania i wprowadzania danych – umie stosować instrukcje zagnieżdżone	problemów informatycznych wskazanych przez nauczyciela zawierających instrukcje warunkowe, pętle i strumieniowanie
III. Programowanie i algorytmy					
Przez 1 i siebie, czyli jak zbadać, czy liczba jest liczbą pierwszą Rozdział 9	– zna definicję liczby pierwszej i umie wymienić kilka z nich, wskazując spełnienie podstawowej cechy – wymienia nazwę metod badania, czy liczba jest liczbą pierwszą	– na podstawie tabeli z podręcznika umie objaśnić metodę sita Erastotenesa – objaśnia algorytmy badania, czy liczba jest liczbą pierwszą – zna zastosowanie liczb pierwszych	– zna algorytmy zapisane w różnych postaciach wykrywające liczby pierwsze – sprawdza na przykładach działanie algorytmów wykrywających liczby pierwsze	– samodzielnie tworzy i omawia działanie algorytmów wykrywających liczby pierwsze – przedstawia algorytmy w różnych zapisach w tym schematu blokowego i listy kroków – samodzielnie testuje algorytmy i dobiera odpowiednie dane wejściowe	– samodzielnie układa algorytm testowania liczb na podstawie opisu metody
Która pierwsza, czyli jak program bada liczby Rozdział 10	– rozumie działanie algorytmów przedstawionych w podręczniku	– na podstawie algorytmów z podręcznika omawia metodę badania liczby opartą na	– analizuje programy z podręcznika, omawiając znaczenie poszczególnych instrukcji	– samodzielnie układa algorytmy i modyfikuje je wg wskazań nauczyciela – samodzielnie układa	– samodzielnie układa program badający liczby wpisane do tablic o 1 lub więcej wymiarach

		obliczaniu reszty z dzielenia – wskazuje fragmenty przykładowego programu zgodne z poszczególnymi fragmentami algorytmu	– testuje programy i algorytmy na przykładowych danych – omawia modyfikacje algorytmu dla większej liczby danych	program na podstawie algorytmu – samodzielnie testuje program i poprawia ewentualne błędy, omawiając przyczynę ich powstania	
Największy i najmniejszy, czyli jak znaleźć NWD i NWW Rozdział 11	– definiuje NWD i omawia jego zastosowanie w matematyce – podaje kilka przykładów NWD dla wybranych liczb	– na podstawie gotowego zapisu przykładu algorytmu Euklidesa, np. z podręcznika, omawia istotę tej metody – podaje i uzasadnia dziedzinę liczb, dla których przeznaczony jest algorytm Euklidesa	– omawia różnicę pomiędzy metodą rekurencyjną a iteracyjną – analizuje gotowy przykład zastosowania metod Euklidesa – przedstawia algorytmy Euklidesa, np. w formie schematu blokowego, i tłumaczy ich istotę	– analizuje obie metody Euklidesa pod kątem wydajności i szybkości działania dla różnych zestawów zmiennych wejściowych	– samodzielnie przeprowadza analizę wydajności algorytmu Euklidesa dla różnych danych i przewiduje wyniki swojej analizy
Dodawanie ułamków, czyli jak wykorzystać NWW i NWD w programie komputerowym Rozdział 12	– zapisuje algorytm dodawania ułamków w postaci listy kroków lub schematu blokowego	– analizuje program ułożony na podstawie algorytmu dodawania ułamków	– analizuje przykładowy program z podręcznika z użyciem funkcji i omawia ich rolę	– samodzielnie układa program dodający ułamki i organizuje sposób wprowadzania danych i wyświetlania wyników	– biegle posługuje się samodzielnie ułożonymi funkcjami – obliczającymi wyniki pośrednie, a także organizującymi wydruk i wprowadzanie danych
Skracamy i wyłączamy, czyli dodawania ułamków ciąg dalszy Rozdział 13	– zapisuje algorytm upraszczania ułamków na podstawie ogólnej wiedzy matematycznej	– określa rolę NWW i NWD w algorytmie upraszczania ułamków – omawia algorytm wyłączania całości z ułamka	– analizuje program upraszczający ułamki i wskazuje w nim rolę funkcji obliczających NWW i NWD – proponuje różne rozwiązania problemu wyświetlania wyników – analizuje program wyłączania całości z ułamka	– samodzielnie układa program wykorzystujący funkcje NWW i NWD do upraszczania ułamków – samodzielnie układa program wyłączający całości z ułamka	– samodzielnie układa program dodający ułamki
Szyfrowanie, czyli poznajemy szyfr Cezara i szyfr przedstawieniowy	– omawia cele szyfrowania danych i informacji	– na przykładzie tabeli tłumaczy metodę przestawieniową i umie	– wie, na czym polega szyfrowanie szyfrem wieloalfabetowym	– samodzielnie układa algorytm dla szyfru Cezara	– samodzielnie układa program komputerowy szyfrujący szyfrem Cezara

Rozdział 14	– tłumaczy, na czym polega podstawieniowy sposób szyfrowania informacji – wie, jak odróżnić strony internetowe z szyfrowaną transmisją danych od pozostałych	zaszyfrować tekst tą metodą – omawia na podstawie rysunku z podręcznika metodę szyfrowania szyfrem Cezara	– tłumaczy potrzebę szyfrowania niektórych transmisji w sieci		
Konspiracja, czyli tworzymy własne szyfry Rozdział 15	– wie, jaką rolę odgrywa klucz w metodzie szyfrowania	– odróżnia metodę szyfrowania symetryczną od niesymetrycznej – na przykładzie przedstawia działanie klucza – wie, jak generować liczbę pseudolosową	– prawidłowo, na podstawie podręcznika, analizuje działanie programu szyfrującego stałym kluczem – tłumaczy na przykładzie z podręcznika rolę tablicy stałej kluczy – objaśnia metodę stosowania losowo generowanych kluczy raz ich wady i zalety	– samodzielnie układa programy szyfrujące z kluczem zapisanym w tablicy – samodzielnie układa program oparty na losowo generowanych danych w tablicach kluczy	– samodzielnie modyfikuje program szyfrujący losowo generowanym kluczem w taki sposób, by szyfrował także klucze przesyłane odbiorcy informacji
Automat wydaje monety, czyli jak dynamicznie wydawać resztę Rozdział 16	– wie, na czym polega metoda zachłanna wydawania reszty – tłumaczy działanie algorytmu z podręcznika	– samodzielnie układa algorytm wydawania reszty metodą zachłanną dla nominałów większych lub równych 1 zł – testuje programy i algorytmy z podręcznika na przykładowych zmiennych	– samodzielnie układa algorytm wydawania reszty dla wszystkich możliwych nominałów – objaśnia działanie programu wydającego resztę w kontekście algorytmu podanego w podręczniku	– samodzielnie układa algorytm i program wydający resztę metodą zachłanną korzystający ze wszystkich dostępnych nominałów – omawia problemy, które należało rozwiązać podczas układania algorytmu i programu dla dowolnych nominałów	– modyfikuje program dla innego układu monetarnego, np. z USA
IV. Grafika i druk					
Modele w przestrzeni, czyli podstawy druku 3D Rozdział 17	– omawia zasadę powstawania „wydruku” 3D – wie, w jakich	– na podstawie rysunku z podręcznika omawia budowę drukarki 3D – wie, jak znaleźć edytory	– objaśnia zasadę powstawania druku 3D na podstawie ilustracji przedstawiających	– rozróżnia cechy podstawowe cechy formatów graficznych dla modeli 3D	– samodzielnie potrafi tworzyć obiekty 3D dla drukarek, korzystając z darmowych edytorów

	płaszczyznach powinny poruszać się mechanizmy w drukarce 3D – wie, czym jest filament	obiektów 3D i przykładowe, darmowe modele – wymienia nazwy podstawowych formatów plików z modelami 3D dla drukarek – umie zastosować program komputerowy do wyświetlenia obiektu 3D np. Paint3D	budowę drukarki – wymienia kilka edytorów obiektów 3D	– umie ocenić jakość drukarki 3D na podstawie specyfikacji technicznej – umie wstępnie dobrać rodzaj filamentu do konkretnego zadania	
Modelujemy, czyli jak projektować obiekty 3D Rozdział 18	– wymienia cechy edytorów 3D – wie, jak szukać edytorów w chmurze	– korzysta z edytora 3D w chmurze, np. Tinkercad, w celu przeglądania gotowych projektów – wie, jak sprawdzić licencję danego projektu	– modyfikuje modele w edytorze na podstawie opisu z podręcznika – tworzy prosty obiekt 3D na podstawie opisu z podręcznika	– samodzielnie i według własnego pomysłu modyfikuje obiekt 3D z chmury – samodzielnie tworzy własny obiekt 3D dla drukarki, np. litery powiązane łącznikami	– samodzielnie projektuje i wykonuje obiekty 3D przeznaczone dla drukarki 3D
Wizualizacja pomysłów, czyli projektujemy dom w edytorze 3D Rozdział 19	– umie przeglądać modele w chmurze SketchUp – kreśli podstawowe bryły w SketchUp	– posługuje się chmurą SketchUp i mapą Google w celu zlokalizowania i przeglądania modeli 3D obiektów architektonicznych w swojej okolicy	– tworzy proste projekty obiektów w edytorze SketchUp – wypełnia modele kolorem, deseniem lub grafiką z pliku	– samodzielnie tworzy obiekty 3D na podstawie zdjęć lub obserwacji obiektów architektonicznych z okolicy swojej szkoły	– używa zaawansowanych narzędzi projektowania 3D do edycji obiektów architektonicznych
Wypukłości nie tylko 3D, czyli tworzymy elementy graficzne publikacji Rozdział 20	– wie, na czym polega stosowanie warstw i co można dzięki nim osiągnąć – wymienia kilka nazw edytorów grafiki oferujących mechanizm warstw	– zna przeznaczenie podstawowych narzędzi edycyjnych – posługuje się podstawowymi narzędziami edycyjnymi	– na podstawie opisu z podręcznika umie utworzyć trójwymiarowy napis i wyeksportować go do pliku PNG	– samodzielnie tworzy trójwymiarową grafikę z wykorzystaniem warstw i mechanizmów opisanych w podręczniku	– biegle posługuje się edytorem grafiki rastrowej i tworzy grafikę wg własnego projektu
Z wydruku do komputera, czyli skanujemy i odczytujemy dokumenty	– wie, co oznacza skrót OCR, i do czego służy program zaliczany do	– obsługuje skaner – zna zasadę działania skanera i umie dobrać	– zna pojęcie TWAIN i wie, gdzie stosuje się ten standard komunikacji	– samodzielnie używa programu OCR i skanera do rozpoznawania pisma	– samodzielnie i sprawnie dobiera parametry programu OCR do

Rozdział 21	klasy programów OCR – wymienia niektóre przypadki, w których stosuje się OCR – wie, do czego służy skaner	rodzaj skanera do określonego zadania – umie posłużyć się panelem obsługi skanera	– umie świadomie ustawić podstawowe parametry skanowania dokumentu tekstowego przeznaczonego do rozpoznania tekstu – uzasadnia dobór parametrów skanowania – na podstawie opisu używa programu OCR z chmury lub aplikacji	– opisuje różnice pomiędzy skanerami CIS a CCD	rozpoznawania tabel i grafiki zawierającej litery, omawia cechy programu, które na to pozwalają
Dokumentujemy wydarzenia, czyli aktywna praca z aparatem fotograficznym Rozdział 22	– umie wykonywać zdjęcia aparatem fotograficznym lub telefonem komórkowym, korzystając z programu automatycznego	– wie, jaka jest zależność pomiędzy czasem naświetlania a efektem na fotografii poruszającego się obiektu – wie, na co ma wpływ przysłona	– zna pojęcie głębi ostrości i od czego ona zależy – zna i stosuje zasady kompozycji obrazu, uzasadniając sposób kadrowania – uzasadnia stosowanie kompozycji kadru fotograficznego w tworzeniu grafiki – sprawnie wykorzystuje programy tematyczne w aparacie	– samodzielnie operuje ręcznymi nastawami aparatu fotograficznego w celu uzyskania odpowiedniego efektu na zdjęciu, np. głębi ostrości, rozmycia tła itp.	– samodzielnie tworzy fotoreportaże i inne projekty fotograficzne
Szturmowiec w chmurze, czyli poprawiamy zdjęcia w edytorze grafiki rastrowej Rozdział 23	– umie wskazać zastosowanie warstw w procesie edycji zdjęcia – sprawnie loguje się do chmury z edytorem grafiki, np. pixlr.com	– zna przeznaczenie podstawowych narzędzi i opcji edytorów grafiki rastrowej w tym pixlr.com i GIMP – z pomocą podręcznika posługuje się podstawowymi narzędziami edytora – umie poprawić kadrowanie zdjęcia przy pomocy edytora	– sprawnie posługuje się edytorem w chmurze – sprawnie posługuje się podstawowymi narzędziami edycyjnymi, w tym stemplem – reguluje poziom jasności i kontrastu za pomocą narzędzi edytora – korzysta z automatycznych narzędzi poprawiających zdjęcia	– precyzyjnie posługuje się narzędziami edycyjnymi – skutecznie dokonuje retuszu zdjęcia – świadomie i z rozwagą dobiera automatyczne narzędzia do korekty zdjęć	– sprawnie operuje ustawieniami parametrów poszczególnych narzędzi, osiągając bardzo dobre efekty ich zastosowania

Tego tu nie było, czyli poprawiamy rzeczywistość na fotografiach Rozdział 24	– opisuje przykłady zastosowania warstw w edycji grafiki – wie, których narzędzi należy użyć do montażu zdjęć	– omawia proces wklejania fragmentu zdjęcia za pośrednictwem warstw – stosuje warstwy do montażu zdjęcia – edycję przeprowadza z nienależytą starannością – wie, jak posługiwać się warstwami podczas montażu zdjęcia	– dokonuje montażu zdjęcia lub grafiki na podstawie opisu z podręcznika – sprawnie operuje warstwami i narzędziami podczas montażu zdjęcia	– prace nad korekta i montażem zdjęcia wykonuje starannie i precyzyjnie – precyzyjnie posługuje się narzędziami do zaznaczania fragmentów zdjęcia	– samodzielnie i precyzyjnie odrestaurowuje zniszczone fotografie
Własny film, czyli jak twórczo wykorzystać kamerę Rozdział 25	– wymienia i rozpoznaje podstawowe plany filmowe – wie, czym różni się scenariusz od opowiadania lub powieści	– zna pojęcie osi filmowej i uzasadnia jej stosowanie – na podstawie podręcznika tworzy krótki film z fotografii – wie, jaka jest różnica między plikiem projektu a plikiem wideo, np. mp4 – wymienia nazwy popularnych edytorów wideo, odróżniając narzędzia darmowe od komercyjnych	– umie zaplanować ustawienie kamer do rejestracji dialogu – dodaje do filmu dźwięk w prostym edytorze wideo – eksportuje film do pliku	– samodzielnie tworzy tutorial na zadany temat zgodny z ułożonym przez siebie scenariuszem – samodzielnie dobiera materiały do filmu – prawidłowo dobiera formaty zapisu pliku wideo	– realizuje własne projekty filmowe i umieszcza je w sieci
Klatki do komputera, czyli jak transmitować strumieniowo Rozdział 26	– zna funkcje podstawowych elementów kamery opisane w podręczniku – umie zainstalować program VNC i odtwarzać za jego pomocą pliki wideo	– umie określić funkcję najważniejszych elementów kamery lub aparatu fotograficznego – opisuje sposoby kopiowania plików wideo z kamery lub aparatu do komputera	– na podstawie opisu z podręcznika umie skonfigurować program do zapisu strumienia pochodzącego z kamery – korzystając z opisu i programu VLC, umie nałożyć na transmitowanym obrazie symbol graficzny	– samodzielnie konfiguruje program komputerowy do zapisu strumienia wideo i audio na dysku komputera – samodzielnie nakłada symbole graficzne na obraz podczas transmisji strumieniowej – samodzielnie transmituje obraz i dźwięk za pośrednictwem telefonu komórkowego	– planuje i przeprowadza transmisje na żywo, np. z uroczystości szkolnych

				– przeprowadza transmisję strumieniową w sieci lokalnej	
V. Komputer w sieci					
Nie wszystko jest takie oczywiste, czyli jak działa internet Rozdział 27	– wie, jaką rolę odgrywają protokoły w sieciach komputerowych – opisuje rolę adresów w sieciach lokalnych i internecie	– na podstawie podręcznika umie wyświetlić parametry połączenia sieciowego za pomocą polecenia tracert uruchomionego w Wierszu poleceń – na podstawie podręcznika uruchamia i stosuje program do śledzenia połączeń z serwerem wybranej strony WWW	– wyjaśnia różnice pomiędzy adresem IP a adresem symbolicznym – na podstawie opisu z podręcznika sprawnie posługuje się programami do śledzenia połączeń w sieci – tłumaczy rolę DNS-ów w globalnej sieci – tłumaczy rolę adresów IP – wie, jakie instytucje są odpowiedzialne za przydzielanie adresów IP w sieci globalnej – wie, czym jest domena	– samodzielnie korzysta z programów do śledzenia połączeń i znajdowania właściciela domen – tłumaczy zadania protokołu DHCP – interpretuje wyniki działania programów śledzących połączenia oraz polecenia systemowego tracert	– biegle posługuje się różnymi programami do diagnozowania i testowania działania sieci komputerowych
Sieć to nie tylko internet, czyli poznajemy topologię sieci komputerowych Rozdział 28	– wie, czym różni się sieć P2P od sieci w innych konfiguracjach – określa rolę przełącznika sieciowego	– na podstawie podręcznika umie połączyć dwa urządzenia, np. telefony, w sieć P2P – na podstawie podręcznika omawia różnice pomiędzy różnymi topologiami sieci	– omawia wady i zalety poszczególnych topologii sieci – umie przedstawić graficznie różne topologie sieci komputerowych – na podstawie podręcznika i algorytmu omawia proces zestawienia połączenia P2P urządzeń z interfejsem bluetooth	– samodzielnie dokonuje połączeń komputerów z siecią w różnych topologiach – samodzielnie łączy urządzenia przez bluetooth i przesyła pliki, np. zdjęcia	– projektuje proste sieci z uwzględnieniem ich przeznaczenia
Kto tam, czyli identyfikujemy komputery w sieci	– na podstawie podręcznika konfiguruje sieć w komputerze z systemem Windows,	– na podstawie podręcznika umie sprawdzić poleceniem ping poprawność	– na podstawie podręcznika omawia informacje wyświetlone za pomocą poleceń	– samodzielnie posługuje się poleceniami ipconfig oraz ping w celu sprawdzenia parametrów	– samodzielnie konfiguruje połączenie sieciowe z pominięciem nastaw automatycznych

Rozdział 29	korzystając z automatycznych opcji konfiguracyjnych	połączenia sieciowego	ipconfig oraz ping – na podstawie podręcznika omawia rolę poszczególnych protokołów sieciowych	połączeń sieciowych – samodzielnie opisuje poszczególne dane odczytane za pomocą ipconfig oraz ping – samodzielnie korzysta z automatycznych narzędzi konfiguracji sieci – samodzielnie omawia rolę poszczególnych protokołów sieciowych	
Kupujemy świadomie, czyli poznajemy parametry urządzeń peryferyjnych Rozdział 30	– umie oszacować koszty wydruku dla danego typu lub modelu drukarki – rozpoznaje i nazywa wejścia sygnałowe w monitorach – wie, do czego służy skaner	– wymienia parametry drukarek – na podstawie podręcznika określa wpływ poszczególnych parametrów drukarek na jakość druku – na podstawie podręcznika omawia parametry monitorów – na podstawie podręcznika omawia parametry skanerów	– na podstawie podręcznika omawia cechy i parametry poszczególnych typów drukarek i ich wpływ na wybór dokonywany ze względu na zastosowanie – określa parametry monitorów oraz wpływ formatu obrazu na zastosowanie na różnych stanowiskach	– samodzielnie analizuje parametry urządzeń peryferyjnych i ocenia ich przydatność do konkretnego zastosowania – samodzielnie wyjaśnia zalety i wady różnych rodzajów ekranów monitorów	– potrafi na podstawie danych katalogowych trafnie dobrać urządzenie peryferyjne, biorąc pod uwagę wymagania użytkownika

Plan wynikowy z wymaganiami edukacyjnymi przedmiotu informatyka dla klasy II liceum ogólnokształcącego w zakresie podstawowym, uwzględniający kształcone umiejętności i treści podstawy programowej

Uwaga!
W planie pominięto podstawowe umiejętności, które uczeń powinien już posiadać, np. zachowywanie plików projektów, wczytywanie dokumentów do edycji i posługiwanie się systemem operacyjnym.
Kryteria danej oceny opracowano z założeniem, że zostały spełnione kryteria ocen niższych.

Temat	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
I. Opracowania rozwiązań problemów wybranymi aplikacjami					
1. Zespół, czyli realizujemy projekty w chmurze	– omawia budowę przykładowej chmury, wymieniając jej podstawowe składniki.	– przedstawia i omawia przykładowy schemat struktury chmury informatycznej; – wymienia najczęściej spotykane w chmurach narzędzia (dysk, edytor, arkusz, kalendarz itp.); – wie, że chmurę można wykorzystać do pracy zespołowej.	– omawia przeznaczenie elementów chmury użytej na zajęciach; – porównuje działanie programów z chmury z ich odpowiednikami z aplikacji komputerowych; – posługuje się chmurą w stopniu wystarczającym do wykonywania edycji dokumentu, kopiowania plików itp.; – podaje, które aplikacje można wykorzystać do organizacji pracy zespołu.	– biegle posługuje się programami i dyskami sieciowymi; – przygotowuje chmurę do pracy zespołu, konfigurując kalendarz, udostępniając foldery i pliki itp.	– planuje i organizuje pracę zespołu w chmurze; – posługuje się kilkoma chmurami (np. Google i OneDrive).
2. Tutorial, czyli jak tworzyć pomoce i instrukcje obsługi	– wie, czym są style i szablony; – zmienia styl w trakcie edycji dokumentu.	– prawidłowo dobiera style do treści zawartej w dokumencie; – wie, że można samodzielnie definiować style i szablony; – uruchamia edycję wykorzystującą gotowy szablon oferowany przez edytor.	– dobiera styl i szablon zgodnie z planowaną zawartością i tematem dokumentu; – na podstawie podręcznika definiuje szablon i styl dokumentu; – odnajduje w sieci (np. w chmurze) szablony dla różnych dokumentów.	– definiuje szablon i styl dokumentu; – zgodnie z treścią przyszłego dokumentu projektuje szablon; – modyfikuje i projektuje nowe style.	– projektuje szablony dla różnych edytorów (np. LibreOffice Draw) i ich używa.

3. Rozbudowana struktura, czyli korzystamy z konspektu w edytorze tekstu	– rozumie i omawia pojęcie konspektu; – wie, czym jest akapit i jaką pełni funkcję w edycji i formatowaniu tekstu.	– na podstawie podręcznika tworzy konspekt dokumentu; – na podstawie podręcznika dzieli dokument na sekcje i kolumny.	– samodzielnie tworzy konspekt dokumentu; – samodzielnie dzieli dokument na sekcje i kolumny; – tworzy spis treści na podstawie konspektu.	– uzasadnia stosowanie podziału dokumentu tekstowego na sekcje lub kolumny; – stosuje różny podział na niektórych stronach (sekcjach) dokumentu.	– stosuje podziały i sekcje w różnych edytorach tekstu.
4. Broszura, czyli jak projektować duże dokumenty	– wstawia do dokumentów SmartArt i Kształty.	– uzasadnia wybór danego kształtu lub ilustracji SmartArt; – na podstawie podręcznika tworzy spisy ilustracji i tabel.	– na podstawie podręcznika lub tutoriali zmienia domyślne opcje edytora oraz automatyczne spisy treści, tabel i ilustracji; – na podstawie podręcznika lub tutoriali aktualizuje spisy po zmianach.	– samodzielnie zmienia domyślne opcje edytora oraz automatyczne spisy treści, tabel i ilustracji; – samodzielnie aktualizuje spisy po zmianach; – decyduje, które z opcji domyślnych zmienić i uzasadnia swój wybór.	– spełnia kryteria oceny bardzo dobrej dla innych edytorów (np. LibreOffice).
5. Recenzja, czyli proponujemy poprawki w tekście	– odczytuje i interpretuje dokumenty, w których zastosowano tryb recenzji; – odczytuje notatki i zaznaczenia w Adobe Acrobat Reader DC.	– na podstawie podręcznika używa opcji Recenzja w Word i wstawiania komentarzy w dokumencie PDF.	– na podstawie podręcznika lub tutoriali używa opcji Recenzja do wpisywania komentarzy w Word oraz opcji wstawiania komentarzy i zaznaczania fragmentów w dokumencie PDF; – uruchamia opcję śledzenia zmian.	– samodzielnie używa opcji Recenzja do proponowania zmian w dokumencie; – samodzielnie używa opcji wstawiania komentarzy i zaznaczania fragmentów w dokumencie PDF; – analizuje wynik działania opcji porównywania dokumentów.	– spełnia kryteria oceny bardzo dobrej dla innych edytorów (np. LibreOffice); – przedstawia dokument z innego przedmiotu lub projektu, w którym użył opcji Recenzja dla dokumentu Word lub Notatka dla PDF.
II. Rozwijanie kompetencji społecznych					
6. Informatyka pokonuje schody, czyli nikt nie powinien być wykluczony	– wymienia cechy aplikacji ratujących życie lub ułatwiających funkcjonowanie osobom niepełnosprawnym.	– znajduje i instaluje wiarygodne aplikacje ratujące życie lub zdrowie; – wymienia urządzenia peryferyjne do monitorowania parametrów organizmu;	– ocenia jakość aplikacji ratujące życie lub zdrowie; – ocenia jakość aplikacji ułatwiających funkcjonowanie osobom niepełnosprawnym i starszym; – wymienia cechy dobrej	– dobiera peryferia i aplikacje pomagające w ratowaniu życia lub zdrowia; – omawia cechy dobranych przez siebie aplikacji i porównuje ich jakość;	– projektuje strony przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych; – korzysta z translatora w trybie offline.

		– posługuje się translatorem języków.	strony dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych; – używa peryferiów monitorujących stan organizmu.	– pokazuje przykłady stron przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych.	
7. Platformy uczą, czyli rola e-learningu w nauce i pracy	– wymienia podstawowe różnice między nauczaniem zdalnym a klasycznym.	– wymienia zalety i wady e-learningu; – korzysta z gotowych lekcji e-learningowych.	– opisuje przykładową strukturę lekcji e-learningowej; – opisuje przykładowy cykl nauczania e-learningowego.	– wymienia właściwości wybranego systemu do tworzenia i prowadzenia kursów e-learningowych; – porównuje zalety i wady e-learningu i nauczania tradycyjnego; – znajduje w sieci kursy e-learningowe na dany temat i odczytuje, na jakich warunkach można w nich uczestniczyć.	– układa scenariusz lekcji e-learningowej i wskazuje różnice w porównaniu z tradycyjną lekcją.
8. Możesz być administratorem, czyli jak zarządzać platformą e-learningową	– omawia warunki, jakie musi spełniać platforma e-learningowa.	– uruchamia aplikację Classroom; – wymienia elementy, które powinny się znaleźć w strukturze kursu e-learningowego; – na podstawie opisu z podręcznika tworzy lekcje w Classroom.	– projektuje przykładową strukturę kursu e-learningowego; – z niewielką pomocą podręcznika tworzy lekcję, dodaje temat zajęć w Classroom.	– projektuje strukturę kursu e-learningowego na zadany temat (np. konkursu matematycznego lub tematu informatycznego) i tworzy ją w Classroom; – testuje poprawność działania kursu.	– układa kurs e-learningowy w innej platformie niż Classroom.
9. Zasoby i testy, czyli wypełniamy kursy treścią	– wymienia rodzaje zasobów, które można umieszczać w kursach e-learningowych.	– objaśnia rolę poszczególnych rodzajów zasobów kursów e-learningowych; – wymienia rodzaje pytań testowych, jakie mogą się znaleźć w testach online.	– dzieli zasoby kursów według różnych kryteriów (np. funkcji pełnionej w kursie); – z niewielką pomocą podręcznika umieszcza w Classroom gotowe zasoby edukacyjne i testy; – zaprasza użytkowników do korzystania z kursu.	– tworzy część zasobów, które umieści w Classroom; – tworzy krótkie testy w Classroom.	– umieszcza zasoby w innej platformie niż Classroom.

III. Bazy danych					
10. Jak gromadzić informacje, czyli komputerowe bazy danych	– podaje przykłady baz danych, z których korzysta (np. w telefonie); – definiuje pojęcie bazy danych.	– wymienia wszystkie elementy bazy danych opisane w podręczniku.	– omawia przeznaczenie poszczególnych elementów bazy danych.	– opisuje czynności wykonywane w trakcie projektowania bazy danych.	– opisuje zależności między poszczególnymi elementami bazy danych.
11. Tabele i formularze, czyli jak utworzyć bazę danych	– wymienia przykładowe dane, które powinna zawierać baza uczestników projektu.	– uzasadnia wybór danych dla bazy uczestników projektu; – na podstawie podręcznika tworzy tabele bazy danych zgodnie ze zdefiniowanymi danymi dla uczestników projektu; – rozumie znaczenie tabel w bazie danych.	– samodzielnie tworzy kolejne tabele projektu; – korzystając z kreatora odnośników, tworzy je dla pól tabeli, wybierając wskazane w podręczniku; – umieszcza dane w tabelach; – omawia znaczenia klucza; – posługuje się pojęciami związanymi z bazami danych.	– tworzy klucze; – tworzy odnośniki dla pól tabel; – tworzy formularze.	– wykonuje czynności opisane dla Access także w innym systemie baz danych (np. LibreOffice Base).
12. Relacje i pytania, czyli jak uczynić bazę użyteczną	– wyjaśnia znaczenie relacji między tabelami bazy.	– wyjaśnia różnice między rodzajami relacji.	– tworzy klucz zewnętrzny; – używa kreatora relacji między tabelami; – wypełnia pola tabel powiązanych za pomocą kreatora; – na podstawie podręcznika tworzy relacje za pomocą narzędzia Relacje.	– samodzielnie tworzy relacje za pośrednictwem kreatora i narzędzia Relacje; – tłumaczy sens tworzenia relacji i efekt ich działania w przykładzie z ćwiczeń.	– wykonuje czynności opisane dla Access także w innym systemie baz danych (np. LibreOffice Base).
13. Kto pyta nie błądzi, czyli jak korzystać z baz danych Access	– wyjaśnia znaczenie pojęcia *kwerenda*; – wyjaśnia, na czym polega filtrowanie w informatyce.	– na podstawie podręcznika lub tutoriali tworzy kwerendę, używając kreatora; – na podstawie podręcznika lub tutoriali modyfikuje kwerendę,	– samodzielnie tworzy kwerendę, używając kreatora; – samodzielnie modyfikuje kwerendę, dodając filtrowanie; – samodzielnie sortuje	– planuje kwerendę i ją opracowuje; – prawidłowo decyduje o wyborze filtrowania, sposobie sortowania i raportowania; – wykonuje eksport tabel	– wykonuje czynności opisane dla Access także w innym systemie baz danych (np. LibreOffice Base).

		dodając filtrowanie; – na podstawie podręcz-nika lub tutoriali sortuje dane i tworzy raport za pomocą kreatora.	dane i tworzy raport za pomocą kreatora.	do innych formatów (np. Excel).	
14. Czy to możliwe, czyli baza danych w arkuszu Excel	– omawia analogie w tworzeniu tabel w Access i Excel.	– na podstawie podręcznika lub tutoriali tworzy tabele w Excel z nagłówkami; – na podstawie podręcznika lub tutoriali używa formularzy do wprowadzania danych do tabel; – na podstawie podręcznika lub tutoriali tworzy listę rozwijaną.	– samodzielnie tworzy tabele w Excel z nagłówkami; – samodzielnie używa formularzy do wprowa-dzania danych do tabel; – samodzielnie tworzy listę rozwijaną; – stosuje sortowanie według wskazanych kryteriów; – wstawia narzędzia do paska Szybki dostęp.	– planuje i wykonuje czynności tworzenia bazy w Excel; – dobiera kryteria sortowania; – przenosi tabele z bazy danych do Excel.	– wykonuje czynności opisane dla Excel także w innym arkuszu (np. LibreOffice Calc).
15. Wiedza w sieci, czyli internet mądrych ludzi	– wyszukuje informacje w domyślnej wyszukiwarce przeglądarki internetowej; – omawia znaczenie zachowania praw autorskich i podstawy licencji CC.	– na podstawie podręcznika zmienia domyślną wyszukiwarkę w przeglądarce Firefox, – na podstawie podręcznika uszczegółowia dane w wyszukiwarce w celu zwiększenia prawdopodobieństwa dotarcia do szukanej informacji; – na podstawie podręcznika wyszukuje za pomocą obrazu.	– uzasadnia celowość korzystania z różnych wyszukiwarek; – pozyskuje informacje z baz danych (np. europeana.eu); – tłumaczy podstawy i cel działania botów indeksujących; – tłumaczy na przykładzie konieczność uszczegółowiania zapytań do wyszukiwarki; – korzysta z zaawansowanych opcji wyszukiwarek; – ocenia wiarygodność źródeł, wymieniając cechy o niej świadczące.	– planuje użycie odpowiedniej wyszukiwarki; – świadomie wybiera bazę danych do wyszukiwania konkretnych informacji; – trafnie dobiera słowa kluczowe zarówno w opcjach głównych, jak i zaawansowanych wyszukiwarek; – zmienia wyszukiwarki domyślne w różnych przeglądarkach internetowych.	– omawia cechy różnych wyszukiwarek internetowych i ocenia ich przydatność do konkretnego zadania.

IV. Programowanie stron internetowych					
16. HTML, czyli przeglądarka interpretuje język programowania stron	– omawia rolę znaczników w języku HTML.	– omawia rolę przeglądarki internetowej w kontekście języka HTML; – instaluje, uruchamia i korzysta ze wskazanego edytora, np. Notepad+ skonfigurowanego dla HTM5; – korzysta z opisów najczęściej używanych znaczników (np. z podręcznika).	– na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł konfiguruje edytor do układania programów w HTML5; – na podstawie podręcznika układa proste programy stron, np. wyświetlające tekst z zachowaniem prawidłowej struktury programu; – samodzielnie objaśnia rolę CSS w projektowaniu wyglądu strony.	– dobiera odpowiedni edytor do edycji programów w HTML5 i uzasadnia swój wybór; – konfiguruje edytor; – tworzy proste strony internetowe zawierające sformatowany tekst.	– tworzy rozbudowane strony internetowe w języku HTML5.
17. Budujemy stronę, czyli tabele, listy i inne elementy dobrej strony	– omawia znaczenie list w programie HTML5; – uruchamia w przeglądarce gotowy program strony w HTML5 np. z przykładu z podręcznika.	– na podstawie podręcznika uruchamia programy z przykładów; – na podstawie przykładów omawia rolę list, definicji i tabel; – tłumaczy istotę i przeznaczenie hipertekstu.	– na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł tworzy w kodzie HTML listy uporządkowane i nieuporządkowane oraz omawia ich znaczenie; – na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł tworzy listy definicji z dodanymi nagłówkami; – na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł tworzy tabele w HTML.	– samodzielnie tworzy w kodzie HTML listy uporządkowane i nieuporządkowane oraz omawia ich znaczenie; – samodzielnie tworzy listy definicji z dodanymi nagłówkami; – samodzielnie tworzy tabele w HTML; – planuje użycie odpowiednich konstrukcji do projektowanej strony; – używa atrybutów w konstrukcji hipertekstu.	– projektuje i tworzy rozbudowane strony internetowe w języku HTML5.
18. Tabele i grafika, czyli kolejne składowe stron internetowych w HTML	– wymienia zasady przygotowania grafiki do publikacji na stronie uwzględnieniem	– na podstawie podręcznika wstawia przygotowaną przez nauczyciela grafikę do	– określa parametry zdjęcia, biorąc pod uwagę jego miejsce na stronie; – zmienia parametry	– planuje miejsce na grafikę; – przygotowuje grafikę do publikacji na stronie;	– projektuje i tworzy rozbudowane strony internetowe w języku HTML5 z zastosowaniem

	wymiarów i rozdzielczości.	gotowego kodu strony, – na podstawie podręcznika tłumaczy znaczenie wymiarów i skalowania dla szybkości wczytywania strony.	zdjęcia przeznaczonego na stronę za pomocą prostych narzędzi systemu Windows.	– umieszcza zdjęcia w planowanym miejscu i formacie na stronie w HTML; – tworzy odnośnik z elementu graficznego umieszczonego na stronie w HTML.	elementów graficznych.
19. Składnia stylów, czyli jak CSS pomaga w programowaniu wyglądu strony	– objaśnia rolę CSS w kreowaniu wyglądu strony.	– objaśnia istotę pliku stylów i jego połączenie z HTML; – objaśnia rolę CSS w projekcie strony.	– na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł omawia zasady łączenia CSS z HTML; – na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł układa proste pliki stylów CSS formatujące sposób wyświetlania tekstu; – na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł wyjaśnia znaczenie nagłówków i bloków w stosowaniu CSS; – na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł wyjaśnia znaczenie sekcji i selektora.	– samodzielnie omawia zasady łączenia CSS z HTML; – samodzielnie układa proste pliki stylów CSS formatujące sposób wyświetlania tekstu; – samodzielnie wyjaśnia znaczenie nagłówków i bloków w stosowaniu CSS; – samodzielnie wyjaśnia znaczenie sekcji i selektora; – projektuje użycie CSS do formatowania stylu tekstu na stronie.	– projektuje i tworzy rozbudowane strony internetowe w języku HTML5 z zastosowaniem CSS.
20. Pliki stylów, czyli CSS w akcji	– objaśnia działanie i znaczenie odsyłaczy na stronie w HTML; – omawia rolę menu na stronie.	– na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł omawia znaczenie selektorów i ich atrybutów w pliku CSS; – na podstawie	– na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł tworzy pliki HTML i CSS z menu z przyciskami, wykorzystując przykłady; – na podstawie	– samodzielnie tworzy pliki HTML i CSS z menu z przyciskami, wykorzystując przykłady; – samodzielnie używa pseudoklas z przykładu do określenia interakcji	– projektuje i tworzy rozbudowane strony internetowe w języku HTML5 z zastosowaniem CSS, zawierające menu i efekty interakcji z kursorem.

		podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł omawia pojęcie *walidacja*.	podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł używa pseudoklas z przykładu do określenia interakcji klawisza z kursorem, – na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł rozmieszcza elementy, tworząc prosty layout strony.	klawisza z kursorem, – samodzielnie rozmieszcza elementy, tworząc prosty layout strony; – zmienia wygląd i atrybuty menu z przykładu; – zmienia położenie elementów strony; – stosuje różną orientację elementów menu; – przeprowadza walidację strony.	
21. Treści mogą się zmieniać, czyli elementy dynamiczne na stronie internetowej	– wskazuje elementy istniejących stron, które zmieniają się dynamicznie; – na podstawie podręcznika wskazuje różnice między statyczną a dynamiczną stroną internetową.	– omawia sposoby wklejania w kod strony gotowych odnośników do elementów dynamicznych; – na podstawie podręcznika umieszcza w kodzie strony elementy dynamiczne.	– tworzy element dynamiczny zewnętrzny za pomocą darmowego edytora aplikacji (np. learningapps.com); – pobiera i umieszcza na stronie kod uruchamiający widżety lub aplikacje internetowe z learningapps.com.	– planuje umieszczanie na stronie widżetów i innych elementów dynamicznych; – dokonuje prawidłowego wyboru widżetów; – projektuje elementy dynamiczne (np. krzyżówki w learningapps.com).	– projektuje i tworzy strony z własnymi elementami dynamicznymi.
22. Widoczna w internecie, czyli jak opublikować stronę	– omawia funkcje domeny internetowej; – wskazuje przynajmniej jedną firmę (stronę internetową) zajmującą się rejestracją domen.	– omawia proces wczytywania strony internetowej do przeglądarki i rolę domeny; – omawia znaczenie niektórych domen (np. .com, .pl, .edu); – wskazuje, jakie usługi musi uruchomić lub zamówić, by strona była widoczna w sieci.	– na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł opisuje na przykładzie proces rezerwacji domeny; – na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł zakłada konta na darmowym serwerze z usługą hostingową (np. cba.pl);	– samodzielnie opisuje na przykładzie proces rezerwacji domeny; – samodzielnie zakłada konta na darmowym serwerze z usługą hostingową (np. cba.pl); – samodzielnie wysyła pliki strony do serwera www; – sprawdza zajętość domen, którymi jest zainteresowany;	– wskazuje, jak zarządzać domeną i usługą hostingową na przykładzie swojego konta.

			– na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł wysyła pliki strony do serwera www.	– korzysta z klienta FTP nie tylko do przesyłania plików strony.	
23. CMS, czyli system zarządzania treścią strony internetowej	– omawia definicję CMS; – wskazuje, do czego służy CMS i wymienia kilka najpopularniejszych (w tym Joomla i WordPress).	– omawia proces przygotowań do instalacji CMS; – na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł instaluje środowisko serwerowe (np. Laragon), a w nim CMS (np. WordPress); – na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł loguje się do panelu sterowania CMSem (np. WordPress).	– samodzielnie instaluje środowisko serwerowe (np. Laragon), a w nim CMS (np. WordPress); – samodzielnie loguje się do panelu sterowania CMSem (np. WordPress).	– dobiera odpowiedni do tematu strony CMS i uzasadnia swój wybór; – wyjaśnia konieczność instalacji bazy danych dla CMS; – używa wirtualnego środowiska serwera do testowania działania różnych stron internetowych.	– buduje ciekawe strony internetowe za pomocą różnych CMS.
24. Panel i skórki, czyli tworzymy stronę w CMS	– wyjaśnia znaczenie szablonu (skórki) w systemie CMS; – przegląda oferowane w sieci skórki dla WordPress.	– odróżnia motywy od szablonów; – omawia znaczenie i funkcję motywów w szablonach; – na podstawie podręcznika wypełnia treścią stronę zbudowaną na bazie szablonu.	– na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł instaluje w CMS wskazany szablon; – na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł dobiera motyw i zmienia go w razie potrzeby; – na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł modyfikuje motyw skórki; – na podstawie podręcznika lub innych	– samodzielnie instaluje w CMS wskazany szablon; – samodzielnie dobiera motyw i zmienia go w razie potrzeby; – samodzielnie modyfikuje motyw skórki; – samodzielnie wypełnia treścią stronę, tworząc nowe wpisy; – samodzielnie umieszcza na stronie elementy graficzne; – trafnie dobiera szablon i motyw do treści	– planuje i realizuje własne projekty stron na bazie CMS.

			wiarygodnych źródeł wypełnia treścią stronę, tworząc nowe wpisy; – na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł umieszcza na stronie elementy graficzne.	przyszłej strony i uzasadnia swój wybór; – administruje stroną, wykorzystując panel sterowania; – dodaje i usuwa użytkowników CMS i nadaje im uprawnienia; – umieszcza na stronie filmy i inne elementy multimedialne.	
25. Szybkie i łatwe, czyli programy do tworzenia stron internetowych	– omawia, jak zapisać tekstowy dokument Word w formacie HTML; – wymienia kilka systemów darmowych blogów.	– na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł eksportuje do formatu HTML dokumenty Word i Excel; – na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł zakłada konto w systemie darmowych blogów wskazanym przez nauczyciela.	– samodzielnie eksportuje do formatu HTML dokumenty Word i Excel; – samodzielnie zakłada konto w systemie darmowych blogów wskazanym przez nauczyciela; – formatuje dokumenty Word i Excel w taki sposób, by po eksporcie do HTML powstała estetyczna i funkcjonalna strona; – wypełnia treścią blog utworzony w darmowym systemie blogów.	– prawidłowo i estetycznie rozmieszcza elementy graficzne, wzory itp. w eksportowanym dokumencie; – testuje w środowisku serwerowym (np. Laragon) strony utworzone podczas eksportu dokumentów do HTML, zachowując przy tym układ folderów; – wypełnia ciekawą treścią własnego bloga.	– prowadzi własnego bloga na ciekawy temat.
V. Algorytmy i programowanie					
26. Powtarzanie w pętli i wywołanie siebie, czyli iteracja i rekurencja w algorytmach	– omawia na prawdziwych przykładach różnicę między rekurencją a iteracją.	– na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł analizuje przykładowe algorytmy iteracyjne i rekurencyjne; – na podstawie	– samodzielnie analizuje przykładowe algorytmy iteracyjne i rekurencyjne; – samodzielnie rozpoznaje procesy rekurencyjne i iteracyjne; – wskazuje	– układa algorytmy z podejściem iteracyjnym i rekurencyjnym i układa na ich podstawie programy; – wskazuje instrukcje, które decydują	– rozwiązuje problemy obiema metodami i ocenia ich skuteczność.

		podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł rozpoznaje procesy rekurencyjne i iteracyjne.	w przykładowych algorytmach miejsca, które decydują o iteracyjności lub rekurencyjności opisywanego procesu; – analizuje przykładowy program.	o iteracyjności lub rekurencyjności podejścia do realizacji algorytmu.	
27. Sortowanie bąbelkowe, czyli każda liczba jest mniejsza od maksymalnej lub jej równa	– na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł omawia budowę tablicy jednowymiarowej; – na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł omawia istotę sortowania bąbelkowego.	– na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł analizuje działanie algorytmu sortowania bąbelkowego w postaci listy kroków i schematu blokowego; – na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł analizuje przykład sprawdzający poprawność działania algorytmu.	– omawia istotę metody sortowania bąbelkowego; – omawia działanie przykładowego algorytmu opartego o metodę sortowania bąbelkowego; – sprawdza działanie algorytmu na przykładach.	– układa algorytm sortowania bąbelkowego; – weryfikuje poprawność działania programu na przykładach.	– układa program sortujący metodą bąbelkową w innym języku niż C++ (np. Java).
28. Przez wstawianie, czyli jeszcze o porządkowaniu liczb	– na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł omawia istotę sortowania „przez wstawianie”.	– na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł analizuje działanie algorytmu sortowania bąbelkowego w postaci listy kroków i schematu „przez wstawianie”; – analizuje przykład sprawdzający poprawność działania algorytmu.	– samodzielnie na przykładzie omawia istotę metody sortowania „przez wstawianie”; – samodzielnie omawia działanie przykładowego algorytmu opartego o metodę sortowania „przez wstawianie”, – sprawdza działanie algorytmu na przykładach.	– układa algorytm sortowania „przez wstawianie” w postaci listy kroków i schematu blokowego; – weryfikuje poprawność działania programu na przykładach.	– układa program sortujący metodą „przez wstawianie” w innym języku niż C++ (np. Java).
29. Komputer porządkuje, czyli układamy programy sortujące	– na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł weryfikuje działanie	– na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł analizuje przykładowe	– na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł układa programy	– układa programy sortujące według obu metod i weryfikuje poprawność ich działania;	– proponuje inne od przykładowych rozwiązania programowe; – układa programy

	przykładowych, gotowych programów.	programy i wskazuje miejsca, w których są wykonywane najważniejsze dla metody działania.	sortujące; – na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł uzasadnia użycie danych instrukcji w przykładowych programach.	– wskazuje instrukcje i rozkazy realizujące istotę metody.	realizujące algorytmy sortowania bąbelkowego i „przez wstawianie” według własnego pomysłu.
30. Fibonacci i jego wzór, czyli generujemy kolejne liczby ciągu	– wie kim był i kiedy żył Fibonacci; – zna zasługi Fibonacciego dla rozwoju cywilizacji.	– na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł omawia na gotowym przykładzie istotę ciągu Fibonacciego; – na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł analizuje działanie przykładowego algorytmu obliczający kolejne elementy ciągu, zapisanego w postaci schematu blokowego.	– samodzielnie omawia na gotowym przykładzie istotę ciągu Fibonacciego; – samodzielnie analizuje działanie przykładowego algorytmu obliczający kolejne elementy ciągu, zapisanego w postaci schematu blokowego; – układa algorytm obliczający określoną liczbę liczb ciągu Fibonacciego; – analizuje program w języku C++ ułożony według przykładowego algorytmu.	– układa program w języku C++ obliczający *n* kolejnych elementów ciągu Fibonacciego; – testuje poprawność działania swojego programu na przykładzie.	– proponuje rozwiązanie problemu obliczania *n*-tego elementu ciągu Fibonacciego.

Plan wynikowy z wymaganiami edukacyjnymi przedmiotu informatyka dla klasy III liceum ogólnokształcącego i technikum w zakresie podstawowym, uwzględniający kształcone umiejętności i treści podstawy programowej.

Uwaga!
W planie pominięto podstawowe umiejętności, które uczeń powinien już posiąść wcześniej, np. zachowywanie plików projektów, wczytywanie dokumentów do edycji i posługiwanie się systemem operacyjnym.
Kryteria danej oceny opracowano zakładając, że zostały spełnione kryteria ocen niższych

Temat	Ocena dopuszczająca.	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
I. Rozwiązywanie problemów z wykorzystaniem komputera w nauce i firmie					
Nowoczesna firma, czyli jak programy komputerowe ułatwiają pracę	– wymienia typowe dla pracy biurowej zastosowania programów komputerowych – wymienia podstawowe programy, wykorzystywane w biurach – edytory tekstu, arkusze, pakiety Office i LibreOffice	– wymienia zawody, w których komputery i programy komputerowe wydatnie wpływają na poprawienie komfortu i wydajności pracy – podaje przynajmniej jeden przykład zastosowania komputerów i programów w różnych zawodach	– samodzielnie opracowuje prosty arkusz, np. cennik, i omawia jego wykorzystanie w działalności gospodarczej lub firmie – podaje przykłady zastosowania programów komputerowych do prezentacji w przedsiębiorstwie i działalności gospodarczej – podaje przykład zastosowania kalendarza i innych organizerów w pracy zawodowej	– samodzielnie tworzy inny niż w podręcznikowym przykładzie arkusz wspomagający pracę, np. kalkulator kosztów – samodzielnie omawia znaczenie chmur informatycznych w pracy zawodowej i nauce na podstawie przykładów	– samodzielnie, od dłuższego czasu, korzysta z niektórych programów prezentowanych na lekcji, np. kalendarza, Sway itp.
Kalkulujemy, czyli jak wykorzystać arkusz kalkulacyjny w zarządzaniu finansami	– umie posługiwać się prostym, gotowym arkuszem z listami rozwijanymi	– wykonuje w arkuszu listę rozwijaną na podstawie opisu z podręcznika – omawia zastosowanie symulacji w arkuszu i uzasadnia ich stosowanie – podaje przykłady zastosowania symulacji w arkuszu	– uzasadnia stosowanie listy rozwijanej dla danej komórki w tabeli arkusza i modyfikuje go – omawia, na przykładzie, działanie formuły warunkowej – wie, na czym polega zagnieżdżanie formuł, np. warunkowej	– samodzielnie projektuje i tworzy arkusz z listami rozwijanymi inny niż w przykładzie w podręczniku – samodzielnie układa formułę z zagnieżdżonymi formułami warunkowymi i uzasadnia ich zastosowanie	– samodzielnie opracowuje arkusze na zadany temat służące symulacji zjawisk sugerowanych przez nauczyciela lub na podstawie własnego pomysłu

		– tworzy arkusz z listą rozwijaną na podstawie opisu z podręcznika – samodzielnie omawia zastosowanie arkuszy z podręcznika			
Z sieci do tabeli, czyli jak interpretować dane za pomocą arkusza kalkulacyjnego	– podaje przykłady stron, na których są publikowane dane w postaci tabel – umie pobrać ze strony internetowej plik z tabelą – interpretuje wizualizację danych z tabeli	– wyszukuje w internecie tabele z danymi na dany temat, np. dotyczący rankingów szkół i uczelni – na podstawie opisu z podręcznika pobiera dane z tabel stron internetowych i dokumentów tekstowych – na podstawie opisu z podręcznika dobiera rodzaj wizualizacji danych w arkuszu	– omawia znaczenie przenoszenia danych z publikacji internetowych i plików tekstowych do arkusza – samodzielnie prawidłowo dobiera rodzaj wizualizacji danych z tabel i uzasadnia swój wybór – samodzielnie pobiera dane z tabel ze stron internetowych i dokumentów tekstowych – na podstawie podręcznika stosuje sortowanie w tabelach arkusza – na podstawie opisów, np. z podręcznika, wymienia i używa narzędzi arkusza do pobierania danych z różnych źródeł	– samodzielnie odnajduje tabele z danymi na zadany temat i ich zawartość wyświetla w arkuszu – samodzielnie przenosi dane pomiędzy arkuszami – formatuje wykresy danych, np. wyświetla dokładną wartość słupka lub plastra – samodzielnie używa narzędzi do sortowania danych w tabelach – samodzielnie stosuje narzędzia arkusza do importowania danych do tabel	– samodzielnie odnajduje, pobiera, sortuje i wizualizuje dane na zadany lub samodzielnie zaproponowany temat dotyczący przedmiotów szkolnych
Spośród wielu, czyli filtrowanie w arkuszu kalkulacyjnym	– na podstawie podręcznika prawidłowo uzasadnia przydatność sortowania i filtrowania danych w arkuszu	– podaje przykłady, w których zastosowanie filtrowania ułatwia interpretację lub wyszukiwanie danych	– na podstawie podręcznika dobiera filtry odpowiednie do rozwiązania problemu	– samodzielnie dobiera filtry do rozwiązania konkretnego problemu z wyświetlaniem danych z tabel z wieloma komórkami	– samodzielnie i świadomie dobiera rodzaj filtrowania dla zadanej tabeli z danymi i prawidłowo uzasadnia wybór – używa przy tym

	– wie, jakie można wybrać kryteria sortowania danych, np. tekstów i liczb – wie, że można stosować filtrowanie przy użyciu wielu kryteriów jednocześnie – z pomocą nauczyciela wymienia parametry, według których można filtrować dane	– na podstawie opisu z podręcznika używa filtra liczb, np. Między – na przykładzie z podręcznika uzasadnia przydatność filtrowania przy użyciu wielu kryteriów jednocześnie – wie, czym jest Fragmentator – czytając definicje koniunkcji i alternatywy, umie je prawidłowo zinterpretować	– używa prawidłowo pojęć *koniunkcja* i *alternatywa* – na podstawie podręcznika używa różnych filtrów, w tym także tekstów i kolorów, oraz uzasadnia ich wybór – używa filtrów zakresów danych – używa Fragmentatora na podstawie opisu z podręcznika	– samodzielnie ocenia skuteczność zastosowanego filtru – uzasadnia zastosowanie danego filtra – samodzielnie korzysta z Fragmentatora	pojęć informatycznych i matematycznych – omawia przyczynę koniunkcji filtrów we Fragmentatorze
Z eksperymentu do arkusza, czyli analiza danych z doświadczenia	– uzasadnia zasadność stosowania symulacji komputerowych różnych zjawisk i procesów – omawia tę przydatność dla przykładów z podręcznika – uzasadnia przydatność umieszczania danych z wyników doświadczeń, np. pomiarów, w arkuszu kalkulacyjnym	– odtwarza w arkuszu przykłady z podręcznika i omawia ich przydatność, np. wizualizację wyników	– rozumie sens wykonania doświadczenia z rzucaniem kostką do gry i tłumaczy wpływ liczby rzutów na wyniki – wie, jakie znaczenie w symulacji może mieć generator liczb pseudolosowych – na podstawie podręcznika interpretuje wyniki doświadczenia symulującego rzut kostką wykonanego w arkuszu – porównuje wykres i wyniki doświadczenia ze wzorami prawa Ohma	– samodzielnie tworzy arkusz do symulacji rzutu kostką – bada wpływ liczby rzutów kostką na wyniki symulacji – samodzielnie omawia wyniki doświadczenia z obwodem elektrycznym i uzasadnia zastosowanie wykresu liniowego	– tworzy symulację zdarzeń rzutu kilkoma kostkami i interpretuje wyniki – podaje przykład doświadczenia fizycznego i projektuje dla niego arkusz pomagający w interpretacji wyników – doświadczalnie określa próg liczby rzutów kostką, powyżej którego wyniki dla poszczególnych oczek są zbliżone z zadaną dokładnością
Edytor grafiki w pracy zawodowej, czyli tworzymy reklamę	– wie, na czym polega stosowanie warstw i co można dzięki nim osiągnąć – wymienia kilka nazw edytorów grafiki	– zna przeznaczenie podstawowych narzędzi edycyjnych – posługuje się podstawowymi	– na podstawie opisu z podręcznika umie utworzyć ulotkę reklamową	– samodzielnie tworzy estetyczną ulotkę reklamową z wykorzystaniem warstw i mechanizmów opisanych w podręczniku	– biegle posługuje się edytorem grafiki rastrowej i tworzy grafikę według własnego projektu

	oferujących mechanizm warstw	narzędziami edycyjnymi edytora grafiki, np. GIMP	– wykorzystuje warstwy do wklejania elementów graficznych i tekstu – na podstawie podręcznika przeprowadza podstawową korektę zdjęcia	– samodzielnie koryguje niektóre wady zdjęć	
Reklama jest ważna, czyli jak wykonać atrakcyjną prezentację	– zna znaczenie dobrze zaplanowanej prezentacji – umie uruchamiać prezentację – zna znaczenie scenariusza prezentacji dla jej skuteczności	– na podstawie gotowego grafu, np. z podręcznika, omawia czynniki wpływające na jakość scenariusza prezentacji – wie, że prezentacje można wykonać za pomocą różnych programów, w tym w chmurze, np. prezi.com – wie, jak znaleźć i importować szablony prezentacji	– na podstawie opisu umie założyć darmowe konto w prezi.com i wie, do jakich zastosowań może je wykorzystać – układa scenariusz prezentacji na zadany temat, np. dotyczący zawodu, w którym się kształci – z niewielką pomocą, na podstawie scenariusza, tworzy prezentacje w programie LibreOffice Impress z wykorzystaniem różnych elementów medialnych – na podstawie opisu tworzy nieskomplikowaną prezentacje w chmurze prezi.com	– samodzielnie tworzy scenariusz prezentacji na dany temat i na jego podstawie prezentacje w programie LibreOffice Impress lub prezi.com	– samodzielnie tworzy szablony w prezi.com i LibreOffice Impress
Prezentacja wideo, czyli jak przygotować prezentację filmową	– na podstawie opisów i ilustracji z podręcznika omawia podstawowe zasady filmowania, np. zachowanie osi filmowej, i podaje przykłady	– samodzielnie omawia znaczenie poszczególnych zasad obowiązujących w trakcie filmowania – rejestruje filmy za pomocą telefonu i umie	– rejestruje ujęcia krótkiej sceny filmowej z prawidłowym zastosowaniem planów filmowych i z zachowaniem osi	– samodzielnie dobiera parametry rejestrowanego ujęcia w zależności od przeznaczenia pliku – samodzielnie prawidłowo stosuje zasady filmowania	– podaje przykłady, np. z filmów, w których celowo złamano zasady filmowania i kadrowania, oraz interpretuje intencje operatora kamery

	– umie opisać plany filmowe na podstawie ilustracji z podręcznika – używa aplikacji ze swojego telefonu zapisującej zawartość wyświetlacza	pobrać je na dysk komputera – umie nazwać plany w oglądanej scenie filmowej – na podstawie opisu rejestruje zawartość ekranu komputera i podaje przykłady zastosowania takich filmów	– na podstawie opisu ustawia parametry telefonu lub aplikacji w zależności od przeznaczenia rejestrowanego ujęcia	– uzasadnia wybór planu filmowego dla danego ujęcia – samodzielnie rejestruje zawartość okna lub ekranu, prawidłowo dobierając „filmowane” treści do tematu zadania	– samodzielnie opracowuje scenariusz filmu – tutoriala omawiającego wskazane przez nauczyciela lub obmyślane samodzielnie problemy informatyczne, np. montaż filmu
Multimedia w prezentacji, czyli dźwięk i film na slajdach	– podaje przykłady prezentacji lub ich tematy, w których zasadne jest użycie multimediów – omawia zalety stosowania multimediów w prezentacjach	– na podstawie opisu z podręcznika rejestruje dźwięk i zapisuje go w postaci pliku – wymienia podstawowe formaty plików zawierających dźwięk lub film – na podstawie opisu umieszcza w prezentacji dźwięk lub film	– trafnie dobiera elementy multimedialne do tematyki prezentacji lub slajdu – na podstawie opisu z podręcznika rejestruje i zapisuje dźwięk oraz umieszcza go w slajdach lub prezentacji – wie, od czego zależy jakość dźwięku zapisanego w pliku	– sprawnie i trafnie dobiera ustawienia programu rejestrującego dźwięk w kontekście jakości i dopasowania do potrzeb prezentacji – wyjaśnia, na czym polega wpływ na jakość zarejestrowanego dźwięku takich parametrów, jak częstotliwość próbkowania i rozdzielczość bitowa (liczba bitów dla pojedynczego pomiaru) – sprawnie samodzielnie dobiera parametry zapisu – trafnie dopasowuje dźwięk do prezentowanych slajdów	– samodzielnie opracowuje scenariusz prezentacji, uwzględniając rolę dźwięku i video – samodzielnie realizuje nagrania audio lub wideo
Skuteczne wsparcie, czyli jak przygotować pokaz prezentacji	– wie, że można zmieniać parametry odtwarzania multimediów w prezentacji PowerPoint – umie drukować materiały informacyjne wspomagające prelegenta dla gotowej prezentacji	– na odstawie opisu z podręcznika umie zmieniać niektóre parametry odtwarzania multimediów, np. miejsce wyświetlania filmu czy wybór momentu jego startu	– na podstawie opisu z podręcznika zmienia wskazane parametry odtwarzania multimediów – przygotowuje materiały pomocnicze do prelekcji – ustala sposób wyświetlania slajdów	– samodzielnie i trafnie dobiera parametry odtwarzania multimediów na slajdach PowerPoint – samodzielnie wybiera rodzaj materiałów promocyjnych projektu prezentacji	– posługuje się biegle różnymi i edytorami prezentacji

	– wie, które opcje służą do zmiany parametrów multimediów na slajdach PowerPoint	– wie, czym jest konspekt prezentacji i omawia jego znaczenie – wie, jak odnaleźć opcje do formatowania multimediów na slajdach PowerPoint	– eksportuje prezentacje do różnych formatów	– pamięta o osadzaniu czcionek podczas zapisu prezentacji do użytku na różnych komputerach i objaśnia taką konieczność	
Atrakcyjnie i wygodnie, czyli jak upowszechniać prezentację	– wyjaśnia, w jakim celu prezentacje zapisuje się w różnych formatach. – wymienia urządzenia, na których można odtwarzać prezentacje zapisane w różnych formatach	– uruchamia prezentacje na telefonach i innych urządzeniach mobilnych – objaśnia różnice pomiędzy różnymi formatami zapisu prezentacji – wyjaśnia cel eksportowania prezentacji do innych formatów, np. graficznych (jpg) lub tekstowych (pdf) – wie, które opcje pozwalają na ustawienie automatycznego pokazu, np. z chronometrażem	– samodzielnie ustala chronometraż pokazu slajdów – eksportuje pokaz slajdów do formatów filmowych z zastosowaniem przejść między slajdami – łączy komputer z projektorem multimedialnym – wyświetla bezprzewodowo prezentacje z telefonu na ekranie telewizora lub projektora – korzystając z treści podręcznika, przygotowuje pokaz według opisanych przez nauczyciela warunków	– samodzielnie dobiera sposób prezentacji – samodzielnie i trafnie ustala czas w chronometrażu – samodzielnie i trafnie dobiera format zapisu prezentacji w zależności od sposobu i miejsca jej pokazu – samodzielnie łączy urządzenia bezprzewodowe do prezentacji slajdów	– samodzielnie i trafnie określa wszystkie parametry i sposoby użycia prezentacji zgodnie z jej przeznaczeniem i miejscem wyświetlania
Utrzymujemy kontakt z klientami, czyli korespondencja seryjna	– omawia istotę korespondencji seryjnej i podaje przykłady jej wykorzystania	– wymienia źródła danych do korespondencji seryjnej – umie posłużyć się gotowym dokumentem przygotowanym do korespondencji seryjnej,	– na podstawie opisów z podręcznika tworzy dokument tekstowy z polami korespondencji seryjnej i dołącza do niego dane	– samodzielnie tworzy dokument z polami korespondencji seryjnej i dołącza do nich dane – samodzielnie używa reguł	– samodzielnie projektuje dokument z polami korespondencji seryjnej w różnych edytorach

		np. w celu drukowania kopert	– omawia znaczenie reguł w korespondencji seryjnej	– używa korespondencji seryjnej do adresowania kopert	
II. Linux i inne systemy operacyjne					
Różne sposoby instalacji, czyli przygotowujemy miejsce dla systemu Linux	– omawia funkcję wirtualnej maszyny i cel jej użycia – wie, w jakim celu instaluje się Linux na nośniku zewnętrznym	– wymienia przykłady zastosowania systemu Linux – definiuje jądro systemu Linux w kontekście jego wykorzystania	– samodzielnie instaluje wirtualną maszynę, np. VirtualBox – wymienia i omawia sposoby instalacji Linux w komputerze PC – omawia opcje programów do instalacji systemu na nośniku zewnętrznym	– wymienia i omawia znaczenie innych niż w komputerze PC zastosowań dystrybucji Linux – wyjaśnia potrzebę uruchomienia opcji wirtualizacji w UEFI lub BIOS	– instaluje różne programy do wirtualizacji i omawia opcje oraz różnice pomiędzy nimi
Wiele wersji, czyli wybieramy dystrybucje Linux	– umie określić, czym jest dystrybucja systemu i odróżnia to pojęcie od rozpowszechniania i sprzedaży – wie, czym jest GUI i omawia znaczenie takiego interfejsu	– pozyskuje wskazaną dystrybucję Linux – na podstawie podręcznika instaluje system Linux w maszynie wirtualnej	– samodzielnie pobiera wybraną dystrybucję Linux – instaluje Linux w maszynie wirtualnej – na podstawie opisu instaluje Linux na nośniku zewnętrznym	– samodzielnie i prawidłowo dobiera ustawienia w VirtualBox dla danej dystrybucji Linux – samodzielnie instaluje Linux na nośniku zewnętrznym (np. pendrive)	– samodzielnie charakteryzuje różne dystrybucje Linux i opisuje ich przeznaczenie
Bez kosztów, czyli programy w Linux	– wymienia podstawowe programy instalowane wraz z daną dystrybucją Linux (używaną na zajęciach) i dzieli je na grupy ze względu na ich przeznaczenie – posługuje się menu w danym GUI w celu odnalezienia wskazanych programów	– samodzielnie odnajduje i uruchamia programy w danej dystrybucji Linux	– na podstawie opisu z podręcznika odnajduje w sieci programy dla Linux i instaluje je za pomocą Menadżera oprogramowania	– samodzielnie odnajduje i instaluje programy z wybranej grupy oprogramowania (np. edytor graficzny) w Linux za pomocą Menadżera oprogramowania	– samodzielnie instaluje programy w Linux bez korzystania z Menadżera oprogramowania

Tryb tekstowy jest ważny, czyli poznajemy konsolę Linux	– definiuje rolę konsoli i terminala w systemie Linux – na podstawie opisu uruchamia Terminal	– wyjaśnia pojęcie powłoki systemowej – samodzielnie uruchamia Terminal systemu	– na podstawie opisu z podręcznika świadomie ustawia preferencje Terminala – na podstawie podręcznika dodaje nowe konto użytkownika, usuwa je, nadaje hasło	– samodzielnie wykonuje czynności opisane dla oceny dobrej	– biegle posługuje się Konsolą systemu Linux
Okienka nie są potrzebne, czyli używamy konsoli Linux	– wymienia podstawowe czynności, jakie można wykonać za pomocą Konsoli	– na podstawie podręcznika omawia znaczenie uprawnień do plików lub katalogów	– korzystając z Konsoli i na podstawie podręcznika, tworzy, usuwa, kopiuje katalogi – na podstawie podręcznika wyświetla w konsoli zawartość wskazanego katalogu i określa uprawnienia dla nich danego użytkownika	– samodzielnie wykonuje czynności z oceny dobrej – nadaje uprawnienia plikom i folderom – samodzielnie porusza się po drzewie katalogów za pomocą poleceń w Konsoli	– biegle posługuje się Konsolą systemu Linux w czasie wykonywania ćwiczenia na ocenę bardzo dobrą
Komputer w kieszeni, czyli jak wykorzystać system Android w nauce i pracy	– wyjaśnia genezę systemu Android – wymienia przykłady aplikacji pomocnych w nauce	– instaluje wskazane aplikacje w systemie Android – rozumie wymagania aplikacji i postępuje ostrożnie z ich akceptacją	– instaluje aplikacje wskazane w podręczniku i samodzielnie uczy się ich obsługi – wyjaśnia, na czym polega proces integracji urządzenia mobilnego pracującego pod kontrolą Androida z komputerem PC	– samodzielnie wyszukuje i instaluje programy służące do nauki i pomagające w życiu codziennym – ocenia przydatność aplikacji – konfiguruje ustawienia systemu Android	– samodzielnie ocenia jakość i przydatność aplikacji – biegle korzysta z systemu Android
Był pierwszym z okienkami, czyli macOS i jego właściwości	– wyjaśnia przeznaczenie systemu macOS – przedstawia genezę systemu macOS	– omawia warunki kompatybilności plików i formatów plików w systemach macOS, Linux i Windows	– korzystając z podręcznika lub zasobów internetowych, wymienia i charakteryzuje aplikacje macOS będące odpowiednikami znanych z systemów Windows i Linux	– samodzielnie charakteryzuje macOS – wymienia dziedziny, w których najlepiej sprawuje się macOS – wymienia i charakteryzuje aplikacje, które są tworzone dla	– samodzielnie posługuje się systemem macOS

			– wymienia cechy charakterystyczne dla macOS, w tym integrację z innymi urządzeniami Apple	macOS i jednocześnie innych systemów, w tym Office. – charakteryzuje złącza komputerów Apple, w tym Thunderbolt	
III. Programowanie i rozwiązywanie problemów za pomocą komputera					
Przypomnij sobie, czyli wracamy do środowiska programistycznego	– definiuje środowisko programistyczne i jego najważniejsze elementy – na podstawie podręcznika definiuje proces kompilacji kodu programu	– korzystając z podręcznika lub zasobów internetowych, instaluje środowisko programistyczne, np. Eclipse wraz z pakietem MinGW	– samodzielnie instaluje środowisko programistyczne, np. Eclipse wraz z pakietem MinGW – korzystając z podręcznika lub zasobów internetowych, testuje poprawność działania środowiska programistycznego	– samodzielnie wykonuje czynności z oceny dobry – omawia działanie debuggera i proces kompilacji z uwzględnieniem modułów związanych ze środowiskiem systemu operacyjnego	– płynnie posługuje się środowiskiem programistycznym i samodzielnie je konfiguruje
Przypomnij sobie, czyli podstawy języka programowania	– definiuje kod źródłowy – korzystając z podręcznika lub zasobów internetowych, nazywa i definiuje operatory w języku C++	– omawia znaczenie zmiennych w programie – korzystając z podręcznika lub zasobów internetowych, omawia działanie instrukcji warunkowej – korzystając z podręcznika lub zasobów internetowych, omawia działanie pętli – omawia znaczenie funkcji w programie komputerowym	– samodzielnie spełnia wymagania oceny dostatecznej – korzystając z podręcznika lub zasobów internetowych, podaje przykłady wykorzystania zmiennych, funkcji, instrukcji warunkowych i pętli	– samodzielnie spełnia wymagania na ocenę dobrej – wyjaśnia różnice pomiędzy typami danych w C++ oraz podaje przykłady ich stosowania	– wykorzystuje informacje z lekcji w prostych programach C++
Czy litery to liczby, czyli kod ASCII i porównanie tekstów	– definiuje kod ASCII	– omawia znaczenie kodu ASCII – definiuje plagiat i odnosi tę definicję także	– wykorzystuje klawiaturę numeryczną do wprowadzania znaków za pomocą kodów ASCII	– interpretuje przepisy dotyczące plagiatów – wie, czym jest JSA i jakie ma znaczenie w	Nie przewiduje się oceny celującej.

		do rzeczywistości szkolnej, np. do kopiowania prac domowych		zwalczaniu kopiowania prac naukowych	
Metoda naiwna, czyli szukamy wzorca w tekście	– na podstawie podręcznika opisuje istotę metody naiwnej	– na podstawie ilustracji z podręcznika omawia działanie algorytmu wyszukiwania wzorca w tekście	– samodzielnie omawia działanie algorytmu i metodę naiwną wyszukiwania wzorca w tekście – wizualizuje metodę naiwną na przykładzie krótkiego tekstu – na podstawie podręcznika testuje działanie algorytmu	– samodzielnie testuje działanie algorytmu	– samodzielnie tworzy lub modyfikuje algorytm wyszukiwania wzorca metodą naiwną
Realizacja algorytmu, czyli program szuka wzorca	– rozumie działanie algorytmu wyszukiwania wzorca metodą naiwną	– na podstawie podręcznika interpretuje i omawia działanie programu wyszukiwania wzorca	– samodzielnie omawia działanie programu z podręcznika i testuje go dla różnych danych	– omawia znaczenie pętli w programie z podręcznika	– samodzielnie układa program różny od programu z podręcznika
IV. Komputer pomaga w nauce					
Korzystamy z office.com, czyli jak wykorzystać aplikacje chmury w nauce	– opisuje proces tworzenia darmowego konta OneDrive lub prezentuje własne konto – wie, do czego służą aplikacje ToDo i Sway	– na podstawie podręcznika korzysta z ToDo w PC lub telefonie – na podstawie podręcznika tworzy niewielkie prezentacje w Sway	– samodzielnie wykonuje czynności przewidziane dla oceny dostatecznej	– korzysta z ToDo i Sway w sposób twórczy i samodzielny – tworzy samodzielnie ciekawe prezentacje w Sway	– posługuje się wieloma aplikacjami chmury Microsoft
Nie tylko w firmie, czyli wykorzystanie aplikacji komunikacyjnych w nauczaniu	– definiuje i charakteryzuje e-pracę	– na podstawie ilustracji z podręcznika omawia organizację e-pracy w firmie – wymienia zalety i wady Teams – omawia cechy firmy prowadzącej pracę zdalną	– charakteryzuje nauczanie zdalne za pośrednictwem różnych narzędzi, w tym komunikatorów, np. Teams	– samodzielnie organizuje spotkania zespołu, np. w celu wspólnego odrabiania pracy domowej	– tworzy biznesplan firmy informatycznej bazującej na e-pracy

Każdy ma notatki, czyli jak wykorzystać chmurę do wspólnej nauki	– omawia cechy chmury, która mogłaby być wykorzystana do wspólnej nauki do egzaminów lub pracy klasowej	– udostępnia pliki w chmurze	– omawia strukturę chmury wykorzystywanej do wspólnej nauki	– organizuje wsparcie informatyczne w chmurze dla zespołu przygotowującego się do egzaminu	– zarządza zespołami w chmurze
Walidacja, czyli sprawdzamy wyniki swojej pracy	– na podstawie podręcznika definiuje pojęcie walidacji	– na podstawie podręcznika omawia zasadę 1–10–100	– omawia rolę World Wide Web Consortium w tworzeniu standardów	– na podstawie podręcznika umie skorzystać z internetowych narzędzi walidacyjnych	– samodzielnie korzysta z usług walidacyjnych
Matura, czyli jak komputery wspomagają przygotowanie do egzaminu	– korzysta z gotowych opracowań w programie GeoGebra – umie znaleźć aplikacje pomagające w przygotowaniach do matury	– na podstawie podręcznika wykonuje wykresy podstawowych funkcji, np. kwadratowej – odnajduje w sieci przykłady ciekawych projektów, np. kreślenia fraktali	– samodzielnie wykonuje wykresy funkcji w programie GeoGebra – samodzielnie odnajduje, instaluje i korzysta z aplikacji pomagających w przygotowaniach do matury, np. z tablic lub lektur itp.	– samodzielnie przeprowadza doświadczenia z programem GeoGebra	– wykonuje ciekawe symulacje w programie GeoGebra
Rozwiązywanie testów pomaga w nauce, czyli jak aplikacje testują wiedzę	– na podstawie podręcznika umie dotrzeć w internecie do oficjalnych informacji dotyczących egzaminów, np. maturalnych lub zawodowych	– na podstawie opisu z podręcznika odnajduje schematy punktowe dla konkretnych egzaminów – używa aplikacji z testami maturalnymi zarówno na urządzeniach mobilnych jak i w wersji desktop	– samodzielnie odnajduje i korzysta z oficjalnych materiałów dotyczących egzaminów – samodzielnie odnajduje zadania egzaminacyjne lub maturalne z lat poprzednich	– samodzielnie proponuje inne niż w podręczniku wiarygodne materiały dotyczące egzaminów lub matury, w tym rozwiązania z lat ubiegłych, sylabusy i testy	– nie przewiduje się oceny celującej dla tego tematu

Plan wynikowy z wymaganiami edukacyjnymi przedmiotu informatyka dla klasy II liceum ogólnokształcącego w zakresie i rozszerzonym, uwzględniający kształcone umiejętności i treści podstawy programowej

Uwaga!
W planie pominięto podstawowe umiejętności, które uczeń już zdobyć na wcześniejszym etapie edukacji, itp. zachowywanie plików projektów, wczytywanie dokumentów do edycji i posługiwanie się systemem operacyjnym.

Temat	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
I. Przestrzeganie prawa i zasad bezpieczeństwa podczas pracy przy komputerze					
Kim jestem, czyli jak bezpiecznie budować wizerunek w sieci	– określa, czym są przepisy oparte na RODO i jaki jest cel ich wprowadzenia	– określa, na czym polegają prawa obywatela do ochrony wizerunku i wskazuje źródła prawa – określa, czym grozi upowszechnianie wizerunku bez zgody danej osoby – wie, co zrobić w przypadku wykrycia naruszenia swoich praw do wizerunku	– umie opisać cyberzagrożenia i wskazać najgroźniejsze z punktu widzenia przepisów o ochronie wizerunku – omawia zasady bezpiecznego korzystania z sieci i usług sieciowych w kontekście ochrony własnego wizerunku i niewykorzystywania cudzego bez odpowiedniej zgody	– wymienia działania, które służą ochronie wizerunku w sieci, i wie, jak nie naruszać tych praw – opracowuje własne zasady ochrony wizerunku na podstawie przepisów prawa – wie, czym może skutkować kradzież tożsamości	– określa i objaśnia kolegom na lekcji zagrożenia płynące z możliwości kradzieży tożsamości w kontekście oszustw i wyłudzeń
II. Podstawy programowania i środowisko programistyczne					
C z plusem, czyli podstawy programowania	– wymienia i charakteryzuje kolejne etapy tworzenia programu komputerowego – wie, czym jest badanie warunku w programie i kiedy się je stosuje w kontekście bloków warunkowych algorytmu – wie, że istnieją różne	– korzystając z podręcznika, omawia podstawową strukturę programu w języku C++ – zna znaczenie nawiasów klamrowych i "//" oraz ich rolę w programie C++ – na podstawie tabeli z podręcznika omawia znaczenie operatorów	– samodzielnie omawia działanie poszczególnych operatorów wszystkich typów – umie zapisać warunki dla instrukcji warunkowej – umie dołączyć bibliotekę do kodu programu – wymienia różnice	– samodzielnie układa proste programy ze strumieniowaniem – samodzielnie charakteryzuje najczęściej używane typy zmiennych liczbowych i logicznych – samodzielnie zapisuje fragment programu z instrukcją warunkową na	– samodzielnie stosuje instrukcje warunkowe i pętle w prostych programach układanych na podstawie algorytmów

	typy operatorów i na podstawie podręcznika omawia rolę niektórych z nich – wie, że w programie mogą występować biblioteki i funkcje	– odróżnia operatory arytmetyczne od relacyjnych i logicznych i symboli porównawczych – wie, czym są zmienne i stałe w programie komputerowym i wskazuje ich deklarację w przykładowym programie – zna znaczenie i rolę funkcji i bibliotek – zna pojęcie pętli i warunku	pomiędzy instrukcją warunkową a pętlą	podstawie algorytmu – wskazuje, w których przypadkach należy użyć danej instrukcji warunkowej lub pętli	
C z plusem, czyli podstaw programowania ciąg dalszy	– omawia na zasadzie analogii budowę zmiennych tablicowych 1 lub 2-wymiarowych – umie graficznie przedstawić tablice	– omawia różnice pomiędzy zmiennymi a zmiennymi tablicowymi – podaje przykłady zastosowania indeksowania pozycji, np. w sali kinowej –wie, że do wyprowadzania i wprowadzania informacji w programie komputerowym stosuje się strumieniowanie	– w programie komputerowym w C++ umie zastosować strumieniowanie danych do wprowadzenia wartości danych lub wyprowadzenia na ekran tekstów lub wartości zmiennych – korzystając z podręcznika, umie analizować programy, w których zastosowano strumieniowanie danych – z pomocą podręcznika stosuje w prostych programach pętle i instrukcje warunkowe, np. do wypełniania tablicy danymi	– samodzielnie układa proste programy, w których używa strumieniowania danych i instrukcji warunkowych oraz pętli – samodzielnie opracowuje sposób wyświetlania i wprowadzania danych – umie stosować instrukcje zagnieżdżone	– proponuje rozwiązania problemów informatycznych wskazanych przez nauczyciela zawierających instrukcje warunkowe, pętle i strumieniowanie
III. Programowanie i algorytmy					
Wspólna miara, czyli podstawy złożoności obliczeniowej	- wie na czym polega złożoność obliczeniowa - wie czym jest notacja	- umie objaśnić czym jest złożoność obliczeniowa - objaśnia operację	- omawia czym jest złożoność optymistyczna - omawia notację omikron	– samodzielnie stosuje w praktyce czasową złożoność obliczeniową	– samodzielnie układa algorytm dla bardziej złożonych problemów

Rozdział 13 (ZR)	omikron - wie czym jest operacja dominująca	dominującą - objaśnia złożoność pamięciową - omawia czym jest złożoność optymistyczna		– samodzielnie tworzy algorytm wykorzystujący znak klasy złożoności	wykorzystujący czasową złożoność obliczeniową
Przez 1 i siebie, czyli jak zbadać, czy liczba jest liczbą pierwszą	– zna definicję liczby pierwszej i umie wymienić kilka z nich, wskazując spełnienie podstawowej cechy – wymienia nazwę metod badania, czy liczba jest liczbą pierwszą	– na podstawie tabeli z podręcznika umie objaśnić metodę sita Erastotenesa – objaśnia algorytmy badania, czy liczba jest liczbą pierwszą – zna zastosowanie liczb pierwszych	– zna algorytmy zapisane w różnych postaciach wykrywające liczby pierwsze – sprawdza na przykładach działanie algorytmów wykrywających liczby pierwsze	– samodzielnie tworzy i omawia działanie algorytmów wykrywających liczby pierwsze – przedstawia algorytmy w różnych zapisach w tym schematu blokowego i listy kroków – samodzielnie testuje algorytmy i dobiera odpowiednie dane wejściowe	– samodzielnie układa algorytm testowania liczb na podstawie opisu metody
Która pierwsza, czyli jak program bada liczby	– rozumie działanie algorytmów przedstawionych w podręczniku	– na podstawie algorytmów z podręcznika omawia metodę badania liczby opartą na obliczaniu reszty z dzielenia – wskazuje fragmenty przykładowego programu zgodne z poszczególnymi fragmentami algorytmu	– analizuje programy z podręcznika, omawiając znaczenie poszczególnych instrukcji – testuje programy i algorytmy na przykładowych danych – omawia modyfikacje algorytmu dla większej liczby danych	– samodzielnie układa algorytmy i modyfikuje je wg wskazań nauczyciela – samodzielnie układa program na podstawie algorytmu – samodzielnie testuje program i poprawia ewentualne błędy, omawiając przyczynę ich powstania	– samodzielnie układa program badający liczby wpisane do tablic o 1 lub więcej wymiarach
Więcej pierwszych, czyli generujemy liczby	- wie do czego w informatyce wykorzystuje się liczby pierwsze	- umie wygenerować liczbę pierwszą z niedużych liczb naturalnych za pomocą algorytmu	- analizuje algorytm, który wyłania liczby pierwsze z zadanego zakresu liczb	– samodzielnie układa i modyfikuje je wg wskazań nauczyciela, który wyłania liczby pierwsze z zadanego zakresu liczb	- samodzielnie układa i modyfikuje program który wyłania liczby pierwsze z zadanego zakresu liczb
Szyfrowanie, czyli	– omawia cele	– na przykładzie tabeli	– wie, na czym polega	– samodzielnie układa	– samodzielnie układa

poznajemy szyfr Cezara i szyfr przedstawieniowy	szyfrowania danych i informacji – tłumaczy, na czym polega podstawieniowy sposób szyfrowania informacji – wie, jak odróżnić strony internetowe z szyfrowaną transmisją danych od pozostałych	tłumaczy metodę przestawieniową i umie zaszyfrować tekst tą metodą – omawia na podstawie rysunku z podręcznika metodę szyfrowania szyfrem Cezara	szyfrowanie szyfrem wieloalfabetowym – tłumaczy potrzebę szyfrowania niektórych transmisji w sieci	algorytm dla szyfru Cezara	program komputerowy szyfrujący szyfrem Cezara
Konspiracja, czyli tworzymy własne szyfry	– wie, jaką rolę odgrywa klucz w metodzie szyfrowania	– odróżnia metodę szyfrowania symetryczną od niesymetrycznej – na przykładzie przedstawia działanie klucza – wie, jak generować liczbę pseudolosową	– prawidłowo, na podstawie podręcznika, analizuje działanie programu szyfrującego stałym kluczem – tłumaczy na przykładzie z podręcznika rolę tablicy stałej kluczy – objaśnia metodę stosowania losowo generowanych kluczy raz ich wady i zalety	– samodzielnie układa programy szyfrujące z kluczem zapisanym w tablicy – samodzielnie układa program oparty na losowo generowanych danych w tablicach kluczy	– samodzielnie modyfikuje program szyfrujący losowo generowanym kluczem w taki sposób, by szyfrował także klucze przesyłane odbiorcy informacji
Z kluczem publicznym, czyli bezpieczniejsze szyfrowanie	- wie czym jest szyfrowanie kluczem publicznym	- omawia czym jest szyfr asymetryczny (RSA) - wie, ze szyfrowanie asymetryczne działa w trzech etapach	- zna etapy działania algorytmu RSA	- umie stworzyć algorytm szyfr wykorzystujący algorytm RSA	- samodzielnie pisze program na podstawie algorytmu szyfru wykorzystującego algorytm RSA - samodzielnie pisze program deszyfrujący wykorzystujący algorytm RSA
Szyfrowanie zachłanne, czyli Kody Huffmana	- wie czym jest metoda zachłanna i w jakim celu ją się stosuje	- omawia zastosowanie metody zachłannej w szyfrowaniu - omawia metodę optymalną	- stosuje metodę optymalną w tworzeniu algorytmów - omawia zastosowanie Kodów Huffmana	- tworzy algorytmy wykorzystujące Kody Huffmana	- stosuje Kody Huffmana podczas kodowania znaków ASCII

Tworzenie szyfrów przedstawieniowych, czyli kodowanie znaków o zmiennej długości	- wie czym jest szyfr przestawieniowy	- wie jak wykorzystać szyfr przestawieniowy do kodowania znaków o zmiennej długości - wie czym jest szyfr przestawieniowy z tablicą - wie czym są kody bezprzystankowe	- umie kodować znaki o zmiennej długości za pomocą szyfru przestawieniowego - umie stworzyć algorytm szyfrujący znaki o zmiennej długości wykorzystując szyfr przestawieniowy	- umie kodować znaki o zmiennej długości z wykorzystaniem szyfru przestawieniowego z tablicą - umie stworzyć algorytm z wykorzystaniem kodu bezprzystankowego	- umie stworzyć program na podstawie algorytmu kodującego znaki o zmiennej długości wykorzystując szyfr przestawieniowy z tablica
Automat wydaje monety, czyli jak dynamicznie wydawać resztę	– wie, na czym polega metoda zachłanna wydawania reszty – tłumaczy działanie algorytmu z podręcznika	– samodzielnie układa algorytm wydawania reszty metodą zachłanną dla nominałów większych lub równych 1 zł – testuje programy i algorytmy z podręcznika na przykładowych zmiennych	– samodzielnie układa algorytm wydawania reszty dla wszystkich możliwych nominałów – objaśnia działanie programu wydającego resztę w kontekście algorytmu podanego w podręczniku	– samodzielnie układa algorytm i program wydający resztę metodą zachłanną korzystający ze wszystkich dostępnych nominałów – omawia problemy, które należało rozwiązać podczas układania algorytmu i programu dla dowolnych nominałów	– modyfikuje program dla innego układu monetarnego, np. z USA
Wydajemy resztę, czyli jak wykorzystać metodę zachłanną	- wie czym jest metoda zachłanna	- objaśnia zasadę wydawania reszty przez automat z wykorzystaniem różnych nominałów	- układa algorytm zachłanny do stworzenia algorytmu rozwiązującego problem wydawania reszty w różnych nominałach przez automat	- pisze program z wykorzystaniem metody zachłannej	- układa program wykorzystujący algorytm zachłanny do stworzenia programu rozwiązującego problem wydawania reszty w różnych nominałach przez automat
Co z tym groszem, czyli błąd zaokrąglenia i błąd przybliżenia	- wie w jak zaokrągla się liczby - wie w jakim celu zaokrągla się liczby	- omawia błąd zaokrąglenia - omawia błędy względne i bezwzględne w zaokrągleniu	- wie dlaczego stosujemy zaokrąglanie liczb z nadmiarem i niedomiarem	- umie wykorzystać zaokrąglanie liczb z nadmiarem i niedomiarem - umie wykorzystać problemy błędu zaokrąglania, błędu bezwzględnego i błędu względnego do	- układa samodzielnie i modyfikuje programy, które rozwiązują problem zaokrąglania oraz błędy występujące przy zaokrąglaniu

				rozwiązania zadań	
Sprawdzam, czyli porównywanie tekstów i wyszukiwanie wzorca w tekście metodą naiwną	- wie czym jest wzorzec - wie czym jest implementacja podczas szukania wzorca	- umie zastosować wzorzec do rozwiązania zadanego problemu - omawia czym jest metoda naiwna w algorytmice	- umie stworzyć algorytm naiwny w celu wyszukiwania wzorca w łańcuchu tekstowym	- stosuje implementację podczas wyszukiwania wzorca w tekście - umie stworzyć algorytm wykorzystując implementacje podczas wyszukiwania wzorca	- umie stworzyć program i go zmodyfikować wykorzystujący implementację podczas wyszukiwania wzorca
Od ostatniego, czyli szukamy wzorca tekstu metodą Boyera-Moore'a	- zna algorytm Boyera-Moore'a - wie czym jest czym jest podliniowa klasa złożoności	- umie zastosować wyszukiwanie wzorca algorytmem BM	- umie wykorzystać wzorzec BM do wyszukiwania w tekście z użyciem tablicy	- umie wykorzystać uproszczony algorytm BM do wyszukiwania wzorca	- umie stworzyć program i go zmodyfikować wykorzystujący algorytm BM do wyszukiwania wzorca
Z lewej i z prawej, czyli szukamy palindromów	- wie czym jest palindrom - wie co to jest algorytm naiwny	- omawia zastosowanie palindromu w informatyce	- umie stworzyć algorytm naiwny wyszukujący palindromy	- umie zastosować algorytm naiwny do sprawdzenia, czy dany ciąg znaków jest palindromem	- umie stworzyć program i go zmodyfikować wykorzystujący algorytm naiwny do sprawdzenia, czy dany ciąg znaków jest palindromem
Przestawianie liter, czyli jak stworzyć anagram	- wie czym jest anagram	- wie jakie zastosowanie ma anagram w informatyce	- umie stworzyć algorytm sortowania bąbelkowego	- umie stworzyć algorytm sprawdzający czy tablica jest anagramem z wykorzystaniem sortowania bąbelkowego	- umie stworzyć program i go zmodyfikować wykorzystujący algorytm sprawdzający czy tablica jest anagramem z wykorzystaniem sortowania bąbelkowego
Od A do Z, czyli alfabetyczne sortowanie wyrazów	- wie czym jest sortowanie alfabetyczne - wie czym jest sortowanie jednopoziomowe	- umie zastosować sortowanie alfabetyczne w celu posortowania elementów ciągu znaków - wie czym jest sortowanie przez wybór	- umie zastosować sortowanie jednopoziomowe w celu posortowania ciągu znaków	- umie stworzyć algorytm wykorzystujący sortowanie przez wybór	- umie stworzyć program i go zmodyfikować wykorzystujący algorytm wykorzystujący sortowanie przez wybór
Odwrotna notacja polska, czyli zapisujemy wyrażenia arytmetyczne	- wie czym jest odwrotna notacja polska	- umie zastosować odwrotną notację polską w działaniach arytmetycznych	- umie zastosować zapis prefiksowy	- umie stworzyć algorytm obliczenia wartości wyrażenia odwrotnej notacji polskiej	- umie stworzyć program i go zmodyfikować wykorzystujący algorytm obliczenia wartości

		- wie czym jest zapis prefiksowych			wyrażenia odwrotnej notacji polskiej
Naiwny jak algorytm, czyli szukamy najmniejszego i największego elementu metodą naiwną	- wie czym jest sortowanie naiwne - wie czym jest rekurencja - wie czym jest iteracja	- umie stworzyć algorytm wykorzystujący sortowanie naiwne	- umie stworzyć algorytm sortowania naiwnego w wersji rekurencyjnej	- umie stworzyć algorytm sortowania naiwnego w wersji iteracyjnej	- umie stworzyć program i go zmodyfikować wykorzystujący algorytm sortowania naiwnego w wersji rekurencyjnej - umie stworzyć program i go zmodyfikować wykorzystujący algorytm sortowania naiwnego w wersji iteracyjnej
Dwie dodatkowe tablice, czyli stosujemy algorytm optymalny	- wie czym jest metoda „dziel i rządź” - wie czym jest algorytm optymalny	- umie stworzyć algorytm wykorzystujący metodę „dziel i rządź”	- umie stworzyć algorytm optymalny	- umie stworzyć algorytm jednoczesnego wyszukiwania najmniejszego i największego elementu wykorzystując metodę optymalną	- umie stworzyć program i go zmodyfikować wykorzystujący algorytm jednoczesnego wyszukiwania najmniejszego i największego elementu wykorzystując metodę optymalną
Dziel i zwyciężaj, czyli sortowanie metodą scalania	- wie co to są algorytmy proste - wie co to jest sortowanie metodą scalania	- umie tworzyć i stosować algorytmy proste - umie tworzyć algorytmy wykorzystujące sortowanie metodą scalania	- umie tworzyć i stosować algorytmy wykorzystujące sortowanie rekurencyjne	- wie co to jest scalanie zbiorów uporządkowanych - umie stworzyć algorytm scalania dwóch zbiorów uporządkowanych	- umie stworzyć program i go zmodyfikować wykorzystujący algorytm scalania dwóch zbiorów uporządkowanych
Raz krócej, raz dłużej, czyli sortowanie kubełkowe	- wie czym jest sortowanie kubełkowe	- zna cechy algorytmu sortowania	- umie opracować algorytm sortowania kubełkowego	- umie opracować algorytm sortowania metodą scalania	- umie stworzyć program i go zmodyfikować wykorzystujący algorytm sortowania kubełkowego i sortowania metodą scalania
IV. Grafika i druk					

Modelujemy, czyli jak projektować obiekty 3D)	– wymienia cechy edytorów 3D – wie, jak szukać edytorów w chmurze	– korzysta z edytora 3D w chmurze, np. Tinkercad, w celu przeglądania gotowych projektów – wie, jak sprawdzić licencję danego projektu	– modyfikuje modele w edytorze na podstawie opisu z podręcznika – tworzy prosty obiekt 3D na podstawie opisu z podręcznika	– samodzielnie i według własnego pomysłu modyfikuje obiekt 3D z chmury – samodzielnie tworzy własny obiekt 3D dla drukarki, np. litery powiązane łącznikami	– samodzielnie projektuje i wykonuje obiekty 3D przeznaczone dla drukarki 3D
Wizualizacja pomysłów, czyli projektujemy dom w edytorze 3D	– umie przeglądać modele w chmurze SketchUp – kreśli podstawowe bryły w SketchUp	– posługuje się chmurą SketchUp i mapą Google w celu zlokalizowania i przeglądania modeli 3D obiektów architektonicznych w swojej okolicy	– tworzy proste projekty obiektów w edytorze SketchUp – wypełnia modele kolorem, deseniem lub grafiką z pliku	– samodzielnie tworzy obiekty 3D na podstawie zdjęć lub obserwacji obiektów architektonicznych z okolicy swojej szkoły	– używa zaawansowanych narzędzi projektowania 3D do edycji obiektów architektonicznych
Wypukłości nie tylko 3D, czyli tworzymy elementy graficzne publikacji	– wie, na czym polega stosowanie warstw i co można dzięki nim osiągnąć – wymienia kilka nazw edytorów grafiki oferujących mechanizm warstw	– zna przeznaczenie podstawowych narzędzi edycyjnych – posługuje się podstawowymi narzędziami edycyjnymi	– na podstawie opisu z podręcznika umie utworzyć trójwymiarowy napis i wyeksportować go do pliku PNG	– samodzielnie tworzy trójwymiarową grafikę z wykorzystaniem warstw i mechanizmów opisanych w podręczniku	– biegle posługuje się edytorem grafiki rastrowej i tworzy grafikę wg własnego projektu
Dynamicznie, czyli jak tworzyć ruchome wizualizacje	- wie czym jest wizualizacja danych - wie czym jest rysunek techniczny - wie czym jest animacja komputerowa	- umie zastosować w praktyce animację danych w celu zaprezentowania wyników	- umie stworzyć prosty rysunek techniczny z wykorzystaniem programów CAD	- umie stworzyć prostą animację komputerową - zna 4 etapy tworzenia wizualizacji	- samodzielnie tworzy zaawansowane projekty wykorzystujące oprogramowanie CAD - samodzielnie tworzy zaawansowane animacje komputerowe
Tego tu nie było, czyli poprawiamy rzeczywistość na fotografiach	– opisuje przykłady zastosowania warstw w edycji grafiki – wie, których narzędzi należy użyć do montażu zdjęć	– omawia proces wklejania fragmentu zdjęcia za pośrednictwem warstw – stosuje warstwy do montażu zdjęcia – edycję przeprowadza z	– dokonuje montażu zdjęcia lub grafiki na podstawie opisu z podręcznika – sprawnie operuje warstwami i narzędziami podczas montażu zdjęcia	– prace nad korekta i montażem zdjęcia wykonuje starannie i precyzyjnie – precyzyjnie posługuje się narzędziami do zaznaczania fragmentów	– samodzielnie i precyzyjnie odrestaurowuje zniszczone fotografie

		nienależytą starannością – wie, jak posługiwać się warstwami podczas montażu zdjęcia		zdjęcia	
Własny film, czyli jak twórczo wykorzystać kamerę	– wymienia i rozpoznaje podstawowe plany filmowe – wie, czym różni się scenariusz od opowiadania lub powieści	– zna pojęcie osi filmowej i uzasadnia jej stosowanie – na podstawie podręcznika tworzy krótki film z fotografii – wie, jaka jest różnica między plikiem projektu a plikiem wideo, np. mp4 – wymienia nazwy popularnych edytorów wideo, odróżniając narzędzia darmowe od komercyjnych	– umie zaplanować ustawienie kamer do rejestracji dialogu – dodaje do filmu dźwięk w prostym edytorze wideo – eksportuje film do pliku	– samodzielnie tworzy tutorial na zadany temat zgodny z ułożonym przez siebie scenariuszem – samodzielnie dobiera materiały do filmu – prawidłowo dobiera formaty zapisu pliku wideo	– realizuje własne projekty filmowe i umieszcza je w sieci
V. Komputer w sieci					
Nie wszystko jest takie oczywiste, czyli jak działa internet	– wie, jaką rolę odgrywają protokoły w sieciach komputerowych – opisuje rolę adresów w sieciach lokalnych i internecie	– na podstawie podręcznika umie wyświetlić parametry połączenia sieciowego za pomocą polecenia tracert uruchomionego w Wierszu poleceń – na podstawie podręcznika uruchamia i stosuje program do śledzenia połączeń z serwerem wybranej strony WWW	– wyjaśnia różnice pomiędzy adresem IP a adresem symbolicznym – na podstawie opisu z podręcznika sprawnie posługuje się programami do śledzenia połączeń w sieci – tłumaczy rolę DNS-ów w globalnej sieci – tłumaczy rolę adresów IP – wie, jakie instytucje są odpowiedzialne za przydzielanie adresów IP w sieci globalnej – wie, czym jest domena	– samodzielnie korzysta z programów do śledzenia połączeń i znajdowania właściciela domen – tłumaczy zadania protokołu DHCP – interpretuje wyniki działania programów śledzących połączenia oraz polecenia systemowego tracert	– biegle posługuje się różnymi programami do diagnozowania i testowania działania sieci komputerowych
Zabezpieczenia firewall	- wie czym jest firewall	- wie jak działa zapora sieciowa	- omawia serwery NAT - zna wady zapór	- wyjaśnia, na czym polega tworzenie przez	- samodzielnie konfiguruje zapory

		- omawia typy zapór sieciowych	sieciowych	zaporę sieciową strefy ograniczonego zaufania nazywanej również strefą zdemilitaryzowaną DMZ.	sieciowe
Sieć to nie tylko internet, czyli poznajemy topologię sieci komputerowych	– wie, czym różni się sieć P2P od sieci w innych konfiguracjach – określa rolę przełącznika sieciowego	– na podstawie podręcznika umie połączyć dwa urządzenia, np. telefony, w sieć P2P – na podstawie podręcznika omawia różnice pomiędzy różnymi topologiami sieci	– omawia wady i zalety poszczególnych topologii sieci – umie przedstawić graficznie różne topologie sieci komputerowych – na podstawie podręcznika i algorytmu omawia proces zestawienia połączenia P2P urządzeń z interfejsem bluetooth	– samodzielnie dokonuje połączeń komputerów z siecią w różnych topologiach – samodzielnie łączy urządzenia przez bluetooth i przesyła pliki, np. zdjęcia	– projektuje proste sieci z uwzględnieniem ich przeznaczenia
Warstwowy model sieci komputerowej	- wie czym są modele sieci komputerowej	- omawia w jakim celu zostały stworzone modele sieci komputerowych	- omawia model TCP/IP	- omawia model ISO/OSI i jego warstwy	- omawia etapy komunikacji opisane poprzez modele warstwowe sieci − ISO/OSI i TCP/IP
Funkcje urządzeń i protokoły	- wie co to są urządzenia sieciowe	- omawia poszczególne urządzenia sieciowe - zna protokoły modeli warstwowych sieci	- omawia zastosowanie poszczególnych urządzeń sieciowych	- omawia protokoły warstw aplikacji - omawia protokoły warstwy transportowej - omawia protokoły warstwy sieciowej - omawia protokoły wirtualnych sieci prywatnych: PPP, PPTP i L2TP	- omawia trasę po której pakiety są przesyłane do konkretnego serwera www - omawia za co odpowiadają protokoły ICMP, ARP
Włączamy do ruchu, czyli konfiguracja lokalnej sieci komputerowej	– omawia funkcję routera w sieci lokalnej; – wie, że router należy odpowiednio skonfigurować;	– omawia funkcję DHCP w kontekście konfiguracji routera; – na podstawie podręcz-nika lub innych wiarygod-	– na podstawie instrukcji omawia lub przeprowadza konfigurację przykładowego routera;	– samodzielnie omawia lub przeprowadza konfigurację przykładowego routera z wykorzystaniem DHCP	– dokonuje konfiguracji zaawansowanych funkcji routera (np. uprawnień poszczególnych użytkowników).

	– podaje, jak znaleźć opis konfiguracji routera (np. instrukcję, samouczek w sieci); – identyfikuje nazwę i producenta routera.	nych źródeł wyjaśnia pojęcia: *DHCP*, *serwer*, *szyfrowanie* (np. WPA2-PSK) i ich znaczenie dla konfiguracji routera; – na podstawie instrukcji i z pomocą nauczyciela omawia lub przeprowadza konfigurację przykładowego routera.	– na podstawie instrukcji lub opcji Pomocy omawia lub przeprowadza konfigurację przykładowego routera bez wykorzystania DHCP.	i bez tego mechanizmu.	
Rozbudowana struktura, czyli korzystamy z konspektu w edytorze tekstu	– rozumie i omawia pojęcie konspektu; – podaje, czym jest akapit i jaką pełni funkcję w edycji i formatowaniu tekstu.	– na podstawie podręcznika tworzy konspekt dokumentu; – na podstawie podręcznika dzieli dokument na sekcje i kolumny.	– samodzielnie tworzy konspekt dokumentu; – samodzielnie dzieli dokument na sekcje i kolumny; – tworzy spis treści na podstawie konspektu.	– uzasadnia stosowanie podziału dokumentu tekstowego na sekcje lub kolumny; – stosuje różny podział na niektórych stronach (sekcjach) dokumentu.	– stosuje podziały i sekcje w różnych edytorach tekstu.
Broszura, czyli jak projektować duże dokumenty	– wstawia do dokumentów SmartArt i Kształty.	– uzasadnia wybór danego kształtu lub ilustracji SmartArt; – na podstawie podręcznika tworzy spisy ilustracji i tabel.	– na podstawie podręcznika lub tutoriali zmienia domyślne opcje edytora; – na podstawie podręcznika lub tutoriali wykonuje automatyczne spisy treści, tabel i ilustracji; – na podstawie podręcznika lub tutoriali aktualizuje spisy po zmianach.	– samodzielnie zmienia domyślne opcje edytora; – samodzielnie wykonuje automatyczne spisy treści, tabel i ilustracji; – samodzielnie aktualizuje spisy po zmianach; – decyduje, które z opcji domyślnych zmienić i uzasadnia swój wybór.	– spełnia kryteria oceny bardzo dobrej dla innych edytorów (np. LibreOffice).
Recenzja, czyli proponujemy poprawki w tekście	– odczytuje i interpretuje dokumenty, w których zastosowano tryb recenzji; – odczytuje notatki i zaznaczenia w Adobe Acrobat Reader DC.	– na podstawie podręcznika używa opcji Recenzja w Word i wstawiania komentarzy w dokumencie PDF.	– na podstawie podręcznika lub tutoriali używa opcji Recenzja do wpisywania komentarzy w Word oraz opcji wstawiania komentarzy i zaznaczania fragmentów w dokumencie PDF;	– samodzielnie używa opcji Recenzja do wpisywania komentarzy w Word oraz opcji wstawiania komentarzy i zaznaczania fragmentów w dokumencie PDF; – samodzielnie uruchamia	– spełnia kryteria oceny bardzo dobrej dla innych edytorów (np. LibreOffice); – przedstawia dokument z innego przedmiotu lub projektu, w którym użył opcji Recenzja dla

			– na podstawie podręcznika lub tutoriali uruchamia opcję śledzenia zmian.	opcję śledzenia zmian; – świadomie używa opcji Recenzja do proponowania zmian w dokumencie; – analizuje wynik działania opcji porównywania dokumentów.	dokumentu Word lub Notatka dla PDF.
Możesz być administratorem, czyli jak zarządzać platformą e-learningową	– omawia warunki, jakie musi spełniać platforma e-learningowa.	– uruchamia aplikację Classroom; – wymienia elementy, jakie powinny się znaleźć w strukturze kursu e-learningowego; – na podstawie podręcznika tworzy lekcje w Classroom.	– projektuje przykładową strukturę kursu e-learningowego; – sporadycznie korzystając z podręcznika, tworzy lekcję i dodaje temat zajęć w Classroom.	– projektuje strukturę kursu e-learningowego na zadany temat i tworzy ją w Classroom; – testuje poprawność działania kursu.	– układa kurs e-learningowy w innej platformie niż Classroom.
Zasoby i testy, czyli wypełniamy kursy treścią	– wymienia rodzaje zasobów, które można umieszczać w kursach e-learningowych.	– objaśnia rolę poszczególnych rodzajów zasobów kursów e-learningowych; – wymienia rodzaje pytań testowych, jakie mogą się znaleźć w testach online.	– dzieli zasoby kursów według różnych kryteriów; – sporadycznie korzystając z podręcznika, umieszcza w Classroom gotowe zasoby edukacyjne i testy; – zaprasza użytkowników do korzystania z kursu.	– samodzielnie tworzy część zasobów, które umieści w Classroom; – tworzy krótkie testy w Classroom.	– umieszcza zasoby w innej platformie niż Classroom.
. Jak gromadzić informacje, czyli komputerowe bazy danych	– podaje przykłady baz danych, z których korzysta np. w swoim telefonie; – definiuje pojęcie bazy danych.	– wymienia wszystkie elementy bazy danych opisane w podręczniku.	– omawia przeznaczenie poszczególnych elementów bazy danych.	– samodzielnie opisuje czynności występujące w trakcie projektowania bazy danych.	– opisuje zależności między poszczególnymi elementami bazy danych.
Tabele i formularze, czyli jak utworzyć bazę danych	– wymienia przykładowe dane, jakie powinna zawierać baza uczestników projektu.	– uzasadnia wybór danych dla bazy uczestników projektu; – na podstawie podręcznika tworzy tabele bazy	– samodzielnie tworzy kolejne tabele projektu; – korzystając z kreatora odnośników, tworzy je dla pól tabeli, wybierając je	– tworzy klucze; – tworzy odnośniki dla pól tabel; – tworzy formularze.	– czynności opisane dla Access wykonuje także w innym systemie baz danych (np. LibreOffice Base).

		danych zgodnie z danymi zdefiniowanymi dla uczestników projektu; – rozumie znaczenie tabel w bazie danych.	spośród wskazanych w podręczniku; – umieszcza dane w tabelach; – omawia znaczenie klucza; – prawidłowo posługuje się pojęciami związanymi z bazami danych.		
Relacje i pytania, czyli jak uczynić bazę użyteczną	– wyjaśnia znaczenie relacji między tabelami bazy.	– wyjaśnia różnice między rodzajami relacji.	– tworzy klucz zewnętrzny; – używa kreatora relacji między tabelami; – wypełnia pola tabel powiązanych za pomocą kreatora; – tworzy relacje za pomocą narzędzia Relacje na podstawie opisu w podręczniku.	– tworzy relacje za pośrednictwem kreatora i narzędzia Relacje; – tłumaczy sens tworzenia relacji i efekt ich działania w przykładzie z ćwiczeń.	– czynności opisane dla Access wykonuje także w innym systemie baz danych (np. LibreOffice Base).
Kto pyta, nie błądzi, czyli jak korzystać z baz danych Access	– wyjaśnia znaczenie pojęcia *kwerenda*; – wyjaśnia, na czym polega filtrowanie w informatyce.	– na podstawie podręcznika tworzy kwerendę, używając kreatora; – na podstawie podręcznika lub tutoriali modyfikuje kwerendę, dodając filtrowanie; – na podstawie podręcznika lub tutoriali sortuje dane i tworzy raport za pomocą kreatora.	– samodzielnie tworzy kwerendę, używając kreatora; – samodzielnie modyfikuje kwerendę, dodając filtrowanie; – samodzielnie sortuje dane i tworzy raport za pomocą kreatora.	– planuje kwerendę i ją opracowuje; – prawidłowo decyduje o wyborze filtrowania, sposobie sortowania i raportowania; – wykonuje eksport tabel do innych formatów (np. Excel).	– czynności opisane dla Access wykonuje także w innym systemie baz danych (np. LibreOffice Base).
Wirtualne serwery, czyli instalujemy Apache	– omawia pojęcie *serwer*; – uruchamia środowisko XAMP.	– na podstawie podręcznika i doświadczeń z poprzednich lekcji instaluje i uruchamia	– samodzielnie instaluje środowisko XAMP, wybierając wskazane komponenty;	– decyduje o wyborze komponentów na podstawie informacji o późniejszym	– instaluje i korzysta także z innych środowisk symulujących działanie serwera oraz omawia ich

		środowisko XAMP.	– omawia zawartość XAMP i jego zastosowanie.	wykorzystaniu XAMP.	cechy.
Język zapytań, czyli poznajemy język SQL	– wyjaśnia, do czego służy język SQL.	– na podstawie podręcznika wymienia i krótko charakteryzuje podstawowe elementy składni SQL – DML, DDL, DCL, DQL; – na podstawie podręcznika lub innych publikacji omawia typy danych języka SQL.	– na podstawie podręcznika omawia podstawowe elementy składni SQL; – omawia przeznaczenie niektórych typów danych wykorzystywanych w MySQL.	– samodzielnie charakteryzuje podstawowe elementy składni SQL.	– omawia nieopisane w podręczniku elementy składni SQL.
Zadajemy pytania, czyli kwerendy w języku SQL	– na podstawie wiedzy z poprzednich lekcji omawia definicję i zastosowanie kwerendy; – na podstawie podręcznika uruchamia elementy XAMP niezbędne do korzystania z bazy danych; – przy pomocy nauczyciela i na podstawie opisu wykonuje ćwiczenia z podręcznika; – na podstawie podręcznika lub innych źródeł omawia różnicę między SQL a MySQL.	– na podstawie podręcznika omawia definicję MySQL jako otwarto-źródłowego systemu zarządzania bazami danych; – na podstawie podręcznika uruchamia phpMyAdmin i jego narzędzia z pakietu XAMP; – na podstawie podręcznika i z niewielką pomocą nauczyciela tworzy nową bazę i tabele w MySQL; – na podstawie podręcznika i z niewielką pomocą nauczyciela tworzy zapytania w SQL.	– na podstawie podręcznika wykonuje ćwiczenie i wyjaśnia poszczególne etapy tworzenia zapytań; – omawia przykładowy kod tworzenia tabeli w SQL; – na podstawie tabeli omawia operatory wykorzystywane podczas wyszukiwania informacji w bazie.	– samodzielnie tworzy bazę i zapytania w języku SQL; – samodzielnie korzysta z MySQL.	– samodzielnie tworzy programy w SQL inne niż w przykładach podanych w podręczniku.
Więcej pytań, czyli jeszcze o kwerendach w języku SQL	– uruchamia w XAMP przykładowe programy SQL z podręcznika lub	– na podstawie podręcznika omawia składnię polecenia SELECT;	– samodzielnie omawia składnię polecenia SELECT;	– wykorzystuje zapytanie SELECT i operatory logiczne podczas	– operuje MySQL i układa programy w SQL w przykładach innych niż

	przedstawione przez nauczyciela.	– na podstawie podręcznika omawia działanie klauzuli WHERE i operatorów logicznych; – na podstawie podręcznika omawia efekt łączenia tabel w celu wyszukiwania informacji; – na podstawie podręcznika analizuje umieszczone w nim przykłady w SQL.	– samodzielnie omawia działanie klauzuli WHERE i operatorów logicznych; – samodzielnie omawia efekt łączenia tabel w celu wyszukiwania informacji; – samodzielnie analizuje umieszczone w podręczniku przykłady w SQL; – sporadycznie korzystając ze źródeł wiedzy, wykonuje ćwiczenia z podręcznika.	tworzenia zapytań; – łączy tabele w celu przeszukania większej ich liczby; – wyjaśnia, jak szukać informacji w tabelach niepołączonych ze sobą.	poznane w trakcie lekcji.
HTML, czyli przeglądarka interpretuje język programowania stron	– omawia przeznaczenie języka HTML; – omawia rolę znaczników w języku HTML.	– omawia rolę przeglądarki internetowej w kontekście języka HTML; – instaluje, uruchamia i korzysta ze wskazanego edytora (np. Notepad+) skonfigurowanego dla HTML5; – korzysta z opisów najczęściej używanych znaczników (np. z podręcznika).	– na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł konfiguruje edytor do układania programów w HTML5; – na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł układa proste programy stron, np. wyświetlające tekst z zachowaniem prawidłowej struktury programu; – samodzielnie objaśnia rolę CSS w projektowaniu wyglądu strony.	– dobiera odpowiedni edytor do edycji programów w HTML5 i uzasadnia swój wybór; – konfiguruje edytor; – tworzy proste strony internetowe zawierające sformatowany tekst.	– tworzy rozbudowane strony internetowe w języku HTML5.
Budujemy stronę, czyli tabele, listy i inne elementy dobrej strony	– omawia znaczenie list w programie HTML5; – uruchamia w przeglądarce gotowy program strony w HTML5 (np. z przykładu	– na podstawie podręcznika uruchamia programy z przykładów; – na podstawie przykładów omawia rolę list, definicji i tabel;	– na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł tworzy w kodzie HTML listy uporządkowane i nieuporządkowane oraz	– samodzielnie tworzy w kodzie HTML listy uporządkowane i nieuporządkowane oraz omawia ich znaczenie; – samodzielnie tworzy	– tworzy rozbudowane strony internetowe w języku HTML5.

	z podręcznika).	– tłumaczy istotę i przeznaczenie hipertekstu.	omawia ich znaczenie; – na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł tworzy listy definicji z dodanymi nagłówkami; – na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł tworzy tabele w HTML.	listy definicji z dodanymi nagłówkami; – samodzielnie tworzy tabele w HTML; – planuje użycie odpowiednich konstrukcji do projektowanej strony; – używa atrybutów w konstrukcji hipertekstu.	
Tabele i grafika, czyli kolejne składowe stron internetowych w HTML	– wymienia zasady przygotowania grafiki do publikacji na stronie z uwzględnieniem wymiarów i rozdzielczości.	– na podstawie podręcznika wstawia przygotowaną przez nauczyciela grafikę do gotowego kodu strony; – na podstawie podręcznika tłumaczy znaczenie wymiarów i skalowania dla szybkości wczytywania strony.	– określa parametry zdjęcia, biorąc pod uwagę jego miejsce na stronie; – zmienia parametry zdjęcia przeznaczonego na stronę za pomocą prostych narzędzi systemu Windows.	– planuje miejsce na grafikę; – przygotowuje grafikę do publikacji na stronie; – umieszcza zdjęcia w planowanym miejscu i formacie na stronie w HTML; – tworzy odnośnik z elementu graficznego umieszczonego na stronie w HTML.	– tworzy rozbudowane strony internetowe w języku HTML5 z zastosowaniem elementów graficznych.
Składnia stylów, czyli jak CSS pomaga w programowaniu wyglądu strony	– objaśnia rolę CSS w kreowaniu wyglądu strony.	– objaśnia istotę pliku stylów i jego połączenie z HTML.	– na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł omawia zasady łączenia CSS z HTML; – na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł układa proste pliki stylów CSS, formatujące sposób wyświetlania tekstu; – na podstawie podręcznika lub innych wiarygod-	– samodzielnie omawia zasady łączenia CSS z HTML; – samodzielnie układa proste pliki stylów CSS, formatujące sposób wyświetlania tekstu; – samodzielnie wyjaśnia znaczenie nagłówków i bloków w stosowaniu CSS; – samodzielnie wyjaśnia znaczenie sekcji	– tworzy rozbudowane strony internetowe w języku HTML5 z zastosowaniem CSS.

			nych źródeł wyjaśnia znaczenie nagłówków i bloków w stosowaniu CSS; – na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł wyjaśnia znaczenie sekcji i selektora.	i selektora; – projektuje użycie CSS do formatowania stylu tekstu na stronie.	
Fibonacci i jego wzór, czyli generujemy kolejne liczby ciągu	– wie, kim był i kiedy żył Fibonacci; – zna jego zasługi dla rozwoju cywilizacji.	– na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł omawia na przykładzie istotę ciągu Fibonacciego; – na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł analizuje działanie przykładowego algorytmu obliczającego kolejne elementy ciągu, zapisanego w postaci schematu blokowego.	– samodzielnie omawia na przykładzie istotę ciągu Fibonacciego; – samodzielnie analizuje działanie przykładowego algorytmu obliczającego kolejne elementy ciągu, zapisanego w postaci schematu blokowego; – układa algorytm obliczający określoną liczbę liczb ciągu Fibonacciego; – analizuje program w języku C++ ułożony według przykładowego algorytmu.	– układa program w języku C++ obliczający *n* kolejnych elementów ciągu Fibonacciego; – testuje poprawność działania swojego programu na przykładzie.	– proponuje rozwiązanie problemu obliczania *n*-tego elementu ciągu Fibonacciego.
Szukamy lidera, czyli porządkowanie zbioru metodą binarnego wyszukiwania	– omawia, na czym polega metoda dziel i zwyciężaj; – rozumie, na czym polega umieszczanie danych w tablicy.	– na podstawie podręcznika opisuje zastosowanie wyszukiwania binarnego w sortowaniu.	– omawia na przykładzie działanie algorytmu sortowania zbioru z wykorzystaniem wyszukiwania binarnego.	– testuje algorytm sortowania zbioru z wykorzystaniem wyszukiwania binarnego na dowolnych danych; – układa pogram na podstawie algorytmu.	– stosuje algorytm dla tablicy wielowymiarowej.

Plan wynikowy z wymaganiami edukacyjnymi przedmiotu informatyka dla klasy III liceum ogólnokształcącego i technikum w zakresie podstawowym, uwzględniający kształcone umiejętności i treści podstawy programowej .

Uwaga!
W planie pominięto podstawowe umiejętności, które uczeń powinien już posiąść wcześniej, np. zachowywanie plików projektów, wczytywanie dokumentów do edycji i posługiwanie się systemem operacyjnym.
Kryteria danej oceny opracowano, zakładając, że zostały spełnione kryteria ocen niższych.

Temat	**Ocena dopuszczająca. Uczeń:**	**Ocena dostateczna Uczeń:**	**Ocena dobra Uczeń:**	**Ocena bardzo dobra Uczeń:**	**Ocena celująca Uczeń:**
I. Rozwiązywanie problemów z wykorzystaniem komputera w nauce i firmie					
Nowoczesna firma, czyli jak programy komputerowe ułatwiają pracę	– wymienia typowe dla pracy biurowej zastosowania programów komputerowych – wymienia podstawowe programy wykorzystywane w biurach: edytory tekstu, arkusze, pakiety Office i LibreOffice	– wymienia zawody, w których komputery i programy komputerowe wydatnie wpływają na poprawienie komfortu i wydajności pracy – podaje przynajmniej jeden przykład zastosowania komputerów i programów w różnych zawodach	– samodzielnie opracowuje prosty arkusz, np. cennik i omawia jego wykorzystanie w działalności gospodarczej lub firmie – podaje przykłady zastosowania programów komputerowych do prezentacji w przedsiębiorstwie i działalności gospodarczej – podaje przykład zastosowania kalendarza i innych organizerów w pracy zawodowej	– samodzielnie tworzy inny niż w podręcznikowym przykładzie arkusz wspomagający pracę, np. kalkulator kosztów itp. – samodzielnie omawia znaczenie chmur informatycznych w pracy zawodowej i nauce na podstawie przykładów	– samodzielnie, od dłuższego czasu, korzysta z niektórych programów prezentowanych na lekcji, np. kalendarza, Sway itp.
Kalkulujemy, czyli jak wykorzystać arkusz	– umie posługiwać się prostym, gotowym	– wykonuje w arkuszu listę rozwijaną na	– uzasadnia stosowanie listy rozwijanej dla	– samodzielnie projektuje i tworzy arkusz z listami	– samodzielnie opracowuje arkusze na zadany temat, służące

kalkulacyjny w zarządzaniu finansami	arkuszem z listami rozwijanymi	podstawie opisu z podręcznika – omawia zastosowanie symulacji w arkuszu i uzasadnia ich stosowanie – podaje przykłady zastosowania symulacji w arkuszu – tworzy arkusz z listą rozwijaną na podstawie opisu z podręcznika – samodzielnie omawia zastosowanie arkuszy z podręcznika	danej komórki w tabeli arkusza i modyfikuje go – omawia, na przykładzie, działanie formuły warunkowej – wie, na czym polega zagnieżdżanie formuł, np. warunkowej	rozwijanymi inny niż w przykładzie w podręczniku – samodzielnie układa formułę z zagnieżdżonymi formułami warunkowymi i uzasadnia ich zastosowanie	np. symulacji zjawisk sugerowanych przez nauczyciela lub na podstawie własnego pomysłu
Z sieci do tabeli, czyli jak interpretować dane za pomocą arkusza kalkulacyjnego	– podaje przykłady stron, na których publikowane są dane w postaci tabel – umie pobrać ze strony internetowej plik z tabelą – interpretuje wizualizację danych z tabeli	– wyszukuje w internecie tabele z danymi na dany temat, np. dotyczący rankingów szkół i uczelni – na podstawie opisu z podręcznika pobiera dane z tabel ze stron internetowych i dokumentów tekstowych – na podstawie opisu z podręcznika dobiera rodzaj wizualizacji danych w arkuszu	– omawia znaczenie przenoszenia danych z publikacji internetowych i plików tekstowych do arkusza – samodzielnie prawidłowo dobiera rodzaj wizualizacji danych z tabel i uzasadnia swój wybór – samodzielnie pobiera dane z tabel ze stron internetowych i dokumentów tekstowych – na podstawie podręcznika stosuje sortowanie w tabelach arkusza	– samodzielnie odnajduje tabele z danymi na zadany temat i ich zawartość wyświetla w arkuszu – samodzielnie przenosi dane pomiędzy arkuszami – formatuje wykresy danych, np. wyświetla dokładną wartość słupka lub plastra – samodzielnie używa narzędzi do sortowania danych w tabelach – samodzielnie stosuje narzędzia arkusza do importowania danych do tabel	– samodzielnie odnajduje, pobiera, sortuje i wizualizuje dane na zadany lub samodzielnie zaproponowany temat dotyczący przedmiotów szkolnych

			– na podstawie opisów np. z podręcznika wymienia i używa narzędzi arkusza do pobierania danych z różnych źródeł		
Spośród wielu, czyli filtrowanie w arkuszu kalkulacyjnym	– na podstawie podręcznika prawidłowo uzasadnia przydatność sortowania i filtrowania danych w arkuszu – wie, jakie można wybrać kryteria sortowania danych, np. tekstów i liczb – wie, że można stosować filtrowanie przy użyciu wielu kryteriów jednocześnie – z pomocą nauczyciela wymienia parametry, wg których można filtrować dane	– podaje przykłady, w których zastosowanie filtrowania ułatwia interpretację lub wyszukiwanie danych – na podstawie opisu z podręcznika używa filtra liczb, np. Między – na przykładzie z podręcznika uzasadnia przydatność filtrowania przy użyciu wielu kryteriów jednocześnie – wie, czym jest Fragmentator – czytając definicje koniunkcji i alternatywy, umie je prawidłowo zinterpretować	– na podstawie podręcznika dobiera filtry odpowiednie do rozwiązania problemu – używa prawidłowo pojęć *koniunkcja* i *alternatywa* – na podstawie podręcznika używa różnych filtrów, w tym także tekstów i kolorów, uzasadniając ich wybór – używa filtrów zakresów danych – używa Fragmentatora na podstawie opisu z podręcznika	– samodzielnie dobiera filtry do rozwiązania konkretnego problemu z wyświetlaniem danych z tabel z wieloma komórkami – samodzielnie ocenia skuteczność zastosowanego filtra – uzasadnia zastosowanie danego filtra – samodzielnie korzysta z Fragmentatora	– samodzielnie i świadomie dobiera rodzaj filtrowania dla zadanej tabeli z danymi i prawidłowo uzasadnia wybór; używa przy tym pojęć informatycznych i matematycznych – omawia przyczynę koniunkcji filtrów we Fragmentatorze
Z eksperymentu do arkusza, czyli analiza danych z doświadczenia	– uzasadnia zasadność stosowania symulacji komputerowych różnych zjawisk i procesów – omawia przydatność symulacji dla	– odtwarza w arkuszu przykłady z podręcznika i omawia ich przydatność, np. wizualizację wyników	– rozumie sens wykonania doświadczenia z rzucaniem kostką do gdy i tłumaczy wpływ liczby rzutów na wyniki	– samodzielnie tworzy arkusz do symulacji rzutu kostką – bada wpływ liczby rzutów kostką na wyniki symulacji	– tworzy symulację zdarzeń rzutu kilkoma kostkami i interpretuje wyniki – podaje przykład doświadczenia fizycznego i projektuje

	przykładów z podręcznika – uzasadnia przydatność umieszczania danych z wyników doświadczeń, np. pomiarów do arkusza kalkulacyjnego		– wie, jakie znaczenie w symulacji może mieć generator liczb pseudolosowych – na podstawie podręcznika interpretuje wyniki doświadczenia symulującego rzut kostką wykonanego w arkuszu – porównuje wykres i wyniki doświadczenia ze wzorami prawa Ohma	– samodzielnie omawia wyniki doświadczenia z obwodem elektrycznym i uzasadnia zastosowanie wykresu liniowego	dla niego arkusz pomagający w interpretacji wyników – doświadczalnie określa próg liczby rzutów kostką, powyżej którego wyniki dla poszczególnych oczek są zbliżone z zadaną dokładnością
Edytor grafiki w pracy zawodowej, czyli tworzymy reklamę	– wie, na czym polega stosowanie warstw i co można dzięki nim osiągnąć – wymienia kilka nazw edytorów grafiki oferujących mechanizm warstw	– zna przeznaczenie podstawowych narzędzi edycyjnych – posługuje się podstawowymi narzędziami edycyjnymi edytora grafiki, np. GIMP	– na podstawie opisu z podręcznika umie utworzyć ulotkę reklamową – wykorzystuje warstwy do wklejania elementów graficznych i tekstu – na podstawie podręcznika przeprowadza podstawową korektę zdjęcia	– samodzielnie tworzy estetyczną ulotkę reklamową z wykorzystaniem warstw i mechanizmów opisanych w podręczniku – samodzielnie koryguje niektóre wady zdjęć	– biegle posługuje się edytorem grafiki rastrowej i tworzy grafikę wg własnego projektu
Reklama jest ważna, czyli jak wykonać atrakcyjną prezentację	– zna znaczenia dobrze zaplanowanej prezentacji – umie uruchamiać prezentację	– na podstawie gotowego grafu, np. z podręcznika, omawia czynniki wpływające na	– na podstawie opisu umie założyć darmowe konto w prezi.com i wie, do jakich	– samodzielnie tworzy scenariusz prezentacji na dany temat i na jego podstawie prezentacje	– samodzielnie tworzy szablony w prezi.com i Impress

	– zna znaczenie scenariusza prezentacji dla jej skuteczności	jakość scenariusza prezentacji – wie, że prezentacje można wykonać za pomocą różnych programów, w tym w chmurze, np. prezi.com – wie, jak znaleźć i importować szablony prezentacji	zastosowań może je wykorzystać – układa scenariusz prezentacji na zadany temat, np. dotyczący zawodu, w którym się kształci – z niewielką pomocą, na podstawie scenariusza, tworzy prezentacje w programie LibreOffice Impress z wykorzystaniem różnych elementów medialnych – na podstawie opisu tworzy nieskomplikowaną prezentacje w chmurze prezi.com	w programie Impress lub prezi.com	
Prezentacja wideo, czyli jak przygotować prezentację filmową	– na podstawie opisów i ilustracji z podręcznika omawia podstawowe zasady filmowania, np. zachowanie osi filmowej i podaje przykłady – umie opisać plany filmowe na podstawie ilustracji z podręcznika – używa aplikacji ze swojego telefonu	– samodzielnie omawia znaczenie poszczególnych zasad obowiązujących w trakcie filmowania – rejestruje filmy za pomocą telefonu i umie pobrać je na dysk komputera – umie nazwać plany w oglądanej scenie filmowej	– rejestruje ujęcia krótkiej sceny filmowej z prawidłowym zastosowaniem planów filmowych i z zachowaniem osi – na podstawie opisu ustawia parametry telefonu lub aplikacji w zależności od przeznaczenia rejestrowanego ujęcia	– samodzielnie dobiera parametry rejestrowanego ujęcia w zależności od przeznaczenia pliku – samodzielnie, prawidłowo stosuje zasady filmowania – uzasadnia wybór planu filmowego dla danego ujęcia – samodzielnie rejestruje zawartość	– podaje przykłady, np. z filmów, w których celowo złamano zasady filmowania i kadrowania, oraz interpretuje intencje operatora kamery – samodzielnie opracowuje scenariusz filmu – tutoriala omawiającego wskazane przez nauczyciela lub

	zapisującej zawartość wyświetlacza	– na podstawie opisu rejestruje zawartość ekranu komputera i podaje przykłady zastosowania takich filmów		okna lub ekranu prawidłowo dobierając „filmowane” treści do tematu zadania	obmyślane samodzielnie problemy informatyczne, np. montaż filmu
Multimedia w prezentacji, czyli dźwięk i film na slajdach	– podaje przykłady prezentacji lub ich tematy, w których zasadne jest użycie multimediów – omawia zalety stosowania multimediów w prezentacjach	– na podstawie opisu z podręcznika rejestruje dźwięk i zapisuje go w postaci pliku – wymienia podstawowe formaty plików zawierających dźwięk lub film – na podstawie opisu umieszcza w prezentacji dźwięk lub film	– trafnie dobiera elementy multimedialne do tematyki prezentacji lub slajdu – na podstawie opisu z podręcznika rejestruje i zapisuje dźwięk oraz umieszcza go w slajdach lub prezentacji – wie, od czego zależy jakość dźwięku zapisanego w pliku	– sprawnie i trafnie dobiera ustawienia programu rejestrującego dźwięk w kontekście jakości i dopasowania do potrzeb prezentacji – wyjaśnia, na czym polega wpływ na jakość zarejestrowanego dźwięku takich parametrów jak częstotliwość próbkowania i rozdzielczość bitowa (liczba bitów dla pojedynczego pomiaru) – sprawnie i trafnie samodzielnie dobiera parametry zapisu – trafnie dopasowuje dźwięk do prezentowanych slajdów	– samodzielnie opracowuje scenariusz prezentacji, z góry uwzględniający rolę dźwięku i video – samodzielnie realizuje nagrania audio lub wideo
Skuteczne wsparcie, czyli jak przygotować pokaz prezentacji	– wie, że można zmieniać parametry odtwarzania	– na odstawie opisu z podręcznika umie zmieniać niektóre parametry odtwarzania	– na podstawie opisu z podręcznika zmienia wskazane parametry	– samodzielnie i trafnie dobiera parametry odtwarzania	– posługuje się biegle także innymi edytorami prezentacji

	multimediów w prezentacji PowerPoint – umie drukować materiały informacyjne wspomagające prelegenta dla gotowej prezentacji – wie, które opcje służą do zmiany parametrów multimediów na slajdach PowerPoint	multimediów, np. miejsce wyświetlania filmu, m.in. wybór momentu jego startu – wie, czym jest konspekt prezentacji i omawia jego znaczenie – wie, jak odnaleźć opcje do formatowania multimediów na slajdach PowerPoint	odtwarzania multimediów – przygotowuje materiały pomocnicze do prelekcji – ustala sposób wyświetlania slajdów – eksportuje prezentacje do różnych formatów	multimediów na slajdach PowerPoint – samodzielnie wybiera rodzaj materiałów promocyjnych projektu prezentacji – pamięta o osadzaniu czcionek podczas zapisu prezentacji do użytku na różnych komputerach i objaśnia taką konieczność	
Atrakcyjnie i wygodnie, czyli jak upowszechniać prezentację	– wyjaśnia, w jakim celu prezentacje zapisuje się w różnych formatach – wymienia urządzenia, na których można odtwarzać prezentacje zapisane w różnych formatach	– uruchamia prezentacje na telefonach i innych urządzeniach mobilnych – objaśnia różnice pomiędzy różnymi formatami zapisu prezentacji – wyjaśnia cel eksportowania prezentacji do innych formatów, np. graficznych (jpg) lub tekstowych (pdf) – wie, które opcje pozwalają na ustawienia automatycznego pokazu, np. z chronometrażem	– samodzielnie ustala chronometraż pokazu slajdów – eksportuje pokaz slajdów do formatów filmowych z zastosowaniem przejść między slajdami – łączy komputer z projektorem multimedialnym – wyświetla bezprzewodowo prezentacje z telefonu na ekranie telewizora lub projektora – korzystając z podręcznika, przygotowuje pokaz wg opisanych przez nauczyciela warunków	– samodzielnie dobiera sposób prezentacji – samodzielnie i trafnie ustala czas w chronometrażu – samodzielnie i trafnie dobiera format zapisu prezentacji w zależności od sposobu i miejsca jej pokazu – samodzielnie łączy urządzenia bezprzewodowe do prezentacji slajdów	– samodzielnie i trafnie określa wszystkie parametry i sposoby użycia prezentacji zgodnie z jej przeznaczeniem i miejscem wyświetlania

Utrzymujemy kontakt z klientami, czyli korespondencja seryjna	– omawia istotę korespondencji seryjnej i podaje przykłady jej wykorzystania	– wymienia źródła danych do korespondencji seryjnej – umie posłużyć się gotowym dokumentem przygotowanym do korespondencji seryjnej, np. w celu drukowania kopert	– na podstawie opisów z podręcznika tworzy dokument tekstowy z polami korespondencji seryjnej i dołącza do niego dane – omawia znaczenie reguł w korespondencji seryjnej	– samodzielnie tworzy dokumentu z polami korespondencji seryjnej i dołącza do nich dane – samodzielnie używa reguł – używa korespondencji seryjnej do adresowania kopert	– samodzielnie projektuje dokumentu z polami korespondencji seryjnej w różnych edytorach
II. Linux i inne systemy operacyjne					
Różne sposoby instalacji, czyli przygotowujemy miejsce dla systemu Linux	– omawia funkcję wirtualnej maszyny i cel jej użycia – wie, w jakim celu instaluje się Linux na nośniku zewnętrznym	– wymienia przykłady zastosowania systemu Linux – definiuje jądro systemu Linux w kontekście jego wykorzystania	– samodzielnie instaluje wirtualną maszynę, np. VirtualBox – wymienia i omawia sposoby instalacji Linux w komputerze PC – omawia opcje programów do instalacji systemu na nośniku zewnętrznym	– wymienia i omawia znaczenie innych niż w komputerze PC zastosowań dystrybucji Linux – wyjaśnia potrzebę uruchomienia opcji wirtualizacji w UEFI lub BIOS	– instaluje różne programy do wirtualizacji i omawia opcje oraz różnice pomiędzy nimi
Wiele wersji, czyli wybieramy dystrybucje Linux	– umie określić, czym jest dystrybucja systemu i odróżnia to pojęcie od rozpowszechniania i sprzedaży – wie, czym jest GUI i omawia znaczenie takiego interfejsu	– pozyskuje wskazaną dystrybucję Linux – na podstawie podręcznika instaluje system Linux w maszynie wirtualnej	– samodzielnie pobiera wybraną dystrybucję Linux – instaluje Linux w maszynie wirtualnej – na podstawie opisu instaluje Linux na nośniku zewnętrznym	– samodzielnie i prawidłowo dobiera ustawienia w VirtualBox dla danej dystrybucji Linux – samodzielnie instaluje Linux na nośniku zewnętrznym, np. pendrivie	– samodzielnie charakteryzuje różne dystrybucje Linux i opisuje ich przeznaczenie
Bez kosztów, czyli programy w Linux	– wymienia podstawowe programy	– samodzielnie odnajduje i uruchamia	– na podstawie opisu z podręcznika odnajduje	– samodzielnie odnajduje i instaluje	– samodzielnie instaluje programy w Linux bez

	instalowane wraz z daną dystrybucją Linux (używaną na zajęciach) i dzieli je na grupy ze względu na ich przeznaczenie – posługuje się menu w danym GUI w celu odnalezienia wskazanych programów	programy w danej dystrybucji Linux	w sieci programy dla Linux i instaluje je za pomocą Menadżera oprogramowania	programy z wybranej grupy oprogramowania, np. edytor graficzny, w Linux za pomocą Menadżera oprogramowania	korzystania z Menadżera oprogramowania
Tryb tekstowy jest ważny, czyli poznajemy konsolę Linux	– definiuje rolę konsoli i terminala w systemie Linux – na podstawie opisu uruchamia Terminal	– wyjaśnia pojęcie powłoki systemowej – samodzielnie uruchamia Terminal systemu	– na podstawie opisu z podręcznika świadomie ustawia preferencje Terminala – na podstawie podręcznika dodaje nowe konto użytkownika, usuwa je, nadaje hasło	– samodzielnie wykonuje czynności opisane dla oceny dobrej	– biegle posługuje się Konsolą systemu Linux
Okienka nie są potrzebne, czyli używamy konsoli Linux	– wymienia podstawowe czynności, jakie można wykonać za pomocą Konsoli	– na podstawie podręcznika omawia znaczenie uprawnień do plików lub katalogów	– korzystając z Konsoli i na podstawie podręcznika, tworzy, usuwa i kopiuje katalogi – na podstawie podręcznika wyświetla w konsoli zawartość wskazanego katalogu i określa uprawnienia dla nich danego użytkownika	– samodzielnie wykonuje czynności z oceny dobrej – nadaje uprawnienia plikom i folderom – samodzielnie porusza się po drzewie katalogów za pomocą poleceń w Konsoli	– biegle posługuje się Konsolą systemu Linux w czasie wykonywania ćwiczenia na ocenę bardzo dobrą

Komputer w kieszeni, czyli jak wykorzystać system Android w nauce i pracy	– wyjaśnia genezę systemu Android – wymienia przykłady aplikacji pomocnych w nauce	– instaluje wskazane aplikacje w systemie Android – rozumie wymagania aplikacji i postępuje ostrożnie z ich akceptacją	– instaluje aplikacje wskazane w podręczniku i samodzielnie uczy się ich obsługi – wyjaśnia, na czym polega proces integracji urządzenia mobilnego pracującego pod kontrolą Androida z komputerem PC	– samodzielnie wyszukuje i instaluje programy służące do nauki i pomagające w życiu codziennym – ocenia przydatność aplikacji – konfiguruje ustawienia systemu Android	– samodzielnie ocenia jakość i przydatność aplikacji – biegle korzysta z systemu Android
Był pierwszym z okienkami, czyli macOS i jego właściwości	– wyjaśnia przeznaczenie systemu macOS – przedstawia genezę systemu macOS	– omawia warunki kompatybilności plików i formatów plików w macOS, Linux i Windows	– korzystając z podręcznika lub zasobów internetowych, wymienia i charakteryzuje aplikacje macOS będące odpowiednikami znanych z Windows i Linux – wymienia cechy charakterystyczne dla macOS, w tym integrację z innymi urządzeniami Apple	– samodzielnie charakteryzuje macOS – wymienia dziedziny, w których najlepiej sprawuje się macOS – wymienia i charakteryzuje aplikacje, które tworzone są dla macOS i jednocześnie innych systemów, w tym Office. – charakteryzuje złącza komputerów Apple, w tym Thunderbolt	– samodzielnie posługuje się systemem macOS
III. Programowanie i rozwiązywanie problemów za pomocą komputera					
Przypomnij sobie, czyli wracamy do środowiska programistycznego	– definiuje środowisko programistyczne i jego najważniejsze elementy – na podstawie podręcznika definiuje proces kompilacji kodu programu	– korzystając z podręcznika lub zasobów internetowych, instaluje środowisko programistyczne, np. Eclipse wraz z pakietem MinGW	– samodzielnie instaluje środowisko programistyczne, np. Eclipse wraz z pakietem MinGW – korzystając z podręcznika lub	– samodzielnie wykonuje czynności opisane dla oceny dobrej – omawia działanie debuggera i proces kompilacji z	– płynnie posługuje się środowiskiem programistycznym i konfiguruje je samodzielnie

			zasobów internetowych, testuje poprawność działania środowiska programistycznego	uwzględnieniem modułów związanych ze środowiskiem systemu operacyjnego	
Przypomnij sobie, czyli podstawy języka programowania	– definiuje kod źródłowy – korzystając z podręcznika lub zasobów internetowych, nazywa i definiuje operatory w języku C++	– omawia znaczenie zmiennych w programie – korzystając z podręcznika lub zasobów internetowych, omawia działanie instrukcji warunkowej – korzystając z podręcznika lub zasobów internetowych, omawia działanie pętli – omawia znaczenie funkcji w programie komputerowym	– samodzielnie spełnia wymagania oceny dostatecznej – korzystając z podręcznika lub zasobów internetowych, podaje przykłady wykorzystania zmiennych, funkcji, instrukcji warunkowych i pętli	– samodzielnie spełnia wymagania oceny dobrej – wyjaśnia różnice pomiędzy typami danych w C++ oraz podaje przykłady ich stosowania	– wykorzystuje informacje z lekcji w prostych programach C++
Czy litery to liczby, czyli kod ASCII i porównanie tekstów	– definiuje kod ASCII	– omawia znaczenie kodu ASCII – definiuje plagiat i odnosi tę definicję także do rzeczywistości szkolnej, np. do kopiowania prac domowych	– wykorzystuje klawiaturę numeryczną do wprowadzania znaków za pomocą kodów ASCII	– interpretuje przepisy dotyczące plagiatów – wie, czym jest JSA i jakie ma znaczenie w zwalczaniu kopiowania prac naukowych	Nie przewiduje się oceny celującej w tym temacie
Metoda naiwna, czyli szukamy wzorca w tekście	– na podstawie podręcznika opisuje istotę metody naiwnej	– na podstawie ilustracji z podręcznika omawia działanie algorytmu wyszukiwania wzorca w tekście	– samodzielnie omawia działanie algorytmu i metodę naiwną wyszukiwania wzorca w tekście	– samodzielnie testuje działanie algorytmu	– samodzielnie tworzy lub modyfikuje algorytm wyszukiwania wzorca metodą naiwną

			– wizualizuje metodę naiwną na przykładzie krótkiego tekstu – na podstawie podręcznika testuje działanie algorytmu		
Realizacja algorytmu, czyli program szuka wzorca	– rozumie działanie algorytmu wyszukiwania wzorca metodą naiwną	– na podstawie podręcznika interpretuje i omawia działanie programu wyszukiwania wzorca	– samodzielnie omawia działanie programu z podręcznika i testuje go dla różnych danych	– omawia znaczenie pętli w programie z podręcznika	– samodzielnie układa program różny od programu z podręcznika
Przybliżona wartość, czyli komputer oblicza wartość pierwiastka kwadratowego	– rozumie, na czym polega proces szacowania wartości pierwiastka – wie, do czego służy funkcja pow	– na podstawie podręcznika lub z pomocą nauczyciela szacuje wartość pierwiastka na osi liczbowej. – biegle używa strumieni cin i cout oraz prawidłowo stosuje funkcję pow	– samodzielnie układa prosty program obliczający wartość pierwiastka, używając funkcji pow – program jest funkcjonalny i pozwala na wprowadzanie danych i wyświetlanie wyniku, – na podstawie podręcznika omawia znaczenie liczby kolejnych przybliżeń na wynik – rozumie działanie algorytmu obliczającego wartość pierwiastka kwadratowego i na podstawie tabeli z podręcznika testuje jego działanie	– samodzielnie układa algorytm obliczania pierwiastka kwadratowego – wykazuje na przykładach wpływ liczby przybliżeń na dokładność wyniku działania programu	– samodzielnie układa program obliczający wartość pierwiastka trzeciego stopnia bez użycia funkcji pow

Zbiór Cantora, czyli najprostsze tworzenie fraktali	– wie, czym jest fraktal i podaje przykłady, np. z natury, zachowujące się jak fraktale, np. liście	– przedstawia w formie graficznej istotę zbioru Cantora	– samodzielnie układa algorytm tworzący zbiór Cantora – testuje algorytm dla różnych stopni zbioru Cantora – za pomocą podręcznika testuje i rozumie działanie programu kreślącego graficzne przedstawienie zbioru Cantora	– samodzielnie układa i modyfikuje program z wykorzystaniem biblioteki turtle ilustrujący zbiór Cantora	– samodzielnie układa program ilustrujący zbiór Cantora w języku C++
Drzewo binarne, czyli hierarchiczna struktura danych	– na podstawie podręcznika kreśli przykładową strukturę drzewa binarnego	– na podstawie przykładów z podręcznika omawia zastosowanie binarnego drzewa poszukiwań – zna i omawia istotę regularnego drzewa binarnego	– tworzy BST (binarne drzewo poszukiwań) i omawia mechanizm szukania danego elementu, np. liczby – tłumaczy działanie programu wstawiającego element do kopca	– samodzielnie układa funkcję wstawiającą element do kopca – samodzielnie omawia metodę szukania wartości w BST – podejmuje próbę ułożenia algorytmu i programu wyszukującego element metodą drzewa poszukiwań	– samodzielnie układa algorytm i program wyszukujący element metodą drzewa poszukiwań
Trójkątny fraktal, czyli trójkąt Sierpińskiego	– wie, jak powstaje trójkąt i dywan Sierpińskiego i umie to zilustrować, np. na tablicy	– na podstawie przykładów z podręcznika omawia działanie algorytmu tworzącego fraktale Sierpińskiego	– tłumaczy istotę trójkąta i dywanu Sierpińskiego – omawia znaczenie liczby kroków i możliwość nieograniczonej ich liczby	– samodzielnie układa program z użyciem biblioteki turtle kreślący trójkąt lub dywan Sierpińskiego	– samodzielnie układa program kreślący fraktale Sierpińskiego z możliwością wybrania liczby kolejnych podziałów

Krzywa fraktalna, czyli płatek Kocha	– na przykładzie z podręcznika tłumaczy, jak powstaje krzywa Kocha	– tłumaczy, na czym polega efekt samopodobności w płatku Kocha – omawia algorytm powstawania płatka Kocha	– tłumaczy, na czym polega cecha płatka Kocha mówiąca tym, że brzeg płatka ma nieskończoną długość, a pole wartość skończoną – na podstawie podręcznika omawia działanie programu używającego biblioteki turtle kreślącego płatek Kocha	– samodzielnie układa program kreślący płatek Kocha, np. z użyciem biblioteki turtle, i testuje jego działanie	– samodzielnie modyfikuje program kreślący płatek Kocha, np. dodaje możliwość wprowadzania liczby poziomów
IV. Wykorzystanie algorytmów w rozwiązywaniu problemów i programowaniu					
Jak to zapisać, czyli zamiana systemów liczbowych z ósemkowego na szesnastkowy	– charakteryzuje liczby szesnastkowe i ósemkowe – wie, jak są zbudowane pozycyjne systemy liczbowe	– na przykładzie z podręcznika omawia działanie algorytmów zamiany postaci liczby dziesiętnej na ósemkową, dziesiętnej na szesnastkową i ósemkowej na szesnastkową – na przykładzie z podręcznika omawia działanie funkcji zamieniających postaci liczb	– na podstawie opisu i algorytmów z podręcznika układa funkcje zamieniające prezentację liczb z dziesiętnej na ósemkową i szesnastkową oraz z ósemkowej na szesnastkową	– samodzielnie układa programy (funkcje) zamieniające prezentacje liczb – układa programy wykorzystujące funkcje zamieniające prezentacje liczb	– samodzielnie układa uniwersalne programy oparte o funkcje zamieniające prezentacje liczb na wiele postaci
Mniej lub więcej ósemek, czyli dodawanie i odejmowanie w systemie ósemkowym	– wskazuje podobieństwo pomiędzy pisemnym dodawaniem i odejmowaniem liczb	– na podstawie podręcznika omawia algorytm dodawania i odejmowania liczb ósemkowych	– na podstawie algorytmu i przykładu z podręcznika układa program dodający lub odejmujący liczby w postaci ósemkowej	– samodzielnie układa funkcjonalny program dodający i odejmujący liczby podane w systemie ósemkowym	– samodzielnie opracowuje program typu kalkulator wykonujący dodawanie lub odejmowanie liczb w systemach

	dziesiętnych i liczb ósemkowych				ósemkowym, szesnastkowym i dziesiętnym, wyświetlając wyniki w każdym z nich
Iloczyn i iloraz oktalny, czyli mnożenie i dzielenie w systemie ósemkowym	– wskazuje podobieństwo pomiędzy pisemnym mnożeniem i dzieleniem liczb dziesiętnych i liczb ósemkowych	– na podstawie podręcznika omawia algorytm mnożenia i dzielenia liczb ósemkowych	– na podstawie algorytmu i przykładu z podręcznika układa program mnożący lub dzielący liczby w postaci ósemkowej	– samodzielnie układa funkcjonalny program mnożący i dzielący liczby podane w systemie ósemkowym	– samodzielnie opracowuje program typu kalkulator wykonujący cztery podstawowe działania w systemach ósemkowym, szesnastkowym i dziesiętnym, wyświetlając wyniki w każdym z nich
Nie tylko dwójkowy i dziesiętny, czyli suma i różnica w systemie innym niż dziesiętnym	– wie, jak są zbudowane pozycyjne systemy liczbowe – umie przedstawić liczbę w dowolnym systemie pozycyjnym, np. siódemkowym	– formułuje ogólną zasadę budowy pozycyjnych systemów liczbowych	– omawia ogólne wzory podane w podręczniku dotyczące dodawania i odejmowania liczb w systemach pozycyjnych	– układa algorytm na podstawie wzorów z podręcznika dodający lub odejmujący liczby w dowolnym liczbowym systemie pozycyjnym	– układa program dodający lub odejmujący liczby w dowolnym liczbowym systemie pozycyjnym
Iloczyn i iloraz w systemie innym niż dziesiętnym, czyli wielokrotności w systemach pozycyjnych	– wie, jak są zbudowane pozycyjne systemy liczbowe – na podstawie wiedzy z poprzedniej lekcji i podręcznika formułuje zasady mnożenia i dzielenia liczb w różnych systemach liczbowych	– umie utworzyć tabliczkę mnożenia w dowolnym systemie pozycyjnym, opierając się na przykładzie z podręcznika	– formułuje algorytm w postaci listy kroków, dzielący i mnożący liczby w dowolnym pozycyjnym systemie liczbowym	– układa program dzielący i mnożący liczby w dowolnym pozycyjnym systemie liczbowym	– modyfikuje wcześniej ułożony program typu kalkulator, dodając do niego inne liczbowe systemy pozycyjne

Wyciąganie elementów z listy, czyli znajdowanie najdłuższego spójnego podciągu niemalejącego	– na podstawie podręcznika objaśnia pojęcie najdłuższego podciągu rosnącego	– samodzielnie odnajduje najdłuższy podciąg rosnący w przykładowym ciągu	– samodzielnie bada, czy dany podciąg jest najdłuższym podciągiem rosnącym danego ciągu – tworzy algorytm sprawdzania, czy dany podciąg jest rosnący – omawia algorytm wyszukujący najdłuższy podciąg rosnący	– samodzielnie tworzy algorytm wyszukujący najdłuższy podciąg rosnący i omawia istotę jego działania	– układa program wyszukujący w zbiorze najdłuższy podciąg rosnący
Elementy występujące kolejno po sobie, czyli znajdowanie najdłuższego spójnego podciągu o największej sumie	– na podstawie podręcznika objaśnia pojęcie najdłuższego spójnego podciągu o największej sumie	– samodzielnie odnajduje najdłuższy spójny podciąg o największej sumie w podanym ciągu – omawia istotę metody naiwnej – na podstawie opisu z podręcznika objaśnia istotę sum prefiksowych	– na podstawie podręcznika omawia metodę naiwną lub z zastosowaniem sum prefiksowych wyszukiwania najdłuższego spójnego podciągu o największej sumie	– samodzielnie tworzy algorytm i program wyszukujący najdłuższy spójny podciąg o największej sumie na podstawie metody naiwnej lub stosując sumy prefiksowe	– samodzielnie układa programy dla obu metod
Ta sama kolejność, czyli szukanie najdłuższego wspólnego podciągu	– omawia istotę metod opartych na rekurencji – umie znaleźć w przykładzie najdłuższy wspólny podciąg	– samodzielnie odnajduje najdłuższy wspólny podciąg dla przykładowych ciągów – na podstawie podręcznika omawia algorytm dynamiczny i oparty na rekurencji rozwiązujący problem odnajdowania	– samodzielnie bada, czy dany podciąg jest najdłuższym wspólnym podciągiem dwóch ciągów – na podstawie podręcznika omawia zastosowanie metody rekurencyjnej i dynamicznej	– układa program wyszukujący NWP metodą rekurencyjną	– układa programy, stosując obie metody – rekurencyjną i dynamiczną

		najdłuższego wspólnego podciągu			
Z której strony, czyli położenia punktów względem prostej	– określa położenie punktu na płaszczyźnie dla przykładowych danych – umie w układzie współrzędnych wykreślić prostą podaną wzorem	– samodzielnie określa definicje dotyczące punktów i prostych w układzie w spółrzędnych dotyczące ich wzajemnego położenia	– na podstawie podręcznika tłumaczy wzory opisujące wzajemne położenie punktów i prostych na płaszczyźnie	– samodzielnie omawia na przykładach zależności pomiędzy prostymi a punktami na płaszczyźnie	– określa metody badania wzajemnego położenia punktów i prostych w przestrzeni trójwymiarowej
Algorytmy badające własności geometryczne, czyli przynależności punktu do odcinka	– określa położenie punktu na płaszczyźnie dla przykładowych danych – umie wykreślić odcinek w układzie współrzędnych na podstawie podanych danych	– samodzielnie określa definicje dotyczące punktów i odcinków w układzie w spółrzędnych dotyczące ich wzajemnego położenia	– na podstawie podręcznika tłumaczy wzory opisujące wzajemne położenie punktów i odcinków na płaszczyźnie – na podstawie podręcznika tłumaczy działanie algorytmu i programu badającego przynależność punktu do odcinka na płaszczyźnie	– samodzielnie układa algorytm i program badający przynależność punktu do odcinka na płaszczyźnie	– układa program badający przynależność punktu do odcinka w przestrzeni trójwymiarowej
Skrzyżowanie dróg, czyli badanie przecinania się odcinków	– umie wskazać na płaszczyźnie punkt przecięcia odcinków i określić jego współrzędne – objaśnia różne możliwe przypadki przecięcia się odcinków	– na podstawie podręcznika lub z pomocą nauczyciela objaśnia pojęcie iloczynu wektorowego	– objaśnia warunki, jakie muszą spełniać odcinki, by można było powiedzieć, że się przecinają na płaszczyźnie – na podstawie podręcznika omawia algorytm badający przecinanie się odcinków	– samodzielnie układa algorytm badający przecinanie się odcinków w postaci pseudokodu	– układa program badający przecinanie się odcinków

Wewnątrz czy na zewnątrz, czyli badanie przynależności punktu do trójkąta	– definiuje trójkąt jako figurę geometryczną umieszczoną na płaszczyźnie – definiuje figurę geometryczną wypukłą	– na podstawie podręcznika omawia metodę polegającą na podziale trójkąta na trzy trójkąty	– na podstawie podręcznika objaśnia działanie algorytmu badającego przynależność punktu do wnętrza trójkąta na płaszczyźnie	– samodzielnie układa algorytm w postaci pseudokodu badający przynależność punku do wnętrza trójkąta	– samodzielnie układa program badający przynależność punku do wnętrza trójkąta
Wyznaczanie pola ograniczonego wykresem funkcji, czyli całkowanie numeryczne metodą prostokątów	– na podstawie podręcznika objaśnia definicję całki oznaczonej i nieoznaczonej w kontekście obliczania pola ograniczonego wykresem funkcji w danym przedziale	– na podstawie podręcznika omawia istotę metody prostokątów – omawia różnice pomiędzy metodą prostokątów z nadmiarem i z niedomiarem	– objaśnia algorytm opisujący metodę obliczania pola obszaru ograniczonego funkcją metodą prostokątów	– samodzielnie układa opisujący metodę obliczania pola obszaru ograniczonego funkcją metodą prostokątów	– samodzielnie układa program obliczający pole obszaru ograniczonego funkcją metodą prostokątów
Wyznaczanie pola ograniczonego wykresem funkcji, czyli całkowanie numeryczne metodą trapezów	– na podstawie podręcznika objaśnia definicję całki oznaczonej i nieoznaczonej w kontekście obliczania pola ograniczonego wykresem funkcji w danym przedziale i wskazuje na ilustracji w podręczniku różnice pomiędzy metodą prostokątów a trapezów	– na podstawie podręcznika omawia istotę metody prostokątów – omawia różnice pomiędzy metodą prostokątów a trapezów	– objaśnia algorytm opisujący metodę obliczania pola obszaru ograniczonego funkcją metodą trapezów	– samodzielnie układa opisujący metodę obliczania pola obszaru ograniczonego funkcją metodą trapezów	– samodzielnie układa program obliczający pole obszaru ograniczonego funkcją metodą trapezów
Znajdowanie elementów w zbiorze, czyli wyszukiwanie liniowe	– omawia istotę metody naiwnej w zastosowaniu do	– na podstawie podręcznika omawia istotę metody	– omawia algorytm w postaci pseudokodu wyszukiwania liniowego	– samodzielnie tworzy algorytm w postaci pseudokodu	– układa program dla metody liniowej

	wyszukiwania elementów w zbiorze	wyszukiwania liniowego	– tworzy algorytm dla metody naiwnej	wyszukiwania liniowego	
Szukanie połówek, czyli wyszukiwanie elementów poprzez połowienie	– na podstawie podręcznika omawia istotę metody wyszukiwania przez połowienie i podaje przykłady	– omawia istotę sortowania i jej znaczenie w metodzie szukania elementów metodą binarną (połowienie)	– omawia algorytm w postaci pseudokodu wyszukiwania binarnego	– samodzielnie tworzy algorytm w postaci pseudokodu wyszukiwania binarnego	– układa program dla metody wyszukiwania binarnego
Ustawianie kart, czyli sortowanie przez wstawianie	– na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł omawia istotę sortowania „przez wstawianie”	– na podstawie podręcznika lub innych wiarygodnych źródeł analizuje działanie algorytmu sortowania bąbelkowego w postaci listy kroków i schematu „przez wstawianie” – analizuje przykład sprawdzający poprawność działania algorytmu	– samodzielnie na przykładzie omawia istotę metody sortowania „przez wstawianie” – omawia działanie przykładowego algorytmu opartego na metodzie sortowania „przez wstawianie” – sprawdza działanie algorytmu na przykładach	– samodzielnie układa algorytm sortowania „przez wstawianie” w postaci listy kroków i schematu blokowego – samodzielnie weryfikuje poprawność działania programu na przykładach	– samodzielnie układa program sortujący metoda „przez wstawianie” w innym języku niż C++, np. Java
Reguła falsi, czyli przybliżone rozwiązywanie równań	– omawia zagadnienie określoności i ciągłości funkcji	– na podstawie podręcznika omawia istotę metody falsi w kontekście szukania miejsca zerowego funkcji – omawia znaczenie twierdzenie Talesa w obliczaniu miejsca zerowego funkcji	– samodzielnie na przykładzie omawia istotę metody falsi do obliczania miejsca zerowego funkcji – omawia działanie przykładowego algorytmu opartego ona metodzie falsi	– samodzielnie układa algorytm znajdowania miejsca zerowego funkcji metoda falsi	– układa program znajdowania miejsca zerowego funkcji metoda falsi

			– sprawdza działanie algorytmu na przykładach		
Geometria obliczeniowa, czyli sprawdzanie przynależności punktu do wielokąta wypukłego	– omawia różnice między figurami wypukłymi a wklęsłymi	– omawia na przykładzie pojęcie przynależności punktu do figury wypukłej i wklęsłej	– na podstawie podręcznika wyjaśnia działanie algorytmu badania przynależności punktu do wielokąta wypukłego i wklęsłego	– samodzielnie układa i omawia algorytm badania przynależności punktu do wielokąta wypukłego i wklęsłego	– układa program badający przynależność punktu do wielokąta wypukłego i wklęsłego
Algorytm wyszukujący, czyli liniowe przeszukiwanie ciągu w poszukiwaniu żądanego elementu z wykorzystaniem wartownika	– omawia zagadnienie i specyfikę algorytmu naiwnego – na podstawie podręcznika omawia pojęcie przestrzeni poszukiwań	– na podstawie podręcznika omawia istotę wyszukiwania liniowego z wartownikiem	– na podstawie podręcznika wyjaśnia działanie algorytmu wyszukiwania liniowego z wartownikiem	– samodzielnie układa i omawia algorytm wyszukiwania liniowego z wartownikiem	– układa program wyszukiwania liniowego z wartownikiem
Podejście zachłanne, czyli problem plecakowy	– wyjaśnia istotę metody zachłannej – na podstawie podręcznika wyjaśnia, na czym polega problem plecakowy	– samodzielnie omawia zastosowanie metody zachłannej w kontekście problemu plecakowego	– na podstawie podręcznika wyjaśnia działanie algorytmu rozwiązującego problem plecakowy	– samodzielnie układa algorytm rozwiązujący problem plecakowy metodą zachłanną	– układa program rozwiązujący problem plecakowy metodą zachłanną
Z miasta A do miasta B, czyli szukanie najkrótszej drogi metodą zachłanną	– omawia istotę metody zachłannej i podejścia iteracyjnego w rozwiązywaniu problemów – wyjaśnia, na czym polega problem znalezienia najkrótszej drogi	– na podstawie podręcznika wyjaśnia podstawy i założenia algorytmu Dijkstry	– samodzielnie na przykładzie wyjaśnia działanie algorytmu Dijkstry	– samodzielnie układa algorytm Dijkstry i wyjaśnia jego działanie	– układa program rozwiązujący problem poszukiwania najkrótszej drogi pomiędzy punktami
Pakowanie plecaka, czyli programowanie dynamiczne	– przypomina założenia problemu pakowania plecaka	– wyjaśnia działanie metody zstępującej i wstępującej	– samodzielnie, na przykładzie wyjaśnia działanie algorytmu	– samodzielnie układa algorytm rozwiązujący problem plecakowy z	– układa program rozwiązujący problem plecakowy z

	– na podstawie podręcznika wyjaśnia założenia programowania dynamicznego – opisuje zastosowanie zmiennych tablicowych	– objaśnia zastosowanie metodą programowania dynamicznego w rozwiązywaniu problemu plecakowego	rozwiązującego problem plecakowy z zastosowaniem programowania dynamicznego	zastosowaniem programowania dynamicznego	zastosowaniem programowania dynamicznego
Metoda haszowania, czyli wyszukiwanie wzorca w tekście	– wyjaśnia i definiuje pojęcie haszowania – omawia znaczenie wyszukiwania wzorca w tekście	– na podstawie podręcznika opisuje metodę haszowania w kontekście wyszukiwania wzorca w tekście – omawia znaczenie zmiennych tablicowych w programowaniu metodą haszowania	– omawia istotę tablicy haszującej na podstawie funkcji przedstawionej w podręczniku – na podstawie podręcznika omawia zastosowanie metody haszowania do wyszukiwania wzorca w tekście	– samodzielnie omawia istotę tablicy haszującej i przedstawia przykładową implementację programową – omawia zastosowanie metody haszowania do wyszukiwania wzorca w tekście	– układa program rozwiązujący problem wyszukiwania wzorca w tekście z zastosowaniem metody haszowania
Metoda Monte Carlo, czyli symulacja ruchów Browna	– wie, czym jest modelowanie matematyczne – omawia istotę metody Monte Carlo	– na podstawie podręcznika omawia przykład stosowania metody Monte Carlo w wyznaczaniu wartości liczby pi – na podstawie podręcznika omawia zjawisko ruchów Browna	– omawia algorytm i program przedstawiony w podręczniku wyznaczający wartość liczby pi metodą Monte Carlo – omawia przedstawiony w podręczniku problem symulacji ruchów Browna	– samodzielnie omawia metodę Monte Carlo w kontekście zastosowania do wyznaczania wartości liczby pi – samodzielnie omawia zastosowanie metody Monte Carlo do symulacji ruchów Browna	– układa program wizualizujący symulacje ruchów Browna
V. Komputer pomaga w nauce					
Korzystamy z office.com, czyli jak wykorzystać aplikacje chmury w nauce	– opisuje proces tworzenia darmowego konta OneDrive lub prezentuje własne konto	– na podstawie podręcznika korzysta z ToDo w PC lub telefonie	– samodzielnie wykonuje czynności przewidziane dla oceny dostatecznej	– korzysta z ToDo i Sway w sposób twórczy i samodzielny	– posługuje się wieloma aplikacjami chmury Microsoft

	– wie, do czego służą aplikacje ToDo i Sway	– na podstawie podręcznika tworzy niewielkie prezentacje w Sway		– tworzy samodzielnie ciekawe prezentacje w Sway	
Nie tylko w firmie, czyli wykorzystanie aplikacji komunikacyjnych w nauczaniu	– definiuje i charakteryzuje e-pracę	– na podstawie ilustracji z podręcznika omawia organizację e-pracy w firmie – wymienia zalety i wady Teams – omawia cechy firmy prowadzącej pracę zdalną	– charakteryzuje nauczanie zdalne za pośrednictwem różnych narzędzi, w tym komunikatorów, np. Teams	– samodzielnie organizuje spotkania zespołu, np. w celu wspólnego odrabiania pracy domowej	– tworzy biznesplan firmy informatycznej opartej na e-pracy
Każdy ma notatki, czyli jak wykorzystać chmurę do wspólnej nauki	– omawia cechy chmury, która mogłaby być wykorzystana do wspólnej nauki do egzaminów lub pracy klasowej	– udostępnia pliki w chmurze	– omawia strukturę chmury wykorzystywanej do wspólnej nauki	– organizuje wsparcie informatyczne w chmurze dla zespołu przygotowującego się do egzaminu	– zarządza zespołami w chmurze
Walidacja, czyli sprawdzamy wyniki swojej pracy	– na podstawie podręcznika definiuje pojęcie walidacji	– na podstawie podręcznika omawia zasadę 1-10-100	– omawia rolę World Wide Web Consortium w tworzeniu standardów	– na podstawie podręcznika umie skorzystać z internetowych narzędzi walidacyjnych	– samodzielnie korzysta z usług walidacyjnych
Matura, czyli jak komputery wspomagają przygotowanie do egzaminu	– korzysta z gotowych opracować w programie GeoGebra – umie znaleźć aplikacje pomagające w przygotowaniach do matury	– na podstawie podręcznika wykonuje wykresy podstawowych funkcji, np. kwadratowej – odnajduje w sieci przykłady ciekawych projektów, np. kreślenia fraktali	– samodzielnie wykonuje wykresy funkcji w GeoGebrze – samodzielnie odnajduje, instaluje i korzysta z aplikacji pomagających w przygotowaniach do	– samodzielnie przeprowadza doświadczenia z programem GeoGebra	– wykonuje ciekawe symulacje w programie GeoGebra

			matury, np. z tablic lub lektur		
Rozwiązywanie testów pomaga w nauce, czyli jak aplikacje testują wiedzę	– na podstawie podręcznika umie dotrzeć w internecie do oficjalnych informacji dotyczących egzaminów, np. maturalnych lub zawodowych	– na podstawie opisu z podręcznika odnajduje schematy punktowe dla konkretnych egzaminów – używa aplikacji z testami maturalnymi zarówno w PC, jak i w urządzeniach mobilnych	– samodzielnie odnajduje oficjalne materiały dotyczące egzaminów i korzysta z nich – samodzielnie odnajduje zadania egzaminacyjne lub maturalne z lat poprzednich	– samodzielnie proponuje inne niż w podręczniku, wiarygodne materiały dotyczące egzaminów lub matury w tym rozwiązania z lat ubiegłych, sylabusy i testy	Nie przewiduje się oceny celującej dla tego tematu

Wymagania edukacyjne do klasy 4 liceum poziom rozszerzony.

Uwaga!
W planie pominięto podstawowe umiejętności, które uczeń powinien już posiąść wcześniej, np. zachowywanie plików projektów, wczytywanie dokumentów do edycji i posługiwanie się systemem operacyjnym, znajomość języka programowania.
Kryteria danej oceny opracowano, zakładając, że zostały spełnione kryteria ocen niższych.

Temat	**Ocena dopuszczająca. Uczeń:**	**Ocena dostateczna Uczeń:**	**Ocena dobra Uczeń:**	**Ocena bardzo dobra Uczeń:**	**Ocena celująca Uczeń:**
I. Algorytmika i programowanie					
Więcej o liczbach, czyli logarytm, sito Eratostenesa i schemat Hornera.	– zna definicję logarytmu – zna ogólną ideę algorytmu sita Eratostenesa (wykreślanie wielokrotności kolejnych liczb pierwszych) – potrafi zapisać naiwny (“pierwiastkowy”) algorytm sprawdzania pierwszości	– zna przykłady sytuacji, w których używa się logarytmu – potrafi prześledzić działanie algorytmu sita Eratostenesa na konkretnych danych	– potrafi rozpoznać złożoność logarytmiczną w algorytmach – potrafi zapisać w pseudojęzyku algorytm sita Eratostenesa – potrafi zapisać w pseudojęzyku schemat Hornera	– potrafi zaimplementować sito Eratostenesa i schemat Hornera w wybranym języku programowania – zna złożoność algorytmu sita Eratostenesa i porównuje ją z “pierwiastkowym” algorytmem	–

Rekursja raz jeszcze, czyli dziel i zwyciężaj.	– potrafi zasymulować (prześledzić działanie) prostej funkcji rekurencyjnej	– zna warunki działania rekursji, potrafi przekształcać proste algorytmy (z jednym wywołaniem rekurencyjnym) z iteracyjnych na rekurencyjne i odwrotnie	– prawidłowo analizuje algorytmy rekurencyjne typu „dziel i zwyciężaj”, zna i umie stosować warunki działania rekursji w projektowaniu algorytmów	– potrafi samodzielnie zaprojektować algorytm opierający się na rekursji z dwoma wywołaniami typu „dziel i zwyciężaj”	– potrafi zanalizować nietypowe wywołania rekurencyjne (np. na więcej niż dwóch podzadaniach albo na różniących się od siebie podzadaniach)
Sortowanie przez scalanie, czyli pierwszy efektywny algorytm sortowania.	– zna ogólną ideę algorytmu sortowania przez scalanie (podzielić na dwie połowy, rekursja, scalenie)	– zna ogólną ideę scalania, potrafi podać złożoność algorytmu (n log n)	– potrafi zapisać cały algorytm sortowania przez scalanie w pseudojęzyku	– potrafi zapisać algorytm sortowania przez scalanie w wybranym języku programowania bez błędów i pilnując przypadków brzegowych	– potrafi uargumentowć złożoność algorytmu sortowania przez scalanie
Sortowanie szybkie, czyli jak się sortuje w praktyce.	– zna ogólną ideę algorytmu szybkiego sortowania (przestawić elementy, a potem wywołanie rekurencyjne)	– wie, czym jest klucz i zna ideę operacji przestawiania, zna złożoność algorytmu w średnim wypadku	– potrafi zapisać cały algorytm sortowania przez scalanie w pseudojęzyku	– potrafi zapisać algorytm sortowania przez scalanie w wybranym języku programowania, rozumie korzyść z losowania klucza	– potrafi przedyskutować i uargumentować złożoność algorytmu przy różnych wyborach klucza (najlepszym/najgorszym)

Specjalne elementy w tablicy, czyli największy, najmniejszy i lider.	– potrafi znaleźć oddzielnie element najmniejszy i największy – wie, czym jest lider i dominanta, potrafi podać przynajmniej jeden algorytm znajdowania dominanty w zbiorze	– potrafi prześledzić działanie (przeanalizować) algorytm jednoczesnego znajdowania najmniejszego i największego elementu oraz algorytm znajdowania lidera	– potrafi zapisać w pseudojęzyku algorytm jednoczesnego znajdowania najmniejszego i największego elementu oraz algorytm znajdowania lidera i podać ich złożoność	– potrafi uargumentować liczbę porównań w algorytmie jednoczesnego znajdowania największego/najmniejszego elementu oraz poprawność algorytmu znajdowania lidera	–

Tablice dynamiczne i listy wiązane, czyli kiedy tablica nie wystarcza	– zna ogólną ideę tablicy dynamicznej (tablica + zmienny rozmiar) oraz listy wiązanej	– opisuje operacje dostępne na tablicy dynamicznej i liście wiązanej, potrafi przedstawić na rysunku budowę i działanie listy wiązanej	– potrafi przeanalizować prosty algorytm, w którym występują operacje na tablicach dynamicznych / listach wiązanych, opisuje rozwiązanie problemu Flawiusza za pomocą listy wiązanej	– swobodnie analizuje i projektuje algorytmy zawierające tablice dynamiczne i listy wiązane	– stosuje tablice dynamiczne i listy wiązane (np. std::vector, std::list, listy w Pythonie) w swoich programach

Stos i kolejka, czyli struktury proste i bardzo użyteczne.	– zna ogólną ideę stosu i kolejki	– opisuje operacje na stosie i kolejce	– analizuje proste algorytmy, w których występują struktury stosu i kolejki, aplikuje strukturę stosu do rozwiązania problemu ONP	– swobodnie projektuje analizuje algorytmy, w których występują struktury stosu i kolejki	– posługuje się typem stos/kolejka w wybranym języku programowania w swoich programach
Grafy, czyli co mają wspólnego sieć społecznościowa i paryskie metro	– potrafi rozpoznać graf w sytuacjach praktycznych	– podaje przykłady konkretnych sytuacji modelowanych za pomocą grafu, zna definicję grafu	– zna implementację grafu przez macierze i listy sąsiedztwa	– potrafi analizować i projektować algorytmy, w których występują grafy – potrafi porównać implementację macierzową i listową, podając ich zalety i wady	– potrafi samodzielnie zaimplementować graf w wybranym języku programowania

Wyszukiwanie idola, czyli o tym, jak spóźniliśmy się na turniej tenisowy	– wie, czym jest element-idol, potrafi znaleźć element-idol dowolnym algorytmem (np. pytając o wszystkie pary)	– zna ogólną ideę algorytmu wyszukiwania idola („pytaj jeden element do momentu przegranej”)	– potrafi zapisać w pseudojęzyku algorytm wyszukiwania idola	– potrafi uargumentować złożoność algorytmu wyszukiwania idola	–
Najkrótsze ścieżki w grafie, czyli jak komputery znajdują drogę	– potrafi podać, czym jest ścieżka w grafie i pokazać jej długość na przykładzie	– zna ogólną ideę algorytmu wyszukiwania ścieżki („najpierw elementy o odległości 1, potem 2, i tak dalej”)	– potrafi zapisać w pseudojęzyku szkic algorytmu BFS	– potrafi zapisać w pseudojęzyku pełny algorytm BFS z zastosowaniem kolejki i prosto uzasadnić jego złożoność	– implementuje działający algorytm BFS w wybranym języku programowania

Programowanie strukturalne kontra obiektowe, czyli dane w centrum uwagi	– rozumie ideę programowania obiektowgo („funkcje przypisane do danych”)	– rozumie pojęcie klasy/obiektu oraz pola i metody	– wyjaśnia różnicę między programowaniem strukturalnym i obiektowym, rozumie sytuacje, w których programowanie obiektowe jest koniecznością	– wyjaśnia bardziej zaawansowane pojęcia: *dziedziczenie, polimorfizm*	– potrafi stosować w praktyce paradygmat obiektowy (czyli samodzielnie pisze obiektowo programy)
Jak rozwiązywać zadania programistyczne, czyli podstawowe porady na proste kody	– rozumie treść zadań programistycznych i umie przełożyć proste zadania na implementację w wybranym języku programowania	– świadomie stosuje zasady czytelnego pisania kodu (wcięcia, nazwy zmiennych etc.)	– stosuje dobre praktyki programistyczne (unikanie kopiuj-wklej, wydzielanie do podprocedur) – umie przetestować swój program, w tym napisać dla niego proste dane testowe	– pisze programy w sposób czytelny i zrozumiały dla innych – potrafi swobodnie testować program, wyszukiwać i poprawiać błędy	– rozwiązuje zadania na poziomie olimpijskim np. na serwerach typu „online judge”
II. Arkusz kalkulacyjny					
Podstawowe typy danych, czyli co	– uzasadnia wybranie odpowiedniego typu	– potrafi używać podstawowych funkcji arkusza i stosować w	– potrafi samodzielnie używać różne typy adresowania	– samodzielnie potrafi dobrać rodzaje adresowania, tak aby	–

możemy wpisać w komórkę arkusza	formatowania do podanych danych – rozróżnia sposoby adresowania	nich różne typy adresowania – potrafi dostosować typ formatowania do podanych danych		formuła była jak najbardziej uniwersalna i używać zagnieżdżonych formuł	

Trójkąt Sierpińskiego, czyli do czego przydaje się adresowanie względne i adresowanie bezwzględne oraz wypełnienie serią danych	– wie, jak wykorzystać podane przez nauczyciela odwzorowania do wygenerowania trójkąta Sierpińskiego	– potrafi samodzielnie wypełnić komórki podobnymi wartościami (liczby, daty)	– potrafi samodzielnie otworzyć pokazane ćwiczenie, rozumie, jak użyć podanego układu iterowanych rozwiązań	– potrafi samodzielnie generować inne fraktale niż te pokazane na lekcji (po podaniu mu wzoru na iterowane przekształcenia)	– rozumie i potrafi wyjaśnić, na czym polega generowanie fraktali za pomocą układu iterowanych rozwiązań
Jak korzystać z gotowych funkcji, podstawowe funkcje tekstowe, czyli jak łatwo modyfikować dane tekstowe	– zna i potrafi użyć funkcji pokazanych na lekcji	– potrafi przeczytać opis nowej funkcji i użyć jej w zadaniu	– potrafi samodzielnie używać podanych funkcji i używać ich w formułach	– potrafi samodzielnie używać podanych funkcji i używać ich w formułach zagnieżdżonych	– potrafi samodzielnie używać podanych funkcji i używać ich w formułach zagnieżdżonych, tak aby te formuły były uniwersalne
Jak korzystać z gotowych funkcji, podstawowe funkcje dotyczące daty i czasu, czyli jak łatwo pracować z datą.	– zna i potrafi użyć funkcji pokazanych na lekcji	– potrafi przeczytać opis nowej funkcji i użyć jej w zadaniu	– potrafi samodzielnie używać podanych funkcji i używać ich w formułach	– potrafi samodzielnie używać podanych funkcji i używać ich w formułach zagnieżdżonych	– potrafi samodzielnie używać podanych funkcji i używać ich w formułach zagnieżdżonych, tak aby te formuły były uniwersalne
Jak szukać w Excelu, czyli gdzie to jest	– potrafi podać, jakie funkcje w arkuszu pozwalają wyszukać, potrafi używać funkcji WYSZUKAJ na prostych przykładach	– odtwarza przykłady użycia funkcji WYSZUKAJ podane w podręczniku	– potrafi użyć funkcji WYSZUKAJ.PIONOWO dla przykładów podanych w podręczniku	– potrafi samodzielnie stosować funkcję WYSZUKAJ dla dowolnych przykładów podanych przez nauczyciela i potrafi sam wskazać takie przykłady	– potrafi samodzielnie stosować funkcję WYSZUKAJ.PIONOWO dla dowolnych przykładów i potrafi sam wskazać takie przykłady

Co ukrywa numer PESEL, czyli do czego przydaje się adres mieszany	– potrafi z podanego numeru PESEL odczytać datę urodzin i płeć	– potrafi samodzielnie napisać formułę, która policzy z podanego numeru PESEL datę urodzin	– samodzielnie potrafi napisać formułę, która wyznaczy płeć z numeru PESEL	– potrafi napisać formułę, która sprawdzi czy numer PESEL jest prawidłowy	– samodzielnie potrafi napisać uniwersalne formuły wyznaczające datę urodzenia, płeć i sprawdzające poprawność dla wielu danych
Tabela przestawna, czyli wygodne grupowanie danych	– wie, kiedy stosować tabele przestawne, potrafi odczytywać informacje z tabeli przestawnej	– potrafi odtworzyć przykłady użycia tabeli przestawnej pokazane na lekcji	– samodzielnie potrafi utworzyć tabelę przestawną i policzyć, sumę, średnią, minimum. maksimum dla wyznaczonych grup	– potrafi samodzielnie utworzyć tabelę przestawną, zastosować w niej filtr i posortować dane według podanego klucza	– potrafi samodzielnie utworzyć tabele przestawną i dla grup tworzyć podgrupy oraz użyć funkcji liczących dla grup i podgrup
Wykresy, czyli jak atrakcyjnie przedstawiać dane	– potrafi odczytywać dane z wykresu – wie, jakie są podstawowe typy wykresu – potrafi dobrać odpowiedni rodzaj wykresu do podanych danych	– potrafi odtworzyć przykłady użycia tabeli przestawnej pokazane na lekcji	– samodzielnie potrafi utworzyć wykres i sformatować go według podanych wytycznych	– potrafi samodzielnie dobrać wykres do podanych danych i sformatować go tak, aby był czytelny – potrafi przedstawić kilka serii danych na wykresie	– potrafi utworzyć wykres z tabeli przestawnej i sformatować go, aby dane były czytelne
Pobieranie danych z pliku, czyli z notatnika do Excela.	– potrafi pobrać dane z pliku tekstowego zawierające tekst i liczby całkowite	– potrafi pobrać dane z pliku zawierające długie liczby i numer pesel	– potrafi pobrać dane zawierające liczby rzeczywiste	– potrafi pobrać dane z pliku zawierające datę i czas	– potrafi pobrać dane z dowolnego pliku zawierającego tekst ze znakami polskimi

Wymagania edukacyjne: biznes i zarządzanie – klasa czwarta ekonomiczna poziom rozszerzony

Numer tematu	Temat z podręcznika	Pojęcia i zagadnienia (materiał rzeczowy)	konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
POZIOM PODSTAWOWY							
OSOBA PRZEDSIĘBIORCZA NA RYNKU PRACY							
1	Planowanie ścieżki rozwoju zawodowego	• wybór kierunku rozwoju kariery zawodowej • analiza rynku pracy • predyspozycje zawodowe • typologie osobowości zawodowej • cel zawodowy • planowanie ścieżki kształcenia • work-life balance	• wie, jakie znaczenie ma rozwój kariery zawodowej • rozumie, że osobowość ma wpływ na wybór zawodu • wyjaśnia, czym jest cel zawodowy i zna etapy ścieżek rozwoju zawodowego • dostrzega znaczenie koncepcji work life balance	• sporządza bilans swojego potencjału zawodowego • wymienia typy osobowości według Johna Hollanda • wykonuje prostą analizę rynku pracy • wie i rozumie, jakie znaczenie w określaniu celu zawodowego ma technika SMART • omawia poszczególne etapy edukacji i ich wpływ na wybór drogi zawodowej • podaje przykłady realizowania koncepcji work life balance w praktyce	• ocenia swój bilans i wprowadza do niego niezbędne korekty i usprawnienia • charakteryzuje poszczególne typy osobowości i podaje przykłady zawodów, w których dany typ się najlepiej sprawdzi • wykonuje szczegółową analizę rynku pracy, korzystając między innymi z barometru zawodów • określa swój cel zawodowy techniką SMART	• potrafi wskazać konkretne cechy i umiejętności, wynikające z typu osobowości, i określić ich znaczenie w definiowaniu celu zawodowego • analizuje oferty pracy i wyciąga wnioski, jakiego rodzaju kompetencje twarde i miękkie są najważniejsze na wybranych stanowiskach pracy • wykonuje samodzielnie podstawowy plan kariery edukacyjnej i zawodowej	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • wskazuje inne koncepcje, badające osobowość człowieka, i interpretuje ich znaczenie dla świadomego ustalania celów zawodowych • wykonuje samodzielnie długoterminowy plan ścieżki rozwoju zawodowego i przedstawia go na forum klasy • ocenia realne możliwości związane z wyborem ścieżki kariery, w zakresie finansowym, organizacyjnym i społecznym
2	Poszukiwanie pracy – selekcja i analiza ofert pracy	• metody poszukiwania pracy • analiza ofert pracy	• zna instytucje oraz pośredników rynku pracy • wskazuje przykład metody poszukiwania pracy • wymienia cztery główne elementy analizy rynku pracy	• wyjaśnia, jak należy się przygotować do poszukiwania pracy • wyszukuje dostępne oferty pracy w internecie i rozumie, jakie dokumenty należy przygotować, aby móc aplikować	• potrafi szczegółowo określić swoje oczekiwania wobec pracodawcy i odpowiedzieć na ogłoszenie o pracę • zna, rozumie i stosuje zasady bezpieczeństwa, związane z rzetelnym sprawdzeniem informacji o pracodawcy • dostrzega nowe trendy, mające wpływ na rynek pracy, takie jak np. fair trade	• wskazuje wady i zalety poszczególnych metod poszukiwania pracy, wykorzystując w tym celu np. analizę SWOT • ostrożnie podchodzi do ofert, gwarantujących szybki zarobek niewielkim kosztem pracy	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • wskazuje najczęstsze błędy, jakie popełniają osoby szukające pracy • przeprowadza analizę współczesnego rynku pracy • wskazuje wady i zalety pracy w kraju i za granicą oraz omawia kompetencje i doświadczenia zawodowe, które daje praca w kraju i za granicą
3	Poszukiwanie pracy – dokumenty aplikacyjne	• CV • list motywacyjny • portfolio • charakterystyka możliwych trudności w znalezieniu pracy	• wymienia najważniejsze dokumenty aplikacyjne • zna zasady grzecznościowe i organizacyjne, związane z wysyłaniem dokumentów aplikacyjnych do pracodawców • podaje przykład barier po stronie pracodawcy i pracownika	• omawia najważniejsze zasady sporządzania CV • rozumie, że list motywacyjny jest uzupełnieniem CV • dostrzega, że w niektórych branżach niezbędne jest portfolio • omawia przykładowe przyczyny i skutki trudności w znalezieniu pracy, leżące po stronie pracodawcy i pracownika	• omawia zasady sporządzania listów motywacyjnych; • przygotowuje prostą wersję CV i listu motywacyjnego	• wskazuje przykładowe błędy w CV i w listach motywacyjnych oraz koryguje je • przygotowuje cel zawodowy oraz zapisuje go w CV dla przykładowego pracodawcy • rozumie, że CV jest w pierwszej kolejności oceniany wizualnie, a dopiero w dalszej – merytorycznie • wskazuje sposoby ograniczania trudności w znalezieniu pracy po stronie pracownika	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • przygotowuje specjalistyczne CV oraz list motywacyjny na konkretne stanowisko pracy i uzasadnia, jaki jest cel pisania odręcznie listu motywacyjnego • wie, jakie znaczenie w CV mają kompetencje i zainteresowania • rozumie potrzebę ochrony danych osobowych i zna podstawy prawne, związane z procedurą zamieszczania klauzuli o ochronie danych osobowych
4	Poszukiwanie pracy – rozmowa kwalifikacyjna. Autoprezentacja	• rozmowa kwalifikacyjna • pytania na rozmowach kwalifikacyjnych • autoprezentacja	• wyjaśnia, kto i w jakim celu przeprowadza rozmowy kwalifikacyjne • wie, że należy przygotować się do standardowych i niestandardowych pytań pracodawcy • dostrzega i rozumie znaczenie dobrej autoprezentacji	• rozumie, że rozmowa kwalifikacyjna to pierwszy etap rekrutacji • wskazuje przykładowe pytania, jakie może zadać pracodawca • przedstawia przykładowe zasady autoprezentacji • wie, że autoprezentacja to umiejętność, którą trzeba ćwiczyć	• wie o co może, a o co nie powinien, zapytać pracodawca • przedstawia propozycje pytań, jakie na rozmowie może zadać kandydat • wskazuje sens niestandardowych pytań na rozmowie • planuje krótką autoprezentację na podstawie omówionych zasad	• omawia i interpretuje możliwe odpowiedzi, jakie powinien przygotować kandydat • rozumie, że w czasie rozmowy ważne są zarówno kompetencje twarde, jak i miękkie • wskazuje przykładowe błędy, jakie można popełnić na rozmowie kwalifikacyjnej	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • wskazuje korzyści i ograniczenia, związane z przeprowadzaniem rozmów kwalifikacyjnych • interpretuje przykłady pozytywnych i negatywnych komunikatów pozawerbalnych, wykonywanych w czasie rozmów przez obie strony
5	Zatrudnienie a samo-zatrudnienie	• różnice między zatrudnieniem a samo-zatrudnieniem • prawa i obowiązki pracodawcy oraz pracownika • formy B2B • nieetyczne zachowania w pracy	• wyjaśnia pojęcie stosunek pracy • podaje dowolny przykład prawa pracownika i pracodawcy, które wynikają z umowy o pracę • rozumie, że na rynku pracy występują nie-etyczne zachowania zarówno po stronie pracownika, jak i pracodawcy • wyjaśnia pojęcie B2B	• wskazuje najważniejsze cechy stosunku pracy • wymienia trzy rodzaje umowy o pracę • omawia zakres praw pracowniczych, dotyczących osób pełnoletnich i młodocianych • wskazuje przykłady nieetycznych zachowań pracodawców i pracowników • wskazuje rodzaje B2B	• omawia większość praw i obowiązków pracownika i pracodawcy • wskazuje przyczyny i skutki nietycznych zachowań na rynku pracy • podaje przykładowe wady i zalety B2B	• dokonuje analizy porównawczej zatrudnienia i samozatrudnienia • omawia sposoby i metody przeciwdziałania nieetycznym zachowaniom na rynku pracy • dostrzega znaczenie przepisów prawa pracy w zachowywaniu standardów na rynku pracy	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • interpretuje motywacje ekonomiczne i społeczne, jakie towarzyszą osobom decydującym się na samozatrudnienie
PRZEDSIĘBIORSTWO							
6	Zarządzanie przedsię-biorstwem	• proces zarządzania • metody zarządzania przed-	• wskazuje cztery etapy procesu zarządzania • podaje	• omawia cztery etapy procesu zarządzania • podaje	• podaje przykłady stosowania w praktyce określonych	• definiuje proces zarządzania jako ciąg powiązanych ze sobą działań, które muszą	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku •

Numer tematu	Temat z podręcznika	Pojęcia i zagadnienia (materiał rzeczowy)	konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
		siębiorstwem • narzędzia zarządzania we współczesnym biznesie	przykład metody zarządzania przedsiębiorstwem • podaje przykład współczesnych narzędzi zarządzania	najważniejsze metody i narzędzia zarządzenia • wskazuje cechy dobrego zarządzania	narzędzi zarządzania • omawia na przykładach najważniejsze obszary zarządzania • wyjaśnia, jakie cele przedsiębiorstwa można osiągnąć dzięki prawidłowemu zarządzaniu	być logiczne i spójne • wskazuje niezbędne kompetencje, jakimi trzeba się cechować, aby zarządzać poszczególnymi obszarami przedsiębiorstwa	wskazuje przykłady dobrze i źle zarządzanych podmiotów gospodarczych • wskazuje, który z obszarów zarządzania ma znaczenie strategiczne, a który operacyjne
7	Otoczenie własnego biznesu. Analiza SWOT	• charakterystyka otoczenia przedsiębiorstwa • metody oceny otoczenia przedsiębiorstwa • analiza SWOT w ocenie otoczenia przedsiębiorstwa	• odróżnia otoczenie makroekonomiczne od otoczenia mikro-ekonomicznego • rozumie, że cechą charakterystyczną każdego biznesu jest zmienność • wyjaśnia cel sporządzania analizy SWOT	• definiuje otoczenia makro- i mikroekonomiczne oraz wyjaśnia wzajemne zależności między nimi • wyjaśnia, co wchodzi w skład otoczenia wewnętrznego firmy • podaje przykłady czynników wpływających na zmienność biznesu • wymienia etapy analizy SWOT	• omawia siłę wpływu i zasięg przykładowych elementów w makro- i mikrootoczeniu • przeprowadza prostą analizę SWOT wybranego przedsięwzięcia biznesowego	• interpretuje wyniki przykładowej analizy SWOT i ocenia szanse wybranych przedsięwzięć biznesowych w określonych branżach • analizuje poszczególne elementy z makro- i mikrootoczenia	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • podaje przykłady działań, jakie może podjąć przedsiębiorca, aby lepiej przygotować się na zmienność biznesu • omawia, jak kultura organizacyjna przedsiębiorstwa wpływa na makro- i mikrootoczenie
8	Wybrane źródła finansowania działalności przedsiębiorstwa	• charakterystyka finansowania wewnętrznego i zewnętrznego • zalety i wady poszczególnych źródeł finansowania	• podaje przykłady wewnętrznego i zewnętrznego finansowania działalności gospodarczej • rozumie, na czym polega dywersyfikacja źródeł finansowania	• rozumie, że w pierwszym okresie działalności firma potrzebuje odpowiednich środków finansowych na bieżącą działalność • podaje wady i zalety jednej wewnętrznej i jednej zewnętrznej formy finansowania	• wymienia podstawowe wady i zalety każdej z form finansowania • potrafi oszacować poziom ryzyka oraz potencjalne korzyści, jakie wiążą się z wyborem określonej formy finansowania • wskazuje na ograniczenia w pozyskiwaniu finansowania	• dokonuje świadomego wyboru formy finansowania, uwzgledniającej charakter planowanej działalności gospodarczej • wskazuje znaczenie zachowania płynności finansowej	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • wyjaśnia związek rentowności i płynności finansowej z wybraną formą finansowania • podaje przykłady skalowania biznesu
9	Planowanie finansowe	• plan finansowy • analiza wybranych wskaźników	• rozumie, że planowanie finansowe to proces, który zachodzi cyklicznie • wie, że plan finansowy ma część operacyjną i finansową • wymienia przykład wskaźnika mierzącego rentowność przedsiębiorstwa	• omawia poszczególne etapy planowania finansowego • wyjaśnia różnicę między częścią operacyjną i finansową • rozumie, w jakim celu przeprowadza się analizę wskaźnikową	• dostrzega różnice między kosztami i wydatkami, oraz poszczególnymi rodzajami przychodów i dochodów • omawia, z czego składają się i co pokazują bilans, rachunek zysków i strat oraz rachunek przepływów pieniężnych • oblicza trzy główne wskaźniki rentowności przedsiębiorstwa	• ocenia kondycję przedsiębiorstwa na podstawie poszczególnych wskaźników rentowności • analizuje wpływ planowania finansowego oraz innych wskaźników gospodarczych, np. poziomu inflacji i bezrobocia, na prowadzoną działalność gospodarczą	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • podaje przykłady innych wskaźników, oceniających kondycję finansową przedsiębiorstw (np. wskaźników płynności i zadłużenia)
10	Etyka w biznesie	• społeczna odpowiedzialność biznesu • ochrona własności intelektualnej • dobre praktyki antykorupcyjne	• rozumie znaczenie etyki w biznesie • wyjaśnia pojęcia odpowiedzialności społecznej biznesu oraz własności intelektualnej przedsiębiorstwa • podaje przykłady nieetycznych zachowań w biznesie • definiuje pojęcie korupcji	• dostrzega szanse, jakie daje przestrzeganie zasad etycznych w budowaniu przewag konkurencyjnych przedsiębiorstwa • wyjaśnia znaczenie odpowiedzialności społecznej biznesu oraz własności intelektualnej przedsiębiorstwa • podaje przykłady CSR oraz rozumie różnicę między prawem własności przemysłowej a prawem autorskim i prawami pokrewnymi • omawia przyczyny i skutki nieetycznych zachowań w biznesie	• omawia poszczególne narzędzia CSR • wyjaśnia, jaki jest sposób ochrony poszczególnych praw własności intelektualnej i jakie przynosi korzyści • rozumie sens walki z korupcją i omawia możliwe praktyki antykorupcyjne, jakie może podjąć przedsiębiorca	• ocenia skuteczność narzędzi CSR • rozumie, jakie znaczenie dla całej gospodarki ma ochrona własności intelektualnej przez państwo	• wyjaśnia różnice między działalnością na rzecz CSR a budowaniem własnego wizerunku w ramach PR • ocenia zasadność i skuteczność praktyk antykorupcyjnych • interpretuje normy ISO i ocenia ich wpływ na budowanie siły przedsiębiorstwa
11	Koncepcja własnego biznesu	• zasady planowania własnego biznesu	• rozumie, że założenie własnego biznesu wymaga pomysłu, środków finansowych i zarejestrowania w odpowiednich urzędach • wie, że osoba niepełnoletnia również ma możliwość prowadzenia działalności gospodarczej	• wymienia poszczególne etapy tworzenia koncepcji własnego biznesu • zna koncepcję tzw. działalności nierejestrowej • wskazuje podstawowe zalety i wady prowadzenia firmy	• rozumie, że fundamentalne znaczenie dla powodzenia przedsięwzięcia ma kreatywny i możliwy do realizacji pomysł • zna zasadę 4W i potrafi ją przedstawić na prostym przykładzie • wie, że do prowadzenia firmy potrzebny jest dobrze opracowany biznesplan • wyjaśnia, jak rejestruje się przedsiębiorstwo	• rozumie znaczenie prawidłowego scharakteryzowania i opisu grupy docelowej; potrafi wskazać czynniki wewnętrzne i zewnętrzne, które mogą mieć wpływ na sukces lub porażkę przedsięwzięcia; przygotowuje prosty biznesplan	• wskazuje różnice w zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej indywidualnie lub w spółce • wskazuje model biznesu adekwatny do posiadanych możliwości finansowych, zasobów ludzkich i struktury organizacyjnej • wskazuje przyczyny niepowodzeń wielu przedsięwzięć biznesowych w pierwszym okresie ich działalności
POZIOM ROZSZERZONY							
RYNEK PRACY I ZATRUDNIENIE							

Numer tematu	Temat z podręcznika	Pojęcia i zagadnienia (materiał rzeczowy)	konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
1	Rynek pracy	• popyt i podaż na pracę • mierniki rynku pracy • równowaga na rynku pracy • przeciwdziałanie bezrobociu • metody aktywne i pasywne	• wie i rozumie, kiedy mamy do czynienia z rynkiem pracownika, a kiedy z rynkiem pracodawcy • wymienia podstawowe mierniki rynku pracy • rozumie, że państwo może stosować różne metody aktywne i pasywne łącznie, aby poprawić sytuację na rynku pracy	• wyjaśnia na prostych przykładach, co oznaczają pojęcia: popyt na pracę i podaż pracy • wymienia przykładowe czynniki wpływające na popyt na pracę i podaż pracy • podaje wzory na podstawowe mierniki rynku pracy • podaje przykłady konkretnych działań państwa w zakresie zwalczania bezrobocia lub przeciwdziałania mu	• wyjaśnia, na czym polega w teorii równowaga na rynku pracy • omawia szczegółowo większość czynników wpływających na rynek pracy • dokonuje prostych obliczeń, korzystając z mierników rynku pracy i interpretuje wyniki • wskazuje funkcje i znaczenie podstawowych instytucji rynku pracy	• ocenia i uzasadnia, jak na rynek pracy wpływa podnoszenie płacy minimalnej czy tzw. drenaż mózgów • wskazuje na postawy obywateli względem pracy, analizuje ich przyczyny i omawia skutki, odnosząc się do realnych przykładów z gospodarki • wskazuje, dlaczego niskie bezrobocie może oddziaływać pozytywnie i negatywnie na postawy i zachowania ludzi	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • ocenia, które z działań państwa w zakresie zwalczania bezrobocia jest najskuteczniejsze i uzasadnia swój punkt widzenia, odnosząc się do weryfikowalnych źródeł
2	Rynek pracy – rozpoznanie własnego potencjału dla rynku pracy	• znaczenie piramidy Maslowa • motywacja • koncepcja uczenia się przez całe życie • wolontariat • praktyka zawodowa • staż i praktyka absolwencka	• wskazuje pięć rodzajów głównych potrzeb w piramidzie Maslowa • wie, że koncepcja uczenia się przez całe życie jest coraz powszechniejsza • rozumie, że wolontariat oraz inne formy zdobywania doświadczenia zawodowego są dobrze postrzegane na rynku pracy	• podaje przykłady motywacji pozytywnej i negatywnej • wie, gdzie i jak umieścić w CV informacje o praktykach, stażach i wolontariacie • wskazuje podstawowe różnice i podobieństwa między praktykami zawodowymi a stażami i praktykami absolwenckimi	• podaje sposoby wykorzystywania piramidy potrzeb Maslowa przez pracodawców organizujących stanowiska pracy • wymienia działania, jakie może podjąć człowiek, aby rozwinąć swój potencjał zawodowy i elastyczniej dostosować się do zmieniających się warunków na rynku pracy • wyjaśnia, jakie korzyści wolontariat daje wolontariuszowi i organizacji, w której działa	• omawia szczegółowo koncepcję uczenia się przez całe życie i podaje konkretne przykłady, jak zwiększa to szanse kandydata na rynku pracy • omawia prawne aspekty wolontariatu oraz samodzielnie przygotowuje analizę SWOT działalności w wolontariacie	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • omawia zasadność stosowania określonego systemu motywacyjnego i wskazuje na jego umocowanie w piramidzie Maslowa oraz jej rozbudowanej wersji
3	Metody poszukiwania pracy. Proces rekrutacji	• aktywne i pasywne metody poszukiwania pracy • rekrutacja wewnętrzna i zewnętrzna • niestandardowe metody rekrutacyjne • proces selekcji pracowników	• podaje definicje aktywnych i pasywnych metod poszukiwania pracy • wie, że proces rekrutacyjny jest uzupełniony o proces selekcyjny	• podaje przykłady aktywnych i pasywnych metod poszukiwania pracy • wskazuje różnice i podobieństwa między rekrutacją wewnętrzną i zewnętrzną • podaje przykład niestandardowej metody rekrutacyjnej • wie, że najpopularniejszą formą procesu selekcji jest rozmowa kwalifikacyjna	• ocenia zasadność i efektywność stosowanych metod aktywnych i pasywnych • wskazuje wady i zalety rekrutacji zewnętrznej i wewnętrznej oraz wie, kto i w jakim zakresie je prowadzi • wyjaśnia motywy, dla których niektórzy pracodawcy decydują się na niestandardowe metody rekrutacyjne i omawia je na prostych przykładach • podaje inne, niż rozmowa kwalifikacyjna, metody selekcji pracowników	• ocenia efektywność niestandardowych metod rekrutacyjnych • wyjaśnia, jakie znaczenie dla pracodawcy i pracownika ma tzw. preboarding • uzasadnia i argumentuje, który z etapów rekrutacyjnych jest najtrudniejszy dla pracownika, a który dla pracodawcy	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • wskazuje cechy i umiejętności oraz znaczenie pracy tzw. headhuntera w odniesieniu do przykładowych branż, zawodów czy specjalizacji
4	Rozwój przez wolontariat	• obszary wolontariatu • rozwój osobisty i zawodowy przez wolontariat • karta etyczna wolontariusza • rodzaje wolontariatu	• wskazuje przykładowe obszary, którymi zajmuje się wolontariat • wyjaśnia, czym jest karta etyczna wolontariusza	• zna podstawowe aspekty prawne wolontariatu • rozumie sens, znaczenie i zasadność funkcjonowania karty etycznej wolontariusza • wyjaśnia różnice i podobieństwa między wolontariatem szkolnym i pracowniczym • wie i rozumie, kto i na jakich zasadach wystawia zaświadczenie o wolontariacie	• podaje cechy, kompetencje oraz postawy wymagane w poszczególnych obszarach wolontariatu • wie, rozumie i wyjaśnia krok po kroku, jak rozpocząć działalność w wolontariacie • analizuje poszczególne zapisy w karcie etycznej wolontariusza i ocenia ich zasadność • podaje konkretne przykłady wolontariatu szkolnego i pracowniczego	• samodzielnie przygotowuje własną kartę etyczną wolontariusza • analizuje i wyjaśnia poszczególne punkty umowy o współpracy • wskazuje przykładowe korzyści, jakie przynoszą konkretne rodzaje wolontariatu pracowniczego	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • podaje na realnych przykładach, jakie efekty daje wolontariat, jakie kompetencje rozwija, w jaki sposób wzmacnia CV lub portfolio wolontariusza • proponuje przykłady możliwych do realizacji akcji w ramach wolontariatu szkolnego i samodzielnie opracowuje plan ich realizacji w klasie, w szkole lub poza szkołą
5	Formy zatrudnienia	• umowa o pracę • umowy cywilnoprawne (zlecenie i o dzieło) • umowa agencyjna • kontrakt menadżerski • okresy wypowiedzenia i sposoby rozwiązywania umów	• wymienia formy zatrudnienia wynikające z Kodeksu Pracy i Kodeksu Cywilnego • wymienia metody rozwiazywania umowy o pracę • wie, że różne formy zatrudnienia dają określone prawa i korzyści, ale mają również ograniczenia i wady	• omawia różnice i podobieństwa między trzema głównymi rodzajami umów o pracę • podaje przykłady informacji, jakie powinny się zawsze znaleźć w umowie o pracę • wskazuje podstawową różnicę między umową zlecenie i umową o dzieło oraz	• wskazuje konkretne wady i zalety poszczególnych typów umów • wie, jakie obowiązują okresy wypowiedzenia poszczególnych typów umów • omawia na konkretnych przykładach sposoby rozwiazywania umów o pracę	• wie i rozumie, dlaczego umowa o pracę na czas nieokreślony jest najbezpieczniejszą formą zatrudnienia • dostrzega, że każda forma zatrudnienia wiąże się z określonymi kosztami dla pracodawcy i pracownika • samodzielnie czyta ze zrozumieniem wszystkie elementy umowy o pracę • wyjaśnia, w jakich sytuacjach stosowane są określone formy zatrudnienia	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • wyjaśnia różnice między godzinami ponadwymiarowymi i nadliczbowymi • ocenia zasadność stosowanych form zatrudnienia z punktu widzenia pracodawcy, branży, specjalizacji i charakteru pracy

Numer tematu	Temat z podręcznika	Pojęcia i zagadnienia (materiał rzeczowy)	konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
				między umowami agencyjnymi a kontraktem menadżerskim			
6	Systemy i formy wynagradzania. Obliczanie wynagrodzeń	• formy wynagradzania • koszty pracy • wynagrodzenie brutto i netto • wpływ podatków i ulg podatkowych na wynagrodzenie	• wymienia główne systemy wynagradzania • wie i rozumie, że płaca netto to płaca brutto pomniejszona o różne formy obciążeń • wie, że wielkość kosztów pracy jest powiązana z formą zatrudnienia pracownika	• wyjaśnia różnice i podobieństwa między różnymi systemami wynagradzania • wskazuje przykładowe koszty pracy z tytułu umowy o pracę • zna podstawowe stawki podatkowe oraz ulgi podatkowe, które mają wpływ na wielkość wynagrodzenia	• wskazuje, w jakich branżach i zawodach dany system jest najczęściej stosowany • oblicza wynagrodzenie w systemie akordowym i prowizyjnym oraz zna zasady naliczania wynagrodzenia z tytułu umowy o pracę • wymienia wszystkie koszty pracy • wskazuje aspekty prawne związane z dokonywaniem wypłaty wynagrodzenia	• ocenia zasadność poszczególnych systemów wynagradzania • dostrzega powiązanie systemu wynagradzania z formą zatrudnienia oraz rodzajem branży czy wykonywanym zawodem • samodzielnie oblicza wynagrodzenie do hipotetycznej sytuacji, uwzgledniającej różne ulgi, np. ulgę podatkową dla osób poniżej 26. roku życia	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • dokonuje analizy porównawczej poszczególnych systemów wynagradzania z punktu widzenia pracodawcy, pracownika oraz wpływów do budżetu państwa z tytułu składek ubezpieczeniowych i podatków • wie, jakie znaczenie dla gospodarki ma wysokość tzw. klina podatkowego
7.	Kodeks etyki w przedsiębiorstwie	• etyka zawodowa • kodeksy branżowe • mobbing	• podaje przykłady etyki zawodowej w konkretnych branżach • wie i rozumie, czym jest mobbing i dlaczego należy z nim walczyć	• podaje przykłady kodeksów etyki • zna prawne uregulowania w Kodeksie Pracy dotyczące mobbingu • wie, że na mobbing trzeba zawsze reagować i podaje przykład antymobbingowego działania pracownika i pracodawcy	• wymienia i opisuje na przykładach znaczenie poszczególnych kodeksów etycznych i branżowych • wymienia obszary, na które pozytywnie może wpłynąć kodeks etyczny • wie, jakie działania może podjąć pracownik i pracodawca w sytuacji, kiedy w miejscu pracy występuje mobbing	• omawia przyczyny i skutki mobbingu z punktu widzenia pracodawcy, pracownika i wizerunku całego przedsiębiorstwa • ocenia efektywność działań podjętych przez pracodawcę i pracowników w ramach walki z mobbingiem	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • wskazuje znaczenie etyki zawodowej w budowaniu przewag konkurencyjnych przedsiębiorstw
PRZEDSIĘBIORSTWO							
8	Typy przedsiębiorstw	• przedsiębiorstwa prywatne i publiczne • przedsiębiorstwa produkcyjne, handlowe i usługowe • klasyfikacja firm ze względu na wielkość i formę organiza- cyjnoprawną • przedsiębiorstwo społeczne	• wyjaśnia, czym charakteryzuje się przedsiębiorstwo • wie, że firmy dzielą się na prywatne i publiczne oraz produkcyjne, handlowe i usługowe • rozumie, że istnieje wiele form organi- zacyjnoprawnych przedsiębiorstw w Polsce • definiuje, czym jest przedsiębiorstwo społeczne	• wyjaśnia różnice między przedsiębiorstwami prywatnymi i publicznymi oraz produkcyjnymi, handlowymi i usługowymi • wymienia nazwy wszystkich form organizacyjnoprawnych przedsiębiorstw w Polsce oraz wie, jak firmy dzielą się ze względu na wielkość • wie i rozumie, w jakim celu tworzone są przedsiębiorstwa społeczne	• prezentuje dane liczbowe dotyczące zatrudnienia oraz przychodów w klasyfikacji przedsiębiorstw ze względu na wielkość • rozumie i wyjaśnia różnice między JDG a spółkami osobowymi i kapitałowymi • zna kryteria oraz warunki, które musi spełnić przedsiębiorstwo społeczne	• wskazuje, który rodzaj działalności ze względu na formę organizacyjnoprawną jest wskazany w wybranym rodzaju działalności produkcyjnej, handlowej lub usługowej • przedstawia wady i zalety każdej z form przedsiębiorstw • wymienia podstawy prawne wszystkich form organizacyjnoprawnych przedsiębiorstw w Polsce	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • omawia wszystkie typy przedsiębiorstw i wskazuje ich realne odpowiedniki w funkcjonującym otoczeniu ekonomicznym • wyjaśnia powody, dla których najpopularniejszą formą ze względu na wielkość są mikroprzedsiębiorstwa • analizuje wybór formy przedsiębiorstwa przez pryzmat kosztów, rentowności, posiadanego doświadczenia i kapitału
9	Startup. Szablon tworzenia modelu biznesowego	• definicja startupu • cechy startupów • modele biznesowe dla startupów	• wie, że startupy to innowacyjne przedsięwzięcia biznesowe lub społeczne • rozumie, że każdy startup powinien działać na bazie modelu biznesowego i propozycji wartości	• wymienia cechy charakterystyczne startupów • podaje nazwy modeli biznesowych i krótko je opisuje	• omawia poszczególne bloki w koncepcji Business Model Canwas (BMC) • podaje przykłady najważniejszych informacji, jakie powinny zostać zaprezentowane w koncepcji Value Proposition Canvas (VPC)	• samodzielnie przygotowuje szablon modelu biznesowego na podstawie BMC i VPC • podaje przykłady działalności gospodarczej, które ze względu na swoją innowacyjność w zakresie produktu, obsługi klienta mogą być przykładami startupów • wyjaśnia różnicę między	• omawia na przykładach główne bariery i problemy, na jakie może natrafić właściciel startupu, wdrażając omawiane w podręczniku modele biznesowe • wskazuje przykłady realizowanych przedsięwzięć, które stosują omawiane modele i ocenia ich efektywność
10	Biznesplan	• cele i struktura biznesplanu • próg rentowności • koszty stałe i zmienne	• wie, w jakim celu sporządza się biznesplan • wie, co mierzy próg rentowności i podaje definicję kosztów stałych i zmiennych	• omawia na przykładach cele wewnętrzne i zewnętrzne biznesplanu • wymienia główne elementy (punkty) biznesplanu • rozumie różnice między ilościowym i wartościowym progiem rentowności oraz podaje przykłady kosztów stałych i zmiennych	• omawia wszystkie elementy biznesplanu • samodzielnie oblicza próg rentowności w ujęciu ilościowym i wartościowym do podawanych przykładów • wyjaśnia, co oznaczają skróty, takie jak PKD, PKWiU, REGON, NIP i gdzie w biznesplanie należy o nich wspomnieć	fuzją a przejęciem • samodzielnie przygotowuje biznesplan prostego przedsięwzięcia biznesowego • dostrzega fundamentalne znaczenie wizji i misji przedsiębiorstwa oraz planu marketingowego i finansowego firmy • interpretuje wyniki przykładowych obliczeń wskaźników rentowności	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • wskazuje błędy, jakie może popełnić przedsiębiorca przygotowujący biznesplan • wskazuje i uzasadnia, które elementy biznesplanu są kluczowe dla np. banku przy udzielaniu kredytu na prowadzenie działalności gospodarczej
11	Analiza otoczenia przedsiębiorstwa	• analiza PETSEL makrootoczenia • 5 sił Portera w analizie mikrootoczenia • analiza SWOT makro- i mikrootoczenia	• dostrzega różnicę między makro- i mikrootoczeniem przedsiębiorstwa • wie i rozumie, że czynniki te ulegają zmianom i przedsiębiorca musi się do tych zmian adaptować • wymienia nazwy analizy PETSEL i koncepcji 5	• wymienia i krótko opisuje sześć czynników makrootoczenia oraz charakteryzuje 5 sił Portera • wie i rozumie, że uzupełnieniem analizy PETSEL i koncepcji 5 sił Portera jest analiza SWOT	• wyjaśnia znaczenie siły oddziaływania i prawdopodobieństwa wydarzenia w analizie PETSEL • wie i rozumie, co należy zrobić, aby przeprowadzić analizę makrootoczenia • wskazuje znaczenie poszczególnych sił	• samodzielnie przygotowuje analizę PETSEL do wybranego przykładu działalności • dokonuje analizy SWOT innych obszarów działalności, np. przewidywanej przyszłej konkurencji w danej branży	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • rekomenduje podjęcie konkretnych działań dla bohaterów omawianego w podręczniku przykładu • wskazuje ograniczenia związane z przygotowywaniem analizy PETSEL, takie jak np. pojawienie się tzw. czarnych łabędzi

Numer tematu	Temat z podręcznika	Pojęcia i zagadnienia (materiał rzeczowy)	konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			sił Portera i wskazuje, jakiego rodzaju otoczenia dotyczą		w koncepcji Portera • przygotowuje prostą analizę SWOT własnego potencjału oraz konkurencji		
12	Analiza profilu klienta	• profil idealnego klienta • persona zakupowa • źródła pozyskiwania wiedzy o klientach • ankiety i wywiady w badaniach grupy docelowej	• wie, że narzędziami najczęściej stosowanymi w określaniu grupy docelowej i rozpoznawaniu jej potrzeb są profil idealnego klienta oraz persona zakupowa • wskazuje na różnicę między ankietami i wywiadami • formułuje przykładowe pytania do ankiet i wywiadów	• wyjaśnia różnicę między profilem idealnego klienta a personą zakupową • wskazuje obszary i badane cechy idealnego klienta • podaje przykładowe tematy rozmów z klientami • omawia rodzaje pytań zamieszczanych w ankietach i wskazuje na znaczenie raportu końcowego • podaje przykłady wywiadów i zna podstawowe zasady konstruowania wywiadu z klientem	• omawia zasady sporządzania profilu idealnego klienta oraz persony zakupowej • samodzielnie przygotowuje prostą ankietę i wywiad bezpośredni • zna i rozumie rodzaje wywiadów omawiane w podręczniku pod kątem wybranej metodologii	• wskazuje zastosowanie w praktyce profilu idealnego kandydata i persony zakupowej • dostrzega wady i zalety pytań zamkniętych i otwartych, zadawanych w czasie ankiet i wywiadów • przeprowadza ankietę i wywiad, interpretuje ich wyniki i przedstawia je w formie raportu końcowego	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • szczegółowo analizuje i porównuje efektywność różnych narzędzi pozyskiwania danych o klientach • dostrzega i analizuje wpływ czynników z makro- i mikrootoczenia, które wpływają na postawy, preferencje i zachowania grupy docelowej
13.	Wstępna koncepcja produktu. Propozycja wartości	• koncepcje produktu • oferowane wartości i korzyści	• wymienia podstawowe informacje, które zakłada koncepcja produktu • wie i rozumie, że proponowane wartości produktu muszą być dla klienta proste i zrozumiałe	• wyjaśnia, w jaki sposób funkcjonuje koncepcja MVP (Minimum Viable Product) i wymienia nazwy alternatywnych koncepcji MAP (Minimum Awesome Product) i SLC (Simple, Lovable, Complete) • wie i rozumie, co powinna zawierać propozycja wartości	• wie i rozumie, co może zyskać początkujący przedsiębiorca, korzystając z koncepcji MVP • omawia pozostałe koncepcje produktu, MAP i SLC • wskazuje korzyści, jakie daje propozycja wartości	• podaje przykłady zastosowania poszczególnych koncepcji w konkretnych przykładach działalności gospodarczej • dostrzega i wyjaśnia znaczenie produktów w wersji demo czy o charakterze próbek i prototypów w budowaniu przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstwa	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • wskazuje z uzasadnieniem, która koncepcja jest ekonomicznie i wizerunkowo najbardziej efektywna w przypadku konkretnych rodzajów produktów, w określonych warunkach budżetowych • interpretuje i analizuje, w jakim kierunku może podążać firma po zastosowaniu omawianych koncepcji
14	Przewaga konkurencyjna	• rodzaje przewag • źródła przewag • budowanie przewag	• zna definicję pojęcia przewaga konkurencyjna • podaje przykład rodzaju oraz źródła przewagi konkurencyjnej • wie i rozumie, że budowanie przewag konkurencyjnych jest czasochłonnym procesem, składającym się z wielu etapów	• wie, że przewagi konkurencyjne buduje się w określonym czasie i segmencie rynku • wymienia wszystkie rodzaje i źródła przewag konkurencyjnych • wskazuje cztery etapy budowania przewagi konkurencyjnej	• omawia poszczególne rodzaje i źródła przewag konkurencyjnych • przedstawia konkretne działania, jakie powinien podjąć przedsiębiorca, aby zbudować swoje przewagi konkurencyjne	• analizuje na przykładach konkretnych produktów lub usług efektywność poszczególnych rodzajów i źródeł przewag konkurencyjnych • wyjaśnia, jak budowanie przewagi konkurencyjnej wpływa na reputację przedsiębiorstwa	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • ocenia siłę wpływu poszczególnych czynników z makro- i mikrootoczenia na budowanie przewag konkurencyjnych • podaje przykłady udanych i nieudanych prób budowania przewag konkurencyjnych i wskazuje przyczyny sukcesów lub porażek omawianych przedsięwzięć biznesowych lub społecznych
15	Struktura zarządzania przedsiębior- stwem. Stanowisko pracy	• funkcje i etapy zarządzania • umiejętności kierownicze • formy struktur organizacyjnych • schematy struktur organizacyjnych • stanowisko pracy • zakres obowiązków • zasady na stanowisku pracy • organizacja komunikacji wewnętrznej w przedsię- biorstwie	• wskazuje cztery etapy zarządzania • zna trzy grupy umiejętności kierowniczych • wie i rozumie, że struktura organizacyjna przedsiębiorstwa jest zmienna i zależy od wielkości przedsiębiorstwa oraz rodzaju działalności gospodarczej • podaje przykład dowolnej struktury organizacyjnej firmy • wie, że projektowanie stanowiska pracy jest procesem, rozłożonym na kilka etapów • wyjaśnia pojęcie zakres obowiązków pracownika i dostrzega znaczenie komunikacji wewnętrznej w firmie	• omawia każdy z etapów zarządzania oraz wskazuje na podstawowe cechy i umiejętności techniczne, społeczne i koncepcyjne kierowników • wskazuje nazwy wszystkich struktur organizacyjnych oraz elementów tworzących strukturę organizacyjną • wymienia etapy projektowania stanowiska pracy oraz definiuje pojęcie karta opisu stanowiska • wie i rozumie, czemu służy opis stanowiska pracy • zna i rozumie kierunki przepływu informacji w przedsiębiorstwie	• wyjaśnia i uzasadnia, na jakim szczeblu zarządzania najbardziej pożądane są umiejętności odpowiednio: techniczne, społeczne i koncepcyjne • wskazuje podstawowe wady i zalety poszczególnych struktur zarządzania • wyjaśnia znaczenie ergonomii, bezpieczeństwa i higieny pracy, zrównoważonego rozwoju, kultury organizacyjnej, robotyzacji i automatyzacji dla projektowania stanowiska pracy • wie i rozumie, czym jest i jakie ma znaczenie plan komunikacji wewnętrznej w przedsiębiorstwie	• samodzielnie przygotowuje schemat organizacyjny przykładowego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego • samodzielnie opracowuje wzór karty opisu stanowiska pracy • omawia poszczególne punkty planu komunikacji wewnętrznej przedsiębiorstwa • przedstawia i omawia wszystkie elementy struktury komunikacji wewnętrznej	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • analizuje i argumentuje zasadność stosowania wszystkich omawianych struktur organizacyjnych w przykładowych rodzajach działalności gospodarczej • krytycznie ocenia i wprowadza poprawki do przygotowanego schematu organizacyjne- go przykładowej firmy • analizuje opracowany wzór stanowiska pracy i wprowadza ewentualne korekty i usprawnienia • wskazuje zależności między konkretnymi umiejętnościami kierowniczymi a budowaniem struktury organizacyjnej, projektowaniem stanowiska pracy i efektywnym zarządzaniem komunikacją wewnętrzną w firmie
16	Zarządzanie zasobami ludzkimi	• cele i obszary zarządzania zasobami ludzkimi • zasady wynagradzania • metody motywowania • składniki i cechy systemu wynagradzania pracowników • system i metoda oceny pracowników • zasady zarządzania ludźmi	• wie i rozumie, że zasoby ludzkie, obok zasobów materialnych i finansowych, są ważnym czynnikiem wpływającym na przewagę konkurencyjną przedsiębiorstwa • wymienia podstawowe składniki wynagrodzenia • rozumie, że	• podaje obszary, które wchodzą w skład zarządzania zasobami ludzkimi • wskazuje przykładowe czynniki, które wpływają na wielkość wynagrodzenia • omawia przykładowe składniki wynagrodzenia • wskazuje cechy dobrego systemu	• wie, na czym polega spójność zarządzania zasobami ludzkimi ze strategią biznesową przedsiębiorstwa • omawia przykładowe pozapłacowe narzędzia motywacyjne i ocenia ich znaczenie dla motywacji pracownika • omawia metody	• wie i rozumie, które składniki wynagrodzenia są obligatoryjne, a które uznaniowe i jak wpływają one na motywację do pracy • samodzielnie przygotowuje projekt oceny pracownika według dowolnej, omówionej w podręczniku metody • wskazuje, które zasady zarządzania zasobami ludzkimi mają największe znaczenie dla pracowników	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • samodzielnie opracowuje system motywacji dla przykładowego stanowiska pracy wraz z uzasadnieniem dobranych narzędzi • wskazuje, które metody oceniania pracowników sprawdzają się w określonych branżach i zawodach • omawia na przykładach możliwe i

Numer tematu	Temat z podręcznika	Pojęcia i zagadnienia (materiał rzeczowy)	konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzone (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
			składniki pozamaterialne mogą być ważnym czynnikiem motywacyjnym dla pracownika • dostrzega znaczenie sprawiedliwego oceniania i zarządzania pracownikami	wynagradzania • zna i rozumie podstawowe cele oceniania pracownika oraz wymienia przykładowe metody oceny pracownika • wymienia przykładowe zasady efektywnego zarządzania zasobami ludzkimi	oceny pracownika i wskazuje ich podstawowe wady i zalety • wskazuje cechy i kompetencje, jakie powinien mieć lider zespołu		najczęściej popełniane błędy przez osoby zarządzające zasobami ludzkimi
17	Ustalanie wynagrodzeń	• regulamin wynagrodzenia • taryfikator wynagrodzeń • składki ubezpieczeniowe • fundusze poza-ubezpieczeniowe • obliczanie wynagrodzenia netto	• rozumie pojęcia regulamin wynagrodzenia i taryfikator wynagrodzenia • wie, że wynagrodzenie brutto jest obciążone obligatoryjnymi odliczeniami • dostrzega i rozumie różnice między poszczególnymi obligatoryjnymi odliczeniami • rozumie, kto i na jakich zasadach, płaci zaliczkę na podatek dochodowy od osób fizycznych	• wyjaśnia, które czynniki i w jakim stopniu wpływają na kształt wynagrodzenia • wskazuje różnice między regulaminem i taryfikatorem wynagrodzenia • wskazuje przykładowe uprawnienia, jakie dają poszczególne ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne • zna i rozumie formułę obliczenia zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych	• omawia funkcje regulaminu i taryfikatora wynagrodzenia • podaje wysokość składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i fundusze pozaubezpieczeniowe • wskazuje wszystkie elementy, które muszą zostać uwzględnione podczas obliczania wynagrodzenia	• ocenia, w jaki sposób regulamin i taryfikator wynagrodzenia wpływają na motywację pracownika oraz wskazuje najważniejsze zasady sporządzania regulaminu i taryfikatora wynagrodzenia • wyjaśnia, w jakim stopniu obligatoryjne odliczenia wpływają na wysokość wynagrodzenia netto i jaki jest sens takich odliczeń • samodzielnie oblicza wynagrodzenie netto z przykładowego wynagrodzenia brutto	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • wskazuje zależności między systemem wynagrodzenia a formą zatrudnienia i ocenia ich wzajemną efektywność z punktu widzenia pracownika i pracodawcy • ocenia zasadność innego naliczania wynagrodzenia w przypadku osób pracujących w szczególnych warunkach lub wykonujących pracę o szczególnym charakterze
18	Zarządzanie operacyjne i procesy produkcyjne	• obszary zarządzania operacyjnego • zarządzanie produkcją • procesy wytwórcze • bezpieczeństwo i higiena pracy • zasady ergonomii na stanowisku pracy	• podaje przykłady działań, które wchodzą w skład zarządzania operacyjnego • rozumie, jakie znaczenie dla prawidłowego przebiegu procesu produkcyjnego ma odpowiedni plan oraz przestrzeganie zasad ergonomii oraz bezpieczeństwa i higieny pracy	• wymienia obszary zarządzania operacyjnego oraz wie, że zarządzanie procesami produkcyjnymi to ważny element zarządzania operacyjnego • wskazuje na korzyści, jakie daje przedsiębiorstwu prawidłowy proces produkcyjny • wymienia przykładowe wewnętrzne przepisy i normy prawne funkcjonujące w przedsiębiorstwie	• omawia na przykładach poszczególne obszary zarządzania operacyjnego • wymienia i omawia elementy zarządzania procesem produkcyjnym • podaje przykłady zasobów wejściowych i wyjściowych oraz wskazuje najważniejsze punkty procesu produkcyjnego • podaje przykłady zasad ergonomii oraz bezpieczeństwa i higieny pracy na przykładowych stanowiskach produkcyjnych	• wskazuje zależności między poszczególnymi obszarami zarządzania operacyjnego a wybranymi elementami zarządzania procesami produkcyjnymi na konkretnych przykładach • omawia cechy charakterystyczne zasobów wejściowych, wyjściowych i procesu produkcyjnego oraz wyjaśnia na konkretnym przykładzie, jak działa model procesu wytwórczego • samodzielnie przygotowuje mapę procesu wytwarzania dowolnego produktu	• wymienia cechy, postawy i kompetencje niezbędne i pożądane do efektywnego zarządzania operacyjnego oraz zarządzania produkcją • wskazuje i uzasadnia, który z obszarów zarządzania operacyjnego jest organizacyjnie i techniczne najbardziej wymagający dla kierowników i pracowników • przygotowuje i przedstawia layout produkcji dowolnego produktu • wskazuje na konkretne zagrożenia i niebezpieczeństwa, wynikające z niewłaściwego layotu produkcji oraz błędnie zapisanych zasobów wejściowych
19	Instrumenty i działania marketingowe	• marketing mix • działania marketingowe • narzędzia marketingowe	• wymienia wszystkie elementy koncepcji marketing mix w wersji 4xP • wie i rozumie, że działania marketingowe to czynności, które promują produkt, budują markę i wizerunek oraz relacje z klientami • podaje przykład dowolnego, współcześnie stosowanego narzędzia marketingowego	• omawia wszystkie elementy koncepcji marketing mix w wersji 4xP • wie, jak skorzystać z koncepcji marketing mix przy planowaniu prostych działań marketingowych przedsiębiorstwa • omawia wybrane przykłady współczesnych narzędzi marketingowych	• przygotowuje prosty plan marketingowy na podstawie koncepcji marketing mix dowolnego produktu lub usługi • omawia szczegółowo etapy działań marketingowych i wskazuje ich zasadność oraz właściwą kolejność działań • proponuje konkretne narzędzia marketingowe wraz z uzasadnieniem ich użycia do przygotowanego planu marketingowego	• wyjaśnia, w jaki sposób dobrze przygotowany plan działań marketingowych pozwala skutecznie budować przewagę konkurencyjną przedsiębiorstwa • wskazuje przykłady współczesnych narzędzi marketingowych stosowanych w praktyce biznesowej i ocenia ich efektywność w odniesieniu do przykładowych grup docelowych	• samodzielnie analizuje i interpretuje przykłady podane w podręczniku • wskazuje zastosowanie rozbudowanej koncepcji marketing mix, tzw. 7xP, w konkretnych rodzajach działalności gospodarczej • samodzielnie przygotowuje rozbudowany plan marketingowy przedsiębiorstwa na bazie koncepcji 7xP

Wymagania edukacyjne niezbędne do otrzymania poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z chemii dla klasy I zakres podstawowy.

Opracowane na podstawie programu nauczania chemii w Liceum Ogólnokształcącym Zakonu Pijarów w Krakowie

Zakres Materiału:

1. BHP i regulamin
2. Atomy, cząsteczki
3. Struktura elektronowa atomu
4. Wiązania chemiczne
5. Stechiometria chemiczna
6. Roztwory i stężenia
7. Reakcje redoks

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny:

Uczeń:

ocena dopuszczająca:

- wymienia nazwy szkła i podstawowego sprzętu laboratoryjnego;
- wymienia zasady bezpiecznej pracy w szkolnej pracowni chemicznej (w tym ogrzewania zawartości probówki w płomieniu palnika) i je stosuje;
- wymienia, jakie informacje można uzyskać,; mając do dyspozycji karty charakterystyk substancji;
- na podstawie układu okresowego opisuje położenie pierwiastka (numer grupy i numer okresu);
- wymienia bloki energetyczne pierwiastków;
- na podstawie układu okresowego określa ilość powłok dla atomów pierwiastków do Z=20 zapis konfiguracji pełnej;
- definiuje jednostkę masy atomowej;
- definiuje pojęcia: masa atomowa i masa cząsteczkowa;
- wykonuje proste obliczenia dotyczące: liczby moli oraz masy molowej;
- podaje treść prawa Avogadra;
- odczytuje w układzie okresowym masy atomowe pierwiastków i na ich podstawie oblicza masę molową związków chemicznych (nieorganicznych i organicznych) o podanych wzorach;

- określa rodzaj wiązania (jonowe, kowalencyjne, metaliczne);
- określa co to są mieszaniny;
- podaje przykłady mieszanin znanych z życia codziennego;
- podaje przykłady rozdzielania mieszanin znanych z życia codziennego;
- podaje definicje roztworów: nasyconego, nienasyconego i przesyconego;
- podaje definicję rozpuszczalności;
- podaje definicje: stężenia procentowego i stężenia molowego;
- podaje przykłady stosowania stężenia procentowego w życiu codziennym;
- podaje przykłady rozcieńczania i zatężania roztworów znane z życia codziennego;
- definiuje pojęcie stopień utlenienia pierwiastka chemicznego;
- podaje reguły obliczania stopni utlenienia pierwiastków w związkach chemicznych;
- definiuje pojęcia: reakcja utleniania–redukcji, utleniacz, reduktor, utlenianie, redukcja;
- analizuje równania reakcji chemicznych i określa, które z nich są reakcjami utleniania–redukcji;

ocena dostateczna:

- określa przeznaczenie szkła i podstawowego sprzętu laboratoryjnego;
- odszukuje w kartach charakterystyk substancji informacje na temat zagrożeń związanych ze stosowaniem podstawowych odczynników;
- bezpiecznie posługuje się podstawowym sprzętem laboratoryjnym i odczynnikami chemicznym;
- przedstawia przebieg doświadczenia za pomocą schematycznego rysunku i formułuje wnioski;
- na podstawie układu okresowego opisuje lpołożenie pierwiastka, liczbę elektronów na ostatniej powłoce;
- określa przynależność pierwiastków do bloków konfiguracyjnych: s, p układu okresowego na podstawie konfiguracji elektronowej;
- pisze konfiguracje elektronowe atomów pierwiastków do Z=20 uwzględniając przynależność elektronów do podpowłok (zapisy konfiguracji: pełne, skrócone);
- na podstawie danych zawartych w układzie okresowym określa masy atomowe pierwiastków oraz oblicza masy cząsteczkowe;
- wykonuje obliczenia dotyczące: liczby moli oraz mas substratów i produktów;
- charakteryzuje warunki normalne;
- na podstawie elektroujemności według Paulinga określa rodzaj wiązania i polaryzację wiązania kowalencyjnego;
- pisze wzory elektronowe typowych cząsteczek związków kowalencyjnych z uwzględnieniem wolnych par elektronowych;
- oblicza masy molowe hydratów, wodorosoli, hydroksosoli, mając do dyspozycji wzór sumaryczny lub nazwę systematyczną związku;
- stosuje pojęcie mola i stałej Avogadra;
- odczytuje w układzie okresowym masy atomowe pierwiastków i na ich podstawie oblicza masę molową związków chemicznych (nieorganicznych i organicznych) o podanych wzorach lub nazwach;
- podaje zależność rozpuszczalności substancji od temperatury i ciśnienia (dla gazów);

- podaje przykłady z życia codziennego świadczące o zależności rozpuszczalności gazów w cieczach od temperatury i ciśnienia;
- określa rozpuszczalność substancji w danej temperaturze na podstawie krzywej rozpuszczalności;
- oblicza stężenie procentowe i stężenie molowe roztworu na podstawie informacji o ilości substancji rozpuszczonej i rozpuszczalnika;
- oblicza ilość substancji rozpuszczonej i rozpuszczalnika potrzebne do przygotowania podanej ilości roztworu o określonym stężeniu procentowym lub molowym;
- podaje poznane sposoby rozcieńczania i zatężania roztworów;
- oblicza stężenie roztworu otrzymanego w wyniku rozcieńczania i zatężania wyjściowych roztworów;
- wskazuje w prostych reakcjach utleniania–redukcji utleniacz, reduktor, proces utleniania i proces redukcji;
- zapisuje proste schematy bilansu elektronowego;

ocena dobra:

- zna i stosuje zasady BHP w laboratorium wraz z regułami udzielania pierwszej pomocy;
- odszukuje w karcie charakterystyk substancji informacje na temat wpływu podanego odczynnika chemicznego na organizm;
- na podstawie układu okresowego opisuje położenie pierwiastka, typową wartościowość w związkach;
- stosuje pojęcia: powłoka, podpowłoka; pisze konfiguracje elektronowe atomów pierwiastków do Z=20 i jonów o podanym ładunku, uwzględniając przynależność elektronów do podpowłok (zapisy konfiguracji: pełne, skrócone);
- przelicza masy atomowe i cząsteczkowe na masy w gramach i odwrotnie;
- wykonuje obliczenia dotyczące: liczby moli oraz mas substratów i produktów, objętości gazów w warunkach normalnych, po zmieszaniu substratów w stosunku stechiometrycznym;
- wyjaśnia własnymi słowami, jakie wnioski wynikają z analizy treści prawa Avogadra;
- oblicza zawartości procentowe wody w szeregu hydratów, mając do dyspozycji nazwy i wzory hydratów (masy molowe);
- pisze wzory elektronowe typowych cząsteczek związków kowalencyjnych i jonów złożonych, z uwzględnieniem wolnych par elektronowych;
- określa typ wiązania (σ i π) w cząsteczkach związków nieorganicznych i organicznych;
- opisuje sposób sporządzania krzywej rozpuszczalności;
- podaje sposoby przeprowadzania wzajemnych przemian roztworów: nasyconego, nienasyconego i przesyconego;
- oblicza, korzystając z krzywej rozpuszczalności, maksymalną ilość substancji, jaką można rozpuścić w podanej temperaturze i ilości rozpuszczalnika;
- opisuje sposób przygotowania roztworu danej substancji o podanym stężeniu procentowym lub stężeniu molowym;

- przygotowuje roztwór o podanym stężeniu procentowym;
- wykonuje obliczenia potrzebne do otrzymania roztworu o podanym stężeniu w wyniku rozcieńczania lub zatężania wyjściowych roztworów;
- oblicza stężenie roztworu otrzymanego w wyniku mieszania wyjściowych roztworów;
- określa, które pierwiastki chemiczne w stanie wolnym lub w związkach chemicznych mogą być utleniaczami, a które reduktorami;
- dobiera współczynniki stechiometryczne metodą bilansu elektronowego w prostych schematach reakcji;

ocena bardzo dobra:

- wykorzystuje tekst o tematyce chemicznej (np. karty pracy) i przygotowane przez nauczyciela odczynniki (sprzęt) w celu formułowania problemów badawczych, weryfikacji postawionych hipotez oraz wykonuje pod kierunkiem nauczyciela doświadczenie chemiczne (zgodnie z zasadami BHP);
- dokumentuje przebieg doświadczenia z użyciem narzędzi informatycznych oraz prezentuje uzyskane wyniki na forum grupy lub klasy;
- na podstawie układu okresowego opisuje położenie pierwiastka i właściwości , jakie wynikają z tego położenia;
- stosuje pojęcia: powłoka, podpowłoka; pisze konfiguracje elektronowe atomów pierwiastków do Z=20 i jonów o podanym ładunku, uwzględniając przynależność elektronów do podpowłok (zapisy konfiguracji: pełne, skrócone;
- wykonuje obliczenia związane z pojęciami: masa atomowa, masa cząsteczkowa, liczba atomowa, liczba masowa, jednostka masy atomowej (o większym stopniu trudności);
- wykonuje obliczenia dotyczące: liczby moli oraz mas substratów i produktów (stechiometria wzorów i równań chemicznych), objętości gazów w warunkach normalnych, po zmieszaniu substratów w stosunku stechiometrycznym;
- wykonuje obliczenia dotyczące mola, masy molowej i objętości molowej o podwyższonym stopniu trudności;
- ustala wzór empiryczny i rzeczywisty związku chemicznego (nieorganicznego i organicznego) na podstawie jego składu i masy molowej;
- opisuje i przewiduje wpływ rodzaju wiązania (jonowe, kowalencyjne, metaliczne), na właściwości fizyczne substancji nieorganicznych i organicznych; wskazuje te cząsteczki i fragmenty cząsteczek, które są polarne, oraz te, które są niepolarne;
- porównuje właściwości fizyczne substancji tworzących kryształy jonowe, kowalencyjne, molekularne oraz metaliczne;
- oblicza rozpuszczalność substancji w danej temperaturze, znając maksymalną jej ilość rozpuszczoną w danej ilości rozpuszczalnika;
- opisuje sposoby rozdzielenia roztworów właściwych (ciał stałych w cieczach, cieczy w cieczach) na składniki (m.in. ekstrakcja, chromatografia);

- oblicza stężenie procentowe roztworu nasyconego substancji na podstawie danych o jej rozpuszczalności;
- przelicza na podstawie wzoru stężenie procentowe roztworu na molowe i odwrotnie;
- ozróżnia układy homogeniczne i heterogeniczne;
- wykonuje obliczenia związane z przygotowaniem, rozcieńczaniem i zatężaniem roztworów z zastosowaniem pojęć: stężenie procentowe i molowe oraz rozpuszczalność;
- dobiera współczynniki stechiometryczne metodą bilansu elektronowego w schematach reakcji utleniania–redukcji;

ocena celująca:

- planuje krok po kroku przebieg doświadczenia chemicznego z wykorzystaniem literatury przedmiotu, zasobów internetu oraz metodologii badawczej, krytycznie analizuje uzyskane informacje, a następnie samodzielnie przygotowuje listę odczynników (sprzęt laboratoryjny) oraz procedurę wykonania doświadczenia;
- wyjaśnia, posługując się terminologią chemiczną, wiedzą z różnych źródeł informacji i kartami charakterystyk substancji, jaki jest mechanizm szkodliwego działania substancji;
- wskazuje związek między budową elektronową atomu a położeniem pierwiastka w układzie okresowym i jego właściwościami fizycznymi (np. promieniem atomowym, energią jonizacji) i chemicznymi;
- sprawnie posługuje się pojęciami powłoka, podpowłoka, orbital;
- pisze konfiguracje elektronowe atomów pierwiastków do Z=20 i jonów o podanym ładunku, uwzględniając przynależność elektronów do podpowłok (zapisy konfiguracji: pełne, skrócone;
- dokonuje interpretacji jakościowej i ilościowej równania reakcji w ujęciu molowym, masowym i objętościowym (dla gazów);
- sprawnie wykonuje trudniejsze obliczenia związane z pojęciami: masa atomowa, masa cząsteczkowa, liczba atomowa, liczba masowa, jednostka masy atomowej (o dużym stopniu trudności);
- sprawnie wykonuje trudne obliczenia dotyczące: liczby moli oraz mas substratów i produktów (stechiometria wzorów i równań chemicznych), objętości gazów w warunkach normalnych, po zmieszaniu substratów w stosunku stechiometrycznym;
- znając masę molową gazu oraz średnią masę molową powietrza, proponuje sposób zbierania wydzielającego się gazu;
- ustala wzór empiryczny i rzeczywisty związku chemicznego (nieorganicznego i organicznego) na podstawie jego składu i masy molowej(zadania trudniejsze);
- sprawnie posługuje się pojęciami: elektroujemność, wiązanie jonowe, kowalencyjne, metaliczne
- porównuje właściwości fizyczne substancji tworzących kryształy jonowe, kowalencyjne, molekularne oraz metaliczne;
- wyszukuje informacje na temat rozpuszczalności substancji w rozpuszczalnikach innych niż woda;
- wyprowadza wzór na przeliczanie stężenia procentowego na molowe i odwrotnie;

- oblicza stężenie procentowe i stężenie molowe roztworu otrzymanego z substancji reagującej z wodą;
- projektuje i przeprowadza doświadczenie pozwalające otrzymać roztwór o zadanym stężeniu procentowym lub molowym;
- projektuje i przeprowadza doświadczenie pozwalające rozdzielić mieszaninę niejednorodną (ciał stałych w cieczach) na składniki;
- opisuje tworzenie się emulsji;
- dobiera współczynniki stechiometryczne metodą bilansu elektronowego w nietypowych schematach reakcji utlenienia–redukcji;
- wskazuje zastosowania reakcji utleniania–redukcji w przemyśle;

Sekcja nauczycieli chemii. LOZP
Mateusz Kozioł

Wymagania edukacyjne niezbędne do otrzymania poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z chemii dla klasy II zakres podstawowy.

Opracowane na podstawie programu nauczania chemii w Liceum Ogólnokształcącym Zakonu Pijarów w Krakowie

Zakres Materiału:

1. Systematyka związków nieorganicznych
2. Dysocjacja, teoria kwasowo-zasadowa
3. Reakcje jonowe
4. Stałą i stopień dysocjacji, pH
5. Termochemia
6. Szybkość reakcji
7. Elektrochemia
8. Metale i niemetale

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny:

Uczeń:

ocena dopuszczająca:

- na podstawie wzoru sumarycznego, opisu budowy lub właściwości fizykochemicznych klasyfikuje dany związek chemiczny do: tlenków o liczbach atomowych od 1 do 20 ze względu na ich charakter chemiczny (kwasowy, zasadowy, amfoteryczny i obojętny), wodorków CH_4, NH_3, H_2O, HF, H_2S, HCl, HBr, HI ze względu na ich charakter chemiczny (kwasowy, zasadowy i obojętny), wodorotlenków, kwasów, soli (w tym wodorosoli i hydratów);
- pisze równania reakcji otrzymywania tlenków pierwiastków o liczbach atomowych od 1 do 30 (synteza pierwiastków z tlenem,
- klasyfikuje poznane kwasy na tlenowe i beztlenowe
- podaje przykłady wybranych soli
- pisze równania reakcji zobojętniania w formie cząsteczkowej
- opisuje doświadczenie wykazujące, że sól jest produktem reakcji zobojętniania
- klasyfikuje dany związek chemiczny do soli na podstawie wzoru
- podaje definicję pH w ujęciu jakościowym

- podaje przykłady pH produktów stosowanych w życiu codziennym;
- definiuje pojęcia: efekt egzoenergetyczny, efekt endoenergetyczny;
- definiuje szybkość reakcji jako zmianę stężenia reagenta w czasie;
- wymienia czynniki, od których zależy szybkość reakcji chemicznych;
- definiuje pojęcie katalizator;
- definiuje pojęcia: reakcja utleniania–redukcji, utleniacz, reduktor, utlenianie, redukcja;
- analizuje równania reakcji chemicznych i określa, które z nich są reakcjami utleniania–redukcji;
- stosuje pojęcia: półogniwo, anoda, katoda, ogniwo galwaniczne, klucz elektrolityczny, potencjał standardowy półogniwa, szereg elektrochemiczny, SEM;
- wymienia typy ogniw galwanicznych;
- wskazuje w układzie okresowym metale i niemetale;
- wymienia pierwiastki chemiczne o największym rozpowszechnieniu w skorupie ziemskiej;
- omawia formy występowania pierwiastków w przyrodzie oraz podaje przykłady;
- wymienia typowe właściwości fizyczne metali i niemetali;
- omawia zastosowania najbardziej użytecznych metali;
- pisze równania reakcji ilustrujące typowe właściwości chemiczne metali wobec: wody (dla Na, K, Mg, Ca),

ocena dostateczna:

- na podstawie wzoru sumarycznego związku nieorganicznego pisze jego nazwę, na podstawie nazwy pisze jego wzór sumaryczny;
- opisuje typowe właściwości fizyczne tlenków, wodorków, wodorotlenków i kwasów;
- podaje zasady tworzenia nazw związków nieorganicznych;
- podaje podział tlenków metali ze względu na ich właściwości chemiczne;
- pisze równania reakcji potwierdzające charakter chemiczny tlenków i wodorków;
- klasyfikuje poznane wodorotlenki ze względu na ich rozpuszczalność w wodzie;
- pisze równania dysocjacji poznanych kwasów i zasad;
- wnioskuje o charakterze chemicznym wodorotlenku na podstawie wyników doświadczenia;
- pisze równania reakcji otrzymywania tlenków pierwiastków o liczbach atomowych od 1 do 30 (synteza pierwiastków z tlenem, rozkład soli, np. $CaCO_3$, i wodorotlenków, np. $Cu(OH)_2$);
- opisuje doświadczenie przedstawiające reakcję zobojętniana;
- podaje typowe właściwości soli;
- podaje przykłady stosowania reakcji zobojętniania;
- podaje zakres wartości pH dla roztworów o odczynie kwasowym, obojętnym i zasadowym;
- opisuje sposób określania pH za pomocą uniwersalnego papierka wskaźnikowego;
- podaje wartość pH na podstawie $[H^+]$ podanej w postaci wykładniczej, gdy wykładnik jest liczbą całkowitą;
- zaznacza wartość energii aktywacji na schemacie ilustrującym zmiany energii w reakcjach egzo- i endoenergetycznej;
- definiuje pojęcie: entalpia reakcji chemicznej;

- podaje interpretację zapisów $\Delta H < 0$ i $\Delta H > 0$ w odniesieniu do efektu energetycznego reakcji chemicznej;
- opisuje przebieg doświadczeń wykazujących wpływ temperatury, stężenia substratów, stopnia rozdrobnienia substratu w stanie stałym i katalizatora na szybkość reakcji chemicznych;
- podaje przykłady z życia codziennego związane z możliwością oddziaływania na zmiany szybkości reakcji chemicznych;
- pisze równania reakcji zachodzących na elektrodach (na katodzie i anodzie) ogniwa galwanicznego zbudowanego z półogniw metalicznych (I rodzaju) o danym schemacie;
- określa blok konfiguracyjny (*s* lub *p*), do którego należy dany pierwiastek chemiczny (metal lub niemetal);
- określa zmiany właściwości pierwiastków w grupach i okresach;
- wyjaśnia formy występowania niektórych pierwiastków w przyrodzie (stan wolny i stan związany);
- pisze równania reakcji ilustrujące typowe właściwości chemiczne niemetali, w tym m.in. równania reakcji;
- pisze równania reakcji ilustrujące typowe właściwości chemiczne metali wobec: kwasów nieutleniających (dla Na, K, Ca, Mg, Al, Zn, Fe, Mn, Cr);
- opisuje podobieństwa we właściwościach pierwiastków w grupach układu okresowego i zmienność właściwości w okresach;
- opisuje podstawowe właściwości fizyczne metali i wyjaśnia je na podstawie znajomości natury wiązania metalicznego;

ocena dobra:

- opisuje przebieg doświadczeń służących do określenia właściwości chemicznych tlenków;
- zapisuje równania reakcji świadczące o określonych właściwościach chemicznych tlenków;
- podaje nazwę tlenku na podstawie jego wzoru sumarycznego;
- opisuje właściwości wody istotne dla jej roli w przyrodzie;
- opisuje typowe właściwości chemiczne tlenków pierwiastków o liczbach atomowych od 1 do 20, w tym zachowanie wobec wody, kwasów i zasad; pisze odpowiednie równania reakcji w formie cząsteczkowej i jonowej;
- pisze równania dysocjacji stopniowej poznanych kwasów wieloprotonowych;
- podaje przykłady reakcji kwasów mocniejszych z solami kwasów o mniejszej mocy;
- projektuje i przeprowadza doświadczenia pozwalające otrzymać różnymi metodami: wodorotlenki, kwasy i sole; pisze odpowiednie równania reakcji;
  8) wnioskuje o charakterze chemicznym (zasadowym, amfoterycznym) wodorotlenku na podstawie wyników doświadczenia; pisze odpowiednie równania reakcji potwierdzające charakter chemiczny wodorotlenków;
- wyjaśnia przebieg reakcji zobojętniania;
- pisze równania reakcji zobojętniania w formie jonowej pełnej;
- podaje przykłady wodorosoli oraz hydratów;
- podaje $[H^+]$ dla całkowitych wartości pH ;

- określa pH roztworu za pomocą uniwersalnego papierka wskaźnikowego;
- podaje zależność między pH i pOH;
- podaje przykłady reakcji egzo- i endoenergetycznej;
- wyjaśnia, dlaczego podczas przebiegu reakcji chemicznych energia reagentów ulega zmianie
- podaje znaczenie pojęcia: energia aktywacji;
- wyjaśnia wpływ zmian temperatury, stężenia substratów i rozdrobnienia substratu w stanie stałym na szybkość reakcji chemicznych;
- porównuje wartość energii aktywacji przebiegającej z udziałem katalizatora i bez jego udziału;
- oblicza SEM ogniwa galwanicznego zbudowanego z półogniw metalicznych (I rodzaju) na podstawie standardowych potencjałów półogniw, z których jest ono zbudowane;
- wyjaśnia wpływ wiązania metalicznego na właściwości fizyczne metali i ich stopów;
- identyfikuje oraz klasyfikuje pierwiastki chemiczne na podstawie opisu ich właściwości fizycznych i chemicznych lub przebiegu reakcji chemicznych;
- projektuje i przeprowadza badanie mające na celu odróżnić gazy o podobnych właściwościach
- wyjaśnia zmiany właściwości pierwiastków w grupach i okresach ;
- projektuje doświadczenie chemiczne, np. Reakcja magnezu, żelaza i miedzi z kwasem solnym; przewiduje produkty reakcji;
- opisuje mechanizm usuwania twardości przemijającej wody; pisze odpowiednie równania
- przewiduje i opisuje przebieg reakcji rozcieńczonego i stężonego kwasu azotowego(V) z Al, Cu, Ag;

ocena bardzo dobra:

- wyjaśnia wpływ wiązania występującego w tlenkach na ich właściwości;
- podaje, jak zmienia się charakter chemiczny tlenków w okresach;
- wyszukuje w dostępnych źródłach informacji na temat zastosowania tlenków;
- pisze równania reakcji kwasów z metalami, tlenkami metali i wodorotlenkami;
- wyjaśnia, dlaczego w roztworach kwasów wskaźniki barwią się w podobny sposób;
- opisuje typowe właściwości chemiczne kwasów, w tym zachowanie wobec metali, tlenków metali, wodorotlenków i soli kwasów o mniejszej mocy; projektuje i przeprowadza odpowiednie doświadczenia; pisze odpowiednie równania reakcji;
- przewiduje przebieg reakcji soli z mocnymi kwasami (wypieranie kwasów słabszych, nietrwałych, lotnych) oraz soli z zasadami; pisze odpowiednie równania reakcji;
- klasyfikuje dany związek chemiczny do wodorosoli oraz hydratów na podstawie wzoru ;
- pisze równania reakcji zobojętniania w formie jonowej skróconej;
- wyjaśnia typowe właściwości soli;
- wykazuje znaczenie znajomości pH w życiu codziennym;
- podaje zależność między stężeniem jonów H^+ i OH^-;
- podaje stężenie jonów H+ na podstawie stężenia jonów OH– wyrażonego w postaci wykładniczej, gdy wykładnik;

- uzasadnia przyczynę kwasowego odczynu wodnych roztworów kwasów, zasadowego odczynu wodnych roztworów niektórych wodorotlenków (zasad) i amoniaku oraz odczynu niektórych wodnych roztworów soli; pisze odpowiednie równania reakcji;
- szkicuje wykres ilustrujący zmiany energii w reakcjach egzo- i endoenergetycznej;
- wykazuje różnice w znaczeniu pojęć: egzoenergetyczny i egzotermiczny, endoenergetyczny i endotermiczny;
- stężenia (ciśnienia) substratów, katalizatora, stopnia rozdrobnienia substratów i temperatury na szybkość danej reakcji;
- wyjaśnia wpływ katalizatora na wzrost szybkości reakcji jako efekt obniżenia energii aktywacji;
- zapisuje i nazywa równania reakcji zachodzące w półogniwach metalicznych (I rodzaju) ogniwa galwanicznego;
- projektuje doświadczenie porównujące reaktywność chemiczną dwóch różnych metali (schemat, obserwacje, wnioski, równania reakcji);
- porównuje, na wybranych przykładach, budowę oraz właściwości fizyczne substancji tworzących kryształy metaliczne;
- projektuje i przeprowadza badanie mające na celu odróżnić metale o podobnych właściwościach;
- uzasadnia przynależność pierwiastków do grupy lub bloku konfiguracyjnego *s* lub *p* w układzie okresowym;
- uzasadnia, odwołując się do określonych właściwości pierwiastków, ich zastosowania;
- pisze wzory hydratów i soli bezwodnych ($CaSO_4$, $(CaSO_4)_2 \cdot H_2O$ i $CaSO_4 \cdot 2H_2O$); przewiduje zachowanie się hydratów podczas ogrzewania i weryfikuje swoje przewidywania doświadczalnie; wyjaśnia proces twardnienia zaprawy gipsowej; pisze odpowiednie równanie reakcji;
- wyjaśnia, na czym polega pasywacja glinu; tłumaczy znaczenie tego zjawiska w zastosowaniu glinu w technice;

ocena celująca:

- wyjaśnia przyczyny zmian charakteru chemicznego tlenków i wodorków w okresach;
- opisuje przyczyny szkodliwego wpływu niektórych tlenków na środowisko;
- wyjaśnia właściwości wody istotne dla jej roli w przyrodzie;
- opisuje zasady, na których podstawie dokonywano kolejnych podziałów na kwasy i zasady;
- pisze równanie reakcji kwasów mocniejszych z solami kwasów o mniejszej mocy;
- klasyfikuje poznane kwasy ze względu na ich skład (kwasy tlenowe i beztlenowe), moc i właściwości utleniające;
- podaje warunki wymagane do utworzenia wodorosoli;
- podaje nazwę wodorosoli i hydratów na podstawie ich wzorów;
- wyszukuje w Internecie informacji o zastosowaniu różnych soli;
- wartością pH a stężeniem jonów wodoru;

- szacuje granice, w których zawiera się $[H^+]$ dla niecałkowitych wartości pH, podając je w postaci wykładniczej, gdy wykładnik;
- pisze równania reakcji: zobojętniania, wytrącania osadów i wybranych soli z wodą w formie jonowej pełnej i skróconej;
- stosuje pojęcie energia aktywacji do interpretacji przebiegu reakcji chemicznych;
- wyszukuje informacje na temat katalizatorów w procesach biochemicznych;
- wyszukuje, porządkuje, porównuje i prezentuje informacje o współczesnych źródłach prądu stałego (akumulator, bateria, ogniwo paliwowe);
- wyszukuje, porządkuje, porównuje i prezentuje informacje o przebiegu korozji elektrochemicznej stali i żeliwa; oraz o sposobach ochrony metali przed korozją elektrochemiczną;
- projektuje ogniwo galwaniczne do podanej reakcji utleniania–redukcji;
- wyszukuje i prezentuje informacje na temat specyficznych właściwości metali i ich stopów oraz niemetali w aspekcie ich praktycznego znaczenia;
- wyszukuje i prezentuje informacje na temat składu nawozów naturalnych i sztucznych oraz klasyfikuje je pod kątem zawartości pierwiastków;
- wyszukuje, porządkuje, porównuje i prezentuje informacje o procesie produkcji szkła, rodzajach szkła oraz jego właściwościach i zastosowaniach;
- wyszukuje, porządkuje, porównuje i prezentuje informacje o właściwościach i zastosowaniach skał wapiennych (wapień, marmur, kreda); projektuje i przeprowadza doświadczenie, którego celem będzie odróżnienie skał wapiennych od innych skał i minerałów; pisze odpowiednie równania reakcji;
- bada i opisuje właściwości tlenku krzemu (IV); wyszukuje, porządkuje, porównuje i prezentuje informacje o odmianach tlenku krzemu (IV) występujących w przyrodzie i ich zastosowaniach;

Sekcja nauczycieli chemii LOZP

Mateusz Kozioł

Wymagania edukacyjne niezbędne do otrzymania poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z chemii dla klasy III zakres podstawowy.

Opracowane na podstawie programu nauczania chemii w Liceum Ogólnokształcącym Zakonu Pijarów w Krakowie

Zakres Materiału:

1. Węglowodory
2. Alkohole i fenole
3. Aldehydy i ketony
4. Kwasy karboksylowe i ich pochodne: estry, tłuszcze, sole, mydła
5. Związki organiczne zawierające azot
6. Białka
7. Cukry
8. Chemia wokół nas.

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny:

Uczeń:

ocena dopuszczająca:

- definiuje pojęcia: chemia organiczna, izomeria;
- wymienia pierwiastki wchodzące w skład związków organicznych;
- definiuje pojęcia: węglowodory, węglowodór nasycony, węglowodór nienasycony, węglowodór aromatyczny, szereg homologiczny, homolog, alkan, izomeria, izomeria szkieletowa (łańcuchowa);
- podaje wzór ogólny szeregu homologicznego alkanów, alkenów i alkinów oraz benzenu;
- wymienia nazwy węglowodorów do C_8;
- określa wybrane właściwości fizyczne: metanu, etanu, propanu i butanu;
- definiuje pojęcia: reakcja spalania, reakcja substytucji (podstawiania), addycji, polimeryzacji;
- definiuje pojęcia: gaz ziemny, ropa naftowa, węgiel kamienny;
- opisuje właściwości fizyczne gazu ziemnego, ropy naftowej i węgla kamiennego;

- definiuje pojęcia: grupa funkcyjna, fluorowcopochodne węglowodorów;
- podaje przykłady wzorów fluorowcopochodnych węglowodorów;
- definiuje pojęcia: grupa hydroksylowa, alkohol monohydroksylowy, alkohol polihydroksylowy, fenol, rzędowość alkoholi;
- podaje ogólny wzór strukturalny alkoholi monohydroksylowych i polihydroksylowych oraz fenoli;
- podaje wzory półstrukturalne oraz nazwy systematyczne i zwyczajowe alkoholi o prostym łańcuchu do C_5;
- podaje przykłady zastosowań alkoholi monohydroksylowych i alkoholi polihydroksylowych (glikolu etylenowego, glicerolu) oraz fenolu;
- definiuje pojęcia: grupa aldehydowa, grupa karbonylowa, aldehyd, keton, ester, mydło, tłuszcz, amina, amid kwasowy;
- podaje ogólny wzór strukturalny jednofunkcyjnych pochodnych węglowodorów;
- podaje przykłady zastosowań jednofunkcyjnych pochodnych węglowodorów;
- definiuje pojęcia: grupa karboksylowa, kwas tłuszczowy, wyższy kwas tłuszczowy, hydroksykwas, ester, mydło, tłuszcz, amina, amid;
- podaje przykłady zastosowań kwasów metanowego i etanowego, wyższych kwasów tłuszczowych, estrów oraz mydeł;
- podaje klasyfikację tłuszczów ze względu na pochodzenie oraz budowę;
- wykazuje różnice w budowie tłuszczów zwierzęcych i roślinnych;
- podaje definicję aminokwasów i białek;
- omawia właściwości fizyczne białek (rozpuszczalność w wodzie i tworzenie koloidów);
- wymienia czynniki wywołujące denaturację białka;
- omawia znaczenie białek w diecie człowieka;
- dokonuje podziału cukrów na proste i złożone, klasyfikuje cukry proste ze względu na liczbę atomów węgla w cząsteczce i grupę funkcyjną;
- o wymienia zastosowanie cukrów;
- wymienia podstawowe grupy produktów wytwarzanych przez przemysł chemiczny;
- wymienia najważniejsze gałęzie przemysłu chemicznego;
- wyszukuje informacji na temat składników zawartych w kawie, herbacie, mleku, wodzie mineralnej, napojach typu cola w aspekcie ich działania na organizm ludzki;
- wyszukuje, porządkuje i prezentuje informacje o rodzajach zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby (np. metale ciężkie, węglowodory, produkty spalania paliw, freony, pyły, azotany(V), fosforany(V) (ortofosforany(V)), ich źródłach oraz wpływie na stan środowiska naturalnego, w tym klimatu;

ocena dostateczna:

- wyjaśnia, dlaczego atom węgla w większości związków chemicznych tworzy cztery wiązania kowalencyjne;
- odróżnia wzory sumaryczne, strukturalne i półstrukturalne związków organicznych ;
- pisze wzory sumaryczne węglowodorów do C_8 na podstawie wzoru ogólnego alkanów;

- pisze wzory półstrukturalne izomerów butanu, pentanu, heksanu;
- opisuje tendencję zmian właściwości fizycznych węglowodorów;
- określa produkty reakcji spalania całkowitego i niecałkowitego;
- wskazuje główne zastosowania węglowodorów;
- opisuje właściwości fizyczne benzenu;
- wymienia źródła pozyskiwania węglowodorów aromatycznych;
- definiuje pojęcia: destylacja frakcyjna, frakcja, piroliza (koksowanie, sucha destylacja);
- wskazuje zastosowania gazu ziemnego;
- omawia budowę fluorowcopochodnych węglowodorów ;
- omawia reguły nazewnictwa fluorowcopochodnych węglowodorów;
- omawia właściwości fizyczne fluorowcopochodnych węglowodorów;
- podaje sposoby otrzymywania fluorowcopochodnych węglowodorów;
- definiuje pojęcia: alkohol I- , II- i III-rzędowy;
- wymienia sposoby otrzymywania alkoholi monohydroksylowych;
- wymienia właściwości fizyczne alkoholi monohydroksylowych i alkoholi polihydroksylowych;
- podaje sposoby otrzymywania glikolu etylenowego i glicerolu oraz fenolu;
- wymienia właściwości chemiczne glikolu etylenowego i glicerolu i fenolu;
- wymienia charakterystyczne reakcje, jakim ulegają alkohole monohydroksylowe;
- dostrzega szkodliwe działanie alkoholu metylowego i etylowego na organizm ludzki;
- odróżnia wzory fenoli i alkoholi;
- podaje (wymiennie) wzory oraz nazwy zwyczajowe i systematyczne aldehydów i ketonów do C_5;
- wymienia sposoby otrzymywania aldehydów i ketonów;
- wymienia właściwości fizyczne i chemiczne aldehydów i acetonu;
- podaje (wymiennie) wzory oraz nazwy zwyczajowe i systematyczne kwasów karboksylowych do C_5;
- wymienia sposoby otrzymywania kwasów karboksylowych, hydroksykwasów;
- wymienia właściwości fizyczne i chemiczne kwasów karboksylowych i ich pochodnych;
- podaje przykłady kwasów aromatycznych i polikarboksylowych, hydroksykwasów, estrów i mydeł i tłuszczy;
- opisuje sposób, w jaki można odróżnić tłuszcze nasycone od nienasyconych;
- omawia podstawowe funkcje biologiczne tłuszczów;
- wymienia skutki nadmiernego spożywania tłuszczów;
- omawia budowę metylo- i fenyloaminy;
- opisuje właściwości fizyczne i chemiczne amin;
- opisuje budowę białek (jako polimerów kondensacyjnych aminokwasów);
- opisuje doświadczalny sposób wywołania procesu denaturacji białka;
- wymienia funkcje, jakie pełnią białka w organizmie (podaje przykłady odpowiednich białek);
- wyszukuje, porządkuje i prezentuje informacje o pochodzeniu cukrów prostych, zawartych np. w owocach (fotosynteza);

- wyszukuje informacji o właściwościach leczniczych i toksycznych substancji chemicznych (dawka, rozpuszczalność w wodzie, sposób przenikania do organizmu), np. leków, nikotyny, etanolu;
- tłumaczy, na czym polegają sorpcyjne właściwości gleby w uprawie roślin i ochronie środowiska; planuje i przeprowadza badanie kwasowości gleby oraz badanie właściwości sorpcyjnych gleby;

ocena dobra:

- opisuje sposób identyfikacji węgla, wodoru, tlenu, azotu i siarki w związkach organicznych;
- opisuje zasady nazewnictwa węglowodorów rozgałęzionych;
- rozpoznaje związki będące izomerami;
- wyjaśnia przyczynę zmian właściwości fizycznych nierozgałęzionych alkanów;
- zapisuje równania reakcji spalania alkanu;
- zapisuje równania reakcji substytucji metanu chlorem;
- odróżnia węglowodory na podstawie przebiegu reakcji z wodą bromową i roztworem $KMnO_4$;
- definiuje pojęcia: kraking, reforming, liczba oktanowa;
- opisuje przebieg procesu destylacji ropy naftowej ;
- opisuje przebieg procesu pirolizy węgla;
- wyjaśnia przyczyny określonych właściwości fizycznych fluorowcopochodnych węglowodorów;
- omawia właściwości chemiczne fluorowcopochodnych węglowodorów;
- definiuje pojęcie izomeria położenia podstawnika;
- określa rzędowość danego alkoholu na podstawie jego wzoru strukturalnego;
- podaje nazwy i wzory alkoholi do C_8 o różnej rzędowości;
- wyjaśnia przyczyny zmian określonych właściwości fizycznych alkoholi monohydroksylowych i alkoholi polihydroksylowych;
- wyjaśnia przyczyny określonych właściwości fizycznych i kwasowego charakteru fenolu;
- wyjaśnia przyczyny zmian określonych właściwości fizycznych aldehydów i ketonów;;
- opisuje przebieg prób Tollensa i Trommera
- wyjaśnia właściwości chemiczne kwasów i ich pochodnych na podstawie analizy budowy grupy funkcyjnej;
- wyjaśnia przyczyny zmian określonych właściwości fizycznych kwasów karboksylowych;
- wyjaśnia przyczyny nienasyconego charakteru kwasu oleinowego;
- określa kierunek zmian aktywności chemicznej kwasów w szeregu homologicznym;
- zapisuje wzór strukturalny i półstrukturalny (grupowy) estru do C_8 na podstawie jego nazwy;
- zapisuje równanie reakcji estryfikacji za pomocą wzorów ogólnych;
- przedstawia tendencje zmian niektórych właściwości fizycznych estrów;
- tworzy nazwy tłuszczów, których cząsteczki zawierają jednakowe reszty kwasów karboksylowych;
- zapisuje równania reakcji tłuszczów nienasyconych z wodą bromową;

- wyjaśnia przyczyny określonych właściwości fizycznych i charakteru zasadowego amin;
- wyjaśnia mechanizm powstawania jonów obojnaczych;
- zapisuje wzory łańcuchowe w projekcji Fischera glukozy i fruktozy; wykazuje, że cukry proste należą do polihydroksyaldehydów lub polihydroksyketonów;
- wyszukuje informacji na temat działania składników popularnych leków (np. węgla aktywowanego, kwasu acetylosalicylowego, środków neutralizujących nadmiar kwasu w żołądku);
- proponuje sposoby ochrony środowiska naturalnego przed zanieczyszczeniem i degradacją zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju;

ocena bardzo dobra:

- wyjaśnia przyczynę różnorodności związków organicznych;
- zapisuje wzory półstrukturalne izomerów alkanów do C_8 na podstawie ich nazwy i odwrotnie;
- wyjaśnia przyczynę różnic niektórych właściwości fizycznych izomerów;
- wyjaśnia mechanizm reakcji metanu z chlorem;
- zapisuje równania reakcji addycji (H_2, Cl_2, Br_2, HCl, H_2O), polimeryzacji;
- ustala wzór monomeru na podstawie struktury polimeru;
- zapisuje równania reakcji uwodornienia oraz nitrowania benzenu;
- wskazuje sposób na odróżnienie węglowodorów;
- wyjaśnia przebieg procesów krakingu i reformingu;
- zapisuje równania reakcji otrzymywania fluorowcopochodnych węglowodorów;
- zapisuje równania reakcji charakteryzujące właściwości chemiczne fluorowcopochodnych węglowodorów;
- zapisuje równania reakcji otrzymywania alkoholi monohydroksylowych;
- zapisuje równania reakcji spalania, substytucji i eliminacji alkoholi monohydroksylowych;
- porównuje właściwości alkoholi o różnej rzędowości;
- odróżnia alkohole na podstawie wyników doświadczeń;
- zapisuje równania reakcji charakteryzujące właściwości chemiczne fenolu;
- porównuje właściwości alkoholi i fenoli;
- zapisuje równania reakcji otrzymywania aldehydów i ketonów;
- przewiduje produkty organiczne reakcji aldehydów i ketonów z odczynnikami Tollensa i Trommera;
- zapisuje równania reakcji otrzymywania kwasów karboksylowych z alkoholi lub aldehydów;
- zapisuje równania reakcji charakteryzujące właściwości chemiczne kwasów karboksylowych;
- pisze wzory strukturalne i półstrukturalne najprostszych hydroksykwasów do C_8;
- wyjaśnia zależność między budową cząsteczki estru a jego właściwościami;
- zapisuje równanie reakcji otrzymywania danego estru;
- wyjaśnia rolę kwasu siarkowego(VI) w reakcji estryfikacji
- zapisuje równania reakcji hydrolizy danego estru;

- wyjaśnia, dlaczego do smażenia nie należy używać masła oraz wielokrotnie tego samego oleju;
- rozwiązuje zadania stechiometryczne na podstawie równań reakcji bromowania tłuszczów;
- zapisuje równania reakcji ilustrujące właściwości chemiczne ;
- podział peptydów w zależności od liczby reszt aminokwasowych;
- projektuje i przeprowadza doświadczenie, którego wynik potwierdzi właściwości redukujące glukozy;
- wyszukuje informacji o procesach zachodzących podczas wyrabiania ciasta i pieczenia chleba, produkcji wina, otrzymywania kwaśnego mleka, jogurtów, serów;
- wskazuje potrzebę rozwoju gałęzi przemysłu chemicznego (leki, źródła energii, materiały);

ocena celująca:

- wykrywa obecność węgla, wodoru, tlenu, azotu i siarki w wybranych produktach spożywczych;
- wyjaśnia pojęcie rzędowości atomów węgla;
- oblicza ilość tlenu i powietrza potrzebnego do spalenia określonej ilości alkanu;
- wyjaśnia skutki działania czadu na organizm człowieka;
- wyjaśnia mechanizm reakcji addycji i polimeryzacji;
- podaje produkty reakcji addycji do niesymetrycznych węglowodorów nienasyconych;
- oblicza gęstość wybranych węglowodorów gazowych;
- omawia warunki przebiegu reakcji substytucji benzenu i addycji do benzenu;
- opisuje, w jaki sposób wyznacza się liczbę oktanową;
- podaje przykłady (wzory, nazwy) fluorowcopochodnych węglowodorów i ich zastosowania;
- wyjaśnia mechanizm i konsekwencje szkodliwego działania alkoholu metylowego i etylowego na organizm ludzki;
- rozwiązuje zadania stechiometryczne wynikające z właściwości alkoholi monohydroksylowych;
- projektuje doświadczenie pozwalające zidentyfikować alkohole polihydroksylowe w produktach codziennego użytku;
- projektuje doświadczenia odróżniające alkohole i fenole, aldehydy i ketony;
- rozwiązuje zadania stechiometryczne wynikające z właściwości kwasów karboksylowych;
- interpretuje przebieg reakcji otrzymywania kwasów karboksylowych jako reakcji utleniania–redukcji;
- projektuje doświadczenie odróżniające kwas salicylowy od kwasu mlekowego;
- wyjaśnia mechanizm reakcji estryfikacji i hydrolizy estrów;
- planuje sposób otrzymania danego estru na podstawie schematu reakcji;
- opisuje różnice w budowie tłuszczów *cis*- i *trans*-;
- wyszukuje i prezentuje informacje na temat lipidów (w tym cholesterolu) o znaczeniu biologicznym;
- omawia budowę i zastosowania estrów kwasów nieorganicznych;
- wyjaśnia związek amin z aminoplastami;
- projektuje i przeprowadza doświadczenie pozwalające na identyfikację białek (reakcja biuretowa i reakcja ksantoproteinowa);
- obserwuje różnice we właściwościach skrobi i celulozy;

- wyszukuje informacji o chemicznym składzie środków do mycia szkła, przetykania rur, czyszczenia metali i biżuterii w aspekcie zastosowań tych produktów; stosuje te środki, z uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa;
- wskazuje problemy i zagrożenia wynikające z niewłaściwego planowania i prowadzenia procesów chemicznych;
- uzasadnia konieczność projektowania i wdrażania procesów chemicznych umożliwiających ograniczenie lub wyeliminowanie używania albo wytwarzania niebezpiecznych substancji; wyjaśnia zasady tzw. zielonej chemii.

Sekcja nauczycieli chemii LOZP

Mateusz Kozioł

Wymagania programowe na poszczególne oceny przygotowane na podstawie treści zawartych w podstawie programowej (załącznik nr 1 do rozporządzenia, Dz.U. z 2024 r., poz. 1019), z przedmiotu CHEMIA - klasa 1., zakres rozszerzony.

1. **Pracownia chemiczna. Przepisy BHP i regulamin.**

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1+2]	Ocena dobra [1+2+3]	Ocena bardzo dobra [1+2+3+4]	Ocena celująca [1+2+3+4+5]
Uczeń: – wymienia nazwy szkła i podstawowego sprzętu laboratoryjnego – wymienia zasady bezpiecznej pracy w szkolnej pracowni chemicznej i je stosuje – wymienia, jakie informacje można uzyskać, mając do dyspozycji karty charakterystyk substancji	Uczeń: – określa przeznaczenie szkła i podstawowego sprzętu laboratoryjnego, bezpiecznie posługuje się tym sprzętem oraz odczynnikami chemicznymi – odszukuje w kartach charakterystyk substancji informacje na temat zagrożeń związanych ze stosowaniem podstawowych odczynników – przedstawia przebieg doświadczenia za pomocą schematycznego rysunku i formułuje wnioski	Uczeń: – zna i stosuje zasady BHP w laboratorium wraz z regułami udzielania pierwszej pomocy – odszukuje w karcie charakterystyk substancji informacje na temat wpływu podanego odczynnika chemicznego na organizm	Uczeń: – wykorzystuje tekst o tematyce chemicznej i przygotowane przez nauczyciela odczynniki (sprzęt) w celu formułowania problemów badawczych, weryfikacji postawionych hipotez oraz wykonuje pod kierunkiem nauczyciela doświadczenie chemiczne – dokumentuje przebieg doświadczenia z użyciem narzędzi informatycznych oraz prezentuje uzyskane wyniki na forum grupy lub klasy	Uczeń: – planuje krok po kroku przebieg doświadczenia chemicznego z wykorzystaniem literatury przedmiotu, zasobów internetu oraz metodologii badawczej, krytycznie analizuje uzyskane informacje, a następnie samodzielnie przygotowuje listę odczynników (sprzęt laboratoryjny) oraz procedurę wykonania doświadczenia – wyjaśnia, posługując się terminologią chemiczną, wiedzą z różnych źródeł informacji i kartami charakterystyk substancji, jaki jest mechanizm szkodliwego działania substancji

2. Atomy i cząsteczki. Struktura elektronowa atomu.

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1+2]	Ocena dobra [1+2+3]	Ocena bardzo dobra [1+2+3+4]	Ocena celująca [1+2+3+4+5]
Uczeń: – wyszczególnia jądro i elektrony jako składniki atomu – definiuje pojęcia: *proton, neutron, elektron, atom, nukleon, jednostka masy atomowej, masa atomowa i cząsteczkowa, nuklid i radionuklid* – objaśnia pojęcia: *izotopu i nuklidu, liczby atomowej i liczby masowej* – wymienia czynniki wpływające na trwałość jąder – wymienia rodzaje przemian jądrowych – opisuje budowę cząstek α i β – wyjaśnia, jakie warunki muszą być spełnione, aby przebiegły sztuczne przemiany jądrowe – przedstawia planetarny model budowy atomu wodoru – wymienia nazwy literowe kolejnych powłok elektronowych	Uczeń: – opisuje różnice między protonem a neutronem – na podstawie znajomości liczb Z i A wymienia liczbę cząstek elementarnych wchodzących w skład atomu danego pierwiastka – wymienia izotopy wodoru i opisuje ich budowę – na podstawie danych zawartych w układzie okresowym określa masy atomowe pierwiastków oraz oblicza masy cząsteczkowe – wymienia rodzaje promieniowania jądrowego i je definiuje – wyjaśnia, na czym polega zjawisko promieniotwórczości naturalnej i sztucznej – pisze równania reakcji prostych przemian jądrowych, np. emisji cząstek α, β i γ – stosuje zasady prawidłowego zapisu	Uczeń: – wskazuje w zbiorze nuklidów te, które są izotopami, izotonami, izobarami, mając do dyspozycji tekst o tematyce chemicznej (w szczególności definicje izotonów, izobarów) – opisuje budowę atomów pierwiastków rozpoczynających i kończących dany szereg promieniotwórczy, mając do dyspozycji szeregi promieniotwórcze – oblicza średnią masę atomową pierwiastka jako średnią ważoną z zawartości procentowej poszczególnych izotopów – oblicza procentowy skład izotopowy pierwiastków, mając do dyspozycji średnią masę atomową pierwiastka – podaje przykłady nuklidów promieniotwórczych	Uczeń: – określa, przez kogo i kiedy zostały odkryte neutrony, elektrony i protony – wymienia techniki badawcze, za pomocą których można obrazować powierzchnię próbki ze zdolnością rozdzielczą na poziomie atomowym – na podstawie materiału źródłowego wskazuje w zbiorze nuklidów te, które są izotonami i izobarami – przelicza masy atomowe i cząsteczkowe na masy w gramach i odwrotnie; wykonuje obliczenia związane z masą atomową i masą cząsteczkową o większym stopniu trudności – objaśnia, na czym polega tzw. wychwyt K – opisuje wpływ składu jądra na jego trwałość – wyjaśnia pojęcie: *połowiczny czas rozpadu*	Uczeń: – opisuje, w jaki sposób zostały odkryte protony, elektrony i neutrony – przedstawia kwarkową budowę protonu i neutronu oraz wyjaśnia, na czym polega ich wzajemna przemiana – potrafi wymienić pierwiastki składające się z takich samych nuklidów – wyjaśnia, dlaczego właściwości pierwiastków nie zmieniają się okresowo wraz ze wzrostem masy atomowej, ale zmieniają się wraz ze wzrostem liczby atomowej – na podstawie danych z naturalnych szeregów promieniotwórczych określa, jakim przemianom ulegają izotopy poszczególnych pierwiastków (z uwzględnieniem reakcji równoległych i następczych) i układa równania przemian

– definiuje pojęcia: *powłoka, podpowłoka elektronowa i poziom orbitalny* – definiuje główną i poboczną liczbę kwantową, podaje ich literowe oznaczenia oraz wartości, które mogą przyjmować – definiuje elektrony walencyjne i podaje ich liczbę dla pierwiastków do Z = 20 – zapisuje powłokowe konfiguracje elektronowe pierwiastków o liczbach atomowych do Z = 20 – opisuje związek między położeniem pierwiastka w układzie okresowym (do Z = 20) a budową jego atomu – podaje nazwy literowe bloków konfiguracyjnych s, p, d i f układu okresowego – objaśnia zasadę przynależności pierwiastka do danego bloku konfiguracyjnego w układzie okresowym – definiuje magnetyczną i spinową liczbę kwantową, podaje ich literowe	równań reakcji jądrowych do przewidywania produktów reakcji rozpadu promieniotwórczego – formułuje prawo okresowości i ilustruje je stosownymi przykładami – wymienia wielkości fizyczne oraz przedstawia ich zmienność w grupach i okresach układu okresowego – opisuje związek między powłoką, podpowłoką elektronową i obszarem orbitalnym – tłumaczy, dlaczego opisując budowę atomu, posługujemy się pojęciem prawdopodobieństwa – znając wartość liczby kwantowej n, podaje wartości pozostałych liczb kwantowych – objaśnia, co opisuje funkcja falowa opisuje kształt przestrzenny orbitali s i p – podaje zasadę rozmieszczania elektronów na podpowłokach – przedstawia kolejność zapełniania podpowłok elektronowych w atomach	– określa właściwości promieniowania α, β i γ – przedstawia sposoby otrzymywania radionuklidów (promieniotwórczość sztuczna) i zapisuje odpowiednie równania reakcji jądrowych – wskazuje w układzie okresowym pierwiastki o podobnych właściwościach – tłumaczy kierunek zmian energii jonizacji oraz promienia atomowego w grupach i okresach układu okresowego – wyjaśnia zasady rozmieszczenia elektronów w atomach wieloelektronowych – przedstawia zależność między odległością elektronu od jądra a wartością głównej liczby kwantowej – tłumaczy, dlaczego maksymalna liczba elektronów na podpowłokach s, p, d, f wynosi odpowiednio 2, 6, 10, 14 – zapisuje pełne oraz skrócone (z symbolem	– wyjaśnia, dlaczego pierwiastki są uszeregowane w układzie okresowym według wzrostu liczby atomowej, a nie masy atomowej – podaje postulaty N. Bohra dotyczące ruchu elektronu wokół jądra (kwantowanie energii, ruch po orbicie o określonym promieniu) – wyjaśnia, czym jest kontur orbitalu – zapisuje konfiguracje elektronowe atomów pierwiastków bloku d, wynikające z kolejności zapełniania podpowłok – na podstawie konfiguracji atomu pierwiastka bloku d wskazuje elektrony walencyjne i odnajduje ten pierwiastek w układzie okresowym – wymienia pierwiastki o nietypowym rozmieszczeniu elektronów (chrom, miedź) – przedstawia graficznie (modele klatkowe) konfiguracje elektronowe pierwiastków do Z = 38	– podaje przykłady naturalnych przemian jądrowych oraz omawia historię ich odkrycia – podaje i definiuje jednostki dawki napromieniowania i równoważnika dawki napromieniowania – podaje przykłady anomalii (dotyczącej kolejności pierwiastków) występującej w układzie okresowym – objaśnia, co opisuje kwadrat funkcji falowej – proponuje konfiguracje elektronowe wybranych atomów w stanach wzbudzonych – określa, posługując się układem okresowym pierwiastków, wiedzą na temat okresowości zmian właściwości pierwiastków, a także wiedzą z różnych źródeł informacji (danymi liczbowymi), który z pierwiastków w układzie okresowym ma: – największą / najmniejszą temperaturę topnienia / wrzenia

oznaczenia oraz wartości, jakie mogą przyjmować – wyjaśnia, co oznaczają indeksy *x, y, z* umieszczane przy symbolach orbitali p – definiuje elektrony walencyjne i je odnajduje w zapisach konfiguracji elektronowych atomów pierwiastków bloków: s i p – wskazuje pierwiastek bloku s lub bloku p w układzie okresowym na podstawie znajomości konfiguracji elektronowej atomu tego pierwiastka – podaje nazwy grup pierwiastków bloków s, p	– zapisuje podpowłokowe konfiguracje elektronowe pierwiastków grup głównych do Z = 20 i na ich podstawie podaje położenie oraz wskazuje blok, do którego należy rozpatrywany pierwiastek – podaje maksymalną liczbę elektronów znajdujących się na poszczególnych podpowłokach – przyporządkowuje danej wartości pobocznej liczby kwantowej odpowiedni typ orbitalu i odwrotnie – wskazuje pierwiastek bloku s lub bloku p w układzie okresowym na podstawie znajomości konfiguracji elektronowej atomu tego pierwiastka – podaje treść zakazu Pauliego i reguły Hunda – określa przynależność pierwiastków do bloków konfiguracyjnych s, p, d, mając do dyspozycji konfigurację elektronową atomu pierwiastka – podaje nazwy grup pierwiastków bloków s, p, d	helowca) podpowłokowe konfiguracje elektronowe pierwiastków do Z = 38 – przyporządkowuje danej wartości pobocznej liczby kwantowej odpowiedni typ orbitalu i odwrotnie – przedstawia kolejność zapełniania podpowłok elektronowych w atomach – podaje treść zakazu Pauliego i reguły Hunda oraz stosuje je przy zapisie klatkowym konfiguracji elektronowych – wyjaśnia własnymi słowami, jaki jest związek między budową atomu a położeniem pierwiastka w układzie okresowym – podaje symbol pierwiastka, mając do dyspozycji informacje na temat położenia pierwiastka w układzie okresowym (numer okresu) oraz zależności między liczbą elektronów sparowanych i niesparowanych w powłokach walencyjnych	– wyjaśnia pojęcie spinu elektronowego – wyjaśnia, dlaczego pierwszy szereg d znajduje się w czwartym okresie – przewiduje ogólny zapis konfiguracji elektronów walencyjnych dla atomów pierwiastków poszczególnych grup w blokach konfiguracyjnych s, p, d, mając do dyspozycji układ okresowy, numery powłok walencyjnych i literowe symbole podpowłok – mając do dyspozycji informacje na temat promocji elektronowej w atomach (np. konfigurację atomów Cr, Cu) rozstrzyga, czy do promocji elektronowej może dochodzić w innych atomach w obrębie tej samej grupy (np. Mo, Ag) i zapisuje konfigurację elektronową innych atomów z uwzględnieniem promocji	– największą / najmniejszą gęstość

	– szereguje atomy pierwiastków według wartości promienia atomowego			

3. Wiązania chemiczne.

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1+2]	Ocena dobra [1+2+3]	Ocena bardzo dobra [1+2+3+4]	Ocena celująca [1+2+3+4+5]
Uczeń: – wyjaśnia różnice między pierwiastkiem a związkiem chemicznym – podaje przykłady pierwiastków chemicznych z własnego otoczenia – definiuje wiązania kowalencyjne (atomowe), kowalencyjne spolaryzowane (atomowe spolaryzowane) i jonowe – podaje definicję elektroujemności i odnajduje wartości elektroujemności pierwiastków w tablicach – określa, mając do dyspozycji układ okresowy pierwiastków chemicznych, tendencje zmian elektroujemności w układzie okresowym	Uczeń: – opisuje budowę prostych cząsteczek homoatomowych (H_2, Cl_2, N_2, P_4) – opisuje budowę i wyjaśnia właściwości metali, posługując się pojęciem wiązania metalicznego – omawia sposoby osiągania przez atomy pierwiastków grup głównych trwałych konfiguracji najbliższych helowców – opisuje zmiany elektroujemności pierwiastków w okresach i grupach układu okresowego – przedstawia, za pomocą wzorów elektronowych, sposób powstawania	Uczeń: – wyjaśnia na podstawie konfiguracji elektronowych pierwiastków, dlaczego atomy gazów szlachetnych nie łączą się w cząsteczki – odwołuje się do budowy atomów, aby wyjaśnić, dlaczego wartość pierwszej energii jonizacji maleje w grupach i rośnie w okresach – korzysta z wartości elektroujemności i szereguje podane związki według wzrastającej (malejącej) polarności – szereguje tlenki pierwiastków pierwszej / drugiej grupy i drugiego / trzeciego okresu wymienione w informacji wprowadzającej według rosnącego / malejącego	Uczeń: – objaśnia, na jakiej podstawie można porównywać siłę wiązania metalicznego, np. w Na, Mg, Al – wyjaśnia, dlaczego niektóre pierwiastki w temperaturze 25 °C są ciałami stałymi (np. siarka, fosfor, węgiel), a inne gazami (np. wodór, chlor) – korzysta z definicji pierwszej, drugiej i trzeciej energii jonizacji atomów oraz odpowiednich równań i przyporządkowuje wartości energii jonizacji do tych równań – korzysta z dostępnych źródeł informacji (np. tekstu o tematyce chemicznej) lub korzysta z informacji na temat	Uczeń: – definiuje orbitale: wiążący i antywiążący – tłumaczy równocenność wiązań w cząsteczce ozonu – analizuje wykres przedstawiający wartość pierwszej energii jonizacji atomów pierwiastków drugiego i trzeciego okresu w funkcji liczby atomowej pierwiastka i na tej podstawie wskazuje anomalie w wartościach energii jonizacji oraz proponuje wyjaśnienie tych anomalii – na podstawie dostępnych informacji, wnioskuje o energii sieci krystalicznej kryształu jonowego i jej zmianach w zależności od promienia i ładunku jonów tworzących kryształ;

– podaje przykłady związków jonowych i wymienia ich cechy charakterystyczne – wskazuje spośród podanych związków te, w których występuje wiązanie jonowe – opisuje budowę cząsteczki chlorowodoru i tłumaczy, dlaczego jest ona dipolem – wymienia przykłady związków chemicznych, których cząsteczki są zbudowane z atomów połączonych wiązaniami kowalencyjnymi spolaryzowanymi – wyjaśnia pojęcia: atom centralny, ligand, liczba koordynacyjna – tłumaczy różnice między orbitalem atomowym a orbitalem molekularnym – definiuje pojęcie hybrydyzacji – opisuje różnice między wiązaniami σ i π – podaje, mając do dyspozycji definicję wiązania wodorowego, jakie warunki muszą być spełnione, aby między	wiązania kowalencyjnego (atomowego) w cząsteczkach homo- oraz heteroatomowych – definiuje energię jonizacji – tłumaczy, dlaczego atomy metali mają tendencję do oddawania, a atomy niemetali do przyłączania elektronów – opisuje budowę elektronową kationów i anionów – wyjaśnia zachowanie substancji jonowych podczas ich rozpuszczania w wodzie, a także dysocjacji termicznej – opisuje mechanizm przewodzenia prądu przez roztwory substancji jonowych – przedstawia za pomocą wzorów elektronowych sposób tworzenia wielokrotnego wiązania kowalencyjnego (atomowego) – tłumaczy sposób powstawania wiązania koordynacyjnego w cząsteczce CO oraz w addukcie $H_3N{\rightarrow}BF_3$,	charakteru wiązania jonowego, mając do dyspozycji układ okresowy – porównuje właściwości związków jonowych i kowalencyjnych – tłumaczy sposób powstawania wiązania koordynacyjnego w cząsteczkach: SO_2, SO_3 i jonach: H_3O^+, NH_4^+, wskazuje donor i akceptor pary elektronowej – rysuje kreskowy wzór elektronowy cząsteczek: SO_2, SO_3 i jonów: H_3O^+, NH_4^+ – opisuje kształt przestrzenny cząsteczek: wody, tlenku węgla(IV), fluorku boru, amoniaku i metanu – definiuje moment dipolowy – wymienia warunki, które muszą zostać spełnione, aby cząsteczka była dipolem – podaje liczbę orbitali atomu centralnego ulegających hybrydyzacji (na podstawie obliczeń) – przedstawia schemat tworzenia orbitali	wartości temperatury topnienia / wrzenia substancji i przewiduje, jaki rodzaj wiązania chemicznego występuje między pierwiastkami w związku – określa, na podstawie porównania wartości temperatury topnienia różnych związków chemicznych, jak zmienia się charakter wiązania jonowego w szeregu tych związków – podaje wartości liczb koordynacyjnych charakterystycznych dla związków koordynacyjnych – wymienia typowe ligandy – przedstawia zasady zapisywania wzorów oraz podstawy nomenklatury związków koordynacyjnych – tłumaczy sposób powstawania wiązania koordynacyjnego oraz rysuje kreskowy wzór elektronowy cząsteczek: $HClO_4$, $HClO_3$, $HClO_2$, H_2SO_4, H_2SO_3, HNO_3,	weryfikuje stawiane hipotezy, porównując dane z tablic chemicznych – na podstawie sumarycznej liczby elektronów walencyjnych przewiduje, czy dany związek jest, czy nie jest rodnikiem – wyjaśnia przyczynę trwałości związków koordynacyjnych – modeluje budowę przestrzenną jonów kompleksowych o liczbach koordynacyjnych: 4 i 6 – rysuje kresowe wzory elektronowe złożonych cząsteczek zawierających wiązania koordynacyjne i jonów kompleksowych – określa typ hybrydyzacji orbitali walencyjnych atomu centralnego w jonie kompleksowym – definiuje pojęcie orbitali zdelokalizowanych, analizując struktury rezonansowe cząsteczki benzenu – przyporządkowuje średnie wartości energii dysocjacji wiązań pojedynczych, podwójnych

cząsteczkami związku chemicznego występowało wiązanie wodorowe	wskazuje donor i akceptor pary elektronowej – rysuje kreskowy wzór elektronowy cząsteczki CO – wyjaśnia, w jaki sposób, znając wzór związku chemicznego, można przewidzieć kształt jego cząsteczki – wymienia typy i przedstawia schematycznie kontury orbitali zhybrydyzowanych – określa typ hybrydyzacji w prostych cząsteczkach, np. CH_4, BF_3, C_2H_4 i C_2H_2 – podaje liczbę wiązań typu σ i π w podanych cząsteczkach, np. CO_2, N_2, O_2, Cl_2 – wyjaśnia, kiedy w cząsteczce powstaje orbital molekularny σ, a kiedy π – wyjaśnia, dlaczego cząsteczki węglowodorów zawierających wiązania podwójne i potrójne wykazują dużą reaktywność – tłumaczy różnice w budowie lodu i wody – zaznacza wiązania wodorowe między cząsteczkami wody, mając	molekularnych σ i π z odpowiednich orbitali atomowych – określa liczbę wiązań danego typu (σ, π) w cząsteczkach, np. CO, $HClO_4$, $HClO_3$, $HClO_2$, H_2SO_4, H_2SO_3, HNO_3, H_3PO_4 i jonach H_3O^+, NH_4^+, mając do dyspozycji kreskowy wzór elektronowy – objaśnia pojęcie hybrydyzacji orbitali atomowych i prezentuje kształt przestrzenny orbitali zhybrydyzowanych – wskazuje, mając do dyspozycji wykres przedstawiający temperatury wrzenia wodorków 17., 16., 15., 14. grupy układu okresowego w funkcji masy cząsteczkowej wodorków, między którymi cząsteczkami wodorków występują / nie występują wiązania wodorowe – wyjaśnia, dlaczego temperatura wrzenia wodorków 14. grupy rośnie wraz ze wzrostem masy cząsteczkowej wodorku	H_3PO_4, wskazuje donor i akceptor pary elektronowej – objaśnia, dlaczego kąt między wiązaniami w niektórych cząsteczkach o hybrydyzacji atomu centralnego sp^3, np. w wodzie i amoniaku, jest mniejszy niż 109° – przewiduje budowę cząsteczki, mając do dyspozycji wartość momentu dipolowego cząsteczki i jej wzór sumaryczny – opisuje hybrydyzację sp^3, sp^2 i sp i podaje przykłady cząsteczek – na podstawie teorii hybrydyzacji walencyjnych orbitali atomowych węgla tłumaczy budowę cząsteczek etanu, etenu i etynu – wyjaśnia, w jaki sposób oddziałują ze sobą cząsteczki, które nie są dipolami – opisuje rolę wiązania wodorowego dla życia na Ziemi – na podstawie porównania wartości temperatury topnienia substancji oraz	i potrójnych do wiązań o różnej krotności – przewiduje właściwości wody, w przypadku, gdyby jej cząsteczki nie oddziaływały ze sobą – przewiduje, mając do dyspozycji wzory półstrukturalne cząsteczek związków organicznych, możliwość wystąpienia wewnątrz-cząsteczkowych wiązań wodorowych

	do dyspozycji kreskowe wzory elektronowe cząsteczek wody	– konstruuje wykres przedstawiający temperatury wrzenia wodorków 17., 16., 15., 14. grupy układu okresowego w funkcji masy cząsteczkowej wodorków, mając do dyspozycji temperatury wrzenia poszczególnych wodorków – wyjaśnia, mając do dyspozycji wzory półstrukturalne (grupowe) poszczególnych homologów, dlaczego w danym szeregu homologicznym rośnie temperatura wrzenia homologów	ich rodzaju klasyfikuje substancje ze względu na rodzaj tworzonych przez nie kryształów do: kryształów kowalencyjnych, kryształów molekularnych, kryształów jonowych i kryształów metalicznych – ocenia, mając do dyspozycji wzory półstrukturalne (grupowe) cząsteczek związków organicznych oraz podane temperatury wrzenia substancji, czy między cząsteczkami związków organicznych będą występowały wiązania wodorowe	

4. Stechiometria chemiczna.

Ocena dopuszczająca [1]	**Ocena dostateczna [1+2]**	**Ocena dobra [1+2+3]**	**Ocena bardzo dobra [1+2+3+4]**	**Ocena celująca [1+2+3+4+5]**
Uczeń: – definiuje pojęcia: mol i masa molowa – korzystając z układu okresowego, podaje wartości mas molowych pierwiastków	Uczeń: – wyjaśnia pojęcie: objętość molowa gazów – wykonuje proste obliczenia związane z pojęciami: mol, masa molowa, objętość molowa	Uczeń: – swobodnie operuje pojęciami mola, masy molowej i objętości molowej – stosuje w obliczeniach chemicznych równanie Clapeyrona	Uczeń: – porównuje gęstości różnych gazów na podstawie znajomości ich mas molowych – wykonuje obliczenia dotyczące mola, masy molowej i objętości	Uczeń: – znając masę molową gazu oraz średnią masę molową powietrza, proponuje sposób zbierania wydzielającego się gazu – potrafi zaplanować i przeprowadzić

– na podstawie wzoru chemicznego oblicza wartości mas molowych związków chemicznych oraz pierwiastków występujących pod postacią cząsteczek – podaje treść prawa Avogadra – korzysta z wartości gęstości i oblicza masy molowe gazów – głównych składników powietrza – potrafi wyjaśnić różnicę między wzorem rzeczywistym a empirycznym – formułuje prawo stałości składu związku chemicznego – podaje wzory sumaryczne prostych związków chemicznych – zapisuje równania najprostszych reakcji chemicznych na podstawie słownego lub graficznego opisu – definiuje stosunek molowy reagentów – na podstawie równania reakcji ustala stosunek masowy reagentów	gazów w warunkach normalnych – wyjaśnia pojęcie: liczba Avogadra oraz wiąże mol z liczbą cząstek zawartych w podanej ilości substancji – charakteryzuje warunki normalne – oblicza masy molowe hydratów, wodorosoli, hydroksosoli, mając do dyspozycji wzór sumaryczny lub nazwę systematyczną związku – oblicza skład procentowy poszczególnych pierwiastków w związku chemicznym – na podstawie danych zawartości procentowych poszczególnych pierwiastków potrafi określić wzór empiryczny (elementarny) i rzeczywisty związku chemicznego – pisze i bilansuje równania prostych reakcji chemicznych – wykonuje proste obliczenia dotyczące stosunku masowego reagentów i wzorów związków chemicznych	– wyjaśnia pojęcie wydajności reakcji – wyjaśnia własnymi słowami, jakie wnioski wynikają z analizy treści prawa Avogadra – oblicza zawartości procentowe wody w szeregu hydratów, mając do dyspozycji nazwy i wzory hydratów (masy molowe) – potrafi określić wzór rzeczywisty na podstawie wzoru elementarnego i gęstości par substancji (bezwzględnej i względnej) – ustala empiryczny i rzeczywisty wzór związku chemicznego, mając do dyspozycji wyniki analizy spaleniowej (masę CO_2 i masę H_2O) – definiuje pojecie stosunku stechiometrycznego i niestechiometrycz-nego – oblicza, korzystając z podanego stosunku masowego reagentów, masę powstającego produktu w przypadku, gdy jeden z substratów znajduje się w nadmiarze	molowej o podwyższonym stopniu trudności – oblicza średnią masę molową powietrza (mając do dyspozycji informacje na temat zawartości procentowej poszczególnych gazów w powietrzu) i na tej podstawie przewiduje, który z gazów będzie cięższy / lżejszy od powietrza – potrafi wymienić metody wyznaczania wzorów substancji – ustala empiryczny i rzeczywisty wzór związku chemicznego na podstawie wyników analizy spaleniowej – ustala skład mieszaniny otrzymanej w wyniku reakcji niestechiometrycz-nych ilości np. dwóch gazów – wykonuje obliczenia stechiometryczne o podwyższonym stopniu trudności (w tym z zastosowaniem równania Clapeyrona)	doświadczenie mające na celu wyznaczenie liczby Avogadra – potrafi wyjaśnić, na czym polegają metody wyznaczania wzorów substancji – wyjaśnia różnicę między gazem doskonałym a rzeczywistym

	– interpretuje równania reakcji w ujęciu molowym – oblicza ilość substancji, która przereaguje z podaną ilością reagentu – ustala masę produktu otrzymanego w reakcji podanych ilości substratów – na podstawie równania reakcji ustala stosunek objętościowy gazowych reagentów – oblicza stosunek masowy reagentów na podstawie stosunku molowego	– stosuje w obliczeniach objętość molową gazów w warunkach normalnych, np. ustala objętość tlenu potrzebną do spalenia podanej ilości węglowodoru – wykonuje obliczenia związane z wydajnością reakcji chemicznych		

Przy tworzeniu, wykorzystano podstawę programową przedmiotu *chemia* oraz materiały autorskie wydawnictwa *WSiP*.

Sekcja nauczycieli chemii LOZP

Mateusz Kozioł

Wymagania programowe na poszczególne oceny przygotowane na podstawie treści zawartych w podstawie programowej (załącznik nr 1 do rozporządzenia, Dz.U. z 2024 r., poz. 1019), z przedmiotu CHEMIA - klasa 2., zakres rozszerzony.

1. **Roztwory i inne mieszaniny.**

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1+2]	Ocena dobra [1+2+3]	Ocena bardzo dobra [1+2+3+4]	Ocena celująca [1+2+3+4+5]
Uczeń: –wyjaśnia pojęcia: mieszanina jednorodna i niejednorodna oraz określe metody rozdzielania takich mieszanin –podaje przykłady roztworów o różnym stanie skupienia rozpuszczalnika i substancji rozpuszczonej –nazywa i rozpoznaje podstawowe czynności laboratoryjne, np. ogrzewanie, odparowywanie rozpuszczalnika –wyjaśnia pojęcia: roztwór nasycony, nienasycony, rozpuszczalność –opisuje roztwór za pomocą pojęcia stężenia procentowego, molowego –szacuje, jaką wartość przyjmie stężenie procentowe (molowe) roztworu uzyskanego przez zmieszanie dwóch roztworów o podanym stężeniu procentowym (molowym) oraz uzasadnia swoją odpowiedź	Uczeń: –rozdziela mieszaninę w sposób mechaniczny, np. siarki i żelaza, oraz na podstawie różnicy rozpuszczalności w wodzie zmieszanych substancji, np. piasku i soli kamiennej –opisuje zasadę rozdziału chromatograficznego –odczytuje z krzywej rozpuszczalności maksymalną liczbę gramów substancji rozpuszczonej w danej temperaturze –na podstawie danych sporządza temperaturową zależność rozpuszczalności danej substancji –definiuje stężenie procentowe i oblicza jego wartość –ustala ilości substancji potrzebnych do sporządzenia roztworu o zadanym stężeniu procentowym –definiuje stężenie molowe i oblicza jego wartość także przy użyciu pojęcia gęstości	Uczeń: –wyraża skład mieszaniny w procentach masowych –opisuje sposób udowodnienia, że barwniki roślin są mieszaninami substancji –korzystając z krzywej rozpuszczalności, oblicza stężenie procentowe nasyconego roztworu danej substancji –korzystając z tabeli rozpuszczalności, oblicza, w jakiej temperaturze nasycony roztwór danej substancji osiągnie określone stężenie procentowe –wyjaśnia, dlaczego niektóre związki chemiczne rozpuszczają się w wodzie, np. alkohol etylowy, a inne nie, np. węglowodory –sporządza roztwory o podanym stężeniu procentowym, mając do dyspozycji substancje bezwodne i rozpuszczalnik –prowadzi obliczenia związane ze zwiększaniem i	Uczeń: –korzysta z dostępnej literatury i odnajduje informacje dotyczące np. procesu destylacji, opisuje sposób jego prowadzenia i szkicuje schemat zestawu laboratoryjnego –wymienia właściwości fizyczne substancji, które są podstawą rozdziału mieszanin podczas sączenia, odparowywania rozpuszczalnika i destylacji –wymienia cechy substancji, które decydują o jej rozpuszczalności w wodzie –planuje doświadczenie pokazujące wpływ temperatury na rozpuszczalność tlenku węgla(IV) –oblicza, mając do dyspozycji rozpuszczalność hydratu w wodzie (w danej temperaturze), jakie jest stężenie procentowe roztworu soli bezwodnej	Uczeń: –opisuje zasadę chromatografii gazowej –wykonuje obliczenia dotyczące stężenia procentowego i molowego roztworu o podwyższonym stopniu trudności

	–ustala ilości substancji potrzebnych do sporządzenia podanej objętości roztworu o zadanym stężeniu molowym –wyjaśnia, mając do dyspozycji schemat przedstawiający metodę krzyża, w jaki sposób należy rozwiązywać zadania rachunkowe dotyczące mieszania roztworów z wykorzystaniem tej metody	zmniejszaniem stężenia procentowego roztworu –sporządza roztwory o podanym stężeniu molowym, mając do dyspozycji substancje bezwodne i rozpuszczalnik –prowadzi obliczenia związane ze zwiększaniem i zmniejszaniem stężenia molowego roztworu –przelicza wartości stężenia molowego na procentowe i odwrotnie	–sporządza roztwory o podanym stężeniu procentowym, mając do dyspozycji substancje uwodnione i rozpuszczalnik –prowadząc obliczenia stężeń procentowych i molowych roztworów, uwzględnia stopień czystości substancji –prowadzi obliczenia dotyczące mola i stężenia molowego roztworu z wykorzystaniem pojęcia uwodnionej soli	

2. Szybkość reakcji, efekty energetyczne oraz stan równowagi.

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1+2]	Ocena dobra [1+2+3]	Ocena bardzo dobra [1+2+3+4]	Ocena celująca [1+2+3+4+5]
Uczeń: –podaje definicję pojęć: szybkość średnia, szybkość chwilowa, szybkość początkowa reakcji –interpretuje szybkość reakcji jako zmianę stężenia reagenta w czasie –zapisuje równanie kinetyczne dla reakcji jednoetapowych –interpretuje wykresy szybkości reakcji, odczytuje stężenia substratów i produktów –definiuje pojęcia: energia aktywacji, kompleks aktywny –podaje treść reguły van't Hoffa –rysuje wykresy zmiany energii reagentów podczas przebiegu reakcji –definiuje pojęcia: katalizator, inhibitor –definiuje pojęcia: układ, otoczenie układu –tłumaczy pojęcia: reakcje endoenergetyczne i egzoenergetyczne –rysuje wykresy zmian energii dla reakcji endoenergetycznych i egzoenergetycznych	Uczeń: –definiuje pojęcia: równanie kinetyczne, stała szybkości reakcji, rząd reakcji –oblicza szybkość reakcji na podstawie zmian stężenia reagentów i czasu trwania reakcji –omawia wpływ różnych czynników na szybkość reakcji –wykonuje obliczenia wykazujące wpływ zmiany objętości układu oraz ciśnienia na szybkość reakcji przebiegającej w układzie –interpretuje wykresy szybkości reakcji, oblicza zmiany stężeń substratów i produktów w czasie –oblicza zmianę szybkości reakcji wywołaną zmianą temperatury reakcji –na podstawie danych empirycznych rysuje wykresy zależności szybkości reakcji rozkładu od temperatury –omawia rodzaje katalizy, podaje przykłady katalizatorów –definiuje pojęcia: kompleks aktywny, etap reakcji, produkt pośredni, akt elementarny	Uczeń: –analizuje wykres zależności stężenia reagentów od czasu –projektuje i analizuje doświadczenie „Badanie szybkości reakcji cynku z kwasem solnym", zapisuje równania reakcji –projektuje i analizuje doświadczenie „Badanie wpływu stężenia i temperatury na szybkość reakcji cynku z kwasem solnym", zapisuje równania reakcji –przewiduje wpływ stężenia (ciśnienia) substratów na szybkość reakcji chemicznej –projektuje i przeprowadza doświadczenia obrazujące wpływ stężenia (ciśnienia) substratów oraz wpływ temperatury na szybkość reakcji chemicznej –wyprowadza jednostkę stałej szybkości reakcji dla reakcji dowolnego rzędu –wykorzystując równanie kinetyczne, oblicza szybkość chwilową reakcji –oblicza zmianę temperatury reakcji na podstawie zmian szybkości reakcji	Uczeń: –oblicza zmiany szybkości reakcji w zadaniach o zwiększonym stopniu trudności –przewiduje wpływ czynników na szybkość analizowanego procesu chemicznego –rozwiązuje zadania problemowe, oparte na analizie i interpretowaniu wykresów i danych empirycznych –wyprowadza wyrażenie równania kinetycznego na podstawie danych o wpływie zmiany stężenia substratów na wartość szybkości reakcji –interpretuje wykresy szybkości reakcji w funkcji stężenia substratów i produktów w czasie –nterpretuje wykresy szybkości reakcji w funkcji stężenia dla reakcji o różnej rzędowości –wyjaśnia pojęcie: temperaturowy współczynnik szybkości reakcji –analizuje wykresy zmian energii reagentów podczas przebiegu reakcji, wyciąga wnioski	Uczeń: –na podstawie wykresu szybkości reakcji w funkcji czasu wnioskuje o rzędowości reakcji –zapisuje równanie kinetyczne dla reakcji złożonych na podstawie mechanizmu reakcji –wykonuje obliczenia termochemiczne z wykorzystaniem równania termochemicznego –wnioskuje na podstawie obliczeń o kierunku przebiegu reakcji odwracalnej –wykonuje obliczenia mające na celu wskazanie kierunku przebiegu reakcji –rozwiązuje zadania nietypowe, o złożonym toku rozumowania

–interpretuje zapisy $\Delta H < 0$ i $\Delta H > 0$ –definiuje pojęcia: procesy odwracalne i nieodwracalne, stan równowagi chemicznej –opisuje prawo działania mas –pisze wyrażenie na stałą równowagi reakcji przebiegającej w układzie homofazowym i heterofazowym –wyjaśnia treść reguły przekory –wymienia czynniki, które wpływają na stan równowagi reakcji	–podaje przykłady reakcji egzo- i endotermicznych –zaznacza na wykresach ilustrujących zmiany energii w procesach endoenergetycznych i egzoenergetycznych, energię substratów, energię produktów, energię aktywacji –rysuje wykresy zależności zmian energii reakcji w czasie zachodzącej z udziałem i bez udziału katalizatora podaje przykłady katalizy homogenicznej i heterogenicznej –wskazuje, jakie elementy wpływają na wartość energii wewnętrznej –oblicza ciepło reakcji na podstawie danych termochemicznych –wykonuje obliczenia stężeń równowagowych reagentów na podstawie wartości stałej równowagi reakcji i wartości początkowych stężeń reagentów –wyjaśnia wpływ zmian stężenia reagentów, ciśnienia i temperatury na układ będący w stanie równowagi dynamicznej	–projektuje i przeprowadza doświadczenia obrazujące wpływ katalizatora lub inhibitora na szybkość reakcji chemicznej –podaje zastosowania procesów katalitycznych –interpretuje efekty cieplne zachodzące podczas zmian fazy układu –wyjaśnia pojęcia: entalpia tworzenia, entalpia spalania –wykonuje obliczenia stężeń początkowych reagentów na podstawie wartości stałej równowagi reakcji i wartości stężeń reagentów w stanie równowagi –wykonuje obliczenia wydajności reakcji –uzasadnia brak wpływu katalizatora na wydajność procesów chemicznych –rysuje wykresy zależności stężenia reagentów w czasie dla procesów w stanie równowagi oraz procesów, dla których stan równowagi został zakłócony	–przedstawia i tłumaczy zależność między wartością energii aktywacji a szybkością reakcji –zapisuje i omawia mechanizmy reakcji –oblicza ciepło reakcji na podstawie wartości entalpii spalania lub entalpii tworzenia reagentów –wykonuje obliczenia wydajności reakcji na podstawie równowagowego stopnia przemiany	

3. Reakcje w roztworach.

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1+2]	Ocena dobra [1+2+3]	Ocena bardzo dobra [1+2+3+4]	Ocena celująca [1+2+3+4+5]
Uczeń: –tłumaczy pojęcie dysocjacji elektrolitycznej oraz elektrolitu –zapisuje równania dysocjacji elektrolitycznej prostych kwasów, zasad i soli –definiuje kwasy i zasady według teorii Arrheniusa oraz Brønsteda-Lowry'ego –dzieli typowe kwasy i zasady na mocne i słabe –definiuje pojęcie pH oraz odczynu roztworu; podaje rodzaje odczynów –wymienia barwy fenoloftaleiny i oranżu metylowego w środowiskach: kwaśnym, obojętnym oraz zasadowym –definiuje stopień dysocjacji; klasyfikuje elektrolity wg mocy mierzonej stopniem dysocjacji –definiuje stałą dysocjacji i na podstawie jej wartości określa moc elektrolitu –wyjaśnia pojęcie równowagi dynamicznej w roztworach słabych elektrolitów –wśród reakcji przebiegających w roztworach elektrolitów	Uczeń: –wymienia i opisuje czynniki wpływające na moc kwasów –definiuje mocne oraz słabe kwasy i zasady, podaje przykłady elektrolitów o różnej mocy –pisze równania reakcji dysocjacji stopniowej wieloprotonowych kwasów –wskazuje sprzężone pary kwas–zasada –definiuje skalę pH –na podstawie znajomości pH oblicza pOH i odwrotnie –znając wartości pH (pOH) roztworu, podaje jego odczyn –oblicza pH (pOH) na podstawie podanego stężenia jonów H+ lub OH– –oblicza pH roztworu mocnego kwasu lub mocnej zasady o podanym stężeniu –definiuje iloczyn jonowy wody –określa, jakie odczynniki pełnią funkcję analitu i titranta w danym rodzaju miareczkowania –oblicza stopień dysocjacji elektrolitu –znając stopień dysocjacji kwasu, oblicza stężenie jonów	Uczeń: –układa równania dysocjacji wodorosoli rozpuszczalnych w wodzie –modeluje jon oksoniowy (hydroniowy) i przedstawia sposób jego powstawania –wyjaśnia, kiedy cząsteczki mają charakter amfiprotyczny –przewiduje odczyn wodnych roztworów soli –znając wartość iloczynu jonowego wody, oblicza stężenia jonów wodoru w czystej wodzie i w roztworach o podanym $[OH^-]$ –oblicza stężenie jonów wodoru w roztworze słabego elektrolitu o podanym stężeniu molowym –oblicza pOH i pH roztworu słabej zasady (słabego kwasu) o stopniu dysocjacji mniejszym od 5% oraz większym od 5% –przedstawia zależność między stopniem a stałą dysocjacji słabego elektrolitu –zapisuje wyrażenie na iloczyn jonowy rozpuszczalników innych niż woda oraz równania reakcji autodysocjacji	Uczeń: –projektuje oraz wykonuje doświadczenia porównujące odczyn wodnych roztworów kwasów, zasad i soli –podaje przykład reakcji kwas–zasada według Lewisa –planuje i wykonuje doświadczenie pozwalające wyznaczyć stopień dysocjacji roztworu kwasu octowego o podanym stężeniu –oblicza, jak zmienia się stopień dysocjacji słabego elektrolitu o podanym stężeniu analitycznym podczas rozcieńczania roztworu słabego elektrolitu –definiuje pojęcie: roztwór buforowy, wymienia sposoby sporządzenia roztworu buforowego –wyjaśnia, dlaczego do porównywania mocy elektrolitów częściej jest stosowana stała dysocjacji niż stopień dysocjacji –mając do dyspozycji wartości stałych dysocjacji kwasów wieloprotonowych ustala zależność między równowagowymi stężeniami jonów obecnych w roztworze	Uczeń: –podaje, jakie odczynniki i sprzęt należy wykorzystać, aby przeprowadzić miareczkowanie –prowadzi obliczenia dotyczące roztworów buforowych –projektuje i wykonuje doświadczenie potwierdzające stałość wartości pH buforu, mimo dodania niewielkiej ilości mocnego kwasu, mocnej zasady lub rozpuszczalnika –mając do dyspozycji wykres przedstawiający zależność iloczynu jonowego wody w funkcji temperatury oraz tekst o tematyce chemicznej, ustala, czy proces autodysocjacji wody jest procesem egzotermicznym, czy endotermicznym –projektuje krok po kroku wieloetapowe doświadczenie mające na celu selektywne usuwanie co najmniej trzech rodzajów jonów z roztworu powstałego w wyniku rozpuszczenia kilku soli w wodzie

identyfikuje reakcje zobojętniania i strącania –zapisuje cząsteczkowe równania reakcji zobojętniania i strącania osadu –tłumaczy istotę reakcji hydrolizy, wyjaśniając kwasowy lub zasadowy odczyn roztworów wodnych niektórych soli –wyjaśnia pojęcie równowagi dynamicznej w układzie zawierającym substancję trudno rozpuszczalną	wodoru w jego roztworze o podanym stężeniu molowym –podaje wyrażenie opisujące K_a/K_b podanego słabego kwasu/słabej zasady –prowadzi proste obliczenia dotyczące stałej równowagi –zapisuje jonowe i jonowe skrócone równania reakcji zobojętniania i strącania osadu, wyjaśnia na podstawie równań przebieg reakcji –na podstawie tablicy rozpuszczalności dobiera substancje, których zmieszanie spowoduje strącenie osadu –wykonuje proste obliczenia stechiometryczne dla reakcji zobojętniania i strącania –zapisuje równania reakcji hydrolizy kationowej i anionowej –na podstawie nazwy soli (wzoru sumarycznego) zapisuje wyrażenie przedstawiające jej iloczyn rozpuszczalności	–przyporządkowuje wartości stopni dysocjacji do równań dysocjacji stopniowej kwasów wieloprotonowych –określa wpływ rozcieńczania na stopień dysocjacji słabego elektrolitu –opisuje czynniki wpływające na moc kwasów –planuje i omawia doświadczenie pozwalające otrzymać trudno rozpuszczalny kwas, wodorotlenek i sól –zapisuje równania reakcji hydrolizy kationowo-anionowej –analizuje przebieg krzywej miareczkowania, odczytuje wartość pH, w którym następuje reakcja kwasu i zasady w molowym stosunku stechiometrycznym (PR) –określa odczyn wodnego roztworu w punkcie równoważnikowym miareczkowania mocnego kwasu mocną zasadą i mocnej zasady mocnym kwasem – uzasadnia odpowiedź –mając do dyspozycji zakres zmian barwy wskaźnika oraz informacje na temat skoku krzywej miareczkowania, wybiera odpowiedni wskaźnik / odpowiednie	słabego kwasu wieloprotonowego –określa odczyn wodnego roztworu soli słabych kwasów i słabych zasad, porównując wartości Ka i Kb –potrafi wytłumaczyć zasadę działania wskaźników kwasowo-zasadowych –projektuje doświadczenie mające na celu usunięcie danego rodzaju jonów z roztworu z wykorzystaniem tabeli rozpuszczalności –oblicza pH soli słabych kwasów i mocnych zasad oraz słabych zasad i mocnych kwasów –określa odczyn wodnego roztworu w punkcie równoważnikowym miareczkowania słabego kwasu mocną zasadą i słabej zasady mocnym kwasem – uzasadnia odpowiedź, układając równania reakcji hydrolizy –rysuje krzywą miareczkowania, mając do dyspozycji wartość pH roztworu oraz objętość dodanego titranta –oblicza rozpuszczalność molową podanej soli, znając wartość jej iloczynu rozpuszczalności	–spośród podanych odczynników wybiera ten, który umożliwi zmniejszenie wydajności reakcji hydrolizy w roztworze wodnym –oblicza wartości pH na krzywej miareczkowania, znając rodzaj miareczkowania, stężenie analityczne titranta, stężenie i objętość roztworu analitu oraz równanie reakcji –prowadzi obliczenia rozpuszczalności trudno rozpuszczalnej soli po dodaniu soli dobrze rozpuszczalnej

		wskaźniki do danego rodzaju miareczkowania –mając do dyspozycji wartość iloczynu rozpuszczalności trudno rozpuszczalnych związków typu AX, AX_2 układa związki według rosnącej / malejącej rozpuszczalności –oblicza, czy po zmieszaniu dwóch roztworów strąci się osad substancji trudno rozpuszczalnej	–oblicza iloczyn rozpuszczalności trudno rozpuszczalnego związku, znając wartość rozpuszczalności molowej –projektuje doświadczenie udowadniające znikomą rozpuszczalność substancji trudno rozpuszczalnych –proponuje sposób zmniejszenia rozpuszczalności trudno rozpuszczalnej soli	

4. Tlen, wodór i systematyka związków nieorganicznych.

Ocena dopuszczająca [1]	**Ocena dostateczna [1+2]**	**Ocena dobra [1+2+3]**	**Ocena bardzo dobra [1+2+3+4]**	**Ocena celująca [1+2+3+4+5]**
Uczeń: –zapisuje konfigurację elektronową atomu tlenu i wskazuje na przynależność tlenu do bloku p –opisuje zjawisko alotropii tlenu –opisuje właściwości fizyczne tlenu i ozonu –omawia występowanie tlenu w przyrodzie –definiuje pojęcia: tlenki, zapisuje wzory i nazwy systematyczne wybranych tlenków metali i niemetali o liczbach atomowych od 1 do 30	Uczeń: –opisuje sposoby laboratoryjnego otrzymywania tlenu w przyrodzie, zapisuje równania reakcji –opisuje budowę ozonu, jonu tlenkowego –porównuje procesy: utleniania–redukcji i spalania –opisuje różnice we właściwościach chemicznych odmian alotropowych tlenu –definiuje pojęcie: nadtlenki –zapisuje odpowiednie równania reakcji otrzymywania tlenków	Uczeń: –opisuje budowę jonu nadtlenkowego i jonu ponadtlenkowego (wzory Lewisa) –tłumaczy powstawanie ozonu w atmosferze –tłumaczy budowę cząsteczki ozonu –tłumaczy rolę ozonu w przyrodzie –projektuje i analizuje doświadczenia otrzymywania tlenu w laboratorium w wyniku rozkładu nadtlenku wodoru i termicznego rozkładu manganianu(VII) potasu	Uczeń: –tłumaczy istnienie struktur rezonansowych ozonu –przewiduje skutki braku lub nadmiaru ozonu w środowisku, w którym żyje człowiek –projektuje i przeprowadza doświadczenia pozwalające otrzymać różnymi metodami tlenki metali i niemetali, zapisuje odpowiednie równania reakcji –wyjaśnia pojęcie: ponadtlenki –ocenia różnice w budowie tlenków, nadtlenków i ponadtlenków	Uczeń: –wymienia metody otrzymywania nadtlenków i ponadtlenków, zapisuje odpowiednie równania reakcji –wnioskuje o charakterze chemicznym tlenku i wodorotlenku pierwiastka o liczbie atomowej większej niż 30 na podstawie zachowania wobec roztworu zasady, roztworu kwasu i wody, zapisuje równania reakcji –opisuje proces wytwarzania gazu wodnego –interpretuje pojęcia: azotki, węgliki

–wymienia metody otrzymywania tlenków –podaje podział tlenków ze względu na ich charakter chemiczny (kwasowe, zasadowe, amfoteryczne, obojętne), definiuje charakter chemiczny tlenków, opisuje empiryczne sposoby jego wykazania –definiuje pojęcia: wodorotlenki, zasady; wskazuje i wyjaśnia różnicę między tymi pojęciami –opisuje budowę wodorotlenków –zapisuje wzory i podaje nazwy systematyczne wybranych wodorotlenków –wymienia metody otrzymywania wodorotlenków i zasad –definiuje pojęcia: charakter chemiczny wodorotlenków, opisuje empiryczne sposoby jego wykazania –opisuje budowę atomu wodoru –zapisuje konfigurację elektronową atomu wodoru i omawia jego przynależność do bloku s –wymienia właściwości fizyczne wodoru –omawia właściwości chemiczne wodoru	–opisuje typowe właściwości fizyczne i chemiczne tlenków o liczbach atomowych od 1 do 20 –omawia przemysłowe metody otrzymywania tlenków z występujących w przyrodzie minerałów –przeprowadza doświadczenie wskazujące na charakter chemiczny tlenku –zapisuje równania reakcji chemicznych tlenków z wodą, kwasami i zasadami –zapisuje równania reakcji otrzymywania wodorotlenków i zasad –zapisuje równania reakcji wodorotlenków z kwasami i zasadami –omawia zastosowanie wodorotlenków w życiu codziennym i przemyśle –przeprowadza wybrane doświadczenia obrazujące otrzymywanie wodorotlenków oraz wskazujące na charakter chemiczny wodorotlenków –wymienia metody otrzymywania wodoru na skalę przemysłową i laboratoryjną –zapisuje równania reakcji otrzymywania wodoru w reakcji magnezu lub cynku z kwasami nieutleniającymi	–przeprowadza doświadczenie obrazujące otrzymywanie tlenków metodą spalania w tlenie (np. SO_2, MgO) –omawia związek między budową tlenku a jego właściwościami –omawia zastosowanie tlenków w przemyśle i życiu codziennym –klasyfikuje tlenki ze względu na charakter chemiczny i zapisuje odpowiednie równania reakcji –przewiduje charakter chemiczny tlenku na podstawie produktów reakcji tego tlenku z wodą, roztworem kwasu chlorowodorowego i roztworem zasady sodowej –omawia zmienność charakteru chemicznego tlenków pierwiastków należących do grup głównych układu okresowego –wskazuje w układzie okresowym, które pierwiastki mogą tworzyć tlenki i wodorotlenki amfoteryczne –przewiduje charakter chemiczny wodorotlenku na podstawie produktów reakcji tego tlenku z wodą, roztworem kwasu chlorowodorowego i roztworem zasady sodowej	–projektuje i przeprowadza doświadczenia identyfikujące charakter chemiczny tlenku i zapisuje równania reakcji –podaje przykłady nadtlenków, rysuje wzory elektronowe Lewisa –projektuje i przeprowadza doświadczenia pozwalające otrzymać różnymi metodami wodorotlenki –przewiduje skutki działania wodnego roztworu amoniaku na wodorotlenki amfoteryczne, projektuje i analizuje odpowiednie doświadczenie –projektuje doświadczenie wykazujące redukujące właściwości wodoru, zapisuje równania reakcji –projektuje i analizuje doświadczenie otrzymywania chlorowodoru w reakcji chlorku sodu z kwasem siarkowym(VI) –projektuje i analizuje doświadczenie „Otrzymywanie kwasu krzemowego”, zapisuje odpowiednie równania reakcji –ocenia, które kwasy mają znaczenie w przemyśle –udowadnia odczyn soli obojętnych, wodorosoli i hydroksosoli, zapisując odpowiednie równania reakcji	–porównuje moc kwasów organicznych i nieorganicznych

–omawia izotopy wodoru oraz występowanie wodoru w przyrodzie –zapisuje wzory i nazwy systematyczne wybranych wodorków –klasyfikuje wodorki ze względu na ich charakter chemiczny (kwasowy, zasadowy, obojętny) –definiuje pojęcie: kwas nieorganiczny (mineralny) –opisuje sposoby klasyfikacji kwasów (ze względu na budowę, moc, właściwości utleniające) –podaje reguły nazewnictwa kwasów –tłumaczy podział kwasów na tlenowe i beztlenowe, wymienia co najmniej po dwa przykłady –zapisuje wzory i nazwy systematyczne kwasów nieorganicznych –wymienia metody otrzymywania kwasów tlenowych i beztlenowych –definiuje pojęcia: sole obojętne, wodorosole, hydroksosole, sole podwójne, hydraty –opisuje budowę soli i podaje przykłady –wskazuje sole kwasów tlenowych i beztlenowych	–pisze równania otrzymywania wodorków w reakcji metalu aktywnego i niemetalu z wodorem –pisze równania reakcji wskazujące na charakter chemiczny wodorku –przeprowadza doświadczenie wykazujące charakter chemiczny wodorku –opisuje typowe właściwości chemiczne wodorków pierwiastków 17. grupy w tym ich zachowanie wobec wody i zasad –tłumaczy podział kwasów na utleniające i nieutleniające, wymienia co najmniej po dwa przykłady –zapisuje równania reakcji otrzymywania kwasów –zapisuje równania reakcji obrazujące typowe właściwości chemiczne kwasów nieorganicznych (zachowanie wobec metali, tlenków metali, wodorotlenków, soli kwasów o mniejszej mocy), pisze odpowiednie równania reakcji –wymienia przykłady zastosowania kwasów w życiu codziennym i przemyśle –definiuje pojęcia: kryształ jonowy, jednostka formalna –zapisuje równania reakcji otrzymywania soli	–projektuje i analizuje doświadczenia otrzymywania trudno rozpuszczalnych wodorotlenków w wodzie, zapisuje równania reakcji w formie cząsteczkowej, jonowej i jonowej skróconej –projektuje i analizuje doświadczenie „Badanie zachowania wodorotlenku niklu(II) wobec kwasu i zasady”, zapisuje równania w formie cząsteczkowej, jonowej i jonowej skróconej –projektuje i przeprowadza doświadczenie pozwalające otrzymać wodór w laboratorium –projektuje i przeprowadza doświadczenia pozwalające otrzymać różnymi metodami wodorki, zapisuje odpowiednie równania reakcji –na podstawie wyniku doświadczenia wnioskuje o charakterze chemicznym wodorku –uzasadnia przyczynę kwasowego/zasadowego odczynu wybranych wodorków –projektuje i analizuje doświadczenie badające reakcję wodorku sodu z wodą, zapisuje równanie reakcji –projektuje i przeprowadza doświadczenia pozwalające	–przewiduje odczyn roztworu po reakcji substancji zmieszanych w ilościach stechiometrycznych i niestechiometrycznych, zapisuje równania reakcji –ocenia, które sole mają znaczenie dla człowieka, analizuje ich właściwości oraz pozytywny i negatywny wpływ	

–wskazuje sole rozpuszczalne i trudno rozpuszczalne, korzysta z tabeli rozpuszczalności –zapisuje wzory i podaje nazwy pojedynczych soli obojętnych –wymienia metody otrzymywania soli –omawia zastosowanie soli w przemyśle i życiu codziennym	–wyjaśnia właściwości chemiczne soli	otrzymać różnymi metodami kwasy nieorganiczne, zapisuje równania reakcji –wyszukuje informacje nt. występowania soli w przyrodzie, podaje ich wzory, nazwy oraz sposób wykorzystania przez człowieka –rozpoznaje zasady klasyfikacji soli –wnioskuje o właściwościach fizycznych soli na podstawie ich budowy –rozpoznaje rodzaj soli i podaje jej nazwę, pisze wzory soli różnych typów, mając jej wzór –dobiera metody, którymi można otrzymać daną sól obojętną, wodorosól i hydroksosól, zapisuje równania reakcji –projektuje i analizuje doświadczenie „Odwodnienie hydratu chlorku kobaltu(II)”, zapisuje równanie reakcji		

5. Procesy utleniania i redukcji. Procesy elektrochemiczne.

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1+2]	Ocena dobra [1+2+3]	Ocena bardzo dobra [1+2+3+4]	Ocena celująca [1+2+3+4+5]
Uczeń: –wyjaśnia pojęcie: stopień utlenienia, utlenianie, reakcja utleniania–redukcji, proces redukcji, proces utleniania –wymienia reguły określania stopni utlenienia pierwiastków w związkach chemicznych –rozpoznaje w równaniu chemicznym proces utleniania, proces redukcji –definiuje pojęcia: szereg aktywności metali, elektroujemność, energia jonizacji –rozpoznaje aktywność metali na podstawie położenia metalu w szeregu aktywności –wskazuje w układzie okresowym metale aktywne, określa ich przynależność do bloków s, p lub d –definiuje i stosuje pojęcia: półogniwo, ogniwo galwaniczne –podaje przykłady ogniw i półogniw galwanicznych –omawia zasadę działania ogniwa galwanicznego –wyszukuje, porządkuje, porównuje i prezentuje informacje o przebiegu	Uczeń: –wyjaśnia pojęcia: reduktor, utleniacz i rozpoznaje je w równaniach chemicznych –określa stopnie utlenienia pierwiastków w związkach chemicznych, jonach prostych i złożonych –na podstawie konfiguracji elektronowej atomów przewiduje typowe stopnie utlenienia pierwiastków chemicznych (minimalny i maksymalny stopień utlenienia) –opisuje, które substancje proste lub złożone mogą być utleniaczami/reduktorami –wskazuje procesy utleniania–redukcji zachodzące w przyrodzie oraz zastosowanie tych procesów w przemyśle –zapisuje schematy procesów utleniania–redukcji –zapisuje równania utleniania–redukcji i metodą bilansu elektronowego ustala współczynniki stechiometryczne –wykonuje doświadczenie badające reakcję metalu z kwasem solnym, zapisuje równania reakcji (np. reakcja	Uczeń: –wyjaśnia pojęcia: synproporcjonowanie, dysproporcjonowanie –uzasadnia związek między stopniem utlenienia pierwiastka a konfiguracją elektronową jego atomu –wykonuje jonowo-elektronową interpretację procesów redukcji i utleniania, bilansuje równania reakcji utleniania–redukcji –przewiduje kierunek reakcji utleniania–redukcji na podstawie wartości potencjałów redoks –analizuje procesy otrzymywania pierwiastków z rud w przemyśle –analizuje szereg aktywności metali i przewiduje przebieg różnych reakcji metali z wodą, roztworami kwasów i roztworami soli –projektuje i analizuje doświadczenie „Reakcja srebra ze stężonym kwasem azotowym(V)”, zapisuje równania reakcji –pisze oraz rysuje schemat ogniwa odwracalnego i nieodwracalnego	Uczeń: –określa stopnie utlenienia pierwiastków w złożonych związkach –projektuje i analizuje doświadczenie obrazujące rolę nadtlenku wodoru w procesach utleniania–redukcji –rozróżnia procesy synproporcjonowania i dysproporcjonowania –projektuje i analizuje doświadczenie, które pozwoli wykazać różnice aktywności kilku metali względem siebie, zapisuje równania reakcji –wyjaśnia pojęcie: normalna elektroda wodorowa –wykonuje obliczenia wartości potencjałów standardowych półogniw i SEM ogniw –projektuje ogniwo odwracalne i nieodwracalne, w którym zachodzi reakcja chemiczna; pisze schemat tego ogniwa –interpretuje wpływ różnych czynników na korozję metali –projektuje powłoki protektorowe dla stali i różnych materiałów metalicznych na podstawie szeregu aktywności metali	Uczeń: –dobiera współczynniki stechiometryczne w równaniach utleniania–redukcji, w których uczestniczą związki organiczne –wyciąga wnioski o aktywności metali na podstawie wartości pierwszych energii jonizacji –wyjaśnia pojęcia: równanie Nernsta, ogniwo stężeniowe –analizuje procesy zachodzące na miedzianych dachach

korozji elektrochemicznej stali i żeliwa oraz o sposobach ochrony metali przed korozją elektrochemiczną –wymienia czynniki wywołujące korozję –wyjaśnia budowę i zasadę działania akumulatorów	Mg z kwasem, reakcja Zn z kwasem) –definiuje i stosuje pojęcia: anoda, katoda, ogniwo odwracalne i nieodwracalne, klucz elektrolityczny –wyjaśnia procesy katodowe i anodowe –opisuje budowę i zasadę działania ogniwa Daniella –wyjaśnia pojęcia: potencjał standardowy półogniwa, szereg elektrochemiczny metali, SEM ogniwa –wskazuje katodę i anodę ogniwa zapisanego schematem, zapisuje równania zachodzące na elektrodach –oblicza SEM ogniwa Daniella –wskazuje i opisuje sposoby ochrony stali (metali) przed korozją, zapisuje równania reakcji –opisuje budowę i zasadę działania współczesnych źródeł prądu stałego (akumulator, bateria, ogniwo paliwowe) –analizuje zasadę działania fotoogniw, rozpoznaje korzyści wynikające ze stosowania tych źródeł prądu	–oblicza SEM ogniwa na podstawie standardowych potencjałów półogniw –zapisuje schematy ogniw w konwencji sztokholmskiej –konstruuje ogniwo i analizuje procesy elektrodowe, zapisuje równania reakcji elektrodowych –projektuje i analizuje doświadczenie „Badanie procesu korozji stali”, zapisuje równania reakcji –projektuje i analizuje doświadczenie „Badanie środków zapobiegających korozji”, zapisuje równania reakcji –wyjaśnia budowę i zasadę działania ogniwa Leclanchégo	–interpretuje zasadę działania akumulatorów (np. kwasowo--ołowiowego, niklowo- -wodorkowego, niklowo- -kadmowego, litowo- -jonowego), zapisuje równania reakcji	

Przy tworzeniu, wykorzystano podstawę programową przedmiotu *chemia* oraz materiały autorskie wydawnictwa *WSiP*.

Mateusz Kozioł

Wymagania programowe na poszczególne oceny przygotowane na podstawie treści zawartych w podstawie programowej (załącznik nr 1 do rozporządzenia, Dz.U. z 2024 r., poz. 1019), z przedmiotu CHEMIA - klasa 3., zakres rozszerzony.

1. Charakterystyka pierwiastków i związków chemicznych

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1 + 2]	Ocena dobra [1 + 2 + 3]	Ocena bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]	Ocena celująca [1 + 2 + 3 + 4 + 5]
Uczeń: – określa budowę atomów wodoru i helu na podstawie ich położenia w układzie okresowym pierwiastków chemicznych – określa budowę atomu sodu na podstawie jego położenia w układzie okresowym pierwiastków chemicznych – wymienia właściwości fizyczne i chemiczne sodu – pisze wzory najważniejszych związków sodu (NaOH, NaCl) – określa budowę atomu wapnia na podstawie jego położenia w układzie okresowym pierwiastków chemicznych – określa budowę atomu glinu na podstawie jego położenia w układzie okresowym pierwiastków chemicznych	Uczeń: – przeprowadza doświadczenie chemiczne *Badanie właściwości sodu* oraz formułuje wniosek – przeprowadza doświadczenie chemiczne *Reakcja sodu z wodą* oraz pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej – omawia właściwości fizyczne i chemiczne sodu na podstawie przeprowadzonych doświadczeń chemicznych oraz położenia tego pierwiastka chemicznego w układzie okresowym – pisze wzory i nazwy systematyczne najważniejszych związków sodu (m.in. $NaNO_3$) oraz omawia ich właściwości – wymienia właściwości fizyczne i chemiczne	Uczeń: – omawia podobieństwa i różnice właściwości metali i niemetali na podstawie ich położenia w układzie okresowym pierwiastków chemicznych – projektuje doświadczenie chemiczne *Działanie roztworów mocnych kwasów na glin* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – projektuje doświadczenie chemiczne *Pasywacja glinu w kwasie azotowym(V)* oraz pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej – porównuje budowę wodorowęglanu sodu i węglanu sodu – pisze równanie reakcji chemicznej otrzymywania węglanu sodu z wodorowęglanu sodu	Uczeń: – projektuje doświadczenie chemiczne *Badanie właściwości amoniaku* i pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej – projektuje doświadczenie chemiczne *Badanie właściwości kwasu azotowego(V)* i pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – przewiduje podobieństwa i różnice właściwości sodu, wapnia, glinu, krzemu, tlenu, azotu, siarki i chloru na podstawie położenia tych pierwiastków w układzie okresowym – wyjaśnia różnicę między tlenkiem, nadtlenkiem i ponadtlenkiem – przewiduje i pisze wzór strukturalny nadtlenku sodu – projektuje doświadczenie	Uczeń: – projektuje i przeprowadza doświadczenia, w których wykazuje wpływ środowiska na właściwości utleniające $KMnO_4$; pisze odpowiednie równania reakcji i uzgadania je z zastosowaniem bilansu jonowo-elektronowego – projektuje i przeprowadza doświadczenia, w których wykazuje właściwości utleniające $K_2Cr_2O_7$; pisze odpowiednie równania reakcji i uzgadania je z zastosowaniem bilansu jonowo-elektronowego – projektuje i przeprowadza doświadczenia, w których wykazuje trwałość jonów chromianowych(VI) i dichromianowych(VI) w odpowiednim środowisku – osiąga sukcesy w konkursach chemicznych na szczeblu wyższym niż

– wymienia właściwości fizyczne i chemiczne glinu – wyjaśnia, na czym polega pasywacja glinu, i wymienia zastosowania tego procesu – definiuje pojęcie *amfoteryczność* na przykładzie wodorotlenku glinu – określa budowę atomu krzemu na podstawie jego położenia w układzie okresowym pierwiastków chemicznych – wymienia zastosowania krzemu, wiedząc, że jest on półprzewodnikiem – pisze wzór i nazwę systematyczną związku krzemu, który jest głównym składnikiem piasku – wyjaśnia, czym jest powietrze, i wymienia jego najważniejsze składniki – określa budowę atomu tlenu na podstawie jego położenia w układzie okresowym pierwiastków chemicznych – pisze równania reakcji spalania węgla, siarki i	wapnia na podstawie znajomości jego położenia w układzie okresowym pierwiastków chemicznych oraz przeprowadzonych doświadczeń chemicznych – pisze wzory i nazwy chemiczne wybranych związków wapnia ($CaCO_3$, $CaSO_4 \cdot 2\ H_2O$, CaO, $Ca(OH)_2$) oraz omawia ich właściwości – omawia właściwości fizyczne i chemiczne glinu na podstawie przeprowadzonych doświadczeń chemicznych oraz położenia tego pierwiastka w układzie okresowym – wyjaśnia pojęcie pasywacji oraz rolę, jaką odgrywa ten proces w przemyśle materiałów konstrukcyjnych – wyjaśnia, na czym polega amfoteryczność wodorotlenku glinu, zapisując odpowiednie równania reakcji chemicznych – wymienia właściwości fizyczne i chemiczne	– wskazuje hydrat wśród podanych związków chemicznych oraz pisze równania reakcji prażenia tego hydratu – omawia właściwości krzemionki – omawia sposób otrzymywania oraz właściwości amoniaku i soli amonowych – pisze wzory ogólne tlenków, wodorków, azotków i siarczków pierwiastków chemicznych bloku *s* – wyjaśnia, jak zmienia się charakter chemiczny pierwiastków bloku *s* – pisze wzory ogólne tlenków, kwasów tlenowych, kwasów beztlenowych oraz soli pierwiastków chemicznych bloku *p* – projektuje doświadczenie chemiczne *Otrzymywanie siarki plastycznej* i formułuje wniosek – projektuje doświadczenie chemiczne *Badanie właściwości tlenku siarki(IV)* i formułuje	chemiczne *Reakcja chloru z sodem* oraz pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej w postaci cząsteczkowej i jonowej – rozróżnia tlenki obojętne, kwasowe, zasadowe i amfoteryczne wśród tlenków omawianych pierwiastków chemicznych – pisze równania reakcji chemicznych potwierdzające charakter chemiczny danego tlenku – omawia charakter chemiczny, aktywność chemiczną oraz elektroujemność pierwiastków bloku *s* i udowadnia, że właściwości te zmieniają się w ramach bloku – udowadnia, że właściwości związków chemicznych pierwiastków bloku *s* zmieniają się w ramach bloku – omawia charakter chemiczny, aktywność chemiczną oraz elektroujemność pierwiastków bloku *p* i	szkolny

magnezu w tlenie – wymienia właściwości fizyczne i chemiczne oraz zastosowania tlenu – wyjaśnia, na czym polega proces fotosyntezy i jaką rolę odgrywa w przyrodzie – określa budowę atomu azotu na podstawie jego położenia w układzie okresowym pierwiastków chemicznych – wymienia właściwości fizyczne i chemiczne azotu – pisze wzory najważniejszych związków azotu (kwasu azotowego(V), azotanów(V)) i wymienia ich zastosowania – określa budowę atomu siarki na podstawie jego położenia w układzie okresowym pierwiastków chemicznych – wymienia właściwości fizyczne i chemiczne siarki – pisze wzory najważniejszych związków siarki (tlenku siarki(IV), tlenku siarki(VI), kwasu siarkowego(VI) i siarczanów(VI))	krzemu na podstawie położenia tego pierwiastka w układzie okresowym – wymienia składniki powietrza i określa, które z nich są stałe, a które zmienne – wymienia właściwości fizyczne i chemiczne tlenu oraz azotu na podstawie położenia tych pierwiastków w układzie okresowym – wyjaśnia zjawisko alotropii na przykładzie tlenu i omawia różnice we właściwościach odmian alotropowych tlenu – wyjaśnia, na czym polega proces skraplania gazów – przeprowadza doświadczenie chemiczne *Otrzymywanie tlenu z manganianu(VII) potasu* oraz pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej – przeprowadza doświadczenie chemiczne *Spalanie węgla, siarki i magnezu w tlenie* oraz pisze odpowiednie równania reakcji	wniosek – projektuje doświadczenie chemiczne *Badanie właściwości stężonego roztworu kwasu siarkowego(VI)* i formułuje wniosek – projektuje doświadczenie chemiczne *Otrzymywanie siarkowodoru z siarczku żelaza(II) i kwasu chlorowodorowego* oraz pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej – omawia właściwości tlenku siarki(IV) i stężonego roztworu kwasu siarkowego(VI) – omawia sposób otrzymywania siarkowodoru – projektuje doświadczenie chemiczne *Badanie aktywności chemicznej fluorowców* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – porównuje, jak zmieniają się aktywność chemiczna oraz właściwości utleniające fluorowców wraz ze zwiększaniem się	udowadnia, że właściwości te zmieniają się w ramach bloku – udowadnia, że właściwości związków chemicznych pierwiastków bloku *p* zmieniają się w ramach bloku – projektuje doświadczenie chemiczne umożliwiające zbadanie właściwości związków manganu, chromu, miedzi i żelaza – rozwiązuje chemografy o dużym stopniu trudności dotyczące pierwiastków chemicznych bloków *s*, *p* oraz *d* – omawia typowe właściwości chemiczne wodorków pierwiastków 17. grupy, z uwzględnieniem ich zachowania wobec wody i zasad – omawia kryterium przynależności pierwiastków chemicznych do bloku *f* – wyjaśnia pojęcia *lantanowce* i *aktynowce* – charakteryzuje lantanowce i aktynowce	

– określa budowę atomu chloru na podstawie jego położenia w układzie okresowym pierwiastków chemicznych – pisze wzory najważniejszych związków chloru (kwasu chlorowodorowego i chlorków) – określa, jak zmienia się moc kwasów beztlenowych fluorowców wraz ze zwiększaniem się masy atomów fluorowców – podaje kryterium przynależności pierwiastków chemicznych do bloków *s*, *p*, *d* oraz *f* – wymienia nazwy i symbole chemiczne pierwiastków bloku *s* – wymienia właściwości fizyczne, chemiczne oraz zastosowania wodoru i helu – podaje wybrany sposób otrzymywania wodoru i pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej – pisze wzór tlenku i wodorotlenku dowolnego pierwiastka chemicznego	chemicznych – wyjaśnia rolę tlenu w przyrodzie – pisze wzory i nazwy systematyczne najważniejszych związków azotu i tlenu (N_2O_5, HNO_3, azotany(V)) – wymienia właściwości fizyczne i chemiczne siarki na podstawie jej położenia w układzie okresowym pierwiastków oraz wyników przeprowadzonych doświadczeń chemicznych – wymienia odmiany alotropowe siarki – charakteryzuje wybrane związki siarki (SO_2, SO_3, H_2SO_4, siarczany(VI), H_2S, siarczki) – wyjaśnia pojęcie *higroskopijność* – wyjaśnia pojęcie *woda chlorowa* i omawia jej właściwości – przeprowadza doświadczenie chemiczne *Działanie chloru na substancje barwne* i formułuje wniosek – pisze równania reakcji	ich liczby atomowej – wyjaśnia bierność chemiczną helowców – charakteryzuje pierwiastki bloku *p* pod względem tego, jak zmieniają się ich właściwości, elektroujemność, aktywność chemiczna i charakter chemiczny – wyjaśnia, dlaczego wodór, hel, litowce i berylowce należą do pierwiastków chemicznych bloku *s* – porównuje, jak – w zależności od położenia danego pierwiastka chemicznego w grupie – zmienia się aktywność litowców i berylowców – pisze strukturę elektronową pierwiastków chemicznych bloku *d* z uwzględnieniem promocji elektronu – projektuje doświadczenie chemiczne *Otrzymywanie wodorotlenku chromu(III)* oraz pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej	– wymienia zastosowania pierwiastków chemicznych bloku *f*	

należącego do bloku *s* – wymienia nazwy i symbole chemiczne pierwiastków bloku *p* – wymienia właściwości fizyczne i chemiczne borowców oraz wzory tlenków borowców i podaje ich charakter chemiczny – wymienia właściwości fizyczne i chemiczne węglowców oraz wzory tlenków węglowców i podaje ich charakter chemiczny – wymienia właściwości fizyczne i chemiczne azotowców oraz przykładowe wzory tlenków, kwasów i soli azotowców – wymienia właściwości fizyczne i chemiczne tlenowców oraz przykładowe wzory związków tlenowców (tlenków, nadtlenków, siarczków i wodorków) – wymienia właściwości fizyczne i chemiczne fluorowców oraz przykładowe wzory związków fluorowców	chemicznych chloru z wybranymi metalami – wymienia właściwości fizyczne i chemiczne chloru na podstawie jego położenia w układzie okresowym pierwiastków chemicznych oraz wyników przeprowadzonych doświadczeń chemicznych – proponuje doświadczenie chemiczne, w którego wyniku można otrzymać chlorowodór w reakcji syntezy, oraz pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej – proponuje doświadczenie chemiczne, w którego wyniku można otrzymać chlorowodór z soli kamiennej, oraz pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej – wyjaśnia kryterium przynależności pierwiastków chemicznych do poszczególnych bloków energetycznych i pisze strukturę elektronową wybranych pierwiastków bloku *s* – wyjaśnia, dlaczego wodór	– projektuje doświadczenie chemiczne *Reakcja wodorotlenku chromu(III) z kwasem i zasadą* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – projektuje doświadczenie chemiczne *Utlenianie jonów chromu(III) nadtlenkiem wodoru w środowisku wodorotlenku sodu* oraz pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej – projektuje doświadczenie chemiczne *Reakcja dichromianu(VI) potasu z azotanem(III) potasu w środowisku kwasu siarkowego(VI)*, pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej oraz udowadnia, że jest to reakcja redoks (wskazuje utleniacz, reduktor, proces utleniania i proces redukcji) – projektuje doświadczenie chemiczne *Reakcja chromianu(VI) sodu z kwasem siarkowym(VI)* oraz pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej		

– określa, jak zmienia się aktywność chemiczna fluorowców wraz ze zwiększaniem się liczby atomowej – wymienia właściwości fizyczne i chemiczne helowców oraz omawia ich aktywność chemiczną – omawia, jak zmieniają się aktywność chemiczna i charakter chemiczny pierwiastków bloku *p* – wskazuje w układzie okresowym pierwiastki chemiczne bloku *d* – pisze konfigurację elektronową atomów manganu i żelaza – pisze konfigurację elektronową atomów miedzi i chromu, uwzględniając promocję elektronu – pisze wzory i nazwy systematyczne związków chemicznych, które tworzy chrom – określa, od czego zależy charakter chemiczny związków chromu – pisze wzory i nazwy systematyczne związków	i hel należą do pierwiastków bloku *s* – przeprowadza doświadczenie chemiczne, w którego wyniku można otrzymać wodór – omawia sposoby otrzymywania wodoru oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – pisze wzory ogólne tlenków i wodorotlenków pierwiastków chemicznych bloku *s* – pisze strukturę elektronową powłoki walencyjnej wybranych pierwiastków chemicznych bloku *p* – omawia, jak zmienia się charakter chemiczny tlenków węglowców – omawia, jak zmienia się charakter chemiczny tlenków azotowców – omawia sposób otrzymywania, właściwości i zastosowania amoniaku – pisze wzory i nazwy systematyczne wybranych soli azotowców – omawia obiegi azotu i	– projektuje doświadczenie chemiczne *Reakcja manganianu(VII) potasu z siarczanem(IV) sodu w środowiskach kwasowym, obojętnym i zasadowym*, pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych oraz udowadnia, że są to reakcje redoks (wskazuje utleniacz, reduktor, proces utleniania i proces redukcji) – wyjaśnia zależność charakteru chemicznego związków chromu i manganu od stopni utlenienia związków chromu i manganu w tych związkach chemicznych – projektuje doświadczenie chemiczne *Otrzymywanie wodorotlenku żelaza(II) i badanie jego właściwości* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – projektuje doświadczenie chemiczne *Otrzymywanie wodorotlenku żelaza(III) i badanie jego właściwości* oraz pisze odpowiednie równania reakcji		

chemicznych, które tworzy mangan – określa, od czego zależy charakter chemiczny związków manganu – omawia aktywność chemiczną żelaza na podstawie jego położenia w szeregu napięciowym metali – pisze wzory i nazwy systematyczne związków żelaza oraz wymienia ich właściwości – wymienia nazwy systematyczne i wzory sumaryczne związków miedzi oraz omawia ich właściwości – wymienia typowe właściwości pierwiastków chemicznych bloku *d* – omawia podobieństwa właściwości pierwiastków chemicznych w ramach grup układu okresowego i zmiany tych właściwości w okresach	tlenu w przyrodzie – omawia, jak zmienia się charakter chemiczny tlenków siarki, selenu i telluru – pisze wzory i nazwy systematyczne związków chemicznych tlenowców – wyjaśnia, jak – wraz ze zwiększaniem się liczby atomowej – zmienia się aktywność chemiczna tlenowców – omawia, jak zmieniają się właściwości fluorowców – wyjaśnia, jak zmieniają się aktywność chemiczna i właściwości utleniające fluorowców – pisze wzory i nazwy systematyczne kwasów tlenowych i beztlenowych fluorowców oraz omawia, jak zmienia się moc tych kwasów – omawia typowe właściwości pierwiastków chemicznych bloku *p* – pisze strukturę elektronową zewnętrznej powłoki wybranych pierwiastków bloku *d*	chemicznych – charakteryzuje pierwiastki chemiczne bloku *d* – rozwiązuje chemografy dotyczące pierwiastków chemicznych bloków *s*, *p* oraz *d* – projektuje doświadczenie chemiczne *Otrzymywanie wodorotlenku miedzi(II)* i pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej – projektuje doświadczenie chemiczne *Badanie właściwości wodorotlenku miedzi(II)* i pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych		

2. Chemia organiczna jako chemia związków węgla

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1 + 2]	Ocena dobra [1 + 2 + 3]	Ocena bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]	Ocena celująca [1 + 2 + 3 + 4 + 5]
Uczeń: – definiuje pojęcie *chemii organicznej* – wymienia pierwiastki chemiczne wchodzące w skład związków organicznych – określa najważniejsze właściwości atomu węgla na podstawie położenia tego pierwiastka chemicznego w układzie okresowym pierwiastków – wymienia odmiany alotropowe węgla – definiuje pojęcie *hybrydyzacji orbitali atomowych*	Uczeń: – wyjaśnia pojęcie *chemii organicznej* – określa właściwości węgla na podstawie położenia tego pierwiastka chemicznego w układzie okresowym pierwiastków – omawia występowanie węgla w środowisku przyrodniczym – wymienia odmiany alotropowe węgla i ich właściwości – wyjaśnia, dlaczego atom węgla w większości związków chemicznych tworzy cztery wiązania kowalencyjne	Uczeń: – porównuje historyczną definicję *chemii organicznej* z definicją współczesną – wyjaśnia przyczynę różnic między właściwościami odmian alotropowych węgla – wymienia przykłady nieorganicznych związków węgla i przedstawia ich właściwości – charakteryzuje hybrydyzację jako operację matematyczną, a nie proces fizyczny – wyjaśnia pojęcia: *sublimacja*, *resublimacja*, *ekstrakcja*, *krystalizacja*, *chromatografia*, *destylacja* – projektuje doświadczenia chemiczne umożliwiające rozdzielanie na składniki mieszanin jednorodnych – projektuje doświadczenie chemiczne *Rozdzielanie składników tuszu metodą chromatografii bibułowej*	Uczeń: – przedstawia historię rozwoju chemii organicznej – ocenia znaczenie związków organicznych i ich różnorodność – analizuje sposoby otrzymywania fulerenów i wymienia ich rodzaje – ustala wzory empiryczny (elementarny) i rzeczywisty (sumaryczny) danego związku organicznego – podaje założenia teorii strukturalnej budowy związków organicznych	Uczeń: – projektuje i przeprowadza doświadczenia dotyczące wykrywania obecność węgla, wodoru, tlenu, azotu i siarki w związkach organicznych – ustala wzory empiryczny (elementarny) i rzeczywisty (sumaryczny) danego związku organicznego w zadaniach problemowych – osiąga sukcesy w konkursach chemicznych na szczeblu wyższym niż szkolny

		– stosuje i wyjaśnia pojęcia: *wzór strukturalny*, *wzór półstrukturalny*, *wzór grupowy*, *wzór szkieletowy* – rozróżnia typy reakcji chemicznych stosowanych w chemii organicznej: substytucja, addycja, eliminacja oraz reakcje jonowe i rodnikowe		

3. Węglowodory

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1 + 2]	Ocena dobra [1 + 2 + 3]	Ocena bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]	Ocena celująca [1 + 2 + 3 + 4 + 5]
Uczeń: – definiuje pojęcia: *węglowodory*, *alkany*, *alkeny*, *alkiny*, *szereg homologiczny węglowodorów*, *grupa alkilowa*, *reakcje*: *podstawiania (substytucji)*, *przyłączania (addycji)*, *polimeryzacji*, *spalania*, *rzędowość atomów węgla*, *izomeria położeniowa i łańcuchowa* – definiuje pojęcia: *stan podstawowy*, *stan wzbudzony*, *wiązania typu* σ *i* π, *rodnik*, *izomeria* – podaje kryterium podziału węglowodorów ze względu na rodzaj wiązania między atomami węgla w cząsteczce – pisze wzory ogólne alkanów, alkenów, alkinów i na ich podstawie wyprowadza wzory sumaryczne węglowodorów	Uczeń: – wyjaśnia pojęcia: *węglowodory*, *alkany*, *cykloalkany*, *alkeny*, *alkiny*, *grupa alkilowa*, *areny* – wyjaśnia pojęcia: *stan podstawowy*, *stan wzbudzony*, *wiązania typu* σ *i* π, *reakcja substytucji*, *rodnik*, *izomeria* – pisze konfigurację elektronową atomu węgla w stanach podstawowym i wzbudzonym – pisze wzory ogólne alkanów, alkenów i alkinów na podstawie wzorów czterech pierwszych związków w szeregach homologicznych – przedstawia sposoby otrzymywania: metanu, etenu i etynu oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – przedstawia właściwości metanu, etenu i etynu oraz pisze równania reakcji	Uczeń: – określa przynależność węglowodoru do danego szeregu homologicznego na podstawie jego wzoru sumarycznego – charakteryzuje zmianę właściwości węglowodorów w zależności od długości łańcucha węglowego – określa zależność między rodzajem wiązania (pojedyncze, podwójne, potrójne) a typem hybrydyzacji – otrzymuje metan, eten i etyn oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – wyjaśnia, w jaki sposób tworzą się w etenie i etynie wiązania typu σ i π – wyjaśnia, na czym polega izomeria konstytucyjna, i podaje jej przykłady – podaje nazwę systematyczną izomeru na	Uczeń: – przewiduje kształt cząsteczki, znając typ hybrydyzacji – wyjaśnia na dowolnych przykładach mechanizmy reakcji: substytucji, addycji i eliminacji oraz przegrupowania wewnątrzcząsteczkowego – proponuje kolejne etapy substytucji rodnikowej i pisze je na przykładzie chlorowania etanu – pisze mechanizm reakcji addycji na przykładzie reakcji etenu z chlorem – pisze wzory strukturalne dowolnych węglowodorów (izomerów) oraz określa typ izomerii – projektuje i doświadczalnie identyfikuje produkty całkowitego spalania węglowodorów – pisze równania reakcji spalania węglowodorów z zastosowaniem wzorów ogólnych węglowodorów	Uczeń: – projektuje i przeprowadza doświadczenie dotyczące identyfikacji węglowodorów nasyconych i nienasyconych; stosując metodę bilansu-jonowo elektronowego pisze i uzgadnia równania reakcji – projektuje i przeprowadza doświadczenie dotyczące identyfikacji węglowodorów aromatycznych i niearomatycznych (np. cykloheksanu i toluenu) – wykonuje problemowe zadania rachunkowe dotyczące ustalenia wzoru empirycznego

– pisze wzory sumaryczne i strukturalne oraz podaje nazwy systematyczne węglowodorów nasyconych i nienasyconych o liczbie atomów węgla od 1 do 4 – pisze wzory związków w szeregach homologicznych węglowodorów oraz podaje ich nazwy, właściwości i zastosowania – pisze równania reakcji spalania i bromowania metanu – pisze równania reakcji spalania, uwodorniania oraz polimeryzacji etenu i etynu – wymienia przykłady węglowodorów aromatycznych (wzór, nazwa, zastosowanie) – wymienia rodzaje izomerii – wymienia źródła występowania węglowodorów w środowisku przyrodniczym	chemicznych, którym ulegają – projektuje doświadczenie chemiczne *Spalanie gazu ziemnego* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – projektuje doświadczenie chemiczne *Spalanie butanu* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – podaje nazwy systematyczne izomerów na podstawie wzorów półstrukturalnych – stosuje zasady nazewnictwa systematycznego alkanów (proste przykłady) – pisze równania reakcji spalania całkowitego i niecałkowitego węglowodorów – pisze równania reakcji bromowania etenu i etynu – określa rzędowość dowolnego atomu węgla w cząsteczce węglowodoru – wyjaśnia pojęcie *aromatyczności* na przykładzie benzenu	podstawie wzoru półstrukturalnego i odwrotnie (przykłady o średnim stopniu trudności) – określa typy reakcji chemicznych, którym ulega dany węglowodór, i pisze ich równania – opisuje przebieg krakingu i reformingu oraz wyjaśnia znaczenie tych procesów – pisze mechanizm reakcji substytucji na przykładzie bromowania metanu – projektuje doświadczenie chemiczne *Badanie zachowania metanu wobec wody bromowej i roztworu manganianu(VII) potasu* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – projektuje doświadczenie chemiczne *Badanie właściwości butanu* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – odróżnia doświadczalnie węglowodory nasycone od nienasyconych	– udowadnia, że dwa węglowodory o takim samym masowym składzie procentowym mogą należeć do dwóch różnych szeregów homologicznych – projektuje doświadczenia chemiczne dowodzące różnic we właściwościach węglowodorów nasyconych, nienasyconych i aromatycznych – projektuje doświadczenie chemiczne *Destylacja frakcjonowana ropy naftowej*	i rzeczywistego węglowodoru – wyszukuje, porządkuje, porównuje i prezentuje informacje na temat destylacji ropy naftowej, wymienia nazwy produktów tego procesu i ich zastosowania – wyszukuje, porządkuje, porównuje i prezentuje informacje na temat pirolizy węgla kamiennego; wymienia nazwy produktów tego procesu i ich zastosowania – osiąga sukcesy w konkursach chemicznych na szczeblu wyższym niż szkolny

– wymienia produkty destylacji ropy naftowej i ich zastosowania – wymienia produkty pirolizy węgla kamiennego o och zastosowania – podaje źródła zanieczyszczeń powietrza	– wymienia reakcje chemiczne, którym ulega benzen (spalanie, bromowanie z użyciem katalizatora, uwodornianie, nitrowanie i sulfonowanie) – wymienia przykłady (wzory i nazwy) homologów benzenu – wymienia przykłady (wzory i nazwy) arenów wielopierścieniowych – wyjaśnia pojęcia: *izomeria łańcuchowa*, *izomeria położeniowa*, *izomeria funkcyjna*, *izomeria cis-trans* – wymienia przykłady izomerów *cis-trans* oraz wyjaśnia różnice między nimi – proponuje sposoby ochrony środowiska przyrodniczego	– projektuje doświadczenie chemiczne *Spalanie etenu oraz badanie zachowania etenu wobec bromu i roztworu manganianu(VII) potasu* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – projektuje doświadczenie chemiczne *Spalanie etynu oraz badanie zachowania etenu wobec bromu i roztworu manganianu(VII) potasu* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – wyjaśnia budowę pierścienia benzenowego (aromatyczność) – projektuje doświadczenie chemiczne *Badanie właściwości benzenu* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – pisze równania reakcji chemicznych, którym ulega benzen (spalanie, bromowanie z użyciem katalizatora i bez,		

		uwodornianie, nitrowanie i sulfonowanie) – projektuje doświadczenie chemiczne *Badanie właściwości metylobenzenu* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – wyjaśnia, na czym polega kierujący wpływ podstawników – opisuje kierujący wpływ podstawników i pisze równania reakcji chemicznych – charakteryzuje areny wielopierścieniowe, pisze ich wzory i podaje nazwy – opisuje właściwości naftalenu – podaje nazwy izomerów *cis-trans* węglowodorów o kilku atomach węgla – wyjaśnia znaczenie pojęcia *liczby oktanowej (LO)*		

4. Jednofunkcyjne pochodne węglowodorów (fluorowcopochodne, alkohole mono- i polihydroksylowe, fenole, aldehydy, ketony).

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1 + 2]	Ocena dobra [1 + 2 + 3]	Ocena bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]	Ocena celująca [1 + 2 + 3 + 4 + 5]
Uczeń: – definiuje pojęcia: *grupa funkcyjna*, *fluorowcopochodne*, *alkohole mono- i polihydroksylowe*, *fenole*, *aldehydy*, *ketony* – pisze wzory i podaje nazwy grup funkcyjnych, które występują w związkach organicznych – pisze wzory i nazwy wybranych fluorowcopochodnych – pisze wzory metanolu i etanolu, podaje ich właściwości oraz wpływ na organizm człowieka – podaje zasady nazewnictwa systematycznego fluorowcopochodnych, alkoholi monohydroksylowych i polihydroksylowych, aldehydów, ketonów – pisze wzory ogólne alkoholi monohydroksylowych,	Uczeń: – wyjaśnia pojęcia: *grupa funkcyjna*, *fluorowcopochodne*, *alkohole mono- i polihydroksylowe*, *fenole*, *aldehydy*, *ketony*, *kwasy karboksylowe*, *estry*, *aminy*, *amidy* – omawia metody otrzymywania i zastosowania fluorowcopochodnych węglowodorów – wyjaśnia pojęcie *rzędowości* alkoholi i amin – pisze wzory czterech pierwszych alkoholi w szeregu homologicznym i podaje ich nazwy systematyczne – wyprowadza wzór ogólny alkoholi monohydroksylowych na podstawie wzorów czterech pierwszych związków szeregu homologicznego tych związków chemicznych	Uczeń: – omawia właściwości fluorowcopochodnych węglowodorów – wymienia podstawowe rodzaje i źródła zanieczyszczeń powietrza (np. freony) – wyjaśnia znaczenie pojęć: *termoplasty*, *duroplasty* – podaje przykłady nazw systematycznych duroplastów i termoplastów – porównuje właściwości alkoholi monohydroksylowych o łańcuchach węglowych różnej długości – bada doświadczalnie właściwości etanolu (rozpuszczalność w wodzie, palność, reakcja z sodem, odczyn, działanie na białko jaja, reakcja z chlorowodorem); pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – wykrywa doświadczalnie obecność etanolu w próbce	Uczeń: – wyjaśnia przebieg reakcji polimeryzacji fluorowcopochodnych węglowodorów – projektuje doświadczenie chemiczne *Wykrywanie obecności etanolu* oraz pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej – projektuje doświadczenie chemiczne *Badanie zachowania alkoholi pierwszo-, drugo- i trzeciorzędowych wobec utleniaczy* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – porównuje doświadczalnie charakter chemiczny alkoholi mono- i polihydroksylowych na przykładzie etanolu i glicerolu – wyjaśnia zjawisko kontrakcji objętości etanolu	Uczeń: – projektuje i przeprowadza doświadczenie, którego celem jest identyfikacja różnych związków (jednofunkcyjnych pochodnych węglowodorów) znajdujących się w nieopisanych naczyniach – projektuje i przeprowadza doświadczenie, którego celem jest utlenienie odpowiedniego węglowodoru lub jego pochodnej przy użyciu odpowiednich utleniaczy ($KMnO_4$, $K_2Cr_2O_7$); pisze i uzgadnia równania reakcji stosując metodę bilansu jonowo-elektronowego

aldehydów, ketonów, kwasów karboksylowych, estrów, amin – pisze wzory półstrukturalne i sumaryczne czterech pierwszych związków szeregu homologicznego alkoholi – określa, na czym polega proces fermentacji alkoholowej – pisze wzór glicerolu, podaje jego nazwę systematyczną, właściwości i zastosowania – pisze wzór fenolu, podaje jego nazwę systematyczną, właściwości i zastosowania – pisze wzory metanalu i etanalu, podaje ich nazwy systematyczne i zwyczajowe – omawia metodę otrzymywania metanalu i etanalu – wymienia reakcje charakterystyczne aldehydów – pisze wzór i określa właściwości propan-2-onu jako najprostszego ketonu	– podaje nazwy systematyczne i zwyczajowe metanolu i etanolu – pisze równania reakcji chemicznych, którym ulegają alkohole (spalanie, reakcje z sodem i z chlorowodorem) – pisze równanie reakcji fermentacji alkoholowej i wyjaśnia złożoność tego procesu – pisze wzór glikolu etylenowego, podaje jego nazwę systematyczną, właściwości i zastosowania – pisze równanie reakcji spalania glicerolu oraz równanie reakcji glicerolu z sodem – pisze wzór ogólny fenoli, podaje źródła występowania, otrzymywanie i właściwości fenolu – pisze wzory czterech pierwszych aldehydów w szeregu homologicznym i podaje ich nazwy systematyczne	– bada doświadczalnie właściwości glicerolu (rozpuszczalność w wodzie, palność, reakcja glicerolu z sodem) – bada doświadczalnie charakter chemiczny fenolu w reakcji z wodorotlenkiem sodu i pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej – projektuje doświadczenie chemiczne *Reakcja fenolu z wodorotlenkiem sodu* oraz pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej – projektuje doświadczenie chemiczne *Wykrywanie fenolu – reakcja fenolu z chlorkiem żelaza(III)* – omawia kierujący wpływ podstawników oraz pisze równania reakcji bromowania i nitrowania fenolu – projektuje doświadczenie chemiczne *Otrzymywanie etanalu* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – projektuje doświadczenie chemiczne *Reakcja metanalu z amoniakalnym roztworem tlenku srebra(I)* –	– ocenia wpływ pierścienia benzenowego na charakter chemiczny fenolu – wykrywa obecność fenolu – porównuje budowę cząsteczek oraz właściwości alkoholi i fenoli – proponuje różne metody otrzymywania alkoholi i fenoli oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – wykazuje, że aldehydy można otrzymać w wyniku utleniania alkoholi pierwszorzędowych, pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – udowadnia, że aldehydy mają właściwości redukujące, przeprowadza odpowiednie doświadczenia chemiczne i pisze równania reakcji chemicznych – projektuje doświadczenie chemiczne *Reakcja metanalu z fenolem* oraz pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej	– wykonuje problemowe zadania dotyczące ustalenia wzoru empirycznego i rzeczywistego jednofunkcyjnej pochodnej węglowodoru – osiąga sukcesy w konkursach chemicznych na szczeblu wyższym niż szkolny

– pisze wzory kwasów metanowego i etanowego, podaje ich nazwy systematyczne i zwyczajowe, właściwości i zastosowania	– pisze równanie reakcji otrzymywania etanalu z etanolu – wyjaśnia przebieg reakcji charakterystycznych aldehydów na przykładzie metanalu – próba Tollensa i próba Trommera – projektuje doświadczenie chemiczne *Badanie właściwości etanalu* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – wyjaśnia zasady nazewnictwa systematycznego ketonów – omawia metody otrzymywania ketonów	*próba Tollensa* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – projektuje doświadczenie chemiczne *Reakcja metanalu z wodorotlenkiem miedzi(II) – próba Trommera* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – przeprowadza próby Tollensa i Trommera dla etanalu – pisze równania reakcji przedstawiające próby Tollensa i Trommera dla etanalu – wyjaśnia, na czym polega próba jodoformowa i dla jakich ketonów zachodzi – bada doświadczalnie właściwości propan-2-onu i wykazuje, że ketony nie mają właściwości redukujących – projektuje doświadczenie chemiczne *Badanie właściwości redukujących propan-2-onu – próby Tollensa i Trommera* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych	– przeprowadza reakcję polikondensacji metanalu z fenolem, pisze jej równanie i wyjaśnia, czym różni się ona od reakcji polimeryzacji – proponuje różne metody otrzymywania aldehydów oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – wyjaśnia, dlaczego w wyniku utleniania alkoholi pierwszorzędowych powstają aldehydy, natomiast drugorzędowych – ketony – analizuje i porównuje budowę cząsteczek oraz właściwości aldehydów i ketonów – udowadnia, że aldehydy i ketony o tych samych wzorach sumarycznych są względem siebie izomerami	

Przy tworzeniu, wykorzystano podstawę programową przedmiotu *chemia* oraz materiały autorskie wydawnictwa *Nowa Era*.

Sekcja nauczycieli chemii LOZP

Mateusz Kozioł

Wymagania programowe na poszczególne oceny przygotowane na podstawie treści zawartych w podstawie programowej (załącznik nr 1 do rozporządzenia, Dz.U. z 2024 r., poz. 1019), z przedmiotu CHEMIA - klasa 4., zakres rozszerzony.

1. **Jednofunkcyjne pochodne węglowodorów – c.d. (kwasy karboksylowe, estry, tłuszcze, aminy, amidy).**

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1+2]	Ocena dobra [1+2+3]	Ocena bardzo dobra [1+2+3+4]	Ocena celująca [1+2+3+4+5]
Uczeń: – definiuje pojęcia: *kwasy karboksylowe, grupa karboksylowa, wyższe kwasy karboksylowe, estry, lipidy, aminy, amidy* – wskazuje grupę funkcyjną we wzorach jednofunkcyjnych pochodnych węglowodorów – podaje zasady nazewnictwa systematycznego kwasów karboksylowych, estrów, lipidów i amin – zapisuje wzór ogólny kwasów karboksylowych – zapisuje wzory, podaje nazwy systematyczne i zwyczajowe, właściwości i zastosowania kwasów mrówkowego i octowego – omawia, na czym polega proces fermentacji octowej	Uczeń: – wyjaśnia pojęcia: *kwasy karboksylowe, grupa karboksylowa, wyższe kwasy karboksylowe, estry, lipidy, aminy* – pisze wzory czterech pierwszych kwasów karboksylowych w szeregu homologicznym i podaje ich nazwy systematyczne i zwyczajowe – pisze równanie reakcji fermentacji octowej jako jednej z metod otrzymywania kwasu etanowego – omawia właściwości kwasów metanowego i etanowego (odczyn, palność, reakcje z metalami, tlenkami metali i zasadami); pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych	Uczeń: – bada doświadczalnie właściwości kwasu etanowego (palność, odczyn, reakcje z magnezem, tlenkiem miedzi(II) i wodorotlenkiem sodu); pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – projektuje i przeprowadza doświadczenie chemiczne *Badanie właściwości kwasów metanowego i etanowego* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – projektuje doświadczenie chemiczne *Reakcja kwasu etanowego z magnezem* oraz pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej – projektuje doświadczenie chemiczne *Reakcja kwasu*	Uczeń: – dokonuje klasyfikacji kwasów karboksylowych ze względu na długość łańcucha węglowego, charakter grupy węglowodorowej oraz liczbę grup karboksylowych – porównuje właściwości kwasów nieorganicznych i karboksylowych na wybranych przykładach – ocenia wpływ wiązania podwójnego w cząsteczce na właściwości kwasów tłuszczowych – proponuje różne metody otrzymywania kwasów karboksylowych oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – pisze równania reakcji powstawania estrów różnymi sposobami	Uczeń: – pisze i projektuje ciągi przemian chemicznych o znacznej trudności – stosuje wiadomości w sytuacjach nietypowych (problemowych) – formułuje problemy oraz dokonuje analizy i syntezy nowych zjawisk – projektuje i przeprowadza doświadczenie, którego celem jest identyfikacja różnych związków (jednofunkcyjnych pochodnych węglowodorów) znajdujących się w nieopisanych naczyniach – wykonuje problemowe zadania dotyczące ustalenia wzoru empirycznego i rzeczywistego jednofunkcyjnej pochodnej węglowodoru

– podaje przykład kwasu tłuszczowego – określa, co to są mydła, i podaje sposób ich otrzymywania – pisze dowolny przykład reakcji zmydlania – omawia metodę otrzymywania estrów, podaje ich właściwości i zastosowania – definiuje tłuszcze jako specyficzny rodzaj estrów – wymienia właściwości tłuszczów i określa, jaką funkcję pełnią w organizmie człowieka – dzieli tłuszcze na proste i złożone oraz wymienia przykłady takich tłuszczów – pisze wzór metanoaminy i określa jej właściwości – wymienia składniki kawy oraz herbaty i wyjaśnia ich działanie na organizm człowieka	– omawia zastosowania kwasu etanowego – pisze wzory kwasów palmitynowego, stearynowego i oleinowego, podaje ich nazwy i wyjaśnia, dlaczego są zaliczane do wyższych kwasów karboksylowych – otrzymuje mydło sodowe (stearynian sodu), bada jego właściwości i pisze równanie reakcji chemicznej – wyjaśnia budowę substancji powierzchniowo-czynnych, omawia mechanizm mycia i prania – określa charakter chemiczny składników substancji używanych do mycia i czyszczenia – omawia powszechność stosowania środków ochrony roślin oraz zagrożenia wynikające z nierozważnego ich użycia – wyjaśnia, na czym polega reakcja estryfikacji – pisze wzór ogólny estru – pisze równanie reakcji otrzymywania etanianu	*etanowego z tlenkiem miedzi(II)* oraz pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej – projektuje doświadczenie chemiczne *Reakcja kwasu etanowego z wodorotlenkiem sodu* oraz pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej – projektuje doświadczenie chemiczne *Porównanie mocy kwasów: etanowego, węglowego i siarkowego(VI)* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – projektuje doświadczenie chemiczne *Reakcja kwasu metanowego z wodnym roztworem manganianu(VII) potasu i kwasem siarkowym(VI)* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – bada doświadczalnie właściwości kwasu stearynowego i oleinowego (reakcje z wodorotlenkiem sodu oraz z wodą bromową) oraz pisze	i podaje ich nazwy systematyczne – udowadnia, że estry o takim samym wzorze sumarycznym mogą mieć różne wzory strukturalne i nazwy – projektuje i wykonuje doświadczenie chemiczne wykazujące nienasycony charakter oleju roślinnego – udowadnia, że aminy są pochodnymi zarówno amoniaku, jak i węglowodorów – projektuje doświadczenie chemiczne *Reakcja aniliny z kwasem chlorowodorowym* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – udowadnia na dowolnych przykładach, na czym polega różnica w rzędowości alkoholi i amin – wyjaśnia przyczynę zasadowych właściwości amoniaku i amin	– osiąga sukcesy w konkursach chemicznych na szczeblu wyższym niż szkolny.

	etylu i omawia warunki, w jakich zachodzi ta reakcja chemiczna – przeprowadza reakcję otrzymywania etanianu etylu i bada jego właściwości – omawia miejsca występowania i zastosowania estrów – dzieli tłuszcze ze względu na pochodzenie i stan skupienia – wyjaśnia, na czym polega reakcja zmydlania tłuszczów – wyjaśnia na czym polega utwardzanie tłuszczów – podaje kryterium podziału tłuszczów na proste i złożone – omawia ogólne właściwości lipidów oraz ich podział – opisuje tworzenie się emulsji i ich zastosowania – analizuje skład kosmetyków – wyjaśnia budowę cząsteczek amin, ich rzędowość i nazewnictwo systematyczne	odpowiednie równania reakcji chemicznych – projektuje doświadczenie chemiczne *Badanie właściwości wyższych kwasów karboksylowych* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – porównuje właściwości kwasów karboksylowych zmieniające się w zależności od długości łańcucha węglowego – wyjaśnia mechanizm reakcji estryfikacji – projektuje doświadczenie chemiczne *Reakcja etanolu z kwasem etanowym* oraz pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej – przeprowadza hydrolizę etanianu etylu i pisze równanie zachodzącej reakcji chemicznej – proponuje sposób otrzymywania estru kwasu nieorganicznego, pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej – przeprowadza reakcję zmydlania tłuszczu i pisze		

	– omawia właściwości oraz zastosowania amin	odpowiednie równanie reakcji chemicznej – pisze równanie utwardzania tłuszczów – projektuje doświadczenie chemiczne *Reakcja kwasu stearynowego z zasadą sodową* oraz pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej – pisze równanie reakcji hydrolizy tłuszczu – bada doświadczalnie zasadowy odczyn aniliny oraz pisze odpowiednie równanie reakcji chemicznej – projektuje doświadczenie chemiczne *Badanie właściwości amin* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych		

2. Wielofunkcyjne pochodne węglowodorów.

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1+2]	Ocena dobra [1+2+3]	Ocena bardzo dobra [1+2+3+4]	Ocena celująca [1+2+3+4+5]
Uczeń: – definiuje pojęcia: *hydroksykwasy, aminokwasy, białka, cukry, reakcje charakterystyczne* – pisze wzór najprostszego hydroksykwasu i podaje jego nazwę – pisze wzór najprostszego aminokwasu i podaje jego nazwę – omawia rolę białka w organizmie człowieka – podaje sposób, w jaki można wykryć obecność białka w próbce – dokonuje podziału cukrów na proste i złożone, podaje po jednym przykładzie każdego z nich (nazwa, wzór sumaryczny) – omawia rolę cukrów w organizmie człowieka – określa właściwości glukozy, sacharozy, skrobi i celulozy oraz wymienia źródła występowania tych substancji w środowisku przyrodniczym	Uczeń: – definiuje pojęcia: *światło spolaryzowane, czynność optyczna, centrum chiralności, chiralność, enancjomer* – wyjaśnia pojęcia: *koagulacja, wysalanie, peptyzacja, denaturacja białka, fermentacja alkoholowa, fotosynteza, hydroliza* – wyjaśnia rolę reakcji biuretowej i ksantoproteinowej w badaniu właściwości białek – wyjaśnia pojęcie dwufunkcyjne pochodne węglowodorów – wymienia występowanie oraz zastosowania kwasów mlekowego i salicylowego – pisze równanie reakcji kondensacji dwóch cząsteczek glicyny i wskazuje wiązanie peptydowe – pisze wzór ogólny sacharydów oraz dzieli je na monosacharydy,	Uczeń: – omawia sposoby otrzymywania i właściwości hydroksykwasów – wyjaśnia możliwość tworzenia laktydów i laktonów przez niektóre hydrosykwasy – wyjaśnia, co to jest aspiryna – projektuje i przeprowadza doświadczenie chemiczne *Badanie właściwości kwasu aminoetanowego (glicyny)* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – bada doświadczalnie właściwości glicyny i wykazuje jej właściwości amfoteryczne – pisze równania reakcji powstawania di- i tripeptydów z różnych aminokwasów oraz zaznacza wiązania peptydowe – wyjaśnia, co to są aminokwasy kwasowe,	Uczeń: – pisze wzory perspektywiczne i projekcyjne Fischera wybranych związków chemicznych – wyjaśnia znaczenie pojęć konfiguracja względna i absolutna enancjomerów – porównuje właściwości stereoizomerów – pisze równania reakcji chemicznych potwierdzających obecność grup funkcyjnych w hydroksykwasach – wyjaśnia pojęcia diastereoizomery, mieszanina racemiczna – udowadnia właściwości amfoteryczne aminokwasów oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – analizuje na wybranym przykładzie tworzenie się wiązań peptydowych – podaje przykłady aminokwasów białkowych	Uczeń: – przeprowadza doświadczenie: *Konstruowanie modelu cząsteczki chiralnej* – projektuje i przeprowadza doświadczenia, których celem jest identyfikacja różnych grup funkcyjnych w związkach wielofunkcyjnych – projektuje i przeprowadza doświadczenia, których celem jest identyfikacja różnych związków wielofunkcyjnych znajdujących się w nieopisanych naczyniach – wykonuje problemowe zadania dotyczące ustalenia wzoru związku wielofunkcyjnego – osiąga sukcesy w konkursach chemicznych na szczeblu wyższym niż szkolny.

– pisze równania reakcji charakterystycznych glukozy i skrobi – wyjaśnia znaczenie białek – omawia zastosowanie i występowanie białek – wymienia przyczyny psucia się żywności i wyjaśnia, jak można zapobiegać tym procesom	disacharydy i polisacharydy – klasyfikuje glukozę jako polihydroksyaldehyd i wyjaśnia, jakie to ma znaczenie, pisze wzór liniowy cząsteczki glukozy – omawia reakcje charakterystyczne glukozy – wyjaśnia znaczenie reakcji fotosyntezy w środowisku przyrodniczym oraz pisze równanie tej reakcji chemicznej – pisze równania reakcji hydrolizy sacharozy i skrobi oraz podaje nazwy produktów – wymienia różnice w budowie cząsteczek skrobi i celulozy – wykrywa obecność skrobi w badanej substancji – omawia występowanie i zastosowania sacharydów – opisuje procesy fermentacyjne wykorzystywane w przemyśle spożywczym	zasadowe i obojętne, oraz podaje odpowiednie przykłady – wskazuje chiralne atomy węgla we wzorach związków chemicznych – bada skład pierwiastkowy białek – projektuje i przeprowadza doświadczenie chemiczne *Badanie procesu wysalania białka* – projektuje i przeprowadza doświadczenie chemiczne *Badanie działania różnych substancji i wysokiej temperatury na mieszaninę białka z wodą* – projektuje i przeprowadza doświadczenie chemiczne *Reakcja biuretowa* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – projektuje i przeprowadza doświadczenie chemiczne *Reakcja ksantoproteinowa* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – przeprowadza doświadczenia chemiczne: koagulację, peptyzację oraz denaturację białek	oraz ich skrócone nazwy trzyliterowe – pisze równanie reakcji powstawania tripeptydu, np. Ala-Gly-Ala, na podstawie znajomości budowy tego związku chemicznego – analizuje białka jako związki wielkocząsteczkowe, opisuje ich struktury i wymienia czynniki stabilizujące poszczególne struktury białek – analizuje etapy syntezy białka – projektuje doświadczenie chemiczne wykazujące właściwości redukcyjne glukozy – projektuje i przeprowadza doświadczenie chemiczne *Odróżnianie glukozy od fruktozy* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – pisze i interpretuje wzory glukozy: sumaryczny, liniowy i pierścieniowy – pisze wzory taflowe i łańcuchowe glukozy i fruktozy, wskazuje wiązanie półacetalowe	

		– bada skład pierwiastkowy sacharydów – omawia zasadę pomiaru czynności optycznej związku chemicznego – bada właściwości glukozy i przeprowadza reakcje charakterystyczne glukozy – projektuje i przeprowadza doświadczenie chemiczne *Badanie właściwości glukozy i fruktozy* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – projektuje doświadczenie chemiczne *Reakcje charakterystyczne glukozy i fruktozy* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – projektuje i przeprowadza doświadczenie chemiczne *Badanie właściwości sacharozy* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – wykazuje, że cząsteczka sacharozy nie zawiera grupy aldehydowej – projektuje i przeprowadza doświadczenie chemiczne *Badanie właściwości skrobi*	– wyjaśnia zjawisko izomerii optycznej monosacharydów – pisze wzory taflowe sacharozy i maltozy, wskazuje wiązanie półacetalowe i wiązanie O-glikozydowe – przeprowadza reakcję hydrolizy sacharozy i bada właściwości redukujące produktów tej reakcji chemicznej – projektuje doświadczenie chemiczne *Badanie właściwości redukujących* – *maltozy – próba Tollensa* oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – analizuje właściwości skrobi i celulozy wynikające z różnicy w budowie ich cząsteczek – analizuje proces hydrolizy skrobi i wykazuje złożoność tego procesu	

		oraz pisze odpowiednie równania reakcji chemicznych – wyjaśnia znaczenie biologiczne cukrów – wyjaśnia, na czym polegają i od czego zależą lecznicze i toksyczne właściwości substancji chemicznych		

Przy tworzeniu, wykorzystano podstawę programową przedmiotu *chemia* oraz materiały autorskie wydawnictwa *Nowa Era*.

Sekcja nauczycieli chemii LOZP

Mateusz Kozioł

Rozkład materiału i plan wynikowy do przedmiotu „edukacja obywatelska” dla liceum ogólnokształcącego i technikum

Nowa podstawa programowa 2025

Legenda:

- (P) – wymaganie obowiązkowe
- (F) – wymaganie fakultatywne
- (DZO) – działanie obywatelskie
- (PR) – projekt
- ® – wymaganie spoza podstawy programowej
- kolor czarny – wymaganie z poziomu rozumienia, niebieski – z poziomu zainteresowania, zielony – z poziomu zaangażowania

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

ROZDZIAŁ I. Ja i społeczeństwo

PYTANIE WIODĄCE: Co to znaczy być dobrym obywatelem / dobrą obywatelką?

Numer lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej P – podstawowe F – fakultatywne DZO – działanie obywatelskie	Zagadnienia/ treści	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY Temat: Patriotyzm				
			konieczne (dopuszczający) **UCZEŃ:**	**podstawowe (dostateczny)** **UCZEŃ:**	**rozszerzające (dobry)** **UCZEŃ:**	**dopełniające (bardzo dobry)** **UCZEŃ:**	**wykraczające (celujący)** **UCZEŃ:**
TEMAT LEKCJI: Patriotyzm Liczba godzin: 2							
1.1	**Uczeń:** (P) I.1) wyjaśnia, czym jest patriotyzm; formułuje opinię o różnych formach i sposobach wyrażania identyfikacji z ojczyzną i troski o ojczyznę; rozważa, co to znaczy być dobrym obywatelem (w przeszłości i obecnie) (F) I.1) na wybranych przykładach analizuje wpływ swoich codziennych,	patriotyzm: narodowy, obywatelski, gospodarczy obrona cywilna obowiązek obywatelski dobry obywatel postawa patriotyczna ojczyzna	– wskazuje po jednym przykładzie patriotyzmu obywatelskiego i narodowego, – wymienia jeden przykład patriotyzmu gospodarczego, – wskazuje dwa przykłady troski o ojczyznę w lokalnej społeczności lub w kraju, – wskazuje jeden sposób na to, jak można być dobrym obywatelem, – wskazuje dwa obowiązki obywatelskie zapisane	– wskazuje po dwa przykłady patriotyzmu obywatelskiego i narodowego i w prosty sposób je omawia, – wymienia dwa przykłady patriotyzmu gospodarczego i je omawia, – identyfikuje trzy przejawy troski o ojczyznę w najbliższym otoczeniu, w lokalnej społeczności lub w kraju, – wskazuje dwa sposoby na to, jak	– wskazuje po trzy przykłady patriotyzmu obywatelskiego i narodowego i je omawia, – wymienia trzy przykłady patriotyzmu gospodarczego i je omawia, – identyfikuje i omawia trzy wybrane przejawy troski o ojczyznę w najbliższym otoczeniu, w lokalnej społeczności lub w kraju, – wskazuje trzy sposoby na to, jak	– wskazuje podobieństwa i różnice między patriotyzmem obywatelskim i narodowym; omawia po trzy przykłady odpowiadających im zachowań, – wymienia cztery przykłady patriotyzmu gospodarczego i je omawia, – wskazuje cztery sposoby na to, jak być dobrym obywatelem, i je omawia; deklaruje, które z tych działań podejmie osobiście, lub przedstawia dwa działania, które już	– wyjaśnia, co kształtuje nasze postawy patriotyczne ®, – wskazuje podobieństwa i różnice między patriotyzmem obywatelskim i narodowym; omawia po cztery przykłady odpowiadających im zachowań, – analizuje cztery przykłady zachowań będących przejawem patriotyzmu gospodarczego, – analizuje pięć sposobów na to, jak być dobrym

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	indywidualnych wyborów na otoczenie, w tym na środowisko naturalne i innych ludzi (F) I.6) wyjaśnia, na czym polega obywatelski obowiązek obrony ojczyzny, a także formułuje opinię w sprawie różnych obowiązków w tym zakresie, wyjaśnia znaczenie systemu obrony cywilnej		w *Konstytucji RP*, – podaje jeden przykład realizacji wybranego obowiązku obywatelskiego przez siebie lub swoich najbliższych, – wymienia jeden przykład obrony cywilnej, – z pomocą nauczyciela wyjaśnia, jak każdy obywatel może zaangażować się w obronę cywilną.	być dobrym obywatelem, i krótko je omawia; przedstawia te działania, które już podejmuje, – wskazuje dwa obowiązki obywatelskie zapisane w *Konstytucji RP* i w prosty sposób je omawia, – wymienia dwa przykłady realizacji przez siebie lub swoich najbliższych wybranego obowiązku obywatelskiego, – w prosty sposób wyjaśnia, jak każdy obywatel może zaangażować się w obronę cywilną.	być dobrym obywatelem, i je omawia; deklaruje, które z tych działań podejmie osobiście, lub przedstawia jedno działanie, które już podejmuje, – wskazuje trzy obowiązki obywatelskie zapisane w *Konstytucji RP* i je omawia, – wymienia trzy przykłady realizacji przez siebie lub swoich najbliższych wybranego obowiązku obywatelskiego, – wyjaśnia, jak każdy obywatel może zaangażować się w obronę cywilną.	podejmuje, – wskazuje cztery obowiązki obywatelskie zapisane w *Konstytucji RP* i je omawia, – wymienia cztery przykłady realizacji przez siebie lub swoich najbliższych wybranego obowiązku obywatelskiego, – wyjaśnia, w jakich działaniach jest realizowana obrona cywilna w Polsce – podaje trzy przykłady.	obywatelem, – analizuje jeden przykład sytuacji w życiu publicznym, w której troska o ojczyznę zamiast łączyć – dzieli ®, – rozważa, z czego wynikają różnice w rozumieniu patriotyzmu ®, – wskazuje wszystkie obowiązki obywatelskie zapisane w *Konstytucji RP* i je analizuje, – analizuje pięć przykładów realizacji przez siebie lub swoich najbliższych obowiązków obywatelskich.

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

TEMAT LEKCJI: Grupy społeczne i wspólnoty **Liczba godzin: 1**							
1.2	**Uczeń:** (P) I.2) identyfikuje różne grupy społeczne i wspólnoty (od rodziny, przez wspólnotę lokalną i państwową, po globalną); ocenia zależności między składowymi tożsamości związanymi z przynależnością do określonych grup i wspólnot	grupa społeczna socjalizacja rodzina wspólnota: lokalna, etniczna, regionalna, globalna tożsamość osobista i społeczna sekta tożsamość narodowa	– w prosty sposób wyjaśnia, co to jest grupa społeczna, i podaje dwa przykłady, – wskazuje po jednym przykładzie grupy inkluzywnej i ekskluzywnej, wtórnej i pierwotnej, – podaje wybraną funkcję rodziny w społeczeństwie, – wskazuje przykładową rolę, którą odgrywa w wybranej grupie społecznej, – podaje przykłady wspólnot: lokalnej, etnicznej, regionalnej i globalnej, – wskazuje po jednej cesze tożsamości osobistej i społecznej.	– wyjaśnia, co to jest grupa społeczna, i podaje trzy przykłady grup, do których należy, – wskazuje pięć cech grup społecznych, – wskazuje dwie wybrane funkcje rodziny w społeczeństwie i w prosty sposób je omawia, – odróżnia grupę społeczną od wspólnoty; wskazuje jedną różnicę, – wskazuje po dwie cechy tożsamości osobistej i społecznej.	– wyjaśnia, co to jest grupa społeczna, i podaje cztery przykłady grup, do których należy, – wskazuje pięć cech grup społecznych i je omawia, – wskazuje po dwa przykłady grupy inkluzywnej i ekskluzywnej, wtórnej i pierwotnej, – wskazuje trzy wybrane funkcje rodziny w społeczeństwie i je omawia, – wyjaśnia w prosty sposób, na czym polega przykładowa rola, którą odgrywa w wybranej grupie społecznej, – analizuje na przykładzie sekty zagrożenia, jakie mogą płynąć z przynależności do grupy, której cele i sposób działania tylko pozornie służą realizacji celów i potrzeb jej	– wskazuje po trzy przykłady grupy inkluzywnej i ekskluzywnej, wtórnej i pierwotnej, – wskazuje cztery funkcje rodziny w społeczeństwie i je omawia, – omawia przykładową rolę, którą odgrywa w wybranej grupie społecznej, – podaje i omawia przykłady wspólnot: lokalnej, etnicznej, regionalnej i globalnej, wskazując, co spaja te zbiorowości, – analizuje swój udział w wybranej wspólnocie, – wyjaśnia, co składa się na tożsamość, oraz wskazuje różnice między tożsamością osobistą a społeczną, – identyfikuje swoje umiejętności, wiedzę i postawy składające się na tożsamość	– wyjaśnia, co to jest grupa społeczna, i podaje różnorodne przykłady takich grup, – podaje po jednym przykładzie grup inkluzywnej i ekskluzywnej, wskazując, co je różni, – podaje po jednym przykładzie grup wtórnej i pierwotnej, do których należy, – analizuje na przykładzie własnej rodziny cztery funkcje rodziny w społeczeństwie ®, – wyjaśnia, jak zmienia się model rodziny we współczesnym świecie ®, – wskazuje i analizuje grupy społeczne, w których na co dzień funkcjonuje, – omawia dwie przykładowe role, jakie odgrywa w wybranych grupach

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

					członków ®, – określa, czym charakteryzuje się wspólnota, – podaje i omawia w prosty sposób przykłady wspólnot: lokalnej, etnicznej, regionalnej i globalnej, wskazując, co spaja te zbiorowości.	osobistą, – wskazuje te cechy osobiste, które ułatwiają i utrudniają funkcjonowanie w grupach społecznych ®, – wskazuje cechy tożsamości osobistej i społecznej.	społecznych, – analizuje swój udział w wybranej wspólnocie ®, – analizuje i wyjaśnia na przykładzie sekty zagrożenia, jakie mogą płynąć z przynależności do grupy, której cele i sposób działania tylko pozornie służą realizacji celów i potrzeb jej członków ®, – wskazuje dwie swoje cechy, które wpływają na funkcjonowanie w grupie i które chce zmienić lub wzmocnić ®, – proponuje jedno działanie, które może być w tym pomocne ®.
TEMAT LEKCJI: Relacje grupowe **Liczba godzin: 2**							
1.3	**Uczeń:** (P) I.3) opisuje dynamikę relacji grupowych i międzygrupowych, w tym zjawiska konformizmu i nonkonformizmu, oraz powstawanie	konformizm, nonkonformizm grupy własne, grupy obce dyskryminacja uprzedzenia	– wyjaśnia z pomocą nauczyciela, co to jest konformizm, – podaje jeden przykład zachowania konformistycznego w sieci lub najbliższym otoczeniu,	– wyjaśnia w prosty sposób, co to jest konformizm, – identyfikuje dwa zachowania konformistyczne w sieci i najbliższym otoczeniu,	– wyjaśnia, na czym polega konformizm, i podaje trzy przykłady postaw konformistycznych, – omawia zjawisko dyskryminacji, wskazując trzy mechanizmy, które	– omawia zagrożenia, jakie może nieść ze sobą postawa konformistyczna dla tożsamości społecznej oraz osobistej człowieka, – analizuje cztery	– analizuje, jakie zagrożenia może nieść postawa konformistyczna dla tożsamości społecznej oraz osobistej człowieka, – podaje i omawia pięć przykładów

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	podziałów my–oni; rozpoznaje przykłady ksenofobii, stereotypów i uprzedzeń oraz dyskryminacji, w tym mowy nienawiści, a także reaguje na ich przejawy w swoim otoczeniu	stereotypy hejt, mowa nienawiści ksenofobia piramida nienawiści	– z pomocą nauczyciela wyjaśnia, na czym polega zjawisko dyskryminacji, – wskazuje sposoby reagowania na dyskryminację w klasie i najbliższym otoczeniu, – rozważa z pomocą nauczyciela osobiste doświadczenia z sytuacji, gdy był/była osobą dyskryminującą i dyskryminowaną, – rozpoznaje przykłady hejtu i mowy nienawiści w internecie i otoczeniu klasowym.	– podaje i w prosty sposób omawia dwa przykłady zachowań dyskryminacyjnych, – rozważa osobiste doświadczenia z sytuacji, gdy był/była osobą dyskryminującą i dyskryminowaną, oraz analizuje swoją postawę w tych sytuacjach, – wyjaśnia w prosty sposób, czym są ksenofobia oraz rasizm.	jej sprzyjają, – podaje i omawia trzy przykłady zachowań dyskryminacyjnych, – rozpoznaje i reaguje na przykłady hejtu i mowy nienawiści w internecie i otoczeniu klasowym, – wyjaśnia, czym są ksenofobia i rasizm, oraz podaje ich przykłady, – wyjaśnia, jak powstają stereotypy i uprzedzenia.	przykłady zachowań dyskryminacyjnych.	zachowań dyskryminacyjnych, – odwołując się do piramidy nienawiści, analizuje wszystkie stopnie radykalizacji postaw w relacjach społecznych ®.
TEMAT LEKCJI: Współpraca i konflikty w grupie Liczba godzin: 1							
1.4	**Uczeń:** (P) I.4) identyfikuje zachowania, które budują współpracę i zaufanie w grupie, oraz takie, które prowadzą do konfliktów i podziałów; stosuje wybrane metody rozwiązywania konfliktów	fazy procesu grupowego zaufanie, współpraca i współdziałanie konflikty w grupie rozwiązywanie konfliktów w grupie	– wskazuje zachowania i postawy, które ułatwiają lub utrudniają funkcjonowanie w grupie, – wskazuje cztery fazy rozwoju grupy, – identyfikuje jedną przyczynę spadku poziomu zaufania społecznego, – wskazuje jedno zachowanie własne lub	– wskazuje i w prosty sposób omawia zachowania i postawy, które ułatwiają lub utrudniają funkcjonowanie w grupie, – identyfikuje trzy przyczyny spadku poziomu zaufania społecznego, – wskazuje przyczyny konfliktów	– wskazuje i omawia zachowania i postawy, które ułatwiają lub utrudniają funkcjonowanie w grupie, – identyfikuje, w jakiej fazie rozwoju są grupy zadaniowe, do których przynależy, – wyjaśnia, co to są relacje społeczne,	– wskazuje i omawia zachowania i postawy, które ułatwiają lub utrudniają funkcjonowanie w grupie, – uzasadnia dlaczego zaufanie ma szczególne znaczenie w budowaniu relacji społecznych, – opisuje na podstawie badań,	– analizuje, co się dzieje w grupach, do których należy, – wskazuje i omawia zachowania i postawy, które ułatwiają lub utrudniają funkcjonowanie w grupie, – rozpoznaje emocje i zachowania, które wzmacniają lub osłabiają grupę ®,

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	w grupie		innych, które sprzyja współpracy, – wskazuje trzy główne sposoby rozwiązywania konfliktów.	w grupach.	– identyfikuje trzy przyczyny spadku poziomu zaufania społecznego i krótko je omawia, – wskazuje zachowania własne i innych, które sprzyjają współpracy, – wyjaśnia, kiedy warto sięgnąć po dany sposób rozwiązywania konfliktów.	jaki jest poziom zaufania społecznego w Polsce, – wskazuje i omawia zachowania własne i innych, które sprzyjają współpracy, – podaje, odwołując się do własnego doświadczenia, po jednym przykładzie konfliktów: interesów, wartości, i relacji, – wskazuje po jednym możliwym rozwiązaniu każdego z tych konfliktów.	– wskazuje, które instytucje cieszą się najmniejszym, a które – największym zaufaniem Polaków ®, – opisuje, na podstawie badań, jaki jest poziom współpracy wśród polskich nastolatków ®, – rozważa, na ile wyniki tych badań są spójne z jego osobistym doświadczeniem współdziałania w grupie ®, – wskazuje czynniki, które sprzyjają rozwiązywaniu konfliktów, – omawia pięć postaw wobec konfliktów; wskazuje, które z nich są najskuteczniejsze, i uzasadnia swoje zdanie.
TEMAT LEKCJI: Współczesne społeczeństwo polskie Liczba godzin: 2							
1.5	**Uczeń:** (P) I.5) korzystając	dobro wspólne konflikty światopoglądowe	– z pomocą nauczyciela wyjaśnia, co to jest dobro wspólne,	– w prosty sposób wyjaśnia, co to jest dobro wspólne, – wskazuje trzy	– wyjaśnia, co to jest dobro wspólne, – wskazuje cztery postawy lub	– uzasadnia, dlaczego troska o dobro wspólne jest wspólną sprawą ®,	– argumentuje zagrożenia wynikające z dezinformacji

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	z wyników badań, identyfikuje, co łączy, a co dzieli społeczeństwo polskie; wskazuje, z czego możemy być dumni jako państwo, a także formułuje w tej sprawie opinię i podejmuje dyskusję (F) I.2) analizuje zagadnienia budzące spory w społeczeństwie polskim, a także formułuje opinię w jednej z kontrowersyjnych kwestii i podejmuje w tej sprawie dialog (F) I.5) korzystając z wyników badań, opisuje poziom zaufania społecznego oraz jego wpływ na funkcjonowanie społeczeństwa i stan demokracji; identyfikuje czynniki obniżające poziom zaufania społecznego i weryfikuje informacje	i polityczne podziały społeczne dezinformacja fake news teoria spiskowa dialog	– wskazuje dwie postawy lub wartości niezbędne do realizacji dobra wspólnego, – na podstawie badań wskazuje, z czego jest dumna większość Polaków, – z pomocą nauczyciela porównuje to, z czego jest dumny, z wynikami badań dotyczącymi całego społeczeństwa, – wskazuje dwa tematy, które dzielą społeczeństwo polskie, – wskazuje przy pomocy nauczyciela dwie cechy fake newsów, – zna i stosuje (z pomocą nauczyciela) sposoby weryfikacji informacji znalezionych w internecie, – formułuje jeden argument (z pomocą nauczyciela) w dyskusji na jeden z wybranych tematów, – wskazuje jeden	postawy lub wartości niezbędne do realizacji dobra wspólnego, – na podstawie badań wskazuje, z czego jest dumna większość Polaków, – porównuje to, z czego jest dumny, z wynikami badań dotyczącymi całego społeczeństwa, – zna i stosuje sposoby weryfikacji informacji znalezionych w internecie, – zna zasady i sposoby prowadzenia debaty na tematy sporne, – formułuje dwa argumenty w dyskusji na jeden z wybranych tematów.	wartości niezbędne do realizacji dobra wspólnego, – wskazuje cztery tematy, które dzielą społeczeństwo polskie, – stosuje zasady i sposoby prowadzenia debaty na tematy sporne, – wyjaśnia zagrożenia wynikające z dezinformacji (z fake newsów i teorii spiskowych), – stosuje sposoby weryfikacji informacji znalezionych w internecie, – formułuje argumenty w dyskusji na jeden z wybranych w klasie tematów spornych, korzystając z różnych sprawdzonych źródeł, – identyfikuje temat, który budzi kontrowersje w lokalnej społeczności	– wskazuje cztery postawy lub wartości niezbędne do realizacji dobra wspólnego i uzasadnia wybór, – analizuje i omawia, na podstawie badań, przekazów medialnych oraz własnych obserwacji i doświadczeń, co łączy Polaków, – rozważa, czy wskazywane przez Polaków elementy łączące członków narodu są tak samo ważne dla niego, i uzasadnia swoje stanowisko, – rozważa na podstawie badań, jakie poglądy i postawy mogą być przyczyną konfliktów ideologicznych w Polsce, – wskazuje pięć tematów, które dzielą społeczeństwo polskie, – zna i stosuje zasady i sposoby prowadzenia debaty na tematy sporne, – formułuje i wyraża	(fake newsów i teorii spiskowych), – wyszukuje informacje z różnych źródeł na wybrany temat dzielący społeczeństwo i identyfikuje różnice w stanowiskach, – stosuje zasady wybranej formy dyskusji.

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	budujące wybraną teorię spiskową (DZO) Aktywne uczestnictwo w debacie na wybrany temat społeczny, prezentowanie własnego zdania, które uczeń uzasadnia i którego broni, oraz podejmowanie dialogu z osobami o odmiennych poglądach Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania		temat, który wywołuje spory w jego grupie rówieśniczej.		lub w kraju, – wskazuje dwa tematy, które wywołują spory w jego grupie rówieśniczej.	argumenty w dyskusji na jeden z wybranych tematów, korzystając z różnych źródeł, – identyfikuje temat, który budzi kontrowersje w lokalnej społeczności lub w kraju, i dąży do aktywnego udziału w debacie nad tym zagadnieniem, – wyjaśnia, skąd się biorą teorie spiskowe, – zna i wykorzystuje sposoby chronienia się przed dezinformacją.	

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

ROZDZIAŁ II. Szkoła jako wspólnota

PYTANIE WIODĄCE: Jak wspólnie tworzymy szkołę?

Numer lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej P – podstawowe F – fakultatywne DZO – działanie obywatelskie	Zagadnienia/ treści	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY				
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ:	rozszerzające (dobry) UCZEŃ:	dopełniające (bardzo dobry) UCZEŃ:	wykraczające (celujący) UCZEŃ:
TEMAT LEKCJI: Zasady funkcjonowania szkoły Liczba godzin: 2							
2.1	**Uczeń:** (P) II.1) opisuje znaczenie szkolnych reguł określonych w statucie lub innych dokumentach wewnątrzszkolnych oraz prawa i obowiązki uczniowskie, zna ich źródła i uzasadnienie, reaguje w sytuacjach naruszenia reguł (F) II.1) analizuje regulamin samorządu uczniowskiego lub inny wewnątrzszkolny regulamin, a także ocenia jego	wewnątrzszkolne prawo oświatowe: statut szkoły i regulamin SU prawa i obowiązki uczniowskie źródła praw i obowiązków ucznia organy szkoły: dyrektor, rada pedagogiczna, rada rodziców, samorząd uczniowski	– wie, gdzie znaleźć aktualny szkolny statut, – wskazuje dwie kwestie ważne dla ucznia, które uwzględnia statut szkolny, – wyszukuje (z pomocą nauczyciela) kwestie omawiane w regulaminie SU, – z pomocą nauczyciela wyszukuje w szkolnym statucie sekcję dotyczącą praw i obowiązków ucznia, warunków i sposobu oceniania oraz organizacji pracy szkoły, – wskazuje, jakie	– wskazuje trzy kwestie ważne dla ucznia w szkole, które uwzględnia statut szkolny, – wymienia kwestie, które są omówione w regulaminie SU, – wymienia prawa i obowiązki ucznia opisane w szkolnych dokumentach, – wyszukuje w szkolnym statucie sekcję dotyczącą praw i obowiązków ucznia, warunków i sposobu oceniania oraz organizacji pracy szkoły, – bierze udział w klasowym omówieniu kwestii	– wskazuje w szkolnym statucie te sekcje, które osobiście mają dla niego największe znaczenie, – identyfikuje w szkolnym statucie lub regulaminie SU zapisy, które są nieprecyzyjne lub sprzeczne z innymi zapisami prawnymi, – analizuje swoje zaangażowanie w kształtowanie i realizację zasad obowiązujących w szkole.	– wyraża opinię na temat wybranych zapisów ze statutu swojej szkoły, – wymienia wszystkie akty prawne wyższego rzędu, z których wynikają zapisy ze szkolnego statutu, – identyfikuje w szkolnym statucie lub regulaminie SU zapisy, które są nieprecyzyjne lub sprzeczne z innymi zapisami prawnymi, oraz formułuje propozycję ich zmiany, – wyjaśnia, jakie znaczenie dla całej szkolnej społeczności ma	– wymienia i analizuje kluczowe zapisy statutu swojej szkoły, dotyczące wybranych obszarów funkcjonowania ucznia w społeczności szkolnej, – wyraża opinię na temat wybranych zapisów ze statutu swojej szkoły, – omawia wybrane prawa i obowiązki ucznia oraz rozważa, jaki jest poziom ich realizacji w polskiej szkole, – wskazuje wszystkie akty wyższego rzędu, które są źródłem

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	regulacje i proponuje zmiany, jeśli są konieczne		prawa ucznia najczęściej są naruszane w szkole, – wskazuje organy w szkole, do których może się zgłosić uczeń, kiedy jego prawa są łamane.	realizacji wybranych praw ucznia w szkole, – wskazuje, jakie prawa ucznia najczęściej są naruszane w szkole, – bierze udział w klasowym omówieniu kwestii realizacji przez uczniów wybranych obowiązków ucznia w szkole.		regulamin SU, – formułuje opinię na temat realizacji wybranych praw ucznia w szkole, – formułuje opinię na temat poziomu realizacji przez uczniów wybranych obowiązków ucznia w szkole, – wyjaśnia, w jaki sposób uczniowie mogą wpływać na reguły obowiązujące w ich szkole.	praw i obowiązków ucznia.
TEMAT LEKCJI: Społeczność szkolna **Liczba godzin: 2**							
2.2	**Uczeń:** (P) II.2) diagnozuje problemy i potrzeby społeczności szkolnej, proponuje konstruktywne rozwiązania, a także w miarę możliwości (samodzielnie lub zespołowo) podejmuje działanie w tej sprawie (F) II.3) wyjaśnia, czym są mediacje	szkolna społeczność więzi społeczne przynależność diagnoza potrzeb metody diagnozy mediacje szkolne mediator rówieśniczy budżet uczniowski	– wymienia członków szkolnej społeczności, – wskazuje jedną metodę, za pomocą której można zbadać potrzeby szkolnej społeczności, – wskazuje rozpoznany w klasie jeden obszar problematyczny / obszar do rozwoju w funkcjonowaniu szkoły, – wskazuje z pomocą nauczyciela, co można zrobić w danej sprawie (kroki),	– wskazuje pięć pytań, które pomogą zbadać poczucie przynależności do społeczności szkolnej wśród uczniów jego szkoły ®, – wskazuje dwie metody, za pomocą których można zbadać potrzeby szkolnej społeczności, – wskazuje, co można zrobić w danej sprawie (kroki), – samodzielnie	– wskazuje trzy metody, za pomocą których można zbadać potrzeby szkolnej społeczności, – samodzielnie identyfikuje jeden obszar problematyczny / obszar do rozwoju w funkcjonowaniu szkoły, który wymaga działania i badania pod kątem potrzeb członków szkolnej społeczności, – przygotowuje	– uzasadnia, że szkoła jest społecznością, w której istnieją więzi formalne i obiektywne ®, – formułuje zespołowo pięć pytań, które pomogą zbadać poczucie przynależności do szkoły uczniów placówki, do której uczęszcza ®, – wskazuje cztery metody, za pomocą których można zbadać potrzeby szkolnej	– rozważa, na ile czuje się przynależny do szkolnej społeczności, oraz wskazuje czynniki, które wpływają na poziom poczucia tej przynależności ®, – wskazuje pięć metod, za pomocą których można zbadać potrzeby szkolnej społeczności, – samodzielnie identyfikuje i omawia obszar problematyczny /

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	i kiedy mogą być stosowane; wymienia korzyści wynikające z wykorzystania mediacji w konfliktach rówieśniczych i szkolnych; gdy jest to możliwe, w sytuacjach spornych odwołuje się do mediacji (DZO) Napisanie wniosku o dofinansowanie projektu w ramach szkolnego lub lokalnego budżetu partycypacyjnego lub innego wniosku o wsparcie finansowe Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania		– wyjaśnia, kiedy pomocne są mediacje, – z pomocą nauczyciela wyszukuje podstawowe informacje na temat budżetu uczniowskiego, – wskazuje i zgłasza pomysł, który mógłby zostać sfinansowany z budżetu uczniowskiego.	wyszukuje podstawowe informacje na temat budżetu uczniowskiego.	projekt działania wraz z wnioskiem o sfinansowanie go z budżetu uczniowskiego (na podstawie dokumentacji ze swojej szkoły lub z innych szkół).	społeczności, – wyjaśnia, na czym polegają mediacje, – formułuje trzy argumenty za korzystaniem z mediacji w rozwiązywaniu sporów między rówieśnikami lub między uczniami i nauczycielami, – wskazuje trzy cechy, jakimi powinien charakteryzować się mediator.	obszar do rozwoju w funkcjonowaniu szkoły, który wymaga działania i zbadania pod kątem potrzeb członków szkolnej społeczności, – dobiera adekwatną metodą badawczą do wybranego problemu/obszaru, – wskazuje trzy źródła finansowania działań społecznych w szkole ®.

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

TEMAT LEKCJI: Samorząd uczniowski **Liczba godzin: 1**							
2.3	**Uczeń:** (P) II.3) opisuje ideę samorządności uczniowskiej, w tym samorząd klasowy, szkolny i radę szkoły; analizuje mechanizmy włączania uczniów w decydowanie o sprawach szkoły, a także wykorzystuje samodzielnie lub w grupie wybrany mechanizm. (DZO) Kandydowanie w klasowych lub szkolnych wyborach, w tym prowadzenie kampanii wyborczej Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania	samorząd uczniowski prawo oświatowe idea samorządności uczniowskiej partycypacja proces decyzyjny w szkole samorząd klasowy rada szkoły wybory do władz samorządu uczniowskiego	– wyjaśnia, kto tworzy samorząd uczniowski (SU), – wymienia dwa uprawnienia SU, – wymienia dwie korzyści wynikające z dobrego funkcjonowania SU, – wskazuje jedno działanie własne lub koleżanek i kolegów podjęte w ramach SU, – wskazuje inicjatywy szkolne podjęte przez SU w ostatnich dwóch latach, – wie, gdzie znaleźć regulamin SU, – wymienia, korzystając z regulaminu SU, wszystkie organy szkolnego samorządu, – wskazuje członków rady szkoły, – bierze czynny udział w wyborach do SU, – wskazuje dwie sprawy, w których uczniowie mogą podejmować decyzje	– wymienia trzy uprawnienia SU, – wymienia trzy korzyści wynikające z dobrego funkcjonowania SU, – wskazuje dwa działania własne podjęte w ramach SU, – wyjaśnia, co trzeba zrobić, żeby wystartować w wyborach do SU, – wskazuje trzy sprawy, w których uczniowie mogą podejmować decyzje w szkole, i krótko je omawia, – angażuje się w prace zespołu projektowego zgodnie z przypisanymi zadaniami oraz wykazuje się inicjatywą i kreatywnością podczas realizacji projektu.	– wymienia cztery uprawnienia SU, – wskazuje jedno źródło prawne, z którego wynikają uprawnienia SU, – wymienia cztery korzyści wynikające z dobrego funkcjonowania SU, – rozważa własne zaangażowanie w działalność SU, – wymienia wszystkie organy szkolnego samorządu, – wyjaśnia, czym zajmuje się rada szkoły, – tłumaczy, co trzeba zrobić, żeby wystartować w wyborach do SU, – zgłasza swoją kandydaturę w wyborach do SU i przygotowuje autoprezentację, – formułuje samodzielnie dwa argumenty za tym, by uczniowie	– wymienia pięć uprawnień SU, – omawia dwa źródła prawne, z których wynikają uprawnienia SU, – omawia pięć korzyści wynikających z dobrego funkcjonowania SU, – ocenia, czy zapisy regulaminu SU pozwalają wszystkim uczniom na realne włączenie się w prace samorządu, – formułuje dwa argumenty za powołaniem rady szkoły, – zgłasza swoją kandydaturę w wyborach do SU; przygotowuje autoprezentację, w tym formułuje trzy argumenty za swoją kandydaturą i jeden postulat, dotyczący np. zmian w funkcjonowaniu uczniowskiego samorządu,	– wymienia sześć uprawnień SU, – omawia trzy źródła prawne, z których wynikają uprawnienia SU, – omawia sześć korzyści wynikających z dobrego funkcjonowania SU, – omawia szczegółowo jedną z korzyści z dobrego funkcjonowania SU, odwołując się do praktyki swojej szkolnej społeczności, – wskazuje trzy cechy dobrze funkcjonującego SU, – ocenia, w których obszarach SU w jego szkole dobrze funkcjonuje, a w których jego działalność wymaga rozwinięcia lub naprawy, – omawia cztery poziomy włączenia uczniów w podejmowanie decyzji w szkole

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	(PR) **Projekt badawczy** Temat: Rola demokracji w szkole – czy uczniowie powinni posiadać większy wpływ na podejmowanie decyzji? Kryteria oceny projektu: – adekwatności działania do postawionego celu – stopień zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania – współpraca w zespole – indywidualny wkład każdej osoby		w szkole, – angażuje się w prace zespołu projektowego zgodnie z przypisanymi zadaniami.		uzyskali większy wpływ na życie szkoły, – angażuje się w formułowanie celów i zadań zespołu projektowego.	– formułuje samodzielnie trzy argumenty za tym, by uczniowie uzyskali większy wpływ na życie szkoły.	(informowanie, konsultowanie, współdecydowanie, decydowanie), – ocenia, odwołując się do przykładów, na ile w jego szkole jest realizowane włączenie uczniów w procesy decyzyjne na kolejnych poziomach, – omawia wszystkie cechy demokratyczne wyborów do SU, – wskazuje źródło informacji o sposobie przeprowadzania wyborów do SU ®.

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

ROZDZIAŁ III. Samorząd terytorialny

PYTANIE WIODĄCE: Jak budujemy wspólnotę lokalną i regionalną?

Numer lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej P – podstawowe F – fakultatywne DZO – działanie obywatelskie	Zagadnienia/ treści	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY				
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ:	rozszerzające (dobry) UCZEŃ:	dopełniające (bardzo dobry) UCZEŃ:	wykraczające (celujący) UCZEŃ:
TEMAT LEKCJI: Społeczność lokalna Liczba godzin: 1							
3.1	**Uczeń:** (P) III.1) identyfikuje i opisuje specyficzne cechy swojej społeczności lokalnej oraz dziedzictwo budujące lokalną tożsamość i lokalny patriotyzm; formułuje opinię i podejmuje dyskusję o najważniejszych wyzwaniach stojących przed społecznością (F) III.5) diagnozuje problemy i potrzeby społeczności lokalnej dotykające młodych ludzi,	społeczność lokalna tożsamość lokalna dziedzictwo: materialne, niematerialne, naturalne patriotyzm lokalny	– w prosty sposób wyjaśnia, co to jest lokalna społeczność, – z pomocą nauczyciela opisuje swoją lokalną społeczność, – wskazuje jeden przykład patriotyzmu lokalnego, – wskazuje jeden problem, z którym mierzy się jego lokalna społeczność, – bierze udział (bierny) w jednych obchodach rocznicy historycznej w społeczności lokalnej.	– wyjaśnia, co to jest lokalna społeczność, – w prosty sposób opisuje swoją społeczność lokalną, w tym jej członków oraz wybrane elementy charakterystyczne, – wymienia dwa przejawy patriotyzmu lokalnego, – identyfikuje, we współpracy z członkami społeczności lokalnej, dwa problemy, z którymi mierzy się jego lokalna społeczność, wyraża własną opinię na ich temat.	– opisuje swoją społeczność lokalną, w tym jej członków oraz elementy charakterystyczne, – podejmuje zadania związane z organizacją ważnych obchodów historycznych rocznic w społeczności lokalnej.	– podejmuje refleksję nad własnym poczuciem przynależności do lokalnej społeczności, – wymienia trzy przejawy patriotyzmu lokalnego, – identyfikuje, we współpracy z członkami społeczności lokalnej, trzy problemy, z którymi mierzy się jego lokalna społeczność, a także wyraża własną opinię na ich temat oraz formułuje propozycje możliwych rozwiązań.	– wskazuje i omawia sześć elementów tworzących lokalną społeczność, – wymienia po trzy przykłady dziedzictwa materialnego, niematerialnego i naturalnego społeczności, do której czuje przynależność, – wyjaśnia, czym różni się patriotyzm od patriotyzmu lokalnego, oraz wskazuje podobieństwa między tymi postawami, – omawia znaczenie patriotycznej postawy wobec

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	a także proponuje konstruktywne rozwiązania tych problemów oraz korzysta z dostępnych mechanizmów demokratycznych, by je zasygnalizować (DZO) Aktywne uczestnictwo w przygotowaniu obchodów rocznicy ważnego wydarzenia historycznego (nieorganizowanego w ramach działalności szkoły) lub w innych obchodach Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania						lokalnej społeczności, w tym wskazuje korzyści płynące z tej postawy ®, – przedstawia ruchy miejskie jako przejawy obywatelskiego zaangażowania w sprawy społeczności lokalnej ®.

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

TEMAT LEKCJI: Struktura i zadania samorządu terytorialnego **Liczba godzin: 1**							
3.2	**Uczeń:** (P) III.2) porównuje zadania i kompetencje poszczególnych szczebli samorządu terytorialnego, w tym jednostek pomocniczych gminy, oraz ich wpływ na własne życie i życie społeczności; wyjaśnia znaczenie samorządności i pomocniczości	samorządność samorząd terytorialny zasada pomocniczości organy samorządu terytorialnego zadania samorządu terytorialnego: własne, zlecone, powierzone jednostki samorządu terytorialnego jednostki pomocnicze gminy	– wyjaśnia, z pomocą nauczyciela, po co nam samorządy, – wskazuje jeden przykład realizacji zasady pomocniczości w samorządach, – wymienia, z pomocą nauczyciela, wszystkie jednostki samorządu terytorialnego: regionalnego i lokalnego, – wskazuje po jednym zadaniu własnym gminy, powiatu i województwa, – wymienia dwa przykłady zadań zleconych gminy, – wskazuje, z pomocą nauczyciela, organy stanowiące prawo i wykonawcze działające na terenie gminy, powiatu i województwa, – wskazuje po dwie kompetencje organów stanowiących i wykonawczych na poziomie gminy, powiatu i województwa,	– wyjaśnia w prosty sposób, po co nam samorządy, – wskazuje dwa przykłady realizacji zasady pomocniczości w samorządach, – wymienia wszystkie jednostki samorządu terytorialnego: regionalnego i lokalnego, – wskazuje po trzy zadania własne gminy, powiatu i województwa, – wymienia po jednym przykładzie zadań zleconych gminy, powiatu i województwa, – wskazuje organy stanowiące prawo i wykonawcze działające na terenie gminy, powiatu i województwa, – wskazuje po trzy kompetencje organów stanowiących i wykonawczych na poziomie gminy,	– wyjaśnia, po co społeczeństwom samorządy, – omawia zasadę pomocniczości, odwołując się do konkretnych przykładów dotyczących funkcjonowania samorządu terytorialnego, – rozróżnia zadania własne, zlecone i powierzone samorządu terytorialnego, – wskazuje po cztery zadania własne gminy, powiatu i województwa, – wymienia po dwa przykłady zadań zleconych gminy, powiatu i województwa, – wskazuje organy stanowiące prawo i wykonawcze działające na terenie gminy, powiatu i województwa, – omawia po cztery kompetencje organów	– analizuje znaczenie samorządności dla funkcjonowania wspólnot (szkolnej, lokalnej, zawodowej), – wskazuje po pięć zadań własnych gminy, powiatu i województwa, – wskazuje po trzy przykłady zadań zleconych gminy i powiatu oraz dwa zadania zlecone województwa, – wymienia organy stanowiące prawo i wykonawcze działające na terenie gminy, powiatu i województwa, – omawia po cztery kompetencje organów stanowiących i wykonawczych na poziomie gminy, powiatu i województwa oraz podaje po jednym przykładzie ich stosowania, – podaje jeden przykład jednostki	– wyjaśnia, na czym polega zasada decentralizacji władzy publicznej, – wskazuje po siedem zadań własnych gminy, powiatu i województwa, – wskazuje, jakie organy stanowiące prawo i wykonawcze działają na terenie gminy, powiatu i województwa, – omawia cztery kompetencje organów stanowiących i wykonawczych na poziomie gminy, powiatu i województwa oraz podaje po jednym przykładzie ich stosowania, – omawia wpływ wybranych dwóch decyzji podjętych przez samorząd w jego gminie na codzienne życie mieszkańców, – wskazuje akty prawne regulujące

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

			– podaje jeden przykład jednostki pomocniczej w swojej gminie, – omawia, z pomocą nauczyciela, jak realizacja zadań przez gminę wpływa bezpośrednio na życie mieszkańców, – wyszukuje, z pomocą nauczyciela, bieżące informacje dotyczące działań podejmowanych przez samorząd w jego gminie.	powiatu i województwa, – omawia w prosty sposób, jak realizacja zadań przez gminę wpływa bezpośrednio na życie mieszkańców, – wyszukuje bieżące informacje dotyczące działań podejmowanych przez samorząd w jego gminie.	stanowiących i wykonawczych na poziomie gminy, powiatu i województwa, – wskazuje jeden przykład jednostki pomocniczej w swojej gminie, – ocenia, w jaki sposób realizacja zadań przez gminę bezpośrednio wpływa na życie mieszkańców, – omawia wpływ wybranych dwóch decyzji podjętych przez samorząd w jego gminie na codzienne życie mieszkańców.	pomocniczej gminy oraz wyjaśnia jej znaczenie w funkcjonowaniu wspólnot lokalnych, – wyszukuje bieżące informacje dotyczące działań podejmowanych przez samorząd w jego gminie.	zasady funkcjonowania samorządu terytorialnego.
TEMAT LEKCJI: Proces decyzyjny w samorządzie Liczba godzin: 2							
3.3	**Uczeń:** (P) III.3) opisuje sposoby podejmowania decyzji przez organy władz wykonawczych i uchwałodawczych jednostek samorządu terytorialnego; identyfikuje mechanizmy udziału mieszkańców w procesach	proces decyzyjny w organach wykonawczych proces decyzyjny w organach uchwałodawczych prawo miejscowe komisje rady/sejmiku	– omawia, z pomocą nauczyciela, organy wykonawcze i sposób, w jaki podejmują decyzje w gminie, powiecie i województwie, – wskazuje organy wykonawcze jednoosobowe i kolegialne, – wyszukuje, z pomocą	– omawia krótko organy wykonawcze i sposób, w jaki podejmują decyzje w gminie, powiecie i województwie, – wyszukuje dwa przykłady spraw, którymi w ostatnim czasie zajmowali się radni w jego gminie, – formułuje, wspólnie z innymi	– wyjaśnia, jakie organy wykonawcze i w jaki sposób podejmują decyzje w gminie, powiecie i województwie, – odróżnia organy wykonawcze jednoosobowe od kolegialnych, – wyjaśnia, czym są akty prawa miejscowego, oraz	– wskazuje siedem form uczestnictwa mieszkańców w procesach decyzyjnych we wspólnocie samorządowej, – omawia szczegółowo jedną z tych form, wyjaśniając, jakie znaczenie ma aktywny udział mieszkańców	– wyjaśnia różnice między zarządzeniem a decyzją administracyjną ®, – omawia proces tworzenia prawa miejscowego (od inicjatywy uchwałodawczej do ogłoszenia uchwały) ®, – omawia na

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	decyzyjnych i wykorzystuje wybrany mechanizm (F) III.3) wyszukuje aktualne informacje o pracach rady gminy lub miasta oraz działaniu komisji powołanych przez radę gminy lub miasta, wybiera i śledzi interesujące go zagadnienie, formułuje i przedstawia opinię na jego temat (DZO) Aktywny udział w spotkaniu z przedstawicielami organów władzy publicznej, w ramach którego uczeń zadaje pytania dotyczące kompetencji tych organów (DZO) Uczestnictwo w konsultacjach społecznych na wybrany temat lub w wysłuchaniu publicznym, w ramach których uczeń formułuje własną opinię i przekazuje ją odpowiednim władzom Kryteria oceny DZO: – adekwatności	formy udziału mieszkańców w procesach decyzyjnych	nauczyciela, kolegi lub koleżanki, dwa przykłady spraw, którymi w ostatnim czasie zajmowali się radni w jego gminie, – formułuje, z pomocą nauczyciela, kolegi lub koleżanki, pytania do wybranego organu w gminie lub powiecie, – wypisuje działania, które zostały podjęte w ostatnim czasie przez dany organ gminy, – wskazuje dwie formy uczestnictwa mieszkańców w procesach decyzyjnych we wspólnocie samorządowej, – szczegółowo omawia, z pomocą nauczyciela, kolegi lub koleżanki, jedną z tych form i przedstawia jeden argument zachęcający mieszkańców do aktywnego udziału w podejmowaniu decyzji, – wyszukuje jedną	uczniami, pytania do wybranego organu w gminie lub powiecie i wypisuje te działania, które w ostatnim czasie zostały podjęte przez dany organ, – wskazuje trzy formy uczestnictwa mieszkańców w procesach decyzyjnych we wspólnocie samorządowej, – omawia w prosty sposób jedną z tych form i przedstawia jeden argument zachęcający mieszkańców do aktywnego udziału w podejmowaniu decyzji, – wyszukuje w swojej gminie jedną sprawę, w której prowadzone są konsultacje społeczne, oraz formułuje opinię na temat tej sprawy.	podaje ich przykłady, – wykorzystuje wiedzę o kompetencjach wybranego organu samorządu terytorialnego, by sformułować pytania do przedstawiciela tego organu, – wypisuje działania, które w ostatnim czasie zostały podjęte przez wybrany organ samorządu terytorialnego, – wskazuje pięć form uczestnictwa mieszkańców w procesach decyzyjnych we wspólnocie samorządowej, – wyszukuje w swojej gminie jedną sprawę, w której prowadzone są konsultacje społeczne, formułuje na piśmie (na podstawie zdobytych informacji) własną opinię w tej sprawie oraz przekazuje to pismo, zgodnie z trybem ustalonym dla danych konsultacji	w podejmowaniu decyzji.	przykładzie rolę komisji jako organów pomocniczych w strukturze organu stanowiącego ®, – wyjaśnia, dlaczego prawo zobowiązuje organ stanowiący do powołania minimum dwóch obowiązkowych komisji: petycji, skargi i wniosków oraz rewizyjnej ®, – wyszukuje dwa przykłady spraw, którymi w ostatnim czasie zajmowali się radni w jego gminie/mieście, – omawia szczegółowo jedną z tych spraw, – wyjaśnia na przykładach, jakie znaczenie ma aktywny udział mieszkańców w podejmowaniu decyzji.

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania		sprawę, w której prowadzone są konsultacje społeczne w jego gminie.		społecznych, do odpowiednich organów.		
TEMAT LEKCJI: Aktywność obywatelska w samorządach **Liczba godzin: 2**							
3.4	**Uczeń:** (P) III.4) identyfikuje formy aktywności obywatelskiej, w tym wolontariat, i dostępne lokalnie mechanizmy wspierające zaangażowanie mieszkańców (np. budżet obywatelski, inicjatywę lokalną, fundusz sołecki) oraz w miarę możliwości wykorzystuje wybrany mechanizm w sprawie ważnej dla siebie lub społeczności (F) III.4) identyfikuje lokalnie działające organizacje pozarządowe, poznaje ich działania, szuka	aktywność obywatelska: polityczna, społeczna inicjatywa lokalna budżet obywatelski fundusz sołecki wolontariat partycypacja	– wskazuje co najmniej dwie dostępne formy zaangażowania się w życie społeczności (np. wolontariat, inicjatywa obywatelska, budżet obywatelski), – wyszukuje, z pomocą nauczyciela, jedno przedsięwzięcie w jego gminie sfinansowane z budżetu obywatelskiego, – przygotowuje, z pomocą nauczyciela, wybrane elementy szkicu wniosku o realizację projektu ze środków z budżetu obywatelskiego, uwzględniając obowiązujące w jego gminie zasady i z wykorzystaniem	– wskazuje co najmniej trzy dostępne formy zaangażowania się w życie społeczności (np. wolontariat, inicjatywa obywatelska, budżet obywatelski), – rozważa, która z tych form jest najłatwiej dostępna dla osób w jego wieku, – wymienia dwa sposoby informowania władz i opinii publicznej o problemach lokalnej społeczności dostępne dla nastolatków, – wyszukuje jedno przedsięwzięcie w swojej gminie sfinansowane z budżetu	– wymienia dwa sposoby informowania władz i opinii publicznej o problemach lokalnej społeczności dostępne dla nastolatków, podaje jeden przykład wykorzystania wybranej formuły komunikacji, – wyszukuje dwa przedsięwzięcia w swojej gminie sfinansowane z budżetu obywatelskiego, – wyszukuje zasady zgłaszania projektów do realizacji w ramach budżetu obywatelskiego, terminy zgłoszeń i kwoty zarezerwowane do wykorzystania przez mieszkańców w jego	– omawia co najmniej cztery dostępne formy zaangażowania się w życie społeczności (np. wolontariat, inicjatywa obywatelska, budżet obywatelski), – wymienia trzy sposoby informowania władz i opinii publicznej o problemach lokalnej społeczności dostępne dla nastolatków, podaje jeden przykład wykorzystania wybranej formuły komunikacji, – wyjaśnia, na czym polega inicjatywa lokalna i jakich spraw może dotyczyć, – wyjaśnia, czym	– uzasadnia, dlaczego warto angażować się w życie lokalnej społeczności, – podaje po jednym przykładzie aktywności politycznej i aktywności społecznej, – podaje po jednym przykładzie inicjatywy lokalnej zrealizowanej w jego społeczności lokalnej i poza nią, – wymienia wszystkie etapy wdrażania budżetu obywatelskiego ®, – formułuje trzy argumenty, które mogłyby przekonać jego rówieśników do zaangażowania w przygotowanie

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	tych, których cele podziela, oraz poznaje różnorodne formy zaangażowania w ich działania, w tym wolontariat, i w miarę możliwości angażuje się w działalność organizacji (DZO) Napisanie wniosku o dofinansowanie projektu w ramach szkolnego lub lokalnego budżetu partycypacyjnego lub innego wniosku o wsparcie finansowe (DZO) Nawiązanie współpracy jako wolontariusz z lokalną organizacją społeczną lub instytucją publiczną w celu wsparcia realizacji jej celów statutowych, po czym przedstawienie na forum klasy efektów swojego zaangażowania Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia		odpowiedniego formularza, – wyjaśnia, na czym polega wolontariat, – wskazuje w lokalnej społeczności dwie organizacje lub instytucje, w których można zaangażować się w działanie wolontariackie, – nawiązuje, z inicjatywy nauczyciela, krótko- lub długoterminową współpracę wolontariacką.	obywatelskiego, – przygotowuje wybrane elementy szkicu wniosku o realizację projektu ze środków z budżetu obywatelskiego, uwzględniając obowiązujące w jego gminie zasady i z wykorzystaniem odpowiedniego formularza, – nawiązuje samodzielnie krótko- lub długoterminową współpracę wolontariacką.	gminie, – przygotowuje szkic wniosku o realizację projektu ze środków z budżetu obywatelskiego, uwzględniając obowiązujące w jego gminie zasady i z wykorzystaniem odpowiedniego formularza.	jest budżet obywatelski, – wskazuje obszary, które mogą być objęte finansowaniem z budżetu obywatelskiego, – wyjaśnia procedurę zgłaszania i wyboru projektów do sfinansowania w ramach budżetu obywatelskiego, – rozważa wpływ wolontariatu na rozwój osobisty.	projektu zgłoszonego do budżetu obywatelskiego, – wyjaśnia, czym jest fundusz sołecki, oraz jakie ma znaczenie w małych gminach ®, – analizuje poziom zaangażowania Polaków w wolontariat oraz formułuje dwa argumenty, które mogłyby przekonać jego rówieśników do większego zaangażowania, – rozważa, dlaczego część osób angażuje się w działania wolontariackie.

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania						
TEMAT LEKCJI: Młodzież a samorząd **Liczba godzin: 2**							
3.5	**Uczeń:** (P) III.5) opisuje ideę młodzieżowych rad gmin, miast, powiatów i sejmików wojewódzkich, wyszukuje rady działające w swojej okolicy, a także analizuje ich pracę i w miarę możliwości włącza się w ich działania (F) III.5) diagnozuje problemy i potrzeby społeczności lokalnej dotykające młodych ludzi, a także proponuje konstruktywne rozwiązania tych problemów oraz korzysta z dostępnych mechanizmów demokratycznych, by je zasygnalizować (DZO) Napisanie i wysłanie	młodzieżowe rady lokalne problemy młodzieży petycja, list otwarty	– wyszukuje istniejące w regionie młodzieżowe organy samorządowe (rady gminy lub powiatu, sejmik wojewódzki), – wskazuje wybrane cele powoływania młodzieżowych rad, – podaje, kto może kandydować do młodzieżowych rad, – identyfikuje w lokalnej społeczności (z pomocą nauczyciela, koleżanki lub kolegi) problemy, które dotyczą bezpośrednio młodzieży, – formułuje, z pomocą nauczyciela, propozycję rozwiązania wybranego problemu,	– wskazuje trzy cele powoływania młodzieżowych rad, – podaje przykład realizacji wybranej kompetencji rad młodzieżowych: konsultacyjnej, doradczej lub inicjatywnej, – identyfikuje w lokalnej społeczności problemy, które dotyczą bezpośrednio młodzieży, – formułuje propozycje rozwiązania dwóch problemów, – opracowuje, z pomocą nauczyciela, jeden projekt petycji lub listu otwartego do przedstawicieli władz publicznych w sprawie zdiagnozowanego	– wskazuje i omawia najważniejszy cel powoływania młodzieżowych rad, – wyjaśnia, w jaki sposób powstają młodzieżowe rady i kto może do nich kandydować, – opracowuje i wysyła petycję lub list otwarty do przedstawicieli władz publicznych w sprawie zdiagnozowanego problemu społecznego dotyczącego młodzieży.	– wskazuje i omawia cztery cele powoływania młodzieżowych rad, – identyfikuje i omawia problemy w lokalnej społeczności, które dotyczą bezpośrednio młodzieży, – formułuje propozycje rozwiązania trzech wybranych problemów, – omawia dostępne demokratyczne mechanizmy pozwalające sygnalizować problemy i potrzeby młodzieży (np. petycja, list otwarty).	– formułuje trzy argumenty potwierdzające edukacyjny charakter rad młodzieżowych, – podaje przykłady realizacji trzech kompetencji rad młodzieżowych: konsultacyjnej, doradczej i inicjatywnej, – omawia jeden przykład skutecznego działania młodzieżowej rady gminy, – podaje jeden przykład młodzieżowych rad działających na szczeblu krajowym.

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	(opublikowanie) petycji, listu lub listu otwartego do przedstawicieli władz publicznych w ważnej dla ucznia sprawie Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania		– wskazuje dostępne demokratyczne mechanizmy pozwalające sygnalizować władzom i opinii publicznej problemy i potrzeby młodzieży (np. petycja, list otwarty).	problemu społecznego dotyczącego młodzieży.			
TEMAT LEKCJI: Obywatel w urzędzie Liczba godzin: 1							
3.6	**Uczeń:** (P) III.6) jest przygotowany do załatwienia podstawowych spraw urzędowych ważnych dla młodych obywateli oraz wypełnia wybrany formularz lub wniosek (DZO) Wypełnienie wniosku o wydanie dowodu osobistego, paszportu lub innego dokumentu Kryteria oceny DZO:	urząd sprawy urzędowe obsługa petenta w urzędzie mObywatel, profil zaufany, Internetowe Konto Pacjenta ePUAP	– wyjaśnia, czym zajmują się urzędy, – wskazuje trzy sprawy, które załatwia się w urzędzie, w tym jedną, która dotyczy młodego człowieka, – wskazuje jedną sprawę, którą on lub jego rodzice musieli kiedyś załatwić w urzędzie, – wymienia, z pomocą nauczyciela, co jest niezbędne do	– wymienia, co jest niezbędne do załatwienia podstawowych spraw w urzędzie, – wyszukuje urzędy w swojej gminie / swoim powiecie, w których: uzyska dowód osobisty, prawo jazdy, paszport, odpis aktu urodzenia lub dowód rejestracyjny pojazdu, może się zameldować/ wymeldować, – realizuje jedną	– omawia jedną sprawę, którą on lub jego rodzice musieli kiedyś załatwić w urzędzie, – wskazuje urzędy w swojej gminie / swoim powiecie, w których: uzyska dowód osobisty, prawo jazdy, paszport, odpis aktu urodzenia lub dowód rejestracyjny pojazdu, może się zameldować/ wymeldować, – wymienia dwie	– wyjaśnia, co to jest profil zaufany i do czego służy, – wyjaśnia co to jest ePUAP, – dla dwóch wybranych spraw urzędowych (np. zameldowanie, wydanie paszportu) wskazuje adres właściwego urzędu oraz dokumentację niezbędną do przeprowadzenia procedury.	– tworzy konto na ePUAP i jeśli to możliwe realizuje jedną wybraną sprawę za jego pośrednictwem, – wskazuje cztery usługi urzędowe, z których można skorzystać za pośrednictwem aplikacji mObywatel, – formułuje trzy argumenty dla swoich rodziców lub dziadków za zastrzeżeniem

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	– adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania		załatwienia podstawowych spraw w urzędzie, – wskazuje trzy sprawy urzędowe, które można załatwić przez internet, – realizuje, z pomocą dorosłego, jedną sprawę urzędową: wypełnia formularze i gromadzi wymagane dokumenty (online lub na papierze).	wybraną sprawę urzędową: wypełnia niezbędne formularze i gromadzi wymagane dokumenty (online lub na papierze).	zalety ePUAP, mObywatela lub IKP.		numeru PESEL, – wskazuje trzy zalety ePUAP, mObywatela lub IKP.

ROZDZIAŁ IV. Polska państwem demokratycznym

PYTANIE WIODĄCE: Jak demokracja i Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej chronią nasze prawa?

Numer lekcji	Wymagania szczegółowe z podstawy programowej P – podstawowe F – fakultatywne DZO – działanie obywatelskie	Zagadnienia/ treści	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY				
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ:	rozszerzające (dobry) UCZEŃ:	dopełniające (bardzo dobry) UCZEŃ:	wykraczające (celujący) UCZEŃ:
TEMAT LEKCJI: Demokracja – autorytaryzm – totalitaryzm Liczba godzin: 1							
4.1	**Uczeń:** (P) IV.1) na przykładzie Polski po 1945 r. charakteryzuje ustrój	system polityczny (ustrój polityczny) reżim	– wymienia elementy systemu politycznego ®, – wyjaśnia w prosty sposób, co oznacza	– wymienia elementy systemu politycznego i w prosty sposób je opisuje ®,	– wyjaśnia znaczenie terminu *system polityczny* i opisuje poszczególne elementy takiego	– wyjaśnia znaczenie terminu *system polityczny* i charakteryzuje poszczególne elementy takiego	– porównuje zakresy znaczeniowe terminów *system polityczny* i *ustrój polityczny* ®,

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	totalitarny i autorytarny oraz odróżnia je od demokracji; analizuje i ocenia polityczne, społeczne, ekonomiczne i obyczajowe konsekwencje autokratycznych sposobów rządzenia dla jednostki	polityczny demokracja autorytaryzm totalitaryzm reżim polityczny w Polsce po 1945 r. konsekwencje autokratycznych sposobów rządzenia dla jednostki i społeczeństwa	termin *reżim polityczny*, i wymienia trzy rodzaje reżimów, – w prosty sposób określa, czym jest ustrój polityczny, – identyfikuje na przykładzie Polski po 1945 r. cechy ustrojów totalitarnego i autorytarnego oraz odróżnia je od demokracji, – na przykładach z historii Polski po 1945 r. rozpoznaje i ocenia skutki autokratycznych sposobów rządzenia dla jednostki i społeczeństwa, – identyfikuje różnice pomiędzy życiem codziennym Polaków w okresie PRL i współcześnie.	– wyjaśnia znaczenie terminu *reżim polityczny* i wymienia trzy rodzaje reżimów, – definiuje termin *ustrój polityczny*, – na przykładzie Polski po 1945 r. wymienia cechy ustroju totalitarnego i autorytarnego oraz odróżnia je od demokracji, – na przykładach z historii Polski po 1945 r. rozpoznaje i ocenia konsekwencje autokratycznych sposobów rządzenia dla jednostki lub społeczeństwa oraz dzieli je na polityczne, społeczne, ekonomiczne i obyczajowe, – porównuje życie codzienne Polaków w okresie PRL i współcześnie; poddaje ocenie wybraną różnicę.	systemu ®, – wyjaśnia znaczenie terminu *reżim polityczny* i charakteryzuje trzy rodzaje reżimów, – definiuje termin *ustrój polityczny* i wskazuje, w jakim kontekście to pojęcie jest najczęściej stosowane, – podaje kryteria podziału systemów politycznych i wymienia ich przykładowe rodzaje, – na przykładach z historii Polski po 1945 r. wymienia cechy ustrojów totalitarnego i autorytarnego oraz ocenia, czym różnią się one od systemu demokratycznego, – na przykładzie Polski po 1945 r. wyjaśnia i ocenia konsekwencje autokratycznych sposobów rządzenia dla jednostki i społeczeństwa oraz dzieli je na polityczne,	systemu ®, – wyjaśnia znaczenie terminu *reżim polityczny* i omawia trzy rodzaje reżimów, – definiuje termin *ustrój polityczny* i wyjaśnia, jakie są relacje między systemem politycznym a ustrojem politycznym ®, – podaje kryteria podziału systemów politycznych i wymienia ich rodzaje (przykłady), – na przykładach z historii Polski po 1945 r. charakteryzuje ustroje totalitarny i autorytarny oraz porównuje je z systemem demokratycznym, – na przykładzie Polski po1945 r. porównuje systemy autorytarny i totalitarny, – wyjaśnia, dlaczego Polska Ludowa (PRL) nie była państwem	– wyjaśnia znaczenie terminu *reżim polityczny* i porównuje trzy rodzaje reżimów ®, – definiuje termin *reżimy hybrydowe*; podaje przykłady tego typu reżimów ®, – na przykładzie Polski przedstawia podstawowe elementy systemu politycznego i analizuje ich rolę, – podaje kryteria podziału systemów politycznych i omawia przykładowe systemy wyróżnione na podstawie poszczególnych kryteriów, – odwołując się do przykładów z historii Polski po 1945 r., w tym do *Konstytucji PRL*, charakteryzuje ustroje totalitarny i autorytarny oraz porównuje je z systemem demokratycznym, – ocenia, czy ustrój PRL był

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

					społeczne, ekonomiczne i obyczajowe, – porównuje życie codzienne Polaków w okresie PRL i współcześnie; poddaje ocenie dwie wybrane różnice.	demokratycznym, – na przykładzie historii Polski po 1945 r. wymienia, analizuje i ocenia konsekwencje autokratycznych sposobów rządzenia dla jednostki i społeczeństwa oraz je klasyfikuje na płaszczyznach politycznej, społecznej, ekonomicznej i obyczajowej, – porównuje życie codzienne Polaków w okresie PRL i współcześnie; przedstawia i poddaje ocenie trzy wybrane różnice.	totalitaryzmem, czy autorytaryzmem; przywołuje argumenty i kontrargumenty, – analizuje współczesne systemy niedemokratyczne i podaje przykłady działania władz świadczące o tym, że w państwie funkcjonuje reżim autorytarny lub totalitarny ®, – na przykładzie Polski po 1945 r. przedstawia, analizuje i ocenia konsekwencje autokratycznych sposobów rządzenia dla jednostki i społeczeństwa oraz je porównuje, klasyfikuje i omawia na płaszczyznach politycznej, społecznej, ekonomicznej i obyczajowej, – porównuje życie codzienne Polaków w okresie PRL i współcześnie; przedstawia i poddaje ocenie cztery wybrane różnice.

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

TEMAT LEKCJI: Przemiany ustrojowe w Polsce po 1989 r. **Liczba godzin: 1**							
4.2	**Uczeń:** (P) IV. 2) wskazuje kluczowe etapy i założenia procesu demokratyzacji Polski po 1989 r. oraz – wykorzystując doświadczenia świadków historii – przedstawia i ocenia polityczne, gospodarcze i społeczne konsekwencje transformacji oraz dyskutuje na ich temat	terminy: *transformacja ustrojowa*, *demokratyzacja* czynniki sprzyjające demokratyzacji proces demokratyzacji Polski po 1989 r. transformacja gospodarcza skutki przemian politycznych i gospodarczych ocena politycznych, gospodarczych i społecznych konsekwencji transformacji	– zna terminy: *transformacja ustrojowa*, *demokratyzacja*, *transformacja gospodarcza*, – na podstawie materiału źródłowego z podręcznika wymienia kluczowe etapy procesu demokratyzacji w Polsce po 1989 r., – podaje jeden przykład reform gospodarczych wdrożonych w ramach planu Balcerowicza i przedstawia skutek tej reformy, – na podstawie materiałów źródłowych [tekst publicystyczny, wyniki badań] wskazuje pozytywne i negatywne opinie na temat transformacji i jej skutków, – wyszukuje informacje na temat upamiętnienia (w swojej	– na przykładzie wydarzeń z historii Polski po 1989 r. w prosty sposób wyjaśnia znaczenie terminów: *transformacja ustrojowa*, *demokratyzacja*, *transformacja gospodarcza*, – na podstawie materiału źródłowego z podręcznika wymienia kluczowe etapy procesu demokratyzacji w Polsce po 1989 r. i wskazuje ich skutki, – podaje przynajmniej dwa przykłady reform gospodarczych wdrożonych w ramach planu Balcerowicza i ocenia ich skutki, – na podstawie materiałów źródłowych [tekst publicystyczny, wyniki badań] omawia pozytywne i negatywne opinie na temat	– na przykładzie wydarzeń z historii Polski po 1989 r. wyjaśnia znaczenie terminów: *transformacja ustrojowa*, *demokratyzacja*, *transformacja gospodarcza*, – na podstawie tekstu źródłowego (z podręcznika) wymienia przynajmniej dwa czynniki sprzyjające demokratyzacji i uzasadnia swój wybór, – omawia kluczowe etapy procesu demokratyzacji w Polsce po 1989 r. i szczegółowo przedstawia ich skutki, – podaje przynajmniej cztery przykłady reform gospodarczych wdrożonych w ramach planu Balcerowicza i szczegółowo przedstawia ich skutki,	– na przykładzie wydarzeń z historii Polski po 1989 r. omawia przebieg i mechanizmy transformacji ustrojowej, demokratyzacji, transformacji gospodarczej, – na podstawie tekstu źródłowego (z podręcznika) wymienia i omawia przynajmniej trzy czynniki sprzyjające demokratyzacji i uzasadnia swój wybór, – charakteryzuje kluczowe etapy procesu demokratyzacji w Polsce po 1989 r., – podaje przynajmniej pięć przykładów reform gospodarczych wdrożonych w ramach planu Balcerowicza i ocenia ich skutki, – zabiera głos w dyskusji na temat konsekwencji przemian	– na przykładzie wydarzeń z historii Polski po 1989 r. definiuje terminy *transformacja ustrojowa* i *demokratyzacja*, porównuje ich zakresy znaczeniowe oraz kompleksowo przedstawia przejawy i skutki zjawisk określanych za pomocą tych pojęć, – wyjaśnia znaczenie terminu *transformacja gospodarcza* oraz przedstawia przebieg procesu, do którego odnosi się to pojęcie, – wymienia i omawia przynajmniej cztery czynniki sprzyjające demokratyzacji i uzasadnia swój wybór, – analizuje kluczowe etapy procesu demokratyzacji w Polsce po 1989 r. i przedstawia ich wpływ na system polityczny Polski,

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

			miejscowości, gminie lub powiecie) wydarzeń związanych z protestami społecznymi w okresie PRL albo ofiar reżimu komunistycznego; wyjaśnia, jakie były przyczyny upamiętnianych wydarzeń ® [zadanie dodatkowe, np. zadanie domowe].	transformacji i jej skutków, – wyszukuje informacje na temat upamiętnienia (w swojej miejscowości, gminie lub powiecie) wydarzeń związanych z protestami społecznymi w okresie PRL albo ofiar reżimu komunistycznego; wyjaśnia, jakie były przyczyny upamiętnianych wydarzeń i przedstawia efekty swoich ustaleń w wybranej formie ® [zadanie dodatkowe, np. zadanie domowe].	– na podstawie materiałów źródłowych [tekst publicystyczny, wyniki badań] formułuje opinię na temat konsekwencji przemian ustrojowych i uzasadnia ją jednym argumentem, – zabiera głos w dyskusji na temat politycznych, gospodarczych i społecznych konsekwencji transformacji i uzasadnia swoje stanowisko (formułuje argumenty), – wyszukuje informacje na temat upamiętnienia w swojej miejscowości, gminie lub powiecie) wydarzeń związanych z protestami społecznymi w okresie PRL albo ofiar reżimu komunistycznego; przedstawia przyczyny upamiętnianych wydarzeń w wybranej formie	ustrojowych (politycznych, gospodarczych i społecznych); formułuje opinię i uzasadnia swoje stanowisko za pomocą dwóch argumentów, – wyszukuje informacje na temat upamiętnienia (w swojej miejscowości, gminie lub powiecie) wydarzeń związanych z protestami społecznymi w okresie PRL albo ofiar reżimu komunistycznego; wyjaśnia, jakie były przyczyny upamiętnianych wydarzeń, a także ocenia i analizuje ich skutki w ramach prezentacji przygotowanej w wybranej formie ® [zadanie dodatkowe, np. zadanie domowe].	– podaje przynajmniej sześć przykładów reform gospodarczych wdrożonych w ramach planu Balcerowicza i ocenia ich skutki, – zabiera głos w dyskusji na temat konsekwencji przemian ustrojowych (politycznych, gospodarczych i społecznych); przedstawia swoje stanowisko i formułuje po dwa argumenty oraz możliwe kontrargumenty współdyskutantów, – wyszukuje informacje na temat upamiętnienia (w swojej miejscowości, gminie lub powiecie) wydarzeń związanych z protestami społecznymi w okresie PRL albo ofiar reżimu komunistycznego; wyjaśnia, jakie były przyczyny upamiętnianych wydarzeń, a także ocenia i analizuje ich

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

					® [zadanie dodatkowe, np. zadanie domowe].		skutki w ramach prezentacji przygotowanej w wybranej formie i przedstawionej na forum klasy ® [zadanie dodatkowe, np. zadanie domowe].
	(DZO) Przeprowadzenie i udokumentowanie wywiadu ze świadkiem historii najnowszej (np. kombatantem) lub inną ważną postacią lokalną Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania	Przeprowadź wywiad z osobą, która żyła w okresie przemian politycznych i ekonomicznych w latach 90. XX w. Zapytaj ją m.in. o to, jak postrzegała dokonujące się zmiany, jakie są jej osobiste doświadczenia z pierwszych lat III RP oraz jak ocenia tamte wydarzenia z dzisiejszej perspektywy. Napisz krótkie podsumowanie wywiadu – uwzględnij najciekawsze i najbardziej zaskakujące informacje.	– z pomocą nauczyciela formułuje cel wywiadu i pytania, – dokonuje wyboru świadka historii, z którym przeprowadzi rozmowę, – przeprowadza wywiad, – przygotowuje prostą prezentację efektów wywiadu, – prowadzi portfolio dokumentujące jego działania.	– formułuje cel wywiadu i wybiera świadka historii, z którym przeprowadzi rozmowę, – z pomocą nauczyciela formułuje pytania do wywiadu, – przeprowadza wywiad, – opracowuje odpowiedzi, które udało się uzyskać od rozmówcy, – prezentuje wywiad w wybranej formie, – prowadzi portfolio dokumentujące jego działania.	– formułuje cel wywiadu i z pomocą nauczyciela przygotowuje założenia, z jakimi przystąpi do rozmowy, – wybiera świadka historii, z którym przeprowadzi rozmowę, i uzasadnia swój wybór, – opracowuje pytania, – przeprowadza wywiad, – dokumentuje wywiad i przygotowuje opracowanie zebranego materiału, – prezentuje wywiad w wybranej formie, – prowadzi portfolio dokumentujące jego działania w wymaganej	– definiuje cel wywiadu i przygotowuje założenia, z jakimi przystąpi do rozmowy, – wybiera świadka historii, z którym będzie rozmawiać, i uzasadnia swój wybór, odwołując się do odpowiednich aspektów tematu działania, – przygotowuje się do wywiadu i opracowuje pytania, – przeprowadza wywiad, – dokumentuje wywiad w wybranej formie; opracowuje zebrany materiał, – prezentuje wywiad i efekty swojej pracy w wybranej formie, – prowadzi portfolio, w którym	– definiuje cele wywiadu i przygotowuje założenia, z jakimi przystąpi do rozmowy, – dokonuje wyboru świadka historii, z którym będzie rozmawiać, zgodnie ze sformułowanymi wcześniej założeniami działania, – przygotowuje się do wywiadu: opracowuje pytania, określa zasady spotkania oraz sposób utrwalenia wywiadu, ustala z rozmówcą formę autoryzacji, – przeprowadza wywiad, – dokumentuje wywiad w wybranej formie; analizuje, weryfikuje i opracowuje

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

					formie.	zamieszcza wszystkie wytworzone, znalezione i uzyskane od rozmówcy materiały.	zgromadzone materiały, – przeprowadza autoryzację wywiadu według ustalonej formuły, – prezentuje w wybranej formie na forum klasy wywiad i pozostałe efekty swojej pracy, – prowadzi portfolio dokumentujące jego działania i właściwie archiwizuje swoją pracę, – dokonuje podsumowania i samoceny.
TEMAT LEKCJI: Demokratyczne państwo prawa **Liczba godzin: 1**							
4.3	**Uczeń:** (P) IV.3) korzystając z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, wyjaśnia podstawowe wartości i zasady demokratycznego państwa prawa oraz analizuje je i wyraża opinię o ich wpływie na codzienne życie obywateli; porównuje	demokratyczne państwo prawa zasady demokratycznego państwa prawa w *Konstytucji RP* demokracja większościowa a demokracja konstytucyjna demokracja pośrednia i demokracja bezpośrednia	– korzystając z *Konstytucji RP*, identyfikuje co najmniej dwie główne zasady demokratycznego państwa prawa; wyjaśnia, w jaki sposób wymienione zasady wpływają na codzienne życie obywateli, – w prosty sposób wyjaśnia znaczenie terminu *demokratyczne*	– korzystając z *Konstytucji RP*, wyjaśnia w prosty sposób znaczenie co najmniej trzech zasad demokratycznego państwa prawa, – wskazuje, w jaki sposób zdefiniowane zasady wpływają na codzienne życie obywateli, – wyjaśnia znaczenie terminu	– korzystając z *Konstytucji RP*, wyjaśnia znaczenie co najmniej czterech zasad demokratycznego państwa, – omawia, w jaki sposób zdefiniowane zasady wpływają na codzienne życie obywateli, – definiuje termin *demokratyczne państwo prawa*	– korzystając z *Konstytucji RP*, wyjaśnia znaczenie co najmniej sześciu zasad demokratycznego państwa prawa, – formułuje opinię na temat tego, w jaki sposób zdefiniowane zasady wpływają na codzienne życie obywateli, – analizuje termin *demokratyczne*	– na podstawie *Konstytucji RP* analizuje co najmniej siedem zasad demokratycznego państwa prawa, – formułuje opinię na temat tego, w jaki sposób te zasady wpływają na codzienne życie obywateli, – analizuje termin *demokratyczne*

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	demokrację większościową i konstytucyjną	formy demokracji bezpośredniej	*państwo prawa* i ocenia, jaką rolę odgrywają w takim państwie sądy (podaje jeden przykład), – zna terminy *demokracja większościowa* i *demokracja konstytucyjna*, – wykorzystując źródła internetowe (lub inne), wyszukuje informacje na temat wybranego referendum ogólnokrajowego, które odbyło się po 1989 r.; wskazuje sprawę, która była wówczas rozstrzygana, frekwencję i wynik głosowania; ocenia też skutek referendum.	*demokratyczne państwo prawa* i ocenia, jaką rolę odgrywają w takim państwie sądy (podaje dwa przykłady), – definiuje terminy *demokracja większościowa* i *demokracja konstytucyjna*, – odwołując się do zasad ustroju Polski, odróżnia demokrację pośrednią od demokracji bezpośredniej, – wykorzystując źródła internetowe (lub inne), wyszukuje informacje na temat dwóch wybranych referendów ogólnokrajowych, które odbyły się po 1989 r.; wskazuje sprawy, które były wówczas rozstrzygane, frekwencję i wyniki głosowań; ocenia też skutki tych referendów.	i ocenia, jakie znaczenie ma działalność sądów dla prawidłowego funkcjonowania takiego państwa, – definiuje terminy *demokracja większościowa* i *demokracja konstytucyjna* oraz porównuje te pojęcia, wskazując różnice między ich zakresami znaczeniowymi, – odwołując się do zasad ustroju Polski, wskazuje przykłady funkcjonowania w praktyce demokracji pośredniej i demokracji bezpośredniej, – wykorzystując źródła internetowe (lub inne), wyszukuje informacje na temat trzech wybranych referendów ogólnokrajowych, które odbyły się po 1989 r.; wskazuje sprawy, które były wówczas rozstrzygane, frekwencję i wyniki głosowań; ocenia też	*państwo prawa* i ocenia, jakie znaczenie ma działalność sądów dla prawidłowego funkcjonowania takiego państwa, – wyjaśnia, dlaczego w demokratycznym państwie prawa sądy i trybunały tworzą władzę niezależną od innych władz, – porównuje terminy *demokracja większościowa* i *demokracja konstytucyjna*, oceniając, który z rodzajów demokracji jest lepszy dla obywateli, i wskazując zagrożenia wynikające z funkcjonowania demokracji większościowej, – odwołując się do zasad ustroju Polski, analizuje przykłady funkcjonowania w praktyce demokracji pośredniej i demokracji bezpośredniej, – wykorzystując źródła internetowe (lub inne), wyszukuje informacje na temat	*państwo prawa*, w tym przedstawia związki między demokracją a rządami prawa, – ocenia, jakie znaczenie ma niezależna od pozostałych władz działalność sądów i trybunałów dla prawidłowego funkcjonowania demokratycznego państwa prawa, – porównuje terminy *demokracja większościowa* i *demokracja konstytucyjna*; podaje przykłady zagrożeń, które wynikają z funkcjonowania demokracji większościowej, oraz ocenia, czy mogą one wystąpić również w demokracji konstytucyjnej, – odwołując się do ustroju Polski, ocenia funkcjonowanie w praktyce demokracji pośredniej i demokracji bezpośredniej;

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

					skutki tych referendów.	czterech referendów ogólnokrajowych, które odbyły się po 1989 r.; wskazuje sprawy, które były wówczas rozstrzygane, frekwencję i wyniki głosowań; ocenia też skutki tych referendów.	podaje wady i zalety każdej z tych formuł demokratycznych, – wykorzystując źródła internetowe (lub inne), wyszukuje informacje na temat czterech referendów ogólnokrajowych, które odbyły się po 1989 r.; wskazuje sprawy, które były wówczas rozstrzygane, frekwencję i wyniki głosowań; ocenia także skutki tych referendów.
TEMAT LEKCJI: Zagrożenia dla demokracji **Liczba godzin: 2**							
4.4	**Uczeń:** (P) IV.4) identyfikuje i opisuje współczesne zagrożenia dla demokracji, wyjaśnia znaczenie inicjatyw, które im przeciwdziałają, oraz formułuje opinię o ich skuteczności (F) IV.1) wyjaśnia zjawisko populizmu, ocenia	zagrożenia dla ustroju demokratycznego korupcja nepotyzm niski poziom aktywności obywateli dezinformacja metody przeciwdziałania zagrożeniom systemu demokratycznego	– na podstawie materiałów źródłowych (tekst z podręcznika, wyniki badań społecznych) identyfikuje dwa współczesne zagrożenia dla systemu demokratycznego i wymienia sposoby przeciwdziałania tym zagrożeniom (zjawiskom), – potrafi wskazać przykład działania na rzecz aktywizacji społecznej, które	– na podstawie materiałów źródłowych (tekst z podręcznika, wyniki badań społecznych) identyfikuje trzy współczesne zagrożenia dla systemu demokratycznego i wymienia sposoby przeciwdziałania tym zagrożeniom (zjawiskom), – potrafi wskazać dwa przykłady działań na rzecz aktywizacji	– na podstawie materiałów źródłowych (tekst z podręcznika, wyniki badań społecznych) identyfikuje i opisuje trzy współczesne zagrożenia dla systemu demokratycznego – wymienia sposoby przeciwdziałania tym zagrożeniom (zjawiskom) oraz ocenia ich skuteczność, – korzystając	– na podstawie materiałów źródłowych (tekst z podręcznika, wyniki badań społecznych) identyfikuje i opisuje cztery współczesne zagrożenia dla systemu demokratycznego i wymienia sposoby przeciwdziałania tym zagrożeniom (zjawiskom), a także formułuje opinię na temat ich skuteczności i ją uzasadnia,	– na podstawie materiałów źródłowych (tekst z podręcznika, wyniki badań społecznych) wymienia i opisuje pięć współczesnych zagrożeń dla systemu demokratycznego oraz dzieli je na wewnętrzne i zewnętrzne, – wymienia i ocenia sposoby przeciwdziałania zjawiskom zagrażającym

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	jego wpływ na demokrację i życie publiczne, formułuje opinię w tej sprawie i dyskutuje o niej	populizm	doprowadziło do podniesienia poziomu aktywności obywatelskiej; formułuje opinię na temat tego działania, – omawia na przykładzie, jakie znaczenie ma aktywność obywatelska dla prawidłowego funkcjonowania demokracji, – wymienia skutki rozpowszechniania fałszywych informacji, – potrafi wskazać jedną zasadę, której należy przestrzegać, aby ustrzec się przed wpływem fałszywych informacji (np. w internecie), oraz wie, jak i kiedy ją stosować, – rozpoznaje hasła populistyczne (np. przy lekturze materiałów z internetu) i rozumie, w jaki sposób mogą one wpływać na postawy obywateli.	społecznej, które doprowadziły do podniesienia poziomu aktywności obywatelskiej; formułuje opinię na ich temat, – omawia na przykładach, jakie znaczenie ma aktywność obywatelska dla prawidłowego funkcjonowania demokracji, – potrafi wskazać dwie zasady, których należy przestrzegać, aby ustrzec się przed wpływem fałszywych informacji (np. w internecie), oraz wie, jak i kiedy je stosować, – rozpoznaje hasła populistyczne (np. przy lekturze materiałów z internetu) i rozumie, w jaki sposób populistyczny model uprawiania polityki może wpływać na demokrację oraz życie społeczne.	z wyników badań, formułuje opinię na temat stosunku Polaków do demokracji od początku lat 90. XX w. do współczesności; w uzasadnieniu wskazuje jedną przyczynę zmian nastrojów w społeczeństwie polskim ®, – ocenia skuteczność działań na rzecz aktywizacji społecznej, które mają przyczyniać się do podniesienia poziomu aktywności obywatelskiej, i uzasadnia swoją opinię przez odniesienie do własnego doświadczenia lub doświadczenia innych osób ze swojego otoczenia, – wymienia metody walki z dezinformacją i wie, jak je stosować, – potrafi wskazać trzy zasady, których należy przestrzegać, aby ustrzec się przez wpływem	– korzystając z wyników badań, formułuje opinię na temat stosunku Polaków do demokracji od początku lat 90. do współczesności; w uzasadnieniu wskazuje dwie przyczyny zmian nastrojów w społeczeństwie polskim ®, – ocenia skuteczność działań na rzecz aktywizacji obywatelskiej, które mają przyczyniać się do podniesienia poziomu aktywności obywatelskiej, i podejmuje takie działania w praktyce lub przedstawia przebieg takich przedsięwzięć, – formułuje opinię na temat skutków rozpowszechniania fałszywych informacji i ją uzasadnia, – wymienia i wyjaśnia metody walki z dezinformacją, stosuje je w praktyce lub wie, jak i kiedy	demokracji, a także formułuje opinię na temat ich skuteczności i ją uzasadnia, – korzystając z wyników badań, formułuje opinię na temat stosunku Polaków do demokracji od początku lat 90. do współczesności; w uzasadnieniu wskazuje trzy przyczyny zmian nastrojów w społeczeństwie polskim i je klasyfikuje ®, – ocenia skuteczność działań na rzecz aktywizacji obywatelskiej, które mają przyczyniać się do podniesienia poziomu aktywności obywatelskiej, i podejmuje takie działania w praktyce lub przedstawia przebieg takich przedsięwzięć, a także dokonuje analizy ich rezultatów i wyciąga wnioski z takiej ewaluacji, – formułuje opinię na temat skutków

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

					fałszywych informacji (np. w internecie), oraz wie, jak i kiedy je stosować, – wyjaśnia zjawisko populizmu i ocenia jego wpływ na życie polityczne i społeczne w państwie demokratycznym, – odnosząc się do wybranego przykładu współczesnego lub historycznego formułuje opinię na temat sposobu uprawiania polityki przez populistów.	je stosować, – wskazuje i omawia trzy zasady, których należy przestrzegać, aby ustrzec się przed wpływem fałszywych informacji (np. w internecie), oraz wie, jak i kiedy je stosować, – wyjaśnia zjawisko populizmu i ocenia jego wpływ na życie publiczne i społeczne w państwie demokratycznym; formułuje opinię w tej sprawie i podejmuje dyskusję na ten temat na forum klasy, – odwołując się do dwóch wybranych przykładów współczesnych lub historycznych, formułuje opinię na temat sposobu uprawiania polityki przez populistów i ocenia skutki ich działań.	rozpowszechniania fałszywych informacji i w uzasadnieniu odnosi się do wpływu fake newsów i manipulacji medialnych na funkcjonowanie społeczeństwa i państwa, – analizuje metody walki z dezinformacją, stosuje je w praktyce lub wie, jak i kiedy je zastosować, – ocenia, czy walka z dezinformację może zagrażać wolności słowa i niezależności mediów, – omawia i stosuje w praktyce cztery zasady, których należy przestrzegać, aby ustrzec się przed wpływem fałszywych informacji, – wyjaśnia zjawisko populizmu i ocenia jego wpływ na życie publiczne i społeczne w demokratycznym państwie prawa –

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

							formułuje opinię w tej sprawie i podejmuje dyskusję na ten temat na forum klasy, przedstawiając argumenty i kontrargumenty, – odwołując się do trzech wybranych przykładów współczesnych lub historycznych, formułuje opinię o sposobie uprawiania polityki przez populistów i ocenia skutki ich działań.
TEMAT LEKCJI: Wybory demokratyczne **Liczba godzin: 1**							
4.5	**Uczeń:** (P) IV.5) wyjaśnia znaczenie wyborów w systemie demokratycznym; wskazuje główne zasady prawa wyborczego na przykładzie Polski i argumentuje na rzecz świadomego udziału w głosowaniu	funkcje wyborów zasady prawa wyborczego w Polsce czynne i bierne prawo wyborcze wybory większościowe i proporcjonalne świadomy udział w wyborach	– wyjaśnia cel wyborów w państwie demokratycznym, – ocenia, czy dane wybory można uznać za demokratyczne, i podaje jeden argument za taką oceną, – odnosząc się do przykładu Polski, wymienia podstawowe zasady prawa wyborczego; odróżnia czynne	– formułuje opinię na temat celu wyborów w państwie demokratycznym i ją uzasadnia, – ocenia, kiedy wybory są demokratyczne, i podaje dwa argumenty, – odnosząc się do przykładu Polski, wymienia podstawowe zasady prawa wyborczego i je wyjaśnia;	– ocenia, czy dane wybory są demokratyczne, i uzasadnia swoje zdanie, – wyjaśnia, jakie jest znaczenie wyborów w systemie demokratycznym, i wymienia dwie przykładowe funkcje głosowania, – omawia zasady prawa wyborczego w Polsce; odróżnia czynne prawo wyborcze od	– ocenia, czy dane wybory są demokratyczne, i uzasadnia swoje zdanie, – omawia trzy przykładowe funkcje wyborów w systemie demokratycznym, – omawia zasady prawa wyborczego w Polsce – porównuje czynne i bierne prawo wyborcze oraz	– ocenia, czy dane wybory są demokratyczne, i uzasadnia swoje zdanie, – omawia cztery przykładowe funkcje wyborów w systemie demokratycznym, – analizuje zasady prawa wyborczego w Polsce, w tym te dotyczące czynnego i biernego prawa wyborczego,

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

			prawo wyborcze od prawa biernego, – ocenia skutki niskiej frekwencji w wyborach i podaje dwa argumenty na rzecz świadomego głosowania.	odróżnia czynne prawo wyborcze od prawa biernego, – ocenia skutki niskiej frekwencji w wyborach i podaje trzy argumenty na rzecz świadomego głosowania.	biernego i wymienia progi wiekowe dla kandydatów w poszczególnych elekcjach, – wyjaśnia, co decyduje o tym, że głosowanie jest świadome, i formułuje argumenty na rzecz świadomego głosowania w wyborach.	wymienia progi wiekowe dla kandydatów w poszczególnych elekcjach, – rozważa możliwość obniżenia progu wiekowego dla czynnego prawa wyborczego w Polsce; formułuje opinię w tej sprawie i ją uzasadnia za pomocą dwóch argumentów, – na przykładzie Polski ocenia system większościowy i proporcjonalny; w uzasadnieniu odnosi się do zalet i wad każdego z tych systemów ®, – omawia argumenty na rzecz świadomego głosowania w wyborach i wskazuje działania, które może podjąć, aby zachęcić innych do udziału w wyborach, – zbiera informacje (np. z internetu) dotyczące ostatnich wyborów i przeprowadza analizę ich	– wymienia progi wiekowe dla kandydatów w poszczególnych wyborach i ocenia możliwość ich obniżenia, – rozważa możliwość obniżenia progu wiekowego dla czynnego prawa wyborczego w Polsce; formułuje opinię w tej sprawie i ją uzasadnia trzema argumentami, a także odnosi się do kontrargumentów w dyskusji, – na przykładzie Polski ocenia system większościowy i proporcjonalny; w uzasadnieniu odnosi się do zalet i wad każdego z tych systemów ®, – analizuje argumenty na rzecz świadomego głosowania w wyborach i ocenia skuteczność działań, które może podjąć, aby zachęcić innych zarówno do głosowania, jak i kandydowania w wyborach,

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

						wyników.	– zbiera informacje (np. z internetu) dotyczące ostatnich wyborów i je analizuje, formułuje opinię na temat frekwencji i uzasadnia swoje zdanie.
	(PR) **Projekt badawczy** Kryteria oceny projektu: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania – współpracy w zespole – indywidualnego wkładu każdej osoby	Temat: Frekwencja wyborcza w Polsce po 1989 r. – przyczyny absencji oraz zmiany poziomu udziału obywateli w wyborach	– przy wsparciu nauczyciela lub zespołu definiuje problem i stawia pytania badawcze, – planuje działania, – przeprowadza część działań.	– przy wsparciu nauczyciela lub zespołu definiuje problem i stawia pytania badawcze, – planuje działania, w tym współtworzy harmonogram, – przeprowadza działania, – realizuje cel badawczy, – dokonuje ewaluacji.	– w prosty sposób definiuje problem i stawia pytania badawcze, – planuje działania, w tym współtworzy harmonogram i współdecyduje o podziale zadań, – realizuje cel badawczy i przeprowadza zdecydowaną większość działań samodzielnie, – dokonuje ewaluacji, – przeprowadza cztery etapy projektu badawczego.	– definiuje problem i stawia pytania badawcze, – planuje działania (metoda SMART), dokonuje podziału zadań, współtworzy harmonogram, uczestniczy w działaniach promocyjnych, – realizuje cel badawczy i przeprowadza działania, – podsumowuje projekt i dokonuje ewaluacji, – przeprowadza cztery etapy projektu badawczego, – prezentuje efekty swojej pracy.	– definiuje problem, – stawia pytania badawcze, – planuje działania – (metoda SMART), dokonuje podziału zadań, tworzy harmonogram, organizuje działania promocyjne, – pozyskuje partnerów, – realizuje cel badawczy i przeprowadza zaplanowane przez siebie działania, – podsumowuje projekt i dokonuje ewaluacji, – w pełni realizuje cztery etapy projektu badawczego, – prezentuje efekty pracy swojej i zespołu na forum klasy.

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

ROZDZIAŁ V. Prawo i prawa człowieka

PYTANIE WIODĄCE: Jak demokracja i Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej chronią nasze prawa?

Numer lekcji	Wymagania szczegółowe z podstawy programowej P – podstawowe F – fakultatywne DZO – działanie obywatelskie	Zagadnienia/ treści	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY				
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ:	rozszerzające (dobry) UCZEŃ:	dopełniające (bardzo dobry) UCZEŃ:	wykraczające (celujący) UCZEŃ:
TEMAT LEKCJI: Prawo i jego znaczenie Liczba godzin: 1							
5.1	**Uczeń:** (P) IV.6) opisuje cechy dobrego prawa i na przykładzie wybranych problemów prawnych wyjaśnia znaczenie najważniejszych dla młodzieży i młodych dorosłych instytucji prawa cywilnego i rodzinnego oraz odnajduje informacje o nieodpłatnej pomocy prawnej	prawo rodzaje prawa cechy dobrego prawa główne instytucje prawa cywilnego i rodzinnego nieodpłatna pomoc prawna	– wyjaśnia na dwóch przykładach znaczenie prawa w życiu społecznym i odnosi się do doświadczeń młodzieży dotyczących działania przepisów w praktyce, – wyjaśnia znaczenie terminu *prawo*, –wymienia dwa przykłady klasyfikacji prawa ze względu na rodzaj regulowanych spraw, – identyfikuje trzy cechy dobrego prawa i wyjaśnia w prosty sposób, co	– wyjaśnia w prosty sposób znaczenie prawa w życiu społecznym i odnosi się do doświadczeń młodzieży dotyczących działania przepisów w praktyce, – wyjaśnia znaczenie terminu *prawo*, – wymienia trzy przykłady klasyfikacji prawa ze względu na rodzaj regulowanych spraw, – wymienia i w prosty sposób opisuje cztery cechy dobrego prawa, a także wyjaśnia, co sprawia, że system	– wyjaśnia znaczenie prawa w życiu społecznym i jego wpływ na sytuację młodzieży, – wyjaśnia termin *prawo*, – omawia trzy przykłady klasyfikacji prawa ze względu na rodzaj regulowanych spraw, – wymienia i opisuje pięć cech dobrego prawa, a także wyjaśnia, co sprawia, że system prawa jest przejrzysty dla obywateli, – na podstawie	– omawia znaczenie prawa w życiu społecznym i jego wpływ na sytuację młodzieży i młodych dorosłych, – omawia termin *prawo* i przedstawia cztery przykłady klasyfikacji prawa ze względu na rodzaj regulowanych spraw, – wymienia i opisuje sześć cech dobrego prawa, a także wyjaśnia, co sprawia, że system prawa jest przejrzysty dla obywateli, – na podstawie materiału	– analizuje znaczenie prawa w życiu społecznym i ocenia jego wpływ na sytuację młodzieży i młodych dorosłych, – omawia termin *prawo* i wymienia oraz opisuje pięć przykładów klasyfikacji prawa ze względu na rodzaj regulowanych spraw, – wymienia i analizuje siedem cech dobrego prawa; wyjaśnia, co sprawia, że system prawa jest przejrzysty dla obywateli,

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

			sprawia, że system prawa jest przejrzysty dla obywateli, – na podstawie materiału źródłowego z podręcznika wyjaśnia, jakie skutki wynikają z wad przyjętego prawa dla obywatela i urzędnika ®, – odnosząc się do przykładów z życia społecznego, wyjaśnia znaczenie pojęć (instytucji prawa): *osoba fizyczna*, *zdolność prawna*, *zdolność do czynności prawnych*, *małżeństwo*, *władza rodzicielska*, – wymienia po jednym przykładzie działań, które może i których nie może podjąć młody człowiek (osoba fizyczna) przed ukończeniem 18 roku życia, a także potrafi zastosować tę wiedzę w praktyce, – wyjaśnia, na czym polega władza rodzicielska,	prawa jest przejrzysty dla obywateli, – na podstawie materiału źródłowego z podręcznika wyjaśnia, jakie skutki wynikają z wad przyjętego prawa dla obywatela i urzędnika ®, – wyjaśnia w prosty sposób znaczenie pojęć (instytucji prawa): *osoba fizyczna*, *osoba prawna*, *zdolność prawna*, *zdolność do czynności prawnych*, *sprzedaż*, *władza rodzicielska*, *małżeństwo*, – wymienia po dwa przykłady działań, które może i których nie może podjąć młody człowiek (osoba fizyczna) przed ukończeniem 18 roku życia, a także potrafi zastosować tę wiedzę w praktyce, – wyjaśnia, na czym polega władza rodzicielska, wymienia po dwa prawa i obowiązki,	materiału źródłowego z podręcznika wyjaśnia, jakie skutki wynikają z wad przyjętego prawa dla obywateli, urzędnika i przedsiębiorcy ®, – wyjaśnia znaczenie pojęć (instytucji prawa): *osoba fizyczna*, *osoba prawna*, *zdolność prawna*, *zdolność do czynności prawnych*, *sprzedaż*, *własność*, *władza rodzicielska*, *małżeństwo* – i właściwie używa ich w swoich wypowiedziach, – rozróżnia rodzaje zdolności prawnej, – wymienia po dwa przykłady działań, które może i których nie może podjąć osoba fizyczna do ukończenia 13 roku życia oraz między 13 a 18 rokiem życia, a także potrafi zastosować tę wiedzę w praktyce, – wyjaśnia, na czym polega władza rodzicielska i komu	źródłowego z podręcznika wyjaśnia, jakie skutki wynikają z wad przyjętego prawa dla obywatela, urzędnika i przedsiębiorcy; formułuje opinię na temat tego, która z wad prawa jest najgroźniejsza, i uzasadnia swoje zdanie ®, – wyjaśnia znaczenie pojęć (instytucji prawa): *osoba fizyczna*, *osoba prawna*, *zdolność prawna*, *zdolność do czynności prawnych*, *sprzedaż*, *własność*, *władza rodzicielska*, *małżeństwo*, *alimenty* – i właściwie używa ich w swoich wypowiedziach, – rozróżnia rodzaje zdolności prawnej i każdy z nich omawia, – wymienia po trzy przykłady działań, które może i których nie może podjąć osoba fizyczna do ukończenia 13 roku	– analizuje, jakie skutki wynikają z wad przyjętego prawa dla obywatela, urzędnika i przedsiębiorcy; formułuje opinię na temat tego, która z wad prawa jest najgroźniejsza, i uzasadnia swoje zdanie przynajmniej dwoma argumentami ®, – wyjaśnia znaczenie pojęć (instytucji prawa): *osoba fizyczna*, *osoba prawna*, *zdolność prawna*, *zdolność do czynności prawnych*, *ubezwłasnowolnienie*, *sprzedaż*, *własność*, *władza rodzicielska*, *małżeństwo*, *alimenty* – i właściwie używa ich w swoich wypowiedziach, – rozróżnia i omawia rodzaje zdolności prawnej i ubezwłasnowolnienia, – wymienia i omawia po trzy przykłady działań,

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

			wymienia po dwa prawa i obowiązki, dziecka w rodzinie i potrafi zastosować swoją wiedzę w praktyce, – wymienia po dwa przykłady regulacji z zakresu prawa cywilnego i prawa rodzinnego, – przedstawia procedurę zawarcia małżeństwa w świetle polskiego prawa; wymienia warunki zawarcia małżeństwa i potrzebne do tego dokumenty, – wyszukuje informacje (np. w internecie), gdzie można uzyskać nieodpłatną pomoc prawną i skorzystać z nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w jego gminie lub powiecie.	dziecka w rodzinie i potrafi zastosować swoją wiedzę w praktyce, – przedstawia procedurę zawarcia małżeństwa w świetle polskiego prawa; wymienia warunki zawarcia małżeństwa i potrzebne do tego dokumenty, – wyszukuje informacje (np. w internecie) na temat nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w jego gminie i powiecie; w prosty sposób omawia procedurę uzyskania pomocy prawnej.	ona przysługuje; wymienia i omawia prawa oraz obowiązki dziecka w tym zakresie; potrafi zastosować tę wiedzę w praktyce, – przedstawia procedurę zawarcia małżeństwa w świetle polskiego prawa; omawia warunki zawarcia małżeństwa i wymienia potrzebne do tego dokumenty, – wyszukuje informacje (np. w internecie) na temat nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w jego gminie i powiecie; omawia procedurę uzyskania pomocy prawnej i potrafi zastosować tę wiedzę w praktyce.	życia i między 13 a 18 rokiem życia, a także potrafi zastosować tę wiedzę w praktyce, – wyjaśnia, na czym polega władza rodzicielska i komu ona przysługuje; wymienia i omawia prawa i obowiązki dziecka w rodzinie – rozpoznaje dotyczące ich zapisy w *Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym* [k.r.o.] i potrafi zastosować tę wiedzę w praktyce, – przedstawia procedurę zawarcia małżeństwa w świetle polskiego prawa; omawia warunki zawarcia małżeństwa i wymienia potrzebne do tego dokumenty; potrafi posługiwać się odpowiednimi przepisami prawa w tym zakresie i wyszukuje informacje na ten temat we właściwych źródłach, – wyszukuje	które może i których nie może podjąć osoba fizyczna do ukończenia 13 roku życia i między 13 a 18 rokiem życia; potrafi zastosować odpowiednie przepisy *Kodeksu cywilnego* podczas rozważania przykładów i stosuje swoją wiedzę z tego zakresu w praktyce, – wyjaśnia, na czym polega władza rodzicielska i komu ona przysługuje; na podstawie tekstów źródłowych z podręcznika formułuje opinię na temat odpowiedzialności rodzicielskiej, popierając swoje zdanie trafnymi argumentami i odpowiadając na kontrargumenty w dyskusji ®, – omawia prawa i obowiązki dziecka w rodzinie – rozpoznaje i analizuje odpowiednie przepisy w *Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym*

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

						i omawia informacje (np. w internecie) na temat nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w jego gminie i powiecie; analizuje procedurę uzyskania pomocy prawnej i potrafi zastosować tę wiedzę w praktyce.	[k.r.o.] i potrafi zastosować swoją wiedzę w praktyce, – przedstawia procedurę zawarcia małżeństwa w świetle polskiego prawa; odróżnia prawo państwowe od prawa kanonicznego (kościelnego) ®; omawia warunki zawarcia małżeństwa i wymienia niezbędne do tego dokumenty; rozważając przykłady z tego zakresu, posługuje się odpowiednimi przepisami *Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego* [k.r.o.], wyszukuje informacje i analizuje kazusy; ocenia sytuację prawną osób między 16 a 18 rokiem życia w kontekście możliwości zawarcia małżeństwa cywilnego, – wyszukuje (np. w internecie) i analizuje informacje, w tym akty prawne, dotyczące

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

							nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w jego gminie, powiecie i województwie; analizuje procedurę uzyskania pomocy prawnej i potrafi zastosować swoją wiedzę w praktyce.
TEMAT LEKCJI: Prawa człowieka **Liczba godzin: 1**							
5.2	**Uczeń:** (P) IV.7) identyfikuje podstawowe prawa człowieka i obywatela, wyjaśnia ich znaczenie w relacji obywatel–państwo; analizuje informacje i formułuje opinię w wybranej kontrowersyjnej sprawie dotyczącej praw człowieka	podstawowe prawa człowieka cechy praw człowieka generacje praw człowieka	– w prosty sposób wyjaśnia, czym są prawa człowieka i dlaczego są ważne, – identyfikuje co najmniej dwie cechy praw człowieka, – wymienia generacje praw człowieka i podaje po trzy przykłady praw należących do każdej z nich, – w tekście *Konstytucji RP* identyfikuje dwa przykłady praw i wolności człowieka oraz przyporządkowuje je do odpowiedniej generacji, – na podstawie	– wyjaśnia, czym są prawa człowieka i dlaczego są ważne, – wymienia co najmniej trzy cechy praw człowieka, – wymienia generacje praw człowieka i podaje po cztery przykłady praw należących do każdej z nich, – w tekście *Konstytucji RP* identyfikuje trzy przykłady praw i wolności człowieka, po czym przyporządkowuje je do odpowiedniej generacji, – na podstawie materiału	– wyjaśnia, czym są prawa człowieka i dlaczego są ważne, – wymienia cztery cechy praw człowieka i szczegółowo omawia przynajmniej dwie z nich, – wymienia generacje praw człowieka, w tym dzieli prawa pierwszej generacji na osobiste i polityczne oraz prawa drugiej generacji na ekonomiczne, socjalne i kulturalne; podaje przykłady praw z każdej wymienionej kategorii i generacji,	– wyjaśnia, czym są prawa człowieka i dlaczego są ważne; uzasadnia swoją opinię za pomocą przynajmniej jednego argumentu, – wymienia cztery cechy praw człowieka, w tym szczegółowo omawia przynajmniej trzy z nich, – wymienia i analizuje generacje praw człowieka, w tym dzieli prawa pierwszej generacji na osobiste i polityczne oraz prawa drugiej generacji na ekonomiczne, socjalne i kulturalne;	– analizuje, czym są prawa człowieka i dlaczego są ważne; uzasadnia swoją opinię za pomocą przynajmniej dwóch argumentów, – wymienia i szczegółowo omawia cztery cechy praw człowieka, – wymienia i analizuje generacje praw człowieka, w tym dzieli prawa pierwszej generacji na osobiste i polityczne oraz prawa drugiej generacji na ekonomiczne, socjalne i kulturalne; podaje przykłady praw z każdej wymienionej

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

			materiału źródłowego (np. z podręcznika) formułuje opinię w kontrowersyjnej sprawie dotyczącej praw człowieka i w prosty sposób uzasadnia swoje zdanie.	źródłowego (z podręcznika) wyjaśnia, w jaki sposób prawa człowieka wpływają na relacje obywatel–państwo; w uzasadnieniu podaje co najmniej jeden przykład znany z mediów lub z własnego otoczenia społecznego, – na podstawie materiału źródłowego (np. z podręcznika) formułuje opinię w kontrowersyjnej sprawie dotyczącej praw człowieka i uzasadnia swoje zdanie.	– w tekście *Konstytucji RP* identyfikuje cztery przykłady praw i wolności człowieka, a także przyporządkowuje je do odpowiedniej generacji, – na podstawie materiału źródłowego (z podręcznika) wyjaśnia, w jaki sposób prawa człowieka wpływają na relacje obywatel–państwo; w uzasadnieniu podaje co najmniej jeden przykład znany z mediów lub z własnego otoczenia społecznego, – na podstawie materiału źródłowego (np. z podręcznika) analizuje kontrowersyjną sprawę dotyczącą praw człowieka, po czym formułuje na jej temat opinię i uzasadnia swoje zdanie za pomocą przynajmniej jednego argumentu.	podaje przykłady praw z każdej wymienionej kategorii i generacji, – w tekście *Konstytucji RP* identyfikuje sześć przykładów praw i wolności człowieka, po czym przyporządkowuje je do odpowiedniej generacji, – na podstawie materiału źródłowego (z podręcznika) ocenia, w jaki sposób prawa człowieka wpływają na relacje obywatel–państwo, i uzasadnia swoje zdanie za pomocą co najmniej dwóch argumentów, – na podstawie materiału źródłowego (np. z podręcznika) analizuje kontrowersyjną sprawę dotyczącą praw człowieka, po czym formułuje na jej temat opinię i uzasadnia swoje zdanie za pomocą przynajmniej dwóch argumentów.	kategorii i generacji, – w tekście *Konstytucji RP* identyfikuje osiem przykładów praw i wolności człowieka, po czym przyporządkowuje je do odpowiedniej generacji; – odróżnia prawa człowieka od wolności, – na podstawie materiału źródłowego (z podręcznika) ocenia, w jaki sposób prawa człowieka wpływają na relacje obywatel–państwo i uzasadnia swoje zdanie za pomocą co najmniej trzech argumentów, – na podstawie materiału źródłowego (np. z podręcznika) analizuje kontrowersyjną sprawę dotyczącą praw człowieka, po czym formułuje na jej temat opinię i uzasadnia swoje zdanie za pomocą przynajmniej trzech argumentów.

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

TEMAT LEKCJI: Ochrona praw człowieka **Liczba godzin: 1**							
5.3	**Uczeń:** (P) IV.8) rozpoznaje przypadki łamania praw człowieka i obywatela, potrafi zgłosić ich naruszenie oraz wykorzystać inne sposoby ochrony tych praw, w tym przez kontakt z organami państwowymi i międzynarodowymi powołanymi w tym celu	przyczyny łamania praw i wolności człowieka formy łamania praw i wolności człowieka instytucje stojące na straży praw i wolności człowieka procedury zgłaszania naruszeń praw i wolności człowieka mechanizmy ochrony praw i wolności człowieka	– wymienia trzy przyczyny łamania praw i wolności człowieka oraz omawia jedną z nich, – rozpoznaje przypadki łamania praw człowieka i obywatela, w tym przy każdym z nich wskazuje formę naruszenia, – wymienia trzy środki ochrony praw i wolności człowieka oraz dzieli je na środki krajowe i międzynarodowe, – wyszukuje bieżące informacje (np. w internecie) na temat działalności Rzecznika Praw Obywatelskich i wymienia przynajmniej jedną sprawę, którą RPO się zajmuje/zajmował, – na podstawie materiału źródłowego wskazuje konieczne elementy wniosku do Rzecznika Praw Obywatelskich i wie,	– wymienia cztery przyczyny łamania praw i wolności człowieka oraz omawia dwie z nich, – rozpoznaje przypadki łamania praw człowieka i obywatela, w tym przy każdym z nich wskazuje formę naruszenia i wyjaśnia, dlaczego do niego doszło, – wymienia cztery środki ochrony praw i wolności człowieka oraz dzieli je na środki krajowe i międzynarodowe, – wyszukuje informacje (np. w internecie) na temat działalności Rzecznika Praw Obywatelskich i wymienia przynajmniej dwie sprawy, którymi RPO się zajmuje/zajmował, – na podstawie materiału źródłowego, z pomocą nauczyciela,	– wymienia cztery przyczyny łamania praw i wolności człowieka oraz dzieli je na kategorie (polityczne, prawne, kulturowe, ekonomiczne), – omawia co najmniej trzy przypadki łamania praw człowieka i obywatela, w tym każdorazowo wskazuje formę i przyczyny naruszenia oraz ocenia, dlaczego do niego doszło, – wymienia i omawia cztery środki ochrony praw i wolności człowieka oraz dzieli je na środki krajowe i międzynarodowe, – wyszukuje informacje (np. w internecie) na temat działalności Rzecznika Praw Obywatelskich oraz wymienia co najmniej trzy sprawy, którymi RPO się zajmuje/zajmował,	– wymienia sześć przyczyn łamania praw i wolności człowieka oraz dzieli je na kategorie (polityczne, prawne, kulturowe, ekonomiczne), – analizuje co najmniej cztery przypadki łamania praw człowieka i obywatela; w tym każdorazowo wskazuje formę i przyczyny naruszenia oraz ocenia, dlaczego do niego doszło, – wymienia i omawia pięć środków ochrony praw i wolności człowieka oraz dzieli je na środki krajowe i międzynarodowe, – wyszukuje bieżące informacje (np. w internecie) na temat działalności Rzecznika Praw Obywatelskich oraz wymienia i omawia co najmniej trzy sprawy, którymi	– formułuje opinie na temat przyczyn konkretnych przypadków łamania praw i wolności człowieka oraz uzasadnia swoje zdanie, – wymienia i analizuje osiem przyczyn łamania praw i wolności człowieka oraz dzieli je na kategorie (polityczne, prawne, kulturowe, ekonomiczne), – analizuje co najmniej cztery współczesne przypadki łamania praw człowieka i obywatela w państwach niedemokratycznych i demokratycznych, w tym przedstawia przyczyny i formy tych naruszeń, – wymienia i omawia sześć środków ochrony praw i wolności człowieka oraz dzieli je na środki krajowe i międzynarodowe,

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

			jak może złożyć taki wniosek, – wyjaśnia w prosty sposób, na czym polega prawo do zaskarżenia, i wie, jak może złożyć odwołanie, – wskazuje funkcje Rzecznika Praw Dziecka i wie, w jaki sposób można się do niego zwrócić z wnioskiem o interwencję, – wymienia okoliczności, w jakich obywatel polski może złożyć skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, i wyszukuje w internecie informacje na ten temat.	sporządza wniosek do Rzecznika Praw Obywatelskich w wybranej sprawie i wie, jak może złożyć gotowe pismo, – wyjaśnia, na czym polega prawo do zaskarżenia, i wie, jak może złożyć odwołanie, – wymienia funkcje Rzecznika Praw Dziecka i wie, w jaki sposób można się do niego zwrócić z wnioskiem o interwencję, a także wyszukuje dwa przykłady działań podejmowanych przez RPD; – wymienia okoliczności, w jakich obywatel polski może złożyć skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i wyszukuje w internecie informacje na ten temat.	– na podstawie materiału źródłowego dotyczącego wybranej sprawy sporządza poprawnie wniosek do Rzecznika Praw Obywatelskich i wie, jak może złożyć gotowe pismo, – wyjaśnia, na czym polega prawo do zaskarżenia, i wie, jak może złożyć odwołanie, a także określa specyfikę wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy, – wymienia funkcje Rzecznika Praw Dziecka; wie, w jaki sposób można się do niego zwrócić z wnioskiem o interwencję; omawia dwa przykłady problemów, którymi zajmuje się RPD, – przedstawia instrument ochrony wolności i praw, jakim jest skarga do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, i wyjaśnia, kiedy i jak obywatel polski	RPO się zajmuje/zajmował, – na podstawie materiału źródłowego dotyczącego wybranej sprawy sporządza poprawnie (pod względem formalnym i merytorycznym) wniosek do Rzecznika Praw Obywatelskich i wie, jak może złożyć gotowe pismo, – wyjaśnia, na czym polega prawo do zaskarżenia, i omawia procedurę złożenia odwołania, a także porównuje odwołanie i wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy, – wymienia funkcje Rzecznika Praw Dziecka i wie, w jaki sposób można się do niego zwrócić z wnioskiem o interwencję oraz jakie działania może on podjąć; omawia dwa przykłady problemów, którymi zajmuje się RPD, – przedstawia instrument ochrony	– wyszukuje bieżące informacje (np. w internecie) na temat działalności Rzecznika Praw Obywatelskich, a także omawia co najmniej cztery sprawy, którymi RPO się zajmuje/zajmował, – na podstawie materiału źródłowego dotyczącego wybranej sprawy sporządza poprawnie (pod względem formalnym i merytorycznym) wniosek do Rzecznika Praw Obywatelskich, a także zna procedurę złożenia wniosku i ocenia skuteczność tego instrumentu ochrony praw jednostki, – wyjaśnia, na czym polega prawo do zaskarżenia, i omawia procedurę złożenia odwołania, a także porównuje odwołanie i wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy; na podstawie materiału

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

					może złożyć taką skargę, – wyszukuje w internecie informacje na temat skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, która została uznana za zasadną, i przygotowuje krótką informację na jej temat.	wolności i praw, jakim jest skarga do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, wyjaśnia, kiedy i jak obywatel polski może złożyć taką skargę, – wyszukuje w internecie informacje na temat wybranej skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, która została uznana za zasadną, i dokonuje analizy tej sprawy.	źródłowego (wzoru pisma) wskazuje niezbędne elementy odwołania, – analizuje funkcje i możliwości działania Rzecznika Praw Dziecka, w tym jego uprawnienia oraz przykłady problemów rozwiązywanych przez RPD, – analizuje instrument ochrony praw i wolności, jakim jest skarga do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, w tym ocenia skuteczność tego środka; wymienia oraz omawia okoliczności, w których obywatel Polski może złożyć tego typu skargę, – wyszukuje w internecie informacje na temat co najmniej dwóch skarg do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które zostały uznane za zasadne, i przygotowuje

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

							analizę wybranych spraw, – na podstawie materiału źródłowego (wzór pisma) sporządza skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w wybranej sprawie i ocenia skuteczność tego środka ochrony praw i wolności ®.
TEMAT LEKCJI: Ochrona danych osobowych i dóbr osobistych (fakultatywny) **Liczba godzin: 1**							
5.4	**Uczeń:** (F) IV.5) wskazuje podstawowe sposoby ochrony własnych danych osobowych oraz wyjaśnia formy naruszania dóbr osobistych, szczególnie w Internecie; potrafi zgłosić naruszenie dóbr osobistych	dane osobowe dane wrażliwe oszustwa internetowe dobra osobiste RODO naruszenia danych osobowych i dóbr osobistych	– wyjaśnia znaczenie terminów: *dane osobowe* i *dane wrażliwe*, a także wymienia po dwa przykłady danych każdego rodzaju, – wskazuje informacje, na podstawie których można kogoś zidentyfikować, np. w internecie, i rozpoznaje, przypadki, w których podał dane wrażliwe na stronie internetowej lub w aplikacji – rozważa zagrożenia z tym związane, – wie, co to jest RODO, i wymienia	– wyjaśnia znaczenie terminów: *dane osobowe* i *dane wrażliwe*, a także wymienia po trzy przykłady danych każdego rodzaju, – wskazuje informacje, na podstawie których można kogoś zidentyfikować, np. w internecie, i rozpoznaje, przypadki, w których podał dane wrażliwe na stronie internetowej lub w aplikacji – rozważa zagrożenia z tym związane i wymienia sposoby zminimalizowania tych zagrożeń,	– wyjaśnia znaczenie terminów: *dane osobowe* i *dane wrażliwe*, a także wymienia po cztery przykłady danych każdego rodzaju, – wyjaśnia, jakie informacje pozwoliłby go zidentyfikować, – wskazuje informacje, na podstawie których można kogoś zidentyfikować, np. w internecie, i rozpoznaje, przypadki, w których podał dane wrażliwe na stronie internetowej lub w aplikacji –	– definiuje terminy: *dane osobowe* i *dane wrażliwe*, a także wymienia po pięć przykładów danych każdego rodzaju, – wyjaśnia, jakie informacje pozwoliłby go zidentyfikować, – wymienia informacje, na podstawie których można kogoś zidentyfikować, np. w internecie, i analizuje, przypadki, w których podał dane wrażliwe na stronie internetowej lub w aplikacji – rozważa zagrożenia	– wyjaśnia, czym są dane osobowe i dane wrażliwe i jakie mają znaczenie dla jednostki, oraz podaje po sześć przykładów danych każdego rodzaju, – wyjaśnia, jakie informacje pozwoliłby go zidentyfikować, – wymienia informacje, na podstawie których można kogoś zidentyfikować, np. w internecie, i analizuje, przypadki, w których podał dane wrażliwe na stronie internetowej

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

			po dwie zasady bezpieczeństwa przechowywania danych i udostępniania danych (np. w internecie) – wskazane reguły stosuje w praktyce, – wymienia dwa najczęstsze oszustwa internetowe związane z ochroną danych osobowych i wyjaśnia, jak się przed nimi bronić, – wymienia trzy przykłady dóbr osobistych i identyfikuje przypadki ich naruszenia, – wymienia dwa sposoby postępowania w sytuacjach, w których dochodzi do naruszenia dóbr osobistych, – z pomocą nauczyciela przygotowuje zgłoszenie dotyczące naruszenia dóbr osobistych w wybranym przypadku.	– wie, co to jest RODO, i wymienia po trzy zasady bezpieczeństwa przechowywania danych i udostępniania danych (np. w internecie) – wskazane reguły stosuje w praktyce, – wymienia trzy najczęstsze oszustwa internetowe związane z ochroną danych osobowych i wyjaśnia, jak się przed nimi bronić, – definiuje termin *dobra osobiste*, wymienia cztery przykłady takich dóbr oraz identyfikuje przypadki ich naruszenia, – wymienia trzy sposoby postępowania w sytuacjach, w których dochodzi do naruszenia dóbr osobistych, – przygotowuje zgłoszenie dotyczące naruszenia dóbr osobistych w wybranym	rozważa zagrożenia z tym związane oraz wymienia i stosuje w praktyce sposoby zminimalizowania tych zagrożeń, – wie, co to jest RODO, i wymienia po cztery zasady bezpieczeństwa przechowywania danych i udostępniania danych (np. w internecie) – wskazane reguły stosuje w praktyce, – omawia trzy najczęstsze oszustwa internetowe związane z ochroną danych osobowych i wyjaśnia, jak się przed nimi bronić, – definiuje termin *dobra osobiste*, wymienia pięć przykładów takich dóbr i wyjaśnia, na czym polegają przypadki ich naruszeń, – omawia trzy sposoby postępowania w sytuacjach, w których dochodzi do naruszenia dóbr	z tym związane oraz wymienia i stosuje w praktyce sposoby minimalizowania tych zagrożeń, – wie, co to jest RODO, i wymienia po pięć zasad bezpieczeństwa przechowywania danych i udostępniania danych (np. w internecie) – wskazane reguły stosuje w praktyce, – omawia cztery najczęstsze oszustwa internetowe związane z ochroną danych osobowych i wyjaśnia, jak się przed nimi bronić, – wyjaśnia, czym są dobra osobiste, wymienia sześć przykładów takich dóbr i wyjaśnia, na czym polegają przypadki ich naruszeń, – przedstawia cztery sposoby postępowania w sytuacjach, w których dochodzi do naruszenia dóbr osobistych, i ocenia	lub w aplikacji – rozważa zagrożenia z tym związane oraz wymienia i stosuje w praktyce sposoby minimalizowania tych zagrożeń, – wie, co to jest RODO, a także przedstawia i omawia po pięć zasad bezpieczeństwa przechowywania danych i udostępniania danych (np. w internecie) – wskazane reguły stosuje w praktyce, – analizuje mechanizm czterech najczęstszych oszustw internetowych związanych z ochroną danych osobowych i wyjaśnia, jak się przed bronić przed tymi zagrożeniami – dzieli się wiedzą na ten temat z innymi uczniami, np. na forum klasy, – wyjaśnia, czym są dobra osobiste, podaje osiem przykładów takich

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

				przypadku i wie, co zrobić z przygotowanym pismem.	osobistych, – przygotowuje zgłoszenie dotyczące naruszenia dóbr osobistych w wybranym przypadku i wie, co zrobić z przygotowanym pismem.	skuteczność każdego z nich, – przygotowuje zgłoszenie dotyczące naruszenia dóbr osobistych w wybranym przypadku i wie, co zrobić z przygotowanym pismem.	dóbr i wyjaśnia, na czym polegają przypadki ich naruszeń, – przedstawia cztery sposoby postępowania w sytuacjach, w których dochodzi do naruszenia dóbr osobistych, i ocenia skuteczność każdego z nich, – przygotowuje zgłoszenie dotyczące naruszenia dóbr osobistych w wybranym przypadku i wie, co zrobić z przygotowanym pismem.
TEMAT LEKCJI: Formy zatrudnienia **Liczba godzin: 2**							
5.5	**Uczeń:** (P) IV.9) rozróżnia pracę wykonywaną na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę), pracę wykonywaną na podstawie innego stosunku prawnego stanowiącego podstawę	stosunek pracy (umowa o pracę) umowa o dzieło i umowa zlecenia (umowy cywilnoprawne) umowa o wolontariat staże i praktyki prawa	– identyfikuje różne formy zatrudnienia i odróżnia zatrudnienie na umowę o pracę od innych form, – wymienia cele i po dwie cechy charakterystyczne umowy zlecenia i umowy o dzieło, – na podstawie materiałów źródłowych	– wymienia różne formy zatrudnienia i odróżnia zatrudnienie na umowę o pracę od innych form, – wymienia cele i po trzy cechy charakterystyczne umowy zlecenia i umowy o dzieło, – na podstawie materiałów źródłowych	– wymienia różne formy zatrudnienia i porównuje umowę o pracę z umową o dzieło i umową zlecenia, – wymienia cele i omawia po trzy cechy charakterystyczne umowy zlecenia i umowy o dzieło, a także podaje przykłady umów każdego rodzaju,	– wyjaśnia, po co nam praca, i omawia różne formy zatrudnienia, w tym porównuje umowę o pracę z umową o dzieło, umową zlecenia i umową dotyczącą wolontariatu, – omawia cele i wskazuje po trzy cechy charakterystyczne umowy zlecenia	– wyjaśnia, po co nam praca, i omawia różne formy zatrudnienia, w tym porównuje umowę o pracę z umową o dzieło, umową zlecenia i umową dotyczącą wolontariatu, stażu lub praktyki, – analizuje cele i wskazuje po trzy cechy charakterystyczne

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	świadczenia pracy lub usług (umowy cywilnoprawne), wolontariat, staż i praktyki, a także identyfikuje prawa i obowiązki osoby związanej takimi umowami oraz sposoby ochrony tych praw, w tym za pośrednictwem związków zawodowych	i obowiązki pracownika i pracodawcy sposoby ochrony praw pracowniczych związki zawodowe	(np. z podręcznika) wymienia rodzaje umów o pracę i co najmniej cztery ich najważniejsze elementy, – na podstawie materiałów źródłowych (np. z podręcznika lub *Kodeksu pracy*) odróżnia prawa od obowiązków pracownika oraz identyfikuje po dwa przykłady tych praw i obowiązków, – na podstawie materiałów źródłowych (np. z podręcznika; aktów prawnych; przykładowych umów) identyfikuje po jednym przykładzie praw i obowiązków osób związanych umową zlecenia, umową o dzieło (umowami cywilnoprawnymi) oraz umowami dotyczącymi wolontariatu, stażu i praktyki, – rozumie termin *mobbing* i na podstawie *Kodeksu pracy* podaje uprawnienia, jakie	(np. z podręcznika) wymienia rodzaje umów o pracę i co najmniej pięć ich najważniejszych elementów, – na podstawie materiałów źródłowych (np. z podręcznika lub *Kodeksu pracy*) odróżnia prawa od obowiązków pracownika oraz identyfikuje po trzy przykłady tych praw i obowiązków, – wymienia swoje prawa dotyczące rozwiązania umowy o pracę, – na podstawie materiałów źródłowych (np. tekstów z podręcznika, aktów prawnych czy przykładowych umów) identyfikuje po dwa przykłady praw i obowiązków osób związanych umową zlecenia, umową o dzieło (umowami cywilnoprawnymi) oraz umowami dotyczącymi wolontariatu, stażu i praktyki,	– na podstawie materiałów źródłowych (np. z podręcznika) wymienia rodzaje umów o pracę i omawia sześć ich najważniejszych elementów, – na podstawie materiałów źródłowych (np. z podręcznika lub *Kodeksu pracy*) odróżnia prawa od obowiązków pracownika oraz omawia po cztery przykłady tych praw i obowiązków, – na podstawie materiałów źródłowych (np. tekstów z podręcznika, aktów prawnych, przykładowych umów) wymienia po trzy przykłady praw i obowiązków osób związanych umową zlecenia, umową o dzieło (umowami cywilnoprawnymi) oraz umowami dotyczącymi wolontariatu, stażu i praktyki, – wyjaśnia	i umowy o dzieło, a także podaje przykłady umów każdego rodzaju, – omawia rodzaje umów o pracę i analizuje sześć ich najważniejszych elementów, – odnosząc się do opisu przypadku, wypełnia poprawnie formularz jednej z omawianych na zajęciach umów, np. umowy o pracę, umowy zlecenia lub umowy o dzieło, – na podstawie materiałów źródłowych (np. tekstów z podręcznika lub *Kodeksu pracy*) odróżnia prawa od obowiązków pracownika oraz omawia po pięć przykładów tych praw i obowiązków, – na podstawie materiałów źródłowych (np. tekstów z podręcznika, aktów prawnych, przykładowych umów) omawia po trzy przykłady praw	umowy zlecenia i umowy o dzieło, a także podaje przykłady umów każdego rodzaju, – porównuje rodzaje umów o pracę i analizuje sześć ich najważniejszych elementów, – odnosząc się do opisu przypadku, wypełnia poprawnie formularz dwóch z omawianych na zajęciach umów, np. umowy o pracę, umowy zlecenia lub umowy o dzieło, – na podstawie materiałów źródłowych (np. tekstów z podręcznika lub *Kodeksu pracy*) odróżnia prawa od obowiązków pracownika oraz omawia po sześć przykładów tych praw i obowiązków, – na podstawie materiałów źródłowych (np. tekstów z podręcznika, aktów prawnych, przykładowych umów) analizuje po

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

			przysługują pracownikowi, który doświadczył mobbingu w miejscu pracy ®, – na podstawie materiałów źródłowych (np. z podręcznika lub *Kodeksu pracy*) wskazuje po trzy przykłady praw i obowiązków pracodawcy ®, – wyszukuje informacje (np. w podręczniku lub internecie) dotyczące co najmniej dwóch sposobów rozwiązania umowy o pracę ®, a także wskazuje prawa pracownika dotyczące okresów wypowiedzenia, – wymienia co najmniej dwa sposoby obrony praw pracowniczych oraz identyfikuje rolę związków zawodowych w tym zakresie, – wyjaśnia, czym są staż i praktyka i jaka jest ich rola w procesie	– wyjaśnia znaczenie terminu *mobbing* i na podstawie *Kodeksu pracy* podaje uprawnienia, jakie przysługują pracownikowi, który doświadczył mobbingu w miejscu pracy ®, – na podstawie materiałów źródłowych (np. z podręcznika lub *Kodeksu pracy*) wskazuje po cztery przykłady praw i obowiązków pracodawcy ®, – wymienia co najmniej trzy sposoby rozwiązania umowy o pracę ® i wyszukuje informacje (np. w podręczniku lub internecie) dotyczące praw pracownika w zakresie wypowiedzenia, – wymienia co najmniej trzy sposoby obrony praw pracowniczych oraz omawia rolę związków zawodowych w tym zakresie,	znaczenie terminu *mobbing* i na podstawie *Kodeksu pracy* podaje uprawnienia, jakie przysługują pracownikowi, który doświadczył mobbingu w miejscu pracy, oraz obowiązki pracodawcy w tym zakresie ®, – na podstawie materiałów źródłowych (np. tekstów z podręcznika lub *Kodeksu pracy*) krótko omawia po pięć przykładów praw i obowiązków pracodawcy, – wymienia co najmniej cztery sposoby rozwiązania umowy o pracę ® i wyszukuje informacje (np. w podręczniku lub internecie) dotyczące praw pracownika w zakresie wypowiedzenia, – omawia co najmniej trzy sposoby obrony praw pracowniczych,	i obowiązków osób związanych umową zlecenia, umową o dzieło (umowami cywilnoprawnymi) oraz umowami dotyczącymi wolontariatu, stażu i praktyki, – wyjaśnia znaczenie terminu *mobbing* i na podstawie *Kodeksu pracy* omawia uprawnienia, jakie przysługują pracownikowi, który doświadczył mobbingu w miejscu pracy, oraz obowiązki pracodawcy w tym zakresie ®, – na podstawie materiałów źródłowych (np. tekstów z podręcznika lub *Kodeksu pracy*) omawia po sześć przykładów ® praw i obowiązków pracodawcy, – wymienia pięć sposobów rozwiązania umowy o pracę i na podstawie materiałów	trzy przykłady praw i obowiązków osób związanych umową zlecenia, umową o dzieło (umowami cywilnoprawnymi) oraz umowami dotyczącymi wolontariatu, stażu i praktyki, – wyjaśnia znaczenie pojęcia *mobbing* i na podstawie *Kodeksu pracy* analizuje uprawnienia, jakie przysługują pracownikowi, który doświadczył mobbingu w miejscu pracy, oraz obowiązki pracodawcy w tym zakresie ®, – na podstawie materiałów źródłowych (np. tekstów z podręcznika lub *Kodeksu pracy*) analizuje po sześć przykładów obowiązków i praw pracodawcy, – omawia pięć sposobów rozwiązania umowy o pracę ® i na podstawie

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

			nabywania umiejętności zawodowych.	– wyjaśnia, czym są staż i praktyka i jaka jest ich rola w procesie nabywania umiejętności zawodowych, oraz wymienia po jednej korzyści wynikającej z tych form.	w tym rolę związków zawodowych w tym zakresie, – odróżnia staż od praktyki i przedstawia ich rolę w procesie nabywania umiejętności zawodowych oraz wymienia po trzy warunki odbywania stażu i praktyki oraz po dwie korzyści wynikające z tych form.	źródłowych (np. w podręczniku lub internecie) analizuje informacje dotyczące praw pracownika w zakresie wypowiedzenia, – omawia co najmniej trzy sposoby obrony praw pracowniczych, w tym rolę związków zawodowych w tym zakresie, – odróżnia staż od praktyki i przedstawia ich rolę w procesie nabywania umiejętności zawodowych oraz wymienia po cztery warunki odbywania stażu i praktyki oraz po trzy korzyści wynikające z tych form.	materiałów źródłowych (np. w podręczniku lub internecie) analizuje informacje dotyczące praw pracownika w zakresie wypowiedzenia, – analizuje co najmniej cztery sposoby obrony przed łamaniem praw pracowniczych, w tym rolę i zadania związków zawodowych w tym zakresie, – porównuje staż i praktyki, w tym ich znaczenie w procesie nabywania umiejętności zawodowych, oraz wymienia po pięć warunków odbywania stażu i praktyki oraz po trzy korzyści wynikające z tych form.

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

PYTANIE WIODĄCE: Jak działa państwo?

Numer lekcji	Wymagania szczegółowe z podstawy programowej P – podstawowe F – fakultatywne DZO – działanie obywatelskie	Zagadnienia/ treści	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY				
			konieczne (dopuszczający) **UCZEŃ:**	**podstawowe (dostateczny)** **UCZEŃ:**	**rozszerzające (dobry)** **UCZEŃ:**	**dopełniające (bardzo dobry)** **UCZEŃ:**	**wykraczające (celujący)** **UCZEŃ:**
TEMAT LEKCJI: Sejm i Senat Liczba godzin: 1							
6.1	**Uczeń:** (P) V.2) opisuje najważniejsze kompetencje i strukturę władzy ustawodawczej w Rzeczypospolitej Polskiej; analizuje porządek dzienny wybranego posiedzenia Sejmu i Senatu; wyszukuje informacje o wybranym parlamentarzyście ze swojego okręgu i jego aktywności politycznej	struktura władzy ustawodawczej kompetencje (funkcje) Sejmu i Senatu rola Senatu organy Sejmu i Senatu Zgromadzenie Narodowe prace Sejmu informacja publiczna komisje stałe, nadzwyczajne i śledcze działalność posłów	– rozumie strukturę władzy ustawodawczej w Polsce i wyjaśnia, na czym polega dwuizbowość, – w *Konstytucji RP* wyszukuje po trzy przykłady kompetencji Sejmu i Senatu oraz określa, jakie funkcje pozwalają one realizować (ustawodawczą, kontrolną czy kreacyjną), – rozumie, na czym polega prawo obywateli do informacji publicznej, oraz wymienia jeden przykład wykorzystania tego prawa w odniesieniu	– wymienia organy, które tworzą w Polsce władzę ustawodawczą, i wyjaśnia, na czym polega dwuizbowość, – w *Konstytucji RP* wyszukuje po cztery przykłady kompetencji Sejmu i Senatu oraz określa, jakie funkcje pozwalają one realizować (ustawodawczą, kontrolną czy kreacyjną), – rozumie, na czym polega prawo obywateli do informacji publicznej, oraz wymienia dwa przykłady wykorzystania tego	– wyjaśnia, na czym polega dwuizbowość, i opisuje strukturę władzy ustawodawczej w Polsce, – w *Konstytucji RP* wyszukuje po cztery przykłady kompetencji Sejmu i Senatu oraz określa, jakie funkcje pozwalają one realizować (ustawodawczą, kontrolną czy kreacyjną), a także omawia po dwa wybrane uprawnienia, – na dwóch przykładach analizuje organizację pracy Sejmu i Senatu ®,	– wyjaśnia, na czym polega dwuizbowość, i analizuje strukturę władzy ustawodawczej w Polsce, a także wskazuje argumenty za funkcjonowaniem wyższej izby parlamentu, – w *Konstytucji RP* wyszukuje po pięć przykładów kompetencji Sejmu i Senatu oraz określa, jakie funkcje pozwalają one realizować (ustawodawczą, kontrolną czy kreacyjną), a także omawia po trzy wybrane uprawnienia, – na dwóch	– wyjaśnia, na czym polega dwuizbowość, i analizuje strukturę władzy ustawodawczej w Polsce, a także wskazuje argumenty za funkcjonowaniem wyższej izby parlamentu i przeciwniemu, – w *Konstytucji RP* wyszukuje po sześć przykładów kompetencji Sejmu i Senatu oraz określa, jakie funkcje pozwalają one realizować (ustawodawczą, kontrolną czy kreacyjną), a także omawia po cztery wybrane uprawnienia,

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

			do władzy ustawodawczej, – wykorzystując źródła internetowe (strony Sejmu), wyszukuje informacje na temat bieżącej działalności Sejmu i aktywności politycznej wybranego posła – podaje po jednym przykładzie działalności sejmowej i aktywności poselskiej.	prawa w odniesieniu do władzy ustawodawczej – potrafi zastosować tę wiedzę w praktyce, – wykorzystując źródła internetowe (strony Sejmu), wyszukuje informacje na temat bieżącej działalności Sejmu i aktywności politycznej (pracy) wybranego posła – podaje po dwa przykłady działalności sejmowej i aktywności poselskiej.	– wyjaśnia, na czym polega prawo obywateli do informacji publicznej, oraz wymienia trzy przykłady wykorzystania tego prawa w odniesieniu do władzy ustawodawczej – potrafi zastosować tę wiedzę w praktyce, – wykorzystując źródła internetowe (strony Sejmu), wyszukuje informacje na temat porządku dziennego posiedzenia Sejmu i wskazuje przykłady omawianych spraw i przeprowadzonych głosowań (w tym przedstawia ich wyniki), – wykorzystując źródła internetowe (strony Sejmu i Senatu), wyszukuje i analizuje informacje na temat aktywności politycznej wybranego posła – podaje po trzy przykłady działalności sejmowej	przykładach analizuje organizację pracy Sejmu i Senatu oraz posłów i senatorów, wykorzystując materiały internetowe ®, – odróżnia Sejm i Senat od Zgromadzenia Narodowego, podaje różnice między tymi organami ®, – wyjaśnia, na czym polega prawo obywateli do informacji publicznej, oraz wymienia cztery przykłady wykorzystania tego prawa w odniesieniu do władzy ustawodawczej – potrafi zastosować tę wiedzę w praktyce, – wykorzystując źródła internetowe (strony Sejmu), wyszukuje informacje na temat porządku dziennego posiedzenia Sejmu i omawia poruszone w jego trakcie sprawy oraz przeprowadzone głosowania i ich wyniki,	– odróżnia Sejm i Senat od Zgromadzenia Narodowego; analizuje dwie kompetencje Zgromadzenia Narodowego ®, – na przykładach porównuje strukturę, organizację pracy Sejmu i Senatu oraz analizuje organizację pracy posłów i posłanek; wykorzystuje materiały internetowe ®, – wyjaśnia, na czym polega prawo obywateli do informacji publicznej, oraz wymienia pięć przykładów wykorzystania tego prawa w odniesieniu do władzy ustawodawczej – potrafi zastosować tę wiedzę w praktyce, – wykorzystując źródła internetowe (strony Sejmu), wyszukuje informacje na temat porządku dziennego posiedzenia Sejmu i analizuje poruszone w jego

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

					i aktywności poselskiej.	– wykorzystując źródła internetowe (strony Sejmu i Senatu), wyszukuje i analizuje informacje na temat aktywności politycznej wybranego posła; podaje cztery przykłady działalności sejmowej i aktywności poselskiej.	trakcie sprawy oraz przeprowadzone głosowania i ich wyniki, – wykorzystując źródła internetowe (strony Sejmu i Senatu), wyszukuje i porównuje informacje na temat aktywności politycznej grupy posłów ze swojego okręgu wyborczego; ocenia, czy ich praca jest zgodna z oczekiwaniami wyborców (ucznia), – wykorzystując stronę internetową Sejmu, analizuje prace wybranej komisji bieżącej kadencji – uwzględnia skład osobowy komisji, omawiane przez nią sprawy i ich znaczenie w kontekście sytuacji uczniów jako obywateli ®.
TEMAT LEKCJI: Proces legislacyjny **Liczba godzin: 1**							

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

6.2	**Uczeń:** (P) V.1) na przykładzie wybranej ustawy przedstawia przebieg procesu legislacyjnego w Polsce; wyjaśnia możliwe konwencjonalne i niekonwencjonalne formy zaangażowania obywatela w proces stanowienia prawa oraz w miarę możliwości z nich korzysta	inicjatywa ustawodawcza przebieg procesu stanowienia prawa w Polsce (etapy procesu ustawodawczego) wpływ obywateli na proces stanowienia prawa	– korzystając z oficjalnej strony internetowej Sejmu, na przykładzie prac nad uchwaloną ustawą śledzi przebieg procesu ustawodawczego i wymienia cztery jego elementy/etapy, – korzystając z oficjalnej strony internetowej Sejmu, wyszukuje informacje na temat ustawy uchwalonej w obecnej kadencji Sejmu lub w kadencji poprzedniej – wskazuje, kto był jej pomysłodawcą, – wyszukuje przykład „projektu obywatelskiego” ustawy i wymienia inną formę zaangażowania obywatela w proces stanowienia prawa.	– korzystając z oficjalnej strony internetowej Sejmu, na przykładzie prac nad uchwaloną ustawą śledzi przebieg procesu ustawodawczego i wymienia pięć jego elementów/etapów, – korzystając z oficjalnej strony internetowej Sejmu, wyszukuje informacje na temat ustawy uchwalonej w obecnej kadencji Sejmu lub w kadencji poprzedniej – wskazuje, kto był jej pomysłodawcą, jak długo trwał proces legislacyjny od wpłynięcia projektu do ogłoszenia ustawy w *Dzienniku Ustaw RP*, – wyszukuje dwa przykłady projektów ustaw, które są „projektami obywatelskimi”, i wymienia dwie inne formy zaangażowania obywatela w proces stanowienia prawa, – identyfikuje terminy: *konsultacje*	– korzystając z oficjalnej strony internetowej Sejmu, na przykładzie prac nad uchwaloną ustawą śledzi przebieg procesu ustawodawczego i wymienia wszystkie jego elementy/etapy, – korzystając z oficjalnej strony internetowej Sejmu, wyszukuje informacje na temat ustawy uchwalonej w obecnej kadencji Sejmu lub w kadencji poprzedniej – wskazuje, kto był jej pomysłodawcą, jak długo trwał proces legislacyjny od wpłynięcia projektu do ogłoszenia ustawy w *Dzienniku Ustaw RP*, kto i kiedy zgłosił poprawki i czy zostały one przyjęte, – na podstawie materiałów źródłowych (np. z podręcznika) wskazuje, w jaki sposób obywatele mogą złożyć projekt ustawy, oraz wyszukuje dwa	– korzystając z oficjalnej strony internetowej Sejmu, na przykładzie prac nad uchwaloną ustawą śledzi przebieg procesu ustawodawczego i omawia wszystkie jego elementy/etapy, – korzystając z oficjalnej strony internetowej Sejmu, wyszukuje informacje na temat ustawy uchwalonej w obecnej kadencji Sejmu lub w kadencji poprzedniej – wskazuje, kto był jej pomysłodawcą, jak długo trwał proces legislacyjny od wpłynięcia projektu do ogłoszenia ustawy w *Dzienniku Ustaw RP*, kto i kiedy zgłosił poprawki i czy zostały one przyjęte; ponadto ocenia przebieg procesu legislacyjnego w tym konkretnym przypadku, – na podstawie materiałów źródłowych (np. z podręcznika) omawia, w jaki

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

				projektów ustaw oraz *referendum*; wskazuje ich wady i zalety (po jednej).	przykłady „obywatelskich projektów" ustaw, – wyjaśnia, na czym polegają: konsultacje projektów ustaw, referendum, obywatelska presja; wskazuje ich wady i zalety (po jednej).	sposób obywatele mogą złożyć projekt ustawy, i wskazuje, które elementy procedury obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej sprawiają, że jest ona trudna do realizacji, – wyszukuje dwa przykłady „obywatelskich projektów" ustaw, – wyjaśnia, na czym polegają: konsultacje projektów ustaw, referendum, presja obywatelska na ustawodawcę, protesty i demonstracje – wskazuje po jednej wadzie i zalecie tych form uczestnictwa obywateli w procesie legislacyjnym.
	(DZO) Udział w symulacji obrad organów władz publicznych lub organizacji międzynarodowej Kryteria oceny DZO: – adekwatności	Przeprowadźcie w klasie symulację procesu legislacyjnego.	– z pomocą nauczyciela określa cel symulacji, – wybiera organ, którego prace będzie odtwarzał – odgrywa przypisaną rolę lub w inny sposób bierze udział w symulacji.	– w prosty sposób określa cel symulacji, – wybiera organ. którego prace będzie odtwarzał, i przedmiot symulacji, – bierze udział w planowaniu	– określa cel symulacji, – wybiera organ, którego prace będzie odtwarzał, i przedmiot symulacji, po czym uzasadnia wybór, – planuje symulację i przygotowuje się	– określa cel symulacji i go uzasadnia, – wybiera organ, którego prace będzie odtwarzał, i przedmiot symulacji, po czym uzasadnia wybór – planuje symulację

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania			symulacji, – prowadzi portfolio dokumentujące działanie.	merytorycznie do udziału w tym przedsięwzięciu: zapoznaje się z działalnością i zasadami funkcjonowania danego organu, – prowadzi portfolio dokumentujące działanie, – dokonuje samooceny.	i przygotowuje się merytorycznie do udziału w tym przedsięwzięciu: zapoznaje się z działalnością i zasadami funkcjonowania danego organu oraz zbiera informacje na temat przedmiotu, którego dotyczyć będzie symulowany proces legislacyjny, – odgrywa przypisane role, – realizuje plan symulacji, – dokonuje ewaluacji i samooceny, – prowadzi portfolio dokumentujące działanie.
6.3	**Uczeń:** (P) V.3) opisuje najważniejsze kompetencje i pozycję ustrojową Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz analizuje wybrane działania przez niego	kompetencje Prezydenta RP funkcje głowy państwa prerogatywy Prezydenta RP pozycja ustrojowa Prezydenta RP	– identyfikuje cztery prerogatywy Prezydenta RP i przyporządkowuje je do odpowiednich kategorii (dotyczących władzy ustawodawczej, wykonawczej czy sądowniczej albo funkcji kreacyjnej lub funkcji głowy państwa),	– identyfikuje sześć prerogatyw Prezydenta RP i przyporządkowuje je do odpowiednich kategorii (dotyczących władzy ustawodawczej, wykonawczej czy sądowniczej albo funkcji kreacyjnej lub funkcji głowy państwa),	– wymienia osiem prerogatyw Prezydenta RP i przyporządkowuje je do odpowiednich kategorii (dotyczących władzy ustawodawczej, wykonawczej czy sądowniczej albo funkcji kreacyjnej lub funkcji głowy państwa),	– wymienia dziesięć prerogatyw Prezydenta RP i przyporządkowuje je do odpowiednich kategorii (dotyczących władzy ustawodawczej, wykonawczej czy sądowniczej albo funkcji kreacyjnej lub funkcji głowy państwa),

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	podejmowane, a także formułuje opinię w ich sprawie i poddaje ją dyskusji		– wymienia warunki, jakie należy spełnić, aby zostać Prezydentem RP (bierne prawo wyborcze) ®, – wyszukuje na oficjalnej stronie Prezydenta RP bieżące informacje na temat: wet prezydenckich, wizyt zagranicznych, działań Biura Bezpieczeństwa Narodowego – podaje po jednym przykładzie każdej z wymienionych aktywności głowy państwa, – formułuje opinię na temat prawa łaski i w prosty sposób ją uzasadnia.	– omawia warunki, jakie należy spełnić, aby zostać Prezydentem RP (bierne prawo wyborcze) ®, – wyszukuje na oficjalnej stronie Prezydenta RP bieżące informacje na temat: wet prezydenckich, wizyt zagranicznych, działań Biura Bezpieczeństwa Narodowego – podaje po dwa przykłady każdej z wymienionych aktywności głowy państwa, – wyjaśnia, jaką rolę odgrywa Prezydent RP w zakresie bezpieczeństwa państwa, i wyszukuje informacje na temat posiedzeń Biura Bezpieczeństwa Narodowego (jakie wydarzenie poskutkowało zwołaniem posiedzenia Biura Bezpieczeństwa Narodowego i kto uczestniczył w obradach),	– omawia warunki, jakie należy spełnić, aby zostać Prezydentem RP (bierne prawo wyborcze), i wyjaśnia, kiedy odbywa się druga tura wyborów prezydenckich ®, – wyszukuje na oficjalnej stronie Prezydenta RP bieżące informacje na temat wet prezydenckich i wniosków do Trybunału Konstytucyjnego – analizuje dwa przykłady aktywności głowy państwa w procesie legislacyjnym i podaje uzasadnienie odmowy podpisania ustawy lub skierowania jej do TK, – wyjaśnia, jaką rolę odgrywa Prezydent RP w zakresie bezpieczeństwa państwa, i wyszukuje informacje na temat posiedzeń Biura Bezpieczeństwa Narodowego (jakie wydarzenie	– omawia warunki, jakie należy spełnić, aby zostać Prezydentem RP (bierne prawo wyborcze), i analizuje zasady wyborów prezydenckich, w tym wyjaśnia, kiedy odbywa się druga tura wyborów prezydenckich ®, – wyszukuje na oficjalnej stronie Prezydenta RP bieżące informacje na temat wet prezydenckich i wniosków do Trybunału Konstytucyjnego; formułuje opinię na temat dwóch aktywności głowy państwa w procesie legislacyjnym oraz porównuje uzasadnienia dotyczące odmowy podpisania ustawy i skierowania jej do Trybunału Konstytucyjnego; analizuje pojawiające się w mediach argumenty za zakwestionowanymi ustawami i przeciw nim,

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

				– formułuje opinię na temat prawa łaski i ją uzasadnia dwoma argumentami.	poskutkowało zwołaniem posiedzenia Biura Bezpieczeństwa Narodowego i kto uczestniczył w obradach), – formułuje opinię na temat prawa łaski, a także podaje po dwa argumenty za utrzymaniem tego prawa i przeciw niemu – zajmuje stanowisko w klasowej dyskusji na ten temat i je uzasadnia.	– analizuje kompetencje Prezydenta RP w zakresie bezpieczeństwa państwa i polityki zagranicznej; wyszukuje informacje na temat posiedzeń Biura Bezpieczeństwa Narodowego (cel posiedzenia i uczestnicy) oraz prezydenckiej polityki zagranicznej (np. miejsca i cele spotkań między-państwowych), – formułuje opinię na temat prawa łaski, a także podaje po dwa argumenty za utrzymaniem tego prawa i przeciw niemu – zajmuje stanowisko w klasowej dyskusji na ten temat i je uzasadnia.
6.4	**Uczeń:** (P) V.4) opisuje kompetencje Rady Ministrów oraz rolę służby cywilnej; analizuje bieżące działania wybranego ministerstwa	kompetencje Rady Ministrów ministrowie i ministerstwa odpowiedzialność polityczna, odpowiedzialność konstytucyjna wojewoda	– identyfikuje kompetencje Rady Ministrów i podaje trzy przykłady tych uprawnień, – wykorzystując oficjalne strony internetowe ministerstw oraz Rady Ministrów, ustala, jakimi	– wymienia cztery przykłady kompetencji Rady Ministrów, – wykorzystując oficjalne strony internetowe ministerstw oraz Rady Ministrów, ustala, jakimi sprawami zajmują	– wymienia pięć przykładów kompetencji Rady Ministrów i opisuje trzy spośród tych uprawnień, – wykorzystując oficjalne strony internetowe ministerstw oraz Rady Ministrów,	– opisuje sześć przykładów kompetencji Rady Ministrów, – wykorzystując oficjalne strony internetowe ministerstw oraz Rady Ministrów, ustala, jakimi sprawami zajmują

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	oraz formułuje opinię w ich sprawie i poddaje ją dyskusji	administracja zespolona i niezespolona służba cywilna	sprawami zajmują się poszczególni ministrowie; wymienia dwa kluczowe programy lub projekty realizowane przez wybrane ministerstwa oraz wskazuje ich cele, – wyszukuje informacje na temat obecnego składu Rady Ministrów i wymienia trzy najbardziej rozpoznawane osoby w rządzie, – wie, co to jest korpus służby cywilnej, i podaje trzy przykłady instytucji, których pracownicy wchodzą w skład tego korpusu, – wskazuje organ, który jest przedstawicielem Rady Ministrów w województwie, i podaje dwie inne instytucje należące do terenowej administracji rządowej ®.	się poszczególni ministrowie; wymienia trzy kluczowe programy lub projekty realizowane przez wybrane ministerstwa oraz wskazuje ich cele, – wyszukuje informacje na temat obecnego składu Rady Ministrów i wymienia cztery najbardziej rozpoznawane osoby w rządzie, uzasadniając swój wybór, – wie, co to jest korpus służby cywilnej, i podaje cztery przykłady instytucji, których pracownicy wchodzą w skład tego korpusu, – wskazuje organ, który jest przedstawicielem Rady Ministrów w województwie, i podaje trzy inne instytucje należące do terenowej administracji rządowej ®.	ustala, jakimi sprawami zajmują się poszczególni ministrowie; wymienia trzy kluczowe programy lub projekty realizowane przez wybrane ministerstwa oraz przedstawia ich cele i efekty, a także formułuje opinię, – wyszukuje informacje na temat obecnego składu Rady Ministrów i wymienia pięć najbardziej rozpoznawalnych osób w rządzie, uzasadniając swój wybór, – wyszukuje w *Konstytucji RP* zapisy dotyczące odpowiedzialności Rady Ministrów i poszczególnych ministrów i wymienia konsekwencje egzekwowane w jej ramach ® , – wymienia pięć przykładów instytucji, których pracownicy wchodzą w skład korpusu służby cywilnej,	się poszczególni ministrowie; wymienia trzy kluczowe programy lub projekty realizowane przez wybrane ministerstwo i dokonuje ich analizy – przedstawia ich cele, rezultaty oraz wpływ na życie obywateli oraz formułuje opinię, – wyszukuje informacje na temat obecnego składu Rady Ministrów i wymienia co najmniej sześć najbardziej rozpoznawanych osób w rządzie, uzasadniając swój wybór, – na podstawie materiałów źródłowych (*Konstytucja RP*, tekst z podręcznika) analizuje proces powołania Rady Ministrów w Polsce ®, – wyszukuje w *Konstytucji RP* zapisy dotyczące odpowiedzialności Rady Ministrów

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

					i wyjaśnia, jaką rolę odgrywa służba cywilna w funkcjonowaniu państwa ®, – wskazuje organ, który jest przedstawicielem Rady Ministrów w województwie; wyszukuje dwie instytucje, które mu podlegają, oraz dwie instytucje należące do rządowej administracji niezespolonej ®.	i poszczególnych ministrów – określa, jakiego rodzaju jest to odpowiedzialność w poszczególnych sytuacjach, i wymienia konsekwencje egzekwowane w jej ramach ® , – wymienia pięć przykładów instytucji, których pracownicy wchodzą w skład korpusu służby cywilnej, i wyjaśnia, jaką rolę odgrywa służba cywilna w funkcjonowaniu państwa, – wskazuje organ, który jest przedstawicielem Rady Ministrów w województwie; wyszukuje trzy instytucje, które mu podlegają, oraz trzy instytucje należące do rządowej administracji niezespolonej ®.
6.5	**Uczeń:** (P) V.5) opisuje strukturę władzy sądowniczej (Sąd Najwyższy,	struktura władzy sądowniczej sądy powszechne sądy wojskowe	– identyfikuje elementy władzy sądowniczej w Polsce i rozumie, że tworzą one określoną strukturę,	– wymienia elementy władzy sądowniczej w Polsce i rozumie, że tworzą one określoną strukturę,	– opisuje elementy władzy sądowniczej w Polsce i rozumie, że tworzą one określoną strukturę, w tym wskazuje na zasadę	– opisuje strukturę władzy sądowniczej w Polsce, w tym tłumaczy działanie zasady dwuinstancyjności postępowania,

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	sądy powszechne, sądy administracyjne i sądy wojskowe, Trybunał Konstytucyjny i Trybunał Stanu) i wyjaśnia jej funkcje oraz znaczenie dla obywatela	sądy administracyjne rodzaje sądów powszechnych (rejonowe, okręgowe, apelacyjne) apelacja dwuinstancyjność rodzaje sądów administracyjnych – NSA, WSA Sąd Najwyższy niezawisłość sędziów niezależność sądów Trybunał Konstytucyjny, skarga konstytucyjna Trybunał Stanu	– odnajduje sądy rejonowy oraz okręgowy/apelacyjny właściwe dla jego miejsca zamieszkania ® , – rozumie terminy: *niezawisłość sędziowska* i *niezależność sądów* oraz wyszukuje je w *Konstytucji RP* ®, – rozumie, jaka jest funkcja władzy sądowniczej, i wyjaśnia na przykładzie, jakie ma ona znaczenie dla obywatela; – rozumie termin *apelacja*.	– rozróżnia sądy powszechne, wojskowe i administracyjne i podaje przykład sądu każdego rodzaju, – wyszukuje informacje na temat Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu ®, – wyszukuje sądy rejonowy, okręgowy i apelacyjny właściwe dla jego miejsca zamieszkania ®, – definiuje terminy: *niezawisłość sędziowska* i *niezależność sądów* oraz wyszukuje je w *Konstytucji RP* ®, – identyfikuje po jednym zadaniu SN, TK i TS oraz wskazuje, gdzie składa się skargę konstytucyjną, – wymienia funkcje władzy sądowniczej i wyjaśnia na dwóch przykładach, jakie ma ona znaczenie dla obywateli,	dwuinstancyjności postępowania, – rozróżnia sądy powszechne, wojskowe i administracyjne i podaje po jednym przykładzie spraw rozpatrywanych przez sądy każdego rodzaju, – wyszukuje sądy rejonowy, okręgowy i apelacyjny właściwe dla jego miejsca zamieszkania, a także wie, jak korzystać z serwisów internetowych wskazanych sądów ®, – identyfikuje kroki, które należy podjąć, aby sąd administracyjny rozpatrzył daną sprawę, oraz wyszukuje informacje na ten temat ®, – omawia zagadnienia niezawisłości sędziowskiej i niezależności sądów, w tym podaje po dwa przykłady	– rozróżnia sądy powszechne, wojskowe i administracyjne, i podaje po dwa przykłady spraw rozpatrywanych przez sądy każdego rodzaju, – wyszukuje sądy rejonowy, okręgowy i apelacyjny właściwe dla jego miejsca zamieszkania, a także korzysta z serwisów internetowych wskazanych sądów ®, – wymienia kroki, jakie należy podjąć, aby sąd administracyjny rozpatrzył daną sprawę, oraz wyszukuje informacje na ten temat potrzebne w konkretnej sprawie ®, – analizuje zagadnienia niezawisłości sędziowskiej i niezależności sądów, w tym kwestię prawnych gwarancji

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

				– definiuje termin *apelacja*.	gwarancji przestrzegania tych zasad ®, – identyfikuje po jednym zadaniu SN, TK i TS oraz wskazuje, gdzie składa się skargę konstytucyjną, gdzie – kasację, a gdzie – skargę kasacyjną, – wymienia funkcje władzy sądowniczej i na dwóch przykładach omawia rolę, jaką odgrywa ona w funkcjonowaniu państwa i życiu obywateli, – definiuje termin *apelacja*.	przestrzegania tych zasad – podaje po trzy przykłady tych gwarancji ®, – omawia po dwa zadania SN, TK i TS oraz wskazuje, gdzie składa się skargę konstytucyjną, gdzie – kasację, a gdzie – skargę kasacyjną, – omawia funkcje władzy sądowniczej i analizuje na dwóch przykładach jej znaczenie dla funkcjonowania państwa demokratycznego i dla obywateli, – definiuje termin *apelacja*.
	(DZO) Udział w rozprawie sądowej w charakterze publiczności Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy	Wybierz się – indywidualnie lub w grupie kolegów i koleżanek – na rozprawę do najbliższego sądu rejonowego. Porządek spraw w danym dniu najczęściej można sprawdzić w wyszukiwarce dostępnej na stronie internetowej danego sądu – większość z nich jest jawna,	– organizuje działanie z pomocą nauczyciela lub koleżanek i kolegów, – bierze udział w rozprawie.	– organizuje działanie z pomocą nauczyciela lub koleżanek i kolegów, – przygotowuje się do udziału w rozprawie, zbiera niezbędne informacje, – bierze udział w rozprawie.	– samodzielne organizuje wizytę w sądzie, – przy wsparciu nauczyciela uzyskuje zgodę na udział w rozprawie, jeśli jest ona wymagana, – przygotowuje się do udziału w rozprawie, zbiera niezbędne informacje, – bierze udział w rozprawie,	– samodzielne organizuje wizytę w sądzie, – przy wsparciu nauczyciela uzyskuje zgodę na udział w rozprawie, w tym pisze wymagane pisma, – przygotowuje się do udziału w rozprawie, zbiera niezbędne informacje, – bierze udział

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	– skuteczności działania	a zatem mogą odbywać się w obecności publiczności. Wybierz jedną ze spraw rozpatrywanych w interesującym Cię wydziale sądu (karnym, cywilnym) i wciel się w rolę obserwatora posiedzenia. Sporządź notatkę ze swojej wizyty i podziel się swoimi obserwacjami na forum klasy. Przedstaw, czego dotyczyła sprawa rozpatrywana przez sąd, z jakich elementów składa się rozprawa, kto brał w niej udział, w jaki sposób sędzia zadbał o zachowanie bezstronności.			– prowadzi portfolio dokumentujące przebieg działania.	w rozprawie, – dokumentuje swój udział w przygotowaniach do wizyty w sądzie i w samej rozprawie, – prowadzi portfolio dokumentujące przebieg działania.	

TEMAT LEKCJI: Trójpodział władzy **Liczba godzin: 1**							
6.6	**Uczeń:** (P) V.6) na przykładzie ustroju III Rzeczypospolite	zasada trójpodziału władzy aspekty trójpodziału władzy:	– wyjaśnia, na czym polega trójpodział władzy, i wymienia jedno z czterech założeń tej koncepcji,	– wyjaśnia, na czym polega trójpodział władzy, i wymienia dwa z czterech założeń tej koncepcji,	– wyjaśnia, na czym polega trójpodział władzy, i wymienia trzy z czterech założeń tej koncepcji,	– wyjaśnia, na czym polega trójpodział władzy, i wymienia cztery założenia tej koncepcji, – omawia aspekty	– wyjaśnia, na czym polega trójpodział władzy i skąd pochodzi ta koncepcja, wymienia jej cztery założenia,

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

	j Polskiej uzasadnia znaczenie podziału i równowagi władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej dla demokratycznego charakteru państwa; na wybranym przykładzie omawia kontrowersje związane z trójpodziałem władzy, przytaczając argumenty różnych stron sporu	funkcjonalny i organizacyjny geneza koncepcji podziału władzy trójpodział władzy a demokracja wyzwania związane z trójpodziałem władzy	– wymienia jedną konstytucję Polski sprzed 1997 r., w której zastosowano zasadę trójpodziału władz ®, – na podstawie materiałów źródłowych (*Konstytucji RP*, tekstów w podręczniku) identyfikuje trzy elementy polskiego systemu politycznego, które świadczą o współdziałaniu (odziaływaniu na siebie) i wzajemnej kontroli (hamowaniu się) poszczególnych władz.	– wymienia dwie konstytucje Polski sprzed 1997 r., w których zastosowano zasadę trójpodziału władz ®, – na podstawie materiałów źródłowych (*Konstytucji RP*, tekstów w podręczniku) wymienia cztery elementy polskiego systemu politycznego, które świadczą o współdziałaniu (odziaływaniu na siebie) i wzajemnej kontroli (hamowaniu się) poszczególnych władz.	– wymienia dwie konstytucje Polski sprzed 1997 r., w których zastosowano zasadę trójpodziału władz, oraz jedną ustawę zasadniczą, w której ta zasada nie została uwzględniona ®, – na podstawie materiałów źródłowych (*Konstytucji RP*, tekstów w podręczniku) wymienia pięć elementów polskiego systemu politycznego, które świadczą o współdziałaniu (odziaływaniu na siebie) i wzajemnej kontroli (hamowaniu się) poszczególnych władz – dwa z nich analizuje, rozstrzygając, czy dotyczą one procesu legislacyjnego, powoływania i funkcjonowania Rady Ministrów czy sprawowania wymiaru sprawiedliwości, – na podstawie materiału źródłowego (tekstu z podręcznika)	funkcjonalny i organizacyjny trójpodziału władzy ®, – wymienia dwie konstytucje Polski sprzed 1997 r., w których zastosowano zasadę trójpodziału władz, oraz dwie ustawy zasadnicze, w których tej zasady nie uwzględniono ®, – na podstawie materiałów źródłowych (*Konstytucji RP*, tekstów w podręczniku) wymienia sześć elementów polskiego systemu politycznego, które świadczą o współdziałaniu (odziaływaniu na siebie) i wzajemnej kontroli (hamowaniu się) poszczególnych władz – trzy z nich analizuje, rozstrzygając, czy dotyczą one procesu legislacyjnego, powoływania i funkcjonowania Rady Ministrów czy sprawowania wymiaru sprawiedliwości,	– porównuje aspekty funkcjonalny i organizacyjny trójpodziału władzy ®, – porównuje konstytucje Polski sprzed 1997 r., w których zastosowano zasadę trójpodziału władz, i te, w których tej zasady nie uwzględniono, – na podstawie materiałów źródłowych (*Konstytucji RP*, tekstów w podręczniku) wymienia osiem elementów polskiego systemu politycznego, które świadczą o współdziałaniu (odziaływaniu na siebie) i wzajemnej kontroli (hamowaniu się) poszczególnych władz – cztery z nich analizuje, rozstrzygając, czy dotyczą one procesu legislacyjnego, powoływania i funkcjonowania Rady Ministrów czy sprawowania wymiaru sprawiedliwości,

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

					wymienia dwa wyzwania, które wynikają współcześnie z trójpodziału władzy, i formułuje propozycję rozwiązania problemów z przestrzeganiem tej zasady.	– na podstawie materiału źródłowego (tekstu z podręcznika) wymienia trzy wyzwania, które wynikają współcześnie z trójpodziału władzy, i formułuje propozycję rozwiązania problemów z przestrzeganiem tej zasady, – wyraża swoje stanowisko wobec stwierdzenia: *Nadużyciem jest utrzymywać, że partykularne interesy zwycięskiej partii zawsze odzwierciedlają rzeczywiste dobro suwerena* – i formułuje po dwa argumenty potwierdzające tę tezę i jej przeczące.	– na podstawie materiału źródłowego (tekstu z podręcznika) wymienia cztery wyzwania, które wynikają współcześnie z trójpodziału władzy, i formułuje dwie propozycje rozwiązania problemów z przestrzeganiem tej zasady, – wyraża swoje stanowisko wobec stwierdzenia: *Nadużyciem jest utrzymywać, że partykularne interesy zwycięskiej partii zawsze odzwierciedlają rzeczywiste dobro suwerena* – i formułuje po trzy argumenty potwierdzające tę tezę i jej przeczące.

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o.

nowa era Twoje mocne strony

PLAN WYNIKOWY I WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY
Edukacja Obywatelska cz.2

Legenda:

- **(P) – wymaganie obowiązkowe**
- **(F) – wymaganie fakultatywne**
- **(DZO) – działanie obywatelskie**
- **(PR) – projekt**
- **(R) – wymaganie poza podstawą programową**
- **kolor czarny – wymaganie z poziomu rozumienia, niebieski – z poziomu zainteresowania, zielony – z poziomu zaangażowania**
- **kolor czerwony – brak realizacji w treściach podręcznika**

Rekomendowane w programie nauczania formy monitorowania pracy uczniów i ich oceniania:

- portfolio obywatelskie
- ocena koleżeńska
- samoocena
- rutyny krytycznego myślenia
- pytania metapoznawcze
- zadanie edukacyjne / działanie obywatelskie
- informacja zwrotna (od N)
- analiza prac uczniowskich
- obserwacja (pracy zespołowej, wybranych uczniów)
- pytania sprawdzające / zadania sprawdzające

ROZDZIAŁ I. Polityka i życie publiczne

PYTANIE WIODĄCE: Jak działa państwo?

Nr lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej P – podstawowe F – fakultatywne DZO –działanie obywatelskie	Zagadnienia	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ / UCZENNICA:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ / UCZENNICA:	rozszerzające (dobry) UCZEŃ / UCZENNICA:	dopełniające (bardzo dobry) UCZEŃ / UCZENNICA:	wykraczające (celujący) UCZEŃ / UCZENNICA:		
TEMAT LEKCJI: Partie polityczne Liczba godzin: 1									
1.	**Uczeń / UCZENNICA:** (P) V.7) rozróżnia partie polityczne znajdujące się w parlamencie Rzeczypospolitej Polskiej, a na przykładzie wybranych zagadnień wskazuje główne różnice programowe pomiędzy nimi i formułuje o nich własną opinię.	partia polityczna program polityczny pluralizm polityczny system partyjny lewica / prawica partia opozycyjna partia rządząca koalicja funkcje partii politycznych liberalizm gospodarczy interwencjonizm konserwatyzm liberalizm	– wyjaśnia krótko, po co powstają partie, – identyfikuje, z pomocą nauczyciela lub kolegów oraz z wykorzystaniem podręcznika lub innych źródeł, aktualną partię rządzącą i jedną partię opozycyjną w polskim parlamencie, – identyfikuje liderów partii rządzącej oraz głównej partii opozycyjnej w polskim parlamencie, – identyfikuje, z pomocą nauczyciela, po jednym kluczowym postulacie z programów dwóch partii (rządzącej i opozycyjnej), wskazuje jedną różnicę między programami tych partii oraz podejmuje próbę sformułowania własnej opinii wobec wybranych postulatów.	– opisuje wskazane przez nauczyciela dwie główne funkcje partii oraz podaje przykład realizacji jednej z nich, – wyjaśnia krótko rolę partii opozycyjnej, – wymienia, na podstawie informacji znalezionych w internecie, wszystkie partie rządzące i partie opozycyjne w polskim parlamencie oraz określa liczebność ich reprezentacji w Sejmie i Senacie, – identyfikuje, na podstawie zestawienia w podręczniku, jedną partię w polskim parlamencie o poglądach prawicowych i jedną o poglądach lewicowych, – wskazuje dwa obszary, w których zwykle uwidaczniają się różnice między poglądami lewicowymi i prawicowymi, – w ramach jednego obszaru tematycznego wskazuje różnice i podobieństwa między programami kluczowych partii politycznych w polskim parlamencie i formułuje, z pomocą nauczyciela lub kolegi/koleżanki, własne stanowisko w tym zakresie.	– opisuje pięć funkcji partii oraz podaje przykłady realizacji tych funkcji, – ocenia, na podstawie badań zaprezentowanych w podręczniku, jaki stosunek do partii politycznych mają współcześni Polacy, – wskazuje cztery obszary, w których uwidaczniają się różnice między poglądami lewicowymi i prawicowymi, – w ramach dwóch obszarów tematycznych wskazuje różnice i podobieństwa między programami partii politycznych w polskim parlamencie oraz formułuje własne stanowisko w tym zakresie.	– identyfikuje i opisuje sześć funkcji partii oraz podaje przykłady realizacji tych funkcji, – analizuje i uzasadnia znaczenie pluralizmu politycznego dla demokracji (R), – wskazuje po jednym przykładzie państwa wielopartyjnego i państwa dwupartyjnego (R), – wskazuje pięć obszarów, w których najczęściej uwidaczniają się różnice między poglądami lewico-wymi i prawicowymi, – analizuje i wyjaśnia kluczowe różnice między programami partii lewicowych i prawicowych w ramach każdego z pięciu obszarów tematycznych, – w ramach dwóch obszarów tematycznych wskazuje różnice i podo-bieństwa między progra-mami partii politycznych w polskim parlamencie, a także formułuje stanowisko w tym zakresie.	– omawia najważniejsze konsekwencje braku pluralizmu politycznego w państwie demokratycznym (R), – analizuje różnice między liberalizmem gospodarczym a interwencjonizme m oraz formułuje własne stanowisko w tej sprawie (R), – wskazuje, odwołując się do przykładów zarówno historycznych, jak i współczesnych, dwa państwa o systemie jednopartyjnym (R), – analizuje różnice między liberalizmem światopoglądowym a konserwatyzmem oraz formułuje własne stanowisko w tej sprawie (R).	praca z tekstem podręcznika formułowanie własnej opinii analiza wyników badań / praca z wynikami badań wyszukiwanie informacji w internecie pytania podsumowujące	rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania metapoznawcze / samoocena zadanie edukacyjne lub działanie obywatelskie / ocena koleżeńska, samoocena, IZ od N obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena

Nr lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej P – podstawowe F – fakultatywne DZO – działanie obywatelskie	Zagadnienia	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ / UCZENNICA:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ / UCZENNICA:	rozszerzające (dobry) UCZEŃ / UCZENNICA:	dopełniające (bardzo dobry) UCZEŃ / UCZENNICA:	wykraczające (celujący) UCZEŃ / UCZENNICA:		
TEMAT LEKCJI: Kampania wyborcza **Liczba godzin: 2**									
1.2	Uczeń: (F) V.13.1) analizuje kampanię wyborczą, programy partii i sposób komunikacji z obywatelami oraz wyjaśnia wpływ sondaży; krytycznie ocenia komunikaty perswazyjne, potrafi odróżniać fakty od opinii i weryfikować informacje; (DZO) dokonanie analizy programu wyborczego oraz kampanii wybranej partii lub kandydata	kampania wyborcza komitet wyborczy Państwowa Komisja Wyborcza perswazja / manipulacja marketing polityczny fakt / opinia sondaż wyborczy	– wyjaśnia, na czym polega kampania wyborcza, – odróżnia, z pomocą nauczyciela, fakty od opinii w prostych przekazach medialnych, – rozpoznaje w materiałach przygotowanych przez nauczyciela po jednym przykładzie zastosowania perswazji i manipulacji w kampanii wyborczej, – analizując kampanię wyborczą wybranej partii lub kandydata, wskazuje, z pomocą nauczyciela, odbiorców, hasło, stosowane techniki manipulacji i perswazji oraz odwołania do emocji odbiorców.	– wymienia trzy podmioty zaangażowane w kampanię wyborczą, – na podstawie zaprezentowanych w podręczniku badań wyjaśnia, skąd obywatele najczęściej czerpią informacje o startujących w wyborach komitetach i kandydatach, – rozpoznaje różne techniki perswazji i manipulacji w kampanii wyborczej oraz podaje przykłady ich użycia z życia politycznego w Polsce lub na świecie, – wyjaśnia, co to jest sondaż przedwyborczy, – analizując kampanię wyborczą wybranej partii lub kandydata, wskazuje: odbiorców, hasło, postulaty, kluczowe tematy, stosowane techniki manipulacji i perswazji, ewentualne fake newsy, odwołania do emocji odbiorców.	– odróżnia fakty od opinii w wybranych przekazach medialnych, – wymienia pięć cech skutecznego programu wyborczego (dostępny, zrozumiały, konkretny, kompletny i adekwatny), – wskazuje cztery elementy, na które warto zwracać uwagę, analizując sondaże przedwyborcze, – analizuje program wyborczy wybranej partii z uwzględnieniem pięciu warunków skuteczności i formułuje swoją ocenę w tej sprawie, – na podstawie jednego przykładu z życia politycznego analizuje, jak sondaże mogą wpływać na wyniki wyborów, – opisuje trzy zagrożenia wynikające z rosnącej roli mediów społecznościowych w kampaniach wyborczych oraz podaje przykłady działań minimalizujących opisane zagrożenia.	– wymienia wszystkie podmioty zaangażowane w kampanię wyborczą, – wyjaśnia, czym jest komitet wyborczy, i kto go może utworzyć (R), – omawia, dlaczego podczas kampanii wyborczej ma znaczenie umiejętność odróżniania faktów od opinii, – przedstawia cztery zagrożenia wynikające z rosnącej roli mediów społecznościowych w kampaniach wyborczych oraz omawia przykłady działań minimalizujących te zagrożenia.	– kompleksowo ocenia kampanię wyborczą, identyfikując zagrożenia dla procesu wyborczego (np. efekt bańki informacyjnej, mikrotargetowanie, demagogię) (R).	praca z tekstem podręcznika formułowanie własnej opinii analiza wyników badań / praca z wynikami badań działanie obywatelskie praca z tekstem źródłowym / przekazami medialnymi wyszukiwanie informacji w internecie autorefleksja pytania podsumowujące	rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania metapoznawcze / samoocena zadanie edukacyjne lub działanie obywatelskie / ocena koleżeńska, samoocena, IZ od N obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena portfolio obywatelskie

Nr lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej P – podstawowe F – fakultatywne DZO – działanie obywatelskie	Zagadnienia	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ / UCZENNICA:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ / UCZENNICA:	rozszerzające (dobry) UCZEŃ / UCZENNICA:	dopełniające (bardzo dobry) UCZEŃ / UCZENNICA:	wykraczające (celujący) UCZEŃ / UCZENNICA:		
TEMAT LEKCJI: Polityki publiczne Liczba godzin: 1									
1.3	Uczeń: (P) V.8) omawia wybrane zagadnienie bieżące z zakresu polityk publicznych, które dzieli opinię publiczną, analizuje informacje i opinie na temat tego zagadnienia oraz formułuje własną opinię i uczestniczy w debacie na jego temat (PR) analiza i ocena wybranej polityki publicznej	polityki publiczne: społeczna, rynku pracy, zdrowotna, edukacyjna, kulturalna, bezpieczeństwa, gospodarcza, przemysłowa, rolna, ekologiczna, naukowa, regionalna	– podaje przykłady spraw, którymi zajmuje się państwo, – identyfikuje, z pomocą nauczyciela lub kolegów i koleżanek, jedną kwestię, która wywołuje spory w Polsce, – na podstawie wyszukanych informacji wskazuje argumenty za i przeciw w sprawie budzącej spory w społeczeństwie oraz podejmuje próbę sformułowania stanowiska w tej kwestii, – identyfikuje, na przykładzie opisów programu „Rodzina 800 plus” z dwóch różnych źródeł, dwie zalety i dwie wady wprowadzonych przez państwo rozwiązań, – wysłuchuje z szacunkiem opinii kolegów i koleżanek podczas klasowej debaty na temat programu „Rodzina 800 plus”.	– wyjaśnia, co to jest polityka publiczna, oraz podaje trzy przykłady takich polityk, – wskazuje dwa narzędzia, za pomocą których państwo realizuje polityki publiczne, – podaje dwa przykłady działań państwa w ramach wybranej polityki publicznej, które wywołują spory w Polsce, oraz wyjaśnia, z czego wynikają te konflikty, – wymienia trzy polityki publiczne, każdą z nich krótko opisuje, w odniesieniu do jednej polityki podaje przykład podejmowanych przez państwo działań, – wskazuje jedną kwestię, która obecnie wywołuje spory w polskim społeczeństwie i na podstawie wyszukanych w internecie informacji opisuje krótko problem, proponowane rozwiązania oraz argumenty za i przeciw, a także formułuje własne stanowisko w opisywanej kwestii, – formułuje opinię na temat programu „Rodzina 800 plus” i uzasadnia ją podczas klasowej debaty.	– wskazuje trzy narzędzia, za pomocą których państwo realizuje polityki publiczne, – wymienia sześć polityk publicznych, każdą z nich krótko opisuje, w odniesieniu do dwóch polityk podaje przykłady podejmowanych przez państwo działań oraz ocenia ich skuteczność, – aktywnie uczestniczy w debacie na temat wybranego programu (np. „Rodzina 800 plus”), trafnie odpowiadając na kontrargumenty, – wskazuje dwie kwestie, które wywołują spory w Polsce i, na podstawie wyszukanych w internecie informacji, opisuje krótko te problemy, proponowane rozwiązania oraz argumenty za i przeciw, a także formułuje własne stanowisko w opisywanych kwestiach.	– omawia wszystkie narzędzia, za pomocą których państwo realizuje polityki publiczne, – omawia trzy kwestie, które obecnie wywołują spory w Polsce i na podstawie wyszukanych w internecie informacji opisuje krótko te problemy, proponowane rozwiązania oraz argumenty za i przeciw, a także formułuje własne stanowisko w opisywanych kwestiach, –podsumowuje debatę na temat wybranego programu, celnie analizując przedstawione w niej stanowiska i argumenty, – analizuje, pod kątem zasadności, adekwatności i efektywności, dowolny program realizowany w ramach wybranej polityki publicznej oraz dokonuje jego oceny.	– charakteryzuje i ocenia skuteczność wybranych polityk publicznych, odwołując się do rankingów i raportów organizacji eksperckich (tzw. think tanków) (R).	praca z tekstem podręcznika formułowanie własnej opinii analiza wyników badań / praca z wynikami badań działanie obywatelskie praca z tekstem źródłowym wyszukiwanie informacji w internecie praca w parach dyskusja projekt pytania podsumowujące	rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania metapoznawcze / samoocena zadanie edukacyjne lub działanie obywatelskie / ocena koleżeńska, samoocena, IZ od N obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena portfolio obywatelskie

Nr lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej P – podstawowe F – fakultatywne DZO – działanie obywatelskie	Zagadnienia	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ / UCZENNICA:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ / UCZENNICA:	rozszerzające (dobry) UCZEŃ / UCZENNICA:	dopełniające (bardzo dobry) UCZEŃ / UCZENNICA:	wykraczające (celujący) UCZEŃ / UCZENNICA:		
TEMAT LEKCJI: Zasady życia publicznego **Liczba godzin: 1**									
1.4	**Uczeń:** (P) V.9) wyjaśnia znaczenie przejrzystości życia publicznego i działanie mechanizmów kontroli obywatelskiej mającej przeciwdziałać zjawiskom patologii lokalnych władz publicznych (np. nepotyzm, korupcja, klientelizm); w miarę możliwości stosuje wybrane narzędzia kontroli obywatelskiej (np. dostęp do informacji publicznej)	przejrzystość / jawność życia publicznego kontrola obywatelska Biuletyn Informacji Publicznej dostęp do informacji publicznej nepotyzm, korupcja klientelizm, partykularyzm dziennikarstwo śledcze, sygnaliści skarga a wniosek administracyjny	– wyjaśnia, co to jest informacja publiczna, i podaje przykład takiej informacji, – wskazuje obszar życia publicznego, w którym wybrane informacje powinny zostać niejawne, – wskazuje kilka narzędzi kontroli obywatelskiej, – wyszukuje w BIP swojego samorządu, z pomocą kolegi lub nauczyciela, interesujące go (lub wskazane przez nauczyciela) informacje, – z pomocą nauczyciela przygotowuje, zgodnie z obowiązującymi zasadami, wniosek o informację publiczną skierowany do wybranej instytucji.	– podaje jeden argument za przejrzystością życia publicznego, – wyjaśnia, co to jest informacja publiczna, i podaje dwa przykłady takiej informacji, – wyjaśnia, co to jest klientelizm, i podaje przykład tego zjawiska, – wskazuje informacje, do których można mieć dostęp, – wyjaśnia krótko, dlaczego niektóre informacje powinny zostać niejawne, i uzasadnia swoje stanowisko, – wskazuje i opisuje trzy narzędzia kontroli obywatelskiej, – samodzielnie wyszukuje w BIP swojego samorządu interesujące go (lub wskazane przez nauczyciela) informacje, – we wskazanej przez nauczyciela sprawie skutecznie składa do odpowiedniej instytucji, zgodnie z obowiązującymi zasadami, wniosek o informację publiczną.	– formułuje trzy argumenty za przejrzystością życia publicznego, – wyjaśnia, co to jest informacja publiczna, wskazuje treści, które ona obejmuje, i podaje dwa przykłady takiej informacji, – wskazuje i krótko opisuje pięć narzędzi kontroli obywatelskiej, – wyjaśnia, jaką funkcję pełni w państwie kontrola obywatelska, – w wybranej przez siebie sprawie skutecznie składa do odpowiedniej instytucji, zgodnie z obowiązującymi zasadami, wniosek o informację publiczną, – wyjaśnia, co to są nepotyzm i korupcja.	– wyjaśnia, na czym polega jawność życia publicznego, – formułuje cztery argumenty za przejrzystością życia publicznego, – analizuje BIP swojego samorządu oraz ocenia, czy łatwo jest odnaleźć w nim potrzebne informacje i czy są one zaprezentowane w czytelny sposób, – ocenia skuteczność pięciu narzędzi kontroli obywatelskiej w państwie demokratycznym, – podaje po jednym przykładzie nepotyzmu, korupcji i klientelizmu oraz analizuje mechanizmy ich powstawania, – formułuje i uzasadnia opinię na temat negatywnych skutków nepotyzmu, korupcji i klientelizmu dla każdego obywatela i dla całego państwa.	– definiuje i analizuje zjawisko partykularyzmu w życiu publicznym (R), – na podstawie wyników badań wskazuje najbardziej i najmniej skorumpowane państwa (R), – na podstawie wyników badań wyjaśnia, jakie są zauważalne tendencje dotyczące zjawiska korupcji w Polsce (R).	praca z tekstem podręcznika formułowanie własnej opinii analiza wyników badań / praca z wynikami badań wyszukiwanie informacji w internecie praca w parach pytania podsumowujące autorefleksja	rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania metapoznawcze / samoocena zadanie edukacyjne lub działanie obywatelskie / ocena koleżeńska, samoocena, IZ od N obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena

Nr lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej P – podstawowe F – fakultatywne DZO – działanie obywatelskie	Zagadnienia	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ / UCZENNICA:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ / UCZENNICA:	rozszerzające (dobry) UCZEŃ / UCZENNICA:	dopełniające (bardzo dobry) UCZEŃ / UCZENNICA:	wykraczające (celujący) UCZEŃ / UCZENNICA:		
TEMAT LEKCJI: Społeczeństwo obywatelskie Liczba godzin: 1									
1.5	**Uczeń/ Uczennica:** (P) V.10) wyjaśnia znaczenie społeczeństwa obywatelskiego dla sprawnego funkcjonowania państwa demokratycznego, analizuje funkcjonowanie wybranych instytucji społeczeństwa obywatelskiego oraz zna sposoby ich wspierania (DZO) przygotowanie dokumentów koniecznych do zgłoszenia zgromadzenia (protestu lub pikiety) (DZO) nawiązanie współpracy jako wolontariusz z lokalną organizacją społeczną lub instytucją publiczną w celu wsparcia realizacji jej celów statutowych	społeczeństwo obywatelskie kapitał społeczny organizacje społeczne / organizacje pożytku publicznego organizacje zawodowe zgromadzenie publiczne	– wyjaśnia swoimi słowami, co to jest społeczeństwo obywatelskie, – wymienia dwa podmioty tworzące społeczeństwo obywatelskie oraz wskazuje, z pomocą nauczyciela, jeden taki podmiot w swoim najbliższym otoczeniu (gmina), – identyfikuje, z pomocą nauczyciela, dwie aktywności społeczne, w które najczęściej angażują się Polacy, oraz wskazuje te aktywności, w które sam mógłby / sama mogłaby się zaangażować (lub już się angażuje), – wskazuje dwa sposoby, na jakie młodzi ludzie mogą wspierać organizację pozarządową, – podejmuje jedno działanie na rzecz wskazanej przez nauczyciela lub wybranej przez siebie organizacji pozarządowej, – wyszukuje, z pomocą nauczyciela, jedną informację o dowolnym zgromadzeniu publicznym w interesującym go obszarze życia społecznego, – wyszukuje w internecie zasady organizacji zgromadzenia publicznego.	– wymienia trzy funkcje społeczeństwa obywatelskiego, – wskazuje czynniki i elementy niezbędne dla istnienia społeczeństwa obywatelskiego, – wymienia cztery podmioty tworzące społeczeństwo obywatelskie oraz identyfikuje dwa takie podmioty w swoim najbliższym otoczeniu (gmina i powiat), – identyfikuje trzy aktywności społeczne, w które najczęściej angażują się Polacy, oraz wskazuje te aktywności, w które sam mógłby / sama mogłaby się zaangażować (lub już się angażuje), uzasadniając swój wybór, – podejmuje i dokumentuje jedno działanie na rzecz wybranej organizacji pozarządowej, – wskazuje trzy sposoby, na jakie młodzi ludzie mogą wspierać organizację pozarządową, – wskazuje wszystkie dokumenty niezbędne do zgłoszenia zgromadzenia publicznego.	– identyfikuje i opisuje trzy funkcje społeczeństwa obywatelskiego, – omawia krótko trzy formy wspierania demokracji wykorzystywane przez społeczeństwo obywatelskie, – identyfikuje trzy czynniki, które wpływają na zaangażowanie obywatelskie, – wskazuje pięć sposobów, na jakie młodzi ludzie mogą wspierać organizację pozarządową, – wyjaśnia, co to jest zgromadzenie publiczne, podaje jego trzy przykładowe formy oraz wymienia zasady jego organizacji, – identyfikuje, gromadzi i opracowuje wszystkie dokumenty wymagane przy organizacji zgromadzenia publicznego.	– identyfikuje i opisuje pięć funkcji społeczeństwa obywatelskiego, – wymienia i charakteryzuje osiem podmiotów tworzących społeczeństwo obywatelskie oraz identyfikuje cztery takie podmioty w swoim najbliższym otoczeniu (województwo, kraj), – identyfikuje główne obszary i sposoby działania organizacji pozarządowych w Polsce i podaje trzy przykłady działań NGO, – analizuje przepisy prawne dotyczące wolności zgromadzeń i ocenia ich znaczenie dla społeczeństwa obywatelskiego.	– wymienia i charakteryzuje jedenaście podmiotów tworzących społeczeństwo obywatelskie oraz identyfikuje osiem takich podmiotów działających w Polsce, – omawia znaczenie kapitału społecznego dla społeczeństwa obywatelskiego oraz wymienia tworzące ten kapitał elementy (R), – na podstawie wiedzy własnej (np. obserwacji tego, jak współdziałają ludzie w najbliższym otoczeniu) ocenia poziom kapitału społecznego w Polsce (R), – wyjaśnia, z jakimi korzyściami i obowiązkami wiąże się dla danego podmiotu posiadanie statusu organizacji pożytku publicznego (R), – formułuje swoją opinię na temat funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w Polsce, aktywnie ją uzasadnia podczas klasowej dyskusji oraz analizuje stanowiska prezentowane przez innych (R), – analizuje znaczenie historycznych inicjatyw społecznych (np. KOR, NSZZ „Solidarność”) dla rozwoju polskiego społeczeństwa obywatelskiego (R).	praca z tekstem podręcznika formułowanie własnej opinii analiza wyników badań wyszukiwanie informacji w internecie działanie obywatelskie dyskusja praca w parach praca w grupach pytania podsumowujące autorefleksja	rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania metapoznawcze / samoocena zadanie edukacyjne lub działanie obywatelskie / ocena koleżeńska, samoocena, IZ od N obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena portfolio obywatelskie

Nr lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej P – podstawowe F – fakultatywne DZO – działanie obywatelskie	Zagadnienia	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ / UCZENNICA:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ / UCZENNICA:	rozszerzające (dobry) UCZEŃ / UCZENNICA:	dopełniające (bardzo dobry) UCZEŃ / UCZENNICA:	wykraczające (celujący) UCZEŃ / UCZENNICA:		
TEMAT LEKCJI: Media masowe **Liczba godzin: 2**									
1.6	(P) V. 11) wyjaśnia wpływ mediów tradycyjnych i społecznościowych na przekonania i postawy opinii publicznej oraz funkcjonowanie społeczeństwa, państwa i demokracji; wyjaśnia zagrożenia związane z upowszechnianiem niesprawdzonych informacji **(F) V. 8) przedstawia krajobraz medialny w Polsce, rozróżnia profile ideowe redakcji,** ocenia wiarygodność wybranych publikacji oraz formułuje opinie i dyskutuje o nich z innymi	media masowe środki masowego przekazu niezależność mediów pluralizm medialny etyka dziennikarska bańka informacyjna	– wskazuje po jednym przykładzie mediów społecznościowych i mediów tradycyjnych, – wymienia dwie reguły, które powinny obowiązywać wszystkich twórców przekazów medialnych, – wysłuchuje z szacunkiem opinii innych na temat wpływu mediów na zachowania, poglądy i wybory obywateli oraz wskazuje, które z wyrażonych poglądów podziela, – z pomocą nauczyciela wskazuje dwa wymienione w tekście źródłowym kluczowe zagrożenia wynikające z rozpowszechniania niesprawdzonych informacji, – analizuje, z pomocą nauczyciela, własną aktywność w mediach (pod kątem różnorodności źródeł informacji, częstotliwości korzystania z mediów	– identyfikuje dwie funkcje środków masowego przekazu i podaje sposoby ich realizacji, – identyfikuje osoby / grupy osób, które kształtują w mediach przekonania młodych ludzi (R), – formułuje własne stanowisko i dwa argumenty w dyskusji na temat wpływu mediów na zachowania, poglądy i wybory obywateli oraz z szacunkiem wysłuchuje odmiennych opinii, – analizuje własną aktywność w mediach (pod kątem różnorodności źródeł informacji, częstotliwości korzystania z mediów różnego typu, sposobu zaangażowania), identyfikuje ewentualne obszary do zmiany w tym zakresie, – wskazuje dwa wymienione w tekście źródłowym kluczowe zagrożenia związane z funkcjonowaniem w bańce	– wskazuje po trzy przykłady mediów tradycyjnych i mediów społecznościowych, – identyfikuje i omawia cztery funkcje środków masowego przekazu, – wymienia po jednym przykładzie mediów publicznych i mediów prywatnych, – wyjaśnia na przykładach kluczowe różnice między mediami tradycyjnymi i mediami społecznościowymi, – identyfikuje dwa podobieństwa i dwie różnice w sposobie prezentowania wybranego tematu w kilku mediach o odmiennej orientacji światopoglądowej, – analizuje i omawia, odwołując się do dwóch przykładów, rolę mediów w państwie demokratycznym, – wymienia cztery reguły, które powinny obowiązywać wszystkich dziennikarzy i twórców przekazów medialnych, – formułuje własne stanowisko i trzy	– identyfikuje pięć funkcji środków masowego przekazu i podaje sposoby ich realizacji, – ocenia wybrane teksty pod kątem ich obiektywności, – uzasadnia, że w Polsce panuje pluralizm medialny, – celnie podsumowuje dyskusję na temat wpływu mediów na postawy obywateli, analizując przedstawione w niej argumenty, – analizuje na konkretnym przykładzie zjawisko dezinformacji lub bańki informacyjnej, oceniając jego negatywny wpływ na funkcjonowanie demokracji, – identyfikuje, na podstawie danych źródłowych zaprezentowanych w podręczniku, cztery główne źródła informacji, z których korzystają Polacy, oraz przedstawia sposoby korzystania z mediów z uwzględnieniem poszczególnych grup wiekowych (R).	– wskazuje, kto stoi na straży pluralizmu i niezależności mediów (R), – uzasadnia krótko, dlaczego dla demokracji istotne są wolność, niezależność i obiektywizm mediów (R).	praca z tekstem podręcznika formułowanie własnej opinii analiza wyników badań wyszukiwanie informacji w internecie dyskusja praca w parach praca w grupach pytania podsumowujące autorefleksja	rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania metapoznawcze / samoocena zadanie edukacyjne lub działanie obywatelskie / ocena koleżeńska, samoocena, IZ od N obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena

			różnego typu, sposobu zaangażowania jako odbiorca i komentator), identyfikuje ewentualne obszary do zmiany w tym zakresie, – wspólnie z grupą formułuje dwie zasady, które powinny obowiązywać twórców medialnych, np. w działalności influencerów.	informacyjnej; z pomocą nauczyciela wskazuje jeden sposób przeciwdziałania tym zagrożeniom.	argumenty w dyskusji na temat wpływu mediów na zachowania, poglądy i wybory obywateli oraz z szacunkiem wysłuchuje odmiennych opinii, – wskazuje i omawia dwa wymienione w tekście źródłowym kluczowe zagrożenia związane z funkcjonowaniem w bańce informacyjnej; identyfikuje dwa sposoby przeciwdziałania tym zagrożeniom.				

Nr lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej P – podstawowe F – fakultatywne DZO – działanie obywatelskie	Zagadnienia	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ / UCZENNICA:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ / UCZENNICA:	rozszerzające (dobry) UCZEŃ / UCZENNICA:	dopełniające (bardzo dobry) UCZEŃ / UCZENNICA:	wykraczające (celujący) UCZEŃ / UCZENNICA:		
TEMAT LEKCJI: Przekazy medialne **Liczba godzin: 1**									
1.7	(P) V.12) wyszukuje wiarygodne i rzetelne źródła informacji na wybrane tematy społeczno-polityczne; identyfikuje przykłady manipulacji i dezinformacji oraz fałszywe informacje, a także potrafi je weryfikować (F) V.5) przedstawia krajobraz medialny w Polsce, rozróżnia profile ideowe redakcji, ocenia wiarygodność wybranych publikacji oraz formułuje opinie i dyskutuje o nich z innymi	przekaz medialny dezinformacja / fake news / deepfake manipulacja danymi fałszywy autorytet fałszywy kontekst clickbait	– wyjaśnia, co to jest dezinformacja, – wyszukuje w internecie po jednym przykładzie fake newsa i clickbaitu, – identyfikuje, z pomocą nauczyciela lub kolegów i koleżanek, techniki dezinformacji zastosowane w jednym przekazie medialnym, – sprawdza, z pomocą nauczyciela, informację z internetu w czterech krokach (sprawdza źródło i autora, ocenia i weryfikuje informację, odróżnia fakty od opinii), – wskazuje dwa sposoby przeciwdziałania dezinformacji.	– wyszukuje w internecie po jednym przykładzie deepfake'ów, fake newsów, clickbaitów, manipulacji danymi, – identyfikuje we wskazanym przez nauczyciela przekazie medialnym zastosowane przez autora techniki dezinformacji, – omawia dwa wybrane zagrożenia dla demokracji, które wynikają z dezinformacji, – wykorzystuje dwa poznane sposoby sprawdzania, czy zdjęcie lub wideo w sieci nie zostały sfabrykowane, – samodzielnie sprawdza informacje znalezione w internecie w czterech krokach (sprawdza źródło i autora, ocenia i weryfikuje informację, odróżnia fakty od opinii).	– omawia na wybranym przykładzie cele przekazu medialnego, – wymienia cztery techniki dezinformacji i krótko je charakteryzuje, – wyszukuje w internecie po jednym przykładzie deepfake'a, fake newsa, clickbaitu, fałszywego kontekstu, manipulacji danymi i podszywania się, – identyfikuje w wybranym przekazie medialnym zastosowane przez autora techniki dezinformacji oraz omawia potencjalne skutki rozpowszechnienia tego przekazu, – przedstawia cztery sposoby przeciwdziałania dezinformacji.	– przeprowadza weryfikację (fact-checking) wybranego, złożonego przekazu dezinformacyjnego z użyciem poznanych narzędzi cyfrowych, – wymienia sześć najczęściej stosowanych technik dezinformacyjnych i je charakteryzuje, – wymienia co najmniej pięć cech wiarygodnego źródła informacji, – analizuje długofalowe skutki polityczne i społeczne wybranych kampanii dezinformacyjnych, – podejmuje aktywne działania na rzecz zwalczania dezinformacji.	– omawia, na czym polega zasada trzech źródeł (R), – analizuje mechanizmy powstawania, finansowania i monetyzacji fake newsów (R) lub – ocenia wpływ zorganizowanych kampanii dezinformacyjnych na wyniki wyborów w wybranych państwach (R).	praca z tekstem podręcznika formułowanie własnej opinii analiza wyników badań / praca z wynikami badań wyszukiwanie informacji w internecie praca w parach praca w grupach analiza krytyczna tekstu pytania podsumowujące autorefleksja	rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania metapoznawcze / samoocena zadanie edukacyjne lub działanie obywatelskie / ocena koleżeńska, samoocena, IZ od N obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena

Nr lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej P – podstawowe F – fakultatywne DZO – działanie obywatelskie	Zagadnienia	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ / UCZENNICA:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ / UCZENNICA:	rozszerzające (dobry) UCZEŃ / UCZENNICA:	dopełniające (bardzo dobry) UCZEŃ / UCZENNICA:	wykraczające (celujący) UCZEŃ / UCZENNICA:		
TEMAT LEKCJI: Relacje państwo – Kościół w Polsce									
1.8	(P) V. 13) wyjaśnia wpływ Kościoła katolickiego na proces demokratyzacji życia publicznego w Polsce do 1989 r., na wybranych przykładach analizuje charakter bieżących relacji państwo – kościoły i inne związki wyznaniowe, a także formułuje opinię w tej sprawie i poddaje ją dyskusji	stalinizm Karol Wojtyła Stefan Wyszyński komisja wspólna rządu PRL i Episkopatu Jerzy Popiełuszko Kościoły i związki wyznaniowe państwo świeckie konkordat	– podaje po jednym przykładzie zdarzeń i postaci związanych z Kościołem katolickim, które miały wpływ na proces demokratyzacji przed 1989 r., – podaje jeden przykład zdarzeń lub postaci związanych z Kościołem katolickim, które miały wpływ na życie publiczne w Polsce w ostatnich latach, – z pomocą nauczyciela formułuje własną opinię (na podstawie wyników badań zaprezentowanych w podręczniku) na temat wpływu Kościoła katolickiego na życie publiczne w Polsce, – wskazuje dwa przykłady działalności społecznej Kościoła katolickiego, – wymienia dwie największe wspólnoty wyznaniowe w Polsce.	– podaje po dwa przykłady zdarzeń lub postaci związanych z Kościołem katolickim, które miały wpływ na proces demokratyzacji przed 1989, – samodzielnie formułuje opinię (na podstawie wyników badań zaprezentowanych w podręczniku) na temat wpływu Kościoła katolickiego na życie publiczne w Polsce, – podaje dwa przykłady zdarzeń lub postaci związanych z Kościołem katolickim, które miały wpływ na życie publiczne w Polsce w ostatnich latach, – wskazuje trzy przykłady działalności społecznej Kościoła katolickiego, – wymienia trzy największe wspólnoty wyznaniowe w Polsce.	– wyjaśnia – odwołując się do przykładów – jaka była rola Kościoła katolickiego w Polsce (do 1989 r. oraz po 1989 r.) w procesie kształtowania społeczeństwa obywatelskiego, – wskazuje dwa przykłady wpływu Kościoła katolickiego po 1989 r. na obowiązujące w Polsce regulacje prawne, – formułuje i uzasadnia poprawnymi argumentami własną opinię na temat wpływu Kościoła katolickiego na życie publiczne w Polsce.	– charakteryzuje działalność trzech największych wspólnot wyznaniowych w Polsce, – wyjaśnia, jak *Konstytucja RP* reguluje relacje państwo–Kościół: podaje cztery kluczowe zasady we wzajemnych stosunkach oraz dwa przykłady ich realizacji w praktyce, – wyszukuje i opisuje w notatce wybraną regulację prawną dotyczącą Kościoła i/lub związków wyznaniowych, która budzi kontrowersje w społeczeństwie polskim.	– opisuje krótko stosunek państwa do Kościoła katolickiego w Polsce przed 1989 r. i współcześnie, wskazując na podobieństwa i różnice między oboma okresami (R), – wyjaśnia, w czym przejawia się świeckość państwa (R), – analizuje rozwiązania prawne regulujące relacje państwo–Kościół zawarte w Konstytucji RP i konkordacie (R), – analizuje wyniki badań dotyczących religijności w Polsce oraz formułuje własną opinię na temat przyczyn zmian zachodzących w tym obszarze (R).	praca z tekstem podręcznika formułowanie własnej opinii analiza wyników badań / praca z wynikami badań wyszukiwanie informacji w internecie dyskusja praca w parach praca w grupach pytania podsumowujące autorefleksja	rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania metapoznawcze / samoocena zadanie edukacyjne lub działanie obywatelskie / ocena koleżeńska, samoocena, IZ od N obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena

ROZDZIAŁ II. Polska w Europie

PYTANIE WIODĄCE: Jakiej Unii Europejskiej chcemy?

Nr lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej	Zagadnienia	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ / UCZENNICA:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ / UCZENNICA:	rozszerzające (dobry) UCZEŃ / UCZENNICA:	dopełniające (bardzo dobry) UCZEŃ / UCZENNICA:	wykraczające (celujący) UCZEŃ / UCZENNICA:		
TEMAT LEKCJI: Unia Europejska Liczba godzin: 1									
2.1.	Uczeń: (P) VI. 1) opisuje genezę powstania Unii Europejskiej, rozpoznaje jej główne instytucje (Radę Europejską, Radę Unii Europejskiej, Komisję Europejską, Parlament Europejski oraz Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej) [...]	etapy integracji europejskiej Unia Europejska Państwa członkowskie UE instytucje UE akty prawne UE (R) budżet UE (R)	– wymienia najważniejsze etapy integracji europejskiej, – wie, co to jest UE i w prosty sposób wyjaśnia dlaczego powstała, – wymienia przynajmniej jedną instytucję UE i na podstawie materiału źródłowego z podręcznika potrafi wskazać, czym się zajmuje.	– wymienia etapy integracji europejskiej, – wyjaśnia dlaczego powstała UE, podaje co najmniej dwa powody, – wymienia przynajmniej dwie instytucje UE i na podstawie materiału źródłowego [np. z podręcznika lub internetu] potrafi wskazać czym się zajmują.	– krótko omawia etapy integracji europejskiej i umiejscawia w czasie, – wyjaśnia dlaczego powstała UE, podaje co najmniej trzy powody, – rozpoznaje główne instytucje UE, wie czym różni się Rada UE ora Rady Europejskiej, – wyszukuje informacje nt. instytucji UE, a także wybranych aktów prawa unijnego.	– zna państwa członkowskie UE (R), – wyjaśnia dlaczego powstała UE, podaje co najmniej cztery powody, – zna ojców integracji europejskiej (R), – rozpoznaje instytucje UE i na przykładach analizuje ich pracę, – wyszukuje informacje nt. instytucji UE i potrafi je zastosować na lekcji, – rozróżnia akty prawa UE, w tym prawo pierwotne i wtórne (R), – wyszukuje informacje nt. aktualnych aktów prawnych uchwalonych na poziomie UE.	– omawia początki integracji europejskiej oraz analizuje etapy integracji europejskiej, – wskazuje, w którym etapie integracji europejskiej poszczególne państwa stały się członkami Wspólnot lub UE, – analizuje powody powstania UE; podaje co najmniej pięć przykładów i je omawia, – na przykładach analizuje kompetencje instytucji UE, – wyszukuje informacje nt. instytucji UE i je porównuje, – rozróżnia i analizuje akty prawa UE, w tym prawo pierwotne i wtórne; uzasadnia, które z nich są wiążące dla państw członkowskich (R), – analizuje źródła dochodów budżetu unijnego w oparciu o materiały źródłowe, w tym rozróżnia zasoby własne UE.	praca z tekstem z źródłowym wyszukiwanie informacji w internecie praca z tekstem podręcznika wypowiedź argumentacyjna praca w grupach/parach dyskusja rozmowa na forum klasy pytania podsumowujące	pytania metapoznawcze / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska IZ od N lub ocena stopniem rutyny krytycznego myślenia / samoocena obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena

Nr lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej	Zagadnienia	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ / UCZENNICA:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ / UCZENNICA:	rozszerzające (dobry) , UCZEŃ / UCZENNICA:	dopełniające (bardzo dobry) , UCZEŃ / UCZENNICA:	wykraczające (celujący) UCZEŃ / UCZENNICA:		
TEMAT LEKCJI: Przyszłość Unii Europejskiej Liczba godzin: 2									
2.2.	Uczeń: (P) VI. 3) rozważa dylematy dotyczące pogłębiania i poszerzania integracji europejskiej oraz formułuje opinię i podejmuje dyskusję na temat tych procesów; (F) VI. 1) przedstawia założenia wybranej polityki wspólnotowej, w tym wpływ jej realizacji na własną okolicę i Polskę, oraz formułuje i uzasadnia swoją opinię na jej temat;	strefa wolnego handlu unia celna wspólny rynek unia gospodarcza i walutowa unia polityczna strefa euro kryteria kopenhaskie proces akcesyjny przyszłość UE Polityka zagraniczna UE bezpieczeństwo wewnętrzne polityki sektorowe (F) polityka klimatyczna (F) polityka spójności (F) fundusze UE (F)	– wymienia przynajmniej dwa najważniejsze etapy pogłębienia integracji europejskiej, – z wykorzystaniem podręcznika (mapy) wymienia przykładowe państwa należące do strefy euro, – identyfikuje pojęcia kryteria kopenhaskie, akcesja, – z wykorzystaniem materiałów źródłowych (podręcznik) wymienia państwa kandydujące do UE, – identyfikuje przynajmniej jeden priorytet strategiczny UE, – rozróżnia pojęcia polityka zagraniczna i bezpieczeństwo UE; podaje po jednym przykładzie działań w obu tych obszarach, – z wykorzystaniem materiałów źródłowych (podręcznik, źródła online) identyfikuje pojęcia bezpieczeństwo	– wymienia etapy pogłębienia integracji europejskiej i formułuje opinię na ten temat, – z wykorzystaniem podręcznika (mapy) wymienia państwa należące do strefy euro, – wyjaśnia na przykładach pojęcia: kryteria kopenhaskie, akcesja, – identyfikuje państwa kandydujące do UE oraz przynajmniej dwa priorytety strategiczne, – rozróżnia pojęcia polityka zagraniczna i bezpieczeństwo UE; potrafi podać po dwa przykłady tego działań w obu tych obszarach, – podaje dwa przykłady realizacji polityki bezpieczeństwa wewnętrznego UE, – wyszukuje informacje nt. kryzysu migracyjnego, paktu migracyjnego, a także ograniczeń swobody przepływu osób, towarów, usług w UE, – z wykorzystaniem materiałów	– wymienia i omawia etapy pogłębienia oraz poszerzenia integracji europejskiej i formułuje opinię na ten temat, – wymienia państwa należące do strefy euro, – na podstawie materiałów źródłowych (podręcznik) rozważa przystąpienie do strefy euro, – wyjaśnia pojęcie kryteria kopenhaskie i podaje przynajmniej trzy przykłady kryteriów, – na przykładach omawia proces akcesyjny do UE, – wymienia państwa kandydujące do UE i wyszukuje informacje na temat stanu ich negocjacji, – identyfikuje priorytety strategiczne UE (przynajmniej cztery), – wyjaśnia na czym polega polityka zagraniczna	– formułuje opinię na temat pogłębienia oraz poszerzenia integracji europejskiej; oraz podejmuje dyskusję, – wymienia najważniejsze warunki przystąpienia do strefy euro oraz państwa należące do strefy euro, – formułuje argumenty i kontrargumenty nt. przynależności państw do strefy euro; formułuje opinie ten temat i ją uzasadnia, – wyjaśnia pojęcie kryteria kopenhaskie i podaje przykłady kryteriów politycznych, gospodarczych, prawnych, – analizuje pojęcie proces akcesyjny i wymienia etapy procesu akcesyjnego, – wymienia państwa kandydujące do UE, wyszukuje informacje na temat stanu ich negocjacji i analizuje główne problemy, które pojawiły się w trakcie tych rozmów, – analizuje priorytety strategiczne UE, – wymienia aktywności instytucji UE w obszarach polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE; wyjaśnia na czym polegają sankcje unijne oraz w jaki sposób UE zwiększa zdolności obronne,	– analizuje etapy pogłębienia oraz poszerzenia integracji europejskiej; formułuje opinię na ten temat oraz podejmuje dyskusję, – wymienia i omawia warunki przystąpienia do strefy euro oraz podaje państwa należące do strefy euro, – zajmuje stanowisko w dyskusji na temat przynależności państw do strefy euro i je uzasadnia odwołując się do różnorodnych argumentów (ekonomicznych, politycznych, społecznych), – analizuje kryteria kopenhaskie i omawia przykłady kryteriów politycznych, gospodarczych, prawnych, – analizuje proces akcesyjny i trzy jego etapy; ilustruje swoją odpowiedź przykładami, – wymienia państwa kandydujące do UE, wyszukuje informacje na temat stanu ich negocjacji, analizuje główne problemy, które pojawiły się w trakcie tych rozmów oraz ocenia szanse państw kandydujących na członkostwo w UE, – analizuje priorytety strategiczne UE oraz wskazuje, w jaki sposób powstały, – omawia aktywności instytucji UE w obszarach polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE; wyjaśnia na czym polegają sankcje unijne oraz w jaki	praca z tekstem z źródłowym wyszukiwanie informacji w internecie praca z tekstem podręcznika wypowiedź argumentacyjna praca w parach dyskusja rozmowa na forum klasy pytania podsumowujące	pytania metapoznawcze / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska IZ od N lub ocena stopniem rutyny krytycznego myślenia / samoocena obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena

		eurosceptycyzm Europa ojczyzn czy Stany Zjednoczone Europy	wewnętrzne UE, kryzys migracyjny, pakt migracyjny, – z wykorzystaniem materiałów źródłowych (podręcznik) identyfikuje dwa przykłady polityki sektorowej, – identyfikuje pojęcie polityka klimatyczna i podaje przykład (jeden) reform UE w jednej z wybranych dziedzin (energetyka, transport, przemysł, rolnictwo), – z wykorzystaniem materiałów źródłowych (podręcznik) wyjaśnia jaki jest cel polityki spójności, – na podstawie materiałów źródłowych (podręcznik) w prosty sposób wyjaśnia podział środków między państwa przez UE (F), – podaje przykład postawy eurosceptycznej odnosząc się do materiałów źródłowych (podręcznik); wie kim są euroentuzjaści,	źródłowych (podręcznik) identyfikuje trzy przykłady polityki sektorowej, – identyfikuje pojęcie polityka klimatyczna i wymienia dwa przykłady reform UE w jednej z wybranych dziedzin (energetyka, transport, przemysł, rolnictwo), – z wykorzystaniem materiałów źródłowych (podręcznik) wyjaśnia jaki jest cel polityki spójności; podaje przykład dwóch programów, – na podstawie materiałów źródłowych (podręcznik) wyjaśnia podział środków między państwa UE i podaje przynajmniej jeden przykład korzystania z funduszy europejskich, – podaje przykłady (dwa) postaw eurosceptycznych odnosząc się do materiałów źródłowych (podręcznik), wie kim są euroentuzjaści,	i bezpieczeństwo UE; potrafi podać po trzy przykłady tego działań w obu tych obszarach, – wyszukuje informacje nt. kryzysu migracyjnego, paktu migracyjnego, a także ograniczeń swobody przepływu osób, towarów, usług w UE i je prezentuje, – wymienia przykłady polityki sektorowej (co najmniej dwa), – analizuje założenia wybranej polityki realizowanej na poziomie unijnym i rozważa jej wpływ na Polskę, – wyjaśnia, na czym polega polityka klimatyczna i wymienia przykłady (trzy) reform UE w jednej z wybranych dziedzin (energetyka, transport, przemysł, rolnictwo), – wyjaśnia, jaki jest cel polityki spójności; podaje przykłady co najmniej dwóch programów, – wyszukuje informacje nt. Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i je omawia, – wyjaśnia sposób	– zajmuje stanowisko nt. integracji Polski z UE w dziedzinie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa w odniesieniu do polskiej racji stanu i je uzasadnia, – wyszukuje informacje nt. ograniczeń swobody przepływu osób, towarów, usług w UE (np. kryzysu migracyjnego, paktu migracyjnego i je omawia; przytacza argumenty stron sporu, w tym dotyczące restrykcyjnej polityki migracyjno– azylowej, – wymienia i omawia co najmniej cztery przykłady polityki sektorowej, – wyjaśnia, na czym polega polityka klimatyczna i opisuje przykłady (co najmniej trzy) reform UE w jednej z wybranych dziedzin (energetyka, transport, przemysł, rolnictwo), – analizuje założenia wybranej polityki realizowanej na poziomie unijnym i rozważa jej wpływ na Polskę oraz swoje najbliższe otoczenie, – podaje przykłady co najmniej trzech programów polityki spójności i je charakteryzuje, – wskazuje regiony w UE, których może dotyczyć Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, – wyjaśnia na przykładach pojęcia: umowa partnerska, program operacyjny, – analizuje przykłady (dwa) postaw eurosceptycznych odnosząc się do sprzeciwu wobec pogłębionej integracji, – rozważa przyszłość Europy	sposób UE zwiększa zdolności obronne, – bierze czynny udział w debacie oksfordzkiej nt. integracji Polski z UE w dziedzinie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa w odniesieniu do polskiej racji stanu, – analizuje informacje nt. ograniczeń swobody przepływu osób, towarów, usług w UE (np. kryzysu migracyjnego, paktu migracyjnego; wyszukuje i analizuje argumenty stron sporu, w tym dotyczące restrykcyjnej polityki migracyjno-azylowej, – wymienia i charakteryzuje co najmniej pięć przykładów polityki sektorowej, – analizuje założenia polityki klimatycznej i charakteryzuje przykłady reform UE w każdej z czterech dziedzin (energetyka, transport, przemysł, rolnictwo), – analizuje założenia wybranej polityki realizowanej na poziomie unijnym i rozważa jej wpływ na Polskę oraz swoje najbliższe otoczenie; prezentuje na forum klasy wyniki swojej pracy, – podaje przykłady czterech programów polityki spójności i je charakteryzuje, – wskazuje, jak Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji odnosi się do sytuacji Polski, – analizuje sposób podziału środków między państwa UE i sposób ubiegania się o dofinansowanie, – omawia na przykładach pojęcia (wykorzystując aktualną perspektywę finansową) umowa partnerska, program operacyjny,		

					podziału środków między państwa UE i sposób ubiegania się o dofinansowanie; rozróżnia pojęcia: umowa partnerska, program operacyjny, – omawia przykłady (dwa) postaw eurosceptycznych odnosząc się do materiałów źródłowych (podręcznik); charakteryzuje postawę „euroentuzjasty”.	w kontekście „Europy ojczyzn” czy „Stanów Zjednoczonych Europy”; podaje argumenty obu stron.	wykorzystanie środków unijnych, – wyszukuje informacji nt. partii i organizacji, których przedstawiciele reprezentują postawy eurosceptyczne i je omawia, – charakteryzuje wyzwania dla współczesnej Europy w różnych aspektach,		
	(DZO) [4) przeprowadzenia sondy szkolnej lub ulicznej na wybrany temat, a następnie zaprezentowania jej wyników]		– z pomocą nauczyciela formułuje cel badania i pytania, – dokonuje wyboru miejsca sondy, – przeprowadza sondę, – przygotowuje prostą prezentację wyników sondy, – prowadzi portfolio obywatelskie do działania,	– formułuje cel badania, – z pomocą nauczyciela formułuje pytania, – przeprowadza sondę, – opracowuje odpowiedzi na pytania sondy, – prezentuje wyniki sondy, – prowadzi portfolio obywatelskie do działania.	– formułuje cel badania i pytania, – wybiera miejsce badania i uzasadnia swój wybór, – opracowuje pytania, – przeprowadza sondę, – dokumentuje sondę i przygotowuje opracowanie materiału, – prezentuje wyniki sondy, – prowadzi portfolio obywatelskie do działania w wymaganej formie.	– definiuje cel badania i przygotowuje jego założenia zgodnie z wymaganiami, – wybiera miejsce badania i uzasadnia swój wybór odwołując się do aspektów tematu działania, – przygotowuje się do sondy i opracowuje pytania, formułuje wnioski, – przeprowadza sondę, – dokumentuje sondę w wybranej formie; opracowuje zebrany materiał, -prezentuje/publikuje wyniki sondy i efekty swojej pracy, – prowadzi portfolio obywatelskie, w którym zamieszczę materiał.	– definiuje cele badania i przygotowuje jego założenia, – dokonuje wyboru miejsca badania zgodnie z założeniami działania, – przygotowuje się do sondy: opracowuje pytanie, określa zasady prowadzenia sondy, sposób utrwalenia i gromadzenia wyników, – przeprowadza sondę, – dokumentuje sondę w wybranej formie; przygotowuje odpowiednio opracowanie materiały, formułuje wnioski, – prezentuje/publikuje wyniki sondy na forum klasy lub nauczycielowi/nauczycielce, -prowadzi portfolio obywatelskie działania i na bieżąco dokumentuje swoją pracę, -dokonuje podsumowania i samoceny.	działanie obywatelskie	pytania metapoznawcze / samoocena ocena stopniem obserwacja / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena portfolio obywatelskie obywatelskie

Nr lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej	Zagadnienia	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ / UCZENNICA:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ / UCZENNICA:	rozszerzające (dobry) , UCZEŃ / UCZENNICA:	dopełniające (bardzo dobry) , UCZEŃ / UCZENNICA:	wykraczające (celujący) UCZEŃ / UCZENNICA:		
TEMAT LEKCJI: Polska w Unii Europejskiej Liczba godzin: 2									
2.3.	Uczeń: (P) VI. 2) ocenia bilans członkostwa Polski w Unii Europejskiej, w tym w zakresie czterech swobód jednolitego rynku oraz praw obywateli Unii Europejskiej, oraz bierze udział w dyskusji na jego temat; (P) VI. 1) [...] opisuje udział Polski w procesach decyzyjnych w Unii Europejskiej; (F) VI. 2) wyjaśnia dostępne obywatelom sposoby wpływania na politykę Unii Europejskiej, w tym europejską inicjatywę obywatelską, i w miarę możliwości wykorzystuje wybrane z nich;	droga Polski do Unii Europejskiej bilans członkostwa obowiązki wynikające z tytułu członkostwa w UE obywatelstwo unijne prawa obywateli UE europejska inicjatywa obywatelska (F) fundusze unijne	– wykorzystując materiały źródłowe (podręcznik) wymienia najważniejsze etapy integracji Polski z UE, – na podstawie wyników badań [podręcznik] wymienia zyski i straty członkostwa Polski w UE [podaje po jednym przykładzie], – wymienia przynajmniej dwa obowiązki wynikający ze członkostwa Polski w UE, – wyjaśnia w prosty sposób pojęcie obywatelstwo unijne i podaje przykład przynajmniej jednego prawa, które z niego wynika, – wymienia dwa przykłady wyzwań i kontrowersji związanych z członkostwem Polski w UE, – z wykorzystaniem materiałów źródłowych [podręcznik, źródła online] wymienia	– wykorzystując materiały źródłowe (podręcznik) wymienia i omawia najważniejsze etapy integracji Polski z UE, – na podstawie wyników badań [podręcznik] wymienia zyski i straty członkostwa Polski w UE [podaje po dwa przykłady], – wymienia przynajmniej trzy obowiązki wynikający ze członkostwa Polski w UE, – wyjaśnia pojęcie obywatelstwo unijne i podaje trzy przykłady praw, które z niego wynika, – wymienia trzy przykłady wyzwań i kontrowersji związanych z członkostwem Polski w UE, – wyszukuje informacje nt. przynajmniej dwóch funduszy unijnych, z których korzysta/korzystała Polska [podaje nazwę i zakres] oraz co najmniej dwie wdrożone w swoim regionie [województwie, powiecie lub gminie]	– wymienia etapy integracji Polski z UE, rozróżnia układ o członkostwie od traktatu akcesyjnego, – na podstawie wyników badań [podręcznik] omawia zyski i straty członkostwa Polski w UE [podaje po dwa przykłady], a także wyciąga wnioski [przynajmniej jeden], – wymienia przynajmniej cztery obowiązki wynikający ze członkostwa Polski w UE; dzieli je na prawne i polityczne, – wie, co to jest europejski nakaz aresztowania, – wyjaśnia pojęcie obywatelstwo unijne i podaje pięć przykładów praw, które z niego wynikają, – wyszukuje informacje na temat europejskiej inicjatywy obywatelskiej i wybiera jedną z nich, którą warto poprzeć (F), – wymienia i omawia trzy przykłady wyzwań i kontrowersji związanych z członkostwem Polski	– omawia etapy integracji Polski z UE, w tym: układ o członkostwie, negocjacje z UE, traktat akcesyjny, referendum akcesyjne, ratyfikację traktatu akcesyjnego, – na podstawie wyników badań [podręcznik] charakteryzuje zyski i straty członkostwa Polski w UE [omawia przykłady z różnych dziedzin], a także wyciąga wnioski nt. stosunku Polski do członkostwa w UE, – wymienia i omawia przynajmniej sześć obowiązków wynikających ze członkostwa Polski w UE; dzieli je na prawne i polityczne; wie co to jest europejski nakaz aresztowania, – wyjaśnia pojęcie obywatelstwo unijne i podaje siedem przykładów praw, które z niego wynika; omawia cztery z nich, – wyjaśnia, na czym polega europejska inicjatywa obywatelska i wyszukuje informacje na jej temat; potrafi uzasadnić, które inicjatywy warto	– analizuje poszczególne etapy integracji Polski z UE, w tym: układ o członkostwie, negocjacje z UE, traktat akcesyjny, referendum akcesyjne, ratyfikację traktatu akcesyjnego; podaje postaci, daty, a także wyciąga wnioski, – na podstawie wyników badań [podręcznik], a także wiedzy własnej analizuje zyski i straty członkostwa Polski w UE [charakteryzuje przykłady z różnych dziedzin], a także wyciąga wnioski nt. stosunku Polski do członkostwa w UE, – wymienia i charakteryzuje dziesięć obowiązków wynikających ze członkostwa Polski w UE; dzieli je na poszczególne kategorie i uzasadnia swój wybór; omawia europejski nakaz aresztowania, – analizuje pojęcie obywatelstwo unijne (porównuje go z obywatelstwem polskim) i omawia dziewięć przykładów praw, które wynikają z obywatelstwa UE, – charakteryzuje europejską inicjatywę obywatelską, wyszukuje informacje na jej temat i stosuje ją w praktyce; analizuje zarejestrowane przez KE inicjatywy i uzasadnia, które z nich warto poprzeć (F), – analizuje pięć wyzwań i kontrowersji związanych z członkostwem Polski w UE; uzasadnia swój wybór odnosząc się do aktualnych wydarzeń, ,	praca z tekstem z źródłowym wyszukiwanie informacji w internecie praca z tekstem podręcznika wypowiedź argumentacyjna praca w grupach/parach rozmowa na forum klasy debata pytania podsumowujące	pytania metapoznawcze / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska IZ od N lub ocena stopniem rutyny krytycznego myślenia / samoocena obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena

			przykłady (po dwa) angażowania się Polski i Polaków w prace instytucji UE, – wyszukuje informacje nt. przynajmniej jednego funduszu unijnego, z którego korzysta/korzystała Polska [podaje nazwę i zakres] oraz co najmniej jedną wdrożoną w swoim regionie [województwie, powiecie lub gminie] inicjatywę dzięki środkom europejskim.	inicjatyw dzięki środkom europejskim, – z wykorzystaniem materiałów źródłowych [podręcznik, źródła online] wymienia przykłady (po trzy) angażowania się Polski i Polaków w prace instytucji UE, – bierze udział w klasowej debacie poświęconej stwierdzeniu: „Członkostwo w Unii Europejskiej przyniosło Polsce więcej zysków niż strat”; broni tezy lub ją odrzuca.	w UE, – przygotowuje samodzielnie przemówienie, w którym przedstawia najważniejszy [w opinii ucznia] skutek członkostwa Polski w UE, a także omawia następstwa, które wpłynęły [zdaniem ucznia] w największym stopniu na codzienne życie Polaków, – z wykorzystaniem materiałów źródłowych [podręcznik, źródła online] wymienia i omawia przykłady (po trzy) angażowania się Polski i Polaków w prace instytucji UE, – wyszukuje informacje nt. przynajmniej trzech funduszy unijnych, z których korzysta/korzystała Polska [podaje nazwę i zakres] oraz co najmniej trzy wdrożone w swoim regionie [województwie, powiecie lub gminie] inicjatyw dzięki środkom europejskim, – bierze udział w klasowej debacie poświęconej stwierdzeniu: „Członkostwo w Unii Europejskiej przyniosło Polsce więcej zysków niż strat”; broni tezy lub ją odrzuca, prezentuje proste argumenty jednej ze stron.	poprzeć (F), – wymienia i omawia cztery przykłady wyzwań i kontrowersji związanych z członkostwem Polski w UE; uzasadnia swój wybór, – z wykorzystaniem wiedzy własnej i materiałów źródłowych online wymienia i omawia przykłady (po cztery) angażowania się Polski i Polaków w prace instytucji UE; pokazuje działalność przedstawicieli różnych frakcji, – omawia przynajmniej cztery fundusze unijne, z których korzysta/korzystała Polska [podaje nazwę i zakres], – wyszukuje i charakteryzuje co najmniej trzy wdrożone w swoim regionie [województwie, powiecie lub gminie] inicjatyw dzięki środkom europejskim, – bierze aktywny udział w klasowej debacie poświęconej stwierdzeniu: „Członkostwo w Unii Europejskiej przyniosło Polsce więcej zysków niż strat”; broni tezy lub ją odrzuca, prezentuje argumenty jednej ze stron; z pomocą nauczyciela ustala format i zasady debaty.	– przygotowuje samodzielnie przemówienie, w którym przedstawia trzy najważniejsze [w opinii ucznia] skutki członkostwa Polski w UE, a także omawia następstwa, które wpłynęły [zdaniem ucznia] w największym stopniu na codzienne życie Polaków, – analizuje pięć przykładów funduszy unijnych, z których korzysta/korzystała Polska [podaje nazwę i zakres]; wyszukuje i charakteryzuje co najmniej cztery wdrożone w swoim regionie [województwie, powiecie lub gminie] inicjatyw dzięki środkom europejskim, – z wykorzystaniem wiedzy własnej analizuje przykłady (po pięć) angażowania się Polski i Polaków w prace instytucji UE; charakteryzuje i wyciąga wnioski z działalności przedstawicieli różnych frakcji, a także europosłów ze swojego najbliższego otoczenia, – bierze aktywny udział w klasowej debacie poświęconej stwierdzeniu: „Członkostwo w Unii Europejskiej przyniosło Polsce więcej zysków niż strat” i odnosi się do argumentów drugiej strony; uczestniczy w ustalaniu formatu i zasad debaty.		

Nr lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej	Zagadnienia	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ / UCZENNICA:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ / UCZENNICA:	rozszerzające (dobry) UCZEŃ / UCZENNICA:	dopełniające (bardzo dobry) UCZEŃ / UCZENNICA:	wykraczające (celujący) UCZEŃ / UCZENNICA:		
TEMAT LEKCJI: Programy unijne dla obywateli Liczba godzin: 1									
2.4.	Uczeń: (P) 4) poszukuje możliwości własnego rozwoju (edukacja, praca, wolontariat) przy wsparciu programów Unii Europejskiej i planuje ich wykorzystanie.	edukacja w UE Program Erasmus+ Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji wolontariat w UE praca w UE	– wyszukuje informacje na temat możliwości jakie stwarzają programy unijne w obszarach edukacji, wolontariatu i pracy zawodowej; wymienia po jednym przykładzie w każdej kategorii, – wymienia, co jest celem programu Erasmus+ (w zakresie edukacji szkolnej, kształcenia i szkolenia zawodowego) i do kogo jest adresowany; wymienia (jedną) korzyść z udziału w programie Erasmus+, – wyszukuje i wymienia przynajmniej jeden przykład działalności Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji w bliskim uczniowi obszarze, – wie, na jakich zasadach może	– wymienia po dwa przykłady możliwości jakie stwarzają programy unijne w obszarach edukacji, wolontariatu i pracy zawodowej w każdej kategorii; w miarę możliwości odnosi się do doświadczeń (w obszarze edukacji) swojej szkoły, – wymienia, jakie instytucje mogą korzystać z programu Erazmus +; wymienia (co najmniej dwie) korzyści z udziału w programie Erasmus+, – wyszukuje i wymienia przynajmniej dwa przykłady działalności Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji w bliskim uczniowi obszarze, – wymienia trzy podstawowe zasady dot. Pracy w UE,	– omawia po trzy przykłady możliwości jakie stwarzają programy unijne w obszarach edukacji, wolontariatu i pracy zawodowej w każdej kategorii; w miarę możliwości odnosi się do doświadczeń (w obszarze edukacji) swojej szkoły lub szkół z najbliższego otoczenia, – omawia cele programu Erasmus+ w zakresie edukacji szkolnej, kształcenia i szkolenia zawodowego), do kogo jest adresowany, jakie instytucje mogą z niego korzystać i co jest finansowane w ramach programu; wymienia (co najmniej trzy) korzyści z udziału w programie Erasmus+, – wyszukuje i wymienia przynajmniej trzy przykłady działalności Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji w bliskim uczniowie obszarze; omawia dwa przykłady programów edukacyjnych realizowanych przez ERSE i wie, jak może z nich skorzystać,	– omawia po cztery przykłady możliwości jakie stwarzają programy unijne w obszarach edukacji, wolontariatu i pracy zawodowej w każdej kategorii; w miarę możliwości odnosi się do doświadczeń (w obszarze edukacji) swojej szkoły lub szkół z najbliższego otoczenia, – wykorzystując odpowiednie portale internetowe wskazuje, w którym państwie UE chciałby świadczyć pracę społeczną na rzecz potrzebujących, a także ustala, jakie są możliwości podjęcia wolontariatu w wybranym państwie unijnym, – omawia i prezentuje cztery przykłady działalności Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji w bliskim uczniowie obszarze; charakteryzuje trzy przykłady programów edukacyjnych realizowanych przez ERSE i wie, jak może z nich skorzystać, – charakteryzuje co najmniej trzy zasady pracy w UE ; potrafi skorzystać z platform	– prezentuje informacje na temat możliwości jakie stwarzają programy unijne w obszarach edukacji, wolontariatu i pracy zawodowej; analizuje po pięć przykładów w każdej kategorii; odnosi się do doświadczeń (w obszarze edukacji) swojej szkoły i szkół (różnego typu) z najbliższego otoczenia, – wykorzystując odpowiednie portale internetowe wskazuje i uzasadnia, w którym państwie UE chciałby świadczyć pracę społeczną na rzecz potrzebujących, a także ustala, jakie są możliwości podjęcia wolontariatu w wybranym państwie unijnym; prezentuje informacje na forum klasy, – w sposób praktyczny wskazuje, jak dołączyć do Europejskiego Korpusu Solidarności odnosząc się do poszczególnych etapów (od rejestracji, przez wybór projektów, mapę organizacji) oraz jak wziąć udział w projekcie solidarnościowym (od potrzeb, przez rejestrację zespołu, poszukiwania organizacji wspierającej, po złożenie wniosku o dofinansowanie), – analizuje cele programu Erasmus+ w zakresie edukacji szkolnej, kształcenia i szkolenia zawodowego, szkolnictwa wyższego, edukacji dorosłych), do kogo jest adresowany, jakie instytucje mogą z niego korzystać i co jest finansowane w ramach programu, – omawia (co najmniej trzy) korzyści z udziału w programie Erasmus+; charakteryzuje (co najmniej cztery) korzyści z udziału w programie	praca z tekstem z źródłowym wyszukiwanie informacji w internecie praca z tekstem podręcznika wypowiedź argumentacyjna praca w grupach rozmowa na forum klasy pytania podsumowujące	pytania metapoznawcze / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska IZ od N lub ocena stopniem rutyny krytycznego myślenia / samoocena obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena

			pracować w UE; wymienia dwie podstawowe zasady,		– wie, na jakich zasadach może pracować w UE; omawia trzy podstawowe zasady; potrafi skorzystać z platformy EURES,	EURES i Europass,	Erasmus+, – charakteryzuje cztery przykłady działalności Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji w bliskim uczniowie obszarze; analizuje cztery przykłady programów edukacyjnych realizowanych przez ERSE i wie, jak może z nich skorzystać; prezentuje informacje na ten temat na forum klasy, – przygotowuje w zespole wniosek o dofinansowanie w ramach projektu solidarnościowego EKS, – omawia znaczenie niebieskiej karty UE dla osób spoza UE, – analizuje zasady na jakich może pracować w UE; charakteryzuje co najmniej trzy zasady, – umie skorzystać z platformy EURES i Europass, w tym przygotować swoje CV.		

ROZDZIAŁ III. Współczesny świat

PYTANIE WIODĄCE: Jak my wpływamy na świat i jak świat wpływa na nas?

Nr lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej	Zagadnienia	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ / UCZENNICA:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ / UCZENNICA:	rozszerzające (dobry) , UCZEŃ / UCZENNICA:	dopełniające (bardzo dobry) , UCZEŃ / UCZENNICA:	wykraczające (celujący) UCZEŃ / UCZENNICA:		
TEMAT LEKCJI: Polska w zglobalizowanym świecie Liczba godzin: 2									
3.1.	Uczeń: (P) VII. 1) identyfikuje polityczne, gospodarcze, finansowe, społeczne i ekologiczne zależności między Polską a resztą świata oraz analizuje wybrane z nich, wskazując ich przyczyny, w tym historyczne, oraz konsekwencje; (P) VII. 3) identyfikuje najważniejsze problemy globalne, w tym w zakresie zrównoważonego rozwoju, oraz na wybranych przykładach wyjaśnia konieczność międzynarodowej współpracy i lokalnych działań obywateli w celu ich rozwiązania; (F) VII. 6) analizuje wybrane bieżące wydarzenie na arenie międzynarodowej,	globalizacja globalne współzależności Globalna Północ i globalne Południe powiązania gospodarcze Polski europejskie organizacje i ugrupowania regionalne z udziałem Polski (Rada Europy, OBWE, Inicjatywa Trójmorza, Grupa Wyszehradzka, Trójkąt Weimarski zależności społeczno–kulturalne	– na podstawie materiałów źródłowych [podręcznik] wyjaśnia, czym jest globalizacja oraz jaka jest różnica między Globalną Północą a globalnym Południem, – wymienia pozytywne i negatywne konsekwencje globalizacji (po jednym), – wymienia dwie organizacje międzynarodowe, do których należy Polska, – na podstawie materiałów źródłowych [podręcznik] podaje dwa przykłady powiązań Polski z innymi państwami.	– wymienia dwa przykłady globalnych współzależności odnosząc się do Globalnej Północy i globalnego Południa; rozróżnia globalne współzależności z dziedziny gospodarki i polityki, – wymienia pozytywne i negatywne konsekwencje globalizacji (po dwie), – podaje przykłady (dwa) związków Polski z innymi państwami; wymienia trzy organizacje międzynarodowe, do których należy Polska, – podaje przykłady (co najmniej trzy) powiązań Polski z innymi państwami,	– samodzielnie wyjaśnia, czym jest globalizacja, – wymienia i omawia co najmniej trzy przykłady globalnych współzależności odnosząc się do Globalnej Północy i globalnego Południa; rozróżnia globalne współzależności z dziedziny gospodarki i polityki oraz podaje przykłady do każdego z nich, – wyjaśnia, co sprzyja globalizacji i omawia pozytywne i negatywne konsekwencje globalizacji (po dwie) odnosząc się do państwa i społeczeństwa, – wymienia trzy organizacje międzynarodowe do których należy Polska, – podaje przykłady powiązań Polski z innymi państwami z obszarów politycznego, gospodarczego, społeczno-kulturowego i klimatyczno-	– omawia pojęcie globalizacja i co najmniej cztery przykłady globalnych współzależności m.in. odnosząc się do podziału świata na globalną Północ i globalne Południe, – określa swój stosunek do globalizacji i go uzasadnia odwołując się do co najmniej dwóch argumentów z dziedziny gospodarki i polityki, – wyjaśnia, co sprzyja globalizacji i omawia pozytywne i negatywne konsekwencje globalizacji (po trzy) odnosząc się do państwa i społeczeństwa, – omawia przykłady (trzy) związków Polski z innymi państwami, – wymienia cztery organizacje międzynarodowe do których należy Polska i charakteryzuje ich działalność, – omawia przykłady powiązań Polski	– analizuje pojęcie globalizacja i omawia co najmniej pięć przykładów globalnych współzależności m.in. odnosząc się do podziału świata na globalną Północ i globalne Południe, – określa swój stosunek do globalizacji i go uzasadnia odwołując się do co najmniej trzech argumentów z dziedziny z dziedziny gospodarki, polityki i kultury, – omawia, co sprzyja globalizacji i analizuje pozytywne i negatywne konsekwencje globalizacji (po trzy) odnosząc się do państwa i społeczeństwa, – analizuje przykłady (cztery) związków Polski z innymi państwami, – wymienia pięć organizacji międzynarodowych do których należy Polska i charakteryzuje ich działalność, – analizuje powiązania Polski z innymi państwami z obszarów politycznego, gospodarczego, społeczno-kulturowego i klimatyczno-środowiskowego (po trzy do każdego obszaru); odnosi się do bieżących wydarzeń, – na podstawie co najmniej	praca z tekstem z źródłowym wyszukiwanie informacji w internecie praca z tekstem podręcznika wypowiedź argumentacyjna praca w grupach/parach rozmowa na forum klasy pytania podsumowujące	pytania metapoznawcze / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska IZ od N lub ocena stopniem rutyny krytycznego myślenia / samoocena obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena

	zdobywa i weryfikuje informacje na jego temat, formułuje swoją opinię w jego sprawie i ją prezentuje.				środowiskowego (po jednym do każdego obszaru).	z innymi państwami z obszarów politycznego, gospodarczego, społeczno-kulturowego i klimatyczno-środowiskowego (po dwa do każdego obszaru).	dwóch niezależnych od siebie przekazów [źródeł] analizuje bieżącą aktywność Polski na arenie międzynarodowej, – opisuje przebieg wydarzenia oraz zajmuje stanowisko nt. zaangażowania Polski w tę konkretną inicjatywę i wyciąga wnioski.		

Nr lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej	Zagadnienia	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ / UCZENNICA:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ / UCZENNICA:	rozszerzające (dobry) , UCZEŃ / UCZENNICA:	dopełniające (bardzo dobry) , UCZEŃ / UCZENNICA:	wykraczające (celujący) UCZEŃ / UCZENNICA:		
TEMAT LEKCJI: Bezpieczeństwo międzynarodowe Liczba godzin: 2									
3.2.	Uczeń: (P) VII. 2) wyjaśnia czynniki wpływające na bezpieczeństwo międzynarodowe i bezpieczeństwo Polski, w tym rolę NATO i ONZ; formułuje opinię i dyskutuje na temat wybranych zagrożeń dla bezpieczeństwa; (F) VII. 6) analizuje wybrane bieżące wydarzenie na arenie międzynarodowej, zdobywa i weryfikuje informacje na jego temat, formułuje swoją opinię w jego sprawie i ją prezentuje	bezpieczeństwo międzynarodowe współczesne zagrożenia ONZ NATO Polska w NATO	– wyjaśnia w prosty sposób, czym jest bezpieczeństwo międzynarodowe i podaje przykład (jeden) zjawiska, które współcześnie zagraża bezpieczeństwu, – wyszukuje informacje na temat jednej międzynarodowej organizacji terrorystycznej; wyjaśnia, jakimi posługuje się metodami, – wymienia dwa czynniki wpływające na bezpieczeństwo Polski, – wymienia cele działalności ONZ i NATO (po jednym); odnosi się do roli organizacji w zakresie bezpieczeństwa, – wyszukuje informacje nt. polskiej obecności w NATO; podaje dwa przykłady, – wymienia jeden ze sposobów, jak działać na rzecz bezpieczeństwa.	– wyjaśnia, czym jest bezpieczeństwo międzynarodowe i podaje przykłady (dwa) zjawisk, które współcześnie zagrażają bezpieczeństwu; formułuje opinię nt. wybranego zagrożenia, – wyszukuje informacje na temat dwóch międzynarodowych organizacji terrorystycznych, wyjaśnia jakimi posługują się metodami, – wymienia cztery czynniki wpływające na bezpieczeństwo Polski, – wymienia cele działalności ONZ i NATO (po dwa); odnosi się do roli organizacji w zakresie bezpieczeństwa i ocenia podejmowane działania, – podaje cztery przykłady polskiej obecności	– wyjaśnia, czym jest bezpieczeństwo międzynarodowe i omawia przykłady zjawisk, które współcześnie zagrażają bezpieczeństwu państw i społeczności międzynarodowej (po dwa); formułuje opinię nt. dwóch wybranych zagrożeń, – wyszukuje informacje na temat trzech wybranych międzynarodowych organizacji terrorystycznych; wyjaśnia, do czego dążą i jakimi posługują się metodami, – omawia cztery czynniki mające wpływ na bezpieczeństwo Polski, zajmuje stanowisko w tej sprawie, – wymienia cele działalności ONZ i NATO (po dwa) oraz podaje przykłady działań na rzecz bezpieczeństwa międzynarodowego i ocenia podejmowane działania, – omawia cztery przykłady polskiej obecności w NATO; ocenia wpływ zaangażowania Polski w działalność NATO odnosząc do	– odróżnia bezpieczeństwo narodowe od bezpieczeństwa międzynarodowe; porównuje pojęcia, – omawia zjawiska współcześnie zagrażające bezpieczeństwu państw i społeczności (po trzy przykłady); formułuje opinię nt. trzech wybranych zagrożeń, – wyszukuje informacji na temat czterech wybranych międzynarodowych organizacji terrorystycznych; wyjaśnia, do czego dążą, jakie działania podejmują oraz jakimi posługują się metodami, ocenia ich działalność, – wymienia i charakteryzuje sześć czynników mających wpływ na bezpieczeństwo Polski i formułuje opinię nt. wybranych zagrożeń, – omawia cele działalności ONZ i NATO (po dwa); analizuje kompetencje ich organów; ocenia ich działalność, – podaje (po dwa) przykłady działań ONZ i NATO na rzecz bezpieczeństwa międzynarodowego; ocenia podejmowane działania, – analizuje pięć przykładów polskiej obecności w NATO; ocenia wpływ zaangażowania Polski w działalność NATO odnosząc do bezpieczeństwa	– odróżnia bezpieczeństwo narodowe od bezpieczeństwa międzynarodowe; porównuje i analizuje pojęcia, – analizuje zjawiska współcześnie zagrażające bezpieczeństwu państw i społeczności (po trzy przykłady); formułuje opinię nt. trzech wybranych zagrożeń i dyskutuje na ten temat, – wyszukuje informacji na temat pięciu wybranych międzynarodowych organizacji terrorystycznych; wyjaśnia, do czego dążą, jakie działania podejmują oraz jakimi posługują się metodami; ocenia ich działalność i dyskutuje na ten temat, – analizuje dziewięć czynników mających wpływ na bezpieczeństwo Polski i zabiera głos w dyskusji na ten temat, – omawia cele działalności ONZ i NATO (po cztery); analizuje kompetencje ich organów; ocenia ich działalność, – podaje (po cztery) przykłady działań ONZ i NATO na rzecz bezpieczeństwa międzynarodowego; ocenia podejmowane działania i dyskutuje na ten temat, – dyskutuje na temat polskiej obecności w NATO, – analizuje pięć sposobów, jak działać na rzecz bezpieczeństwa; angażuje się w działania na rzecz bezpieczeństwa,	praca z tekstem z źródłowym wyszukiwanie informacji w internecie praca z tekstem podręcznika wypowiedź argumentacyjna praca w grupach/parach dyskusja rozmowa na forum klasy pytania podsumowujące	pytania metapoznawcze / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska IZ od N lub ocena stopniem rutyny krytycznego myślenia / samoocena obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena

				w NATO, – wymienia dwa sposoby, jak działać na rzecz bezpieczeństwa i omawia jeden z nich.	bezpieczeństwa zewnętrznego kraju, – wymienia trzy sposoby, jak działać na rzecz bezpieczeństwa i omawia dwa z nich.	zewnętrznego kraju, – omawia cztery sposoby, jak działać na rzecz bezpieczeństwa, – dyskutuje na forum klasy na temat: Czy społeczność międzynarodowa powinna podejmować interwencje zbrojne w państwach, w których dochodzi do ciężkich naruszeń praw człowieka, uzasadnia swoje zdanie co najmniej trzema argumentami.	– dyskutuje na forum klasy na temat: Czy społeczność międzynarodowa powinna podejmować interwencje zbrojne w państwach, w których dochodzi do ciężkich naruszeń praw człowieka, uzasadnia swoje zdanie co najmniej czterema argumentami; odnosi się do bieżących wydarzeń.		

Nr lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej	Zagadnienia	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ / UCZENNICA:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ / UCZENNICA:	rozszerzające (dobry) , UCZEŃ / UCZENNICA:	dopełniające (bardzo dobry) , UCZEŃ / UCZENNICA:	wykraczające (celujący) UCZEŃ / UCZENNICA:		
TEMAT LEKCJI: Problemy globalne Liczba godzin: 2									
3.3.	Uczeń: (P) VII. 3) identyfikuje najważniejsze problemy globalne, w tym w zakresie zrównoważonego rozwoju, oraz na wybranych przykładach wyjaśnia konieczność międzynarodowej współpracy i lokalnych działań obywateli w celu ich rozwiązania; (F) VII. 6) analizuje wybrane bieżące wydarzenie na arenie międzynarodowej, zdobywa i weryfikuje informacje na jego temat, formułuje swoją opinię w jego sprawie i ją prezentuje	wyzwania globalne nierówności we współczesnym świecie wskaźnik HDI pomoc humanitarna współpraca rozwojowa społeczeństwo obywatelskie a problemy globalne (AI, Greenpeace, PAH, Grupa Zagranica)	– na podstawie materiałów źródłowych [podręcznik] identyfikuje najważniejsze problemy globalne; wymienia co najmniej dwa; wskazuje sposoby ich rozwiązania (na poziomie międzynarodowym i lokalnych działań obywateli), – wymienia przynajmniej dwie organizacje społeczeństwa obywatelskiego na rzecz rozwiązania problemów globalnych, – wymienia przynajmniej dwie przyczyny nierówności we współczesnym świecie, – wie, co to jest wskaźnik HDI.	– na podstawie materiałów źródłowych [podręcznik] identyfikuje najważniejsze problemy globalne; wymienia co najmniej cztery; wskazuje sposoby ich rozwiązania (na poziomie międzynarodowym i lokalnych działań obywateli), – wymienia przynajmniej trzy organizacje społeczeństwa obywatelskiego na rzecz rozwiązania problemów globalnych, – wymienia przynajmniej trzy przyczyny nierówności we współczesnym świecie; podaje ich konsekwencje.	– na podstawie materiałów źródłowych identyfikuje i omawia najważniejsze problemy globalne; wymienia i omawia co najmniej cztery, w tym w zakresie zrównoważonego rozwoju; wskazuje sposoby ich rozwiązania (na poziomie międzynarodowym i lokalnym), – wymienia przynajmniej cztery organizacje społeczeństwa obywatelskiego na rzecz rozwiązania problemów globalnych, – omawia (przynajmniej po trzy) przyczyny i konsekwencje nierówności we współczesnym świecie, – dokonuje interpretacji danych dotyczących wskaźnika HDI.	– identyfikuje i omawia najważniejsze problemy globalne; omawia co najmniej cztery, w tym w zakresie zrównoważonego rozwoju; wskazuje na ich przyczyny i ocenia ich skutki; omawia sposoby rozwiązania globalnych problemów (na poziomie międzynarodowym i lokalnym), – analizuje pracę dwóch organizacji społeczeństwa obywatelskiego na rzecz rozwiązania problemów globalnych, – omawia (przynajmniej po cztery) przyczyny i konsekwencje nierówności we współczesnym świecie.	– identyfikuje i analizuje najważniejsze (co najmniej pięć) problemy globalne; wymienia, w tym w zakresie zrównoważonego rozwoju; ocenia ich skutki; wskazuje na ich przyczyny i ocenia ich skutki; analizuje sposoby rozwiązania globalnych problemów (na poziomie międzynarodowym i lokalnych działań obywateli), – analizuje działalność przynajmniej czterech organizacji społeczeństwa obywatelskiego na rzecz rozwiązania problemów globalnych; ocenia ich działalność, – analizuje (przynajmniej po pięć) przyczyny i konsekwencje nierówności we współczesnym świecie; dyskutuje na ten temat, – wyjaśnia, co oznacza wskaźnik HDI, omawia jego elementy i dokonuje interpretacji danych dotyczących wskaźnika HDI; wyciąga wnioski (co najmniej cztery).	praca z tekstem z źródłowym wyszukiwanie informacji w internecie praca z tekstem podręcznika wypowiedź argumentacyjna praca w grupach/parach rozmowa na forum klasy pytania podsumowujące	pytania metapoznawcze / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska IZ od N lub ocena stopniem rutyny krytycznego myślenia / samoocena obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena
	DZO zorganizowanie kampanii społecznej lub zbiórki na wybrany przez siebie cel, w ramach której zachęca do udziału w niej innych ludzi lub instytucje		– z pomocą nauczyciela formułuje cel kampanii i planuje działania, – z pomocą nauczyciela lub innych uczniów opracowuje materiały,	– formułuje cel kampanii i planuje działania, – z pomocą nauczyciela lub innych uczniów opracowuje materiały, – bierze udział w kampanii,	– formułuje cel kampanii i planuje działania; stara się zaangażować innych, – przy pomocy innych uczniów opracowuje materiały, – bierze udział w kampanii, współpracuje z innymi, – dokumentuje kampanię	– definiuje cel kampanii, planuje działania i przygotowuje jej założenia zgodnie z wymaganiami (angażuje innych), – opracowuje materiały, współpracuje z innymi w tym	– definiuje cele kampanii, planuje działania i przygotowuje jej założenia, – bierze aktywny udział w planowaniu i realizacji kampanii; angażuje innych, – opracowuje i kieruje opracowaniem materiałów, współpracuje z innymi w tym zakresie,	działanie obywatelskie	pytania metapoznawcze / samoocena ocena stopniem obserwacja / IZ od N, ocena koleżeńska

			– bierze udział w kampanii, – przygotowuje prostą informację po zakończeniu działań; kiedy kampanii dotyczy zbiórki środków/darów niezwłocznie, w całości je przekazuje (zgodnie założeniami), – prowadzi portfolio obywatelskie do działania.	– przygotowuje prostą informację po zakończeniu działań i prezentuje ją nauczycielowi; kiedy kampanii dotyczy zbiórki środków/darów niezwłocznie, w całości je przekazuje (zgodnie założeniami), – prowadzi portfolio obywatelskie do działania,	i przygotowuje opracowanie materiałów po jej zakończeniu pokazujące realizację celów; kiedy kampanii dotyczy zbiórki środków/darów niezwłocznie, w całości je przekazuje (zgodnie założeniami), – prowadzi portfolio obywatelskie do działania w wymaganej formie.	zakresie, – bierze aktywny udział w kampanii, współpracuje z innymi, – dokumentuje kampanię w wybranej formie; opracowuje zebrany materiał, współpracuje z innymi w tym zakresie; kiedy kampanii dotyczy zbiórki środków/darów niezwłocznie, w całości je przekazuje (zgodnie założeniami), -prezentuje/publikuje wyniki kampanii i efekty swojej pracy, – prowadzi portfolio obywatelskie, w którym zamieszczę materiał.	– bierze aktywny udział i kieruje (zarządza) kampanią, współpracuje z innymi w tym zakresie, – dokumentuje kampanię w wybranej formie; przygotowuje odpowiednio opracowanie materiały, formułuje wnioski; kiedy kampanii dotyczy zbiórki środków/darów niezwłocznie, w całości je przekazuje (zgodnie założeniami), – prezentuje/publikuje wyniki kampanii na forum klasy lub nauczycielowi/nauczycielce, -prowadzi portfolio obywatelskie działania i na bieżąco dokumentuje swoją pracę, -dokonuje podsumowania i samoceny.		pytania sprawdzające / samoocena portfolio obywatelskie obywatelskie
	(PR) Realizacja projektu badawczego		– przy wsparciu nauczyciela lub zespołu zdefiniował problem i postawił pytania badawcze, – planował działania, – przeprowadził część działań.	– przy wsparciu nauczyciela lub zespołu zdefiniował problem i postawił pytania badawcze, – planował działania, w tym harmonogram, – przeprowadził działania, – zrealizował cel badawczy, – dokonał ewaluacji,	– w prosty sposób zdefiniował problem i postawił pytania badawcze, – planował działania, w tym harmonogram i przydział zadań, – zrealizował cel badawczy i przeprowadził zdecydowaną większość działań, – dokonał ewaluacji, – przeprowadził cztery etapy projektu badawczego,	– zdefiniował problem i postawił pytania badawcze, planował działania, SMART, podział zadań, harmonogram, promocja, – zrealizował cel badawczy i przeprowadził działania, – podsumował projekt i dokonał ewaluacji, – przeprowadził cztery etapy projektu badawczego, – przeprowadził cztery etapy projektu badawczego, -zaprezentował efekty swojej pracy.	– zdefiniował problem, – postawił pytania badawcze, – planował działania, SMART, podział zadań, harmonogram, promocja, – pozyskał partnerów, – zrealizował cel badawczy i przeprowadził działania, – podsumował projekt i dokonał ewaluacji, – w pełni przeprowadził cztery etapy projektu badawczego, -zaprezentował efekty swojej pracy i pracy zespołu na forum klasy.	Projekt badawczy	pytania metapoznawcze / samoocena ocena stopniem obserwacja / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena

Nr lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej	Zagadnienia	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ / UCZENNICA:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ / UCZENNICA:	rozszerzające (dobry) , UCZEŃ / UCZENNICA:	dopełniające (bardzo dobry) , UCZEŃ / UCZENNICA:	wykraczające (celujący) UCZEŃ / UCZENNICA:		
TEMAT LEKCJI: Gospodarka globalna Liczba godzin: 2									
3.4.	Uczeń: (P) VII. 4) analizuje wpływ handlu międzynarodowego i innych zależności gospodarczych na jakość życia ludzi w różnych częściach świata; wyjaśnia i w miarę możliwości stosuje zasady odpowiedzialnej konsumpcji oraz patriotyzmu gospodarczego; (F) VII. 6) analizuje wybrane bieżące wydarzenie na arenie międzynarodowej, zdobywa i weryfikuje informacje na jego temat, formułuje swoją opinię w jego sprawie i ją prezentuje	gospodarka globalna wpływ globalnych procesów gospodarczych na życie ludzi Wzrost gospodarczy a dobrobyt ludzi konsumpcjonizm odpowiedzialna produkcja i konsumpcja patriotyzm gospodarczy	– z wykorzystaniem materiałów źródłowych [podręcznik] w prosty sposób wyjaśnia pojęcia: gospodarka globalna, konsumpcjonizm, odpowiedzialna konsumpcja, – podaje/wymienia przynajmniej po jednym argumencie za i przeciw modelowi gospodarki globalnej, – wymienia przykłady (co najmniej dwa) postaw patriotyzmu gospodarczego, – na podstawie materiałów źródłowych [podręcznik] wymienia przynajmniej dwa przykłady rozwiązań na rzecz bardziej zrównoważonej gospodarki, – wyszukuje informacje na temat jednej kampanii na rzecz odpowiedzialnej produkcji i konsumpcji; wyjaśnia, czego	– z wykorzystaniem materiałów źródłowych [podręcznik] wyjaśnia pojęcia: gospodarka globalna, konsumpcjonizm, odpowiedzialna konsumpcja i podaje przykłady, – podaje/wymienia przynajmniej po dwa argumenty za i przeciw modelowi gospodarki globalnej, – wymienia i omawia przykłady (co najmniej dwa) postaw patriotyzmu gospodarczego, – na podstawie materiałów źródłowych [podręcznik] wymienia przynajmniej trzy przykłady rozwiązań na rzecz bardziej zrównoważonej gospodarki, – wyszukuje informacje na temat jednej kampanii na rzecz odpowiedzialnej produkcji i konsumpcji;	– wyjaśnia na czym polega gospodarka globalna; podaje przykłady (co najmniej dwa) zjawisk, które przyczyniły się do powstania globalnej gospodarki, – omawia przynajmniej jeden mechanizm działania gospodarki globalnej i wyszukuje dane na temat wielkości PKB: całkowitego i per capita oraz wartości HDI z tego samego roku dla dwóch wybranych państw; porównuje te wartości pomiędzy państwami i wyjaśnia, jak świadczą one o poziomie dobrobytu mieszkańców, – wymienia i omawia przynajmniej po dwa argumenty za i przeciw obecnemu modelowi gospodarki globalnej, – na podstawie materiałów źródłowych [podręcznik] omawia przynajmniej dwa przykłady rozwiązań na rzecz bardziej zrównoważonej gospodarki, – omawia działania jednej kampanii na rzecz odpowiedzialnej produkcji oraz oczekiwany wpływ na zachowania konsumentów, – stosuje poprawnie pojęcia: konsumpcjonizm, odpowiedzialna produkcja	– charakteryzuje, na czym polega gospodarka globalna; omawia przykłady (co najmniej trzy) zjawisk, które przyczyniły się do powstania globalnej gospodarki, – omawia przynajmniej dwa mechanizmy działania gospodarki globalnej i wyszukuje dane na temat wielkości PKB: całkowitego i per capita oraz wartości HDI z tego samego roku dla trzech wybranych państw, np. dla Stanów Zjednoczonych, Indii i Polski; porównuje te wartości pomiędzy państwami i wyjaśnia, jak świadczą one o poziomie dobrobytu mieszkańców; wyjaśnia, co ma wpływa na takie wyniki i uzasadnia swoją odpowiedź, – wymienia i omawia przynajmniej po trzy argumenty za i przeciw obecnemu modelowi gospodarki globalnej, – charakteryzuje przynajmniej trzy przykłady rozwiązań na rzecz bardziej zrównoważonej gospodarki, – wyszukuje informacje na temat dwóch kampanii na rzecz	– analizuje, na czym polega gospodarka globalna; omawia przykłady (co najmniej cztery) zjawisk, które przyczyniły się do powstania globalnej gospodarki; samodzielnie wyszukuje i analizuje informacje na ten temat, – analizuje przynajmniej cztery mechanizmy działania gospodarki globalnej i wyszukuje dane na temat wielkości PKB: całkowitego i per capita oraz wartości HDI z tego samego roku dla co najmniej czterech wybranych państw, w tym dla Stanów Zjednoczonych, Indii i Polski; analizuje, co ma wpływa na takie wyniki i uzasadnia swoją odpowiedź, co najmniej dwoma argumentami, – wymienia i omawia przynajmniej po cztery argumenty za i przeciw obecnemu modelowi gospodarki globalnej, – analizuje przynajmniej trzy przykłady rozwiązań na rzecz bardziej zrównoważonej gospodarki; ocenia ich skuteczność, – wyszukuje i analizuje informacje na temat trzech kampanii na rzecz odpowiedzialnej produkcji i konsumpcji; porównuje czego dotyczyła, jakie działania prowadzono i jak miały wpływać na zachowania konsumentów; ocenia	praca z tekstem z źródłowym wyszukiwanie informacji w internecie praca z tekstem podręcznika wypowiedź argumentacyjna praca w grupach dyskusja za i przeciw rozmowa na forum klasy pytania podsumowujące	pytania metapoznawcze / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska IZ od N lub ocena stopniem rutyny krytycznego myślenia / samoocena obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena

			dotyczyła, – z pomocą nauczyciela analizuje wyniki badań na temat preferencji Polaków dotyczących zakupów spożywczych.	wyjaśnia, czego dotyczyła, – analizuje wyniki badań na temat preferencji Polaków dotyczących zakupów spożywczych i wskazuje na zależności.	i konsumpcja, sprawiedliwy handel, – analizuje wyniki badań na temat preferencji Polaków dotyczących zakupów spożywczych i wyciąga (co najmniej dwa) wnioski, – stosuje w praktyce pojęcie patriotyzm lokalny i potrafi wskazać jego przejawy.	odpowiedzialnej produkcji i konsumpcji; porównuje czego dotyczyła, jakie działania prowadzono i jaki miały wpływać na zachowania konsumentów, – wyciąga co najmniej trzy wnioski z badań na temat preferencji Polaków dotyczących zakupów spożywczych i wyciąga.	skuteczność podjętych działań.		
	DZO -5) zorganizowanie kampanii społecznej lub zbiórki na wybrany przez siebie cel, w ramach której zachęca do udziału w niej innych ludzi lub instytucje		-z pomocą nauczyciela formułuje cel kampanii i planuje działania, – z pomocą nauczyciela lub innych uczniów opracowuje materiały, – bierze udział w kampanii, – przygotowuje prostą informację po zakończeniu działań, – prowadzi portfolio obywatelskie do działania.	– formułuje cel kampanii i planuje działania, – z pomocą nauczyciela lub innych uczniów opracowuje materiały, – bierze udział w kampanii, – przygotowuje prostą informację po zakończeniu działań i prezentuje ją nauczycielowi, – prowadzi portfolio obywatelskie do działania,	– formułuje cel kampanii i planuje działania; stara się zaangażować innych, – przy pomocy innych uczniów opracowuje materiały, – bierze udział w kampanii, współpracuje z innymi, – dokumentuje kampanię i przygotowuje opracowanie materiałów po jej zakończeniu pokazujące realizację celów, – prowadzi portfolio obywatelskie do działania w wymaganej formie.	– definiuje cel kampanii, planuje działania i przygotowuje jej założenia zgodnie z wymaganiami (angażuje innych), – opracowuje materiały, współpracuje z innymi w tym zakresie, – bierze aktywny udział w kampanii, współpracuje z innymi, – dokumentuje kampanię w wybranej formie; opracowuje zebrany materiał, współpracuje z innymi w tym zakresie, -prezentuje/publikuje wyniki kampanii i efekty swojej pracy, – prowadzi portfolio obywatelskie, w którym zamieszczę materiał.	– definiuje cele kampanii, planuje działania i przygotowuje jej założenia, – bierze aktywny udział w planowaniu i realizacji kampanii; angażuje innych, – opracowuje i kieruje opracowaniem materiałów, współpracuje z innymi w tym zakresie, – bierze aktywny udział i kieruje (zarządza) kampanią, współpracuje z innymi w tym zakresie, – dokumentuje kampanię w wybranej formie; przygotowuje odpowiednio opracowanie materiały, formułuje wnioski, – prezentuje/publikuje wyniki kampanii na forum klasy lub nauczycielowi/nauczycielce, -prowadzi portfolio obywatelskie działania i na bieżąco dokumentuje swoją pracę, -dokonuje podsumowania i samoceny.	działanie obywatelskie	pytania metapoznawcze / samoocena ocena stopniem obserwacja / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena portfolio obywatelskie obywatelskie

Nr lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej P – podstawowe F – fakultatywne DZO – działanie obywatelskie	Zagadnienia	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ / UCZENNICA:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ / UCZENNICA:	rozszerzające (dobry) UCZEŃ / UCZENNICA:	dopełniające (bardzo dobry) UCZEŃ / UCZENNICA:	wykraczające (celujący) UCZEŃ / UCZENNICA:		
TEMAT LEKCJI: Kryzys klimatyczny Liczba godzin: 2									
3.5.	Uczeń: (P) VII. 5) wyjaśnia przyczyny i konsekwencje kryzysu klimatycznego; analizuje globalne i lokalne inicjatywy na rzecz powstrzymania zmian klimatu i wskazuje działania, które mogą podjąć obywatele, oraz w miarę możliwości angażuje się w wybrane działania. (F) VII. 2) wyszukuje informacje o działaniach podejmowanych przez organizacje społeczne i obywateli na rzecz rozwiązania wybranego problemu globalnego, ocenia je i w miarę możliwości angażuje się w wybrane	kryzys klimatyczny przyczyny i konsekwencje kryzysu klimatycznego globalne współzależności związane ze zmianą klimatu Lokalne inicjatywy podejmowane na rzecz klimatu działania państw i organizacji międzynarodowych na rzecz ochrony klimatu	– na podstawie materiału źródłowego [podręcznika] wymienia (po dwie) przyczyny i konsekwencje kryzysu klimatycznego, – wyjaśnia pojęcie kryzys klimatyczny, – na podstawie materiału źródłowego [podręcznika] wymienia przykłady (po jednym) globalnych i lokalnych współzależności związanych ze zmianami klimatu, – z pomocą nauczyciela, analizuje wiadomości (co najmniej jedną) dotyczące ekstremalnych zjawisk pogodowych, które w ciągu ostatniego roku pojawiły się w polskich mediach; przedstawia skutki tych zjawisk, – wyszukuje informacje na temat organizacji i instytucji funkcjonujących w Polsce, które	– na podstawie materiału źródłowego [podręcznika] wymienia (po trzy) przyczyny i konsekwencje kryzysu klimatycznego, – na podstawie materiału źródłowego [podręcznika] wymienia przykłady (po dwa) globalnych i lokalnych współzależności związanych ze zmianami klimatu, – wyszukuje informacje na temat organizacji i instytucji funkcjonujących w Polsce, które podejmują działania na rzecz klimatu; wybiera jedną z nich i krótko opisuje przykłady dotychczasowych sukcesów, – przygotowuje w klasie informacje o wybranych organizacjach i instytucjach działających na rzecz klimatu w wybranej formie, – wyszukuje informacji o zielonym budżecie obywatelskim; krótko opisuje, na czym	– wymienia i omawia (po cztery) przyczyny i konsekwencje kryzysu klimatycznego; wyjaśnia pojęcie kryzys klimatyczny, – omawia przykłady (po dwa) globalnych i lokalnych współzależności związanych ze zmianami klimatu; dokonuje prostego porównania współzależności lokalnych i globalnych, – analizuje wiadomości (co najmniej jedną) dotyczące ekstremalnych zjawisk pogodowych, które w ciągu ostatniego roku pojawiły się w polskich mediach; przedstawia skutki tych zjawisk oraz działania lokalnej społeczności i władz na rzecz mitygacji lub adaptacji do zmian klimatu, – wyszukuje informacje na temat organizacji i instytucji funkcjonujących w Polsce, które podejmują działania na rzecz klimatu, – wybiera jedną z nich i krótko opisuje cele jej	– charakteryzuje (po pięć) przyczyny i konsekwencje kryzysu klimatycznego; definiuje pojęcie kryzys klimatyczny, – omawia przykłady (po trzy) globalnych i lokalnych współzależności związanych ze zmianami klimatu; dokonuje porównania współzależności lokalnych i globalnych, – analizuje wiadomości (co najmniej dwie) dotyczące ekstremalnych zjawisk pogodowych, które w ciągu ostatniego roku pojawiły się w polskich mediach; przedstawia skutki tych zjawisk oraz działania lokalnej społeczności i władz na rzecz mitygacji lub adaptacji do zmian klimatu, – w ramach zbierania informacji przeprowadza wywiady z przedstawicielami danej organizacji lub zorganizuje wycieczkę do siedziby tej instytucji, by spotkać się z jej pracownikami, – podaje przykłady projektów, które zostały zgłoszone i zrealizowane	– analizuje (po siedem) przyczyny i konsekwencje kryzysu klimatycznego; charakteryzuje co oznacza kryzys klimatyczny, – analizuje (po pięć) przykłady globalnych i lokalnych współzależności związanych ze zmianami klimatu; dokonuje porównania współzależności lokalnych i globalnych oraz wyciąga wnioski, – analizuje wiadomości (co najmniej cztery) dotyczące ekstremalnych zjawisk pogodowych, które w ciągu ostatniego roku pojawiły się w polskich i zagranicznych mediach; przedstawia skutki tych zjawisk oraz działania lokalnej społeczności i władz na rzecz mitygacji lub adaptacji do zmian klimatu; wyciąga wnioski z analizy, – wyszukuje informacje na temat organizacji i instytucji funkcjonujących w Polsce, które podejmują działania na rzecz klimatu; wybiera dwie z nich i opisuje cele ich działalności, metody, którymi się posługuje, oraz przykłady dotychczasowych sukcesów, – w miarę możliwości podejmuje współpracę w ramach wolontariatu; potrafi zastosować wiedzę na lekcji, – ocenia zielony budżet obywatelskie jako narzędzie	praca z tekstem z źródłowym wyszukiwanie informacji w internecie praca z tekstem podręcznika wypowiedź argumentacyjna praca w grupach rozmowa na forum klasy pytania podsumowujące	pytania metapoznawcze / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska IZ od N lub ocena stopniem rutyny krytycznego myślenia / samoocena obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena

	z nich; (F) VII. 6) analizuje wybrane bieżące wydarzenie na arenie międzynarodowej, zdobywa i weryfikuje informacje na jego temat, formułuje swoją opinię w jego sprawie i ją prezentuje		podejmują działania na rzecz klimatu; wybiera jedną z nich i krótko opisuje przykłady dotychczasowych sukcesów, – z pomocą nauczyciela wyszukuje informacji o zielonym budżecie obywatelskim; krótko opisuje, na czym polega ta forma partycypacji obywatelskiej, – wyszukuje inicjatywy proekologiczne realizowane w swojej miejscowości lub najbliższej okolicy (co najmniej jedną), – wymienia dwa przykłady działań podejmowanych przez władze lokalne oraz mieszkańców, – podaje dwa przykłady, jak może działać na rzecz klimatu, – potrafi w praktyce podjąć działanie na rzecz klimatu.	polega ta forma partycypacji obywatelskiej, – wyszukuje inicjatywy proekologiczne realizowane w swojej miejscowości lub najbliższej okolicy (co najmniej dwie), – wymienia trzy przykłady działań podejmowanych przez władze lokalne oraz mieszkańców, – podaje cztery przykłady, jak może działać na rzecz klimatu.	działalności, metody, którymi się posługuje, oraz przykłady dotychczasowych sukcesów, – przygotowuje w klasie prezentację wybranych organizacji i instytucji działających na rzecz klimatu w wybranej formie w wybranej formie, – opisuje, na czym polega zielony budżet obywatelski jako forma partycypacji obywatelskiej, – sprawdza, czy w swojej gminie funkcjonuje zielony budżet obywatelski, – wyszukuje inicjatywy proekologiczne realizowane w swojej miejscowości lub najbliższej okolicy (co najmniej trzy) i omawia dwie z nich, – podaje cztery przykłady działań podejmowanych przez władze lokalne oraz mieszkańców, – podaje sześć przykładów, jak może działać na rzecz klimatu i ocenia ich skuteczność.	w ramach zielonego budżetu obywatelskiego, – wyszukuje i omawia inicjatywy proekologiczne realizowane w swojej miejscowości lub najbliższej okolicy (co najmniej cztery), – wymienia pięć przykładów działań podejmowanych przez władze lokalne oraz mieszkańców, – podaje osiem przykładów, jak może działać na rzecz klimatu i ocenia ich skuteczność.	finansowania inicjatyw proekologicznych i uzasadnia swoją opinię, – wyszukuje i prezentuje inicjatywy proekologiczne realizowane w swojej miejscowości lub najbliższej okolicy (co najmniej pięć), – omawia pięć przykładów działań podejmowanych przez władze lokalne oraz mieszkańców, – podaje dziesięć przykładów, jak może działać na rzecz klimatu i ocenia ich skuteczność.		

	DZO Kryteria oceny DZO: 3. Napisanie i wysłanie (opublikowanie) petycji, listu lub listu otwartego do przedstawicieli władz publicznych w ważnej dla ucznia sprawie		– z pomocą nauczyciela przygotowuje tekst listu z prostym uzasadnieniem swoich racji, – z pomocą nauczyciela lub innych uczniów zbiera podpisy (min 30 osób) oraz przygotowuje prostą informację po zakończeniu działań, – prowadzi portfolio obywatelskie do działania.	– z pomocą nauczyciela lub innych uczniów zbiera podpisy (min 20 osób), skutecznie dostarcza list lub petycję do adresata i ma na to poytwierdzenie, – przygotowuje prostą informację po zakończeniu działania i prezentuje ją nauczycielowi.	– przygotowuje tekst listu z uzasadnieniem swoich racji, – angażuje się w akcję informacyjną na temat działania; przy pomocy innych uczniów zbiera podpisy (min 20 osób), – dokumentuje działanie i prezentuje jego efekty nauczycielowi, – prowadzi portfolio obywatelskie do działania w wymaganej formie.	– przygotowuje tekst listu z oceną sytuacji i rozbudowanym uzasadnieniem swoich racji, – współprzygotowuje akcję informacyjną na temat działania (listu otwartego), aby znaleźć poparcie jak największej liczby osób; zbiera samodzielnie podpisy 20 osób, – dokumentuje działanie w wybranej formie, -prezentuje/publikuje efekty swojej pracy na forum klasy, – prowadzi portfolio obywatelskie, w którym na bieżąco zamieszcza materiały pokazujące jego pracę.	– przedstawia propozycje rozwiązań, – przygotowuje i przeprowadza akcję informacyjną na temat działania (listu otwartego), aby znaleźć poparcie jak największej liczby osób; zbiera samodzielnie podpisy ponad 20 osób, – przygotowuje odpowiednio opracowanie materiały, formułuje wnioski, - dokonuje podsumowania i samoceny.	działanie obywatelskie	pytania metapoznawcze / samoocena ocena stopniem obserwacja / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena portfolio obywatelskie obywatelskie

Plan wynikowy z wymaganiami edukacyjnymi przedmiotu edukacja zdrowotna dla szkoły ponadpodstawowej

Temat	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
I. Wartości i postawy					
1. Godność człowieka a różnorodność	– wie, co oznacza pojęcie godności człowieka, – potrafi wskazać przykłady różnorodności w społeczeństwie, – rozpoznaje proste sytuacje naruszenia szacunku wobec innych.	– wyjaśnia, czym jest godność człowieka i dlaczego jest wartością podstawową, – podaje przykłady stereotypów i uprzedzeń, – opisuje znaczenie szacunku wobec różnic kulturowych, społecznych i osobistych.	– odróżnia stereotyp od uprzedzenia i dyskryminacji, – analizuje skutki zachowań naruszających godność człowieka, – wskazuje sposoby reagowania na przejawy nietolerancji, – stosuje w prostych sytuacjach zasady komunikacji bez przemocy.	– argumentuje znaczenie godności człowieka w kontekście praw człowieka i życia społecznego, – podaje przykłady pozytywnych postaw wobec różnorodności, – ocenia wpływ stereotypów i uprzedzeń na relacje międzyludzkie, – świadomie stosuje zasady dialogu opartego na szacunku i empatii.	– samodzielnie analizuje i ocenia złożone sytuacje społeczne dotyczące naruszania godności, – przygotowuje prezentację lub projekt na temat przeciwdziałania dyskryminacji i promowania równości, – wskazuje związki między pojęciem godności a różnymi systemami wartości (np. filozofia, religia, prawo),

					– proponuje autorskie rozwiązania wspierające szacunek wobec różnorodności w swoim otoczeniu.
2. Prospołeczne postawy wobec zdrowia	– wie, co oznacza pojęcie postawy prospołecznej, – potrafi podać prosty przykład zachowania sprzyjającego zdrowiu innych osób, – rozpoznaje sytuacje, w których brak troski o zdrowie może szkodzić innym, – rozpoznaje, że działania na rzecz zdrowia mogą wspierać zrównoważony rozwój.	– wyjaśnia, czym są prospołeczne postawy wobec zdrowia, – podaje przykłady działań wspierających zdrowie jednostki i grupy, – wskazuje znaczenie współpracy i empatii w trosce o zdrowie, – podaje przykłady działań prozdrowotnych zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz wyjaśnia znaczenie badań naukowych dla ochrony zdrowia.	– analizuje rolę postaw prospołecznych w profilaktyce i promocji zdrowia, – rozróżnia zachowania prozdrowotne i egoistyczne, – wskazuje skutki egoistycznych postaw wobec zdrowia dla jednostki i społeczeństwa, – potrafi zaproponować proste działania prozdrowotne we współpracy z innymi, – wyjaśnia związek między postawami prospołecznymi,	– ocenia znaczenie solidarności i wzajemnego wsparcia w kształtowaniu zdrowego społeczeństwa, – analizuje przykłady inicjatyw prospołecznych w zakresie ochrony zdrowia, – świadomie prezentuje własną postawę odpowiedzialności za zdrowie swoje i innych, – umiejętnie argumentuje na rzecz współdziałania w	– opracowuje projekt lub inicjatywę prozdrowotną angażującą innych, – samodzielnie ocenia i porównuje różne modele postaw wobec zdrowia w społeczeństwie, – wykazuje się inicjatywą w promowaniu prospołecznych działań na rzecz zdrowia, – prezentuje autorskie rozwiązania lub działania wspierające zdrowie społeczności lokalnej,

			zdrowiem i zrównoważonym rozwojem oraz wskazuje sposoby wspierania badań naukowych w obszarze zdrowia.	sprawach zdrowia, – ocenia inicjatywy prozdrowotne także pod kątem ich wpływu na zrównoważony rozwój i znaczenia wiedzy naukowej.	– projektuje działanie łączące promocję zdrowia ze zrównoważonym rozwojem i wskazuje możliwe formy wspierania badań naukowych w obszarze zdrowia.
3. Altruizm. Znaczenie transplantologii i krwiodawstwa	– wie, co oznacza pojęcie altruizmu, – potrafi podać prosty przykład zachowania altruistycznego, – zna podstawowe formy dawstwa (np. krwi), – rozpoznaje, że dawstwo może dotyczyć komórek, tkanek i narządów, a oddawanie krwi może mieć formę honorowego	– wyjaśnia, czym jest altruizm i czym różni się od egoizmu, – podaje przykłady działań altruistycznych w codziennym życiu, – opisuje znaczenie dawstwa krwi lub innych tkanek dla ratowania zdrowia i życia, – wyjaśnia znaczenie dawstwa komórek, tkanek i narządów za życia i po śmierci oraz	– analizuje rolę altruizmu w budowaniu więzi społecznych, – wskazuje różne formy dawstwa (np. szpiku, organów) i ich znaczenie, – rozpoznaje wartości etyczne związane z pomocą innym, – potrafi uzasadnić, dlaczego altruizm ma wartość społeczną i zdrowotną, – rozróżnia dawstwo za	– ocenia wpływ postaw altruistycznych na społeczeństwo i jednostkę, – wyjaśnia prawne i medyczne uwarunkowania dawstwa, – świadomie prezentuje własną opinię na temat altruizmu i dawstwa oraz popiera ją argumentami, – wskazuje instytucje	– opracowuje projekt lub prezentację promującą idee dawstwa i altruizmu, – analizuje przykłady znanych działań altruistycznych i ich konsekwencje społeczne, – proponuje autorskie sposoby wspierania działań prozdrowotnych i altruistycznych w społeczności lokalnej, – wykazuje inicjatywę

	krwiodawstwa.	honorowego krwiodawstwa.	życia i po śmierci oraz wskazuje znaczenie obu form dla ratowania zdrowia i życia.	wspierające i organizujące akcje dawstwa.	w angażowaniu innych w działania na rzecz dawstwa i pomocy potrzebującym.
4. Wolontariat jako forma wspierania innych	– wie, co oznacza pojęcie wolontariatu, – potrafi podać prosty przykład działań wolontariackich, – rozpoznaje sytuacje, w których można nieść pomoc innym.	– wyjaśnia, czym jest wolontariat i jakie są jego główne formy, – podaje przykłady organizacji, w których działa wolontariat, – opisuje podstawowe korzyści płynące z działań wolontariackich, – wskazuje przykłady wolontariatu na rzecz zdrowia kierowanego do seniorów, osób z niepełnosprawnościami i osób niesamodzielnych.	– analizuje znaczenie wolontariatu dla osób potrzebujących i dla wolontariuszy, – wskazuje cechy dobrego wolontariusza (np. empatia, odpowiedzialność, umiejętność współpracy), – rozpoznaje przykłady działań wolontariackich w środowisku lokalnym i globalnym, – potrafi wskazać różnice między wolontariatem doraźnym a długoterminowym, – uczestniczy w	– ocenia rolę wolontariatu w budowaniu więzi społecznych i integracji międzyludzkiej, – analizuje własne predyspozycje do pracy wolontariackiej, – świadomie prezentuje własną opinię na temat znaczenia wolontariatu w społeczeństwie, – potrafi wskazać zagrożenia lub trudności związane z wolontariatem i sposoby ich przezwyciężania, – inicjuje działanie	– opracowuje projekt lub inicjatywę wolontariacką, którą można zrealizować w społeczności lokalnej, – przedstawia prezentację na temat dobrych praktyk wolontariatu w Polsce i na świecie, – proponuje autorskie rozwiązania wspierające rozwój wolontariatu, – wykazuje się inicjatywą w angażowaniu rówieśników do działań wolontariackich.

			planowaniu lub realizacji prostego działania wolontariackiego na rzecz zdrowia.	wolontariackie na rzecz zdrowia dostosowane do potrzeb wybranej grupy odbiorców.	
II. Zdrowie fizyczne					
1. Styl życia i zdrowie w cyklu życia człowieka	– wie, co oznacza pojęcie stylu życia, – potrafi podać przykłady zachowań sprzyjających zdrowiu, – rozpoznaje podstawowe czynniki szkodliwe dla zdrowia, – wie, że stan jamy ustnej wpływa na zdrowie całego organizmu, – wie, że antybiotyki stosuje się w leczeniu zakażeń bakteryjnych, a nie wirusowych, – wie, że BMI i obwód	– wyjaśnia, czym jest zdrowy styl życia, – podaje przykłady codziennych nawyków wspierających zdrowie, – opisuje znaczenie ruchu, snu i odżywiania dla prawidłowego funkcjonowania organizmu, – wymienia podstawowe zasady profilaktyki stomatologicznej: regularne szczotkowanie zębów pastą z fluorem, higienę przestrzeni	– analizuje wpływ stylu życia na zdrowie w różnych etapach życia (dzieciństwo, młodość, dorosłość, starość), – wskazuje skutki niedoboru aktywności fizycznej i niezdrowej diety, – rozróżnia zachowania sprzyjające zdrowiu od zachowań ryzykownych (np. używki), – potrafi zaproponować działania profilaktyczne w codziennym życiu, – wyjaśnia mechanizm	– ocenia wpływ stylu życia na długość i jakość życia, – porównuje potrzeby zdrowotne różnych grup wiekowych, – wskazuje zależności między zdrowiem fizycznym, psychicznym i społecznym, – świadomie argumentuje na rzecz dbania o zdrowie w perspektywie długofalowej, – uzasadnia znaczenie profilaktyki	– opracowuje indywidualny plan zdrowego stylu życia z podziałem na etapy życia, – przygotowuje prezentację lub projekt dotyczący promocji zdrowego stylu życia wśród rówieśników lub w społeczności lokalnej, – samodzielnie wyszukuje i analizuje dane o zależności między stylem życia a chorobami cywilizacyjnymi, – proponuje własne

	talii są wskaźnikami wykorzystywanymi w ocenie masy ciała.	międzyzębowych, ograniczanie cukrów i regularne przeglądy stomatologiczne, – wyjaśnia, że o zastosowaniu antybiotyku decyduje lekarz, i podaje podstawowe zasady prawidłowego przyjmowania antybiotyków, – opisuje znaczenie profilaktyki nadwagi i otyłości oraz zespołu metabolicznego.	powstawania próchnicy oraz rolę płytki nazębnej, śliny i fluoru w zdrowiu jamy ustnej, – oblicza BMI, mierzy obwód talii i porównuje wyniki z podanymi normami, – wyjaśnia pojęcie antybiotykooporności i wskazuje zachowania sprzyjające jej rozwojowi.	stomatologicznej dla zdrowia całego organizmu, – interpretuje BMI i obwód talii w kontekście ryzyka nadwagi, otyłości i zespołu metabolicznego, – uzasadnia, kiedy stosowanie antybiotyków jest wskazane, a kiedy niewskazane, oraz ocenia skutki ich niewłaściwego stosowania.	rozwiązania sprzyjające poprawie jakości życia w perspektywie starzenia się społeczeństwa. – opracowuje materiał lub działanie edukacyjne dotyczące profilaktyki zdrowia jamy ustnej, – analizuje zależności między otyłością, zespołem metabolicznym a ryzykiem innych chorób i proponuje działania profilaktyczne, – analizuje antybiotykooporność jako problem zdrowia publicznego i proponuje działania ograniczające jej rozwój.

2. Profilaktyka kardiologiczna i onkologiczna: klucz do zdrowego życia	– wie, co oznacza pojęcie profilaktyka, – potrafi podać prosty przykład zachowania sprzyjającego zdrowiu (np. ruch, unikanie używek), – rozumie, że choroby serca i nowotwory są poważnym zagrożeniem dla zdrowia, – wie, że pomiar ciśnienia tętniczego jest elementem profilaktyki kardiologicznej.	– wyjaśnia znaczenie profilaktyki dla ochrony zdrowia, – wymienia czynniki ryzyka chorób serca i nowotworów, – podaje przykłady codziennych działań ograniczających ryzyko chorób cywilizacyjnych, – opisuje podstawowe zasady prawidłowego pomiaru ciśnienia tętniczego aparatem automatycznym, – wymienia przykłady programów profilaktycznych w onkologii realizowanych w Polsce.	– analizuje zależności między stylem życia a ryzykiem chorób kardiologicznych i onkologicznych, – wskazuje zachowania sprzyjające zachowaniu zdrowego układu krążenia i zmniejszające ryzyko nowotworów, – potrafi zinterpretować podstawowe dane o zachorowalności i umieralności, – rozpoznaje rolę badań profilaktycznych w zapobieganiu chorobom, – prawidłowo wykonuje pomiar ciśnienia tętniczego aparatem automatycznym i	– ocenia skuteczność działań profilaktycznych w obszarze kardiologii i onkologii, – porównuje różne sposoby przeciwdziałania chorobom cywilizacyjnym, – świadomie wskazuje znaczenie aktywności fizycznej, diety i rezygnacji z używek w profilaktyce, – argumentuje potrzebę wdrażania programów zdrowotnych w społeczeństwie, – interpretuje wynik pomiaru w odniesieniu do podanych norm i analizuje czynniki,	– opracowuje indywidualny lub grupowy plan działań profilaktycznych w zakresie chorób serca i nowotworów, – przygotowuje prezentację lub kampanię edukacyjną na temat profilaktyki chorób cywilizacyjnych, – samodzielnie analizuje i interpretuje dane statystyczne dotyczące profilaktyki zdrowotnej, – proponuje autorskie rozwiązania wspierające działania prozdrowotne w społeczności lokalnej, – planuje i realizuje działanie edukacyjne uczące prawidłowego

			odczytuje wynik.	które mogły wpłynąć na jego wartość.	pomiaru ciśnienia oraz odpowiedzialnej interpretacji uzyskanych wyników.
3. Samobadanie i diagnostyka: ochrona zdrowia własnego i innych	– wie, że badania profilaktyczne służą ochronie zdrowia, – potrafi podać przykład badania diagnostycznego (np. morfologia krwi), – rozpoznaje, że wczesne wykrycie choroby zwiększa szanse na skuteczne leczenie, – wie, że regularna ocena skóry i znamion oraz samobadanie piersi lub jąder są elementami profilaktyki zdrowotnej.	– wyjaśnia, czym jest samobadanie i profilaktyka diagnostyczna, – wymienia podstawowe metody samobadania (np. piersi, jąder), – podaje przykłady badań przesiewowych i ich znaczenie (np. cytologia, mammografia).	– analizuje znaczenie samobadania i badań profilaktycznych dla ochrony zdrowia, – rozpoznaje objawy, które wymagają konsultacji lekarskiej, – potrafi zaplanować udział w wybranych badaniach diagnostycznych, – wskazuje, w jaki sposób regularne badania wpływają na obniżenie ryzyka chorób, – stosuje zasadę ABCDE do oceny znamion i wskazuje zmiany wymagające konsultacji	– ocenia rolę profilaktyki diagnostycznej w zapobieganiu chorobom cywilizacyjnym, – porównuje różne rodzaje badań przesiewowych i wskazuje ich grupy docelowe, – świadomie prezentuje własne podejście do dbania o zdrowie poprzez regularną diagnostykę, – argumentuje potrzebę systematycznych badań dla jednostki i	– opracowuje indywidualny plan badań profilaktycznych dostosowany do wieku i płci, – przygotowuje prezentację lub projekt edukacyjny na temat znaczenia diagnostyki i samobadania, – samodzielnie analizuje materiały edukacyjne lub dane statystyczne dotyczące badań profilaktycznych, – proponuje własne rozwiązania promujące systematyczne badania w społeczności lokalnej, – opracowuje rzetelny

			lekarskiej.	społeczeństwa, – uzasadnia potrzebę regularnego samobadania piersi lub jąder i oceny skóry oraz dobiera właściwy sposób reagowania na niepokojące zmiany.	materiał edukacyjny zachęcający do regularnego samobadania i oceny znamion.
4. Transplantologia i dawstwo narządów	– wie, co oznacza pojęcie transplantacji, – potrafi podać prosty przykład przeszczepu ratującego życie, – rozpoznaje, że dawstwo narządów jest formą pomocy innym, – wie, że decyzje dotyczące dawstwa wiążą się z wyrażeniem woli dawcy.	– wyjaśnia, czym jest transplantologia i na czym polega dawstwo, – wymienia rodzaje przeszczepów (np. od dawcy żywego, od osoby zmarłej), – podaje przykłady narządów i tkanek, które można przeszczepiać, – wyjaśnia pojęcia zgody świadomej, zgody domniemanej i sprzeciwu wyrażonego	– analizuje znaczenie transplantacji dla ratowania zdrowia i życia, – wskazuje instytucje i organizacje zajmujące się koordynacją przeszczepów, – wyjaśnia podstawowe aspekty prawne i etyczne dawstwa w Polsce, – rozpoznaje korzyści i zagrożenia związane z przeszczepami,	– ocenia wpływ transplantologii na rozwój medycyny i zdrowie społeczeństwa, – porównuje różne rodzaje przeszczepów pod kątem ich znaczenia i trudności, – świadomie prezentuje własną opinię na temat dawstwa narządów, – argumentuje znaczenie solidarności i altruizmu w kontekście	– opracowuje projekt edukacyjny lub kampanię promującą ideę dawstwa narządów, – przygotowuje prezentację na temat współczesnych osiągnięć transplantologii, – samodzielnie analizuje przypadki etycznych dylematów związanych z przeszczepami, – proponuje autorskie

		za życia.	– wyjaśnia rolę osób bliskich dawcy w kwestiach związanych z dawstwem narządów po śmierci.	transplantologii, – analizuje znaczenie wyrażenia i udokumentowania woli dawcy oraz prawne i etyczne aspekty zgody i sprzeciwu.	rozwiązania wspierające rozwój dawstwa w społeczności lokalnej, – analizuje złożony przypadek dotyczący woli dawcy i roli osób bliskich, odwołując się do zasad prawa i etyki transplantacyjnej.
5. Profilaktyka chorób zakaźnych i opieka paliatywna (temat fakultatywny)	– wie, że choroby zakaźne stanowią zagrożenie dla zdrowia, – potrafi podać przykład choroby zakaźnej, – rozpoznaje, że opieka paliatywna dotyczy osób ciężko chorych, – wie, że opieka paliatywna i terapia uporczywa nie oznaczają tego	– wyjaśnia, na czym polega profilaktyka chorób zakaźnych, – wymienia podstawowe sposoby zapobiegania zakażeniom (np. higiena, szczepienia), – podaje przykłady form opieki nad osobą przewlekle chorą. – wyjaśnia, czym jest terapia uporczywa, i odróżnia ją od opieki	– analizuje znaczenie szczepień i działań profilaktycznych w ochronie zdrowia, – wskazuje konsekwencje zaniedbań w profilaktyce chorób zakaźnych, – opisuje rolę opieki paliatywnej w poprawie jakości życia osób chorych, – rozpoznaje potrzeby	– ocenia rolę profilaktyki chorób zakaźnych w zdrowiu publicznym, – porównuje różne formy opieki nad osobami przewlekle i nieuleczalnie chorymi, – świadomie argumentuje znaczenie empatii i wsparcia wobec osób chorych i ich rodzin, – wskazuje przykłady	– opracowuje projekt edukacyjny na temat profilaktyki chorób zakaźnych lub wsparcia osób w opiece paliatywnej, – przygotowuje prezentację o roli instytucji i organizacji zajmujących się opieką paliatywną, – samodzielnie analizuje dane o skuteczności szczepień i

	samego.	paliatywnej.	emocjonalne i społeczne pacjentów objętych opieką paliatywną, – porównuje opiekę paliatywną i terapię uporczywą pod względem ich celów i charakteru działań.	kampanii profilaktycznych i programów opieki paliatywnej.	działań profilaktycznych, – proponuje autorskie rozwiązania wspierające osoby przewlekle i terminalnie chore w społeczności lokalnej.
6. Zdrowie na co dzień: jak dbać o ciało i umysł	– wie, że zdrowie zależy od codziennych nawyków, – potrafi podać przykład zachowania korzystnego dla zdrowia (np. sen, ruch, higiena), – rozpoznaje, że stres ma wpływ na samopoczucie.	– wyjaśnia, jak codzienne czynności wpływają na zdrowie fizyczne i psychiczne, – podaje przykłady działań wspierających odporność, – zna podstawowe sposoby dbania o higienę i odpoczynek.	– analizuje zależność między stylem życia a stanem zdrowia, – wskazuje skutki braku równowagi między nauką, pracą a odpoczynkiem, – potrafi zaplanować prosty harmonogram dnia wspierający zdrowie, – rozróżnia zachowania wzmacniające odporność od tych,	– ocenia znaczenie codziennych nawyków dla długofalowego zdrowia, – porównuje różne sposoby radzenia sobie ze stresem i wskazuje ich skuteczność, – świadomie argumentuje na rzecz równowagi między ciałem a umysłem, – wskazuje znaczenie regeneracji i odpoczynku w	– opracowuje indywidualny plan dnia lub tygodnia wspierający zdrowie fizyczne i psychiczne, – przygotowuje prezentację lub projekt o wpływie codziennych nawyków na dobrostan, – samodzielnie analizuje wyniki badań dotyczących stylu życia i zdrowia, – proponuje własne rozwiązania sprzyjające

			które ją osłabiają.	utrzymaniu zdrowia.	równowadze ciała i umysłu możliwe do wykorzystania w społeczności szkolnej lub lokalnej.
III. Aktywność fizyczna					
1. Aktywność przez całe życie: jak dobrać ją do wieku i potrzeb	– wie, że aktywność fizyczna jest potrzebna dla zdrowia, – potrafi podać przykład prostej formy ruchu, – rozpoznaje, że potrzeby ruchowe zmieniają się wraz z wiekiem.	– wyjaśnia, jakie znaczenie ma ruch dla zdrowia, – podaje przykłady form aktywności odpowiednich dla różnych grup wiekowych, – wskazuje podstawowe różnice w potrzebach ruchowych dzieci i dorosłych.	– analizuje wpływ aktywności fizycznej na zdrowie fizyczne i psychiczne, – wskazuje skutki braku ruchu w różnych etapach życia, – potrafi zaproponować formy aktywności dostosowane do wieku i stanu zdrowia, – rozróżnia aktywności rekreacyjne od sportowych i wyczynowych, – dobiera aktywność fizyczną do	– ocenia znaczenie systematycznej aktywności fizycznej w perspektywie całego życia, – porównuje potrzeby ruchowe różnych grup wiekowych i uzasadnia różnice, – świadomie wskazuje formy ruchu sprzyjające zdrowiu w starszym wieku, – argumentuje konieczność dostosowania intensywności ćwiczeń do możliwości	– opracowuje indywidualny plan aktywności fizycznej dostosowany do wieku i potrzeb, – przygotowuje prezentację lub projekt dotyczący promocji aktywności fizycznej wśród wybranej grupy wiekowej, – samodzielnie analizuje dane o wpływie ruchu na zdrowie w różnych etapach życia, – proponuje autorskie rozwiązania

			zróżnicowanych potrzeb i stanu zdrowia, np. w ciąży i po porodzie, w okresie menopauzy lub andropauzy, przy niepełnosprawności lub chorobie przewlekłej.	organizmu, – uzasadnia dobór aktywności fizycznej, odwołując się do rekomendacji oraz wiarygodnych i rzetelnych źródeł informacji.	wspierające aktywność fizyczną w społeczności lokalnej lub szkolnej, – opracowuje program aktywności fizycznej dla wybranej grupy o zróżnicowanych potrzebach, oparty na rekomendacjach i wiarygodnych źródłach informacji.
2. Sedentaryzm: zagrożenia i sposoby przeciwdziałania	– wie, że siedzący tryb życia jest szkodliwy dla zdrowia, – potrafi podać przykład negatywnego skutku braku ruchu, – rozpoznaje, że długotrwałe siedzenie wymaga przerw.	– wyjaśnia, czym jest sedentaryzm, – podaje przykłady chorób i dolegliwości związanych z siedzącym trybem życia, – wskazuje proste sposoby ograniczania skutków braku ruchu.	– analizuje zależność między stylem życia a chorobami cywilizacyjnymi, – wskazuje konkretne działania przeciwdziałające skutkom siedzącego trybu życia (np. przerwy, ćwiczenia, ergonomiczne miejsce pracy), – potrafi zaplanować	– ocenia wpływ sedentaryzmu na zdrowie fizyczne i psychiczne, – porównuje różne strategie zapobiegania skutkom siedzącego trybu życia, – świadomie wskazuje znaczenie równowagi między pracą, nauką a ruchem, – argumentuje	– opracowuje indywidualny lub grupowy plan przeciwdziałania skutkom siedzącego trybu życia, – przygotowuje prezentację lub projekt edukacyjny na temat zagrożeń sedentaryzmu, – samodzielnie analizuje wyniki badań

			własny dzień tak, aby ograniczyć czas spędzany w pozycji siedzącej, – rozpoznaje czynniki ryzyka związane z brakiem aktywności.	potrzebę aktywności fizycznej jako elementu profilaktyki.	dotyczących wpływu siedzącego trybu życia na zdrowie, – proponuje autorskie rozwiązania wspierające codzienną aktywność w społeczności szkolnej lub lokalnej.
3. Bezpieczna aktywność fizyczna: zagrożenia i ich unikanie	– wie, że aktywność fizyczna wymaga przestrzegania zasad bezpieczeństwa, – potrafi podać przykład urazu związanego z ćwiczeniami, – rozpoznaje potrzebę rozgrzewki przed wysiłkiem, – rozpoznaje, że zła jakość powietrza może zwiększać ryzyko związane z aktywnością fizyczną na	– wyjaśnia podstawowe zasady bezpiecznego uprawiania sportu, – podaje przykłady ćwiczeń pomagających uniknąć kontuzji, – wskazuje znaczenie odpoczynku i higieny dla regeneracji organizmu.	– analizuje przyczyny najczęstszych urazów sportowych, – wskazuje sposoby zapobiegania kontuzjom (np. dobór sprzętu, właściwa technika), – potrafi zaplanować bezpieczny trening dostosowany do swoich możliwości, – rozróżnia zachowania sprzyjające zdrowiu od tych, które niosą	– ocenia wpływ prawidłowego przygotowania, techniki i regeneracji na bezpieczeństwo ćwiczeń, – porównuje różne strategie zapobiegania urazom w sporcie i rekreacji, – świadomie wskazuje znaczenie profilaktyki kontuzji dla długotrwałego zdrowia, – argumentuje	– opracowuje plan treningu uwzględniający zasady bezpieczeństwa i profilaktyki urazów, – przygotowuje projekt lub prezentację na temat bezpiecznej aktywności fizycznej, – samodzielnie analizuje materiały dotyczące profilaktyki kontuzji i ich leczenia, – proponuje autorskie rozwiązania

	zewnątrz.		ryzyko, – planuje wysiłek fizyczny z uwzględnieniem jakości powietrza i miejsca aktywności, np. z dala od dróg o dużym natężeniu ruchu.	konieczność dostosowania aktywności fizycznej do wieku i kondycji, – ocenia warunki środowiskowe przed podjęciem aktywności fizycznej i uzasadnia potrzebę zmiany miejsca, czasu lub intensywności wysiłku.	wspierające bezpieczne uprawianie sportu w społeczności lokalnej, – opracowuje zalecenia dotyczące bezpiecznej aktywności fizycznej w warunkach zróżnicowanej jakości powietrza.
4. Znaczenie turystyki dla zdrowia fizycznego, psychicznego i społecznego	– wie, że turystyka jest formą aktywności fizycznej, – potrafi podać przykład prostej formy turystyki (np. piesza, rowerowa), – rozpoznaje, że turystyka wspiera zdrowie.	– wyjaśnia, na czym polega turystyka jako aktywność fizyczna, – podaje przykłady korzyści zdrowotnych i społecznych płynących z turystyki, – wskazuje podstawowe zasady bezpieczeństwa	– analizuje znaczenie turystyki dla zdrowia fizycznego i psychicznego, – wskazuje różne formy turystyki i porównuje ich wpływ na organizm, – potrafi zaplanować prostą wycieczkę turystyczną, – rozpoznaje zagrożenia związane z turystyką i zna sposoby ich	– ocenia rolę turystyki w integracji społecznej i budowaniu więzi, – świadomie wskazuje wpływ turystyki na rozwój zainteresowań i równowagę psychiczną, – porównuje zasady bezpieczeństwa i przygotowania w różnych rodzajach turystyki, – argumentuje	– opracowuje projekt wycieczki turystycznej uwzględniający aspekty zdrowotne, społeczne i ekologiczne, – przygotowuje prezentację o wpływie turystyki na zdrowie i środowisko, – samodzielnie analizuje materiały dotyczące zrównoważonej

		podczas wycieczki.	unikania, – uwzględnia podstawowe zasady zrównoważonej turystyki podczas planowania wycieczki i jej realizacji.	konieczność dbania o środowisko naturalne podczas uprawiania turystyki.	turystyki, – proponuje autorskie rozwiązania promujące turystykę jako formę aktywności w społeczności lokalnej.
5. Rola aktywności fizycznej w zdrowiu psychicznym i społecznym	– wie, że ruch wpływa nie tylko na ciało, ale i na samopoczucie, – potrafi podać przykład aktywności poprawiającej nastrój, – rozpoznaje, że ćwiczenia mogą wspierać relacje z innymi.	– wyjaśnia, jak aktywność fizyczna wpływa na zdrowie psychiczne, – podaje przykłady ćwiczeń redukujących stres, – wskazuje rolę sportu w budowaniu relacji społecznych.	– analizuje korzyści psychiczne płynące z ruchu (np. redukcja napięcia, lepsza koncentracja), – opisuje znaczenie aktywności fizycznej dla integracji i współpracy w grupie, – potrafi zaplanować prostą aktywność wspierającą zdrowie psychiczne, – rozróżnia wartości społeczne kształtowane przez sport (np. *fair*	– ocenia znaczenie aktywności fizycznej w profilaktyce problemów psychicznych, – świadomie wskazuje wpływ sportu i rekreacji na budowanie więzi społecznych, – porównuje różne formy aktywności pod kątem ich wpływu na dobrostan psychiczny i społeczny, – argumentuje konieczność dbania o równowagę między	– opracowuje projekt zajęć lub kampanię promującą aktywność fizyczną jako sposób wspierania zdrowia psychicznego, – przygotowuje prezentację o znaczeniu sportu w budowaniu wspólnoty, – samodzielnie analizuje badania dotyczące wpływu ruchu na zdrowie psychiczne, – proponuje autorskie działania wzmacniające

			play, solidarność).	ciałem i umysłem poprzez ruch.	dobrostan psychiczny i więzi społeczne poprzez aktywność fizyczną.
IV. Odżywianie					
1. Jak planować zdrową i zrównoważoną dietę?	– wie, że sposób odżywiania wpływa na zdrowie, – potrafi podać przykład zdrowego produktu spożywczego, – rozpoznaje podstawowe grupy pokarmowe.	– wyjaśnia, czym jest zdrowa dieta, – podaje przykłady posiłków wspierających zdrowie, – wskazuje rolę warzyw, owoców i wody w codziennym jadłospisie, – wskazuje przykłady wiarygodnych i rzetelnych źródeł informacji o żywieniu.	– analizuje znaczenie składników odżywczych dla organizmu, – wskazuje skutki niedoborów lub nadmiaru składników odżywczych, – rozpoznaje różnice między zdrową a niezdrową dietą, – planuje posiłki w oparciu o wybrany zbilansowany model żywienia i sprawdzone informacje.	– ocenia wpływ diety na zdrowie fizyczne i psychiczne, – porównuje różne modele żywieniowe i wskazuje ich zalety i wady, – świadomie argumentuje znaczenie zrównoważonej diety w profilaktyce chorób, – wskazuje zależność między dietą a kondycją organizmu w długiej perspektywie, – uzasadnia wpływ wybranych modeli żywieniowych na zdrowie człowieka i	– opracowuje pełny plan żywieniowy dla wybranej grupy wiekowej lub osoby o szczególnych potrzebach, – przygotowuje prezentację lub projekt promujący zdrowe żywienie, – samodzielnie analizuje dane o wpływie żywienia na zdrowie i jakość życia, – proponuje autorskie rozwiązania wspierające zdrowe nawyki żywieniowe w społeczności lokalnej

				środowisko naturalne.	lub szkolnej, – samodzielnie dobiera, porównuje i weryfikuje źródła informacji wykorzystywane podczas planowania diety.
2. Od pola do stołu: jak zrównoważone żywienie wpływa na zdrowie i środowisko?	– wie, że produkcja żywności wpływa na środowisko, – potrafi podać przykład zdrowego produktu pochodzenia naturalnego, – rozpoznaje, że sposób wytwarzania żywności ma znaczenie dla zdrowia, – rozpoznaje, że przetwarzanie żywności może wpływać na jej wartość odżywczą.	– wyjaśnia, czym jest zrównoważone żywienie, – podaje przykłady produktów ekologicznych i lokalnych, – wskazuje proste wybory konsumenckie sprzyjające zdrowiu i środowisku, – wyjaśnia na prostych przykładach, w jaki sposób przetwarzanie może zmieniać wartość odżywczą produktów.	– analizuje zależność między sposobem produkcji żywności a zdrowiem człowieka, – wskazuje różnice między tradycyjną a zrównoważoną produkcją żywności, – potrafi ocenić wpływ konsumpcji na środowisko naturalne, – rozpoznaje oznaczenia i certyfikaty związane z produkcją ekologiczną, – porównuje produkty	– ocenia wpływ wyborów konsumenckich na zdrowie i środowisko, – świadomie porównuje skutki stosowania różnych modeli produkcji żywności, – argumentuje konieczność wspierania zrównoważonego rolnictwa, – wskazuje znaczenie idei „od pola do stołu” w kontekście globalnych wyzwań	– opracowuje projekt lub prezentację na temat zrównoważonego żywienia, – przygotowuje plan działań promujących świadome wybory konsumenckie w społeczności lokalnej, – samodzielnie analizuje źródła naukowe dotyczące wpływu produkcji żywności na zdrowie i środowisko, – proponuje autorskie

			o różnym stopniu przetworzenia pod względem ich wartości odżywczej.	zdrowotnych, – analizuje korzyści i możliwe niekorzystne skutki wybranych metod przetwarzania żywności dla jej jakości i wartości odżywczej.	rozwiązania wspierające odpowiedzialne rolnictwo i konsumpcję, – samodzielnie ocenia wpływ wybranych procesów technologicznych na wartość odżywczą żywności i uzasadnia wybór korzystniejszego produktu.
3. Reklamy i trendy: jak wpływają na nasze wybory żywieniowe?	– wie, że reklamy zachęcają do kupowania produktów, – potrafi podać przykład reklamy żywności, – rozpoznaje, że nie wszystkie modne diety są zdrowe.	– wyjaśnia, w jaki sposób reklamy oddziałują na konsumenta, – podaje przykłady trendów żywieniowych, – wskazuje zagrożenia wynikające z nieprzemyślanego podążania za modą w odżywianiu.	– analizuje techniki perswazji i manipulacji stosowane w reklamach żywności, – porównuje informacje z reklam z wiedzą o zdrowym odżywianiu, – potrafi wskazać różnice między reklamowanym produktem a jego	– ocenia wpływ reklam i trendów na codzienne wybory żywieniowe, – świadomie wskazuje, jak unikać manipulacji reklamowych, – porównuje różne trendy żywieniowe, wskazując ich zalety i wady, – argumentuje potrzebę krytycznego	– opracowuje prezentację lub projekt na temat wpływu reklam i trendów na zdrowie, – przygotowuje analizę wybranej kampanii reklamowej w kontekście jej zgodności z wiedzą naukową, – samodzielnie wyszukuje i ocenia

			rzeczywistą wartością, – ocenia skutki ulegania modnym dietom.	podejścia do informacji medialnych o żywności.	informacje o modach żywieniowych, – proponuje autorskie rozwiązania wspierające świadome wybory konsumenckie wśród rówieśników.
4. Świadome wybory żywieniowe: od wiedzy do praktyki	– wie, że wybory żywieniowe wpływają na zdrowie, – potrafi podać przykład zdrowego produktu spożywczego, – rozpoznaje podstawowe informacje na etykiecie (np. termin ważności).	– wyjaśnia, na czym polegają świadome wybory żywieniowe, – podaje przykłady porównania produktów pod względem wartości odżywczej, – wskazuje znaczenie czytania etykiet produktów.	– analizuje wartość odżywczą produktów i dokonuje prostych porównań, – potrafi zaplanować zakupy spożywcze zgodne z zasadami zdrowego odżywiania, – rozpoznaje różnice między deklaracjami producentów a rzeczywistym składem	– świadomie podejmuje decyzje konsumenckie na podstawie wiedzy o żywieniu, – porównuje produkty pod kątem ich jakości i wartości odżywczej, – argumentuje znaczenie praktycznego stosowania wiedzy o zdrowym żywieniu,	– opracowuje jadłospis lub plan zakupów zgodny z zasadami zdrowej diety, – przygotowuje prezentację lub projekt promujący świadome wybory konsumenckie, – samodzielnie analizuje i interpretuje etykiety różnych produktów

			produktu, – ocenia swoje codzienne wybory żywieniowe.	– wskazuje sposoby poprawy własnych nawyków żywieniowych.	spożywczych, – proponuje autorskie rozwiązania wspierające edukację żywieniową wśród rówieśników.
V. Zdrowie środowiskowe					
1. Zdrowie środowiska a zdrowie człowieka: powiązania i zależności	– wie, że stan środowiska wpływa na zdrowie człowieka, – potrafi podać przykład negatywnego zjawiska środowiskowego (np. smog), – rozpoznaje potrzebę dbania o czystość otoczenia.	– wyjaśnia podstawowe zależności między środowiskiem a zdrowiem człowieka, – podaje przykłady czynników środowiskowych sprzyjających zdrowiu i zagrażających mu, – wskazuje proste działania chroniące środowisko.	– analizuje skutki zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby dla zdrowia, – potrafi wskazać zależności między degradacją środowiska a chorobami cywilizacyjnymi, – opisuje sposoby ograniczania negatywnego wpływu środowiska na zdrowie, – ocenia własne codzienne zachowania pod kątem ich wpływu	– ocenia znaczenie zdrowego środowiska dla dobrostanu człowieka i społeczności, – porównuje różne czynniki środowiskowe pod kątem ich wpływu na zdrowie, – argumentuje konieczność podejmowania działań proekologicznych, – wskazuje przykłady współzależności między zdrowiem publicznym a	– opracowuje projekt lub prezentację na temat wpływu środowiska na zdrowie, – przygotowuje propozycję działań proekologicznych w społeczności szkolnej lub lokalnej, – samodzielnie analizuje dane dotyczące zależności między stanem środowiska a chorobami, – proponuje autorskie

			na zdrowie i środowisko.	stanem środowiska.	rozwiązania wspierające ochronę zdrowia środowiskowego.
2. Zmiany klimatu i zdrowie: jak odróżniać fakty od mitów?	– wie, że zmiany klimatu wpływają na życie ludzi, – potrafi podać prosty przykład skutku zmian klimatu (np. fale upałów), – rozpoznaje, że nie wszystkie informacje o klimacie są prawdziwe, – podaje prosty sposób weryfikacji informacji, np. sprawdzenie jej źródła.	– wyjaśnia podstawowe skutki zmian klimatu dla zdrowia człowieka, – podaje przykłady zagrożeń zdrowotnych wynikających z globalnego ocieplenia, – wskazuje znaczenie wiarygodnych źródeł informacji, – stosuje podstawowe metody weryfikacji informacji: sprawdza źródło i autora, szuka dowodów oraz porównuje treść z innymi wiarygodnymi źródłami.	– analizuje wpływ zmian klimatycznych na zdrowie (np. choroby układu oddechowego, stres cieplny), – rozpoznaje mity i dezinformację dotyczącą zmian klimatu, – porównuje różne źródła wiedzy i ocenia ich wiarygodność, – potrafi wskazać działania ograniczające skutki zmian klimatu, – identyfikuje mechanizmy dezinformacji klimatycznej, środowiskowej i	– ocenia skutki zmian klimatycznych w skali globalnej i lokalnej dla zdrowia publicznego, – świadomie argumentuje w dyskusji, odwołując się do faktów naukowych, – wskazuje przykłady działań adaptacyjnych i prewencyjnych wobec skutków zmian klimatu, – porównuje sposoby reagowania różnych państw i społeczności na zagrożenia klimatyczne, – samodzielnie weryfikuje informację dotyczącą klimatu,	– opracowuje projekt edukacyjny na temat wpływu zmian klimatu na zdrowie, – przygotowuje prezentację obalającą mity dotyczące klimatu, – samodzielnie analizuje raporty naukowe i dane dotyczące zmian klimatu i ich skutków zdrowotnych, – proponuje autorskie działania wspierające ochronę zdrowia w obliczu zmian klimatycznych, – analizuje mechanizm powstawania i

			zdrowotnej.	środowiska lub zdrowia i uzasadnia ocenę jej wiarygodności.	rozprzestrzeniania dezinformacji oraz dokumentuje proces weryfikacji na podstawie wiarygodnych i rzetelnych źródeł.
3. Ochrona zdrowia środowiskowego: odpowiedzialność każdego z nas	– wie, że każdy człowiek ma wpływ na środowisko, – potrafi podać przykład prostego działania proekologicznego (np. segregacja śmieci), – rozpoznaje, że zaniedbania w ochronie środowiska szkodzą zdrowiu ludzi.	– wyjaśnia, czym jest zdrowie środowiskowe, – podaje przykłady działań jednostki sprzyjających zdrowiu środowiska (np. oszczędzanie wody, energii), – wskazuje zagrożenia wynikające z braku troski o środowisko.	– analizuje konsekwencje zaniedbań środowiskowych dla zdrowia obecnych i przyszłych pokoleń, – wskazuje przykłady lokalnych i globalnych działań na rzecz ochrony środowiska, – potrafi ocenić własne nawyki pod kątem wpływu na zdrowie i środowisko, – rozróżnia działania krótkoterminowe i długofalowe w	– ocenia znaczenie indywidualnej odpowiedzialności w kontekście globalnych wyzwań środowiskowych, – świadomie argumentuje konieczność podejmowania działań proekologicznych, – porównuje różne strategie ochrony zdrowia środowiskowego, – wskazuje zależności między zdrowiem	– opracowuje projekt edukacyjny lub kampanię na temat ochrony zdrowia środowiskowego, – przygotowuje prezentację o skutkach zaniedbań i dobrych praktykach ekologicznych, – samodzielnie analizuje dane dotyczące działań proekologicznych i ich efektów, – proponuje autorskie rozwiązania

			ochronie środowiska, – opracowuje prosty plan działania na rzecz poprawy zdrowia środowiskowego w lokalnej społeczności, np. dotyczący ochrony powietrza, wody, gleby lub ograniczania hałasu.	jednostki, społeczeństwa a stanem środowiska, – planuje działanie promujące zdrowie środowiskowe we współpracy z rówieśnikami, rodziną albo społecznością szkolną lub lokalną.	wspierające zdrowie środowiskowe w społeczności lokalnej i szkolnej, – organizuje lub współorganizuje działanie promujące zdrowie środowiskowe i ocenia jego możliwe efekty dla społeczności lokalnej.

Wymagania edukacyjne. Historia. Zakres podstawowy. Klasa 4. Nowa edycja

Tematy 1.–22.

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
I. Polska w latach II wojny światowej					
1. Polacy pod niemiecką i sowiecką okupacją	**Uczeń:** • pokazuje na mapie linię podziału państwa polskiego między okupantów oraz podziały ziem okupowanych przez III Rzeszę i ZSRS; • wymienia przykłady polityki władz niemieckich wobec ludności polskiej na ziemiach okupowanych; • przedstawia przeprowadzone na ziemiach okupowanych przez ZSRS zmiany administracyjne; • wymienia przykładowe represje wobec Polaków pod okupacją sowiecką; • wyjaśnia, co to była zbrodnia katyńska.	**Uczeń:** • podaje przykłady eksterminacji elit polskich na ziemiach okupowanych przez Niemców; • charakteryzuje postawy Polaków wobec ludności żydowskiej w czasie II wojny światowej; • przedstawia sposób, w jaki doszło do włączenia Kresów Wschodnich do republik sowieckich; • przedstawia losy polskich oficerów wziętych do niewoli sowieckiej; • przedstawia schemat deportacji Polaków z Kresów Wschodnich.	**Uczeń:** • przedstawia cele polityki władz niemieckich wobec Polaków w Generalnym Gubernatorstwie; • wyjaśnia, co wpływało na postawy Polaków wobec Żydów w czasie II wojny światowej; • wyjaśnia, co to była granatowa policja; • przedstawia konsekwencje zmian administracyjnych przeprowadzonych na ziemiach polskich pod okupacją sowiecką; • charakteryzuje politykę władz sowieckich wobec obywateli polskich na ziemiach okupowanych.	**Uczeń:** • przedstawia cele polityki władz niemieckich wobec Polaków na ziemiach wcielonych do III Rzeszy; • wyjaśnia przyczyny różnic w polityce Niemiec wobec obywateli polskich na ziemiach okupowanych; • wyjaśnia, co oznaczało przyjęcie volkslisty i jak traktowano Polaków, którzy się na niej znaleźli na ziemiach wcielonych do III Rzeszy i w Generalnym Gubernatorstwie;	**Uczeń:** • na wybranym przykładzie przedstawia losy powstańców śląskich i ich rodzin w czasie II wojny światowej, korzystając ze źródeł pozapodręcznikowych; • przedstawia losy przykładowych komunistów polskich lub Polaków sympatyzujących z komunizmem, którzy na początku wojny znaleźli się na terenach okupowanych przez ZSRS.

AUTORZY: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
				• wyjaśnia, dlaczego na początku władze sowieckie inaczej traktowały ludność białoruską i ukraińską niż polską i na czym to polegało; • przedstawia sytuację Polaków na Wileńszczyźnie.	
2. Władze polskie na uchodźstwie	**Uczeń:** • wymienia osoby pełniące funkcje państwowe na uchodźstwie; • wymienia postanowienia układu Sikorski–Majski; • wyjaśnia, co spowodowało zerwanie stosunków z ZSRS; • wymienia i pokazuje na mapie najważniejsze bitwy z udziałem polskich oddziałów; • przedstawia rolę polskich lotników w bitwie o Anglię • wymienia armię polską, która powstała w Związku Sowieckim (armia Andersa).	**Uczeń:** • wyjaśnia, co to była Rada Narodowa RP • wymienia cele działań rządu polskiego na uchodźstwie; • przedstawia przykładowe wydarzenia, które wpłynęły na relacje polsko-sowieckie w czasie II wojny światowej; • przedstawia działalność Jana Karskiego; • przedstawia proces kształtowania się Polskich Sił Zbrojnych; • przedstawia okoliczności tworzenia Armii Andersa w ZSRS;	**Uczeń:** • przedstawia okoliczności powstania polskich władz na uchodźstwie; • charakteryzuje stosunki władz londyńskich z ZSRS; • przedstawia działania polskich władz na uchodźstwie podjęte w obronie ludności żydowskiej; • wymienia przykładowe miejsca tworzenia polskich oddziałów i wyjaśnia, dlaczego właśnie tam one powstawały; • przedstawia rolę polskich okrętów w czasie II wojny światowej;	**Uczeń:** • wyjaśnia, co wpływało na relacje polsko-radzieckie w czasie II wojny światowej; • wyjaśnia, co wpływało na pozycję międzynarodową władz polskich na uchodźstwie; • ocenia, które cele udało się zrealizować władzom polskim na uchodźstwie; • wyjaśnia okoliczności tworzenia Armii Andersa w ZSRS; • przedstawia szlak bojowy wybranych oddziałów polskich; • ocenia wkład polskich	**Uczeń:** • przedstawia losy Prezydenta Ignacego Mościckiego, ministra spraw zagranicznych Józefa Becka i marszałka Edwarda Rydza–Śmigłego po internowaniu w Rumunii, korzystając ze źródeł pozapodręcznikowych; • na podstawie informacji z podręcznika i innych źródeł przedstawia stosunek mieszkańców miast europejskich do oddziałów PSZ.

AUTORZY: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
		• przedstawia znaczenie wybranych bitew, w których brały udział oddziały polskie.	• przedstawia znaczenie bitew i rolę, jaką odegrały w nich oddziały polskie.	oddziałów w działania wojenne II wojny światowej.	
3. Polskie Państwo Podziemne	**Uczeń:** • wymienia organy wojskowe i cywilne Polskiego Państwa Podziemnego; • wymienia Komendantów Głównych AK; • wymienia przykładowe działania pionu wojskowego Polskiego Państwa Podziemnego; • wymienia przykładowe działania pionu cywilnego Polskiego Państwa Podziemnego.	**Uczeń:** • przedstawia proces formowania się struktur wojskowych Polskiego Państwa Podziemnego; • przedstawia działalność małego sabotażu; • wymienia Delegatów Rządu na Kraj; • wymienia przykładowe oddziały zbrojne tworzone przez partie polityczne.	**Uczeń:** • przedstawia działalność pionu wojskowego Polskiego Państwa Podziemnego; • przedstawia działalność pionu cywilnego Polskiego Państwa Podziemnego; • charakteryzuje powstanie w getcie warszawskim.	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego dochodziło do zmian w strukturach wojskowych Polskiego Państwa Podziemnego; • ocenia, jakie znaczenie miała działalność Polskiego Państwa Podziemnego dla Polaków pod okupacją; • wyjaśnia okoliczności tworzenia Armii Berlinga w ZSRS i przedstawia jej szlak bojowy; • ocenia wkład polskich oddziałów w działania wojenne II wojny światowej.	**Uczeń:** • przedstawia, jak wyglądała współpraca między organizacjami żydowskimi a Polskim Państwem Podziemnym; • wskazuje, kiedy w przeszłości Polacy stworzyli podobne struktury organizacyjne.
4. Sytuacja Polski i Polaków w przełomowym	**Uczeń:** • wymienia polskie organizacje	**Uczeń:** • przedstawia relacje polsko-ukraińskie przed	**Uczeń:** • przedstawia cele powstania polskich	**Uczeń:** • przedstawia okoliczności	**Uczeń:** • ocenia, jak decyzje podejmowane na

AUTORZY: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
okresie wojny	komunistyczne powstałe na ziemiach polskich i w ZSRS; • przedstawia program polskich komunistów; • wyjaśnia, co to była zbrodnia wołyńska; • wymienia armię polską, która powstała w Związku Sowieckim (armia Berlinga).	i w czasie II wojny światowej; • wyjaśnia podłoże zbrodni wołyńskiej; • wymienia postanowienia *Manifestu* PKWN • przedstawia okoliczności tworzenia Armii Berlinga w ZSRS; • przedstawia znaczenie wybranych bitew, w których brały udział oddziały polskie.	organizacji komunistycznych na ziemiach polskich i w ZSRS; • przedstawia proces kształtowania się władz komunistycznych na ziemiach polskich; • charakteryzuje działalność polskich komunistów • przedstawia znaczenie bitew i rolę, jaką odegrały w nich oddziały polskie.	powstania polskich organizacji komunistycznych na ziemiach polskich i w ZSRS; • przedstawia sytuację Polaków na Kresach po 1941 r.; • wyjaśnia różnice między programami polskich komunistów i Rady Jedności Narodowej.	konferencjach w Teheranie i Jałcie wpływały na pozycję władz londyńskich i komunistycznych ośrodków władzy na ziemiach polskich
5. Akcja „Burza”. Powstanie warszawskie	**Uczeń:** • wymienia założenia akcji „Burza”; • wymienia przykładowe przyczyny wybuchu powstania warszawskiego; • wymienia przykładowe wydarzenia z powstania warszawskiego; • wymienia przykładowe skutki powstania warszawskiego.	**Uczeń:** • wymienia przykładowe działania podjęte w ramach akcji „Burza”; • przedstawia przebieg powstania warszawskiego; • przedstawia stosunek wojsk niemieckich i wspierających je jednostek do powstańców i ludności cywilnej Warszawy; • wymienia dowódcę powstania warszawskiego.	**Uczeń:** • przedstawia okoliczności wybuchu powstania warszawskiego; • charakteryzuje stosunek ludności cywilnej do walk powstańczych w Warszawie; • przedstawia stosunek aliantów do powstania warszawskiego.	**Uczeń:** • ocenia szanse realizacji założeń akcji „Burza”; • wyjaśnia, co wpływało na stosunek ludności cywilnej do powstania warszawskiego; • wyjaśnia, co wpływało na stosunek aliantów do powstania warszawskiego; • przedstawia bilans powstania warszawskiego.	**Uczeń:** • ocenia zasadność wybuchu powstania warszawskiego, przedstawiając argumenty zwolenników i przeciwników jego wybuchu.

AUTORZY: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
II. Zimna wojna. Świat w latach 1945–1989					
6. Skutki II wojny światowej. Początki zimnej wojny	**Uczeń:** • pokazuje na mapie zmiany polityczne, które nastąpiły w wyniku II wojny światowej; • wymienia cele działalności Organizacji Narodów Zjednoczonych; • wymienia organy ONZ; • wyjaśnia, jakie treści zawiera *Powszechna Deklaracja Praw Człowieka*; • wyjaśnia pojęcia: zimna wojna, żelazna kurtyna, NATO, Układ Warszawski; • przedstawia proces powstania dwóch państw niemieckich po II wojnie światowej.	**Uczeń:** • wymienia przykładowe skutki II wojny światowej w różnych dziedzinach życia; • wyjaśnia, jakie treści zawiera *Karta Narodów Zjednoczonych*; • wymienia przykładowe uprawnienia organów ONZ; • wymienia przykładowe organizacje afiliowane i współpracujące z ONZ; • przedstawia proces przejmowania władzy przez komunistów w krajach Europy Środkowo-Wschodniej na wybranych przykładach; • wyjaśnia, jaką rolę miały odgrywać NATO i Układ Warszawski.	**Uczeń:** • przedstawia straty gospodarczo-społeczne spowodowane II wojną światową; • wymienia przyczyny i wskazuje kierunki migracji ludności po II wojnie światowej; • wyjaśnia częściowo, co wpłynęło na polityczny układ sił na mapie Europy po II wojnie światowej; • wyjaśnia pojęcia: doktryna Trumana i plan Marshalla; • przedstawia okoliczności powstania Sojuszu Północnoatlantyckiego (NATO) i Układu Warszawskiego; • porównuje proces przejmowania władzy przez komunistów w krajach Europy Środkowo-Wschodniej na wybranych przykładach; • wymienia przyczyny i skutki wojny	**Uczeń:** • wyjaśnia, jak doszło do powstania dwóch państw chińskich; • przedstawia wpływ II wojny światowej na sztukę; • wyjaśnia w pełni, co wpłynęło na polityczny układ sił na mapie Europy po II wojnie światowej; • wyjaśnia specyficzną sytuację Jugosławii wśród państw komunistycznych; • porównuje proces przejmowania władzy przez komunistów w krajach Europy Środkowo-Wschodniej; • wyjaśnia, w jaki sposób starano się ograniczyć wpływy komunistyczne w Europie Zachodniej i Południowej.	**Uczeń:** • przedstawia różne reakcje artystów, inne niż w podręczniku, na doświadczenia II wojny światowej; • wymienia przykładowe misje pokojowe ONZ, korzystając ze źródeł pozapodręcznikowych; • wyjaśnia, na czym polegała taktyka salami, korzystając ze źródeł pozapodręcznikowych.

AUTORZY: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
			koreańskiej.		
7. Europa Środkowa pod wpływem ZSRS	**Uczeń:** • wymienia przykładowe przyczyny i skutki wystąpień społecznych w krajach bloku wschodniego po śmierci Józefa Stalina (Węgry, Czechosłowacja); • przedstawia reakcję władz ZSRS na wystąpienia społeczeństw w Czechosłowacji i na Węgrzech.	**Uczeń:** • charakteryzuje proces destalinizacji w ZSRS i krajach bloku wschodniego; • wyjaśnia, na czym polegała doktryna Breżniewa; • wymienia przykładowe przyczyny i skutki wystąpień społecznych w NRD oraz reakcję na nie władz ZSRS.	**Uczeń:** • charakteryzuje wystąpienia społeczeństw w bloku wschodnim po śmierci Józefa Stalina: wydarzenia w NRD, powstanie węgierskie i Praską Wiosnę; • porównuje wystąpienia społeczeństw w bloku wschodnim po śmierci Józefa Stalina; • wskazuje różnice w reakcji państw i społeczeństw bloku wschodniego na wystąpienia w NRD, Czechosłowacji i na Węgrzech.	**Uczeń:** • przedstawia politykę zagraniczną Nikity Chruszczowa; • ocenia szanse przeprowadzenia liberalnych reform w bloku wschodnim po śmierci Józefa Stalina.	**Uczeń:** • przedstawia, w jaki sposób pamięć o wystąpieniach społecznych została uczczona w przestrzeni publicznej w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, korzystając ze źródeł pozapodręcznikowych.
8. Dekolonizacja w Azji i Afryce. Konflikty na Bliskim Wschodzie	**Uczeń:** • przedstawia zmiany na mapie świata powstałe w wyniku procesu dekolonizacji po II wojnie światowej; • wymienia przykładowe skutki procesu dekolonizacji;	**Uczeń:** • wyjaśnia wpływ II wojny światowej na proces dekolonizacji; • przedstawia proces uzyskiwania niepodległości przez Indie; • wyjaśnia pojęcia:	**Uczeń:** • przedstawia i porównuje proces dekolonizacji przeprowadzany przez Wielką Brytanię i Francję; • charakteryzuje przemiany w Republice Południowej Afryki;	**Uczeń:** • przedstawia stosunek mocarstw i ONZ do procesu dekolonizacji; • przedstawia bilans procesu dekolonizacji; • przedstawia rolę islamu w życiu politycznym w	**Uczeń:** • przedstawia problemy związane z procesem dekolonizacji obecne w literaturze i filmie, korzystając ze źródeł pozapodręcznikowych; • charakteryzuje współczesne relacje izraelsko-

AUTORZY: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	• przedstawia okoliczności powstania państwa Izrael w Palestynie; • pokazuje na mapie tereny Izraela.	apartheid i neokolonializm; • pokazuje na mapie tereny sporne między Izraelem a państwami arabskimi; • przedstawia cele i charakteryzuje działalność Organizacji Wyzwolenia Palestyny.	• charakteryzuje stosunki Izraela z państwami arabskimi; • wymienia przyczyny i skutki kolejnych wojen Izraela z państwami arabskimi.	państwach bliskowschodnich; • wymienia przyczyny i skutki rewolucji islamskiej w Iranie.	palestyńskie, korzystając ze źródeł pozapodręcznikowych.
9. Rywalizacja Stanów Zjednoczonych i ZSRS	**Uczeń:** • wymienia przykładowe przyczyny i skutki kryzysu kubańskiego; • wymienia przykładowe przyczyny i skutki kryzysu berlińskiego; • wymienia przykładowe postanowienia aktu końcowego KBWE.	**Uczeń:** • wymienia przykładowe przyczyny i skutki wojny w Wietnamie; • przedstawia inne płaszczyzny, na których dochodziło do rywalizacji między Stanami Zjednoczonymi a ZSRS.	**Uczeń:** • przedstawia sytuację na Kubie na przełomie lat 50. i 60. XX w.; • przedstawia przyczyny i skutki kryzysu kubańskiego; • przedstawia przyczyny i skutki kryzysu berlińskiego.	**Uczeń:** • przedstawia przyczyny i skutki wojny w Wietnamie; • ocenia wpływ konfliktów międzynarodowych na pozycję Stanów Zjednoczonych i ZSRS.	**Uczeń:** • przedstawia, w jaki sposób udział w wojnie w Wietnamie odcisnął się na społeczeństwie amerykańskim;
10. Integracja europejska	**Uczeń:** • pokazuje na mapie proces rozszerzania się Wspólnot Europejskich, a potem Unii Europejskiej; • wymienia przykładowe przyczyny współpracy pomiędzy państwami europejskimi;	**Uczeń:** • przedstawia etapy i obszary integracji europejskiej; • wymienia organy Unii Europejskiej i ich przykładowe kompetencje.	**Uczeń:** • wymienia przyczyny współpracy i integracji pomiędzy państwami europejskimi; • wyjaśnia, co wpłynęło na pojawienie się idei integracji europejskiej.	**Uczeń:** • ocenia korzyści, jakie wynikają z członkostwa w Unii Europejskiej; • ocenia zagrożenia, jakie może nieść za sobą funkcjonowanie Unii Europejskiej.	**Uczeń:** • wyjaśnia, czym się różnią i jakie mogą być konsekwencje różnych koncepcji jednoczenia Europy.

AUTORZY: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	• wymienia ojców założycieli Unii Europejskiej.				
11. Przemiany społeczne i kulturowe w 2. połowie XX w.	**Uczeń:** • wymienia zmiany demograficzne i społeczne w 2. połowie XX w.; • charakteryzuje kulturę masową 2. połowy XX w.	**Uczeń:** • przedstawia nurty w muzyce, literaturze i filmie w 2. połowie XX w.; • przedstawia zmiany w sztukach plastycznych w 2. połowie XX w.	**Uczeń:** • przedstawia konsekwencje przemian demograficznych i społecznych w 2. połowie XX w.; • przedstawia zmiany w pozycji kobiety w społeczeństwie w 2. połowie XX w.	**Uczeń:** • przedstawia nurty filozoficzne w 2. połowie XX w.; • wyjaśnia wpływ soboru watykańskiego II i pontyfikatu Jana Pawła II na przemiany w Kościele katolickim.	**Uczeń:** • wymienia przykładowe filmy i dzieła literackie, które, jego zdaniem, najlepiej przedstawiają zmiany zachodzące w społeczeństwie w XX w. i uzasadnia swój wybór.
III. Polska pod władzą komunistów 1945–1989					
12. Powojenna Polska	**Uczeń:** • pokazuje na mapie zmiany w przebiegu granicy polskiej po II wojnie światowej; • pokazuje na mapie kierunki migracji ludności na ziemiach polskich i do Polski.	**Uczeń:** • przedstawia sytuację gospodarczą na ziemiach polskich po II wojnie światowej; • wymienia ośrodki emigracji polskiej po II wojnie światowej.	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny zmian w przebiegu granicy polskiej po II wojnie światowej; • wyjaśnia przyczyny migracji ludności na ziemiach polskich i do Polski.	**Uczeń:** • przedstawia sytuację społeczną na ziemiach polskich po II wojnie światowej; • przedstawia sytuację Polaków i władz polskich na emigracji i w ZSRS.	**Uczeń:** • przedstawia zmiany gospodarczo-społeczne, które zaszły po II wojnie światowej w jego regionie.
13. Tworzenie podstaw władzy komunistycznej w Polsce	**Uczeń:** • przedstawia wyniki referendum z 1946 r. i wyborów do Sejmu Ustawodawczego z 1947 r.; • wymienia założenia	**Uczeń:** • przedstawia okoliczności procesu szesnastu i powstania Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej; • wyjaśnia, na czym	**Uczeń:** • przedstawia represje stosowane wobec ludności polskiej przez bezpiekę; • wyjaśnia, jakie były cele zmian gospodarczych	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób komuniści umacniali swoją władzę w Polsce; • ocenia skuteczność i efektywność polityki	**Uczeń:** • wyjaśnia polityczne względy lokalizacji Nowej Huty pod Krakowem; • wymienia inne przykłady inwestycji przemysłowych, które miały odegrać

AUTORZY: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	reformy rolnej z 1944 r.; • wyjaśnia pojęcia: proces szesnastu, Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej • wymienia przykładowe organizacje polskiego podziemia niepodległościowego i ich dowódców; • wymienia cele Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość.”	polegała gospodarka centralnie planowana; • przedstawia założenia planu trzyletniego; • przedstawia metody walki komunistów z oddziałami podziemia niepodległościowego; • wyjaśnia, z czym wiązały nadzieję na zmianę sytuacji w Polsce organizacje powstałe po rozwiązaniu Armii Krajowej.	wprowadzanych przez komunistów; • przedstawia motywy, którymi kierowali się żołnierze kontynuujący walkę zbrojną po zakończeniu II wojny światowej; • wymienia różne nurty ideowe wśród organizacji niepodległościowych.	gospodarczej władz komunistycznych w Polsce; • przedstawia bilans działalności polskiego podziemia niepodległościowego; • wyjaśnia genezę określenia żołnierze wyklęci / żołnierze niezłomni.	podobną rolę, korzystając ze źródeł pozapodręcznikowych; • przedstawia działalność oddziału poakowskiego dowodzonego przez Antoniego Hedę „Szarego” lub innego oddziału podziemia niepodległościowego nieopisanego w podręczniku.
14. Stalinizm w Polsce	**Uczeń:** • przedstawia represje aparatu bezpieczeństwa wobec społeczeństwa polskiego w okresie stalinizmu; • wymienia przykładowe środki propagandowe stosowane przez komunistów; • wymienia przykładowe postanowienia konstytucji PRL.	**Uczeń:** • wymienia najważniejsze postanowienia konstytucji PRL; • charakteryzuje politykę gospodarczą komunistów w pierwszej połowie lat 50. XX w.	**Uczeń:** • charakteryzuje metody indoktrynacji i propagandy stosowane przez władze komunistyczne; • charakteryzuje politykę władz komunistycznych wobec Kościoła katolickiego; • przedstawia rolę aparatu partyjnego i aparatu bezpieczeństwa w umacnianiu władzy komunistycznej.	**Uczeń:** • przedstawia rolę wojska w umacnianiu władzy komunistycznej; • ocenia, skutki polityki gospodarczej pierwszej połowy lat. 50. XX w.; • wyjaśnia, co wpływało na różny stosunek społeczeństwa polskiego do władz komunistycznych w Polsce.	**Uczeń:** • wskazuje elementy polityki wewnętrznej komunistów polskich wzorowane na ZSRS; • wskazuje różnice między sytuacją w Polsce a w krajach Bloku Wschodniego.
15. Postalinowska odwilż	**Uczeń:** • wyjaśnia, kto to byli	**Uczeń:** • wymienia zmiany	**Uczeń:** • wyjaśnia, na czym	**Uczeń:** • ocenia, w której	**Uczeń:** • ocenia rolę wyborów do

AUTORZY: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	puławianie i natolińczycy; • wymienia przykładowe przyczyny i skutki poznańskiego Czerwca	w polityce władz komunistycznych po śmierci Józefa Stalina; • przedstawia okoliczności objęcia władzy przez Władysława Gomułkę.	polegała walka o władzę w łonie PZPR po śmierci Bolesława Bieruta; • przedstawia przyczyny, przebieg i skutki poznańskiego Czerwca.	dziedzinie zmiany wprowadzane po śmierci Józefa Stalina były najbardziej widoczne; • ocenia politykę Władysława Gomułki w kontekście przemian w Polsce po śmierci Józefa Stalina.	sejmu w 1957 r. w kontekście przemian politycznych w 2. połowie lat 50. XX w., korzystając ze źródeł pozapodręcznikowych.
16. Polska w czasach Władysława Gomułki	**Uczeń:** • przedstawia obchody Milenium Chrztu Polski i Tysiąclecia Państwa Polskiego; • wymienia przykładowe przyczyny i skutki wydarzeń Marca 1968 r.	**Uczeń:** • charakteryzuje sytuację gospodarczą w okresie rządów Władysława Gomułki; • charakteryzuje stosunek władz komunistycznych do Kościoła katolickiego na przełomie lat 50. i 60. XX w.	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego zorganizowano dwa odrębne obchody rocznicy wydarzenia związanego z początkiem Polski; • przedstawia rywalizację wewnątrz PZPR w latach 60. XX w.; • przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wydarzeń Marca 1968 r.	**Uczeń:** • przedstawia wpływ rywalizacji wewnątrz PZPR w latach 60. XX w. na wydarzenia Marca 1968 r.; • ocenia znaczenie listu biskupów polskich do biskupów niemieckich z 1965 r.; • ocenia, w jakim stopniu Władysław Gomułka spełnił nadzieje Polaków związane z objęciem przez niego władzy.	**Uczeń:** • wyjaśnia, co to było poselskie koło „Znak”, i przedstawia jego działalność, korzystając ze źródeł pozapodręcznikowych.
17. PRL w okresie rządów Edwarda Gierka	**Uczeń:** • wymienia przykładowe przyczyny i skutki wydarzeń Grudnia 1970 r.;	**Uczeń:** • wymienia cele polityki gospodarczej ekipy Edwarda Gierka i podaje przykłady jej	**Uczeń:** • przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wydarzeń Grudnia 1970 r.;	**Uczeń:** • ocenia politykę gospodarczą ekipy Gierka; • charakteryzuje	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego fiat 126p stał się symbolem epoki Edwarda Gierka; • porównuje formułę

AUTORZY: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	• wymienia przykładowe przyczyny i skutki wydarzeń Czerwca 1976 r.; • wymienia przykładowe organizacje opozycyjne działające w Polsce w 2. połowie lat 70. XX w. (KOR, ROPCiO, WZZ); • wymienia przykłady działań środowisk opozycyjnych w Polsce w 2. połowie lat 70. XX w.	realizacji; • wymienia zmiany wprowadzone do konstytucji w 1976 r.; • przedstawia cele działań organizacji opozycyjnych w Polsce w latach 70. XX w.; • wyjaśnia, jakie znaczenie miał wybór kardynała Karola Wojtyły na papieża.	• przedstawia przyczyny i skutki wydarzeń Czerwca 1976 r.; • charakteryzuje politykę gospodarczą ekipy Gierka; • wymienia organizacje opozycyjne działające w Polsce w 2. połowie lat 70. XX w.; • przedstawia cele działań tych organizacji; • charakteryzuje działalność środowisk opozycyjnych w Polsce w 2. połowie lat 70. XX w.	przemiany ustrojowo-administracyjne z okresu rządów Edwarda Gierka; • wyjaśnia, jakie sukcesy Polaków i dlaczego wykorzystywała propaganda lat 70. XX w.; • wyjaśnia, który nurt działalności opozycyjnej władze PRL zwalczały najbardziej i dlaczego; • wyjaśnia, jakie znaczenie miała pierwsza pielgrzymka papieża Jana Pawła II do Polski.	wystąpień społecznych z lat 1970 i 1976 ze strajkami z 1980 r.
18. Narodziny Solidarności i czas stanu wojennego	**Uczeń:** • wymienia przykładowe przyczyny i skutki strajków z 1980 r. • wymienia przykładowe ograniczenia w funkcjonowaniu społeczeństwa, jakie wprowadzono w trakcie stanu wojennego; • podaje przykłady	**Uczeń:** • przedstawia działalność NSZZ „Solidarność”. • przedstawia relacje między władzami PRL a NSZZ „Solidarność”; • przedstawia reakcję działaczy „Solidarności” na wprowadzenie stanu wojennego.	**Uczeń:** • przedstawia przyczyny, przebieg i skutki strajków z 1980 r. • wymienia ograniczenia w funkcjonowaniu społeczeństwa, jakie wprowadzono w trakcie stanu wojennego; • przedstawia reakcję państw zachodnich na	**Uczeń:** • przedstawia struktury NSZZ „Solidarność”. • ocenia, jak ograniczenia w funkcjonowaniu społeczeństwa, jakie wprowadzono w trakcie stanu wojennego, wpłynęły na życie codzienne	**Uczeń:** • przedstawia ocenę stanu wojennego w literaturze polskiej i filmie polskim, korzystając ze źródeł pozapodręcznikowych.

AUTORZY: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	represji wobec działaczy opozycji i osób ją wspierających w trakcie i po zakończeniu stanu wojennego.		wprowadzenie w Polsce stanu wojennego; • charakteryzuje rolę Kościoła w trakcie stanu wojennego.	obywateli; • ocenia legalność i zasadność wprowadzenia stanu wojennego.	
IV. Polska i świat na przełomie XX i XXI w.					
19. Kryzys w ZSRS	**Uczeń:** • wymienia reformy przeprowadzone w ZSRS przez Michaiła Gorbaczowa; • wyjaśnia terminy: pierestrojka i głasnost.	**Uczeń:** • wymienia trudności gospodarcze ZSRS na przełomie lat 70. i 80. XX w.; • wymienia przyczyny kryzysu wewnętrznego w ZSRS; • wymienia przyczyny i skutki interwencji radzieckiej w Afganistanie.	**Uczeń:** • charakteryzuje gospodarkę ZSRS na przełomie lat 70. i 80. XX w.; • charakteryzuje politykę wewnętrzną i zagraniczną Michaiła Gorbaczowa.	**Uczeń:** • charakteryzuje konflikty narodowościowe w ZSRS; • wyjaśnia przyczyny i ocenia skutki interwencji radzieckiej w Afganistanie.	**Uczeń:** • przedstawia podłoże i konsekwencje konfliktów etnicznych w ZSRS w 2. połowie lat 80. i w latach 90. XX w.
20. Upadek PRL	**Uczeń:** • wymienia problemy gospodarcze Polski w latach 80. XX w.; • wymienia zmiany ustrojowe, do których doszło w Polsce w wyniku decyzji podjętych w trakcie obrad Okrągłego Stołu.	**Uczeń:** • przedstawia relacje między władzą a opozycją po stanie wojennym; • wymienia zmiany, do których doszło w Polsce w wyniku decyzji podjętych w trakcie obrad Okrągłego Stołu; • wymienia kolejne zmiany ustrojowe z lat	**Uczeń:** • charakteryzuje sytuację gospodarczą w Polsce w latach 80. XX w.; • charakteryzuje obrady Okrągłego Stołu.	**Uczeń:** • wyjaśnia, co wpływało na zmianę stosunku władzy do opozycji; • ocenia realizację ustaleń Okrągłego Stołu.	**Uczeń:** • wyjaśnia, genezę i znaczenie pojęć: wybory kontraktowe i sejm kontraktowy.

AUTORZY: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
		1989–1990.			
21. Jesień Narodów i rozpad ZSRS	**Uczeń:** • pokazuje na mapie państwa, które powstały po 1989 r.; • wymienia przyczyny i etapy rozpadu ZSRS; • charakteryzuje przemiany z lat 1989-1990 w Czechosłowacji.	**Uczeń:** • charakteryzuje przemiany z lat 1989–1990 w NRD i Rumunii; • wymienia przyczyny i skutki wojen czeczeńskich; • wymienia przyczyny i etapy rozpadu Jugosławii. •	**Uczeń:** • charakteryzuje sytuację w krajach bloku wschodniego w latach 70. i 80. XX w.; • porównuje przemiany z lat 1989-1990 w Czechosłowacji, NRD i Rumunii.	**Uczeń:** • przedstawia proces rozpadu ZSRS; • przedstawia proces rozpadu Jugosławii; • wyjaśnia konsekwencje rozpadu ZSRS i Jugosławii.	**Uczeń:** • przedstawia proces upadku komunizmu na Węgrzech lub w Bułgarii, korzystając ze źródeł pozapodręcznikowych.
22. III Rzeczpospolita. Polska w integrującym się świecie	**Uczeń:** • wymienia przykładowe partie polityczne powstałe w Polsce po 1989 r.; • wymienia zasady konstytucji z 1997 r.; • wymienia problemy III Rzeczypospolitej; • pokazuje na mapie sąsiadów III RP w XXI w.; • wymienia organizacje, których członkiem stała się Polska na przełomie XX i XXI w.; • wymienia konsekwencje przemian	**Uczeń:** • charakteryzuje sytuację w Polsce na początku lat 90. XX w.; • charakteryzuje przemiany składu polskiego sejmu na przełomie XX i XXI w.; • wymienia problemy gospodarki polskiej w latach 90. XX w.; • wymienia kierunki polskiej polityki zagranicznej na przełomie XX i XXI w.; • wymienia porażki i sukcesy polskiej polityki zagranicznej po 1989 r.	**Uczeń:** • charakteryzuje scenę polityczną w Polsce na początku lat 90. XX w.; • wyjaśnia, co wpływało na skład polskiego sejmu na przełomie XX i XXI w.; • przedstawia problemy III Rzeczypospolitej; • charakteryzuje sytuację gospodarczą Polski w latach 90. XX w.; • przedstawia proces wejścia Polski do NATO; • przedstawia proces integracji Polski z Unią Europejską.	**Uczeń:** • przedstawia bilans przemian w Polsce po 1989 r.; • ocenia proces lustracji i dekomunizacji przeprowadzany w Polsce po 1989 r.; • przedstawia bilans przemian gospodarczych w Polsce po 1989 r.; • ocenia konsekwencje przemian gospodarczych w Polsce po 1989 r.; • charakteryzuje polską politykę zagraniczną	**Uczeń:** • przedstawia zmiany gospodarczo-społeczne, które zaszły po 1989 r, w jego regionie; • wyjaśnia, dlaczego w 1990 r. doszło do podpisania układu granicznego z RFN, mimo że RFN uznała polską granicę zachodnią w 1970 r., korzystając ze źródeł pozapodręcznikowych.

AUTORZY: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Temat lekcji	Ocena				
	gospodarczych przeprowadzonych w Polsce w latach 90. XX w.			po 1989 r.	

AUTORZY: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

AUTORZY: Agnieszka Żuberek

© Copyright by WSiP

Przedmiotowy system oceniania. Klasa 4. Zakres rozszerzony

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
I. Europa i świat podczas II wojny światowej					
1. Obrona Polski w 1939 r.	**Uczeń:** • wymienia i pokazuje na mapie najważniejsze bitwy wojny obronnej 1939 r.; • wyjaśnia pojęcia: *Blitzkrieg* i wojna totalna; • wymienia przykładowe skutki walk z września i początków października 1939 r.	**Uczeń:** • przedstawia sytuację międzynarodową przed wybuchem II wojny światowej; • wymienia cele polityki Niemiec i ZSRS przed wybuchem II wojny światowej; • przedstawia okoliczności ataku ZSRS na Polskę.	**Uczeń:** • przedstawia i ocenia rolę Stefana Starzyńskiego w bronie Warszawy oraz znaczenie obrony Westerplatte; • przedstawia udział ludności cywilnej w obronę kraju we wrześniu 1939 r.; • przedstawia działania Wielkiej Brytanii i Francji w pierwszych tygodniach II wojny światowej; • wyjaśnia, dlaczego wojnę obronną Polski można określić jako wojnę totalną.	**Uczeń:** • charakteryzuje pozycję międzynarodową Polski w przede dniu wybuchu II wojny światowej; • przedstawia bilans walk z września i początków października 1939 r.; • ocenia szanse Polaków w wojnie obronnej 1939 r.; • wyjaśnia, dlaczego obrona bunkrów pod Wizną jest określana jako *polskie Termopile*.	**Uczeń:** • przedstawia wydarzenia, które miały miejsce w okolicach jego miejscowości we wrześniu i początkach października 1939 r.; • przedstawia sylwetkę Juliena Bryana i jego rolę w Warszawie w 1939 r.
2. Działania wojenne w latach 1939–1942	**Uczeń:** • pokazuje na mapie tereny opanowane przez III Rzeszę i ZSRS w latach 1939–1940; • pokazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew z lat 1939–1942; • wyjaśnia pojęcie „dziwna wojna”; • wymienia przyczyny ataku III Rzeszy na ZSRS.	**Uczeń:** • pokazuje na mapie tereny zaatakowane przez Włochy w latach 1940–1941; • przedstawia sytuację na Bałkanach w latach 1940–1941; • charakteryzuje etapy bitwy o Anglię; • przedstawia przebieg II wojny światowej na Dalekim Wschodzie w latach 1941–1942.	**Uczeń:** • charakteryzuje ekspansję Japonii od lat 30. XX w.; • wyjaśnia, dlaczego Hitler zaatakował Wielką Brytanię; • wyjaśnia, w jaki sposób sytuacja militarna Włochów wpłynęła na niemieckie plany wojenne; • wyjaśnia znaczenie walk na Atlantyku dla przebiegu II wojny światowej.	**Uczeń:** • wyjaśnia, co sprzyjało Hitlerowi, a co przyczyniało się do jego porażek w prowadzeniu działań wojennych przeciw aliantom w latach 1939–1940; • porównuje metody stosowane przy zajmowaniu terenów przez ZSRS wobec Finlandii oraz republik bałtyckich; • wyjaśnia, co ułatwiało Hitlerowi zajmowanie terenów ZSRS, i co spowodowało jego ostateczną porażkę.	**Uczeń:** • przedstawia postaci i wydarzenia, do jakich odwoływały się państwa prowadząc kampanię propagandową w czasie pierwszych lat II wojny światowej.

AUTOR: Agnieszka Żuberek

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2025

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
3. Polityka Niemiec w okupowanej Europie	**Uczeń:** • wymienia elementy polityki III Rzeszy wobec państw okupowanych; • wymienia przykłady realizacji Generalnego Planu Wschodniego; • wyjaśnia pojęcia związane z polityką III Rzeszy wobec ludności żydowskiej: getto, obóz zagłady, ostateczne rozwiązanie kwestii żydowskiej, konferencja w Wannsee, Holokaust; • przedstawia znaczenie konferencji w Wannsee.	**Uczeń:** • przedstawia różnice w polityce niemieckiej wobec krajów okupowanych w Zachodniej i Środkowo-Wschodniej Europie; • wymienia przykłady działań ruchu oporu w Europie; • wyjaśnia, od czego zależało zaangażowanie ludności w ruch oporu w krajach okupowanych; • przedstawia cele Generalnego Planu Wschodniego.	**Uczeń:** • wyjaśnia, na czym polegał Generalny Plan Wschodni; • charakteryzuje działalność ruchu oporu w krajach europejskich; • wymienia przykłady kolaboracji z władzami niemieckimi w krajach okupowanych; • wyjaśnia, dlaczego nazwisko Vidkuna Quislinga stało się synonimem kolaboracji; • charakteryzuje politykę III Rzeszy wobec ludności żydowskiej.	**Uczeń:** • wyjaśnia, co wpływało na różną politykę Niemców wobec krajów okupowanych; • wymienia inne grupy ludności, które poddano eksterminacji i wyjaśnia dlaczego; • przedstawia rolę Kierownictwa Akcji Specjalnych w działalności ruchu oporu w krajach okupowanych; • wyjaśnia przyczyny różnic pomiędzy trzema grupa partyzanckimi działającymi na terenie Jugosławii.	**Uczeń:** • podaje przykłady konkretnych akcji podejmowanych przez ruch oporu na terenie Europy Zachodniej i Południowej; • podaje konkretne przyczyny pacyfikacji poszczególnych miejscowości w okupowanej Europie (mogą być inne miejscowości niż wymienione w podręczniku).
4. Wielka koalicja antyhitlerowska	**Uczeń:** • wymienia dokumenty, które były podstawą powstania wielkiej koalicji; • wymienia przykładowe postanowienia *Karty atlantyckiej*; • wymienia etapy kształtowania się koalicji antyhitlerowskiej; • wymienia przykładowe postanowienia konferencji w Teheranie i Jałcie.	**Uczeń:** • wymienia przykładowe postanowienia *Deklaracji Narodów Zjednoczonych*; • przedstawia cele i program koalicji antyhitlerowskiej; • przedstawia okoliczności zwołania i znaczenie konferencji w Teheranie i Jałcie.	**Uczeń:** • przedstawia proces kształtowania się wielkiej koalicji; • przedstawia stosunek Stanów Zjednoczonych do wojny przed ich formalnym przystąpieniem do koalicji antyhitlerowskiej; • wyjaśnia znaczenie *Lend-Lease Act* dla sytuacji wojennej w Europie;	**Uczeń:** • wyjaśnia, co było przyczyną różnic w łonie koalicji antyhitlerowskiej i jak wpływało to na jej funkcjonowanie; • przedstawia pozycję Francuzów w koalicji antyhitlerowskiej; • wyjaśnia, w jaki sposób okoliczności zwołania konferencji wielkiej trójki w Teheranie i Jałcie wpłynęły na pozycję jej uczestników.	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego Francja nie była sygnatariuszem *Deklaracji Narodów Zjednoczonych* z 1942 r.
5. Przełom na frontach i zakończenie II wojny światowej	**Uczeń:** • wymienia i pokazuje na mapie miejsca przełomowych bitew II wojny światowej; • wyjaśnia, w jaki sposób wpłynęły one na sytuację na frontach II wojny światowej.	**Uczeń:** • wyjaśnia, co przyczyniło się do zwycięstwa aliantów w II wojnie światowej; • wymienia skutki II wojny światowej.	**Uczeń:** • wyjaśnia, co przesądziło o zwycięstwie aliantów na Dalekim Wschodzie; • charakteryzuje sytuację we Włoszech po obaleniu B. Mussoliniego;	**Uczeń:** • przedstawia zachowanie sojuszników III Rzeszy pod koniec II wojny światowej i wyjaśnia, co wpływało na podejmowane przez nich działania;	**Uczeń:** • porównuje sposób prowadzenia działań wojennych i postęp techniczny w czasie I i II wojny światowej.

AUTOR: Agnieszka Żuberek

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2025

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
			• charakteryzuje społeczno-gospodarcze skutki II wojny światowej.	• charakteryzuje trudności militarne i gospodarcze III Rzeszy w ostatnich latach II wojny światowej; • przedstawia bilans II wojny światowej.	
II. Polska w latach II wojny światowej					
6. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką	**Uczeń:** • pokazuje na mapie linię podziału państwa polskiego między okupantów oraz podziały ziem okupowanych przez III Rzeszę i ZSRS; • wymienia przykłady polityki władz niemieckich wobec ludności polskiej na ziemiach okupowanych; • wymienia przykładowe represje wobec Polaków pod okupacją sowiecką.	**Uczeń:** • przedstawia cele i politykę władz niemieckich wobec Polaków na ziemiach wcielonych do III Rzeszy i w Generalnym Gubernatorstwie; • charakteryzuje politykę władz sowieckich wobec obywateli polskich na ziemiach okupowanych.	**Uczeń:** • pokazuje na mapie zmiany podziału ziem polskich po 1941 r. i wyjaśnia przyczyny tych zmian; • przedstawia konsekwencje zmian administracyjnych przeprowadzonych na ziemiach polskich pod okupacją sowiecką; • przedstawia cele polityki władz niemieckich wobec Polaków w Generalnym Gubernatorstwie; • wyjaśnia, co to była policja granatowa.	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny różnic w polityce Niemiec wobec Polaków na ziemiach okupowanych; • charakteryzuje sytuację gospodarczą na ziemiach polskich pod okupacją niemiecką; • wyjaśnia, co oznaczało przyjęcie volkslisty i jak traktowano Polaków, którzy się na niej znaleźli na ziemiach wcielonych do III Rzeszy i w Generalnym Gubernatorstwie; • przedstawia sytuację Polaków na Wileńszczyźnie.	**Uczeń:** • na wybranym przykładzie przedstawia losy powstańców śląskich i ich rodzin w czasie II wojny światowej; • wyjaśnia, co to była Rada Główna Opiekuńcza.
7. Ludobójcza polityka okupantów wobec obywateli II Rzeczypospolitej	**Uczeń:** • wymienia przykładowe działania władz niemieckich i sowieckich, mające na celu likwidację polskiej elity; • wymienia przykładowe obozy koncentracyjne i obozy zagłady, do których wywożono obywateli II Rzeczypospolitej;	**Uczeń:** • charakteryzuje politykę okupanta niemieckiego i sowieckiego wobec polskich elit; • przedstawia losy polskich oficerów wziętych do niewoli sowieckiej; • charakteryzuje postawy Polaków wobec ludności żydowskiej w czasie II wojny światowej.	**Uczeń:** • przedstawia politykę odpowiedzialności zbiorowej stosowaną przez władze niemieckie; • wyjaśnia, co wpływało na postawy Polaków wobec Żydów w czasie II wojny światowej; • wyjaśnia, czym była zbrodnia wołyńska.	**Uczeń** • przedstawia stosunek Niemców do Ukraińców w czasie II wojny światowej; • charakteryzuje stosunki polsko-ukraińskie w Małopolsce Wschodniej i na Wołyniu w czasie II wojny światowej.	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego władze sowieckie inaczej traktowały ludność białoruską i ukraińską niż polską i na czym polegały te różnice.

AUTOR: Agnieszka Żuberek

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2025

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• przedstawia sytuację ludności żydowskiej na okupowanych ziemiach polskich; • wyjaśnia, czym była zbrodnia katyńska.				
8. Władze polskie na uchodźstwie	**Uczeń:** • wymienia osoby pełniące funkcje państwowe na uchodźstwie; • wymienia postanowienia układu Sikorski-Majski; • wyjaśnia, co spowodowało zerwanie stosunków z ZSRS; • przedstawia działalność Jana Karskiego.	**Uczeń:** • przedstawia okoliczności powstania polskich władz na uchodźstwie; • wymienia cele działań rządu polskiego na uchodźstwie; • przedstawia przykładowe wydarzenia, które wpłynęły na relacje polsko-sowieckie w czasie II wojny światowej; • wymienia przykładowe działania polskich władz na uchodźstwie, podjęte w obronie ludności żydowskiej.	**Uczeń:** • wyjaśnia, co wpływało na relacje polsko-sowieckie w czasie II wojny światowej; • przedstawia losy Polskiej Armii na Wschodzie; • przedstawia działania polskich władz na uchodźstwie, podjęte w obronie ludności żydowskiej; • wymienia działania władz polskich na uchodźstwie.	**Uczeń:** • wyjaśnia, co wpływało na pozycję międzynarodową władz polskich na uchodźstwie; • ocenia zasadność opuszczenia ZSRS przez Armię Andersa; • ocenia, które cele udało się zrealizować władzom polskim na uchodźstwie.	**Uczeń:** • porównuje działalność grupy Aleksandra Ładosia z działaniami Aristidesa de Sousy Mendesa; • przedstawia przykładowe losy dzieci, które opuściły ZSRS razem z Armią Andersa.
9. Polskie Państwo Podziemne	**Uczeń:** • wymienia organy wojskowe i cywilne Polskiego Państwa Podziemnego; • wymienia Komendantów Głównych AK; • przedstawia działalność pionu wojskowego Polskiego Państwa Podziemnego; • wymienia przykładowe działania pionu cywilnego Polskiego Państwa Podziemnego.	**Uczeń:** • przedstawia proces formowania się struktur wojskowych Polskiego Państwa Podziemnego; • przedstawia działalność małego sabotażu; • wymienia Delegatów Rządu na Kraj; • charakteryzuje powstanie w getcie warszawskim; • przedstawia działalność pionu cywilnego Polskiego Państwa Podziemnego.	**Uczeń:** • charakteryzuje partyzantkę powrześniową; • wymienia organizacje wojskowe, które powstawały na ziemiach okupowanych i przedstawia cele ich działania; • przedstawia struktury Szarych Szeregów i charakteryzuje ich działalność; • wymienia przykładowe konkretne akcje podejmowane przez Polskie Państwo Podziemne.	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego dochodziło do zmian w strukturach wojskowych Polskiego Państwa Podziemnego; • ocenia, jakie znaczenie miała działalność Polskiego Państwa Podziemnego dla Polaków.	**Uczeń:** • przedstawia, jak wyglądała współpraca między organizacjami żydowskimi a Polskim Państwem Podziemnym; • wskazuje, kiedy w przeszłości Polacy stworzyli podobne struktury organizacyjne.

AUTOR: Agnieszka Żuberek

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2025

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
10. Polacy na frontach II wojny światowej	**Uczeń:** • wymienia i pokazuje na mapie najważniejsze bitwy z udziałem polskich oddziałów; • przedstawia rolę polskich lotników w bitwie o Anglię; • przedstawia okoliczności tworzenia dwóch armii polskich w ZSRS.	**Uczeń:** • przedstawia proces kształtowania się Polskich Sił Zbrojnych; • przedstawia znaczenie wybranych bitew, w których brały udział oddziały polskie; • przedstawia szlak bojowy 2. Korpusu Polskiego gen. Władysława Andersa.	**Uczeń:** • wymienia dokumenty dające Polakom możliwość tworzenia armii u boku państw sojuszniczych; • wymienia przykładowe miejsca tworzenia polskich oddziałów i wyjaśnia, dlaczego właśnie tam one powstawały; • przedstawia rolę polskiej Marynarki Wojennej w czasie II wojny światowej; • przedstawia znaczenie bitew i rolę, jaką odegrały w nich oddziały polskie.	**Uczeń:** • porównuje okoliczności tworzenia dwóch polskich armii w ZSRS; • przedstawia szlak bojowy wybranych oddziałów polskich w tym Armii Berlinga; • ocenia wkład polskich oddziałów w działania wojenne II wojny światowej.	**Uczeń:** • przedstawia stosunek mieszkańców miast europejskich do oddziałów PSZ.
11. Polityka sowiecka w stosunku do Polski 1942–1944	**Uczeń:** • wymienia organizacje komunistyczne i organy władzy komunistycznej powstałe na ziemiach polskich; • przedstawia program polskich komunistów; • wymienia postanowienia *Manifestu PKWN*.	**Uczeń:** • przedstawia proces kształtowania się władz komunistycznych na ziemiach polskich; • przedstawia relacje między Polskim Państwem Podziemnym a Polską Partią Robotniczą; • charakteryzuje działalność polskich komunistów.	**Uczeń:** • przedstawia cele powstania polskich organizacji komunistycznych; • charakteryzuje stosunki komunistów ze Związkiem Sowieckim i ich wpływ na sytuację Polaków w ZSRS.	**Uczeń:** • charakteryzuje sytuację polskich komunistów w latach 1939–1942; • wyjaśnia różnice między programami polskich komunistów i Rady Jedności Narodowej.	**Uczeń:** • przedstawia losy przykładowych komunistów polskich lub Polaków sympatyzujących z komunizmem, którzy na początku wojny znaleźli się na terenach okupowanych przez ZSRS.
12 Akcja „Burza" i powstanie warszawskie	**Uczeń:** • wymienia założenia akcji „Burza"; • wymienia przykładowe przyczyny wybuchu powstania warszawskiego; • wymienia przykładowe wydarzenia z powstania warszawskiego;	**Uczeń:** • wymienia przykładowe działania podjęte w ramach akcji „Burza"; • przedstawia przebieg powstania warszawskiego; • wymienia dowódcę powstania warszawskiego; • przedstawia skutki powstania warszawskiego.	**Uczeń:** • przedstawia okoliczności wybuchu powstania warszawskiego; • charakteryzuje stosunek ludności cywilnej do walk powstańczych w Warszawie; • przedstawia stosunek wojsk niemieckich i wspierających je jednostek do powstańców i ludności cywilnej Warszawy;	**Uczeń:** • charakteryzuje pozycję międzynarodową władz polskich na uchodźstwie po śmierci gen. W. Sikorskiego; • ocenia szanse realizacji założeń akcji „Burza"; • wyjaśnia, co wpływało na stosunek ludności cywilnej do powstania warszawskiego;	**Uczeń:** • ocenia zasadność wybuchu powstania warszawskiego przedstawiając argumenty zwolenników i przeciwników jego wybuchu.

AUTOR: Agnieszka Żuberek

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2025

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia przykładowe skutki powstania warszawskiego.		• przedstawia stosunek aliantów do powstania warszawskiego i wyjaśnia, co miało wpływ na ich postępowanie.	• przedstawia bilans powstania warszawskiego; • charakteryzuje zmiany pamięci zbiorowej o powstaniu warszawskim.	
III. Polska i świat po II wojnie światowej					
13. Europa po II wojnie światowej	**Uczeń:** • pokazuje na mapie zmiany polityczne, które nastąpiły w wyniku II wojny światowej; • wymienia cele działalności Organizacji Narodów Zjednoczonych; • wymienia organy ONZ; • wymienia postanowienia konferencji poczdamskiej w sprawie Niemiec.	**Uczeń:** • wyjaśnia, jakie treści zawiera Karta Narodów Zjednoczonych; • wymienia przykładowe uprawnienia organów ONZ; • wymienia przykładowe organizacje afiliowane i współpracujące z ONZ; • wyjaśnia, na czym polegała polityka 4D; • przedstawia znaczenie procesu norymberskiego.	**Uczeń:** • wymienia przyczyny i wskazuje kierunki migracji ludności po II wojnie światowej; • przestawia okoliczności powołania Organizacji Narodów Zjednoczonych; • wyjaśnia, w jaki sposób starano się poprawić skuteczność działania ONZ w stosunku do skuteczności działań Ligi Narodów.	**Uczeń:** • przedstawia okoliczności zwołania konferencji wielkiej trójki w Poczdamie; • przedstawia rolę Trybunału w Tokio; • ocenia, jak II wojna światowa wpłynęła na układ sił w Europie.	**Uczeń:** • wymienia przykładowe misje pokojowe ONZ; • ocenia, czy Organizacja Narodów Zjednoczonych spełniła pokładane w niej nadzieje.
14. Początki zimnej wojny 1945–1955	**Uczeń:** • wyjaśnia pojęcia: zimna wojna, żelazna kurtyna, doktryna Trumana, plan Marshalla, NATO, Układ Warszawski; • przedstawia proces powstania dwóch państw niemieckich po II wojnie światowej.	**Uczeń:** • przedstawia okoliczności powstania Sojuszu Północnoatlantyckiego i Układu Warszawskiego; • wyjaśnia, jaką rolę odegrały plan Marshalla i doktryna Trumana; • wyjaśnia, jaką rolę miały odgrywać NATO i Układ Warszawski.	**Uczeń:** • przedstawia proces wzrostu wpływów komunistów i Związku Sowieckiego po II wojnie światowej; • wyjaśnia rolę Kominformu; • wymienia przyczyny i skutki wojny koreańskiej.	**Uczeń:** • przedstawia rywalizację między Związkiem Sowieckim a Stanami Zjednoczonymi do połowy lat 50. XX w.; • wyjaśnia, w jaki sposób starano się ograniczyć wpływy komunistyczne w Europie Zachodniej i Południowej; • wyjaśnia, jaką rolę odegrało Radio Wolna Europa.	**Uczeń:** • wyjaśnia na wybranym przykładzie państwa Europy Środkowo-Wschodniej, na czym polegała taktyka salami.
15. Ziemie polskie po II wojnie światowej	**Uczeń:** • pokazuje na mapie zmiany w przebiegu granicy polskiej po II wojnie światowej;	**Uczeń:** • przedstawia sytuację gospodarczo-społeczną na ziemiach polskich po II wojnie światowej;	**Uczeń:** • wyjaśnia przyczyny zmian w przebiegu granicy polskiej po II wojnie światowej;	**Uczeń:** • porównuje sytuację gospodarczą i demograficzną Polski przed i po II wojnie światowej;	**Uczeń:** • przedstawia straty spowodowane II wojną światową w jego regionie;

AUTOR: Agnieszka Żuberek

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2025

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• pokazuje na mapie kierunki migracji ludności na ziemiach polskich i do Polski; • wymienia skutki II wojny światowej dla Polski.	• przedstawia sytuację Polaków i władz polskich na emigracji.	• wyjaśnia przyczyny migracji ludności na ziemiach polskich i do Polski; • wyjaśnia podłoże akcji „Wisła" i pogromu kieleckiego.	• ocenia wpływ II wojny światowej na gospodarkę i społeczeństwo polskie; • przedstawia sytuację Polaków w ZSRS.	• przedstawia zmiany gospodarczo-społeczne, które zaszły po II wojnie światowej w jego regionie.
16. Tworzenie podstaw władzy komunistycznej w Polsce	**Uczeń:** • wyjaśnia pojęcia: proces szesnastu, Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej; • przedstawia wyniki referendum z 1946 r. i wyborów do Sejmu Ustawodawczego z 1947 r.; • wymienia założenia reformy rolnej z 1944 r.; • wymienia główne partie polityczne działające w Polsce w końcu lat 40. XX w.	**Uczeń:** • przedstawia represje stosowane wobec ludności polskiej przez Urząd Bezpieczeństwa; • charakteryzuje rolę referendum ludowego z 1946 r. i wyborów do Sejmu Ustawodawczego w procesie przejmowania władzy przez komunistów; • przedstawia założenia planu trzyletniego.	**Uczeń:** • przedstawia okoliczności procesu szesnastu i powstania Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej; • charakteryzuje scenę polityczną w Polsce w 2. poł. lat 40. XX w.; • przedstawia przemiany gospodarcze w Polsce w latach 40. XX w.	**Uczeń:** • wyjaśnia, jakie były cele zmian gospodarczych wprowadzanych przez komunistów; • wyjaśnia, w jaki sposób komuniści umacniali swoją władzę w Polsce.	**Uczeń:** • wyjaśnia polityczne powody lokalizacji Nowej Huty pod Krakowem; • wymienia inne przykłady inwestycji przemysłowych, które miały odegrać podobną rolę.
17. Podziemie niepodległo-ściowe w walce z władzą komunistyczną	**Uczeń:** • wymienia przykładowe organizacje polskiego podziemia niepodległościowego i ich dowódców; • wymienia cele Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość"; • wymienia przykładowe cele organizacji konspiracyjnych powstałych po II wojnie światowej.	**Uczeń:** • wymienia przykładowe motywy, którymi kierowali się żołnierze kontynuujący walkę zbrojną po zakończeniu II wojny światowej; • przedstawia metody walki komunistów z oddziałami podziemia niepodległościowego.	**Uczeń:** • charakteryzuje cele organizacji konspiracyjnych powstałych po II wojnie światowej; • przedstawia motywy, którymi kierowali się żołnierze kontynuujący walkę zbrojną po zakończeniu II wojny światowej; • wymienia różne nurty ideowe wśród organizacji niepodległościowych.	**Uczeń:** • charakteryzuje politykę historyczną i ideową komunistów w 2. poł. lat 40. XX w.; • przedstawia bilans działalności polskiego podziemia niepodległościowego; • wyjaśnia genezę określenia żołnierze wyklęci/żołnierze niezłomni.	**Uczeń:** • przedstawia działalność oddziału poakowskiego dowodzonego przez Antoniego Hedę „Szarego" lub innego oddziału podziemia niepodległościowego nieopisanego w podręczniku.
18. Stalinizm w Polsce 1947–1956	**Uczeń:** • przedstawia represje aparatu bezpieczeństwa wobec społeczeństwa polskiego w okresie stalinizmu;	**Uczeń:** • wyjaśnia pojęcie nomenklatura, procesy pokazowe;	**Uczeń:** • charakteryzuje metody indoktrynacji i propagandy stosowane przez władze komunistyczne;	**Uczeń:** • przedstawia rolę wojska w umacnianiu władzy komunistycznej;	**Uczeń:** • wskazuje elementy polityki wewnętrznej komunistów polskich wzorowane na ZSRS;

AUTOR: Agnieszka Żuberek

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2025

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia przykładowe środki propagandowe stosowane przez komunistów; • wymienia przykładowe postanowienia konstytucji PRL; • wymienia założenia planu sześcioletniego.	• charakteryzuje politykę gospodarczą komunistów w 1. poł. lat 50. XX w.; • wymienia cechy socrealizmu.	• charakteryzuje politykę władz komunistycznych wobec Kościoła katolickiego; • przedstawia rolę aparatu partyjnego i aparatu bezpieczeństwa w umacnianiu władzy komunistycznej.	• ocenia, skutki polityki gospodarczej 1. poł. lat. 50. XX w.; • wyjaśnia, co wpływało na różny stosunek społeczeństwa polskiego do władz komunistycznych w Polsce; • przedstawia zmiany w organizacji władz państwowych wprowadzonych przez konstytucję PRL w stosunku do II Rzeczypospolitej.	• wskazuje różnice między sytuacją w Polsce a w krajach bloku wschodniego.
IV. Świat w 2. połowie XX wieku					
19. Europa Środkowo-Wschodnia pod wpływami sowieckimi	**Uczeń:** • wymienia cechy procesu sowietyzacji Europy Środkowo-Wschodniej; • wymienia cechy procesu destalinizacji w ZSRS i krajach bloku wschodniego; • wymienia przykładowe przyczyny i skutki wystąpień społecznych w krajach bloku wschodniego po śmierci J. Stalina (Węgry, Czechosłowacja).	**Uczeń:** • wymienia przykładowe przyczyny i skutki oraz reakcję władz ZSRS na wystąpienia społeczne w NRD; • przedstawia reakcję władz ZSRS na wystąpienia społeczeństw w Czechosłowacji i na Węgrzech; • wyjaśnia, na czym polegała doktryna L. Breżniewa.	**Uczeń:** • przedstawia proces sowietyzacji Europy Środkowo-Wschodniej; • charakteryzuje proces destalinizacji w ZSRS i krajach bloku wschodniego; • charakteryzuje wystąpienia społeczeństw w bloku wschodnim po śmierci J. Stalina: wystąpienia w NRD, powstanie węgierskie i Praską Wiosnę.	**Uczeń:** • przedstawia politykę zagraniczną N. Chruszczowa; • porównuje wystąpienia społeczeństw w bloku wschodnim po śmierci J. Stalina; • wskazuje różnice w reakcji państw i społeczeństw bloku wschodniego na wystąpienia w NRD, Czechosłowacji i na Węgrzech; • ocenia szanse przeprowadzenia liberalnych reform w bloku wschodnim po śmierci J. Stalina.	**Uczeń:** • przedstawia, w jaki sposób pamięć o wystąpieniach społecznych została uczczona w przestrzeni publicznej w krajach Europy Środkowo-Wschodniej.
20. Nowa mapa świata. Dekolonizacja	**Uczeń:** • przedstawia zmiany na mapie świata powstałe w wyniku procesu dekolonizacji po II wojnie światowej;	**Uczeń:** • przedstawia metody procesu dekolonizacji przeprowadzanego przez Wielką Brytanię i Francję;	**Uczeń:** • wyjaśnia wpływ II wojny światowej na proces dekolonizacji;	**Uczeń:** • przedstawia stosunek mocarstw i ONZ do procesu dekolonizacji;	**Uczeń:** • przedstawia problemy związane z procesem dekolonizacji obecne w literaturze i filmie.

AUTOR: Agnieszka Żuberek

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2025

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia metody procesu dekolonizacji przeprowadzanego przez Wielką Brytanię i Francję; • wymienia podłoże konfliktów wewnętrznych w koloniach.	• przedstawia proces uzyskiwania niepodległości przez Indie; • wymienia cele Organizacji Jedności Afrykańskiej; • wyjaśnia, na czym polegała polityka apartheidu w Republice Południowej Afryki.	• przedstawia proces uzyskiwania niepodległości przez Algierię; • porównuje proces dekolonizacji przeprowadzany przez Wielką Brytanię i Francję; • charakteryzuje konflikty wewnętrzne w koloniach i ich konsekwencje.	• charakteryzuje przemiany w Republice Południowej Afryki; • przedstawia bilans procesu dekolonizacji; • ocenia efekty działalności Organizacji Jedności Afrykańskiej.	
21. Konflikty na Bliskim Wschodzie	**Uczeń:** • pokazuje na mapie Izrael i Autonomię Palestyńską; • pokazuje na mapie tereny sporne między Izraelem a państwami arabskimi; • wymienia wojny między Izraelem a państwami arabskimi i ich skutki; • wymienia przykłady działalności Organizacji Wyzwolenia Palestyny.	**Uczeń:** • przedstawia okoliczności powstania państwa Izrael w Palestynie; • przedstawia cele Organizacji Wyzwolenia Palestyny; • wymienia przyczyny i skutki rewolucji islamskiej w Iranie; • wymienia postanowienia porozumienia z Waszyngtonu.	**Uczeń:** • charakteryzuje stosunki Izraela z państwami arabskimi; • wymienia przyczyny i skutki kolejnych wojen Izraela z państwami arabskimi; • wyjaśnia rolę porozumienia z Camp David; • charakteryzuje działalność Organizacji Wyzwolenia Palestyny.	**Uczeń:** • charakteryzuje sytuację w Palestynie przed II wojną światową; • wyjaśnia rolę intifady; • przedstawia rolę islamu w życiu politycznym w państwach bliskowschodnich.	**Uczeń:** • charakteryzuje współczesne relacje izraelsko-palestyńskie.
22. Zimna wojna – rywalizacja USA i ZSRS o dominację w świecie	**Uczeń:** • wymienia przykładowe przyczyny i skutki kryzysu kubańskiego; • wymienia przykładowe przyczyny i skutki kryzysu berlińskiego; • wymienia przykładowe przyczyny i skutki wojny w Wietnamie; • wymienia przykładowe postanowienia aktu końcowego KBWE.	**Uczeń:** • przedstawia przyczyny i skutki kryzysu kubańskiego; • przedstawia przyczyny i skutki kryzysu berlińskiego; • przedstawia przyczyny i skutki wojny w Wietnamie; • przedstawia inne płaszczyzny, na których dochodziło do rywalizacji między Stanami Zjednoczonymi a ZSRS.	**Uczeń:** • przedstawia sytuację na Kubie na przełomie lat 50. i 60. XX w.; • przedstawia rywalizację w państwach Ameryki Łacińskiej między komunistami a miejscowymi reżimami lub partyzantką wspieranymi przez USA; • przedstawia proces rozbrojeniowy.	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego ideologia komunistyczna zyskiwała zwolenników w krajach Ameryki Łacińskiej; • ocenia wpływ konfliktów międzynarodowych na pozycję Stanów Zjednoczonych i ZSRS; • ocenia, które z państw wygrało rywalizację o dominację w XX-wiecznym świecie.	**Uczeń:** • przedstawia, w jaki sposób udział w wojnie w Wietnamie odcisnął się na społeczeństwie amerykańskim.

AUTOR: Agnieszka Żuberek

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2025

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
23. Daleki Wschód po II wojnie światowej	**Uczeń:** • wyjaśnia, na czym polegała polityka wielkiego skoku i rewolucja kulturalna w Chinach; • wymienia zmiany, które zaszły w Chinach po śmierci Mao Zedonga.	**Uczeń:** • przedstawia stosunki miedzy ChRL a ZSRS po II wojnie światowej; • przedstawia zjawisko „azjatyckich tygrysów".	**Uczeń:** • przedstawia sytuację w Chinach po II wojnie światowej; • charakteryzuje przemiany w ChRL po śmierci Mao Zedonga; • charakteryzuje sytuację w Japonii po II wojnie światowej.	**Uczeń:** • charakteryzuje politykę zagraniczną ChRL; • ocenia rolę Chin w międzynarodowym układzie sił.	**Uczeń:** • przedstawia relację między dwoma państwami chińskimi po II wojnie światowej; • wyjaśnia, jak te relacje wpływają na stosunki międzynarodowe.
24. Integracja europejska	**Uczeń:** • pokazuje na mapie proces rozszerzania się Wspólnot Europejskich a potem Unii Europejskiej; • wymienia organy Unii Europejskiej i ich przykładowe kompetencje; • wymienia ojców założycieli Unii Europejskiej.	**Uczeń:** • wymienia przykładowe przyczyny współpracy pomiędzy państwami europejskimi; • przedstawia etapy i obszary integracji europejskiej; • wymienia cele Rady Europy.	**Uczeń:** • wymienia przyczyny współpracy i integracji pomiędzy państwami europejskimi; • wyjaśnia, co wpłynęło na pojawienie się idei integracji europejskiej; • przedstawia cele i działalność Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej.	**Uczeń:** • ocenia korzyści, jakie wynikają z członkostwa w Unii Europejskiej; • ocenia zagrożenia, jakie może nieść za sobą funkcjonowanie Unii Europejskiej.	**Uczeń:** • wyjaśnia, czym się różnią i jakie mogą być konsekwencje różnych koncepcji jednoczenia Europy.
25. Przemiany społeczne, kulturowe i technologiczne na Zachodzie	**Uczeń:** • wymienia zmiany demograficzne i społeczne w 2. poł. XX w.; • pokazuje na mapie kierunki migracji w 2. poł. XX w. i wyjaśnia ich przyczyny; • charakteryzuje kulturę masową 2. poł. XX w.; • wymienia subkultury młodzieżowe.	**Uczeń:** • przedstawia główne nurty w muzyce, literaturze i filmie w 2. poł. XX w.; • przedstawia zmiany w sztukach plastycznych w 2. poł. XX w.; • przedstawia rozwój środków komunikacji w 2. poł. XX w.	**Uczeń:** • przedstawia konsekwencje przemian demograficznych i społecznych w 2. poł. XX w.; • przedstawia zmiany w pozycji kobiety w społeczeństwie w 2. poł. XX w.; • wyjaśnia, jak zmiany społeczne i kulturowe wpłynęły na pozycję rodziny w 2. poł. XX w.; • charakteryzuje stosunek młodzieży do zastanej kultury i obyczajowości w 2. poł. XX w.	**Uczeń:** • wyjaśnia wpływ rozwoju środków przekazu informacji na przemiany społeczne i kulturalne; • przedstawia najważniejsze nurty filozoficzne w 2. poł. XX w.; • wyjaśnia wpływ Soboru Watykańskiego II i pontyfikatu Jana Pawła II na przemiany w Kościele katolickim.	**Uczeń:** • wymienia przykładowe filmy i dzieła literackie, które, jego zdaniem, najlepiej przedstawiają zmiany zachodzące w społeczeństwie w XX w. i uzasadnia swój wybór.

AUTOR: Agnieszka Żuberek

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2025

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
V. Polska Rzeczpospolita Ludowa					
26. Rok 1956 – Poznański Czerwiec i Polski Październik	**Uczeń:** • wyjaśnia, kim byli puławianie i natolińczycy; • wymienia przykładowe przyczyny i skutki Poznańskiego Czerwca; • wyjaśnia pojęcie Polski Październik.	**Uczeń:** • wymienia zmiany w polityce władz komunistycznych po śmierci J. Stalina; • przedstawia różnice pomiędzy puławianami, a natolińczykami; • przedstawia przyczyny, przebieg i skutki Poznańskiego Czerwca; • przedstawia okoliczności objęcia władzy przez W. Gomułkę.	**Uczeń:** • przedstawia zmiany w strukturze aparatu bezpieczeństwa po śmierci J. Stalina; • wyjaśnia, na czym polegała walka o władzę w łonie PZPR po śmierci B. Bieruta; • przedstawia reakcje społeczeństwa na wydarzenia w kraju w 2. poł. 1956 r.	**Uczeń:** • przedstawia reakcje społeczeństwa na wydarzenia na Węgrzech w 2. poł. 1956 r.; • ocenia, w której dziedzinie zmiany wprowadzane po śmierci J. Stalina były najbardziej widoczne; • ocenia politykę W. Gomułki w kontekście przemian w Polsce po śmierci J. Stalina.	**Uczeń:** • ocenia rolę wyborów do Sejmu w 1957 r. w kontekście przemian politycznych w 2. poł. lat 50. XX w.
27. Polska w czasach Władysława Gomułki 1956–1970	**Uczeń:** • przedstawia obchody Milenium Chrztu Polski i Tysiąclecia Państwa Polskiego; • wymienia inicjatywy polskie w polityce zagranicznej w okresie rządów W. Gomułki.	**Uczeń:** • charakteryzuje sytuację gospodarczą w okresie rządów W. Gomułki; • wymienia elementy polityki władz komunistycznych wobec Kościoła katolickiego na przełomie lat 50. i 60. XX w.	**Uczeń:** • wyjaśnia, w jaki sposób władza przywracała kontrolę partii nad społeczeństwem; • charakteryzuje stosunek władz komunistycznych do Kościoła katolickiego na przełomie lat 50. i 60. XX w.; • wyjaśnia, dlaczego zorganizowano dwa odrębne obchody rocznicy wydarzenia związanego z początkiem Polski.	**Uczeń:** • charakteryzuje politykę zagraniczną Polski w okresie rządów W. Gomułki; • ocenia znaczenie listu biskupów polskich do biskupów niemieckich z 1965 r.; • ocenia, na ile W. Gomułka spełnił nadzieje Polaków związane z objęciem przez niego władzy.	**Uczeń:** • przedstawia, jak obchodzono Milenium Chrztu Polski i Tysiąclecie Państwa Polskiego w jego regionie; • przedstawia osiągnięcia polskich artystów na arenie międzynarodowej.
28. Protesty społeczne 1968 i 1970 r.	**Uczeń:** • wymienia przykładowe przyczyny i skutki wydarzeń marca 1968 r.; • przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wydarzeń grudnia 1970 r.	**Uczeń:** • wymienia postulaty frakcji działających wewnątrz PZPR w latach 60. XX w.; • wskazuje przykładowe różnice między wydarzeniami marca 1968 r. a grudnia 1970 r.	**Uczeń:** • wymienia przyczyny niezadowolenia społecznego z rządów W. Gomułki; • przedstawia rywalizację wewnątrz PZPR w latach 60. XX w. i jej wpływ na wydarzenia marca 1968 r.; • przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wydarzeń marca 1968 r.	**Uczeń:** • wyjaśnia, co budziło niezadowolenie społeczeństwa w okresie rządów W. Gomułki; • przedstawia znaczenie listu 34; • porównuje protesty społeczne z marca 1968 r. i grudnia 1970 r.	**Uczeń:** • wyjaśnia, czym było poselskie koło „Znak” i przedstawia jego działalność, szczególnie w trakcie wydarzeń marcowych 1968 r.

AUTOR: Agnieszka Żuberek

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2025

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
29. Dekada Edwarda Gierka 1970–1980	**Uczeń:** • przedstawia przyczyny i skutki wydarzeń czerwca 1976 r.; • wymienia cele polityki gospodarczej ekipy E. Gierka i podaje przykłady jej realizacji.	**Uczeń:** • charakteryzuje politykę gospodarczą ekipy E. Gierka; • charakteryzuje politykę zagraniczną E. Gierka; • wymienia cechy kultury polskiej lat 70. XX w.	**Uczeń:** • wymienia zmiany wprowadzone do konstytucji w 1976 r.; • wyjaśnia, jakie znaczenie miał wybór kard. Karola Wojtyły na papieża i jego pierwszej pielgrzymki do Polski; • charakteryzuje kulturę polską lat 70. XX w.	**Uczeń:** • ocenia politykę gospodarczą ekipy E. Gierka; • charakteryzuje przemiany ustrojowo-administracyjne z okresu rządów E. Gierka; • wyjaśnia, jakie sukcesy Polaków i dlaczego wykorzystywała propaganda lat 70. XX w.	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego Fiat 126p. stał się symbolem epoki E. Gierka.
30. Opozycja polityczna w PRL 1976–1980	**Uczeń:** • wymienia przykładowe organizacje opozycyjne działające w Polsce w II poł. lat 70. XX w. (KOR, ROPCiO, WZZ); • przedstawia cele działań KOR-u i WZZ; • wymienia przykłady działań środowisk opozycyjnych w Polsce w 2. poł. lat 70. XX w.	**Uczeń:** • przedstawia cele działań organizacji opozycyjnych w Polsce w latach 70. XX w.; • charakteryzuje działalność środowisk opozycyjnych w Polsce w 2. poł. lat 70. XX w.; • wyjaśnia, co wpływało na stosunek władz PRL-u do organizacji opozycyjnych.	**Uczeń:** • wymienia organizacje opozycyjne działające w Polsce w 2. poł. lat 70. XX w.; • przedstawia cele działań tych organizacji; • porównuje działalność różnych środowisk opozycyjnych.	**Uczeń:** • wyjaśnia, który nurt działalności opozycyjnej władze PRL zwalczały najbardziej i dlaczego; • porównuje stosunek władz PRL do opozycji w 2. poł. lat 40. i w latach 70. XX w.; • ocenia rolę organizacji opozycyjnych w życiu społeczeństwa polskiego w latach 70. XX w.	**Uczeń:** • przedstawia losy mniej znanych działaczy opozycyjnych (np. Andrzej i Benedykt Czumowie, członkowie grupy taterników, Kazimierz Świtoń, Ryszard i Jerzy Kowalczykowie).
31. Narodziny Solidarności 1980–1981	**Uczeń:** • wymienia przykładowe przyczyny i skutki strajków z 1980 r.; • przedstawia przykłady działalności NSZZ „Solidarność”; • wymienia elementy kryzysu gospodarczego w latach 1980–1981.	**Uczeń:** • przedstawia przyczyny, przebieg i skutki strajków z 1980 r.; • przedstawia struktury NSZZ „Solidarność”; • charakteryzuje sytuację gospodarczą w latach 1980–1981.	**Uczeń:** • przedstawia zmiany personalne w PZPR, które zaszły po powstaniu Solidarności i wyjaśnia ich przyczyny; • przedstawia relacje między władzami PRL a NSZZ „Solidarność”; • przedstawia stosunek członków PZPR do NSZZ „Solidarność”.	**Uczeń:** • przedstawia zmiany w strukturach PZPR, które zaszły po powstaniu Solidarności; • ocenia znaczenie „prowokacji bydgoskiej”; • porównuje wystąpienia społeczne z lat 1970 i 1976 ze strajkami w 1980 r.	**Uczeń:** • przedstawia działalność Niezależnego Zrzeszenia Studentów w latach 1980–1981.

AUTOR: Agnieszka Żuberek

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2025

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
32. Czas stanu wojennego 1981–1983	**Uczeń:** • wymienia ograniczenia w funkcjonowaniu społeczeństwa, jakie wprowadzono w trakcie stanu wojennego; • podaje przykłady represji wobec działaczy opozycji i osób ją wspierających w trakcie i po zakończeniu stanu wojennego.	**Uczeń:** • przedstawia reakcję działaczy Solidarności na wprowadzenie stanu wojennego; • charakteryzuje opór obywateli wobec władz w czasie stanu wojennego; • charakteryzuje sytuację gospodarczą w czasie stanu wojennego.	**Uczeń:** • przedstawia reakcję obywateli na wprowadzenie stanu wojennego; • przedstawia reakcję państw zachodnich na wprowadzenie w Polsce stanu wojennego; • charakteryzuje rolę Kościoła w trakcie stanu wojennego.	**Uczeń:** • wskazuje związki między sytuacją gospodarczą na początku lat 80. XX w. a stanem wojennym; • ocenia, jak ograniczenia stanu wojennego wpłynęły na życie codzienne obywateli; • ocenia legalność i zasadność wprowadzenia stanu wojennego.	**Uczeń:** • przedstawia ocenę stanu wojennego w literaturze i filmie polskim; • przedstawia przykładowe happeningi Pomarańczowej Alternatywy i ich związek z rzeczywistością PRL lat 80. XX w.
33. Polacy poza Polską	**Uczeń:** • przedstawia działalność i rolę Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego oraz Instytutu Literackiego; • wymienia przyczyny emigracji w okresie PRL; • wymienia grupy Polaków, które po zakończeniu wojny pozostały na terenie ZSRS.	**Uczeń:** • charakteryzuje sytuację Polaków, którzy zdecydowali się pozostać na emigracji po zakończeniu II wojny światowej; • przedstawia stosunek władz PRL do polskich emigrantów.	**Uczeń:** • wyjaśnia, co wpływało na sytuację Polaków, którzy zdecydowali się pozostać na emigracji po zakończeniu II wojny światowej; • przedstawia położenie i rolę polskich władz emigracyjnych; • charakteryzuje działalność kulturalną polskiej emigracji po II wojnie światowej.	**Uczeń:** • charakteryzuje sytuację Polaków w ZSRS po II wojnie światowej; • przedstawia stosunek władz PRL do osób, które pozostały na terenie ZSRS; • przedstawia sytuację Polaków na Zaolziu.	**Uczeń:** • przedstawia sylwetki twórców emigracyjnych; • ocenia wpływ ich twórczości na społeczeństwo w kraju.
VI. Polska i świat na przełomie XX i XXI w.					
34. Kryzys w Związku Sowieckim	**Uczeń:** • wymienia czynniki, które przyczyniły się do kryzysu Związku Sowieckiego; • wyjaśnia terminy: *pierestrojka* i *głasnost'*.	**Uczeń:** • wymienia trudności gospodarcze ZSRS na przełomie lat 70. i 80. XX w.; • charakteryzuje gospodarkę ZSRS na przełomie lat 70. i 80. XX w.; • charakteryzuje politykę zagraniczną Michaiła Gorbaczowa.	**Uczeń:** • charakteryzuje politykę wewnętrzną Michaiła Gorbaczowa; • charakteryzuje konflikty narodowościowe w ZSRS; • wyjaśnia przyczyny interwencji sowieckiej w Afganistanie.	**Uczeń:** • przedstawia działalność dysydentów w ZSRS; • ocenia skutki interwencji sowieckiej w Afganistanie.	**Uczeń:** • przedstawia podłoże i konsekwencje konfliktów etnicznych w ZSRS w 2. poł. lat 80. i w latach 90. XX w.; • przedstawia konsekwencje inwestycji gospodarczych w ZSRS dla środowiska naturalnego.

AUTOR: Agnieszka Żuberek

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2025

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
35. Upadek Polski Ludowej i narodziny III Rzeczpospolitej	**Uczeń:** • wymienia problemy gospodarcze Polskie w latach 80. XX w.; • wymienia zmiany ustrojowe, do których doszło w Polsce w wyniku decyzji podjętych w trakcie obrad Okrągłego Stołu.	**Uczeń:** • przedstawia relacje między władzą a opozycją po stanie wojennym; • wymienia kolejne zmiany ustrojowe z lat 1989–1990;	**Uczeń:** • przedstawia projekty reform i zmiany w polityce gospodarczej w Polsce w latach 80. XX w.; • charakteryzuje obrady Okrągłego Stołu.	**Uczeń:** • wyjaśnia, co wpływało na zmianę stosunku władzy do opozycji; • ocenia realizację ustaleń Okrągłego Stołu.	**Uczeń:** • wyjaśnia, genezę i znaczenie pojęć: wybory kontraktowe i Sejm kontraktowy; • wyjaśnia, kim byli „badylarze”.
36. Jesień Ludów 1989 r. i jej konsekwencje	**Uczeń:** • wymienia organizacje opozycyjne działające w krajach bloku wschodniego w latach 70. i 80. XX w.; • wymienia cechy charakterystyczne przemian z lat 1989–1990 w krajach bloku wschodniego.	**Uczeń:** • charakteryzuje sytuację w krajach bloku wschodniego w latach 70. i 80. XX w.; • charakteryzuje przemiany z lat 1989–1990 w NRD, Czechosłowacji, Rumunii.	**Uczeń:** • charakteryzuje przemiany z lat 1989–1990 na Węgrzech; • porównuje proces przemian w krajach bloku wschodniego; • wyjaśnia, czym różniły się przemiany w Rumunii od przemian w pozostałych krajach bloku wschodniego.	**Uczeń:** • charakteryzuje przemiany z lat 1989–1990 w Bułgarii; • wyjaśnia, co wpływało na przebieg zmian w krajach bloku wschodniego.	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego na określenie wydarzeń w NRD w 1989 r. używa się wyrażenia „Niemcy zagłosowali nogami”.
37. Rozpad Związku Sowieckiego, Czechosłowacji i Jugosławii	**Uczeń:** • pokazuje na mapie państwa, które powstały po rozpadzie ZSRS, Czechosłowacji i Jugosławii; • wymienia przyczyny rozpadu ZSRS; • wymienia przyczyny rozpadu Jugosławii; • wymienia przyczyny rozpadu Czechosłowacji.	**Uczeń:** • charakteryzuje konflikty etniczno-religijne w Jugosławii; • przedstawia etapy rozpadu ZSRS; • wymienia państwa, które utworzyły Wspólnotę Niepodległych Państw; • przedstawia etapy rozpadu Jugosławii.	**Uczeń:** • wyjaśnia konsekwencje rozpadu ZSRS i Jugosławii; • przedstawia rolę Wspólnoty Niepodległych Państw; • przedstawia udział organizacji międzynarodowych w konflikcie w byłej Jugosławii.	**Uczeń:** • charakteryzuje problemy ZSRS na przełomie lat 80. i 90. XX w.; • przedstawia walkę o władzę w ZSRS w latach 90. XX w.; • porównuje przebieg procesu rozpadu ZSRS, Czechosłowacji i Jugosławii; • ocenia udział organizacji międzynarodowych w konflikcie w byłej Jugosławii.	**Uczeń:** • przedstawia przyczyny i skutki wojen czeczeńskich.
38. Świat na początku XXI wieku	**Uczeń:** • wymienia przykłady konfliktów zbrojnych na świecie na przełomie XX i XXI w.;	**Uczeń:** • przedstawia przyczyny konfliktów zbrojnych na świecie na przełomie XX i XXI w;	**Uczeń:** • charakteryzuje działania podjęte przez wspólnotę międzynarodową w celu zwalczania terroryzmu;	**Uczeń:** • wyjaśnia pojęcie wojny hybrydowej i podaje jej przykłady;	**Uczeń:** • przedstawia konflikt w Syrii w kontekście wydarzeń Arabskiej Wiosny z początku XXI w.

AUTOR: Agnieszka Żuberek

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2025

Temat lekcji	Ocena				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
	• wymienia rodzaje terroryzmu we współczesnym świecie i przykładowe organizacje terrorystyczne; • wymienia przykładowe problemy biednego Południa.	• charakteryzuje działalność terrorystów, przywołując przykłady działalności konkretnych organizacji terrorystycznych; • wyjaśnia, na czym polega podział na bogatą Północ i biedne Południe.	• charakteryzuje problemy biednego Południa; • wyjaśnia, w jaki sposób problemy biednego Południa przyczyniają się do braku stabilizacji w regionie.	• ocenia wpływ konfliktów i problemów współczesnego świata na układ sił i funkcjonowanie państw.	
39. III Rzeczpospolita	**Uczeń:** • wymienia reformy przeprowadzone w Polsce w latach 90. XX w.; • wymienia najważniejsze partie polityczne działające w Polsce w latach 90. XX w. i na początku XXI w.; • wymienia zasady konstytucji z 1997 r.	**Uczeń:** • przedstawia problemy III Rzeczypospolitej ze szczególnym uwzględnieniem problemu lustracji i rozliczenia zbrodni popełnionych w PRL; • charakteryzuje przemiany składu polskiego Sejmu na przełomie XX i XXI w.	**Uczeń:** • charakteryzuje scenę polityczną w Polsce na początku lat 90. XX w.; • wyjaśnia, co wpływało na skład polskiego Sejmu na przełomie XX i XXI w.; • charakteryzuje reformy przeprowadzone w Polsce w latach 90. XX w.	**Uczeń:** • przedstawia bilans przemian w Polsce po 1989 r.; • ocenia proces lustracji i dekomunizacji przeprowadzany w Polsce po 1989 r.; • wyjaśnia, na czym polegała „falandyzacja prawa", oraz jakie były jej przyczyny i skutki.	**Uczeń:** • porównuje przyczyny upadku rządów w latach 90. XX w.
40. Polska we współczesnym świecie	**Uczeń:** • pokazuje na mapie sąsiadów Rzeczypospolitej w XXI w.; • wymienia reformy gospodarcze przeprowadzone w Polsce w latach 90. XX w.; • przedstawia proces integracji Polski z Unią Europejską; • podaje datę katastrofy smoleńskiej i wymienia jej główne ofiary; • wymienia najważniejsze wyzwania stojące przed Polską w XXI w.	**Uczeń:** • charakteryzuje sytuację gospodarczą Polski w latach 90. XX w.; • wymienia kierunki polskiej polityki zagranicznej na przełomie XX i XXI w.; • wymienia porażki i sukcesy polskiej polityki zagranicznej po 1989 r.; • przedstawia proces wejścia Polski do NATO.	**Uczeń:** • charakteryzuje przemiany w kulturze po 1989 r.; • przedstawia bilans przemian gospodarczych w Polsce po 1989 r.; • przedstawia działania Polski podjęte w ramach NATO; • przedstawia skutki katastrofy smoleńskiej; • przedstawia przyczyny rosyjskiej agresji na Ukrainę i podaje przykłady międzynarodowej pomocy dla Ukraińców; • omawia wyzwania społeczne i gospodarcze stojące przed Polską w XXI w.	**Uczeń:** • ocenia konsekwencje przemian gospodarczych w Polsce po 1989 r.; • ocenia polską politykę zagraniczną po 1989 r.	**Uczeń:** • wyjaśnia, dlaczego w 1990 r. doszło do podpisania układu granicznego z RFN, mimo że RFN uznała polską granicę zachodnią w 1970 r.; • przedstawia zmiany gospodarczo-społeczne, które zaszły po 1989 r, w jego regionie; • ocenia skutki katastrofy smoleńskiej.

AUTOR: Agnieszka Żuberek

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2025

JĘZYK FRANCUSKI

Wymagania edukacyjne do podręcznika *En Action ! 1* i *2* wyd. Hachette FLE

dla 2 klasy liceum – poziom III.2.0

Wymagania ogólne:

Znajomość środków językowych.

Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Uczeń rozumie proste wypowiedzi ustne artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka, a także proste wypowiedzi pisemne w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

III. Tworzenie wypowiedzi.

Uczeń samodzielnie tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne i pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Uczeń uczestniczy w rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie, w formie prostego tekstu, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

Wymagania szczegółowe:

© Hachette FLE 2023

UNITÉ 4 « Chez moi »		OCENA CELUJĄCA	OCENA BARDZO DOBRA	OCENA DOBRA	OCENA DOSTATECZNA	OCENA DOPUSZCZAJĄCA	OCENA NIEDOSTATECZNA
WIEDZA	**SŁOWNICTWO**	Uczeń w bardzo wysokim stopniu opanował struktury i słownictwo z działu 4. Swobodnie się porusza po słownictwie z zakresu opisu miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. Sprawnie się nim posługuje, potrafi zadać szczegółowe pytania, udzielić wyczerpujących odpowiedzi i wypowiedzi.	Uczeń bardzo dobrze opanował proste, podstawowe słownictwo z zakresu opisu miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. Sprawnie się nim posługuje, potrafi zadać szczegółowe pytania, udzielić odpowiedzi i prostej wypowiedzi.	Uczeń w stopniu dobrym opanował proste, podstawowe słownictwo z zakresu opisu miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. Zazwyczaj sprawnie się nim posługuje, zazwyczaj potrafi zadać szczegółowe pytania i udzielić odpowiedzi.	Uczeń w pewnej mierze opanował podstawowe słownictwo z zakresu opisu miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. W dużej mierze popełnia błędy. Ma pewne problemy z zadawaniem pytań szczegółowych oraz z udzielaniem odpowiedzi.	Uczeń w słabym stopniu opanował podstawowe słownictwo z zakresu opisu miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. Posługuje się nim z dużym trudem, popełniając liczne błędy. Ma trudności z zadawaniem pytań oraz udzielaniem odpowiedzi.	Uczeń nie opanował prostych struktur i słownictwa z działu 4.

© Hachette FLE 2023

	GRAMATYKA	Uczeń w bardzo wysokim stopniu opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Płynnie operuje poznanymi formami gramatycznymi. Potrafi poprawnie używać czasu *futur proche*, zna doskonale odmianę w czasie teraźniejszym czasowników 2. grupy oraz czasowników nieregularnych: *partir, sortir, dormir*, itd. Sprawnie operuje trybem rozkazującym. Używa bezbłędnie zaimków dopełnienia bliższego (COD) oraz przyimków przed nazwami miast i państw *en,*	Uczeń w wysokim stopniu opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Płynnie operuje poznanymi formami gramatycznymi. Potrafi poprawnie używać czasu *futur proche*, zna bardzo dobrze odmianę w czasie teraźniejszym czasowników 2. grupy oraz czasowników nieregularnych: *partir, sortir, dormir*, itd. Bardzo dobrze operuje trybem rozkazującym. Używa zaimków dopełnienia bliższego (COD) oraz przyimków przed nazwami miast i państw *en, à, de, au, aux, des.*	Uczeń dobrze opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Z pewną swobodą operuje poznanymi formami gramatycznymi. Zazwyczaj poprawnie potrafi używać czasu *futur proche*, zna czasowniki 2. grupy oraz czasowniki nieregularnych: *partir, sortir, dormir*, itd., chociaż zdarza mu się mylić ich odmianę w czasie teraźniejszym. Zna zasady tworzenia trybu rozkazującego i właściwie go stosuje. Używa z niewielkimi błędami zaimków dopełnienia	Uczeń nie do końca opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Z pewną trudnością operuje poznanymi formami gramatycznymi. Potrafi utworzyć czas *futur proche*, ale ma problemy z jego użyciem. Słabo zna odmianę w czasie teraźniejszym czasowników 2. grupy oraz czasowników nieregularnych: *partir, sortir, dormir*, itd. Wie jak utworzyć tryb rozkazujący, ale posługuje się nim popełniając liczne błędy. Fragmentarycznie zna oraz rzadko i z błędami używa	Uczeń z dużym trudem opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Z licznymi błędami operuje poznanymi formami gramatycznymi. W niewielkiej mierze używa nowo poznanych czasowników 2. grupy i ustawicznie myli ich formy koniugacyjne. Przyimki przed nazwami miast i państw *en, à, au, aux* często dobiera błędnie i nie stosuje ich w praktyce. Słabo opanował tryb rozkazujący, z dużym trudem odmienia czasowniki	Uczeń nie opanował podstawowej wiedzy i umiejętności gramatycznych. Braki w wiadomościach i umiejętnościach powodują, że nie potrafi wykonać podstawowych zadań.

© Hachette FLE 2023

		à, de, au, aux, des. Zna i stosuje wszystkie wyrażenia do sytuowania w przestrzeni (*à côté de, loin de, ici, là, dessus, itd.),* które uwzględnia rozdział 4.	Zna i stosuje wyrażenia do sytuowania w przestrzeni (np. *à côté de, loin de, ici, là, dessus, itd.).* .	bliższego (COD) oraz przyimków przed nazwami miast i państw *en, à, au, aux.* Zna i stosuje większość wyrażeń służących do sytuowania w przestrzeni (*à côté de, loin de, ici, là, dessus, itd.).*	zaimków dopełnienia bliższego (COD) oraz przyimków przed nazwami miast i państw *en, à, au, aux.* Słabo zna i stosuje wyrażenia do sytuowania w przestrzeni (*à côté de, loin de, ici, là, itd.).*	nieregularne. Bardzo słabo zna i stosuje wyrażenia do sytuowania w przestrzeni (*à côté de, loin de, ici, là, itd.).*	
UMIEJĘTNOŚCI JĘZYKOWE	**SŁUCHANIE**	Uczeń perfekcyjnie rozumie sens prostych oraz bardziej rozbudowanych tekstów i dialogów. Rozumie doskonale słownictwo związane z opisem: miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi,	Uczeń bardzo dobrze rozumie sens prostych oraz bardziej rozbudowanych tekstów i dialogów. Bardzo dobrze rozumie słownictwo związane z opisem: miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu	Uczeń rozumie większą część informacji oraz sens prostych i bardziej rozbudowanych tekstów i dialogów. Rozumie słownictwo związane z opisem: miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu	Uczeń rozumie pewną część najważniejszych informacji usłyszanych w nagraniu/ wypowiedziach ustnych i dialogach. Potrafi usłyszeć pewne informacje i z pewną trudnością rozpoznaje słownictwo związane z opisem miejsca zamieszkania, mieszkania i jego	Uczeń rozumie nieliczne informacje z nagrania/ wypowiedzi ustnych i dialogów. Sporadycznie potrafi usłyszeć informacje i z trudnością rozpoznaje obiekty miejskie. Ma trudności ze wskazaniem opisu drogi. Sporadycznie	Uczeń nie rozumie nawet ogólnego sensu prostych tekstów i rozmów obejmującą leksykę i gramatykę z rozdziału 4.

© Hachette FLE 2023

		lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. Sprawnie się nim posługuje, potrafi zadać pytania szczegółowe, wskazać drogę. Z wysłuchanego dialogu bezbłędnie odnajduje niezbędne informacje. Odpowiada na wszystkie pytania dotyczące wysłuchanego tekstu.	drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. Zazwyczaj sprawnie się nim posługuje, potrafi zadać pytania szczegółowe, wskazać drogę. Na ogół sprawnie odpowiada na wszystkie pytania dotyczące wysłuchanego tekstu.	drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. Zazwyczaj sprawnie się nim posługuje. Popełniane błędy nie przeszkadzają w komunikacji. Potrafi w miarę swobodnie odpowiadać na większą część pytań dotyczących wysłuchanego tekstu.	wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. Z pewnym trudem odnajduje potrzebne informacje z wysłuchanego dialogu.	odnajduje potrzebne informacje z wysłuchanego dialogu. Ma duże trudności ze zrozumieniem wypowiedzi na temat opisem mieszkania.	
	CZYTANIE	Uczeń perfekcyjnie rozumie sens prostych oraz bardziej rozbudowanych tekstów. Rozumie słownictwo związane z opisem: miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów	Uczeń rozumie wszystkie najważniejsze informacje zawarte w tekście. Znajduje określone informacje i poprawnie dopasowuje pytania/słownictwo do tekstów. Uczeń swobodnie posługuje się	Uczeń rozumie prawie wszystkie najważniejsze informacje zawarte w tekście. W miarę sprawnie znajduje określone informacje i poprawnie dopasowuje pytania/słownictwo do tekstów.	Uczeń rozumie pewną część informacji zawartych w tekście. Częściowo znajduje określone informacje i poprawnie dopasowuje pytania/słownictwo do tekstów dot. miejsca zamieszkania,	Uczeń rozumie tylko pewne informacje zawarte w tekście. Popełnia liczne błędy w odnajdywaniu określonych informacji i poprawnym dopasowaniu pytań/słownictwa	Uczeń nie rozumie nawet ogólnego sensu prostych tekstów obejmującą leksykę i gramatykę z rozdziału 4. .

© Hachette FLE 2023

		miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. Bardzo sprawnie się nim posługuje. Potrafi bezbłędnie znaleźć w tekście niezbędne informacje.	słownictwem z działu 4. Potrafi bez problemu znaleźć w tekście potrzebne informacje odnośnie do miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków.	Uczeń rozumie dużą część najważniejszych informacji zawartych w tekście i zazwyczaj poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy posługuje się słownictwem dotyczącym miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. Potrafi znaleźć w tekście potrzebne informacje.	mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. Z pewną trudnością rozumie najważniejsze informacje zawarte w tekście. Z trudem posługuje się słownictwem z działu 4. Słabo radzi sobie z odnajdywaniem potrzebnych informacji.	do tekstów dot. miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. Z dużą trudnością rozumie najważniejsze informacje zawarte w tekście. Z trudem posługuje się słownictwem z działu 4. Bardzo słabo radzi sobie z odnajdywaniem potrzebnych informacji.	

© Hachette FLE 2023

	MÓWIENIE	Uczeń swobodnie, płynnie i bez zawahania potrafi przekazać wiadomości w języku francuskim, tworząc pełne zdania przy użyciu bogatego słownictwa dotyczącego: miejsca zamieszkania, mieszkania i jego wyposażenia, obiektów miejskich, środków transportu, opisu drogi, lokalizowania w przestrzeni, wskazywania kierunków. Używa bezbłędnie złożonych struktur gramatycznych.	Uczeń, stosując bardzo dobrze poznany zakres struktur gramatycznych i słownictwa z działu 4. potrafi swobodnie wymienić miejsca w mieście, opisać i wskazać drogę, opowiedzieć o miejscu zamieszkania, mieszkaniu i jego wyposażenia, obiektach miejskich, środkach transportu. Bez problemu potrafi zapytać o drogę, wyjaśnić jak dojść w ustalone miejsce. Ze swobodą umie odgrywać dialog na podstawie wszystkich podanych informacji. Z łatwością opisuje co znajduje się w	Uczeń stosuje zazwyczaj poprawny i odpowiedni zakres struktur gramatycznych i słownictwa (lub popełniając nieliczne błędy które nie zakłócają komunikacji), potrafi z pewną swobodą wymienić miejsca w mieście, opisać mieszkanie, opisać i wskazać drogę, opowiedzieć o swoich ulubionych środkach transportu. W miarę swobodnie potrafi odgrywać dialog na podstawie wszystkich podanych informacji. Z pewną swobodą potrafi opisać co znajduje się w jego	Uczeń częściowo stosuje zakres struktur gramatycznych i słownictwa (lub popełnia błędy które zakłócają komunikację). Potrafi częściowo wymienić miejsca w mieście, opisać i wskazać drogę, opowiedzieć o swoim mieszkaniu. Ma trudności z zapytaniem o drogę. Z trudem potrafi odgrywać dialog na podstawie wszystkich podanych informacji. Nie do końca poprawnie potrafi opisać co znajduje się w jego mieście i dzielnicy.	Uczeń, stosuje niewielki zakres struktur gramatycznych i słownictwa (lub często popełnia błędy które zakłócają komunikację). Tylko w niewielkiej mierze potrafi wymienić miejsca w mieście, opisać i wskazać drogę, opowiedzieć o swoim mieszkaniu. Ma duże trudności z zapytaniem o drogę. Z wielkim trudem potrafi odgrywać dialog na podstawie wszystkich podanych informacji. Nie do końca poprawnie potrafi opisać co	Uczeń nie potrafi przekazać żadnej wiadomości w języku francuskim.

© Hachette FLE 2023

			jego mieście i dzielnicy.	mieście i dzielnicy.		znajduje się w jego mieście i dzielnicy, popełnia wiele błędów.	
	PISANIE	Uczeń posiada bardzo rozbudowany zakres słownictwa i struktur gramatycznych, który pozwala na swobodne i płynne tworzenie krótkich tekstów. Uczeń posługuje się pełnymi zdaniami z użyciem bogatego słownictwa, potrafi z łatwością wymienić miejsca w mieście, opisać i wskazać drogę, opowiedzieć o swoich ulubionych środkach transportu, opisać mieszkanie i jego otoczenie.	Uczeń posługuje się bogatym słownictwem i strukturami gramatycznymi. Bardzo sprawnie posługuje się pełnymi zdaniami, potrafi swobodnie wymienić miejsca w mieście, opisać i wskazać drogę, opowiedzieć o swoich ulubionych środkach transportu, opisać mieszkanie i jego otoczenie.	Uczeń zazwyczaj odpowiednio posługuje się słownictwem i strukturami gramatycznymi. Dość sprawnie posługuje się pełnymi zdaniami, posiada wymagany zakres słownictwa, potrafi poprawnie wymienić miejsca w mieście, opisać i wskazać drogę, opowiedzieć o swoim mieszkaniu.	Uczeń w okrojonym zakresie posługuje się słownictwem i strukturami gramatycznymi. Z trudnością posługuje się pełnymi zdaniami, potrafi w ograniczonym stopniu wymienić miejsca w mieście, opisać i wskazać drogę, opisać swoje mieszkanie.	Uczeń w bardzo ograniczonym zakresie posługuje się słownictwem i strukturami gramatycznymi. Z ogromną trudnością posługuje się zdaniami, potrafi w bardzo ograniczony sposób wymienić miejsca w mieście, opisać i wskazać drogę czy opisać swoje mieszkanie. W dużym stopniu sposób wypowiedzi jest niespójny i nielogiczny.	Uczeń nie potrafi napisać nawet krótkiego tekstu zawierającego pełne zdania, proste struktury czy podstawowe słownictwo.

© Hachette FLE 2023

	STRATEGIE	Uczeń potrafi bardzo swobodnie dopasować usłyszane nagranie do ilustracji, planu miasta czy instrukcji i podsumować treść (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego).	Uczeń potrafi dość swobodnie dopasować usłyszane nagranie do ilustracji, planu miasta czy instrukcji i podsumować treść (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Potrafi sprawnie wypisać najważniejsze słowa z usłyszanego tekstu.	Potrafi dopasować usłyszane nagranie do ilustracji, planu miasta czy instrukcji (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Potrafi wypisać najważniejsze słowa z usłyszanego tekstu.	Z pewną trudnością potrafi dopasować usłyszane nagranie do ilustracji, planu miasta czy instrukcji (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Z pewną trudnością potrafi wypisać najważniejsze słowa z usłyszanego tekstu.	Z trudnością dopasowuje usłyszane nagranie do ilustracji (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Bardzo słabo radzi sobie z dopasowaniem treści do planu miasta czy instrukcji. Z dużą trudnością wypisuje pojedyncze słowa z usłyszanego tekstu.	Nie potrafi dopasować usłyszanych nagrań do ilustracji (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Nie potrafi wypisać żadnych słów z usłyszanego tekstu.
UNITÉ 5 « En forme ! »		**OCENA CELUJĄCA**	**OCENA BARDZO DOBRA**	**OCENA DOBRA**	**OCENA DOSTATECZNA**	**OCENA DOPUSZCZAJĄCA**	**OCENA NIEDOSTATECZNA**
WIEDZA	**SŁOWNICTWO**	Uczeń w bardzo wysokim stopniu opanował struktury gramatyczne i leksykę z działu 5. Swobodnie się porusza po słownictwie	Uczeń bardzo dobrze opanował proste, podstawowe struktury gramatyczne i leksykę z działu 5. Dość swobodnie się porusza po	Uczeń w stopniu dobrym opanował proste, podstawowe słownictwo z zakresu dokonywania zakupów i określania ilości	Uczeń w pewnej mierze opanował podstawowe słownictwo z zakresu dokonywania zakupów i określania ilości	Uczeń w słabym stopniu opanował podstawowe słownictwo z zakresu dokonywania zakupów i określania ilości	Uczeń nie opanował prostych struktur i słownictwa z działu 5.

© Hachette FLE 2023

		dotyczącym dokonywania zakupów i określania ilości kupowanych produktów żywnościowych, korzystania z posiłków we francuskich obiektach gastronomicznych. Ponadto, doskonale przyswoił sobie nazwy części ciała i słownictwo umożliwiające kontakt z francuskojęzycznym lekarzem (objawy choroby, diagnozy, zalecenia medyczne). Potrafi proponować pomoc i o nią poprosić. Sprawnie się tym słownictwem posługuje, potrafi zadać/zrozumieć szczegółowe	słownictwie dotyczącym dokonywania zakupów i określania ilości kupowanych produktów żywnościowych, korzystania z posiłków we francuskich obiektach gastronomicznych. Ponadto, przyswoił sobie nazwy części ciała i słownictwo umożliwiające kontakt z francuskojęzycznym lekarzem (objawy choroby, diagnozy, zalecenia medyczne). Potrafi proponować pomoc i o nią poprosić. Bardzo dobrze się tym słownictwem posługuje, potrafi zadać/zrozumieć pytania, zrozumieć	kupowanych produktów żywnościowych, korzystania z posiłków we francuskich obiektach gastronomicznych. Ponadto, przyswoił sobie większość nazw części ciała i słownictwa umożliwiającego kontakt z francuskojęzycznym lekarzem (objawy choroby, diagnozy, zalecenia medyczne). Potrafi proponować pomoc i o nią poprosić, chociaż zdarza mu się popełniać drobne błędy. Zazwyczaj sprawnie się tym słownictwem posługuje, na ogół potrafi zadać pytania oraz	kupowanych produktów żywnościowych, korzystania z posiłków we francuskich obiektach gastronomicznych. Przyswoił sobie podstawowe nazwy części ciała *(np. la tête, les yeux, le ventre, la jambe, le pied, la main)* i część słownictwa umożliwiającego kontakt z francuskojęzycznym lekarzem (objawy choroby, proste diagnozy, nieskomplikowane zalecenia medyczne). W dużej mierze popełnia błędy. Ma pewne też problemy z zadawaniem pytań szczegółowych oraz ze zrozumieniem	kupowanych produktów żywnościowych, korzystania z posiłków we francuskich obiektach gastronomicznych. Bardzo słabo przyswoił sobie nawet te podstawowe nazwy części ciała *(np. la tête, les yeux, le ventre, la jambe, le pied, la main)*. Słownictwo umożliwiające kontakt z francuskojęzycznym lekarzem (objawy choroby, proste diagnozy, nieskomplikowane zalecenia medyczne) zna tylko fragmentarycznie. Posługuje się nim	

© Hachette FLE 2023

		pytania i bezproblemowo zrozumieć odpowiedź lub jej udzielić.	odpowiedź lub jej udzielić.	zrozumieć odpowiedź lub jej udzielić.	odpowiedzi czy odpowiadaniem na pytania sprzedawcy lub lekarza.	z dużym trudem, popełniając liczne błędy. Ma trudności z zadawaniem pytań i ze zrozumieniem prostych odpowiedzi.	
	GRAMATYKA	Uczeń w bardzo wysokim stopniu opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Płynnie operuje poznanymi formami gramatycznymi. Potrafi w sposób zautomatyzowany i poprawnie użyć rodzajników cząstkowych, przysłówków i różnych wyrażeń określających ilość (*trop, beaucoup, un peu*, *un litre de, une barre de, une demi-douzaine de,* itd.*).* Bezbłędnie stosuje	Uczeń w wysokim stopniu opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Płynnie operuje poznanymi formami gramatycznymi. Potrafi bardzo dobrze użyć rodzajników cząstkowych, przysłówków i różnych wyrażeń określających ilość (*trop, beaucoup, un peu*, *un litre de, une barre de, une demi-douzaine de,* itd.*).* Bardzo dobrze stosuje we	Uczeń dobrze opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Z pewną swobodą operuje poznanymi formami gramatycznymi. Zazwyczaj dobrze używa rodzajników cząstkowych, przysłówków i różnych wyrażeń określających ilość (*trop, beaucoup, un peu*, *un litre de, une barre de, une demi-douzaine de,* itd.*).* Stosuje we właściwych kontekstach	Uczeń nie do końca opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Z pewną trudnością operuje poznanymi formami gramatycznymi. Częściowo używa rodzajników cząstkowych, przysłówków i niektórych wyrażeń określających ilość (*trop, beaucoup, un peu*, *un litre de, deux kilos de,* itd.*).* Na ogół stosuje przysłówki *très* oraz *beaucoup* we	Uczeń z dużym trudem opanował podstawową wiedzę i umiejętności. Z licznymi błędami operuje poznanymi formami gramatycznymi. W niewielkiej mierze używa rodzajników cząstkowych, przysłówków i niewielu wyrażeń określających ilość (*trop, beaucoup, un peu*, *un litre de, un kilo de,* itd.*).* Rzadko stosuje	Uczeń nie opanował podstawowej wiedzy i umiejętności. Braki w wiadomościach i umiejętnościach powodują, że nie potrafi wykonać podstawowych zadań.

© Hachette FLE 2023

		we właściwych kontekstach przysłówki *très* oraz *beaucoup*. Bez błędów odmienia czasowniki nieregularne: *boire, prendre, vendre, devoir*. Swobodnie stosuje konstrukcję *il faut + bezokolicznik.* Doskonale posługuje się zaimkami dopełnienia dalszego (COI) oraz zaimkiem *EN*.	właściwych kontekstach przysłówki *très* oraz *beaucoup*. Bez błędów odmienia czasowniki nieregularne: *boire, prendre, vendre, devoir*. Swobodnie stosuje konstrukcję *il faut + bezokolicznik.* Bardzo dobrze posługuje się zaimkami dopełnienia dalszego (COI) oraz zaimkiem *EN*.	przysłówki *très* oraz *beaucoup*. Bez większych błędów odmienia czasowniki nieregularne: *boire, prendre, vendre, devoir.* Dobrze stosuje konstrukcję *il faut + bezokolicznik.* Bez większych trudności posługuje się zaimkami dopełnienia dalszego (COI) oraz zaimkiem *EN*.	właściwych kontekstach, ale zdarzają mu się pomyłki. Fragmentarycznie zna zaimki dopełnienia dalszego (COI) oraz odmianę czasowników nieregularnych: *boire, prendre, vendre, devoir.* Częściowo stosuje je w praktyce. Zna konstrukcję *il faut + bezokolicznik*, ale próbując ją stosować popełnia błędy. Słabo radzi sobie ze stosowaniem w praktyce zaimka *EN.*	przysłówki *très* oraz *beaucoup* we właściwych kontekstach. Fragmentarycznie zna zaimki dopełnienia dalszego (COI). Bardzo słabo odmienia czasowniki nieregularne: *boire, prendre, vendre, devoir.* Nie stosuje ich w praktyce. Rozumie konstrukcję *il faut + bezokolicznik*, ale nie potrafi zastosować jej w praktyce. Ma bardzo duże problemy ze stosowaniem zaimka *EN*.	

© Hachette FLE 2023

UMIEJĘTNOŚCI JĘZYKOWE	**SŁUCHANIE**	Uczeń perfekcyjnie rozumie sens prostych oraz bardziej rozbudowanych tekstów i dialogów. Rozumie doskonale słownictwo związane z planowaniem i dokonywaniem zakupów oraz określaniem ilości kupowanych produktów żywnościowych. Ponadto, rozumie bez problemów usłyszane nazwy części ciała i rozmowy o złym samopoczuciu, objawach choroby, diagnozach i zaleceniach medycznych lub prozdrowotnych. Z wysłuchanego dialogu/tekstu bezbłędnie	Uczeń bardzo dobrze rozumie sens prostych oraz bardziej rozbudowanych tekstów i dialogów. Rozumie słownictwo związane z planowaniem i dokonywaniem zakupów oraz określaniem ilości kupowanych produktów żywnościowych. Rozumie bardzo dobrze usłyszane nazwy części ciała i rozmowy o złym samopoczuciu, objawach choroby, diagnozach i zaleceniach medycznych lub prozdrowotnych. Z wysłuchanego dialogu/tekstu odnajduje niezbędne	Uczeń rozumie większą część informacji oraz sens prostych i bardziej rozbudowanych tekstów i dialogów. Rozumie dobrze słownictwo związane z planowaniem i dokonywaniem zakupów oraz określaniem ilości kupowanych produktów żywnościowych. Rozumie na ogół usłyszane nazwy części ciała i rozmowy o złym samopoczuciu, objawach choroby, diagnozach i zaleceniach medycznych lub prozdrowotnych. Zazwyczaj sprawnie posługuje się ww.	Uczeń rozumie pewną część najważniejszych informacji usłyszanych w nagraniu/ wypowiedzi ustnych i dialogów. Potrafi usłyszeć pewne informacje i z pewną trudnością rozpoznaje słownictwo związane z zakupami oraz określaniem ilości produktów żywnościowych. Rozumie niektóre usłyszane nazwy części ciała i fragmentarycznie rozmowy o złym samopoczuciu, objawach choroby, diagnozach i zaleceniach medycznych lub prozdrowotnych. Z pewnym trudem	Uczeń rozumie nieliczne informacje z nagrania/ wypowiedzi ustnych i dialogów. Sporadycznie potrafi usłyszeć informacje i z trudnością rozpoznaje słownictwo związane z zakupami, określaniem ilości produktów żywnościowych oraz usłyszane nazwy części ciała czy rozmowy o złym samopoczuciu, objawach choroby, diagnozach i zaleceniach medycznych lub prozdrowotnych. Sporadycznie odnajduje	Uczeń nie rozumie nawet ogólnego sensu prostych tekstów i rozmów.

© Hachette FLE 2023

		odnajduje niezbędne informacje. Odpowiada sprawnie na wszystkie pytania dotyczące wysłuchanego tekstu.	informacje. Na ogół sprawnie odpowiada na wszystkie pytania dotyczące wysłuchanego tekstu.	słownictwem. Popełniane błędy nie przeszkadzają w komunikacji. Potrafi w miarę swobodnie odpowiadać na większą część pytań dotyczących wysłuchanego dialogu/tekstu.	odnajduje potrzebne informacje z wysłuchanego dialogu/tekstu.	potrzebne informacje z wysłuchanego dialogu/tekstu. Ma duże trudności ze zrozumieniem ogólnego sensu wypowiedzi.	
	CZYTANIE	Uczeń perfekcyjnie rozumie sens prostych oraz bardziej rozbudowanych tekstów. Rozumie doskonale słownictwo związane z planowaniem i dokonywaniem zakupów oraz określaniem ilości kupowanych produktów żywnościowych. Ponadto, rozumie bez problemów usłyszane nazwy części ciała i rozmowy o złym	Uczeń rozumie wszystkie najważniejsze informacje zawarte w tekście. Znajduje określone informacje i poprawnie dopasowuje pytania/słownictwo do tekstów. Uczeń swobodnie posługuje się słownictwem z działu 5. Potrafi bez problemu znaleźć w tekście potrzebne informacje odnośnie do planowania i	Uczeń rozumie prawie wszystkie najważniejsze informacje zawarte w tekście. W miarę sprawnie znajduje określone informacje i poprawnie dopasowuje pytania/słownictwo do tekstów. Uczeń rozumie dużą część najważniejszych informacji zawartych w tekście i zazwyczaj poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy	Uczeń rozumie pewną część informacji zawartych w dialogu/tekście. Częściowo znajduje określone informacje i dopasowuje pytania/słownictwo do zadań dot. planowania i dokonywania zakupów, określania ilości kupowanych produktów żywnościowych, części ciała i stanu zdrowia. Słownictwo i	Uczeń rozumie tylko niektóre informacje zawarte w tekście i popełnia liczne błędy w ich odnajdywaniu oraz poprawnym dopasowaniu pytań/słownictwa do dialogów/tekstów dot. planowania i dokonywania zakupów, określania ilości kupowanych produktów żywnościowych, części ciała i stanu zdrowia.	Uczeń nie rozumie nawet ogólnego sensu prostych dialogów/tekstów.

© Hachette FLE 2023

		samopoczuciu, objawach choroby, diagnozach i zaleceniach medycznych lub prozdrowotnych. Bardzo sprawnie posługuje ww. słownictwem. Potrafi bezbłędnie znaleźć w tekście niezbędne informacje i wykonać wszelkie zadania na podstawie przeczytanego tekstu.	dokonywania zakupów oraz określania ilości kupowanych produktów żywnościowych. Zrozumienie słownictwa niezbędnego do dialogów/tekstów o złym samopoczuciu, objawach choroby, diagnozach i zaleceniach medycznych lub prozdrowotnych oraz określenia danej części ciała nie sprawia mu żadnych trudności. Potrafi bardzo dobrze znaleźć w tekście żądane informacje i wykonać zadania na podstawie przeczytanego tekstu.	posługuje się słownictwem dotyczącym planowania i dokonywania zakupów, określania ilości kupowanych produktów żywnościowych oraz części ciała i stanu zdrowia. Na ogół rozumie teksty/dialogi o złym samopoczuciu, objawach choroby, diagnozach i zaleceniach medycznych lub prozdrowotnych. Potrafi znaleźć w tekście potrzebne informacje.	zagadnienia gramatyczne z działu 5. nie są przez niego opanowane na tyle żeby czytać ze szczegółowym zrozumieniem dialogi/teksty i sprawnie wykonywać do nich zadania.	Z dużą trudnością rozumie ogólny sens dialogu/tekstu. Bardzo słabo posługuje się słownictwem z działu 5.	
	MÓWIENIE	Uczeń swobodnie, płynnie i bez	Uczeń, stosując bardzo dobrze	Uczeń stosuje zazwyczaj	Uczeń częściowo stosuje zakres	Uczeń, stosuje niewielki zakres	Uczeń nie potrafi przekazać ustnie

© Hachette FLE 2023

		zawahania potrafi przekazać wiadomości w języku francuskim, tworząc pełne zdania przy użyciu bogatego słownictwa dotyczącego: planowania i dokonywania zakupów oraz określania ilości kupowanych produktów żywnościowych, dobrego i złego samopoczucia, choroby oraz wizyty u lekarza. Potrafi bezbłędnie zaproponować przysługę/pomoc i o nią poprosić. Używa złożonych struktur gramatycznych.	poznany zakres struktur gramatycznych i słownictwa z działu 5 potrafi swobodnie rozmawiać o planowaniu i dokonywaniu zakupów oraz określaniu ilości kupowanych produktów żywnościowych, dobrym i złym samopoczuciu, chorobach. Poradzi sobie podczas wizyty u lekarza. Umie zaproponować przysługę/pomoc i o nią poprosić. Potrafi odgrywać dialog na podstawie wszystkich podanych informacji.	poprawny i odpowiedni zakres struktur gramatycznych i słownictwa (lub popełniając nieliczne błędy które nie zakłócają komunikacji), potrafi z pewną swobodą rozmawiać o planowaniu i dokonywaniu zakupów oraz określaniu ilości kupowanych produktów żywnościowych. Z pewną swobodą potrafi powiedzieć o dobrym samopoczuciu. Umie przedstawić swój stan zdrowia u lekarza. Potrafi zaproponować przysługę/pomoc i o nią poprosić. W miarę swobodnie	struktur gramatycznych i słownictwa (lub popełnia błędy które zakłócają komunikację). Potrafi częściowo wypowiedzieć się na temat zakupów produktów żywnościowych mając przy tym problemy z określeniem ich ilości. Ma trudności z przedstawieniem swojego samopoczucia i stanu zdrowia. Z trudem potrafi odgrywać dialog na podstawie wszystkich podanych informacji. Nie do końca poprawnie umie zaproponować przysługę/pomoc i	struktur gramatycznych i słownictwa (lub często popełnia błędy które zakłócają komunikację). Tylko w niewielkiej mierze potrafi wymienić produkty żywnościowe. Ma duże trudności z o określaniem ich ilości. Z wielkim trudem potrafi odgrywać dialog na podstawie wszystkich podanych informacji. Nie do końca poprawnie potrafi opisać swoje dobre i złe samopoczucie. Nie stosując poprawnej odmiany czasowników	żadnej wiadomości w języku francuskim.

© Hachette FLE 2023

				odgrywa dialog na podstawie wszystkich podanych informacji	o nią poprosić. .	nieregularnych ani zaimków (COI, COD, EN) popełnia również bardzo wiele błędów stylistycznych, co rażąco infantylizuje wypowiedź.	
	PISANIE	Uczeń posiada bardzo rozbudowany zakres słownictwa i struktur gramatycznych, który pozwala na swobodne i płynne tworzenie krótkich tekstów. Uczeń posługuje się pełnymi zdaniami z użyciem bogatego słownictwa, potrafi z łatwością wymienić właściwie określone gramatycznie (odpowiednim rodzajnikiem lub określeniem ilości)	Uczeń posługuje się bogatym słownictwem i strukturami gramatycznymi. Bardzo sprawnie posługuje się pełnymi zdaniami, potrafi swobodnie wymienić właściwie określone gramatycznie (odpowiednim rodzajnikiem lub określeniem ilości) produkty żywnościowe, przedstawić swoją ulubioną potrawę, opisać stan zdrowia,	Uczeń zazwyczaj odpowiednio posługuje się słownictwem i strukturami gramatycznymi. Dość sprawnie posługuje się pełnymi zdaniami, posiada wymagany zakres słownictwa, potrafi poprawnie wymienić na ogół właściwie określone gramatycznie (odpowiednim rodzajnikiem lub określeniem ilości) produkty żywnościowe, przedstawić krótko	Uczeń w okrojonym zakresie posługuje się słownictwem i strukturami gramatycznymi. Z trudnością posługuje się pełnymi zdaniami, potrafi w ograniczonym stopniu wymienić produkty żywnościowe poprzedzone niekiedy błędnym rodzajnikiem czy określeniem ilości. Swoją ulubioną potrawę przedstawia z błędami	Uczeń w bardzo ograniczonym zakresie posługuje się słownictwem i strukturami gramatycznymi. Z ogromną trudnością posługuje się zdaniami, potrafi w bardzo ograniczony sposób wymienić produkty żywnościowe, opowiedzieć o swojej ulubionej potrawie, powiedzieć, co go boli czy zaproponować	Uczeń nie potrafi napisać nawet krótkiego tekstu zawierającego pełne zdania, proste struktury i słownictwo z rozdziału 5.

© Hachette FLE 2023

		produkty żywnościowe, przedstawić swoje ulubione potrawy, opisać stan zdrowia, zaproponować czy zaoferować przysługę/pomoc.	zaproponować czy zaoferować przysługę/pomoc.	swoją ulubioną potrawę, z drobnymi błędami, niezakłócającymi zrozumienia opisać stan zdrowia, zaproponować czy zaoferować przysługę/pomoc.	zakłócającymi zrozumienie. Swój stan zdrowia opisuje niespójnie. Z trudnością tworzy zdania, których celem jest zaproponowanie czy zaoferowanie przysługi/pomocy.	przysługę/pomoc. W dużym stopniu sposób wypowiedzi jest niespójny i nielogiczny.	
	STRATEGIE	Uczeń potrafi bardzo swobodnie uzupełnić tekst o treści usłyszane w nagraniu, doskonale rozumie krótki artykuł prasowy (document authentique) dotyczący produktu żywnościowego oraz placówek gastronomii we Francji i bezbłędnie udziela odpowiedzi dotyczących jego treści (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego).	Uczeń potrafi bardzo dobrze uzupełnić tekst o treści usłyszane w nagraniu. Rozumie bez problemu krótki tekst prasowy (document authentique) dotyczący produktu żywnościowego oraz placówek gastronomii we Francji i bez większego problemu udziela odpowiedzi dotyczących jego treści.	Potrafi dopasować usłyszane nagranie lub jego elementy do tekstu (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Potrafi wypisać najważniejsze słowa z usłyszanego tekstu i wykonać zadanie prawda/fałsz.	Z pewną trudnością potrafi dopasować usłyszane nagranie do dialogu lub krótkiego tekstu (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Z pewną trudnością potrafi wypisać najważniejsze słowa z usłyszanego tekstu.	Z trudnością potrafi/ lub nie potrafi dopasować usłyszanych nagrań do ilustracji / fragmentu tekstu (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Z dużą trudnością wypisuje najważniejsze słowa z usłyszanego tekstu.	Nie potrafi dopasować usłyszanych nagrań do ilustracji/fragmentu zdania (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego). Nie potrafi wypisać najważniejszych słów z usłyszanego tekstu.

© Hachette FLE 2023

			Potrafi sprawnie wypisać najważniejsze słowa z usłyszanego tekstu. Umie podsumować przeczytaną / usłyszaną treść (kto, gdzie, kiedy, co, dlaczego).				

UNITÉ 1 « Au programme »		**OCENA CELUJĄCA**	**OCENA BARDZO DOBRA**	**OCENA DOBRA**	**OCENA DOSTATECZNA**	**OCENA DOPUSZCZAJĄCA**	**OCENA NIEDOSTATECZNA**
WIEDZA	**SŁOWNICTWO**	Uczeń doskonale zna słownictwo pozwalające na składanie propozycji, formułowanie zaproszenia, akceptowanie propozycji, odmawianie. Swobodnie wypowiada się o swoich stanach	Uczeń bardzo dobrze zna słownictwo pozwalające na składanie propozycji, formułowanie zaproszenia, akceptowanie propozycji, odmawianie. Dość swobodnie wypowiada się o	Uczeń dobrze zna słownictwo pozwalające na składanie propozycji, formułowanie zaproszenia, akceptowanie propozycji, odmawianie. Wypowiada się o swoich stanach emocjonalnych,	Uczeń częściowo zna słownictwo pozwalające na składanie propozycji, formułowanie zaproszenia, akceptowanie propozycji, odmawianie. Wypowiada się o swoich stanach emocjonalnych, wyraża zarzuty, złość,	Uczeń słabo zna i często popełnia błędy, kiedy używa słownictwa związanego ze składaniem propozycji, formułowaniem zaproszeń, akceptowaniem propozycji, odmawianiem.	Uczeń nie zna słownictwa służącego do składanie propozycji, formułowania zaproszenia, akceptowania propozycji, odmawiania, określania stanów emocjonalnych, formuł przeprosin. Nie opanował

© Hachette FLE 2023

		emocjonalnych, wyraża zarzuty, złość, obojętność. Zna doskonale słowa i formuły przeprosin i bez wahania je stosuje. Uspokaja i pociesza drugą osobę nie zastanawiając się na doborem słów ani wyrażeń. Potrafi bez najmniejszych trudności umawiać się na spotkanie, porozmawiać telefonicznie. Czyta z pełnym zrozumieniem afisze oraz ulotki informujące o muzeach, wydarzeniach i atrakcjach kulturalnych.	swoich stanach emocjonalnych, wyraża zarzuty, złość, obojętność. Zna bardzo dobrze słowa i formuły przeprosin i właściwie je stosuje. Uspokaja i pociesza drugą osobę używając właściwego słownictwa. Potrafi bez trudności umawiać się na spotkanie, porozmawiać telefonicznie. Czyta ze zrozumieniem afisze oraz ulotki informujące o muzeach, wydarzeniach i atrakcjach kulturalnych.	wyraża zarzuty, złość, obojętność, chociaż popełnia drobne błędy. Zna dobrze słowa i formuły przeprosin i na ogół poprawnie je stosuje. Uspokaja i pociesza drugą osobę używając odpowiedniego, ale prostego słownictwa. Potrafi umówić się na spotkanie, porozmawiać telefonicznie. Czyta z ogólnym zrozumieniem afisze oraz ulotki informujące o muzeach, wydarzeniach i atrakcjach kulturalnych.	obojętność popełniając liczne błędy. Fragmentarycznie zna słowa i formuły przeprosin i stosuje je z licznymi błędami. Uspokaja i pociesza drugą osobę używając prostego słownictwa. Z trudem potrafi umówić się na spotkanie; symulowaną rozmowę telefoniczną przeprowadza niespójnie. Czyta afisze oraz ulotki informujące o muzeach, wydarzeniach i atrakcjach kulturalnych ze słabym zrozumieniem.	Również z licznymi błędami mówi o swoich stanach emocjonalnych, wyraża zarzuty, złość, obojętność z trudem tworząc proste zdania. Zna jedynie słowo (*pardon*) i formułę przeprosin (*excusez-moi*) . Uspokaja czy pociesza drugą osobę używając tylko jednego zdania, np. *Calme-toi !* lub *Ça va s'arranger*. Z trudem umawia się na spotkanie czy przeprowadza krótką, symulowaną rozmowę telefoniczną. Czytając afisze oraz ulotki	zwrotów z zakresu wydarzeń kulturalnych.

© Hachette FLE 2023

						informujące o muzeach, wydarzeniach i atrakcjach kulturalnych rozumie tylko pojedyncze słowa.	
	GRAMATYKA	Doskonale opanował czasowniki nieregularne: *pouvoir, vouloir, savoir, croire, voir* w czasie teraźniejszym. Perfekcyjnie zna zasady tworzenia czasu *passé composé*: bez błędów dobiera czasownik posiłkowy i participe passé, który zgodnie z obowiązującymi zasadami uzgadnia	Uczeń bardzo dobrze opanował czasowniki nieregularne: *pouvoir, vouloir, savoir, croire, voir* w czasie teraźniejszym. Bardzo dobrze zna zasady tworzenia czasu *passé composé*: właściwie dobiera czasownik posiłkowy i participe passé, który zgodnie z obowiązującymi zasadami uzgadnia	Uczeń dobrze opanował czasowniki nieregularne: *pouvoir, vouloir, savoir, croire, voir* w czasie teraźniejszym, ale popełnia drobne błędy koniugacyjne. Dobrze zna zasady tworzenia czasu *passé composé*, ale zdarzają mu się błędy w doborze czasownika posiłkowego i	Uczeń w stopniu średnim opanował czasowniki nieregularne: *pouvoir, vouloir, savoir, croire, voir* w czasie teraźniejszym, ale popełnia błędy koniugacyjne. Zna ogólne zasady tworzenia czasu *passé composé*, ale często popełnia błędy w doborze czasownika posiłkowego i participe passé. Z uzgodnieniem tego ostatniego ma	Uczeń w bardzo słabym stopniu opanował czasowniki nieregularne: *pouvoir, vouloir, savoir, croire, voir* w czasie teraźniejszym i popełnia liczne błędy koniugacyjne. Zna ogólne zasady tworzenia czasu *passé composé*, ale ma kłopoty z zastosowaniem go w swoich	Uczeń nie zna zasad tworzenia i stosowania czasu przeszłego *Passé composé.* Nie potrafi stosować zaimków względnych *qui, que.*

© Hachette FLE 2023

		lub nie. Perfekcyjnie operuje zaimkami względnymi *qui* i *que.*	lub nie. Sprawnie operuje zaimkami względnymi *qui* i *que.*	participe passé, który generalnie właściwie uzgadnia lub nie. Potrafi zastosować w zdaniach zaimki względne *qui* i *que.*	kłopoty. Nie zawsze potrafi zastosować w zdaniach zaimki względne *qui* i *que.*	wypowiedziach. Rzadko potrafi poprawnie zastosować w zdaniach zaimki względne *qui* i *que.*	
UMIEJĘTNOŚĆI JĘZYKOWE	**SŁUCHANIE**	Uczeń doskonale rozumie wszystkie kluczowe informacje odnośnie do zaproszeń, emocji, przeszłości zawarte w wysłuchanym dialogu telefonicznym lub tekście (znajduje w nim określone informacje) i bezbłędnie wykonuje zadania prawda/fałsz (vrai/faux), test wyboru (QSM), porządkuje	Uczeń rozumie bardzo dobrze kluczowe informacje odnośnie do zaproszeń, emocji, przeszłości zawarte w wysłuchanym dialogu telefonicznym lub tekście (znajduje w nim określone informacje) i właściwie wykonuje zadania prawda/fałsz (vrai/faux), test wyboru (QSM), porządkuje	Uczeń rozumie większość informacji zawartych w wysłuchanym dialogu telefonicznym lub tekście dotyczącym zaproszeń, emocji, przeszłości i na ogół poprawnie lub z nielicznymi błędami wykonuje zadania prawda/fałsz (vrai/faux), test wyboru (QSM),	Uczeń rozumie część kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym dialogu telefonicznym lub tekście dotyczącym zaproszeń, emocji, przeszłości i często z licznymi błędami wykonuje zadania prawda/fałsz (vrai/faux), test wyboru (QSM), porządkuje wydarzenia z przeszłości chronologicznie, uzupełnia zdania określając stany	Uczeń rozumie bardzo niewiele kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym dialogu lub tekście; z trudnością wykonuje zadania prawda/fałsz (vrai/faux), test wyboru (QSM), porządkuje wydarzenia z przeszłości chronologicznie, uzupełnia zdania określając stany	Uczeń nie rozumie kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym dialogu lub tekście; nie potrafi wykonać żadnego zadania związanego z kompetencją „rozumienie ze słuchu”.

© Hachette FLE 2023

		wydarzenia z przeszłości chronologicznie, uzupełnia zdania określając stany emocjonalne oraz intencje rozmówców.	wydarzenia z przeszłości chronologicznie, uzupełnia zdania określając stany emocjonalne oraz intencje rozmówców.	porządkuje wydarzenia z przeszłości chronologicznie, uzupełnia zdania określając stany emocjonalne oraz intencje rozmówców.	emocjonalne oraz intencje rozmówców.	emocjonalne oraz intencje rozmówców.	
	CZYTANIE	Uczeń czytając doskonale rozumie treść korespondencji nieoficjalnej (list z przeprosinami, e-maile z propozycjami czy zaproszeniami, itp.), relacji z przeszłych wydarzeń, afiszy oraz ulotek informujących o muzeach, wydarzeniach i atrakcjach kulturalnych.	Uczeń bardzo dobrze rozumie treść korespondencji nieoficjalnej (list z przeprosinami, e-maile z propozycjami czy zaproszeniami, itp.), relacji z przeszłych wydarzeń, afiszy oraz ulotek informujących o muzeach, wydarzeniach i atrakcjach kulturalnych.	Uczeń na ogół rozumie treść korespondencji nieoficjalnej (list z przeprosinami, e-maile z propozycjami czy zaproszeniami, itp.), relacji z przeszłych wydarzeń, afiszy oraz ulotek informujących o muzeach, wydarzeniach i atrakcjach kulturalnych.	Uczeń sporadycznie rozumie treść korespondencji nieoficjalnej (list z przeprosinami, e-maile z propozycjami czy zaproszeniami, itp.), relacji z przeszłych wydarzeń, afiszy oraz ulotek informujących o muzeach, wydarzeniach i atrakcjach kulturalnych.	Uczeń czasami rozumie krótkie teksty, polecenia i krótkie dialogi, relacje z przeszłych wydarzeń, treść afiszy oraz ulotek informujących o muzeach, wydarzeniach, bądź atrakcjach kulturalnych.	Uczeń nie rozumie krótkich tekstów, poleceń i krótkich dialogów.
	MÓWIENIE	Wypowiadając się uczeń swobodnie i bezbłędnie potrafi	Wypowiadając się uczeń raczej swobodnie i bez	Uczeń zna i dobrze posługuje się wyrażeniami	Uczeń posługuje się wyrażeniami dotyczącymi	Uczeń posługuje się wyrażeniami dotyczącymi	Ponieważ uczeń nie opanował słownictwa z Unité 1, nie

© Hachette FLE 2023

		złożyć propozycję, wyrazić uczucia, zaniepokojenie, umie uspakajać, pocieszać oraz protestować. Umie doskonale przekazać informacje o umiejętności lub o posiadanej wiedzy, wyrazić możliwość, wolę i konieczność. Bez wahania i spontanicznie prowadzi krótką rozmowę telefoniczną. Bez żadnych trudności relacjonuje wydarzenia z przeszłości dotyczące życia codziennego, rodzinnego, wykształcenia i kariery zawodowej.	błędów potrafi złożyć propozycję, wyrazić uczucia, zaniepokojenie, umie uspakajać, pocieszać oraz protestować. Umie bardzo dobrze przekazać informacje o umiejętności lub o posiadanej wiedzy, wyrazić możliwość, wolę i konieczność. Sprawnie prowadzi krótką rozmowę telefoniczną. Bez trudności relacjonuje wydarzenia z przeszłości dotyczące życia codziennego, rodzinnego, wykształcenia i kariery zawodowej.	dotyczącymi składania propozycji, wyrażania uczuć, zaniepokojenia; umie uspakajać, pocieszać oraz protestować. Umie dobrze przekazać informacje o umiejętności lub o posiadanej wiedzy, wyrazić możliwość, wolę i konieczność. Prowadzi krótką rozmowę telefoniczną po uprzednim przygotowaniu. Relacjonuje wydarzenia z przeszłości dotyczące życia codziennego, rodzinnego, wykształcenia i kariery zawodowej, ale drobne błędy	składania propozycji, wyrażania uczuć, zaniepokojenia popełniając błędy. Nie umie poprawnie uspakajać, pocieszać oraz protestować. Stosuje ograniczony zakres słownictwa zakłócający komunikację. Częściowo odpowiada na pytania i przekazuje informację zwrotną o umiejętności lub o posiadanej wiedzy, o możliwości, woli i konieczności. Z licznymi błędami i bez płynności relacjonuje wydarzenia z przeszłości dotyczące życia codziennego, rodzinnego, wykształcenia oraz kariery zawodowej.	składania propozycji, wyrażania uczuć, zaniepokojenia popełniając liczne błędy. Stosuje bardzo ograniczony zakres słownictwa zakłócający komunikację. Z trudem odpowiada na pytania, nie potrafi przekazać informacji zwrotnej. Z licznymi błędami, bez płynności, lakonicznie relacjonuje wydarzenia z przeszłości dotyczące życia codziennego, rodzinnego, wykształcenia oraz kariery zawodowej.	posługuje się wyrażeniami dotyczącymi składania propozycji, wyrażania uczuć, zaniepokojenia, przeprosinami, itd. Z trudem odpowiada na pytania, nie potrafi przekazać informacji zwrotnej.

© Hachette FLE 2023

				zakłócają chwilami jej płynność.			
	PISANIE	Wypowiedź pisemna nie zawiera błędów, a uczeń znakomicie potrafi sformułować list z przeprosinami, e-maile z propozycjami zaproszeniami, akceptacją lub odmową zaproszenia. Doskonale relacjonuje także wydarzenia z przeszłości i opisuje spektakularne zdarzenie. Bezbłędnie tworzy i stosuje zdania złożone względne z zaimkami *qui, que*.	Wypowiedź pisemna na ogół nie zawiera błędów, a uczeń bardzo dobrze potrafi sformułować list z przeprosinami, e-maile z propozycjami zaproszeniami, akceptacją lub odmową zaproszenia. Relacjonuje dość swobodnie wydarzenia z przeszłości i opisuje spektakularne zdarzenie. Poprawnie tworzy i stosuje zdania złożone względne z zaimkami *qui, que*.	Wypowiedź pisemna zawiera drobne błędy, ale uczeń potrafi właściwie sformułować list z przeprosinami, e-maile z propozycjami zaproszeniami, akceptacją lub odmową zaproszenia. Relacjonuje poprawnie wydarzenia z przeszłości i opisuje spektakularne zdarzenie używając poprawnie podstawowego słownictwa. Uczeń tworzy i	Uczeń w stopniu dostatecznym potrafi sformułować wypowiedź pisemną (list z przeprosinami, e-maile z propozycjami zaproszeniami, akceptacją lub odmową zaproszenia), ponieważ zawiera ona liczne błędy leksykalne i gramatyczne. Relacjonowanie wydarzeń z przeszłości z użyciem podstawowego słownictwa często jest niespójne ze względu na liczne i różnorodne błędy.	Popełniając liczne błędy, uczeń formułuje wypowiedź pisemną (list z przeprosinami, e-maile z propozycjami zaproszeniami, akceptacją lub odmową zaproszenia), która rzadko jest spójna i odpowiada wymogom formalnym. Uczeń ma problemy z relacjonowaniem wydarzeń w czasie przeszłym.	Uczeń nie potrafi sformułować wypowiedzi pisemnej (list z przeprosinami, e-maile z propozycjami zaproszeniami, akceptacją lub odmową zaproszenia), która odpowiada wymogom formalnym. Uczeń nie umie zrelacjonować wydarzeń w czasie przeszłym.

© Hachette FLE 2023

				stosuje zdania złożone względne z zaimkami *qui, que,* ale popełnia błędy.			
	STRATEGIE	Uczeń swobodnie i bezbłędnie potrafi przeprowadzić analizę różnorodnych niedługich tekstów semiautentycznych (tzw. *documents authentiques*) dotyczących wydarzeń kulturalnych, wizyt w muzeach. Potrafi porozmawiać, również przez telefon, na temat spędzania wolnego czasu poza domem. Umie sformułować pisemnie i ustnie zaproszenia oraz stosownie na nie zareagować.	Uczeń bardzo dobrze potrafi przeprowadzić analizę różnorodnych niedługich tekstów semiautentycznych (tzw. *documents authentiques*) dotyczących wydarzeń kulturalnych, wizyt w muzeach. Potrafi porozmawiać, również przez telefon, na temat spędzania wolnego czasu poza domem. Umie sformułować pisemnie i ustnie zaproszenia oraz stosownie na nie zareagować.	Uczeń potrafi przeprowadzić analizę różnorodnych niedługich tekstów semiautentycznych (tzw. *documents authentiques*) dotyczących wydarzeń kulturalnych, wizyt w muzeach. Potrafi porozmawiać na temat spędzania wolnego czasu poza domem, choć jego rozmowa przez telefon nie przebiega płynnie. Umie sformułować	Uczeń przeprowadza analizę krótkich tekstów semiautentycznych (tzw. *documents authentiques*) dotyczących wydarzeń kulturalnych, wizyt w muzeach, ale braki w opanowaniu słownictwa sprawiają, że rezultat nie bywa wystarczająco satysfakcjonujący. Potrafi porozmawiać na temat spędzania wolnego czasu poza domem, ale po uprzednim dłuższym przygotowaniu. Udział w rozmowie przez telefon sprawia uczniowi spore trudności i ogranicza	Uczeń słabo analizuje jakiekolwiek teksty dotyczące wydarzeń kulturalnych lub wizyt w muzeach. Rozmowa na temat spędzania wolnego czasu poza domem, czy udział w symulowanej rozmowie telefonicznej sprawiają uczniowi duże trudności. Podobnie z formułowaniem, pisemnym i ustnym, zaproszenia oraz	Uczeń nie rozumie tekstów dotyczących wydarzeń kulturalnych, wizyt w muzeach, zaproszeń czy relacjonujących wydarzenia z przeszłości. Nie potrafi przeprowadzić nawet krótkiej rozmowy na temat spędzania wolnego czasu poza domem, ani wziąć udziału w symulowanej rozmowie telefonicznej. Nie umie zredagować, ani pisemnie, ani ustnie, zaproszenia oraz udzielić na nie

© Hachette FLE 2023

		Nie ma najmniejszego problemu z określaniem i zrozumieniem stanów emocjonalnych.	Bez problemu określa swoje stany emocjonalne i rozumie wypowiedzi innych osób na ten temat.	pisemnie i ustnie zaproszenia oraz na nie zareagować używając prostych, podstawowych zwrotów.	się do podstawowych zwrotów. Umie sformułować pisemnie i ustnie jedno lub dwuzdaniowe zaproszenia oraz na nie zareagować używając najprostszych, podstawowych zwrotów.	udzielaniu na nie odpowiedzi.	odpowiedzi. .

© Hachette FLE 2023

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z JĘZYKA FRANCUSKIEGO – KLASA 3 – poziom III.2.0

Wymagania ogólne:

I. Znajomość środków językowych.

Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Uczeń rozumie proste i krótkie wypowiedzi ustne artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka, a także proste wypowiedzi pisemne w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

III. Tworzenie wypowiedzi.

Uczeń samodzielnie formułuje krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne i pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Uczeń uczestniczy w rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Wymagania szczegółowe: Uczeń ma opanowany przynajmniej w stopniu dopuszczającym materiał zrealizowany w poprzednich klasach plus dodatkowo

Uczeń:

WYMAGANIA PP	**OCENA**				
	DOPUSZCZAJĄCY	**DOSTATECZNY** (obejmuje wymagania na ocenę dopuszczającą)	**DOBRY** (obejmuje wymagania na stopnie poprzednie)	**BARDZO DOBRY** (obejmuje wymagania na stopnie poprzednie)	**CELUJĄCY** obejmuje wymagania na stopnie poprzednie
I. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów. Środki językowe leksykalne **I.1.** człowiek	- zna nazwy kilku wybranych ubrań i dodatków. - zna nazwy kilku podstawowych kolorów - zna podstawowe wyrażenia przydatne przy robieniu zakupów, np. kupowaniu ubrań	- zna nazwy kilku wybranych ubrań, tkanin i dodatków - zna nazwy wielu podstawowych kolorów - zna wyrażenia przydatne przy robieniu zakupów, np. kupowaniu ubrań	- zna nazwy popularnych ubrań, rodzajów butów, tkanin i dodatków - zna i odpowiednio stosuje wyrażenia przydatne przy robieniu zakupów, np. kupowaniu ubrań		
	- zna niektóre wyrażenia służące do proponowania komuś jakiejś czynności, akceptowania jej lub odrzucania	- zna liczne wyrażenia służące do proponowania komuś jakiejś czynności, akceptowania jej lub odrzucania	- zna wszystkie poznane wyrażenia służące do proponowania komuś jakiejś czynności, akceptowania jej lub odrzucania - zna słownictwo dotyczące mody, np. nazwy zawodów	- zna wszystkie poznane wyrażenia służące do proponowania komuś jakiejś czynności, akceptowania jej lub odrzucania i odpowiednio stosuje	
	- zna nazwy kilku podstawowych elementów komputera. - nazywa kilka podstawowych czynności wykonywanych przy	- zna nazwy podstawowych elementów komputera. - nazywa podstawowe czynności wykonywane przy obsłudze komputera i korzystaniu z internetu	- zna nazwy prawie wszystkich poznanych elementów komputera. - nazywa prawie wszystkie poznane czynności wykonywane przy obsłudze komputera i korzystaniu z internetu	- zna nazwy wszystkie poznanych elementów komputera - nazywa wszystkie poznane czynności wykonywane przy	

I.5. życie prywatne **I.7.** zakupy i usługi **I.12** Nauka i technika (obsługa komputera) **I.13 -** świat przyrody (pogoda, pory roku, katastrofy naturalne) **I.8.** podróżowanie i turystyka **I.9.** kultura	obsłudze komputera i korzystaniu z internetu			obsłudze komputera i korzystaniu z internetu	
	- zna podstawowe słownictwo związane z pogodą - zna nazwy kierunków świata	zna nazwy kilku katastrof naturalnych	zna nazwy wszystkich poznanych katastrof naturalnych		
	- zna wybrane słownictwo dotyczące strachu, fobii -zna nazwy podstawowych gatunków filmowych	- zna podstawowe słownictwo dotyczące strachu, fobii - zna słownictwo dotyczące kina: nazwy wybranych gatunków filmowych, zawodów oraz czynności związanych z produkcją filmów	- ma bogate słownictwo dotyczące kina: nazwy gatunków filmowych, zawodów oraz czynności związanych z produkcją filmów		
	-zna kilka wyrażeń służących do rozpoczynania i kończenia krótkiej pisemnej wypowiedzi nieformalnej	- zna wybrane wyrażenia służące do rozpoczynania i kończenia krótkiej pisemnej wypowiedzi nieformalnej	- zna wszystkie poznane wyrażenia służące do rozpoczynania i kończenia krótkiej pisemnej wypowiedzi nieformalnej		
	-Uczeń w stopniu dopuszczającym zna słownictwo pojawiające się w realizowanych tekstach, dokumentach	-Uczeń w stopniu dostatecznym zna słownictwo pojawiające się w realizowanych tekstach, dokumentach	-Uczeń w stopniu dobrym zna słownictwo pojawiające się w realizowanych tekstach, dokumentach	-Uczeń w stopniu bardzo dobrym zna słownictwo pojawiające się w realizowanych tekstach, dokumentach	-Uczeń biegle zna słownictwo pojawiające się w realizowanych tekstach, dokumentach
	- pisze poprawnie 40% poznanego słownictwa	- pisze poprawnie 50% poznanego słownictwa	- pisze poprawnie 66% poznanego słownictwa	- pisze poprawnie 84% poznanego słownictwa	- pisze poprawnie 96% poznanego słownictwa

Środki językowe leksykalne	- potrafi przetłumaczyć pojedyncze słowa na język francuski i polski	- potrafi przetłumaczyć proste zdania na język francuski i polski - potrafi w bardzo prostych wypowiedziach zastosować poznane słownictwo popełniając błędy, które częściowo zakłócają komunikację, ale jego przekaz jest zrozumiały.	- potrafi przetłumaczyć proste teksty na język francuski i polski - potrafi w wypowiedziach zastosować większość poznanego słownictwa popełniając błędy, które nie zakłócają komunikacji.	- potrafi przetłumaczyć bardziej skomplikowane teksty na język francuski i polski z nielicznymi błędami - potrafi w wypowiedziach zastosować większość poznanego słownictwa popełniając nieliczne, drobne błędy niezakłócające komunikacji	- potrafi przetłumaczyć prawie bezbłędnie bardziej skomplikowane teksty na język francuski i polski - potrafi w wypowiedziach zastosować prawie bezbłędnie poznane słownictwo
I. Środki językowe ortograficzne oraz fonetyczne	-stosuje zasady wymowy i pisowni z licznymi uchybieniami - z trudem czyta poznane teksty, popełnia wiele błędów fonetycznych	-stosuje zasady wymowy i pisowni z nielicznymi uchybieniami, które mogą zakłócać komunikację - potrafi przeczytać poznane teksty, popełniając nieliczne błędy fonetyczne	-stosuje zasady wymowy i pisowni z nielicznymi uchybieniami, które mogą nieznacznie zakłócać komunikację - rozpoznaje samogłoski nosowe oraz poprawnie je wymawia - umie poprawnie wymówić wyrazy z *u/ou* - potrafi przeczytać bezbłędnie poznane teksty	-stosuje zasady poprawnej wymowy i pisowni - potrafi przeczytać nowe teksty, popełniając nieliczne błędy fonetyczne - bardzo często robi łączenia międzywyrazowe	-bezbłędnie stosuje zasady poprawnej wymowy i pisowni - potrafi przeczytać nowe teksty, popełniając sporadyczne błędy fonetyczne - zawsze stosuje łączenia między-wyrazowe

I. Środki językowe gramatyczne	- zna i stosuje czas *futur proche* - zna zasady tworzenia czasu przyszłego *futur simple i* wie jaką funkcję on pełni - zna podstawowe formy regularne czasu *futur simple* -w sposób niepełny rozpoznaje w tekście formy czasu *futur simple* - odmienia czasowniki regularne w czasie *futur simple* - rozpoznaje czas teraźniejszy, przeszły oraz przyszły - zna zasady tworzenia czasu *conditionnel présent (de politesse) i* wie jaką funkcję on pełni - zna podstawowe formy regularne czasu *conditionnel présent* -wymienia zasady porównywania *(supériorité, infériorité, égalité)* z przymiotnikiem i przysłówkiem	- stosuje w praktyce zasady tworzenia futur simple - odmienia czasowniki regularne i niektóre nieregularne w futur simple - rozpoznaje ze słuchu, czy dana wypowiedź jest w czasie présent i futur simple - identyfikuje bezokoliczniki czasowników wyrażonych w f. simple - stosuje niektóre wyrażenia czasowe odnoszące się do przyszłości - zna zasady wyrażania warunku zdaniem: si/présent /f:simple - odpowiada na pytania z użyciem czasu futur simple - stosuje w praktyce zasady tworzenia *conditionnel présent (de politesse)* - odmienia czasowniki regularne i niektóre nieregularne w *conditionnel présent (de politesse) – pouvoir, vouloir* -wymienia zasady porównywania *(supériorité, infériorité, égalité)* z przymiotnikiem, przysłówkiem,	- zna większość form nieregularnych *futur simple* - stosuje futur simple samodzielnie do wyrażenia przyszłości - samodzielnie określa punkt w przyszłości stosując wszystkie znane wyrażenia czasowe - tworzy samodzielne nieskomplikowane teksty z użyciem czasu *futur simple* - zna i stosuje przyimek dans przy określaniu czasu - zna większość form nieregularnych conditionnel présent - rozróżnia użycie form tu/vous w conditionnel présent - stopniuje prawie bezbłędnie przymiotnik *bon i przysłówek bien* - porównuje z przymiotnikiem, przysłówkiem, rzeczownikiem i czasownikiem - zna i stosuje wszystkie formy zaimka *même* - tworzy zagadki z użyciem COD, COI - stosuje w miarę prawidłowo miejsce zaimków COD, COI w różnych czasach, w trybie rozkazującym (twierdzącym i przeczącym) oraz gdy występują razem	- zna bezbłędnie wszystkie formy nieregularne *futur simple* - zna bezbłędnie wszystkie formy nieregularne conditionnel présent - stosuje czas conditionnel passé w wypowiedziach - zna zasady tworzenia form przysłówków, tworzy prawie bezbłędnie wszystkie przysłówki i poprawnie je stosuje - stosuje zaimki COI samodzielnie starając się unikać powtórzeń w zdaniu - stosuje prawie bezbłędnie miejsce zaimków COD, COI w różnych czasach, w trybie rozkazującym (twierdzącym i przeczącym)	-tworzy oryginalny tekst z użyciem czasów przeszłych oraz czasu przyszłego futur simple - stosuje bezbłędnie zasady miejsca zaimków COD, COI w różnych czasach, w trybie rozkazującym (twierdzącym i przeczącym) - zna bezbłędnie wszystkie formy nieregularne imiesłowów czasu przeszłego (*participes passés irréguliers)* - umie zastosować bezbłędnie wszystkie poznane czasy

		rzeczownikiem i czasownikiem			

I. Środki językowe gramatyczne	- stosuje zasady stopniowania przymiotnika *bon* - zna zaimek pytajny quel i zaimek przysłowny en - zna nieodmienne formy przymiotników określających kolory - wymienia formy COD, COI i przekształca zdania z ich użyciem mając model - zna podstawowe reguły tworzenia rodzaju żeńskiego i liczby mnogiej rzeczowników i przymiotników - zna zasady miejsca przymiotników określających narodowość i kolor w zdaniu - wymienia przymiotniki które należy stawiać przed rzeczownikiem - zna zasady tworzenia czasu przeszłego	- stosuje zasady stopniowania przymiotnika *bon* - umie stopniować przymiotniki i przysłówki - zna zaimek pytajny quel i zaimek przysłowny en - tworzy pytania za pomocą zaimka przymiotnego *quel* - zna niektóre formy zaimka *même* - rozróżnia użycie zaimków COD i COI - wymienia formy COD, COI i przekształca zdania z ich użyciem - używa COD, COI ze wskazanymi czasownikami w określonym kontekście - zna miejsce zaimków COD, COI w różnych czasach, w trybie rozkazującym (twierdzącym i przeczącym - zna zasady kolejności w zdaniu zaimków COD, COI - stosuje podstawowe reguły tworzenia rodz. ż. i l. mn. rzeczowników i przymiotników - zna zasady miejsca przymiotników w zdaniu - poprawnie stawia jeden przymiotnik w zdaniu	- stosuje wszystkie reguły tworzenia rodzaju żeńskiego i liczby mnogiej rzeczowników i przymiotników - stosuje zasady miejsca przymiotników w zdaniu - poprawnie stawia dwa przymiotniki w zdaniu - zna większość form nieregularnych imiesłowów czasu przeszłego (*participes passés irréguliers)* - zna zasady uzgadniania z podmiotem participe passé czasowników odmienianych z être i poprawnie wykonuje ćwiczenia z ich zastosowaniem - wymawia poprawnie wyrażenia sformułowane w *présent* i *passé composé* (*je finis / j'ai fini* / ...) - buduje zdania twierdzące i przeczące w czasie *passé composé* - odpowiada na pytania z użyciem p. composé w formie twierdzącej lub przeczącej wg potrzeby - tworzy samodzielne nieskomplikowane teksty z użyciem czasu p. *composé*	- zna bardzo dobrze prawie wszystkie formy nieregularne imiesłowów czasu przeszłego (*participes passés irréguliers)* - przekształca bezbłędnie czasowniki z présent na passé composé - tworzy oryginalny tekst z użyciem czasu p. composé - potrafi prawie bezbłędnie zastosować czasy *Passé Composé* i *Imparfait* - uzgadniania formy imiesłowu czasu przeszłego z zaimkami w funkcji dopełnienia bliższego (COD) stojącymi przed czasownikami tworzącymi czas przeszły *le passé composé* z czasownikiem posiłkowym *avoir* - umie zastosować prawie bezbłędnie wszystkie poznane czasy	

I. Środki językowe gramatyczne	*passé composé* z czasownikami posiłkowymi *avoir i être* i wie jaką funkcję pełni czas *passé composé* - zna podstawowe formy regularne czasu przeszłego - *participes passés* -w sposób niepełny rozpoznaje w tekście formy czasu *passé composé* - odmienia czasowniki regularne w czasie przeszłym w formie twierdzącej - zna zasady tworzenia czasu *Imparfait* - zna formy nieosobowe czasowników: il faut, il pleut w czasie teraźniejszym - zna podstawowe zasady tworzenia form przysłówków -zna wyrażenia negacji *ne…rien,*	- stosuje w praktyce zasady tworzenia *passé composé* - zna kilka form nieregularnych imiesłowów czasu przeszłego (*participes passés irréguliers)* - rozpoznaje ze słuchu, czy dana wypowiedź jest w czasie *présent* i *passé composé* - zna niektóre wyrażenia czasu *(hier, ce matin,la semaine dernière, hier soir)* - wie jak się tworzy przeczenie i pytanie w czasie przeszłym *passé composé* - odpowiada na pytania z użyciem tego czasu - wymienia wszystkie czasowniki odmieniające się z *être* - przekształca z nielicznymi błędami czasowniki z présent na passé composé -zna i stosuje czas Passé Récent - umie tworzyć i zastosować czas *Imparfait* -poprawnie stosuje przysłówki *très*, *beaucoup* i *beaucoup de* - zna formy nieosobowe czasowników: il faut, il pleut w czasach	- stosuje p. *composé* wszystkich znanych czasowników - przekształca prawie bezbłędnie czasowniki z présent na passé composé - potrafi z niewieloma błędami zastosować czasy *Passé Composé* i *Imparfait* - poprawnie stosuje formy nieosobowe czasowników: il faut, il pleut w czasach przeszłych - zna i stosuje rodzajniki cząstkowe przed rzeczownikami abstrakcyjnymi i niepoliczalnymi - - zna zasady tworzenia form przysłówków i tworzy prawie bezbłędnie wszystkie przysłówki *-stosuje negację: ne…rien, ne… jamais, ne … personne, ne…plus z czasem present i p. composé* - umie tworzyć czas conditionnel passé i stosować go w zdaniach - potrafi zastosować zaimek nieokreślony *aucun(e*) w zdaniach		

		przeszłych			

I. Środki językowe gramatyczne	*ne…jamais, ne … personne, ne…plus* - zna niektóre czasowniki zakończone na -*aindre, -eindre, -oindre*	- zna zasady tworzenia form przysłówków i tworzy przysłówki w sposób regularny - rozumie zdania przeczące z zaimkami *rien, personne, plus,jamais* - umie wyrazić negację: *ne…rien, ne…jamais, ne … personne, ne…plus z czasem present i p. composé* - zna większość czasowników zakończonych na -*aindre, -eindre, -oindre* - zna zaimek nieokreślony *aucun(e*)			
I. Środki językowe gramatyczne	- potrafi z licznymi błędami odmienić poznane czasowniki zarówno ustnie jak i pisemnie - pisze poprawnie 40% odmiany poznanych czasowników - zna zasady tworzenia poznanych czasów	- potrafi z nielicznymi błędami odmienić poznane czasowniki zarówno ustnie jak i pisemnie oraz użyć je w zdaniu - pisze poprawnie 50% odmiany poznanych czasowników - umie tworzyć zdania i pytania w poznanych czasach - potrafi wykonać proste ćwiczenia z zastosowaniem poznanych czasów i struktur oraz rozwiązać zadania o	- potrafi prawie bezbłędnie odmienić poznane czasowniki zarówno ustnie jak i pisemnie jak i tworzyć zdania z tymi czasownikami - pisze poprawnie 66% odmiany poznanych czasowników - potrafi z nielicznymi błędami stosować w zdaniach i pytaniach poznane czasy - potrafi wykonać średnio skomplikowane ćwiczenia z zastosowaniem poznanych czasów i struktur gramatycznych	- potrafi bezbłędnie odmienić poznane czasowniki zarówno ustnie jak i pisemnie oraz stosować je w wypowiedziach ustnych i pisemnych - pisze poprawnie 84% odmiany poznanych czasowników - potrafi prawie bezbłędnie stosować w wypowiedziach ustnych i pisemnych poznane czasy - sprawnie wykonuje ćwiczenia ,w których wymagane jest zastosowanie poznanych	- potrafi sprawnie i bezbłędnie stosować w wypowiedziach ustnych i pisemnych poznane czasowniki - pisze poprawnie 96% odmiany poznanych czasowników - potrafi sprawnie i bezbłędnie stosować w wypowiedziach

		niskim stopniu trudności, powtarzające się w procesie edukacji.		struktur gramatycznych i czasów.	ustnych i pisemnych poznane czasy - potrafi zastosować poznane czasy i struktury w nowych kontekstach
II. (1-7) Uczeń rozumie proste, wypowiedzi ustne **III. (1-6)** Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne Tematyka tekstów zgodna z zagadnieniami omawianymi w ciągu roku szkolnego – patrz pkt **I.**	- Potrafi zrozumieć fragmentarycznie tekst ze słuchu lub pisany o niskim stopniu trud- ności przy pomocy nauczyciela lub kolegów - wyodrębnia niewielką część kluczowych informacji Np. - rozumie nieliczne fragmenty rozmowy o organizacji imprezy urodzinowej - rozumie nieliczne fragmenty korespondencji w sprawie imprezy - rozumie kilka wyrażeń służących do rozpoczynania i kończenia krótkiej pisemnej wypowiedzi nieformalnej	- Potrafi zrozumieć tekst ze słuchu lub pisany o niskim stopniu trudności bez pomocy nauczyciela - wyodrębnia części kluczowych informacji Np. -rozumie fragmenty rozmowy o organizacji imprezy urodzinowej - rozumie fragmenty korespondencji w sprawie imprezy urodzinowej - rozumie fragmenty rozmowy klienta ze sprzedawczynią w sklepie z ubraniami - rozumie globalnie treść tekstów o atrakcjach turystycznych Francji - rozumie fragmenty wypowiedzi o przebiegu i formach spędzania wakacji; częściowo wykonuje zadanie na rozumienie	- Potrafi zrozumieć tekst ze słuchu lub pisany ze sporadycznym użyciem słownika - potrafi wyszukiwać w tekście znaczną część potrzebnych informacji - określa główną myśl poszczególnych części tekstu - określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu) - rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi Np. - rozumie treść rozmowy o organizacji imprezy urodzinowej - rozumie treść korespondencji w sprawie imprezy urodzinowej. - rozumie prawie bezbłędnie rozmowę klienta ze sprzedawczynią w sklepie z ubraniami - rozpoznaje nazwy głównych zawodów związanych z modą - rozumie treść wyników ankiety przeprowadzonej wśród	- Potrafi zrozumieć tekst ze słuchu lub pisany adekwatny do poziomu nauki - potrafi wyszukiwać w tekście potrzebne informacje i przekazać ich główną myśl w języku polskim lub obcym - określa intencje nadawcy/autora tekstu - rozróżnia styl formalny i nieformalny Np. - dokładnie rozumie treść korespondencji w sprawie imprezy urodzinowej - rozumie bezbłędnie rozmowę klienta ze sprzedawczynią w sklepie z ubraniami	-Potrafi zrozu-mieć tekst ze słuchu lub pisany bez użycia słownika -bezbłędnie rozumie tekst ze słuchu lub pisany zawie-rający nowe słownictwo oraz elementy gramatyczne - bardzo szybko wyodrębnia szczegółowe informacje - potrafi przekazać ich główną myśl w języku franc. Np. bezbłędnie: - odgaduje wszystkie bra-kujące słowa dotyczące pogo-

			młodzieży na temat mody		

II. (1-7) Uczeń rozumie proste, wypowiedzi ustne **III. (1-6)** Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne Tematyka tekstów zgodna z zagadnieniami omawianymi w ciągu roku szkolnego – patrz pkt **I.**	- rozumie fragmenty wypowiedzi o pogodzie - odgaduje podstawowe, brakujące słowa dotyczące pogody i uzupełnia luki w tekście - rozumie wybrane słownictwo dotyczące strachu, fobii. - rozumie nazwy podstawowych gatunków filmowych	tekstu- rozumie wypowiedzi o pogodzie - rozumie nieskomplikowaną prognozę pogody - rozwiązuje zadanie na selektywne rozumienie tekstu słuchanego – rozmowy telefonicznej o wakacjach - rozumie podstawowe słownictwo dotyczące strachu, fobii - rozumie fragmenty opisów filmów zawierające informacje o gatunku, reżyserze, fabule - rozumie fragmenty rozmowy o wrażeniach po obejrzeniu filmu - rozumie fragmenty tekstów prasowych na temat paraliżu w ruchu powietrznym i wypadku drogowego - rozumie niektóre fragmenty reportażu na temat Międzynarodowego Festiwalu Filmów Fantastycznych organizowanego w Gérardmer - wybiera niektóre zdania użyte w audycji radiowej	- rozumie wypowiedzi o przebiegu i formach spędzania wakacji; poprawnie wykonuje zadanie na rozumienie tekstu - potrafi zrozumieć podstawowe informacje dotyczące prognozy pogody - rozwiązuje zadanie na selektywne rozumienie tekstu czytanego o wyspie *Réunion* -rozwiązuje zadanie na selektywne rozumienie tekstu czytanego o katastrofach naturalnych - rozumie słownictwo dotyczące strachu, fobii - - rozumie w dużym stopniu treść rozmowy o wrażeniach po obejrzeniu film - rozumie opisy filmów zawierające informacje o gatunku, reżyserze, fabule - rozumie treść obszernych fragmentów reportażu o Międzynarodowym Festiwalu Filmów Fantastycznych organizowanym w Gérardmer - wybiera zdania użyte w audycji radiowej poświęconej premierom filmowym i rozumie treść jej fragmentów - rozumie w dużym stopniu treść tekstów prasowych o paraliżu w ruchu powietrznym i wypadku drogowym	- rozumie tekst o trendach i stylach panujących wśród młodzieży - odgaduje ze słuchu prawie wszystkie brakujące słowa dotyczące pogody i uzupełnia luki w tekście - prawie w całości rozumie (znajduje w tekście określone informacje) standardową prognozę pogody - rozróżnia styl formalny i nieformalny - rozumie prawie w całości treść rozmowy o wrażeniach po obejrzeniu filmu - rozumie treść obszernych fragmentów reportażu o Międzynarodowym Festiwalu Filmów Fantastycznych organizowanym w Gérardmer i udziela kilku podstawowych informacji o tym festiwalu - rozumie treść tekstów prasowych o paraliżu w ruchu powietrznym i wypadku drogowym	dy i uzupełnia luki w tekście - rozumie bogate komunikaty rozmówcy (standardowa prognoza pogody - rozumie niektóre komendy francuskojęzyczne umożliwiające utworzenie folderu w komputerze

		poświęconej premierom filmowym	- rozumie fragmenty wybranych tekstów o tworzeniu filmu		
IV. (1-8) Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne **VI.(1-14)** Uczeń reaguje ustnie w typowych sytuacjach Tematyka tekstów zgodna z zagadnieniami omawianymi w ciągu roku szkolnego.	-potrafi przeprowadzić rozmowę z odgrywaniem roli, wykorzystując bardzo ubogie struktury leksykalno-gramatyczne, np. - krótko odpowiada na pytania do tekstu o organizacji imprezy urodzinowej - prostymi słowami, robiąc liczne błędy opisuje plany na przyszłość - formułuje propozycję, np. wspólnego spędzenia czasu - formułuje akceptację/odrzucenie propozycji - krótko opisuje wybrane elementy garderoby - porównuje przedmioty i osoby stosując podane przymiotniki	-potrafi przeprowadzić rozmowę z odgrywaniem roli, wykorzystując mało urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne np. - krótko i w miarę poprawnie odpowiada na pytania do tekstu o organizacji imprezy urodzinowej - krótko i w miarę poprawnie opowiada o przygotowaniach do imprezy urodzinowej - opowiada o swoich planach na przyszłość - formułuje akceptację/odrzucenie propozycji, prosto i w miarę poprawnie uzasadniając decyzję - w miarę poprawnie formułuje zaproszenie - krótko i w miarę poprawnie opowiada o tym, co się wydarzy - używa formy grzecznościowej	-potrafi przeprowadzić rozmowę z odgrywaniem roli, wykorzystując w miarę urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne np. - poprawnie odpowiada na pytania do tekstu o organizacji imprezy urodzinowej - poprawnie i w miarę rozwinięty sposób opowiada o przygotowaniach do imprezy urodzinowej - poprawnie formułuje zaproszenie - akceptuje lub odrzuca propozycję, zaproszenie, uzasadniając decyzję - opowiada o tym, co się wydarzy, popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji - poprawnie i w miarę rozwinięty sposób opisuje wybrane elementy garderoby - wypowiada się na temat mody w dość zróżnicowany pod względem językowym sposób - uzyskuje informacje i udziela odpowiedzi na temat rozmiaru ubrania i jego ceny - samodzielnie tworzy zdania typu *si/présent /f:simple* dla wyrażenia warunku	-potrafi przeprowadzić rozmowę z odgrywaniem roli, wykorzystując urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne np. - obszernie opowiada o przygotowaniach do imprezy urodzinowej - obszernie opisuje plany na najbliższą przyszłość - formułuje zróżnicowane pod względem formy propozycje - potrafi prawie bezbłędnie opisać różne elementy garderoby - obszernie wypowiada się na temat mody - w miarę poprawnie wyraża własną opinię na temat trendów w modzie - obszernie komentuje zdarzenia, które miały miejsce w czasie wakacji, opowiada o swoich wakacjach - potrafi dokładnie przedstawiać prognozę	-potrafi przeprowadzić rozmowę z odgrywaniem roli, wykorzystując szeroki zakres struktur leksykalno-gramatycznych np. - potrafi bezbłędnie przeprowadzić rozmowę z odgrywaniem roli – kupowanie - obszernie opowiada o swojej szczególnej podróży - potrafi wyrazić swoją opinię o kinie polskim i francuskim - potrafi reagować językowo w nowych, nietypowych

				pogody	

IV. (1-8) Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne **VI.(1-14)** Uczeń reaguje ustnie w typowych sytuacjach Tematyka tekstów zgodna z zagadnieniami omawianymi w ciągu roku szkolnego.	- potrafi wyrażać pragnienie/ życzenie, prosić o coś - umie pytać o cenę - potrafi przeprowadzić rozmowę z odgrywaniem roli – kupowanie - krótko, w miarę poprawnie i w bardzo podstawowym zakresie komentuje zdarzenia, które miały miejsce w czasie wakacji - krótko i za pomocą podstawowych środków językowych wypowiada się na temat filmów	- krótko i w miarę poprawnie opisuje wybrane elementy garderoby -w miarę poprawnie wypowiada się na temat mody - wyraża samodzielnie konsekwencję w zdaniu *si/présent /f:simple* - porównuje przedmioty i osoby stosując różnorodne przymiotniki - potrafi wyrażać warunek /hipotezę - poprawnie i w podstawowym zakresie komentuje zdarzenia, które miały miejsce w czasie wakacji - pyta o pogodę - opisuje w sposób bardzo prosty bieżącą pogodę - krótko potrafi opowiadać o swoich lękach i obawach - krótko i za pomocą podstawowych środków językowych wypowiada się na temat filmów, wyrażając własną opinię	- wyraża życzenie z użyciem conditionnel de politesse - porównuje przedmioty i osoby autonomicznie wybierając przymiotniki - w miarę rozwinięty sposób komentuje zdarzenia, które miały miejsce w czasie wakacji, popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji, opowiada o swoich wakacjach - podaje prognozę pogody z wykorzystaniem potrzebnych zwrotów - podaje 1–2 fakty/ciekawostki dotyczące wydarzeń z historii Francji - w miarę poprawnie relacjonuje zdarzenia z przeszłości, w którym odczuwał strach - w miarę poprawny i rozwinięty sposób wypowiada się na temat filmów, wyrażając własną opinię - umie wypowiadać się na temat obejrzanego filmu poprawnie i rozwinięty sposób	- podaje różne fakty/ciekawostki dotyczące wydarzeń z historii Francji - poprawnie relacjonuje zdarzenia z przeszłości, w którym odczuwał strach - poprawnie i obszernie wypowiada się na temat filmów, wyrażając własną opinię - obszernie umie wypowiadać się na temat obejrzanego filmu - potrafi powiedzie jaki jest jego ulubiony reżyser i jaki jego film szczególnie lubi i dlaczego	sytuacjach, samodzielnie poszukuje odpowiednich form wyrazu swoich myśli i intencji.

V. (1-8) Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi pisemne **VII. (1-14)** Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego w typowych sytuacjach Tematyka tekstów zgodna z zagadnieniami omawianymi w ciągu roku szkolnego.	Potrafi napisać tekst zachowując częściowo właściwą formę, częściowo spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując bardzo ubogie struktury leksykalno-gramatyczne np. - bardzo prostymi słowami, robiąc nieliczne błędy porównuje osoby, przedmioty - bardzo prostymi słowami opisuje swoje plany na przyszłość - pisze bardzo prosty e-mail formułując zaproszenie - pisze bardzo prostymi słowami e-mail do kolegi/ znajomego/ przyjaciółki, w którym opisuje swoje wakacje - pisze w prosty sposób jakie filmy	Potrafi napisać tekst zachowując częściowo właściwą formę, w miarę spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując mało urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne np. - wyraża samodzielnie konsekwencję w zdaniu *si/présent /f:simple* - prostymi słowami, robiąc nieliczne błędy porównuje osoby, przedmioty - opisuje swoje plany na przyszłość - potrafi przedstawić krótko wybrane wizje przyszłości zachowując w miarę spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując mało urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne - pisze krótkiego e-maila formułując zaproszenie - pisze e-mail opisując swoje wakacje - w miarę poprawnie wypełnia notki informacyjne o filmach	Potrafi napisać tekst zachowując właściwą formę, spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując w miarę urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne np. - samodzielnie tworzy zdania typu *si/présent /f:simple* dla wyrażenia warunku - wyraża pragnienie z użyciem conditionnel de politesse - poprawnie opisuje plany na najbliższą przyszłość - potrafi napisać o przewidywanych wizjach przyszłości, uwzględniając też własne marzenia, życzenia i oczekiwania zachowując spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując w miarę urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne - pisze poprawnie e-maila: *formułując zaproszenie i uwzględniając konieczne informacje *akceptując lub odrzucając propozycję, zaproszenie, uzasadniając decyzję *opisując swoje wakacje i miejsce, w którym przebywał	Potrafi napisać tekst zachowując właściwą formę, spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne np. - potrafi napisać jak wyobraża sobie świat za 100 lat zachowując spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne - w miarę poprawnie wyraża własną opinię na temat trendów w modzie - pisze obszernego e-maila opisując swoje wakacje i miejsce, w którym przebywał - pisze krytykę obejrzanego filmu	Potrafi napisać tekst zachowując właściwą formę, spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując szeroki zakres struktur leksykalno-gramatycznych np. - pisze zaproszenie w stylu formalnym i uwzględniając konieczne informacje - potrafi napisać jak wyobraża sobie świat za 100 lat zachowując spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując szeroki zakres struktur leksykalno-gramatycznych

		pt.			

	lubi oglądać, a jakich nie ogląda nigdy i w prosty sposób uzasadnia	*Fahrenheit 451* i *2001 : Odyseja kosmiczna* - krótko i za pomocą podstawowych środków językowych opisuje obejrzany film	- poprawnie wypełnia notki informacyjne o filmach *Fahrenheit 451* i *2001 : Odyseja kosmiczna* i rozumie treść obszernych fragmentów opisujących ich fabułę - poprawnie i rozwinięty sposób wypowiada się na temat obejrzanego filmu		- pisze prawie bezbłędnie krytykę obejrzanego filmu
IX. Wiedza o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego.	- zna główne miasta Francji - rozpoznaje na zdjęciach krajobrazy typowe dla Antyli Francuskich - wie, że Francja posiada departamenty i terytoria zamorskie - zna podstawowe dane geograficzne Francji - zna tytuły 1–2 znanych filmów francuskich - potrafi wymienić przynajmniej 3 aktorów francuskich	- zna nazwiska dwojga słynnych francuskich stylistów i kreatorów mody - sytuuje na meteorologicznej mapie Francji 2–3 główne miasta - wie, że Gwadelupa i Martynika wchodzą w skład Antyli Francuskich. - zna nazwę czynnego wulkanu na Martynice - zna tytuły kilku znanych filmów francuskich - potrafi wymienić minimum 4 aktorów francuskich	- zna nazwiska dwojga słynnych francuskich stylistów i kreatorów mody i podaje kilka podstawowych informacji na ich temat - sytuuje na meteorologicznej mapie Francji główne miasta - zna kilka podstawowych informacje o geografii Francji np: powierzchni, państwach sąsiadujących, regionach, głównych miastach i gęstości zaludnienia -zna nazwy kilku zawodów związanych z kinem i opisuje podstawowe czynności związane z wykonywaniem danej profesji	- zna nazwiska dwóch słynnych francuskich stylistów i kreatorów mody i podaje obszerne informacje na ich temat - nazywa niektóre czynności osób, wykonujących zawody związane z modą - zna podstawowe informacje o geografii Francji: powierzchni, państwach sąsiadujących, regionach, głównych miastach i gęstości zaludnienia - zna zamorskie departamenty Francji - uczeń wykazuje duże zainteresowanie kulturą francuską - orientuje się w ważniejszych wydarzeniach Francji	- zna zamorskie terytoria Francji i wie czym się różnią od departamentów - wymienia nazwy depart. i terytoriów zamorskich Francji i udziela w miarę poprawnie kilku informacji na ich temat - zna nieomawiane atrakcje turystyczne Francji - bardzo dobrze zna realia Francji - zna najwybitniejszych twórców kina francuskiego

VIII. Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie: przekazuje informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizu-alnych Materiały dotyczące zagadnień omawianych w ciągu roku szkolnego – patrz **pkt I**	Opisuje materiały wizualne (obrazek, zdjęcie itp.), odpo-wiada na pytania z nim związane oraz wypowiada się na podstawie materiału stymulującego wyko- rzystując bardzo ubogie struktury leksykalno-gramatyczne. Np. - krótko i z licznymi błędami opowiada, na podstawie ilustracji, o wydarzeniach, które nastąpią w niedalekiej przyszłości - w miarę poprawnie dobiera opisy/ komentarze do zdjęć z wakacji - rozpoznaje na zdjęciach kilka znaczących miejsc dla historii Francji	Opisuje materiały wizualne (obrazek, zdjęcie itp.) , odpowiada na pytania z nim związane oraz wypowiada się na podstawie materiału stymulującego, wykorzystując mało urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne. Np. - krótko i w miarę poprawnie opowiada, na podstawie ilustracji, o wydarzeniach, które nastąpią w niedalekiej przyszłości - poprawnie dobiera opisy/komentarze do zdjęć z wakacji	Opisuje materiały wizualne (obrazek, zdjęcie itp.) , odpowiada na pytania z nim związane oraz wypowiada się na podstawie materiału stymulującego, wykorzystując w miarę urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne. Np. - poprawnie opowiada, na podstawie ilustracji, o wydarzeniach, które nastąpią w niedalekiej przyszłości - opisuje zdjęcie i odpowiada na pytania dotyczące katastrof naturalnych	Opisuje materiały wizualne (obrazek, itp.), odpowiada na pytania z nim związane oraz wypowiada się na podstawie materiału stymulującego, wyko-rzystując urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne Np. - obszernie opowiada, na podstawie ilustracji, o wydarzeniach, które nastąpią w niedalekiej przyszłości - korzysta z francuskojęzycznych wyszukiwarek internetowych, by * porównać powierzchnię i gęstość zaludnienia Francji z kilkoma państwami UE. *zdobyć informacje pomocne w przygoto-waniu wyjazdu do wybranego DOM TOM *zdobyć informacje o aktualnej prognozie pogody dla kilku wybranych regionów Francji	Opisuje materiały wizualne obrazek, zdjęcie itp.) , odpowiada na pytania z nim związane oraz wypowiada się na podstawie materiału stymulującego, wykorzystując szeroki zakres struktur leksykalno-gramatycznych. Np. - korzysta z francuskojęzycznej strony internetowej o tematyce filmowej, by zdobyć informacje o aktualnej ofercie kin i zapoznać się z opisem fabuły wybranych filmów

XI. Uczeń współdziała w grupie, np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych			- przeprowadza ankietę wśród młodzieży na temat mody i prezentuje wyniki	- przygotowuje prostą prezentacje ustną z wykorzystaniem metod audiowizualnych wybranego DOM-TOM	- przygotowuje obszerną prezentacje ustną z wykorzystaniem metod audiowizualnych wybranego DOM-TOM

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z JĘZYKA FRANCUSKIEGO – KLASA 4 – poziom III.2.0

Wymagania ogólne:

I. Znajomość środków językowych.

Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Uczeń rozumie proste wypowiedzi ustne artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka, a także proste wypowiedzi pisemne w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

III. Tworzenie wypowiedzi.

Uczeń samodzielnie tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne i pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Uczeń uczestniczy w rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie, w formie prostego tekstu, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Wymagania szczegółowe: Uczeń ma opanowany przynajmniej w stopniu dopuszczającym materiał zrealizowany w poprzednich klasach plus dodatkowo

Uczeń:

WYMAGANIA PP	**OCENA**				
	DOPUSZCZAJĄCY	**DOSTATECZNY** (obejmuje wymagania na ocenę dopuszczającą)	**DOBRY** (obejmuje wymagania na stopnie poprzednie)	**BARDZO DOBRY** (obejmuje wymagania na stopnie poprzednie)	**CELUJĄCY** obejmuje wymagania na stopnie poprzednie
I. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów. Środki językowe leksykalne	-zna podstawowe słownictwo dotyczące poruszania się po drodze- zasady bezpieczeństwa, znaki drogowe, prowadzenie pojazdu, wykroczenia drogowe -zna nazwy środków transportu	- ma dość rozwinięte słownictwo dotyczące poruszania się po drodze - zna niektóre znaki drogowe - wie, co to jest *Brevet de Sécurité Routière*	- posiada rozwinięte słownictwo dotyczące poruszania się po drodze, znaków drogowych, prowadzenia pojazdu, wykroczeń drogowe -wie, co to jest *Brevet de Sécurité Routière* i w jaki sposób się go uzyskuje	-uczeń zna i stosuje słownictwo dotyczące poruszania się po drodze- zasady bezpieczeństwa, znaki drogowe, prowadzenie pojazdu, wykroczenia drogowe -potrafi opowiedzieć o Wypadku samochodowym -zna przekaz kampanii *Sécurité Routière*	- uczeń zna francuskie kampanie promujące bezpieczeństwo na drogach -zna politykę Francji w zakresie zapobiegania wypadkom drogowym -potrafi wypowiadać się na podstawie materiału stymulującego (uzasadnić wybór, odrzucić)
	- określa podstawowe kształty, kolory, materiały przedmiotu	- określa w miarę dokładnie kształty, kolory, materiały przedmiotu, jego konsystencje	- uczeń zna i stosuje szczegółowe słownictwo służące do opisywania przedmiotów i urządzeń kształt, kolor, tworzywo, konsystencja, itp.)		

I.8. podróżowanie, turystyka **I.9** kultura **I.5.** życie prywatne **I.3.** edukacja **I.12** Nauka i technika **I.13 -** świat przyrody	- zna niektóre wyrazy dotyczące ochrony środowiska - zna podstawowe słownictwo dotyczące życia proekologicznego	- zna i stosuje podstawowe słownictwo dotyczące ochrony środowiska - zna i stosuje podstawowe słownictwo dotyczące życia proekologicznego	- zna i stosuje większość poznanego słownictwa dotyczącego ochrony środowiska i życia proekologicznego	- zna dość rozbudowane słownictwo dotyczące zanieczyszczenia i ochrony środowiska	- zna bardzo rozbudowane słownictwo dotyczące zanieczyszczenia i ochrony środowiska
				- rozpoznaje francuskie nazwy niektórych planet układu słonecznego	- zna słownictwo używane przy opisie układu słonecznego
	-uczeń potrafi dopasować poznane skróty do ich definicji	-potrafi rozpoznać i nazwać wybrane powszechnie występujące skróty i skrótowce	zna poznane na zajęciach skróty i skrótowce		
	-uczeń zna kilka zwrotów służących do wyrażania emocji: zdziwienia, niedowierzania, niecierpliwości, niepewności, wątpliwości, oburzenia	-uczeń zna poznane zwroty służące do wyrażania zdziwienia, niedowierzania, niecierpliwości, niepewności, wątpliwości, oburzenia	-uczeń stosuje różnorodne formy wyrażania zdziwienia, niecierpliwości, niepewności, wątpliwości, oburzenia	- na podstawie intonacji wypowiedzi rozpoznaje intencję osoby wypowiadającej się i wyraża zdziwienie, niedowierzanie, oburzenie i zniecierpliwienie za pomocą odpowiedniej intonacji	- biegle odgrywa role, w których wyraża zdziwienie, zniecierpliwienie, niepewność, wątpliwości, oburzenie
	-uczeń w stopniu dopuszczającym zna słownictwo pojawiające się w realizowanych tekstach, dokumentach	-Uczeń w stopniu dostatecznym zna słownictwo pojawiające się w realizowanych tekstach, dokumentach	-Uczeń w stopniu dobrym zna słownictwo pojawiające się w realizowanych tekstach, dokumentach	-Uczeń w stopniu bardzo dobrym zna słownictwo pojawiające się w realizowanych tekstach, dokumentach	-Uczeń biegle zna słownictwo pojawiające się w realizowanych tekstach, dokumentach
Środki językowe leksykalne	- pisze poprawnie 40% poznanego słownictwa	- pisze poprawnie 50% poznanego słownictwa	- pisze poprawnie 66% poznanego słownictwa	- pisze poprawnie 84% poznanego słownictwa	-pisze poprawnie 96% poznanego słownictwa

	- potrafi przetłumaczyć pojedyncze słowa na język francuski i polski	- potrafi przetłumaczyć proste zdania na język francuski i polski - potrafi w bardzo prostych wypowiedziach zastosować poznane słownictwo popełniając błędy, które częściowo zakłócają komunikację, ale jego przekaz jest zrozumiały.	- potrafi przetłumaczyć proste teksty na język francuski i polski - potrafi w wypowiedziach zastosować większość poznanego słownictwa popełniając błędy, które nie zakłócają komunikacji.	- potrafi przetłumaczyć bardziej skomplikowane teksty na język francuski i polski z nielicznymi błędami -potrafi zastosować w wypowiedziach większość poznanego słownictwa popełniając nieliczne, drobne błędy niezakłócające komunikacji	- potrafi przetłumaczyć prawie bezbłędnie bardziej skomplikowane teksty na język francuski i polski - potrafi w wypowiedziach zastosować prawie bezbłędnie poznane słownictwo
I. Środki językowe ortograficzne oraz fonetyczne	-stosuje zasady wymowy i pisowni z licznymi uchybieniami - z trudem czyta poznane teksty, popełnia wiele błędów fonetycznych	-stosuje zasady wymowy i pisowni z nielicznymi uchybieniami, które mogą zakłócać komunikację - potrafi przeczytać poznane teksty, popełniając nieliczne błędy fonetyczne	-stosuje zasady wymowy i pisowni z nielicznymi uchybieniami, które mogą nieznacznie zakłócać komunikację - rozpoznaje samogłoski nosowe oraz poprawnie je wymawia - umie poprawnie wymówić wyrazy z *u/ou* - potrafi przeczytać bezbłędnie poznane teksty	-stosuje zasady poprawnej wymowy i pisowni - potrafi przeczytać nowe teksty, popełniając nieliczne błędy fonetyczne - bardzo często robi łączenia międzywyrazowe	-bezbłędnie stosuje zasady poprawnej wymowy i pisowni - potrafi przeczytać nowe teksty, popełniając sporadyczne błędy fonetyczne - zawsze stosuje łączenia między-wyrazowe

I. Środki językowe gramatyczne	-uczeń rozpoznaje formy czasu teraźniejszego trybu łączącego subjonctif présent - zna zasady tworzenia czasu *Imparfait, Plus-que-parfait, Conditionnel passé* - zna zasady użycia zaimków *y* i *en* - zna, rozpoznaje niektóre zaimki rzeczowne dzierżawcze: *le mien, le nôtre, ...* -zna zasady tworzenia wszystkich 4 typy zdań warunkowych -zna reguły tworzenia mowy zależnej (twierdzenie, pytanie) - rozpoznaje zdania w mowie zależnej - uczeń potrafi z błędami wymienić spójniki służące do wyrażania przyczyny - uczeń zna konstrukcję *ne. que* - zna zaimki względne proste *qui, que, où*	- umie tworzyć czas ter. trybu łączącego subjonctif présent - zna zasady tworzenia czasu zaprzeszłego le plus-que-parfait - umie tworzyć i zastosować z wieloma błędami wszystkie poznane czasy - zna zasady użycia zaimków *y* i *en* i umie je zastosować - zna większość zaimków rzeczownych dzierżawczych - zna formy zaimków przymiotnych i rzeczownych nieokreślonych - potrafi zastosować z licznymi błędami większość zdań warunkowych -uczeń zna zasady tworzenia mowy - potrafi przekształcać mowę niezależną na zależną popełniając liczne błędy - zna następstwa czasów w mowie niezależnej -zna spójniki: parce que, puisque, car, comme -uczeń stosuje konstrukcję ne.....que w zdaniach	-zna formy nieregularne subjonctif présent, tworzy zdania z tym trybem - potrafi zastosować czasy *Passé Composé* i *Imparfait, Plus-que-parfait* - umie zastosować z nielicznymi błędami wszystkie poznane czasy - umie stosować w zdaniach zaimki *y* i *en* - umie stosować w zdaniach zaimki przymiotne, rzeczowne dzierżawcze - tworzy zdania z zaimkami przymiotnymi i rzeczownymi nieokreślonymi - potrafi zastosować, przekształcić, uzupełnić prawie bezbłędnie wszystkie typy zdań warunkowych - potrafi przekształcać mowę niezależną na zależną popełniając nieliczne błędy - potrafi przekształcać mowę niezależną na zależną stosując następstwa czasów i popełniając nieliczne błędy - zna i stosuje prawie bezbłędnie spójniki i wyrażenia spójnikowe służące do wyrażania przyczyny - wymiennie stosuje konstrukcję *ne… que* i przysłówek *seulement* - zna i tworzy zdania z zaimkiem względnym *dont*	-potrafi formułować życzenia, zakazy i nakazy w zakresie prawa drogowego -potrafi określać plany których realizacja zależy od spełnienia określonych warunków -zna konstrukcje emfatyczne c'est....qui, c'est...que -opowiada o wydarzeniach z przeszłości używając czasu zaprzeszłego - umie stosować w wypowiedziach zaimki *y* i *en* - umie stosować w wypowiedziach zaimki przymiotne, rzeczowne dzierżawcze - umie stosować w wypowiedziach zaimki nieokreślone również w czasie passé composé - samodzielnie tworzy zdania warunkowe i formułuje hipotezy dotyczące przyszłości i teraźniejszości	- umie stosować wypowiedziach zaimki przymiotne i rzeczowne dzierżawcze oraz nieokreślone - w swoich wypowiedziach swobodnie stosuje zdania warunkowe i mowę zależną przytaczając czyjąś wypowiedź - umie zastosować bezbłędnie wszystkie poznane czasy - zna i stosuje bezbłędnie zaimki względne złożone

I. Środki językowe gramatyczne		-uczeń zna szczególne zastosowanie czasownika *devoir* - zna i tworzy zdania z zaimkami względnymi prostymi qui, que, où - zna zasady tworzenia strony biernej	- zna i stosuje bezbłędnie zaimki względne złożone - prawie bezbłędnie tworzy stronę bierną czasowników	- bezbłędnie potrafi przekształcać mowę niezależną na zależną stosując następstwa czasów - umie zastosować prawie bezbłędnie wszystkie poznane czasy - zna i stosuje prawie bezbłędnie zaimki względne złożone - potrafi zastosować stronę bierną w mowie i piśmie	
I. Środki językowe gramatyczne	- potrafi z licznymi błędami odmienić poznane czasowniki zarówno ustnie jak i pisemnie - pisze poprawnie 40% odmiany poznanych czasowników - zna zasady tworzenia poznanych czasów	- potrafi z nielicznymi błędami odmienić poznane czasowniki zarówno ustnie jak i pisemnie oraz użyć je w zdaniu - pisze poprawnie 50% odmiany poznanych czasowników - umie tworzyć zdania i pytania w poznanych czasach - potrafi wykonać proste ćwiczenia z zastosowaniem poznanych czasów i struktur oraz rozwiązać zadania o niskim stopniu trudności, powtarzające się w procesie edukacji.	- potrafi prawie bezbłędnie odmienić poznane czasowniki zarówno ustnie jak i pisemnie jak i tworzyć zdania z tymi czasownikami - pisze poprawnie 66% odmiany poznanych czasowników - potrafi z nielicznymi błędami stosować w zdaniach i pytaniach poznane czasy - potrafi wykonać średnio skomplikowane ćwiczenia z zastosowaniem poznanych czasów i struktur gramatycznych	- potrafi bezbłędnie odmienić poznane czasowniki zarówno ustnie jak i pisemnie oraz stosować je w wypowiedziach ustnych i pisemnych - pisze poprawnie 84% odmiany poznanych czasowników - potrafi prawie bezbłędnie stosować w wypowiedziach ustnych i pisemnych poznane czasy - sprawnie wykonuje ćwiczenia ,w których wymagane jest zastosowanie poznanych struktur gramatycznych i czasów.	- potrafi sprawnie i bezbłędnie stosować w wypowiedziach ustnych i pisemnych poznane czasowniki - pisze poprawnie 96% odmiany poznanych czasowników - potrafi sprawnie i bezbłędnie stosować w wypowiedziach ustnych i

					pisemnych poznane czasy - potrafi zastosować poznane czasy i struktury w nowych kontekstach
II. (1-6) Uczeń rozumie proste, wypowiedzi ustne **III. (1-6)** Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne Tematyka tekstów zgodna z zagadnieniami omawianymi w ciągu roku szkolnego – patrz pkt **I.**	- Potrafi zrozumieć fragmentarycznie tekst ze słuchu lub pisany o niskim stopniu trud-ności przy pomocy nauczyciela lub kolegów - wyodrębnia niewielką część kluczowych informacji Np. - rozumie częściowo zdania hipotetyczne odnoszące się do teraźniejszości i przyszłości - w niewielkim zakresie rozumie fragmenty rozmowy rówieśników: przed wyjazdem, komentujących fakt otrzymania mandatu	- Potrafi zrozumieć tekst ze słuchu lub pisany o niskim stopniu trudności bez pomocy nauczyciela - wyodrębnia części kluczowych informacji Np. - rozumie zdania hipotetyczne odnoszące się do teraźniejszości i przyszłości i w miarę poprawnie konstruuje takie zdania - rozumie fragmenty rozmowy rówieśników: przed wyjazdem, komentujących fakt otrzymania mandatu - na podstawie intonacji wypowiedzi rozpoznaje rozumie wypowiedzi, w których przytaczane są czyjeś słowa intencję – oburzenie – osoby wypowiadającej się	- Potrafi zrozumieć tekst ze słuchu lub pisany ze sporadycznym użyciem słownika - potrafi wyszukiwać w tekście znaczną część potrzebnych informacji - określa główną myśl poszczególnych części tekstu - określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu) - rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi Np. - rozumie zdania hipotetyczne odnoszące się do teraźniejszości i przyszłości i w miarę poprawnie konstruuje takie zdania - rozumie fragmenty rozmowy żandarma z kierowcą, który popełnił wykroczenie drogowe - rozumie fragmenty rozmowy uczniów z nauczycielem o naukowych wyjaśnieniach nietypowych zdarzeń - rozumie niektóre fragmenty wypowiedzi o klonowaniu	- Potrafi zrozumieć tekst ze słuchu lub pisany adekwatny do poziomu nauki - potrafi wyszukiwać w tekście potrzebne informacje i przekazać ich główną myśl w języku polskim lub obcym - określa intencje nadawcy/autora tekstu - rozróżnia styl formalny i nieformalny Np. - rozumie rozmowę żandarma z kierowcą, który popełnił wykroczenie drogowe - rozumie treść rozmowy uczniów z nauczycielem o naukowych wyjaśnieniach nietypowych zdarzeń	-Potrafi zrozu-mieć tekst ze słuchu lub pisany bez użycia słownika -bezbłędnie rozumie tekst ze słuchu lub pisany zawie-rający nowe słownictwo oraz elementy gramatyczne - bardzo szybko wyodrębnia szczegółowe informacje - potrafi przekazać ich główną myśl w języku franc. - bezbłędnie rozpoznaje uczucia i reakcje mówiącego

II. (1-6) Uczeń rozumie proste, wypowiedzi ustne **III. (1-6)** Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne Tematyka tekstów zgodna z zagadnieniami omawianymi w ciągu roku szkolnego – patrz pkt **I.**	-uczeń rozróżnia ze słuchu różne odmiany języka francuskiego: staranną, potoczną, żargon) -uczeń rozpoznaje emocje, zwroty służące do wyrażania niepewności, wątpliwości	- rozumie proste opisy przedmiotów - rozumie fragmenty tekstu o tematyce ekologicznej	- rozumie wypowiedzi, w których przytaczane są czyjeś słowa - rozumie treść tekstu o tematyce ekologicznej -rozumie krótkie teksty pisane językiem młodzieżowym - rozwiązuje (z nielicznymi błędami) zadanie na selektywne rozumienie tekstu słuchanego i czytanego o wypadku drogowym - rozumie niektóre wypowiedzi w różnych odmianach stylistycznych języka francuskiego - rozumie wypowiedzi zawierające konstrukcje emfatyczne	- rozumie treść obszernych fragmentów wypowiedzi o klonowaniu - rozumie treść fragmentów tekstów o systemie słonecznym - rozwiązuje bezbłędnie zadanie na selektywne rozumienie tekstu słuchanego i czytanego o wypadku drogowym -rozumie treść danych statystycznych przedstawionych na wykresie - rozumie i tworzy wypowiedzi zawierające konstrukcje emfatyczne - rozumie niektóre fragmenty tekstów o pochodzeniu języka francuskiego.	- rozumie język odbiegający od standardowego Np. - rozumie obszerne fragmenty tekstów o pochodzeniu języka francuskiego - korzysta z francuskojęzycznej strony internetowej poświęconej językowi francuskiemu, by poznać motywy ludzi z całego świata skłaniające ich do nauki języka francuskiego - rozwiązuje zadania na globalne rozumienie tekstu czytanego – wypowiedzi Europejczyków na temat języka francuskiego

IV. (1-8) Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne **VI.(1-14)** Uczeń reaguje ustnie w typowych sytuacjach Tematyka tekstów zgodna z zagadnieniami omawianymi w ciągu roku szkolnego – patrz pkt **I.**	-potrafi przeprowadzić rozmowę z odgrywaniem roli, wykorzystując bardzo ubogie struktury leksykalno-gramatyczne, np. - potrafi powiedzieć jaki jest jego ulubiony środek transportu i dlaczego? - bardzo prosto opisać wybrany przedmiot - prostymi słowami powiedzieć dlaczego uczy się języka francuskiego - opowiedzieć gdzie spotyka się z przyjaciółmi i dlaczego	-potrafi przeprowadzić rozmowę z odgrywaniem roli, wykorzystując mało urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne np. - opisuje przedmiot stosując nieliczne poznane przymiotniki w zakresie: koloru, kształtu, tworzyw - potrafi powiedzieć, do czego coś służy (*permettre de / servir à* bezokolicznik) - potrafi, z licznymi błędami, podać kilka przykładów zachowań dobrego kierowcy - umie określić kilka działań na rzecz ochrony środowiska - w miarę poprawnie i za pomocą podstawowego zasobu środków językowych wypowiada się na temat środowiska naturalnego	-potrafi przeprowadzić rozmowę z odgrywaniem roli, wykorzystując w miarę urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne np. - na podstawie intonacji wypowiedzi rozpoznaje intencję osoby wypowiadającej się i wyraża oburzenie za pomocą odpowiedniej intonacji - potrafi powiedzieć jakie są przyczyny wypadków - potrafi odegrać scenkę, w której popełnił wykroczenie (np. nie skasował biletu) -formułuje kilka zasad zachowania na pokładzie samolotu, używając w miarę poprawnie form trybu łączącego - potrafi, z nielicznymi błędami, podać przykłady zachowań dobrego kierowcy - krótko, w bardzo podstawowym zakresie wypowiada się na temat plakatów kampanii promującej bezpieczeństwo na drogach, udzielając odpowiedzi na pytania pomocnicze	-potrafi przeprowadzić rozmowę z odgrywaniem roli, wykorzystując urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne np. - potrafi opisać przedmiot, urządzenie i powiedzieć o ich przeznaczeniu -potrafi opowiedzieć o wypadku samochodowym -formułuje kilka zasad zachowania na pokładzie samolotu, używając poprawnie form trybu łączącego - poprawnie i za pomocą w miarę rozwiniętego zasobu środków językowych wypowiada się na temat plakatów kampanii promującej bezpieczeństwo na drogach - biegle odgrywa role, w których wyraża zdziwienie,	-potrafi przeprowadzić rozmowę z odgrywaniem roli, wykorzystując szeroki zakres struktur leksykalno-gramatycznych np. - potrafi w sposób obszerny powiedzieć w jaki sposób można chronić naszą planetę -potrafi przekonać kogoś do swoich racji -potrafi wyrażać i uzasadniać swoje opinie oraz udzielać wyjaśnień: np. obszernie uzasadnia swoje opinie na temat nauki j. obcych

IV. (1-8) Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne **VI.(1-14)** Uczeń reaguje ustnie w typowych sytuacjach Tematyka tekstów zgodna z zagadnieniami omawianymi w ciągu roku szkolnego – patrz pkt **I.**			- w miarę poprawnie formułuje argumenty, by przekonać kogoś do swoich racji - w miarę poprawnie formułuje wyjaśnienie swojego postępowania w określonej sytuacji - opisuje dokładnie przedmiot stosując poznane przymiotniki w zakresie: koloru, kształtu, tworzyw - umie podać informacje o pozytywnych i negatywnych działaniach związanych ze środowiskiem naturalnym	zniecierpliwienie, niepewność, wątpliwości, oburzenie -potrafi wyrażać swoje opinie oraz udzielać wyjaśnień np. na temat klonowania -poprawnie formułuje argumenty, by przekonać kogoś do swoich racji - poprawnie formułuje wyjaśnienie swojego postępowania w określonej sytuacji - potrafi obszernie odpowiedzieć na pytania dotyczące nauki języków obcych i motywów decyzji o nauce języka francuskiego, ochrony środowiska	- potrafi reagować językowo w nowych, nietypowych sytuacjach -samodzielnie poszukuje odpowiednich form wyrazu swoich myśli i intencji -potrafi swobodnie wypowiadać się na podstawie materiału stymulującego
V. (1-8) Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi pisemne **VII. (1-14)** Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego w typowych sytuacjach	Potrafi napisać tekst zachowując częściowo właściwą formę, częściowo spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując bardzo ubogie struktury leksykalno-gramatyczne Np. - prostymi słowami, robiąc liczne błędy	Potrafi napisać tekst zachowując częściowo właściwą formę, w miarę spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując mało urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne Np. - prostymi słowami, robiąc nieliczne błędy porównuje osoby, przedmioty	Potrafi napisać tekst zachowując właściwą formę, spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując w miarę urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne Np. - opisuje dokładnie przedmiot stosując poznane przymiotniki w zakresie: koloru, kształtu, tworzyw	Potrafi napisać tekst zachowując właściwą formę, spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne Np. - potrafi napisać dekalog dobrego kierowcy	Potrafi napisać tekst zachowując właściwą formę, spójny i logiczny układ tekstu oraz wykorzystując szeroki zakres struktur leksykalno-gramatycznych

	opisuje osoby, przedmioty - pisze wiadomość informującą o spotkaniu	- opisuje przedmiot stosując nieliczne poznane przymiotniki w zakresie: koloru, kształtu, tworzyw zaznaczając do czego coś służy - pisze e-mail, w którym informuje kolegę o swojej rezygnacji z przyjazdu i wspólnego spędzenia wakacji	- pisze e-mail do kolegi, w którym opisuje okoliczności otrzymania mandatu, - w e-mailu do znajomego przytacza swoją rozmowę z rodzicami na temat wakacji - tworzy slogany proekologiczne	-potrafi opisać przedmiot oraz urządzenie i powiedzieć o ich przeznaczeniu - pisze e-mail, w którym odnosi się do rezygnacji kolegi z przyjazdu i wspólnego spędzenia wakacji - pisze wiadomość, w której odnosi się do nie stawienia się przez znajomego/znajomą na umówione spotkanie - pisze apel ekologiczny	Np. -potrafi napisać instrukcję obsługi urządzenia - pisze list o wypadku, którego był świadkiem -potrafi napisać tekst o istotnych problemach ekologicznych w Polsce
VIII. (1-3) Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie. Materiały dotyczące zagadnień omawianych w ciągu roku szkolnego – patrz **pkt I**	Opisuje materiały wizualne (obrazek, zdjęcie itp.), odpowiada na pytania z nim związane oraz wypowiada się na podstawie materiału stymulującego wykorzystując bardzo ubogie struktury leksykalno-gramatyczne. Np. - bardzo prosto opisuje zdjęcia dotyczące: sportów motocyklowych i podróżowania,	Opisuje materiały wizualne (obrazek, zdjęcie itp.) , odpowiada na pytania z nim związane oraz wypowiada się na podstawie materiału stymulującego, wykorzystując mało urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne. Np. - bardzo prosto opisuje zdjęcia dotyczące: sportów motocyklowych i podróżowania, ulubionych miejsc spotkań z przyjaciółmi	Opisuje materiały wizualne (obrazek, zdjęcie itp.) , odpowiada na pytania z nim związane oraz wypowiada się na podstawie materiału stymulującego, wykorzystując w miarę urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne. Np. - dokonuje wyboru (z materiału stymulującego), uzasadnia go i odpowiada na pytania dotyczące nauki języków obcych i motywów decyzji o nauce j. francuskiego, ochrony środowiska - opisuje zdjęcie i odpowiada na pytania dotyczące sportów motocyklowych i podróżowania,	Opisuje materiały wizualne (obrazek, itp.), odpowiada na pytania z nim związane oraz wypowiada się na podstawie materiału stymulującego, wykorzystując urozmaicone struktury leksykalno-gramatyczne Np. - poprawnie i za pomocą w miarę rozwiniętego zasobu środków językowych wypowiada się na temat plakatów kampanii promującej	Opisuje materiały wizualne obrazek, zdjęcie itp.) , odpowiada na pytania z nim związane oraz wypowiada się na podstawie materiału stymulującego, wykorzystując szeroki zakres struktur leksykalno-gramatycznych.

	ulubionych miejsc spotkań z przyjaciółmi -opisuje zdjęcie, odpowiada na pytania dotyczące zajęć szkolnych	-opisuje zdjęcie, odpowiada na pytania dotyczące zajęć szkolnych	ulubionych miejsc spotkań z przyjaciółmi, zajęć szkolnych	bezpieczeństwo na drogach - wypowiada się na temat prezentowanych problemów ekologicznych zagrażających środowisku naturalnemu	- korzysta z francuskojęzycznych stron internetowych o wybranej tematyce
IX. (1-2) Wiedza o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnienie m kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego.		- wie, na czym polega zjawisko *verlan*	- wie, na czym polega zjawisko *verlan* i zna nazwisko francuskiego piosenkarza stosującego w swojej twórczości język potoczny i żargonowy - zna kilka słów z języka potocznego oraz żargonu młodzieżowego - wie co to jest Międzynarodowa Organizacja Frankofonii - zna nazwę jednego francuskiego parku naukowo-rozrywkowego i wie, gdzie się znajduje	- zna przekaz kampanii *Sécurité Routière*. - wie, czym jest Międzynarodowa Organizacja Frankofonii, jaką ma misję i które państwa przynależą do tej organizacji - ma podstawowe informacje na temat kilku znanych we Francji parków naukowo-rozrywkowych - wykazuje duże zainteresowanie kulturą francuską, - orientuje się w ważniejszych wydarzeniach Francji zna wszystkie poznane słowa z języka potocznego oraz żargonu młodzieżowego	- zna francuskie kampanie promujące bezpieczeństwo na drogach, - politykę Francji w zakresie zapobiegania wypadkom drogowym -korzysta z francuskojęz. strony intern. poświęconej zasadom ruchu drogowego, by uzyskać określone informacje -obszernie opowiada o pochodzeniu j.francuskiego

Przedmiotowy system oceniania – wymagania z języka niemieckiego

KLASA 1 – grupa podstawowa (podręcznik *Mega! 1*)

Wymagania podstawy programowej	**Rozdział 0**				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	rozpoznaje i popełniając liczne błędy, stosuje niektóre wprowadzone internacjonalizmy z zakresu tematów: człowiek, życie prywatne, żywienie, kultura, sport, nauka i technika, świat przyrody, życie społeczne	rozpoznaje i, popełniając błędy, stosuje większość wprowadzonych internacjonalizmów z zakresu tematów: człowiek, życie prywatne, żywienie, kultura, sport, nauka i technika, świat przyrody, życie społeczne	rozpoznaje i, popełniając nieliczne błędy, stosuje większość internacjonalizmów z zakresu tematów: człowiek, życie prywatne, żywienie, kultura, sport, nauka i technika, świat przyrody, życie społeczne	rozpoznaje i poprawnie stosuje większość wprowadzonych internacjonalizmów z zakresu tematów: człowiek, życie prywatne, żywienie, kultura, sport, nauka i technika, świat przyrody, życie społeczne	rozpoznaje i poprawnie stosuje wszystkie wprowadzone internacjonalizmy z zakresu tematów: człowiek, życie prywatne, żywienie, kultura, sport, nauka i technika, świat przyrody, życie społeczne
Znajomość środków językowych (gramatyka)	przyporządkowuje rodzajniki określone do rodzajów	popełniając błędy używa rodzajniki określone z wprowadzonymi rzeczownikami	popełniając nieliczne błędy używa rodzajniki określone z wprowadzonymi rzeczownikami	na ogół poprawnie używa rodzajniki określone z wprowadzonymi rzeczownikami	poprawnie używa rodzajni-ki określone z wprowadzonymi rzeczownikami; adekwatnie i swobodnie stosuje środki językowe z rozdziału
Tworzenie wypowiedzi (ustnej)	wita się i przedstawia, z pomocą nauczyciela podaje kilka słów odnoszących się do jego zainteresowań i upodobań	wita się i przedstawia, z pewnym trudem podaje kilka słów odnoszących się do jego zainteresowań i upodobań	wita się i przedstawia, podaje kilka słów odnoszących się do jego zainteresowań i upodobań	w miarę swobodnie wita się i przedstawia, bez trudu podaje wiele internacjonalizmów odnoszących się do jego zainteresowań i upodobań	swobodnie wita się i przed-stawia, bez trudu podaje wiele internacjonalizmów odnoszących się do jego zainteresowań i upodobań
Rozumienie wypowiedzi (ustnej i pisemnej)	z pomocą nauczyciela wyko-nuje zadania na rozumienie ze słuchu i rozumienie tekstu czytanego: dopasowuje tematy do postów internetowych, dopasowuje dziedziny do twórców, znajduje w tekstach czytanych odpowiedzi na pytania dotyczące poszczegól-nych twórców	popełniając błędy, wykonuje zadania na rozumienie ze słuchu i rozumienie tekstu czytanego: dopasowuje tematy do postów internetowych, dopasowuje dziedziny do twórców, znajduje w tekstach czytanych odpowiedzi na pytania dotyczące poszczegól-nych twórców	na ogół poprawnie wykonuje zadania na rozumienie ze słuchu i rozumienie tek-stu czytanego: dopasowuje tematy do postów internetowych, dopasowuje dziedziny do twórców, znajduje w tekstach czytanych odpowiedzi na pytania dotyczące poszczegól-nych twórców	bez trudu rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słucha-nego: dopasowuje tematy do postów internetowych, dopa-sowuje dziedziny do twórców, znajduje w tekstach czytanych odpowiedzi na pytania doty-czące poszczególnych twórców	sprawnie i bezbłędnie rozwią-zuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: dopasowuje tematy do postów interne-towych, dopasowuje dziedziny do twórców, znajduje w teks-tach czytanych odpowiedzi na pytania dotyczące poszczegól-nych twórców
	Rozdział 1				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń

Znajomość środków językowych (leksyka)	posługuje się bardzo ograniczonym słownictwem poznanym na lekcji z zakresów tematycznych: - zwroty używane przy przedstawianiu się, formy powitań i pożegnań - określenia samopoczucia miejsce zamieszkania i pochodzenia - nazwy członków rodziny, przyjaciół, sąsiadów - wyrażenia związane z profilem internetowym - miejsce zamieszkania i pochodzenia, nazwy państw	posługuje się podstawowym poznanym na lekcji słownictwem z zakresów tematycznych: - zwroty używane przy przedstawianiu się, formy powitań i pożegnań - określenia samopoczucia miejsce zamieszkania i pochodzenia - nazwy członków rodziny, przyjaciół, sąsiadów - wyrażenia związane z profilem internetowym - miejsce zamieszkania i pochodzenia, nazwy państw	popełniając nieliczne błędy, stosuje większość poznanych na lekcji wyrazów i zwrotów z zakresów tematycznych: - zwroty używane przy przedstawianiu się, formy powitań i pożegnań - określenia samopoczucia miejsce zamieszkania i pochodzenia - nazwy członków rodziny, przyjaciół, sąsiadów - wyrażenia związane z profilem internetowym - miejsce zamieszkania i pochodzenia, nazwy państw	zna bardzo liczne wprowadzone w lekcji słówka i wyrażenia z zakresów tematycznych: - zwroty używane przy przedstawianiu się, formy powitań i pożegnań - określenia samopoczucia miejsce zamieszkania i pochodzenia - nazwy członków rodziny, przyjaciół, sąsiadów - wyrażenia związane z profilem internetowym - miejsce zamieszkania i pochodzenia, nazwy państw	zna wszystkie wprowadzone w lekcji słówka i wyrażenia z zakresów tematycznych: - zwroty używane przy przedstawianiu się, formy powitań i pożegnań - określenia samopoczucia miejsce zamieszkania i pochodzenia - nazwy członków rodziny, przyjaciół, sąsiadów - wyrażenia związane z profilem internetowym - miejsce zamieszkania i pochodzenia, nazwy państw
Reagowanie (ustne)	z powodu słabej znajomości środków językowych i niepoprawnej wymowy z trudem i pomocą nauczyciela nawiązuje komunikację: - formułuje powitania, pożegnania, pytania o imię - pyta o samopoczucie, wiek, numer telefonu i odpowiedzi - pyta o miejsce zamieszkania i pochodzenie - odpowiada na pytania o profil internetowy - z trudem literuje	popełniając błędy, bierze udział w rozmowie: - przedstawia się i prosi o przedstawienie się - pyta o samopoczucie, wiek, numer telefonu i odpowiada na pytania - pyta o miejsce zamieszkania i pochodzenie - odpowiada na pytania o profil internetowy i - z błędami literuje	bierze aktywny udział w rozmowie, z nielicznymi błędami: - przedstawia się i prosi o przedstawienie się - pyta o samopoczucie, stosując formy adekwatne do rozmówcy, udziela odpowiedzi na pytanie o samopoczucie - pyta o numer telefonu i podaje numer telefonu -pyta o wiek i podaje swój wiek - pyta o miejsce zamieszkania i pochodzenie - odpowiada na pytania o profil internetowy - z nielicznymi błędami literuje	bierze aktywny udział w rozmowie, z drobnymi błędami: - przedstawia się i prosi drugą osobę o przedstawienie się - pyta o samopoczucie, stosując formy adekwatne do rozmówcy, swobodnie udziela odpowiedzi na pytanie o samopoczucie - pyta o numer telefonu i swobodnie podaje numer telefonu - pyta o wiek i podaje swój wiek, pyta o miejsce zamieszkania i pochodzenie - odpowiada na pytania o profil internetowy - płynnie literuje	bierze aktywny udział w rozmowie, bezbłędnie: - przedstawia się i prosi drugą osobę o przedstawienie się - pyta o samopoczucie, stosując formy adekwatne do rozmówcy, swobodnie udziela odpowiedzi na pytanie o samopoczucie - pyta o numer telefonu i swobodnie podaje numer telefonu - pyta o wiek i podaje swój wiek, pyta o miejsce zamieszkania i pochodzenie, profil internetowy, - odpowiada na pytania o profil internetowy - płynnie literuje

Rozumienie wypowiedzi (ustnej i pisemnej)	rozumie pojedyncze, podstawowe słowa w tekstach słuchanych i czytanych i z trudnością, popełniając liczne błędy, rozwiązuje zadania na rozumienie tekstu czytanego i słuchanego	potrafi w większości poprawnie wykonać zadania, jeśli może kilkakrotnie wysłuchać nagrania (znaleźć szczegółowe informacje i dopasować teksty do zdjęć)	z nielicznymi błędami rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: znajduje szczegółowe informacje w słuchanym oraz czytanym dialogu oraz dopasowuje zdjęcia do słuchanych tekstów	bez trudu znajduje szczegółowe informacje w słuchanym oraz czytanym dialogu oraz dopasowuje zdjęcia do słuchanych tekstów	bezbłędnie znajduje szczegółowe informacje w słuchanym oraz czytanym dialogu oraz dopasowuje zdjęcia do słuchanych tekstów
Tworzenie wypowiedzi (ustnej)	na podstawie wzoru, z pomocą nauczyciela i popełniając liczne błędy, tworzy dialogi sytuacyjne i wykorzystuje w nich pojedyncze poznane zwroty i wyrażenia - sporadycznie zadaje pytania koleżance / koledze i odpowiada na pytania, które zadaje mu koleżanka / kolega	na podstawie wzoru, popełniając liczne błędy, tworzy dialogi sytuacyjne i wykorzystuje w nich niektóre poznane zwroty i wyrażenia. - zadaje pytania koleżance / koledze i odpowiada na pytania, które zadaje mu koleżanka / kolega	na podstawie wzoru, popełniając nieliczne błędy, tworzy dialogi i wykorzystuje w nich poznane zwroty i wyrażenia - zadaje pytania koleżance / koledze i odpowiada na pytania, które zadaje mu koleżanka / kolega	na podstawie wzoru tworzy i odgrywa dialogi sytuacyjne, wykorzystując poznane zwroty i wyrażenia - zadaje pytania koleżance / koledze i odpowiada na pytania, które zadaje mu koleżanka / kolega	samodzielnie tworzy i odgrywa dialogi sytuacyjne, wykazując się swobodą w stosowaniu poznanych zwrotów - zna elementy języka potocznego i młodzieżowego - zadaje pytania koleżance / koledze i odpowiada na pytania, które zadaje mu koleżanka / kolega
	popełniając liczne błędy, opisuje osobę na podstawie podanych informacji, korzystając ze wzoru	popełniając błędy, opisuje osobę na podstawie podanych informacji, korzystając ze wzoru	popełniając nieliczne błędy, opisuje osobę na podstawie podanych informacji, korzystając ze wzoru	popełniając liczne błędy, opisuje osobę na podstawie podanych informacji, korzystając ze wzoru	popełniając błędy, opisuje osobę na podstawie podanych informacji, korzystając ze wzoru
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna wybrane reguły gramatyczne spośród poznanych na lekcji zagadnień, w niewielkim stopniu stosuje poznane struktury, popełnia bardzo liczne błędy: - zaimki osobowe *ich, du, er, sie, es* - słówka pytające *wie, wer, wo, woher* - czasowniki *heißen, sein, wohnen, kommen* w liczbie pojedynczej - zaimki dzierżawcze *mein, meine, dein, deine* - imiona w dopełniaczu - przyimki *in, aus*	zna niewielką część podstawowych struktur grama-tyczno-leksykalnych, jednak z trudem potrafi je wykorzystać w komunikacji: - zaimki osobowe *ich, du, er, sie, es* - słówka pytające *wie, wer, wo, woher* - czasowniki *heißen, sein, wohnen, kommen* w liczbie pojedynczej - zaimki dzierżawcze *mein, meine, dein, deine* - imiona w dopełniaczu - przyimki *in, aus*	zna znaczną część podstawowych struktur gramatyczno-leksykalnych, jednak z trudem potrafi je wyko-rzystać w komunikacji: - zaimki osobowe *ich, du, er, sie, es* - słówka pytające *wie, wer, wo, woher* - czasowniki *heißen, sein, wohnen, kommen* w liczbie pojedynczej - zaimki dzierżawcze *mein, meine, dein, deine* - imiona w dopełniaczu - przyimki *in, aus*	poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach: - zaimki osobowe *ich, du, er, sie, es* - słówka pytające *wie, wer, wo, woher* - czasowniki *heißen, sein, wohnen, kommen* w liczbie pojedynczej - zaimki dzierżawcze *mein, meine, dein, deine* - imiona w dopełniaczu - przyimki *in, aus*	bezbłędnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach: - zaimki osobowe *ich, du, er, sie, es* - słówka pytające *wie, wer, wo, woher* - czasowniki *heißen, sein, wohnen, kommen* w liczbie pojedynczej - zaimki dzierżawcze *mein, meine, dein, deine* - imiona w dopełniaczu - przyimki *in, aus*
	Rozdział 2				

	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	posługuje się bardzo ograniczonym zakresem słownictwa poznanego na lekcji w stopniu utrudniającym realizację poleceń bez pomocy nauczyciela z zakresów tematycznych: - zajęcia w wolnym czasie, określenia związane z czasem - uprawianie sportu - uczestnictwo w kulturze, nazwy gatunków muzycznych, wyrażenia związane z kulturą hip-hopową - gatunki tekstów w internecie - zwierzęta, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego	posługuje się podstawowym poznanym na lekcji słownictwem często popełniając błędy w wymowie i zapisie z zakresów tematycznych: - zajęcia w wolnym czasie, określenia związane z czasem - uprawianie sportu - uczestnictwo w kulturze, nazwy gatunków muzycznych, wyrażenia związane z kulturą hip-hopową - gatunki tekstów w internecie - zwierzęta, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego	popełniając nieliczne błędy, stosuje większość poznanych na lekcji wyrazów i zwrotów z zakresów tematycznych: - zajęcia w wolnym czasie, określenia związane z czasem - uprawianie sportu - uczestnictwo w kulturze, nazwy gatunków muzycznych, wyrażenia związane z kulturą hip-hopową - gatunki tekstów w internecie - zwierzęta, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego	zna bardzo liczne wprowadzone w lekcji słówka i wyrażenia, w większości bezbłędnie je wymawia i zapisuje z zakresów tematycznych: - zajęcia w wolnym czasie, określenia związane z czasem - uprawianie sportu - uczestnictwo w kulturze, nazwy gatunków muzycznych, wyrażenia związane z kulturą hip-hopową - gatunki tekstów w internecie - zwierzęta, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego	zna prawie wszystkie wprowadzone w lekcji słówka i wyrażenia, bezbłędnie je wymawia i zapisuje, z zakresów tematycznych: - zajęcia w wolnym czasie, określenia związane z czasem - uprawianie sportu - uczestnictwo w kulturze, nazwy gatunków muzycznych, wyrażenia związane z kulturą hip-hopową - gatunki tekstów w internecie - zwierzęta, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego
Reagowanie (ustne)	z trudem i pomocą nauczyciela nawiązuje komunikację z powodu słabej znajomości środków językowych i niepoprawnej wymowy: - pyta o opinię i wyraża swoją opinię - pyta o upodobania i zainteresowania oraz opowiada o swoich	popełniając błędy, bierze udział w rozmowie: - pyta o opinię i wyraża swoją opinię - pyta o upodobania i zainteresowania oraz opowiada o swoich upodobaniach i zainteresowaniach	bierze aktywny udział w rozmowie, z nielicznymi błędami: - pyta o opinię i wyraża swoją opinię - pyta o upodobania i zainteresowania oraz opowiada o swoich upodobaniach i zainteresowaniach	bierze aktywny udział w rozmowie, z drobnymi błędami: - pyta o opinię i wyraża swoją opinię - pyta o upodobania i zainteresowania oraz opowiada o swoich upodobaniach i zainteresowaniach	bierze aktywny udział w rozmowie, bezbłędnie: - pyta o opinię i wyraża swoją opinię - pyta o upodobania i zainteresowania oraz opowiada o swoich upodobaniach i zainteresowaniach
Rozumienie wypowiedzi (ustnej i pisemnej)	rozumie pojedyncze, podstawowe słowa w tekstach słuchanych i czytanych i z trudnością, popełniając liczne błędy, rozwiązuje zadania na rozumienie tekstu czytanego i słuchanego	potrafi w większości poprawnie wykonać zadania na rozumienie ze słuchu, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania, jeśli może kilkakrotnie wysłuchać nagrania (określić kontekst, znaleźć szczegółowe informacje)	na ogół poprawnie wykonuje zadania na rozumienie ze słuchu; rozumie większość informacji szczegółowych w tekście; czyta ze zrozumieniem większość tekstów z poznanych tematów, potrafi podać ogólny sens tekstu i wyko-nać zadania, popełniając nieliczne błędy	w większości rozumie teksty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania i bez trudu rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: określa kontekst tekstu i znajduje w nim określone informacje	rozumie teksty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania i bez trudu rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: określa kontekst tekstu i znajduje w nim określone informacje
	z pomocą nauczyciela i popełniając liczne błędy:	popełniając błędy:	popełniając nieliczne błędy:	niemal bezbłędnie:	samodzielnie tworzy wypowiedzi opisujące koleżankę /

	- opowiada o koleżance / koledze na podstawie jej / jego profilu - formułuje wypowiedzi o przedstawionych niemieckich muzykach	- opowiada o koleżance / koledze na podstawie jej / jego profilu. - formułuje wypowiedzi o przedstawionych niemieckich muzykach	- opowiada o koleżance / koledze na podstawie jej / jego profilu. -formułuje wypowiedzi o przedstawionych niemieckich muzykach	- opowiada o koleżance / koledze na podstawie jej / jego profilu. - formułuje wypowiedzi o przedstawionych niemieckich muzykach	kolegę na podstawie jej / jego profilu - swobodnie opowiada o swoich upodobaniach muzycznych i wyraża opinię o niemieckich muzykach
Tworzenie wypowiedzi (pisemnej)	zapisuje podstawowe informacje (imię i nazwisko, datę i miejsce urodzenia, gatunek muzyczny) na temat ulubionego muzyka, popełniając przy tym liczne błędy	pisze notatkę na temat swojego ulubionego muzyka, popełniając błędy	pisze notatkę na temat swojego ulubionego muzyka, popełniając nieliczne błędy	prawie bezbłędnie pisze notatkę na temat swojego ulubionego muzyka	bezbłędnie pisze notatkę na temat swojego ulubionego muzyka
	z pomocą nauczyciela przygotowuje swój profil internetowy oraz, popełniając liczne błędy, pisze komentarz do wybranego profilu	popełniając błędy, przygotowuje swój profil internetowy oraz pisze komentarz do wybranego profilu	popełniając nieliczne błędy, przygotowuje swój profil internetowy oraz pisze komentarz do wybranego profilu	niemal bezbłędnie przygotowuje swój profil internetowy oraz pisze komentarz do wybranego profilu	bezbłędnie przygotowuje swój profil internetowy oraz pisze komentarz do wybranego profilu
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna wybrane reguły gramtyczne spośród poznanych na lekcji zagadnień, w niewielkim stopniu stosuje poznane struktury, popełnia bardzo liczne błędy: - odmiana czasownika *mögen* w l. poj. - szyk pytania o rozstrzygniecie, szyk przestawny zdania oznajmującego - odpowiedź twierdząca i przecząca - konstrukcja *etwas gern machen* - odmiana czasowników *gucken, chatten* w l. poj. - spójniki *und, oder, aber* - zaimki dzierżawcze *sein, seine, ihr, ihre*	zna niewielką część podstawowych struktur grama-tyczno-leksykalnych jednak z trudem potrafi je wykorzystać w komunikacji: - odmiana czasownika *mögen* w l. poj. - szyk pytania o rozstrzygniecie, szyk przestawny zdania oznajmującego - odpowiedź twierdząca i przecząca - konstrukcja *etwas gern machen* - odmiana czasowników *gucken*, *chatten* w l. poj. - spójniki *und*, *oder*, *aber* - zaimki dzierżawcze *sein, seine, ihr, ihre*	zna znaczną część podstawowych struktur gramatyczno-leksykalnych, jednak z trudem potrafi je wykorzystać w komunikacji. - odmiana czasownika *mögen* w l. poj.; - szyk pytania o rozstrzygniecie, szyk przestawny zdania oznajmującego; - odpowiedź twierdząca i przecząca - konstrukcja *etwas gern machen* - odmiana czasowników *gucken, chatten* w l. poj., - spójniki *und, oder, aber* - zaimki dzierżawcze *sein, seine, ihr, ihre*	poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. - odmiana czasownika *mögen* w l. poj. - szyk pytania o rozstrzygniecie, szyk przestawny zdania oznajmującego - odpowiedź twierdząca i przecząca - konstrukcja *etwas gern machen* - odmiana czasowników *gucken*, *chatten* w l. poj. - spójniki *und*, *oder*, *aber* - zaimki dzierżawcze *sein, seine, ihr, ihre*	bezbłędnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach - odmiana czasownika *mögen* w l. poj. - szyk pytania o rozstrzygniecie, szyk przestawny zdania oznajmującego - odpowiedź twierdząca i przecząca - konstrukcja *etwas gern machen* - odmiana czasowników *gucken*, *chatten* w l. poj. - spójniki *und*, *oder*, *aber* - zaimki dzierżawcze *sein, seine, ihr, ihre*
	Rozdział 3				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**

	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	posługuje się bardzo ograniczonym zakresem słownictwa poznanego na lekcji w stopniu utrudniającym realizację poleceń bez pomocy nauczyciela z zakresów tematycznych: - dane osobowe, umiejętności - zajęcia w wolnym czasie - nazwy krajów i języków - dyscypliny sportowe, sportowcy, obiekty sportowe, sprzęt sportowy - uczestnictwo w kulturze - wyrażenia dotyczące strony internetowej - określenia kolorów i cech, ceny, kupowanie	posługuje się podstawowym poznanym na lekcji słownictwem często popełnia błędy w wymowie i zapisie; z zakresów tematycznych: - dane osobowe, umiejętności - zajęcia w wolnym czasie - nazwy krajów i języków, - dyscypliny sportowe, sportowcy, obiekty sportowe, sprzęt sportowy - uczestnictwo w kulturze - wyrażenia dotyczące strony internetowej - określenia kolorów i cech, ceny, kupowanie	popełniając nieliczne błędy, stosuje większość poznanych na lekcji wyrazów i zwrotów z zakresów tematycznych: - dane osobowe, umiejętności, - zajęcia w wolnym czasie - nazwy krajów i języków - dyscypliny sportowe, sportowcy, obiekty sportowe, sprzęt sportowy - uczestnictwo w kulturze - wyrażenia dotyczące strony internetowej - określenia kolorów i cech, ceny, kupowanie	zna bardzo liczne wprowadzone w lekcji słówka i wyrażenia, w większości bezbłędnie je wymawia i zapisuje, z zakresów tematycznych: - dane osobowe, umiejętności - zajęcia w wolnym czasie - nazwy krajów i języków - dyscypliny sportowe, sportowcy, obiekty sportowe, sprzęt sportowy - uczestnictwo w kulturze - wyrażenia dotyczące strony internetowej - określenia kolorów i cech, ceny, kupowanie	zna prawie wszystkie wprowadzone w lekcji słówka i wyrażenia, bezbłędnie je wymawia i zapisuje, z zakresów tematycznych: - dane osobowe, umiejętności, - zajęcia w wolnym czasie - nazwy krajów i języków - dyscypliny sportowe, sportowcy, obiekty sportowe, sprzęt sportowy - uczestnictwo w kulturze - wyrażenia dotyczące strony internetowej - określenia kolorów i cech, ceny, kupowanie
Reagowanie (ustne)	z trudem i pomocą nauczyciela nawiązuje komunikację z powodu słabej znajomości środków językowych i niepoprawnej wymowy, popełniając przy tym liczne błędy: - pyta o opinię i wyraża swoją opinię - pyta o znajomość języków obcych i określa swój poziom znajomości różnych języków - pyta o to, jakie dyscypliny ktoś uprawia i odpowiada na takie pytania - pyta o cechy sprzętów sportowych, pyta o cenę i odpowiada na pytania o cechy i o cenę	popełniając błędy, bierze udział w rozmowie: - pyta o opinię i wyraża swoją opinię - pyta o znajomość języków obcych i określa swój poziom znajomości różnych języków - pyta o to, jakie dyscypliny ktoś uprawia i odpowiada na takie pytania - pyta o cechy sprzętów sportowych, pyta o cenę i odpowiada na pytania	bierze aktywny udział w rozmowie, z nielicznymi błędami: - pyta o opinię i wyraża swoją opinię - pyta o znajomość języków obcych i określa swój poziom znajomości różnych języków - pyta o to, jakie dyscypliny ktoś uprawia i odpowiada na takie pytania - pyta o cechy sprzętów sportowych, pyta o cenę i odpowiada na pytania	bierze aktywny udział w rozmowie, z drobnymi błędami: - pyta o opinię i wyraża swoją opinię - pyta o znajomość języków obcych i określa swój poziom znajomości różnych języków - pyta o to, jakie dyscypliny ktoś uprawia i odpowiada na takie pytania - pyta o cechy sprzętów sportowych, pyta o cenę i odpowiada na pytania	bierze aktywny udział w rozmowie, bezbłędnie: - pyta o opinię i wyraża swoją opinię - pyta o znajomość języków obcych i określa swój poziom znajomości różnych języków - pyta o to, jakie dyscypliny ktoś uprawia i odpowiada na takie pytania - pyta o cechy sprzętów sportowych, pyta o cenę i odpowiada na pytania
Tworzenie wypowiedzi (pisemnej)	na podstawie wzoru, z pomocą nauczyciela i popełniając liczne błędy: - pisze e-mail z komentarzem na temat strony internetowej	na podstawie wzoru, popełniając błędy: - pisze e-mail z komentarzem na temat strony internetowej - wypełnia formularz osobowy	na podstawie wzoru, popełniając nieliczne błędy: - pisze e-mail z komentarzem na temat strony internetowej - wypełnia formularz osobowy	na podstawie wzoru, niemal bezbłędnie: - pisze e-mail z komentarzem na temat strony internetowej - wypełnia formularz osobowy	na podstawie wzoru bezbłędnie: - pisze e-mail z komentarzem na temat strony internetowej - wypełnia formularz osobowy

	- wypełnia formularz osobowy				
Rozumienie wypowiedzi (ustnej i pisemnej)	rozumie pojedyncze, podstawowe słowa w tekstach słuchanych i czytanych, z trudnością i popełniając bardzo liczne błędy rozwiązuje zadania na rozumienie tekstu czytanego i słuchanego	potrafi w większości poprawnie wykonać zadania na rozumienie ze słuchu, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania, jeśli może kilkakrotnie wysłuchać nagrania (określić kontekst, znaleźć szczegółowe informacje)	na ogół poprawnie wykonuje zadania na rozumienie ze słuchu; rozumie większość informacji szczegółowych w tekście; czyta ze zrozumieniem większość tekstów z poznanych tematów, potrafi podać ogólny sens tekstu i wyko-nać zadania, popełniając nieliczne błędy	w większości rozumie teksty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania i bez trudu rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: określa kontekst tekstu i znajduje w nim określone informacje	rozumie teksty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania i bez trudu rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: określa kontekst tekstu i znajduje w nim określone informacje
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna wybrane reguły gramatyczne spośród poznanych na lekcji zagadnień, w niewielkim stopniu stosuje poznane struktury, popełnia bardzo liczne błędy: - odmiana czasowników w liczbie mnogiej: *machen*, *organisieren*, *finden*, *sein* - zaimek nieosobowy *man*, - odmiana czasownika *sprechen, fahren, kosten* - forma grzecznościowa	zna część podstawowych struktur gramatyczno-leksykalnych, jednak z trudem potrafi je wykorzystać w komunikacji - odmiana czasowników w liczbie mnogiej: *machen*, *organisieren*, *finden*, *sein* - zaimek nieosobowy *man*, - odmiana czasownika *sprechen, fahren, kosten* - forma grzecznościowa	zna znaczną część podstawowych struktur grama-tyczno-leksykalnych, jednak z trudem potrafi je wykorzystać w komunikacji. - odmiana czasowników w liczbie mnogiej: *machen*, *organisieren*, *finden*, *sein* - zaimek nieosobowy *man*, - odmiana czasownika *sprechen, fahren, kosten* - forma grzecznościowa	poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach. - odmiana czasowników w liczbie mnogiej: *machen*, *organisieren*, *finden*, *sein* - zaimek nieosobowy *man*, - odmiana czasownika *sprechen, fahren, kosten* - forma grzecznościowa	bezbłędnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach - odmiana czasowników w liczbie mnogiej: *machen*, *organisieren*, *finden*, *sein* - zaimek nieosobowy *man*, - odmiana czasownika *sprechen, fahren, kosten* - forma grzecznościowa
Znajomość środków językowych (leksyka)	**Rozdział 4**				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
	posługuje się bardzo ograniczonym zakresem słownictwa poznanego na lekcji w stopniu utrudniającym realizację poleceń bez pomocy nauczyciela z zakresów tematycznych: - pomieszczenia w szkole, przedmioty szkolne - nazwy dni tygodnia - przybory szkolne, ich cechy, oceny szkolne, problemy w szkole	posługuje się podstawowym poznanym na lekcji słownictwem często popełnia błędy w wymowie i zapisie; z zakresów tematycznych: - pomieszczenia w szkole, przedmioty szkolne - nazwy dni tygodnia - przybory szkolne, ich cechy, oceny szkolne, problemy w szkole - czynności wykonywane w szkole, określenia nauczy-cieli różnych przedmiotów	popełniając nieliczne błędy, stosuje większość poznanych na lekcji wyrazów i zwrotów z zakresów tematycznych: - pomieszczenia w szkole, przedmioty szkolne - nazwy dni tygodnia - przybory szkolne, ich cechy, oceny szkolne, problemy w szkole - czynności wykonywane w szkole, określenia nauczy-cieli różnych przedmiotów	zna bardzo liczne wprowadzone w lekcji słówka i wyrażenia, w większości bezbłędnie je wymawia i zapisuje, z zakresów tematycznych: - pomieszczenia w szkole, przedmioty szkolne - nazwy dni tygodnia - przybory szkolne, ich cechy, oceny szkolne, problemy w szkole - czynności wykonywane w szkole, określenia nauczy-cieli różnych przedmiotów	zna prawie wszystkie wprowadzone w lekcji słówka i wyrażenia, bezbłędnie je wymawia i zapisuje, z zakresów tematycznych: - pomieszczenia w szkole, przedmioty szkolne - nazwy dni tygodnia - przybory szkolne, ich cechy, oceny szkolne, problemy w szkole - czynności wykonywane w szkole, określenia nauczy-cieli różnych przedmiotów

	- czynności wykonywane w szkole, określenia nauczy-cieli różnych przedmiotów				
Tworzenie wypowiedzi (pisemnej)	na podstawie wzoru, z pomocą nauczyciela i popełniając liczne błędy: - przygotowuje fotoreportaż o swojej szkole - pisze wymarzony plan lekcji	na podstawie wzoru, popełniając błędy: - przygotowuje fotoreportaż o swojej szkole - pisze wymarzony plan lekcji	na podstawie wzoru, popełniając nieliczne błędy: - przygotowuje fotoreportaż o swojej szkole - pisze wymarzony plan lekcji	na podstawie wzoru, niemal bezbłędnie: - przygotowuje fotoreportaż o swojej szkole - pisze wymarzony plan lekcji	na podstawie wzoru, wykazując się bogactwem językowym i kreatywnością bezbłędnie: - przygotowuje fotoreportaż o swojej szkole - pisze wymarzony plan
Reagowanie (ustne)	z trudem i pomocą nauczyciela nawiązuje komunikację z powodu słabej znajomości środków językowych i niepoprawnej wymowy, popełnia przy tym liczne błędy: - pyta o pomieszczenia w szkole i odpowiada na takie pytania - pyta o plan lekcji, pyta o godzinę, odpowiada na pytania o plan lekcji i o godzinę w sposób oficjalny - nazywa i opisuje przybory szkolne	popełniając błędy, bierze udział w rozmowie: - pyta o pomieszczenia w szkole i odpowiada na takie pytania - pyta o plan lekcji, pyta o godzinę, odpowiada na pytania o plan lekcji i o godzinę w sposób oficjalny - nazywa i opisuje przybory szkolne	bierze aktywny udział w rozmowie, z nielicznymi błędami: - pyta o pomieszczenia w szkole i odpowiada na takie pytania - pyta o plan lekcji, pyta o godzinę, odpowiada na pytania o plan lekcji i o godzinę w sposób oficjalny - nazywa i opisuje przybory szkolne	bierze aktywny udział w rozmowie, z drobnymi błędami: - pyta o pomieszczenia w szkole i odpowiada na takie pytania - pyta o plan lekcji, pyta o godzinę, odpowiada na pytania o plan lekcji i o godzinę w sposób oficjalny - nazywa i opisuje przybory szkolne	bierze aktywny udział w rozmowie, bezbłędnie: - pyta o pomieszczenia w szkole i odpowiada na takie pytania - pyta o plan lekcji, pyta o godzinę, odpowiada na pytania o plan lekcji i o godzinę w sposób oficjalny - nazywa i opisuje przybory szkolne
Rozumienie wypowiedzi (pisemnej i ustnej)	rozumie pojedyncze, podstawowe słowa w tekstach słuchanych i czytanych z trudnością i popełniając bardzo liczne błędy rozwiązuje zadania na rozumienie tekstu czytanego i słuchanego	potrafi w większości poprawnie wykonać zadania na rozumienie ze słuchu, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania, jeśli może kilkakrotnie wysłuchać nagrania (określić główną myśl tekstu, znaleźć szczegółowe informacje)	na ogół poprawnie wykonuje zadania na rozumienie ze słuchu; rozumie większość informacji szczegółowych w tekście; czyta ze zrozumieniem większość tekstów z poznanych tematów, potrafi podać ogólny sens tekstu i wykonać zadania, popełniając nieliczne błędy	w większości rozumie teksty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania i bez trudu rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: określa główną myśl tekstu i znajduje w nim określone informacje	rozumie teksty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania i bez trudu rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: określa główną myśl tekstu i znajduje w nim określone informacje.
Tworzenie wypowiedzi (ustnej)	popełniając błędy w znacznym stopniu utrudniające komunikację i z pomocą nauczyciela opowiada, jakim jest typem ucznia, które przedmioty lubi, a które nie, co lubi robić w szkole	popełniając błędy, opowiada o tym, jakim jest typem ucznia, które przedmioty lubi, a które nie, co lubi robić w szkole	popełniając nieliczne błędy, opowiada o tym, jakim jest typem ucznia, które przedmioty lubi, a które nie, co lubi robić w szkole	niemal bezbłędnie opowiada o tym, jakim jest typem ucznia, które przedmioty lubi, a które nie, co lubi robić w szkole	bezbłędnie opowiada o tym, jakim jest typem ucznia, które przedmioty lubi, a które nie, co lubi robić w szkole

Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna jedynie elementarne struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia liczne błędy we wszystkich typach zadań: - rodzajniki określone i nieokreślone w mianowniku - przeczenie *kein* w mianowniku - odmiana czasownika *haben*, *unterrichten* - przyimki czasu (*um, am, von … bis…*) - pytania *wie lange, wann*	zna niewielką struktur gramatycznych spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia sporo błędów mających charakter przeoczeń, świadczących o niepełnym opanowaniu struktur: - rodzajniki określone i nieokreślone w mianowniku - przeczenie *kein* w mianowniku - odmiana czasownika *haben*, *unterrichten* - przyimki czasu (*um, am, von … bis…*) - pytania *wie lange, wann*	zna i stosuje prawie wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia nieliczne błędy nie zakłócające lub zakłócające w nieznacznym stopniu komunikację: - rodzajniki określone i nieokreślone w mianowniku - przeczenie *kein* w mianowniku - odmiana czasownika *haben*, *unterrichten* - przyimki czasu (*um, am, von … bis…*) - pytania *wie lange, wann*	bardzo dobrze zna i stosuje wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, sporadycznie popełnia drobne błędy nie zakłócające w żaden sposób komunikacji, potrafi je samodzielnie poprawić: - rodzajniki określone i nieokreślone w mianowniku - przeczenie *kein* w mianowniku - odmiana czasownika *haben*, *unterrichten* - przyimki czasu (*um, am, von … bis…*) - pytania *wie lange, wann*	doskonale zna i bezbłędnie stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela: - rodzajniki określone i nieokreślone w mianowniku - przeczenie *kein* w mianowniku - odmiana czasownika *haben*, *unterrichten* - przyimki czasu (*um, am, von … bis…*) - pytania *wie lange, wann*
	Rozdział 5				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
Znajomość środków językowych (leksyka)	Uczeń posługuje się bardzo ograniczonym zakresem słownictwa poznanego na lekcji w stopniu utrudniającym realizację poleceń bez pomocy nauczyciela z zakresów tematycznych: - uczucia i stany - życie szkoły, pomoc pedagogiczna i psychologiczna - spędzanie wolnego czasu	Uczeń posługuje się podstawowym poznanym na lekcji słownictwem często popełnia błędy w wymowie i zapisie; z zakresów tematycznych: - uczucia i stany - życie szkoły, pomoc pedagogiczna i psychologiczna - spędzanie wolnego czasu	Uczeń popełniając nieliczne błędy, stosuje większość poznanych na lekcji wyrazów i zwrotów z zakresów tematycznych: - uczucia i stany - życie szkoły, pomoc pedagogiczna i psychologiczna - spędzanie wolnego czasu	Uczeń zna bardzo liczne wprowadzone w lekcji słówka i wyrażenia, w większości bezbłędnie je wymawia i zapisuje, z zakresów tematycznych: - uczucia i stany - życie szkoły, pomoc pedagogiczna i psychologiczna - spędzanie wolnego czasu	Uczeń zna prawie wszystkie wprowadzone w lekcji słówka i wyrażenia, bezbłędnie je wymawia i zapisuje, z zakresów tematycznych: - uczucia i stany - życie szkoły, pomoc pedagogiczna i psychologiczna - spędzanie wolnego czasu
Reagowanie (ustne)	z trudem i pomocą nauczyciela nawiązuje komunikację z powodu słabej znajomości środków językowych i niepoprawnej wymowy, popełnia przy tym liczne błędy: - pyta o to, czy ktoś coś lubi i odpowiada na takie pytania - wyraża swoje opinie na temat różnych czynności wykonywa-	popełniając błędy, bierze udział w rozmowie: - pyta o to, czy ktoś coś lubi i odpowiada na takie pytania - wyraża swoje opinie na temat różnych czynności wykonywanych w czasie wolnym oraz o kółkach zainteresowań	bierze aktywny udział w rozmowie, z nielicznymi błędami: - pyta o to, czy ktoś coś lubi i odpowiada na takie pytania - wyraża swoje opinie na temat różnych czynności wykonywanych w czasie wolnym oraz o kółkach zainteresowań	bierze aktywny udział w rozmowie, z drobnymi błędami: - pyta o to, czy ktoś coś lubi i odpowiada na takie pytania - wyraża swoje opinie na temat różnych czynności wykonywanych w czasie wolnym oraz o kółkach zainteresowań	bierze aktywny udział w rozmowie, bezbłędnie: - pyta o to, czy ktoś coś lubi i odpowiada na takie pytania - wyraża swoje opinie na temat różnych czynności wykonywanych w czasie wolnym oraz o kółkach zainteresowań

	nych w czasie wolnym oraz o kółkach zainteresowań - pyta o uczucia i mówi o swoich uczuciach - przecząco i twierdząco odpowiada na pytania o różne rzeczy, które można mieć - pyta o opinię na temat tematów warsztatów i wyraża swoją opinię, formułuje komplementy i dziękuje za komplementy - proponuje wyjście do określonego miejsca, przyjmuje lub odrzuca propozycję	- pyta o uczucia i mówi o swoich uczuciach - przecząco i twierdząco odpowiada na pytania o różne rzeczy, które można mieć - pyta o opinię na temat tematów warsztatów i wyraża swoją opinię, formułuje komplementy i dziękuje za komplementy - proponuje wyjście do określonego miejsca, przyjmuje lub odrzuca propozycję	- pyta o uczucia i mówi o swoich uczuciach - przecząco i twierdząco odpowiada na pytania o różne rzeczy, które można mieć - pyta o opinię na temat tematów warsztatów i wyraża swoją opinię, formułuje komplementy i dziękuje za komplementy - proponuje wyjście do określonego miejsca, przyjmuje lub odrzuca propozycję	- pyta o uczucia i mówi o swoich uczuciach -przecząco i twierdząco odpowiada na pytania o różne rzeczy, które można mieć - pyta o opinię na temat tematów warsztatów i wyraża swoją opinię, formułuje komplementy i dziękuje za komplementy - proponuje wyjście do określonego miejsca, przyjmuje lub odrzuca propozycję	- pyta o uczucia i mówi o swoich uczuciach - przecząco i twierdząco odpowiada na pytania o różne rzeczy, które można mieć - pyta o opinię na temat tematów warsztatów i wyraża swoją opinię, formułuje komplementy i dziękuje za komplementy - proponuje wyjście do określonego miejsca, przyjmuje lub odrzuca propozycję
Rozumienie wypowiedzi (ustnej i pisemnej)	rozumie pojedyncze, podstawowe słowa w tekstach słuchanych i czytanych; z trudnością i popełniając bardzo liczne błędy rozwiązuje zadania na rozumienie tekstu czytanego i słuchanego	potrafi w większości poprawnie wykonać zadania na rozumienie ze słuchu, zawierające środki język-we ujęte w obowiązującym materiale nauczania, jeśli może kilkakrotnie wysłuchać nagrania (określić kontekst, określić główną myśl, ułożyć informacje w określonym porządku)	na ogół poprawnie wykonu-je zadania na rozumienie ze słuchu; rozumie większość informacji szczegółowych w tekście; czyta ze zrozumieniem większość tekstów z poznanych tematów, potrafi podać ogólny sens tekstu i wykonać zadania, popełniając nieliczne błędy (określić kontekst, określić główną myśl, ułożyć informacje w określonym porządku)	w większości rozumie tek-sty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania i bez trudu rozwią-zuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego (określić kontekst, określić główną myśl, ułożyć informacje w określonym porządku)	bez trudu rozumie teksty pisane i słuchane i rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: potrafi określić kontekst, określić główną myśl, ułożyć informacje w określonym porządku
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna wybrane reguły grama-tyczne spośród poznanych na lekcji zagadnień, w niewielkim stopniu stosuje poznane struktury; popełnia bardzo liczne błędy: - rodzajniki nieokreślone i określone w bierniku - przeczenie *kein* w bierniku - zaimki dzierżawcze w liczbie pojedynczej w bierniku - przyimek *in* z biernikiem	zna niewielką część podstawowych struktur gramatyczno-leksykalnych jednak z trudem potrafi je wykorzystać w komunikacji: - rodzajniki nieokreślone i określone w bierniku - przeczenie *kein* w bierniku - zaimki dzierżawcze w liczbie pojedynczej w bierniku - przyimek *in* z biernikiem	zna znaczną część podstawowych struktur grama-tyczno-leksykalnych, jednak z trudem potrafi je wykorzystać w komunikacji: rodzajniki nieokreślone i określone w bierniku - przeczenie *kein* w bierniku - zaimki dzierżawcze w liczbie pojedynczej w bierniku - przyimek *in* z biernikiem	poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach: rodzajniki nieokreślone i określone w bierniku - przeczenie *kein* w bierniku - zaimki dzierżawcze w liczbie pojedynczej w bierniku - przyimek *in* z biernikiem	bezbłędnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach: rodzajniki nieokreślone i określone w bierniku - przeczenie *kein* w bierniku - zaimki dzierżawcze w liczbie pojedynczej w bierniku - przyimek *in* z biernikiem
	Rozdział 6				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**

	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	posługuje się bardzo ograniczonym zakresem słownictwa poznanego na lekcji w stopniu utrudniającym realizację poleceń bez pomocy nauczyciela z zakresów tematycznych: - nazwy produktów spożywczych, potraw i posiłków - zasady zdrowego odżywia-nia się - smaki, pozytywne i negatywne określenia potraw i obsługi w lokalu - zamawianie jedzenia przez telefon i przez internet - zamawianie, wybieranie, płacenie rachunku w lokalu - określenia głodu i pragnienia	posługuje się podstawowym poznanym na lekcji słownictwem często popełnia błędy w wymowie i zapisie; z zakresów tematycznych: - nazwy produktów spożywczych, potraw i posiłków - zasady zdrowego odżywiania się - smaki, pozytywne i negatywne określenia potraw i obsługi w lokalu - zamawianie jedzenia przez telefon i przez internet - zamawianie, wybieranie, płacenie rachunku w lokalu - określenia głodu i pragnienia	popełniając nieliczne błędy, stosuje większość poznanych na lekcji wyrazów i zwrotów z zakresów tematycznych: - nazwy produktów spożywczych, potraw i posiłków - zasady zdrowego odżywiania się - smaki, pozytywne i negatywne określenia potraw i obsługi w lokalu - zamawianie jedzenia przez telefon i przez internet - zamawianie, wybieranie, płacenie rachunku w lokalu - określenia głodu i pragnienia	zna bardzo liczne wprowadzone na lekcji słówka i wyrażenia, w większości bezbłędnie je wymawia i zapisuje, z zakresów tematycznych: - nazwy produktów spożywczych, potraw i posiłków - zasady zdrowego odżywiania się - smaki, pozytywne i negatywne określenia potraw i obsługi w lokalu - zamawianie jedzenia przez telefon i przez internet - zamawianie, wybieranie, płacenie rachunku w lokalu - określenia głodu i pragnienia	zna prawie wszystkie wprowadzone w lekcji słówka i wyrażenia, bezbłędnie je wymawia i zapisuje, z zakresów tematycznych: - nazwy produktów spożywczych, potraw i posiłków - zasady zdrowego odżywiania się - smaki, pozytywne i negatywne określenia potraw i obsługi w lokalu - zamawianie jedzenia przez telefon i przez internet - zamawianie, wybieranie, płacenie rachunku w lokalu - określenia głodu i pragnienia
Reagowanie (ustne)	z trudem i pomocą nauczyciela nawiązuje komunikację z powodu słabej znajomości środków językowych i niepoprawnej wymowy, popełnia przy tym liczne błędy: - pyta o to, co ktoś je i pije na śniadanie - pyta o to, co ktoś chciałby zjeść i odpowiada na takie pytanie - pyta o to, co ktoś wybiera do jedzenia w lokalu i odpowiada na takie pytanie - pyta, czy ktoś jest głodny / spragniony i proponuje wyjście do lokalu, odpowiada na takie pytania - zamawia danie i płaci za nie	popełniając błędy, bierze udział w rozmowie: - pyta o to, co ktoś je i pije na śniadanie - pyta o to, co ktoś chciałby zjeść i odpowiada na takie pytanie - pyta o to, co ktoś wybiera do jedzenia w lokalu i odpowiada na takie pytanie - pyta, czy ktoś jest głodny / spragniony i proponuje wyjście do lokalu, odpowiada na takie pytania - zamawia danie i płaci za nie w lokalu	bierze aktywny udział w rozmowie, z nielicznymi błędami: - pyta o to, co ktoś je i pije na śniadanie - pyta o to, co ktoś chciałby zjeść i odpowiada na takie pytanie - pyta o to, co ktoś wybiera do jedzenia w lokalu i odpowiada na takie pytanie - pyta, czy ktoś jest głodny / spragniony i proponuje wyjście do lokalu, odpowiada na takie pytania - zamawia danie i płaci za nie w lokalu	bierze aktywny udział w rozmowie, z drobnymi błędami: - pyta o to, co ktoś je i pije na śniadanie - pyta o to, co ktoś chciałby zjeść i odpowiada na takie pytanie - pyta o to, co ktoś wybiera do jedzenia w lokalu i odpowiada na takie pytanie - pyta, czy ktoś jest głodny / spragniony i proponuje wyjście do lokalu, odpowiada na takie pytania -zamawia danie i płaci za nie w lokalu	bierze aktywny udział w rozmowie, bezbłędnie: - pyta o to, co ktoś je i pije na śniadanie - pyta o to, co ktoś chciałby zjeść i odpowiada na takie pytanie - pyta o to, co ktoś wybiera do jedzenia w lokalu i odpowiada na takie pytanie - pyta, czy ktoś jest głodny / spragniony i proponuje wyjście do lokalu, odpowiada na takie pytania - zamawia danie i płaci za nie w lokalu

Tworzenie wypowiedzi (pisemnej)	z pomocą nauczyciela, popełniając przy tym liczne błędy, pisze: - komentarz na temat swojego odżywiania się - komentarz na temat lokalu gastronomicznego	popełniając błędy, pisze: - komentarz na temat swojego odżywiania się - komentarz na temat lokalu gastronomicznego	popełniając nieliczne błędy, pisze: - komentarz na temat swojego odżywiania się - komentarz na temat lokalu gastronomicznego	pisze niemal bezbłędny: - komentarz na temat swojego odżywiania się - komentarz na temat lokalu gastronomicznego	pisze bezbłędny: - komentarz na temat swojego odżywiania się - komentarz na temat lokalu gastronomicznego
Rozumienie wypowiedzi (pisemnej i ustnej)	rozumie pojedyncze, podstawowe słowa w tekstach słuchanych i czytanych, z trudnością i popełniając bardzo liczne błędy rozwiązuje zadania na rozumienie tekstu czytanego i słuchanego	potrafi w większości poprawnie wykonać zadania na rozumienie ze słuchu, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania, jeśli może kilkakrotnie wysłuchać nagrania (określić główną myśl tekstu, znaleźć szczegółowe informacje).	na ogół poprawnie wykonuje zadania na rozumienie ze słuchu; rozumie większość informacji szczegółowych w tekście; czyta ze zrozumieniem większość tekstów z poznanych tematów, potrafi podać ogólny sens tekstu i wykonać zadania, popełniając nieliczne błędy	w większości rozumie teksty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania i bez trudu rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: określa główną myśl tekstu i znajduje w nim określone informacje	rozumie teksty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania i bez trudu rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: określa główną myśl tekstu i znajduje w nim określone informacje
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna wybrane reguły gramatyczne spośród poznanych na lekcji zagadnień w niewielkim stopniu stosuje poznane struktury; popełnia bardzo liczne błędy: - odmiana czasownika *essen, nehmen* - zwrot *es gibt* z biernikiem, - odmiana *möchte* - zaimki dzierżawcze w liczbie mnogiej w mianowniku i w bierniku	zna niewielką część podstawowych struktur gramatyczno-leksykalnych jednak z trudem potrafi je wykorzystać w komunikacji: - odmiana czasownika *essen, nehmen* - zwrot *es gibt* z biernikiem, - odmiana *möchte* - zaimki dzierżawcze w liczbie mnogiej w mianowniku i w bierniku	zna znaczną część podstawowych struktur gramatyczno-leksykalnych, jednak z trudem potrafi je wykorzystać w komunikacji: - odmiana czasownika *essen, nehmen* - zwrot *es gibt* z biernikiem, - odmiana *möchte* - zaimki dzierżawcze w liczbie mnogiej w mianowniku i w bierniku	poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach: - odmiana czasownika *essen, nehmen* - zwrot *es gibt* z biernikiem, - odmiana *möchte* - zaimki dzierżawcze w liczbie mnogiej w mianowniku i w bierniku	bezbłędnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach: - odmiana czasownika *essen, nehmen* - zwrot *es gibt* z biernikiem, - odmiana *möchte* - zaimki dzierżawcze w liczbie mnogiej w mianowniku i w bierniku

KLASA 1– grupa zaawansowana (*podręcznik Tolles Team 2*)

Lektion 6 – unsere Schule ist toll					
wymagania	**ocena celująca**	**ocena bardzo dobra**	**ocena dobra**	**ocena dostateczna**	**ocena dopuszczająca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
słownictwo	bardzo dobrze zna zaawansowane słownictwo w zakresie tematów:	bardzo dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów:	dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: edukacja (szkoła i jej	częściowo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: edukacja (szkoła i jej	słabo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: edukacja (szkoła i jej

	edukacja (szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, przybory szkolne, uczenie się, życie szkoły), podróżowanie i turystyka (środki lokomocji) i bezbłędnie się nim posługuje	edukacja (szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, przybory szkolne, uczenie się, życie szkoły), podróżowanie i turystyka (środki lokomocji) i poprawnie się nim posługuje	pomieszczenia, przedmioty nauczania, przybory szkolne, uczenie się, życie szkoły), podróżowanie i turystyka (środki lokomocji) i na ogół poprawnie się nim posługuje	pomieszczenia, przedmioty nauczania, przybory szkolne, uczenie się, życie szkoły), podróżowanie i turystyka (środki lokomocji) i posługuje się nim, często popełniając błędy	pomieszczenia, przedmioty nauczania, przybory szkolne, uczenie się, życie szkoły), podróżowanie i turystyka (środki lokomocji) i posługuje się nim, popełniając liczne błędy
gramatyka	• bardzo dobrze zna i odmienia czasowniki nieregularne *fahren, geben* i *unterrichten* i potrafi je bezbłędnie stosować w praktyce • bardzo dobrze zna zwrot *es gibt* i potrafi go bezbłędnie stosować w praktyce • bardzo dobrze zna rodzajniki i zaimki osobowe w bierniku i potrafi je bezbłędnie stosować w praktyce • zna i bezbłędnie stosuje przyimek *in* z celownikiem • zna i bezbłędnie stosuje przyimek *mit* z celownikiem • zna *am* i *um*, rozróżnia i bezbłędnie stosuje, odpowiadając na pytanie z *wann*? • bardzo dobrze zna przeczenie *nicht* oraz spójnik *sondern* i potrafi bezbłędnie je stosować	• bardzo dobrze zna i odmienia czasowniki nieregularne *fahren, geben* i *unterrichten* i potrafi je poprawnie stosować w praktyce • bardzo dobrze zna zwrot *es gibt* i potrafi go poprawnie stosować w praktyce • bardzo dobrze zna rodzajniki i zaimki osobowe w bierniku i potrafi je poprawnie stosować w praktyce • zna i poprawnie stosuje przyimek *in* z celownikiem • zna i poprawnie stosuje przyimek *mit* z celownikiem • zna *am* i *um*, rozróżnia i poprawnie stosuje, odpowiadając na pytanie z *wann*? • bardzo dobrze zna przeczenie *nicht* oraz spójnik *sondern* i potrafi poprawnie je stosować	• dobrze zna i odmienia czasowniki nieregularne *fahren, geben* i *unterrichten* i potrafi je na ogół poprawnie stosować w praktyce • dobrze zna zwrot *es gibt* i potrafi go na ogół poprawnie stosować w praktyce • dobrze zna rodzajniki i zaimki osobowe w bierniku i potrafi je na ogół poprawnie stosować w praktyce • zna i na ogół poprawnie stosuje przyimek *in* z celownikiem • zna i na ogół poprawnie stosuje przyimek *mit* z celownikiem • zna *am i um*, rozróżnia i na ogół poprawnie stosuje, odpowiadając na pytanie z *wann*? • dobrze zna przeczenie *nicht* oraz spójnik *sondern* i potrafi na ogół poprawnie je stosować	• częściowo zna i odmienia czasowniki nieregularne *fahren, geben* i *unterrichten* i stosuje je w praktyce, często popełniając błędy • zna zwrot *es gibt* i stosuje go w praktyce, często popełniając błędy • częściowo zna rodzajniki i zaimki osobowe w bierniku i stosuje je w praktyce, często popełniając błędy • zna przyimek *in* z celownikiem i stosuje go, często popełniając błędy • zna przyimek *mit* z celownikiem i stosuje go, często popełniając błędy • zna *am i um*, częściowo rozróżnia, często popełnia błędy, odpowiadając na pytanie z *wann*? • zna przeczenie *nicht* oraz spójnik *sondern*, ale stosuje je, często popełniając błędy	• słabo zna i odmienia czasowniki nieregularne *fahren, geben* i *unterrichten* i z trudem je stosuje w praktyce, popełniając liczne błędy • słabo zna zwrot *es gibt* i z trudem stosuje go w praktyce, popełniając liczne błędy • słabo zna rodzajniki i zaimki osobowe w bierniku i z trudem stosuje je w praktyce, popełniając liczne błędy • słabo zna i z trudem stosuje przyimek *in* z celownikiem • słabo zna i z trudem stosuje przyimek *mit* z celownikiem • słabo zna *am i um*, z trudem rozróżnia, popełnia liczne błędy, odpowiadając na pytanie z *wann*? • zna przeczenie *nicht* oraz spójnik *sondern*, ale z trudem je stosuje, popełniając liczne błędy

zadania na środki językowe	bezbłędnie rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w zdaniach, wybieranie właściwych reakcji do opisanych sytuacji, łączenie pasujących do siebie fragmentów zdań, uzupełnianie dialogów, tłumaczenie fragmentów zdań)	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w zdaniach, wybieranie właściwych reakcji do opisanych sytuacji, łączenie pasujących do siebie fragmentów zdań, uzupełnianie dialogów, tłumaczenie fragmentów zdań)	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w zdaniach, wybieranie właściwych reakcji do opisanych sytuacji, łączenie pasujących do siebie fragmentów zdań, uzupełnianie dialogów, tłumaczenie fragmentów zdań)	często popełniając błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w zdaniach, wybieranie właściwych reakcji do opisanych sytuacji, łączenie pasujących do siebie fragmentów zdań, uzupełnianie dialogów, tłumaczenie fragmentów zdań)	popełniając liczne błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków (uzupełnianie luk w zdaniach, wybieranie właściwych reakcji do opisanych sytuacji, łączenie pasujących do siebie fragmentów zdań, uzupełnianie dialogów, tłumaczenie fragmentów zdań)
słuchanie	rozumie wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) i bezbłędnie • odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu • układa usłyszane zdania w odpowiedniej kolejności • uzupełnia brakujące informacje w tekście • układa fragmenty wywiadu w odpowiedniej kolejności • dopasowuje usłyszane wypowiedzi do osób lub ilustracji • określa główną myśl tekstu • zaznacza usłyszane informacje, zaznacza melodię zdania i akcent w wyrazach	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: • odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu • układa usłyszane zdania w odpowiedniej kolejności • uzupełnia brakujące informacje w tekście • układa fragmenty wywiadu w odpowiedniej kolejności • dopasowuje usłyszane wypowiedzi do osób lub ilustracji • określa główną myśl tekstu • zaznacza usłyszane informacje • zaznacza melodię zdania i akcent w wyrazach	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) i na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy: • odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu • układa usłyszane zdania w odpowiedniej kolejności • uzupełnia brakujące informacje w tekście • układa fragmenty wywiadu w odpowiedniej kolejności • dopasowuje usłyszane wypowiedzi do osób lub ilustracji • określa główną myśl tekstu • zaznacza usłyszane informacje • zaznacza melodię zdania i akcent w wyrazach	rozumie część kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) i często popełniając błędy: • odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu • układa usłyszane zdania w odpowiedniej kolejności • uzupełnia brakujące informacje w tekście • układa fragmenty wywiadu w odpowiedniej kolejności • dopasowuje usłyszane wypowiedzi do osób lub ilustracji • określa główną myśl tekstu • zaznacza usłyszane informacje • zaznacza melodię zdania i akcent w wyrazach	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) i z trudnością, popełniając liczne błędy: • odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu • układa usłyszane zdania w odpowiedniej kolejności • uzupełnia brakujące informacje w tekście • układa fragmenty wywiadu w odpowiedniej kolejności • dopasowuje usłyszane wypowiedzi do osób lub ilustracji • określa główną myśl tekstu • zaznacza usłyszane informacje • zaznacza melodię zdania i akcent w wyrazach
czytanie	rozumie wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (znajduje	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (znajduje w tekście określone	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (znajduje w tekście określone	rozumie część kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (znajduje w tekście określone	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (znajduje w tekście określone

	w tekście określone informacje) i bezbłędnie • łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu • łączy zdania na podstawie planu lekcji • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • dopasowuje informacje do przeczytanych tekstów • odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu	informacje) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: • łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu • łączy zdania na podstawie planu lekcji • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • dopasowuje informacje do przeczytanych tekstów • odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu	informacje) i na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy: • łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu • łączy zdania na podstawie planu lekcji • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • dopasowuje informacje do przeczytanych tekstów • odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu	informacje) i często popełniając błędy: • łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu • łączy zdania na podstawie planu lekcji • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • dopasowuje informacje do przeczytanych tekstów • odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu	informacje) i z trudnością, popełniając liczne błędy: • łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu • łączy zdania na podstawie planu lekcji • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • dopasowuje informacje do przeczytanych tekstów • odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu
mówienie	bezbłędnie stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • z łatwością przedstawia swoją szkołę • bez trudu pyta i odpowiada na pytania dotyczące planu lekcji • z łatwością wyraża swoją opinię o przedmiotch szkolnych • bez trudu wymienia przybory szkolne • z łatwością wyraża swoje potrzeby • bez trudu przygotowuje pytania do wywiadu i prowadzi go • wyczerpująco opowiada o swojej wymarzonej szkole	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • z łatwością przedstawia swoją szkołę • bez trudu pyta i odpowiada na pytania dotyczące planu lekcji • z łatwością wyraża swoją opinię o przedmiotch szkolnych • bez trudu wymienia przybory szkolne • z łatwością wyraża swoje potrzeby • bez trudu przygotowuje pytania do wywiadu i prowadzi go • wyczerpująco opowiada o swojej wymarzonej szkole	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • przedstawia swoją szkołę • pyta i odpowiada na pytania dotyczące planu lekcji • wyraża swoją opinię o przedmiotch szkolnych • wymienia przybory szkolne • wyraża swoje potrzeby • przygotowuje pytania do wywiadu i prowadzi go • opowiada o swojej wymarzonej szkole	stosuje ograniczony zakres słownictwa oraz struktur gramatycznych, często popełniając błędy zakłócające komunikację: • w kilku słowach przedstawia swoją szkołę • pyta i krótko odpowiada na pytania dotyczące planu lekcji • częściowo wyraża swoją opinię o przedmiotch szkolnych • wymienia niektóre przybory szkolne • częściowo wyraża swoje potrzeby • częściowo przygotowuje pytania do wywiadu i prowadzi go • krótko opowiada o swojej wymarzonej szkole	stosuje bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację: • z trudem przedstawia swoją szkołę • pyta i bardzo krótko odpowiada na pytania dotyczące planu lekcji • z trudem wyraża swoją opinię o przedmiotch szkolnych • wymienia niektóre przybory szkolne • z trudem wyraża swoje potrzeby • z trudem przygotowuje pytania do wywiadu i prowadzi go • bardzo krótko opowiada o swojej wymarzonej szkole
pisanie	bezbłędnie stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych:	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje szeroki zakres	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje zadowalający zakres	stosuje ograniczony zakres słownictwa oraz struktur gramatycznych, często	stosuje bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych, popełniając

	• pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia swoją szkołę, opisuje wyczerpująco klasę i nauczycieli, prezentuje ulubione przedmioty szkolne, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie • pisze wyczerpującą notatkę do prezentacji swojej wymarzonej szkoły • z łatwością uzupełnia plan lekcji • z łatwością uzupełnia tabelę i opisuje swoich nauczycieli • z łatwością przekazuje w języku niemieckim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim • pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia położenie swojej szkoły, opisuje jej wyposażenie i pomieszczenia, wyczerpująco wyraża opinię o przedmiotach szkolnych, opisuje sposób spędzania przerw, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie	słownictwa i struktur gramatycznych: • pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia swoją szkołę, opisuje wyczerpująco klasę i nauczycieli, prezentuje ulubione przedmioty szkolne, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie • pisze wyczerpującą notatkę do prezentacji swojej wymarzonej szkoły • z łatwością uzupełnia plan lekcji • z łatwością uzupełnia tabelę i opisuje swoich nauczycieli • z łatwością przekazuje w języku niemieckim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim • pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia położenie swojej szkoły, opisuje jej wyposażenie i pomieszczenia, wyczerpująco wyraża opinię o przedmiotach szkolnych, opisuje sposób spędzania przerw, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie	słownictwa i struktur gramatycznych: • pisze w większości spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia swoją szkołę, opisuje klasę i nauczycieli, prezentuje ulubione przedmioty szkolne, uwzględniając i rozwijając podane kwestie • pisze notatkę do prezentacji swojej wymarzonej szkoły • uzupełnia plan lekcji • uzupełnia tabelę i opisuje swoich nauczycieli • przekazuje w języku niemieckim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim • pisze w większości spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia położenie swojej szkoły, opisuje jej wyposażenie i pomieszczenia, wyraża opinię o przedmiotach szkolnych, opisuje sposób spędzania przerw, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie	popełniając błędy zakłócające komunikację: • pisze w miejscami logiczny i spójny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia swoją szkołę, opisuje klasę i nauczycieli, prezentuje ulubione przedmioty szkolne, uwzględniając i rozwijając niektóre podane kwestie • pisze krótką notatkę do prezentacji swojej wymarzonej szkoły • częściowo uzupełnia plan lekcji • częściowo uzupełnia tabelę i opisuje swoich nauczycieli • przekazuje w języku niemieckim niektóre podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim • pisze miejscami spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia położenie swojej szkoły, opisuje jej wyposażenie i pomieszczenia, wyraża opinię o przedmiotach szkolnych, opisuje sposób spędzania przerw, uwzględniając i częściowo rozwijając podane kwestie	liczne błędy znacznie zakłócające komunikację: • pisze w dużym stopniu niespójny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia swoją szkołę, opisuje klasę i nauczycieli, prezentuje ulubione przedmioty szkolne, uwzględniając i rozwijając nieliczne podane kwestie • z trudem pisze krótką notatkę do prezentacji swojej wymarzonej szkoły • z trudem uzupełnia plan lekcji • z trudem uzupełnia tabelę i opisuje swoich nauczycieli • przekazuje w języku niemieckim nieliczne podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim • pisze w dużym stopniu niespójny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia położenie swojej szkoły, opisuje jej wyposażenie i pomieszczenia, wyraża opinię o przedmiotach szkolnych, opisuje sposób spędzania przerw, uwzględniając i rozwijając nieliczne podane kwestie
rozwijanie samodzielności	• z łatwością współpracuje w grupie	• z łatwością współpracuje w grupie	• współpracuje w grupie	• niekiedy współpracuje w grupie	• z trudem współpracuje w grupie

	• z łatwością stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty) • posiada podstawową wiedzę o krajach niemieckojęzycznych • z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny	• z łatwością stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty) • posiada podstawową wiedzę o krajach niemieckojęzycznych • z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny	• stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty) • posiada podstawową wiedzę o krajach niemieckojęzycznych • wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny	• czasami stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty) • posiada ograniczoną wiedzę o krajach niemieckojęzycznych • niekiedy wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny	• z trudem stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty) • posiada bardzo ograniczoną wiedzę o krajach niemieckojęzycznych • rzadko wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny
Lektion 7 – Guten Appetit!					
	ocena celująca	**ocena bardzo dobra**	**ocena dobra**	**ocena dostateczna**	**ocena dopuszczająca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
słownictwo	bardzo dobrze zna zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: żywienie (artykuły spożywcze, nazwy potraw, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, ceny produktów), miejsce zamieszkania (meble i wyposażenie kuchni) i bezbłędnie się nim posługuje	bardzo dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: żywienie (artykuły spożywcze, nazwy potraw, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, ceny produktów), miejsce zamieszkania (meble i wyposażenie kuchni) i poprawnie się nim posługuje	dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: żywienie (artykuły spożywcze, nazwy potraw, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, ceny produktów), miejsce zamieszkania (meble i wyposażenie kuchni) i na ogół poprawnie się nim posługuje	częściowo zna podstawowe/bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: żywienie (artykuły spożywcze, nazwy potraw, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, ceny produktów), miejsce zamieszkania (meble i wyposażenie kuchni) i posługuje się nim, często popełniając błędy	słabo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: żywienie (artykuły spożywcze, nazwy potraw, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, ceny produktów), miejsce zamieszkania (meble i wyposażenie kuchni) i posługuje się nim, popełniając liczne błędy
gramatyka	• bardzo dobrze odmienia czasowniki: *essen, mögen, können* i potrafi je poprawnie stosować w praktyce • bardzo dobrze zna i rozróżnia przeczenia *nicht, kein* oraz *nichts* i potrafi	• bardzo dobrze odmienia czasowniki: *essen, mögen, können* i potrafi je poprawnie stosować w praktyce • bardzo dobrze zna i rozróżnia przeczenia *nicht, kein* oraz *nichts* i potrafi	• dobrze odmienia czasowniki: *essen, mögen, können* i potrafi je na ogół poprawnie stosować w praktyce • dobrze zna i rozróżnia przeczenia *nicht, kein* oraz *nichts* i potrafi na ogół	• odmienia czasowniki: *essen, mögen, können*, stosuje je w praktyce, często popełniając błędy • zna i rozróżnia przeczenia *nicht, kein* oraz *nichts*, stosuje je w praktyce, często popełniając błędy	• z trudem odmienia czasowniki: *essen, mögen, können*, stosuje je w praktyce, popełniając liczne błędy • słabo zna i rozróżnia przeczenia *nicht, kein* oraz *nichts*, stosuje je w

	poprawnie stosować je w praktyce • bardzo dobrze zna odpowiedzi z *doch* i poprawnie je stosuje w praktyce • bardzo dobrze zna i poprawnie stosuje przyimek *in, auf, neben* oraz *vor* z celownikiem • bardzo dobrze zna i rozróżnia szyk zdania prosty i przestawny z czasownikiem modalnym	poprawnie stosować je w praktyce • bardzo dobrze zna odpowiedzi z *doch* i poprawnie je stosuje w praktyce • bardzo dobrze zna i poprawnie stosuje przyimek *in, auf, neben* oraz *vor* z celownikiem • bardzo dobrze zna i rozróżnia szyk zdania prosty i przestawny z czasownikiem modalnym	poprawnie stosować je w praktyce • dobrze zna odpowiedzi z *doch* i poprawnie je stosuje w praktyce • dobrze zna i na ogół poprawnie stosuje przyimek *in, auf, neben* oraz *vor* z celownikiem • dobrze zna i rozróżnia szyk zdania prosty i przestawny z czasownikiem modalnym	• częściowo zna odpowiedzi z *doch* i czasami stosuje je w praktyce • zna przyimek *in, auf, neben* oraz *vor* z celownikiem, ale stosuje je w praktyce, często popełniając błędy • częściowo zna i rozróżnia szyk zdania prosty i przestawny z czasownikiem modalnym	praktyce, popełniając liczne błędy • słabo zna odpowiedzi z *doch* i rzadko stosuje je w praktyce • słabo zna przyimek *in, auf, neben* oraz *vor* z celownikiem, stosuje je w praktyce, popełniając liczne błędy • słabo zna i rozróżnia szyk zdania prosty i przestawny z czasownikiem modalnym
zadania na środki językowe	bezbłędnie, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w zdaniach, wybieranie właściwych reakcji do opisanych sytuacji, łączenie pasujących do siebie fragmentów zdań, uzupełnianie dialogów, tłumaczenie fragmentów zdań)	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w zdaniach, wybieranie właściwych reakcji do opisanych sytuacji, łączenie pasujących do siebie fragmentów zdań, uzupełnianie dialogów, tłumaczenie fragmentów zdań)	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w zdaniach, wybieranie właściwych reakcji do opisanych sytuacji, łączenie pasujących do siebie fragmentów zdań, uzupełnianie dialogów, tłumaczenie fragmentów zdań)	często popełniając błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w zdaniach, wybieranie właściwych reakcji do opisanych sytuacji, łączenie pasujących do siebie fragmentów zdań, uzupełnianie dialogów, tłumaczenie fragmentów zdań)	popełniając liczne błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w zdaniach, wybieranie właściwych reakcji do opisanych sytuacji, łączenie pasujących do siebie fragmentów zdań, uzupełnianie dialogów, tłumaczenie fragmentów zdań)
słuchanie	rozumie wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (określa główną myśl tekstu; znajduje w tekście określone informacje) bezbłędnie: • zaznacza usłyszane informacje • układa zdania we właściwej kolejności • dopasowuje informacje do osób lub ilustracji • sprawdza poprawność rozwiązania	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (określa główną myśl tekstu; znajduje w tekście określone informacje) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: • zaznacza usłyszane informacje • układa zdania we właściwej kolejności • dopasowuje informacje do osób lub ilustracji	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (określa główną myśl tekstu; znajduje w tekście określone informacje) i na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy: • zaznacza usłyszane informacje • układa zdania we właściwej kolejności • dopasowuje informacje do osób lub ilustracji • sprawdza poprawność rozwiązania	rozumie część kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (określa główną myśl tekstu; znajduje w tekście określone informacje) i często popełniając błędy: • zaznacza usłyszane informacje • układa zdania we właściwej kolejności • dopasowuje informacje do osób lub ilustracji • sprawdza poprawność rozwiązania	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (określa główną myśl tekstu; znajduje w tekście określone informacje) i z trudnością, popełniając liczne błędy: • zaznacza usłyszane informacje • układa zdania we właściwej kolejności • dopasowuje informacje do osób lub ilustracji • sprawdza poprawność rozwiązania

	• uzupełnia brakujące informacje w tabeli • zaznacza melodię zdania i akcent zdaniowy	• sprawdza poprawność rozwiązania • uzupełnia brakujące informacje w tabeli • zaznacza melodię zdania i akcent zdaniowy	• uzupełnia brakujące informacje w tabeli • zaznacza melodię zdania i akcent zdaniowy	• uzupełnia brakujące informacje w tabeli • zaznacza melodię zdania i akcent zdaniowy	• uzupełnia brakujące informacje w tabeli • zaznacza melodię zdania i akcent zdaniowy
czytanie	rozumie wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa intencje autora tekstu, znajduje w tekście określone informacje) i bezbłędnie: • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • dopasowuje informacje do zdjęć • dopasowuje teksty ogłoszeń do odpowiednich sytuacji • łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu • uzupełnia zdania wyszukanymi w tekście informacjami • uzupełnia tekst brakującymi zdaniami	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa intencje autora tekstu, znajduje w tekście określone informacje) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • dopasowuje informacje do zdjęć • dopasowuje teksty ogłoszeń do odpowiednich sytuacji • łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu • uzupełnia zdania wyszukanymi w tekście informacjami • uzupełnia tekst brakującymi zdaniami	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa intencje autora tekstu, znajduje w tekście określone informacje) i na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy: • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • dopasowuje informacje do zdjęć • dopasowuje teksty ogłoszeń do odpowiednich sytuacji • łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu • uzupełnia zdania wyszukanymi w tekście informacjami • uzupełnia tekst brakującymi zdaniami	rozumie część kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa intencje autora tekstu, znajduje w tekście określone informacje) i często popełniając błędy: • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • dopasowuje informacje do zdjęć • dopasowuje teksty ogłoszeń do odpowiednich sytuacji • łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu • uzupełnia zdania wyszukanymi w tekście informacjami • uzupełnia tekst brakującymi zdaniami	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa intencje autora tekstu, znajduje w tekście określone informacje) i z trudnością, popełniając liczne błędy: • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • dopasowuje informacje do zdjęć • dopasowuje teksty ogłoszeń do odpowiednich sytuacji • łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu • uzupełnia zdania wyszukanymi w tekście informacjami • uzupełnia tekst brakującymi zdaniami
mówienie	bezbłędnie stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • z łatwością nazywa produkty spożywcze, potrawy, • z łatwością wyraża preferencje • z łatwością proponuje, przyjmuje lub odrzuca propozycje	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • z łatwością nazywa produkty spożywcze, potrawy, • z łatwością wyraża preferencje	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • nazywa produkty spożywcze, potrawy, • wyraża preferencje • proponuje, przyjmuje lub odrzuca propozycje	stosuje ograniczony zakres słownictwa oraz struktur gramatycznych, często popełniając błędy zakłócające komunikację: • nazywa niektóre produkty spożywcze, potrawy, • częściowo wyraża preferencje • częściowo proponuje, przyjmuje lub odrzuca propozycje	stosuje bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację: • nazywa nieliczne produkty spożywcze, potrawy, • z trudem wyraża preferencje • z trudem proponuje, przyjmuje lub odrzuca propozycje

	• pyta i wyczerpująco odpowiada na pytania dotyczące upodobań i nawyków żywieniowych • bez problemu wskazuje miejsca położenia produktów • z łatwością nazywa meble i urządzenia w kuchni • bez trudu odgrywa dialog, korzystając z karty dań • z łatwością przekazuje w języku niemieckim informacje sformułowane w języku polskim	• z łatwością proponuje, przyjmuje lub odrzuca propozycje • pyta i wyczerpująco odpowiada na pytania dotyczące upodobań i nawyków żywieniowych • bez problemu wskazuje miejsca położenia produktów • z łatwością nazywa meble i urządzenia w kuchni • bez trudu odgrywa dialog, korzystając z karty dań • z łatwością przekazuje w języku niemieckim informacje sformułowane w języku polskim	• pyta i odpowiada na pytania dotyczące upodobań i nawyków żywieniowych • wskazuje miejsca położenia produktów • nazywa meble i urządzenia w kuchni • odgrywa dialog, korzystając z karty dań • przekazuje w języku niemieckim informacje sformułowane w języku polskim	• pyta i w kilku słowach odpowiada na pytania dotyczące upodobań i nawyków żywieniowych • częściowo wskazuje miejsca położenia produktów • nazywa niektóre meble i urządzenia w kuchni • krótko odgrywa dialog, korzystając z karty dań • częściowo przekazuje w języku niemieckim informacje sformułowane w języku polskim	• pyta i bardzo krótko odpowiada na pytania dotyczące upodobań i nawyków żywieniowych • z trudem wskazuje miejsca położenia produktów • nazywa nieliczne meble i urządzenia w kuchni • z trudem odgrywa dialog, korzystając z karty dań • z trudem przekazuje w języku niemieckim informacje sformułowane w języku polskim
pisanie	bezbłędnie stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje o szkolnej stołówce i potrawach w niej serwowanych, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie • z łatwością opisuje swoje ulubione i nielubiane potrawy • pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje o ofercie kulinarnej szkolnej stołówki oraz o wybranych lokalach w mieście, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje o szkolnej stołówce i potrawach w niej serwowanych, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie • z łatwością opisuje swoje ulubione i nielubiane potrawy • pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje o ofercie kulinarnej szkolnej stołówki oraz o wybranych	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • pisze w większości spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje o szkolnej stołówce i potrawach w niej serwowanych, uwzględniając i rozwijając podane kwestie • opisuje swoje ulubione i nielubiane potrawy • pisze w większości spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje o ofercie kulinarnej szkolnej stołówki oraz o wybranych lokalach w mieście,	stosuje ograniczony zakres słownictwa oraz struktur gramatycznych, często popełniając błędy zakłócające komunikację: • pisze miejscami spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje o szkolnej stołówce i potrawach w niej serwowanych, częściowo uwzględniając i rozwijając podane kwestie • częściowo opisuje swoje ulubione i nielubiane potrawy • pisze miejscami spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym krótko informuje o ofercie kulinarnej szkolnej stołówki oraz o wybranych lokalach w mieście,	stosuje bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację: • pisze w dużym stopniu niespójny i chaotyczny tekst w formie e-maila, w którym informuje o szkolnej stołówce i potrawach w niej serwowanych, z trudem uwzględniając i rozwijając podane kwestie • tworzy krótką, ale w dużym stopniu niespójną wypowiedź, w której opisuje swoje ulubione i nielubiane potrawy • pisze w dużym stopniu niespójny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia niektóre

		lokalach w mieście, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie	uwzględniając i rozwijając podane kwestie	częściowo uwzględniając i rozwijając podane kwestie	informacje o ofercie kulinarnej szkolnej stołówki oraz o wybranych lokalach w mieście, uwzględniając i rozwijając niektóre kwestie
rozwijanie samodzielności	• z łatwością współpracuje w grupie • z łatwością stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty) • posiada podstawową wiedzę o krajach niemieckojęzycznych • z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny	• z łatwością współpracuje w grupie • z łatwością stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty) • posiada podstawową wiedzę o krajach niemieckojęzycznych • z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny	• współpracuje w grupie • stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty) • posiada podstawową wiedzę o krajach niemieckojęzycznych • wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny	• niekiedy współpracuje w grupie • czasami stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty) • posiada niewielką wiedzę o krajach niemieckojęzycznych • częściowo wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny	• z trudem współpracuje w grupie • z trudem stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty) • posiada ograniczoną wiedzę o krajach niemieckojęzycznych • z trudem wykorzystuje techniki pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny
Lektion 8 – Wo genau					
	ocena celująca	**ocena bardzo dobra**	**ocena dobra**	**ocena dostateczna**	**ocena dopuszczająca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
słownictwo	bardzo dobrze zna zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: miejsce zamieszkania (dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, miejsca i instytucje w mieście), życie prywatne (formy spędzania wolnego czasu, czynności dnia codziennego), zakupy i usługi (rodzaje sklepów, korzystanie z usług) i bezbłędnie się nim posługuje	bardzo dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: miejsce zamieszkania (dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, miejsca i instytucje w mieście), życie prywatne (formy spędzania wolnego czasu, czynności dnia codziennego), zakupy i usługi (rodzaje sklepów, korzystanie z	dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: miejsce zamieszkania (dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, miejsca i instytucje w mieście), życie prywatne (formy spędzania wolnego czasu, czynności dnia codziennego), zakupy i usługi (rodzaje sklepów, korzystanie z	częściowo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: miejsce zamieszkania (dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, miejsca i instytucje w mieście), życie prywatne (formy spędzania wolnego czasu, czynności dnia codziennego), zakupy i usługi (rodzaje sklepów, korzystanie z	słabo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: miejsce zamieszkania (dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, miejsca i instytucje w mieście), życie prywatne (formy spędzania wolnego czasu, czynności dnia codziennego), zakupy i usługi (rodzaje sklepów, korzystanie z

		usług) i poprawnie się nim posługuje	usług) i na ogół poprawnie się nim posługuje	usług) i posługuje się nim, często popełniając błędy	usług) i posługuje się nim, popełniając liczne błędy
gramatyka	• bardzo dobrze zna odmianę czasowników *können, wissen, waschen, treffen* i biegle stosuje je w praktyce • bardzo dobrze zna odmianę w czasie *Präteritum* czasowników *sein* i *haben* i potrafi poprawnie stosować je w praktyce • bardzo dobrze zna i poprawnie stosuje przyimki *in, auf, neben* oraz *vor* z celownikiem • bardzo dobrze zna i poprawnie stosuje przyimek *in* z celownikiem i biernikiem • bardzo dobrze zna i poprawnie stosuje konstrukcję *zu* + bezokolicznik • bardzo dobrze zna spójnik *denn* i poprawnie go stosuje	• bardzo dobrze zna odmianę czasowników *können, wissen, waschen, treffen* i poprawnie stosuje je w praktyce • bardzo dobrze zna odmianę w czasie *Präteritum* czasowników *sein* i *haben* i potrafi poprawnie stosować je w praktyce • bardzo dobrze zna i poprawnie stosuje przyimki *in, auf, neben* oraz *vor* z celownikiem • bardzo dobrze zna i poprawnie stosuje przyimek *in* z celownikiem i biernikiem • bardzo dobrze zna i poprawnie stosuje konstrukcję *zu* + bezokolicznik • bardzo dobrze zna spójnik *denn* i poprawnie go stosuje	• dobrze zna odmianę czasowników *können, wissen, waschen, treffen* i potrafi na ogół poprawnie je stosować w praktyce • dobrze zna odmianę w czasie *Präteritum* czasowników *sein* i *haben* i potrafi na ogół poprawnie stosować je w praktyce • dobrze zna i na ogół poprawnie stosuje przyimki *in, auf, neben* oraz *vor* z celownikiem • dobrze zna i na ogół poprawnie stosuje przyimek *in* z celownikiem i biernikiem • dobrze zna konstrukcję *zu* + bezokolicznik i potrafi ją na ogół poprawnie stosować w praktyce • dobrze zna spójnik *denn* i poprawnie stosuje go w praktyce	• zna odmianę czasowników *können, wissen, waschen, treffen*, stosuje je w praktyce, często popełniając błędy • zna odmianę w czasie *Präteritum* czasowników *sein* i *haben*, stosuje je w praktyce, często popełniając błędy • zna i stosuje przyimki *in, auf, neben* oraz *vor* z celownikiem często popełniając błędy • zna przyimki *in, auf, neben* oraz *vor* z celownikiem, stosuje je, często popełniając błędy • zna przyimek *in* z celownikiem i biernikiem, stosuje go, często popełniając błędy • zna konstrukcję *zu* + bezokolicznik, stosuje ją w praktyce, często popełniając błędy • zna spójnik *denn*, stosuje go w praktyce, często popełniając błędy	• słabo zna odmianę czasowników *können, wissen, waschen, treffen,* stosuje je w praktyce, popełniając liczne błędy • słabo zna odmianę w czasie *Präteritum* czasowników *sein* i *haben*, stosuje je w praktyce, popełniając liczne błędy • słabo zna przyimki *in, auf, neben* oraz *vor* z celownikiem, stosuje je, popełniając liczne błędy • słabo zna przyimek *in* z celownikiem i biernikiem, stosuje go, popełniając liczne błędy • słabo zna konstrukcję *zu* + bezokolicznik, stosuje ją w praktyce, popełniając liczne błędy • zna spójnik *denn*, stosuje go w praktyce, popełniając liczne błędy
zadania na środki językowe	bezbłędnie rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w dialogach, uzupełnianie luk w tekście na podstawie ilustracji, dopasowanie reakcji do sytuacji)	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w dialogach, uzupełnianie luk w tekście na podstawie ilustracji, dopasowanie reakcji do sytuacji)	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w dialogach, uzupełnianie luk w tekście na podstawie ilustracji, dopasowanie reakcji do sytuacji)	często popełniając błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w dialogach, uzupełnianie luk w tekście na podstawie ilustracji, dopasowanie reakcji do sytuacji)	popełniając liczne błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w dialogach, uzupełnianie luk w tekście na podstawie ilustracji, dopasowanie reakcji do sytuacji)

słuchanie	rozumie wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) i bezbłędnie • zaznacza właściwą kolejność w usłyszanej rozmowie telefonicznej • sprawdza słuszność swoich przypuszczeń • uzupełnia brakujące informacje w tekście • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • zaznacza melodię zdania pytającego • kontroluje poprawność wykonanego zadania	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: • zaznacza właściwą kolejność w usłyszanej rozmowie telefonicznej • sprawdza słuszność swoich przypuszczeń • uzupełnia brakujące informacje w tekście • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • zaznacza melodię zdania pytającego • kontroluje poprawność wykonanego zadania	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) i na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy: • zaznacza właściwą kolejność w usłyszanej rozmowie telefonicznej • sprawdza słuszność swoich przypuszczeń • uzupełnia brakujące informacje w tekście • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • zaznacza melodię zdania pytającego • kontroluje poprawność wykonanego zadania	rozumie część kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) i często popełniając błędy: • zaznacza właściwą kolejność w usłyszanej rozmowie telefonicznej • sprawdza słuszność swoich przypuszczeń • uzupełnia brakujące informacje w tekście • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • zaznacza melodię zdania pytającego • kontroluje poprawność wykonanego zadania	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje)i z trudnością, popełniając liczne błędy: • zaznacza właściwą kolejność w usłyszanej rozmowie telefonicznej • sprawdza słuszność swoich przypuszczeń • uzupełnia brakujące informacje w tekście • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • zaznacza melodię zdania pytającego • kontroluje poprawność wykonanego zadania
czytanie	rozumie wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu)i bezbłędnie • odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu • określa położenie instytucji na podstawie planu miasta • zaznacza właściwą odpowiedź z podanych możliwości • uzupełnia brakujące informacje w tabeli	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: • odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu • określa położenie instytucji na podstawie planu miasta • zaznacza właściwą odpowiedź z podanych możliwości • uzupełnia brakujące informacje w tabeli	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy: • odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu • określa położenie instytucji na podstawie planu miasta • zaznacza właściwą odpowiedź z podanych możliwości • uzupełnia brakujące informacje w tabeli	rozumie część kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i często popełniając błędy: • odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu • określa położenie instytucji na podstawie planu miasta • zaznacza właściwą odpowiedź z podanych możliwości • uzupełnia brakujące informacje w tabeli	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i z trudnością, popełniając liczne błędy: • odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu • określa położenie instytucji na podstawie planu miasta • zaznacza właściwą odpowiedź z podanych możliwości • uzupełnia brakujące informacje w tabeli

mówienie	bezbłędnie stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • z łatwością nazywa pomieszczenia w domu i meble oraz pyta o nie • z łatwością określa położenie mebli w domu • bez trudu pyta o położenie instytucji w mieście, udziela odpowiedzi na takie pytania • bez trudu formułuje przypuszczenia • z łatwością opisuje czynności dnia codziennego • z łatwością określa położenie instytucji na podstawie planu miasta • z łatwością przyjmuje i odrzuca propozycje • z łatwością opowiada o miejscach spotkań z przyjaciółmi • z łatwością rozmawia na podstawie danych z statystyki	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • z łatwością nazywa pomieszczenia w domu i meble oraz pyta o nie • z łatwością określa położenie mebli w domu • bez trudu pyta o położenie instytucji w mieście, udziela odpowiedzi na takie pytania • bez trudu formułuje przypuszczenia • z łatwością opisuje czynności dnia codziennego • z łatwością określa położenie instytucji na podstawie planu miasta • z łatwością przyjmuje i odrzuca propozycje • z łatwością opowiada o miejscach spotkań z przyjaciółmi • z łatwością rozmawia na podstawie danych z statystyki	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • nazywa pomieszczenia w domu i meble oraz pyta o nie • określa położenie mebli w domu • pyta o położenie instytucji w mieście, udziela odpowiedzi na takie pytania • formułuje przypuszczenia • opisuje czynności dnia codziennego • określa położenie instytucji na podstawie planu miasta • przyjmuje i odrzuca propozycje • opowiada o miejscach spotkań z przyjaciółmi • rozmawia na podstawie danych z statystyki	stosuje ograniczony zakres słownictwa oraz struktur gramatycznych, często popełniając błędy zakłócające komunikację: • nazywa niektóre pomieszczenia w domu i meble oraz pyta o nie • częściowo określa położenie mebli w domu • częściowo pyta o położenie instytucji w mieście, udziela odpowiedzi na takie pytania • częściowo formułuje przypuszczenia, • w kilku słowach opisuje czynności dnia codziennego • częściowo określa położenie instytucji na podstawie planu miasta • częściowo potrafi przyjąć i odrzucić propozycje • krótko opowiada o miejscach spotkań z przyjaciółmi • krótko rozmawia na podstawie danych z statystyki	stosuje bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację: • nazywa nieliczne pomieszczenia w domu i meble oraz pyta o nie • z trudem określa położenie mebli w domu • z trudem pyta o położenie instytucji w mieście, udziela odpowiedzi na takie pytania • z trudem formułuje przypuszczenia • opisuje krótko czynności dnia codziennego • z trudem określa położenie instytucji na podstawie planu miasta • w niewielkim stoponiu potrafi przyjąć i odrzucić propozycje • opowiada w kilku słowach o miejscach spotkań z przyjaciółmi • rozmawia na podstawie niektórych danych z statystyki
pisanie	bezbłędnie stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • z łatwością opisuje swoje mieszkanie • pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym opisuje swoje miasto, wymienia, co się w nim znajduje, pisze, czy	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy nie zakłócające komunikacji, stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • z łatwością opisuje swoje mieszkanie • pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • opisuje swoje mieszkanie • pisze spójny i w większości logiczny tekst w formie e-maila, w którym opisuje	stosuje ograniczony zakres słownictwa oraz struktur gramatycznych, często popełniając błędy zakłócające komunikację: • częściowo opisuje swoje mieszkanie • pisze miejscami spójny i logiczny tekst	stosuje bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację: • z trudem opisuje swoje mieszkanie • pisze w dużym stopniu niespójny tekst

	chętnie w nim mieszka, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie • pisze spójny i logiczny tekst o centrum handlowym w swojej okolicy • z łatwością przekazuje w języku niemieckim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim • pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym wymienia ciekawe miejsca w swoim mieście, opisuje ulubione miejsce i swoje miejsce zamieszkania, proponuje sposób spędzenia wspólnie czasu, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie	którym opisuje swoje miasto, wymienia, co się w nim znajduje, pisze, czy chętnie w nim mieszka, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie • pisze spójny i logiczny tekst o centrum handlowym w swojej okolicy • z łatwością przekazuje w języku niemieckim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim • pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym wymienia ciekawe miejsca w swoim mieście, opisuje ulubione miejsce i swoje miejsce zamieszkania, proponuje sposób spędzenia wspólnie czasu, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie	swoje miasto, wymienia, co się w nim znajduje, pisze, czy chętnie w nim mieszka, uwzględniając i rozwijając podane kwestie • pisze w większości spójny i logiczny tekst o centrum handlowym w swojej okolicy • przekazuje w języku niemieckim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim • pisze w większości spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym wymienia ciekawe miejsca w swoim mieście, opisuje ulubione miejsce i swoje miejsce zamieszkania, proponuje sposób spędzenia wspólnie czasu, uwzględniając i rozwijając podane kwestie	w formie e-maila, w którym opisuje swoje miasto, wymienia, co się w nim znajduje, pisze, czy chętnie w nim mieszka, uwzględniając i krótko rozwijając podane kwestie • pisze miejscami spójny i logiczny tekst o centrum handlowym w swojej okolicy • częściowo przekazuje w języku niemieckim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim • pisze miejscami spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym wymienia ciekawe miejsca w swoim mieście, opisuje ulubione miejsce i swoje miejsce zamieszkania, proponuje sposób spędzenia wspólnie czasu, uwzględniając i krótko rozwijając podane kwestie	w formie e-maila, w którym opisuje swoje miasto, wymienia, co się w nim znajduje, pisze, czy chętnie w nim mieszka, uwzględniając i rozwijając niektóre podane kwestie • pisze w dużym stopniu niespójny tekst o centrum handlowym w swojej okolicy • przekazuje w języku niemieckim niektóre podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim • pisze w dużym stopniu niespójny tekst w formie e-maila, w którym wymienia ciekawe miejsca w swoim mieście, opisuje ulubione miejsce i swoje miejsce zamieszkania, proponuje sposób spędzenia wspólnie czasu. uwzględniając i rozwijając niektóre podane kwestie

rozwijanie samodzielności	• z łatwością współpracuje w grupie • z łatwością stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty) • posiada podstawową wiedzę o krajach niemieckojęzycznych • z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny	• z łatwością współpracuje w grupie • z łatwością stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty) • posiada podstawową wiedzę o krajach niemieckojęzycznych • z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny	• współpracuje w grupie • stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty) • posiada podstawową wiedzę o krajach niemieckojęzycznych • wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny	• niekiedy współpracuje w grupie • niekiedy stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty) • posiada niewielką wiedzę o krajach niemieckojęzycznych • słabo wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny	• z trudem współpracuje w grupie • z trudem stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty) • posiada ograniczoną wiedzę o krajach niemieckojęzycznych • z trudem wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny
Letion 9 – So sieht mein Tag aus					
	ocena celująca	**ocena bardzo dobra**	**ocena dobra**	**ocena dostateczna**	**ocena dopuszczająca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
słownictwo	bardzo dobrze zna zaawansowane słownictwo w zakresie tematu: życie prywatne (czynności dnia codziennego, określenia czasu, formy spędzania czasu wolnego, obowiązki domowe) i bezbłędnie się nim posługuje	bardzo dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematu: życie prywatne (czynności dnia codziennego, określenia czasu, formy spędzania czasu wolnego, obowiązki domowe) i poprawnie się nim posługuje	dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematu: życie prywatne (czynności dnia codziennego, określenia czasu, formy spędzania czasu wolnego, obowiązki domowe) i na ogół poprawnie się nim posługuje	częściowo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematu: życie prywatne (czynności dnia codziennego, określenia czasu, formy spędzania czasu wolnego, obowiązki domowe) i posługuje się nim, często popełniając błędy	słabo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematu: życie prywatne (czynności dnia codziennego, określenia czasu, formy spędzania czasu wolnego, obowiązki domowe) i posługuje się nim, popełniając liczne błędy
gramatyka	• bardzo dobrze zna odmianę czasowników rozdzielnie złożonych, np. *anrufen, anfangen, fernsehen, zurückkommen*, i biegle stosuje je w praktyce • bardzo dobrze zna odmianę i znaczenie czasownika modalnego	• bardzo dobrze zna odmianę czasowników rozdzielnie złożonych, np. *anrufen, anfangen, fernsehen, zurückkommen*, i poprawnie stosuje je w praktyce • bardzo dobrze zna odmianę i znaczenie czasownika modalnego	• dobrze zna odmianę czasowników rozdzielnie złożonych, np. *anrufen, anfangen, fernsehen, zurückkommen*, i na ogół poprawnie stosuje je w praktyce • dobrze zna odmianę i znaczenie czasownika modalnego *müssen* i na	• zna odmianę czasowników rozdzielnie złożonych, np. *anrufen, anfangen, fernsehen, zurückkommen*, i częściowo poprawnie stosuje je w praktyce • słabo zna odmianę i znaczenie czasownika modalnego *müssen* i	• słabo zna odmianę czasowników rozdzielnie złożonych, np. *anrufen, anfangen, fernsehen, zurückkommen*, i popełniając liczne błędy, stosuje je w praktyce • bardzo słabo zna odmianę i znaczenie czasownika modalnego *müssen* i

	müssen i poprawnie stosuje go w praktyce • bardzo dobrze zna i poprawnie stosuje spójnik *wenn* w zdaniach, rozróżnia szyk zdania podrzędnego • bardzo dobrze zna i poprawnie stosuje przysłówki częstotliwości od nazw pór dnia i dni tygodnia • biegle stosuje zwroty *zu Hause* i *nach Hause*	*müssen* i poprawnie stosuje go w praktyce • bardzo dobrze zna i poprawnie stosuje spójnik *wenn* w zdaniach, rozróżnia szyk zdania podrzędnego • bardzo dobrze zna i poprawnie stosuje przysłówki częstotliwości od nazw pór dnia i dni tygodnia • poprawnie stosuje zwroty *zu Hause* i *nach Hause*	ogół poprawnie stosuje go w praktyce • dobrze zna i na ogół poprawnie stosuje spójnik *wenn* w zdaniach, rozróżnia szyk zdania podrzędnego • dobrze zna i na ogół poprawnie stosuje przysłówki częstotliwości od nazw pór dnia i dni tygodnia • na ogół poprawnie stosuje zwroty *zu Hause* i *nach Hause*	częściowo poprawnie stosuje go w praktyce • zna i popełniając błędy, stosuje spójnik *wenn* w zdaniach, częściowo rozróżnia szyk zdania podrzędnego • słabo zna i nie zawsze poprawnie stosuje przysłówki częstotliwości od nazw pór dnia i dni tygodnia • częściowo poprawnie stosuje zwroty *zu Hause* i *nach Hause*	popełniając liczne błędy, stosuje go w praktyce • słabo zna i popełniając liczne błędy, stosuje spójnik *wenn* w zdaniach, częściowo rozróżnia szyk zdania podrzędnego • bardzo słabo zna i rzadko poprawnie stosuje przysłówki częstotliwości od nazw pór dnia i dni tygodnia • popełniając liczne błędy, stosuje zwroty *zu Hause* i *nach Hause*
zadania na środki językowe	bezbłędnie rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (dopasowanie reakcji do sytuacji, uzupełnianie dialogów, uzupełnianie luk w tekście, wybieranie odpowiednich zwrotów z podanych)	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (dopasowanie reakcji do sytuacji, uzupełnianie dialogów, uzupełnianie luk w tekście, wybieranie odpowiednich zwrotów z podanych)	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (dopasowanie reakcji do sytuacji, uzupełnianie dialogów, uzupełnianie luk w tekście, wybieranie odpowiednich zwrotów z podanych)	często popełniając błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (dopasowanie reakcji do sytuacji, uzupełnianie dialogów, uzupełnianie luk w tekście, wybieranie odpowiednich zwrotów z podanych)	popełniając liczne błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (dopasowanie reakcji do sytuacji, uzupełnianie dialogów, uzupełnianie luk w tekście, wybieranie odpowiednich zwrotów z podanych)
słuchanie	kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) i bezbłędnie • uzupełnia brakujące informacje w tabeli • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • sprawdza poprawność rozwiązania zadania • wskazuje zdania prawdziwe i fałszywe	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: • uzupełnia brakujące informacje w tabeli • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • sprawdza poprawność rozwiązania zadania	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: • uzupełnia brakujące informacje w tabeli • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • sprawdza poprawność rozwiązania zadania	rozumie część kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) i popełniając błędy: • uzupełnia brakujące informacje w tabeli • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • sprawdza poprawność rozwiązania zadania	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje)i z trudnością, popełniając liczne błędy: • uzupełnia brakujące informacje w tabeli • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • sprawdza poprawność rozwiązania zadania

	• odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu • uzupełnia brakujące informacje w zdaniach	• wskazuje zdania prawdziwe i fałszywe • odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu • uzupełnia brakujące informacje w zdaniach	• wskazuje zdania prawdziwe i fałszywe • odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu • uzupełnia brakujące informacje w zdaniach	• wskazuje zdania prawdziwe i fałszywe • odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu • uzupełnia brakujące informacje w zdaniach	• wskazuje zdania prawdziwe i fałszywe • odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu • uzupełnia brakujące informacje w zdaniach
czytanie	rozumie wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa intencję autora tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i bezbłędnie: • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu • dopasowuje zdania do fragmentów tekstu • robi notatki na podstawie przeczytanego tekstu, uzupełnia informacje	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa intencję autora tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu • dopasowuje zdania do fragmentów tekstu • robi notatki na podstawie przeczytanego tekstu, uzupełnia informacje	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa intencję autora tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu • dopasowuje zdania do fragmentów tekstu • robi notatki na podstawie przeczytanego tekstu, uzupełnia informacje	rozumie część kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa intencję autora tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i popełniając błędy: • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu • dopasowuje zdania do fragmentów tekstu • robi notatki na podstawie przeczytanego tekstu, uzupełnia informacje	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa intencję autora tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i z trudnością, popełniając liczne błędy: • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu • dopasowuje zdania do fragmentów tekstu • robi notatki na podstawie przeczytanego tekstu, uzupełnia informacje
mówienie	bezbłędnie, stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • z łatwością nazywa czynności dnia codziennego • bez trudu określa czas zegarowy • wyczerpująco opisuje swój dzień • z łatwością relacjonuje dzień innych osób • bez trudu wymienia swoje i innych obowiązki domowe	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy nie zakłócające komunikacji, stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • z łatwością nazywa czynności dnia codziennego • bez trudu określa czas zegarowy • wyczerpująco opisuje swój dzień	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • nazywa czynności dnia codziennego • określa czas zegarowy • opisuje swój dzień • relacjonuje dzień innych osób • wymienia swoje i innych obowiązki domowe	stosuje ograniczony zakres słownictwa oraz struktur gramatycznych, często popełniając błędy zakłócające komunikację: • częściowo nazywa czynności dnia codziennego • częściowo określa czas zegarowy • w kilku zdaniach opisuje swój dzień • częściowo relacjonuje dzień innych osób	stosuje bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację: • nazywa niektóreczynności dnia codziennego • z trudem określa czas zegarowy • bardzo krótko opisuje swój dzień • krótko relacjonuje dzień innych osób

	• z łatwością prowadzi diologi • bez trudu udziela informacji i je uzyskuje • z łatwością wyraża emocje z łatwością prowadzi wywiad o przebiegu dnia i prezentuje jego wyniki w klasie	• z łatwością relacjonuje dzień innych osób • bez trudu wymiena swoje i innych obowiązki domowe • z łatwością prowadzi diologi • bez trudu udziela informacji i je uzyskuje • z łatwością wyraża emocje • z łatwością prowadzi wywiad o przebiegu dnia i prezentuje jego wyniki w klasie	• prowadzi diologi • udziela informacji i je uzyskuje • wyraża emocje • prowadzi wywiad o przebiegu dnia i prezentuje jego wyniki w klasie	• wymiena niektóre swoje i innych obowiązki domowe • prowadzi diologi • częściowo udziela informacji i je uzyskuje • częściowo wyraża emocje • prowadzi wywiad o przebiegu dnia i prezentuje krótko jego wyniki w klasie	• wymiena nieliczne swoje i innych obowiązki domowe • prowadzi diologi • z trudem udziela informacji i je uzyskuje • z trudem wyraża emocje • z trudem prowadzi wywiad o przebiegu dnia i prezentuje jego wyniki w klasie
pisanie	biegle stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • bez trudu odpowiada na pytania • tworzy spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym wymienia swoje obowiązki domowe, wyraża o nich opinię, opisuje ulubioną porę dnia i wyjaśnia, co sprawia, że dzień jest idealny, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie • tworzy spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje o swoim typowym dniu, wymienia swoje obowiązki domowe i przedstawia swój idealny dzień lub weekend, uwzględniając i i szczegółowo rozwijając podane kwestie bez trudu tworzy krótki tekst opisujący pechowy	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy nie zakłócające komunikacji, stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • bez trudu odpowiada na pytania • tworzy spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym wymienia swoje obowiązki domowe, wyraża o nich opinię, opisuje ulubioną porę dnia i wyjaśnia, co sprawia, że dzień jest idealny, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie • tworzy spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje o swoim typowym dniu, wymienia swoje obowiązki domowe i przedstawia swój idealny dzień lub weekend, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • odpowiada na pytania • tworzy w większości spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym wymienia swoje obowiązki domowe, wyraża o nich opinię, opisuje ulubioną porę dnia i wyjaśnia, co sprawia, że dzień jest idealny, uwzględniając i i rozwijając podane kwestie • tworzy w większości spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje o swoim typowym dniu, wymienia swoje obowiązki domowe i przedstawia swój idealny dzień lub weekend, uwzględniając i rozwijając podane kwestie • tworzy krótki tekst opisujący pechowy dzień,	stosuje ograniczony zakres słownictwa oraz struktur gramatycznych, często popełniając błędy zakłócające komunikację: • odpowiada krótko na pytania • tworzy miejscami spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym wymienia swoje obowiązki domowe, wyraża o nich opinię, opisuje ulubioną porę dnia i wyjaśnia, co sprawia, że dzień jest idealny, częściowo uwzględniając i rozwijając podane kwestie • tworzy miejscami spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje o swoim typowym dniu, wymienia swoje obowiązki domowe i przedstawia swój idealny dzień lub weekend, częściowo uwzględniając i rozwijając podane kwestie • tworzy miejscami spójny i logiczne tekst opisujący	stosuje bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację: • odpowiada krótko na niektóre pytania • tworzy miejscami niespójny i nielogiczny tekst w formie e-maila, w którym wymienia swoje obowiązki domowe, wyraża o nich opinię, opisuje ulubioną porę dnia i wyjaśnia, co sprawia, że dzień jest idealny, uwzględniając i rozwijając niektóre podane kwestie • tworzy niespójny tekst w formie e-maila, w którym informuje o swoim typowym dniu, wymienia swoje obowiązki domowe i przedstawia swój idealny dzień lub weekend, uwzględniając i rozwijając niektóre podane kwestie • z trudem tworzy krótki tekst opisujący pechowy

	dzień, wykorzystując zdania z *wenn*	• bez trudu tworzy krótki tekst opisujący pechowy dzień, wykorzystując zdania z *wenn*	wykorzystując zdania z *wenn*	pechowy dzień, wykorzystując zdania z *wenn*	dzień, wykorzystując zdania z *wenn*
rozwijanie samodzielności	• z łatwością współpracuje w grupie • z łatwością korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim (media) • posiada rozwiniętą świadomość językową • z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) • bez trudu dokonuje samooceny	• z łatwością współpracuje w grupie • z łatwością korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim (media) • posiada rozwiniętą świadomość językową • z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) • bez trudu dokonuje samooceny	• współpracuje w grupie • korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim (media) • posiada świadomość językową • wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) • dokonuje samooceny	• niekiedy współpracuje w grupie • niekiedy korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim (media) • posiada ograniczoną świadomość językową • niekiedy wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) • niekiedy dokonuje samooceny	• z trudem współpracuje w grupie • z trudem korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim (media) • posiada bardzo ograniczoną świadomość językową • z trudem wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) • z trudem dokonuje samooceny
Lektion 10 - Alltagssituationen					
	ocena celująca	**ocena bardzo dobra**	**ocena dobra**	**ocena dostateczna**	**ocena dopuszczająca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
słownictwo	bardzo dobrze zna zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: sport (dyscypliny sportu, obiekty sportowe, uprawianie sportu), podróżowanie i turystyka (środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, pytanie o drogę, zasady ruchu drogowego), życie prywatne (problemy dnia codziennego, czynności dnia codziennego) i poprawnie się nim posługuje	bardzo dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: sport (dyscypliny sportu, obiekty sportowe, uprawianie sportu), podróżowanie i turystyka (środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, pytanie o drogę, zasady ruchu drogowego), życie prywatne (problemy dnia codziennego, czynności dnia codziennego) i poprawnie się nim posługuje	dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: sport (dyscypliny sportu, obiekty sportowe, uprawianie sportu), podróżowanie i turystyka (środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, pytanie o drogę, zasady ruchu drogowego), życie prywatne (problemy dnia codziennego, czynności dnia codziennego) i na ogół poprawnie się nim posługuje	częściowo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: sport (dyscypliny sportu, obiekty sportowe, uprawianie sportu), podróżowanie i turystyka (środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, pytanie o drogę, zasady ruchu drogowego), życie prywatne (problemy dnia codziennego, czynności dnia codziennego) i posługuje się nim, często popełniając błędy	słabo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: sport (dyscypliny sportu, obiekty sportowe, uprawianie sportu), podróżowanie i turystyka (środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, pytanie o drogę, zasady ruchu drogowego), życie prywatne (problemy dnia codziennego, czynności dnia codziennego) i posługuje się nim, popełniając liczne błędy
gramatyka	• bardzo dobrze zna czasowniki modalne, rozróżnia je i potrafi biegle stosować w praktyce	• bardzo dobrze zna czasowniki modalne, rozróżnia je i potrafi	• dobrze zna czasowniki modalne, rozróżnia je i potrafi stosować w praktyce	• częściowo zna czasowniki modalne, rozróżnia je i potrafi stosować w praktyce	• słabo zna czasowniki modalne, rozróżnia je i stosuje w praktyce, popełniając liczne błędy

	• bardzo dobrze zna szyk zdania z czasownikiem modalnym i potrafi poprawnie stosować go w praktyce • bardzo dobrze zna spójnik *weil* i potrafi poprawnie zastosować go w praktyce • bardzo dobrze zna przyimek *zu* + celownik • bardzo dobrze zna prosty i przestawny szyk wyrazów w zdaniu oraz potrafi go biegle stosować w praktyce	poprawnie stosować w praktyce • bardzo dobrze zna szyk zdania z czasownikiem modalnym i potrafi poprawnie stosować go w praktyce • bardzo dobrze zna spójnik *weil* i potrafi poprawnie zastosować go w praktyce • bardzo dobrze zna przyimek *zu* + celownik • bardzo dobrze zna prosty i przestawny szyk wyrazów w zdaniu oraz potrafi go poprawnie stosować w praktyce	• dobrze zna szyk zdania z czasownikiem modalnym i potrafi na ogół poprawnie stosować go w praktyce • dobrze zna spójnik *weil* i potrafi na ogół poprawnie zastosować go w praktyce • dobrze zna przyimek *zu* + celownik • dobrze zna prosty i przestawny szyk wyrazów w zdaniu oraz potrafi go na ogół poprawnie stosować w praktyce	• częściowo zna szyk zdania z czasownikiem modalnym, stosuje go w praktyce, popełniając błędy • zna spójnik *weil* i stosuje go w praktyce, popełniając błędy • zna przyimek *zu* + celownik • zna prosty i przestawny szyk wyrazów w zdaniu, stosuje go w praktyce, popełniając błędy	• słabo zna szyk zdania z czasownikiem modalnym, stosuje go w praktyce, popełniając liczne błędy • zna spójnik *weil* i stosuje go w praktyce, popełniając liczne błędy • zna przyimek *zu* + celownik • słabo zna prosty i przestawny szyk wyrazów w zdaniu, stosuje go w praktyce, popełniając liczne błędy
zadania na środki językowe	bezbłędnie rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w dialogach, uzupełnianie luk w tekście na podstawie ilustracji, dopasowanie reakcji do sytuacji)	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w dialogach, uzupełnianie luk w tekście na podstawie ilustracji, dopasowanie reakcji do sytuacji)	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w dialogach, uzupełnianie luk w tekście na podstawie ilustracji, dopasowanie reakcji do sytuacji)	często popełniając błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w dialogach, uzupełnianie luk w tekście na podstawie ilustracji, dopasowanie reakcji do sytuacji)	popełniając liczne błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w dialogach, uzupełnianie luk w tekście na podstawie ilustracji, dopasowanie reakcji do sytuacji)
słuchanie	rozumie wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa kontekst wypowiedzi, określa główną myśl tekstu, określa intencję nadawcy) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: • odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa kontekst wypowiedzi, określa główną myśl tekstu, określa intencję nadawcy) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: • odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa kontekst wypowiedzi, określa główną myśl tekstu, określa intencję nadawcy) i na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy: • odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu	rozumie część kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa kontekst wypowiedzi, określa główną myśl tekstu, określa intencję nadawcy) i często popełniając błędy • odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa kontekst wypowiedzi, określa główną myśl tekstu, określa intencję nadawcy) i z trudnością, popełniając liczne błędy: • odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu

	• zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • układa zdania w odpowiedniej kolejności • dopasowuje zdania do wypowiedzi	• zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • układa zdania w odpowiedniej kolejności • dopasowuje zdania do wypowiedzi	• zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • układa zdania w odpowiedniej kolejności • dopasowuje zdania do wypowiedzi	• zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • układa zdania w odpowiedniej kolejności • dopasowuje zdania do wypowiedzi	• zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • układa zdania w odpowiedniej kolejności • dopasowuje zdania do wypowiedzi
czytanie	rozumie wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa intencje autora wypowiedzi, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i bezbłędnie • odpowiada na pytania dotyczące przeczytanego tekstu • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • uzupełnia brakujące informacje w tekście • dopasowuje fragmenty dialogów do zdjęć	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa intencje autora wypowiedzi, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: • odpowiada na pytania dotyczące przeczytanego tekstu • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • uzupełnia brakujące informacje w tekście • dopasowuje fragmenty dialogów do zdjęć	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa intencje autora wypowiedzi, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: • odpowiada na pytania dotyczące przeczytanego tekstu • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • uzupełnia brakujące informacje w tekście • dopasowuje fragmenty dialogów do zdjęć	rozumie część kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa intencje autora wypowiedzi, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i popełniając błędy: • odpowiada na pytania dotyczące przeczytanego tekstu • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • uzupełnia brakujące informacje w tekście • dopasowuje fragmenty dialogów do zdjęć	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa intencje autora wypowiedzi, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i z trudnością, popełniając liczne błędy: • odpowiada na pytania dotyczące przeczytanego tekstu • zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości • uzupełnia brakujące informacje w tekście • dopasowuje fragmenty dialogów do zdjęć
mówienie	bezbłędnie stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • z łatwością nazywa dyscypliny sportowe i obiekty sportowe • bez trudu informuje o trudnościach, podaje przyczynę • z łatwością wyraża żal, prosi o pomoc, umawia się • z łatwością proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • z łatwością nazywa dyscypliny sportowe i obiekty sportowe • bez trudu informuje o trudnościach, podaje przyczynę • z łatwością wyraża żal, prosi o pomoc, umawia się	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • nazywa dyscypliny sportowe i obiekty sportowe • informuje o trudnościach, podaje przyczynę • wyraża żal, prosi o pomoc, umawia się	stosuje ograniczony zakres słownictwa oraz struktur gramatycznych, często popełniając błędy zakłócające komunikację: • nazywa niektóre dyscypliny sportowe i obiekty sportowe • częściowo informuje o trudnościach, podaje przyczynę • częściowo wyraża żal, prosi o pomoc, umawia się	stosuje bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację: • z trudem nazywa dyscypliny sportowe i obiekty sportowe • z trudem informuje o trudnościach, podaje przyczynę • z trudem wyraża żal, prosi o pomoc, umawia się

	• z łatwością pyta o drogę i odpowiada na takie pytania • szczegółowo opisuje drogę na podstawie planu miasta • z łatwością informuje o zakazach • z łatwością pyta o środki lokomocji i udziela odpowiedzi na takie pytania • z łatwością wyraża emocje	• z łatwością proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje • z łatwością pyta o drogę i odpowiada na takie pytania • szczegółowo opisuje drogę na podstawie planu miasta • z łatwością informuje o zakazach • z łatwością pyta o środki lokomocji i udziela odpowiedzi na takie pytania • z łatwością wyraża emocje	• proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje • pyta o drogę i odpowiada na takie pytania • opisuje drogę na podstawie planu miasta • informuje o zakazach • pyta o środki lokomocji i udziela odpowiedzi na takie pytania • wyraża emocje	• częściowo proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje • krótko pyta o drogę i odpowiada na takie pytania • pobieżnie opisuje drogę na podstawie planu miasta • częściowo informuje o zakazach • pyta o niektóre środki lokomocji i udziela odpowiedzi na takie pytania • częściowo wyraża emocje	• z trudem proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje • bardzo krótko pyta o drogę i odpowiada na takie pytania • z trudem opisuje drogę na podstawie planu miasta • z trudem informuje o zakazach • pyta o środki lokomocji i bardzo krótko udziela odpowiedzi na takie pytania • z trudem wyraża emocje

pisanie	bezbłędnie stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • tworzy spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje o spóźnieniu, podaje przyczynę spóźnienia się, uwzględniając i i szczegółowo rozwijając podane kwestie • bez trudu tworzy krótki, spójny i logiczny tekst podając przyczyny uprawiania sportu • bez trudu potrafi napisać krótki tekst w formie SMS-a • tworzy spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym wyraża żal i informuje o braku możliwości uczestniczenia we wspólnym spotkaniu, opisuje swój plan tygodnia, proponuje spotkanie w innym terminie i opisuje drogę do domu, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • tworzy spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje o spóźnieniu, podaje przyczynę spóźnienia się, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie • bez trudu tworzy krótki, spójny i logiczny tekst podając przyczyny uprawiania sportu • bez trudu potrafi napisać krótki tekst w formie SMS-a • tworzy spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym wyraża żal i informuje o braku możliwości uczestniczenia we wspólnym spotkaniu, opisuje swój plan tygodnia, proponuje spotkanie w innym terminie i opisuje drogę do domu, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych: • tworzy w większości spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje o spóźnieniu, podaje przyczynę spóźnienia się, uwzględniając i rozwijając podane kwestie • tworzy krótki, w większości spójny i logiczny tekst, podając przyczyny uprawiania sportu • potrafi napisać krótki tekst w formie SMS-a • tworzy w większości spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym wyraża żal i informuje o braku możliwości uczestniczenia we wspólnym spotkaniu, opisuje swój plan tygodnia, proponuje spotkanie w innym terminie i opisuje drogę do domu, uwzględniając i rozwijając podane kwestie	stosuje ograniczony zakres słownictwa oraz struktur gramatycznych, często popełniając błędy zakłócające komunikację: • tworzy miejscami spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje o spóźnieniu, podaje przyczynę spóźnienia się, uwzględniając i rozwijając podane kwestie • tworzy krótki, częściowo spójny i logiczny tekst, podając przyczyny uprawiania sportu • pisze krótki tekst w formie SMS-a, popełniając błędy • tworzy częściowo spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym wyraża żal i informuje o braku możliwości uczestniczenia we wspólnym spotkaniu, opisuje swój plan tygodnia, proponuje spotkanie w innym terminie i opisuje drogę do domu, uwzględniając i rozwijając niektóre podane kwestie	stosuje bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację: • tworzy w dużym stopniu niespójny tekst w formie e-maila, w którym informuje o spóźnieniu, podaje przyczynę spóźnienia się, uwzględniając i rozwijając niektóre podane kwestie • tworzy krótki, częściowo niespójny tekst, podając przyczyny uprawiania sportu • pisze krótki tekst w formie SMS-a, popełniając liczne błędy • tworzy w dużym stopniu niespójny tekst w formie e-maila, w którym wyraża żal i informuje o braku możliwości uczestniczenia we wspólnym spotkaniu, opisuje swój plan tygodnia, proponuje spotkanie w innym terminie i opisuje drogę do domu, uwzględniając i rozwijając niektóre podane kwestie
rozwijanie samodzielności	• z łatwością współpracuje w grupie i w parach • posiada rozwiniętą świadomość językową (podobieństwa i różnice między językami) • posiada wiedzę o krajach niemieckojęzycznych	• z łatwością współpracuje w grupie i w parach • posiada rozwiniętą świadomość językową (podobieństwa i różnice między językami) • posiada wiedzę o krajach niemieckojęzycznych	• współpracuje w grupie, posiada dość rozwiniętą świadomość językową (podobieństwa i różnice między językami) • posiada podstawową wiedzę o krajach niemieckojęzycznych	• niekiedy współpracuje w grupie posiada ograniczoną świadomość językową (podobieństwa i różnice między językami)	• z trudnością współpracuje w grupie • posiada bardzo ograniczoną świadomość językową (podobieństwa i różnice między językami)

	• z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) • bez trudu dokonuje samooceny	• z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) • bez trudu dokonuje samooceny	• wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) • dokonuje samooceny	• posiada niewielką wiedzę o krajach niemieckojęzycznych • niekiedy wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) • niekiedy dokonuje samooceny	• posiada znikomą wiedzę o krajach niemieckojęzycznych • z trudem wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) • rzadko dokonuje samooceny

KLASA 2 – grupa podstawowa *(podręcznik Mega! 2)*

Wymagania podstawy programowej	**Rozdział 0**				
	ocena celująca	**ocena bardzo dobra**	**ocena dobra**	**ocena dostateczna**	**ocena dopuszczająca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	rozpoznaje i, popełniając liczne błędy, stosuje powtarzane z poprzedniego roku i rozszerzane słownictwo z zakresu tematów: człowiek, miejsce zamieszkania, edukacja, życie prywatne, żywienie, podróżowanie i turystyka, kultura, sport, nauka i technika, świat przyrody	rozpoznaje i, popełniając błędy, stosuje powtarzane z poprzedniego roku i rozszerzane słownictwo z zakresu tematów: człowiek, miejsce zamieszkania, edukacja, życie prywatne, żywienie, podróżowanie i turystyka, kultura, sport, nauka i technika, świat przyrody	rozpoznaje i, popełniając nieliczne błędy, stosuje powtarzane z poprzedniego roku i rozszerzane słownictwo z zakresu tematów: człowiek, miejsce zamieszkania, edukacja, życie prywatne, żywienie, podróżowanie i turystyka, kultura, sport, nauka i technika, świat przyrody	rozpoznaje i poprawnie stosuje powtarzane z poprzedniego roku i rozszerzane słownictwo z zakresu tematów: człowiek, miejsce zamieszkania, edukacja, życie prywatne, żywienie, podróżowanie i turystyka, kultura, sport, nauka i technika, świat przyrody	rozpoznaje i poprawnie stosuje powtarzane z poprzedniego roku i rozszerzane słownictwo z zakresu tematów: człowiek, miejsce zamieszkania, edukacja, życie prywatne, żywienie, podróżowanie i turystyka, kultura, sport, nauka i technika, świat przyrody
Znajomość środków językowych (gramatyka)	rozpoznaje formy czasu przeszłego *sein* (*war*, *warst*)	z błędami stosuje formy czasu przeszłego *sein* (*war*, *warst*)	często poprawnie stosuje formy czasu przeszłego *sein* (*war*, *warst*)	na ogół poprawnie stosuje formy czasu przeszłego *sein* (*war*, *warst*)	bezbłędnie stosuje formy czasu przeszłego *sein* (*war*, *warst*). Ponadto aktywnie uczestniczy w grach językowych i rozpoznaje gatunki tekstów.
Tworzenie wypowiedzi (ustnej i pisemnej)	z trudem tworzy wypowiedzi ustne i pisemne; są to bardzo proste teksty tworzone według wzoru: uzupełnia wzór komentarza na temat wakacji nielicznymi wyrazami i podaje	tworzy krótkie, kilkuzdaniowe wypowiedzi ustne i pisemne według wzoru: pisze prosty komentarz na temat wakacji, opisuje wybraną osobę, stosując mało urozmaicone	potrafi w prosty sposób wypowiedzieć się ustnie i pisemnie na większość poznanych tematów: pisze komentarz na temat wakacji i opisuje wybraną osobę,	bez problemu wypowiada się na poznane tematy; jego wypowiedzi ustne i pisemne są wielozdaniowe; pisząc komentarz o wakacjach i opisując wybraną osobę,	swobodnie i samodzielnie tworzy wypowiedzi ustne i pisemne; pisząc komentarz o wakacjach i opisując wybraną osobę, używa szerokiego zakresu słownictwa i struktur,

	informacje o wybranej osobie; popełnia liczne błędy językowe, które w znacznym stopniu wpływają na zrozumienie wypowiedzi	słownictwo; popełnia błędy językowe, które w pewnym stopniu wpływają na zrozumienie wypowiedzi	stosując w miarę urozmaicone słownictwo i poznane struktury, nieliczne błędy nie mają wpływu na zrozumienie jego wypowiedzi	używa szerokiego zakresu słownictwa i struktur; stosuje właściwą formę i styl wypowiedzi	używa również leksyki zdobytej podczas samodzielnej pracy; stosuje właściwą formę i styl wypowiedzi
Rozumienie wypowiedzi (ustnej i pisemnej)	z pomocą nauczyciela wykonuje zadania na rozumienie ze słuchu i rozumienie tekstu czytanego: znajduje na stronie internetowej odpowiedzi na zadane pytania, rozpoznaje gatunki tekstów i rozumie pozdrowienia z wakacji	popełniając błędy, wykonuje zadania na rozumienie ze słuchu i rozumienie tekstu czytanego: znajduje na stronie internetowej odpowiedzi na zadane pytania, rozpoznaje gatunki tekstów i rozumie pozdrowienia z wakacji	na ogół poprawnie wykonuje zadania na rozumienie ze słuchu i rozumienie tekstu czytanego: znajduje na stronie internetowej odpowiedzi na zadane pytania, rozpoznaje gatunki tekstów i rozumie pozdrowienia z wakacji	rozumie teksty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania i rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: znajduje na stronie internetowej odpowiedzi na zadane pytania, rozpoznaje gatunki tekstów i rozumie pozdrowienia z wakacji	rozumie teksty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania i bez trudu rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: znajduje na stronie internetowej odpowiedzi na zadane pytania, rozpoznaje gatunki tekstów i rozumie pozdrowienia z wakacji
Wymagania	**Rozdział 1**				
	ocena celująca	**ocena bardzo dobra**	**ocena dobra**	**ocena dostateczna**	**ocena dopuszczająca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	posługuje się bardzo ograniczonym zakresem słownictwa poznanego na lekcji z zakresów tematycznych: - rodzina, problemy w rodzinie - uczucia i emocje - nazwy zawodów - czynności związane z określonymi zawodami - zwierzęta - wolontariat, dobroczynność	posługuje się podstawowym poznanym na lekcji słownictwem z zakresów tematycznych: - rodzina, problemy w rodzinie - uczucia i emocje - nazwy zawodów - czynności związane z określonymi zawodami - zwierzęta - wolontariat, dobroczynność	popełniając nieliczne błędy, stosuje większość poznanych na lekcji wyrazów i zwrotów z zakresów tematycznych: - rodzina, problemy w rodzinie - uczucia i emocje - nazwy zawodów - czynności związane z określonymi zawodami - zwierzęta - wolontariat, dobroczynność	zna prawie wszystkie wprowadzone w lekcji słówka i wyrażenia z zakresów tematycznych: - rodzina, problemy w rodzinie - uczucia i emocje - nazwy zawodów - czynności związane z określonymi zawodami - zwierzęta - wolontariat, dobroczynność	zna wszystkie wprowadzone w lekcji słówka i wyrażenia z zakresów tematycznych: - rodzina, problemy w rodzinie - uczucia i emocje - nazwy zawodów - czynności związane z określonymi zawodami - zwierzęta - wolontariat, dobroczynność
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna wybrane reguły gramatyczne spośród poznanych na lekcji zagadnień, w niewielkim stopniu stosuje poznane	zna niewielką część podstawowych struktur grama-tyczno-leksykalnych, jednak z trudem potrafi je wykorzystać w komunikacji:	zna znaczną część podstawowych struktur grama-tyczno-leksykalnych, jednak z trudem potrafi je wykorzystać w komunikacji:	poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach: - formy czasu przeszłego *Präteritum* czasownika *sein*	bezbłędnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach: - formy czasu przeszłego *Präteritum* czasownika *sein*

	struktury, popełnia bardzo liczne błędy: - formy czasu przeszłego *Präteritum* czasownika *sein* - zaimki osobowe w bierniku - odmiana czasownika schlafen - męskie i żeńskie nazwy zawodów - odmiana czasownika *helfen* - formy czasu *Präteritum* czasownika *haben*	- formy czasu przeszłego *Präteritum* czasownika *sein* - zaimki osobowe w bierniku - odmiana czasownika schlafen - męskie i żeńskie nazwy zawodów - odmiana czasownika *helfen* - formy czasu *Präteritum* czasownika *haben*	- formy czasu przeszłego *Präteritum* czasownika *sein* - zaimki osobowe w bierniku - odmiana czasownika schlafen - męskie i żeńskie nazwy zawodów - odmiana czasownika *helfen* - formy czasu *Präteritum* czasownika *haben*	- zaimki osobowe w bierniku - odmiana czasownika schlafen - męskie i żeńskie nazwy zawodów - odmiana czasownika *helfen* - formy czasu *Präteritum* czasownika *haben*	- zaimki osobowe w bierniku - odmiana czasownika schlafen - męskie i żeńskie nazwy zawodów - odmiana czasownika *helfen* - formy czasu *Präteritum* czasownika *haben*
Reagowanie (ustne)	z trudem nawiązuje komunikację z powodu słabej znajomości środków językowych i niep prawnej wymowy; z pomocą nauczyciela i wg wzoru nawiązuje komunikację: - formułuje pytania o członków rodziny i odpowiada na pytania o członków rodziny - pyta o rodzeństwo i opinię na jego temat, udziela odpowiedzi na pytania o rodzeństwo - formułuje pytania o zawód i odpowiada na pytanie o zawód	popełniając błędy, bierze udział w rozmowie: - formułuje pytania o członków rodziny i odpowiada na pytania o członków rodziny - pyta o rodzeństwo i opinię na jego temat, udziela odpowiedzi na pytania o rodzeństwo - pyta kim ktoś jest z zawodu i odpowiada na takie pytanie oraz pyta, kim ktoś chce zostać i odpowiada na takie pytanie	bierze aktywny udział w rozmowie, z nielicznymi błędami: - formułuje pytania o członków rodziny i odpowiada na pytania o członków rodziny - pyta o rodzeństwo i opinię na jego temat, udziela odpowiedzi na pytania o rodzeństwo - pyta kim ktoś jest z zawodu i odpowiada na takie pytanie oraz pyta, kim ktoś chce zostać i odpowiada na takie pytanie	bierze aktywny udział w rozmowie, z drobnymi błędami: - formułuje pytania o członków rodziny i odpowiada na pytania o członków rodziny - pyta o rodzeństwo i opinię na jego temat, udziela odpowiedzi na pytania o rodzeństwo - pyta kim ktoś jest z zawodu i odpowiada na takie pytanie oraz pyta, kim ktoś chce zostać i odpowiada na takie pytanie	bierze aktywny udział w rozmowie, bezbłędnie: - rozmawia o członkach rodziny - rozmawia o rodzeństwie i o swojej opinii na jego temat - pyta kim ktoś jest z zawodu i odpowiada na takie pytanie oraz pyta, kim ktoś chce zostać i odpowiada na takie pytanie
Rozumienie wypowiedzi (ustnej i pisemnej)	rozumie pojedyncze, podstawowe słowa w tekstach słuchanych i czytanych. Zadania na rozumienie tekstu czytanego i słuchanego sprawiają mu trudność i popełnia liczne błędy	potrafi w większości poprawnie wykonać zadania na rozumienie ze słuchu, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania, jeśli może kilkakrotnie wysłuchać nagrania; potrafi w większości poprawnie wykonać zadanie na rozumienie tekstu czytanego (znaleźć w nim szczegółowe informacje)	rozumie teksty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania i z nielicznymi błędami rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: znajduje szczegółowe informacje w słuchanym oraz czytanym tekście i określa intencje autorów słuchanej wypowiedzi	rozumie teksty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania i bez trudu rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: znajduje szczegółowe informacje w słuchanym oraz czytanym tekście, określa intencje autorów i	bez trudu rozumie teksty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania, a nawet wykraczające poza materiał lekcji, i bez trudu rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: znajduje określone informacje w tekście, określa intencje autorów i identyfikuje zdania,

				identyfikuje zdania, które nie padły w słuchanym tekście	które nie padły w słuchanym tekście
Tworzenie wypowiedzi (ustnej i pisemnej)	na podstawie wzoru, z pomocą nauczyciela i popełniając liczne błędy: - uzupełnia wzór komentarza - formułuje zdania o czynnościach wykonywanych przez osoby wykonujące poszczególne zawody - formułuje zdania o swoim zwierzęciu domowym	popełniając błędy: - poprawnie uzupełnia wzór komentarza - formułuje zdania o czynnościach wykonywanych przez osoby wykonujące poszczególne zawody - formułuje zdania o swoim zwierzęciu domowym	popełniając nieliczne błędy, stosując w miarę urozmaicone słownictwo i poznane struktury: - na podstawie wzoru pisze komentarz o relacjach w rodzinie, - formułuje zdania o czynnościach wykonywanych przez osoby wykonujące poszczególne zawody - formułuje wypowiedź o swoim zwierzęciu domowym	na ogół poprawnie, używając szerokiego zakresu słownictwa i struktur: - na podstawie wzoru pisze rozbudowany komentarz o relacjach w rodzinie - opisuje czynności wykonywane przez osoby wykonujące wskazane zawody - formułuje wypowiedź o swoim zwierzęciu domowym	swobodnie i poprawnie, bezbłędnie używając szerokiego zakresu słownictwa i struktur: - pisze rozbudowany komentarz o relacjach w rodzinie - opisuje czynności wykonywane przez osoby wykonujące wskazane zawody - formułuje wypowiedź o swoim zwierzęciu domowym
Wymagania	**Rozdział 2**				
	ocena celująca	**ocena bardzo dobra**	**ocena dobra**	**ocena dostateczna**	**ocena dopuszczająca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	posługuje się bardzo ograniczonym zakresem słownictwa poznanego na lekcji z zakresów tematycznych: - nazwy pomieszczeń - obowiązki domowe - codzienne zajęcia - ochrona środowiska naturalnego - zawody, obowiązki zawodowe - rodzina	posługuje się podstawowym poznanym na lekcji słownictwem z zakresów tematycznych: - nazwy pomieszczeń - obowiązki domowe - codzienne zajęcia - ochrona środowiska naturalnego - zawody, obowiązki zawodowe - rodzina	popełniając nieliczne błędy, stosuje większość poznanych na lekcji wyrazów i zwrotów z zakresów tematycznych: - nazwy pomieszczeń - obowiązki domowe - codzienne zajęcia - ochrona środowiska naturalnego - zawody, obowiązki zawodowe - rodzina	zna prawie wszystkie wprowadzone w lekcji słówka i wyrażenia z zakresów tematycznych: - nazwy pomieszczeń - obowiązki domowe - codzienne zajęcia - ochrona środowiska naturalnego - zawody, obowiązki zawodowe - rodzina	zna wszystkie wprowadzone w lekcji słówka i wyrażenia z zakresów tematycznych: - nazwy pomieszczeń - obowiązki domowe - codzienne zajęcia - ochrona środowiska naturalnego - zawody, obowiązki zawodowe - rodzina
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna wybrane reguły gramatyczne spośród poznanych na lekcji zagadnień, w niewielkim stopniu stosuje poznane struktury, popełnia bardzo liczne błędy: - przyimki miejsca in, auf z biernikiem - odmiana czasownika aufräumen	zna niewielką część podstawowych struktur gramatyczno-leksykalnych, jednak z trudem potrafi je wykorzystać w komunikacji: - przyimki miejsca in, auf z biernikiem - odmiana czasownika aufräumen	zna znaczną część podstawowych struktur gramatyczno-leksykalnych, jednak z trudem potrafi je wykorzystać w komunikacji: - przyimki miejsca in, auf z biernikiem - odmiana czasownika aufräumen	poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach: - przyimki miejsca in, auf z biernikiem - odmiana czasownika aufräumen - odmiana czasowników bügeln, putzen, waschen, rausbringen	bezbłędnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach: - przyimki miejsca in, auf z biernikiem - odmiana czasownika aufräumen

	- odmiana czasowników bügeln, putzen, waschen, rausbringen - tryb rozkazujący w 2. osobie liczby pojedynczej, w liczbie mnogiej i w formie grzecznościowej	- odmiana czasowników bügeln, putzen, waschen, rausbringen - tryb rozkazujący w 2. osobie liczby pojedynczej, w liczbie mnogiej i w formie grzecznościowej	- odmiana czasowników bügeln, putzen, waschen, rausbringen - tryb rozkazujący w 2. osobie liczby pojedynczej, w liczbie mnogiej i w formie grzecznościowej	- tryb rozkazujący w 2. osobie liczby pojedynczej, w liczbie mnogiej i w formie grzecznościowej	- odmiana czasowników bügeln, putzen, waschen, rausbringen - tryb rozkazujący w 2. osobie liczby pojedynczej, w liczbie mnogiej i w formie grzecznościowej
Reagowanie (ustne)	z trudem nawiązuje komunikację z powodu słabej znajomości środków językowych i niepoprawnej wymowy; z pomocą nauczyciela i wg wzoru nawiązuje komunikację: - pyta o opinię i wyraża swoją opinię na temat mieszkania - pyta o obowiązki domowe i odpowiada na pytania o obowiązki - formułuje prośby i polecenia - reaguje na prośby i polecenia	popełniając błędy, bierze udział w rozmowie: - pyta o opinię i wyraża swoją opinię na temat mieszkania - pyta o obowiązki domowe i odpowiada na pytania o obowiązki - formułuje prośby i polecenia - stosuje zwroty grzecznościowe - adekwatnie reaguje na prośby i polecenia	bierze aktywny udział w rozmowie, z nielicznymi błędami: - pyta o opinię i wyraża swoją opinię na temat mieszkania - pyta o obowiązki domowe i odpowiada na pytania o obowiązki - formułuje prośby i polecenia - stosuje zwroty grzecznościowe - adekwatnie reaguje na prośby i polecenia	bierze aktywny udział w rozmowie, z drobnymi błędami: - pyta o opinię i wyraża swoją opinię na temat mieszkania - pyta o obowiązki domowe i odpowiada na pytania o obowiązki - formułuje prośby i polecenia - stosuje zwroty grzecznościowe - adekwatnie reaguje na prośby i polecenia	bierze aktywny udział w rozmowie, bezbłędnie: - pyta o opinię i wyraża swoją opinię na temat mieszkania - pyta o obowiązki domowe i odpowiada na pytania o obowiązki - formułuje prośby i polecenia - stosuje zwroty grzecznościowe - adekwatnie reaguje na prośby i polecenia
Rozumienie wypowiedzi (ustnej i pisemnej)	rozumie pojedyncze, podstawowe słowa w tekstach słuchanych i czytanych. Zadania na rozumienie tekstu czytanego i słuchanego sprawiają mu trudność i popełnia liczne błędy	potrafi w większości poprawnie wykonać zadania na rozumienie ze słuchu, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania, jeśli może kilkakrotnie wysłuchać nagrania; potrafi w większości poprawnie wykonać zadanie na rozumienie tekstu czytanego: (znaleźć w nim szczegółowe informacje, określić główną myśl wypowiedzi, rozróżnić styl formalny i nieformalny, określić kontekst wypowiedzi)	rozumie teksty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania i z nielicznymi błędami rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: - znajduje szczegółowe informacje w słuchanym oraz czytanym tekście - podaje ogólny sens tekstu - rozróżnia styl formalny i nieformalny - określa kontekst wypowiedzi	rozumie teksty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania i bez trudu rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: - znajduje szczegółowe informacje w słuchanym oraz czytanym tekście - podaje ogólny sens tekstu - rozróżnia styl formalny i nieformalny - określa kontekst wypowiedzi	bez trudu rozumie teksty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania, a nawet wykraczające poza materiał lekcji, i bez trudu rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: - znajduje szczegółowe informacje w słuchanym oraz czytanym tekście - podaje ogólny sens tekstu - rozróżnia styl formalny i nieformalny - określa kontekst wypowiedzi

Tworzenie wypowiedzi (ustnej i pisemnej)	na podstawie wzoru, z pomocą nauczyciela i popełniając liczne błędy: - formułuje zdania o swoim mieszkaniu - formułuje zdania o swoich obowiązkach domowych - formułuje zdania o wykonywanych w domu czynnościach	popełniając błędy: - formułuje wypowiedź o swoim mieszkaniu - formułuje wypowiedź o swoich obowiązkach domowych - formułuje wypowiedź o tym, co robi pod nieobecność rodziców	popełniając nieliczne błędy, stosując w miarę urozmaicone słownictwo i poznane struktury: - formułuje wypowiedź o swoim mieszkaniu - formułuje wypowiedź o swoich obowiązkach domowych - formułuje wypowiedź o tym, co robi pod nieobecność rodziców	na ogół poprawnie, używając szerokiego zakresu słownictwa i struktur: - formułuje dość bogatą wypowiedź o swoim mieszkaniu - formułuje dość bogatą wypowiedź o swoich obowiązkach domowych - formułuje dość bogatą wypowiedź o tym, co robi pod nieobecność rodziców	swobodnie i poprawnie, bezbłędnie używając szerokiego zakresu słownictwa i struktur: - formułuje bogatą wypowiedź o swoim o swoim mieszkaniu - formułuje bogatą wypowiedź o swoich obowiązkach domowych - formułuje bogatą wypowiedź o tym, co robi pod nieobecność rodziców
Wymagania	**Rozdział 3**				
	ocena celująca	**ocena bardzo dobra**	**ocena dobra**	**ocena dostateczna**	**ocena dopuszczająca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	posługuje się bardzo ograniczonym zakresem słownictwa poznanego na lekcji z zakresów tematycznych: - miejsce zamieszkania - nazwy mebli i sprzętów - przyjaciele i znajomi - nazwy produktów spożywczych, przygotowywanie posiłków - ochrona środowiska naturalnego	posługuje się podstawowym poznanym na lekcji słownictwem z zakresów tematycznych: - miejsce zamieszkania - nazwy mebli i sprzętów - przyjaciele i znajomi - nazwy produktów spożywczych, przygotowywanie posiłków - ochrona środowiska naturalnego	popełniając nieliczne błędy, stosuje większość poznanych na lekcji wyrazów i zwrotów z zakresów tematycznych: - miejsce zamieszkania - nazwy mebli i sprzętów - przyjaciele i znajomi - nazwy produktów spożywczych, przygotowywanie posiłków - ochrona środowiska naturalnego	zna prawie wszystkie wprowadzone w lekcji słówka i wyrażenia z zakresów tematycznych: - miejsce zamieszkania - nazwy mebli i sprzętów - przyjaciele i znajomi - nazwy produktów spożywczych, przygotowywanie posiłków - ochrona środowiska naturalnego	zna wszystkie wprowadzone w lekcji słówka i wyrażenia z zakresów tematycznych: - miejsce zamieszkania - nazwy mebli i sprzętów - przyjaciele i znajomi - nazwy produktów spożywczych, przygotowywanie posiłków - ochrona środowiska naturalnego
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna wybrane reguły gramatyczne spośród poznanych na lekcji zagadnień, w niewielkim stopniu stosuje poznane struktury, popełnia bardzo liczne błędy: - zaimki lokalne z biernikiem - rzeczowniki w celowniku z rodzajnikiem określonym, nieokreślonym i przeczeniem kein	zna niewielką część podstawowych struktur gramatyczno-leksykalnych, jednak z trudem potrafi je wykorzystać w komunikacji: - zaimki lokalne z biernikiem - rzeczowniki w celowniku z rodzajnikiem określonym, nieokreślonym i przeczeniem kein - odmiana czasownika sehen	zna znaczną część podstawowych struktur gramatyczno-leksykalnych, jednak z trudem potrafi je wykorzystać w komunikacji: - zaimki lokalne z biernikiem - rzeczowniki w celowniku z rodzajnikiem określonym, nieokreślonym i przeczeniem kein - odmiana czasownika sehen	poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach: - zaimki lokalne z biernikiem - rzeczowniki w celowniku z rodzajnikiem określonym, nieokreślonym i przeczeniem kein - odmiana czasownika sehen	bezbłędnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach: - zaimki lokalne z biernikiem - rzeczowniki w celowniku z rodzajnikiem określonym, nieokreślonym i przeczeniem kein - odmiana czasownika sehen

	- odmiana czasownika sehen - przyimki lokalne an, hinter, in, vor, unter, über, zwischen z celownikiem i biernikiem - odmiana czasownika geben	- przyimki lokalne an, hinter, in, vor, unter, über, zwischen z celownikiem i biernikiem - odmiana czasownika geben	- przyimki lokalne an, hinter, in, vor, unter, über, zwischen z celownikiem i biernikiem - odmiana czasownika geben	- przyimki lokalne an, hinter, in, vor, unter, über, zwischen z celownikiem i biernikiem - odmiana czasownika geben	- przyimki lokalne an, hinter, in, vor, unter, über, zwischen z celownikiem i biernikiem - odmiana czasownika geben
Reagowanie (ustne)	z trudem nawiązuje komunikację z powodu słabej znajomości środków językowych i niepoprawnej wymowy; z pomocą nauczyciela i wg wzoru nawiązuje komunikację: - pyta o opinię i wyraża swoją opinię - zadaje pytania o położenie przedmiotów i odpowiada na pytania o położenie przedmiotów - z trudem formułuje instrukcje i je realizuje - na podstawie wzoru pyta o wybór burgera	popełniając błędy, bierze udział w rozmowie: - na podstawie wzoru tworzy dialogi sytuacyjne i wykorzystuje w nich niektóre poznane zwroty i wyrażenia - zadaje pytania o położenie przedmiotów i odpowiada na pytania o położenie przedmiotów - popełniając błędy, formułuje instrukcje i je realizuje - pyta o wybór burgera, odpowiada i uzasadnia swój wybór	bierze aktywny udział w rozmowie, z nielicznymi błędami: - na podstawie wzoru tworzy dialogi sytuacyjne i wykorzystuje w nich niektóre poznane zwroty i wyrażenia - zadaje pytania o położenie przedmiotów i odpowiada na pytania o położenie przedmiotów - opełniając nieliczne błędy, formułuje instrukcje i je realizuje - pyta o wybór burgera, odpowiada i uzasadnia swój wybór	bierze aktywny udział w rozmowie, z drobnymi błędami: - pyta o opinię i wyraża swoją opinię, korzystając z różnych określeń - na podstawie wzoru tworzy i odgrywa dialogi sytuacyjne, poprawnie wykorzystując poznane zwroty i wyrażenia - zadaje pytania o położenie przedmiotów i odpowiada na pytania o położenie przedmiotów - bierze aktywny udział w grze: niemal bezbłędnie formułuje instrukcje i je realizuje - pyta o wybór burgera, odpowiada i uzasadnia swój wybór	bierze aktywny udział w rozmowie, bezbłędnie: - pyta o opinię i wyraża swoją opinię, korzystając z różnych określeń - samodzielnie tworzy i odgrywa dialogi sytuacyjne, wykazując się swobodą w stosowaniu poznanych zwrotów - zadaje pytania o położenie przedmiotów i odpowiada na pytania o położenie przedmiotów - bierze aktywny udział w grze: bezbłędnie formułuje instrukcje i je realizuje - pyta o wybór burgera, odpowiada i uzasadnia swój wybór
Rozumienie wypowiedzi (ustnej i pisemnej)	rozumie pojedyncze, podstawowe słowa w tekstach słuchanych i czytanych. Zadania na rozumienie tekstu czytanego i słuchanego sprawiają mu trudność i popełnia liczne błędy	potrafi w większości poprawnie wykonać zadania na rozumienie ze słuchu, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania, jeśli może kilkakrotnie wysłuchać nagrania (znaleźć szczegółowe informacje). Potrafi w większości poprawnie wykonać zadania na rozumienie tekstu czytanego, zawierające środki językowe ujęte	na ogół poprawnie wykonuje zadania na rozumienie ze słuchu; rozumie większość informacji szczegółowych w tekście; czyta ze zrozumieniem większość tekstów z poznanych tematów, potrafi podać ogólny sens tekstu, określić kontekst wypowiedzi i wykonać zadania, popełniając nieliczne błędy	rozumie teksty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania i rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: znajduje określone informacje w tekście i określa kontekst wypowiedzi	rozumie teksty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania, a nawet wykraczające poza materiał, i bez trudu rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: znajduje informacje w tekście i określa kontekst wypowiedzi

		w obowiązującym materiale nauczania (określa kontekst wypowiedzi)			
Tworzenie wypowiedzi (ustnej i pisemnej)	na podstawie wzoru, z pomocą nauczyciela i popełniając liczne błędy: - formułuje wypowiedź ze wskazówką - formułuje kilka zdań o swoim wymarzonym pokoju - formułuje kilka zdań o przygotowywaniu burgera	popełniając błędy: - formułuje wypowiedź ze wskazówkami - formułuje wypowiedź o swoim wymarzonym pokoju - formułuje wypowiedź o przygotowywaniu burgera	popełniając nieliczne błędy, stosując w miarę urozmaicone słownictwo i poznane struktury: - formułuje wypowiedź ze wskazówkami - formułuje wypowiedź o swoim wymarzonym pokoju - formułuje wypowiedź o przygotowywaniu burgera	na ogół poprawnie, używając szerokiego zakresu słownictwa i struktur: - formułuje wypowiedź ze wskazówkami - formułuje wypowiedź o swoim wymarzonym pokoju - formułuje płynną i spójną wypowiedź o przygotowywaniu burgera	swobodnie i poprawnie, bezbłędnie używając szerokiego zakresu słownictwa i struktur: - formułuje wypowiedź z licznymi wskazówkami - formułuje wypowiedź o swoim wymarzonym pokoju - formułuje płynną i spójną wypowiedź o przygotowywaniu burgera
Wymagania	**Rozdział 4**				
	ocena celująca	**ocena bardzo dobra**	**ocena dobra**	**ocena dostateczna**	**ocena dopuszczająca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	posługuje się bardzo ograniczonym zakresem słownictwa poznanego na lekcji z zakresów tematycznych: - czynności życia codziennego - rodzina - sprzęty domowe - obowiązki domowe - aktywności w wolnym czasie - czas - ochrona środowiska naturalnego	posługuje się podstawowym poznanym na lekcji słownictwem z zakresów tematycznych: - czynności życia codziennego - rodzina - sprzęty domowe - obowiązki domowe - aktywności w wolnym czasie - czas - ochrona środowiska naturalnego	popełniając nieliczne błędy, stosuje większość poznanych na lekcji wyrazów i zwrotów z zakresów tematycznych: - czynności życia codziennego - rodzina - sprzęty domowe - obowiązki domowe - aktywności w wolnym czasie - czas - ochrona środowiska naturalnego	zna prawie wszystkie wprowadzone w lekcji słówka i wyrażenia z zakresów tematycznych: - czynności życia codziennego - rodzina - sprzęty domowe - obowiązki domowe - aktywności w wolnym czasie - czas - ochrona środowiska naturalnego	zna wszystkie wprowadzone w lekcji słówka i wyrażenia z zakresów tematycznych: - czynności życia codziennego - rodzina - sprzęty domowe - obowiązki domowe - aktywności w wolnym czasie - czas - ochrona środowiska naturalnego
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna wybrane reguły gramatyczne spośród poznanych na lekcji zagadnień, w niewielkim stopniu stosuje poznane struktury, popełnia bardzo liczne błędy: - odmiana czasowników rozdzielnie złożonych - czas przeszły *Perfekt* czasowników regularnych	zna niewielką część podstawowych struktur gramatyczno-leksykalnych, jednak z trudem potrafi je wykorzystać w komunikacji: - odmiana czasowników rozdzielnie złożonych - czas przeszły *Perfekt* czasowników regularnych	zna znaczną część podstawowych struktur gramatyczno-leksykalnych, jednak z trudem potrafi je wykorzystać w komunikacji: - odmiana czasowników rozdzielnie złożonych - czas przeszły *Perfekt* czasowników regularnych	poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach: - odmiana czasowników rozdzielnie złożonych - czas przeszły *Perfekt* czasowników regularnych - czas przeszły *Perfekt* czasowników z końcówką - *ieren*	bezbłędnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach: - odmiana czasowników rozdzielnie złożonych - czas przeszły *Perfekt* czasowników regularnych

	- czas przeszły *Perfekt* czasowników z końcówką - *ieren* - czas przeszły Perfekt czasowników rozdzielnie złożonych	- czas przeszły *Perfekt* czasowników z końcówką - *ieren* - czas przeszły Perfekt czasowników rozdzielnie złożonych	- czas przeszły *Perfekt* czasowników z końcówką - *ieren* - czas przeszły Perfekt czasowników rozdzielnie złożonych	- czas przeszły Perfekt czasowników rozdzielnie złożonych	- czas przeszły *Perfekt* czasowników z końcówką - *ieren* - czas przeszły Perfekt czasowników rozdzielnie złożonych
Reagowanie (ustne)	z trudem nawiązuje komunikację z powodu słabej znajomości środków językowych i niepoprawnej wymowy; z pomocą nauczyciela i wg wzoru nawiązuje komunikację: - pyta o godzinę i podaje godzinę - pyta o wykonane w przeszłości czynności i odpowiada na takie pytania - bierze udział w rozmowie o aktywnościach w ostatni weekend; popełnia przy tym liczne błędy - zadaje pytania o czynności dnia codziennego	popełniając błędy, bierze udział w rozmowie: - pyta o godzinę i podaje godzinę - pyta o wykonane w przeszłości czynności i odpowiada na takie pytania - pyta o aktywności w ostatni weekend i odpowiada na takie pytania - pyta o czynności dnia codziennego i udziela odpowiedzi na takie pytania	bierze aktywny udział w rozmowie, z nielicznymi błędami: - pyta o godzinę i podaje godzinę - pyta o różne aktywności koleżanek / kolegów o określonej godzinie i odpowiada na takie pytania - pyta o wykonane w przeszłości czynności i odpowiada na takie pytania - pyta o aktywności w ostatni weekend i odpowiada na takie pytania - pyta o czynności dnia codziennego i udziela odpowiedzi na takie pytania	bierze aktywny udział w rozmowie, z drobnymi błędami: - pyta o godzinę i podaje godzinę - pyta o różne aktywności koleżanek / kolegów o określonej godzinie i odpowiada na takie pytania - pyta o wykonane w przeszłości czynności i odpowiada na takie pytania - pyta o aktywności w ostatni weekend i odpowiada na takie pytania - pyta o czynności dnia codziennego i udziela odpowiedzi na takie pytania	bierze aktywny udział w rozmowie, bezbłędnie: - pyta o godzinę i podaje godzinę - pyta o różne aktywności koleżanek / kolegów o określonej godzinie i odpowiada na takie pytania - pyta o wykonane w przeszłości czynności i odpowiada na takie pytania - pyta o aktywności w ostatni weekend i odpowiada na takie pytania - pyta o czynności dnia codziennego i udziela odpowiedzi na takie pytania
Rozumienie wypowiedzi (ustnej i pisemnej)	rozumie pojedyncze, podstawowe słowa w tekstach słuchanych i czytanych. Zadania na rozumienie tekstu czytanego i słuchanego sprawiają mu trudność i popełnia liczne błędy	potrafi w większości poprawnie wykonać zadania na rozumienie ze słuchu i na rozumienie tekstu czytanego, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania, jeśli może kilkakrotnie wysłuchać nagrania (znaleźć szczegółowe informacje, określić kontekst wypowiedzi)	na ogół poprawnie wykonuje zadania na rozumienie ze słuchu i na rozumienie tekstu czytanego; rozumie większość informacji szczegółowych w tekście i określa kontekst wypowiedzi	rozumie teksty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania i rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: znajduje określone informacje w tekście i określa kontekst wypowiedzi	rozumie teksty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania, a nawet wykraczające poza materiał, i bez trudu rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: znajduje informacje w tekście i określa kontekst wypowiedzi
Tworzenie wypowiedzi (ustnej i pisemnej)	na podstawie wzoru, z pomocą nauczyciela i popełniając liczne błędy: - opowiada o weekendzie koleżanki / kolegi	popełniając błędy: - opowiada o weekendzie koleżanki / kolegi - opowiada o czynnościach wykonywanych w przeszłości	popełniając nieliczne błędy, stosując w miarę urozmaicone słownictwo i poznane struktury: - opowiada o weekendzie koleżanki / kolegi	na ogół poprawnie, używając szerokiego zakresu słownictwa i struktur: - opowiada o weekendzie koleżanki / kolegi	swobodnie i poprawnie, bezbłędnie używając szerokiego zakresu słownictwa i struktur: - opowiada o weekendzie koleżanki / kolegi

	- opowiada o czynnościach wykonywanych w przeszłości - wybiera z wzoru wypowiedzi pasujące wyrazy i zapisuje wypowiedź o aktywnościach w ostatni weekend w zeszycie - podaje kilka aktywności ze swojego dnia	- pisze według wzoru i popełniając błędy odpowiedź na pytanie dotyczące planowania działań - opowiada o swoich aktywnościach w ciągu dnia	- opowiada o czynnościach wykonywanych w przeszłości - pisze według wzoru, popełniając nieliczne błędy, odpowiedź na pytanie dotyczące planowania działań - opowiada o swoich aktywnościach w ciągu dnia	- opowiada o czynnościach wykonywanych w przeszłości - pisze według wzoru, popełniając nieliczne błędy, odpowiedź na pytanie dotyczące planowania działań - opowiada o swoich aktywnościach w ciągu dnia	- opowiada o czynnościach wykonywanych w przeszłości - pisze odpowiedź na pytanie dotyczące planowania działań - opowiada o swoich aktywnościach w ciągu dnia
Wymagania	**Rozdział 5**				
	ocena celująca	**ocena bardzo dobra**	**ocena dobra**	**ocena dostateczna**	**ocena dopuszczająca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	posługuje się bardzo ograniczonym zakresem słownictwa poznanego na lekcji z zakresów tematycznych: - zajęcia w wolnym czasie - przyjaciele i znajomi - uprawianie sportu - samopoczucie - lokale gastronomiczne - uczestnictwo w kulturze - technologia komunikacyjno-informacyjna	posługuje się podstawowym poznanym na lekcji słownictwem z zakresów tematycznych: - zajęcia w wolnym czasie - przyjaciele i znajomi - uprawianie sportu - samopoczucie - lokale gastronomiczne - uczestnictwo w kulturze - technologia komunikacyjno-informacyjna	popełniając nieliczne błędy, stosuje większość poznanych na lekcji wyrazów i zwrotów z zakresów tematycznych: - zajęcia w wolnym czasie - przyjaciele i znajomi - uprawianie sportu - samopoczucie - lokale gastronomiczne - uczestnictwo w kulturze - technologia komunikacyjno-informacyjna	zna prawie wszystkie wprowadzone w lekcji słówka i wyrażenia z zakresów tematycznych: - zajęcia w wolnym czasie - przyjaciele i znajomi - uprawianie sportu - samopoczucie - lokale gastronomiczne - uczestnictwo w kulturze - technologia komunikacyjno-informacyjna	zna wszystkie wprowadzone w lekcji słówka i wyrażenia z zakresów tematycznych: - zajęcia w wolnym czasie - przyjaciele i znajomi - uprawianie sportu - samopoczucie - lokale gastronomiczne - uczestnictwo w kulturze - technologia komunikacyjno-informacyjna
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna wybrane reguły gramatyczne spośród poznanych na lekcji zagadnień, w niewielkim stopniu stosuje poznane struktury, popełnia bardzo liczne błędy: - czasowniki zwrotne - odmiana czasowników *dürfen* i *wollen* - czas przeszły Perfekt czasowników nieregularnych - czas przeszły Perfekt nieregularnych czasowników rozdzielnie i nierozdzielnie złożonych	zna niewielką część podstawowych struktur gramatyczno-leksykalnych, jednak z trudem potrafi je wykorzystać w komunikacji: - czasowniki zwrotne - odmiana czasowników *dürfen* i *wollen* - czas przeszły Perfekt czasowników nieregularnych - czas przeszły Perfekt nieregularnych	zna znaczną część podstawowych struktur gramatyczno-leksykalnych, jednak z trudem potrafi je wykorzystać w komunikacji: - czasowniki zwrotne - odmiana czasowników *dürfen* i *wollen* - czas przeszły Perfekt czasowników nieregularnych - czas przeszły Perfekt nieregularnych	poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach: - czasowniki zwrotne - odmiana czasowników *dürfen* i *wollen* - czas przeszły Perfekt czasowników nieregularnych - czas przeszły Perfekt nieregularnych czasowników rozdzielnie i nierozdzielnie złożonych	bezbłędnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach: - czasowniki zwrotne - odmiana czasowników *dürfen* i *wollen* - czas przeszły Perfekt czasowników nieregularnych - czas przeszły Perfekt nieregularnych czasowników rozdzielnie i nierozdzielnie złożonych

		czasowników rozdzielnie i nierozdzielnie złożonych	czasowników rozdzielnie i nierozdzielnie złożonych		
Reagowanie (ustne)	z trudem nawiązuje komunikację z powodu słabej znajomości środków językowych i niepoprawnej wymowy; z pomocą nauczyciela i wg wzoru nawiązuje komunikację: - proponuje spotkanie, przyjmuje i odrzuca propozycję - pyta o pozwolenie i wyraża pragnienia - pyta o zdarzenia i czynności z przeszłości i odpowiada na takie pytania	popełniając błędy, bierze udział w rozmowie: - proponuje spotkanie, przyjmuje i odrzuca propozycję - pyta o pozwolenie i wyraża pragnienia - pyta o zdarzenia i czynności z przeszłości i odpowiada na takie pytania	bierze aktywny udział w rozmowie, z nielicznymi błędami: - proponuje spotkanie, przyjmuje i odrzuca propozycję - pyta o pozwolenie i wyraża pragnienia - pyta o zdarzenia i czynności z przeszłości i odpowiada na takie pytania	bierze aktywny udział w rozmowie, z drobnymi błędami: - proponuje spotkanie, przyjmuje i odrzuca propozycję - pyta o pozwolenie i wyraża pragnienia - pyta o zdarzenia i czynności z przeszłości i odpowiada na takie pytania	bierze aktywny udział w rozmowie, bezbłędnie: - proponuje spotkanie, przyjmuje i odrzuca propozycję - pyta o pozwolenie i wyraża pragnienia - pyta o zdarzenia i czynności z przeszłości i odpowiada na takie pytania
Rozumienie wypowiedzi (ustnej i pisemnej)	rozumie pojedyncze, podstawowe słowa w tekstach słuchanych i czytanych. Zadania na rozumienie tekstu czytanego i słuchanego sprawiają mu trudność i popełnia liczne błędy	potrafi w większości poprawnie wykonać zadania na rozumienie ze słuchu i na rozumienie tekstu czytanego, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania, jeśli może kilkakrotnie wysłuchać nagrania (znaleźć szczegółowe informacje, określić kontekst wypowiedzi, określić intencje autora wypowiedzi)	na ogół poprawnie wykonuje zadania na rozumienie ze słuchu i na rozumienie tekstu czytanego; rozumie większość informacji szczegółowych w tekście i określa kontekst wypowiedzi oraz intencje jej autora	rozumie teksty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania i rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: znajduje określone informacje w tekście i określa kontekst wypowiedzi oraz intencje jej autora	rozumie teksty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania, a nawet wykraczające poza materiał, i bez trudu rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: znajduje informacje w tekście i określa kontekst wypowiedzi oraz intencje jej autora
Tworzenie wypowiedzi (ustnej i pisemnej)	na podstawie wzoru, z pomocą nauczyciela i popełniając liczne błędy: - podaje kilka aktywności, które chce wykonywać oraz aktywności, których nie wolno mu wykonywać - formułuje kilka zdań o koncercie korzystając ze wzoru, pisze post o koncercie	popełniając błędy: - opowiada o aktywnościach, które chce wykonywać oraz aktywnościach, których nie wolno mu wykonywać - formułuje wypowiedź o koncercie - korzystając ze wzoru, pisze post o koncercie	popełniając nieliczne błędy, stosując w miarę urozmaicone słownictwo i poznane struktury: - opowiada o aktywnościach, które chce wykonywać oraz aktywnościach, których nie wolno mu wykonywać - formułuje wypowiedź o koncercie	na ogół poprawnie, używając szerokiego zakresu słownictwa i struktur: - opowiada o aktywnościach, które chce wykonywać oraz aktywnościach, których nie wolno mu wykonywać - formułuje wypowiedź o koncercie - pisze post o koncercie	swobodnie i poprawnie, bezbłędnie używając szerokiego zakresu słownictwa i struktur: - opowiada o aktywnościach, które chce wykonywać oraz aktywnościach, których nie wolno mu wykonywać - formułuje wypowiedź o koncercie - pisze post o koncercie

			- korzystając ze wzoru, pisze post o koncercie		
Wymagania	**Rozdział 6**				
	ocena celująca	**ocena bardzo dobra**	**ocena dobra**	**ocena dostateczna**	**ocena dopuszczająca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	posługuje się bardzo ograniczonym zakresem słownictwa poznanego na lekcji z zakresów tematycznych: - aktywności w czasie wolnym - lokale gastronomiczne - uczestnictwo w kulturze - uprawianie sportu - nazwy środków transportu - wycieczki - nazwy miejsc noclegowych - pobyt w hotelu - środki komunikacji publicznej w mieście - korzystanie z komunikacji miejskiej - zjawiska społeczne	posługuje się podstawowym poznanym na lekcji słownictwem z zakresów tematycznych: - aktywności w czasie wolnym - lokale gastronomiczne - uczestnictwo w kulturze - uprawianie sportu - nazwy środków transportu - wycieczki - nazwy miejsc noclegowych - pobyt w hotelu - środki komunikacji publicznej w mieście - korzystanie z komunikacji miejskiej - zjawiska społeczne	popełniając nieliczne błędy, stosuje większość poznanych na lekcji wyrazów i zwrotów z zakresów tematycznych: - aktywności w czasie wolnym - lokale gastronomiczne - uczestnictwo w kulturze - uprawianie sportu - nazwy środków transportu - wycieczki - nazwy miejsc noclegowych - pobyt w hotelu - środki komunikacji publicznej w mieście - korzystanie z komunikacji miejskiej - zjawiska społeczne	zna prawie wszystkie wprowadzone w lekcji słówka i wyrażenia z zakresów tematycznych: - aktywności w czasie wolnym - lokale gastronomiczne - uczestnictwo w kulturze - uprawianie sportu - nazwy środków transportu - wycieczki - nazwy miejsc noclegowych - pobyt w hotelu - środki komunikacji publicznej w mieście - korzystanie z komunikacji miejskiej - zjawiska społeczne	zna wszystkie wprowadzone w lekcji słówka i wyrażenia z zakresów tematycznych: - aktywności w czasie wolnym - lokale gastronomiczne - uczestnictwo w kulturze - uprawianie sportu - nazwy środków transportu - wycieczki - nazwy miejsc noclegowych - pobyt w hotelu - środki komunikacji publicznej w mieście - korzystanie z komunikacji miejskiej - zjawiska społeczne
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna wybrane reguły gramatyczne spośród poznanych na lekcji zagadnień, w niewielkim stopniu stosuje poznane struktury, popełnia bardzo liczne błędy: - czas przeszły *Perfekt* z czasownikiem posiłkowym *sein* - przyimki *in*, *nach*, *zu* - przyimek lokalny *an* - przyimek sposobu *mit* i przysłówek zaimkowy *womit* - tryb rozkazujacy w 1. osobie liczby mnogiej	zna niewielką część podstawowych struktur gramatyczno-leksykalnych, jednak z trudem potrafi je wykorzystać w komunikacji: - czas przeszły *Perfekt* z czasownikiem posiłkowym *sein* - przyimki *in*, *nach*, *zu* - przyimek lokalny *an* - przyimek sposobu *mit* i przysłówek zaimkowy *womit*	zna znaczną część podstawowych struktur gramatyczno-leksykalnych, jednak z trudem potrafi je wykorzystać w komunikacji: - czas przeszły *Perfekt* z czasownikiem posiłkowym *sein* - przyimki *in*, *nach*, *zu* - przyimek lokalny *an* - przyimek sposobu *mit* i przysłówek zaimkowy *womit*	poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach: - czas przeszły *Perfekt* z czasownikiem posiłkowym *sein* - przyimki *in*, *nach*, *zu* - przyimek lokalny *an* - przyimek sposobu *mit* i przysłówek zaimkowy *womit*	bezbłędnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach: - czas przeszły *Perfekt* z czasownikiem posiłkowym *sein*- przyimki *in*, *nach*, *zu* - przyimek lokalny *an* - przyimek sposobu *mit* i przysłówek zaimkowy *womit* - tryb rozkazujacy w 1. osobie liczby mnogiej - czas przeszły *Perfekt* z czasownikiem posiłkowym *sein*

	- czas przeszły *Perfekt* z czasownikiem posiłkowym *sein*	- tryb rozkazujacy w 1. osobie liczby mnogiej - czas przeszły *Perfekt* z czasownikiem posiłkowym *sein*	- tryb rozkazujacy w 1. osobie liczby mnogiej - czas przeszły *Perfekt* z czasownikiem posiłkowym *sein*	- tryb rozkazujacy w 1. osobie liczby mnogiej - czas przeszły *Perfekt* z czasownikiem posiłkowym *sein*	
Reagowanie (ustne)	z trudem nawiązuje komunikację z powodu słabej znajomości środków językowych i niepoprawnej wymowy; z pomocą nauczyciela i wg wzoru nawiązuje komunikację: - pyta o to, co ktoś robił w przeszłości i odpowiada na takie pytania - pyta, dokąd i czym ktoś chciałby pojechać i co tam chce robić - zadaje pytania o korzystanie ze środków komunikacji i odpowiada na takie pytania	popełniając błędy, bierze udział w rozmowie: - pyta o to, co ktoś robił w przeszłości i odpowiada na takie pytania - pyta, dokąd i czym ktoś chciałby pojechać i co tam chce robić - zadaje pytania o korzystanie ze środków komunikacji i odpowiada na takie pytania	bierze aktywny udział w rozmowie, z nielicznymi błędami: - pyta o to, co ktoś robił w przeszłości i odpowiada na takie pytania - pyta, dokąd i czym ktoś chciałby pojechać i co tam chce robić - zadaje pytania o korzystanie ze środków komunikacji i odpowiada na takie pytania	bierze aktywny udział w rozmowie, z drobnymi błędami: - pyta o to, co ktoś robił w przeszłości i odpowiada na takie pytania - pyta, dokąd i czym ktoś chciałby pojechać i co tam chce robić - zadaje pytania o korzystanie ze środków komunikacji i odpowiada na takie pytania	bierze aktywny udział w rozmowie, bezbłędnie: - pyta o to, co ktoś robił w przeszłości i odpowiada na takie pytania - pyta, dokąd i czym ktoś chciałby pojechać i co tam chce robić - zadaje pytania o korzystanie ze środków komunikacji i odpowiada na takie pytania
Rozumienie wypowiedzi (ustnej i pisemnej)	rozumie pojedyncze, podstawowe słowa w tekstach słuchanych i czytanych. Zadania na rozumienie tekstu czytanego i słuchanego sprawiają mu trudność i popełnia liczne błędy	potrafi w większości poprawnie wykonać zadania na rozumienie ze słuchu i na rozumienie tekstu czytanego, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania, jeśli może kilkakrotnie wysłuchać nagrania (znaleźć szczegółowe informacje, określić kontekst wypowiedzi, określić główną myśl tekstu)	na ogół poprawnie wykonuje zadania na rozumienie ze słuchu i na rozumienie tekstu czytanego; rozumie większość informacji szczegółowych w tekście i określa kontekst oraz główną myśl wypowiedzi	rozumie teksty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania i rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: znajduje określone informacje w tekście i określa kontekst oraz główną myśl wypowiedzi	rozumie teksty pisane i słuchane, zawierające środki językowe ujęte w obowiązującym materiale nauczania, a nawet wykraczające poza materiał, i bez trudu rozwiązuje poprawnie zadania na rozumienie tekstu czytanego oraz słuchanego: znajduje informacje w tekście i określa kontekst oraz główną myśl wypowiedzi
Tworzenie wypowiedzi (ustnej i pisemnej)	na podstawie wzoru, z pomocą nauczyciela i popełniając liczne błędy: - tworzy zdania o minionych zdarzeniach - pisze krótkie odpowiedzi na pytania dotyczące podróży - wypełnia formularz rezerwacji	popełniając błędy: - tworzy wypowiedź o minionych zdarzeniach - pisze wypowiedź na temat podróży, odnosząc się do postawionych pytań - wypełnia formularz rezerwacji	popełniając nieliczne błędy, stosując w miarę urozmaicone słownictwo i poznane struktury: - tworzy wypowiedź o minionych zdarzeniach - pisze wypowiedź na temat podróży, odnosząc się do postawionych pytań	na ogół poprawnie, używając szerokiego zakresu słownictwa i struktur: - tworzy wypowiedź o minionych zdarzeniach - pisze wypowiedź na temat podróży, odnosząc się do postawionych pytań	swobodnie i poprawnie, bezbłędnie używając szerokiego zakresu słownictwa i struktur: - tworzy wypowiedź o minionych zdarzeniach - pisze wypowiedź na temat podróży; poza odniesieniem się do pytań, rozbudowuje wypowiedź o logicznie uzasadnione elementy

			- wypełnia formularz rezerwacji	- wypełnia formularz rezerwacji	- wypełnia formularz rezerwacji i rozumie wszystkie jego elementy

KLASA 2– grupa zaawansowana (*podręcznik Tolles Team 3*)

	Lektion 11: Das habe ich erlebt!				
	ocena celująca	**ocena bardzo dobra**	**ocena dobra**	**ocena dostateczna**	**ocena dopuszczająca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
słownictwo	bardzo dobrze zna bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: życie prywatne (formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości), podróżowanie i turystyka (hotel, wycieczki, zwiedzanie), zdrowie (pierwsza pomoc, samopoczucie), sport (dyscypliny sportu, uprawianie sportu), edukacja (życie szkoły) potrafi je przetłumaczyć i bezbłędnie się nim posługuje.	bardzo dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: życie prywatne (formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości), podróżowanie i turystyka (hotel, wycieczki, zwiedzanie), zdrowie (pierwsza pomoc, samopoczucie), sport (dyscypliny sportu, uprawianie sportu), edukacja (życie szkoły) potrafi je przetłumaczyć i poprawnie się nim posługuje.	dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: życie prywatne (formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości), podróżowanie i turystyka (hotel, wycieczki, zwiedzanie), zdrowie (pierwsza pomoc, samopoczucie), sport (dyscypliny sportu, uprawianie sportu), edukacja (życie szkoły) i na ogół poprawnie się nim posługuje.	częściowo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: życie prywatne (formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości), podróżowanie i turystyka (hotel, wycieczki, zwiedzanie), zdrowie (pierwsza pomoc, samopoczucie), sport (dyscypliny sportu, uprawianie sportu), edukacja (życie szkoły) częściowo potrafi je przetłumaczyć i posługuje się nim, często popełniając błędy.	słabo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: życie prywatne (formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości), podróżowanie i turystyka (hotel, wycieczki, zwiedzanie), zdrowie (pierwsza pomoc, samopoczucie), sport (dyscypliny sportu, uprawianie sportu), edukacja (życie szkoły) z trudnością je tłumaczy i posługuje się nim, popełniając liczne błędy.
gramatyka	– bardzo dobrze zna i tworzy czas przeszły Perfekt z czasownikami posiłkowymi *haben* i *sein* i potrafi go bezbłędnie stosować w praktyce, – bardzo dobrze zna i tworzy imiesłowy czasu Perfekt zakończone na *-t* oraz *-en* i potrafi je bezbłędnie stosować w praktyce, – bardzo dobrze zna i tworzy imiesłowy czasu	– bardzo dobrze zna i tworzy czas przeszły Perfekt z czasownikami posiłkowymi *haben* i *sein* i potrafi go poprawnie stosować w praktyce, – bardzo dobrze zna i tworzy imiesłowy czasu Perfekt zakończone na *-t* oraz *-en* i potrafi je poprawnie stosować w praktyce, – bardzo dobrze zna i tworzy imiesłowy czasu	– dobrze zna i tworzy czas przeszły Perfekt z czasownikami posiłkowymi *haben* i *sein* i potrafi go na ogół poprawnie stosować w praktyce, – dobrze zna i tworzy imiesłowy czasu Perfekt zakończone na *-t* oraz *-en* i potrafi je na ogół poprawnie stosować w praktyce, – dobrze zna i tworzy imiesłowy czasu Perfekt czasowników rozdzielnie	– częściowo zna i tworzy czas przeszły Perfekt z czasownikami posiłkowymi *haben* i *sein* i stosuje je w praktyce, często popełniając błędy, – częściowo zna i tworzy imiesłowy czasu Perfekt zakończone na *-t* oraz *-en* i stosuje je w praktyce, często popełniając błędy, – zna i tworzy imiesłowy czasu Perfekt czasowników rozdzielnie i nierozdzielnie	– słabo zna i tworzy czas przeszły Perfekt z czasownikami posiłkowymi *haben* i *sein* i z trudem je stosuje w praktyce, popełniając liczne błędy – słabo zna i tworzy imiesłowy czasu Perfekt zakończone na *-t* oraz *-en* i z trudem stosuje je w praktyce, popełniając liczne błędy, – słabo zna i tworzy imiesłowy czasu Perfekt czasowników rozdzielnie i nierozdzielnie złożonych i z trudem stosuje je

	Perfekt czasowników rozdzielnie i nierozdzielnie złożonych i potrafi je bezbłędnie stosować w praktyce, – bardzo dobrze zna odmianę czasowników *haben* i *sein* w czasie Präteritum i potrafi je bezbłędnie stosować w praktyce, – bardzo dobrze zna liczebniki porządkowe i potrafi je bezbłędnie stosować w praktyce.	Perfekt czasowników rozdzielnie i nierozdzielnie złożonych i potrafi je poprawnie stosować w praktyce, – bardzo dobrze zna odmianę czasowników *haben* i *sein* w czasie Präteritum i potrafi je poprawnie stosować w praktyce, – bardzo dobrze zna liczebniki porządkowe i potrafi je poprawnie stosować w praktyce.	i nierozdzielnie złożonych i potrafi je na ogół poprawnie stosować w praktyce, – zna odmianę czasowników *haben* i *sein* w czasie Präteritum i potrafi na ogół poprawnie ją stosować w praktyce, – zna i na ogół poprawnie stosuje w praktyce liczebniki porządkowe.	złożonych i stosuje je, często popełniając błędy, – zna odmianę czasowników *haben* i *sein* w czasie Präteritum i stosuje ją w praktyce często popełniając błędy, – zna liczebniki porządkowe i stosuje je w praktyce, często popełniając błędy.	w praktyce, popełniając liczne błędy, – słabo zna i z trudem stosuje w praktyce odmianę czasowników *haben* i *sein* w czasie Präteritum, – słabo zna i z trudem stosuje w praktyce liczebniki porządkowe.
zadania na środki językowe	bezbłędnie rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w zdaniach, wybieranie właściwych reakcji do opisanych sytuacji, łączenie pasujących do siebie fragmentów zdań, uzupełnianie dialogów, tłumaczenie fragmentów zdań).	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w zdaniach, wybieranie właściwych reakcji do opisanych sytuacji, łączenie pasujących do siebie fragmentów zdań, uzupełnianie dialogów, tłumaczenie fragmentów zdań).	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w zdaniach, wybieranie właściwych reakcji do opisanych sytuacji, łączenie pasujących do siebie fragmentów zdań, uzupełnianie dialogów, tłumaczenie fragmentów zdań).	często popełniając błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w zdaniach, wybieranie właściwych reakcji do opisanych sytuacji, łączenie pasujących do siebie fragmentów zdań, uzupełnianie dialogów, tłumaczenie fragmentów zdań).	popełniając liczne błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków (uzupełnianie luk w zdaniach, wybieranie właściwych reakcji do opisanych sytuacji, łączenie pasujących do siebie fragmentów zdań, uzupełnianie dialogów, tłumaczenie fragmentów zdań).
słuchanie	Rozumie wszystkie kluczowe informacje zawarte w słuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) bezbłędnie: – odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu, – układa usłyszane zdania w odpowiedniej kolejności, – uzupełnia brakujące informacje w tekście,	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w słuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) poprawnie, lub popełniając sporadyczne błędy: – odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu, – układa usłyszane zdania w odpowiedniej kolejności,	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w słuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) na ogół poprawnie, lub popełniając nieliczne błędy: – odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu, – układa usłyszane zdania w odpowiedniej kolejności,	rozumie część kluczowych informacji zawartych w słuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje), często popełniając błędy: – odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu, – układa usłyszane zdania w odpowiedniej kolejności, – uzupełnia brakujące informacje w tekście,	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w słuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) z trudnością, popełniając liczne błędy: – odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu, – układa usłyszane zdania w odpowiedniej kolejności, – uzupełnia brakujące informacje w tekście,

	– układa fragmenty wywiadu w odpowiedniej kolejności, – dopasowuje usłyszane wypowiedzi do osób lub ilustracji, – określa główną myśl tekstu, – zaznacza usłyszane informacje, – zaznacza intonację zdania i akcent wyrazowy.	– uzupełnia brakujące informacje w tekście, – układa fragmenty wywiadu w odpowiedniej kolejności, – dopasowuje usłyszane wypowiedzi do osób lub ilustracji, – określa główną myśl tekstu, – zaznacza usłyszane informacje, – zaznacza intonację zdania i akcent wyrazowy.	– uzupełnia brakujące informacje w tekście, – układa fragmenty wywiadu w odpowiedniej kolejności, – dopasowuje usłyszane wypowiedzi do osób lub ilustracji, – określa główną myśl tekstu, – zaznacza usłyszane informacje, – zaznacza intonację zdania i akcent wyrazowy.	– układa fragmenty wywiadu w odpowiedniej kolejności, – dopasowuje usłyszane wypowiedzi do osób lub ilustracji, – określa główną myśl tekstu, – zaznacza usłyszane informacje, – zaznacza intonację zdania i akcent wyrazowy.	– układa fragmenty wywiadu w odpowiedniej kolejności, – dopasowuje usłyszane wypowiedzi do osób lub ilustracji, – określa główną myśl tekstu, – zaznacza usłyszane informacje, – zaznacza intonację zdania i akcent wyrazowy.
czytanie	rozumie wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) i bezbłędnie łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu, – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości, – dopasowuje informacje do przeczytanych tekstów, – odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu, – przekazuje informacje zawarte w tekście, – uzupełnia informacje w tabeli.	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: – łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu, – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości, – dopasowuje informacje do przeczytanych tekstów, – odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu, – przekazuje informacje zawarte w tekście, – uzupełnia informacje w tabeli.	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: – łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu, – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości, – dopasowuje informacje do przeczytanych tekstów, – odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu, – przekazuje informacje zawarte w tekście, – uzupełnia informacje w tabeli.	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: – łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu, – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości, – dopasowuje informacje do przeczytanych tekstów, – odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu, – przekazuje informacje zawarte w tekście, – uzupełnia informacje w tabeli.	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: – łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu, – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości, – dopasowuje informacje do przeczytanych tekstów, – odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu, – przekazuje informacje zawarte w tekście, – uzupełnia informacje w tabeli.
mówienie	bezbłędnie stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – z łatwością relacjonuje wydarzenia przeszłe, – bez trudu pyta i odpowiada na pytania dotyczące miejsc spędzania wakacji,	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – z łatwością relacjonuje wydarzenia przeszłe,	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – relacjonuje wydarzenia przeszłe,	stosuje ograniczony zakres słownictwa oraz struktur gramatycznych, często popełniając błędy zakłócające komunikację: – w kilku słowach relacjonuje wydarzenia przeszłe,	stosuje bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację: – z trudem relacjonuje wydarzenia przeszłe,

	– z łatwością wyraża (nie)zadowolenie, – bez trudu wymienia formy spędzania wakacji i nazywa cele podróży, – z łatwością opisuje wypadek/wydarzenie podczas uprawiania sportu, – bez trudu przygotowuje pytania do wywiadu i prowadzi go, –wyczerpująco opowiada o swoich wymarzonych wakacjach lub wycieczce szkolnej, – bez trudu przekazuje informacje na temat organizacji przyjęcia/imprezy.	– bez trudu pyta i odpowiada na pytania dotyczące miejsc spędzania wakacji, – z łatwością wyraża (nie)zadowolenie, – bez trudu wymienia formy spędzania wakacji i nazywa cele podróży, – z łatwością opisuje wypadek/wydarzenie podczas uprawiania sportu, –bez trudu przygotowuje pytania do wywiadu i prowadzi go, – wyczerpująco opowiada o swoich wymarzonych wakacjach lub wycieczce szkolnej, – bez trudu przekazuje informacje na temat organizacji przyjęcia/imprezy.	– pyta i odpowiada na pytania dotyczące miejsc spędzania wakacji, – wyraża (nie)zadowolenie, – wymienia formy spędzania wakacji i nazywa cele podróży, – opisuje wypadek/wydarzenie, podczas uprawiania sportu, – przygotowuje pytania do wywiadu i prowadzi go, – opowiada o swoich wymarzonych wakacjach lub wycieczce szkolnej, – przekazuje informacje na temat organizacji przyjęcia, imprezy.	– pyta i krótko odpowiada na pytania dotyczące miejsc spędzania wakacji, – krótko wyraża (nie)zadowolenie, – wymienia niektóre formy spędzania wakacji i nazywa niektóre cele podróży, – krótko opisuje wypadek podczas uprawiania sportu – częściowo przygotowuje pytania do wywiadu i prowadzi go, – krótko opowiada o swoich wymarzonych wakacjach lub wycieczce szkolnej, – krótko przekazuje informacje na temat organizacji przyjęcia/imprezy.	– pyta i bardzo krótko odpowiada na pytania dotyczące miejsc spędzania wakacji, – z trudem wyraża (nie)zadowolenie, – wymienia niektóre formy spędzania wakacji i nazywa niektóre cele podróży, – z trudem przygotowuje pytania do wywiadu i prowadzi go, – bardzo krótko opowiada o o swoich wymarzonych wakacjach lub wycieczce szkolnej, – bardzo krótko przekazuje informacje na temat organizacji przyjęcia/imprezy.
pisanie	bezbłędnie stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia swoje ostatnie wakacje lub wycieczkę szkolną, opisuje wyczerpująco miejsce, termin, osoby, czynności przeszłe, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie, – z łatwością uzupełnia e-mail o wypadku podczas uprawiania sportu, – z łatwością uzupełnia tabelę i opisuje wakacje innych osób, – z łatwością przekazuje w języku niemieckim podane w zadaniu informacje	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia swoje ostatnie wakacje lub wycieczkę szkolną, opisuje wyczerpująco miejsce, termin, osoby, czynności przeszłe, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie, – z łatwością uzupełnia e-mail o wypadku podczas uprawiania sportu, – z łatwością uzupełnia tabelę i opisuje wakacje innych osób,	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – pisze w większości spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia swoje ostatnie wakacje lub wycieczkę szkolną, uwzględniając i rozwijając podane kwestie, – uzupełnia e-mail o wypadku podczas uprawiania sportu, – uzupełnia tabelę i opisuje wakacje innych osób, – przekazuje w języku niemieckim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim,	stosuje ograniczony zakres słownictwa oraz struktur gramatycznych, często popełniając błędy zakłócające komunikację: – pisze w miejscami logiczny i spójny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia swoje ostatnie wakacje lub wycieczkę szkolną, rozwijając niektóre podane kwestie, – częściowo uzupełnia e-mail o wypadku podczas uprawiania sportu, – częściowo uzupełnia tabelę i opisuje wakacje innych osób, – przekazuje w języku niemieckim niektóre podane w zadaniu informacje	stosuje bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację: – pisze w dużym stopniu niespójny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia swoje ostatnie wakacje lub wycieczkę szkolną, uwzględniając i rozwijając nieliczne podane kwestie, – z trudem uzupełnia e-mail o wypadku podczas uprawiania sportu, – z trudem uzupełnia tabelę i opisuje wakacje innych osób, – przekazuje w języku niemieckim nieliczne podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim,

	sformułowane w języku polskim, – pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia swój ostatni tydzień, wyczerpująco wyraża opinię o tym tygodniu, relacjonuje najbardziej pozytywny dzień, opisuje wydarzenia pechowe, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie.	– z łatwością przekazuje w języku niemieckim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim, – pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia swój ostatni tydzień, wyczerpująco wyraża opinię o tym tygodniu, relacjonuje najbardziej pozytywny dzień, opisuje wydarzenia pechowe, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie.	– pisze w większości spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia swój ostatni tydzień, wyraża opinię o tym tygodniu, relacjonuje najbardziej pozytywny dzień, opisuje wydarzenia pechowe, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie,	sformułowane w języku polskim, – pisze miejscami spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia swój ostatni tydzień, wyraża opinię o tym tygodniu, relacjonuje najbardziej pozytywny dzień, uwzględniając i częściowo rozwijając podane kwestie.	– pisze w dużym stopniu niespójny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia swój ostatni tydzień, wyraża opinię o tym tygodniu, relacjonuje najbardziej pozytywny dzień, opisuje wydarzenia pechowe uwzględniając i rozwijając nieliczne podane kwestie.
rozwijanie samodzielności	– z łatwością współpracuje w grupie, – z łatwością stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty), – posiada podstawową wiedzę o krajach niemieckojęzycznych, – z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny, – z łatwością korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	– z łatwością współpracuje w grupie, – z łatwością stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty), – posiada podstawową wiedzę o krajach niemieckojęzycznych, – z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny, – z łatwością korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	– współpracuje w grupie, – stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty), – posiada podstawową wiedzę o krajach niemieckojęzycznych, – wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny, – korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	– niekiedy współpracuje w grupie, – czasami stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty), – posiada ograniczoną wiedzę o krajach niemieckojęzycznych, – niekiedy wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny, – niekiedy korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	– z trudem współpracuje w grupie, – z trudem stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty), – posiada bardzo ograniczoną wiedzę o krajach niemieckojęzycznych, – rzadko wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny, – rzadko korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.
	Lektion 12: Wiedersehen in Berlin				
	ocena celująca	**ocena bardzo dobra**	**ocena dobra**	**ocena dostateczna**	**ocena dopuszczająca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń

słownictwo	bardzo dobrze zna bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: podróżowanie i turystyka (atrakcje turystyczne, zwiedzanie, planowanie podróży), kultura: (uczestnictwo w kulturze), potrafi je przetłumaczyć i bezbłędnie się nim posługuje.	bardzo dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: podróżowanie i turystyka (atrakcje turystyczne, zwiedzanie, planowanie podróży), kultura: (uczestnictwo w kulturze), potrafi je przetłumaczyć i poprawnie się nim posługuje.	dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: podróżowanie i turystyka (atrakcje turystyczne, zwiedzanie, planowanie podróży), kultura: (uczestnictwo w kulturze) potrafi je przetłumaczyć i na ogół poprawnie się nim posługuje.	częściowo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: podróżowanie i turystyka (atrakcje turystyczne, zwiedzanie, planowanie podróży), kultura: (uczestnictwo w kulturze) częściowo potrafi je przetłumaczyć i posługuje się nim, często popełniając błędy.	słabo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: podróżowanie i turystyka (atrakcje turystyczne, zwiedzanie, planowanie podróży), kultura: (uczestnictwo w kulturze) z trudnością je tłumaczy i posługuje się nim, popełniając liczne błędy.
gramatyka	– bardzo dobrze zna i rozróżnia zaimki dzierżawcze w mianowniku, bierniku, celowniku i potrafi je bezbłędnie stosować w praktyce, – bardzo dobrze zna formy zaimka pytającego *wer*? w bierniku i celowniku, bezbłędnie je stosuje praktyce, – bardzo dobrze zna i bezbłędnie stosuje zaimki osobowe w bierniku i celowniku, – bardzo dobrze zna i poprawnie stosuje w praktyce zdania ze spójnikiem *wenn,* – bardzo dobrze zna i rozróżnia dopełnienia w celowniku i bierniku w zdaniu, – bardzo dobrze zna i stosuje przyimek *für* z biernikiem.	– bardzo dobrze zna i rozróżnia zaimki dzierżawcze w mianowniku, bierniku, celowniku i potrafi je poprawnie stosować w praktyce, – bardzo dobrze zna formy zaimka pytającego *wer*? w bierniku i celowniku, poprawnie je stosuje w praktyce, – bardzo dobrze zna i poprawnie stosuje zaimki osobowe w bierniku i celowniku, – bardzo dobrze zna i poprawnie stosuje w praktyce zdania ze spójnikiem *wenn,* – bardzo dobrze zna i rozróżnia dopełnienia w celowniku i bierniku w zdaniu, – bardzo dobrze zna i stosuje przyimek *für* z biernikiem.	– zna i rozróżnia zaimki dzierżawcze w mianowniku, bierniku, celowniku i potrafi je stosować w praktyce, – zna formy zaimka pytającego *wer*? w bierniku i celowniku i stosuje je w praktyce, – zna i stosuje zaimki osobowy w bierniku i celowniku, – zna i stosuje w praktyce zdania ze spójnikiem *wenn,* – zna i rozróżnia dopełnienia w celowniku i bierniku w zdaniu, – zna i stosuje przyimek *für* z biernikiem.	– zna i rozróżnia zaimki dzierżawcze w mianowniku, bierniku, celowniku i je stosuje w praktyce, często popełniając błędy, – zna formy zaimka pytającego *wer*? w bierniku i celowniku i stosuje je w praktyce często popełniając błędy, – zna i stosuje zaimki osobowe w bierniku i celowniku i stosuje go praktyce często popełniając błędy, – zna i stosuje w praktyce zdania ze spójnikiem *wenn,* popełniając błędy, – zna i rozróżnia dopełnienia w celowniku i bierniku w zdaniu, ale stosuje je w praktyce, często popełniając błędy, – zna przyimek *für* z biernikiem.	– słabo zna i rozróżnia zaimki dzierżawcze w mianowniku, bierniku, celowniku i stosuje je w praktyce, popełniając liczne błędy, – słabo zna formy zaimka pytającego *wer?* w bierniku i celowniku*,* rzadko stosuje je w praktyce, – słabo zna zaimki osobowe w bierniku i celowniku, stosuje je w praktyce, popełniając liczne błędy, – słabo zna i stosuje zdania ze spójnikiem *wenn,* – słabo zna i rozróżnia dopełnienia w celowniku i bierniku w zdania, ale stosuje je w praktyce, popełniając liczne błędy, – zna przyimek *für* z biernikiem.
zadania na środki językowe	bezbłędnie rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość	na ogół poprawnie lub, popełniając nieliczne błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość	często popełniając błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość	popełniając liczne błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego

	językowych (uzupełnianie luk w zdaniach, wybieranie właściwych reakcji do opisanych sytuacji, łączenie pasujących do siebie fragmentów zdań, uzupełnianie dialogów, tłumaczenie fragmentów zdań).	w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w zdaniach, wybieranie właściwych reakcji do opisanych sytuacji, łączenie pasujących do siebie fragmentów zdań, uzupełnianie dialogów, tłumaczenie fragmentów zdań).	w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w zdaniach, wybieranie właściwych reakcji do opisanych sytuacji, łączenie pasujących do siebie fragmentów zdań, uzupełnianie dialogów, tłumaczenie fragmentów zdań).	w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w zdaniach, wybieranie właściwych reakcji do opisanych sytuacji, łączenie pasujących do siebie fragmentów zdań, uzupełnianie dialogów, tłumaczenie fragmentów zdań).	zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w zdaniach, wybieranie właściwych reakcji do opisanych sytuacji, łączenie pasujących do siebie fragmentów zdań, uzupełnianie dialogów, tłumaczenie fragmentów zdań).
słuchanie	rozumie wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (określa główną myśl tekstu; znajduje w tekście określone informacje) bezbłędnie: – zaznacza usłyszane informacje, – układa zdania we właściwej kolejności, – dopasowuje informacje do osób lub ilustracji, – sprawdza poprawność rozwiązania, – uzupełnia brakujące informacje w tabeli, – zaznacza intonację zdania i akcent wyrazowy.	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (określa główną myśl tekstu; znajduje w tekście określone informacje) poprawnie, lub popełniając sporadyczne błędy: – zaznacza usłyszane informacje, – układa zdania we właściwej kolejności, – dopasowuje informacje do osób lub ilustracji, – sprawdza poprawność rozwiązania, – uzupełnia brakujące informacje w tabeli, – zaznacza intonację zdania i akcent wyrazowy.	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (określa główną myśl tekstu; znajduje w tekście określone informacje) na ogół poprawnie, lub popełniając nieliczne błędy: – zaznacza usłyszane informacje, – układa zdania we właściwej kolejności, – dopasowuje informacje do osób lub ilustracji, – sprawdza poprawność rozwiązania, – uzupełnia brakujące informacje w tabeli, – zaznacza intonację zdania i akcent wyrazowy.	rozumie część kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (określa główną myśl tekstu; znajduje w tekście określone informacje), często popełniając błędy: – zaznacza usłyszane informacje, – układa zdania we właściwej kolejności, – dopasowuje informacje do osób lub ilustracji, – sprawdza poprawność rozwiązania, – uzupełnia brakujące informacje w tabeli, – zaznacza intonację zdania i akcent wyrazowy.	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (określa główną myśl tekstu; znajduje w tekście określone informacje) z trudnością, popełniając liczne błędy: – zaznacza usłyszane informacje, – układa zdania we właściwej kolejności, – dopasowuje informacje do osób lub ilustracji, – sprawdza poprawność rozwiązania, – uzupełnia brakujące informacje w tabeli, – zaznacza intonację zdania i akcent wyrazowy.
czytanie	rozumie wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa intencje autora tekstu, znajduje w tekście określone informacje) bezbłędnie: – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości,	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa intencje autora tekstu, znajduje w tekście określone informacje) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości,	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa intencje autora tekstu, znajduje w tekście określone informacje) i na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy: – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości,	rozumie część kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa intencje autora tekstu, znajduje w tekście określone informacje) i często popełniając błędy: – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości,	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa intencje autora tekstu, znajduje w tekście określone informacje) i z trudnością, popełniając liczne błędy: – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości, – dopasowuje informacje do zdjęć,

	– dopasowuje informacje do zdjęć, – dopasowuje teksty ze strony internetowej dla turystów do odpowiednich sytuacji, – łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu, – uzupełnia zdania wyszukanymi w tekście informacjami, – uzupełnia tekst brakującymi zdaniami, – dopasowuje zdania do materiału ilustracyjnego, – uzupełnia tekst czytany właściwym słownictwem, – z łatwością korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	– dopasowuje informacje do zdjęć, – dopasowuje teksty ze strony internetowej dla turystów do odpowiednich sytuacji, – łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu, – uzupełnia zdania wyszukanymi w tekście informacjami, – uzupełnia tekst brakującymi zdaniami, – dopasowuje zdania do materiału ilustracyjnego, – uzupełnia tekst czytany właściwym słownictwem, – z łatwością korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	– dopasowuje informacje do zdjęć, – dopasowuje teksty ze strony internetowej dla turystów do odpowiednich sytuacji, – łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu, – uzupełnia zdania wyszukanymi w tekście informacjami, – uzupełnia tekst brakującymi zdaniami, – dopasowuje zdania do materiału ilustracyjnego, – uzupełnia tekst czytany właściwym słownictwem, – korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	– dopasowuje informacje do zdjęć, – dopasowuje teksty ze strony internetowej dla turystów do odpowiednich sytuacji, – łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu, – uzupełnia zdania wyszukanymi w tekście informacjami, – uzupełnia tekst brakującymi zdaniami, – dopasowuje zdania do materiału ilustracyjnego, – uzupełnia tekst czytany właściwym słownictwem, – częściowo korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	– dopasowuje teksty ze strony internetowej dla turystów do odpowiednich sytuacji, – łączy zdania na podstawie przeczytanego tekstu, – uzupełnia zdania wyszukanymi w tekście informacjami, – uzupełnia tekst brakującymi zdaniami, – dopasowuje zdania do materiału ilustracyjnego, – uzupełnia tekst czytany właściwym słownictwem, – z trudem korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.
mówienie	bezbłędnie stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – z łatwością nazywa atrakcje turystyczne Berlina – z łatwością wyraża opinię o innych osobach, – z łatwością przekazuje informacje o podróżach innych osób, – pyta i wyczerpująco odpowiada na pytania dotyczące ciekawych miejsc w mieście, – bez problemu określa przynależność przedmiotów, – z łatwością nazywa przedmioty związane z wyjazdem i czasem wolnym, – bez trudu odgrywa dialogi, – z łatwością przekazuje w języku niemieckim informacje	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – z łatwością nazywa atrakcje turystyczne Berlina – z łatwością wyraża opinię o innych osobach, – z łatwością przekazuje informacje o podróżach innych osób, – pyta i wyczerpująco odpowiada na pytania dotyczące ciekawych miejsc w mieście, – bez problemu określa przynależność przedmiotów, – z łatwością nazywa przedmioty związane z wyjazdem i czasem wolnym,	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – nazywa atrakcje turystyczne Berlina, – wyraża opinię o innych osobach, – przekazuje informacje o podróżach innych osób, – pyta i odpowiada na pytania dotyczące ciekawych miejsc w mieście, – określa przynależność przedmiotów, – nazywa przedmioty związane z wyjazdem i czasem wolnym, – odgrywa dialogi,	stosuje ograniczony zakres słownictwa oraz struktur gramatycznych, często popełniając błędy zakłócające komunikację: – nazywa niektóre atrakcje turystyczne Berlina, – częściowo wyraża opinię o innych osobach, – przekazuje krótkie informacje o podróżach innych osób, – pyta i odpowiada na niektóre pytania dotyczące ciekawych miejsc w mieście, – częściowo określa przynależność przedmiotów, – nazywa niektóre przedmioty związane z wyjazdem i czasem wolnym, – odgrywa krótkie dialogi,	stosuje bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację: – nazywa nieliczne atrakcje turystyczne Berlina, – z trudem wyraża opinię o innych osobach, – z trudem przekazuje informacje o podróżach innych osób, – z trudem pyta i odpowiada na pytania dotyczące ciekawych miejsc w mieście, – z trudem określa przynależność przedmiotów, – nazywa nieliczne przedmioty związane z wyjazdem i czasem wolnym, – odgrywa bardzo krótkie dialogi,

	sformułowane w języku polskim, – z łatwością wyraża upodobania i prośby, – z łatwością wyraża i uzasadnia preferencje, – bez problemu formułuje propozycję i wyraża opinię o niej.	– bez trudu odgrywa dialogi, – z łatwością przekazuje w języku niemieckim informacje sformułowane w języku polskim, – z łatwością wyraża upodobania i prośby, – z łatwością wyraża i uzasadnia preferencje, – bez problemu formułuje propozycję i wyraża opinię o niej.	– przekazuje w języku niemieckim informacje sformułowane w języku polskim, – wyraża upodobania i prośby, – wyraża i uzasadnia preferencje, – formułuje propozycję i wyraża opinię o niej.	– częściowo przekazuje w języku niemieckim informacje sformułowane w języku polskim, – częściowo wyraża upodobania i prośby, – częściowo wyraża i uzasadnia preferencje, – częściowo formułuje propozycję i wyraża opinię o niej.	– z trudem przekazuje w języku niemieckim informacje sformułowane w języku polskim, – z trudem wyraża upodobania i prośby, – z trudem wyraża i uzasadnia preferencje, – z trudem formułuje propozycję i wyraża opinię o niej.
pisanie	bezbłędnie stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – z łatwością opisuje atrakcje turystyczne Berlina, – pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym opisuje planowaną wycieczkę klasową, informuje o podróży, przedstawia opiekunów grupy, wymienia najciekawsze punkty programu, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie, – pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym odpowiada na e-mail, wyraża radość z udanego pobytu w Berlinie, opisuje ostatnie wydarzenia, proponuje spotkanie, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie, – z łatwością przekazuje w języku niemieckim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim,	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy nie zakłócające komunikacji, stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – z łatwością opisuje atrakcje turystyczne Berlina, – pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym opisuje planowaną wycieczkę klasową, informuje o podróży, przedstawia opiekunów grupy, wymienia najciekawsze punkty programu, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie, – pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym odpowiada na e-mail, wyraża radość z udanego pobytu w Berlinie, opisuje ostatnie wydarzenia, proponuje spotkanie, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie, – z łatwością przekazuje w języku niemieckim podane w zadaniu informacje	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – opisuje atrakcje turystyczne Berlina, – pisze spójny i w większości logiczny w formie e-maila, w którym opisuje planowaną wycieczkę klasową, informuje o podróży, przedstawia opiekunów grupy, wymienia najciekawsze punkty programu, uwzględniając i rozwijając podane kwestie, – pisze spójny i w większości logiczny tekst w formie e-maila, w którym odpowiada na e-mail, wyraża radość z udanego pobytu w Berlinie, opisuje ostatnie wydarzenia, proponuje spotkanie, uwzględniając i rozwijając podane kwestie, – przekazuje w języku niemieckim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim,	stosuje ograniczony zakres słownictwa oraz struktur gramatycznych, często popełniając błędy zakłócające komunikację: – częściowo opisuje atrakcje turystyczne Berlina, – pisze miejscami spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym opisuje planowaną wycieczkę klasową, informuje o podróży, przedstawia opiekunów grupy, wymienia najciekawsze punkty programu, i krótko rozwijając podane kwestie, – pisze miejscami spójny i w większości logiczny tekst w formie e-maila, w którym odpowiada na e-mail, wyraża radość z udanego pobytu w Berlinie, opisuje ostatnie wydarzenia, proponuje spotkanie, uwzględniając i krótko rozwijając podane kwestie, – częściowo przekazuje w języku niemieckim podane w zadaniu	stosuje bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację: – z trudem opisuje atrakcje turystyczne Berlina, – pisze w dużym stopniu niespójny tekst w formie e-maila, w którym opisuje planowaną wycieczkę klasową, informuje o podróży, przedstawia opiekunów grupy, wymienia najciekawsze punkty programu, uwzględniając i rozwijając niektóre podane kwestie, – pisze w dużym stopniu niespójny tekst w formie e-maila, w którym odpowiada na e-mail, wyraża radość z udanego pobytu w Berlinie, opisuje ostatnie wydarzenia, proponuje spotkanie, uwzględniając i rozwijając niektóre podane kwestie, – przekazuje w języku niemieckim niektóre podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim, –pisze w dużym stopniu niespójny tekst w formie e-maila, w którym

	– pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia swoją propozycję wycieczki klasowej, uzasadnia wybór miejsca, informuje o preferencjach, pyta o opinię, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie.	sformułowane w języku polskim, – pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia swoją propozycję wycieczki klasowej, uzasadnia wybór miejsca, informuje o preferencjach, pyta o opinię, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie.	– pisze w większości spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia swoją propozycję wycieczki klasowej, uzasadnia wybór miejsca, informuje o preferencjach, pyta o opinię, uwzględniając i rozwijając podane kwestie.	informacje sformułowane w języku polskim, – pisze miejscami spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym przedstawia swoją propozycję wycieczki klasowej, uzasadnia wybór miejsca, informuje o preferencjach, pyta o opinię, uwzględniając i krótko rozwijając podane kwestie.	przedstawia swoją propozycję wycieczki klasowej, uzasadnia wybór miejsca, informuje o preferencjach, pyta o opinię, uwzględniając i rozwijając niektóre kwestie.
rozwijanie samodzielności	– z łatwością współpracuje w grupie, – z łatwością stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty), – posiada podstawową wiedzę o krajach niemieckojęzycznych, – z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny. – z łatwością korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	– z łatwością współpracuje w grupie, – z łatwością stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty), – posiada podstawową wiedzę o krajach niemieckojęzycznych, – z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny. – z łatwością korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	– współpracuje w grupie, – stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty), – posiada podstawową wiedzę o krajach niemieckojęzycznych, – wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny, – korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	– niekiedy współpracuje w grupie, – czasami stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty), – posiada niewielką wiedzę o krajach niemieckojęzycznych, – częściowo wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny, – niekiedy korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	– z trudem współpracuje w grupie, – z trudem stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty), – posiada ograniczoną wiedzę o krajach niemieckojęzycznych, – z trudem wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny, – rzadko korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.
	Lektion 13: Gesundheit und Krankheit				
	ocena celująca	**ocena bardzo dobra**	**ocena dobra**	**ocena dostateczna**	**ocena dopuszczająca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
słownictwo	– bardzo dobrze zna bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów:	– bardzo dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów:	dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów:	częściowo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów:	słabo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów:

	zdrowie (części ciała, samopoczucie, choroby i dolegliwości, ich objawy i leczenie, tryb życia), potrafi je przetłumaczyć i bezbłędnie się nim posługuje.	zdrowie (części ciała, samopoczucie, choroby i dolegliwości, ich objawy i leczenie, tryb życia), potrafi je przetłumaczyć i poprawnie się nim posługuje.	zdrowie (części ciała, samopoczucie, choroby i dolegliwości, ich objawy i leczenie, tryb życia), potrafi je przetłumaczyć i na ogół poprawnie się nim posługuje.	zdrowie (części ciała, samopoczucie, choroby i dolegliwości, ich objawy i leczenie, tryb życia), częściowo potrafi je przetłumaczyć i posługuje się nim, często popełniając błędy.	zdrowie: (części ciała, samopoczucie, choroby i dolegliwości, ich objawy i leczenie, tryb życia), z trudnością je tłumaczy i posługuje się nim, popełniając liczne błędy.
gramatyka	– bardzo dobrze zna odmianę czasownika *tun* i bezbłędnie stosuje go w praktyce, – bardzo dobrze zna zasady tworzenia trybu rozkazującego i potrafi poprawnie stosować go w praktyce, – bardzo dobrze zna i poprawnie stosuje przyimek *seit* z celownikiem, – bardzo dobrze zna zdania ze spójnikami *weil, dass* oraz *wenn* i bezbłędnie je tworzy i stosuje w praktyce.	– bardzo dobrze zna odmianę czasownika *tun* i poprawnie stosuje go w praktyce, – bardzo dobrze zna zasady tworzenia trybu rozkazującego i potrafi poprawnie stosować go w praktyce, – bardzo dobrze zna i poprawnie stosuje przyimek *seit* z celownikiem, – bardzo dobrze zna zdania ze spójnikami *weil, dass* oraz *wenn* i poprawnie je tworzy i stosuje w praktyce.	– dobrze zna odmianę czasownika *tun* i potrafi na ogół poprawnie go stosować w praktyce, – dobrze zna zasady tworzenia trybu rozkazującego i potrafi na ogół poprawnie stosować go w praktyce, – dobrze zna i na ogół poprawnie stosuje przyimek *seit* z celownikiem, – dobrze zna zdania ze spójnikami *weil, dass* oraz *wenn* i poprawnie je tworzy i stosuje w praktyce.	– zna odmianę czasownika *tun* i stosuje go w praktyce, często popełniając błędy, – zna zasady tworzenia trybu rozkazującego, stosuje go w praktyce, często popełniając błędy, – zna i stosuje przyimek *seit z* celownikiem często popełniając błędy, – zna zdania ze spójnikami *weil, dass* oraz *wenn,* stosuje je w praktyce, często popełniając błędy.	– słabo zna odmianę czasowników *tun* i stosuje go w praktyce, popełniając liczne błędy, – słabo zna zasady tworzenia trybu rozkazującego i stosuje go w praktyce, popełniając liczne błędy, – słabo zna przyimek *seit* z celownikiem, stosuje go, popełniając liczne błędy, – zna zdania ze spójnikami *weil, dass* oraz *wenn*, stosuje je w praktyce, popełniając liczne błędy.
zadania na środki językowe	bezbłędnie rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w dialogach, uzupełnianie luk w tekście na podstawie ilustracji, dopasowanie reakcji do sytuacji).	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w dialogach, uzupełnianie luk w tekście na podstawie ilustracji, dopasowanie reakcji do sytuacji).	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w dialogach, uzupełnianie luk w tekście na podstawie ilustracji, dopasowanie reakcji do sytuacji).	często popełniając błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w dialogach, uzupełnianie luk w tekście na podstawie ilustracji, dopasowanie reakcji do sytuacji).	popełniając liczne błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (uzupełnianie luk w dialogach, uzupełnianie luk w tekście na podstawie ilustracji, dopasowanie reakcji do sytuacji).
słuchanie	rozumie wszystkie kluczowe informacje zawarte w słuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) bezbłędnie	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w słuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy:	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w słuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) na ogół poprawnie, lub popełniając nieliczne błędy:	rozumie część kluczowych informacji zawartych w słuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje), często popełniając błędy:	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) z trudnością, popełniając liczne błędy:

	– uzupełnia brakujące informacje w tekście, – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości, – zaznacza akcent wyrazowy, – kontroluje poprawność wykonanego zadania, – uzupełnia tabelę informacjami, – sprawdza słuszność swoich przypuszczeń.	– uzupełnia brakujące informacje w tekście, – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości, – zaznacza akcent wyrazowy, – kontroluje poprawność wykonanego zadania, – uzupełnia tabelę informacjami, – sprawdza słuszność swoich przypuszczeń.	– uzupełnia brakujące informacje w tekście, – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości, – zaznacza akcent wyrazowy, – kontroluje poprawność wykonanego zadania, – uzupełnia tabelę wysłuchanymi informacjami, – sprawdza słuszność swoich przypuszczeń.	– uzupełnia brakujące informacje w tekście, – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości, – zaznacza akcent wyrazowy, – kontroluje poprawność wykonanego zadania, – uzupełnia tabelę wysłuchanymi informacjami, – sprawdza słuszność swoich przypuszczeń.	– uzupełnia brakujące informacje w tekście, – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości, – zaznacza akcent wyrazowy, – kontroluje poprawność wykonanego zadania, – uzupełnia tabelę wysłuchanymi informacjami, – sprawdza słuszność swoich przypuszczeń.
czytanie	rozumie wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) bezbłędnie: – odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu, – dopasowuje rady do wpisów na forum, – zaznacza właściwą odpowiedź z podanych możliwości, – uzupełnia brakujące informacje w tabeli, – dopasowuje główną myśl do tekstu, – czyta teksty selektywnie i szczegółowo, – z łatwością korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: – odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu, – dopasowuje rady do wpisów na forum, – zaznacza właściwą odpowiedź z podanych możliwości, – uzupełnia brakujące informacje w tabeli, – dopasowuje główną myśl do tekstu, – czyta teksty selektywnie i szczegółowo, – z łatwością korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy: – odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu, – dopasowuje rady do wpisów na forum, – zaznacza właściwą odpowiedź z podanych możliwości, – uzupełnia brakujące informacje w tabeli, – dopasowuje główną myśl do tekstu, – czyta teksty selektywnie i szczegółowo, – korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	rozumie część kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) często popełniając błędy: – odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu, – dopasowuje rady do wpisów na forum, – zaznacza właściwą odpowiedź z podanych możliwości, – uzupełnia brakujące informacje w tabeli, – dopasowuje główną myśl do tekstu, – czyta teksty selektywnie i szczegółowo, – korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) z trudnością, popełniając liczne błędy: – odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu, – dopasowuje rady do wpisów na forum, – zaznacza właściwą odpowiedź z podanych możliwości, – uzupełnia brakujące informacje w tabeli, – dopasowuje główną myśl do tekstu, – czyta teksty selektywnie i szczegółowo, – z trudem korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.

mówienie	Bezbłędnie stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – z łatwością nazywa części ciała, – z łatwością wymienia choroby i podstawowe dolegliwości, – bez trudu nazywa problemy zdrowotnei ich objawy, – bez trudu rozmawia o zdrowym trybie życia i nawykach żywieniowych, – z łatwością wyraża akceptację i sprzeciw, – z łatwością informuje o zdrowych nawykach, – z łatwością przyjmuje i odrzuca propozycje, – z łatwością formułuje rady i wskazówki, – z łatwością przekazuje informacje i opinie innych osób, – z łatwością przekazuje w języku polskim informacje sformułowane w języku niemieckim.	Poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – z łatwością nazywa części ciała, – z łatwością wymienia choroby i podstawowe dolegliwości, – bez trudu nazywa problemy zdrowotnei ich objawy, – bez trudu rozmawia o zdrowym trybie życia i nawykach żywieniowych, – z łatwością wyraża akceptację i sprzeciw, – z łatwością informuje o zdrowych nawykach, – z łatwością przyjmuje i odrzuca propozycje, – z łatwością formułuje rady i wskazówki, – z łatwością przekazuje informacje i opinie innych osób, – z łatwością przekazuje w języku polskim informacje sformułowane w języku niemieckim.	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – nazywa części ciała, – wymienia choroby i podstawowe dolegliwości, – nazywa problemy zdrowotne i ich objawy, – rozmawia o zdrowym trybie życia i nawykach żywieniowych, – wyraża akceptację i sprzeciw, – informuje o zdrowych nawykach, – przyjmuje i odrzuca propozycje, – formułuje rady i wskazówki, – przekazuje informacje i opinie innych osób, – przekazuje w języku polskim informacje sformułowane w języku niemieckim,	stosuje ograniczony zakres słownictwa oraz struktur gramatycznych, często popełniając błędy zakłócające komunikację: – nazywa niektóre części ciała, – częściowo wymienia choroby i podstawowe dolegliwości, – częściowo nazywa problemy zdrowotne i ich objawy, – częściowo rozmawia o zdrowym trybie życia i nawykach żywieniowych, – wyraża akceptację i sprzeciw, – w kilku słowach informuje o zdrowych nawykach, – częściowo przyjmuje i odrzuca propozycje, – częściowo potrafi przyjąć i odrzucić propozycje, – krótko formułuje rady i wskazówki, – krótko przekazuje informacje i opinie innych osób, – częściowo przekazuje w języku polskim informacje sformułowane w języku niemieckim	stosuje bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację: – nazywa nieliczne części ciała, – z trudem wymienia choroby i podstawowe dolegliwości, – z trudem nazywa problemy zdrowotnei ich objawy, – z trudem rozmawia o zdrowym trybie życia i nawykach żywieniowych, – wyraża akceptację i sprzeciw, – informuje krótko informuje o zdrowych nawykach, – z trudem przyjmuje i odrzuca propozycje, – w niewielkim stoponiu potrafi przyjąć i odrzucić propozycje, – w kilku słowach formułuje rady i wskazówki, – z trudem przekazuje informacje i opinie innych osób, – z trudem przekazuje w języku polskim informacje sformułowane w języku niemieckim.
pisanie	bezbłędnie stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – z łatwością opisuje dolegliwości, problemy zdrowotne i ich skutki, – z łatwością pisze post na forum udzielając rad,	poprawnie, lub popełniając sporadyczne błędy nie zakłócające komunikacji, stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – z łatwością opisuje dolegliwości, problemy zdrowotne i ich skutki,	na ogół poprawnie, lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – opisuje dolegliwości, problemy zdrowotne i ich skutki,	stosuje ograniczony zakres słownictwa oraz struktur gramatycznych, często popełniając błędy zakłócające komunikację: – częściowo opisuje dolegliwości, problemy zdrowotne i ich skutki,	stosuje bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację: – z trudem opisuje dolegliwości, problemy zdrowotne i ich skutki, – z trudem pisze post na forum, udzielając rad,

	– pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym wyraża żal i zrozumienie dla problemu autorki postu, opisuje swoje doświadczenia, formułuje rady i wskazówki, życzy autorce postu powodzenia, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie, – pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje nauczycielkę o swojej nieobecności na wycieczce, podaje powód nieobecności, opisuje swoje dolegliwości i zalecenia lekarza, proponuje przyszłą wycieczkę do innego muzeum, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie, – z łatwością przekazuje w języku niemieckim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim, – pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje o organizowanym wydarzeniu, przedstawia punkty programu, proponuje wspólny udział w tygodniu zdrowia, zaprasza koleżankę do siebie, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie.	– z łatwością pisze post na forum udzielając rad, – pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym wyraża żal i zrozumienie dla problemu autorki postu, opisuje swoje doświadczenia, formułuje rady i wskazówki, życzy autorce postu powodzenia, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie, – pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje nauczycielkę o swojej nieobecności na wycieczce, podaje powód nieobecności, opisuje swoje dolegliwości i zalecenia lekarza, proponuje przyszłą wycieczkę do innego muzeum, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie, – z łatwością przekazuje w języku niemieckim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim, – pisze spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje o organizowanym wydarzeniu, przedstawia punkty programu, proponuje wspólny udział w tygodniu zdrowia, zaprasza koleżankę do siebie, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie.	– pisze post na forum, udzielając rad, – pisze spójny i w większości logiczny w formie e-maila, w którym wyraża żal i zrozumienie dla problemu autorki postu, opisuje swoje doświadczenia, formułuje rady i wskazówki, życzy autorce postu powodzenia, uwzględniając i rozwijając podane kwestie, – pisze spójny i w większości logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje nauczycielkę o swojej nieobecności na wycieczce, podaje powód nieobecności, opisuje swoje dolegliwości i zalecenia lekarza, proponuje przyszłą wycieczkę do innego muzeum, uwzględniając i rozwijając podane kwestie, – przekazuje w języku niemieckim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim, – pisze w większości spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje o organizowanym wydarzeniu, przedstawia punkty programu, proponuje wspólny udział w tygodniu zdrowia, zaprasza koleżankę do siebie, uwzględniając i rozwijając podane kwestie.	– pisze miejscami spójny i logiczny post na forum udzielając rad, – pisze miejscami spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym wyraża żal i zrozumienie dla problemu autorki postu, opisuje swoje doświadczenia, formułuje rady i wskazówki, życzy autorce postu powodzenia, i krótko rozwijając podane kwestie, – pisze miejscami spójny i w większości logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje nauczycielkę o swojej nieobecności na wycieczce, podaje powód nieobecności, opisuje swoje dolegliwości i zalecenia lekarza, proponuje przyszłą wycieczkę do innego muzeum, uwzględniając i krótko rozwijając podane kwestie, – częściowo przekazuje w języku niemieckim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim, – pisze miejscami spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje o organizowanym wydarzeniu, przedstawia punkty programu, proponuje wspólny udział w tygodniu zdrowia, zaprasza koleżankę do siebie, uwzględniając i krótko rozwijając podane kwestie.	– pisze w dużym stopniu niespójny tekst wyraża żal i zrozumienie dla problemu autorki postu, opisuje swoje doświadczenia, formułuje rady i wskazówki, życzy autorce postu powodzenia, uwzględniając i rozwijając niektóre podane kwestie, – pisze w dużym stopniu niespójny tekst w formie e-maila, w którym informuje nauczycielkę o swojej nieobecności na wycieczce, podaje powód nieobecności, opisuje swoje dolegliwości i zalecenia lekarza, proponuje przyszłą wycieczkę do innego muzeum, uwzględniając i rozwijając niektóre podane kwestie, – przekazuje w języku niemieckim niektóre podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim, – pisze w dużym stopniu niespójny tekst w formie e-maila, w którym informuje o organizowanym wydarzeniu, przedstawia punkty programu, proponuje wspólny udział w tygodniu zdrowia, zaprasza koleżankę do siebie, uwzględniając i rozwijając niektóre kwestie.

rozwijanie samodzielności	– z łatwością współpracuje w grupie, – z łatwością stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty), – posiada podstawową wiedzę o krajach niemieckojęzycznych, – z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny, – z łatwością korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	– z łatwością współpracuje w grupie, – z łatwością stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty), – posiada podstawową wiedzę o krajach niemieckojęzycznych, – z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny, – z łatwością korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	– współpracuje w grupie, – stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty), – posiada podstawową wiedzę o krajach niemieckojęzycznych, – wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny, – korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	– niekiedy współpracuje w grupie, – niekiedy stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty), – posiada niewielką wiedzę o krajach niemieckojęzycznych, – słabo wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny, – czasami korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	– z trudem współpracuje w grupie, – z trudem stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty), – posiada ograniczoną wiedzę o krajach niemieckojęzycznych, – z trudem wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym) i dokonuje samooceny, – z trudem korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.
	Lektion 14: Nichts als Ärger!				
	ocena celująca	**ocena bardzo dobra**	**ocena dobra**	**ocena dostateczna**	**ocena dopuszczająca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
słownictwo	bardzo dobrze zna bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematu: życie prywatne (święta i uroczystości, problemy, obowiązki domowe), miejsce zamieszkania (pomieszczenia i wyposażenie domu), człowiek (cechy charakteru, uczucia i emocje), potrafi je przetłumaczyć i bezbłędnie się nim posługuje.	bardzo dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematu: życie prywatne (święta i uroczystości, problemy, obowiązki domowe), miejsce zamieszkania (pomieszczenia i wyposażenie domu), człowiek (cechy charakteru, uczucia i emocje), potrafi je przetłumaczyć i poprawnie się nim posługuje.	dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematu: życie prywatne (święta i uroczystości, problemy, obowiązki domowe) miejsce zamieszkania (pomieszczenia i wyposażenie domu), człowiek (cechy charakteru, uczucia i emocje), potrafi je przetłumaczyć i na ogół poprawnie się nim posługuje.	częściowo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematu: życie prywatne (święta i uroczystości, problemy, obowiązki domowe), miejsce zamieszkania (pomieszczenia i wyposażenie domu), człowiek (cechy charakteru, uczucia i emocje), częściowo potrafi je przetłumaczyć i posługuje się nim, często popełniając błędy.	słabo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematu: życie prywatne (święta i uroczystości, problemy, obowiązki domowe), miejsce zamieszkania (pomieszczenia i wyposażenie domu) człowiek (cechy charakteru, uczucia i emocje), z trudnością je tłumaczy i posługuje się nim, popełniając liczne błędy.
gramatyka	– bardzo dobrze zna odmianę czasowników *liegen, stehen,*	– bardzo dobrze zna odmianę czasowników *liegen, stehen,*	– dobrze zna odmianę czasowników *liegen, stehen,*	– zna odmianę czasowników *liegen, stehen, sitzen,*	– słabo zna odmianę czasowników *liegen, stehen, sitzen, hängen,* i

	sitzen, hängen i bezbłędnie stosuje je w praktyce, – bardzo dobrze zna odmianę i zastosowanie czasowników *legen, stellen, sitzen, hängen* i bezbłędnie stosuje je w praktyce, – bardzo dobrze zna odmianę i znaczenie czasownika *lassen* i bezbłędnie stosuje go w praktyce, – bardzo dobrze zna i bezbłędnie stosuje przyimki lokalne z celownikiem i biernikiem, – bardzo dobrze zna odmianę czasowników zwrotnych i bezbłędnie stosuje je w praktyce, – bezbłędnie stosuje spójnik *dass*, rozróżnia i stosuje szyk zdania podrzędnego, – bardzo dobrze zna i bezbłędnie stosuje przyimek *ohne* z biernikiem.	*sitzen, hängen* i poprawnie stosuje je w praktyce, – bardzo dobrze zna odmianę i zastosowanie czasowników *legen, stellen, sitzen, hängen* i poprawnie stosuje je w praktyce, – bardzo dobrze zna odmianę i znaczenie czasownika *lassen* i poprawnie stosuje go w praktyce, – bardzo dobrze zna i poprawnie stosuje przyimki lokalne z celownikiem i biernikiem, – bardzo dobrze zna odmianę czasowników zwrotnych i poprawnie stosuje je w praktyce, – poprawnie stosuje spójnik *dass*, rozróżnia i stosuje szyk zdania podrzędnego, – bardzo dobrze zna i poprawnie stosuje przyimek *ohne* z biernikiem.	*sitzen, hängen* i na ogół poprawnie stosuje je w praktyce, – dobrze zna odmianę i zastosowanie czasowników *legen, stellen, sitzen, hängen* i na ogół poprawnie stosuje je w praktyce, – dobrze zna odmianę i znaczenie czasownika *lassen* i na ogół poprawnie stosuje go w praktyce, – dobrze zna i na ogół poprawnie stosuje przyimki lokalne z ceownikiem i biernikiem, – dobrze zna odmianę czasowników zwrotnych i na ogół poprawnie stosuje je w praktyce, – stosuje spójnik *dass*, rozróżnia i stosuje szyk zdania podrzędnego, – dobrze zna i na ogół poprawnie stosuje przyimek *ohne* biernikiem.	*hängen* i częściowo poprawnie stosuje je w praktyce, – słabo zna odmianę i zastosowanie czasowników *legen, stellen, sitzen, hängen* i częściowo poprawnie stosuje go w praktyce, – zna odmianę i znaczenie czasownika *lassen*, i popełniając błędy stosuje go w praktyce, – słabo zna i nie zawsze poprawnie stosuje przyimki lokalne z celownikiem i biernikiem, – słabo zna odmianę czasowników zwrotnych i nie zawsze poprawnie stosuje je w praktyce, – częściowo poprawnie stosuje spójnik *dass*, rozróżnia szyk zdania podrzędnego i na ogół poprawnie go stosuje, – zna i na ogół poprawnie stosuje przyimek *ohne* biernikiem.	popełniając liczne błędy, stosuje je w praktyce, – bardzo słabo zna odmianę i zastosowanie czasowników *legen, stellen, sitzen*, i popełniając liczne błędy, stosuje go w praktyce, – słabo zna odmianę i znaczenie czasownika *lassen,* i popełniając liczne błędy stosuje go w praktyce, – bardzo słabo zna i rzadko poprawnie stosuje przyimki lokalne z celownikiem i biernikiem, – bardzo słabo zna odmianę czasowników zwrotnych i rzadko poprawnie stosuje je w praktyce, – rzadko poprawnie stosuje spójnik *dass*, rozróżnia szyk zdania podrzędnego, na ogół poprawnie – zna i rzadko poprawnie stosuje przyimek *ohne* biernikiem.
zadania na środki językowe	bezbłędnie rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (dopasowanie reakcji do sytuacji, uzupełnianie dialogów, uzupełnianie luk w tekście, wybieranie odpowiednich zwrotów z podanych).	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (dopasowanie reakcji do sytuacji, uzupełnianie dialogów, uzupełnianie luk w tekście, wybieranie odpowiednich zwrotów z podanych).	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (dopasowanie reakcji do sytuacji, uzupełnianie dialogów, uzupełnianie luk w tekście, wybieranie odpowiednich zwrotów z podanych).	często popełniając błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (dopasowanie reakcji do sytuacji, uzupełnianie dialogów, uzupełnianie luk w tekście, wybieranie odpowiednich zwrotów z podanych).	popełniając liczne błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość w miarę rozwiniętego / bogatego zasobu środków językowych (dopasowanie reakcji do sytuacji, uzupełnianie dialogów, uzupełnianie luk w tekście, wybieranie odpowiednich zwrotów z podanych).

słuchanie	rozumie wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) bezbłędnie: – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości, – sprawdza poprawność rozwiązania zadania, – wskazuje zdania prawdziwe i fałszywe, – odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu, – uzupełnia brakujące informacje w zdaniach.	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) poprawnie, lub popełniając sporadyczne błędy: – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości, – sprawdza poprawność rozwiązania zadania, – wskazuje zdania prawdziwe i fałszywe, – odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu, – uzupełnia brakujące informacje w zdaniach.	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) poprawnie, lub popełniając sporadyczne błędy: – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości, – sprawdza poprawność rozwiązania zadania, – wskazuje zdania prawdziwe i fałszywe, – odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu, – uzupełnia brakujące informacje w zdaniach.	rozumie część kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje), popełniając błędy: – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości, – sprawdza poprawność rozwiązania zadania, – wskazuje zdania prawdziwe i fałszywe, – odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu, – uzupełnia brakujące informacje w zdaniach.	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje) z trudnością, popełniając liczne błędy: – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości, – sprawdza poprawność rozwiązania zadania, – wskazuje zdania prawdziwe i fałszywe, – odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu, – uzupełnia brakujące informacje w zdaniach.
czytanie	rozumie wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa intencję autora tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) bezbłędnie: – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości, – odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu, – dopasowuje zdania do fragmentów tekstu, – na podstawie przeczytanego tekstu uzupełnia informacje, – znajduje w tekście określone informacje, – uzupełnia, pracując z tekstem dane procentowe,	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa intencję autora tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) poprawnie, lub popełniając sporadyczne błędy: – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości, – odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu, – dopasowuje zdania do fragmentów tekstu, – na podstawie przeczytanego tekstu uzupełnia informacje, – znajduje w tekście określone informacje,	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa intencję autora tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) poprawnie, lub popełniając sporadyczne błędy: – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości, – odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu, – dopasowuje zdania do fragmentów tekstu, – na podstawie przeczytanego tekstu uzupełnia informacje, – znajduje w tekście określone informacje,	rozumie część kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa intencję autora tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu), popełniając błędy: – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości, – odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu, – dopasowuje zdania do fragmentów tekstu, – na podstawie przeczytanego tekstu uzupełnia informacje, – znajduje w tekście określone informacje,	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa intencję autora tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) z trudnością, popełniając liczne błędy: – zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości, – odpowiada na pytania na podstawie przeczytanego tekstu, – dopasowuje zdania do fragmentów tekstu, – na podstawie przeczytanego tekstu uzupełnia informacje, – znajduje w tekście określone informacje, – uzupełnia, pracując z tekstem dane procentowe,

	– uzupełnia tekst brakującymi wyrazami,	– uzupełnia, pracując z tekstem dane procentowe, – uzupełnia tekst brakującymi wyrazami, – z łatwością korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	– uzupełnia, pracując z tekstem dane procentowe, – uzupełnia tekst brakującymi wyrazami, – korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	– uzupełnia, pracując z tekstem dane procentowe, – uzupełnia tekst brakującymi wyrazami, – czasami korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	– uzupełnia tekst brakującymi wyrazami, – rzadko korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.
mówienie	bezbłędnie, stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – z łatwością nazywa meble i elementy wyposażenia, – bez trudu określa lokalizację mebli i innych przedmiotów, – wyczerpująco opisuje swój pokój, – z łatwością opisuje czynności dnia codziennego, – bez trudu wymienia obowiązki domowe swoje i innych osób, – z łatwością prowadzi diologi, – bez trudu udziela informacji i je uzyskuje, – z łatwością wyraża emocje, – z łatwością rozmawia o powodach kłótni młodzieży z rodzicami na podstawie statystyki.	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy nie zakłócające komunikacji, stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – z łatwością nazywa meble i elementy wyposażenia, – bez trudu określa lokalizację mebli i innych przedmiotów, – wyczerpująco opisuje swój pokój, – z łatwością opisuje czynności dnia codziennego, – bez trudu wymienia obowiązki domowe swoje i innych osób, – z łatwością prowadzi diologi, – bez trudu udziela informacji i je uzyskuje, – z łatwością wyraża emocje, – z łatwością rozmawia o powodach kłótni młodzieży z rodzicami na podstawie statystyki.	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – nazywa meble i elementy wyposażenia, – określa lokalizację mebli i innych przedmiotów, – opisuje swój pokój, – opisuje czynności dnia codziennego, – wymienia obowiązki domowe swoje i innych osób, prowadzi diologi – udziela informacji i je uzyskuje, – wyraża emocje, – rozmawia o powodach kłótni młodzieży z rodzicami na podstawie statystyki.	stosuje ograniczony zakres słownictwa oraz struktur gramatycznych, często popełniając błędy zakłócające komunikację: – częściowo nazywa meble i elementy wyposażenia, – częściowo określa lokalizację mebli i innych przedmiotów, – w kilku zdaniach opisuje swój pokój, – częściowo opisuje czynności dnia codziennego, – wymienia niektóre obowiązki domowe swoje i innych osób, – prowadzi diologi, – częściowo udziela informacji i je uzyskuje, – częściowo wyraża emocje, – rozmawia krótko o powodach kłótni młodzieży z rodzicami na podstawie statystyki.	stosuje bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację: – nazywa niektóre meble i elementy wyposażenia, – z trudem określa lokalizację mebli i innych przedmiotów, – bardzo krótko opisuje swój pokój, – krótko opisuje czynności dnia codziennego, – wymienia nieliczne swoje i innych obowiązki domowe, – prowadzi diologi, – z trudem udziela informacji i je zyskuje, – z trudem wyraża emocje, – z trudem rozmawia o powodach kłótni dzieci z rodzicami na podstawie statystyki.
pisanie	bezbłędnie stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – z łatwością nazywa meble i elementy wyposażenia, – bez trudu określa lokalizację mebli i innych przedmiotów, – wyczerpująco opisuje swój pokój,	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy nie zakłócające komunikacji, stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – bez trudu odpowiada na pytania. – tworzy spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji, stosuje zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – odpowiada na pytania, – tworzy w większości spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym wyraża żal,	stosuje ograniczony zakres słownictwa oraz struktur gramatycznych, często popełniając błędy zakłócające komunikację: – odpowiada krótko na pytania, – tworzy miejscami spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym wyraża żal,	stosuje bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację: – odpowiada krótko na niektóre pytania, – tworzy miejscami niespójny i nielogiczny tekst w formie e-maila, w którym wyraża żal, dzieli się

	– z łatwością opisuje czynności dnia codziennego, – bez trudu wymienia obowiązki domowe swoje i innych osób, – z łatwością prowadzi diologi, – bez trudu udziela informacji i je uzyskuje, – z łatwością wyraża emocje, – z łatwością rozmawia o powodach kłótni młodzieży z rodzicami na podstawie statystyki.	którym wyraża żal, dzieli się swoimi doświadczeniami, opisuje możliwe rozwiązania konfliktu i formułuje wskazówki, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie, – tworzy spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje o przebiegu imprezy urodzinowej, opisuje zmiany w umeblowaniu pokoju, informuje o nieplanowanym wydarzeniu, przedstawia reakcję rodziców na to wydarzenie, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie, – bez trudu tworzy krótki tekst opisujący materiał ilustracyjny.	dzieli się swoimi doświadczeniami, opisuje możliwe rozwiązania konfliktu i formułuje wskazówki, uwzględniając i rozwijając podane kwestie, – tworzy w większości spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje o przebiegu imprezy urodzinowej, opisuje zmiany w umeblowaniu pokoju, informuje o nieplanowanym wydarzeniu, przedstawia reakcję rodziców na to wydarzenie, uwzględniając i rozwijając podane kwestie, – tworzy krótki tekst opisujący materiał ilustracyjny.	dzieli się swoimi doświadczeniami, opisuje możliwe rozwiązania konfliktu i formułuje wskazówki częściowo uwzględniając i rozwijając podane kwestie, – tworzy miejscami spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje o przebiegu imprezy urodzinowej, opisuje zmiany w umeblowaniu pokoju, informuje o nieplanowanym wydarzeniu, przedstawia reakcję rodziców na to wydarzenie częściowo uwzględniając i rozwijając podane kwestie, – tworzy miejscami spójny i logiczny krótki tekst opisujący materiał ilustracyjny.	swoimi doświadczeniami, opisuje możliwe rozwiązania konfliktu i formułuje wskazówki, uwzględniając i rozwijając niektóre podane kwestie, – tworzy niespójny tekst w formie e-maila, w którym informuje o przebiegu imprezy urodzinowej, opisuje zmiany w umeblowaniu pokoju, informuje o nieplanowanym wydarzeniu, przedstawia reakcję rodziców na to wydarzenie uwzględniając i rozwijając niektóre podane kwestie, – z trudem tworzy krótki tekst opisujący materiał ilustracyjny.
rozwijanie samodzielności	bezbłędnie stosuje szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: – bez trudu odpowiada na pytania. – tworzy spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym wyraża żal, dzieli się swoimi doświadczeniami, opisuje możliwe rozwiązania konfliktu i formułuje wskazówki, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie, – tworzy spójny i logiczny tekst w formie e-maila, w którym informuje o przebiegu imprezy urodzinowej, opisuje zmiany	– z łatwością współpracuje w grupie, – z łatwością korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim (media), – posiada rozwiniętą świadomość językową, – z łatwością wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym), – bez trudu dokonuje samooceny, – z łatwością korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	– współpracuje w grupie, – korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim (media), – posiada świadomość językową, – wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym), – dokonuje samooceny, – korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	– niekiedy współpracuje w grupie, – niekiedy korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim (media), – posiada ograniczoną świadomość językową, – niekiedy wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym), – niekiedy dokonuje samooceny, – niekiedy korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.	– z trudem współpracuje w grupie, – z trudem korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim (media), – posiada bardzo ograniczoną świadomość językową, – z trudem wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (korzystanie ze słownika, rozwiązywanie zadań w formacie maturalnym), – z trudem dokonuje samooceny, – rzadko korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim.

	w umeblowaniu pokoju, informuje o nieplanowanym wydarzeniu, przedstawia reakcję rodziców na to wydarzenie, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie, – bez trudu tworzy krótki tekst opisujący materiał ilustracyjny.				

Klasa 3 – grupa podstawowa (podręcznik *Effekt neu 2* i *Effekt neu 3*)

	Rozdział 3 – Ferien und Reisen				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	operuje nielicznymi nazwami miesięcy oraz bardzo ubogim słownictwem niezbędnym do podawania miejsca pobytu oraz opisywania czynności wykonywanych w czasie wolnym oraz ferii	operuje wybranymi nazwami miesięcy oraz dość ubogim słownictwem niezbędnym do podawania miejsca pobytu oraz opisywania czynności wykonywanych w czasie wolnym oraz ferii	operuje większością nazw miesięcy oraz dość bogatym słownictwem potrzebnym do podawania miejsca pobytu oraz opisywania czynności wykonywanych w czasie wolnym oraz ferii	operuje prawie wszystkimi nazwami miesięcy oraz bogatym słownictwem potrzebnym do podawania miejsca pobytu oraz opisywania czynności wykonywanych w czasie wolnym oraz ferii	operuje wszystkimi nazwami miesięcy oraz bardzo bogatym słownictwem potrzebnym do podawania miejsca pobytu oraz opisywania czynności wykonywanych w czasie wolnym oraz ferii
Tworzenie wypowiedzi (pisemnej)	używając co najmniej ośmiu zdań, z licznymi uchybienia-mi pisze do koleżanki / kolegi z Niemiec e-mail na temat swoich wakacji, informuje, gdzie je spędził, jaka była pogoda oraz pyta o jej / jego wakacje	używając co najmniej ośmiu zdań, z dość licznymi uchybieniami pisze do koleżanki / kolegi z Niemiec e-mail na temat swoich wakacji, informuje, gdzie je spędził, jaka była pogoda oraz pyta o jej / jego wakacje	używając co najmniej ośmiu zdań, bez większych uchybień pisze do koleżanki / kolegi z Niemiec e-mail na temat swoich wakacji, informuje, gdzie je spędził, jaka była pogoda oraz pyta o jej / jego wakacje	używając co najmniej ośmiu zdań, prawie bezbłędnie pisze do koleżanki / kolegi z Niemiec e-mail na temat swoich wakacji, informuje, gdzie je spędził, jaka była pogoda oraz pyta o jej / jego wakacje	używając co najmniej ośmiu zdań, bezbłędnie pisze do koleżanki / kolegi z Niemiec e-mail na temat swoich wakacji, informuje, gdzie je spędził, jaka była pogoda oraz pyta o jej / jego wakacje
	z licznymi uchybieniami podaje terminy ferii	z dość licznymi uchybienia--mi podaje terminy ferii	bez większych uchybień podaje terminy ferii	prawie bezbłędnie podaje terminy ferii	bezbłędnie podaje terminy ferii
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna jedynie elementarne struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia liczne błędy gramatyczne we wszystkich typach zadań	zna większość struktur gramatycznych spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia sporo błędów gramatycznych mających charakter	zna i stosuje prawie wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia nieliczne błędy gramatyczne, nie zakłócające lub	bardzo dobrze zna i stosuje wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, sporadycznie popełnia drobne błędy	doskonale zna i bezbłędnie stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych wszystkie struktury gramatyczne spośród

	– odmiana czasowników sein, haben i werden w czasie przeszłym Präteritum – czas przeszły Perfekt czasowników z regularną odmianą oraz czasowników z przedrostkami: be-, emp-, ent-, er-, ge-, miss-, ver- i zer- – liczebniki porządkowe – tworzenie czasu Perfekt za pomocą czasowników haben i sein – czas przeszły Perfekt czasowników z nieregularną odmianą	przeoczeń, świadczących o niepełnym opanowaniu struktur - czas przeszły Perfekt czasowników z regularną odmianą oraz czasowników z przedrostkami: be-, emp-, ent-, er-, ge-, miss-, ver- i zer- – liczebniki porządkowe – tworzenie czasu Perfekt za pomocą czasowników haben i sein – czas przeszły Perfekt czasowników z nieregularną odmianą	zakłócające w nieznacznym stopniu komunikację - czas przeszły Perfekt czasowników z regularną odmianą oraz czasowników z przedrostkami: be-, emp-, ent-, er-, ge-, miss-, ver- i zer- – liczebniki porządkowe – tworzenie czasu Perfekt za pomocą czasowników haben i sein – czas przeszły Perfekt czasowników z nieregularną odmianą	gramatyczne nie zakłócające w żaden sposób komunikacji, potrafi je samodzielnie poprawić – czas przeszły Perfekt czasowników z regularną odmianą oraz czasowników z przedrostkami: be-, emp-, ent-, er-, ge-, miss-, ver- i zer- – liczebniki porządkowe – tworzenie czasu Perfekt za pomocą czasowników haben i sein – czas przeszły Perfekt czasowników z nieregularną odmianą	wprowadzonych przez nauczyciela – czas przeszły Perfekt czasowników z regularną odmianą oraz czasowników z przedrostkami: be-, emp-, ent-, er-, ge-, miss-, ver- i zer- – liczebniki porządkowe – tworzenie czasu Perfekt za pomocą czasowników haben i sein – czas przeszły Perfekt czasowników z nieregularną odmianą
	Rozdział 4 – Gesundheit				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	zna nieliczne nazwy części ciała i dolegliwości	zna niektóre nazwy części ciała i dolegliwości	zna większość nazw części ciała i dolegliwości	zna prawie wszystkie nazwy części ciała i dolegliwości	zna wszystkie nazwy części ciała i dolegliwości
	operuje bardzo ubogim słownictwem niezbędnym do: - opisywania samopoczucia, informowania o stanie zdrowia i proszenia o poradę - opisywania dolegliwości, informowania o stanie zdrowia, polecania domowych sposobów leczenia i prowadzenia dialogów u lekarza	operuje dość ubogim słownictwem niezbędnym do - opisywania samopoczucia, informowania o stanie zdrowia i proszenia o poradę - opisywania dolegliwości, informowania o stanie zdrowia, polecania domowych sposobów leczenia i prowadzenia dialogów u lekarza	operuje dość bogatym słownictwem potrzebnym do - opisywania samopoczucia, informowania o stanie zdrowia i proszenia o poradę - opisywania dolegliwości, informowania o stanie zdrowia, polecania domowych sposobów leczenia i prowadzenia dialogów u lekarz	operuje bogatym słownictwem potrzebnym do - opisywania samopoczucia, informowania o stanie zdrowia i proszenia o poradę - opisywania dolegliwości, informowania o stanie zdrowia, polecania domowych sposobów leczenia i prowadzenia dialogów u lekarza	operuje bardzo bogatym słownictwem potrzebnym do - opisywania samopoczucia, informowania o stanie zdrowia i proszenia o poradę - opisywania dolegliwości, informowania o stanie zdrowia, polecania domowych sposobów leczenia i prowadzenia dialogów u lekarza
	operuje bardzo ubogim słownictwem związanym ze zdrowym i niezdrowym trybem życia oraz częstotliwością podejmowania aktywności fizycznych	operuje dość ubogim słownictwem związanym ze zdrowym i niezdrowym trybem życia oraz częstotliwością podejmowania aktywności fizycznych	operuje dość bogatym słownictwem związanym ze zdrowym i niezdrowym trybem życia oraz częstotliwością podejmowania aktywności fizycznych	operuje bogatym słownictwem związanym ze zdrowym i niezdrowym trybem życia oraz częstotliwością podejmowania aktywności fizycznych	operuje bardzo bogatym słownictwem związanym ze zdrowym i niezdrowym trybem życia oraz częstotliwością podejmowania aktywności fizycznych
Reagowanie (ustne)	prowadzi z koleżanką / kolegą bardzo krótkie dialogi u lekarza na podane tematy	prowadzi z koleżanką / kolegą krótkie dialogi u lekarza na podane tematy	prowadzi z koleżanką / kolegą zwięzłe dialogi u lekarza na podane tematy	prowadzi z koleżanką / kolegą dość obszerne dialogi u lekarza na podane tematy	prowadzi z koleżanką / kolegą rozbudowane dialogi u lekarza na podane tematy

Tworzenie wypowiedzi (pisemnej)	formułuje bardzo krótki wpis na forum internetowym, w którym podaje dolegliwości oraz prosi o poradę lub udziela porad innym	formułuje krótki wpis na forum internetowym, w którym podaje dolegliwości oraz prosi o poradę lub udziela porad innym	formułuje zwięzły wpis na forum internetowym, w którym podaje dolegliwości oraz prosi o poradę lub udziela porad innym	formułuje dość obszerny na forum internetowym, w którym podaje dolegliwości oraz prosi o poradę lub udziela porad innym	formułuje bardzo obszerny wpis na forum internetowym, w którym podaje dolegliwości oraz prosi o poradę lub udziela porad innym
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna jedynie elementarne struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia liczne błędy we wszystkich typach zadań – zaimki osobowe w celowniku – zdania okolicznikowe przyczyny ze spójnikiem weil – zdania okolicznikowe przyzwolenia ze spójnikiem obwohl – zdania z deshalb i trotzdem	zna większość struktur gramatycznych spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia sporo błędów mających charakter przeoczeń, świadczących o niepełnym opanowaniu struktur – zaimki osobowe w celowniku – zdania okolicznikowe przyczyny ze spójnikiem weil – zdania okolicznikowe przyzwolenia ze spójnikiem obwohl – zdania z deshalb i trotzdem	zna i stosuje prawie wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia nieliczne błędy, nie zakłócające lub zakłócające w nieznacznym stopniu komunikację – zaimki osobowe w celowniku – zdania okolicznikowe przyczyny ze spójnikiem weil – zdania okolicznikowe przyzwolenia ze spójnikiem obwohl – zdania z deshalb i trotzdem	bardzo dobrze zna i stosuje wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, sporadycznie popełnia drobne błędy nie zakłócające w żaden sposób komunikacji, potrafi je samodzielnie poprawić – zaimki osobowe w celowniku – zdania okolicznikowe przyczyny ze spójnikiem weil – zdania okolicznikowe przyzwolenia ze spójnikiem obwohl – zdania z deshalb i trotzdem	doskonale zna i bezbłędnie stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela – zaimki osobowe w celowniku – zdania okolicznikowe przyczyny ze spójnikiem weil – zdania okolicznikowe przyzwolenia ze spójnikiem obwohl – zdania z deshalb i trotzdem
	Rozdział 5 – Arbeit und Beruf				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka) **+** **Tworzenie wypowiedzi** (ustnej)	operuje nielicznymi nazwami zawodów i miejsc pracy oraz bardzo ubogim słownictwem niezbędnym do opowiadania o czynnościach związanych z ich wykonywaniem oraz o ich zaletach i wadach, jak również do opisywania ciekawych zawodów i przedstawiania swoich planów zawodowych	operuje niektórymi nazwami zawodów i miejsc pracy oraz dość ubogim słownictwem niezbędnym do opowiadania o czynnościach związanych z ich wykonywaniem oraz o ich zaletach i wadach, jak również do opisywania ciekawych zawodów i przedstawiania swoich planów zawodowych	operuje dość licznymi nazwami zawodów i miejsc pracy oraz dość bogatym słownictwem potrzebnym do opowiadania o czynnościach związanych z ich wykonywaniem oraz o ich zaletach i wadach, jak również do opisywania ciekawych zawodów i przedstawiania swoich planów zawodowych	operuje prawie wszystkimi podanymi nazwami zawodów i miejsc pracy oraz bogatym słownictwem potrzebnym do opowiadania o czynnościach związanych z ich wykonywaniem oraz o ich zaletach i wadach, i do opisywania ciekawych zawodów i przedstawiania planów zawodowych	operuje wszystkimi podanymi nazwami zawodów i miejsc pracy oraz bardzo bogatym słownictwem potrzebnym do opowiadania o czynnościach związanych z ich wykonywaniem oraz o ich zaletach i wadach, jak również do opisywania ciekawych zawodów i przedstawiania swoich planów zawodowych
	operuje bardzo ubogim słownictwem niezbędnym do wyrażania opinii na temat praktyki zawodowej	operuje bardzo ubogim słownictwem niezbędnym do wyrażania opinii na temat praktyki zawodowej	operuje dość bogatym słownictwem potrzebnym do wyrażania opinii na temat praktyki zawodowej	operuje bogatym słownictwem potrzebnym do wyrażania opinii na temat praktyki zawodowej	operuje bardzo bogatym słownictwem potrzebnym do wyrażania opinii na temat praktyki zawodowej

	operuje bardzo ubogim słownictwem niezbędnym do określania wymagań pracodawcy i swoich kwalifikacji oraz do uczestniczenia w rozmowie kwalifikacyjnej	operuje ubogim słownictwem niezbędnym do określania wymagań pracodawcy i swoich kwalifikacji oraz do uczestniczenia w rozmowie kwalifikacyjnej	operuje zadowalającym słownictwem potrzebnym do określania wymagań pracodawcy i swoich kwalifikacji oraz do uczestniczenia w rozmowie kwalifikacyjnej	operuje dość bogatym słownictwem potrzebnym do określania wymagań pracodawcy i swoich kwalifikacji oraz do uczestniczenia w rozmowie kwalifikacyjnej	operuje bogatym słownictwem potrzebnym do określania wymagań pracodawcy i swoich kwalifikacji oraz do uczestniczenia w rozmowie kwalifikacyjnej
Rozumienie wypowiedzi (pisemnej)	nieumiejętnie notuje zalety trzech jego zdaniem atrakcyjnych zawodów	z pewnymi uchybieniami notuje zalety trzech jego zdaniem atrakcyjnych zawodów	bez większych uchybień notuje zalety trzech jego zdaniem atrakcyjnych zawodów	dość sprawnie notuje zalety trzech jego zdaniem atrakcyjnych zawodów	sprawnie notuje zalety trzech jego zdaniem atrakcyjnych zawodów
Tworzenie wypowiedzi (pisemnej)	na podstawie przykładu i podanego słownictwa z dużym trudem opisuje wybrany zawód	na podstawie przykładu i podanego słownictwa z trudem opisuje wybrany zawód	na podstawie przykładu i podanego słownictwa bez większego trudu opisuje wybrany zawód	na podstawie przykładu i podanego słownictwa bez trudu opisuje wybrany zawód	na podstawie przykładu i podanego słownictwa z wprawą opisuje wybrany zawód
	mając za wzór ogłoszenie osoby szukającej pracy, pisze z licznymi uchybieniami podobne ogłoszenie z uwzględnieniem podanych punktów	mając za wzór ogłoszenie osoby szukającej pracy, pisze z dość licznymi uchybieniami podobne ogłoszenie z uwzględnieniem podanych punktów	mając za wzór ogłoszenie osoby szukającej pracy, pisze z nielicznymi uchybieniami podobne ogłoszenie z uwzględnieniem podanych punktów	mając za wzór ogłoszenie osoby szukającej pracy, dość sprawnie pisze podobne ogłoszenie z uwzględnieniem podanych punktów	mając za wzór ogłoszenie osoby szukającej pracy, sprawnie pisze podobne ogłoszenie z uwzględnieniem podanych punktów
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna jedynie elementarne struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia liczne błędy gramatyczne we wszystkich typach zadań - strona bierna (Vorgangspassiv) w czasie teraźniejszym – czasownik wissen – spójniki wieloczłonowe sowohl … als auch i nicht nur …, sondern auch	zna większość struktur gramatycznych spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia sporo błędów gramatycznych mających charakter przeoczeń, świadczących o niepełnym opanowaniu struktur - strona bierna (Vorgangspassiv) w czasie teraźniejszym – czasownik wissen – spójniki wieloczłonowe sowohl … als auch i nicht nur …, sondern auch	zna i stosuje prawie wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia nieliczne błędy gramatyczne, nie zakłócające lub zakłócające w nieznacznym stopniu komunikację - strona bierna (Vorgangspassiv) w czasie teraźniejszym – czasownik wissen – spójniki wieloczłonowe sowohl … als auch i nicht nur …, sondern auch	bardzo dobrze zna i stosuje wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, sporadycznie popełnia drobne błędy gramatyczne nie zakłócające w żaden sposób komunikacji, potrafi je samodzielnie poprawić - strona bierna (Vorgangspassiv) w czasie teraźniejszym – czasownik wissen – spójniki wieloczłonowe sowohl … als auch i nicht nur …, sondern auch	doskonale zna i bezbłędnie stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela - strona bierna (Vorgangspassiv) w czasie teraźniejszym – czasownik wissen – spójniki wieloczłonowe sowohl … als auch i nicht nur …, sondern auch
	Rozdział 6 –Kleidung und mehr				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń

Znajomość środków językowych (leksyka)	operuje nielicznymi nazwami ubrań i przymiotnikami określającymi ubrania, jak również bardzo ubogim słownictwem niezbędnym do opisywania ubioru, wyrażania opinii na jego temat oraz opowiadania o swojej ulubionej części garderoby	operuje niektórymi nazwami ubrań i przymiotnikami określającymi ubrania, jak również ubogim słownictwem niezbędnym do opisywania ubioru, wyrażania opinii na jego temat oraz opowiadania o swojej ulubionej części garderoby	operuje dość licznymi nazwami ubrań i przymiotnikami określającymi ubrania, jak również dość bogatym słownictwem potrzebnym do opisywania ubioru, wyrażania opinii na jego temat oraz opowiadania o swojej ulubionej części garderoby	operuje prawie wszystkimi podanymi nazwami ubrań i przymiotnikami określającymi ubrania, jak również bogatym słownictwem potrzebnym do opisywania ubioru, wyrażania opinii na jego temat oraz opowiadania o swojej ulubionej części garderoby	operuje wszystkimi podanymi nazwami ubrań i przymiotnikami określającymi ubrania, jak również bardzo bogatym słownictwem potrzebnym do opisywania ubioru, wyrażania opinii na jego temat oraz opowiadania o swojej ulubionej części garderoby
+ **Tworzenie wypowiedzi** (ustnej)	operuje bardzo ubogim słownictwem niezbędnym do kupowania ubrań i butów, wyrażania swoich preferencji oraz reklamacji towaru	operuje dość ubogim słownictwem niezbędnym do kupowania ubrań i butów, wyrażania swoich preferencji oraz reklamacji towaru	operuje dość bogatym słownictwem potrzebnym do kupowania ubrań i butów, wyrażania swoich preferencji oraz reklamacji towaru	operuje bogatym słownictwem potrzebnym do kupowania ubrań i butów, wyrażania swoich preferencji oraz reklamacji towaru	operuje bardzo bogatym słownictwem potrzebnym do kupowania ubrań i butów, wyrażania swoich preferencji oraz reklamacji towaru
	operuje bardzo ubogim słownictwem niezbędnym do proszenia o poradę i udzielania porad dotyczących wyboru stroju na daną okazję	operuje ubogim słownictwem niezbędnym do proszenia o poradę i udzielania porad dotyczących wyboru stroju na daną okazję	operuje zadowalającym słownictwem potrzebnym do proszenia o poradę i udzielania porad dotyczących wyboru stroju na daną okazję	operuje dość bogatym słownictwem potrzebnym do proszenia o poradę i udzielania porad dotyczących wyboru stroju na daną okazję	operuje bogatym słownictwem potrzebnym do proszenia o poradę i udzielania porad dotyczących wyboru stroju na daną okazję
Tworzenie wypowiedzi (pisemnej)	w niewielkim stopniu poprawnie pisze e-mail w sprawie reklamacji koloru zamówionego ubrania	częściowo poprawnie pisze e-mail sprawie reklamacji koloru zamówionego ubrania	w dużej mierze poprawnie pisze e-mail w sprawie reklamacji koloru zamówionego ubrania	prawie całkowicie poprawnie pisze e-mail w sprawie reklamacji koloru zamówionego ubrania	w całości prawidłowo pisze e-mail w sprawie reklamacji koloru zamówionego ubrania
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna jedynie elementarne struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia liczne błędy gramatyczne we wszystkich typach zadań – zaimki wskazujące (dieser, diese, dieses) – czasowniki łączące się z dopełnieniem w celowniku – zaimki pytajne (welcher, welche, welches oraz was für ein, was für eine)	zna większość struktur gramatycznych spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia sporo błędów gramatycznych mających charakter przeoczeń, świadczących o niepełnym opanowaniu struktur – zaimki wskazujące (dieser, diese, dieses) – czasowniki łączące się z dopełnieniem w celowniku – zaimki pytajne (welcher, welche, welches oraz was für ein, was für eine)	zna i stosuje prawie wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia nieliczne błędy gramatyczne, nie zakłócające lub zakłócające w nieznacznym stopniu komunikację – zaimki wskazujące (dieser, diese, dieses) – czasowniki łączące się z dopełnieniem w celowniku – zaimki pytajne (welcher, welche, welches oraz was für ein, was für eine)	bardzo dobrze zna i stosuje wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, sporadycznie popełnia drobne błędy gramatyczne nie zakłócające w żaden sposób komunikacji, potrafi je samodzielnie poprawić – zaimki wskazujące (dieser, diese, dieses) – czasowniki łączące się z dopełnieniem w celowniku – zaimki pytajne (welcher, welche, welches oraz was für ein, was für eine)	doskonale zna i bezbłędnie stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela – zaimki wskazujące (dieser, diese, dieses) – czasowniki łączące się z dopełnieniem w celowniku – zaimki pytajne (welcher, welche, welches oraz was für ein, was für eine)

	Rozdział 7 – Im Freundeskreis				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	operuje nielicznymi przymiotnikami określającymi czyjś charakter oraz bardzo ubogim słownictwem niezbędnym do opowiadania o mocnych i słabych stronach koleżanki / kolegi oraz o zagrożeniach dla przyjaźni	operuje niektórymi przymiotnikami określającymi czyjś charakter oraz ubogim słownictwem niezbędnym do opowiadania o mocnych i słabych stronach koleżanki / kolegi oraz o zagrożeniach dla przyjaźni	operuje dość licznymi przymiotnikami określającymi czyjś charakter oraz dość bogatym słownictwem niezbędnym do opowiadania o mocnych i słabych stronach koleżanki / kolegi oraz o zagrożeniach dla przyjaźni	operuje prawie wszystkimi podanymi przymiotnikami określającymi czyjś charakter oraz bogatym słownictwem niezbędnym do opowiadania o mocnych i słabych stronach koleżanki / kolegi oraz o zagrożeniach dla przyjaźni	operuje wszystkimi podanymi przymiotnikami określającymi czyjś charakter oraz bardzo bogatym słownictwem niezbędnym do opowiadania o mocnych i słabych stronach koleżanki / kolegi oraz o zagrożeniach dla przyjaźni
+ **Tworzenie wypowiedzi** (ustnej i pisemnej)	operuje nielicznymi przymiotnikami określającymi wygląd oraz bardzo ubogim słownictwem niezbędnym do opowiadania o znaczeniu wyglądu i cechach istotnych w przyjaźni	operuje niektórymi przymiotnikami określającymi wygląd oraz ubogim słownictwem niezbędnym do opowiadania o znaczeniu wyglądu i cechach istotnych w przyjaźni	operuje dość licznymi przymiotnikami określającymi wygląd oraz dość bogatym słownictwem potrzebnym do opowiadania o znaczeniu wyglądu i cechach istotnych w przyjaźni	operuje prawie wszystkimi podanymi przymiotnikami określającymi wygląd oraz bogatym słownictwem potrzebnym do opowiadania o znaczeniu wyglądu i cechach istotnych w przyjaźni	operuje wszystkimi podanymi przymiotnikami określającymi wygląd oraz bardzo bogatym słownictwem potrzebnym do opowiadania o znaczeniu wyglądu i cechach istotnych w przyjaźni
	nieumiejętnie dzieli podane cechy charakteru na pozytywne i negatywne	z pewnymi uchybieniami dzieli podane cechy charakteru na pozytywne i negatywne	bez większych uchybień dzieli podane cechy charakteru na pozytywne i negatywne	dość sprawnie dzieli podane cechy charakteru na pozytywne i negatywne	sprawnie dzieli podane cechy charakteru na pozytywne i negatywne
	operuje nielicznymi przymiotnikami określającymi stany emocjonalne oraz bardzo ubogim słownictwem niezbędnym do wyrażania opinii na temat konfliktów między przyjaciółmi	operuje niektórymi przymiotnikami określającymi stany emocjonalne oraz ubogim słownictwem niezbędnym do wyrażania opinii na temat konfliktów między przyjaciółmi	operuje dość licznymi przymiotnikami określającymi stany emocjonalne oraz dość bogatym słownictwem potrzebnym do wyrażania opinii na temat konfliktów między przyjaciółmi	operuje prawie wszystkimi podanymi przymiotnikami określającymi stany emocjonalne oraz bogatym słownictwem potrzebnym do wyrażania opinii na temat konfliktów między przyjaciółmi	operuje wszystkimi podanymi przymiotnikami określającymi stany emocjonalne oraz bardzo bogatym słownictwem potrzebnym do wyrażania opinii na temat konfliktów między przyjaciółmi
Reagowanie (ustne i pisemne)	w niewielkim stopniu poprawnie przeprowadza (w parze z koleżanką / kolegą) wywiad na temat swoich mocnych i słabych stron oraz podaje, czy zgadza się z opinią rozmówcy	częściowo poprawnie przeprowadza (w parze z koleżanką / kolegą) wywiad na temat swoich mocnych i słabych stron oraz podaje, czy zgadza się z opinią rozmówcy	w większości poprawnie przeprowadza (w parze z koleżanką / kolegą) wywiad na temat swoich mocnych i słabych stron oraz podaje, czy zgadza się z opinią rozmówcy	prawie całkowicie poprawnie przeprowadza (w parze z koleżanką / kolegą) wywiad na temat swoich mocnych i słabych stron oraz podaje, czy zgadza się z opinią rozmówcy	w całości prawidłowo przeprowadza (w parze z koleżanką / kolegą) wywiad na temat swoich mocnych i słabych stron oraz podaje, czy zgadza się z opinią rozmówcy

Tworzenie wypowiedzi (pisemnej)	korzystając z podanych zwrotów wyrażających stany emocjonalne, z dużym trudem układa (w grupie) sześć zdań na temat przyjaźni	korzystając z podanych zwrotów wyrażających stany emocjonalne, z trudem układa (w grupie) sześć zdań na temat przyjaźni	korzystając z podanych zwrotów wyrażających stany emocjonalne, bez większego trudu układa (w grupie) sześć zdań na temat przyjaźni	korzystając z podanych zwrotów wyrażających stany emocjonalne, bez trudu układa (w grupie) sześć zdań na temat przyjaźni	korzystając z podanych zwrotów wyrażających stany emocjonalne, z wprawą układa (w grupie) sześć zdań na temat przyjaźni
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna jedynie elementarne struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia liczne błędy gramatyczne we wszystkich typach zadań – zdania okolicznikowe czasu ze spójnikiem wenn – zdania dopełnieniowe i pytające zależne	zna większość struktur gramatycznych spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia sporo błędów gramatycznych mających charakter przeoczeń, świadczących o niepełnym opanowaniu struktur – zdania okolicznikowe czasu ze spójnikiem wenn – zdania dopełnieniowe i pytające zależne	zna i stosuje prawie wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia nieliczne błędy gramatyczne, nie zakłócające lub zakłócające w nieznacznym stopniu komunikację – zdania okolicznikowe czasu ze spójnikiem wenn – zdania dopełnieniowe i pytające zależne	bardzo dobrze zna i stosuje wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, sporadycznie popełnia drobne błędy gramatyczne nie zakłócające w żaden sposób komunikacji, potrafi je samodzielnie poprawić – zdania okolicznikowe czasu ze spójnikiem wenn – zdania dopełnieniowe i pytające	doskonale zna i bezbłędnie stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela – zdania okolicznikowe czasu ze spójnikiem wenn – zdania dopełnieniowe i pytające zależne
	Rozdział 1 -Wiederholung				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	operuje bardzo ubogim słownictwem niezbędnym do opisywania wakacji i czynności wykonywanych w czasie wolnym	operuje dość ubogim słownictwem niezbędnym do opisywania wakacji i czynności wykonywanych w czasie wolnym	operuje dość bogatym słownictwem potrzebnym do opisywania wakacji i czynności wykonywanych w czasie wolnym	operuje bogatym słownictwem potrzebnym do opisywania wakacji i czynności wykonywanych w czasie wolnym	operuje bogatym słownictwem potrzebnym do opisywania wakacji i czynności wykonywanych w czasie wolnym
	operuje bardzo ubogim słownictwem dotyczącym czyjegoś wyglądu i charakteru oraz imprez kulturalnych	operuje dość ubogim słownictwem dotyczącym czyjegoś wyglądu i charakteru oraz imprez kulturalnych	operuje dość bogatym słownictwem dotyczącym czyjegoś wyglądu i charakteru oraz imprez kulturalnych	operuje bogatym słownic-twem dotyczącym czyjegoś wyglądu i charakteru oraz imprez kulturalnych	operuje bardzo bogatym słownictwem dotyczącym czyjegoś wyglądu i charakteru oraz imprez kulturalnych
	zna nieliczne z podanych nazw rodzajów sklepów, produktów oraz rodzajów pracy	zna niektóre z podanych nazw rodzajów sklepów, produktów oraz rodzajów pracy	zna większość podanych nazw rodzajów sklepów, produktów oraz rodzajów pracy	zna prawie wszystkie podane nazwy rodzajów sklepów, produktów oraz rodzajów pracy	zna wszystkie podane nazwy rodzajów sklepów, produktów oraz rodzajów pracy
Reagowanie (ustne)	w znikomym stopniu popra-wnie przeprowadza rozmowę o spędzonych wakacjach	częściowo poprawnie przeprowadza rozmowę o spędzonych wakacjach	W dużej mierze poprawnie przeprowadza rozmowę o spędzonych wakacjach	w większości poprawnie przeprowadza rozmowę o spędzonych wakacjach	całkowicie poprawnie przeprowadza rozmowę o spędzonych wakacjach

Tworzenie wypowiedzi (ustnej)	tylko w niewielkim stopniu poprawnie opowiada o osobie poznanej podczas kursu językowego	na ogół poprawnie opowiada o osobie poznanej podczas kursu językowego	w większości poprawnie opowiada o osobie poznanej podczas kursu językowego	prawie całkowicie poprawnie opowiada o osobie poznanej podczas kursu językowego	w całości prawidłowo opowiada o opowiada o osobie poznanej podczas kursu językowego
Tworzenie wypowiedzi (pisemnej)	pisze do gazetki szkolnej sprawozdanie z imprezy, jednak niewielka znajomość słownictwa i struktur gramatycznych oraz bardzo liczne błędy znacznie ograniczają jego zrozumienie	pisze do gazetki szkolnej sprawozdanie z imprezy, a wystarczający zasób słownictwa i struktur gramatycznych – pomimo dość licznych błędów – pozwala na jego zrozumienie	pisze do gazetki szkolnej sprawozdanie z imprezy, zaś dość duży zasób słownictwa i struktur gramatycznych oraz nieliczne błędy pozwalają na jego zrozumienie	pisze do gazetki szkolnej sprawozdanie z imprezy, stosując różnorodne struktury gramatyczne i dość bogate słownictwo	pisze do gazetki szkolnej sprawozdanie z imprezy, swobodnie operując różnorodnymi strukturami gramatycznymi i bogatym słownictwem
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna jedynie elementarne struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia liczne błędy gramatyczne we wszystkich typach zadań – odmiana czasowników odmiana czasowników *haben*, *sein* i *werden* w czasie przeszłym *Präteritum* – odmiana czasowników w czasie przeszłym Perfekt – stopniowanie przymiotników i przysłówków – tryb rozkazujący – odmiana zaimków osobowych – odmiana zaimków wskazujących i pytajnych	zna większość struktur gramatycznych spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia sporo błędów gramatycznych mających charakter przeoczeń, świadczących o niepełnym opanowaniu struktur – odmiana czasowników odmiana czasowników *haben*, *sein* i *werden* w czasie przeszłym *Präteritum* – odmiana czasowników w czasie przeszłym Perfekt – stopniowanie przymiotników i przysłówków – tryb rozkazujący – odmiana zaimków osobowych – odmiana zaimków wskazujących i pytajnych	zna i stosuje prawie wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia nieliczne błędy gramatyczne, nie zakłócające lub zakłócające w nieznacznym stopniu komunikację – odmiana czasowników odmiana czasowników *haben*, *sein* i *werden* w czasie przeszłym *Präteritum* – odmiana czasowników w czasie przeszłym Perfekt – stopniowanie przymiotników i przysłówków – tryb rozkazujący – odmiana zaimków osobowych – odmiana zaimków wskazujących i pytajnych	bardzo dobrze zna i stosuje wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, sporadycznie popełnia drobne błędy gramatyczne nie zakłócające w żaden sposób komunikacji, potrafi je samodzielnie poprawić – odmiana czasowników odmiana czasowników *haben*, *sein* i *werden* w czasie przeszłym *Präteritum* – odmiana czasowników w czasie przeszłym Perfekt – stopniowanie przymiotników i przysłówków – tryb rozkazujący – odmiana zaimków osobowych – odmiana zaimków wskazujących i pytajnych	doskonale zna i bezbłędnie stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela – odmiana czasowników odmiana czasowników *haben*, *sein* i *werden* w czasie przeszłym *Präteritum* – odmiana czasowników w czasie przeszłym Perfekt – stopniowanie przymiotników i przysłówków – tryb rozkazujący – odmiana zaimków osobowych – odmiana zaimków wskazujących i pytajnych
	Rozdział 2 - Sport mag doch jeder				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych	operuje nielicznymi spośród podanych nazw dyscyplin sportowych oraz bardzo ubogim słownictwem związa-	operuje wybranymi spośród podanych nazw dyscyplin sportowych oraz dość ubogim słownictwem związanym	operuje większością podanych nazw dyscyplin sportowych oraz dość bogatym słownictwem	operuje prawie wszystkimi podanymi nazwami dyscyplin sportowych oraz bogatym słownictwem związanym ze	operuje wszystkimi podanymi nazwami dyscyplin sportowych oraz bardzo bogatym słownictwem związanym ze

(leksyka)	nym ze sportem i zawodami sportowymi	ze sportem i zawodami sportowymi	związanym ze sportem i zawodami sportowymi	sportem i zawodami sportowymi	sportem i zawodami sportowymi
Reagowanie (ustne i pisemne)	w znikomym stopniu poprawnie przeprowadza rozmowę o uprawianiu sportu	częściowo poprawnie przeprowadza rozmowę o uprawianiu sportu	W dużej mierze poprawnie przeprowadza rozmowę o uprawianiu sportu	w większości poprawnie przeprowadza rozmowę o uprawianiu sportu	Całkowicie poprawnie przeprowadza rozmowę o uprawianiu sportu
Rozumienie wypowiedzi (ustnej)	po przeczytaniu lub wysłuchaniu tekstów podaje w znikomym stopniu poprawne odpowiedzi	po przeczytaniu tekstów lub wysłuchaniu podaje częściowo poprawne odpowiedzi	po przeczytaniu lub wysłuchaniu tekstów podaje w większości poprawne odpowiedzi	po przeczytaniu lub wysłuchaniu tekstów podaje całkowicie poprawne odpowiedzi	po przeczytaniu lub wysłuchaniu tekstów podaje w całości poprawne odpowiedzi
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna jedynie elementarne struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia liczne błędy gramatyczne we wszystkich typach zadań – odmiana czasowników modalnych w czasie przeszłym Präteritum – zdania złożone współrzędnie z deshalb (powtórzenie) – zdania okolicznikowe przyczyny (powtórzenie) – zdania okolicznikowe czasu ze spójnikiem als	zna większość struktur gramatycznych spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia sporo błędów gramatycznych mających charakter przeoczeń, świadczących o niepełnym opanowaniu struktur – odmiana czasowników modalnych w czasie przeszłym Präteritum – zdania złożone współrzędnie z deshalb (powtórzenie) – zdania okolicznikowe przyczyny (powtórzenie) – zdania okolicznikowe czasu ze spójnikiem als	zna i stosuje prawie wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia nieliczne błędy grama-tyczne, nie zakłócające lub zakłó-cające w nieznacznym stopniu komunikację – zdania okolicznikowe czasu ze – odmiana czasowników modalnych w czasie przeszłym Präteritum – zdania złożone współrzędnie z deshalb (powtórzenie) – zdania okolicznikowe przyczyny (powtórzenie) – zdania okolicznikowe czasu ze spójnikiem als	bardzo dobrze zna i stosuje wszystkie struktury grama-tyczne spośród wprowadzo-nych przez nauczyciela, sporadycznie popełnia drobne błędy gramatyczne nie zakłócające w żaden sposób komunikacji, potrafi je samodzielnie poprawić – odmiana czasowników modalnych w czasie przeszłym Präteritum – zdania złożone współrzędnie z deshalb (powtórzenie) – zdania okolicznikowe przyczyny (powtórzenie) – zdania okolicznikowe czasu ze spójnikiem als	doskonale zna i bezbłędnie stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela – odmiana czasowników modalnych w czasie przeszłym Präteritum – zdania złożone współrzędnie z deshalb (powtórzenie) – zdania okolicznikowe przyczyny (powtórzenie) – zdania okolicznikowe czasu ze spójnikiem als
	Rozdział 3 - Feste und Feiertag				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	operuje bardzo ubogim słownictwem związanym z organizowaniem przyjęcia urodzinowego oraz podawaniem dat	operuje dość ubogim słownictwem związanym z organizowaniem przyjęcia urodzinowego oraz podawaniem dat	operuje dość bogatym słownictwem związanym z organizowaniem przyjęcia urodzinowego oraz podawaniem dat	operuje bogatym słownic-twem związanym z organizo-waniem przyjęcia urodzino-wego oraz podawaniem dat	operuje bardzo bogatym słownictwem związanym z organizowaniem przyjęcia urodzinowego oraz podawaniem dat
+ **Tworzenie wypowiedzi** (ustnej)	operuje nielicznymi spośród podanych nazw świąt i uroczystości oraz bardzo ubogim słownictwem	operuje wybranymi spośród podanych nazw świąt i uroczystości oraz dość ubogim słownictwem związa-	operuje większością podanych nazw świąt i uroczystości oraz dość boga-tym słownictwem związanym	operuje prawie wszystkimi podanymi nazwami świąt i uroczystości oraz bogatym słownictwem związanym z	operuje wszystkimi podanymi nazwami świąt i uroczystości oraz bardzo bogatym słow-nictwem związanym z

	związanym z zaproszeniami i kultywowaniem świątecznych zwyczajów i tradycji	nym z zaproszeniami i kultywowaniem świątecznych zwyczajów i tradycji	z zaproszeniami i kultywowaniem świątecznych zwyczajów i tradycji	zaproszeniami i kultywowaniem świątecznych zwyczajów i tradycji	zaproszeniami i kultywowaniem świątecznych zwyczajów i tradycji
Tworzenie wypowiedzi (pisemnej)	pisze pozytywną odpowiedź na zaproszenie, jednak niewielka znajomość słownictwa i struktur gramatycznych oraz bardzo liczne błędy znacznie ograniczają jej zrozumienie	pisze pozytywną odpowiedź na zaproszenie, a wystarczający zasób słownictwa i struktur gramatycznych, pomimo dość licznych błędów, pozwala na jej zrozumienie	pisze pozytywną odpowiedź na zaproszenie, a dość duży zasób słownictwa i struktur gramatycznych oraz nieliczne błędy pozwalają na jej zrozumienie	pisze pozytywną odpowiedź na zaproszenie, stosując różnorodne struktury gramatyczne i bogate słownictwo	pisze pozytywną odpowiedź na zaproszenie, swobodnie operując różnorodnymi strukturami gramatycznymi i bogatym słownictwem
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna jedynie elementarne struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia liczne błędy gramatyczne we wszystkich typach zadań – odmiana zaimków dzierżawczych – liczebniki porządkowe: powtórzenie – forma opisowa trybu przypuszczającego Konditional I – rekcja czasowników	zna większość struktur gramatycznych spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia sporo błędów gramatycznych mających charakter przeoczeń, świadczących o niepełnym opanowaniu struktur – odmiana zaimków dzierżawczych – liczebniki porządkowe: powtórzenie – forma opisowa trybu przypuszczającego Konditional I – rekcja czasowników	zna i stosuje prawie wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia nieliczne błędy grama-tyczne, nie zakłócające lub zakłócające w nieznacznym stopniu komunikację – odmiana zaimków dzierżawczych – liczebniki porządkowe: powtórzenie – forma opisowa trybu przypuszczającego Konditional I – rekcja czasowników	bardzo dobrze zna i stosuje wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, sporadycznie popełnia drobne błędy gramatyczne nie zakłócające w żaden sposób komunikacji, potrafi je samodzielnie poprawić – odmiana zaimków dzierżawczych – liczebniki porządkowe – forma opisowa trybu przypuszczającego Konditional I – rekcja czasowników	doskonale zna i bezbłędnie stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela – odmiana zaimków dzierżawczych – liczebniki porządkowe: powtórzenie – forma opisowa trybu przypuszczającego Konditional I – rekcja czasowników

KLASA 3 – grupa zaawansowana (podręcznik *Effekt neu 3* i *Effekt neu 4*)

	Rozdział 4 – Kulturzeit				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	operuje nielicznymi spośród podanych nazw imprez kulturalnych oraz bardzo ubogim słownictwem związanym z formułowaniem, przyjmowaniem i odrzucaniem zaproszeń	operuje wybranymi spośród podanych nazw imprez kulturalnych oraz dość ubogim słownictwem związanym z formułowaniem, przyjmowaniem i odrzucaniem zaproszeń	operuje większością podanych nazw imprez kulturalnych oraz dość bogatym słownictwem związanym z formułowaniem, przyjmowaniem i odrzucaniem zaproszeń	operuje prawie wszystkimi podanymi nazwami imprez kulturalnych oraz bogatym słownictwem związanym z formułowaniem, przyjmowaniem i odrzucaniem zaproszeń	operuje wszystkimi podanymi nazwami imprez kulturalnych oraz bardzo bogatym słownictwem związanym z formułowaniem, przyjmowaniem i odrzucaniem zaproszeń

	operuje nielicznymi spośród podanych nazw gatunków filmowych	operuje wybranym spośród podanych nazw gatunków filmowych	operuje większością podanych nazw gatunków filmowych	operuje prawie wszystkimi spośród podanych nazw gatunków filmowych	operuje wszystkimi spośród podanych nazw gatunków filmowych
	operuje nielicznymi spośród podanych nazw gatunków i instrumentów muzycznych	operuje wybranym spośród podanych nazw gatunków i instrumentów muzycznych	operuje większością podanych nazw gatunków i instrumentów muzycznych	operuje prawie wszystkimi spośród podanych nazw gatunków i instrumentów muzycznych	operuje wszystkimi spośród podanych nazw gatunków i instrumentów muzycznych
Reagowanie (ustne i pisemne)	korzystając z kalendarza imprez, z dużym trudem ćwiczy dialog w parze z koleżanką / kolegą, w którym formułuje, przyjmuje i odrzuca zaproszenie wspólnego udziału w wydarzeniu kulturalnym	korzystając z kalendarza imprez, z pewnym trudem ćwiczy dialog w parze z koleżanką / kolegą, w którym formułuje, przyjmuje i odrzuca zaproszenie wspólnego udziału w wydarzeniu kulturalnym	korzystając z kalendarza imprez, bez większego trudu ćwiczy dialog w parze z koleżanką / kolegą, w którym formułuje, przyjmuje i odrzuca zaproszenie wspólnego udziału w wydarzeniu kulturalnym	korzystając z kalendarza imprez, bez trudu ćwiczy dialog w parze z koleżanką / kolegą, w którym formułuje, przyjmuje i odrzuca zaproszenie wspólnego udziału w wydarzeniu kulturalnym	korzystając z kalendarza imprez, z wprawą ćwiczy dialog w parze z koleżanką / kolegą, w którym formułuje, przyjmuje i odrzuca zaproszenie wspólnego udziału w wydarzeniu kulturalnym
Tworzenie wypowiedzi (pisemnej)	pisze bardzo krótki e-mail do koleżanki / kolegi z Niemiec	pisze krótki e-mail do koleżanki / kolegi z Niemiec	pisze dość krótki e-mail do koleżanki / kolegi z Niemiec	pisze dość rozbudowany e-mail do koleżanki / kolegi z Niemiec	pisze rozbudowany e-mail do koleżanki / kolegi z Niemiec
Tworzenie wypowiedzi (ustnej)	operując bardzo ubogim słownictwem, opisuje swoje najpiękniejsze przyjęcie urodzinowe	operując dość ubogim słownictwem, opisuje zdaniach swoje najpiękniejsze przyjęcie urodzinowe	operując dość bogatym słownictwem, opisuje swoje najpiękniejsze przyjęcie urodzinowe	operując bogatym słownictwem, opisuje swoje najpiękniejsze przyjęcie urodzinowe	operując bardzo bogatym słownictwem, opisuje swoje najpiękniejsze przyjęcie urodzinowe
Rozumienie wypowiedzi (ustnej)	na podstawie wysłuchanych dialogów podaje w niewielkim stopniu poprawną odpowiedź	na podstawie wysłuchanych dialogów podaje częściowo poprawną odpowiedź	na podstawie wysłuchanych dialogów podaje w większości poprawną odpowiedź	na podstawie wysłuchanych dialogów podaje prawie całkowicie poprawną odpowiedź	na podstawie wysłuchanych dialogów podaje w całości prawidłową odpowiedź
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna jedynie elementarne struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia liczne błędy gramatyczne we wszystkich typach zadań – wyrażenia przyimkowe: powtórzenie – bezokolicznik z zu – czasownik lassen	zna większość struktur gramatycznych spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia sporo błędów gramatycznych mających charakter przeoczeń, świadczących o niepełnym opanowaniu struktur – wyrażenia przyimkowe: powtórzenie – bezokolicznik z zu – czasownik lassen	zna i stosuje prawie wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia nieliczne błędy gramatyczne, nie zakłócające lub zakłócające w nieznacznym stopniu komunikację – wyrażenia przyimkowe: powtórzenie – bezokolicznik z zu – czasownik lassen	bardzo dobrze zna i stosuje wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, sporadycznie popełnia drobne błędy gramatyczne nie zakłócające w żaden sposób komunikacji, potrafi je samodzielnie poprawić – wyrażenia przyimkowe: powtórzenie – bezokolicznik z zu – czasownik lassen	doskonale zna i bezbłędnie stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela – wyrażenia przyimkowe: powtórzenie – bezokolicznik z zu – czasownik lassen

	Rozdział 5- Technik				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	operuje bardzo ubogim słownictwem niezbędnym do opisywania funkcji urządzeń technicznych, czynności związanych z obsługą komputera i korzystaniem z Internetu	operuje dość ubogim słownictwem niezbędnym do opisywania funkcji urządzeń technicznych, czynności związanych z obsługą komputera i korzystaniem z Internetu	operuje dość bogatym słownictwem potrzebnym do opisywania funkcji urządzeń technicznych, czynności związanych z obsługą komputera i korzystaniem z Internetu	operuje bogatym słownictwem potrzebnym do opisywania funkcji urządzeń technicznych, czynności związanych z obsługą komputera i korzystaniem z Internetu	słownictwem potrzebnym do opisywania funkcji urządzeń technicznych, czynności związanych z obsługą komputera i korzystaniem z Internetu
Rozumienie wypowiedzi (ustnej)	wykorzystując zamieszczone pytania, bardzo krótko streszcza wysłuchany dialog	wykorzystując zamieszczone pytania, krótko streszcza wysłuchany dialog	wykorzystując zamieszczone pytania, zwięźle streszcza wysłuchany dialog	wykorzystując zamieszczone pytania, dość obszernie streszcza wysłuchany dialog	wykorzystując zamieszczone pytania, wyczerpująco streszcza wysłuchany dialog
Reagowanie (ustne i pisemne)	popełniając bardzo liczne błędy, bierze udział w dyskusji klasowej na temat używania telefonów komórkowych w szkole	popełniając liczne błędy, bierze udział w dyskusji klasowej na temat używania telefonów komórkowych w szkole	popełniając nieliczne błędy, bierze udział w dyskusji klasowej na temat używania telefonów komórkowych w szkole	sporadycznie popełniając błędy, bierze udział w dyskusji klasowej na temat używania telefonów komórkowych w szkole	bardzo sporadycznie popełniając błędy, prowadzi dyskusję klasową na temat używania telefonów komórkowych w szkole
	nieumiejętnie prosi o radę oraz udziela wskazówek	dość nieumiejętnie prosi o radę oraz udziela wskazówek	dość umiejętnie prosi o radę oraz udziela wskazówek	umiejętnie prosi o radę oraz udziela wskazówek	z wprawą prosi o radę oraz udziela wskazówek
Tworzenie wypowiedzi (pisemnej)	pisze e-mail do kolegi, jednak niewielka znajomość słownictwa i struktur gramatycznych oraz bardzo liczne błędy znacznie ograniczają jego zrozumienie	pisze e-mail do kolegi, a wystarczający zasób słownictwa i struktur gramatycznych, pomimo dość licznych błędów, pozwala na jego zrozumienie	pisze e-mail do kolegi, zaś dość duży zasób słownictwa i struktur grama-tycznych oraz nieliczne błędy pozwalają na jego zrozumienie	pisze e-mail do kolegi, stosując różnorodne struktury gramatyczne i bogate słownictwo	pisze e-mail do kolegi, swobodnie operując różnorodnymi strukturami gramatycznymi i bogatym słownictwem
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna jedynie elementarne struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia liczne błędy gramatyczne we wszystkich typach zadań – zdania okolicznikowe przyczyny ze spójnikiem da – zdania okolicznikowe warunku ze spójnikiem wenn – odmiana czasownika wissen	zna większość struktur gramatycznych spośród wprowadzonych, popełnia sporo błędów gramatycznych mających charakter przeoczeń, świadczących o niepełnym opanowaniu struktur – zdania okolicznikowe przyczyny ze spójnikiem da – zdania okolicznikowe warunku ze spójnikiem wenn – odmiana czasownika wissen	zna i stosuje prawie wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych, popełnia nieliczne błędy gramatyczne, nie zakłócające lub zakłócające w nieznacznym stopniu komunikację – zdania okolicznikowe przyczyny ze spójnikiem da – zdania okolicznikowe warunku ze spójnikiem wenn – odmiana czasownika wissen	bardzo dobrze zna i stosuje wszystkie struktury gramaty-czne spośród wprowadzo-nych, sporadycznie popełnia drobne błędy gramatyczne nie zakłócające w żaden sposób komunikacji, potrafi je samodzielnie poprawić – zdania okolicznikowe przyczyny ze spójnikiem da – zdania okolicznikowe warunku ze spójnikiem wenn – odmiana czasownika wissen	doskonale zna i bezbłędnie stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela – zdania okolicznikowe przyczyny ze spójnikiem da – zdania okolicznikowe warunku ze spójnikiem wenn – odmiana czasownika wissen
	Rozdział 6 – Natur pur				

	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	operuje bardzo ubogim słownictwem niezbędnym do opisywania różnych typów krajobrazu oraz pogody	operuje dość ubogim słownictwem niezbędnym do opisywania różnych typów krajobrazu oraz pogody	operuje dość bogatym słownictwem niezbędnym do opisywania różnych typów krajobrazu oraz pogody	operuje bogatym słownic-twem niezbędnym do opisywania różnych typów krajobrazu oraz pogody	operuje bardzo bogatym słownictwem niezbędnym do opisywania różnych typów krajobrazu oraz pogody
	operuje nielicznymi spośród podanych nazw zwierząt domowych	operuje niektórymi spośród podanych nazw zwierząt domowych	operuje większością spośród podanych nazw zwierząt domowych	operuje prawie wszystkimi podanymi nazwami zwierząt domowych	operuje wszystkimi podanymi nazwami zwierząt domowych
Reagowanie (ustne i pisemne)	po obejrzeniu zdjęć udziela bardzo krótkich odpowiedzi na zadane pytanie	po obejrzeniu zdjęć udziela krótkich odpowiedzi na zadane pytanie	po obejrzeniu zdjęć udziela zwięzłych odpowiedzi na zadane pytanie	po obejrzeniu zdjęć udziela dość obszernych odpowiedzi na zadane pytanie	po obejrzeniu zdjęć udziela wyczerpujących odpowiedzi na zadane pytanie
Tworzenie wypowiedzi (ustnej)	bardzo krótko opisuje wybrany krajobraz	krótko opisuje wybrany krajobraz	zwięźle opisuje wybrany krajobraz	dość obszernie opisuje wybrany krajobraz	wyczerpująco opisuje wybrany krajobraz
	używając podanego słownictwa, bardzo krótko opisuje zwierzę domowe oraz uzasadnia swoje zdanie	używając podanego słownictwa, krótko opisuje zwierzę domowe oraz uzasadnia swoje zdanie	używając podanego słownictwa, zwięźle opisuje zwierzę domowe oraz uzasadnia swoje zdanie	używając podanego słownictwa, dość obszernie opisuje zwierzę domowe oraz uzasadnia swoje zdanie	używając podanego słownictwa, ze szczegółami opisuje zwierzę domowe oraz uzasadnia swoje zdanie
Reagowanie (ustne i pisemne)	wykorzystując podane słownictwo, przeprowadza bardzo krótki wywiad na temat zwierząt i opieki nad nimi	wykorzystując podane słownictwo, przeprowadza krótki wywiad na temat zwierząt i opieki nad nimi	wykorzystując podane słownictwo, przeprowadza bardzo zwięzły wywiad na temat zwierząt i opieki nad nimi	wykorzystując podane słownictwo, przeprowadza dość obszerny wywiad na temat zwierząt i opieki nad nimi	wykorzystując podane słownictwo, przeprowadza obszerny wywiad na temat zwierząt i opieki nad nimi
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna jedynie elementarne struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia liczne błędy gramatyczne we wszystkich typach zadań – przyimki zmienne (powtórzenie) – tryb przypuszczający Konjunktiv II czasowników haben i sein – spójniki denn i weil (powtórzenie) – tryb przypuszczający Konjunktiv II czasowników modalnych	zna większość struktur gramatycznych spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia sporo błędów gramatycznych mających charakter przeoczeń, świadczących o niepełnym opanowaniu struktur – przyimki zmienne (powtórzenie) – tryb przypuszczający Konjunktiv II czasowników haben i sein – spójniki denn i weil (powtórzenie)	zna i stosuje prawie wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia nieliczne błędy gramatyczne, nie zakłócające lub zakłócające w nieznacznym stopniu komunikację – przyimki zmienne (powtórzenie) – tryb przypuszczający Konjunktiv II czasowników haben i sein – spójniki denn i weil (powtórzenie)	bardzo dobrze zna i stosuje wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, sporadycznie popełnia drobne błędy gramatyczne nie zakłócające w żaden sposób komunikacji, potrafi je samodzielnie poprawić – przyimki zmienne (powtórzenie) – tryb przypuszczający Konjunktiv II czasowników haben i sein – spójniki denn i weil (powtórzenie)	doskonale zna i bezbłędnie stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela – przyimki zmienne (powtórzenie) – tryb przypuszczający Konjunktiv II czasowników haben i sein – spójniki denn i weil (powtórzenie) – tryb przypuszczający Konjunktiv II czasowników modalnych

		– tryb przypuszczający Konjunktiv II czasowników modalnych	– tryb przypuszczający Konjunktiv II czasowników modalnych	– tryb przypuszczający Konjunktiv II czasowników modalnych	
	Rozdział 7 – Konsum				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	zna nieliczne spośród wprowadzonych nazw sklepów i dostępnych w nich produktów	zna wybrane spośród wprowadzonych nazw sklepów i dostępnych w nich produktów	zna większość wprowadzonych nazw sklepów i dostępnych w nich produktów	zna prawie wszystkie wprowadzone nazwy sklepów i dostępnych w nich produktów	zna wszystkie wprowadzone nazwy sklepów i dostępnych w nich produktów
	operuje bardzo ubogim słownictwem związanym z robieniem, zakupów promocjami i wyprzedażami	operuje dość ubogim słownictwem związanym z robieniem zakupów, promocjami i wyprzedażami	operuje dość bogatym słownictwem związanym z robieniem zakupów, promocjami i wyprzedażami	operuje bogatym słownictwem związanym z robieniem zakupów, promocjami i wyprzedażami	operuje bardzo bogatym słownictwem związanym z robieniem zakupów, promocjami i wyprzedażami
	operuje bardzo ubogim słownictwem dotyczącym robienia zakupów oraz usług bankowych	operuje dość ubogim słownictwem dotyczącym robienia zakupów oraz usług bankowych	operuje dość bogatym słownictwem dotyczącym robienia zakupów oraz usług bankowych	operuje bogatym słownictwem dotyczącym robienia zakupów oraz usług bankowych	operuje bardzo bogatym słownictwem dotyczącym robienia zakupów oraz usług bankowych
Reagowanie (ustne)	nieudolnie przeprowadza wywiad na temat zakupów	dość nieumiejętnie przeprowadza wywiad na temat zakupów	dość umiejętnie przeprowadza wywiad na temat zakupów	umiejętnie przeprowadza wywiad na temat zakupów	z wprawą przeprowadza wywiad na temat zakupów
Tworzenie wypowiedzi (pisemnej)	operując bardzo ubogim słownictwem, pisze ogłoszenia o chęci sprzedaży wybranych produktów	operując dość ubogim słownictwem, pisze ogłoszenia o chęci sprzedaży wybranych produktów	operując dość bogatym słownictwem, pisze ogłoszenia o chęci sprzedaży wybranych produktów	operując bogatym słownictwem, pisze ogłoszenia o chęci sprzedaży wybranych produktów	operując bardzo bogatym słownictwem, pisze ogłoszenia o chęci sprzedaży wybranych produktów
Reagowanie (ustne i pisemne)	z dużym trudem udziela odpowiedzi na pytania dotyczące zakupów przez Internet	z pewnym trudem udziela odpowiedzi na pytania dotyczące zakupów przez Internet	bez większego trudu udziela odpowiedzi na pytania dotyczące zakupów przez Internet	bez trudu udziela odpowiedzi na pytania dotyczące zakupów przez Internet	sprawnie udziela odpowiedzi na pytania dotyczące zakupów przez Internet
Tworzenie wypowiedzi (pisemnej)	pisze e-mail do banku, jednak niewielka znajomość słownictwa i struktur gramatycznych oraz bardzo liczne błędy znacznie ograniczają jego zrozumienie	pisze e-mail do banku, a wystarczający zasób słownictwa i struktur gramatycznych, pomimo dość licznych błędów, pozwala na jego zrozumienie	pisze e-mail do banku, zaś dość duży zasób słownictwa i struktur grama-tycznych oraz nieliczne błędy po-zwalają na jego zrozumienie	pisze e-mail do banku, stosując różnorodne struktury gramatyczne i bogate słownictwo	pisze e-mail do banku, swobodnie operując różnorodnymi strukturami gramatycznymi i bogatym słownictwem
Znajomość środków językowych	zna jedynie elementarne struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia	zna większość struktur gramatycznych spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia sporo	zna i stosuje prawie wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia	bardzo dobrze zna i stosu-je wszystkie struktury gramatyczne, sporadycznie popełnia drobne błędy nie zakłócające	doskonale zna i bezbłędnie stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych wszystkie struktury gramatyczne

(gramatyka)	liczne błędy we wszystkich typach zadań – odmiana przymiotnika bez rodzajnika – odmiana przymiotnika z rodzajnikiem nieokreślonym – odmiana przymiotnika z rodzajnikiem określonym	błędów mających charakter przeoczeń, świadczących o niepełnym opanowaniu struktur – odmiana przymiotnika bez rodzajnika – odmiana przymiotnika z rodzajnikiem nieokreślonym – odmiana przymiotnika z rodzajnikiem określonym	nieliczne błędy grama-tyczne, nie zakłócające lub zakłócające w nieznacznym stopniu komunikację – odmiana przymiotnika bez rodzajnika – odmiana przymiotnika z rodzajnikiem nieokreślonym – odmiana przymiotnika z rodzajnikiem określonym	w żaden sposób komunikacji, potrafi je samodzielnie poprawić – odmiana przymiotnika bez rodzajnika – odmiana przymiotnika z rodzajnikiem nieokreślonym – odmiana przymiotnika z rodzajnikiem określonym	spośród wprowadzonych przez nauczyciela – odmiana przymiotnika bez rodzajnika – odmiana przymiotnika z rodzajnikiem nieokreślonym – odmiana przymiotnika z rodzajnikiem określonym
	Rozdział 1 - Wiederholung				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	operuje bardzo ubogim słownictwem służącym do opisywania wakacji i czynności wykonywanych w czasie wolnym, związanym z czynnościami wykonywanymi podczas obozu sportowego oraz wycieczki szkolnej, związanym z robieniem zakupów podczas urlopu oraz z awariami i usterkami	operuje dość ubogim słownictwem służącym do opisywania wakacji i czynności wykonywanych w czasie wolnym, związanym z czynnościami wykonywanymi podczas obozu sportowego oraz wycieczki szkolnej, związanym z robieniem zakupów podczas urlopu oraz z awariami i usterkami	operuje dość bogatym słownictwem służącym do opisywania wakacji i czynności wykonywanych w czasie wolnym, związanym z czynnościami wykonywanymi podczas obozu sportowego oraz wycieczki szkolnej, związanym z robieniem zakupów podczas urlopu oraz z awariami i usterkami	operuje bogatym słownictwem służącym do opisywania wakacji i czynności wykonywanych w czasie wolnym, związanym z czynnościami wykonywanymi podczas obozu sportowego oraz wycieczki szkolnej, związanym z robieniem zakupów podczas urlopu oraz z awariami i usterkami	operuje bardzo bogatym słownictwem potrzebnym do zadawania służącym do opisywania wakacji i czynności wykonywanych w czasie wolnym, związanym z czynnościami wykonywanymi podczas obozu sportowego oraz wycieczki szkolnej, związanym z robieniem zakupów pod-czas urlopu oraz z awariami i usterkami
Reagowanie (ustne i pisemne)	z licznymi uchybieniami układa pytania dotyczące poruszanych w rozdziale tematów	z pewnymi uchybieniami układa pytania dotyczące poruszanych w rozdziale tematów	bez większych uchybień układa pytania dotyczące poruszanych w rozdziale tematów	dość sprawnie układa pytania dotyczące poruszanych w rozdziale tematów	sprawnie układa pytania dotyczące poruszanych w rozdziale tematów
Rozumienie wypowiedzi (ustnej)	po wysłuchaniu dialogów z dużym trudem notuje odpowiedzi rozmówców i o nich opowiada	po wysłuchaniu dialogów z pewnym trudem notuje odpowiedzi rozmówców i o nich opowiada	po wysłuchaniu dialogów bez większego trudu notuje odpowiedzi rozmówców i o nich opowiada	po wysłuchaniu dialogów bez trudu notuje odpowiedzi rozmówców i o nich opowiada	po wysłuchaniu dialogów z wprawą notuje odpowiedzi rozmówców i o nich opowiada
	bardzo pobieżnie opisuje awarie techniczne	dość pobieżnie opisuje awarie techniczne	zwięźle opisuje awarie techniczne	dość obszernie opisuje awarie techniczne	z detalami opisuje awarie techniczne
Tworzenie wypowiedzi (pisemnej)	używając podanych zwrotów i wyrażeń, z licznymi uchybieniami pisze pocztówkę	używając podanych zwrotów i wyrażeń, z dość licznymi uchybieniami pisze pocztówkę	używając podanych zwrotów i wyrażeń, bez większych uchybień pisze pocztówkę	używając podanych zwrotów i wyrażeń, prawie bez-błędnie pisze pocztówkę	używając podanych zwrotów i wyrażeń, bezbłędnie pisze pocztówkę
	z dużym trudem streszcza po polsku wpisy na blogu	z pewnym trudem streszcza po polsku wpisy na blogu	bez większego trudu stresz-cza po polsku wpisy na blogu	bez trudu streszcza po polsku wpisy na blogu	sprawnie streszcza po polsku wpisy na blogu

	pisze bardzo krótki e-mail do koleżanki / kolegi z Niemiec	pisze krótki e-mail do koleżanki / kolegi z Niemiec	pisze zwięzły e-mail do koleżanki / kolegi z Niemiec	pisze dość obszerny e-mail do koleżanki / kolegi z Niemiec	pisze rozbudowany e-mail do koleżanki / kolegi z Niemiec
	popełniając bardzo liczne błędy, pisze wypowiedź na zadany temat	popełniając liczne błędy, pisze wypowiedź na zadany temat	popełniając nieliczne błędy, pisze wypowiedź na zadany temat	prawie bezbłędnie pisze wypowiedź na zadany temat	bezbłędnie) pisze wypowiedź na zadany temat
Rozumienie wypowiedzi (pisemnej)	po przeczytaniu rozmowy na czacie bardzo pobieżnie odpowiada na zadane pytania i formułuje własne wypowiedzi	po przeczytaniu rozmowy na czacie dość pobieżnie odpowiada na zadane pytania i formułuje własne wypowiedzi	po przeczytaniu rozmowy na czacie zwięźle odpowiada na zadane pytania i formułuje własne wypowiedzi	po przeczytaniu rozmowy na czacie dość wyczerpująco odpowiada na zadane pytania i formułuje własne wypowiedzi	po przeczytaniu rozmowy na czacie szczegółowo odpowiada na zadane pytania i formułuje własne wypowiedzi
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna jedynie elementarne, utrwalane i rozszerzane w rozdziale 1. struktury grama-tyczne, popełnia liczne błędy gramatyczne we wszystkich typach zadań – odmiana czasowników *haben* i *sein* oraz czaso-wników modalnych w czasie przeszłym Präteritum – odmiana czasowników w trybie przypuszczającym Konjunktiv II – odmiana przymiotników – forma opisowa trybu przypuszczającego Konditional I – odmiana zaimków dzierżawczych – zdania złożone podrzędnie	zna większość utrwalanych i rozszerzanych w rozdziale 1. struktur gramatycznych, popełnia sporo błędów gramatycznych mających charakter przeoczeń, które świadczą o niepełnym opanowaniu struktur – odmiana czasowników *haben* i *sein* oraz czaso-wników modalnych w czasie przeszłym Präteritum – odmiana czasowników w trybie przypuszczającym Konjunktiv II – odmiana przymiotników – forma opisowa trybu przypuszczającego Konditional I – odmiana zaimków dzierżawczych – zdania złożone podrzędnie	zna i stosuje prawie wszystkie utrwalane i rozszerzane w rozdziale 1. struktury grama-tyczne, popełnia nieliczne błędy (niezakłócające komunikacji lub zakłócające ją w nieznacznym stopniu), a jego błędy mają charakter pomyłek i nie występują systematycznie – odmiana czasowników *haben* i *sein* oraz czasowni-ków modalnych w czasie przeszłym Präteritum – odmiana czasowników w trybie przypuszczającym Konjunktiv II – odmiana przymiotników – forma opisowa trybu przypuszczającego Kond. I – odmiana zaimków dzierżawczych – zdania podrzędnie złożone	bardzo dobrze zna i stosuje wszystkie utrwalane i rozszerzane w rozdziale 1. struktury grama-tyczne, sporadycznie popełnia drobne błędy gramatyczne, niezakłócające w żaden sposób komunikacji, i potrafi je samodzielnie poprawić – odmiana czasowników *haben* i *sein* oraz czaso-wników modalnych w czasie przeszłym Präteritum – odmiana czasowników w trybie przypuszczającym Konjunktiv II – odmiana przymiotników – forma opisowa trybu przypuszczającego Konditional I – odmiana zaimków dzierżawczych – zdania złożone podrzędnie	doskonale zna i bezbłędnie stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych wszystkie utrwalane i rozszerzane w rozdziale 1. struktury gramatyczne – odmiana czasowników *haben* i *sein* oraz czaso-wników modalnych w czasie przeszłym Präteritum – odmiana czasowników w trybie przypuszczającym Konjunktiv II – odmiana przymiotników – forma opisowa trybu przypuszczającego Konditional I – odmiana zaimków dzierżawczych – zdania złożone podrzędnie
	Rozdział 2 – Rund ums Wohnen				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń

Znajomość środków językowych (leksyka)	operuje bardzo ubogim słownictwem dotyczącym najmu lub kupna mieszkania, związanym z obowiązkami domowymi i ich wykonywaniem, z konfliktami w rodzinie oraz ich przyczynami	operuje dość ubogim słownictwem dotyczącym najmu lub kupna mieszkania, związanym z obowiązkami domowymi i ich wykonywaniem, z konfliktami w rodzinie oraz ich przyczynami	operuje dość bogatym słownictwem dotyczącym najmu lub kupna mieszkania, związanym z obowiązkami domowymi i ich wykonywaniem, z konfliktami w rodzinie oraz ich przyczynami	operuje bogatym słownictwem dotyczącym najmu lub kupna mieszkania, związanym z obowiązkami domowymi i ich wykonywaniem, z konfliktami w rodzinie oraz ich przyczynami	operuje bardzo bogatym słownictwem dotyczącym najmu lub kupna mieszkania, związanym z obowiązkami domowymi i ich wykonywaniem, z konfliktami w rodzinie oraz ich przyczynami
	zna nieliczne nazwy typów budynków mieszkalnych, przymiotniki określające stany emocjonalne	zna wybrane nazwy typów budynków mieszkalnych / przymiotniki określające stany emocjonalne	zna dość liczne nazwy typów budynków mieszkalnych / przymiotniki określające stany emocjonalne	zna prawie wszystkie wprowadzone typów budynków mieszkalnych i przymiotniki określające emocje	zna wszystkie wprowadzone typów budynków mieszkalnych i przymiotniki określające stany emocjonalne
Reagowanie (ustne i pisemne)	z licznymi uchybieniami układa pytania dotyczące poruszanych w rozdziale tematów	z pewnymi uchybieniami tworzy pytania w formie grzecznościowej i udziela na nie odpowiedzi	bez większych uchybień tworzy pytania w formie grzecznościowej i udziela na nie odpowiedzi	dość sprawnie tworzy pytania w formie grzecznościowej i udziela na nie odpowiedzi	sprawnie tworzy pytania w formie grzecznościowej i udziela na nie odpowiedzi
Rozumienie wypowiedzi (ustnej)	po wysłuchaniu dialogów z dużym trudem notuje odpowiedzi rozmówców i o nich opowiada	po wysłuchaniu dialogów z pewnym trudem notuje odpowiedzi rozmówców i o nich opowiada	po wysłuchaniu dialogów bez większego trudu notuje odpowiedzi rozmówców i o nich opowiada	po wysłuchaniu dialogów bez trudu notuje odpowiedzi rozmówców i o nich opowiada	po wysłuchaniu dialogów z wprawą notuje odpowiedzi rozmówców i o nich opowiada
Rozumienie wypowiedzi (pisemnej)	po przeczytaniu e-maila uzupełnia nieliczne luki w tekście podanymi wyrazami oraz udziela bardzo krótkich odpowiedzi na pytania dotyczące treści tekstu	po przeczytaniu e-maila uzupełnia wybrane luki w tekście podanymi wyrazami oraz udziela krótkich odpowiedzi na pytania dotyczące treści tekstu	po przeczytaniu e-maila uzupełnia większość luki w tekście podanymi wyrazami oraz udziela zwięzłych odpowiedzi na pytania dotyczące treści tekstu	po przeczytaniu e-maila uzupełnia prawie wszystkie luki w tekście podanymi wyrazami oraz udziela wyczerpujących odpowiedzi na pytania dotyczące treści tekstu	po przeczytaniu e-maila uzupełnia prawie wszystkie luki w tekście podanymi wyrazami oraz udziela wyczerpujących odpowiedzi na pytania dotyczące treści tekstu
Reagowanie (ustne i pisemne)	z licznymi uchybieniami formułuje pisemną odpowiedź na ogłoszenie	z dość licznymi uchybieniami formułuje pisemną odpowiedź na ogłoszenie	bez większych uchybień formułuje pisemną odpowiedź na ogłoszenie	z licznymi uchybieniami formułuje pisemną odpowiedź na ogłoszenie	sporadycznie popełniając błędy lub bezbłędnie formułuje pisemną odpowiedź na ogłoszenie
	udziela bardzo krótkiej odpowiedzi pisemnej na pytania związane z wykonywaniem obowiązków domowych	udziela dość krótkiej odpowiedzi pisemnej na pytania związane z wykonywaniem obowiązków domowych	udziela zwięzłej odpowiedzi pisemnej na pytania związane z wykonywaniem obowiązków domowych	udziela dość obszernej odpowiedzi pisemnej na pytania związane z wykonywaniem obowiązków domowych	udziela szczegółowej odpowiedzi pisemnej na pytania związane z wykonywaniem obowiązków domowych
Tworzenie wypowiedzi (pisemnej)	popełniając bardzo liczne błędy, pisze bardzo krótki e-mail do doradcy rodzinnego	popełniając liczne błędy, pisze krótki e-mail do doradcy rodzinnego	popełniając nieliczne błędy, pisze zwięzły e-mail do doradcy rodzinnego	prawie bezbłędnie pisze dość obszerny e-mail do doradcy rodzinnego	sporadycznie popełniając błędy (lub bezbłędnie) pisze wyczerpujący e-mail do doradcy rodzinnego
	zna jedynie elementarne, utrwalane i rozszerzane w rozdziale struktury grama-	zna większość utrwalanych i rozszerzanych w rozdziale struktur gramatycznych,	zna i stosuje prawie wszystkie utrwalane i rozszerzane w rozdziale struktury grama-	bardzo dobrze zna i stosuje wszystkie utrwalane i rozszerzane w rozdziale struktury	doskonale zna i bezbłędnie stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych

Znajomość środków językowych (gramatyka)	tyczne, popełnia liczne błędy we wszystkich typach zadań – rekcja czasowników – czasowniki modalne	popełnia sporo błędów mających charakter przeoczeń, które świadczą o niepełnym opanowaniu struktur – rekcja czasowników – czasowniki modalne	tyczne, popełnia nieliczne błędy (niezakłócające komunikacji lub zakłócające ją w nieznacznym stopniu), a jego błędy mają charakter pomyłek i nie występują systematycznie – rekcja czasowników – czasowniki modalne	gramatyczne, sporadycznie popełnia drobne błędy, niezakłócające w żaden sposób komunikacji, i potrafi je samodzielnie poprawić – rekcja czasowników – czasowniki modalne	wszystkie utrwalane i rozszerzane w rozdziale struktury gramatyczne – rekcja czasowników – czasowniki modalne
	Rozdział 6 – Natur pur				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	operuje bardzo ubogim słownictwem niezbędnym do opisywania różnych typów krajobrazu oraz pogody	operuje dość ubogim słownictwem niezbędnym do opisywania różnych typów krajobrazu oraz pogody	operuje dość bogatym słownictwem niezbędnym do opisywania różnych typów krajobrazu oraz pogody	operuje bogatym słownictwem niezbędnym do opisywania różnych typów krajobrazu oraz pogody	operuje bardzo bogatym słownictwem niezbędnym do opisywania różnych typów krajobrazu oraz pogody
	operuje nielicznymi spośród podanych nazw zwierząt domowych	operuje niektórymi spośród podanych nazw zwierząt domowych	operuje większością spośród podanych nazw zwierząt domowych	operuje prawie wszystkimi podanymi nazwami zwierząt domowych	operuje wszystkimi podanymi nazwami zwierząt domowych
Reagowanie (ustne i pisemne)	po obejrzeniu zdjęć udziela bardzo krótkich odpowiedzi na zadane pytanie	po obejrzeniu zdjęć udziela krótkich odpowiedzi na zadane pytanie	po obejrzeniu zdjęć udziela zwięzłych odpowiedzi na zadane pytanie	po obejrzeniu zdjęć udziela dość obszernych odpowiedzi na zadane pytanie	po obejrzeniu zdjęć udziela wyczerpujących odpowiedzi na zadane pytanie
Tworzenie wypowiedzi (ustnej)	bardzo krótko opisuje wybrany krajobraz	krótko opisuje wybrany krajobraz	zwięźle opisuje wybrany krajobraz	dość obszernie opisuje wybrany krajobraz	wyczerpująco opisuje wybrany krajobraz
	używając podanego słownictwa, bardzo krótko opisuje zwierzę domowe oraz uzasadnia swoje zdanie	używając podanego słownictwa, krótko opisuje zwierzę domowe oraz uzasadnia swoje zdanie	używając podanego słownictwa, zwięźle opisuje zwierzę domowe oraz uzasadnia swoje zdanie	używając podanego słownictwa, dość obszernie opisuje zwierzę domowe oraz uzasadnia swoje zdanie	używając podanego słownictwa, ze szczegółami opisuje zwierzę domowe oraz uzasadnia swoje zdanie
Reagowanie (ustne i pisemne)	wykorzystując podane słownictwo, przeprowadza bardzo krótki wywiad na temat zwierząt i opieki nad nimi	wykorzystując podane słownictwo, przeprowadza krótki wywiad na temat zwierząt i opieki nad nimi	wykorzystując podane słownictwo, przeprowadza bardzo zwięzły wywiad na temat zwierząt i opieki nad nimi	wykorzystując podane słownictwo, przeprowadza dość obszerny wywiad na temat zwierząt i opieki nad nimi	wykorzystując podane słownictwo, przeprowadza obszerny wywiad na temat zwierząt i opieki nad nimi
Znajomość środków językowych	zna jedynie elementarne struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia	zna większość struktur gramatycznych spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia sporo błędów gramatycznych	zna i stosuje prawie wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia nieliczne błędy gramatyczne,	bardzo dobrze zna i stosuje wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, sporadycznie	doskonale zna i bezbłędnie stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych wszystkie struktury gramatyczne spośród

(gramatyka)	liczne błędy gramatyczne we wszystkich typach zadań – przyimki zmienne (powtórzenie) – tryb przypuszczający Konjunktiv II czasowników haben i sein – spójniki denn i weil (powtórzenie) – tryb przypuszczający Konjunktiv II czasowników modalnych	mających charakter przeoczeń, świadczących o niepełnym opanowaniu struktur – przyimki zmienne (powtórzenie) – tryb przypuszczający Konjunktiv II czasowników haben i sein – spójniki denn i weil (powtórzenie) – tryb przypuszczający Konjunktiv II czasowników modalnych	nie zakłócające lub zakłócające w nieznacznym stopniu komunikację – przyimki zmienne (powtórzenie) – tryb przypuszczający Konjunktiv II czasowników haben i sein – spójniki denn i weil (powtórzenie) – tryb przypuszczający Konjunktiv II czasowników modalnych	popełnia drobne błędy gramatyczne nie zakłócające w żaden sposób komunikacji, potrafi je samodzielnie poprawić – przyimki zmienne (powtórzenie) – tryb przypuszczający Konjunktiv II czasowników haben i sein – spójniki denn i weil (powtórzenie) – tryb przypuszczający Konjunktiv II czasowników modalnych	wprowadzonych przez nauczyciela – przyimki zmienne (powtórzenie) – tryb przypuszczający Konjunktiv II czasowników haben i sein – spójniki denn i weil (powtórzenie) – tryb przypuszczający Konjunktiv II czasowników modalnych
	Rozdział 7 – Konsum				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	zna nieliczne spośród wprowadzonych nazw sklepów i dostępnych w nich produktów	zna wybrane spośród wprowadzonych nazw sklepów i dostępnych w nich produktów	zna większość wprowadzonych nazw sklepów i dostępnych w nich produktów	zna prawie wszystkie wprowadzone nazwy sklepów i dostępnych w nich produktów	zna wszystkie wprowadzone nazwy sklepów i dostępnych w nich produktów
	operuje bardzo ubogim słownictwem związanym z robieniem, zakupów promocjami i wyprzedażami	operuje dość ubogim słownictwem związanym z robieniem zakupów, promocjami i wyprzedażami	operuje dość bogatym słownictwem związanym z robieniem zakupów, promocjami i wyprzedażami	operuje bogatym słownictwem związanym z robieniem zakupów, promocjami i wyprzedażami	operuje bardzo bogatym słownictwem związanym z robieniem zakupów, promocjami i wyprzedażami
	operuje bardzo ubogim słownictwem dotyczącym robienia zakupów oraz usług bankowych	operuje dość ubogim słownictwem dotyczącym robienia zakupów oraz usług bankowych	operuje dość bogatym słownictwem dotyczącym robienia zakupów oraz usług bankowych	operuje bogatym słownictwem dotyczącym robienia zakupów oraz usług bankowych	operuje bardzo bogatym słownictwem dotyczącym robienia zakupów oraz usług bankowych
Reagowanie (ustne)	nieudolnie przeprowadza wywiad na temat zakupów	dość nieumiejętnie przeprowadza wywiad na temat zakupów	dość umiejętnie przeprowadza wywiad na temat zakupów	umiejętnie przeprowadza wywiad na temat zakupów	z wprawą przeprowadza wywiad na temat zakupów
Tworzenie wypowiedzi (pisemnej)	operując bardzo ubogim słownictwem, pisze ogłoszenia o chęci sprzedaży wybranych produktów	operując dość ubogim słownictwem, pisze ogłoszenia o chęci sprzedaży wybranych produktów	operując dość bogatym słownictwem, pisze ogłoszenia o chęci sprzedaży wybranych produktów	operując bogatym słownictwem, pisze ogłoszenia o chęci sprzedaży wybranych produktów	operując bardzo bogatym słownictwem, pisze ogłoszenia o chęci sprzedaży wybranych produktów
Reagowanie (ustne i pisemne)	z dużym trudem udziela odpowiedzi na pytania dotyczące zakupów przez Internet	z pewnym trudem udziela odpowiedzi na pytania dotyczące zakupów przez Internet	bez większego trudu udziela odpowiedzi na pytania	bez trudu udziela odpowiedzi na pytania dotyczące zakupów przez Internet	sprawnie udziela odpowiedzi na pytania dotyczące zakupów przez Internet

			dotyczące zakupów przez Internet		
Tworzenie wypowiedzi (pisemnej)	pisze e-mail do banku, jednak niewielka znajomość słownictwa i struktur gramatycznych oraz bardzo liczne błędy znacznie ograniczają jego zrozumienie	pisze e-mail do banku, a wystarczający zasób słownictwa i struktur gramatycznych, pomimo dość licznych błędów, pozwala na jego zrozumienie	pisze e-mail do banku, zaś dość duży zasób słownictwa i struktur grama-tycznych oraz nieliczne błędy po-zwalają na jego zrozumienie	pisze e-mail do banku, stosując różnorodne struktury gramatyczne i bogate słownictwo	pisze e-mail do banku, swobodnie operując różnorodnymi strukturami gramatycznymi i bogatym słownictwem
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna jedynie elementarne struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia liczne błędy we wszystkich typach zadań – odmiana przymiotnika bez rodzajnika – odmiana przymiotnika z rodzajnikiem nieokreślonym – odmiana przymiotnika z rodzajnikiem określonym	zna większość struktur gramatycznych spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia sporo błędów mających charakter przeoczeń, świadczących o niepełnym opanowaniu struktur – odmiana przymiotnika bez rodzajnika – odmiana przymiotnika z rodzajnikiem nieokreślonym – odmiana przymiotnika z rodzajnikiem określonym	zna i stosuje prawie wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia nieliczne błędy grama-tyczne, nie zakłócające lub zakłócające w nieznacznym stopniu komunikację – odmiana przymiotnika bez rodzajnika – odmiana przymiotnika z rodzajnikiem nieokreślonym – odmiana przymiotnika z rodzajnikiem określonym	bardzo dobrze zna i stosu-je wszystkie struktury gramatyczne, sporadycznie popełnia drobne błędy nie zakłócające w żaden sposób komunikacji, potrafi je samodzielnie poprawić – odmiana przymiotnika bez rodzajnika – odmiana przymiotnika z rodzajnikiem nieokreślonym – odmiana przymiotnika z rodzajnikiem określonym	doskonale zna i bezbłędnie stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela – odmiana przymiotnika bez rodzajnika – odmiana przymiotnika z rodzajnikiem nieokreślonym – odmiana przymiotnika z rodzajnikiem określonym

KLASA 4 – grupa podstawowa (*Effekt neu 3)*

	Rozdział 4 – Kulturzeit				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	operuje nielicznymi spośród podanych nazw imprez kulturalnych oraz bardzo ubogim słownictwem związanym z formułowaniem, przyjmowaniem i odrzucaniem zaproszeń	operuje wybranymi spośród podanych nazw imprez kulturalnych oraz dość ubogim słownictwem związanym z formułowaniem, przyjmowaniem i odrzucaniem zaproszeń	operuje większością podanych nazw imprez kulturalnych oraz dość bogatym słownictwem związanym z formułowaniem, przyjmowaniem i odrzucaniem zaproszeń	operuje prawie wszystkimi podanymi nazwami imprez kulturalnych oraz bogatym słownictwem związanym z formułowaniem, przyjmowaniem i odrzucaniem zaproszeń	operuje wszystkimi podanymi nazwami imprez kulturalnych oraz bardzo bogatym słownictwem związanym z formułowaniem, przyjmowaniem i odrzucaniem zaproszeń
	operuje nielicznymi spośród podanych nazw gatunków filmowych	operuje wybranym spośród podanych nazw gatunków filmowych	operuje większością podanych nazw gatunków filmowych	operuje prawie wszystkimi spośród podanych nazw gatunków filmowych	operuje wszystkimi spośród podanych nazw gatunków filmowych

	operuje nielicznymi spośród podanych nazw gatunków i instrumentów muzycznych	operuje wybranym spośród podanych nazw gatunków i instrumentów muzycznych	operuje większością podanych nazw gatunków i instrumentów muzycznych	operuje prawie wszystkimi spośród podanych nazw gatunków i instrumentów muzycznych	operuje wszystkimi spośród podanych nazw gatunków i instrumentów muzycznych
Reagowanie (ustne i pisemne)	korzystając z kalendarza imprez, z dużym trudem ćwiczy dialog w parze z koleżanką / kolegą, w którym formułuje, przyjmuje i odrzuca zaproszenie wspólnego udziału w wydarzeniu kulturalnym	korzystając z kalendarza imprez, z pewnym trudem ćwiczy dialog w parze z koleżanką / kolegą, w którym formułuje, przyjmuje i odrzuca zaproszenie wspólnego udziału w wydarzeniu kulturalnym	korzystając z kalendarza imprez, bez większego trudu ćwiczy dialog w parze z koleżanką / kolegą, w którym formułuje, przyjmuje i odrzuca zaproszenie wspólnego udziału w wydarzeniu kulturalnym	korzystając z kalendarza imprez, bez trudu ćwiczy dialog w parze z koleżanką / kolegą, w którym formułuje, przyjmuje i odrzuca zaproszenie wspólnego udziału w wydarzeniu kulturalnym	korzystając z kalendarza imprez, z wprawą ćwiczy dialog w parze z koleżanką / kolegą, w którym formułuje, przyjmuje i odrzuca zaproszenie wspólnego udziału w wydarzeniu kulturalnym
Tworzenie wypowiedzi (pisemnej)	pisze bardzo krótki e-mail do koleżanki / kolegi z Niemiec	pisze krótki e-mail do koleżanki / kolegi z Niemiec	pisze dość krótki e-mail do koleżanki / kolegi z Niemiec	pisze dość rozbudowany e-mail do koleżanki / kolegi z Niemiec	pisze rozbudowany e-mail do koleżanki / kolegi z Niemiec
Tworzenie wypowiedzi (ustnej)	operując bardzo ubogim słownictwem, opisuje swoje najpiękniejsze przyjęcie urodzinowe	operując dość ubogim słownictwem, opisuje zdaniach swoje najpiękniejsze przyjęcie urodzinowe	operując dość bogatym słownictwem, opisuje swoje najpiękniejsze przyjęcie urodzinowe	operując bogatym słownictwem, opisuje swoje najpiękniejsze przyjęcie urodzinowe	operując bardzo bogatym słownictwem, opisuje swoje najpiękniejsze przyjęcie urodzinowe
Rozumienie wypowiedzi (ustnej)	na podstawie wysłuchanych dialogów podaje w niewielkim stopniu poprawną odpowiedź	na podstawie wysłuchanych dialogów podaje częściowo poprawną odpowiedź	na podstawie wysłuchanych dialogów podaje w większości poprawną odpowiedź	na podstawie wysłuchanych dialogów podaje prawie całkowicie poprawną odpowiedź	na podstawie wysłuchanych dialogów podaje w całości prawidłową odpowiedź
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna jedynie elementarne struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia liczne błędy gramatyczne we wszystkich typach zadań – wyrażenia przyimkowe: powtórzenie – bezokolicznik z zu – czasownik lassen	zna większość struktur gramatycznych spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia sporo błędów gramatycznych mających charakter przeoczeń, świadczących o niepełnym opanowaniu struktur – wyrażenia przyimkowe: powtórzenie – bezokolicznik z zu – czasownik lassen	zna i stosuje prawie wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia nieliczne błędy gramatyczne, nie zakłócające lub zakłócające w nieznacznym stopniu komunikację – wyrażenia przyimkowe: powtórzenie – bezokolicznik z zu – czasownik lassen	bardzo dobrze zna i stosuje wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, sporadycznie popełnia drobne błędy gramatyczne nie zakłócające w żaden sposób komunikacji, potrafi je samodzielnie poprawić – wyrażenia przyimkowe: powtórzenie – bezokolicznik z zu – czasownik lassen	doskonale zna i bezbłędnie stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela – wyrażenia przyimkowe: powtórzenie – bezokolicznik z zu – czasownik lassen
	Rozdział 5- Technik				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń

Znajomość środków językowych (leksyka)	operuje bardzo ubogim słownictwem niezbędnym do opisywania funkcji urządzeń technicznych, czynności związanych z obsługą komputera i korzystaniem z Internetu	operuje dość ubogim słownictwem niezbędnym do opisywania funkcji urządzeń technicznych, czynności związanych z obsługą komputera i korzystaniem z Internetu	operuje dość bogatym słownictwem potrzebnym do opisywania funkcji urządzeń technicznych, czynności związanych z obsługą komputera i korzystaniem z Internetu	operuje bogatym słownictwem potrzebnym do opisywania funkcji urządzeń technicznych, czynności związanych z obsługą komputera i korzystaniem z Internetu	słownictwem potrzebnym do opisywania funkcji urządzeń technicznych, czynności związanych z obsługą komputera i korzystaniem z Internetu
Rozumienie wypowiedzi (ustnej)	wykorzystując zamieszczone pytania, bardzo krótko streszcza wysłuchany dialog	wykorzystując zamieszczone pytania, krótko streszcza wysłuchany dialog	wykorzystując zamieszczone pytania, zwięźle streszcza wysłuchany dialog	wykorzystując zamieszczone pytania, dość obszernie streszcza wysłuchany dialog	wykorzystując zamieszczone pytania, wyczerpująco streszcza wysłuchany dialog
Reagowanie (ustne i pisemne)	popełniając bardzo liczne błędy, bierze udział w dyskusji klasowej na temat używania telefonów komórkowych w szkole	popełniając liczne błędy, bierze udział w dyskusji klasowej na temat używania telefonów komórkowych w szkole	popełniając nieliczne błędy, bierze udział w dyskusji klasowej na temat używania telefonów komórkowych w szkole	sporadycznie popełniając błędy, bierze udział w dyskusji klasowej na temat używania telefonów komórkowych w szkole	bardzo sporadycznie popełniając błędy, prowadzi dyskusję klasową na temat używania telefonów komórkowych w szkole
	nieumiejętnie prosi o radę oraz udziela wskazówek	dość nieumiejętnie prosi o radę oraz udziela wskazówek	dość umiejętnie prosi o radę oraz udziela wskazówek	umiejętnie prosi o radę oraz udziela wskazówek	z wprawą prosi o radę oraz udziela wskazówek
Tworzenie wypowiedzi (pisemnej)	pisze e-mail do kolegi, jednak niewielka znajomość słownictwa i struktur gramatycznych oraz bardzo liczne błędy znacznie ograniczają jego zrozumienie	pisze e-mail do kolegi, a wystarczający zasób słownictwa i struktur gramatycznych, pomimo dość licznych błędów, pozwala na jego zrozumienie	pisze e-mail do kolegi, zaś dość duży zasób słownictwa i struktur grama-tycznych oraz nieliczne błędy pozwalają na jego zrozumienie	pisze e-mail do kolegi, stosując różnorodne struktury gramatyczne i bogate słownictwo	pisze e-mail do kolegi, swobodnie operując różnorodnymi strukturami gramatycznymi i bogatym słownictwem
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna jedynie elementarne struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela, popełnia liczne błędy gramatyczne we wszystkich typach zadań – zdania okolicznikowe przyczyny ze spójnikiem da – zdania okolicznikowe warunku ze spójnikiem wenn – odmiana czasownika wissen	zna większość struktur gramatycznych spośród wprowadzonych, popełnia sporo błędów gramatycznych mających charakter przeoczeń, świadczących o niepełnym opanowaniu struktur – zdania okolicznikowe przyczyny ze spójnikiem da – zdania okolicznikowe warunku ze spójnikiem wenn – odmiana czasownika wissen	zna i stosuje prawie wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych, popełnia nieliczne błędy gramatyczne, nie zakłócające lub zakłócające w nieznacznym stopniu komunikację – zdania okolicznikowe przyczyny ze spójnikiem da – zdania okolicznikowe warunku ze spójnikiem wenn – odmiana czasownika wissen	bardzo dobrze zna i stosuje wszystkie struktury gramaty-czne spośród wprowadzo-nych, sporadycznie popełnia drobne błędy gramatyczne nie zakłócające w żaden sposób komunikacji, potrafi je samodzielnie poprawić – zdania okolicznikowe przyczyny ze spójnikiem da – zdania okolicznikowe warunku ze spójnikiem wenn – odmiana czasownika wissen	doskonale zna i bezbłędnie stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych wszystkie struktury gramatyczne spośród wprowadzonych przez nauczyciela – zdania okolicznikowe przyczyny ze spójnikiem da – zdania okolicznikowe warunku ze spójnikiem wenn – odmiana czasownika wissen

KLASA 4 – grupa zaawansowana (*Effekt neu 4)*

	Rozdział 5 – Beziehungen				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	operuje bardzo ubogim słownictwem związanym z opisywaniem czyjegoś wyglądu, zainteresowań itp.	operuje dość ubogim słownictwem związanym z opisywaniem czyjegoś wyglądu, zainteresowań itp.	operuje dość bogatym słownictwem związanym z opisywaniem czyjegoś wyglądu, zainteresowań itp.	operuje bogatym słownictwem związanym z opisywaniem czyjegoś wyglądu, zainteresowań itp.	operuje bardzo bogatym związanym z opisywaniem czyjegoś wyglądu, zainteresowań itp.
	zna nieliczne przymiotniki opisujące charakter, nazwy uczuć i emocji	zna przymiotniki opisujące charakter, nazwy uczuć i emocji	zna dość liczne przymiotniki opisujące charakter, nazwy uczuć i emocji	zna prawie wprowadzone przymiotniki opisujące charakter, nazwy uczuć i emocji	zna wszystkie wprowadzone przymiotniki opisujące charakter, nazwy uczuć i emocji
Rozumienie wypowiedzi (ustnej)	po wysłuchaniu dialogów z dużym trudem notuje odpowiedzi rozmówców i o nich opowiada	po wysłuchaniu dialogów z pewnym trudem notuje odpowiedzi rozmówców i o nich opowiada	po wysłuchaniu dialogów bez większego trudu notuje odpowiedzi rozmówców i o nich opowiada	po wysłuchaniu dialogów bez trudu notuje odpowiedzi rozmówców i o nich opowiada	po wysłuchaniu dialogów z wprawą notuje odpowiedzi rozmówców i o nich opowiada
Reagowanie (ustne)	z licznymi uchybieniami rozmawia w klasie o miłości i przyjaźni	z pewnymi uchybieniami rozmawia w klasie o miłości i przyjaźni	bez większych uchybień rozmawia w klasie o miłości i przyjaźni	dość sprawnie rozmawia w klasie o miłości i przyjaźni	sprawnie rozmawia w klasie o miłości i przyjaźni
	pracując w parze, bardzo pobieżnie przedstawia swój konflikt oraz udziela porad	pracując w parze, dość pobieżnie przedstawia swój konflikt oraz udziela porad	pracując w parze, zwięźle przedstawia swój konflikt oraz udziela porad	pracując w parze, obszernie przedstawia swój konflikt oraz udziela porad	pracując w parze, wyczerpująco przedstawia swój konflikt oraz udziela porad
Tworzenie wypowiedzi (pisemnej)	z dużym trudem formułuje teksty do profili internetowych wskazanych osób	z pewnym trudem formułuje teksty do profili internetowych wskazanych osób	bez większego trudu formułuje teksty do profili internetowych wskazanych osób	bez trudu formułuje teksty do profili internetowych wskazanych osób	z wprawą formułuje teksty do profili internetowych wskazanych osób
	pisze e-mail, w którym bardzo krótko opisuje nowo poznaną osobę	pisze e-mail, w którym krótko opisuje nowo poznaną osobę	pisze e-mail, w którym zwięźle opisuje nowo poznaną osobę	pisze e-mail, w którym obszernie opisuje nowo poznaną osobę	pisze e-mail, w którym obszernie opisuje nowo poznaną osobę
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna jedynie elementarne, utrwalane i rozszerzane w rozdziale struktury gramatyczne, popełnia liczne błędy gramatyczne we wszystkich typach zadań – zdania złożone współrzędnie i podrzędnie	zna większość utrwalanych i rozszerzanych w rozdziale struktur gramatycznych, popełnia sporo błędów gramatycznych mających charakter przeoczeń, które świadczą o niepełnym opanowaniu struktur – zdania złożone współrzędnie i podrzędnie	zna i stosuje prawie wszystkie utrwalane i rozszerzane w rozdziale struktury gramatyczne, popełnia nieliczne błędy (niezakłócające komunikacji lub zakłócające ją w nieznacznym stopniu), a jego błędy mają charakter pomyłek i nie występują systematycznie	bardzo dobrze zna i stosuje wszystkie utrwalane i rozszerzane w rozdziale. struktury gramatyczne, sporadycznie popełnia drobne błędy gramatyczne, nie-zakłócające w żaden sposób komunikacji, i potrafi je samodzielnie poprawić	doskonale zna i bezbłędnie stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych wszystkie utrwalane i rozszerzane w rozdziale struktury gramatyczne – zdania złożone współrzędnie i podrzędnie

			– zdania złożone współrzędnie i podrzędnie	– zdania złożone współrzędnie i podrzędnie	
	Rozdział 6 – Arbeitswelt				
	ocena dopuszczająca	**ocena dostateczna**	**ocena dobra**	**ocena bardzo dobra**	**ocena celująca**
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	operuje bardzo ubogim słownictwem związanym z komunikacją w miejscu pracy oraz z ubieganiem się o pracę	operuje dość ubogim słownictwem związanym z komunikacją w miejscu pracy oraz z ubieganiem się o pracę	operuje dość bogatym słownictwem związanym z komunikacją w miejscu pracy oraz z ubieganiem się o pracę	operuje bogatym słownictwem związanym z komunikacją w miejscu pracy oraz z ubieganiem się o pracę	operuje bardzo bogatym związanym z komunikacją w miejscu pracy oraz z ubieganiem się o pracę
	zna nieliczne nazwy zawodów i czynności z nimi związanych	zna wybrane nazwy zawodów i czynności z nimi związanych	zna dość liczne nazwy zawodów i czynności z nimi związanych	zna prawie wszystkie wprowadzone nazwy zawodów i czynności z nimi związanych	zna wszystkie wprowadzone nazwy zawodów i czynności z nimi związanych
Rozumienie wypowiedzi (ustnej)	na podstawie wysłuchanych dialogów bardzo pobieżnie opisuje czynności pasujące do omawianych zawodów	na podstawie wysłuchanych dialogów dość pobieżnie opisuje czynności pasujące do omawianych zawodów	na podstawie wysłuchanych dialogów zwięźle opisuje czynności pasujące do omawianych zawodów	na podstawie wysłuchanych dialogów dość obszernie opisuje czynności pasujące do omawianych zawodów	na podstawie wysłuchanych dialogów wyczerpujące opisuje czynności pasujące do omawianych zawodów
	na podstawie wysłuchanego dialogu z dużym trudem prowadzi podobną rozmowę w parze	na podstawie wysłuchanego dialogu z pewnym trudem prowadzi podobną rozmowę w parze	na podstawie wysłuchanego dialogu bez większego trudu prowadzi podobną rozmowę w parze	na podstawie wysłuchanego dialogu dość sprawnie prowadzi podobną rozmowę w parze	na podstawie wysłuchanego dialogu sprawnie prowadzi podobną rozmowę w parze
Tworzenie wypowiedzi (pisemnej)	z dużym trudem formułuje teksty do profili internetowych wskazanych osób	z pewnym trudem formułuje teksty do profili internetowych wskazanych osób	bez większego trudu formułuje teksty do profili internetowych wskazanych osób	bez trudu formułuje teksty do profili internetowych wskazanych osób	z wprawą formułuje teksty do profili internetowych wskazanych osób
	pisze w znikomym stopniu poprawny list motywacyjny	pisze w dużej mierze poprawny list motywacyjny	pisze w większości poprawny list motywacyjny	pisze prawie całkowicie poprawny list motywacyjny	pisze w całości prawidłowy list motywacyjny
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna jedynie elementarne, utrwalane i rozszerzane w rozdziale struktury gramatyczne, popełnia liczne błędy we wszystkich typach zadań – czasowniki rozdzielnie i nierozdzielnie złożone	zna większość utrwalanych i rozszerzanych w rozdziale struktur gramatycznych, popełnia sporo błędów mających charakter przeoczeń, które świadczą o niepełnym opanowaniu struktur – czasowniki rozdzielnie i nierozdzielnie złożone	zna i stosuje prawie wszystkie utrwalane i rozszerzane w rozdziale struktury gramatyczne, popełnia nieliczne błędy (niezakłócające komunikacji lub zakłócające ją w nieznacznym stopniu), a jego błędy mają charakter pomyłek i nie występują systematycznie – czasowniki rozdzielnie i nierozdzielnie złożone	bardzo dobrze zna i stosuje wszystkie utrwalane i rozszerzane w rozdziale. struktury gramatyczne, sporadycznie popełnia drobne błędy, niezakłócające w żaden sposób komunikacji, i potrafi je samodzielnie poprawić – czasowniki rozdzielnie i nierozdzielnie złożone	doskonale zna i bezbłędnie stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych wszystkie utrwalane i rozszerzane w rozdziale struktury gramatyczne – czasowniki rozdzielnie i nierozdzielnie złożone
	Rozdział 7- Reisen				

	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń	Uczeń
Znajomość środków językowych (leksyka)	operuje bardzo ubogim słownictwem związanym z rezerwacją noclegu, ze zwiedzaniem miasta, z wyprawą wakacyjną	operuje dość ubogim słownictwem związanym z rezerwacją noclegu, ze zwiedzaniem miasta, z wyprawą wakacyjną	operuje dość bogatym słownictwem związanym z rezerwacją noclegu, ze zwiedzaniem miasta, z wyprawą wakacyjną	operuje bogatym słownictwem związanym z rezerwacją noclegu, ze zwiedzaniem miasta, z wyprawą wakacyjną	operuje bardzo bogatym związanym z rezerwacją noclegu, ze zwiedzaniem miasta, z wyprawą wakacyjną
	zna nieliczne nazwy obiektów noclegowych i ich wyposażenia, obiektów w mieście, elementów krajobrazu	zna wybrane nazwy obiektów noclegowych i ich wyposażenia, obiektów w mieście, elementów krajobrazu	zna dość liczne nazwy obiektów noclegowych i ich wyposażenia, obiektów w mieście, elementów krajobrazu	zna prawie wszystkie wprowadzone nazwy obiektów noclegowych i ich wyposażenia, obiektów w mieście, elementów krajobrazu	zna wszystkie wprowadzo-ne nazwy obiektów noclegowych i ich wyposażenia, obiektów w mieście, elementów krajobrazu
Rozumienie wypowiedzi (ustnej)	na podstawie wysłuchanego dialogu i podanych pytań bardzo krótko opowiada o wycieczce	na podstawie wysłuchanego dialogu i podanych pytań krótko opowiada o wycieczce	na podstawie wysłuchanego dialogu i podanych pytań zwięźle opowiada o wycieczce	na podstawie wysłuchanego dialogu i podanych pytań dość obszernie opowiada o wycieczce	na podstawie wysłuchanego dialogu i podanych pytań obszernie opowiada o wycieczce
	na podstawie wysłuchanego dialogu z dużym trudem prowadzi podobną rozmowę w parze	na podstawie wysłuchanego dialogu z pewnym trudem prowadzi podobną rozmowę w parze	na podstawie wysłuchanego dialogu bez większego trudu prowadzi podobną rozmowę w parze	na podstawie wysłuchanego dialogu dość sprawnie prowadzi podobną rozmowę w parze	na podstawie wysłuchanego dialogu sprawnie prowadzi podobną rozmowę w parze
Tworzenie wypowiedzi (ustnej)	wybiera jeden z obiektów noclegowych i nieudolnie prezentuje go klasie	wybiera jeden z obiektów noclegowych i nieudolnie prezentuje go klasie	wybiera jeden z obiektów noclegowych i nieudolnie prezentuje go klasie	wybiera jeden z obiektów noclegowych i nieudolnie prezentuje go klasie	wybiera jeden z obiektów noclegowych i nieudolnie prezentuje go klasie
Tworzenie wypowiedzi (pisemnej)	operując bardzo ubogim słownictwem, pisze e-mail, w którym opisuje swój pobyt w Wiedniu	operując ubogim słownictwem, pisze e-mail, w którym opisuje swój pobyt w Wiedniu	operując dość bogatym słownictwem, pisze e-mail, w którym opisuje swój pobyt w Wiedniu	operując bogatym słownictwem, pisze e-mail, w którym opisuje swój pobyt w Wiedniu	operując bardzo bogatym słownictwem, pisze e-mail, w którym opisuje swój pobyt w Wiedniu
Znajomość środków językowych (gramatyka)	zna jedynie elementarne, utrwalane i rozszerzane w rozdziale struktury gramatyczne, popełnia liczne błędy we wszystkich typach zadań – rzeczowniki odczasownikowe – czas przeszły Perfekt	zna większość utrwalanych i rozszerzanych w rozdziale struktur gramatycznych, popełnia sporo błędów mających charakter przeoczeń, które świadczą o niepełnym opanowaniu struktur – rzeczowniki odczasownikowe – czas przeszły Perfekt	zna i stosuje prawie wszystkie utrwalane i rozszerzane w rozdziale struktury gramatyczne, popełnia nieliczne błędy gramatyczne (niezakłócające komunikacji lub zakłócające ją w nieznacznym stopniu), a jego błędy nie występują systematycznie – rzeczowniki odczasownikowe – czas przeszły Perfekt	bardzo dobrze zna i stosuje wszystkie utrwalane i rozszerzane w rozdziale. struktury gramatyczne, sporadycznie popełnia drobne błędy gramatyczne, nie-zakłócające w żaden sposób komunikacji, i potrafi je samodzielnie poprawić – rzeczowniki odczasownikowe – czas przeszły Perfekt	doskonale zna i bezbłędnie stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych wszystkie utrwalane i rozszerzane w rozdziale struktury gramatyczne – rzeczowniki odczasownikowe – czas przeszły Perfekt

Ogólne kryteria oceniania dla klasy I szkoły średniej

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który:

- nie przyswoił podstawowych wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego podstawy programowej, co nie pozwala na kontynuację nauki w klasie wyższej;
- nie rozumie większości wiadomości z zakresu programu nauczania;
- nie umie stosować nabytej wiedzy;
- nie potrafi zaprezentować zdobytej wiedzy;
- nie utrwala zdobytej wiedzy.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

- wykazuje nieliczne braki w opanowaniu podstawowych wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego podstawy programowej;
- nie rozumie niektórych zagadnień materiału programowego;
- stosuje zdobytą wiedzę przy pomocy nauczyciela;
- często popełnia błędy językowe w wypowiedziach ustnych i pisemnych;
- ma trudności w utrwalaniu zdobytej wiedzy.

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:

- opanował wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego podstawy programowej;
- rozumie zdobytą wiedzę;
- stara się zastosować zdobytą wiedzę;
- popełnia nieliczne błędy językowe w wypowiedziach ustnych i pisemnych;
- przejawia braki w trwałym opanowaniu materiału programowego.

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:

- opanował wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego podstawy programowej;
- rozumie zdobytą wiedzę;
- stosuje zdobytą wiedzę;
- popełnia drobne usterki językowe w wypowiedziach ustnych i pisemnych;
- w każdej sytuacji wykazuje się dobrą znajomością zdobytej wiedzy.

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:

- opanował wszystkie wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego podstawy programowej;
- samodzielnie interpretuje posiadane wiadomości;
- swobodnie stosuje zdobytą wiedzę;
- nie popełnia błędów językowych w swoich wypowiedziach ustnych i pisemnych;
- swobodnie operuje wiedzą z zakresu podstawowego podstawy programowej.

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:

- biegle opanował wszystkie wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego podstawy programowej lub dodatkowo przyswoił wiadomości wykraczające poza zakres programu nauczania;
- interpretuje zdobytą wiedzę w sposób samodzielny i oryginalny;
- samodzielnie wykorzystuje zdobyte wiadomości w sytuacjach problemowych;
- prezentuje wiedzę, posługując się precyzyjnym językiem i bogatym słownictwem;
- swobodnie operuje wiedzą pochodzącą z różnych źródeł.

Szczegółowe kryteria oceniania dla klasy I szkoły średniej

ZAKRES PODSTAWOWY

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia kryteriów na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich.

- rozumie podstawy podziału literatury na epoki;
- wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do oświecenia;
- z pomocą nauczyciela sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w: starożytności, średniowieczu, renesansie, baroku, oświeceniu;
- rozróżnia podstawowe gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i częściowo gatunki synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm;
- rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz niektóre środki znaczeniowe (np. oksymoron), leksykalne (np. frazeologizmy), składniowe (np. wyliczenie), i wersyfikacyjne (np. przerzutnię);
- przy pomocy nauczyciela interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
- na ogół trafnie rozpoznaje w tekstach literackich: komizm, humor;
- na poziomie ogólnym rozumie pojęcie groteski i potrafi wymienić jej cechy na podstawie *Rozmowy Mistrza Polikarpa ze Śmiercią* lub innego tekstu;
- zna i przy pomocy nauczyciela rozumie treść utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu podstawowego;
- na poziomie ogólnym rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów biblijnych i antycznych, średniowiecznych, renesansowych, barokowych i oświeceniowych;
- na poziomie ogólnym i przy pomocy nauczyciela rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej;

- rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy, np. *danse macabre*, *memento mori*, *theatrum mundi*;
- z pomocą nauczyciela odwołuje się do wybranych tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza (księgi: I, II, IV, X, XI, XII), *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego;
- podejmuje próbę porównywania utworów literackich lub ich fragmentów;
- przedstawia z pomocą nauczyciela propozycję odczytania utworu na poziomie dosłownym;
- z pomocą nauczyciela wykorzystuje w interpretacji utworów literackich kontekst historycznoliteracki i biograficzny;
- rozpoznaje obecne w utworach literackich wybrane wartości uniwersalne, np. dobro, piękno; i narodowe, np. tradycja.

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury.

- potrafi przetwarzać i układać pod względem ważności proste informacje z tekstów;
- przy pomocy nauczyciela analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;
- rozpoznaje niektóre teksty retoryczne (przemówienie) i popularnonaukowe (notatka encyklopedyczna, definicja);
- potrafi scharakteryzować główne prądy filozoficzne epoki: stoicyzm, epikureizm, humanizm, racjonalizm;
- zazwyczaj potrafi odczytać na poziomie dosłownym pozaliterackie teksty kultury;
- z reguły odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.

II. Kształcenie językowe. Gramatyka języka polskiego.

- przy pomocy nauczyciela wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni do analizy i interpretacji tekstów oraz podczas tworzenia własnych wypowiedzi;
- zna i potrafi rozróżnić typy zdań wielokrotnie złożonych;
- z pomocą nauczyciela rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych;
- rozumie, że szyk wyrazów w zdaniu może zmieniać znaczenie wypowiedzi.

II. Kształcenie językowe. Zróżnicowanie języka.

- rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji;
- rozpoznaje zapożyczenia w polszczyźnie;
- zna wybrane biblizmy, mitologizmy, sentencje i aforyzmy wywodzące się z mitologii, Biblii oraz polskiej tradycji ludowej;
- rozpoznaje stylizację biblijną;

- częściowo rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym.

II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka.

- rozumie pojęcie znaku językowego;
- wie, że język to system znaków;
- zna pojęcie aktu komunikacji językowej;
- potrafi wymienić wybrane funkcje tekstu (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną);
- rozpoznaje z pomocą nauczyciela niektóre zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (np. paradoks);
- stosuje niektóre zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wybrane wypowiedzi językowe, stosując przejrzyste (jednoznaczne) kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność;
- na ogół stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednio do sytuacji.

II. Kształcenie językowe. Ortografia i interpunkcja.

- stosuje podstawowe zasady ortografii poznane w szkole podstawowej;
- wykorzystuje podstawowe zasady interpunkcji w zdaniach złożonych (oddzielanie przecinkiem zdań składowych).

III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki.

- przy pomocy nauczyciela formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej;
- próbuje określać cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej;
- na ogół rozumie i próbuje stosować w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);
- przy pomocy nauczyciela potrafi wskazać użyte w tekście środki retoryczne: powtórzenie, anafora, pytanie retoryczne, apostrofa, wyliczenie, wykrzyknienie;
- potrafi wyróżnić argumenty w swojej wypowiedzi pisemnej;
- przy pomocy nauczyciela próbuje zrozumieć, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych.

III. Tworzenie wypowiedzi. Mówienie i pisanie.

- ma swoje racjonalne zdanie, ale nie zawsze potrafi je uzasadnić;
- zazwyczaj umie zbudować wypowiedź z uwzględnieniem celu i adresata;
- na ogół potrafi dostrzec przejawy agresji językowej;
- przy pomocy nauczyciela formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje proste informacje;
- z pomocą nauczyciela tworzy wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, definicja, notatka syntetyzująca;

- z pomocą nauczyciela odróżnia streszczenie od parafrazy;
- z pomocą nauczyciela tworzy plan kompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym;
- próbuje stosować retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu;
- wygłasza mowę, popełniając błędy, które nie zakłócają komunikatywności;
- z pomocą nauczyciela interpretuje tekst, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, próbuje przeprowadzić logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;
- wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym.

IV. Samokształcenie.

- potrafi uczyć się samodzielnie;
- próbuje porządkować informacje; w niewielkim stopniu potrafi syntetyzować poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia;
- rzadko korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej;
- próbuje stosować odpowiednie cytaty w swoich wypowiedziach;
- w niewielkim stopniu wykorzystuje multimedialne źródła informacji (słowniki on-line, autorskie strony internetowe) do przygotowania samodzielnych zadań;
- gromadzi informacje potrzebne do napisania sprawdzianu lub wykonania zadania domowego.

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich.

- rozumie podstawy podziału literatury na epoki: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie;
- wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do oświecenia;
- sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w: starożytności, średniowieczu, renesansie, baroku, oświeceniu;
- rozpoznaje elementy realizmu, fantastyki i symbolizmu;
- rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, satyrę;
- rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe (np. oksymoron, peryfrazę, hiperbolę), leksykalne (np. frazeologizmy), składniowe (np. antytezę, paralelizm, wyliczenie), wersyfikacyjne (np. przerzutnię); próbuje określić ich funkcje w utworze literackim;
- interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
- rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos, groteskę;

- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe; rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami i ideami epoki literackiej;
- rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów biblijnych i antycznych, średniowiecznych, renesansowych, barokowych i oświeceniowych;
- rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; dokonuje próby ich interpretacji;
- rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy: *dance macabre*, *memento mori*, *ars moriendi*, motyw sokoła, *theatrum mundi*;
- potrafi posłużyć się wiedzą o tekstach poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza (księgi: I, II, IV, X, XI, XII), *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego;
- porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach;
- przedstawia propozycję odczytania utworu na poziomie dosłownym;
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich kontekst historycznoliteracki i biograficzny;
- rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne, np. dobro, piękno, altruizm, odpowiedzialność, tolerancja, i narodowe, np. tradycja, patriotyzm.

I. Kształcenie literackie i językowe. Odbiór tekstów kultury.

- przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów w stopniu umożliwiającym funkcjonalne ich wykorzystanie podczas lekcji i w samodzielnej pracy;
- odczytuje sens utworu, jego główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;
- rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych, retorycznych (przemówienie) i popularnonaukowych (notatka encyklopedyczna, definicja);
- charakteryzuje główne prądy filozoficzne: stoicyzm, epikureizm, teocentryzm, antropocentryzm, humanizm, racjonalizm oraz określa ich wpływ na kulturę epoki;
- odczytuje na poziomie dosłownym pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;
- odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.

II. Kształcenie językowe. Gramatyka języka polskiego.

- wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz przy tworzeniu własnych wypowiedzi;
- zna i potrafi rozróżnić typy zdań wielokrotnie złożonych; rozpoznaje ich funkcje w tekście;

- potrafi wykorzystać zdania złożone podrzędnie do budowania wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym;
- rozumie, że szyk wyrazów w zdaniu wpływa na znaczenie wypowiedzi.

II. Kształcenie językowe. Zróżnicowanie języka.

- rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji; potrafi odnaleźć w utworze stylizację biblijną;
- trafnie rozpoznaje zapożyczenia w polszczyźnie;
- zna i rozumie biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w literaturze;
- rozpoznaje rodzaje stylizacji (biblijna, mitologiczna) oraz określa ich funkcje w tekście;
- rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym.

II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka.

- zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków;
- zna pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt);
- rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną);
- rozpoznaje niektóre zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi, np. paradoksy, homonimie;
- stara się posługiwać różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;
- stosuje zasady etyki wypowiedzi;
- w wypowiedziach ustnych i pisemnych stosuje zasady etykiety językowej odpowiednio do sytuacji;

II. Kształcenie językowe. Ortografia i interpunkcja.

- wykorzystuje zasady ortograficzne poznane w szkole podstawowej;
- tworzy wypowiedzi, stosując zasady ortografii i interpunkcji języka polskiego.

III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki.

- formułuje tezy i argumenty w samodzielnie stworzonej wypowiedzi ustnej i pisemnej;
- wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej;
- rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);
- zna podstawowe środki retoryczne (powtórzenie, anafora, pytanie retoryczne, apostrofa, apel, wyliczenie, paralelizm, wykrzyknienie, czasowniki w 1 osobie liczby pojedynczej i liczby mnogiej, inwersja);
- rozróżnia typy argumentów (rzeczowe, logiczne, emocjonalne – pozamerytoryczne);

- rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach.

III. Tworzenie wypowiedzi. mówienie i pisanie.

- zgadza się z cudzymi poglądami lub podejmuje próbę polemiki z nimi, uzasadniając własne zdanie;
- budując wypowiedź, określa jej cel, adresata i funkcję, którą ma spełnić;
- dostrzega przejawy agresji językowej;
- zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- tworzy wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, definicja, notatka syntetyzująca;
- odróżnia streszczenie od parafrazy;
- tworzy plan kompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym;
- stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu;
- wygłasza mowę z zastosowaniem środków pozajęzykowych;
- interpretuje tekst, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;
- wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

- pracuje samodzielnie;
- przygotowuje różne formy prezentacji własnego stanowiska (wypowiedź, referat, prezentacja);
- porządkuje informacje w problemowe całości, np. wg epoki literackiej, autora, utworu, motywu;
- korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej;
- wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;
- wykorzystuje multimedialne źródła informacji (słowniki on-line, autorskie strony internetowe);
- gromadzi i na ogół trafnie przetwarza informacje w celu wykorzystywania ich podczas lekcji, zajęć pozalekcyjnych oraz pracy w domu.

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich.

- rozumie podział literatury na epoki: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie;
- wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do oświecenia;
- sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w: starożytności, średniowieczu, renesansie, baroku, oświeceniu;
- rozpoznaje elementy realizmu, fantastyki i symbolizmu
- rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, satyrę, dramat szekspirowski, a także odmiany powieści i dramatu;
- rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;
- interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
- rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos, groteskę; określa ich funkcje w tekście;
- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe; rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami i ideami epoki literackiej;
- rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami i ideami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi (np. teocentryzmem, uniwersalizmem, antropocentryzmem, humanizmem, sarmatyzmem, racjonalizmem, klasycyzmem, sentymentalizmem);
- rozpoznaje i interpretuje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej;
- rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje motywy i toposy (np. motyw Apokalipsy, *dance macabre*, *memento mori*, *ars moriendi*, *stabat mater*, motyw sokoła, *theatrum mundi*) oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
- w interpretacji utworów literackich odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza (księgi: I, II, IV, X, XI, XII), *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego;
- porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;
- przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;
- rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne, np. prawda, dobro, piękno, altruizm, tolerancja, odpowiedzialność, i narodowe, np. symbole narodowe, tradycja narodowa, patriotyzm, określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury.

- przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
- analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;
- rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych, retorycznych (przemówienie), popularnonaukowych (notatka encyklopedyczna, definicja); rozpoznaje środki językowe zastosowane w tekstach;
- charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki;
- odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;
- odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.

II. Kształcenie językowe. Gramatyka języka polskiego.

- wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;
- rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i wykorzystuje je w budowie wypowiedzi o różnym charakterze;
- rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi;
- rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.

II. Kształcenie językowe. Zróżnicowanie języka.

- definiuje i rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji biblijnej, rozumie ich znaczenie w tekście;
- poprawnie rozpoznaje zapożyczenia w polszczyźnie i rozumie ich funkcje;
- zna, rozumie i wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym;
- poprawnie rozpoznaje i nazywa rodzaje stylizacji (biblijna, mitologiczna itp.) oraz określa ich funkcje w tekście;
- rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego.

II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka.

- zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków;
- zna i rozumie pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt);
- rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną);
- rozpoznaje zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (np. paradoks,), dba o jasność i precyzję komunikatu;
- posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;
- odróżnia zamierzoną innowację językową od błędu językowego;
- stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, stosując kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność;
- w wypowiedziach ustnych i pisemnych stosuje zasady etykiety językowej odpowiednio do sytuacji.

II. Kształcenie językowe. Ortografia i interpunkcja.

- poprawnie stosuje zasady ortografii i interpunkcji poznane w szkole podstawowej;
- wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu.

III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki.

- formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;
- wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej;
- rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);
- wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. pytania retoryczne, wyliczenia, wykrzyknienia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę;
- rozróżnia typy argumentów (merytoryczne, logiczne, pozamerytoryczne), w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty ad personam);
- rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych, i stosuje je we własnych tekstach;
- odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;
- rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji i ocenia je pod względem etycznym.

III. Tworzenie wypowiedzi. Mówienie i pisanie.

- zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
- buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;
- reaguje na przejawy agresji językowej, np. zadając pytania, prosząc o rozwinięcie lub uzasadnienie stanowiska, wykazując sprzeczność wypowiedzi;
- zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- tworzy poprawne, spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, definicja, notatka syntetyzująca;
- sprawnie odróżnia streszczenie od parafrazy; funkcjonalnie stosuje je w zależności od celu wypowiedzi;
- poprawnie tworzy plan kompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym;
- poprawnie stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu;
- wygłasza mowę z uwzględnieniem środków pozajęzykowych (mimika, gesty, modulacja głosu);
- samodzielnie interpretuje tekst, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;
- wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

- rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska (wypowiedź, referat, prezentacja);
- porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie, syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;
- w celu poszerzania swojej wiedzy korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej;
- sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny, także źródeł elektronicznych;
- dokonuje selekcji źródeł;
- w celu wzbogacenia wypowiedzi lub jej uargumentowania potrafi wybrać z tekstu odpowiednie cytaty i zastosować je w wypowiedzi;
- w celu poszerzania swoich wiadomości i umiejętności posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznymi, frazeologicznymi, skrótów, gwarowymi), także w wersji on-line;
- przygotowując się do zajęć, wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich oceny;

- gromadzi i przetwarza informacje;
- w sposób funkcjonalny korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość;
- dba o rozwój swoich zainteresowań oraz popularyzację osiągnięć, wykorzystując formę projektu.

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich.

- rozumie podział literatury na epoki;
- wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do oświecenia;
- sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w: starożytności, średniowieczu, renesansie, baroku, oświeceniu oraz w pozostałych (dotyczy kontekstów);
- właściwie rozpoznaje elementy realizmu, fantastyki i symbolizmu;
- rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, satyrę, dramat szekspirowski, a także odmiany powieści i dramatu; wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;
- trafnie rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;
- samodzielnie i wnikliwie interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
- rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos, groteskę; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter;
- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe; rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami i ideami epoki literackiej;
- poprawnie rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi (teocentryzm, uniwersalizm, antropocentryzm, humanizm, reformacja, kontrreformacja, sarmatyzm, klasycyzm, sentymentalizm, rokoko);
- trafnie rozpoznaje i interpretuje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej;
- rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje motywy i toposy (motyw Apokalipsy, *dance macabre*, *memento mori*, *ars moriendi*, *stabat mater*, motyw sokoła, *theatrum mundi*) oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; dokładnie określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

- w interpretacji utworów literackich często i poprawnie odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza (księgi: I, II, IV, X, XI, XII), *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego;
- konstruktywnie porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;
- przedstawia własną, oryginalną i rzeczową propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny i inne;
- trafnie rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne (prawda, dobro, altruizm, piękno, tolerancja, odpowiedzialność) i narodowe (symbole narodowe, tradycja narodowa, patriotyzm); określa dokładnie ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury.

- szybko i sprawnie przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
- poprawnie i dokładnie analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;
- rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych, retorycznych (przemówienie), popularnonaukowych (notatka encyklopedyczna, definicja); rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach;
- wyczerpująco charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki;
- na poziomie dosłownym i przenośnym odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;
- odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.

II. Kształcenie językowe. Gramatyka języka polskiego.

- funkcjonalnie wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;
- rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i trafnie wykorzystuje je w budowie wypowiedzi o różnym charakterze;
- rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi;
- rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.

II. Kształcenie językowe. Zróżnicowanie języka.

- posługuje się pojęciami stylu i stylizacji, rozumie ich znaczenie w tekście;
- bezbłędnie rozpoznaje zapożyczenia w polszczyźnie i rozumie ich funkcje;
- zna, rozumie i funkcjonalnie wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym;
- rozpoznaje rodzaje stylizacji (biblijna, mitologiczna itp.) oraz trafnie określa ich funkcje w tekście;
- rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego.

II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka.

- zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków;
- posługuje się pojęciem aktu komunikacji językowej oraz jego składowymi (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt);
- rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną);
- rozpoznaje i nazywa zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (paradoksy), dba o jasność i precyzję komunikatu;
- sprawnie posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;
- stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, stosując kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność;
- w wypowiedziach ustnych i pisemnych stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednio do sytuacji;

II. Kształcenie językowe. Ortografia i interpunkcja.

- poprawnie stosuje zasady ortografii i interpunkcji poznane w szkole podstawowej;
- zna zasady interpunkcji i wykorzystuje jej składniowo-znaczeniowy charakter do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu.

III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki.

- formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;
- wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej;
- rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);
- wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. pytania retoryczne, wyliczenia, wykrzyknienia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę;

- rozróżnia typy argumentów (merytoryczne, logiczne, pozamerytoryczne), w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty ad personam);
- rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych, i stosuje je we własnych tekstach;
- odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;
- rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji oraz ocenia je pod względem etycznym.

III. Tworzenie wypowiedzi. Mówienie i pisanie.

- zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
- buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;
- reaguje na przejawy agresji językowej, np. zadając pytania, prosząc o rozwinięcie lub uzasadnienie stanowiska, wykazując sprzeczność wypowiedzi;
- zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- tworzy wyczerpujące, spójne i oryginalne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, definicja, notatka syntetyzująca;
- sprawnie odróżnia streszczenie od parafrazy; funkcjonalnie stosuje je w zależności od celu wypowiedzi;
- tworzy plan kompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym;
- stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu;
- wygłasza mowę z uwzględnieniem środków retorycznych i pozajęzykowych (posługuje się modulacją głosu w celu nadania wypowiedzi odpowiedniego tonu, np. patetycznego, parodystycznego itp., stosuje odpowiednią mimikę, gestykulację);
- w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;
- wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

- rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska (wypowiedź, referat, prezentacja);
- porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;

- w celu poszerzenia wiedzy korzysta z literatury naukowej i popularnonaukowej;
- podejmując próby tworzenia pracy naukowej, sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny, także źródeł elektronicznych;
- dokonuje krytycznej selekcji źródeł, także elektronicznych;
- w celu wzbogacenia wypowiedzi lub jej uargumentowania potrafi wybrać z tekstu odpowiednie cytaty i zastosować je w wypowiedzi;
- w celu poszerzania swoich wiadomości i umiejętności posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznymi, frazeologicznymi, skrótów, gwarowymi), także w wersji on-line;
- wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;
- gromadzi i przetwarza informacje;
- korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość;
- wykorzystuje formę projektu w przygotowaniu i prezentowaniu oraz popularyzowaniu swoich zainteresowań i osiągnięć.

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich.

- odczytuje teksty z podstawy programowej na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym;
- rozumie podział literatury na epoki;
- wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do oświecenia;
- trafnie sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w: starożytności, średniowieczu, renesansie, baroku, oświeceniu oraz w pozostałych (dotyczy kontekstów);
- trafnie rozpoznaje elementy realizmu, fantastyki i symbolizmu;
- rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, satyrę, dramat szekspirowski, a także odmiany powieści i dramatu; wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;
- trafnie rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie;
- wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;
- samodzielnie i wnikliwie interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

- trafnie rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos, groteskę; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter;
- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe; rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami i ideami epoki literackiej;
- poprawnie rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi (teocentryzm, uniwersalizm, antropocentryzm, humanizm, reformacja, kontrreformacja, sarmatyzm, klasycyzm, sentymentalizm, rokoko);
- trafnie rozpoznaje i interpretuje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej;
- rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje motywy i toposy (motyw Apokalipsy, *dance macabre*, *memento mori*, *ars moriendi*, *stabat mater*, motyw sokoła, *theatrum mundi*) oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; dokładnie określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
- w interpretacji utworów literackich często i poprawnie odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza (księgi: I, II, IV, X, XI, XII), *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego;
- konstruktywnie porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;
- przedstawia własną, oryginalną i rzeczową propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny i inne;
- trafnie rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne (prawda, dobro, altruizm, piękno, tolerancja, odpowiedzialność) i narodowe (symbole narodowe, tradycja narodowa, patriotyzm); określa dokładnie ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury.

- odczytuje dzieła sztuki z różnych dziedzin na poziomie dosłownym i przenośnym, porównuje ze sobą dzieła z różnych dziedzin sztuki i różnych epok;
- szybko i sprawnie przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
- poprawnie i dokładnie analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;

- rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych, retorycznych (przemówienie), popularnonaukowych (notatka encyklopedyczna, definicja); rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach;
- wyczerpująco charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki;
- na poziomie dosłownym i przenośnym odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;
- odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.

II. Kształcenie językowe. Zróżnicowanie języka.

- świadomie i funkcjonalnie stosuje zasady zróżnicowania językowego;
- samodzielnie wzbogaca swoją wiedzę o języku;
- funkcjonalnie wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;
- rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i trafnie wykorzystuje je w budowie wypowiedzi o różnym charakterze;
- rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi;
- rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.

II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka.

- świadomie i funkcjonalnie stosuje zasady komunikacji wypowiedzi i kultury języka;
- zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków;
- sprawnie posługuje się pojęciem aktu komunikacji językowej oraz jego składowymi (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt);
- rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną);
- rozpoznaje i nazywa zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (paradoksy), dba o jasność i precyzję komunikatu;
- sprawnie posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;
- stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, stosując kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność;
- w wypowiedziach ustnych i pisemnych stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednio do sytuacji.

II. Kształcenie językowe. Ortografia i interpunkcja.

- świadomie i funkcjonalnie stosuje zasady ortografii i interpunkcji;

- zna zasady interpunkcji i wykorzystuje jej składniowo-znaczeniowy charakter do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu.

III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki.

- formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;
- wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej;
- rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);
- wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. pytania retoryczne, wyliczenia, wykrzyknienia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę;
- rozróżnia typy argumentów (merytoryczne, logiczne, pozamerytoryczne), w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty ad personam);
- rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych, i stosuje je we własnych tekstach;
- odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;
- rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji oraz ocenia je pod względem etycznym.

III. Tworzenie wypowiedzi. Mówienie i pisanie.

- tworzy teksty mówione i pisane odznaczające się oryginalnością i wartościami artystycznymi;
- rozwija swoją twórczość (próby literackie, pisanie do gazetki szkolnej, warsztaty pisarstwa i inne);
- zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
- buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;
- reaguje na przejawy agresji językowej, np. zadając pytania, prosząc o rozwinięcie lub uzasadnienie stanowiska, wykazując sprzeczność wypowiedzi;
- zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- tworzy wyczerpujące, spójne i oryginalne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, definicja, notatka syntetyzująca;
- sprawnie odróżnia streszczenie od parafrazy; funkcjonalnie stosuje je w zależności od celu wypowiedzi;
- tworzy plan kompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym;

- stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu;
- wygłasza mowę z uwzględnieniem środków retorycznych i pozajęzykowych (posługuje się modulacją głosu w celu nadania wypowiedzi odpowiedniego tonu, np. patetycznego, parodystycznego itp., stosuje odpowiednią mimikę, gestykulację);
- w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;
- wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

- rozwija swoje zainteresowania językiem i literaturą na różnych zajęciach pozaszkolnych;
- szerzy wśród rówieśników zainteresowanie językiem polskim, literaturą i kulturą;
- rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska (wypowiedź, referat, prezentacja);
- porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;
- w celu poszerzenia wiedzy korzysta z literatury naukowej i popularnonaukowej;
- podejmując próby tworzenia pracy naukowej, sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny, także źródeł elektronicznych;
- dokonuje krytycznej selekcji źródeł, także elektronicznych;
- w celu wzbogacenia wypowiedzi lub jej uargumentowania potrafi wybrać z tekstu odpowiednie cytaty i zastosować je w wypowiedzi;

  w celu poszerzania swoich wiadomości i umiejętności posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznymi, frazeologicznymi, skrótów, gwarowymi), także w wersji on-line;
- wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;
- gromadzi i przetwarza informacje;
- korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość;
- wykorzystuje formę projektu w przygotowaniu i prezentowaniu oraz popularyzowaniu swoich zainteresowań i osiągnięć.

ZAKRES ROZSZERZONY

Uczeń spełnia wszystkie kryteria dla poziomu podstawowego, a ponadto kryteria wyszczególnione poniżej.

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia kryteriów na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich.

- przy pomocy nauczyciela odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej;
- na poziomie ogólnym rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje wybrane elementy tradycji w utworach;
- na ogół rozpoznaje w utworach wybrane cechy prądów literackich i artystycznych (np. humanizm, marinizm, manieryzm, klasycyzm, sentymentalizm, rokoko);
- przy pomocy nauczyciela rozpoznaje mitologizację i demitologizację w utworach literackich;
- z pomocą nauczyciela rozpoznaje w utworach konwencje literackie obecne w tekstach antycznych, średniowiecznych, renesansowych, barokowych i oświeceniowych;
- na ogół rozpoznaje w tekście literackim elipsę i gradację;
- na poziomie ogólnym rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje wybrane archetypy w utworach literackich;
- na poziomie ogólnym rozumie pojęcie parafrazy, parodii i trawestacji, wskazuje ich wybrane wzorce tekstowe;
- przy pomocy nauczyciela porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego;
- na poziomie ogólnym rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje wybrane aluzje w utworach;
- na ogół rozumie i określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich.

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury.

- na ogół poprawnie analizuje strukturę eseju: odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu;
- wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury;
- przy pomocy nauczyciela rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej;
- przy pomocy nauczyciela porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty;
- na ogół rozpoznaje i poprawnie charakteryzuje główne style w sztuce (np. romański, gotycki, renesansowy, barokowy, klasycystyczny, rokoko);

- przy pomocy nauczyciela odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach (np. augustynizm, tomizm, deizm, ateizm, empiryzm).

II. Kształcenie językowe. Gramatyka języka polskiego.

- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego.

II. Kształcenie językowe. Zróżnicowanie języka.

- na ogół poprawnie rozpoznaje i charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, prądu literackiego, epoki).

II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka.

- przy pomocy nauczyciela rozpoznaje i określa wybrane funkcje tekstu (fatyczną, magiczną).

II. Kształcenie językowe. Ortografia i interpunkcja.

- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego.

III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki.

- na ogół odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień.

IV. Samokształcenie.

- zachęcany przez nauczyciela, sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową;
- ukierunkowany przez nauczyciela, włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu (konkursy, wystawy, festyny, przedstawienia, apele).

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich.

- odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej;
- rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje wybrane elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych;
- rozpoznaje w utworach cechy prądów literackich i artystycznych (np. humanizm, marinizm, manieryzm, klasycyzm, sentymentalizm, rokoko);
- rozpoznaje mitologizację i demitologizację w utworach literackich, rozumie ich uniwersalny charakter oraz rolę w interpretacji;
- na ogół rozpoznaje w utworach konwencje literackie obecne w tekstach antycznych, średniowiecznych, renesansowych, barokowych i oświeceniowych;
- rozpoznaje w tekście literackim elipsę i gradację; określa jej funkcje;
- rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje wybrane archetypy w utworach literackich oraz określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
- rozumie pojęcie parafrazy, parodii i trawestacji, wskazuje ich wzorce tekstowe; wykorzystuje te pojęcia w interpretacji utworu literackiego;
- porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego;

- rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje wybrane aluzje w utworach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów;
- rozumie i określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich.

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury.

- analizuje strukturę eseju: odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu;
- wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury;
- rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej;
- porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty;
- rozpoznaje i charakteryzuje główne style w sztuce (np. romański, gotycki, renesansowy, barokowy, klasycystyczny, rokoko);
- odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach (np. horacjanizm, augustynizm, tomizm, deizm, ateizm, empiryzm).

II. Kształcenie językowe. Gramatyka języka polskiego.

- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego.

II. Kształcenie językowe. Zróżnicowanie języka.

- określa właściwości języka jako nośnika i przekaźnika treści kulturowych;
- rozpoznaje i charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, prądu literackiego, epoki) i wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego;
- określa rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich.

II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka.

- rozpoznaje i określa wybrane funkcje tekstu (fatyczną, magiczną).

II. Kształcenie językowe. Ortografia i interpunkcja.

- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego.

III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki.

- odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień.

IV. Samokształcenie.

- sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową;
- włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu (konkursy, wystawy, festyny, przedstawienia, apele).

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich.

- sprawnie odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej;
- rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych;
- rozpoznaje w utworach cechy prądów literackich i artystycznych (np. humanizm, marinizm, manieryzm, klasycyzm, sentymentalizm, rokoko);
- poprawnie rozpoznaje mitologizację i demitologizację w utworach literackich, rozumie ich uniwersalny charakter oraz rolę w interpretacji;
- poprawnie rozpoznaje w utworach konwencje literackie obecne w tekstach antycznych, średniowiecznych, renesansowych, barokowych i oświeceniowych;
- sprawnie rozpoznaje w tekście literackim elipsę i gradację; określa jej funkcje;
- rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje wybrane archetypy w utworach literackich oraz określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
- rozumie pojęcie parafrazy, parodii i trawestacji, sprawnie wskazuje ich wzorce tekstowe; wykorzystuje te pojęcia w interpretacji utworu literackiego;
- poprawnie porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego;
- rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje różne aluzje w utworach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów;
- rozumie i poprawnie określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich.

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury.

- analizuje strukturę eseju: poprawnie odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu;
- w dużym stopniu wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury;
- poprawnie rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej;
- sprawnie porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty;
- poprawnie rozpoznaje i charakteryzuje główne style w sztuce (np. romański, gotycki, renesansowy, barokowy, klasycystyczny, rokoko);
- poprawnie odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach (np. horacjanizm, augustynizm, tomizm, deizm, ateizm, empiryzm).

II. Kształcenie językowe. Gramatyka języka polskiego.

- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego

II. Kształcenie językowe. Zróżnicowanie języka.

- poprawnie określa właściwości języka jako nośnika i przekaźnika treści kulturowych;

- poprawnie rozpoznaje i charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, prądu literackiego, epoki) i wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego;
- poprawnie określa rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich.

II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka.

- poprawnie rozpoznaje i określa wybrane funkcje tekstu (fatyczną, magiczną).

II. Kształcenie językowe. Ortografia i interpunkcja.

- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego.

III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki.

- poprawnie odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień.

IV. Samokształcenie.

- często sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową;
- często włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu (konkursy, wystawy, festyny, przedstawienia, apele).

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich.

- samodzielnie, sprawnie odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej;
- dokładnie rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje i określa elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych;
- sprawnie rozpoznaje, wymienia i nazywa w utworach cechy prądów literackich i artystycznych (np. humanizm, marinizm, manieryzm, klasycyzm, sentymentalizm, rokoko);
- trafnie rozpoznaje mitologizację i demitologizację w utworach literackich, rozumie ich uniwersalny charakter oraz rolę w interpretacji;
- bezbłędnie rozpoznaje w utworach konwencje literackie obecne w tekstach antycznych, średniowiecznych, renesansowych, barokowych, oświeceniowych;
- poprawnie rozpoznaje i nazywa w tekście literackim elipsę i gradację; określa jej funkcje;
- dokładnie rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje archetypy w utworach literackich oraz określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
- rozumie, rozróżnia i nazywa pojęcie parafrazy, parodii i trawestacji, sprawnie wskazuje ich wzorce tekstowe; wykorzystuje te pojęcia w interpretacji utworu literackiego;
- samodzielnie, wyczerpująco porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego;
- dokładnie rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje różne aluzje w utworach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów;

- dokładnie rozumie i poprawnie określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich.

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury.

- samodzielnie analizuje strukturę eseju: bezbłędnie odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu;
- świadomie i w sposób funkcjonalny wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury;
- trafnie rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej, podając ich źródło;
- samodzielnie i wyczerpująco porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty;
- trafnie rozpoznaje i obszernie charakteryzuje główne style w sztuce (np. romański, gotycki, renesansowy, barokowy, klasycystyczny, rokoko);
- trafnie odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach (np. horacjanizm, augustynizm, tomizm, deizm, ateizm, empiryzm) oraz wymienia ich założenia.

II. Kształcenie językowe. Gramatyka języka polskiego.

- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego

II. Kształcenie językowe. Zróżnicowanie języka.

- obszernie określa właściwości języka jako nośnika i przekaźnika treści kulturowych;
- trafnie rozpoznaje i obszernie charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, prądu literackiego, epoki) i funkcjonalnie wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego;
- trafnie określa rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich.

II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka:

- bezbłędnie rozpoznaje i określa wybrane funkcje tekstu (fatyczną, magiczną).

II. Kształcenie językowe. Ortografia i interpunkcja.

III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki.

- bezbłędnie odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień.

IV. Samokształcenie.

- często, świadomie i w sposób funkcjonalny sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową;
- często i chętnie włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu (konkursy, wystawy, festyny, przedstawienia, apele) i zachęca do tego innych.

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich.

- samodzielnie, wnikliwie i nieszablonowo odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej;
- dokładnie rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje i w sposób wyczerpujący określa elementy tradycji w utworach, rozumie i określa ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych;
- samodzielnie, bezbłędnie rozpoznaje, wymienia i nazywa w utworach cechy prądów literackich i artystycznych (np. humanizm, marinizm, manieryzm, klasycyzm, sentymentalizm, rokoko);
- trafnie, biegle rozpoznaje mitologizację i demitologizację w utworach literackich, dokładnie rozumie i omawia ich uniwersalny charakter oraz rolę w interpretacji;
- trafnie rozpoznaje w utworach konwencje literackie obecne w tekstach antycznych, średniowiecznych, renesansowych, barokowych, oświeceniowych;
- trafnie rozpoznaje i nazywa w tekście literackim elipsę i gradację; wyczerpująco określa jej funkcje;
- dokładnie rozumie pojęcie archetypu, bezbłędnie rozpoznaje archetypy w utworach literackich oraz wyczerpująco określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
- dokładnie rozumie, rozróżnia i nazywa pojęcie parafrazy, parodii i trawestacji; omawia je; sprawnie wskazuje ich wzorce tekstowe; wykorzystuje te pojęcia w interpretacji utworu literackiego;
- wyczerpująco i w sposób twórczy porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego;
- dokładnie rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje różne aluzje w utworach i wyczerpująco określa ich znaczenie w interpretacji utworów;
- rozumie i trafnie określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich.

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury.

- wyczerpująco i oryginalnie analizuje strukturę eseju: bezbłędnie odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu;
- świadomie i w sposób funkcjonalny wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury;
- trafnie rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej, podając ich źródło oraz wyjaśniając, na czym polega nawiązanie lub reinterpretacja;
- samodzielnie, wyczerpująco i oryginalnie porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty;
- trafnie rozpoznaje i wyczerpująco charakteryzuje główne style w sztuce (np. romański, gotycki, renesansowy, barokowy, klasycystyczny, rokoko);

- trafnie odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach (np. horacjanizm, augustynizm, tomizm, deizm, ateizm, empiryzm i inne) oraz wymienia ich założenia i przedstawicieli.

II. Kształcenie językowe. Gramatyka języka polskiego:

- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego

II. Kształcenie językowe. Zróżnicowanie języka.

- obszernie i wnikliwie określa właściwości języka jako nośnika i przekaźnika treści kulturowych;
- rozpoznaje i wyczerpująco charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, prądu literackiego, epoki) i funkcjonalnie wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego;
- trafnie określa i charakteryzuje rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich.

II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka.

- bezbłędnie rozpoznaje i wyczerpująco określa wybrane funkcje tekstu (fatyczną, magiczną).

II. Kształcenie językowe. Ortografia i interpunkcja.

- potrafi „bawić się" zapisem w zamierzonym celu.

III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki.

- bezbłędnie odróżnia i omawia elementy stałe i fakultatywne przemówień.

IV. Samokształcenie.

- często, świadomie i w sposób funkcjonalny sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową; wykorzystuje ją w sposób typowy i nietypowy;
- często, chętnie włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu (konkursy, wystawy, festyny, przedstawienia, apele) i zachęca do tego innych; promuje kulturę szkoły i regionu.

Kryteria oceniania wybranych form wypowiedzi pisemnej

	Streszczenie	Rozprawka
Temat (0–7 p.)	zrozumienie streszczanego tekstu (0–1 p.)	zrozumienie tematu (adekwatność stanowiska do problemu podanego w poleceniu) (0–2 p.)
	przedstawienie treści w wymaganej ilości wypowiedzeń (0–1 p.)	uzasadnienie swojego stanowiska (0–3 p.)
	selekcja najważniejszych wydarzeń, faktów (0–1 p.)	poprawność rzeczowa (0–2 p.)
	zachowanie chronologii zdarzeń (0–1 p.)	
	streszczanie w formie mowy zależnej najważniejszych rozmów i myśli bohaterów (0–1 p.)	
	brak opisów i szczegółów (0–1 p.)	
	obiektywizm (0–1 p.)	
Kompozycja (0–1 p.)	spójna i logiczna (0–1 p.)	spójna i logiczna (0–1 p.)
Język (0–2 p.)	poprawność językowa (4 bł. i więcej – 0 p., 2–3 bł. – 1 p., 1–0 bł. – 2 p.)	poprawność językowa (4 bł. i więcej – 0 p., 2–3 bł. – 1 p., 1–0 bł. – 2 p.)
Styl (0–1 p.)	funkcjonalność stylu (0–1 p.)	funkcjonalność stylu (0–1 p.)
Zapis (0–3 p.)	poprawność ortograficzna (0–2 p.; 0 bł. – 2 p., 1 bł. – 1 p., 2 bł. i więcej – 0 p.); dla uczniów z dysleksją (0–2 p.; 0–3 bł. – 2 p.; 4 bł. – 1 p.; 5 bł. i więcej – 0 p.)	poprawność ortograficzna (0–2 p.; 0 bł. – 2 p., 1 bł. – 1 p., 2 bł. i więcej – 0 p.); dla uczniów z dysleksją (0–2 p.; 0–3 bł. – 2 p.; 4 bł. – 1 p.; 5 bł. i więcej – 0 p.)
	poprawność interpunkcyjna (0–1 p.; dopuszczalne 2 błędy, dla uczniów z dysleksją: dopuszczalne 4 błędy)	poprawność interpunkcyjna (0–1 p.; dopuszczalne 2 błędy, dla uczniów z dysleksją: dopuszczalne 4 błędy)
Ocena	14 p. – cel. 13–14 p. bdb. 12–10 p. db. 9–7 p. dst. 6–5 p. dop.	14 p. – cel. 13–14 p. bdb. 12–10 p. db. 9–7 p. dst. 6–5 p. dop.

	Definicja	Notatka syntetyzująca

Temat (0–6 p.)	zrozumienie tematu (0–1 p.)	zrozumienie tematu (0–1 p.)
	wyjaśnienie danego pojęcia w sposób zrozumiały, zwięzły, ale wyczerpujący (0–2 p.)	selekcja najważniejszych informacji, obecne słowa-klucze, hasła, pytania kluczowe (0–2 p.)
	poprawność rzeczowa (0–1 p.)	wyciągnięcie wniosków, uogólnień (0–2 p.)
	brak wyrażeń nacechowanych emocjonalnie, oceniających, wykrzyknikowych i pytających (0–2 p.)	brak zbędnych szczegółów (0–1 p.)
Kompozycja (0–1 p.)	spójna i logiczna (0–1 p.)	spójna i logiczna (0–1 p.)
Język (0–2 p.)	poprawność językowa (4 bł. i więcej – 0 p., 2–3 bł. – 1 p., 1–0 bł. – 2 p.)	poprawność językowa (4 bł. i więcej – 0 p., 2–3 bł. – 1 p., 1–0 bł. – 2 p.)
Styl (0–1 p.)	funkcjonalność stylu (0–1 p.)	funkcjonalność stylu (0–1 p.)
Zapis (0–3 p.)	poprawność ortograficzna (0–2 p.; 0 bł. – 2 p., 1 bł. – 1 p., 2 bł. i więcej – 0 p.); dla uczniów z dysleksją (0–2 p.; 0–3 bł. – 2 p.; 4 bł. – 1 p.; 5 bł. i więcej – 0 p.)	poprawność ortograficzna (0–2 p.; 0 bł. – 2 p., 1 bł. – 1 p., 2 bł. i więcej – 0 p.); dla uczniów z dysleksją (0–2 p.; 0–3 bł. – 2 p.; 4 bł. – 1 p.; 5 bł. i więcej – 0 p.)
	poprawność interpunkcyjna (0–1 p.; dopuszczalne 2 błędy, dla uczniów z dysleksją: dopuszczalne 4 błędy)	poprawność interpunkcyjna (0–1 p.; dopuszczalne 2 błędy, la uczniów z dysleksją: dopuszczalne 4 błędy)
Ocena	13 p. – cel. 12–13 p. bdb. 11–9 p. db 8–6 p. dst. 4–5 p. dop.	13 p. – cel. 12–13 p. bdb. 11–9 p. db 8–6 p. dst. 4–5 dop.

Ogólne kryteria oceniania dla klasy II szkoły średniej **ZAKRES PODSTAWOWY**					
Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• nie przyswoił podstawowych wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego, co nie pozwala na kontynuację nauki w klasie wyższej; • nie rozumie większości wiadomości z zakresu programu nauczania; • nie umie stosować nabytej wiedzy; • nie potrafi zaprezentować zdobytej wiedzy; • nie utrwala zdobytej wiedzy.	• wykazuje pewne braki w opanowaniu podstawowych wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego; • nie rozumie niektórych zagadnień materiału programowego; • stosuje zdobytą wiedzę przy pomocy nauczyciela; • często popełnia błędy językowe w wypowiedziach ustnych i pisemnych; • ma trudności w utrwalaniu zdobytej wiedzy.	• opanował wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego; • rozumie zdobytą wiedzę; • stara się samodzielnie zastosować zdobytą wiedzę; • popełnia nieliczne błędy językowe w wypowiedziach ustnych i pisemnych; • przejawia braki w trwałym opanowaniu materiału programowego.	• opanował wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego; • rozumie zdobytą wiedzę; • stosuje zdobytą wiedzę; • popełnia drobne usterki językowe w wypowiedziach ustnych i pisemnych; • w każdej sytuacji wykazuje się dobrą znajomością zdobytej wiedzy.	• opanował wszystkie wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego; • samodzielnie interpretuje posiadane wiadomości; • swobodnie stosuje zdobytą wiedzę; • wdrożony do autokorekty stara się nie popełniać błędów językowych w swoich wypowiedziach ustnych i pisemnych; • swobodnie operuje wiedzą z zakresu podstawowego.	• biegle opanował wszystkie wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego podstawy programowej lub dodatkowo przyswoił wiadomości wykraczające poza zakres programu nauczania; • interpretuje zdobytą wiedzę w sposób samodzielny i oryginalny; • twórczo wykorzystuje zdobyte wiadomości w sytuacjach problemowych; • prezentuje wiedzę, posługując się precyzyjnym językiem i bogatym słownictwem;

					• swobodnie operuje wiedzą pochodzącą z różnych źródeł.

Szczegółowe kryteria oceniania dla klasy II szkoły średniej

ZAKRES PODSTAWOWY

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia kryteriów na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich				
• rozumie podstawy podziału literatury na epoki; • wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do pozytywizmu; • z pomocą nauczyciela sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w romantyzmie i w pozytywizmie;	• rozumie podstawy podziału literatury na epoki: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm; • wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do pozytywizmu; • sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w romantyzmie	• rozumie podział literatury na epoki: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm; • wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do pozytywizmu; • sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w preromantyzmie, romantyzmie	• rozumie podział literatury na epoki i procesy z tym związane; • wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do pozytywizmu; • sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w preromantyzmie, romantyzmie i w pozytywizmie oraz w pozostałych (dotyczy nawiązań	• odczytuje teksty z podstawy programowej na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym; • rozumie podział literatury na epoki i procesy z tym związane; • wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do pozytywizmu; • trafnie sytuuje utwory

• na ogół trafnie rozpoznaje w utworze literackim elementy fantastyki, symbolizmu, realizmu; • rozróżnia podstawowe gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i częściowo gatunki synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz odę, dramat romantyczny, powieść realistyczną, powieść naturalistyczną, powieść historyczną, powieść o tematyce współczesnej, lament; • rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz niektóre środki znaczeniowe, leksykalne (np. frazeologizmy), składniowe (np. wyliczenie), i wersyfikacyjne (np. przerzutnię); • przy pomocy nauczyciela interpretuje treści alegoryczne i symboliczne	i w pozytywizmie; • rozpoznaje w utworze literackim elementy fantastyki, symbolizmu, realizmu; • poprawnie rozróżnia podstawowe gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i częściowo gatunki synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz odę, sonet, dramat romantyczny, powieść realistyczną, powieść naturalistyczną, powieść o tematyce współczesnej, lament; • rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe (np. peryfrazę), leksykalne (np. frazeologizmy), składniowe (np. powtórzenie, wyliczenie), wersyfikacyjne (np. przerzutnię); próbuje określić ich funkcje	i w pozytywizmie; • rozpoznaje w utworze literackim elementy fantastyki, symbolizmu, realizmu; • rozumie pojęcie genologii; rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz odę, sonet, dramat romantyczny, powieść gotycką, powieść grozy, powieść epistolarną, hymn, testament poetycki, powieść realistyczną, powieść naturalistyczną, powieść historyczną, powieść o tematyce współczesnej, lament; • rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe (np. peryfrazę, hiperbolę); leksykalne, w tym frazeologizmy; składnio-	i kontekstów); • właściwie rozpoznaje w utworze literackim elementy fantastyki, symbolizmu, realizmu; • rozumie pojęcie genologii; rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz odę, sonet i jego rodzaje, dramat romantyczny, powieść gotycką, powieść grozy, powieść epistolarną, hymn, testament poetycki, powieść realistyczną, powieść naturalistyczną, powieść historyczną, powieść o tematyce współczesnej, lament; wymienia cechy gatunkowe; • trafnie rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron,	literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w preromantyzmie, romantyzmie i w pozytywizmie oraz w pozostałych (dotyczy kontekstów); • właściwie rozpoznaje w utworze literackim elementy fantastyki, symbolizmu, realizmu; • rozumie pojęcie genologii; rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz odę, sonet i jego rodzaje, dramat romantyczny, powieść gotycką, powieść grozy, powieść epistolarną, hymn, testament poetycki, powieść realistyczną, powieść naturalistyczną, powieść historyczną, powieść o tematyce współczesnej, lament; trafnie i szybko wymienia

utworu literackiego; • na ogół trafnie rozpoznaje w tekstach literackich: komizm, humor, tragizm, patos, groteskę; • zna i przy pomocy nauczyciela rozumie treść utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu podstawowego (Adam Mickiewicz, *Oda do młodości*; wybrane ballady, w tym *Romantyczność*; wybrane sonety z cyklu *Sonety krymskie* oraz inne wiersze; *Dziady* cz. III; Juliusz Słowacki, wybrane wiersze, w tym *Testament mój*; Cyprian Norwid, wybrane wiersze; Bolesław Prus, *Lalka*; Henryk Sienkiewicz, *Potop* (fragmenty); Fiodor Dostojewski, *Zbrodnia i kara*);	w utworze literackim; • interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; • rozpoznaje w tekstach literackich: ironię, komizm, tragizm, humor, patos, groteskę; • wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu podstawowego (Adam Mickiewicz, *Oda do młodości*; wybrane ballady, w tym *Romantyczność*; wybrane sonety z cyklu *Sonety krymskie* oraz inne wiersze; *Dziady* cz. III; Juliusz Słowacki, wybrane wiersze, w tym *Testament mój*; Cyprian Norwid, wybrane wiersze; Bolesław Prus, *Lalka,* Henryk Sienkiewicz, *Potop* (fragmenty);	we (anaforę, paralelizm, wyliczenie); wersyfikacyjne (w tym przerzutnię); określa ich funkcje; • interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; • rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos, groteskę; określa ich funkcje w tekście; rozumie ich wartościujący charakter; • wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu podstawowego (Adam Mickiewicz, *Oda do młodości*; wybrane ballady, w tym *Romantyczność*; wybrane sonety z cyklu *Sonety krymskie* oraz inne	peryfrazę, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje (np.: ożywienie obrazu poetyckiego); wie, co jest dominantą stylistyczną ukształtowania danego utworu; • samodzielnie i wnikliwie interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; • rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos, groteskę; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter; omawia użycie ironii; • wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiąz-	ich cechy gatunkowe; • trafnie rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje; (np.: ożywienie obrazu poetyckiego); wie, co jest dominantą stylistyczną ukształtowania danego utworu, przedstawia dowody na poparcie swojego stanowiska; • samodzielnie i wnikliwie interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; • trafnie rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor,

• na poziomie ogólnym rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów romantycznych i pozytywistycznych; • na poziomie ogólnym i przy pomocy nauczyciela rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; • rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy, np. ojczyzna, artysta – wieszcz, cierpienie, miłość; • z pomocą nauczyciela odwołuje się do wybranych tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: *Dziadów* cz. II oraz *Pana*	Fiodor Dostojewski, *Zbrodnia i kara*); • rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów oraz jej związek z programami i ideami epoki literackiej; • rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; podejmuje próbę ich interpretacji; • rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy: sen, ojczyzna, artysta – wieszcz, cierpienie, samotność, bunt, rewolucja, wolność, miłość, podróż, młodość, prometeizm; praca, miasto, przyroda, pieniądz, rola kobiety, mogiła, heroizm, jednostka a społeczeń-	wiersze; *Dziady* cz. III; Juliusz Słowacki, wybrane wiersze, w tym *Testament mój*; Cyprian Norwid, wybrane wiersze; Bolesław Prus, *Lalka*; Henryk Sienkiewicz, *Potop* (fragmenty); Fiodor Dostojewski, *Zbrodnia i kara*); • rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów oraz jej związek z programami i ideami epoki literackiej; zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi (np. gotycyzm, ludowość, orientalizm, szekspiryzm, historyzm, determinizm dziejowy; irracjonalizm, spirytualizm, mistycyzm, metafizyka, indywidualizm; koncepcja ratowania ojczyzny; panteizm, prowidencjalizm, werteromania, frenezja romantyczna; realizm, naturalizm, empiryzm,	kowe dla zakresu podstawowego (Adam Mickiewicz, *Oda do młodości*; wybrane ballady, w tym *Romantyczność*; wybrane sonety z cyklu *Sonety krymskie* oraz inne wiersze; *Dziady* cz. III; Juliusz Słowacki, wybrane wiersze, w tym *Testament mój*; Cyprian Norwid, wybrane wiersze; Bolesław Prus, *Lalka*; Henryk Sienkiewicz, *Potop* (fragmenty); (fragmenty); Fiodor Dostojewski, *Zbrodnia i kara*); • rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów oraz jej związek z programami i ideami epoki literackiej; zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi (np. gotycyzm, ludowość, orientalizm, szekspiryzm, historyzm, determinizm	patos, groteskę; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter; omawia, interpretuje ich użycie, stawia hipotezy; • wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu podstawowego (Adam Mickiewicz, *Oda do młodości*; wybrane ballady, w tym *Romantyczność*; wybrane sonety z cyklu *Sonety krymskie* oraz inne wiersze; *Dziady* cz. III; Juliusz Słowacki, wybrane wiersze, w tym *Testament mój*; Cyprian Norwid, wybrane wiersze; Bolesław Prus, *Lalka*, Henryk Sienkiewicz, *Potop* (fragmenty); Fiodor Dostojewski, *Zbrodnia i kara*);

Tadeusza Adama Mickiewicza (księgi: I, II, IV, X, XI, XII), *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego; • podejmuje próbę porównywania utworów literackich lub ich fragmentów; • przedstawia z pomocą nauczyciela propozycję odczytania utworu na poziomie dosłownym; • z pomocą nauczyciela wykorzystuje w interpretacji utworów literackich kontekst historycznoliteracki i biograficzny; • rozpoznaje obecne w utworach literackich wybrane wartości uniwersalne, np. dobro, piękno, prawda, miłość; i narodowe, np. tradycja;	stwo, spór pokoleniowy; • potrafi odwołać się do wiedzy o tekstach poznanych w szkole podstawowej, w tym: *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII) Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego; • porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach; • przedstawia propozycję odczytania utworu na poziomie dosłownym; • wykorzystuje w interpretacji utworów literackich kontekst historycznoliteracki, biograficzny, kulturowy; • rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne, np.	utylitaryzm, scjentyzm, organicyzm, ewolucjonizm, marksizm, egalitaryzm; zmiany cywilizacyjne, asymilacja Żydów, emancypacja kobiet, praca organiczna, praca u podstaw); • rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je (np.: werteryzm, bohater werteryczny, bajronizm, bohater bajroniczny, faustyzm, bohater faustyczny; kostium historyczny); • rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje motywy i toposy (np. sen, ojczyzna, artysta – wieszcz, cierpienie, samotność, bunt, rewolucja, wolność, miłość, podróż, młodość,	dziejowy; irracjonalizm, spirytualizm, mistycyzm, metafizyka, indywidualizm; koncepcja ratowania ojczyzny; panteizm, prowidencjalizm, werteromania, frenezja romantyczna; realizm, naturalizm, empiryzm, utylitaryzm, scjentyzm, organicyzm, ewolucjonizm, marksizm, egalitaryzm; zmiany cywilizacyjne, asymilacja Żydów, emancypacja kobiet, praca organiczna, praca u podstaw); • rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je (np.: werteryzm, bohater werteryczny, bajronizm, bohater bajroniczny, faustyzm, bohater faustyczny; kostium historyczny); definiuje	• rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów oraz jej związek z programami i ideami epoki literackiej; zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi (np. gotycyzm, ludowość, orientalizm, szekspiryzm, historyzm, determinizm dziejowy; irracjonalizm, spirytualizm, mistycyzm, metafizyka, indywidualizm; koncepcja ratowania ojczyzny; panteizm, prowidencjalizm, werteromania, frenezja romantyczna; realizm, naturalizm, empiryzm, utylitaryzm, scjentyzm, organicyzm, ewolucjonizm, marksizm, egalitaryzm; zmiany cywilizacyjne, asymilacja Żydów, emancypacja kobiet, praca organiczna, praca u podstaw; • rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata

	dobro, piękno, miłość, prawda, wolność, odwaga, altruizm, odpowiedzialność, tolerancja; i narodowe, np. tradycja, patriotyzm.	prometeizm, zbrodnia, okrucieństwo, obłęd, szaleństwo, strach, groza, grób, psychomachia; motywy akwatyczne; topos homo viator, praca, walka; miasto, przyroda, pieniądz, rola kobiety, mogiła, heroizm, jednostka a społeczeństwo, spór pokoleniowy) oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych; • w interpretacji utworów literackich odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII) Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego; • porównuje utwory literackie lub ich frag-	nowy typ bohatera; wskazuje podobieństwa i różnice w kreacji bohatera romantycznego, udowadnia jego złożoną osobowość i rozdarcie wewnętrzne; • rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje motywy i toposy (np. sen, ojczyzna, artysta – wieszcz, cierpienie, samotność, bunt, rewolucja, wolność, miłość, podróż, młodość, prometeizm, zbrodnia, okrucieństwo, obłęd, szaleństwo, strach, groza, grób, psychomachia, metamorfoza; motywy akwatyczne, nostalgia; topos *homo viator*, walka; praca, miasto, przyroda, pieniądz, rola kobiety, mogiła, heroizm, jednostka a społeczeństwo, spór pokoleniowy) oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich	przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je (np.: werteryzm, bohater werteryczny, bajronizm, bohater bajroniczny, faustyzm, bohater faustyczny; kostium historyczny); definiuje nowy typ bohatera; wskazuje podobieństwa i różnice w kreacji bohatera romantycznego, udowadnia jego złożoną osobowość i rozdarcie wewnętrzne; • rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje motywy i toposy (np. sen, ojczyzna, artysta – wieszcz, cierpienie, samotność, bunt, rewolucja, wolność, miłość, podróż, młodość, prometeizm, zbrodnia, okrucieństwo, obłęd, szaleństwo, strach, groza, grób, psychomachia, metamorfoza; motywy

		menty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne; • przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej; • wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historyczno-literacki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny; • rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne, np. prawda, dobro, piękno, miłość, wolność, odwaga, altruizm, tolerancja, odpowiedzialność;	rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych; • w interpretacji utworów literackich często i poprawnie odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII) Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego; • konstruktywnie porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne; • przedstawia własną, oryginalną i rzeczową propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej; odwołu-	akwatyczne, nostalgia; topos *homo viator* , walka, praca, miasto, przyroda, pieniądz, rola kobiety, mogiła, heroizm, jednostka a społeczeństwo, spór pokoleniowy) oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych; • w interpretacji utworów literackich często i poprawnie odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII) Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego; • konstruktywnie porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych

		i narodowe, np.: symbole narodowe, tradycja narodowa, patriotyzm, tożsamość; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.	je się do własnych doświadczeń i obserwacji oraz wybranych tekstów kultury; • wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny i inne; • trafnie rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne (prawda, dobro, miłość, wolność, odwaga, altruizm, piękno, tolerancja, odpowiedzialność) i narodowe (symbole narodowe, tradycja narodowa, patriotyzm, tożsamość); określa dokładnie ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.	utworach, określa cechy wspólne i różne; • przedstawia własną, oryginalną i rzeczową propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej; odwołuje się do własnych doświadczeń i obserwacji oraz wybranych tekstów kultury; • wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny i inne; • trafnie rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne (prawda, dobro, miłość, wolność, odwaga, altru-

				izm, piękno, tolerancja, odpowiedzialność) i narodowe (symbole narodowe, tradycja narodowa, patriotyzm, tożsamość); określa dokładnie ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.
I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• potrafi przetwarzać i układać pod względem ważności proste informacje z tekstów (np. z publicystyki pozytywistycznej); • przy pomocy nauczyciela analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację; • rozpoznaje niektóre teksty publicystyczne	• przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów (np. z publicystyki pozytywistycznej) w stopniu umożliwiającym funkcjonalne ich wykorzystanie zarówno podczas lekcji, jak i w trakcie samodzielnej pracy; • odczytuje sens utworu, jego główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;	• przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych (z publicystyki pozytywistycznej), popularnonaukowych, naukowych; • analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację; • rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych	• szybko i sprawnie przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, (z publicystyki pozytywistycznej), popularnonaukowych, naukowych; • poprawnie i dokładnie analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;	• odczytuje dzieła sztuki z różnych dziedzin na poziomie dosłownym i przenośnym, porównuje ze sobą dzieła z różnych dziedzin sztuki i różnych epok; • szybko i sprawnie przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych (z publicystyki pozytywistycznej), popularnonaukowych,

(artykuł), retoryczne (przemówienie) i popularnonaukowe (notatka encyklopedyczna, definicja); • potrafi scharakteryzować główne prądy filozoficzne epoki: historiozofię, idealizm romantyczny; • zazwyczaj potrafi odczytać na poziomie dosłownym pozaliterackie teksty kultury; • z reguły odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.	• rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, reportaż), retorycznych (przemówienie) i popularnonaukowych (notatka encyklopedyczna, definicja); wśród tekstów prasowych zazwyczaj rozróżnia wiadomość i komentarz; dostrzega zastosowane w tekstach środki językowe; • charakteryzuje główne prądy filozoficzne: (np.: historiozofię, idealizm romantyczny, romantyczny indywidualizm) oraz określa ich wpływ na kulturę epoki; • odczytuje na poziomie dosłownym pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki; • odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.	(artykuł, reportaż), retorycznych (przemówienie), popularnonaukowych (notatka encyklopedyczna, definicja) i naukowych (rozprawa); wśród tekstów prasowych rozróżnia wiadomość i komentarz; rozpoznaje środki językowe zastosowane w tekstach; • charakteryzuje główne prądy filozoficzne (np.: historiozofię, idealizm romantyczny, romantyczny indywidualizm) oraz określa ich wpływ na kulturę epoki; • odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki; • odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.	• rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, felieton, reportaż), retorycznych (przemówienie), popularnonaukowych (notatka encyklopedyczna, definicja) i naukowych (rozprawa); wśród tekstów prasowych rozróżnia wiadomość, komentarz; rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach; • odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte; • wyczerpująco charakteryzuje główne prądy filozoficzne (np.: historiozofię, idealizm romantyczny, romantyczny indywidualizm) oraz określa ich wpływ na kulturę epoki; • na poziomie dosłownym i przenośnym odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej	naukowych; • poprawnie i dokładnie analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację; • rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, felieton, reportaż), retorycznych (przemówienie), popularnonaukowych (notatka encyklopedyczna, definicja) i naukowych (rozprawa); wśród tekstów prasowych rozróżnia wiadomość, komentarz; szybko i trafnie rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach; • odczytuje informacje jawne i ukryte; • wyczerpująco charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ

			dziedzinie sztuki; • odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.	na kulturę epoki; • na poziomie dosłownym przenośnym i symbolicznym odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki; • odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.
II. Kształcenie językowe. Gramatyka języka polskiego				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• przy pomocy nauczyciela wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni do analizy i interpretacji tekstów oraz przy tworzeniu własnych wypowiedzi; • zna i potrafi rozróżnić typy zdań wielokrotnie złożonych; • z pomocą nauczyciela	• wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni do analizy i interpretacji tekstów oraz przy tworzeniu własnych wypowiedzi; • zna i potrafi rozróżnić typy zdań wielokrotnie złożonych; rozpoznaje ich funkcje w tekście; • potrafi wykorzystać zda-	• wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni do analizy i interpretacji tekstów oraz przy tworzeniu własnych wypowiedzi; • rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i wykorzystuje je do budowy wypowie-	• funkcjonalnie wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni do analizy i interpretacji tekstów oraz przy tworzeniu własnych wypowiedzi; • rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i trafnie je	• świadomie i funkcjonalnie stosuje zasady zróżnicowania językowego; • samodzielnie wzbogaca swoją wiedzę o języku; • funkcjonalnie wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni do analizy i interpretacji tekstów oraz przy tworzeniu własnych

rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych; • rozumie, że szyk wyrazów w zdaniu ma wpływ na znaczenie wypowiedzi.	nia złożone podrzędnie do budowania wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym; • rozumie, że szyk wyrazów w zdaniu może zmieniać znaczenie wypowiedzi.	dzi o różnym charakterze; • rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je do budowy własnych wypowiedzi; • rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.	wykorzystuje do budowy wypowiedzi o różnym charakterze; • rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je do budowy własnych wypowiedzi; • rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.	wypowiedzi; • rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i trafnie je wykorzystuje do budowy wypowiedzi o różnym charakterze; • rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je do budowy własnych wypowiedzi; • rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.
II. Kształcenie językowe. Zróżnicowanie języka				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:

• rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji; • rozpoznaje rodzaje stylizacji (np. biblijna, mitologiczna, kolokwializacja); • zna wybrane biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy wywodzące się z mitologii, Biblii oraz polskiej tradycji kulturowej; • na poziomie ogólnym rozpoznaje zapożyczenia w polszczyźnie; • dostrzega słownictwo o charakterze wartościującym.	• rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji; • rozpoznaje rodzaje stylizacji (biblijna, mitologiczna, kolokwializacja) oraz określa ich funkcje w tekście; • zna i rozumie biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w literaturze na przestrzeni epok; • rozpoznaje zapożyczenia w polszczyźnie; • rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym.	• definiuje i rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji; rozumie ich znaczenie w tekście; • poprawnie rozpoznaje i nazywa rodzaje stylizacji (biblijna, mitologiczna, kolokwializacja, stylizacja środowiskowa, dialektyzacja) oraz określa ich funkcje w tekście; • zna, rozumie i wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym; • poprawnie rozpoznaje zapożyczenia w polszczyźnie i próbuje zrozumieć ich funkcje w polszczyźnie poznanych epok; • rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu	• posługuje się pojęciami stylu i stylizacji; rozumie ich znaczenie w tekście; • rozpoznaje rodzaje stylizacji (biblijna, mitologiczna, kolokwializacja, środowiskowa, archaizacja, dialektyzacja) oraz trafnie określa ich funkcje w tekście; • zna, rozumie i funkcjonalnie wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym; • dokładnie rozpoznaje zapożyczenia w polszczyźnie i rozumie ich funkcje w polszczyźnie poznanych epok; odnosi wskazane zjawiska do współczesnej polszczyzny; • rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownic-	• posługuje się pojęciami stylu i stylizacji; rozumie ich znaczenie w tekście; • rozpoznaje rodzaje stylizacji (biblijna, mitologiczna, kolokwializacja, środowiskowa, archaizacja, dialektyzacja) oraz trafnie określa ich funkcje w tekście; • zna, rozumie i funkcjonalnie wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym; • trafnie rozpoznaje zapożyczenia i rozumie ich funkcje w polszczyźnie poznanych epok; odnosi wskazane zjawiska do współczesnej polszczyzny; • rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu

		emocjonalnym, oficjalne od potocznego.	twa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego.	emocjonalnym, oficjalne od potocznego.
II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• rozumie pojęcie znaku językowego; • wie, że język to system znaków; • zna pojęcie aktu komunikacji językowej; • potrafi wymienić funkcje tekstu; • rozpoznaje z pomocą nauczyciela niektóre zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (np. przemilczenia, niedopowiedzenia); • stosuje niektóre zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wybrane wypowiedzi językowe,	• zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; • zna pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt); • rozpoznaje i zazwyczaj określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną); • rozpoznaje niektóre zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (np. paradoksy, przemilczenia,	• zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; • zna i rozumie pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt); • rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną); • rozpoznaje zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (np.	• zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; • posługuje się pojęciem aktu komunikacji językowej oraz jego składowymi (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt); • rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną); • trafnie rozpoznaje i nazywa zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (np. paradoksy, przemil-	• świadomie i funkcjonalnie stosuje zasady komunikacji wypowiedzi i kultury języka; • zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; • sprawnie posługuje się pojęciem aktu komunikacji językowej oraz jego składowymi (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt); • rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną);

stosując przejrzyste (jednoznaczne) kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność; • na ogół stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednie do sytuacji.	grę słów, niedopowiedzenia, homonimie); • stara się posługiwać różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej; • stosuje zasady etyki wypowiedzi; • w wypowiedziach ustnych i pisemnych stosuje zasady etykiety językowej odpowiednio do sytuacji.	paradoksy, przemilczenia, niedopowiedzenia, anakoluty, grę słów, homonimie), dba o jasność i precyzję komunikatu; • posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej; • odróżnia zamierzoną innowację językową od błędu językowego; • stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, stosując kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność; • w wypowiedziach ustnych i pisemnych stosuje zasady etykiety językowej odpowiednio do sytuacji.	czenia, niedopowiedzenia, anakoluty, grę słów, homonimie), dba o jasność i precyzję komunikatu; • sprawnie posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej; • trafnie odróżnia zamierzoną innowację językową od błędu językowego; • stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, stosując kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność; • stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednio do sytuacji.	• rozpoznaje i nazywa zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (paradoksy, przemilczenia, niedopowiedzenia, anakoluty, grę słów, homonimie), dba o jasność i precyzję komunikatu; • sprawnie posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej; • trafnie odróżnia zamierzoną innowację językową od błędu językowego; • stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, stosując kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność; • rozpoznaje w tekstach manipulację, dezinformację, stereotyp

				językowy; • stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednio do sytuacji.
II. Kształcenie językowe. Ortografia i interpunkcja				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• stosuje podstawowe zasady ortografii poznane w szkole podstawowej; • wykorzystuje podstawowe zasady interpunkcji w zdaniach złożonych (oddzielanie przecinkiem zdań składowych).	• wykorzystuje zasady ortograficzne poznane w szkole podstawowej; • wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji w różnorodnych typach wypowiedzeń.	• poprawnie stosuje zasady ortografii i interpunkcji poznane w szkole podstawowej; • wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu; • wyjaśnia znaczenie zastosowanej interpunkcji.	• poprawnie stosuje zasady ortografii i interpunkcji poznane w szkole podstawowej; • zna zasady interpunkcji i wykorzystuje jej składniowo-znaczeniowy charakter do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu; • wyjaśnia znaczenie zastosowanej interpunkcji.	• świadomie i funkcjonalnie stosuje zasady ortografii i interpunkcji; • dostrzega wariantywność zasad ortograficznych; • bardzo dobrze zna zasady interpunkcji i wykorzystuje jej składniowo-znaczeniowy charakter do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu.
III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:

• przy pomocy nauczyciela formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej; • próbuje określać cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej; • na ogół rozumie i próbuje stosować w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa); • przy pomocy nauczyciela potrafi wskazać użyte w tekście środki retoryczne (np.: pytania retoryczne, powtórzenia, apostrofy, wyliczenia, wykrzyknienia); • potrafi wyróżnić argumenty w swojej wypowiedzi pisemnej; • zazwyczaj rozumie, na czym polegają logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyj-	• formułuje tezy i argumenty w samodzielnie tworzonej wypowiedzi ustnej i pisemnej; • wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej; • rozumie i na ogół stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa); • zna podstawowe środki retoryczne (powtórzenia i ich rodzaje: anaforę, paralelizmy, pytania retoryczne, apostrofy, wyliczenia, wykrzyknienia, inwersje); • rozróżnia typy argumentów (rzeczowe, logiczne, emocjonalne – pozamerytoryczne); • jest świadomy tego, na czym polegają logika i konsekwencja toku rozumowania w wypo-	• formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych; • wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej; • rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa); • wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. wykrzyknienia, pytania retoryczne, wyliczenia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę; • rozróżnia typy argumentów (rzeczowe, logiczne, emocjonalne), w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argu-	• formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych; • wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej; • rozumie i zawsze stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa); • wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. wykrzyknienia, pytania retoryczne, wyliczenia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę; • rozróżnia typy argumentów (rzeczowe, logiczne, emocjonalne), w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy,	• formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych; • wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej; • rozumie i zawsze stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa); • wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. wykrzyknienia, pytania retoryczne, wyliczenia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę; • rozróżnia typy argumentów (rzeczowe, logiczne, emocjonalne), w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy,

nych; • przy pomocy nauczyciela rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji.	wiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach; • rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji.	menty *ad personam*); • rozumie, na czym polegają logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych, i stosuje je we własnych tekstach; • odróżnia dyskusję od sporu i kłótni; • rozróżnia pragmatyczny i etyczny wymiar obietnic składanych w tekstach reklamy; • rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji i ocenia je pod względem etycznym.	groźby, autorytetu, argumenty *ad personam*); • rozumie, na czym polegają logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych, i stosuje je we własnych tekstach; • odróżnia dyskusję od sporu i kłótni; • rozróżnia pragmatyczny i etyczny wymiar obietnic składanych w tekstach reklamy; • rozpoznaje różnorodne elementy erystyki w dyskusji oraz ocenia je pod względem etycznym.	groźby, autorytetu, argumenty *ad personam*); • rozumie, na czym polegają logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych, i stosuje je we własnych tekstach; • odróżnia dyskusję od sporu i kłótni; • rozróżnia pragmatyczny i etyczny wymiar obietnic składanych w tekstach reklamy; • bezbłędnie rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji oraz ocenia je pod względem etycznym.
III. Tworzenie wypowiedzi. Mówienie i pisanie				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• zajmuje stanowisko w danej sprawie, ale nie zawsze potrafi uzasadnić	• zgadza się z cudzymi poglądami lub podejmuje próbę polemiki z nimi, uzasadniając własne	• zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasad-	• zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasad-	• tworzy teksty mówione i pisane odznaczające się oryginalnością oraz war-

własne zdanie; • zazwyczaj umie zbudować wypowiedź z uwzględnieniem celu i adresata; • na ogół potrafi dostrzec przejawy agresji językowej; • przy pomocy nauczyciela formułuje oceny, pytania, odpowiedzi, redaguje proste informacje, uzasadnienia, komentarze; • z pomocą nauczyciela tworzy wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, definicja, notatka syntetyzująca, referat, artykuł, streszczenie; • z pomocą nauczyciela odróżnia streszczenie od parafrazy; • z pomocą nauczyciela tworzy plan kompozycyj-	zdanie; • buduje wypowiedź, określa jej cel i adresata, zna funkcję, którą ma spełnić; • dostrzega przejawy agresji językowej i reaguje na nią; • zgodnie z normami formułuje oceny, pytania, odpowiedzi, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji; • tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, definicja, notatka syntetyzująca, referat, artykuł, streszczenie; • odróżnia streszczenie od parafrazy; • tworzy plan kompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym;	niając własne zdanie; • buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki; • reaguje na przejawy agresji językowej, np. zadając pytania, prosząc o rozwinięcie lub uzasadnienie stanowiska, wykazując sprzeczność wypowiedzi; • zgodnie z normami formułuje oceny, pytania, odpowiedzi, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji; • tworzy poprawne, spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, definicja, notatka syntetyzująca, referat, artykuł,	niając własne zdanie; • buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki; • reaguje na przejawy agresji językowej, np. zadając pytania, prosząc o rozwinięcie lub uzasadnienie stanowiska, wykazując sprzeczność wypowiedzi; • zgodnie z normami formułuje oceny, pytania, odpowiedzi, redaguje informacje, uzasadnienia, głos w dyskusji, komentarze; • tworzy wyczerpujące, spójne i oryginalne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, definicja, notatka syntetyzująca, referat,	tościami artystycznymi; • rozwija swoją twórczość (próby literackie, pisanie do gazetki szkolnej, warsztaty pisarstwa i inne); • zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie; • buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki; • reaguje na przejawy agresji językowej, np. zadając pytania, prosząc o rozwinięcie lub uzasadnienie stanowiska, wykazując sprzeczność wypowiedzi; • zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje,

ny tekstów o charakterze argumentacyjnym; • próbuje stosować retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu; • wygłaszając mowę, popełnia błędy, jednakże nie zakłócają one komunikatywności wypowiedzi, wywodu; • z pomocą nauczyciela interpretuje tekst, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, próbuje przeprowadzić logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów; • wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym.	• stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu; • wygłasza mowę z zastosowaniem środków pozajęzykowych; • podczas interpretowania tekstu formułuje argumenty na jego podstawie oraz odwołując się do znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia; przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów; • wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, stosuje kryteria poprawności językowej.	streszczenie; • sprawnie odróżnia streszczenie od parafrazy; funkcjonalnie stosuje je w zależności od celu wypowiedzi; • poprawnie tworzy plan kompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym • poprawnie stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu; • wygłasza mowę (obrończą, oskarżycielską) z uwzględnieniem środków pozajęzykowych (gesty, mimika, modulacja głosu); • samodzielnie interpretuje tekst, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu	artykuł, streszczenie; • sprawnie odróżnia streszczenie od parafrazy; funkcjonalnie stosuje je w zależności od celu wypowiedzi; • poprawnie tworzy plan kompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym; • poprawnie stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu; • wygłasza mowę (obrończą, oskarżycielską) z uwzględnieniem środków retorycznych i pozajęzykowych (posługuje się modulacją głosu w celu nadania wypowiedzi odpowiedniego tonu, np. patetycznego, parodystycznego itp., stosuje odpowiednią mimikę, gestykulację); • w interpretacji przedstawia propozycję odczyta-	uzasadnienia, głos w dyskusji, komentarze; • tworzy wyczerpujące, spójne i oryginalne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, definicja, notatka syntetyzująca, referat, artykuł, streszczenie; • sprawnie odróżnia streszczenie od parafrazy; funkcjonalnie stosuje je w zależności od celu wypowiedzi; • tworzy plan kompozycyjny i dekompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym; • stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu; • wygłasza mowę (obrończą, oskarżycielską) z uwzględnieniem środków retorycznych i pozajęzykowych

		formułowanych sądów; • potrafi dokonać reinterpretacji, np. motywu; • wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje autokorekty, stosuje kryteria poprawności językowej.	nia tekstu na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów; • potrafi dokonać reinterpretacji, np. motywu; • wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.	(posługuje się modulacją głosu w celu nadania wypowiedzi odpowiedniego tonu, np. patetycznego, parodystycznego itp., stosuje odpowiednią mimikę, gestykulację); • w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów; • potrafi dokonać reinterpretacji, np. motywu; • wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• potrafi się samodzielnie uczyć; • próbuje porządkować informacje; • w niewielkim stopniu potrafi syntetyzować poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia; • sporadycznie korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej; • próbuje stosować odpowiednie cytaty w swoich wypowiedziach; • gromadzi informacje potrzebne do napisania sprawdzianu lub wykonania zadania domowego; • w niewielkim stopniu wykorzystuje multime-	• pracuje samodzielnie; • przygotowuje różne formy prezentacji własnego stanowiska (plakat, gazetka, wypowiedź, referat, prezentacja); • porządkuje informacje w problemowe całości, np. wg epoki literackiej, autora, utworu, motywu lub innego zagadnienia; • korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej; • wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedziach; • gromadzi i na ogół trafnie przetwarza informacje w celu wykorzystywania ich podczas lekcji, zajęć pozalekcyjnych oraz	• rozwija umiejętność samodzielnej pracy między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska (plakat, gazetka, referat, wypowiedź, prezentacja); • porządkuje informacje w problemowe całości przez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach; • w celu poszerzania swojej wiedzy korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej; • sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny, także źródeł elektronicznych;	• rozwija umiejętność samodzielnej pracy między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska (plakat, gazetka, referat, wypowiedź, prezentacja); • porządkuje informacje w problemowe całości przez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach; • w celu poszerzenia wiedzy korzysta z literatury naukowej i popularnonaukowej; • podejmując próby tworzenia pracy naukowej, sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny, także źródeł elektronicz-	• rozwija swoje zainteresowania językiem i literaturą na różnych zajęciach pozaszkolnych; • szerzy wśród rówieśników zainteresowanie językiem polskim, literaturą i kulturą; • rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska (wypowiedź, referat, prezentacja, plakat, gazetka); • porządkuje informacje w problemowe całości przez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich

dialne źródła informacji (słowniki on-line, autorskie strony internetowe) do przygotowania samodzielnych zadań; • w niewielkim stopniu posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego; • z pomocą nauczyciela prezentuje swoje osiągnięcia, zainteresowania, np. wykorzystując formę projektu.	pracy w domu; • wykorzystuje multimedialne źródła informacji (słowniki on-line, autorskie strony internetowe); • posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego, • prezentuje swoje osiągnięcia, zainteresowania, np. wykorzystując formę projektu.	• dokonuje selekcji źródeł; • w celu wzbogacenia wypowiedzi lub jej uargumentowania potrafi wybrać z tekstu odpowiednie cytaty, zapisać je poprawnie i zastosować w wypowiedzi; wyjaśnia funkcje cudzysłowu; • w celu poszerzania swoich wiadomości i umiejętności posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznymi, frazeologicznymi, skrótów, gwarowymi), także w wersji on-line; • przygotowując się do zajęć, wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich oceny; • gromadzi i przetwarza informacje; • w sposób funkcjonalny korzysta z zasobów	nych; trafnie odwołuje się do informacji zawartych w przypisach; • dokonuje krytycznej selekcji źródeł, także elektronicznych; • w celu wzbogacenia wypowiedzi lub jej uargumentowania potrafi wybrać odpowiednie cytaty z tekstu i zastosować je w wypowiedzi; trafnie odwołuje się do nich, udowadniając postawioną tezę; określa, jaką funkcję pełnią przytoczone cytaty; • w celu poszerzania swoich wiadomości i umiejętności posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznymi, frazeologicznymi, skrótów, gwarowymi), także w wersji on-line; • wykorzystuje multimedialne źródła informacji	wypowiedziach; • w celu poszerzenia wiedzy korzysta z literatury naukowej i popularnonaukowej; • podejmując próby tworzenia pracy naukowej, sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny, także źródeł elektronicznych; trafnie odwołuje się do informacji zawartych w przypisach; • dokonuje krytycznej selekcji źródeł, także elektronicznych; • w celu wzbogacenia wypowiedzi lub jej uargumentowania potrafi wybrać z tekstu odpowiednie cytaty i zastosować je w wypowiedzi; • w celu poszerzania swoich wiadomości i umiejętności posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz

		multimedialnych, np. z: bibliotek, wydawnictw e-book, słowników on-line, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość; • dba o rozwój swoich zainteresowań oraz popularyzację osiągnięć, wykorzystując formę projektu.	oraz dokonuje ich krytycznej oceny; • gromadzi i przetwarza informacje; • korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość; • wykorzystuje formę projektu w przygotowaniu i prezentowaniu oraz popularyzowaniu swoich zainteresowań i osiągnięć.	słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznymi, frazeologicznymi, skrótów, gwarowymi), także w wersji on-line; • wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny; • gromadzi i przetwarza informacje; • korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość; • chętnie i twórczo wykorzystuje formę projektu w przygotowaniu i prezentowaniu oraz popularyzowaniu swoich zainteresowań i osiągnięć.

Szczegółowe kryteria oceniania dla klasy II szkoły średniej

ZAKRES ROZSZERZONY

Uczeń spełnia wszystkie kryteria dla poziomu podstawowego, a ponadto kryteria wyszczególnione poniżej.
Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia kryteriów na ocenę dopuszczającą.

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• przy pomocy nauczyciela odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej; • na poziomie ogólnym rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje wybrane elementy tradycji w utworach; • na ogół rozpoznaje w utworach wybrane cechy prądów literackich i artystycznych (np. idealizm, indywidualizm, dogmatyzm, filozofia sztuki, natura jako twórcza inspiracja artystów;	• odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej; • rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje wybrane elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych; • rozpoznaje w utworach cechy prądów literackich i artystycznych (np. idealizm, indywidualizm, dogmatyzm, filozofia sztuki, natura jako twórcza inspiracja artystów; nurt kulturowy „burzy	• sprawnie odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej; • rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych; • rozpoznaje w utworach cechy prądów literackich i artystycznych (np. idealizm, indywidualizm, dogmatyzm, filozofia sztuki, natura jako twórcza inspiracja artystów; nurt kulturowy	• samodzielnie, sprawnie odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej; • dokładnie rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje i określa elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych; • sprawnie rozpoznaje, wymienia i nazywa w utworach cechy prądów literackich i artystycznych (np. idealizm, indywidualizm, dogma-	• samodzielnie, wnikliwie i nieszablonowo odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej; • dokładnie rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje i w sposób wyczerpujący określa elementy tradycji w utworach, rozumie i określa ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych; • samodzielnie, bezbłędnie rozpoznaje, wymienia i nazywa w utworach cechy prądów literackich

nurt kulturowy „burzy i naporu"; filozofia pozytywna, utylitaryzm); • przy pomocy nauczyciela rozpoznaje mitologizację i demitologizację w utworach literackich; • z pomocą nauczyciela rozpoznaje w utworach konwencje literackie obecne w tekstach romantycznych i pozytywistycznych; • na ogół rozpoznaje w tekście literackim gradację, synestezję, inwersję; • na poziomie ogólnym rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje wybrane archetypy w utworach literackich; • na poziomie ogólnym rozumie pojęcie parafrazy, parodii i trawestacji, wskazuje ich wybrane wzorce tekstowe; • przy pomocy nauczyciela	i naporu"; filozofia pozytywna, utylitaryzm); • rozpoznaje mitologizację i demitologizację w utworach literackich, rozumie ich uniwersalny charakter oraz rolę w interpretacji; • na ogół rozpoznaje w utworach konwencje literackie obecne w tekstach romantycznych i pozytywistycznych; • rozpoznaje w tekście literackim gradację, synestezję, inwersję; określa ich funkcje; • rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje wybrane archetypy w utworach literackich oraz określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych; • rozumie pojęcie parafrazy, parodii i trawestacji, wskazuje ich wzorce tekstowe; wykorzystuje te pojęcia w interpretacji	„burzy i naporu"; filozofia pozytywna, utylitaryzm); • poprawnie rozpoznaje mitologizację i demitologizację w utworach literackich, rozumie ich uniwersalny charakter oraz rolę w interpretacji; • poprawnie rozpoznaje w utworach konwencje literackie obecne w tekstach romantycznych i pozytywistycznych; • sprawnie rozpoznaje w tekście literackim gradację, synestezję, inwersję; określa ich funkcje; • rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje wybrane archetypy w utworach literackich oraz określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych; • rozumie pojęcie parafrazy, parodii i trawestacji, sprawnie wskazuje ich	tyzm, filozofia sztuki, natura jako twórcza inspiracja artystów; nurt kulturowy „burzy i naporu"; filozofia pozytywna, utylitaryzm); • trafnie rozpoznaje mitologizację i demitologizację w utworach literackich, rozumie ich uniwersalny charakter oraz rolę w interpretacji; • bezbłędnie rozpoznaje w utworach konwencje literackie obecne w tekstach romantycznych i pozytywistycznych; • sprawnie i poprawnie rozpoznaje i nazywa w tekście literackim gradację, synestezję, inwersję; określa ich funkcje; • dokładnie rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje archetypy w utworach literackich oraz określa ich rolę w tworzeniu	i artystycznych (np. idealizm, indywidualizm, dogmatyzm, filozofia sztuki, natura jako twórcza inspiracja artystów; nurt kulturowy „burzy i naporu"; filozofia pozytywna, utylitaryzm); • trafnie, biegle rozpoznaje mitologizację i demitologizację w utworach literackich, dokładnie rozumie i omawia ich uniwersalny charakter oraz rolę w interpretacji; • trafnie rozpoznaje w utworach konwencje literackie obecne w tekstach romantycznych i pozytywistycznych i określa ich cechy w utworach; • trafnie i właściwie rozpoznaje i nazywa w tekście literackim gradację, synestezję, inwersję; wyczerpująco określa ich funkcje; • dokładnie rozumie poję-

porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego; • na ogół rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje wybrane aluzje w utworach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów; • na ogół rozumie i określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich; • zna i przy pomocy nauczyciela rozumie treść utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu rozszerzonego (Juliusz Słowacki, *Kordian*, wybrane utwory poetyckie z romantycznej literatury europejskiej, w tym wybrane wiersze, Cyprian Norwid, *Fortepian Szopena*; realistyczna lub	utworu literackiego; • porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego; • rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje wybrane aluzje w utworach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów; • rozumie i określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich; • wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu rozszerzonego (Juliusz Słowacki, *Kordian*, wybrane utwory poetyckie z romantycznej literatury europejskiej, w tym wybrane wiersze, Cyprian Norwid, *Fortepian Szopena*;	wzorce tekstowe; wykorzystuje te pojęcia w interpretacji utworu literackiego; • poprawnie porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego; • rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje różne aluzje w utworach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów; • rozumie i poprawnie określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich; • wykazuje się dobrą znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu rozszerzonego (Juliusz Słowacki, *Kordian*, wybrane utwory poetyckie z romantycznej literatury europejskiej,	znaczeń uniwersalnych; • rozumie, rozróżnia i nazywa pojęcie parafrazy, parodii i trawestacji, sprawnie wskazuje ich wzorce tekstowe; wykorzystuje te pojęcia w interpretacji utworu literackiego; • samodzielnie, wyczerpująco porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego; • dokładnie rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje różne aluzje w utworach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów; • dokładnie rozumie i poprawnie określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich; • wykazuje się bardzo dobrą znajomością i zrozumieniem treści utworów	cie archetypu, bezbłędnie rozpoznaje archetypy w utworach literackich oraz wyczerpująco określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych; • dokładnie rozumie, rozróżnia i nazywa pojęcie parafrazy, parodii i trawestacji; omawia je; sprawnie wskazuje ich wzorce tekstowe; wykorzystuje te pojęcia w interpretacji utworu literackiego; • wyczerpująco i w sposób twórczy porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego; • dokładnie rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje różne aluzje w utworach i wyczerpująco określa ich znaczenie w interpretacji utworów; • rozumie i trafnie określa związek wartości poznawczych, etycznych

naturalistyczna powieść europejska – Honoriusz Balzac, *Ojciec Goriot*).	realistyczna lub naturalistyczna powieść europejska – Honoriusz Balzac, *Ojciec Goriot*).	w tym wybrane wiersze, Cyprian Norwid, *Fortepian Szopena*; realistyczna lub naturalistyczna powieść europejska – Honoriusz Balzac, *Ojciec Goriot*).	wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu rozszerzonego (Juliusz Słowacki, *Kordian*, wybrane utwory poetyckie z romantycznej literatury europejskiej, w tym wybrane wiersze, Cyprian Norwid, *Fortepian Szopena*; realistyczna lub naturalistyczna powieść europejska – Honoriusz Balzac, *Ojciec Goriot*).	i estetycznych w utworach literackich; • wykazuje się bardzo dobrą znajomością i wieloaspektowym zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu (Juliusz Słowacki, *Kordian*, wybrane utwory poetyckie z romantycznej literatury europejskiej, w tym wybrane wiersze, Cyprian Norwid, *Fortepian Szopena*; realistyczna lub naturalistyczna powieść europejska – Honoriusz Balzac, *Ojciec Goriot*).
I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• na ogół poprawnie analizuje strukturę eseju: odczytuje zawarte w nim	• analizuje strukturę eseju: odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadze-	• analizuje strukturę eseju: poprawnie odczytuje zawarte w nim sensy,	• samodzielnie analizuje strukturę eseju: bezbłędnie odczytuje zawarte	• Wyczerpująco i oryginalnie analizuje strukturę eseju: bezbłędnie odczy-

sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu; • wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury; • przy pomocy nauczyciela rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej; • przy pomocy nauczyciela porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty; • na ogół rozpoznaje i poprawnie charakteryzuje główne style w sztuce; • przy pomocy nauczyciela odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach (np. indywidualizm, idealizm, dogmatyzm, filozofia sztuki; obowiązki poety wobec	nia wywodu, charakterystyczne cechy stylu; • wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury; • rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej; • porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty; • rozpoznaje i charakteryzuje główne style w sztuce; • odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach (np. indywidualizm, idealizm, dogmatyzm, filozofia sztuki; obowiązki poety wobec narodu w polskiej tradycji romantycznej; idea ofiary za naród, stosunek artysty do swojego dzieła; koncepcja artysty zgodna z założeniami	sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu; • w dużym stopniu wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury; • poprawnie rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej; • sprawnie porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty; • poprawnie rozpoznaje i charakteryzuje główne style w sztuce; • poprawnie odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach (np. indywidualizm, idealizm, dogmatyzm, filozofia sztuki; obowiązki poety wobec narodu w polskiej tradycji romantycznej; idea ofiary za naród,	w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu; • świadomie i w sposób funkcjonalny wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury; • trafnie rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej, podając ich źródło; • samodzielnie i wyczerpująco porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty; • trafnie rozpoznaje i obszernie charakteryzuje główne style w sztuce; • trafnie odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach (np. indywidualizm, idealizm, dogmatyzm,	tuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu; • świadomie i w sposób funkcjonalny wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury; • trafnie rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej, podając ich źródło oraz wyjaśniając, na czym polega nawiązanie lub reinterpretacja; • samodzielnie, wyczerpująco i oryginalnie porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty; • trafnie rozpoznaje i wyczerpująco charakteryzuje główne style w sztuce; • trafnie odczytuje poglądy

narodu w polskiej tradycji romantycznej; idea ofiary za naród, stosunek artysty do swojego dzieła; koncepcja artysty zgodna z założeniami utylitaryzmu); • przy pomocy nauczyciela definiuje pojęcie syntezy sztuk.	utylitaryzmu); • zna pojęcie syntezy sztuk.	stosunek artysty do swojego dzieła; koncepcja artysty zgodna z założeniami utylitaryzmu); • zna pojęcie syntezy sztuk, rozpoznaje jej cechy.	filozofia sztuki; obowiązki poety wobec narodu w polskiej tradycji romantycznej; idea ofiary za naród, stosunek artysty do swojego dzieła; koncepcja artysty zgodna z założeniami utylitaryzmu;) oraz wymienia ich założenia; • zna pojęcie syntezy sztuk, rozpoznaje jej cechy i ewolucję od romantyzmu do współczesności.	filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach (np. indywidualizm, idealizm, dogmatyzm, filozofia sztuki; obowiązki poety wobec narodu w polskiej tradycji romantycznej; idea ofiary za naród, stosunek artysty do swojego dzieła; koncepcja artysty zgodna z założeniami utylitaryzmu i inne) oraz wymienia ich założenia i przedstawicieli. • dobrze zna pojęcie syntezy sztuk, sprawnie rozpoznaje jej cechy i ewolucję od romantyzmu do współczesności.
II. Kształcenie językowe. Gramatyka języka polskiego				
Uczeń:				
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego.				
II. Kształcenie językowe. Zróżnicowanie języka				
Ocenę **dopuszczającą**	Ocenę **dostateczną**	Ocenę **dobrą**	Ocenę **bardzo dobrą**	Ocenę **celującą**

otrzymuje uczeń, który:	otrzymuje uczeń, który:	otrzymuje uczeń, który:	otrzymuje uczeń, który:	otrzymuje uczeń, który:
• na ogół określa właściwości języka jako nośnika i przekaźnika treści kulturowych; • na ogół poprawnie rozpoznaje i charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, prądu literackiego, epoki); • na ogół określa rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich.	• określa właściwości języka jako nośnika i przekaźnika treści kulturowych; • rozpoznaje i charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, prądu literackiego, epoki) i wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego; • określa rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich.	• poprawnie określa właściwości języka jako nośnika i przekaźnika treści kulturowych; • poprawnie rozpoznaje i charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, prądu literackiego, epoki) i wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego; • poprawnie określa rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich.	• obszernie określa właściwości języka jako nośnika i przekaźnika treści kulturowych; • trafnie rozpoznaje i obszernie charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, prądu literackiego, epoki) i funkcjonalnie wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego; • trafnie określa rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich.	• obszernie i wnikliwie określa właściwości języka jako nośnika i przekaźnika treści kulturowych; • rozpoznaje i wyczerpująco charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, prądu literackiego, epoki) i funkcjonalnie wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego; • trafnie określa i charakteryzuje rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich.
II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• przy pomocy nauczyciela	• rozpoznaje i określa	• poprawnie rozpoznaje	• bezbłędnie rozpoznaje i	• bezbłędnie rozpoznaje

rozpoznaje i określa wybrane funkcje tekstu (fatyczną, magiczną); • przy pomocy nauczyciela określa funkcje języka: poznawczą, komunikacyjną oraz społeczną; • przy pomocy nauczyciela określa rolę języka w budowaniu świata.	wybrane funkcje tekstu (fatyczną, magiczną); • zazwyczaj poprawnie określa funkcje języka: poznawczą, komunikacyjną oraz społeczną; • zazwyczaj poprawnie określa rolę języka w budowaniu świata.	i określa wybrane funkcje tekstu (fatyczną, magiczną); • poprawnie określa funkcje języka: poznawczą, komunikacyjną oraz społeczną; • poprawnie określa rolę języka w budowaniu świata.	określa wybrane funkcje tekstu (fatyczną, magiczną); • bezbłędnie określa funkcje języka: poznawczą, komunikacyjną oraz społeczną; • bezbłędnie określa rolę języka w budowaniu świata.	i wyczerpująco określa wybrane funkcje tekstu (fatyczną, magiczną); • bezbłędnie i wyczerpująco określa funkcje języka: poznawczą, komunikacyjną oraz społeczną; • bezbłędnie i wyczerpująco określa rolę języka w budowaniu świata.
II. Kształcenie językowe. Ortografia i interpunkcja				
Uczeń				
• spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego				
III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• na ogół odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień; • na ogół rozróżnia ironię	• odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień; • rozróżnia ironię w zależ-	• poprawnie odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień; • rozróżnia ironię w zależ-	• bezbłędnie odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień; • bezbłędnie definiuje	• bezbłędnie odróżnia i omawia elementy stałe i fakultatywne przemówień;

w zależności od celu.	ności od celu: satyrycznego, parodystycznego, przejawu drwiny i sarkazmu.	ności od celu: satyrycznego, parodystycznego, przejawu drwiny i sarkazmu.	ironię i rozróżnia jej rodzaje w zależności od celu: satyrycznego, parodystycznego, przejawu drwiny i sarkazmu.	• bezbłędnie definiuje ironię i rozróżnia jej rodzaje w zależności od celu: satyrycznego, parodystycznego, przejawu drwiny i sarkazmu.
III. Tworzenie wypowiedzi. Mówienie i pisanie				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• z pomocą nauczyciela tworzy wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: interpretacja porównawcza, felieton, reportaż.	• tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: interpretacja porównawcza, felieton, reportaż.	• tworzy poprawne, spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: interpretacja porównawcza, felieton, reportaż.	• tworzy wyczerpujące, spójne i oryginalne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: interpretacja porównawcza, felieton, reportaż.	• tworzy wyczerpujące, spójne i oryginalne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: interpretacja porównawcza, felieton, reportaż.
IV. Samokształcenie				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• zachęcany przez nauczyciela, sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową; • ukierunkowany przez nauczyciela, włącza się w życie kulturalne	• sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową; • włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu (konkursy, wystawy, festyny, przedstawienia,	• często sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową; • często włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu (konkursy, wystawy, festyny, przedstawienia,	• często, świadomie i w sposób funkcjonalny sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową; • często i chętnie włącza się w życie kulturalne	• często, świadomie i w sposób funkcjonalny sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową; wykorzystuje ją w sposób typowy i nietypowy;

szkoły, regionu (konkursy, wystawy, festyny, przedstawienia, apele).	apele).	apele).	szkoły, regionu (konkursy, wystawy, festyny, przedstawienia, apele) i zachęca do tego innych.	• często, chętnie włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu(konkursy, wystawy, festyny, przedstawienia, apele) i zachęca do tego innych; promuje kulturę szkoły i regionu.

Ogólne kryteria oceniania dla klasy III szkoły średniej ZAKRES PODSTAWOWY					
Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• nie przyswoił podstawowych wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego, co nie pozwala na kontynuację nauki w klasie wyższej; • nie rozumie większości wiadomości z zakresu programu nauczania; • nie umie stosować nabytej wiedzy; • nie potrafi zaprezentować zdobytej wiedzy; • nie utrwala zdobytej wiedzy.	• wykazuje pewne braki w opanowaniu podstawowych wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego; • nie rozumie niektórych zagadnień materiału programowego; • stosuje zdobytą wiedzę przy pomocy nauczyciela; • często popełnia błędy językowe w wypowiedziach ustnych i pisemnych; • ma trudności w utrwalaniu zdobytej wiedzy.	• opanował wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego; • rozumie zdobytą wiedzę; • stara się samodzielnie zastosować zdobytą wiedzę; • popełnia nieliczne błędy językowe w wypowiedziach ustnych i pisemnych; • przejawia braki w trwałym opanowaniu materiału programowego.	• opanował wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego; • rozumie zdobytą wiedzę; • stosuje zdobytą wiedzę; • popełnia drobne usterki językowe w wypowiedziach ustnych i pisemnych; • w każdej sytuacji wykazuje się dobrą znajomością zdobytej wiedzy.	• opanował wszystkie wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego; • samodzielnie interpretuje posiadane wiadomości; • swobodnie stosuje zdobytą wiedzę; • wdrożony do autokorekty stara się nie popełniać błędów językowych w swoich wypowiedziach ustnych i pisemnych; • swobodnie operuje wiedzą z zakresu podstawowego.	• biegle opanował wszystkie wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego podstawy programowej lub dodatkowo przyswoił wiadomości wykraczające poza zakres programu nauczania; • interpretuje zdobytą wiedzę w sposób samodzielny i oryginalny; • twórczo wykorzystuje zdobyte wiadomości w sytuacjach problemowych; • prezentuje wiedzę, posługując się precyzyjnym językiem i bogatym słownictwem; • swobodnie operuje wiedzą pochodzącą z różnych źródeł.

gdańskie wydawnictwo oświatowe

Szczegółowe kryteria oceniania dla klasy III szkoły średniej

ZAKRES PODSTAWOWY

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia kryteriów na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich				
• rozumie podstawy podziału literatury na epoki; • wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do literatury wojny i okupacji; • z pomocą nauczyciela sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w Młodej Polsce, dwudziestoleciu międzywojennym i w literaturze wojny i okupacji; • na ogół trafnie rozpo-	• rozumie podstawy podziału literatury na epoki: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji; • wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do literatury wojny i okupacji; • sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności	• rozumie podział literatury na epoki: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji; • wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do literatury wojny i okupacji; • sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w Młodej Polsce, dwudziestoleciu międzywojennym	• rozumie podział literatury na epoki i procesy z tym związane; • wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do literatury wojny i okupacji; • sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w Młodej Polsce, dwudziestoleciu międzywojennym, w literaturze wojny i okupacji oraz w pozostałych (dotyczy nawiązań i kontekstów); używa też terminów: modernizm, *fin de siècle*, neoro-	• odczytuje teksty z podstawy programowej na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym; • rozumie podział literatury na epoki i procesy z tym związane; • wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do literatury wojny i okupacji; • trafnie sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w Młodej Polsce, dwudziestoleciu międzywojennym i w literaturze wojny i oku-

gdańskie wydawnictwo oświatowe

znaje w utworze literackim elementy fantastyki, symbolizmu, realizmu; • rozróżnia podstawowe gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i częściowo gatunki synkretyczne (np. balladę), w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej (np. sonet, hymn, mit) oraz powieść psychologiczną, powieść społeczną, powieść inicjacyjną, powieść polityczną, hymn, erotyk, farsę, tragifarsę, dramat symboliczny, dramat realistyczny; poemat satyryczno-katastroficzny; satyrę; • rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz niektóre środki znaczeniowe, leksykalne (np. frazeologizmy), składniowe (np. wyliczenie), i wersyfikacyjne	w Młodej Polsce, dwudziestoleciu międzywojennym i w literaturze wojny i okupacji; • rozpoznaje w utworze literackim elementy fantastyki, symbolizmu, realizmu; • poprawnie rozróżnia podstawowe gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i częściowo gatunki synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej (np. sonet, hymn, mit) oraz powieść psychologiczną, powieść społeczną, powieść inicjacyjną, powieść polityczną, hymn, erotyk, farsę, tragifarsę, dramat symboliczny, dramat realistyczny; poemat satyryczno-katastroficzny; satyrę; • rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej	i w literaturze wojny i okupacji; używa też terminów: modernizm, neoromantyzm, *fin de siècle*, międzywojnie; • rozpoznaje w utworze literackim elementy fantastyki, symbolizmu, realizmu • rozumie pojęcie genologii; rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej (np. sonet, hymn, mit) oraz powieść psychologiczną, powieść społeczną, powieść inicjacyjną, powieść polityczną, hymn, erotyk, farsę, tragifarsę, dramat symboliczny, dramat realistyczny; poemat satyryczno-katastroficzny; satyrę; • rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe (np. peryfrazę, hiperbolę);	mantyzm, międzywojnie; • właściwie rozpoznaje w utworze literackim elementy fantastyki, symbolizmu, realizmu; • rozumie pojęcie genologii; rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej (np. sonet, hymn, mit) oraz powieść psychologiczną, powieść społeczną, powieść inicjacyjną, powieść polityczną, hymn, erotyk, farsę, tragifarsę, dramat symboliczny, dramat realistyczny; poemat satyryczno-katastroficzny; satyrę; wymienia cechy gatunkowe; • trafnie rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm,	pacji oraz w pozostałych (dotyczy nawiązań i kontekstów); używa też terminów: modernizm, neoromantyzm, *fin de siècle*, międzywojnie; • właściwie rozpoznaje w utworze literackim elementy fantastyki, symbolizmu, realizmu; • rozumie pojęcie genologii; rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej (np. sonet, hymn, mit) oraz powieść psychologiczną, powieść społeczną, powieść inicjacyjną, powieść polityczną, hymn, erotyk, farsę, tragifarsę, dramat symboliczny, dramat realistyczny; poemat satyryczno-katastroficzny; satyrę; trafnie i szybko wymienia ich cechy gatunkowe; • trafnie rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe:

gdańskie wydawnictwo oświatowe

(np. przerzutnię); • przy pomocy nauczyciela interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; • na ogół trafnie rozpoznaje w tekstach literackich: ironię, komizm, humor, tragizm, patos; na poziomie ogólnym rozumie pojęcie groteski; • zna i przy pomocy nauczyciela rozumie treść utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu podstawowego: Tadeusz Borowski, *Proszę państwa do gazu*, Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat*; Hanna Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem*; wybrane wiersze następujących poetów: Kazimierz Przerwa-Tetmajer, Leopold Staff; Stanisław Wyspiański, *Wesele*; Władysław	oraz środki znaczeniowe (np. peryfrazę), leksykalne (np. frazeologizmy), składniowe (np. powtórzenie, wyliczenie), wersyfikacyjne (np. przerzutnię); próbuje określić ich funkcje w utworze literackim; • interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; • rozpoznaje w tekstach literackich: ironię, komizm, tragizm, humor, patos; rozumie pojęcie groteski i potrafi wymienić jej cechy; rozpoznaje ją w tekstach omawianych epok (np. w *Ferdydurke*); • wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu podstawowego: Tadeusz Borowski, *Proszę państwa do gazu*, Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat*;	leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe (anaforę, paralelizm, wyliczenie); wersyfikacyjne (w tym przerzutnię); określa ich funkcje; • interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; • rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście; rozumie ich wartościujący charakter; rozumie pojęcie groteski i potrafi wymienić jej cechy; rozpoznaje ją w tekstach omawianych epok (np. w *Ferdydurke*) oraz w tekstach będących nawiązaniami; • wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu podstawowego: Tadeusz Borowski, *Proszę*	wyliczenie; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje (np. ożywienie obrazu poetyckiego); wie, co jest dominantą stylistyczną ukształtowania danego utworu; • samodzielnie i wnikliwie interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; • rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter; omawia użycie ironii; rozumie pojęcie groteski i potrafi wymienić jej cechy; rozpoznaje ją w tekstach omawianych epok (np. w *Ferdydurke*) oraz w tekstach będących nawiązaniami; określa jej artystyczny i wartościujący charakter; • wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych	oksymoron, peryfrazę, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje (np. ożywienie obrazu poetyckiego); wie, co jest dominantą stylistyczną ukształtowania danego utworu, przedstawia dowody na poparcie swojego stanowiska; • samodzielnie i wnikliwie interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; • trafnie rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter; omawia, interpretuje ich użycie, stawia hipotezy; rozumie pojęcie groteski i potrafi wymienić jej cechy; rozpoznaje ją w tekstach omawianych epok (np. w *Ferdydurke*) oraz tekstach będących nawiązaniami;

gdańskie wydawnictwo oświatowe

Stanisław Reymont, *Chłopi* (tom I – *Jesień*); Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*; Witold Gombrowicz, *Ferdydurke* (fragmenty); wybrane wiersze następujących poetów: Bolesław Leśmian, Julian Tuwim, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, Józef Czechowicz, Krzysztof Kamil Baczyński; • na poziomie ogólnym rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów modernistycznych, międzywojnia oraz literatury wojny i okupacji; • na poziomie ogólnym i przy pomocy nauczyciela rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej	Hanna Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem*; wybrane wiersze następujących poetów: Kazimierz Przerwa-Tetmajer, Leopold Staff; Stanisław Wyspiański, *Wesele*; Władysław Stanisław Reymont, *Chłopi* (tom I – *Jesień*); Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*; Witold Gombrowicz, *Ferdydurke* (fragmenty); wybrane wiersze następujących poetów: Bolesław Leśmian, Julian Tuwim, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, Józef Czechowicz, Krzysztof Kamil Baczyński; • rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów oraz ich związek z programami i ideami epoki literackiej; • rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły,	*państwa do gazu*, Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat*; Hanna Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem*; wybrane wiersze następujących poetów: Kazimierz Przerwa-Tetmajer, Leopold Staff; Stanisław Wyspiański, *Wesele*; Władysław Stanisław Reymont, *Chłopi* (tom I – *Jesień*); Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*; Witold Gombrowicz, *Ferdydurke* (fragmenty); wybrane wiersze następujących poetów: Bolesław Leśmian, Julian Tuwim, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, Józef Czechowicz, Krzysztof Kamil Baczyński; • rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów oraz ich związek z programami i ideami epoki literackiej; zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi	w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu podstawowego: Tadeusz Borowski, *Proszę państwa do gazu*, Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat*; Hanna Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem*; wybrane wiersze następujących poetów: Kazimierz Przerwa-Tetmajer, Leopold Staff; Stanisław Wyspiański, *Wesele*; Władysław Stanisław Reymont, *Chłopi* (tom I – *Jesień*); Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*; Witold Gombrowicz, *Ferdydurke* (fragmenty); wybrane wiersze następujących poetów: Bolesław Leśmian, Julian Tuwim, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, Józef Czechowicz, Krzysztof Kamil Baczyński; • rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów oraz ich związek z programami i ideami epoki literackiej; zjawiskami	określa jej artystyczny i wartościujący charakter; • wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu podstawowego: Tadeusz Borowski, *Proszę państwa do gazu*, Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat*; Hanna Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem*; wybrane wiersze następujących poetów: Kazimierz Przerwa-Tetmajer, Leopold Staff; Stanisław Wyspiański, *Wesele*; Władysław Stanisław Reymont, *Chłopi* (tom I – *Jesień*); Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*; Witold Gombrowicz, *Ferdydurke* (fragmenty); wybrane wiersze następujących poetów: Bolesław Leśmian, Julian Tuwim, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, Józef Czechowicz, Krzysztof

gdańskie wydawnictwo oświatowe

• rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy (np. problematyka egzystencjalna, melancholia, spleen, Tatry, wieś, natura, artysta a filister, erotyka, chłopomania, wizje niepodległej Polski, różne wizje Polski i społeczeństwa polskiego, jednostka a społeczeństwo, samotna jednostka wobec opresyjnego systemu, obraz rewolucji, Polacy w czasie niewoli i w czasie wolności, motyw winy i kary, proces degradacji psychicznej człowieka, historia w życiu narodu, relacja człowieka ze Stwórcą, codzienność, zwyczajność, obraz miasta, motyw artysty, rola poety i poezji, postawa twórcza, *femme fatale*, motywy apokaliptyczne, Eros i Tanatos, *unde malum,*	bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; podejmuje próbę ich interpretacji i wartościowania; • rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy (np. problematyka egzystencjalna, melancholia, spleen, Tatry, wieś, natura, artysta a filister, erotyka, chłopomania, wizje niepodległej Polski, różne wizje Polski i społeczeństwa polskiego, jednostka a społeczeństwo, samotna jednostka wobec opresyjnego systemu, obraz rewolucji, Polacy w czasie niewoli i w czasie wolności, motyw winy i kary, proces degradacji psychicznej człowieka, historia w życiu narodu, relacja człowieka ze Stwórcą, codzienność, zwyczajność, obraz miasta, motyw	(np. symbolizm, naturalizm, antyestetyzm, parnasizm; korespondencja sztuk; dekadentyzm, franciszkanizm, katastrofizm; Tatry, chłopomania, status artysty, artysta a filister, spleen; cyganeria krakowska, bohema francuska; kontrkultura, „poeci przeklęci”; sztuka poetycka; koncepcja sztuki; nirwana; koncepcja nadczłowieka; klasycyzm; impresjonizm; ekspresjonizm; ruchy totalitarne: komunizm, faszyzm, nazizm; awangarda; futuryzm, kubizm, abstrakcjonizm, surrealizm/ nadrealizm, dadaizm, strumień świadomości, poetyka marzenia sennego, subiektywizacja postrzegania świata; poetyka Skamandra, demokratyzacja poezji; Awangarda Krakowska, hasło „trzech M”; „minimum słów, maksimum treści”; Druga Awangarda; formizm, konstruktywizm; człowiek	społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi (np. symbolizm, naturalizm, antyestetyzm, parnasizm; korespondencja sztuk; dekadentyzm, franciszkanizm, katastrofizm; Tatry, chłopomania, status artysty, artysta a filister, spleen; cyganeria krakowska, bohema francuska; kontrkultura, „poeci przeklęci”; sztuka poetycka; koncepcja sztuki; nirwana; koncepcja nadczłowieka; klasycyzm; impresjonizm; ekspresjonizm; ruchy totalitarne: komunizm, faszyzm, nazizm; awangarda; futuryzm, kubizm, abstrakcjonizm, surrealizm/ nadrealizm, dadaizm, strumień świadomości, poetyka marzenia sennego, subiektywizacja postrzegania świata; poetyka Skamandra, demokratyzacja poezji; Awangarda Krakowska, hasło „trzech M”; „minimum słów, maksimum treści”; Druga Awangarda; formizm, konstruktywizm; człowiek	Kamil Baczyński; • rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów oraz ich związek z programami i ideami epoki literackiej; zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi (np. symbolizm, naturalizm, antyestetyzm, parnasizm; korespondencja sztuk; dekadentyzm, franciszkanizm, katastrofizm; Tatry, chłopomania, status artysty, artysta a filister, spleen; cyganeria krakowska, bohema francuska; kontrkultura, „poeci przeklęci”; sztuka poetycka; koncepcja sztuki; nirwana; koncepcja nadczłowieka; klasycyzm; impresjonizm; ekspresjonizm; ruchy totalitarne: komunizm, faszyzm, nazizm; awangarda; futuryzm, kubizm, abstrakcjonizm, surrealizm/ nadrealizm, dadaizm, strumień świadomości, poetyka marzenia sennego, subiektywizacja postrzegania

gdańskie wydawnictwo oświatowe

motywy oniryczne, motyw tańca, motyw labiryntu, motyw teatru w teatrze); • z pomocą nauczyciela odwołuje się do wybranych tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: *Pieśni świętojańskiej o Sobótce* Jana Kochanowskiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII) Adama Mickiewicza; • podejmuje próbę porównywania utworów literackich lub ich fragmentów; • przedstawia z pomocą nauczyciela propozycję odczytania utworu na poziomie dosłownym; • z pomocą nauczyciela wykorzystuje w interpretacji utworów literackich kontekst historycznoliteracki	artysty, rola poety i poezji, postawa twórcza, *femme fatale*, motywy apokaliptyczne, Eros i Tanatos, *unde malum,* motywy oniryczne, motyw tańca, motyw labiryntu, motyw teatru w teatrze); • potrafi odwołać się do wiedzy o tekstach poznanych w szkole podstawowej, w tym: *Pieśni świętojańskiej o Sobótce* Jana Kochanowskiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII) Adama Mickiewicza; • porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach; • przedstawia propozycję odczytania utworu na poziomie dosłownym; • wykorzystuje w interpreta-	zlagrowany, niszczenie człowieka przez system totalitarny, obraz rzeczywistości obozowej, trauma wojenna, różne wizje śmierci i bohaterstwa; kondycja ludzka w nieludzkim świecie, ludzkie postawy w sytuacjach ekstremalnych); • rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je (np. rozpoznaje różne sposoby narracji: realistycznego obserwatora, wsiowego gadułę, stylizatora młodopolskiego; definiuje nowy typ narratora; wskazuje podobieństwa i różnice w kreacji bohatera uzależnionego od relacji rodzinnych, udowadnia jego złożoną osobowość i rozdarcie wewnętrzne; rozpoznaje różne typy bohaterów literackich:	zlagrowany, niszczenie człowieka przez system totalitarny, obraz rzeczywistości obozowej, trauma wojenna, różne wizje śmierci i bohaterstwa; kondycja ludzka w nieludzkim świecie, ludzkie postawy w sytuacjach ekstremalnych); • rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je (np. rozpoznaje różne sposoby narracji: realistycznego obserwatora, wsiowego gadułę, stylizatora młodopolskiego; definiuje nowy typ narratora; wskazuje podobieństwa i różnice w kreacji bohatera uzależnionego od relacji rodzinnych, udowadnia jego złożoną osobowość i rozdarcie wewnętrzne; rozpoznaje różne typy bohaterów literackich: prostego człowieka; bohatera	świata; poetyka Skamandra, demokratyzacja poezji; Awangarda Krakowska, hasło „trzech M”; „minimum słów, maksimum treści”; Druga Awangarda; formizm, konstruktywizm; człowiek zlagrowany, niszczenie człowieka przez system totalitarny, obraz obozowej rzeczywistości, trauma wojenna, różne wizje śmierci i bohaterstwa; kondycja ludzka w nieludzkim świecie, ludzkie postawy w sytuacjach ekstremalnych); • rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je (np. rozpoznaje różne sposoby narracji: realistycznego obserwatora, wsiowego gadułę, stylizatora młodopolskiego; definiuje nowy typ narratora; wskazuje podobieństwa i różnice w kreacji bohatera

i biograficzny; • rozpoznaje obecne w utworach literackich wybrane wartości uniwersalne (np. platońską triadę: dobro, piękno, prawda; miłość, wolność; rodzina) i wybrane wartości narodowe, np. tradycja.	cji utworów literackich kontekst historyczno-literacki, biograficzny, kulturowy; • rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne (np. platońską triadę: dobro, piękno, prawda; miłość, wolność, odwaga, altruizm, tolerancja, odpowiedzialność, szacunek; rodzina) i wybrane wartości narodowe (np. tradycja, patriotyzm).	prostego człowieka; bohatera pełnego sprzeczności i wewnętrznych dylematów, bohatera poszukującego swojego „ja”; analizuje proces dojrzewania bohatera; dostrzega: inwersję czasową fabuły, retrospekcję; mowę pozornie zależną); • rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje motywy i toposy (np. problematyka egzystencjalna, melancholia, spleen, Tatry, wieś, natura, artysta a filister, erotyka, chłopomania, wizje niepodległej Polski, różne wizje Polski i społeczeństwa polskiego, jednostka a społeczeństwo, samotna jednostka wobec opresyjnego systemu, obraz rewolucji, Polacy w czasie niewoli i w czasie wolności, motyw winy i kary, proces degradacji psychicznej człowieka, historia w życiu narodu, relacja człowieka ze Stwórcą, codzien-	pełnego sprzeczności i wewnętrznych dylematów, bohatera poszukującego swojego „ja”; analizuje proces dojrzewania bohatera; dostrzega: inwersję czasową fabuły, retrospekcję; mowę pozornie zależną); • rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje motywy i toposy (np. problematyka egzystencjalna, melancholia, spleen, Tatry, wieś, natura, artysta a filister, erotyka, chłopomania, wizje niepodległej Polski, różne wizje Polski i społeczeństwa polskiego, jednostka a społeczeństwo, samotna jednostka wobec opresyjnego systemu, obraz rewolucji, Polacy w czasie niewoli i w czasie wolności, motyw winy i kary, proces degradacji psychicznej człowieka, historia w życiu narodu, relacja człowieka ze Stwórcą, codzienność, zwyczajność, obraz miasta, motyw artysty, rola poety i poezji, postawa twórcza,	uzależnionego od relacji rodzinnych, udowadnia jego złożoną osobowość i rozdarcie wewnętrzne; rozpoznaje różne typy bohaterów literackich: prostego człowieka; bohatera pełnego sprzeczności i wewnętrznych dylematów, bohatera poszukującego swojego „ja”; analizuje proces dojrzewania bohatera; dostrzega: inwersję czasową fabuły, retrospekcję; mowę pozornie zależną); • rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje motywy i toposy (np. problematyka egzystencjalna, melancholia, spleen, Tatry, wieś, natura, artysta a filister, erotyka, chłopomania, wizje niepodległej Polski, różne wizje Polski i społeczeństwa polskiego, jednostka a społeczeństwo, samotna jednostka wobec opresyjnego systemu, obraz rewolucji, Polacy w czasie niewoli i w czasie wolności, motyw

gdańskie wydawnictwo oświatowe

		ność, zwyczajność, obraz miasta, motyw artysty, rola poety i poezji, postawa twórcza, *femme fatale*, motywy apokaliptyczne, Eros i Tanatos, *unde malum,* motywy oniryczne, motyw tańca, motyw labiryntu, motyw teatru w teatrze) oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych; • w interpretacji utworów literackich odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: *Pieśni świętojańskiej o Sobótce* Jana Kochanowskiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII) Adama Mickiewicza; • porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa	*femme fatale*, motywy apokaliptyczne, Eros i Tanatos, *unde malum,* motywy oniryczne, motyw tańca, motyw labiryntu, motyw teatru w teatrze) oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych; • w interpretacji utworów literackich często i poprawnie odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: *Pieśni świętojańskiej o Sobótce* Jana Kochanowskiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII) Adama Mickiewicza; • konstruktywnie porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;	winy i kary, proces degradacji psychicznej człowieka, historia w życiu narodu, relacja człowieka ze Stwórcą, codzienność, zwyczajność, obraz miasta, motyw artysty, rola poety i poezji, postawa twórcza, *femme fatale*, motywy apokaliptyczne, Eros i Tanatos, *unde malum*, motywy oniryczne, motyw tańca, motyw labiryntu, motyw teatru w teatrze) oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych; • w interpretacji utworów literackich często i poprawnie odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: *Pieśni świętojańskiej o Sobótce* Jana Kochanowskiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII) Adama Mickiewicza;

gdańskie wydawnictwo oświatowe

		cechy wspólne i różne; • przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej; • wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historyczny, historycznoliteracki, polityczny, filozoficzny, społeczny, biograficzny, kulturowy, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny • rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne (np. platońską triadę: dobro, piękno, prawda; miłość, wolność, odwaga, altruizm, tolerancja, odpowiedzialność, szacunek; rodzina) i narodowe (np. symbole narodowe, tradycja narodowa, patriotyzm, tożsamość); określa ich rolę i związek z problematyką utworu	• przedstawia własną, oryginalną i rzeczową propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej; odwołuje się do własnych doświadczeń i obserwacji oraz wybranych tekstów kultury; • wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historyczny, polityczny, historycznoliteracki, kulturowy, filozoficzny, społeczny, biograficzny, biblijny, mitologiczny, egzystencjalny i inne; • trafnie rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne (np. platońską triadę: dobro, piękno, prawda; miłość, wolność, odwaga, altruizm, odpowiedzialność, tolerancja, szacunek; rodzina) i narodowe (np. symbole narodowe, tradycja narodowa, patriotyzm, tożsamość);	• konstruktywnie porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne; • przedstawia własną, oryginalną i rzeczową propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej; odwołuje się do własnych doświadczeń i obserwacji oraz wybranych tekstów kultury; • wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, biblijny, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, społeczny egzystencjalny i inne; • trafnie rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne (np.

gdańskie wydawnictwo oświatowe

		oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości; wie, co to etyka conradowska.	określa dokładnie ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości; wie, co to etyka conradowska.	platońską triadę: dobro, piękno, prawda; miłość, wolność, odwaga, altruizm, odpowiedzialność, tolerancja, szacunek; rodzina) i narodowe (np. symbole narodowe, tradycja narodowa, patriotyzm, tożsamość); określa dokładnie ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości; wie, co to etyka conradowska.
I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• potrafi przetwarzać i układać pod względem ważności proste informacje z tekstów (np. z publicystyki młodopolskiej); • przy pomocy nauczyciela analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób	• przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów (np. z publicystyki młodopolskiej) w stopniu umożliwiającym ich funkcjonalne wykorzystanie zarówno podczas lekcji, jak i w trakcie samodzielnej pracy; • odczytuje sens utworu,	• przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych (z publicystyki młodopolskiej), popularnonaukowych, naukowych; • analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu	• szybko i sprawnie przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, (z publicystyki młodopolskiej), popularnonaukowych, naukowych; • poprawnie i dokładnie analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia	• odczytuje dzieła sztuki z różnych dziedzin na poziomie dosłownym i przenośnym, porównuje ze sobą dzieła z różnych dziedzin sztuki i różnych epok; • szybko i sprawnie przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych (z publicystyki

gdańskie wydawnictwo oświatowe

prowadzenia wywodu oraz argumentację; • rozpoznaje niektóre teksty publicystyczne (artykuł), retoryczne (przemówienie) i popularnonaukowe (definicja, notatka encyklopedyczna); • potrafi wymienić główne prądy filozoficzne epoki: nihilizm, pesymizm, schopenhaueryzm, nietzscheanizm, intuicjonizm; pragmatyzm, fenomenologia, psychoanaliza, psychologia głębi, behawioryzm; • zazwyczaj potrafi odczytać na poziomie dosłownym pozaliterackie teksty kultury; • z reguły odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.	jego główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację; • rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, reportaż), retorycznych (przemówienie) i popularnonaukowych (notatka encyklopedyczna, definicja); wśród tekstów prasowych zazwyczaj rozróżnia wiadomość i komentarz; dostrzega zastosowane w tekstach środki językowe; • wie, że przełom XIX i XX w. to czas wielkich przemian w teatrze, nazwany Wielką Reformą Teatru; wie, że awangardyzacja teatru dotyczy m.in. teorii czystej formy Witkacego • charakteryzuje główne prądy filozoficzne (np. nihilizm, pesymizm, schopenhaueryzm, nietzscheanizm, intuicjonizm, *élan vital*; pragmatyzm, fenomenologia, psychoanaliza, psycholo-	oraz argumentację; • rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, reportaż), retorycznych (przemówienie), popularnonaukowych (notatka encyklopedyczna, definicja) i naukowych (rozprawa); wśród tekstów prasowych rozróżnia wiadomość i komentarz; rozpoznaje środki językowe zastosowane w tekstach; • wie, że przełom XIX i XX w. to czas wielkich przemian w teatrze, nazwany Wielką Reformą Teatru; wie, że awangardyzacja teatru dotyczy m.in. teorii czystej formy Witkacego; definiuje musical jako gatunek teatralny i filmowy; rozpoznaje specyfikę Teatru Telewizji; • charakteryzuje główne prądy filozoficzne (np. nihilizm, pesymizm, schopenhaueryzm, nietzscheanizm, intuicjonizm, *élan vital*; pragma-	wywodu oraz argumentację; • rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, felieton, reportaż), retorycznych (przemówienie), popularnonaukowych (notatka encyklopedyczna, definicja) i naukowych (rozprawa); wśród tekstów prasowych rozróżnia wiadomość, komentarz; rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach; • odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte; • wie, że przełom XIX i XX w. to czas wielkich przemian w teatrze, nazwany Wielką Reformą Teatru; wie, że awangardyzacja teatru dotyczy m.in. teorii czystej formy Witkacego; definiuje musical jako gatunek teatralny i filmowy; rozpoznaje specyfikę Teatru Telewizji; • wyczerpująco charakteryzuje główne prądy filozoficzne	młodopolskiej), popularnonaukowych, naukowych; • poprawnie i dokładnie analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację • rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, felieton, reportaż), retorycznych (przemówienie), popularnonaukowych (notatka encyklopedyczna, definicja) i naukowych (rozprawa); wśród tekstów prasowych rozróżnia wiadomość, komentarz; szybko i trafnie rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach; • odczytuje informacje jawne i ukryte; • wie, że przełom XIX i XX w. to czas wielkich przemian w teatrze, nazwany Wielką Reformą Teatru; wie, że awangardyzacja teatru dotyczy m.in. teorii czystej formy Witkacego; definiuje

gdańskie wydawnictwo oświatowe

	gia głębi, behawioryzm) oraz określa ich wpływ na kulturę epoki; • odczytuje na poziomie dosłownym pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki; • odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.	tyzm, fenomenologia, psychoanaliza, psychologia głębi, behawioryzm) oraz określa ich wpływ na kulturę epoki; • odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki; • odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.	(np. nihilizm, pesymizm, schopenhaueryzm, nietzscheanizm, intuicjonizm, *élan vital*; pragmatyzm, fenomenologia, psychoanaliza, psychologia głębi, behawioryzm) oraz określa ich wpływ na kulturę epoki; • na poziomie dosłownym i przenośnym odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki; • odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.	musical jako gatunek teatralny i filmowy; rozpoznaje specyfikę Teatru Telewizji; • wyczerpująco charakteryzuje główne prądy filozoficzne (np. nihilizm, pesymizm, schopenhaueryzm, nietzscheanizm, intuicjonizm, *élan vital*; pragmatyzm, fenomenologia, psychoanaliza, psychologia głębi, behawioryzm) oraz określa ich wpływ na kulturę epoki; • na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki; • odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.
II. Kształcenie językowe. Gramatyka języka polskiego				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń,	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń,	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń,	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń,	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń,

gdańskie wydawnictwo oświatowe

który:	który:	który:	który:	który:
• przy pomocy nauczyciela wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni do analizy i interpretacji tekstów oraz przy tworzeniu własnych wypowiedzi; • zna i potrafi rozróżnić typy zdań wielokrotnie złożonych; • z pomocą nauczyciela rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych; • rozumie, że szyk wyrazów w zdaniu ma wpływ na znaczenie wypowiedzi.	• wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni do analizy i interpretacji tekstów oraz przy tworzeniu własnych wypowiedzi; • zna i potrafi rozróżnić typy zdań wielokrotnie złożonych; rozpoznaje ich funkcje w tekście; • potrafi wykorzystać zdania złożone podrzędnie do budowania wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym; • rozumie, że szyk wyrazów w zdaniu może zmieniać znaczenie wypowiedzi.	• wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni do analizy i interpretacji tekstów oraz przy tworzeniu własnych wypowiedzi; • rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i wykorzystuje je do budowy wypowiedzi o różnym charakterze; • rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je do budowy własnych wypowiedzi; • rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.	• funkcjonalnie wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni do analizy i interpretacji tekstów oraz przy tworzeniu własnych wypowiedzi; • rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i trafnie je wykorzystuje do budowy wypowiedzi o różnym charakterze; • rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je do budowy własnych wypowiedzi; • rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.	• świadomie i funkcjonalnie stosuje zasady zróżnicowania językowego; • samodzielnie wzbogaca swoją wiedzę o języku; • funkcjonalnie wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni do analizy i interpretacji tekstów oraz przy tworzeniu własnych wypowiedzi; • rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i trafnie je wykorzystuje do budowy wypowiedzi o różnym charakterze; • rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je do budowy własnych wypowiedzi; • rozumie rolę szyku wyrazów

gdańskie wydawnictwo oświatowe

				w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.
II. Kształcenie językowe. Zróżnicowanie języka				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji; • rozpoznaje rodzaje stylizacji (np. biblijna, mitologiczna/ mityczna, kolokwializacja); • na poziomie ogólnym rozpoznaje zapożyczenia w tekście; • zna wybrane biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy wywodzące się z mitologii, Biblii oraz polskiej tradycji kulturowej; • dostrzega słownictwo o charakterze	• rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji; • rozpoznaje rodzaje stylizacji (biblijna, mitologiczna/ mityczna, kolokwializacja) oraz określa ich funkcje w tekście; • rozpoznaje zapożyczenia w języku polskim; • zna i rozumie biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w literaturze na przestrzeni epok; • rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa	• definiuje i rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji; rozumie ich znaczenie w tekście; rozpoznaje styl młodopolski • poprawnie rozpoznaje i nazywa rodzaje stylizacji (biblijna, mitologiczna/ mityczna, kolokwializacja, stylizacja środowiskowa, dialektyzacja/ stylizacja gwarowa) oraz określa ich funkcje w tekście; odróżnia dialekt od gwary, zna rodzaje dialektyzmów; • poprawnie rozpoznaje zapożyczenia i próbuje określić sposób ich funkcjonowania w polsz-	• posługuje się pojęciami stylu i stylizacji; rozumie ich znaczenie w tekście; rozpoznaje styl młodopolski (upoetyzowanie, oryginalne słownictwo, skomplikowana składnia, popularność sonetu) • rozpoznaje rodzaje stylizacji (biblijna, mitologiczna/ mityczna, kolokwializacja, stylizacja środowiskowa, archaizacja, dialektyzacja/ stylizacja gwarowa); trafnie określa ich funkcje tekście; odróżnia dialekt od gwary, zna rodzaje dialektyzmów (fonetyczny, leksykalny, fleksyjny); • rozpoznaje zapożyczenia	• posługuje się pojęciami stylu i stylizacji; rozumie ich znaczenie w tekście; rozpoznaje styl młodopolski • bezbłędnie rozpoznaje zapożyczenia i określa sposób ich funkcjonowania w polszczyźnie poznanych epok; odnosi wskazane zjawiska do współczesnej polszczyzny; • zna, rozumie i funkcjonalnie wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym; • rozpoznaje rodzaje stylizacji (biblijna, mitologiczna/

gdańskie wydawnictwo oświatowe

wartościującym.	o zabarwieniu emocjonalnym/ nacechowanym.	czyźnie poznanych epok; • zna, rozumie i wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym; • rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego.	i określa sposób ich funkcjonowania w polszczyźnie poznanych epok; odnosi wskazane zjawiska do współczesnej polszczyzny; • zna, rozumie i funkcjonalnie wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym; • rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego.	mityczna, kolokwializacja, środowiskowa, archaizacja, dialektyzacja/ stylizacja gwarowa) oraz trafnie określa ich funkcje w tekście; odróżnia dialekt od gwary, zna rodzaje dialektyzmów; • rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego.
II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń,	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń,	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń,	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń,	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń,

gdańskie wydawnictwo oświatowe

który:	który:	który:	który:	który:
• rozumie pojęcie znaku językowego; • wie, że język to system znaków; • zna pojęcie aktu komunikacji językowej; • potrafi wymienić funkcje tekstu; • rozpoznaje z pomocą nauczyciela niektóre zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (np. przemilczenia, niedopowiedzenia); • stara się posługiwać różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej; • stosuje niektóre zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wybrane wypowiedzi językowe, stosując przejrzyste (jednoznaczne) kryteria,	• zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; • zna pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt); • rozpoznaje i zazwyczaj określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną); • rozpoznaje niektóre zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (np. paradoksy, przemilczenia, grę słów, niedopowiedzenia, homonimie); • stara się posługiwać różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej; • stosuje zasady etyki	• zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; • zna i rozumie pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt); • rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną); • rozpoznaje zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (np. paradoksy, przemilczenia, niedopowiedzenia, wyrzutnie, anakoluty, grę słów, homonimie), dba o jasność i precyzję komunikatu; • posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji	• zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; • posługuje się pojęciem aktu komunikacji językowej oraz jego składowymi (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt); • rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną); • trafnie rozpoznaje i nazywa zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (np. paradoksy, przemilczenia, niedopowiedzenia, wyrzutnie, anakoluty, grę słów, homonimie), dba o jasność i precyzję komunikatu; • sprawnie posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;	• świadomie i funkcjonalnie stosuje zasady komunikacji wypowiedzi i kultury języka; • zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; • sprawnie posługuje się pojęciem aktu komunikacji językowej oraz jego składowymi (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt); • rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną); • rozpoznaje i nazywa zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (paradoksy, przemilczenia, niedopowiedzenia, wyrzutnie, anakoluty, grę słów, homonimie); dba o jasność i precyzję

gdańskie wydawnictwo oświatowe

np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność; • na ogół stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednio do sytuacji.	wypowiedzi; • w wypowiedziach ustnych i pisemnych stosuje zasady etykiety językowej odpowiednio do sytuacji.	komunikacyjnej; • stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, używając kryteriów: prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność itp.; • w wypowiedziach ustnych i pisemnych stosuje zasady etykiety językowej odpowiednio do sytuacji.	• stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, używając kryteriów: prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność itp.; • rozpoznaje w tekstach manipulację, stereotyp; • stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednio do sytuacji.	komunikatu; • sprawnie posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej; • stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, używając kryteriów: prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność itp.; • rozpoznaje w tekstach manipulację, dezinformację, stereotyp; • stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednio do sytuacji.
II. Kształcenie językowe. Ortografia i interpunkcja				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• stosuje najważniejsze zasady ortografii poznane w szkole podstawowej	• wykorzystuje zasady ortograficzne poznane w szkole podstawowej	• poprawnie stosuje zasady ortografii i interpunkcji poznane w szkole	• poprawnie stosuje zasady ortografii i interpunkcji poznane w szkole podstawo-	• świadomie i funkcjonalnie stosuje zasady ortografii i interpunkcji;

gdańskie wydawnictwo oświatowe

(np. pisownię zakończeń rzeczowników żeńskich z końcówką *-ja*, *-ia* w dopełniaczu, celowniku i miejscowniku; pisownię przedrostków *wz-*, *weź-*, *ws-*, *wes-*, *roz-*, *bez-*; pisownię przyimków złożonych; pisownię samogłosek *ą*, *ę* oraz połączeń *om*, *on, em*, *en*; pisownię skrótów i skrótowców); • wykorzystuje podstawowe zasady interpunkcji w zdaniach złożonych (oddzielanie przecinkiem zdań składowych); • wie, że w tekstach mogą się pojawić zamierzone błędy ortograficzne.	(np. pisownię zakończeń rzeczowników żeńskich z końcówką *-ja*, *-ia* w dopełniaczu, celowniku i miejscowniku; pisownię przedrostków *wz-*, *weź-*, *ws-*, *wes-*, *roz-*, *bez-*; pisownię przyimków złożonych; pisownię samogłosek *ą*, *ę* oraz połączeń *om*, *on*, *em*, *en*; pisownię skrótów i skrótowców); • wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji w różnorodnych typach wypowiedzeń; • wie, że w tekstach mogą się pojawić zamierzone błędy ortograficzne (np. w postulatach polskich futurystów).	podstawowej (np. pisownię zakończeń rzeczowników żeńskich z końcówką *-ja*, *-ja* w dopełniaczu, celowniku i miejscowniku; pisownię przedrostków *wz-*, *weź-*, *ws-*, *wes-*, *roz-*, *bez-*; pisownię przyimków złożonych; pisownię samogłosek *ą*, *ę* oraz połączeń *om*, *on*, *em*, *en*; pisownię skrótów i skrótowców); • wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu; • wyjaśnia znaczenie zastosowanej interpunkcji (np. funkcje wykrzyknika, wielokropka, myślnika, nawiasu, dwukropka); • wie, że w tekstach mogą pojawić się zamierzone błędy ortograficzne (np. w postulatach polskich futurystów) i zna funkcje błędu ortograficznego	wej (np. pisownię zakończeń rzeczowników żeńskich z końcówką *-ja*, *-ia* w dopełniaczu, celowniku i miejscowniku; pisownię przedrostków *wz-*, *weź-*, *ws-*, *wes-*, *roz-*, *bez-*; pisownię przyimków złożonych; pisownię samogłosek *ą*, *ę* oraz połączeń *om*, *on*, *em, en*; pisownię skrótów i skrótowców); • zna zasady interpunkcji i wykorzystuje jej składniowo-znaczeniowy charakter do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu; • wyjaśnia znaczenie zastosowanej interpunkcji; • wie, że w tekstach mogą się pojawić zamierzone błędy ortograficzne (np. w postulatach polskich futurystów) i zna funkcje błędu ortograficznego w tekście artystycznym (m.in.: szokowanie, podkreślenie językowej oryginalności, zwrócenie uwagi; wyraz niezgody na	• dostrzega wariantywność zasad ortograficznych; • bardzo dobrze zna zasady interpunkcji i wykorzystuje jej składniowo-znaczeniowy charakter do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu; • wyjaśnia znaczenie zastosowanej interpunkcji; • wie, że w tekstach mogą się pojawić zamierzone błędy ortograficzne (np. w postulatach polskich futurystów) i zna funkcje błędu ortograficznego w tekście artystycznym (m.in.: szokowanie, podkreślenie językowej oryginalności, zwrócenie uwagi; wyraz niezgody na zastane reguły; stylizacja środowiskowa; efekt humorystyczny).

		w tekście artystycznym.	zastane reguły; stylizacja środowiskowa; efekt humorystyczny).	
III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• przy pomocy nauczyciela formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej; • próbuje określać cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej; • na ogół rozumie i próbuje stosować w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa); • przy pomocy nauczyciela potrafi wskazać użyte w tekście środki retoryczne (np. pytania retoryczne, powtórzenia, apostrofy, wyliczenia,	• formułuje tezy i argumenty w samodzielnie tworzonej wypowiedzi ustnej i pisemnej; • wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej; • rozumie i na ogół stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa); • zna podstawowe środki retoryczne (powtórzenia i ich rodzaje: anafory, pararelizmy, pytania retoryczne, apostrofy, wyliczenia, wykrzyknie-	• formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych; • wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej; • rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa); • wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. wykrzyknienia, pytania retoryczne, wyliczenia, paralelizmy, powtórzenia i ich rodzaje: anafory, apostrofy, przerzutnie,	• formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych; • wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej; • rozumie i zawsze stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa); • wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. wykrzyknienia, pytania retoryczne, wyliczenia, paralelizmy, powtórzenia i ich rodzaje: anafory,	• formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych; • wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej; • rozumie i zawsze stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa); • wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. wykrzyknienia, pytania retoryczne, powtórzenia i ich rodzaje: anafory, paralelizmy, powtórzenia,

gdańskie wydawnictwo oświatowe

wykrzyknienia); • potrafi wyróżnić argumenty w swojej wypowiedzi pisemnej; • zazwyczaj rozumie, na czym polegają logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych; • przy pomocy nauczyciela rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji.	nia, inwersje); • rozróżnia typy argumentów (rzeczowe, logiczne, emocjonalne – pozamerytoryczne); • jest świadomy tego, na czym polegają logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych, i stosuje je we własnych tekstach; • rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji.	inwersje) oddziałują na odbiorcę; • rozróżnia typy argumentów (rzeczowe, logiczne, emocjonalne), w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty *ad personam*); • rozumie, na czym polegają logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych, i stosuje je we własnych tekstach; • odróżnia dyskusję od sporu i kłótni; • rozróżnia pragmatyczny i etyczny wymiar obietnic składanych w tekstach reklamy; • rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji i ocenia je pod względem etycznym.	apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę; • rozróżnia typy argumentów (rzeczowe, logiczne, emocjonalne), w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty *ad personam*); • rozumie, na czym polegają logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych, i stosuje je we własnych tekstach; • odróżnia dyskusję od sporu i kłótni; • rozróżnia pragmatyczny i etyczny wymiar obietnic składanych w tekstach reklamy; • rozpoznaje różnorodne elementy erystyki w dyskusji oraz ocenia je pod względem etycznym.	apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę; • rozróżnia typy argumentów (rzeczowe, logiczne, emocjonalne), w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty *ad personam*); • rozumie, na czym polegają logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych, i stosuje je we własnych tekstach; • odróżnia dyskusję od sporu i kłótni; • rozróżnia pragmatyczny i etyczny wymiar obietnic składanych w tekstach reklamy; • bezbłędnie rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji oraz ocenia je pod względem etycznym.

gdańskie wydawnictwo oświatowe

III. Tworzenie wypowiedzi. Mówienie i pisanie				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• zajmuje stanowisko w danej sprawie, ale nie zawsze potrafi uzasadnić własne zdanie; • zazwyczaj umie zbudować wypowiedź z uwzględnieniem celu i adresata; • na ogół potrafi dostrzec przejawy agresji językowej; • przy pomocy nauczyciela formułuje oceny, pytania, odpowiedzi; redaguje proste informacje, uzasadnienia, komentarze; • z pomocą nauczyciela tworzy wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym	• zgadza się z cudzymi poglądami lub podejmuje próbę polemiki z nimi, uzasadniając własne zdanie; • buduje wypowiedź, określa jej cel i adresata, zna funkcję, którą ma spełnić; • dostrzega przejawy agresji językowej i reaguje na nią; • zgodnie z normami formułuje oceny, pytania, odpowiedzi, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji; • tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym (rozprawka), definicja, notatka syntety-	• zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie; • buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki; • reaguje na przejawy agresji językowej, np. zadając pytania, prosząc o rozwinięcie lub uzasadnienie stanowiska, wykazując sprzeczność wypowiedzi; • zgodnie z normami formułuje oceny, pytania, odpowiedzi, redaguje informacje, uzasadnienia, komenta-	• zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie; • buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki; • reaguje na przejawy agresji językowej, np. zadając pytania, prosząc o rozwinięcie lub uzasadnienie stanowiska, wykazując sprzeczność wypowiedzi; • zgodnie z normami formułuje oceny, pytania, odpowiedzi, redaguje informacje, uzasadnienia, głos w dyskusji, komentarze; • tworzy wyczerpujące, spójne	• tworzy teksty mówione i pisane odznaczające się oryginalnością oraz wartościami artystycznymi; • rozwija swoją twórczość (próby literackie, pisanie do gazetki szkolnej, warsztaty pisarstwa i inne); • zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie; • buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki; • reaguje na przejawy agresji językowej, np. zadając pytania, prosząc o rozwinięcie lub uzasadnienie

gdańskie wydawnictwo oświatowe

(rozprawka), definicja, notatka syntetyzująca, referat, streszczenie; • z pomocą nauczyciela odróżnia streszczenie od parafrazy; • z pomocą nauczyciela tworzy plan kompozycyjny i dekompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym; • próbuje stosować retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu; • wygłaszając mowę, popełnia błędy, jednakże nie zakłócają one komunikatywności wypowiedzi, wywodu; • z pomocą nauczyciela interpretuje tekst, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, próbuje przeprowadzić logiczny	zująca, referat, streszczenie; • odróżnia streszczenie od parafrazy; • tworzy plan kompozycyjny i dekompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym; • stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu; • wygłasza mowę z zastosowaniem środków pozajęzykowych; • podczas interpretowania tekstu formułuje argumenty na jego podstawie oraz odwołując się do znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia; przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów; • wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem	rze, głos w dyskusji; • tworzy poprawne, spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym (rozprawka,), definicja, notatka syntetyzująca, referat, streszczenie; • sprawnie odróżnia streszczenie od parafrazy; stosuje je funkcjonalnie w zależności od celu wypowiedzi; • poprawnie tworzy plan kompozycyjny i dekompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym • poprawnie stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu; • wygłasza mowę (obrończą, oskarżycielską) z uwzględnieniem środków pozajęzykowych (gesty, mimika, modulacja głosu); • samodzielnie interpretuje	i oryginalne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym (rozprawka), definicja, notatka syntetyzująca, referat, streszczenie; • sprawnie odróżnia streszczenie od parafrazy; stosuje je funkcjonalnie w zależności od celu wypowiedzi; • poprawnie tworzy plan kompozycyjny i dekompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym; • poprawnie stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu; • wygłasza mowę (obrończą, oskarżycielską) z uwzględnieniem środków retorycznych i pozajęzykowych (posługuje się modulacją głosu w celu nadania wypowiedzi odpowiedniego tonu, np. patetycznego, parodystycznego itp., stosuje	stanowiska, wykazując sprzeczność wypowiedzi; • zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, głos w dyskusji, komentarze; • tworzy wyczerpujące, spójne i oryginalne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym (rozprawka), definicja, notatka syntetyzująca, referat, streszczenie; • sprawnie odróżnia streszczenie od parafrazy; stosuje je funkcjonalnie w zależności od celu wypowiedzi; • tworzy plan kompozycyjny i dekompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym; • stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu; • wygłasza mowę (obrończą,

gdańskie wydawnictwo oświatowe

wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów; • wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym.	własnym, stosuje kryteria poprawności językowej.	tekst, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów; • potrafi dokonać reinterpretacji, np. motywu; • wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje autokorekty, stosuje kryteria poprawności językowej.	odpowiednią mimikę, gestykulację); • w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów; • potrafi dokonać reinterpretacji, np. motywu; • wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.	oskarżycielską) z uwzględnieniem środków retorycznych i pozajęzykowych (posługuje się modulacją głosu w celu nadania wypowiedzi odpowiedniego tonu, np. parodystycznego, patetycznego itp., stosuje odpowiednią mimikę, gestykulację); • w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów; • potrafi dokonać reinterpretacji, np. motywu; • wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria

				poprawności językowej.
IV. Samokształcenie				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• potrafi się samodzielnie uczyć; • próbuje porządkować informacje; • w niewielkim stopniu potrafi syntetyzować poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia; • sporadycznie korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej; • próbuje stosować w swoich wypowiedziach odpowiednie cytaty; • w niewielkim stopniu posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego;	• pracuje samodzielnie; • przygotowuje różne formy prezentacji własnego stanowiska (plakat, gazetka, wypowiedź, referat, prezentacja), np. realizując projekt: *Pokaż mi swój język. Odmiany języka w naszym regionie*; • porządkuje informacje w problemowe całości, np. według epoki literackiej, autora, utworu, motywu lub innego zagadnienia; • korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej; • wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedziach;	• rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska (plakat, gazetka, wypowiedź, referat, prezentacja), np. realizując projekt: *Pokaż mi swój język. Odmiany języka w naszym regionie*; • porządkuje informacje w problemowe całości przez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach; • w celu poszerzania swojej wiedzy korzysta z literatury naukowej lub popularno-	• rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska (plakat, gazetka, wypowiedź, referat, prezentacja), np. realizując projekt: *Pokaż mi swój język. Odmiany języka w naszym regionie*; • porządkuje informacje w problemowe całości przez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach; • w celu poszerzenia wiedzy korzysta z literatury naukowej i popularnonaukowej;	• rozwija swoje zainteresowania językiem i literaturą na różnych zajęciach pozaszkolnych; • szerzy wśród rówieśników zainteresowanie językiem polskim, literaturą i kulturą; • rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska (wypowiedź, referat, prezentacja, plakat, gazetka), np. realizując projekt: *Pokaż mi swój język. Odmiany języka w naszym regionie*; • porządkuje informacje w problemowe całości przez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół

gdańskie wydawnictwo oświatowe

• gromadzi informacje potrzebne do napisania sprawdzianu lub wykonania zadania domowego; • w niewielkim stopniu wykorzystuje multimedialne źródła informacji (słowniki on-line, autorskie strony internetowe) do przygotowania samodzielnych zadań; • z pomocą nauczyciela prezentuje swoje osiągnięcia, zainteresowania, np. wykorzystując formę projektu.	• posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego; • gromadzi i na ogół trafnie przetwarza informacje w celu wykorzystywania ich podczas lekcji, zajęć pozalekcyjnych oraz pracy w domu. • wykorzystuje multimedialne źródła informacji (słowniki on-line, autorskie strony internetowe); • prezentuje swoje osiągnięcia, zainteresowania, np. wykorzystując formę projektu.	naukowej; • sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny, także źródeł elektronicznych; • dokonuje selekcji źródeł; • w celu wzbogacenia wypowiedzi lub jej uargumentowania potrafi wybrać z tekstu odpowiednie cytaty, poprawnie je zapisać i zastosować w wypowiedzi; wyjaśnia funkcje cudzysłowu; • w celu poszerzania swoich wiadomości i umiejętności posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznym, frazeologicznym, skrótów, gwarowym, symboli, *Słownikiem mitów i tradycji kultury*), także w wersji on-line; • przygotowując się do zajęć, wykorzystuje multimedialne źródła informacji	• podejmując próby tworzenia pracy naukowej, sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny, także źródeł elektronicznych; trafnie odwołuje się do informacji zawartych w przypisach; • dokonuje krytycznej selekcji źródeł, także elektronicznych; • w celu wzbogacenia wypowiedzi lub jej uargumentowania potrafi wybrać z tekstu odpowiednie cytaty i zastosować je w wypowiedzi; trafnie się do nich odwołuje, udowadniając postawioną tezę; określa, jaką funkcję pełnią przytoczone cytaty; • w celu poszerzania swoich wiadomości i umiejętności posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznym, frazeologicznym, skrótów, gwarowym, symboli, *Słownikiem mitów i tradycji kultury*), także w wersji	problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach; • w celu poszerzenia wiedzy korzysta z literatury naukowej i popularnonaukowej; • podejmując próby tworzenia pracy naukowej, sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny, także źródeł elektronicznych; trafnie odwołuje się do informacji zawartych w przypisach; • dokonuje krytycznej selekcji źródeł, także elektronicznych; • w celu wzbogacenia wypowiedzi lub jej uargumentowania potrafi wybrać z tekstu odpowiednie cytaty i zastosować je w wypowiedzi; • w celu poszerzania swoich wiadomości i umiejętności posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznym, frazeologicznym,

gdańskie wydawnictwo oświatowe

		oraz dokonuje ich oceny; • gromadzi i przetwarza informacje; • w sposób funkcjonalny korzysta z zasobów multimedialnych, np.: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość. • dba o rozwój swoich zainteresowań oraz popularyzację osiągnięć, wykorzystując formę projektu.	on-line; • wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny; • gromadzi i przetwarza informacje; • korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość; • wykorzystuje formę projektu w przygotowaniu i prezentowaniu oraz popularyzowaniu swoich zainteresowań i osiągnięć.	skrótów, gwarowym, symboli, *Słownikiem mitów i tradycji kultury*), także w wersji on-line; • wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny; • gromadzi i przetwarza informacje; • korzysta z zasobów multimedialnych, np.: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość; • chętnie i twórczo wykorzystuje formę projektu w przygotowaniu i prezentowaniu oraz popularyzowaniu swoich zainteresowań i osiągnięć.

Szczegółowe kryteria oceniania dla klasy III szkoły średniej

ZAKRES ROZSZERZONY

Uczeń spełnia wszystkie kryteria dla poziomu podstawowego, a ponadto kryteria wyszczególnione poniżej.
Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia kryteriów na ocenę dopuszczającą.

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• przy pomocy nauczyciela odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej; • na poziomie ogólnym rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje wybrane elementy tradycji w utworach; • na ogół rozpoznaje w utworach wybrane cechy prądów literackich i artystycznych (kontrkultura, koncepcja „poetów przeklętych”;	• odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej; • rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje wybrane elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych; • rozpoznaje w utworach cechy prądów literackich i artystycznych (np. kontrkultura, koncepcja „poetów przeklętych”; nowy wzorzec poezji	• sprawnie odczytuje tekst w jego warstwie seman-tycznej i semiotycznej; • rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych; • rozpoznaje w utworach cechy prądów literackich i artystycznych (np. kontrkultura, koncepcja „poetów przeklętych”; nowy wzorzec poezji	• samodzielnie, sprawnie odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej; • dokładnie rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje i określa elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych; • sprawnie rozpoznaje, wymienia i nazywa w utworach cechy prądów literackich i artystycznych (np. kontrkultura, koncepcja	• samodzielnie, wnikliwie i nieszablonowo odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej; • dokładnie rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje i w sposób wyczerpujący określa elementy tradycji w utworach, rozumie i określa ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych; • samodzielnie, bezbłędnie rozpoznaje, wymienia i nazywa w utworach cechy

gdańskie wydawnictwo oświatowe

nowy wzorzec poezji a klasyczna *ars poetica*); • przy pomocy nauczyciela rozpoznaje mitologizację/ mityzację i demitologizację w utworach literackich; • z pomocą nauczyciela rozpoznaje konwencje literackie obecne w tekstach modernistycznych, międzywojnia, w epoce literatury wojny i okupacji; • na ogół rozpoznaje w tekście literackim gradację, synestezję, inwersję, elipsę, aliterację; • na poziomie ogólnym rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje wybrane archetypy w utworach literackich; • na poziomie ogólnym rozumie pojęcie parafrazy, parodii i trawestacji, wskazuje	a klasyczna *ars poetica*); • rozpoznaje mitologizację/ mityzację i demitologizację w utworach literackich, rozumie ich uniwersalny charakter oraz rolę w interpretacji; • na ogół rozpoznaje konwencje literackie obecne w tekstach modernistycznych, międzywojnia, w epoce literatury wojny i okupacji; z pomocą nauczyciela określa ich cechy w utworach; • rozpoznaje w tekście literackim gradację, synestezję, inwersję, elipsę, aliterację; określa ich funkcje; • rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje wybrane archetypy w utworach literackich oraz określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;	a klasyczna *ars poetica*); • poprawnie rozpoznaje mitologizację/ mityzację i demitologizację w utworach literackich, rozumie ich uniwersalny charakter oraz rolę w interpretacji; • poprawnie rozpoznaje konwencje literackie obecne w tekstach modernistycznych, międzywojnia, w epoce literatury wojny i okupacji (zwłaszcza: nadrealistyczną/ surrealistyczną, oniryczną, baśniową); określa ich cechy w utworach; • sprawnie rozpoznaje w tekście literackim gradację, synestezję, inwersję, elipsę, aliterację; określa ich funkcje; • rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje wybrane archetypy w utworach literackich oraz określa ich rolę w tworzeniu znaczeń	„poetów przeklętych”; nowy wzorzec poezji a klasyczna *ars poetica*); • trafnie rozpoznaje mitologizację/ mityzację i demitologizację w utworach literackich, rozumie ich uniwersalny charakter oraz rolę w interpretacji; • bezbłędnie rozpoznaje konwencje literackie obecne w tekstach modernistycznych, międzywojnia oraz w epoce literatury wojny i okupacji (zwłaszcza: nadrealistyczną/ surrealistyczną, oniryczną, baśniową); samodzielnie określa ich cechy w utworach; • sprawnie i poprawnie rozpoznaje i nazywa w tekście literackim gradację, synestezję, inwersję, elipsę, aliterację; określa ich funkcje; • dokładnie rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje archetypy w utworach	prądów literackich i artystycznych (np. kontrkultura, koncepcja „poetów przeklętych”; nowy wzorzec poezji a klasyczna *ars poetica*); • trafnie, biegle rozpoznaje mitologizację/ mityzację i demitologizację w utworach literackich, dokładnie rozumie i omawia ich uniwersalny charakter oraz rolę w interpretacji; • trafnie rozpoznaje konwencje literackie obecne w tekstach modernistycznych, międzywojnia oraz w epoce literatury wojny i okupacji (zwłaszcza: nadrealistyczną/ surrealistyczną, oniryczną, baśniową); trafnie określa ich cechy w utworach; • trafnie i właściwie rozpoznaje i nazywa w tekście literackim gradację, synestezję, inwersję, elipsę, aliterację; wyczerpująco określa ich funkcje; • dokładnie rozumie pojęcie

gdańskie wydawnictwo oświatowe

ich wybrane wzorce tekstowe; • przy pomocy nauczyciela porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego; • na ogół rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje wybrane aluzje w utworach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów; • na ogół rozumie i określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich; • zna i przy pomocy nauczyciela rozumie treść utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu rozszerzonego: Franz Kafka, *Proces* (fragm.); Michaił Bułhakow, *Mistrz i Małgorzata*, Stanisław Ignacy	• rozumie pojęcia parafrazy, parodii i trawestacji, wskazuje ich wzorce tekstowe; wykorzystuje te pojęcia w interpretacji utworu literackiego; • porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego; • rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje wybrane aluzje w utworach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów; • rozumie i określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich; • wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu rozszerzonego: Franz Kafka, *Proces* (fragm.); Michaił Bułhakow, *Mistrz*	uniwersalnych; • rozumie pojęcia parafrazy, parodii i trawestacji, sprawnie wskazuje ich wzorce tekstowe; wykorzystuje te pojęcia w interpretacji utworu literackiego; • poprawnie porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego; • rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje różne aluzje w utworach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów; • rozumie i poprawnie określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich; • wykazuje się dobrą znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe	literackich oraz określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych; • rozumie, rozróżnia i nazywa pojęcia parafrazy, parodii i trawestacji, sprawnie wskazuje ich wzorce tekstowe; wykorzystuje te pojęcia w interpretacji utworu literackiego; • samodzielnie, wyczerpująco porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego; • dokładnie rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje różne aluzje w utworach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów; • dokładnie rozumie i poprawnie określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich; • wykazuje się bardzo dobrą znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej	archetypu, bezbłędnie rozpoznaje archetypy w utworach literackich oraz wyczerpująco określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych; • dokładnie rozumie, rozróżnia i nazywa pojęcia parafrazy, parodii i trawestacji; omawia je; sprawnie wskazuje ich wzorce tekstowe; wykorzystuje te pojęcia w interpretacji utworu literackiego; • wyczerpująco i w sposób twórczy porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego; • dokładnie rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje różne aluzje w utworach i wyczerpująco określa ich znaczenie w interpretacji utworów; • rozumie i trafnie określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich;

gdańskie wydawnictwo oświatowe

Witkiewicz, *Szewcy*, Bruno Schulz, wybrane opowiadania z tomu *Sklepy cynamonowe*; wybrane wiersze następujących poetów: Julian Przyboś.	*i Małgorzata*, Stanisław Ignacy Witkiewicz, *Szewcy*, Bruno Schulz, wybrane opowiadania z tomu *Sklepy cynamonowe*; wybrane wiersze następujących poetów: Julian Przyboś.	dla zakresu rozszerzonego: Franz Kafka, *Proces* (fragm.); Michaił Bułhakow, *Mistrz i Małgorzata*, Stanisław Ignacy Witkiewicz, *Szewcy*, Bruno Schulz, wybrane opowiadania z tomu *Sklepy cynamonowe*; wybrane wiersze następujących poetów: Julian Przyboś.	jako lektury obowiązkowe dla zakresu rozszerzonego: Franz Kafka, *Proces* (fragm.); Michaił Bułhakow, *Mistrz i Małgorzata*, Stanisław Ignacy Witkiewicz, *Szewcy*, Bruno Schulz, wybrane opowiadania z tomu *Sklepy cynamonowe*; wybrane wiersze następujących poetów: Julian Przyboś.	• wykazuje się bardzo dobrą znajomością i wieloaspektowym zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu rozszerzonego: Franz Kafka, *Proces* (fragm.); Michaił Bułhakow, *Mistrz i Małgorzata*, Stanisław Ignacy Witkiewicz, *Szewcy*, Bruno Schulz, wybrane opowiadania z tomu *Sklepy cynamonowe*; wybrane wiersze następujących poetów: Julian Przyboś.
I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:

gdańskie wydawnictwo oświatowe

• na ogół poprawnie analizuje strukturę eseju: odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu; • wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury; • przy pomocy nauczyciela rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej; • przy pomocy nauczyciela porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty; • na ogół rozpoznaje i poprawnie charakteryzuje główne style w sztuce; • przy pomocy nauczyciela odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach (np. nihilizm, pesymizm, schopenhaueryzm; wola	• analizuje strukturę eseju: odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu; • wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury; • rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej; • porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty; • rozpoznaje i charakteryzuje główne style w sztuce; • odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach (np. nihilizm, pesymizm, schopenhaueryzm; wola jako pierwotna siła, która kształtuje i pobudza do działania byty; człowiek wobec cierpienia; nietzscheanizm; koncepcja	• analizuje strukturę eseju: poprawnie odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu; • w dużym stopniu wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury; • poprawnie rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej; • sprawnie porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty; • poprawnie rozpoznaje i charakteryzuje główne style w sztuce; • poprawnie odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach (np. nihilizm, pesymizm, schopenhaueryzm; wola jako pierwotna siła, która kształtuje i pobudza do	• samodzielnie analizuje strukturę eseju: bezbłędnie odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu; • świadomie i w sposób funkcjonalny wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury; • trafnie rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej, podając ich źródło; • samodzielnie i wyczerpująco porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty; • trafnie rozpoznaje i obszernie charakteryzuje główne style w sztuce; • trafnie odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach (np. nihilizm, pesymizm, schopenhaueryzm; wola jako pierwotna siła, która	• wyczerpująco i oryginalnie analizuje strukturę eseju: bezbłędnie odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu; • świadomie i w sposób funkcjonalny wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury; • trafnie rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej, podając ich źródło oraz wyjaśniając, na czym polega nawiązanie lub reinterpretacja; • samodzielnie, wyczerpująco i oryginalnie porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty; • trafnie rozpoznaje i wyczerpująco charakteryzuje główne style w sztuce; • trafnie odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach (np. nihilizm, pesymizm,

gdańskie wydawnictwo oświatowe

jako pierwotna siła, która kształtuje i pobudza do działania byty; człowiek wobec cierpienia; nietzscheanizm; koncepcja nadczłowieka; bergsonizm, intuicjonizm, *élan vital*; pragmatyzm, psychoanaliza, behawioryzm); • przy pomocy nauczyciela definiuje pojęcie syntezy sztuk.	nadczłowieka; bergsonizm, intuicjonizm, *élan vital*; pragmatyzm, psychoanaliza, behawioryzm); • zna pojęcie syntezy sztuk.	działania byty; człowiek wobec cierpienia; nietzscheanizm; koncepcja nadczłowieka; bergsonizm, intuicjonizm, *élan vital*; pragmatyzm, psychoanaliza, behawioryzm); • zna pojęcie syntezy sztuk, rozpoznaje jej cechy.	kształtuje i pobudza do działania byty; człowiek wobec cierpienia; nietzscheanizm; koncepcja nadczłowieka; bergsonizm, intuicjonizm, *élan vital*; pragmatyzm, psychoanaliza, behawioryzm) oraz wymienia ich założenia; • zna pojęcie syntezy sztuk, rozpoznaje jej cechy i ewolucję od romantyzmu poprzez modernizm i międzywojnie do współczesności.	schopenhaueryzm; wola jako pierwotna siła, która kształtuje i pobudza do działania byty; człowiek wobec cierpienia; nietzscheanizm; koncepcja nadczłowieka; bergsonizm, intuicjonizm, *élan vital*; pragmatyzm, psychoanaliza, behawioryzm) oraz wymienia ich założenia i przedstawicieli; • dobrze zna pojęcie syntezy sztuk, sprawnie rozpoznaje jej cechy i ewolucję od romantyzmu poprzez modernizm i międzywojnie do współczesności.
II. Kształcenie językowe. Gramatyka języka polskiego				
Aby uzyskać ocenę co najmniej **dopuszczającą**, uczeń:				
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego.				
II. Kształcenie językowe. Zróżnicowanie języka				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• na ogół określa właściwości języka jako	• określa właściwości języka jako nośnika	• poprawnie określa właściwości języka jako	• obszernie określa właściwości języka jako	• obszernie i wnikliwie określa właściwości języka

gdańskie wydawnictwo oświatowe

nośnika i przekaźnika treści kulturowych; • na ogół poprawnie rozpoznaje i charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, np. sonetu, prądu literackiego/ kierunku literackiego, epoki, autora).	i przekaźnika treści kulturowych; • rozpoznaje i charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, np. sonetu, prądu literackiego/ kierunku literackiego, epoki, autora) i wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego.	nośnika i przekaźnika treści kulturowych; • poprawnie rozpoznaje i charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, np. sonetu, prądu literackiego/ kierunku literackiego, epoki, autora) i wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego.	nośnika i przekaźnika treści kulturowych; • trafnie rozpoznaje i obszernie charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, np. sonetu, prądu literackiego/ kierunku literackiego, epoki, autora) i funkcjonalnie wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego.	jako nośnika i przekaźnika treści kulturowych; • rozpoznaje i wyczerpująco charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, np. sonetu, prądu literackiego/ kierunku literackiego, epoki, autora) i funkcjonalnie wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego.
II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:

gdańskie wydawnictwo oświatowe

• przy pomocy nauczyciela rozpoznaje i określa wybrane funkcje tekstu (fatyczną, magiczną); • przy pomocy nauczyciela określa funkcje języka: poznawczą, społeczną oraz komunikacyjną; • przy pomocy nauczyciela określa rolę języka w budowaniu świata.	• rozpoznaje i określa wybrane funkcje tekstu (fatyczną, magiczną); • zazwyczaj poprawnie określa funkcje języka: poznawczą, społeczną oraz komunikacyjną; • zazwyczaj poprawnie określa rolę języka w budowaniu świata.	• poprawnie rozpoznaje i określa wybrane funkcje tekstu (fatyczną, magiczną); • poprawnie określa funkcje języka: poznawczą, społeczną oraz komunikacyjną; • poprawnie określa rolę języka w budowaniu świata.	• bezbłędnie rozpoznaje i określa wybrane funkcje tekstu (fatyczną, magiczną); • bezbłędnie określa funkcje języka: poznawczą, społeczną oraz komunikacyjną; • bezbłędnie określa rolę języka w budowaniu świata.	• bezbłędnie rozpoznaje i wyczerpująco określa wybrane funkcje tekstu (fatyczną, magiczną); • bezbłędnie i wyczerpująco określa funkcje języka: poznawczą, społeczną oraz komunikacyjną; • bezbłędnie i wyczerpująco określa rolę języka w budowaniu świata.
II. Kształcenie językowe. Ortografia i interpunkcja				
Aby uzyskać ocenę co najmniej **dopuszczającą**, uczeń:				
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego.				
III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:

gdańskie wydawnictwo oświatowe

• na ogół odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień; • na ogół rozróżnia ironię w zależności od celu.	• odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień. • rozróżnia ironię w zależności od celu: satyrycznego, parodystycznego, przejawu drwiny i sarkazmu.	• poprawnie odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień; • rozróżnia ironię w zależności od celu: satyrycznego, parodystycznego, przejawu drwiny i sarkazmu.	• bezbłędnie odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień; • bezbłędnie definiuje ironię i rozróżnia jej rodzaje w zależności od celu: satyrycznego, parodystycznego, przejawu drwiny i sarkazmu.	• bezbłędnie odróżnia i omawia elementy stałe i fakultatywne przemówień; • bezbłędnie definiuje ironię i rozróżnia jej rodzaje w zależności od celu: satyrycznego, parodystycznego, przejawu drwiny i sarkazmu.
III. Tworzenie wypowiedzi. Mówienie i pisanie				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• z pomocą nauczyciela tworzy wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: felieton, reportaż, interpretacja porównawcza.	• tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: felieton, reportaż, interpretacja porównawcza.	• tworzy poprawne, spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: felieton, reportaż, interpretacja porównawcza.	• tworzy wyczerpujące, spójne i oryginalne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: felieton, reportaż, interpretacja porównawcza.	• tworzy wyczerpujące, spójne i oryginalne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: felieton, reportaż, interpretacja porównawcza.
IV. Samokształcenie				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:

gdańskie wydawnictwo oświatowe

• zachęcany przez nauczyciela, sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową; • ukierunkowany przez nauczyciela, włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu (konkursy, wystawy, festyny, przedstawienia, apele).	• sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową; • włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu (konkursy, wystawy, festyny, przedstawienia, apele).	• często sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową; • często włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu (konkursy, wystawy, festyny, przedstawienia, apele).	• często, świadomie i w sposób funkcjonalny sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową; • często i chętnie włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu (konkursy, wystawy, festyny, przedstawienia, apele) i zachęca do tego innych.	• często, świadomie i w sposób funkcjonalny sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową; wykorzystuje ją w sposób typowy i nietypowy; • często, chętnie włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu (konkursy, wystawy, festyny, przedstawienia, apele) i zachęca do tego innych; promuje kulturę szkoły i regionu.

Autor: Katarzyna Netter-Cyrta

gdańskie wydawnictwo oświatowe

Ogólne kryteria oceniania dla klasy IV szkoły średniej
ZAKRES PODSTAWOWY

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• nie przyswoił podstawowych wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego; • nie rozumie większości wiadomości z zakresu programu nauczania; • nie umie stosować nabytej wiedzy; • nie potrafi zaprezentować zdobytej wiedzy; • nie utrwala zdobytej wiedzy.	• wykazuje pewne braki w opanowaniu podstawowych wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego; • nie rozumie niektórych zagadnień materiału programowego; • stosuje zdobytą wiedzę przy pomocy nauczyciela; • często popełnia błędy językowe w wypowiedziach ustnych i pisemnych; • ma trudności w utrwalaniu zdobytej wiedzy.	• opanował wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego; • rozumie zdobytą wiedzę; • stara się samodzielnie zastosować zdobytą wiedzę; • popełnia nieliczne błędy językowe w wypowiedziach ustnych i pisemnych; • przejawia braki w trwałym opanowaniu materiału programowego.	• opanował wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego; • rozumie zdobytą wiedzę; • stosuje zdobytą wiedzę; • popełnia drobne usterki językowe w wypowiedziach ustnych i pisemnych; • w każdej sytuacji wykazuje się dobrą znajomością zdobytej wiedzy.	• opanował wszystkie wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego; • samodzielnie interpretuje posiadane wiadomości; • swobodnie stosuje zdobytą wiedzę; • wdrożony do autokorekty stara się nie popełniać błędów językowych w swoich wypowiedziach ustnych i pisemnych; • swobodnie operuje wiedzą z zakresu podstawowego.	• biegle opanował wszystkie wiadomości i umiejętności z zakresu podstawowego podstawy programowej lub dodatkowo przyswoił wiadomości wykraczające poza zakres programu nauczania; • interpretuje zdobytą wiedzę w sposób samodzielny i oryginalny; • twórczo wykorzystuje zdobyte wiadomości w sytuacjach problemowych; • prezentuje wiedzę, posługując się precyzyjnym językiem i bogatym słownictwem; • swobodnie operuje wiedzą pochodzącą z różnych źródeł.

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

Szczegółowe kryteria oceniania dla klasy IV szkoły średniej
ZAKRES PODSTAWOWY

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia kryteriów na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich				
• rozumie podstawy podziału literatury na epoki; • wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do współczesności; • z pomocą nauczyciela sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, zwłaszcza we współczesności; • na ogół trafnie rozpoznaje w utworze	• rozumie podstawy podziału literatury na epoki: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura współczesna; • wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do współczesności; • sytuuje utwory literac-	• rozumie podział literatury na epoki: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura współczesna; • wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do współczesności; • sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w romantyzmie, dwudzie-	• rozumie podział literatury na epoki i procesy z tym związane; • wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do współczesności; • sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w romantyzmie, dwudziestoleciu międzywojennym, w literaturze wojny i okupacji i w literaturze współczesnej (dotyczy nawiązań i kontekstów); używa też terminów:	• odczytuje teksty z podstawy programowej na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym; • rozumie podział literatury na epoki i procesy z tym związane; • wymienia epoki literackie w porządku chronologicznym od starożytności do współczesności; • trafnie sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach, w szczególności w romantyzmie, dwudziestoleciu między-

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

literackim elementy fantastyki, symbolizmu, realizmu; • rozróżnia podstawowe gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i częściowo gatunki synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej (np. sonet) oraz odmiany powieści i dramatu; • rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz niektóre środki znaczeniowe, leksykalne (np. frazeologizmy), składniowe (np. wyliczenie), i wersyfikacyjne (np. przerzutnię); • przy pomocy nauczyciela interpretuje treści alegoryczne	kie w poszczególnych okresach, zwłaszcza we współczesności; • rozpoznaje w utworze literackim elementy fantastyki, symbolizmu, realizmu; • poprawnie rozróżnia podstawowe gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i częściowo gatunki synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej (np. sonet) oraz odmiany powieści, np.: powieść inicjacyjną, powieść detektywistyczną, powieść autobiograficzną, antyutopię, parabolę, science fiction, a także dramat otwarty, odę, psalm, opowiadania satyryczno-groteskowe; • rozpoznaje w tekście literackim środki wy-	stoleciu międzywojennym, w literaturze wojny i okupacji, literaturze współczesnej; używa też terminów: „socrealizm”, „powojenna literatura emigracyjna”, „literatura urodzona po 1960 roku”, „poezja Nowej Fali”, „neoklasycyzm”; • rozpoznaje w utworze literackim elementy fantastyki, symbolizmu, realizmu • rozumie pojęcie genologii; rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej (np. sonet) oraz odmiany powieści, np.: powieść inicjacyjną, powieść detektywistyczną, powieść autobiograficzną, antyutopię, parabolę, science fiction, a także dramat otwarty, odę, psalm, opowiadania satyryczno-groteskowe;	„socrealizm”, „powojenna literatura emigracyjna”, „literatura urodzona po 1960 roku”, „poezja Nowej Fali”, „neoklasycyzm”; • właściwie rozpoznaje w utworze literackim elementy fantastyki, symbolizmu, realizmu • rozumie pojęcie genologii; rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole (np. sonet) oraz odmiany powieści, np.: powieść inicjacyjną, powieść detektywistyczną, powieść autobiograficzną, antyutopię, parabolę, science fiction, a także dramat otwarty, odę, psalm, opowiadania satyryczno-groteskowe; wymienia ich cechy gatunkowe; • trafnie rozpoznaje w tekście literackim środki	wojennym, w literaturze wojny i okupacji i w literaturze współczesnej oraz pozostałych okresów (dotyczy nawiązań i kontekstów); używa też terminów: „socrealizm”, „powojenna literatura emigracyjna”, „literatura urodzona po 1960 roku”, „poezja Nowej Fali”, „neoklasycyzm”; • właściwie rozpoznaje w utworze literackim elementy fantastyki, symbolizmu, realizmu • rozumie pojęcie genologii; rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej (np. sonet) oraz odmiany powieści, np.: powieść inicjacyjną, powieść detektywistyczną, powieść autobiograficzną, antyutopię, parabolę, science fiction, a także dramat otwarty, odę, psalm, opowiadania satyryczno-groteskowe;

Materiały do serii „Sztuka wyrazu” pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

i symboliczne utworu literackiego; • na ogół trafnie rozpoznaje w tekstach literackich: komizm, humor, tragizm, patos, groteskę; • zna i przy pomocy nauczyciela rozumie treść utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu podstawowego (Albert Camus, *Dżuma*, George Orwell, *Rok 1984*, Sławomir Mrożek, *Tango*, Marek Nowakowski, *Górą „Edek”* [z tomu *Prawo prerii*]; Andrzej Stasiuk, *Miejsce* [z tomu *Opowieści galicyjskie*]; Olga Tokarczuk, *Profesor Andrews w Warszawie* [z tomu *Gra na wielu bębenkach*];	razu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe (np. peryfrazę), leksykalne (np. frazeologizmy), składniowe (np. powtórzenie, wyliczenie), wersyfikacyjne (np. przerzutnię); próbuje określić ich funkcje w utworze literackim; • interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; • rozpoznaje w tekstach literackich: ironię, komizm, tragizm, humor, patos, groteskę; • wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu podstawowego (Albert	• rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe (np. peryfrazę, hiperbolę); leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe (anaforę, paralelizm, wyliczenie); wersyfikacyjne (w tym przerzutnię); określa ich funkcje; • interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; • rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos, groteskę; określa ich funkcje w tekście; rozumie ich wartościujący charakter; • wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe	wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje (np.: ożywienie obrazu poetyckiego); wie, co jest dominantą stylistyczną ukształtowania danego utworu; • samodzielnie i wnikliwie interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; • rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos, groteskę; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter; omawia użycie ironii; • wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści	trafnie i szybko wymienia ich cechy gatunkowe • trafnie rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje; (np.: ożywienie obrazu poetyckiego); wie, co jest dominantą stylistyczną ukształtowania danego utworu, przedstawia dowody na poparcie swojego stanowiska; • samodzielnie i wnikliwie interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; • trafnie rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos, groteskę;

Materiały do serii „Sztuka wyrazu” pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

Ryszard Kapuściński, *Podróże z Herodotem* [fragm.]; wybrane wiersze następujących poetów: Czesław Miłosz, Tadeusz Różewicz, Miron Białoszewski, Wisława Szymborska, Zbigniew Herbert, Halina Poświatowska; • na poziomie ogólnym rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów literatury współczesnej; • na poziomie ogólnym i przy pomocy nauczyciela rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej;	Camus, *Dżuma*, George Orwell, *Rok 1984*, Sławomir Mrożek, *Tango*, Marek Nowakowski, *Górą „Edek”* [z tomu *Prawo prerii*]; Andrzej Stasiuk, *Miejsce* [z tomu *Opowieści galicyjskie*]; Olga Tokarczuk, *Profesor Andrews w Warszawie* [z tomu *Gra na wielu bębenkach*]; Ryszard Kapuściński, *Podróże z Herodotem* [fragm.]; wybrane wiersze następujących poetów: Czesław Miłosz, Tadeusz Różewicz, Miron Białoszewski, Wisława Szymborska, Zbigniew Herbert, Halina Poświatowska; • rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów oraz jej związek z programami i ideami	dla zakresu podstawowego (Albert Camus, *Dżuma*, George Orwell, *Rok 1984*, Sławomir Mrożek, *Tango*, Marek Nowakowski, *Górą „Edek”* [z tomu *Prawo prerii*]; Andrzej Stasiuk, *Miejsce* [z tomu *Opowieści galicyjskie*]; Olga Tokarczuk, *Profesor Andrews w Warszawie* [z tomu *Gra na wielu bębenkach*]; Ryszard Kapuściński, *Podróże z Herodotem* [fragm.]; wybrane wiersze następujących poetów: Czesław Miłosz, Tadeusz Różewicz, Miron Białoszewski, Wisława Szymborska, Zbigniew Herbert, Halina Poświatowska; • rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów oraz jej związek z programami i ideami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi (np.: żelazna kurtyna, zimna wojna,	utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu podstawowego (Albert Camus, *Dżuma*, George Orwell, *Rok 1984*, Sławomir Mrożek, *Tango*, Marek Nowakowski, *Górą „Edek”* [z tomu *Prawo prerii*]; Andrzej Stasiuk, *Miejsce* [z tomu *Opowieści galicyjskie*]; Olga Tokarczuk, *Profesor Andrews w Warszawie* [z tomu *Gra na wielu bębenkach*]; Ryszard Kapuściński, *Podróże z Herodotem* [fragm.]; wybrane wiersze następujących poetów: Czesław Miłosz, Tadeusz Różewicz, Miron Białoszewski, Wisława Szymborska, Zbigniew Herbert, Halina Poświatowska; • rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów oraz jej związek z programami	określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter; omawia, interpretuje ich użycie, stawia hipotezy; • wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu podstawowego (Albert Camus, *Dżuma*, George Orwell, *Rok 1984*, Sławomir Mrożek, *Tango*, Marek Nowakowski, *Górą „Edek”* [z tomu *Prawo prerii*]; Andrzej Stasiuk, *Miejsce* [z tomu *Opowieści galicyjskie*]; Olga Tokarczuk, *Profesor Andrews w Warszawie* [z tomu *Gra na wielu bębenkach*]; Ryszard Kapuściński, *Podróże z Herodotem* [fragm.]; wybrane wiersze następujących poetów: Czesław Miłosz, Tadeusz Różewicz, Miron Białoszewski, Wisława Szymborska, Zbigniew Herbert, Halina Poświatowska;

Materiały do serii „Sztuka wyrazu” pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

• rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy (np.: problematyka egzystencjalna, jednostka a społeczeństwo, samotna jednostka wobec opresyjnego systemu, Polacy w czasie niewoli i w czasie wolności, proces degradacji psychicznej człowieka, historia w życiu narodu, codzienność, zwyczajność, motyw artysty, rola poety i poezji, postawa twórcza, motywy apokaliptyczne, Eros i Tanatos, motyw tańca, motyw labiryntu, wędrówki, *theatrum mundi*, motyw przemijania i pamięci; motywy literatury emigracyjnej); • z pomocą nauczyciela	epoki literackiej; • rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; podejmuje próbę ich interpretacji; • rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy (np.: problematyka egzystencjalna, jednostka a społeczeństwo, samotna jednostka wobec opresyjnego systemu, Polacy w czasie niewoli i w czasie wolności, proces degradacji psychicznej człowieka, historia w życiu narodu, codzienność, zwyczajność, motyw artysty, rola poety i poezji, postawa twórcza, mo-	odwilż, mała stabilizacja, wybór Karola Wojtyły na papieża, „Solidarność”, stan wojenny, obrady Okrągłego Stołu; egzystencjalizm, psychoanaliza społeczna, personalizm, postmodernizm; temat rozliczeń z wydarzeniami wojny w literaturze niemieckiej, francuskiej, obecne po wojnie mechanizmy totalitarne oparte na propagandzie i cenzurze – w literaturze angielskiej, silny wpływ ideologiczny na literaturę radziecką, pokolenie ’56, kaskaderzy literatury, pokolenie ’68, nowomowa, drugi obieg wydawniczy; realizm socjalistyczny, pop-art, akcjonizm, konceptualizm, hiperrealizm; teatr eksperymentalny, musical, Nowa Fala; muzyka dodekafoniczna, punktualizm, muzyka konkretna, minimalizm, muzyka popularna; polska szkoła filmowa, kino moralnego niepokoju; folklor, jazz);	i ideami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi (np.: żelazna kurtyna, zimna wojna, odwilż, mała stabilizacja, wybór Karola Wojtyły na papieża, „Solidarność”, stan wojenny, obrady Okrągłego Stołu; egzystencjalizm, psychoanaliza społeczna, personalizm, postmodernizm; temat rozliczeń z wydarzeniami wojny w literaturze niemieckiej, francuskiej, obecne po wojnie mechanizmy totalitarne oparte na propagandzie i cenzurze – w literaturze angielskiej, silny wpływ ideologiczny na literaturę radziecką, pokolenie ’56, kaskaderzy literatury, pokolenie’68, nowomowa, drugi obieg wydawniczy; realizm socjalistyczny, pop-art, akcjonizm, konceptualizm, hiperrealizm; teatr eksperymentalny, musical, Nowa Fala;	• rozpoznaje tematykę i problematykę omawianych tekstów oraz jej związek z programami i ideami epoki literackiej; zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi (np.: żelazna kurtyna, zimna wojna, odwilż, mała stabilizacja, wybór Karola Wojtyły na papieża, „Solidarność”, stan wojenny, obrady Okrągłego Stołu; egzystencjalizm, psychoanaliza społeczna, personalizm, postmodernizm; temat rozliczeń z wydarzeniami wojny w literaturze niemieckiej, francuskiej, obecne po wojnie mechanizmy totalitarne oparte na propagandzie i cenzurze – w literaturze angielskiej, silny wpływ ideologiczny na literaturę radziecką, pokolenie ’56, kaskaderzy literatury, pokolenie ’68, nowomowa, drugi obieg wydawniczy; realizm

Materiały do serii „Sztuka wyrazu” pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

odwołuje się do wybranych tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII) Adama Mickiewicza; • podejmuje próbę porównywania utworów literackich lub ich fragmentów; • przedstawia z pomocą nauczyciela propozycję odczytania utworu na poziomie dosłownym; • z pomocą nauczyciela wykorzystuje w interpretacji utworów literackich kontekst historycznoliteracki i biograficzny; • rozpoznaje obecne w utworach literackich wybrane wartości uniwersalne, np.	tywy apokaliptyczne, Eros i Tanatos, motyw tańca, motyw labiryntu, wędrówki, *theatrum mundi*, motyw przemijania i pamięci; motywy literatury emigracyjnej); • potrafi odwołać się do wiedzy o tekstach poznanych w szkole podstawowej, w tym: *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII) Adama Mickiewicza; • porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach; • przedstawia propozycję odczytania utworu na poziomie dosłownym; • wykorzystuje w interpretacji utworów	• rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je (np. występują różne typy bohatera: bohater-narrator, bohater-everyman, bohater – przedstawiciel pokolenia, antybohater; sposób przedstawienia postaci umożliwia ukazanie różnych postaw oraz sytuacji egzystencjalnych, dopuszczenie przez narratora głosu innych bohaterów podkreśla dążenie do obiektywizmu swojej relacji i nadaje narracji dramatyzmu, istotny jest wpływ wojennych/ emigracyjnych przeżyć osoby mówiącej na postrzeganie przez nią świata wartości, na ich człowieczeństwo); • rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe	muzyka dodekafoniczna, punktualizm, muzyka konkretna, minimalizm, muzyka popularna; polska szkoła filmowa, kino moralnego niepokoju; folklor, jazz); • rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je (np. występują różne typy bohatera: bohater-narrator, bohater-everyman, bohater-przedstawiciel pokolenia, antybohater; sposób przedstawienia postaci umożliwia ukazanie różnych postaw oraz sytuacji egzystencjalnych, dopuszczenie przez narratora głosu innych bohaterów podkreśla dążenie do obiektywizmu swojej relacji i nadaje narracji dramatyzmu, istotny jest wpływ wojennych/	socjalistyczny, pop-art, akcjonizm, konceptualizm, hiperrealizm; teatr eksperymentalny, musical, Nowa Fala; muzyka dodekafoniczna, punktualizm, muzyka konkretna, minimalizm, muzyka popularna; polska szkoła filmowa, kino moralnego niepokoju; folklor, jazz • rozpoznaje sposoby kreowania w utworze literackim: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je (np. występują różne typy bohatera: bohater-narrator, bohater-everyman, bohater-przedstawiciel pokolenia, antybohater; sposób przedstawienia postaci umożliwia ukazanie różnych postaw oraz sytuacji egzystencjalnych, dopuszczenie przez narratora głosu innych bohaterów podkreśla dążenie do obiektywizmu swojej relacji

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

platońską triadę: dobro, piękno, prawdę; miłość, wolność, rodzinę; i narodowe, np. tradycję.	literackich kontekst historycznoliteracki, biograficzny, kulturowy; • rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne, np. platońską triadę: dobro, piękno, prawdę; miłość, wolność, odwagę, altruizm, odpowiedzialność, tolerancję, szacunek; rodzinę, i narodowe, np. tradycję, patriotyzm.	motywy i toposy (np.: problematyka egzystencjalna, jednostka a społeczeństwo, samotna jednostka wobec opresyjnego systemu, Polacy w czasie niewoli i w czasie wolności, proces degradacji psychicznej człowieka, historia w życiu narodu, codzienność, zwyczajność, motyw artysty, rola poety i poezji, postawa twórcza, motywy apokaliptyczne, Eros i Tanatos, motyw tańca, motyw labiryntu, wędrówki, *theatrum mundi*, motyw przemijania i pamięci; motywy literatury emigracyjnej); oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych (np. postać Hioba) i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych; • w interpretacji utworów literackich odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej,	emigracyjnych przeżyć osoby mówiącej na postrzeganie przez nią świata wartości, na ich człowieczeństwo); • rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy (np.: problematyka egzystencjalna, jednostka a społeczeństwo, samotna jednostka wobec opresyjnego systemu, Polacy w czasie niewoli i w czasie wolności, proces degradacji psychicznej człowieka, historia w życiu narodu, codzienność, zwyczajność, motyw artysty, rola poety i poezji, postawa twórcza, motywy apokaliptyczne, Eros i Tanatos, motyw tańca, motyw labiryntu, wędrówki, *theatrum mundi*, motyw przemijania i pamięci; motywy literatury emigracyjnej); oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych (np.	i nadaje narracji dramatyzmu, istotny jest wpływ wojennych/ emigracyjnych przeżyć osoby mówiącej na postrzeganie przez nią świata wartości, na ich człowieczeństwo); • rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy (np.: problematyka egzystencjalna, jednostka a społeczeństwo, samotna jednostka wobec opresyjnego systemu, Polacy w czasie niewoli i w czasie wolności, proces degradacji psychicznej człowieka, historia w życiu narodu, codzienność, zwyczajność, motyw artysty, rola poety i poezji, postawa twórcza, motywy apokaliptyczne, Eros i Tanatos, motyw tańca, motyw labiryntu, wędrówki, *theatrum mundi*, motyw przemijania i pamięci; motywy literatury emigracyjnej); oraz dostrzega żywotność motywów

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

		w tym: do *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII) Adama Mickiewicza; • porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne; • przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej; • wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny, społeczny;	postać Hioba) i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych; • w interpretacji utworów literackich często i poprawnie odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: do *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII) Adama Mickiewicza; • konstruktywnie porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne; • przedstawia własną, oryginalną i rzeczową propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej; odwołuje	biblijnych (np. postać Hioba) i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych; • w interpretacji utworów literackich często i poprawnie odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: do *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII) Adama Mickiewicza; • konstruktywnie porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne; • przedstawia własną, oryginalną i rzeczową propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej; odwołuje się do własnych

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

		• rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne, np. platońską triadę: dobro, piękno, prawdę; miłość, wolność, odwagę, altruizm, odpowiedzialność, tolerancję, szacunek; rodzinę; i narodowe, np.: symbole narodowe, tradycję narodową, patriotyzm, tożsamość; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości; wie, co to etyka Camusa, a także Herbertowska etyka heroiczna i kodeks Pana Cogito oraz moralna odpowiedzialność artysty.	się do własnych doświadczeń i obserwacji oraz wybranych tekstów kultury; • wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny, społeczny i inne • trafnie rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne, np. platońską triadę: dobro, piękno, prawdę; miłość, wolność, odwagę, altruizm, odpowiedzialność, tolerancję, szacunek; rodzinę; i narodowe, np.: symbole narodowe, tradycję narodową, patriotyzm, tożsamość; określa dokładnie ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego	doświadczeń i obserwacji oraz wybranych tekstów kultury; • wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny, społeczny i inne • trafnie rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne, np. platońską triadę: dobro, piękno, prawdę; miłość, wolność, odwagę, altruizm, odpowiedzialność, tolerancję, szacunek; rodzinę; i narodowe, np.: symbole narodowe, tradycję narodową, patriotyzm, tożsamość; określa dokładnie ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości; wie, co to etyka Camusa,

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

			systemu wartości; wie, co to etyka Camusa, a także Herbertowska etyka heroiczna i kodeks Pana Cogito oraz moralna odpowiedzialność artysty.	a także Herbertowska etyka heroiczna i kodeks Pana Cogito oraz moralna odpowiedzialność artysty.
I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• potrafi przetwarzać i układać pod względem ważności proste informacje z tekstów, np. publicystycznych, naukowych; • przy pomocy nauczyciela analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację; • rozpoznaje niektóre teksty publicystyczne	• przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, naukowych, w stopniu umożliwiającym funkcjonalne ich wykorzystanie zarówno podczas lekcji, jak i w trakcie samodzielnej pracy; • odczytuje sens utworu, jego główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację; • rozpoznaje specyfikę	• przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych; • analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację; • rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, reportaż, felieton), retorycznych (przemówienie), popularnonaukowych (definicja) i naukowych	• szybko i sprawnie przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych; • poprawnie i dokładnie analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację; • rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, felieton, reportaż), retorycznych (prze-	• odczytuje dzieła sztuki z różnych dziedzin na poziomie dosłownym i przenośnym, porównuje ze sobą dzieła z różnych dziedzin sztuki i różnych epok; • szybko i sprawnie przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych; • poprawnie i dokładnie analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

(artykuł), retoryczne (przemówienie) i popularnonaukowe (definicja); • potrafi wymienić główne prądy filozoficzne epoki: egzystencjalizm, psychoanalizę społeczną, personalizm, postmodernizm; • zazwyczaj potrafi odczytać na poziomie dosłownym pozaliterackie teksty kultury; • z reguły odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.	tekstów publicystycznych (artykuł, reportaż), retorycznych (przemówienie) i popularnonaukowych (definicja); wśród tekstów prasowych zazwyczaj rozróżnia wiadomość i komentarz; dostrzega zastosowane w tekstach środki językowe; • odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte; rozróżnia odpowiedzi; • wie, że wiek XX i przełom XX/XXI w. to czas przemian w teatrze, że oprócz tradycyjnego teatru dramatycznego znaczną rolę odgrywa teatr eksperymentalny; wie, że lata 50. i 60. XX w. w Polsce to czas rozwoju dramatu; • charakteryzuje główne prądy filozoficzne:	(rozprawa); wśród tekstów prasowych rozróżnia wiadomość i komentarz; rozpoznaje środki językowe zastosowane w tekstach; • odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte; rozróżnia odpowiedzi właściwe i unikowe; • wie, że wiek XX i przełom XX/XXI w. to czas przemian w teatrze, że oprócz tradycyjnego teatru dramatycznego znaczną rolę odgrywa teatr eksperymentalny (alternatywny, offowy); wie, że lata 50. i 60. XX w. w Polsce to czas rozwoju dramatu i nawiązywania do popularnego w Europie teatru absurdu; • charakteryzuje główne prądy filozoficzne: egzystencjalizm (ateistyczny, chrześcijański), psychoanalizę społeczną, personalizm, postmoder-	mówienie), popularnonaukowych (definicja) i naukowych (rozprawa); wśród tekstów prasowych rozróżnia wiadomość, komentarz; rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach; • właściwie odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte; wśród wielu komunikatów rozróżnia odpowiedzi właściwe i unikowe; • wie, że wiek XX i przełom XX/XXI w. to czas przemian w teatrze, że oprócz tradycyjnego teatru dramatycznego znaczną rolę odgrywa teatr eksperymentalny (alternatywny, offowy), w którym przekracza się granice między sztukami oraz między teatrem a życiem codziennym; wie, że lata 50. i 60. XX w. w Polsce to czas rozwoju dramatu i nawiązywania do popularnego w Euro-	• rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, felieton, reportaż), retorycznych (przemówienie, popularnonaukowych (definicja) i naukowych (rozprawa); wśród tekstów prasowych rozróżnia wiadomość, komentarz; szybko i trafnie rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach; • właściwie odczytuje informacje jawne i ukryte; wśród wielu komunikatów rozróżnia z łatwością odpowiedzi właściwe i unikowe; • wie, że wiek XX i przełom XX/XXI w. to czas przemian w teatrze, że oprócz tradycyjnego teatru dramatycznego znaczną rolę odgrywa teatr eksperymentalny (alternatywny, offowy), w którym przekracza się granice między sztukami oraz między teatrem a życiem codziennym; wie, że lata 50. i 60. XX w. w Polsce to czas

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

	egzystencjalizm, psychoanalizę społeczną, personalizm, postmodernizm oraz określa ich wpływ na kulturę epoki; • odczytuje na poziomie dosłownym pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy danej dziedzinie sztuki; • odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.	nizm oraz określa ich wpływ na kulturę epoki; • odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy danej dziedzinie sztuki; • odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.	pie teatru absurdu łączącego groteskę z ironicznym dystansem; to także rozwój teatru autorskiego i wielu nieformalnych ośrodków teatralnych; • wyczerpująco charakteryzuje główne prądy filozoficzne: egzystencjalizm (ateistyczny, chrześcijański), psychoanalizę społeczną, personalizm, postmodernizm oraz określa ich wpływ na kulturę epoki; • na poziomie dosłownym i przenośnym odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy danej dziedzinie sztuki; • odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej. •	rozwoju dramatu i nawiązywania do popularnego w Europie teatru absurdu łączącego groteskę z ironicznym dystansem; to także rozwój teatru autorskiego i rozwój wielu nieformalnych ośrodków teatralnych; • wyczerpująco charakteryzuje główne prądy filozoficzne: egzystencjalizm (ateistyczny, chrześcijański), psychoanalizę społeczną, personalizm, postmodernizm oraz określa ich wpływ na jej kulturę; • na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy danej dziedzinie sztuki; • odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej.

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

II. Kształcenie językowe. Gramatyka języka polskiego				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• przy pomocy nauczyciela wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni do analizy i interpretacji tekstów oraz przy tworzeniu własnych wypowiedzi; • zna i potrafi rozróżnić typy zdań wielokrotnie złożonych; • z pomocą nauczyciela rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych; • rozumie, że szyk wyrazów w zdaniu ma wpływ na znaczenie wypowiedzi.	• wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni do analizy i interpretacji tekstów oraz przy tworzeniu własnych wypowiedzi; • zna i potrafi rozróżnić typy zdań wielokrotnie złożonych; rozpoznaje ich funkcje w tekście; • rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych; • rozumie, że szyk wyrazów w zdaniu może zmieniać znaczenie wypowiedzi.	• wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni do analizy i interpretacji tekstów oraz przy tworzeniu własnych wypowiedzi; • rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i wykorzystuje je do budowy wypowiedzi o różnym charakterze; • rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je do budowy własnych wypowiedzi; • rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego prze-	• funkcjonalnie wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni do analizy i interpretacji tekstów oraz przy tworzeniu własnych wypowiedzi; • rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i trafnie je wykorzystuje do budowy wypowiedzi o różnym charakterze; • rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je funkcjonalnie do budowy	• świadomie i funkcjonalnie stosuje zasady zróżnicowania językowego; • samodzielnie wzbogaca swoją wiedzę o języku; • funkcjonalnie wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni do analizy i interpretacji tekstów oraz przy tworzeniu własnych wypowiedzi; • rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i trafnie je wykorzystuje do budowy wypowiedzi o różnym charakterze; • rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funk-

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

		kształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.	własnych wypowiedzi; • rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.	cje w tekście; wykorzystuje je funkcjonalnie do budowy własnych wypowiedzi; • rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.
II. Kształcenie językowe. Zróżnicowanie języka				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji; • dostrzega style funkcjonalne polszczyzny; • rozpoznaje rodzaje stylizacji (np. kolokwializacja); • dostrzega zjawisko mody językowej we współczesnym języku;	• rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji; • dostrzega style funkcjonalne polszczyzny oraz rozumie zasady ich stosowania; • rozpoznaje rodzaje stylizacji (kolokwializacja; stylizacja barokowa) oraz określa ich funkcje w tekście; • rozpoznaje modę	• definiuje i rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji; rozumie ich znaczenie w tekście; • rozróżnia style funkcjonalne polszczyzny oraz rozumie zasady ich stosowania; • poprawnie rozpoznaje i nazywa rodzaje stylizacji (kolokwializacja, stylizacja środowiskowa, stylizacja barokowa, stylizacja biblijna) oraz określa ich	• posługuje się pojęciami stylu i stylizacji; rozumie ich znaczenie w tekście; • rozróżnia style funkcjonalne polszczyzny oraz rozumie zasady ich użycia; stosuje je w praktyce; • rozpoznaje rodzaje stylizacji (kolokwializacja, stylizacja środowiskowa, stylizacja barokowa, stylizacja biblijna) oraz trafnie określa ich funkcje	• posługuje się pojęciami stylu i stylizacji; rozumie ich znaczenie w tekście; • rozróżnia style funkcjonalne polszczyzny oraz rozumie zasady ich użycia; stosuje je w praktyce; • rozpoznaje rodzaje stylizacji (kolokwializacja, stylizacja środowiskowa, stylizacja barokowa, stylizacja biblijna) oraz trafnie określa ich funkcje w tekście;

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

• na poziomie ogólnym potrafi określić podstawowe znaczenie zapożyczeń w tekście; • zna wybrane biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy wywodzące się z mitologii, Biblii oraz polskiej tradycji kulturowej; • dostrzega słownictwo o charakterze wartościującym.	językową we współczesnym języku i podejmuje próbę oceny zjawiska; • rozpoznaje zapożyczenia w języku polskim; • zna i rozumie biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w literaturze na przestrzeni epok; • rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym/ nacechowanym.	funkcje w tekście; • rozpoznaje i ocenia modę językową we współczesnym języku; wie, że to zjawisko polega na krótkotrwałej popularności pewnych form językowych, wynikającej z przekonania o ich oryginalności lub atrakcyjności; • poprawnie rozpoznaje zapożyczenia i próbuje określić sposób ich funkcjonowania w polszczyźnie poznanych epok; • zna, rozumie i wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym; • rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego.	w tekście; • rozpoznaje i ocenia modę językową we współczesnym języku; wie, że to zjawisko polega na krótkotrwałej popularności pewnych form językowych, wynikającej z przekonania o ich oryginalności lub atrakcyjności; rozumie, że prowadzi ono do ubożenia języka, rezygnacji z bardziej precyzyjnych określeń; • dokładnie określa zapożyczenia i sposób ich funkcjonowania w polszczyźnie poznanych epok; • zna, rozumie i funkcjonalnie wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym; • rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słow-	• rozpoznaje i ocenia modę językową we współczesnym języku; wie, że to zjawisko polega na krótkotrwałej popularności pewnych form językowych, wynikającej z przekonania o ich oryginalności lub atrakcyjności; rozumie, że prowadzi ono do ubożenia języka, rezygnacji z bardziej precyzyjnych określeń; • dokładnie określa zapożyczenia i sposób ich funkcjonowania w polszczyźnie poznanych epok; • zna, rozumie i funkcjonalnie wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym; • rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego.

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

			nictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego.	
II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• rozumie pojęcie znaku językowego; • wie, że język to system znaków; • zna pojęcie aktu komunikacji językowej; • potrafi wymienić funkcje tekstu; • rozpoznaje z pomocą nauczyciela niektóre zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (np. przemilczenia, niedopowiedzenia); • wie, że istnieją różne	• zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; • zna pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt); • rozpoznaje i zazwyczaj określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną); • rozpoznaje niektóre zjawiska powodujące	• zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; • zna i rozumie pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt); • rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną); • rozpoznaje zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi	• zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; • posługuje się pojęciem aktu komunikacji językowej oraz jego składowymi (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt); • rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną); • trafnie rozpoznaje i nazywa zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (np. para-	• świadomie i funkcjonalnie stosuje zasady komunikacji wypowiedzi i kultury języka; • zna, rozumie i stosuje pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; sprawnie posługuje się pojęciem aktu komunikacji językowej oraz jego składowymi (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt); • rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną), • rozpoznaje i nazywa zjawiska powodujące

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

odmiany polszczyzny; • stosuje niektóre zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wybrane wypowiedzi językowe, stosując przejrzyste (jednoznaczne) kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność; • rozpoznaje w tekstach manipulację, dezinformację, stereotyp językowy; • na ogół stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednio do sytuacji; • wie, że wszyscy użytkownicy języka powinni dbać nie tylko o to, by ich wypowiedzi były poprawnie sformułowane, ale też	niejednoznaczność wypowiedzi (np. paradoksy, przemilczenia, grę słów, niedopowiedzenia, homonimie); • stara się posługiwać różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej; • stosuje zasady etyki wypowiedzi jako zasady dotyczące postaw oraz zachowań uczestników rozmowy; • rozpoznaje w tekstach manipulację, dezinformację, stereotyp językowy; • w wypowiedziach ustnych i pisemnych stosuje zasady etykiety językowej odpowiednio do sytuacji; • wie, że wszyscy użytkownicy języka	(np. paradoksy, przemilczenia, niedopowiedzenia, anakoluty, grę słów, homonimie), dba o jasność i precyzję komunikatu; • posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej; • stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, stosując kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność; • rozpoznaje w tekstach manipulację, dezinformację, stereotyp językowy; • w wypowiedziach ustnych i pisemnych stosuje zasady etykiety językowej odpowiednio do sytuacji, okazując szacunek rozmówcy.	doksy, przemilczenia, niedopowiedzenia, anakoluty, grę słów, homonimie), dba o jasność i precyzję komunikatu; • sprawnie posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej; • stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, stosując kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność; • rozpoznaje w tekstach manipulację, dezinformację, , stereotyp językowy; • stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednio do sytuacji, okazując szacunek rozmówcy, wyrażając zainteresowanie sprawa-	niejednoznaczność wypowiedzi (paradoksy, przemilczenia, niedopowiedzenia, anakoluty, grę słów, homonimie), dba o jasność i precyzję komunikatu; • sprawnie posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej; • stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, stosując kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność; • rozpoznaje w tekstach manipulację, dezinformację, stereotyp językowy; • zna i stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednio do sytuacji, okazując szacunek rozmówcy, wyrażając zainteresowanie sprawami, o których mówi, respektując

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

o odpowiednie nastawienie względem siebie, oparte na szacunku.	powinni dbać nie tylko o to, by ich wypowiedzi były poprawnie sformułowane, ale też o odpowiednie nastawienie względem siebie, oparte na szacunku.		mi, o których mówi, respektując jego poglądy.	jego poglądy.
II. Kształcenie językowe. Ortografia i interpunkcja				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• stosuje podstawowe zasady ortografii i interpunkcji poznane w szkole podstawowej; • wykorzystuje podstawowe zasady interpunkcji w zdaniach złożonych (oddzielanie przecinkiem zdań składowych); • wie, że w tekstach mogą się pojawić zamierzone błędy	• wykorzystuje zasady ortografii i interpunkcji poznane w szkole podstawowej; • wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji w różnorodnych typach wypowiedzeń; • wie, że w tekstach mogą się pojawić zamierzone błędy ortograficzne.	• poprawnie stosuje zasady ortografii i interpunkcji poznane w szkole podstawowej; • wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu; • wyjaśnia znaczenie zastosowanej interpunkcji (np. funkcje wykrzyknika, wielokropka, myślnika,	• poprawnie stosuje zasady ortografii i interpunkcji poznane w szkole podstawowej; • zna zasady interpunkcji i wykorzystuje jej składniowo-znaczeniowy charakter do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu; • wyjaśnia znaczenie zastosowanej interpunkcji; • wie, że w tekstach mogą się pojawić zamierzone	• świadomie i funkcjonalnie stosuje zasady ortografii i interpunkcji; • dostrzega wariantywność zasad ortograficznych; • bardzo dobrze zna zasady interpunkcji i wykorzystuje jej składniowo-znaczeniowy charakter do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu; wie, że w tekstach mogą się pojawić zamierzone błędy

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

ortograficzne.		nawiasu, dwukropka); • wie, że w tekstach mogą się pojawić zamierzone błędy ortograficzne i zna funkcje błędu ortograficznego w artystycznym tekście.	błędy ortograficzne i zna funkcje błędu ortograficznego w tekście artystycznym (m.in.: szokowanie, podkreślenie językowej oryginalności, zwrócenie uwagi; wyraz niezgody na zastane reguły; stylizacja środowiskowa; efekt humorystyczny).	ortograficzne i zna funkcje błędu ortograficznego w tekście artystycznym (m.in.: szokowanie, podkreślenie językowej oryginalności, zwrócenie uwagi; wyraz niezgody na zastane reguły; stylizacja środowiskowa; efekt humorystyczny).
III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• przy pomocy nauczyciela formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej; • próbuje określać cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej; • na ogół rozumie i próbuje stosować w tekstach retorycznych zasadę kompo-	• formułuje tezy i argumenty w samodzielnie tworzonej wypowiedzi ustnej i pisemnej; • wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej; • rozumie i na ogół stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np.	• formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych; • wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej; • rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza,	• formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych; • wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej; • rozumie i zawsze stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty,	• formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych; • wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej; • rozumie i zawsze stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel,

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

zycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa); • przy pomocy nauczyciela potrafi wskazać użyte w tekście środki retoryczne (np.: pytania retoryczne, powtórzenia, apostrofy, wyliczenia, wykrzyknienia); • potrafi wyróżnić argumenty w swojej wypowiedzi pisemnej; • zazwyczaj rozumie, na czym polegają logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych; • odróżnia dyskusję od sporu i kłótni; • wie, że reklama zawiera informacje o produkcie albo usługach, zachęcające	teza, argumenty, apel, pointa); • zna podstawowe środki retoryczne (powtórzenia i ich rodzaje: paralelizmy, pytania retoryczne, apostrofy, wyliczenia, wykrzyknienia, inwersje); • rozróżnia typy argumentów (rzeczowe, logiczne, emocjonalne); • jest świadomy tego, na czym polegają logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach; • odróżnia dyskusję od sporu i kłótni; • rozróżnia wymiar obietnic składanych w tekstach reklamy; • rozpoznaje elementy	argumenty, apel, pointa); • wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. wykrzyknienia, pytania retoryczne, wyliczenia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę; • rozróżnia typy argumentów (rzeczowe, logiczne, emocjonalne), w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty *ad personam*); • rozumie, na czym polegają logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych, i stosuje je we własnych tekstach; • odróżnia dyskusję od sporu i kłótni; • rozróżnia pragmatyczny i etyczny wymiar obietnic składanych w tekstach	apel, pointa); • wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. wykrzyknienia, pytania retoryczne, wyliczenia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę; • rozróżnia typy argumentów (rzeczowe, logiczne, emocjonalne), w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty *ad personam*); • rozumie, na czym polegają logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych, i stosuje je we własnych tekstach; • odróżnia dyskusję od sporu i kłótni; • rozróżnia pragmatyczny i etyczny wymiar obietnic składanych w tekstach	pointa); • wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. wykrzyknienia, pytania retoryczne, wyliczenia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę; • rozróżnia typy argumentów (rzeczowe, logiczne, emocjonalne), w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty *ad personam*); • rozumie, na czym polegają logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych, i stosuje je we własnych tekstach; • odróżnia dyskusję od sporu i kłótni; • rozróżnia pragmatyczny i etyczny wymiar obietnic składanych w tekstach

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

do ich zakupu; • przy pomocy nauczyciela rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji; • rozumie zjawisko nowomowy.	erystyki w dyskusji; • rozumie zjawisko nowomowy; określa jego cechy i funkcje w tekście.	reklamy; • rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji i ocenia je pod względem etycznym; • rozumie zjawisko nowomowy; określa jego cechy i funkcje w tekście; wie, że to język władzy i kontrolowanych przez nią środków przekazu w państwach totalitarnych, służący propagandzie politycznej do manipulowania ludźmi i nastrojami społecznymi oraz do tworzenia nowej rzeczywistości.	reklamy; wie, że zgodnie z etycznym wymiarem reklamy nie może ona: wprowadzać odbiorcy w błąd, zawierać treści dyskryminujących, zachęcać do przemocy, nakłaniać do kupna przez wywoływanie lęku, nadużywać zaufania odbiorcy; • rozpoznaje różnorodne elementy erystyki w dyskusji oraz ocenia je pod względem etycznym; • rozumie zjawisko nowomowy; wie, że to język władzy i kontrolowanych przez nią środków przekazu w państwach totalitarnych, służący propagandzie politycznej do manipulowania ludźmi i nastrojami społecznymi oraz do tworzenia nowej rzeczywistości; określa jego cechy i funkcje w tekście (ciągłe wartościowanie, kreujące świat jednoznacznych opozycji,	reklamy; wie, że zgodnie z etycznym wymiarem reklamy nie może ona: wprowadzać odbiorcy w błąd, zawierać treści dyskryminujących, zachęcać do przemocy, nakłaniać do kupna przez wywoływanie lęku, nadużywać zaufania odbiorcy; • bezbłędnie rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji oraz ocenia je pod względem etycznym; • rozumie zjawisko nowomowy; wie, że to język władzy i kontrolowanych przez nią środków przekazu w państwach totalitarnych, służący propagandzie politycznej do manipulowania ludźmi i nastrojami społecznymi oraz do tworzenia nowej rzeczywistości; określa jego cechy i funkcje w tekście (ciągłe wartościowanie, kreujące świat jednoznacznych opozycji, nadawanie wyrazom nowych

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

			nadawanie wyrazom nowych znaczeń, wykorzystywanie sloganów, tabu językowe).	znaczeń, wykorzystywanie sloganów, tabu językowe); wie, że to pojęcie stworzone przez George'a Orwella w powieści *Rok 1984*.
III. Tworzenie wypowiedzi. Mówienie i pisanie				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• zajmuje stanowisko w danej sprawie, ale nie zawsze potrafi uzasadnić własne zdanie; • zazwyczaj umie zbudować wypowiedź z uwzględnieniem celu i adresata; • na ogół potrafi dostrzec przejawy agresji językowej; • przy pomocy nauczyciela formułuje oceny, pytania, odpowiedzi, redaguje proste	• zgadza się z cudzymi poglądami lub podejmuje próbę polemiki z nimi, uzasadniając własne zdanie; • buduje wypowiedź, określa jej cel i adresata, zna funkcję, którą ma spełnić; • dostrzega przejawy agresji językowej i na nie reaguje; • zgodnie z normami formułuje oceny, pytania, odpowiedzi, redaguje informacje,	• zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie; • buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki; • reaguje na przejawy agresji językowej, np. zadając pytania, prosząc o rozwinięcie lub uzasadnienie stanowiska, wykazując sprzeczność wypowiedzi;	• zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie; • buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki; • reaguje na przejawy agresji językowej, np. zadając pytania, prosząc o rozwinięcie lub uzasadnienie stanowiska, wykazując sprzeczność wypowiedzi;	• tworzy teksty mówione i pisane odznaczające się oryginalnością oraz wartością artystyczną; • rozwija własną twórczość (próby literackie, pisanie do gazetki szkolnej, uczestnictwo w warsztatach pisania i inne); • zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie; • buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

informacje, uzasadnienia, komentarze; • z pomocą nauczyciela tworzy wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym (rozprawka), definicja, notatka syntetyzująca, referat, streszczenie; • z pomocą nauczyciela odróżnia streszczenie od parafrazy • z pomocą nauczyciela tworzy plan kompozycyjny i dekompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym; • próbuje stosować retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu • wygłaszając mowę,	uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji; • tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym (rozprawka), definicja, notatka syntetyzująca, referat, streszczenie; • odróżnia streszczenie od parafrazy; • tworzy plan kompozycyjny i dekompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym; • stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu; • wygłasza mowę z zastosowaniem środków pozajęzykowych; • podczas interpretowa-	• zgodnie z normami formułuje oceny, pytania, odpowiedzi, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji; • tworzy poprawne, spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym (rozprawka), definicja, notatka syntetyzująca, referat, streszczenie; • sprawnie odróżnia streszczenie od parafrazy; funkcjonalnie je stosuje w zależności od celu wypowiedzi; • poprawnie tworzy plan kompozycyjny i dekompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym; • poprawnie stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu;	• zgodnie z normami formułuje oceny, pytania, odpowiedzi, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji; • tworzy wyczerpujące, spójne i oryginalne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym (rozprawka), definicja, notatka syntetyzująca, referat, streszczenie; • sprawnie odróżnia streszczenie od parafrazy; funkcjonalnie je stosuje w zależności od celu wypowiedzi; • poprawnie tworzy plan kompozycyjny i dekompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym; • poprawnie stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu	i adresata, z zachowaniem zasad retoryki; • reaguje na przejawy agresji językowej, np. zadając pytania, prosząc o rozwinięcie lub uzasadnienie stanowiska, wykazując sprzeczność wypowiedzi; • zgodnie z normami formułuje oceny, pytania, odpowiedzi, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji; • tworzy wyczerpujące, spójne i oryginalne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym (rozprawka), definicja, notatka syntetyzująca, referat, streszczenie; • sprawnie odróżnia streszczenie od parafrazy; funkcjonalnie je stosuje w zależności od celu wypowiedzi; • sprawnie tworzy plan

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

popełnia błędy, jednakże nie zakłócają one komunikatywności wypowiedzi, wywodu; • z pomocą nauczyciela interpretuje tekst, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, próbuje przeprowadzić logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów; • wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym.	nia tekstu formułuje argumenty na jego podstawie oraz odwołując się do znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia; przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów; • wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, stosuje kryteria poprawności językowej.	• wygłasza mowę (obrończą, oskarżycielską) z uwzględnieniem środków pozajęzykowych (gesty, mimika, modulacja głosu); • samodzielnie interpretuje tekst, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów; • potrafi dokonać reinterpretacji, rewizji, np. motywu; • wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje autokorekty, stosuje kryteria poprawności językowej.	własnego tekstu; • wygłasza mowę (obrończą, oskarżycielską) z uwzględnieniem środków retorycznych i pozajęzykowych (posługuje się modulacją głosu w celu nadania wypowiedzi odpowiedniego tonu, np. patetycznego, parodystycznego itp., stosuje odpowiednią mimikę, gestykulację); • w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów; • potrafi dokonać reinterpretacji, rewizji, np. motywu;	kompozycyjny i dekompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym; • funkcjonalnie stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu; • wygłasza mowę (obrończą, oskarżycielską) z uwzględnieniem środków retorycznych i pozajęzykowych (posługuje się modulacją głosu w celu nadania wypowiedzi odpowiedniego tonu, np. patetycznego, parodystycznego itp., stosuje odpowiednią mimikę, gestykulację); • w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

			• wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.	uprawomocnieniu formułowanych sądów; • potrafi dokonać reinterpretacji, rewizji, np. motywu; • wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.
IV. Samokształcenie				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• potrafi się samodzielnie uczyć; • przygotowuje różne formy prezentacji własnego stanowiska (plakat, gazetka, wypowiedź, referat, prezentacja), np. przygotowuje prezentację na temat: *Zesłańcy, wygnańcy,*	• pracuje samodzielnie; • przygotowuje różne formy prezentacji własnego stanowiska (plakat, gazetka, wypowiedź, referat, prezentacja), np. przygotowuje prezentację na temat: *Zesłańcy, wygnańcy, tułacze*; na podstawie	• rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska (plakat, gazetka, referat, wypowiedź, prezentacja), np. przygotowuje prezentację na temat: *Zesłańcy, wygnańcy, tułacze*; na podstawie wybranych tekstów kultury	• rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska (plakat, gazetka, wypowiedź, referat, prezentacja), np. przygotowuje prezentację na temat: *Zesłańcy, wygnańcy, tułacze*; na podstawie wybranych tekstów	• rozwija swoje zainteresowania językiem i literaturą na różnych zajęciach pozaszkolnych; • szerzy wśród rówieśników zainteresowanie językiem polskim, literaturą i kulturą; • rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

tułacze; na podstawie wybranych tekstów kultury przedstawia różne sposoby ujęcia losów ludzi zmuszonych do opuszczenia miejsca swego zamieszkania; • próbuje porządkować informacje; • w niewielkim stopniu potrafi syntetyzować poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia; • sporadycznie korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej; • próbuje stosować odpowiednie cytaty w swoich wypowiedziach; • w niewielkim stopniu posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego;	wybranych tekstów kultury przedstawia różne sposoby ujęcia losów ludzi zmuszonych do opuszczenia miejsca swego zamieszkania; • porządkuje informacje w problemowe całości, np. wg epoki literackiej, autora, utworu, motywu lub innego zagadnienia; • korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej; • wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedziach; • posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego; • wykorzystuje multimedialne źródła informacji (słowniki on-line, autorskie strony internetowe);	przedstawia różne sposoby ujęcia losów ludzi zmuszonych do opuszczenia miejsca swego zamieszkania; • porządkuje informacje w problemowe całości przez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach; • w celu poszerzania wiedzy korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej; • sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny, także źródeł elektronicznych; • dokonuje selekcji źródeł; • w celu wzbogacenia wypowiedzi lub jej uargumentowania potrafi wybrać z tekstu odpowiednie cytaty, poprawnie je zapisać i zastosować w	kultury przedstawia różne sposoby ujęcia losów ludzi zmuszonych do opuszczenia miejsca swego zamieszkania; • porządkuje informacje w problemowe całości przez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach; • w celu poszerzenia wiedzy korzysta z literatury naukowej i popularnonaukowej; • podejmując próby tworzenia pracy naukowej, sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny, także źródeł elektronicznych; trafnie odwołuje się do informacji zawartych w przypisach; • dokonuje krytycznej selekcji źródeł, także elektronicznych;	różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska (wypowiedź, referat, prezentacja, plakat, gazetka), np. przygotowuje prezentację na temat: *Zesłańcy, wygnańcy, tułacze*; na podstawie wybranych tekstów kultury przedstawia różne sposoby ujęcia losów ludzi zmuszonych do opuszczenia miejsca swego zamieszkania; • porządkuje informacje w problemowe całości przez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach; • w celu poszerzenia wiedzy korzysta z literatury naukowej i popularnonaukowej; • podejmując próby tworzenia pracy naukowej, sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny, także źródeł elektronicznych; trafnie

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

• w niewielkim stopniu wykorzystuje multimedialne źródła informacji (słowniki on-line, autorskie strony internetowe) do przygotowania samodzielnych zadań; • z pomocą nauczyciela prezentuje swoje osiągnięcia, zainteresowania, np. wykorzystując formę projektu; • gromadzi informacje potrzebne do napisania sprawdzianu lub wykonania zadania domowego.	• prezentuje swoje osiągnięcia, zainteresowania, np. wykorzystując formę projektu; • gromadzi i na ogół trafnie przetwarza informacje w celu wykorzystywania ich podczas lekcji, zajęć pozalekcyjnych oraz pracy w domu.	wypowiedzi; wyjaśnia funkcje cudzysłowu; • w celu poszerzania swoich wiadomości i umiejętności posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznymi, frazeologicznymi, skrótów, gwarowymi, symboli, *Słownikiem mitów i tradycji kultury*), także w wersji on-line; • wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich oceny; • dba o rozwój swoich zainteresowań oraz popularyzację osiągnięć, wykorzystując formę projektu; • gromadzi i przetwarza informacje; • w sposób funkcjonalny korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book,	• w celu poszerzania swoich wiadomości i umiejętności posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznymi, frazeologicznymi, skrótów, gwarowymi, symboli, *Słownikiem mitów i tradycji kultury*), także w wersji on-line; • wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny; • wykorzystuje formę projektu w przygotowaniu i prezentowaniu oraz popularyzowaniu swoich zainteresowań i osiągnięć • gromadzi i przetwarza informacje; • korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw	odwołuje się do informacji zawartych w przypisach; • dokonuje krytycznej selekcji źródeł, także elektronicznych; • w celu poszerzania swoich wiadomości i umiejętności posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznymi, frazeologicznymi, skrótów, gwarowymi, symboli, *Słownikiem mitów i tradycji kultury*), także w wersji on-line; • wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny; • chętnie i twórczo wykorzystuje formę projektu w przygotowaniu i prezentowaniu oraz popularyzowaniu swoich zainteresowań i osiągnięć; • gromadzi i przetwarza

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

		autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość.	e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość.	informacje; • korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość.

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

ZAKRES ROZSZERZONY Uczeń spełnia wszystkie kryteria dla poziomu podstawowego, a ponadto kryteria wyszczególnione poniżej. Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia kryteriów na ocenę dopuszczającą.				
I. Kształcenie literackie i kulturowe. Czytanie utworów literackich				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• z pomocą nauczyciela odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej; • na poziomie ogólnym rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje wybrane elementy tradycji w utworach; • na ogół rozpoznaje w utworach wybrane cechy prądów literackich i artystycznych (np. postmodernizm); • przy pomocy nauczy-	• odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej; • rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje wybrane elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych; • rozpoznaje w utworach cechy prądów literackich i artystycznych (np. postmodernizm); • rozpoznaje mitologizację/ mityzację i demi-	• sprawnie odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej; • rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych; • rozpoznaje w utworach cechy prądów literackich i artystycznych (np. postmodernizm); • poprawnie rozpoznaje mitologizację/ mityzację i demitologizację w utworach literackich, rozumie ich uniwersalny charakter	• samodzielnie, sprawnie odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej; • dokładnie rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje i określa elementy tradycji (np. romantycznej) w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych; • sprawnie rozpoznaje, wymienia i nazywa w utworach cechy prądów literackich i artystycznych (np. postmodernizm); • trafnie rozpoznaje	• samodzielnie, wnikliwie i nieszablonowo odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej; • dokładnie rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje i w sposób wyczerpujący określa elementy tradycji (np. romantycznej) w utworach, rozumie i określa ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych; • samodzielnie, bezbłędnie rozpoznaje, wymienia i nazywa w utworach cechy prądów literackich i artystycznych (np.

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

ciela rozpoznaje mitologizację/ mityzację i demitologizację w utworach literackich; • z pomocą nauczyciela rozpoznaje w utworach konwencje literackie obecne w tekstach współczesnych; • na ogół rozpoznaje w tekście literackim gradację, synestezję, inwersję, aliterację; • na poziomie ogólnym rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje wybrane archetypy w utworach literackich; • na poziomie ogólnym rozumie pojęcie parafrazy, parodii i trawestacji, wskazuje ich wybrane wzorce tekstowe; • przy pomocy nauczyciela porównuje	tologizację w utworach literackich, rozumie ich uniwersalny charakter oraz rolę w interpretacji; • na ogół rozpoznaje w utworach konwencje literackie obecne w tekstach współczesnych; • rozpoznaje w tekście literackim gradację, synestezję, inwersję, aliterację, kontaminację; określa ich funkcje; • rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje wybrane archetypy w utworach literackich oraz określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych; • rozumie pojęcie parafrazy, parodii i trawestacji, wskazuje ich wzorce tekstowe; wykorzystuje te pojęcia w interpretacji	oraz rolę w interpretacji; • poprawnie rozpoznaje w utworach konwencje literackie obecne w tekstach współczesnych (m.in.: oniryczną, baśniową) i określa ich cechy w utworach; • określa przemiany konwencji i ich przenikanie się w utworach literackich; • sprawnie rozpoznaje w tekście literackim gradację, synestezję, inwersję; aliterację, kontaminację; określa ich funkcje; • rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje wybrane archetypy w utworach literackich oraz określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych; • rozumie pojęcie parafrazy, parodii i trawestacji, sprawnie wskazuje ich wzorce tekstowe; wykorzystuje te pojęcia w interpretacji utworu	mitologizację/ mityzację i demitologizację w utworach literackich, rozumie ich uniwersalny charakter oraz rolę w interpretacji; • bezbłędnie rozpoznaje w utworach konwencje literackie obecne w tekstach współczesnych (m.in.: oniryczną, baśniową) i określa ich cechy w utworach; • określa przemiany konwencji i ich przenikanie się w utworach literackich; rozpoznaje odmiany synkretyzmu; • sprawnie i poprawnie rozpoznaje i nazywa w tekście literackim gradację, synestezję, inwersję, aliterację, kontaminację; określa ich funkcje; • dokładnie rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje archetypy w utworach	postmodernizm); • trafnie, biegle rozpoznaje mitologizację/ mityzację i demitologizację w utworach literackich, dokładnie rozumie i omawia ich uniwersalny charakter oraz rolę w interpretacji; • trafnie rozpoznaje w utworach różne konwencje literackie obecne w tekstach współczesnych (m.in.: oniryczną, baśniową, nadrealistyczną) i określa ich cechy w utworach; • określa przemiany konwencji i ich przenikanie się w utworach literackich; rozpoznaje odmiany synkretyzmu (np. gatunkowego) oraz interpretuje jego znaczenie; • trafnie i właściwie rozpoznaje i nazywa w tekście literackim gradację, synestezję, inwersję, aliterację, kontaminację; wyczerpująco określa ich funkcje; • dokładnie rozumie pojęcie

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego; • na ogół rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje wybrane aluzje w utworach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów; • na ogół rozumie i określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich; • zna i przy pomocy nauczyciela rozumie treść utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu rozszerzonego (Tadeusz Konwicki, *Mała apokalipsa*, Janusz Głowacki, *Antygona w Nowym Jorku*,	utworu literackiego; • porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego; • rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje wybrane aluzje w utworach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów • rozumie i określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich; • wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu rozszerzonego (Tadeusz Konwicki, *Mała apokalipsa*, Janusz Głowacki, *Antygona w Nowym*	literackiego; • rozumie pojęcie kryptocytatu; • rozumie pojęcie intertekstualności; • poprawnie porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego; • rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje różne aluzje w utworach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów; • rozumie i poprawnie określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich; • wykazuje się dobrą znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu rozszerzonego (Tadeusz Konwicki, *Mała apokalipsa*, Janusz	literackich oraz określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych; • rozumie, rozróżnia i nazywa pojęcie parafrazy, parodii i trawestacji, sprawnie wskazuje ich wzorce tekstowe; wykorzystuje te pojęcia w interpretacji utworu literackiego; • rozumie pojęcie kryptocytatu; • rozumie pojęcie intertekstualności; • samodzielnie, wyczerpująco porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego; • dokładnie rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje różne aluzje w utworach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów; • dokładnie rozumie i po-	archetypu, bezbłędnie rozpoznaje archetypy w utworach literackich oraz wyczerpująco określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych; • dokładnie rozumie, rozróżnia i nazywa pojęcie parafrazy, parodii i trawestacji; omawia je; sprawnie wskazuje ich wzorce tekstowe; wykorzystuje te pojęcia w interpretacji utworu literackiego; • rozumie pojęcie kryptocytatu; • rozumie pojęcie intertekstualności; • wyczerpująco i w sposób twórczy porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego; • dokładnie rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje różne aluzje w utworach i wyczerpująco określa ich znaczenie w interpretacji

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

Sławomir Mrożek, wybrane opowiadanie, wybrany esej Gustawa Herlinga-Grudzińskiego, Zbigniewa Herberta; wybrane wiersze: Stanisława Barańczaka, Czesława Miłosza, *Traktat moralny* [fragm.]).	*Jorku*, Sławomir Mrożek, wybrane opowiadanie, wybrany esej Gustawa Herlinga-Grudzińskiego, Zbigniewa Herberta; wybrane wiersze: Stanisława Barańczaka, Czesława Miłosza, *Traktat moralny* [fragm.]).	Głowacki, *Antygona w Nowym Jorku*, Sławomir Mrożek, wybrane opowiadanie, wybrany esej Gustawa Herlinga-Grudzińskiego, Zbigniewa Herberta; wybrane wiersze: Stanisława Barańczaka, Czesława Miłosza, *Traktat moralny* [fragm.]).	prawnie określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich; • wykazuje się bardzo dobrą znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu rozszerzonego ((Tadeusz Konwicki, *Mała apokalipsa*, Janusz Głowacki, *Antygona w Nowym Jorku*, Sławomir Mrożek, wybrane opowiadanie, wybrany esej Gustawa Herlinga-Grudzińskiego, Zbigniewa Herberta; wybrane wiersze: Stanisława Barańczaka, Czesława Miłosza, *Traktat moralny* [fragm.]).	utworów; • rozumie i trafnie określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich; • wykazuje się bardzo dobrą znajomością i wieloaspektowym zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe dla zakresu rozszerzonego (Tadeusz Konwicki, *Mała apokalipsa*, Janusz Głowacki, *Antygona w Nowym Jorku*, Sławomir Mrożek, wybrane opowiadanie, wybrany esej Gustawa Herlinga-Grudzińskiego, Zbigniewa Herberta; wybrane wiersze: Stanisława Barańczaka, Czesława Miłosza, *Traktat moralny* [fragm.]).

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe. Odbiór tekstów kultury				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• na ogół poprawnie analizuje strukturę eseju: odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu; • wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury; • przy pomocy nauczyciela rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej; • przy pomocy nauczyciela porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty; • na ogół rozpoznaje	• analizuje strukturę eseju: odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu; • wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury; • rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej; • porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty; • rozpoznaje i charakteryzuje główne style w sztuce; • odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych	• analizuje strukturę eseju: odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu; • w dużym stopniu wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury; • poprawnie rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej; • sprawnie porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty; • poprawnie rozpoznaje i charakteryzuje główne style w sztuce; • poprawnie odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych	• samodzielnie analizuje strukturę eseju: bezbłędnie odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu; • wymienia i stosuje cechy eseju szkolnego (m.in.: logicznie skonstruowany wywód argumentacyjny dotyczący głównego problemu, wzbogacony o skojarzenia, dygresje; erudycyjność, podmiotowość, dyskursywność, oryginalna forma kompozycyjna, stosowanie różnorodnych konstrukcji składniowych); • świadomie i w sposób funkcjonalny wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury;	• wyczerpująco i oryginalnie analizuje strukturę eseju: bezbłędnie odczytuje zawarte w nim sensy, sposób prowadzenia wywodu, charakterystyczne cechy stylu; • wymienia i stosuje cechy eseju szkolnego (m.in.: logicznie skonstruowany wywód argumentacyjny dotyczący głównego problemu, wzbogacony o skojarzenia, dygresje; erudycyjność, podmiotowość, dyskursywność, oryginalna forma kompozycyjna, stosowanie różnorodnych konstrukcji składniowych); • świadomie i w sposób funkcjonalny wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji tekstów kultury; • trafnie rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

i poprawnie charakteryzuje główne style w sztuce; • przy pomocy nauczyciela odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach (np. egzystencjalizm, personalizm); • przy pomocy nauczyciela definiuje pojęcie syntezy sztuk.	dziełach (np. egzystencjalizm, personalizm); • zna pojęcie syntezy sztuk.	dziełach (np. egzystencjalizm, personalizm); • zna pojęcie syntezy sztuk, rozpoznaje jej cechy.	• trafnie rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej, podając ich źródło; • samodzielnie i wyczerpująco porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty; • trafnie rozpoznaje i obszernie charakteryzuje główne style w sztuce; • trafnie odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach (np. egzystencjalizm, personalizm) oraz wymienia ich założenia • zna pojęcie syntezy sztuk, rozpoznaje jej cechy i ewolucję od romantyzmu poprzez modernizm i międzywojnie do współczesności.	i antycznej w kulturze współczesnej, podając ich źródło oraz wyjaśniając, na czym polega nawiązanie lub reinterpretacja; • samodzielnie, wyczerpująco i oryginalnie porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty; • trafnie rozpoznaje i wyczerpująco charakteryzuje główne style w sztuce; • trafnie odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach (np. egzystencjalizm, personalizm) oraz wymienia ich założenia i przedstawicieli; • dobrze zna pojęcie syntezy sztuk, sprawnie rozpoznaje jej cechy i ewolucję od romantyzmu poprzez modernizm i międzywojnie do współczesności.

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

II. Kształcenie językowe. Gramatyka języka polskiego				
Aby uzyskać ocenę dopuszczającą lub wyższą, uczeń:				
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego				
II. Kształcenie językowe. Zróżnicowanie języka				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• z pomocą nauczyciela rozpoznaje tabu językowe w wypowiedziach; • na ogół określa właściwości języka jako nośnika i przekaźnika treści kulturowych; • na ogół poprawnie rozpoznaje i charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, np. sonetu, ody, prądu	• rozpoznaje tabu językowe w wypowiedziach; • określa właściwości języka jako nośnika i przekaźnika treści kulturowych; • rozpoznaje i charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, np. sonetu, ody, prądu literackiego/ kierunku literackiego, epoki, autora) i wykorzystuje	• rozumie, co to jest tabu językowe; rozpoznaje jego obecność w wypowiedziach; • poprawnie określa właściwości języka jako nośnika i przekaźnika treści kulturowych; • poprawnie rozpoznaje i charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, np. sonetu, ody, prądu literackiego/ kierunku literackiego,	• rozumie, co to jest tabu językowe; bezbłędnie rozpoznaje jego obecność w wypowiedziach; • obszernie określa właściwości języka jako nośnika i przekaźnika treści kulturowych; • trafnie rozpoznaje i obszernie charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, np. sonetu, ody, prądu literackiego/ kierunku literackiego,	• rozumie, co to jest tabu językowe; bezbłędnie rozpoznaje jego obecność w wypowiedziach; • obszernie i wnikliwie określa właściwości języka jako nośnika i przekaźnika treści kulturowych; • rozpoznaje i wyczerpująco charakteryzuje styl indywidualny dzieła literackiego oraz styl typowy (gatunku literackiego, np. sonetu, ody, prądu literackiego/ kierunku literackiego,

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

literackiego/ kierunku literackiego, epoki, autora).	tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego.	epoki, autora) i wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego.	epoki, autora) i funkcjonalnie wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego.	epoki, autora) i funkcjonalnie wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego.
II. Kształcenie językowe. Komunikacja językowa i kultura języka				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• przy pomocy nauczyciela określa intencję wypowiedzi jako aktu o dwóch znaczeniach; • przy pomocy nauczyciela rozpoznaje i określa wybrane funkcje tekstu (fatyczną, magiczną); • przy pomocy nauczyciela określa funkcje języka: poznawczą, komunikacyjną oraz społeczną; • przy pomocy nauczyciela określa rolę języka w budowaniu świata.	• określa intencję wypowiedzi jako aktu o dwóch znaczeniach; • rozpoznaje i określa wybrane funkcje tekstu (fatyczną, magiczną); • zazwyczaj poprawnie określa funkcje języka: poznawczą, komunikacyjną oraz społeczną; • zazwyczaj poprawnie określa rolę języka w budowaniu świata.	• określa intencję wypowiedzi jako aktu o dwóch znaczeniach: dosłownym i implikowanym; • poprawnie rozpoznaje i określa wybrane funkcje tekstu (fatyczną, magiczną); • poprawnie określa funkcje języka: poznawczą, komunikacyjną oraz społeczną; • poprawnie określa rolę języka w budowaniu świata.	• bezbłędnie określa intencję wypowiedzi jako aktu o dwóch znaczeniach: dosłownym i implikowanym (presupozycja); • bezbłędnie rozpoznaje i określa wybrane funkcje tekstu (fatyczną, magiczną); • bezbłędnie określa funkcje języka: poznawczą (kategoryzowanie świata), komunikacyjną (dostosowanie języka do sytuacji komunikacyjnej) oraz społeczną; • bezbłędnie określa rolę języka w budowaniu	• bezbłędnie określa intencję wypowiedzi jako aktu o dwóch znaczeniach: dosłownym i implikowanym (presupozycja); • bezbłędnie rozpoznaje i wyczerpująco określa wybrane funkcje tekstu (fatyczną, magiczną); • bezbłędnie określa funkcje języka: poznawczą (kategoryzowanie świata), komunikacyjną (dostosowanie języka do sytuacji komunikacyjnej) oraz społeczną; • bezbłędnie i wyczerpująco określa rolę języka w budowaniu świata.

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

			świata.	
II. Kształcenie językowe. Ortografia i interpunkcja				
Aby uzyskać ocenę dopuszczającą lub wyższą, uczeń:				
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego				
• na ogół stosuje podstawowe zasady pisowni polskiej (fonetyczną, morfologiczną, historyczną i konwencjonalną) w zachowaniu poprawności zapisu wypowiedzi. • stosuje podstawowe zasady pisowni polskiej (fonetyczną, morfologiczną, historyczną i konwencjonalną) w zachowaniu poprawności zapisu wypowiedzi. • stosuje wszystkie podstawowe zasady pisowni polskiej (fonetyczną, morfologiczną, historyczną i konwencjonalną) w zachowaniu poprawności zapisu wypowiedzi.				
III. Tworzenie wypowiedzi. Elementy retoryki				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• na ogół odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień; • na ogół stosuje różne typy dowodzenia w wypowiedzi; • na ogół rozpoznaje wywód o charakterze demagogicznym;	• odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień; • na ogół stosuje różne typy dowodzenia w wypowiedzi (indukcyjne, dedukcyjne); • rozpoznaje wywód o charakterze demagogicznym;	• poprawnie odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień; • poprawnie stosuje różne typy dowodzenia w wypowiedzi (indukcyjne, dedukcyjne); • rozpoznaje wywód o charakterze demagogicznym oraz metodę pytań pod-	• bezbłędnie odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień; • bez problemu stosuje różne typy dowodzenia w wypowiedzi (indukcyjne, dedukcyjne); • bezbłędnie rozpoznaje wywód o charakterze demagogicznym oraz	• bezbłędnie odróżnia i omawia elementy stałe i fakultatywne przemówień; • bezbłędnie stosuje różne typy dowodzenia w wypowiedzi (indukcyjne, dedukcyjne); • bezbłędnie rozpoznaje wywód o charakterze demagogicznym oraz metodę pytań podchwytliwych i sugerują-

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

• na ogół rozróżnia ironię w zależności od celu.	• rozróżnia ironię w zależności od celu: satyrycznego, parodystycznego, przejawu drwiny i sarkazmu.	chwytliwych i sugerujących; • rozróżnia ironię w zależności od celu: satyrycznego, parodystycznego, przejawu drwiny i sarkazmu.	metodę pytań podchwytliwych i sugerujących; • bezbłędnie definiuje ironię i rozróżnia jej rodzaje w zależności od celu: satyrycznego, parodystycznego, przejawu drwiny i sarkazmu.	cych; • bezbłędnie definiuje ironię i rozróżnia jej rodzaje w zależności od celu: satyrycznego, parodystycznego, przejawu drwiny i sarkazmu.
III. Tworzenie wypowiedzi. Mówienie i pisanie				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• z pomocą nauczyciela tworzy wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: interpretacja porównawcza, felieton, reportaż, esej.	• tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: interpretacja porównawcza, felieton, reportaż, esej.	• tworzy poprawne, spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: interpretacja porównawcza, felieton, reportaż, esej.	• tworzy wyczerpujące, spójne i oryginalne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: interpretacja porównawcza, felieton, reportaż, esej.	tworzy wyczerpujące, spójne i oryginalne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: interpretacja porównawcza, felieton, reportaż, esej.
IV. Samokształcenie				
Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:	Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:
• zachęcany przez nauczyciela, sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją	• sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową;	• często sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową;	• często, świadomie i w sposób funkcjonalny sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją	• często, świadomie i w sposób funkcjonalny sięga do literatury naukowej, aby pogłębiać swoją wiedzę przedmiotową;

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe

wiedzę przedmiotową. • ukierunkowany przez nauczyciela, włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu (konkursy, wystawy, festyny, przedstawienia, apele).	• włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu (konkursy, wystawy, festyny, przedstawienia, apele).	• często włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu (konkursy, wystawy, festyny, przedstawienia, apele).	wiedzę przedmiotową; • często i chętnie włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu (konkursy, wystawy, festyny, przedstawienia, apele) i zachęca do tego innych.	wykorzystuje ją w sposób typowy i nietypowy; • często i chętnie włącza się w życie kulturalne szkoły, regionu (konkursy, wystawy, festyny, przedstawienia, apele) i zachęca do tego innych; promuje kulturę szkoły i regionu.

Autor: Katarzyna Netter-Cyrta

Materiały do serii „Sztuka wyrazu" pobrane ze strony www.gwo.pl gdańskie wydawnictwo oświatowe